BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XLVI
F
19
NAPOLI

XLVI.
F.
19.

RAPSODIÆ

hiſtoriarum Enneadum Marci Antonii Coccii Sabellici Ab orbe condito Pars prima quinq; cōplectens Enneades: Præmiſſis earundem Repertoriis auctis & recognitis ab Aſcenſio cum authoris Epitomis.

Vænundatur in Parrhiſiorum Academia ab Ioanne Paruo, & ipſo qui impreſſit Aſcenſio.

NAPOL

Digitized by Google

IODOCVS BADIVS Aſcenſius longe verendo, & cū primis obſeruādo Magiſtro noſtro Guilielmo Paruo, Theologo ſacri Prędicatorū ordinis doctiſſimo, fidei ad hoc inquiſitori generali, & regię confeſſionis auditori prudentiſſimo, cum debita obſeruantia. S.

SOlent plerīq;, Pater ſapientiſſime, ex Perſico (vt reor) inſtituto, quum ſummū magiſtratum, aut ampliſſimū honorem recens aggreſſos ſalutaturi, aut ipſis gratulaturi primū cōueniunt, muneris aliquid pręferre, quo videlicet ſignificent, illos tametſi maximis honoribus auctos, maioribus tamen augendos. Quodquidē inſtitutū quum ipſe mecū tacitus reputarē, anxius diſquirere cœpi, quonā munuſculo pręſtantia tua non indigno, te poſt tanti honoris, non minus tamē oneris, aggreſſionem conuenire poſſem. Noui etenim q̄ ſit mihi curta ſupellex, nec ignoro quo tua excellentia ſit honore ampliata. Nā ſi magnū eſt regis ampliſſimi, atq; eiuſdem Chriſtianiſſimi naturalem eſſe patrem, quāto maius erit ſpiritualē fieri? atq; eum qui interioris hominis, totiuſq; (vt aiunt) cōſcientiæ ſit moderator & arbiter? Enimuero quum Antigono ſe Alexādrinus ille exercitus dedidiſſet, viſa eſt illi ea deditionis ſpecies pulchrior, q̄ innumerę Alexandri victorię fuiſſent, q̄ quū ille oriētem viciſſet, ipſe eos a quibus oriens victus fuerat, armis ſubactos ac ſibi deditos videret. Verūtamen in iſto regis, confeſſionis ſuæ auditoris delectu, plus miror illius prudentiam, q̄ tuam pater meritiſſime, felicitatem. Nam cum in tanta regni gubernatione, prudentia quadā diuina ſuperiores vicerit reges, in Confeſſario (vt ita dicam) eligendo pene ſeipſum vicit. Elegit enim longe abſentem, nihilq; tale cogitantem, quum tamen non pauci ſeſe obtuliſſent, te hominem (abſit verbo inuidia) inter Parrhiſiēñ. theologos facile principē, inter prædicatores ac diuini verbi declamatores facundiſſimū, inter fidei inquiſitores oculatiſſimū, inter eos qui ex multa rerū lectione humanorum caſuum peritiores facti ſunt, multo peritiſſimū, & quod oīm maximi facio, ab aſſentatione, vulgata illa regiarum pernicie, abhorrētiſſimum. Quocirca vt occœperam dicere anxie mecum diſquiſiui quidnam muneris afferrem. Nec exitum inueniſſet noſtra modicitas, niſi viam muniuiſſet, tua pater in Ioannem Paruum Bibliopolam Pariſienſem optimū, & in me ante honoris iſtius aditionem collata munificentia. Quum etenim nobis animus eſſet M. Antonii Sabellici Rapſodiæ Hiſtoriarum ab orbe condito in hæc fere tempora noſtris characteribus imprimendæ & repertoriis illuſtrandę, atq; exemplum haberemus, occurrit tua largitas, exēplumq; honeſtiſſime apparatum ſuffecit, non tam vt nobis q̄ vniuerſæ rei literariæ tantū cōmodi faceret. Nouerat enim prudentia tua (vt quæ totum diligentiſſime perlegerat) quantum artis, fidei, ac eruditionis bonæ in eo eſſet opere. Artis quidē q̄ nemo proximus ad lacteā Titi Liuii eloquētiā acceſſiſſe credatur: quū tamē hūc apertius paulo dixiſſe prędicent. Quamobrē ſi immortalē ille laudem in vnius Po. Ro. rerum perſcriptione meruit, nimirū hic multo maiorem ſi non diuturniorem in totius orbis geſtorum deſcriptione meruerit: pręſertim cū non minore ſpiritu res geſtas vnus enarraſſe videatur, q̄ eas totus mundus geſſiſſe. Adde q̄ ex diuerſis authoribus & fere cū ipſorū nominū expſſione excerpta, ita orationis ſtilo diluerit: vt non prius ab innumeris ſcripta, ſed ex vnius ore dictata excepiſſe videatur. Vſqueadeo, vt non immerito toti compoſitioni Rapſodię nomen indiderit. Fidei autē ſeruandæ (quæ prima in hiſtoria lex eſt) tā anxie ſtuduit, vt ſiquid aut in hiſtoria variatum, aut ab hiſtoriographis erratum ſit, lectorem ſic admonuerit, vt veritati adiuratū veriſſime cenſeat. Poterit tamē in recētibus rebus narrādis in ſuos indulgētior videri, cū illis plus ęquo tribuat, veritꝰ forte ne ſi Gallos Italis formidatos prędicaſſet, audētiores ad reditū feciſſet. Neq; tamē pauca ęqori pēſitauit lance. Porro eruditionis bonę tantū ineſt operi, vt nulla ſit vitę pars, nullaq; hoīm cōditio, quę nō abunde vel qđ ſequatur, vel qđ deuitet multiiugis ediſcat exemplis. Quibus de cauſis, pater ſpectatiſſime, cū prudentiſſimi regis moderatio ſecundum deū in manu tua ſit, illiuſq; loco totius mundi curſum, vno fere obtutu, in hoc opere ſpēctare poſſis, ne ob eius abſentiam quippiā memoratu dignū memoria tua labat: ipſum indicibus noſtris ſeu tabulis alphabeticis diligenter a nobis collectis illuſtratum, & nō negligenter impreſſum, tuoq; fauſtiſſimo nomini nuncupatum & addictū, remittimus, orantes boni conſulas, ſinaſq; tuo fultum pręſidio mortalibus cęteris impertiri. Tantum exoratum volui. Vale dulce decus ac pręſidium noſtrum. Ex officina noſtra literaria in academia Parrhiſieñ. ad Decimum Calendas Ianuarias Anno ab Natali Chriſtiano. M.D.IX.

Sequitur index rerum & verborum inſigniũ in quinq; prioribus Enneadibus huius rapſodię, diligentius & copioſius opera Aſcenſiana recollectus.

Aron, eius virga & interit⁹. f. xxiij
Ababus rex. folio lxxj.
Abdera & Adraſtia. xcv.
Abelis cędes. f. j.
Abdolomini ad Alexãdrum magnum verba. ccliij.
Abiſaris rex. cclxxj.
Abydus vrbs. ccvij.
Abydenorum miſerabile facinus & excidium. cclviij.
Abię victoria & mors. fo. lxx.
Abigailis prudentia & nuptię cũ Dauide. fo. lix.
Abimalechi crudelitas & interitus. fo. xlv.
Abyrus & Dathan cũ Chore abſorbentur. xxiij.
Abner occiditur. fo. lx.
Aborigines qui ſint. fo. lj.
Abraham vide habrahamus. vt folio iij.
Abſalonis cęſaries & paterni regni inuaſio. lxiij.
Abſalon vt rex hieroſolymas occupat. fo. lxiij.
Abſalon interficitur. lxiiij.
Abſanes ſeu Abeſan⁹. lx. liberos genuit. fo. xlv.
Abſyrti cędes & abſyrtides inſulę. fo. xxxvj.
Academus vnde Academia dicta. folio xliij.
Achantus. fo. cxciij.
Acarnania clxxxvij.
Acarnanum cõiuratio cccxlij.
Acerrę vrbs. cccix.
Achabus rex iudę. lxxj.
Achamus ſeu achazus. lxxxiii.
Achari ſacrilegium & cędes. cclxj
Achelous flu. purgatur. xliiij. Eius fit mentio. clxxxvij.
Achęi vincuntur. fol. ccc. & ccclxxxix. Conſultant & alienantur a Philippo. fo. ccclxj.
Achemenis conſilium cliiij.
Acheron flu. in Italia & in Epiro. fo. ccxlix.
Acheruſia. clxxxii.
Achię oraculum. lxviii.
Achillis vulnus & mors. fo. xlix. Statua argentea. fo. ccl.
Achitophelis exitus. lxiii.
Accius poeta. ccxcii.
Acies phanatica. clxxxvii.
Acradinę oppugnatio. ccxxxix.
Acrotati laus. ccxcvij.
Actius Nauius augur in ſua arte fidens. fo. C.
Adadus ſamariam depopulatur. lxxj. Profligatus bellũ reparat. lxxii. Occiditur. fo. lxxiij.
Adagiũ Amaſis. cxviii. Aliud. ccxvi. aliud. ccxl. aliud. ccxlvii. aliud. cclxix.
Adam & Aeua vnde. fo. j.
Adan rex capitur. xxvj.
Adhortatio Alexã. magni & Darij ad ſuos. cclix. Vide pro aliis Oratio.
Adramitanorum cędes. ccix.
Adraſti regis fuga. xlvii.
Adraſti gordij filij cędes. cx.
Adulatio eſt peſtis regum. cclj.
Adulatio athenię. ppa. cclxxxvij.
Aeacidarum exitus. ccccj.
Aeas flu. cccxxxv.
Aedes mercurij. cxxxvij. Cereris Liberi. Proſerpinę. cxxxix. Salutis. cclxxix. & cclxxxij. Apollinis. fo. cclxx. Concordię. fo. cclxxx. & fo. cccxxj. Quirini. cclxxxiiij. Fortis fortũę. cclxxxvj
Aediles. fo. ccxxxv.
Aegeus cum Erithra. xl. Eius interitus. fo. xlij.
Aegeum mare. xlij.
Aegerię & Numę regis congreſſus. fo. xc.
Aegeſti origo. fo. L.
Aeginitis datur ſedes. cclxxxiiij.
Aegipanes. xiiii. & xxxviij.
Aegyptij ſunt aduenę nõ indigenę. ij. Eorum vetuſtas. iiij.
Aegypti pars aquis obruta. iiij.
Aegyptij ſunt ethiopum colonj. xiiij. Eorum ritus. xvii.
Aegyptus quarta pars mũdi. fo. xxxviii. Eius vetuſtas. xcvij.
Aegyptij & Perſę cur nõ comburant cadauera. cxviij.
Aegyptus rex. xxv.
Aemylii verba ad Lentulum. fo. cccxxii. Interitus. ibidem.
Aemylij omen & prudentia. folio ccclxxix. Stratagema & certamen. ibidem.
Aemylius aurum inſpectare noluit. ccclxxx. Eius triumphus ibidem. Decretum in morte. folio. ccclxxxiiij.
Aeneę nauigatio. xlviii. Pactum cum achiuis. Errores, in Italiam & Siciliam aduetus. Sepulcrũ. l. Interitus. lj. bis.
Aeoles qui fuerint. liiij.
Aeorpata. i. viricidę. xxxvij.
Aequimelium. clxxvii.
Aequitas ariſtidis. clxij.
Aeria quę nũc ægyptus. cxxv.
Aeſchylus poeta cxlvi.
Aeſchines orator. ccxxvii.
Aes alienum diſcordiam ciuilem parit fo. cxxxvij.
Aeris Corinthij colores. folio ccclxxxix. quale ſit. ibidem.
Aeſculapius & eius templum duplex fo. ccxcj.
Aeſon & leucus flu. cclxxix.
Aeſopus fabulator cxiiii.
Aethiopię ſitus. xiiii.
Aethiopũ ritus, libertas, victus, religio, literæ ibidem
Aethiopum formę, mores, vires, longęuitas cxviii.
Aethiopes rurſus cclv.
Aetnę proluuiũ. xl. & cxcij.
Aetneñ. cędes cccxxxv.
Aetolorum vrbes. cxcj. cũ achęis conuentus cccxxiiii.
Aetoli cum Ro. fœdus ſanciunt. cccxlii. Eorum cędes. ccclx. Motus noui ccclxv. Defectio ab Ro. fo. ccclxvj.
Aetolis leges datę. ccclxxj.
Aetoli cuniculos murales docuerunt impedire ibidem
Agathus rex occiditur. lvj.
Agathyrſi. iiij.
Agathyrſus ſcytha cxxvj.
Agathoclis ſyracuſani geſta & crudelitas. ccxcv. Eiuſdem ſucceſſus, perfidia, & filij cędes. ibidẽ. Eius exitus turpis. ccxcvi.
Ageſilai conſilium. ccxvii. geſta. ccxxx. victoria. ibidem. in ægyptum tranſitus. ccxxxiii.
Agis rex lace. & ei⁹ virtus. cxcvij. ccx. cclxii.
Agylla quę nunc Cere. C.
Agnus paſchalis xix.
Agnus maſculus & fœmella nat⁹. cccxlix. cũ ſuillo capite. ccclviii. cum duobus capitibus. folio ccclx. & ccclxi.
Agraria lex mota. cxlvii. cxcvj. Lata. ccxcii.
Agragas cxcix.
Agrigenti vetuſtas. ccxcix.
Aheni ebullitio ſine igne. cxj. Ex cuſpidibus cõſtructio. cxxvi.
Aiax vnde ſit ortus. xlix.
Aiothus ægloné necat. xxx.
Alba conditur lj. & lij.
Albani belli origo. xcij.
Albanorum defectio xciiij.
Albę excidium. & albanę familię & colonię triginta. xcv.
Albani lacus deriuatio. ccxij.
Alcamenes. cclxxix. ccvi.
Alcęi poetę carmen ccclxii.
Alcibiadis oratio & petulãtia. cc. exilium. ccj. ad bellũ miſſio. ccvi. ab exilio reuocatio & geſta pręclara. fo. ccvij.

Alcibiades capitur. ccix.
Alcibiadis adhortatio & ſtratagema. ibidē. liberalitas in ſacerdotes ſine precio remiſſos. ibidem. Victoria & audax facinus. ccx. In patriam reditus. ccxiii. Imperiū ei datum & abrogatum. ibidem, Eius in ſuos officiom. ccxiiii.
Alcibiadis interitus. ccxv.
Alcmeon xcv.
Alcmionis auaritia qui ſe auro deformiter onerauit. cxlvi.
Alcmeonidæ delphicum templū ædificant cxxxiii.
Alexandri magni ortus. ccxliiii. Prima militiæ rudimēta. ccxlv. Indoles. fo. ccxlix. Equus mirus. folio ibidem.
Alexā. mag. fit rex & dux Gręcię ccxlix. Eius virtus. fo. ccl.
Alexan. mag. verba de achille. fo. ccl. Clementia in Thimocliam & athenieñ. ccl.
Alexā. mag. cū Diogene cōgreſſus ccl. Periculum ad granicum. ccl. Victoria ibidem
Alexan. mag. exercitus, & ęgritudo natando in aqua frigida contracta, & in Philippum medicū fiducia ccli.
Alexan. mag. Solis vrbē capit, cū Dario cōgredit, acies inſtruit, adhortat, vulneratus vincit. cclij.
Alexā. mag. rēperātia. In matrē & vxorē Darij clemētia diuitiarū contemptus ccliii.
Alex. mag. ad lr̃as Darij magnificum reſpōſum. ccliii. & ccliiii.
Alexan. mag. per pręfectos ſucceſſus ccliiii.
Alexan. mag. vulneratur, & iouē Hammonē adit. cclv. Eius felicitas & crudelitas cclv.
Alexan. mag. Hieroſolymas ꝑperāti deus viſus in habitu pontificali, & ideo Hieroſolymæ pepercit fo. cclv.
Alexā. mag. vulneratur & Hāmonis filius dicitur cclvj.
Alexā. mag. & Darij concurſus in prelio. & ꝙ victoriā furari ſe nolle dixerat cclix.
Alexan. mag. exercitatio cū a bello ceſſaret cclxi.
Alexan. mag. ſuſis potitur. cclx. & Babylonia ibidem.
Alexan. mag. in græcos mutilos clementia, & trans araxem expeditio fo. cclxi.
Alexan. mag. in Darium victoria & celeritas cclxij.
Alexan. mag. ad milites oratio, & cum amazonum regina cōgreſſio & coitus cclxiii.
Alexan. mag. vita mutatur in deteriorē. Roxanē ducit vxorem. Luxuriæ deinde inſtrumenta cōburit & coniurationē in ſe factā ſedat ccliiii.
Alexā. ma. & Romanorū in virtute bellica cōparatio. cclxvi.
Alexā. mag. Leonē ſtrauit & ſe immodice iactat cclxix.
Alexā. mag. ira & cōſternatio poſt necem Clyti cclxix.
Alexan. mag. humanitas in militem frigore confectum, quem in ſolium receptum conſolatur. folio. cclxx. eiuſdem munificentia & copiæ. ibidem.
Alexā. mag. Roxanē ducit & eius ſuperbia. cclxx. de exercitu Pori verba facit. cclxxi. Sādracas vincit & ſummū periculum in Mallis adit cclxxiii.
Alexan. mag. de ſe ipſo verba magnifica, & erratum maximū dū ſuos ebrietati indulgere permiſit fo. cclxxiiii.
Alexan. mag. ęs alienum pro ſuis ſoluit cclxxv.
Alexan. mag. Statyrā ducit vxorem cclxxv.
Alexā. mag. mortis pręſagia & dubia cauſa cclxxv.
Alexā. ma. iteritus. cclxxvi. venenū vnde ſit petitū. lxxxix.
Alexan. mag. corpus ſepelitur in ægypto cclxxvi.
Alexan. mag. viſus Demetrio ad hoſtes tranſire. cclxxxviii. Succeſſorum eius vltimum certamen fo. ccxc.
Alexandriæ in ægypto conditio & figura cclvi.
Alexandria ad Tanaim conſtruitur fo. cclxv.
Alexandria in India ædificatur. folio cclxxiiii.
Alexāder miles. Alexan. mag. fortiſſimus ab Alexādro nominis ſui monitus fortiter pręliando occubuit cclxxi.
Alexander pherçus. folio. ccxxii. Eius metus & cedes per vxorē. folio ccxxiii.
Alexandri Epirotæ geſta & interitus fo. ccxl.
Alexan. epireñ. ccxlviii.
Alexan. Iudęi & ptolomęi affinitas. cclxxxiiii. Eiuſdem interitus. cclxxxvii.
Algidum officina martis dicitur folio clxxix.
Aliattes rex xcviii.
Allieñ. clades Ro. ccxxij.
Allocutij dei templum. ccxxiii.
Alluuio terræ cxc.
Alpes rūpuntur aceto, & cladem Annibal accipit cccxiiii.
Alpheus in arethuſam incidens, & eius virtus. xxxiii.
Althea ſeſe ſuſpendit xliii.
Amalechitæ cæſi lx.
Amanis ſupplicium clxix.
Amaramis xv.
Amaris rex lxxi.
Amaſias & eius geſta lxxvii.
Amaſis rex ægypti & eius lex. folio cxvii.
Amaſis & eius thorax cxx.
Amaſis ꝑfecti dolus cxxviii.
Amazonū origo & ritus. xxxvii. Bellum cum theſeo xlii.
Amazones Priamo ſuppetias fecerunt fo. xlviii.
Amazonū regina Alexā. ma. adit vteri implendi gratia. cclxiii.
Ambigatus gal. rex. ccxxi.
Ambraciotarū conſiliū. clxxxvi. defenſio ccclxxi.
Amicitiæ belluarum xvi.
Amiculi gratia regnum Samiorum redditum cxxi.
Amilchar car. cliii. & ccxvi.
Aminthas in Macedonia regnat folio cxvii.
Aminâder reſtituitur ccclxxi.
Aminthæ conatus ccliii.
Amon interficitur lxiii.
Ammonitę violant legatos, vincuntur & exciduntur lxiii.
Ammonicum bellum cxvui.
Ammonem vide Hammonē adit alex. fo. cclvi
Amnes retrorſum flexi cxl.
Amphion & Linus xxx.
Amphionis cantus xxxi.
Amphilochium clxxxv.
Amphipolis conditores. cxciiii.
Amphitryo rex xxxii.
Amiternum cclxxxv.
Amulius numitorē pellit. lxxx. Occiditur lxxxii.
Anaces qui & quare xliii.
Anacharſis ſcytha ciiii.
Ananias in camino ſeruatus. cv.
Anapis flu. ccv.
Anaxagoræ ſpeculum cxlvi.
Anaxilai purgatio callida. ccxiij.
Anaximāder philoſophus. ciiii.
Anaximenes mileſius cxliiii.
Anaxarchi adagium cclxix.
Anciliorum ratio xci.
Ancus martius rex Ro. fo. xcvi. Eius opera. xcvii. Interitus. ibidem. & fo. xcix.
Anchora Seleuci. cclxxxvi.
Andros inſula clvii. & cclx.
Andronodori cędes. cccxxxiiii.
Andronicus cccxxix.
Andriſcus deditur. ccclxxxix.

Angues Græci cccxxxvii.
Angues prodigioſi cccxliiii.
Angues in æde iouis cccxlix.
Animalium diuerſorum inimicitiæ naturales inter ſe xvi.
Animaduerſio in milites facta. folio. cccl. & cccl v.
Anien flu.c. inducitur in vrbem folio cclxxvii.
Annibal quia per h ſcriptum inueni queratur Hannibal.
Annij ſetini caſus & orõ. ccxlv.
Annorum ratio diuerſa xci
Annulus in mare proiectus repe ritur in piſce cxx.
Annuli Ro. interfectorũ ad cannas an aurei fuerint contra Liuium cccxxix.
Anſeres capitolini cccxiii.
Antacei piſces xcix.
Antenor & Aeneas profugi a Troia fo.xlix.
Antei certamen & ſitus. xxxvii. Oſſa refoſſa fo.ij.
Anticyra inſula cccxlij.
Antiates petuntur bello. ccxxv.
Antigoni preces & interitus. folio cclxxx viii.
Antigonus demetrij filius. folio cclxxxix. Eius conſiliũ.ccxciiii. Verba in pyrrhum.ccxcviii. Expeditio cccxi.
Antiochi amores. cclxxxix.
Antiochus magnus. cccv. Eius erratio & mors ibidem
Antiochi expeditio in Syriam,& ſucceſſ⁹ atq; aduerſitas.cccxxvij.
Antiochus vxorem importune ducit ccclxvii.
Antiocheni belli cauſa & trãſitus in theſſaliam ccclxvii.
Antiochi pollicitatio ibidem. Caſtris exuitur ccclxviii.
Antiochus ex chalcide proficiſcitur. ibidem. Tentat pacem. folio ccclxix.
Antiochi copię.ccclxx. Petit pacem fo. ccclxxj.
Antiochi interitus cccxxviii.
Antiochi Epiphanis motus victoria, & ſęuitia in Iudęos. ccclxxxi. Interitus. ccclxxxii.
Antiſſa Leſbo iuncta. cccxlix.
Antis ad demetrium negantem ius dicere, quid ergo inquit regnas fo.cclxxxix.
Anxur diripitur cxcviii.
Aollius & Abillius filij Romuli. folio lxxxvi.
Aous flu. cccxxxv.
Apamea vnde dicta ccclxxi.
Apelles alexan.tutor. cccxxv.
Apelles pictor cclxxvi.
Aper olympius. cx.
Aphete cliiij.
Apher vnde aphrica ix.
Aphricæ primi cultores, vbertas monſtra & diuerſa animalia. folio xxxviii.
Aphricum bellũ. cccvi.& cccvij.
Aphricanus prior ccclvij.
Apio indiget. Adagium de mirabili morbo cexl.
Apis bos in ægypto cxviii.
Apocatharſes clxxxv.
Apologus factus de coniuratione reliquorum membrorum in ventrem cxxxix.
Apollo alexandrinus qui ad Alexandrum ſe tranſiturum dixerat fo.cclini.
Apollonia & eius ſoli mira natura cccxxxv.
Apophthegma cxvii.
Apparatus naualis Ro. & carthaginẽi. cccij.
Appius claudi⁹, vnde claudij, Romam venit cxxix.
Ap. Claudius cõſul. cxxxvii. Eius in collegam iniuria. cxxxviii. Concio inuiſa mors & contumacia fo.clx.
Appij in Virginiã inſidię.clxxii. ſuperbia cclxxxiii.
Appij peruerſitas ccciiii.
Appia via ſternitur. cclxxvii.
Apries fo.cij.
Apſus flu. cccl.
Apuſtii in Macedones expeditio. folio ccclix.
Aqua regi oblata ccxviii.
Aquarum eiaculatio cclxv.
Aqua cruenta fluxit apud albam cccxliii. vide Sang.
Aquileia colonia cclxxviii.
Aquila pileum rapit xcvii.
Arabiæ fines, diuitiæ, ritus ſepulturæ fo.xx.
Arabum connubia domeſtica inter ſe duntaxat xx.
Arabum iniuria in Ionatham & fratres eius. & vindicta in eos. folio ccclxxxiii.
Aracoſii populi cclxiiii.
Arathus ſycionius cccx.
Arathi facultas in dicendo & diuerſum ingenium. cccxxiiii.
Ara quã ſtatuit Moſes xxi.
Ara & ara maxima xxxix.
Ara Iunonis lacinise cccij.
Aræ alexan.mag. cclxxiii.
Ara ſanguine ſudans cccx.
Araxes flu. cxil. & clxi.
Arbacis facinus in Sardanapalũ regem lxxviii.
Arbacis gratitudo in Beleſum q̃uis inſidum lxxix.
Arcæ Noe magnitudo & locus quietis fo.ij.
Arca fœderis capitur folio.lij. reſtituitur. fo.liij. infertur Hieroſolymas lxi.
Arcades & Arcadiæ ſitus & mores. lxxxix.&.cccxxiii.
Archias xc.
Archimedes Syracuſanus & eius inuenta. cccxxxiiii. Eiuſdem exitus cccxxxviii.
Archidamiæ Spartanę viraginis indoles ccxcvii.
Archilochus poeta lac. xcv.
Archita cccxxxviii.
Arenarum vi perempti. cxviii.
Arethuſa fons xxxiii.
Argẽteus nũmus quando primũ Romę percuſſus. ccxcviii.
Argiraſpides victi cclxxxi.
Arginuſę ad quas Lacedæmonii ſunt victi ccxiiii.
Argos vrbs vetuſtiſſima.folio.ix. & iterum clxxxv.
Argis templum Iunonis flagrauit cxcv.
Argiui ſunt Perſarum conſanguinei cliiii.
Argiuorum motus cxcviii.
Argo nauis vbi conſtructa & vnde dicta. xxxiii. ad Sigęum appellitur xxxiiii.
Argonautæ qui fuerint. xxxii. & vnde digreſſi xxxiiii.
Ariadnę mors xlii.
Ariandes pręfectus cxxviii.
Ariaractis facinus cclxxx.
Arideus Alexan.mag. frater ... declaratur cclxxvi.
Arieus rex Arabum vii.
Arimazeus deditur cclxix.
Arionis citharœdi caſus & p delphinum ſeruatio xcviii.
Aryſtia Epirota. ccxliii.
Ariſtagoras Naxii belli conſiliator fo. cxxxii.
Ariſtagoræ tabella in qua totius terrę ambit⁹ inciſus erat.cxxxiij Profectio Athenas. ibi poſt.
Ariſtagoras trahit in ſocietatem belli Atheni.cxxxiiii. Trãſitus eius in Thraciã & mors. cxxxv.
Ariſtarchus tragicus clxix.
Ariſtidis ęquitas & exiliũ clxii.
Ariſtonis vaframentũ. cccxxxv.
Ariſtotelis de excidio Romæ vaticinium cccxii.
Ariſtoteles & eius ſcriptæ. folio cccxviii.&.cclxxvi.
Ariſtophanes poe. clxxix.
Ariſtides pictor cclxxvi.
Ariſtippus. ccxxviii. Eius dictũ. Tuto liberalis eſt & magnificus Dionyſius cccxxviii.
Ariſtemi interitus cccxciii.

Ariſtodemus tyrannus cumas occupat.cxl.Occiditur ibidem
Armorum crepitus e templo auditi cccxxxv.
Arma Carthagineñ.adempta. folio cclxxxv.
Arnus flu. xxiij.&.cccxvi:j.
Arpi occupantur cccxxxv.
Ars ſedentaria cxxiiij.
Arſinoen Ptolemæus decipit & filios necat ccxcii j.
Arthabani conſilium. folio.clj. Sermo clij.
Artabaſes venit cũ filijs ad Alexan.mag. cclxiij.
Artaxerxes. cxlv. &.clxix.
Artaxerxis in Arthabanũ fraus folio clxuij.
Arthemiſia virago fortis. fo.clij. Eius oratio vtilis. clvi. Virtus bellica ingens ibidem
Artybij equus lõge bellaciſſimus. folio cxxxv.
Artiſcus flu. cxx.
Aruntis interitus. cxxviij.
Arx Hieroſolymitana diruitur. folio cccxcj.
Aſahel interficitur lx.
Aſę potentia & victoria lxxi.
Aſcanius fo.lij.
Aſculana pugna ccxciii.
Aſia vbi ſit anguſtiſſima ccl.
Aſiæ motus cccv.
Aſyllum Romuli lxxxiiij.
Aſinum non gignit ſcythia. iiij.
Aſopus flu. clix.
Aſphaltites lacus ix.
Aſſur & Aſſyrij vnde vj.
Aſſyrij cæduntur viij.
Aſſyriorum regni finis lxxix.
Aſſyriorum ritus cx.
Aſſyriæ feracitas eodem.
Aſtapeñ.facinus mirum cccl.
Aſtyagis inſomnium cviij.
Aſtyagis in harpagum crudelitas eodem.
Aſtyages capitur cix.
Aſtyoches culpatur ccvij.
Aſtrorum indagatio fo.ij.
Aſtrologia Herculis xl.
Athaliæ ſęuitia & cędes lxxiiij.
Athlantis ſęculum xxxiiij.
Athenæ vnde dictæ xviij.
Athenę conſtruuntur xlij.
Athenieñ.in nauib' ſalus & a Xerxe Athenarũ direptio clvj.
Athenieñ.ad Alexan.reſpõſum & Athenarum ab eo captio clviii. ad Lacedæmonios querelę.eodẽ.
Athenæ ruſſus diripiũtur & cremantur fo.clviii.
Athenieñ.lycidam puniũt. eodẽ.
Athenieñ. facinus. clix. potiũtur Cherſoneſo fo.clx.
Athenæ inſtaurantur.clxij.Quibus rebus creuerint ibidem
Atheñ. vincũtur. clxxviij. bis.
Atheñ. gratitudo clxxxv.
Atheñ.claſſis clxxxviij.
Atheñ. vincuntur. clxxxvij.
Atheñ. vincũtur. fo.cxcij.cxciiij. fo.cxiiii.ccv.ccvii.ccxv.ccxliii. Tentant ciuitates Italiæ ad defectionem. cxcvi. Acceſſuntur ab Egeſtanis cxcix.
Atheñ.triſtis e ſicilia diſceſſus. folio.ccv. Clades ad oropum metus & fuga ccviii.
Atheñ.victoria ccix.bis.
Atheñ. victi pacem orant & leges accipiunt ab lacedæmoniis & q̃diu rerum potiti ſint. ccxv.
Athenæ ſunt bis hoſtium manibus reſtitutæ ccxxx.
Athenarum ſoboles aut optima aut peſſima ccxxxii.
Athenieñ.vincuntur a Philippo rege ccxliii.
Atheñ.fames cclxxxviii.
Athenieñ. ſolis verbis potentes. folio cclx.
Athlantes xxxviii.
Athlas rex & mons xiiii.
Athos mõs a continente abſcinditur fo.clj.
Atinius mouetur per viſionem ad ſenatum ire cxli.
Atri dies ccxxuii.
Attali regis opera. cclxxxvii. Geſta in Græcia. fo.cccxlvi. In Aſiam tranſitus.cccxlix. Poſtulata. fo.cccl x. Teſtamentum. folio.cccxcii. Inconſtans ingeniũ. folio cccxciii.
Attellanæ fabulæ. ccxxxv.
Attica vaſtatur clxxxiiii.
Attica oliuifera. cxxxiiii.
Attilii ferocia.cclxxxv. In Theſſaliam acceſſus. fo. ccclxvii. De Achæis verba. ccclxviii.
Aufidus flu. cccxxiii.
Auges puellæ caſus xliii.
Augurij obſeruatio lxxxiiii.
Autum caſus ex vehementi clamore ccclxiiii.
Aulus Verg.conſul. cxxxviij.
Aulus Seruilius Priſcus ſeu Strictus dictator. clxxvii.
Auli Gellij erratum. clxxx.
Aulus Poſthumius tribunuſpl. dictator clxxix.
Aureum vellus xxxv.
Aurea vincula captiuorum in æthiopia cxviii.
Aurum a gallis receptum interpendendum. ccxxiij.
Aurum incenſimarium.cccxliiij.
Aurum tholoſanum cclxxviii.
Auruncа ſueſſa cclxviii.
Auſonum excidium. cclxxvii.
Auſpiciorum & auguriorum ſuperſtitio firmata C.
Authomenes vltimus regum corinthiorum lxxx.
Axilum ſolum ccclxxii.

BAal Sidoniorum deus. folio lxxj.
Baalis ſacerdotes cædũtur. lxxiiii.
Baalis templum diruitur lxxv.
Baaſę ſęuitia & cędes lxxi.
Babylonicæ turris cã. fo.iij.
Babylonis exornatio. vi.
Babylon expugnatur cx.
Babylonij deficiunt a Dario,& capiuntur arte zopiri qui ſe deformauit cxxi.
Babylone potitur Alexan. mag. Eiuſq; vrbis luxus cclx.
Bacchi plures fo.xxv.
Bacchus cadmeus. xxxi. Talborum occupat eodem.
Bacchatur Alexan. exercitus victoris parta cclxx.
Bacchanalium apud Ro. turpitudo,indicium,exterminiũ.& pœna ccclxxi.
Bacchar Syphacis pręfectus. folio cccliii.
Bactrianorum ortus fo.v.
Bactrianorum ferocia ccliii.
Baculus in manu geſtantis ſubito arſit cccxvii.
Badij & Criſpini certamen ex prouocatione cccxxxvii.
Bagradę ſerpens. ccci.
Balaami vaticinium xxuij.
Baleares inſulę cccxx.
Balſami hortus xxviii.
Baltaſaris viſio cxiii.
Bantii reconciliatio cccxxix.
Barbarorum apud Potideam clades fo.clvii.
Barchę conditio & oppugnatio & clades cxxviii.
Barchiana factio cccxii.
Barſane cum filio a Caſſandro interficitur cclxxxii.
Baſternę populi.ccclxviii. eorum ars ccclxxix.
Batus menſuræ genus lxvii.
Battus ſecundus cxxvi.
Bautia & venuſia cccxlvi.
Bebius circũuentus ccclx.
Beccum panem vocant phrygij & pueri ex natura xvii.
Belbicus abſcinditur a bithynis. folio ccxlviii.
Beleſi præfecti Babylonis fraus. folio lxxix.
Bellerophõtis expeditio. xxxi.

Belli indicendi forma. xcvi.
Bellorum cerimonię eodem
Bellum thebanum xlvii.
Bellum troianum eodem.
Bellum Meſſenium lxxxv.
Bellum ſabinum & in Antemnates. fo.lxxxvi.
Bellum fidenatium lxxxvii.
Bellum latinum fo.xcv.
Bellum ſabinum. fo.c.bis.
Bellum ardeate cxvi.
Bellum aricinum.cxxviii. Athenień.in Aeginitas cxlv.
Bellum æginiticum. clxxviii.
Bellum ſacrum circa delphos geſtum.folio.clxxviii.Peloponneſiacum clxxx.
Bellum ſiculum fo.cc.
Bellum hernicum. cclxxix.
Bella in aſia cclxxx.
Bellicus apparatus. cclxxxviii.
Bellum inter demetrium & pyrrhum cclxxxix.
Belli punici primi finis. cccv.
Bellum liguſticum eodem.
Bellum aphricum cccvi.
Bellum punicum ſecundum. folio cccxi.
Belli achaici & Aetolici finis. folio cccxxviii.
Belli inter philippum & Athenień.cauſæ ccclviii.
Belli macedonici cum Romanis cauſæ ccclviii.
Belli cum Gallis cā. ccclxxi.
Belli cum perſe cā. ccclxxv.
Bellum ſeruile in Sicilia. cccxci. & cccxciii. Cætera quęre in nominibus bella gerentium,vt bellum ſcythicum in Scythis &c.
Beniaminiti grauiter cęduntur & ad generis reparationem virgines rapiunt. xxix.
Beronices cędes cccv.
Berſabea a dauide adamatur & ducitur fo.lxiii
Beſſus & Nabarzanes darium confodiunt cclxii.
Beſſi ira. cclxiiii.
Beſſus traditur Alexā. cclxv.
Beſſus diſpēdomenis ſupplicium paſſus cclxviii.
Bias prienęus philoſophus. ciiii.
Biduo ęquo marte pugnatum eſt folio clv.
Byrſa cur & vnde dicta. lxvi.
Byrſa deditur. ccclxxxviii.
Bithias eodem
Byzantium conditur.xcv. deficit ab athenień. cCviii.
Blemię xxxviij.
Boeotii vincuntur.clxxviii. Eorum arces cxciiii.
Boiorum defectio. cccxiiii. Subiugatio. ccclxvi.
Bomilcharis ſuppli. ccxcv.
Bona porſenæ cur ſint vendi dicta. fo.cxxv.
Bononia colonia latina in Boios deducta ccclxxj.
Boriſthenes flu. xcix.
Boſphorus Thracius.cxxvi.Cimmerius cccxxiiii.
Bos fatalis cvii.
Bos locuta. clxv. & iterum Caue tibi Roma. ccclxvi.
Bos locutus. fo.cccxxxiij. & alius ccclxiiii.& alius.ccclxix.
Bos equuleum peperit. cccxxx.
Boſtar obſidum hiſpanorum cuſtos fo.cccxx.
Bottiei fo.xli.
Boues ex ſuperſtitione Romę cōbuſti, eo ꝙ per ſcalas in ſummū ædificij euaſerunt. ccclxviii.
Brachata Gallia. cccxx.
Branchidæ cclxv.
Braſidæ hortatio.cxcv. Oratio & mors.folio ſequenti.
Brennus gallorum dux.fo.ccxxi. ducit in delphos, & ibi cū multis perit ccxciiii.
Breuia & ſyrtes cccij.
Brutus Ro.& eius in Apollinem donum,ac calliditas in oſculanda matre.i.terra. cxvj.
Bruti conſulis primi Ro. ad collegam verba cxxii.
Aruti in filios animaduerſio ob proditionem cxxiii.
Brutus & Aruns mutuo concurſu cadunt cxxiii.
Brutii vnde dicti ccxcv.
Brutia regio & Brutiorum opes quondam ccxcvi.
Bucephalas equus capitur.cclxiij. interficitur cclxxii.
Budini ſcythæ fo.iiii.
Buſiris tyrannus xxv.
Buſiridis mors xxxviii.
Buſtum fortium. clxxxiiii.

Cacus ab Hercule peremptus. fo.xxxix.
Cadauera qui popli nō cremabant. cxviij.
Cadmus & phoenix xxix.
Cadmi progenies xxxi.
Cadmus & Laius xlvii.
Caduſiana expeditio. ccxviii.
Cęleſtium rerum prima indagatio fo.ii.
Cęlum ſcindi viſum cccxvij.
Cęlum ardere viſum. clxv.cccv. ccclviii.&.ccclx.
Cęſonis egregiū facinus: cxlviii.
Cęſoni dies dicta. clxv.
Cęſo dānatur abſens clxvi.
Cęſorum ad Lycum numerus.fo. cclx. Caini ortus fo.ii
Caiſter flu. cxxxiiii.
Caius Pontius captus eſt & cęſus. folio ccxci.
Calais & Zetus xxx.
Calani gymnoſophiſtę mirabilis interitus. cclxxv.
Calauris flu. ccclxxii.
Calcedonis conditores cęci iudicati xcii.&.cxxvii.
Cales capiuntur ccxlviii.
Callias cęditur clxxxii.
Callicratidæ conſiliū. reſponſum & mors ccxiiii.
Callicratis interitus clix.
Calliſthenis libertas fo.cclxx.oppreſſio ab Alexan. eodem.
Calpurnius piſo. ccclxxxvi.
Cambyſes Amaſim bello vexat. cxvii. Fratrem intercipit & ſororem.cxviii. & filium. cxix.
Cambyſis interitus eodem.
Cameleontis color cxv.
Cameria diripitur lxxxvii.
Camarina conditur. cv.
Camillus dictator. ccxli. ccxxii. ccxxiiii. ccxxvii. & quintum. folio ccxxxv.
Camillus abit in exilium. ccxix. Gallos cędit.fo. ccxxii. Furium optat. ccxxvii. imperiū reparat. eodem. Moritur. ccxxxv.
Campani dedunt ſe Ro.fo.ccxlii. Sanciunt foedus cum Poenis. folio cccxxviii.
Campani ſenatores a Fuluio occiduntur cccxli.
Cananęi expugnantur.xxvii.Exterminantur xxviii.
Candaulis facinus & interitus. folio lxxxviij.
Canere.i.eloqui xxxi.
Canis.ſ.Hecubæ ſepulcrum. ccix.
Canis Xantippi quantum maris enauit. clvi.ccclxxvi.
Cannenſis clades cccxxii.
Canthari.x. in templo. lxvii.
Cappadoces ſyri cxi.
Capita ægyptiorum ſunt cæteris duriora cxviii.
Capita boum interfectorum linguas exeruere ccxcviii.
Capitolii conſecratio cxxiiii.
Capitolium occupatur a ſeruis. fo.clxvii.Munitur ſaxo quadrato fo.ccxxv.
Capiti raſo inſcriptæ literę vt ſecretę ſint cxxxiii.
Capys Capuæ conditor,& eius vaticinium repertum lxxi.
Capra ſex hoedos enixa prodigio habetur ccclxvi.
Capuam obſident Ro.cccxxxviij.

deditur Ro. cccxli.
Caput Oneſili in porta ſuſpēſum apes occupent cxxxv.
Caput ſine futura clix.
Cardui & Cedri apologus. lxxvii.
Caryſti deditio ccclxi.
Cares prelio ſuperantur. cxxxv.
Caritas Annonę tanta vt caput aſini. lxxx. nummis vęnierit, & filios comederint lxxiii.
Carmen Martianum vnum & alterum. cccxxxvii.
Carmen in ſepulcro Scipiōis ſcriptum ccclxxiiii.
Carmen de Catone. ccclxxvi.
Carnea ſacra. cxcvii.
Carneades philoſophus. cclxxviii
Carne pluit. clxv.
Carnutes Galli ccxx.
Carteoli Colonia cclxxxii.
Carthago conditur lxvi.
Carthagineñ. fuga cccl.
Carthagineñ. fœderis forma. folio cclxxix. Apparatus belli. folio ccxcix. Metus. folio. cccli. Perfidia ccclv.
Carthag. res moliũtur nouas. folio. ccclxxxiii. Bellum in Maſinuſam mouent. ccclxxxiiii.
Carthag. cędes. eodem. Obſides, folio ccclxxxv.
Carthag. preces ad Scipionem, efficaciſſima querela extrema poſtulata. fo. ccclxxxv. Noua trepidatio & conatus. eodem. audacia. fo. ccclxxxviii.
Carthago exciſa eodem.
Carthalo claſſem Romanam vrget. fo. ccciii.
Carthalonis cędes. cccxlv.
Caſilinum deditur. cccxxix. Recipitur a Ro. cccxxxii.
Caſpium mare. cxii. & cclxiii.
Caſſandri timor ob iram Alexandri. cclxxv.
Caſſius conſul. ccxxxix.
Caſtor & Pollux anaces. fo. xliii. viſi ſunt, & eis templum Ro. extructum. fo. cxxxi. Aedes eorum dedicatur cxlvii.
Caſtor & Pollux auxiliantur Romanis, & victoriam eorum denunciant ccxvi.
Caſtorei ignes xxxiiii.
Caſtulo vrbs cccxxxv.
Caſtrorum incendium. ccclxii.
Cataclyſmi ſeu diluuii futuri oraculum fo. ij.
Catadupi xvii.
Cataphractę & Aphractę naues. folio cccxxvii.
Catonis decretum. ccclxi. Pro lege Oppia oratio. ccclxii. dicta & facta ccclxxvi.
Catonis frugalitas ccclxii.
Catonis indoles ccclxxx.
Catones plures ccclxxxiii.
Catonis commentum de ficu recenti Carthagine delata ad bellum excitandum eodem
Catonis ſcomma in Pruſię legationem ccclxxxv.
Caucaſus mons cclxiiii.
Caudemi ſupplicium. ccli.
Caudinæ furcæ quibus Ro. incluſi ſunt cclxvii.
Caunus ccvii.
Cebes ccxxviii.
Cecilia Caia xcvii.
Cecilius Comicus ccclxxviii.
Cecrops biformis quia matrimonium inſtituit xvij.
Celtiberorum defectio ab Roma. folio cccxxxix.
Celtiberi gratitudo cccxliii.
Cenſores primi Ro. clxxvj.
Cenſorum Ro. contentio. ccclvii.
Cenſus vrbanus. cclxxxvi.
Cenſus ciuium cxxx.
Centaurorum fabuloſa figuratio vnde ſumpta xxxii.
Centenius penula. cccxxxvii.
Eius cędes cccxxxviii.
Cephalenia clxxxiiij.
Celeres milites lxxxiiii.
Celeritas errorem parit cli.
Cercopitheci fo. vii.
Ceres & Veſta xxxvi.
Certamen atrox. xcix. & cxxxviij de vxorum pręſtantia. cxvi.
Ceruum & lupum non gigni in Aphrica. xxxviii.
Ceruę & lupi omen. clxxxiiii.
Chalcedonis obſidio ccix.
Chalcis abſciſſa a Bœotia. fo. cccxlviii. A Romanis occupatur. folio ccclix.
Chamiteri Cham impietas. fo. ij.
Cherroneſus quę pallene. l.
Cherilus poeta ccxv.
Cherubici Genii lxvii.
Chilon Laiedęmonius ciiij.
Chiorum cędes ccvi.
Chiron Iaſonem inſtituit. xxxiii
Chius recipitur ccvi.
Chœnix menſura. cx.
Chore Iſauri filius xxiii.
Chorus Virginum cccxlvii.
Cyanei ſcopuli. xxxiiij.
Cyaxares Medorum rex. lxxviii. & fo. xcviii.
Cydnus flu. Ciliciæ ccli.
Ciliciæ ſitus & pilæ. eodem.
Cylonis facinus clxxxiii.
Cimmerij. cxxv. Eorum monumenta cxxvi.
Cimmerii populi xxxix.
Cimmia ſylua cclxxviii.
Cymonis Athenieñ. facilitas & munificentia. clxii. Eiuſdem varia victoria, exilium, modeſtia, reuocatio ab exilio, & interitus. folio clxiii.
Cymonis equæ. ccclxxvi.
Cincinatus conſul. clxvi. dictator fo. ccxxviii.
Cyneæ laus & orationis vis. ccxcij. Dictum nobile in belli deteſtationem eodem.
Cyneas Romam mittitur. ccxciij.
Cynegiri virtus cxlv.
Cypſelus Corinthius. xcv. in fine.
Cyprus inſula abſciſſa a Syria. folio cccxlviii.
Circe & Medea xxxv.
Circunciſionis cauſa, & quarũ gentium ſit propria fo. ix.
Circunciſio Aegyptiorum. xvii.
Circũciſio po. Iſrael. xxvi.
Cyrenarum conditio. xxxi.
Cyrus infans exponitur, & repertus ſeruatur, ac alter pro eo exponitur. fo. cviii. Vnde dictus, & qualiter inter pueros ſe regem geſſit eodem.
Cyrus agnoſcitur. eodem. In perſas mittitur eodem
Cyri edictum fo. cix. bis.
Cyri clementia. fo. cx. In Crœſum expeditio cxi.
Cyri ſomnium & mors cxii.
Cyri literæ de templi Hieroſolymitani inſtauratione. cxiii.
Cyri iunioris in re bellica ſtudiũ. folio ccxiii.
Cyrus Xenophontis. ccxiiii.
Cyri caſus & percuſſorum pœna. folio ccxviii.
Cyri ſepulcrum cclxxv.
Cyrtha vrbs Arcadiæ. cccxxiiii. Capitur ccclviii.
Cyrthei poetæ carmen. clxiiii.
Ciſſuſæ fontis natura. ccxxix.
Cythera cxciiii.
Cytheum oppidum. ccclxiii
Citrus arbor xxxviii
Cytheronem adeunt Græci. clix.
Cluilius fo. xcii.
Cluilia aut Cluilia foſſa. folio xcii. & folio. cxlii.
Clades ægypti. xix.
Clamor exitialis. fo. cccxi. Aues decutiens ccclxiiii.
Clanis & vulturn⁹ flu. retrorſum fluxerunt. fo. cxl.
Claſſium Ro. ordo. cvi.
Claſſis Atheni. maxima. cc.
Claſſis Ro. prima ccc.
Claſſes Ro. in Carthagineñ. & earum conflictus ccci.
Claſſis punica ab Leuino profligata. fo. cccxlvij.

Claudia veſtalis pudicitiam ſuam probat fo. cclij.
Claudius aſellius cccxxxii.
Claudij Neronis prędicatio. folio cccxlix.
Claudij clientis Appii audax mēdacium clxxii.
Claui figēdi ratione dictator Romæ dictus. ccxxxvi.
Clearchi exitus ccxc.
Cleobis & Bithon ciiii.
Cleobolus Lindius eodem.
Cleomenis infelix exitus. cxliiii.
Alterius conatus & fuga. cccx.
In ægyptum tranſitio. fo.cccxi.
Interitus cccxxvi.
Cleonymus a patauinis propellitur cclxxxii.
Cleon orator cxciii.
Cleon capit thoronam. cxcvi.
Cleonis conſilium eodem.bis.
Cleonis ſiculi aſſenta. cclxx.
Cleopatra cclxxx.
Cliſthenis in Argiuos odium. fo.cxxxiii. Expulſio. cxxxiiii.
Clytus Alexan.mag. ſeruat. ccl. interficitur ab eo. cclxix.
Chloeliæ virginis facinus & honores fo. cxxv.
Cluſini cōtra gallos auxilium ab Ro.petunt cccxxi.
Cluſium olim camerſolis vbi Ro. cędes. cclxxxiiii.
Cnęi Scipionis interit⁹. cccxxxix.
Cobaris magi verb. cclxiiii.
Coclitis facinus cxxiiii.
Codri regis interitus liiii.
Cœna perſica clix.
Coes Mitylenæus. cxxxiii.
Colchidis ſitus xxxiiii.
Colchi vnde oriundi xxxv.
Collatini populi xcix.
Collatinus in exilium abit. folio cxxii.&.cxxiiii.
Collegiorum inſtitutio xci.
Coloniæ vetuſtæ ex Noe nepotibus fo.iij.
Colores rhetorici in orōne Claudij. fo.ccxxxv.
Coloſſi rhodii caſus cclvii.
Colubroſum prodigioſa vis circa ſardis fo.cxi.
Columba a Noe emiſſa fo.ij.
Columnę herculis.folio.xxxviii. & folio ſequenti.
Comata gallia ccxx.
Cominij facinus ccxxiii.
Cominium cclxxxv.
Comitium.lxxxvii.Comitijs decernenda. cclxxxvj.
Comitia curiata.centuriata & tributa.clj.Comitia tribunitia prima Romæ habita. clx.
Comparatio Alexan.mag. & Ro. in re bellica. cclxvi.
Compedes gręciæ. cclxij.
Concio vide Oratio.
Cōiuratio nobiliū in Ro. pro regibus reſtituendis xxij.
Coniuratio ſeruorum Ro.opprimitur Ro. cxxx.
Coniuratio vigintiquatuor populorum in Ro. cxxx.
Coniuratio in Alexand.macedonem ſeu magnum. cclxiij.
Coniuratio in eundem. cclxx.
Cōnubia negātur Ro. lxxxiiij.
Conon vincitur ccxiiij.
Conon atheñ. ccvij.ccxxx.
Cononis geſta ccxxxj.
Conſiliū iuuenū malū. lxix.
Conſpiratio in demetrium facta. folio cclxxxix.
Conſpiratio de Roma deferenda diſſipatur cccxxij.
Conſtātiæ exemplū. clxix.
Conſualia feſta. lxxxiiij.
Conſules primi Ro. cxxij.
Conſul ex plębe cccxxxv.
Conſul Ro. vulne. cclxxviij.
Conuicia tuſcorū in Ro. cxlviij.
Copiarū xerxis ordo. clij. Gręcanicarum numerus clviij.
Copiæ Alexan.mag. ccl.
Copiæ darij regis cclj.
Copiæ reliquę eiuſdē. cclxii.
Copiæ gallorum & Ro.fo.cccviij. &.cccix.
Copiæ ab Annibale in Italiā traductæ cccxiiij.
Copiæ ſcipionis in Aphricā profecturi cccliij.
Copiæ Romanæ in Aphricā delatæ. ccclxxxv.
Copis gladius falca. cclxxii.
Corbis & Orſuę fratrum ſingulare certamen cccl.
Corcyręi ad epidāmum. clxxx.
Corcyreñ.claſſis clxxxij.
Clades eodem
Corcyreñ. nobilium exitus. cxc. Exulū facinus mirabile.cxc. Deditio corūdē & cędes. cxciij.
Corcyram Ro.recipiūt cccviij.
Corycium nemus cclj.
Corinthus deditur xxx.
Corinthiorum odium in athenienſes clxxvij.
Corinth.claſſis clxxx.
Corinthij laudāt atheniē.clxxxij Fugiunt eodem.
Corinthiorū expeditio in acarnanes & Cydoniatas. fo.clxxxvj. vide cxcix.
Corioli capiuntur cxxxix.
Coriolanus vnde ſit Martius Ro. dictus eodem
Coriolano dies dicitur, & in exilium abit. cxl.
Coriolanus belli occaſionē q̄ritat. cxlj. Eiuſdē primi in Romanos motus & reliqua expeditio. fo. cxlij.&.cxliij.
Coriolani & matris eius congreſſus. In matrē pietas cxliii.
Coryneta tyrannus xl.
Cornelius dictator. ccxcviij.
Cornelij Rufi miraculoſa cęcitas folio ccxcvj.
Cornelia Gracco nubit.ccclxxiiij.
Corniculum capitur xcix.
Coruini cognomen ccxlj.
Coruorum certamen cclxxv.
Corui nauales ccc.
Corui aues corroſerūt aurum capitolinum ccclmi.
Cos inſula ccvii.
Coturnicum multitudo miraculoſa. fo.xx.
Cranaus lxxx.
Crantor philoſophus. cclxxvi.
Craſſus pōtifex belli triſtem ſortitur exitum ccccxciij.
Cratinus comicus clix.
Cratis flu. ccxvii.
Cremera cxlviij.
Creſtorum mores cxxxij.
Cres & Corybantes ix.
Cretę nomina,ſitus,mores. xxx.
Cretes neſcit pelagus adagialiter dictum eodem.
Creteñ. milites optimi ſi pedites aut naua. cccxxiiij.
Crinisſus flu. ccxl.
Crito cccxxvij.
Critolaus. ccclxxviij.
Crœſus diues fo. ciiij.
Crœſi diuitiæ & filij cx.
Crœſi donaria cxj.
Crœſus vincitur a Cyro. cxj.
Crœſi filius fit vocalis eodē
Crœſus imponitur pyræ. cxij.
Crœſus ſuperſtes Cyro. eodem
Crœſi liberalitas in Alcmeonem auarum cxlvj.
Crotonis conditio.folio.xc. vetuſtas cccxxxij.
Crotoniatæ populi. ccxvj.
Cruoris fluxus cccxvij.
Cruſtumerij xcix.
Cultores agrorum facti ſunt rectores vrbium Pariorum iudicio. fo.cxxxij.
Cumæ conditæ in Italia lxv.
Cumarum conditores cxl.
Cuniculi ſubterranei ad irruptionē occultā facti quomodo deprehendantur ccxxviij.
Cuniculus in Veios ductus. ccxij.
Cuniculi quō ihibēdi ſint.ccclxxj
Cures vrbs vnde dicta xc.
Curiæ Romanæ lxxxiiij.

Curiatij trigemini. xcIii.
Curtius Pyrrhum vincit. ccxcvi. & fo. ccxcvii.
Curius triumphat ccxci.
Curtus Iani ſacer. clii.
Curtus Falcati cclviii.
Curtius lacus lxxxvii.
Curtius lacus & Curtii equitis fa cinus fo.ccxxxvi.
Curſorum pernicitas. clvii.
Cuthes Samariã incoluit. lxxxv.
DAci. ccclxxviii.
Dactyli Idęi xxx.
Dędali e creta fuga. folio xli.&.xlii.
Dædala regio cclxx.
Dæmonum pręſtigię Romę.cxli
Delphis ccxciiii.
Dalida ſeu dalila Sanſonem decipit fo.xlvi.
Damaſcenus ager primus omniũ cultus fo.iiii.
Damaſcus capitur lxxxiii.
Danaus rex xxv.
Danielis interpretatio ſomniorum fo.cxiii.
Daniel inter leones cxiii.
Danielis viſio eodem
Danielis vaticinatio. ccclxxxii.
Danubius & iſter. cxxvi.
Dardanię conditio xxv.
Dardanus & Iaſius eodem
Darhes phrygi⁹ hiſtoric⁹. xlviij.
Darii auaritia illuſa xxvi.
Darius aſtu mangonis rex creatur. fo.cxix.
Darii coniuges cxxi.
Darii in Iudęos indulgẽtia.cxxij. Eius e ſcythia fuga. cxxvii.
Darii legati in Macedoniã miſſi Alexandri opera intercipiũtur. folio cxxxii.
Darii pręceptum cxxxv.
Darius quid interpretetur. cxlv.
Darius in gręcos bellum reparat folio cxlv.&.cxlvi.
Darii filii contendunt. cxlvi.
Darii cum Lacedæmoniis ſocietas. fo.ccvi.
Darius qui cum Alexandro magno pugnauit vnde ſit ortus. ccl. Eius inſomnia, comitatus, amictus, pellicum numerus, copiæ fo.ccli.
Darii in Ciliciam properatio & ſtratagema atq; cum Alexã.congreſſus. fo.cclii.
Darii fuga & caſtrorum eius direptio. fo.cclii.
Darii literæ ad Alexandrũ. folio ccliii.&.ccliiii.
Darii lachrymæ cclviii.
Darius pacem petit, & ea negata aciem inſtruit eodem.
Darii recens apparatus eodem
Darii altera fuga. cclix.
Darii prudentia & ex Arbela digreſſio cclx.
Darii verba rege digna & miſerabilis interitus. cclxii.
Darii mater & filię ab Alexand. Suſis locantur cclx.
Daſii Salapini memorabile facinus ccclxiii.
Dithas & Abyrus xxiij.
Date fręnos impotenti animali, inquit Cato de mulieribus. folio ccclxii.
Dauid inungitur rex vbi Goliadem vicit, vnde ei inuidet Saulus rex. lvii. Stultitiam ſimulat fo.lviii.
Dauidis in Saulum pietas & fides folio lix.bis.
Dauidis regis geſta lx.
Dauid Saulum plorat. lx.
Dauid ab vxore deriſus pie reſpõdet fo.lxi
Dauid prohibetur templum ędificare domino eodem.
Dauidis inſtituta lxii.
Dauidis corona, & promiſcua ſoboles fo.lxiii.
Dauid in regnum reſtitutus nouam patitur ſeditionem. lxiiii.
Dauidis exitus lxv.
Decalogi promulgatio xxi.
Decelea fo.cciii.
Decemuiri ad leges ſcribendas a Ro.miſſi.clxix. Ius dicunt populo. clxx. Coniurant & tyrannidem exercent clxx.
Decemuiri rediguntur in ordinẽ id eſt priuati fiunt clxxiii.
Decẽ tribuni ſimul facti. clxviii.
Decima prædæ veientanæ Apollini datur. ccxviii.
Decii tribuni conſilium, virtus, victoria, honores ccxliii.
Decius ſe deuouet ccxlvii.
Decii alterius cõtra nobilitatem verba cclxxxii.
Decii filii deuo. cclxxxiii.
Decius magius & eius conſtantia fo.cccxxviii. Felicitas. cccxxix.
Decretum aſſentatorium atheniẽ.fo. cclxxxviii.
Deianira herculis. xliiii.
Delborę oraculum. xxxi.
Delos inſula a dario petita. cxlv.
Deli expiatio cxci.
Delii eiciuntur delo. cxcvi.
Delmaticum bellum. cclxxxii.
Delphici templi conditio. xxxj. Rędificatio cxxxiii.
Delphi defenduntur miraculo. folio.clv. Oppugnantur a Brenno gallorum duce, defenduntur autem a dæmonibus ſub deorũ ſpecie ccxciiii.
Delphini & hominis commercium. fo. xcviii.
Delphinus iuxta chiam vrbem. folio ccvii.
Delta inſula Nili fo.xvii.
Demarathi verba ad xerxem. folio clii.
Demarathi tabulæ. cliii.
Demaratho abrogatur regnum. folio cxliiii.
Demarathæ ver. cccxxxiiii.
Demetrius vincitur cclxxxi.
Demetrius dimidium babylonis occupat. cclxxxvi.
Demetrius ptolemæum vincit. folio cclxxxvii.
Demetrii vertibilitas & domeſtica opera. cclxxxvii. cum ſtilpone congreſſus eodem
Demetrias olim Sycion. folio cclxxxvii.
Demetrius phalerius rem athenieñ.regit cclxxxvii.
Demetrii verba ad atheniẽñ.& ei⁹ periculum eodem.
Demetrius fit dux græciæ. folio cclxxxviii. Lyſimachum infeſtat. fo.eodem.
Demetrio viſus per quietem Alexan.ad hoſtes tranſire. folio. cclxxxvii.&.cclxxxviii.
Demetrii cultus & ſuperbia. folio cclxxxix. Errores, exercitus diſſipatio, captiuitas, interitus. folio ccxci.
Demetrius phalerius ccxcvii.
Deme.cum ſocru ſtuprum. ccciii.
Demetrii iunioris cum antiocho ſimultas cccx.
Demetrii interitus cccxii.
Demetrius & Perſes philippi filii. fo. ccclxxvi.
Demetrii philip.cędes. ccclxxvii.
Demetrius Alexan.dat iudęis pacem ccclxxxiii.
Demetrium perſequuntur reges odio ccclxxxiii.
Demetrii huius interitus. eodem
Demetri⁹ demetrii fil.ccclxxxvij.
Demetrium proſequuntur milites odio & ita vincitur. cccxc.
Democedes author fuit Dario in gręciam traiciendi. cxxi.
Democratia.cxix. Ei ſtudẽt athenieñ. ccxxxi.
Democrates. cclxiii.
Democriti excęcatio & ſeculum. cxlvi. Obitus. ccxix.
Demonax arbiter cõſtitutus oraculo. cxxviii.
Demoſthenes dux.cxci.eius conſiliũ.cciii. deditio & mors. ccv.

Demoſthenes orator & plures oratores. fo. ccxl. Eius mendacium. fo. ccxlix. Ab exilio reuocatus. folio cclxxvj.
Deos ægyptii primi commenti ſunt fo. xvii.
Dei andriorum in neganda pecunia clvii.
Deprecatio efficax cxc.
Dercylidis geſta ccxvii.
Deſultores & deſultorij equi qui ſint cccxxx. & ccclxx.
Deuouendi verba ccxlvii.
Deuouendi ſuperſtitio. eodem.
Diademate obligauit Lyſimach⁹ vulnus cclxxxvi.
Diagoras impius clxiii.
Dianæ templum cviii.
Dictator primus Ro. cxxx.
Dictatores qui & q̃ dudũ abierint dictatura cxxx.
Dictator poſthumius cxxxi.
Dictatoris eſt figere clauũ & quid ſit fo. cxxxvi.
Dictator primus e plębe dictus. folio ccxxxvij.
Didyme cxci.
Dido vide Eliſa lxvi.
Dies faſti. xci. Diri. fauſti & infauſti. fo. ccxxxiii.
Dilemma optimum in oratione. folio clxxxix. & ccii.
Diluuij primi denunciatio. fo. ij.
Diluuium ſub Ogyge. fo. x.
Dinę raptus vltio eodem.
Dinocrates architectus cclvi.
Diodorus cronus ccxxviii.
Diodori interitus cccxcii.
Diogenes Cynicus. fo. ccxl. & ccclxxviii. Eius cum Alexan. mag. congreſſus ccl.
Diomedis thracis cędes. fo. xxxij. Alterius errores fo. lij.
Dionis exilium. ccxxxvii.
Dion ſibi militẽ cõparat. Syracuſas ingreditur. Pellitur & reuocatur. fo. ccxxxviii.
Dion tẽpeſtate iactatur. Eius felicitas in literis nocituris per lupũ in ſacco a tabellario dormiente ſurreptis eodem.
Dionis Cędes ccxxxix.
Dionyſius Bacchus xxv.
Dionyſii maioris pater & potẽtia ccxxvi. Opes & metus. ccxvii.
Dionyſii tyranni aduerſitas. folio ccxxxix. bis.
Dionyſius principatum recuperat fo. eodem
Dioxippę ſingulare certamen. folio cclxxiiii.
Dyrrachiũ nunc quod prius Epidannus clxxx.
Diræ Eumenis cclxxxi.
Diſcordia ſtat deatium. fo. clxxxvi. Gręcorum ccxliii.
Diſphẽdomenis ſupplicium quale ſit cclxviij.
Diuortium primum Ro. cccv.
Dodonei oraculi origo xcix.
Dolonchi cxxxvi.
Domilos inſula nunc iuncta mileto. fo. cccxlix.
Dores liiii. & cxi.
Doricę veſtes cur athenieñ. mulieribus vetitæ. cxxxiiii.
Dorileus quibus ſit caſibus iactatus fo. cxxxiii.
Dracones indici fo. vi. in fi.
Dracones ingentes cclxxj.
Draco legiſlator. xcix. Eius leges ſanguine notatæ ciij.
Drepanum vrbs ccciii.
Druentia flu. cccxiiii.
Druydum authoritas, diſciplina, & dirus ſacrificãdi olim ritus in gallia fo. ccxx.
Ducũ diſcordia pnicioſa. cxxxij.
Duillij honores ccc.
Dux ab exercitu lapidibus obrutus fo. cxcvij.
EBron fo. xj.
Ebuſius & Vetuſius conſules fo. cxxx.
Ebuſus inſula cccxx.
Eclipſis ſolis xcviij. & clij.
Eclipſis lunæ cclviij.
Edom & Edoms fo. xj.
Egerius xcvij. & c.
Egeſtanorum dolus in theſauri oſtenſione cc.
Egeſiſtratus aruſpex clviii.
Egos flu. ccxiiij.
Egreſſorium Noe fo. ij.
Egusa nunc Agate ccciiij.
Electrum cccv.
Elephanti indici. vide in fine.
Elephanti ſimulati vij.
Elephanti cęſi cccxlviij.
Elymi xcix.
Eliſſa q. & dido, & eius conſilium, fuga, & interitus lxvj.
Empedoclis mors xl.
Emporia ccclxiij.
Empulium captum ccxl.
Enthimema in oratione ccij.
Eneſideni facinus ccclxj.
Ennij poetæ ortus. cccv. Mentio fit. ccclxxviij. Eius interitus. folio ccclxxxij.
Enoch & eius generatio. fo. j.
Epaminondę geſta. ccxxxij. Interitus & laudes ccxxxiij.
Epheſiorum geſta cxxxv.
Epheſtionis interitus. cclxxv.
Ephira fo. xxx. & clxxxii.
Ephori. i. tribuni lacedemoniorũ folio lxxv. & clxxxiii.
Epialtis indicium cliiij.
Epicinus philoſophus. cccxvii.
Epidãnus dyrrhachiũ. clxxx.
Epidaurus clxxxv.
Epimenidis ſomnus ciij.
Epiphanes ccclvij.
Epitaphiũ ſcipio. ccclxxiiij.
Epizeli cęcitas cxlv.
Equa leporem parit clij.
Equi populi vincuntur & cędunt cxxxviij. clxvij. cxcv. ccxxiiij.
Equicũ nomẽ fere deletũ. cclxxx.
Equitum ordines Ro. cvi.
Equorum ferocia & caſus. clxiiij.
Equus troianus qui ſit. xlviij.
Equus bellaciſſimus cxxxv.
Equi cum quinq; pedibus nati. folio ccclıııj. ccclviij. ccclx.
Ethidorus flu. epotus cliij.
Erymanthus cccxxv.
Erithria capitur a perſis. fo. cxlv. Erithrieñ. opes. fo. eodem. Capitur iterum ccclxi.
Eryx vir victus xxxix.
Erycina obſidio ccciiij.
Eryx vrbs capitur eodem.
Erichthonius xxv.
Eſaias prophe. lxxx. lxxxv. lxxxviii. lxxxix. & cxiij.
Eiorę memoria clxi.
Eſſedones ſcythę. fo. iiij.
Eſſeni iudęi cccxc.
Eſymnetę tyranni cxxx.
Ethuſia iuncta mindæ cum prius eſſet inſula cccxlix.
Euaklides dux eret. cxxxv.
Eubœa vnde dicta cxlv.
Eubœę circuitus. eodem.
Euboici freti nat. cccxlviii.
Eubilides ccxxviij.
Euclides eodem
Euclidæ celeritas clix.
Euergetæ cclxiij.
Euerriculatio qualiter fiat. folio cxxxvi.
Euphratis nauigatio mirabilis. & ortus eius cx.
Eumenes iudicatur hoſtis, & vincitur. cclxxx. Eius ars. eodem.
Eumenis exercitatio in obſidione diræ, & interitus cclxxxi.
Eupator occiditur ccclxxxij.
Eurimedon flu. clxij.
Euripides poe. clxiii. ccxix.
Eurithei duritia xlv.
Euriti cędes xliij.
Europę puellę raptus xxix.
Europa fo. xlviij.
Europi opera cclxxxvii.
Euthimoclis conſilium cclij.
Eutimedontis caſus cciiij.
Exemplum iuſtitiæ in fœmina. folio. xiiij. Gratitudinis in dauide. lxii. Militare in vrũa. fo. eodẽ.

Pietatis in dauide fo.lxiij.lxiiij.
Conſtantię.clxix. Pietatis rur-
ſum.ccix. Gratitudinis in Minu
tio & exercitu. cccxx.
Exemplũ maieſtatis in fabijs pa-
tre & filio cccxxxv.
Exercitus xerxis clij.
Exodia attellana cccxxxvi.
Expiatio deli qualis ſit cxci.
Exploratores Moſis xxii.
Exta mire a Romanis proſecta
Veijs fo.ccxii.
Exterere vt pinum cxxxvi.
Ezechię edictum lxxxv.
Ezechiel propheta xcvii.
F Abij conſulis interitus
folio cxlviij.
Fabia gens veiens ſibi
depoſcit bellũ, exeũtq;
trecenti ſex cxlviii.
Fabię gẽtis virtus, caſus ac cędes,
& ſuperſtites cxlix.
Fabij. C. pietas ccxxiii.
Fabius eximitur vinculis. ccxlviij.
Fabi⁹ fidẽ militũ implorat cõtra
dictatorem. cclv.&.cclvi.
Fabij filię, vide Filię.
Fabius donatur po. Ro. cclvii.
Fabij cõſu. exploratio & ſtratage-
ma. fo.cclxxviii. Vmbros ſupe-
rat. fo.cclxxix.
Fabij ſtratagema. cclxxxiij. Triũ-
phus cclxxxiiij.
Fabii in filium pietas cccxci.
Fabii cunctatoris, prudentia, con
ſtantia, conſiliũ cccxix.
Fabius ſuper Aliphas caſtra fa-
cit cccxix.
Fabius agrum ſuum vt fidem ſer
uet vendit cccxx.
Fabii authoritas & quomodo ſe
dictatura abdicaurt cccxxi.
Fabius Buteo dictator. cccxxx.
Fabii geſta in ſamnio. cccxxxiii.
conſtantia eodem.
Fabius pater filio paret conſuli.
folio.cccxxxv. Tarentum reci-
pit fo.cccxlv.
Fabii maximi optima inſtituta.
folio cclxxx.
Fabii maximi mors ccclvi.
Fabius flamen a pontifice reten-
tus ccclxxi.
Fabricius auro tentatur. ccxci.
Eius cenſura ccxcvii.
Facinus vix credibile ccxij.
Fames ingens in cananea tempo
re Ioſippi fo.xij.
Fames ſumma. ccxviii. cccxxix.
Familię albanę xcv.
Faſti Roma. vulgãtur. cclxxx.
Faunus & Picus xci.
Fauſtulus Romuli nutritor. fo.
lxxxi. Eius interitus. lxxxii.
Feciales fo.xci.
Ferię latinę cxiii.
Feronię phanum. xc.&.xcv.
Ferotima fuſo & penſo aureo do-
natur cxxviii.
Fidenę capiuntur. lxxxvii. xcv.
c. clxxvii. &. clxxxviii.
Filium immolat pater lxxii.
Filios edunt matres lxxiii.
Filię fabii maximum excitãt cer
tamen ccxxxiiii.
Filii quinquaginta ab artaxerxe
occiſi fo.ccl.
Flamines vnde dicti xci.
Flaminii ferocia cccix.
Flami. conſulis lex cccxvii.
Flaminij ptinacia, precepſ igeniũ
ferocia, caſus cccxviii.
Flauius ędilis faſtos Romanos
vulgat cclxxx.
Flauii perfidia cccxxxvii.
Flumina ab exercitu xerxis epo-
ta. fo. clii.&.cliii.
Fluuii lacubus infuſi. cccxiii.
Fluuius cruentis aquis prodigio
viſus cccv.
Fœderis feriendi ratio. fo.xciii.
apud arabes cxvii.
Fœdus more antiquo xcviii.
Fœdus ſacratum cclxxxv.
Fœderũ triplex ratio ccclxiiii.
Fœdus cum latinis renouatum.
folio cxiiii.&.cxxxvii, bis.
Fœdus athenieñ. & Lacedęmonio
rum. cxcvi. Corinthiorum & ar-
giuorum ibidem
Fœdus darii & Lacedæmoniorũ.
ccvii. Turbatur ibidem.
Fœdus inter Ro & Carthagineñ.
tertium, & veteris fœderis for-
ma fo.cclxxix.
Fœdus quoties pœni cum Rom.
percuſſerint cccxiii.
Fœmina filium ſtrangulauit in
æthiopia ne ſupplicium indictũ
effugeret fo.xiiii.
Fœminę arabicę contra fratrum
libidinem commentum hone-
ſtum fo.xx. Nota.
Fœmina fratrem viro & filiis prę
tulit fo.cxxi.
Fœmina thracem ducem occidit
fo.ccl. vide mulier. Virgo.
Fons amarus cxxvi.
Fons vini ſapore. ccxxix.&. ccclx.
Fons hammonius cclvi.
Fons mire repertus cclxviii.
Fores Valerii ſolę in exteriorem
ptẽ aperiebãtur Ro. ccxxix.
Fori Ro. ornatus cclxxix.
Fortis fort. ędes. cclxxxvi.
Fortium buſtũ & laus. clxxxiiii.
Fortunæ variatio ccxxx.
Fortuna regum varia cciii.
Formicæ indicæ vii.
Fregellas colonia Romana ducta
folio ccciii.
Fuluius in exilium abit, vrbẽq;
accedit cccl.
Fuluij flacci ſtratagema. ccclxxviij
demen. fo.ccclxxix.
Fundanorum depreca. ccxlviii.
Funebris laudatio. cxxiiii.
Furius conſul. fo. cl. obſidetur &
liberatur clxiiii.
Furius Camillus vide camil.
G Abaonitarũ flagitium
in mulierem. xxix.
Gabii bellum inferunt
Romanis cxv.
Galilęa vbi ſit xxviii.
Gallorum in Italiam aduentus
prenunciatur ab incerto. ccxix.
eorum tranſitus primus. ccxxi.
Galli Romanis ſemper formido-
loſi cxx.
Galliarum ſitus & diuiſio. ibidẽ.
Gallorum ciuiles mores, ordines
& ad vrbem aditus. ccxx.
Galli Capitolio depelluntur. fol.
ccxxii. Laborant fame & peſti-
lentia ccxxiii.
Gallica buſta. eodem.
Gallorum tumultus ccxxxv.
Gallus a Coruino cęſus. ccxxxvj.
Gallorum cędes ab Antigono.
folio. ccxciiij.
Galli fugiunt ccxxxvii.
Gallorum impetus, cędes, vagi ex
curſus ccxli.
Gallorum ingenita ferocia & cõ-
mentum cclxxxiiii.
Gallorum ſucceſſus ccxciii.
Gallogręcia ccxciiii.
Galli ominis gratia filios & vxo
res trucidant ccciii.
Gallorum noui motus. cccviii.
Gallorum conſilium & recens cę-
des cccix.
Gallici belli finis. eodẽ.
Galli fundũtur a Pœ. cccxiii.
Gallorum animoſitas. cccxv. Te-
terrima cędes. ccclix. Altera cę-
des. ccclxiii. & ſequen. Altera a
Naſica fo. ccclxviii.
Galli ab Helleſponto in Aſiã trã-
ſeunt. Et quoties de eis triũ-
phatum ſit ccclxxxii.
Galli ſacerdotes ibidem
Galli pacem poſcunt. ccclxxiii.
Iterum in Italiam tranſeunt.
ccclxxv. Eiciũt Italia. ccclxxvij.
Gallinacei pulli ternis pedib⁹ na-
ti. fo. ccclx.
Ganymedis raptus xxxi.
Garamantes po. xxxviii.
Gargaphius fons clix.
Gaza capitur cclv.

Gedeon dux Iſraelitarum & eius geſta, fo. xliiii.
Geganius dux conſul cxl.
Gela & Geleñ. cxcix.
Gelo tyrannus Siciliæ cxl.
Gelon Hippocratis ſatelles fit tyrannus fo.cliii.
Gelonis adagium in Atheni. & Lacedæmonios cliii.
Gelonis mors cccxxx.
Gelonus Scytha cxxvi.
Genius Romæ cxxx.
Gentium & ducum Xerxis nomina. fo.clii.
Genutij interitus. ccxii. Et alterius conſulis ccxxxvi.
Geriones cur triceps dictus. folio xxxvii. vincitur & boues amittit fo.xxxix.
Geſſatæ Galli. cccviii.
Getharum mores cxxxii.
Gethæ rurſus cclxxviii.
Gigantes inuenti ii.& lxiiii.
Gigantei belli ratio xxxiii.
Gilli expeditio ccxxx.
Gilippi in Italiam appulſus. ccii. Edictum.cciii. Fuga.ccvi. peculatus fo.ccxv.
Gymnoſophiſtæ & eorum inſtituta fo.cclxxv.
Gyndes flu.a Cyro corriuatur. folio cx.
Giſconis ſeu Geſconis ſtudium. cccvi. Supplicium.folio ſequenti,hoc eſt. cccvii.
Gladiatorium munus primum Romæ datum ccxcix.
Gladius & Clypeus Romanorum folio cccxlv.
Glaucus Chius xcii.
Glaucus cur cum tota domo perierit cxliiii.
Gleſſaria inſula cccv.
Gnoſſij & Gortynij ſeu Cnoſſij &c. folio cccxxv.
Gobryas cxix
Gobryis callida interpretatio donorum a Scythis miſſorum. folio cxxvii.
Goliadis magnitudo & prouocatio.lvi. Cædes. folio ſequenti.
Gordij nodus. lxxxviii.ccl.
Gordium vrbs ccl.
Gorgias Leontinus clxxix.
Gorgylas amnis cccxi.
Gorgones puellę xxv.
Graccho angues portento viſi. folio cccxxxvii.
Gracchi mors ibidem.
Gracchus. ccc. Celtiberorum vrbes euertit cclxxxviii.
Gracchum odio proſequūtur patres. fo.cccxci. Mortis eius prodigia folio ſequenti.
Gracchorum fratrum natura, leges, actiones ccxcii.
Gracchi cadauer in Tyberim deiicitur. cccxlii.
Gratitudinis exemplum in Dauide.lxii.in Dario.cxxi. Romanorum in Manlium ccxxiii.
Granicus flu. & pugna Alexan. ad eum ccl.
Græcus a quo Græcia x.
Græcorum poſt Troiæ excidium calamitas xlvii.
Græcorum errores lii.
Gręcarum nauium fuga cliii.
Gręcorum victoria clx.
Gręcorum diſcordia.clxxvii. Infamis nota ccxiiii.
Gręcorum virtus ccxlv.
Græcorum corpore truncorum fœdum ſpectaculum & alexã. in eos clementia cclxi.
Gręciæ noui poſt mortem alexã. motus. cclxxvi.
Græcos quoſdam & Gallos viuos ſuffoderunt ſuperſtitioſi Romani. fo.cccviii.
Græcorum effigies prodigio viſę folio cccxvii.
Gręcię deſcriptio ccclxviii.
Grynius rex cxxvii.
HAbrati Heberi & Hebręi folio iii.
Habraami prædicatio, ſcientia,& in ægyptum profectio. fo.iii. Victoria,profectio ex Cananea, pietas & ſepulcrum fo.ix.
Habraami laudes xiii.
Halex flu.in Locris cxci.
Halis flu. extenuatur & corriuatur fo.xci.
Hamæ oppidum ad quod campani ceſi. cccxxxi.
Hamilchar damnatur ccxcv.
Hamilcharis ſucceſſus.ccc. Spendium fugat.cccvi.Rebelles vincit.cccvii. Moritur.ibidem.
Hamilcaris meminit cccxi.
Hammonii troglodytæ cclv.
Hammonem adit alex. ibidem.
Hammonius fons cclvi.
Hammoniorum deus. ibidem.
Hanno agrigentum venit.fo.ccc. eius ſocordia cccvi.
Hannonis & Hamilcharis ſimultas fo.cccvii.
Hannonis de bello cum Ro. ſententia cccxli.
Hanno ſuperatur a Scipione. fo. cccxvii. Profligatur. cccliiii.
Hannibalis fuga. fo. ccc. Oratio ad ſuos cccv.cccxiiii.
Hannibal accerſitur in caſtra. fo. cccxi. Declaratur imperator. folio cccxii.
Hannibalis ſucceſſus ibidem
Hannibalis ſtratagema. folio.ccc. cccxii. cccxviii.
Hannibalis inſomnium. cccxiii.
Hannibalis & Scipionis congreſſus fo.cccxv.
Hannibal vulneratur. cccxvii.
Hannibalis ſimulata clemẽtia in Ro. cccxviii.
Hannibal oculo capitur. ibidem
Hannibalis ſollicitudo & conſiliũ aſtutum.fo.cccxix. Ars & de Fabio verba cccxx.
Hannibalis ars cccxxi.
Hannibalis digreſſus ibidem
Hannibal pellitur Neapoli. folio cccxxviii. Et⁹ victorię. cccxxix.
Hannibal nolam obſidet. Caſilinum oppugnat.& Campanis delicijs frangitur. cccxxix. A cumis pellitur. cccxxxi. Puteolos oppugnat.cccxxxiii. Ro.imminet.cccxl. Digreditur ab vrbe. folio cccxli.
Hannibalis alterum de Fabio dictum fo.cccxlv.
Hannibal vincitur. eodem.
Hannibalis clades. cccxlvii.
Hannibalis vox in ſubito dolore fo. cccxlviii.
Hannibalis querela.ccclv. ad Carthaginem funditur ccclvi.
Hãnibalis facinus & exiliũ.ccclvi. ad Antiochũ trãſfugiũ ccclxiii. De bello ad eũdẽ verba. ccclxv.
Hannibal pacem cum Antiocho turbat. eodem.
Hannibalẽ criminatur apud Antiochum Thoas ccclxvi.
Hannibal ad Pruſiam regẽ ſe confert. ccclxxiii.
Hannibalis ars in Gortyniis fallendis ccclxxvi.
Hannibalis exitus eodem.
Harpyiæ monſtra l.
Harſicori interitus. cccxxxi.
Haſtę ardere viſę cxxix.
Haſta ſponte commota. cccxvii.
Haſdrubal perit ccxvi.
Haſtrubalis ſucceſſus in Hiſpania cccviii.conſilium Roma.cccxix vincitur.cccxlv. Placentiam obſidet. fo.cccxlvii.
Haſtrubalis in re militari peritia. fo.cccxlvii.Caſus.fo.ſequenti.
Haſtrubal miraẽ Scipionis idolẽ. fo.cccl.Eius ſẽntia.ccclxxxviii.
Hebraica hiſtoria Gręcis negata. fo.iij. vbi deficit. clxix.
Hebręorũ regnũ ſcinditur. lx.
Hebri curſus cxxvi.
Hector Achillem interfecit non contra fo. xlviii.

Hectoris caſus. xlix.
Helenati facinus. ccciʃ.
Helenę raptus. xliii. xlviii.
Helena rapta in Aegyptum defertur nec nupſit Menelao. xlviii.
Helenus vates. l.
Heliachimus rex cʃ.
Helias propheta. & eius fuga ac exitus lxxʃ.
Helicon Cyzicenus. ccxxxviii.
Heli ſacerdotis mors. liʃ.
Heliſei opera. lxxiii. Diuinatio & mors lxxviʃ.
Hellanicus hiſtoricus cxlv.
Hellenes. i. graeci. cx.
Helleſponto inflixit Xerxes verbera. fo. clʃ.
Hemon rex xvii.
Hemus mons cclxxvii.
Heraclidæ Trachynam deſerunt Euriſtheum perimunt, Argos occupant. xlv.
Heraclidarũ magnanimitas. ccxc.
Heraclea cxcʃ.
Heraclitus epheſius. cxlvi.
Heracliti & Ariſtotelis de roma oraculum ccxxiʃ.
Heraſiſtrati prud. cclxxxix.
Hærba ſalutaris Alexandro per quietem oſtenſa. cclxxiiii.
Herculis ortus & pater. xxxii. Tyrocinium eodem
Herculis pręceptor xxxiii.
Hercules relictus xxxiiii.
Hercules curatur a Medea. xxxvi Eius geſta xxxvii.
Herculanę expeditionis veſtigia. folio xxxix.
Herculis aſtrologia xl.
Herculis geſta in lydia. xlii.
Hercules venditur ibidem
Herculis interitus. xliiii. Eius & Sanſonis cõparatio. xlvi.
Herculis comes. cclxxiii.
Herdonius Aricinus crudeliter necatur. cxiiii.
Herdoniana clades. cccxliiii.
Herennij ad Caudinas furcas ars. folio cclxvii.
Herennij triplex ſententia de Romanis incluſis. ibidem.
Heretus vicus c.
Hermæ Athenieñ. cc.
Hermias Chares. cccxxvi. occiditur folio ſequenti.
Hernici vincũtur. cxlvi. cclxxix. Fortiter pugnant. ccxxxvi.
Herodotus hiſto. clxiii.
Heroici car. origo xxxi.
Heroſtratus cur dianæ Epheſinæ templum incenderit. ccxliii.
Herilia romuli vxor. lxxxvi.
Heſiodi poetę mors. cxci.
Heſperidum horti. xxxvi.
Hetruſci Romanis de imperio cedunt. c. Bellum mouẽt. ccxxiiii. Cęduntur. ccxxv. cclxxviii.
Hetruſci pacem petunt. ibidem. Cęduntur. folio ſequenti.
Hetruſcis pax datur. c lxxxv.
Hexametri carminis apparatus. folio xix.
Hiadum vrbes cxxxvi.
Hibernacula Romanorum prima. fo. ccx.
Hybla & Hyblęi. cxcix.
Hidaſpis & indi cõfluens. cclxxiiʃ.
Hydra lernęa. xxxii.
Hiera inſula. cxci.
Hieremię diuinatio & captiuitas. folio xcix. & ci.
Hiericuntis excidium. xxvi. Balſami feracitas. xxvii.
Hieroboę vituli aurei. lxix. manꝰ tabeſcit. lxx. contumacia & bellũ in Abiam & mors. lxx.
Hiero & eius aſtus & coronatio. folio. ccxcix. Vincitur & pacem obtinet. ibidem.
Hieronis officium in Carthaginenſes. cccvii. Munificentia in Ro. fo. cccxxi.
Hieronymi tyranni motus ac cędes. fo. ccxxxxii.
Hieroſolymę capiuntur. xxix. Cõditio earũ. lxi. Vnde ſint dictæ & a Dauide captæ. ibidem.
Hieroſolymæ deſolantur. cii. Inſtaurantur. clxi.
Hieroſolymorum de põtifice diſcordia. cclv.
Hieus rex inungitur. lxxiiii.
Hylę caſus. xxxiiii.
Himilchonis inſolentis. ccxxxix. Succeſſio poſt Haſtrubalem. folio ccxxx.
Hyperides. cclxxvi.
Hippię viſum & excreatio dentis. folio cxlv.
Hippias Lyſius &c. clxxix.
Hippolyte Theſeo datur. xxxvii.
Hippolyti & phedræ interitꝰ. xliʃ.
Hipponax poeta. xcii.
Hirpinorũ querelæ. cccxxxi.
Hipſipyle grauida fit. xxxiiii.
Hiſpanorum cędes. ccclxiii.
Hiſpaniæ res varię. ccclxxv.
Hiſboſethus appellatur rex. fo. lx occiditur. lxi.
Hiſtięus Mileſius. cxxvii. ſerui caput inſcripſit. cxxxiii. Redit in Ioniam. cxxxv. mẽdacium eius ibidem. Cruci affigitur. cxxxvi.
Hiſtoria Hebraica Graecis ignota. folio. iii.
Hiſtoriæ ſacræ vſus. fo. iii.
Hiſtoria qd diſtet a fabula. xxxvii
Hiſtorię variatio. fo. ci. cxvj. clxv. cxciii. ccxliiii. & cclvii.
Hiſtoriographi plures qui de Alexan. ſcripſerunt. cclxiii.
Hiſtriones vnde. ccxxxv.
Holigarchiæ ſtudent Lacedæmonij. fo. ccxxxʃ.
Homeri poetæ ortus. liiʃ. laudes. folio lv.
Homines monſtroſi. vii.
Homo ignotus diademate ornatus in ſolio Alexan. magno viſus. fo. cclxxv.
Homines ignoti in candida veſte conſpecti. cccxvii.
Horatii trigemini. xciiʃ. vnius abſolutio a cæde ſororis precibus patris. fo. xciii.
Horti Heſperidum. xxxviii.
Humandi hominis varius modus. fo. ciii.
Humanitatis exemplum in Camillo. fo. ccxxvii.

IAcob & eius geſta. x. Vnde vocabulum iſrael.
Iadanis prophetæ minæ. lxix. interitus. lxx.
Iaddas & ſacerdotes Hieroſolymitani procedunt obuiam Alexã. mag. fo. cclv.
Iahelis facinus xxxii.
Iani templum conditur. fo. xci. Clauditur iterum. cccv.
Iapiges vnde. lxxxvi.
Iarbas rex procatur. lxvi.
Iaſius & Dardanus. xxv.
Iaſon & eius geſta. xxxi. In Colchidem nauigauit. xxxiii.
Iberi flu. ortus cccxiii.
Ibidis auis victꝰ. xv. Figura. xvi.
Ideę mors. xxxiiii.
Idęi Dactyli xxx.
Idololatrię ortus fo. ii.
Idume vnde dicta. xi.
Ieptes hoſtes ſuperat & filiam immolat. folio. xlv.
Ieſus Naue vincit. xxi.
Iezabel ſæua. lxxi.
Igniſpicium. xlvii.
Igne coeleſti vrũtur tribuni iuſſu Helię. lxxiii.
Ignes prodigioſi in cœlum ſublati facem creant. ccclii.
Ilia Rhea fit veſtalis & grauida. xxx. necatur. xxxi.
Ilium conditur. fo. xxxi. capitur. xxxvi. Proditur. xlix.
Ilienſes. ccclxx.
Illyrii vincunt pueri ductu. cii.
Illyriorum origo. cccvii.
Illyridis fines. cccviii.
Illyrii Dyrrhachio pelluntur, & Corcyram obtinent. ibidem.
Ilus. fo. xxv.

Imilcho ſibi mortem conſciſcit. cccxvi. Vide Him.
Imperium primũ fuit regũ. iiii.
Imperatoris officium. cccxxvii.
Imperiũ ęquatur magiſtro equitum & dictatori cccxx.
Inachus & Io. x.
Incendium Ro. noxium. cccііі.
Indię ſitus, forma, vbertas, ingẽs fo. vi Munitio viii.
Indorum vita, mores, politia, mõſtra ferarum vi.
Indorum prælium nauale viij
Indi flu. ortus & incrementa. viij. cum Hidaſpale confluens. folio cclxxiiii.
Indica expeditio Alexan. Magni folio cclxx.
Indorum in Ale. dona. cclxxiiii.
Indus flu. rurſus cclxxii.
Ludi vouentur Apollini. folio cccxxxvij.
Indibilis hiſpanus. cccxxix.
Indibilis & Mandonij mot⁹. cccl. Cædes cccli.
Inimicitię brutorum inter ſe naturales xvi.
Infans ſemeſtris clamauit triumphum cccxvij
Infans in vtero matris Io triũphe clamauit. cccxxxiii.
Infans quadrimo ęqualis naſcit Androgynus. cccxlvii.
Infans Androgynus cclviii.
Inſignia imperij Tuſcani c.
Inſignia trãſtyberina. cxxii.
Inſulæ a continentibus abſciſſæ. folio cccxlviii.
Continentes factę cccxlix
Inſtituta Moſis domeſtica & bellica. xxv.
Interamna regio cclxxxv.
Inuidia cœca. cl.
Felicium alumna. folio. clxii. & ccclxvi.
Io Inachi filia x. & lxviii.
Io triumphe clamauit in vtero matris puer. cccxxiii.
Ioabus amaſum necat lxiiii.
Ioachimi captiuitas xcvii.
Caſus ccclxxxiii.
Ioas reſtituitur in regnũ. lxxiiii.
Interficitur. fo. ſequenti
Ioathas rex Iudę lxxx.
Iobileus ſeu Iubileus annus. folio x. & xxii.
Iolai errores xliii.
Ioles nuptiæ fo. ſequenti.
Ionas in ventre Ceti. lxxvii.
Ionathę facinus lv.
Indoles. lvi. Fœdus cum dauide folio lviii.
Ionathæ alteri fit iniuria. folio ccclxxxiii. Eius principatus & honóres. folio ſequenti.
Ionathæ virtus & ſucceſſus. folio cccxc. Captio fraudulenta & interitus cccxci.
Ionicarum vrbiũ conditores qui fuerint. lxv.
Iones in Aegyptum eunt. xcvii.
Iones Mileſij cxxxii.
Sardis occupant. cxxxiiii.
bello affligunt. fo. ſequenti.
Vincuntur ad epheſum. ibidem
Ionũ opes maritimæ. ibidem.
Ionũ conſpiratio. fo. ſequenti.
Seruitutes. eodem. Inſimulatio proditionis clvi.
Ionium mare clxxx.
Iordanis celebritas viii.
Iordanis ſtat xxvi.
Ionæ preuaricatio & mors. folio lxxiiii.
Ionas regnat xcv.
Ioſias moritur xcvii.
Ioſephati copiæ opes & victoria miraculoſa. lxxii.
Ioſippi ſeu Ioſephi filij Iacob inſomnium, venditio, interpellatio ad ſtuprum, incarceratio. xi.
Liberatio & præfectura. xii.
Pietas in fratres xiii.
Ioſippus alter facete regem & reginam ſibi ſponſores fore dixit. folio cccxxxvij
Ioſue ſeu Ieſu naue ad populum concio xxiii.
Ioſue interitus xxviii.
Ioues tres. ix. Iouis ſimulacrum. xxiii. vide Iuppiter.
Iphicli cædes. xliii.
Ipſipyle thoantis filia. fo. xlvii. vide Hipſi.
Ira militum in Papyriũ. cclvii.
Iren laconum. lxxvi.
Iſaachi obœdientia ix.
Cõiugium & benedictio x.
Iſboſethus rex. lx. occiditur. lxi. vide Hiſboſethus.
Iſis & oſiris qui & quando ii.
Iſocrates ccxix.
Iſraelis geſta x.
In Aegyptum migratio. xiiii.
Iſraelitarum ex Aegypto egreſſorum numerus xix.
Iſthmiaci ludi xlii.
Iſter & Danubius ccxxv.
Iſtri populi ccclxxviii.
Italię ciuitates tentantur ab Athenieñ. cxcvi.
Italię vaſtitas Hãnibalij viſa per inſomnium cccxiii.
Iubileus vide Iobileus x.
Iudas Maccabęus inſtituitur dux vincit, hortatur ſuos, incendit hoſtium caſtra. ccclxxxi. vincit. Redit ad vrbem. fol. ſeq. init cũ Ro. ſocietatemq; & paulo poſt occiditur ccclxxxiii.
Iudęorum ſub Iuda victoria prima. xxi. Clades xxvi.
Iudæi corrumpuntur xxix.
Iudęorum ſeruitus. fo. ſequenti.
Vectigales fiunt xxxi.
Victoria. lv.
Clades. lxxxix.
Iudęorum in Aegyptum migratio. cii. In Paleſtinam reditus. folio. cxiiii.
Iudæi legis pręuaricatores. folio ccclxxxi. Eorum clades. ibidem
Calamitas ccclxxxii.
Iulia gens ab Iulo liiii.
Iudicum ad Cambyſen reſpõſum folio cxviii.
Iunonis templum conflagrauit argis cxcv.
Iunonis ſimulacrum locutũ putatur. ccxiiii. & lachrymaſſe. folio ccclxxvii.
Iunonis cedes & templa. ccxiii. ccxix. ccxli. & cccxxxiii.
Iuno ſoſpita ccxlviii.
Iuppiter ſpiritus vitalis ii.
Iuppiter Creteñ. & eius ſepulcrũ. folio. ix. Argumenta mortalitalitatis in eo xxvi.
Iuppiter feretrius & eius templũ folio. lxxxvi. vide ſupra vocabulo Ioues.
Iuſiurandũ militare cccxxi.
Iuſtitię exemplum] in fœmina. lio xiiii.
Iuturnę lacus cxxxi.

LAbyrinthi quot & vbi. fo xli.
Labyrinthus in Creta. folio eodem.
Labyrinthus cluſinus xli.
Labor ab Ioue inductus miſeris mortalibus cclxxv.
Lac fluxit ccclxiii.
Lacedęmon quę & ſparta, conditur xiiii. & xxv.
Lacedęmoniorum rex primus. liiii. inſtitutum vetus. lxxxix. ſucceſſus cxv.
Lacedęmonij in ſummo periculo capilium, comunt. cliii.
Eorum virtus ibidem.
Lacedęmonij vincũtur ab Atheniẽñ. cxxxiii. Vetant ne ambo reges in bellum exeant. folio cxxxiiij
Lacedęmon terręmotu perijt. folio clxiii.
Lacedæmonij & focij vincuntur. clxxxvii & cxciii. bis.
Lacedęmoniorũ ſerui ſublati modo ignoto cxciiii.
Lacedęmonio. geſta. ccxxix.

Vincuntur tutius. fo.ſequenti.
Lacedæmoniorum & Athenię. ſimultates.ccxxxi.Pax.xxxviii
Lacedæmo.virtus. ccxxxiii.
Cędes & gratulatio cęſorum. cccxi. Muri. ccclxiiii.
Lacędęmoniorum & Achęorum diſcordia. ccclxxiii.
Lacedęmonij erant Iudęorum conſanguinei. ccclxxviii.
Lacęnarum.i.Laconicarum mulierum indoles. ccxcviii.
Laconicę mulieres dicūtur a maritis dominę: & vrbans eius rei cauſa. lxxvi.
Laconicę virgines exercētur ludo.fo. eodem.
Laconum nutrimenta. eodem.
Laconici pueri & Iren. eodem.
Laconicus ſermo,& chorus ætatum. lxxvi.
Laconica modulatio, cantilena, diuerſa inſtituta, pugnę excitamenta,& ſuffragis diuerſa ab alijs. ibidem.
Lachrymæ Scipionis in excidio Carthaginis. ccclxxxix.
Xerxis & Metelli lachrymas. vide in ipſis.
Lacinius latro. xl.
Lacus Inturnę. csxxi.
Lacus Albanus. ccxii.
Lacunax regulus. cccliii.
Laius & Cadmus. xliii.
Lamachi paupertas. cxcix.
Interitus. cii.
Lamech & eius proles. ii.
Lamia pſaltria celeberrima. folio cclxxxvii.
Lampis Atticus. cxcix.
Lampſacum. xcv. ccxiiii.
Laodice quin q filios ſuos occidit. cccxciii.
Laomedontis cędes. xxxv.
Lapillis diuerſorum colorū notantes dies. xxx.
Lapidibus pluit.cc. xvii.cccxxx. cccxxxi. cccxxxvi. cccxlii. cccxlvii. ccclii. ccclvi. ccclxv. &. ccclxviii.
Lapidis inſtar currus ex aere caſus ab Anaxagora prædictus. folio. clxiiii.
Lapitharum bellum. xliiii.
Largius conſul. cxx x.
Lariſſa altera. ccclx.
Larthis interitus. clxxvii.
Latij fines,incolę & reges. li.
Latinus & Pallas Herculis filij. folio xxxix.
Latinus rex & Latinorum nomen. li.
Latinorū opes ſemifractę. xcix.
Cædes & deditio. c.
Latinorum defectio cū viginti quatuor populis. cxxx.
Strages eorum. eodem.
Latinorum ad Romanos legati folio cxxxvi.
Latinorum & Volſcorum diſcordia. ccxxxiiii. Vincūtur ambo ad Satricum. eodem.
Latinorum defectio. ccxli.
Latinorum poſtulata,& bellum eis indictum. ccxlvi.
Latinorum ſtrages & agrorum mulcta. ccxlvii.
Latinorum ſtatus conſtituūtur. folio ſequenti.
Latinę feriæ. cxliii. &.ccclx.
Latonę oraculum . xcvii.
Lauinis nubit æneę. li.
Lectiſternia prima Romę ſtrata. ccxxii.
Legati Ro.interfecti iuſſu Tolumnii. clxxvii.
Ad Teucam miſſi. ccc.
Ad Aetolos. cccx.
Ad Carthagineñ. cccxiii.
Legati Philippi intercepti arte euadunt. cccxxxi.
Legati Carthagineñ. auditi Romę. ccclvi.
Legatio Pruſię qualis Catoni viſa. ccclxxxvii.
Legati Romani violantur Corinthi. ccclxxxix.
Legiſlatorum mos referendi ad deos authores legum ſuarum. folio lxxvi.
Leges per Moſen populo datę. folio xxiiii.
Leges complures. clxxii.
Leges Romuli. lxxxiiii.
Legum Lycurgi capita. lxvi.
Leges draconis & earū capita.ciii
Legum Ro.origo. ibidem.
Leges decem tabularum. clxx.
Leges populares. ccxlvii.
& iterum fo. cclxxxii.
Leges Carthagi. datę poſt primum bellum pu. cccv.
Legum vetuſtas. cccxxxv.
Leges Lycurgi ſublatę. folio ccclxxxiii.Vide Lex.
Legio quot ſit mili. ccxlvii.
Legio lintheata. cclxxxv.
Legio infamis. cccxliii.
Lemniades viros cędunt. folio xxxiiii. Vnde dicta Lemniſca ſcelera. cxlvi.
Leonati interitus. cclxxxvi.
Leonidæ dictum. Sub vmbra (.ſ. telorum) melius pugnabimus,& eius mors. cliiii.
Leontij ſupplicium. cccxxvi.
Leontini capti. cccxxxiiii.
Leo Nemeęus. xxxii.
Leo.ſi caput eius inuoluatur fit inualidus. xxxii.
Leones.Europę. cliii.
Lepotem parit equa. clii.
Leſbos deficit. clxxxviii.
recipitur ab Atheñ. ccvi.
Lethe flu. cccxci.
Lętitia extinctæ matronę Romanę. cccxviii.
Leucades vrbs. cxci.
Leucoſa abſciſſa a Sirenum promontorio. cccxlvii.
Leuthicides. cxliiii.
Leuinus Pœnos Sicilia expellit cccxlii. Eius in Aphrica expeditio. cccxlviii.
Leuitę triſte facinus. xxix.
Lex per Moſen datur. xxi.
Lex militaris de prędа pręſidiarijs condiuidenda. lx.
Lex Argiuorum. lxxxix.
Lex duūuirorum & Lex trium uirorum. xciiii.
Lex Amaſis. cxvii.
Lex ſacrata. cxxxix.
Lex Teretilla. clxviii.
Lex de Auentino. eodem.
Lex Agraria fertur. cccxcii.
Liberalitatis hoſtimentum. folio. cclxxxi.
Liberalitas Ro.in Cart. ccclvii.
Libri Numę. xci.
Liberi patris metę. cclxvi.
Libertas defenditur. cliii.
Libertatis ratio. cxix.
Libertinorū tribus. cvii. cccix.
Libya. xxxvii. &.xxxviii.
Libido enormis. cclxxxvi.
Libri Sibyllini.. cxvi.
Liberorum impunitas. cxlvii.
Libri Numæ reper. ccclxxvii.
Liburnicę naues. clxxx.
Lycas puer moritur. xliiii.
Lycidę excidium. clviii.
Licinius conſul. cxxxix.
Lycurgus qua ætate fuerit, quo conſilio & ſucceſſu.l xxv.
Exitus. lxxvii.
Lycurgus legifer. ccxxvii.
Eius leges ſublatę. cclxxiii.
Lydus vnde Lydia. lxxx.
Lydorū inſtituta & opes.ibidem.
Liguſticum bellum. cccv.
Ligurum diuiſio . eodem.
Ligurum deditio. ccclxxvii.
Lilybęum promontorium. ccc.
Lingurium. cccv.
Lintheata legio. ccclxxxv.
Linus & Amphion. xxx.
Lipareñ. aurum Apollini votum a ſe interceptū reſtituunt folio ccxix.
Lipara. ccc. cxci.
Lyſander Lacedæmonius.ccxiii.

Eius honores & mores. ccxv. Ambitio.ccxvii. Ad bellũ egreſſio.ccxxix. Interitus. ibidem
Lyſimachi ſtudium & pugna cũ leone cclxxxvi.
Lyſimachia cclxx.
Lyſippus fictor cclxxvi.
Lyſiſtratus ſycionius. ibidem
Literę & veſtes ægyptiorũ. xvii.
Literę vnde ſint in gręciã delatę & a quibus inuentæ xxix.
Literę lepori incluſę. cix.
Literę capiti inſcriptę. cxxxiii.
Literę doloſę ccxv.
Literæ laureatę. ccxix.
Literę Darij ad Alexan.Mag.folio ccliii. & ccliiii.
Literę falſę in Demetrium ſcriptæ ccclxxvii.
Litti excidium cccxxv
Liuij conſulis ferox reſponſum. ccxlvii. Geſta in Helleſponto. folio ccclxix.
Liuij poetę carmẽ pro choro virginum cccxlvii.
Locrẽſ. victoria ccxvi.
Locrenſes pop. ccxxix.
Locri pœno.fiunt. cccxxxii.
Locrẽſ.querelę & oratio ad Senatum Ro. ccclii.
Locuſt.vis. cccliiii. cccxciiii.
Loquela prima vide Sermo & Pueri. xvii.
Loth & eius geſta viij
Lothus arbor non ſolum hęrba vt vult Plinius cccxxi.
Lucanię ſitus. cclvi. & ccxcv.
Lucanorum mores ccxcvi.
Lucanorum defectio cclvi.
Lucerinorũ defectio. cclxxvii.
Lucius & Aruns tarquinij quoque fuerunt filij cvii.
Lucius Martius rem Ro. in Hiſpania ſeruat ccxxxix.
Luco Petilino cur Manlius dãnatus ccxxvii.
Lucretiæ ſtuprum & mors. folio cxvi. Vltio ibidem.
Lucrinus lacus xxxix.
Lucumo xcvii.
Ludi plebei & circenſes cxlj
Ludi ſcænici primi Romę habiti. ccxxxv.
Ludi Apollinares cccxlv.
Ludi Taurij ccclxxv.
Lugendi ratio xci.
Lugduni conditio cccxiiii.
Lunæ defectus cciiji.
Lunæ repentina obtenebratio.folio ccxxxviii.
Lunę tres viſæ cccv.
Lunę duæ viſæ cccxvii.
Luna ardens viſa ibidem
Lupa Romuli nutrix. lxxxi.
Illius ſimulacrum. cclxxxiiii.
Lupercale ſacrum lxxxi.
Lupi ex hominibus iiii.
Lupi augurium cclxxxiiii.
Lupus caſtra inuaſit cccxv.
Lupus in Gallia eripuit gladiũ e manu vigilis cccxvii.
Luſitanorum cędes. ccclxxv.
Luſoris mali mores ccxcvii.
Luſtrum primũ Romæ conditũ. fo.cvii. Alterum cxci.
Luxus regales cclxxiiii.
Luxurię Romanæ prima rudimenta. ccclxxiiii.
MAcedonici regni origo. folio. lxxix. & clviii. Fines lxxx.
Macedonũ regũ progenies. ibidẽ.
Macedonũ confl.cta. cclxxv. Noua diſcordia. ccclxxxi. Motus. clxxxviii. Leuitas & occupa.api. ccclxxxix.
Macedonũ cęd.ccclxii. xc.de eis triumphus Ro. ccclxiiij.
Macheas cum exercitu exulat & ceditur ccxvi.
Macheas Scytha Philippum illudit. cclxv.
Machęrophori cciii.
Machina ingens cclxxxix.
Machlyes androgyni xxv.
Madianiticũ illecebræ & Madianorum cędes. xxiiii.
Mæones & Maones lxxx
Magiſtratus noui. clxxv.
Magna Gręcia ccxvi.
Mago imperat.ccxxvi. Ex gadibus In Italiã venit: & a Carthagine cum cęde repellitur. cccli. Moritur ccclv.
Magorum inſtituta & ſcientia.folio lxxix. Ritus. cix.
Magi Perſię regnum occupant & opprimuntur cxix.
Maharbal dicit Hãnibalẽ neſcire victoria vti. cccxxii.
Maleuentum nunc Beneuentum dicitur cclxxvii.
Mallis Alex.mag.ſummũ periculum adijt. cclxxiii.
Mamercus Aemylius dictator. fo. clxxvii. & cclxxix.
Mamercus vincitur ccxl.
Mamertini victi cxciii.& cxcvi. Adſunt Ro. ccxcix.
Manaen rex lxxix.
Manaſſes xii.& xcii.
Mancini temeritas cccxix. Irruptio in Car. ccclxxxvii. vincitur a Numãtinis. cccxci.
Mandane cviii. cclxxv.
Mandonius dux. cccxx.
Manlius conſul cxxx.
Mãlius capitoliũ ſeruat a Gallis, fo.ccxxiii. Eius inſolentia & incarceratio ccxxvi.
Manlij recẽtes motus & locus damnationis ccxxvii.
Manlius P.dictator. ccxxxiiii. dies imperioſo dicitur, & per filium liberatur ccxxxvj
Manlius in filium animaduertit folio.ccxlvi. Eſt pius in collegam ccxlvii.
Manlius a ſuis legatis accuſatus reſpondet eis & triumphat. folio ccclxxiii.
Mãna cælo demiſſum & eius natura.xx.deſinit. xxvi.
Maones & Męones. lxxx.
Maratho fons xix.
Marathonius campus cxlv.
Marcelli geſta & prudentia. folio cccxxiii. cccxxix. cccxxxiiii. & cccxxxv.
Marcellus Syracuſas capit & lachrymat cccxxxviii. Criminatur a ſiculis & reſpõdet cccxlii. Triũphat in albano.ibi. ferocia eꝰ.cccxlv. Interitꝰ.ibidẽ.
Marci Catonis cenſura & eloquẽtia ccclxxv.
Mardonij in Europam tranſitus fo.cxliiii. Conuiuium in Lacedę.& interitus. cxlix.
Mardorum gens.cclxi. Fuga & deditio cclxiii.
Mare Iudęis panditur xix.
Mare rubrum cclxxiiii.
Mares facti ex fœminis. folio cccxxxiij.
Maria ſoror Moſis xxiii.
Marſię pellis cli.
Marſias flu. cxxxv. ccl.
Marſi & ſamnites victi ab Romanis. clxxix.
Martis ara. ccclxv.
Martis ædes ccxxv.
Martiana carmina. cccxxxvii.
Martius.L. rem Romanam ſer. cccxxix. Eius titulus diſplicet ſenatui. cccx.
Martius Coriolanus. vide Coriolanus. cxxxix. Martius Quintius, vide Quintius.
Martij verba ccclxxxv.
Maſſacarum regina. cclxxj.
Maſſagetarum ſtrages & ritus & mortes cxii. cxiii.
Maſſilia conditur cv.
Maſſilien.origo ccxxi.
Maſſiniſſa rex. cccxxxvi. Eius neceſſarius a Scipione captus & remiſſus cccxlv.
Maſſiniſſę mandata ad Scipionem. ccclii.
Maſſiniſſa Galę filius cccliii.
Maſſiniſſę caſus varij. Ibidem

Regnum recipit.cccliiii.Sopho
niſbam ducit & ductæ venenũ
mittit ccclv.
Maſſiniſſa delirus. ccclxxxvi.
Maſſiniſſę interitus ibidem.
Maſſia in Syria cccxxvi.
Maſiſti caſus clviii.
Matathias Iudæ Maccabęi pater.
folio cclxxxi.
Matho & Spendius duces ſeditio
nis Aphricanę cccvi.
Mathonis facinus cccvij.
Mater deum accerſitur Romam.
folio ccclii.
Matris & vxorum Darij captarũ
comploratio cclιii.
Matribus cocuntes cclxix.
Matronarum Ro. liberalitas in
temp. ccxviii.
Matronæ præ lætitia extinctæ.
folio cccxviii.
Matuta dea ccxij.
Mauri vnde dicti, & Mauritaniæ
vbertas xxxviii.
Mauſoleum Nini regis. vi.
Mazæi fuga cclix.
Męandri fontes cli.
Medea & Circe. xxxv.
Medea hoſpitio ſuſcipitur a Cir
ce.xxxvi. Peliam necat & alia
eius facinora. Herculẽ curat ab
inſania xxxvi.
Medeę meminit. xlviii.& lxxix.
Medię ſitus & Medorum ritus ac
mores lxxix.
Medorum reges lxxviii.
Medendi vſus Aſſyriis. cx.
Mediolani conditores. ccxxi.
Megabazus Aegypto potitur.fo
lio clxxviii.
Megaleſia feſta. ccclxviii.
Megara Herculi deſpondetur. fo
lio xxxii.
Megara olim Hybla xc.
Megaram occupant Athenieñ.&
Lacedę.recipiunt. cxciiii.
Mel in foliis. cclxiii.
Melanchleni Scythę iiij.
Melchiſedech ix.
Meliorum excidium cxcviii.
Melita inſula cccxvi.
Memacenorũ excidium. cclxv.
Memphis xvi.
Menander comicus. cxcvii.
Menedemus philoſophus. ib dẽ.
Menelaus in Aegyptum nauigat
folio xlviii.
Menenij apologus. cxxxix.
Mors cxxxix. & cxl.
Mulcta cxlix
Menes rex antiquiſſimus. xvii.
Menix inſula. cccxxi.
Menonis finis vi.
Menſa ſolis. cxvii.
Mercurij ędes cxxxvii.
Meroe. xvi. meropis ccvii.
Meſſambria conditur. cxxxvi.
Meſſana vrbs ccxcvi.
Metaurica pugna. cccxlvii.
Metę Bacchi cclxvi.
Metelli ſtratagema & victoria. fo
lio cccii.
Mettus ſuffetius & eius ſupplicιũ.
xcii. xciii. xciiii.
Metonem muniunt Athenieñ.
folio cxciii.
Metonis vrbana in pyrrhum ad
monitio ccxci.
Metiochus capitur cxxxvi.
Michalę pugnatur clix.
Micheas propheta. lxxii.
Micipſa & Maſtabal & cęteri Maſ
ſiniſſę filij ccclxxxvi.
Milciades & eius geſta. fo.cxxvii.
cxxxvi. & cxlv.
Mors. cxlvi.
Miletos capitur cxxxvi.
Mille Athenieñ. talenta ccvi.
Militum Ro. ſeceſſio. ccxliii.
Militum in Alexan.mag. affect⁹.
folio cclxv.
Militare inſtitutum ccxcix.
Milite mercenario quãdo primũ
vſi Ro. cccxxxvi.
Milenia capitur. cclxxxiiii.
Mindaci caſus ccix.
Mines prim⁹ Aegyptiorum rex.
folio xvi.
Mineruæ phanum xcviii.
Minyæ vnde dicti. xxxiii.
Minyarum nauigatio, reditus. fo
lio xxxvi.
Minyę eijciuntur e Lemno. ſuſci
piuntur a Lacedæ. cxxvii.
Minutia veſtalia viua ſuffoditur.
folio ccxlviii.
Minutius conſul cxxx.
Minutij temeritas cccxix
Concio cccxx.
Minutius ab Hannibale in inſi
dias trahitur cccxx.
Minnoneſus ccclxix.
Minis.xx. Minores duo & eorũ
geſta. xli.
Minoa inſula clxxxix.
Miniturnæ ccclxxxiii.
Miracula moſis. xvi. xviii.
Miraculi oſtentatio per dęmonũ
præſtigias. cxlj.
Circa Delphos.clv. & aliud fide
carens. ccxiii. Circa Locros
alia cccxxxii.In L.Martio oran
te.cccxl. In matris deum naui.
folio ccclii.
Myrios ſtagnum. xcviii.
Myſon Cheneus. ciiii.
Mitylenęis ſuccurritur. folio
clxxxviii.
Moabitarum cędes. xxiii. &
xxiiii. Eorum rex victus fi
lium immolat. lxxiii.
Modeſtia Romanorum. cxcviii.
Mœris rex xvi.
Molonis interitus. ccxxvii.
Monarchia cxix.
Mons Sacer Ro. cxxxix.
Mõſtroſum caput repertum. ij.
Monſtra Indiæ vi.
Monſtra hominum vii.
Morbus inauditus clxxxv
Mores primęui iiii.
Morum mutatio cccxliiij
Mortuus ab Heliſeo ſuſcitatur.
folio lxxvii.
Moſes dux. Eius ortus.nomẽ ge
nus.mores xv.
Moſis in Aegyptum reditus. fol.
xviii.Vaticinium xxiiij.
& interitus xxv.
Mula parit. folio cxxi. clii.
cccxlii. & ccclxix.
Mulieris conſtantia. lix.
Mulierum coram Salomone de
filio contentio lxvii.
Mulieris virtus cxxii.
Mulierum Lacenarum pium in
Minyas facinus cxxvii.
Mulieres Pęonię operoſę iactan
ter dicuntur cxxxii.
Mulieres fibulis necauerunt nũ
cium. cxxxiiii.
Muliebris fortunæ templum & ſi
mulacri alloquium. cxliii.
Mulier immenſa ſtatura pauimẽ
tum verrens. ccxxxix.
Mulieris audax faci. cclxix.
Mulier fatidica Alexan. mag. ſer
uat. cclxx.
Mulierum ſtudia in coniuratos
contra Carthag. cccvi.
Mulier Gallica egregie iniuriam
vlta. ccclxxiii.
Vide vocabulum Fœmina.
Munda vrbs cccxxxv.
Munditię ſunt fœminarum in
ſignia ccclxii.
Mundum eſſe conſtitutum. j.
Munera quæ Iacob in Aegyptũ
miſit. xiii.
Munificentia Romanorum in ſo
cios. ccclxxi.
Mures cladem exercitui inferũt
rodendo. lxxxviii.
Mures aurum in Capitolio roſe
runt prodigio. cccxlv.
Muri lignei.i.naues quib⁹ Athe
nieñ.ſeruati. cliii.
Murices ſparſi cclix.
Muſica inſtrumenta lxv.
Muſicę ſingulare apud Archa
des ſtudium. cccxxiiii.
Mutij Scæuolę cõſilium,facinus,

conſtantis prata. cxxv.
NAbis grece onabis dict⁹ niſi ò articulus ſit. folio cccleii.
Nabidis coniunx rapaciſſima.ccclxii. Ipſi infertur bellum & vincitur ccclxiii.
Nabidis & Quintij congreſſus & pacis conditiones ei propoſitæ. folio ccclxiiii.
Nabidis clades ccclxvi.
Nabuchodonoſor Hieruſalem capit.cii. Eius ſomnium. cv.
Nabuchodonoſores duo. cv.
Nęuius poe. cccv. ccclxxviii.
Narnia. cclxxxii.
Naſamones cclv.
Naſica Delmatas bello afflixit.folio.ccclxxxiii. Odio habetur a plębe. cccxciii.
Nathan ad Dauidem lxij
Naturę miracula cccxxxv.
Naualia Carth. ccclxxxvi.
Naues harundinaceę in India. vii. Naues Xerxis intercipiuntur. cliiii.
Naualis cũ Xerxe pugna.clv. Cũ Carthaginẽſibus.ccc.bis.ccciiii. Cum alijs ccclxxxviii.
Naues in cælo viſę. cccxvii.
Naurani cum matribus coeunt. folio cclxix.
Naxus inſula cxlv.
Neapolitanorum munera in Romanos collata cccxxi.
Neapolis ſitus & nois. cccxxviii.
Nẽbrotus tyrannus iii.
Nemeę ludi xlvii.
Neemię pietas clxi.
Neoptolemus Pyrrhi filius caedit. ccxcviii.
Nepete oppugnatur. ccxxv.
Neptũnus xxvi.
Nequitium oppidũ. cclxxxii.
Neronis ad hoſtem feſtinatio.fol. ccxlvii. Reditus. ccclviii.
Nerui Scythæ infames iiii.
Neſſi cędes xliiii
Neuius vide Næuius in æ.
Nexorum ſolutio cclvi.
Nicagoræ pfidia cccxxvi.
Nicanoris filij Ioſippi exitus. folio cccxxxvii.
Nicanor vincitur. ccclxxxiii.
Nicepſos Mathematicus xcii.
Nicias Athenieñ.dux. cxcix. Eius conſilium.ccci. Prudentia. cciii.deditio & mors ccv
Nicomedia xc.
Nicomedis ſcelus in patrem ſuũ. folio ccclxxxviii.
Nili ortus verus. oſtia & incrementa xvii.
Nini Regis geſta pene fabuloſa.folio iiii.& vi.
Nini ſeu Niniues vrbis cõditio.v
Nini atrocia facta vii.
Nini Iunioris degeneratio a paterna indole viij
Ninũ diruit arbaces. lxxix.
Niſa.xxxi.Nyſa.i.femur vnde fabulæ locus cclxx.
Nitocris reginæ opera vi.
Nobea inceditur lviii.
Noctuæ Athenienſes.i.nũmi noctuis ſignati cubabãt apud Gilippum. ccxv.
Nodus Gordij lxxxviii. Solutus eſt ab Alex. ccl.
Nola capitur.cclxxvii. Obſidetur ab Hannibale cccxxix.
Nolanorũ reſpõſum. cccxxxii.
Nomentani xcix.
Non ſine Theſeo xliii.
Nonacrię aquæ virus cclxxv.
Notæ cenſoriæ cccxxxiii.
Nouendialis ſacri origo. xcv.
Nox incendij viſa ccxli.
Nubendi mos Aſſyriorum. cx.
Numæ põpilij vita. & quomõ inauguratus eſt rex xc.
Numę annus & dies faſti xci.
Numæ liberi xcii.
Numæ libri. vide libri.
Numer⁹ cęſorũ in Cilicia Alex. & Dario ducibus cclii.
Numerus militũ Darij. cclix.
Numidæ vnde dicti xxxviii.
Numidarum cædes ccclvj
Nũmus pcuſſus a Theſeo xlii.
Nummus ferreus lxxv.
Nũmus argenteus primum Ro. percuſſus ccxcvui.
Nuncius cladis a mulieribus Athenienſibus fibulis occiſus. folio ccxxiiii.
Nũcius acceptę cladis at. ccvi.
Nunciorũ diuerſitas & expedite nunciandi ratio clvii.
Nũcius victorię celerrim⁹. ccxvi.
Nũcius cladis Cãneñ. cccxxiii.
Numãtinorum ſtius & ferocia.folio.cccxc. Deſperatio. cccxcii. Excidium. Ibidem.
OBeliſcus ingens. vi.
Obeli vnde Oboli dicti. folio ccxv.
Obſidio. xxix.
Annorum xcviii.
Obſidium.ccc.cędes. cxxxviii
Obſides Hiſpanorum reſtituuntur. cccxx.
Obliuio quid facit. ccclxxxv.
Occaſus ſolis cccxci.
Oceani indici æſtus & natura.folio cclxxiiii.
Ochozię caſus lxxii.
Ochus vir crudelis. ccxxxvii.
Ochus & Oxus flu. cclxvi.
Oculo dextro capti. lv.
Octauius Tuſculanus cxiiii.
Odomanus vir ſtrenuus. ccli.
Oebazi filiorũ cędes. ccxxvi.
Oedipus & eius caſus xlvi.
Oenone oppidum. clxxxiiii.
Oenopio & Staphilus xlii.
Oenotrus quando in Italiam venit. lxxxix.
Oetas & eius mors xxxv
Oetæ montis ſitus xliiii.
Olchades populi cccxii.
Olda prophetica foe. xcix.
Olea mire nata.xviii. In ſola attica olim cxxxiiii.
Oligarchia Athenis inducta. folio.ccviii. Tollitur. ibidem.
Olympias. xxxiii. & ccxliiii.
Olympus.xxxiii. Occupat a Gallis.ccclxxii. Ei⁹ ſitus. ccclxxix.
Olynthi excidium ccxliiii.
Olpæ occupantur cxci.
Omen Perdicæ clviii.
Omen malũ in Apro. ccxl.
Omen mortis alexan. cclxxv.
Omen Hãnibali oblatum. ccclv.
Omen a Paulo Aemylio acceptũ folio ccclxxix.
Omphis rex clxxi.
Onias regnat. cccxxxvii.
Oneſili caput ſuſpenſum examen Apum inſedit. cxxxv.
Opici populi ccxli.
Opima ſpolia clxxvii. & cccix. Vide Spolia.
Oppia veſtalis dãnat. cxlvii.
Oppia lex antiquatur. ccclxiii.
Oppij interitus clxxiiii.
Optiletis Mineruæ templum. folio lxxvi.
Oraculorum origo xxxj
Oraculum Cereris & oraculi ludibrium. lxxxix.
Oraculi Dodonei origo xcix.
Oraculum de victoria Romanorum. cxxiiii.
Oraculum mirũ. cxxviii. De ligneis muris Athenieñ. cliii. De morte regis Laced. cliiij.
Oraculum Delphicum. clvi.& clxxxiii. De lacu alb.ccxii.
Oraculum Heracliti & Ariſtotelis de excidio.Ro. ccxxii. Nocturnũ conſ.Ro. ccxlvi.
Oratores clari ccxl.
Orationes conciones & adhortationes ſub nomine orationis. Iudę.xiii. Moſis. xviii.xx. xxi. xxiiii. Ioſuę.xxii.xxvii. Gabaonitarum.xxvii. Samuelis. liii. Saulis.lv. Ionathę. lvii. Dauid lxii.lxv. Hieroboe. lxix. Abraię.lxx. Achabi. lxxii.

Romuli.lxxxiii. Hoſtilij.xciii. Anci.xcvi. Tarquinij. xcix. Ser.Tullij.cv. & cvi. Cyri.cix. Bruti.cxvi. Lucretiæ.cxvi. Cãbis.cxix. Bruti. cxxiiii.Valerij ibidẽ. Funebris prima.cxxiiii. Legã.ad Porſenam. cxxviii. Ariſtagorę. cxxxiii. Soliclis. cxxxiiii. Poſthumij. cxxxv. Largij.cxxxvii. Valerij.ibidem. Minutij.cxlii. Coriolani.cxli. cxlii. Veientum. cxlviii. Seruilij.cxlix. Demarathi. clii. Arthemiſiæ.clvi. Ap.Claudij.clx. C.Horatij. clxviii. Quintij. clxxiiii.Verginij.clxxii. Horatij clxxiiii.Cameleti.clxxv. Corcyreñ.& aliorum. clxxx. clxxxi. Periclis. clxxxiii. Plateeñ. cclxxxvi.Photmionis. ibidem. Mamerci. clxxxviii.Leſbiorum ſeq.Braſidę.cxcv.& cxcvi. Nicię ducis.cxcix. Alcibiadis.cc.Hermocrati.cci. Euphemij. ccii. Niciæ.cciiii. Ap.Claudij. ccxxii. ccxxiii.ccxxv. Tuſculani dictatoris.ccxxviii. Thebanorum. ccxxix. Clau.Craſſ. ccxxiiii. Campanorum.cxli. Coruini. ccxlii. Setini. ccxlvi. Alex.ma. cclii. cclix. cclxiii. Darij. cclix. cclxi. Nabarzanis. cclxii. Scytharum. cclxv. Lentuli. cclxvii. Papyrij.cclxxxv.Pyrrhi.ccxcii. Appij. ccxciii. Annibalis. cccxv. Scipionis. ibidem. Iunij. cccxxiii. Militum. cccxxxvi. Scipionis & Annibalis. ccclvi. Catonis.ccclxii.Valerij.ccclxiii. Cõſ.ccclxxii. Aemylij.ccclxxx. Maccabęi ccclxxxi. Scipionis ccclxxxvii.
Orbis diuiſio xvii.
Ordinum Ro.cõcordia. clxviii.
Ordo quot militum ſit. ccxlvi.
Oreſtis oſſibus potiuntur Spartani lxxxix.
Orœtis cædes cxxi.
Orgenipei Scythæ iiii.
Orici conditores cccxxxv.
Origeñ.deditio ccxlviii.
Origo multorum iii.
Origontia Reguli vxor ſtuprũ vlciſcitur ccclxxiii.
Orithyia xxx.
Orœtis ars in Polycrate capiundo ccxx.
Oropus cxci.
Oſculi cauſa lxxxiiii.
Oſculum ineptum cclxxxvii.
Oſeas propheta lxxx.
Oſtẽta & Plaſmata ccxxxix.
Oſtentum militare ccxix
Oſtraciſmus Atheñ. clxii.
Othanis tribunal cxxxii.
Oualis triũp.qualis ſit. cxxix.
Oxus flu.cclxv. Eum tranſit Alex.mag. cclxvi.
Ozię geſta. lxxvii. & lxxviii.
PAcis Carthaginenſibus datæ conditiones. folio ccclv.
Pacem reddidit Demetrius iudęis ccclxxxiii.
Pacuuij poetę ingenium. folio cccxxxviii. Quo tempore cum Lucilio & Polybio vixit. folio ccclxxxix. & cccxcii.
Padi flu.ortus ccxxi.
Pæana canentes cxxxii.
Pæones ſubiguntur cxxxii.
Pæonię opero.ę ibidem.
Pagaſe Hercules relictus. cliiii.
Pagi quid ſint cvi.
Palea vrbs cccxxxvi.
Palamedis græci ad Troiam con ſilium & caſus xlix.
Palepolis. ccxlix. & cclvi.
Palęſtinæ fines xxviii.
Palęſtini qui ſint lxi.
Pallantidæ eijciuntur Athenis. folio xl.
Pallas eſt æther ii.
Pallena quę & phlegra clii.
Palma viridis ardere, viſa prodigialiter cccxxxiii.
Palmiratio vetus lxviii.
Pandeus ſylueſter dicitur Philippidi locutus. cxlv.
Panis libatio apud Macedones ſanctiſſimum amicitiæ pignus. folio cclxx
Panormus ccc.
Panthari cędes ccclxxxix.
Papyrius dictator & eius libido. folio cclvi.
Papyrium odio proſequitur milites cclvii.
Papyrij ſeueritas cclxviii.
Papyrius dictator alter ſamnites fundit cclxxxix
Papyrij ſtratagema & victoria. folio cclxxxv.
Paradiſus terreſtris i.
Parentum varii affectus x.
Paridis iudicium xlvii.
Parioeum ſapiens iudiciũ. cxxxii
Parmenio cum filio ab Alexandro occiditur cclxiiii.
Paropamiſadæ eodem
Parrhaſius xxix.
Parricidij primi vltio i.
Parthenię vnde dicti & qui fuerint. lxxxv.
Partheniarum geſta lxxxvi.
Parthenope cccxxviii.
Paſcha & paſchalis agnus quid ſint xix.
Paſſus quantus ſit xcviii.
Patera ſeu Patara vrbs vbi ſit.folio ccclxxxix.
Patres Patricij.patres conſcripti folio lxxxiiii.
Patria cute integitur filij tribunal. cxxxii.
Patro Aeneę comes l.
Patrocli interitus xlix
Patrocinia vnde dicta. lxxxiiii.
Paula Buſa & eius munificentia in Ro. cccxxxi.
Pauli Aemylij interitus poſt eius geſta ccclxxxii.
Pauſanię proditio clxii.
Tyrannos tollit ccxxviii.
Pauſanię interitus ccxxix.
Pauſanię iuuenis tempore Philippi regia conſtuprati vltio.folio ccxlv.
Pax Carthaginenſibus data. fol. ccclvii.vide Pacis &c.
Pecunia nerui belli cxxiii.
Peculatus cum Scipione conuicti.fo. ccclxxiii.
Pelaſgi cxl.
Pelei mater xl.
Pelias rex xxxiii.
Interficitur xxxvi.
Pelops Perſarum cẽſetur ſeruus. folio cli.
Peloponneſi incolæ clvi.
Pelopidas occupat theb.ccxxxii.
Pelopidę interitus ccxxxiii.
Peluſium oſtium lxxxviii.
Peones vide Pæones &c.
Perdicæ omen clviii.
Perdicas Macedo clxxxii.
Athenieñ.iungitur cxcv.
Perdices anſerum magnitudine in India vij.
Perialla pythia ęre corrupta.folio cxliiii.
Periandri interitus xcviii.
Periclis Athenieñ. habitꝰ eloquẽtia:liberalitas clxxxviii.
Periclis prudentia. clxxxiiii.
Pericles odio habeẽ ab athenieñ. clxxxv. Moritur. ibidem.
Perinthus conditur cv.
Periuri acriter puniuntur apud Romanos cccxxiii.
Perolię inceptum & pietas in patrem cccxxviii.
Perſis vnde dicta cix.
Perſarum gentes, mores ac inſtitutio. cix.
Perſarum quondã fames. cxviii. Cędes.cxxxv.& cxliiii.altera ad Marathonem. cxlv.

Perſæ vincūtur ab Alexā. ccliij.
Perſarū ingens clades clvj.
Perſarum conſultatio clix.
Perſarum fuga eodem
Perſicus in cœna luxus, & græca frugalitas clix.
Perſę deiiciuntur Ionia clx.
Perſarum ſupplicia eodem.
Perſarum ſilentium cliiij.
Perſarum ſucceſſus in primo congreſſu cum Alexan. cclix.
Perſarum clades ad lycum. cclx.
Perſepolitana regia nobiliſſima inceditur ab Alexan.mag.meretriculę hortatu. fo. cclxj.
Perſepolitana gaza eodem
Perſes & Oetas xxxv.
Perſeus danaes filius & eius geſta. folio xxv.
Perſeus ſeu perſes & perſis macedo & belli eidem indicti ab Ro. cauſa fo.ccclxxv.
Perſei inſania & auaritia ſtulta. folio ccclxxix.
Perſeus cum vxore & liberis capitur & in triumpho ducitur ab æmylio ccclxxx.
Perſei exitus eodem
Peruſinorum cędes. ccclxxxiiij.
Pes quantus ſit in menſura & paſſus fo.xcviii.
Peſtilentia ingens. fo.lxv.clxxx. clxxxv.ccclij.&.cccxciiij.
Peſtum oppidum nunc dicitur Poſſidiana ccxcvij.
Pethephas dominus Ioſippi qui & Ioſeph dicitur xij.
Petelinorum fides cccxx.
Petrę Bactrianę ſitus. fo. cclxix. Expugnatio mira ab alexā. ma. folio cclxxj.
Peucetius lxxxix.
Phaeton & Eridanus xviij.
Phalangis macedonicę ſucceſſus. folio ccclxxix.
Phalantus dux lxxxv.
Phalaris tyrannus agrigentinus folio xcv.bis.
Phaliſcorum liberi produntur ab eorum ludimagiſtro. & eorū verba ad ſenatum Romanum pro deditione ccix.
Pharaones ſunt dicti omnes reges ægyptiorum. fo.xv. & quare ſint ſic dicti lxviij.
Pharaonis exercitus mergitur in mari rubro xix.
Phariſſæi qui ſint cccxc.
Pharnabazi facinus. ccix.
Pharnabazus vincit ccxxx.
Pharni regis cędes fo.v.
Pharos inſula ccxcv.
Phaſma marinum ccliiij.
Phaſus monſtruoſa xl.
Phedon Elien. ccxxviij.
Phedra hippolytum criminatur. folio xlij.
Pherecides ſyrus & exitus eius. fo.ciiij. hiſtoria clxix.
Pherotima viuens vermibus cōputruit.fo.cxxviij. vide in F.
Phya mulier apud Athenieñ.pro minerua habita per fraudem. folio cxj.&.cxij.
Phydias & eius opera pręclara. folio clxxix.
Philemon comicus ccxcvij.
Philippus comicus cclxxxvij.
Philippi regis macedoniæ geſta. folio ccxliij.
Philippi altero oculo capti mira temperantia ut cladis authores. folio ccxliiij.
Philippi in bello felicitas. eodem
Philippus grecos circūuenit & eorum vrbes diripit eodem
Philippi flagitia in propinquos ſuos ccxlv.
Philippus bizantium.obſidet,eluditur a ſcythis & tamen eos vincit.ccxlv. vulneratur, & grecos ſubigit eodem.
Philippi de Ariſtotele verba. fo. ccxlix. Philippi patris Perſei in ętolos geſta.ccxxv.Eius ſucceſſus.cccxxvij. Fuga. cccxxxvi.
Philippi interitus eodem.
Philippi geſta in gręcia.ccexlviij.
Philippus idem pellit claſſem Romanam ex Achaia. ccexlvi.
Philippi equus decidit, & partem galeę amittit, qua inuenta dict⁹ eſt mortē oppetiiſſe. eodem.
Philippi in thracis geſta.ccclviij. Et indicitur ab Ro.bellū.eodem
Philippi ad M. Aemylium verba fo.ccclviij. In Panętolico verba. folio ccclix.
Philippi oſtētatio & odiū in atheníeñ. eodem.
Philippus vincitur pręlio. folio ccclix.&.ccclx.
Philippi & Flaminij congreſſus. folio ccclxj.
Philippo pax datur ccclxij.
Philippi dicacitas eodem
Philippi medici circa Alexā. ma. mirabilis cura cclj.
Philomenis indoles.cccxj. Eiuſdem cędes eodem.
Philopœmenis facinus mirandū. folio ccclxvj.
Philopœmenis locus,deformitas & exercitatio & meditatio imitanda eodem.
Philopœmenis interitus. folio ccclxxvj.
Philonis honores cclvj.
Philiſteorum plagę liij.
Philiſteus immani ſtatura. folio lxiiij.&.lxvi
Philiſtei infelix exitus. folio ccxxxvij.
Philopatoris ignauia. cccxxvj. Turpis eiuſdem vita. ccclvij.
Philoſophiæ incunabula vbi ſint folio lxvj.
Philoſophi pulſi. cciiij.
Phineę Iſraelitæ indoles & zelus. folio xxiiij.
Phinei regis mors xxxiiij.
Phlegrei campi xxxix.
Phloulus in Sellum lxxix.
Phocea ccclxx.
Phoceñ. facinus, & vrbes dirutæ fo. clv. alterum facinus pręclarum.clviij. vide ccxxix.
Phocenſium ſacrilegium & cędes. folio ccxliiij.
Phoceñ.excidium & mœror. eodē
Phoceas rex lxxix.
Phœnices primi iniuriam intulerunt fo.x.
Phœnicum vetuſtas xxviij.
Phœnicum geſta cxcix.
Phœnix & cadmus. xxix.
Phœnicus. ccvij.
Pholus centaurus. xxiij.
Phormio atticę claſſis dux & eius geſta clxxxvj.
Phratriæ & philiæ quę vulgo cōfratrię lxxvj.
Phryxus & Helle. xxx.
Phutipharis vulgo dictus potius dicendus Petephris dominus Ioſippi fo.xij.
Piacula facta clxxxiij.
Pictorum imitatio cxliiij.
Pietatis veræ obliuio. fo.ij.
Pietatis magnę exemplū in Alcibiade ccix.
Pietatis exemplum in Albino. folio ccxxij.
Pietas in rempub. ccxxx.
Pietatis .i. religionis ſtudium in Iudęis ccclxxxiij.
Pigres & Matyes fratres. folio cxxxij.
Pylæ ſuſidæ. fo. cclx. Conflictus ad eas cclxj.
Pylus vbi fuerit cxciij.
Pinarius vide Potitius.
Pinarius conſul. cxlj.
Pindarus poeta clxiij.
Pini more exterere quid ſit. folio cxxxvi.
Pyrenei montes cccxiii.
Pyrgoteles cęlator cclxxvi.
Pyrithoi interitus xliii.
Pyrrhicha ſaltatio cxli.
Pyrrhi cum Demetrio bellum & eius verba cclxxxix.

ē. iij.

Pyrrhi macedonici regnum finitur fo.ccxc.
Pyrrhi macedonici ad Athenienſes verba eodem
Pyrrhus in Italiam accerſitue. folio. ccxci. Eius in Italiam acceſſus eodem.
Pyrrhi ortus ccxcii.
Pyrrhi infantis adhuc diſcrimina eodem.
Pyrrhi dentes continuo oſſe. eodē
Pyrrhi ad Ro. verba. eodem.
Pyrrhi caſus ad Syrim flu. & Acceſſus ad vrbem eodem.
Pyrrhus fabritium auro corrumpere tentat eodem
Pyrrhus captiuos Roma. gratis reſtituit eodem.
Pyrrhi in Sicilia ſucceſſus. E Sicilia digreſſus. Mirabile facinus ac cop æ ccxcvi.
Pyrrhi ex Italia digreſſus & in ma cedoniam ac Peloponneſum irruptio ccxcvii.
Pyrrhus Argos accerſitur, & argos occupat. ccxcviii.
Pyrrhi interitus eodem.
Pyiandri ca us. ccxxx.
Piſcium e us cx.
Piſirtum ſtagnum epotum. clii.
Piſiſtrati via ad tyrannidem occupandam & leges. folio ciiii.
Piſiſtratus ſæpe eiectus & reſtitutus fo.cxi.
Pithacus imperator phrynonem arte ſuperat cii.
Pythagoræ ſeculum xc.
Pythagoræ peregrinatio. fo.cxx. Interitus eodem
Pythię vaticinium mirandum. folio cxi.
Pithii Celenii diuitię & largitas. folio clj.
Pithij filius d ſſectus clii.
Placentina pugna ccxvii.
Plagæ ægypti xix.
Platanus aureo monili ornatur iuſſu Xerxis cli.
Plateēſi ſtrages. clxxxiii. & iterum folio cxc.
Platonis laus fo.i.
Plato antiſtes philoſophiæ prędicatur ccxxviii.
Plato excipitue a Dionyſio tyrāno cū ingēti honore. ccxxxvii.
Platonis caſus ccxxxviii.
Plautus comicus ccclxxviii.
Pleminii ſęuitia. fo.cccliii. incarceratio & mors cccliii.
Plemyrium promontoriū. cciij.
Pluuia miraculoſa. liii.
Pluit lapidibus. fo.xcv. & ccxli. vide Lapidibus.
Pluit carne. fo.clxv. Vide carne. ſaxo. &c.
Pœni ſardiniam Romanis relinquunt. fo.cccvii.
Pœni ex alpibus Italiam proſpectant, & alpes rumpunt aceto. folio cccxiiii.
Pœnorū cędes ad Nolā. cccxxix. In lucanis & alibi. fo.cccxxxi. & cccxxxiii. & cccxxxv. ad Salapiā fo.cccxlvi. alibi. cccliiii.
Pœnorū ducū fuga. cccxlviii.
Pœni ſeu Pœoni ad Alexand. reſponſum fo.cclxxiii.
Poetæ illuſtres lxxxi.
Poetia vrbs ætoliæ. cccxxv.
Polemo philoſophus. cclxxvi.
Polybii calumnia lxxvii.
Polycrates tyrannus. cxix. Eius felicitas. fo. cxx. Eius fortuna in repertione annuli in mare miſſi. fo.eodem.
Polycratis filiæ inſomnium exitiale patri. cxx.
Polycratis exitium cxxi.
Poliporthos id eſt vrbium populator cclxxxviii.
Politorium capitue xcvii.
Pollia tribus fo.cclvii.
Polixenam priami filiam amat Achilles fo.xlix.
Pomœrii Ro. ambitus cvi.
Pometinis infertur bel[illegible] cxv.
Pometia capitue cxxix.
Pons mari imponitur clii.
Pons ſublicius fit xcvi.
Pontifex vnde dictus xci.
Pontifices inaugurati ex plebe. folio cclxxxii.
Pontinæ paludes ccclxxxii.
Ponti deſcriptio cxxvj.
Populi inconſtantia. cclxxxvij.
Porcus natus cum humano ore. fo.cccxliiij. Cum capite humano fo.ccclviii. & ccclx.
Pori bellicus apparatus, ferocia, pugna, virtus. cclxxi. Facinus mirandum & deditio. cclxxij.
Poſſidonia ante Peſtum dicebatur ccxcvij.
Poſthumia veſtalis ampliatur. folio cxcij.
Poſthumius conſul & dictator. folio cxxxj.
Poſthumius conſul ad Caudinas furcas captus cum aliis & ſimul ſamnitibus dediti non recipiuntur fo.cclxviii.
Poſthumii dānatio ccxci.
Poſthumii alterius interitus. folio cccxxx.
Poſtridiani dies atri habiti Ro. folio ccxxiiij.
Potidearium defectio. fo.clxxxij. deditio fo.clxxxvj.
Potidea obſidetur clxxxij.
Potitij & pinarij xxxix.
Potitiorum interitus. folio cclxxxviij.
Pręcepta ſeu mandata diuina decalogi fo.xxj.
Pręda opulenta cclxj.
Præda damaſcena Alexand. parta. fo.cclij.
Pręſagiū cuiuſdam medi de euentu belli clviij.
Præſagia victoriæ in Perſen. folio ccclxxx.
Pręlium atrox Alexā. & darij in Cilicia cclij.
Pręneſtini funduntur. ccxxviii.
Pretium redimendorum ciuium Romanorum cccxxij.
Pretor. cccxxv. Pretoris appellatio vnde ſit cccxxxvi.
Pretor plebeius ccxlviij.
Pretores Ro duo. ccciij.
Pręſultor Iouis diſplicuit .i. Seru' ad furcam cęſus cxlj.
Preſbitanes indorum rex, & gentis religio. xiiij. in fine.
Prexaſpes ſe precipitat. cxix.
Priami verba ad patrem. xxxv.
Priapus oppidum ccl.
Primipilus idem qui primus centurio ccxluij.
Principes teiarij ccxlvij.
Priſcorum mores iiij.
Priuernum capitue ccxxxvii.
Priuatur muris ccxlviij.
Priuernatium liberum reſpōſum ad Roma. eodem
Procis rex albanus lxxix.
Promachi b bacitas cclxxv.
Procuſtes tyrannus iiij.
Prodigia & oſtēta ab ethnicis obſeruata, quę fere ſub propriis vocabulis repetuntur.
Prodigia. fo.xviii. xcv. xcvii. cxi. cxvi. cxl. clij. ccxij. ccliij. cclxxvj. cclxxxui. cclxxxiiij. cclxxxviii. ccxcviij. cccv. cccxv. cccxvii. cccxxx. cccxxxi. cccxxxiii. cccxxxv cccxxxvi. cccxlii. cccliii. bis. fo.cccxlv. cccxlvii. ccclii. bis. fo. cccliii. ccclvii. ccclviii. ccclx. bis. ccclxi. ccclxiii. ccclxv. ccclxvi. ccclxviii. ccclxix. ccclxxvi. ccclxxvii. bis. cccxciij.
Promethei ſpelunca cclxiiij.
Prophetarum. fo.lxxxv. cędes. folio lviii.
Prothagoras clxxix.
Protheſilai mors xlviii.
Protogenis tab. cclxxxviii.
Prouinciæ conſula. cclxviii.
Prouinciarum ordinatio tēpore belli punici ſecundi. cccxiii.

Prouinciæ ab Alexan.mag.victę. folio cclxiĳ.
Prouinciarum poſt mortem Alexan.mag.diuiſio cclxxvĳ.
Pruſias rex. cccxxv.&.cclxxxvĳ.
Pſalmi dauidici lxv.
Pſammetus galea libat. fo. xcvĳ.
Eius conſtantia. cxvĳ.
Ptolemęi conſilium in nouo bello. fo.cccxxx.
Ptolemęi dictum eſt. Nō de omnibus ſed de regno & gloria certādum eſſe cclxxxĳ.
Ptolemęi in Arſinoen fraus & cędes cccciĳ.
Ptolemęi inſolentia & interitus. folio cccciiĳ.
Ptolemęus philopator cccxĳ.
Ptolemęi ad Romanos legati. folio ccclxix.
Publicani puniuntur Romæ. folio cccxxxvĳ.
Publicolę cognomen. cxxiiĳ.
Publicola ſumptu publico funeratur cxxix.
Publius ſcipio proconſul creatur & quę de eius Geneſi ſcribuntur folio ccexlĳ. vide Scipio.
Pudicitię arama dire prohibetur plebea fo.cclxxxiĳ.
Puellarum triſtis cędes in Sicilię regia ccccxxxiiĳ.
Pueri ſilentio & a nutricibus mutis educati ad loquelę primę deprehenſionem fo.xvĳ.
Pueri ductu vincunt illyriĳ. folio cĳ.
Pueros marti ſacrificāt ſabini voti rei fo.ccxlĳ.
Puer androgynus id eſt gemini ſexus cccxliiĳ.
Puer vnimanus natus. folio ccclxvĳ. vide Infans.
Pugna naualis inter ſyracuſanos & carthaginēſ. fo.ccv. Ro.cum ſamnitibus.fo.ccxlĳ.Rom.cum pœnis.fo. cccxvĳ.&.cccxvĳ. vide prelium.cędes.pœnos.perſas&c.
Pullariĳ mendacis interitus iuſtus fo.cclxxxv.
Punici belli primi finis. fo.cccv. Secundi initium. folio. cccxĳ. & cauſa cccxiĳ.
Punicorum bellorum tempora & clades ccclxxxix.
Punica clades folio.cccxlvĳ. vide Pœnos.
Puteus natura admirabili cuius aqua in oleum vertitur. folio cxlvĳ.

Qvadrigæ deiiciuntur. folio ccclxx.
Quęſtores primi Rom. folio cxxiiĳ.
Quęſtores primi e plębe Romæ creati cccvĳ.
Qualis pax eſſe debeat oſtenditur folio cccxxiiĳ.
Quinq; viri menſariĳ ccxlĳ.
Quintiĳ ſtratagema. cxlĳ.clxvĳ. & alterius. ccclxĳ.
Quintiĳ proconſularis poteſtas. folio clxiiĳ.
Quintius conſul. eodem.
Quintiĳ modeſtia clxv.
Quintiĳ denunciatio. clxvĳ.
Quintiĳ edictum.eodem. Triumphus,& temperantia. clxviĳ.
Quintius Martius Lacedęmo.petit. ccclxuĳ. Grecię libertatem reſtituit fo.ſequenti.
Quintiĳ contra tyrannos verba. folio ccclxiiĳ.
Quintiĳ cauillatio vrbana in Antiochi lega. ccclxxvĳ.
Quintius Martius in macedoniā mittitur ccclxxix.
Quintus fabius conſul. clxiiĳ.
Quintus fabius maximus. Require Fabius,& reliqua prenomina in ipſis nominibus. adde tamen ſi placet.
Quintus Seruilius dictator.cxcv
Quintus Seruilius Hala. folio cccxxxvĳ.
Quot milia vrbiū dicantur fuiſſe in Aegypto. fo.cxvĳ.

Raab meretrix & ei⁹ clementia. fo.xxvĳ.
Raguel.fo.xvĳ. & Moſis congreſſus xxĳ.
Ranarum muriumq; magna vis folio cclxxxĳ.
Raphia vrbis ſyrię. cccxxiĳ.
Recriminatio apta cxc.
Regalia inſignia ccclv.
Regum Aegyptiorum in ędificādo inſanię fo.xvĳ.
Regem petunt Iudęi. liiĳ.
Regis creandi conſi. cxix.
Regis excellentia cxxiĳ.
Regum diuerſorum fortuna varia. fo. ccciĳ.
Regillus lacus. cxxxvĳ.
Regni Iſraelitici ſciſſio. lxix.
Regnorum inter ſe collatio. folio lxxv.lxxix. &.xciĳ.
Regna quatuor euerſa. cxvii.
Reguli cognomento Attiliĳ conſilium cccĳ.
Regulus captus perducitur Carthaginē.fo.cccĳ. Mittitur Romam, & Carthaginem reuerſus crudeliter necatur. ccciĳ.
Religio vrbis Romæ xci.
Remus capitur. lxxxii. Interficitur. eodem.& fo.ſequenti.
Res ad Triarios venit prouerbialiter dicitur ccclvii.
Retiarii & Mirmillonis inuentio folio cĳ.
Rex ne ſit in prelio cauetur. folio lxiiii.
Rex ſactorum cxxii.
Rhenia cxci.
Rhodani fluxus per Lemannum lacum fo.xxxui.
Rhodanum tranſmittunt pœni. folio cccxiii.&.cccxiii.
Rhodii indicunt Byzantinis bellum fo.cccxxv.
Rindachus flu. cclxiii.
Riſus Zoroaſtris fo.v. bis.
Roboę conſultatio lxix.
Roboæ vita infelix lxx.
Rogationes tribunitiæ. cxxxxiii.
Romæ nomen & vetuſtas & multiplex adminiſtratio. folio lxxxiii. vide vrbs.
Roma augetur xcvi.
Roma obſidetur clxv.
Roma inſtauratur ſpatio vnius anni fo.ccxxv.
Romæ laus a Genio. fo.ccxxii. Inſtauratio ccxxiii.
Romanorum laus li.
Romani vincuntur. cxcv. Iterū ad Veios fo.ccxi.
Romani vincunt. ccxix.
Romanorum metus & deliberatio capitolii retinendi capta vrbe fo ccxxii.
Romanorum in prelio veſania. folio ccxliii.
Romani comparantur cum Alexandro magno cclxvi.
Roma. ignominioſa ſub iugum miſſio cclxvii.
Romanorum in Samnites ſtrenuitas cclxxviii.
Romanorum primi in Aphrica ſucceſſus ccci.
Romaū.ceduntur a pœno. folio cccii.
Roma.cędunt pœnū. ccciii.
Romanorum munificentia in pœnos fo.cccvii.
Roma. prima in pœnos victoria tempore Annibalis. cccxiiii.
Romani proſpere dimicant ad Lilybæum cccxvi.
Romanorum fuga cccxvii.
Romaū. ad Traſimenum lacum ſtrages & fuga, cęſorumq; numerus cccxviii.
Romani rurſus ab Hānibale vincuntur, & cæſorum numerus. folio cccxxii.
Romanorum cæſorum facies & figura fo.eodem

Ro. poſt Cannẽſ. cladem conſtantia fo. cccxxiiii.
Roma. recens cędes folio cccxxxviii.
Roma. vincunt Pœnos. folio cccxl.
Romanorum ciuium ornatus in vſum belli dantur cccxliii.
Romanorum & Pœnorum cędes folio ccclıiii.
Romanorum in ſocios munificentia cccixxi.
Roma. ferocia ccclxxxii.
Romani dolo malo cum Carthaginenſibus agunt. ccclxxxiiii.
Romanorum claſſis crematur. folio ccclxxxvi.
Romanorum publica lætitia ex Carthaginis excidio. folio ccclxxxix.
Romuli ortus lxxx.
Romulus & Remus exponuntur folio lxxxi.
Romuli & Remi educatio varie tradita lxxxii.
Romuli artes lxxxiiii.
Romulus declaratur rex inſtitutus Gabiis eodem
Romuli filii lxxxvi.
Romuli cędes & de ea opiniones. folio lxxxviii.
Roſtra Romana. ccxlviii.
Roxane ducitur ab Alexan. ma. folio cclxiiii. & cclxx.
Rubenis oratio ad Ioſippum fratrem ignotum xii.
Rubrum mare cclxxuii.
Rubus moſi viſus xvi.
Ruſellanus ager. cclxxxii.
Rutilius primus dictator e plębe prim⁹ ſine authoritate patrum triumphauit. fo. ccxxxvii.

SAba regina. fo. lxviii.
Sabelli. ccxlv.
Sabinæ rapiuntur. folio. lxxxui. Conciliãt maritos patribus. lxxxvii.
Sabini vnde dicti xc.
Sabini vincuntur. xciiii. xcv. c. cxxix. & cxxxviii.
Sabinorum votum ccxli.
Sacerdotes Iudęorum lii.
Sacerdotes Ro. legatio. cxliij.
Sacra prima Ro. lxxxiiii.
Sacra iura inſtaurantur. lxxxv.
Sacrorum apparatus xxii.
Sacrum bellum clxxvui.
Sacrificium dirũ cartha. ccxvi.
Sacra cohors ccxxxii.
Sacratum fœdus cclxxxv.
Sacriportu vincitur claſſis Romana ccxlııi.
Sacculum literarũ cum carne aufert lopus. ccxxxviii.
Saducęi Iudęi cccxc.
Saga Saulis fo. lix.
Sagmina cclvii.
Saguntinorum oppugnatio & legatio. fo. cccxii. Excidium. eodẽ. legatio cccli.
Salamis ab atheniẽſ. occupatur. folio ciii.
Salapia. cccxxxiii. cccxliii.
Salapina clades cccxiv.
Salaſſorum origo. ſitus & excidiũ folio cccxc.
Salii & Curetes xci.
Salinator vnde. liiii.
Salomon oritur. lxiii. Fit rex. lxv. Eius vltio. lxvi. Somnium & iudicium inter duas mulieres lxvii. Regia & opes eodem. Diuitiæ. fo. lxviii. Pręuaricatio & mors eodem.
Saltatio varia cxli.
Salutis ędes cclxxxii.
Samaria xxiiii. & cclvii.
Samnietus vide Pſannie.
Sãnitibus indicitur bellũ. ccxlii.
Samnitium exitium, vrbes, mores & belli cauſa. eodem. Fœdus. ccxiv. Querelę. ccxlvi. Cędes. fo. cclvi. cclvii cclxviii. cclxxix. & folio cclxxx.
Samnitium ſtupor, deditio, & cauſa toties rebellandi. fo. cclxxxv. & folio ſequenti.
Samos deſcribitur. fo. cxx. diripitur. fo. ccxv. Samiorum errores, diſcordia, defectio. cxx. Regnum fo. cclxxiiii. Fiunt vectigales: folio clxxix.
Samſon comparatur Hercu. folio xlvi.
Samuel. lii. Eius filii. liii. Ira. lv. Interitus. lix. Apparitio Sauli. folio eodem
Sandochi caſus. cclxxx.
Sandracę vincuntur cclxxiii.
Sangarius flu. ccclxxii.
Sanguine abſtinent iudęi. xxii.
Sanguinolẽta viſa. ccliiii. cccxvij. cccxl. cccxlvii. ccclxiiii.
Sanguine pluit. folio. cccxxxiii. ccclxxvi. & ſequenti.
Sanguis e pane ccliiij.
Sappho pręcipitatur ciii.
Sardanapalus lxxviii.
Sardinię defectio cccvi.
Sarmaticę virgines cędem faciũt vt nubant fo. iiii.
Sarmatarum origo xxxvii.
Satyri xiiii. & xxxviii.
Satriculani vincuntur. cclxxvii.
Saturnus cur Cęli filius ix.
Saulus primus iudęorum rex. fo. liiii. lv. lvi. lvii. lvuj. & lx.
Saxum inſtar vehiculi cecidit. fo. clxiiii. Alterum ingens volitare viſum. cccxxxvi.
Scamander epotus clii.
Scaptu iniquum teſtimonium de agro reip. addic. clxxv.
Scaurobatis regis legatio & oratio. vii. Eiuſdem altera adhortatio ad ſuos viii.
Scęuola vnde dictus, vide & Mutii facinus cxxv.
Scyila & charybdis fo. xl.
Sciliias vrinator clv.
Scyone & pallene cxcv.
Scipionis & Annibalis congreſſus fo. cccxv.
Scipio aphricanus primus patrẽ ſeruat adhuc adoleſcens. cccxvi.
Scipionis in hiſpania ſucceſſus. fo. cccxvii. Punicam claſſem profligat cccxix.
Scipionis egregium facinus in retinendis Romanis in vrbe. folio cccxxiii.
Scipiones fratres in Hiſpania rẽ gerunt. fo. cccxxxviii. occiduntur fo. cccxxxix.
Scipio maior Carthaginem nouam oppugnat cccxlııi.
Scipionis continentia. cccxliiii.
Scipionis reliqua expeditio in hiſpania. cccxiv.
Scipionis & Maſiniſſæ congreſſus fo. cccl.
Scipionis ferocia eodem.
Scipio Romam reuerſus cum patribus contendit cccli.
Scipio maior in Siciliam tranſit. folio. cccli. Ex Aphrica decernitur. ccclii.
Scipio Naſica Roma. optimus iudicatus eodem
Scipionis ex Sicilia digreſſus & in Aphricam appulſus & quę interim geſſit cccliii.
Scipionis conſilium in opprimẽdo hoſte cccliiii.
Scipio Vticam oppugnat, & Tunetem ſeu Tunetum occupat. folio eodem.
Scipionis fiducia & cum Hannibale congreſſus cclvi.
Scipionis de Carthagine triumphus ccclvii.
Scipio princeps declaratur Senatus Roma. ccclxiiij.
Scipionis & Annibalis exulis cõgreſſus ccclxv.
Scipionis pietas in fratrem. folio ccclxix.
Scipionis filius vbi ſit captus. folio. ccclxx. Scipionis ferocia. Et ad legatum Antiochi verba. folio eodem

Scipio quid de ſe dixerit, & q̃ illi a Petiliis obiecta ſint. cclxxiiii.
Scipionum fortunę a tribuniſ ple. concuſſę. cclxxiiii.
Scipio Liternũ in exiliũ abiit, vbi diem clauſit. eodem.
Scipio Aemylia. cclxxx.
Eius indoles. cclxxxiiii.
Scipioni Aemyliano inuidia cõcitatur. cclxxxvi.
Scipio minor ante legitimos annos fit conſul. cclxxxvii.
Accerſitur Carthaginẽ. ibidẽ.
Scipionis ſtratagema in Carthagine obſidenda. cclxxxviii.
Scipionis lachrymæ in excidio Carthagi. cclxxxix.
Scipio fit conſul. cccxci.
Militiamq; corrigit. ibidem.
Scyron & Scyronia ſaxa. xl. xlii.
Scythia dicta a Scytha Herculis filio. iiii.
Scytharum antiquitatis argumenta. iiii. cxxvi.
Scythię ſitus & populi. iiii.
Scythæ humana cęde gaudent. folio. iiii.
Scytharum ferox reſponſum. v.
Scythę ab vxoribus reuocãtur a bello. v.
Scythę Cyaxari filium epulandum apponunt. xcviii.
Scytharum bellũ in ſeruos flagellis victos vicerunt. cxxv.
Scythæ Europei. cxxvi.
Scythas Hercul. fi. cxxvi.
Scytharum vetuſtas. ibidem.
Scytharum diſſenſio. cxxvi.
Scytharum ars, conſilium & errores. cxxvii.
Scytharum cum Dario Perſarũ rege bellum. cxxvii.
Scytharum dona Dario miſſa & eorum callida interpretatio. folio cxxvii.
Scytharum verba. cclxv.
Scytala quid ſit. ccxxv.
Scordici. cccxxxviii.
Scrophæ ſeu ſuis oſtentum & augurium. li.
Scuta ſanguine ſponte manantia. cccxxii.
Seceſſio legionum in montem ſacrum clxxxi.
Seceſſio militum Ro. cccxlii.
Seceſſio plebis. ccxci.
Sedechiæ facinus. lxxii.
Sedechias capitur. cii.
Sedentaria ars. cxxiiii.
Seditio ciuilis. cxxxvii.
Seditio recens. cxxxix.
Seditio vrbana. clx.
Seditio militaris. ccviii.
Seditio in Alex. cclviii.
Seditio magna militum in Carthaginẽ. cccxi.
Selaſię fauces. cccvi.
Seleuchi geneſis, & vrbes ab eo conditæ. cclxxxvi.
Seleuchus filio vxorem cõceſſit. folio lxxxix.
Seleuchus vltimus ſucceſſorum Alex. Mag. ccxc.
Seleuchi foelus & pręlium. cccv.
Seleuchi mors. cccv.
Seleuchia. cccxxvii.
Seleuciæ duę. cccxc.
Selinuntis conditio. xcv.
Sella Alexan. vide ſolium.
Sellus regnum ambit. lxxix.
Semiramidis ortus, alimenta, ac nomẽ ab aue, & matrimoniũ. v.
Commentum, audax facinus, & pleraq; geſta. vi.
Semiramidis aggeres. vi.
Semiramidis copię. vii.
Semiramidis vulnus, aſtus & interitus. viii.
Sempronius conſul. cxxx.
Sempronii damnatio. cxcii.
Sempronius Scipioni iungitur folio cccxvi.
Sempronij mendaciũ. cccxvii.
Sempronij Tuditani per hoſtes eruptio. cccxxii.
Sena vrbs. cxci.
Senatus Romanus. lxxxiiii.
Augetur. ci.
Senatum vocare eſt conſulum proprium. clxviii.
Senatuſconſulta de Syracuſanis & Campanis Romæ habita. folio cccxliii.
Senis ingenui apud Tyrum cõſilium pręſtitit. lxvi.
Sẽnacheribus interfi. lxxxix.
Senonum legati. ccxvii.
Sententia color. cxcix.
Septuaginta interp̃tes. ccxcvii.
Sepulcri Nitocris inſcriptio in auaros. vi.
Sepulcrum Cyri. cclxxv.
Seriphij cum Themiſtocle iurgium. clvii.
Sermo primus qui ſit. xvii.
Serpens apud Bagradam & eius longitudo. vii. & xxx.
Seruij Tullij oſtentum & aditio reg. ci. Oratio. cv. cędes. cviii.
Serui opprimunt Tyrios. lxvi.
Serui Scytharũ flagris ſubacti qui armis indomiti. cxxv.
Seruilis coniuratio. cxxix.
Ser. bellum in Sicilia. cccxci.
Seruilius diſcordiam ſedat. fo. cxxxvii. odium ſubit. fo. ſeq.
Seruilius fit conſul. cxlix.
Seruilius abſoluitur. cl.
Seruilii alterius pruden. cxcvi.
Alterius ex Gal. redi. cccxix.
Seruilii verba. cclxxx.
Seſtos & Abydos. ccxxxi.
Seth. & eius pietas. ii.
Seueritas Romanorum in perfuros. cccxxiii.
Sextus Tarquini⁹ cadit. cxxxi.
Sybaritę. cxxxvi. & ccxvii.
Sybaris flu. ccxvii.
Sybas interficitur. lxiiii.
Sibyllarum nomina xc. Libri & alii fatales. cvi.
Sicani. xxxix. xl. cxcviii.
Sicci Ro. cędes. clxxxi.
Sichei cædes. lxvi.
Sycionii regni finis. liiii.
Sycion Demetrias. cclxxxvii.
Sicilia & ei⁹ forma, populi, vbertas, opes. xxxix. xl. & cliii. cxci. & cxcvi. ſtatus. ccxciiii. coloni. cxcviii.
Sicilia ab Italia abſciſſa cum illi hęreret. cccxlviii.
Sicimitarum cædes aliter q̃ in bibliis recitata. xl.
Sidicini po. ccxiii. & ccxlvi.
Sidon a piſce. lxvi.
Signum, dictatore iacitur in hoſtes. clxxx.
Signa cruenta viſa. cccxxi. cccxxx. cccxliiii.
Sigus rex. cccx.
Syllanus. cccxlviii. & cccxci.
Silentium Perſarum. ccliiii.
Ro. militum mœſtũ. cclxxiii.
Syluius Lauinię & alii. liiii.
Simię in Aphrica. xxxvii.
Simonides lyricus. xcv.
Simulacrum locutum. cxliii.
Sina mons ſacer. xxi.
Sinadicus lapis. cclxxii.
Sinus a Theſeo victus. xl.
Sinope. xcix. cclxxxiii. cccxxv.
Sinueſſa. cclxxxiii.
Syphax. xxxviii. cccxxxv. cccxlii. ccclii. cccliiii. & ccclv.
Siphnos inſula. cxx.
Syracuſarum conditio & geſta. xc. cxciii. cci. ccii. cciii. ccliii. cccxxxiii. cccxlviii. vbi diripiuntur.
Syrię magnitudo. xxviii.
Syriacum bellum. cccxxxiiii.
Syrtes & breuia. cccii.
Siſathia quid ſit. ciii.
Siſingambis matris Darii conſtantia. cclix. mors. cclxxvi.
Syſſitia. i. conuiuia. xxx.
Sytalcis in Maced. clxxxviii.
Sitis militum Alex. cclxv.
Sobi ex Her. orti. clxxiii.
Socii Lace. & Athe. clxxxiiii.
Socrates. clxxix.

Sodomitæ. viii. Eorum excidij opiniones. ix.
Sogdianorũ conſtantia in morte. cclxviii.
Solem orientẽ adorãt Aethiopes execrantur cadentẽ. xiiii.
Solis ortũ cõtra parietẽ deprendit ſeruus conſilio ſenis. lxvi.
Solis menſa. cxviii.
Solis orbis minui viſus & cum luna concurrere. cccxvii.
Soles duo viſi. cccxlix. ccclii.
Solſtat. xxvii.
Sol arcu tenui ſeptus. ccclviii.
Sol minui viſus. ccclvii.
Sol ignei coloris. ccclviii.
Solis occaſus. cccxci.
Soliſontes Sami rex. cxxi.
Solium Alex. ſalutare multis, Darij pernicioſum. cclxx.
Solonis cenſura & in Aegyptũ nauigatio. ciii. turbatio. ciiii. leges. clxix.
Somnia Ioſippi. xi. Aliorum. xii.
Somnus. lvii. annorum. ciii.
Sophronis cędes. cclxii.
Sophocles. clxiii. & ccxix.
Sophonias proph. xcix.
Sophonis anchora. clix.
Sophoniſbę blandę preces, matrimoniũ, & interit⁹ triſtis. ccclv.
Sora proditione capta, Sorani ſecuri ſubiiciuntur. cclxx. cvii.
Sororium tigillum. xciiii.
Sortes per ſe extenuatę in quibus erat Mauors concutit haſtam. cccxvii.
Soſthenes fit rex. cccxiiii.
Spargapiſes ſe necat. cxii.
Spartanus & Bulis. cliii.
Sparte conditur. xiiii.
Spartanorum virtus. cccxxiii.
Spartanarum indoles. cccxviii. Vide Lacedęmonij & lacenę.
Specularia de aqua. ccclxxix.
Spendius dux ſeditionis contra Cartha. cccv. Eius periculum & ſupplicium. cccvii.
Spicæ cruentę demeſſę. cccvii.
Spoletũ. cccvii. cccxviii. & ſequẽ.
Spolia Perſarum. clix.
Spolia opima prima. lxxxvi. Variatio & error ſcriptorum de ſpoliis opimis. clxxvii.
Spolia ab Alex. ma. in Gręciam miſſa. ccl.
Sponſores fœderis Caudini deduntur Samnitibus. cclx.
Spurii Melii cędes. clxxvi.
Sp. Caſſius damnatur. cxlvii.
Stagyrus. cxciiii.
Stagnum epotum. clii
Stagnum cruentum. cccxxxii
Statyræ interitus. cclviii.
Statius Cellius captus. cclxxx.
Statua Orphei ſudans. ccl.
Statua Achillis. ccl.
Stilpo Megareñ. cclxxviii.
Stimphalides aues. xxxiii.
Stoicorum laudes. folio. ſ.
Stolo damnatur. ccxxxvii.
Strabonis viſus. ccci.
Stratagemata varia. Gedeonis. xliiii. Tarquinij. c. & ci. Quintii. clxi. & clxvii. dictatoris Ro. clxxix. Alcibiadis. ccxiii. Ageſilai. ccxviii. Q. Capitoli. cccxvi. Darii. cclii. Alex. ma. cclxxi. Fabii Ro. cclxxviii. Aemylii. cclxxvii. Fab. cclxxxii. Papyrii. cclxxxv. Annibalis. ccc. cccxii. cccxvi. cccxviii. Metelli. cccii Quintii ccclxi. Fuluii. ccclxxviii. Aemylii. ccclxxix. Scipionis. ccclxxxviii.
Stratocles. cclxxxvii.
Straton rex creatur. lxvi.
Strongile. cxci.
Strutas. cexxxi.
Studia priuata Romanorum in remp. cccxxxiii.
Sueſſa Aurunca. ccxlviii.
Suffectes Carthaginẽ. crucifiguntur. ccci. Vide. cccliiii.
Suffragiorum ratio. cvii.
Suillæ carni varie decoctæ comparat Quintius varia militũ nomina. ccclxvii.
Sulpitius Camerinus. cxxx.
Sulpitius prænomine Caius dictator. cxxxiii.
Sulpitii geſta I Gręcia. cccxlviii.
Sulp. Gallus. ccclxxix.
Superſtitio Romana. cccviii.
Suſidæ pilæ. cclx.
Suſis potitur Alex. ibidem.
Sutrium amiſſum & receptum eodem die. ccxxv.
Tabernaculi dedicatio. xxii. tabula Capuę inuenta. lxx. Ariſtagoræ cxxxiiii. Demarathi. cliiii. fatalis. ccl. Protogenis. cclxxxviii.
Tagus flu. cccxii.
Tanais rex Scytharum. iiii.
Tanaquilis prudens. ci.
Tarentum & Tarentini. xc. cclvi. cxxci. & cccxxxvi.
Tarpeia arx proditur. lxxxvi.
Tarquinii Priſci geſta. xcvii. xcix. c ci cvii. Superbi. cxiiii. cxv. cxvi. cxxii. cxxiii. cxxiiii. Eius mors. cxxxvii.
Tarquinieñ. captiuos iugulant. ccxxxvii. Cędũtur Ro. ccxl.
Tatius occiditur. lxxxviii.
Taureas eques. cccxxxii.
Taurus Creteñ. xxxi. & xli.
Taxiles rex. cclxxii.
Tectoſagi. ccclxxii. ccclxxviii.
Telephus. xliiii. & xlix.
Teleutias cęditur. ccxxi.
Tellus ruſticus. ciiii.
Tempanii indoles. cxcii.
Tempe in Theſſalia. cliii.
Tempeſtas ſęua. cliiii. ccxl. cclxx. cccxvii. & cccxl.
Templi Hieroſoly. ꝑparatio. lxv Dedicatio. lxvii. Direptio. lxx. Clauſio. lxxxiii. Inſtauratio. cxiiii. cxxi. cxxii. Supellex. clxi. Deſtructio. ccclxxxii.
Templi in Aegypto conſtitutio folio ccclxxxiiii.
Templa deorum Ro. ccclxiiii. Item Iani. xci. Iouis. lxxxvi. & ſe. Iunonis. ccxiii. cxcv.
Templum Epheſinum ardet. fo. ccxliiii. Delphi. fit. cxxxiiii.
Terentilli actio tribu. clxv.
Terentilla lex. clxvii.
Terentius Culeo. fo. ccclvii. & folio ccclxxiiii.
Terpander muſicus. xcix.
Terracina diripitur. cxcviii.
Terręmotus ingens. clvi. clxiii. clxv. ccxc. ccclxvi.
Terra pluit. cclxxxiiii. ccclxiiii. ccclxvi. & ccclxxx.
Terra ardet. cccxliiii. Dehiſcit. cccliiii. & ccclvii. Depigitur in tabella. cxxxiii.
Terram & aquam tradentes hoſti. xcxxiiii. & cliii.
Terrigenæ qui ſint. xxxi.
Teucas Illyriorum regina & leges illi datę. cccvii. & cccviii.
Thais Perſepolim crem. cclxi.
Thalaſſius lxxxv.
Thalaſtris Amazõ. cclxiii.
Thales Mileſius. xcix. Diuinatio & commentum. ciii.
Tharſus. ccli. Thaſus. cxliiii.
Thaumaſti ccclx.
Thebę Aegyptiacæ cxviii.
Thebæ Pher. vxor cxxxiii.
Thebanorum geſta clix. clxxxiii. ccxvii. ccxxix. ccxxxii. ccxlv. & ccclix.
Theloboicum bellum xxxii.
Thelmenſes. ccclxxii.
Theloſtobogi. ibidem.
Themiſtoclis indoles & geſta. cv clv. clvii. & clxii.
Theophraſtus ccxxvii.
Theoxenę facinus. ccc lxxvii.
Theres duo. clxxxiii.
Thermi excidium. cccxxvi.
Thermopylę & circa eas geſta.

cliii. cliii. &. cclxviii.
Theſeus & eius geſta. xxxii.xli. xlii. &. xliii.
Theſei mors xliii. Oſſa. clxii.
Theſpię ſoboles. xliiii.
Theſſaliæ ſitus. cliii. Vaſtatio a tribus exercitibus. ccclxi.
Theſſalię equi. ccxxx. cccxxiiii.
Therę cultores. cxxviii.
Thimonis oſoris hominum de Alcibiade dictum. ccxv.
Thyrea capitur. cxciiii.
Thireſiæ vatis exitus. xlvii.
Thiſſaphernes. ccxvii.
Thomyris regina. cxii.
Thracum mor. cxxvi. cxxxii.
Thrauſorum mores. cxxxii.
Tibijs in bello vſi.xcviii.cxcvii.
Tibicines ebrij Romam reuecti. folio cclxxviii.
Tyberini merſio. lxxiiii.
Ticinus flu. cccxv.
Tydeus. xliiii. &.xlvii.
Tygris flu. cclviii. &.cclx.
Timochares Pyrrhi. ccxciii.
Timoclię facinus. ccl.
Timoleon. ccxxxix. ccxl.
Timon Apolloniates. ccxcvii.
Tydareus fit rex. xliii.
Tyrannį Athenien. ccxvii.
Tiribazus. ccxxxi.
Tyrus &Tyriorũ geſta. xxviii. lxvi. ccliii. &.ccliiii.
Tyrones Alex.ma. cclxxv.
Tyronum exercita. ccxxxxi.
Tyrtheus.vide Cyrtheus.
Tiſſaphernes. ccxvii. vide Th.
Titanes in Iouem. xxxiii.
Tithauſtres. ccxxix.
Tleopolemus. xliiii. xlv.
Tmolus mons. lxxx.
Tonitru mirandum. xxxii.
Torquatus. ccxxxvi. cccxlii.
Trabea quid ſit. cxxxi.
Traſibulus. xcviii. ccxxxi.
Traſili geſta. ccx.
Traſimœna clades. cccxviii.
Trebiæ caſtra fiunt. cccxvi.
Triarij. ccxlvii.
Tribunal cute tectum. cxxxii.
Tribunus domi cęſus. cl.
Trib.conſ.poteſtate. clxxvi.
Trbuni militares. clxxix.
Tribus Ro. lxxxiiii.lxxxvii. Additæ. ccxlviii. cclxxvii.
Tribus pollia. cclvii.
Tributi prima penſio. cxcviii.
Triphilia. xxxiii. cccxxv.
Triptolemus. xxv.
Tritonidis opi. xxv.
Triumphus minor. cxlvii. ſine patrum decre. ccxxxvii.
Triumphãtes. ccclxxi.ccclxxiii. & de Perſ. ccclxxx.
Triumuiri menſarij. cccxxx.
Trocini. cclxxii.
Trogloditæ.xvi.xxxviii.& cclv.
Troianum bel. xlvii.
Troiani in Sicilia. cxcix.
Trophea. clxxxii. cxci.
Troſulum capitur. cclxxxvi.
Tubal & Tubalchan. ii.
Tuditani facinus. cccxxii.
Tullus Hoſtilius. xcii.xcv.
Tullię vxores Tarqui. cvii.
Tunes. ccci. &. cccvi.
Turcarum ſtudia. cclxxxviii.
Turris Babylonica. iii.
Tuſcus vicus. cxxviii.
Tuſci. cxlix. cclxxxiii.
Tuſculani.clxvi.clxvii.cxxxiiii.
VAlentia. cccxci.
Valerij.cxxiiii.cxxviii. cxxix.cxxxi.cxxxix. clxvi. ccxliii. ccxci.
Varro cõſ. cccxxi. & cccxxiii.
Vaſa dedicata. lxii.
Vectigal in Hiſpa. ccclxiii.
Vectij ferocia. cxcix.
Velites. cccxl.
Velitræ. cxxxviii.
Vellus aureum quid. xxxv.
Veij & Veientes. xcvii. cxlviii. cxlix.cl. cxcviii. ccxx. ccxviii.
Ver ſacrum votum. cccxix.
Verginius conſul. cxxxi. cxlvii.
Verginia a Verginio occiſa. fo. clxxi.& ſeq.
Veri efficacia. cxxiii.
Verminæ legati. ccclviii.
Veneficæ puniuntur. ccxlviii.
Veneti vnde. cxxxi.
Veſtales & earum ſupplicia. xci. ci. cccxxiii. cccxlix.
Veſuuius. xxxix. ccxlvii.
Vexillum. ccxlvii.
Vexores iiii. &.v.
Via Flaminia, ccclxxiiii.
Vibij facinus. cccxli.
Viciſſitudo rerum. cclxxxvii.
Victoria prima Iudæorum. xxi.
Victorię ædicula. ccclxv.
Vicus impius. cviii.
Vindicius. cxxii.
Vindicta ab eo dicta. cxxiii.
Vini vſus Ro. mulieribus vetitus. lxxxiiii.
Vini virtus. cxxi.
Virga Aaronis. xxiii.
Virgines Sarmatę. iiii. Cyprię.lxvi. Raptæ ab Ro. fo. lxxxv. Venetę.cx.
Viriatus. ccclxxxix. &.ccxc.
Viridomari ſpo.opima. cccix.
Viri illuſtres. clxxix. ccxix. &.ccxxviii.
Viricidę fœminę. xxxvii.
Virtutis ædes. ccxlvi.
Viſceratio quid ſit. ccxlviii.
Viſio Scipionis. ccclxxxiiii.
Vita longa cur homini ab initio conceſſa. iii.
Vlyſſis errores. lii.
Volæ oppidum. cxcvii.
Voleronis ſeditio. cli.
Volones. cccxxxiii.
Volſcius damnatur. clxviii.
Volſcorum geſta. fo. xcvii. cx. cxxxii.cxxxviii. &.cxli. cxlvi. clxi.clxvi.&.ccxxiiii.
Volũnia & Vulturnia proficiſcũtur in caſtra Coriol. cxliii.
Vrbinia damnata. cli.
Vrbis Ro.conditio. lxxxi. Laudes. ccxxiii. incendium. cccxlii. Vide Roma.
Vrbium Ionicarum multarum conditores. lxv.
Vrbium variarum conditio. fo. lxx. &.xcii.
Vrbes multę Aegypti. cxvii.
Vrbes ſeptuaginta vno die direptæ. ccclxxx.
Vriæ virtus & caſus. lxii.
Vrinator mirabilis. clv.
Vrinatorum facinus. cxciii.
Vtica conditur. lxvi.
Vulcanus eſt ignis. ii.
Vulturis natura. lxxxii.
Vxianę fauces. cclxi.
XAntippi geſta. folio ccci.&.cccii.
Xenocra. cclxxvi.
Xenophantes. ccxc.
Xenophon. ccxxviii.
Xerxes quid interpretetur.cxlv.
Xerxis geſta.cli. clii. cliii. cliiii. clv. clvi. &.clvii.
Xerxis lachrymę. clii.
Xerxis epiſtola ad Eſdram. clxi.
Xerxis interitus. clxiiii.
ZAcharię interitus. folio xxx.
Zancle.cxxxvi. cxcix.
Zaleucus Locren. xcv.
Zeno.cxxviii.clxix. ccxcvii.
Zenophanes. cxiiii.
Zetus & Calois. xxxiiii.
Zeuſis pictor. clxiiii.ccxxix.
Zeuxippus vltimus Sycioniorum rex. iiii.
Zioberis amnis. cclxiii.
Zooaſtres. v.
Zopyrij fraus. cxxi.
Zorobabel ad Darium proficiſcitur. folio. cxxi. in fine.

¶Finis tabulę literario in ordinẽ collectæ. In qua ſi prodigiorum quid recitatur, vide prodigium.

¶Iodoci Badij Aſcenſij vocabulorū quorūdā obiter inter legendum annotatorum Explanatio.

TAmetſi Sabellicus noſter ꝑter cęteros hiſtoriographos duob⁹ primarijs hiſtorię luminib⁹ ſtuduiſſe cōptus eſt, & rerū veritati & verboꝝ claritudini, vſqueadeo vt vrbiū locorūq; noia q̄ min⁹ docte ab rudi ſeculo immutata nouit, & ſplēdidi⁹ ac cultius dici nō ignorauerit, maluerit ea notis q̄ ſplēdētibus vocabulis enūciare. Tamē qa nō oia poſſumus oēs, cū ſint ad altiores facultates alij nati, alij ad lit. rariā non ſatis feliciter addicti, admonitus ſum vt voculas quas inter legēdū dep̄hēderē nō oib⁹ obuias & primaria lectione cognitas, pauciſſimis explicarē. Q̄d egdē lubens feci ꝓpterea q̄ ſane q̄ paucę eiuſmodi occurrerūt, q̄q̄ ſunt quę alios fortaſſis adhuc ſuſpenſos tenebunt.

VErum id primū lectorem admonitū velim, multa quæ ſubobſcura videri poſſint, ab authore ipſo ſuis locis explanari: quocirca operæpretium fuerit aut totam Rapſodiam legere, aut per indicem quę dubitarit inquirere, aut repertoria maiora vocabulorum emere.

¶Deinde q̄q̄ lucidus eſt. tritam tamen & peruulgatam illam hiſtoriographorū figuram, qua verbū infinitiui modi pro imperfecto indicatiui ponunt, & ſępe & feliciter vſurpare: Quocirca ſiquādo infinitiuum ſine verbo finito deprehenderit: meminerit pro finito poni.

¶Tum a vocabulis proprijs & quaſi ſacris quæ immutari nolunt non abhorrere. Vnde Veſtalem capi, Magiſtrum equitum dici, Cōſulem creari & ſimilia hic quoq; comperies. ¶Neq; vero cultis preſertim Liuianis alienū eſſe, vſqadeo vt qui Liuiū ſine hęſitatione legere poſſit: hūc curſim legendo perceperit.

¶Gręcanica autē vocabula, ab latinis olim iā recepta, & quę latinis ipſis propriū quid ſignificant licet Grecis cōia ſint, minime refugere: vnde nō ꝓbē eos q angelos, apoſtolos, baptiſtas, patriarchas, ꝓphetas. Ephoros, ſtratagemata, Rhapſodian, & id genus alia cū vix latine explicari poſſint, latine dicere malint nuncios, miſſos, tinctores &c. Verum ne quis in eiuſmodi hallucinetur ea pauciſſimis explicabo.

Amplio. ¶Ampliare reum eſt eum neq; abſoluere neq; damnare, vtpote cuius cauſa eſt amplius diſcutienda.
Appeto. ¶Appetere notū eſt de rebus etiā nō honeſtis dici, vt de cibo imodico & de venere, cū expetant honeſta verū in hoc authore frequēter ponit̄ ꝓ eo q̄d eſt appropinquare, vt appetēte vere, appetēte iudicij die &c.
Appello. ¶Appellere ſimiliter notū eſt, & authore Valla in Raudeñ. actiuū eſt, vt in principio Terētij. Poeta quū primū animū ad ſcribendū appulit. tamen legetur hic ſubinde abſolute, vt claſſis appulit. i. appulſa eſt.
Bene habet. ¶Bene habet. ſubaudi ſe. i. feliciter agitur &c.
Capere. ¶Capere Veſtalem. eſt quod nūc diceremus eligere & addicere deo monialem. Capere oculis eſt priuare, capere rem locabilem aut menſurabilem eſt eam continere. capere vrbem eſt expugnare.
Dānat⁹ voti ¶Damnatus voti, eſt qui tenetur votū perſoluere, eo q̄ conditio euenit ſic reus voti.
Dico. ¶Dicere diem, eſt poſtulare, & ad certum diem in ius vocare. Dicere cauſam, eſt ſe purgare. Dicere ius eſt iudicare, dicere magiſtrum equitum eſt dicendo efficere.
Dies atri. ¶Dies atri, ſunt infauſti ab atro colore lapillorum quibus Thraces eos notabant dicti.
Eleuo. ¶Eleuare ſępe eſt diminuere & minoris iudicare, tractū a trutina, in qua res minoris pōderis eleuatur.
Ephorus. ¶Ephorus apud Lacedęmonios q apud Romanos tribunus plębis erat. ¶Genius interdū dicit̄ ange
Genius. lus ad exercēdā indolem datus, interdū virtus generatiua & felicitas loco aſſignata, vt Genius vrbis &c.
Hallucinor. ¶Hallucinor. i. capior oculis vt cęcutiā & nō ſatis videā. ¶Haruſpex qui exta quaſi ex hara inſpicit.
Fœciales. ¶Fœciales ſunt ſacri magiſtratus, fœderibus feriendis & bellis indicendis præfecti.
Haruſpex. ¶Indicere eſt denunciare per ſacrum magiſtratum, vt indicere feſtum. Indicere bellum &c.
Indico. ¶In ordinem redigere, eſt priuare magiſtratu quaſi coacte, abire magiſtratu, ſponte.
Interrex. ¶Interrex eſt qui fungitur officio regis ſolio vacāte, & interregnum ſpatium temporis quod eſt inter regem defunctum & ſucceſſorem nondum creatum.
Lacedæm. ¶Lacedęmon eſt vrbs Pelopōneſi clariſſima q̄ & Sparte dicit̄. Lacedęmonij ſunt ei⁹ ciues viri, q & Lacones & Spartani dicunt̄. Lacenę ſunt mulieres q̄ & Spartanę. ¶Lectiſternia ſunt ſtrati lecti in tēplia dijs
Miles. quaſi ſint i illis cubituri. ¶Metū facere eſt alijs incutere metū. ¶Miles eſt q̄cūq; militat ſed p̄cipue pedes.
Numen. ¶Numen accipit author interdum pro deo eo q̄ nutu quæ vult facit & influit.
Omen. ¶Omen eſt futuri euentus acceptio voluntaria quaſi ex ore aut oſtento aliquo oblata.
Patauium. ¶Patauium vrbs in Venetis, nunc Padua dicitur: eius conditio habetur fo. lij.
¶Poſtridiani dies, ſunt proxime ſequentes, vt poſt Idus, Nonas, & Kalendas.
Profligo. ¶Profligatum dicitur finitum ſed cum profligatione & exitio alterius partis.
Quęſtor. ¶Quæſtor qui vulgo receptor dicitur. ¶Quęſitor. i. inquiſitor.
Rhapſodia. ¶Rhapſodia dicit̄ coaptatio & cōpoſitio a verbo ῥαψῳδέω q̄d eſt canto & deſcribo: eſt enim quaſi concinnatio variarum rerum in vnū codicem. vnde eo vocabulo aptiſſime vtitur author noſter.
Remitto. ¶Remittere notū eſt quid ſit: ſed author frequenter vtitur abſolute, aut paſſiue. niſi intelligi dicas ſe.
Reus voti. vt remittente febre, & ardore pugnę. ¶Reus voti qui votū debet eo q̄ conditio obuenit.
Rogationes ¶Rogationes ſi ad leges aut plæbiſcita ſpectant ſunt propoſitiones legum ferendarum & percontationes an perferri mereantur. Rogationes autē quas nos dicimus, latine ſupplicationes dicuntur.
¶Scytala quæratur per indicem. ¶Syſſitia ſunt conuiuia. ¶Siſathia tabularum abſolutio.
Stratagema Suffragiū. i. ius eligendi magiſtratū. Stratagema geſtū militare: conſilium & ars capiendi hoſtis.
Viſigothi. ¶Triremes naues trib⁹ ordinib⁹ remigū. ſic biremes, quinqueremes &c. ¶Viſigothi corrupte eo q̄ barbarū eſt. nā barbaroꝝ lingua diceret̄ vvueſtgothi. i. occidētales gothi eo q̄ vvueſt aut vveſt occidēs illis dr̄. Siſr̄ oſtrogothi corrupte p̄ ooſtgothi. Nā ooſt oriēs eſt. Hęc ſūt q̄ nūc occurrerūt. boni cōſule lector &
Vale.

M·ANTONIVS SABELLICVS, AVGVSTINO BARBADICO SERENISSIMO VENETIARVM PRINCIPI ET SENATVI FELICITATEM.

ERAT VRBS VESTRA AVGVSTINE DVX inclyte, & Patres ampliſſimi, mille & ampliꝰ annos nata: florebatꝗ Venetū nomen multa celebritate & opulentia, lateꝗ imperitabat: neꝗ adhuc ſcriptorum defectu, tantæ rei principium, proſperiꝗ ſucceſſus, externis erāt gentibus ſatis noti: multiꝗ mortales, vt credere par eſt, iniquo ferebant animo, res geſtas eius ciuitatis in obſcuro eſſe: quam ob ſtupendum vrbis ſitum, fameꝗ immortalitatem iam vbiꝗ partam præter cætera, humanæ gentes in terris mirarentur. Sed quo alii conſilio hanc laudem neglexerint, ſuæꝗ ipſorum famæ non minus q̄ veſtræ inuiderint, difficile eſt iudicare. Ego non quia plus potui q̄ quiuis alius, ſed ꝙ multo plus volui omnium externorum, quod dicere liceat primus audaci quidem conatu, ſed euentu, vt arbitror nihil pœnitendo, res veſtras a primordio vrbis perſcripſi ad noſtrorum vſꝗ temporum memoriam: ſumꝗ lucubratione illa id aſſecutus, vt qui vrbem mediis fluctibus natam, magna auctam indole, legibꝰ ſtabilitam, fama tantum nouerant, literarum teſtimonio cognoſcerent: & qui rem tātam animo concipere nequiuerant, velut ex inſigni tabulæ figuratione oculis intuerentur. Et multi per hæc princeps & patres optimi, cum Venetæ felicitatis, tum virtutis veſtræ, maiorumꝗ veſtrorum, haud iniucunda relatione lectitant, quæ vos, quæ illi, domi foriſꝗ, terra ac mari, tam ſapienter q̄ feliciter geſſiſtis. Cæterum ne non ſemper apud me aliquid vobis, velut in nummaria officina, cuderetur: ecce dum res veſtræ alibi leguntur, domi alterum recens, multoꝗ maiorum vigiliarum opus eſt vobis natum, ita ab initio deſtinatum, vt veſtro, non alterius nomine in apertum referretur. Sunt quæ nunc veſtro nomine inſcribuntur, Enneades ſeptem: ſic enim (nec temere) partiri placuit: tris & ſexaginta libros, quibꝰ a prima mundi origine, ad Rom̄. imperii inclinationem, in quæ tempora, auſpicatiſſimus veſtræ vrbis ortus incidit: omnem ſacrarum prophanarumꝗ rerum ſum ſeriem complexus, rem quidem operoſam, laboriſꝗ propemodum inexhauſti: ſed quæ, quum rerum varietate multum delectare poſſit, tum optimorum multitudine exemplorum ſupra q̄ dici queat legētibus prodeſſe. Verum fuerit ne operæpretium id facere alii æquius iudicabunt: ego ex tam longa lucubratione, ſatis mihi conſecutus videbor, ſi dum reliqua pars inſtituti operis ad noſtram vſꝗ texitur ætatem, per hæc meum vobis probabitur ſtudium, ꝙ qui res Venetas per me antea legerunt: hæc quæ aliarum ſunt gentium, Veneto nomine legere incipient.

Sequuntur Quinꝗ priorum Enneadum argumenta.

ARGVMENTA ENNEADIS.I.

EX LIBRO PRIMO.

EA QVÆ DE MVNDI ORIGINE tam pie q̄ vere traduntur cum iis quæ primis eſt diebus Deus operatus primo libro continentur. Protoplaſtus ex rubenti terra formatus Adami nomen tulit: Euæ mulier, quæ ex huius latere deprompta eſt. Ambo lege aberrātes terreſtri ſunt paradiſo deiecti. Cainus Abelem fratrem occidit. Caini exilium & reprobatæ ſobolis incrementa. Tubal muſicen inuenit: ærariam Tubalcaim. Qui mortalium primi cæleſtium rerum naturam indagarunt. Vetus de de mundi conſummatione opinio. Ex qua materia geminæ columnæ ſint ob id ipſum a primis mortalibus conſtitutæ. Noe prædicatio & oraculum de futuro cataclyſmo. Arca fabricata eſt. Qui cum Noe in arcam ingreſſi ſint, & quæ cum his ſint animalia ſeruata. Gigantes ſunt diluuio extincti. Quæ I.

de gigantibus ethnici ſcriptores tradiderint. Vbi arca poſt diluuium conſederit,& quod nomen loco ab re manſerit. Noe primus vitem coluit. Chami calamitoſum exilium. Qui mortaliũ primi ſint deos commenti. Vbi terrarum ſidera primum mortales venerati ſint. Vnde primę coloniæ profectæ, primiq́ terrarum incolæ. Cur Græci Iudaicam hiſtoriam non ſcripſerint. Cur Noe & aliis ab initio tam longa vita contigerit. Irriti Nembroti conatus in altiſſima turri ſtatuenda. Vexores & Thanais primi regum procul ſuis finibus bellarunt. Ægyptiorum & Scytharum vetuſtas. Scythię ſitus,& qui olim mores gentis rituſq́ fuerint. Aſia Scytharum vectigalis facta. Bactriani & Parthi a Scythis oriundi. Prima Nini regis expeditio. Zooaſtres a Nino victus mortem occubuit. Ninus Niniuem vrbem cõdidit. Semiramidis ortus,& eius alimẽta propemodũ fabuloſa. Semiramis primo Menoni mox Nino in Bactriana expeditione nupſit. Ninus fato extinctus inſigniter tumulatus eſt. Semiramidis conſilium in filii perſona aſſimilanda: Babylonis cõditio,& ſtupẽdus vrbis apparatus. Semiramidis expeditio & vana in operibus oſtentatio. Indiæ ſitus rituſq́ & mores gentis. Indica Semiramidis expeditio. Quo genere nauiũ Indi vſi ſint. Indi fluminis ortus & crementa. Naualis Semiramidis victoria. Semiramis terreſtri prælio victa,& in Aſſyriam reuerſa a filio interfecta eſt.

EX LIBRO SECVNDO.

II. SOdomitani belli cauſa,& res circa Sodomam geſtæ ſecundo libro referuntur. Iordanis flu. ortus,& eius decurſus. Aſphaltitis lacus natura. Pulchrum Habraami facinus in Aſſyrios. Habraami & Melchiſedechi congreſſus. Numeroſa ſoboles Habraamo cæleſti oraculo promiſſa. Circuncisionis ratio,& cuius ſit gentis id proprium. Sodomę & circũiectarum vrbium excidium. Habraamus eſt e cælo filium immolare iuſſus. Veriſſima de Iouis ortu & interitu explicatio. Vbi Iuppiter ſepultus,& quot Ioues fuerint. Prima mortalium iniuria a Phœnicibus orta eſt. Quæ celebres forma mulieres,& a quibus raptæ. Iacob Rebechę matris vſus conſilio a patre hæres conſtitutus eſt. Eiuſdem profectio in Meſopotamiam. Quid Laban ſit cum Iſraele pactus. Lyia pro Rachele Iſraeli ſuppoſita eſt. Duæ Labanis filiæ Iſraeli matrimonio ceſſerunt. Prima iubilei mentio. Diluuium quod ſub Ogyge fuit. Occulta Iſraelis ex Meſopotamia profectio. Dina a Sicimitis rapta eſt ad ſtuprum. Dinæ iniuria magna Sicimitarum clade eſt a fratribus vindicata. Iſraelis filii Ioſippum fratrem Iſmaelitis vendiderunt. Memorabile caſtitatis exemplum in Ioſippo. Quæ Pharaoni regi ſunt per quietem obſeruata,& quæ in his explicandis fuerit Iòſippi ſagacitas. Iſraelis filii frumentandi cauſa in Ægyptum profecti ſunt. Qꝫ varie Ioſippus fratres verſauerit quoad ſit ab illis agnitus. Iſrael cum filiis & nepotibus in Ægyptum migrauit. Quæ fuerint Iſraelitarũ in Ægypto incrementa, ac quædam inibi de Nilo atq́ Æthiopum vetuſtate, ritu & moribus. Omnes Ægyptii reges Pharaones dicti. Pharaonis edictum ad omnem Iudæorum progeniem extinguendã. Moſes infans indubitata numinis prouidentia ſeruatus eſt. Moſes ætate adulta Ægyptiorũ dux factus Æthiopicum bellum geſſit. Idẽ ex Æthiopia reuerſus in exiliũ abiit. Quæ poſtremo ſigna ſint Moſi diuinitꝰ oblata, dum Bathuelis oues circa Synam paſceret.

EX LIBRO TERTIO.

III. AEgypti ſitus moreſq́ & ritus gentis primo loco habentur, atq́ ibi quędam de Nili ortu & incrementis. Vnde Athenæ dictæ. Quæ prodigia ſunt ibi a principio ſub Cecrope facta. Moſes in Ægyptum reuerſus a rege petiit vt populum relaxaret. Miracula quæ in Moſis virga extiterunt,& quibus ſit cladibus Ægyptus paucis diebus cõcuſſa. Iudæorũ numerus qui Moſis ductu ex Ægypto eſt egreſſus. Mare Iudæis miraculoſe patuit. Pharao cum numeroſo exercitu mediis obrutus eſt fluctibus. Primus hexametri carminis apparatus. Manifeſta rerum miracula, per quæ populus Arabiæ deſerta peragrauit. Regionis deſcriptio,& Arabum mores,& quædam de Nabathæis memoratu digna. Iudæi Arabum gentem ingenti prælio vicere. Victor populus ad Synam montem proceſſit. Moſes diuinas leges tulit populo, adiecta & ſacrorum ratio, cum tabernaculi dedicatione. Qui dies Azymorum fuerint & Pentecoſtes. Quæ Iubilei anni ratio. Obtrectatio populi & fremitus in Moſen. Qꝫ miraculoſe ſint Iudæorum deſideria leuata coturnicũ allapſu. Cananeę terrę exploratio. Moſes & Aaron inuidia premi cœpti ſunt. Dathas & Abyrus impietatis pœnas luerunt, ſacerdotiumq́ eſt Aaroni ſtabilitum.

EX LIBRO QVARTO.

LEgati ab Idumeis nihil pacati renũciarũt. Amorrei & Moabitę a Iudęis prȩlio IIII.
victi ſunt. Balaami vaticinatio. Iudæi in peregrinarũ mulierum congreſſu gentili inſtituto aberrarunt. Phineus Samariam in Madianę fœminæ complexibus obtruncauit. Dira Iudęos peſtilẽtia afflixit. Moabitæ iterum victi ſunt. Moſes Iſraelitarum gẽti leges tulit. Danaus ex Ægypto pulſus Peloponẽſum tenuit. Dardanus ex Arcadia in Samothraciã migrauit: inde ex Samothracia in Phrygiam. Lacedæmonis conditio, & cum his ea quæ de Perſeo & Gorgonibus ꝗ veriſſime tradi potuerunt. & quis Buſyris fuerit. Quis Dionyſius qui primus vini monſtrauit vſum. Ericthonius mortalium primus quadrigas iunxit. Triptolemus triticum Atticæ inuexit, cuius inuentrix Ceres fuit. Quid ſit cur vetuſtas Neptuno maris imperium aſſignauerit, Plutoni inferna, cœlum Ioui. Iordanis aquæ in muri ſpeciem ſtetere Iudæis illum vadantibus. Manna cadere deſiit. Populus in deſerto natus circunciſus eſt. Iudæi Hiericuntem diruerunt. Acharus lapidib⁹ obrutus eſt ſacrilegii cõuictus. Iudęi Adanim vrbẽ diruerũt. Iidem immenſum Cananeorũ exercitum vna acie profligarunt, Cananeaq; ſunt terra potiti. Decem Iſraeliticæ tribus totam inter ſe Cananeam terram partitæ ſunt. ac plura inibi de Palæſtinæ finibus, Syrię, Phœnicumq; & Tyriorum vetuſtate memoratu digna. Vbi Balſamum naſcatur. Bezecus rex bello victus interfectus eſt. Hieroſolymę captæ diripiuntur. Iſraelitarũ res inteſtina diſcordia vehementer afflictæ ſunt. Duæ Iſraelitarum tribus, quæ trans Iordanem agrum acceperant, bello a finitimis victæ, ſeruitii iugũ accepere. Vbi literæ ortæ ſint: & per quos in plures gentes propagatæ. Inſulę Cretæ ſitus: & qui mortalium eam primi tenuerint, quiq; fuerint Inſulanorum ritus. Quæ LinI fuerint & Amphionis inuenta.

EX LIBRO QVINTO.

VEtus Iudæorum diſciplina cum re paulatim collapſa eſt. Aiothus Moabitarum rege interfecto ſuos in libertatem reſtituit. Quę de Orithyia, Zeto & Calai ſunt vere ꝓdita. Et mox quę de Phryxo & Helle memorata ſunt. deq; Heroici carminis & oraculorum origine. Delphicum oraculum quo caſu cõditum. Sicyonii regni origo. Troianorum regum vetus ſtemma. Ilii conditio & Ganymedis raptus. Bellerophontis in Lyciam expeditio. Tam breuis ꝗ vera de Cadmo & eius progenie explicatio. Iudęi Delborę vaticinio & Barachi ductu in libertatem aſſerti ſunt. Iahelis Hebraicæ fœminæ in hoſtium ducem memorabile facinus. Recens Iſraelitarum victoria Iabino Aſſori rege in acie perempto. Thebani Herculis ortus, qui in Theloboici belli tempora incidit: & qui Theloboi fuerint. Herculis tyrocinium & cætera eius geſta. Quibus eſt Iaſonis in Colchidem nauigatio inſerta. Qui Colchi fuerint & vnde oriundi. Quid aureum vellus. Qualis Iaſonis reditus, & quibus ille caſibus iactatus vſq; ad vitę exitum. Quibus Medea erroribus ſit agitata poſt natorum cædem. Amazonum origo & ritus gentis, & quemadmodum fuerint ab Hercule bello ſuperatę. Amazonum expeditio in Europam. Quæ Hercules in Libya geſſit, cum Aphricanarum rerum relatione. Quis fuerit Antheus & quæ eius regia. Herculis tranſfretatio in Hiſpaniam, & quas extra terram rerum a ſe geſtarum metas fixerit, & quæ vere dictæ ſint columnæ Herculis. V.

EX LIBRO SEXTO.

HERCVLES VICIT GERIONEM in Hiſpania. Et quis Gerion fuit: & cur VI.
triceps dictus. Cacus in Latio ab Hercule oppreſſus eſt. Et quædam inibi veriſſime de Caco dicta. Ara maxima quæ fuerit, qui Potitii & Pinarii. In ora Cãpaniæ, aduerſus iniurios locorũ accolas Hercules feliciter dimicauit in Phlegreis campis, inſertaq; his quædam de Veſuuii montis natura: de Lucrino & Auerno, & vetuſta Cimmeriorum gente. Hercules Ericem cæſtibus peremit. Siciliæ deſcriptio & qui mortaliũ primi eam terrã coluerint. A quo Hercules acceperit Aſtrorum ſcientiam. Theſei geſta qui Herculis æqualis fuit & æmulus maternoq; propinquus genere. Et in his quædam infidẽ aſſerta quæ de Labyrintho, Minotauro, Ariadna & Dędali caſu traduntur. Ægeus ſe ex alta ſpecula præcipitauit. Attica ciuitas à Theſeo inſtituitur. Vbi & quãdo primus nummus percuſſus eſt. Amazones in Atticã irruperunt. Hippolytus ab equis diſtra

ctus periit. Theſeus & Pirithous ex iniuria amicitiam iniuerunt. Lapithæ Centauros vlti ſunt. Et ibi qui Centauri fuerint oſtenditur. Theſeus Helenam raptam apud matrem Aphidnis depo ſuit. Pirithous ab Adoneo Moloſſorũ rege Cerbero cani laniandus obiectus eſt. Theſeus in vincula coniectus Herculis eſt interuentu liberatus. Caſtor & Pollux in ſororis vltionem Atticam populati ſunt. Aphidnis captis recepta Helena Ethram in ſeruitutem abducunt. Theſeus hoſtis iudicatus in Scyro periit. Cætera Herculis geſta, quibꝰ inſerta ſunt, quæ de Meleagri & Altheæ caſu ſunt memoriæ prodita. Hercules periturus in Oetha monte rogum conſcendit. Gedeon Iudæos ſeruitio preſſos in libertatẽ vindicauit. Abimalechꝰ vndeſeptuaginta occidit fratres. Iudæi cum Philiſteis feliciter dimicarunt. Heraclidæ Trachina eiecti ab Athenienſibus recepti ſunt. Iidem Euriſtheo in Attica interfecto Argos obtinuerunt. Sanſonis geſta & interitꝰ, vltimo loco referuntur.

EX LIBRO SEPTIMO.

VII. OEdipus Lao patre interfecto ex Iocaſta matre quam ignotam duxit vxorem liberos extulit. Polinices ab Ætheocle fratre fraudatus, regno Adraſti regis auxilio bellum Thebanis intulit. Nemæi ludi in Archemori memoriam conditi. Adraſtus fugienti ſimilis Argos reuerſus eſt. Thebani bello ab Epigonis ſepe titi vrbem deſeruerunt. Paris ex Peloponneſo rapuit Helenam. atq; inibi multiplex ſermo de iis quæ geſta ſunt ad Troiam. Æneas ex Ilio profectus Siciliã tenuit, & ex Sicilia Latium. Qui fuerint veteris Latii fines, & qui hominum ipſam terram ab initio tenuerint. Latinus & Æneas inter ſe fœdus & affinitatem iunxere. Latinus aduerſus Rutulos dimicans prælio occubuit. Troiani & Aborigines Latini dici cœperunt. Æneas incerto caſu periit. Aſcanius Hetruſcos bello ſuperauit: mox & Albam condidit. Antenoris & Henetorũ in Italiam acceſſus. Patauiiq; conditio, & cum his varii errores eorum qui ad Troiam militarunt. Iudæi a Philiſteis victi arcam fœderis amiſerunt: in qua poſtmodum vindicanda manifeſta extitit numinis aſſertio. Iudæi Samuelis ductu Philiſteos ſuperãt. Saulus primus rex Iudæorum creatus eſt.

EX LIBRO OCTAVO.

VIII. QVando apud Sicyonios ſit regnari deſitum. Qui poſt Aſcanium Albæ regnũ tenuere. Dores Atheniẽſibus bellũ intulerũt. Memorabilis Codri regis interitus. Varius ſermo de Homeri poetæ ortu deq; natali ſolo. Iudæi ab Ammonitarum rege victi omnes altero oculo priuati ſunt. Atrox Sauli edictũ. Ammonitæ rege in pugna amiſſo, inſigni clade affecti ſunt a Iudęis. Ionathas Sauli filiꝰ Philiſteorꝝ caſtra noctu ingreſſus ingẽtis victorię ſuis præbuit materiã. Saulus de filio ſumpturus fuit ſupplicium, ꝙ contra edictum ſuum fauum mellis comediſſet, niſi exercitus ſupplicium ab eo deprecatus eſſet. Amalechitæ bello petiti ſunt, quorum regẽ captum quia Saulus ſeruaſſet a Samuele propheta increpitus eſt. Dauid rex occulte a Samuele inungitur. Idem adoleſcẽs adhuc Goliadem immanis ſtaturæ virum ſingulari certamine proſtrauit: quo perempto ingens victoria ſecuta eſt. Saulus Dauidem ſibi generum aſciuit, aſcitum capitaliter inſectatur. Dauid exilio ſolum vertit. Abimelechus ſacerdos a rege occiſus eſt: quia Dauidem hoſpitio excepiſſet. Nobeanorum. CCC. pari crudelitate interfecti. Nobea incenſa, ciues ad vnum atrociſſime necati. Dauid regi reconciliatus Philiſteos vicit. Saulus Dauidem iterum capitalibus petiit inſidiis. Dauid Abigailem ſibi matrimonio iunxit. Idem quum Saulum obtruncare potuiſſet cęde abſtinuit. Amalechitæ ob Sicelechum vicum direptum a Dauidica cohorte occidione occiſi ſunt. Saulus cum tribus filiis ad Gelbonem montem interficitur. Dauid rex ſalutatus eſt. Iſboſethus Sauli filius & ipſe a Iuditarum tribu rex creatus eſt: per quæ diuiſum eſt Hebræorum regnum. Habner a Ioabo interfectus eſt. Iſboſethi cædes, regnumq; Dauidi ſtabilitum.

EX LIBRO NONO.

IX. DVbia Hieroſolymorꝝ cõditio, cui vrbi captę Dauid arcẽ impoſuit. Idẽ Palæſtinos ꝑlio victos fuga diſiecit. Arca fœderis Hieroſolymã delata eſt. Hebraicarũ rerũ ſucceſſus. Dauid Ammonitas qa cõtra ius gentiũ legatos violaſſent bello adortꝰ facile vltus eſt. Aſſyrii & ipſi prælio victi ſunt: in qua pugna Dauid hoſtiũ ducẽ obtrũcauit. Berſabea Vrię cõiunx a Dauide adulterata eſt: & mox Vrias ipſius opera interfectꝰ. Poſt viri cædẽ Berſabea Dauidi nupſit. Da

uidis liberi ex coniugibus & concubinis nati. Ammon Tamarę ſorori ſtuprum intulit: quod fla
gitium eſt eius cęde vindicatum. Abſalon patrem regno deturbauit. Dauidis pietas in Abſalo
nem. Dauidici duces Abſalonem interfecere. Dauid in regnū reſtitutus in nouam ſeditionē inci
dit: quæ haud multo poſt ſedata eſt. Cenſi ſunt in Iudęorum gente vndecies centum milia viro
rum qui arma ferre poterant. Salomon volente patre rex creatus eſt, oraculoq́ patri ſucceſſor
conſtitutus. Dauidis interitus, & qui cum eo viri illuſtres vixerint. Qui hominum primi & vbi
philoſophari cœperint. Carthaginis conditio & in ea relatione, quædam de Tyriorum vetuſta
te, Sychei cæde, & Eliſæ cōiugis effugio. Memorabilis Eliſæ exitus a poetico diuerſus. Salomon
ſapientię nomine illuſtratus eſt nouo iudicii genere. Quæ Salomon literarum monumentis tra
diderit. Eleazari facinus in Dęmone eiciendo. Salomon templū Hieroſolymis condidit, condi
tum rite dedicauit. Condidit & regiam domum. Quid Pharaonis nomen ſignificet: & quando
Ægyptii reges Pharaones dici deſierint. Salomon iudicum cōmercium inſtituit. Saba Æthio
pum regina Hieroſolymam venit. Balſami ſurculus quando primum Syriæ illatus. Immēſę Sa
lomonis opes cum eius interitu poſtremo loco referuntur.

ARGVMENTA ENNEADIS.II.

EX LIBRO PRIMO.

ROBOAS populi fauorē ſuperbo a ſe alienauit reſponſo. A duabus tri X.
bubus rex Roboas ſalutatus eſt, cæterę illi imperium abrogarūt. Hie
roboas qui a .X. tribubus rex creatus eſt populū ad Idololatriam tra
xit. Dextera regis manus contabuit qua prophetam percuſſerat. Iadā
propheta a leone laniatus eſt. Roboas plures in Syria vrbes condidit.
Hieroſolymitanum templum & regia direpta eſt a Seſacho Ægyptio
rum rege. Hieroboas bellum Abiæ intulit. Abiani egregie vincunt
acie. Vtrūq́ Hebreorum regnum per varios bellorum caſus aliq̄ādiu
eſt iactatum. Helias & Heliſeus prophetica prædicatione per id tem
pus claruerunt. Modica Iudæorum manus Michęę prophetica prædi
catione fręta, ingētes Syrorum copias ad Hieroſolymam ſtrauit. Mi
chęę & Sedechiæ prophetarum cōtentio de Achabi regis exitu. Moabitæ Arabes, qui aduerſus
Ioſaphatum ad Aphaltitem lacum confederant, caſtrenſi ſeditione deleti ſunt. Enochis & Helię
incertus exitus. Ioras rex cum duobus ſociis regibus, Moabitas bello adortus: quia Moabitarū
rex filium in murorum faſtigio immolaſſet miſericordia motus, pacem reddidit genti. Quid me
morabile circa Heliſeum acciderit. Ioras arcta obſidione preſſus, in miſerabilem duarum mulie
rum litem incidit. Syri ex Heliſei prædicatione ſua ſponte turbati cæſiq́ ſunt. Azabel oraculo
fretus Adagum Damaſci regem necauit. Arabes Palęſtinā populati ſunt. Hieus Iorā & Ocho
ziam occidit. Hiezabelis & totius Acabi familiæ crudelis exitus. Baali ſacerdotes Hiei iuſſu in
terfecti ſunt. Athalia, occupato Hieroſolymorū regno, omnes ex Dauidis familia interfici iuſſit.
Ioas, Athalia interfecta, in regnum reſtitutus eſt. Iacobus Ioe filius a Syrorum rege ſibi pacem
redemit. Lycurgus leges Lacedæmoniis ſcripſit. Laconum præterea ritus & mores & Lycurgi
exitum habet hic liber.

EX LIBRO SECVNDO.

HElisei prophetæ celebris prædictio de futura Ioę regis potentia. Amaſias rex XI.
Moabitas, Idumeos & Gabaonitas vicit: mox deſerto patriæ pietatis cultu ab
Ioa Samariæ rege victus, in triumphum eſt ductus. Regia domo & vrbe a Sa
maritis direpta, ipſe inglorius reliquum vitę egit. Ionas propheta triduo in ce
tus vtero fuit. Palęſtini & Hammonitę ab Ozia bello victi ſunt. Hieroſolymo
rum mœnia inſtaurata: ipſe lepra infectus e medio excedere coactus eſt. Arba
ces Medus, Sardanapalo ad mortem compulſo, ſummam imperii ab Aſſyriis ad Medos traxit:
atq́ inibi quædam de Mediæ ſitu, & ritu gentis, & de Magorum ſcientia, philoſophandiq́ ra
tione. Iudæi pacem ſibi ab Aſſyriis redimunt. Macedonicum regnum conditur. Numitor Alba
norum rex regno ſpoliatus eſt a fratre. Ilia Numitoris filia veſtalis capta eſt. Olympiadum ra
tio q̄ñ inita, & q̄s illarū auctor. Lydorum regnum eodē tēpore cōſtitutū. Qui fuerint eiꝰ mores,
qui viuēdi ritꝰ. Ioathas Hāmonitas tributarios ſibi fecit. Rhea Ilia vno nixu geminos peperit.
Romus & Rhemus infantes expoſiti memorabili caſu ſeruati ſunt. Quę ī vtroq́ fuerint primæ
ętatis rudimēta. Albanū, Amulio īterfecto Numitori reſtituitur. Romus & Rhemꝰ colonos ab

auo acceperunt ad vſum condendæ vrbis. Rhemus orto inter fratres de ſitu vrbis certamine ictus occubuit:& cum eo Fauſtulus & frater.Quo die Roma condita ſit,& in quæ tempora inciderit origo vrbis.Achamus in Iudæa a Phaceiæ præfecto magno prælio victus eſt.Idem Hieroſolymitanũ templum claudi iuſſit:ſacra fieri vetuit.Romulus Romæ Senatum conſtituit:leges aliquot nouę ciuitati dedit.Aſylum aperuit.Romani Sabinas virgines vi rapuerunt.

EX LIBRO TERTIO.

XII. IN Palęſtina Ezechias rex templum aperuit.ſacrorum ritum inſtaurauit.Oſias Samariæ rex ab Aſſyriis victus cum.X.Iudæorum tribubus eſt in Mediam traductus. Qui hominum Cuthei fuerint,& qua perfidia in Iudæos accolas vſi. Meſſenii plures annos a Spartanis obſeſſi ſunt. Partheniæ,Phalanti ductu:Tarentum inſtaurarũt.Romulus ex Acrone rege prima ſpolia opima retulit.Tẽplum Feretrio Ioui dedicauit.Antẽnates & Cruſtumini victi ſunt:& in vtroruq; vrbes Coloni ex vrbe miſſi.Sabini T.Tatii ductu Romanã arcem noctu occuparunt.Romuli acies ad palatium vſq; fugata eſt.Curtius in paludem pręcipitatus.Romani Sabiniq; mulierum interuentu pacem inter ſe iungunt.Vnde comitiũ & Quirites dicti.Tatius rex a Laurẽtibus occiſus eſt. Fidenæ a Romulo captæ & Cameria direpta. Romulus Veientibus victis in centum annos inducias dedit.Idem cum ad Caprę paludem exercitum recognoſceret:vi ſubita ex oculis euanuit.Giges Candaule rege interfecto Lydiæ regnum obtinuit. Vbi loci Gordii nodus fuerit.Eſaię prędictio in extremis Iudæorum rebus.Mures nocte vna numeroſum exercitum ſcutis & arcubus exuere.Spartiatæ bellum Arcadibus inferunt. Arcadiæ ſitus & hominũ mores.Lacedæmonii ſtulta oraculi interpretatione a Tegeatibus victi ſunt. Vbi Oreſtis oſſa reperta ſint. Memorabilis Spartiatarum & Argiuorum pugna de Tyrea campo:& quam vterq; populus legem tulerit poſt pugnam. Corinthii Liburnos ex Corcyra eiecerunt:condideruntq; in Sicilia Syracuſas. Quæ ſibyllarum fuerint nomina,& vbi ſingulæ claruerint.Numa rex Romæ declaratus eſt.ac quędã ibi de Sabinorũ vetuſtate.Religioſum Numę regnum,& quę ille in eo adminiſtrando Romæ conſtituerit:quiq; ſint ex eo filii procreati.

EX LIBRO QVARTO.

XIII. QVi hominũ ſint regno vbiq; terrarum,vno tempore potiti.Manaſſes ab Aſſyriis captus eſt.Tullus Hoſtilius Albanis bellũ intulit.Tergemini Horatii Curiatiiq; ex duabus ſororibus nati pro patria ad certamen inſtruũtur.Quę olim feriendi fœderis fuerit ratio.Memorabilis Tergeminorum pugna.Horatiꝰ victor ſororem obtruncauit.manifeſteq; cædis reus,ob recens meritum abſolutꝰ eſt.Quale fuerit ius trium natorum,& vnde ortum.Hoſtilius Fidenatibꝰ bellum intulit.Albani medio ardore pugnæ a Romanis defecerunt. Tullius felici mendacio victoriam adeptus Metiũ Albanum atroci ſupplicio effecit.Albam diruit. Fidenæ captæ ſunt,& Sabini ad maltioſam ſyluam prælio victi ab Hoſtilio. Quando & quam ob cauſam Nouẽdiale ſit ſacrum conſtitutum.Cum Latinis quinq; annos bellũ fuit. Hoſtilius rex fulmine ictus cum tota domo deflagrauit.Phalaris Tyranni ſęuitia illuſtrata eſt:pluresq; ſimul vrbes conditę.Ioſias in Iudęa rerum potitus eſt.Ancus Martius rex bellorum cerimonias inſtituit.Idem Politorium de Latinis cepit. Pons ſublicius Tyberi impoſitus eſt. Ancus Fidenas bello captas diruit. Sabinos caſtris exutos multa ſtrage cecidit:mox & Veientes acie vicit:deq; his triumphũ egit. Volſci ad pacem petendam compulſi ſunt. Ancus Hoſtiam condidit. Ioſias intepolare auſus bellũ quod Necho Aſſyriis inferebat,grauiter ſaucius petiit.Necho Ioſię filiũ in vincula cõiecit.Prophetica vox Hieremiã & Ezechielẽ,per id tẽpus illuſtrauit.Quomodo Pſamnieticus ſit Ægypti regno potitus. Labyrinthus & alia Pſamnietici opera.Deliquiũ Solis ſub Aliatte Lydorũ rege factũ.Aliattes bellũ Mileſiis intulit.Callidũ Traſibuli Mileſii conſiliũ,ac ſuis ſalutare.Periandri Corinthii conſilium in ſepulchro occultãdo.Arion a Delphino ſeruatus eſt.Hãmoniũ oraculũ qñ & a quibus cõditũ. Tarquinius rex aliquot ex Latinis vrbes cepit.Latinoſq; acie victos fœda ſtrage cecidit.Idem bellũ Sabinis intulit. Tarquinius Sabinos & Hetruſcos caſtris exuit. Hetruſci imperio Romanis ceſſerunt.Regia inſignia ab Hetruſcis ſumpta. Sabini iterum bello victi Ro.imperio ſubiecti ſunt.Tarquinius Circum maximũ inſtruxit.Prodigium quod in Seruio puero extitit.Tarquinius Martiorum iuuenum fraude interfectus eſt:& Seruius Tanaquilidis arte & conſilio Rex Romæ creatus.

EX LIBRO QVINTO.

NAbucdonoſor Aſſyriorum rex Hieroſolymas cepit. Ioachimum cum matre & XIIII.
neceſſariis & omni militari ætate Babylonē traduxit. Iudæi bello repetiti ſunt
quod Hieremias futurū dixerat. Hieroſolyma capta Sedechias crudelē in mo-
dum ab Aſſyrio excruciatus eſt. Duorū illuſtriū ꝓphetarū oraculū diuerſum
verbis, euentu vero vnum. Qꝫ diu ſit in Dauidica domo regnatū. Recens Hie-
roſolymorū deſolatio. Iudęorꝫ quorūdam in Ægyptum perfugium. Pythaci Mi
tylenei & Phrynonis Athenienſis memorabile certamen. Sappho ſeſe pręcipitauit. Solon Athe
nienſibꝰ bellū perſuadet. Salamis ab Athenienſibus occupatur. Qꝫ diu Epimenides Cretenſis dor
miuerit. Quid Thales mileſius ſit de Munichię ſitu vaticinatus. Draco ſanguine leges ſcripſit.
Fons Romanorū legū vnde ſit. Solonis & Thaletis memorabilis congreſſus. Bithonis & Cleo-
bis inſigne pietatis exemplū in matrem. Pyſiſtratus Athenis Tyrannidem occupauit. Solonis
pręclarū facinus & qui ſapientię cum eo claruerūt. Quādo Nemeęi ludi Pythia & Iſthmia cer-
tamina celebrari cœpta ſint. Perinthi Camarinę & Maſſilię cōditio. Ananias Miſael & Azarias
miraculo ſunt igne ſeruati. Seruius Tullius Romę Cenſum deſcripſit. Luſtrū cōdidit. Dianę tē-
plum in Auentino ſtatuit Ro. Latiniſq; commune. Dianę antiſtes fatalem immolauit bouē. Tar
quinius regiam occupauit ſedem: Seruiū curia deiecit, deiectum occidit. Tullia per iacentis ca-
dauer patris egit currum. Mandane Aſtiagis filia Cambiſi nupſit. Cuius opera ſit infans Cyrus
ſeruatus. Crudeliſſimum Aſtiagis facinus. Cyrus in Perſidem ab auo miſſus eſt: atq; ibi nō pau-
ca de regionis ſitu, & Perſarum moribus. Cyrus Perſas ad bellū conciuit: Mediſq; bello victis in
Perſidem tranſtulit imperium.

EX LIBRO SEXTO.

CYrus Aſſyriis bellū intulit. Cyndē amnē ī minutiſſimas partes corriuauit. Baby XV.
lon a Cyro recepta eſt. Quæ ſit Aſſyrię feracitas, quiq; Aſſyriorū mores. Crœſi
regis Lydorū cura in explorāda oraculorū fide. Lacedęmonii ſocietatē cū Crœ-
ſo iunxere. Crœſus oraculi voce deceptus bellū Perſis intulit. Halis flu. memo-
rabilis corriuatio. Cyrus Crœſum Sardis cōpulſum cepit. Regiā vrbē diripuit.
Crœſi filius ex muto eſt vocalis factus. Crœſum pyræ impoſitum victor Cyrus
ſeruauit. Cyrus Maſſagetis bellū intulit, hoſtemq; dolo captū cecidit. Spargaſipes Thomiris fi-
lius ſibi manū intulit. Cyrus inſidiis a Thomire exceptus cū toto exercitu cęditur. Eius caput
in humani ſanguinis vtrem eſt ab hoſte coniectum. Qui Maſſagetarum fuerit ritus: & qui ho-
minū ſint Maſſagetę. Daniel propheta a Cyro honoratus eſt. Qꝫ nouum phaſma ſit Daniel in-
terpretatus. Cōiectus eſt Daniel in Leonū lacū: Parſerunt Leones Danieli: ꝓphanos & impios la-
niarūt. Signū memorabile in cœlo Danieli oblatū. Iudęi ex Aſſyria in Palęſtinā reuerſi ſunt. Et
tēpli fundamēta ſub Cyro iacta: & mox ſub Dario tēplum inſtauratū. Qui viri ſapientię & diui
nationis noīe per id tēpus claruerint. Cur Tarquiniꝰ ſupbi nomē ſit adeptꝰ. Herdoniꝰ Ariciꝰ,
Tarquinii fraude, a ſuis necatus eſt. fœdus cū latinis renouatū. Duo Sabini exercitus vno ſunt
die ſubacti. Pometia capit, ac capta direpta eſt. Gabini Sexti Tarquinii fraude ſubacti ſunt. Exē
plū Tarquinii papauer decutiētis ex Corintho trāſlatitiū. Terminꝰ & iuuēta Ioui nō ceſſerūt.
Sibylla fatidicos ad Tarquiniū libros detulit. Humanū caput in Tarpeio refoſſum prodigiū fu
turo fecit imperio. Brutꝰ cū Tarquiniis iuuenibꝰ Delphos ꝑfectus eſt: oraculūq; rite interpreta-
tus, terrā oſculo cōtigit. Tarquinius Ardeatibus bellū intulit. Lucretia ob violētum ſtuprū ſibi
manū intulit. Tarquinio imperiū abrogatū eſt mox vrbe excluſo ipſi & filiis exilium ī dictū.

EX LIBRO SEPTIMO.

MEmorabile Amaſis Ægyptiorū regis adagiū in opinione vulgi eludēda. Cābi- XVI.
ſes bellū Amaſi ītulit. Difficilis per ſiticuloſa Arabię loca aquādi ratio. Pſam-
nietꝰ Amaſis filiꝰ ꝑlio victus paucis diebꝰ regno ſpoliatus eſt. Quę ſint regna
vno fere tpe euerſa. Pſamnieti memorabilis conſtantia in ſummo dolore. Cur
Ægyptii & Perſę non cōſueuerint cōburere cadauera. Vbi menſa ſolis fuerit:
& quę Cābiſes ad Æthiopū regē miſit munera. XL. milia peditū ī Ammonios
miſſa mediis arenis perierūt. Apis bos qualis fuit. Smerdis alter Cyri filiꝰ Cābiſis iuſſu occulte
interfectus eſt. Memorabile reſpōſum iudicū ad Cambiſem de legibus & poteſtate regū. Cambi
ſes Meroen ſororē occidit. Magi fratres Perſicū regnum occuparūt. Cambiſes ſuo ferro temere
vulneratꝰ periit. Magi a cōiuratis oppreſſi ſunt: & in pulchro facinore pulchrior vox Gobrię.
Quę pro populari adminiſtratione proq; regia dixerint Perſici regni aſſertores. Darius Perſa-

rum rex creatus eſt. Q; ſuſpectam habuiſſet Amaſis rex Polycratis Tyrãni felicitatem: & q̃ inhumane ob eã rem veterem illi amicitiã remiſerit. Samos a Lacedęmoniis oppugnata eſt. Sami deſcriptio. Quod Pythagoras Samius dogma induxerit, & quo caſu demũ periit. Polycrates ab Oroctę Lydię prefecto captus in crucẽ ſublatus eſt. Iudęi Hieroſolymitanũ templũ reſtituerũt. Democloces medicus a Dario aureis cõpedibus donatus eſt. Darius Itaphernem cũ tota domo ad ſuppliciũ rapuit, exemplũq; inibi muliebris pietatis in fratrem. Babylonii a Perſis oppugnãdi oẽs fere mulieres vno tẽpore necarũt. Mula Zopyri peperit. Ipſe mutilata ſibi facie pro tranſfuga trãſiit ad hoſtes, paucisq; diebus Babylonẽ Dario tradidit. Darius vouit Hieroſolymitani templi reſtitutionem. Quęſtio relatu digna de vini, regis, mulieris, & veritatis potentia. Quot annos habuit templi inſtauratio. L. Iunius Brutus & Tarquinius Collatinus Romæ primi ſunt conſules creati. Tarquinii regis bona a populo direpta. Brutus filios & coniurationis ſocios ſecuri percuſſit. Tarquinius bellũ Romanis intulit. Brutus & Aruns Tarquinius aduerſis ictibus cadunt. Prima funebris oratio quæ Romę habita eſt. Cur Valerio ſit Publicolę cognomen datũ. Puluillus cõſul capitoliũ dedicauit. & bellũ Romanis a Porſena illatũ eſt. Horatius Cocles pontẽ aduerſus Hetruſcos tutatus eſt. Mutius Scęuola ſcribã pro rege interfecit. Clœlia obſes tran nauit Tyberim. Porſena indolem in hoſte miratus Ro. Po. pacem reſtituit.

EX LIBRO OCTAVO.

XVII. DARIVS Europęis Scythis bellũ ĩtulit. Qua arte olim Scythę rebelles ſeruos vicerint. Quę fuerit Scytharũ vetuſtas, & qui primus in ea terra regnauit. Referũtur tubi Cimmeriorũ monumenta & æneũ vas ex cuſpidibus conflatũ. Boſphori & Helleſponti deſcriptio. Darius exercitũ in Europã ponte tranſmiſit. Monumenta Darianæ expeditionis. Scytharum conſilium in adminiſtrando bello. Scythę cedendo Dariũ fatigarũt. Scythę ranã murẽ & auem cum quinq; ſagittis Dario miſerũt, per quę pręſentis eſt periculi admonitus. Darius fugiẽti ſimilis in Aſiam reuerſus eſt. Laconicę mulieres viros e cuſtodia muliebri habitu emiſerũt. Euelthon Salaminiorũ in Cypro rex Ferotinę reginę regno eiectæ exercitũq; petẽti aureũ fuſum & colum aureã cũ penſo dono miſit. Ferotina crudeliter victoriam exercuit in Cirenenſes fœminas: Tuſci ad Ariciã pręlio victi a Romanis hoſpitaliter excepti ſunt. & Sabini ad Aniene victi. Appius Claudius cũ magna clientum manu, ex Regillo Romã venit. Romani Sabinos caſtris exutos cũ magna cęde ad Fidenas diſſiparũt: vrbs ipſa recepta eſt. Nec multo poſt ad Heretũ vicũ Sabini nihilo minore cæde ſunt a Poſthumio & Menenio victi, ac caſtris exuti, vbi per noctẽ Romana pila ardere viſa ſunt. Sp. Caſſius cõſul fractis Sabinorũ opibus ad pacem ſuppliciter petendam cõpulit. Pometia capta eſt a Verginio Spurii collega. Latiũ vniuerſum ĩ Romanos, pro Tarquiniis cõiurauit. T. Largius primus Romę dictator creatus eſt. Sp. Caſſius primus magiſter equitũ. Romani ad Regillũ lacũ feliciter dimicarunt. Victoria miraculoſe nũciata eſt. Caſtori & Polluci tẽplũ Romæ ędificatũ. Tum primũ Romæ equitũ tranſuectio inſtituta. Pęonũ & Getharũ Thracũq; quorũdã mores. Pęones a Perſis bello ſubacti ſunt. Darii legati in Macedonia interfecti. Othanes iuſſus eſt ius dicere ex eo Tribunali quod pelle fuit patris inſtratũ. Pariorũ ſapiens iudiciũ in Mileſiorũ diſcordia tollenda. Hiſtięus ſerui caput inſcripſit: vt conſilium celaret ſuũ. Mileſii a Perſis defecerunt. Ariſtagoras Mileſius, terrarũ figuratione vſus, Cleomenẽ regem in ſententiã trahere conatus eſt. Piſiſtratidę qui ex Athenis eiecti. Atheñ. bis bello a Cleomene Lacedę. p etiti, bis hoſtiũ diſcordia ſeruati ſunt. Nuncius cladis in Æginã acceptæ mulierũ ſciſcitantiũ incurſu necatus eſt. Ariſtagoras Mileſius trahit Athenienſes in belli ſocietatem.

EX LIBRO NONO.

XVIII. PÆones ex Aſia in priſtinas ſedes perfugio remigrarunt. Iones Sardibus incenſis ad Epheſum prælio victi ſunt. Iones nauali prælio Phœnices vicerũt. Qui in inſula pro Ionibus ſtabant in Salaminiis ſunt campis victi. Plures Ionum vrbes a Perſis afflictæ. Hiſtięus a Perſide reuerſus accitis ſuorum opibus Byzantium perfugit. Ionum claſſis diſcordia ſoluta eſt: & Miletus a Perſis direpta. Hiſtięus ab Artapherne in crucem ſublat⁹. Tres inſulę ſunt a Perſis euerricularæ: & ibi quid ſit euerriculario oſtenditur. Melciades Perſarum metu Cherroneſum Thraciam reliquit. Tarquinius Superbus Cumis fato deceſſit. Prima ciuilis diſcordia ob æs alienum Romæ orta. Volſci, Seruilii conſulis ductu prælio victi: & mox paulo a Verginio iterum fuſi, Velitras amiſerunt. Sabini per idem tempus ſunt a dictatore victi, & Vetuſius cõſul Equos bo

ſtes militum ferocia iniquo loco deiecit. Plębs patrum iniuria iritata, in ſacrũ montem ſeceſſit: paucisq́ꝫ diebus recõciliatis ordinibus primi tribuni plębis creati ſunt. Corioli bello capti Martio viro impigro Coriolani cognomen dedere. Mennius, cuius opera plębs in vrbẽ reducta eſt: tam pauper periit, vt ſumptus funeri defuerit. Qui fuerint Cumarũ cõditores. Ro. frumentatores Cumis ob Tarquinii bona male habiti ſunt. Gelo Siciliȩ tyrannus rem Romanã iuuit gratuita frumẽtatione. Trib. plȩ. diem Coriolano dixerũt: abſensq́ꝫ dãnatus eſt. Circẽſium ludorum apparatus & inſtauratiõis ratio. Volſci Coriolani ductu Romanis bellũ intulerũt. Coriolanus plura ex Romanis loca occupauit, caſtris inde ad vrbẽ admotis, quũ neq́ꝫ maieſtate patrũ neq́ꝫ ſacerdotum religione flecti potuiſſet, vt patriȩ paceret, Veturiæ matris precibus obſidionẽ ſoluit: nec ipſe multo poſt, vt quidam tradiderunt, a Volſcis lapidibus eſt obrutus. Alii in exilio conſenuiſſe voluerunt.

ARGVMENTA ENNEADIS. III.

EX LIBRO PRIMO,

GENER Darii Mardonius, cũ ingẽti exercitu trãſiit in Europã aduerſus Athenięſes. CCC. Perſarũ naues circa Athon montem naufragio periere. Situs & effigies Athi montis. Mardonius Macedoniæ oram ſubegit armis. Demaratus ſpoliatus regno a Lacedæ. ad Darium ſe cõtulit. Cleomenes Spartiatarũ rex in furorem actus ſe totum laniauit. Glaucus Lacedȩ. ob cogitatum crimen cum tota eſt familia extinctꝰ. Græci bello repetiti ſunt a Perſis. Quando primum ſit Delos mota. Quid hæc nomina Darius, Xerxes, & Artaxerxes, ſignificent. Euboȩ deſcriptio. Erithra a Perſis direpta & incenſa eſt. Sexcenta millia Perſarum ad Marathonem a paucis Grȩcorum ad naues compulſi ſunt. Cynigeri facinus memorabile. Alcmeonis Atheñ. petulantia in Croeſi auro amplexando. Melciadis damnatio & damnatiõis cauſa. Ingenuum & moderatum filiorũ Darii inter ſe certamen. Hernici a C. Aquilio, & Volſci a Sicinio vno tẽpore victi ſunt. Vterq́ꝫ conſul triumphauit. Sp. Caſſius primam legem Agrariam tulit: damnatuſq́ꝫ affectati regni ex Tarpeia rupe prȩcipitatus eſt. Ad ædem Cereris ſtatuȩ reponi ſolitȩ ſunt: vbi & rerũ primitiæ. Oppia Veſtalis damnata eſt. Milites in Fabii Cȩſonis inuidiam hoſtem fuſum ſequi noluerunt. Sequẽti pugna Fabii populares facti ſunt. Victoria de Tuſcis ſed cruenta parta eſt. Victor conſul ob collegȩ mortẽ triũphare noluit. Fabia gens ſibi Veiens bellũ depopoſcit. Fabii poſt egregia belli facinora ad Cremerã inſidiis excepti perierunt. Veientes Ianiculum occuparũt. Tuſci ex Ianiculo. Sp. Seruilii audacia depulſi ſunt. Trib. pl. T. Menenio conſuli diem dixere. Damnatus Menenius: paucis diebꝰ vita deceſſit. Dicta eſt & Seruilio dies ꝙ iniquo loco dimicaſſet: ſed huic populus oĩbus abſoluit ſuffragiis. Tuſci & Sabini vno die. P. Valerii ductu victi ſunt. Minutius Trib. pl. domi interfectus eſt. Volero nouȩ auctor fuit ſeditionis. Plures matronæ abortu perierunt. Vrbinia Veſtalis inceſti cõperta humi viuens defoſſa eſt. XIX.

EX LIBRO SECVNDO.

PErſarũ rex Xerxes Darii filiꝰ Ægyptũ ad imperiũ retraxit: Artabanꝰ bellũ Xerxi aduerſus Græciã diſſuaſit. Xerxes duplici ſomnio impulſus ad bellũ ſeſe accinxit. Athos a cõtinẽti abſciſſus eſt. Pythius Celeneꝰ Xerxẽ & oẽm eius exercitũ hoſpitio accepit. Xerxes Helleſpõto verbera infligi iuſſit: & per dimidiatũ Pythii filiũ traduxit exercitũ. Xerxiani exercitus ordo. Xerxes mille boues Iliacȩ Mineruȩ ĩmolauit: fleuitq́ꝫ in Abydenis cãpis ſuarũ copiarũ ingentẽ numerũ intuitus. Duobus pontibus traiectus eſt in Europã exercitus. Quȩ prodigia Xerxi oblata ſunt. Numerus copiarũ quȩ ſunt Xerxẽ ſecutȩ, & q̃ in his reges, & quȩ gẽtes fuerũt. Lyſus & alii plęriq́ꝫ amnes defecerũt Medis aquantibus. Vbi leones in Europa: & qualis olim Theſſalia fuit. Spartiꝰ & Bulis Lacedȩmonii ſuo ſanguine Xerxi ſatiſfacere nõ recuſarũt. Atheñ. oraculo edocti oẽm belli apparatũ in nauibꝰ ſtatuere. Quibꝰ Gelo gradibꝰ ſit in Sicilia principatũ adeptus: & q̃ memorabili ꝑlio Amilcharẽ Carthaginẽſiũ ducẽ vicerit. Noua ſcribẽdi ratio quã Demaratus cõmẽtus eſt. Thermopylarũ deſcriptio. Xerxes oĩm q̃ ſub eo militarũt pulcherrimꝰ fuit. Lacedȩmonii ſe comere cõſueuerũt in aperto vitȩ diſcrimine. Leonides Spartanus fortiter in Perſas dimicãs mortẽ occubuit. Xerxes Thermopylis potitꝰ ẽ. Scyllias Sicyoniꝰ vrinator. LXXX. ſub aquis ſtadia natauit. Bis Grȩci ad Aphetas proſpȩre dimicarũt. Perſȩ Delphicum templum XX.

fruſtra ſunt violare adorti. Canis Xàntippi ex continente Salaminem vſq; nando eſt dominum ſecutus. Athenæ a Perſis occupatę ſunt. Græci Perſas ad Salaminem nauali prȩlio vicere. Xerxes fugiẽti ſimilis Græcia deceſſit. Artabazus magnam copiarum in ora Macedonię amiſit partem. Macedonici regni origo & incrementa. Athenæ iterum captæ a Mardonio direptæ & incenſę ſunt. Ingens Perſarum exercitus ad Plateas in Bœotia cum Mardonio eſt a Græcis occidione occiſus. Eodem die Græci alterum Perſarum exercitũ ad Michalam deleuere. Perſę duabus cladibus affecti tota Ionia ceſſerunt: & Athenienſes his ſucceſſibus elati Thraciam ſibi & Cherroneſum vendicarunt.

EX LIBRO TERTIO.

XXI. ROmæ per id tempus domeſtica, & foris militari eſt diſcordia laboratum Appius Claudius decimum quenq; ex deſertore exercitu ſupplicio affecit. Idem cauſam ad Trib. plęb. dicturus veſtem non mutauit. T. Numitius cum Equis temere cõgreſſus virtute militum vicit. Volſci & Equi a Seruilio cõſule vna acie fuſi ſunt. Quintius collega & ipſe in vtramq; gẽtem proſpere dimicauit. Plurimi Iudæorum qui in Aſſyria adhuc erant Eſdrę ductu in Palęſtinam remigrarunt. Themiſtocles in exilium actus ad Xerxem ſe contulit. Tres vrbes ſunt Themiſtocli datæ in panem, vinum & obſonium: ipſe taurinum hauſit ſanguinem, quo epoto extinctus eſt. Ariſtides Athenienſium optimus eſt in exilium actus. Athenienſium res per idem tempus longe lateq; auctæ ſunt. Cymon Athenienſis nauali terreſtriq; prælio Perſas ad Eurymedontẽ fluuium vicit. Perſiciq; imperii fines arctiores reddidit. Lacedæmon motu terræ concuſſa eſt. Cymon in exilium actus. Cirthei poetæ carmen Lacedæmonios ad prælium impulit. Qui viri ingenio clari vna vixerint. Qua fit virtus arte inimicos Artaxerxes, confirmaueritq; ſibi regnũ. Templum fidei in Capitolio dedicatum a T. Poſthumio. Q. Fabius conſul rebelles Equos ad ſatietatem cecidit. Sp. Fuſcus ab Equis obſeſſus Quintii proconſulis interuentu obſidione leuat⁹ eſt. Fœda peſtilentia ciuitatem afflixit. Ciues morbo defuncti Volſcos ceciderunt. P. Volumnio & Seruio Sulpitio cõſulibus inter multa & fœda prodigia quæ facta dicuntur pluit carnibus. Cæſo Quintii filius Volſcii accuſatione abſens damnatus eſt. Appius Herdonius noctu Capitolium occupauit. P. Valerius conſul dum hoſtem Capitolio deiicit ictus concidit. Tuſculana arx ab Equis occupata eſt, qui inde a Romanis dimiſſi ſunt in Algido. Lucius Minutius conſul ab Equis circũſeſſus Cincinnati dictatoris interuẽtu cũ exercitu ſeruatus eſt. Equi a Quinctio ſub iugo dimiſſi ſunt: Volſciuſq; in exilium actus, q̃ Cęſoni falſum crimen intẽdiſſet.

EX LIBRO QVARTO.

XXII. TRibuni conſulari poteſtate ſunt Romę creati, & ciuitas nõ nihil ordinũ diſcordia iactata eſt. Equi in Tuſculano agro fuſi cęſiq; ſunt. Sp. Poſthumio albo & P. Sulpitio Camerino cõſulibus miſſi ſunt q in Grȩcia Solonis leges ſcriberẽt. X. uiri creati qui leges conderent Populo Rom. Artaxerxes Heſteres precib⁹ edictum reuocauit quo iuſſerat Hebræos toto ſuo regno vno die interfici. X. uiri in ſequentem annum refecti inter ſe conſpirauerunt de dignitate per vim retinenda. Iidem partiti inter ſe rempublicam, Appio Claudio & Oppio ad vrbis cuſtodiã relictis, cæteri ad bellum profecti ſunt. L. Siccius homo militari gloria illuſtris. X. uirorum fraude in Sabinis interfectus eſt. Romæ Appius Claudius conatus Verginii filiam in ſeruitutem redigere: ad quam corrumpendam animum adiecerat: magni in ciuitate motus fuit cauſa. P. Verginius filiam gladio traiecit. X. uiri ab exercitu deſtituuntur. Romanæ legiones Auentinum occuparunt. Decemuiris in ordinem redactis noui Trib. plę. creati ſunt: & in his Icilius. Plures leges populares paucis diebus latę. Appius in iudicium arreptus in carcere necatus eſt, collegę eius capite & fortunis inſigniter multati ſunt. P. Valerius & M. Horatius in Sabinis & Equis feliciter rempu. adminiſtrarunt. Conſules inuitis patribus triumpharunt. Volſci & Equi ad Corbionem magno prȩlio victi ſunt. Po. Ro. factus litis arbiter ab Aricinis & Ardeatibus Scaptio authore agrum ſibi addixit. Et lex de connubiis promiſcue inter ordines celebrandis lata eſt.

EX LIBRO QVINTO.

LVCIO Sempronio & L.Papyrio conſulibus fœdus eſt cum Ardeatibus reno XXIII.
uatum.iidem primi omnium Romæ ſunt cenſores creati.Ardeates domeſtica
diſcordia agitati a Roma.opem implorarũt.Volſci ad Ardeã ſubiugati ſunt.
Sp.Melius affectati regni accerſitus a Seruilio Hala dictatoris iuſſu eſt interfe
ctus.Quid fuerit Romę ęquimelium.L.Minutius aurata boue donatꝰ eſt. Fide
nates legatos ab vrbe miſſos contra ius gentiũ interfecerũt.Cornelius Coſſus
Lartem Tolumnium hoſtium ducem interfecit: ſecunduſq; a Romulo opima retulit ſpolia. &
Fidenæ a Romanæ captæ ſunt.Quãdo res Græcię domeſtica diſcordia laborare cœperint.Res
ab Athenienſibus circa Memphim geſtæ.Athenienſes cum Corinthiis ęquo marte dimicarũt:
mox altero prælio fuſos hoſtes diſpalatoſq; paſſim ceciderunt.Lacedęmonii ad Tanagrũ Athe
nienſes cruẽto vicerunt prelio.Megabaſus Ægyptios & Gręcos acie fudit.Atheniẽſium claſ-
ſis in Ægypto deleta eſt.Pericles maritimam in hoſtes expeditionem memorabili felicitatis ob-
iuit exemplo.Quale fuerit ſacrum bellum circa Delphos.Phocenſes Delphis eiecti ſunt. Samii
bello cum Mileſiis ob Prienen conflato , Athenienſium in ſe arma traxerunt : vectigaleſq; facti
ſunt.Mamercus dictator Romę cenſorię poteſtatis tempus contraxit:quapropter tribu ſubmo
tus eſt.Poſthumius Tubertus dictator Volſcos & Equos ad Algidum ſuperauit. Quę fuerint
Manliana & Poſthumiana imperia.Ædes Apollinis a Poſthumio dedicata eſt. Vnde Pelopon-
neſiacum bellum ſumpſerit initium.Corcyrei Corinthios nauali prælio ſuperarunt.Atheñ.ſo-
cietatem iniuerunt cum Corcyrenſibus.Vbi Chimerium ſit . Corcyrenſes & Corinthii ad Sy-
botem mutuis cladibus conflixerunt.Potidea & alię Cherroneſi vrbes ab Athenienſibus aliena
tæ ſunt.Quid Cylonium & Tænarium piaculum fuerit.,Thebani a Plateenſibus intra mœnia
deprehenſi cæſi ſunt. Bellici Athenienſium & Lacedæmoniorum conatus.Attica a Lacedęmo
niis vaſtata eſt. Æginitæ ab Athenienſibus ſuis ſedibus eiecti.Athenienſes Pericle authore iis:
qui fortiter pro patria occubuerant:buſtum conſtruxerunt:eorum liberos publice alendos de-
creuerunt.Ingens peſtilentia.Athenas vaſtauit.Romæ quoq; eodem tempore peſtilens annus
grandem vaſtitatem agris & vrbi attulit.

EX LIBRO SEXTO.

PERICLES altero Peloponneſiaci belli anno vita deceſſit . Lacedæmoniorum XXIIII.
legati ad Artaxerxem miſſi circa Helleſpontum intercepti Athenis interfecti
ſunt.Potideates diu ab Athenienſibus obſeſſi deditionem fecere. Plateenſes in
Bœotia a Lacedæmoniis oppugnati ſunt . Corinthii Acarnaniam hoſtiliter
adorti,ad Stratum oppidanorum eruptione percuſſi pro victis abierunt. Iidẽ
in mari per id tempus in Criſſeo ſinu a Phormione victi,aliquot naues amiſe-
runt.Athenieñ. eodem loco a Peloponnenſibus fuſi ſunt: atq; paucis inde horis ad Naupactũ
accepta clades hoſtibus repenſa eſt. Sitalces Therei filius Macedoniam ingreſſus multa in ea
terra inſigniter edidit.Vnde Achelous fluat:& qui ſit eius curſus.Romani ad Veios tribuno-
rum militum diſcordia vincuntur:& Fidenates vna deficiunt. Fidenæ phanatica oppidanorũ
acie cæſa a Mamerco dictatore capiuntur.Leſbii ab Athenienſibus deficiunt.Athenienſes Leſ-
bum oppugnant.Sæuum Athenienſium decretũ in Mitylenæos deditos.Mitylenei nauis vnius
celeritate ſeruati ſunt.Plateenſes dediti a Lacedęmoniis,capitali ſupplicio afficiũtur: Plateæq;
dirutæ.Corcyrenſium nobiles domeſtica ſeditione affliguntur.Athenienſes ab Ætolis prælio
victi ſunt.Delus inſula per id tempus ab Athenienſibus expiata eſt : & Ambraciotæ ad Olpas
cæſi. Vulturnum:quæ Capua inde dicta eſt,Samnites occupant.Aulus Sempronius dubio euẽ
tu cum Equis & Volſcis dimicauit.in pugna Tempanii virtus maxime enituit. Aulus Poſthu
mius ob pugnam temere commiſſam,damnatus eſt:& Poſthumia veſtalis ampliata.Athenien-
ſes Pylum occupant.Lacedæmonii ad Pylum victi in Sphacteria inſula ab Athenienſibus obſi
dentur.Athenienſes in freto Siculo,nauali prælio Syracuſanos vicere.Mamertini a Naxiis ter
reſtri pugna ſuperati cæſiq; ſunt.Cleon Atheniẽſis Lacedæmonios in Sphacteria inſula captos
Athenas perduxit.

EX LIBRO SEPTIMO.

XXV. COrcyrēſes exules dediti Atheniēſiū iuſſu necati ſūt. Atticę Claſſis duces Athenis exilio multati ſūt ꝙ Sicilia deceſſerit. Atheniēſes Megara occupāt: ſed mox paulo īde deiiciūt. Oīa Spartiatarū ſeruitia vno die īcerto caſu perierūt. Atheniēſes Deliū occupāt: vbi paucis diebꝰ duplici ſunt clade affecti. Braſidas Lacedæmonius Amphipoli occupata: pleraſq; vrbes Athenienſium in Thracia ademit. Perdicas Athenienſibus fit belli ſocius. Iunonis templum Argis deflagrauit. Ro. legiones tribunorū militum diſcordia in Algido a Volſcis ſuperantur. Equi a Seruilio dictatore cęduntur. Religioſa Tiberis inundatio. Athenienſes ex Delo inſulanos eiecere. Athenienſes ad Amphipolim funduntur: qua pugna Braſidas Lacedæmonius periit. Athenienſes & Lacedæmonii in certum tempus inducias inter ſe pacti ſunt: ſed non multo poſt ad arma eſt recurſum. Lacedæmoniorum moris fuit ad tibiarum cantum pręlium capeſſere. Poſthumius a militibus ſuis eſt lapidibus obrutus. Primi e plębe quęſtores creati ſunt Quintius Silius, P. Elius, P. Pupius. Volſci & Equi ad Fucinū lacum a Cornelio Hala dictatore ſuperati ſunt. Terracina a Ro. capta diripitur. quo tempore Romę cœptum eſt tributum ciuibus imperari: & Veii cœpti ſunt a Romanis obſideri. Qui hominum ab initio Siciliam tenuerunt. Athenienſes ab Egeſtanis accerſiti claſſem in Siciliā miſere. Omnes Mercurii vna Athenis nocte trūcati ſunt. Catinenſes in Sicilia Athenienſibus adiunguntur. Alcibiades reus abſens factus exilii cauſa ſolū vertit: abſenſq; Athenis deuotus eſt. Syracuſani ab Athenienſibus pręlio victi a plęriſq; Siculorum deſtituuntur. Alcibiades Lacedæmonios ad bellum impulit.

EX LIBRO OCTAVO.

XXVI. SYracuſę ab Atheniēſibus obſidentur. Gilippus Lacedęmonius in Siciliā profectus Syracuſanis ſuppetias tulit. Varii Nicię conatus circa Syracuſas. Lacedæmonii Alcibiadis cōſilio Deceleā in Attica occupāt. Gilippus Athenienſiū præſidiū expugnat ad Plemyriū. Atheniēſes parū proſpere in mari cum Syracuſanis dimicant. nec multo poſt ad Epipolas noctu victi ingentē acceperūt cladem. Lunę defectus Athenienſiū animos perculit. Syracuſani duplici pręlio res Atticas in mari affligunt. Nicias fugā meditatus: cum oībus copiis: ad Aſinarum flumē venit in hoſtium poteſtatē. Inſulanorū plęriq; ab Atheniēſibus defecere. Alcibiades ab Lacedæmoniis ad bellū mittitur. Mileſii ab Atheniēſibus defecere. Lacedęmonii cum Dario ſocietatem iungunt. Varii Lacedæmoniorum & Athenienſium circa Ioniā conatus. Athenis populari adminiſtratione ſublata ad paucorū potētiam res delata eſt. Byzantium ab Athenienſibus defecit. Alcibiades ab exilio reuocatus author fuit ſuis vt paucorum adminiſtratio ex vrbe tolleretur. Athenienſes ad Oropum victi inſigni ſunt clade affecti. Lacedæmonii circa Abydum ab Athenienſibus vincuntur. Nec ita multis inde diebus interiectis Alcibiadis interuentu iterū victi. XXX. naues amiſerunt. Alcibiades a Tiſſapherne captus cuſtodibus deceptis ad ſuos ex Sardibꝰ perfugit. Idem Perſas & Lacedęmonios ad Cyzicum ſuperat. Omnis Helleſponti ora cum Byzantio ab Athenienſibus recepta eſt. Memorabile Alcibiadis facinus in Selymbra occupāda. Chalcedon Athenienſibus dedita eſt. Athenienſes cum Pharnabazo ſocietatem iungunt. Syracuſani a Traſylo capti: & in lapidicinas coniecti cuſtodibus deceptis ex Athenis Deceleam ad Lacedæmonios perfugerunt.

EX LIBRO NONO.

XXVII. VEientes a Romanis obſeſſi ſibi regē creauerūt. Trib. plę. rē domi turbare conati ſunt. Oēs ciuitatis ordines rēp. iuuerūt poſt cladē ad Veios acceptā. M. Seruilius & P. Virginius publice dānati ſunt. Quādo primū Lectiſterniū ſit Romę iudictū. Romanus miles ſenē augurē ſublimē traxit in caſtra. Albani lacus aqua emiſſa eſt. Veii Camilli ductu cuniculo capti ſunt. In quę tēpora inciderit Veientanū excidiū. Alcibiades Byzātio eſt potitꝰ. Athenaſq; triūphāti ſimilis venit. Claſſis imperium incredibili ciuium ſtudio Alcibiadi decernitur. Lyſander Lacedæmonius. XV. naues Athenienſibus ademit. Alcibiadi imperium abrogatum eſt. Ipſe vbi id factum comperit in exilium abiit. Conon a Lacedęmoniis nauali prælio victus in Mitylenen eſt compulſus. Athenienſes. XXX. dierum ſpatio. CX. triremes ad bellum inſtruxerunt. Lacedæmonii ad Argynuſas victi ſunt ab Athenienſibus. Opulentiſſima Athenienſium claſſis ad Egos flumen eſt a Lyſandro Lacedæmonio deleta. Lacedæmonii Athenas obſidione premunt. Athenienſes terra mariq; victi leges a Lacedęmoniis accepere. XXX. tyranni ſunt Athenis im-

poſiti. Alcibiades in Phrygia interfectus eſt. Argẽtum ægre eſt a Lacedæmoniis receptum, atq; inibi quid obolus fuerit oſtẽditur & vnde dictus: quid Laconica Scytala: & qua ſit arte Lyſander a Pharnabazo eluſus. Imilcho Carthaginenſis, amiſſo peſtilentia exercitu, ſibi manum intulit. Dirus ſacrorum ritus apud Carthaginenſes: atq; ibi non pauca de veteri Carthaginenſium ſtatu: & quas Italię terras Græci olim tenuerint. Q̃ memorabili euentu ſit olim ad Sacram fluuium in Calabria dimicatum. Sybaritę victi cum vrbe excidio dediti ſunt. In quæ tempora inciderit Dionyſius maior. Tyrãni Traſibuli opera eiecti ſunt Athenis, Ageſilaus Lacedæmoniꝰ Perſarum opes in Lydia afflixit. Artoxerxes ex Caduſiis quibus bellum intulit fugienti ſimilis in Perſidem reuerſus eſt. Decima Veientanæ prædę Delphos eſt miſſa. Camillus Phaliſcorum filiis, quos ſibi pręceptor prodiderat, in vrbem remiſſis Phaliſcos ad imperium retraxit. Liparẽſes piratę aurum Romanis legatis Delphos nauigantibus vi latrocinio ademptum, vltro reſtituerunt. Equi ad Veruginem a Poſthumio fuſi ac cęſi ſunt. M. Furius Camillus exilii nomine ſolum vertit. M. Ceditius nocturno oraculo magiſtratibus ſignificare iuſſus eſt: Gallorum aduentum appropinquare.

ARGVMENTA ENNEADIS. IIII.
EX LIBRO PRIMO.

SITVS Galliarum qui ſint: & ipſarũ gentiũ mores. Quando primum Galli in Italiam tranſcenderint: ac quoties ſint Alpes ab ea gẽte ſuperatę. Senones Galli quum Cluſinos oppugnarent, quia Romani legati cõtra ius gẽtium in ſe dimicaſſent, Romã hoſtiliter petierunt. Romanis ad Alliã flu. fuſis cæſiſq; Gallli Romã cepere. Capitoliũ dũtaxat retentũ eſt, & ad extremũ pſidio defenſum. L. Albinꝰ Veſtales cũ ſacris curru extulit. Multi grãdes natu pro patria deuoti a Gallis interfecti ſunt. Heraclitus Romam ſcripſit captum iri a Gallis. Galli a Capitolio cum cęde repulſi ſunt. Ardeates Camilli ductu Gallos in agris ceciderũt. Tuſci paucis diebus cęſi ſunt a Romanis qui Veios perfugerant. Fabius per medias hoſtium ſtationes in Quirinalem collem ſacrorum cauſa euaſit. Camillus abſens Dictator dictus eſt. Manlius Gallos ex Capitolio pręcipites egit. Camillus legiones ad vrbem admouit: quum iam Romani ſe auro redimerent. Vincuntur Galli in media vrbe. & mox Gabina via ſunt ad vnum cæſi. Quoto ſuę cõditionis anno Roma fuit a Gallis capta. Qui atri & poſtridiani dies habiti. Volſci a Camillo dictatore victi ſunt: & Equi ad Bolas caſtris exuti. Sutrium eodem die captum eſt a Tuſcis: & a Romanis receptum. Roma intra annum inſtaurata Capitolium quadrato ſaxo cõmunitum. Hernici & Latini a Camillo acie fuſi ſunt. Hetruſci iterum ad Sutrium cæſi: oppidumq; iterum ſociis reſtitutum. Nepete deditum Camillus oppidanis reſtituit. Manlius Capitolinus affectati regni cõpertus ex Capitolio pręcipitatus eſt. Volſci a Camillo victi caſtris exuti ſunt. Tuſculani bello tempeſtiue diſſimulato veniam meruere. Pręneſtini ad Alliam fluuium victi Ro. armis ceſſerunt. XXVIII.

EX LIBRO SECVNDO.

QVi viri ingenio clari eodẽ tẽpore fuerint. Gręcię ſtatus a Locrẽſibus & Phocẽſibus pturbatus iterũ in diſcordiã recidit. Lyſander Lacedæmonius ad Aliarthum in Bœotia interfectꝰ eſt. Pauſanias rex in exiliũ actus. Ageſilaus ex Aſia reuocatus Theſſalos pręlio vicit. Pyſander Lacedę. ad Gnidũ a Conone victꝰ fortiter occũbit. Thebani ĩ Bœotia ab Ageſilao acie fuſi cæſiq; ſunt. Athenæ iterum ex hoſtiũ manubiis ſunt reſtitutę. Ageſilaus in Peloponneſo pręlia quędam pſpere geſſit. Athenienſes a Lacedęmoniis deſciuerunt Thebanorum impulſu. Traſibulus Athenienſium dux ad Eurimedontẽ amnẽ ab Aſpendiis oppreſſus interiit. Thebana arx a Lacedæmoniis occupata eſt. Pelopidas Thebanus ſuos in libertatẽ vindicauit. Cleombrotus Lacedæmonius ad Leuctras pręlio eſt a Thebanis victus. Pelopidas & Epaminondas res Lacedæmoniorum in Peloponneſo afflixerunt. Pelopidas Alexandrum Pheręum pręlio victũ tyrannide exuit. Philippus Magni Alexandri pater adhuc puer Thebis a Pelopida inſtitutus eſt. Captꝰ Pelopidas ab Alexandro Pheręo Epaminondę eſt reſtitutus. Idẽ haud multopoſt iniquo marte cũ Theſſalis congreſſus occubuit. Alexãder a Thebes vxoris ſuę fratribus dormiens, oppreſſus XXIX.

periit.Epaminondas ad Mãtineam in prelio ictus mortẽ occubuit.atq; inibi qui nouiſſimi fue
runt memorabiles Grecorum duces.Et q̄diu populi Athenienſes,Lacedemonii,& Thebani ſint
rerũ in Græcia potiti.Latini & Volſci ſunt ad Satricum a Romanis victi: nec multo poſt latini
ad Tuſculum cæſi.Æmulatio duarum Fabii ambuſti filiarum magni in vrbe certaminis cauſa
extitit.Stolonis & L.Sextii trib.plę.rogationes turbulẽtiſſimę.Quinquẽnio reſpublica ſine cõ-
ſulari poteſtate fuit.C.Licinius primus plębei ſanguinis magiſter equitum eſt factus.L. Sextius
XXX. primus conſul.

EX LIBRO TERTIO.

TIto Sulpitio Pœno & C.Licinio cõſulibus ſcænici ludi ſunt primũ Romę cele
brati : ibiq; abunde demonſtratum vnde Hiſtriones dicti:& quæ fuerint At-
tellanarũ exordia. Quę figẽdi claui ratio:& vbi Nortia culta.Trebonius Tri.
plę.diem Manlio imperioſo dixit,quia filiũ ruri relegatũ haberet.Manlii ado-
leſcentis memorabile exemplũ pietatis in patrem.Idem adultus Gallum ſuper
Anienem ex prouocatione ſtrauit,Torquatiq; cognomẽ tulit.Tyburtes cum
Gallis ſocietatem in Romanos iniuere.Galli ante Collinam portã fuſi ſunt.Iidem in Latio cir
ca Pedum maiore prælio victi,ſunt occidione occiſi.A C.Sulpitio dictatore.CCCVII.Tarqui
nienſes captiui Romæ iugulati ſunt.Prima lex de ambitu quando lata ſit. C. Martius Priuer-
nates in deditionem accepit.C.Licinius Srolo ſua lege damnatus eſt . Phanatica Phaliſcorum
acies a Ro.pulſa eſt.Rutilius primus e plębe dictator factus:atq; idem primꝰ iniuſſu patrũ triũ
phauit.Plato in Siciliã a Dionyſio accerſitus magno eſt ab eo honore accepꝰ. Dion Syracuſa
nus in exilium eiectus eſt.Plato Architę & Pythagoreorũ opera eſt a Dionyſio dimiſſus.Dion
Dionyſio abſente Syracuſas in libertatem vindicauit.Pulſus Dion a Syracuſanis ac mox in vr
bem reſtitutus a ſuis interfectus eſt.Dionyſius in regnũ reſtitutus aliquot poſt annos a Timo
leonte Corinthio pulſus:in Achaiam eſt deportatus.Timoleon Magone Carthaginẽſi ex Sici-
lia pulſo,Syracuſanam arcem diruit.idem modica bellatorum manu immẽſum Carthaginen-
ſium exercitum ad Criniſium amnẽ deleuit:Tyrannoſq; tota Sicilia ſuſtulit.Romani Empuliũ
in Tyburti ceperũt.M.Popilius Gallos acie victos ĩ Latio cecidit. Galli ex albana arce Latiũ in
ſtarũt.P.Valerius ex ꝓuocatiõe Gallum ſtrauit:qui ab auxiliari coruo,Coruini cognomen poſt
ea tulit.Galli diſſipati fuga in Apuliã abierũt.Bellũ Cãpanorũ cauſa ĩ multos annos eſt cũ Sam
nitibus ſuſceptũ.Samnites a Valerio Coruino cõſule ingẽti ꝑlio cæſi ſunt.Ro. exercitus Decii
Tribuni cõſilio audaciaq; in Samnio ſeruatꝰ eſt.Valeriꝰ tã fœda ſtrage Samnites iterũ cecidit
vt.XXX.milia ſcutorũ &.CLXX.ſigna militaria relata ſint.Fœda coniuratio Cãpani pręſidii.
Philippus Macedo Amynthę filius vrbes Gręcię hoſtiliter afflixit.Dianę Epheſię tẽplũ eo die
deflagrauit,quo Alexãder macedo natꝰ eſt.Res a Philippo Macedone in thracia & Scythia ge
ſtę.Idẽ Atheñ.& Thebanos ad Cheroniã ſtrauit:omnẽq; ſibi Græciam adiũxit. Pauſanias die
nuptiarum,Philippum regem interfecit.

XXXI. EX LIBRO QVARTO.

CAius Plaucіꝰ cõſul Volſcis bis ꝑlio victis oẽm eorũ regionẽ vſq; ad mare eſt
populatus.Et pax Sãnitibus ab Æmilio reddita eſt.Oẽe Latinũ nomẽ a Ro
manis defecit.Mãlii Torquati filiꝰ a pře cõſule ſecuri ꝑcuſſus eſt:q̄a cõtra cõ
ſulare imperiũ ĩ hoſtẽ dimicaſſet.Latini ingẽti ꝑlio a Romanis ſunt ad Veſu
uium victi:qua acie.P.Decius ſe diis manibꝰ deuouit. Latini & Cãpani victi
a Romanis agro multati ſunt.Latinis rebellãtibus eorũ opes iterũ ſunt a Ro.
acciſæ.Larinorũ q̄buſdam ius ciuitatis datũ ſine ſuffragio.Roſtra in foro ex Antiatium nauibꝰ
cõſtituta.Vbi Auruca fuerit.Cales auſonũ oppidũ eſt a Ro.direptum.M.Claudio Marcello &
T.Valerio cõſulibus,plures matronę veneficii cõuictę perierunt.Priuernũ captum mœnibus
nudatũ eſt.Alexander Epirota poſt multas res in Italia geſtas ad Acherontẽ eſt fluuiũ interfe-
ctus.Qualis a pueris fuerit Alexander Philippi filius:& q̄ philoſophię & poetarum ſtudioſus.
Alexander Thebas diripuit:direptas diruit.Idẽ quũ Corinthum veniſſet,Diogenẽ Cynicũ in-
uiſit.Cum q̄bus copiis Alexander Aſiam inuaſit.Perſę ad Granicum flu.vincuntur a Macedo-
ne.Alexander fatalẽ Gordii ſoluit nodum.Artaxerxes quinquaginta filios ſibi inſidiatos inter
fecit:atq; inibi Darii regis quẽ Alexander vicit,origo.Quibus copiis Darius ſit ad bellum pro
fectus:& q̄ ſtupẽdo rerũ apparatu.Alexãder gelidiſſimis Cydni flu.aquis immerſus pene periit,
in qua curatione memorabile illud edidit cõſtantię exemplum in Philippum medicum.Darius
ingẽti pugna in Cilicia victus vltra Euphratem ſeſe recepit.Regis caſtra cum matre,vxore,&

tre, vxore, & liberis Darii in victorũ poteſtatẽ venere. Alexãder Biblũ & Sydonẽ cepit: Tyruſꝗ multo Macedonũ labore expugnata eſt. Perſę haud vno loco ꝑ id tẽpus terra mariꝗ ſunt a Macedonibꝰ ſupati. Gaza quoꝗ expugnata eſt: vbi Alexãder eſt grauiter vulneratꝰ. Alexãder Hieroſolymã ꝓgreſſus multa in ſacerdotes & ciues cõtulit bñficia: mox Ægypto potitus ad Hammonis oraculũ ꝓfectus eſt: ibiꝗ nõ pauca de oraculi & locorũ ratione. Alexãdriã inde cõdidit iuxta pharũ. Romani ꝑ id tẽpus Neapoli & Palepoli potiti ſunt: & Romę lex lata eſt ne īgenuꝰ necteretᷣ amplius. Quibus ſit inſectationibus vexatus Fabius magiſter equitũ: ꝙ contra Papyrii dictatoris edictum dimicaſſet. Samnites a Cornelio Aruina dictatore multa cæde afflicti, deditionem fecere.

EX LIBRO QVINTO.

DAriꝰ reparato exercitu in Meſopotamia ad Bumellũ amnẽ facit caſtra. Statyra Darii vxor in Macedonũ caſtris fato periit, ac tũ demum de pace nõ nihil actũ. Terribilis Darianorꝫ fremitꝰ Macedonas ꝑculit. Alexãdri caſtra ſub primũ armorꝫ cõgreſſum capta ſunt: fuitꝗ nõ nihil anceps ꝓliũ: ad poſtremũ Darius victus acie exceſſit: quẽ Alexãder ad Lycũ vſꝗ amnẽ inſectatus eſt. Macedo triũphãti ſimilis Babylonẽ adiit: vbi exercitus barbaricis corruptꝰ eſt deliciis. Suſis Alexãder potitus matrẽ & filias Darii in ea vrbe collocauit. Macedo Suſianis portis magno certamine ſupatis Perſepolim occupauit. Perſepolis temulẽto ludibrio ab Alexãdro exciſa eſt. Darius a ſuis vinctus, multiſꝗ vulneribꝰ cõfoſſus, miſerabili modo periit. Oẽm belli impetũ Macedo ad Caſpiũ mare flexit: atꝗ in ea relatione plęraꝗ ſcitu digna de ipſius maris natura. Artabaſus cũ nouem liberis in Macedonũ fidẽ venit. Mardi gens & ipſi in fidẽ recepti. Thaleſtris Amazonum regina cũ Alexandro cõgreſſa eſt. Ancepſꝗ ibi ſermo de Amazonibus. Parmenio & Philotas eius filius Alexãdri iuſſu interfecti ſunt. Macedonum exercitus in Paropaniſis pene extinctus eſt frigore. Quæ circa Taurũ montẽ ſint ab Alexãdro geſta: & ꝗ apud Oxum aduerſus Scythas: & vbi liberi patris metę fuerint. Cõparatioꝗ inibi Macedonũ & Romanorꝫ. Duo conſulares exercitus Romanorꝫ ad Caudinas furcas iniqtate locorꝫ circũſeſſi a Sãnitibus ſubiugati ſunt. T. Veturius & P. Poſthumiꝰ hoſtibus ſunt dediti ſed non recepti. Samnites bis paucis diebus caſtris exuti: poſtremo ad Luceriam ſub iugum miſſi ſunt: & mox ad Satricũ inſigni occidione occiſi. XXXII.

EX LIBRO SEXTO.

BEſſus qui Dariũ interfecit Diſphẽdomenis laniatu eſt ab Alexãdro necatꝰ. Quo Macedo ſit cõſilio Petra potitꝰ. Clytus ab Alexãdro interfectus eſt. Fœdiſſimꝰ Nauranorꝫ ritus cũ matre cõcumbendi. Memorabile regię humanitatis exẽplũ in gregariũ militẽ. Alexãder Roxanenˀ vxorẽ ſibi iunxit. Calliſthenes ab Alexandro interfectus eſt. Macedo Nyſam vrbẽ in India cepit: vbi plures eſt dies cum toto exercitu debacchatus. Taxiles rex vltro ſe Macedoni tradidit. Quid Abaſaris regis legati de Draconum magnitudine teſtati ſint. Quo cõſilio ſit Macedo vſus in Hidaſpe ſuperãdo. Porus rex pręlio victus venit in Macedonũ poteſtatem. Bucephalia vrbs ab Alexandro cõdita eſt. Qualis Sophitis regis fuerit cultus. Quę Indię magnitudo, & quãtę Gangaridum Alexãdri temporibꝰ eſſent opes. Vbi Alexãder metas fixerit rerum a ſe geſtarum. Alexander ad Indi & Hidaſpis confluentem pene periit. Idem in Mallis intra muros hoſtiũ eſt propemodum interfectus. Salubris hærba Alexãdro per quietẽ demonſtrata eſt. Macedo ſecundo ad Oceanũ Indo eſt deuectus. Nearchus & Oneſicritus iuſſi ſunt Oceani oram circuire. Peſtilẽtia non paruã Macedonici exercitus deleuit partem. Alexãder ad Aphricã & Europã ſubigendam animum adiecit. Calani memorabilis exitus. & quale Gymnoſophiſtarum fuit dogma. Alexander Statyrã Darii filiã duxit vxorem, quibus nuptiis nouẽ milia vaſorum aureorum conuiuis dono obtulit. Macedones ab Alexãdro alienati ſupplices ad officiũ rediuere. Epheſtio fato defunctus ſumptuoſiſſime a rege funeratus eſt. Alexãdro Babylonẽ reuerſus ſuorꝫ fraude vt creditur extinctus eſt tris & triginta annos natus. ibiꝗ Siſingambis voluntarius interitus. Arideꝰ, Alexãdri frater rex declaratus eſt. Alexandri duces regni adminiſtrationẽ inter ſe partiti ſunt. Noui Grecię motus ſub Alexãdri exitum. Qui viri clari ea tẽpeſtate fuerint. Sora a Romanis ꝓditione capta eſt. Appia via lapidibus munita. Anio fluuius Romã perductus, & Potitia gẽs extincta. Tyburtes ebrios Tibicines Romã deportarũt. Hetruſci ad Ciminiã ſyluã magno ſunt ꝓlio victi. Romanaꝗ arma vltra Ciminiũ ſaltum trãſlata. Pax Hetruſcis petentibus data eſt. In Sãnio ꝑ id tẽpus eſt a Romanis ꝓſpere pugnatũ. Hetruſci rebellãtes nouas adiere clades. Et Sãnites a Papyrio dictatore acie fuſi ſunt. Marci noui hoſtes facti ex acie fugã fecere. Fabius Vmbros ad Meuaniã ſubegit. XXX. Sãnitiũ milia vno ꝓlio cęſa. Romani tertio fœdꝰ cũ Carthagi- XXXIII.

neñſibus percuſſere.Equoꝝ gens propemodũ deleta eſt.C.Flauius faſtos populo cognoſcẽdos
propoſuit:quapropter ędilitatẽ eſt adeptus:ſenatuſq; rei indignitate aureos annulos:depoſuit.

EX LIBRO SEPTIMO.

XXXIIII. Res Macedonũ ĩteſtina ſeditiõe iactari cœperũt ĩ Aſia & Europa.Craterꝰ mox
& Neoptolemꝰ cũ Eumene cõgreſſi interfecti ſunt.Eumenes hoſtis iudicatus.
Argyraſpides Eumenẽ ſecuti oĩbus fortunis ab Antigono exuti ſunt.Iidem
aduerſis rebꝰ diſtricti Eumenẽ Antigono tradiderũt ad ſuppliciũ.Olympias
Alexãdri mr̃ Caſſandri iuſſu interfecta eſt:mox & Barſane cũ filio quẽ ex Ale
xãdro fuerat enixa.Demetrius Antigoni,& Ptolemaeus rex,etſi hoſtes,inter ſe beneficiis tñ cer
tarũt.Cleomenes Lacedęmoniꝰ ĩ Adriaco ſinu tota fere claſſe a locoꝝ accolis exutꝰ ĩ alrũ abiit.
Carſeoli Colonia facta eſt a Romanis:mox & Nequinũ.Sãnites domeſticis opibꝰ afflictis popu
lariter in Hetruriã trãſiuere:vbi res eorũ nõ minꝰ q̃ alibi ſunt atrociter acciſę.Minturnę & Sin
ueſſa q̃ olim Sinope fuit colonię deductę ſunt.Plebeiæ pudicitię ara vbi & q̃ñ conſtituta.Roma
na legio ad Cluſiũ cęſa eſt.Decius filius ſe diis manibus deuouit p̃ ſui exercitus ſalute.Fabiꝰ eiꝰ
collega de Gallis & Hetruſcis triũphauit.Sãnites ſacro inter ſe fœdere rebellarũt.Romani Sãni
tũ opes ad Cominiũ ingenti clade affecerũt:nobiliſſimaq; eius gẽtis oppida capta ſunt ac dire
pta.Quibus caſibus Lyſimachus fuerit apud Alexãdrum iactatus.Quibus & Sãdrocus.Deme
triꝰ Antigoni dimidiũ Babylonis occupauit.Idẽ in gręciã reuerſus,Athenas ĩ libertatẽ vĩdica
uit.Athenięſes exq̃ſitiſſimos honores Demetrio decernũt.Demetriꝰ Ptolemæũ in Cypro ſupe
rat.Antigonus & Demetrius filius primi ex ſucceſſoribus Alexãdri regiã appellationẽ & geſtã
di diadematis morẽ vſurparũt.Quę demetriꝰ & alii q̃dã reges ſoliti ſint operari quũ ſoli eſſent.
Demetriꝰ totiꝰ gręcię eſt rex declaratꝰ.Antigonus ad Hipſeũ amnẽ victus periit.Demetriꝰ ab
Atheniẽſibꝰ excluſus Lyſimachũ bello petiit:mox claſſe exutꝰ ad Seleucũ generũ cõfugit.Seleu
cus Stratonicẽ ſibi matrimonio iunctã Antiocho filio cõceſſit.

EX LIBRO OCTAVO.

XXXV. Cauſę & origo belli ĩter Pyrrhũ & Demetriũ geſti.Pyrrhꝰ Demetrio eiecto Ma
cedoniã occupauit.Demetriꝰ variis caſibꝰ iactatꝰ ad poſtremũ Seleuco dedi
tus in Syriæ Cherſoneſum relegatꝰ fato defunctus eſt.Lymachus & Seleucus
bello cõgreſſi oĩm in ſe gẽtiũ oculos vertere.Nec Seleucꝰ Lyſimacho cadenti
diu ſupſtes fuit.Æſculapiꝰ ex Epidauro Romã delatus eſt.Romanoꝝ legati
a Gallis interfecti ſunt.Qui fuerint Pyrrhi p̃genitores & q̃bus puer caſibus
verſatus.Pyrrhus a Tarẽtinis accerſitus etſi vehemẽter in alto iactatꝰ tenuit tñ Italiam.Roma
ni ad Syrim flu.a Pyrrho acie victi ſunt.Victor Pyrrhus ad decimũoctauũ lapidẽ vicinus vr
bi cõſedit.Pyrrhus C.Fabricii conſtantiã miratus ad Roma.amicitiã aĩm adiecit.Nulla Roma
na domus regis muneribꝰ patuit.Appii cæci ferox ſententia pacem cũ Pyrrho ſciendã diſcuſ
ſit.Rom. Cõſules Pyrrho p̃ literas ſignificarunt a quo capitalibus peteref inſidiis.Bis Pyrrhus
paucis diebꝰ Romanos p̃lio vicit.Ptolemęus rex Arſinoes ſororis filios in eius cõplexibꝰ truci
dauit:ipſe haud multo poſt temere cũ Gallis pugna cõgreſſus mortẽ occubuit.Galli Macedo
niã Ptolemęo ĩterfecto ferro & igni populati ſunt.Brẽnus Delphicũ tẽplũ ſpoliaturꝰ cũ nũero
ſo exercitu periit.Galloꝝ pars terrã occupauit q̃ poſtea eſt Gallogręcia dicta.Quibꝰ ĩitiis Aga
thocles tyrãnus ſit factus.Syracuſę Agathoclis fraude in ſeruitutẽ reciderũt.Quę Agathocles
p̃clare aduerſus Carthaginẽſes geſſerit.Idẽ Aphrica depulſus miſerabilẽ ſortitꝰ eſt exitũ.Quæ
fuerit Brutioꝝ origo & q̃ ipſiꝰ nominis ratio.Pyrrhus ex Italia in Siciliã trãſiit.Vbi multa ſũt
ab eo p̃clare geſta.Romana legio Rhegiũ nefaria vi occupauit.Pyrrhus ex Sicilia ĩ Italiã reuer
ſus atq; ad Beneuẽtũ a Romanis victꝰ Italia exceſſit.Hebraica hiſtoria Philadelphi Ptolemæi
iuſſu Alexãdrię eſt in Gręcũ verſa.Pyrrhus poſt multa in Gręcia geſta Pelopõneſum ĩgreſſus
Argis eſt interfectꝰ.Militesq; Rhegiũ occuparãt in poteſtatẽ redacti,Romæ cæſi ſunt,ac ſecuri
ſubiecti.Quãdo argẽteus nũmus ſit primũ Romę p̃cuſſus.

EX LIBRO NONO.

XXXVI. Hiero multa indole ſed maiore arte principatũ eſt Syracuſis adeptꝰ.Victꝰ Hiero
a Romanis haud multo poſt cũ Ro.po.ſocietatẽ iunxit.Qñ primũ Romę gla
diatoriũ munus ſit editũ.Primus belli punici circa Siciliã apparatus.Carthagi
nenſes a Romanis ad Agrigentũ victi ſunt.Quo indolis rudimento ſint Roma
ni rem maritimã auſpicati.Gnęus Cornelius cõſul cũ parte nauiũ ad Liparam
inſulam eſt a Pœnis ĩterceptus.Nec multo poſt.C.Duellius Carthaginenſes ad
Mylas nauali p̃lio vicit.Sequẽtibus cõſulibus eodem pugnę genere Pœni ad Tynnarium victi
ſunt.Attilius Regulus & L.Mãlius Volſco cõſules ingẽti Carthaginenſiũ claſſe circa Lilybęũ

diſſecta in Aphricã trãſmiſerũt. Regulꝰ Carthaginẽſes terreſtri ꝓlio in Aphrica vicit. Serpẽs mira magnitudine eſt ad Bagradã a Roma. expugnatꝰ. Regulꝰ poſt ꝓclara facinora in Carthaginẽſes edita a Xantippo Lacedęmonio & Pœnis victꝰ viuꝰ in hoſtiũ poteſtatẽ venit. CCCLXXX. Romanorũ naues. M. Æmylio & Fuluio nobiliore cõſulibꝰ iuxta Pachinũ naufragio periere. Sequẽti anno cẽtũ quinquagita circa Panormũ ſunt vi bellica amiſſę. Metellꝰ ad Panormũ Aſdrubalem terreſtri ꝓlio vicit. Galli cũ Antigono in Macedonia dimicaturi, vxores & liberos, deſperatione rerũ, priuſq̃ in aciẽ deſcẽderent, ꝑemerunt. Demetrius Cyrenis i ſocrus ſuę cõplexibus interfectꝰ eſt Beronices cõiugis iuſſu: atq; ibi quot Beronices fuerũt. Lilybeũ eſt a Ro. oppugnatũ. Attiliꝰ Regulꝰ Romã a Carthaginẽſibus miſſus, author fuit ne captiuorũ ꝑmutatio fieret: inde ad Pœnos reuerſus ꝑ exquiſitiſſimos cruciatꝰ extinctus eſt. Claudiꝰ Appius pulcher ad Drepanũ victꝰ claſſem amiſit. Claudia Appii ſoror ob vocẽ vnã temere emiſſam maieſtatis appellata eſt. Romani claſſe maris & hoſtiũ iniuria duobꝰ locis amiſſa pelago abſtinuerunt. Iidẽ poſt aliquot annos noua claſſe freti bellũ mari inſtaurãt. Pœni ingẽti ꝓlio ad Egatis inſulã a Luctatio cõſule victi, Siciliæ poſſeſſione ceſſerũt. Seleucus & Antiochus fratres de Syrię regno hoſtiliter cõfligũt. Aſię regũ diſcordia multis cladibus cõcuſſa eſt. Quis Liguriæ ſitus: & q ipſiꝰ gẽtis mores. Aphricani belli origo: Aphrorũ cõſenſus aduerſus Carthaginẽſes. Matho & Spẽdiꝰ hoſtiũ duces Carthaginẽſes magnis affecere cladibꝰ. Amilchar Spẽdiũ ſupat. Spẽdii ſæuitia in Carthaginenſes. Hanno & Hamilchar medio ardore belli in apertã erũpũt ſimultatẽ. Hamilchar hoſtes ad deditionẽ cõpulit. Pœni Sardiniã Roma. reliquerũt. Audaces Illyriorũ motus Ro. armis cõpreſſi ſunt: legeſq; Teucę reginę datę. Aſdrubal mirifice rẽ punicã auxit i Hiſpania. L. Æmyliꝰ, & C. Attiliꝰ, Gallos ingẽti ꝓlio ad Thelamonẽ ꝓmontoriũ ſtrauere. ibiq; diſerte diciẽ quãtũ peditũ equitũq; ſit eo tumultu in tota Italia cõſcriptũ. Marcellus Gallos ad Claſtidiũ ſuperauit, tertiaq; Feretrio Ioui opima retulit ſpolia. Cremona & Placẽtia ſunt Colonię deductæ.

EX LIBRO PRIMO ENNEADIS. V. XXXVII.

QValis ab initio fuerit Achęorũ ſtatꝰ. Achęi pluribꝰ ſunt ꝓliis a Cleomene Lacedęmonio victi. Ro. legati cõtumelioſum ab Ætholis tulerũt reſpõſum. Cleomenes Megalopolim diruit. Antigonꝰ Lacedęmonios ad Gorgiliũ amnẽ ſupauit. In Hiſpania Annibal militũ ꝓrogatiua impator appellatꝰ eſt. Vaccei ad Tagũ flu. a Pœnis fuſi ſunt. Annibal Saguntũ diripuit. Quoties Ro. cũ Pœnis fœdus ꝑcuſſerint. Bellũ Carthaginẽſibus eſt a Ro. legatis indictum. Annibal Pyreneũ ſaltum trãſgreſſus Gallos ad Rhodanum ſupauit. Boii in Italia rebellarunt. Speculatoriæ equitũ alæ Roma. Pœnorũq; inter Maſſiliã & Rhodanum memorabili pugnę euentu cõflixerunt. Annibal magna hoim & iumentorũ clade alpes ſupauit. Romani ad Ticinũ equeſtri prælio a Pœnis victi ſunt. Scipioq; adoleſcẽs patrẽ ſeruauit. Pœni ad Lilybeũ, nauali pugna a Ro. excepti aliquot naues amiſerũt. Ro. ad Trebiã flu. ingenti ꝓlio ſuperati ſunt a Pœnis, & ad Placentiã mox altera eſt a Romanis clades accepta. Gn. Scipio Hannonem vicit in Hiſpania. Pœnus Apœnium ſupare adortꝰ ſubita tempeſtate exercitũ ꝓpemodũ amiſit, & mox per reſtagnãtia Arni loca in Hetruriã euaſit. Flaminius cõſul ad Traſimenũ lacum cũ florẽtiſſimo exercitu cæſus eſt. Duę ſubita lętitia matres Romæ extinctæ ſunt. Fabiꝰ Maximus ꝓdictator factus, feroces Annibalis conatus cũctando fregit. Pœnus nocturno flãmarum ludibrio Romanũ ex Caliculano monte depulit.

EX LIBRO SECVNDO.

GN. Scipio ad Iberi oſtiũ Punicã claſſem ꝓfligauit. Obſides Hiſpanię ciuitatibus reſtituit. Fabiꝰ Maximꝰ agrũ ſuũ vẽdidit ab hoſte itactũ. Imperiũ ęquatũ eſt Minutio magiſtro equitũ, & Fabio dictatori. Fabius ſuo occurſu Minutiũ ſeruauit & eiꝰ exercitũ i Annibalis iſidias ꝓlapſum. Hiero Syracuſanꝰ rẽ Romanã cõmeatu & armis iuuit. Captꝰ eſſet iſidiis Ro. exercitꝰ ad Gerionẽ, Varronis temeritate, niſi Æmylii prudẽtia affuiſſet. Pœnus Romanos ad Cãnas victũ mẽorabili cęde vicit. Maharbal ſcire Annibalẽ vĩcere dixit ſed neſcire vti victoria. Cęciliꝰ Metellꝰ & alii nobiliſſimi adoleſcẽtes de Italia deſerẽda agitãtes, Scipionis interuẽtu cõfirmati ſunt. Sacrũ Cereris eſt Romę itermiſſum ciuitate luctu occupata. Octo milia ſeruitiorũ militię aſcripta ſunt. Qui ad Cãnas deditionẽ fecere vetiti ſunt redimi. Plęriq; Italię populi ad Pœnos defecerũt. Quale Arathi Sicyonii fuerit igeniũ i re bellica. Qui Arcadũ mores. Cur Rhodii bellũ Byzãtiis idixerint. Philippi regis geſta in Ætolos, & q̃ mox in Arcadia, & reliqua Peloponeſo

geſſit. Antiochꝰ rex Syrię Molonē res nouas ĩ Media moliētē oppreſſit. Nec ita multo poſt ad Raphiā in Iudęę finibꝰ a Ptolemęo rege nobili ꝑlio victus: in Achęū, q totā Syriā citra Taurū obtinebat, oēm belli imperiū auertit. Philippus rebꝰ in Achaia cōpoſitis ad Carthaginēſiū ſocietatē animū adiecit: claſſemq́ ad bellum opulentā inſtruxit.

EX LIBRO TERTIO.

XXXIX. ANnibal a Neapoli poſt Cānēſem pugnā reiectꝰ: ad Capuā obtinēdā aīm adiecit Pacuuiꝰ noua arte Cāpanā plębē nobiliū ſtudiis adiūxit. Cāpani cū Poenis fœdꝰ ꝑcuſſere. Perollas Pacuuii filiꝰ cū Annibalē obtruncare ſtatuiſſet ꝑcibus patris pñti eſt cōſilio auerſus. Magius vir nobilis Annibali petēti publice deditus eſt. Mago Cānēſis cladis nūcius tris annulorū modios & dimidium Carthagini in veſtibulo curię effudit. Hānonis & Himilconis ſenatoria altercatio mēorabilis. Marcellꝰ Pœnos cū īſigni cęde a Nola repulit. Caſilinēſi obſidiōe ſumma rerū oīm inopia, mus CCC. eſt nūmis emptꝰ. L. Poſthumiꝰ cōſul deſignatꝰ ĩ Litana ſylua eſt a Gallis cū exercitu cęſus Scipiones poſt multa ĩ Hiſpania feliciter geſta Haſdrubalē in Italiā ire parātē ꝑlio victū pñti conatu auertūt. Syracuſę poſt Hieronis obitū a Ro. ſocietate alienati ſunt. Philippi regis legati q ad Annibalē miſſi fuerāt, cū lřis ĩtercepti, Romā miſſi ſunt: & ad Cāpani Hamas noctu ſacrificātes a T. Graccho cōſule ſubito acceſſu oppſſi. T. Māliꝰ duplici ꝑlio in Sardinia res hoſtiū afflixit. Pœni iterū a Nola Marcelli opa cū cęde reiecti ſunt. Taureas Cāpanꝰ eques cū Claudio Aſellio ex ꝓuocatiōe cōgreſſus cauillio pugnā detrectauit. Scipiones tris Pœnorū impatores īſigni pugna ꝓfligatos trinis exuerūt caſtris. Hieronymꝰ Syracuſanꝰ Hierōis nepos ĩ Leōtinis eſt interfectꝰ: Syracuſęq́ ſunt ĩ libertatē aſſertę. Gracchꝰ Volones libertate donauit, ꝙ ad Beneuētū ſtrenue ĩ Pœnos dimicaſſent. Annibal tertio victꝰ eſt circa Nolā a Marcello. Pœnꝰ impator īdigenā puellā Salapię īſigniter amauit. Oīs Hierōis ꝓgenies a Syracuſanis extincta eſt. Marcellus Leōtinos captos diripuit. Syracuſę a Romāis obſeſſę ꝑcipua Archimedis opa defenſæ ſūt, atq́ aliq̃ inibi de mira illiꝰ ĩ mathematicis experiētia. Atheñ. a Ro. ꝑſidio excōpoſito occidiōe occiſi ſunt. Philippus rex ex Apollonię ora a. M. Valerio Leuino depulſus in Macedoniā fugiēti ſimilis abiit. In Hiſpania bis Pœni ſunt paucis diebꝰ cęſi. Fabiꝰ cōſul iuſſit ſibi patrē parere: & Arpos a Pœnis recepit. Centū & ampliꝰ Cāpani eqtes ad Ro. trāſfugerūt. Quo tpe Romani mercenario milite vti cœperint. Spei & Matutę tēpla Romę dedicata ſunt. Annibal Tarētū ꝓditione occupauit. In Iudęa Nicanor Ioſippi filius turrim ſibi Tyrū noīe trās Iordanē ædificauit.

EX LIBRO QVARTO.

XL. ROmę ludi Apollinares oraculo īſtituti ſunt ac celebrati. Gracchus ĩ Lucania in īſidias ꝓlapſus cū paucis ĩterfectꝰ eſt. Cētenius Penula cū nūeroſo exercitu eſt ab Annibale oppſſus: paucisq́ diebꝰ interiectis, alter Rom̃. exercitꝰ Fuluii ſtultitia & temeritate ad Herdoneā eſt a Pœno occidiōe occiſus. Capua a Romanis obſidione circūceſſa eſt. Marcellus Syracuſas noctu cepit, Captas diripuit. Archimedes ignorꝰ periit. Duo Scipiones paucorū dierū ſpatio ĩ Hiſpania vi bellica ſublati ſunt. Romanꝰ exercitꝰ Martii hortatu ſuorū ducū vltus eſt mortē: cęde multo maiore hoſtibus, q̃ accepta eſſet repenſa. Marcellus Pœnos in Sicilia ad Himerā ſupauit. Romani exercitꝰ ad Capuā ꝓſpere vno tpe aduerſus Pœnos & Cāpanos dimicarūt. Annibal Romā petiit vt Cāpanos eximeret obſidiōi. Bis ĩ cōſpectu vrbis Pœni Romaniq́ acie cōgreſſi ſubita tēpeſtate dirēpti ſunt. Annibal ab vrbe repulſus in Brutios abiit. Plęriq́ Senatorū Capuæ deſperatis rebꝰ venenū hauſerūt. Capua dedita eſt. Oēs prīcipes ciuitatis cū reliqua pte ſenatus a Fuluio ſunt ſecuri ꝑcuſſi. P. Scipio admodū iuuenis ĩ Hiſpaniā ꝓcōſul mittit: & q̃dā inibi de eiꝰ geneſi & vitę inſtituto memoratu digna. Marcellus in Albano triūphauit. Ætholi aduerſus Philippū regē cū Romanis ſocietatē īiixere. Marcellus a Syracuſanis in curia accuſatus eſt. Romani oēm auri & argēti apparatū ĩ bellicos verterūt vſꝰ. Salapia a Marcello recepta eſt. Ro. claſſis ad Sacriportū diſiecta eſt. Valeriꝰ Leuinꝰ Pœnos ex Sicilia expulit. Carthago noua ĩ Hiſpania vi capta eſt & direpta. Quę Ro. Colonię ĩ Italia militiā detrectarit: & q̃ ĩ officio ꝑmāſerit. Aurū īcēſimariū ad alēdū bellū ex ſacro loco eſt deprōptū. Annibal pluribꝰ ꝑliis a Marcello fatigatꝰ ĩ Brutios fugienti ſimilis cōceſſit. Fabiꝰ Maximꝰ Tarētū recepit. In Hiſpania Haſdrubal a Scipiōe ꝑlio victus eſt. Virtutis & honoris ędes a Marcello dedicatę ſunt. Marcellꝰ & Criſpinus conſſ. cū ſpeculatoria manu ſunt a Pœnis oppſſi. Annibal ad Salapiā ſuis artibꝰ captus cohortē amiſit. Punica claſſis a Leuino ſupata eſt. Philippi geſta ĩ Achaia. Haſdrubal ad Metaurū fluuiū a. C. Claudio Nerone & Liuio Druſo cū ingēti exercitu cęſus eſt. Annibal nuncio tā fœdę cladis ꝑculſus pro victo in Brutios abiit.

EX LIBRO QVINTO.

SCipiōis exercitꝰ Syllāi ductu Pœnoꝝ copias fudit,mox maior hoſtiū cędes ſe XLI.
cuta īparoris īteruētu.Philippi regis circa grecíā conatꝰ,& res īibi ab Artalo
& Sulpitio geſtę.Scipio Pœnos duces acie victos ad oceanū vſqꝫ ē pſecutꝰ.Sci
pio & Haſdrubal apđ Syphacē eodē thoro diſcubuert.Gladiatoriū munꝰ Sci
pio Taracōe edidit ī mēoriā pſis.Scipio militarē ſeditionē ad Sucronē motā ſe
uere vídicauit.Mādoniꝰ & Indibilis a Scipiōe victi arma exuert.Scipio cū Ma
ſiniſſa occulte ſocietatē iniit.Inſignis clades a Magōe circa Carthaginē nouā accepta ē,quā no
ctu occupare conatꝰ fuit.Gaditani ad Romanos eiectis Pœnis defecert.Scipio pacata Hiſpania
Romā deceſſit.Sagūtinoꝝ legati benigne ſūt Romę accepti.Scipiōi Aphrica decreta ē,iſe cele
ri ſtudio cōparatis q̃ ad bellū attinebāt ī Siciliā trāſiit.Indibilis quū iā tertio in Hiſpania rebel
laſſet acie victꝰ a Mālio Acidino periit.Leliꝰ Scipiōis iuſſu ī Aphricā trāſmiſit, ad cuiꝰ appulſū
Carthagini vehemēter trepidatū ē.Locri a Pœnis recepti ſūt.Ex Peſſimūte Idea mr ē Romā de
portata,& cū Philippo rege pax facta.Scipio Naſica Romanoꝝ optimꝰ iudicatꝰ Ideā matrē pu
blice excepit.Claudia veſtal' nauī cīgulo traxit. Locrēſes Q.Pleminiū Scipiōis legatū ad ſenatū
detulerūt,q victꝰ Romā ē ad ſupplicitū deportatꝰ.Syphacis legati q̃ ſint arte a Scipiōe ī cōcionē
pducti.Scipio ī Libyā cū claſſe trāſmiſit,cui Maſiniſſa cōſiſti affuit.Quibus ad id tps Maſiniſſa
fuiſſet caſibꝰ iactatꝰ.Liuiꝰ Salinator & Tiberius Nero cōtētioſam īret ſe cēſurā,& ob id infamē
geſſere.Bina hoſtiū caſtra ſunt nocte vna a Scipiōe capta.Pœni iterū acie victi ſūt.Scipio Tune
tē occupauit.Et Syphax tertio victꝰ captꝰ eſt.Cirthā regiā vrbē Maſiniſſa occupauit,Sophoniſ
bāqꝫ Syphacis cōiugē ſibi mrīmonio iūxit,quā mox paulo veneno ſuſtulit a Scipiōe temerarii fa
cinoris admonitꝰ.Mago ex Italia reuocatꝰ,media nauigatiōe vulneris nuꝑ accepti iactatiōe per
iit.Annibal in Aphricā reuerſus ad Zamā ingēti ꝓlio a Scipiōe victus Carthaginēſibus author
fuit,vt qbꝰ poſſent cōditionibꝰ pacē a Ro.peterēt,nec iſe multo poſt in volūtariū exiliū abiit.
Scipio legibꝰ pacis Carthaginēſibꝰ datis,naues quas illis ademit in alto cōbuſſit, exercituqꝫ in
Italiā deportato,eximiū de Pœnis triūphum egit.

EX LIBRO SEXTO.

RHodiꝰ coloſſus quē Chares Lyndiꝰ fecit terręmotu corruit.Galli Placētiā diri XLII.
puerūt,& cū Philippo rege iterꝫ bellari cœptū ē.Philippꝰ cū Antiocho rege ſo
cietatē iniit.Idē multa ī Thraces & Abydenos ab īitio geſſit.L.Furiꝰ.XXX.
Galloꝝ milia vno die cecidit.Romāi Chalcidē occupaſt.& Attica a Philippo
hoſtilit vexata eſt,& Macedo ad Athalobū a Romanis ꝓlio victꝰ,īde ad Oſpha
gū amnē.T.Quītiꝰ eūdē ad Aoi amnis fauces maiore vicit certamine. Theſſa
lia vno tpe a tribꝰ eſt exercitibꝰ vexata.Achęi a Philippo ad Romāos defecere.xxx.milia Inſu
brū ſūt a Cn.Cornelio vna acie cęſa.Et.Q.Minutiꝰ cū Liguribꝰ eodē tpe ꝓſpe bellauit.Philip
pus & Flaminiꝰ ad colloquiū cōgreſſi de pace nō nihil egert,ſed pax cōuenire nō potuit.Romāi
ad Canis capita Philippū vlrio ꝓlio ſuparūt,cui victo Quītiꝰ pacis leges dedit regnūqꝫ reſtitu
it.Cato ad q̃dragīta milia Hiſpanoꝝ vna acie cecidit.Flaminiꝰ Nabidi Lacedęmonioꝝ tyrāno
bis victo pacē reddidit.Gręciſqꝫ libertatē reſtituit.Iunonis,Matutę,fortūę ꝑmigenię,Iunonis &
Fauni ędes vno ſūt āno Romę dedicatę.Ariſto Tyriꝰ ab Annibale Carthagīnē miſſus,ſupplicii
metu,nocte īde aufugit.Boii ꝑ idē tps a Ro.victi ad.XIIII.milia bellatoꝝ amiſere.In fœnerato
res,q fraudē legi fecerāt,eſt publice aīaduerſum.Scipio Aphricanꝰ ad Antiochū ē miſſus,& An
tiochus ab Annibale alienatꝰ.Philopœmenis geſta,& q̃ illiꝰ fuerit ī re bellica meditatio.Quītiꝰ
in Achaio cōuētu ꝑurbane ī Antiochi legatū cauillatꝰ eſt bellicum regis apparatū īmodice ex
tollētē.Cauſę belli Antiocho illati vltimo referunt loco.

EX LIBRO SEPTIMO.

ANtiochꝰ Chalcide bello potitꝰ Theſſaliā īuaſit.Ro.qꝫ exercitꝰ ſupuētu īde fuci XLIII.
le pulſus ē.Rex ī Euboea hyemauit:vbi ītēpeſtiuo nuptiarū appatu īdígenā pu
ellā ſibi mrīmonio iūxit.M.Attiliꝰ Antiochū ad Thermopylas fudit, fuſūqꝫ in
Chalcidē cōpulit.Ædes Ideę mris Romę ī palatio dedicata eſt, & ludi Megale
ſia celebrati.Galli Boii a Scipiōe Naſica magna ſūt occidione occiſi.Antiochi
claſſis ad Ciſſontē fuſa fugataqꝫ ē a C.Liuio.P.Scipio pfeſſus eſt ſe legatū fratri
iturū,ſi ei Aſia decerneret.Regia claſſis ad Eurimedōtē flu.a Ro.ſupata ē.Scipio, copiis Helleſ
pōto ī Aſiā traductis, ad Caici flu.caput Antiochū mēorabili ꝓlio vicit. Victꝰ Antiochꝰ ea re
gni ꝑte quā citra Taurū tenuit a Romāis multatꝰ ē.Q.Fabiꝰ flamē Quirinalis a Licio pōtifice
eſt Romę retētꝰ.L.Æmyliꝰ duodeuigīti Luſitanoꝝ milia vna acie cecidit.L.Scipio īſigniter de
Antiocho triūphauit.Ambracia ab Atholis aduerſus Ro.valide defenſa ē.Gn.Māliꝰ Gallogre
ciā īgreſſus Gallos mōtibꝰ deiectos,cędeqꝫ teterrima ꝓfligatos,tota Aſia abſtinere coegit. Tibe

riſduodecies vno anno vrbẽ inundauit.Lacedęmonii ab Achęis preſſi coacti ſunt Lycurgi inſti
tuta abolere.Duo Lucii Minutiꝰ & Mãlius dediti ſunt ad ſuppliciũ Carthaginẽſibus qꝛ eoꝝ le
gatos Romę pulſaſſent.Cn.Mãlius,q Gallos vicit,legatoꝝ inuidia ꝑpemodũ fraudatꝰ eſt triũ
pho.Aphricanꝰ a duobus Petiliis Trib.pl.vexatus,poſt inuidioſam altercationẽ vrbe exceſſit:
Laterniq; reliquũ vitę egit.T.Graccho Cornelia eſt matrimonio locata.Scipio Aſiaticus oĩbus
bonis publice multatus eſt.Duę nobiles vię Flaminia & Æmylia vno ſunt tp̃e lapidibus ſtratę.
Bacchanalia ſumpto de polluris ſupplicio ex tota ſunt Italia ſublata. In Hiſpania vario euẽtu
eſt ꝑ id tẽpꝰ bellatũ.Seuera Catonis cẽſura cẽſoris illi ĩ poſterũ cognomẽ dedit.Philopœmenes
dux clariſſimus a Meſſeniis captꝰ in carcere necatus eſt.In qđ tẽpus incidit Aphricani & Anni
balis interitus:in Bithynia hic veneno cõſumptꝰ eſt,ille fato in laternino.Galli ex Aqliẽſi ſunt
agro eiecti.Philippꝰ aduerſus Ro.bellũ occulte reparãs,Hemũ mõtẽ cõſcẽdit.Demetriũ filiũ ve
neno ſuſtulit.Libri Numę in Ianiculo repti publice cõbuſti ſunt.Celtiberi bis cęſi in Hiſpania a
XLIIII. Romanis.Per id tẽpus Aquileia Colonia deducta eſt:& in foro Olitorio pietatis ędes dedicata.

EX LIBRO OCTAVO.

VIri ĩgenio clari q vno tp̃e fuerũt.Sẽproniꝰ Gracchꝰ.CCC.Celtiberoꝝ euertit
vrbes.Bellũ Perſeo filio Philippi ĩdictũ eſt.Bellatum eſt vno tp̃e in Ligures &
Corſos,& in Illyrico.Gẽtiꝰ a C.Antonio eſt victꝰ.Æmyliꝰ Paulꝰ poſt varios ad
Olympũ mõtẽ conatꝰ Perſeũ circa Pidnã ꝓlio ſupauit.Sulpitiꝰ Gallus lunaris
defectꝰ cauſa ꝑ cõcione expoſita.Ro.exercitũ religioſo metu leuauit. Perſeus
in Samothrace captꝰ ad Æmyliũ ꝑductꝰ eſt.LXX.Macedonię vrbes vno die ab Æmylio direptę
ſunt.Æmyliꝰ egregiũ de Perſeo triũphũ egit:ibiq; q̃diu Macedonũ regnũ ſteterit diligẽs ſuppu
tatio.Antiochꝰ Epiphanes Mẽphim occupauit,& ĩ Iudęa Menelaꝰ & cũ eo plęriq; alii Moſaicã
legẽ abnegarũt. Antiochꝰ Ægypto Ro.iuſſu relicta Iudęos multis cladibꝰ affecit.Mathathias
Maccabei pr̃ res Iſraeliticas armis vindicare adortꝰ eſt. Iudęi Sabbatoꝝ die quo dimicare lege
ꝓhibebãt ꝑ occaſionẽ ſunt ab hoſte cęſi:quo triſti euẽtu cautũ eſt vt Sabbatis quoq; pugnare
liceret.Iudas cognomẽto Maccabeꝰ pluribꝰ victoriis altis ſup alias Iudęoꝝ res in antiquũ ꝓpe
modũ ſtatũ reſtituit.Antiochꝰ Eupator Epiphanis filiꝰ Hierosolymitanũ diruit templũ,ip̃e a
Demetrio patruo ſuo ĩterficiĩ.Põtinę paludes a Cornelio Cethego exiccatę ſũt:aqs multifariã
corriuatis.Naſica Dalmatas victos multis cladibꝰ afflixit.Cato Carthaginẽ delẽdã cẽſuit.Nica
nor ĩ Syria a Iuda Maccabeo ꝓlio victꝰ eſt.Victor Iudas cũ Ro.ſocietatẽ iniit.Nec multo poſt
aduerſus Demetrianos dimicãs mortẽ occubuit.Ionathas Iudę frat̃ dux poſtea creatꝰ eſt. De
metriꝰ Iudęis pacẽ reddidit.Ip̃e ab Alexãdro acie victꝰ periit.Romę theatrũ publico ẽ decreto
dirutũ.Carthaginẽſes & Maſiniſſa Scipiõe Æmyliano ꝓliũ ſpectãte cruẽtã ꝑ diẽ pugnã decreue
re.Ingẽs Carthaginẽſiũ exercitꝰ a Maſiniſſa obſeſſus fame & peſtilẽtia deletꝰ eſt.Ro.Carthaginẽ
ſibus bellũ inferũt.Carthaginẽſes.CCC.pueros obſides Ro.cõſulibꝰ dedere.Iidẽ arma Ro.petẽ
tibus tradiderũt.Carthaginẽſes deſpatiõe adacti vrbẽ tumultuoſe munierũt.

EX LIB.IX.

XLV. SItus Carthaginis q̃ opportunꝰ fuerit,& qualis vrbis apparatus.Roma,claſſis
a Pœnis igni cõſũpta eſt.Proſpa Scipiõis frumẽtatio.Maſiniſſa rex iã grãdis
natu vita defũctꝰ eſt.Cato octogenariꝰ Scriboniã legẽ ſuaſit.Scipio Æmylia
nus añ legitimos ãnos factꝰ eſt cõſul:Militarẽ diſciplinã in Aphrica correxit:
Carthaginẽ terra & mari circũdedit.Neepherĩ expugnauit. Carthago capta
ſex dierũ ſpatio exciſa eſt.Q̃diu ſteterit Carthago.Andriſcꝰ q Macedoniam
occuparat,Romãis deditꝰ eſt.Corĩthꝰ a L.Mumio exciſa eſt.Carthago Corĩthꝰ Chalcis & The
bę modico ãnoꝝ ĩteruallo excidio deditę ſunt.Romani duces ſũt a Viriato ĩ Hiſpania ſupati.
Demetriꝰ rex Syrię,variis caſibꝰ iactatꝰ,poſtremo a Parthis fraude captꝰ in Hyrcaniã relegatꝰ
eſt.Iudęoꝝ res mirifice auctę ſunt,Ionathę ductu.Qui fuerit Hieroſolymis Phariſęi,Eſſenii,&
Sadducęi.Numãtinoꝝ ſucceſſus aduerſꝰ Romanos impatores.Mãcinus Numãtinis deditꝰ eſt.
Romanꝰ exercitus,Decii Iulii ductu,Lethe flu. in Hiſpania ſupato,ad Oceanũ ꝑuenit. Seruile
eſt bellũ in Sicilia ortũ.Ionathas Diodati fraude captꝰ in Galatide ab eo interficiĩ.Hieroſoly
morũ arx diruta eſt.T.Gracchꝰ Tri.Ple.ĩ Capitolio a nobiliũ factione occiſus. Naſica,qa au
thor fuiſſet Gracchanę cędis,odio ciuiũ ex vrbe ablegatꝰ in Aſia periit. Numãtini a Scipione
diu fatigati,ad poſtremũ incẽſa vrbe,vxores,liberos,ſeip̃os,aut ferro aut veneno cõſumpſerũt.
Seruile bellũ ĩ Sicilia ad exitũ eſt ꝑductũ.Craſſus põtifex ĩ Aſiã aduerſus Ariſtonicũ miſſus,ab
hoſtibus captꝰ infeliciter periit.Ariſtonicus haud multo poſt captus,& Romã ꝑductꝰ in car
cere necatus eſt.Tetra peſtilentia Aphricã inuaſit,qua immenſa vis mortalium abſumpta eſt.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI ORATORIS HISTORIOGRRAPHIQVE CLARISSIMI IN RAPSODIAM HISTORIARVM AB ORBE CONDITO.

PRÆFATIO.

RES OMNIVM GENTIVM A PRIMORDIO
mũdi ad meorum temporum memoriã ſcribere cogi
tãti occurrũt mihi plura vno tẽpore:quę velut ex ope
ris veſtibulo animũ a tam audaci(ne temerario dicã)
abſterreãt incœpto.Hęc etſi permulta ſũt, duo pręter
cætera præſenti vidẽtur obſtare conſilio:& ꝙ ſit inex
hauſti operis ꝓfeſſio,immẽſam rerũ ſeriẽ tot retro ſe-
culis repetendam polliceri,quando in vnius gentis ſo
liuſve populi rebꝰ explicãdis,græcorum plæriqꝫ & ex
noſtris ſcriptoribꝰ,nõ pauci excellẽti ĩgenio viri oẽs
ſuum ſtudium & operam cõſumpſerint. Præterea ve
tuſtis rerum monumẽtis partim temporũ partim ho
minum iniuria deperditis,ea ſit ſcriptorũ inopia labo
randũ,vt ſi ætas,ſi ingeniũ,ſi cætera conſtarent:vix ta
mẽ poſſit cõtigere,vt perpetuus hiſtoriæ curſus ad exitum perducatur.Sũt proculdubio hęc
tanti:vt is quẽ ab omni ſcribendi conatu non auerterint,nimiũ audax,& (vt verius dicã) de
mẽs merito exiſtimari poſſit.Sed qđ ad rei magnitudinẽ attinet:ſpes quæ ab ĩitio ſola bonorũ
oĩm(vt Heſiodus ſcribit) reliqua fuit homini,diu multũqꝫ hortata eſt,vt quantuſcunqꝫ inde
prętenderet labor,cui nunq̃(vt ingenue dicã)me parem futurũ arbitratus ſum,hũc ipſum in
trepide capeſſerem,identidem admonẽs nihil tam arduũ eſſe,aut tam difficile,quod nõ tẽpus
conficiat & induſtria.Accedit huc propoſiti ſtili ratio,qui quo minus luxuriaturus eſt,eo mi-
norem ſecũ laborem videtur allaturus.Siquidem eo ad ſcribendũ conſilio venimus: vt media
quadã via ingreſſi,nõ tam verborum copiæ q̃ rerũ varietati ſtuderemus,ſatis ſuperqꝫ habitu
ri,ſi quũ breues & preſſi fuerimus,neqꝫ obſcuri,neqꝫ ieiuni,ab iis qui in hãc lectionem incide-
rint,iudicabimur.Nec(quod reliquũ erat)adeo ſcriptorum multi perierunt,vt huius hiſtorię
ſeries q̃uis longiſſima cõtinuari nõ poſſit:q̃ ſi non pleniore vbiqꝫ habitu,qđ vno alterove loco
poterit accidere,legentibꝰ viſa fuerit,haud propterea minus hilari erit frõte excipiẽda,q̃ ſiqs
periculoſo ſeruatus morbo,eximprouiſo occurrat:in quo etſi nõdũ priſtinũ corporis, aut nito
rẽ,aut habitũ receperimus,nõ tã ob formã ipſam q̃ ꝙ ſeruati cõtigerit,gratulamur.Sed quę ꝑ
deũ tanta hinc poterit inuidia conflari,vt non multo maior ſit ex eo gratia expectanda:ꝙ hæc
tam multa & a multis requirenda non ſtilo ſolũ,ſed ordine etiã & figura variantibus, vna ſit
lectio omnibus datura.Q̃ꝙ̃ ita fore confido,vt offenſa illa,aut nulla futura ſit,aut certe talis,
vt ne vllus quidem ſenſus ad lectorẽ peruenire poſſit,niſi forte aliquis in hãc vnam calumniã
plus æquo fuerit intẽtus.Sed de his alii æquius iudicabũt,me vero haud pœnitebit vnq̃ ꝙ eo
ſim conſilio hæc ſcribere exorſus, vt a prima rerũ origine ita ſuſceptã auſpicaremur hiſtoriã:
vt res humanæ quarum ſeries multo vulgatior erat cũ iis quas diuinæ literæ cõtineãt,arctiſ-
ſimo velut nexu iungerentur.Erit,niſi me inſtituti operis fallit amor,res nõ minus vtilis,q̃ iu-
cunda,ex certa quadã perſpicuaqꝫ lectiõis facie,qd diuina humanis pręſtẽt cognoſcere,qd ter-
renis cœleſtia,caducis ꝑpetua & æterna.In quo,haud facile dixerim,imprudẽter ne magis an
impie fecerint pleriqꝫ rerũ ſcriptores,qui lucẽ aſpernati in tenebris verſari maluerũt,malorum
dæmonũ praſtigias pro cœleſtibus complexi. Nec vereor quod quidam negant poſſe fieri, vt
non hęc cultum orationis & ſplendorem recipiant.ad quam rem perficiendam,ſi cætera defue
rint,diuinam opem mihi affuturam certo ſcio.Reddet itaqꝫ multiplex materia hiſtoriã,quum
valde delectabilẽ,tum cognitu multo vtiliſſimã, quippe quæ lectoris animũ ab humanarũ re-
rum admiratione non ſolũ poterit auertere, ſed a vana etiã perſuaſione eorũ quæ mortales in
tenebris cõſtituti pro diuinis habuerunt,ignari ſcilicet ad veri & ſingularis dei prouidentiam
eſſe omnia referenda.Sed maiore illi venia digni q̃ pleriqꝫ hominũ quibuſcũ hodie viuitur, q
quũ lucẽ habeant oculis admotã,tenebras ſequuntur: & dum vetuſtatum rerum ſtudio priſ-

ca illa intentius mirantur,ſummi regis myſteria leuiſſimi tranſfugæ contẽnunt,nec putãt ina
epti homines poſſe fieri,vt veterũ ſcriptorum veſtigiis videantur inſiſtere,niſi prius & ipſi im
pie ſentire cœperint.Quo fit vt quãto in dicendo ſunt illorum virtutibus inferiores,quorum
æmuli videri cupiunt:tanto diuinarum rerum aſſertoribus ſint animo infeſtiores. Sed tantũ
abeſt,vt vel horum fauorem mihi conciliatum velim,vel iudicium reformidem:vt ab ipſa mũ
di origine,quam Ethnici ſcriptores pertinaci ſilentio præterierunt,tanq̃ a nobiliſſimo æternę
illius maieſtatis opere,ad cuius virtutem & prouidentiam omnia merito referuntur,inſtituta
hæc rerum explicatio habitura ſit principium . Fietq(vt opinor) id eo tutius, quo magis in
Platonis Stoicorũq laus.
ea re aſſerenda Platoni viro ſummo,omniq ſtoicorum familiæ cum his quos ſequimur cõue
nire video:quorum virorum ductu ne errare quidem meo iudicio poſſit aliquis,vel quia ſapiẽ
tiſſimi fuerunt,vel(quod inter omnes ſatis conſtat,)quia veritatis amiciſſimi.

EIVSDEM M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS PRIMÆ LIBER PRIMMVS.

COELVM & hanc vniuerſi faciem, cui ab ornatu & eleganti forma
Mundũ appellari cõtigit,ſolẽ,lunam,& omnia quæ ſupra infraq ter
ram cœli reguntur circunflexu,veri,ſingularisq dei id opus eſſe, cũ
Conſenſus hominũ de mundi conſtitutione.
veteres prophetæ tradunt,viri,a quibus ſtultũ ſit & impiũ diſſenti
re:tum paucorum vanitate excluſa, ipſe humani generis prædicat
conſenſus.Conſtans hominũ opinio eſt,& fides ab initio recepta: q
æterna illa maieſtas rerum omnium opifex ſenis diebus, quos Mo
ſes diſerte poſuit, operata, Primum lucem a tenebris diſcreuit, quũ
iam rudis adeſſet materia,eademq informis:quam deus a principio
parauerat:Fuitq hæc omnium prima lux,quæ mundo affulſit.Nox
illi continuo iuncta eſt.Cælum inde in ſublimi conſtitutum,idq fir
mamentum appellatum. Tertio deinceps die terra ſtabilita, humorq terræ circunfuſus. Sol
quarta luce,luna,& ſtellæ,mundo emicuerunt.Harum paucæ,vt maiora illa lumina,certis era
rant ſpatiis.Cætera multitudo,quæ porro immenſa eſt, varie lateq diffuſa, pene innumeras
rerum & animalium perſcribit effigies.Mox volucres & omnia natantia duobus ſunt elemen
Primorũ parẽtũ origo. Adã vnde.
tis data,poſtremo reptantia,& ipſum quadrupedum genus attributum eſt terræ, & cum his
nobiliſſimum animal Homo: qui vnus cæleſtem mẽtem ſortitus,quia ex rubentis terræ vena
fieri contigiſſet,Adami nomen poſtea ex ea re tulit.mulier Æua nuncupata, quæ ex huius la
tere ineffabili virtute deprompta eſt.Atq ipſum humani generis principium tale fuit. Hi in
Paradiſus terreſtris.
amœniſſima terræ parte conſtituti fluminibus quaq verſum irrigua,(locus a viridanti facie
hilariq aſpectu paradiſus graia eſt voce appellatus) primo beatiſſimam vitam agere, malo
rum omnium expertem:terra ſua ſponte ferente omnia. Cæterum lege aberrantes , quia qua
fuerat eis arbore interdictum non abſtinuiſſent,amœniſſimo incolatu,ſedeq illa beatiore pul
ſi,ſolũ flebiliter vertere.Cohibita deinceps tellus quũ nihil vltro ferret amplius, per ſudorẽ,
& ęrumnã vitam agitare.Subiit inde morbus,tentareq cœperũt frigora & æſtus inſueta cor
Caini ortus
pora,quę vitę incõmoda protinus adeunda oraculũ prædixerat: ſi minus diuinæ legi paruiſ
ſent.Cainus primo ex his genitus,ſecũdo dein loco Abel.Pietatis hic cultor,cõtẽptor ille, hic
paſtor,ille agricola,hic mero lacte litat,ille frugum primitias offert,nec oblatis proficit.Parit
Abelis cædes.
æmulatio(vt ſolet)odium.Id maiorem fratrem armat in alterius perniciẽ.Incautũ excipit,ex
ceptum ſubita vi perimit:ex ſcelere ſcelus orit̃,cõtumacia ex culpa.Fraternę cædis reus e cæ
Primi parricidii vltio.
lo poſtulat[9]vbi eſſet Abel,nihil ſibi cũAbele eſſe reſpõdit,cui neq comes dat[9]eſſet,neq cuſtos
Hãc hominis intẽperiem iudex ille ſummus &vindex deteſtatus,extorrem patrio ſolo deiicit,
deiecto fore cõminatur vt ipſe ſceletis auctor,& omnis cũ eo poſteritas in ſeptimã progeniẽ p
varia vite ſupplicia expiaturi eſſent Abelis ſanguinẽ.Cæterum tantum abfuit,vt pœnali ille
exilio in melius vitã mutauerit,vt auare etiã & ſuperbe inter ſuos poſtea vixerit,nec etiã ſine
ambitione:q̃tum id vitium mũdo adhuc recẽti in eo mortalium cœtu, qui ſub eo fuit, potuit
Enoch.
eminere.Enoch huius fili[9] Iradẽ genuit,ex Irade fœcũda orta eſt ſoboles,ac late gẽs ĩ nepotes

Lamech.

propagata:vt ex vno Lameche,qui fuit Iradis nepos ꝓmiſcuę ſtirpis ſeptuagita & ampliꝰ ſint liberi ꝓcreati.

Sobolis incrementa.

Nec tã numeroſa ꝓgenies ab auctoris ſui ingenio multũ abiit diuerſa.Ex malis fere mali procreant.Pluribꝰ itaq̃ vnius veſtigia ſecutis,adeo neqtitia ſoleuit: vt quicquid iam inde ſceleris tulit vita vſq̃ ad diluuiũ,id vni gẽti acceptum referat humana pietas.

Tubal & †Tubalcaim.

Fuerũt in tam longa ſerie phama illuſtres,Tubal, & †Tubalchan,hic ærariæ artis inuentor,ille muſicæ. Græci ſcriptores & Romani gręcos ſecuti myſterii huiꝰ ignari,vtrãq̃ inuentionis laudem in alios cõferũt. Sanctior reliqua Adami ſoboles. Vixit ille annos nongẽtos & amplius,multiq̃ interim præter eos quorũ mentio facta eſt,ſunt filii ex eo orti,

Seth.

quorũ iuſtiſſimus Seth , quũ diſciplinã a parẽtibus per manus acceptã,poſteris incorruptã reliquiſſet,auctor fuit: vt qui lõgo iam inde ſunt ordine ſecuti,in antiqua pietate ꝑmãſerint. Ab eodẽ prognati,rerũ cœleſtiũ

Prima rerũ cœleſtiũ indagatio.

rationem primi mortaliũ indagaſſe traduntur:duæq̃ ab his columnæ diuerſa materia cõſtitutæ,lateritia vna,altera lapidea,in quibus totũ de cõſummatione mundi arcanũ exſcripſerint: dubium literis an animaliũ cæterarũq̃ rerum figuris,quas poſtea ſit Ægyptus imitata.

Colũnę mũdanæ cõſũmationis indices.

Perſuaſum(quod ſatis conſtat)habuerunt fore aliquando,vt nunc humor,nũc ignis,omnia eſſet vi ſua conſumpturus,qđ myſteriũ:vt ad poſteros manaret diuerſa eſt materia in colũnis quæſita,vt alterutra fuiſſet clades ſecuta,lateritia vi ignea,lapidea aq̃s reſiſteret,atq̃ vtra par iniuriæ fuiſſet,rẽ omnẽ poſteritati traderet.Mox vero adoleſcente mũdo,quũ iam terra frequentiꝰ coleretur,quo maior humanarũ gentiũ vis erat,eo magis vitia inualeſcere, vitaq̃ in peius labi.Iniuria pro innocentia haberi cœpta eſt,pro pietate numinis contemptus.Poſtremo eo per

Noe.

licentiã & libidinẽ ꝓceſſit ſcelus,vt vix Noe mortaliũ vnꝰ ſit repertus,cui iuſtitia curæ eſſet. Is humani generis ſcelera caſtigare adortus,quũ nihil pia prędicatiõe ꝓficeret,eſſetq̃ res non procul ab iniuria,vbi parũ tutã fore credidit innocẽtiã in media nequitia deſtitutam, cũ tota domo e medio diſceſſit.Tũ vero neq̃ modus neq̃ modeſtia fuit amplius peccãdi,omniq̃ pudore ſublato,abiit gens omnis in omne nefas:donec profligata ex omni parte vita, diuinã mentẽ ſubiit cura,omnium hominum vna clade extinguendi: Noe dũtaxat vno cũ tota domo,q̃a in antiqua pietate perſtarat,ſeruato,vt eſſet per quẽ humanũ genus poſſet ex integro reparari.

Oraculũ futuri cataclyſmi.

Hunc itaq̃ deus ſuperne affatus,breui futurum cõmonet, vt immẽſa vis cataclyſmi omnem terrã operiret inundatione:iret,ſibiq̃ & ſuis ingentem moliretur arcam,qua ex omnibus volucribus,& iis animantibus quæ terrã incolunt,marẽ cum fœmina ſedulo conderet:vt eſſet rerũ omnium velut paratum ad inſtaurationem ſeminarium.

Arcæ magnitudo.

Paruit oraculo piẽtiſſimus ſenex nauigioq̃ ad id apte fabricato,cætera rite comparat.Fuitq̃ id multorum annorum opus.Patuit in longum moles cubita centũ quinquaginta,latitudo quinos habuit pedes & quadragenos. Recẽtiore inde monitu inſtructus Noe appropinquare diluuii tẽpus, cum vxore,liberis & nepotibus arcã ingreſſus eſt.

Diluuium.

Quadraginta deinceps dies tanta vis aquarum cœlo deiecta eſt,vt non ima ſolũ loca ſed ipſa quoq̃ altiſſimorum montium cacumina quindecim cubitis trãſcẽderit inundatio.

Diluuii effectus.

Atq̃ ita contigit,vt vna clade omnia quæ tũ in terris animalia fuere,præter pauca quæ myſtica nauis tuebatur,ſint cũ volucribus extincta,

Gigãtes inuenti.

& cum his gigantes,qui ſuper terræ faciem ea tẽpeſtate fuiſſe dicuntur.Id cũ diuinæ literæ tradunt,tum Ethnici ſcriptores quidam,& in his Plutarchus cheroneus,qui Gabinium ſecutus Anthei ſepulchrum ſcribit in

Anthei oſſa.

Mauritania a Sertorio dirutum,oſſaq̃ in eo conditorio portẽtoſæ magnitudinis reperta,ipſm rei miraculũ feciſſe,vt iniecta religione eiuſdem imperatoris iuſſu ſit moles Herois manibus inſtaurata.Plinius auctor eſt in Creta inſula quodã ibi mõte(dubium occulto motu terræ an vetuſtate)cõuulſo,cadauer ſex & quadraginta cubitorũ repente extitiſſe,quod Orionis fuiſſe quidã crediderunt,alii Etionis.Aſtipulantur veteri opinioni Oreſtis oſſa Tegeæ in arcadia (vt Herodotꝰ ait)oraculo refoſſa,quę & ipſa portẽtoſæ magnitudinis.

Monſtroſũ caput.

Narrabat ad hęc mihi hoſpes quidã meus homo haud vulgati fide,diuq̃ in terra græcia verſatus,paucis ante annis q̃ hæc cõmentaremur in Creta inſula,ea parte qua ad meridiẽ obuerſa eſt,operarios quoſdam indigenas immanis arboris trũcos ad naualẽ fabricã radicitus eruere moliẽtes in humanũ caput dolii inſtar incidiſſe,idq̃ imperiti hoĩes quũ temere attractaſſent cõfeſtim putri vetuſtate ſolutũ in puluerẽ abiiſſe.

Q̃diu tenuerit diluuium.

Cęterũ dẽtes ſtupẽdę magnitudinis ad inſulæ magiſtratꝰ delatos rei fidẽ feciſſe,quorũ vnꝰ Venetiis hodie in priuata domo ꝓ miraculo viſeret. Fuit oĩs terra ſub aq̃s quinos circiter mẽſes,eſtq̃ arca in Cordieo Armenię mõte(vt Beroſus ꝓdidit)fluctibꝰ deſtituta.

Arcę quies.

Vnde aliquot poſt ętates finitimi locorũ accolę bitumẽ,quo fuit illa oblita,ad expiationes quaſdã ſibi petere ſoliti ſint.Coruus auis,quũ iã diluuii decremẽta ſentirẽtur:cœpiſſet ne

terra adhuc vſpiā exiſtere.prior eſt ex arca ad explorandū miſſus, haud quidē reditꝰ ſicubi
Columba. tutus cōſiſtere potuiſſet.Eoq; nō redeunte,deinceps colūba mittit: hæc præpeti volatu haud
multo poſt oliuæ ſurculū habens,ad arcam reuerſa eſt:eoq; argumēto lætatus Noe ſenſit ter-
rā remittēte diluuio iam dudū in emerſu eſſe.Atq; ita ad Cordiei iuga delatus, cū tota domo
Egreſſoriū. naui eſt egreſſus.Ipſe poſtea locus ab re egreſſorii nomē tulit.Et Noe Lamechis filiꝰ hoc maxi
me mō eſt diluuio ſeruatꝰ.Fuitq; hic annus Cataclyſmo inſignis(vt Aurelio Auguſtino pla-
cet)ſexageſimꝰ ſecūdus ſupra ducēteſimū ac bis milleſimū ab orbe cōdito. Subtrahit huic nu
mero Euſebiꝰ annos.xx.Hebręorū ſupputatio(vt vterq; auctor ſcribit)mille dūtaxat annos &
quingentos quinquaginta ſex a ꝓtoplaſto ad diluuiū colligit.Q; ſi ab eius interitu ſumit pri
cipium,haud multū ab iis diſcrepat,quos in hiſtoria ſequimur. Meminerunt huius humanæ
cladis præter Moſem & Beroſum,cuiꝰ nuper mētio facta eſt, Manaſſeas Damaſcenꝰ.Hierony
mus Ægyptius,& alii plærīq; rerū ſcriptores:meminit & Plinius in naturali hiſtoria qui Iop-
pen Phœniciæ oppidū in Samariæ ora terrarū diluuio antiquiorē prodidit, neq; enim recētio
ris illius,qđ circa Arcadiam ſub Ogyge factū memorāt.vllus ad ea loca peruenīſſe videri po-
Chami im- teſt ſenſus.Coluit inde terrā Noe iā ſenior factꝰ,primuſq; mortaliū vitis vſum oſtēdit:quo cō
piū facinꝰ. tigit vt inſueto vini hauſtu ebrius factus,parū caute in aperto iacuerit.Eum iacentē Chamus
conſpicatus(fuit is vnus ex tribus filiis,qui cū Noe diluuio ſuperfuerant)fratres ad ſpectacu
lum accerſit.ridiculum,vt ipſe tum fortaſſis interpretatus eſt,cæterum impium ac filio neſa-
riū.Illi vbi ad patris conſpectū venere,pudore ſimul & pietate adducti,ſubito velaminis inie-
ctu,iacentis verēda operiūt.Quæ poſteaq̄ ſenex ebrietate expretus facta eſſe cognouit, Cha-
mū diris execrationibus inſectatus,vt impiū abdicat.Cōſedit ille profugus cum vxore & libe
ris in ea parte Arabię,quæ ab ipſius nomine poſtea nomē ſortita eſt.Hinc tenebrę illę ortę cre
dunt.illa ſummi veriq; dei ignoratio,q̄ omneis terras execrādis errorū ambagibus implicuit.
Vnde veteræ pietatis obliuio orta. Hinc hominē authoris ſui prima cepit obliuio.Porroq; alienatus multis deinceps ſæculis fuit
malorū dæmonum mancipio.Neq; Chamus vllum ſacrorum ritum poſteris tradidit.nullum
enim a patre acceperat.Quæ res effecit,vt quū procedente tēpore alii poſt alios ex ea terra ve
lut in colonias miſſi diuerſa mūdi loca tenuiſſent(creuit enim ſupra modū abdicata ſoboles)
in errores inciderīt inextricabiles.Qui in Ægyptū primo tranſiuere,quū aperto cælo agētes
noctu ſydera intuerentur,cæleſtium luminū motum pulchritudineq; mirari, quę eo intētius
ab illis ſeruabant, quo ſereniores ſiūt in ea terra q̄ alibi tēpeſtates.Solem & Lunā,velut certū
Iſis & Oſyris. illis ineſſet numen,pro diis colere cœperūt:Iſidem hāc,illū Oſyrim nominātes. Neq; ſunt his
diuerſa quæ Græci ſcriptores de prima eius gentis religione memorāt: niſi ꝙ eorum quidam
Ægyptios mortaliū vetuſtiſſimos prodidere,ignari ſcilicet profectiōis huius, & ob eā rem in
Aduenæ Ægyptii nō idigenæ digenas fuiſſe rati,qui ab initio eā terram tenuerunt,quū aduenæ illi haud dubie fuerint,atq;
ex Arabia vt Hebraicę vetuſtatis author Ioſephus ſcribit,egreſſi.Id multo verius traditur,q̄ qđ
Græcorū quidā non minus inepte q̄ impie prodiderunt: hominē ibi fœtifica tellure vt cæte-
ra animalia a principio ortū.Sed ſic certe oportuit,vt veritate ſemel amiſſa non pauci exiſte-
rēt,q ſtulte multa aſſerere auderēt.Quiq; temere aſſertis aliquāto ſtultiꝰ accederēt.Inde eo ꝓ-
ceſſit humana temeritas,vt ignē.aera,mare,terrā cæteraſq; mūdi ptes,quæ ad rerū ꝓcreatio-
nes attinēt,velut ſuū omnibus ineſſet numen.diuinitatis nominibꝰ cōſecrauerit: hinc vitalis
Iuppiter. Vulcanus. Pallas. Ceres. ſpūs Iuppiter dictus,ignis Vulcanus,Pallas æther,Tellꝰ Ceres,aliaq; aliis nominibꝰ.Poſtremo
tantum ſibi hominum furor indulſit.vt mortalium quibuſdam quia mortales conſilio,opibꝰ,
vtilibus inuētis,doctrina excoluiſſent,diuinos honores decernere nō dubitauerīt,atq; eos præ
ſertim,qui ea nomina tulere,quæ & veteres illi, quos vetuſtas ab initio cū ſole & Luna conſe-
crauerat.Hinc Idæus Iuppiter,Ceres,Vulcanus,Iſis,Oſyris,& cū his recētiores,q ſunt in deo
rum numerū relati,Apollo,Mars,Cupido,Mercurius,& alii,ab illis ꝓcreati.Sed q̄ ſtulte huma
næ gētes cōfinxerint ſibi hæc,aut ficta receperint,poteſt ex eo facile intelligi, ꝙ infandos amo
res,Stupra,Cædes,Adulteria,Furta,aliaq; flagitia eorū,quos cælo intulerūt, cerimoniis inſe-
ruere,tāq̄ per ſcelus & nequitiā ad ſuperos iret.His ſemel malis poſteritas imbuta,vſq; ad hu
manæ ſalutis annos,Pacē.Bella,Inducias,Fœdera,omnia ſacra & prophana malorū dæmonū
imperio habuit obnoxia.Nec tenebrę illæ rerum tantū ex Ægypto profectæ, ſed quaſcunq; a
pricipio terras tenuerūt a Chamo procreati,veræ pietatis ignoratio ſimul & infāda ſeruitus
cepit.Cæterū nulla vnq̄ tellus plurium fuit coloniarū mater,q̄ Arabiæ pars illa,quā Chamus
paterna domo profugus inſedit.Tātā humano generi cladē intēpeſtiuū vnius attulit exilium

Cōtra Semi & Iaphetis prognati, legitime a maioribus inſtituti, modicis finibꝰ cōtēti, haud tā late vt illi ſunt per oēs terras euagati. Quo accidit vt veritatis ſtudiū, pietas dico & veri dei cultus, apud vnā duntaxat gentem, ad Meſſiæ vſ ꝗ tempora in occulto fuerit. Ab Habraamo Iſaachi pře gēs nomē ſortita eſt, atꝗ Habraei primo dicti, mox & Iudęi a Iuda Iſraelis filio Habraami pronepote. Aurelius Auguſtinus (a quo diſſentire pudeat) ab Hebero, q̄ ex Noe atneporibus vnꝰ fuit, Heberos primo, mox Hebręos nominatos auctor eſt. Horū res geſtæ etſi non adeo magnificę ſunt & amplę, vt vno veri dei cultu adēpto, ſint vſꝗ adeo memorabiles, haud tamē ita tenues reperiunť, vt a peregrinis ſcriptoribꝰ temere prætereiri debuerint. Ioſephꝰ auctor eſt Demetriū Phalerīū apud Philadelphū alexandrię regē plæriſꝗ audientibus quandoꝗ affirmare auſum, nō licuiſſe græcis hominibꝰ Hebraicā hiſtoriā attingere, quin illuſtriū ſcriptorum quoſdam eam rem tractare auſos, aduerſa mentis valitudine, & languore corporis tā diu cōflictatos, donec ab incepto deſtitiſſent: tanq̄ id arcanum prophanis eſſet gentibus, manifeſta ira numinis, interdictū. Sed ſiue hoc fuerit, ſiue rei ignoratio, quæ nō adeo in multos vulgata eſſet, Græci & Romani ſcriptores pertinaciter ab oīm ſacræ huiꝰ hiſtoriæ relatiōe abſtinuerūt: vt de induſtria videantur ſilentio rem tantā pręteriiſſe, quippe quā ſuorum popularīū aures, ob ea quæ de diis a maioribus acceperāt, ſine offenſa audire non potuiſſent, fuiſſet hæc tractāribꝰ vel inuitis veritas expreſſa, qđ illi nō modo nō fecerūt, ſed ſiquis etiā ſcribēdarū rerum ſerie tractus in Iudaicę religionis, quæ vna tū in terris vera fuit, mētionē incidit, eam vt vanā, & in qua nihil præter nubila colerenť, ſit arguere conatus. Verū quoquo modo res omiſſa eſt: non pauca memoratu digna, a vetuſtiſſimis eius gentis regibus geſta reperiūtur: multa & ab ipſis ducibꝰ, quibꝰ pace & bello poſtea vſi ſunt, q̄ nō ſine odii & ambitiōis ſuſpitiōe videri poſſunt ab aliis prætermiſſa. Nos nō tā vt nouo exēplo id facere videremur, q̄ ꝙ ad inſtitutā hiſtoriā omnium gentiū, ſiqua ſunt relatu digna, pertinere arbitramur, eadē illa per partes a nobis explicāda cēſemꝰ. Afferetꝗ res ipſa nō ſolū rebꝰ dicendis decorē, ob varietatē, ſed laborum etiam leuamen maximum: quando in tam longa rerum ſerie perſcribenda, eo meliore & ſpe & fiducia futuri ſimus, quo minus lōge a verę pietatis cultu & aſſertione receſſerimꝰ: dū quæcūꝗ mira in humanis olim rebꝰ, ac præter hominū opinionē euenere, non ad fortunam & malos dæmones, ſed ad diuinam refero prouidentiam. Quod myſterium vna hęc in toto orbe gens, & pie ab initio didicit, & quæ didicit conſtanter & incorrupte diutiſſime ſeruauit. Noe igiť noningētos & quinquaginta natꝰ annos vita deceſſit. Scio ego tā lōgo hominis æuo hiſtoriæ fidē abrogari, ſiquis ad hāc vitā, quæ hodie viuiť, reſpexerit. Sed fide nō parua opꝰ eſt ad diuina opera credēda. Q̃zq̄ nō video, quid magis ineptū fieri poſſit, q̄ cælū & omnia quæ cælo cōtinenť, mira & ineffabili ratione a deo cōdita affirmare, hominem animal nobiliſſimū, rationis, cęleſtiumꝗ rerū capax, quod ſummus ille vniuerſi author e terra ſuſcitarit, non potuiſſe, aut ſi potuit, non debuiſſe q̄ diutiſſime in vita retineri, præſertim mūdo adhuc recenti: quū in tāta ſolitudine, humano genere aucto imprimis opus eſſet. Et ſi ſub ipſum mūdi exordiū cęlo & elementis minus noxiis, lōgior (vt quidā ſuſpicātur) potuit homini vita contingere, quod in hac ſeneſcentis ſęculi fæce euenire non poſſit. Adiiciūt qui ſacrā ſcribunt hiſtoriā, aliam adhuc cauſam, ꝙ idcirco tam longa ſit vita homini a principio data, vt is ſimul multos procrearet, commodiuſꝗ opera naturæ longa exploraret experientia, diligentiuſꝗ explorata poſteris traderet, quod eorum plæriꝗ feciſſe exiſtimanť. Sed vtcūꝗ res excipiēda eſt, Beroſus Hellanicus, & alii vetuſtiſſimi rerū ſcriptores, longiſſima hæc humanæ vitę ſpatia pro confeſſis tradidiſſe dicunť. Aſtipulatur huic fidei, ꝙ in apto hoc rerū declinio, Macrobii, Æthiopes, Seres, & Hyperborei cētenis quadragenis annis viuere credūtur, Pandoręꝗ gēs indica ducentis. vt Cniduꝰ Cteſias ꝓdidit. Sed de his pluribꝰ fortaſſe q̄ opus fuit. Nūc ad ea ſtilus reuertiť, quæ poſt diluuium in vtraꝗ gente vſꝗ ad Habraami tēpora euenerunt: nam is in Aſſyrii regni primordia pene incidit, vnde ſuū Ethnica hiſtoria hauriet principiū. Memorabilis igitur cataclyſmi clades, recēſꝗ memoria, diu mortales tenuit in montibus. Poſtea vero q̄ ad ima eſt deſcēſum, quod cūctātius factū credere par eſt, quū non multum his locis ſe adhuc crederēt, veriti ne ipſi aut qui poſt ſe naſcerenť, eandē vim quā & maiores ſui, experirentur, Nembrothus Chami nepos vir facinoroſus, multūꝗ auitæ temeritatis referēs, turrim eminentiſſimam eſt ędificare adortus: vt ſi ſubita vis aquarū iterū terrā operuiſſet, paratū haberet cū ſuis profugiū. Id ꝓpius vero eſt, q̄ qđ alii tenēt, ſperaſſe eū molis altitudine cęlū occupare. Hic rē mirā accidiſſe aiūt, qđ diuina volūtate factū æquum ſit iudicare, quū aliquot ſtadia opus in arduū

Habraei Hebęri Hebræi.

Hebraica hiſtoria græcis negata.

Quid ꝓfutura ſit ſacra hiſtoria

Vita lōga.

Cur longa homini ab initio vita data.

Qui hoīm hodie diutiſſime viuant.

Nembrothus.

Turris Babylonicæ cauſa.

creuiſſet,numeroſa illa operantiũ manus,quæ erigendæ moli fuerat adhibita,linguarũ cõuerſione facta,cõtinuo diſſidium paſſa eſt:ſublato ſermõis cõmercio,nõ q̃d præciperet ſatis quiſq̃ intelligere,neq; ob id dicto obtẽperare,atq; ab ea re nomẽ intermiſſo operi datum: vt Babel,q̃ vox apud Chaldæos cõfuſio eſt,iã inde ſit turris nominata.Quidã exiſtimare vidẽtur,in Meſopotamia id fieri contigiſſe,vt nõ omnino ineptum ſit credere,a memorabili illo tp̃e Babylonẽ quę his poſtea locis cõdita eſt,fuiſſe nomen adeptã.Sed rei tam vetuſtæ difficilis eſt coniectura.Nẽbrothi(quod perſpicue traditur)audaciſſimus conatus hunc exitum habuit.Ioſephus quẽ in Iudaicæ hiſtoriæ relatiõe potiſſimum ſequor,author eſt,ex Noe pronepotib⁹,& ex iis q ab illis orti ſunt,alios alias terrarũ oras,velut in colonias ꝓfectos,occupaſſe: atq; ita factũ,

vt nõ ſolum gẽtes populiq;,quorum cõditores fuiſſent,ab eorum ſint nominibus appellati,ſed

Vetuſtę ex Noe ꝓnepotib⁹ colonię Plurium gẽtiũ origo.

plæreq; etiã vrbes inde nomẽ ſortitę.Cæterum gręci Barbarã vocẽ auerſati,aut illa ex integro,vt idẽ ait,immutarunt,aut magna ex parte inuerſa,vt a priſca voce multũ diſcreparẽt,effecerunt.Durare tamen adhuc quædã,q̃ veteri opinioni aſtipulent̃:in Phœnicia Tyrũ, Tharſum in Cilicia,in Cypro Cithin,& alia in quibus referẽdis eſt ille maiorẽ in modũ occupatus.Adiicit Medos,Armenios,Hiberas,Cappadoces,Paphlagonas,Phryges,Pamphilios,Cilices,Palæſtinos,Sabæos,Syros:& ad meridiem Ægyptios,Libes,& Mauros.Quę ſane noĩa ſint ab ipſarũ gentium cõditoribus,qui iidẽ & Hebræi fuerunt & ab Noe prognati,longa neporum vſq; ad Habraamũ ſerie deducta.Is decimus ab eo fuit.Eratq; Meſopotamiæ incola,quum impia ſuperſtitio eã quoq; inuaſit terrã.Cæterum vnde id malum ſit ipſi genti illatum,parum perſpicue

Habraami prędicatio,

traditur.Habraamus ægre ferẽs, ꝙ & veri & ſingularis dei cultu neglecto, vulgo dæmonibus ſeruiret̃,ſublataq; iuſtitia veritatis obliuio plus nimio inoleuiſſet,palã hominũ ſtultitiã increpare,ꝙ veræ pietatis obliti,ſeſe nefariæ ſuperſtitioni addicerẽt:quin tollerẽt in cælum oculos,atq; inde ſibi quærerẽt.cui ſolennes redderẽt precationes,cuius prouidentia cælum & omnia regerentur,illi preces funderẽt,vota facerent,hoſtias immolarent, nõ vanis imaginibus quas ipſi ſtulte fabricaſſent.Peperit vera prædicatio ingẽtẽ homini inuidiã,vulgoq;,vt impiũ auerſati,nec procul aberat quin in eũ populariter impetus fieret.Ad quã iniuriã declinandã in eã Arabiæ partẽ cum vxore tranſiit,quæ Cananea nuncupata eſt,hicq; ara ad tẽpus extructa hoſtiã deo immolauit.Profectionis huius,Hecatęus & Damaſcenus ſua vterq; in hiſtoria meminerũt.

Habraam⁹ i Ægyptum proficiſcit̃.

Inuaſit nec multo poſt eam terrã fames ingens,quod ille malum vt ad tempus declinaret,in Ægyptum proficiſcitur,terræ copiã & feracitatẽ ſecutus. Hic pro magno negocio habuit cũ ipſius gentis ſacerdotibus congredi,vt quid illi de mundi creatione ſentirẽt, deq; ꝓuidentia,per ociũ cognoſceret:qui ſi vt cæteri a vero viſi eſſent aberrare,per mutui colloquii ſpeciem,gentile eis arcanũ reuelaret,alliceretq; ad veri dei cultũ & venerationẽ. Sarrã cõiugem,quia eleganti eſſet forma ipſius gẽtis intemperiem veritus,ſororem aſſimulat.Cõſtãs phama erat Ægyptios in alienas eſſe fœminas intẽperãtiſſimos.Sed omniũ maxime Pharaonẽ formidare,q per id tempus late regnum in ea terra obtinebat.Atq; ita accidit, vt eandẽ illã iniuriã pene acceperit,quam ab initio præuiderat.Cœperat regem mala libido Sarræ ad ſtuprum rapiendæ,& iã illi totus imminebat,quũ ſacerdotes regi nunciant,diram adeſſe peſtilentiã quæ cæleſti ira orta videretur,ꝙ in animo habuiſſet alienigenæ mulieri ſtuprum inferre.Deterrit⁹ ea voce Pharao nõ ſolũ iniuria abſtinuit,ſed inſcitia corã excuſata,Habraamo ſatiſfecit,identidem affirmãs ſe perſuaſum habuiſſe,vt ſoror hoſpiti non vxor adimeretur.Cæterũ eo conſilio fuiſſe eam abductutum,vt in legitimæ coniugis poſtea haberet loco.Verũ vbi ſatis cõpertum haberet,mulierẽ ipſam thori cõſortem eſſe,non ſororem,nihil fore amplius,cur a ſe iniuriã pertimeſceret,tuta vbiq; ambobus oĩa futura:addit & munera nõ parua,& partem agri iuſſit peregrino homini aſſignari.Auguſtinus author eſt,Sarrã ab rege abductã,vt pro vxore haberet̃,ſed intactã ab eo dimiſſam iis ꝓdigiis q̃ ſub id tp̃s facta eſſent,exterrito. Fauoreq; p̃ hæc

Habraami ſcientiæ.

cõciliato,quũ p̃ ſe Habraamus eſſet plęriſq; ob diuinarũ humanarũq; rerũ peritiã chariſſim⁹,breui in multã euaſit celebritatem.Sunt qui ſcribãt aſtrorũ rationẽ geometriæq; ab eo Ægyptiis demõſtratã,etſi Gręci ſcriptores & Romani,q græcorũ veſtigiis inſiſtũt, geometriam in Ægypto ortam arbitrent̃,nec aliũde illatam,vt annua Nili alluuione agrorum fines turbante,eius terræ accolæ crebra dimẽſione artẽ inuenerint.Cæterũ ſatis honeſtã illi erroris cauſã habuere,qui quũ ſcirẽt eã artẽ primo apud Ægyptios vulgatã.pulcherrimi inuenti atq; vitæ hominũ vtiliſſimi,indigenã hoĩem,nõ aduenã authorẽ opinati ſũt,pari errore ſideralis ſciẽtiæ inuentũ ad Zoroaſtrẽ Bactrianorũ regem referentes,qui Nino regi fuit æqualis,quũ ante diluuiũ

tēpora,ſi Ioſephus verus eſt author,mortalium quidā,ac deinceps Noe,& qui illi longo ordi-
ne ſucceſſerunt,in cognitione eius rei verſati ſint.Sed quādo ad id venimus,vt de Nino a no-
bis mētio hoc loco fieret,haud immemores,q̄ fuerit ab initio hiſtoriæ huiꝰ pfeſſio,vt ratiōe tē
porum ſedulo obſeruata,humana diuinis iūgeremus,nihil certe facere poterimus a noſtro in-
ſtituto minus alienū,q̄ ſi iis,quæ ad hunc locū ſcripſimus,Nini omnium pene regū,qui extra *Nini regis*
fines patrios exercitus ductarunt,antiquiſſimi geſta ſubiiciemus,etſi regni huiꝰ adeo vetuſta *geſta pene*
res eſt,vt quęcunq; ſunt de eo memoriæ prodita,propemodū fabuloſa videri poſſint.Sed quia *fabuloſa.*
quū plures alii horum meminerunt,tum Pompeius Trogus,qui inde ſuā auſpicatus fuit hi-
ſtoriā,ſatis quidem res digna viſa eſt,ad quā nihil cunctātius referēdā fieret acceſſus.Nec pre
ciū aberit operæ:ſi priuſq̄ de his dicere incipiā,qualis tum rerū humanarū fuerit ſtatus,pau- *Primæui*
cis expoſuero.Solliuagū fuit(vt dicit̄)ab initio hominū genus.Aut ſi(vt ſacræ literę tradūt) *mores.*
alicuius fuit ſocietatis particeps,exigui,& infrequētes fuerunt primi illi mortaliū cœtus.ſi cę
tus appellādi ſint,vbi ſit vir vnus cū vxore dūtaxat & liberis.Etenim ſibi qſq; ab initio viue-
bat,ſine legibꝰ,ſine imperio vitā agitantes,vna procreādi libido aderat,& eorum quę pcreata
eſſent,nutriendi ſtudium,ferarum ritu ſine moribus errantes,ſpeluncis cauiſq; arboribus ſeſe
ab omni cæli iniuria tueri.Verum vbi ſua ſponte,vel prudentiorum potius ſuaſu (vt multi
opinant̄)ſocietatē humanę gētes inter ſe,cœtuſq; celebrare occœperunt,vnū in locū coiuere,
tum haud dubie apparuit,nihil eſſe agreſti & imperita multitudine inſipiētius,nihil ſtultiꝰin
cōpoſito & rudi cœtu,cuius propriū ſit nihil intelligere. Siue igitur natura,ſiue (quod ma- *Primū īpe-*
gis credo) neceſſitate id monſtrante regē ſibi conſtituerūt primi illi, qui ī vnum cōuenerant, *rii nomē in*
id enim fuit ab initio imperii nomē,huic moderatio & innocētia,nō ambitus & diuitiæ a prin *rege.*
cipio ſuffragari,quo maior erat virtꝰ pluribuſq; notior,eo maiore cōſenſu ad id faſtigiū pmo-
uebat̄,huius arbitrium pro legibꝰ eſſe,fines regni tueri magis q̄ proferre moris erat.Amplum
legitimūq; Regnū id demū credere,ſi propriis ſe tenerēt finibus.Inceſſit inde paulatim mor-
taliū animos immoderata habendi cupiditas,ſed laudis & gloriæ ambitio multo maior. Hanc
Vexores Ægyptius,& Tanais ſcytharū rex ſecuti,primi oīm pcul domo inter ſe bellaſſe dicū- *Vexores*
tur,conatuq; pene pari:hic ex Ægypto in pontū,ex Scythia ille in Ægyptū proceſſere. Verū *Ægyptius.*
finitimis nulla iniuria laceſſitis,nō imperiū ſibi ex ea victoria,ſed victoriæ laudem quæſiuere. *Tanais ſcy*
Amborum geſta in lōgiſſimo iacent vetuſtatis receſſu,ac velut nube quadam obducta.Sed qm̄ *tha.*
in earum gentiū mentionem incidimus,nihil alienum ab re exiſtimo de vtriuſq; gentis vetu-
ſtate,quæ ſunt a nobis adhuc cōperta,breuiter referre:Idq; ego eo libētius facio,quo vulgatior
eſt phama,vetus certamen tenuiſſe,vtra gēs merito ſibi vetuſtatis palmam vendicaret. Ægy-
ptiis prædicantibus initio rerū,quū aliæ terræ nimio feruerēt æſtu,aliæ ppetuis horrerēt fri- *Ægyptiorū*
goribus,vt nō modo hominū quicq̄ gignere,ſed ne aduenas quidē,ſiquos forte alicundæ acce *vetuſtas.*
piſſent,ob cæli intēperiem ſatis tueri poſſent,quum velamēta corporis, neq; adhuc reperta eſ-
ſent,neq; locorū natura ædificiis emollita,vnā fuiſſe terrarum omnium Ægyptum, quæ quia
neq; hibernis vrgeret̄ rigoribꝰ,neq; æſtiui ſideris ardore premeret̄, ſed mediā quandam inter
vtrunq; eſſet tēperiem ſortita,vetuſtiſſime culta iure crederetur,in qua etiā ob climatis tem-
periem primos homines genitos æquū eſſet iudicare.Scythæ cōtra cæli temperamentū nullū
in ſe habere vetuſtatis argumentum exiſtimare,naturā affirmantes,quum primum rigoris & *Scythiæ ve*
æſtus diſcrimina ſunt regionatim diſtincta,continuo ad locorum patientiā animalia generaſ- *tuſtatis ar-*
ſe,vt q̄to Scythis cælum aſperius eſſet q̄ Ægyptiis,tāto illis duriora ab initio data eſſent cor- *gumenta.*
pora,quod in arboribus & ipſis agrorum frugibus haud dubie ſentiret̄.Q; ſi vnitatem habue
rūt hæc vnq̄,quę nunc ſunt mūdi partes,aquæ terras omnes obtinuerūt,ſiue ignis,q mūdum
genuiſſe credit̄,alterutra rerū origīe Scythas multo vetuſtiores Ægyptiis īueniri.Etenī ſi pri
ma fuit ignis poſſeſſio,quū vis elemēti paulatim cœpit remittere,eas priꝰ terras hūano cultu
habiles eſſe factas credibile ſit,q̄ q̄ lōgiſſime repoſtę eſſent ad ſeptentrionē,Ægyptū propterea,
Arabiā,& oēm terrā,q̄ ad meridiē ſpectat, quęq; ad oriētē ſolē, tēperiē multo tardius ſenſiſſe,
quæ ne hodie quidem ſatis ſit tuta a ppinqui ſideris iniuria. Vel ſi ab initio aquæ oīa tenue-
rūt,q; terra ea parte,qua ſublimis & ardua eſt,fluctibꝰad ima delabētibꝰprius emerſerit,haud
dubia ratio demōſtrat,ac quo maturiꝰ hęc aut illa fuit ī emerſu,hoc priꝰanimalia cœperit nu
trire,porro Scythiā adeo cęteris terris eminere,vt quęcūq; ibi flumina orta ſint,pcipiti curſu ī
Męotidē,& ex męoti p Boſphorū in Euxinū & Propōtidem,hincq; p Helleſpontū in Ægæum
Creticū & Ægyptiacū pelagus velut ad ima mūdi ppetuo deferant̄ impetu. Ægyptū multorū

regum cura perpetuis aggeribus obſtructã,vix demũ continentẽ fieri cõtigiſſe.& his quidem
Ægypti ps aquisobruta. rationibus ſuã vtraqꝫ gens vetuſtatẽ tutata eſt.Sed quod ad Ægyptum attinet,nõ paruã eius
terræ partẽ quãdoqꝫ aquis obrutã fuiſſe ſatis cõſtat.quicquid ſupra Memphim ad Æthiopũ
mõtes iacet,mare olim fuiſſe Herodotus exiſtimat.Strabo id ſoli,qđ a Siene ad mare Nilo irrigatᷣ,Ægyptũ ab initio appellatã arbitratur:cui quãtũ poſtea incrementi acceſſerit, Homeri
carmen haud dubie demõſtrat,quo ſignificatᷣ Pharũ inſulã,q̃ hodie Alexãdriæ adiacet, velificæ nauigatiõis diei vnius a cõtinẽtis ora abfuiſſe.Quę ſi vera ſunt,nihil pene reliquũ fiat,qđ
eius terræ arguere poſſit vetuſtatẽ.Nec in Scytis maior aliqua eſt antiquitatis demonſtratio,
ſi Herodotus verus eſt author,qui ne Darii quidẽ regno,qđ & Trogus quoqꝫ ſignificat, amplius mille annis eſſent antiquiores.Cæterũ quãdo neqꝫ hęc,neqꝫ illa tellus,ob eas quas attigimus rationes,multum ad mortaliũ cultũ fuerit accõmodata, miror principes rerũ ſcriptores
leuiſſimis earum gentium argumentis tam temere acceſſiſſe,vt non viderint,eam terram omnium primam humanũ cultum ſortiri oportuiſſe,q̃ cæli clementia lõge alias anteiret:quo argumẽti genere Ægyptii vſi,vetuſtatis ad ſe laudẽ traherẽt. Sed vt his ob vim aquarũ nullus
antiquior cultus potuit contingere,ita nec Scythis,q damnatã perpetuis rigoribꝰ mũdi plagam incoluit.

Damaſcenꝰ ager primũ cultu. Quare multo verius ſit dicere,mediã inter vtranqꝫ terrã,qualis eſt Damaſcenus
ager,& alia circũiecta illi loca,quod ſacræ etiã literæ innuũt,primos hominũ cultus fuiſſe ſortitã,qui terrarũ tractus non ſolum nõ eſſet iis vitiis,quibꝰ Ægyptus & Scythia,obnoxius:ſed
climatis ratione multo vtraqꝫ regione tẽperatior.

Scythię ſitꝰ. Nũc vero,priuſq̃ ad res Nini explicãdas ingrediar,in Scythicis rebus adhuc paululũ immorabor.Eſt Scythia ab Europa,cuius partẽ citra Tanaim perſcribit,ad Aquilonem & ortũ vſqꝫ ad incognitam terram longiſſime porrecta,
hinc ponto Aſiæqꝫ,inde Ripheis mõtibus ab humeris inſerta.mox longe lateqꝫ ad ortũ euagata,innumeras gẽtes parũ notis finibus amplectitᷣ.

Scytharũ ritus. Quippe quibꝰ ne indigenę quidẽ ipſi inter ſe
diſcreti fuerint olim.vtpote,q neqꝫ agrũ colerẽt,neqꝫ tectũ,ſedeſve haberẽt vllas:per ſolitudines & inculta vagantᷣ loca,armẽta,pecoraqꝫ præſe agẽtes,coniuges & liberi plauſtris vehuntᷣ:
legibus nullis obnoxii,ſponte iuſtitiã colũt,nullum furto grauius in gẽte flagitium habetur,
vt qui non parietibus aut ſeptis armentum circundent:ſed in propatulo habeant, nullus eorum quibuſdã aut auri aut argenti vſus,lac & mel in cibatu frequẽs,contra frigora & rigores
ferinis pellibus murinisqꝫ corpora cõmuniunt.Eſtqꝫ is ſane ritus frequens Scythis, ſed nõ omnibꝰ,plærıqꝫ eorũ ab aliis lõge diuerſos,ac veluti peculiares inter ſe celebrãt mores,

Scythæ Tauri. vt Scythę Tauri q raptu belloqꝫ victitãt.

Agathyrſi. Agathyrſi ſibi inuicẽ germani credũtᷣ,quippe quibus communes ſint vxores,auroqꝫ in primis abũdant.

Melanchlęni. Gens ab his diuerſa a genere veſtis Melãchlęni nũcupantᷣ.hi Scytharũ ſoli humana carne veſcuntᷣ(vt ſcribũt quidã.)

Budini. Sũt & Budini cæſiis oculis,atqꝫ iidẽ Phthirophagi.

Orgenipei. Orgenipei innocẽtia ſingulari,& ob id ſacri oĩmqꝫ iniuriarũ expertes,tutus patet omnibus gẽtibꝰ ad eos acceſſus,defunctorũ parentũ carnibus veſcũtur.

Eſſedones. Eſſedones humanum caput inaurant,quo annuos defunctis libãt honores,iidẽ ſerpẽtiũ vi pulſi olim
ſolum vertere.

Neruii. Lupi ex hominibus. Neruii Scytharum maxime infames,perſuaſum habuere finitimi eorum ſingulos quotannis in lupos transfigurati,iterũqꝫ homines fieri:qđ monſtrum in Arcadia quoqꝫ in
Antei familia gentile fuiſſe Euãtes apud gręcos ꝓdidit,vt vnus ex ea gente ſortito ad ſtagnũ
quoddã perductus,poſitis veſtibus tranſnatet,cõfeſtimqꝫ bellua ex homine fieret,ac nono poſt
anno,ſi humanũ interim ſanguinẽ nõ guſtaſſet,priſtinã reciperet formã.Aſtipulati ſunt huic
opinioni Fabius & Copas,q olympionica ſcripſit:adeo nullũ eſt tã impudẽs mendacium,quod
apđ gręcos careat teſtimõio.

Gaudent Scythę humana cęde. Gaudẽt Scytharũ plures hũana cæde, eoꝝ quidã cẽteſimũ quẽqꝫ
ex captiuis ĩmolãt,ſãguinẽ potãt.eiꝰquẽ primũ cepere.Probro datᷣ hoĩem nõ occidiſſe, bellicis
expeditionibꝰ,niſi q hoſtile caput ad regẽ detulerint,fiũt totius pręda exptes.

Sarmaticæ virgines. Sarmaticis Scytharũ virginibꝰ nõ prius nubere mos fuit,q̃ hoſtẽ peremiſſent.Cũ rege vita defuncto, pellicũ
vna oĩm chariſſima.miniſter vnus,coquus,agaſo, vſator , pincerna,equus,& aurea phiala ſepeliũtᷣ.Neqꝫ aſinũ gignit Scythia,neqꝫ mulũ ꝓpter frigora.Tellꝰ ipſa ab Scytha Herculis filio
nomẽ ſortita eſt,vt ſignificare videtᷣ Herodotꝰ.Plinius Scythẽ q arcũ & ſagittã inuenit,non
Herculis ſed Iouis ait fuiſſe filiũ.Fuerũtqꝫ ĩ vniuerſũ hi Scytharũ mores,fuit hic viuẽdi ritꝰ.
Nũc ad vetuſtiſſimã ipſius gẽtis expeditionẽ redeo.

Vexoris expeditio in pontum. Circũtulit extra primos fines arma primꝰ
oĩm Vexores Ægyptiꝰ.Is plurimarũ gẽtiũ victor,quũ in pontũ ꝑueniſſet,bellũ Scythię ĩdixit:
legatis prius in eam terrã miſſis,qui ſi imperata facerent,leges pacis vniuerſæ genti dicerẽt.
Scythę,etſi de aduẽtu hoſtiũ iã ante per finitimos certiores facti,oĩa ad bellũ mature cõpara-

uerant,velut tamen rerũ omnium ignari,dant reſpõſum legatis iniuſte facere eorum regẽ,qui nulla laceſſitus iniuria Scythas,genus hoĩm incultũ atq; horridũ,nõ auri,nõ argenti,non eo-

Ferox Scytharum reſponſum.

rum quicq̃ habens q̃ cęteri mortales magnopere concupiſcerent,bello magis laborioſo q̃ vtili inuadere ſtatuiſſet.Credere ſe,illum nõ ignorare dubium eſſe bellorũ exitũ, qui eo magis ipſi ꝑtimeſcẽdus eſſet,ꝙ id bellũ plus periculi & laboris,q̃ præmii habiturum videretur . Cæterum temere ad arma currere,ſeſe bello implicare,nõ ſolũ potentiſſimi regis eſſe, ſed humillimi etiã cuiuſq;.Finẽ bello imponere,& pacis leges dicere eorũ dũtaxat q viciſſent.Videret Vexores,q bellũ adeo minaciter denunciaret,ne de fuga eſſet potius illi cogitandũ,q̃ de legibꝰ iis mortalibus ſcribẽdis,quos in armis quid poſſent nõdũ eſſet expertus. Nã quod ad ſe attineret haud expectaturos Scythas,vt hoſtis ſuos tranſcenderet fines,quin vltro ituros obuiam,enixeq; daturos operã,vt vel primo congreſſu,cum ipſe hoſtis,tum cæteri mortales ex vnius pugnę euẽtu intelligerẽt,multo plus iuſtitiã in armis valere q̃ iniuriam,victoriamq; & felicitatem a virtute ſtare,non ab audacia. Vexoris legati cum his dimiſſi ſunt. Nec Scythę multũ inde cõmorati obuiã hoſti ire pergũt.

Vexoris fuga.

Hic res accidit vix relatu digna . Vexores tot gentiũ terrarũq; ad eam diem victor,vbi primũ Scythæ appropinquare dicti ſunt,florẽtiſſimo exercitu cum omni bellico apparatu relicto,paucis comitatus pro victo in Ægyptum abiit.

Scytharũ ſucceſſus.

Scythæ victoriã ſecuti,ſpoliaſſent haud dubie hoſtem regno,niſi paluſtri difficiliq; aditu, Ægypti fines trãſcẽdere prohibiti,alio impetũ auertiſſent. Victorię itaq; curſu in alias gẽtes deflexo,bella bellis ſerẽdo, haud prius quieuere,q̃ omnẽ Aſiam armis domitã ſibi vectigalẽ feciſſent,modico tributo gẽtibus impoſito,nõ regni nõ imperii noĩe,ſed vt monumẽtũ id eſſet inclytę victoriæ. Abfuerũt Scythæ procul domo annos circiter quindecim,dũ illis in pacanda Aſia alia ex aliis oriunt̃ bella.Poſtremo vxorũ minaciſſima legatione cõmoti,in patrios ſe fines receperũt.Miſerãt illę lõga expectatiõe fatigatę,q viris nũciarẽt,fore vt niſi cõfeſtim domũ venirẽt,ex finitimis ſibi ꝓlem quærerent.

Scythæ ab vxoribꝰ reuocantur.

Nec ferendũ ſibi amplius,vt diuturna virorũ abſentia, Scytharũ genus intercideret. Fuit inde Aſia pleriſq; ætatibus Scytharũ vectigalis.Pendendi finem tributi fecit Ninus rex Aſſyriorũ.Longo interim annorũ interuallo,illuſtria q̃dam regna ſunt ab ea gẽte condita:nã ꝑter Parthicum & Bactrianũ,quæ inde ortum habuerunt,Amazones, quæ poſtea magnam Aſiæ partem tenuerunt,a Scythis & ipſę tradunt̃ oriũdę. Earum res quę nõ multũ troiana tẽpora ꝓceſſere,ſuo loco explicabunt̃:Nunc proxime ſunt his Nini geſta ſubtexẽda.

Ninus.

Qui rem nõ vmbrã rei ſecutus,quum omnem belli fructũ in eo verti arbitraretur,ſi q̃plurimis dominari contigiſſet:primus omniũ oĩs quas armis domuit gentes,ſuę fecit ditionis,vir ferox, militaris glorię cupidus,longaq; armorum exercitatione inter finitimos potẽs, inſtituta iĩctaq; ſocietate cũ Arieo Arabiæ rege,cuius opes lõge inter finitimos pollebãt, Syrios Euphratis accolas Arabię finitimos bello adortus,modico negocio ſubegit.Fuit victoria illa minus cruẽta,quo ſecurior omniũ gentiũ ſtatꝰ,maioraq; erãt ocia.Regẽ bello captũ cũ filiis obtrũcat Ninus,tributũ victis ĩperat,inde Armeniã ingreſſus ſubita vi oppida aliquot expugnat. Barzanes qui eius terrę tũ regnũ habebat,nouo bello ꝑculſus, quũ in nulla re minus q̃ in armis ſpẽ repoſitã haberet,cũ muneribꝰ ampliſſimis occurrit ꝓpiquãti hoſti.

Nini ĩ Barzanẽ regem clementia.

Veniã obſecrat,ſe,liberos, fortunas oẽs Aſſyrio tradit.Hic Ninus magno vſus aĩo,cõmeatu,& militibus imparis ſuppliciregnũ reſtituit.Victor inde ex Armenia in Mediã trãſit.

Pharnꝰ rex interficit̃.

Occurrit Pharnꝰ rex hoſtiliter,Nino ſuos inuadẽte fines,ꝓlioq; commiſſo cũ ſeptem liberis,qui ſimul in acie ſteterãt,victꝰ occubuit.Rebuſq; in hũc modũ feliciter geſtis,cœpit libido victoris aĩm totius Aſię,q̃ maxime terra ipſa inter Nilũ & Tanaim patet,armis ſubigendę.Præſidio igit̃ Medis ĩpoſito,vir ingẽti animo,ſed qui ꝓſenti rerũ ſucceſſu adhuc maiores ſpũs imbibiſſet,ad bellũ longe difficillimũ proficiſcit̃.Q; res ab eo in Aſia geſtę magnificę & amplę fuerĩt,longũ belli ſpatiũ,celebriſq; euẽtꝰ expeditionis illius facile declarãt.Cteſias Cnidius,& qui Cteſiã ſecuti ſunt,ſũmatim rem tantam memoriæ prodiderunt: ſatis conſtat ſedecim annorũ ſpatio,quibus ille in armis eſſe ꝑſeuerauit,ꝑter Indos & Bactrianos oẽm Aſiã ſuo imperio ſubegiſſe.Nouiſſimus laborũ oĩm fuit illi cum Zooaſtre Bactrianorum rege.

Bactrianorum ortus.

Sunt Bactriani a Scythis oriundi,eſtq; opinionis eiꝰ Põpeius Trogus author. Totius gẽtis regia olim Bactra,nudũ magna ex ꝑte ſolũ,quo contigit, vt Alexãdri milites crudis in ea terra carnibus veſci q̃nq; adacti ſint lignorũ inopia. Fert Terebinthũ arborẽ,atq; ne eã quidẽ niſi rarã paruũq; fruticoſam.Bactriani parẽtes ſenio cõfectos gẽtili inſtituto fame necant,ſed magis impie Caſpii canibꝰ abiiciunt.

Zooaſtres.

Nunc ad Zooaſtrem redeo quẽ phama eſt ſubito natũ riſiſſe,manifeſto futurę ſciẽtię pręſagio:Primus(vt creditur)magi

cas artes exercuit,horoſcopos rerũ & ſiderũ mot⁹ diligentius obſeruauit.Cæterum qđ ad cæ
li aſtrorũq; rationẽ attinet,Belũ,qui Ninũ genuit,authorẽ quidã tradiderũt: Ioſephus aſtro-
rũ obſeruationem multo credidit vetuſtiorem ad Iudæorum gentẽ artis nobiliſſimæ primor-
Zooaſtris interitus. dia referens.Duplex belli phama.Sũt qui Zooaſtrẽ pugna victũ occubuiſſe tradãt, Bactrianoſ
q; locorũ natura fretos ſubigi nõ potuiſſe.Alii regẽ priore pugna incolumẽ exceſſiſſe aiunt,nec
longo interiecto tẽpore bello ab Aſſyriis repetitũ,medioq; prælio interfectum. Vtcũq; tamen
res habet,Ninus bello in aliud tẽpus dilato in Aſſyriam victorẽ reduxit exercitum, & Arieũ
cuius fida ſtrenuaq; opa fuerat in bello vſus,parte prædæ donatũ in regnũ remiſit.Mox ingẽ-
tem vrbẽ,& quanta ad eã diem in terris fuiſſet nulla,ſtatuit ædificare,omnibus Aſiæ populis
ad id opus acceſſitis.CCCC.& amplius ſtadiorũ aream in Aturię cãpis,quę pars eſt Aſſyrię,
Nini ſiue Niniues vrbis cõditio, metatus eſt.Vrbẽ a ſuo nomine Ninũ dixit.Bibliaci libri & Ioſephus Niniuen vocãt.celerius
ą̃ fides rei haberi poſſit,immẽſum alioqui opus,eſt ad exitũ ꝑductum.mille & quingentas in
orbẽ turres vrbs complexa eſt.Moenia centenum pedũ altitudine,amplitudine vero tanta . vt
murorum faſtigia ternis eſſent plauſtris peruia:Noua huc ex Aſſyriorum primoribus trãſcri
pta eſt colonia.cętera multitudo propoſita vberrimi agri partitione eodẽ ſua ſponte cõfluxit.
Confecto ope,Bactra nouo eſt bello repetita,nullus vnq̃ exercitus numeroſior in hoſtem ꝓfe-
ctus eſt,ad decies ſepties centena milia peditũ,equitũ.CC.milia Aſſyri⁹ in armis habuiſſe tra-
dit.Currũ adhæc & iumentorum tantum vt citra ruborem res alioqui incredibilis referri nõ
poſſit.Plures hoc bello Zooaſtrẽ periiſſe memorãt.Is cum Bactrianorũ.CCCC.milibus obuiã
Nino progreſſus,ad cẽtũ milia hoſtium qui prędandi ſtudio ſuorum agmen pręceſſerant , ſu-
bita vi oppreſſit. Attuliſſetq; clades illa adhuc maiorẽ Aſſyrio conſternationẽ, niſi paucis ad-
huc reſiſtentibus,qui cæde fugaq; diiecti in ꝓximos tumulos refugerant, Ninus cũ robore co
piarũ ſuperueniſſet.Sub regis aduentum totis vtrinq; viribus eſt in aciẽ deſcenſum,Bactrianis
præſenti pugna & ſucceſſu geſtientib⁹,priſtinę victoriæ memoria Aſſyriis numeroq; virorum
Zooaſtris verior exitus, qui illis abũde ſuperat.frętis.Poſt itaq; atrocẽ pugnã Zooaſtres victus media ſuorũ ſtrage for-
titer dimicãdo occubuit.Qui ex ea cæde ſeruati ſunt,qua cuiq; proximũ fuit in ꝓpinquas vr-
bes & munitiora oppida fuga abierunt. Victor Ninus regiã vrbem obſidione cingit , tenuitq;
oppugnatio illa plures menſes,quo tẽpore caſu magis q̃ cõſilio ſunt Nino nuptiæ q̃ſitę. Semi-
ramis q̃ poſt illũ in Aſſyria eſt rerũ potita,regi cõnubio ceſſit.Operæpreciũ eſt cognoſcere,qui
bus fortunę voluminibus ſit mulier ad imperii faſtigiũ euecta,etſi fabuloſa videri poſſunt ea.q̃
de eius ortu Gręci ſcriptores memoriæ ꝓdiderũt. Verũenĩuero haud Graii tm̃,ſed q apud nos
quoq; hiſtoriã condiderũt,obſcuram regũ originẽ audẽt,vt video,ad deos immortales referre:
nõ quia ipſi ita eueniſſe arbitrati ſint,ſed ne fidẽ vetuſtati abrogarẽt,niſi forte & ipſi,vt Ægy-
ptii,ꝑſuaſum habuerũt,poſſe geniũ aliquem mulieribus appropinquare,& quędã ſobolis prin
cipia gignere.Sed vt illi Martem,Mercuriũ & alios dęmones celebrãt,ita nos præter deũ,ad cu
ius prouidẽtiã omnia merito referunt̃,maris,terrę,ſtagnorũ,fontiumve numina prędicari,aut
Semiramidis ortus. credi,ſtultũ arbitramur. Verũ quoquo mõ hęc accipiẽda ſunt,phama tenet,Semiramidẽ ex ſta
gni cuiuſdã Nympha,quã locorũ accolæ in parte Syrię religioſe colerẽt,indigenaq; adoleſcen
te genitã,ac puerperæ iuſſu circa ſtagnũ in crepidinem aquis ꝓminentẽ occulte ab adoleſcen-
te proiectam.Frequentabãt locum aquatiles volucres,quę eo ſe apricatũ recipiebãt.Ab his ꝓie
Semiramidis alimẽta ctam infantẽ miro properantiũ ſtudio educatã memorant:quippe quæ non ſolum alimenta cõ
gererent iacẽti,ſed ꝑinde eam fouẽdo ac implumis pullos ab omni aeris iniuria ꝓtegerẽt. No-
menq; ab re poſtea mulier tulit.Semiramides Syri aues appellãt.Hæcq; pria illius fuiſſe alimẽ
ta tradunt̃,quibus haud multũ mihi diſſimilia vident̃,quæ de Cyro poſtea & Romulo grauiſ
ſimi rerũ ſcriptores ꝓdiderũt.Perſeuerarunt fatali miniſterio altrices aues infantem tueri,quo
ad paſtores crebertimo volucrũ concurſu,inſolitaq; trepidatione moti,ex proximis ſtabulis ad
locũ ꝓuenere.Hi iacentem conſpicati nõ ſine admiratione eorũ quæ viderant, ſecũ extollũt,de
lataq; ad ſtabula ſedulo enutriũt.Mox illã crepũdiis egreſſã,quũ elegãtior ĩ ea eluceret forma
regii ſtabuli magiſtro dono deſtinãt.Is quia ſine liberis eſſet,ꝓ filia,q̃diligẽtiſſime poteſt. inſti-
tuit.Vbi vero ad id ętatis vẽtũ eſt,vt iam matura viro eẽt,ita forte accidit, vt Menõ hõ haud
poſtremę apud Ninũ fidei ad regiũ pecus luſtrandũ miſſus,in ea ſtabula venerit,quibus fuerat
Menoni nubit Semiramis. Semiramis nutrita.Is virginẽ cõſpicatus,pulchritudine & morib⁹ capt⁹, puellã ſibi in cõiugẽ
depoſcit : nuptiiſq; haud ęgre ĩpetratis,duos haud mľto poſt ex ea filios extulit,Iapetẽ & Ida
ſpem.Mox inde Menon regẽ ad Bactrianum bellũ ſecutus,quũ abſentis deſiderium cõiugis in

tã longa obſidione ferre nõ poſſet,eam ad ſe in caſtra accerſiuit.Tum illa longius domo profe-
ctura,vt tutior ab omni eſſet iniuria,ſexũ nouo genere veſtis mentitur,quo tũ primũ per eam   Semiramidis commẽtum.
inuento,Aſſyrii poſtea & Perſę vulgo vſi ſunt.Vbi primũ igitur in caſtra venit,mulier acri i-
genio Bactrianę arcis ſitum cõtẽplata,confeſtim viro rationem oſtẽdit loci modico negocio oc
cupandi.Erat arx ab vna parte præceps,atq; in profundã vallẽ inſigniter abrupta: quã hoſtes
velut inacceſſam nullo cuſtodiebãt pręſidio.Huc audax mulier cum paucis,quos ſibi ad id fa-   Semiramidis audax facinus.
cinus delegerat,per loca ab hoſtiũ oculis maxime auerſa,atq; eadẽ aſpera & confragoſa pręter
ſpem omniũ obrepſit.Vnde quũ ſeſe velut cælo delapſa,hoſtibus,quorum oculos , dum nego-
ciũ conficeretur,Aſſyrius ſubita oppugnatione,ab omni ſenſu eorum quæ fierent longe auer
terat,ex improuiſo obtuliſſet,Bactriani omni ſpe retinendæ vlterius vrbis abiecta,alii alio ꝓci-
piti fuga dilabunt.Ninus victoriam adeptus primo mulieris ingeniũ miratus dicitur,qđ ipſa
formæ præſtantia adhuc magis cõmendabat , ſubita inde libido animum inceſſit illius ꝓſenti
matrimonio abducendæ.a Menone igit petit,vt Semiramidis cõnubio ſibi cedat,cupe ſe ait eã
ſibi coniugẽ adiũgere.Eius nuptiæ quũ a viro bona venia non impetrarentur:Ninus vi adem
ptam duxit.Tũ Menon duobus grauiſſimis ſtimulis amore ſimul & dolore percitus,collum la   Menonis finis.
queo implicuit.Ninus Bactrianis bello domitis exercitũ opulenta pręda honuſtum in Aſſyriã
reduxit.Breui inde interiecto tempore,quum iam filium ex Semiramide tuliſſet , qui paterno   Nini regis mauſoleũ.
nomine eſt & ipſe Ninus appellatus,imperio vxori per manus tradito,vita deceſſit. Prægrãdi
eſt pyramide ſepultus.Cnidius Creſias author eſt,molis altitudinem nouem ſtadiorum fuiſſe,
lateraq; aliquanto ſpatioſius euagata.Eam media planitie conditam memorant,aliquot ſtadia
a Nino vrbe diſtantẽ.Regium id ſepulchrum diu poſtea ſuo manſit veſtigio, quũ Ninus ipſa
ſub id tẽpus intercidiſſet,aut certe non multo poſtq̃ Aſſyriorum eſt regnũ a Medis euerſum.
Semiramis Nino vira defuncto animo agitare cœpit,qua vi quave arte tantam regni molẽ tu
to adminiſtraret,parũq; ab initio cõſtare poterat,vtrũ conducibilius eſſet,filio adhuc puero i-
perium permittere,an ipſam id adminiſtrandum ſuſcipere:nã ſub muliebri imperio tot ferociſ
ſimas gẽtes diutius quieturas haud æquũ erat credere.Nec omnino tutũ videri filio admodũ
adoleſcenti ſummam rei tradere,qui ne ſibi quidẽ per ætatem multum ſaperet,non modo is eſ
ſet,qui tot populorũ poſſet imperia moderari. Aliquandiu igit inter vtranq; ſententiã anceps
ac conſilii inops hæſitauit.Ad poſtremum inauditum ad id tempus facinus cõmenta eſt: filiũ
pro matre aſſimulat,ipſa filii perſonã mentita,adoleſcentem agit.Erant amborum liniamenta   Semiramis filii perſonã aſſimilat.
tã indiſcreta,ſtatura adhæc & vocis ſonus,cęteraq; ita ſibi reſpõdentia,vt celato ſexu nullum
eſſet inter matrẽ & filiũ diſcrimen.Vlnas igitur Semiramis ac cæterum corpus nouo occulit
amictu,exornatq; caput tyara,ꝓpoſito edicto,vt eodẽ veſtiũ cultu(nequa inde ſuſpitio oritet)
vulgo Aſſyrii vterentur.atq; in hũc modũ regimen adepta,magnorũ operũ cõiugis æmula vr
bem clariſſimã circa Euphratẽ condere adorta eſt.CCC.hominũ milibꝰ futuro operi admotis.
Sunt qui inſtaurationẽ fuiſſe hanc non ędificationẽ exiſtimẽt,locũq; confuſionis interpretent,
vbi Nẽbrothi regia fuerit,vt in Nino quoq; fuit,aut his certe locis,in quibus ea poſtea cõdita
eſt,Aſſuris regnũ,a quo Aſſyria ſit nomẽ ſortita.Fuerũt hi ambo ex Noe ꝑnepotibꝰ. Videtur   Aſſur.
Hebraicę opinioni Trogus aſtipulari,q ab Aſſyriis Syrios eſſe ait,& nõ a Syro Apollinis , vt
Appianꝰ ait,filio:vñ Aſſyrię nomẽ factũ videri poſſit. Cæterũ ſiue inſtauratio ea fuit,ſiue(qđ   Babylonis apparatus.
plures tenent)cõditio:vrbs in vaſta planitie ſita eſt,quadrata figura ita vt.CCC.& ampliꝰcir
cuitu pateret ſtadia:murorũ amplitudo qnquagenũ cubitũ,altitudo quadruplo maior,vt He-
rodotꝰ ſcribit.Alii in quibꝰ eſt Strabo,breuiorẽ areę circuitũ cęteraq; caſtigatiꝰ tradidere.Cly-
tarchus & alii,qui in Alexãdri comitatu fuere,maiora quædam de murorũ celſitudine,q̃ Hero
dotus,ꝓdere ſunt auſi.Mœnia lateribus,bitumine & arena conſtructa,tanto ſtudio & celerita-
te,vt ſingulis anni diebus ſingula ſint ſtadia cõmunita.Q; ſi quis tantam mortalium vim ope
ri adhibitã animo reputet,veterũ teſtimonio accedat neceſſe eſt.CCC.turres habuiſſe memo-
rant,adhuc plures habituram,niſi aliqua ex parte paludes & ſtagna pro mœnibꝰ fuiſſent. Põs
quinq; ſtadiorũ ſupra Euphratẽ nobili materia,ſed arte adhuc nobiliore,murus ab vtraq; ripa
fluminis ductꝰ,& Euphratis corriuatio in lacũ ad tẽpus extructũ,nõ Semiramidis (vt pleriq;
arbitrati ſũt)ſed Nitocris reginę,q̃ poſt eã qnq; ętatibꝰ in Aſſyria regnauit,opa fuiſſe tradũt.   Nitocris reginæ opa.
Eiuſdẽ fuiſſe credidit Herodotꝰ ſepulchrum ſupra portã vrbis inſigniter cõſtructũ,atq; iſcri-
ptũ.Si qs forte regũ,q poſt me i Aſſyria regnabũt,pecuniæ erit idigẽs,quãtũ opꝰ habuerit hic
ſumito,ſi minus indigẽs,recluſerit,haud expediet illi id facere.Mãſit locus vſq; ad Darii tẽpo

rã intactus.Is indignũ ratus ſub cadaueribꝰ tranſire reges,partiꝗ prudenter ab his fieri,ꝙ au-
Nitocris ſepulchrum.
ro abſtinerent,ad quod tollendũ munifice ab his quorũ fuiſſet inuitarentur,ſepulchrũ demo-
litus eſt:Ibi neꝗ auri quicꝗ̃,neꝗ argenti eſt inuentũ,ſed hæc pauca inerant lapide inciſa : niſi
pecunia inexplebilis eſſes,lucriꝗ cupidus,nunꝗ̃ mortuoꝝ vrnas reſeraſſes.Statuit Semiramis
templũ bello media vrbe ampliſſimũ eximiæ celſitudinis,cuius faſtigio diu poſtea Chaldęi ſũt
vſi ad ortum occaſumꝗ ſiderũ explorandũ.Condidit & alias vrbes inter Tygrim & Euphra-
Obeliſcus.
tem.Obeliſcũ pedũ centenum ac quinquagenum in Armeniæ montibus exciſum,Babylonẽꝗ
delatum publice conſecrauit.His operibus Semiramis defuncta in Mediã profecta eſt,vbi ĩ Ba
giſtanis campis hortos laborioſi operis ab ea conſtructos fama eſt:monte ſeptẽdecim ſtadiorũ
haud procul inde reſciſſo,in quo ſuam iuſſit imaginem incidi,ac circa eam centum alias ꝗ̃ fer
rent illi munera.Caſtigata deinde Zarciei montis aſperitate,ad Echatanam vrbem progreſſa,
regiam inibi ſumptuoſiſſime conſtruxit cum aquę ductu,montis quẽ Orontem accolę vocãt,
iugo ad id effoſſo.Hęc illa in Medis,quorũ finibus digreſſa montes alibi adæquauit. Quibuſ-
dam vero locis profundas in abruptũ valles,locaꝗ inuia perplana acceſſuꝗ molliora reddidit.
Aggeribus paſſim militari opere ſuſcitatis,qua ipſa ſuum metata eſſet tabernaculum,vt velut
Semiramidis aggeres
ex arce quadã oculis ſubiecta haberet ſuorum caſtra:manſit deinceps locis nomen, vt Semira-
midis ſint aggeres appellati.Et hæc quoꝗ in Perſis.Ægypto deinde cum Libyę parte peragra-
ta,ad meridiẽ cõuerſa Æthiopũ gentẽ domuit.Quin & Arabiam ſubegiſſe videri,in qua Abe-
ſanũ & Soractiã circa Characẽ & Petrã illius oppida,fuiſſe ſcribũt quidam.Poſtremo quũ ge
ſtarũ rerum magnitudine omnem mẽtiti ſexus inuidiam iam ſuperatam arbitraretur,matrem
ſe cõfeſſa,in Bactrianos venit.Hic maiore quadam cupiditate laudis accenſa,Indis ad id tẽpus
intactis bellũ inferre ſtatuit.Nullius gentis regio maioribus ambitur finibus. Nearchus cãpe-
Indię ſitus.
ſtre quatuor menſiũ iter retulit:Megaſthenes.XX.miliũ ſtadiorum oram,quę ab auſtro tẽdit
ad caucaſum:Deimachus quibuſdã locis.XXX.& ampliꝰ.Sed qui parcius hęc tradiderũt orã
Indiæ ab occaſu tredecim milibus ſtad.patere aiũt:quę ad oriẽtem ſolem obuerſa eſt,duobus
milibus amplius.Cteſias opinatus eſt Indiam nihilo reliqua Aſia minorem.A tergo ſeptẽtrio-
nem verſus,extrema parte p̃mitur tauri montis quem ad ortum ꝑtendentem nunc Paropa-
niſum vocant,nunc Emogdum,nunc Imaum,aliiſꝗ nominibus,totum vero caucaſum dixere.
Indiæ forma.
habet ad occidentem ſolẽ Indũ fluuiũ,qui vniuerſę dedit nomen terrę.Dedit etiã & mari , qua
meridiem ſpectat:& ad ortum turſus littore in vaſtiſſimos ſe ſinus curuãte,gãgetico & ſinai-
co alluit.quo magis miror nõ defuiſſe qui Indię formã traderẽt rhõbo ſimilem. Omnium ĩ ea
Portentoſa Indię vbertas.
fluuiorũ maximus Ganges.Megaſthenes,quod ad ſoli fœcunditatem attinet,biferam prodidit
Indiam.Et in Muſicanis gente eius terrę haud ignobili,phama eſt frumentũ tritico ſimile ſua
ſponte prouenire.Oneſicritus,qui ex Alexãdri comitatu vnus omniũ eſt Indię feracitatem di
ligentiſſime executus,quiꝗ ob rerum nouitatem fabulatoris infamiam pene adiit,tam eximiæ
craſſitudinis arbores in ea prouenire tradidit,vt capi nequeant trũci quinꝗ hominũ cõplexu:
ex aliis folia nihilo minora clypeo pẽdere,quaſdam meridianis horis quinũ ſtadiorũ vmbrã ia
cere.Vino caret India,etſi non deſunt qui hoc quoꝗ muſicanum ſolum ferre autument. Nar-
Vita Indorum & mores.
dum fert auſtralis ora.fert & Cinnamomũ vt Arabia,& Æthiopia.Centũ triginta annoꝝ çuũ
agũt eoꝝ qdã vt Muſicani.Seribꝰ vita aliquãto lõgior,niger vulgo color,in materno vtero ta
les fiũt ſeminis diſpoſitiõe,quales ipſi ſunt q genuere. Genitale ſemen,vt Æthiopibꝰ nigrum.
Quorũdã coitꝰ more pecudũ in ꝑpatulo.Cõuiuia celebrãt in publico.Obſonia venatu q̃runt.
Neꝗ auri vſus vllus neꝗ argẽti ĩ oĩſaria metalloꝝ copia.Seruitiis iuuẽture vtũt. Ius nullũ ni
ſi cædis aut cõtumelię,in eũ nil iuris eſt q fidẽ violauerit,velut cautius cũ cęteris ſit mortali-
bus agẽdũ,videndũꝗ cui credas.Nomades Indi crudis veſcuntur carnibus.Mactant alii ſenio
res parẽtes,eorũꝗ carnes eſitãt,furto abſtinent.Megaſthenes oĩa memoriter eos miniſtrare au
ctor eſt,qa nullꝰ ſit inibi lſarũ vſus.In Chateis ĩdis cremãt vxores cũ viris vita defunctis.Vni
Indorũ politica.
uerſa gẽs olim ĩ ſeptẽ diuiſa fuit ordĩes:quoꝝ philoſophi honore & dignitate apđ reges lõge
anteibãt.ꝑrimꝰ ab his locus agricolis.Mox paſtoribꝰ& iis q publice venarent.bellatores q̃rto
loco habiti:inde ꝑuinciarũ & vrbiũ p̃ſides.Oĩm nouiſſimi cõſiliarii . Varia Indis & mõſtroſa
Mõſtra ferarum.
aĩalia.Elephãti p̃cipuę magnitudinis & multo libycis maiores.Oneſicritꝰ mirabiliũ (vt dixi)
ſcriptor in Abiſari regione,dracones ꝑdidit duos Alexãdri temporibꝰ nutritos,quod legati a
rege miſſi nũciaſſent,vnũ cubitoꝝ octoginta:cẽtũ & quadraginta alterũ. Qđ vix auſus eſſem
referre,ne fabulam potius ꝗ̃ hiſtoriam ſcribere viderer , niſi Tubero & alii Romanarũ rerum

Serpēs apđ Bagradã.

ſcriptores authores eſſent,Regulo res in Aphrica gerente ſerpētē centenũ pedum ac vicenum
ad Bagradam fluuium a Romanis militibus balliſtis expugnatũ:reiqꝫ argumēto fuiſſe corium
Romã ex Aphrica miſſum.Gignit Indica terra & tygres,quæ hyrcanis præſtant magnitudi-

Cercopitheci.

ne.Cercopithecos adeo multos inſigniqꝫ magnitudine,vt in eos Alexãdri milites velut in ho
ſtes mõtiũ iuga inſidētes,humana ſpecie decepti impetũ feciſſe dicant̃,ſuiqꝫ erroris admoniti

Formicæ indicæ.

a locorum peritis,non ſine rubore arma inhibuerint. Sunt & formicę vulpium magnitudine,
dirę feritatis,auriqꝫ effoſſi tenaciſſimę.ſunt & pēnati ſcorpiones. Vipera cubitorum ſexdecim.
Perdices anſerum magnitudine.Sed hęc cũctantius referenda,quę talia ſunt,vt fidē haud du-
biæ abrogēt hiſtorię:cuius legis ne oblitus videar,ſciēs prætereo, quæ Græci ſcriptores & no
ſtrorũ quidam eos ſecuti,de eius terræ monſtris memoriæ prodiderunt:& ꝙ vnicornes equos
ferat India: quoſdã etiã hominum naſo carentes,& qui ſine ore ſolo odore viuant, quorum in

Mõſtra hominum.

Alexandri caſtra pauci admodum perducti fuerint:monoculos,adhęc alios quoſdam tam inſi-
gniter auritos vt aures ad pedes defluãt,atqꝫ in alterutram earũ decubent,quarum duritie ar
bores cõuellant.ſed hæc & alia id genus quoniam magna opus fide vt pro veris recipiant̃,quã
ne in iis qdē,quæ ſunt pene oculis admota,niſi grauate adhibent qui aliena legunt ſcripta,ne
hiſtoriæ fidem abrogent,parcius ſunt referenda.Erũt igit̃ ſemel hęc in vniuerſum de India di
cta.Nunc ad Semiramidē reuertor,quę bellũ Indis illatura triennium in comparando ornan-

Semiramidis copiæ.

doqꝫ exercitu abſumpſiſſe dicit̃.Proditũ memoriæ eſt hoc tēporis ſpatio quinquies ſupra tri-
cies centum milia hominũ ab bellum coegiſſe,& in his equitum quingenta milia. Abſtinerem
ego tam audaci relatu,niſi Cteſias Cnidius & Diodorus qui illum ſecutus eſt,huiuſmodi co-
piarũ eſſent authores.Erat in hoc bellico apparatu elephãtorũ indiga Semiramis,quo affatim

Elephanti ſimulati.

ꝓſidio vtunt̃ Indi. Qua virium parte ne inferior eſſet hoſte,rem cõmēta eſt regina memoratu
dignã.Elephãtinas effigies bubulis multifariam coriis magno numero aſtruit,habuitqꝫ in oc
culto id conſiliũ Semiramis ne ad hoſtes eorum,quæ pararentur,phama peruenire poſſet.His
prius q̃ in Indos moueret camelos incluſit.Quos quum bellatoribus ſuperne ſedentibus repen
te equitibus velut in acie obiecit,inanium beluarũ occurſu futurum rata,vt in vera pugna ele
phãtos equi minus ac minus formidarēt.Nec in hunc ſolum vſum vana illa beluarum ſpecies
quæſita,ſed ad viriũ quoqꝫ oſtentationem: vt quũ in hoſtium conſpectu acies in procinctu ſta-
ret,inane illud ludibriũ in ſubſidiis locatum,verorum procul elephantorũ terribilē præ ſe fer-
ret aſpectum. Verũ nihil poſtea res ipſa Aſſyriis adiumento fuit,non magis q̃ multis poſt æta
tibus Perſeo Macedonũ regi,qui eo bello quod cũ populo Romano geſſit,eodē vſus machina-

Nauium apparatus.

mēto prælio ſuperatꝰ eſt.Sed dũ cętera ad bellum expediũtur, in Cypro Syriæqꝫ & Phœniciæ
ora ad duo milia nauigiorum ſunt bello inſtructa. Cameli naues curribꝰ impoſitas in Indiam
vſqꝫ ꝑ longa terrarũ ſpatia deportarunt.Erat per id tempus Indiæ Rex Scaurobates,homo in-
genti animo.Is audito hoſtium apparatu,vt eã traiectu fluminis arceret,quatuor nauigiorum

Harundinaceæ Indorũ naues.

milibus Indi fluminis alueũ inſedit.Phama tenet naues quibꝰ Indi vſi ſunt harũdinaceas fuiſ-
ſe,quod vix referre auſus eſſem ob rei inſolentiam:niſi grauiſſimi authores traderēt ea craſſi
tudine harundines ferre Indicam terram,vt ſingula internodia nauigii vicem pręſtēt triũ ho-
minum capacis.Hoc malim credere,q̃ ex intextis harundinibus inducto exteriore pte corio na
uigia fuiſſe cõſtructa,qđ & in Ægypto circa Nilũ,& in Gallia ſolitum fieri reperio. Elephãtes
ad hęc venatu q̃ſiti ſtudioqꝫ ad bellũ inſtructi.& iam omnibus paratis,quæ ad hoſtilē iniuriam
arcendã neceſſaria credi poterãt,ad reginã Scaurobates mittit iam appropinquantē, muliebrē

Scaurobatis legatio.

arguēs temeritatē,ꝙ bellũ Indis inferre ſtatuiſſet,a quibꝰ nulla eſſet iniuria laceſſita:fore mini-
tãs,vt ſi eã prælio victã cepiſſet,cruci(qđ vltimũ merita eēt ſuppliciũ)affigeret. Riſit minaciſ
ſimã regis legationē Semiramis,virtuteqꝫ bellandũ eſſe reſpondit nõ verbis,ac cũ his ad Indũ

Scaurobatis oratio.

flu.copias admouit.Audito hoſtiũ acceſſu Scaurobates in frequētiſſima ſuorũ cõcione ita ver
ba fecit.Dira & execrabilis ĩiuria eſt hũano generi noſtroꝝ patrũ memoria ab Aſſyrio orta vi
ri fortiſſimi.Ninus ille nõ regũ modo,ſed oĩm quicũqꝫ adhuc in terra fuerũt improbiſſimus,
nullo quidē exēplo,nullaqꝫ externa vi laceſſitus,humanarũ gentium quietem regũqꝫ & popu-
loꝝ ocia primus ſubuertere aggreſſus eſt.Fuerũt(fateor)ante illũ,qui ambitioſe magis q̃ cru
deliter vltro mortalibꝰ bella intulerint.Sed hi ſola laude cõtenti,nihil ex victis hoſtibus ꝑter
victoriæ nomē ſibi quæſiuere:Inhumanũ credo rati,vel ipſũ potius nobile aĩal,rationis rerũqꝫ

Vexores.

cęleſtiũ capax,ſeruitio adigere.Id Vexores Ægyptius,qui in pontũ vſqꝫ victor arma ꝓmouit,
id poſtea Scythę q̃ Vexorē & oēm pene Aſiã vicerũt,mihi ſecuti vident̃:ſatis vtriſqꝫ viſũ,vin-

cere potuiſſe:Cęterũ omni maiore contumelia abſtinuerũt,niſi immodicã Scytharũ auaritiam
fuiſſe dicat aliquis,qui cum omnem Aſiam domuiſſent,neſcio qđ nimium auri põdus,vt perpe
tuũ aliquod eius victoriæ extaret monumentum,victis gentibus imperarunt. Verũ aliter Aſ-

Arieus.

ſyrius,qui vt crudele imperium in homines exerceret,Arieũ Arabię regem p ſpeciẽ ſocietatis
primo ſibi obnoxiũ reddidit:inde finitimos reges incautos adortus,ſiqui facile ceſſere,ſatis ha
buit:tributo & ſtipẽdio imperatis libertate priuare,ſuęq; ditionis facere. Qui vero ſuã liberta-

Nini atrocia facta.

tem tueri conati ſunt,hos victos nõ regno ſolum,ſed crudelem etiam in modũ vita ſpoliauit:
& in his Pharnum Medorum regem,quẽ quia eius dicto nõ ſtatim paruiſſet,cũ vxore & ſeptẽ
liberis cruci miſerabil iter affixit. Dignus ipſe q atrociore ſupplicio fuiſſet affectus,oblit⁹ reges
ab initio iccirco inter mortales conſtitutos,vt ſapientia,ęquitate,& vitę ĩnocẽtia priuatis iniu
riis reſiſterẽt:nõ vt apta latrocinia in populos,populorumq; reges exercerent. Ademit itaq; il-
le multis gẽtibus libertatem,eſtq; ea clades eo facilius mortalibus illata quo minus fuit ab oĩ-
bus expectata:Inſidiari(vt vere dicã)id fuit,non bellare:opprimere,nõ vincere:latrocinari,nõ
imperio ſubigere:ſi dũ ego ocia foueo,tu bellum meditaris:ſi dum paci ſtudeo,tu hoſtiliter in-
ſidiaris:ſi dũ inermis occurro,tu libertatem adimis. His ille artibus ſibi imperiũ quæſiuit. Hęc
nefariæ illius expeditionis ratio. Nouiſſimum ei bellum cum Bactrianis fuit,gẽte nobis fini-
tima. Nemo eſt veſtrũ(credo)qui nõ quãdoq; audiuerit,quæ ab eo in Bactris geſta ſint. Vicit
ille bis gẽtem ipſam,ſed tumultuario prælio vicit,non legitimo pugnę genere. Nam q; illi ſua
magis ſint culpa victi,q̃ hoſtium virtute,id argumento eſt:q; ſemel cum hoſte cõpoſito agmi-
ne congreſſi,ad centũ milia Aſſyriorum pauciſſimis horis reliquis ad montes compulſis,occi-
dione occidere. Verũ cadente rege,acciſis gẽtis opib⁹,intra mœnia incluſi,hoſtis victoriã diu-

Aſteiſmos. Semiramis

tiſſime remorati ſunt. Quid q; ne victoria quidẽ de victis inertiſſimo hoſti contigiſſet,niſi mu
liercula hęc,quę nũc tantos cier bellorum ſtrepitus,ex lacunę crepidinibus ſublata, quæ prius
pene fuit volucrũ eſca,q̃ vagire cœperit,paſtorale ſcortũ,in ea caſtra occurriſſet. Hęc quia re-
gi qua fraude hoſtes ſuperari poſſent,oſtẽdit:neſcio viro an lenoni abducta, ad regiã libidinẽ
explendã accerſita eſt. Accepit itaq; pręmiũ intẽperantiſſima fœmina,nihil a ſuo ingenio alie-
nũ. At bona cõiũx(id eñ nomẽ poſtea adepta eſt)virum nefario dominatu fraude deiectũ ad
mortem compulit. Cuius vanitatis ęmula,nouo ludibrio aſſyrium ludificata,virilem ſexũ mẽ
tita eſt,pro filio regnare auſa magnã humani generis partem ſeruili operi addixit:magnificũ

Exprobratio vanorũ operum in hoſte.

& excellens rata,ſi vt Ninus fecerat vaſtiſſimam planitiẽ eſſet mœnibus complexa. Cũ ea igit
operaria manu nuper ex Babyloniis figulinis,murorumq; ſtructuris reuulſa , per domitas iã
antea gentes inſolenter euagata,nullus in tota Aſia eſt locus,in quo non ſuæ vanitatis impſ-
ſerit veſtigia. Et hæc crudeliſſimi illius regni origo,hæc rerum incrementa fuerũt. His illa au-
ſpiciis eſt imperiũ adepta,huiuſmodi militia vſa. Nunc impudentiſſima fœmina atq; omnium
quæ fuerunt vnq̃ ſuperbiſſima,ad res indicas occupandas animum adiecit: non diuina nõ hu
mana iura reſpiciẽs:cęca dominãdi libidine p ęqua & iniqua agiť:noſtris finibus copias admo
uit,immo iãdudũ in conſpectu eſt. At nos non quia noſtra potiſſimum interſit liberos,vxores,
fortunas,omne indicũ nomẽ a tam deteſtabili iniuria tueri:ſed vt humanum etiam genus tur
pi ſeruitio ĩdigniſſimoq; vnius fœminę dominatu vindicemus, temerariis hoſtiũ conatib⁹ oc
currere æquũ eſt. Et quod ad belli huius rationẽ attinet,nolo vos viri fortes ignorare,cũ quo

Vitupetatio a ſeruitute.

ſit hoſte nobis res futura. Aſſyrius Indię bellũ indixit. Ea dico gẽs q̃ ſuę libertatis oblita prima
omniũ regię libidini ſeruire non erubuit:vnde illa ſatellitũ manus profecta,quę per omnes ter
ras regiũ eſt faſtum & ſuperbiã comitata : quæ poſt deteſtabilem illam regis expeditionem in
murorũ ſtructuris reliquum vitæ tempus ad hunc diem egit . Quæ priore dominatu ſublato
aliquãto turpius molliſſimę fœminæ ſeruire nõ recuſauit,quæ(vt phama ferť) nullũ egit diẽ
in caſtris ſine adulterio,& qđ adhuc magis ſit deteſtabile,raro vllus ad eam adulter bis admit
tiť. Huiuſmodi ducis ductu Aſſyrius iãdudum militat,cum hoc illa exercitu alteram Indi flu
minis ripã temere inſedit. Nec quia tot hominum milia ſecũ trahere dicatur,quẽq̃ mouere de

Indiæ ſitus munitiſſimus.

bebit:quippe qui tã molles ſint,q̃ ipſa,quæ imperat regina. Addo q; pręter regionẽ, q̃ ab omni
parte tutiſſima eſt,a fronte Indũ habemus,omnium fluuiorum poſt Gãgem maximum: a ter-
go ipſum Gangẽ:hinc mare,inde Caucaſi iuga. Q; ſi viri vt debem⁹ non fœminæ ſumus,non
aſſyriũ ſolũ hoſtem molliſſimũ,ſed totum etiam orbem terrarũ procul ab Indiæ finibus haud
dubie diſtinere poſſim⁹. Elephantis vulgo abſidamus,quos ſi acie dimicandũ ſit , haud vereor
quin magnũ ſint adiumentũ nobis ad victoriã allaturi. Cõpertũ habeo Aſſyriũ quia tali pręſi-

dio careat,vana beluarum ſimulacra ſibi effinxiſſe,quoniam(ſi credibile eſt)puerili nos vanoq́
ludibrio perculſi earum belluarum effigies fugituri ſimus,quas nõ ſolum venamur,ſed & ad
bellum inſtruimus,domeſticatim in omnem fere vitę vſum cicuram⁹. Hæc igitur ſunt hoſtiũ
cõſilia,hę vires,quibus molliſſima fœmina duce nobis eſt bellum illatum,exercitu ipſo multo
molliore:in quo nõ robur,non diſciplina militaris,nõ rerũ experientia vlla:in quo prætet mu-
liebrem mollitiẽ nihil temere reperias,q̄q̄ ſi fortiſſimi eſſent,tamen regionis ſitu,propriiſq́ vi
ribus fretos pro noſtra totiuſq́ Aſiæ ſalute non ſolum reſiſtere,ſed ire etiam obuiam præſenti
incẽdio oporteret.Q̃ ſi audaciſſimi illorum conatus a nobis(vt ſpero) fracti fuerint,auctores
cæteris mortalibus erimus,non ſolum nefario dominatui reſiſtendi,ſed ſiqui etiam antea ſerui
tutis iugũ tulere,id ipſum a ſuis ceruicibus excutiendi. Sin(qđ nolim) victi erimus,eo minus
digni ſeruitio iudicabimur:quo acrius pro tuenda libertate fuerit a nobis dimicatum.Sed cau
ſa ſumus & virtute meliores,quarum hęc victorię eſt comes,illa mater & altrix. Atq́ eiuſmo — Indi fluoratus & icrementa.
di ille hortatione vſus in aduerſa Indi ripa claſſem inſtruit.Eſt is oĩm fluuiorũ,qui ſunt cele-
bres in terris,poſt Gangẽ ampliſſimus:vt non immerito tantũ telluris,quãtũ India amplectiť,
ab eo ſit nomen adeptũ.In Armenię mõtib⁹ oritur, pluribuſq́ fluminib⁹ augeť,& in his.XV.
nobiliſſimis.Ad meridiem in mare cui cognomen indidit,duobus decurrit oſtiis. Ferunt tã la — Indorũ cũ aſſyriis prę liũ nauale.
to interdum alueo fluere,vt ad cẽtum pateat ſtadia: qui parcius id tradidere,dimidio minorẽ
fecere.Inſtructa igitur vtrinq́ claſſe,medio eſt alueo concurſum:fuitq́ aliquãdiu anceps p̄liũ,
multiq́ interim,aut cæſi ſunt,aut in altum amnem variis caſibus pręcipitari. Demũ fortuna ĩ
clinante fuſis fugatiſq́ Indis ad mille eorum naues,& cũ his vis hominum ingẽs ſunt aut ca-
ptæ aut depreſſę.Semiramis victrix continuo fluuiũ ponte iũxit,pręſidioq́ ab vtraq́ ripa im-
poſito,oẽs per ocių copias traduxit.Et ne quid a tergo,qđ hoſtiũ eſſet,relinquereť,aliquot in-
terim inſulas,quas temere indus facit,parte nauium ad id miſſa,occupat.Vnde ſuper opulen-
tam prædam ad centũ accolarũ milia ſunt in ſeruitutem abducta . Scaurobates,qui ab initio
optauerat ſibi occaſionem dari cũ Aſſyrio acie dimicandi,ratus adeſſe tempus quo reginã pręſenti victoria exultantem,facile eo traheret,vt ſecũ de totius rei ſumma acie dimicaret,fugien
ti ſimilis procul a flumine cum omnibus copiis receſſit.Id metu fieri non arte Semiramis ra-
ta,præſidio circa pontem relicto,ne a tergo vllus hoſti locus ad inſidias relinquereť:ſpei plena
in regem quadrato agmine ire pergit.Et iam Aſſyrius in conſpectu erat,cum Scaurobates ite — Recẽs Scaurobatis hortatio ad ſuos.
rum ſuis,ſeſe vt ad pugnam expediant,edicit. Non eſſe cur animum ad vnã aduerſam pugnã
remitterent,quæ non ſua virtute hoſti proſpere ceſſiſſet,ſed robore nauium quas Aſſyrius in
ſtructiores validioreſq́ q̄ indus habuiſſet.Quin in terreſtri pugna,quæ iã inſtaret,omnẽ ſpem
repoſitam haberẽt,in qua & virorũ robore,& Elephantorum præſidio,quo Aſſyrius maxime
indigeret,abundarent.Niſi forte inanes illę imagines,quas ad terrorem hoſtes effinxiſſent,hæ
habendę eſſent,q̄ elephantorum agmini tuto proponerentur:aut Indi tã pueriliter ineptirẽt,
vt leuiſſimum ludibriũ eſſent in acie formidaturi.Sed contra futurum, vt non multo poſt Aſ
ſyrius ſibi rem cum fortiſſimo genere hominum,non cum pueris eſſe experiretur. Irent fortes
in eam aciẽ,in qua nõ ſibi ſolum,ſed vniuerſis gentibus eſſent haud dubie ſalutem quæſituri.
Hæc ille.Atq́ cũ his ſimul aciẽ inſtruit,in frõte equites,& currus primo locat : peditũ phalãx
ſtetit his proxima cum elephantorum præſidio.Semiramis & ipſa cõſtitit ſtructis ordinibus. — Pręlium in campo.
Inde vtrinq́ magno clamore concurritur,acciditq́ vt primo cõgreſſu Indici equi veris aſſue-
ti elephantis,vanitate illa inſolita & odore territi confeſtim terga verterint . Fuſum equitem
Semiramis prima acie dimicans,cum lectiſſima bellatorũ manu fugiẽtẽ inſequiť.Scauroba-
tes nihil ad ea turbatus,equitib⁹ ſine maiore tumultu intra phalangẽ acceptis,pedeſtre agmẽ
pręeuntibus elephãtis,in hoſtẽ immittit.Hic redintegrato prælio fœdã indicę beluæ vanis im
pactę Aſſyriorum beluis,hominũ camelorumq́ ſtragẽ edidere:mox in fortiſſimam aciẽ actę,in — Strages.
credibilem vim hominum obtriuere.Ex ſublimi elephanto rex dextro pugnabat cornu. Forte
accidit vt & Semiramis eodem tempore ſiniſtro latere pugnã cieret.Et q̄uis ob multã ſtragẽ
res ad fugam ſpectaret,ſuſtinebat tamen ſua pręſentia & hortatione fortunã aperte inclinan- — Semiramis ſauciatur.
tem.Eam rex procul conſpicatus ſagitta primo,inde iaculo confixit.Tũ Semiramis duob⁹ vul
neribus acceptis,in celerrimũ equũ,quẽ in hunc vſum paratũ in acie habuit,celeriter conſcẽ- — Cędes Aſſyriorum.
dit,cuius velociſſimo curſu quũ a tergo hoſtis immineret,ęgre ſeruatã eſt. Tum qui circa illã
pręliũ obibãt,reginam cruore fœdatã trepideq́ pugna excedentẽ intuiti,ſolutis repente ordi-
nib⁹ fugã capeſſunt.Oriť itaq́ cędes ingens,vt in tã numeroſa fuga,in qua vno tẽpore tot mi-

lia fugientium terga cęderētur,oriri oportuit.Paſſim trepidum agmen Indus victor tota planicie agit.Innumeri mortales in aperto oppreſſi ſunt: ſed in ipſis locorum anguſtiis multo plures,vbi immenſa vis hominum diu colluctata:quia vno vado tot milia ꝑrumpere nõ potuerunt,incredibilem cędis materiam victori prębuit. Ad ripã vſq; fluminis Indus effuſa ſtrage fugientẽ hoſtem ſecutus eſt.In cuius ripa longe fœdior q̃ alibi ꝑacta eſt cędes.Plurimi etiã ꝓ alto flumine abſorpti ponte media trepidatione ſoluto.Semiramis,vbi hoſtem adeſſe ſenſit,& iam partem vlteriorem põtis ab eo teneri,ſubito illum reſcindi imperat. Res vt improuiſa aliquam etiam victoribus cladem attulit. Multi enim cum ipſo ponte impetu fluminis correpti altis ſunt vorticibus abſumpti.Scaurobates prodigiis & vatum monitis deterritus, ne fluuiũ tranſiret,ad ripam progreſſus,ab omni alia inſectatione deſtitit.Semiramis ꝑmutatis cũ hoſte captiuis in Bactrianos reuerſa,maiorem exercitus partem dimiſit.Nec ita multo poſt a Nino filio inſidiis excepta periit,quum duos & quadraginta regnaſſet annos.Diuerſa omnino de eius exitu phama eſt. Cteſias & qui cum eo ſentiũt,Semiramidem aiunt filium inceſti appellare auſam,tẽtati ſceleris odio ab eo interfectam. Satis conſtat tã immoderatę libidinis fuiſſe,vt equum,Iuba auctore,ad coitum amauerit:& quę ne in caſtris quidem,vel medio belli ardore,virorum congreſſu abſtineret:Sed quum lectiſſimum quẽq; forma appeteret,cõfeſtim tabernaculo dimiſſum occulte interficiendum curabat.Ego tam diu crediderim id ab ea factitatum,dum virilem mentita eſt ſexum.Fuerunt ſcio ex gręcis ſcriptorib⁹,qui diuerſa ab ea quæ vulgata ſit,via ingreſſam Semiramidem ad regnum ꝑueniſſe crederent:vt quum florẽti forma & ętate eſſet,probarenturq; eius mores a viro,non minus q̃ forma,ab eo petere non dubitaſſe,vt ſe quinq; duntaxat dies regnare pateretur.Quod tempus cum nihil grauate impetraſſet,adeo obſequio & munificentia paucis diebus ſe Aſſyriorum primoribus inſinuaſſe,vt viro in cuſtodiam coniecto bona omnium venia in regno ꝑſeueraꝛit.Sed quoquo modo imperiũ fuit adepta,inter omnes conuenire video imperii fines eius virtute nõ ſolum defenſos,ſed magna etiã ex parte ad meridiẽ propagatos.Ninus ſublata matre nihil parentum veſtigia ſecut⁹: omni armorũ ſtudio abiecto,ad ocium ſe & voluptatẽ contulit.In eo ſi non fortiter,callide tamen præſenti fortunę conſuluit:vt ad populos in fide retinendos,quotannis ex toto regno accuratiorẽ haberet delectum,noua communiret caſtra,quaſi ſubitum aliquod moliretur bellũ, & iuuentutem ratus ad militaria munera obeunda promptiorẽ fieri,ſi frequẽti delectu ad ſigna reuocaretur,& ſiqua defectionis conſilia occulte in populis mota eſſent,præſentium copiarum metu opprimerentur.Cęterum eã Ninus per pręfectos agere,ipſe inter eunuchos & puellarum greges omnium molliſſimus fœdis ſe voluptatibus immerſit, quib⁹ turpiter captus,aliquanto turpius conſenuit.Eius veſtigia alii qui poſt illum ſunt rerũ in Aſſyria potiti ad vnũ ſecuti,nihilo meliore phama vixere:donec Sardanapalo,qui vltimus in ea gente regnũ tęnuit, ſublato,imperium,quod proprio ſit loco referendum,ad Medos tranſlatum eſt.

Aſſyriorũ cædes.

Semiramidis aſtus.

Semiramidis iterit⁹.

Degenerat Ninus Iunior a parẽtũ indole.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RÁPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS PRIMÆ. LIBER. II.

DVM Ninus Iunior ĩ Aſſyria tã molliter regnat,Habraamus ex Ægypto reuerſus eam Cananeę terrę incolebat partẽ,in qua ex Meſopotamia profugus iam antea cõſederat.Hoc temporis ſpatio Sodomitarum Reges,qui lõge inter finitimos (vt tũ hominũ res erãt) opibus pollebant:ob tributum regi denegatum,aut certe aliquanto ſegnius miſſum ab Aſſyriis bello petiti ſunt.Fuit circa Sodomã vrbem locus, Puteis erat illi nomen,mox vero ſubita rerũ ĩmutatione miraculo in iis locis facta,lacus quẽ a ſcatenti bitumine Aſphaltitẽ dixere,repente extitit.tum vt dixi terra erat. Hic Sodomitę cũ hoſte acie congreſſi,pręlioq; ſuperati,præter eos,qui pugnando occubuerãt,plęriq; ſunt in captiuitatem abducti,& in his Loth Habraami fratre genit⁹.Colebat is circa Iordanem amnẽ haud procul vrbe ꝑdia,& ſi nõ adeo magna amœna tamẽ & frugifera.Eſt Iordanis ob Chriſti ſũmi Regis lauacrũ omniũ quæ ſunt hodie

Sodomitæ bello ab Aſſyriis petũtur.

Loth.

Iordanis.

in terris:pręcipua religione inſignis,ex Peneade,qui cæſareæ mons eſt,duobꝰ fontibꝰ oritur, Ior
huic nomen:Dan illi eſt,vt Diuus Hieronymꝰ tradidit,vnde & Iordanis facta vox eſt.Amœnis
ipſe aquis,ac ſiqua locorum anguſtię patiuntur,benigne ſeſe accolis inſinuãs:in Aſphaltitem la- Aſphalti-
cum,dirum natura,velut inuitus defluit,aquaſq; ob id ipſum alioqui laudatiſſimas amittit, peſti tes lacus.
lentibꝰ vndis mixtꝰ.Lacus ꝑter bitumẽ nihil gignit:tauri in eo & cameli fluitare creduntur.Ex quo
phama tenet nullum ſolidum corpus his vndis immergi.Inde Iordanis emerſus,perq; anguſtam
vallẽ aliquãdiu luctatus,Geneſarã ſacro flumine auget lacũ.Commotus igitur Sodomitarũ cla-
de Habraamus,cũ trecentis ferme ex vniuerſa familia lectis(ſtimulat illius animũ Lothis neceſſa
rii ſui miſerabilis caſus)ſubito occurſu hoſtẽ præda honuſtum,nihil minus q̃ inſidias cauentẽ,
circa alterũ iordanis fontem intempeſta nocte adortus,haud magno negocio,opprimit.Hic plæ-
riq; ſomno & labore preſſi,prius omnino cæſi ſunt,q̃ vllus ad eos hoſtium ſenſus puenerit.Alii ſe
miſomnes & ad primũ tumultũ titubantes,quum neq; arma neq; certam fugam expedirent, no- Habraami
cturnis tenebris diſiecti,quo metus quẽq;,aut fugæ impetus detulit,diuerſi abiere.Habraamꝰ vi- victoria.
ctor præda & captiuis receptis,cũ ingẽti lętitia & gratulatiõe i valle regia,via quæ Solymas du-
cit:a Melchiſedeche viro ſup nomẽ regiũ iuſtitia etiã & ſacerdotio inſigni,excipit.Occurrit eo-
dem illi loco Sodomitarũ rex,qui poſt mutuas gratulationes ſuis cum præda ex Habraamo rece Melchiſe-
ptis,alia ex hoſte quæſita ob rem bene geſtam fortiſſimam cohortẽ habere permiſit.Tum(vt ſa- dech ſacer-
cræ literæ tradunt)Habraamo numeroſa eſt ſoboles cæleſti oraculo ꝓmiſſa,atq; ob id ipſum tri- dos & rex.
mulam ille deo optimo bouem,trimulam capram,arietem trimulum,cum turture & columba ſa
crificauit.Ioſephus auctor eſt:anno duodecimo ex quo tributum Aſſyriis pendere ſodomitæ cœ
perãt,hæc circa Iordanem accidiſſe.At ſatis cõſtat Habraamum nouiſſimis Nini temporibꝰ na Habraami
tum,quum ille duodeuigintⁱ annis imperiũ tenuiſſet.Euſebius tris & quadraginta ſcribit: ac pri ſęculum.
mos omniũ Syros Euphratis accolas,alioſq; Syrię circũiectos populos tributarios factos . Quod
ſi ſic eſt:nõ video quo pacto temporum ratio illi cõſtare poſſit.Affirmare igitur oportet:in Semi
ramidis,aut certe in iunioris Nini tẽpora eam expeditionem incidiſſe:quum maiore Nino ex hu
manis decedẽte,ne arma quidẽ per ætatem ferre adhuc poſſet Habraamus. Libet credere libra-
riorum id erratum non auctorum eſſe.Quippe qui quũ in multis,tum in his quæ numeros cõti-
nẽt ſæpiſſime decepti,inexpiabilium pene errorum tenebras poſteris reliquere.Sed vtcũq; res ha
bet,Habraamus Ninorum ætatibus interiectis,quũ multa religione gentiliq; pietate cõſenuiſ-
ſet,eſſetq; iam octogenarius,ex Agare ancilla Ægyptii generis filium tulit Iſmaelẽ, vnde Iſmae-
litarum genus,qui dein Agareni dicti ſunt,& vt Euſebio placet,ad poſtremũ ſarraceni. Mox vice
ſimo abhinc anno,centum iam annos natus Habraamus,ex Sarra cõiuge,quę ad vltimam ſene-
ctam fuerat ſterilis,Iſaachũ genuit,quem diuino monitus oraculo circũcidit.De myſterii huius
ratione varia(vt video)tradũtur ab iis quos ſequimur.Quidam nihil pręter obſcœnorũ mundi Circũciſio-
tiam ea re quæſitum exiſtimant.Alii figuram eam fuiſſe aiunt:ſed quam ne ipſi quidem Hebræi nis cauſa.
ſatis intellexerint.Non deſunt,qui id inſigne ob eam cauſam gẽti inditum putent,quo numero Cuius gen
ſa illa progenies cœlitus Habraamo promiſſa a cæteris eſſet gẽtibus diſcreta.Ethnici ſcriptores tis ſit ꝓpriũ
circũcidi proprium & vetus Ægyptiorum arbitrati ſunt: quem morem Colchi & Hebræi inde circũcidere
oriundi poſtea tenuerint.Sed tam in hoc q̃ in plæriſq; aliis decepti plura Ægyptiis tribuũt,quæ
gens ipſa ex Habraamo(vt ſupra oſtendimus)accepiſſe videri poteſt:& mox longo interiecto tẽ
pore ex Habraami pronepotibus,qui Iſraelis filii fuere.Sed eadem illi diuinarum rerum ignora
tione,aut fortunæ,aut dæmonum ambagibus,quibus tum vulgo omnes fere gentes ſeruiebant:
aut(quod minus ſit inuidioſum)phyſicę tribuũt rationi,q̃ꝗd dei optimi maximi,aut iuſſu, aut
permiſſu,miraculoſe in humanis accidiſſet.Id quum ex multis aliis poteſt percipi,tũ ex eo,ꝙ vul
go Græcis ſcriptoribus perſuaſum eſt:Sodomam & alias circuniectas vrbes,quę ſub id tempus, Varia de ſo
quo Iſaachus natus eſt,cæleſti flãma interiere,idcirco incendio abſumptas arbitrantur, ꝙ locorũ domæ exci-
natura cauernoſa eſſet & ſulphurea,& ob eam rem huiuſmodi caſibus obnoxia . Q̃ẽq̃ imprudẽs dio opinio.
Strabo veritatem pene exprimit.Q; regio ſit ignea,multa inquit ſigna afferũt.Nã & petras aſpe
ras exuſtas circa Moaſadas oſtendunt, & multis in locis prærupram terram cinerulentã,& picis
guttas ex petris diſtillantes.Flumina fœtido odore efferuentia & habitationes paſſim euerſas,vt
iis fidem habeant,quæ ab indigenis prædicãtur,ꝙ in ea regione plures vrbes habitarẽtur olim,
quarum Metropolis fuerit Sodoma,quæ adhuc.lx.ſtadiorum ambitum ſeruet & ꝙ ex terręmoti
bus & ignis afflatu aquis calidis & bituminoſis & ſulphureis lacus eruperint,& petræ igniferæ
factę,& vrbiũ aliæ abſorptę,alię ab his,qui effugere potuerũt,relictę.Audiuerant Græci(qs non

Vera de ſodomę excidio opinio.

videt!)hęc quãdoq; his locis accidiſſe,ſed diuinorum ignari ea fuiſſe loca miraculo exciſa perci
pere non potuerũt.Quod niſi in tenebris errauiſſent,vel ex eo quod dicam miraculo factum cre
dere potuiſſent,qđ nemo prius tale aliquid aut poſtea terris ipſis accidiſſe, quod ſciam,tradidit.
Cæterum ſi locorum natura eſſet in cauſa,emicuiſſet interuallo temporis is ignis interdum, vt ĩ
æthna,& æoliis inſulis:aut certe aliqua ſubiectę materię proderent argumenta.Moſes,Ioſephus,
& alii hebraicæ vetuſtatis ſcriptores,Sodomitas aiũt Gomorreos & alios quoſdã finitimos popu
los diuitiis ea tempeſtate & ocio florẽtes,in omne libidinis flagitiũ abiiſſe,ita vt mares vulgo mu
liebria paterentur.Atq; in tãtum fœdiſſima libido omniũ animos inceſſerat,vt ne ab hoſpitibꝰ
quidem violandis abſtinerent:ob idq; cęleſti flamma vno tẽpore extinctos.Loth vir iuſtiſſimus &
ipſe loci huius incola,vnus omnium cum coniunge & liberis ea eſt clade ſeruatus.Is cęleſti prius

Sodomæ & gomorrę excidium.

voce monitꝰ ſe ſuoſq; imminẽti periculo ſubtraxit.Incidit Sodomę & aliarum huiuſmodi vrbiũ
deflagratio,quando tempus haud diſerte ponitur,in annũ fere alterum ac ſeptuageſimũ ſupra
duceenteſimum ac ter milleſimũ ab orbe condito,qui Chriſti regis aduẽtum pręceſſit annos mil

Profectio habraami ex cananea.

le noningentos ſeptẽ & viginti.Sub ipſum Sodomę excidiũ Habraamus ex cananea terra ĩ palę
ſtinam cum vxore & liberis totaq; familia migrauit.Cauſam eius profectionis non tradũt ii quos
ſequimur.Hic ille aliquot annos commoratus,cęleſti eſt oraculo iuſſus Iſaachũ filium,qui tũc ei
vnicus erat(Iſmaelẽ eñ Sarrę gratificatꝰ cum matre longius ablegarat)ad dei optimi arã ĩmo
lare.Senex nouitate rei attonitus aliquãdiu ĩmotus conſtitit,mox iuſſa executurus,iuuenẽ corũ,
quę parabantur ignarum,in altum abducit montem.Morim loco nomen fuiſſe memorant. Hic

Iſaachi obedientia.

Habraamus lachrymãs filium iam robuſtum atq; ętate pręferocem,cęterũ nihil reluctãtẽ,poſtea
q̃ numinis iuſſu ſeſe arę admotũ ex patre cognouit,humi proiectum colligat,cæteriſq; ad holo
cauſtum paratis,iam cultrum iugulo admouerat,quum iterum ſuperne eſt admonitus, iuſſuſq;

Habraami pietas.

cęde abſtinere.Iam ſatis ꝓbatam deo eſſe ipſius pietatem:atq; cum his hoſtia rite immolanda cę
litus ſenis eſt oculis oblata.Genuit Habraamus plures inde filios non ex Sarra,q̃ eo biennio, quo
hęc apud Morim acta ſunt,vita deceſſit:ſed ex Cethura,quam illi ſuperduxit vxorem,quorũ ma

Apher.

ximũ natu Aphrum fuiſſe memorant.Biblyaci libri Habraami eum nepotem fuiſſe ſignificãt nõ
filiũ,Madiaq; procreatum.Aphricam quia cum filiis in eam terram penetraſſet,ab hoc ipſo noĩa
tam ꝓdiderũt quidam:& in his Alexander cognomẽto Polyhiſtor,& Ioſephus hebraicę vetuſta
tis auctor.His porro diuerſa greci & latini ſcriptores de nominis ratione tradũt.Iſaachus in ſuc
ceſſionis ſpem oĩm diligentiſſime educatus,Rebeccã Bathuelis filiã ex Meſopotamia duxit vxo
rẽ,cũ iã quadraginta natus eſſet annos.Inde haud lõgo interiecto tẽpore Habraamus fato deceſ

Vbi Habraamus ſepultus.

ſit.in Hebrone ſepultꝰ eſt cananeę terrę,vbi iã antea Sarrę fuerat ſepulchrũ extructũ,marito qua
dringentis ſiclis agrũ redimẽte.Sub id tẽpus Cres indigena primꝰ oĩm in creta inſula regnauit

Cres Corybantes.

a quo videri põt ipſi nomẽ inſulę datũ,quũ prius Aeria diceret,etſi nõ deſunt(qđ in cretenſiũ re
rum relatiõe mõſtrabit)q aliũde id nomẽ inditũ exiſtimẽt Cretẽ ex corybãtibꝰ vnũ fuiſſe memo

Iuppiter.

rãt.Corybãtũ infantis Iouis tutela fuit.Ortꝰ is in Creta eſt ꝑ id tẽpus,quo Ninus maior imperã

Saturnus.

uit,aut certe nõ multo poſt.Satis cõſtat Saturnũ,q fuit illi pater,Belo ęqualẽ fuiſſe:Belus Ninũ

Cur cęli filius Saturnus.

genuit:eſtq; Saturnꝰ idcirco cęli filiꝰ creditus,q; porro ille a filio fugatus quũ in Latiũ veniſſet,
mitati eiꝰ virtutẽ locoꝝ indigenę,vt cęlo demiſſum,venerata eſt ignara vetuſtas.Eñ uero cuiꝰ pa
rẽtes parũ noti eſſent,terra genitos(vt Felix Minutius ſcripſit)priſci mortales crediderunt.Mox
vero quũ multa idẽ variaq; prudẽtię apud rudis hoĩes experimẽta depoſuiſſet,facile cõſecutꝰ eſt:
vt cęli ſit filius & terrę creditus.Sed vt cęteri mortales,is quoq; fato defunctꝰ eſt.Pari neceſſita

Iouis mors

te Iuppiter interiit.Ennius in ſacra hiſtoria,poſtq̃ inquit Iuppiter terras quinquies luſtrauit, par
tituſq; eſt ſuis imperiũ,mores,leges,aliaq; cõmoda conſtituit hominibus,immortalẽ gloriam me

Iouis ſepulchrum.

moriamq; adeptus,ętate conſumpta,vitã cũ morte cõmutauit.Funus Curetes eius filii procura
rũt,ſepulchrũ eſt in Gnoſſo Cretæ oppido ita græcis literis inſcriptũ:Iuppiter Saturni filiꝰ.M.

Tres Ioues.

Cicero tris fuiſſe Ioues iis libris quos de deorũ natura ſcripſit,arbitratus eſt,quorũ duo Arcades
fuerint:Tertius cretẽſis,cuius in ea inſula viſeret ſepulchrũ.His haud dubie apparet mortalẽ Io
uem fuiſſe,mortaliq; patre natum.Potuit itaq;,& debuit qdẽ impia vetuſtas aliud ꝓcul a terris
numẽ ſibi quęrere,ad cuius prouidentiam oĩa referret.Nec in creta ſolum eſt recens ea tempeſta

Argos.

te regnũ exortũ,ſed & Argiuũ in Theſſalia.Fuit Argos vrbs vetuſtiſſima in ea terra haud ꝓcul
inde vbi poſtea Lariſſa habitata ẽ.a Phoroneo cõditũ Argos qdã arbitrati ſunt.Sed ĩ eo Inachꝰ
regnaſſe dicit,q fuit Phoronei pater.Quũ Romanũ potirent nulla vſpiã eiꝰ oppidi extabãt veſti
gia.Vñ ſuſpicãdi materiã quibuſdã ꝓbitã exiſtimo,cãpum fuiſſe quẽdã nõ vrbẽ in Theſſalia,cui id

nomē fuerit. Sed clariſſimi Grecorū ſcriptores & ex Romanis qdā Pelaſgicū argos antiquiſſimā
regū ſedē fuiſſe putauere: vbi primus oīm Inachus regnauerit. Huius filia Io a Phoenicibus nauī Inachus.
eſt in Ægyptū delata. Phoenices peruetuſtū genus hoīm: & qui ab Erithris olim ꝓfecti eā Syriæ Prima initi
partem tenuere, quę poſtea Phoenice, ab Agenoris filio, ſiue pater (vt alii ſcribunt) ille fuit, dicta ria a Phoeni
eſt. Primi (vt credit) mortaliū ad ignotas oras delati quū grecię forte littus tenuiſſent, diuēditis cibus orta.
per ociū mercibus, regiā inde puellā, quæ cum æqualibus ad littus ſpectādi ſtudio deſcēderat, vi
raptam ſecū deportarūt. Ægyptii ad quos delata eſt, ſub Iſidis noīe, quia tritici & hordei ipſi gē
ti prima vſum demonſtraſſet, legeſq; vinculū humanæ ſocietatis maximū ꝓpoſuiſſet: diuinos illi
honores decreuere. Id Phoenicum exemplū Græci ſecuti, & ipſi haud ſimili iniuria abſtinuerūt.
Medea poſtea ex Colchide abducta. q̄ q̄ aliquāto prius & Europā Agenoris filiam ex ipſo phoeni
cum littore Cretes auexerūt. His vetuſtatis rudimētis Alexāder Priami filius inſtructus, ad He
lenā ex Peloponēſo rapiendā nauigauit. Ex qua poſtea iniuria ingēs eſt Aſię cōflatū bellū. Sed de
his, q̄ veriſſime potero, ſuo dicā loco. Nunc in hebraicis eſt rebus cōmorandū, quę aliquot ętates
troiana tēpora præceſſerunt. Ex Iſaacho Habraami filio & Rebecha Bathuelis, Eſaus & Iacob
geniti, puerperio vno ambo nati. Cęterū, quia Eſaus prior in lucē exiuiſſet, vt hęreditariū ei no Iſaachus.
mē gentis relinqueret, pater quū iā fatale vitę tēpus appropinquaret, venatū vt exeat pręcipit, ſi Rebecha.
biq; coenā ferinis carnib⁹ opipare inſtruat, vt quū abunde epulatus eſſet perpetuū fortunarū ſuc
ceſſum illi e cælo precaret, atq; cū his hęreditariū nomen traderet. Paret patris imperio Eſaus, ac
ſpei plenus vtpote qui nullas vereret inſidias ſollicita indagine ſyluas luſtrat, ſtudioq; feras inſe
ctatur. Interim Iacob Rebechæ matris conſilio vſus, hęres a patre inſtituitur. Etenim quū gemi
ni eſſent, ita forte acciderat: vt vterq; parēs vario verſiq; amaret affectu. Erat I Eſaū ꝓpēſior ille, Varii parē
contra in alterum Rebecha mater. Huius itaq; monitu inſtructus, ex hoedorū gregib⁹ Iacob coe tū affectus.
nā ſeni q̄ maxima pōt arte cōparat, dextraq; pellib⁹ obuoluta, abſentis perſonam mētitur fratris.
Erat Iſaachus luminibus captus longęua iam ætate exacta. Cęterū quū aliquid oīno diuerſum
ab Eſao Iacob ſonaret, hiſpidaſq; interī tractaret man⁹, auriū iudiciū ſecut⁹ exclamat ſenex: Eſaū
inquit teneo, ſed Iacob me audire arbitror. Satis conſtat Eſaum hiſpido corpore fuiſſe, quæ res Iſaachus Ia
effecit vt ſenex manuū attractatione decept⁹, oīa prius q̄ Eſaus domū reuerteret, bona a Deo mi cob hęredē
nori filio precatus ſit, eūdemq; hęredem inſtituerit. Is vbi ea quę ſe abſente facta erāt ex patre au inſtituit.
diuit, irarū plenus fratrē Iſraelē vocat patris illuſorē, inſidiatorē fratris vociferat. Mox vero vbi
nihil eorum quæ facta fuerāt mutari vidit, vel ꝙ id facere nollet pater, aut q̄a nō poſſet, nihil ob
ſcure vltionē cōminari. Quod mater vehemēter verita Iſraeli auctor extitit, vt in Meſopotamiā
tranſiret, futurū pollicita: vt in ea terra ab hominib⁹ ſuæ familię, quę tota fere regione ac Carris
maxime frequens & celebris eſſet, benigne exciperet. monſtrare ad hæc illi magnā occaſionē cōiu
gis ex ea gente ducendæ, quę propinquitate generis ſibi perneceſſaria eſſet. Matris igitur ſuaſu
Iſrael (id eñ nomen poſtea illi fuit) domo ꝓfectus lōgū in Meſopotamiā iter ingreſſus, dum cana Iſraelis ī Me
neorum refugit cōgreſſum, ob veteres cū fratre inimicitias, per loca humano cultu deſerta inter ſopotamiā
diu faciebat iter, noctu feſſum labore corpus quieti dabat. Hic quū longa fatigatus via ſub dio ia profectio.
cuiſſet ſaxo capiti ſubiecto, ꝑ quietē ſcalas ſe videre imaginat⁹ eſt a terrę facie ad cęlū ſurrectas,
multoſq; mirāda ſpecie iuuenes, & forma auguſtiore humana aſcēſum p eas moliri, ac deſcēſum: Iſraelis viſio
moneriq; interim ſibi viſus eſt cęleſti oraculo, ꝑgeret I Meſopotamiā ire, ſciretq; nuptias quas aīo
agitaſſet nō ſolū ꝓſpere ceſſuras, ſed mirāda quoq; inde ſobolis īcremēta ad poſteros vētura, eāq;
ſtirpē per oēs terras celebrē futurā. Hac ille nocturna fretus imagine, poſtq̄ in Meſopotamiā venit
ad Labanē Bathuelis filiū auūculū ſuū, q Carris habitabat, decreto diuertit. Is ſororis filiū īcredi
bili lętitia cōplexus, vbi ꝓfectionis ab eo cauſam, ſororiſq; cōſiliū accepit, cōfeſtim Rachelis filiæ
adhuc virginis ei nuptias pollicet. erat illa oīm Labanis filiarū forma longe pulcherrima. Verū
ne vt Rebecha ſoror ꝑ ſpeciē cōnubii ꝓcul domo ablegaret, lōgioris morę cauſam cōminiſcit: ita
futurū ratus, vt quicq̄d patrię parentūq; deſiderii in eo eſſet, longa tēporis intercapedine minue
ret. Paciſcitur itaq; cū Iſraele vt ſeptē annos ſuas ille oues paſceret, ac tū ita fore, vt Rachelis cō
nubio potiretur. Accepit iuuenis conditionē puellæ cupidus. Septē inde annos auunculo famu
latus Rachelē ſibi dari poſtulat: tū Laban vt longioris adhuc moræ cauſam necteret, pro Rache
le Lyam maiorē natu facieq; parum liberali illi ꝑ noctē ſubiecit, qua poſtea fraude aīaduerſa, auū Lya pro Ra
culi ꝑfidiam iuuenis incuſat: ꝙ non conſanguinitatem, non hoſpitii iura veritus, ſe poſt longam chele ſubii
ſeruitutē optatiſſimo fraudaſſet cōnubio. ingrati qdē animi pariterq; ciuilis exemplū dicere, puerili cit Iſraeli.
ter ſororis filiū poſt lōgā ab eo nauatā operā, ſua mercede priuare: futurū vt ſi apud mortales ea

iniuria inulta eſſet,diuinę iuſtitię debitas qꝫq; exolueret poenas.Pudore Labanē facti, ſuamq; in
filias charitatē excuſare,mox cõſulẽdo hortandoq; eo perpulit,vt ſibi totidē adhuc annos ſerui

Duas ſorores ducit Iſrael vxores.

ret,demũ fore vt Rachelē duceret vxorē,atq; ita cõrigit,vt duas ex eadē domo Iacob duxerit ſo
rores.Per quę tempora aut certe nõ multo prius Apis in Ægypto coli coeptus eſt,de quo I Ægy
ptiacis rebus referẽdis cõmodior erit ſermo:& in Europa Theſſalus Gręci fili⁹,a quo Gręcię eſt

Graecus.

Iobileus.

nomẽ inditũ:in ea terra,q̃ ab eius noīe Theſſalia eſt poſtea nuncupata,ſub id tẽpus regnaſſe tra
ditur:& Iobilei quadrageſimi quarti initiũ(vt Hebręorũ quidã memorant)quũ annos ferme cen
tum Iſaachus eſſet natus.De huius quoq; noīs ratiõe,& celebris anni inſtituto,q̃ relatu digna vi

Diluuium quod ſub ogyge fuit.

debunť ſuo poſtea loco explicabĩtur.In haec quoq; tẽpora Euſebius reiicit diluuiũ illud qđ ſub
Ogyge factum eſſe memorant.Id vero vt ignobilius eo fuit,quod ſub Noe fieri cõtigit,minuſq;
late eſt euagatum,ita multo atroci⁹ Theſſalico illo,qđ (Deucalion fugit) quodq; Phocidem &
Parnaſum ducẽtis & amplius ante annis inundauit.Sed de Ogygiani cataclyſmi temporib⁹ non
idem ſentiunt veteres authores.Fuit is Thebarũ,quę in Boeotio agro fuerunt,nõ mõ rex, ſed &
conditor etiã,vt Varro credidit.Nunc ad Iſraelem redeo,qui quũ plures genuiſſet filios miroq;
patrię ac parentum teneretur deſiderio,cũ vxoribus & liberis occultã molitur fugã. Oĩbus igiť
ad tempus inſtructis cũ Lya & Rachele liberiſq; ac reliqua familia,magnaq; cum his rei pecuarię

Iſraelis & vxorũ fuga

parte ſtabulis abducta,fugitiuo ſimilis ſecretũ iter ingrediť.Credere aequũ eſt,Iſraelẽ ſuũ idcirco
diſceſſum occultũ habuiſſe,qm̃ haud dubie appareret,fieri nõ poſſe vt bona ſoceri venia liceret
inde cũ vtraq; cõiuge abire,quarũ deſideriũ nullo mõ eſſet pater laturus.Laban cognita ſuorum
fuga cõſternat⁹ aĩo,cũ ſeruorũ & cliẽtũ manu haud cõtẽptibili eueſtigio ſeqť abeũtes,quos haud
multo poſt aſſecut⁹,vix demũ tẽperaſſet irę,niſi nocte,q̃ diem illũ praeceſſerat,caeleſti fuiſſet voce
monitus Laban,vt ab oĩ abſtineret iniuria.Sub primũ itaq; acceſſum(vt erat ira percitus) male
dictis generũ inceſſit,cõuicioq; vrget,ꝙ ſe hoſpitẽ,ſocerũ,auũculũ,a quo domo ꝓfugus nõ ſolũ
grato acceptus eſſet hoſpitio,ſed duarũ etiã filiarũ gener aſcitus,cũ magna ſtirpis parte,tũ pro
priis fortunis ſpoliare fuiſſet auſus:nullũ ſupplicii genus eſſe clamitãs,nullã tã grauẽ ignominiã
quã pfidũ caput nõ meritũ videreť.ac tũ quoq; plura aĩo mouebat,quę cęteris mortalib⁹ poſtea
documẽto eſſent,ni pietatis & clemẽtię admonitus ſatius viſum eſſet eã iniuriã ciuiliter ferre,q̃
vindicta ꝓſequi.Iacob metu & pudore cõfuſus iuſtã ſoceri indignationẽ paucis eſt lenire ador
tus,patrię parẽtũq; deſideriũ excuſans,nec aliã ob cauſam ſuũ ait digreſſum cęlari voluiſſe, q̃ ꝙ
certũ haberet ſe nũq̃ ab eo cõmeatũ fuiſſe ĩpetraturũ.pecorũ greges,quos diutius pauiſſet, idcir
co a ſe ſtabulis abductos,ꝙ ſui peculii ex pacto hi greges facti eſſent,vt foret vnde duę ipſi⁹ filiae

Labanis & Iſraelis recõciliatio.

quas ſibi matrimonio deſpõdiſſet,liberiq; ex his ꝓcreati alimẽta caperẽt.Flexit nõ nihil ſenẽ Iſ
raelis excuſatio,ſed multo magis filię,q̃ ad genua patris obuolutę,nepoteſq; miſerabili cõplora
tione ita irati aĩm cõminuerũt,vt Labã data genero venia ad oſcula & cõplexũ admiſerit,atq; in
ibi inter eos cõparatũ,vt Iſrael oẽ pecus qđ pre ſe egerat bona venia ſecum abduceret:vxores &
quos ex his liberos tuliſſet deportaret in ſyriã.foedere iret vtrũq; icto,colũna lapidea ibi loci cõſti
tuta eſt,q̃ rei geſtę monumẽto poſteris eſſet.Alii lapidũ cõgeriẽ eã fuiſſe tradunt.Galaath ab re
ipſa loco nomẽ mãſit,vbi foedus eſt ꝑcuſſum.Scđm id foedus ſe ĩuicẽ cõplexi ĩde diuerſi abierũt.
Metuere interim ſibi nihilomin⁹ ab irato fratre Iſrael.Pro magno itaq; habuit negocio priuſq̃
domũ veniret,quo ille eſſet in ſe aĩo explorare.Quũ igiť patriis finib⁹ ꝓpiquare coepiſſet,ad Eſaũ
nũcios mittit,q ꝑ ſe illi ſatiſfacerẽt,docerẽtq; ſe eo cõſilio poſt vigeſimũ annũ cũ vxorib⁹,& libe
ris,multiſq; rei pecuarię diuitiis domũ venire,vt ſe,familiã,fortunas oẽs,fraternę fidei traderet,
obliuiſcereť mõ veteris ſimultatis, & ſiqua inde ira adhuc reſidua eſſet,illã domeſticę pietati re
mitteret.Lętus eo nũcio Eſaus cũ quadringentis obuiã illi ire ꝑgit,quẽ vbi cohorte vna ſeptũ ad
ſe venire Iſrael ſenſit,verit⁹ ad iĩuriã non ad officiũ feſtinari,ex iis,quos tũ forte circa ſe habuit,

Iſraelis & fratris congreſſus.

quoſdã cũ munerib⁹ veniẽti fratri iubet occurrere,vt ſi fieri poſſet,prius eũ donis caperet,q̃ i cõ
ſpectũ veniret.Verũ ille quũ pene improuiſus affuiſſet,multis lachrymis prę nimio gaudio ma
nantibus,venientẽ excipit.Poſt vero arctiſſimos cõplexus mutuãq; gratulationẽ Eſaus in Seyrũ
oppidũ vbi dom⁹ erat illi & familia,Iſrael ad Scenas cum ſuis cõceſſit.id poſtea loco nomẽ fuit.
Vnde haud multo interiecto tempore in Sicimitẽ agrũ trãſtulit tabernacula.Hic Sicimitis ſolẽ

Dina rapiť.

nem diẽ agẽtibus Dina Iſraelis filia vrbem adiit,vt muliebria inde redimicula ſibi emeret, hanc
Sichemes Emoris Sicimitarum regis filius conſpicatus,mala vitiandę virginis cupidine incẽſus
ad ſtuprũ rapuit.Puellę dein cõſuetudine captus cum patre egit,vt Dinę nuptias ſibi ab Iſraele
& cęteris neceſſariis impetraret,cupere ſe ait eam legitimae coniugis loco habere.Petiť indulgen

tiſſimus pater peregrinæ puellæ nuptias,Iſrael ſibi tempus dari poſtulat ad rem maturius conſultandam,tenebatq; adhuc ea inter domeſticos deliberatio.Ferre eñ pleriq; fratrum eam iniuriã ægerrime,nec rem vulgo probare vt Dina homini alienigenæ matrimonio iungeret̃,quũ Simeõ & Leui vterini fratres ira & dolore adacti,cum expedita paſtorum manu,patre non modo nõ authore,ſed ne conſilio quidẽ cum eo cõmunicato,prima noctis vigilia ciuitatẽ vino & epulis grãuẽ ac ſopore preſſam inuadũt:ibi fœda cędes ſine vllo ętatis aut ſexus diſcrimine ꝑ vrbẽ magna parte noctis edita eſt:multa inde ſtrage egreſſi,ſororem exemplo crudelitatis ad poſteros memorabili receptam,ad patrẽ retrahunt.Is Sicimitarũ clade audita vehementer indoluit, natorumq; temeritatem deteſtatus,authores cædis odiſſe,atq; vt impios auerſari.Purgauit inde ſenex tabernacula gentilib⁹ ſacris ad id nefas expiandum adhibitis.Sub id tempus quo hæc in Sicimitis geſta ſunt,Rachel medio nixu extincta eſt.Ex ea Ioſippus & Beniamin nati.Reliqua Iſraelis ſoboles ex Lya & duabus erat ancillis ꝓcreata.Rebecha filio nondũ ex Meſopotamia reuerſo vita deceſſerat.Quin & Iſaachus iã æuo cõfectus,non multo poſtq̃ Iſraelem poſtliminio receperat, eſt vita defunctus.Poſt huius interitum filii ſuperſtites tabernacula inter ſe partiti ſunt.Iſrael Ebronem ciuitatẽ ſortitus eſt.Eſaus Seyrũ eius terrę oppidum,quæ Edome olim inde honeſtiore voce Idume a græcis eſt dicta.Scripſerũt quidã Eſaũ adhuc puerum inter æquales Edom quod eius gentis lingua rufum ſignificet cognominatum,vnde & loco quem tenuit poſtea ſit nomẽ inditum.

Sicimitarũ cædes aliter q̃ in bibli.

Rachelis interitus Ebron.

Edome Idume.

Procedente deinde tempore Iſraelis opes vſq;adeo ſunt auctę,vt iam vnius nomẽ,tot filiis ad obſequium paratis,tot nepotibus,tanta rerum omnium affluentia inter finitimos clarum eſſet ac longe conſpicuũ. Sed in tanto natorum grege Ioſippus,quem ille ex Rachele tulerat, ingenio & indole multum alios anteibat,eratq; ob id patri omniũ chariſſimus:conflauit res ipſa puero inexpiabile apud fratres odium,ac quo maior in eo futurę virtutis ſpes erat,eo acrioribus inuidię ſtimulis fratrum odia intendi.Sed nihil his ſecũdũ patris ſtudium beneuolentiaq; in vnum ſingularem æque ſuſpectum eſſe ac duplex inſomnii ſpecies,quæ duabus eſt noctibus illi per quietem obuerſata.Ferũt priore nocte eum per quietem vidiſſe omnis defectę ſegetis manipulos,quos interdiu fratres in agris diſpoſuiſſent,vltro ad eos,quos ipſe ab illis haud multum diuerſos ſtatuiſſet venerabũdos ac quodãmodo ſupplices accedere,quam nocturnam imaginem nihil mali ex ea re ſibi imminere ratus,fratribus,vbi primũ illuxit,retexerat.Secuta mox altera adumbratio varia quidem figura,cæterum ad eundem exitum pertinente.Imaginat⁹ eſt puer ſopore ꝓſſus,ſe a ſole luna & ſtellis.xi.adorari,qua inſomnii ſpecie vt priore illa temere vulgata,fratres coniectando eo ꝑpemodum peruenere,vt haud dubie intelligerent,vti is cui talia per quietẽ obueniſſent,fratrum totiuſq; familię futurus eſſet longe princeps.Occulta igitur inter ſe de eo perdendo ineunt cõſilia.Stabat ſententia puerum tollere,ſed inferendæ necis neq; locus neq; tempus ſatis ab initio cõſtitit.Placuit poſtremo id ſcelus a patris cõſpectu ꝓcul ablegare,atq; in Sicimitẽ agrum cũ omni rei pecuarię apparatu tabernacula transferre.Hic velut commodiora nacti paſcua diutius ſolito abſunt.Miratur Iſrael ſenex tam longam filiorum abſentiam,miraturq; in dies magis quę res tã diu illos procul domo diſtineret.Ad vltimum ſollicitus de filiorum ſalute,Ioſippum, quem interim circa ſe frequentem habuit,ad fratres & pecus viſendum iubet proficiſci.Hi venientem conſpicati,confeſtim ſeſe ad nefarium ſcelus expediunt.Tum Ruben natu maximus ſubita ductus pœnitentia,dubium,facinus ne crudele & impium auerſatus,an indignam pueri miſeratus ſortem,identidem cæteros monuiſſe dicitur,ne temere fratrem violarent.Inhumane eos atq; impie facturos,ſi pueri inſontis eodemq; patre procreati,ſe cæde contaminarent. Q; ſi, neq; ætas,neq; fraterna pietas,eos ab infanda cæde abſterreret,reſpicerent longęui patris ſenectam,quam ſublato puero certiſſimo vitæ vinculo aut abrumperent,aut quod non minus impium ſit in perpetuũ luctum & mœrorem coniicerent.oportere adhęc eos meminiſſe,omnium humanorum operum nullum eſſe magis irritum,q̃ fatali neceſſitati ire obuiam.Satis conſtare ſigna illa futuræ felicitatis in fratre diuinitus eſſe facta:monet,obſecrat,obteſtatur,ne ſe tam impio ſceleri obligarent,ne eodẽ tẽpore patrẽ iam grãdẽ natu,ſeipſos,vniuerſam domũ infanda cæde funeſtarẽt.Hęc Rubẽ. Cæterum aliis nihilo ſecius tumultuantibus,quum manifeſte appareret a cæde reuocari nõ poſſe,eo illius oratio decurrit,vt ne manus fraterno ſanguine polluerẽt, ſed in puteũ,q ꝓximo erat loco, demitterẽt,vbi inedia cõficeretur.Placuit conſilium,puerũq; obligatis manibus in puteum deiiciunt.Habuit Ruben in animo,intẽpeſta nocte,eo reuerti,puerũq; inde extractũ vinculis liberare.Quod vt cõmodi⁹ fieret,in tumulos non nihil inde auerſos,pecus in pabulũ egit, vt fratrũ oculos ab omni ſenſu auerteret.Suadet interim Iudas fratrib⁹,vt puerũ Iſmaelitis negociatorib⁹

Duplex Ioſippi inſomnium.

Nefariũ filiorũ Iſraelis conſiliũ.

Ruben fratres a ſcelere deterret.

vendꝫrent,qui per ea loca camelos mercibus onuſtos tũ forte agebant,edocuit ille tutius id cõſi
lium eſſe,ac minus deteſtabile futurũ,affirmans,vt in quacunq; deinceps terra Ioſippus periiſſet,
Venditur Ioſippus. nihil ipſius mors ad fratres attineret.Aſſenſerũt cæteri huic cõſilio,Ioſippũq; ex puteo receptũ
triginta nummis vendidere.At quæ lapidũ coagmenta tam bene vnq̃ inter ſe quadrare viſa ſunt
q̃ figura hęc,cũ iis quę poſtea in Chriſto omniũ rege euenerunt?Idem fratrum numerus, qui in
de fuit apoſtolorũ,idem venditionis author,idẽ preciũ,eadẽ oĩa.Ruben intempeſta nocte ad locũ
reuerſus,vbi puerũ ſenſit abeſſe,nouo fratrũ conſilio periiſſe ratus,in luctum & mœrorem cõuer
ſus,eos vt impios incuſare,nec prius lachrymas abſterſit,q̃ ex eis,quæ facta eſſent,cognouit. Tũ
Iudas & fratres veſtem quã puero detraxerãt,cõſciſſam,multoq; cruore fœdatã ad patrẽ deferũt
cum lachrymis & multa lamentatione,nunciant incidiſſe ſe in argumenta illa,& veſtigia frater
næ mortis:vix tandẽ agnitã a ſe pueri veſtẽ laceram multoq; cruore fœdatã,arbitrari violentiſſi
mæ alicuius ferę incurſu eũ periiſſe.Senex nuncio atrociſſimo perculſus,i ſubitũ & miſerabilẽ lu
ctũ humi proſtratus,Ioſippi nomẽ cum plãctu & clamore inuocat,Ioſippũ querelis repoſcit, Ioſip
pũ lamẽtaƭ.Te ſpes mea(inquit)ſolũ p nemora & ſaltus tã procul ablegari oportuit?Ego huma
norũ caſuũ oblitus,ſine duce,ſine comite,ſine pręſidio vllo,i Sicimitẽ vſq; agrum te pficiſci ſum
paſſus?Heu amentiã,heu obliuionẽ miſerę ſenectę comites.Habeat iam luctũ, habeat & lachry
mas perpetuoſq; cruciatus infelix ſenex,in quos ſua eſt ſecordia plapſus.Heu miſerũ,qui tãtum
ſpei,tantũ altę indolis vno die mihi vniuerſęq; familię ademi.Ibo ego,& hoc,qđ inopis adhuc vi
tę reliquũ eſt,in tenebris perpetuoq; luctu & ſqualore tranſigam.Hæc ille.Nec filii patrẽ circũfu
ſi precibus,hortatione ve vlla acerbiſſimũ dolorẽ queũt lenire.Quin totis ille diebus,totis nocti
bus ſeipſm affligere,neq; modũ lachrymis,neq; finem facere.Ioſippus iterea a Putiphare Pharao
nis regis Archimagiro in Ægypto emptus herili cura & indulgentia inſtituebatur. Qui quũ li
berali eſſet facie,& iam per ætatẽ adoleſcere cœpiſſet,Putipharis vxor eius amore incenſa, ſignis
primo,inde verborum illecebris ſtupri adoleſcentẽ cõpellat . Auerſaƭ ille mulieris intẽperiẽ imo
deratãq; libidinẽ.Poſtremo ne minis quidẽ cõpelli potuit,vt eã domũ,in qua tã clementer fuerat
educatus,adulterio pollueret.Caſtigare ob id mulieris impudentiã,interdũ etiã precibus orare,
Muliebris ars. ne pgeret vana ſpe ſeipſam diutius fruſtrari.Cõſtitutũ ſibi eſſe prius oĩa extrema pati,q̃ in Puti
pharis optime de ſe meriti cõtumeliã,muliebrẽ libidinẽ explere.His illa adhuc magis accenſa(vt
eſt muliebris natura cõtumax,& in vetitã libidinẽ maiore quodã ſtudio pręceps)quũ ſolẽne for
te ſpectaculũ in regia ederetur,ſubitã ęgritudinem cauſata,negat ſe eo die in publicũ exituram,
haud dubie futurum rata,vt viro cum omni familia foris occupato,per ocium adoleſcentis pudi
citiam domi expugnaret.Sola igitur ſolum appellat,ac nunc blanda,nũc minax, adoleſcentis ani
mum varie oppugnat.Poſtremo quum neq; precibus neq; minis flecteret, vt obſequẽs ſibi eſſet,
impetum in eum facit.Grauis hic moleſtaq; colluctatio inter duos orta.Hinc libido vi vrget,in
de pudicitia reſiſtit.Impellit illa,hæc repellit:vult hæc vincere,vult illa:hæc ratione nititur, illa
furore & amentia.Stetit demũ victoria vnde debuit.Impudentiſſimæ fœminæ complexibus ado
leſcens ſolutus,relicto in eius manibus palliolo,quo fuerat amictus,ſeſe ad fugam expedit. Tum
illa duobus amariſſimis in fœmina ſtimulis libidine & ira accenſa,viro domum ſe recipiẽti cum
Fœminæ Ipudentia. lachrymis & flebili lamentatione occurrit.Nequiſſimus,inquit,ſeruus ille quem Putiphar prima
charitate fouiſti,& vt filium a pueris liberaliter inſtituiſti,tui beneficii ſuęq; fortunæ immemor,
conſortem tuam graui valitudine affectam,ſcelerata libidine,qua ſolus ſolam domi viderat,co
natus eſt ad ſtuprum compellere.vix iniuria ab ægro corpore repulſa eſt,clamore & minis terre
feci,confuſo deinceps ſeq; domo proripienti,ne ire poſſet inficias,pallium ademi.Quare te per cõ
nubii iura,& per iugalem fidem oro,& obteſtor,vt nequiſſimum mancipium,ad ſupplicium con
tinuo retrahi iubeas,ſit illius pœna documento aliis,ne vnq̃ poſthac ſimilis fortunæ quiſq̃ au
deat herili pudicitiæ inſidiari.Oſtentare præterea veſtem,ſeq; in ea colluctatione male habitam
atq; multo indignius q̃ Putipharis coniugem decuiſſet ab eo vexatam lamentari.Hæc impudẽs
mulier,aliaq; ad inuidiã ſimulãdo,virum ad vltionẽ pepulit.Ioſippus,vt verecũdo erat ingenio,
Ioſippus in cuſtodiam traditur. nihil heram recriminari auſus,periclitari maluit,q̃ in authorem flagitii culpã referre.In publicã
igitur cuſtodiã Putipharis iuſſu abducitƭ.Forte accidit vt eodem cuſtodireƭ loco,quo & regiꝰ mi
niſter.Erant inibi & alii plęriq; capitalium ſcelerum rei,ſed quũ pincerna regis per quietem exi
ſtimaſſet ſe triplicem videre palmitem ternis pręditum racemis,qui cũ tempeſtiue maturuiſſent
eſſentq; a ſe reſecti,& expreſſi,ſubito regi muſtum propinaſſet,ille nocturnæ huius imaginis am
bage cõfuſus,ab iis qui proxime iuncti iacebant,ſciſcitatur,ecquid ipſi arbitrarentur perplexam

illã inſomnii figurã portendere,rem inde,vt per quietẽ fuerat obſeruata,ordine explicat. Quare
re cum ab aliis id regius miniſter,tum multo efficacius a Ioſippo,quẽ ſub primũ alloquiũ perſpi-
caci ſenſit ingenio.Bono inquit Ioſippus ſis aĩo.Sane hoc triduo ĩ priſtinã dignitatẽ reſtitueris.
Sed tu quũ me veriſſimũ ſomnii coniectorẽ fueris expertus,fac rogo ſis noſtri memor,q̃ ob cuſto-
ditã innocentiã vt nocẽtiſſimus cuſtodior.Erat ibidem pincernæ conſeruus quẽ Rex piſtoribus
præfecerat.Cõmotus is acutiſſima iuuenis interpretatiõe,age,inquit,& hoc mihi quoq;,ſi potes,
explica:ferebã ego per quietẽ prime noctis tris ciſtas capiti impoſitas,panis duas, crudi obſonii
reliquã.Oĩa importunę volucres infeſtiſſimo volatu viſę ſunt diripere. Tũ Ioſippus, vellem inq̃t
te meliora vidiſſe.Sed corbes illæ,quæ panem habuere,bidui adhuc vitam portendũt,tertia(cu-
perem ſalubriora ſignificari)ineuitabilem tibi crucẽ cõminat̃,cui cadauer iſtud affixũ obſcœnæ
laniabũt volucres Nec defuit tam huic q̃ priori cõiecturę euẽtus. Vterq; biduo poſt veriſſimũ
eſt vatem expertus.Fuit inde Ioſippus duos ferme annos in vinculis.Cęterũ,ne tãtum ingenii lu-
men diutius in tenebris iaceret,viam ad meliorem vitæ ſtatũ nocturna regis viſione cęleſtis pui-
dentia inuenit.Is duplici confuſus ſomnio,coniectores,& quicunq; in tota Ægypto ſapiẽtia præ
ſtabant conſuluit vates.Cęterũ,quũ nullius reſpõſum certi quicq̃ afferret,mandat Ioſippũ cuſto
dia educi,cuius ingeniũ tũ demũ ingratus miniſter vera prędicatione extulit,poſtq̃ regem de ea
nocturnæ imaginis interpretatione vehemẽter eſſe ſollicitũ animaduertit. Viderat Pharao,quũ
altius dormiret,ſeptem boues hilari & pingui aſpectu ab ripa Nili ad paludẽ aberrantes,quas ſe-
ptem alię deformi macie paluſtriq; loco emergentes,exceptas conficerent.Mox vero imaginatus
erat ſeptenas ſe ſpicas cernere multa fruge conſpicuas,& quæ iam ſecari poterãt,eas totidem nu
mero ſpicæ ſterilitate inſigni ex ꝓximo occupare viſæ ſunt.Hęc per quietẽ viſa,quũ Rex illi inter
pretanda ꝓpoſuiſſet,age,inquit,iuuenis optime,& quantũ vel prudentia vel diuinatione aſſequi
potes,vera mihi cupienti enarra. Nec,ſiqua triſtia mihi nuncianda ſunt,ob id in occulto huma-
na fata eſſe patiaris:oĩa quidẽ te mihi præſtitiſſe exiſtimabo,quũ tuis euentus dictis reſponderit.
Tum ad ea Ioſippus,Siqua ait rex ambiguę huius coniectationis tractandę peritia in me eſt,ex iis
quę per quietẽ tibi ſunt priore nocte oblata,eximia quędam ſeptẽ annorũ tibi tuorũq; regno por
tenditur feracitas,quã opimę illæ boues cum frugiferis ſpicis inſpectæ denunciant.eſt id animal
agrorũ cultui pręcipue idoneũ,telluris felicitatem per eos interpretari oportet,cuius lętitię cau
ſa erit Nili inundatio,vnde viſi ſunt boues illi emerſiſſe.Per ſpicas,quę hilari erãt aſpectu, lętiſſi
mus ſeptem annorum ſignificatur prouentus,cætera quæ his diuerſa apparuere,totidem anno-
rum famẽ demonſtrant,quæ vbertatem illam eueſtigio ſequetur,niſi humana prudentia futuræ
cladi eatur obuiã.Quod fatale malũ vt cõmodius Pharao declines,paucis demõſtrabo.Vis triti
ci immenſa eſt agricolis feliciori tempore ſuperfutura.Dabis operam vt ꝑ ſolertiſſimos annonæ
pręfectos quicquid ſupra ſementẽ & vulgi alimoniã fuerit his reliquũ,tuo nomine coemptum in
horrea cõgeratur,haud prius q̃ fames regnũ inuaſerit publicãda,atq; ita fiet,vt ne iniquiſſimis
quidẽ temporibus ſit tuis vlla frumentariæ annonæ caritas ſentiẽda.Miratus rex adoleſcentis in
geniũ(Mouit eñ vehemẽter illũ peracuta vtriuſq; figurę explicatio)pręmaturamq; in tam viri
di ætate prudentiam cõplexus,nihil indigne viſus eſt ſibi facere,ſi totum coemundę annonę ne-
gocium in ipſum conſilii authorem reiiceret. Vnum igit̃ publicę frumentationi pręeſſe imperat
ſuperq; eam dignitatem geſtandę purpuræ vſum tribuit,Pſonthonq; panicon hoc eſt occultorũ
inuẽtorẽ nominat.Quidã mũdi ſeruatorẽ interpretãt̃:Phaſneophan vocẽ quã alii poſuerũt ſecu
ti.Hanc in Ioſippo futurorum diuinationem ſuorũ,ſomniorũq; peritiã in cauſa fuiſſe exiſtimo,
vt multũ diuq; poſtea hebraicę genti fuerit curę,ex huiuſmodi ambagibus,quæ ventura eſſent,
cõiectare.Sed quũ plures ſint eorum ſpecies,quę dormiẽtib[9],aut certe iis qui dormire ſe putant,
per noctẽ offeruntur:(Sunt eñ obſcuris figuris inuoluta)ex his id quod ſomniũ appellant,altio
re quadã mente opus eſt vt perſpicue quale ſit intelligi poſſit,adeoq; acris deinceps cura hui[9] rei
indagãdę hoĩm ſtudia occupauit,vt gentile & pene peculiare poſtea Iudæis fuerit,ſomnia interꝓ
tari.verũeñuero,ita humano eſt generi ꝑſuaſum,hoĩs mentẽ ab vinculo corporis alta quiete ſe
pulti paululũ ſolutã,verũ quod ſua natura latet,nonnunq̃ ꝓuidere,etſi non libero & tecto lumi-
ne,ſed velamine quodam interiecto,quod nexus craſſioris caligantiſq; naturę mẽtibus offundit.
id ſapientiſſimi poetę monſtrant,& ob eam rem quędã etiã falſa obuenire arbitrati ſunt.Quo pla
ne colligitur,eo ꝓpius futurorum cognitioni hoĩs animũ accedere,quo ſe liberi[9] terrenis curarũ
vinculis expediuerit.Et illud in hac reputatione admodũ mirabile,oĩa fere melius q̃ ſe ipſam ra-
tionalem aĩam intelligere,poſſetq; per quietẽ ſolertiſſima viſus acie pręuidere,quę nullo ſenſuum

Alterũ ſomniũ & eius interptatio.

Duplex regis ſomniũ.

Sõniorum Pharaonis explicatio.

Pręficit Annonæ Ioſippus.

Somnium.

comitatu queat,dum vna vigilant.Sed oīno magis mirū,quæ obſcuris futurorū tenebris velut i-
uolucro quodā inexplicabili ſint dormiētibus viſa,ea ab aliquo recta coniectura explicari,qđ ob-
ſeruatiōe magis an diſciplina fieri poſſit,vt ī aliis nō facile dixerim,ita in Ioſippo diuinationem
hāc fuiſſe,cæleſtiq́ꝫ munere infuſam ꝑmodū affirmare contenderim.His Ioſippus honorib⁹ in

Pethephris

ſignitus cū iā in multa eſſet celebritate,Pethephris Heliopolitani ſacerdotis vxorem duxit filiā;
Aurelius Auguſtinus Phuthipharē appellatum exiſtimat,qui ab Iſmaeliticis Ioſippum emit pue-

Manaſſes.

rum,q̄ regis Archimagirus fuerit Heliopolitanuſq́ꝫ ſacerdos.Ex herili filia puer eſt Ioſippo nat⁹,
quē Manaſſen nūcupauit.Id obliuio interpretat̃,vt appareat ad fortunę mutationē alluſum, ve-

Fames igēs

lut p̄ſenti rerū ſucceſſu,olim malorū,q̄ pater antea fuerat perpeſſus,parta foret obliuio.Et ille per
hæc feliciter agebat.Interim terreſtris affluētię circūacto ſpatio dira annonę caritas Ægyptū in
uaſit,quę quo magis inualeſcebat,eo frequentior mortaliū ad regis horrea fiebat cōcurſus.Tum
vero vno ore oēs longā frumentationē,quæ ad id tempus multis ludibrio fuerat,īmodicis extol-
lere laudibus.Iā vero cananeā terrā & alias finitimas Ægypto regiones id malū premebat.Quo
cōtigit,vt Iacob audita regię frumentationis phama,oēs pręter Beniamin filios ad triticum ide
coemēdum miſerit.Erat is ex eadē matre ortus qua & Ioſippus,oīmq́ꝫ Iſraelis natorū q̄ ſupererāt
minimus natu,ob id fortaſſe eſt a patre domi retentus.Camelū ſinguli aut iumētū prę ſe agebāt
Vbi vero in Ægyptum venere,eos Ioſippus intuit⁹ cōtinuo agnouit.Placuit itaq́ꝫ non prius eos
cōpellare,q̄ totius domus ſtatū ex ipſis cognouiſſet.Minaciter igit̃ in eos vt peregrinos hoīes,ac
parum notos inuectus,exploratū eos veniſſe ait,nō frumentatū, fore vt ad vnū ꝑ ſpeculatorib⁹
vincirentur,quæſtioniq́ꝫ adhibiti tādiu torquerentur,donec tam longæ viæ cauſa eſſet illis cru-

Rubenis verba ad Ioſippum.

ciatu expreſſa.Cæteris igitur nouo crimine,mox & periculo ſtupentibus,Ruben maximus natu:
Neq́ꝫ huc(inquit)ſpeculatū venimus,neq́ꝫ aliud curaturi negociū tam ꝓcul domo ꝓfecti ſum⁹.
Sed dira fames qđ malū oīa extrema cogit hoīes audere,terrā nobis adhuc ignotā adire coegit.
Eſt nobis Iacob pater cognomēto Iſrael,vir cananeorū iuſtiſſim⁹,ad quē quū nuper frumētatio-
nis hui⁹ phama ꝑueniſſet,quoniā nulla leuādę peſtis aliunde dabat̃ occaſio,eo ſane imperio qđ ī
filios obtinet pater,voluit nos huc ꝓficiſci,vt bona omniū venia hic nobis velut ex publico em-
porio triticū emeremus,& vt frumētatio hęc aliquāto maior tutiorq́ꝫ eſſet,pater vnū ex omni fi
liorum grege domi,dum hic frumentaremur,ſibi voluit adeſſe.cæteros procul domo,procul pa-

Oīa ad miſericordiā mouendam dicuntur.

triis finibus huc frumentatū dimiſit.Vndecim eius filii ſumus,olim biſſeni fuimus,ac tū res no-
ſtrę ſatis ꝓſperę fuerunt.Cæterū vno cui Ioſippo fuit nomē abſumpto,domeſticę fortunæ iam in
de in peius lapſę,haud quidē amplius in priſtinū reſtitui ſtatū potuerūt.Pater ſenio cōfectus in ꝑ
petuo mœrore eſt,cuius luctus ꝑpetuaq́ꝫ lamentatio non minus iam inde,ex quo vnus ille periit,
totā domū afficit,q̄ tū ſuauiſſimi fratris inopinatus caſus affeciſſet.Acceſſit his domeſticis ma-
lis fames,qua adacti externa auxilia cogimur īplorare,& qđ adhuc magis miſerabile ſit,ex regio
ne iam antea nobis ignota.Quaptopter tuam vir optime regiāq́ꝫ fidem imploramus,ne nobis ſit
fraudi,ꝙ ex paulo remotiore terra auxilium vitę imploremus,quum ſatis conſtet,multa animan
tium genera non terras ſolum,ſed ignotas mundi plagas cum anni tempeſtatibus vitę cauſa per
mutare.Multa quidem & magna audēt aggredi mortales cæteris neceſſitatibus adacti,ſed mul-
to plura ac maiora fame & inedia compulſi.Ioſippus duorū,qui ſibi longe chariſſimi erant, ſalu
te cognita(vehemēter eñ ab initio dubitauerat,ne Beniamin aliquo fuiſſet caſu abſumpt⁹,quā

Miſerabilis querela.

do cæteris venientibus vnus ex fratribus defuiſſet)tum velut poſtridie cauſam cognitur⁹ iubet
eos in cuſtodiā adduci.Lamētari inter ſe illi fortunā ſuam,actūq́ꝫ de ſalute oīm arbitrari,diuinaq́ꝫ
voluntate id factum,vt in alienā terrā mitterent̃,vbi fraterni ſanguinis meritas luerent pœnas;
Exprobrabat illis Ruben ſæuitiā impiamq́ꝫ in fratrem conſpirationem,qui neq́ꝫ ſe audire voluiſ-
ſent,neq́ꝫ parenti neq́ꝫ fratri pepciſſent,veniſſe tempus quo cogitati parricidii.preciiq́ꝫ pro fratre
accepti meritum expēderent ſupplicium.Iactabant illi hæc,gentilem linguam rati nulli hominum
in peregrina terra præterq̄ ſibi notā.Ioſippus fratrum miſerabili lamentatione motus, obortis ꝑ
nimia pietate lachrymis,haud multo poſt mādat eos cuſtodia educi.Quos ad ſuum tribunal ac
cerſitos in hunc modum vadatus eſt,vt vno ex fratribus ſibi relicto cæteri cum frumento domū
abirēt,atq́ꝫ in argumentum eorum quæ dixiſſent,fratrem quē domi a ſe relictum prędicarent ad
ſuum cōſpectum adducerent.Eam rem argumento futurā vera an falſa eſſent,quę in tam longæ
ꝓfectionis excuſationem attuliſſent.Illi etſi inuiti neceſſitate tamē coacti Simeonem dedere, alii
frumētum mercati non ſine dolore & mœſtitia abeunt.Cæterum priuſq̄ inde proficiſcerent̃,ſuū
cuiuſq́ꝫ precium ꝑ tritico datū Ioſippi iuſſu occulte omniū eſt ſarcinis illatum,nec prius animad

uerſa res eſt,ꝗ ſit domũ ventũ. Tum vero ſtupor & admiratio ingens defixit oĩm aĩos ſecũ repu- tantiũ,quo modo id accidere potuiſſet. Sed quũ multa aĩo occurrerent, nulla interim Ioſippi fra tris ſubibat recordatio, quo credere ęquũ eſt,illũ,dũ hęc fierẽt,nõ multũ int̃ fratres verſatũ. Ete- enĩ nõ video quõ fleri potuerit,vt q ſępius in cõſpectũ venerit,nõ aut voce , aut oris liniamento ſit a ſuis agnitꝰ,aut cur ille minus fratribꝰ nobilis fuerit,ꝗ fratres illi , niſi aliqs maiorẽ in puero ꝗ in adultis credat mutationẽ fieri cõtigiſſe. Qꝺꝗ peregrinus habitus ad perſonã diſſimulãdam haud parũ profuiſſe videri poteſt. Nec Iſrael prius expugnari potuit,vt filiũ quẽ pcipue amabat in Ægyptũ duci pateret̃,ꝗ ad id neceſſitas cõpulit,fame iterũ vrgente, duplici pretio filiis dato, vt ſi forte id,qđ domũ fuerat relatũ,reſtituere coacti eſſent,non deforet materia frumẽti iterũ co emundi. Tulerũt ſecũ Iſraelis filii Balſamũ,Stacten,Terebinthũ,& alia munera , quorũ Ægyptꝰ indiga eſt, ꝗ annonę pręfecto,vt in recipiendo fratre recẽtioreq; frumentatione placabiliorẽ ha- berent,dono darent. Vbi igit̃ eo ventũ eſt,primũ oĩm excuſant illi ſuã inſcitiam,ꝙ ſiue caſu, ſiue aliena fraude euenerit,ignari,domũ pecuniã pro frumento datã ſecũ deportaſſent. Aiunt pręter- ea ſe Beniamin fratrem,quemadmodum iuſſi ab eo eſſent,adduxiſſe. Eũq; vna cum donis,quæ patris nomine attulerant,ante tribunal ſtatuunt. Ibi Ioſippus ſubito affectu animi turbatꝰ,quum lachrymis tẽperare non poſſet, in ſecretum velut aliud curaturꝰ ſeſe pripuit, ac nõ pauca animo voluens,ad nouã artẽ animum adiecit , qua Beniamin per ſpeciem iniecti criminis apud ſe in Æ- gypto retineret. Inceſſerat pręterea cupido explorãdi eſſent ne in illum fratres meliore ꝗ in ſe fu iſſent animo,an iuuenem in diſcrimen adductũ,pcul domo ſine pſidio deſtituerent. Vt igitur cõ modius rem oẽm effingeret,fratres hoſpitaliter inuitatos cœnæ adhibuit. Iam enĩ Simeone re- cepto abſolutaq; frumẽtatione haud multopoſt retro abituri erant. Sed tantiſper, dũ apud ſe diſ cumbitur,occulte mandat argenteũ poculũ in Beniaminis ſarcina includi , in eos deinde vrbem egreſſos expeditos immittit equites,mirari illi primo aduentantiũ fremitũ,verũ vbi in ſe imperũ fieri animaduertunt,nouitate rei perculſi ſuppliciter rogant,ne ſe prius iniuria afficiãt, ꝗ verbis demonſtraretur qđ ipſi meriti eſſent,ꝙ ita hoſtiliter in ſe ruerent. Scire ſe nihil in quenꝗ deliqſſe, quapropter vim vllam metui oporteret. Cõtra regii equites perfidos hoſpites exclamãt hoſpita- liſq; menſę compilatores,qui nuper pecuniam tum demum argentũ ex cõuiuio , cui adhibiti eſ- ſent,furto ſubtraxiſſent,ſcituros haud multo poſt qđ eos pati oporteat,qui tã perfide hoſpitalia iura lęſerint. Hæc illi circunſtrepunt,ſimulq; camelorum diſiectas ſarcinas perſcrutantur. Ibi po- culo apud Beniamin reperto cæteris metu & pudore ſtupentibus,eum velut ad ſupplicium tra- hunt,ſequunt̃ reliqui fratres cum mœrore & flebili ſilẽtio. Qui vbi ad Ioſippi cõſpectũ venere,& cum lachrymis ad eius pedes proуoluti iacuerunt, Iudas vt vehementi erat ad dicẽdum ingenio in hũc modum verba feciſſe traditur. Si aũt natura,aut cõſuetudine,ita inter hoẽs cõparatũ eſ- ſet pręfecte vir clariſſime,vt nihil ab iis,qui in cęteros imperiũ & iudicia exercent,pręter leges & patrios ritus ſpectandum cenſeretur,nec aliter ꝗ ab euentu delicta iudicanda forent,nullũ certe locũ nobis ad deprecãdum hodie relictum putaremꝰ. Verũ nemo vnꝗ ita humanitatẽ exuit, vt clęmẽtię,qua nullus magis homini conuenit affectus,omnino factus ſit immemor,ita ſit vt in ma niſeſto etiam crimine,quia homo apud hoĩem dicat,nemo fuerit vnꝗ q nõ ante ſuppliciũ , immo in ipſo etiã ſupplicio non aliqđ ſperauerit. Verum ſi vnꝗ ſpes clęmentię in miſerabili cauſa miſe- ris reis affuit,adeſt mihi hodie:adeſt & fratribus vir mitiſſime, vel qa apud te virũ nõ ſolũ ſapiẽ tem cœleſtiq; mente præditum puerilem culpam deprecamur , vel ꝙ naturã quiſq; in propriis ꝗ in alienis ſit iniuriis exorabilior,nihilq; haberi ſoleat glorioſiꝰ principe , aut eo q in alios imperiũ obtineat,impune lęſo. Oportet igitur cum cæteras virtutes tuas,tum clęmentiã ipſam,non depre henſum facinus,quod nõ magis per ſe turpe & deteſtabile eſt,ꝗ a noſtrę familiæ moribus & pha ma alienum,ſpectare , ſed flagitii authorem,qui ea ſit adhuc ætate,vt quid rectum , quid hone- ſtum ſit,haud omnino intelligat. omnia iura diuina & humana ignoſcunt iis,qui quum a lege & æquitate aberrauerint,neſciant tamen ſe peccare, aut ſi ſciunt non intelligant cuiuſmodi ſit illđ in quo delinquitur . Conſilium enim non euentus conſtituit crimen. Hoc quoq; prudentiſſimus pater ſecutus,priore frumentatione eum nobiſcum venire non eſt paſſus,ratus temere tam viri- dem ætatem omnis hoſpitalis iuris & officii adhuc rudem tam longæ peregrinationi committi. Qꝺꝗ ab æquitate tua ſuppliciter contendimus,vt identidem ſecum iniecti criminis cõſideret ra- tionem. Nam quod ad nos attinet,nullo modo perſuaderi nobis poteſt,adoleſcentem rudẽ, timi- dũ,nihil ambitioſum,nullius rei cupidum,id ſcelus non ſolũ nõ perpetraſſe , ſed ne cogitaſſe qui- dem. Nec illud confeſtim præiudicio dandum,ꝙ in eius ſarcina ſit poculum repertum. Sic nuper

Pietas Ioſippi in fratres

Quę munera Iacob in Ægyptum miſerit.

Ioſippi ars

Oratio Iudę ad Ioſippum.

nos quoq; totius rei ignari,potuiſſemus in crimen deuocari qui nobiſcũ tritici ꝑciũ retro depor-
tauimus.Quod tantũ abeſt,vt noſtra fraude acciderit, vt ſub ipſum reditũ nihil prius curandũ
duxerimus,q̃ vt ea pecunię ſumma tibi ex fide repręſentaret̃.Quin videndũ potius, quia pegre
huc profecti ſimus,& ob id indigenarũ iniurię obnoxii,ne eorũ ars ſit hęc,quibus noſtra hęc fru-
mentatio ab initio fuerit inuiſa,iniquoq; aĩo ferant,te ſummum virũ, dignitate & opib⁹ florẽtẽ,
comiter nimis & humane ignotos hoĩes domeſtico cõuiuio accepiſſe, tibiq; familiari iũxiſſe ho-
ſpitio.Quod ipſum quia ęgre eueniſſe ferũt,ad tuũ fauorẽ & ſtudiũ a nobis alienandum hanc oc
Apta depre culte calumniam nobis intẽderint.Sed quoquo modo res habet, per quicquid verę pietatis vbiq;
catio. eſt,tuam clęmentiã ſuppliciter oramus,ne tam crimẽ ſpectandũ putes,q̃ noſtrorum ꝓgenitorum
virtutes,totiuſq; familię noſtrę innocentiã.Fuit nobis pauus Habraamus homo (quod ſine in-
uidia liceat dicere) oĩm,qui vnq̃ in terris fuerunt,iuſtiſſim⁹,quem in hac ipſa terra reges hoſpi-
Habraami tio olim dignati ſunt.Sapientiſſimi ſacerdotes ob egregiam rerũ diuinarum humanarũq; ſapien
laudes. tiã ſummo ſtudio & honore coluerunt,qui pręclari geometrię inuenti veſtris maioribus author
fuit,qui ob vetus hoſpitiũ & neceſſitudinẽ vicinarũ vrbiũ Aſſyrios hoſtes ad Iordanẽ fluuiũ tu-
multuoſe victos pręda ſpoliauit,turpiſſimaq; fuga diſiecit,cum quo ob rẽ pręclare geſtam duo tũ
reges hoſpitiũ iunxere:qui coeleſti oraculo monitus,filiũ pro hoſtia immolandũ diuinæ aræ ad-
mouit,mactaſſetq; victimę loco,vt coeleſti pareret oraculo,niſi id fieri numen vetuiſſet.Is qui tũc
altaribus admotus eſt nobis auus fuit,vir & ipſe pietate & innocentia inter ſuos inſigni, cætera
dignus qui tali eſſet patre procreatus.Ex hoc Iſrael,qui nos genuit Cananeorum iuſtiſſim⁹, hu
ius miſerabilis ſenectę miſerearis obſecro,q̃ longo alioqui moerore multiſq; lachrymis affecta, ob
vnius amantiſſimi filii interitũ,quem puerũ adhuc,cęterum pręclara indole amiſit, ſi altero hoc
vitę lumine fuerit orbata,haud dubie breui ſit vitam cum morte mutatura.Sed melior eius cõ-
ditio,cuius dolor diuturnus eſſe non põt.Nos miſeri,nos afflicti, ſors noſtra lachrymabilis & lu
ctuoſa,qui lege a patre accepta,vt ſine hoc vno,quẽ flenti & inuito abſtraximus, nemo noſtrũ in
patriam rediret,extorres,ignoti,& inopes,ꝑcul domo,ꝑcul liberis,ꝑcul oĩbus, q̃ ſunt mortalibus
chariſſima,inopia preſſi & egeſtate errabimus.Quare te per quicq̃d numinis in coelo eſt, quicq̃d
religionis eſt in tota terra,per regiũ Pharaonis nomẽ,per geniũ tuũ pientiſſimum oramus, flebili
terq; obteſtamur,vt hanc culpã,ſiqua culpa in puero eſt,eam noſtrorũ maiorũ iuſtitiæ ac pieta-
ti,miſerabili parentis ſenectæ,noſtris lachrymis,noſtris precibus cõdones, veliſq; familiã vnã per
te iterũ ſeruari,vel ſi ſtat ſentẽtia puerũ ad ſuppliciũ trahere,nos reliquos cum eo,quãdo ita mo
ri fati⁹ ſit,q̃ ad exiliũ & ęrumnas ſeruari,ad vnũ tollito. Verũ quoquo modo te noſtrę lachymæ
affecerint,vix tantũ ſpei in illis repoſitũ habemus,quantũ in tua pietate & clęmẽtia:qui duo affe
ctus tantũ inter alias virtutes tuas eminẽt,quantũ tu ipſe inter cæteros mortales dignitate pol-
Peroratio. les & potẽtia.Quũ hæc Iudas dixiſſet oẽs cũ fletu in illũ manus intẽderũt.Hic Ioſippus ſuorũ la-
chrymis victus,ſimulatã ad id tẽpus pſonã ferre amplius non potuit,arbitriſq; e medio ſũmotis,
Satis inquit habeo ꝙ & patrẽ meũ virũ optimũ adhuc in hũanis agere intelligo,& in Beniamin
fratrem meliore ſitis q̃ olim in me fuiſtis aĩo, q̃q̃ ne illud quidẽ vobis fraudi dandum exiſtimo,
ſed ad diuinã refero ꝓuidentiã.Deus ille optimus q̃ humana diſponit,oĩaq; ſuo impio regit, ita
credo euenire voluit,vt fratrẽ temere ꝑderetis,(perdidiſtis enĩ quantũ in vobis fuit) vt eſſet,q̃ i
ſummo vitę diſcrimine vos,patrẽ,vniuerſam domũ tueret̃.Agnoſcite nũc fratrẽ, quẽ ex Rachele
Iſrael pater veſter idẽ q̃ & meus genuit,ego a negociatorib⁹,q̃bus me vendidiſtis,in hanc terram
adductus,ex ſeruo clarus, & ꝓpotens factus ſingulari (vt videre eſt) inter Ægyptios polleo di-
gnitate,habeoq; ipſi Deo q̃ maximas poſſum gratias,ꝙ ita aliquando euenire voluit, vt vnus ex
tot fratribus perierim,ne tota domus vno tpe periret,permiſeritq; nos hoc potiſſimũ tẽpore opiã
bus florere,quo & patrẽ meũ virũ oĩm hoĩm q̃ vnq̃ fuerunt quiq; hodie ſunt,optimũ,& vos ſecũ
dum illum mihi chariſſimos,inedia pene cõfectos tempeſtiua ope iuuarem, ad quos ſubleuandos
larga dei benignitate nobis conceſſa eſt facultas.Cum iis ille aſſurgens cunctos ordine cũ lachry
Ioſippi & fra mis & mutua gratulatione eſt cõplexus. Nec tam inſperati gaudii rumor intra vnius domus pa
trum gratu rietes ſe tenuit,ſed in regiã ſubito delatus Pharaoni nunciat vndecim annonę pręfecti fratres ad
latio. eſſe viros florenti ætate oẽs. Eos Pharao in regiã accerſitos familiariter ob Ioſippũ cõplexus eſt,
ampliſq; muneribus donatos a ſe dimiſit.Illi regiis muneribus largaq; frumẽtariõe lęti,ſed inſpe
rato nuncio adhuc lętiores domũ reuerſi,oĩa,vt geſta erant,patri ordine exponũt.Ille reduces fi-
lios patria pietate exoſculat⁹,vbi & Ioſippũ,quẽ diu luxerat,pręter ſpem viuere audiuit, ſupinis
ad coelũ manib⁹ vbertim flens Deo optimo maximo gratulatur,hunc pium, hunc piis ꝓpitium

prędicar, mox ad filios conuerſus hortari cœpit, multiſq; precib⁹ obteſtari, vt ſe cum tota domo in Ægyptum deportarent. Incredibile videndi filii deſiderium ſenis animũ inceſſerat, atq; eo magis cupiditas illa hęrebat animo, quo ſtudioſius ab eo id poſtulatum accepat. Magno igitur conſenſu Iſraelis filii, quum ſenis impium ſecuti, tum famẽ declinaturi, haud quidẽ multo poſtq̃ domũ venerãt, cũ pr̃e, cõiugibus, ſexq; & ſexaginta liberis ac tota domo, omniq; re pecuaria ex Cananea terra in Ægyptũ migrauere. Ioſippus venientẽ pr̃em cũ multis, qui cũ eo officii gr̃a obuiam ꝓceſſere, multa veneratione excepit. Phama tenet ſub primum congreſſum præ nimio gaudio ſenem in complexibus filii, ſubita lętitia velut ruina quadam pene exanimatum. Inde ſenex ad regẽ ꝑductus, familiariter ab eo appellatus, rogatuſq; ꝓfiteri longioris vitæ quam adhuc agebat annos, trigeſimum ꝓfeſſus dicit ſupra cẽteſimum, teſtatus adhæc Iſaachum patrem ſuum & auum Habraamũ multo ſeniores fuiſſe. Miratus vehemẽter Pharao eſt lõgiſſima vitę ſparia in gẽte. Sedes inde Ioſippo petẽte ad Helíopolim quę ſunt & Aegyptiacæ thebę dictæ, Iſraeli & filiis datæ. Vbi ſoli opportunitatẽ nacti, gentili inſtituto pecus alere ꝑſeuerarunt. Fuit Iſraelitarum ꝓgenies in Aegypto longo deinceps tẽpore. Vbi ſupra modũ aucta, paulatim regum iniuria ſeruitio adacta eſt, iugoq; ſeruitii accepto oĩa eorũ in peius abiere. Nili aggeribus conſtruẽdis aliiſq; inſanis regũ operibus adhibiti Iſraelitæ ſeruiliter operari. Longa fuit ea iniuria. Nec prius libertatis ſpes vlla genti affulſit, q̃ Moſis viri ſummi ductu inde ſit populariter migratũ. Sed aliquot poſt ætates id fieri cõtigit. Fuit annus ille, quo Iſrael & filii Aegypti ſunt terrã ingreſſi, ter milleſim⁹ ab orbe cõdito quadringenteſimus ſeptuageſimus ſecundus, qui ducẽteſimus repromiſſionis fuit ac duodecimus, quo tẽpore Baleus in Aſſyria regnauit, q nono eſt loco poſt Ninũ rerum inter ſuos potitus. Apud Sicyonios Meſſapus. Eſt & Sparte ſub idẽ tẽpus condita, a Sparto Photonei filio, vt Euſebius ꝓdidit. Secutus haud magna temporis intercapedine hãc Iſraelis in Aegyptum ꝓfectionẽ Athlas vir rerũ cœleſtiũ & aſtroꝝ peritia clarus. Fuit is Promethei frater Iapeto & Aſia nympha genitus, a quo Mauritanię mons eſt inſignis noĩatus, & ante tẽpora Claudii Cæſaris noſtris hominibus ignot⁹. huius demũ principatu. Romana arma ad ea loca peruenere, ac tum primum fuit quędam circa montẽ Suetonii Paulini ductu diligẽtius explorata. Eius radices denſis altiſq; repletæ ſyluis traduntur, incognito arborum genere, ſpectabili proceritate, materia enodi vertex vel media ęſtate niuibus candẽs. Iuba q de terrę ratione nõ pauca ſcripſit, Euphorbion ab eo qui primus hærbam ipſam inuenit, nuncupatum in Athlante naſci author eſt, ſucco contra venena & ad viſus claritatem longe efficaciſſimo. Propiora vero hæc, q̃ quæ ab aliis de hoc ipſo ſunt memorię prodita, mediis eum arenis aſperum & ſqualentẽ, & qua ad oceanũ vergat in cœlum videri aſſurgere, cętera opacũ ac nemoroſum ſcatebriſq; fontiũ irriguum, ac qua Aphricam ſpectar, fructibus omniũ generũ ſua ſponte naſcentibus, incolarum neminem interdiu videri, ſed locorũ ſilentio & ſolitudine tacitam quandam animos propius accedentiũ religionẽ ſubire, elato ſuper nubila vertice, atq; in lunaris circuli vicinia abeunte. Micare eundem noctu crebris ignib⁹, ægipanum ſatyrorũq; laſciuia impleri, tybiarũ ac fiſtulę cantu, cymbalorumq; ſonitu circunſtrepere. Ad quę credenda tantum abeſt, vt quempiam aſtringam, vt niſi hęc a celebratiſſimis eſſent ſcriptoribus prodita, non ſine cunctatione fuerim relaturus. Fuit ſcio' Athlas ab eo quẽ diximus alius longe diuerſus, Libyes vt aiunt filius, a quo videri põr monti nomẽ inditum. Cęterũ aſtroꝝ peritia priori aſſignatur, qui Arcadię fuit incola, non Libyę. Sub id aũt tẽpus, quo Athlas in humanis egit, ingens vis mortaliũ Indię fines egreſſa in ea terra conſedit, q̃ ſupra Aegyptũ Aethiopia eſt nuncupata. Cauſam ꝓfectionis illius a nullo traditã repio. Illud dixerim, nomẽ terrã ipſam dediſſe potius aduenæ genti q̃ ꝙ ab ea acceperit, vt qui Indi antea dicerent, iam inde Aethiopes ab ipſa terra quam ſemel inſediſſent, ſint nuncupati. Etenim quũ duplex ſit omnino Aethiopia, altera ad orientẽ ſolem rubro & barbarico mari alluitur: ad ſeptẽtrionẽ Libyæ & Aegypto cõtigua: ad occaſum interiorem habet Libyã, ac reliqua parte, qua auſtro iacet obuerſa: altera iungit Aethiopię, q̃ maior eſt & auſtralior. Scio pleroſq; eoꝝ, qui primã hominis originẽ, nõ ad diuinã referũt ꝓuidentiã, ſed ſponte ſua rari id animal e terra natum perſuaſum habuiſſe, mortaliũ primos fuiſſe Aethiopes, coniectura vſos, ꝙ Aethiopicum ſolum ante oẽs terras ſideris propinquitate intepeſcere cœpiſſet, quũ terra eſſet ab initio vliginoſa, quo cõtigerit, vt ex prima illa humoris caloriſq; temperie ſit homo ipſe genitus, atq; eam terram, in qua naſci contigiſſet, libentius tenuerit q̃ diuerſam vllam, quũ omnia adhuc ignota eſſent, requiſiuerit. Credũtur adhęc Aethiopes mortaliũ oĩm veriſſimi indigenæ, quoniã vbi terra frequẽtius coli cœpta eſt, retorridũ illud ſolũ neminẽ ad ſui cultum potuerit inuitare, & quod ad gẽtis vetuſtatẽ attinet, primum deorum

Iſraelis filii cum patre in Ægyptũ proficiſcũtur.

Iſraelis ætas.

Anni mũdi.

Sparte.

Athlas rex.

Athlas mõs.

Satyri & ægipanes in Athlante.

Aethiopiæ ſitus.

Aethiopes primi mortalium.

Aethiopũ ritus.

cultum apud eos inſtitutum memorant, primaſq; ſacrorū cerimonias. Quam Homerus pſuaſio-
nem ſecutus poetarum eminētiſſimus, Ioue & coelicolas ad ſolēnes in eam terram dapes ꝓfectos

Æthiopū libertas.

fabulatur. Seruitutē Aethiopes nunq̄ experti dicunt. Semp genti libertas incolumis manſit. Camby-
ſes, qui Macrobios Aethiopas bello petere auſus eſt, amiſſo exercitu vitæ periculum adiit. Eam ſo-
lam gentem Dionyſius & Hercules, quos terras oēs pluſtraſſe phama eſt, intactam reliquere, aut
quia ipſorū in deos pietatem ſint reueriti, aut (quod ꝓpius vero eſt) quia īexpugnabilis ſit viſa.

Vnde Ægyptus.

Adiiciunt quidam Ægyptios, qui & ipſi de vetuſtate diu cum Scythis contenderunt, fuiſſe Ae-
thiopum colonos, quoniam tota ferme Ægyptus mare fuiſſet olim, ſed Nili inundatione poſtea
continens ſit facta, qui ex Æthiopia allapſus, ſecum vim limi ingentem deferat, ꝑpetuaq; exagge-
ratione habitabilem fecerit terram, quæ ſtagno aut pelagi fluctibus fuerat ab initio immerſa. Q;
deos pterea reges exiſtimarent Ægyptii, haberentq; ſepulchrorum pręcipuam curam, ex Æthio

Qua literarum forma ſint Æthiopes vſi.

pia credit tranſlatiuum, ſic & ſtatuarum vſus, ſic & literarum, q̄bus bifariam, vt illi, Ægyptus vſa
eſt, vt quæ ſacræ dicerentur ſacerdotibus duntaxat notæ eſſent. Alterū genus vulgo patuit. Fue
runtq; literarū figurę haud tales, vt ex illis ſyllabæ coaleſcerent, ſed animantibus extremiſq; ho-
minū partib⁹, variiſq; inſtrumentis, artificūq; in primis perq̄ ſimiles. Talis imaginū ſcriptio vetu
ſtis quibuſdā peregrinarū rerū monumētis adhuc Romę viſit, ſinguliſq; (vt videre eſt) ſua inerat
figuris ſignificatio, vt in accipitre celeritas, in crocodilo malū, cuſtodia in oculo, ſicq; alię in aliis.
quo apparet: non Phoenicū id fuiſſe inuentum, vt arbitrati ſunt quidā, ſed Æthiopum. Atq; inde
in Ægyptū primo, mox hinc, vbi Agenor ꝓfectus dicit, in Syriam tranſlatum. Ex ſacerdotib⁹, quē

Æthiopum mores.

phanatico curſu circunferri viderint, omnium ſanctiſſimum iudicant. Quem regem creauerint,
velut numen inſit, vulgo adorant. In quem is animaduerſum volet, lictorem ſignum mortis ha-
bentem ad eum mittit, quo inſpecto confeſtim quiſquis ille eſt domum reuerſus ſibi mortem con

Exemplum iuſtitiæ in foemina.

ſciſcit. Ferunt quendam per hæc morti deſtinatum quum de fuga agitare coepiſſet priuſq̄ ſe pi-
culo ſubtraxerit, zona a matre ſtrangulatum. Adeo pſuaſum fuit genti non licere mortem exilio
cōmutare. Plures ſideris ꝓpinquitate nudi agunt, ouillis caudis pudenda obtegunt. Quidā, ſed
pauci omnino, pecorū veſtiunt pellibus. Alii ſubligacula capillis contexta ad mediū corpus indu-
cunt, pecuariam rem vulgo exercent, pecora puſilla admodum duri hirtiq; velleris. Canes & ipſi

Æthiopum victus.

nihilo maiores, cęterū aſperi & pugnaces. Milii, hordeiq; frequēs vſus: vnde potū etiam cōficiūt.
Cæteris carent frugibus, præter palmulas eaſq; perraras. Quidam hęrbis victitant tenuioribuſq;
harundinum radicibus. carnibus, lacte, caſeo, veſcunt. Meroe fuit olim regni caput, clypei figurā
ea inſula imitatur ad tria milia ſtadiorum cum Nilo ꝓceſa. Accolunt paſtores eam qui paſſim ve
nantur. & agricolę aurifodinas habēt. Herodotus author eſt, apud Macrobios Aethiopas æs plu
ris æſtimari q̄ aurum, cuius tam vilis ſit vſus vt Cambyſis Legati eo ꝓfecti, ſontes viderint aure
is catenis in cuſtodia vinctos. quidam ſiſamum, alii lothum ſerūt, hebeno abundāt, & ſiliquaſtro.
Elephantos venant. Leones habent Pardalos & Dracones, qui multiplici nexu implicitos Elephā
tes hauſtu ſanguinis conficiunt. arcubus vtunt quadricubitalibus ligneis & peruſtis, quo armo-
rum genere eius gentis rex conatus eſt Cambyſem a deſtinata expeditione deterrere. Inſtruunt

Æthiopum religio.

bello & mulieres, quarum plæraq; oris labium æneo traiectum habent circulo. Venerantur eorū
quidam orientem ſolem, occidentem diris execrationibus inſectantur. Mortuos nonnulli in ꝓfluē
tem deiiciunt, alii fictilibus condunt doliis, quidam etiam vitreis conditos domi in annum aſſer-
uant, religioſeq; interim colunt. Primitias offerunt. Sunt qui tradant regem ab his potiſſimū de
clarari, qui forma & alendorū pecorū peritia, roboreq; & opibus cęteros antecellat. Fuiſſeq; ius olī
Mēphiticis ſacerdotibus mortis p internuncium regi impandæ, alteriuſq; in demortui locū, quē
libitum eſſet, conſtituendi. Deum alterum immortalem credere, eum qui rerum ſit princeps atq;
vniuerſi conditor, mortalem alterum eumq; incertum. Regem (vt antea eſt dictum) & eum quē
de ciuitate optime meritus ſit, ſecundum regem vt deum venerant. Hodie vt ex iis accepimus q
in ea Aethiopia, quæ Aegypto eſt proxima, plures ſunt annos verſati, Chriſtiano ritu Deum tri
num & vnum colunt. Regem qui Preſtoianes dicitur, in ſecundis habent. Itali Indos hodie (vt
audio) appellant Aethiopas, qui ſupra Aegyptum colunt, profectionis (credo) illius non igna-
ri, de qua nunc loquimur, quum ꝓcul inde alioqui ad ortū recedat India. Conſulto adhuc quarū
dam gentium mores & ritus referre curę fuit, & cum his terrarū ſitus. Quę relatio ſemel inſtitu-
ta, etſi toto mihi ope ſeruāda eſt (reddet enī res hiſtoriam multo iucundiorem, atq; vtiliorē co-
gnitu) neſcio tn̄ quonāmodo liberi⁹ id feci ī ipſo terrū ſcribēdarū exordio, ne in receſſu opis poſt,
q̄ vberior ſe nobis materia aperire inceperit, ab ipſa rerū dicēdarū ſerie ſæpius abduceretur ſti-

lus,cuius nunc ne obliti videamur,ad Iſraelitas redeo.In qua gēte ſub id tempus,quo Indi ĩ Ae-
thiopiam profecti,Moſes dux & propheta ſummus ex Amarame patre iam ſeptuagenario eſt na Moſes.
tus:cuius ductu Iudęi ex Aegypto digreſſi,ſupbiſſimo Pharaonis liberati ſunt ſeruitio.Sed mirū
videri poſſit,ꝙ ad hunc locum omnes eius terrę reges iam inde ab Habraami tēporibus vna ap-
pellatione referantur,quum ſi vnus interim fuiſſet,quemadmodum ex Herodoti lectione pōt in-
telligi quem illi Pheronem dixerint,manifeſte appareat tot ætates ſupereſſe non potuiſſe. Cæte-
rum præterq̄ ꝙ Biblyaci libri,Euſebius,Ioſephus, Auguſtinus ſunt mihi in eo idonei authores,
Manethonis Ægyptii ſacerdotis cōmentarii ſcriptū habuere, Pharaonis appellationē oēs Ægy- Oēs Aegy-
ptios reges tuliſſe olim,quū ſuum alioqui nomen eſſet ſingulis,qui mos & in Perſarū reges alia- ptiorum re
rūq; gentiū poſtea ſit trāſlatus,vt appellationē vnā plures tulerint,quā ſcriptores ſecuti oīa poſte ges Pharao
ris obſcuriora reddidere.Requirenti adhęc mihi appellationis huius cauſam,vna potiſſimū con nes dicti.
iectura ſubibat animū,a Pharo inſula,q̄ Alexandrię obuerſa iacet, Pharaonis nomen regibus ab Pharos.
initio datū.Inſula vetuſtiſſima quam Proteū tenuiſſe Homer⁹ ſignificare videtur. Proteus Phe Proteus.
roni in regnum ſucceſſit,illi inquā q̄ multa poſt Habraamū fuit ætates,atq; eo Pharaone multo
recētior,qui Habraamo fuit æqualis.Suſpicari libet Pharones ab Herodoto & aliis gręcis appel-
lari,quos Hebręi & quicunq; Hebręos ſecuti ſunt Pharaones dicere maluerunt. Accidit igit̃,vt
prius q̄ moſes naſceretur Ægyptiacus ſacerdos,oraculo ne inſtructus aliquo,an ꝓphetico impul
pulſus ſpiritu,incertum habeo, Pharaoni nunciauerit,Hebraico ſanguine puerum naſciturum,q
multum regni opibus eſſet obfuturus.Permotus Pharao eiuſmodi oraculo, vel vt Biblyaci libri Pharaonis
tradunt,quia Hebræoꝝ gens multo numeroſior videri cœperat,q̄ ipſi regi & vniuerſæ Ægypto edictum.
tutum crederet̃,nutriri vetuit omnem virilem Iſraelitarum ſtirpem,quę deinceps naſceret̃.Capi
tale futurū edicit,ſi quis marem tolleret,obſtetricibus adhęc indigenis dat̃ negocium, vt omnia
attente explorarent,ne in cuiuſq̄ puerpio fieret fraus.Nemini erat dubium totam Iudæoꝝ gen-
tem,quę adeo ad id tempus in Aegypto creuerat,vt ad ſexcenta viroꝝ milia in ea cenſerent̃, ho
minis ætate interiturā,ſi omnis alterius ſexus ſoboles in ipſo vitæ ingreſſu fuiſſet extincta. Sup
ꝑ vetus igit̃ turpeq; ſeruitiū cura & dolor tacitus Iudæoꝝ animos verſabat,lamentari ſecū iniquā
totius gentis ſortem,cui ſup alias clades quibus indigne pręmerent̃,crudeliſſimi regis impio oīs
ſpes ſucceſſionis adimeret̃.Oculos ad cœlum tollere,numenq; ſuppliciter ꝓcari,ne populum ve-
rę pietati addictum,impii regis iniuria extingui pateret̃ . Facere hæc vulgo alii , ſed Amaramis Amaramis.
vir in Iudęis iuſtitia inſigni omnium maxime.(ſic enim comparatum eſt,vt ꝓclara hominum in
genia non ꝑſentia ſolum,ſed futura etiam ꝑſpiciant,ſintq; eiuſmodi homines de communi ſalute
ꝑter cęteros ſolliciti.)His ille curis anxius cœleſti voce viſus eſt ſibi ꝑ quietē moneri,fore, vt po-
tentiſſimum illud cœli numen,cuius imperium omnia ſequuntur,quod per tot rerum humana-
rum caſus Habraamum authorem gentis protexiſſet,quem ex inope & ignoto in Cananea terra
locatum diuitem & clatum feciſſet,intempeſtiuo Sarrā donaſſet puerperio anum ſterilem & de-
crepitam,qui deus Habraami filio,qui nepoti,qui ex nepote procreatis toties dexter volenſq; af-
fuiſſet:qui miranda eidem genti annuerit olim,& dederit incrementa,idem breui ſuo eſſet popu
lo ducem daturus,qui ex ſuorum ceruicibus ſeruitutis iugum excuteret,fractiſq; Pharaonis opi
bus,per omnes eſſet terras ſuum nomē propagaturus. His Amaramis bene ſperare iuſſus,ſimul
& illud dicit,patrem ſe mirandę illius ſobolis futurum,daret modo operam procreationi , cæte-
ris rebus fata ipſa viam inuentura.Lętus ille nocturna ſpecie,rem cum Lochabetha cōiuge com
municat.Conſtituunt itaq; inter ſe,vt celato mulieris vtero,quantum humana prouidentia ca- Moſis ort⁹.
ueri poſſet,partum quoq; occultum haberent.Nec rei defuit euentus. Mulier inde puerum eni-
xa tris propemodum menſes ſecretiore parte domus aluit infantem . Inde metus vtrunq; inceſ-
ſit,ne ſi vagitu ſuo puer proderetur,quod credere erat aliquando futurum, ambo cum tota dō-
mo ad ſupplicium traherentur.pueri vitam numinis prouidentię permittūt,ſimulq; viminea ci-
ſta bitumine oblita incluſum,proxima Nili alluuione deponunt.Vehebatur ſecundo fluuio fata
le onus haud procul a ripa,quum Themura regis filia,quæ tum forte cum æqualibus multis cir
ca Nilum puellari laſciuia errabat,alueum conſpicata,vt eſt humanus animus ſcrutandi auidus
ſiqua in occulto ſint,iubet ciſtulam apprehendi.Puerumq; intuita,clamore circa illum & plauſu
geſtiens iacentem oſculatur,inde indigenæ mulieris vberibus admotus eſt,quę ſponte ſua vel ac
cerſita potius (vtrūq; enim ſcriptū reperio) eo occurrerat.Repudiauit eā puer alimoniā ceu alie
na vbera faſtidiret,mox ĩ alia atq; alia idē expta Themura,angebatur aīo vehemēterq; dubitare,
ne longa infans inedia deficeret,conſilium inter æquales capit,qua via imīnēti fato puęrū ſubtra

heret,ſuperuenit interea hęc agitātibus Maria Amaramis filia, quaſi diuerſum negociū ſecuta: cæterū occulte a parentibus ad id ſubmiſſa,vt totius rei exploraret exitū. Tum puella,nimirum inquit infans hic alterius gentis auerſatur alimenta : qđ in tribuli fœmina haud reor euēturum. Agite nunc ſi placet,idq; in muliere aliqua hebręa experiamini,ſiqdē cōiectura adducor haud inepta,vt credā puerū peregrini eſſe ſanguinis,metuq; a parentibus in ꝓfluentē deiectum.Aſſenſa his eſt regia puella,eāq; ipſam ire iubet,fœmināq; ſui generis aliquā ad ſe vocare.Nūciat cōtinuo illa parentibus quid acciderit,& quod ab regis filia haberet mandatum.Aduolat eo mater quaſi rerū oīm ignara, nequa ſuſpitio oriri poſſet,ſi filiā ſecuta ad reginā veniſſet. Huius pectori īfans adhibitus cōfeſtim materna vbera inuadit.Lęta pueri affectu Themura,huic potiſſimū quā fortuna primo obtuliſſet,eum deſtinat alendū.Pro ſuo nutriti iubet,impunitatē pollicita.Ipſe puer, quia ab Ægyptiis aqua Moys dicit,is vero eductus,ab ipſo rei euentu Moſis ille poſtea nomē tulit:atq; ita diuina prouidentia cōtigit,vt ex ea domo,vñ genti vniuerſę exitiū ꝓpter hunc vnum impendebat,fit puero ſalus qſita.

Vñ Moſes dictus.

Alebatur ille diligenti cura,cū regiæ puellæ iuſſu,tum ſpe tacita parentū,quā de eo iam inde ab nocturno illo oraculo imbiberant:elucebatq; in eo adhuc puero maius in dies futurę virtutis lumen,vtpote qui ab Habraamo ſeptimus eſſet.Erat enī Amaramis filius,quem Caathus genuit:Caathū Leui,huius Iſrael fuit pater Iſaacho natꝰ,atq; Habraę nepos.

Septimꝰ ab Habraamo Moſes.

Et iam triū annorū Moſes feſtiuo hilariq; aſpectu,oīm in ſe oculos verterat.Quibus naturę dotibus Themura permota,eum in filium ſibi optat,eundem in complexibꝰ habet,fouet,oſculatur,ad patris conſpectū trahit:& vt libero erat ingenio,paternę indulgentiæ ſecura. En inquit pater tibi mihiq; deorum (vt credere par eſt) munere qſitus eſt ſucceſſor: Tu nec filię votis nec fortunę queſo beneficio repugnes. Annuit Pharao filię precibus,puerūq; gremio receptū in futuræ ſucceſſionis argumentum,an ludens potius parum compertum habeo,paruo,quod ſatis conſtat,diademate inſigniuit:fatorū credo immemor,aut certe patria charitate victus. Id inſigne puer inter crepidia arreptū humi affligit:afflictū pedibus conculcat.

Diadema cōterit Moſes.

Acceperunt qui tum circa regem ſteterant non ſine gemitu id omen:nec fatidicus ſacerdos,qui tum forte aderat,tēperare potuit:quin tum quoq; regem fatorū admoneret,apertaq; prędicatione diceret, hūc videri ſibi puerum,quē magnam aliquando cladē Ægypto allaturū fata portenderēt:Eum vt publicā peſtē dirumq; exitiū cauendū prædicere,deorū hoīmq; fidē teſtari:certiſſimū incendiū Pharaoni, eiuſq; regno ante oculos nutriri,dū regię puellę nimis a patre indulgeret.

Recens fatorum admonitio.

Hæc ille vociferatꝰ, mouerat non ſolum alios,ſed & regem ipſum.Subibat adhęc animū oraculi memoria.Qua territus haud lōge aberat,quin puerū e filię cōplexibus arreptū,ſuis iugulandū traderet:ſed plus oīno ambiētis filię gratia,aut (quod magis credo) fatorū neceſſitas valuit.Obuoluta illa genibus patris ætatē excuſare,q̃ nihil adhuc ſaperet.Ad omen igitur eleuandū carbones iubēt puero accenſos offerri ex ea re exploraturi,an nocitura etiā temere tractaret.Hic factū memorāt: vt nō ſine ꝑpetua linguę clade,ex his aliquot repente hauſerit. Huiuſmodi caſibus eius infantia iactata eſt. Verū quū iam per ætatē adoleuiſſet,eſſetq; animi promptitudine,multaq; vi corporis oībus cōſpicuus, ingenio adhęc ſupra ætatem longe prudentiſſimo,& ob hęc illi aulicus fauor conciliatus,ita accidit:vt Aethiopes,qui tēpeſtate illa mutuo rerum cōmercio Aegyptū vulgo frequētabant , forte iniuria affecti (qualis ea fuerit,authores, quos ſeqmur , non tradunt) tumultuario bello vicinā terrā inuaſerint.

Bellum Aegyptiis infertur.

Ægyptii & ipſi vim armis vindicaturi,incompoſito agmine prodeūt illis obuiā: fuitq; his prima pugna parū ꝓſpera,multi prælio cæſi, reliqui turpi fuga dilapſi domū pro victis trepide abierunt. Aethiopes victoriā ſecuti Memphim vſq; Aegyptū populati ſunt : & iam oēs illorū conatus eo tendere,vt Pharaonis regnū funditus euerterēt.Gentis igitur opibus in hunc modū fractis,quia ſuis viribus Aegyptus ſtare nō poterat,ad diuinas ſortes (vt mos eſt gētis) cōfugit.Ex oraculo eſt relatū Iudaici ſanguinis duce opus eē, ſi Aegyptii vellēt rerū ſuarū ſtatū in melius mutari.Quę vox vbi audita eſt,vniuerſum vulgus,velut e cœlo noīatim Moſes poſceretur,copiarum imperium vni deſtinant: & rex a filia ducē ſibi in aperto regni diſcrimine concedi poſtulat.

Moſes belli dux declaratur.

Magno itaq; omnium conſenſu:totius belli adminiſtrandi cura poteſtaſq; viri ꝑmiſſa eſt.Lætari ſecum interea Iſraelitæ, atq; in melioris formæ ſpem erecti,rerum omnium euentum taciti expectabant.Moſes omnibus quæ ad bellum neceſſaria erant comparatis, in Æthiopas mouit:quibꝰ ne ſuus acceſſus aliquo modo pręſentiretur, a ripa fluminis diuerſus ducere cōſtituit. Verum quia per loca ſerpentibus infeſta ductandus erat exercitus,vim Ibidum ingentem papyraceis inſtrumentis in arcarū ſpeciem contextis incluſit.

Ibidum virtus.

Herodotus author eſt, ex Arabia alatos ſerpentes ineūte ſtatim vere in Ægyptum volare,quibus ad planitiei ingreſſum Ibides aues oc-

currant,paſſimq; conficiant,eſſeq; ob id auem ipſam apud Aegyptios in magna veneratiõne.Ipſa Ibidis figu-
fere nigra eſt:gruinis cruribus,roſtro maxime adunco.& hæc nigrarũ eſt Ibidũ ſpecies,quę cũ ſer ra.
pentibus ingenito quodam odio decertant.Eſt & alterũ genus.Hui⁹ pedes humanis ſimiles,gra-
cile caput, cætera candidum,pręter ceruicem,alarũq; extrema,crura & facies cæteris haud diſſi-
milis.Serpentibus figura Hydrorum,alę non pennatę,ſed vt veſpertilionũ glabrę. Aduerſus ho-
rum incurſum Moſes ibidibus vſus ad hoſtes incolumi exercitu peruenit. Mira videri poſſunt q̃
Herodotus de ingenito auis huius odio in ſerpentes prodidit: quibus ex Arabia in Ægyptũ vo
lantibus ad ingreſſum planitiei infeſto occurrant volatu,quibus locis ingẽtes & citra fidẽ referẽ
di viſanť oſſium & ſpinatum acerui : qui nihil obſcure arguãt,alatorum ſerpẽtium vim ingentẽ
hic eo conflictu laniari.Sunt (quod ad hoc attinet) inter volucres quaſdã & animalia terreſtria Inimicitiæ
inter ſe celebres inimicitiæ,quodam occulto naturę affectu:ſunt & rurſus amicitię. Diſſident,ſa variorum
tis conſtat,Olores & Aquilę:Coruus & Miluus:Aquilę & Trochilus,quoniã ſi credimus rex ille animaliũ.
dicatur auium.Pari odio bella inter ſe gerunt: Muſtela & cornix:Ichneumon & Veſpæ:Anguis
& muſtela:Thoes & Leones.Rurſus amici inuicẽ:Pauones & Columbę:Turtures & Pſitaci: Cor Amicitię
nix & Ardeolę.Sed hęc eo tẽdũt,ne cui parum credibile videatur quod Ioſephus ſcribit, Moſen beluarum.
per infeſta ſerpẽtibus loca ducturũ,Ibidũ pręſidio vſum:quarũ in id animal odium,Herodori Pli
niiq; teſtimonio,fit nulli ignobile.Moſes haud multo poſt q̃ ad hoſtes venit cum his acie cõgreſ-
ſus,modico certamine ſupauit.Victor inde exercitus Aethiopiæ fines ingreſſus,terrore multaq;
hoſtiũ clade Aethiopiã ꝑuagať.Poſtremo ad Meroen ſunt caſtra admota.Id enĩ nomen illi poſt-
ea fuit,tunc aliud fuiſſe crediderim.Eſtq; a Cambyſis ſorore Mẽphis,vt quidam tradunt,vt alii Memphis.
ab vxore nuncupata.Sed tam hi q̃ illi a mẽdacii ſuſpitione vindicantur.Habuit Cambyſes ſoro-
res duas,quarũ vtrãq; vxorẽ duxit:Sed altera Aegyptiaca expeditiõe illum comitata eſt,ab eoq;
in Aegypto interfecta,cauſa ſuo loco explicabitur.Eſt Meroe inſula oĩm, quas Nilus effecit,am- Meroe inſula
plitudine maxima,Libyã verſus vaſtis arenę cumulis circũſepta:qua in Arabiã iacet obuerſa,pręc
ceps,& abrupta:ad meridiem Aſtaborę,Aſtapodis,& Aſtaboſę fluuioꝝ occurſu ꝓfundiť : reliqua
parte quæ ſeptentrionem & Boream ſpectat,Nilo claudiť.De eius magnitudine loco haud mul-
tum hinc diuerſo diximus.In ea inſula tum regio erat Aethiopum,& vrbs pręter locorum natu
ram,humano etiã ope munita,foſſę adhæc ad fluuioꝝ inundationem arcendam circa regiam du
ctæ,oĩa Ægyptiis reddebant impeditiora.Fuit itaq; obſidio illa oĩm ſpe difficilior:Moſes longio-
ris moræ impatiens,circa vrbem crebro adequitãs,cuncta animo & oculis luſtrare, an vi aliqua,
aut arte queat ad hoſtẽ penetrare. Verumenimuero amor illi obtulit, ſi Ioſephus q̃ hæc tradidit
vetus eſt author,quod neq; vires neq; bellica ſtudia antea potuerant.Tharbis regis filia illũ cir- Moſes pro-
ca muros verſantẽ conſpicata,viri forma & celebritate capta,per fidiſſimos ſeruos vrbis proditio ditione Me
nem pollicetur,ſi ſe legitimę ſit coniugis loco habiturus.nec Moſi diſplicuit conditio,quippe qui roe potiť.
id bellum quoquo modo cupiebat ad exitum perduci.Fide igitur in id qđ petebať data,cõfeſtim
vrbe potitus eſt:qua recepta nuptias celebrat.Nec pulcherrima victoria plus illi gloriæ apud Æ-
gyptios peperit,q̃ obtrectationis & inuidiæ.Etenim domum reuerſus variis apud regem crimini
bus iactatus,quum cędis quoq; argueretur in Aegyptio homine perpetratæ,poſt q̃ capitalia de ſe
conſilia apud regem moueri ſenſit,imminenti ſe periculo fuga q̃ occultiſſima ſubtraxit.Cęterum Moſis exili-
veritus,ne dimiſſi eſſent,qui ſe a fuga retraherent, omnem hominum occurſum vitabundus per um.
deſerta & deuia loca ad Madiam peruenit. Fuit id oppidum in troglodytica ora ab Habraami fi
lio dictum,vt tradit Ioſephus.Mira ſunt quæ de Troglodytarum ritu Plinius ſcribit in hiſtoria. Troglodytæ.
Excauare eos ſubterraneas ſpecus,quas pro domibus habeant: vnde & nomen genti inditum vi-
deri poſſit.ſerpentium carnibus victitant,pro voce ſtridor eſt illis,ob idq; omni ſermonis cõmer-
cio carent.Quę ſi ita habeant,nõ videọ:quæ hoſpitii,matrimoniive cum ea gente iungendi Moſi
eſſe potuerit occaſio:niſi quis alios Troglodytarum mitiores aliis eſſe arbitretur.Cęterum qua-
liſcunq; fuit ritus gentis, quæ tum Moſem profugum excepit , ad puteum oppido propinquum
animo & corpore æger paululum ſediſſe traditur . Compulerant ſub id tempus eo ſorores ſeptẽ
quæ patrio more oues paſcebant,ſuos greges.Idq; aliquanto tempeſtiuius fecerant,vt cæteros pre-
uenirent paſtores aquationis compendio , affuit nec multo poſt alia frequens pecuariorum ma-
nus,arcebaturq; infirmior ſexus a canalibus,ſuoq; aquationis loco . Moſes rem indignam ratus,
per contẽptum & iniuriam puellas ſuo commodo priuari,præſertim q̃ officium maturaſſent,fa-
cto in paſtores impetu loco deturbat,atq; ita contigit:vt ſuos illæ per ocium greges potui admo
uerint. Ea res Moſen Ragueli earum patri ſub primum ad vrbem acceſſum conciliauit , Erat is Raguel.

ſacerdos plurimaq; inter ſuos authoritate.Excipit itaq; ille Moſen veniẽtem grato hoſpitio:exce
pto filiarũ vnã matrimonio locat:mox in generum aſcito omne paſcendi pecoris vni pmittit ne
gociũ.Quo tpis ſpatio quũ forte Moſes circa Sinã mõtẽ,ſeu Orebũ (vt alii dicũt) ſoceri oues ver
ſaret:eſſetq; locꝰ veteribꝰ accolis ſacer,qppe q vulgo pſuaſum haberẽt certũ ibi numen inhabita-
Rubꝰ Moſis re:mirũ dicit illius oculis ꝓdigiũ oblatũ,virentẽ rubrũ intuitus eſt: quẽ citra oẽm folioꝝ frugũq;
cladẽ innoxia cõprehẽderat flãma.Cuiꝰ rei nouitate,quũ aliquãdiu Moſes defixꝰ ſtetiſſet: poſtre
mo explorãdę rei ſtudio,quum ꝓpius acceſſiſſet, vox inde reddita eſt. Primoq; increpitus, ꝙ ad
loca religiõe inacceſſa temere penetraſſet:inde bñ eſt ſperare iuſſus,qñ nõ ſine numine talia eue-
nirẽt.Iret:& cœleſtis vocis imperiũ ſecutus oẽm Iudęorũ gẽtẽ,q̃ in Ægypto eſſet, ſeruitio libera
ret,atq; in eã terrã deduceret,quã Habraamꝰ gẽtis author olim tenuiſſet. Moſes etſi ob ea, q̃ vi-
derat,parũ liber erat religiõe,haud fruſtra tatꝰ id ꝓdigiũ fieri,corã tñ excuſat:nũc gẽtis ĩbecilli
tatẽ,q̃ lõgo preſſa iaceret ſeruitio:nũc linguę ſegnitiẽ,cladẽq; a puero in Pharaonis cõſpectu ſibi
cõflatã.Quid ſi qſq̃ me roget,inqt,quo authore rẽ tãtã ſim mouere auſus,haud qdẽ itelligo,qd
tũ demũ me illi rñdere oporteat.Sũ ego,ait vox illa,q ſum:& ab eo q ſit,te illuc reuerſum dixeris.
Atq; ſcdm hęc q̃ audiuerat Moſes ab eodẽ oraculo iuſſus paſtoralẽ baculũ abiicit, quẽ manibus
habebat:ibi miraculũ multo maius ẽ factũ:cõfeſtim virga in ſerpẽtẽ verſa eſt.Qui tumidus vio-
Prodigium lẽtuſq; linguas in Moſem vibrãs ceruicẽ exaduerſo tollit:mox ſpecie illa vltro remittẽte,baculus
priſtinã recepit formã.Manus adhęc ſinu exerta,velut lepra quadã obduci viſa eſt. Poſtremo aq̃
puteo hauſta humiq; effuſa ĩ cruorẽ verſa ẽ.Quibꝰ ille ꝓdigiis motꝰ,certuſq; tãtis cœptis haud
numẽ defuturũ,a Raguele ĩ Ægyptũ,iã Pharaõe ĩ cuiꝰ aula educatꝰ fuerat extĩcto,reuerſus eſt.

Reditꝰ Moſis in Ægyptum.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO. ENNEADIS PRIMÆ. LIBER TERTIVS.

FLOREBAT per id tempus ocio & diuitiis Ægyptus,quę quo magis
affluebat, eo inſolentior erat gẽtis luxuria,maiorq; mortaliũ cõtem-
ptus.Mala enim prauaq; igenia,quo meliore ſunt fortuna, eo inclęmẽ
tius exercent imperiũ in eos,quos iniurię hñt oportunos. Premere illi
media rerũ quiete,crudeliterq; vexare Hebraici ſanguinis viros.Nul-
Regũ Ægyptiorum inſanię. lum erat regiæ inſaniæ opus,cui non illi ſeruiliter admouerent.Nulli
regum vnq̃ inſanis extructionibus ſuas vanius opes ꝓfuderũt q̃ Ægy
ptii.Mines qui primus omniũ in ea terra rex fuit, ad centũ ſtadia hu-
Mines. mo congeſta in montium anguſtias coniecit Nilum,vt nõ ſuo ſed alie
Mœris. no flueret arbitrio.Idem & Memphim vrbem condidit.Mœris q plu-
ribus interiectis ætatibus poſt illum regnauit ſtagnum effodit tam enormi vaſtitate, vt Nilo ſe-
nis menſibus epoto vix ſit capacitate nimia expletus.Huius miraculi pyramides illæ medio ſta-
gno extantes cœloq; ſurrectæ,cæterum vſq;adeo in profunda vada demiſſę,vt partẽ operis mul
to maximam ambitioſe ſubſtrahant ſpectantium oculis.Sed maior Cheopis inſania:qui centum
milia operariorum decennio vel vno opere exercuit:huius Pyramis illa quinum ſtadiorum alti-
tudine:alteraq; ſepulcri nomine erecta octogenum iugerum quaq; verſum,pari celſitudine.Pyra
Pyramis. midis vnius inſcriptio teſtata eſt in apio,alliis & cepis ad operantium alimoniam emundis mille
& ſexcenta regi talenta,opus vnum decoxiſſe . Herodotus author eſt,hunc ipſum Cheopem pe-
cuniæ defectu filiam proſtituiſſe: quæ vt a patre iuſſa eſt,a ſingulis quos admiſit lapidem vnum
exegit ad deſtinatum opus idoneum.Ex qua materia meretricio quæſtu quæſita,pyramis extru-
cta ſit quaq; verſum pedes trecentenos habens ac ſexagenos. Quid domus illa vno lapide exciſa
laborioſeq; aſportata! Quid alia aliorum opera quæ vanum gentis arguunt ſtudium! Sed alii id
laudi & immortalitatis ſpei dederunt.Pharao qui Iſraelitas exercuit odio & ſæuitiæ indulſit, q
ne gens ipſa ab opere & ærumna aliquando reſpiraret, aliqua de induſtria ſchoabat vt miſeram
gentem aſſiduo labore torqueret.Etenim poſtea q̃ Iudaicę opes in Ægypto coaleſcere cœperũt,
maioraq; in dies incrementa ſentire viſa ſunt,fortuna gentis ſuſpectior eſt indigenis facta, ſuc-
Ægypti ſitus. ceſſus inuidiã peperit,ſuſpitio odiũ & iniuriã.Obſtiterũt duobꝰ grauiſſimis Ægyptiorũ affecti-
bus Ioſippi,q̃diu vixit,merita:eoq; ſublato cõtinuo totã gentẽ grauis adorta eſt ſeruitꝰ,tenuitq;
ea malorũ vis vſq; ad ꝓnepotes,q Moſis ductu & auſpiciis ſeruitute liberati ſunt.De quo ĩſtituẽ
dus erat nũc ſermo:niſi priuſq̃ ex Ægypto egrediamur, de regionis ſitu moribuſq; & ritu gẽtis
pauca eſſent explicãda.Tota eiꝰ terrę portio,quã a Cercaſoꝝ vrbe Nilꝰ dextra lęuaq; ſuo ample
xu ad mare vſq; determinat,Canopico oſtio ab Aphrica:ab Aſia,Peluſiaco:fuit olim Ægyptus

nominata, atq; ob eam rem a plerisq; inter inſulas relata eſt: ita ſe Nilo ſcindēte, vt triquetram terrę deliniet figuram. Quo contingit, vt a gręcæ literę ſimilitudine ſit a plerisq; Delta cognominata. Recentiores eam ad ortum ſolis terrā adiecere, quę a Nilo ad Erithręum vſq; ſinū protenditur: & ad occaſum haud parua terrę intercapedo antiquis finibus acceſſit. Arabię itaq; & Erithręo mari inde iungitur: hinc Cyrenæ reſiduæq; Aphricę inhæret parti, ad ſeptentrionem pelago alluitur, quod ab ipſa terra Ægyptium appellatur, a ceruice & humeris Æthiopię eſt inſerta. Si ab Ægypto Danai fratre nominari contigit, Moſis ætate Aerię illi nomen fuiſſe crediderim. Sic ab initio dictam authores quidam tradunt. Herodotus Thebas nominatam exiſtimat: quia olim ea pars ſolum coleretur, quæ ſuo circuitu ſex milia ſtadiorum, & amplius cōtinet, reliquam aquę obtinerēt. Ægyptii ante Pſammetici regis tempora, ſe mortalium vetuſtiſſimos arbitrati ſunt. Ille pręter argumenta a me rebus Scythicis relata, nouo cōmento inueterati erroris gentem coarguit. Cepit eum cupido explorādi qui hominū primi extitiſſent, quive ſermo homini peculiaris eſſet a natura datus. Infantes duos iā inde a ſuo ortu in ſtabulo iuſſit a paſtoribus nutriri, qui caprarum vberibus ambos admouerent, iuſſi nullam interim vocem emittere, ſed ſilentium tantiſper tenere, dum puerorum explerentur deſideria, mox clauſos in ſolitudine relinqui. Poſt bimatum igitur paſtori ſtabulum recludenti, ambo porrectis manibus procidētes Beccus clamāt. Tenuit paſtor indictum ſilentium. Sed quum illi id verbum ſępius iterarent, rē paſtores regi nunciāt. Mādat ille pueros ſilētio ad ſe deferri. Ac quum id per ſe poſtea exploraſſet, ſciſcitatus eſt cuius gētis vox illa eſſet, & quid potiſſimū ſignificaret. Cōſtitit Phrygas beccum panem appellare. Atq; iam inde Ægyptii eo argumēto victi, vetuſtatis palmā Phrygibus conceſſere. Hęc ſe Herodotus Memphi a Vulcani ſacerdotibus cognouiſſe prodidit. Aliis quibus haud grauate accedo, a mutis nutricibus infantes educatos memorār. Cæterum quoquo modo res acta eſt, ſatis cōſtat Ægyptios tali coniectura victos, vana de ſe opinari deſiiſſe. Scio ego fuiſſe qui crederēt Ægyptios Æthiopum eſſe Colonos, qui mortalium vetuſtiſſimi habētur, vt proximo eſt volumine demōſtratum: vnde pertinax illa Ægyptiorum de vetuſtate ſua orta videri poteſt opinio, quam neq; Trogus tradit, neq; Herodotus, quod ſciam. Ægyptii oīm primi. XII. deorum nomina primo commenti ſunt, manifeſto ſuæ vanitatis argumēto, ac iidem primi (vt quidam tradunt) aras & ſimulacra, delubraq; ſtatuiſſe creduntur: animaliaq; in ſaxis figuraſſe: quæ omnia plane arguunt eos ab Æthiopibus eſſe oriundos, qui horum omnium fuerunt authores, vt tradit Diodorus. Memorāt præterea apud ſe mortalium primum Menem nomine regnū tenuiſſe, cui omnis Ægyptus præter Thebaicam plagam paluſtrem ſeruiuerit, atq; eorum quę ſunt ſupra ſtagnum Myrios, nihil ea tempeſtate fuiſſe. Stagnum ſeptem dierum nauigatione aduerſo Nilo a mari nauigat. Habet itaq; interni maris ora tria milia & ſexcēta ſtadia, a mari rurſus ad vrbem Elephantinam regionis confinium ſtadiorum paulominus ſeptem milia, vt Herodotus colligit. maior pars terrę huius acquiſita, & mari olim adempta oblimatione fluminis. Iones quum totā terram in tres potiſſimū partes diuiderent, Europam, Aphricam, & Aſiā, quartum terrę membrum Ægypti delta annumerare cōſueuerunt. Alii græcorum bipertito eā dimenſi, hanc Ægypti partem Aphricæ, quæ reliqua fuit Aſiæ tribuerunt. Cælum ipſi minime pluuium, ſed naturæ prouidentia. Nili de quo haud multo poſtea dicetur, inundatio eam incolis reſarcit iniuriam. Sed vt cælo & flumine Ægyptii a cæteris mortalibus ſunt pene diuerſi, ita eorum mores & inſtituta iis quibus aliæ vtuntur gentes, magna fuerunt ex parte cōtraria. Hic olim fœminæ negociari, cauponari, inſtitoriaq; obire munera conſueuerunt. Viri intra domorum parietes texere, hi onera capitibus geſtare, mulieres humeris, illæ ſtantes micturire, hi ſedentes, domi vulgo ventrē exonerare, in viis comeſſari. mulierum nulla neq; dei cuiuſq;, neq; deæ ſacerdotium habuit. Mares liberi gentili inſtituto parentes haud inuiti alebant, contra cogebantur filię etiam nolentes. Plęriq; mortalium in funere deglabrant capita, barbam promittūt. Ægyptii promittebant capillum, & barbam tondebant, panem pedibus, lutum manibus ſubigebant. Horum fuit (vt Gręci perſuaſum habuere) & qui ab ipſis oriundi ſunt, virilia circuncidere: ſed propiora vero quę de ea re alio loco diximus. A dextera in ſiniſtram literas digerūt. Horum mares binis veſtibus vti moris fuit, fœminas ſingulis, bipertitus literarū vſus: prophanus hic, ille ſacer: ſed vterq; (vt Diodoro perſuaſum eſt) ab Æthiopibus ſumptus. Sacerdotes tertio quoq; die corpora raſitare, ne quid ſordis quum ſacra faciunt, intercurreret. Linea ferre veſtimēta, ſemper recens abluta, faſſi mūditiæ gratia ſe circunciſos eſſe, quia ſatius ſit mūdos eſſe q̄ decoros. Veſtem ſacerdotes lineam tantum geſtare & calceos papyraceos. Fabam neq; ab illis ſeri,

Delta.

Primus ſermo qui ſit.

Pueri ſilentio nutriti.

Pueri a mutis nutricibus educari.

Ægyptii primi deos commenti.

Menes.

Terrę partitio ſecūdū Iones.

Ægyptiorum ritus.

Literę & veſtes ęgyptię

Circūciſio.

neqꝫ alibi natã comedi,immundum id legumeꝫ vulgo haberi. Hoſtiarum capita execrationib⁹ damnata,aut peregrinis negociatoribus venditabãt ſacerdotes, aut ſi qui illa emerent,non affuiſſent,in Nilum porriciebant:de quo illud vere dixerim ob mirificam ipſius naturam,vnum

Nili ortus ignotus.

omnium fluuiorum eſſe in roto orbe maxime memorabilem. Eius ortũ Græci & Latini ſcriptores ignorari vulgo arbitrantur.Herodotus ne Ægyptiorum quidem aut Aphrorum quẽq̃ a ſe repertum ſcribit,qui fateretur ſe id ſcire.Cæterum in Sai vrbe ſacrarum Mineruę pecuniarum ſcribam audiuiſſe ſe hęc eadem ſciſcitantem,qui duos eſſe montes diceret,inter Syenen vrbem Thebaidis & Elephantinã:quorũ huic Crophi nomen eſſet,illo vero Mophi:ex eoꝝ medio Nili fontes immenſæ altitudinis emanare,diuerſaqꝫ inde abire flumina:ad ſeptẽtrionem vnum,qui idem eſſet & Nilus,alterũ Æthiopiam verſus ad meridiẽ. Immẽſę altitudinis argumentũ fuiſſe, ꝙ Pſamnieticus Ægypti rex antiquiſſimus funibus multorũ milliũ paſſuum cõnexis,& in profundã Abyſſum deiectis,ad imum vadũ non perueniſſet.Sed tantum abfuit,vt eoꝝ quę dicerẽ

Verus Nili ortus.

tur quicq̃ fecerit fidẽ,vt meram ſibi fabulam narrari crediderit Herodotus. Arbitratur tamen Nilum ex Aphrica fluere,ab eoqꝫ mediam ſecari pari fere tractu,quo & Europã ab Iſtro: Plini⁹ Iubã ſecutus ex inferiotis Mauritaniæ mõte,haud procul oceano lacu protinus ſtagnante, quẽ accolę Alidem vocent,in quo pręter cętera Nili argumenta,Siluri quoqꝫ in eo reperiantur.Obſeruatumqꝫ quoties in Mauritania niues imbreſqꝫ eum ſatiauerint,Nilum increſcere, qui iã inde indignatus per arenoſa fluere,ſub terra conditur aliquot dierum itinere: mox aliquãto maiore lacu Cęſarienſis Mauritaniæ in Maſſeſylũ gente erumpit,eiuſdem piſcis argumẽto: iterũqꝫ arenis receptus conditur.XX.dierum ſolitudinibus. Verũ vbi Æthiopibus propinquat,quaſi humanũ ſentiat cultum:proſilit fonte,Aphricamqꝫ ab Æthiopia dirimens,feris primo,mox populis frequens,ſyluarumqꝫ interim opifex medios Æthiopas ſecat: Æſtapu cognomine,quaſi e tenebris fluens:paſſim inſulas ſuis diuortiis fabricatus:& in his Meroen,de qua affatim ſupra. receptis inde omnibus vnũ in alueũ aquis,Nilus incipit nominari:etſi tum quoqꝫ Cyriſanthes per aliquot milia paſſuũ ab accolis dicatur:inſuliſqꝫ idẽtidẽ impactus,ac nõ nihil irritatus,in mõ

Catadupi.

tium incidit anguſtias:vnde violẽto curſu ad Æthiopũ locum,qui Catadupi nominãtur, peruolat.Hic ruere credĩt nõ fluere inter occurſantes ſcopulos actus,mox in apertũ euadens omni domita violentia ac lenior factus,ſeptem nouiſſime oſtiis in Ægyptium mare euoluitur,proxi

Nili oſtio.

mo Alexãdrię Canopico,Bolbitino,Sebenetico,Phanitico,Mẽdeſio,Tanico & Peluſiaco. Adi

Nili incrementa.

ciuntur his alia quatuor,ſed quę diximus veriſſima putantur.Herodotus pro Phanitico & Tanico Bucolicum memorat & Saiticũ.Statis ad hęc omnium annorum diebus magno auctu,cęterũ haud ſemp eodẽ,per omnem ſpatiatus Ægyptũ,fœcũdus terrę innatat.Eius incremẽti varię produnt cauſę.Etheſias vẽtos in cauſa eſſe qdã arbitrati ſunt:qb⁹ ex arctoa mũdi plaga flantibus,pelagi fluctu in diuerſa oſtia impulſo,illa fluminis reſtagnatio ſequatur:quod auſtrino flatu Tyberino fluuio accidere ſcio quibuſdã perſuaſum.Alii hymbribus aſcribunt,qui in Æthiopia circa ſolſtitium cadunt,eodem Etheſiarum ſpiritu nubila in meridiem depellente.Quidã liquefactis montium niuib⁹:qui in ipſo ſunt Æthiopię receſſu,id accidere crediderũt:vnde originem Nilus habere exiſtimat.Timęus vi ſideris perpẽdiculariter illi in emerſu incubãtis, ſuſpẽdi humorẽ arbitrat⁹ eſt,radiis ſolis vt in ſiticuloſa mundi parte auidius alimenta arripiẽtibus, atqꝫ ita diffuſum amnem abundare.Sed quęcũqꝫ ſit cauſa,ſatis cõſtat,poſt ſolſtitiũ æſtiuale:prima ſentiri incremẽta,Sole per Cancrum tranſeunte,mox largius per Leonem augeri,in virgine reſidet iiſdem quibus creuit modis,in totum reuocatur intra ripas in libra,centeſimo(vt Herodoto placet)die,ab eo quo primus ſentiri cœpit auctus.Iuſtum incremẽtum cubitorum.XVI. Minores aquę nõ omnia rigant:ampliores tardius recedendo accolarum remorantur commoda:in.XII.cubitis famem Ægyptus ſentit:in.XIII.etiamnum eſurit. XIIII. cubita hilaritatem

Ioſippi ſomnia.

afferũt.XV.ſecuritatem:& quę optima inundatio eſt ſexdecim,delicias.Naturam fluminis huius Ioſippus cõtemplatus duplicis inſomnii ambages Pharaoni interꝓtatus eſt,quæ diuinationis ratio ingentẽ illi peperit gloriam:patriqꝫ & fratribus occaſionem dedit ex Cananea terra in Ægyptũ migrãdi. Vnde eorum pronepotes Moſis(vt dicere inſtitueram)ductu egreſſi ſeſe in libertatem vindicarunt.de qua re iam hinc dicere orſus eſſem,niſi cæterarum gentium pauca memoratu non indigna,quæ in hæc tempora inciderunt,prius eſſent referenda. Nam & He

Hemon.

mon per id tempus primus omnium in Theſſalia regnauit:a quo terra ipſa eſt Hemonia nun

Cecrops biformis.

cupata:& Cecrops Athenis regnum obtinuit. Hunc quia primus in Attica maris & fœminæ iugale vinculum inuenit, vetus Græcia (vt Trogus ſcribit) biformem fabulata eſt. Alii quia

Ægyptius genere fuerit,nec gẽtili tantũ,ſed & Attica quoq; vteretur lingua,biformem prodi-
derunt.Euſebius in hęc tpa reiecit quę de Prometheo tradunt.Quę adeo fabuloſe video a vete-
ribus relata,vt in gremio vetuſtatis tutius iaceãt,q̃ vt in hiſtoriæ theatrũ ſine rubore prodire
poſſint.Æqualis his eſt memoria eoꝝ quę de Hercule & Anteo ꝓdunt,quę nihilo relatu dignio-
Anteus. Hercules.
ra putarẽ,niſi Plutarchus author eſſet,Antei cadauer ſeptuaginta cubitoꝝ in Tigenna Mauri
tanię vrbe a Sertorio,qui Hiſpanię imperiũ aliquot annos obtinuit,refoſſum:ſpectatãq; portẽ-
toſam oſſiũ magnitudinẽ iis qui cũ eo tunc erãt.Nec quũ Herculis in pręſentia mẽtionẽ facio,
Thebani illius factã intelligi volo,ſed alterius potius vetuſtioris.Enimuero plærique viri illuſtres,
quod M.Tullius haud dubie demonſtrat,id nomen diuerſo tempore tulerunt. Ægyptii quoq;
inter.XII.deos Herculem ab initio finxere,fuitq; is vnus ipſi genti ſua tẽpeſtate notus:quo ap
paret Gręcos id nomẽ ex Ægypto accepiſſe. Hęcq; eo mihi vero propiora videntur,ꝙ Alcmena
& Amphitryo(vt Herodotus prodit)etſi in Græcia orti ſunt,ex Ægypto tamen fuerũt oriũ-
di.Phama eſt(vt ad Cecropem & Athenarũ originẽ redeã)ſub id tẽpus oleam in arce illa quæ
Olea nata. Prodigia Athenis facta.
poſtea Palladi ſacra fuit,ſponte enatã,nec multũ inde diuerſo loco fontis ſcaturiginẽ emicuiſ-
ſe:quibus Cecrops cõmotus prodigiis ad Delphicũ oraculũ miſerit,reſpondit Pythia,oleã Mi
neruę numen ſignificare:in cuius tutela ea arbor eſſet,vim ſcatentis aquę Neptumniſ:eſſe in ci-
uiũ poteſtate,ab vtrius nomine appellatũ vellẽt nouũ oppidũ.Atticoꝝ moris fuit olim vt pro-
miſcue mulieres viriq; inirent ſuffragia. Omni itaq; multitudine ad diſcuſſionẽ vocata,quum
mulieres Minervę,viri Neptumno diuerſis ſtudiis fauerẽt,ita euenit,vt tum fœminæ plures nu
mero in Attica ciuitate repertę ſint q̃ viri:ob eam rem a Minerua,quã Græci Athenam vocãt,
Athenę vn de dictæ.
Athenis eſt nomen vrbi inditũ.Cecrope adhuc regnũ tenẽte,diluuiũ in Theſſalia factũ memo-
rãt,Imperabat & Deucalion Promethei filius per id tempus circa Parnaſum mõtem,vnde fabu
landi materia veteribus orta eſt,nauigio illũ cum coniuge ad ea loca delatũ. Nõ poſſum nõ mi
rari fuiſſe,qui in hos annos reponerẽt eam terrarũ cladẽ,quę ſub Phaetõte accepta eſt,velut ita
venerit,vt tã varia in natura rerũ ſpectauerit humanũ genus momenta, ſine maiore vlla tẽpo-
ris intercapedine,vt alibi terra Cataclyſmo ſit obruta,alibi ſubito flagrarit incẽdio.Sed hęc oĩa
in eo ſunt vetuſtatis receſſu,ea fabularũ adumbratione inuoluta, vt ſine fidei eleuatiõe tractari
Phaeton. Heridanus.
nõ poſſint. Quod vero ad Phaetontẽ attinet,quẽ vulgo aiũt Heridanũ vocatũ,oẽm de eius ca
ſu fabulã circa Padũ variis ornant argumentis:quo cõtigit,vt plęriq; fluuiũ quoq; ipſum Heri
danũ opinati ſint,& in his Philoxenus,Nicãder & Euripides poetę.Cæterũ tantũ abeſt,vt gra-
uiſſimi rerũ ſcriptores,vanę huic opinioni temere acceſſerint: vt eorũ quidã nullibi terrarum
affirmare audeãt Heridanũ inueniri.Æſchylus in Hiſpania fluere dixit Heridanũ. Theophra-
ſtus Phaetõtis oraculũ & delubrũ ſtatuit in Æthiopia:vbi eũ periiſſe exiſtimat.Sed hęc ego ad
coarguẽda ea quę de Phaetõte in fabulis tradũtur malo videri a me dicta,q̃ ꝙ ita pſuaſum ha-
beã nullo modo accidere potuiſſe,vt alicubi terrarũ nimia,& iſueta quadã ęſtus inclęmẽtia per
id tẽpus laboratũ,quo diuerſa terrarũ parte Cataclyſmus regionẽ vnã inundarit. Sed dũ alibi
terrarũ naturę vices in hũc modũ alternãt,aut certe nõ multo prius poſteave q̃ rerũ hęc viciſſi
Moſis redi tus in Ægy ptum.
tudo cõtigit,Moſes ex Troglodirice reuerſus ab Aarone fratre & aliis popularib9 ſumma acce
ptus lętitia,primores occulte docet,qua ſpe,quave fiducia ĩ Ægyptũ rediiſſet,quę numinis ad
regẽ & ſuos haberet mãdata,in quę rerũ miracula circa Sinã mõtẽ incidiſſet.Fratre igit̃ & aliis
Oratio ad Pharaonẽ.
paucis authorib9 ad Pharaonẽ ingreſſus in hunc modũ locutus dicitur.Si apud eũ regem,Pha
rao regum clęmẽtiſſime,in cuius demortui locũ merito ſucceſſiſti,eſſent mihi hodie verba faciẽ
da:nec quis eſſem dicere opus eſſet,nec ſiquid ab eo fuerit impetrãdũ,magnopere id ad me cõ
tẽdi oportuiſſet.Etenĩ haud parui refert:ſint ne mores,vita,ſtudiũ,meritaq; noſtra nota huic a
quo aliquid impetratũ velis, an oĩno ignota:gratia ne & authoritate valeamus,an ludibrio &
odio ſimus.Sępe quidem verba perſuadent:ſed authoritas ſępius,gratia ſępiſſime.Ego in illius
aula immo in gremio a teneris annis educatus,ipſi regi charus,filię multo charior fui.Inde vbi
per ętatem adoleui,perpetuo in cunctos ſtudio & obſeruãtia tantum apud illos fauoris ꝓme-
rui,vt nõ ſolum in priſtina erga me indulgẽtia permanſerit,ſed velut regni ſucceſſorẽ clęmen-
tiſſime fouerint.Accidit interea vt graue bellum ſit huic terrę ex Æthiopia ortũ,vnaq; aduer-
ſa pugna ita ſint regni hui9 opes afflictę,vt hoſtes magnam Ægypti partem populati de Mẽ-
phi regia occupãda cogitarent.Humanis igitur opibus diffiſi,hi qui tum regnũ adminiſtrabãt
ad Deorum ſortes cõfugere:ne omnino ignari eſſent,qua potiſſimũ via victori hoſti irent ob-
uiam.Hebraici ſanguinis duce opus eſſe reſponſum his eſt,ſi periculoſo bello defungi vellent,

Tum magno oim cõſenſu dux ad hoſtẽ miſſus, incolumẽ per infeſta loca exercitũ in Æthiopiã duxi: effeciq́ vt breui hoſtes ſentirẽt cum ipſo duce mutatã eſſe belli fortunã. Et q̃ de alieno regno euertẽdo nuper cõſilia captabãt, de ſuo retinẽdo ſollicitos eſſe coegi, vici illos ingẽti ꝓlio, victos in Meroen cõpuli: regiã vrbem natura & opere munitiſſimã expugnaui: cum ꝑſeuerãtia tũ arte & cõſilio, quãdo locorũ iniquitate armis nõ potui. Expugnatã Pharaonis imperio ſubieci. Inuiderunt mihi inclytã victoriã qui tum circa regem plus oĩno poterãt q̃ poſſe debebant: atq́ vbi victor a me exercitus eſt domũ reductus, cernerẽtq́ nomen meum in ore multorũ eſſe (vt impatiens eſt omnis alienę felicitatis inuidia) haud prius me apud regem criminari deſtiterũt, illiuſq́ aduerſus me animũ irritare, q̃ vehementer mihi iratum, ſalutiq́ meę infeſtum reddidere. Ceſſi tunc ego (fateor) non ſceleris, nõ culpę vllius cõſciẽtia: ſed ne innocentiã calumniæ, virtutem ignauię, laudem inuidię opprimẽdã in aperta iniuria deſtituerẽ. Eoq́ cõſilio abii, vt q̃ lõgiſſime ab ea terra reliquũ vitę agerem, in qua obtrectatorũ calumnia cadendũ mihi erat, niſi me imminenti periculo ſubtraxiſſem. Verum licet humanis conſiliis ire obuiã, diuinę voluntati nõ licet. Deus ille optimus maxim⁹, quẽ ea pietate, quę mihi a maiorib⁹ tradita eſt, colere & venerari nunq̃ deſtiti, cum forte in Æthiopia Raguelis ſoceri mei, viri inter ſuos religiõe & innocentia ſingulari, circa Orebũ pecus verſarẽ, mira eſt ſpecie me ſeruũ affat⁹. Nec verendum mihi eſt ne q̃s mendacii me, aut vanitatis arguat, quũ certo ſciã & tũ præſens numẽ affuiſſe, & quum periclitari rem volueris, tũ maxime affuturũ. Ibi ego eodẽ oraculo de Pharaonis exitu fact⁹ certior, vt te adirẽ ſum ſuperne monit⁹, ac corã præcipere iuſſus, vt Iſraeliticã gentẽ, quæ toto tuo regno indigna ſeruitute ꝓmit̃, ſine maiore offenſa Ægypti fluib⁹ ſinas abire, vt poſtea q̃ in Sina monte ego & illi rem diuinam fecerimus, eam petamus terrã quã olim maiores noſtri tenuere. Et hęc ſunt iuſſa numinis. Cui q̃ tutum ſit Pharao repugnare, tute haud multo poſt experieris niſi fueris dicto obœdiẽs. Q̃q̃ ſi ne Deus quidẽ vllus his rebus interſit, oporteret te Pharao meminiſſe, quę haud ambigo, q̃n fando tibi aliq̃n audita ſunt, vt Habraam⁹ ille noſtri generis

Meritorum commemoratio.

princeps, olim in hac terra, & regis & ſacerdotũ hoſpitio ob ingẽtes animi virtutes dignus iudicat⁹ multa ad hũanę vitæ vſum Ægyptiis cõmoda contulerit, vt Ioſippus illius pronepos ſeptenos ſua ꝓuidẽtia annos Ægyptũ dira fame ſeruauerit. Et (quod ſine inuidia ſit dictum) nos quoq́ graui bello nõ ſolũ huius regni fines tutati ſumus: ſed in Meroen vſq́ lõge propagauimus. Hęc (ni fallor) tãti ſunt rex mitiſſime, vt ſi q̃s ęqua expẽdat lance, ſitq́ animo minime ingrato, dignã iudicet eam gentem, quę talis viros procreauerit, de regibus, deq́ vniuerſa Ægypto benemeritos, vt nõ modo incolumis & ſine ignominia, ſed ampliſſimis etiam honoribus publice & priuatim aucta, in terram ſibi ſuiſq́ cælitus promiſſam dimittatur. Nihil pręterea tã decet hũc q̃ legi

Sententia.

time imperet Pharao, q̃ vt ſe gratia & beneuolẽtia, nõ terrore & armis muniat. Nihil magis periculoſum q̃ a deſperãtibus timeri. Q̃ſi non merito maiorũ, nõ viuẽtiũ officia, nõ afflictę gentis miſerabilis fortuna mouet, q̃ in Nili aggeribus muniẽdis iuuentus noſtra, in mõtium venis excidẽdis, lutoq́ ſubigẽdo iam multos annos ſeruiliter operat̃, at ſaltẽ illud moueat, q̃ ipſum cæli numẽ ita velit euenire, vt vniuerſa gẽs in antiquã libertatem reſtituat̃. Cui (iterũ dicã) Pharao niſi pareas, ſenties haud dubie nihil minus ſalutare eſſe homini, q̃ diuinę volũtati repugnare.

Peroratio.

Hęc ille quũ dixiſſet cerneretq́ ſe ludibrio regi eſſe: nec ad diuini nõis mẽtionẽ q̃cq̃ eũ moueri, q̃n populares ſuos ac totã gẽtẽ multo grauius ſolito vexari: ac ſi q̃d ab eorũ aliquo min⁹ impigre nauaret̃, flagro per cõtumeliã admoneri, Moſes iterũ cũ fratre ad regẽ ingredit̃. Tum ille cauillãti ſimilis, cupio (inq̃t) ſignis mihi demõſtrari, an numini (vt ais) ſit iſtũ cordi, vt tui Iſraelitę ſeruitio vindicẽtur. Hic Moſes ita opus eſſe ratus, virgã quã ſecũ ad hoc ipſum tulerat: vel

Miraculũ in virga Moſis.

certe qua iã grãdis natu pro adminiculo vteretur, corã rege in colubri ſpeciẽ explicat. Sacri libri per Aaronẽ iuſſu fratris id factũ memorãt. Vertit ea res Pharaonẽ, & q̃ circa illũ ſteterãt in admirationẽ. Inde vbi ea recepta, ſpecies illa oculis euanuit, tũ rex, aliquãto infeſtior coort⁹, magicę ſunt (inquit) ambages iſtę, ne noſtris quidẽ ſacerdotib⁹ ignoræ. Ex eoq́ ordine paucis ad eã experiẽtiã dãdã accerſitis, quũ illi aliq̃d ab initio pręſtitiſſent, appareretq́ Moſen & fratrem pro ludibrio in ora hoĩm abituros, proiecta iterũ virga coluber ex ea factus, cæteros qui circũfuſę multitudinis oculis obuerſari putabant̃, deuorat. Nec ea res Moſi regẽ aliquo mõ æquiorẽ reddidit, quin multo magis etiã irat⁹, grauiori Iudęos premit ſeruitio. Tũ Moſes & ipſe ora

Miraculũ in aquarũ mutatione.

culo monitus, rege & populo ſpectãtibus iubet fratri Nilũ virga percutere. Quo percuſſo cõfeſtim ſunt plures fluminis aquę in cruorẽ verſę, quib⁹ mixta ſanie fluentib⁹ plures eſt dies ſiti laboratum. Eo prodigio adhuc magis Pharao irritatus omnia in Iudæos obſtinatius decernere:

Ægypti clades.

Tũ teterrimę clades alię ſup alias ſecutę. Vis primo ranarũ ingens nõ ſolũ agros ſed & domos ipſas infeſtiſſimo agmine inſedit. Quibus vulgo morientibus teter peſtilẽſq; odor oẽm cęli tractum multa labe infecit. Phtiriaſis inde tabida corpora corripuit, vt neq; balneis neq; medicamẽto vllo ab ea ſordiũ iniuria miſeri accolę defenderent. Secutꝰ infeſtiſſimꝰ muſcarũ incurſus: ignotęq; antea beſtiarũ figurę, mõſtrifi:o aſpectu agreſtes territate. Quo metu omni cultu agri nudati ſunt. Vulgatus inde morbꝰ, corruptaq; lenta tabe corpora ſua ſponte vlceroſa fiunt. Deiecta cũ his & grãdo de cælo eſt, cũ tẽpeſtate fœdiſſima, ad id tẽpus ipſi terrę inexperta: quę ſata, fruges, arbores, omne pecus, miſerabili ſtrage cõſumpſit. Cęterũ quicqd cæleſtis illa clades reliquũ in agris fecit, locuſtarũ numerus ſupra ꝙ̃ credi poſſit ingẽs, miſerabili modo populatus eſt. Oborrę ad hęc tenebrę, viſum mortalibꝰ ademere. Huiuſmodi malis cõcuſſus regis animus, nec victus tamẽ, quũ aliquoties tãtiſper, dũ hæc vel illa remitteret clades, relaxãdi populi ſpem feciſſet Moſi, ſempq; periculo defunctus ſęuior ad iniuriã cõſurgeret, poſtremo minatꝰ eſt ſe in eum capitaliter aĩaduerſurũ, ſi id poſtulare vltra tenderet. Hic res mirãda traditur: nocte vna oẽs hominũ pecudũq; primogeniti percuſſi ad vnũ periere. Tũ demũ fractis omniũ animis Ægyptiorũ principes a rege efflagitãt, vt miſſam faceret gentẽ: cuius cauſa tot Ægyptus cladibus fuiſſet paucis diebus affecta. Hic abeundi poteſtate facta, migratũ ab vniuerſa gẽte ex Ægypto eſt. Lõga cõſuetudo gentis effecit, vt abeuntes incredibile ſui indigenis reliquerint deſideriũ. Sexcenta virorũ milia qui arma ferre poterãt, pręter reliquã multitudinẽ quę immẽſa fuit, Ægypti finibus egreſſa dicunt, Moſis ductu, menſe quẽ Xãticũ Macedones dixere: Ægyptii vero parmuthi, Niſam Hebręi, q apud Romanos idẽ eſt qui & Aprilis: ꝙ̃ꝙ̃ non deſunt qui ſcribãt ita Niſam Hebraico inſtituto initiũ ſumpſiſſe, vt Martii mẽſis & Aprilis eſſet particeps. Fuit annus ille gntus ac ducẽteſimus ab eo quo Iſrael cũ filiis in Ægyptũ venit. Ab Habraami in eã terrã acceſſu quadringenteſimus ac triceſimus. Ab orbe cõdito nonageſimus ſupra ſexcẽteſimũ ac ter milleſimũ, cum iã octogenarius eſſet Moſes. Diem egreſſionis huius ex Ægypto Iſraelitæ iam inde ſolẽnem habuere. Paſcaq; ab eo (vt Ioſephus ſcribit) nominarũt: ꝙ nullũ ad ſe incõmodũ perueniſſet ex ea clade, quã poſtremo Ægyptus paſſa eſt: ſed innoxius contigiſſet vniuerſę genti eius periculi trãſcenſus. Sub ipſum ꝓfectionis tẽpus, myſticũ Iudęi agnũ iuſſi fuerãt ĩmolare, ac victimę cruore domorũ limina illinere: azimo inde pane veſcẽtes cũ carnibus aſſis & lactucis agreſtibus ſuccincti lumbos, baculiſq; innixi epulati ſunt. Cœpit vitabũdus Moſes per ĩuia populũ & deſerta loca ducere, veritus ne ſi regẽ cõſilii pœnitere cœpiſſet, arreptis ſubito armis inermẽ multitudinẽ perſequeretur: eãq; adeptus, aut fœde trucidaret, aut qd̃ paulo minꝰ calamitoſum eſſet, ad ſeruitiũ retraheret. Sollicitus igitur per auerſa itineribꝰ loca ac pene inacceſſa ductare, donec triduo ad mare ſit ventũ. Nec Moſem fefellit opinio. etenĩ poſtea ꝙ̃ Pharao a trepidatiõe & cęde illa nocturna paululũ reſpirauit, reputãs ſecũ animo quãtũ regni opibus adimeret: ſi tãta vis hoĩm vno tpe, ſua indulgẽtia, aut inertia potius ex Ægypto ꝓficiſceret, velut ea quę acciderãt, magica fraude facta eſſent, cũ ſubitario exercitu Iudęos e veſtigio inſequit. Quinquaginta equitũ milia, & CC. peditũ Pharaoni affuiſſe dicũtur: eſtq; tã numeroſi exercitus author Ioſephꝰ. Cęterũ nõ video vnde tãta armatorũ vis paucis admodũ diebꝰ, ne horis dicã, regi adeſſe potuerit. Propius igit vero eſt, ꝙ vbi per ſpeculatores ad id miſſos cognouiſſet Pharao, Moſem ad mare iter intẽdiſſe: nec per Arabicũ dorſum, qua iter multo breuius Iudæis ĩ Cananeã terrã patuiſſet euaſurũ, ac ꝓpterea fore, vt mari & mõtibus ĩcluſum, ad oẽm ĩiuriã haberet opportunũ, tumultuoſe copias armaſſe. Verũ ſiue ſubitaria fuerit ea expeditio, ſiue mature ꝓuiſa: nã nihil ꝓhibet nos credere, iã inde a primis Hebręorũ motibus copias in hũc vſum inſtrui cœpiſſe: affuit nõ multo poſt Ægyptius, inſeſſiſq; mõtiũ anguſtiis inermem populũ circũſedit. Hęrebat ſterili littore multitudo ingẽs, mari & mõtibus incluſa, ſine armis, ſine cõmeatu, oĩs bellici apparatus inops: apparebatq; noctẽ vnã quę ab iniuria hoſtem retardaſſet, morã occidioni facturam. Paſſim miſerabilis cõploratio orta eſt, exaudiri gemitus & querelæ hominũ vulgo fortunã, extremãq; gentis ſortem lamentãtiũ, deteſtariq; palam ſtultitiã ſuã, ꝙ vnius cõſilium vel temeritatem potius ſecuti, in apertũ vitę diſcrimẽ ſuã filiorũq; ſalutẽ cõieciſſent. Etenĩ quid amentius (inquiunt) fieri potuit, ꝙ̃ vt ex pacata amœniſſimaq; terra, vltro in deſerta veniremus: quibꝰ in locis, vt circũſeſſæ a venatoribus ferę, aut fame, aut ferro periremus? Oderant itaq; aperte ducem cuncti: vnũ omnes incuſant: vnũ malorũ omniũ authorẽ pręedicãt: vni quicquid paterentur paſſuriue eſſent acceptum referunt. Hanc populi perturbationem & metum, Moſes multis leuabat hortationibus: identidẽ admonens nõ oportere eos tã cito obliuiſci, quę pauciſſimis diebꝰ

Iudæorũ numerꝰ qui ex Ægypto egreſſi ſint.

Anni mundi.

Paſca.

Myſticus agnus.

Pharaonis exercitus.

Iudæorum querela.

pro eoꝝ ſalute diuinitus in Ægypto facta eſſent: nec in animũ inducerẽt miracula illa tã multa
& varia ob id eſſe edita, vt deus optimus maximus in eã terrã ſuũ traheret populũ, in qua labo
re feſſum, cõfectũ inedia, inermẽ, egenũ, inopẽ, impio traderet hoſti trucidãdũ. Quin bene ſpera-
rẽt, crederẽtqꝫ cæli numen breui viã ad ſalutẽ inuenturũ. Fore vt vel ipſa quę inſtaret nocte ma-
nifeſte ſentirent ſe deo optimo curę eſſe. Hęc ille. Simulqꝫ multitudinẽ iubet ſe ad iter expedire.
Mare Iudę- Inde ſilẽtio noctis littus petit Moſes. Hic miraculũ ingẽs fieri cõtigit. Mari virga ꝑcuſſo flucti-
is pãditur. bus in diuerſa abeũtibus, patefactũ repẽte eſt populo iter. Dux oĩm primus vada ingreſſus, aquis
hincinde in muroꝝ ſpeciẽ ſtantibus omnẽ ſecũ traxit multitudinem, ante quartã noctis vigiliã
Arabicũ littus, qđ cõtra Æthiopico reſpondet, ſine aliquo maiore tumultu primũ agmen occu
pat. Nec Iſraelitarũ ad mare ꝓgreſſus fefellit hoſtẽ. Cęterũ vulgo credere Iudęos impetũ cepiſſe
ſeſe pręcipitãdi, ne capti ad ſupplicia & cruciatus retraherẽtur. Verũ vbi aduerſum littus ab il
lis teneri eſt aiaduerſum, miraculo rei nõ nihil ſtupore defixi ſteterunt Ægyptii: inde dolore &
ira pręcipitãte, qua cuiqꝫ ꝓximũ fuit, cũ fremitu & clamore ad mare decurrũt, vt extremũ mo-
ratoꝝ opprimerẽt agmen. Mox vero nudũ littꝰ intuiti, ſequẽdi ſtudio temere & ipſi vada ingre
Pharaonis diũtur. Et iã currus eqtibus mixti fugiẽtiũ extrema carpere ceperãt veſtigia: euaſiſſentqꝫ hoſtes
exercitꝰ ru- nõ ſine Hebręoꝝ perturbatione & ſtrage ingenti in aduerſum littus, niſi fluctus, q plures horas
bro mari ob immoti ſteterãt, rege cum oĩbus copiis obruto, in ſe reſlui coiuiſſent. Miror Ioſephũ, dũ miracu
ruitur. lo hæc facta ꝓbare cõtendit: inde argumẽtũ ſumpſiſſe, vt diceret magni Alexãdri militibus per
Pãphiliũ mare itidẽ terreſtre iter patuiſſe: ita ĩquit: *Deus voluit euenire, vt Macedones Perſarũ
regnum euerterẽt.* Id neqꝫ ſcriptoꝝ alius (qđ ſciam) prodidit: nec ſi ꝓditum ſit, video cur Perſis
tum Deus iratior fuerit q̃ Macedonibus, qui nulla laceſſiti iniuria fuerãt humani generis ocia
turbare adorti. Nec cur his magis ꝓpicius eſſe debuerit q̃ illis, quũ vtraqꝫ gens dęmonibus ſerui
ret, niſi forte id fuit in cauſa, ꝙ Perſica Iudęi arma quãdoqꝫ infeſta experti eſſent, cõtra Alexãder
pacatus ac pene fautor venerit Hieroſolymã. Nec multo maioris eſt apud me momẽti Amaſini
Strabonis opinio, q cum miraculi phamã accepiſſet, pelagi naturę aſcribere eſt auſus, quaſi ęſtua
riũ ibi maris eſſet, vbi numeroſi exercitꝰ aquis ſubito coeũtibus periclitari dicerentur. Legerat
ille haud dubie fieri ibi contigiſſe, qđ tum vere contigit. Sed qui rem ipſam memorię prodide
runt, diuini operis ignari, vadoſum mare arbitrati ſunt, qđ vndis in diuerſum abeũtibꝰ fieret ali
quãdo peruiũ. Sed immẽſę ibi copię (vt illi aiunt) deletę ſunt, copięqꝫ ipſę Ægyptiacę fuerũt: qđ
Ioſephus & Bibliaci libri nihil obſcure demonſtrãt: nec illa elemẽtoꝝ viciſſitudo fuit, ſed mira-
culum. Etenim ſi pelagi natura vaga ſit (vt illi opinãtur) ſi peruia maris intercapedo vicibꝰ al-
ternat: quid eſt ꝙ nunq̃ fando auditũ eſt, aut proditũ, vt ęſtuariũ illud prius, aut poſtea morta-
liũ cuiq̃ patuerit: aut ſi patuit, quo pacto vndarũ illa viciſſitudo Moſi notior q̃ Pharaoni eſſe
potuit, q circũquaqꝫ loca illa regno obtinebat: qppe quę ſi priꝰ fuiſſet explorata, neqꝫ eã euadẽdi
occaſionẽ nõ hoſtibꝰ ꝑripuiſſet, aut ſi ꝑripere nõ potuit, certe ſe ac ſuos in aptũ vitę diſcrimen
nunq̃ cõieciſſet. Sed quę tã ſera hęc fuit recurrẽtiũ vndarũ mora, quę tranſitũ tã ocioſum ꝑ tam
multa ſtadia tot millibus hoĩm dare potuerit? Ac ſic certe eſt, in nullis humana eſt natura cõtu
macior q̃ in diuinis operibꝰ credẽdis. Moſes & populꝰ vniuerſus manifeſto numine ſeruati ſub
Hexametri lucem deo ſeruatori hymnũ cecinere. Phama eſt ducẽ ipſum hexametro carmine, cuiꝰ apparatꝰ
carminis vetuſtiſſimus credit, tũ primũ diuinas laudes in pręſentẽ vſum fuiſſe cõplexũ, mox ſpoliis ho-
apparatus. ſtiũ lectis, quę pelagi ęſtus paſſim circa littora diſiecerat, lętũ agmẽ ꝑ deſerta coeptũ eſt traduci.
Inde quũ ꝑ arida & ſqualẽtia Moſes iter faceret, ſitis primo exercitũ ĩuaſit: aquabãturqꝫ laborio-
ſe ex iis fontibꝰ quos lõge poſt ſe reliquerãt. Verũ vbi lõge procul maritima eſt ora relicta, nec
ſolitudines ipſę vllis irriguę eſſent fontibꝰ, tũ ſitibũda multido ducẽ incuſare, in eum probra, &
maledicta iacere, qui cęco ductu per vaſtas & ignotas terras itineribus nõ antea exploratis tãtũ
traheret exercitũ. Moſes hmõi querelis cõmotus, oraculi iuſſu, virgã in fontẽ amariſſimi guſtꝰ
Marathũ in quẽ primũ inciderãt, ꝓiecit: factaqꝫ eſt vnda ipſa ex amara potabilis. Maratho nomẽ fonti ab
fons. aquę natura mãſit. Vox Hebręa eſt, amarũqꝫ ſignificat. Ad Helim inde caſtra admota, locũ. XII.
fontibꝰ irriguũ palmiſqꝫ circũſeptum. Hinc profectus per iniquiorẽ terrę tractũ, oĩuqꝫ alimen-
torum expertem indignabundus iter populus fecit. Hic plurium dierum erroribus fatigatus
in vaſta ſolitudine, quę inter Helim iacet & Sinã mõtẽ, omni ſpe vitæ abiecta, nõ imperium au-
diens amplius, nõ ducis hortationes, deſedit. Indignantiũ hic voces paſſim audiri, ſatius fuiſſe
ſe in Ægypto ſeruitio teneri, vbi nulla rerum inopia premerẽtur, vbi fumãtibus carnium ollis
omniũqꝫ rerũ affluẽtię aſſiderẽt, veniſſe ſe alieno ductu in deſerta mũdi, nõ magis hominum q̃

ferarum ſolitudine dãnata,iret bonus imperator,leuaretq;,ſi poſſet,miſerum populum ſiti & fa
me cõfectũ,opereꝗpciũ foret,ſi impetũ in eũ facto illis ipſis locis lapidib⁹ coopertũ necarẽt:vt fu-
turis ducib⁹ eſſet documẽto,aut cautius ducẽdi,aut ſi minus idonei ſint,ducatu & ĩperio abſti
nendi.Hęc in vulgus iactari,nec a vi procul res erat,quum Moſes pacato vt erat aſpectu,& ad
promerẽdã gratiã natura cõparato,iratę ſe multitudini obiecit:cœtuq; in concionis modũ cir
cũfuſo,ita eſt populũ affatus. Si in mea vnius aĩa ſalus veſtra verteref Iſraelitæ viri,vt me vno Oratio Mo
quoquo modo ſublato,vos liberiq; veſtri confeſtim meliore eſſetis ſtatu futuri,vt prona fui in ſis ad popu
vos ſemꝑ propẽſaq; pietate,libẽs hoc caput pro oĩm ſalute deuouerẽ,mortiq; obiicerẽ:nec ma- lum.
li aliq́d tũ mihi accidere arbitrarer,quũ tã numeroſum populũ ꝓpria vita redimerẽ.Sed miror
pręſentiũ incõmodorum affectu,eam vos rerum oĩm obliuionẽ cepiſſe:vt nec quid fugiatis me
mineritis,nec q́d ſequamini ſatis cõſideretis.Migrarunt maiores noſtri in Ægyptũ honoris(vt
puto)& cõmodi cauſa:nõ vt turpiter ibi,aut ipſi,aut poſteri ſeruirẽt obtinebat tum Ioſippus
ſecũdũ a rege in ea terra locũ,ac q̄diu ille vixit,floruerũt maiores noſtri inter Ægyptios opibus
& gratia.Sed vt ſunt hominum ſtudia,quę facile mutantur,eo vno ſublato,confeſtim in totam
gẽtem indigenarũ inuidia eſt coorta,ademptaq; primo per iniuriã illis libertas,qua nihil eſt ho-
mini in vita charius:lõgaq; maloꝝ cõſuetudo fecerat,vt nemo iam antiquã reſpiceret libertatẽ.
Quũ me nuper natũ diuina prouidẽtia regię aulę iniecit,inde adultũ ipſi gẽti imperio pręfecit,
vt eſſet vnde exilii mihi materia oriretur.Peperit mihi Æthiopici belli victoria inuidiam,inui-
dia exiliũ.Hic ego curarũ oĩm expers quũ forte ad Orebũ mõtẽ ſoceri oues impellerẽ,cęleſti iuſ-
ſus voce in Ægyptũ vt caduceator veni:Diuinũ Pharaoni bellũ indicturus, niſi vobis liberta-
tem reſtitueret. Quibus inde cladibus fuerit Ægyptus concuſſa,dum vos in libertatem aſſero,
omnes credo meminiſtis.An putãdum eſt ſine numine fieri potuiſſe,vt tot dies Nilus cruentus Prodigiorũ
fluxerit,ꝙ locuſtæ ſint & ranę agros populatę,ꝙ tabificus morbus,ꝙ ſordida labes tam multos cõmemora
paucis diebus confecerit,aut ꝙ nocte vna omnes totius gentis multorumq; animaliũ primoge tio.
niti,fuerint ꝑcuſſi!nũc ſi hęc nõ diuinit⁹ facta arbitramini,tã impii eſtis,q̄ illi ipſi q ea ſunt ma-
la experti.Age vero & quũ Æthiopico littore armis vndiq; & aquis clauſi ſederem⁹,eſſetq; iam
hoſtile ferrũ iugulo admotũ:nũ aliud q̄ cæli numẽ nobis affuiſſe credẽdum eſt,ꝙ patefactis re-
pente aquis per rubrum mare incolumes pedibus in pacatũ euaſimus!ꝙ ſuperbiſſimus rex qui
extremũ premebat agmen,cum omni exercitu ſit mediis aquis obrutus!Et quem nuper hoſtem
tantopere formidabamus,diſiectus per littora iacuerit,iacẽſq; ſit a nobis ſpoliis exutus!Qui nõ
hæc diuinæ ꝓuidẽtię eſſe credit:dignus ſane fuerit,qui mediis fluctib⁹ cũ ipſo hoſte extinguere
tur.Periiſſet olim omnis gens ſi Senex ille humani generis reparator,non maiore fuiſſet fide q̄ Noe.
vos hodie eſtis,q multis ante annis q̄ Cataclyſmus terrã operuiſſet,cæleſti voce monit⁹ arcam
ſedulo fabricauit.Nec Habraamus vnicum filiũ arę admouiſſet,ſi eius fides ex tam leuibus mo
mẽtis q̄ veſtra pependiſſet.Pudeat nunc profecto illius manes,ſi ſentiant progeniem ſuam liber
tatis oblitã,cuius cauſa ſolus ipſe ex Meſopotamia in Cananeam terrã demigrauit:pudeat Iſra-
elem q ne diuti⁹ ſocero ſeruiret,ad iratũ fratrẽ redire maluit.Quid per deum fit,nõ video ꝙ pie
tatis diuinorum operum obliti,nulla libertatis dulcedine,nullo amœniſſimę terrę,quam maio-
res noſtri tenuerunt,deſiderio moti,oĩa pręſenti cõmodo metiamini,cælo & hominib⁹ ingrati.
Abiicitis,proſternitis voſmetipſos,deq; ſalute deſperatis,velut feram,partimq; tẽpeſtiuã,ad hũc
diẽ diuinã opẽ fueritis experti.Quin agite,& tãtiſper precor durate,quoad ex cælo veniam,ve-
ſtraq; impetrẽ deſideria.Spero equidem certiſſimũ illud cæli numẽ,quod toties maiores noſtri
pręſens experti ſunt,quod me ab exilio in Ægyptũ pro cõmuni libertate reuocatũ vobis ducẽ
obtulit:q́d his paucis dieb⁹,terra,mariq; ꝓſens,volẽſq; noſtris eſt rebus opitulatũ, haud dubie
nobis in tali diſcrimine affuturũ:niſi forte q̄a ingrati illi ſumus, ꝑ impiis repudiauit. Hæc ille.
Simulq; in ſecretũ abiit. Vñ haud multo poſt reuerſus iubet populũ bono aĩo eſſe,cæleſtẽ opẽ Peroratio.
eximprouiſo affuturã.Breuis inde mora fuit,quũ ĩclinãte die Coturnicũ vis ingẽs ex alto ĩ ea
loca delapſa eſt,velut longiſſimo volatu feſſę volucres tabernaculis ĩcidẽtes,ſine maiore aliquo Coturnicũ
aucupii labore ſe paſſim capiẽdas ꝓbuere.Leuauit id cibi gen⁹ nõ corpora ſolũ fame deiecta,ſed miraculũ.
vulgi etiã animum in ſpem maximam erexit.Nemo erat qui nõ iam aperte intelligeret ea nõ ſi
ne ꝓuidẽtia euenire.Lapſus deinde eſt ſub lucem q́d Moſes futurũ ꝓdixerat,ros q̄dã cæleſtis in
coriandri ſpeciẽ,guſtu ſuauiſſimus. Oppleuit is omnem circa caſtra planitiem. Cuius rei noui
tate attoniti aliquãdiu immoti intra tabernacula ſe Iſraelitæ tenuerũt,aĩo reputãtes,q̄dnã rei
id eſſet.Ex qua ambigẽtiũ diſquiſitiõe rei nomẽ eſt poſtea factũ,vt Hebraica voce mãna diceref Manna.

Mãnę natura. Eo poſtea cibo Iudęi.XL.ſunt annos vſi quibus in deſerto fuerũt.Fuit roris illiꝰ natura(vt ſa-
crę literæ memorãt)ſupra q̃ dici poſſit mirifica,ac ſine dubio myſtica:etſi tam hæc q̃ alia quæ
tempeſtate illa in diſerto diuinitus facta dicũtur,figura (vt ĩter oẽs cõſtare video) nõ caruerũt:
& in his memorabile illud,ꝙ media ſilice Aaronis baculo percuſſa,vberrimꝰ inde aquæ fons ma-
nauerit.Iam vero Hebræorum phama,Arabum deſertis vicina incolẽtiũ aures occuparat,mul-
tiq; reges multitudinem veriti,ne ſuis finibus pellerentur,cõſternati ad arma cõcurrũt(conſtãs
phama erat eã gẽtẽ ex Ægypto ꝓfectã nouas ſibi ſedes q̃rere).Plures itaq; cõſociatis viribꝰ, bel-
lum in Hebræos inſtruunt.Tenebant hi terram Arabicæ petrę ꝓpinquã a ſeptẽtrione & occaſu
Arabiæ fines. Syrię ĩſertã.Cui a frõte deſerta ꝓtẽdit Arabia,a meridie altera q̃ felix nominatur.Eſtq; pars hęc
lõge memorabilis,& ad meridiẽ ꝓcipue extẽſa.Cęterũ quo maioribꝰ euagatur ſpatiis,& a noſtro
cęlo lõgius remotis,eo gentis ipſius mores atq; ritus tardiꝰ ad noſtrorũ notitiã puenere.Plærique
Arabũ Nomadę ſunt,vſuſq; camelorũ frequẽs,his pugnãt ꝓculq; onera exportãt,lacte & carni-
bus veſcuntur:fluuius quẽ Nomadę accolũt,tamẽta habet auri,id non cõflãt artiũ inſcitia. De
bę & ipſi paſtores,colũt iidẽ & agros aliqua ex pte,gens auri abũdãs,ĩter glebas temere iacẽtes
aureas pilas iuglandium magnitudine reperiunt,quibus lapillis affabre interiectis,monilia cõfi-
ciunt,haud iniucunda aſpectu,ea collo & manibꝰ inducunt:vendunt aurũ finitimis triplo ęris
precio,argenti duplo,cũ auri contemptu,tũ eorũ deſiderio,q̃ cõmercio parant.Proximi his Sa-
bęi Thure,Myrrha & Cinnamomo diuites,& in ora huius terrę Balſamũ naſci qdã ꝓdiderũt.
Habẽt & palmas odoratiſſimas,& Calamũ.Serpens inibi palmari lõgitudine,letalis fere eiꝰ mor-
ſus:in arborũ radicibus cubãt,odor nimius terũq; fragrãtia ſtuporẽ ſenſibus inducit,quẽ bitu-
minis ſuffitu,& hirci barba leuant:penes regẽ oĩs iudicãdi ratio.Sabęorũ plęriq; Agricolę.Aro
mata alii legũt.In Æthiopiã ob negocia nauigãt,nauigiis corio cõtectis. Cinamomũ & Caſiã li
gneę materię loco igni adhibẽt. Nec Gerrei his minus opulẽti,quorũ fere ſupellex ex auro eſt &
argẽto.ex his & ebore domorũ limina,tecta,parietes,conſtruunt. Gladio,Arcu,Lancea & Fun-
da in bello plurimũq; bipẽnibus vtuntur. Ælii Galli ductu longe lateq; ſunt his terris Romana
Ritus. arma euagata. Gentis ritus & mores hi ſane memorãtur. Artes haud ab vno ĩ aliũ trãſferũtur:
ſed in patriis q̃ſq; ꝑmanet inſtitutis.Qui maximus eſt natu,is in totã gentẽ regnũ obtinet.Quæ
poſſident vniuerſę ſunt cognatiõi cõmunia.Vna oĩbꝰ vxor.Qui primꝰ domũ ſubierit,poſito an-
te ianuã ſcipione,cũ ea cõgreditur,cũ grandiore natu ꝑnoctat:ita oẽs oĩm ſunt fratres.Coeunt
cum matribus & ſororibus pecudũ ritu. Adulter capite plectit. Alterius ſanguinis congreſſus
Nota. ꝓ adulterio eſt.Domeſtici in vniuerſum legitimi habent.Hinc memorabile illud:etſi fœdũ rela-
tu,tñ haud indignũ accidit.Regis filia elegãti erat forma,quindecimq; illi fratres:quorum ſin-
guli vnius amore miſere deperibãt,quũ vnus poſt alium ad eã irrequieto acceſſu vẽtitarẽt:nec
puella vna par eſſe tot robuſtiſſimorũ iuuenũ cõcubitibus,rem nouã cõmẽta dicit:baculos oẽ
culte cõparat fraternis ſimillimos:inde quũ eorũ vnus ab ſe exierat, priuſq̃ alius adeſſet virgã
ante fores ſtatuebat,ac paulo poſt aliũ,noua inſup arte adhibita,ne hũc ſtatueret qui ſimilis eſſet
huic quẽ is geſtaret cuius aduẽtũ expectabat.Accidit tñ aliqñ vt eorũ vnus cęteros fratres in fo
ro conſpicatus ad eã contẽderit. Qui domeſticum inſigne ante fores intuitus,fraudẽ ineſſe ra-
tus,adulteriũq; a ſorore eo prętextu admiſſum,in forũ ad patrẽ deuolat,filiã in adulteri cõplexi
bus eſſe trepide nũciat:ait ſe rem ex eo cõpertã habere,ꝙ quũ oẽs ĩ foro fratres eſſent,ſororis tñ
foribꝰ baculus hęreret,tãq̃ fratrũ vnus ad eã eſſet ingreſſus.Occurrit eo pater iratũ plenus,ſce
lus continuo vindicaturus. Verum nemine apud filiã reperto,poſteaq̃ puellę cõmẽtũ audiuit,
tãtũ abfuit,vt in filiã ob eã cauſam acerbius quicq̃ ſtatuerit,vt laudata ſup ea re illius induſtria
indolẽ ſit ĩ ea idẽtidẽ oſculatus.Cõuiuia ad hęc fere terdeni celebrãt,& in his muſicę artis duo
nõ imperiti,conſanguinei ſibi inuicem miniſtrãt. Vrbes & oppida ſine mœnibꝰ,pacate inter ſe
agũt,ſeſamino oleo vtuntur,beatiſſima alioqui terũ vbertate,ouium greges cãdidi velleris,grã
Arabum diuitię. diori ſtatura boues,equis oĩno carẽt,quorũ deſideriũ adimit camelorũ copia. Aurũ,argentum &
plura aromatũ genera terrę peculiaria.Æs,ferrum,veſtis,purpura,crocus,coſtus,& toreumata
aliũde aduehũtur.Defunctorũ corpora ſtercore abiectiora,regiũ cadauer ſterquiliniis ſepeliũt.
Sepulturæ. Nabatei oĩm cõtinẽtiſſimi in quęrẽdis opibꝰ, mira gẽtis induſtria,ſed in tuẽdis multo maior,q
rẽ domeſticã minuit publice mulctat:cõtra honore afficit,qui patrimonium auxit. Horũ regia
Petra oppidum in eodẽ Arabię tractu eſt,& Sina mons,quo Moſes ſacrorum cauſa iter intende
rat.Ex hac terra crediderim tum primum Hebręis bellum exortum.Ioſephus Gobothe Petram
vrbem ipſam appellat.Perculerat Iudæorũ animos terribilis belli phama:quippe qui animo re-

putantes ꝗ diſparia vtrinq; eſſent oĩa, ſe multitudinẽ habere incõptã, inermẽ, bellorũ expertem
oĩm rerũ idigam. Cõtra hoſtes copiis, armis, oĩq; bellico apparatu abũdare, in ſolo patrio ꝓ ipſa
patria pugnaturos. Aliud nempe eſſe ſitim, inediam, ęſtũ inerti ocio tolerare, aliud in cõferta te
lorũ multitudinę verſari: vbi terrificę voces, horrendi clamores, gemitus, ſuſpiria, circumſonent
aures, timere ſe vehemẽter: ne lux illa qua acie cum hoſte cõflixerint, vltima Iſraelitis eſſet futu-
ra. Hoc populi metu ad Moſem perlato, ꝓ magno habuit negocio, priuſq̃ in pugnã iret populũ
pro cõcione adhortari: ad quẽ ita ille verba feciſſe dicit. Niſi exploratũ haberem Iſraelitæ viri: Ofo Moſis
vos iampridẽ non ignorare, oĩbus q̃ adhuc geſſimus manifeſtũ interfuiſſe numẽ, ſalutẽq; noſtrã ad populũ.
deo optimo curæ eſſe, lõgior apud vos hodie habẽda eſſet mihi oratio: vt veſtros aĩos, quos va
no nunc audio metu torpeſcere, ad ſtudiũ & cupiditatẽ pugnę erigerẽ: ſed quũ per tot labores
& diſcrimina vos liberoſq; veſtros, vxores, & alia q̃ vobis chariſſima ſunt, manifeſta dei proui-
dentia toties ſeruari contigerit: nõ video q̃ noua deſperatio tam repente veſtrũ animũ ſubire
debuerit: vt vos ipſos ita abiiciatis, totiuſq; gentis fortunam muliebriter comploretis, tanq̃ no
ſtræ copiæ bello ſtratæ, his mediis iacerẽt cãpis. Quin animũ tollitis, in mẽtemq; reducitis, quę
ad hunc diem perpeſſi ſitis: q̃bus defuncti periculis, niſi forte deſperandum putatis cœli numẽ
qđ tot cladibus Ægyptum ꝓ veſtra ſalute percuſſit, rubrũ mare peruiũ fecit, potẽtiſſimũ hoſtẽ
vobis calcandũ dedit, cœleſti rore in deſerto pauit, dura ſilice aquã elicuit: idem illud molliſſi-
morum hoĩm incomptam & indigeſtã aciem non poſſe nobis, vel nihil annitẽtibus, ſternẽdam
ſubiicere. Pudet me viri Iſraelitę, pigetq; veſtrę inconſtãtię & leuitatis: qui nõ niſi ex eo quod ad
ſit, quodq; p̃ſens ſit, ſpem & metũ metiamini, diuinorũ operũ veſtrorũq; ſucceſſuum obliti. Sed
cauendũ eſt ne dũ nimiũ humanis affectibus indulgetis, cœleſtia negligitis: numen quod pro-
pitium ad hunc diẽ habuimus, iratum demũ experiamini. Cęterũ qđ ad futuri belli rationẽ at-
tinet: nihil adhuc quũ oĩa aĩo cõſidero, ĩ hoc hoſte reperio, qđ tãtopere formidari oporteat. Ge
nus eſt id hoĩm molle, longa pace, longo ocio ſolutum, nulla rei militaris peritia, nulla laborꝫ to
lerantia: nõ vires, non audacia, non cõſilium vllũ. audetis vos huiuſmodi viros, ac neſcio an ve
rius fœminas dixerim, vobiſcũ conferre! qui tot laboribus, tot periculis aſſueti, fame, ſiti, æſtu,
oĩbuſq; malis pene enecti, oẽm Æthiopię & Arabiæ permenſi eſtis vaſtitatẽ! Qui ſi ii eſſe vultis
qui certe debetis, non modo non vereor, ne nõ ſitis illis in acie pares: ſed affirmare etiã auſim fu
turum: vt imbelles hoſtes ex vmbra & ocio mulierũq; cõplexibus nuꝑ egreſſi, quũ primũ cor-
pora iſta retorrida in ꝓcinctu ſtare viderint, ſubito pauore fugã circũſpectare incipiãt. Nec vos
moueat ꝙ melioribus ſint illi armis inſtructi, forti & inuicto aĩo opus eſt. Hic hoſtem petit, hic
in media acie intrepide verſat: hic cuneos perfringit, fugat, ꝓſternit: huic vni cedũt oĩa, hũc vi-
ctoria comitat, ſine armis pugnarunt ab initio mortales pedibus, pugnis, dẽtibus cõtẽti: q̃q̃ ne
vos q̃dẽ nudi in aciẽ ꝓceditis: arma multifariã cõparata habemus, quæ nobis partim hoſtes al-
tis fluctibus obruti dederũt: partim vos ipſi per ociũ fabricati eſtis, addo æquitatẽ & iuſtitiã:
quę ꝓ fortiſſimis ducibus a nobis in acie ſtabunt: etẽĩ cum neminem lęſerimus iniuſto laceſſi-
mur bello, oblata eſt nobis non quęſita pugnandi materia. Cogimur, niſi vt oues viliſſimæ cum
coniugibus & liberis iugulari volumus, armis iniuriã ꝓpulſare: erit ſpero vel vna victoria aliis
gentibus documẽto, vt nulli hoĩm poſthac noſtris capitibus temere inſultent: ſed ſine bello, ſi-
ne iniuria, nos in eã terram quam cœleſte oraculũ ꝓmiſit, pacate tranſmittãt. Qꝫ ſi ꝓpitiũ p cæ Epilog⁹ cũ
tera fuimus numẽ experti: ſi numero, viribus, patientia, labore, hoſtibus meliores ſumus, ſi plus poratione.
virtus & audacia q̃ arma in acie valere ſolent: ſi ꝓ æquitate pugnamus, pro totius generis glo
ria & celebritate: ſi pro terra nobis & poſteris repoſta: ſi ꝓ ocio & quiete, ſi deniq; ꝓ libertate &
vita ipſa qua nihil eſt homini charius: ite alacres in pugnã, certamq; ſpem quiſq; ſecum ferat,
Iſraelitas tam p̃ſens in hoc certamine quod inſtat numen habituros, q̃ vnq̃ alias præſentiſſimũ
habuerũt. Hac ille vſus oratione, ſeorſum ſingularum tribuum pricipes hortatur: vt ſuorum
animos cõfirment, iuuẽtutem erudiant: vt ordines ſeruare, imperium audire diſcat. Inde Ieſum
Naue filium oĩm copiarum ducem cõſtituit: virum impigrũ, manuq; & lingua promptũ. Is qa
iam hoſtes aduentare dicebãtur, præſidio circa liberos, & aliam imbellem multitudinẽ locato, Ieſus Naue
reliquum copiarum in aciem produxit. Moſes iam grauis annis ex eminẽti loco, pugnę ſpecta- vincit.
tor conſiſtit. Ferociter aduerſę acies vtriq; conflixere, fuitq; pugna diu anceps neutro fortuna
inclinante. Verũ vbi Moſes manũ ad cœlũ ſuſtulit confeſtim Hebræi hoſtem loco ſubmouere
cœperũt: mox vbi dextra ſenio cõfecta aeclinaſſet pulſi retro abiere: tũ ille iterũ ſublato brachio
viſus eſt ſuis animũ & vires adiicere, quo remittente confeſtim Iſraelitę pedem retulere. Id quũ

ſępius fieri cõtigiſſet, Aaronẽ fratrẽ & ſororiũ, q illi aderãt, ſuas vtrinq vlnas iubet ſuſtinere, ne

Pría Iudęorũ victoria.

viriũ defectu ſuis toties bellatoribus laborandũ eſſet: tũ vero ſtãbus manibus in cœlũ ſublatis ſucceſſu nihil amplıꝰ variãte, fuſi fugatiq ſunt hoſtes. Multi in acie occidione occiſi, ſed multo plures in fuga cecidiſſent, niſi noctis interuẽtu Hebręus victoria a ꝓſequẽdo hoſte abſtinuiſſet. Poſtero die Ieſum copiarũ ducẽ lectis ex hoſte ſpoliis vt virũ fortẽ Moſes ꝓ cõciõe laudauit: laudata eſt ſimul vniuerſa multitudo, q̃ ſtrenue & cõſtãter ꝓ cõmuni ſalute dimicaſſet. Fuitq victoria illa eo lętior, q (quẽadmodũ Ioſephꝰ ſcribit) in tãta hoſtiũ ſtrage Iudæoꝝ nemo eſt deſideratꝰ.

Arã Moſes ſtatuit.

Hic Moſes arã deo optio erexit, locũq īſigniuit victorię appellatiõe. Cõpoſito mox agmine ꝓfectꝰ ad Sinã mõtẽ ꝑuenit tertio mẽſe ab eo quo ex Ægypto Hebręi exiere. Hũc eẽ ait Ioſephꝰ mõtẽ illũ, vbi circa rubrũ mare (vt eiꝰ verba ſequar) tot miracl'a fuerãt Moſi, quũ Raguelis oues

Raguelis & Moſis congreſſus.

paſceret, obuerſata: ī q̃bus locis Raguelẽ illi occurriſſe ait cũ nepotibus, & Sephora filia q̃ Moſi nupſerat, generũq & exercitũ poſt mutuã gratulationẽ cõmeatu iuuiſſe. Quibꝰ ſuſpicari libet Troglodyticen a Ioſepho appellari nõ eã ſolũ terrę orã, q̃ Æthiopiæ finibus cõtinetur, ſed hãc quoq littoralem Arabię partẽ, quæ Sinę eſt monti ꝓpinquior. Qđ ex veteribus ſcio quoſdã feciſſe, q omnẽ fere littoralẽ Erithręi maris tractum Troglodyticę aſſignãt, vt alii quidã Erithręum ſinũ in vniuerſum rubrũ dixere. Verumenimuero vbicũq Moſes eſt cum ſocero cõgreſſus, huius cõſilio (quod ſatis cõſtat) grauiſſimã dicundi iuris ꝓuinciã, quã ſolus ad id tẽpꝰ obiuerat, in alios trãſtulit. Tribunis & decurionibus in ſingulas Tribꝰ ad hoc ipſum creatis. Vbi igitur ad Sinã ſunt caſtra admota, Moſes ſolus montem conſcendit: e cœlo (vt ipſe inter ſuos prędicabat) poſtulaturus, quæ ad ociũ & quietẽ gentis pertinerent.

Sina mons ſacer.

Vetus erat indigenarũ opinio in eo mõte numẽ habitare: fueratq ob id locus veteri religiõe inacceſſus. Auxit vulgi opinionẽ ſubita tẽpeſtas, q̃ ſub illius eſt aſcenſum coorta. Nimbus cum ingenti fragore primo eſt montis verticem complexus, inde imber ꝓcella mixtus crebris fulminibus cœlo deiectis, hominũ mentes ſubito pauore defixit. Silentiũ & ſtupor oĩm animos occuparat, ſtetitq populus ſine voce

Ppl'i metꝰ & ſollicitudo.

aliquãdiu, religione & metu perculſus. Inde vbi cœli fragor, tẽpeſtaſq illa remiſit, de ſalute ducis ſolliciti omnes, viueret ne, an tẽpeſtate illa eſſet extinctus anxii requirebãt. Erãt illi his curis occupati, quum Moſes (iam eñ toto cœlo diſſerenauerat) ad ima digreſſus lętum ſe hilaremq ſollicitę multitudini oſtendit. Hic circũfuſam populi cõcionẽ affatus, Habemus inq̃t ꝓpicium numẽ, vt antea habuimus, viri Iſraelitę, id tam pręſens nuper mihi in monte affuit, tam manifeſtum, q̃ locoꝝ nuſq̃ alibi: futuram nobis felicitatem annuit, futurũ nepotibus ſucceſſum, q̃ oĩa vt in poſterũ rata eſſe velit, oportet nos ſumma ope niti, ne cœleſtiũ ſimus beneficioꝝ Immemo-

Mandatoꝝ dei ꝑſuaſio.

res. Quod ſatis rite fiet, ſi eoꝝ quæ pro noſtra ſalute Deus adhuc operatus eſt, gratã ꝓ̃ſtabimus memoriã. Cęterũ pietatis huiꝰ veſtrę nullũ maius ꝓ̃ſtari põt argumentũ, q̃ ſi ꝓ̃cepta q̃ ille mihi nup obſeruãda dedit, ſancte a vobis & religioſe fuerint cuſtodita. Nec quia nũc me cõcionantẽ cernitis, vos hominis voce non diuino moneri oraculo arbitremini. Ille ſummus rerũ omnium opifex, q maieſtate ſumma, ineffabili poteſtate primũ e terræ limo hominẽ ſuſcitauit, qui Noe cũ tota domo ſeruauit diluuio, Cananeã Habraamo terram indulſit, Iſraelem numeroſa ſtirpe inſigniuit, q tot nuper cladibꝰ cõcuſſit Ægyptũ, vt in libertatẽ vindicaremur: mare peruiũ fecit, vberrimos ex petra fontes elicuit, cœleſti rore nos aluit, per tã vaſtas ſolitudines īcolumes

Diuinarũ legũ ꝓmulgatio.

ad ſacratiſſimũ hunc montem traduxit, ille idem ſummus rex veſter, ꝓ̃cepta hęc, has leges ꝑ me vobis ꝓmulgari imperat, quas ꝑpetuo ſeruari velit, ęternũq cuſtodiri: ac ne q̃d horũ fidẽ eleuet fas erit oĩbus cœleſtẽ audire vocẽ. Hęc ille. atq vna populum nouitate rei ſuſpẽſum ad oraculum traxit, vbi vox ex alto reddita ad oĩm aures ꝑueniſſe dicit̃, q̃ eadẽ illa cuſtodiri ꝓ̃ceperit, q̃ per Moſem ſeruũ eſſent ꝓmulgata. Leges duabus tabulis cõſcriptas venerabũdus accepit po-

Legũ capita

pulus, fuerũtq hęc capita. Vnũ deũ colito verũ & æternum. Nullius aĩalis effigiẽ adorato. Dei viui nomen haud fruſtra deierabis. Feſtos dies pie & rite obſerua. Patẽtes venerare. Hominẽ ne occideris. Adulteriũ fuge. Furtũ ne feceris. Nil alienũ cõcupiueris. Nec falſum dixeris teſtimonium. His legibus ꝓpoſitis Moſes iterum montẽ aſcendit, vbi. XL. eſt dies commoratus. Fuit illius mora ab initio ſuſpecta: ac nõ multo poſt q̃ aſcẽderat, vulgo requiri cœptus eſt. Inde deſiderium ingens abſentis ducis animos inceſſit, q cum nuſq̃ appareret, varia de eo orta eſt ſuſpitio. Multi eum cœlo aſſumptũ credere, alii feræ alicuius incurſu laniatum. Sed in varia ſuſpitione nemo erat, qui non eum pro extincto haberet.

Vitulum adorant.

Continuo igitur (vt ſunt hominum ingenia in lapſum & ſtultitiam prona) vitulum ſibi aureum conflat delira multitudo. Conflatum in publico ſtatuit, legeq antiquata diuinos huic honores decernit, & iam nouo ſacrorum

ritu circa id ſimulachrū operata,ſedulo Iudęi epulabanť,quū impia ſuperſtitione occupatis ſuperuenit Moſes.Docet is impie eos feciſſe,qui diuina lege abrogata,vitulinā effigiem,velut numen aliqđ ineſſet,publicitus cōſecraſſent.Sed pœnitentia & expiatione opus eſſe:vt alienatum numē propitiaretur.Iubet itaq; tabernaculū deo optimo ſtatui ſacrariq;:vbi preces & pia vota illi exoluerenť.Quam vocē incredibilis populi fauor eſt ſecutus. Accenſi itaq; ſtudio certatim ad id opus munera congerunt:aurum, argentum,æs, purpuram, biſſum,& alia huiuſmodi ad ornatum ptinentia.Ioſephus author eſt ædificii longitudinem centenum cubitum fuiſſe : amplitudinem dimidio minorem,imitatūq; id opus figurā vniuerſi,in qua ille explicanda eſt haud mediocriter occupatus.Fabricata eſt & arca,in qua lapideas clauſerūt tabulas,qbus inciſę erāt leges.Statuunt adhęc in tabernaculo menſam cū phialis aureis , candelabro & lucernis,ad numerum planetarū.Aureum thuribulum magni ponderis.Auream cratē. Coronas ex auro quatuor & viginti.Diſponiť circū precioſa veſtis variaq; ſupellex ad cerimoniarū cultum qua ſita.

Sacrorum apparatus.

In quo rerū apparatu eſt Moſes ſedulo naturæ opera imitatus.Sacerdotium Aaroni datum purificatumq; eſt tabernaculū liquore ex myrrha,irco,cinnamomo,& calamo. Tabernaculi & eorum,quę in eo mira ſunt arte conſtructa: duo p̄ter cæteros clari ad poſteros opifices fuere,Beſelel & Ooliab.Eſtq; opus ipſum ſeptimo mēſe p̄fectū:& annus quo Hebręi ex Ægypto egreſſi ſunt per hæc rerum diſcrimina eſt circumactus.Nono deinde menſe dedicatum eſt tabernaculum.Immolauitq; Moſes in eius dedicatione taurū , arietem & hœdum. Inde cætera multitudo ſacrificauit.Id vero cum certatim fieret:eſſetq; ignis pręgrandis accenſus,duo Aaronis filii ſubita correpti flamma prius extincti ſunt,ꝗ̄ ſubueniri potuerit.Eos pater & duo ſupſtites filii, Moſis iuſſu eximio funeris apparatu extulerunt.Populus vniuerſus defunctos lamentatus eſt.

Tabernaculi dedicatio

Cæterum quia ſatis conſtat:nullū genus hominum cerimoniarum ſtudioſius, magiſq; religioſum fuiſſe vnꝗ̄ ꝗ̄ nūc Iſraelitę fuere,ꝙ fuerit apud illos ſacrificandi ratio ab initio inſtituta,operæpreciū duxi breuiter explicare.Et vt omnia quæ de his dici poſſunt,in arctum cōferam:duobus ab initio ſacrorꝫ generibus Iudæi vſi ſunt.Quorum vnum Holocauſtū dixere :idq; primores gentis ꝑpetrabant: qui erat ſiue boue,ſiue agno rem diuinam facturus,ſiue quid aliud immolaſſet:annicula,maſculaq; eſſe oportebat animalia aris adhibēda:altaris oram ſacerdos victimali cruore ꝑfundebat:inde hoſtiam membratim diſſectam ſuper aram concremabat. Alterum genus plebeiū:in quo maiora anniculis offerebant:cruoreq; ſup aram diffuſo,renes,adeps,omēta imponebanť flammis,pectora & crura dextera ſacerdotibus dabanť: quæ ſuperant intra biduum qui rem diuinam feciſſent,eſitabant.Inopia ſiqui p̄mebanť,columbas offerre,aut turtures duas:quarū hęc in holocauſtū abibat,illā ſacerdotes ſortiebanť.Qui imprudens deliquiſſet, huic annicula agna erat aut hœdus piaculum.Qui occulti ſibi criminis fuiſſet cōſcius,ex p̄ſcripto legis cęſo ariete expiari oportuit:horꝫ carnibus veſcebanť ſacerdotes in templo. Tā publicis ꝗ̄ priuatis ſacrificiis mūdiſſima farina adiici:in agno aſſarii mēſura,in ariete duorꝫ, in tauro triū.Adhiberi & oleū qđ ſacris infundebať.Agnus mane & veſperi publice immolari:ſabbatis geminatę hoſtię aris admouebanť.P̄ricipio mēſis duo boues cū ſeptē āniculis agnis,ariete vno & hœdo vno,piaculi noīe mactabanť.Septimo ineūte mēſe,taurū,arietē,& ſeptenas agnas imolabāt:& cū his hœdū piaculi cauſa.Adiiciebāt binos hœdos:horꝫ vnus extra fines miſſus multitudinē expiabat,ī ſuburbana alter delatus loco puriſſimo cū totis velleribꝰ cremebať.Pōtifex taurū ī id ſacrū,& in holocauſtū arietē dabat. Atq; hic rū Iudęorꝫ fuit ſacrorꝫ ritꝰ.Scio fuiſſe & alia illis ſacra ſtatis cerimoniis feriiſue ꝑmixta,quale fuit.XV.mēſis die(quē Macedones Hyperberetheum dixerūt) & vertente autūno tabernacula figere.Holocauſtoq; feriis tenentibus ſtata quotannis reddere:myrrhe,ſalicis,palmarū,& mali p̄ſici ramos,qui hęc facerent, geſtātibus, Xantico menſe:vnde principiū ſumebat annus,ſub plenilunii diem ſole arietem tranſeunte: ꝗa his diebus ex Ægypto egredi contigiſſet,myſtico agno faciebant.Inde Azimorꝫ feriæ:Luna itidem plena paucis interiectis diebus celebres erāt gēti.Tauri duo,Aries vnus, Agni ſeptē quotidie p eos dies Holocauſto cremabantur.Adiiciebať hircus vnus piaculi nomine. Secūda azimorum primitię frugū cum olei aſſario dabantur,& frugum principiis,agnus in Holocauſtū. Erant & pentecoſtes ſtati dies.Aſarthan illi id tempus vocitabant.i.quinquageſimā:fermentatos tū panes ex ſiccis alphitis offerebāt.Agnas duas in Holocauſtū:vitulos duos,arietes totidē duoſq; ꝑ piaculo hircos.Hęc Ioſephus,& alia haud quidem pauca de veteri Iudęorum ritu in hiſtoria ꝑdidit.Qđ vero ad Moſis inſtitutū attinet,veſcendi ſanguinis vſu in vniuerſum populo interdixit,Lepra infectos,& qbus genitale ſemen ſponte flueret,ciuitate expulit: & in his mu

Sacrificiorꝫ genera.

Sacrorꝫ ritꝰ

Sanguie Iudei abſtinēt

lieres ſeptenis diebus quę menſtruę eſſent,octauo redirent,totidẽ dies aberant,qui funeſtam do
mum haberẽt.Sacerdos duabus agnis pro eo facit,qui fluuiũ ſeminis per quietẽ ſit paſſus.Ipſeq;
prius frigidã aquã ingredif.Pari ratione expiatur,qui cũ cõiuge parũ legitimis dieb⁹ cõcubuit.
Puerpera.XL.dies tẽplo arcebaf,ſi marẽ fuiſſet enixa:ſi fœminã,octogita . Qui vxorẽ impudicã
arbitraretur,hordeaceæ farinę aſſariũ offerebat:mox ea ad templi poſtes conſtituta, in ſacerdo
ris verba iurare cogebaf,nihil lęſam a ſe pudiciciã.Si falleret,femore dextro diſiũcto vteroq; pu
trefacto moreref:ſi caſte iuraret,decimo mẽſe puerum ſine vteri noxa eniteref:tum ſacerdos dei
in mẽbrana nomen diluens phiala dat iuratę mulieri bibendũ.Adulterio,inceſto, ſodomiticæq;
fœditati capitalem pœnã irrogauit.Vt ſacerdos manco debilive corpore altaris aſcenſu ꝓhibe
retur,aleref tamẽ ſacris oblationib⁹.Vt terra ſeptimo quoq; anno,ſiquã do Cananeã Iudęi obti
Iobeleus annus. nuiſſent,aratri eſſet immunis.Quæ tellus ſua ſponte ferret,quinquageſimo quoq; anno tribulib⁹
eſſent & extraneis cõmunia.Hunc Hebręi annũ Iobeleum dixere,q & quinquagenarius dici põt.
Id enĩ Iobel hebraice valet vt Euſebi⁹ ſcribit.Hoc ãnoꝝ ſpatio videnf mihi Hebręi a Protopla
ſto tẽpa dimẽſi:vt Gręci poſtea Olympiadibus,Romani luſtris. Quĩquageſimo igif quoq; anno
debitæ relaxabanf pecuniæ,& Moſis inſtituto libertate donabanf ſerui : ꝑdia q̃ vilius venifſent
antiquis poſſeſſoribus redhibebanf.Et hæc ꝑ Moſem antiquitus inſtituta.Quę vnum in locum
Numerus Iudęorum. contuliſſe,vt in rebus cęterarũ gentiũ fecimus,nihil a noſtro(vt reor)inſtituto fuit alienũ.His
circa Sinã geſtis luſtrato exercitu,ſexcenta & tria milia hoĩm reperta ſunt,qui arma ferre pote-
rant:ac ſupra eum numerũ ſexcenti quinquaginta.Mota ſunt inde caſtra ,tabernaculumq; tra-
Leuitæ. duci cœptũ:cui⁹ miniſterio duo & viginti hoĩm milia ex leuitica tribu ſunt adhibita.Hi oĩs al-
terius curę immunes,circa id vnũ operari.Hincq; ſacroꝝ miniſtris nomẽ inditũ,vt leuitæ dicti
ſint,quicũq; idẽ ſacroꝝ mun⁹ iam inde obiuere.Ventũ eſt inde trinis caſtris ad loca nullis fon-
Murmuratio. tibus irrigua,cultuq; aſperiora.Hic Moſes in nouum populi tumultũ incidit,exaudiri palã vo
ces iter & laborẽ detractãtiũ.Multi etiã in ipſum ducẽ feroci⁹ inuecti,temere nimis ab eo factũ
criminari,ꝙ ex pacatiſſima terra populũ in deſerta mũdi loca eduxiſſet,vt omnẽ Hebręoꝝ ſtir
pem in dãnatis natura locis ſiti & inedia conficeret,recte ſibi conſulturos,ſi ducẽ ipſum cũ ſua
ſtultitia e medio tollerẽt,ac qua ꝓrimũ iter intendereſ,in Ægyptũ longo agmine retro abirent.
Sæuiebatq; ꝑ hęc multitudo,quũ ſubitum incendiũ caſtra corripuit.Et iam alia atq; alia corri
Incẽdium caſtrenſe. piẽs,eo violẽtus ignis euaſerat,vt manifeſte appareret humanis opibus haud amplius iri poſſe
obuiã.Tum Moſes,qui totus ex cœleſti auxilio pendebat,in preces verſus placata numinis ira
impetraſſe credif:vt clades illa ſine aliqua maiore populi ꝑnicie ſit extincta.Sic quoq; nõ pauci
periere:fremere nihilo ſecius inſanũ vulgus,ꝙ per inuia loca traherẽf,in quibus nihil præter cœ-
Manna. li rorẽ vtile occurreret oculis.Cadebat Manna matutinis horis in coriandri ſpeciẽ,coloris bde
lii.Id mola mortariove cõtuſum in tortiles panes ſubigebãt,triticeis pene ſimiles . Subiit inde
nouũ carnis deſideriũ,quo ſtulta multitudo inclęmentius ſolito ducem inſectari, nec in tanta
Coturnicũ vis. ſolitudine ſpes erat vlla eius cupiditatis leuãdę.Exaudiebãtur amariſſimæ voces ſeditionis &
tumultus indices,quum ingẽs coturnicũ numerus ex improuiſo in caſtra deuolutus immode-
ratam vulgi appetentiã ſedauit.Moxq; flagitiũ pœna ſecuta eſt multis milibus hominũ ſubi-
ta vi morbi intra paucos dies abſumptis.Mãſit loco nomen ab ea clade vt ſepulchra diceref.
Moſes exploratores mittit. Poſtremo motis ad Pharan caſtris locũ ſolitudinis in Cananęę terrę confinio conſederũt.Hinc
Moſis iuſſu duodecim ex ſingulis tribubus,ſinguli ad explorandũ Cananeorum ſtatũ ſunt di-
miſſi:q ab Ægypti finibus vſq; ad libanum montem,vrbibus & locis diligenter inſpectis,dura
& formidoloſa oĩa retulere.Additusq; eſt huic metui alius terror,ꝙ qui ex ea exploratione re-
dierant,affirmabãt obſeruaſſe ſe circa Hebronem genus hominum immani ſtatura,quanta gi-
gantes fuiſſe crederẽtur.Quę in populum temere vulgata, tecentem Moſi conflarunt inuidiã:
Maledictis & ꝓbris multis eum palam carpere.Iret bonus imperator, & pacatiſſimum populũ
ex pacatiore terra vanis pollicitationibus abductũ,quem fame,ſiti,æſtu,omnibusq; malis, quæ
mortales in primis vitare ſolent,in deſerto confeciſſet:tum demum hominum monſtris lanian
dum obiiceret.Simulq; cauillabundi inter ſe quęrere,eſſet ne hęc tellus illa beatiſſima, illud ſo-
lum mellis & lactis fluminibus irriguum,ſuæ genti debitum!Iret dux vaniſſimus,& iam agros
populo metari inciperet.Heu labores ſuos,heu pericula temere adita,heu miſerã fruſtrationẽ.
Perget ne vnus hic(inquiunt)res noſtras ꝑditas funditus ꝑdere!Parebit ne ſemꝑ ſtultum vul-
gus vnius ſtultitię!quin imus:citatoq; curſu Ægyptum qua breuiſſimũ eſt iter,repetimus!Tu-
tius ſane multoq; conducibilius,ſeruitutẽ in ocio ſeruire,q̃ per tot labores & diſcrimina,vanã

libertatis vmbrã,ſub vaniſſimo duce ſectari.Hęc illi fremere,nec res iam ꝑcul a vi aberat,quũm Ioſue Naue filius,in mediũ ꝓgreſſus(erat viri huius authoritas haud mediocris inter ſuos iã inde,ex quo ad petrã eiꝰ ductu ꝓſpere fuerat dimicatũ).Quis furor eſt inqt viri Iſraelite?Quæ vos rabies agitat?Quę dira tumultuandi cupiditas:q nou ducis clariſſimi p̃ſentiam,nõ merita ampliſſima reſpicitis.Vel ſi hęc ſordeſcũt,nõ ſaltẽ ipm cœli numen veremini:qđ in aduerſis rebus toties ꝓpiciũ habuiſtis.Sed ꝓpriũ multitudinis eſt(vt video)nihil intelligere,nihil ratione metiri,temere aut odit,aut fauet.Nã quod ad p̃ſentẽ motũ attinet:vñ quęro ſubita hæc inſania veſtros aĩos inceſſit?Vnde hic furor ortus?q vos p ęqua & iniqua p̃cipitat.Miſiſtis nos i Cananeã terrã(ita eñ placuit vobis & Moſi,vt vnꝰ ex iis eſſem,qbus publicũ id negociũ iniunxiſtis)LX.dierũ ſpatio oẽm hoſtilẽ luſtrauimus regionẽ:vrbes,agros,flumina,ſaltus,nemora,hominũ ritus,mores,arma explorauimus.Reuerſi inde faſſi ſumus(nã non erat cur viſa augendo minuẽdove qcq̃ mẽtiremur)habere eos oppida muniti ſſima,& ipm genus hominũ valde ferox. Cęterũ nihil eſt nobis oraculo ꝓmiſſum,qđ nõ terra ipſa nr̃is oculis rep̃ſentarit,& ne parũ vere hęc dici arbitremini:accipite,inqt,eiꝰ terrę fruges quas in argumẽtũ felicitatis vobis attulimꝰ (erãt hæ vuę cũ palmite deſectę,fici,punica mala)agite nũc:& vanos rumores ſecuti,beatiſſimam regionẽ vt ſterilem & deſertam refugite:veſtrũ ducẽ,cœleſte oraculũ, vt vanũ & mendax contẽnite:ꝙ ſiqua ĩ vobis pietas eſſet:ſiqua eoꝝ q̃ facta ſunt,aut gratia,aut fides,ꝓcidentes ſupinis manibꝰ deo ſeruatori gratias ageretis:q turpi ſeruitio,qđ nũc turpiꝰ(vt video)deſideratis,in libertatẽ aſſertos ad hęc loca ꝓduxerit:vñ feliciſſimã terrã,veſtris olim maioribꝰ,inde vobis ꝓmiſſam,intueri poſſitis:quã paulopoſt adepti ꝑ ociũ & feliciſſimam quietẽ, vos & poſteri habituri ſitis, Nec q̃ de ĩdigenarũ ferocia ſunt a noſtris temere relata vos ꝑinde mouere debẽt: inuictũ eñ habemꝰ exercitũ,iuuentutẽ robuſtiſſimã,ac iãdudũ vincere aſſuetã,&(qđ maxime eſt optabile)ꝓpiciũ numẽ:cuiꝰ ꝓuidentia mũdus regitur,cuius virtutẽ & poteſtatẽ terrę & oĩa ſequũtur.Vnde fauor ille ſteterit,ſtet & victoria neceſſe eſt.Vanæ ſunt terrenę opes:vana & irrita hoĩm cõſilia,niſi fauor numinis dũ illa mouenť interſit,aut poſtea q̃ moueri cœpta ſunt,p̃ſens adſit.Lenita ꝑ hæc multitudinis ira,continuo ex oraculo relatum eſt:fore vt ingratus populus priuſq̃ quadrageſimus ab eo quo Ægypti ſeruitutẽ fugerat circũactus eſſet annus: nũq̃ fatali terra potireť.Quę vox vbi primũ ad aures vulgi eſt delata:mœror ingens & ſtupor oĩm aĩos defixit.Sed vt eſt humana cupiditas ſemꝑ in vetitũ prona:iniuſſu duce conata eſt aliqñ multitudo terrę ſibi interdictę fines tranſcẽdere.Primiq; Amalechitæ ſunt bello petiti,q ad arcendã iniuriã egreſſi in ipſis finibꝰ hoſti occurrũt.Hic cruẽto vtriq; p̃lio cõmiſſo cũ ingẽti ſtrage Iſraelitę repulſi,turpi fuga in caſtra abierũt.Grauis inde ſeditio populũ adorta eſt.Chore Iſauri filius hõ immodicus lingua,opibuſq;(vt res tũ gẽtis erãt)inter ſuos p̃cipue pollẽs,ob idq; valde popularis,ĩter paucos p̃io ducẽ criminari adortꝰ eſt:ꝙ velut tyrãnꝰ bñficiũ populi ꝑ ſpeciẽ oraculi in Aaronẽ fratrẽ contuliſſet,cõſtituiſſetq; eũ tabernaculi antiſtitẽ velut noĩatim ad id miniſteriũ cœleſti eſſet voce accerſitus:vt familiarẽ numinis cõgreſſum mẽtitꝰ, hoĩm mẽtibus religione occupatis,ſuo nutu & arbitrio oĩa diuina & humana teneret.Nec parum illi viſum, ꝙ ꝑpetuũ iter ſuos eſſet imperiũ adeptus:niſi ſcđm ab eo honorẽ,quẽ vltro occupauerit,ac neſcio an maiorẽ etiam,in fratre collocaſſet:recte viros Iſraelitas facturos,ſi viri ſint,eaq; libertate digni:ꝑ qua tot pericula adierint,ſi de honore vtriq; abrogando populũ ad diſq̃ſitionẽ vocari iubeant:vt nõ ſuo quiſq̃ arbitrio,ſed totius gentis ſuffragio,& diuinis & hũanis rebꝰ moderet. Accẽderat ille multoꝝ aĩos hmõi criminationibꝰ,vltroq; ſe illi adiũxerant Dathas & Abyrus, qui & ipſi ęgre ferebant Aaronẽ ſibi dignitate p̃latũ.His authoribꝰ Chore ac plęriq; cũ eo aſſidua inter ſuos obtrectatiõe oẽm pene multitudinẽ a Moſe & fratre alienarũt.Repertiq; ſunt ducenti & qnquaginta:q cũ Aarone auderẽt ad populum de dignitate certare.Facto itaq; populi in Moſem & fratrẽ impetu,multis vtrũq; ꝓbris ꝓſcindunt.Illi ſubita aĩoꝝ mutatione perculſi: quũ appareret infeſtã multitudinẽ nõ Dathan ſolum & Abyrũ,ſed quẽlibet etiã eoꝝ,q honorẽ ambibant Aaroni p̃laturam:vix Moſes obtinere potuit,cœleſti oraculo,qđ falli non poſſet, res tota ꝑmittereť.Monet vt poſtridie adeſſent oẽs,q pontificatũ peterẽt,cũ thuribulis rem diuinam in conſpectu populi facturi:affuturus & Aaron in ordinẽ redactus,cũ aliis thura adoliturus.Tũ quẽ viderint manifeſto aliquo inter agendũ ſigno a numine probari,iuberent bona venia tabernaculo & cerimoniis p̃eſſe.Placuit oraculi iudicio vti:edictũq; eſt omibus vt frequentes poſtridie adeſſent.Vbi poſtera dies illuxit: populus in expectationẽ erectus in ampliſſimæ concionis modũ ante tabernaculũ cõſtitit.Hic Moſes ſupinis manibus oraſſe dicitur:vt ſi vnq̃

Ioſue cõcio ad populũ.

Chore Iſauri filius.

Dathas & Abyrus.

in his populum ſefelliſſet,quę ex oraculo deprompta prędicaret:ipſe ſcretorum omnium con-
ſcius,omniſq; humanę fraudis vltor Deus:ſe in conſpectum populi cũ tota domo cœleſti igne
cremaret,maleq; diſpderet.Sin rite eſſent pieq; omnia a ſe relata , illorum impietatem haud in-
Cœleſtis vltio. ultam fineret,qui ſe mendaci coarguere conarentur.Res hic mira traditur, & quæ niſi numen
huiuſmodi rebus interfuiſſe credatur,vix apud poſteros ſit fidẽ habitura.Qui facturi ſacra ve
nerant,vt cũ Aarone de pontificatu contenderent:vbi thura adoleri cœpta ſunt,cœleſti flam-
ma cooperti ad vnũ perierunt.Dathan,Abyrus,& Chores cũ tabernaculis & tota domo hor-
rẽdo terræ hiatu viui abſorpti ſunt.Stetit diu populus miraculo rei , torpore & metu defixus.
Inde tot illuſtrium viroꝝ triſti exitu,inſigniq; documento obſequentior factus,non modo non
ſæuire,ſed cõtumaciam ſuam & impietatem fateri.Cæterum q̃q̃ bona oĩm venia Aaron priſti-
na erat dignitate functurus,ad oẽm inuidiã in poſterũ tollendã Moſes.XII.ex ſingulis tribubꝰ
ſingulos legit viros,authoritate ĩter ſuos & ĩnocẽtia ĩſignes. Totidẽ inde virgas certis characte-
ribus ĩſcriptas,vt cuiꝰ queq; eſſent,fieret diſcrimẽ,tabernaculo iuſſit inferri.Erat in his & Aa-
ronis noie baculꝰ ĩſcriptꝰ.Sic enĩ placuit volũtatẽ numinis ſciſcitari. Accidit hic quoq; res nõ
Aaronis virga. parũ mira:vt virga q̃ Aaronis ſchema habuit,germinãs ramos cũ amigdalæ fructu nocte vna
tulerit:q̃ res illi ſacerdotiũ ꝑpetuo oĩm ſilẽtio in poſterũ ſtabiliuit.Caſtra ſunt inde eodem loco
habita:dum Moſes Leuiticis ſacroꝝ miniſterio aſcitis decimas,optimãq; cananei ſoli partem,ſi
quãdo terra ipſa q̃ſita eſſet,deſtinauit:annuas adhęc frugũ primitias,cũ his oblationibus, q̃ tẽ-
plo inferrent.Quibus ſuffragio decretis populus p deſerta agi denuo cœptus eſt.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO.ENNEADIS PRIMÆ.LIBER QVARTVS.

MISERAT,dũ hęc fierent Moſes in Idumeã terram ad regem legatos,
qui ab eo poſtularẽt:vt in Cananeę intima p eiꝰ regni fines pacato ex
ercitu liceret penetrare.Id legati nõ ſolũ negari ſibi:ſed bellũ etiã ſũ-
ma ope aduerſus totã gentẽ inſtrui ab Idumeis retulere.Tum Moſes
oraculo monitꝰ,ne cũ Idumeo manũ cõſereret,in ſolitudĩes abiit.Nec
ita multis inde diebꝰ ĩteriectis.Maria eiꝰ ſoror vita deceſſit,anno (vt
Marię interitus. Ioſephus ſcribit)quadrageſimo q̃ populus ĩ deſertũ venerat. Cui eo
libẽtius accedo,quo minꝰ æquũ ſit credere Moſem tentaſſe p Idume-
os ĩ Cananeã ducere,niſi ille annoꝝ circuitꝰ iam actus eſſet, quo fue-
rat Iſraelitis terra ipſa oraculo ĩterdicta,vt nõ prius illiꝰ fines ingrede
rent:q̃ id tẽporis interuallũ intercurriſſet.Moſes ſororẽ defunctã magnifico (vt tũ res erãt)fu
neris apparatu extulit,eã ad Sinã montẽ ſita eſt.Purgato inde exercitu,quũ p vaſtas ſolitudĩes
duceret:in nouũ ſitis diſcrimẽ incidit.Hic quoq;(vt in ſacris eſt libris ꝓditũ)ſaxo Aaronis vir
ga pcuſſo,ſubita aquarũ ſcaturigo & lapidis vena effuſa eſt,ſitiq; p hęc ſedata ad petrã deĩceps
caſtra poſt varios errores ſunt relata.Quibꝰ in locis Aaron & ipſe vitã cũ morte commutauit:
Aaronis interitus. Arnus. quũ tris ac trigita ſupra cẽtũ eſſet natus annos.Moſes in Aaronis locũ Eleazarũ eiꝰ filiũ ponti
ficẽ ĩſtituit.Inde ad Arnũ fluuiũ caſtra admota ſunt.Habet is ortũ in Arabię mõtibus, mox p
ſolitudines nõ nihil euagatꝰ,Aſphaltidi ſtagno,cui & Iordanis,infundit.Hinc ad Seonẽ Amor
reoꝝ regẽ legatos mittit,q idẽ qđ ab Idumeis antea poſtularẽt.Fuitq; hęc legatio nihilo priore
illa felicior.Cæterũ q̃a fatale tẽpus aderat Cananeę terrę potiũdę:oraculi monitu in Amorreũ
ire ꝑgit Moſes,q in armis eſſe ferebat,nec ꝓcul ab Arno metari caſtra. Magnis vtrinq; animis
circa eſt flumẽ cõcurſum:nec ab Amorreo diu ĩmota ſtetit acies,q̃n haud multo poſtq̃ res geri
Tetraamorreoꝝ cędes. cœpta eſt,ſolutis ordinibꝰ in fugã vertit.Cędit fugientiũ terga Iudęꝰ victor:nec ferro ſolũ,ſed
miſſilibꝰ etiã telis.Cęterũ quũ plures funda vterent,fugientẽ hoſtẽ lapidibꝰ pene obruiſſt, ma-
ior in fuga cędes,q̃ in acie edita eſt.Multi mortales in ripa fluminis oppſſi: & in his vt victoria
ſpecioſior eſſet,rex ictꝰ cecidit.Caſtra oĩs opulẽtię plena ex hoſte capta ac direpta ſunt.Iſraelitæ
victorię curſum ſecuti,oẽm Amorreoꝝ gentẽ domuere.Colebãt hi terrã tribus fluminibꝰ clau
ſam,Arno qua meridiẽ ſpectat:Iebocho,qua Boreã & arctom:quod reliquum erat terrę ad occa
ſum Iordanis placide pfundit.Iudęi vno proſpero pręlio audaciores facti,bellum in Moabitas
Oges. vertunt,Amorreoꝝ finitimos.Phama erat tenere eius gentis regnũ Ogem quendã ingenti ſta-
tura viri.Quę res fecit vt id bellũ non nihil ab initio fuerit Iudęis formidoloſum,ſed neq; vllæ

corporis vires,neq; opes regni fatali neceſſitati obſiſtere potuerunt. Arcano ppetuoq; numinis fauore fretus Moſes regẽ p̄lio victũ,ſuorumq; manu pſtratum vidit., & cũ rege hoſtiles copias paſſim cęde diſiectas. Moabitarum opibus vna aduerſa pugna acciſis. XL. validæ eius gẽtis vrbes(alii. LX. fuiſſe tradũt)nullam maiorẽ vim belli expertę,vltro in deditionem venere. Tráſtulit inde bellum Moſes ĩ Madianos,atq; ad Hiericuntẽ metatus eſt. Tũ Balachus Sephoris filius finitimoꝝ clade cõſternatus:etſi omnia ad bellũ ſtudio cõparauerat, humanis tamẽ opib⁹ diffiſus,ad Balaamum Beoris filium Euphratis accolã mittit,virũ multa innocẽtia & pietate, & ob creditam ſanctitatẽ inter ſuos lõge venerabilẽ. Qui ad eũ accerſendum venerant: nunciant eſſe regi ipſius opera in deuouẽdis hoſtium copiis vſum. Primo certus erat ſenex nolle ire:q; nefas duceret quenq̃ deuouere. Mox iterum accerſitus ad Balachum inter multa prodigia, q̃ illi obiecer euenere: pfectus eſt. Hic tãtum abfuit: vt ad Iudæos deuouẽdos hortatione,aut minis a rege cõpelli potuerit: vt diuino plenus ſpiritu futuros gentis ſucceſſus, grandiaq; incremẽta ſic clare vaticinatus. Sed venturos quandoq; ex Italia: q Syrias opes verterent,qd̄ ad Romanos ob ea q̃ poſtea ſecuta ſunt,haud dubie alluſit. Quum eum ĩhonoratum Balachus a ſe dimitteret: tum ille ad regẽ & populũ conuerſus,audi ingt rex,audite viri Madianitæ. Cum inuicta gente vobis res eſt: & cui deus haud dubie adſit: at ſiquis ſucceſſus vobis hoc bello cõtigerit(erit eñ oĩno aliqs)eũ vobis veſtrarũ mulierum pariet induſtria,q̃ hoſtes ab ritu patrio & religione ſuis abducent illecebris. Nec vana fuit diuinatio. Enimuero vbi in conſpectu caſtra fuerunt,oberrarentq; Madianæ puellæ ad id ipſum miſſæ,ante hoſtiũ munitiones: capti Iſraelitæ iuuenes illarum forma in colloquium venere. Quas ea demũ cõditione,fide in id data & accepta,a ſuis abduxerunt: vt non tantũ patriũ viuendi ritũ,ſed gentile etiã ſacrũ,q̃diu vna eſſent, pcul abdicarent. Cõmotus rei indignitate Moſes populũ ad concionẽ vocari iubet. Tum oratione ſatis miti vſus,in neminẽ vnũ flagitii cõſcium noĩatim eſt inuectus. Sed tãtũ ſe mirari dixit eſſe quoſdã in Iudaicis caſtris,quę in dei optimi maximi tutela forent,quos tã dira pegrini concubitus inceſſerit libido,vt nõ patriũ morẽ,ſed numẽ quod toties ppiciũ habuiſſent: impie,vt ſic diceret, abnegarint. At cohibẽdę ſunt ingt prauę voluptates: quibus nulla eſt capitalior peſtis humano generi data,ratioq; his obiicieda: fręnandi malarum libidinum ſtimuli,identidẽq; videndum: ne dum hi p legibus voluptatem, p patrio ritu crapulã, & p legitimo concubitu illicitũ, p pietate impietatẽ ſequerent,iratum coeli numẽ vniuerſi experiant. Eorumq; culpa fiat: vt res noſtræ,q̃ nunc ſatis lætę ſunt,retro fluere: & in peius abire incipiant. Moderatione opus eſt. Imponãt illi ſi pudor eſt,ſi pietatis & religionis cura,libidini ſuę frenum. Abſtineant illegitimo earum congreſſu,quas ſibi cõtra leges,contra patriũ morẽ adiunxere. Abiiciant vetitos cibos,mẽſas interdictas,infandũ concubitũ,ne lęſo numine populus luat: quod pauci deliquerunt. Satis feliciter peccat,cui citra poenã relinquitur poenitentię locus. Hæc ille. Nec vltra ſuccenſendũ ratus,populari magis q̃ imperatoria eſt vſus oratione,veritus nequa in caſtris noua ſeditio oriretur: ſi id flagitiũ p maieſtate vindicare eſſet auſus. Plęriq; clari noĩs viri ſe ſceleri addixerant,quos miti, & quaſi patria caſtigatione maluit ad officiũ reuocare,q̃ intẽpeſtiua animaduerſione in maius aliquod facinus impellere. Verũ nec ſic quoq; defuit: q in ducẽ ipſum cõtumaciter reclamaret. Non eſſe cur amplius Moſes pgeret diuinarũ legum p̄textu,quas ipſe ad libitũ finxiſſet,tyrãnidem exercere. Nã quod ad Madianarũ cõgreſſum attineret, nõ ſolũ nõ ſe negare id qd̄ crimini daret,ſed paratũ etiã eſſe ſe tueri factũ: atq; oſtẽdere,ſi opus ſit, pbabili exẽplo id fieri, quãdo p varios deoꝝ cultus explorãdo veritas quę in occulto eſſet,facile dep̄hẽderetur: nec credere ſe impie aliqd fieri,ſi pcreãdę ſobolis cauſa pegrini ſanguinis ſibi foemina adiungeret: quod & ipſe legumlator,q tã acerbe in eũ morẽ inuectus eſſet, & Habraamus totius gentis author, maiorũq; plęriq; feciſſent. Hæc quũ Samarias Simeonitarũ longe princeps,q Madianã puellam nobili loco ortam domũ abduxerat,nõ minus impie,q̃ ferociter iactaſſet: appareretq; omnia diuĩa & humana per hæc confuſum iri,ſi ſic fieret: etſi nemo erat q ob diuitias hoĩs domeſticũq; ſplẽdorẽ iuſticiã apte tueret: pſtrinxit tñ tacitus dolor circũfuſæ multitudinis aĩm: timebatq; in primis ira numinis. Cęterũ multo maior eſt aĩorũ motus ſecut⁹: poſteaq̃ ille contẽptim ſeſe e cõſpectu populi ad puellę tabernaculũ pripuit. Phinees Eleazari fili⁹ oĩm vnus id flagitiũ ferre non potuit,q̃n ſtricto ferro ad Samariã ĩgreſſus eũ ĩ Chorani Madianę cõplexibus obtrũcat,mox itæ indulgẽs puellã quoq; trãſfigit. Biblyaci libri p Samaria & Chotanio Zãbrĩ & Cozbi hñt. Periere & alii plæriq; ei⁹ ſceleris participes. Nec cęde ſolũ res expiata eſt,ſed teterrimus etiã morbus in eoꝝ familias vulgat⁹. Ad. XIIII. milia hoĩm,vel(vt alii ſcribunt)quinq; & viginti paucis

Moabitæ a Iudęis vincuntur.

Vſũ.ĩ.opus

Balaami vaticinium.

Madianitidũ illecebrę

Moſis ōro.

Samarię iactantia.

Phineæ indoles.

diebus interiere.Sub id tempus,quo vltio hęc ſecuta eſt,Moſes ex ſingulis tribubus,quæ erant duodecim numero.X.milia lectoꝝ hoĩm Phinceę ductu ĩ Madianos miſit. Sacri libri.XII.milia tantum miſſa demõſtrãt.Sed quãtacũq; fuit illa manus,vbi primũ in hoſtiũ cõſpectũ venit, Madianis haud pugnã detrectãtibus,cõfeſtim pug na cõſerta eſt.Fuitq; id certamẽ Iſraelitis tã proſperũ q̃ cũ Amorreis fuerat & Moabitis. Vis mortaliũ ſupra modũ ingẽs cęſa dicit̃.Auxit cla-

Madianoꝝ cædes.

dem illã Atachus,qui cũ quatuor aliis regib⁹ acie occubuit.Exercuit Iudæus victor crudeliter victoriã,oĩbus ꝓmiſcue ꝓter pueros & puellas,q maloꝝ dæmonũ cultũ nõdum ꝑ ætatẽ imbibeʀãt,interfectis.Nec tã in eo eſt iræ indultũ,q̃ ꝙ Moſes ita edixerat. Victor exercitus in caſtra rediit opulenta ꝓ̃da onuſtus,ſexcentis.LXXV.milibus ouium in ꝓ̃dam actis,boum duobus & LXX.aſinoꝝ ſexaginta,puerorum puellarũq; duobus &.XXX.Quingẽteſima ꝓ̃dæ pars Eleazaro,& ſacerdotibus eſt data,leuitis q̃nquageſima.Q̃d reliquũ fuit militibus ceſſit. Scd̃m hæc Moſes omne Amorreũ ſolũ bello captum ternis Hebraicę gẽtis tribub⁹ id petẽtibus ea lege diuiſit:vt auxiliares copias ad reſiduũ belli mitterent,eſſentq; cæteris tribubus auxilio:donec cũ Cananeis eſſet debellatum.Inde cũ ad Iordanem copias admouiſſet,Ioſue viro impigro populi duce cõſtituto,omnẽ multitudinẽ ad cõcionẽ vocari iuſſit.Hic oĩa q̃ ad id tẽpus ꝓ publica ſalute egiſſet,ad diuinã referens ꝓuidentiã,populũ ad Sinaicas leges ꝑpetuo ſeruandas vehementi

Moſis cõcio ad populũ.

eſt oratione hortatus.Q̃d aũt ad futuri belli rationẽ attineret,ne vana vlla ꝑſuaſione, longove commercio ab vero pietatis cultu auerterent,quoſcunq; hominũ iã inde armis ſubegiſſent,ad vnũ interficiẽdos cẽſuit:idẽtidem teſtatus ꝑſpicue ſe videre:vt ſi,quod nollet, ab eo cultu qui rite pieq; eſſet genti traditus:aliquãdo populus oberraſſet:tũ dirã exitiũ omne Iſraeliticũ nomen extingueret,nullãq; in toto orbe terram fore.quã Iudæi nõ eſſent turpi ſeruitio repleturi. Fugerent ꝓinde alterius gẽtis contagia,fundamentaq; diuini & humani iuris, q̃ ad id tempus conſtituta eſſent,ſancte cuſtodirent.Quod reliquũ erat:habetis inq̃t Ioſuen virũ fortiſſimũ ad res gerẽdas meis ꝓ̃ceptis imbutũ.Huius imperio parere expediet vniuerſę genti: quũ ob ipſius

Moſis vaticinium.

eximiã in re bellica virtutẽ,tum q̃a id numini cordi eſt:vt ex oraculo didici.Hoc duce terra toties vobis ꝓmiſſa potiemini:in ea vrbs vna loco auſpicatiſſimo,quẽ prophetę voce ſibi numen optauerit colẽda vobis eſt:vbi tẽplũ vnũ auguſtiſſimũ,ara vna.hic ter quotãnis ex oĩbus Iudeę terrę finibus religionis mutuiq; hoſpitii cauſa,frequens habebit̃ conuentus. & hæc de cõmuni gẽtis ſtatu.Dein nullã ratus ciuitatẽ,ſine iuris & ęq̃tatis cultu poſſe diutius cõſiſtere:ſuper.X. illa legũ capita,duabus tabulis ad Sinã perlata,alias populo leges, ciuiliaq; inſtituta, ſuprema illa cõcione ſanxiſſe dicit̃.Nec eoꝝ adeo multa ſunt mihi hoc loco referẽda:cũ non pauca alio qui fuerint.Cæterũ operæpreciũ eſt,hoꝝ meminiſſe,quũ ꝓpter vetuſtatẽ ipſam: q̃ plane arguit recẽtiores legũlatores multa ex hoc fonte habuiſſe:tum ꝙ earũ legum vim & põdus cõſiderãti mihi veriſſima eſſe videntur,quę de ſublimi & ꝓ̃clara ipſius viri eruditione vulgo eſt opinio recepta:fuiſſe eum non diuinarũ ſolũ,ſed humanarũ etiam rerum peritiſſimum. Pueri inq̃t ab initio leges diſcãt,diſciplinã eñ cõtinẽt optimã.Qui dei nomẽ blaſphemia lęſerit,ꝑ diẽ ſuſpen-

Moſis leges populo latę

dito,inſepultumq; abiicito.Ex meretricia pecunia ſacrũ nullum facito . Septeni in ſingulis vrbibus principes ſunto:q iuſtitia & prudentia cęteros antecellant.Duo cũ his Leuitici miniſtri iudicanto.In re iudicãda ſi q̃d tectũ ſit parũ iudicibus liqueat:pontificis & ſenioꝝ arbitrio rem totam decernunto.Vnum teſtẽ ne recipito.ac ne duos q̃dem, niſi hoꝝ prius ſit ſpectata fides. Tres rite teſtimonium dicũto.Sed neq; mulier teſtis eſto,neq; mancipiũ,in hoc fortuna:leuitas in illa merito ſuſpecta eſt.Ex arboribus cõſitis ante quartũ annũ nihil attingito.Tũc ex frugibus decimas dato,ꝓpinq & hoſpites nõ nihil ꝑcipiunto,quod reliquũ fuerit agricolatoris eſto. Semina munda non cõmixta terrę condito,neq; eñ diſſimilliũ cõmunione gaudet natura.Viatorẽ ne frugibus arcueris:quantũ volet ex his legito,ſi lectas ꝓ̃ſens vſus exigat.Si pudor obſtet vltro accerſito.Quę turpẽ quæſtũ fecerit,alterive nupſerit,vxorẽ ne ducito.Puellam ꝓ virgine ductã,ſi corrupto ſit corpore reperta,flagitiiq; cõuicta,lapidib⁹ obruũto,aut viuã cremãto. Si q̃s virginẽ alteri deſpõſam,nõ inuitã vitiauerit,vtrunq; extremo ſupplicio efficies, ſi vis illata fuerit,iiurię author pœnã luito.Quę ſine liberis vidua relicta eſt,fratri defũcti cõiugis nubito:ex eoq; m̃rimonio ĩ ſucceſſionẽ gñis ꝓlẽ tollito:ſi eã ducere nolit,apd̃ ſeniores cãm dicito.Si cãm ꝓbauerit,cui volet illa,nubendi facultas eſto.Luctũ in trigeſimum diẽ extẽdito:ſat eſt id tẽpus ſapienti ad lachrymas.Filiũ ſi parẽtibus iiurius fuerit, extra vrbẽ ſuſpendito.Hoſtẽ bello ꝓ̃ſtratum ne ſinito ĩſepultũ iacere.Si pign⁹ ab inope creditor acceperit,ante noctem reſtituito . Qui non ſoluendo apud eum cui debet,ſeruitutem ſeruito . Si contribulem emeris , emptus ſexto

mox ãno liber eſto.Quí aurũ aut argẽtũ inuenerit,inuẽtũ palã prçcõis voce facito.aberrãs pe- Domeſtica
cus magiſtro gregis reducito,vel quoad exiſtat dñs cuſtodito.Qui ĩ iudicio litigatorẽ ꝑcuſſe inſtituta.
rit,taliõis reus eſto.Si domũ relatꝰ expirauerit,q ꝑcuſſit innoxius eſto. Impẽſas & incõmoda
ꝓpinquis repẽdito.Quí grauidã calce ꝑcuſſerit,ſi abortũ fecerit pecunia mulctato:ſi mors ſe-
cuta fuerit abortum,parricidii reus eſto.Iſraelitarũ nemo venena cõficito,neq; cõfecta aliunde
emito.Qui venenum alicui miſcuerit,ſceleris cõuictus,id bibito.Quí oculum ꝑ iniuriã eruerit
pari clade puniet̃.Si taurꝰ quẽq̃ ꝑemerit cornu,lapidibꝰ obruito,eiꝰ carnes ne attingito.Depo
ſitũ vt ſacrũ cuſtodito.Filius nõ luet pr̃is ſcelus,nec parẽtibus erit fraudi,ſiqd filiꝰ deliquerit.
Et hæc domi.Militiæ vero illa.Bellũ priuſq̃ intuleris res ꝑ legatos aut ꝑcones repetito, ſi res
nõ reddant̃ dũ voles rite intuleris.Adminiſtrãdi belli ſumma penes hũc erit,quí ſtrenuitate & Bellica inſti-
prudẽtia alios anteibit.Militẽ ex omni multitudine fortiſſimũ legito.Si hoſtẽ obſidione preſ- tuta.
ſeris,frugiferas arbores ne lædito.Læſæ ſi vocẽ eẽt habeãt cõuicium fecerint populatori.Rebel
les victor ad vnũ interficito.Cæteros cũ viceris,tributarios aut vectigales facito.Neq; mulier
belli tp̃e virile attigerit inſtrumẽtum,neq; vir muliebre.His ille inſtitutis domi foriſq;, ſub id
tp̃s quo vita deceſſit populũ inſtruxit.Adiecit & futurũ vaticiniũ hexametro carmĩe cõplexũ.
Adhibuit & ꝑcarionẽ ſolẽnẽ ꝓ eorũ ſucceſſu,q rite leges & inſtituta ſancte cuſtodirent. Con
tra diras imꝓcatiões in prævaricatores.Poſtremo populũ ſacramẽto adegit,vt diuinas & hu-
manas leges,q̃ ſemel latæ eſſent ꝑpetuo obſeruaret,nec ſiqs violare eſſet auſus,impune factum
pateret̃.Inde quũ iã ad extremũ vitę veniſſet,Abarim mõtẽ aſcẽdit. Vbi dũ Eleazarũ & Ioſuen Moſis ĩteri-
alloquit̃,nimbus repente eiꝰ corpus operuit,nec inde Moſes ab vllo eſt in terris cõſpectus am- tus.
plius.Extinctũ populꝰ vniuerſus triginta dies patrio inſtituto luxit.Periit annorũ cẽtũ &. xx. ANNI
anno ab Ægypti egreſſu quadrageſimo,q trigeſimus fuit ſupra ſeptingẽteſimum ac ter mille- MVNDI.
ſimũ ab mũdi origine.Et Moſis ꝓphetę ſummi exitus talis fuit,q dũ vagum ꝑ deſerta populũ
traxit,Ægyptus vñ Iſraelitas eduxerat,quũ ad id tp̃s Aeria dicta eſſet,ab regis noĩe Ægyptus Aeria.
eſt cœpta nominari.Fuit Ægyptus Beli filius,q ſuperiorẽ Ægypti partẽ regia poteſtate aliq̃
diu tenuit.Phama eſt hũc quinquaginta maſculæ ſtirpis liberos habuiſſe,qd in barbaro hoĩe,
quorũ propriũ fuit,ſiue ꝓcreationis,ſiue voluptatis cauſa pluribꝰ mulieribꝰ miſceri,haud fabu
loſum dixerim.Erat illi frater Danaus noĩe cui par fuit natarũ numerꝰ.Is a fratre qbus piꝰ po Danaus.
terat natorũ fiducia,ex Ægypto pulſus ĩ Peloponeſum eſt onetaria naui delatꝰ,vbi Gelanore Ægyptus.
a ſuis ꝑ id tẽpus eiecto,facile eſt Argiuorũ regno potitus.Ac tum primũ ferũt onerariã nauim
in Græcia cõſpectã.Aqua etiam in viſceribus terræ abſtruſa,puteis ab eo altius effoſſis,depre
hendi cœpta eſt.Cætera quæ de patruelium cõnubio deq; parricidio puellarũ ſunt memoriæ
ꝓdita,qm̃ fabulari ſunt figmẽto ꝓxima,ne hiſtoriæ fidem abrogent,cõſulto prætereo.Pari ve
recundia adiiciã,q̃ de Dardano Iouis & Electræ filio veteres rerum ſcriptores memorãt.Etenĩ
quum poſt diluuium,quod Arcadiã inundauit,humiliora eius terrę loca in paludes,& ſtagna
abiiſſent,colles & ardua montium mortales illi tenuere qui diluuio ſuperfuerant. Hinc proce
dente tẽpore,Dardanus & Iaſius fratres profecti dicunt̃,q quum ab Athlãte materno auo re- Dardanus
gnum accepiſſent,locorũ,ſterilitate cõpulſi arcadia Diamanti relicta,quẽ Dardanus ex Chry- Iaſius.
ſe Pallãtis filia tulerat,ipſi cũ Ideo altero Dardani filio,& numeroſa mortaliũ manu,domo di
greſſi,Samon inſulã Thracię ꝓpinquã,a Mercurii & Cyllenidos Nymphę filio nuncupatã,te-
nuere.Hinc quoq; Dardanꝰ ſterilitate locorũ,pelagiq; aſꝑitate pulſus,cũ Iaſio fratre q fulmĩe ĩ
ea ĩſula ictꝰ ꝑiit,ad Helleſpõtũ deſcẽdit,optauitq; ſibi ſedes ĩ ea terra,q̃ poſtea Phrygia ẽ dicta.
Ideꝰ Dardani filiꝰ cũ ꝑte copiarũ,Arcadũ morẽ ſecutꝰ,ĩ mõribꝰ cõſedit.Qui ab eiꝰ noĩe iã inde
Idei ſũt noĩati.His locis tẽplo deorũ mr̃i extructo,orgia,& Cereris ĩitia ĩſtituit.Diodorus au-
thor ẽ a Dardano Cybele & Corybãto ſacra deorũ mr̃i ĩ eã terrã delata.Impetrauit ĩde Dardanꝰ Dardaniæ
a Teucro q tũ illis forte locis imꝑitabat,ſoli areã,vbi ſibi & ſuis oppidũ exędificaret.Idq; a ſuo conditio.
noĩe Dardaniã dixit.Bacheaq; Teucri filia Chryſe ſupducta,Ericthoniũ genuit,quẽ mortaliũ Ilus.
fert fortunatiſſimũ fuiſſe,is ex Calliroe Scamãdri filia Troẽ genuit,Tros Ilũ,a q̃ Iliũ,vt Troas
regio a Troe.Ilus Laomedõtẽ ĩde ꝓcreat,q fuit Priami pr̃.Huiꝰ regnũ Gręci Agamẽnonis du
ctu funditꝰ euertere.Sed hæc aliquot poſt ætates ſũt Dardani aduẽtũ ĩ Phrygiã ſecuta. Fuit
Dardano æqualis Lacedęmõ Iouis & Taygetę filiꝰ,q vrbẽ ĩ Peloponeſo cõdidit,q̃ & ipſa cõdi- Lacedęmo-
toris ſui ẽ nomẽ adepta.Sũt q illũ Semele nõ Taygeta natũ exiſtimẽt.Enimuero his tp̃ibꝰ cõueni nis cõditio.
re mihi videt̃,q̃ de Mycenarũ origĩe Strabo ꝓdidit,fuiſſe vrbẽ ipſam a Perſeo cõditã,q ĩ Gorgo Perſeus.
nas ꝑ hæc tp̃a ꝓfectus dicit̃.Id mulierum genus in libya fuiſſe tradit̃ &(vt Diodorus ſcribit) Gorgones.

haud multū ab Amazonū moribus abhorrens.Fuit ea gēs(vt idē author exiſtimat) in extre-
mis terræ finibꝰ ad occidentē ſita,inſtituto vitæ multū a cæteris mortalibꝰ diſſimili,primo tuē
dæ virginitatis ſtudio nō nihil bellicis rebꝰ exercitæ,poſt militiæ annos prolis gratia cōnubia
celebrare.Principatū inter ſe fœminas obtinere,publicaq; obire munera,viros cōtra muliebria
domeſticaq; curare,prolē intra parietes alere.Fœminis mām̄as adurūt, ne rei bellicæ ſint īpe-
dimēto.Inſulā,quā ea gēs coluit, ad extremū ait occaſum eſſe ſitā, Heſperamq; nominari, eāq;
ī Tritonide palude eſſe,quæ ꝓxima ſit Oceano,& a flumine,qđ ſe in eam exonerat,nomē ſorti
tā.Sed parū vere videt̄ mihi hæc memoriæ ꝓdidiſſe Dionyſius, q argonautica ſcripſit,& Dio
De Tritoni dorus eū ſecutus.Nā,vt alia omittā,hæc ꝙ de Tritone fluuio,& palude Tritonide illi ſcribūt
de diuerſa omnino diuerſa ſunt ab iis,ꝙ Herodotꝰ tradidit in hiſtoriis.Is in Aphricę ora circa Syrtes Tri
opinio. tonē ait amnē præterlabi,q in paludē vaſtā tritonidē influat,vbi & Phla ſit inſula celebris.ī eiꝰ
breuia Iaſonē tempeſtate delatum Orpheus & Apollonius ſcribūt.Adiicit̄,quod a fabula nō
multū diſtet,Tritonis monitu nauim argo inde demū reuulſam,niſi forte Regis id nomē fuit
aut indigenæ cuiuſq̄:vt quidā arbitrati ſunt.Enimuero loca hæc,qđ ſatis cōſtat,non parū ab
Oceano diſtāt.Cæterū(qđ ad bellica fœminarū ſtudia attinet)idē Herodotus author eſt,Ma-
chlyes & Auſes circa Tritonidē habitare,quorū puellę Mineruali ſacro velut in turmas diui-
ſæ,fuſtibus ſeſe & lapidibꝰ inceſſant,faſſæ ſe patrium morē ſeruare.Tum ſiquę vulneribꝰ occu
buerint,eas negari virgines fuiſſe:ꝙ oīm optima fortiſſimaq; indicata, ſit eā græco armorum
apparatu,& criſta corinthia in currū ſublatā,circa paludē multo ſuorū fauore circūuehi.Cal
Machlyes. liphanes ſupra Naſamonas credidit Machlyes habitare.Androgynaſq; eſſe vtriuſq; videlicet
naturę,viciibuſq; inter ſe coire.Qđ vix ſcribere eſſem auſus, ne mōſtra rerū conſectari videre-
mur,niſi Ariſtoteles author grauiſſimus adiecíſſet,dextrā his mammā virilē eſſe,lęuā mulie-
Buſiris. brē.Inciderūt in Dardani ætatē,cuius mētio nuþ facta eſt,Buſiridis hoſpitia. Tradūt quidam
ꝓpter Nilū fluuiū eū tyrānidē exercuiſſe.Alii duos in Ægypto celebres Buſirides fuiſſe me-
morant,vetuſtiſſimū vnū,qui a Mena Ægyptiorū regū vetuſtiſſimo ſecūdus ac quadrageſimꝰ
in ea terra regnauerit.Iuniorē alterū,q poſt Menā quinquageſimus fuit.Is Solis vrbē,ꝙ eadem
eſt & Heliopolis,cōdidiſſe dicit̄.Græci Thebas eā vrbē dixere.Qꝫ ſi vera ſunt quę ab illis tra-
dūtur,maiorē Buſiridē Thebas condidiſſe æquū ſit credere.Quādo ad Heliopolim quod ſatis
cōſtat,Ioſippus & fratres,q aliquot ętates hęc tp̄a pręceſſerūt,ſedes habuiſſe dicantur.aut iu-
nior igit̄ Buſiris fuit,q crudelia exercuit hoſpitia,aut fateri oportet aliū ab vtroq; diuerſum
extitiſſe,qui in hæc tēpora inciderit.Sed hęc omnia viciniora ſunt poetarum fabulis,q̄ vt ī hi
Dionyſius: ſtoriæ ſcęnā tuto exire poſſint,nō magis dico,q̄ ea,ꝙ de Dionyſio ſiue Baccho his tēporibꝰ in
qui & Bac- terieċta tradunt̄.Hūc vini repertorē fuiſſe,totūq; circuiſſe orbē phama eſt.Idem vt fertur Ny
chus. ſam vrbem in India cōdidit.Primuſq; mortaliū docuit vitem ſerere. Ob idq; oīm gētiū cōſenſu
diuinos ſit honores adeptꝰ.Qui a græcis cultꝰ eſt:ex Ioue fuit & Semele natus nec illi ęqualis
Bacchi plu quē Ægyptii multo prius coluere.Herodotꝰ Bacchi nomē ex Ægypto Græcos accepiſſe exi-
res. ſtimat.Cæterū fuit alter vetuſtior Iouis &Proſerpinę filius(Sebaſim quidā nominant)is pri-
mus boues aratro iunxit,in cuius rei argumentū,eius frontē cornibꝰ inſigniuit vetuſtas.Seme
les filius ambobus iunior,vitęq; multo mollioris,quippe qui in ſuis expeditionibꝰ mulierū cœ
tus habuerit :in comitatu,choris & ſaltationibꝰ nō minꝰ celebri q̄ armis,orbē luſtrauit.Huius
indica expeditio eſt,vnde triennio reuerſus elephanto ſedens triūphauit.Mox Hiſpania ab eo
Libyaq; luſtrata,quibus terris nō obſcura vetuſtiſſimę illius expeditiōis impreſſa ad poſteros
māſere veſtigia.Sed hęc quoq; tā ꝓpinqua ſunt fabulis, vt nihil ad hiſtorię fidē ſit minus con
Ericthoniꝰ. ducibile,q̄ in hoc caligāti vetuſtatis receſſu lōgius immorari.Verūenimuero gliſcēte vita plu
Triptolemꝰ res ea tēpeſtate in terris extitere,q ad mortaliū vſū alii alia cōmēti ſunt.Ericthoniꝰ q Athenis
Ceres. quartꝰ a Cecrope regnauit,iungēdę quadrigę modū primꝰ grecię mōſtrauit.Triptolemuſq; lō-
ga naui ī Eleuſim atticę delatꝰ,locorū accolis diſtribuit tritici ſemē. Ceres frumētū ſua ſpōte
ī agris ortū vitę accōmodauit,mōſtrauitq; mortalibꝰ ſeruādi ſemīs rationē,terręq; iterū cōdē
di.Fuerat illa id iā ātea cōmēta,quū ipſiꝰ filia ab Orcho Moloſſorꝫ rege ex Sicilia rapta ē.Qua
iniuria adactū frumēta ī vniꝰ īuidiā ſuccēdiſſe fert̄.Inde vero ea repta, Triptolemo ſemē vltro
obtuliſſe,vt vtiliſſimū vitę īuētū īplures vulgaret̄.Ægytii Cererē eādē eē arbitrant̄ quā ipi Iſi
dē vocāt,primūq; tritici vſū ſibi vēdicāt.Siculi,qm̄ ipſa ſit terra Cereri ſacra,rei mortalibꝰ gra
tiſſimæ inuētū ſuū autumāt. Athenięſes,q exteris gētibꝰ id munꝰ acceptū referebāt(ingenue
enim fateri peregrę id ad ſe delatū)Siculis eo nomine debere maluerūt q̄ Ægyptiis. Sunt qui

& leges Cererẽ tuliſſe memorent,vt mortales æquitati aſſueſcerent.Hãc Veſta ſoror imitata, Ceres.
ædificãdaꝗ,vt vitã & ipſa aliquo mõ excoleret,domuum cõmẽta eſt rationẽ,qđ Diodorus in Veſta.
hiſtoriis tradidit.Neptũn⁹ Saturno & Rhea genit⁹,nauigatione repta, primus claſſem inſti- Neptũnus.
tuit,& ob id a patre rei maritimæ præfectus.Enĩuero maris imperium ob id meritum adept⁹,
id demum cõſecut⁹eſt,vt vana poſteritas huic velut deo cuidã,in cuius tutela mare eſſet,di-
uinos cõſtituerit honores.Acceſſit huic merito domandorum equorum ratio, quã eidem vni
vita retulit acceptã,quo cõtigit,vt equeſtrẽ Neptunũ greci maritimumꝗ dixerint.Pluto,ne Pluto.
non & ipſe hoĩem aliquo modo iuuaret,funebrẽ apparatum inſtituit,ſepulchraꝗ & iuſta mor
tuis cẽſuit reddenda.Quæ cauſa fuit,vt in his q ſub terra ſunt,imperium obtinere ſit credit⁹.
Scio fuiſſe q id mortalibus perſuaſum crederent,ꝙ in paterni regni diuiſiõe fuerit ille occidu-
as ſortitus terras,quas Græci infernas dixere.Simili licentia prædicãt Ioui cælum ſorte datũ, Iuppiter.
quia omnis terra quę ad orientẽ ſolem vergit ei ceſſerit. Sed neſcio an honeſtius fieret,ſi talia
ſilentio præteriremus.Verum quia hæc & alia huiuſcemodi multa a fide alioqui abhorrẽtia,
video ab illuſtribus rerum ſcriptorib⁹ recepta,haud ſane intelligo, cur ꝑ falſis temere a nobis
repudientur,aut indigna credanť:quæ ſiqua poſſint, a fabulari ſchemate vindicentur. Et eñ
ſublata creditæ diuinitatis opinione,quã illis volumus in primis ademptam, nihil adhuc no-
ſtra illis hiſtoria tribuit,quod non facile euenire potuerit.niſi forte Cyrum regem a Cane nu-
tritum,& ferã lupam vrbis cõditoribus vbera admouiſſe credere æquum ſit,Iouem a parenti
bus expoſitum,capellæ vberibus adhibitum,circaꝗ vagientẽ puerũ Curetũ ſtrepitus & tym-
pana exaudita,ne occulta alimẽta quæ patri ſuſpecta erant proderentur,pro mẽdacio repudiẽ
tur.Quorum quædã fidei propiora tantum abeſt,vt omnino non ſcribẽda exiſtimẽ,ꝙ nõ nul-
la etiã,quæ ſunt haud dubie propinquiora fabulis,affirmare non auſim pro falſis ad poetas re
legãda,qualia de giganteo ſunt bello tradita,qđ hominũ genus Moſes,Plinius & Plutarchus
celebrãt,vel ꝙ orbẽ terrarum victor Iuppiter luſtrauerit,tyrãnos ſuſtulerit,vitam ex coluerit,
ꝙ deniꝗ omnibus ſe gẽtibus admirabilem fecerit.Sunt hæc,quis nõ videt?hominũ opera.Age
vero quid illius ſibi volunt adulteria,ſtupra,inceſta,aliaꝗ ꝑ oĩa ſcriptorũ genera vulgata fla-
gitia?ſunt ne hæc diuinitatis argumenta an mortalitatis potius?hominiſꝗ diſſolutiſſimi?Q; Mortalita-
ſi talia euenire potuerunt,immo quũ omnino eſſe facta credantur,nõ video cur omni fabularũ tis argumẽ
velamine procul excuſſo,in hiſtoriæ ſeriẽ citra infamiã venire non poſſint.Sed quoquo modo ta in Ioue.
hęc habẽt,ĩtegrũ cuiꝗ erit,in alterutrã partẽ accipere,fidẽ eñ meã talibus obſtrĩgã nũq̃. Nũc
Iudaicarum rerũ explicatio ſtilũ ad ſe reuocat.Eteñ Ioſue confeſtim poſt Moſis interitum in
Hiericuntem miſſis,q gentis ſtatum,locorumꝗ naturã diligẽter explorarent,ipſe haud ꝓcul
a Iordane fluuio caſtra fecit.Qui ad res hoſtium ex ꝓximo cognoſcendas miſſi fuerãt,ĩ Raa- Raaba me-
bæ Hiericũtiæ fœminæ pudicitia & phama parũ integra,&(vt quidã tradunt)cauponariam tetrix.
exercẽtis,domũ diuertere.Per diem inde quaſi varia negocia ſecuti,mœnia, portas vrbis, ſitũ,
arma,cæteraꝗ apud hoſtes per ocium inſpexere.Manauit ſubito rumor in regiã domũ veniſ-
ſe ignotæ gentis quoſdã,qui in vrbe parũ negocioſe ꝑ diem verſati eſſent,nimirũ illi ad Hieri-
cuntiorũ res cognoſcẽdas miſſi ſint. Nihil ab re futurũ,ſi ꝑ exploratorib⁹ capti quęſtioni ad-
hiberenť,torquerẽturꝗ tamdiu,quoad ſuſpectiſſimi acceſſus cauſa vi eſſet illis expreſſa.Miſſi
ſunt itaꝗ ſub noctẽ a rege,q exploratores ad ſe traherent.Quod cũ trepide ad ſe iri Raaba ſen
ſiſſet,cerneretꝗ quantũ hoſpitibus periculũ a rege immineret,ſub lini faſcib⁹, q temere muro
inhęrebãt ſubito occulit.Tum velut eorũ omnium q̃ parabanť ignara, poſteaq̃ regii miniſtri
ad ſe ingreſſi ſunt,atꝗ aduenas hoĩes q per diẽ in hoſpitio fuerãt,minaciter reqſiuere: Ignoti
(inquit illa)hodie quidã huc diuerſati ſunt,q negociũ curaturi vt ipſi mihi dicebãt Hiericũ-
tẽ venere,ſed quũ iã propemodum aduesperaſſeret,velut maturato opus fuerit,domo abierũt,
credere ſe cõtinuo vrbe profectos.Res credita eſt.Miſſiꝗ ſunt cõtinuo expeditiſſimi iuuenes
via q̃ ad Iordanem ducit,q illos in vrbẽ retraherẽt.Cæterum vano curſu ad altã noctem fati-
gati domũ negocio infecto reuerſi ſunt.Raaba ſedato tumultu,hoſpites edocet in quanto ſint
diſcrimĩe verſati,credere ſe iã oĩni eos ꝑiculo defũctos,tñ publica via abſtinerẽt,ꝑ deſerta & in
culta loca abeũdũ,noctuꝗ magis q̃ ĩterdiu faciẽdũ iter.Precari adhęc illos idẽtidẽꝗ obteſtari,
vt nõ hoſpitii ſolũ,ſed meriti ẽt ſui ĩ eoꝝ ſalute tuẽda vellẽt eẽ mẽores,vt ſiqñ victores caſtra
ad vrbẽ admouiſſẽt(qđ ita futuꝝ mẽs augurareť)hoſpitalis bñficii ſibi grãm repẽderẽt. Gra
tiã ſe illi pſtaturos polliciti,ꝑ funẽ extra vrbẽ demiſſi(nã ita forte euenerat vt Raabe dom⁹pu
blico eẽt muro cõtigua)occltis ĩtinerib⁹ĩcolumes ĩ caſtra abiere.Per hos Ioſue certior fact⁹ ĩ quo

tes Cananeorũ ſtatu eſſẽt, q̄ oĩa pacata, q̄ ſegne ocium, omniũq; rerũ negligentia. paucis ſuos
Iordanis cõſtitit.
hortatus ad Iordanem caſtra promouit. Mirũ eſt quod hic fieri contigit, admota fluuio fœde
ris arca, amnis q ſua natura violẽtus minimeq; tranabilis fuit, vndis in muri ſpeciẽ ſupiore pte
ſtãtibus, ſiccũ populo vadũ prębuiſſe dicit. Tũ exercitu p ocium tranſmiſſo, mãdat Ioſue ex ſin
gulis tribubus ſingulos, lapidẽ vnũ eorũ, q pedibꝰ medio vado obiacerẽt, extra alueum deferre
Ex eaq; materia, dux haud ꝓcul fluuiali ripa Deo optimo Arã cõſtituit, q̄ vadatiõis illiꝰ fuit
ad poſteros monumentum. Illud etiam miraculo datum, ꝙ vbi Cananeã terrã Iſraelitæ ingreſ
ſi ſunt, manna haud amplius eſt illis e cælo miſſum. Vbi igitur populus circa Iordanẽ, cõſti-
Manna deſiit.
tit, oẽm virilẽ ſtirpem in deſerto procreatã Ioſue, vt ſacra tradit hiſtoria, ad vnũ circuncidit,
paucisq; diebꝰ eodẽ loco ſtatiua habuit, dũ multitudo cõualeſceret. Inde ex Iordane ad Hiericũ
Populus circũciditur.
tem populabũdus exercitꝰ eſt ductus. Hic cũ plures dies caſtra habuiſſet, hoſtisq; ſe muris tue
retur: nec q̄q̄ pugnãdi copia fieret in aciem deſcenderet, numinis præſentia frętus Ioſue, mã-
dat fœderis arcã mœnibꝰ circunferri. Mirabile & hoc quoq; dictu, q̄cq̄d murorũ procul eſt ab
arca cõſpectum, nõ bellicis tormẽtis, nõ opera aliqua adhibita, ſpõte corruit, vrbsq; mœnibus
nudata modico certamine capta eſt. Sæuitũ nihilo ſecius in oẽm ſexum & ętatẽ. Præter argẽ-
tũ & aurum cætera pręda corrupta eſt. Raaba ob fidũ hoſpitiũ cũ tota domo ſeruata cũ Iſrae
litis habitauit. Hiericus capta ab imis eſt fũdamẽtis diruta, vt ne veſtigiũ quidẽ ędificiorum
Hiericũtis excidium.
ſit vllũ in ea relictũ. Additę imprecatiões, ſiqs eodẽ poſtea loco ædificare eſſet auſus. Aurum
Achari ſacrilegium.
omne & argentum oraculi monitu eſt ſacrario illatũ. Achanus Charmi filius regiã chlamydẽ
auro cõtextã, medio tumultu adeptus, in occulto habuit: quũ cæteri multa fide & religione
oẽm prædã in apertũ retuliſſent. Bibliaci libri coccineum palliũ trecẽtosq; argẽti ſiclos cũ au-
ri lamina prędę detractos demõſtrant. Nec inde multis interiectis diebꝰ, Ioſue triginta arma-
torum milia ad Adan vrbem recipiendã miſit. Alii Hai pro Adan ſcripſere, triaq; hoĩm milia
nec amplius ducis iuſſu in eã expeditionẽ profecta, quo fit, vt in tanta rerũ variatione anceps
ſępe animus fluctuet, nec plane intelligat in vtrã inclinet partẽ, præſertim ĩ barbaris vocibꝰ ex
plicãdis, quas iuxta Gręci Latiniq; citra oẽm vſũ habuere. Nos vero ne medię narratiõis cur-
ſus ob eã cauſam ſæpius abrumpatur, q̄ duarũ deinceps verior, aut plurimũ veriſſima viſa fue-
Iudęorũ clades.
rit cõtẽti erimus opinione: Siue igit tã exiguæ, ſiue maiores fuerunt copię illę q̄ ad Adan tum
miſſę dicuntur, ſatis cõſtat turpi fuga, cędeq; inſigni Iſraelitas in caſtra reuerſos. Fregit ea cla
des ſupra modũ gẽtis aĩos ꝓſperis rebus aſſuetos. Saccũ induũt, ſedẽtq; humi triſtitia & mœ-
rore affiicti, flebiliter q̄rentes eſſe ſe medio victoriæ curſu fauore numinis deſtitutos, negantq;
eo alienato ſucceſſum vllum rerũ ſperari debere amplius. Vidẽdũ eſſe ne publica aliqua priua
ta ve offenſa populꝰ cæleſtẽ irã experiret. Erat Ioſue in tã ſubita populi cõſternatione nõ me-
diocriter ſollicitus. Qui etſi palã ſuorũ caſtigabat querelas, animus tamẽ haud erat religione
liber. Cæleſti igit voce monitus, cognouit ſacrilegium eſſe in caſtris ꝑpetratũ, expiandumq;
id ſcelus eſſe, nec ferẽdũ, vt ex ſacris manubiis quicq̄ publica priuata ve fraude furto ꝓphana-
ret. Tributim primo, mox domeſticatim diligẽter & nõ ſine religione inquiſitum. poſtremo
Acharus lapidibus obruitur.
Achanus ſiue Acharus (vtrũq; eñ ſcriptũ reperio) ſceleris cõuictus, extra caſtra dira execra-
tiõe pductꝰ, lapidibꝰ ẽ a populo cũ liberis & tota domo obrutꝰ. Tũ vero dux religione liber ad
Adã ire pgit: miſitq; intẽpeſta nocte q haud ꝓcul vrbe ĩ inſidiis q̄ occultiſſime ſederẽt, ac quũ
aduerſa pte ppl'm ad pugnã egreſſum ſenſiſſent, tũ repẽte qua proximũ cuiq; eſſet vrbẽ præſi-
dio nudatã inuaderent. Cõſedere illi (erãt enim ad quinq; milia lectorũ hominum) inter Adã
& Bethauen. Ioſue vbi primum illuxit, cũ robore copiarũ ex edito loco in cõſpectũ hoſtiũ ve-
nit. Adanitæ recẽti victoria feroces incõpoſito agmine ex oppido decurrunt. Ceſſit hoſtibꝰ in
cõſulto ruẽtibꝰ Ioſue ſimulato metu, inde certamine iniecto oẽs oppidanorũ vires in ſe vertit.
Nec ſtataria erat pugna, ſed vt ꝓcul ab vrbe Cananeũ abduceret, nunc apte Ioſue moliri fugã
Adan capit
nunc ferocius reſiſtere. Interim q in inſidiis erãt, qq; in hãc ipſam erãt occaſionẽ erecti, clamo-
re diuerſa pte ſublato celeri curſu ad vrbẽ deferũt, vbi turbatis oĩbus muliebri pauore, puero
rumq; ploratu, ſine certamine portas irrũpunt. Interim exauditꝰ ex vrbe clamor oppidanos ꝓ-
ſenti certamine auertit. Quibꝰ ſponte cedẽtibꝰ inſtat dux ferociſſimus, fugiẽtiũq; terga cædit.
Iã & qui vrbẽ occuparant, hoſtibus ad mœnia effuſo curſu tendẽtibꝰ ſeſe obiiciunt. Sic amiſſa
vrbe multis in medio cæſis, reliq per agros cum metu & trepidatiõe diſpalati, quo quẽq; prę-
ceps tulit curſus, in pacatũ abiere. Cędes ĩ vrbe ſub primã irruptionẽ ĩgẽs ẽ edita, vt ꝓmiſcue
oĩs ſexꝰ & ætatis ad duodecĩ milia cęſa dicant. Regẽ captũ Ioſue ĩ crucẽ extulit. Inde corpꝰ añ

vrbē abiectum ingenti lapidum cumulo texit,omnia vrbis ædificia,vt ad Hiericuntē, funditꝰ
deleta.Duarū illuſtrium vrbiū excidiū,cædeſq; regū ꝑ oēm Palæſtinā terrā vulgatæ metū &
terrorem ingentē vniuerſæ gēti iniecere.Sed Gabaonitæ quo propiores erāt periculo,eo maio
re metu adacti,tumultuoſe ī mediū cōſultāt,qua potiſſimū ratiōe ſe imminēti ſubtraherēt pī
culo.Nulla eīm ī armis ſpes erat.In ꝑces itaq; verſi,mittunt q ſuppliciter ab ipſo duce pacem
poſtularēt.Ars quoq; cōſilio addita eſt,q in caſtra miſſi ſunt,mucida panis fruſta,& vinum in
vtribꝰ vapidū ſecū deferunt,calciamēta ad hæc obtrita inducunt pedibus, cæteraq; longioris
viç argumēta diligēter aſſimulāt. Vbi vero ad cōſpectū eſt ducis vētū, Veſtra (inqt eorū vnꝰ)
virtꝰ Iſraelitæ viri,veſtra inſignis phama effecit,vt iā inde ex quo Palæſtinæ terræ fines trāſcē
diſtis,etſi nr̄a cauſa nihil cum Cananea cōiunctū haberet,eſſentq; noſtra iura oīno ab illis di
uerſa,pro magno tamē negocio haberemꝰ ꝑpetua pacis fœdera vobiſcum ſancire. Ad qđ ipm
impetrandū,etiā quum longiſſime adhuc veſtra caſtra eſſe dicerent̄, multorum dierū itinere
huc publico cōſilio venimus,nihil veriti,quin ob cauſæ (vt diximus) & fortunæ diuerſitatē,
tū quia ad Cananeorū opes euertēdas res noſtræ eſſe potuerint vobis nō inutiles,haud graua
te nos in veſtrā fidem & amicitiā reciperetis. Nūcq; oramꝰ ſuppliciter & obteſtamur,ne ſpem
impetrandæ pacis,quā nobiſcum tulimus,irritā eſſe patiamini.Cū Cananeis viri Iſraelitæ vo
bis bellū eſt,nō cum ipſo humano genere,q̄q̄ ſi ſic eſſet,nullum genus hoīm eſſe tā ferum cre
dimus,nullum tā iuſtitiæ & humanitatis expers,a quo ſi nulla ſit iniuria affectum, non facile
pacem & veniā impetrari oporteat,malitq; eum ſeruare,q ſuā fidē imploret, q̄ inhumane &
crudeliter ꝑdere.Quod ipſum eo facilius a vobis viri Iſraelitæ impetrandum cenſemus,quo
ob veræ pietatis cultum a cæde & ſæuitia longe magis q̄ reliquæ gentes abhorretis.Quū Ga
baonitæ in hunc modum verba feciſſent, Ioſue & alii inhumanum rati,populum,a quo nulla
ipſi eſſent iniuria laceſſiti,quiq; cōſilia,& fortunas disiunctas ab ea gēte haberet,cum quo bel
lum gererent,vltro pacē & amicitiā petentē nō recipere,cōmuni conſenſu fœdus cum legatis
firmāt iureiurando vtrinq; interpoſito,nō ſolum neutros alteris nocituros,ſed ſiqua aliunde
vis alterutris orta eſſet,ſocios ab omni iniuria defenſuros.Nouæ ſocietatis phama in omne
Cananeum nomen diffuſa,vniuerſam in Gabaonitas gentem odiis armauit.Adonyſedechus
Hieroſolymorum rex,in cuius fide Gabaonitæ fuerāt,eā præ cæteris defectionē minime feren
dā ratus,cum his copiis,quas in præſentem vſum belli inſtruxerat,Gabaon tumultuoſe cir
cunſedit.Aderant inſuper illi ex Hebrone Ohas,Pharas ex Hieromotho,Tabirꝰ Eglonis,& Ia
phias Lachiꝰ,reges.Erāt cū his ad triginta armatorū milia & ī his duo milia curruum.Gaba
onitæ confeſtim ad Iſraelitas ſocios mittunt,qui doceant in quanto diſcrimine, ni properēt ſi
bi ſuppetias venire,res ſuæ ſitæ ſint.Maturato opꝰ eſſe,ſi ſociorū ſaluti cōſultū velint. Scire ſe
nullā ſpē veniæ ab infeſtiſſimo hoſte ſperādā,ob ſeparata a reliqua gēte cōſilia,nec eas eſſe Ga
baonitarū opes,q̄ tantā vim hoſtiū mœnibus hærentē diutius ferre poſſint.Celerarēt auxilia,
ne ſi ſegniꝰ ſubuenirent̄,capta (qđ nollent) vrbe mutatæ fidei Gabaonitæ ad vnū crudeliſſimo
hoſti pœnas expenderēt.Poſt legatorū poſtulata,nemo erat,qui non æquū iudicaret laboranti
bus ſociis mature ſubueniendū.Cæterū ingenti numero hoſtiū territi, ambigere primo, qua
fiducia,quibus viribus,quo conſilio,ad hoſtem longe potentiſſimū accederent.Hæc vulgo ia
ctare,tacitaq; metus cōfeſſione de induſtria rē rtahere,quum Ioſue oraculo monitus dicitur,
vt in hoſtē cōfeſtim moueret,nec de euētu pugnæ ambigeret,oīa prouidētia fieri.In poteſtate
numinis vitā hoīm eſſe,& interitū:nec Iſraelitis diuinā opē in tanto diſcrimine defuturā. Irēt
modo,ſpemq; ſecum clariſſimæ victoriæ ferrent.Nec qa hoſtiū opes inuictæ putarentur,deſpe
rādā ꝓpterea victoriā eſſe.Qñ nihil ſit in humanis rebus tā validū aut tā munitū,qđ non fa
torum expugnet neceſſitas.His vocibus accenſus Ioſue,nihil moratus amplius,in hoſtē profe
ctus eſt.Quinis deinceps caſtris,ad Gabaon cōſedit.Hic animis ſubito ad pugnā accēſis,ingen
ti eſt clamore cōcurſum.Nec hoſtiū numerꝰ Iſraelitis ancipitē fecit victoriā. Quin ſub primū
cōgreſſum terror ingēs hoſtibus iniectus,eos præſenti certamīe auertit.Secuta inde apta trepi
datio & fuga,qua innumeri mortales cæſi dicunt̄.Disiectis incēſiſq; curribꝰ,Iudæꝰ victor fugiē
tē hoſtē cū cæde & ſtrage lōgius inſequit̄.In ſacris libris ꝓditū reperio,ſtetiſſe aliq̄diu eo die
ſolē in cælo,quoad Iſraelitæ victoria defungerent̄.Sed dū Ioſue hoſtiū terga ꝑmeret,vrgeretq;
fortunā ſemel inclinatā,ne Cananeꝰ a pauore & metu reſipiſcēs īſtaurare poſſet ꝓliū,trepide il
li nūciat̄,quinq; reges,q acie deceſſerāt,haud ꝓcul a Maceda vrbe,ī altiorē ſpecū ſeſe illatebraſſe,
miſit q ſpeluncę oſtiū lapidibꝰ obruerēt,locūq; ꝑſidio ī ſuū aduētū obtinerēt. Nec ita multo poſt

Gabaonitarū oratio.

Fœdus Gabaonitarum & Iudæorum.

Cananeorū exercitus.

Iudæorū victoria.

Sol ſtat.

cæde fatigatꝰ ad regũ latebrã diuertit.Quibꝰ inde reuulſis ſupbiſſimas eorũ ceruices ſubiecit
Quinq; re- Iſraelitarũ pedibus calcãdas.Mox ſtipitibꝰ affixos morte ignominioſa affecit.Corpora in eum
gũ ſupplici locũ,quo fuerant fuga delati,abiecit,lapidibuſq; obrui iuſſit.Inde in caſtra reuerſus,Gabaoni-
um. tas ad ſe vocatos grauiter icrepuit,ꝙ velut ppl's a Cananea gẽte diuerſus,cũ Iſraelitis fœdus
pcuſſiſſent.Iure potuiſſe ſe eorũ exẽplũ ſecutũ fraude agere,ac fœdus ipſum ꝓ irrito habere
qđ cũ Cananeo nullo ictũ voluiſſet vnq̃.Sed bñ vertere eis,ꝙ Iudeorũ peculiare ſit nũq̃ numẽ
ꝑ qđ ſemel iuraſſent,fallere.Manſurã itaq; illis ratã cũ Hebręo pplo amicitiã.Cęterũ vt monu
Gabaon itę mentũ eius rei aliqđ extaret,notaturũ ſe in pręſentia eos leui ignominia, quã ęquo aĩo eſſent
ignominia laturi,ſi ſecũ reputarẽt,nulla minore aĩaduerſione potuiſſe publicã eorũ fraudem vindicari.
notantur. Irẽt & ſociali fœdere ſecũ militaturi calonũ lixarũq; miniſteria Iſraelitis exhiberẽt. Qui mos
diu inde tenuit,vt ſoli Gabaonitę,tã ad ſacrorũ vſum,q̃ ad militũ deſideria,ligna & pabula in
caſtra deportarẽt. Nec Ioſue poſt clariſſimã victoriã in ocio fuit,ſed ad hoſtiũ loca recipiẽda
cõuerſus,Macedã vi cepit,inde Lebnã,rege vtrobiq; cũ populo cæſis.Inde Lachim corona cin-
xit,quo Hiras Gazeritarũ rex cũ valido exercitu occurrit.Hũc quoq; pręlio victũ Ioſue inter-
fecit,vrbẽq; vi captã funditꝰ diruit.Inde Eglonẽ deleuit,cui Ebronis eſt excidiũ cõtinuatũ. Pa
ri clade Dabirẽ vrbẽ cũ ſuo rege affecit.In mõtana deinceps loca cõuerſus,Aſerothum expu-
gnat,in regẽ captũ haud aliter q̃ in cęteros,q in poteſtatem redacti fuerãt,animaduertit.Mox
ꝓſpero victorię curſu,a Cade ad Gazam vſq; oẽm regionem cędibus & populatione impleuit.
Ita oĩni fere Cananea terra domita,victor exercitꝰ ad Galgalã,vñ primo fuerat a Gabaonitis
accitꝰ,eſt cũ lætitia reductꝰ.Nec ita multis interiectis diebꝰ,nouũ Iſraelitis ab eadẽ gẽte ortũ ẽ
bellũ,Iabinꝰ Aſotitarũ rex cũ Ioabo Madianita & aliis qbuſdã Cananeę tractũ tenentibus,&
ex ea quoq; pte,quæ ad meridiem vergit,q circa Cenerothũ,& in littorali ora imperitabãt,iun
ctis inter ſe armis bellũ in Iudæos reparat.In hũc hoſtilẽ apparatũ Ioſue oraculo iuſſus ĩtrepi
de ꝓfectus eſt,cõflixitq; ad Meronis aquas cũ inuicto alioqui exercitu. Fuitq; id quoq; prælitũ
vt cætera Iſraelitis felix.Hoſtẽ fuſum fugatũq; ad Sidonẽ vſq;,cũ multa cæde Iſraelita victor
perſecutus eſt. Atq; hoc demũ bello,quod miror a Ioſepho ſilẽtio ꝑtermiſſum,Iſraelitæ defun
Iudæi. cti omnem hoſtilẽ terrã,præter pauca oppida,quæ partim natura,partim humano opere mu-
Cananea nita ſine longa obſidione expugnari non poterant,ſuæ ditionis fecere.In ſacris libris vnꝰ & tri
potiuntur. ginta reges noĩatim referunt quos Ioſue bello ſuperauit,iã inde ex quo Iordanẽ ſicco vado tra
iecit.Sed nõ adeo ſumꝰ rerũ humanarũ ignari,vt magnos reges,& quales ſunt hodie ĩ terris
eos fuiſſe arbitremur,qppe ꝙ late inter mortales imperẽt,q hoc noĩe nr̃a tẽpeſtate pollent,quũ
tota Cananea terra,q̃ eadẽ eſt & Palęſtina,vix legitimi ſit vniꝰ regni capax,ſi cęterorũ regnorũ
Reges pri- q̃ hodie ſunt,ĩmẽſos fines aĩo cõſideremꝰ.Quãobrẽ ęquius ſit credere,fuiſſe regulos eos,quorũ
ſci. ſinguli ſingulas haberent vrbes.Subit & alia reputatio aĩm,qđ ſit ꝙ Hieroſolymorũ nomen ꝑ
ea tpa in Cananea nõ ſit terra relatũ.In cuiꝰ vrbis origine referenda qa veriora ſunt q̃ Ioſephꝰ,
& Bibliaci libri tradunt,Strabo author alioq grauiſſimꝰ haud dubie eſt deceptꝰ,ratꝰ Moſen,
Strabonis quem falſo Ægyptiaci ſanguinis & Iſidis ſacerdotẽ dixit,vrbẽ ipſam cõdidiſſe,quũ ſatis con-
error. ſtet,neq; Ægyptiacũ eũ,neq; Iſiacũ ſacerdotẽ fuiſſe:& q prius ex humanis deceſſerit, q̃ Palęſti
næ fint terræ fines Iſraelitæ ingreſſi.Sed de loci cõditione quanto verius potero,loco magis
opportuno dicã.Ioſue igitur anno iã quinto Palæſtinæ expeditionis acto,cũ caſtra ad Sylonẽ
feciſſet,populum ad cõcionẽ vocauit.Hic quũ ĩ medio ſtetiſſet ita multitudinẽ dicit affatus.
Ioſue ora- Q̃ manifeſto numinis fauore patres veſtri,quinto & quadrageſimo ab hinc anno,vetuſtã ſer
rio ad po- uitutẽ ex Ægypto fugerint.ꝑ q̃ aperta rerũ miracula in deſertum venerint, nemo eſt veſtrum
pulum. (reor)viri Iſraelitę,q nõ fando hæc,aut ex illis,dũ in humanis adhuc agerẽt,aut ex aliis, audi
uerit.Q̃ q̃ ego,q rebꝰ ipſis nõ interfui ſolũ,ſed in quibuſdã etiã præfui,optimꝰ ſum teſtis,q̃ de
xter volẽſq; Deus nr̃is vbiq; votis affuerit.Lõgũ eſſet referre,quibꝰ tũ cladibꝰ Ægyptum con
cuſſam vidimus,quũ inde Moſis ductu egreſſi ſumus,q̃ ſtupẽda rerũ mutatiõe rubri maris
arenã,vt puluerem,calcauimus,infeſtiſſimum hoſtem cum omni exercitu obrutum vidimus,ꝑ
littora diſiectum ſpoliauimus.Nec dicã mãna cælo demiſſum in panẽ,volucres in opſoniũ da
tas,aquã in potum duro ſilice depromptam.Nota ſunt Moſis ducis clariſſimi cũ familiari nu
mine colloquia,nota ꝓdigia,quibꝰ Dathas & Abiros cũ domo vterq; ſua periere, cũ quibꝰ tot
Senes vno tpe ob ſacerdotii ambitũ ſunt ꝑ cõcione abſumpti.Quid clariſſimas victorias mẽo
rẽ,q̃ Moſis ductu circa Sinã prlo,& mox trãs Iordanẽ nr̃ę gẽti obtigere,q̃ ꝓſens vbiq; numẽ ha
buerimꝰ?Sed,aut multũ opinione fallor,aut nũq̃ Deꝰ nr̃is rebꝰ præſentior affuit,q̃ primo hoc

quinquennio,ex quo Iordanẽ trãſgreſſi ſumus:quo tpe oẽm Paleſtinã terrã iure belli noſtræ di
tionis fecimꝰ.Etenim vt numeroſos opulẽtoſq́ exercitus ſileã,quos pene inermes & quaſi ſolo
aſpectu fudimꝰ,innumeras vrbes direptas & incẽſas.Qñ vnq̃ vlli gentiũ tot reges ꝓſternere
eſt datũ,vt vix totidẽ in terris ſupſtites relictos ęquũ ſit iudicare?Sed hæc eo tendũt,vt affecta
tã libertatẽ,innoxios caſus,innoxia diſcrimina,tot ꝓſpera bella, tot ſucceſſus,feraciſſimũ hoc
amoeniſſimumq́ ſolum,liberos,fortunas,& quicquid rerum nobis in vita eſt,id totum diuinę
prouidentię acceptum referamus.Stultum ſane ſit credere,vel impiũ potius,populũ veteri ſer
uitio aſſuetũ,imbellẽ,profugũ,inopẽ,inermẽ,niſi præſens volẽſq́ deus affuiſſet,tot vrbes ſubi-
gere potuiſſe,tot populos,tot reges,ſine vulneribꝰ,ſine cæde,ſine cruore,niſi q vnius ſacrilegi
culpa vno eſt loco fuſus.Sed quo benignius indulgẽtiuſq́ cæleſte numen adhuc nobiſcũ egit,
eo maiore ſimus execratiõe digni,niſi ꝑpetuo cultu,religione,pietate efficere nitamur vt veri
tatẽ hãc a maioribus per manus acceptam,legibuſq́ & cerimoniis inſtructã,nõ ſolum inoffen
ſam teneamus,ſed auctã etiã poſteris,ſanctiorẽq́ traditã velimus:qđ ipſum facile futurũ confi
do,ſi a vana & inepta cæterarũ gentiũ ſuperſtitione pertinaciter abſtinuerimus.Si nõ plꝰ apđ
vos muliebres illecebræ,intẽpeſtiuæ comeſſationes,ocioſa colloquia,auara cõmercia q̃ verita-
tis ſacramẽtum valebũt.Aliquid certe Moſis prophetæ ſummi cæleſtis mens vidit,q moriens Cur Moſes
idẽtidẽ monuit,vt oẽm Cananeorũ gentẽ tollceremꝰ.Nõ eñ ita ille humanũ genus oderat,vt tã Cananeos
crudeliter in victos ſæuitũ voluiſſet:ſed pietati,veræq́ religioni cautũ voluit.Videbat ſenex occidi iuſſe
ille fatidicus,velut ea,q̃ oculis videñt,non ſine offenſa populũ in his errorũ tenebris verſatu- rit.
rum,quibꝰ hæ gentes,quæ Cananeã tenebant terrã,premebantur.Cæterum quando ita acci-
dit,vt nõ omnino ſit gens hæc ſublata,ſed alii locorũ natura freti expugnari nequiuerint,alii ꝑ
errorẽ ſint in amicitiã recepti,multi adhęc pueri puellæq́, q nondũ altius vanã ſuperſtitionẽ
imbiberant,de induſtria ſeruati.Q̃ꝗ̃(vt eſt natura hoĩs ſemper in peius prona) haud dubiũ
ſit,quin & ipſi vbi per ætatem adoleuerint,ſi ſint etiam parentum manibus,vel verius dæmo-
nũ præſtigiis per quietem monendi,ad vanos deos,lapideaq́ ſimulacra reſpiciẽt.Vt eñ ferarũ
catuli e luſtris ſublati cicurenẽ licet,tacito tamẽ naturæ inſtinctu modico momẽto ad feritatẽ
recurrũt:ita homines alieno ritu,& a patrio lõge diuerſo inſtituti,in gẽtile vitium, velut ma
terno vtero imbuti,aliquãdo irrũpãt neceſſe eſt.Sed quo maius ex hoc futuro cõmercio nobis
ac poſteris iminet erroris diſcrimẽ,eo impẽſius vos etiã atq́ etiã monẽdos duxi,neqđ in huma
nis tãti eſſe arbitremini,qđ veſtrũ aĩm malorũ dęmonũ ſeruitio ſubiiciat,cogatq́ ab luce & ve
ritate aberrare,quã maiores nri ĩ cęlo,vñ quęrẽda fuit,ꝑ innocẽtię cultũ ab initio dephẽdere,
dephẽſam pia religiõe colere ꝑſeuerarũt:q̃ ſemel atq́ iterũ a pribꝰ in deſerto offenſa,nũc publi
ca clade ſeſe vlta ẽ,nũc ne vlciſcereẽ multis ꝑcibꝰ ægre exorari potuit.Cęterũ haud vos ignora
re arbitror,q̃ diras ĩprecatiões huic Moſes iniũxerit,q a lege diuinoq́ ĩſtituto aliqñ aberraſſet.
q̃ dira exilia,quã inopiã,egeſtatẽ,ſeruitiũ,qđ demũ excidiũ vniuerſę gẽti futurũ prædixerit, ſi
alienos deos,aut vos ipſi,aut poſteri quãdoq́ ſecuti eſſetis.Cõtra vero quales ſucceſſus,quãtã
felicitatẽ,quæ incremẽta,ſi in antiqua pietate nihil demũ fuerit offenſum.In quo virtutis offi
cio an ꝑpetuo mãſuri ſitis,incertũ habeo.Vnũ ſcio,ſiue ꝙ a veriſſimo ꝓpheta ea quãdoq́ fu-
tura audiui,ſeu qa Deꝰ optimꝰ maximꝰ me vt illũ,in hac parte,q̃ vẽtura ſint,nõ ignorare vo-
luit,nram totiuſq́ poſteritatis,& ſalutẽ,& excidiũ,in hoc vno ſitã eſſe diſcrimine.Qđ quũ ita
ſit,vtinã priuſq̃ vita egrediar,ad cuiꝰ exitũ(vt video)ꝑueni,aliqđ futurę conſtantiæ ſignũ in
vobis perſpiciã:quo certã ſpẽ mecũ perpetuæ meorũ ſalutis ferre poſſim.Nã & naturæ & vo- Peroratio.
bis(ni fallor)abũde ſatiſfeci.Quũ hæc ille ita peroraſſet,cõfeſtim ex tota cõcione redditus eſt
clamor,Nihil vnq̃ populũ tam impiũ ſcelus admiſſurũ.Ictũ eſſe ſemel cũ deo fœdus, qđ tã ſi
bi,q̃ poſteris inuiolatum velint manere,cupiãtq́ ſe arctioribꝰ adhuc vinculis,ſi maioribꝰ poſ- Recens Iu
ſint,religioni aſtringi.Tũ Ioſue id petente omnes iterum in ipſius verba iurarunt,nunq̃ per ſe dęorũ iuſiu
aut per alium paſſuros quippiã ex religionis præſcripto mutari,fraude,aut ambitiõe.Si falle- randum.
rent,tum omnia mala illa,quæ Moſes præuaricãtibus futura vaticinatus eſſet,ſuis ſuorũq́ na
torum capitibus inciderẽt.Hoc recẽs fœdus literatum monumentis marmoreis tabulis inci-
ſum,ſacratio inferendum Ioſue curauit.Inde ad populum cõuerſus,Iam tẽpus eſt,inquit,quã-
do religioni ſatis cautum eſt,vt lõgiſſimæ militiæ,eiuſdẽq́ proſperrimæ pręmia feratis.En da
bo inquit viri Iſraelitæ vobis decem viros,ex ſingulis tribubus,quæ nondum agrum accepe-
re,ſingulos,qui bona fide vobis agrum perpetuo poſſidendum admetiantur.Creati igitur ex
omni multitudine,prudentia ſingulari & fide inſignes:hi ſeptem menſibus omnem regionem

bello queſitã contemplari,quia ſoli natura non eadem vbiq; eſt (etenim circa Hieroſolymã & Hierecuntẽ mõtana fere eſt & ſterilis)haud æquis finibus eã diuiſere. Vbi ſterile fuit ſolũ fines latius propagati,in vbertate cõtracti.Inde ad Sylonẽ reuerſi,vbi Ioſue erat, eoq; pręſidẽte ſingularum tribuum noĩa ſunt in ſortem coniecta.Iuditarum prima ſors excidit.Hi ſibi ſuperioris Idumeę optarũt partẽ q̃ Hieroſolymã vſq; ꝑtendiť,latitudo in ea vſq; loca decurrere quibus olim Sodoma fuit,vrbes in ea Aſcalon & Gaza fuere.Simeonii Idumeã q̃ ad Ægyptũ & dorſum Arabicũ vergit obtinuere.Beniaminii terrã a Iordane fluuio ad mare,in ea Hieroſolyma & Hiericus.Effraimitæ a Iordane ad Gazara ſortiti ſunt loca.Iſacharii qua Carmelꝰ & Taburiꝰ mõtes.Zabuloni circa Carmelũ & Geneſarã lacũ orã mari cõtiguã.Aſſerini oẽm terrã q̃ ad Sidonẽ verſa eſt.Partẽ vero quæ ad ortũ vergit,& ad Damaſcũ vrbẽ,& Galileam ſuperiorẽ ad mõtẽ vſq; Libanũ, & Iordanis ortũ Nepealimii habuere.Daretii cõuallũ loca ad occidẽtem ſolẽ verſa,a Bethoro ad mõtes qua Iudæ tribꝰ fuerat terrã ſortita,Manaſſei dimidiata tribu nã reliqua gens tranſiordanẽ(Moſe adhuc in humanis agente), cum Gatinis & Rubenis agrũ acceperat.Quibus locis & Leuitis ſacro miniſterio addictis,decimæ fuerãt decretæ. Nec mirũ videri oportet,ſi plura gentiũ reperiantur noĩa,q̃ Iſraelis filii fuiſſent.Manaſſes enim & Effraim Ioſippo,q fuit Iſraelis filiꝰ,ꝓcreati,vterq; ſuã cõdidit gentẽ. vñ Manaſſei ſunt & Effraimitæ.Et oĩs Cananea regio per hunc modũ Iudæorũ tribubus diuiſa eſt. Nunc qm̃ id nomen toties a Ioſepho,& in ſacris libris repetitũ,paꝝ celebre apud Romanos & Gręcos ſcriptores eſſe video,ne obſcura vox in dubiũ trahat lectorẽ,de regiõis ſitu pauca ſubiiciã.Fuit olim Syria terrarũ maxima,Syruſq; Apollinis filius ei nomẽ dediſſe crediť,ĩ pluris diſtincta partes varie appellata eſt.Paleſtina,qua Arabiã cõtingit.Iudæa,Cęle,Phœnice,Damaſcena,& qua intus ad meridiem recedit Babylonia:eadẽ & Meſopotamia inter Tigrim & Euphratẽ:qua Taurum trãſcendit,Rophone:citra vero Comagene,& vltra Armeniam Adiabene,peculiariter Aſſyria olim dicta:& vbi Ciliciã attingit,Antiochia:q fines a Cilicia in Arabiam.cccclxx.milia paſſuũ habuere.a Seleucia ad Zeugma iuxta Euphtatẽ multo latiꝰ ſpariaņ.Cæterũ Palęſtina, q̃ eadẽ eſt quæ & Iudęa(vt quibuſdã placuiſſe video)inter Cæloſiriã ſita eſt & Petream,ad occaſum Ægyptiaco alluitur pelago,ꝯ:fundiť & Iordane fluuio ad orientẽ ſolẽ.Hãc terram Bibliaci libri & Ioſephus eos ſecutꝰ.Cananeã appellant.Scio tamen quędã Phœniciæ loca, quaſi indiſcretis tũ finibus terra ipſa cũ Palęſtina cenſereť,Ioſue ductu ab Iſraelitis iure belli capta Sed certi veriq; eiꝰ ſoli fines hi fuerũt quos diximus.Tenuerũt & tranſiordanẽ Iſraelitæ terrã Moſis ductu quæſitam,q̃ Palęſtinæ finibus excluditur.In Iudæa igitur Galilea eſt Cœloſyriæ cõtigua.Galileę Samaria iungiť,in cuius ora Aſcalõ,mox Idumea ſequiť in Caſiũ mõtẽ verſa. Sũt Idumei a Nabatæis orti,q domeſtica ſeditione domo pulſi,legũ & ſacroꝝ participes facti, cũ Iudæis habitarunt.Enimuero multa de Syris in vniuerſum traduņ,ſed de Phœnicibꝰ quędã relatu digniora.Fuit gens ipſa in magna olim gloria literarũ inuentione. Horum Sidonii Syderalis ſciẽtiæ & Arithmeticæ inuẽtores traduņ,iidem mortalium primi certã nauigandi rationẽ inuenere.Hinc quoq; primũ(ſi Poſſidoniꝰ vera tradit)de Atomis eſt dogma ortum. Mochum,q Troiana præceſſit tp̃a,vanæ perſuaſionis authorẽ memorant.Horũ vitraria conflatio natura materiam prębente caſu non conſilio reperta.Hic Tyrus olim ſeptingentos paſſus a littore diſcreta,mox magni Alexãdri operibus cõtinẽs facta,purpura & cõchylio nobilis nullibi terraꝝ gratior apparatꝰ,ob idq; & a Romanis Tyrii ipĩ,& a regibꝰ libertate donati.Vetus rei maritimę ſtudiũ,tã illuſtres,q̃ multę arguũt colonię.Inde Carthago illa ĩ Lybia Romani ĩperii æmula,inde Leptis,Vtica,& extra terraꝝ cõfinia Gadis.Diues Iudęa celebriſq; balſami ꝓuẽtu,naſciť in Hierecũte regiis hortis.Eſt Hiericus cãpus vndiq; mõtibꝰ leniter introrſũ accliuis theatrali ſpecie ſeptus frequẽti olim cultu & palmetis abundãs,eſt & bituminis ferax regio,quod in Syrbone lacu naſcitur.Plinius & Ptolemęus ab eius rei ꝓuentu Aſphaltitẽ vocãt,mira aquaꝝ natura,q̃ nullũ recipiat corpus.In ea Tauri & Cameli fluitare traduņ.Quæ de ritu & moribꝰ Iudæorũ relatu digna credidi,ꝑmo volumine abunde memorata ſunt.Ioſue Iſraelitis in ea terra,q̃ iure belli q̃ſita erat,locatis,quũ iã annos decẽ ſupra centũ natꝰ eſſet, vita deceſſit,anno ſui ducatꝰ ſexto & vigeſimo,Hebraicæ libertatis aſſertæ ſexageſimoſeptio ab mũdi exordio termilleſimꝰ fuit annꝰ ac ſeptĩgẽteſimꝰ ſeptimuſq; & quĩquageſimꝰ.in Thãna vrbe Hieroſolymis ꝓpinqua ſitus eſt.Eleazarus pontifex & ipſe ſub id tp̃s fatali neceſſitati cõceſſit.Tãti ducis interitus materiam Cananeorũ quibuſdam præbuit temere rebellandi. Cezechinorũ rex Bezechus,hõ ingẽti ſpũ,multaq; inter ſuos ferocia, Iſraelitarũ fortunã cũ ipſo du

Decẽ tribꝰ Cananeam ſortiuntur.

Palęſtinæ fines.

Syriæ magnitudo.

Galilea.

Phœnicum vetuſtas.

Tyri nobilitas.

Vbi Balſamum.

Hiericus.

Ioſue interitus.

ANNI MVNDI.

Bezechus rex.

ee extinctā ratus ſepultāq́ iacere,cū valido exercitu domo ꝓfectus,Hebręorū finitimos ſubito bello adortus,gētis ocia eximprouiſo turbat.Huius conatibꝰ Iudas occurrit,cui Ioſue extīcto, magno oīm cōſēſu fuerat īperiū demādatū.Is vt erat īpiger,& ad oē facinꝰ audax,cū ſubitaria tribulium ſuorum manu,& Simeoniæ gētis appēdice,acie cū hoſte cōgreſſus modico negocio ſuperauit.Ad decē milia hoſtiū cæſa dicunt,Bezecho qui viuus in hoſtiū poteſtatem venit,pedes & manus ꝑcidit.Ferūt regē corpore fœde mutilato ꝑdicare ſolitum,id ſupplicium ſe merito expēdiſſe,ꝙ ſeptuaginta olim reges a ſe bello victos pari clade affeciſſet.Hieroſolymā deinde admota ſunt caſtra,vrbēq́ vi captā Hebręus victor incēdit,ac tū demū Hieroſolymę ab Iſraelitis captę.Tenuerūt tñ arcē Iebuſei vſq́ ad Dauidis victoriā.Ingēs ī vrbe cędes eſt edita,ſęuitū ſine diſcrimine in oēm ſexū & ętatē.Ad Hebronē mox itū,hūc quoq́ paucis diebus expugnār,inde Abirū,Hormā,& ī maritima ora Aſcalonē,& Accarū.Ioſephus Azotū cū Aſcalone captū ſcribit.Gazā & Accarū capi nō potuiſſe.Idē author eſt hoſtes īmani ſtatura ꝑ id tēpꝰ ad Hebronē oppſſos.Nec Hieroſolymis ferrū adeo in oēs euagatū ſcribit,ſed Bēiaminiorū auaritia oppidanos tributarios factos.Qđ exēplū cęterę tribꝰ imitatæ,oī iure belli abſtinēdo,ſibi & poſteris incēdiū aluere.Promiſcuus gētis vſus velut cōtagioſa q̄dā lues ſenſim Iſraelitas infecit,vt nō lōgo īteriecto tēpore a verę pietatis cultu alienati,merito iratū ſint numē experti. Cœpit primo ociū & terū oīm ſecuritas priſtinā ferociā paulatim abolere,ſubierūt inde libido & auaritia,q̄ duo vitia haud multo poſt oē morū veteriſq́ diſciplinę ſtudiū euertere.Ex piis impii,ex audacibꝰ timidi,ex fortibus imbelles facti cōtemptui & ludibrio indigenis eſſe cœperūt. Diſcordia adhæc ingēti paucorū libidine orta,multarū cladiū gēti ꝓbuit materiā.Etenim Leuita q̄dā,Iudirę gētis puellā ſibi matrimonio deuinxerat.Hęc ſiue domeſtico diſſidio,ſiue parentū deſiderio a viro forte digreſſa,in Bethleē ad patrios lares ſeſe cōtulit:inde haud multo poſt a viro repetita,q̄ ad altā diē a ſocero dimiſſus quū domū venire nō potuiſſet,Gabaā diuertit,iā primis ſe tenebris intēdētibꝰ.Diſtabat ab Hieroſolymis locus ad ſtad.L.Bēiaminii oppidum tenebāt.Hic ille a tribuli quodā ſuo,q̄ tū forte Gabaę habitabat,hoſpitaliter eſt cū vxore acceptus.Gabaanitę adoleſcētes puellā ſub noctē cōſpicati,allecti eiꝰ forma ad ꝑegrinę fœminę ſtuprū aīm adiiciūt.Intēpeſta igiť nocte(neq́ eñ hoſpitis,aut fortuna,aut ætas,libidini obſtitit) in ſenis domum impetū faciūt,minaciterq́ puellā ſibi dari ſuperbe depoſcūt,aut in eiꝰ cubiculū admitti.negare ille ſe hoſpitalē fidē ꝓditurū,vehementerq́ hoīm audaciā incuſare. Verum vbi illi poſtes remoliri adorti ſunt,in ꝓces verſus orare,ne hoſpitalia iura tā turpi flagitio violarēt,habere ſe filiā domi virginē,eā libētiꝰ q̄ hoſpitē daturū.Reiecta cōditione temerarii adoleſcentes domū irrūpūt,tū victa metu ꝑtinacia inuitus inuitā ad ſtuprū rapi paſſus eſt. Illa ꝑ reliquum noctis turpiter vexata eſt,dū plures in vna ſuā explere pergunt libidinē.Vbi dies illuxit,ęgra & pudoris plena ad hoſpitē reducta in ꝓximū cubiculū tanq̄ paululū quietura conceſſit.Sed quū ad multā diē īmota iacuiſſet,leuita nō tā alto ſomno q̄ mœrore & triſtitia ꝓiectā iacere ratus,vt verbis cōſolaretť(ſciebat oēm ab ea culpā abeſſe)ad lectū acceſſit. Hic quū exanimē inueniſſet,indignā cōiugis mortē aliquādiu lamētatus,defūctę corpus iumēto impoſuit:inde quū domū veniſſet,corpꝰ multifariā partitꝰ,ſingulis tribubꝰ fruſtū vnū publice detulit:Addidit & ꝓces ne paterēť id flagitiū authoribꝰ īpune eſſe,fore vt nō multo poſt oīa iura diuina & humana tollerenť,ſi muliebris pudicitia iuuenū libidinibꝰ cōceſſura eſſet prædæ.Q; ſi eā iniuriā velint inultā eſſe,monere idētidē,viderent,ne diuina deinceps ira ab vniuerſa gente violatę legis debitas exigeret pœnas.Mouit ſceleris atrocitas vniuerſam gentē,frequēteſq́ ad Sylonē(vbi tabernaculū erat)cōuenere,hic q̄ſq́ ꝓ ſe infremere,eſſe in vltionē ſceleris vniuerſam tribū abolēdā,vt vnius gētis excidiū documēto eſſet poſteris,ne deiceps quiſq̄ talia auderet ꝑpetrare.Nec authores deerāt oīa ꝑcipiti cōſilio agēda,niſi ex ſenioribus q̄dā cōſilio & authoritate pricipes obtinuiſſent,vt legati publico noīe mitterēť,q̄ ſceleris authores ad ſuplicitū depoſcerēt.Verū tātū abfuit vt Gabaanitę poſtulata fecerit,vt legati pene violati ſint. Tū rei īdignitate cōmotę tribꝰ,quadraginta milia hoīm in Beniaminios armāt,ſacramētoq́ oēs priꝰ aſtricti ſunt.fore,vt nuſq̄ Iſraelitarū quiſq̄ affinitatē cū ea tribu iungeret.Bēiaminii nihil eorū q̄ fierent,ignorabāt,ipſi quoq́ conſternati aīo ad arma decurrunt. Bis circa Gabaā paucis eſt diebus conflictū,totidēq́ cū ſtrage fugatæ ſunt fœderatorum copiæ,quum quinq́ tantum & viginti hoīm milia Beniaminii in armis haberent,ceciderāt duobus pręliis ad quadraginta fœderatorū milia.Tum vero partim ira acceptæ cladis,partim pudore accenſi,ne ſæpius infeliciter dimicarent,artē viribꝰ addunt.Miſſi ſilēti nocte,qui in inſidiis circa vrbē occulte cōſiderēt,

Hieroſolymæ capiūť.

Iudæorum corruptio.

Gabaanitarū flagitiū.

Leuitæ facinus.

Iudæorum diſcordia.

Duplex fœderatorum clades.

terminat̃,vñ fuerit nomen adepta,ambigere videant̃,tanq̃ ab Europa , quæ in diuerſas fuerit
terras auecta , nõ quiuerit nomen indipiſci.Qui eã in Cretã inſulã veniſſe aiunt,hæc adiiciũt.
Fuiſſe primo a Ioue cõpreſſam,Aſterio deinde cõnubio locatã,q̃bus Minos,Sarpedõ,& Rhada — Minos.
mãthus pcreati ſint.Ephorꝰ alteriꝰ multo vetuſtioris Rhadamãthi eſt author,q primꝰ eã inſu
lã legibus ciuilibuſq; inſtitutis ad mãſuetiores viuẽdi ritꝰ pduxerit,hunc q; deinceps Minoem
imitarũ,q nouẽ annos Iouis antrũ frequẽs coluit,legeſq; per ociũ meditatꝰ velut ex oraculo de
prõptas inſulanis ppoſuit.Cõſtãs phama eſt Lycurgũ,qui poſtea Lacedęmoniis leges ſcripſit,a
Thalete muſico in Creta inſula circa leges a Rhadamãtho & Minoe latas edoctum.Sed qñ ad
id venimus,vt de legibꝰ priſcoq; Cretenſium viuẽdi ritu diceremus,haud alienũ fuerit, in ip-
ſius inſulæ vetuſtate paululum ĩmorari.Philiſtides eã primo Aeriã nũcupatã tradidit,mox & — Aeria.
Curetim.Sunt q a cæli tẽperie Macaron illi nomẽ fuiſſe exiſtiment. Cretã a Creta Heſperidis — Cretę iſulę
filia Doſiades nominatã author eſt:Anaximãder a rege Curetum.Extẽdit̃ inſula inter ortũ & — ſitus.
occaſum,hinc ad Boreã Ægęo & Cretico,inde ad auſtrũ Libyco alluit̃ pelago, nuſq̃ latitudinẽ
quinquaginta milliũ paſſuũ excedens,maximeq; circa ſui mediũ patet,qua parte mõs Ida oĩm,
qui in ea inſula ſunt,celeberrimus.Celſiſſimo is vertice aſſurgit , Apollodorus lõgitudinẽ duũ
milium trecentumq; ſtadioꝝ tradidit,circuitũ quinq; miliũ,& ampliꝰ.Artemidorus mille mi
nus.Incultũ genus hoĩm a principio habuit,inde Rhadamãthi(vt pximo eſt loco Ephori te-
ſtimonio demõſtratũ)inſtitutis ad mãſuetiores vitæ ritus perductũ.Secutus inde Minos q ęq
tate & iuſtitia adhuc magis excoluit . Plato author eſt Lacedæmonios & alias vetuſtiſſimas
Gręcię ciuitates hinc ſibi leges & inſtituta quęſiuiſſe.Optimũ gẽtis ſtatũ euertit primo tyrã-
nicus dñatꝰ,mox & Ciliciũ latrocinia,multa inibi fabularũ argumẽta,vt q̃ de Ioue,Minotauro
& Theſeo tradunt̃,de q̃bus q̃breuiſſime potero,ſuo loco dicã.Fuit gẽs ab initio libertatis ſtu-
dioſa,ea ſe poſſidere arbitrari,q̃ nõ eſſent Tyrannoꝝ libidinibus expoſita.Fuit & cõcordię pp̃e — Ritꝰ & mo
tuã cura,q̃ ſeditioni diuitiarũ & auaritiæ alumnę inimica eſt.Modice proinde antiquitꝰ fruga — res Creten-
literq; vitam agitare.Frequentabãt pueri conuentus,quos greges nominabant.Adultæ ætatis — ſium.
viri publica inter ſe cõuiuia celebrare,arma reipu.cauſa tractare,ab ineũte ætate laboribꝰ cor-
pora exercere,maris ęſtus & frigora ppeti,accliues ſemitas ſaltuſq; curſu ſupare,in Gymnaſiis
pugnas ciere,arcubꝰ & ſagittis plurimũ vti,in armis ſaltationẽ,quã Pyrrhicẽ nominãt,vulgo
celebrare.Sagulũ & militarẽ calceũ ſibi inducere,arma p̃cioſiſſimũ munus credere, tãtũ adhæc
rei maritimę ſtudiũ,vt in puerbiũ abierit,ſiquis q̃ noſſet ſe ſcire diſſimularet,Cretes,diceretur, — Cretes ne-
neſcit pelagus. Inter ęquales cõnubia cõciliari,ex omniq; iuuenũ coetu virginibus ſibi ſponſos — ſcit pelagꝰ.
optare ius erat,nec prius paterna domo abduci moris erat,q̃ ad domeſticã adminiſtrationẽ eſ
ſent idoneę.Dotis magnitudo fuit,ſi frater aderat patrimonii dimidiũ . Pueri ex legibꝰ lras &
cãtilenas & muſicę artis q̃dã modulamina diſcebãt,ad viroꝝ ſyſſita perducti humi vilibꝰ tecti — Syſſita.i.
amiculis ſedebãt,illiſq; pugnã ciẽtibꝰ miniſtrare,pueroꝝ validiſſimus maximeq; elatus ducta — conuiuia.
bat gregẽ,pro viribꝰ ſinguli plurimos aggregabãt ęquales,ad venatiões egredi, curſu exerce-
bant̃ corpa,ſtatis diebꝰ pueroꝝ coetꝰ ad Tybię & Lyrę cãtũ inter ſe cõmitti vt in re bellica cõ
ſueuere.Hęc ſunt q̃ de vetuſto ritu gẽtis relatu digna,apd̃ veteres rerũ ſcriptores repio.Qui-
bus illud adiicio,Huiꝰ gẽtis fuiſſe(vt quidã memorãt)lętos dies cãdido notare calculo,triſtes — Lapillis no-
atro & moleſtos.etſi plures hũc morẽ ad Thraces referũt.Nũc ordine referẽda ſunt, q̃ nõ vno — tantes dies.
Gręcię loco per id tẽpus,quo hęc de Europa & Cadmo ſcripſimꝰ,facta dicunt̃.Eſtq; hoꝝ maxi — Ephire q̃ &
me ęqualis Ephires cõditio circa Achaicũ Iſthmũ.Vrbis author Siſyphus,quẽ Theſeũ q̃a fini — Corinthus
timos accolas latrocinio ĩfeſtaret,ſuſtuliſſe phama eſt.Nec his recẽtiora,q̃ de Thereo & Philo — conditur.
mela Pãdionis filia ſũt memorię pdita,qđ eorũ citra fabulare figmẽtũ accidiſſe dicit̃,ĩ Pho-
cide id actũ nõ in Thracia Thucydides affirmat.Sed ea ĩ longo vetuſtatis receſſu poſita adeo
poeticis ſunt fabulis ĩplexa,vt nõ ſine hiſtorię eleuatiõe tractari poſſint.Pari q̃dẽ cũctatiõe re-
ferẽda,q̃ & de Libero patre Semeles filio, & omni Cadmi pgenie in hęc tẽpora cõiiciũt. In quo
gñe nõ deeſſem ſtilo,niſi futurũ pſpicerẽ,in nulla inſtituti opis parte vberiorẽ obtrectare volẽ
tibus paratũ iri materiã,q̃ ſi ea viderit a me recepta,q̃ poeticis ſint luſibꝰ inſigniter inuſta.Cõ
tra malignus interpres,qui idẽ erit & obtrectator,eadẽ hęc q̃ p̃lata fuerint,inſectaturus,ſi ſilẽ-
tio p̃termiſſa ſint,haud dubie nobis calumniã intendat,velut eoꝝ q̃ ab initio polliciti fuimus,
parũ memores,aliqua in occulto iacere paſſi ſimus,q̃ incuria a nobis aut inſcitia p̃terita videã
tur,adeo ĩ vtraq; parte fides laboratura eſt.Cęterũ nos mediã viã ingreſſi,ea ſolũ, q̃ a ſummis
rerũ ſcriptoribꝰ video in hiſtoriis recepta,oĩ poetico velamẽto priꝰ detracto,nuda in aptũ refe

ram,vt ea qualia ſint vtroq̧ verſum liceat hæc noſtra legentibus æſtimare.Et vt ad Cadmi pro
Linus. Amphion. geniē redeā,Linus & Amphion,qui Bacchi tēpora ꝓceſſerūt,ſuo vterq̧ fuit ſtudio ea tempe
ſtate clarus,naturæ rerū ille,hic muſicæ deditꝰ: de mundo Linus & animātiū generatiōe deq̧
ſolis & lunæ curſu non pauca ſcripſiſſe traditᷣ,muſicen Amphion primus oſtēdit, ſi Piniꝰ ve
Idęi dactyli rus eſt author:primus citharæ cantū adhibuit,etſi non deſunt qui id Lino referāt acceptū.Da
ctyli Idæi & ipſi his tēporibus interiecti,ferrū in Creta inſula īuenerūt,quam terrā primi olim
tenuiſſe creduntᷣ.Quidam centū numero fuiſſe memorant,Ephorus decem nec amplius.a quo
plane numero nomen fuerit illis inditū.Eos ex Ida,quæ in Phrygia eſt cū Mygdono profectos
meminerunt quidam,in Europāq̧ tranſcendiſſe. Vbi diuinandi periti cantū,initiatiōes,& my
ſteria docuerint.Adiiciunt his,ꝙ non in Creta ſed circa Berecynthū Phrygiæ ferri naturam
illi demōſtrauerint,ac ꝑter iā dicta ignis & æris vſum,quapropter vetuſtas vt deos quoſdam
ſit illos venerata.Ferūt eoꝝ vnū Herculē noīatū,qui olympicū agonē īſtituerit,ſimilitudineq̧
noīs deiceps factū,vt Alcmenę filius ſit creditꝰ eius rei author.Sed dū illi Cretā tenuerūt ꝑ id
tēpus Pelops Tantali filiꝰ Argis regnū tenuit,a quo qcqd ſoli eſt intra Achaicū Iſthmū Ioniū
q̧ pelagus Creticū & Ægęū,Pelopōneſus fuit nūcupata,quū Pelaſgia priꝰ diceretᷣ.Quę de Tri
ptolemo & eius inuentione prodidit vetuſtas,in hæc quoq̧ tempora reiicit Philochorus.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS PRIMÆ, LIBER QVINTVS.

HÆC Tum erant apud alias gētes rerū primordia,hæc vitæ incremē
ta,quum Iſraelitę iā diu armis deſueti,in fœdā ſeruitutē inciderunt.
Eglon Moabitarū rex deſidiā gentis ſpeculatus, haud qdē ferendum
ratus,iners hoīm genus tā ocioſe ī alieno ſolo regnare,finitimos He
bręoꝝ accolas bello adortus,breui ſubegit.Nullū aīal magis eſt iniu
rię obnoxium,q̄ hō ignauię ac deſidię deditus. Victis tributū īperat,
regiāq̧ ī Hiericunte ſibi deſtinat.Tenuit plures ānos ſeruitꝰ illa.Nec
Iudæorum ſeruitus. iā vllus erat amplius antiquæ virtutis in tota gēte reſpectꝰ,iuxta ar
ma libertatēq̧ aſpernari,nec pietatis cultꝰ iā multis curę erat. Tule
runt igitᷣ ignominioſam ſeruitutē duodeuiginti annos tā patiēter,vt
nihilo meliores antea bellatores fuiſſent,q̄ tum ſerui fuere.Erātq̧ adhuc diutius ſeruitium la
turi,niſi vnius opa res eſſet in antiquum ſtatum reſtituta.Erat Aiothus iuuenis īpiger.Eglo
nis aulę aſſuetus.Is inter Moabitas plurimum verſari ſolitꝰ,lōgaq̧ cōſuetudine iā regi notior
factus,quoties libitum eſſet vt intimorum vnus regium cubiculum īgredi,eratq̧ maior huic
fides apud regē,quo petulantiꝰ Iſraelitas inceſſere,vanitatēq̧ genti & inertiā vulgo exprobra
re.Solus itaq̧ ſolum in cubiculo adeptus,continuo occaſionē arripit diu expectatā,ꝑ ſpeciē no
cturnę viſionis interꝑtādę,quo noīe fuerat tum forte ad regem accerſitus,proxime accedēs ſe
Aiothus Eglonē regē īterficit. Iudęi libertatem recipiunt. dētē ferro trāſfigit.Cōpoſito inde vultu foras egreſſus,poſt ſe cubiculi fores occludit.velut q̄e
ti deditum regē reliqſſet.Ad ſuos īde populares egreſſus,Eglonē edocet a ſe clandeſtine inter
emptū.Iā tēpus adeſſe quo Iſraelitæ ſe,ſi viri ſint,facile in libertatē reſtituāt.Hi veteris fortu
næ admoniti,cōfeſtim arma induūt.Inde facto in regiā impetu regios ſatellites incautos obtrū
cant.Pari audacia & milites adorti q nihil minꝰ q̄ defectionē vllā populi expectabāt,prim iner
mes adhuc,prim arma capiētes momēto cōficiūt.Ad decē milia Moabitarū cæſa,reliq medio
tumultu dilapſi,ad Iordanē cōſternato agmine cōtendūt,vt amne ſuperato in pacatū abirēt.Sed
hi quoq̧ in ripa fluminis prius ab hoſte inſeſſa,ad vnū oppſſi periere.Atq̧ ita vnius opa,qđ ne
mo ob ea q̄ iactare erat ſolitus ſperaſſet,libertas eſt Iudæis reſtituta:q̄ adeo inde ſtabilita eſt,vt
octoginta deinceps annos ſub iudicibꝰ,quā adminiſtratiōis formā nō nihil antea delibauerāt,
Orithyia totius gētis ſtatus pacatiſſimus fuerit.Quo tpis interuallo facta dicuntᷣ ea,q̄ de Orithyia Eri
Zetus. cthei filia ad poſteros vetuſtas tradidit.Puellā regiā a Borea Aſtrei filio,q Thracibus impera
Calais. uit,vi raptā,cuiꝰ cōpreſſu mox nati ſint Calais & Zetus,q adulta ætate cū Iaſone in Colchidā
Phryxus. nauigarūt.His rebꝰ īteriecta eſt mēorabilis illa Phryxi & Helles ex Bœotia ꝑfectio.Nouercali
Helle. odio ambo ī diſcrimē adducti,nō ariete aureū vellus hn̄te (vt Heſiodꝰ & Pherecides Laginū
ſecuri ꝑdidere)ſed naui,ī q̄ fuit id aīal tutelę loco figuratū,ad Helleſpōtū prīo delati. Hic Hel
le caſu quodā amiſſa,Phryxus in Colchidē ad Oetā regē profectus eſt.A quo agnitus quis eſ
ſet,& qua cōpulſus neceſſitate domo ꝑfectꝰ,Calciopes filię nuptias impetrauit.Palęphatꝰ ſcri
pſit Arietē Phryxi nutritiū fuiſſe,cuius opa ſit ille nouercalibus inſidiis cū ſorore ſubtractus

Scio in hos annos reiici a qbuſdã quę de Pandionis filiabus & Thereo,omni fabularũ nube ex
cuſſa priore ſunt a me volumine relata.Satis cõſtat nõ in Thracia ſed Phocide oĩa illa olim ẽẽ
facta,vbi Daulis Therei regia Delphis vicina fuerit.Vbi per ea rẽpora,qbus illa facta dicunt̃,
prima oĩm Phœmonoe Pythia oraculo præfuit.Hexametri carminis inuẽtũ huic Gręcia retu

Origo Heroici carminis.

lit acceptũ.Sed Moſes ob ea,q̃ alio loco diximus,a pleriſq; creditꝰ eſt author.Profunda fuit &
alta Delphis ſpelũca,vñ fatidicus ille ſpũs virginibꝰ hauſtus,eas in furorẽ verſas multis futu
rorũ implicabat ambagibus.Ephorus oraculi originẽ ad Phœbũ retulit & Themidẽ,q huma

Oraculorũ origo.

ni generis cõmodo cõſulenti,quũ ad manſuetiorẽ vitã mortales prouocarẽt, moreſq; ex omni
parte vellent caſtigatũ iri,factũ eſt,vt quibuſdam inibi cõſulentibus ipſe corã dederit reſpon-
ſum,q̃dã per edicta mãdãs,aliqua omnino prohibẽs,pleroſq; ne admittẽs quidem.atq; in hunc
maxime modũ inſtitutã religionẽ,pcedẽte tpe augeri,illuſtrariq; cõrigiſſe.Sed tã hoc fabuloſũ
videri poteſt,q̃ illud qđ idẽ author ſubiicit,Apollinẽ Delphos forte adeũtẽ ad Panopeã Tityũ
qui ibi tyrannidẽ exercebat,violentũ hoĩem,& ĩ proximos accolas flagitioſum peremiſſe.mox
& de Pythonis ſęuitia factus certior ab iis,qui circa Parnaſſum incolebant, ſagittis ſit hoĩem
cõfigere adortus.In quo cõficiẽdo qm̃ Hye Peã fuerit a ſpectãtiũ multitudine idẽtidẽ ſubcla-
matũ:mos inde manſerit,vt vox illa fauentium,inter alia eius pugnæ argumenta ſit poſtea in
Pythicis ſacris vſurpata.Apollinem id antrũ ingreſſum fatidicam inde mentẽ hauſiſſe aiunt,
ambigẽtes interim qđ fuerit numẽ in eo ſpecu clauſum.Sed quo ſolicitius verũ requirũt,eo lõ
gius fabulãdo a veritate recedũt.Verũ aliquis ibi malus dęmon inhabitauit,qui futurorũ nõ
oĩno ignatus,humanũ genus huiuſmodi ambagibꝰ ludificatus eſt.Illud vero ſatis conſtat,nul
lũ ab initio tẽplũ fuiſſe circa oraculũ,ſed ipſum dũtaxat antrũ,vnde ſortes redderent̃.Alcmeo-

Delphici tẽpli cõditio.

nidę Athenięſes in exiliũ acti,templũ ibi pmũ cõdidiſſe dicunt̃,loco ab Amphictyonibꝰ,ſan-
ctiſſimo Gręcię cõſilio,ad idipſum impetrato. Qđ ad fatidici miraculũ antri attinet,pſuaſum
pleriq; habuerũt,eũ terrę hiatũ non in media ſolum Gręcia ſed orbis etiam terrarũ eſſe vmbi-
licũ.Eleuat tñ rei fidẽ Aquilarũ eo in loco congreſſus,quem in argumentũ rei fabuloſa cõmen
ta eſt vetuſtas.Sed quo Phœmonoe celebrata eſt tpe,Sycio ĩ Achaia regnũ ſortitꝰ eſt:vñ oppi
dũ poſtea ĩ ea terra celebre tenuit nomẽ quũ Mecona antea diceret̃,& adhuc ãtiqus Egiodos.
Vetuſta inibi regũ ſedes,longaq; rerũ ſeries,quoꝝ Ægialeus vetuſtiſſimꝰ tradit̃,q Nino fuit re
gi æqualis.Id non oppido ſolũ,peninſulæ etiã quæ Ægialea eſt ab initio nuncupata,nomẽ fuiſ
ſe credit̃.Succeſſit illi Europs,q ex tribus terrarũ partibꝰ vni nomẽ dediſſe videri poteſt, ſi ve
ra ſunt q̃ Herodotus de Europa Agenoris filia tradidit.Sed dũ Sycio in Achaia regnat,Tros

Ilii cõditio

vnde Troas regio eſt,per id tẽpus Dardamã in Phrygia tenebat,ex hoc Ilus, Aſſaracus,& Ga
nimedes geniti,quoꝝ natu maximꝰ cãpeſtria Troadis ſortitꝰ, vrbem de ſuo noĩe Iliũ cõdidit.
Fuit Laomedon huiꝰ filius:Laomedõtis Priamꝰ,& Tithonus . Hic bellãdi ſtudio in Æthiopiã
vſq; pgreſſus,ex Ida Mẽnonẽ filiũ genuit,q Troianis deĩde tpibꝰ ab Achille eſt circa Iliũ inter
fectꝰ.Priamus ĩ Troade regnauit,cuiꝰ opes Gręci(vt ſuo poſtea loco memorabit̃)funditꝰ euer
terũt. Dardanii ſub Aſſaraco fuere.Is Capim genuit.Capis Anchiſen,ex Anchiſe Æneas fuit,
de cuius in Italiã acceſſu longior deinceps cõſtituet̃ ſermo.Ganimedem Troe genitũ Tãtalus

Ganimedis raptus.

(vt Phanocles tradidit)ad ſtuprũ rapuit.Tenuit is primo regnũ in ea Aſię parte,q̃ poſtea Pa-
phlagonia dicta eſt,ex qua iniuria graue eſt bellũ inter reges ortũ.Fuerũt ſcio q a Ioue id factũ
exiſtimarẽt,eſtq; hæc phama vulgatior.Sed haud dubie fabuloſa q̃ de Aquilæ raptu tradunt̃.
Id ꝓpius vero eſt,q; ſub eo ſigno ſiue terreſtre id fuerit,ſiue nauale,ſit puer per ĩiuriã abductꝰ.
In hæc quoq; tpa coincidũt,q̃ de Tityo & Latona,de Hippodamię & Pelopis certamine circa
Achaicũ Iſthmũ ſunt memorię pdita.Euſebius quẽ in relatione rerũ,ob tempora,q̃ mihi dige
rit,potiſſimũ ſequor,Cyrenen ſcribit per hæc tpa fuiſſe in Libya conditam. Ea cõditio,conſtet

Cyrenarũ conditio.

modo tẽporũ ratio,ſic habet.Batthus qui ab exili & balbutienti voce fuit nomen adeptus(vt
Therei eius populares & Cyrenẽſes poſtea narrare ſoliti ſunt)delphico oraculo inſtructus cũ
duabꝰ Thereorũ biremibꝰin Aphricã nauigauit.Eſt Thera inſula ĩ Ægæo,olim Caliſta dicta.
Primo igit̃ Plateã Aphricæ adiacentẽ occupat Batthus:vbi quũ parũ feliciter ageret vitã,biẽ
nio poſt eregione inſulę locũ amœniſſimis collibꝰ,atq; ab vtraq; parte fluminibꝰ irriguũ (Azi
riſto fuit illi nomẽ)tenuit.Hinc quoq; accolarũ ſuaſu in eum locũ,vbi poſtea fuit Cyrene, eſt
migratũ.Hic circa fontẽ,q Apollinis eſſe ferebat̃,Zoam oppidũ cõdidere.Quidam Batthũ pu
nica voce regẽ ſignificari arbitrati ſunt,ob idq; eũ Batthũ ab oraculo, ſub primũ acceſſum ap
pellatũ,vt q in Aphrica eſſet regnaturus.Cæterũ ſub tertio deinceps Battho plurimi Græco

Belerophõtis expeditio. rum in eã terrã nauigarunt, vt cũ Cyreneis habitarent. His cõnexa eſt Belorophõtis in Lyciã expeditio, quã totã veteres poetę impudẽtiſſimis terũ figmẽtis adumbrarunt: nã qđ ad Pegaſum attinet, Palęphatus nauim eã tradidit fuiſſe, qua ille vectus eſt, non equũ. Nauigia quũ ex alto cernunť, ſi forte contingat remis agi, ob celeritatem mobileſq; vtrinq; remorum ordines procul ſpectantibus alatorum prębent animaliũ ſpeciẽ.

Nyſa. Bacchus. Quidam in hos annos Nyſæ conditionẽ retrahunt, quam Baccho Semeles filio, qui per hęc fuit tẽpora, Euſebius aſcribit. Nos quæ ex alioꝝ authoritate de Baccho & Nyſa ſentiremus, haud multũ diuerſo loco diximus. Nunc vnũ adiiciam, fieri potuiſſe, vt Nyſa, quæ in Ægypto eſt Arabię propinqua a Thebano illo, cuius mentio incidit, ſit condita, qbus Diodorus locis ipſius Bacchi conſtituit nutrimẽta, antro ſcilicet inter Phœnicẽ & Nilũ medio, vbi & vitis vſum & vini ab eodem mortalibꝰ mõſtratũ memorant. Sed vetuſtior (vt aiũt) altera vrbs eodẽ noĩe apud Indos cũ monte, quẽ Miton vocant. Vox hæc qa femur ſignificat nihil diſſidet ab iis, ꝗ poetæ de Thebano illo iuniore fabulãtur. Sed hæc in medio relinquimus. Dinarchus, qđ ad Semeles filiũ attinet, eũ in pugna occubuiſſe prodidit, eiuſq; ſepulchrũ Delphis ſecus aureũ Apollinem monſtrari ſolitum. Muliebri ſpecie iccirco figurari placuiſſe Philochorus credidit, qa fœminarũ cœtus ſint eius militiã comitati.

Cadmi progenies. Et vt de tota Cadmi ꝓgenie tã breuiter ꝗ vere dicã, ex Hermione genuit ille Semelẽ, ꝗ caſu fulminis ſubito abortu Bacchũ dicitur enixa. Fuerunt Cadmo præter Semelen, Ino & Authonoe, & Agaue. Hæc Echioni nupſit, cui Pentheũ pepit. Authonoe ex Ariſtheo Attheonem. Ino Melicettã & Learchũ ex Athamãte, æque omnes rã coniugio ꝗ partu infelices. Qđ ad virilẽ ſtirpẽ attinet, ex eodem Cadmo Polydorus procreatꝰ eſt. Hic vt Herodotꝰ ait Labdacum genuit. Labdacus Laiũ, quo eſt Oedipus natus. Cętera ꝗ de ipſo gẽtis authore, & tota ſtirpe memorant, ita ſunt poeticis figmẽtis intexta, vt ſine hiſtorię rubore (qđ alio ſum loco teſtatus) tractari nõ poſſint: haud minus ꝗ ea quæ de Amphionis cantu ſunt memoriæ ꝓdita.

Amphiõis cantus qualis. Propius igitur vero eſt, potuiſſe eũ ſermonis ſuauitate agreſte & ferũ genus hominũ ad molliorẽ vitæ cultũ traducere, qua potiſſimũ via ingreſſi credũtur cæteri mortalium, qui ab initio ſoliuagum genus hominũ in vnũ coegere. Sed qđ eloquẽtię fuit, idcirco muſicæ datũ crediderim,

Canete pro eloqui. quia canere olim veteres eloqui dixerũt, idq; vſqueadeo verũ eſt, vt Homerus virę caſtigatorẽ, quẽ Agamemnon ad Troiã profecturus vxori dedit, muſicæ artificem vocet. Tã hæc igiť vetuſtatis gremio cõuoluta iacent, ꝗ quæ de Spartis & Cadmo poetico ſunt ſermone tradita. Quẽ hoc demũ tempore nec prius in Bœotia conſediſſe quidã memorant, ꝗ ſi vera ſint, recentiora ſunt habenda ꝗcunq; de eius ꝓgenie proximo loco diximus. Qꝫ vero in terrigenas ille viros inciderit,

Terrigenę. Palęphatus circũiectarum regionum eos incolas fuiſſe arbitratus eſt, qui in Cadmũ ſubito cõſpiraſſent, atq; iccirco e terra erupiſſe crediti, Spartiq; nominati. Et res aliarũ gẽtiũ in hoc erãt ſtaru, quũ Iſraelitę mutuo Palęſtinorũ cõmercio, ab eo pietatis cultu, quem a maioribus acceperãt, pene alienati in calamitoſum bellũ incidere. Labinus Rex Aſſori, Palęſtini & ipſe

Iudęi vectigales fiunt. generis, trecẽtis peditũ milibus, & decẽ equitũ ad bellũ paratis, vniuerſam gentẽ iamdudũ bello deſuetam, haud maiorr vllo negocio armis ſubegit: ſubactę tributũ imperat. Sũt qui tradãt non regem ſed regis legatũ cui Syſarę fuit nomẽ, id bellũ Iudęis intuliſſe. Verũ cuiuſcũq; ductu vis illata eſt, ſatis cõſtat, decẽ circiter annos Iſraelitas bello victos, Palæſtinis tributum pẽpẽdiſſe. Sed tum quidẽ (ac ſępe alias) contigit vt Hebręi maiore aliqua clade preſſi, ab luxuria & idoloꝝ cultu ad pietatẽ reſpexerint, e cælo opem & auxiliũ implorantes, numineq; propitiato publicę priuatęq; res eoꝝ meliore cœperint ſtatu eſſe. Ignominioſa igitur clade feſſi quum p̄cibus & fletu p̄ſentium maloꝝ finẽ exoptarent, factꝰ eſt eis ad libertatẽ gradus. Erat tum forte ĩ Hebręis Delbora mulier fatidica, Lapidothi vxor, qui tum iudex erat. Cõmorabaturq; illa plurimum ſub palma quadã inter Rãmã & Bethelõ. Cõſulebãt Iſraelitę popularẽ ſuã vt futuroꝝ p̄ſciã, tum vero idẽtidẽ p̄cari, vt cæleſtẽ irã, ſi fieri poſſet, populo placaret. Interiecto deĩde tẽpore, hæc vates ex oraculo retulit, Iret Barachus Neptalimius, decẽq; lectoꝝ hoĩm milia ſe-

Delboræ oraculum. cum ad Taborum monrẽ traheret, ibiq; loci opportunitate frætus Palęſtinum hoſtẽ intrepide expectaret, fore, vt clarã inibi victoriã adeptus viã ſibi & ſuis ad libertatem facerer. Detrectabat eã expeditionem Barachus ſuę gentis opibus diffiſus, quę multis cladibus aliis ſuper alias vehementer afflictæ, haud tuto opponi videbanť Palæſtinorum viribꝰ, quæ iam ſupra modum

Barachus Taborũ occupat. inualuiſſent. Perſtabat igiť in ſententia, & ꝗꝗ vatis voce idẽtidem moneretur, multiq; e popularibꝰ circũfuſi, vt timidũ & inertẽ arguerent, non prius adduci potuit, vt delectum haberet, ꝗ Delbora ſe gerẽdis rebꝰ interfuturã ꝓmiſerit. Vbi itaq; ad Taborum vẽtum eſt, rumorq; Pa-

leſtinam terrā ꝑuaſit,Iſraelitas ī armis eſſe,Syſaras cum numeroſo exercitu eo ꝓfectus eſt.pri-
mis Iudæoꝝ motib⁹ occurſurus.Erāt regię copię multo validiores,q̄ a tā paucis ſuſtineri poſ
ſent,terrebatq; ea res Iudęos vehemēter.Tū Delbora Barachū hortata in pugnā ire iubet, ha
biturū eū in acie ꝓpitium numen pollicetur.Fit prælium.Vtriq; acriter concurrunt, hi diui-
na,illi humana ope freti.Cęterum vix bene cōſertę fuerant manus,cū ſubita ꝓcella tonitruis, Tonitru
& fragore cæli confeſtim orta,aduerſa ora hoſtium diuerberat.Secuta grādo ingēs,tātaq; cæli mirabile.
intēperies,vt Palęſtini præ nimio torpore tela tenere nō poſſent,quū null⁹ pene ſenſus hui⁹rei
ad Iudęos ꝑueniret,vel quia a tergo tempeſtas illa e cælo deiecta eſſet,vel(qđ magis credo)ꝙ
ita ꝓſens numen voluit euenire. Eſtq; res eo facilius in ꝓdigiū verſa;quo magis eiuſmodi tēpe
ſtas a locoꝝ natura abhorrebat.Cæleſti itaq; vi potius,q̄ pugnātiū virtute Palęſtinæ ſunt co-
piæ deletę.Multi in acie occubuerūt:ſed plures oīno in fuga. Syſaras vbi res perditas vidit,in
Aberis cuiuſdā Cynei domum eſt fuga delatus . Is vnus ex Cynea familia,quæ Hebraici erat
ſanguinis,ab vniuerſa gēte fortunas tēpoꝝ nouitate diſſociauerat ſuas,agebat interim pacate
cū Palęſtinis,nec ꝓcul inde habitabat,vbi pugna commiſſa eſt.Erat illi vxor Iahel noīe,q̄ fugiē Iahelis faci
tē Syſarā cōſpicata Palęſtinū hortať ducem,vt remiſſa fuga ad ſe diuertat,futurum pollicetur nus.
vt apud ſe ſine periculo lateret.Ille victorē hoſtē ſibi a tergo īſtare ratus,labore & fuga feſſus,
in hui⁹ domū ſeſe tepēte illatebrat,obtulit mulier lac bibere volēti, mox ſtragulis coopertū iu
bet bono animo eſſe,ac tuto qeſcere,daturā ſe operā,vt Iudæos ludificato procul inde ablega
ret.Syſaras nuꝑ ꝓlio egreſſus,curſuq; fatigatus,auidiſſimo inſuꝑ;lactis hauſtu demulct⁹,haud
multo poſt in quietē reſoluitur,quē vbi Iahel dormientē ſenſit,ferreo clauo & malleo arreptis,
vno vehemētiore ictu iacētis tēpora trāſfixit:hoſtemq; ita peremptum Baracho venięti oſten
dit.Hoc Iahelis facinus Barachus cū vniuerſo exercitu vehemēter ꝓbauit.Ipſe vno ꝓlio ꝓſpe-
re defunctus,ſpei & animi plenus,vltro in Iabinum caſtra mouet.Qui audita ſuoꝝ cęde ingē-
ti ſtudio & celeritate affectas opes reparat.Cum hoc quoq; Iſraelitæ ſub primū acceſſum cōfli
xere.Fuitq; pugnę huius euēt⁹ tam ꝓſper Iudæis,q̄ priore prælio fuerat. Cōciditq; rex medio Iabinus prę
ardore pugnę,cuius morte clarior victoria facta eſt.Sic vno regno duobus ꝓliis euerſo, res He lio vincit.
bræoꝝ in priſtinū ſunt ſtatū reſtitutę:prefuitq; Barachus ſummę rerū annos quadraginta. In
quā tēpoꝝ intercapedinē Theſei & Herculis geſta aliqua ex parte inciderūt.Fuerūt illi & æta Theſeus &
te ęquales,& conſanguinitatis vinculo inter ſe cōiūctiſſimi,ex duabus patruelibus(vt Plutar- Hercules.
chus ſcribit)ſororib⁹ nati.Alcmena Hercules Lyſicidę filia:Theſeus ex Æthra Pithei,qui Pe-
lopis & Hippodamiæ fuerūt.Sed Herculanorū operū ęmulus Theſeus,& ob id fortaſſe aliquā
to minor natu.Satis cōſtat plęroſq; viros virtute & fortitudine inſignes Herculis olim nomē Hercules
tuliſſe,qđ Cicero haud obſcure demōſtrat . Quare haud inepte ſuſpicari videnť mihi illi,qui plures di-
opera,q̄ vnius Thebani Herculis eſſe creduntur,plurīū qui id nomē habuere,fuiſſe exiſtimēt. cti.
Quippeq̄ neq; ab vno Hercule,neq; tempore vno geſta ſint.Cæterum Graii ſanguinis ſcripto
res,genus hoīm in ſuā laudem plus nimio propenſum,in vnū illū qui Corinthi (vt quidā tra
dunt)natus eſt:Thebis nutritus,omnem rerū geſtarū gloriam contulerunt. Quo fit vt ī pau
cis eoꝝ,quę de illo ſunt memorię prodita,ſcriptorib⁹ fides conſtare poſſe videatur . Enimuero
qđ ad ipſius ortū attinet,inter plures cōuenire video,ex Danae Acriſii filia & Ioue Perſeū na-
tū,ex Perſeo & Andromeda Cephei Electrionē,qui ex Euridice Pelopis Alcmenā procreauit. De Hercu-
Alii ex Lyſicide Pelopis(vt dixi)& Hippodamiæ filio genitā tradiderūt.Fuitq; Pelops Tanta lis ortu.
li filius,Tantalus Iouis,hocq; ſtirpis ductu abneptis ſit Iouis Alcmena neceſſe eſt, altero vero
vno adēpto gradu ꝓneptis,apparetq; ex eo,ꝓcul a vero abeſſe,quicquid de Iouis & Alcmenæ Iouē nō eſ-
coitu vetuſtas fabulata eſt, tāq̄ Iuppiter,q in hūanis egit,& quē,qa homo fuit, ſeneſcere opor ſe Herculis
tuit,fataliq; demū neceſſitati ceſſit,cū abnepte coire potuerit,aut ſi ꝑ ętatē(qđ haud credere patrem.
ſit)fieri potuiſſet,quāta in decrepito hoīe fuit ſalacitas,vt ex Creta inſula capularis ſenex Co
rinthū nauigauerit,vt ꝓnepotis filiā vitiaret ! Æquū igiť credere eſt Amphitryonis eū fuiſſe
filiū,aut certe ignobili adulterio natum.Cui opinioni eo libentius accedo,ꝙ infantem Hercu
lē expoſitum fuiſſe conſtat,locumq; vbi id fieri cōtigit Herculeum deinceps campum appella
tū.Nec ab illis diſſentio,qui eius ortum in Theleboici belli tempora reiiciunt. Tenuerūt The
leboæ qui cum Thebanis bellum geſſere, Acarnaniæ oram,inſulaſq; illi proximas quæ & ipſæ Theleboi-
ſunt Theleboides dictæ.In hos Amphitryo Argis Electrionis cæde pulſus,cum Thebis habi cū bellum.
taret , Creontis regis iuſſu exercitum duxit . Bellum erat his cum Creonte conflatum,ꝙ in
Thebanum agrum hoſtiliter impetum feciſſent , reſq; ab eis repetitæ , nec redditæ eſſent,

Amphi- tryo. Sunt qui tradant: Alcmenā ea cōditione Amphitryoni cōnubio pactā, vt puellę fratres a Thelebois interfectos vindicaret, ſed ꝗcūq; fuit ſuſcepti belli cauſa, ſatis cōſtat Amphitryonē prę- ter Thebanos Locrenſiū auxiliis & Phocenſiū vſum cū Thelebois acie dimicaſſe, Pterelaq; eo- rū rege in pugna occiſo, ingētē ex his victoriā reportaſſe. Hæc ꝓpiora vero ſunt, ꝗ ꝗ de duarū

Herculis tyrociniū. noctiū cōtinuatione, deq; vberibus, & nouercaliū mōſtro anguiū tradūt. Nec illa multū a fide abhorrēt, ꝗ de eo adoleſcente adhuc memorāt, ducē ſe ęqualibꝰ exhibuiſſe ad Thebas ſeruitu- te liberandas. Pēdebāt Thebani ea tēpeſtate Erigino Minyarū regi tributū. Id ille quū ſupbe nī- mis a Thebanis exigeret, author ſuis popularibꝰ fuit Hercules, tributi haud ampliꝰ mittendi, vt & Regis Legati ob idipm Thebas miſſi, cōtra ius gētiū pulſati vrbe eiicerent. Eriginus ad Creōtē Regē miſit, q ab eo ſciſcitarent, publico ne cōſilio violati eēnt, an priuato, q Thebas ad tributū exigēdū a ſe miſſi eſſent. Q; ſi paucorū ea iniuria fuiſſet, poſtulare vt authores rupti fœderis ad ſuppliciū dederent. Creon Minyarū opes extimeſcens cenſebat Herculē, & qui eius culpę participes eſſent, Minyis dedi, ſatius ratus paucoꝝ ſupplicio, ꝗ totiꝰ patrię excidio id fa- cinus expiati. Et iā de dedēdo cœptū erat agi, quū ille iuuentutē ad capiēda arma hortatus fa- cile ꝓpulit, vt ſe ducem ſecuti vno agmine irent, patriāq; a ſeruitute vindicarent. Nulla tū pri- uatim erant Thebanis arma, ne qd noui moliri poſſet ciuitas. Igit in tēpla diſcurrit, vt īde ſa- crata arma reuellerēt. Quibꝰ tumultuoſe deprōptis, inuētꝰ aliquāto tumultuoſius ad bellū in- ſtruit. Propauit Eriginus bellū occupare, vt priuſꝗ Thebanoꝝ motꝰ inualeſcerēt, inchoatā dē-

Eriginꝰ & Minyæ ab Hercule vī- cuntur. fectionē opprimeret. Venientē Hercules cū valida manu iuuenū inſeſſis locoꝝ anguſtiis hoſtē ex īprouiſo aggreſſus, leui certamine ſupetar, regēq; medio prelio obtrūcat. Inde Minyarū opi- bus vna aduerſa pugna grauiter acciſis, victor Orchomenū Minyarū caput euertit. Huiꝰ victo- riæ phama Grēciā ꝑuagata reddidit nomē Herculis ex obſcuro clarū, ex ignobili celebre. Creō

Megara Herculi de- ſpondetur. adoleſcētis prudentiā, pręmaturāq; virtutem cōplexus, Megaram ei filiā deſpondit. Inde ora- culo inſtructꝰ Hercules, vt ad īmortalitatē noīs conſequendā quęcūq; ab Euriſtheo propoſita eſſent certamina, ea intrepide capeſſeret. Erat is Steneli filiꝰ: Argiſq; regnabat, vt Diodorꝰ ſcri-

Euriſtheus bit. Alii authores ſunt poſt Pelopē regnū ex Argis Mycenas ab eo trāſlatū, ibiq; Euriſtheū re- gnaſſe. Contēpſit ab initio ferociſſimꝰ iuuenis oraculi ꝑceptū, indignū ratus, eū qui viribus & phama lōge alios anteiret, ignauiſſimi regū ſubiici impio. Factū itaq; eſt vt in ſubitū inciderit furorē. A qua mentis ꝑturbatiōe poſteaꝗ reſipiſcere eſt datū, aliquādiu publico cōgreſſu abſti- nuit. Mox vero in priſtinā reſtitutus valitudinē, iram veritꝰ numinis ad Euriſtheū vltro ſe cō-

Nemeęꝰ leo tulit. Cuius ſecutus īperiū leonem īmani ſtatura petiit, quē inter Cleonen & Phliuntē Argiui Arcadiciq; agri loca ſtabulati rumor erat. Hic ſpecu quo bellua ſe ex venatiōe & ꝑda recipie- bat, obicibꝰ & mole obſtructo multa indagine vitabūdā ferā eo vſq; eſt inſecurꝰ, donec cum ea cōgreſſus arctiſſimo ſtrāgulauit nexu. Scio ego hæc, & qa poetarū ſint libris inſerta, multorū opinione a fide laborare, tū ꝙ pluribꝰ ſit perſuaſum: Nemeęum Leonem & aprum Erimanthiū immanis efferatiq; animi fuiſſe viros: cōſtat pręterea in Europa niſi inter Neſſum & Acheloū flumina leonē nō generari, eſtq; rei huius author Plinius, q ſi vulgo etiā naſcerent a fide tamē

Leonis capi- te obtecti fragilitas, abhorret ſolo hoīs cōgreſſu tale mōſtrū potuiſſe cōfici, niſi illud ſequat aliquis, ꝙ id animal ca- pite leuiter obducto, ꝗuis ꝑualido & īmani corpore, ſine vllo maiore conatu humi affligit, ꝗ occulta vis naturę caſu poſtea dephēſa eſt, ſępiuſq; Romę publicis venationibus ſpectatum, vt ferarū confectores pallio in aduerſum leonē iniecto, belluā ſine vi vlla vt ouē vnā molliſſimā ad terrā deiecerit. Sed vtcūq; hęc ſe hńt, quæ de Nemeęo Leone, & Apro Erimāthio tradunt neq; ꝑ veris affirmare in animo eſt, neq; ꝑ falſis repudiare. Illud inter plures cōuenit, Herculē leonis exuuias (qđ heroū peculiare fuit) in cōfectę bellue argumentū geſtare ꝑſeueraſſe. Quæ vero de Lernęa Hydra memorāt, nō opinione ſolū, ſed authoritate etiā pro vanis refellunt, eſſe

Hydra Lernæa. monſtrāt lacū eū Argiui Myceneiq; agri, qđ vſqueadeo verū eſt, ꝙ aliqn̄ purgari contigerit, vt abierit res in ꝓuerbiū. etſi Plato vir ſummus eū ſophiſtā fuiſſe opinatus ſit. Nihil ꝑterea du-

Centauro- rū fabuloſa figuratio. biū eſt Centauros biformes falſo creditos, quippe qui viri fuerint: Peliiq; Theſſalię mōtis acco- lę, a qbus primum monſtrata ſit ratio ex equo dimicandi, ſed accidiſſe aiunt vt quū forte circa Peneū amnem ſedentes aquarent, haberentq; potantes equi ora fluctibus īmerſa, eā procul ſpe- ctātibꝰ ſpeciē prębuiſſent, quā in Centauris poſtea figurandis credula expreſſit vetuſtas. Fuit itaq; Hercules pugna illa memorabili aduerſus eqtes non mōſtra defunctus. Ferunt id bellū te- mere ꝑ Pholo centauro in eā gentem conflatum. Accidit aliquādo vt inſueto vini hauſtu, ſeu (vt quidā perhibēt) ſolo odore, Centauri in ſubitā temulentiā verſi, tumultuoſe in Pholum,

apud quem tum forte Hercules in hoſpitio erat,impetum fecerint.Ille indignũ ratus hoſpitales
Pholus.
ſedes menſaſq; quibus accubuerat,impune ſe pñte violari,Pholi antrũ infeſtius irrũpẽtes, pri-
mo foribus ſubmouit,inde ſagittis vſus,Daphnim,Argeum,Amphiona,Hippotionem,Thereũ,
& alios plęroſq; fœda cæde ꝓſtrauit.Pholus poſt pugnã quũ ſagittas iacentiũ corporibus exime
ret,vnaq; manibus excidiſſet:fortuito caſu ictus periit.Nec Lernææ Hydrię veneno(vt in fabulis
eſt)ſagittas Herculis fuiſſe illitas crediderim.Vetus Corinthiorũ mos fuit:vbi Hercules eſt na-
tus,venena in hunc vſum conficere.Pholus quo habitauerat loco eſt ſepultus:montiq; inter cæ-
Stiphalides aues.
teros Hemoniæ illuſtres nomen ad poſteros dedit. Q; Stiphalidas aues æneæ tabulę ſonitu abe
gerit,purgaueritq; aquarum diriuio Augei aulam ſordibus oppletã,ingenii veri⁹ q̃ roboris ſunt
opa.Nec illa multũ fidei ſibi vendicãt,quę de ęripide Cerua:& cretẽſi tauro in fabulis tradũtur.
Taurus Cretenſis.
Neq; enĩ eiuſmodi ſunt vt poſſint in hiſtoriarũ ſcæna honeſte collocari.His ille certaminibus fũ
ctus Olympicũ Agonẽ inſtituit:vt dicitur.Id plures tradũt, q̃ ꝙ antiquior eodẽ noĩe alius,q vn⁹
Diuerſę de olympico agone opiniones.
fuit ex Idęis dactylis,ludicri author extiterit.Etſi hoc quoq;,quod de Alcmenę filio memorat̃,va
rie eſt vt video receptum:ꝙ Troianis temporibus certaminis huius ſacri neq; corona fuerit vl-
la(vt quidam ſcribũt)neq; ludicrũ.Quę ſi vera ſint:ꝓ falſis refellũtur quæ Plinius, Plutarchus,
& Diodorus de ea re memoriæ prodiderunt: ꝙ ſtadium inibi Thebanus Hercules præter Al-
pheum ſit demenſus:oleamq; longo poſt tempore eodẽ loco mõſtrari ſolitam,vnde coronam ſibi
ille decerpſerit:quippe qui primus omnium eo Agone victor extiterit:nõ qa certamine fuerit qſq̃
ab eo ſuperatus,ſed ꝙ nemo cũ illo ſit cõgredi auſus.Qui iliacis temporibus olympiæ negant ſa
crũ fuiſſe vllũ ſolẽne,Homeri teſtimonio vtunt̃:ꝙ nullã poeta eius rei mentionẽ fecerit: tantum
celerrimos equos ab Augea Eleorũ rege,quũ ad ludorũ pręmia miſſi eſſent abactos dixit:quod ſi
de Olympiacis accipiat aliquis dictum:haud dubie fateri oporteat,certamen illud & eius ꝑmia
troianũ bellũ pręceſſiſſe.Fuerunt qui ad Pyſeos ꝓpinquos accolas vetuſtę rei originẽ referrent:
Olympias.
ob idq; ſoli Pyſenſes troianę fuerint expeditiõis imunes:quia Olympio Ioui ſacri cenſerẽtur,cui
id quinquennale conſtitutũ eſſet Ludicrum.Vnde id annorũ ſpatiũ eſt Olimpias Græcis dictũ.
Fuit intra Pyſeorum fines Olympii Iouis templum ſtadiis minus trecentis ab Elide:& ante tem
plũ lucus agreſti veſtit⁹ olea:in quo ſtadium ludoꝝ cauſa,cõparatũ memorãt:id Alpheus amnis
Triphylia.
ex Arcadia decurrens ꝑterfluit.Attinet Triphylia ad Pyſeũ agrũ:vnde & Triphylicum Iouem
dixerunt quidã.Tres olim gẽtes eam terrę portionẽ tenuere:vnde &nomen fuit ſolo inditũ:Epei
primo,inde Minyę,ſecuti,poſtremo Elei in eũ locum veniſſe dicunt̃.Eſt inibi & Olympia:incer-
tum,locus ab Olympii Iouis tẽplo inſigni dictus,an Olympius ipſe Iuppiter a loco.Diodorus ſi-
Iouis ſimulacrum.
gnificare videtur a tutore quo puer ille vſus eſſet,id cognomen inditum.Fuit eodem templo me
morabile Iouis ex ebore & auro ſimulacrum Atheniẽſis Phydiæ opus,qđ nemo vnq̃ potuit imi-
tari.Homercium carmẽ pro typo artifici fuit.Sed quũ ex omni alioqui parte eſſet elegans,in ſym
De Alpheo & Arethuſa.
metria erratum arbitrati ſunt quidã.Mirũ adhæc,qđ de Alpheo tradit̃:eum ex Triphylico litto
re ſubter mare in Sicilĩã fluere,hicq; ad Arethuſam Syracuſanum fontẽ iterum caput tollere,in
mareq; dilabi priore nomine amiſſo.Fuitq; Pindarus in ea opinione, & ex noſtris Maro Pindarũ
(vt credo)ſecutus.Cęterũ ne poetis oĩno abrogetur fides:Timeus fuit eius rei author,eo vt ar-
bitror,argumẽto adductus:ꝙ phama eſſet,poculum Olympiæ in alpheum caſu quodã deiectũ,
in Arethuſa extitiſſe.Obſeruatũ ꝑterea Olympiacis ſacris ob celebrẽ Gręcię in eũ locũ,cõuentũ,
ſordibus in amnẽ delabentibus,ipſum circa Syracuſas fontẽ turbidum fluere ſolitũ.Sed ſatis con
ſtat Alpheum ipſum in pelagus euolui,nec vllũ eſſe circa mare terrę hiatũ,quo abſorptus ſubter
De Rhodano.
meare poſſit:neq; eo impetu pelagus ingredit̃,vt potabiles aquas in Siciliam ꝑ tantã maris vaſti
tatem ſecum ferre poſſit,qđ vix de Rhodano,per Lemanum lacũ ruente verius q̃ labente,perſua
ſum video.Apparet itaq; fabuloſum id totũ eſſe,qđ de Alpheo vetuſtas credidit:vel ex eo maxi-
De Alphei virtute.
me,ꝙ Strabo author grauiſſimus negat vllũ circa mare eſſe ſpecũ,ꝑ quẽ demiſſus amnis,tã mi-
raculoſos moliret̃ curſus.Illud in Alpheo memoratu dignũ,ꝙ eius aquę albas tollere creduntur
maculas & impetigines:vnde & nomen amni datum videri poteſt. Sequuntur cætera Herculis
geſta,ſed adhuc cunctantius ob fabulæ propinquitatem referenda:quid enĩ minus credibile dici
poteſt,q̃ certatĩ eũ eſſe a ſuperis omni armorũ genere inſtructũ?niſi qs oĩa quę ad vitę vſum,q̃q;
Gigantei belli ratio.
humanis ſint actibus accõmodata,ad eos,qui talia inuenere,cenſeat referenda.Q; pro Ioue circa
Pallenẽ ſteterit giganteo bello,ꝑterea q̃ alio ſunt a nobis loco de gigantibus tradita, fuerunt qui
interpretarentur id genus hoĩm inter auxiliares copias Titanib⁹ aduerſus Iouẽ affuiſſe: qui pro
ceriore ſtatura viri,a Cretẽſibus ſagittariis qbus eſt eo bello Iuppiter vſus,ad vnũ ꝓpemodũ ſint

ſagittis confixi.Nec caucaſi montis iuga maiori caligine obducta crediderim, q̄ quę de Prome-
thei vinculis inibi ab Hercule abruptis, deq; aquila ſagittis ab eodem deiecta, Diodorus & alii
prodidere,niſi intentiorē hominis curā,perpetuāq; cęleſtia inueſtigādi ſollicitudinē ab eo leuarē
interpretari oporteat.Conſtans phama eſt,fuiſſe Herculem aſtrorum ſcientiæ haud imperitum;
quo argumento apparet,quę plurimorū herorū fuere,ad eum qui Alcmenæ fuit,vana perſuaſione
referri.Vix crediderim fieri potuiſſe,vt is qui monſtra rerū oībus ſit terris inſectatus,aſtrorū ſciē
A quo Hercules edoctus. tię tam ocioſe vacare potuerit,vt maior aliquis inde profectus ſit ſecutus.Satis conſtat Atlantē
a quo Hercules eā diſciplinam adeptus dicitꝰ,Perſeo ęqualē fuiſſe:aut aliquāto natu maiorē.Per-
ſeus Alcmenę fuit pauus,quo colligitꝰ neq; ætate,neq; locorū commercio contingere potuiſſe, vt
Atlātis cuū Hercules fuerit ab eo inſtitutus,nec multo plus conſtabūt tpa,ſi ad eū Atlātē,qui in Italia regna
uit id referas.neq; ad Maię patrē,qui Arcadię fuit incola,ea inſtitutio referri pōt,qui multum di
uerſa fuit ætate.Veriora igitꝰ videntꝰ mihi ſecuti,qui Herculē a Lino edoctū credidere.Eſt pręter
De Diomedis cæde. ea Tyrida locus circa Biſtoniū Thraciæ ſtagnū Diomedis ſtabulo īfamis,vbi vetus opinio tenet
illum diro equarū laniatu hoſpites cōficere ſolitū.Id quoq; monſtrū Tyrāni nece ab Hercule ex
piatū phama eſt.Secundū hæc quæ adhuc memorauimus,cum Iaſone ille in Colchidē nauigatu
rus Hylæ miniſterio priuatus,in Myſia deſedit.Cęterū haud prius de ipſius rebus eſt hic dicen-
dum, q̄ eius vetuſtiſſimę nauigationis,quę res deinceps ab Hercule geſtas non nihil præceſſiſſe
Iaſonis ī Colchidē nauigatio. videtꝰ,cauſam & rationē explicauero.Scio ego fuiſſe,q traderēt,Iaſonē ęmulatione rerū a Perſeo
geſtarū accēſum diu animo agitaſſe,qua potiſſimū via ꝑclare alicuius rei phama ſuū nomē illu-
ſtraret,materiāq; illi ab domeſtico odio inter ipſos lares ortam.Erat ei Pelias patruus,cui alta iu
Pelias. uenis īndoles ab initio fuerat ſuſpecta.Atq; ob id ſollicitus aīo q̄rere,quo eū phamę decoriſq; pa
rādi prætextu ꝓcul domo poſſet ablegare,vndehuic q periculo obiiciendus erat aliquod nomen
Chirō Iaſonē inſtituit. ſi nō re,ſpecie ſaltē q̄reretꝰ.Datus erat a patre Chironi inſtituēdus Iaſon,eaq; lege Pelię fratri Iol
chi imperio Aeſon ceſſerat,vt tātiſper penes illū ſumma rei eſſet,quoad maturꝰ regno filiꝰ in pa
triā reuerteretꝰ.Sed libido imperādi,q vnus in hoīe plurimū dominatur affectꝰ,quiq; humana &
diuina ſępe vertit iura,ſimul & deorū ſortes,quibus monitus erat,cauendum eſſe,velut regni vi
tęq; certiſſimū exitiū,eū qui altero ad ſe pede nudus veniret,quali poſtea habitu Iaſon domum
reuerſus Peliæ occurrit,q ad Enipeū amnē,quū torrētior ſolito flueret,vadando luctatus alterū
impetu fluminis calceum amiſerat,ſenē ad inſidiandum iuueni impellebant.Fuerūt qui crederēt
eum veritum ne Aeſon filii pręſentia fretus a ſe regnū repeteret,quo ſe metu vt maturius & ſine
Cauſa nauigationis Iaſonis. inuidia leuaret,Iaſoni ſatis per ſe ad laudē incitato,vt ī Colchidē nauigaret authorē extitiſſe,quū
diceret cōpertū ſe habere vim auri ingentem,in ea terra obſeruari,qđ Thebanus Phryxus eo ſe
cum naui detuliſſet.Fuiſſe eū Athamātis filium,qui Crethei,quo Aeſon pater eſſet genitus,fuit
frater.Facturū itaq; eum rem nō ſolū memorabilē,ſed cui ob æquitatē vna dii eſſent hoīeſq; fau
turi,ſi aurū qđ nō modo gētis,ſed familię quoq; olim fuiſſet,ex terra procul repoſta ignotoq; ho
minū genere repoſceret.Paraturum ſe nauim noua forma,eaq; longe expeditiſſima,quo tutiꝰ ce
leriuſq; eo veniretur:Non defuturos ex Graia iuuentute,qui & ipſi cupiditate gloriæ accenſi,vl
tro ſint nauim conſcenſuri.Pergeret modo ipſe rei phamam occupare.Cętera quæ ad negocium
Vbi nauis Argo conſtructa. pertinerent,mature affutura.Aſſenſus eſt his Iaſon.Nauiſq; in ora Magneſiæ inſtructa,ad Paga
ſas,vt Callimachus & Strabo arbitrari ſunt.Diſtat locus Stad.viginti ab Iolcho,ab req; loco no
men factum ꝑdidere quidā.Alii a fōtiū ꝓpinquitate credere maluerunt.Pindarus ad Demetria-
dem vrbem Pagaſis finitimā Argo nauim compactam ſcripſit.Ea longarū nauium prima tradi-
Cur argo nauis dicta tur mare ingreſſa,atq; a celeritate nomen adepta.Sic veterum ſcriptorum quidam & in his Dio
dorus meminere.Apollonius ab Argo,qui eam fabricatus eſt,credidit nominatam. Pherecides
ab Argo Phryxi & Calciopes filio.Sed quæcūq; fuit nominis cauſa(nam ea oīno ambigue tra
ditur)magnus ob noui operis phamam(vt taliū ignara erat vetuſtas)in tota Græcia factus eſt
animorū motus,vulgataq; nauigatiōis phama,multi viri fortes laudis cupiditate accenſi,alii Pe
Argonautę lię,cuius opes tū amplę in Theſſalia erāt,gratificaturi,vltro ſe Iaſoni comites obtulerūt.Sed qua
tuor & quadraginta ex oī flore hoīm recepti,quorū clariſſimi Hercules, Telamon, Orpheus, &
Peleus,quē Achilles filius illuſtriorē fecit.Fuerit ne Heroes ipſi Minyę appellati,an alii circa Iol-
Vn̄ Minyę nominati. chon minus illuſtres viri,ex q̄bus ſit remigiū expletū,merito dubitari poſſit.Apollonius Minyas
credidit primores illos Græciæ viros qui naui ſacta ſunt in Colchidē vecti,ab eo ꝙ circa Iolchū
habitarent,eſſentq; ex nobiliſſimo filiarum Minyi ſanguine procreati.Sed cum idem author,tū
Orpheus Heroas ipſos remigio admotos haud dubie demonſtrant,quo argumento facile poteſt

intelligi quā magnitudine fuerit Argo,quę tam paucos cœpiſſet remiges:niſi aliquis multo plu
res his mixtos fuiſſe exiſtimaret,q̄ remigiū expleuerint.Cęterū nō niſi illuſtriſſimū quęq̄ carmi-
ne celebratū.Herculi oīm cōſenſu ſumma rei ab initio pmiſſa eſt.Quidā authores ſunt imperiū
ab eo repudiatū Iaſonē obtinuiſſe.Ex Aph ete(locus eſt haud pcul a Pagaſis)Minyę ſoluerunt: Vńdigreſſi
mox Athō mōtē & Samothraciā pteruecti.graui tēpeſtate iactati Sigęū Troię pmōtoriū tenue Argonautę
re.Miror Diodorū,quē in hac pte ſeq̄mur,nullā de Minyarū in Lemnū appulſu mētionē feciſſe.
Orpheus,Apollonius,& quicunq̄ argonautica ſcripſere,Iaſonē apud Hypſipylē ī hoſpitio fuiſſe
tradūt.Fuit hęc Thoantis filia,quā phama eſt cū popularibus ſui ſexus ob ſuſpitionē pellicatus
in viros cōiuraſſe,atq̄ nocte vna mares oēs pręter Thoātē,quē cęde ſeruatū medio tumultu pro
cul Lēno filia ablegauit,occidione occiſos.I ēnī viri incōptis nauigiis vſi Thraciā ingreſſi multā
inde prędam & cū ea vim fœminarū ingētē abduxere:Quas cū vulgo p vxoribus habituri dice
rent,occupaſſetq̄ temere is rumor Lemniadū fœminarū aures,viros in inſulā reuerſos excōpo- Lemniadū
ſito nocte vna obtrūcarūt.Erat igit tū Lemnos in muliebri īperio,Hypſipyleq̄ late in ea regna- facinus.
bat,quū nauis Argo eſt illuc appulſa.Phama eſt paraſſe primo eas vim in ig notos hoſpites,mox
vero,ſiue metu,ſiue pcreationis cupiditate.pſſo īpetu ad naues ſciſcitatum miſiſſe,q̄ mortalium
eēnt & qđ ſecuti Lemnū petiſſent.His reſpōſum. Iaſonē Aeſonis filium veniſſe,cui⁹ patru⁹ Pelias
in Theſſalia apud Iolchū regnaret,eſſeq̄ cū eo Graii ſanguinis lectiſſimos iuuenes,q̄ in Colchidē
tēdētes,curſu tēpeſtate excuſſi,ea loca tenuiſſent. Tū vero Hypſipyle aliæq̄ Lēniades cognito q̄
viri eſſent,& qđ ſecuti illuc nauim appuliſſent,Argonautas cū ipſo duce hoſpitaliter inuitatos,ī
vrbē inducūt.Fuerūtq̄ Minyę in hoſpitio plures dies.Eſtq̄(qđ ſatis cōſtat) Hypſipyle grauida
ab Iaſone relicta.Ex quo duos poſtea ſit vno ptu filios enixa:Euneū & Thoātē,q̄ poſtea ad The Argo ad Si
bas cū Argiuis militaſſe tradunt.Verū ſiue Lēno pfect⁹,ſiue tēpeſtate(vt dixi)iactat⁹ Sigęū(qđ gęū appellit
inter oēs cōuenit)tenuit Iaſon.Nouæ hic fabularum tenebrę obtēdunt,q̄ hiſtoriā a libero curſu
rerū pplexitate remorent.Ferūt Heſionē Laomedōte genitā ſub id tēpus marinæ beluę ad piurii
expiationē expoſitā,Herculis interuētu ſeruatā:cui quū inuictos equos,quos p ea pactus fuerat,
Laomedō abnegaſſet,ita accidiſſe aiūt,vt Iliū ſit ab Hercule expugnatū.Cęterū poſthabitis,q̄ de
puellę expoſitiōe obſcura memoria ad poſteros manatūt,q̄ in vtrā partē accipiēda ſint.poetę vi-
derit,veriora oīno mihi vident,q̄ de Ilio capto & Laomedōtis morte plures tradiderūt,q̄q̄ ī his Iliū ab Her
quoq̄ neq̄ belli cā neq̄ ratio ſatis liquere pōt in tā lōgo vetuſtatis receſſu.Sunt qui phibitū ho cule expu-
ſpitio Herculē dicāt regi inopinatū bellū intuliſſe,alii abnegatę mercedis ira cōmotū:Laomedon gnatur.
tē & Iliēſes bello pſequēdos cēſuiſſe.Plęriq̄ pdę cupiditate,nobiliſſimorūq̄ equoꝝ phama ī Phry
giā eū nauigaſſe exiſtimāt.Sed vt hęc in obſcuro ſunt,ita & Heſione inde abducta,q̄ Thelamo-
ni ceſſit,& q̄ Iliēſes inter deos Herculē nō fuerint venerati,certiſſima rei quoquo mō geſtę argu
mēta videri pnt.Cęterū qn̄ in re tā pplexa haud oīno abſurdū ſit opinione vti,multo veriora mi
hi vident ſecuti illi,q̄ in aliud tēpus eā Herculis expeditionē reiiciūt,q̄ ſuo nō alieno ductu ad Ili
um nauigauerit.Oportuit eñ Heſionē ī Pōtū abductā,ſi īter eūdū Troia fuiſſet capta, qđ nemo
eorū pdidit q̄ Argonautica ſcripſerūt,nec ab Hercule ī Myſia relicto videri pōt Iliū euerſū.Qđ
ſi ita accidiſſet,nō video quo merito Thelamon Heſionē ſortiri potuerit,quē cōſtat in Colchidē
veniſſe.Nec oīno his accedo,q̄ aureo vellere capto Pōticū mare,Boſphorū,& ppontidem Argo
nautas remēſos.Herculis ductu,ſubita vt Iliū adortos ſcribūt,quū multo plures pdiderint Oetę
& Colchorum metu,ne ad Boſphori fauces cum ſuis opprimeret,Iaſonem nauigatione longe di
uerſa in Theſſaliā reuerſum.Sed quæ de Minyarum reditu & Ilio capto Diodorus aliiq̄ memi-
nerūt,ſuo erūt loco explicāda.Nūc cætera nauigatio exequenda eſt,quā illi,quorū nuper mētio-
nem feci,ita fere digerunt:vt dicāt Argo ex Sigęo digreſſam iterū fœda tēpeſtate iactatā,cæte-
riſq̄ in manifeſto diſcrimine diſperātibus,Orpheū voto Samothracibus diis nūcupato remediū
aduerſus ſæuientē pcellā demōſtraſſe.Adiiciūt miraculo,qđ niſi cōſtaret id natura fieri,p mēda
cio repudiaſſē,quū Minyę medio piculo tenerent,duplex lumē Caſtoris & Pollucis capitib⁹ efful
ſiſſe,nec ita multo poſt pelagus ſęuire deſiiſſe,& ob eā rē credita iuuenū diuinitate ſubitos eiuſ-
modi ignes in mari Caſtoreos appellatos.Geminæ ſunt velut fulgurū effigies,quę alias noctur- Caſtorei
nis militū vigiliis ī pilorū cuſpidib⁹ ſedere,alias p antēnas cęteraſq̄ nauiū ptes vagę,vocali quo- ignes.
dā ſono vagari ſolitæ.Graues quū ſolitariæ venere,mergēteſq̄ nauigia:Geminæ & tūc qdē & ſp
alias ſalutares.pſperiq̄ curſus nūcię,ſuoq̄ aduētu dirā illā & minacē,quā eodē argumēto Hele-
nā dixere,fugare credunt.Res miraculi loco accepta,fecit vt Caſtor & Pollux religioſe a nautis
colerētur,portuq̄ ſoluturi Samothracib⁹ diis(quos ego malos aliog̃ dęmones īterptor)p ſoluē-

Phineus. tium ſalute ſacra facerent. Ad Phineũ dein ventũ, de quo ꝓpiora vero ſunt, quę Diodorus ſcribit
q̃ q̃ Orpheus & Apollonius. Is duos ait filios Phineo fuiſſe ex Cleopana Orithiæ & Boreæ filia,
cui adhuc viuenti Phineus Ideã Dardano Scytharũ rege ortã ſuperduxit vxorem. Adoleſcẽtes
matris ſuaſu vim nouercę ĩtulerũt, ob idq́ a patre atroci ſupplicio dãnati, ita forte accidit vt ſub
id tempus, quo Minyæ eo nauim appulerũt, ambo poenas expẽſuri, in ipſo littore deſtituti ad ſup
plicium ſtarent. Verterũt illi rei atrocitate nouorũ hoſpitũ in ſe oculos, eorũ fidẽ flebiliter implo
rantes, ſimul Phinei cõtumeliã in Cleopanã matrem, & odiũ in filios miſerabili cõploratione me
morantes. Orare itaq́, vt velut pręſentes dii, præpeti appulſu, ſe indigno ſupplicio liberarent. Oc
currit interim Phineus, vetatq́ hoſpites quippiam mouere, nullum vnq̃ patrem de liberis ſuppli
cium ſumpſiſſe dictitans, niſi filiorum ſcelus patriã charitatẽ ſuperaſſet. Hic Minyę q̃q̃ opẽ ado
Zethis. leſcentibus imploratã pręſtitam voluiſſent, pręſentiam tamen regis veriti, ne præterea hoſpitale
Calais. littus temere violarẽt, nihil vltra tẽdere ſunt auſi. Abſtinebant itaq́ alii, quum Zethis & Calais
Borę filii, qui cũ Minyis erãt, audito Cleopanę ſororis noĩe, & q̃ miſerabilis eſſet illi⁹ apud Phi
neũ fortuna, quę natorũ ſupplicio multo adhuc eſſet miſerior futura, oĩs humani iuris, ꝓpriæq́
Phinei interi ſalutis immemores, in littus deſiliũt, vinculaq́ adoleſcẽtib⁹ vi adimunt. Tum certamine ex ea re
tus. tumultuoſe orto, Phineus barbarorũq́ plurimi circa illũ ſubita vi occubuere. Regia deinceps ca
pta: Hercules author fuit, vt Idea ad patrẽ incolumis remitteret, vt in illius poteſtate eẽt intem
Ideę mors. peſtiuas filiæ nuptias vindicare, quę Cleopanę & filiis tã calamitoſę fuiſſent. Ferũt Idcam a patre
haud multo poſt occiſam: quo apparet eo inuito Phineo puellã nupſiſſe, in Cleopanę contẽptum.
Scio ego nõ deeſſe, qui ſcribant, filios a Phineo excęcatos, ipſumq́ a Borea in filiæ, & nepotum vl
tionem priuatũ luminibus fuiſſe, Herculẽq́ priuſq̃ ad Phineũ Minyę venerint in Myſia relictũ.
Iuuenes periculo ſeruati regno Cleopanæ matri permiſſo, cum Argonautis in Colchidem naui
garunt. Diodorus tantum hæc ſecutus quæ de Phineo ſcribuntur, omiſſis quæ de Hylæ caſu, &
Argo. pugna Amyci, Cyaneiſq́ ſcopulis curæ fuit aliis tradere, nauim Argo in Tauricã regionẽ appul
Hylę caſus. ſam author eſt. Cæterũ ſi vera aliĩ ſecuti ſũt: Hylas Herculis miniſter circa Argantoniũ Bithy
nię (iminet is mõs Pruſiadi) aquatũ egreſſus, ignoto periit caſu. Hũc dũ Hercules ſollicita inue
Hercules ab ſtigatione requirit, ſeruſq́ nimis ſe ad nauẽ recipit, Iaſon Minyæq́ longioris morę tædio digreſſi
Argonau- ꝓcul inde abeunt. Ipſe diu terras ꝑuagatus, quũ in ſui admirationẽ locorũ accolas vertiſſet, inter
tis relictus. alia vetuſta erroris illius monumẽta cõſtituiſſe fert, vt quotannis locorũ ĩdigenę ꝑ ſyluas, & mõ
tes vagi lymphatico curſu Hylã clamitarent. Qui ſacrorũ ritus ſiue tũ ab Hercule fuit inſtitut⁹
(nã id quoq́ ambigue tradit) ſiue Cius q fuit ex Herculis comitibus vnus, id ſolẽne inuenit, qp
pe qui ex Colchide reuerſus vrbẽ de ſuo noĩe, quę Pruſias eſt deinceps dicta, condidiſſe dicit, Pru
ſienſibus (q̃d ſatis cõſtat) multas poſt ętates ſacra incorrupta mãſerũt. Diodorus ait Herculẽ in
Pontum cũ Iaſone nauigaſſe: ꝙ ſi vetus eſt author, mirer q̃d fuerit, ꝙ nõ multo poſt Hylæ ca
ſum Pollux potius q̃ Hercules cęſtib⁹ aduerſus Amycũ Bebryciorũ regẽ, ex ꝓuocatione dimica
rit. Sed hęc oĩa varie relata tutius in medio relinquũtur. Nec de ſcopulorũ concurſu, quos Cya
neos vocãt, Orpheus & alii multo ꝓbabiliora tradiderũt. Cęterũ locorũ natura ꝓbuit illis fabulã
Cyanei ſco di materiã. Sunt gemini ſcopuli ad exitũ põtici maris paſſus mille & quingẽtos ab Europa, qua
puli. tuordecim ab oſtio. Quidã Cyaneas dixere inſulas, Alii Symplegades. Quas idcirco poetæ inter
ſe cõcurrere ſolitas fabulati ſunt, ꝙ paruo inter ſe diſcretæ interuallo, ex aduerſo intrãtib⁹ gemi
nę cernantur: paulum inde deflexa acie coeũtium ſpeciẽ prębeãt. Bithyniæ deinde oram mox &
Paphlagoniæ, qua dexterũ eis littus erat, prætereuecti, per Phaſidis oſtium in Colchidis intima ꝑ
uenere. Hic q̃a maiora imminent hiſtoriæ diſcrimina poetarũ mendaciis, q̃ ipſi a ꝓdigioſa aurei
velleris cuſtodia Argonautis impendiſſe fabulentur, ſedulo danda nobis opera eſt, vt fides, ſine
qua ſtare non poſſit hiſtoria, inde incolumis cum Minyis eruatur. Iacet terra ipſa (vt pauca
Colchidis in vniuerſum de regione & gentis vetuſtate dicam) Caucaſi iugis obnoxia, qua ad Ripheos ille
ſitus. obliquat montes, eſtq́ ea parte Colchis Sarmatiæ affinis. Ab ortu ſolis Iberia ei contermina eſt,
Cappadocia ad meridiem cum parte maioris Armeniæ. Alluit occiduam oram Euxinum mare,
qua Phaſim in Armenia ortum Hippo & Cyano fluminibus haud mediocriter auctum excipit.
Eſtq́ is nauigabilis, magnorumq́ nauigiorum patiens, cẽto & XXX. milia paſſuum a mari, in
de minoribus enauigatus lembis centum viginti eſt pontibus peruius. Fuit & vrbs eiuſdem no
minis quo fluuius totius gentis Emporium lacu mari, Phaſide ipſo circunflua: Littera & flumi
nis oſtia amœniſſima, regio frugibus, & omnibus quæ ad naualem fabricam attinent, oppertu
na, multarum rerum ferax, ſed mellis in primis, verum amari guſtus. Magnus inibi lini pro

uentus canabis,ceræ,& picis.Laniſicii vulgo exercent,quo ſane argumento vtuntur hi,q̃ eam gentē ab Ægyptiis oriūdam exiſtimant.Herodotus Colchos Ægyptiorum colonos eſſe credidit & a Soſtrate,qui primus oīm(vt ipſe ſcribit)externis gentibus arma intulit, in ea terra relictos

Colchi vnde oriundi.

Trogus Vexorē non Soſtratē noīauit.Hi præterq̃ ꝙ capillo & colore atro ſunt Ægyptiis perq̃ ſimiles,verēda circūcidūt,qḋ ꝓpriū eſſe Ægyptiorū idem author arbitratus eſt,vnde eum morem Phœnices & Palæſtini Syri acceperint.Sed quēadmodū in eo Græci ſcriptores decepti ſint,alio ē loco ſignificatum.Plura adhæc Phryxeæ prius mox & Iaſonię in Colchidem expeditionis extiterunt monumenta,quæ veteri perſuaſioni eorum,quæ de his ſunt memoriæ prodita, haud dubie aſtipulantur,arguūtq; vtriuſq; aduentū Colchorum genti admirationi fuiſſe.Durauit ad poſteros Leucotheę templum in ea terra cum oraculo,in quo aries nō mactabatur,ꝙ a Phryxo conditū vetus fuit phama.Dioſcurias ꝑterea & Eniochi gēs a Telchio & Amphito Caſtoris aurigis eſſe creduntur.Caſtor ex Argonautis vnus fuit.Sed rerum ab his geſtarū ratio anceps.At nos q̃

Eniochi.

veriſſime poterimus,omni poetico velamento rebus detracto,quæ poſt Iaſonis acceſſum ſecuta ſunt,ordine explicabimus.Phama eſt Perſen & Oetam fratres vno tēpore hunc in Ponto,in Taurica illū regnaſſe,immiti vtrūq; truciq; ingenio.Hecate ex Perſe orta eſt,ſæuitia & feritate paterna nihilo inferior,quæ quum virgo adhuc eſſet,ſagittis quos libitum fuiſſet,trāſfigere ſit ſolita.

Perſes & Oetas.

Sed maius adhuc illi ſtudiū in venenis conficiūdis.Aconiti inuētum ad eam referūt quidā,vim naturamq; veneni in hoſpitibus experiri conſuetam.Mox patrem his artibus aggreſſa,vita ſpoliauit,cuius morte regnū adepta Tauricę erexit templum Dianę,ad cuius aram,vt hoſpites ſiue terra,ſiue mari adeſſent crudeliter mactarenť inſtituit,futurum rata,vt ſuum per hęc nomen in plures gentes phama diffunderetur.Nupſit hæc deinceps Oetę patruo,cui Circen,Medeam,&

Circe.

Egialeum,enixa eſt.Circe maternis artibus imbuta,& ipſa herbariā venenaq; tractauit,addidit etiā ꝑ ſe aliqua.Nupſit virgo Sarmatharū regi,eoq; veneficiis ſublato,regno potita eſt, quo quū aliquādiu male eſſet vſa,crudeliterq; nimis tractaret ſubiectas gentes,regno pulſa modico mulierum comitatu deſertam in Oceano inſulam tenuiſſe dicitur.Sed maior omnino phama eſt ī Italiam eam veniſſe,conſediſſeq; in Latii promontorio.Tum vero inſula fuit,ab eoq; incolatu Circeiorum nomen adepta.Medea domeſticas artes & ipſa haud quidem aſpernata, medicis herbarum viribus,magicorūq; carminum ambagibus operam dedit.Sed ingenio multo mitiore q̃ mater aut ſoror,quarū vtraq; feritate truculentiaq; fuit inſigni.Medea quum arte multa,tum gratia qua plurimum apud patrem valebat,hoſpites eripiebat cædi deſtinatos.

Medea.

Deſciuerit ne ſuaſu longave coniugis cōſuetudine,an ſua ſpōte Oeta,ad eam immanitatem,vt hoſpites immolaret, an potius oraculo monitus perſuaſum habuit,ſibi exitium ab externis gentibus imminere,ſicq; ꝑ hęc conatus fatalem diſcutere neceſſitatem,ꝓ certo ponere non auſim.Multiplex inde phama ſecuta eſt.Nam quę de Ariete aureo tradita ſunt in fabulis,haud dubie ꝓ vanis refelluntť.Fuerunt q̃ traderēt Thebani pędagogū Phryxi Arietē vocatū,q̃ cū puero ī Colchidē delatus ab Oeta patrio ritu fuerit Dianę īmolat⁹,pelliſq; cadaueri detracta in tēplo de more ſuſpēſa.Adiiciūt Phryxum Gambro Scytharū regi dono datum.Cui ille flore ętatis,vel indole potius cōciliat⁹ poſtremo ſit hęres relictus.

Quid fuerit aurrum vellus.

Oeta interim oraculo doctus,fore,vt quando Arietis,qui aræ fuerat admotus,ex ſacro ſpolium luco eximeretur audaciſſimi hoſpitis manu tum demū mortem occumberet,eo monitu exterritus pellem auro illitam,vt diligētius aſſeruaretur templo intulit. Sacerdotes cuſtodeſq; loco adhibuit,qui puigili ſtatione fatales exuuias,ab omni vi fraudeq; tuerentur, Alii arietem pecus ſub Phryxi in Colchidem aduētū Oetam mactaſſe crediderūt,ac tum pellem quā hoſtię detraxerat,quia ſibi fatalē cognouiſſet,inaurari,cuſtodiriq; imperaſſe,templo multifariam munito,ad exteras gētes ꝓcul inde metu arcendas,rumores diſſipari paſſim hoſpites ab rege in Colchide mactari.Cęterum ſiue vetus fuit ille ſacrorū ritus,ſiue ad terrorē factus, ſatis cōſtat viros fortiſſimos ex Taurica regione accitos,cuſtodięq; adhibitos,qui quū truci eſſent ingenio,vimq; & robur præ nimia ferocia ſpirarent,igniuomi tauri a poetis decantenť.Pari ratiōe & de dracone fabula vulgata ē.Veriora aūt ſecuti cuſtodē tēpli eo fuiſſe noīe autumāt.Magnū ita ꝗ certamē erat Iaſoni,& aliis ꝓpoſitū,qequid illud fuit,qḋ ex ſacrato erat luco auferēdū,ſiue fatalis fuit pellis,ſiue vis auri ingēs(vt alii ſuſpicanť).

Tauri ignivomi.

Id Medea regis filia Iaſoni ꝑ amorē cōciliata ſua opa diſcuſſit.Ego Calciopē,q̃ Phryxo nupſerat(vt diciť)Medeā ad id facin⁹ cōpuliſſe crediderim,q̃ ob affinitatē gn̄is voluerit ī manifeſto diſcrimine Iaſoni cōſultū.Qḋ & Apollonius,q̃ Argonautica ſcripſit,ſignificare videť.Medea igitur inſcio patre Minyas,ad tēplū,qḋ Marti fuit ſacrū,occulte ꝑduxit,vbi vellus cuſtodiebať aureū.Diſtabat loc⁹ a Sybari Colchorū regia ſtad.

LXX. Ibi regia puella cuſtodibus Taurica lingua appellatis, tēpli fores mādat ſibi reſerari. Qui-
bus ſubito patefactis, improuiſo Minyarum incurſu, cuſtodes incauti opprimuntur, quippe q ni-
hil minus q̄ inſidias ab regis filia metuebant. Plures itaq; vi ſubita obtruncant, perpauci medio
tumultu dilapſi, ad vrbē trepido curſu cōtēdunt. Regi nunciant ꝓditū a filia præſidiū tēpli. Au
reū vellus a Minyis direptū. Iaſon interea iā voti cōpos cū Medea & ſociis ad nauem ſe receperat
apparebatq; regē ad vltionē cōtinuo occurſurū, futurūq;, niſi illico inde ſoluerēt, vt cū ferociſſi-
mo genere hoīm de vita dimicare cogerent. Hęc forte cōſilia agitātib⁹, celerius q̄ oīm fuerat ex-
pectatio, Oeta vltionis cupidus, cum tumultu & fremitu affuit, cōtractoq; ſtatim pręlio, cum iis
quos forte circa litt⁹ temere errātes ſuenerat, Iphitū Euriſthei fratrē obtrūcat. Ibi Iaſone & aliis
in regē, & qui circa illum pugnā ciebant, irruentibus, atrox fit pręliū. Oeta & Meleagro in pugna
Oeta inter- ictus concidit, ad cuius caſum Colchos ingēs metus & trepidatio inuaſit, mox aliis ſup alios ca-
ficitur. dētib⁹ fit fuga. Nec Minyis victoria fuit incruēta, Iaſone & aliis qbuſdā ex Argonautarū primo-
ribus grauiter vulneratis. Nauis illico poſt prelium ex infeſto littore ſoluta eſt. Mirū quantopere
hic quoq; diuerſi abeant ſcriptores. Sunt porro, qui Oetam interfectū negent, alii ne pugnatum
quidē cū eo tradūt. Sed Abſyrtū filiū ad Minyas perſequendos miſſum. Quidā adhæc graui tē-
peſtate orta parū defuiſſe aiunt, quin naufragium fieret, coactoſq; nouo periculo Minyas, nouis
ſe votis obligaſſe, inde Thraciū Boſphorū ingreſſos p Helleſpōtū in Troadē veniſſe, vbi Iphiclo,
& Thelamone ab Hercule ad Laomedontē miſſis, q debitā ob Heſionē antea liberatā a patre mer
cedē exigerēt, q̄ nō mō nō reddita eſt, ſed cōtra etiā ius gentiū legati cuſtoditi ſunt, motaq; conſi
lia a rege & Iliēſibus de Hercule & Minyis ſubita vi opprimēdis. In hæc patris & cęterorū conſi-
lia Priamus, q iā adoleſcere coeperat, ſupra ætatē grauiter eſt inuectus, idētidē patrem admonēs,
Priami ver ſtandum eſſe fœderib⁹, ſeruandamq; fidem hoſpitibus, quorū interuentu nō mō ſoror ſua Heſio
ba ad patrē ne ſed patria quoq; a teterrimo eſſet mōſtro ſeruata: Deū hoīmq; fidē teſtar⁹, rē eos nefariā, oīq;
deteſtatione dignā parare, qui vt īpune id flagitiū ferrent, maiori ſe ſceleri ac pene inaudito obli
garent. Hūc inqt pater, quē fide data & accepta, hoſpitalibus mēſis, & larib⁹ domeſticis, ſemel ad-
mouiſti, quē magnorū ꝑmiorū ſpe oneratum in remotiores terras dimiſiſti, q niſi periclitanti filię
opē tuliſſet, dimidia hodie ſobole careres, de huius exitio tā perfide inire potes conſilium! Fac ro
go ita fieri poſſe (q; deus id ſcelus a regia domo auertat) vt Herculē & ſocios ꝑdas inſidiis exce-
ptos, audebis ne tu illius ſanguine hoc littus violare, q niſi tuorū tēporū nouitate affuiſſet, ſuauiſ
ſimę erat filię cruore imbuēdū! Sed fac illū nihil de te meritū, quo exēplo tuos hoſpites tā crudeli
ter necabis! Scytharū, Thracūq; nō noſtrę gentis hęc ꝑfidia eſt. Ergo Laomedon a Dardano pro
gnatus, q cū in has terras veniſſet, a Teucro nō mō nō iniuria affectus eſt vlla, ſed ſolo ad vrbem
cōdēdā impetrato, in generū quoq; eſt aſcitus, diuini humaniq; iuris cōtemptor, hoſpitali ſangui
ne Ilii regiā coinqnabit, vt tā ſit Iliū poſthac apud oēs gētes īfame, q̄ Diomedis fuit regia, aut Ly
caonis domus! Q; ſi nō merita, ſi nō opes hoīm reſpicis, deos ipſos ſaltē vereare, qb⁹ hoſpitalia iu
ra curę ſunt, q hmōi ſcelera in terris ꝑtim ipſi vlti ſunt, ꝑtim mortalib⁹ vlciſcēda reliqre, iuſta cer
te voluere nunq̄. Q; ſi ignoraremus, qs ſit hic, cui inſidię paranf, q̄ inuictus, q̄ felix, quār⁹ ſcelerū
vindex, quot mōſtra, quot peſtes e terra ſuſtulerit. Pholi domū ab iniuria ſeruauit, Diomedis cru
deliſſimi hoſpitis euertit. Quare idētidē moneo pater, ſimul & hortor, ne fidē ſemel hoſpiti datā
turpiter labi patiaris, qua prodita nihil ſit hoī in vita reliquū, cur fortis, aut iuſtus dici poſſit am
plius. Video adhæc quid periculi tibi tuæq; inſtet vrbi ab Hercule & Minyis, ſi abnegare ꝑgas, q̄
iure repetunt. Quin mitte rogo cōtinuo cū legatis ꝑmia ad littus, q primo Herculi, & aliis de le
gatis in cuſtodia habitis ſatiſfaciant, ipſoſq; (vt par eſt) hoſpitaliter appellent. Hæc pater ꝑſtare
potes, & debes, niſi fatalis aliqua neceſſitas te cū tota domo patriaq; ad excidium trahit, q̄ te nō
qd fieri oporteat, ſed quātū etiā ꝑiculi ſit oculiſadmotū, ne ꝑſpicere qdē patiaf. Hęc ille prudēter
ac ſupra ætatem monere, hortariq;. Verū perſtare ſenex in ſentētia, atq; hinc fato, īde auaritia di
ſtrahētib⁹, vim & arma circūſpicere. Tū Priamus, incertū, officio an periculi metu, duos occulte
gladios cuſtodiæ intulit. Inde Iphiclo & Thelamoni, ſubmotis arbitris, patris & Ilienſiū conſiliū
aperit. Monet vt incautos cuſtodes adorti obtrūcent, inde cōtinuo curſu ſe ad ſocios recipiāt, do
ceantq; Herculem & alios, quātū niſi caueāt ꝑiculi ab Iliēſibus imineat. His ambo inſtructi, cuſto
dib⁹ cęſis ſe ex vrbe ꝓripiūt, vixq; ad littus venerāt, Laomedōtis in ſe iniuriā memorātes, & qd ab
eo & Iliēſibus pararef, quū rex tumultuoſe affuit. Minyę arreptis armis veniētem infeſto agmine
Laomedon- excipiūt, pugnaturq; hic ꝑ virib⁹ vtrinq;, ac multo atrocius, q̄ ꝓ numero dimicātiū. Laomedō ab
tis cædes. Hercule ꝑcuſſus cōcidit, cadentē regē Iliēſes intuiti terga vertūt, Inſtāt Minyę, mixtoq; agmine

victores victiq; portis incidunt,vnaq; irrũpentes vrbe Argonautæ potiunt. Sæuitũ in eos eſt, q
cõſiliorũ regis fuerant cõſcii.Priamo,& ꝙ pacis author reddẽdiq; pręmii fuerat,& a legatis iniu
riã arcuiſſet,vrbs & Regnũ reſtituit.Scio fuiſſe,q traderent Herculẽ nõ cũ Minyis,ſed ſuo potiꝰ
ductu & auſpiciis ſeptẽ ad id bellũ nauibus inſtructis,in Phrygiã nauigaſſe.Idq; eo mihi veriꝰ vi
detur,ꝙ parũ integra fide traditũ exiſtimo,tãtã hoĩm paucitatẽ intra hoſtiũ moenia ĩcluſam ex
iniquo loco pugnantẽ,clariſſimã Phrygię vrbẽ in poteſtatẽ redigere potuiſſe. Veriora igit̃ ſecuti
videntur,qui in aliud tempus eã expeditionẽ reiiciunt:hi authores ſunt,Iliũ vi captũ eſſe,& exci
ſum ab Hercule,Priamũq; admodũ puerũ magno precio redemptũ.Huic opinioni vt libẽtius ac
cedã Apollonius & Orpheus faciunt,qui negant Argonautas ꝑ Helleſpõtũ in Gręciã reuerſos,
quippe q pontici maris anguſtiis ab Oeta inſeſſis inſidias veriti,cõfeſtim ab oſtio Phaſidis ad de
xteram flexerint curſum:inde nauim Argo ꝑ Cimmeriũ Boſphorũ Meotim ĩgreſſam,mox ꝑ Ta
naim aduerſo flumine ad eius fontes ſubuectã,aſportatãq; deinceps aliq̃diu humeris , ad Ocea
nũ penetraſſe,lõgiſq; erroribꝰ ꝑ Gaditanũ fretũ in internũ mare reuerſam. Adiiciũt Minyas ad
Latinorũ orã appuliſſe,fuiſſeq; Medeã ĩ hoſpitio nõ nihil apud Circẽ.Mox ex Circeis pręter Si
renũ ꝓmontoriũ & reliquã Italiæ orã pręteruectos Cercyrã tenuiſſe,vbi a Phęacũ rege appellati
ſint,ad quẽ aliquãto antea venerãt ex Colchide legati,Medeę fugã veſtigãtes,ibiq; ne Medeã re
ſtituere cogerent.ferunt in naui Iaſonẽ cũ ea adhuc intacta coiuiſſe,qñ ita rex Phæacius ferebat
decreturus,vt ſi Medea nõdũ virũ paſſa eſſet,patri redderet. Ex Cercyra inde Argonautę ꝓfecti
in Libyã tẽpeſtate ſunt delati,vbi importuoſo mari deprehẽſi,diſcrimẽ maximũ adiere.Edocti tũ
a Tritone quodã,qui in ea terra ꝑ id tẽpus regnabat,pelagi naturã,ſyrtium difficultate ſuperata
in Gręciam ſunt reuerſi.Et hęc Orpheus qui vnus ex Argonautis fuit,cui Timæus adeo eſt aſ
ſenſus,vt argumenta etiã quędã nauigationis illius haud obſcura,ad poſteros manſiſſe dicat. Et
ꝙ accolæ Oceani pluribus locis Caſtorem & Pollucẽ pro diis poſtea venerati ſunt , pluraq; circa
mare oppida a Dioſcuris & aliis Argonautarum fuerint nomen ſortita,& in interno pelago cir
ca Ethaliam inſulam Argous fuit portus,& in ipſa Hetruriæ ora Thelamon promõtorium.Cæ
terum multo veriora mihi ſecuti videntur,qui ab Phaſidis oſtio,recta Pontũ traieciſſe aiũt, nec
dextrũ latus aut lęuũ,ne in hoſtiũ inſidias incideret,nauim argo tenuiſſe, ſed Hiſtrũ ingreſſam,
inde ex Hiſtro Sabũ,ex Sabo Nauportum,cui ex ea poſtea re nomen manſerit.Oritur id flumen
inter Alpes & Hemonã.Diligẽtiores humeris tranſuectam alpibus tradiderũt.Satis cõſtat ſi Pli
nium ſeq libeat,haud procul Tergeſte in Adriam deſcendiſſe.Argumento huic rei oppidũ To
mi circa Hiſtri oſtium,vbi phama eſt Abſyrtũ a ſorore diſcerptũ.Strabo Nauportũ oppidũ non
flumẽ eſſe exiſtimat,Tauriſcorũq; coloniã,fluuiũq; illi ꝓpinquũ Corcorã noĩari.Hunc Sabo inſi
nuari ſcribit,Sabum Drabo,Drabum Noaro:hunc Calapi accepto vehemẽter augeri.Labit̃ Ca
lapis ex Albio monte,perq; Capides lapſus Danubio infundit̃.Nec de Abſyrti cæde ſimplex pha
ma eſt.Sunt qui circa Delmatiam id accidiſſe ſignificent inſularũ argumento ducti,quæ ipſi ter
rę adiacẽt ab Abſyrto nominatę:adeo varie omnia de Argonautarum reditu veteres rerum ſcri
ptores tradidere. Verũ qui Helleſpontũ remẽſum credidere , in Samothraciam argo appulſam
memorant:ibiq; Minyas ſe votis ſoluiſſe,duraſſeq; multis poſt ætatibus Phialas,quas illi diſcri
minoſa nauigatione ſeruati,dedicaſſent.Ex Samothracia,quia rumor iam antea totam Gręciam
peruaſerat,Iaſonem & qui cum eo in Colchidem nauigauerant periiſſe,eaq; occaſione fretus Pe
lias Aeſonem & Alcimenem,quibus natus erat Iaſon,ad necem compulerat:Promacho inſuper
interfecto vt in virili ſtirpe cum fratre extincta ſibi regnum ſtabiliret.Minyę caſu ne an conſilio,
parum compertũ habeo,noctu Theſſalicũ littus tenuere.Ad Hermiũ nõ procul ab Iolcho in ter
ram Iaſon ẽgreſſus,confeſtim per eos q illuc primo occurrerãt,de domeſtica clade cognouit,quã
lis Pelias in parẽtes,qualis in fratrem extitiſſet.Hic Minyis nõ ſolum ſuam Iaſoni operam in vl
ciſcendo ſuorum nece pollicẽtibus,ſed ad vltionẽ etiã vltro impellentibꝰ,dubitatio incidit, vtrũ
incautũ Peliã adorirent̃,an exercitu ad id prius cõparato,eũ apto bello peterẽt.Appebat id conſi
liũ ꝓceps & nimis audax,ſi pauci admo lũ numero rẽ tãtã aggrederent̃.Satis liq̃re oĩbꝰ,ſi primo
regẽ conatu opprimere nequiſſent,qcũq; vrbẽ temere ĩgreſſi eẽnt,hoſtiũ moenibꝰ,regioq; ꝓſidio
ĩcluſi ad vnũ trucidarent̃.Cęterũ Medea eã ſibi ꝓuĩciã depopoſcit,futurũ pollicita,vt ſuis artibꝰ
Peliã adorta breui ſpoliaret vita.Tũ pię vltionis cura mulieri delegata,Minyę ꝑ magno negocio
habuerũt,vt ſuus appulſus tãdiu in occulto eẽt,quoad ex vrbe nũciaret̃,quẽ exitũ Medeę cõſiliũ
habuiſſet.Illa vero phanaticã anũ mẽtita,vrbẽ prio,inde regiã ingreſſa,quũ multis rerũ ambagi
bus nouaq; ſuſpitione Peliã & filias impleſſet,eo ꝑpulit puellas,vt oblata ſpe patris ĩ viridiorem

Iliũ captũ.
Minyarum nauigatio.
Medea hoſpitio excipit̃ a Circe.
Argonautarũ diſcrimẽ.
Varia de reditu Minyarũ opinio.
Abſyrti cędes.
Abſyrtides inſulæ.
Medeę facinus.

Pelias interficitur.

ætatẽ reſtituẽdi ſenẽ ferro cõfecerint, inde quaſi Lunę ſacrũ factura ex eminẽtiſſima regiæ domꝰ
parte facibꝰ accẽſis, cõfecti negocii ſignũ excõpoſito dat Minyis. Q̃ ſi vera ſunt hęc q̃ de Medea
a Diodoro tradunẽ, ſpecularis ſignificatio non eſt ad Sinonẽ, qui fuit vnus ex grecis, q̃ ad troiam
militarunt, referẽda, vt Plinius credidit, ſed ad Medeã quę troianũ bellum pręceſſit. Nec Iaſon &
ſocii in tãta opportunitate ceſſarũt, ſed eximprouiſo in vrbe, & circa regiã cõſpecti, populũ i ſub
itũ metũ & ſtuporẽ vertunt. Regis filię fletu pauoreq́ꝫ occupatę, & ob paternam cędẽ ſuis mani-

Iaſonis clemẽtia in Peliæ filias.

bus patratã iã de morte ſibi cõſciſcenda cogitantes, ab Iaſone benigne appellatę, edocteq́ꝫ abeſſe ĩ
de culpã vnde volũtas abfuiſſet, ægre impetratũ eſt vt viuerẽt. Satis ſupq́ꝫ conuulſam dicere tot
cladibus miſerã domũ. Nihil eſſe cur a ſe vis vlla metui deberet, qũ certo ſciret nullã in ſe, aut ſu
os ab ea ętate aut ſexu iniuriã ꝑfectã. Peliã ab initio ſuę vitę inſidiatũ dicere, Peliã ſibi parẽtes &
fratrẽ ademiſſe, Peliã fuiſſe ſe in ipſo littore obtrũcaturũ, ſi temere appuliſſet. Satiꝰ igiẽ viſũ vniꝰ
iuſtiſſimo exitio paternũ regnũ, q̃ multorũ cęde recuperare. Q̃d vero ad ipſas virgines attineret,
adniſurũ ſe ſũma ope, vt patrueles ſorores intelligant, ſibi nõ minori curæ eſſe, ac patri fuiſſent,
nec ciuiũ cuiq̃ ſuorũ cędẽ fraudi futurã, qũ ſatis exploratũ haberet eã iniuriã Peliæ, nec alterius
fuiſſe. Regia ciuibuſq́ꝫ ꝑ hęc cõfirmatis, haud multo poſt ad Iſthmũ nauigauit. Vbi naui Neptũ

Iaſon Corinthũ ſeceſſit.

no cõſecrata, apud Creõtẽ Corinthiorũ regẽ (Erat eñ Iaſonis nomẽ tota gręcia ingẽs) hoſpitali
ter inuitatus deſedit, dãnata (credo) Iolchi regia, tot domeſticis cladibꝰ polluta. Inde phama eſt,
q̃d Corinthii quoq́ꝫ poſtea affirmare ſoliti ſũt, eũ .X. annos cũ Medea vixiſſe, genuiſſeq́ꝫ iterim ex
ea Theſſalũ, Alcimenũ, & Thiſandrũ, quo tpe Medea ob elegãtẽ formã, prudẽtiãq́ꝫ ſingularẽ, in
magno apud maritũ honore fuerit. Inde ętatis flore iã ꝑpemodũ exacto, Iaſon Glaucę Creõtis fi
lię amore captus, virginẽ ſibi in coniugẽ a patre petiit. Nec Creon tãti viri affinitatẽ aſpnatꝰ eſt,
quẽ ob cõciliatã virtutis phamã, nõ tãtũ hoſpitio, ſed oĩ vinculo neceſſitudinis ſibi iñgere ab ini
tio in aĩo habuit. Tũ multa ille arte Medeã adortꝰ, ad volũtariũ diuortiũ conaẽ ĩpellere, Creõtis
affinitatẽ dictitãs, neq́ꝫ nouę cõiugis cupiditate, neq́ꝫ pſentis matrimonii tędio a ſe petitã, qũ nul-
la vnq̃ priſtinę cõiugis ſe capere poſſet ſatietas, cui vitã & oĩa deberet, ſed vt liberos quos ex ea ꝓ

Medeę verba ad Iaſonem.

creaſſet ꝑ ſpeciẽ nouę affinitatis in regis aulã induceret. His Medea nõ mõ nõ aſſenſa eſt, ſed ſua
in maritũ bñficia cõmemorãs, nunc ingratũ, nũc pfidũ appellare: Deos ꝓmiſſi cõnubii teſtes vlto
res inuocãs. Miſcere deinceps pcibꝰ lachrymas, idẽtidẽ rogitãs, ne ſe eo cõnubio priuaret, cuiꝰ cau
ſa deos patrios, domeſticũ larẽ, parẽtes, ſororẽ, oĩa iura diuina & humana prodidiſſet: tot maria,
tot ignotas gẽtes, tot picula adire nõ dubitaſſet, ad q̃d ꝓmerẽdũ ne Abſyrti q̃dẽ fratris cęde abſ
tinuiſſet, Peliã ſuſtuliſſet, cui pulchrã fœcũdãq́ꝫ virilis ſtirpis ſobolẽ enixa eſſet, inhumane eum
facturũ, ſi ꝓ tot meritis ſe eiectam, inopẽ, & extorrẽ eſſe patereẽ. Mouebãt Iaſonẽ non parũ mulie
bres lachrymę. Mouebat & beneficiorũ memoria. Verum recẽs amor multo plus valuit, q̃ ius &
æquitas, qui vbi ſemel animũ occupauit, quid rectũ, q̃d ęquũ eſſet haud pſpicere ſinebat. Regiam
igitur affinitatẽ ꝑ hęc ſecutꝰ, author fuit vt Medeę exiliũ indicereẽ. Celebrat interim ĩfauſtas nu
ptias, priſtinę cõiugis & natorũ quos ex ea tulerat oblitꝰ. Multiplex hic phama oriẽ. Sũt q eã die
vno a Creõte ĩpetrato, dũ ſe ad pfectionẽ expediret, noctu regiã domũ medicamẽtis quibuſdam

Medea incẽdit creontis regiam.

incẽdiſſe, Regẽq́ꝫ ipm cũ filia ſubito incẽdio cõſũptũ. Alii coronã Glaucę dono miſſam affirmant
q̃ Naphta fuerit delibuta, qui liquor flãmã vel pcul viſam ad ſe rapiat, puellãq́ꝫ aris admotam, vt
more ſacrificaret, ĩprouiſo igni deflagraſſe. Alii munerībꝰ quibuſdã a Medeæ filiis regiæ illatis
Creõtẽ filiãq́ꝫ periiſſe ꝓdiderũt: Sed quoquo mõ illa pellicẽ vita eſt, vbi Iaſonẽ pręter opinionẽ ſer

Medea filios obtrũcat.

uatũ cognouit, cũ paucis occulta fuga Coritho exceſſit, Alcimeno & Thiſandro prius obtrũca
tis. Theſſalus media fratrũ cæde dilapſus, ęgre ſeruatus eſt. Ipſa cũ Thebas veniſſet: Herculis fi
dẽ aduerſus mariti ingratitudinẽ implorauit. Iaſon merito in eã calamitatẽ incidiſſe a Corithiis
iudicatus eſt, q plus ęquo dolori indulgens, haud multis interiectis diebus ſibi mortẽ conſciuit.
Theſſalus ꝑ ętatẽ adultꝰ in Iolcho regnauit, a quo Theſſaliã noiatã authores q̃dã prodidere, etſi

Hercules a Medea curatur.

de noĩs ratiõe nõ vna (quod ſupra eſt ſignificatũ) fuit veterũ ſcriptorũ opinio. Medea haud mul
to poſtq̃ Thebas venit, Herculẽ ab inſania curauit, fuiſſetq́ꝫ eo merito apud Thebanos ꝑ Hercu-
lẽ ſatis tuta, niſi ille Euriſthei imperio cõtinuo in nouã expeditionẽ exire adactꝰ eſſet, cuiꝰ pſidio
deſtituta Athenas ſe cõtulit. Hic ab Aegeo (vt quidã memorãt) grauida facta Medũ peperit. In
de Theſeo (de quo loco haud multũ hinc diuerſo dicã) Athenas veniẽte, veneficii (vt fertur) ab
eo accuſata, inde pficiſci coacta eſt, Aegeiq́ꝫ pręſidio adiuta in Phœnicẽ primo nauigauit. Inde ĩ
ſupioris Syrię orã pfecta, regias iterũ nuptias ſortita ẽ. regis nomẽ nullũ (q̃d ſciã) ad poſteros tra
diẽ. Ex nouo cõnubio Medũ enixa eſt, a quo ſit poſtea Media nũcupata. Et hęc q̃ veriſſime potui

de Minyarũ in Pontũ expeditione,& Iaſonis exitu,q memorabilis illius fuit nauigatiõis author. Nunc q̃ de Hercule adhuc teſtant, vt verius potero paucis explicabo, neq; enim nomina quęq; ſunt a me in illo conſectanda,quum ꝓterq̃ ꝙ fabuloſa pleraq; de eo ꝑdita ſunt memoriæ, tot & tanta in hunc vnum Herculem Græci ſcriptores congerũt,vt ſi ſingula dicẽda ſint, ſerus nimis ad reliquas Rapſodię huius partes explicandas detur ſtilo reditus.Ponã igitur & q̃ relatu digna videbuntur,quęq; aut vera erunt, aut vero longe ſimillima.Diodorus,& qui geſta Herculis ordine digerũt,quæ ille in Amazonas geſſit,Ponticę expeditioni ſubiiciunt.Rem longe quidem vetuſtam,& q̃ rei miraculo ab hiſtorica fide multũ abhorreat.Etenĩ hoc fabula ab hiſtoria diſtat,ꝙ quę falſa ſunt,quęq; mendacio proxima ꝓ fabuloſis vulgo repudiant: hiſtoria ſiue vetus ſit,ſiue recens,ſi dem ſibi conſtare vult,cui duo illa(q̃ dixi) maxime repugnant.Etenĩ quis fuit vnq̃ tam temerarii aſſenſus,vt ciuitatẽ vllã fœminas dũtaxat habentẽ aut conſtitui potuiſſe credat,aut quo quomodo cõſtitutã diutius conſiſtere,quę aliena inuaſerit, ac bellãdo longe lateq; ſit multis gentib⁹ dominata.Enimuero perinde eſt id dicere,ac ſiquis credi velit fuiſſe olim mulieres viros,cõtra viros mulieres.Sed vetuſtatis conſenſus, multaq; & magna rei ipſius argumenta faciunt, vt pro vero ponere nihil ſim veritus.Conſtat itaq; gentẽ ipſam a Scythis oriundã.Per id enĩ tẽpus (vt Trogus ſcribit) quo magna pars Aſiæ Scythis tributum pependit, cuius poſtea reddẽdi Ninus Aſſyriorũ rex finẽ fecit,Plinos & Scolpythus regii iuuenes ꝑ optimatiũ factiões domo pulſi, ad Thermodoonta fluuiũ in Cappadocię ora,cũ ingẽti populariũ manu cõſedere. Hi deinceps rapto viuere aſſueti,poſt aliquot ãnos in finitimorũ inſidias lapſi,cum toto exercitu periere. Nec ea clades ſupſtitũ mulierum aĩos (ꝙ vix gens alia tam cõſtans fuiſſet) mœrore & luctu occupauit, ſed recentẽ orbitatẽ exilio additã cernẽtes,ira accenſę arma capiũt,ſeq; ſuoſq; fines valide aduerſus oẽm hoſtilem iniuriam tuentur,mox vltro bella inferendo,non ſolum ſui cõtẽpum adimunt, ſed metũ etiã & terrorẽ oẽm in ꝓpinquos accolas vertũt. Nec cõnubii interim cura vlla ſubibat aĩos,quin rẽ ipſam velut ſeruitiũ quoddã auerſatę,quicqd virorum clades illa ſibi reliquũ fecerat cõmuni cõſilio obtruncãt.Cuius nefarię cędis argumẽto,a Scythis æorpata,id eſt viricidę poſtea nominatę ſunt,nã æor illi virũ dicũt,pata obtrũcare.Suo igitur ductu finitimos vltra,pace parta, ne tota gens interiret (apparebat enim ſi ꝓcreare deſiiſſent, haud vltra hoĩs ætatẽ genus ipſum duraturũ) nouã ꝓpagandę ſobolis viã cõmentę, lectiſſimos iuuenes ex finitimis gẽtibus accitos noctu loco ad id cõſtituto adibant,eoſq; ſępius repetitos ad cõgreſſum inuitabãt, quoad vterum ſe ferre ſenſiſſent.Tũ virilem ſtirpẽ,ſiqua orta eẽt,aut interficere,aut ꝓcul ablegare:Puellas ĩ ſucceſſionẽ generis alere, eas ab ineũte ætate ſagittis,curſu,equorũ agitatione exercere.Cæterũ quo arma cõmodius tractarẽt,dextrã ſibi mammã inurere,vnde Græca voce nomẽ genti datũ videri poteſt.Incredibile quidẽ dictu,q̃ longe lateq; illarũ ſint fines poſtea ꝓpagati. Illuſtres Ionię vrbes Epheſus & Smyrna ab his cõditæ credunt.Trogus author eſt,magnã Europæ partẽ Amazonicis armis domitã,ꝓterea & Aſiæ nihilo minorem occupatã.Sed vulgarior fama eſt,q̃ Amazonicũ regnũ Aſiæ finibus circũſcribit,idq; magna ex parte a Marthesia & Lãpedone ſororibus, q̃ in totã gentẽ imperiũ habuere,bello q̃ſitũ.Marthesiã ſubito barbarorũ incurſu interfectã aiunt,quũ parte copiarũ Themiſcyram cũ ſorore remiſſa,ipſa Aſiæ oram ꝓſidio obtineret. Orithyia ex illa genita regno ſucceſſit.Cui præter cæteras rei bellicę virtutes,eximia ſeruatæ in oĩe æuũ virginitatis admiratio fuit.Per hæc illa tantũ phamæ ſibi ſuiſq; popularibus peperit,vt Herculi q biſſena Euriſtheo debebat ſtipendia,pro magno ſit negocio edictũ,vt ad Orithyiã Amazonũ reginã armis ſpoliandã nauigaret.Is cũ delecta Græciæ iuuentute,nouẽq; longis nauibus,per Helleſpõtũ & Boſphorũ Thraciũ ĩ Põtũ egreſſus,ad Thermodoõtis oſtiũ applicuit. Copiis inde ad Themiſcyrã Cappadociæ vrbem admotis (totius hæc gentis fuit caput) ex prouocatione Hercules (vt ferũt) cũ nobiliſſimis Amazonũ dimicauit,Aellaq;,Aſteria, Parthoe,Euribia,& illuſtres aliæ pleræq; ab eo ſingulari certamine ſuperatę dicunt.Quarũ quædã eodem, quo cõgreſſæ fuerant loco,mortẽ occubuerũt:aliæ ſunt in captiuitatẽ abductę.Menalippe cuius tũ erat imperiũ, ſuarũ caſu perculſa acie exceſſit.Reginæ fuga animaduerſa Græci cõfeſtim cæterã multitudinem q̃ in procinctu ſtabat clamore inuadunt,modicoq; labore diſiectã,ferro conficiunt.Atq; in hunc maxime modũ Herculis ductu Amazonũ gentem Diodorus deletã arbitratur.Nec multũ hæc ſũt diuerſa ab iis quæ Trogus de ea expeditione tradidit,niſi ꝙ hic quatuor tũ ſorores fuiſſe ait,quarũ duę Orithyia & Antiope regnũ adminiſtrarẽt,atq; ita accidiſſe,vt Orithyia tum ꝓcul domo cũ parte copiarũ abeſſet,quũ eo Hercules claſſe appulit. Antiopenq; cum tumultuaria manu illi occurriſſe,ibiq; leui certamine Amazonibus victis, magnaq; cędę edita Menalippen & Hippolyte

Hercules.

Quid hiſtoria ab fabula diſtet.

Amazonũ origo.

Viricidę.

Quæ ꝓcreãdi ratio in Amazonibus.

Herculis pugna ĩ Amazones.

Hippolyte Theſeo datur.
Amazonũ facinus.

tem in fuga captas. Hippolyten a Theſeo in Atticã abductã, ex qua Hippolytꝰ eſt illi poſtea genitus. Menalippen Hercules Antiopę ſorori reſtituit, proq; ea remiſſa reginę arma prẽmiũ accepit. Herodotus author eſt. plurimas Amazonũ a Gręcis abductas, q̃ quũ medio mari veherentur atq; vna dũtaxat naui, victoribus inſidiatas incautos ad viũ iugulaſſe, mox ſine remigio & veliſicatione vlla, ad Meotidis pręrupta delatas, equarũ armẽta temere paſcẽtia diripuiſſe. Hiſq; ſedẽtes patrio more Scytharũ fines incurſare auſas. Cũ his proximi Schytarum accolę pręlio cõgreſſi, poſteaq̃ ex earum cadaueribus mulieres non viros eſſe cognouere, dant adoleſcẽtibus negociũ; vt cum ea gente bellum gererent. hi vt iuſſi fuerant illarũ carpunt veſtigia, arcẽtq; hoſtem a pręda, mox caſtra caſtris conferunt. Hic colloquio a paucis orto, haud multopoſt adoleſcentibus nubunt, ac cum his traiecto Tanai triũ dierũ itinere a Meotide conſederunt: atq; hi Sarmaticę gentis authores crediti.

Sarmatarũ origo.

Cęterũ Orithyia vbi de iis q̃ domi acciderant, certior facta eſt, fruſtra ingẽ Aſiam & Pontũ armis vicimus, ſi vetus regia parũ nobis tuta eſt a Gręcorũ latrocinio. Quoniã igiť res domi plus nimio acciſę erãt, ad Sigillũ Scytharũ regẽ mittit, q ad illũ ira verba facerent.

Poſtulata Amazonũ ad Sigillum regem.

Vt Amazones dicerẽt q̃ Scythia oriundę eſſent, viris finitimarũ gentiũ iniuria cęſis, pcul domo regioneq; multifariã infeſta depręhenſas. propria virtute, quia aliena ſpoliatę eſſent, oẽm cõflatã in ſe belli vim primo arcuiſſe. Inde quũ inſperato rerũ ſucceſſu paulatim ad rẽ bellicã aĩos ſuſtuliſſent, magis gentis eius, vnde ortę eſſent, q̃ aut ſui ſexus, aut pręſentis fortunę memores, vltro finitimos inuadere coepiſſe: foriſq; bellando breui adeptas, vt nõ ſolũ ꝓpinquos locorũ accolas armis victos ſibi parere coegiſſẽt, ſed remotiores etiã populos vnũ poſt aliũ domitos, muliebri virtuti ſubegiſſent, eumq; ſucceſſum feciſſe, vt multis fuerit gentibus pſuaſum, Scythicas fœminas bellica virtute nihilo cęterarũ gentium viris eſſe inferiores. Poſtremo magna Aſię parte domita quũ in Pontũ arma promouiſſent, inopinato bello ingẽtem eſſe domi cladem acceptã, vbi quemadmodũ ſibi diceretť, multæ ex eius popularibus illuſtres fœminæ fuiſſent ab hoſtibus aut interfectę, aut in captiuitatẽ abductę. redemptãq; propriis armis ab Antiope Menalippen vnã ex ſororibꝰ. Hippolytẽ in partẽ prędę Theſeo Atheniẽſiũ duci datã, in Atticãq; naui abductã. Eſſe itaq; ſibi in aĩo tam inſignẽ cõtumeliã vlciſci, inferreq; Athenienſibꝰ bellũ. Orare proinde, quando res ſuę domi multo grauius acciſę eſſent, q̃ vt ad ſpem vllã bellici conatus tam cito erigi poſſent, ne Amazonas cognatũ genus patereť proſtratas & inultas iacere, ſed auxiliaribus copiis ſuas opes iuuaret. Nam pterq̃ ꝙ Scythico nomini ea nota inuſta videri poſſet, atq; ob id maiori ſtudio vindicanda, ſperare ſe oĩno futurũ, quãdo ignauiſſimũ ſit genus hoĩm, & qui tantum latrocinari nõ bellare nouerint (ſic & Colchorum regiam ab illis nup cõuulſam) vt ingẽs pręda ex opulẽta terra, nec ad id tp̃s bello tacta, quęrereť: & qđ oĩm maxime optabile ſit, fieri vltionis prætextu aditũ Scythicis ad Europã inuadendã, qua bellandi materia nulla aut pulchrior, aut vtilior offerri potuiſſet. Nec quęri oportere quatenus ſit terra ipſa bello exagitanda, timidus & iners merito haberi poſſit, q maiorẽ q̃ accepit (adſit mõ occaſio) nõ hoſti rependit iniuriã. Motus rex iuſta Orithyię ira, ſed magis adhuc domeſtica gloria, Peazagorã filiũ cũ ingenti equitatu ad eam in Põtũ miſit. Cæterũ vbi in Attica ventũ eſt (nã in re tã vetuſta difficile eſt minima quæq; conſectari) ſeditione (vt diciť) in caſtris orta, priuſq̃ vlla cõmiſſa ſit pugna, Scytharum ſeceſſione deſtitutę Amazones pſlio vincunť, victis aũt id mõ fuit pſidio, ꝙ in Peazagorę caſtra patuit effugium, atq; ita ſine maiore vlla geſtę rei phama, ſeſe in Pontũ receperũt. Orithyię Pẽtheſilea ſucceſſit, q̃ Iliacis poſtea rebus interfuit.

Amazones in Attica vicuntur.

Hercules Amazonibus victis in Hiberiã ad Chryſaorũ debellãdũ profectus eſt, nõ monſtroſa hoĩs (vt eſt in fabulis) forma motus, q̃ vtiq; nulla fuit: ſed diuitiarũ phãma regniq; opulentia. Tres erant illi filii viribꝰ corporis animiq; ferocia pares, quorũ cuiq; ſuus erat exercitus. Vnde tricipitis monſtri fabula orta videri põt. Sũt qui Chryſaoro duos fuiſſe fratres memorãt, quibuſcũ tanta aĩorũ cõcordia regnarit, vt tres vno corpore animę habitare crederent, aut vna potius in tribus corporibꝰ. Gerionẽ hũc poetę cęteriq; ſcriptores vocãt. In quẽ multiplici pſidio ſeptũ moturus Hercules, in Creta inſula habuit delectũ. Fuerũt Cretẽſes oĩni ętate ſagittandi peritiſſimi. Extabant pterea in id genus hoĩm Herculis merita plęraq;. Phama tenet, purgatã ab eo inſulam oĩbus noxiis feris, etſi grauiſſimos authores habeo, ipſius terræ naturam neq; vrſos, neq; lupos, neq; ſerpentẽ vllã alere. Cõſtat adhęc Cretẽſes ipſos Herculi pcipuos honores iam inde ab initio & priuſq̃ Alcmenę filꝰ fuiſſet, reddere ſolitos, vt iure ſuſpiceť aliqs, ab Ægyptiis eos id nomẽ (quod Herodotus exiſtimat) accepiſſe.

Cur Geriones triceps.
Chryſaoros Hercules in Creta delectũ habet.

Ex Creta Hercules in Libyã traiecit, Sic enĩ Gręci eã terrã dixere, q̃ intra Atlanticũ mare, & Nili fluenta iacet, Libyco, Numidico Baleaticoq; mari ad ſeptentrionem obuerſa, a meridie Æthiopiæ vaſtitatibus obſepta eſt. Rõ

Libya.

mani ſcriptores nunc Aphricam,nūc Græcos ſecuti,Libyā vocāt.Ptolemæus, & qui eū ſecuti ſūt incognita Æthiopū terra,ad Auſtrum finiuere.Sed oceano eā quoq; orā ambiri indubitatis Plinius demonſtrat argumentis,& iam noſtra memoria quātacūq; illa eſt ignoti antea maris vaſtitas,q̃ ab Athlātico & Idactico mari ad Barbaricū ſinū,qui orientali præiacet Æthiopię,longe lateq; p Auſtrū diſcurrit,ſatis proſpero ſucceſſu magna eſt ex parte ab Hiſpanis enauigata.Manifeſta demōſtratiōe eorū q̃ Plinius.C.Cęſare Auguſti filio res in Arabia gerente, accidiſſe author eſt,vt fragmēta nauiū,ex Hiſpaniēſib⁹ naufragiis in Erithręo fuerint pelago agnita.Nec p vanis repudianda,q̃ Nepos Cornelius de eodē oceani tractu memorię pdidit. Eudoxū ſua ætate quendam,quū Lathyrū Ægypti regē fugeret,ex Arabico ſinu Gadis vſq;, per exteriorē Aphricæ orā Oceano deuectū.Et Cœlius Antipater viſum a ſe prodidit,qui ex Hiſpania in Æthiopiam commercii cauſa nauigaſſet. Hāno Carthaginēſis punicis rebus florētibus ad extremā Libyę orā explorandā publice miſſus,a Gadibus ad fines vſq; Arabię longiſſimā nauigationē literarū monumentis prodidit.Q; ſi hęc vera ſunt,que illi memoriæ prodiderunt,ab omni parte pręterq̃ circa Arabicum dorſum Aphrica mari alluit,nā non defuerunt,qui adhęc vſq; loca eius terrę fines p mouerint,Ægyptū totā illi aſcribentes.Ea Arabicę telluris intercapedo,q̃ Arabicū mare ab Ægyptiaco,quod internū eſt,diſterminat,tam anguſte patet,vt Cleopatra extremis ſuis rebus traducta per Iſthmum claſſe ad remotiora Æthiopiæ fugam ſibi expedire aīo agitauerit.Scio ego fuiſſe q Ægyptū Aphricę adimerent Canobico Nili oſtio excludentes,tanq̃ Ægyptus quarta quędā ſit terrarū portio,ſed cæterarū cōparatione minima . Aphrica ſideris iniuria magna eſt ex parte inculta.Cæterū qua ſeptētrionem verſus,ad mare obuerſa iacet frequētiſſima.Terrā ipſam Getuli & Libyes aſperi incultiq; ab initio habuere . Sed Æthiopes adhuc vetuſtiores necnon & Ægyptii,ſi vera ſunt,q̃ ipſi de ſe prædicant.Sed notiora hi loca,& ad occaſum & boream pertinētia tenuerunt,ferinę carnes hęrbęq; veluti pecorib⁹ vulgo cibus fuit,neq; moribus,neq; lege, neq; imperio vllo ab initio vſi,vagi temereq; palātes nullas certas ſedes habuere,vbi nox oppreſſerat , ibi corpora quieti dabant.Poſt vero Herculis in ea loca acceſſum,plurimi ex eius comitatu loca mari pxima tenuere:incertū,locorū opportunitate capti,an ab Hercule in eā terrā velut vacuā cultoribus inducti.Siquidē Gręcorū propriū & vetus fuit, Corinthiorūq; in primis quorū ciuis fuit Hercules,coloniis in plures terras mittendis,ſuū genus ppagare. Aphri Herculē in Hiſpania periiſſe pdicare ſoliti ſunt,Mœdoſq; Armenios & Perſas, qui ex illius exercitu fuerunt (cōſtitit enī multiplici hoīm colluuione) nauibus in Libyā tranſfretaſſe,Perſas propinquiores Oceano ſedes ſibi opeaſſe,inuerſiſq; nauiū carinis ab initio p tuguriis vſos,quā poſtea figurā imitata ſint Numidarū mapalia.Enīuero ſic accidit,vt ſedibus ſępe mutatis, dum alia atq; alia ad vitæ vſum explorant, mutantq; loca,ſeſe ab fortuita illa euagatione Numidas dixerūt.Hęc Criſpus in Iugurtha.Plinius Pharuſios in ea terra,Perſas Herculis comites fuiſſe interptat:pcedēte deinde tēpore Perſę,qui ſe Numidas ab initio dixere,vicinitate locoꝝ paulatim cū Getulis mixti,lōgo cōmercio in vnū pene coaluerunt.Sed quū eius gentis res breui in Aphrica creuiſſent,Numidę ob multitudinem a parentibus digreſſi,Aphricę orā haud procul inde,vbi poſtea Carthago fuit,q̃ Numidia ab ipſis dicta eſt,tenuerunt.Mœdi & Armenii contigua Libycis loca a principio ſortiti,ab ipſis locorū īdigenis ſunt Mauri p Mœdis corrupta voce noīati.Sed ſiue hęc vera ſunt, q̃ illi memorant,ſiue Cretenſes tantū fuere,vt Diodorus credidit,qui Herculem in Hiſpaniā ſecuti ſunt haud a vero abhorret,ex eius comitatu quoſdā in Aphrica ſubſediſſe.Secuti deinde Phœnices,q exonerandæ multitudinis gratia,vel propagandę potius gētis cupiditate,aliis atq; aliis locis illuſtreis aliquot in Aphricę ora condiderant vrbes,Hipponen,Adrumetū,Leptim,& ipſam Romani imperii æmulam, Carthaginem.Mirū eſt,quod & veterū ſcriptorū quidā memorāt,circa Emporicū ſinū trecētas olim Tyriorū vrbes cultas,quas Nigrites & Pharuſii euertiſſent.Nulla poſt Indiam terra (ſi vera ſunt,q̃ Plinius & Herodotus ſcribunt) tam monſtroſas fert hominū figuras q̃ Libya,gēteſq; humani ritus expertes,& in his Blemias,quibus capita abeſſe traduntur, oculi pectoribus affixi.Sunt & Himantopodes,qui ſerpendo greſſum moliuntur. Ægipanes & Satyri, quali vulgo finguntur ſpecie.Garamantes matrimoniorum exortes paſſim cum fœminis agūt. Gāphaſantes nudi,prædiorūq; omnino expertes,nullis externorū aggregantur.Troglodytę, qui ſpecus (quod ipſum teſtatur nomē) in domiciliorū vſum ſibi excauant,ſerpentiū carnibus victitantes ,ſtridor genti verius q̃ vox . Athlantes degeneres humani ritus, vtpote quibus nulla ſit inter ſe nominū appellatio,occidentem ſolem dira imprecatione , vt ipſis agriſq; exitialem intuent. Sūt qui tradāt eū mane venerari,vt mitiorē habeāt:veſperi,qa id nō impetrauerint, execrari.Co

Libyes ambitus.

Ægyptus quarta rerū portio.

Qui primi Aphricā tenuerunt.

Hercules vbi mortuus.

Vnde Numidę.

Vnde Mauri.

Monſtra Aphricę.
Blemiæ.
Ægipanes.
Satyri.
Garamātes
Troglodytę.
Athlantes.

litur terra Aphrica inęqualiter,ad meridiem plurimũ ob nimios æſtus deſerta,cõtra, qua Euro-
pã ſpectat frequentior illi cultus.Eximia & propemodũ portentoſa agrorũ feracitas , vtpote qui
Aphricę locis quibuſdã centeſimo fœnore redddãt cultoribꝰ meſſem.Mirum eſt qđ de Mauritaniæ quoq;
Mauritanię vbertate apud quoſdam reperio,excepta dũtaxat parte illa,q̃ deſertis contigua eſt. Vites in ea,q̃s
ꝙ vbertas. duorũ complexus hoim capere nõ poſſit,vuarũ racemos cubitales,Staphylini , Hippomarathri,
& Carduorũ ſcapos duodenũ cubitorũ,enormi craſſitudine.Calami indicis ſimiles,quorum nodi
octo capiãt modiolos.Aſparagos adhęc videri haud minus notabili magnitudine.Hęc ab heſpe-
riis Æthiopibus Bogũ regẽ dono vxori miſiſſe,Iphicrates ꝓdidit.Arbores circa Atlantẽ peritia
Citrus. te inſigni,enodi nitore,folio cupreſſi . Sed oĩm nobiliſſima Citrus Romanis delitiis inſerta . Alit
Quę aĩalia ĩ Aphrica elephantos,& Dracones,qui ipſis belluis inſidianť,ſuoq; cõplexu enecant,Leones,Buba
Aphrica na los,Pardales,Capreas,& Simias quibuſdam locis ſupramodũ frequẽtes. Poſſidonius ex Gadibus
ſcantur. Italiã forte repetens,in orã Libyę vi ventorũ delatus eſt,hic denſa ſylua, q̃ ꝓxima fuit littori,ĩcre
Simiæ. dibilẽ earũ multitudinẽ vidiſſe ſe ait,quarũ aliæ arboribus inſiderẽt,q̃dã humi incubarent,catu-
los ꝑtim cõplexu,partim ad vbera admotos lepide fouẽtes,harũ alię caluę,alię hernioſę, quo iſtu-
to ſpectaculo velut ludibrio naturę quodã ſit ille cũ iis,qui forte aderant mirifice oblectatꝰ.Sunt
& Camelopardales,Rhizes tauris ſimiles.Herodotꝰ & cornutos aſinos ibi naſci author eſt,& dra
cones inſup,Hienas,Hiſtrices,agreſtis Arictes,Thoas ex hiena & lupo genitas, Pantheras,Cico
nias,Pigardos,Strutios,& p̃ter multa ſerpentiũ gñ͞a Ceraſtas , & Aſpidẽ, cui peſti Igneumonem
minimum animal oppoſuit natura.Addidit idem author & vrſos . Quo magis mirũ ſit Plinium
negare id aĩal in ea terra gigni,quũ Romanorũ q̃dã,& in his illuſtres poetę Herodoto haud du-
bie aſtipulenť.Maiore q̃dẽ venia dignus Maro,fabulať enĩ vt poeta.facit is Æneã in Aphrica cer-
Ceruus & uos venãtẽ,quũ neq; ceruũ terra ipſa,neq; lupũ gignat, etſi de lupo quoq; in dubiũ authores tra
Lupus. hũr.Plutarchꝰ author eſt.C.Gracchũ ad iſtaurãdã Carthaginẽ in Libyã miſſũ, metaſq; ſubito eiꝰ
Anthei cer beluę incurſu turbatas,& ob id omen ex ea re factũ.Nũc ad Herculẽ redeo,qui ſiue Anthei pha-
tamen. mã,ſiue itinerũ cõpẽdia ſecutus (neq; enĩ id tradiť) in eam terrã qđ ſatis cõſtat venit,in Mauri-
ſiiſq; athletã oĩm ea tempeſtate fortiſſimũ vlnarũ cõplexu, vt diciť,medio mortaliũ cõſeſſu mo-
ribundũ ſolo explicuit.Scio vulgo ꝑſuaſum fabuloſa eſſe,q̃ de Anthei magnitudine ſunt memo-
rię prodita. Verũ niſi Gabinius & Plutarchus Gabiniũ ſecutus oĩno fabulati ſunt,haud eſt fides
poetis abroganda.Hi virũ portẽtoſa magnitudine fuiſſe tradunt.Cuius oſſa in Mauritania ſunt
refoſſa Sertorii iuſſu,ad vetuſtã opinionẽ eleuandã indigenarũ vulgo ꝓdicantiũ ꝑgrandẽ molẽ,q̃
Vbi Anthe circa Tingẽ oppidũ viſebať.Anthei eſſe conditoriũ.Pręter igitur Romani ducis opinionẽ & oĩm
us ſitus. qui ſpectaculo interfuere,immania ex ipſo ſunt loco oſſa deprompta, eodẽq; imperãte ſepulchrũ
heroi inſtauratũ.Pudet ſane magnitudinẽ quã illi tradiderũt referre,ne fabulas conſectari videa
mur.Vrbem cuius proxime mentionem feci,ab Antheo conditam.Plutarchus Tingenam vocat
Tingena. Apud Tingenitas vetus fuit phama,poſt Anthei interitũ, Tingenã eius coniugẽ ab Hercule cõ
Syphax. preſſam,atq; ex eo congreſſu Syphacem genitũ : qui ipſis deinceps locis late regnũ adeptus,vrbẽ
de matris nomine Tingenã cõdidit.Ex Syphace Diodorũ procreatũ,qui cum Oliuanis & Myce
neis ab Hercule relictis magnã Libyæ partem ſubegit. Lixũ Plinius Anthei regiã fuiſſe credidit,
ibiq; memorabiliſſimũ certamẽ illud heroicũ fieri contigiſſe,nec inde procul inſulam mõſtrari,vbi
Heſperidũ Heſperidũ hortos fuiſſe memorant.Eam æſtuario quodã flexuoſoq; maris meatu ambiri, manife
horti. ſto ficti inibi Draconis aureũ nemus cuſtodientis argumento.Sed hic Herculis tantũ arã extitiſ
ſe aiunt,paucoſq; oleaſtros,quo apparet non poma (vt eſt infabulis) ibi aurea fuiſſe,ſed oues po
tius ꝑtioſi velleris,quę eiuſdem ſint apud Graios vocis,cuius & mala, quæ falſo inde ab Hercule
ſublata dicuntur.Sed in re tam vetuſta,poeticiſq; fabulis inuoluta,pro certo alterum ponere, in-
Buſiridis ſanientis eſt potius q̃ ſcribentis.Diodorus author eſt.Antheo athletico certamine ſuperato, Her-
mors. culẽ in Ægyptũ tranſiiſſe,ibiq; Buſiridem in hoſpites ſæuientem ab eo interfectũ. Subit nũc ani
mum reputatio ab iis,quæ Diodorus ſcribit,omnino diuerſa.Buſiridem (modo veri ſint autho
res quos ſequimur) aliquot ętates Graii Herculis geſta præceſſiſſe.Sed quia nõ vnum in ea ter-
ra Buſiridẽ regnaſſe proditũ eſt, haud temere fidem Diodoro in hac parte abrogarim . Cæterũ
Columnæ quoquomodo res geſta eſt, multa & perſpicua Graiæ huius expeditionis veſtigia ad poſteros in
Herculis. Libya extiterunt.Ipſe vbi ad Oceanum venit, ab vtroq; ibi latere in extrema terrarum ora colũ-
nas rerum a ſe geſtarum metas ſtatuiſſe fertur. Vetus fuit ac quodammodo Heroicum colũnas
& trophea, aut quid aliud,quod quæſitæ eſſet victoriæ monumentum, poſteris ſpectanda relin-
quere.Fuerũt q eas colũnas vltra Gadis inſulã fuiſſe arbitrati ſint . Alii Gaditani freti anguſtias

Herculeas eſſe metas autumant. Nonnulli, Calpen & Abylen; promõtoria, quoq; Calpẽ Hiſpaniæ eſt, contra Abyle modico interluente freto ex Mauritania reſpondet. Id Atlãtis partem eſſe ſcripſere quidam. Non defuerunt qui duas opinatentur eſſe inſulas, ipſis promontoriis propinquas, earũq; alteram Iunonis dictam, ſeu (vt Artemidorus credidit) Iunonis templum. Alii errabundos his locis ſcopulos Herculis columnas appellatos, Pindari fortaſſe teſtimonio adducti, qui eas Gaderitas portas nominauit, ad quę vſq; loca Hercules peruenerit. Dicearchus, Eratoſthenes, & Polybius ad Euripi anguſtias metas ſtatuere. Apollinis oraculum ad Herculis columnas Tyriis reſpondit coloniam mittendam, quum Gadis inſula demouſtraretur. Fuerunt qui dicerẽt eas debere Herculis metas exiſtimari, quæ in Gaditani Herculis Phano fuiſſe dicuntur octonum cubitum altitudine, quibus magnificentiſſimi templi ſumptus inſcriptus eſſet. Nautęq; vota Herculi reddere, nouiſq; ſe obligare conſueuerunt.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS PRIMÆ. LIBER SEXTVS.

LIBYA In hunc modũ peragrata, laborũq; ſuorũ metis extremo terrarũ orbe conſtitutis, victor Hercules in Hiſpaniã traiecit Chryſaurum oppugnaturus. Eũ dixi ab aliis Gerionẽ appellari. Fuitq; expeditio illa multo breuior, ꝙ̃ ab initio futura putabatur. Enimuero regiis ducib⁹ interfectis, qui iidem fuerunt q & filii quos ſingulari certamine vnum poſt aliũ Hercules ꝓſtrauit, haud difficilis ſecuta eſt victoria. Scio ego fuiſſe q traderẽt (qđ non multũ diuerſo eſt a nobis loco dictũ) duos Chryſauro fuiſſe fratres, q cõcordi aĩo cũ illo regnũ adminiſtrarint. Nec ꝙ boues ĩ primis ex ea victoria expetitas memorant, oĩno ratiõe caret. Satis (vt video) inter oẽs conſtat, eã eſſe Tarteſiaci agri feracitatẽ, pabuliſq; lætitiã, vt niſi abſtinentia interpellata fuerit ſagina, nimia pinguedine rumpanť pecora. Verũ ſiue aliud fuerit, ſiue hoc ipſum, ꝙ regis armẽta tãti habita ſint, vt ancipiti bello ex ipſo mũdi cõfinio expeti debuiſſent, inť oẽs cõuenit, Herculẽ prę ſe grãdem huiuſmodi gñis prędã inde abegiſſe. Nã ꝓterq̃ ꝙ in Hiſpania earũ boũ ꝓgeniẽ, quas Hercules regi, apud quẽ in hoſpitio fuit, dono dediſſet, poſt multas ætates, ob inſignẽ formã miraculo fuiſſe aiunt, raptæ a Caco boues fidẽ rei faciũt. Fuit Romę circa forũ boariũ ara, ad quã vnam ex receptis bobus ĩmolaſſe dicitur. Eius itineris veſtigia, & in Pyreneis iugis, & in Narbonenſi Gallia in multos annos durauere. Cæterũ in Alpib⁹ iuga q̃dã iam inde Graioꝝ nomẽ tenuere. Q̃ꝗ̃ parũ alioq inter authores cõſtet, qua parte ille in Italiã trãſcẽderit. Miror Liuiũ fabuloſa exiſtimare, q̃ de Alpib⁹ ab Hercule ſupatis ꝓdita ab aliis eſſent, quũ ipſe initio opis apud Euãdrũ, q circa Tyberim palatiũ cũ Arcadib⁹ tenebat, Herculẽ in hoſpitio fuiſſe ſit author, niſi forte Geriõis boues cũ ipſo duce, & victore exercitu, nauib⁹ in Italiã aduectas exiſtimet. Qđ idcirco min⁹ credibile eſt, q̃a in Pyreneo ſaltu, & in Alpibus nihil obſcura, vt dixi, expeditiõis illi⁹ mãſerit veſtigia. Lepontii adhęc & Euganei circa Alpes ex Herculis comitib⁹ fuiſſe credunť. Verũ q̃buſcũq; ille itinerib⁹ in Latiũ venit (nã eo veniſſe inter oẽs vt video cõſtat) Cacũ circa Tyberim in proximos accolas latrocinari ſolitũ, q̃a paucas ex hiberico armento boues abegiſſet, ſub Auẽtino interfecit. Sed veriora Dionyſius ſecutus, præpotentem eum inter regionis accolas, ac velut latronum ducem fuiſſe exiſtimat, qui munitioribus locis, quibus ſe tenebat, fretus, finitimos accolas aſſidue ĩfeſtaret: ac tum quoq; Herculem propinquo loco caſtra habentem intuitus, armentaq; in pabulum miſſa, ſubito incurſu prædam inde abegit, ob eamq; iniuriam ab Hercule munitiore arce incluſum, viq; expugnatum, periiſſe. Capta deinceps caſtella & arces, quæ ſub illo fuerunt, Epioſq; & Pheneos, Arcades, alioſq; plæroſq; ex ipſius exercitu ad locorum præſidium relictos. Fuit id Herculi peculiare, vt ex captis vrbibus detractos homines inauthoraret, inde vbi longiori militię aſſueti ſtrenue ſtipẽdia feciſſent, in q̃ſitas bello vrbes ac terras, velut in colonias ductos, alienis opibus emeritos donaret. Poſt Caci interitũ victor Hercules in colloquiũ cum Euãdro venit. Cognituſq; quis eſſet, ab eo eſt in hoſpitium adductus. Tum Carmentę matris fœminæ fatidicæ recitato carmine, multo adhuc venerabiliorem illum apud ſuos reddidit, ipſe ad arã quæ poſtea maxima dicta eſt, opimã mactauit bouem, ſacrorũ ratione duabus graiis familiis tradita, Potitiis & Pinariis, quorũ nomina ab ipſo miniſterio facta videri poſſunt. Diodorus Pinarium & Potitiũ viros inter eos qui ſub Euãdro erant illuſtreis fuiſſe ait, a quibus Hercules pręcipuo fuerit honore affectus, atq; ob id vtrunq; ſacris adhibitum. Scio fuiſſe ex vetuſtis rerum ſcriptoribus, qui ex

Margin notes:

Gerionẽs vincitur.

Boues Gerioni adẽptæ.

Ara.

Herculaniæ expeditiõis veſtigia.

Quiſnã Cacus fuerit.

Ara maxima.

Potitii & Pinarii.

Hercule & Lauinia Euandri filia credet et Pallantẽ genitum. Ferunt & Latinũ, qui Aboriginibus imperauit, ortũ ex eodem Hercule & Hyperboride puella: quã a patre obſidẽ acceptam intactãq; ad id tempus, quo in Italiam venit, ſeruatam, tũ demũ in Lario cõpreſſam, prægnantẽ reddidiſſet, & quũ iam vterũ ferre cœpiſſet, Fauno cui Latinus ſucceſſit, matrimonio locarit. Per Latinũ inde Hercules ſecus orã inferi maris in Campaniã trãſiit. Nã in ea quoq; parte Italię expeditionis illiꝰ memorabilis veſtigia quędam extiterunt. In Phlegręis campis qui intra Cumas iacent & Neapolim, genus hoĩm ferox nactus. Hos vel quia proceriore eſſent ſtatura, q̃ cęteri mortales, maioreq; corporis mole (vt Timęus credidit) vel ob ſcelera & graues iniurias, quibꝰ finitimos accolas pmerent, gigantes vetuſtas appellauit. Hi quum ad eius acceſſum phibendum prelio inſtructi occurriſſent, vna pugna, ceterũ pdifficili, ad vnũ ppemodũ deleti ſunt. A vetuſtiſſima Veſuuii mõtis cõflagratione, nec ab Æthnea multum diſſimili, campos quibus pugnatũ eſt, Phlegręos noſatos authores ſunt quidam. Extiterunt veteris incendii veſtigia multa & indubitata, mons inde eſt amœniſſime cultus, pręter cacumẽ, in quo ſterilis erat planities, & cineres in proſpectu habẽs Cauernoſa interim antra ſaxiſq; velut incẽdio exeſis. Color ad id talis, vt haud dubie appareret verticem montis, vt Æthnam olim arſiſſe, mox deficiẽte materia reſtinctũ. Cęterũ Titi principatu (fuit is Veſpaſianus vt pater cognominatus) ſubito incendio idem iugũ cum tetra finitimorũ clade in ignẽ abiit. Sunt q Neruę principatu id accidiſſe memorent, & in his Cęſarienſis Euſebius. Poſt Phlegręã pugnã, Hercules inter Miſenũ & Puteolos aggerẽ mille paſſuũ pelago oppoſuit, in Auernũ reſtagnãti, qua Hibericas pręſe egit boues. Id opus Octauiꝰ Cęſar multas poſt ætates fluctibus pene exeſum inſtaurauit. XX. milibꝰ ſeruorũ manumiſſis, remo deſtinatis, operi hiberno tempore admotis. Sunt q Agrippę eam inſtaurationẽ aſcribãt. Obiectu molis tutius eſt iam inde, cõmodiuſq; Lucrinus enauigatus. Hunc Auerni ſtagnũ excipit modico oſtio. Eſt id vndiq; arduo ſupercilio ſeptũ quinq; ſtadiorũ ambitu. Huius aquã, etſi alioqui perſpicuã, cęruleã tamen efficit vadi profunditas. Cõmodiſſimus ſit portus, niſi Lucrinus qui oſtio prętendit cõmodius id pręſtet. Ad hæc loca Vlyſſem nauigaſſe plerīq; exiſtimant magicis ſacris operaturũ, vbi defunctorũ vaticinia, inferoſq; euocari ſolitos phama eſt, idq; euſq; vetuſtas credidit, vt ex proximo fonte, qui fluuialibus ſcatens aquis in mare decurrit, tanq̃ ſtygia pœnaliq; vnda vulgo abſtinerent. Crediti ſunt a quibuſdam Cimmerii his locis ſubterraneos ſpecus habitaſſe, cõmerciaq; inter eos profundiſſimis cauernis inter ſe peruiis fuiſſe, aduenas oraculorũ cauſa eo appulſos loco abditiſſimo excipere ſolitos, victumq; genti ex metallorũ effoſſione, mercedeq; diuinationũ q̃ſitum. Propriũq; adhæc ipſius gentis, occulta latrocinia exercere, neq; ſolem vnq̃ aſpicere, noctu extra telluris hiatus egredi. Hęc Homerꝰ & Ephorus vicino his loco natus prodidit, etſi ſcriptorum admodum pauci his aſſentiunt. Iam vero illud oĩno fabuloſum, quod in Regino agro Herculi Cãpania & Lucanis digreſſo accidiſſe memorãt circa Alecẽ fluuiũ, q Reginũ a Locrẽſi agrũ diſterminat. Ferunt illũ via feſſum, ac ſomno deditũ, cicadis obſtrepuiſſe quietem interpellãtibus atq; ob id factũ vt iam inde toto tractu id inſectũ volucre perpetuo obmutuerit. Sed locorũ ſitus in cauſa eſſe credit, ꝙ altera parte fluminis q̃ ad Reginũ agrũ attinet, mutę ſint cicadę, aduerſa, q̃ Locrenſiũ, canorę qm̃ latus hoc ſit apricũ, illud vmbroſum & roſidum, ob idq; madidis cicadarũ alis, nulla earũ motu vox ſtridula ſequatur. Ex extrema Italiæ ora Hercules in Siciliam tranſfretauit. Omniq; ora a Peloro ad Erycen peragrata, a Veneris & Butæ filio, qui tum in his regnabat locis nomen monti inditũ authores ſunt quidam. Ab hoc Eryce ad pugnã Hercules cõditione prouocatus, vt victus Hibericum armentũ regi relinqueret, victor regno victi hoſpitis potiretur, cęſtibus ferocem alioqui iuuenem, crudoq; certamini aſſuetũ proſtrauit. Sunt qui palæſtra eũ ſuperatũ tradant. Hercules libera regione accolis conceſſa, ad Æthnã proceſſit, hic quũ ea acce piſſet, q̃ de Proſerpinę raptu locorum indigenę prædicabant, rem ibi diuinã feciſſe tradit. Per mediterranea inde loca boues pręſe agens Sicanos, qui hoſtiliter illi obuiam proceſſere, eorũ ducibꝰ cæſis fudit, fugauitq;. Fuerunt Sicani Hiſpanũ genus hominũ, qui quũ Latiũ tenerent, inde a Liguribus pulſi, in Siciliã traiecerũt, inſulamq; humano cultui aptam ſortiti Sicaniã a ſuo nomine dixerunt, quũ prius Trinacria, a triquetra figura, inde Trinacris dicta eſſet. Exit inſula in tris velut angulos, ſed pmontoria verius dicunt. Horũ vnum, quod ſeptẽtrionem ſpectat, Pelorum vocant, Pachinum alterum ad brumalem ortum obuerſum, Tertium Lilybęũ auſtro obnoxiũ. Poſt Sicanos Siculi terram tenuerunt, a quibus eſt Sicilia nũcupata. Fuerũt hi quoq; Italię incolę (vt Dionyſius exiſtimat) qui quũ ab Oenotris primo, mox Aboriginibus & Pelaſgis, ex Latio & ea Italię parte, quę poſtea magna eſt Gręcia dicta, pellerentur, cum coniugibus & liberis, ratibus ad

Latinus & Pallas Herculis filii.

Phlegræi campi.

Veſuuii incendium.

Lucrinus.

Auernus.

Cimmerii.

Eryx ab Hercule ſuperatꝰ

Sicani ab Hercule vincuntur.

Siciliæ forma.

tempus conſtructis in Siciliã tranſfretarunt. Nec me preterit fuiſſe qui Sicanos Siculi regis du-
ctu ex Hiſpania pfectos crediderint, atq; eo duce (quod & Maro ſignificare videt) in Latio cõſe-
diſſe, mox inde Oenotrorũ & Aboriginũ iniuria pulſos, inſulam de qua nunc habetur ſermo, oc-
cupaſſe, eãq; a regis nomine Siciliã, a ſe vero Sicaniam nominaſſe. Fuit tum inſula magna ex par-
te inculta, quum in eam Siculi venerunt. Ab his tota ora, quæ ad occidentem ſolẽ vergit frequẽ-
tari primũ coepta eſt. Ellanicus Leſbius bis claſſe ex Italia in eam inſulã migratũ tradidit, primo
ab Elymis, q ex Oenotrorũ gente fuerint profecti, mox ab Auſonibus Iapiges fugientibus, & a Si
culo rege cuius ductu in inſulam venerant, & ipſi, & terra quã tenuerunt, ſint poſtea nomen ade
pti. Philiſtus octoginta annos ante Troianum bellũ ſcripſit eo trãſfretatũ, ſed neq; a Siculis Auſo
nibuſve, aut Elymis, ſed a Ligurum gente, cuiꝰ dux Siculus fuerit, Itali filius, pulſoſq; Ligures me
morant patrio ſolo ab Vmbris, vel (vt Thucydides ait) ab Oſcis. Idem author eſt pluribus an-
nis id fieri contigiſſe poſt Troianum bellũ. Ex qua ſcriptorũ variatiõe parũ liquet, vnde ſit nomẽ
inſulę datũ. Sed vt ea res in obſcuro eſt, ita ex iis q̃ illi ſcribunt, perſpicue intelligi poteſt. Sicanos
diuerſam a Siculis gentem fuiſſe, vt Italię hi fuerint cultores, Hiſpanię illi. Excoluerunt inde in-
ſulam lingua, moribus, ædificiis Græci Dores, qui procedente tempore eam magna ex parte te-
nuerunt. Phalaris Aſtipalenſis primus in Siculos tyrannidem exercuit. Secuti lõgo temporis in-
teruallo duo Dionyſii, & mox Pyrrhus rex. Q̃q̃ is breui tempore ſit rerum in ea inſula potitus,
quam quũ relinqueret, aperte inter ſuos teſtatus dicitur, nõ ignorare ſe qualem Romanis & Car
thaginenſibus relinqueret palęſtram. Quod haud multo poſt tempore eſt exitu probatũ, vt duo
potentiſſimi populi plures annos de ipſius inſulę poſſeſſione, pene ad internicionem inter ſe cer-
tarint, multis interim cladibus citro vltroq; illatis & acceptis, donec inſula magna ex parte Ro-
manis ceſſit. Reliquũ quod ad Syracuſarũ regnũ attinebat, Hiero ſub id tempꝰ tenuit, homo po-
puli Romani amiciſſimus. Nouiſſimus omnium Hieronymus Hieronis nepos Syracuſano eſt re-
gno potitus. Is in Leontinis paucorum coniuratiõe oppreſſus. Tota inde inſula Syracuſis captis
medio ſecundi belli punici ardore ſub Romani imperii vmbra quieuit. Quanta vetus Syracuſa-
norum fuerit potentia, vel ex eo poteſt intelligi, ꝙ cum Carthaginenſibus multa ſecunda prælia
fecere, nonnunq̃ etiã de inſulę poſſeſſione vario inter vtroſq; ſit euentu bellatũ. Immenſus adhęc
Athenienſium exercitus circa Syracuſas deletus eſt. Vbertas inſulę nihilo Italica inferior, frumẽ
to autem, croco, & melle pręſtantior. Enimuero populi Romani horreum Sicilia eſt olim dicta. Pe
cora, pelles, lanæ, alięq; diuitiæ affatim, vt Italię, cui agnata fuit olim, cæterum terræmotu auulſa
(vt vetus eſt opinio) Tyrrheno hinc pelago, inde Ionio admiſſis, inſula facta eſt. Ad ortum Ionio
ſiculoq; alluitur pelago. Ab Auſtro & Hiberno occaſu Libyco. Reliqua ſui parte Tyrrheno. Cir-
cuitum Poſſidonius quatuor miliũ ſtadiorũ, & quadringenũ prodidit. Ex Romanis ſcriptoribus
Agrippa aliquanto minore ambitu opinatus eſt. Montiũ in ea eminentiſſimus (vt Polybius ſcri-
bit) Æthna, de cuius ignifera natura vulgo nota ſunt, q̃ a veteribus ſunt memorię prodita, euo
mere illius verticem flammarũ globos, & quod oĩm maxime mirũ ſit materia indeficiente, q̃ tot
ſeculis par incendio fuerit. Niualis alioqui crateris ora hibernis menſibus, egeſtuſq; niuibus &
pruinis obtegitur cinis. Variatur loci facies, nunc in imum igni collabente, nunc ſciſſa emicante
flamma. Igniti interdũ fluunt riui, nunc flammę fumo & caligine obductæ, nõnunq̃ ardentis eru
ctat lapides. Reperti ſunt qui explorandę rei cauſa ſummũ iugum conſcendere ſint auſi, hiq; ve-
lut patentem inibi aream ſtadiorũ circiter. XX. ambitu ſe vidiſſe teſtati ſunt, cineroſo quodam ĩ
muri ſpeciẽ ſupercilio incluſam, media planitie nebuloſum videri tumulum. Nec defuerunt, qui
crateris labrum tranſgreſſi, per ipſam aream paululum ꝓceſſerint, cæterũ altioris cineris feruore
trepide retro flexerint veſtigia. Scio phamam tenuiſſe Agrigentinũ Empędoclem miraculi cau-
ſam exploraturũ his locis periiſſe, altero ex ferreis calceis, quos in hũc vſum ſibi induxerat, haud
longius a crateris ſupercilio reperto. Nec minora ipſius inſulę aquarũ q̃ ignium miracula, qualia
circa Pelorum viſuntur, nunc in abruptũ barathrũ abeunte freto, nunc cũ impetu & colliſorum
fluctuum fragore ſupina facie reſiliente mari, quę violenta alternatio materiam prębuit veteribꝰ
poetis, ea quæ de Scylla & Charybdi ſunt in fabulis tradita, emẽtiẽdi. Ex his terris, perq; has ma
ris anguſtias Hercules in Italiã reuerſus, Laciniũ a quo poſtea ꝓmõtorio Crotoni ꝓpinquo indi-
tũ eſt nomẽ, interfecit, cauſa cędis inde orta ẽ, ꝙ ille ex hibericis bobꝰ aliquot furto abegiſſet. Nec
ita multo poſt Hercules in Græciam abiit. Subiiciunt his, qui res ab eo geſtas ſcripſere. Cerberũ
ex inferis abductum, Theſeumq; reuocatum ad ſuperos. Poſtremo heſperidũ poma ad Euriſthe
um delata, quorum vt verius potuit in rebus Libycis mentio facta eſt. Vnum q̃d ad eam attinet

Varia de Sicanis & Siculis opinio. | Varii Sicilię ſtatus. | Siciliæ vbertas. | Siciliæ ſitus & ambitus. | Æthnæ natura. | Empedoclis fatum. | Scylla & Charybdis. | Lacinius latro.

Vſū Aſtro-logiam ſit Hercules adeptus.

expeditionē hoc demū loco retuliſſe,nihil eſt ab hiſtoria alienū.Herculem ob filias Athlāti reſti-
tutas,aſtrorum ſcientiam ab eo p̄miū tuliſſe,cui rei quoniā intētius deinceps operā dediſſet,Coe-
lum humeris ſuſtinuiſſe a poetis tradiť.Nunc quando ita contigit , vt nuper de Theſeo mētio-
nē fecerimus,ne multū prępoſtere,q̄ de eo ſunt memorię p̄dita,dicanť.Herculis opibus, quorum
fuit ille æmulus eo pene ordine,quo facta videri poſſunt,ipſius geſta interiiciā.Fuerūt hi inter ſe
pene æquales,vt ex duabus patruelibꝰ nati.Mater Herculis Alcmena ex Lyſicide orta eſt, Ethra
ex Pitheo,q̄ Theſeum peperit.Pitheū,& Lyſicidē Pelops & Hippodamia genuere. Phama eſt Æ-
geum qui ab Erictheo adoptatus Athenięſiū princeps fuit,quū forte Delphis ab oraculo reuer-
teretur,apud Pitheū,qui magnā Trœzeniorum vrbem incolebat,in hoſpitio fuiſſe,ab eoq̨ ſpul-
Ægeus cū Ethra coit. ſum,vt cū Ethra filia coiret,quo cōſilio incertū . Satis cōſtat cōtra oraculi iuſſa Ægeū cū Ethra
coiuiſſe,quo monitus fuerat,ne prius cū aliq̄ cōgredereť,q̄ Athenas veniſſet. Cęterū Ethra gra-
uida ex eo facta,p̄fecturꝰ inde Ægeus enſem & calceos ſub cauo lapide reliq̄t,puellæq̨ mandaſſe
ferť,vt ſi virilis ſtirpis infans naſcereť,vbi p̄ ætatē adoleuiſſet,Athenas ad ſe cū paternis exuuiis
Theſeus vñ mitteret,atq̨ ita factū,vt puer ex ea natꝰ,ob eiuſmodi depoſitionē Theſei ſit nomē ſortitus.Is iā
Prima The ſei geſta. ætate adultus geſtorum Herculis phama accenſus,quia per id tp̄s, quo ille apud Omphalem in
Syria fuit,multa velut monſtra hoīm in terra Græcia inualuerant,etſi viridi adhuc ætate,eā tñ
Coryneta. mortaliū iniuriā vindicare eſt adortus.Corynetā itaq̨ hoīem ferū latrociniōq̨ in obuios graſſā-
tē,cui ab vſu clauæ fuerat nomen inditū,circa Epidaurū ſibi obuiū primo cōgreſſu Theſeus ob-
Sinis. trūcat.Huius inde exuuiis inſtructus Sinidem (fuerat is quoq̨ multis pernicioſus) ad Iſthmum
peremit:ex cuius filia poſtmodū cōpreſſa Menalippū tulit.Plutarchus author eſt:Crōmioniā ſu
Phæa. em Phæā noīe mōſtrū haud cōtemptibile,ab eo occiſā:de qua ſit integrū cuiq̨ credere vt volet.
Ego iis libentius accedo,qui Phæam capitalē fuiſſe fœminā interpretať , longeq̨ intemperantē,q̄
circa Crōmionē habitauerit:ſitq̨ a vita & moribus Scrofę cognomē adepta.Hoc quoq̨ hoīs mō
Scyron. ſtro peropportune ſublato Scyronē in Megarenſi agro ex eminēti petra p̄cipitem dedit:a cuiꝰ ca
Scyronia ſaxa. ſu Scyronia ſunt deinceps ſaxa nūcupata.Propius eſt hoc vero:q̄,q̄d aiūt,vi mortales coactos ſi-
bi pedes abluere inopinato calcis ictu in ſubiectū mare deturbare ſolitū.Megarēſes multum diuq̨
huic phame obſtitiſſedicunť,Scyronē neq̨ latronē fuiſſe memorātes: neq̨ cuiq̄ iniuriū,ſed iuſti-
Pelei mater. tię & æquitatis amātiſſimū:cuius filia Endeis Aeaco nupſerit:ex qua Thelamō & Peleus ſit poſt
ea geniti.Negabant p̄terea hunc ip̄m a Theſeo,quū primū Athenas profectus eſt,peremptū:ſed
quū ille Eleuſim a Megarēſibus recepit:quibus locis Cercyonē Arcadem palæſtra ſuperauerit:ac
Procuſtes. ſuperatū extinxerit. Mox in Hermiona vltra Eleuſinem Procuſtē eodem genere mortis ſuſtulit:
quo ipſe plurimos affecerat.Secundū hæc q̄ diximus:ad Cęphiſum amnē progreſſus,a Pytalida
Theſeus Athenas venit. rum gente expiatus,Athenas eſt ingreſſus.vbi quū publica oīa & priuata grauiter turbata offen
diſſet,Medeā ſub primū acceſſum domo atq̨ vrbe expulit:cuius fraude nōdū agnitꝰ pene periit.
Perſuaſerat illa Aegeo,quē mulieribus illecebris totū ſibi deuinxerat : vt nouū hoſpitē , tanq̄ ab
eo capitales inſidię iminerent,veneno tolleret.Eratq̨ iam exitiali menſæ admotus Theſeus:quū
paterno cultro per ſpeciē miniſterii exerto Aegeus iam grandis natu ſenſit filiū adeſſe:quo agni-
to confeſtim Aegei iuſſu venenū eſt e menſa ſublatū:filiūq̨ ſenex cōplexus cōciōe aduocata eū i
ciuiū conſpectū dedit.Medea Theſeū pertimeſcens Aegei opera & auxilio in Syriā nauigauit. Id
ſimilius vero eſt,q̄ q̄d alio loco diximus:ante Theſei aduentum eam Athenis exceſſiſſe:pręſertim
quū ad id tempus nihil tale de eo merita eſſet:cur illius acceſſum plus ęquo formidare debuiſſet.
Theſeus patri ſucceſſor conſtitutus,inuitus in ciuilem diſcordiā incidit.Erat tum Athenis Pallā
tidarū familia illuſtris:q̄ ab initio ægre tulerat ad Aegeū,quē Erictheus ſibi adoptauerat:rei At-
ticæ ſummā deuolutā.Cæterū futurū rati:vt poſt illiꝰ obitū:quoniā ſine liberis eſſet(nulla enim
ad id tp̄s de Theſeo phama erat) ciuium principatus ad ſe ſponte deuolvereť:ſine aliquo maio-
re metu eū paſſi fuerant ad id tp̄s regnare. Verū vbi ſpe ſucceſſionis,quā diu aluerant, ſenſere ſe
priuarū iri,ad res nouas cōſurgūt,Theſeoq̨ vnde maior metus īminebat, capitales inſtruūt inſi
Pallantidæ Athenis eii ciuntur. dias.Tū vero eoꝝ q̄ parabať indicio ad Theſeū delato,ſubito cōcurſu hoſtiū cōſilia diſcuſſit,fra
ctiſq̨ Pallātidarū opibꝰ, materiā nactus populo gratificādi ad Marathoniū Taurū opprimendū,
q̄ Tetrapolitanis magna intulerat detrimēta,eſt p̄fectus.Eum captū perq̨ medias Athenas ante
oculos ciuium traductū,Delphico Apollini īmolauit. Vix ego auſus eſſem hęc,q̄ de Tauro tra-
Taurus Marathoni us. dunť p̄ veris referre,niſi Plutarchus ſcriptor alioqui grauiſſimꝰ expeditiōis huiꝰ eēt author.Nec
enī apparet q̄ tāta in Taurū feritas cadere potuerit , vt finitimis eſſet populis plus æquo formi-
dabilis,adeo vt p̄pius ſit vero credere,virū aliquē eo fuiſſe noīe,q̄ circa Marathonē vicinos acco

las infeſtaret. Sed hęc lectoribus ex ſuo cuiq; ingenio relinquo ęſtimanda. Certior phama eſt ac
multo vero ꝓpior, ſub id tp̃s, quo hęc ſunt ad Marathonē geſta, legatos ex Creta īſula a Minoe
veniſſe ad tributū ab Atheniēſibus exigēdū. Fuit Minos (vt Diodorus ſcribit) Iouis nepos, pri-
mi Minoi filiꝰ, q ex Europa & Ioue vt Rhadamāthꝰ & Sarpedon ꝓcreatus eſt, atq; ab Aſterio
Cretēſiū rege, cui Europa poſtea matrimonio ceſſit, cū fratribꝰ adoptatus, in regniq; ſucceſſionē
Duo Minoes.
aſcitꝰ. Is rerū deīceps potirꝰ, Itonē Lictii filiā vxorē duxit: ex qua mox Licaſtus eſt illi ortꝰ. Inde
Corybāti filia Ida noīe in cōiugē ducta, ſecūdū Minoē ꝓcreauit, q Gręcoꝝ primus, ſtructa claſ-
ſe, maris eſt impio potirꝰ. Is Paſiphaen vxorē habuit: ex quo Deucalionē, Crateū, Androgeū, &
Ariadnen tulit. Nec mihi excidit, qd de Europa alii ſcripſerint: & in his Herodotꝰ, cuiꝰ eſt opi-
Minos Atticā bello petit.
nio alio a nobis loco relata. Sed quibuſcūq; primus ille Minos eſt parētibus natus, inualuit opinio
Androgeū eius nepotē dolo in Attica extinctū: quapropter Minos iunior q Androgeū genuit,
Atheniēſes graui bello petierit. Hi magnas primo clades expti, quales ſcilicet res bellicę iis affer
te ſolēt, q hoſtiū ſunt iiurię obnoxii: ſed multo adhuc maiores ira numinis perpeſſi. Iā eñ agro-
rū ſterilitas & grauis peſtilētia Atticā terrā vaſtauerat. Oraculo moniti Atheniēſes placandum
Minoem eſſe, caduceatoribus in Cretā miſſis, ab eo pacē his cōditionibus impetrarunt: vt nono
quoq; anno tributi noīe ſeptē pueros indigenas, totidēq; virgines in Cretā mitterēt. Euripides
& cęteri poetę pueros in inſulā delatos a Minotauro laniari ſolitos ſcribūt. Plutarchꝰ id a Cre-
Quid Labyrinthus in Creta.
tēſibus negari ꝓdidit, fuiſſe affirmātibus Labyrinthū carcerē, q nihil aliud habuerit incommo-
di, q̃ ꝙ in eo incluſi, ob multas loci ambages effugere nō poſſent. Nec Creta ſolū id ędificii ha-
buit (vt Herodotꝰ, & apd̄ nos Plinius ſcribūt) ſed & in Ægypto tale fuit opus apd̄ Heracleo-
Quot Labyrinthi & vbi.
polim, qd̄ oīm vetuſtiſſimū diceret, quibuſdā opꝰ ipm̄ ad Peteſucū regē ſiue Tithoem referētibꝰ:
aliis in quibꝰ eſt Herodotus pluriū regū nō vnius id opus eſſe arbitrātibus: quorū nouiſſimus
Pſammeticꝰ aliqd fit circa illud operatus. Demoteles regiā Motherudis fuiſſe tradidit. Lycias Me
ridis ſepulchrū, plures id in honorē Solis extructū credidere. Ex Ægyptiaco illo Dędalus exem
plar ſumpſiſſe videri poteſt, qui Labyrinthū hunc, de quo loquimur, in Creta fabricatus eſt: ſed
(vt Plinius tradidit) cēteſimā dūtaxat illiꝰ partē imitatus. Tota fere loci ratio itinerū ambages
occurſuſq; ac recurſus habuit, nō vt in pauimētis, puerorūve ludicris cāpeſtribꝰ videmus, bre-
ui lacinia milia aliquot paſſuū interdū habēte ob multiplices recurſus: ſed crebris foribꝰ indi-
tis ad fallēdos occurſus, redeūdūq; in errores eoſdē. Fuit & in Lēno inſula tertius Labyrinthus.
Cluſini Labyrithi deſcriptio.
Oīm tñ recētiſſimus fuit in Italia a Porſena rege Ethrurię iuxta Cluſiū cōſtructus: in cuius ap-
paratu explicādo Plinius, Varronē ſecutꝰ, lōgius immoratꝰ. Ex illoꝝ verbis ſatis intelligi poteſt,
fuiſſe id opꝰ ex quadrato lapide, ſingula latera pedū lata tricenū, alta quīquagenū: inq; baſi qua-
drata intus Labyrinthū inextricabilē, quo ſi qs ſine lini glomere adiret, exitū inuenire nō poſſet.
Supra pyramides quīq;, in ſingulis angulis ſingulas, atq; in medio vnā centenū pedum ac quin-
quagenū, ita faſtigiatas, vt ī ſummo orbis ęneus eſſet, & pegaſus vnus impoſitus: ex quibꝰ cate-
nis excepta pēderēt tintinabula, q̃ vēto agitata ꝓcutos ſonitus cierēt. Sup ipm̄ orbem quatuor
alias pyramides fuiſſe impoſitas, centenū pedū ſingulas, & in his pyramidē adhuc aliā, cuiꝰ cel-
ſitudinē, vt rē parum credibilē, Marcus Varro referre nō ſit auſus. Et huiuſmodi inſanæ operū
ſtructurę regū fuere: quorū vita in oſtentatione ſita eſt. Cæterū alioꝝ alia, Cretenſe autem illud
Minois ſecūdi geſtū.
eius ne Minois fuerit q Iouis fuit filius, an alterius ex quo Androgeus eſt natus, haud pro cer-
to poſuerim. Inclinat tñ animus, vt iunioris fuiſſe credā, quo tp̃e Dędalus multa celebritate cla
ruit. Is igitur in Androgei filii memoriā Gymnicū inſtituit certamen, pueroſq; ab Atheniēſibꝰ
Taurus.
acceptos pręmia victoribus ꝓpoſuit, q tantiſp dū ludi ſpectarent, in Labyrintho aſſeruari cōſue
uerunt. Vicerat priore Agone vir impiger quidā (Tauro illi nomē fuiſſe aiūt) qui ob militaria
decora, multa apud Minoē gratia polleret. Rumor erat ob formę præſtantiam Paſiphaen illius
cōſuetudine teneri. Multa in Atticos pueros, quos primo agone pręmii loco fuerat adeptus, per
dedecus & cōtumeliam, perpetraſſe dicitur. Ariſtoteles in Bottięis rebus explicādis author eſt,
pueros ex Attica in Cretam miſſos, quia inter ſeruitia haberent: factū eſſe, vt quū Cretenſes ve-
tuſtioris voti damnati hominū primitias Delphos mitterent, Atheniēſes Cretenſium filiis per
mixtos vna inde emigraſſe, primoq; Iapigiā in Italia tenuiſſe: mox hinc profectos in Thraciā cō
Bottiæi.
ſediſſe: Bottiæoſq; nuncupatos, argumentoq; rei ita geſtæ fuiſſe, ꝙ virgines Atticæ ſacro quo-
dam perpetrato canere ſolitæ eſſent, eamus Athenas. Nec Heſiodus Minoem, ſi tam ſęuus exti
tiſſet, regno digniſſimum iudicaſſet: nec Homerus Iouis diſcipulum feciſſet, neq; neceſſarium.
Quibus teſtimoniis apparet, fabuloſa eſſe quæ de puerorum laniatu cæteri poetę prodiderunt.

Quũ igiť tertii tributi inſtaret tempus,veniſſentq̧(vt diximus)ad hoc ipſum legati Athenas:
tum aliquanto maior in Ægęum inuidia a ciuibus orta eſt.Exaudiri voces quęrentiũ indignã-
tiumq̧ nefarium videri Ægeum,qui maloꝝ oĩm origo fuiſſet,Athenis regnare:nec ipſum ſolũ,
ſed & peregrinũ hoĩem in ſucceſſionẽ regni inductũ,ſe vero liberis,quibus nihil ſoleat eſſe mor
talibus charius,ꝑ cõtẽptũ & ignominiã priuari,q̃ dictu infanda Atheniẽſes minime fuiſſent la-
turi,ſi ſuę originis,ſi Cecropis,ſi alioꝝ fortiſſimoꝝ regũ,qui in ea vrbe ante illũ regnaſſent,me-

Theſeus volẽs deditur Cretenſibꝰ.

mores aliquo modo eſſent.Huiuſmodi querelę ad Ægęũ delatę Theſeum perpulerunt,vt extra
ſortẽ ſe Minoi dandũ obtulerit.Fuit ea animi elatio cęteris admirationi,extollereq̧ vno ore oẽs
illius fortitudinẽ,populareq̧ igeniũ.Cõtra Ægęus orare filiũ,obteſtariq̧ ne vltro ſe periculo of-
ferret,ſatis habituros ciues,ſi eiꝰ nomẽ in ſortẽ deiectũ viderint:filiũq̧ Ægęi,q ciuitatis ſit prin
ceps in ordinem redactũ.Patereť ſuũ nomẽ in ſortẽ venire,vt ſi perẽdum fuerit,oẽm orbitatis
ſuę inuidiã in fortunã reiiceret.Neq̧ patria maieſtas,neq̧ ꝑces,lachrymęve vllę iuuenẽ flectere
potuerũt,quin publicę charitati,potius q̃ priuatæ ſatiſfactũ vellet. Alii itaq̧ cum eo ſorte dati
ſunt.Hellanicꝰ Minoẽ ſolitũ ſcripſit ꝑ ſe quos vellet diligere,Theſeũq̧ nominatim ſibi dari po-
ſtulaſſe.Tum Theſeus priuſq̃ nauim cõſcẽderet,patrẽ hortatꝰ diciť, ne vitã & ſalutẽ ſuam pro
deplorata haberet,quin certã ſpem aleret,futurum:vt aut ingenio,aut vi corporis oẽm periculi
magnitudinẽ exuperaret,demeretq̧ eã ſibi ſuiſq̧ ciuibꝰ inſignẽ cõtumeliã. His ille cõfirmatꝰ,&
in ſpem aliquã futuri ſucceſſus erectus,quũ in luctus & mœroris argumentũ nigra vela nautis
ab initio dediſſet,quibꝰ in Cretã cũ filio nauigarẽt,ſubiecit & albũ,quo ſi fortuna aliqua melio-

Theſeus ex Attica proficiſcitur.

re vſus eſſet Theſeus,in Atticã renauigarẽt.Simonides poeta id puniceũ fuiſſe tradidit.Theſeꝰ,
& ii qui cũ eo ſorte dati ſunt,tacita quadã ciuitatis ſpe fore vt vnius virtute nõ ſolũ qui cũ eo
irẽt,ſed qui inſulã iam antea miſſi fuerãt,parẽtibus incolumes reſtituerenť,nauim conſcendunt.
Armaſyadas Phereclus fuit eius nauis rector(vt Simonides memorię ꝓdidit)Atheniẽſibus nõ
dũ mare tractãtibus. Philochorus Nauſitheũ quẽdã Salaminiũ dixit. Phama eſt Theſeum Del-
phis prius ſacrificaſſe,ibiq̧ oraculo edoctũ Veneris auxilio oĩa ꝓſpere euẽtura,ea circa littꝰ ꝓpi
tiata in altũ abiit.Hic ſatis vulgata ſunt,q̃ de Labyrĩtho & Minotauri cęde veteres poetę fabu

Taurꝰ Cretenſis.

lanť.Philochorus multo veriora ſecutꝰ Taurũ ꝓdidit virũ fuiſſe valido corpore,multaq̧ fero-
cia,& in certaminibus vincere aſſuetũ,qui quũ morũ inſolẽtia,tum credito cũ Paſiphae adulte-
rio,multa apud regẽ inſulanoſq̧ flagrabat ĩuidia.Neq̧ in eo q inſtabat,Agone erat q cũ Tauro
cõgredi auderet:deſiderabatur idcirco aliqs qui hoĩem in medio ſtantẽ,inſolenterq̧ nimis parẽ
ſibi dari quęrẽtẽ,ex victorię poſſeſſione deturbaret.Petenti itaq̧ Theſeo id certamẽ,facile eſt cõ-
ceſſum,vt in ſtadiũ deſcẽderet. Ad nouũ hũc peregrini hoĩs cõgreſſum magnus animoꝝ motꝰ
eſt ſecutus.Fauere plurimi huic,quẽ nuꝑ oderãt,& quẽ pręmiũ certaminis propoſitũ viderant

Taurus a Theſeo proſternitur.

eundẽ hunc ex inuidioſo homine pręmiũ ferre maluiſſent.Atq̧ ita ſane accidit,vt Tauro certa
mine ſuperato,facile ſit ex aliis victoria ſecuta.Hic Ariadna,quæ patrio more ĩtererat ſpectacu
lo,Theſeum ſtantem cõſpicata,virtute ſimul formaq̧ corporis capta,totũ hoĩem tacitis perlu-
ſtrat oculis,optatq̧ vni nubere.Et iã tota in vnũ verſa erat regia puella,quũ Minos tali victoria
gauiſus,vt maiore adhuc ignominia Taurũ notaret,vltro obſides Theſeo reſtituit,tributumq̧
Atheniẽſibus in perpetuũ remiſit.Clidemꝰ Dędali ex Creta effugiũ nauigationis cauſam The-
ſeo in inſulã prębuiſſe ſcripſit:quẽ Minos ſecutus quũ in Siciliã diuertiſſet,ibi ſit morbo cõſum

Dædali fuga.

ptus.Quidã Dędalũ nõ Athenas,ſed in Siciliã naui delatum prodiderũt. Alii in Italiam,atq̧ in
Phlegræis campis circa Cumas cõſediſſe.Sed q Athenas veniſſe aiunt,ita rem digerũt,vt dicãt
a Deucalione Minois filio Dędalũ ad ſuppliciũ minaci denunciatione requiſitũ,qui ſi nõ dede-
retur fore vt pueros qui in Creta eſſent,pater interficeret,ac tum Theſeũ ab Athenienſibus im-
petraſſe,vt claſſe q̃ occultiſſime inſtructa liceret ſibi,Dędali dedendi pretextu,in Cretam naui-
gare,atq̧ vbi eo ventũ ſit,Theſeũ Gnoſum repẽte adortũ tumultuario prælio ante Labyrinthi
fores cõtracto Deucalionẽ ĩterfeciſſe,Ariadnãq̧ domeſtica clade cõſternatã,fœdere cũ Theſeo
inito,pueros vltro reſtituiſſe,remiſſoq̧ in perpetuũ tributo,cũ Atheniẽſibus amicitiã & fœdus
iunxiſſe.Nec de ipſius poſtea caſu certa aliqua memorię prodita crediderunt.Ego haud graua-
te illoꝝ opinioni accedo,q Ariadnã Theſei amore captã,ex inſula cũ eo nauigaſſe affirmãt:nec
Dędalũ eiꝰ cõſilii fuiſſe expertẽ, quẽ q̃m Atheniẽſis eſſet,ſuoꝝ populariũ rebus innixius fauiſſe
credere par eſſe:nec p̃ter hãc vnã vlla maior alia ꝓdiť cauſa,ab iis quos ſequor:cur Minos cui il
le fuerat gratiſſimꝰ,ad ſuppliciũ hoĩem ꝑ tã lõga maria reqſiuerit.Sunt tñ qui ob adulteriũ Pa
ſiphae cõciliatũ,regi inuiſum fuiſſe autument:ſed ſiue hęc ſiue illa (qđ magis credo) cauſa fuit

cōſtans phama eſt Dedalum primo in Siciliā nauigaſſe,nauigio furtim illi a regina dato,ac tum
Minoem eū perſecutū ad Corcalū regē delatū,a quo hoſpitaliter acceptus,in Dedali gratiā,qui
ob excellēs ingenium in magna apud regē & Siculos erat admiratione,thermarū ſit vapore ne-
catus.Corpus inde Cretenſib⁹ redditū ſubite mortis pretextus fuit,ꝙ dū forte lauaref,impudē
ter in feruidā aquā lapſus,repēte exanimat⁹ eſſet.Multa Dedali monumēta circa Corcali regnū
& reliquā Siciliā ad poſteros māſere:quib⁹ haud dubiū factū,nihil fabuloſum eſſe,qd de illi⁹ in
eā inſulā acceſſu quidā tradidere.Sed vtcūq; hec ſe habēt,Ariadna Theſeū ſecuta ab eo(vt plu
res tradūt)in Naxo inſula relicta eſt,quū Aeglen quādā amare cepiſſet,vt Heſiodi carmen de-
mōſtrat.Hūc(ait ille)inſan⁹amor domuit Panotheidos Aeglę.Ex ei⁹ enī poeſi id carmē Piſiſtra
tū ſumpſiſſe credidit Megarēſis Nereus.Qui eā in Naxo relictā ſcribūt,nupſiſſe aiunt Ariadnā
Onaro q ſacerdos fuit Bacchi:vnde videri poſſūt poetę fabulādi materiā ſumpſiſſe,q eā a Bac-
cho raptā celoq; illatā ꝓdidere.Naxi ſcriptores duas fuiſſe Ariadnas tradidiſſe dicunt:quarum
hęc Baccho Naxio nupſerit,vñ Staphyl⁹ ſit ort⁹:Theſeo altera iunior,cui⁹ ſepulchrū ī eadē īſu
la viſeref,vbi a Theſeo relicta eſſet,cui honores annui redderenf,luctu & moerore pleni:contra
maiori illi ꝙ Baccho īicta eſt,ſacra ꝑ luxū & letitiā fierēt,manifeſto argumēto eoꝝ,ꝙ de duab⁹
Ariadnis Naxii ꝑſuaſum habuiſſent. Ion Chius ex Ariadna & Theſeo Oenopionē & Staphylū
genitos opinat⁹ eſt:quo apparet,Ariadnā Theſei cōnubio nō temere exceſſiſſe. Peō Amathuſi⁹
& ipſe ꝓpria quędā & oīno ab aliis diuerſa de Ariadnes exitu ſ:farū monumētis tradidit,The-
ſeū vi tēpeſtatis ī Cyprū inſulā delatū,ibiq; Ariadnā grauidā,& aduerſa valitudine & maritima
iactatiōe affectā,ab eo relictā:ꝙ haud multo poſt Theſei digreſſum,ſoluta partu vita deceſſerit.
Fuiſſe apd̄ Amathuſios locū in quo Ariadnes ſepulchrū mōſtraref.Sed quoquo mō illa periit,
ſiquidē in tāta ſcriptoꝝ varietate nihil temere auſim ꝓ certo ponere:īter plures tn̄(vt video)
cōſtat:Theſeū & q cū eo in Cretā ꝓfecti ſunt,īcolumeis Athenas veniſſe:ſed nimia(vt fit lęti-
tia occupatos Ægei mādata nō obiuiſſe,q cū ex alto eiſdē velis quib⁹ inde ſoluerāt ī terrā cur-
ſum tenuiſſent,amiſſi ducis ſpeciē ꝓbuere,atq; ita accidiſſe, vt ſenex de filii ſalute ſollicit⁹,ꝓcul
nigra cōſpicat⁹ vela,actū de ei⁹ vita arbitrat⁹,ex eminēti ſpecula,in ſubiectos pelagi fluctus ſeſe
pręcipitē dederit.Sūt q nomē ab eiuſmodi caſu mari deinceps datū exiſtimēt.Sed veriora mihi
tradere videnf,q ſcopulū eſſe aiunt circa Tenum & Chium,cuius forma procul nauigātibus ca
prinā prę ſe ferat ſpeciem:vnde circūiecto ſit pelago nomē datū. Domeſticus Theſei luctus ef-
fecit,quo minus publica lętitia ſentiref:multis tn̄ gratulationibus magnaq; virtutis admiratio
ne ab oībus eſt ciuibus acceptus.Primū igif ꝙ magnificētiſſime potuit,patrē funetauit.Apolli-
ni dein munera quę in Cretā nauigaturus vouerat,Delphos miſit. Multa ꝓterea victorię illius
argumēta per ludos & ſolēnia quędā ſacroꝝ ſunt diu poſtea Athenis repręſentata. Nauis qua
ille eſt in Cretā delatus,eadēq; incolumis Athenas rediit,quę triginta remoꝝ fuiſſe traditur,ad
Demetrii vſq; Phalerei tꝑa,vt geſtę rei monumēto eſſet,publice dicif aſſeruata:noua corruptis
partib⁹ materia artificū cura & ſtudio aſſidue ſubiecta.Theſeus ciuitatis adminiſtratiōe poſt re
ditū recepta,egregiū eſt per ſe opus adortus.Quū ad id tꝑs Atticę terrę indigenę vicatim age-
rēt,domib⁹ temere diſpoſitis,eſſetq; illis nō modo nō rei publicę,ſed ne ciuitatis quidem forma
vlla,quā ipſi locoꝝ accolę ꝓter regē noſſent,vni⁹ tn̄ imꝑio parere aſſueti,cętera quib⁹ morta-
les īter ſe cōciliari ſolēt,vulgo aſpernati,hāc incōditā turbā vt vnis moenib⁹aliqn̄ incluſam,mo
rib⁹ cęteriſq; ciuilib⁹ diſciplinis cōmodius inſtrueret,qd aīo agitaret Theſeus vicanoꝝ primo
rib⁹ apit,nec tn̄ quę inde cōmoda expectāda eſſent demōſtrat,ſed pollicef etiā fore,vt quū oēs
vnū in locū cōueniſſent:tū regia ꝑtāte depoſita ſeſe in ordinē redigeret,redactuſq; ciuilis iuris
& ęquitatis ſuis ciuib⁹ fieret authot.Perpulit ea res Atticę terrę pricipes,vt ex vetuſtis ſedibus
Athenas demigrarēt. huc ignobilis multitudo ex vicis agreſtes lares certatim trāſtulerūt,multi
libertatis nomē ſecuti,alii ſpe nouę fortunę impulſi,qdā etiā metu,ne ſi in agris eē ꝑſeuerarēt,in
uiti aliqn̄ cogerenf vrbē incolere,atq; ita vt peregrini in ciuitate iā inſtituta ſordeſcerēt.Cōfir-
mat⁹ iterim Theſeus Delphico oraculo.vñ carmē allatū ſignificabat fore,vt ea qnq; ciuitas la
te rerū potiref.Vt igif ciuiū animi citius coaleſcerēt,cōe oībus prytaneū ſenatūq; cōſtituit,ad
hęc Mineruę ſolēne ſacrū adiecit:& vnū velut ſtatū diē in memoriā ciuitatis vnū in locū tradu
ctę.Hęc Metitia.i.aduentitia:illd̄ Panathenęū dixere.Et hęc prima fuit liberę ciuitatis forma,
quā Theſeus ī Attica cōſtituit.Idq; Athenarū vrbis imꝑio quondā clarę,ſed doctrinarū ſtudiis
prę oīb⁹,quę vnq̄ in terris fuerūt,maxime memorabilis origo tradif,quū nomē illi & arx ad id
tēpus contigiſſet.Eſt & nūmorū vſus ab eodem inductus,quos bouis figura percuſſit. Dubiū

Dedali ī Siciliā acceſſus.

Oenopio,& Staphylus.

Ariadnę mors.

Ægei interitus.

Ægeū mare.

Theſeus ciuitatē inſtituit.

Athenę cōſtruuntur.

Nūmus percuſſ⁹ a Theſeo.

fuerit ne id argumẽtũ tauri ad Marathonẽ domiti,an ad Cretẽſis athletę nomen,quẽ Gymnico certamine vicit,voluerit alluſum:an ꝗa id aĩal ſit agroꝝ cultui in primis vtile. Ciuitate in hũc modũ cõſtituta,exẽplũ(vt credit̃)Herculis ſecutus,q Olympici Agonis author fuit,ſacrũ Neptũno circa Corinthiacũ Iſthmũ certamẽ inſtituit.Iſthmia a loco noĩauit.Quibꝰ in locis haud multũ antea idẽ colũnã ſtatuerat,quę Ionię,quę eadẽ fuit & Attica,& Peloponneſi fuit cõfiniũ. Plutarchꝰ in Melicertę honorẽ eũ Agonẽ inſtitutũ arbitrat̃,quũ illud noctu ageret̃,initiatiõiſq; potius ꝗ ſpectaculi ſpeciẽ haberet,ꝓpius vero eſſe opinat̃,qđ alii in Scyronis memoriã inſtitutũ credidere,a quo Theſeus ob arctiſſimũ cõſanguinitatis vinculũ fuerit cęde expiatꝰ.Fuit Scyron (vt illi meminerũt)Eniochę ſororis Ethrę filius.Nõ deſunt,q Simnis memorię id datum exiſtimẽt.Adeo in re vetuſtiſſima facile variãt ſcriptores.His ĩ Attica geſtis,Theſeũ in Põtũ cũ Herculẽ ad Amazonas debellãdas Diodorus & Trogus nauigaſſe tradũt.Atq; Antiopã,vel(vt Clidemo & aliis placet)Hippolytẽ ꝓmii loco ei datã.Pherecides,Hellanicꝰ,& Herodotꝰ poſt Herculẽ ad Themiſcyrã Theſeũ nauigaſſe ferunt,captiuãq; inde Amazonẽ abduxiſſe. Quę eo mihi vero ꝓpiora videnť,ꝙ ex Herculis comitatu nemo aliꝰ eſt forte Amazonẽ adeptꝰ.Et ꝙ Amazones ipſę haud multo inde tpe interiecto Atheniẽſibꝰ noĩatim bellũ intulere.Bion dolo credidit Amazonẽ a Theſeo ſublatã,quã cũ mulieribꝰad ſe miſſam,vt nauim cõſcẽderet,ſit hortatꝰ.Qđ cũ puella imprudẽs feciſſet,ſublatis inde armamẽtis,cũ ea ĩ altũ nauigaſſet. Cæterũ(vtcũq; res geſta eſt)Amazones(qđ ĩter plures cõuenit) ꝑ Cimmeriũ Boſphorũ,q eſt ad oſtiũ Meotidis in pontũ defluẽtis,in Europã trãſgreſſę,Scytharũ opibus ſuas priꝰ firmaſſe tradunť:mox ꝑ Thraciã tumultuoſe in Atticę terrę fines deſcẽdiſſe.Hellanicꝰ multa & varia circa Athenas eius expeditionis argumẽta ad poſteros manſiſſe tradidit. Theſeꝰ igiť (erat eñ Hercules per id tẽpus Libycis rebus occupatꝰ,vt Diodorus ſignificare videť) ſuis frętus viribꝰ in Amazonas ꝓſpere pugnauit.Fuit res vna magno adiumẽto ad victoriã,ꝙ illę ſeditione in caſtris orta,aliquãto antea(vt alio eſt loco ſignificatũ)fuerãt ab Scytharũ auxiliis deſtitutę. Nec Atheniẽſibꝰ incruẽta victoria obtigit.Antiope,ſiue Hippolyte potius ea fuit,fortiter pro Theſeo & Atheniẽſibꝰdimicãs,prelio occubuit.Alii Antiopã ob linguę cõmerciũ cũ Amazonibus finiẽdi belli authorẽ extitiſſe aiũt:eiuſq; arbitrio pacẽ cũ gẽte cõpoſitã,locũq; ſecꝰ Theſei phanum ab icti fœderis ratione Orchomoſii iã inde nomẽ tenuiſſe: & alterũ Amazoniũ dictũ Clidemꝰ tradidit,ꝙ ſiniſtrũ ibi Amazonũ cornu medio certamĩe ĩclinaſſet.Amazones poſt Atticũ bellũ ſeſe in Scythiã receperũt.Hę ne igiť fuerint,an illę potius quę ad Thermodoontẽ captę,Graiis victoribꝰ in naui inſidiatę ſunt,ſeq; in libertatẽ aſſeruerũt:a qbꝰ Sarmatarũ gẽs(vt eſt ſupra ſignificatũ)cõdita eſt, haud qdẽ affirmare auſim.Qđ ad earũ aũt in Atticã terrã acceſſũ attinet,ꝓter alia circa Athenas rei geſtę monumẽta,quę multas poſt ętates ꝑdurarũt,in Megarẽſi agro,Theſſalia,& Cherſoneſo Thracia,qua illę aut quũ bellũ intulere,aut pacatis rebus abeũtes paſſim metatę ſunt,altiſſima ꝗdã ſuę memorię impreſſere veſtigia. Qui Theſeida ſcripſit,Antiopę cõſilio credidit bellũ Theſeo ob Phędrã ſupductã ab Amazonibꝰillatũ.Sed maior cõſtãtiorq; eſt phama eoꝝ quæ de ipſiꝰ belli rõne ſupra memorauimꝰ.Plures ad hęc authores ſunt,q Hippolytũ ex Antiope natũ affirmẽt.Pindarus Demophoontẽ credidit,Amazoneq; defuncta Phędrã puero nouercã ſuperductã infeliciſſimo vtriuſq; euẽtu.Enĩuero quę de illoꝝ miſerabili caſu ſunt literarũ monumentis edita,cõuenit hiſtoriarũ ſcriptoribꝰ cũ Tragicis. Fuit Phædra nõ Minois filia,ſed neptis ex Deucalione orta,q vnus ex Minois filiis fuiſſe tradit̃,ꝗ poſt Atticã ciuitatẽ a Theſeo cõditã(vt quidã ſcribũt)nupſit.Ego ob ea ꝗ ſupra ſcripſimꝰ aliquãto prius crediderim ſupductã.Ex qua Athamas & Demophoon ſunt ꝓcreati:Hippolytum Theſeus,quẽ ex Amazone tulerat,Trœzenem miſerat nutriẽdum:qui quum adoleſcere cœpit ad myſteria in Atticã ꝓfectus,vbi primũ in cõſpectum venit,cœptus eſt perdite a Phędra adamari.Inde cum Theſeo ad Pitheum in Trœzenem ꝓfecta,Hippolyti cõcubitũ petiit:a quo ꝓter opinionẽ repulſa,irarũ plena cũ Theſeo Athenas reuertit̃:hic multa de priuigni audacia & temeritate queſta,ſe ĩceſti ab eo ĩterpellatã quũ Trœzene eſſet,abſentẽ falſo criminat̃.Atrocitate criminis cõſternatꝰ Theſeus,ꝑ internũciũ Hippolyto ſignificari iubet,reſciuiſſe patrẽ,quas loci opportunitatẽ nactꝰ,nouercę inſidias tetẽdiſſet. Vehebat̃ tum forte curru Hippolytus,q mulieris artẽ,ſceluſq; agnoſcẽs,factum apud patrem ab ea fidem ratus,doloris magnitudine turbatus,quũ iam minus ſibi ac minꝰ cõſtaret habenęq; manibꝰexcidiſſent,eqs ſubito caſu cõſternatis,diſtractꝰ ĩteriit.Hippolyti morte Athenas nũciata,Phędra & ipſa ſibi mortẽ cõſciuit.Fuerunt ex veteribus rerum ſcriptoribus,qui ſecundum hanc duplicẽ cladem Theſeum Athenis electum crederẽt.Qđ idcirco pro falſo refel-

Iſthmiaci ludi.

Scyron.

Altera amazonici belli opinio.

Cur bellum ab Amazonibꝰ Atticę illatum.

Phędra Hippolytũ criminatur.

Hippolyti & Phędræ interitus.

litur:ꝗ Theſeus ab Hercule vinculis liberatus Athenas venit:ac tũ detonſũ in eã exilii cladẽ inci
dit.Plutarchꝰ author eſt,ſcripſiſſe quoſdã cũ Iaſone ĩ Colchidẽ eũ nauigaſſe,& Meleagro affuiſ
ſe in Calydonio apro cõficiendo:ob idqꝫ vetꝰ prouerbiũ ſoluiſſe,vt nõ ſine Theſeo diceret,quũ Non ſine
preclarũ aliqđ facinꝰ virtute hoim cõfectũ ĩtelligi vellẽt,plerīqꝫ etiã eũ alterũ Herculẽ appella- Theſeo.
rẽt.Argiui quoqꝫ ab eo adiuti dicunt in recipiẽdis eoꝝ corpibꝰ,ꝗ ad.Thebas ſub Adraſto perie
rũt.Pyrithous ad hęc qui in Lapithis regnabat,Theſei phama & celebritate impulſus experiri
ſtatuit,an is tãtus eſſet,quãtũ totius gręcię ad ſe rumor detuliſſet.Igit Theſei boues,quę in Ma
rathonis ſaltu cuſtodiebant,ꝑ latrocinii ſpeciẽ abegit.Quę res trepide Athenas nũciata Theſeũ
cõtinuo ad iniuriã vlciſcẽdã Marathonẽ exciuit:nec Pyrithous eius declinauit occurſum.Hic
ambo ſe vterqꝫ alterũ ſub primũ cõgreſſum intuiti,formęqꝫ deide praeſtãriã & magnitudinẽ ani Cõgreſſus
mi mirati,poſt mutuã appellationẽ dextrã iungũt,amicitiãqꝫ ĩter ſe firmãt,Pyrithoo cognitio- Theſei &
nẽ & iudiciũ de bobus per iniuriã abactis ipſi Theſeo permittẽte,cui ille nõ ſolũ rei ęſtimationẽ Pyrithoi.
oẽm remiſit,ſed ad amicitiã tũ primũ initã ꝑpetuo colẽdã eſt hortatus:qua iureiurãdo ſancita
Pyrithous Theſeũ in Lapithas multa comitate ꝑtraxit.Hic hoſpitalibus mẽſis cũ Cẽtauris ad
hibitus,factũ eſt,vt illi in multũ vini ꝓuecti,Deidamiã Pyrithoi cõiugẽ aliaſqꝫ Lapitharũ mu-
lieres petulãtius attrectare ſint auſi,conatiqꝫ ad ſtuprũ rapere.Id flagitiũ Lapithis iniquo aĩo ſe Lapitharũ
rẽtibus,cõfeſtim media regia tumultuariũ certamẽ orit.Pulſi ſunt itaqꝫ iniuriæ authores pręci bellum.
pua Theſei opa ac cũ multa cęde diſiecti.Nec ita multo poſt a Lapithis bello petiti,ꝓpriis ſunt
finibꝰ eiecti.Herodotꝰ cõflato cũ Centauris bello auxilio Theſeũ ſupueniſſe ſcribit:ac tũ primũ
Herculẽ ab eo viſum,fuiſſeqꝫ cõgreſſum ipm vtriqꝫ honori & voluptati.Maior oĩno ꝑhama eſt Congreſſus
Theſeũ ab eo vinculis liberatũ.Quę aũt cauſa eũ in id diſcrimẽ adduxerit,hęc tradit.Q. Thee Herculis &
ſeus poſt amicitiã cũ Pyrithoo initã,quũ iã quĩquagenariꝰ eſſet,Helenã(vt Hellanicꝰ ꝓdidit) Theſei.
ex Sparta vno dũtaxat Pyrithoo adiutus ad ſtuprũ rapuit.Quidã ab Ida & Lynceo raptã cre-
diderũt:ſed apud eũ depoſitã.Plutarchus Spartã ambos veniſſe ſcribit.Ibiqꝫ Helenã chorũ quẽ Helenæ ra-
Orthiã vocãt in Dianę tẽplo exercẽtẽ intuitos,vi raptã in Pelopõneſum aſportaſſe:pactoſqꝫ in ptus.
ter ſe eſſe,vt vter eã ſortiret,is eſſet alteri auxilio ad nouã cõiugẽ rapto cõparãdã.Theſeꝰ puellã
ſortitus,ꝗa nondũ viro matura eſſet,apud Ethrã matrẽ occulte Aphidnis reliqt:peregre ĩde cũ
Pyrithoo in Moloſſos ꝓfectꝰ Aidonei regis filiã rapere conati ſunt:cui pater Proſerpinæ nomẽ
dederat ab eo(credo)ꝗ mater Cereris fuiſſet nomẽ ſortita.Is vbi Pyrithoũ vt raptorem adeſſe Pyrithoi in
ſenſit,cani quẽ ĩmani ſtatura horrẽdoqꝫ aſpectu in regia alebat,laniãdũ obiecit:(ferũt & illi Cer teritus.
beri nomẽ fuiſſe)Theſeũ cuſtodiri iuſſit tãtiſꝑ,dũ de eo aliud ſtatueret.In hoc erat ille diſcrimi Theſei car-
ne,Athenis iterum Mneſteꝰ Ornei filiꝰ,nepoſqꝫ Erichthei populari adminiſtatiõi ĩfenſus ciuita cer.
tis ocia noua ſeditiõe turbare eſt adortꝰ.Sed maiores aliquãto belloꝝ motꝰ a Tyndaridis Hele
nę fratribꝰ inſtare.Hic atticos fines pacate ingreſſi ab Atheniẽſibꝰ primo petũt,vt ſoror a The
ſeo rapta ſibi reſtitueret,ipm iniurię authorẽ,ſi vera ſibi dicerent,iã meritas ſuoꝝ ſcelerũ luiſſe
poenas.His reſpõſum eſt,neqꝫ puellã Athenis eẽ,neqꝫ Atheniẽſiũ quẽpiã ſcire quo terrarũ fuerit
abducta.Tũ illi ad irã & vltionẽ verſi,quũ ingẽtẽ vrbi terrorẽ iniecĩſſent,Academꝰ ꝗ vnus oĩm Academus
eã Aphidnis apđ Ethrã latere nõ ignorabat,ne ciuitas maiꝰ aliqđ aditet diſcrimẽ,rẽ ad Caſtorẽ
& Pollucẽ deferet:quapropter & viuo illi honores ab Tyndaridis ſunt habiti:& lõge deĩceps tꝑe
quoties Lacedęmonii Atticos fines hoſtiliter inuaſere,ab Academia ob viuꝰ memoriã oĩne ius Academia.
belli abſtinuerũt,Erat is locus haud ꝓcul Athenis,quẽ Dicearchus ab Academo,ꝗ ſub Tynda
ridis militauit,noiatum exiſtimauit.Caſtor & Pollux Aphidnas bello adorti oppidũ vi capiũt
diripiũtqꝫ,ſororẽqꝫ receptã cũ Ethra Theſei mře hoſtiliter abducta Spartã remittũt.Atheniẽ-
ſes ſubito terrore belli ꝑculſi Mneſtei ſuaſu Tyndaridas ĩtra moenia accipiũt,Theſeũ vt ꝓdonẽ
nefariũ hoſtẽ iudicãt.Caſtor & Pollux myſteriis ĩitiati,vt Hercules a Pilio,ſic ipi ab Aphidno Caſtor.
quodã adoptati,tam clemẽter & pacate oĩa circa Athenas geſſere,vt diuinos ſint honores ab Pollux.
Atheniẽſibꝰ adepti,dictiqꝫ Anaces,vel ꝗa gręci belli ceſſationẽ Anochã dicũt,aut a cura ciuita- Anaces.
tis ab oĩ ĩiuria ſeruatę.Sũt ꝗ ab aſtroꝝ aſcẽſu id illis nomẽ datũ arbitrati ſint.Fuerãt hęc Tyn
daridę ĩ Attica adepti,atqꝫ iã abũde viri erãt domeſticã ĩiuriã,quũ Theſeus herculis ĩteruẽtu
liberat.Is eoꝝ ĩſciꝰ,ꝗ Theſeo & Pyrithoo accidiſſent,quũ forte apđ Aidoneũ in hoſpitio eẽt,
incidiſſetqꝫ iterim de illis ſermo,deqꝫ eoꝝ latrocinio,Pyrithoũqꝫ a ſe occiſũ Aidoneꝰ ꝓdicaret,
Theſeũ victũ adhuc eſſe,audito viri fortis ſuiqꝫ neceſſarii caſu idoluit vehemẽter Hercules:pe
tiitqꝫ ab Aidoneo,vt meritũ hois ſuppliciũ ſibi remitteret.Id rex quũ haud grauate ꝑſtitiſſet,ſo Theſei libe
lutꝰ eſt vinculis Theſeus,& ab Hercule ĩ patriã reſtitutꝰ.Qui ſeruatoris ſui haud ĩmemor oĩa ratio.

tẽpla quę ſuo nõie fuerãt iã antea Athenis cõſtructa ꝑter pauca Herculi(vt Philochorus ſcribit)cõſecrauit.Curã deinceps publicã per amicos recipe adort⁹,Mneſteo & aliis aduerſę factionis cõtra annitẽtib⁹ vrbe excedere coact⁹ eſt,liberis in Chalcidẽ ad Elpenorẽ Calchodoõtis filiũ pręmiſſis,ipſe ad Lycomedẽ Scyrioꝝ regẽ diuertit:cuius inſidiis vita priuatus eſt,ex ingenti(vt dicit)rupe pręcipitatus:aut ꝗa tanti viri pręſentiã ferre nõ potuit,aut certe vt Mneſteo & aliis aduerſę factiõis viris,quib⁹ ille formidini viuẽs erat,gratificaret.Sũt q ꝑ errorẽ,dũ forte ĩ ſecreto deãbularet,inopinato lapſu ꝑcipitatũ dicãt,eoq; caſu exanimatũ.Et hęc de Theſeo ꝗ veriſſime potui.Hercules q illi vincula exemerat,quũ iã ꝑ ea quę dixim⁹,ĩmortale eſſet nomẽ cõſecutus,Delphico oraculo monit⁹,vt in Lydiã colonos mitteret,oẽs liberos quos ex Theſpiadib⁹ tulerat,cũ Iolao ĩ Coloniã trãſcripſit.Q̃ Athenis ꝗnquagĩta fuerint Theſpio filię,quas ille haud ex vnius mulieris cõcubitu habuerit,Diodorus eſt author.Cæterũ q̃ de his ille & earũ cõceptu ꝓdidit,nõ multũ a fabulis diſtare merito credunt.Nec eo inficias Heraclidarũ gẽtẽ diu(vt alio deinceps loco dicet)in Lydia regnũ tenuiſſe:ſed tã numeroſam ꝓgeniẽ,quinquagĩta nãq; ab eo traduntur in Coloniã miſſi:neq; ipſe pro certo poſuerim,neq; temere afferta facile fidẽ inueniant.

Theſei mors.

Theſpii ſoboles.

Errores Iolai.

Multa ad hęc de Iolai errorib⁹ ſunt memorię ꝓdita,nauigaſſe eũ in Sardiniã authores ſunt ꝗdã eiuſq; inſulę ptẽ quã tenuit,cultu & morib⁹ illius opa excultã,vrbe de ſuo nõie his locis cõdita,ad quã ędificiis exornãdã Dędalũ ex Sicilia ferũt ab eo accerſitũ.Nec ita lõgo interiecto tpe ex Sardinia ĩ Siciliã Iolaus trãſiit:vbi ob Herculis memoriã hoſpitalit a Sicanis eſt accept⁹.Multiq; iterim ex ei⁹ comitatu locoꝝ amœnitate pellecti cũ Sicanis habitare maluerũt,ꝗ cũ eo ĩ Gręciã reuerti.Hercules(vt de ei⁹ reb⁹ dicere pgã)quũ Megara dimiſſa Iolen Eurithi Oechalię regis filiã ſibi vxorẽ popoſciſſet:ꝗa pater de ea re conſulturũ ſe oraculũ dixerat,nõ morã illã,ſed repulſam interꝑtat⁹,Eurithi boues ex Oechalię finib⁹ abegit. Ad quas Iphiclus repetẽdas a patre Tirynthẽ miſſus,ex eminẽti turre eſt Herculis iuſſu ꝑcipitat⁹.Ob eã cędẽ in grauiſſimũ incidiſſe morbũ credit.Et ꝗꝗ de more expiat⁹,quũ nihilomin⁹ lãgueret,oraculo(vt tũc erãt mortaliũ animi vana ſuperſtitione impliciti)monit⁹ dicit,fore vt nõ pri⁹ clade illa defungeret,ꝗ iuſto venditus foret precio,eaq; pecunia Iphicli liberis pro paterna cęde repẽſa eſſet.Oraculi ꝑcepto vſus Hercules,vt priſtinã recipet valitudinẽ,ſeſe venalẽ ꝑbuit:ſeruiuitq; diu ignotus Omphale virgini,Iardanes coꝝ reginę q Męonii olim mox Lydii ſunt nũcupati filię.Sed dũ ſeruitutẽ ſeruiuit,Latrones Cecropas noiatos Lydię finib⁹ infeſtos partim ꝑemit,partim Omphale vinctos ad ſuppliciũ tradidit.Oppreſſit & Syleũ,q mortales peregre exceptos ſeruili operę inuitos adigebat.Itonas inde oppreſſit,& ipſos latrocinio infames,coꝝ vrbe funditus euerſa.His ꝑclare geſtis tũ demũ agnit⁹ cõfeſtim libertate donat⁹ eſt:Omphaleq; ex eo facta grauida Lamonem filiũ peperit,quũ ipſe ſeru⁹ aliquãto antea ex ſerua Cleolaũ extuliſſet. Poſt hęc ex Aſia in Peloponeſum reuerſus,Augeã ob mercedẽ purgatę aulę nõ redditã magis bello perculit,ꝗ afflixit. Vna nãq; & ea pleui pugna cũ Elienſibus cõmiſſa,infecta re ad Olenũ diuertit. Cui⁹ Hippolytã filiã Anaxio nuptã,quũ forte publico cõuiuio ab Euritione Cẽtauro raperet,raptore fœde interfecto,puellã pſenti iiuria vindicauit.Hinc Tirynthũ reuerſus,ab Euriſteo in crimen deuocatus tãꝗ ipſius capiti imineret,iuſſus vrbe diſcedere,cũ Alcmena mře,& Ioalo in Pheneũ Arcadię cõceſſit.Nec ita multo poſt quũ reſciuiſſet ex Elide põpã in Iſthmũ Neptũno mitti:cui⁹ Eurithus Augea dux eſſet,eũ apđ Cleonẽ ſine vllo maiore certamĩe oppſſit.Quo ſublato Elienſes bello repetiti ſunt:q breui poſt Augea ĩ pugna amiſſo pacẽ petiere.Hercules regnũ Phileo Augęę regis a ſe ꝑempti filio habẽdũ ꝓmiſit.Fuerat is pulſus a pře,ꝙ arbiter ab eo & Hercule fact⁹,ꝓmiũ illi reddẽdũ cẽſuiſſet.Scđm hęc q̃ ſũt ĩ Elide geſta,Hercules Hippocoõta ex Sparta deiecit ob Lycimini Pheneoꝝ regis hoſpitis ſui necẽ ab Hippocoõtis filio ꝑempti.Durũ ãceps q; fuit illi cũ Hippocoõte & liberis pliũ,ꝗbus vna cũ pře cadẽtib⁹,Tyndarũ Caſtoris & Pollucis patrẽ captę vrbi Hercules regẽ ipoſuit,quũ priuat⁹ antea fuiſſet.Nec ea victoria fuit Herculi incruẽta.plęriſq; viris inſignib⁹,Herculiq; neceſſitate cõiũctis ĩ pugna amiſſis,ipſe ĩ Arcadiã ex Laconia reuerſus,apđ Aleum regẽ hoſpitaliter diuerſat⁹,Augen eius filiã vitiatã pręgnãtẽ reliquit. Quę poſt Herculis digreſſum vtero ꝓdita,nautis a patre,vt eã alto mari mergerẽt,tradita eſt. Sed tãtiſper dũ ad mare ducit dolorib⁹ repẽte obortis,quũ per ſpeciẽ curãdi corporis paululũ via diuertiſſet.puerũ enixa iter folia dẽſaq; virgulta occulit.Inde ad mare ꝑducta ꝑter ſpem ſeruata eſt. Ii ꝗb⁹ ꝑdẽdę fluctibus filię negociũ Aleus dederat,regię puellę fortunã miſerati eã perdere nõ ſuſtinuerũt:ſed Carib⁹ inde ſoluẽtibus in alias ꝓcul terras aſportãdã tradũt. Paſtores interim quũ in ea forte loca,ꝗbus infans nuꝑ erat editus,armẽta ĩ paſcua cõpuliſſent, puerũ cõ

Iphicli cædes.

Vẽdit Hercules.

Quę in Lydia Hercu. geſſerit.

Eurithi cædes.

Hercules Tyndarum regem conſtituit.

Caſus Auges puellæ.

ſpicari,ad ſtabula deferūt.Phama eſt ceruā iacenti illi vbera ꝓbuiſſe.Ipſe inter paſtores educatꝰ Telephꝰ eſt dictus.Quę vox nihil ſane eſt ab argumēto fabulę diuerſa.Is aūt adultꝰ cū Delphos

Telephi ceſſus.

ad oraculū veniſſet,de matre cōſulturus,in Myſiā nauigare eſt iuſſus. Ad Theutrātē itaqꝫ ꝓfectus,qui ꝑ id tp̄s in ea terra regnabat,Augemqꝫ Telephi matrē a Catibꝰ dono acceptā in regia habebat,certis indiciis a matre agnitꝰ in ſummo honore fuit apud Theutrātē.Ducta deinceps Argiope eiꝰ filia in cōiugē,ſucceſſor eſt regni ab eo aſcitꝰ.Hercules poſt ſpartanū bellū quinquēnio in Pheneo Arcadię fuit.Inde ex Arcadia pluribꝰ ſequētibꝰ ī Ætoliā ſeceſſit:vbi quū neqꝫ legitima ſibi ꝓles eſſet:neqꝫ vxor vlla,Deianirā Oenei filiā ſibi matrimonio deuīxit.Fuerat Oenei

Deianira.

regia haud multo antea domeſticis cladibꝰ cōcuſſa.Etenī Meleager Oenei filius,penes quē oīs fuit Calidonii apri ꝑēpti gloria,occiſę ferę exuuias Atalātę puellę Arcadicę,in cuiꝰ amorē iuueniliter inciderat,dono obtulit.Erat puella Schinei filia.Cōuenerāt ad id mōſtrū conficiendū multi viri illuſtres,& ī his duo Meleagri auūculi Teſtii filii.Hi iniquo aīo ferētes tātę rei laudē peregrinę fœminę temere delatā,puellā ī Arcadiā abeūtē īſidiis excipiūt,exceptę munꝰ adimūt:eaqꝫ iīuria Meleager cōmotus auūculos obtrūcat.Althea duoꝝ fratrū morte iritata,diris execrationibꝰ deuouet natū:fuitqꝫ eiꝰ mortis author. Sūt q fatali ſtipite illū cōſumptū tradūt:ſed (quoquo modo cōſumptꝰ eſt) Althea,vbi ſuę in filiū ſęuitiæ pœnitere cœpit,doloris impatiēs laqueo collū implicuit. Sub id igit̄ tp̄s quo his cladibꝰ Onei regia eſt cōuulſa,Hippotꝰ Oleniꝰ

Althea ſeſe ſuſpendit.

Tydeus.

Peribiā filiā capitali ſupplicio damnatā Calidone necādā miſerat.Oeneus Althea extincta,puellā ſibi cōnubio deuinxit:ex qua mox illi Tydeus eſt natus.Nec me pręterit fuiſſe,q in lſas miſerint,Tydeū quū reſciſſet ea quę de Meleagro & Althea circa Calidonē euenere,domeſtica clade cōſternatū patrios lares,patriāqꝫ deſeruiſſe,delatūqꝫ fuga ad Adraſtū Argiuoꝝ regē,cuiꝰ filiā inde vxorē duxerit. Sed quacūqꝫ ille eſt matre natus,ac quocūqꝫ tp̄e,noua affinitate adductus cū Polynice ad Thebas militauit. Hercules in Oenei gratiā Acheloa amne plurifariā di-

Acheloi purgatio.

ducto Calidoniū agrū ſagaci corriuatiōe feraciſſimū reddidit.Quo hoīs cōmēto apparet,quęſitā gręcis materiā,ea quę de Hercule & Archeloo,eiuſqꝫ cornu ꝓdita ſunt,fabulādi. Sed ꝓpiꝰ vero eſt credere,eo merito Deianirā Herculi cōnubio locatā,q̄ impetratę affinitatis hoſtimētū id fuiſſe.Nec pacatus tm̄ iuuit ille Ætoloꝝ opes:ſed Theſprotis quoqꝫ eiꝰ terrę accolis(epirotica ea gens eſt)bello illato Ephirā vrbē ademit,Phileūqꝫ occidit regē,cuius filia cōpreſſa,mox Tlepolemus eſt illi natus.Nec ita longo īteriecto tp̄e ex Calidone cū Deianira & Hilo ex ea nato profectus Hercules,quū forte ad Euenū fluuiū veniſſet,Neſſum Centaurū circa ripā fluminis verſantē offendit.Erat is ſolitus vadādi fluminis imperitos timidoſqꝫ traiicere:ſed quū Cētaurū dico,hoīem equo ſedētē intelligi volo,nō monſtrū.Neſſus puellę quā vehebat ſtuprandę cupidus,equi celeritate fretus Deianirę in vlteriorē ripā deuectę vim afferre conatꝰ eſt. Hercu-

Tlepolemus.

les quia cominus congredi fluminis interuentu ꝓhibebatur Neſſum ꝓcul ſagitta cōfixit.Qui vbi vim graſſantis in ſe veneni ſentire cœpit:Hercule in Eueni traiectu occupato Deianirę paucis perſuadet amatoriū virꝰ ſuo cruori ineſſe.Fore vt ſi eo ſanguine,quo Herculis ſagitta eſſet illita,mariti interior inūgeret tunica,ſi qñ eā maritꝰ induiſſet nullā ampliꝰ eſſet puellā pter eā quę dediſſet,amaturꝰ.Credidit Deianira,& amās & fœmina nil mali ſuſpicās.Cōparat itaqꝫ illa fraudis inſcia monſtratā opē priuſq̄ arbiter adeſſet. Hercules Deianira recepta apud Ceicum Trachię in hoſpitio fuit.Philantū inde Dryopū regem,quia Apollinis templum violaſſet,cum

Neſſi cędes.

Melienſibus adortus interfecit, Dryopibuſqꝫ extra patrios fines eiectis,eorum agrum Melienſibus habendū dedit.Interfecti regis filia poſt victoriam ab Hercule compreſſa Antilochum illi enixa eſt,& ex Deianira poſt Hilū,Gleneā & Diopitē habuit.Dryopes ſuis finibꝰ pulſi,pars eoꝝ in Eubœa Caryſtū condidere:reliqui Euriſtei opibus adiuti,q Herculis multo prius factus erat hoſtis,Aſinen,Hermionē,& Sionem in Pelopōneſo ſibi vrbes poſuerūt.Orto deinde bello inter Dorienſes & Lapithas,q circa Olympū ſedes habuerūt:Dorienſibꝰ ſe ſocium Hercules cōditione obtulit,vt tertiā Doridis partem ab eis acciperet.Cū Arcadibꝰ igit̄,quos ille diu circa ſe habuit,ad illd̄ bellū profectus Corono Lapitharum rege interfecto ipſam gentem bello victā ex ea terra de qua per id tēpus ambigebatur,migrare coegit. Hoc itaqꝫ bello defunctus,Cyonū ex ꝓuocatione ad Trachinam peremit. Vnde profectus Ormenium regem,q̄a Aſtidamiæ filiæ ſibi olim nuptias denegaſſet,ſubito bello aggreſſus,pugna victū vita ſpoliauit, puellaqꝫ Aſtidamia potitus ex ea Creſippū genuit.His demū geſtis in Euriti filios ob Ioles nuptias ſibi olim denegatas,in Oechaliā duxit exercitū.Atqꝫ his bello ſubactis puellam inde captiuā abduxit.Quum ergo in Cineum montem veniſſet facturus ibi ſacra,Lycam ad vxorem Deianiram in Trachinā mittit,vt inde veſtē,qua in ſacris vti cōſueuerat,ſibi in pręſentē vſum afferret. Deianira ꝑ Ly-

Hercules Dryopas ſuperat.

Dorienſiū & Lapitharū bellum.

Iole.

Lycas.

cã de Ioles pellicatu certior facta,iniquo tulit aío vllã ſibi fœminã ab Hercule in amore pręfer
ri.Vt virũ igiť in ſe totũ verteret tunicã cõcreto Neſſi ſanguine in hũc vſum aſſeruato,illinit.
Eã terũ oĩm ignarꝰ Lycas in Cincũ detulit.Vix eã Hercules induerat,quũ veneno cõtactus in
tolerãdis cœpit doloribꝰ torqueri.Perdurare tñ tãti mali inſcius.Serpere interim ad ima corpo
Lycas ab Her.occiditur. ris peſtifera vis veneni,viruſq; tabificũ in perniciẽ graſſari. Tũ ille dolore victꝰ Lycã primo ĩter
ficit peſtiferi muneris authorẽ ratꝰ.Inde dimiſſo exercitu in Thracinã deferri voluit. Vñ quũ
Delphos de cauſa morbi & exitu ſciſcitatũ miſiſſet,Deianira eoꝝ ſibi cõſcia q̃ facta erãt,verita
Deianirę interitus. ne oraculo ꝓdita vitę ſimul,phamęq; periculũ adiret,mortẽ ſuſpẽdio ꝑoccupauit.Oraculũ qđ a
Pythia eſt relatũ,iuſſit Herculẽ cũ oĩ bellico apparatu ĩ Oetã mõtẽ deferri. Mõs is eſt ab ortu
Oetæ montis ſitus. ſolis ĩ occaſum porrectꝰ,a Thermopylis ĩ Ambraciũ vſq; ſinũ rectilineo tractu,a Parnaſſo ad Pi
dũ mõtanã ſcindẽs regionẽ,ad Thermopylas vergẽs,qua parte in pręcipuã aſſurgit altitudinẽ.
In ſummo igiť iugo pyra oraculi iuſſu cõſtructa eſt. Huic Hercules viuẽs ſentiẽſq; ĩpoſitꝰ,quũ
Herculis interitus. iã oẽm ſpem vitę abieciſſet,facem admoueri iuſſit.Cęteris triſte miniſteriũ detrectãtibus Philo-
ctetes q ſagittas ab eo & arcũ dono acceperat,pyrę ignẽ admouit.Et Hercules q per ea quę di-
ximus ĩmortale eſt nomẽ adeptꝰ,in hũc modũ periit.Tradũt quidã anno.XXX.vitę eũ extin-
ctũ.Alii quibꝰ libẽtius accedo,anno quĩquageſimo. Cui vita defuncto Menetius Actoris filius
tauro,capro,& ariete cęſis.primus annua in Opunto inſtituit ſacra.Mox Athenienſes iter deos
ANNI MVNDI. retulerũt:ſecutus inde cęterę Gręcię aliarũq; gẽtiũ cõſenſus. Inciderũt nouiſſima Herculis tpa
in id decenniũ qđ ab eo anno ſumpſit principiũ,q quater milleſimꝰ fuit ab orbe cõdito.Quũ in
Aſſyria rex eſſet Lautenes vigeſimuſſextus a Nino,in Ægypto Thuoris, Mycenis Euriſteꝰ,apđ
Sycionios Pelaſgus,Priamus ĩ Phrygia.Sãſon vt qdã volũt Herculi ęqualis fuit:de quo priuſq̃
dicã,retro aliquãto Iudaicę eſt hiſtorię ſeries repetẽda.Barachus Iabini regno euerſo,plures an
nos pręfuit:fuitq; interim Palęſtinę ſtatꝰ pacatiſſimꝰ. Verũ cũ eius morte fortuna mutata eſt.
Madianitę cum Amalechitis & Arabibus finitimis,fœdere inter ſe inito,ſubito bello Iſraelitas
adorti,pręlio ſuperãt.Multi mortaliũ in ipſa pugna cęſi,multi etiã capti,& in vincula cõiecti.In
de Iudęę fines victor hoſtis ingreſſus,ſeptẽ ferme annos circũagẽdo ad ſingula loca exercitum,
ferro & igni vniuerſam fere terrã miſerabiliter vaſtauit.Iſraelitę planitie lociſq; bello infeſtis ab
initio relictis,ĩ arduos mõtes & ſaltꝰ deuios,cũ ĩbelli turba cõceſſerũt, locorũq; natura freti ex-
torrẽ vitã agitare.Premebanť ĩterim relicto agroꝝ cultu,rei frumẽtarię,oimq; rerũ inopia. Tũ
Gedeon. ad ꝑces & vota cõuerſi,veniã e cęlo implorãt.Nec irritę ꝑces fuerũt. Diuina nãq; ꝓuidẽtia,Ge
deõ Effraimita Ioaſi filiꝰ,iuuenis ad id tp̃s haud multũ ĩter ſuospopulares celebris,diuio(vt ipſe
aiebat)inſtructꝰ oraculo,repẽte publicę aſſertor libertatis extitit. Fuerat is cũctantior ab initio
ad credẽdũ,cũ infirmę adhuc ętati parũ fidẽs,tũ ꝙ ꝓcul a ſuis abeſſet tribulibꝰ.Sed quũ voces
numinis iuſſaq; ĩter ęquales celebraret,eoꝝ hortatione & impulſu ꝓceſſus eſt ſe ducẽ repetẽdæ
ab hoſte libertatis.Nec lõga fuit in re mora.X.milia armatoꝝ illi ꝑſto affuere,quibꝰ copiis iuue
nis fretꝰ,ad Iordanẽ fluuiũ cõtendit,caſtriſq; ĩ ripa cõmunitis occaſionẽ quęrere hoſtiliũ caſtro
rũ opportune inuadẽdi,q̃ haud ꝓcul inde erãt.Cęterũ reputãs q̃ tenues adeſſent vires ad rẽ tã-
tã aggrediẽdã,minus qdẽ ac minus ꝑſentibus opibus fidere.Cernere ad hęc in ſuis haud dubia
timoris,taciteq; pœnitẽtię ſigna.Enimuero quũ res ad dimicationẽ ſpectaret,nec ipſe meliore ſpe
q̃ cęteri eſſet,placuit vno dũtaxat comite ad hoſtiũ caſtra ꝓxime ſpeculatũ accedere. Hic quũ
Somnium. oĩa circa hoſtẽ neglecta inueniſſet,cuſtodiiſq; deſtituta, plurimiq; vino & epulis ſepulti temere
iacerẽt,paucis adhuc ſera cõuiuia trahẽtibus,ad vocẽ ex ꝓximo tabernaculo redditã aurẽ adie
cit,vt oĩa certiꝰ exploraret.Hic ex quieſcẽtibꝰ vnꝰ cõmilitoni forte narrabat,vidiſſe ſe ĩ ſomnis
hordeaceũ panẽ ꝑ vniuerſa caſtra cũ tabernaculoꝝ ſtrage ꝓuolutũ,impactũq; iis locis quibꝰ re
ges tenderẽt,oĩa ſubita ruina diſiecifſe.Tũ qui audiuerat,videri ſibi inqt per eã figurã regii ex-
ercitus excidiũ ſignificari. Panem hordeo cõfectum rem deſpectiſſimam eſſe, vt Iſraelitæ inter
mortales cõtemptiſſimi,vereri proinde ſe,ne aliqua inexpectata clades ab ea gẽte q̃ in ꝓximo ſit
regiis caſtris immineret. Eiuſmodi tempeſtiua nõ minus q̃ vera interpretatione Gedeon con-
Gedeonis ſtratagema firmatus ad ſuos celeriter redit.Ibi ea quæ per ſe exploraſſet,primo exponit:inde paucis copias
hortatus,arma capere iubet:ſed vt multiplex terror hoſtibꝰ incuteretur,neq; vno loco neq; ar-
mis ſolũ,ſed & facibus & clamore horrẽdo impetũ in hoſtiũ tabernacula fieri iubet. Multi igi
tur dextra faces quatiẽtes,ſiniſtra cornua & lituos ꝓ tubis inflãtes,caſtra vno tp̃e pluriſariã in-
uadũt,hoſtẽ ſomno grauatũ ſtrepitu & clamore excutiũt.Inde cum oĩa collucerẽt flammis,ter
ribiles ſonitus,horrẽdæq; voces aures circumſonarẽt,veluti in furorem verſi, arreptis temere
armis in ſe ruunt.Pauci oĩno Iudęorũ armis cõſumpti,plurimi pręterea hoſtium quia ex collu-

uione multarũ gentium cõſtabat exercitus:neq; ligua,neq; ſignis multum inter ſe noti,mutuis vulneribꝰ occubuere. Tũ diſiectis ꝑditiſq; hoſtium rebus, victor Gedeon exultanſq; iubet ſuos diſpalatũ militẽ ferro excipe,quo cõtigit,vt ex copioſiſſimo nuꝑ exercitu pauci ſupſuerint. Ioſephus & Bibliaci libri tradũt ad.CXX.hoim milia nocte vna iterfecta: Zebinũ & Zarmũ reges captos,pręda adhęc ingentẽ auri & argẽti, ꝓcioſęq; veſtis partã. Eſt & ingens inuidia Gedeoni conflata a ſuis Tribulibus:ꝙ re nõ prius ſecũ cõicata,tã arduum aggreſſus eſſet facinus.graui ſe ignominia affectos credere,ꝙ indigni ab eo iudicati eſſent:quibuſcum publicã libertatẽ tuẽdam cenſuiſſet,& iam res haud ꝓcul a ſeditione aberat:verũ edocti diuino id nõ humano cõſilio factũ,quieuere. Gedeõ Iſraelitis i priſtinũ rerum ſtatum reſtitutis,ſeſe in ordinẽ redigere conatus eſt. Cęterũ iuſſus exercitũ cum imperio obtinere,quadraginta deinceps annos rerũ ſummã feliciter adminiſtrauit. Eo defuncto Abimalechus eius filius ſeptuaginta fratribus crudeliter iterfectis(tot eni numero fuiſſe tradunt)vno Ioatha excepto,q ſceleri fuga ſeruatꝰ eſt,ſummũ locũ vi nõ ſuffragio(vt pater olim)populive cõſenſu occupat. Peruaſit ſceleris huius phama vniuerſam Iudęã,oẽſq; Abimalechũ infanda cęde polutũ populariter odiſſe,diriſq; execrationibꝰ abſentẽ inſectari. Mira in illũ odia exarſere:nemo tñ cotam ſcelus exprobrare,expectare itaq; taciti diuinã vltionẽ. Nec ita lõgo iterlecto tpe,Sichemitę eiꝰ pricipatũ pręſi,vrbe ac tribu eiiciũt. Hos ille haud multo poſt agreſti opi interos adortꝰ,portas vrbis nequa pateret effugiũ primo occupat:q in agris erãt ad vnũ pene ferro trucidat:nec minor in vrbe cędes edita: i oẽm ſexũ & ętatẽ Abimalechi iuſſu eſt ſęuitũ. Siche excidio dedita eſt:verũvt ad poſteros vĩdictę huius memoria maneret,in ea area,qua vrbs ſteterat:ſalẽ ſpargi ꝑ tritico imperauit. Sichemitarũ ꝑfugę,medio tumultu ex agris i ꝓximũ ſe tẽplũ velut i Aſylũ quoddã cũ liberis & vxoribꝰ ꝓfugerãt. Erat is locꝰ ſatis natura munitus,cingereq; tumultuario patabãt ope a Siche ꝓfugi:quũ Abimalechus munientibus ſuꝑuenit,ingentiq; lignoꝝ ſtrue circũſeſſos,fumo & flãmarũ ęſtu,crudelẽ in modũ necauit. Sic Sichemitatum gens cũ ipſa vrbe Abimalechi ſęuitia extincta eſt. Habuit iã inde ille Iſraelitas vnius excidio vrbis perculſos multo ad iniuriã opportuniores,donec Thebeoꝝ turrim oppugnãs,ſaxo ſuperne ictus concidit. Ferunt accepro vulnere quũ moribũdus humi iaceret militẽ rogaſſe:vt qd reliquũ vitę ſupeſſet,ferro hauriret, ne hõ fortiſſimꝰ muliebri manu necatꝰ diceret. Abimalecho Thola patruelis frater oim cõſenſu ſucceſſit, q tris & vigĩti annos iudiciario noie quo cęteri Iudaicę rei ꝓfuit. Quo ſane tpe nihil in Palęſtina terra dignũ memoria geſtũ repio. In demortui locũ Iairus Galaadites hõ inter ſuos iuſtitia iſigni oim ſuffragio eſt ſubrogatus. Fuerunt huic virilis ſtirpis liberi triginta:q res illum multo venerabiliorẽ reddidit hoibus ſuę gentis. Huius quoq; adminiſtratio pacatiſſima fuit,atq; vno anno breuior q̃ Tholę fuerat. Sub id tẽpus,quo Iairus vita deceſſit,Iſraelitarũ pleriq; longo ocio affluẽtiaq; rerũ oim,a ſingularis veriq; dei cultu alienati,Syriacos Sydonioſq; deos cõplexi,merito in ſe cęleſte numẽ iritarunt. Ortũq; eſt bellũ genti trans Iordanẽ ab Ammonitarum rege Philiſtęis in ſocietatẽ belli aſſumptis,oẽs Iudęi,q trans Iordanẽ ſedes habuere,breui hoſtibꝰ in pręda ceſſere. Tenuitq; ſeruitꝰ illa annos duodeuiginti:quoad Ieptes hõ impiger,& ipſe Galaadites,multis ꝑcibus fatigatꝰ,Iſraelitis ſe libertatis recuperãdę ducẽ & authorẽ ꝓbuit. Iam pręterq̃ ꝙ diu pars nõ ꝑua gẽtis ſeruitio ꝑmebat,ne citeriores quidẽ accolę meliore ſpe eſſe ob aſſiduas hoſtiũ icurſiões. Cõparatis igit ad bellũ copiis placuit priuſq̃ arma mouerent, legatos ad Ammonitas & Philiſtęos mitti,qui res ſub belli denũciatione repeterẽt,ꝙ nulla laceſſiti iniuria Iudęis,q trãs Iordanẽ accolũt,bellũ itulĩſſent:ſubitaq; vi belli oppreſſos iam plures annos idigna ſeruitute ꝑmerẽt,nec pñti iiutia cõtẽti,iã & cis Iordanẽ armis hoies ſuę gentis infeſtare coepiſſent. Ab hoſte nõ modo nẽ pacati qcq̃ eſt reſpõſum:ſed additũ etiã Iſraelitas iique facere,q ex ea terra,quã eoꝝ maiores ꝑ iniuriã occupaſſent,nõ ad id tẽpus exceſſiſſent. Scire ſe ex finitimis gentibꝰ pleraſq; in hoc ipm cõſpiraſſe:vt ſi bona venia id ipetrare nequeãt,vi & armis Iſraelitas cogãt alienis finibꝰ faceſſere. Hęc quũ domũ legati retuliſſent:nec ſpes vlla liberãdę gẽtis niſi i armis ſita eſſet,ſacris rite opatꝰ,Ieptes i hoſtes mouit:quos vbi primũ i cõſpectu habuit facta dimicãdi copia ferociter cõflixit. Nec dubia fuit victoria. Multi hoſtiũ i pugna occubuere,ſed aliquãto plures i fuga,quos Iudęꝰ victor ad Ammonitã vſq; cũ cęde ꝓſecutꝰ eſt. Ammonitarũ ide fines igreſſus Ieptes,aliquot eiꝰ gẽtis vrbes vi captas diruit:terrã igni & ferro populatꝰ eſt. Ita rebꝰ pulchre geſtis pacatoq; totiꝰ gẽtis ſtatu:quũ domũ ſe reciperet,i luctuoſam icidit calamitatẽ. Vouerat is ad bellũ ꝓfecturꝰ,ſi res ꝓſpere fluxiſſent,ſe qcqd domũ reuerſo primũ occurriſſet,Deo imolaturũ. Cęterũ ita accidit,vt filia,quã vnice diligebat,i pris cõplexũ & oſcu-

Gedeõis inclyta victoria.

Abimalechi crudelitas in frẽs.

Abimalechi iteritꝰ.

Thola.

Iairus.

Ieptes hoſtes ſupat.

Ieptes filiã la oĩm prima ſeſe gratulabũdã effuderit,quã ne numẽ falleret ſuã filięq; lachrimabilẽ ſortem la
immolat. mẽtatus ad aram ꝓ hoſtia ĩmolauit.Incidit haud multo poſt Ieptes in grauiſſimã ſeditionẽ.Eſ-
fraimitæ tribules eius ꝙ ad bellũ nõ fuiſſent vocati,in eũ hoſtiliter impetũ fecere,grauem cõtu
meliã queſtiq; & nobiliſſimæ ſimul victorię eſſent laude excluſi,ſimulq; opulentiore ꝑda frau-
dati,ob quã irã,ſeu inuidiã potiꝰ,ciuili eſt bello aliq̃diu inter eos laboratũ.Multa Ieptes ſe pur
Ciuile bellũ gãdo ab initio dixit,fecitq;:ſed poſtq̃ neq; ꝑcibus,neq; obteſtatiõe ĩuidiã vitare potuit,ſenſitq;
ĩter Iudęos nefariũ certamẽ inſtare,ad pugnã ꝓceſſit.Hic velut duę ciuiles acies,maioribꝰ pene odiis q̃ vi-
ribus cõgreſſę atrociſſimũ cõmiſere pręlium.Ioſephus author eſt Effraimitas victos ad duo &
quadraginta hoĩm milia vna acie amiſiſſe:quoꝝ opibus fractis ſtabilitus eſt Ieptæ principatus.
Abſanis. Is ſex deinceps annos iudiciariã exercuit poteſtatẽ.Huic defuncto Abſanis Iudita oĩm cõſenſu
eſt ſubiectus.Apud alios Abeſſanus ꝓ Abſanis tradit.Cui.LX.ꝓmiſcuę ꝓlis liberi fuiſſe tradũ-
tur.Euſebius Heſebonẽ Ieptę ſubiicit.Heſeboni Labdonẽ,quẽ negat in iudicũ numerũ ab aliis
relatũ.Nos ſacros libros & Ioſephũ ſecuti,Abeſſani iudicationẽ cũ Ieptana iũximus.Fuit itaq;
Abeſſanꝰ in ea poteſtate ãnos ſeptẽ,quo ſane tpe nihil ĩ Iudęa relatu dignũ fieri cõtigit.Ahialõ
Zabuloniꝰ eã poſtmodũ dignitatẽ eſt adeptꝰ,quã obſcura rerũ memoria.X.annos adminiſtra-
uit.Secutꝰ Abdon Effraimita & ipſe natoꝝ ſobole valde inſignis.XL.virilis ſtirpis liberi huic:
& ex his nepotes.XXX.nũero.iudiciaria ipſius adminiſtratio octo habuit ãnos.Philiſtei inde
Iudęos armis victos.XL.annos tributarios habuere.Eius tributi poſtmodũ pendendi finẽ,San
ſon vir fortiſſimꝰ fecit.De quo adhuc tãtiſper dicere ſupſedebo,dũ pauca de Herculis ꝓgenie,
& quæ poſt illiꝰ mortem ſunt in Gręcia geſta,his ſubiiciunt.Siquidem Heraclidæ paterno ro-
go digreſſi ſe ad Ceicũ ĩ Trachinã cõtulerũt:q̃q̃ Hilus ex his,& alii maiores natu,haud ignari
Euriſtei du q̃tum ſibi vndiq; inuidiæ ĩmineret ob ea q̃ pater geſſerat,in tutũ cõceſſere.Tenebat ꝑ id tẽpus
ritia. Euriſteus,quẽ ob paternas ĩimicitias infeſtiſſimũ ſibi fore arbitrabant,Mycenarũ regnũ.Is parũ
ſibi tutũ ſuiſq; rebꝰ,ratꝰ ꝙ tã numeroſa Herculis ꝓgenies patri ſupſtes eſſet,qppe q̃ ſi ꝑ ętatem
Heraclidę adoleuiſſet,reddiitura eſſet oĩa ſibi infeſtiora,ſtatuit,dũ ꝑ ętatẽ iniurię opportunã haberet Grę
Thracinam cię finibus expellere.In Trachinã ad Ceicũ mittit,qui niſi Heraclides & Arcades & quicũq; ex
deſerunt. comitatu Herculis illic eſſent,cõfeſtim eiiceret,et bellũ indicerent.Veriti Heraclidę niſi loco fa
ceſſerẽt,ne ad ſuppliciũ dederẽtur.Trachina digreſſi multas Græciæ vrbes adiere,& in primis
eas,in quibꝰ ſcirẽt beneficiũ paternũ aliquo mõ collocatũ,ſuppliciter rogare,vt ſe intra mœnia
acciperẽt,ſuo ꝑſidio,ſi quãdoq; & ipſi a patre ſuo viro fortiſſimo adiuti eſſent,ab Euriſtei ĩiuria ꝓ-
tegerẽt.Verũenſuero fauore cũ fortuna mutato,vndiq; excluſos ſoli oĩm Athenięſes ingenitã
hũanitate intra fines acceperũt.Tricyrintho vrbe,q̃ Tetrapolis poſtmodũ dicta eſt,ad inhabi-
tandũ cõceſſa.Hac neceſſitate Heraclidæ adacti Aſylũ primi oĩm cõſtituiſſe dicunt.Nec irã in
Athenięſes ſuã diu celauit Euriſteus,ſed haud multo poſtq̃ Heraclidæ ab his fuerant accepti:
Atticã hoſtiliter ingreſſus oĩa tumultꝰ & pauoris ĩpleuit.Heraclidæ ꝓprio periculo cõmoti:
Heraclidæ cęterũ apparebat Athenięſibꝰ ſua cã bellũ ab Euriſteo ortũ:Iolao duce cũ Atticis ꝑſidiis ad Ma
Euriſteum rathonẽ(vt Strabo ſignificare videt)illi occurrũt.Hic cõmiſſa pugna Iolaꝰ Euriſteũ ꝓlio ſupa-
perimunt. tum circa Cariã pemit.Perierũt ea dimicatiõe & Euriſtei filii.Heraclidę vno ſecũdo ꝓlio defun
cti,Pelopõneſum inuadere ſtatuũt.His circa Iſthmũ Atreus,q Euriſteo ſublato Mycenarũ re-
gnũ occuparat,cũ valido exercitu occurrit.Hęſerũt his locis bellici vtroꝝq; conatꝰ ob terrarũ
anguſtias:vbi ex ꝓuocatione Atreus & Iolaus de ſumma rei certaſſe tradunt.pacti ĩter ſe:vt ſi
Atreus pugnę ſubcubuiſſet Mycenarũ regno Heraclidis cederet,ſi Iolaũ vĩci cõtigiſſet,Tricy-
rinthũ motis ex Iſthmo caſtris ꝓ victis abirẽt.Qualis fuerit pugnę illiꝰ exitꝰ:ii quos ſeqmur nõ
Argos ceſ- tradũt.Lyciminꝰ,qd ſatis cõſtat,cũ filiis Herculis ſub id tpſ Argis cõſedit,& q Tricyrĩthi ab ĩi-
ſit Heracli- rio belli ſubſederãt,haud multis ĩteriectis annis ĩ Pelopõneſum trãſiere.Alcmenã & ipſam The
dis. bas demũ reuerſam ferũt,cui repẽte ex hoĩm oculis ſublatæ diuini ſunt honores a Thebanis de
Tlepolemꝰ creti.Phama eſt Tlepolemũ Heraclidarũ vnũ ob Lycimini cędẽ Argis exceſſiſſe,nauiq; ĩ Rhodũ
delatũ.Tenebãt ea tẽpeſtate ĩſulã Gręci,a Triopato Phorbãtis filio ĩ coloniã ducti,quã cõmuni
incolarũ cõſilio ĩ tris ille diuiſerat partes,tribꝰ ĩ ſingulis ſua vrbibus conditis,Lyndo,Ialyſo,&
Camiro.Alii a filiis Cidippes & Cercaphi,q ex Thelechinibꝰ vnus fuit,eas vrbes cõditas pro
diderunt,Thelechinũq; noĩbꝰ appellatas.Toti deinde ĩſulæ Tlepolemus ĩperauit,militauitq;
Sanſonis poſtremo cũ Agamemnone ad Troiã.Nunc ad Palęſtinas res Sanſonẽq; redeundum.De huiꝰ
ortus. conceptu mira ſunt,quæ in ſacris libris prodita reperio.Ex Manue Danitano tribulĩ is geni-
tus,q ſimul cum coniuge oraculo inſtructus,fore,vt virum fortiſſimũ procrearent,vetiti ſunt

capillum puero recidere,ſed vt fatalē alere,ab omniq; offenſa cuſtodire, nec potūm ptuero ꝑter
aquā dare:futurū,vt adulta ætate vnus olim afflictis Iſraelitarū rebus ferret auxilium.Nat⁹ igiť
puer.Parētes Sāſonem dixere.Significat id nomē fortem & robuſtū.Procedēte deinde tpe quū
iam magna ex parte adoleuiſſet.Tānam Philiſtęoꝝ vrbē ad ſolēne ſacrum ꝓfectus, virginē ele-
gāti forma intuitus,cōfeſtim ad ejus nuptias aīm adiecit.Quas quum ægre a parentib⁹ īpetra
ret,ꝙ puella Iſraelitici nō eſſet ſanguinis,ita accidit,vt quū dilectę a ſe virginis ſæpe lares inui- Sanſon leo
ſeret:ī ferociſſimi leonis occurſum inciderit,quē nō mō non declinauit,ſed vltro belluam ador nem enecat.
tus,arctiſſimo brachioꝝ ſtrāgulauit nexu. Cuius victoriæ cōpos factus peremptā a ſe beluā ex
publico in ſubiectā ꝑtraxit ſyluā.Paucis deīceps diebus eo reuerſus,vt ꝓiectā inuiſeret ferā,pa-
rū ſibiipſi credēs tā violentū aīal ab vno cōfici potuiſſe,hic rem mirā aiunt ei⁹ oculis oblatam,
frequēs apū examen in rabidi leonis faucibus fauos fabricare occœpiſſe.Celauit ille interim pa-
rētes de iis,q̄ inter eundum acciderant, veritus(credo)ne periculo rei cōmori ſe aut precibus,
aut īperio,a puella ſępius viſenda auerterent.Cęterū qđ de apibus & earū mellificatione conti
git,obſcurę quęſtionis materiam illi in poſterum prębuit.Poſtremo impetratis puellæ nuptiis,
quoniā viri robur apud multos celebre erat:vt igiť medio nuptiarum apparatu ſuis ille fretus
viribus in ſe facinus aliquod ederet inopinatum,allectationis ꝑtextu triginta lectiſſimos Sanſo
ni iuuenes publice Philiſtęi dedere,q nunq̄ ab eius latere abſcederent.His inter epularū iocula- Sanſonis
riā ābiguā Sanſon ꝓpoſuit q̄ſtionē,vt diceret,quonā modo euenire poſſet,vt res quæ voraciſſi quęſtio.
ma eſſet,violēta ꝑterea & īmitis,ſuauiſſimū ore pareret cibū,ad ea haud dubie alludens,quæ in
Leone a ſe ꝑempto euenerāt,ſingulis ſe ſindonas & quędā non ſpernenda munera daturū pol-
licetur,ſi vn⁹ oīm ſeptē dierū ſpatio quæſtionis inuolucrū explicaſſet. Ancipiti duraq; īterpre
tatione ſolliciti Philiſtęi iuuenes magis īgenii laudē,q̄ pręmium ſecuti,quum plura aīo medita
ti nullā rei explicandę rationē iniuiſſent,ex ea iuuentute quidā veteres puellę proci:cum ipſius
vxore occulte agūt,vt mediis cōplexibus noctu quid rei id eſſet a marito eliceret. Id illa quum
poſt multas ꝑces & puellares illecebras viro expreſſiſſet,rē ad ꝓcos defert.Mox ſeptimo die fre- Amariſſi-
quenti cōuiuio quęſtio ſoluta eſt.Ad eā vocem Sanſon turbatus exclamaſſe fertur,nihil fœmi- ma Sāſonis
na fallacius.Alii dixiſſe ferunt,niſi mea araſſetis vitula,fuiſſet gryphus is vobis īſolubilis. Qua verba.
te ſoluta cōſponſoribus fide,iratus cōiugi ī patriā ad ſuos abiit.Nec puella multo poſt proco-
rum vni cōnubio ceſſit.Paucis inde dieb⁹ poſt nouas nuptias Sanſon reuerſus,quū prioris ſpō
ſę congreſſu ꝓhiberet,vehemēter indoluit.Et q̄q̄ patre alterā ei filiā deferente,iratū tamē ple- Segetū in-
nus Tāna exceſſit,ſocero & Tāneis ſoceri cā infenſus.Bibliaci libri & Ioſephus tradūt. Vulpes cendium.
facibus ad caudā ligatis ī maturas Tanneoꝝ ſegetes ab eo īmiſſas,quarū vaga ancipitiq; fuga
Philiſtęoꝝ ager vno tpe tot⁹ deflagrarit.Philiſtęi verſa in authores cladis ira,puellā quę Sāſo-
ni fuerat matrimonio locata cū parentibus cōbuſſere.Inde quia multi ab eo in agris obiter op
preſſi dicebanť,infeſto exercitu Iuditarū fines inuadūt. Conceſſerat interim Sanſon ad locum
quē Ethā noīabant.Erat ibi ꝑrupti ſaxi ſpecus,quē ille incolebat.Iuditæ inopinato bello terri-
ti legatos ī caſtra mittūt poſtulatū,qđ rei id eſſet,ꝙ nulla a ſe iniuria affecti Philiſtæi ſuos hoſti-
liter fines popularenť.Scire ſe tributū ad id tēpus ſine fraude ipſi gēti redditū,paratoſq; Iudi-
tas eſſe eoꝝ imperata facere.Orare proinde ne in ſe ſæuirent, quos ad obſequium tam prom- Sanſon ad
ptos q̄ ad iniuriam opportunos haberēt.Reſponſum his eſt,non eſſe cur Iudith pacem a Phili pœnam de
ſtæis ſperarent vllā,niſi Sanſon,q totā gentē fœdiſſima clade affecaſſet,ad ſuppliciū dederetur poſcitur.
Qđ vnū ſi ꝑſtaretur pacate ſe eoꝝ finibus exceſſuros.Stulte Iuditas facturos,ſi q̄ priuato con
ſilio flagitioſe cōmiſſa eſſent publico mallēt excidio,q̄ authoris ſanguīe expiari.Irēt,& qđ factu
ri eſſent,cito facerēt.Nā qđ ad ſe attineret decretū eſſe,ſi ī authore culpę nequeant, ī vniuerſa
gente iniuriā vīdicare.Periculo rei moti Iſraelitæ, tria armatorū milia ad Sanſonē capiendum
dedēdūq; miſere.Qui ad id miſſi fuerant,vbi ad ſpecū venere,nihil Sāſon recuſaſſe ferť, quo mi
nus ſe vinctū dederēt,mō Iſraelitarū q aderāt oēm a ſe iniuriā abſtinerēt.Fideq; in id ipm acce-
pta reuinctis poſt terga manib⁹ in hoſtiū caſtra ꝑducitť. Vbi vero in cōſpectu ſtetit,abruptis re- Sanſon ma
pēte vinculis,& ad vim cōuerſus,aſini maxilla temere arrepta,q̄ forte in ꝓximo iacebat, ad mille xilla aſini
hoſtium cęteris metu & trepidatiōe diſiectis īterfecit.Ipſe turbatos hoſtes inſecutus,ingēti ſi- pugnat.
ti oborta,quū eā diu toleraſſet,in ꝑces verſus,miraculo factū memorāt,vt ex maxilla,qua in pu
gna fuerat vſus,potui ſuauiſſima manarit aqua,in cuius rei argumētum ferunt ipſi loco ab re
quę miraculo ibi facta eſt nomen poſtea inditum.Ioſephus hunc ipm locum credidit maxillam
nominatum.Sāſon ſecundū hęc quæ diximus, ignoto habitu Gazā vrbē profectus,meretriciā

amorem ſecutꝰ eſt. Verũ ſiue id fuerit, ſiue qđ magis credo, qđq; ſimilius vero eſt: vt per ſe res
hoſtiũ exploraret: qđ poſtea plęriq; ſũmi duces fecere, meritorio loco quũ diuerſaret̃, ab hoſtibꝰ
eſt agnitꝰ. Gazei portis ſub noctẽ clauſis, pſidia circa illas ſine tumultu diſponũt, ne inuiſus ho
ſtis intra mœnia dephẽſus, bñficio noctis elaberet̃. Occaſionẽ igit̃ expectare: vt quieti & ſomno

Sanſon portas Gazæ vellit.

deditum obtruncarent. Sanſon haud ignarus eoꝝ quæ parabantur, priuſq̃ maior vllus motus
in vrbe oriretur, ſilentio ad portas tendit, eaſq; cardinibus auulſas, atq; humero impoſitas ĩ iu-
gum mõtis detulit, q Hebroni iminet, atq; in clariſſimi trophei modũ ſublimi loco ſtatuit. His

Sanſon voluptate vincitur.

ille geſtis, ferocia animi, viribuſq; cõfiſus, neq; patriis legibus, neq; iſtitutis tenere potuit ãplius
qn peregrinos ritus & mores amplexus breui exitũ inuenit. Enimuero Dalidis meretricis cõſue-
tudinẽ ſecutꝰ Gazã frequens adibat, nõ ſine vitę periculo. Cęterum ex his q̃ poſtmodũ euenere
intelligi põt (qđ & ſacri libri habẽt) nefario eũ amore ab initio allectũ, in diſcrimẽ illud nuper
memoratũ icidiſſe, quũ Gazę agnitus eſt. Philiſteoꝝ principes, vbi exploratã habuerũt hoĩs eũ
Dalide cõſuetudinẽ: qa aperta vi aggredi nõ audebãt, cũ Dalide occulte agũt, multis pollicita-
rionibꝰ onerãtes, vt quoquo mõ poſſit eũ ſuoꝝ popularũ iniuriæ redderet opportunũ. Puella
ſpe munerũ ĩpulſa, cupidaq; ſuis gratificari ciuibꝰ, ĩ fraudẽ verſa mulris illecebris inter cõplexꝰ
& oſcula cubãtẽ adorta, Sãſonis brachia, pectꝰ, ceruicẽ pter ſolitũ mirari: inuictũ robur extolle-
re, ſciſcitariq; ſimul, an inſuperabile illud eſſet, aut ſi ſuperari poſſit, q̃ tãta vis iueniri queat, cui
ipſe victꝰ ſuccũberet. Tũ ille, ſi ſeptenis (inqt) vitibus fuero reuinctus, fiã ſane ſuperabilis. Cre-
didit puella, rẽq; ad pricipes ſecreto detulit. Iuſſa itaq; eſt quaſi per luſum id experiri, paucis ſe-
cretiore pte domꝰ occluſis: q ſi res pcederet, amicę vinculis impeditũ inuaderẽt, vinctũq; in pu

Sanſon Dalidã ludit.

blicũ traherẽt. Viriginieis ergo (vt Ioſephus ſcribit) iodis ſomno pſſum puella adorta eſt. In ſa
cris libris neruos eos ſeptenos fuiſſe pdit̃. Sed qbuſcũq; ille nexibus reuictus eſt, Dalidis clamo
re exprectus, abruptis repẽte vinculis, ſeſe in pedes ſtatuit. Tũ puella ludẽti ſimilis, experiri (in
quit) volui, an roganti mihi vera dixiſſes. Sed maiore (vt video) vi opus eſt, ſiqs vires iſtas do-
mitas velit. Tu vero qd me tui amãtiſſimã de hmõi re celas! Quin age rogo, & ſi me amas, teq;
a me amari nõ ignoras, dic qd ſit iſtud, quapropter inuictus habearis. Iterũ pcibus fatigatꝰ Sã-
ſon mendacio haud multũ diſſimili ludit amicã. Recentibꝰ (inqt) funibus opus fuit: vt ĩmobi-
lis viriſq; ĩpos iacerẽ. Hoc ĩpm quoq; ĩſidiatrix fruſtra expta eſt. Ac tũ muliebriter queſta ſe ab
eo iterũ illuſam, qrelis, & ficta lamẽtatione ęgrũ amore aĩm inceſſit. Tertio ludificatus eſt eã Sã
ſon ſeptẽ capitis capillos licio necti oportere dictitãs, clauoq; terrę affixo religari: vt validũ iui
ctũq; alioq corpꝰ ſiſteret̃. Hic Dalida iã tertio irriſa velut huic a quo toties decipetur ludibrio
eſſet. in ſpeciẽ ęgritudinis cõponit ſeſe: Mœſto itaq; ac minꝰ familiari vultu ſe illi de ĩduſtria of
ferre. Tũ iuuenis ille, & amoris ĩpariẽs, puellæ intẽperiẽ haud vltra ferre valuit. Docet ſe mater
no vtero cõſecratũ, inoffenſaſq; vires ĩ capillis eſſe, fuiſſeq; ob eã rẽ parẽtes oraculo monitos, ne
nouaculã ferrũve aliđ tõdẽdi eã pateret̃ ſuo capiti admoueri, augeri cũ ipſis crinibꝰ vires ĩpas,
q̃ niſi cũ illis adimi nõ poſſent. Fecit res ĩpa fidẽ puellę, occaſioneq; adepta quieſcẽtis caput no

Dalida Sanſoni capillos adimit.

uacula abraſit. Ita ille Philiſteis pditus luminibꝰ priuat̃, reuinctuſq; poſt terga manibꝰ p infeſtũ
populũ ad ludibriũ traducit̃. Mox paulo capillo fruticãte quũ ſolẽni die Philiſtei publice epu
larẽt̃, iuſſus eſt Sãſon in tricliniũ adduci, vt ludibrio eſſet ciuitati. Id ſecũ ille ęgre ferẽs cuſtodẽ
corporis rogat, vt orbitatis ſuę miſertꝰ, ſe feſſum ſtãdo aliquo acclinaret, vbi paululũ qeſceret.
Duę erãt omnino columnę, qbus totũ erat conclaue illud, ſiue (vt qdã volunt) tẽplum impoſi
tũ. His ille admotꝰ ſubito ita oĩa cõcuſſit, vt ĩopinata ruina tria hoĩm milia ſecũ obruerit. Iſq;
Sanſonis viri fortiſſimi exitus fuit, quũ annos vigĩti inter Iſraelitas pricipatũ tenuiſſet. Cęterũ
cũctantiꝰ hęc de eo ſcripſiſſem, niſi grauiſſimos (vt dixi) authores haberẽ. Etenĩ ſi cætera illius
geſta talia ſunt: vt nõ ita facile ſibi fidem iueniant, q̃ de fatali coma tradunt̃, fabulis propinqua
viderent̃, niſi (vt credere par eſt) his numen interfuiſſe crediderit aliqs. Merito igitur hæc vt
alta ad dei optimi maximi puidentiã referunt̃. Cętera pleraq; ſũt: vt cũ iis q̃ Hercules geſſit me-

Herculis & Sãſonis cõparatio.

rito conferri poſſint. Vterq; fere a leonis interitu ſuam eſt gloriam auſpicatus: vterq; inuictus
aduerſus plures reſtitit, tã hic q̃ ille mulieris opa periit: vniꝰ fraude, alterius ſtultitia: vterq; vl-
tro mortẽ cpperiit, Sanſon orbitatis, Hercules doloris ĩpatiens, & qđ plus omnino miret̃ poſte
ritas: ęquales vt Hieronymꝰ affirmat ĩter ſe fuerunt. Euſebius Sanſonẽ aliquanto iuniorẽ crẽ-
didit. Sed vtcũq; res habet: Thebanũ bellũ, qđ inter Ethéoclẽ eſt geſtum & Polynicẽ: in hęc tẽ-
pora haud dubie icidit. Cæterum quia voluminis huius magnitudo ſui mẽſurã expleuit, ex eo
qđ hunc proxime ſubiiciet̃; memorabilis rei explicatio auſpicatius ſumet exordium.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO.ENNEADIS PRIMÆ. LIBER SEPTIMVS.

FVIT Annus ille quo Sāſon vita deceſſit,tertiꝰ ab orbe cōdito ac qua ANNI
dragesimus ſupra quater milleſimū,ſi recte tpa digerit Euſebiꝰ,ab Her MVNDI.
culis īteritu tertiꝰ ac trigeſimꝰ,Tāteo in Aſſyria,q vigeſimuſſeptimꝰ
a Nino fuit,regnante:Pelaſgo apud Sicyonios,in Ægypto Ammene-
me,Mycenis Agamēnone,vt Euſebiꝰ ſcribit,ſed Thieſte & Atreo po-
tius crediderim,q annos qnqꝫ & ſexaginta regnaſſe dicunt.Etenī ſi tā
pauci anni,inter Herculis & Sāſonis interitum fuere,cuiꝰ rei ipſe au-
thor eſt,quo pacto fieri potuit:vt Agamēnon , cuius ductu ad Troiā
militarunt filii eoꝝ,q Thebano bello interfuerūt, ſub Sāſonis exitum
regnū Mycenis tenerēt!pſertim ꝙ Hercules,q ęqualis eiꝰ fuit,aut cer-
te nō multo natu maior,nō modo nō Iliacis,ſed ne Thebanis quidē rebꝰ interfuit!Cęterū qn̄ in
Thebani belli mentionē ſtilus ſua ſponte recidit,de eo iā hinc pergā dicere.Quę ſane explicatio Thebanum
vt facilior ſit cognitu,aliquāto altiꝰ eſt belli cauſa repetēda.Opęprecium eſt audire qbus cladi- bellum,
bus,aliis ſup alias,oīs Cadmi ſit ꝓgenies vſqꝫ ad Etheoclē & Polynicē miſerabiliter afflicta,ſed q̄ Cadmus.
in Cadmi filiabus & nepotibꝰ euenere,alio ſunt a nobis loco memorata.Laius, q eius pronepos Laius.
fuit,ſi Herodotus verus eſt author,Iocaſtā Creontis filiā duxit vxorē, ex qua quū nullam diu
prolē habuiſſet,oraculum adiit cōſulturus,an filios eſſet habiturus.Ferūt reſponſum tuliſſe ex
pedire ei ſine liberis eſſe:fore,vt ſi vnq̄ filium tolleret,ineuitabili fato ab eo obtrūcaretur. Hoc
Laius reſponſo inſtructus,virilis ſtirpis infantē ex Iocaſta nō multo poſt editum,traiectis ferro Oedipus
pedibus in ſolitudines abiici iuſſit.Credo puerū traiectione pedum ab eo inſignitū, ne in eo vel exponitur.
miniſtri fraude ſeruato deciperet.Apparet ab ea clade Oedipodis illi nomen poſtea datū.Mini-
ſtri q puerum a patre pdēdum acceperāt,Polybę ſeruilis fortunę mulieri furto alendū tradide-
runt.Hæc Diodorus.Papinius,ſi qs in hac parte poetis relinquit locus,a Polybo eū nō Polyba
nutritum ſignificare videt.Procedēte deinde tpe Laius Delphos ad oraculū iturus,in Phocide
Oedipodi iam adulto,occurrit.Tum neuter alteri notus viarū anguſtias vno tpe occupāt.Hic
Laius iubet iuuenē ſibi via cedere,vehebat enī curru,ille cōtumaciter inſtās negat ſe id facturū
orta ob hæc inter eos rixa,Oedipus ſenē obtrūcat.Quę ſecundū Laii interitū de Sphynge vul Oedipus patrem ob-
go tradunt,fabuloſa mihi ex omni parte vident.Mōſtrum id fuiſſe aiunt, qđ Thebani agri an- truncat.
guſtias obtinēs,ambiguā pegre tranſeuntibus quæſtionē ꝓponere ſit ſolitum, niſi aliquis malit Sphynx.
credere hominē eum fuiſſe,cuius pnicioſo ingenio multi ad id tēpus periclitati eſſent.Oedipus Iocaſta
qm̄ ænigma ab Sphynge ꝓpoſitum vnus oīm ſoluiſſet,diraqꝫ illa infeſtatione Thebanū pur- Oedipo fi-
gaſſet agrum,Iocaſtæ dicit cōnubium adeptus.Scio ego Æthiopiam Sphyngē aīal fuſco pilo, lio nubit.
māmiſqꝫ in pectore geminis alere,ꝓxime ad hoīs effigiē accedens. Sunt q tradāt ꝓprium huius
eſſe,ſi hominē ꝓuiderit ſolo obtutu necare:cōtra, ſi viſu ꝓuenta ſit, extingui.Sed quoquo modo
Oedipus matris eſt nuptias ſortitus (nā in re tam vetuſta & fabuloſa qđ affirmē nihil habeo)
plures ex ea liberos ꝓcreauit,virilis ſtirpis Etheoclē & Polynicē, Antigonam alterius ſexus &
Iſmynē.Mares vbi ꝑ ętatē adoleuerūt,patri authores fuerunt,vt ob domeſticū dedecus ſeſe do
mi contineret.Sunt q ſcribant Oedipodē ipm̄,vbi de paterna cęde & matris cōcubitu ꝑ Tireſiā
reſciuit,cōſternatum aīo ſeſe luminibus priuaſſe,in abditiſſimaſqꝫ ædium partes ſeipm̄ iniecīſſe.
Patre e medio ſublato,Iuuenes īter ſe cōparant,vt alternis annis imperarēt, primaqꝫ regni ſors
Etheocli,q maior erat natu,obtigit.Is regni anno circūacto,quum ſuas opes interim firmaſſet,
ſceptrū repetēti fratri nō reſtituit. Polynices regni ſorte fraudatus ad Adraſtū Argiuoꝝ regē Adraſtꝰ rex
cōfugit,ad quē ꝑ id quoqꝫ tēpus & Tydeus venit patria ꝓfugus.His duobus hoſpitio acceptis
certo oraculi monitu Adraſtus filias hoſpitibꝰ deſpondit,Argiā Polynici,Tydeo Deiphylem,
ꝓbare ille a principio āboꝝ indolē,miſerariqꝫ fortunā,ꝙ vterqꝫ regio faſtigio electus,ad alienas
opes cōfugiſſet.Adraſtus ābobus bn̄ ſperare iuſſis,fore pollicet,vt totis regni viribus cōnixus
vtrūqꝫ ſuū reſtitueret in regnū,Polycinīſqꝫ ſimul cām āplexus, priuſq̄ arma mouerent, Tydeū
Thebas ad res ab Etheocle repetēdas ire iubet.Quę nō mō nō redditę ſunt, ſed cōtra ius gētiū
Tydeo vis intētata eſt.Quinquaginta ex oīni iuuētute lecti ab Etheocle miſſi ſunt,q illum ad
Adraſtū redeūtē īſidiis exciperēt,exceptū obtrūcarēt. Verū Tydeus vt īuicto fuit aīo in hoſtes Tydeus
cōuerſus,nō ſolū fortiter reſtitit,ſed iis q ſecū prio congreſſi ſunt,ꝓſtratis,cęteros in fugā actos plures vnꝰ
turpiter diſiecit.Sūt q ad vnū īterfectos dicāt,ꝓter paucos q cladis ignominięqꝫ acceptę nuncii ſter. rit.

domũ abierũt. Tydeus Argos reuerſus qđ Thebis ſit actũ expanit, docetq́ ſimul Ethecolẽ nõ
modo res nõ reddere, ſed ſibi ad eas repetẽdas miſſo hoſtiliter iſidiatũ: hęc ait ſimulq́ recẽtiſſi-
ma oſtẽdit cędis veſtigia, qua ęgre nuꝑ fuerat reuulſus. His Adraſtꝰ cõmotꝰ, q̃ ad bellũ neceſſa
ria videri poſſunt, ſedulo cõparat, adiũgitq́ ſibi belli ſocios, Capaneũ, Hippomedõtẽ, & Parthe
nopeũ iuuenẽ ĩpigrũ Atalãtę filiũ. Cẽſere m̃lti & Amphiaraũ vatẽ eẽ ad id bellũ ducẽdũ. Ab eo

Igniſpiciũ.

igniſpicii rõ primũ tractata dr̃. Is futuroꝝ ꝑitus, quũ ita euẽturũ ꝓſpiceret, vt ſi ad Thebas ꝓfi-
ciſceref, eo bello caderet, funeſtã ſibi militiã vitabũdꝰ e medio exceſſit, tãtiſp ĩ occulto futurꝰ, do
nec Adraſtũ & alios ad bellũ egreſſos audiret. Studio igĩ reqſitus quũ nuſq̃ exiſteret, eſſetq́ ea
res ſola ĩpedimẽto, quo minꝰ ĩ Ethecolẽ iref, ab Eriphyle cõiuge aureo torq̃ corrupta ꝓditꝰ, in
publicũ ꝑtractꝰ eſt ad bellũ exire coactꝰ. Phama eſt Amphiaraũ mãdaſſe Alcmeoni filio, vt poſt
ſuũ iteritũ Eriphylẽ, q̃ ſui eẽt exitii cã, matrẽ ĩterficeret. Diodorꝰ author eſt, torquẽ a Polynice
illi datũ, vt belli ſocietatẽ viro pſuaderet, eãq́ ĩ diſceptatiõe quadã iter Amphiaraũ & Adraſtũ
cuiꝰ ipſa erat ſoror, prius orta, ãboꝝ cõſenſu arbitriũ adeptã, ſcđm mariti cauſã iudicaſſe. Cęte
rũ adieciſſe ita iudiciũ ratũ videri, ſi is ſociꝰ adiutorq́ belli foret, qđ tũ ĩ Ethecolẽ moueref, ac ꝑ
ea Amphiaraũ ab vxore ꝓditũ illiꝰ cędẽ filio ĩperaſſe. Quãtę tũ copię Adraſto fuerĩt, authores

Iſpſipyle Thoantis filia.

quos ſeqmur nõ tradũt. Phama eſt quũ duces ſitibundũ circa Nemeẽ ſyluã traherẽt exercitum
atq́ ex iis qdã explorãdę aquatiõiscã nõ nihil agmĩe aberraſſent, ĩ Iſpſipylẽ Thoãtis filiã Lemno
ob patrẽ muliebri cõiuratiõe ſeruatũ regno a ſuis eiectã, & apđ Lycurgũ Nemeoꝝ regẽ tũ forte
famulãtẽ icidiſſe. Erat cũ ea regius puer, cui illa data erat, aut nutrix, aut cuſtos. Cęterum dum
Iſpſipyle ducibꝰ gratificatura ad fontẽ cõtẽdit, Archemorꝰ (nã id nomẽ regio puero fuit) hęrbi
do loco relictus, ſubito ſerpẽtis incurſu periit. Adduxit ea res nutricẽ ĩ aptũ apđ regẽ diſcrimẽ,
Sed ducũ iteruẽtu ꝓcibuſq́ & authoritate lenita eſt Lycurgi ira, ob eximioſq́ & nouos hono-

Nemei ludi

res ab toto exercitu filii ſepulchro redditos, magna ex pte remiſit dolor. Mãſit id ludicrũ ad po
ſteros Nemeiq́ ludi appellari. Qui deĩde ſub Thebis fuerĩt belloꝝ conatꝰ, ĩ rã obſcura rerũ me
moria haud qſq̃ facile dixerit. Illđ iter plures cõuenit, duces ĩpos, q ſeptẽ nũero fuerũt, ꝑter Argi
uorũ multitudinẽ, q̃ fuit ꝓpemodũ ĩmẽſa, alios alio caſu abſumptã, Adraſto dũtaxat ſeruato, q
fugiẽti ſimilis Argos reuerſus eſt. Capaneũ muroꝝ faſtigia tenẽtẽ hoſtiũ ĩpulſu ĩde cũ ſcalis de
turbatũ, ac vi multa lapidũ ſupne obrutũ, Amphiaraũ hiatu terrę abſorptũ, Polynicẽ cũ Etheo
cle ſingulari certamĩe cõgreſſũ, mutuis cõfectũ vulneribꝰ occubuiſſe. Iã ad fabulã redeũdũ ſit,

Adraſti fuga.

ſi q̃ de illoꝝ rogo poetę tradiderunt ſequamur. Adraſtus ſuoꝝ corpa ſepelire conatꝰ, ab hoſtibꝰ
ꝓhibitꝰ eſt, victoq́ ſimilis in Argiuos fines trepide ſe recepit. Sunt q ſcribãt, ab Atheniẽſibꝰ eũ
adiutũ, ceſoꝝ corpa recepiſſe. Alii ab Atheniẽſibꝰ ipſis eã abſẽtibꝰ Argiuis operã ꝓhumane na
uatã memorãt. Nec res Thebana deĩceps meliore ſtatu fuit, ab eoꝝ filiis, q ꝓſenti bello perierũt
maiore aliquãto armoꝝ apparu poſt aliquot ãnos repetita. Sũt q poſt Iliũ euerſum ad Thebas

Thebani bello repetuntur.

iterũ bellatũ ſcribãt, fuiſſeq́ illati belli ꝓtextũ Argiuis, q Thebani cũ cæteris Graecis ad Troiã
nõ militaſſent. Sed quocũq́ Thebani tpe ĩ recẽtiorẽ illã cladẽ ĩciderunt, Alcmeonis Amphiarai
filii ductu id bellũ Thebanis illatũ plures meminerũt. Hi, qđ ſatis cõſtat, ĩgẽti ꝓlio victi, quum
neq́ vires, neq́ vllũ ad ſe tuẽdũ cõſiliũ haberẽt ampliꝰ, Tireſię vatis, a quo captãdoꝝ ex auibꝰ
auſpicioꝝ rõ (vt ferf) inuẽta eſt, oraculũ ſecuti, vrbẽ ſilẽtio noctis deſtituere. Thebani populari
ter vrbe egreſſi in eã Boeotię partẽ cõceſſere, q̃ Thilphoſea dicta eſt. Thebæ captæ hoſtiliterq́
direptę. Phama tenet Daphnẽ Tireſię filiã captã Delphos a victoribus miſſam, q̃ a patre prius

Tireſię vatis exitus.

inſtituta, mox Delphico cõmercio prudẽtior facta, ĩ ſummã diuinãdi peritiã euaſerit. Tireſias
q cum ſuis ciuibꝰ ĩ Thilphoſeũ agrũ ſub ipm vrbis excidium abierat, haud breui ĩteriecto tpe
vita deceſſit. Eũ Thebani ob creditã ĩgenii diuinitatẽ, magnifico (vt tũ res erãt) funere extule
rũt. Mox ſumptis aduerſus Doriẽſes armis, ꝓlio victos ſuis ſedibꝰ eiiciũt. Nec ita lõgo tpis ĩter
uallo eoꝝ pars Athenas cõceſſit. Qui ĩ Dorida ſeu dorita haud multo poſt reuerſi, ĩ ea eſſe ter
ra pſeuerarũt. Nõnulli in Grineo habitarunt. Quidã etiã in Euboea. Per hos caſus iactati ſunt

Troianum bellum.

Thebani. poſtq̃ ab Epigonis ꝓpriis ſunt ſedibꝰ eiecti. Quę igĩ circa Ilium geſta ſunt, quæq́ his
aut ęqualia fuerũt, aut certe nõ multo ãtiquiora, maiore oĩno phama ſunt memoriæ ꝓdita, ſed
fabulis nihilominꝰ iſerta. De his igĩ quo breuiꝰ dixero, eo fortaſſe veriꝰ. Nã ſi qs poetarum ſcri

Paridis iudicium.

pta temere ſecutꝰ, lõgiorẽ de ea re ſermonẽ inſtituat, etiã inuitus in aperta rerum mẽdacia inci
dat neceſſe eſt, qua labe nulla hiſtorię maior accidere põt. Oĩni igĩ lõgiore ſermõe de huiuſmo
di rebus omiſſo, breuitas illa veritatis amica, qua in Thebanis rebus explicãdis vſi ſumus hic
quoq́ eſt nobis tenẽda. Paridis igĩ iudicio, qđ vetuſtatis rerumq́ naturalium peritiſſimi, lõge

aliter ꝙ̃ vulgus interp̄tat̃ ad Scęnicos artifices & poetas relegato,cauſam capiendę Helenæ:vñ
tẽpeſtas illa bellorꝫ Aſię orta eſt,inueteratã graſſandi in alienas fœminas licẽtiã Paridi extitiſſe
crediderim.Nec multũ a vero diuerſa eſt cõiectura illa,veterẽ iiuriã Heſiones Priami ſororis,ex
Ilio ĩ Gręciã abductę,recẽtioris poſtea rapinę Troianis materiã p̄buiſſe.Sed armis honeſti⁹: vt
poſtea Gręci fecerũt,ea res vindicãda fuit.Enixaq; Heſione fuerat iã antea ex Thelamone Teu
crũ,q Troiano bello interfuit.Quæ ſororis fortuna potuit veterẽ Priami irã lenire . Sed vetus Io.
exẽplũ videt̃ ille mihi ſecut⁹.Enimuero Phœnices nulla laceſſiti iniuria Io.Inachi filiã ex Græcia Europa.
aſportarũt:mox Cretẽſes Europã ex Phœnice.Gręci inde ex Colchide Medeã. Cęterũ qa hmõi Medea.
rapinę aliis ĩpune ceſſiſſent,inde Paris audacior factus,Helenę tũ mulierũ pulcherrimę phama
impulſus,velut aliud ſecut⁹ negociũ,in Pelopõneſum nauigauit.Phama eſt Alexandrũ,q idem
fuit & Paris,in hoſpitio apud Menelaũ fuiſſe,cuius matrimonio locata erat Helena, atq; in ea-
dem domo vnũ paſſa puerperiũ,ob inclytũ Priami nomẽ, & quia tempeſtate illa nihil hoſpitali
iure fuit mortalibus ſanctius,Menelaus,quũ adhuc Paris apud ſe eſſet,peregre domo ꝓfectur⁹,
regii hoſpitis curam demãdat vxori.Atq; ita eo abſente ſiue inuita,ſiue qđ vulgus tenet,hoſpi Helena cũ
tis facie mulier capta,ex Sparte in Cranaam inſulã cũ Paride nauigauit.Vbi cum eo primũ cõ Paride na-
greſſa,ipſi poſtea loco nomen dedit,vt inſula ſit iã inde Helenea appellata.Iacet hęc ante Bœo uigat.
tię littus circa Suniũ ꝓmontoriũ.Sed de Helenæ raptu multiplex eſt phama. Atq; poetica illa
excluſa,cuius Homerus eſt author,ꝙ̃ tota fabularũ inuolucro tegit̃.Herodotus,Dion Pruſien
ſis,& Dares Phrygius,multo ęquiore animo audiẽdi ſunt:horꝫ Herodotus,q eſt eius opinionis
author,ꝙ̃ ꝓxime memorata eſt,negat Helenã ad Troiã ꝑueniſſe,ſed Paridẽ quum Ægeũ naui-
garet,vi tẽpeſtatis curſu excuſſum in Ægyptiacũ ait pelagus cũ Helena deiectũ, nihilq; flatib⁹
interea remittẽtibus,oſtiũ Nili qđ Canopicũ vocãt,ſubiiſſe.Fuit tum ibi ad Taricheas Hercu
lis phanũ,quẽ locũ ſeruili cõditione viri ingreſſi,nulla abſtrahi vi poterant.Huc quum ex Pari
dis comitatu ſeruitia quędã ꝓfugiſſent,Herculis ſimulacro aſſidẽtes,violati hoſpitii,nefarięq;
rapinæ,Paridẽ apud barbaros ſacerdotes criminant̃,tenebat ꝑ id tempus Ægypti regnũ Pro-
teus,cuius p̄fectus Thonis indignitate rei cõmotus,ſubito Memphim miſit,q Alexãdri appul
ſum,& ꝙ̃ illi exprobrarent̃ regi nũciarent,applicuiſſe nuꝑ hominẽ Phrygii ſanguinis ,cũ Graia
muliere,quã ex Peloponneſo iniuria aſportatã ſerui inſimularent.Impat Proteus hominẽ eum
quiſqs ſit cõprehenſum ad ſe duci,virum flagitioſum,extremoq; ſupplicio dignũ arbitratus,q
nihil hoſpitales deos reuerit⁹, alieno fuiſſet thoro inſidiatus. Thonis Alexandrum cũ Helena Paridis &
& iis,ꝙ̃ illa ſecũ domo extulerat,haud multopoſt Mẽphim ſub cuſtodia miſit,hic rex ſciſcitat⁹ Helenę diſ-
ecquis hõ eſſet,& vñ cum nauibus ꝓfectus,audita patria & Priami noĩe pergit velut toti⁹ rei crimen in
ignarus q̃rere eequęnã ea eſſet mulier,quã ſecũ veheret.Hic titubantẽ Paridem,ac minus con- Ægypto.
ſtanter ad ea ꝙ̃ de Helena quærebãtur reſpondentẽ,grauiſſimis Proteus verbis increpuit, Deos
hoĩeſq; teſtatus niſi hoſpitalia iura obſtarent,nullã neq; patriæ,neq; parentis rationem ſe fuiſſe
habiturũ,quo minus meritũ de eo ſumeret ſupplicium,vt atrociſſima vnius pœna documento
eſſet mortalibus,ne latrocinio illicitos ſibi quęrerent amores.Cæterum nolle ipſius quẽ merito
odiſſet exẽplum imitari,permiſſurũ ſe hoſpitii cauſa,vt incolumis inde claſſem abduceret:Iret,
& aliena cõiuge,& rebus quas illa ſecũ extulit apud ſe relictis,cõfeſtim tota Ægypto excederet.
Quod niſi cõtinuo faceſſeret,tã ducẽ ipſum ſe q̃ comites ꝓ hoſtibus habiturũ. Atq; ita ait eue
niſſe,vt q̃diu ad Troiã bellatum eſt,Helena fuerit apud Proteũ.HęcHerodotus ex Ægyptiorũ
p̄dicatione,de Helenę in eam terram appulſu.Homerus quoq; Helenã poſteaq̃ in Gręciam re-
uerſa eſt p̄dicantem inducit Nepenthe illud qđ Telemacho ꝓpinabat,a Thonis coniuge dono
accepiſſe,quãdo terra Ægyptus plurima eiuſmodi mixta,partim bona,partim mala ferret me-
dicamenta.Idem author Alexandrũ Sidonem veniſſe ait,quæ ab Ægypto non multum diſtat
celebratq; Sidoniarum opus puellarũ,quas ille lata ſulcãs maria Ilium aduexiſſet. Sed his mul
tum diuerſa ſunt quę Dion ſcribit.Iis Ilienſibus perſuadere conatus eſt,ne Ilium quidẽ a Græ
cis exciſum,nec Helenã Menelao vnq̃ nupſiſſe,ſed Paridi,quã quũ multi ex terra Gręcia ꝓcatẽ- Helena Me
tur,& cũ his Menelaus Agamẽnonis frater,cũ quo Clytęmneſtra Helenę ſoror nupta erat,in- nelao nõnu
dignitate rei,ꝙ ꝑegrinus homo Gręciæ primoribus prælatus in matrimonio eſſet,Atridarum pſit vt qui-
impulſu Græci Priamo bellũ intulerint.Eoq; fidem huic opinioni fieri,ꝙ Caſtor & Pollux fra dã ſcribũt.
tres Helenę,qui eius connubii authores fuiſſent,ad Troiam non militauerint. Ita igitur Dion
rem dirigit,vt Helenæ cõnubiũ a Gręcis ꝑ legatos dicat repetitum , qua non reddita,qm legi-
time Paridi nupſiſſet,ex tota fere Græcia bellũ ſit Phrygię illatũ.Primoq; ad Troiam appulſu

Protheſilaus interſicitur.

Protheſilaum,q oĩm primꝰ in littꝰ euadere conatus eſſet,ab hoſtibus interfectum: mox Graios
littore depulſos in Cherroneſum retro nauigaſſe:atq; ita ex ꝓximo,latrocinantiũ more potiꝰ q̃
bellãtium,maritima q̃dã Troianoꝝ oppida populatos,poſtremo Iliacum littꝰ ab his noctu re-
petitũ,ac tũ.priuſq̃ ex vrbe occurri potuiſſet,vallũ nauibus obiectũ.Multos inde (vt ille ait)
belloꝝ caſus vtriq; ſunt expti. Sed Grçcoꝝ res multo deterior,q poſt multa pericula & labores
terra & aquis exhauſtos nihil p̃ter littus foſſa & vallo munitũ,in Phrygia tenerẽt.Eſt ad hçc in
ſumma rerũ oĩm difficultate ,ſeditione nõnunq̃ laboratũ,vt ægre Neſtoris Vlyſſiſq; authori-
tas vulgus a nauibꝰ reuocarit,quũ populariter in Grçciã abeundũ cẽſerent. Acre deiceps ꝓliũ
eſt(vt Dion ait)ſecutum.Grçciq; ad naues cũ multa ſunt ſtrage ab Hectore cõpulſi,multo ma

Hector Achillem interficit.

iorem cladẽ accepturi,niſi rem pene afflictã Achilles ſuo marte reſtituiſſet.Is Phryges trãs Si-
moenta pſecutus,& cum Hectore cõgreſſus grauiter ictus cõcidit.Cuius corpus quominus eo
hoſtis potiref,ægre duo Aiaces tenuerunt.Adeo Dion ab Homero oĩa diuerſa ꝓdidit,fabuloſa
haud vno loco eſſe teſtatus,q̃ ille de ſingulari Paridis & Menelai pugna fuit carmine cõplexus,
de Aiacis & Hectoris prælio,Diomedis & Æneç,& in vniuerſum q̃cunq; de Patroclo cecinit.
Achille igĩ extincto,nocte q̃ ꝓxime ſecuta eſt.Grçci fortiſſimi ducis interitu,magnaq; ſuorum
cæde ꝑculſi,in Cherroneſum retro abierunt,eoꝝ caſtris Troes potiti , magnã inibi ꝓdam diri-
piunt. Tabernacula incẽdunt,vallũ diruunt.Erãtq; Ilienſiũ res in hoc ſucceſſu,quũ Amazones

Amazones Priamo ſubueniunt.

ex Põto,& ex Æthiopia Memnon ſuppetias Priamo venerunt: & Grçci Pyrrho ex Scyro ĩſula
accerſito,& Philoctete ex Lemno ſuas opes firmãt.Inſtauratoq; exercitu Iliũ ex Cherroneſo re
petũt.Tũ maiores(vt Dion ait)cõflictus ſecuti,Antilochuſq; & Aiax ab Hectore ĩ pugna in-
terfecti.Paris a Philoctete ſagitta ictus,& Pẽtheſilea a Neoptolemo telo trãſfixa mortẽ occubue
runt.Atq; ita opibꝰ vtrinq; fœda clade acciſis,quũ multo maior hoĩm & rerum iactura eſſet a
Grçcis facta q̃ a Phrygibꝰ,fœdus vtriq; ictũ,vt Grçci ꝓ ea pecunia quã Priamꝰ ſibi dari poſtu
labat ,ob bellũ iniuria a Grçcis illatum,Mineruç Iliacç opus memorabile relinquerẽt. Vñ ſum-

Machina Troiani eq.

pta eſt poetis materia,vt Troiã equo captã memoriç ꝓdiderint.Ea moles hoc habuit . Achiui
Mineruç Iliadi ſacrũ.Plinius,arietẽ bellicã machinã Troianũ equum fuiſſe exiſtimat,cuiꝰ inuen
tor fuit Epeus.In fœdere eſt diſerte poſitũ,vt Grçci Priami gñe Phrygiã obtinente nunq̃ bello
Aſiã repeterẽt,neq; Troiani Pelopõneſum aut Bœotiã,aut Creten,aut Ithacã Phthiamve,aut
Eubœã inuaderẽt. Fœdereq; in has cõditiones icto,Grçci ob rẽ male geſtã, ſeditione primo agi
tati,diuerſi domum cõceſſerunt.Cçterũ alii alios caſus expti,oẽs fere ad vnũ ſunt piclitati.Tẽpe

Infelix Grçcoꝝ exitus.

ſtate q̃dam abſumpti. Nõnulli & Agamemnon domeſtica fraude perierunt.Plures domo p cõ-

Menelaus in Ægyptũ delatus.

tẽptum excluſi,exilio ſolũ verterunt,& in his Diomedes & Menelaus,q quum in Ægyptũ na-
uigaſſet,oĩa memorare ſit ſolitus eius gẽtis ſacerdotibus,q̃ Grçci ad Troiam ppeſſi eſſent, eadẽ
ab illis p manus ad poſteros tradita.Ex q̃bus hçc Pruſiẽſis Dion ſe didiciſſe teſtatus eſt. Pria-
mus(vt idẽ author ſcribit)feliciter cõſenuit.Helenaq; poſt Paridis interitũ Deiphobo nupſit.

Æneæ nauigatio.

Nec multo poſt,quum iam Hector regnum a patre accepiſſet,nec Æneas quieturus videretur,
niſi in partẽ regni receptꝰ,ꝙ magnis Priami pollicitationibꝰ fortiter Troiã defendiſſet,author
illi fuit,vt ſua pecunia & claſſe auctus quo vellet Coloniam deportaret . Sic Helenus & multi
hoc ipſum ſecuti,alii alio nauigarunt.Et hçc Dion multo longiore q̃ nos fecimus ſermone ex-
ecutus:vt q ſit in Homeri mẽdaciis refutandis vehemẽter occupatus. Verum neq; huius, neq;

Dares Phrygius.

alterius cuiuſq̃ fides maioris apud me erit vnq̃ momẽti,q̃ Phrygii Daretis:cuius hiſtoriã non
tantum ꝓbauit Nepos Cornelius,ſed Criſpo etiam Salluſtio in Romana hiſtoria plurimorum
iudicio haud dubie principi,cognoſcẽdam tradidit.Is Helenam ſcribit Menelai cõnubio vi ab

Verus Helenç raptus

ductã a Paride,quẽ Priamus pater ad hoc ipſum in Græciã miſiſſet,vt quando Heſione p lega
tos repetita a Thelamone non redderef,aliquo Grçcos incommodo afficeret :eratq; tum forte
Menelaus in Pylum ad Neſtorẽ ꝓfectus.Erat & Helena viro abſente in Citheris inſula, q̃ Pari-
dis vidẽdi cupida in eius conſpectũ venit,ibi vterq; alterius forma capti templum Apollinis &
Dianç ſubierunt ſacroꝝ cauſa,vnde nocte quæ proxime ſecuta eſt eam in nauim receptam Pa-
ris auexit.Sunt & aliquot cũ ea mulieres ex ipſiꝰ comitatu ad naues abductç.Spoliatoq; Apol-
linis tẽplo in Phrygiã ꝓſpera nauigatione eſt reuerſus . Coniurat tota Græcia ob eã iniuriam
in Priamũ & filios.Septuaginta circiter viri illuſtres Agamemnonis ductu,cui ab initio delatũ
fuit imperiũ,cum mille & ampliꝰ nauibus ad Troiam ex Aulide ꝓfecti ſunt. Vbi naues Tene-
dum tenuere,Diomedes & Vlyſſes Iliũ ad res repetẽdas ire ſunt iuſſi. Interea Achilles Myſiã

Teutras

populatus eſt,& Teutras q in ea terra regnũ obtinebat ꝓlio victus, grauiterq; ſautius Achillis

manu occubuiſſet,niſi eũ Thelephus,q cum Achille erat, clypeo ꝓtexiſſet.Fuerat Teutras ab — *Teutras.*
Hercule Telephi patre in regno conſtitutus,quo contigit,vt a Teutrate non modo ſit hoſpi- — *Telephus.*
tio acceptus,ſed ad regni etiam ſucceſſionẽ admiſſus.Nec mihi excidit quid ſupra deTelepho
ſcripſerim,quidve ab aliis de eius vulnere fuerit memoriæ proditum, ſed Daretis hæc ſunt.
Sub idem fere tp̃s quo Achilles ex Meſia cum præda Tenedũ reuerſus eſt,Diomedes & Vlyſ-
ſes ex Ilio nũciant Helenã non reddi.Et iam Græci erant ex inſula tranſmiſſuri,quũ Palame- — *Palamedis*
des ex Euboea ſuperuenit cum.XXX.nauibus,docuitq̃ multo tutius Grȩcis futurũ,ſi noctu — *conſilium.*
Troianũ littus occuparẽt.Cæterum ſiue noctu ſiue interdiu claſſis eo appulſa eſt,acri prælio
ſunt Grȩci ab Ilienſibus in littore excepti,Occubuitq̃ in ipſo cõgreſſu Proteſilaus,qui omniũ
ferociſſime in aduerſum hoſtẽ irruperat.Mox cruẽta cȩdes ſecuta eſt,multiſq̃ vtrinq̃ amiſſis,
protracta eſt in plures horas anceps dimicatio.Ad poſtremũ impreſſiõe ab Achille facta, Tro
iani cum multa cæde in vrbẽ cõpelluntur.Ac tum demũ Græci in terram egreſſi,per ociũ na-
ues & caſtra muniunt.Poſtridie Hector in pugnã egreſſus,Patroclũ interficit: iacentiq̃ exuui — *Patrocli &*
as detrahit,inde Merionẽ haud multo poſt ad terrã deiectũ,quũ ſpoliare eſſet adort⁹: a Mne- — *Meriõis cæ*
ſteo graue vulnus in femore accepit,Sed non adeo eſt plaga vna retardat⁹,quin ad naues vſq̃ — *des.*
Græcos egit,intuliſſetq̃ ignẽ nauib⁹,niſi Aiax Thelamonius collato pede illius impetũ fregiſ
ſet.Ibi duo fortiſſimi duces ĩter ſe agniti. Erat Aiax ex Heſione Priami ſorore nat⁹,vt plures — *Aiax.*
dicũt,nã non deſunt,q(vt alio loco demonſtraui)Teucrũ velint,donaruntq̃ ſe inuicẽ milita-
ribus donis,dirẽptoq̃ prælio induciæ initæ ſunt,vt q in acie occubuerant,per ocium ſepelirẽ-
tur.Interim non nihil inter Græcos eſt ſeditione laboratum. Cẽſebat Palamedes eſſe imperiũ — *Seditio ĩter*
Agamẽnoni abrogandũ,ſibiq̃ tribuendum,quãdoquidem multa cõmentus eſſet ad præſentis — *Græcos.*
belli vſum,modum egrediendi in hoſticum,caſtrorũ munitiões,teſſerã militarem, circuitionẽ
vigiliarum,& cum his inſtruendi exercitus rationẽ:Eſtq̃ per hæc biduo ceſſatum,niſi forte re
ctius biennium pro biduo legatur apud Daretem. Agamẽnon(quod ſatis conſtat) exeuntib⁹
induciis,cum Achille,Diomede,& Menelao,ſuos in aciem eduxit. Cõtra Hector & Æneas ex-
aduerſo aciem inſtruũt.Cõfligitur totis viribus,caduntq̃ vtrinq̃ multi viri fortes. Sed multo — *Pugna*
acrius eſt ſequẽti die pugnatũ,quo prælio Paris Menelai femur trãſfixit ſagitta. Oppreſſuſq̃ — *acris.*
eſſet in veſtigio Alexãder hoſtibus pene circũuentus,niſi obiectu clypei Æneas illum protexiſ
ſet,ſed nox accenſum diremit prælium, animiſq̃ per hæc ad pugnã ĩritatis,octoginta circiter
dies aſſidue eſt acie dimicatũ,innumeriq̃ interim viri ab vtraq̃ pte occubuerũt.Pacti ſunt ĩde
in tris annos inducias.Triennio circũacto opibus vtrinq̃ auctis,Hector &Troil⁹primi ſuos in
pugnã educunt.Occurrũt his Agamẽnon,Diomedes,& Menelaus. Hui⁹ diei pugnæ, quæ tã — *Induciæ tri*
his q̃ illis cruẽta fuit,adeo animi incaluerũt dimicãdi ſtudio,vt.XXX. deinceps dies ſit hinc — *um annoꝝ.*
inde in aciẽ deſcenſum.Sed quũ aliquãto plures ex Troianis cecidiſſent,ſex menſium induciæ
ſunt Ilienſibus datæ.Vario poſthȩc marte eſt ſæpius cõflictum.Hector interim vir fortiſſim⁹
cum Achille congreſſus,eius femur cõſauciat,ipſe contra ab Achille letaliter percuſſus occu-
buit.Eoq̃ cadẽte Troiani in fugã verſi cum fœdiſſima ſuorum ſtrage in vrbẽ compelluntur. — *Hectoris ca*
Duobus inde mẽſibus eos induciæ tenuerunt.Quo tẽpore Priamus magnifice Hectorem fu- — *ſus.*
nerauit,ludoſq̃ in eius memoriã ad ſepulchrum inſtituit.In caſtris iterũ mota inter Græcos
ſeditione,abrogatum eſt.Agamẽnoni imperiũ,ſumma rei multitudinis ſuffragio in Palamedẽ
collata,nec eã mutationem imperii Achilles ꝓbauit.Poſt inducias vtrinq̃ eſt in aciem deſcen
ſum,primoq̃ cõflictu Sarpedon Lycius Tlepolemũ Rhodium & Tereum Admeti filium ob-
truncat.Secuti inde multi variiq̃ conat⁹.Circũacto interim anno ab Hectoris interitu,quũ He
cube & filiæ inferias ad eius tumultũ ferrent,quẽ illi extra vrbem Priamus extruxerat,Achil-
les,qui tum forte mœnibus obequitabat,Polyxenã intuitus,cõtinuo eius forma captus,oculos — *Polyxena*
& animũ in virgine defixit.Fuit Polyxena(ſi vera Phrygius Dares ꝓdidit)cãdido colore, ꝓ- — *ab Achille*
cera ſtatura,& longo teretiq̃ collo, oculis venuſtis, forma adeo eleganti,vt oẽs quæ ea ætate — *adamatur.*
fuerunt,longe anteiret puellas.Achilles amoris impatiẽs ſeruum Phrygii ſanguinis ad Hecu
bem mittit,qui virginẽ ſibi in vxorẽ depoſceret,ita fore pollicitus,vt ipſe Theſſaliq̃ continuo
ſeceſſionẽ facerent.Nec dubium quin ſe abeunte confeſtim Troia obſidione ſolueretur.Defert
Hecube rem ad Priamũ,q factum ita ꝓbaturus videbatur,ſi poſt affinitatẽ vniuerſus exercit⁹
abiret,alioq̃ nõ videri ſibi cauſam filię cuiq̃ iungẽdę integro adhuc bello.Res citro vltroq̃ p
internũcios iactata,Achillẽ ab omni armoꝝ ſtudio auerterat.Is iã ãtea Palamedis ſpiũ pręſ⁹,ſol
pẽdi belli author erat.Palamedes ad pugnã egreſſ⁹Deiphobũ obtrũcat,mox &Sarpedõtẽ,quẽ

Deiphobꝰ ira in ſuos graſſantẽ Paris intuitꝰ ſagitta trãſfixit,eoq́ vulnere degrauatũ,Troiani facto agmĩ
Sarpedon ne telis obruunt.Palamede cadẽte Græci in fugã vertunt.Fit cædes teterrima,aguntq́ diſpa-
Palamedes latum hoſtẽ Troiani ad naues,his flãmas iniiciũt. Aiax quia Achilles prælio abſtinebat,vnus
occumbũt. claſſem tutatꝰ eſt.Poſt Palamedis interitũ Agamemnoni iterum ſumma rei ꝑmittit. Is Achil
lem q totus Polyxenę nuptiis imminebat,& ob eã rẽ pugna ꝑtinaciter abſtinebat: ꝑ Vlyſſem,
Diomedẽ,& Neſtorem obteſtat,ne Gręcorũ res in aperto diſcrimine deſtituat.Multis agit ꝓ-
cibꝰ,vt Palamede iã e medio ſublato,ſua velit cauſa pugnã capeſſere.Sed neq́ Agamẽnonis ꝓ-
cibus neq́ triũ virorum illuſtrium pręſentia ferox iuuenis flecti potuit,vt ad arma reſpiceret.
Tum vero grauiſſimi fuere cõflictus,duobuſq́ certaminibus Troili pręcipua enituit virtus,q
Diomede &Agamẽnone vulneratis,gręcorũ phalãges iterũ ad naues cõpulit.Ceſſatũ inde ab
armis ꝑ aliquot induciarũ dies.Quo tp̃e Achilles precibꝰ exoratꝰ,alieno ductu ſuos in aciẽ mi-
ſit.cõſertoq́ vtrinq́ pręlio,Troilꝰ Myrmidones præ ſe agit ad naues cum ſtrage multa. Inter
ceſſerunt his belli feriæ,quibꝰ exeuntibꝰ,quum Troilus ſupramodũ in Gręcos ſęuiret,Achillẽ
Achillis tei indignitate motũ,in præliũ traxit:medioq́ certamie ſauciat.Cęterum dum Achilles curat,
vulnus. Graiorum acies ſæpius fundit,impellit,præceps ad littus agit.Poſtremo Troilum curru me-
Troili caſꝰ. dia pugna excuſſum,ab Achiuiſq́ circunuẽtum,Achilles iã a vulnere validior factꝰ,interimit.
Quẽ iacẽtẽ ſpoliare adortꝰ,a Mẽnone vulnerat.Hecuba in recẽtẽ luctum ob Troili mortẽ de-
uoluta,Achillẽ q temere ad arma recurrerat,ſpe cõnubii in Timbręi Apollinis phanũ ad collo
Achilles & quiũ traxit,vbi Paride aliiſq́ opportune ad ĩſidias diſpoſitis,Æaciden ĩcautũ & cũ eo Antilo-
Antilochꝰ chum,q comes illi venerat,ſuis trucidãdos obiecit.Poſt Achillis cædẽ,Neoptolemꝰ filiꝰ ex Scy
interficiun ro eſt accerſitus.Ad cuius acceſſum paterna ſunt arma iuueni data,q̃ vltro Aiaci delata perti
tur. nacitet recuſauerat.Inſtaurat itaq́ bellum,pugnaq́ rurſus placet,primoq́ cõgreſſu Pẽtheſilea
Pentheſilea Amazonum ductrix Pyrrhum vulnerat,mox ipſa ab eodẽ ſaucia cõcidit.Ad Amazonis caſũ
interficit. metꝰ ingẽs Troianos ĩceſſit,fœdaq́ fuga ſecuta eſt.Tũ demũ fractis Iliẽſium opibꝰ,Æneas An
tenor & Polydamas Priamo petẽdę pacis authores fiunt,quibꝰ multa cum ignominia reiectis,
Prodit Iliũ Rex etſi iã grãdis natu,cum Amphimacho bellum inſtaurat.Interim Æneas & Antenor pacti
Græcis. cum Agamẽnone &Graiis ſuã incolumitatẽ,ꝑ eã portã,quæ equinã habuit effigiẽ,ſiue caput
duntaxat illud fuit:hoſtẽ noctu in vrbẽ induxere.Pyrrhus in regiã ab Antenore ductꝰ Priamũ
obtrũcat.Polyxena apd̃ Æneã nõ nihil latuit: qua repta parum abfuit,qn illi publica fit fides
violata.Iuſſuſq́ eſt cõfeſtim vrbe excedere.Puella Pyrrhi iuſſu ad Achillis eſt ſepulchrum iu-
gulata.Heleno & Caſſandrę,q ſemꝑ pacis reddendęq́ Helenæ authores fuerãt,cõſenſu oĩm li
bertas reſtituta eſt.Eſt & his,q cũ Andromacha ꝑditis rebus in Thraciã Cherſoneſum cõceſ
ſerãt.Et hæc Dares,q̃ oĩa eo ſum verboſius ſecutꝰ,quo vero mihi ꝓpiora viſa ſunt iis,q̃ cæte-
ri rerum ſcriptores de bello ad Troiã geſto,ꝓpemodum fabulati ſunt.Qđ vero ad Ilii excidiũ
attinet,pręter Gręcos,quoꝝ optimi qq́ id ꝑ cõfeſſo tradunt,Liuiꝰ,& q in Romana hiſtoria ce
ANNI lebre ſunt nomẽ adepti,haud dubie fatent,Ilio a Græcis exciſo,Æneã in Italiã veniſſe.De cu-
MVNDI. ius digreſſu ex Troia,memorabiliq́ ĩ Latium appulſu,mox paulo dicã q̃ veriſſime potero.Fu
Tẽporum it hic annus,quo Ilium eſt a Græcis Agamẽnonis ductu exciſum,quater milleſimꝰ ab orbe cõ
ſupputatio dito ac circiter duodetrigeſimꝰ(Neq́ eñ ad viuum reſeco tp̃a)a Nino rege qAſſyrioꝝ regnũ
cõdidit ſextꝰ & octingẽteſimꝰ.Ab Habraami ortu quartus & vigeſimus ſupra octingẽteſimũ:
a Moſis natiuitate trecẽteſimus octauus:ꝓceſſit primã Olympiadẽ ãnos ſex & quadringẽtos.
Tenebat tum regnũ in Aſſyria Tautanes,q ſextꝰ &vigeſimꝰ rex fuit a Nino. Apud Sycionios
Poliphides.In Ægypto Thuoris.Apđ Hebræos Labdõ.Athenis Mneſteus,etſi hunc ad Troiã
periiſſe a qbuſdã ſit ꝓditum,Alii in Melo mortẽ obiuiſſe aiunt,quum ex Troia reuerteretur,
cui Demophoon ſucceſſit.Regnatumq́ erat Athenis ad id tp̃s,a Cecrope ad Troiæ excidiũ an
nos tercẽtum ſeptuaginta quinq́.In Latio Latinus rex Fauni filius,vel(vt diligentiores ſcri-
bunt)Herculis,ꝑ id tp̃s regnum obtinebat.Troia igitur capta q in Ilio fuerãt,magna ex par-
te nocturna ſunt cæde cõſumpti,plurimi tñ mortales ſilẽtio noctis vrbe dilapſi,in pacatũ abie-
Æneas. runt,q variis deinceps erroribus certas ſibi ſedes q̃ſiuere.Horum Æneas & Antenor maxime
Antenor. inſignes,cum ob nobilitatẽ generis ꝓcipuãq́ animi virtutẽ,qua Troia ĩcolumi ĩter ſuos princi
pes fuere,tũ q̃ ãbo clariſſimaꝝ vrbiũ authores extitere.De his duplex ẽ phama a Gręcis ſcri-
ptoribꝰ celebrata.Aiũt ex his qdã Achiuos capto Ilio,oĩne ius belli ab his duobꝰ abſtinuiſſe:&
qa Gręcos hoſpitio excepiſſent,q ad repetendã Helenã eo venerãt,& q̃ illiꝰ reddendæ ſoli oĩm
ab initio authores extitiſſent.Alii quoq́ opinionẽ ſupra retuli,ob id ſeruatos meminerunt,q̃

Iliũ Graiis ꝓdidiſſent.Mneucerates Xãthius Æneæ cãm ꝓdendæ Troiæ fuiſſe tradidit, ꝙ ab Alexãdro ſolẽni ſacro fuerit eiectus,atq; ob id Ilio tradito Achiuoꝝ vnũ fieri cõtigiſſe.Dionyſius capto inquit Ilio ſiue equo(vt Homer⁹ author eſt)ſiue Antenoridarum ꝓditione.quo apparet neutrũ ꝓditionis infamia caruiſſe.Verũ quoquo modo Troia capta eſt,Dionyſi⁹ author grauiſſimus(niſi qs malit poetas audire)partẽ ciuiũ & auxiliariũ non paruã noctu in ſomnis ait oppreſſam,Æneã cũ Iliẽſiũ manu , & iis,q ex Dardano & Ophrynio aderãt,hoſtib⁹ adhuc inferiora vrbis tenẽtib⁹,in arcẽ cõfugiſſe,in ea ſacra erãt & pecuniarũ vis ingens.Inde Æneas multitudine fretus hoſtes arcẽ ſubeũtes primo repulit.Inde vbi vrbe ex oĩni pte capta diuti⁹ ſe locũ tueri nõ poſſe vidit,ad ſacra & cõgeſtã Gazã ĩ tutũ aſportãdã aĩm applicat. oẽm itaq; imbellẽ multitudinẽ & cetera,q̃ ad fugã impedimẽto eſſe poterãt,pte arcis ab hoſtib⁹ auerſa,ſilẽtio ad Idã præmittit,& cũ his ex robore iuuẽturis plurimos, q abeuntibus ſubſidio forent, ipſe cũ lectiſſima viroꝝ manu hoſtẽ interim circa arcẽ nocturno ꝓlio fatigat.Cæterũ Neoptolemo cũ ſuis vi muꝝ arcis ſubeũte,ceteriſq; Graiorum principib⁹ ſumma ope in ſummũ euadere nitẽtibus, Æneas & q cũ eo erant,priuſq̃ molimina arcis ab hoſtib⁹ refringerent,via quæ maxime ab eorũ ſenſu fuit auerſa,& ad mõtes ꝓpinqua,digreſſi ſuos ad mõtes cõſecuti ſunt. Dionyſius author eſt Anchiſam cũ Creuſa & liberis ab Ænea curru in tutũ trãſlatos,veꝝ vbi poſt ea Creuſa extincta ſit,aut quo caſu,neq; ille neq; eoꝝ quos ſeqmur tradidit qſq̃. Nec poetis temere accedo,q negãt eã fuiſſe cõiũgis fugæ comitẽ.Dũ igit Greci ſunt prædæ intẽti,affatim eſt tẽporis Æneæ datũ ad munitiſſima Idæ loca occupãda,ſupuenerũt illuc nec multo poſt ex Dardano ꝓfugi:q incenſæ vrbis flãmã per noctem cõſpicati,rati qđ erat,vrbẽ a Græcis captã:relicto oppido,trepida fuga ad mõtes delati, in ſuorũ popularium agmẽ inciderũt. Ex Ophrynio quoq; & aliis circũiectis vrbib⁹ pari cõſternatiõe mlti mortales exacti,ſeſe Æneę adiunxerũt.Fuit ab initio perſuaſum iis,q cũ ipſo duce erãt:fore vt Græcis domũ abeũtibus Iliũ incolerẽt,ſed multũ illi ſunt ſpe ſua decepti,regiã nãq; vrbẽ Achiui aliaq; illi propinqua loca hoſtiliter populati,ad eos quoq; expugnãdos,q mõtana inſederant loca,animũ adiiciunt. Verũ non ignari q̃ iniquiora oĩa ſibi reſiduo bello futura eſſent,ꝙ nõ vltima deſperatio ſolũ quæ ad oĩa extrema audenda impellit humanos animos,ſed aſperitas quoq; mõrium domanda eſſet,caduceatorẽ mittũt,q Æneã & cũ eo oẽm extorrẽ multitudinẽ hortaret,ne nouo ſeſe implicatẽt bello,ne Troianũ nomẽ ad internicionẽ deductũ irẽt,quin patria & reb⁹ amiſſis ꝓprię ſaluti cõſulerent,amplexarent occaſionẽ impetrandæ pacis,quã ſi bellandi pertinacia prætermitterẽt,fore,vt non multo poſt neglectam fruſtra deſiderarent.Secundum hæc Æneam cum Achiuis in colloquium veniſſe aiũt,& in has cõditiões pacis deſcẽſum,vt ipſe cũ extorri multitudine & reb⁹,quas ſecũ Ilio capto extuliſſet,Troiano agro excederet,Achiui tutã illi nauigationẽ per oẽs Graiorũ terras exhiberẽt.Atq; fide in hæc data & accepta Phrygia profecturus Æneas,Aſcaniũ(vt quidã authores ſũt)natorũ maximũ cum ꝓfugoꝝ parte,qui Phryges oẽs fuere,in Daſclitem agrum,vbi lacus eſt Aſcanius,ipſis locorum accolis id petentibus miſit).Fuiſſe ibi Aſcanius dicit donec Scamãdrus Hectoris filius,& fratres ab Neoptolemo dimiſſi,vel(vt alii tradunt)Heleni ſubſidio auitũ regnũ recuperarunt,cũ hiſq; ſumma ope adiutis Aſcanium Ilium reperiſſe.Et hęc quidem de eo ſunt tradita.Æneas cum ceteris filiis(nam qđ Sophocles facit,illum portis exeuntẽ,humeriſq; patrẽ habentẽ,poeticum eſt figmentum) claſſe ad tẽpus inſtructa primum in Thraciã breui traiectu venit.Inde ſecundum Cherroneſum,quæ Pallene dicta eſt,Troiani ꝑteruecti a Cruſis barbaris hoſpitio accepti,in ea terra hyemarunt,ſtatueruntq; ibi tẽplum Veneris.Inde ex Pallene profecti in Delum ſunt delati,ex Delo in Cythera,q̃ Pelopõneſo adiacẽt,ex Cytheris in Zacynthum.hinc ĩ Ambracio ſinu ſtationẽ habuere,vbi Ambrax Dexameni fili⁹ nepos Herculis per id tempus regnum obtinebat.Anchiſes Ambraciæ orã claſſe præteruectus Butroti portum tenuit,Æneas cũ robuſtiſſimis iuuenũ bidui itinere Dodonen ad oraculum perueniſſe fertur,atq; his locis Helenus ab eo repertus,apud quẽ dux ipſe & comites in hoſpitio fuerũt,cõſulto de ſedib⁹ oraculo,ſacrariſq; deo munerib⁹,q̃ multas poſt ætates durauere,claſſem aſſecuti Ionio emẽſo eã Italiæ orã primo tenuerũt,quæ olim magna eſt Græcia appellata.Phama eſt claſſis gubernatore vſum Æneã Patrone quodã Thurio,multoſq; ex Epiro nauigationis illius vltro ſe comites illi adiũxiſſe,quorũ plæriq; Italia cõſpecta domũ ſint reuerſi.Patro cum Ænea eſſe perſeuerauit,qui poſtea habitaſſe fertur in Alontio Siciliæ.Troianorum qui ex Æneæ comitatu fuerunt,quidã Iapigias arces tenuerũt,alii Atheneũ,q prim⁹ in Italia Æneæ loc⁹ occurrit,Plures vero cũ ipſo duce Au

Æneæ diſceſſus ex Ilio.

Æneæ conſilium.

Quæ acciderint poſt captũ Iliũ.

Æneæ pactio cũ Achiuis.

Cherroneſus.

Errores Æneæ.

Helenus.

Patro.

ſonii maris orã emẽſi,ad Siculũ vſq; fretũ ꝑuenere.Hic dubiũ cõſilio an vi pelagi,curſu excuſſi
eã Siciliæ partẽ prætervecti ſunt,q̃ Drepana noiat̃.Quibꝰ terris in eos inciderunt,qui cũ He-
lymo & Ægeſto aliq̃to prius ex Troade ꝓfecti,circa Craniſum fluuiũ poſuerant ſibi ſedes,cõ
Vñ Ægeſtꝰ ceſſo a Sicanis agro in Ægeſti gratiã,q in ea inſula forte quadã fuerat a puero educatus. Ma-
oriundus. ternũ huiꝰ auũ genere & opibꝰ præpotentẽ Laomedon ob diſſidiũ quoddã cũ omĩ virili ſtirpe
occiderat,filias necare parũ decoꝝ duxit,ſed q̃ id fœdũ arbitrari,tã rebꝰ ſuis formidoloſum cre
dere puellas ipſas ſuorũ popularium cuiq̃ nubere,Negociatoribꝰ igitur Ilio ꝓfecturis dat pro-
cul inde aſportandas. Vehebant̃ forte naui vna extorres virgines,& adoleſcẽs qdam Phrygii
ſanguinis:Is vnius amore captꝰ eã poſt ſuũ in Siciliã appulſum duxit vxorẽ,ex qua Ægeſtũ tu
lit,q parentibus vita functis Priami tẽporibus reditum in patriã impetrauit.Mox vero capto
Ilio,iterũ in Siciliã cũ Helymo nauigauit,atq; aliquãto priꝰ,q̃ eo ſit Æneas claſſe delatꝰ, ſedes
(vt dixi)ſibi & ſuis ĩ ea terra fixerat.Hęc Dionyſiꝰ cui nihil grauate accedo.Diuerſa ſũt oĩno
Aduentus meoq; iudicio fabuloſa,q̃ de eo latinoꝝ quidã ſecuti ſunt.Ægeſto igit̃ & Helymo Æneas oc-
Æneæ in ſi currens,poſt mutuã gratulationem hoſpitaliter appellatus,nõ nihil eiſdẽ eſt terris immoratꝰ.
ciliam. fuitq; interim ambobꝰ author,vt vrbes duas vterq; ſibi vnã cõderẽt.Earum vna Ægeſta eſt di
cta,Helyma altera,vtraq; a cõditoris noĩe nomẽ adepta,qui populi,vt aliquãto citius coaleſce
rẽt ex ea multitudine quã ſecũ nauibꝰ vehebat Æneas,in vtrãq; vrbẽ colonos aſcripſit.Mox ex
Sicilia Tyrrhenũ nauigãs primum Italię portum tenuit,qui ab ipſius gubernatore ibi extincto
Palinurus eſt dictꝰ. ſimili caſu eſt & Leucoſia nũcupata a muliere Troiana Æneæ ꝑneceſſaria.
Palinurus. Miſenꝰ in Opicis a viro in eodẽ comitatu perilluſtri ibi defuncto nomẽ eſt adeptus. Poſtremo
Miſenus. in agrũ Laurẽtẽ Troiani egreſſi,quatuor a mari ſtadia vallũ muniũt.Locꝰ ẽ Troia dicta.& hęc
Troia Ita- de Ænee in Italiã aduẽtu q̃ veriſſime potui:haud ignarꝰ q̃ ab his diuerſa de eo poeticis ſint fi
liæ. gmẽtis vulgata.Sed diligẽtiſſimi rerũ ſcriptores ꝑ veriſſimis videnť hęc ſecuti.Extiterũt plę
riſq; locis certiſſima nauigatiõis illius argumẽta,vrbes,donaria tẽplis affixa.Sed in tanto ve-
tuſtatis receſſu non potuerũt non aliqd variare ſcriptores partim veri ignoratione,partim vt
& ipſi noua aliqua afferre viderent̃,ꝓ quę eoꝝ in inquirendo cõmẽdaret̃ induſtria. Neq; eñ de
fuerũt,q memoriæ ꝓderẽt,nõ Æneã Anchiſæ filiũ,ſed aliũ quẽdã ab eo diuerſum in Italiã ve-
niſſe.Alii Aſcaniũ Æneæ filiũ.Quidã Æneam ipſum veniſſe aiũt,ſed locatis in Latio copiis in
Phrygiã remeaſſe,ab eoq; regnũ ꝑ manus Aſcanio traditũ.Decepti fortaſſe Homerico carmi-
ne,quo a Neptũno ꝓdicit̃ futurũ,vt Æneas & poſteri inter Troianos regnaturi eſſent.Impita-
bit ait Teucris Æneia virtꝰ,& nati natoꝝ & q naſcent̃ ab illis.Quaſi vero non idem in Latio
alibive ꝓcul ab Ilio euenire potuerit,vbi Troianoꝝ cõuẽtus aliqs futurꝰ eſſet,vt ille ĩter ſuos
vel in ignota terra regnũ obtineret.Pari pene cõiectura alii eũ in Italiã veniſſe inficiati ſunt,q
pluribꝰ locis eius noĩe ſepulchra ꝓcul Italia oſtẽderent̃:ignari credo vnũ olim fuiſſe locũ quo
Heroũ corpora ſepelirentur.Cæterũ ꝓuetuſtũ videtur eiuſmodi monumẽta iis conſtrui con-
ſueſſe,a quibꝰ populi,q id præſtarẽt,quoquo modo fuiſſent beneficio affecti.Qđ in Ænea eue-
niſſe,haud dubie apparet,q & ĩ Phrygia Aſcaniũ filiũ Daſcilitẽſibꝰ Ducẽ reliq̃t,in Pallena vr-
bẽ cõdidit ſui noĩs,in Arcadia filiã matrimonio locauit,condendaꝝ in Sicilia vrbium author
Æneæ ſe- ſuis hoſpitibꝰ fuit.Horũ vero nihil in Latio apud Numiciũ fuit,vbi ſitus eſſe dicit̃,quo ĩtelligi
pulchrum. poteſt,quũ nõ vno loco oſtenderet̃ eius viri ſepulchrũ,id veriſſimũ oĩm credi oportere,qđ ſu-
pra id flumẽ fuit olim.Eſt & alia nõ minor coniectura,quia vltra Latii fines nulla Ænee monu
menta ſint relicta.Q, Phryges in Laurentẽ agrũ delati,haud vlterius ſint euagati oraculo a-
ſcribũt,qđ futurum mõſtrarat,vt ibi ſtabiles mãſuraſq; ſedes haberent,vbi fame adacti mẽſas
abſumere cogerentur,quod non multo poſt ipſum appulſum contigiſſe memorant,vt panice-
Troiani mẽ os orbes carnibus ſubiectos ex diſcũbentibus quidam panis inopia conſumpſerint,atq; tũc ab
ſas cõedũt. vno atq; altero exclamatũ defunctos eſſe ſe iã fatali errore,quãdo eiuſmodi menſas a veſcenti-
bus conſumi contigiſſet,eãq; vocem fauore & aſſenſu a circunſtãtibus exceptam.Sunt qui ex
Ænee filiis vnum oraculi mentionem intuliſſe dicant.Nec illud ſatis cõſtat,vbi id reſponſum
Troiani acceperint.Sũt q Dodoneũ fuiſſe arbitrent̃,alii in Erithris Idę tugurio,qđ Sybilla in-
colebat puella fatidica atq; inde indigena,iuſſos aiũt Troas profugos ad occidentem ſolem na
uigare,donec in eum vẽtum eſſe locum,quo menſas panis defectu conſumere adigerentur. Id
vbi accidiſſet,ſcirent iã adeſſe tempus finiendi erroris,ſeq; fatalem terram attigiſſe. Haud mi
Harpyiæ. hi excidit,qđ poeta de Harpyiarũ oraculo ad id pertinẽte fuerit carmĩe cõplexus.Sed nos poe
tas(vt nõ vno ſum loco teſtatꝰ)nõ ſeqmur. Phama eſt ꝓdigioſũ Scrophæ occurſum auguriũ

Scrophæ augurium.

Troianis feciſſe,ex eo cōdendæ vrbis ſit locus illis demōſtratus,eam pręgnantē fuiſſe aiunt altaribuſq; admotā ſacrificantiū manibus excuſſam,inde quatuor & viginti ſtadia procul a mari ꝑuo tumulo cōſediſſe,loco natura ſane horrido ac ꝑdifficili. Æneas oraculi memor,cū paucis,q forte aderant,Scrophā emin⁹ eſt ſecut⁹,ne veſtigio inſtans fatali via auerteret. Tum vero naturā loci cōtēplat⁹,quū nihil in eo ꝓſpiceret,quod ad ſui cultū inuitaret, conſilii anceps angebaꝛ,nec in alām inducere poterat,tā importunas ſedes fato demonſtrati.Eratq; iādudū in re vna deliberanda occupatus,deberet ne illic eſſe,an longius adhuc iret,quum ex ꝓximo luco vox ſine authore reddita eſt,ꝗ Troianos illic iubebat ꝑmanere.Pergerēt mō ædificare, cætera fatis ꝑmitterent.Alii authores ſunt deoꝝ penatiū effigiē hic Æneę ꝑ quietē obuerſatā,quib⁹ iuſſus ſit locū cōmunire,ſed quæcūq; oraculi ſpecies ea fuit,cōſtās phama eſt, Scrophā poſtridie cū nūeroſo fœtu quē noctu enixa fuerat reptā, fidē oraculo feciſſe.Trāſlatis igiꝛ in eū locū caſtris Troes rapta vndiq; ad ędificandū materia,tumulū muniūt.Hic priuſꝗ ea,ꝗ deinceps ſecuta ſunt,exequar,pauca de Latii vetuſtate ſunt a nobis hoc loco explicāda.

Oſtentum Scrophæ

Latii fines.

Id ſoli ſpatiū veteres Latiū ab initio dixere,qđ intra Tyberinā ripā & Circeios a mari ad montes modicis finib⁹ includebaꝛ.Quo fortaſſe argumēto adducti quidā Latiū ob id nūcupatū arbitrati ſunt, ꝙ inter mōtes lateret. Vulgatior opinio eſt ab eo,ꝙ Saturn⁹ regno pulſus ī ea terra latuiſſet,nomē ipſi terræ datum.

Latii īcolæ.

Hāc ſoli intercapedinē Siculi Barbari locoꝝ īdigenę(vt qdā ſcribūt)ab initio tenuerūt. Alii Siculos Ligurū gentē fuiſſe arbitrati ſunt,quos Aborigenes Oenotrorū ꝓgenies vetuſtis ſedib⁹ expulerūt.Hi terrā deinceps ipſam vſq; ad Troianoꝝ aduētum tenuerunt. Cū q̄ alię quædā gētes aliis caſib⁹ huc delatæ ab Aboriginibus ipſis in partē ſoli fuerint receptę.Pelaſgi primo,mox Arcades,inde Epii,& Pheneatę,q Herculis comites fuere.Propagati īde fines & ad Lirim fluuiū ꝓmoti.Quo cōtigit vt alii ab aliis tradanꝛ Latii incolę.Plinius(qđ miror) poſt Aborigenes,Pelaſgos,Arcades,Siculos inter Latii incolas retulit,quū olm vetuſtiſſimi hi fuerint,ſi vera Græci ſcriptores in hac parte tradūt.Idē author circa vetus cōfiniū Arſicos & Rutulos Siculis ſubiecit,vltra Circeios,Volſcos,Oſcos,& Auſones.

Latini.

Nec illud oīno conuenit, quo primum tēpore veteres regiōis accolę Latini cœpti dici ſint. Ab Latino Albanoꝝ rege nomen gēti datum authores ſunt quidā,ſed multo plures a Lauiniæ patre, q Troianos hoſpitio excepit.Orpheus id nomē vetuſtius eſſe haud dubie demōſtrat,q in Argonauticis ad Latinorum fines nauim Argo delatā eſt carmine teſtatus,quo apparet ab ipſa terra nomē gēti non a regibus datum.Fuit ille ex Argonautis vn⁹,quoꝝ filii poſtea ad Troiam militarūt.

Laus po.ro.

Præterꝗ igiꝛ ꝙ terra ipſa nobiliſſimis eſt fluminibus irrigua præſertim Liri Tyberiq;,quibus ad ſeptētrionē & meridiē terminaꝛ,oīm frugum præſtātia præcipuaq; vbertate nulli eſt terrarum poſt habēda,fortiſſimaꝝ etiā gētium oīmq; virtutū genitrix manifeſto Po.Ro.argumēto, q tātum oīni genere virtutis cæteris gētib⁹ ꝓſtitit,ꝗtum īperii magnitudine.

Reges Latii

Antiquiſſima hoīm memoria Ianus Saturnuſq; in ea terra regnū tenuere:His Pic⁹ ſucceſſit,Pico Faunus,Fauno Latin⁹,in cui⁹ tēpa Troianoꝝ incidit appulſus.Hi igiꝛ reꝝ oīm inopia adacti, quum nō ea ſolum ꝗ ad vrbē muniendā attinebāt ex agris aſportarēt,ſed prædā etiā ex ꝓximo agerēt,Latin⁹ Rex cum Aboriginibus ab vindicandā armis iniuriā ex improuiſo affuit.Quidā ſcribunt bello qđ illi cum Rutilis erat,omiſſo,oēm vim armorum in aduenas ab ipſo rege ſubito cōuerſam. Verum ſiue domo,ſiue ex hoſtico mouerit,phama eſt,Latinum prælio victum ꝑ nō paruo negocio habuiſſe,Æneā pace primo,mox affinitate ſibi adiungere.

Cōgreſſus Æneæ & latini.

Eſt & alter ſermo nō nihil ab eo diuerſus.Quum diuerſę acies in cōſpectu ſtarēt,Latinū regē gētis fiducia & armoꝝ ſpecie nihil ab ea,qua Græci vterenꝛ, diſſimili ꝑculſum pugna abſtinuiſſe.Eniuero temerarium cenſebat prius in diſcrimē pugnæ deſcēdere,ꝗ exploratum haberet,cum quibus mortalium res ſibi futura eſſet.Credere præterea nō nihil ad victoriā pertinere,ſi a tumultu & trepidatione exercitū reficeret,priuſꝗ in ꝑlium ireꝛ.Interim vero cum paucis primoꝝ in medium progreſſus, aduenaꝝ Ducē ad colloqum vocat.

Iungiꝛ Latinus Æneæ.

Ibiq; Latin⁹ edoct⁹,quīnā vir eſſet Æneas & vn̄ ꝓfect⁹ quæ quærēs in ea loca exiuiſſet,multum nobilitate generis,fortunaq; gētis,ſed plus oīno ipſius ducis indole aīoq; tā bello ꝗ paci cōparato cōmotus,ad pacē cū eo iungēdā animū adiecit. Apud quoſdā reperio aciē vtrinq; imotā ꝑ diē ſtetiſſe,inde noctis interuētu caſtra eodē loco a Latino cōmunita,conſilio in pugnā poſtridie reuertendi.Sed ꝑ quietē fuiſſe genio loci monitum bello abſtinēdū,expedire ipſi regi & Aboriginib⁹,aduenaꝝ Ducē cōpellare,hoſpitio & omni neceſſitudine ſibi adiungere.Eaq; nocturna ſpecie Latinum mutato cōſilio, vbi prima luce ī ꝓcinctu ſtetere acies,Æneā amicis verbis cōpellaſſe,fideq; data & accepta ī hoſpitiū adducto,apud pe-

Locatur Lauinia Æneæ.
nates deos,vt domeſticũ fœdus publico adiũgeret Lauiniã filiã deſpõdiſſe. Ea affinitas certã
Troianis ſpẽ fecit erroris finiẽdi.Studio itaq; oppidũ cõdit,id Æneas ab vxoris noĩe Lauiniũ
vocat.Ex nouo cõnubio breui infans virilis eſt ſtirpis ortꝰ,puero q; a parẽtibus Aſcanii nomẽ
datũ.Nec ita multo poſt Aborigines & Troiani a Turno Rutulo℞ rege,cui Lauiniæ cõnubiũ
ante Æneę aduẽtum pactũ fuerat,bello ſunt petiti.Ferebat ille iniquo aĩo aduenã hoĩem ſibi
in affinitate prælatũ.Vtriuſq; gentis ocia ſubito bello perturbat. Vincuntur primo cõgreſſu

Latini Iterius.
Rutuli,ſed ea victoria ob Latinũ acie amiſſum parũ fuit Aboriginibꝰ læta.Turnus domeſticis
opibꝰ vno aduerſo prælio fractis,ad Mezẽtiũ Hetruſco℞ regẽ cõfugit: is iã ab initio nouæ vr-
bis origine offenſus,& ꝙ rem Troianã plus nimio auctã videbat q̃ ſibi & cæteris accolis tutũ
crederet,nihil grauate cũ Rutulis ſocia iũxit arma.Huiuſmodi belli terrore ꝑculſus Æneas,

Latinorum nomen.
vt Aboriginum ſtudia ad maiora rerum pericula ſibi cõciliaret,arctiuſq; inter ſe vtriuſq; gen
tis animi coaleſcerẽt,tã hoĩes ſui generis,q̃ veteres Latii accolas vno iubet noĩe Latinos voca-
ri.Quę res fecit vt Aborigines iã inde neq; fide in regẽ,neq; charitate fuerint Troianis ĩferio-
res Æneas cũ ꝑ hæc res ſuas firmiores rediddiſſet,etſi Hetruſcorũ tũ opes florẽtiſſimæ erant
ac tã validæ, vt a ſupero ad inferũ mare lõge lateq; pollerẽt,duarũ tñ gentiũ cõcordia fretus
ſuos in aciẽ ducit.Hãc quoq; pugnã ꝓſpere Latini depugnarũt.Sed victoria nihilo q̃ antea læ-

Æneæ Iteritus.
tior ob Æneę interitũ.Incertũ hũana vi an caſu preceps actus,ĩ Numico amne periiſſe credit.
Ibi certe ſitus eſt,eũq; indigetẽ Iouẽ primi accolę dixerũt.Auitũ paternũq; regno puero Aſca
nio recẽti patris memoria,matriſq; prudẽtia,& inter ſuos authoritate,ad puberẽ vſq; ætatem
mãſit incolume.Nã Hetruſcorũ opes adeo vna aduerſa pugna cõciderãt,vt ꝑ ſe vix ĩſtare poſ
ſent,nõ mõ alienas laceſſere.Interim Aſcanius,dubiũ hic,an alter maior Creuſa mře natꝰ,Al-
bã cõdidit.Sed ſiue q ĩ Latio natꝰ eſt,ſiue ille,q pſnę fugę fuit comes,author extitit,inter oẽs cõ

Albæ cõditio.
ſtat,affluẽte Lauinii multitudine Aſcanii ductu coloniã poſt aliquot ãnos ĩ Albanũ mõtẽ du-
ctã,vrbẽq; inibi lõgo mõtis dorſo valide munitã,Albãq; lõgã noĩatã ab albę ſuis augurio,ſitu
ꝙ ĩ lõgũ porrecto.Hęc ferme Liuiꝰ Romana℞ re℞ author grauiſſimꝰ. Dionyſiꝰ diuerſã ab eo
phamã ſecutꝰ fœdus ait ĩter Troianos & Latinos,poſtq̃ ĩ colloquiũ ab ducibꝰ vẽtũ eſt,his cõdi
tionibꝰ ictũ,vt agrũ Troiani a Latino rege acciperẽt. XXX.ſtadia circũquaq; ab eo loco, quẽ
munire cœperãt.ipſi regẽ aduerſus Rutulos,cũ qbus tũ bellũ erat,enixe iuuarẽt nec tantũ in
pñtia,ſed ſiqđ etiã Latinis ortũ aliũde poſtea bellũ eſſet,cũ auxiliaribꝰ copiis vt ſocii adeſſent
In hæc q; obſidibꝰ vtriq; datis aliq̃diu in Rutulos ꝓſpere bellatũ, lateq; agro hoſtiũ populato

Vñ Lauinium.
cũ ſuis copiis ad nouẽ ſeſe vrbẽ Æneã recepiſſe,eãq; iã magna ex ꝑte cõfectã,Æneas in Latinĩ
grã ab eiꝰ filiæ noĩe vrbem Lauiniũ appellauit.Etſi ex Græcis ſcriptoribus quidã, a Selonii
Delio℞ regis filia id nomẽ vrbi datũ arbitrati ſint,& ipſa Lauinia dicta, qa fatidica eſſet,a pře
precibꝰ ĩpetrata cũ Troianis in Italiã nauigarit.Sed q̃ de vrbis noĩe Romani ſcriptores tradũt
ꝓpiora mihi vero vidẽt,vt Lauiniũ ſit dictũ ab Latini filia,q̃ vrbe iã ꝓpemodũ abſoluta Æneę

Aborigĩes & Troiani Latini dicũtur.
matrimonio ceſſit.Regiam affinitatem priuatæ ſunt neceſſitudines ſecutæ, mutua connubia
leges & ſacra vtrinq; gentis cõſociata.& vt omnia in vnum coaleſcerẽt,vna appellatione Lati
ni oẽs noĩati.Cõflauit interim noua affinitas,Æneę & ſocero inuidiã. Turnuſq; iuuenis fero-
ciſſimus(erat is Amatæ q̃ regi nupta erat cõſobrinꝰ frater)feſtinatũ filiæ cõnubium.generiq;
ignobilitatem parentibus exprobrando,cõuiciũ facere, quiritareq; ira accẽſus(nã ignotum ſi-
bi hoĩem prælatũ ĩdigne ferebat)nouarũ re℞ occaſionẽ,vt nouo Latinũ bello implicaret,vt Æ-
neã,quem infenſe oderat,Latii finibus expelleret.Nec belli cauſa diu eſt deſiderata,Rutulis qui
ꝑ id tempus a rege defecerant,nouũ Ducẽ quærentibus,Amata Lauiniæ mater,q̃ ab initio Æ-
neæ nuptias fuerat auerſata, Turnum ad res nouas, qđ ſua ſponte ille facturus erat, impellit:
a Latino igit ad Rutulos defecit.Nec tã vnius viri iactura regis animũ affecit,q̃ ꝙ copiarũ ꝑ-
tẽ haud cõtẽnendã ille ſecũ traxerat,Repetunt nihilominꝰ acri bello Rutuli ab Latino & Æ-
nea,breuiq; Turno cadente ingẽti prælio vincunt. Nec Latinis incruẽta fuit victoria.Quippe
qui & ipſi regem amiſerũt.Fuitq; annus ille quo hoc euẽtu cũ Rutulis eſt pugnatũ quartꝰ ab
eo quo Troiani in Latiũ venerãt.Triennio deinde poſtea bellũ eſt a Rutulis reparatũ Mezẽtio
& Hetruſcis ĩ ſocios aſcitis.Tũ haud ꝓcul a Lauinio acri ꝓlio cõmiſſo,fortũaq; adhuc neutro
inclinãte,acies noctis interuẽtu dirimunt,fuitq; pugna diei huiꝰ extremũ Æneæ humanorum

Æneæ Iteritus.
operum.Incertum quo caſu fuerit abſumptꝰ.Nulli mortaliũ in terris eſt viſus ampliꝰ. Multis
ꝑſuaſum fuit ꝓximo fluuio ſubmerſum,vbi poſtea illi tẽplum eſt conditũ cũ huiuſmodi inſcri
ptiõe.Patri diuo terreſtri,qui fluuii Numici vndas gubernat. Fuerũt q crederẽt tẽplũ ipſum

aliquãto antea ab Ænea in patris Anchiſæ mẽoriã cõſtitutũ,q ꝑ annũ anteq̃ hæc gererenꝉ vi
ta in Latio deceſſerat.Subiicit Dionyſiꝰ poſt Æneæ interitũ Euryleon eiꝰfilium,q Aſcaniꝰmu
tato noĩe ſit dictꝰ,ſeptimo ferme anno ab Ilii excidio Latinoꝝ regnum accepiſſe:affluentibuſꝗ
Hetruſco copiis intra Lauinii mœnia aliq̃diu poſt pr̃is interitũ obſidionẽ tuliſſe.Inde pacis cõ
ditionibꝰ fruſtra tẽtatis,cum ꝓter multa toleratu indigna,q̃ a ſuꝑbiſſimo hoſte ĩperarẽꝉ,vinũ
quoꝗ,q̃tũcũꝗ Latinꝰager ferret tributi noĩe poſcereꝉ,authorẽ ſuis Aſcaniũ fuiſſe,vt oĩa prius
extrema experiri vellẽt,q̃ pacẽ tã ignominioſis cõditionibꝰ acciperẽt.Irẽt ſecũ in hoſtẽ,eſſentꝗ
ſimꝉ memores,fortes & generoſos viros,aut honeſte viuere oportere,aut honeſte morrẽ occũ
bere.Statuiſſe ſe experiri an Rutili,q toties pr̃is ſui ductu fuſi fugatiꝗ eſſent,quiꝗ imbelli He
truſcorũ multitudine fræti,tunc tã ſuꝑbe Latino nomini inſultarẽt,fortiores eſſẽt ĩ bello,aut
feliciores facti,an cũ ĩpo Duce Latinoꝝ fortuna mutata eẽt,ac cũ his illũ noctu hoſtiũ caſtra
repẽte inuaſiſſe,Lauſoꝗ Mezẽtii filio cum ſtationariis cæſo,prius vallũ irrupiſſe,q̃ ad eos,qui
in planitie tẽdebãt,ꝑueniſſet tumultꝰ.Mox flãma cõſpecta,terribiliꝗ clamore ad aures delato,
nocturna fuga,ſine ſignis,ſine ĩperio,diſiectas hoſtiũ copias,multos qdẽ prĩo tumultu oppreſ-
ſos,plures in fuga cæſos,alios locorum ignaros in anfractꝰ, & abruptas crepidines præcipita-
tos.Tũ vero Mezẽtiꝰ,q cum ꝑte copiaꝝ ex nocturna illa trepidatione ſe ĩ editiorẽ locũ recepe
rat,audito filii interitu,exercituꝗ magna ex ꝑte amiſſo,caduceatorẽ Lauiniũ ad petẽdã pacem
mittit,q̃ Aſcanio authore,identidẽ inter ſuos prædicante parce vtendum eſſe fortuna,Mezen
tio & Hetruſcis data eſt.In Latio iã ĩde oĩa pacata fuiſſe tradunꝉ, trigeſimoꝗ deiceps ãno Al
bã ab Aſcanio cõditã,eo cõſilio & euẽtu,q̃ a Liuio & aliis res ꝓdita mẽoriæ eſt.Hęcꝗ de Ænee
in Italiã aduentu,& rebꝰ ab eo geſtis duplici phama ferunꝉ.Antenor & ipſe pari clade,patria
pulſus Illyrici lateris orã præteruectꝰ in Euganeis cõſedit,atꝗ ea gente cum ſuis ſedibus pul
ſa Patauiũ cõdidit.Fuerũt eiꝰ comites Heneti ex Paphlagonia ꝓfecti,vñ poſtea regio ingẽs q̃
inter Adriã iacet & alpes,nomẽ eſt adepta,nihilo minoribꝰauſpiciis q̃ Troiani q cũ Ænea ve-
nerant in Italiã delati.Inde Romani oriundi.hinc Veneti,vterꝗ populꝰ ad ſplẽdorẽ & gloriã
natus.Felix ille magnitudine impii & reꝝ geſtarũ glĩa.Hic diuturnitate ĩperãdi,& iuris ęqua
tiõe.Sed ppl̃i vtriuſꝗ origo,ſuo tã hæc,q̃ illa loco explicabiꝉ.Græcoꝝ quoꝗ quorũdam poſt
Ilium euerſum haud obſcura fuerẽ exilia.Diomedis ĩ Italiã acceſſum Iſulę ĩpi terræ adiacẽtes
ab eoꝗ noĩatæ haud dubiæ demõſtrãt,& in Apulia Arpi ab eo cõditi tradunꝉ.Maiora adhuc,
pluraꝗ erroꝝ Vlyſſis teſtimonia,ſed illa ſupra q̃ tuto tractari poſſint,fabulari ſunt hiſtoriæ
cõficta:vt q̃ de Scylla & Sirenibꝰ tradunꝉ.quarũ has meretriciũ feciſſe q̃ſtũ,illã hoſpites ſpo-
liare ſolitã Palæphatꝰ eſt interpretatus.Petilia in Brutiis Philoctetæ tradiꝉ,& Idomenei Cre
tẽſis loca quædã in Salẽtinis.Fuit & Cypria Salamis Teucri opus,& circa Nili oſtiũ Canobũ,
Menelai illuc ſiue caſu,ſiue cõſilio appulſi certũ apud poſteros extitit argumentũ. Cæterum
ſub id tempus quo Æneas Troia profugus venit in Latiũ,iudiciariæ rei ſumma primariumꝗ
ſacerdotium erat penes Helium in Palæſtina,vt Ioſephꝰſcribit.Erat is ex Aaronis familia.Mã
ſerat ſacerdotiũ aliq̃diu in Eleazari ſtirpe,quã dignitatem maior Helius multo hoc vetuſtior,
penes quẽ tunc erat ſacrorum ſumma,ab Ithamaro Aaronis filio ꝓgnatꝰ, primus familiæ di-
gnitatẽ recuperauit.Is per manus ſacerdotium Phineæ tradidit,Phinees Helio,Helius Abie-
zero,Abiezerus Bozio,Bozius Ozio,Ozius minori Helio.Huic duo filii erãt Ofnius & Phi-
nees viri effręnata libidine auaritiaꝗ inexplebili.Quippe q neꝗ matronarum ſacra adeuntiũ
pudicitiã tutam eſſe cuiq̃ ſinerẽt,neꝗ donariorum quicq̃ tam ſanctum eſſe,quod ſacrilegę ma
nus non prophanarent.Cõuerterant populi oculos in ſe duorum fratrũ ſcelera:Sed patris au
thoritas,ſummaꝗ poteſtas obſtabat,nec erat qui tãtæ inuidiæ auderet ſe vindicẽ offerre.Ta-
citus igiꝉ tantorum ſcelerũ exitum,diuinãꝗ vltionem expectabat populus. Quæ quo tar-
dior eſſet,eo atrociorem futuram arbitrati.Prædixitꝗ id futurum Samuel fatidici ſpiritꝰ ado
leſcẽs aliquãto antea. Fuit is Helcanæ Leuitici generis & Annæ filius,q quum materno voto
apud tabernaculum ſub Helio commoraretur,miraꝗ in adoleſcẽte probitas,vitæꝗ auſteritas
eſſet,nonnunq̃ per quietẽ ſe vocari arbitratus,ad Põtificem occurrerat, quaſi ad miniſterium
aliquod accerſeretur.Id quũ ſæpiꝰ accidiſſet,iuſſus eſt ab Helio ſciſcitari, qs is eſſet qui ſe to-
ties vocaret,Iam Pontificis animus ob ea,quæ toties acciderant,haud liber omnino erat reli-
giõe,tum demũ cæleſtẽ eam vocem eſſe compertum eſt.Eodemꝗ nocturno reſpõſo iuſſus eſt.
Samuel Helio nũciare,ingentem Hebræo nomini ob ſceleta,quæ circa tabernaculũ patrarenꝉ,
cladẽ inſtare.Cunctantius ille hæc ad Põtificẽ detulit.Sed qa diuina ſe voce moneri arbitrabaꝗ

Aſcanius Eurylion.

Latinorum victoria in Hetruſcos.

Albę condi rio.

Antenor.

Patauium.

Veneti. Romano. & Venetorũ origo.

Græcoꝝ errores.

Diomedis & Vlyſſis.

Sacerdotiũ Iudæorum.

Filiorũ Helii flagitia.

Samuel ꝓpheta.

tur,detulit tñ.Nec ea res ſenẽ in filios minꝰ indulgẽtẽ reddidit,aut iuuenũ pdita ingenia ĩ mẽlius mutauit.Bellum interim a Philiſtęis ortũ gẽtis ocia perturbat.Iſraelitę & ipſi arma cõparãt.

Vincũt iudęi a Philiſtęis.

Ad Aphecũ prĩo eſt dimicatum,ceciderũtq; ea acie ad tria Hebręoꝝ milia,cæteri in caſtra trepida ſunt fuga cõpulſi.Nec ita multis ĩteriectis diebꝰ de ſumma reꝝ dimicaturi arcã fœderis ex Sylone in caſtra deferunt,remediũ in extremis rebꝰ a maioribꝰ quæſitũ. Sed oĩs religio aduerſo numine inutilis & vana eſt.

Arca fœderis bello amittitur.

Trigĩta milibꝰ Iudęorũ vna acie interfectis,arca capta eſt inter hoſtilia ſpolia.Ioſephꝰ Palęſtinos vocat,quos ſacri libri Philiſtęos.Ego nõ video qd minꝰ apte dici poſſit,q̃ Iudęos,q ĩ Palęſtina erãt,a Palęſtinis victos dicere,niſi ipſos terrę indigenas,q ab initio extirpari nõ potuerunt,ille Palęſtinos vocet.Phama aduerſæ pugnę ad Sylonẽ plata non minorem attulit luctũ,q̃ ſi eo ipſo ṗlio oĩe Iudaicũ nomẽ interiiſſet.Augebat atrocitatẽ cladis ſacri fœderis iactura.Vulgo ṗdicare veniſſe tṗs,quo vetuſto pietatis pignore numiniſq; fauore ad hoſtes trãſlato,oĩs Iſraelis ꝓgenies cũ ipſo noĩe extingueref.Hic luctus aĩos occuparat,paſſimq; lamẽtatiões & plãctus exaudiri.Helius haud oraculi ignatus, vbi multo maiorẽ cladẽ vidit acceptã,q̃ ipe aĩo cõcipere potuiſſet, florẽtiſſimas copias vno ṗlio deletas, duos filios occidiõe occiſos,hoſtes arca fœderis potitos,quũ nihil iã ſupereſſet,cur lõgior vita ꝑferri deberet amplius,volũtate numini ſolio excuſſus mortẽ obiit,quũ octauũ vitæ ac nonageſimũ annũ ageret,ṗfuiſſetq; ſummę rerũ ãnos circiter quadragita.

Heliꝰ ſacerdos ſolio lapſus morif.

Iunioris Phinees vxor & ipſa eo die filiũ enixa periit.Infantẽ Iocabothũ,q̃ vox apud eã gentẽ ingloriũ ſignificat,ab infeliciſſimo illiꝰ pugnę euẽtu noĩarunt.

Miraculũ ĩ Arca fœderis.

Philiſtæi arcã in Azotũ vrbẽ delatã quũ in ſpeciẽ Trophei,ĩ Dagonis tẽplo(hũc eñ vt deũ tota gẽs venerabaf)ſtatuiſſent, miraculo eueniſſe aiũt vt poſtridie Dagõis ſtatua ſubˀarca quaſi ſupplex repta ſit.Quæ ĩ priſtinã baſim reſtituta,iterũ ſequẽti die eodẽ ſit loco ĩuẽta,qd quũ tertio ſępiuſq; eueniſſet,ſtupor maximꝰ,tacituſq; ſuæ vanitatis pudor oĩm aĩos defixit.Perſtare tñ cum gẽtis odio,tũ vana patrię ſupſtitiõis perſuaſiõe rẽ diuinã ludibrio habere.Etenĩ nullũ aĩal ẽ ipo hoĩe cõtumaciꝰ.

Philiſtęi plagis ꝑcutiũtur.

Grauiſſima igif vis morbi ciuitatẽ adorta eſt. Primũ ſoluta aluo,dyſenterico cruciatu hũana corpora torquebanf.Inde vẽtris ꝓfluuio exinanita miſerabili tabe cõficiebanf.Deuaſtabãt ad id paſſim mures Azotenũ agrũ,qd malũ nõ minꝰ graue arboribꝰ ſegetibuſq; acceſſerat,q̃ hũanis corporibus lues illa domeſtica.Quũ igif neq; modũ neq; finẽ maloꝝ vllũ ĩuenirẽt,ad duplicẽ cladẽ auertẽdã. Aſcalonitis ſignificãt captiuã arcã ſe ad eos,ſi veline,trãſlaturos,vt & ipſi eximiæ victoriæ,cuiꝰ pricepes fuiſſent,trophęũ monumẽtũq; clariſſimũ penes ſe haberẽt.Nec ea grauate Aſcalonitæ ſuſceperũt.Sed neq; his res melius vertit,q̃ Azotenis.Iactati Aſcalonitę multis cladibꝰ ad vicinos trãſmiſere.Sic fœderis arca ꝑ hoſtium ciuitates nuſq̃ meliore euẽtu eorũ,q haberẽt,aliq̃diu ĩ certa ſede trãſlata eſt:poſtremo metꝰ & religio gẽtis aĩos inceſſit,cõſiliaq; mota ſũt arcę Iſraelitis reſtituẽdę,fremere ciuitatũ prĩcipes,ipiũq; arbitrari,ſimulq; calamitoſũ vniuerſę gẽti & exitiale,q; mltas iã clades publicas & priuatas expti,ĩ re ſacra ꝑ iniuriã retinẽda ꝑſeuerarẽt.Poſſe hoĩ ab hoĩe reſiſti,Deo nõ poſſe,in cuiꝰ poteſtate ſint oĩa. Magno hęc aſſẽſu audiri.

Impia Philiſtęi hoĩs cõcio.

Et iã vulgo ablegãdã eã fremere,ſed qua rõne id fieret,paꝝ iis,q aderant, liquere poterat. Tũ impie qdã ɔfonẽ exorſus,ſuoꝝ metũ vt vanũ arguere,multitudinẽq; caſtigare,q hebraicę vanitatis inſtrumẽtũ,qd hoĩm manꝰ fabrefecerint,ipſaq; vetuſtas magna ex pte cõſumpſerit,cæleſtium cuiq̃ ita cordi eſſe crederẽt,vt ĩnoxios populos,q eã ṗlio captã haberẽt, multiplici clade duxerit pdẽdos.Q; ſiqs deoꝝ,vel vnicꝰ ille,quẽ gens ipſa ſibi ab initio effinxit,eiꝰ ſacrarii curã habuiſſet.potuiſſet rẽ ipam vel media acie ab oĩ iniuria vindicare,nec pati ſacrificulã gẽtẽ ṗlio ſupari,vt eẽnt q ꝑ ſacrario ipo dimicarẽt.Sed ſi circa eã ſtratę eẽnt deletęq; hoſtiũ copiæ.ſi ipa vexata prĩo,mox oĩ ṗſidio deſtituta,ſuoꝝ cruore ꝓphanata,ꝓphanis manibꝰ difiecta,ſi cũ cętera ṗda a victore exercitu vrbibꝰ illata,cõtẽptimq; in publico deſtitura,Quid eſt qd aliqs dubitaret,tã ludibrio rẽ ipſam eſſe ſuperis,q̃ gens,quæ vanitatis inſtrumẽtum illud commẽta eſſet,cęteris eſſet mortalibꝰ!Sed hic,inqt aliquis,quid grauiſſimæ huiuſmodi clades alia ſup aliã ſibi volunt,quæ tot populos his paucis mẽſibus cum hoĩm frugũq; pernicie ſunt ꝑuagatæ!Ego.ſi nunq̃ antea huiuſmodi mala Palęſtinã terrã attigiſſent,aut ꝑ cõperto haberemꝰ arca Iudæis reddita perpetuo ceſſura,cenſerẽ ꝓ miraculo rẽ habendã,eſſemq; author publici ſceleris expiãdi,oĩaq; adhibenda,quibꝰ tot populi religione ſolueren̄f.Sed ſi clades iſtę publicę,& agreſtes ſtare quodãmodo ſunt,& cum tẽpeſtatibus recurrentes,maioreſq; peſtilentiæ morbiq; domi foriſq; Philiſtęas vrbes ſæpiꝰ vaſtarunt,ſi humana oĩa ita ſunt his caſibꝰ obnoxia,vt facilius timeri q̃ declinari poſſint,Quid naturę opera,& quæ nulli ignota ſunt,in ꝓdigium &

miracula vertitis! Verũenĩuero tantũ abeſt,vt arcã ipſam aliquo modo reddendã cenſeã,ꝙ ſi
vera ſint etiã q̃ iſti aniliter ſingũt,pri⁹ hęc nobis incõmoda perferenda putẽ,q̃ hoſtib⁹ ea ratio
ne gratificandũ.Sed ſi vana res eſt,& nulli cęleſtiũ curæ,q̃a nulla ſit ſuperũ ira ex eo extimeſcẽ
da,reddendã nullo modo dixerim.Si frugi & ſacra,quia hoſtibus vtilis eſſe poſſit,multominus
cenſeo reſtituendã.Et vt oẽs intelligant,nos infandã gentem hoſtiliter odiſſe,eoꝝ numẽ penes
nos vel iratũ eſſe malim,q̃ propitiandũ illis reſtituere.Res in hũc modũ varie iactata eſt.Neq̧
erat cui placeret quicq̃ fieri,qđ inuiſæ gentis phamę rebuſve expediret.Erantq̧ interea animi
hoĩm nihilo liberiores,ob ea q̃ contra metũ religionis fuerãt diſputata.Tenuit igit̃ cõſultatio
illa plures dies.Poſtremo eo decurſum eſt,vt expiationibus quibuſdã numẽ placarent, q̄nq̧ vt
biũ aurea ſimulacra cõflarẽt,Azoti,Aſcalonis,Gazę,Gethi,& Acharonis,hæ eñ præcipuę tũc
erant Philiſtæoꝝ vrbes,totidemq̧ annos & mures aureos.Hiſq̧ ſuper arcam pro ipſarũ ciuita
tũ incolumitate locatis,ſacrariũ in currũ extollũt,huic boues iũgũt nupertime enixas, vt fœ
tuũ deſiderio celerius ex publico abirẽt.Thenſam in quadriuio ſtatuũt,vt quaqua verſum ipe
tus cepiſſet,integrũ eſſet abire,q̃ ſi in Iſraelitarũ fines abiiſſent,tũ aperte iudicarent certũ eſſe
numen,atq̧ idipſm pollẽs,cui hebraica ſacra curæ eſſent,ſeq̧ ob id ſacrilegiũ meritas expẽdiſſe
pœnas crederẽt,ſin diuerſę ab illis abiiſſent,ꝓ cõperto habituri vanã eſſe totius gẽtis pſuaſio-
nẽ,vanũ metũ,qui multoꝝ animos inceſſiſſet,nec peſtis,q̃ nobiliſſimas vrbes ad id tp̃s popula
ta eſſet,ex arcę occupatione irave numinis eſſet illata, ſed aeris intẽperie corruptoq̧ cęli tra-
ctu orta.His in hũc modũ cõparatis Philiſtęoꝝ principes totius rei euentũ expectãtes,haud ꝓ
cul inde ſilẽtio cõſtitere.Mirũ hic accidiſſe aiũt,qđ diuina ꝓuidentia factũ nemo niſi impi⁹ in
ficiabit̃:Boues a nullo actę,certo ĩpetu in proximũ Iuditarũ vicũ q̃ longiſſime a fœtibus auer-
ſæ,cõceſſerũt.Bethſamo fuit loco nomẽ.Erat tũ anni æſtas,paſſimq̧ Iſraelitæ maturas ſegetes
demetebant.Hi procul boues a nullo actas intuiti,propius accedũt cognoſcendi ſtudio qđ rei
eſſet.Mox fœderis arcam intuiti,miraculo defixi aliquãdiu ſilẽtiũ tenuere.Inſperato inde gau
dio nimiaq̧ lętitia obortis lachrymis,venerabũdi currũ quaſi cælo demiſſum excipiũt. Phama
receptę arcę cõfeſtim per oẽs Iudeæ fines euagat̃.Bethſamitani hic,vbi ſacrariũ receperant,bo
ues ipſas deo ĩmolant,multaq̧ hilaritate epulãtur.Paleſtinorum munera velut ꝓphana ſupra
ſaxũ eodẽ ſtatuũt loco.Ipſi q̃a temere arcã attrectaſſent,quia nõ eſſent miniſterio initiati,gra-
ui ſunt peſtilentia vexati,donec ſacrariũ in Cariacthiarim vrbem deportandũ curarũt.Vbi in
Leuitæ domo.XX.deĩceps ãnos eſt religioſe aſſeruatũ.Tãdiu idẽ fuit apđ Cariacthiaritas quũ
Philiſtæi ſeptẽ menſes habuiſſent.Erant igit̃ Iſraelitę,vt ſiquãdo alias,ob eas clades quas adie
rant,diuinis rebus vehementer addicti.Nullus enim populus fuit vnq̃,aut in ſecundis contu
macior,aut in aduerſis obſequentior.Adiuuabatq̧ hunc animoꝝ affectum Samuelis innocens
vita,futurorũq̧ diuinatio.Qui tẽpus veniſſe ratus,quo populum non ſolũ ad religionẽ,ſed ad
libertatẽ etiã repetendã hortaret̃,concione aduocata in hunc modũ eſt ſuos affatus.Si cum ar
ca fœderis viri Iſraelitæ pax reddita nobis eſſet & libertas, ſuperuacuũ fuiſſet me hodie ex hoc
loco verba facere,qũ neq̧ religionis admonendi eratis:quippe quę multo(vt video) maiori vo
bis curæ eſt hoc tempore q̃ aliquãdo antea fuerit,neq̧ pacis & ocii,ſi pace & ocio, qđ libero eſ
ſet hoĩe dignũ,frui liceret.Sed quũ neutrũ adſit,in dieſq̧ Philiſtęum hoſtem grauiorẽ magiſq̧
noſtræ libertati infeſtũ experiamur,nõ video quid minus nos deceat,q̃ in hoc perpetuo luctu,
muliebriq̧ lamentatione diutius verſari.Satis ſupq̧ lachrymis indulſimus,& tũ maxime, quũ
vno die omne fere noſtrę iuuentutis robur ad Aphecũ vna acie amiſimus.Quũ victor hoſtis,
non ſolũ ſpolia,ſed certiſſimũ quoq̧ religionis pignus ipſmq̧(vt ſic dicam) numẽ,in quo toti⁹
gentis noſtrę ſpes omnis ab initio fuit ſita,ſecũ extulit.Tum quia nihil reliquũ erat,ĩ quo ſpei
qcq̃ repoſitũ eſſet(apparebat eñ domeſticũ & familiare numen,cuius fauore ſemper ſtetimus,
a nobis alienatum)nemo vos lamentari vetuit. Licuit tum omnibus libere ſuũ dolorem effun
dere.Nunc oĩa dei benignitate mutata.Primo ita numinis primores Philiſtæorũ ciuitates ob
manifeſtũ ſacrilegiũ domi foriſq̧ multiplici ſunt clade vaſtatæ.Agris dire populatis,pniciofiſ
ſimus morbus ingentem in vrbibus fecit vaſtitatẽ. Omnis militaris ætas conſumpta eſt.Siqui
adhuc ſupſunt,ægra corpora trahentes pro defunctis habẽdi ſunt.Et has dudum pœnas exe-
git numen a ſacrilego hoſte,qđ ne non ſemp ſui eſſet populi memor,Philiſtęis inuitis apprimeq̧
dolentibus,ad nos ſponte rediit,vt per ipſius præſentiam intelligeremus, mitigatam eſſe cœ-
leſtem ĩ nos iram.Satis pœnarum duabus cladibus expenſum,defunctos eſſe iam Hebræos pu
blico periculo,exauditas populi preces,omnia ĩ melius mutata,oportereq̧ ob id in meliori ſpe

Philiſtæorũ donaria ad placandum numen.

Vaccarum ductu Arca fœderis reſtituitur.

Arca locat̃ in Cariacthiarim.

Oratio Samuelis ad ſuos.

Loc⁹ a fauore numinis.

eſſe,nec diffidere,qn reducto numine omnia ſint proſpere euentura.Atq; quum ita ſit,nolo vos viri Iſraelitæ tam inepte delirare,vt expectandū puteris cæleſti voce(etſi maioribus noſtris,vt fuit illoꝝ pietas,quandoq; accidiſſe proditū eſt)ad arma & vltionem excitemur,aut humi iacentes manu attollamur.Non ea viuit̃ hodie pietate,vt tam familiare numen ſperare poſſim⁹. Satis proſpera omnia deſpondet,quādo nobiſcū mauult eſſe.Nullus deo propitio niſi ſua culpa diu inultus iacuit.Ite igit̃,& ſi viri eſtis,ſi digni qui Moſis & aliorū,qui pro libertate tot pꝛicula adierūt,vera progenies credi poſſitis,ſi demū ii,quibus deus optimus pręſens propitiuſq; adeſſe velit,libertatē qua nihil homini videri debet pulchrius,quā olim amiſſam maiores noſtri tāta īdole recuperarūt,ab ſuperbiſſimo hoſte repetite.Nā qd̄ ad victoriā attinet, nihil reor facilius euenturū,q̄ vt eos vincamus,quos numinis fauor afflictos,multiplicíq; clade ꝓſtratos

Loc⁹ ab hoſtiū calamitate.

ac per hoc pene victos,& vltioni obnoxios obtulit.Haud dubiū eſt,qn hoſtis ſua natura imbellis,multiplici clade fractus,& ob ea q̄ euenerūt,animo ꝑculſus,quū primū in conſpectu ſteterit,vinci poſſit.Q̄ꝫ q̄ ſpero futurū,vt ne præſentiā quidē noſtram laturus ſit.Ite inquā,ac ſiqd

Peroratio.

aliquando ponderis,aut fidei,in iis q̄ diceremus,fuiſtis experti,certam vobis proponite victoriam,de qua vos ambigere minime oportet,vel qa meo ductu,q̄ vos nulla adhuc diuinatiōe fefelli,res gerenda eſt,vel qd̄ omnino plus eſt,qa propitiū,vt ſiquādo alias,maximeq; amicū habemus cæleſte numē.Mouit Samuelis oratio multitudinem.Sed nihil ęque ac viri authoritas

Maſphaton

ob creditā ſanctitatē fatidicā naturam ad arma perpulit. Frequētes igit̃ in Maſphaton vrbem conuenere.Natura ſitus dedit loco nomen.Idem Hebræa vox ſonat,qd̄ deorſum ſpectans.Hic Samuel,ieiunio ſuis indicto,ſtatuit hoſtem expectare.Nā Philiſtęi audito Iſraelitarū tumultu, rati qd̄ erat,gentem ad defectionem ſpectare,ad primos ipſoꝝ motus opprimendos confeſtim affuere,qui cū ad Maſphaton caſtra feciſſent,minaciſſimeq; arma intenderent,perculſi Iſraelitę

Hebræorū querelæ.

Samuelem intueri,moeſti ab eo ſciſcitant̃,quid opus ſit facto: circunſederi inermes ab armato hoſte,nemini non liq̄re cladē omnino ingentem eſſe adeundā,nec in aciem temere deſcendendū,niſi quis nuda ſuoꝝ corpora,irato hoſti ferrumq; tenēti obiicienda duxerit, quod paulominus ſtultū ſit,q̄ fuit pri⁹ tumultuari coepiſſe, q̄ oīa eſſent ad bellū comparata.Metus igit̃ & deſperatio in ore oīm eminebat.Samuel circuire multitudinē,hortariq; ſingulos,vt bono eſſent animo,fore.vt ſine ſuoꝝ noxa paulopoſt Philiſtęoꝝ copias cernerent in ſubiectis campis ꝓſtratas,per q̄ ſatis apparebat nullā eū in humanis reb⁹ ſpem repoſitam habere, ſed cæleſte auxiliū percepiſſe animo.Inter ſpem igit̃ & metū ſolliciti tantæ rei exitū Iſraelitæ expectabant,quum Philiſtæis in procinctu ſtantib⁹,laceſſentibuſq; cū cōuicio hoſtem,mutoſq; vrbis inuaſuros ſe, niſi in æquū deſcenderent minitantibus,terra primo horrende mota eſt, in patētemq; hiatum

Miraculoſa tempeſtas.

ſubſedit.Foeda inde tonitrua fulguraq; Philiſtæoꝝ animos & ora perſtringūt. Secuta inde procella ingens cū ventorū turbine,quæ tanta vi afflauit aciem,vt huc & illuc rotati milites,atq; in præceps acti,ſine imperio,ſine ordinibus attoniti,exutiq; armis,neq; prælii, neq; fugæ cōpotes paſſim diſiicerent̃. Tū vero Samuel: ite inquit,iam Philiſtæum cædi obnoxium haberis.Dabunt ipſi hoſtes arma,cumulatam illi acceptæ ad Aphecum cladis vicē rependite. Nō tulerūt Iſraelitarū eruptionem Philiſtęi ſua ſponte turbati.Sed paſſim diffugientes ſuis armis,quę temere abiecerant,cū multa ſtrage aguntur.Ad Correum vſq; cædes protracta eſt.Hic fugiendi

Iudæorum ſucceſſus.

Philiſtæis,Hebręiſq; ſequendi fuit finis.Saxumq; Samuel ibi ſtatuit,vt in poſterum extaret victoriæ illius monumentū aliquot. Securus deinceps hoſtium veſtigia multis inſuper cladibus Philiſtæos affecit.Quoꝝ opibus ſupra modum acciſis,omnem terram a Gethanis finib⁹ bello Iudæis ademptam,q̄ ad Accaronem vſq; longe lateq; patebat,victor recepit . Philiſtæi poſt cladem ad Maſphaton acceptam diu nihil mouere ſunt auſi. Veteribus igit̃ cultoribus in receptos nuper agros reductis,reſtitutaq; vniuerſa gēte in libertatem,fecit Samuel omnib⁹ poteſtatem in ſua cuiq; ciuitate,vel in peculiari foro,de q̄bus controuerſia eſſet,inuicem diſceptandi. Quoꝝ ſiqua eſſent,quæ per alios componi nō poſſent,ipſe quotannis per totius gentis conuētus de his ſemel iudicabat.Quæ iudicandi ratio,q̄diu per ætatem licuit,ab eo ſeruata eſt.Inde ſenio confectus Ioheli & Abiæ filiis id munus iniunxit,partitaq; prouincia , quo leuior vtriq; ſua eſſet iuriſdictio,mādat vt in Bethleem vn⁹,alter Berſabeę iudicariā exerceret poteſtatem.

Samūelis filii a patre degenerār.

Sed hi diuerſam a patre viam ingreſſi non ſolū iudicia venditabant,ſed ſuam quoq; libidinem ab aliena pudicitia parū cuſtodiebant.Ea diſtrictus iniuria populus,haud iuuenes aperte criminari,ne patris aures offenderet,viri ſumma pietate & innocentia. Cæterū in eo ſilentio nemo erat,qui non nouam optaret regiminis formā.Conferentibus igit̃ inter ſe cōſilia Hebręoꝝ

principibꝰ,eo eſt decurſum,vt creandi regis mentio inferretur,penes quem eſſet pacis & armo
rū poteſtas.Qđ vt aliquanto auſpicatius fieret,cenſent Samuelem eius rei nō ſolū authorem
Prima mentio creandi regis.
faciendū,ſed poſtulandum etiā ab eo,vt ipſe qui cæteros prudētia & ſanctitate anteiret, vnum
ex omni Iſraelitarū numero legeret,cui vniuerſa gēs domi,militiæq; pareret.Ad Ramathā igiť
vrbem,vbi ille erat,principes totius gentis frequētes cōuenere.Quibꝰ auditis miratus dicitur
ſenex,q̄ tam ſubita regis habendi cupiditas populorū animos inceſſiſſet.Scire ſe primo aſpectu
rē ſpecioſam regnū videri,perſuaſumq; multis fuiſſe,nihil melius in humanis eſſe viri vnius q̄
optimus eſſet īperio,atq; ob id ipſm fortaſſe mortales ab initio regium nomen,vt optimum,vr
bibus induxiſſe.Foediſſimus tamen eiꝰ rei euētus,multiſq; pernicioſus humanas gentes ſui er
Samuelis ſētētia de regno.
roris admonuit,q̄ non modo non tutū ſit hominibus regem habere,ſed vehementer etiam ca
lamitoſum,quū nihil aliud ſit velle fortunis & capite periclitari,q̄ omniū,q̄ in vita ſunt, vniꝰ
arbitrio & poteſtati permittere.Viderent ne dum libertas tanta indole a maioribus q̄ſita,pro
qua Iſraelitæ toties dimicaſſent , ipſiq; haud multis ante annis diuina magis q̄ humana ope a
Philiſtæis receptam haberent,ſordeſcere cœpiſſet,in perpetuā ſeruitutē inciderent.Et quia ea
cōſultatio maior oīno eſſet,q̄ vt hoīs ingenio tam facile expediri poſſet:quippe cum futurorū
nulla certa ſit mortalibus ſcientia,recte facturos,ſi tantiſper noui regis creationem differri pa
terenť,donec a ſe aliquo modo,q̄ de ea re eſſet numinis volūtas exploraretť.Conceſſum eſt id il
li haud grauate.Tum ferunt intempeſta nocte Seni de ſumma rei ſollicito manifeſtum numen
aſtitiſſe,ordineq; p̄dixiſſe cuncta publica & priuata mala,quæ Iſraelitæ ſub regibus eſſent adi
turi atq; cū his iuſſus ea populo proponere.Qui ſi ſententia deiici nō poſſet,tū regem gēti eū
inſtitueret,quē nō temere ſibi,ſed cæli p̄uidētia oblatū arbitrareť.Hęc ex oraculo in publicum
relata,quum haud aliter multitudinis ſtudiū inflammaſſent ad regem petendū , q̄ ſi proſpera
omnia nunciarentur,conſtituto ad id qđ petebať die,Saulum Ciſſi filium Beniaminitam tri
Saulus primus Iudæorum rex.
bulem qui a patre ad aſinos,qui forte grege aberrarant,perquirēdos miſſus,ad ipſum Senē di
uinationis phama diuerterat,primum Samuel Iſraelitarum regem inunxit.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO,ENNEADIS PRIMÆ, LIBER OCTAVVS.

HEBRÆORVM Regnū his , q̄bus diximus,auſpiciis eſt in Palæſtina
ortū:Sed vt eſt rerū humanarū viciſſitudo q̄dā,ita cōtigit,vt ſub id tē
pus,quo regnū hoc,de quo loquor,eſt in Syria conſtitutum , aut cer
te nō multo prius,in ea parte Europę,q̄ Apie primo,mox Pelaſgia,no
uiſſime Peloponneſus eſt dicta,Sycioniorum regnum eſſe deſiit,quum
Sycioniū regnū deſtruitur.
annos duos & ſexaginta ſupra octingentos eſſet illic regnatum. Zeu
xippus ſextus ac vigeſimus ab Ægialeo,qui id regnum condidit,oīm
poſtremus ibi eſt rerum potitus.& in Italia Aſcanius Albæ conditor
Aſcanius.
Syluio Æneæ poſthumo fratri moriens Albanum regnum tradidit.
Syluius.
Quum Iulus,quem ad id tempus procreatat,pupillari adhuc eſſet æ
tate.Phama eſt prægnantem Lauiniam poſt Æneę interitum,quum totius rei ſumma ad Aſca
Lauinia.
nium deuoluta eſſet,veritam nequid apud priuignum ſibi nouercale nomen officeret,ad Tyr
rheum ſe regii pecoris magiſtrum,quem patri fidiſſimum nouerat,contuliſſe,ab eoq; & tempo
Tyrrheus.
re partus,& poſt ipſum puerperium in occulto habitam . Atq; ita accidiſſe , vt puer in ſyluis
editus Syluii ſit nomen ſortitus . Eam quum Aborigines tumultuoſe requirerent,maiorq; in
dies inuidia Aſcanio ex publico illo indigenarum deſiderio oriretur,nec res procul a defectio
ne eſſet: Tyrrheus maturum iam tempus adeſſe ratus,Lauiniæ in publicum producendæ,rem
omnem fecit palam ſuis popularibus,ſicq; iam inde vſq; ad Albæ conditionem concordi ani
mo Lauinia & Aſcanius vna regnum tenuerūt . Fuiſſe illa dicitur apud priuignum mater
na veneratione.Dionyſius author eſt nihil ab Aſcanio de regno in morte conſtitutum,eoq; de
functo ambigi cœptum,vter,Iulus eius filius,an Syluius regnum capeſſeret. Populus dicitur
altercationem de ea re ortam ſuo arbitratu finiuiſſe,vt penes Syluium,qui pręter ſplendorem
patris auita maternaq; memoria plurimum fauoris conciliabat, regii faſtigii nomen & maie
ſtas foret.Idem fauor adeo ad poſteros valuit,vt cæteri reges,qui longa deinceps ſerie Albę re
gnarunt ; Syluii cognomen tulerint .Iulo & ipſi ſacrorum poteſtas eſt quædam tributa,qua
Syluii reges.
Iulia gens iam inde vſq; ad ſtirpis interitum functa eſt.Scio ex Romanis ſcriptoribus nonnul
los p̄ſuaſum habuiſſe,puerum qui ex Lauinia & Ænea ſit primo loco natus,Aſcanii nomen tu
Iulia gens.

liſſe,ex eoq; dubitatũ ſit,is ne Albam condiderit,q iu Latio eſt natus,an alius maior ex Creuſa
genitus,q paternę fuit fugę comes.Ego,etſi in re tam vetuſta nihil temere affirmare auſim,ipſa
tamen nominis ratio efficit,vt propiora vero credã,q̃ Dionyſius de ea re prodidit,niſi aliqs in
alterius Aſcanii memoriam,quem in Phrygia a patre relictũ authores ſunt quidam, nomẽ id
puero inditũ exiſtimet.Eſt eñ alioq vox ipſa Phrygia.Sed plures omnino tradunt Aſcaniũ pa
terni exilii comitem in Italiam veniſſe.At quocũq; ille natus eſt loco,ac quacũq; matre,omni-
bus conuenire video,rem Albanam ab Aſcanio,q annos duodequadraginta regnauerat,p ma-
nus Syluio traditam,a quo Syluii deinceps reges ſint nominati.Per hęc tempora Lacedęmone
Prim⁹ Lacedæmonioꝶ rex. regnari cœptũ Euſebius demõſtrat,primũq; Euriſteũ fuiſſe,qui regium ſit ibi nomẽ adeptus.
Nec de eo poteſt intelligi,cui duodecim ſtipendia exoluit Hercules,quoniã ſi recte idẽ author
colligit:Herculis interitum Lacedæmonii regni principiũ circiter nonaginta præceſſit annos.
Hæc primo regni dignitas ſuffragio ne populi,an vi & opib⁹ fuerit ab initio q̃ſita,parũ cõper-
tũ habeo.Verumenimuero videntur mihi Lacedæmonii præter cęteras gentes legitimã quan
dam regni formam,eamq; ipſam parũ ciuibus formidoloſam a principio inſtituiſſe.Quod quũ
ex aliis tũ ex eo maxime colligitur,ꝙ in funebri regum laudatione ſemper nouiſſimum vt o-
mnium optimũ publicitus(vt Herodotus ſcribit)laudarũt,& ꝙ qui recentiſſime creati eẽnt,
ciues quicũq; publice priuatimve deberẽt aliquid,alieno leuabãt ære.Lege pręterea q rex eſſet
primus in expeditionem exibat,omniũ vltimus domum reuertebatur. Quibus haud dubie de
monſtrat,nullum in terris populum liberiora iura ſub regibus tenuiſſe vnq̃,cui futuro leges
ſcripſerit.Sed de Laconico ciuitatis ritu plura ſunt alio a nobis loco explicanda. Primum Pelo
põneſiacũ bellũ in hæc tempora idẽ author cõiicit.Sed cur ab ea gẽte fuerit illud Atheniẽſib⁹
illatũ,obſcure nimis Trogus poſuit,veteres tantũ ſcribit offenſas inter vtrãq; gentem interceſ
ſiſſe,ſed quales ille fuerint,haud diſerte ponuntur.In quo illud non ab re fuerit demonſtraſſe:
Trogum ſcribere a Dorienſibus Atticæ terræ bellum illatũ,quos eoſdem eſſe qui & Pelopõnẽ
ſes interpretat.Quæ nominis variatio ne quempiam legẽtibus pariat errorẽ, breuiter eſt a no
Aeoles qui fuerint. bis enarranda.Satis conſtat fuiſſe olim,quicũq; intra Iſthmum habitarunt,Aeoles nominatos:
mox vero intra extraq; ꝑter Athenienſes cum Megarenſibus,& ipſos Parnaſi accolas Dorien-
ſes:cæteras Peloponneſo circũiectas gẽtes in Aeolici nominis appellationem abiiſſe.Mox vero
Dores. Dores Heraclidas in Pelopõneſum ſecuti,iu ea terra eſſe perſeuerarunt . Contigitq; ex ꝑpetuo
eius gentis cũ Aeolibus incolatu,vt duæ gentes procedẽte tempore in vnam coaluerint. Id rei
argumento eſt,ꝙ præter Arcades,quibus rara cum cæteris Peloponnẽſibus fuere commercia,
quicũq; intra Iſthmum poſtea habitarunt, indifferenter ſunt vtraq; lingua vſi:atq; ob eam rẽ
nunc Aeoles,nunc Dorienſes dicti.Contra in Ionica,quæ eadẽ fuit & Attica,euenit.Nam quũ
Attici. Iones. ab initio Iones Attici vocarent,ob colonias inde in Aſiam miſſas,accidit,vt qui in antiquis ſe
dibus manſere,attice loqui ſint dicti,cæteri in colonias tranſcripti Ionice.Nec eo inficias(nam
in re tã vetuſta quis pro certo audeat tale aliqd affirmare!)fieri potuiſſe,qđ ad belli ipſius ra-
tionem attinet,vt Doriẽſes cũ Peloponnẽſibus aduerſus Athenas militarint . Quo ſit factum
vt a terũ ſcriptoribus modo gens hæc,modo illa bellũ intuliſſe dicatur.Sed quicunq; belli il-
lius prætextus fuit,ac cuiuſcunq; ductu arma ſunt Athenienſibus illata,illud inter oẽs conue
nit,monitos oraculo Dorienſes fuiſſe,potituros eos victoria,ſi Athenienſiũ regẽ nõ interfice-
rent.Erat tũ rex Athenis Codrus.Is quum forte inueſtigaſſet quale hoſtes oraculum Delphis
accepiſſent,ſciretq; futurũ,vt hoſtis eo bello voti compos fieret,niſi ipſe mortẽ occũberet: pa-
triam,cui prima poſt deũ humanę gentes debent officia,ſua morte tuendam arbitratus,mili-
tari habitu amictus,ne ſi nobilem ſe obtuliſſet,viuus in poteſtatem ab hoſte redigeret,ſarmen
tis ſeruilem in modum honuſtus hoſtiũ caſtra ingreditur.Ibi gregario a milite,quem in remo
Codri regis interitus. rantiũ turba moto de induſtria iurgio vulnerauit,ferro eſt confoſſus.Regis cęde patefacta Do
rienſes ſine pręlio Athenas obſidione leuarũt.Sic Athenienſes periculoſo ſunt bello volũtario
regis interitu ſeruati.Is nouiſſim⁹ a Cecrope Athenis regnauit,habuitq; id regnũ a primo ex
ordio ad exitũ annos quadringentos atq; ſupra hos ſeptẽ & octoginta,ſi recte tempora Euſe-
Homeri ortus. bius colligit.Plerĩq; Homeri ortũ in id tẽpus incidiſſe autumant,de quo tam varia a veterib⁹
tradũtur,vt cui potiſſimum accedas,haud facile decerni poſſit.Crates ante Heraclidarum de-
ſcenſum Homerum genitum tradidit , qui fuit anno quarto circiter & ſeptuageſimo poſt Ilii
excidiũ.Heratoſthenes centeſimo anno poſt captum Ilium.Philocorus centeſimo atq; octoge-
ſimo.Apollodorus Athenienſis quadrageſimo ſupra centeſimũ. Alii circa primam Olympias

dem, quā quadringēteſimo ferme anno poſt Troię excidium celebratam authores ſunt quidā: Saſſius in primo annaliū annos. C. &. LX. poſtq̄ ad Troiam eſt bellatum. Cornelius Nepos to tidē annos ante Romā conditam. Miror & illud in dubium trahi a quibuſdam, fuerit ne is eadem qua & Heſiodus tempeſtate, an diuerſo ab eo tēpore vixerit. Ego, vt vtrū hic an ille maior natu fuerit, affirmare nō auſim, ita p certo poſuerim ambos eadem tempeſtate genitos, ſi Plutarchus verus eſt author, qui eos ex duobus fratrib⁹ pcreatos tradidit. Nec q̄ patria illi fuerit, ſatis (vt video) cōſtitit, Smyrnei, Rhodii, Salaminii, Argiui, Chii, Colophonii, & Athenięſes, varia illū cōtētione ſibi vendicare perſeuerarunt. Sed quocunq; fuit loco natus, quacunq; ętate, omniū (quod ſatis conuenit) poetarum fuit eminentiſſimus, cunctarumq; eloquētiæ partium origo. Crediderunt quidā magni ingenii eſſe illius virtutes, quoniam nulli imitabiles eſſent intellectu & ratione ſequi. Vellem tā felix ingeniū in veritatis lucem nō in tenebras illorum tēpoꝝ incidiſſe, quam ſi ex Ariſteo illo Procōneſio, quo præceptore vſus dicitur, aut alio haurire quoquo modo potuiſſet, nemo mortalium eā vtilius tractaſſet. Amazones & Cimmerii p hæc tempora variis incurſibus Aſiā infeſtaſſe traduntur. Nec quatenus illorum motus pceſſerint eius rei authores expediſſe. In hoc erāt res aliarū gētium ſtatu, quum in Iudæa Saulus regiū eſt nomen adeptus. Qui iā inde, ex quo inunctus eſt (ea eīn velut initiatio regię dignitatis fuit ab Samuele oraculi iuſſu īſtituta) optare nō deſtitit dari ſibi occaſionē regii nominis inter Hebræos ob nouitatem adhuc contemptibilis, pclaro aliquo facinore illuſtrandi. Quæ haud multo poſtq̄ rex fuerat declarat⁹, tā iuſta q̄ neceſſaria illi oblata eſt. Naas Hammonitarum rex Iſraelitas, qui trās Iordanem accolebāt, ſubito bello adortus, non ſolum victos ſuo imperio ſubegit, ſed vt ſubactis omnē rebellandi materiam in perpetuum adimeret, tam bello captos q̄ in fidē receptos dextro oculo priuauit, vt ea corpis clade affecti, minus vtiles deinceps bello redderent, quoniam ſcutum commode amplius tractare nō poſſent. Gerendarū rerū ſerie tractus Naas pari terrore belli in Galadinos Iabitas mouit, qui finitimoꝝ clade exterriti ſeptē dierū īducias his conditionib⁹ impetrarūt, vt de ſumma rei cōſulere liceret, peterētq; a ſuis auxilia. Quæ ſi impetrata forēt, non daretur ſibi fraudi, ſi adhuc in armis eſſe mallēt, ſin min⁹, deditionem facerent, q̄q̄ amariſſima ab hoſte conditione pposita, vt quoquo modo recepti eſſent, altero lumine priuarent. Iabitarū legati ad Saulū regem miſſi, vbi ad conſpectū eius venerunt, reuerſus ille ex ruſtico (vt dicit) opere, tū forte domū ſe recipiebat, quo apparet q̄ humilis ab initio fuerit in ea gente regia maieſtas, q̄q̄ apud Romanos clariſſimi quoq; imperatores fuerīt ab aratro accerſiti. Perfuſi lachrymis legati ſuppliciter poſtulāt, vt afflictę Iabitarū fortunę matture opem ferat, ſalutem nobiliſſimæ ciuitatis in paucoꝝ dierū diſcrimen deiectā eſſe, aut corpora crudeliſſimo hoſti mutilanda tradi oportere, aut caput ferro obiiciendum, quoꝝ vtrū miſerius foret, nondū iis, qui ea paſſuri eſſent, ſatis liqueret. Orare proinde ne pateretur cognatā gentē ab immaniſſimo hoſte veluti pecora laniari, iam ſatis ſuperq; malorum exhauſtum, multos Hebraici ſanguinis populos, pręterq̄ q alterius oculi clade eoꝝ viri deformati eſſent, miſerabili ſeruitute preſſos iacere. Videndū ne ſi conſanguineæ gētis cura nulla ſit, atroci incēdio, quo alii conflagraſſent, ipſi paulopoſt correpti arderent. Si inualeſcenti malo ſegnius iretur obuiam, fore, vt Iordanem fluuiū hoſtis tranſgreſſus, citeriores terras, & quæ pacatiſſimæ ſibi viderētur, ferro & igni popularet. Maturato opus eſſe, ne propius peſtis illa ſerperet. Magna eſſe in cæteris rebus tempoꝝ momenta, ſed in bellis maxima. Hæc illi. Saulus partim fortuna gentis motus, partim periculo, qđ cæteris Iudæoꝝ gentibus ab Hammonitis īminere putabat, ſi illoꝝ opes nimium creuiſſent, Iabitas bono iubet eſſe animo, irent, vrbemq; in ſuum aduētum tueri pergerēt, fore, vt intra triduum cernerent omnem metum & terrorem in hoſtem conuerſum. Relinq̄rent ſibi modo ducem, quem per viarū compendia copiæ ſequerentur. Cætera mature ſe curaturū. Cū his illi dimiſſi ſunt. Ipſe aratoriis bobus, quos tum forte habuit, ſuffraginum neruos ſuccidit, propoſito edicto fore vt quicūq; ſibi ad Iordanem eo die nō pſto adeſſent eadem a ſe qua boues illi clade afficerent. Pœnæ metu ex vrbe & agris militari ętate excita ad CCC. &. XXX. milia armatoꝝ circa regem vno die conuenere. Amne ſub noctem ſuperato pleno gradu eſt ad hoſtem maturatū. Poſtero die ſub ſolis ortum, quum iam Hammonitarum caſtra in proſpectu eſſent, Saulus ita copias partitus eſt: vt Hāmonitas (fuerūt hi Arabes) vno tēpore tribus adoriret locis. Hoſtes etſi in re ſubita nihil tamen cōſternati & ipſi quoq; ī aciē procedunt. Fit prælium, quo Iſraelitarum res ab initio animis & multitudine fuit ſuperior. Haud igit magno certamine vincuntur Hammonitæ, ingens cædes in acie edita, ſed in fuga

Homeri laudes.

Saulus rex.

Naas rex.

Oculorum priuatio.

Verba legatoꝝ ad Saulum regem

Atrox Saūli edictum.

aliquanto maior.Saulus non contentus acie viciſſe,nec ꝙ interfecto regē hoſtes apertā fugam
feciſſent,confeſtim in eā gētem præſenti clade perculſam,victorem exercitum ducit.Hic Am-
monitarū rebus ferro & igni acciſis,Iſraelita arma longe lateq; p hoſticum cū prẹda & popula
tione circūegit Saulus,quibꝰ proſpere geſtis honuſtum præda exercitum domum reduxit.Ma
ior certe & ipſe factus,magiſq; conſpicuus q̄ antea fuerat.Secundū hanc victoriam cōuentu in
Saulꝰ iterū inungitur. Galgalā vniuerſæ genti indicto,Saulus iterū eſt a Samuele Iudæorum rex inſictus. Enimuero
multis vana viſa fuerat prior ea declaratio,fuiſſentq; fortaſſe poſt victoriam & illi ad ſupplicitū
requiſiti,qui regē ludibrio habuerant,niſi Saulus nondum ſtabilito regno ſeditionem metuiſ-
ſet.Secunda hæc cerimonia regiū nomen non ſolum firmius reddidit,ſed inſigniꝰ quoq; augu
ſtiuſq; Saulo futuriſq; regibus fecit.Nam Moſes,Ioſue & alii,qui ad id tempus exercitum du-
ctauerāt,non reges,ſed duces fuere. Saulus tribus milibus militū ex omni iuuētute lectis,duo
milia penes ſe p. æſidii loco habuit,tertiā partē cum filio Ionatha miſit in Gabaam,vt ſuis po-
pularibus pſidio eſſent.Philiſtæi qui vrbem ipſam cū Iudæis incolebant,arma illis ademerant.
Qui cū rege erant,haud procul Galgalis ſibi caſtra fecerant,quod vbi Philiſtæis eſt nūciatum
copias ſtudio contrahunt,Miror tantā armoꝝ procellam aduerſus exiguam armatoꝝ manum
Nouū Philiſtæorum bellum. exciri contigiſſe.Ioſephus author eſt.CCC.peditū milia & ſexaginta eqtū in Philiſtæis caſtris
fuiſſe,& cū his curruū triginta milia.Sed credibile eſt id bellū qđ maturius erāt illaturi hoſtes
iā antea inſtrui cœpiſſe,aut certe(nam in ſimilibus libera eſt cōiectura) ob regem nuper Iſrae
litis creatū de ſumma rei apparebat certamen futurum,atq; ob id accidiſſe,vt tantū viriū vna
in vnū contulerit,quātum ad id tempus nunq̄ alias feciſſet.Nec Saulus in tanto rerum motu
deſedit.Quin & ipſe ad ornādū bellū cōuerſus,vndiq; auxilia contrahit.Sed Philiſtẹi,qui prio
res belli partes occuparāt,omniū opinione celerius tumultuoſe circa vrbem magnam cōſede-
rant.Quibus copiis inſpectis tanto ſunt terrore perculſi,qui erant circa regem,vt eorū pleriq;
altiores ſpecus metu ſubierint,alii trans Iordanē occulta fuga ſeſe proripuerint.Hunc ſuorum
metum quum Saulus maiorē eſſe cerneret, q̄ p authoritate ſiſti poſſet,mittit qui celeri curſu
Samuel a Saulo accerſitur. Samueli nūciarēt,in quo diſcrimine Iſraelitica res eſſet.Actum dicerēt nō modo de regno,ſed
de totius gētis ſtatu,niſi diuino res ſemel inclinata pſidio ſiſteretur.Oratus itaq; primo quoq;
tēpore ſuis adeſſet,quando omnis amoliendi belli ſpes eſſet in ipſius aduētu ſibi & aliis repoſi-
ta.Quantū igit̄ per ẹtatem locorumq; diſtantiā liceret maturaret laborantibus ſubuenire. Nā
qđ ad ipſius acceſſum attineret,perſuaſum ſibi & omnibus eſſe,cū Samuele præſens ppitiūq;
Hebrẹis cæli numen affuturū.Nec de ſua conſtantia & fide dubitaret, conſtitutum habere ſe,
aut vi & armis Iſraeliticū nomen in ſuo ſtatu retinere,aut ſi id minus prẹſtari contingat,citiꝰ
mortem occumbere q̄ turpiter ſeruire.Samuel trepidiſſimis excitus nunciis,regem ſuoꝝ ver-
bis hortat̄,vt hoſti in aduētum ſuum reſiſteret.Adnixurum ſe,vt ſupra ætatis vires intra pau
cos dies adeſſet,vnaq; de ſumma rei in caſtris ambo conſultarent,pararet modo hoſtias,quas ī
aciē deſcenſuri immolarent.Comparat ſtudio Saulus,quæ ad ſacrificium pertinebāt.Sed quū
omniū ſpe tardius Samuel veniret,hoſtias aræ admouit , ſacroq; vix bene perpetrato allatum
Samuelis ira. eſt Samuelem adeſſe,a quo ille obuiam progreſſus increpitus dicit̄,ꝙ ſe non expectato, rem di-
uinam facere maturaſſet,nec cum cuperet ſatiſfacere,ac multa excuſaret rex ſenem flectere po
tuit amplius,quominus(vt erat turbatꝰ)recta qua venerat retro abierit.Saulus cōſilii anceps
cū filio & ſexcentis,hiſq; magna ex parte inermibus in Galgala ſe recepit.Philiſtæi vbi pſidio
hoſtē deceſſiſſe audiuere,tripertito Hebræorum fines ingreſſi omnia terroris & populationis
cōplēt.Et iam pars vna hoſtiū ante regis oculos libere vagabatur,is cū filio Ionatha & Achia
qui ſacerdos erat,ex editiore loco agroꝝ populationem non ſine dolore & lachrymis ſpectare.
Ionathæ facinus. Ionathas regis filius doloris īpatiens,vno duntaxat comite ſpeculatorio amictus habitu,hoſti
um caſtra noctu ingredit̄,quæ muniriſſimo erant loco ſita,& ob id fortaſſe nullo maiore præſi
dio ſtationeve nocturna retēta,eā occaſionē ferox iuuenis nactus,hoſtes paſſim ſomno & quie-
ti deditos ferro adorit̄:tetram cẹdem tacite in iacētes graſſatus,per multam noctem perpetra-
uit,quoad moriētiū gemitꝰ tumultum excitauit.Tum vero creditum caſtra ab hoſte teneri,ſi
mulq; pceps fuga exorta eſt.Ruebāt īpediti tenebris p æqua & iniqua cū pernicie multa Phili
ſtæi.Quoꝝ trepidatiōe Saulus per exploratores cognita,ſimul ac filiū abeſſe ſenſit, ratus(qđ
certe erat)illū hoſtium caſtra ingreſſum,capi arma iubet,ſubitoq; incurſu fugam & terrorem
Iudæorum victoria. nouo clamore auget.Paſſim igit̄ diſpalati vſq; ad lucem cæſi ſunt Philiſtæi. Nec poſteaq̄ lux
affuit,ab his eſt perſequendis ceſſatum.Rex veritus ne Philiſtæus a vano illo noctis terrore alī

quomodo reſpiraret,diris execrationib⁹ eorꝫ capita deuouit,quia perſequẽdo hoſte deſiſterent,
aut q̃diu lux teneret,cibum vllũ caperent. Quod patris edictũ Ionathas ꝑ inſcitiã trãgreſſus
eſt:quippe qui in examen apũ vago curſu delatus, mellis fauũ cupide hauſit. Saulus poſtridie
Deo arã conſtituit,ad quam victimas pro victoria immolaret.Primumq; Achibotus ſacerdos
iuſſus eſt numen explorare,an feliciter euenire vellet,ꝙ ad hoſtiũ caſtra diripienda rex ducere
in animo haberet victorẽ exercitũ.Negare ille reſponſum vllũ dari,quod nunq̃ niſi irato numi
ne fere eueniret.Erant ſuſpenſi animi oĩm.Cęterũ vulgo ſuſpicari ex militibus aliquem cõtra
heſternam execrationẽ aliquid temere cõmiſiſſe.Vna cuncti in eum inquirẽdum cenſere,ac de
ſonte ſupplicium ſumendũ.Saulus vt ſæuo crudoq; erat ingenio ne filio quidem ſuo parſurus vi
debat̃.ſi filius ſe piaculo aſtrinxiſſet.Operępreciũ eſt audire,quanta tũ eius gẽtis fuerit religio
atq; erga cæli numen obſequiũ.Dicit̃ Ionathas ſponte faſſus,ſe paternæ execrationis inſcium
fauo mellis inediã leuaſſe.Sed q̃q̃ ĩquit rei ignoratio ſatis excuſari poſſet, paratũ eſſe ſe nihilo — Indoles I Io
minus vitã pro populi incolumitate effundere.Satis ſe in vita habere ꝙ patrem virum fortiſſi — natha.
mũ,& regem & bis hoſtium victorẽ viderit,& ꝙ heſterno die ſuo ductu feliciter geſta res ęẽt,
perſuaſum habere ſe,tũ maxime expedire homini e vita migrare, quũ per virtutem ea ſit ade-
ptus,quibus nõ tã honeſta mors,q̃ ſemper ſpecioſa eſt,q̃ hominum inuidia metuẽda eſſet.Nec
Saulus q̃q̃ filiũ cerneret alta indole prędidũ:minus ꝓpterea ſæuire,cæterũ vt res omnibus do
cumento eſſet,ne regiũ imperiũ religionẽve in poſterũ negligerent, Ionatham aræ admotũ pa
ter ꝑ hoſtia iugulari imperat.Tũ vero multitudo,q̃ locum corona cinxerat (nam ad.X.hoĩm — Exercitus
milia in caſtra cõfluxerant,poſteaq̃ ad Galgala Saulus venerat)ſublato clamore haud laturos — charitas in
ſe vociferant̃,eum per quem graui bello liberati eſſent,quãdo per inſcitiam deliquiſſe cõſtaret, — Ionatham.
vita periclitari.Scire ſe mortaliũ delicta,conſilio nõ euẽtu æſtimari ſolere,imploraturos ſe pol
liciti ꝑ ea culpa ſiqua ſit a numine veniã,vel ſi ĩpetrari nõ poſſit,pœnas pro eo, qui ſit de com
muni ſalute meritus,libenter expenſuros.Tale fuit tũ in vnũ Ionathã totius exercitus ſtudiũ.
Piacularibus hoſtiis arę adhibitis,vbi rite litatũ eſt,Saulus caſtris hoſtiũ direptis victorẽ exer
citũ domũ reduxit.Ioſephus author eſt eo bello ad.LX.hoſtiũ milia occidione occiſa. Subegit
inde Saulus Hãmonitas Moabitaſq; gentes(vt tum hominũ res erant) opulẽtiſſimas:vicit &
Idumeos,eorũq; reges tributarios fecit.Et iã Iſraelitarũ res longe lateq; pollebãt, quũ Samuel — Samuel.
iterum cũ rege congreſſus docet.ſupereſſe adhuc ĩtegrũ Iſraelitis bellum, quod nefas ſit nõ to — Cõtra Ama
tis viribus exequi.Nullã gentẽ Moſi in Palæſtinã venienti infeſtiorem fuiſſe q̃ Amalechitas,q — lechitas.
Iudęos ſuis finib⁹ non ſolum arcuiſſent,ſed opportunitatẽ nacti,affeciſſent etiã teterrima cla-
de.Ob eamq; rem Moſen poſteros ad vltionem aſtrinxiſſe,mandaſſeq;,omnem gentis memo-
riã,ſiqñ vlciſcendi occaſio data eſſet,abolendam.Cęterũ nunq̃ videri,maiorẽ a deo optimo oc-
caſionẽ genti datam q̃ tunc,quũ Iſraelitarum opes eo auctæ eſſent,vt nulla tam valida gẽs fo-
ret,q̃ par illi futura crederet̃.Impie proinde eum facturum,niſi tã inſignẽ iniuriam ab vna gen
te maioribus illatã,cuius vltio diuina magis volũtate q̃ humano conſilio,in ſua tẽpora dilata
videri poſſet,pio iuſtoq; bello perſequeret̃.Nec verẽdũ eſſe,ne non oĩa proſpere ceſſura eſſent,
q̃ nõ minus pie q̃ iuſte gerẽda ſint.Et qđ ad victoriã attineret,ſiqua ſibi futurorꝫ ꝓuidẽtia eẽt
q̃ tota ex pietate penderet,haud dubitare ſe quin pręſens numen volenſq;,gerendis reb⁹ eẽt af
futurum.Hæc Samuelis denunciatio bellicoſum natura regẽ facile ꝓpulit, vt in Amalechitas — Amalechi-
continuo moueret.Copiis igitur inſtructis ꝑ occulta ab initio loca duxit,vt incautũ hoſtẽ ad — tę bello pe-
ortus cõmodius opprimeret.Multi mortales improuiſo acceſſu ꝑ agros vagi,ac nihil minus q̃ — tuntur.
bellũ expectantes capti cæſiq; ſunt.Inde hoſticus ager ferro & igni vaſtat⁹,nouiſſime vrbes,&
caſtella opibus & cuniculis captę,exciſæq; ſunt:Neq; ſexus neq; ætas vllum ĩ cæde fecit diſcri
men,omnes ad vnũ ꝑter Agagũ regem interfecti.Ab huius cæde ob eximiã corporis pulchri-
tudinẽ Saulus ferrum abſtinuit.Samuel captum pecus perdendum cũ ipſis viris cenſebat.Cę-
terum rex ſiue prædæ cupiditate captus,ſiue vt militibus gratificaretur,quadrupedũ vim in
gentẽ domum abduxit.Nulla vnq̃ lætior victoria Hebræis contigiſſet,(nam a Canobico Nili
oſtio vſq; ad Erithręum ſinum ꝑpetuo victorię curſu omnia Saulus armis ſubegerat)niſi dira
quædã mandatorum obliuio ipſius animũ cepiſſet.Qui quoniam Amalechitarũ regem ſeruaſ — Saul⁹ oracu
ſet,quũ tota alioqui gens perdenda eſſet,captiuumq; gentis pecus auertiſſet, prophetæ prędi — lo corripit̃.
catione cognouit,quia parũ rite numinis mandata ſeruaſſet,fore,vt ipſe non multopoſt regia
dignitate priuaret̃.Miror Ioſephum tradidiſſe a Canobico oſtio ad Erithræũ mare omnia Sau
lis ductu a Iudæis ſubacta,quũ Canobicum oſtium omnium Nili oſtiorũ ſit vltimum Libyam

verſus.Q; ſi ſic res quoq; geſta eſſet,nõ Arabes ſolũ,ſed Ægyptios quoq; q ad mare ſunt Amalechitas appellatos accipi oporteret.Etſi tempeſtate illa,pars q̃ nũc Ægypti maritima eſt,magna ex parte(qd alio eſt loco memoratũ)ſub aquis fuit.Multo itaq; vero ꝓpi⁹ illud,vt ad Peluſiacũ oſtiũ,qd Arabię oĩm propinquiſſimũ eſt,inſignis alioqui,victoria,nec vlteri⁹ ꝓceſſerit,ꝓſertim quũ in Amalechitas ſit bellatũ,non in Ægyptios.Saulus cæleſtibus minis exterritus primo factũ excuſare conatus eſt,inde ab Samuele cõtendit,vt nõ prius a ſe abſcedat,q̃ id ſcelus ſciret expiatum.Id quũ ille facturum negaſſet,ſciebat eñ litari nõ poſſe,iã retro abire cœperat,quũ ꝓcibus primo:inde vi ſenẽ Saulus remorari adortus,reluctãtis palliũ temere diſcerpſit.Tum ille in regẽ cõuerſus:Sic tua inqt nõ multo poſt lacerabit dignitas. Cęterũ quo grauiora ille denũciabat,eo maiorib⁹ rex precibus contendebat,ne ſe cõſilii incertum,malorũq; expectatione cõfuſum deſtitueret.Rogate obteſtatiq; vt ſineret ſe exorari,imitareturq; in eo cęleſtis numinis,cui gratiſſimus eſſet,naturã,ne pœnitẽtiã auerſaret.Fateri ſe peccaſſe,ſed facti vehemẽter pœnitere.Nullũ ſe expiationis genus nõ aris adhibiturũ,vt venia impetraret. Hęc ſeni pudorẽ impoſuerunt vlterius tendendi,vnaq; cum rege Galgalam conceſſit. Vbi prophetę

Agagus rex occiditur. iuſſu Agagus rex occiſus eſt.Inde pacto ſacro,quũ diuerſi abiiſſent,Saulus Gabaã reuerſus eſt Propheta in Ramathã vrbẽ,qui haud multis interiectis diebus oraculo monit⁹ in Bethleẽ venit:Dauidẽq; Ieſſe ortum regẽ inunxit.Fuit Ieſſes Obedis fili⁹ ex Booſſo & Ruthe geniti,quo apparet innocentiã,& pietatem in humanis,nõ opes & nobilitatẽ a ſuperis probari. Iuſtitiam amat cæli numen,ꝓpetuiſq; auget incrementis:Quę quo humiliore ſuſcitat loco,eo ſublimiore collocat.Ignobili auo natus diadema geſſit,nõ malis artibus,ſed cæli prouidẽtia q̃ſitũ. Nec ipſe tantũ regio inſigni potitus eſt,ſed filio deinceps,&.XX.ab eo procreatis longa ſerie geſtã dũ tradidit.Et qd ad diuinã attinet prouidentiã,paſcebat tum oues Dauid foris,quũ Samuel ad Ieſſem venit,eius fratres,qui tũ patri aderãt ſacrificio admoti ſunt,vnuſq; poſt aliũ a ꝓpheta repudiati.

David iungitur rex. Cęteris itaq; reiectis Dauid in vrbẽ accerſitur,quẽ Samuel cõfeſtim regia cerimonia inunxit. Fert Dauid flauo colore fuiſſe,neq; ingrato aſpectu,pſalterii & hymnorũ peritiſſimus,qua Saulus phama impulſus,qm̃ iam inde,ex quo irã numinis incurrerat,malorũ dęmonũ incurſu exterrebat,edoctus hymnicis cantilenis poſſe terrores illos leuari,adoleſcẽtẽ ad ſe vocari iuſſit,oĩm adhuc,q̃ acta fuerant,ignarus.Miror nullam inſidiarũ ſuſpitionẽ incidiſſe.q; neq; pater regis ĩpetiũ expauerit.Sed quacũq; ſpe ille fretus,nihil(qd ſatis cõſtat)Dauid cũctatus ad regẽ ꝓfectus eſt,cuius indolem animiq; promptitudinẽ Saulus miratus,militia inauctoratũ,multis militaribus donis inſigniuit.Subſedit inde Dauid apud regẽ,qd p nuncios vt bona venia adoleſcentem penes ſe habere liceret,a patre ĩpetrauit.Nec multopoſt Philiſtęi rebellarunt,ingentiq; armorũ apparatu Iſraelitarũ fines inuaſerũt.Nec rex multũ in mora fuit,ſed ĩpigre primis hoſtiũ motibus cum valido exercitu occurrit. Fecerãt illi caſtra inter Sochonem & Azechã,Iſraelitæ iugũ montis occupant,hoſtiũ capitibus imminens.Philiſtęi ſitus iniqtate ad aduerſa caſtra in tutiorẽ locũ haud procul inde tranſferunt. Dirimebat bina caſtra tumulus qdã,hunc Philiſtæi generis vir quidã immani ſtatura(Goliadi fuit illi nomen)inſigni armorũ habitu,cũ pluribus occupat.Ioſephus niſi parũ integre id in eo legit,author eſt,ſeptenũ pedũ

Goliadis magnitudo Philiſtæũ quadrante minus fuiſſe:q̃ proceritas ne noſtra quidẽ tempeſtate ſit in aliquo conſpicua. Veriora itaq; mihi videnẽ,q̃ in Bibliacis libris tradunt,ſenũ cubitorũ & palmi fuiſſe ei⁹ ſtaturã,q̃ denos quadrante minus habuerit pedes,quum aliquãto ꝓcetiore Oreſtes fuerit,ſi vera ſunt q̃ Herodot⁹ de eo memorię ꝓdidit.Sed quęcũq; fuit hoĩs magnitudo (fuit enim oĩno eximia)loricam quinũ miliũ ſiclorũ induit.Ferrum,qd fuit haſtæ ꝓfixum,Siclos appẽdiſſe tradit ſexcentos,id eſt drachmas mille & ducentas.Conſpicuo igit ille loco conſtitutus, horrende inclamat.Iſraelitarũ fortiſſimũ ſibi occurrere poſtulat. Parũ prudẽter Philiſtęos Iudæoſq; facturos,ſi cũ duorũ ꝓlio periculo defungi poſſint,de ſumma rerum totis viribus,nõ ſine alteri⁹ partis ꝑnicie malint dimicare.Paratum eſſe ſe ea cõditione in pugnã deſcendere,vt ſi victus ſit cedant ꝑpetuo Philiſtęi Iſraelitis de regno.Sin cõtra qui ſecũ cõgreſſus eſſet vinci cõtigiſſet,ſeruitutis iugũ(vt ſiqñ alias)Iudęi acciperẽt.Tenuit ea ꝓuocatio plures dies,nõ ſine Hebræorũ rubore,q tacita cõfeſſione ſe eo gñe pugnę victos fateri.Dauid interim tribus fratrib⁹ circa regẽ cõmorantibus ex militiæ vacatione dabat apud patrem rei pecuariæ operam.Quum igitur bellum vna prouocatione ſtaret,ita forte accidit,vt iuſſu patris ille cibaria fratrib⁹ in caſtra tulerit.

Goliadis prouocatio. Qui quũ inter ſuos ibi verſaretur,ecce interim Goliad ex ſolita ſtatione cõſpectus Iſraelitarum fortiſſimum de more prouocat. Ad cuius vocem quum mœſtum ſilentium teneretur

Dauid eã gentis contumeliã haud ferendã ratus,apud fratres primo faſſus eſt,cepiſſe ſe im petũ aduerſus monſtrũ illud hoĩs dimicandi:qua voce a ſuis grauiter increpita:cęterũ quũ nihil familiari illa ꝑdicatione ꝑter ſtultitię & remeritatis notã lucrificaret,palã inter ęquales iactare auſus eſt,quid aĩo agitaret.Quę audax profeſſio ad regem delata, etſi ętas, quæ adhuc infirma erat,nihil de ſe arduũ ſperari ſinebat, adoleſcẽtẽ tamẽ ad ſe Saulus accerſit. Erat enim(vt dixi)iã antea ei notus.Hic laudata ab eo indole, quũ videret rex nolle tanti diſcriminis certamẽ infirmę adhuc ętati ꝑmittere,multa Dauid de diuina ꝓuidẽtia prius locutus,q̃ quo libitũ eſſet,ſuo victoriã nutu inclinaret,periculoſa dein certamina,quę pene puer cũ violẽtiſſimis beſtiis obiuiſſet,ordine explicat.Leonẽ inquit Rex inclyte adhuc pene puer,quia agnũ ex illius ore eripuiſſem,in me ſęuiẽtẽ cauda arreptũ humi primo afflixi:inde multa vi cõpreſſum ac debilitatũ extinxi.Pari periculo vrſum ineuitabili occurſu,haud minore aĩo q̃ Leonẽ proſtraui.In quibus mõſtris cõficiendis,haud ambigo, niſi cœli numẽ propitiũ habuiſſem,tã arduis certaminibus me imparẽ futurũ fuiſſe.Cęterũ tam beſtia eſt hic,qui nos ꝓuocat,q̃ illę quas ego domui,fuere.In quo pręter effigiẽ nihil cerno, qđ hoĩs dici poſſit.Pietatis expers,veriq; numinis cõtemptor. Ad quẽ perdendũ non ſolũ me ratio hortatur,ꝙ nolim hanc detrectatæ pugnę notã noſtrę genti perpetuo inuſtã,ſed etiam religionis vltio,quæ iãdudum animo ſucclamat, tollendã eſſe impiã ex terris beluam : quę ne cœlum quidem,cui conuiciũ facit,mereatur intueri.Miratus rex adoleſcentis ferociam,ſimulq; pręmaturã in eo oſculatus prudentiã,omnia ad diuinam prouidentiam referẽs,facit illi dimicandi poteſtatẽ.Dauid repudiatis armis,quæ rex ad certamen exeũti obtulit,funda & ſparo inſtructus,in hoſtẽ vadit.Cõuerterat id certamẽ duorũ exercituũ in ſe oculos. Qui quo minus ęquis inter ſe viribus congreſſuri videbantur, eo minus bona ſpe Iſraelitę erant.Diſpar inde animorũ affectus.Exultabant lętitia Philiſtæi,certamq; recuperandi regni vulgo ſpem fouebant.Ibat Goliad in pugnã magna mole corporis robur ſpirãs , armis inſigniter inſtructus,tã certaminũ cupidus q̃ perit⁹.Cõtra tyrũculus & infirmo adhuc corpore rei bellicę ignar⁹,& qđ ꝑter cętera Iudęos exanimabat,inermis,nihil in pugnã niſi ferociã ferẽs,vt temeritas verius appellari poſſet q̃ audacia.Et iã ambo in cõſpectu erãt,Goliad venientẽ hoſtẽ intuitus,velut ad canis abigearũ fuſte duntaxat inſtructũ horrẽde intonat.Nec Dauid immane corpus clamorẽve exhorruit,ſed futurę dimicationi intẽt⁹ ſubita fundæ excuſſione lapidẽ in aduerſum hoſtẽ immittit, qui in mediã frontẽ violẽter incidẽs Goliadis caput ad cerebrũ vſq; apertuit.Ad quẽ ictũ , quum ille magno corporis & armorũ fragore concidiſſet,ingẽs lętitia ex metu,qui nuꝑ oĩm animos defixerat , Iſraeliticis caſtris oritur.Contra trepidatio ingẽs Philiſtęos cepit,qui pactorũ immemores ſine Imperio, ſine ſignis effuſa fuga paſſim diffugiunt.In hoſtẽ ſua ſponte turbatũ Saulus ſuos ex ſuperiore loco demittit.Quẽ apertis cãpis Hebręus victor aſſecut⁹,cũ fœda ſtrage ad Aſcalonis vſq; mœnia ꝑcipitẽ egit.XXX.Philiſtæorũ milia eo die cęſa tradunt, ac pene totidẽ vulnerata.Dauid Goliadis caput haſtæ affixum in trophei ſpeciem ante ſacram aram ſtatuit.Inde rex inter puellares cant⁹ innumeraſq; acclamationes, ob nouã victoriã eſt domũ reuerſus. ſed quũ multo maiore oĩm ſtudio fauoreq; & in primis mulierũ Dauid acciperetur: cõuerteretq; ille in ſe,quacũq; iret,ob Goliadẽ ſingulari pugna proſtratũ , multitudinis oculos, tacita primo inuidia ſubiit regis animũ. Adoleſcentis deinde vigorẽ præmaturãq; virtutẽ ſecũ reputans,quę parare ſolent gradũ mortalibus ad faſtigiũ dignitatis, eius ſucceſſus cœpit ſuſpectos habere.Verũ quia aut perdendus erat,aut ꝑ ſpeciẽ militię longe ablegandus,tutius conſilium honeſtiuſq; viſum,eum ad reſiduũ belli conficiendũ mittere,eaq; potiſſimũ illi loca deſtinare,in quibus haud dubie caſurus putaretur.Interim vero fact⁹ certior,filiã illius amore deperire,vehemẽterq; adoleſcẽtis cõnubiũ ſibi optare,puellæ nuptias Dauidi ea cõditione defert,ſi ducẽta Philiſtęorꝫ capita ante regiũ ſoliũ ſtatuiſſet.Ita demũ futurũ credere,vt regię puellę potiũdæ ſtudio,dũ auide nimis & ob id incaute in cędẽ rueret,ſubita aliqua vi mortẽ occũberet.Neq; Dauid eſt conditionem et imperium aſpernat⁹, quin ad bellum ꝓfectus paucis dieb⁹ cũ iis,qui dati fuerant(ſunt qui eũ millenariũ tradãt a rege conſtitutum)Philiſtęum ad pugnã progreſſum fœde trucidauit.Vnoq; ꝓlio ꝓſpere defunctus,relatis hoſtiũ capitibus,Micholis regię puellę cõnubio eſt potitus.Nec noua affinitas ſocerum genero,nec victoria benemerito duci regem pacatiorem reddidit.Sed vitę regnoq; timens Saulus in diem occulta perdendi adoleſcentis agitare conſilia.Sed fatũ mu

Dauid pugnã ſibi depoſcit.

Dauid Goliadem ſternit.

Saulus Dauidi inuidet.

Saulꝰ gene ro inſidiaſ. tari non potuit,ſiquidem Saulus diu animo fluctuatus,poſtremo eo decurrit,vt perpetran
dę cædis miniſteriũ Ionat hæ filio delegauerit. Qui cũ noua neceſſitudine,tum virtutum
ſtudio,quibus iuuenis iuuenem mirabatur,magnum nefas ratus, hunc qui de publica He
bręorum ſalute ſemel atq; iterum optime meritus eſſet,quem pater ob egregiam virtutem
ſibi generum aſciuiſſet,neci tradere,quod a patre de Dauide mandatũ haberet, cũ eo com
municat,hortaturq;,vt capitales inſidias,quæ iu poſterum diẽ pararẽtur,occulte declinet,
daturum ſe interim operam vt patris cubiculum per ſpeciem ſalutationis ingreſſus expe-
riatur,an illius animũ a conſilio cędis reuocare poſſit. Atq; cũ his ab eo digreſſus poſteaq̃
Oro Ionathę ad patrem. ad regem venit,in hunc modũ eſt ille patrẽ affatus.Scio pater te nõ ignorare haud alio de
licti genere maiores noſtros,& q̃diu in deſerto fuerũt,& poſtq̃ Palæſtina terra potiti ſunt,
in euidentiorẽ irã numinis incurriſſe,grauioreſq; expẽdiſſe poenas,q̃ quũ cœleſtis beneficii
immemores publice aut priuatim ingrati extitiſſent.Quo apparet nihil eo vitio eſſe apud
deũ optimũ deteſtabilius,qui velut pſentia nouit oĩa,quiq; ęqua lance hoĩm opa expendit:
expenſa iuſte vindicat.Nec immerito,extinguit enim ingratitudo nõ ſolum iuſtitię fontẽ,
ſed omnem etiã humanę vitæ ſocietatẽ. Verũ quo fœdius id maioreq; eſt vltione dignum,
eo longius abs te pater,omniq; regia domo abeſſe oportere arbitror, qui quantũ felicitate
& fortuna cęteris mortalibus antecellis,tantũ ęquitate pſtare debes,& innocẽtia.Nec quæ
dicã eo tendũt,vt tuę ſim volũtati obuiã iturꝰ.Natorũ eſt patris imperiũ audire,ſed vt au
dire ita etiã cõſiderare qualia ſint,quę a patre filiis imperent. Scio ego vel a prudẽtioribꝰ
viris ea interdũ iniri conſilia,vel quũ ira aliuſve animi affectus plus ęquo mẽtẽ agitat,quę
ſi ad exitũ perducant,in authoris haud dubie caput cũ pernicie redũdent:etem̃ haud vnꝰ
eſt humanę mẽtis affectus,quibus perturbata ratione nequeãt hoĩes quid rectũ ſit, quidve
vtile intelligere. Verũenimuero hęc tã multa,eo tendũt,vt iterũ ac ſępius pater tecũ conſi
deres,quale fuerit tuũ heſternũ illud de cęde generi tui imperiũ,quo nullũ (pietas mea in
te pater facit,vt aperte quę ſentio dicam)eſſe poteſt iniquius, nullũ a tua dignitate magis
alienum:ſi quod ſuſpicari fas eſt,felicitas adoleſcentis altaq; indoles tibi tuoq; regno ſuſpe
cta eſt.Etenim tantũ abeſt,vt illum hoc nomine periclitari oporteat,vt ob hęc eadẽ illiꝰ ſa-
lus,tibi & aliis multo commendatior eſſe debeat.Q̃q̃ quid attinet hominis aut virtutem
aut felicitatem commendare,quæ duo niſi tibi opportune affuiſſent,non regno tm̃,ſed vi-
ta quoq; iam antea periclitatus eſſes.Huiꝰ hymnici cantus te a dęmonũ incurſu ſeruarũt.
Hic mentẽ ſimili cauſa cõcuſſam mıſereq; ęſtuantẽ iu priſtinũ ſtatũ reſtituit, ſuaq; ſede col
Cõuerſio. locauit.Age nunc qualem ille nõ tibi ſolũ ſed iſraelitis oĩbus ademit ignominiã, q̃ turpe
ſeruitutis iugũ(erat em̃ iã oculis admotũ)ſua virtute diſcuſſit . Inſultabat capitibus no-
ſtris immanis hoſtis,multaq; probra in te,& in vniuerſam gentẽ iacere, exprobrare alta vo
Repetitio cũ diſiũcto. ce nobis ignauiã,cladẽ & iteritũ minitari. Quis ergo vnꝰ oĩm cõi cõtumelię ſeſe oppoſuit?
Dauid.Quis audaci cõgreſſu immanẽ pſtrauit hoſtẽ?Dauid.Quis Philiſtęũ tibi trucidan
dũ dedit?Dauid.Quis demũ ad tuũ ſoliũ ducẽta hoſtiũ capita cõſtituit?Dauid. Et in hũc
Antithetõ. q te diro morbo ſeruauit,hoſtẽ ſuſtulit,Philiſtęũ pſtrauit,tuũ regnũ ſtabiliuit,q ob eximiã
indolẽ gener eſt tibi nup aſcitꝰ,ſęuire potes pater?de huiꝰ cęde & interitu cogitare?Flexe-
runt malos dęmones huius cãtus,te quẽ a morte ſeruarũt,flectere nõ poterũt? Strauit hic
inuictũ hoſtẽ,vt ipſe a ſuis ſterneret?Pepit Hebraico noĩ ociũ & quietẽ,vt ipſe iter ſuos tu
tus eſſe non poſſet?Duxit filiã in vxorẽ tuã:vt velut hoſtia aris admoueret, genialẽ thorũ
ſuo imbueret cruore?Me miſerũ,q̃ ingratitudo hęc?Quę pfidia?Qđ ſcelus?Quare te p oĩa
iura,q̃ natos parẽtibus obſtringũt,oro pater,atq; obteſtor,ne regiã domũ tã infanda cæde
polluas,ne te pgeniẽq; tuã inexpiabili flagitio aſtringas.Magnũ ſcelus,magna vltio ſequa-
Sententia. tur neceſſe eſt.Quæ quo tardior eſt eo eſſe ſolet grauior . Nec te moueat quæſo, ꝙ ille ob
egregiã indolẽ ſit hoĩbus chariſſimus,ꝙ ſucceſſus ipſi maiores ſunt,q̃ ab hoĩe eiꝰ ętatis me
rito expectari poſſint.Nulli hæc magis q̃ mihi ſuſpecta eſſe deberent,qui a ſucceſſionis ſpe
non procul abſum,tibi regni ſedes ſtabilita eſt: quæ ne non tibi incolumis ſit ſemper futu-
ra,non eſt cur dubites.Meum eſt id proſpicere,meũ cauere,ne tanta ſpe paterno regno deiſ
ciar:Sed ſatis mihi perſuaſum eſt,in diuina poteſtate eſſe regnorum iura,illius prouidẽtia
hæc mortalibus dari,eiuſdẽ poteſtate adimi.Q; ſi numini cordi eſt, vt hic quẽ ſuſpectum
tibi video,regnet,nulla humana conſilia tanti ſint,vt fatum inhibere poſſint.Quare mitte
quęſo huiuſmodi cõſternationẽ:Noli in ſcelus prũpere,teq; & tuos iexpiabili cęde cõtami

nare.Quin,vt ab initio feciſti,iuuenē cōplexus,omnibus modis orna, beneficētia & charitā
te foue,vt filiū tuere.Ad qđ ipm te nō mediocriter hortant filię pces & lachrymę, q̄ ſi tan
tū periculi ſciret ſpōſo,cuiꝰ cupidiſſima eſt,imminere,in luctu eēt & lamētatione,hicq̧ nūc
tecū ante tuos pedes obuoluta,cū fletu & eiulatu iaceret,ſuppliciterq̧ oraret,ne ſe dulciſ-
ſimo cōnubio priuares,dimidiūq̧ vitę adimeres,aut ſi omnino eū pdere placeret,in ſe quoq̧
pari atrocitate ſęuires:dulciorē fore ſibi mortē cū illo coniūctā, q̄ vitā ſuauiſſimo matrimo
nio fraudatā.Nec illa ſolū a te petet id pcibꝰ cōtendit,verū tuū regnū,tua dignitas,ſalus,li
beri,omnis fortuna regia tibi hoīs ſalutē cōmendat,te monet,orat,obteſtatur, vt hunc nō
modo incolumē per te eſſe ſinas:ſed patria etiā charitate foueas,ornes,extollas,tibiq̧ omni
bus neceſſitudinibus & officiis adiūgere pgas.Qđ ſi feceris,ꝓ eo deſpondere auſim tuā ſa
lutē & dignitatē ſecundū eos,quos genuiſti,libētius defenſurū eſſe neminem. Hęc Ionathę
verba adeo regē mouiſſe dicunt,vt continuo priore conſilio repudiato,iureiurādo affirma
uerit,omnia per ſe genero tuta deinceps futura.Daturū ad id ſe operā, vt breui ille cogno
ſceret ęque ac filiū a ſe amari.Per Ionathā igitur Dauid ſocero recōciliatꝰ,haud multis in
teriectis diebus aduerſus Philiſtęos cum nouo exercitu mittit.Cōſtās phama erat eā gētē
in armis eſſe,fuitq̧ expeditio illa haud minus pſpera q̄ prior fuerat. Victis hoſtibꝰ Dauid
in ingenti erat celebritate,recrudeſcere ob hoc ipm regis odiū & inuidia in generū: q duo
affectus iādudū male diſſimulati,pcipitē agebāt ſenis animū.Accidit interim vt recēti dæ
monū incurſu exagitatus,ſubito ſit ad eū Dauid accerſitus. Qui ante regē cōſtiturus, dū
circa æſtū mētis,dirāq̧ exagitationē cantu operatur,parū abfuit,qn lācea quā tū Rex ma-
nu tenebat,ſit Iuuenis tranſfixus.Cōcidiſſet haud dubie ad ſubitū ictū,niſi ille in hoc ipm
nō minus intētus.q̄ in eā operā quæ interim pręſtabatur,contortā in ſe haſtā agilitate cor
poris declinaſſet.Tū vero periculi magnitudine perculſus,ex regia ſe occulte ad vxorē pri
puit,cuius opa(nā miſſi erāt qui eiꝰ limina inſiderēt,ne noctu dilabi poſſet)auerſa ædium
parte,per feneſtrā dimiſſus ad Samuelē profectus eſt.Ad quē de regis perfidia & inexpia-
bili in ſe odio queſtus,iuſſus eſt bono aīo eſſe.Scire ſe ipſius vitā Deo curæ eſſe. Cęterū ne
in Rhamata ambo rege opprimerent:hinc profecti in Gelboā contendūt . Nec multo poſt
Saulus eo miſit,q Dauidē ad ſe traherēt.Hi q ad id miſſi fuerāt,vbi ad Samuelis cōſpectū
venere,diuino afflari ſpiritu,mādatorū regis obliti,propheticę meditationi vacatūt:apud
Samuelē deſidentes.Mera hęc miracula ſunt,ſed quia Bibliacis libris,& a Ioſepho in hiſtō
riis relata reperio,impie facerē,ſi pro vanis ſilētio pterirē.Ferūt & q ſecūdo loco miſſi ſunt
quiq̧ deinceps tertio,eorū q̄ iniūcta a rege eſſent,oblitos diuinatiōi incubuiſſe. Tū Saulus
irarū plenus,eo cū numeroſo comitatu ex improuiſo occurrit:vbi poſt Samuelē inſpectum
phanatico furore correptus, abiectis veſtibꝰ nudus toto eſt die cantū meditatus.Dauid in
terim ratus nihilo in ſe regē pacatiorē futurū, cōſilio cū Ionatha prius cōmunicato,ne per
ſpeciē conuiuii cū ſocero cōgredi cogeret,in arctiorēq̧ locū coniectꝰmagis eſſet iniurię ob-
noxius,ſecretū extra vrbē Ionathę nō ignotū petiit,tantiſper ibi cōmoraturus, quoad p eū
exploratum haberet,quo Rex in ſe demū eſſet animo.Poſtridie igit inito cōuiuio vbi Sau-
lus generū abeſſe ſentit,cur Dauid nō adeſſet percunctat. Tū Ionathas(ita eīm inter eos cō
uenerat)a Tribulibus inqt ſuis ad ſolēne ſacrū vocatus,meo pmiſſu hinc profectus eſt. Tū
rex abſentē execratus,Ionathā intēpeſtiui cōmeatus authorē cōuicio aggreditur:nūc ſpur
ciſſimę fœminę filiū,nūc pſis pditorē appellās:inde ira ardēs pauca ſubiicere volētē trāſfi
xiſſet haſta,niſi amicoꝝ q aderāt ſubita cōſternatiōe pculſum protexiſſent. Triclinio itaq̧
egreſſus vno dūtaxat comite,lēta deambulatione,quaſi corpus exerceret,ad Dauidis late-
brā pgreſſus,famulo paululū poſt ſe relicto, cū eo in colloquiū venit,oīa q̄ in cōuiuio acci-
derāt,explicat,atq̧ ſimul edocet,quātū illi a rege inſtaret periculi, hortat vt fuga ſibi ſalu-
tē q̄rat.Nā qđ ad ſe attineret,negat ſpē reliquā vllā eſſe paterni animi āplius leniendi, quū
iā aperte apđ eū i ſuſpitionē veniſſet.Cū lachrymis igit vterq̧ ab altero digreſſi,Ionathas
in vrbē rediit,Dauid ab Abimalechū ſacerdotē celeri eſt curſu delatꝰ. Fuit ab Abimalecho
illiꝰ acceſſus primo ſuſpectꝰ,ꝙ ſine vllo comitatu tā lōgū eſſet iter igreſſus:Dauid quaſi ita
facto opus eēt,occultū regis negociū aſſimulat,ſed quū arma ſibi popoſciſſet,nec apđ Abi-
malechū vlla eēnt,eiꝰ monitu Goliadis lāceā,quā poſt victoriā Nobeę,vbi ille ſacerdotium
adminiſtrabat,Dauid ſolēni more dedicarat,ex ſacro ſuſtulit:pariq̧ feſtinatiōe ab eo digreſ
ſus,Philiſtęoꝝ fines trāſcēdit.Agnitꝰ inde in Getha vrbe ad regēq̧ pductꝰ,niſi ſe furere ſi-

Peroratio. Noua de Philiſtęis victoria.

Saulus Dauidi inſidiatur.

Saulus nudus ſalit.

Sauli ira in Ionathā.

Dauid ī exiliū agitur.

Dauid pro ſtulto habetur.

mulaſſet,haud dubie regis iuſſu ad ſuppliciū ꝑducꝰ eſſet.Inde igiť ꝑ ſtulto & amēte ſpu=
ne dimiſſus,in Inditarū terrā reuerſus,ſpelūcā,q̄ haud multū ab Odolla oppido aberat,ali=
quādiu inhabitauit,eo fratres de eius ſtatu ꝑ occultū nunciū certiores facti cū quadringē
tis neceſſariorū venere.Qua hoīm manu fretus Dauid in Moabitanos trāſiit, ab regeq; eiꝰ
gētis īpetrauit:vt ſe & ſuos tādiu ꝓſidio & ope tuēdos ſuſciperet,quoad tēpeſtas illa,qua īdi
gne premeretur,remitteret.Nec diu in Moabitis deinceps fuit: qn Gadis ꝓphetæ voce Iu=
dęā repetere iuſſus,ꝓſidiaria ſuoꝝ cohorte ſeptus,quacūq; iter faceret,vertebat in ſe ora ho
minū.Effecitq; ipſa rei nouitas,vt res ſubito ad regē ſit delata.Apparuit prīo nouarū rerū

Ferox Sauli denūciatio in Dauidem.

ſtudio eū armis inſtructū,Iudęę vrbes circuire.Rex metu ſimul & ira percitꝰ,ꝓ militū con=
cione ꝓnūciauit,cōpertū habere ſe filiū Ieſſę neq̄ſſimū ſeruū ad hoſtes deſciuiſſe, nouanda
rūq; rerū ſtudio nōnullos ad arma cōuocaſſe,& iā latronū more ꝑ occulta regni loca, nō ſi
ne ꝑploꝝ motu,euagari.Mirari ſe qua fiducia ille fretꝰ i ſe hoſtilia moliref. Cęterū qñ qua
vi Ionathę filio,q cū illo ſenſerit,occurri oporteat priuata eſſet cōſultatio,quo alii in ſe aīo
eſſent,id ſe periclitaturū eſt ꝓfatus,an tā ꝑditus ſit aliq̄s & ingratꝰ,q ſuoꝝ in vniuerſam gē
tē meritorū īmemor,illū mallet q̄ ſe regnare.Etenī inq̄t Dauidis conatꝰ eo haud dubie ten=
dūt,vt aperto latrocinio,ſi fraude nō poſſit,regnū occupet. Quare & orare vos & obteſtari
cogor,ne me regē de Hebraico nomine optime meritū,q Iſraeliticā gentem longo ſeruitio
preſſam,in antiquā libertatē,nō tm̄ reſtitui,ſed feci etiā,vt aliis quoq; gētibꝰ imperaret,qq;
plures pene victorias ex hoſte reportauī,q̄ annos regnauetim,ab temerario adoleſcente, &
aliis ꝑpaucis latrūculis cogitati ſceleris ſociis,manifeſto latrocinio vexari patiamini. Nec
vereor inq̄t,qn temerarii illi motus breui diſcutiant,mō vos q adeſtis, in fide & officio eſſe
velitis,nec regiū nomē impune ab aliquo lęſum iri arbitremini.Ite igiť inq̄t, & ſi quē nefa=
rii illius cōſilii cōſciū nacti eritis,cōfeſtim ad me nomē delatū velitis. Semꝑ q̄dē hoſtis for
midoloſus,ſed tū maxime,quū domeſticꝰ eſt & familiaris.Quū ad ea ex tota concione nul
la vox eſſet reddita,Doechus natiōe Syrus(regios is mulos agebat)ſe in Nobea vrbe Da=
uidē ſolū vidiſſe ꝓfeſſus eſt:in Abimalechi domo diuerſantē,armiſq; ab eo inſtructū, haud
multo poſt vrbe exceſſiſſe.Enimuero furere tū Rex,multaq; Abimalecho minari:quē haud
multo poſt a ſe accerſitū,q̄q̄ oēm ꝓſens inuidiā ſuſtineret,quū diceret rerū oīm ignoratiōe
accidiſſe,ꝙ ille hoſpitio apud ſe fuiſſet,Dauidē vt ductorē & generū regis nō vt hoſtē a ſe
acceptū,arma ꝓterea q̄ ipſe dedicaſſet,ex ſactario nec iubēte ſe,nec qa fieri nō poterat, ad=
uerſum tēdēte,ab eodē refixa:apparebat,ſi ex æquo certatū eſſet,nihil Abimalecho ex ea re
mali accidere debuiſſe.Verſienimuero rege nihilo ſecius ſęuiēte:Abimalechꝰ eſt ad ſuppli=

Abimalechus a Saulo īterficiť. Saulus Nobeam incendit. Lxxxv. vaſtū cædes.

ciū ducꝰ.Nec ob eā noxā in eū dūtaxat eſt ſęuitū , ſed trecēti cū eo extremo ſunt ſupplicio
affecti.Nobeā adhęc vrbē pari ſęuitia incēdit,ciuibꝰ oīs ętatis & ſexus ferro deditis.Sed in
nulla re fuit clades illa memorabilior,q̄ ꝙ in quinq; & octoginta(vt Bibliaci libri demon=
ſtrāt)ſapiētia & diuinatione illuſtres Abimalechi cauſa eſt aīaduerſum.Abiatharus eiꝰ fi=
lius vnꝰ ex tāta cęde ſeruatꝰ ad Dauidē cōfugit.Qui quū ex eo cognouiſſet,q̄ circa Nobeā
crudeliter Saulus egiſſet,in Abimalechi caſum & vrbis excidiū familiariter lachrymas de
dit.Abiatharū deinde hortať,vt ſecum eſſe velit.Nec ita multo poſt trepide afferť Ceitas
Hebręos a Philiſtæis vexari,eorūq; agrū magna ex parte ferro & igni fœdatū . Tū Dauid
oraculo monitus,vt cū ea manu quā circa ſe habuit in Philiſtęos cōtēderet, inopinato ac=
ceſſu hoſtē oppreſſit.Fuit aliquādiu Ceilę Dauid,eratq; interim ille Ceilitis mirifice charꝰ,
vt is cuiꝰ eſſent interuentu ꝓſenti metu ſeruati.Ea res certā ſpem regi fecit hoīs in ſuā po
teſtatē redigēdi,Ceilāq; cū ſubitario exercitu ꝓfectus,incautum oppreſſiſſet,niſi Dauid de
eiꝰ aduētu factus certior aliquāto prius vrbe cū ſuis exceſſiſſet, incertū metu ne intra mœ
nia depħēſus,fame aut alia vi ab rege fatigareť,an ne Ceilitas nuꝑ a ſe bello ſeruatos nouo

Ionathæ & Dauidis fœdus.

implicaret ꝑiculo.Ceila digreſſus Dauid Zyphim ſe cōtulit,vbi cū Ionatha ſecreto in col=
loquiū venit.Ibi ābo inter ſe fœdus ſāxerūt,vt vterq; ꝓ alteriꝰ ſalute,quoad viuerēt,nō mi
nus q̄ ꝓ ſua laboraret.Nec multo poſtq̄ hic fuit Dauid,Zyphei Nobeanorū excidio territi
ſecreto regi nūciāt,Dauidē intra ſuos fines verſari,paratos eſſe ſe,ſi copias admoueret,īſeť
ſis locoꝝ anguſtiis eū cū tota cohorte circūuentū illi tradere.Laudati a Saulo Zyphei iuſ=
ſiq; ꝓſentis in ſe fidei & ſtudii gratiā vel cumulatiſſimā expectare,ipſe paucis diebꝰ ſe affu
turū pollliceť.Et nequa mora rei īpedimēto eſſet, quominꝰ caperet , expeditiſſimos milites
ꝓmittit,q Zypheoꝝ ductu oīa priꝰ explorarēt,hoſtēq; adepti aut caperēt , aut ſi minus id

poſſent circũuentũ,quoad ipſe cũ maiorib⁹copiis adeſſet,diſtineret. Dauid ſuſpicatus (qđ
erat) peti ſe Zypheorꝫ inſidiis,relictis locorũ anguſtiis,quas inſederat,in petrã trãſiit.Eſt is
locus in Maonis deſerto.Saulus fugiẽtẽ inſecut⁹ eo ꝓpe ventũ erat,vt hoſtẽ legitima obſi- Saul⁹ Dauidẽ obſidet.
dione clauſum teneret,quũ trepide afferẽ,Philiſtꝫos Iudęorꝫ fines ingreſſos late agrũ ferro
& igni vaſtare.His Saulus nũciis excitus cõfeſtim copias ex petra adduxit.Dauid obſidiõe
ſolutus Engaddinas inſedit fauces,tenebatq; ſe tuto loco,quũ Rex pulſis hoſtibus cũ trib⁹
armatorꝫ milib⁹ Engaddũ petiit,vt Dauidẽ opprimeret. Tẽdebatq; huc Rex pleno gradu,
quũ curãdi corporis deſiderio ſpeluncã viç proximã ſubiit.Hic in apertũ vitę diſcrimen in
cidit,nã quũ maior omnino in ea pateret receſſus,q̃ fronte promitteret,in abditiſſimã eius
partẽ Dauid audito regis acceſſu cũ tota ſeu cohorte dimiſerat.Ex opaco itaq; regẽ in ſpelũ
cæ parte ſolũ cõſpicat⁹,monituſq; a ſuis,vt hoĩem infenſiſſimũ ſubito incurſu obtrũcaret,
negauit ſe id facturũ qm̃ nefas eſſet inunctũ regẽ,& ob id ſacroſanctũ interficere. Satis ha Dauidis pietas ĩ Saulũ
buit infeſtiſſimo regi oſtẽdere,potuiſſe ſe ꝑ occaſionẽ ipſius cędẽ perpetrare, ſi ita libitũ eſ-
ſet.Veſtis laciniã deſecuit,inde abeũtẽ regẽ ex ſpelũcæ ore reuocatũ admonuiſſe ferẽ,factã
nuꝑ & vitę & mortis ei⁹ ſibi poteſtatẽ,cæterũ incolumẽ maluiſſe ſe eũ dimittere,q̃ vita pri
uate,haud obſcuro argumẽto ſuę in regẽ obſeruãtię.Atq; eiuſmodi bñficio Saulus in præ
ſens mitigatus,ſine alio conatu inde deceſſit,data & accepta fide,vt nullę vnq̃ iã inde inſi-
dię a rege Dauidi tẽderenẽ,nec Dauid,ſi ad regnũ aliqñ ꝑueniſſet,vnq̃ ob paternas inimi-
citias regis ꝓgeniẽ vltione vlla inſectaretẽ.Hęc Bibliaci libri habẽt. Hęc & Ioſeph⁹, q illos
ſecut⁹ eſt.Ego vt libere dicã,qđ ſentio,haud plane intelligo qua rõne id accidere potuerit,
vt Rex incomitat⁹ in ꝓfundã ſpelũcã ſeſe demiſerit,vel ſi ſolus eo ꝑuenit,quo tã leui veſti
gio ad eũ Dauid obrepſit,vt in opaco & ſilẽtii loco veniẽs ꝑſentiri nequerit, aut ſi falli rex
potuit,quo modo ſibi veſtẽ recidi nõ aĩaduertit,aut ꝑſẽtis opportunitatis admonit⁹, cur
Dauidẽ,& qui cũ eo erãt vno loco incluſos nõ oppreſſit:vel ſi beneficio ſeruãdũ duxit,cur
extorrẽ diutius vagari eſt paſſus,belloq; nõ multo poſt repetiuit. Ego vt dixi quẽadmodũ
hęc facta ſint haud plane ꝑſpicio,niſi aliqs pie credat vt ipſum coeli numẽ,in cui⁹poteſtate
reges & eorũ regna ab initio fuerũt,ſua ꝓuidẽtia ita euenire voluerit, vt ꝑ hęc variorũ ca
ſuum ludibria Dauidis iuuẽta exerceretẽ.Sub id tẽpus,quo hæc geſta ſunt:Samuel ꝓpheta Samuelis interitus.
vita deceſſit,quẽ Iudęi patrio more diu circa ſepulchrũ lamẽtati ſunt. Ramathę,vbi pluri
mũ vitę egit,ſit⁹ eſt.Pręfuit pp̃lo annos duodecim ſolus,poſteaq̃ Saulus inũct⁹ eſt,duodeui
ginti Dauid poſt regis diſceſſũ Maſphanorꝫ mõtiũ fauces cũ ſuis ĩſedit.Nec multo interie
cto tp̃e Abigailẽ fœminã pudicitia & prudẽtia ſingulari Nabali Maouitę viro inter ſuos
populares ditiſſimo prius nuptã,duxit vxorẽ.Edixerat Dauid ſuis,vt neqs in Nabalis gre
ges & armẽta,q̃ in ꝓximo ſaltu paſcebanẽ,lactis aut carnis deſiderio graſſareẽ,q̃q̃ pari mo
deratione & in alios vterenẽ.Cęterũ tẽporis interuallo miſit ad Nabalẽ,qui iure humanita
tis neſcio qd ad vitę vſum ab eo precario peteret.Nabal homo duro & agreſti ingenio non
ſolũ nõ poſtulata fecit,ſed in Dauidis quoq; fortunã cauillatus,an ex fugitiui hoĩs comita
tu eſſent illi,qui ad ſe veniſſent,q̃ſiuit: qua Dauid cõtumelia iritat⁹, poſtridie ad illi⁹ ſta-
bula cum CCC.ꝑfectus affeciſſet haud dubie res Nabalis inſigni aliqua clade,niſi vxor ve
rita(qđ erat)eã verborũ intẽperiẽ haud viro gratuitã fore, Dauidi veniẽti cũ multis mu Abigalis prudentia.
nerib⁹ occurriſſet,& ad pedes obuoluta ſuppliciter vltionẽ deprecata eſſet,multũ diuq; ob
teſtata,ne ꝑgeret porro ire,iuſtãq; irã in ſtultũ hoĩem cũ miſerę coniugis luctu & mœrore
diffundere,iã ex ipſa appellatione noĩs apparere,qua hõ eſſet amẽtia,ſi ad ſtabula perueni-
reẽ,cũ temulẽto viro multaq;(qđ dicere pudeat)crapula ſepulto, rẽ ei futurã ꝑdicere, qn
remitteret potius eã ſibi offenſam,q̃ vel ob id ipſum oĩm infeliciſſima iudicãda eſſet fœmi
na,q tali eſſet viro cõiũcta.Et ſi ſe dignã putaret,a qua munera accipiẽda eſſent, idẽtidem
orare,ne ea q̃ ipſa ſecũ attuliſſet repudiaret.In q̃bus non rẽ,q̃ ſane ſit tenuis inſpiceret, ſed
dãtis animũ,q munera q̃uis modica ſatis apud gratos hoĩes valeat cõmẽdare. Addit & la
chrymas,q̃ vel in paruis affectib⁹ ꝑſto mulierib⁹ adſunt.Quibus Dauid mot⁹ acceptis mu
neribus pacatus retro abiit,mulieris prudentiã immodice mirat⁹,& q de ſalute viri tã ſol
licita eſſet pudiciſſimã haud inepte iudicãs.Quare nõ multis inde interiectis diebus,quũ
Nabal vita deceſſiſſet,ꝓ magno habuit negocio,eã ſibi matrimonio adiungere. Micholem Dauid Abigalẽ ducit vxorem.
quę illi pri⁹ nupſerat,Saulus poſt apertas diſcordias alteri⁹cõnubio locauerat. Sub idẽ nu
ptiarũ tẽpus Dauid regiis eſt armis repetit⁹.Quę crebra animi mutatio haud dubię demõ

ſtrat incōſtanti regem īngenio fuiſſe,& in oēs nimios affectus pręcipiti.Et iam regia caſtra
in ꝓximo erant,quū Dauid noctu ſpeculatorio habitu,vno dūtaxat comite, hoſtiū vallū la
tenter tranſgreſſus ad regiū tabernaculū peruenit.Hic cuſtodibus ſomno preſſis regis lan
ceā & vrceū aquę,qui forte quieſcētis capiti erat admotꝰ tabernaculo extulit, vt ꝑ ea Sau
Dauid Saulo iterū pcit lus nō ignoraret,ſe iterū Dauidis beneficio ſeruatū.Imminebat mons Saulinis caſtris,cuiꝰ
iugū Dauid hoſtiū munitiones egreſſus ꝑ noctē occupat. Indeq; alta voce caſtrorū præfe
ctū noīe inclamās ſomno excitauit.Tū roganti illi quiſnā hoīm eſſet,qui ſilenti nocte ſe no
minatim appellaſſet,Dauid ego ſum inquit,qui ad regis tabernaculū omnibꝰ circa dormiē
tibus nuꝑ penetraui,potuiſſemq;,ſi ita libitū eſſet,regem obtruncare, ſed eū ſeruare malui.
Habeo inquit ſpolia q̄ tabernaculo extuli,lanceā regis,& potoriū vrceū. Quę ſiquādo a me
repetita fuerint,libēter reſtituā.Atq; cū his digreſſus ad ſuos,dū adhuc nox teneret,reuer
ſus eſt. Tumultuatū ob hęc cōfeſtim eſt in regiis caſtris,magnitudineq; periculi ꝑculſi,ho
ſtes ſtationariis militibus obſtrepunt,ſuppliciūq; & necē denūciant,qm̄ quantū in eis eſſet
ea nox regi oīm vltima fuiſſet.Cęterū rex nō tā militaris culpę q̄ hoſtilis clęmētię memor,
ſine cuiuſq́ ſupplicio inter ſuos faſſus eſt ſe iterū Dauidis beneficio viuere. Nimis inq̄t in
gratus ſim,ac propemodū impius,ſi in priſtino mihi odio ꝑſeuerādū putē. Omnia ꝑ me pa
cata iā inde erūt huic,cui vel fortuna vel diuina potius ꝓuidētia toties mei ſit capitis po
teſtas facta.Hęcq; locutus vaſa iubet colligi,retroq; vnde venerat,cū oībꝰ copiis abiit. Da
uid quū regis animū toties mutādū ſciret,tutius ſibi fore ratus in pacatū cōcedere,cū ſex
cētis,quos tū forte circa ſe habuit,ad Achū Gethę regē cōceſſit. A quo Sicelechū vicū in
habitandū dono accepit.Eū locū cōfirmato deinceps regno Dauid incredibili ſtudio cele
Philiſtęi in Hebręos bellū cōparant. brare ꝑſeuerauit.Fuerat iā ibi mēſes quatuor,quū nouū interim bellū a Philiſtæis in He
bręos cōparari auditū eſt,ſtudioq; vndiq; auxiliares copię accerſebanť.Iā & Achꝰ q in par
tibus erat arma ad bellū cōparabat.Ad qd̄ vt aliquāto inſtructior accederet, nihil a ꝑſenti
expeditiōe alienū duxit Dauidicā cohortē cū ipſo duce ſecū ad bellū trahere. Nec Dauid
id Acho grauate ꝑſtitit,cui ob recēs in ſe bñficiū nihil denegatū volebat.Erat eñ ſuorum
tēporū nouitate,nō ſolū in fidē ab eo acceptus,ſed in partē etiā agri cū ſuis receptus.Raro
alias tātis opibus Philiſtęi bellū in Iudęos cōpararūt.Saulus & ipſe audito hoſtiū apparatu,
q̄ diligētiſſime potuit,ſuas mature partes firmauit.Erātq; iā in ꝓpinquo hoſtes:quorū co
pias ex eminētiore ſpecula contēplatus, quum præter ſpem multo maiores illi viſæ eſſent,
q̄ vt tuto cū his in acie cōgredi poſſet,incertꝰ vtrū de ſumma rerū ꝑlio decerneret,an bel
lū potiꝰ trahēdū ſibi eſſet,hūani cōſilii anceps ad diuinā opē cōfugit,iubetq; ſacerdotes nu
minis volūtatē ſciſcitari,qbꝰ negātibꝰ vllū e cælo fauorē adeſſe, maiore adhuc metu ꝑcul
ſus Saulus vehemēter ſuſpicari cœpit,ne parū ꝓſpere id a ſe motū eſſet bellū, atq; ob eā rē
clades Hebręis aliqua ingens eo eſſet loco adeūda.His ille terroribus agitatus in Endorem
vrbē proximā,cū duobus comitibꝰ ignoto habitu ad anū quandā ſe cōtulit.Cōſtās ꝑfama
erat eā magicis carminibꝰ aīas ad colloquiū excire,& ex his,q̄ futura eſſent,cognoſcere.Æ
gre ab ea impetrari potuit,vt ob regis edictū artis experiētiā daret vllā. Verū iureiurando
cōfirmata omnia in occulto futura(haud eñ gnara erat cui nauāda eſſet opera)iuſſaq; ſi
Saulꝰ ſagā cōſulit anū fieri poſſet vt Samuelis animā eliceret,faſſa eſt ſe ignorare qs Samuel fuiſſet.Cęterū vix be
ne motū erat carmē,quū imago quędā verēda,& quę(vt ipſa ꝑdicabat) quādā habuit di
uinitatis ſpeciē,ex improuiſo affuit.Tū ne rogatus qdē ſe Samuelē eſſe faſſus eſt,qui īperio
Samuelis vmbra Saulo iteritū vaticinatur. numinis eo occurrere iuſſus eſſet,vt regi nūciet fore vt poſtridie ipſe cū liberis acie victus
caderet,domeſticūq; regnū cū vita finiendū.Tali oraculo ꝑculſus Saulus cōcidit, diuq; ſi
ne voce ſemianimis iacuit.Inde comitū ꝑcibꝰ & anus hortatiōe alleuatꝰ, quū partim dolo
re,partim ieiunio qd̄ ꝑ diē tolerarat pedibꝰ cōſiſtere nō poſſet,dicit anus vitulū vnū,quem
domi ſaginauerat,occidiſſe,vt dignis tāto hoſpite epulis cœnā inſtrueret. Iā.n.haud late
bat ampliꝰ anū,qs eſſet is,q ad ſe ignoto habitu cōſulturꝰ venerat.Fuit illd̄ cōſtātię exēplū
in muliere rarū,& ob id fortaſſe multū memorabile,q̄ etſi certo ſciebat regi & liberis exitiū
imminere,nō tā mutatę fortunę,q̄ regię ꝑſonę,q̄ adhuc in eo erat,habuit rationē.Sed quā
Mulieris cōſtantia. ta fuit ea hūanitas & fides tāta vel maior ī rege ipſo animi fortitudo & cōſtātia. Haud.n.
video qs regū vnq̄ eo aīo fuerit,vt in ea caſtra redire eſſet auſus,vel potiꝰ in eā aciē deſcē
dere,in qua ſe & liberos caſuros oraculo cōpertū haberet.Sed maluit fortiſſimꝰ Rex cū to
ta ſtirpe interire,q̄ florētiſſimas copias hoſti trucidādas relinquere.Caeterum dum Saulus

de belli exitu primo eſt ſollicitus,mox in Endorem cõtẽdit. Dauidica cohors ĩ Philiſtęis ca
ſtris cõſpecta in ſuſpitionẽ venit,monituſq; Achus parũ ex dignitate gẽtis patrioq; inſtitu
to fieri,ꝙ penes ſe Iudæos auxiliares haberet,q etſi trãſfugę eſſent,haud ꝓpterea ob inuete
ratũ gẽtis odiũ Philiſtęis vellẽt qcq̃ domi militięve ꝓſpere euenire, quippe q ſi occaſio det,
parati ſint poti⁹ Philiſtęoꝝ fortunã euertere,q̃ ꝓſidio vllo incolumẽ retinere. Quę quũ nõ
min⁹ fortaſſe vere q̃ inuidioſe dicerent,mutato cõſilio Ach⁹ Dauidẽ quaſi ad ꝓſidiũ regni
retroire iubet,ſatis dictitãs habere ſe ꝙ ad nauandã foris operã ſibi ꝓſto affuiſſet.Cęterũ tã
tiſper dũ ille domo abfuit: Amalechitę Gethei agri fines ingreſſi in Sicelechũ vicũ impe
tũ fecere,direptiſq; & incẽſis domib⁹ oẽm imbellẽ turbã hoſtiliter inde aſportarũt,& cũ his
duas Dauidis cõiuges:Achinoen quã ante regis filiã vxorẽ duxerat ex vrbe Ehiſate,& A
bigailẽ,q̃ Nabalis fuerat. Tam improuiſo malo cõfuſus Dauid,& qđ maiori adhuc dolori
erat,cũ ob acceptã cladẽ ſe in magna apud ſuos inuidia eſſe intelligeret,cõſilii inops Abia
tharũ ſacerdotẽ iubet numinis volũtatẽ ſciſcitari,inſtãdũ ne eſſet hoſtib⁹, an alio cõmigrã
dum.Ex oraculo relatũ eſt carpẽda protinus eſſe Amalechitarũ veſtigia. Tũ correptis ar
mis irarũ pleni in abeuntẽ hoſtẽ eueſtigio tendũt,alius aliũ hortat, vt adderẽt gradũ: nec
pati id latrociniũ diuti⁹ eſſe hoſtib⁹ inultũ. Et iã ꝓcipiti curſu ad Boſorẽ torrẽtẽ venerãt.
Hic quidã ęgre trahẽs mẽbra repertus eſt,rogatuſq; quiſnã hoĩm eſſet quove caſu ſic ęger
in vaſta ſolitudine erraret,ab Amalechitis reſpõdit,q nup Getheũ agrũ incurſarũt,quia in
ſubitũ languorẽ incidi,his ſum locis relictus:agmen eñ aſſequi nõ potui, iã tertiũ diẽ cibi
inopia morboq; cõfect⁹.Placuit hoĩem nõ ſolũ ſeruare ſed cibo etiã reficere,vt locorũ igna
ri ducẽ ad perſequẽdos hoſtes haberẽt . Reperito deinde curſu Amalechitas aſſecuti,quos
prioris diei crapula oneratos,& nihil min⁹ interea,q̃ hoſtẽ expectãtes adorti,ꝓter quadrin
gẽtos,q camelorũ celeritate in pacatũ incolumes abierũt,ad vnũ reliquos obtruncant, a pri
ma diei hora ad veſperã cędes diſtracta eſt.Captiui cũ omni ꝓda recepti.Negare milites, q
hoſtes ſecuti fuerãt,eorũ rationẽ in diuidẽda ꝓda eſſe habendã,q in caſtris remãſiſſent. Cõ
tra tẽdere illi,q ferme.CC.erãt,nec paſſuri videbant, qñ velut ꝓſidio in caſtris fuiſſent ſe ꝓ
da fraudatũ iri.Et iã res nõ ꝓcul a ſeditione aberat,quũ Dauid ꝓnũciauit ꝓdã ex ęquo di
uidendã,qm̃ q caſtra obtinuiſſent,& ipſi militare obiuiſſent munus. Manſitq; iã inde mos
ille in gente,vt quicqd eſſet expeditione quæſitũ,ęqua ſorte cũ ſtationariis militib⁹ diuide
retur.Sub id tẽpus,quo Dauid recepta ꝓda eſt Sicelechũ reuerſus (ſunt q eodẽ die dicãt)
Saulus ad Gelboẽ montẽ a Philiſtęis victus cũ Ionatha Aminadabo & Melchio filiis mor
tẽ occubuit.Incredibili cõſtantia dicit adnixus:vt fatalẽ neceſſitatẽ virtute ſuparet, nulla
ſummi ducis ſtrenuiq; militis opa ꝓtermiſſa in reparãda acie ꝓlioq;,ſiqua omiſſum eẽt, for
titer inſtaurando.Cęterum hoſtiũ multitudine ſuperãte, qua cruẽtiſſimũ fuit ꝓliũ multis
vulnerib⁹ prius acceptis pugnã ferociter ciens occubuit.Cogitaſſe dicit de morte ſibi con
ſciſcẽda,veritus ne viuus in hoſtiũ poteſtatẽ veniret. Verũ qa impiũ ei viſum eſt vitã vio
lenter abrũpere,aut certe ꝙ animus ad inferendũ ſibi vim defuerit,ab Amalechita quodã,
ignaro qs eſſet,interficit.Cęſę ſunt cũ eo oẽs Hebręorũ copię,ꝓter paucos,q reterrimã cędẽ
fuga euaſerũt.Phama aduerſæ pugnę effecit,vt quicũq; trãs Iordanẽ incolebãt, mœnibus
vrbiũ diffiſi,cũ cõiugib⁹ & liberis in deſerta montiũ trepide cõceſſerint.Philiſtæi ꝓſenti vi
ctoria elati cadauerib⁹ inſultantes Regis & natorũ corpora ſpoliis exuta Bethſanę in emi
nẽtiſſima murorũ parte patibulo ſuſpẽdũt.Ea vrbs Scytopolis poſtea dicta eſt.Arma quę
Saulus tulerat,Aſrothi publice ſunt in tẽplo cõſecrata.Iabeni iniquo aĩo ferẽtes Iſraelita
rũ regẽ cũ liberis inſepultũ pendere,noctis ſilẽtio Bethſanæ mœnibus inſinuati,corpora in
de furto ſublata Iaben detulerũt,q̃ more patrio cũ fletu & lamẽtatione loco Galaaditanæ
terræ optimo,quẽ ſegetẽ vocatũ tradũt,ſeptẽ dierũ ieiunio ciuibus oĩs ętatis & ſexus indi
cto funerarũt.Regnauit Saulus annos circiter.XX.Periit biẽnio q̃ Samuel vita defunctus
eſt oĩa q̃ ille euẽtura ꝓdixerat,miſerabili exitu expertus.Aduerſę pugnę nuncius non pha
ma ſolũ eſt ad Dauidẽ platus,ſed regię exuuię ſunt ipſius oculis admotæ. Quib⁹ viſis ille
in luctũ & mœrorẽ verſus veſtes ſibi pręnimio dolore lacerauit.Sed nullius ęque ac Iona
thę eſt interitu affectus,quẽ ſibi amiciſſimũ ſuorũ tẽporũ nouitate fuerat ĩ oĩb⁹ expt⁹. Re
gis memoriã tãta pietate eſt ꝓſecutus,vt Amalechitã qui gloriabat ſe regẽ ſua manu ĩter
feciſſe,corã confodi iuſſerit.Edidit epicœdion & Ionathę laudes, oĩa carmine complexus.
Hac ille fuit in hoſtẽ pietate.Inde de ſumma rei ſollicitus haud diuti⁹ in Philiſtęis cõmo

Dauidica cohors a Philiſtęis dimittitur

Duarũ Dauidis vxorũ captiuitas.

Dauid Amalechitas inſectatur.

Amalechitarũ cędes.

Lex militaris.

Gelboẽ mons.

Saul⁹ cũ filiis ĩterficit.

Saulus & filii vbi ſepulti.

Dauid Sauli deplorat interitum.

ratus oraculi iuſſu cū vxoribꝰ & tota cohorte in Hebronē trāſiit. Vbi a Iuditarū tribu rex cōſalutatꝰ miro oīm cōſenſu regni adminiſtrationē recepit. Abner interim homo impiger, & qui poſt regē primas ſibi partes in regiis caſtris vēdicare erat ſolitus, cū parte copiarum

Hiſboſethꝰ rex appellat.

Iordanē trāſgreſſus author extitit, vt cęterę Iſraelitarū tribus Hiſboſethū extincti regis filiū ſupſtitē regē ſalutarint. Ad hos motus cōprimēdos, priuſq̄ Abneris opes inualeſcerēt, Ioabus Seruia Dauidis ſorore natꝰ cū exercitu haud cōtēptibli eſt miſſus. Qui cū Abnere circa Gabaā ꝑlio cōgreſſus, multa cęde ſuperauit. Ferūt in Dauidico exercitu fuiſſe Aſahelē Ioabi fratrē virū tāta pedū celeritate, vt pnicíſſimos equos curſu fatigaret. Hic corporis agilitate ſuoꝝ agmē ꝑgreſſus, fugiētiū terga acrius infeſtare. Pugnabat forte vltimo loco Abner oēmq̄ hoſtiū impetū, vt ſedatiore gradu ſui in tutum abirēt, fortiter ſuſtinebat, ſæpiuſq̄ Aſahelē ferocius inuectū monuit, vt parcius iſtaret, videretq̄ ne parū ſibi tuta eſſet

Aſahel interficitur.

iuuenilis illa celeritas aduerſus haſtā validius intortā. Quę quū cōtēptim ille audiret, iuueniliterq̄ inſultaret Abner incautū trāſfixit. Videre milites cadētē, ſubitoq̄ viri caſu ꝑculſi ab hoſtiū inſectatiōe quieuere. Sed neq̄ ſtratꝰ ille Ioabū fratrē a curſu remoratꝰ eſt, qn ſiq̄ cōſtiterāt, eos repetito curſu hoſtiū terga iubet ſecū ferire, nec prius deſtitit q̄ noctis interuētu eo loco, vbi fuerat depħēſus, coactus ſit caſtra cōmunire. Id ſpatiū Abneri datū Iordanis p ociū vadādi, pacateq̄ ī caſtra ad Hiſboſethū cū his, q̄ aderāt, abeūdi. Per hęc Hebręo-

Hebręorū regnū ſcinditur.

rū opes velut in duas factiones ſciſſę, diu īter ſe inteſtino bello, alterniſq̄ cladibꝰ cōflixere; Iordaniſq̄ velut arbiter cōfiniūq̄ duorū regnorū factus. Nec ita longo īteriecto tp̄e, Abner a rege alienatꝰ ꝓ magno habuit negocio Dauidis aīm ſibi vel magna aliq̄ mercede cōciliare. Cauſa mutati ſtudii hęc tradit, q̄ Hiſboſethꝰ mīro īiqore aīo q̄ hoīs merita poſtularēt, Abnerē cōſuetudine Reſphę paternę olim pellicis teneri patiebat, parūq̄ familiariter ob eā

Abner ab Hiſboſetho alienatur.

rē hoīem accipe ſolebat. Nec ille dolorē ſuū tacitū tulit, minatꝰ fore, vt breui Hiſboſethꝰ maiora ſui regni momēta in Abnere, q̄ ī ſeipſo fuiſſe ītelligeret. Per fideliſſimos igit̄ nūcios a Dauide petiit ne q̄ ad id tp̄s ꝓ Hiſboſetho geſſiſſet, ſibi ī futurū fraudi eēnt, paratū eē ſe nō ſine magno regni emolumēto ad eū trāſire, mō in eo futurꝰ eſſet militię honore, quo ſe Saulus prior, mox Hiſboſethꝰ dignati eſſent. Daturū ſe operā, vt oēs trās Iordanē ppl̄i breui a rege alienarent. Nec de militū ſtudio dubitari oportere, quippe q̄ multo cupidius ſe q̄ Hiſboſethū audirēt. In hęc fide data & accepta primo author extitit, vt Michol regis ſoror repoſcēti Dauidi, quā bellica mercede puellæ nuptias ſibi ille q̄ſiuiſſet, a viro cui tū locata eēt abduceret, priorīq̄ reſtitueretur viro. Qd̄ haud grauate Hiſboſethus fecit. Etſi authores, quos ſeq̄mur, nō dicunt, apparet tñ Abnerē ꝑ eas nuptias Dauidi ppl̄oꝝ aīos cōciliare voluiſſe, q̄a ꝓximū ab hęrede videret regię filię cōnubio potiri, ob paternā memoriā, q̄ oībus ęque grata eſſet. His geſtis Abner occulta habuit cōſilia cū primoribꝰ ciuitatū, vt regnum huic, q̄ a ꝓpheta rex inunctꝰ eſſet, reſtitueret. Impie a ſe & aliis fieri, q̄ aduerſo numine regnū puero ſtabilire conarent: Diuinę volūtati cedēdū eſſe, cui neq̄ hūana cōſilia, atq̄ opes

Abneris cōſilia in Hiſboſethum.

vllæ tuto obſiſterēt. Hęc cōcionabūdus ille, nō in vrbibꝰ ſolū, ſed in caſtris quoq̄ tēpeſtiue differēdo, ciuitatū ſtudia militarēq̄ fauorē a rege alienauit. Et iā oīa ad defectionē ſpectabāt, quū ipſe, vt ī ea q̄ ꝓmitterent, corā fidē daret & acciperet, ignoto habitu Hebronē ad Dauidē venit. Vbi oībꝰ īter ſe cōpoſitis mītiſq̄ pollicitatiōibꝰ a rege oneratꝰ, retro abibat. Tū Ioabꝰ veritꝰ, ne ille ſibi militię ꝑfecturā eriperet, apud Dauidē, poſtq̄ īde digreſſus eſt, virū inſimulare eſt adortꝰ, haud fidē illi temere habēdā eē dictitās. Nulla inq̄t Abneris cōſilia eē poſſūt, q̄ nō eadē ſint tibi Dauid ꝑniciosa. Vide ꝑinde, ne tā ſubita animi mutatio certū aliqd̄ tibi tuoq̄ regno pariat excidiū. Hęc ille. Sed nec regē latuit, quo criminatio illa tēderet. Nullū.n. vitiū minꝰ obſcure lędit q̄ īuidia. Quū igit̄ appareret ea verba parū fidē feciſſe, Ioabꝰ a Dauide egreſſus celerrimos iuuenes mittit, q̄ Abnerē iuſſu regis ex itinere reuo-

Abner a Ioabo interficitur.

carēt. Iā. XX. ſtadia ab vrbe erat ille emēſus, quū eſt ad Dauidem redire iuſſus. Abner nihil mali ſuſpicās retro ſtatim flexit iter, eū veniētē circa portā vrbis Ioabꝰ excipit. ꝑ ſpecieq̄ colloquii in ſecretū abductū cū Abyſao fratre incautū obtrūcat, manifeſtęq̄ cędis reus fraternę mortis vltionē ſceleri ꝑtēdit. Sed occupati ſemel honoris ābitio malaq̄ cupido ad id flagitiū hoīem īpulit. Abneris cędē adeo rex iniquo aīo tulit, vt publice teſtatꝰ ſit, neq̄ ſe paratę cędis cōſciū fuiſſe, neq̄ illiꝰ authores īpune a ſe id ſcelꝰ laturos. Quos ad pœnā cū tota domo req̄ſiuiſſet, niſi illoꝝ potētiā, q̄ plus ęquo apud milites valebat, fuiſſet veritꝰ. Qd̄ potuit igit̄ q̄ magnificētiſſimo funeris appatu corpꝰ extulit. Et Abner vir fortiſſimꝰ hoc ge-

dē mō oppſſus eſt.Hiſboſethus,quē ob mutuas cū illo offenſas varie hoīs mortē tuliſſe cre- Hiſboſethi
dideri,potiuſq̄ maiorē (vt qdā ſcribūt)inde dolorē ceperit,domeſticis & ipſe inſidiis haud cędes.
multo poſt exceptus periit.Recchabus & Banas Rēmonis filii rati eā cędē mite Dauidi pla
citurā:meridiātē regē adortí ſine vllo maiore tumultu domi īterfecere.Perſuaſū ab īitio ha
buere,eiꝰ cędis authores nulliꝰ muneris genꝰ gratiꝰ Dauidi futurū,q̄ illiꝰ caput,q nisi ſubla
tus eſſet,apparebat Iſraelitarū regnū nullo mō illi ſtabilitū iri. Verū lōge aliter euenit.Nā
Dauid pnecessarii hoīs capite īſpecto,qđ percuſſores ad eū detulerāt, authores cędis mul
tis eſt execrationibus inſectatus,ꝙ ſe tā ābitioſo ingenio iudicaſſent,vt regnādi cupiditate Pia Dauidis oratio.
tātū ſcelus ꝓbare potuiſſet,ꝓſertim cū ipſi & cęteri mortales ex eo ītelligere potuiſſent,q̄ ſe-
niſi apud ſe eſſent vel hoſtiū intefectores, ꝙ poſteaq̄ Saulus media acie obtruncatus eſſet,
quē ſemp infeſtū habuiſſet,q eiꝰ ad ſe caput detuliſſet:qa ſe regē pemiſſe gloriaret,ſuo fue-
rit iuſſu interfectus.Q, ſi īmiriſſimi regis mortē tā cupide eſſet vltus,qualē ſe eē oporteret
in eo vlciſcēdo,a quo nūq̄ verbo aut facto fuiſſet lęſus, cuiꝰ amatiſſimā ſororē haberet vxo
rē! Irent igit meritaſq̄,ꝙ regiū corpus violaſſent,luerēt pœnas,eſſentq̄ cęteris mortalibus
documēto ne regio ſanguine ſe temere ingnarēt.Dixit Dauid, amboſq̄ ad ſuppliciū duci ī
perauit.Regiū caput Abneris ſepulchro iuſto funere eſt illatū.Hiſboſethi cęde p Iudęā vul
gata ex oībus Iſraelitarū tribubus principes in Hebronē cōuenere, magnoq̄ oīm conſenſu
regnū eſt Dauidi cōfirmatum:mox cętera multitudo affuit. Ioſephus author eſt ad.CCC.
duoq̄ deuiginti armatorū milia circa regē receſſa fuiſſe, q eius īperata facturi ſponte ī vnū
cōuenerāt.Triduū p feſtas epulas mutuaq̄ cōuiuia exactū. Inde tātā vim hoīm Dauid in-
tuitus,vt ab aliquo egregio facinore regnū auſpicaret,Hieroſolymā vrbē (vt tū res homi-
pū erant) opulentiſſimā,tam graui q̄ inopinato eſt bello adortus.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS PRIMÆ. LIBER NONVS.

CLARISSIMA Vrbiū oriētis Hieroſolyma quos habuerit cōdito- Hieroſolymę cōditio dubia.
res,parū vt video cōſtat,īter eos quos ſeqmur.Strabo,quē ī Vene
ris rebꝰ placuit imitari,Moſen & gētis ducē & vrbis cōditorē cre
didit.Cęterū neq̄ ille,q fuerit Moſes omino nouit,neq̄ ſi is fuiſſet
quē ipſe ait,ad eū Hieroſolymoꝝ origo eēt referēda,ſi ſuę gētis ve
tuſtatē Ioſephus nō ignorauit. Nā neq̄ Ægyptius fuit Moſes,vt
Strabo eſt opinatus,neq̄ Iſidis ſacerdos:ſed Palęſtina terra oriūdꝰ
vnde & cęteri Iſraelitę,licet in Ægypto ortus,duxq̄ Iudaicę gētis
q vt eā lōgo ſeruitio eximeret,p rubrū mare & Arabiæ deſerta ad
Iordanē vſq̄ fluuiū traduxit. Sed fluuio nōdū ſuperato,qđ alterius
ductu poſtea fieri cōtigit:Moſes vita defunctus eſt. Quibꝰ haud dubie demōſtrat,nullā in
Palęſtina vrbē a Moſe cōdi potuiſſe,ī quā ipſe nūq̄ venerit, ac ne eo qdē viuo iure belli fue
rit Iudęoꝝ facta.Nec (vt video) ad ipſiꝰ ſucceſſores vrbis ędificatio referri pōt,ſi vera ſūt,
quę Ioſephus ſcribit.Is author eſt,qđ & diuinę tradūt literę,Palęſtinos,q & Cananei dicūt, Palęſtini q̄ ſint.
id oppidū tenuiſſe.p id tēpus quo cis Iordanē ea gēs vetuſtis eſt ſedibꝰ a Iudęis pulſa.Quæ
nō priꝰ ī Iudęorū poteſtatē venerit,q̄ Dauidis regis ductu qntodecimo āno ac qngēteſimo Hieroſolyma vnde dicta.
ab ipſo Iſraelitarū ī eā terrā īgreſſu expugnari cōtigit.Solymā vrbē appellatā ab initio idē
author credidit.Poſtea vero q̄ Dauid arcē cū vrbe iūxit,ac circūquaq̄ cōmuniuit,Hieroſo
lyma dici cœpta eſt,ꝙ Hieron Hebręi munitionē vocēt. Scio fuiſſe q ad Solymos ex Lycia
ꝓfectos loci originē referant. Verū quicūq̄ fuerit primi cōditores(nā rei phama,q̄tū ex eis
quos vidimꝰ colligo,in obſcuro eſt) ſatis cōſtat petroſo loco minimeq̄ īuidioſo id oppidū
eſſe ſitū,affatimq̄ intra mœnia irriguo,arido foris & ſiticuloſo.Ac q̄cūq̄ ab initio fuit for-
ma,eā Dauid oppugnare adortus,imas eius partes ṗter oīm opinionē primo impetu cepit.
Tenebāt tūc vrbē ipſam Iebuſei Palęſtini,qui maiore oppidi parte amiſſa in arcē cōfugere.
Erat illa ab vrbe modico interuallo diſcreta,ſituq̄ & ope validę munita.Huiꝰ expugnatio Hieroſolyma capit.
quū ꝑdifficilis videret,ad milites concitādos edictū ꝓpoſuit Dauid,vt q oīm primus arcis
munitiones trāſcēdiſſet,is militię ṗfecturā adipiſceret.Quo ṗmio accēſi animi,tāto ardore
in aduerſum mōrē eſt itum,vt q̄q̄ vndiq̄ vitę pericula oculis obuerſarētur, multiq̄ īterim
ſuperne icti caderent,momēto tū temporis arx ſit capta.Saraias Ioabi filius primus omniū
murorū faſtigiū aſcēdit,ob eāq̄ rē prefecturę præmiū tulit. Vrbem Dauid adeptus regiam

ſedē cōſtituit,quū ānos circiter ſeptē Hebrone regnaſſet.Nec ita multo poſt Hyramus Tyriorū rex eiꝰ ſocietatē ꝑ legatos petiit.Qua inita grādē illi ex cedro materiā Hieroſolymā ad ędificādū miſit,& cū eo opifices lectiſſimos,q̄bus Dauid vſus ſibi regiā cōſtruxit,īde ad muniēdū vrbē cōuerſus vniuerſam mœnibꝰ cinxit,ꝑpetuiſq; munitionibꝰ cū arce cōiūxit.

Dauid arcē vrbi iūgit.

Nec iā obſcura erāt Dauidici regni incremēta. Quę cū oīno maiora eſſent q̄ vt vicinis accolis tuta crederent̄,multę circūiectę gētes ad Iſraelitarū opes euertēdas,quas ī dies magis aduerſus ſe creſcere arbitrabant̄,cōmuni cōſilio bellū īſtruūt.In quo ornādo tāta celeritate oīa acta ſunt, vt pene prius illi in regię vrbis conſpectu metati ſint,q̄ mouiſſe crederentur.

Dauid hoſtes fugat.

Dauid oraculi iuſſu cū his copiis,quas tū forte circa ſe habuit, ī Gigantea valle (id nomē fuit loco vrbi propinquo)hoſtē adortus,fuſum fugatūq; caſtris exuit.Sed maior oīno fuga fuit q̄ cędes.Nec multo poſt copiis triplo maioribꝰ eodē loco hoſtes caſtra faciūt.Fuitq; his reparatū bellū nihilo ꝓſperius . Inſedit Dauid oraculo monitus ſyluā,q̄ ſcd̄m hoſtiū caſtra fuit,nec priꝰ ī eos cōſurgere eſt iuſſus,q̄ ſubito vētoꝝ afflatu arbores cōcuſſę eſſent. Id ille oraculū ſecutꝰ,vbi repēte ſylua vētorū īpulſu inhorruit,cū ingēti clamore ī Palęſtinos coortus,haud maiore q̄ antea labore caſtris exutos ad Gazathenā vſq;, q̄ in cōfinio fuit, multa cęde diſpalatos perſecutus eſt. Duo ſecūda ꝓlia oēs circū gētes & regna Dauidi pacatiora reddiderūt.Ipſe interea haud relgionis oblitus vniuerſum ꝑ cōcione populū ita alloquit̄ ; vt diceret : Nihil ſibi mirū videri,ꝙ Saulus vir alioq fortiſſimus cū ſua ꝓgenie vno fuiſſet

Dauidis cōcio ad populum.

pręlio extinctus,q̄ppe q iā inde ex quo rerū in Iudęa potitus eſſet, vel religiōis cōtēptu,vel negligentia potius paſſus eſſet pignus antiquę pietatis,certiſſimūq; argumētū numinis cū ſuis maioribꝰ familiariter verſati,arcā fœderis,humili & ſordido loco, ſine cultu,ſine veneratione,neglectā iacere.Perſuaſum ſibi eſſe q̄cq̄d rerū Iſraelitę ad id tp̄s domi foriſq; adepti eſſent,id Dei Maximi volūtate & fauore q̄ſitū,ac q̄diu illi in officio pietatis ꝑmāſiſſent, oīa ipſi gēti ꝓſpera fuiſſe.Cōtra vero nūq̄ grauioribꝰ eſſe caſibus afflictos,q̄ quū ſacrorū cultū verāq; pietatē cōtēpſiſſent.Statuiſſe idcirco vrbē,quā regni caput regiāq; ſedē fieri placuiſſet:nō armis ſolū,ſed numinis ꝓſidio cōmunire,quādo ſatis certū haberet fruſtra humanis opibus cuſtodiri ciuitatē,cui nō numinis ꝓſentia ꝓſideret . Cęterū haud videre ſe q̄d ꝓſentius īduci poſſit,q̄ arcā,q̄ teſtis eſſet fœderis a ſuis maioribꝰ ī deſerto initi.Irent igit̄ & q̄d ſibi poſteriſq; bene verteret,ex Cariacthiari vrbe ſacrariū ſecū Hieroſolymam deportarent.

Arca Hieroſolymas deportat̄.

Fuerat arca iā īde,ex quo miraculo eā Iudęi receperāt,apd̄ Aminadabū virū multa pietate Inde ꝑ leuitas & ſacerdotes ad hoc ip̄m ex tota Iudęa accerſitos,religioſe ſublata eſt ; ſeptē Choris ī hūc vſum cōſtitutis cū cantu & ꝓcibus ordine ꝓeuntibus.Rex circa currū quo ſacrariū vehebat̄ frequēs aderat,ſolēne ad Citharā tripudiū cū plauſu agēs,adeo religioni intētus,vt ab Michole ſit vxore ei poſtea exprobratū, ꝙ parū decore iter ſacerdotes & famulos q circa aderāt,verēda corporis nudaſſet,dū ſolēni ſaltationi nimiū ſtuderet.Cui reſpōdēs ille nihil turpe dixit euenire potuiſſe,in his q̄ ad rē diuinā attinerēt.Nec credere ſe nō ſemꝑ honeſte fieri,q̄ pietati & religiōi darent̄,ꝑ quā ipſiꝰ patri & Iſraelitis oībꝰ fuiſſet dignitate ꝓlatꝰ.Idcirco cātaturū ſe,atq; eadē de cā,quoties opus ſit,libēter ſaltaturū. Nec q̄a,aut vxori,aut famulis,ea ridicula videant̄,ꝓpterea ſe minꝰ pietatis munia obiturū.

Dauid ab vxore carpitur.

Dauidis piū reſpōſum.

Arcā Dauid extra vrbē prio locari iuſſit tacita quadā religiōe īductꝰ, ꝙ īter vehēdū Ozas homo haud ignobilis,dū forte circa currū nimis frequēs verſaret̄,arcāq; cōtigiſſet,repēte exaīatus eſſet, Veritꝰ ob hoc,ne ſi ea vrbi temere īferret̄,aliquā ip̄e numinis irā īcurreret, q̄ū ꝓphanę dexterę miniſteriū nullū pateret̄.Procedēte deīde tp̄e,quū ea res Obīdę tutivitā agēti,apd̄ quē depoſita eſt,feliciter ceſſiſſet,eā ī vrbē īducere cogitauit.Quę vt ſanctius aſſeruaret̄,cōſiliū cœpit tēpli Deo optimo conſtruēdi.Qd̄ vt ope & donariis eſſet q̄ opulētiſſimū,totis regni viribꝰ materiā cōparabat.Cęterū cōſilio deſtitit oraculo monitꝰ,futurū id opus,vt piū ita numini gratū,haud tū placere ab eo cōſtitutū iri,q̄a humana ſe cęde ob bella , q̄ ad id tēpꝰ obiuerat,polluiſſet:rectius magiſq; pie filiū,q poſt eū regnaturꝰ eſſet,id tēplū extructurū dedicaturūq;.

Dauid ꝓhibetur tēplū condęre.

Accepit id oraculū Dauid ꝑ Nathā,q cū Gatha & Aſapha ꝓphetica diuinatione claris tēpeſtate illa illuſtratꝰ eſt.Cōſtruēdi igit̄ tēpli cura depoſita, ne ocio & deſidia militaris ætas corrūperet̄,edoctus adhęc verbis Nathę,oportere ꝑ̄imos Iudęę accolas armis ſubigi,vt ſucceſſoribꝰ pacatius regnū traderet̄,vltro Dauid Philiſtęis bellū intulit. Quibꝰ victis ī Moabitas trāſiit.Hi auſi acie dimicare duabꝰ exercitꝰ ꝑtibꝰ vno ꝓlio amiſſis pacem ſuppliciter petiere.Inde Sophenē ingreſſus (ſic eū appellatur pars Syrię Meſopotamiæ ob

uerſa) Adrazarum regẽ īgẽti prelio ſuperauit. Ferũt ea pugna ad quinq; & viginti hoſtiũ
milia occidione occiſa. Nec ita multo poſt Adadus Damaſcenorum Rex audita aduerſa
Adrazari pugna, cũ valido exercitu ad eũ ꝓfectus ad reparãdũ bellũ ꝓpulit. Tũ vero iũctis Hebraicæ
copiis ſecus Euphratẽ nihilo meliore euẽtu q̃ antea cũ Iſraelitis cõgreſſi, viginti milib⁹ ho victoriæ
minũ amiſſis acie exceſſere. Apud quoſdam reperio haud vno ꝓlio cũ Adado debellatũ, ſed curſus.
vario euẽtu ſępius fuiſſe dimicatũ. Verũ nouiſſimo prelio qđ ad Euphratem ſit cõmiſſum,
Damaſcenorũ opes acciſas. Quibus valide ꝓfligatis Dauid caſtra Damaſcũ admouit. Atq;
oĩb⁹, q ea pte Syriã incolũt, tributũ imperat. Aurea Adadi arma, arcũq; & pharetrã victor
Dauid in Hieroſolymã reuerſus Deo optimo dedicat. Repetitus inde bello eſt Adrazarus,
Bachiaq; & Machonea vrbes ex eo captę, vtrobiq; īgẽs pręda q̃ſita, & in ea argenti & auri
immẽſum põdus, æris quoq; vis tãta vt argẽti ꝑciũ auriq; ſuperarit, ſatis cõſtat ex ea mate Vaſa ærea
ria vas illđ īſigne cõflatũ, qđ mare fuit a capacitate (vt arbitror) appellatũ, pulcherrimoſq; ante tẽplũ
cantharos quos ante tẽplũ (vt ſuo explicabit loco) Salomon dedicauit. Thous Emathenoꝝ dedicata.
rex Adrazari clade territus filiũ Adarã ad Dauidẽ cũ ãpliſſimis munerib⁹ miſit. Is clariſſi
mã regi victoriã ꝑimo patris nomine gratulatus rogauit, vt dona q̃ ſecũ ab illo attuliſſet
regię ſupellectilis inſtrumẽta benigne acciperet. Erãt ea vaſa aurea & ĩ his argẽtea & ærea
quędã antiq opis. Sũma deinceps eoꝝ, quę poſtulaturus venerat, hæc fuit, vt Thoum regẽ
Dauid ſibi in ſociũ & amicũ aſciſceret. Et munera accepta ſunt, & Ematheni cũ rege in ſo
cietatẽ recepti. Atq; hęc Dauid vna felici expeditione geſſit. Nec min⁹ ꝓſpere in Idumea p
Abiſaim Ioabi fratrẽ, interea aut certe nõ multo poſt res geſta eſt, duodeuiginti milibus ho
ſtiũ in ꝓlio cęſis. Bibliaci libri in Salinarũ valle cędẽ hãc Dauidis ductu editam ſignificare
vident. Finitimis igit regibus ac populis circũiectis, partim bello domitis, partim in fœdus
& amicitiã receptis, ad res domi cõponẽdas cõuerſus Abiatharũ Abimalechi filiũ ſacerdo
tum principẽ creauit: Rerũ geſtarũ cõmẽtarios ſcribẽdos Ioſaphato Achiludis filio dedit: Dauidis in
Sacrorũ ſcribã cõſtituit Saraiam: Militię ꝓfectũ Ioabũ, etſi alio Saraiã loco ꝓfectũ cõſtitutũ ſtituta.
ſignificare vident ii, quos ſeqmur, q a primus muros hoſtiũ trãſcẽdiſſet, filios circa ſe ꝓſidio
eſſe voluit: eratq; Dauid in his maxime occupatus, quũ indicio cõperit Ionathę filiũ eſſe in
Lodabaro vrbe: ĩ quẽ locũ ſub id tẽpus quo auus & pater vna acie victi occuburrũt, fuerat
a nutrice delatus, excuſſuſq; media illa trepidatione e muliercule manibus crus fregiſſet,
clauduſq; ob eã cladẽ eſſet factus. Meritorũ Ionathę patris ĩ ſe haud ĩmemor Dauid puerũ Gratitudi
ad ſe accerſitũ patria charitate cõplectitur, oĩa, quę patris auiq; antea fuiſſent, libere poſſi nis exẽplũ
dere permittit. Adiecit & dignationẽ ꝓſenti liberalitati ampliſſimã, vt regio is cõuiuio ppe in Dauide.
tuo accũberet. In hoc Iudaicę res erãt ſtatu, quũ Ammonitarũ iniuria iuſto in ſe bello Iſrae
litas armauit. Eius gẽtis rex ꝑ id tẽpus vita deceſſerat, regno adoleſcẽti filio ꝑ manus tra
dito. Ad hũc legatos Dauid miſit, q dicerent, Iſraelitarũ regẽ dolenter amici regis interitũ
audiuiſſe. Sed quia eũ hominẽ natũ non ignoraret: nõ tã illius caſum ſibi dolendũ cenſere,
q̃ viri amiciſſimi memoriã pietate & officio colẽdã. Qđ ſuũ ſtudiũ ne filio parũ perſpectũ
eſſet, ꝓ magno negocio habuiſſe ſe mittere qui cũ illo veterẽ pacẽ nouo fœdere renouarẽt,
adoleſcẽtẽq; vt ĩ paterno ſtudio ꝑſtaret hortarẽtur. Quę res nõ magis ad totius gẽtis ociũ
& quietẽ, q̃ ad regni incolumitatẽ ptineret. Ad ea q̃ legati dixerãt, imprudẽs adoleſcẽs ni
hil reſpõdit. Cęterũ iſtructus ab iis, quos ſecretiori cõſilio admouerat, ſub legatorũ perſona
ſuarũ rerũ exploratores ad ſe miſſos inclamat, vt quũ ꝑ ociũ oĩa cognouerint, facilior ipſoꝝ
regi in Ammonitas fieret acceſſus. Iure igit ſe ꝓ hoſtibus eos habere poſſe, ſed cũ ignomi
nia tãtũ dimiſſurũ. Hęc ille, barbęq; dimidiũ ſingulis tõderi iuſſit, veſtibuſq; dimidiatis ſe Ammonitę
minudos ad Dauidẽ remiſit. Mox iure gẽtiũ violato, q a apparebat Iudaica arma, niſi regis Dauidis le
morte principũ ve ea expiaret iniuria, haud multo poſt motũ iri, vndiq; Ammonitę ꝑti ſce gatos vio
dere, ꝑtim ſtipẽdio matura cõtrahũt auxilia. Nã & ad Syrũ Meſopotamię regẽ mille talẽta lant.
miſſa fuiſſe cõſtat, vt cũ viginti milibus armatorũ auxiliũ ferret. Miſſum & ad Maccheorũ
regẽ ſtipẽdiũ, & ad Biſtoum duces fortiſſimos, q & ipſi ĩ partes belli venirẽt. Ioabus in Am
monitas a Dauide eſt miſſus. Tẽdebãt auxiliares copię remotius ab vrbe in loco cui Curio
fuit nomẽ, Ammonitę ante portas vrbis caſtra fecerãt, Iſraelitę ĩ medio cõſedere. Et iam oĩa
ad pugnã ſpectabãt, Ioabus Abiſæ fratrẽ cũ parte copiarũ Ammonitis in vrbẽ verſis obie
cit, ipſe in ſtipẽdiarios regis mouit: ea parte, qua plus viriũ ſtetit, acrius eſt cõcurſum, fuitq;
pugna diu anceps neutra acie pulſa. Demũ eo, vnde ius ſtetit, victoria inclinauit. Fuſi ſunt

Ammonitę & auxiliares ꝑlio vincuntur.

fugatiq; reges,ac multa cũ ſtrage diſiectę eoꝝ copię.Ammonitę,& q ipſi min⁹ obſtinatis ani
mis ĩ acie ſteterãt,ob paratũ effugiũ cõſpecta ſuorũ fuga,ꝓcipiti curſu vrbẽ repetũt.Ioabus
duplici ꝑlio victor,hoſtibuſq; intra mœnia cõpulſis,parta gloria cõtẽtus,victor exercitũ in
Iudęã reduxit. Nec multo poſt Ammonitę bellũ reparãt,Aſſyriorũ rege Adadezero merce
de cõducto,q.LXXX.milibus peditũ & equitib⁹ mille frętus,cũ Ammonitis caſtra cõtulit.
Dauid haud ignarus eorũ,q̃ apud hoſtes fierent:ipſe quoq; copias ad bellũ cõtrahit.Et qa
cũ validiore exercitu,ac prope ĩuicto res futura erat,bello intereſſe voluit.Eius igit̃ ductu
& auſpiciis trans Iordanẽ,vbi hoſtis obuius fuit,magno ꝑlio vtrãq; gẽtẽ ſupauit.XL.milia
peditũ & quingẽti equites ex hoſtibus deſiderati ſunt, & qđ ꝓclarũ apud oẽs gẽtes ſemper

Dauid Ammonitis & Aſſyriis victis ducem Aſſyriũ proſternit.

fuit,vt Dux duci media acie occurreret,Sobachũ Aſſyrii exercitus ſcđm regẽ lõge celeber
rimũ Dauid letali vulnere pſtrauit.Tũ demũ magnę acceſſiones factę ſunt Iſraelitarũ reb⁹
vna inſigni victoria.Nã vbi in Meſopotamiã allatũ eſt Adadezerũ ĩgẽti ꝑlio victũ,dimidio
copiarũ vel vna acie amiſſo:multi,q trãs Euphratẽ incolebãt, in Dauidis fidẽ cõceſſere,mu
nera ãpliſſima dono regi trãſmiſerũt.Et iã hyems appetebat, cũ victor exercit⁹ in hyberna
eſt dimiſſus.Rex ipſe Hieroſolymã cõceſſit.Sub initiũ veris iuſſu regis Ioabus ĩ Ammoni
tas eſt pfect⁹,vniuerſam gẽtẽ debellatur⁹. Interim Dauid vit alioq inclyta iuſtitia in fœdũ
libidinis crimẽ ĩcidit,atq; hoc ipm eo fœdius habitũ, quo innocẽtior fuerat ad id tp̃s ipſi⁹
vita,maiorq; ĩret ſuos authoritas. Mala libido nõ adulterii tãtũ ppetrãdi,ſed & patricidii
fuit illi cã, quo apte ĩtelligi põt nullã capitaliorẽ peſtẽ voluptate homini a natura datam.
Quę mortaliũ mẽtẽ nõ ſolũ ſuo ſtatu moueat,diuerſũq; a ratiõe trahat,ſed ad fœdiora etiã
q̃ ipa ĩ ſe habeat ſępe ĩpellat ſcelera. Inambulabat forte rex ſolus ĩ regię domus cœnaculo,
die ĩ veſperũ ĩclinãte,quũ ĩ mulierẽ excellẽti forma ſe ĩcaute lauãtẽ cõiecit oculos.Berſabeę

Berſabea Vrię.

fuit illi nomẽ.Cui⁹ pulchritudine capt⁹,acceſitã ad ſe cupideq; cõpreſſam pręgnãtẽ haud
mlto poſt reddidit.Verita illa,ne adulterii cõuicta (nã marit⁹ p id tp̃s cũ Ioabo militabat)
patria lege puniret:ex quo vterũ ſe geſtare ſenſit,regẽ rogare nõ deſtitit,vt phamę ſuę vitę
q; piculo iret obuiã.Rex & ipſe id crimẽ celari cupiebat. Vriã cũ quo Berſabea nupta erat
ex caſtris ad ſe venire iubet,eũ a Ioabo dimiſſũ,poſtq̃ ĩ vrbẽ venit rex familiari vultu acce
pit,ac cœnę pte donatũ domũ abire iubet,fore vt poſtridie cognoſceret,ad qđ eẽt ex caſtris
acceſitus.Interĩ qa certo ſciret amãtiſſimę cõiugis eũ deſiderio teneri,iret & hylarẽ opta
tãq; cũ ea noctẽ ageret. Vrias militaris diſciplinę memor, ſiue patrati adulterii ſuſpitione

Vrię militare exẽplũ

ductus,iter ſtationarios milites pnoctauit.Qđ factũ poſteaq̃ rex cõptũ habuit,ab eo ſecubi
tus cãm reqrit.Sic natura cõparatũ eſt vt qui taciti alicui⁹ culpę ſunt ſibi cõſcii,oĩa ĩ peius
interp̃tẽtur.Reſpõdiſſe dicit̃ haud ſtenui militis eſſe,cęteris circa ſigna excubãtibus ĩ mu
lieris cõplexib⁹ iacere.Rex diuerſum ab eo,qđ gerebat̃, negociũ aſſimulãs poſtero die ait ſe
illũ ad Ducẽ remiſſurũ. Interim dat operã vt ſup cœnã Vriam largiore potu inuitatũ,vbi
iã plane vino incaluiſſet,ĩ vxoris cõplexus a ſe dimitteret.Sed ille nihilo ſecius q̃ priore no
cte ante regiã ianuã ĩ ſtatione perſeuerauit.Huius cõſtãtia fuerit ne regi ſuſpecta, haud fa
cile dixerim,ſatis cõſtat p literas Ioabo mãdatũ,vt Vriam p tumultuarię pugnę ſpeciẽ ho
ſtibus perdendũ obiiceret.Quę ille iuſſa executus hoiem manu prõptũ ferociq; ingenio cũ

Vrię interitus. Berſabea Dauidi iũgitur.

paucis ĩ hoſtẽ ĩmiſit.Quibus poſt certamẽ ſub vrbis mœnib⁹ iniectũ ducis iuſſu ex ĩprouiſo
ſo ſubductis Vrias hoſtibus circũuẽtus mortẽ occubuit.Nec multi deinceps dies ĩterceſſe
rũt ĩter Vrię caſum & feſtinatas Berſabeę & regis nuptias.Quę poſt maternos mẽſes apud
illũ enixa eſt filiũ.Tũ Nathan,cui cõmercio numinis ꝓcipua inerat futurorũ ſciẽtia,ad re
gẽ ingreſſus hmõi loquẽdi ſchemate vſus dicit̃.Priuatus homo nup graui eſt inqt rex a di
uite quodã iniuria affect⁹.Plurimi ſunt huic ouiũ & caprarũ greges,ſunt & boum armẽta.
Pauper vxorẽ & liberos multa inopia ſuſtinẽs ouiculã habuit vnã,familię delicias.Factũ eſt
vt quũ vterq; alteri ĩ pximo habitaret,paratuſq; hoſpiti lautiorẽ cœnã diues eſſet.ne qđ ex
ſuis ſeptis eximeret̃,paupis agnã furto occidi iuſſerit,ex eaq; cõuiuiũ ſtruxit.Flagitiũ ĩgẽs

Nathan Dauidi ſuppliciũ vaticinat̃.

Dauid exclamat,ĩſigniq; animaduerſiõe dignũ,primũ ĩqt oĩm,ĩopi quadruplũ deberi cẽſeo,
diuitẽ deĩde extremo ſupplicio afficiẽdũ.Tũ ppheta ĩ regẽ ſedato vultu cõuerſus:recte ĩqt
iudicas,atq; iſta ratiõe tu quoq; rex inclyte iſto maiorią; ſi maius vllũ ĩueniri poteſt, dign⁹
es ſupplicio.Nec tibi pſuadeas Berſabeę adulteriũ & viri parricidiũ cęleſte numẽ latere.Ira
inquit numinis,quã ĩ te merito cõcitaſti,iãdudũ etſi domeſtici dedecoris ignarus plecteris:
alienã vxorẽ cõcupiſti,cõcupitę cõgreſſu flagitioſe potit⁹ es. Iã & natoꝝ vn⁹ tibi capitales

molit̃ inſidias,tuũq; cubile nefaria libidine polluet,eoq; tendit,vt te ſublato regnũ occupet.
Tali oraculo ꝑculſus Dauid ĩ grãdẽ luctũ & mœrorẽ ĩcidit.Iã apte ſcelus fateri ſuũ,lachry
miſq; & miſerabili cõploratiõe veniã p̃cati.Agere porro ille facti pœnitẽtiã,quũ ꝓphetę te-
ſpõſo factus eſt certior,mitigatã p̃cibꝰ irã numinis.Fore vt capitalibꝰ ĩſidiis petitus,graui-
terq; vexatꝰ,neq; vita priuaret̃,neq; regno.His ille cõfirmatꝰ,ſpem ſubita cõſternatione ab
iectã recepit.Nec ita multo poſt infans ex Berſabeę illegitimo cõcubitu natus,qđ futurum
Nathan p̃dixerat,extinctus eſt.Priore ſobole fato ſublata Berſabea iterũ grauida facta pue Salomonis
rũ peperit,quẽ Dauid ꝓphetę monitu Salomonẽ appellauit.Ioabꝰ dũ rex domi hmõi iactat̃ ortus.
oraculis:Ammonitis lõga obſidione oĩmq; rerũ inopia fractis haud ꝓcul aberat,q̃n Raba-
thenſes inedia & ſiti cõfecti portas patefacerẽt.Id quũ Ioabũ nõ lateret,regi ſignificauit,vi
ctoriã ĩ manibꝰ eẽ,honorificũ regio nomini futurũ,ſi clariſſimę vrbis excidio ĩtereſſet,vnde Ammoni-
egregia victorię laus illi q̃rẽda ſit.Probauit Ioabi ĩ ſe ſtudiũ Dauid,Rabathãq; cõtinuo ad- tarũ exci-
equitauit.Sub cuiꝰ acceſſum vrbs dedita hoſtiliter direpta eſt.Pręda ibi opulẽta parta,& ĩ dium.
ea Ammonitarũ regũ corona talẽti põdo gẽmarũ varietate diſtincta.Ea Dauid corona ꝓpe Dauidis co
tuo iã ĩde vſus eſt.Cęterę Ammonitarũ vrbes vi captę pari ſunt clade affectę.Florebatq; ꝑ rona.
hęc Dauidis regnũ,quũ ipſe fauore numinis deſtitutꝰ ĩ acerbiſſimos luctus ĩcidit,regia do Dauidis ꝓ
mo tragicis ſceleribꝰ cõuulſa.Erãt regi vno tp̃e filii q̃plurimi.Ammon ex Achione matre miſcua ſo-
natꝰ:Eliab ex Abigaile,ex Machaa Toliani regis filia,Abſalon:Adonias quẽ Agita pepetit, boles.
Habital quẽ Sephatia:Ietras quẽ Ægla:q fere illi oẽs nati ſunt priuſ q̃ regno potitus eſſet.
Mox ex vxoribꝰ & cõcubinis Amnam ꝓcreauit,Ellunebã,Nathã,Salomonẽ,Iebarũ,Heliebũ,
Falamnã,Phimnã,& Heliaphũ.Et hos qđẽ oẽs virilis ſtirpis.Suſtulit & liberos alteriꝰ ſexꝰ,
quarũ Thamare ex eadẽ qua Abſalon matre edita pulcherrima fuit facie.Virginis huius
conſtuprãdę Ammonẽ mala libido cepit.Erat is oĩm filiorũ natu maximus,q vt cõmodius
puella potiret̃:ſimulata ægritudine velut graui morbo victus decubuit.Impetrato deĩceps
a patre puellę miniſterio ſolitudinẽ ĩ cubiculo nactus virgini vim ĩtulit.Puella ĩ colluctatio
ne multũ diuq; vexata,quũ lamẽtabũda ſe domũ reciperet,in Abſalonẽ fratrẽ ĩcidit.Hic illa
fletus cauſam regrẽti,q̃ ab Ammone fratre paſſa eſſet multis cũ lachrymis expoſuit.Vetat Ammon
Abſalon ſororẽ ãplius vocẽ emittere,domeſticũ dedecus ſilẽtio tegẽdũ dictitãs,ne id flagi- Abſalonis
tiũ ĩ vulgi fabulã abiret.Ipſe dolore ad tẽpus diſſimulato biennio poſt in Baſſore vrbe Am conſilio in-
moni percuſſores ſubornat,q illũ incautũ frequẽti cõuiuio multis vulneribꝰ cõfoderũt.Eã terficitur.
cędẽ Abſalon idcirco ꝓcul domo ꝑpetrãdã cẽſuit,ne patris oculos domeſtico parricidio fœ
daret,cõtulitq; ſe Abſalon Geſſur ad maternũ auũ virũ opibus florẽtẽ.Sed haud lõgo ĩter-
iecto tp̃e Ioabo annitẽte ꝑmiſſu patris Hieroſolymã rediit.Nec Dauid illũ cõtinuo reuer-
ſum videre ſuſtinuit,veritꝰ(vt credere par eſt)ne ad primũ cõgreſſum Ammonis memoria
ſubiret aĩm,dolorq; recrudeſceret:aut certe rẽ ipſam aliis documẽto eſſe voluit,ne ſe dome
ſtica cęde temere pollueret.Erat iterũ ille nihilo minore ĩter ſuos veneratiõe aut gratia,quã
pulchritudo corporis ei cõciliabat.Nã ꝓcera fuit Abſalon ſtatura,forma elegãti & ad ꝓme Abſalonis
rẽdã gratiã naturę beneficio cõparata.Mira ſunt q̃ Ioſephus de eius cęſarie ĩ hiſtoriis ꝓdi- cęſaries.
dit,tãtã illiꝰ magnitudinẽ fuiſſe vt ducẽtis ſiclis appẽderet̃,q quinas vt idẽ ſcribit cõficiãt
libras.Oĩm igit̃ ſpe tardius ad patrẽ admiſſus ꝑ ĩternũcios & corã ab Ioabo Abſalon poſce
bat,vt ſibi ad patrẽ aditũ impetraret.Quã operã quũ parũ nauiter ille p̃ſtitiſſet,Ioabi agrũ
Abſalon maturis iã meſſibus incẽdit.Qua Ioabus iniuria cõmotus ad Abſalonẽ egreſſus,
ab eo cũ multa querela q̃ſiſſe dicit̃,qua ſua culpa ĩ ſegetes agroſq; ſuos hoſtiliter graſſatus
eſſet.Cui ita occurſum ferũt,voluiſſe ſe eũ iniuria ad colloquiũ trahere,quẽ p̃cibus nõ po-
tuiſſet.Cęterũ vterq; ab altero digreſſ Ioabus vbi ad regẽ venit enixe dedit operã,vt cũ fi-
lio ĩ gratiã rediret.Abſalon in integrũ reſtitutꝰ ad patris regnũ occupãdũ animũ adiecit.
Primo militaris exercitationis p̃textu ĩ equis & curribꝰ cõparãdis,multũ ſtudii adhibuit, Abſalõ pa-
inde occulto patris decreta infamare,criminari & iudicia apud litigatores,vt iniqua,& ꝑ tris regnũ
gratiã ꝓlata,iniuſte ab eo factũ dictitãs,ꝙ fortunas ciuiũ viris parũ prudẽtibꝰ credidiſſet. ambit.
Si in ſuo arbitrio ſit regnũ iudicia & ĩſtitura ĩ melius mutaturũ.His ille vocibꝰ multoꝝ ĩ
ſe oculos tãq̃ in vnicũ maloꝝ oĩm refugiũ verterat,& iã numerus ingẽs mortaliũ eũ haud
dubie,ſi libera fuiſſent ſuffragia,regnare voluiſſet.Quę ſtudia malis artibꝰ cõparata,poſtq̃
ſatis ad rẽ audẽdã eſſe arbitratus eſt,Regẽ adiit,habere ſe ĩ animo inq̃t,ſi ipſius permiſſu li
ceat,in Hebronem proficiſci,vt ſacra,quę pro ſui reſtitutione vouiſſet,iãpridẽ damnatus

voti exolueret.Dauid oīm ꝗ pararent ignarus,haud grauate fecit illi cūdi poteſtatē.Multi
ex oī Iudęa mortales eo cōfluxerūt,accerſiti ad id ſacrū,an officii cauſa ſua ipſi ſpōte vene

Abſalon rex creat.

rint,parū cōpertū habeo.In hoc hoīm cōuentu mentione noui regis creādi a paucis,ꝗ nefa
rii eius cōſilii pricipes fuere,excōpoſito orta,leui momēto impulſa multitudo Abſalonē ſe-
guare iuſſit.Dauid audita filii defectiōe,reputās aīo nō ſolū regnū tā audaci īcœpto,ſed vi
tā quoqꝫ ſuā a filio p ſcelꝰ & flagitiū peti, ſapiētis eē viri ratꝰ & tēpori & neceſſitati parere,
Hieroſolymis nudis calcibꝰ egreſſus p Oliuetū mōtē ſexcētis fideliſſimis ſtipatꝰ; quorꝫ opa
iā inde ex quo regnare cœperat libēs fuerat vſus,aliaqꝫ ciuiū multitudine exilio deuęcta,ad
Iordanē fluuiū iter intēderat.Et iā ad Chorā locū vētū erat,vbi multis conuiciātiū probris
pſcindi cœptus eſt,& a Semeio quodā lapidibꝰ peritꝰ.Fuerat huic Saulus rex pnceſſariꝰ,a
reſiduo itaqꝫ odio illiꝰ multo acerbius ꝗ cęteri feciſſent,eſt is ī Dauidē iuectus: nūc ſangui
nariū hoīem,nūc ſcelerū authorē appellat.Fuiſſēt ex his,ꝗ regis latera ſtipabāt,vlti Semeia
nā illā verborū intēperiē,niſi Dauid ab oī iniuria abſtinuiſſet,affirmans tēporū eſſe rationē

Abſalon Hieroſolymā occupat.

in primis habēdā.Abſalon vbi Hieroſolymā venit,Architophelis ſuaſu(quo hoie in occu-
pādo regno fuerat ī primis vſus)vt oēm recōciliatiōis ſpem cū patre ſuſpēſis populorꝫ ani
mis adimeret,ad decē eiꝰ cōcubinas īgreſſus,paternū lectū deteſtabili cōcubitu polluit.In-
de cōſultari cœptū de Dauide opprimēdo,Achitophele petēte,vt ſibi.X.milia armatorꝫ da
rētur,fore,vt his copiis vſus,paucis diebꝰ aut ſenē ī vrbē captū adduceret,aut ſi capiēdi nō
daretur occaſio,ꝙ in aciē nollet deſcēdere,ad mortē aliquo modo cōpelleret. Hęrebat regi
Chuſius,quē magnis pollicitationibꝰ oneratū Dauid Hieroſolymis reliqrat,vt ſimulata de
fectione,p eū,ꝗ ibi agerent,cognoſceret. Hūc ab initio pfeſſum ſe libēter ibi futurū vbi cęli
numen,regni columē,caputqꝫ eſſe voluiſſet,tēpeſtiua ſatiſfactione cōplexus Abſalon ſecre-
tioribus cōſiliis admouit.Rogatus itaqꝫ & ipſe ſentētiā,qa magnū putabat Dauidi pericu

Achitophelis & Chuſii cōſilia ſibi cōtraria.

lū īminere,ſi priꝰ ꝗ ſuas alicubi opes firmaſſet,inopinato hoſtiū acceſſu fuiſſet pūtꝰ:Achi
tophelis ſentētiā vt ſubitā & pcipitē refutauit,teſtatus maiorē eſſe in Dauide rei militaris
peritiā,ꝗvt a tā paucis ſupari poſſet.Quin ex toto regno potiꝰ īuictū armaret exercitū,quē
ipſe in callidū hoſtē duceret.Fore,vt vbicūqꝫ eū dephēdiſſet,corona & vallo clauderet,atqꝫ
ita multis difficultatibus circūſeſſum,aut deditū caperet,aut fame & ſiti cōfectū ad mortē
cōpelleret.Probauit Abſalon id cōſiliū. Ille vero p Sadochū & Abiatharū ſacerdotes ꝗ fi-
lios prōptiſſimos iuuenes occulte circa vrbē ad hoc ipm paratos habuerūt,mādat id Daui
di nūciādū.Parū abfuit,qn illi ab regis eqtibꝰ,ad eos pcul vrbe cōſpectos retrahēdū miſſis,
fuerint īrercepti.Agreſtis mulierculę opa,ꝗ in puteū ābos demiſit,dū equites curſu pterue
hūtur ſeruati ſunt . Mox repetito curſu ad Dauidē mādata pferūt,quē in citeriore adhuc
ripa amnis ſedētē adepti,oīa ꝗ a parētibus occulte p ancillā acceperāt,ordine exponūt . Ea
vbi nūciata ſunt.Dauid haud amplius cūctādū ratus,trans Iordanē vado ſuperat.Achito
phel indigne ferēs Chuſiū ſibi apud regē in ſentētia prelatū,ratus ad hęc futurū,vt Dauid
Abſalonis deſidia omni periculo defunctus,haud multo poſt regnū recuparet , ac tū oēs ꝗ

Achitophelis infelix exitus.

Abſalonis cœptis ab initio fauiſſent,extrema oīa pati cogerent, iumēto ſedēs Gilonē ſe cō
tulit,hicqꝫ eorū metu,ꝗ ſibi impēdere arbitrabatur,laqueo vitam finiuit.Abſalon copiis ex
omni cis Iordanē Iudęa cōtractis,ī partē hoſtiliter mouit.Dauid & ipſe fluuio ſupato ī Ga

Dauidis copię.

laaditas delatus a Bergileo,Sypha,Machiro,& aliis eiꝰ gētis lōge principibꝰ cōmeatu & ar
mis adiutus,veniētē hoſtē nihil expauit,qn tripetito illū aggredi adortꝰ,partē copiarū vnā
Ioabo dedit,alterā Abiſai eiꝰ fratri,ꝗ reliqua fuit Etheo Gethenſi viro īpigro data,Ipſe ne
hoſti occurreret,duces & oēs,ꝗ pſidii cauſa illi apparebāt,monēdo hortādoqꝫ vt pugna abſ
tineret,ęgre obtinuerūt,tutius fore affirmātes,quocūqꝫ euentu dimicaretur,eū ī tuto eſſe.
Nā ſi(qđ euenire nollēt)parū pſpere cōfluxiſſent,īcolumi rege apparebat facile bellū poſſe
inſtaurari.Qui ſi fuiſſet extīctꝰ,nulla reliqua ſpes exterribꝰ melioris fortunę eſſet amplius.
Prefecerat copiis Abſalō Amaſam Ioabi cōſobrinū.Hic Saruia erat natꝰ,ille Abigea duabꝰ
Dauidis ſororibꝰ.Ioſephus author eſt Dauidē ducibꝰ ad pugnā exeūtibꝰ ſollicite pcepiſſe,

Paternę pietatis exemplū in Dauide.

vt Abſaloni in plio parcerēt,darētqꝫ operā,quātū in ipſis eſſet,vt is extra periculū haberet,
haud obſcuro patrię pietatis ī filios argumēto, quo ītelligi poteſt nūꝗ tā grauiter a liberis
delinq,qn ad flectēdos parētū animos,nō illis locū paterna relinquat pietas.Ioabus ita ſuos
ad pliū inſtruxit,vt ſyluā a tergo haberēt:ob id(credere par eſt)ne inſignis ſuorū paucitas
nimis fieret cōſpicua,adderetūrqꝫ ob id hoſtibꝰ animꝰ ad ſe & ſuos circūueniēdū,aut certe

ad inſidias is locus eſt cõmodior viſus. Nec Abſalon cũctãtius ĩ Ioabũ aciẽ explicuit,ratò alias ĩter Hebręos tãto animorũ ardore eſt dimicatũ. Regnũ victorię pmiũ in medio erat: his amiſſum recupare volẽtibꝰ,nitẽtibus illis ne ſemel occupatũ amitteret. Horrere adhęc multi pſentis belli exitũ,incerti quatenus victor exercere ſtatuiſſet victoriã:ita ĩter ſpem & metũ aliquãdiu dimicatũ. Cęterũ militaris rei peritia lõguſq; bellãdi vſus Ioabo gradũ ad victoriã fecit,Abſaloni acie pulſi ĩ ꝓximas ſyluas effuſa fuga cõpulſi ſunt,cõpulſos vrgẽt regii duces,paſſimq; cũ multa cęde diſpalatos agũt,multi ĩ fuga capti: ſed multo plures cęſi. ad.XX.milia hoĩm deſiderata dicũt.Abſalon vbi res pditas vidit, regiã mulã aſcẽdẽs fugã molitus eſt.Hic diuina potiꝰ ꝓuidẽtia q̃ caſu accidiſſe crediderim,vt p cõpẽdia ſyluarũ fugiẽs,comãtibus capillis aurę ĩpulſu huc & illuc temere diiectis,ramoq; paulo eminẽtiore tenacius afflictis,quadrupede ſuo ĩpetu lõgius euecta,tenaci comarũ nodo ſublimis pepẽderit.Eũ ex arbore luctãtẽ gregarius miles intuitus,inopinatũ hoſtis caſum Ioabo nũciat, ad quẽ perimẽdũ quũ is,qui nũciarat,neq; precio neq; imperio cõpelli poſſet(ſciebat enĩ longe aliter a patre mãdatũ)dux eo ꝓgreſſus iaculo ſuſpẽſum trãſfigit.Iſq; fuit Abſaloni exitꝰ:qui dũ patrẽ regio ſolio deturbatũ ad ĩteritũ perſequit̃:tã infeliciter periit, q̃ impie tale fuerat facinus adortus.Moabini milites,quos ſuo curſu dux ad locũ cędis traxerat,in ſubiectã foueã Abſalonis corpus demiſere, tãta vi lapidũ ſupiniecta,vt iuſti tumuli ea coaceruatio pbuerit ſpeciẽ.Chuſius Abſalonis interitũ nũciauit patri,quũ de victoria nõnihil antea reſciuiſſet:quo nũcio pculſus adeo dolẽter ſe humi afflixit,vt nullo grauiore caſu potuerit ãplius,nũc pugnis ſibi tũdẽs pectora:nũc capillũ ſibi & barbam vellens,extincti nomẽ flebiliter ĩnuocat.Deformata certe erat tã ſpecioſę victorię celebritas,niſi Ioabus occurriſſet idẽtidẽ eũ admonẽs, videret ne hoſtẽ lugẽdo eos qui ĩ fide mãſerãt ex amicis hoſtes faceret,cupere milites operã a ſe fortiter nauatã a rege,p cuiꝰ regno & vita dimicaſſent,publice pbari,nõ hoſtiũ ĩteritũ lugeri.Quibꝰ ſi vĩcere cõtigiſſet:nemo ingt eoꝝ,q p te hodie,Dauid,ſteterũt: ſupuicturus fuiſſet.Quin illud potiꝰ ſubeat animũ,aut te cũ tota domo,cũ amicis & neceſſariis oĩbus cadere potuiſſe:aut Abſalonẽ,q victor hęc oĩa p ſcelus fuit crudeliter pditurꝰ. Ambo ſtare nullo mõ potuiſſetis. Q, ſi illũ ĩ tã nefario ĩcoepto tibi ſupſtitẽ optabas,ſatius fuiſſet bello & auxiliis reiectis teipm inermẽ crudeliſſimo hoſti cũ oĩbꝰ tuis trucidãdũ obiicere.Hęc ille nõ tẽpeſtiue magis q̃ vere locutꝰ,a luctu & dolore facile reuocauit.In publicũ q; pgreſſus Dauid victorẽ exercitũ ad ſe veniẽtẽ,multis laudibꝰ, mutuaq; cõgratulatione excepit.Abſalonis morte ĩter ſuos vulgata, q pugnę ſupfuerũt metu cõſternati,ĩ vrbes quiſq; ſuas diuerſi abierũt.Nec multo poſt ꝓpoſito regis edicto,q; ea res nulli eoꝝ,q Abſalonis partes ſecuti eẽnt,foret fraudi,cõceſſa ĩſup Amaſę militię pfectura,p oĩm tribuũ legatos Dauid in regnũ reſtitutus eſt.Pons Iordani eſt ĩpoſitꝰ,quo veniẽti illi lęta multitudo ſe obuiã effudit.Hic Semeius q pbro & ma'edictis Dauidẽ ab initio ĩceſſerat, ad eius pedes prouolutus veniã ĩpetrauit.Occurrit & Memphibus ſqualore cooptus apud regẽ falſo inſimulatus, q; res nouas moliturꝰ Hieroſolymã Dauide eiecto cõceſſiſſet, verũ poſteaq̃ regẽ docuit fuiſſe ſe ĩ ſordibꝰ & luctu, q̃diu de regno ĩter patrẽ eſſet & filiũ diſceptatũ,dimidiũ bonoꝝ q̃ Dauid Sibę,a quo falſo fuerat ille defectiõis ĩſimulatꝰ,habẽda dederat,reſtitui velle ſe pnũciauit.Ad quã vocẽ Memphibus,& hoc tibi ingt rex acceptũ refero:Sibas totũ habeat.Sat enĩ ſupq; meũ pclare actũ arbitror,q; te patrẽ & regẽ ĩ priſtinã video dignitatẽ reſtitutũ. Per fauſtas itaq; voces & fauores popli rex Galgala ĩgreſſus ĩ nouã ĩcidit ſeditionẽ,reliqs tribubus Iuditas ĩcuſantibꝰ,q; ãbitioſe nimis ad Iordanẽ vſq; regi obuiã pceſſiſſent,illiꝰ fauorẽ & gratiã in aliorũ inuidiã occupaturi.Aduerſus hęc paſſim ſibi obiecta Iuditę ita occurrere, nihil cuiq̃ mirũ videri oportere:ſi ĩ regẽ tribulẽ ſuũ p cęteris officioſi videri voluiſſent.Qđ officiũ ſi ptermiſſum a ſe eſſet,merito accuſandi ſint,ponere ſe ĩ nõ mediocri gloria, q; hominẽ ſui corporis late regnãtẽ viderẽt.Hęc magis vere q̃ tẽpeſtiue in vulgus iactata ingẽtẽ irarũ ęſtũ exciuere.Nactuſq; hãc ſeditionis cauſam Sibas quidã Bochari filius Beniaminę tribus:Ergo ingt Iuditarũ Dauid radix eſt nõ Iſraelitarũ,ꝓuidẽdũ eſt ingt ne alii ſine rege ſint.Vix hęc illi exciderãt,quũ ſigno repẽte dato cęteris ſine ĩperio abeũtibꝰ Dauid cũ hoſtibus ſuę tribꝰ Hieroſolymã pceſſit,ſollicitudinis & curarũ pienꝰ.Nec multis ĩde diebꝰ ĩteriectis,priuſq̃ nouę defectionis vires ĩualeſcerẽt:Amaſam ad nouũ exercitũ cõtrahẽdũ mittit,& quũ id quoq; ſetũ videret,Ioabũ cũ his copiis,q̃ ad manus erãt, ad nouos defectionis motus opprimendos pręmittit.Proceſſerat Amaſas ad Lucabaonem vicũ quadraginta ſta

Marginal notes:

Duç Iudęorũ acies.

Abſalon interficit.

Dauidis pietas ĩ Abſalonẽ extinctum.

Dauid a luctu reuocatur.

Dauid in regnũ reſtituitur.

Noua ſeditio contra Dauidem.

Ioabus Amaſam interimit.

dia ab vrbe:vbi Ioabus eū ad ſe veniētē ferro īcautū traiecit.Nemini dubiū fuit id Ioabū facinꝰ ꝑpetraſſe:ꝗ veritus eēt ne militū ꝑfectura a ſe ī illū Dauidis iuſſu trāſferret.Fuit recēs hoc Ioabo parricidiū multo maiori īuidię,ꝗ̄ olī fuerat,quū pari ęmulatiōe Abnerē oppſſit: nā ī illo fraternę mortis vltio ꝑtēſa eſt,qđ ī ꝓpinq & neceſſarii hoīs cęde euenire nō potuit. Nec Ioabus ſcđm eā cędē Lucabaoni deſedit,ſed cōfeſtim in Sibam defectionis authorē cū oībus copiis ꝑfectꝰ,ī Abelmachā vrbē metu cōpulit: cōpulſū vallo & militū corona cingit. Ceperat metus ingēs Abelmachitas,poſtꝗ̄ arcta ꝑmi obſidione cœperūt. Nec in manifeſto ciuitatis diſcrimine liꝗbat:qđ potiſſimū fieri oporteret,vt ſe ꝑſenti ꝑiculo ſubtraherent. Hominē publicę fidei creditū ſua ſpōte ꝓditū nolebāt,nec a Ioabo adhuc fuerat ad ſupplicū reqſitus.

Mulier e muro alloquitur Ioabum.

Tū mulier īregta phama,īdoleꝗ minime vulgari,viā ad ſalutē īuenit,e muro hęc Ioabū ad colloquiū elicuit:quē ī ꝓximo ſtātē ita dicit affata.Perſuaſum oībus,arbitror Ioabe vir fortiſſime,Reges & duces idcirco ab iuirio Iſraelitas habere voluiſſe , vt publicę ſaluti,totiuſꝗ gētis incolumitati cōſulerēt,oēmꝗ externarū gētiū iniuriā a ſuis ꝓpulſarēt, nō vt in ſuas tribus populoſꝗ nihil mali meritos ad libitū ſęuirēt.At nūc (vt video)ad id venimꝰ,vt ſi Deo placet,nulla noſtra publica priuatave culpa ꝓ hoſtibꝰ habeamur , etenim qua ꝑ deū veteri aut recēti noxa nos Abelmachitę meriti ſumꝰ,vt ita hoſtiliter a vobis oppugnemur?qđ miſera hęc ciuitas aduerſus religionē cōmiſit?vt nō ſolū ī bonorū oīm,ſed in vitę quoꝗ diſcrimē veniremꝰ? Liceat ſaltē dicere,quo noſtro facto,qñ ab oī culpa lōge abſumus,hoc triſte excidiū nobis īpēdeat,vt (qđ ī malis aliquod ſolamē ſit)nō deſit in quē tāti mali inuidiā cōferre poſſimꝰ.Ad ea Ioabus Sibeiana inqt ceruix totiꝰ ciuitatis luet exitiū, cū eius morte oī ꝑiculo Abelmachitę defungemini.Illius vitā ꝑtimꝰ:ille nefarię huiꝰ defectionis author ad pœnas depoſcit. Sit vnꝰ cęteris documēto nihil regū maieſtate læſa eſſe vſpiā priuato homini tutū.Apparuit vno hoīe ſublato,atꝗ,eo pene oībꝰ ad id tēpus ignoto periculū qđ oculis erat oīm admotū ꝓpulſatū iri: Tū illa Ioabum rogat,tantiſper ab oppugnāda vrbe abſiſteret,quoad referri ad populū de ea re poſſet.Habere ſe ꝓ cōpto,ſi ciues edocti ſint,in quo vertat totius rei diſcrimē,cōfeſtim ſuis rebus cōſulturos.Tātū illa ꝑcata eſt,ſimulꝗ e muris in publicū aduolat , vbi circūfuſam multitudinē docuit,vnam oībus ad ſalutē patere viā,ſi fugitiuū hoīem vnū dederēt,quē ob ea ꝗ̄ in regē molitus diceret, ſi procul eſſet,ſtudio ad ſupplicium requiri oporteret. Credere ſe nullū caput magis execrabile iuſtiuſꝗ morti deuouēdū, ꝗ̄ huius qui poteſtatē numinis prouidētia,prophetę miniſterio ſacratā,nō magis temere ꝗ̄ impie inceſſere eſſet auſus. Irent:et ſi crederent impiis oīa infeſta eſſe diuina & humana,deuotū morti caput inermes tenenti arma dederēt.Stultū videri ac nefariū,ſi dū alterius noxā tueare,te periculo obiicias.His impulſa multitudo Sibam cōtinuo obtrūcat.

Mulieris ſuaſu Sibas interficit.

Caput eius e muris ī hoſtiū cōſpectū eſt proiectū. Quo viſo Ioabus cōfeſtim iubet milites vaſa colligere ſolutaꝗ obſidione Hieroſolymā ad regē reuerſus eſt. Iſraelitarū regno iterū Dauidi ſtabilito dira fames Iudęam inuaſit. Sicca torridaꝗ anni intēperies omnifariā fruges cōſumpſerat,res in religionē verſa,regē impulit, vt ſacerdotes & ꝓphetas iuſſerit aduertere,ne ira numinis ea ꝓuenirēt.Reſpōſum ab his eſt,iniuriā, quā Saulus rex Gabaonitis cōtra maiorū fœdus intuliſſet,luendā eſſe,nec eā cęli inclęmentiā prius,remiſſuram,ꝗ̄ nefariū ſcelus publice vindicaretur.Gabaonitis ad ſe accerſitis ſciſcitatus rex eſt : quid facto opus eſſet,vt ſibi ob iniuriā , quā ipſis Saulus rex intuliſſet,ſatiſfactū putarent. tum illi,ſi ex eius progenie qui cladis illius author fuiſſet,ſeptena ſibi corpora dederentur.

Septem ex Sauli familia a Gabaonitis necant.

Dauidis igitur iuſſu ſeptē ex ea familia dediti ſunt,quos illi in vltionem cladis ab authore gētis acceptę crudeliter necarūt.Nec ita multo poſt Philiſtęi, qui neꝗ bellū neꝗ pacē ferre poterāt,ſubito rebellātes regia in ſe arma exciuerūt.Cęterū modico negocio victos,Dauid perſequēdi cupidus lōgius in hoſtes euectus vitę diſcrimē adiit.

Immanis ſtatura Philiſtęi.

Achimon vel(vt Bibliaci libri habēt)Ieſbidenobus homo immani ſtatura ꝑgrādē vibrans haſtam,in regē fecit īpetū. Feciſſetꝗ ſe voti compotē,niſi veniētē Abyſais Ioabi frater intrepide excepiſſet,exceptum proſpero magis ꝗ̄ cauto cōgreſſu telo cōfeciſſet.Dauidis periculo Iſraelitę cōmori decretū tulerūt,ne q rex eſſet,ad bellū exiret amplius. Philiſtęi acie fuſi et in Gazā vrbē cōpulſi,de reparādo bello noua cōſilia agitabāt.

Rex ne ſit in pręlio.

Sed tā proſpere ꝗ̄ ſępe alias Iſraelitis in eā gentē haud multo poſt bellatū reperio,Sobochiꝗ in eo bello eſt virtus ī primis illuſtrata,ob pleroſꝗ immani magnitudine viros ab eo in acie cōfectos.Eiuſmodi hoīes ab enormi ꝓceritate corporis ex Gigantum genere ſunt vulgo crediri.

Gigantes.

Parē laudē ꝓximo bello,qđ haud lōgo interie

cto tẽpore eſt cum ea gente geſtũ:Ephan regis perneceſſarius eſt conſecutus.Sãmaę Ionathas fi
lius ob pſperã pugnã in Philiſtęũ,ſex cubitorꝫ magnitudine,ſenos manibus articulos, totidẽq; Philiſtęus
pedibus habentẽ,& ipſe in pręcipua fuit deinceps apud regẽ popularesq; ſuos gloria.Dauid oĩ- mõſtroſus.
bus circa gẽtibus pacatis religionis ſtudia cõplexus,hymnos trimetros edidit,& cũ his pẽtame Pſalmi Da-
tros verſus plurimos,qui ſabbatis feſtiſq; diebus ſacris ſolẽnibus canerent.Verba carminibꝰ cõ uid.
plexa diſerte quędã in ſacris libris legunt.Adiecit his Decachordem Citharã & Nabla.xii.vo- Muſica in-
cũ.Cymbala ad hęc ærea grãdia quidẽ & lata. Placuit ad hæc oẽm Iſraelitarũ gẽtẽ cẽſeri,Ioabo ſtrumenta.
& ſcribis negocio dato.Nouem mẽſiũ ſpatio res acta eſt,ac pręter Beniaminã tribũ & Leuiticã,
quas numerati nõ cõtigit:in cętero corpore vndecies cẽtũ milia virorũ,qui arma ferre poterãt, Iudæorum
cenſa dicunt.Quẽ numerũ vt parũ credibilem cũctãtius poſuiſſem,niſi Ioſephũ authorẽ cũ ſa- numerus.
cris libris haberẽ.cęterũ quia in agẽdo cenſu Moſis inſtitutũ fuerat ꝑtermiſſum,ꝙ non viritim
Deo ſiclũ obtuliſſet populus,expiandũ id propheta proclamat,magnaq; clade populi luendũ: Piaculum.
quę vel fame publica,vel hoſtiũ victoria,aut certe peſtilẽtia eſſet adeunda. Dauid peſtilentiã ne
ipſe extra periculi aleã foret,optaſſe dicitur.Quo factũ ſit vt pauciſſimis diei vnꝰ horis ſeptua Peſtilentia
ginta hoim milia cõſumpta dicãtur.Qua ſuorũ pernicie Dauid cõſternatus saccũ induit:ieiu- populi.
niũ agens multis lachrymis humi ſedẽs veniam eſt a deo precatus.Eaq; demũ impetrata iuſſus
eſt oraculo in area Ornę Iebuſei altare cõſtituere,ibiq; victimas immolare. Vetus opinio tenet Ara.
hic loci Iſaachũ olim ab Abraamo patre diuinę arę ꝑ hoſtia admotũ. Salomon eodẽ loco poſt Apparatus
ea templũ erexit:quod vt magnificẽtiſſimo erigeretur apparatu, decem milia talẽta auri,centũ futuri tem-
argenti ſepoſita,Dauid habuiſſe dicitur:ferri pręterea,æris & vaſorũ ad ornatũ templi immen- pli.
ſum pondus,octoginta hominũ milia lapidicinę admota,& ad materiã omnifariã apportãdam
multitudo nihilo minor. Id opus ſecũdum religionem Dauid Salomoni filio,quẽ ſibi ſucceſſo-
rem,nõ ſolum humano iudicio,ſed oraculo etiam deſtinarat,in primis demandaſſe dicitur,Eſtq;
ille prius rex q̃ pater vita decederet declaratus.Etenim Dauid iam ſenio defectus,ac tam morti
propinquus vt medicorꝫ monitu ad effœtũ viribus corpus calfaciendũ virguncule cõplexu no
ctu foueretur,cõperiſſetq; Adoniã filiũ quarto loco natũ,celebrioris conuiuii ſpecie,cũ plęriſq;
cõſilia de occupando regno agitaſſe,cuius conſpirationis ne Ioabus quidẽ eſſet expers,Natha-
nis ꝓphetę verbis monitus,vt filio proſpiceret.quẽ numinis prouidẽtia ſciret regnaturũ,impẽ- Solomon
ſiſſimis ad hęc Berſabeę matris precibus cum fletu mixtis perpulſus,Salomonem regia ſedentẽ rex creatur.
mula,ſtationariiſq; militibus ſeptũ ad fontem extra vrbem per Nathanẽ ductũ ex improuiſo re
gem inungi iuſſit:inde per vrbem circũuectum regẽ populo ſalutãdũ dedit. Qua ſubita decla-
ratione perturbatus Adonias,& qui cum eo erãt ab incœpto deſtiterunt.Dauid populo ad cõ
cionem vocato,quũ vis mortaliũ ingens adeſſet,tribꝰ & viginti milibꝰ hominũ a trigeſimo ad
quinquageſimũ annũ conſtruendi templi curam delegauit,iudicum & ſcribarum ſex milia con
ſtituit,par huic numerus additus eorum,qui pſalmos & hymnos canerent.Ex Moſis inde pro- Conſtitu-
genie lecti,qui ſacris theſauris præeſſent.Ex leuitarum numero ſacerdotes,& ſacrorũ miniſtri. tio ſacrorũ
Eſt & exercitus in duodecim partes diuiſus, quarũ ſingulæ tribus quatuor & viginti armato- & ciuilium
rũ milia habuere.Singulis partibus ſui cẽturiones,ſuiq; tribuni aſcripti. Statuit Dauid & alia ordinum.
quædã circa vrbis totiuſq; Iudaicęq; rei ſtatum.Quibus ex ſentẽtia confectis,principes tribuũ,
iudices,ſcribas,& omnes qui in exercitu ductabãt ordinem,ad concionem vocat.Vbi ita verba
feciſſe dicitur.Quæ noſtra ſint in religione augenda regnoq; adminiſtrãdo conſilia,nefas duxi Dauidis
vos ignorare Iſraelitę viri,quos haud indignos iudicaui,vt vtriq; rei adminiſtrãdę a me potiſ- oratio ad
ſimũ pręficeremini.Cæterũ,quod ad diuina attinet,merito aliquis mirabitur,quid ſit,ꝙ in am- ſuos.
pliſſimo extruẽdi templi apparatu tam diu fuerim occupatus,eximii tamẽ operis huius vel ſal
tem inchoati laudem mecum ferre noluerim.Deſinat ſane id mirari quiſquis ſciuerit non meã
magis q̃ numinis volũtatem principiis obſtitiſſe:parabam ego iam antea magnificẽtiſſimi tem-
pli fundamẽta iacere,quũ ꝓphetę voce ſum monitus,velle cæli numen ſibi in terris auguſtũ tẽ-
plũ ędificari,ſed rei authorẽ diſplicere. Quippe q ob bella multa & varia,q̃ iuuenis geſſiſſet,im
puris eſſet manibꝰ tã piũ opus inchoaturus.Filius ſucceſſor regni,qui nulla eſſet cæde pollutꝰ
multo melius poneret,quiq; in perpetuo ocio paceq; vbiq; parta eſſet in Iudęa regnaturꝰ. Ceſſi
ergo diuinę volũtati.Verũ q̃q̃ parũ ea laus ad me ptineret,viſus ſum mihi tñ pie facere,ꝙ oĩa
ad clariſſimũ opus cõficiendũ ſtudio & diligentia cõparaui.Et ne omnino parũ actũ arbitremi
ni,haud vos ignorare volo decẽ milia auri talenta,decies amplius argenti pręter aliã omnifariã
rerũ materiã,a nobis hoc noĩe ſepoſitã. Volũtate igit̃ & ſtudio opus eſt,vt q̃ nos deſtinauimus

voſ,quibus id permiſſum eſt,ad exitũ perducatis. Sed de tẽplo hactenus, haud vereor,ne nõ
ſemꝑ pietas potius ꝗ̃ deſidia ſit vobis curæ futura.Reliquũ de quo ad vos verba facturus veni,
ipſa ẽ noui regis declaratio.Enĩuero licet plures ſint nobis virilis ſtirpis liberi,mirabiť aliqs,qđ
fit,ꝙ Salomon mihi prę cęteris tantarũ fuerit opũ ſucceſſor cõſtitutꝰ,quũ & alii fortaſſe nihilo
minus digni eſſent,in qbus ꝓclare id decus tutoq; locari potuiſſet.Sed vos tam hoc ꝗ̃ ipſam tẽ
pli ędificationẽ diuinę volũtati aſcribite. Ille ſummus opifex rerũ oĩm,qui mira ſapiẽtia huma=
na diſponit,oraculi voce hũc mihi hęredẽ noĩatim dedit & ſucceſſorẽ.Cui nõ parere tã vanũ ir

Oraculo Dauid monitus Salomonem ſucceſſorẽ conſtituit.

ritũq; ſit ꝗ̃ impiũ.Sic Iudas natoꝝ Iſraelis etſi nõ maximꝰ natu,ĩ maxĩa tamẽ fuit gloria,oĩmq;
princeps habitus:ſic ego fratribus volũtate numinis pręlatꝰ.Nec tñ aut illi apud fratres,aut mi
hi dignitas illa inuidię fuit, pari pietate cũ huius fratres,tũ vos alios Iſraelitæ viri,nouo regi di
uina volũtate ad faſtidiũ regię dignitatis ꝑducto parere oportebit. Neq; in eo ętatẽ aut merita
aut vires,ſed dei optimi prouidẽtiã intuemini.Nihil.n.nõ rite fit,quod deo ſit auſpice.Fallũtur
ſępe hoĩm iudicia,diuina falli nõ poſſunt. Quicqd ille voluit euenire,id optimũ,ꝑpetuũ,mãſu=
rũq; fit neceſſe eſt.Supeſt igiť,ne vana vlla ꝑſuaſione,regnive cupiditate,pacẽ hãc diuina ope no
ſtraq; induſtria vniuerſę gẽti quęſitã,turbari patiamini.Quin ille bene imperãdo,vos iuſtis im=
periis parẽdo date operã,vt Iſraelitę res tãtũ ſanctitate & religione in hoc ocio augeanť,quãtũ

Peroratio.

bellica virtute gloria & opibus,meo aliorũq; ductu ad hũc diẽ creuere.Quũ hęc ille magno oĩm
aſſenſu peroraſſet,cõmentariũ cũ figuratione templi,omnẽq; ędificii rationem Salomoni tradi=
dit,idẽtidem eũ hortatus,vt omnibus ad opus cõparatis,magnitudinẽ rei diligẽtia & induſtria

Priuata munera ad vſũ templi.

ęquaret.Hoc regis ſtudiũ,alterũ priuatę pietatis eſt ſecutũ.Multi ſua ſpõte multa ad id opꝰ mu
nera obtulere.Auri tria milia talẽta,ferriq; & æris multo plura:ſtateres.X.milia,precioſi ad hęc
lapides in eũdẽ vſum oblati.Laudata eſt a rege priuata ſuoꝝ munificẽtia,oĩaq; eius iuſſu diligẽ
ter cõſcripta & aſſeruata.Iuſſus ibi vniuerſus coetꝰ ob ea ꝗ̃ ad id tẽpus ſuo ductu feliciter eue=
nerãt,humi proſtratꝰ vocẽ ad cælũ tollere,Deoq; optimo maximo ſuppliciter gratulari.Poſtri

Dauidis exitus.

die mille vitulos immolauit:mille arietes,mille agnos:eſtq; populus eo die hilare epulatꝰ. Salo=
mon iterũ inũctus,ſolioq; paterno collocatꝰ,pro rege coepit oĩa adminiſtrare.Dauid ĩpe iã grã=
dis natu,haud multo poſt ꝗ̃ hęc geſta ſunt,ex humanis deceſſit.Pietatis & iuſtitię cultu filio idẽ
eidẽ cõmẽdato mãdaſſe tradiť,vt ex Ioabo,quũ poſſet,ob duplex parricidiũ poenas exigeret:qđ
ſcelus icciirco ſe rege impune tuliſſet,qa ob nimias opes,quas ille ꝓſpera ſibi militia firmauerat,
tuto ad ſuppliciũ repoſcere nequiuiſſet.Mireť aliqs ꝙ & Semeii,a quo verbis nouitate ſuorũ tẽ
porũ fuerat laceſſitꝰ,vltionẽ quoq; delegaſſet,cui circa Iordanẽ ſuppliciter ſatiſfaciẽti ignouiſ=
ſet.Cęterũ videri poteſt pręſagiũ potiꝰ id fuiſſe eoꝝ,ꝗ̃ euẽtura erãt.Periit anno vitę ſeptuageſi
mo,quũ interim annos quadraginta regnũ tenuiſſet: quorũ ſeptẽ in Hebrone regnauit,reliquũ
tẽpus Hieroſolymis egit.Salomon filius defunctũ magnificẽtiſſimo extulit funere.Fuit hic an=

ANNI MVNDI.

nus quo Dauid vita deceſſit,quartꝰ & ſexageſimꝰ ſupra cẽteſimũ ac quater milleſimũ ab orbe
cõdito:ꝓceſſit idẽ humanę ſalutis exordiũ annos mille & triginta quinq;,quo plane tpe regnauit
Eupales in Aſſyria q trigeſimus fuit a Nino,Codrus Athenis,cui Medon filiꝰ ſucceſſit.Agis &
Archiſtratꝰ eius ſucceſſor Lacedęmone,& in Latio Latinus Syluius,quartus ab Aſcanio,q Albã
cõdidit.In Phlegręis quoq; Italię cãpis,per id tẽpus a Cumeis & Chalcidẽſibꝰ ex Euboea ꝓfectis,

Cumæ.

Hippoclis & Megaſthenis ductu Cumę littorali loco cõditę. Phama eſt duces ipſos iter ſe pa=
ctos,vt gẽs altera vrbi nomen daret,alterius Colonia diceretť:atq; ita eueniſſe aiũt,vt a Cumeis
ſit locꝰ nomẽ ſortitꝰ:Chalcidẽſiũ credita ſit Colonia.Dauidici quoq; regni tpe Iones ex Attica
in Aſiã migraſſe traduntť Androchi ductu,q fuit Codri filiꝰ:ex terra Attica profecti Epheſum
(vt Pherecides ꝓdidit)cõdiderũt:ibiq; Ionũ regia ab initio cõſtituta. Quidã Epheſum multo
antiquiorẽ credidere,vt inſtauratio illa fuerit nõ cõditio.Cęterũ neq; vrbs vna ĩ ea ora ab Ioni

Epheſus.

bus cõdita eſt:neq; vnius ductu ad ea loca,aut ſemel ex Gręcia demigratũ.Nã & Miletos Nelei
genere Pilii opus crediť. Phama eſt Neſtorẽ Meſſeniũ & ex Piliis multos cũ Melantho Codri
patre Athenas conceſſiſſe,totãq; hãc gẽtem cum Ionibus in Coloniã miſſam.Cydrelus eiuſdẽ
Codri filius verũ nothus Miuntem in eadem terra cõdidit.Andropompus Lebedũ Andremon

Ionicarũ vrbiũ cõditores.

Pilius Colophonẽ.Epytus Nelei filius Prienen. Teũ Nauchus idem Codri nothus, ꝗ̃ꝗ̃ Atha=
mas prius loco originẽ dediſſet:quapropter Anacreon loci indigena eam Athamãtida nuncu
pauit.Erythras Gnopus ex Boeotia.Phoceam Atheniẽſes Philogenis ductu. Clazomenas Pa=
ralus,Chium Egertius,Samũ Tymbrion,ac deinde Patrocles.hæcq; fuerunt Ionum in Aſia ci=
uitates,quo contigit,vt & terra ipſa ſit poſtea Ionica dicta, cuius extrema ora ob peninſulas

multifariã occurſantes mille &.DCC.ambitu ſtadiorũ patet,cũ recta linea,quę ab Epheſo Smyrnã decurrit.CCC.ſit &.XX.ſtadiorũ nec amplius,& alibi minor adhuc tract⁹,ab vno Caricorũ mõtium Poſſidio ſumente terra initium,in Phocęãq & Hermionicę orę terminũ decurrente. In hoc breui terrę ambitu philoſophię incunabula & ortus extitere. Inde ſublimia hoim ingenia,cęlũ & oĩa naturę opera ſcrutari auſa,quorũ memoria ſuo cuiuſq loco eſt nobis reponẽda. Iã vero & Carthago Romani imperii ęmula,per hęc tempora in Libya eſt a Tyriis cõdita,ſi recte tẽpora digerit Euſebi⁹. De huius vrbis origine ob loci claritudinẽ altius aliquãto eſt nobis hiſtoria repetẽda. Tyrii(vt Trogus credidit)a Phoenicibus oriundi,antiquis ſedibus terrarum motu cõcuſſis,patrio ſolo profecti,primo Aſſyrium ſtagnum,mox & littus mari proximum tenuerũt,condita ibi vrbe,quã a piſcium vbertate Sidonem dixere. Sidon piſcis Phoenicum lingua eſt. Poſt multos deinceps annos ab Aſcalonitarum rege Sidonii expugnati,nauib⁹ Tyrum appulſi,nouam ibi vrbem,ſub id tempus quo Troia a Gręcis eſt capta cõdiderunt. Varia deinde fortuna ciuitas iactata eſt. Diu Tyrii Perſicis armis vexati,ſuam tamen libertatem tenuere. Et ſi bellorũ magnitudine opibus exhauſti,pacate tamen agere,ociaq fouere haud poenitenda: eratq ingens ipſis ob ea,quę geſſerat,phama inter finitimos nihil obſcura,quũ inopinata ſeruorum cõſpiratio ciuitatem oppreſſit. Cuncti liberę fortunę viri ad vnum cum virili ſtirpe periere:ſerui oppido potiti,vxores & filias eorum quos perdiderãt,ſibi matrimonio iungũt. Duo ex omni ciuiũ numero,ſenex cũ filio admodũ puero,ob mite clemenſq imperiũ,ſerui opera occulte ſeruati ſunt. Hos ille quũ ab nouę ciuitatis oculis ſepoſuiſſet,ita accidit,vt quũ primũ cõſilia de creãdo rege moueri coepta ſunt,is qui mitis fuit in dominos,ad Stratonẽ (id ſerui nomen fuit)totam rem detulerit:Comparatũ erat inter ſeruos,vt qui eorum poſtridie naſcẽtem ſolem primus cõſpicatus eſſet,tanq̃ ſuperis gratiſſimus rex cõſalutaretur. Monet hominem de ſe meritum Straton:inſtruitq vt quum cęteri in ortum oculos intẽdiſſent,ipſe cõtrario ſtatu murorum faſtigia quę aliquãto prius ab ſole feriũtur proſpiceret,id ſenis conſiliũ ſecutus ille,primũ ſolis radiũ repẽte a tergo demõſtrauit,cęteris in admirationem verſis ac ſciſcitãtibus,cuius hominis id eſſet cõmentũ:nam ſeruile vt crederẽt,nõ poterãt in animũ inducere,coactus authorẽ prodere,de hero a ſe ſeruato cõfeſſus eſt. Tum vero apparuit quãtũ libera ingenia ſeruilib⁹ praeſtarent prudentia. Vita itaq Stratoni & filio cõceſſa,quadam deorum prouidentia ſibi ſenem ſeruatum rati,regem conſtituũt. Poſt cuius exitum filius regnauit. A quo longo deinceps ordine eſt poſteris regnũ traditũ. Id nefarium ſeruorũ ſcelus multis mortalibus exẽplo fuit,vt domeſticas cauerẽt inſidias. Alexander Macedo,qui Tyrũ longa obſidione cepit,nõ tam praeſentem temporis iacturam,q̃ nefarię cędis memoriam pertęſus,velut antiquę Tyriorũ iniurię vltor,qui eũq bello ſuperfuere crucibus,quod ſeruile fuit ſupplicium,ad vnũ affixit,Stratonis tãtum progenie ſeruata,cui gẽti eiuſdem iuſſu ſumma eſt regni,vt antea permiſſa. Inſulanos vt innoxios attribuit,vt ſeruili ſtirpe ſublata noua ciuitas ex ingenuis conderetur. Caeterũ ante ſeruilem cõſpirationem proximo loco relatã,quũ Tyrii opibus & multitudine abundarẽt,miſſa in Libyam iuuentute Vticam cõdiderunt. Eodem tempore aut certe nõ multo poſt Pigmalion a patre regnũ p manus accepit. Fuit huic ſoror Eliſa,q̃ Sichęo auunculo(erat is homo prędiues atq Herculis ſacerdos)virgo nupſit. Fuit id ſacerdotiũ ſecũdus a rege honos. Sichęus,qui haud ignar⁹ erat ſolere diuitias eſſe exitio habẽtibus apud tyrannos,quicquid auri habuit,quicquid argenti,humi cõdidit. Id factum incertis rumoribus iactabatur:etſi incertis multorũ tamẽ in orẽ erat fabula. Erat phama impulſus Pigmalion ſpe potiũdi auri oĩs humani iuris oblitus Sichęũ auũculũ inſidiis exceptũ obtruncat. Dido(nã & hoc illi poſtea nomẽ fuit) dolore male diſſimulato,fratrem primo auerſata aperte oderat:mox vbi ſe quoq inter domeſticas inſidias deſtitutam nihilo tutiorẽ fore cernebat,pacatiore vultu fratrẽ appellat,ac velut in dies magis viri memoria obſoleſceret dolorẽ cauti⁹ ſupprimit,occultãq interim molitur fugã. Quę vt tutior ſibi cõtingeret,fratrẽ noua arte aggreditur. Conſiliũ ait cepiſſe ſe in fratris regiã migrandi,vt relictis Sichaei penatibus vbi illius imagines & alia viri monumẽta ſępius occurrerẽt,defuncti memoria animo facilius excideret. Audit ille ſororis verba nõ inuit⁹,cõfiſus aurũ qd Sichę⁹ antea poſſediſſet,cũ ea ad ſe vẽturũ. Eliſa miniſtros migratiõis a fratre miſſos ĩ naues cũ ipſis opib⁹ ĩponit prouectaq in altũ cõpellit eos grãdiora q̃dã velut pecunię inuolucra ĩ mare deiicere. Tũ plorãs ipſa virũq flebili voce inuocãs ꝓcat,vt ſuas opes debitas haberet iferias,q̃ exitii cauſa extitiſſent. Tũ vero ad miniſtros cõuerſa:Scio(inq̃t) mihi a fratre inſidias vitęq periculũ imminere. Vos videte an extrema omnia pati velitis,qui Sichęi opes,quarũ cauſa nefariũ ille cõmiſit par

Vbi philoſophię incunabula.

Carthago conditur.

Sidon.

Serui Tyrios opprimunt.

Senis conſilium.

Tyri regnũ ingenuis reſtitutum.

Alexandri vltio in Tyriorum ſeruos.

Vtica conditur.

Eliſa.

Sichaeus a Pigmalione interficit.

Eliſę cõſiliũ calidiſſimũ

ricidiũ,tyrãni auaritię ſubtraxiſtis.Supplicii metu per hęc iniecto fugę comites eos ſibi Eliſa ad
iunxit.Affuerãt eadẽ nocte illi ex nobiliſſimo ordine q̃plurimi,qui regis ſæuitiã auerſati de fu
Eliſę fuga. ga iã antea cũ ea cõſilia cõtulerãt.Primo igit̃ curſu in Cyprũ delati,vbi Iouis ſacerdos oraculi
monitu cũ vxore & liberis ſeſe Eliſę comitẽ obtulit.Ea vero conditione,vt ſibi & poſteris ſacer
dotii honos perpetuus maneret. Sacerdotis poſtulatio ꝓ haud dubio omine eſt ab Eliſa & aliis
accepta:inde ex inſula in altũ abituri,octoginta indigenas puellas,quę patrio more quęſtũ cor
pore faciebãt circa littus,vt corripi iuſſit:quibꝰ celeriter in nauẽ impoſitis præcipit cõtinuo pe
dẽ fieri.Credibile eſt voluiſſe eã,ſiquãdo vrbẽ cõdere cœpiſſet,vt procreandę ſoboli paratũ ha
Cyprię vir- beret ſeminariũ. Et vetꝰ & Cypricũ fuit virgines,priuſq̃ nuberẽt,proſtitui,vt quæſtu corporis
gines. dotalem ſibi quęrerẽt pecuniã. Pygmalion ſubito belli apparatu ſororẽ perſecuturus maternis
precibus deorũq; minis victus incœpto deſtitit.Canere ad hęc vates haud impune eũ laturũ ſi
Dido in Li vrbis,quę oĩbꝰ terris celebris futura eſſet,originẽ conaretur interpellare.Dido ex Cypro Liby
byã deſert. cũ littus tenuit.Vbi mercitũ cõmercio quũ locorũ accolas ad ſe alliceret,facile impetrauit,vt tã
tum ſoli ſibi & ſuis mercaretur,quantũ corio poſſet bouis in orbẽ cõplecti.Cæterũ eo tenuiſſi
mas in partes diſſecto,maiorẽ omnino areã eſt complexa,q̃ ab initio poſcere viſa eſſet.Loco ipſi
Byrſa. poſtea ab re Byrſę fuit nomen. Confluere deinde eo maior indies accolarũ turba,dũ plures lu
cri ſtudio venalia hoſpitibus deferũt.Vticenſes & ipſi audito Tyriæ claſſis appulſu legatos cũ
muneribus mittũt,qui proſperũ cõſanguineę genti gratularẽtur acceſſum,quiq; ad noua mœ
nia iis locis,quibus primũ cõſediſſent,ſtatuenda hortarentur.Iam & Aphros ipſos aduenas de
tinẽdi cupido ceperat.Miro igitur omniũ cõſenſu(etenim inſtar erat vrbis effectũ:)Carthago
Oſtentum cõditur,annuo vectigali indigenis pro vrbis area cõſtituto:Hic terra iaciendis fundamẽtis pri
Pœnis obla mũ aperta bubulum caput dicitur repertũ. Quod auſpicium quum omnino diſplicuiſſet(eſt
tum. enim id animal etſi operoſum perpetuo tamen ſeruitio ſubiectũ)haud multũ inde diuerſo loco
Carthago terrã moliẽtibus equi caput dicitur oblatum.Quo apparuit bellicę rei ſtudiis celebrem vrbem
conditur. futuram.Hic tum velut auſpicatiorem locum nacti,ædificare incipiunt:breuiq; mortalium fre
quentia adeo ciuitas creuit,vt neq; Eliſam neq; comites præſentis fortunę pœniteret.Florebãt
Iarbas rex. aſſiduis ſucceſſibus Tyriæ opes,quũ Iarbas Maurufiorum rex Pœnorum principibus ad ſe ac
cerſitis Eliſam ſub belli denunciatione,niſi nuptię impetrarentur,ſibi vxorem depoſcit. Legati
id reginæ nunciare veriti(ſciebãt enim eã ab omni connubio abhorrere)punico cum ea inge
nio egere,vt dicerẽt poſcere Iarbam,qui ſe & Aphros mãſuetiores mores perdoceret,ſed nemi
nem inueniri,qui ad Barbaros ferarum ritu viuẽtes tranſmitti velit.Tum ab regina caſtigati,q
pro ſalute patrię,cui omnia deberẽtur,aſperiorem vitæ cultum,Barbarorumq; cõmercium la
turos ſe negarẽt:Abs te igitur,illi inquiunt,hoc patrię præſtandum eſt Dido,tu nominatim ab
Iarba nõ ſerua,ſed cõiunx depoſceris,cui niſi ſatiſfactum ſit,haud dubium eſt,quin breui te tu
amq; vrbem graui bello videas afflictã.His illa difficultatibus circumuẽta Sichęi nomẽ inuo
cat cum lachrymis,ituramq; ſe profeſſa eſt,quo ſua nouęq; vrbis fata traherent.Spatio deinde
ad nuptias comparãdas ſumpto,cõſtitutaq; in parte vrbis pyra,velut Sichęi manes in nouo cõ
Eliſæ interi nubio exoratura,daturaq; ob id illi inferias,eodẽ loco hoſtias cędit.Inde gladium dextra tenẽs
tus. pyram cõſcẽdit,populumq; intuita ituram ſe ad virum,vt fuerat ab initio pollicita,dixit. Hęc
ꝙ palã locuta ſe gladio trãſfixit.Q̃ꝫdiu Carthago incolumis mãſit pro dea culta eſt. Hęc Tro
gus.Cæterũ non deſunt,qui a Carchedone vrbem ipſam conditam exiſtimẽt. Appianus Ale
xandrinus Eliſę comitem Carchedonem fuiſſe tradidit. Trogus præterea Carthaginis origi
nem multo recentiorem arbitrari videtur: Quippe quæ annos ſeptuaginta nec amplius vrbis
Romæ originem præceſſerit. Sed ſiue in hæc tempora ſiue in illa quæ Euſebius poſuit,cõditio
Salomonis ipſa cõferenda eſt,ſatis conſtat vrbem nobiliſſimam huiuſmodi initia habuiſſe.Nunc ad res Pa
vltio. læſtinas reuertitur ſtilus,quas Salomon poſt patris interitum,a iuſta vltione adminiſtrare exor
ſus,Adoniam primo qui viuo adhuc patre de occupando regno cogitauerat,interfecit,Baiana
regii præſidii pręfecto in eum immiſſo. Inde & Ioabum duplicis parricidii reum ad ãrã quo ſe
contulerat obtruncari iuſſit.Abiatharo ſacerdoti,qui cum Adonia conſpirarat,ob vetus(cre
do)meritum veniam dedit. Is in Abſalonia defectione in Dauidicis partibus fuerat,verum ne
recens noxa inulta eſſet,ſacerdotio priuatum perpetuo exilio relegauit,Sadocho in eius locum
ſubrogato.Semeium ea conditione Hieroſolymis eſſe iuſſit,vt torrentem Cedron non trãſcen
deret. Qui triennio poſt quum Gethum iniuſſu regis proficiſci auſus eſſet,capitali eſt ſup
plicio affectus.Pius alioqui fuit Salomon clementiæq; haud vulgaris. Ab his igitur actionibus

Salomonis ſomnium.

ad religionē cōuerſus, vrbe præſidio cōmunita in Hebronē pfect⁹ mille oues ad arā, quę ibi fuit, immolat: nocte deíceps, quę pxime ſecuta eſt, per quietē præſentia numinis moneri ſibi viſus eſt, vt a ſe peteret, quę in humanis maxime optāda arbitraret. Ferūt rectā mentē, ſanūq́ in decernendo iudiciū a deo precatū. Quod nō modo ſe impetrare ſibi viſus ſit, ſed affluētiſſimas etiā opes inſuper pmiſſas, perpetuūq́ humanarū rerū ſucceſſum. Quibus ille ſumno excuſſus manifeſta ſapiētię pręſagio numē in primis veneratus, Hieroſolymā reuerſus paucis diebus adeptę nup ſapiētię, populo experiētiā dedit. Veniſſe ad eū dicunt mulieres duę pari ignobilitate, ſed prolis felicitate diſpari. Nā quū in eodē domicilio agerēt, eſſetq́ vtraq́ eodē tpe marē enixa, ita forte accidit, vt altera altius ſomno degrauata, hęrētē vberib⁹ filiū ſomnolēto extinxerit incubitu. Metu igit ſupplicii, an alēdi cupiditate incertū, alteri qd ſatis cōſtat, quā in pxīmo cubantē dormiēte ſenſerat, furto filiū adimit, extinctū quieſcētis lateri leniter acclinat. Vbi vero dies illuxit, dephēſa fraude vociferari hęc, filiūq́ ſibi furto ſublatū arguere. Cōſtāter illa factū negare, ac vitro cōuicium illi facere, q impudēs fœmina puero negligenter necato aliena, clade vellet orbitatem, in quā ſua ſocordia incidiſſet, euitare. Mutuo igit ſe cōuicio inceſſentes magnaq́ vociferatione ad regis tribunal cōſtiturę: poſteaq̄ vtraq́ ſatis cōſtanter cauſam dixit, eſſetq́ ob id iudiciū coniectura anceps. ſtabat circūfuſa multitudo in pſentis iudicii euentū ſuſpēſis animis erecta. Tū rex ex ſpiculatorib⁹ vni mādat, vt puerū in duas diſſecet partes, vtraq́ dimidiū habitura. Viſum eſt

Duarū mulierum lis.

Salomonis iudicium.

eſt hoc iudiciū tū primū pręceps & temerariū, elicuitq́ tacitū riſum populo: verū reclamāte illa cui infans fuerat ſubtract⁹, malle ſe viuū puerū alteri addici, q̄ ſibi dimidiatū reddi: neq́ interim quę puerū furto ſubtraxerat matri, decretū nutu aut voce detrectaret, cēſuit rex huic infantē reſtitui, quā manifeſto charitatis argumēto matrē iudicauit, q infantē viuere maluiſſet, q̄ in alterius inuidiā peremptū iri. Vertit id iudiciū populū in ſtuporem, magnaq́ ex eo ſapiētiæ phama regi cōciliata eſt. Nec res iudiciaria tantū cæleſtē illius mentē oſtendere, ſed omnes philoſophiæ partes ab eodem copioſę pertractatę. Enīuero gentilia cantica quinq́ milibus carminū eſt cōplexus. Similitudines quas gręco verbo parabolas vocāt, miro ſentētiarū pondere cōſcripſit. Diſſeruit ad hęc de herbis, plātis, arborib⁹, de volucribus, piſcibus, & animātibus, quæ terrā incolūt. Nihil pene fuit ī toto opere naturę, de quo nō diſerte & accurate, quū op⁹ eſſet, diſputaret. Cōmētus eſt & rationē vagorū dęmonū carminibus quibuſdam cogēdorū. Ioſephus author eſt vidiſſe ſe Eleazarū quēdam Hebraicę gentis hominē, ad eius ſciētię experientiā, dandam Veſpaſiano & filiis præſentibus frequentiq́ militū corona, corpora quędā dęmonibus infeſſa, immūdis ſpiritib⁹ eiectis liberaſſe. Subiicit, quia res maior viſa eſt, q̄ vt temere credi poſſet, & curatiōis rationem. Admotus eſt (inquit) naribus eius, qui malo genio vehebatur, annulus incluſam habēs ſub gemma radicem ab ipſo rege in hunc vſum demonſtratam. Cuius odore offenſus ille confeſtim inde excluſus eſt. Adhibuit pręterea carmen ne infeſtū nuper corpus ab eo repeteretur, quę res vt notior vidētibus foret, calicem aquæ appoſitum ab erumpente ſpiritu Eleazar⁹ ſubuerti iuſſit. Qz quū ille pcepta feciſſet, ſecuta ſit icredibilis admiratio, fideſq́ arti maior habita. Nullus vnq̄ in Iudęa tā longe lateq́ q̄ is imperauit. Ab Euphrate in Syriū mare & Ægyptium promoti ſunt regni fines. Quę res facit, vt magis credibilia videātur, quæ ad eius equorū & curruū numero ſunt memorię prodita, habuiſſe eum, niſi forte in numero ſit errarū, biiugum equorum pręſepia quadraginta milia, expeditorum ad pugnam. XII. milia. Eo vſq́ ad id tempus Hebraici regni opes creuerāt. Erant circa Hieroſolymā omnia pacata: lateq (vt dixi) Palęſtina res pollebat, quum Salomon mandatorū patris haud immemor, templum ab illo deſtinatū fundare cōſtituit. Ad quod opus celerius expediendū, lignorum materiam in Libano monte mature cędendam curauit. Nec tam operarii deerāt, q̄ lignariæ fabricæ periti. qui ne lōgius quærendi eſſent, Hyras Sidoniorum rex per literas a Salomone requiſitus optimos artifices præſtitit. Cui q̄diu opus tenuit, ex Iudęa quotānis choros tritici. XX. milia dono miſit Salomon, totidēq́ Batorū olei. Erat ea menſura duum & ſeptuaginta ſextariorum capax. XXX. hominū milia cupreſſis cedriſq́ cędendis affabreq́ dolādis ſunt a rege in Libanum deſtinata, ita multitudine diuiſa, vt per vices operarētur, vt quarto quoq́ mēſe in orbem ad opus reuocarētur. Erat & alius maior numerus lapicidarū octoginta milium: nec multo pauciores his, exciſos exactoſq́ lapides & aliā omnifariam materiam cōtrahebāt. Templum ipſum quarto ex quo Salomon anno regnare cœpit eſt inchoatum. Fuit is ab eo quo populus ex Ægypto ęgreſſus eſt, quingenteſimus ſecundus, a diluuio quadringenteſimus ſupra milleſimum, a mundi creatione centeſimus ſecundus, ac ter milleſimus. Latitudo templi vicenū cubitum fuiſſe traditur: ſexagenū longitudo: altitu-

Salomonis monumēta.

Salomonis opes.

Batus.

Tēpli ędificatio.

ANNI MVNDI.

Templi forma & apparatus.

do fornice diſtincta centenū ac vicenum. Inferioris ſtructurę materia ex candēti ſaxo. Veſtibuli longitudo pari menſura cum faſtigio templi. Amplitudo denum cubitorum. Cellę vicenę huic moli circumiectę peruio inter ſe vſu, & in his alię ſuperimpoſitę. Tectorū fere materia ex cedro; Cedrinę trabes, cedrina concameratio, auroq; illita: parietes interiori parte eadē materia & auro texit. Perſtringere fulgor vndiq; occurrens intuentiū oculos.

Cedrus.

Eſt cedrus (quādo de ea ſępius vno loco eſt dicēdum) arbor Phœnicię familiaris, ſed quę minor dicitur. Eſt & altera maior, quę & ipſa in duo diſtinguitur genera: quę floret infelix eſt, fructifera nunq̄ ſe veſtit florib⁹. Durū & acutum foliū, & fructus myrti magnitudine. Ex ipſa arbore reſina fluit laudatiſſima: ineſtq; materię ęternitas, atq; ea de cauſa deorum ſimulacra inde factitari ſolita. Cedrinus fuit Apollo ille Soſianus ex Seleucia adductus. Eſt & alia tēpli diuiſio ſecuta, vt ſanctior loc⁹ a reliquo tēpli corpore muro diſtingueretur. Ibi ianuę ex cedro varie ſculptę & vela prętēſa purpura, cocco, byſſo molliſſima, florum variatione intexta.

Cherubici genii.

Duo cherubicę formę alati genii intus ex puro auro, qūinum cubitū altitudo, alis ita occurſantib⁹, vt quū vterq; ab altero aliquot cubita diſtarēt, pene contigui viderentur, earūq; obiectu arcam fœderis obtegerent. Pauimentū petalis aureis inſtratum: Ianuę vicenum cubitum altitudine, & ipſę auro coruſcantes: & vt rem totā in arctum cōferam, nihil intus fuit, nihil extra, qđ nō puro auro fulgeret. Statuit & columnas duas æneas ante veſtibulum duodeuicenum cubitum celſitudine, ambituq; duodenum, epiſtylia fuſilia inq; liliorum ſpeciem figurata, Hyras Tyrius Iudęo tamen patre ortus cōflauit.

Vas mare dictum.

Fudit & vas æneum tantę magnitudinis, vt ab re ſit mare nominatū. Diametri longitudo denū cubitorū, latus fuſile digitorum quatuor, opus hemiſpherii ſpeciem imitatū, denis explicabatur coronis: circūſtabāt craterē vituli. XII. quatuor diuerſas mundi plagas terni ſingulas proſpectātes: eo ſtatu a cratere auerſi, vt in extremis clunibus tota moles recumberet. Fuit æneum illud trium miliū Batoꝝ capax. Quę Bati fuerit menſura, loco haud multū diuerſo eſt ſignificatū.

Canthari decem.

Additi & canthari. X. pari opere & materia, quorū baſes quatuor erant columnis impoſitę, animalia varie figurata ꝑ baſib⁹ fuere. Deni ad hęc canthari, ſinguli quadragenis tenebātur choris, quaternū cubitū altitudine, quinos dextera templi parte ad meridiem ſuis ſtatuere baſib⁹: læuū latus qđ ſeptentrionem ſpectat, totidem habuit cantharos, paribus inter ſe ſpatiis digeſtos. Nec ſpecies in his ſolū quæſita eſt, ſed vſus quoq;, vt ſacerdotibus templum ſubituris lauacrum exhiberent, canthari aquam ad abluēda hoſtiarū interanea funderent.

Altare. Menſæ. Phialæ. Pateræ. Cādelabra. Turibula. Stolę. Zonę. Tubę. Nabla.

Fuit & altare æreum denum pedū altitudine: longitudine duplo maiore. Multū ad hęc mēſarū, & in his vna aurea, phialę, & pateræ aureæ. X. milia. Argenteę quadruplo maiore numero. Candelabra decem milia, & turibulorū vis ingens, atq; hęc ex auro argentove fabrefacta, atq; vno tēpore dedicata. Sacerdotū ſtolæ ex byſſo textę, & zonę purpureę incredibili numero: leuiticæ ſtolæ, tubæ, & nabla ad hymnorum cantū ex electro tam copioſe relata, vt numerum diſerte ponere ſit rubori. Circa templum in prophano aula cum multiplici porticu conſtructa, qua populus conſiſteret, quum ſacrorum cauſa frequentiſſimus adeſſet. Septem annorum ſpatio ſpe omniū celerius eſt opus ad exitum perductum. Eodem arca fœderis continuo eſt illata, atq; inter duos genios (vt abunde eſt ſupra demonſtratū) locata. Ferūt miraculo datum, ꝙ nebula leuiter effuſa proſpectum omnium, quę in templo erāt, ſubito pręripuerit, vt vix in proximo ſtantes alius alium intuerentur. Multi perſuaſum habuerunt cæli numen pręſens volenſq; ſolenni dedicationi affuiſſe.

Templi dedicatio.

Salomon ante ſoliū ſtans in hunc modum pręfatus dicitur. Tuum eſt (inquit) cælum ſupreme deus: tua eſt terra, aqua, aer, ignis, & omnia quæ cæli circunflexu teguntur: ſcimus equidem, libenterq; fatemur, vniuerſum hoc tuę maieſtatis eſſe domicilium: quę etſi tanta ſit, quę neq; his, neq; vllis capiatur finibus: hoc tamen templum breuioribus ſpatiis circūſcriptum: quod tuo nomine erigendum curaui, tibi pie pureq; perpetuum dedico, vbi tuus populus, miniſtri tui, preces tibi & vota perſoluāt, tuumq; numen rite propitient. Tu pater & rex omnium maxime pręſens quęſo adſis, volenſq; pium hoc munus rite ſecūdes, qui etſi vbiq; ſis, hunc tamen orationis locū ſæpius inuiſas oro, atq; pręſentius inhabites, veliſq; curā hāc & cultum religiōis tuo populo interruptū manere, regni opes, & iura augeri. Et ſi pręſenti pietate aliquid meremur, da nūc cunctis pater clemētiſſime da poſteris mētem, vt pie tibi riteq; ſeruire cupiāt. Scio ego, nec fallor tam diu tuū numen noſtris rebus affuturū, q̄ pietas hęc gētis vetuſq; religionis ritus publica priuataq; cura manſerit immotus.

Holocauſtū Salomonis.

Quū ille hęc dixiſſet, proſtratus in faciem numen veneratus eſt: inde in pedes erectus, plures hoſtias multa veneratiōe obtulit. Tū quoq; multorū oculis mira ſpecies circa arā eſt oblata. Flāma cælo leuiter delapſa totū lambēti ſimilis penetrauit holocauſtū, quo viſu populus cōmot⁹

preſens numen adeſſe ratus, in terrā adorās procubuit. Peracto deinde ſacro epulata eſt vniuer-
ſa gens circa tēplū, celebrataqꝫ ibi loci quatuordecim dies Schoenophegia, quę ſtata gētis ſacra
in eos forte dies inciderāt. Secūdū templi dedicationem erexit Salomon ſibi & ſuis regiā, ſum- *Regia Salomonis.*
ptu & apparatu incredibili, quā candenti ſaxo ab imis partibus eductā triplici intus materia ce-
dro, argēto, & auro excoluit. Id opus tredecim annorū ſpatio abſoluit. In hoc quoqꝫ opere cōfi-
ciundo vehemēter Hyrę regis eſt liberalitate adiutus: nec cedro tm̄, ſed auro quoqꝫ & argento *Hyta rex.*
ad hoc ipſum Hieroſolymā miſſo. Qua amici regis munificētia Salomon ꝓuocatus, pręter lar-
gā tritici, olei, & vini annonā, quam Sidoniis ex ſuo regno medio temporis ſpatio tranſmiſit, vi
ginti Galilęę terrę vrbes Hyrę dono obtulit Tyro finitimas. Quibus ob ſterilē ſitum repudiatis
ab re poſtea terrę ipſi nomen datum, vt Gabalon ſit dicta: quod ſit Phoenicum lingua diſplicere.
Authores fuerūt mutuę huius amicitię Menander in Sidoniorū vetuſtate, & Dion in hiſtoriis.
Addidit Salomon & turres Hieroſolymorū moenibus per interualla. Cōdidit & vrbes aliquot
pręclaras, Aſotum, Magedonem, & Zazarū: a Pharaone poſtea Ægyptiorū rege, cuius filiā vxo-
rem duxit, in Palęſtinę finibus exciſam, quā dotis nomine receptā, ob bellorū opportunitatē re
ſtituit, validęqꝫ cōmuniuit. Pharaones Ioſephus idcirco dictos arbitratur, quia vox haec apud *Pharaones quare.*
Ægyptios regē ſignificet: idqꝫ in cauſa fuiſſe exiſtimat, ꝙ Herodotus Ægyptiacę vetuſtatis ſcri
ptor diligētiſſimus, poſt Menē, qui Memphim cōdidit, trecētos triginta reges in Ægypto longa
ſerie regnaſſe dixerit, propriis interim nominibus ſuppreſſis, velut abſurdū ratus vnum nomen
perpetuo referre. Caeterum Nicaulę nomen poſt tam longum interuallum ab eo repetitū: quo-
niam mulier virilis appellationis vocem indipiſci nequiuerit: Pharaonis autem appellationē in
eo qui Salomonis fuit ſocer, defuiſſe idem opinatus eſt. Nos quā de origine nominis ſentētiā ha
beremus, alio teſtati ſumus loco: ſed cōiectura fuit illa, nō ratio. Statuit Salomon & alias vrbes
magis locorum amoenitatem, ꝗ vſum ſecutus: & in his vnā in ſuperioris Syrię ſolitudinibꝰ lo-
co puteis & fontibus irriguo, ipſi Thadamurū dixit, Gręci ſcriptores poſtea Palmyrā nomina- *Thadamurus.*
runt. Secundū hęc Salomon Cananeos Libani montis incolas, qui ad id tempus non paruerant, *Palmyra.*
bello adortus ad Amathū vſqꝫ vrbem armis domuit, ſubactoſqꝫ ſeruitio adegit, vt ex ea gente
nec aliunde lōgo tēpore mancipia ſint in Iudęā accerſita. Nouiſſime in Erithręi ſinus ora locū
quem Gaberum dixere haud procul ab Helena vrbe, quę Beronice eſt poſtea dicta, claſſem cō
ſtruxit, naualis fabricę opificibus ex Tyro accerſitis. Comparandarū nauiū cauſa illi fuit, vt ad *Indicū commercium.*
Indicū mare penetrarent negociatores a ſe cum ſuis diſpenſatoribus ad coemēdas gemmas &
aurū miſſi. CCCC. & amplius auri talēta prima nauigatione, quę quatuor fuit annorū, in Iudęā
ſunt relata. Huiuſmodi nauigationis cōmercio Salomonis phama ad Sabam Æthiopię reginā *Saba regina.*
foeminā ſtudiis ſapientię deditam delata, incenſa mulier videndi regis cupiditate, cuius laudes
conſtāti oīm pręedicatione celebrarentur, cum ampliſſimis muneribus magnoqꝫ comitatu Hie-
roſolymā venit. Excepit venientem Salomon regali apparatu. Inde plures dies mutuo cōgreſ-
ſu multas & varias quęſtiones ſciſcitādi gratia regi proponere perſeuerauit. Sed quales illę fue
rint authores quos ſequimur, nō tradunt. Satis conſtat ad omnia ſapiētiſſime occurſum, ſtupē-
temqꝫ reginā Salomonis fortunam laudaſſe, ꝙ non ſolū ad eorum faſtigiū, quę caeteri mortales
mirētur, perueniſſet: ſed eam quoqꝫ ſapientiam, cuius ne hominis quidem mens ſit capax, eſſet
vnus omniū cōſecutus. obtulit inde Saba auri & aromatū vim ingentē regi, & cum his immēſi
pretii gemmas. Ioſephus author eſt plęroſqꝫ veterū perſuaſum habuiſſe Balſami arboris ſurcu
lū ab eadē regina tū primū in Syriā delatū: quod pro falſo refellitur, ſi Plinius verus eſt author
vni omniū terrarū Iudęę balſamū cōceſſum. Vrbem deinceps regina per ocium cōtemplata eſt:
pręcipueqꝫ templū, attentiſſimūqꝫ ſacrorꝫ cultum demirata. Abeuntem Salomon multis & am
plis muneribus ornatam dimiſit. Niſi libri & Ioſephus haec traderent, vix mihi perſuaderi po-
tuiſſet, vt Sabam ex Æthiopia potius ꝗ ex Arabia profectam exiſtimarem, quum ob id ꝙ ex Eri
thręo ſinu in Indiam nauigātibus felicis Arabiae latus potiſſimū eremigatur, tum ꝙ reginę no-
men in ea videri poteſt terra quęſitū: in qua Saba vrbs eſt & Sabęi populi. Ex indico igitur cō-
mercio pręter aurum, elephanti, ſimię, paui in Syriam ſunt delati: & quod omniū chariſſimū re-
gi fuit pineum lignum diuerſa omnino facie ab eo quod noſtrum gignit caelum, nitore inſigni,
candidoqꝫ colore, ex qua materia Citharę ſunt, & nabla ad ſacrorum vſum fabrefacta. Eadem na
uigatio in cauſa fuit, vt breui Salomon ſit auri ditiſſimus factus. Quo quum iā abunde potire- *Salomonis diuitię.*
tur, ducētas aureas haſtas & CCC. ex eadem materia ſcuta confecit. Quibus eam regiae domus
partem exornauit, quā ſyluā Libani a materię apparatu nominarat. Multi quidem reges plu-

ma & ſplendore nominis eius impulſi imměſa per legatos munera Hieroſolymam miſere. Quo factum, vt diuitiis ſupra modum affluĕtibus (vt eſt humana mens in proſperis minus ſui compos q̃ in aduerſis) primo religionis negligentia illi orta eſt, mox & contemptus, quem peregrinarum coniugum, concubinarumq; aſſidua conſuetudo peperit.

Salomonis p̃uaricatio.

Phama eſt magnorum regum illuſtriumq; virorum filias. DCC. numero ſibi matrimonio iunxiſſe: nec propterea minore libidine in pellicatu hæſit. CCC. in tam celebri connubio illi cõcubinę fuiſſe traduntur, atq; ita muliebres illecebrę eius animum ab ea pietate, quam a patre hæreditariam acceperat, alienarũt, vt ne externos quidem deos, dum nimis iis quarum amore tenebatur indulgeret, colere recuſauerit. His ille fauore numinis deſtitutus, per prophetã factus eſt certior, fore, vt breui perpetuus ille felicitatis curſus interpollaretur, turbatoq; gentis ſtatu reliquum vitæ in cura & ſollicitudine tranſigeret, filioq; vbi ipſe vita deceſſiſſet imperium maiore ex parte abrogaretur. His vocibus ille admonitus conſciuſq; ſibi eorũ quæ contra leges & religionem egiſſet (nam in eo quoq; ꝙ haud mediocriter fuerat gentile inſtitutum offenſum, ꝙ peregrinarum gẽtium ſectatus eſſet nuptias) vehementer exterritus, haud multo poſt nouis ſollicitari cœpit defectionibus.

Adatus. Salomõ defectiõib⁹ ſollicitatur.

Adatus primi motus author fuit. Erat is regia ſtirpe natus, & ex Idumea profugus, quũ Ioabus eam terram Dauidis auſpiciis deuaſtauit. Is in Ægyptũ ad Pharaonẽ delatus promptitudine animi, cæteriſq; virtutibus illi inſinuatus, nobiliſſimam fœminam duxerat vxorem, cuius ſoror Pharaoni nupſerat. Is Dauidis & Ioabi morte nunciata, nouandarum rerum cupidus, cõmeatum a rege petiit. Sed diu non impetrauit. Nouiſſime dimiſſus quum in Palæſtinam veniſſet, omniaq; regiis præſidiis ſibi ad res nouas obſepta cerneret, præſenti conſilio deſtitutus, in Syriam trãſiit. Hic cum Rhaa quodam Adrazari, qui in Sophene regnabat, fugitiuo iunctus, latronumq; manu ſeptus, Syrię fines hoſtiliter ingreſſus, breui ei⁹ terræ regnũ ãnis obtinuit. Vnde per occaſionem Iudęæ fines irrumpens Salomoni adhuc in humanis agenti, haud modicam regni partem infeſtam reddidit.

Hieroboas res nouas molitur.

Sed maior omnino motus a domeſtica defectione ortus, Hieroboas Nabathi filius prophetæ oraculo fretus plures tribus ſollicitare eſt auſus, ad regnum Salomoni abrogandum. Is a patre puer relictus, ob egregiam indolem indulgenter apud Salomonem primo habitus, mox murorum ſtructuræ eſt præfectus. In quo munere obeundo, quum haud modicã induſtriæ experientiam ediidiſſet (qualis enim quiſq; ſit, magnarum rerum adminiſtratio demonſtrat) Salomon virtutem in homine complexus, præfecturam ampliſſimam in tribum vnam ei decreuerat, cui ad capeſſendum honorem egreſſo Achias propheta ex Sylone venienti occurrit, eumq; poſt mutuam ſalutationem ex publico in ſecretum abductum, huiuſmodi ſchemate in ſpem regni maximam erexit.

Achię oraculum.

Sciddit ille ſibi pallium in duodecim partes, inde data Hieroboæ optione, vt ex eo numero decem quas vellet eligeret, futurum denunciat: quia Salomon grauiter deliquiſſet, vt breui eius regnum nõ aliter q̃ pallium illud plurifariam ſcinderetur: quarum duæ duntaxat eius filio relinquerentur ob eximiam Dauidis pietatem. Cæterum imperium ei numinis prouidentia ceſſurum. His ferox iuuenis fretus, quum primum ad exercitum venit, res nouas haud obſcure moliri cœpit: conatus eo multitudinem impellere, vt imperio Salomoni abrogato in ſe rei ſummam transferrent. Sed fatale tempus nondum aderat. Noua hæc conſilia ad regem delata, ingentem ei curam iniecerunt authoris tentatæ defectionis opprimendi. Hieroboas haud ignarus ſe in Iudæa tutum eſſe nõ poſſe amplius, in Ægyptum ad Seſachum regem tranſfugit: nec longo deinde tempore interiecto Salomon vita deceſſit, quum iam nonagenarius eſſet, quadrageſimo ſui regni anno.

Salomonis interitus. Temporũ ſupputatio

Potiti rerum ſunt cum eo Laoſtenes in Aſſyria, apud Lacedæmonios Labotes, in Latio Alba Syluii Æneæ filius, qui ſexto ab Aſcanio loco regnauit: Agialus Corinthi, & Athenis Agatus, Sadocho, Achia, & Salomite in Iudæa prophetica diuinatione claris. Sunt qui Homerum & Heſiodum in hæc tempora conferant. Thraces quoq; tempeſtate longe lateq; internum mare (vt ſępe alias) per id tempus tenuerunt.

FINIS ENNEADIS PRIMÆ.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS SECVNDÆ PRÆFATIO.

MVLTVM diuq̄ in vmbra vetuſtatis ꝑ ignotos & ambiguos receſſus veritatẽ idagaui, quæ (bibliacis libris duntaxat exceptis, q̄bus ob res ſacras quas illi continent, vulgo aſtipulanẽ humanæ gentes) tam perplexo ſinuoſoq̄ fabularũ latebat iuolucro, vt ad eam indipiſcendã, non ſolerti ſolũ indagine opus ab initio fuerit, ſed audaci etiam conatu, vt ex poetarũ ſcænis demum reuulſa, in hiſtoriarum luce, mediaq̄ cauea, omni habitu & perſona detracta tuto locarẽ. Quod dũ enixe facio, accidit mihi quod & illi, qui atra tẽpeſtate ignoto mari deprehẽſus, vbi neq̄ ſideribus vti poteſt, neq̄ terræ vſpiam occurrũt, ne quid locorũ ignoratione offendat, oĩs circa ſe fluctus conto & funiculis ſcrutaẽ. Sic ipſe dum tenaciſſimo poetarum cõplexu hiſtoriã aſſerturus (etenĩ oĩi verboꝝ ornatu illis remiſſo, nudã ab eis veritatẽ repoſcebã, qualẽ eos ab initio occupaſſe iudicare par ſit) qm̃ neq̄ dux mihi vllus, neq̄ veteris hiſtoriꝫ author aliquis, cuiꝰ pręſidio aduocationeve fratus, cũ illis audacius manũ cõſererẽ, ꝓpria vi nixus, eo vſq̄ rem ſemel motã ſtudio & cõſtãtia peregi: vt preter pauciſſima, q̄ hiſtorię phama incolumi tractari non potuerũt, cætera velut poſtliminio recepta in priſtinũ ſine a me ſtatũ reſtituta, ita vt oĩi fabularũ caligine excuſſa, tuto ac ſine rubore ordinẽ recipiãt. Quę vero deinceps ſcripturus ſum, eo q̄dẽ magis ſimili moleſtia carebũt, ꝙ ea ipſa ab grauiſſimis rerũ ſcriptoribꝰ ſunt fere memorię ꝓditæ: quoꝝ veſtigiis inſiſtẽs multo rectius, pleniuſq̄ exequar inſtitutũ hũc laborẽ. Addo his temporũ rationẽ, quã magis ꝑſpicuã, & ob id relatu faciliorẽ reddet mihi noua apud Grecos Olympiadũ inſtitutio, q̄ incidet (ni fallor) in primã ſecũdę huiꝰ Enneadis partẽ. Sequenẽ haud longo interuallo Romanoꝝ geſta a pluribus tã vere q̄ copioſe tractata, q̄ ſua magnitudine rebus aliarũ gẽtiũ ꝑpetuo quodã nexu cohęrẽtia, nullo maiore ſunt negocio in ordinẽ redigẽda, q̄bꝰ ego velut nouis fratus auxiliis, tãto alacrius ea q̄ ſequunẽ aggrediar, quanto ꝑteriti incõmodi nõ immemor, ſecundũ hunc operis laborẽ cũctantius adiiſſem, ſi quę deinceps ſcribenda ſunt, nihilo iis quę ſcripſimus eſſent relatu faciliora. Cęterum tantiſper dum res cęterarum gentium pandere ſe vltro incipient, nihil erit ab inſtituto opere alienum in Hebraicis commorari.

EIVSDEM ENNEADIS SECVNDÆ LIBER PRIMVS.

POST Salomonis regis interitũ, cõuentus eſt vniuerſæ genti ad Sycimin vrbem indictꝰ, vbi populus libero ſuffragio diceret, quẽ vellet in duodecim tribus regnũ obtinere. Nec dubiũ erat quin Roboãm q̄ eo venerat, ob auitã recentemq̄ patris memoriã, multo libentius q̄ nouum aliquẽ hominẽ dicturę eſſent regem. Cæterum nõ idoneo tempore ſe in ſuorum poſtulata durum & difficilẽ prębuit. Petitum publico erat nomine, vt aliquid de ſeruitio, quod ſub eius patre populꝰ pergraue tulerat, Roboas remitteret: daretq̄ operã vt facili, moderataq̄ adminiſtratione eſſet oĩbus q̄ chariſſimus, oportere eos q legitime regnarẽt amari a ſuis, nõ metui. Nullũ regnorũ præſidiũ firmius eſſe populoꝝ charitate & beneuolẽtia. Nemo erat qui nõ hęc vt poſtulata fuerant Roboam cõceſſurũ arbitrareẽ, q etſi ne rata quidẽ habiturus eſſet, quę ab initio ꝓmitteret, ad cõciliandã tamẽ benignitatis & clemẽtię phamã, nihil cuiq̄ hoĩm, nedũ vniuerſę genti eo tẽpore negatũ vellet. Verũ longe aliter euenit, nam quum triduũ petiſſet ad deliberandũ quid ſe populo ꝑſtare oportere, cõfeſtim vox illa parũ popularis auertit hoĩm ſtudia a pręſenti rerũ ſtatu. Ipſe ſenioribus conſilio adhibitis domeſtice conſultare cœpit, an q̄d tam impudẽter multitudo peteret, operępreciũ eſſet id concedi. Nemo fuit ex maioribus natu, qui nõ cenſuerit, ad ſtudium & fa-

Conuentus Iſraelitarũ.

Roboę conſultatio.

uorẽ populi in noua adminiſtratione conciliandũ, vltro omnia multitudini deferenda, ferocius iuniores & regis æquales q̃ ſecundũ illos conſilio fuerant admoti, identidem clamitare, vociferariq; laſciuire ocio & regum indulgentia populum, iret & ſe Salomonis filiũ oſtenderet. Dauidis neporẽ, quorũ hic regnum ille religionẽ vniuerſę gẽti ſtabiliſſet, q̃ Iſraelitarum opes nomẽq; regium longe lateq; virtute bellica & ſapientia inſigni illuſtraſſent. Denunciandũ ſtultæ & temerariæ multitudini non rem cũ puero ei futuram, cui tam inſolẽter velut leges pſcribere auſa eſſet: ſed cũ fortiſſimo rege, & qui in regia fortuna natus, non ignoraret, quibus artibus eſſet multitudo cõpeſcenda, & quod ad inuictum animũ cõſtantiamq; ſuam attineret, velle eos non ignorare, plus vni ſuo digito roboris ineſſe, q̃ paternis lũbis lateribuſq; fuiſſet, non eſſe proinde cur a ſe indulgentiorẽ, q̃ ſub illo experti eſſent, expectarent adminiſtrationẽ, quin ſatis ſuperq; habituros, ſi in futuro rege nõ aliquid acerbius offenderit. Quapropter Salomonis regimẽ, a cui⁹ memoria tantopere abhorrerent, q̃d vt immite & graue ambitioſe inſectarentur, ad vnum ſine deſideraturi. Ferox iuuenis, quum quod optimũ erat, maximeq; tẽpori accõmodatũ repudiaſſet populum triduo poſt, in hanc vnam expectationem erectum, tam triſti denũciatione ita affecit vt tẽperare animi nequiuerint, quin a magna parte cõcionis ſit reclamatũ, nihil ſibi futurũ amplius cũ Dauidis progenie, haberet ipſe aras, quas pater poſuiſſet, nõ defuturũ qui inter Iſraelitas legitime vellet imperare. Tẽtauit Roboas ſæuientẽ multitudinẽ per Adorã quẽdam, cuius opera in tributis exigẽdis pręcipue vtebatur, ad officiũ & cõcordiam reuocare: quod nõ modo nõ obtinuit, ſed Adoras lenibus verbis populi irã caſtigare adortus, cõfeſtim ſit lapidibus obrutus. Cuius caſu territus Roboas in currũ trepide ſublat⁹, irrequieto curſu Hieroſolymã petit, vbi Beniaminii tantũ & Iudię cum regem dixere. cęterę tribus magno omniũ conſenſu Hieroboę q̃ ſub Salomonis exitum fauore principũ fuerat ex Ægypto reuocatus, regnũ detulere: atq; ita factũ vt duo iam inde in Iudęa reges fuerint, atq; ex vna q̃ fuerat, ſint velut duę Iſraelitarum gentes factę. Quę gentis diuiſio incidit in quatermilleſimũ ac ducenteſimũquintum mundanæ originis annum. Roboas delectu ex duabus ſuis tribubus accuratiſſime habito, ad cẽtum octoginta milia hoim inſtruxit ad bellum, vi regnum ex Hieroboa repetiturus. Fuiſſetq; id bellum haud dubie cruentũ (nihilo enim minoribus erat odiis q̃ viribus gerendum) cęterum oraculo Roboas p Rameum prophetam monitus abſtinendum bello eſſe, eã populi defectionẽ ad diuinam puidentiam referri oportere, neq; ei neq; hominũ cuiq̃ cui licere diuinæ volũtari repugnare, his ille deſtinato bello abſtinuit. Hieroboas qui Sycimenſi cõuentu rex fuerat creatus, quum forte Schœnophagia ſtatum gentis ſacrũ inſtarent, veritus ne populus religionis cauſa Hieroſolymam frequẽs adiret, ibiq; plurimum dierũ commercio a ſe alienaretur, duo vitulina ſpecie ſimulachra ex auro conflauit. Horũ vnum Bethele loco celebri, circa Danem, alterũ publice dedicauit, multitudineq; ad cõcionẽ vocata, ita de pietate & religione diſſeruit. Scio vos nõ ignorare viri Iſraelitę, deum cuius prouidentia oĩa reguntur, vbiq; recte propitiari, nullumq; in terris eſſe locũ in quo non ille adſit pie operantibus, ſolẽnes preces & vota exaudiat, quod quum ita ſit, nõ eſt cur veſtrũ quiſq̃ Schœnophagiorũ cauſa, quorũ ſacrũ inſtat, Hieroſolymã pficiſci velit. Homines tẽplum illud ſtatuerũt, nõ cœlites. Hominis voce dedicari contigit, en & homo ipſe (q̃d dicere mihi liceat) nõ minus fortaſſe pius q̃ ille fuit, nec minus innocẽs, nequid hoc nomine ab hominibus noſtri regni deſideret, pro vno, quod Hieroſolymis eſt, duo velut tẽpla vobis cõſtitui, aurea vituli effigie vtrobiq; dedicata, ad quas velut aras quaſdã deo optimo ſacra populus pſoluat. Adiiciam ſacrorum miniſtros Leuitas & ſacerdotes, ne quid ad cultũ religionis vobis deſit. Hic illi vitulum deo mactabunt, & arietẽ vnum, quod Aaron pontificum primus feciſſe dicitur, atq; ita vobis poſthac tam incolumis q̃ antea manebit ſacrorũ ritus. Cæteris totius gẽtis commodis, eius quẽ inter vos legitime regnare voluiſtis, induſtria & diligentia deſeruiet. His verbis Hieroboas ſimul & authoritate qua pollebat, traxit ſtultam multitudinẽ in ſententiam, hinc miſere genti ſenſim a vera religione auerſæ, omnium malorũ quæ poſtea ſecuta ſunt, caput & origo extitit. Inſtantibus igitur Schœnophagiis Hieroboas Bethelem vrbẽ cõceſſit, vbi ara ante vitulum dedicata, ipſe pontifex ad id creatus cũ ſacerdotib⁹ ſacra inchoaturus aſtitit, erantq; iam hoſtię altari admotę, quum Iadan ppheta quaſi numinis caduceator affuit. Is regẽ coram affatus, primo ſacra inhibet pphano ritu inchoari, quib⁹ niſi abſiſtat, fore obnũciat, vt ex Dauidico genere aliquis ſacerdotes ad aras ipſas quãdoq; crudeliter obtrũcet, impiorumq; oſſa ſup ipſum impium comburat. Quam oraculi ſpeciem ne vanam arbitrarẽtur adiicit fore, vt mox ara illa ſpontę ſua in duas ſcinderet partes, vt quicq̃d eſſet illi cõgeſtũ foede

Peſſimũ iuuenũ cõſiliũ

Stolidũ Roboę rñſum.

Iſraelitarũ regnũ ſcinditur.

ANNI MVNDI.

Vituli aurei Hieroboæ.

Oratio Hieroboæ.

Iadanis prophetę denũciatio.

humi diffunderet̃,nec oraculo fides defuit,qn repente miraculũ eſt oculis oblatũ, ara in partes
duas abrupta,oẽmq́ſacrorũ apparatũ velut deo ingratũ diſcuſſit.Secuta & alia admiratio,Re
gis dextera quã in pphetã violenter intẽderat ſubito languore obtorpuit, tabeſcereq́ cœperat,
quũ Iadan ꝓcibus regis fatigatus,priſtinã illi valitudinẽ ab numine impetrauit:mox comiter in
uitatus,ab regis & aliorũ cõuiuio velut ꝓphano abhorrẽs ꝑtinaciſſime abſtinuit.Et iam Hiero
ſolymã verſus vnde venerat iter intenderat,quũ homo qdam grandis natu,q & ipſe ob creditã
diuinationẽ in ſumma erat apud regẽ veneratione.Tenebat ſe is in priuato,cęterũ nũciantibus
filiis q̃ ſub Iadanis aduentu facta eſſent miracula,& q̃feſtinato Iadan vrbe exceſſiſſet,confeſtim
mandat ſibi aſinũ clitella iſterni,in quẽ ſublat⁹ pleno gradu in abeuntẽ ire pergit, eũq́ nec pro
cul vrbe aſſecut⁹,ſub ilice arbore qeſcentẽ inuenit:hic quũ vterq́ alterũ ſalutaſſet,mirari ſe di-
xit Betheleius ſenex,ꝙ hõ ꝓpheta ad ꝓphetã nõ diuertiſſet, cęterũ oraculi iuſſu ꝓperaſſe ſe eũ
ab inſtituto itinere reuocare,vt hoſpitali mẽſę admoneret.Credidit Iadan,atq́ vna ĩ vrbẽ reuer
ſus Betheleii hoſpitis domiciliũ ſubiit,hic hoſpitali mẽſę admot⁹,ſenis fraudẽ cõtinuo ſenſiſſe
dicit̃,ſubitoq́ numinis afflatu fore p̃dicẽs vt paulopoſt,qm̃ quę agere iuſſus eſſet, parũ rite per
egiſſet,inter eundũ a leone laniaret̃.Haud dubie apparet ad eleuãdã Iadanis fidẽ Betheleium ſe
nem in vrbẽ eũ retraxiſſe,vt ſi a ſe decipi cõtigiſſet,afferrę diuinationis apud regẽ coargueret.

Hieroboæ manus tabeſcit.

Cęterũ ita numini placuiſſe credere par eſt,vt Hieroboas rex & alii p̃ſenti metu leuati ſuę ipie
tatis aliquãdo meritas luerẽt pœnas,diſcerptũ a leone Iadanẽ Betheleii hoſpitis filii iuſſu p̃ſs
ſepeliuerũt:ipſe ſenex ad eum metũ diſcutiendũ,q regem & alios ob ea quę acciderant inceſſerat
(ficta eñ diuinatione magna ex parte prauã religionẽ induxerat)regẽ adiit. Ad quẽ multa de
Iadanis fide cauillat⁹,& a ſe eum deceptũ,& inde a belua laceratũ denũciat, nec pdigii loco du
ci oportere,ꝙ aut ara in duas partes ſciſſa eſſet,aut ipſius dextra debilitata,laſſitudinẽ eã fuiſſe
ex nimia victimarũ attractatione,Arã rudi adhuc materia nimiũ terũ onus ferre nequiſſe. His
ille regis animũ etſi religione & metu iamdudũ occupatũ,pronũ tamẽ ad ſupſtitionẽ,facile per
pulit,vt nihil de nouo ritu ampli⁹ mutaret.

Iadan ꝓpheta a leone laniatur.

Roboas iterim oĩ(vt dixi)recuperãdi regni actio
ne depoſita,vt ſuarũ partiũ opes firmiores redderet,plures cõdidit ĩtra ſuos fines vrbes,Bethe-
lem,Icam,Tecos,Bechſurã,Sochum,Odollã,Nipam,Mereſam,Zipham,Adoram,Iachim vero
Zetherã,Hellum,Nebronẽq́ inſtaurauit.Multiq́ mortales interim antiquæ pietatis deſiderio,
ab Hieroboa Hieroſolymã pfugerũt.Quo factũ,vt triẽnio quo Roboas moderati⁹ regnauit,ſu
pra modũ res eius regni creuerint.Sed p̃ſens rerum ſucceſſus,& effrẽnata libido , ipſum quoq́
vt patrẽ a vera pietate & iuſtitia diuerſum abripuerũt.Deuixit is ſibi duodeuigĩti fœminas ma
trimonio,& in his Machã,Abſalone genitã,ex qua illi Abias natus eſt,nec tã vario cõnubio cõ
tẽtus,pellicibus eſt trigĩta vſus,quo factũ vt virilis ſtirpis filios octo & vigĩti extulerit,filias ſex
aginta.

Conditio plurimarũ vrbium.

Sed ſic fere cõparatũ eſt vbiq́,vt quales ſunt pricipũ mores,tales ſint & eorũ q ab illis re-
gũtur,Roboę vita malis libidinibus ꝓfligata,mox cũ eo cętera multitudo in oĩe nefas & ſce-
lus abiit,neq́ pietas,neq́ rectũ cuiq̃ curę eſſe amplius,libidine & luxuria laſciuire: ſed quo ipu
dẽtius in omne flagitiũ ruebat ciuitas,eo celerius ſecuta eſt vltio.

Roboæ vita infelix.

Seſach⁹ Ægyptiorũ rex cum
LX.milibus eqtũ,peditũ quadringentis,curribus ad bellũ inſtructis mille & amplius,Roboę re-
gnũ ingreſſus,primo occurſu vrbes Hieroſolymę circũiectas vi cepit,regię ĩde vrbi copias ad-
mouit. Tũ rex & alii fauore numinis deſtituti,quum aliquãdiu obſidionẽ tuliſſent,demum fra-
cti animo,oĩq́ ſpe futuri ſucceſſus abiecta,certis conditionibus hoſtem ĩtra muros accipiũt.
Tũ Seſachus fœdera aſpernatus,oĩbus ſacris theſauris templum ſpoliat,regiæq́ domui clype-
os & haſtas aureas adimit.Miror Ioſephũ hunc dixiſſe,quem Herodotus Seſoſtrẽ appellat,quũ
ille ſi recte tempora ab iis quos ſeqmur digerũtur,aliquot ætates Roboę regnum p̃ceſſiſſet, ve-
rum qſquis Seſachus fuit,ac quocunq́ tempore,nam id pro certo haud ponere auſim:Roboas
vt faciem cladis illius domeſticę reſarciret,p aureis haſtis & clypeis pari numero ęre facta repo
ſuit.

Diripit̃ templũ & regia ab ęgyptiis

Vixit inde plures annos homo oĩbus ingratus.Periit annos natus octo & quinquagita
quum ſeptẽdecim regnaſſet,multoq́ maiore parte tẽporis iniuriis & infamię obnoxius.Potiti
ſunt rerũ cum eo Therſippus Athenis,ĩ Achaia Primas quartus Corĩthiorũ rex, ĩ Lario Athis
Syluius q ſeptimus Albę ab Aſcanio regnauit,Lacedęmone Beriſthus,Pirinthiades in Aſſyria
q trigeſimus ſecũdus,rex fuit a Nino.Incidit Iſraelitici regni diuiſio,quę a Roboæ temeritate,
vt ſupra eſt a nobis demõſtratum,profecta eſt,niſi quis hanc quoq́ vt cętera ad diuinam refe-
rat puidentiam,in eum annum qui ſupra quatermilleſimum quintus fuit ab orbe condito, ac
ducenteſimus.Abias Roboæ ſucceſſit,hunc paterni regni opibus Ægyptiaco bello fractis , &

ANNI MVNDI.

ætate nondũ ſtudiis bellicis ſatis matura,ſibi iniuriæ opportunum ratus Hieroboas haud mul-
to poſtq̃ pater vita deceſſit,terribili bellorũ apparatu eſt adortus,ſuæ impietatis furiæ hominẽ
agebant in omne ſcelus præcipitẽ:quippe qui præter Iadanis minaciſſimũ reſponſum per Achiã
quoq̃ pphetam,ad quem vxorem ignoto habitu de ſalute filii grauiter ægrotantis Silonẽ ſci-

Hieroboæ cõtumacia.

ſcitatum miſerat,reſponſum inde erat,fore,quoniã a veri dei cultu deflexiſſet:vt grauiſſima vl-
tio omnẽ eius progeniem ſequeretur.His terrificis pphetarum dictis non modo ille non aliqd
ex præſenti impietate remiſit,ſed tam graui etiã q̃ nefario bello Iudaicum nomen implicuit: Si
licet rerũ ſcriptoribus in his quæ dicũtur ſuam aliquando coniecturam interponere, videtur

Hieroboas Abiæ bellũ infert.

mihi Hieroboas non tã religionis aut gentis odio (vt Ioſephus exiſtimat) arma induiſſe,q̃ vt
Abia paterna ſede depulſo,diuiſum nuper regnũ iterũ ſi victoria ſecuta eſſet invnũ coaleſceret:
ſed quãcunq̃ ille inferendi belli habuit cauſam,ad Amorreorũ montẽ cum octoginta milibus
hominũ tumultuoſe conſcẽdit.Nec Abias qui ſuper ætatẽ ſapere creditꝰ eſt,in re tã trepida de
ſedit,quin delectu accuratiſſime ex duobus tribubus habito cum.LX.milibus bellatorũ illi ob-
uiam pgreſſus,haud procul ab hoſte caſtra fecit,& iam acies pugnãdi ſtudio in procinctu ſta-

Abiæ õro ad hoſtes.

bant,quum Abias ex edito quodã loco manu & voce ſilentium dũ pauca loqueretur ab hoſte
petiit. Quod vbi illi datũ eſt,ſic inter vtrãq̃ aciẽ ſtans locutus dicit. Nemo eſt inquit veſtrũ
viri Iſraelitæ,qui nõ aliquando audiuerit regnũ in omne Hebraicũ nomen Dauidi noſtræ fami
liæ authori a deo p prophetã cõceſſum,nec ipſi ſolum,ſed iis quoq̃ qui ab illo procreati eſſent
in multas ætates incolume mãſurũ,nec in animũ iducere poſſum,vos alieno furore ab antiqua
religione ita alienatos,vt nõ adhuc pſuaſum habeatis,nihil magis incaſſum mortales laborare,
q̃ diuinæ obſiſtere volũtati,quæ quo melius vobis q̃ cæteris gẽtibus nota eſt,eo magis magiſq̃
miror,ecquænã obliuio,ne amentia dicam:vos viri Iſraelitæ qui religioni & iuſtitiæ ſemper cõ-
ſultum voluiſtis,eo die cepit,quo Roboæ Salomonis filio,Dauidis nepoti regnũ abrogaſtis:nec
video cur pauca verba q̃ non tam naturæ vitio,q̃ ferocioris ætatis,vel quorũdam potiꝰ æqua-
lium ſtulta pſuaſione exciderant,maioris apud vos momenti eſſe debuiſſent, q̃ aut patris eius,
aut aui in vniuerſam gentẽ meritum.Sed fuerit eſto improuidi viri intempeſtiua actio omniũ
malorũ cauſa,nihil Dauidis ſanctitas,nihil Salomonis ſapiẽtia ſit apd vos merita:dicite quæſo
quæ dira mentis caligo,quæ rerum oĩm obliuio animos ſubiit,vt impium regem ſecuti pro re-
ligione ſuperſtitionẽ,p pietate impium cultum,pro vero & ſingulari deo,in cuius tutela maio-
res noſtri ſemper fuere,dæmones ſequeremini!O infelicẽ diem,o Sycimin execrabilẽ, tuq̃ crude
lis Hieroboa,q in tenebras inextricabiles decem nobiliſſimas tribus conieciſti,quas tanta indo
le in libertatẽ aſſertas Moſes ad verũ religionis cultũ traduxit. Sed qd ego Iſraelitæ viri,magis
veſtram q̃ oĩm fortunã queror!Aut quem potius q̃ te accuſem impie Hieroboa!qui non con-
tentus,Iſraelis pgeniem a vero cultu alienaſſe,vitulos pro deo colendos poſuiſſe,vanos lucos,
vanaſq̃ aras dæmonibus conſecraſſe,auguſtiſſimum dei templum , aram pientiſſimam oraculo
erectam,rite dedicatã,Arcam fœderis,miniſtros leuitas nefario bello petiiſti,eo (qs ignorat?)
conſilio:vt quicquid veri cultus veteq̃ pietatis in terris ſuperſit,id prius ciuili cruore pphana
tũ penitus extinguas!Sed ſcelerũ furiæ Hieroboã agunt Iſraelitæ viri,vos quæſo pietatẽ reſpi-
cite,vos dirũ nefas inhibite,nec quia plures numero adeſtis,in eo ſpem victoriæ reponite, quaſi
nunq̃ fando auditũ ſit quoties maiores noſtri præſidio numinis adiuti,pauci inermes ingẽtiſſi
mos pfligarunt exercitus,hinc pietas inde iuſtitia noſtram muniunt aciem,his ducibus cõfli-
cturi ſumus,harũ ductu dimicaturi,vos in q̃ numina ituri ſitis dum licet aduertite, in omni re

Peroratio.

tarda pœnitẽtia eſt,ſed i bello tardiſſima. Videbaĩ. Abias huiuſmodi verbis motũ oĩno aliquẽ
apud hoſtes facturꝰ,quũ cõſpecti ſunt q ab Hieroboa miſſi fuerant,vt Abiã a ſuis excluſum in
terciperẽt,q̃ res ab Abianis præuiſa cõfeſtim iis materiã præbuit cũ hoſte cõcurrẽdi . Primoq̃
ſacerdotis tubis canẽtibꝰ pugnã capeſſunt,mota ĩde cætera acies,nec diu ancipiti eſt euẽtu di-

Abiæ victoria.

micatũ.Hieroboæ copiæ metu ſolutæ fugaq̃ diſiectæ igentẽ Abiæ victoriã reliquere.Quĩquagin
ta Hieroboanorũ milia eo die deſiderata dicunĩ.Abias haud pſenti victoria contẽtus,in hoſti-
cũ tranſiit,ibi plures vrbes vi captas diripuit,& ĩ his Betuliã,quam cũ circũiecta regione præſi
dio retinuit.Hieroboæ rebus vno plio,ſed eo calamitoſiſſimo fractis,Abias Samariã iã ĩde ſuis

Abiæ mors

habuit armis obnoxiã,eiꝰ vita omnino breuis,triẽnio quo regnare cœpit ex humanis deceſſit,
octo & triginta filiis promiſcuæ prolis ſuperſtitibus relictis. Qua coniectura adducor Abiam

Hieroboæ mors.

haud tam iuuenẽ fuiſſe q̃ Ioſephus ſcribit,quum a patre regnum accepit. Aſas quẽ ille ex Ma-
cha genuit,in regnũ ſucceſſit.Cuius altero regni anno Hieroboas periit,Nadab eius filius dir-

ſuperſtitionis ritum cõplexus,tam impie ꝙ pater res Samarię adminiſtrauit. Nec felicius ꝙ ille
Palæſtinis bellum intulit.Premebat ille Gebethum vrbem graui obſidione,quum Baaſę hoſpi
tis fraude altero ſui regni anno periit.Baaſa quidẽ rerum potitus oẽm Hieroboę ꝓgeniem(qđ
Baaſa.
ille in humanis adhuc agens ex oraculo futurũ cognouerat)crudeliter extinxit:Melior alteri⁹
regni ſors fuit,cuius opes Aſę ductu,& auſpiciis,domi pietate,foris rebus ꝓſpere geſtis maiorẽ
in modũ augeri contigit,eque ille religionis,belliceq; laudis ſtudioſus, qui etſi nihil ex ipſo ſa-
crorum ritu veteriq; cerimonia eximi pręterimittive pateret,quę tamẽ ad rem bellicam attine-
bant,pari ſtudio ſucceſſuq; adminiſtrauit.Ioſephus author eſt habuiſſe illum in armis bellatorũ
Aſę potẽcia
quingenta.L.milia,quorũ pars maxima ſcuto vterentur,cętera multitudo partim haſtati, partim
ſagittarii.His Aſas viribus fretus ad Moriſam Iuditarum vrbẽ cũ Zara Æthiopię rege,q cum
CC.milibus peditũ,decẽ equitum:vel vt diuinę literæ habent,cũ decies centum milibus bella-
torum:&.CCC. curribus Palæſtinę fines ingreſſus,ad ea vſq; loca victor penetrauerat,intrepi
de conflixit:cauſam illati ab Æthiopibus belli nullam authores,quos ſequimur,tradunt.Tan-
tum memorant Æthiopẽ ingenti pręlio victũ in Getaridẽ regionẽ vſq; ab victore Aſa victrici-
Aſa Æthio
buſq; copiis cũ multa cęde actum:ingens pręda parta, argenti & auri vis maxima in hoſtium
pẽ pręlio ſu
caſtris reperta,capti adhęc cameli ꝙplurimi,exercitus cũ opulenta pręda domum reductus,ad
perat.
cultum religionis Azarię monitu aliquãto etiã intentius reuocatus.Baaſa qui neq; Hieroboa,
neq; Hieroboę filio impietate & ſęuitia inferior fuit,nec Gimonis pręedicatione melior factus,
Ramathã vrbem.XL.ſtad.ab Hieroſolymis cepit,captãq; ad deſtinatum hoſtẽ bello laceſſendũ
valido ꝓſidio firmauit.Nec Aſas hos Baaſę motus clauſis ſpectabat oculis(haud enĩ dubium
Irriti Baaſę
erat quorſum ea vis tenderet)miſit cõfeſtim legatos cũ magno auri & argenti pondere ad Be-
conatus.
nadabũ Damaſcenũ regem,q antiquo fœdere cũ eo renouato ad Baaſæ fines bello inceſſendos
hortarentur,qđ ille cũ nihil grauate feciſſet,trepidiſſimis nunciis Baaſas reuocatus (afferebatur
enĩ Damaſcenis armis regni fines vaſtari,& iam vrbes in his nõnullas captas, & incenſas eſſe)
Ramathina munitione abſtinuit.Eo igit̃ digreſſo,Aſas loci opportunitatẽ haud aſpernat⁹ in-
choatum ab hoſte opus ad exitum perduxit,Gabaa & Maſpha haud procul inde conſtitutis.
Baaſę cędes
Quieuit iam inde Baaſas,ſed nihilo tutior in ocio fuit.Creon domeſticis inſidiis exceptũ obtrũ
cat.Helan filius eſt illi ſurrogatus.Hunc eo biẽnio quo regnare cœperat Zamarias equitũ pręe
fectus,quũ apud diſpenſatorẽ ſuũ cœnaret,paucis in eum equitib⁹ immiſſis,improuiſo oppſſit:
ac nequid ad occupandũ regnũ ſibi morę fieret:poſt regis cędẽ oẽs ex Baaſæ domo ad vnum
ſuſtulit,qđ futurũ Gimon ꝓpheta Baaſę multo antea fuerat vaticinatus.Helanis cęde ad exer
citum plato,ingẽs militum aĩos indignatio cepit,Amariq; duce ſibi cõſtituto vlciſcẽdi ſceleris
ſtudio,cõfeſtim motis caſtris in Zamariã regię cędis authorẽ tendũt.Erat tum ille Therſę: qua
Samaritano
ſub primũ copiarũ acceſſum violẽter capta,Zamarias ne viuus in militum poteſtatem veniret,
rũ ſeditio.
ſeipſm cũ regia domo cõcremauit,quum ſeptẽ dũtaxat dies regiũ nomen obtinuiſſet. Hic ſedi-
tione inter milites orta,quũ alii Themanem,alii Amarin regnare vellent,Themane militari ſe-
ditione interfecto,Amaris eſt rex cõſalutatus :q duodecim deinceps annos rerũ eſt Samarię po
Amaris rex
titus.Fuit is nihilo in populum mitior ꝙ cęteri fuiſſent,ſed pietati & religioni multo infeſtior.
Ababus ei filius ſucceſſit,qui paterna ſecutus veſtigia ſuper odium pietatis , oĩbus probris ſe
Ababus.
regiumq; nomen contaminauit.Diuerſo ab his rerum curſu oĩa interim Hieroſolymis florere,
quietior rerum ſtatus,& ob Aſę manſuetiſſimã adminiſtrationẽ pietatiſq; cultũ multo felicior.
Sed dum hæc in Iudæa fiunt,in Latio Capys octauus ab Aſcanio Albę regnũ tenuit.Sunt(qđ
Capys.
miror)qui Capuę,quæ ſuper Vulturnum amnem ſita eſt,hunc authorem arbitrarentur, quum
Capuæ cõn
multo plures eum qui fuit Æneæ comes autument.Liuius & Strabo a campeſtribus locis qui
ditor.
bus ſita eſt,vrbem appellatã ſignificare videtur: Vulturnumq; ab initio dictã.Hetruſcorum id
oppidũ non Albanorũ alteriuſve gentis fuiſſe Alicarnaſeus Dionyſius,in his ꝙ variæ ſunt de vr-
bis origine ꝓdita:vulgatum fuiſſe ait ſermonẽ,Ænęe filios poſt eius interitum inter ſe Latinorũ
regnũ partitos,Aſcaniũq; Albam & alia quędã oppida condidiſſe:Romum vero Capuam quã
a proaui nomine ſic appellauerit,& alteram ab eo conditam quã Anchiſten ab auo:tertiã a pa-
tre Æneã vrbem,quem poſtea locum Ianiculum dixerint:nouiſſime Romam ipſam a ſe denomi
naſſe.Cęterũ Trãquillus(qđ ad Capuę nomen attinet)author eſt:paucos ante menſes ꝙ dicta
tor Cæſar ſit in curia interfectus,tabulam æneam veteri monumento circa Capuam repertam
in quo dicebatur Capys eius vrbis conditor ſepultus:literis & verbis Græcis ita conſcriptam,
Capys vati
quãdo oſſa Capys detecta eſſent,fore,vt ab Iulo prognatus manu cõſanguineorum necaretur.
cinium.

Quæ ſi vera ſunt,q̄ nomen ipſum a campeſtri loco factum exiſtimant:in manifeſto fuiſſe errore
videri poſſunt.Capys igitur Albanum regnũ Capeto tradidit,quo ſane tempore Lacedæmone
rex erat Ageſilaus.Fuit & alius eodẽ nomine aliquot poſt ætates longe illuſtrior, cuiꝰ geſta ſuo
a nobis loco poſtea reddenda ſunt.Phorbas per id quoq; tempus Athenis eſt rerum potitꝰ,Co
rinthi Bacis,in Aſſyria Orphateus tertiꝰ a Nino & trigeſimus,in Ægypto Neſphercheres . In
Achabꝰ rex — Iudæa Aſas altero & quadrageſimo ſui regni anno vita deceſſit,Ioſaphat ex eo natus regnũ a pa
Iezabel. — tre ꝑ manus accepit,quum haud multum antea Achabus Samariæ regnare cœpiſſet. Is Iezabe-
lem Ionabalis Tyriorũ regis filiam duxit vxorem,cuiꝰ ſuaſu eo inſaniæ proceſſit, vt ſuper vitu
Baal. — lorũ cultum,quem a maioribus acceperat,alienos etiam deos complexus,paſſus ſit intra ſui re-
Helias. — gni fines lucos illis & aras cũ ſacerdotibus cõſtitui,& in his Baalis templum quem Sidonii pe
culiariter colebãt.Ad hunc igit̃ Helias ex Treſbite Galaaditidis terræ oppido venit, a quo eſt
monitus,fore,vt ob ꝑſentem impietatem, ſideris ardore longaq; cœli intemperie, toto eius re-
gno fruges cum omnibus animãtibus abſumerẽtur.Quibus ille minis quum nihil ab impio in-
ſtituto abſiſteret,propheta Sareptã vrbem haud procul a Sidone contendit:vt q̃ longiſſime ab
Viduæ filiꝰ — Achabi ſcelere abeſſet.Hic cibo a vidua muliere refectus eius filiũ haud multopoſt morbo ex-
tinctum ad vitã reuocauit.Mox in grauiſſima cœli intemperie Helias a rege requiſitus,reper-
tuſq; in Carmelo monte, Achabo & multis mortalibus videntibus ad coarguendã alieni ritus
ſtultitiam dei maximi aræ admotã ſine igni in holocauſti ſpeciem totã cœleſti flamma ad tem
pus delapſa cõcremauit.Populus rei miraculo ꝑculſus ſacerdotes quos alienis diis Achabus &
Heliæ fuga. — vxor ſacrarãt,trucidauit.Tũ vero impiæ Iezabelis iræ in Heliam exarſere,cuius imperio ad ſup
plicium requiſitus,ſeſe ille e medio proripuit,Berſabeãq; petiit(in Iuditarum finibꝰ ea vrbs ſi-
ta fuit)inde per deuia & ignotos ſaltus ad Sinã montem ſolus pertendit,inibi quum aliquãdiu
profundã ſpeluncam incoluiſſet,cœleſti voce iuſſus eſt in Samariam redire . Ibiq; Hieum Mãſi
filium futurum regem inungeret,& Heliſeum Abeli indigenã ſibi prophetam ſubrogaret . Fe-
Heliæ exitꝰ — runt in eũ arantem pallio ab Helia iniecto,confeſtim ex ignaro & agreſti diuino ſpiritu afflatũ.
Ipſe vero poſteaq̃ numinis imperium ꝑegit,haud multum deinceps in humanis verſatus,Heli-
ſeo vidente in cœlũ eſt aſſumptus.Sed priuſq̃ hæc in eo euenerint cum Achabo rege iterũ con
greſſum ſignificare videt̃ Ioſephus,a quo monitus ſit futurum, vt ipſe cum tota progenie non
multopoſt graues eſſet pœnas expenſurus,ob Nabothi cædem,quẽ Iezabel vxor ſub falſo crimi
Achabꝰ ſac — ne populo necandum obieciſſet,vt eius prædiis potiret̃. Tali oraculo Achabus cõſternatꝰ ſac-
cum induit — cum induit,humiq; miſerabili modo afflictus,veniã precari,qui cũ aliq̃diu in hoc luctu & mœ
rore fuiſſet,iterũ prophetæ voce eſt iuſſus bene ſperare,nec ignorare meritam cædis vltionem
ad poſteros,non ad ſe peruenturã.His ille leuatus,haud multo interiecto tẽpore,difficili eſt bel-
Adadus Sa- — lo ab Adado Syriæ & Damaſci rege petitus.Cauſam illati belli nõ reperio,tãtum Ioſephꝰ ſcri-
mariã depo- — bit legatos ex Syria ad Achabum veniſſe,vxorem & omnem regiã ſupellectilem ſibi dari poſtu
pulatur. — lãtes,polliciti fore vt ſi ea impetrata forent,cõfeſtim ex Samariæ finibus Adadus excederet. Pre
mebatur iãdudum Achabus graui obſidione:vt ſe igitur & ſuos præſenti bello leuaret,reſpon
dit ſe imperata facturũ.Poſtridie vero quum iidem legati affuiſſent,peterentq; fieri ſibi poteſta
tem ſecreta omnia perſcrutãdi,vt ex fide repræſentarẽtur omnia quæ dedita eſſent,commotus
Achabi cõ- — impudẽtioribus poſtulatis Achabus,eos ex vrbe eiecit,populum ad concionẽ vocauit:hic quæ
cio. — inſolẽs hoſtis per legatos dari petiiſſet,expoſuit,& quæ ipſe pro ſuorũ incolumitate dare ab ini-
tio non abnuiſſet.Cæterum rediiſſe ad ſe eoſdem legatos,qui ad hoc miſſi eſſent vt totã regiã
ab libitum compilarent,quoniã ſi ita deus velit,ſtatutum habeat Syrus Samariæ regem, quem
improuiſi belli terroribus obnoxium ſibi fecerit,non vxoribus modo,regiaq; gaza multare:ſed
nudum etiã ſtatuere.At ne non omnia me pro veſtra ſalute velle arbitremini,vitam propriam
nedum opes(modo ſentiã vos ita velle)paratus ſum ꝑ meorum incolumitate effundere . Ibo
ego ac(ſi ita vobis cordi eſt) non regiã ſolum illi patefaciã,ſed nudus in caſtra egreſſus crude
liſſimo hoſti iugulum aperiendũ dabo:ſcio & fateor nihil magis regem decere,q̃ ſuo ſanguine
(ſi ſanguine opus ſit)populum ſeruare.Sed vos hic corã qđ in hac re mihi ſit agẽdũ dicite,quæ
ſo:nã qđ ad me attinet nulla eſt fortuna tã miſerabilis,nulla tam triſtis & horrida,quã pro meo
rum ſalute non ſim vltro libenſq; ſubiturus. Cõmotus tã populari oratione ſuperbiſq; hoſtiũ
poſtulatis populus,oĩa prius ſibi ferenda exclamat,q̃ conditiones pacis tam ignominioſæ acce-
peret,pergeret modo rex vrbem tueri,confidere ſe futurum: vt vel Deus,vel mortales ipſi ali-
quem calamitoſo bello exitum inuenirent.Conuerſis igit̃ ab omni pacis ſtudio ad arma,ſuperæ

uenit propheta victoriam ꝑ iuuenes principum portẽdi demonſtrans. Achabus etſi minaciſſima hoſtium denunciatione admonebatur, ne temere ꝓgeret vim pati velle, quum tam numeroſo cingeretur exercitu, vt ſi ſinguli terræ glebulã mœnibus admoueant, momẽto temporis videat muroꝝ faſtigia aduerſis aggeribus æquari, prophetæ tamen vocibus ſuorumq; conſenſu fractus, cẽtum & triginta ex omni iuuẽtute lectos, ex ꝓpinquo iubet quæ in hoſtium caſtris fierent diligẽter explorare, qui ſpeculatum miſſi fuerant, ſtationarios milites vino & crapula proſtratos ex improuiſo opprimũt, cæteroſq; cũ cæde & tumultu in caſtra proſequũtur: fecit improuiſa res, vt fœda ſit fuga confeſtim inter hoſtes orta, quod quum Achabus in omnẽ occaſionem intentus animaduertiſſet, copias quas in hunc vſum circa portas inſtructas habuit, continuo in Syrum ſua ſponte turbatum, cum clamore & crepitu immittit. Auxit ea res vanum hoſtium terrorẽ, fugaq; ſemel inclinata, haud amplius ſiſti potuit. Syri caſtris exuti per ęqua & iniqua cũ multa ſtrage agũtur. Adadus equi pernicitate ſeruatus eſt. Ioſephus author eſt duos & triginta cũ eo principes ad id bellũ veniſſe, ꝗbus iuſſis bellũ reparare, ſub vernũ tempus aliquãto maiore rerum apparatu Adadus Samarię fines ingreſſus, ad Aphecantẽ in aperta planitie caſtra fecit. Achabus & ipſe pene inuictũ habens exercitum in æquum deſcendit, metatuſq; haud ꝓcul ab eo caſtra, etſi viribus erat inferior, memoria tamẽ proximi belli, in ſpe ꝗ maxima eſſe alicuius futuri ſucceſſus. Fuit vtrinq; aliquot dies ſilentiũ. Septima demum luce Syrus omnes copias in aciẽ educit, nec Achabus pugnã detrectauit: nam tum quoq; prophetę hortatione fractus, nihil de victoria dubitauit. Magnis vtrinq; animis eſt cõcurſum, pugnaq; diu anceps fuit, demum Syri multa vi pulſi, atq; in fugã acti, ad centum milia hominum & amplius amiſere. Ingens vis hoſtiũ quæ media ſtrage euulſa, ſeſe trepide in Apheciam iniecerat, haud multopoſt murorũ ruina eſt oppreſſa. Adadus fide prius accepta, ad Achabum victorem venit, a quo ſuppliciter ad pedes proſtrato adorari ſe Samaritanus rex non eſt paſſus. Cæterũ in currum prius ſublatum honorifice appellauit, multiſq; muneribus donatum incolumẽ domum remiſit, qua beneficẽtia Syrus prouocatus, omnia loca quæ ſui maiores Iſraelitis bello ademerãt, ſe Achabo redditurũ eſt pollicitus, & cum his Damaſcum vrbem clariſſimam. Atq; hunc exitum habuit bellum, quod Syri Iſraelitis bis magno apparatu, maioreq; tumultu intenderãt. Fuit ea victoria Achabo minus læta, ob ea quæ ex oraculo acceperat. Micheas ad eum propheta venit, haud dubie affirmans, futurum, vt ab hoſte infeſtiſſimo, quem ipſe ſua ſtultitia ſeruaſſet, aliquando interficeretur. Ea voce vehementer turbatus Achabus Micheam cuſtodiri iuſſit, ſimulq; in Samariã futuroꝝ ſollicitus, cum victore exercitu reuerſus eſt. Et is tunc erat circa Samariã rerum ſtatus. Ioſaphatus interim, & qui ſub eo erãt pietate & ocio florebãt, deſtinauerat ille ꝑter cætera iuſtitiæ documẽta, ꝗ a pricipio ſui regni poſuerat, ſacerdotes ex Hieroſolymis circa vrbes quæ ſuo patebãt imperio: vt patrias populo leges ꝑdicarent, ad earumq; cultum hortarentur, quo pio inſtituto mire iuſtitia & ęquitas toto regno creuerat. Hui⁹ rei phama moti reges & circũiectę gentes, vltro Ioſaphati amicitiã per legatos poſcere, multaq; & magna vndiq; illi congerebãtur munera, ſed neq; ſolers diuinorum cura, ſtudiumq; a reliqua adminiſtratione regium auertit animum. Nullus vnꝗ Hebræoꝝ regum, tot hominum milia habuit in armis, Ioſephus author eſt, nouies cẽtum milia bellatorum ſub eius ſignis militaſſe, ſunt qui duodecies & amplius ſcribãt. Hunc felicitatis curſum vnum duntaxat factum deformauit. Ioras eius filius Gotholiam Achabi filiã vxorem ſibi deſponderat, eaq; affinitate fractus Achabus ex Ioſaphato petiit: vt ſocia ſecum arma aduerſus Adadum Syriæ regem iſigeret, habere ſe in animo Ramothum vrbem in Galaaditide terra ſitã, quã maiores ſui tenuiſſent, nec ſibi reſtitutam, ex Adado armis repetere, id Ioſaphatus nihil grauate præſtitit, pulchrum ſibi & honorificum ratus, hominem ſuæ gentis, nouaq; affinitate ſibi nuper deuinctum, aduerſus externas gentes armis iuuare. Collatis itaq; caſtris, placuit priuſq; in aciem deſcenderetur (nam & Adadus cum ꝗmaximis potuit copiis obuiam proceſſerat) numinis voluntatem ſciſcitari. Habebat Achabus prophetarum penes ſe numeroſum cœtum, quibus in medium accerſitis, cum omnes victoriam portendi affirmarent, nihil eorum prædictioni Ioſaphatus credere, haud quidem ignarus, ob prauum ſacrorum ritum, vanum eſſe omne illorum vaticinium, ab Achabo itaq; ſciſcitatur, an præter illos, quos circa ſe frequentes haberet, eſſet aliquis cui ob exploratã diuinationẽ maior fides haberi poſſit. Tum Micheas Achabi iuſſu e cuſtodia eductus, de euentu pugnæ dicere iuſſus eſt. Is omnia ad priorẽ diuinationẽ referens, iterum cecinit Achabũ a Syro inter-

Adadus ꝓfligatur.

Adadus bellũ reparat.

Syri iterum ꝓlio vincũt.

Micheas ꝓpheta.

Ioſaphati copiæ & opes.

Ioſaphatus Achabo auxiliatur.

Micheas.

ſici oportere,eoq; bello haud dubie caſurum ac futurum vt canes,quẽadmodum Helias antea
ceciniſſet,eius ſanguinem lamberent:tum Sedechias prophetarum vnus (is magna erat apud
Achabum exiſtimatione)ad Micheæ diuinationẽ eleuandam,& vt regem præſenti metu leua-
ret.Nemo eſt inqt rex,qui non perſpicue intelligat,ſi rem attendat,vana eſſe omnia quæ Miche
as de tuo exitu confinxit,ait ille te præſenti bello interiturũ,qui ſi verus ſit vates,iam falſa fue-
rit Heliç ꝓdicatio:fore,vt tuum cruorem canes in Nabotheo agro lingerent,vt iuſtiſſimi olim
viri linxiſſent,quem vxor tua occidendum populo tradidit : ꝙ ſi hic cadendum ſit,irrita ſunt
quç de te ꝓpheta ſummus euentura vaticinatus eſt,verum vtri maior habenda ſit fides,nemi-
ni dubium eſt.Sed egometipſe experiar,ſi iuſſeris,quç huic habenda ſit fides.Conſtãs phama eſt
Hieroboæ dexteram quç vim ꝓphetç intulit,ſubito contabuiſſe:pulſabo inquit Micheam,ac ſi
noxa inde vlla ſecuta fuerit,ſatis tibi & aliis erit exploratum,fidẽ eiꝰ dictis nullo modo defutu
Sedechiæ ram.Hçc ille,ſimulq; regis ꝑmiſſu Micheam palma percuſſit. Cæterũ quum id impune feciſſet,
facinus. metu Achabus liberatus,in aciem copiam eduxit,eius pugnæ exitus declarauit numinis ꝓui-
dẽtia cõtigiſſe,vt nulla ex ea iniuria vltio ſecuta ſit,ne ſi aliter eueniſſet fatali exitio mora fieret.
Erant regum animi,etſi prçſenti metu leuati,haud tamen omnino liberi religione.Quare ita in-
ter ſe cõparant.vt Ioſaphatus ſtola cæteriſq; regiis inſignibus in acie ſtaret, Achabus gregarii
militis habitu pugnã cieret.Dicitur Adadus ſuis præcepiſſe,vt tota acie Achabum ad interi-
tum requirerent,homo omnium ingratiſſimus,qui tanto ſtudio mortem hominis optauerit ,a
quo tertio ante anno vitã dono accepiſſet.Potuerunt ſcio ego,prçter Ramothi cauſam, media
temporis intercapedine nouç inter eos offenſæ exiſtere , etſi authores qbus curæ fuit hæc pro-
dere non dicãt quid in cauſa fuerit ꝙ vterq; alterum tam infenſe oderit,vt hic regnum,ille vitã
Achabi alterius petierit.Cõmiſſo igitur prælio,fatalis neceſſitas Achabum in eum locum pertraxit,vbi
caſus. ſagitta ab hoſte immiſſa letiferum accepit vulnus.Traxit tamen aliquandiu pugnã, verũ incli-
nante die,quum aſſiduo fluuio ſanguinis conſiſtere amplius non poſſet, aliquãto prius q̃ aĩam
efflaret,pugna exceſſit,dein ꝓlio in noctem extracto,vbi primum Achabi caſus rumoribꝰ vul-
gatus eſt,Iſraelitæ fuga delapſi in pacatũ conceſſerunt.Regium corpus Samariæ eſt ſepulchro
datum,mortui cruorem(quod multo antea Helias viderat)circa Iſaram Samariæ fontem, vbi
Achabi currus eſt abſterſus,lampſerũt canes.Continebatur Iſara Nabothei agri finibus.Ioſa-
phatus ex acie reuulſus Hieroſolymam ſe trepide recepit,nec longo inde interiecto tempore,ab
Hammonitis,qui Moabitas & Arabum auxilia ſuis viribus adiunxerant,bello eſt petitus. Tres
ita gentes Ioſaphati regnum hoſtiliter adortæ,& ad Aſphaltidem vſq; lacum tumultuoſe pro-
greſſç,Gaddum lacui adiectum obſidione cingunt.Diſtat ab Hieroſolymis locus ſtadiis trecẽ-
tis,præcipua ibi palma,opobalſamiq;,vt Ioſephus ait,prouentus.Huiuſmodi bellorũ minis Io-
ſaphatus territus,ad diuinã opem homo ſacrificulus confugit,cuius iuſſu ſupplicatum eſt pro
miſcue ab omni ſexu,& çtate.Heliſei deinde voce factus certior,victoriã de hoſte ſine prçlio ad
Ioſaphati ĩ eſſe,cõſcripto exercitu in Thecuç deſertis cõſedit,inde priuſq̃ ad hoſtes veniretur, dira libido
Hãmonitas illorum animos cœpit in ſe hoſtiliter ſæuiendi,tãtaq; cçdes ſecuta,vt ex numeroſiſſimo nuper
miraculoſa exercitu,q̃pauciſſimi ſupfuerint.Incidit in terram illam ſtragem Ioſaphatus,collectiſq; per tri-
victoria. duum ſpoliis,hoſtiũq; caſtris direptis,deo optimo maximo ob victoriam clariſſimam ſine vlla
ſuorum clade quæſitam gratulatus eſt, manſit iam inde loco nomen vt laudum actionis ſit val
lis nuncupata.Fuit inde rerum ſtatus circa Hieroſolymam pacatiſſimus,binaq; Iſraelitarũ re-
gna ob regum amicitiam,pacate inter ſe agentium,opibus & ocio floruerunt.Medio itaq; tem
pore Ochozias Achabi filius qui nihilo patre erga religionẽ melior fuit,quum Moabitç ſubita
defectione annuum tributum abnegaſſent(Ioſephus tributi ſummam explicat,trecentaq; oui-
um milia ait intonſa dari ſolita)medio belli apparatu graui ſcalarum lapſu debilitatus, quum
modica ſpe vitam traheret, Acharonem miſit,qui ex vano quodam eius gẽtis oraculo ſciſcita
rentur,an ex eo eſſet languore conualiturus,iis qui miſſi fuerant Helias factus eſt obuius , mo-
Ochoziæ nuitq; impie facere Ochoziã,qui alienã ſupſtitionẽ ſecutus,dçmonũ ſectaretur prçſtigias,irẽtq;
caſus. & regi nunciarent futurum,vt non multo poſt vitam cum morte commutaret. Hic commo-
tus Ochozias,petiit qs eſſet is,a quo reſponſum ad ſe tuliſſent,neſcire ſe nomẽ illi cõfeſſi ſunt,
cæterũ hirſutũ corpus,ſcorteaq; prçcinctũ.Senſit tum Ochozias Heliam adeſſe,miſitq; ad eum
tribunũ cũ paucis,qui ſi venire ad ſe recuſaſſet,vel inuitũ traherent.Repertus eſt ꝓpheta ſedẽs
in monte,ſupbeq; & minaciter iuſſus ad regis conſpectũ properare,miraculo accidiſſe aiunt,vt

cęleſti flamma ſit tribunus & qui cum eo erant continuo abſumptus, atq; ſimilem cladē exptos
qui ſecundo deinceps loco a rege venerāt.Poſtremo mitius appellatus ī vrbē venit,hic Ochoziā
Flāma exu-
coram inſtruit quę de ipſius interitu cognouerat:ac tū demū vt quidā tradunt Helias in huma
rit tribun⁹,
nis eſſe deſiit,nec quo caſu ex hominum oculis fuerit ſublatus,ſatis cōſtat. Similis quædā opinio
Helię iuſſu.
tenuit de Enochis exitu,qui antiquior fuit diluuio mille & amplius annis. Nec Ochozias mul-
tum deinceps ſuperfuit,in cuius locum Ioras frater regimen ſuſcepit.Is bellum in Moabitas ob
Ioras.
gentis defectionem ornare adortus,ad Ioſaphatum miſit,qui eum rogarent, vt ſocia ſecū arma
in Moabitas iungeret.Reſpōſum eſt,fore vt nō ſolū Ioſaphatus cum ſuis auxiliis præſto adeſſet
ſed Damaſcenū etiā regē in belli ſocietatē traheret.Cum his igitur copiis,quas ī armis habuit,
Ioras Hieroſolymam venit,quo Damaſcenus Rex cū ſuo exercitu nō multo antea fuerat accerſi-
tus,hinc tres reges cum tribus regiis exercitibus in hoſtē pfecti,& vt ſuus eſſet occultior acceſ-
Tres Reges ī Moabitas tendunt.
ſus,per deſerta iter intendūt,quibus ſane locis eſt nō nihil ſiti laboratum. Cæterū Heliſei preci-
bus(dederat is Heliæ dū in humanis fuit operā)nullum maius aquationis incōmodū adiit ex-
ercitus.Moabitæ qa conſtās erat phama,tres reges cū ſuis copiis appropinquare, pręmittunt cō
feſtim qui montiū anguſtias inſiderent,frangerentq; hoſtium conatus in ipſis regni finibus. Sed
dū hi faceſſunt imperata,cruentes forte aquas pximo torrēte intuiti,deletas hoſtiū copias inteſti
na ſeditione rati,qualē ipſi caſum haud multo prius fuerāt in Iudæa experti,id regi nunciādum
curāt,ſimulq; ab eo petunt,vt liceret ſibi ad hoſtiū ſpolia legenda cōtendere.Q; temere nuncia-
ta res eſt,tā ſtulte & a Rege & ab aliis credita,pmiſſumq; omnib⁹,vt in prædam diſcurrerēt,tum
præſidio locorumq; opportunitate relicta,incompoſito agmine ad hoſtē tendunt,anheloq; cur-
ſu in Iſraelitarū caſtra incidētes,velut in inſidias plapſi imperū primo inhibēt,inde metu percul-
ſi fugam capeſſunt.Modico itaq; negocio fuſi ſunt,paſſimq; palātiū terga cæſa.Moabitanos dein
Moabitarū clades.
de fines tripertito reges ingreſſi,vniuerſam regionē ferro & igni populant. plures adhæc vrbes
vi captæ direptæq; ſunt,& incenſæ,quædā etiā ab imo exciſæ.Ad regiā vrbē poſtremo copię ad
motæ,quæ longa obſidione fatigata,quum haud procul ab eo eſſet vt vi caperetur, tētauit Moa
bitanus Rex cum quingentis fortibus viris per hoſtium ſtationes erumpere. Cæterū vi hoſtium
in vrbem compulſus deſperatione actus filiū maximū natu,qui ad regni ſucceſſionem alebat, in
Moabitarū rex filiū p hoſtia mactat.
faſtigio murorum vnde ab hoſte conſpici poſſet,pro hoſtia mactauit.Id ſpectaculū intuiti reges
miſeratione commoti,admonitiq; inſuper vnius nuper potentiſſimi regis exemplo,q̄ incerta ſit
omnis humanarum rerum conditio,confeſtim obſidionem ſoluunt. Credibile eſt Ioſaphatum &
alios animaduerſa hoſtis deſperatione,ſatius duxiſſe mitioribus conditionibus pace illi reddita
bellum componere,q̄ labore & periculo hoſtem ad mortem compellere.ſed quoquo modo pax illi
reddita eſt,Moabitanus hoſtis,quod ſatis conſtat,haud multo poſtq̄ filium interemit leuatus eſt
obſidione. Victores exercitus diuerſi in ſuum quiſq; regnum abierūt,nec ita diu poſtea Ioſapha-
tus vita deceſſit,quum iam ſexagenarius eſſet,ſextuſq; a Dauide Hieroſolymis annos quinq; &
XX.regnum tenuiſſet.ipſi regiæ ſtirpis authori magnitudine animi,geſtarūq; rerum gloria &
pietate perq̄ ſimilis.Ioras natorum maximus p man⁹ ab eo regnū accepit pacatiſſimū, florebātq;
omnia in tota Iudæa ocio & opulentia,quū Samaritanæ res ſua ſponte turbare cœperunt gētis
ſtatum.Ioras Achabi filius,qui poſt patris interitum Samariæ tenuit regnū, venatum exiturus
ab Heliſeo monitus dicitur,vt capitales caueret inſidias q̄ a Syro hoſte imminerēt.Audiit ille do
miq; ſe tenuit. Adadus Rex qui in animo habebat illū excipere inſidiis,vbi ppoſitæ cędis cōſiliū
ad irritū cecidiſſe vidit,in paucos familiares quos eius cōſilii participes fecerat ſæuire violentus
rex,& iam quæſtioni eos admouerat,quū ex domeſticis vnus frementē admonuit,videret ne He
liſeus propheta homo futurorum non ignarus,& qui rebus Ioræ vehementer ſtuderet,regē im-
pendētis periculi admonuiſſet. Fecerunt ea verba apud Adadū fidem,continuoq; ira in vnū de-
flexa,mittit qui Heliſeum Dothai agentem captum ad ſe perducerent. Equites qui ad id miſſi
Heliſe⁹ Syros ī Samariā ptrahit.
ſunt caligine illorū oculis offuſa,propheta in Samariā ad Iorā pertraxit,obieciſſetq; eos rex ſuis
trucidandos niſi Heliſeus inhibuiſſet,ſatis habere ſe dictitās q; Syri ſe in tutela numinis eſſe nō
ignorarēt.Hoſpitaliter itaq; ſuaſu ei⁹ habiti ad Adadū incolumes remiſſi ſunt.At neq; Achabi
antea beneficiū,neq; tūc Iorę hoſpitalitas Syrū pacatiorē reddere potuerūt,ſed tā ingēti armorū
apparatu q̄ nūq̄ antea Samariā adortus,Iorā intra mœnia cōpulſum graui cœpit obſidione fati
Caput aſini.lxxx.nūmis vęniit.
gare.q̄ pręter ſpem oīm lōgius diſtracta,tantā rerū omniū in vrbe caritatē & iopiam peperit. vt
proditum ſit memoriæ,caput aſini octoginta nummis argēteis væniiſſe. Ioras in ſumma rerum
omnium difficultate nihil adhuc fractus animo,cæterum veritus ne fame ciues adacti, occulta

cum hoſte ſererent colloquia,ipſe circa muros ſollicite ſtationes obibat,cum mulier quędã procul intuita flebili voce appellat,rogatq; ſuppliciter vt ſui miſereatur. Credidit primo Ioras mulieris alioqui curis diſtractus aliquid a ſe peti,quo longa inedia ſolueretur,ob idq; mulierculæ occurrens nihil eſſe in ſe teſtatur quod cuiq̃ opitulari poſſit. Appellat interim illa nihilo ſecius regis fidem. Tum dicendi poteſtate facta,conuenerat inquit rex mihi cum vicina,vt quum iã longa fames omne dirum nefas ſuaderet,filium vtraq; ſuum ſorte interficeremus,vt quod huius

Mulieres fame filios comedunt.

afflictæ vitæ adhuc ſupereſt,nefario diroq;(quoniam meliore non licet)traheremus cibo. Occidi ego prior vnicum quem habui filium,partitaq; ſum ex æquo cum illa corpus,nunc eo cõſumpto abnegat perfida mulier ſe mecum tale aliquid pepigiſſe. Quare te per hæc mala quæ patior oro & obteſtor,vt pro imperio & poteſtate eam compellas ad hęc quę mihi ex pacto debentur ri te perſoluenda. Perculſus Ioras rei atrocitate veſtem ſibi conſcidit præ nimio dolore,inde ira accenſus mittit qui Heliſeum obtruncarent,quippe qui ſecurus nimis extrema ſuorum mala intueretur,nec in tam longa obſidione conſilio,precibuſve,regem aut ciuitatem iuuiſſet. Præſenſit Heliſeus,vt futurorum gnarus,percuſſoris aduentum, monet itaq; diſcipulos quos circa ſe habuit, vt in ipſo veſtibulo domus regium ſpiculatorem paululum remorentur , certo ſcire ſe regem ad ſe confeſtim venturum,vt cædem inhiberet,eſtq; verborum fides continuo ſecuta. Tũ Ioras multum eſt coram eo queſtus,ꝙ res ſuas in tanto rerum diſcrimine conſtitutas,nullo fauore numinis ſubleuaſſet. Tum Heliſeus bono inquit ſis animo,cras quod minime reris adeo rerum omniũ

Heliſei vaticinium.

leuabitur annona,vt duobus ſtet ſiclis hordei ſatum. Hic ex regiis amicis vnus , erit id certe inquit,ſi tritico & hordeo pluerit. Erunt hæc,vt dixi,Heliſeus ait,ſed ea copia nihil ad te. Sequente igitur nocte,tacita perturbatio primum hoſtium caſtra inuaſit , inde cum tubarum clangor horrenduſq; armorum fragor porro redditus multum animos perculiſſet, conſternati hoſtes ad regem concurrunt,nunciant vim hoſtium ingentem adeſſe,nimirum ex Ægypto aliundeve noua Ioræ adſint auxilia,quibus fretus imperũ in caſtra ſit facturus. hæc illi,ſimulq; vbi terrificus

Ioras obſidione leuatur

clamor tubarumq; concentus appropinquare viſus eſt,adeo regem & alios turbauit,vt Syri nocturna occaſione vſi,relictis caſtris omnium rerum opulentia refertis,trepide in pacatũ trãs Iordanem conceſſerint. Inciderunt leproſi quidam in caſtra nuper deſerta,qui ex gentis inſtituto vrbe excluſi,quum nemo ante portas ſtantes in tam arcta iuuaret annona in caſtra tranſire conſtituerant,vt cibũ inde mendicarent:hi cognita hoſtiũ fuga,omnia enim ſilentii & ſolitudinis plena occurrunt oculis,ad vrbem recurrunt,cuſtodibuſq; pręcipiunt,vt continuo regi nuncient,deſerta eſſe hoſtium ſtatiua. Nulla ab initio regi apparuit cauſa,cur Syrus tam celeri deſperatione obſidionem ſoluere debuiſſet,credere itaq; vulgo,Syrorũ eam artem eſſe,vt ſi temere ad prędam ex vrbe diſcurreretur,oppidum ſubita vi caperent. Placuit igitur nihil inexplorato agere,miſſi ſunt expeditiſſimi equites,iuſſiq; ad Iordanem vſq; fluuium adequitare,poſtea vero q̃ hi tuta omnia renunciarunt,diſcurſum eſt in caſtra ad prędam diripiendam. Iumentorum & curruũ numerus ingens captus,multum prętcrea auri & argenti precioſęq; veſtis,cęterum nihil ęque fuit omnibus gratum ac frumenti copia,quę ſupra modũ ingens in caſtris reperta eſt. Ea res in cauſa fuit

Satũ mẽſurę genus.

vt eodem die quo hæc geſta ſunt,duo hordei ſata vno ſiclo vænierint . Habuit ſatum menſuræ genus,vt Ioſephus ſcribit,modium vnum Italicum & dimidium eius. Cũ cętera igitur prophetę verbis reſpondiſſent,heſternus ille cauillator,qui temere fuerat in phrophetam inuectus,cum ante portam a rege conſtitutus eſſet,vt multitudinem ſedatiore gradu in caſtra emitteret,ne cõferto pręcipitiq; agmine minus validi (vt ſolet) eliderentur ,plurium ſimul irruentium vi preſſus, violenterq; iactatus efflauit animam. Adadus vbi in Damaſcum venit, nocturnę fugæ vaniq; pauoris conſcius, in languorem maximum incidit, peperitq; languor (vt aſſolet)morbum, quo ille implicitus Azahelem ex aulicis quendam ad Heliſeum miſit cum muneribus ampliſſimis,vt ſenem de valitudinis exitu conſuleret. Propheta periturum regem dixit,ac cum his in lachrymas prorupit. Miratus Azahel prophetam flentem cauſam requiſiuit,tum Heliſeus,dubiũ

Heliſeus Adadũ moriturũ nunciat.

impulſu numinis an vt diuinationis experientiam daret aliquam , ſuiq; admiratione hoſtem in ſuos pacatiorem haberet,cerno inquit te futurum Syrię regem,miſerabilemq; cladem noſtrę gẽti allaturum. His Azahel inſtructus,homo qui iam antea immodicos alebat ſpiritus,vbi domum venit regem morbo affectum laqueo extinxit,regnumq; abſq; vllo maiore certamine occupat.

Azahel Adadũ interimit.

Erat Azahel vir impiger opibuſq; & gratia ſecundum regem longe inter Syros potentiſſimus, author itaq; fuit plurium templorum ſuis vrbibus Damaſciq; in primis erigendorum,& cum his vnũ qđ Adadus inſtituerat,quapropter vtriq; diuini ſunt poſtea honores decreti,& ambo p̃ diis

habiti.Samaritanę interim res aliquādiu in ocio fuere,Ioras q Hieroſolymis regnabat (etēnuero
duo eodem nomine,vterq; ſuo regno in Iudæa rerū tempeſtate illa potiti ſunt)Athaliæ cōiugis
conſuetudine(fuerat hæc Achabi filia,ſed plus omnino materna ſupſtitione q̄ Iudaico ritu ibu-
ta)tm̄ a paterna pietate diuerſus abiit,vt a domeſticorū cæde regnū auſpicatus, impiū alienige-
náq; cultum pro eo quē a maioribus acceperat,ſit ſecutus:& qđ maioris omnino fuit amētiæ,po-
pulum ad malorum dæmonum cultum vi compulit,quibus demum malis coinquinatus, in va-
rias incidit clades.Idumei ab eo primū defecere,rege interfecto q in fide ipſius erat.ſecuta & alia
rum gentium defectio.nouiſſime Arabes Palęſtinam adorti omnem cāpeſtrem regionem ferro &
igni populati ſunt,domo inſuper direpta,vxores & liberi præter Ochoziā natu minimum qui fu
ga ſeruatus eſt,ſubito hoſtiū incurſu periere.Ipſe vētris pfluuio diu conflictatus (q̄ oīa ex Heliæ
epiſtola antea cognouerat)anno ex quo regnare cœperat octauo infeliciter cōſumptus eſt. Eum
extinctum,neq; regio funere extulit populus,neq; maiorum ſepulchro inferri eſt paſſus. Ocho-
zias paterni regni gubernaculum accepit,quo Hieroſolymis imperāte Capetus in latio albanum
regnum obtinuit,& mox poſt eū Tyberin⁹,q in Albulæ fluminis traiectu ſummerſus nomen aqs
ad poſteros dedit.Dionyſius author eſt prelio circa amnem cōmiſſo,regē in flumen pręcipitatum
periiſſe,nomenq; aquis dediſſe.In Ægypto Spinaces imperabat,Ophraatanos in Aſſyria: Athe-
nis Mezades, Archelaus Lacedæmone,Corinthi Ageſilaus.In altera Iudęæ parte Ioras Achabi
filius iā antea regnabat.Is poſt Adadi interitum hoſtili metu ſolutus,ad Ramothum vbi pater
letali vulnere acie ſautius exceſſerat,Syris adimendū animum adiecit.Ingenti itaq; exercitu con
parato magnis opibus vrbem expugnare conatus,dū forte circa muros incaute verſatur, ſagitta
ex vrbe petitus,graue vulnus accepit,ad quod curandum,in Iezaelem vrbem proximam deceſ-
ſit,Hieo Nāſi filio viro impigro cum imperio in caſtris relicto.Erat Hieus obſidioni cęteriſq; re
bus ita intentus,tam ſtrenue tempeſtiueq; imperatorium obibat munus,vt a nullo regis præſen-
tia deſideraretur.Sed dum Ioras diligenter curatur,Heliſeus vnum ex diſcipulis Ramothū i ca-
ſtra miſit,qui Hieum futurum regem inungeret.Erāt tum forte circa Hieū plęriq; ex principib⁹
caſtrorū,ſiue officii cauſa,ſiue ad aliquid de ſumma rei conſulendū vocati,quū Heliſei nuncius
ingreſſus ſecretum ab eo petiit,atq; in proximū cōclaue abductū,Hieī caput oleo perfudit,teſta-
tus ſe ab Heliſeo miſſum,vt eum Samariæ regē inungeret:fore,vt regnum ſine vllo maiore mo-
tu obtineret,atq; ex Heliæ pręedicatione omnē Achabi extingueret progeniē,in prophetarum vl
tionem,quos Achabus impie obtruncaſſet.Hæc ille cum dixiſſet,cōfeſtim retro abiit.Hieus vbi
ſe concilio reddidit,rogatus ab iis qui proxime ſteterant,qua fiducia hō ille in cuius ore manife
ſta emineret vęcordia,eum a re ſeria abduxiſſet,Hieus & quis & vnde eſſet docuit,inde cunctan
ter & cum rubore quæ facta eſſent patefecit,ad quā vocē cōſenſus & gratulatio ingens orta eſt.
quā occaſionē Hieus ſecutus,primū oīm principes cōmouit,vt milites ad officium hortarentur
ſimulq; ad Ioram extinguendum ire pergit,nec iam procul Iezraele erat,quum agmen aduenta
re nunciant ii qui in ſpeculis ſtabant.tum Ioras perculſus expeditiſſimum equitem iuſſit venien
ti agmini occurrere,qui ex proximo ſpeculatus amici eſſent an hoſtes,ad ſe celerrime recurreret,
is ab Hieo in occurſu oppreſſus,iuſſus eſt agmen ſequi,quod procul intuitus ſpeculator ex edi-
to exclamat,equitem poſt cōgreſſum agmini ſeſe agglomeraſſe,qđ cum in altero quoq;, qui poſt
illum eſt miſſus eueniſſet,cōtinuo Ioras cum Ochozia rege Hieroſolymorum qui ibi forte erat ī
currum ſublatus,q̄q̄ vulnere adhuc grauante,amenti ſimilis Hieo occurrit,quem quum procul
amice compellaſſet,nec contra quicq̄ pacate redderetur,ſed veneficæ impudiceq; fœminæ filius
appellatus in ſe impetum fieri vidit,flexo repente curru fugam molitus eſt.In eum abire volen-
tem Hieus haſtam contorſit,ſunt qui ſagittam dicant , qua tranſfixus Ioras curruq; deuolutus
in poplitem cōcidit,animamq; continuo efflauit.eius corpus in Nabothei agrū volucribus & fe
ris eſt proiectum,vt vera eſſent quæ Helias poſt Nabothei cædem,Hiezabelis nequiſſimæ ſuaſu
perpetratam,in Achabo & poſteris euentura dixerat.Ochozias & ipe ſagitta ab Hieo vulnerat⁹
equi pernicitate in Magedonem grauiter affectus aufugit,vbi inter curandū eſt ipe quoq; extin-
ctus,quum annum nec amplius,octauo ab Dauide loco,Hieroſolymis regnaſſet. Accidit igitur
vt duo Iudęorū regna vno tempore vtrunq; ſuo ſint rege ſpoliata.Poſt Ioræ cędē Hieus Iezrae
lem adequitauit.vbi Hiezabel Ioræ mater erat,hæc morte filii comperta,ex alta turri exclamās,
Hieum venientem conuicio excepit,nequiſſimum mancipium appellans nunc perfidum & im-
pium,qui dominum & regem violare eſſet auſus.Hieus Eunuchis qui cum Hiezabele erant im-
perauit,vt eam e turri præcipitarent, quam ruentem , humiq; afflictam turma equitum ad id

Iorę puaricatio.

Arabes paleſtinā populantur.

Iorę interit⁹

Tyberini interitus.

Ioras vulneratur.

Hieus Rex inungitur.

Ioras & Ochozias ab Hieo occiduntur.

Hiezabelis interitus.

miſſa,equorum vngulis conculcatã,& obtritã pene ad nihilũ redegit,ita vt quũ Hiei iuſſu eius corpus ad ſepulchrũ requireret̃,nihil p̃ter manũ reperiri potuerit,cætera q̃ ex equorũ attritu ſuperfuere,canes ſubito laniatu conſumpſerunt.Ego vt in Nabothi agrũ abiiceret ab Hieo corpus requiſitũ crediderim.potiuſq̃ vt funere ornaret vllo,niſi in Tyriorũ regũ gratiã,ex qua ille fuit familia,id factum aliquis abiiceretur.Septuaginta Achabi filii in Samaria ſub pædagogis adhuc erãt,hi vno tẽpore Hiei iuſſu necati ſunt.Eorũq; capita ante regiã ad ſpectaculũ coaceruata.Inde Hieus pro cõcione teſtatus dicit̃,eam cędẽ nulli eſſe mortaliũ aſcribẽdã:Achabi impietatem in ſe ſuamq; domũ,cæli numen irritaſſe,adeſſe vltionẽ ſcelerum,quũ impii regis,tũ eius cõiugis fœminę teterrimæ,quã Helyas diuino afflatus ſpiritu aliquando affuturã dixerat.Nec Hieus adhuc inimico ſanguine expletus,omnes Achabi toto regno neceſſarios expulit, quin & Ochoziæ fratres(hi quidem Hieo in Samariam tendenti obiter occurrerant)confeſtim ad ſupplicium rapi imperauit.

Achabi progenies extinguitur.

Sacerdotũ Baaliſcõuocatioq; hieũ

Cõuerſus inde ad ſupſtitionẽ tollẽdã populo ad cõcionẽ vocato edicit, velle ſe Baali deo,cuius cultus ab Achabo fuiſſet inductus,ſolẽnes venerationes reddere,acceſſendos proinde vndiq; ſacerdotes ei⁹ religionis peritos,ipſiuſq; ſacri antiſtites,vt rite celebriq; conuentu oĩa fierent.Capitalem pœnam irrogat huic,q ad dictam diẽ non affuiſſet.Multis igit̃ in Samariã cõfluentibus,veſtem qua facturi erant ſacra per pontificem aſſignari iuſſit, voluit credo eo diſcrimine a reliqua multitudine diſcerni,vt percuſſores ſine alterius clade in eos tutius graſſarentur ſic quoq; veritus ne qs piorum illis temere mixtus periclitaret̃. Nam multi quoq; qui in antiquo ritu religionis permanebant,in regũ gratiam Baalicis ſacerdotibus frequẽter miſcebant̃.Sciſcitatus ergo Hieus Ionadabum virum inſigni pietate,quem eius conſilii fecerat participem,an piorum quẽpiã eo cœtu mixtum arbitraretur,cum negaſſet ille quẽq̃ adeſſe,octingentos ex cõpoſito armatos in eos arę admotos miſit,quibus imperatum erat,ne vnum quidem incolumen abire paterentur,niſi pro iis qui ſeruati eſſent ipſi ſuis capitibus vellent pœnam luere.A nullo igit̃ eſt ferrum reuocatum,atq; vna ſacerdotes miniſtriq; Baalici in ſuo veſtigio obtruncati ſunt.

Sacerdotũ baalis cędes

Templũ Baalis quod erat Samariæ incẽſum ac dirutum,atq; hoc maxime modo praua religio a Sidoniis accepta,ab Hieo eſt ſublata,cætera multitudo in antiqua religione regis iuſſu permanſit.Sed dũ hæc Samariæ geruntur,Athalia Ochoziæ mater,cæde Ioræ fratris,filiiq; vno pene tempore nũciata,mox grauiore adhuc nuncio de Hiezabelis matris,totiuſq; familiæ crudeli interitu certior facta,mulier ſua natura ferox facinoroſoq; ingenio,tot domeſticis cladibus alia ſuper aliam irritata,regnum vi occupat:ac quoſcunq; ex Dauidis domo medio eſt tumultu adepta,vt omnis familiæ memoria aboleretur,occidi imperauit.

Athalia oẽs regię ſtirpis occidi imperat.

Ioas Ochoziæ filius infans,ex regia ſublatus,in Ioſophatę amitę domum furto eſt delatus,vbi annos ſeptem,quibus Athalia regnum adminiſtrauit,incredibili pietate eſt nutritus.Erat Ioſaphata Ochoziæ ex patre ſoror, nupſeratq; pontifici Ioiadę.Is vt regnũ puero recuperaret,pauciſſimis Centurionũ,q apud ſe Ioas aleretur primo aperuit,inde fide data & accepta,quid in animo haberet edocet,ſcire ſe ait fato Dauidicæ ſtirpi Iudę regnũ plures ætates deberi,ſtatutũ proinde habere quantũ in ſe ſit experiri,an paternum diadema poſſit puero recuperari,neq; cõſiliũ,aut vires ad id defuturas,tñ leuitis & cæteris ſacrorũ miniſtris qui foris eſſent ſibi cõuentis opus eſſe,q vt ad certũ diẽ ſacrorũ prætextu in verbem venirent,pontificia poteſtate ſe euocaturũ dixit,ipſi regionatim partiri inter ſe munus, vnd q; ſacrũ ordinẽ accerſerẽt.Centuriones multis pollicitationibus onerati,cęterũ odere & ipſi ſua ſponte pręſentem rerũ ſtatũ,impigre eam nauarunt operam.Affuerunt igitur paucis diebus tribuũ principes,& leuitarum plurimi,quibus in templum appellatis,Ioam primo in conſpectum dedit, ſimulq; demonſtrat,quis eſſet quem oculis cernerent,quoue caſu ſeruatus,quanta pręterea cura apud ſe domi enutritus.

Ioas in regnũ gẽtile reſtituit̃.

Subiit ſtatim puero inſpecto omnium animos Dauidis & aliorum ab eo regum memoria,nec præ nimia pietate lachrymis temperare potuerunt.Ad breuem igitur hortationem,ſubitus eſt f::uentiũ clamor ſecutus,puerumq; regnare iubentium. Tum pontifex, bene habet inquit,quando vobis ita placet euenire,ite & per partes omnes templi aditus præſidio tenete.Ipſe puerum diadematum regio ſolio collocat,patefactoq; regũ armamentario, priuſq̃ vllus oriretur tumultus,ſuos armis inſtruit:Athalia trepidiſſimis nũciis domo excita,cum ea armorum manu ſtipata, quam forte ad manus habuit, templum inuadit, vbi puerum diademate inſignitum intuita,veſtes ſibi præ nimio dolore conſcidit, inde per medium præſidium furibunda vadens, templum irrupit,qui pro portis ſtabant excompoſito facile ceſſerunt, inde mucronibus in eos conuerſis qui poſt illam irrumpebant, haud magno certamine a ſuis excluſam protinus ferro obnoxiam habuere: tum pontifex mandat ſuis eam violenter arripi, atq;

Athalię cędes.

in Cedronis valle abductā,ne tēpli cæde violaret,iugulari.Ex ſacro igitur abſtracta,ad portā quę mulatum dicta eſt,ferro icta corruit.Athaliaq; in hūc modū extincta eſt.Ioiadas populū ad concionem vocat,hic a Dauidicæ gentis in omne Iudaicum nomen meritis exorſus ſanctitatem familiæ,promiſſumq; diuino oraculo nepotibus regnum memorat,in Athaliam inde eſt inuectus quæ crudeliter regnum adepta,multo crudelius exercuiſſet,iure cæſam pronunciat,verum legitimumq; ait populo regem reſtitutum,cū oēs intueri oportere,cū ſeruare,quem diuina prouidētia magis q̄ humanum vllum ſeruaſſet conſiliū.Sacramento multitudinem adegit,ne quenq̄ aliū viuo puero in vrbe regnare pateretur,nec ab vllo eū violari,ſed ꝓ vnius ſalute & incolumitate,omnes labores & pericula adiret.Adiectum etiam,ne leges vllæ præter eas quas Moſes tuliſſet deinceps obſeruarentur.Ita ille cum populo egit,inde Baalis phanum,qđ Ioras Athaliæ ſuaſu Hieroſolymis erigi paſſus fuerat,a ſummo ad imum eſt dirutum,Mathanq; loci ſacerdos īterfectus.Erat tum Ioas quum regnum adeptus eſt annorum ſeptem,manſit tamen illi regnū incolume ad puberem ætatem accuratiſſima Ioiadæ tutela,quo viuo cultus quoq; religionis præterq̄ cetera regi iam adulto fuit curę.Nec Hieus īterim res Samarię multū pacatas habuit,Syri Azahele duce,qui late in eam gentem per id tempus imperabat,omnem trans iordanem regionē ferro & igni fœde vaſtauere.Nec eam iniuriam Hieus eſt vltus,ſed regni opibus per hæc turpiter afflictis Ioacha filio ſuperſtite,anno ſexto ac vigeſimo ex quo regnare ceperat, e vita migrauit.

Athalię cædes.

Ioiadę verba ad populum.

Baalis tēplū dirutum.

Hieroſolymis Ioas vbi per ætatem regimē cepit,a pientiſſimo opere adminiſtrationem auſpicatꝰ eſt,Salomonis templo magnifico ſumptu reparato,qđ Athalia & filius magna ex parte labefactauerant.Nec ita multo poſt templi inſtaurationem,Ioiadas iam æuo conſumptus ex humanis deceſſit,q Iſraelitarū vnus poſt Moſen centū & triginta vixit annos.Poſt Ioiadæ mortē, tū demum Ioas quaſi fręno & vinculis ſolutus,in ea vitia erupit,q̄ ad id tēpus male diſſimulauerat, alienas ſacrorū cerimonias cū principibus ciuitatis amplexus, priori vitæ,pioq; inſtituto longe diuerſus abiit,prophetiſq; in diram ſuperſtitionem,impiiſq; cultū reclamantibꝰ,id ſcelus neq; regi, neq; ceteræ multitudini fore impunitū,quo monitu non modo non nefario ille abſtinuit cultu, ſed Zachariam etiam Ioiadæ filium virum iuſtiſſimum,in templo obtruncari iuſſit, nec lento deinceps gradu diuina affuit vltio.

Zachariæ mors.

Azahel Iudę fines ingreſſus Getheum agrū fœde populatꝰ eſt, eratq; ad Hieroſolymam caſtra moturus,quum Ioas ſacris theſauris,regiaq; gaza exutus, pacem ignominioſe petitam vix magno auri pondere ſibi a Syro redemit,nec ita multo poſt quum in grauiſſimum incidiſſet morbum,longa ægritudine cōflictatus,eorum inſidiis qui Zachariæ mortē iniquo animo tulerant,anno ſui regni ſeptimo & quadrageſimo periit.Nec eo extincto res Samariæ pacatiores fuere,quin multo magis acciſę ſunt:maioribuſq; cladibus immerſæ, Syrus perpetuus gentis hoſtis plures vrbes Ioachani qui Hiei fuit filius primo ademit, inde eius copias victas occidione occidit,apparebatq; omnia breui in hoſtiū poteſtatem conceſſura, quum pax Ioachani eſt reddita.Auro ne bellū ſoluerit Ioachan, vt Ioas prius fecerat,an tributū pēdere ſit pollicitus,parum liquido traditur:illud ſatis conſtat,quiete ab externis armis impetrata, breui res Samariæ in priſtinam felicitatem reſtitui contigiſſe,quibꝰ pace & fortunis florentibꝰ Ioachan humanę neceſſitati conceſſit,quū annos ſeptēdecim rerum potitus eſſet.

Ioas interficitur.

Ioachan pacē redemit.

Qua ſane tempeſtate Diogenetus Athenis regnum obtinuit:Eudemus Corinthi, Acrazapes trigeſimus quintus a Nino in Aſſyria,Seſonchoris in Ægypto,Albę in latio Agrippa & q interim ei ſucceſſit Syluius Romulus,qui vndecimus fuit ab Aſcanio.hūc qdam Remulū vocāt in quibus eſt Euſebius.Dionyſius Alladium ſcribit,quem tyrannico ait fuiſſe ingenio,& cum diis inimicitias exercuiſſe,qppe qui in deorum contemptū fulgura & tonitrua imitaretur,quibꝰ terroribus in ſui admirationem verteret hominū mentes,coliq; vt deus poſtularet,ſed veris fulminibꝰ,imbriq; cæleſti,ac ꝓximi lacus inūdatione,qui fuit penes illius regiā, cū tota domo periit,qua parte pellucente lacu quū vndæ paululū ſubſidūt,in imo vado locorū accolæ ædificiorū veſtigia ſe ſpectare opinātur. Aſtipulatur vetuſtę phamę Liuius,q eū fulmine conſumptum tradidit.In hęc tempora Euſebius Lycurgū reiicit.Timęus duos prodidit apđ Spartiatas Lycurgos diuerſo tempore claruiſſe, q̄q̄ duorū res geſtę ad vnū ob nominis celebritatem referāt.Q; ſi vera ſunt,q̄ Timęus tradidit, vter hac tempeſtate fuerit in dubiū venire poteſt,nam qđ ad legū latorem attinet parū omnino conſtat,qua potiſſimū ætate fuerit.Quidā in & his Ariſtoteles Iphiti eum temporibus fuiſſe memorant,Olympiacaſq; cū eo ferias celebraſſe.Eratoſthenes & Apollodorus antiquiorē prima Olympiade arbitrati ſunt.Plutarchus nōnullos crediddiſſe ait viſum ab eo Homerum,quem his quoq; claruiſſe temporibus prodiderunt quidam.Ipſa temporum ratio in qua Eratoſtheni & Apollo-

Qua Lycurgus ętate fuerit.

doro pene conuenit cum Euſebio,effecit vt credam eũ q eũ Spartiatarũ ciuitatẽ legib⁹ exoluit,te
ponendũ eſſe in hæc tempora,de quo ob Laconica inſtituta legeſq; memoratiſſimas haud abſur-
dũ ſit paululũ in eius rebus immorari,nec breuitatis interim obliti in eo oĩa cõſectabimur,hi-
ſtoriam eñ nõ vitã ſcribimus.Eo tamen libentius ſingula perſtringam,quo magis varie,quæ ad
ipſius peregrinationẽ attinẽt,obitũ,legũ lationẽ,ciuileſq; inſtitutiones,tradita reperio.Satis con-

Lycurgi ſucceſſus.

ſtat regnum a Polydecte fratre relictũ aliquãdiu ꝓ rege adminiſtraſſe,mox vbi factus eſt certior
vterũ geſtare defuncti fratris vxorẽ,pueri ſi puer forte naſceret̃ tutorẽ dũtaxat egit, ei qui poſt-

Charilaus.

ea natus eſt,Charilao nomen fuit.Sed maior oĩno erat Lycurgo authoritas q̃ tutoris eſſe ſoleat,
quæ quo maior videbatur eo grauior inuidia eſt illi a Leonida pueri auunculo,& aliis matris ne
ceſſariis orta,illum ſedulo ad populum criminantibus,velut pupillaris tutelæ prętextu ambitio
ſe quęreret,vt fratris filio quoquo modo expuncto regnũ occuparet.Ea res cauſam illi præbuit
diutius peregrinandi,vt tãdiu abeſſet quoad puer ad eã perueniſſet ætatẽ,qua ꝑ ſe hæreditariũ
regis nomẽ tueri poſſet.Igit̃ in Cretã primo nauigauit,vbi ſatis cõſtat cũ ciuitatũ principib⁹ cõ
greſſum,multa ex his didiciſſe,quæ in Laconicis ĩſtitutis retulit. Ex Creta in Aſiam traiecit,hic
cum forte Homeri poemata legiſſet,haud quidem pauca ex ea lectione hauſit,ad ciuilem vſum ꝑ
tinentia.In Ægyptum inde tranſiit.Ariſtocrates Spartiates in Indiam quoq; eum perueniſſe ait
& cum Gymnoſophiſtis locutum,Lybiamq; & Hiberiam ab eo peragratam . Eratq; iam in ma-
gno apud ſuos ciues deſiderio,nam præter nomen regium nihil erat in Charilao quod vtile eſ-
ſet ciuitati,contra in Lycurgo imperatorium ingenium & induſtria ad gratiam comparata. Re-

Lycurgi cõſiliũ ĩ cõſtituenda ciuitate.

uerſus itaq; ciuitatis formam legibus ornare eſt adortus,ac priuſq̃ tantũ ſit opus aggreſſus Del
phos ad oraculum conceſſit,vbi a Pythia diis charus,& deus potius q̃ homo iudicatus,accepto
oraculo in quo erat,Annuere iis,quæ pararẽtur,& vt optima deũ ipſum probare,domũ reuerſus
cum paucis amicorum primo,inde cum optimatibus quæ in animo haberet ſecreto communi-
cat.Annuentibus cunctis,ne quis alioqui rei ſaluberrimæ ſe infeſtius obiiceret. XXX.cõſpiratio
nis principes armati eximprouiſo in forum proceſſere.Attulit noua illa armatorum ſpecies ſtu-
porem ciuitati,eorum omnium quę pararentur adhuc ignarę,& Charilaus quoq; in ſe ea moue-
ri ratus,in ærarium trepide confugit:ſed vbi quorſum illa tenderẽt certior eſt factus,vt populari
mitiq; erat ingenio in publicũ proceſſit,vltroq; ſuſcepti operis ſe ſocium Lycurgo & aliis obtu-
lit.Primũ igit̃ omnium ſeniores conſtituti q de republica cum regib⁹ qui duo ſunt numero crea
ti cõſultarẽt,is ordo velut arbiter fuit,inter regiam poteſtatẽ & vim multitudinis,ne aut hęc cõ

Ephori idẽ tribuni apũ Lacedęmonios.

tumacia ſquiret,aut imperio illi,octo & viginti ſeniores(tot enim Ariſtoteles fuiſſe ſcripſit)duo-
bus regibus aſſidebant,ne nimium Dimocratia inualeſceret prouidentes,& rurſus ne qui regnũ
tenerent,tyrannicum quippiam molirentur:quæ hic ordo decreuiſſet cætera multitudo, vt ſci-
ret neceſſe erat.Addita deinceps poſt multos annos Ephororum poteſtas,huic paucorum admi
niſtrationi,quæ gręco verbo oligarchia dicitur.poſteaq̃ nimis viſa eſt feroceſſere,eſtq; quaſi fræ-
num concilio illi iniectum,accidit id centeſimo a Lycurgi interitu anno,quum Theopompus re
gnaret,cui poſt primũ Ephorum creatũ,quũ ei ab vxore exprobraret̃,fore vt filiis humilius eſſet
regnum relicturus,q̃ a patre ipſe accepiſſet,immo maius inquit,atq; eo melius quo diuturnius
Alterum ab oligarchia inſtitutum,agrorũ diuiſio,perſuaſit illi multitudini,vt ſolum omne Laco
nicum in medio poſitum æquis in ſingulos portionibus diuideret̃,oportere ratus ciuem ciui in-
genio & virtute,non luxu & diuitiis pręſtare.Abiit igitur vniuerſa terra in ſortiũ nouẽ & trigin
ta milia.In nouem milia vrbanus ager,paganicus & municipialis in triplo & amplius maiorem
numerum,portio quęlibet ea fuit,q̃ viro frumenti medimnos.LXX.fœminę.XII.annuos ferret.
Quo contigit,vt Lycurgus aliquo interiecto tẽpore peregre forte reuerſus,in Laconico agro de-
meſſas ſegetes ęqualibus aceruis intuitus,ſubriſiſſe dicat̃,atq; ad comites cõuerſus dixiſſe,vide-
tiſne,q̃ multorum fratrum Laconicus videatur ager!Habuit a principio in animo & res mobi-

Ferreus nũmus.

les diuidere,ſed inuidiã veritus q̃ inde imminebat(plures eñ videbant̃ id ægre laturi)oẽm auri
argẽtiq; vſum e medio ſuſtulit,ferreũq; nummũ induxit percuſſitq; decuſſem,quẽ iuſſit minimi
valere,ac tum demum omnis furandi occaſio ſublata eſt.Ignitum ferrum ex quo nummũ percuſ
ſit aceto extinxit,vt ad rem nullã amplius ob mollitiẽ vtile redderet̃.Oẽs ad hoc artes vt inuti-

Public⁹ cõuictus.

les vrbe eiecit,q̃q̃ artifices ipſi ſublato auri vſu ſua ſpõte inde demigrarũt,quum ferrei nummi
apud alios in vſu non eſſent.Mox vero vt omnem ex ciuitate tolleret luxum,publica conuiuia in
ſtituit,vt diuites promiſcue & inopes vni adhiberentur cõuiuio, vniſq; veſcerentur epulis . Ac
ne lautorum quiſq̃ cœnatus in publicum veniret,q minus cupide & hilariter veſceretur, vt pa-

rum frugi a proxime accumbẽtibus obiurgabatur,quo plane inſtituto oĩs vetꝰe medio luxuria
ſublata eſt.Exarſerunt ex ea re potẽtiorum irę,impetuq; in eum facto alter eſt illi oculus baculo
excuſſus.Lycurgus iniuriam publice queſtus.Alcander qui vim intulerat ad ſupplicium eſt ei dedi
tus,quem tãtũ abfuit,vt aliquo incõmodo affecerit,vt penes ſe etiã familiariter habuerit,reddi-
deritq; eo contubernio ex fluxo & molli,frugi & moderatũ.Optiletis Mineruę tẽplũ in illiꝰ cladis
monumentũ ab eo erectũ phama eſt,q̃m Dores optili oculũ dicerẽt.Diaſcorides qui Laconicã rẽ
publicã ſcripſit,Lycurgum baculo percuſſum memoriæ prodidit:cæterum ob eam rem lumine ꝑ
ꝑemodum periclitatum,atq; id Mineruæ phanum recuperatę lucis non amiſſæ monumentum
ad poſteros fuiſſe:cautum tamẽ ne Spartiatę cum baculo amplius ad conuiuiũ intrarent.Is con
uiuandi ritus videtur mihi a Cretẽſibus ſumptus,qui eiuſmodi cõuiuia a viris phratrias dixe-
runt,Lacones ipſi philias haud dubio publicæ amicitiæ & hũanitatis argumẽto,vel ꝙ quaſi phi
ditias dicerẽt,ꝙ ita conuiuando Pheidoni.i.parſimoniæ aſſueſcerent.Qui ſacrificii aut venatio-
nis cauſa cõuiuio nõ occurriſſent,iis domi cœnare permittebaꝛ,cętera multitudo aderat.Prodi-
tum memoriæ eſt,Agim regem Athenienſibus victis in vrbem reuerſum quũ domi apud vxo-
rem cœnaret,miſiſſe q portionẽ ſuã ex publico peterent,nihilq; fuiſſe ab eo impetratum,Ephoris
dari prohibentibus.Qua ille cõtumelia inſtinctus,quia nihil ex hoſtiarũ carnibus,vt moris fuit
in publicum miſiſſet,ab eodem magiſtratu publice mulctatus eſt.Frequentabant pueri id conui
uium velut temperantiæ omniſq; ciuilis diſciplinæ Gymnaſium.Aſſueſcere ibi vrbanis ſermoni
bus iocariq; comiter diſcebãt,ac ſine ſcurrilitate cauillari.Nullas Lycurgus leges ſcripto tulit,to
tum ciuilis iſtitutionis munus in ciuilẽ diſciplinam reiecit.Fuit igiꝛ Rhetarum ſiue ſanctionum
hęc vna.Ne ſcriptis vterentur legibus.Altera ne domorum culmina prærerq̃ ſecuri,oſtiaq; fer-
ra fabrefacta haberent.Tertio ſancitũ loco,ne idẽ hoſtis ſępius bello peteretur,ne crebro reluctã-
do bellicoſi fierẽt,ſanctiones ipſas Rethas,quaſi deorũ decreta oraculaq; appellauit. Fuitq; id pe
culiare eorũ qui leges ciuitatibus populiſve ferrent,vt eas latas ad aliquod numẽ referrẽt vt ſan
ctiores haberenꝛ,ſic Lycurgus ad Apollinem retulit,ſic Draco & Solon ad Mineruam,qui leges
athenienſibus tulere.Minos multo illis antiquior in Creta ad Iouẽ. Trimegiſtus in Ægypto ad
Mercurium. Zooaſter in Bactris ad Oromaſim.Carõdas Carthagini ad Saturnũ.Zamolchis in
Scythia ad Veſtam.Numa Pompiliꝰ Romæ ad Egeriam.In Moſe,nefas ſit & impium id fictum
credere cuius legibus coram eſt numen aſtipulatũ.In re vxoria haud tam pudicitię q̃ procreatio
ni ob aſſiduam militiam eſt conſultum,eo vſq; vxoribus eſt indultum,vt eas viri heras appella-
rent,vnde adagium illud ortum vt Laconica mulier(Gorgonem fuiſſe ferũt Leonidis vxorem)
quæ probro a muliere quadam laceſſita,quæ dixerit ex omnibus mulieribus dũtaxat laconicas vi
ris imperare,ita occurriſſe fertur,vt diceret merito id fieri quando fœminarum ſolæ viros pare-
rent.Virgines,curſu,palęſtra,diſco,iaculo,exercebanꝛ,vt ocio & muliebribus deliciis ſublatis ro-
buſtiores ad tolerandos partus fierent,nudę vt pueri in aperto verſari,ſaltare,& cãtare in ſacris
quibuſdam,præſentibus ſpectantibuſq; iuuenibus,nudatio illa nihil turpe habuit,aderat nãq; ve
recundia,petulantia omnis aberat,hinc illa indoles tempeſtiuaq; in Laconicis fœminis ad omnia
promptitudo,cuius modo exemplũ retuli.Qui cœlebs vixiſſet gymnicis ſpectaculis arcebaꝛ,nu-
diq; hyeme forum circuibant,ne vt cæteri ſenes in honore apud iuuenes eſſent,nubebant virgi-
nes raptu,maturę tamen viro.Paranympha in cubiculum abductę capillos ad cutem reſecabat,
ſponſus inde ad eã ingreſſus cingulum ſoluebat,noctu tantũ cũ ea cõgrediebaꝛ,nec prius ſpon-
ſam aſpiciebat interdiu q̃ ex illa factus eſſet pater,filiorum & ſobolis ſocietas dignis hominibus
ꝑmiſſa.Licebat ſeniorũ cuiq; honeſtũ ex iuuẽtute ac probũ aliquẽ ad vxorẽ ꝓcreationis cauſa ad
ducere,atq; vbi eã alieno ſemine impleſſet,ſuũ qđ naſcereꝛ efficere,neq; probro dari ſiquis huic
q fœcũdã pudicãq; haberet vxorẽ,ſuadere eſſet auſus,vt cũ ea ſibi congredi liceret,ceu bono fer
tiliq; ſolo operaturus liberorũ cauſa.Ridebãt adhęc quarũdã gẽtiũ ſtultitiã,ꝙ canes & equas nũc
precio,nũc gratia optimis eius generis animalibꝰ ſupponerẽt,vxores ꝑſidio cuſtodirẽt,ex illis ſo
li ipſi ſiue amẽtes eſſent,ſiue ægri infirmiq; generare vellẽt.Ius alẽdi partus nullũ parẽtibus,na-
tus infans in publicũ deferebaꝛ ad locũ quẽ leſchẽ dixere,vbi magno natu viri pueri formã ſtui
ti ſi ꝓbaſſent ex nouẽ millibꝰ ſortiũ vnã illi curabãt aſcribi,infirmũ & deformẽ ad Apothecas lo
cũ haud lõge a Taigeto ꝑcipitẽ ac prępruptũ exponendũ dabant,vtpote reip.inutilẽ.Mulieres vi
no nõ aqua pueros abluebant,quo liquore admoto cõſtat reſolui corpora debilitariq; ,ſiqua ſint
comitiali morbo obnoxia.Nulla lotis fomenta adhiberi,nulla teneris crepundia,ſolitudinibus te
nebriſq; aſſueſcere.Ob idq; externarũ gentiũ q̃dã Laconicas nutrices liberis alendis adhibuerunt

Optiletis Mineruę tẽplum.

Phratrię Philię.

Legũ capita.

Legũlatorũ mos.

Laconicę mulieres.

Laconicę virgines.

Laconũ nutrimenta.

Laconũ pueri. Pueri a ſeptimo anno in æqualiũ cœtu exerceri, literaſq; pro neceſſitate addiſcebãt, reliqua diſci
plina toleratu ꝑcipiebãt, ad cutẽ pueri tõdebant, nudis calcib⁹ ambulare, duodecimo anno tuni
cã vnã patrio inſtituto ſortiri, neq; balneas neq; vnguẽta ſcire, thoris ex arũdine cõſtructis quie
Irẽ laconũ. tem capiebãt, hyeme eos quos Lycophones dixerunt thoris immiſcere. Iren ꝗ cœtui præerat (is
creabatur qui anno vno aut altero cæteros antelbat) grãdiores lignari imperabat, minores onera
furto quęrere. Maiorũ cõuiuia ingredi, inde etiã aliqd furari. Qui deprehenſi erãt ĩ furto flagris
admouebant, non quia nefas eſſet furari, ſed ꝙ parũ prudẽter & ingenioſe eſſet id ab eo factũ. Irẽ
quoſdã canere iubebat, alios argutas quęſtiões ꝓponere, breue eẽ oportebat ſubitũq; reſpõſum:
quod ſi quis negligentius feciſſet, huius pollex ab Irene acri⁹ mordebat. Inſtituebant adhæc gra
ui vti oratione, ſed quæ iucũditate non careret, ſententiiſq; breui ſermone complexis. Satis quia
dem conſtat Lycurgum ipſum preſſo peracutoq; vſum dicendi genere, extant nunc quoq; ipſius
apophthegmata quędam, ſed totius gentis multo plura a Plutarcho & aliis literarum monumẽ
Laconic⁹ ſermo. tis inſerta, ita vt res in ꝓuerbiũ abierit, facili⁹ philoſophari hoĩes poſſe ꝙ̃ Laconicũ ſermonẽ imi
tari. Operęprecium eſt cognoſcere quale ab initio ſtudium fuerit omniũ ætatũ, quanta ad virtu
Laconum Chori tres. tem contentio, atq; æmulatio. In tris diſtincta erat choros omnis ætas. Tum in ſolennibus ſacris
ſeniorum cœtus canere exorſus, fuimus olim robuſti & iuuenes, canora voce ꝓnũciabãt. Tũ ad
ultę ætatis eum excipiẽs, nos quidẽ iuuenes ſumus & fortes reſpõdebant, idq; ſi libet experiami
ni. Ad ea puerilis chorus, tã boni erim⁹ & meliores. Plutarchus author eſt, ad ſua vſq; tẽpora per
De cantu & modulatione laconica. duraſſe laconicos quoſdã modulos, quib⁹ illi ad tibiã in hoſtẽ ituri vti cõſueſſent, quorum vim ſi
quis diligentius attendiſſet, haud abſurde Terpãdrũ & Pindarũ fortitudinẽ cũ muſica iũxiſſe fue
rit iudicaturus. Spartiatarũ rex pugnã initurus muſis ſacrificare ſolit⁹ dicit. Thucydides Laco
nici hui⁹ inſtituti eſt author, ꝗ tibiarũ modulis in pręliis vſos ſcriptũ reliqt, negat tñ id aliquo re
ligionis ritu rei ve diuinę cauſa fieri ſolitũ, neq; vt vibrarentur animi excitarent ve ad pugnã, qđ
cornua & litui apud Romanos factitarũt, ſed vt æquali modulatoq; ſenſim greſſu conuenientes
pugnã capeſſerẽt, nec ſuos ordines diſtrahi finerent. cui Thucydidis opinioni accedit Plutarch⁹
homo & ipſe in hiſtoria grauiſſim⁹. Extat Laconici vatis carmẽ, quo apparet nõ tibia ſolũ Spar
tiatas in procinctu vſos, ſed citharę etiam concentu, qui mos & ipſe a Cretẽſibus ſumptus videri
poteſt, quod in creticarum rerũ relatione alio eſt a nobis loco demonſtratũ. Herodotus Halyattẽ
ſcribit Lydorum regẽ fiſtulatores & fidicinas, & qđ pene indignum ſit relatu, cõuiuiorũ etiã de
Pugnę excitamenta. licias in acie habuiſſe, eo bello qđ Mileſiis intulit. Romani præter cornuũ & lituorũ concentũ, ar
dentiſſimo militũ clamore bellũ capeſſebant, qđ longe diuerſum ab eo eſt qđ Homerus de Achæ
is ſcripſit, quos tacitos fecit ſpiranteſq; robur in pugnã procedere. Galli cum tripudio vt Polybi
us & Liuius ſcribunt, ſcutaq; ſuper caput quatientes. Barbarorum quidã cum vlulatu pręliũ in
eunt. Ex qua rituum varietate poteſt intelligi, cęteras gentes non id qđ Spartanos in bellico con
Diuerſa laconum inſtituta. centu eſſe ſecuros. Capillos præterea a pubertate ex inſtituto alebãt memorabili legumlatoris di
cto, comantibus capitibus multo pulchriora fieri humana corpora. Quę ſi ſint alioqui deformia
capillo haud dubie feroceſcant. Prælium initurus rex capram immolabat. Domi militięq; certa
viuendi lege ſunt vſi, bellicaq; exercitatione, patriæ non ſibi natos arbitrantes, nullas quęſtuoſas
tractabant artes, bellicę tantũ exercitationis ſtudio teneri, ſolennibus epulis reliquũ dabat tẽpus,
eoq; per hæc ventum eſt, vt quemadmodum Plutarchus præclare ſcribit, Spartani neq; vellent,
neq; ſi vellent ſcirent amplius priuatim viuere, eſſentq; ex omni parte patriæ dediti, qđ vel vni⁹
vox declarauit optime (Paridetes is dictus) qui cũ in trecẽtorũ numerũ ſuffragio non recipere
tur, hilari fronte domũ repetens dixiſſe fertur. gaudere ſe plurimũ, ꝙ trecentos viros patria ha
beret, ꝗ publico iudicio ſe meliores eſſent. Suffragandi ratio vt cætera ab aliis gentibus diuerſa,
Suffragia laconum. pauci ad hoc ipm delecti cõclaue comitio ꝓpinquũ ſubibãt, vñ ipſi neq; quẽpiã viderent, neq; ab
vllo viderent, tum vero vt primo alterove loco cõpetitorũ nomina ſortito educta eſſent, quantus
vocum aſſenſus ad ſingula nomina ortus eſſet, diligenter attendebant, ac quoto quiſq; clamor lo
co maior minorve eſſet ad ipſorũ aures redditus, tabella ꝑnotare, ex qua in publicum miſſa per
cipiebatur, cui competitorum plures eſſent voces ſuffragatę. Primus ad hęc Lycurgus omni ſu
perſtitione ſublata ꝑmiſit cadauera in vrbe ſepeliri, tũ etiã circa tẽpla ſortiri monumẽta, nec viri
aut fœminę nomen licebat cuiq̃ ſepulchro inſcribere, niſi eorũ ꝗ fortiter in bello periiſſent, lugẽ
di tempus vndecim erat dieb⁹ finitum. Nec ciuibus peregrinari permiſſum, ne alienos mores vr
bi importarent. Quin & peregre eo delati, niſi qui reipublicæ vtiles eſſent, vrbe excludebantur.
Thucydides eſt author, ne quid Laconicæ diſciplinæ peregrinæ gentes imbiberẽt, quod ſatis ine

humanę haud immerito aliqs dixerit. Plutarchus qđ propius vero eſt, ne mutuo congreſſu nó-
ui ſermones in vrbe orirent̄, & ex his noua iudicia, diſſoneq́ voluntates, q̄ ſunt publicę rei pniciosiſ-
ſimę. Et hęc in Laconica ciuitate inſtituenda Lycurgus, q ſcđm hęc Lacedæmone pfecturus, ve-
lut Delphos petiturus vt oraculū ſciſcitaret̄, an rite illa apđ Spartiatas a ſe edita cēſeret numē, ſa-
tiſve ad ciuitatis felicitatē ptinēria, oēm cū regibus multitudinē iuramēto adegit, ne qđ ante ſuū
reditū, ex iis q̄ ad id tēpus ſanxiſſet mutari paterent̄, mox filiū & neceſſarios cōplexus, quū Del-
phis rem diuinā feciſſet ne iuſiurādū ciuitati remitteret Cyrrhæ ſibi mortē cōſciuit. Timæus &
Ariſtoxenus cum in Creta inſula defunctum pdiderunt.

Lycurgi exitus.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS SECVNDÆ, LIBER SECVNDVS.

AMBITIOSE Nimis ne impie dicam feciſſe videri poteram ; ſi dū ob-
tim gentiū illuſtriūq́ virorū geſta colligo tradoq́ monumentis litera-
rū, ea q̄ deus optimus maximus, ad cuius pˀuidentiā omnia merito re-
feruntur, per viros pietate inſignes operatus eſt miracula, quia talium
rationem humana infirmitas nō capiat, ſtantq́ ob id multis qui ſapiē-
tiores videri volunt parum probabilia, diſſimulem, quaſi vero illa di-
gniora ſint relatu, quæ Herodotus, Liuius, Dionyſius & cæteri rerum
ſcriptores olim ſecuti ſunt portenta, cum haud dubie malorum dęmo-
num illæ inſidiæ eſſent, q̄ hęc quæ ab ſummo & ſingulari deo profecta
intelliguntur: quem humani generis conſenſus tam vere q̄ pie pollen-
tem optimum maximumq́ confitetur. Nec me magis Polybii qui hęc
in hiſtoria non probat, q̄ multorum qui idem factitarunt, mouet authoritas, q̄q̄ hunc ipſum me-
rito rideas, qui ſuę ipſius cenſurę oblitus, aut certe hiſtoriæ neceſſitate ductˀ, in dęmonica illa ſuo-

Polybii calumnia.

rum temporum vanitate deliriiſq́ ſit inſigniter occupatus. Sed quid hoc attinet præfari, quum
ex ſcriptoribus haud infimi ordinis extiterint, qui de huiuſmodi rebus in parte operis vnum atq́
alterum caput inſcripſerint. Sequat itaq́ & ipſe meum inſtitutum, prophetarum diuinationes
manifeſtaq́ dei opera, in Ioſephi hiſtoria, & in ſacris libris tradita per partes relaturus, quale præ-
dictionis genus in Heliſeo extitiſſe memorant, qui quum iam ſenio confectus eſſet morboq́ gra-
uatus, vt non multo poſt vita migraturus putaretur. Ioas qui Samariæ regnum a Ioachane pa-
tre acceperat, ad eum ingreſſus, quum ſuam regniq́ ſui fortunam familiariter quereretur, q̄ He-
liſei tutelam ſibi fatali neceſſitate adēptum iri cerneret, vberrimq́ interim fleret, eum flentem p-
pheta paucis conſolatus, primo humanæ legi nec fas eſſe, nec poſſe iri obuiam oſtendit, natum ſe
ea conditione, vt quādoq́ e vita egrederetur: inde pcipit ibi coram ab eo arcum intendi ac ſe ſpē-
ctante ſagittas emitti, mirantibus cæteris quorſum illius iuſſa tenderent, poſt tertium iactum
Ioas deſtitit, tum quieſcenti regi Heliſeus, ſi ſępius inquit arcum tetēdiſſes, omne Syrium nomē
per te deleri potuit: nunc ſic habeto, breui fore, vt ex ea gente ſis ſagittarum, quas miſiſti, nume-
ro victorias æquaturus, recipieſq́ ab hoſte ter victo qcquid ille tuo olim patri bello ademit. Hæc

Heliſei diuinatio.

ille. Nec ita multo poſt vita deceſſit. Ioas defunctū honorificētiſſime extulit, & illud haud relatu
indignū, qđ in eius ſepulchro eueniſſe pditum eſt, homo quidam a latronibus interfectus teme-
req́ vt ſcelus lateret, in eius deiectus tumulū, ſepulti corporis cōtactu, cōtinuo eſt ad vitā reuo-
catus. Ioas in ſpem certę victorię erectus Syriū bellū iā inde ab Heliſei morte aīo meditatˀ, cogni-

Heliſei mors.

Mortui suſcitatio.

to Azahelis regis exitu filiū eius ſubita vi adortus, triplici prælio vicit, victūq́ intra Syriæ fines
cōiecit, ex eoq́ ter victo quicqd ex Samarię regno Azahel occuparat, per ocīū recepit. Amaſias qui
Ioa patre defuncto Hieroſolymis regnauit (ſic enī accidit vt duo eodē nomine reges vtrobiq́ in
Iudęa rerum vno tempore potiti eſſent) a paternæ cędis vltione regnum auſpicatus, omnes cō-
ſpirationis olim in eum initæ ad pœnam requiſitos capitali ſupplicio affecit, horū liberos incolu-
mes pſtitit. Moſaicę legis haud imemor, qua diſerte cautū erat, ne patris ſcelera filius lueret. Ac-
curatiſſimum inde habuit delectum, trecentiſq́ hoīm milibus ad bellū conſcriptis, & vt præſens
armorum apparatus terribilior eſſet hoſti, centum milia ex Samaritano regno ſtipendio condu-
xit, etſi poſtea eorū opa Amaſias nō eſt vſus, ſtipēdio illis remiſſo, propheta, qui regi aderat, ad-
monente, vt ab ipſo Samaritanorū cōmercio & ſocietate ſuos abſtineret. Externis igit̄ auxiliis re-
pudiatis, cū domeſtico exercitu i Moabitas Idumęos & Gabaonitas mouit, igreſſuſq́ hoſtium fi-
nes cum his acie conflixit, cruentoq́ plio vicit, ex victis decem millia cecidere, totidem ferme ca-
pta. Inde late per hoſticum effuſus, ingentē prędam adeptus, ad Petram in Arabia caſtra fecit, &

Amaſias ad bellum proficiſcitur.

Samaritani Iudæos infeſtant. iam in apto victoriæ curſu erat Amaſia, quũ ſtipẽdiariæ Samaritanorũ copiæ graui ſe ignominia affectas rataæ, ꝙ velut parum idonei milites ac per hoc indigni qui Iudæorũ ĩ caſtris militarẽt, dimiſſi eſſent, in Amaſiani regni fines pſidio nudatos, facto ĩpetu cæde & rapinis vſq; Bethorõ oĩa turbauere. Nec victoria Amaſię feliciter ceſſit, q pſenti rerũ ſucceſſu elatus ad patris ingenium, & mores recurrit, captiuos deos quos ex Malachitana victoria reportarat, religioſe eſt cõplexus. Reclamare in eum ꝓpheta ac pter impietatẽ demẽtię quoq; factũ redarguere, ꝙ eos deos coleret qui neq; cultores ſuos neq; ſeipſos tueri potuiſſent, iniquo ille aĩo eiuſmodi voces ferre, pſtare tamen in ſuſcepta vanitate. Affuit itaq; vt ſępe alias ſceleris vltio, ad quam accelerãdã, ipſe ſibi viam inuenit, Amalechitana victoria elatus ad Ioam Samarię Regẽ ſcribit, eſſe ſibi in animo omne Iudaicum nomen, quod maiorũ culpa in duo regna abiiſſet, in vnum corpus, vt antea, vnire, velle: itaq; & iubere, vt cũ ipſis tribubus antiquo ſeſe imperio ſubiiceret. Q; ſi minus impigre iuſſa faceret, ſciret ſe nõ multo poſt vtriuſq; regni vindicem affuturũ. Cęterum tantũ abfuit, vt minaciſſima Amaſię denunciatio Ioam aliquo mõ mouerit, vt p literas regem ipſum ſuæ infirmitatis admonẽdum duxerit. Libanitani cardui fabula rẽpeſtiue literis inſerta, qui ſuę humilitatis immemor cum cedro affinitatem iungere eſſet auſus, cui dum ſedulo ſtuderet, ſubito quadrupedis ĩpetu ſit ꝓculcatus. Inſtruxit ille nihilo ſecius bellũ, quẽ venientẽ intrepide Ioas excepit, ſed ꝑlio vix bene inito inopinatus timor Amaſię milites cepit, ſecuta deinceps turpis fuga, rex ſuorum pręſidio nudatus in hoſtiũ poteſtatẽ venit, tum victor Ioas capto extrema ſupplicia minitans, niſi ſe intra regię vrbis mœnia duceret, admotis Hieroſolymã caſtris, diruta q; murorũ parte trecẽtorum cubitum ſpatio, triumphanti ſimilis Samaritanus Rex vrbẽ ingreſſus, ante ciuitatis oculos Amaſiam prę ſe captũ egit. Tẽplo deinceps ſacris theſauris ſpoliato, regiaq; magis direpta q̃ expilata, mœſtam & deformatam vrbẽ mœſtiſſimo reliquit regi. Amaſias quum vitam ob ignominiam & cladem acceptam indecore egiſſet, anno ſui regni vndetrigeſimo domeſtica cõiuratione periit, in cuius locum Ozias filius ſucceſſit. Fuit Amaſias ab Dauid vndecimus, inciditq; clades illa in annum eius regni quattũdecimum, q a Dauidis interitu alter a quadrageſimo ac ducenteſimo fuit annus: potiti ſunt cũ eo regno, Telechus Lacedęmone, Athenis Pheredus, Ariſthemedes Corinthi, Albę in latio Romul⁹ aliquãdiu, & poſt eũ Auẽtin⁹ Romuli fili⁹, q vni ex collib⁹, qbus poſtea Roma cõdita eſt, nomen dedit. Sẽſecor in Ægypto Serapis pater, q deinceps p deo eſt in ea terra cultus, vt Euſebi⁹ ſcribit. Oſorthonq; ei ſucceſſit. Cyprijq; pid tp̃s maris imperiũ obtinuere. Quidam rerũ ſcriptores his tpibus aiunt Carthaginẽ conditam. Nec Ioas, vt ad res Syrias reuertat ſtilus, Hieroſolymitanę victoriæ ſacrilegęq; rapinæ diu ſupſtes fuit, ſed violati tẽpli vix anno circumacto vita deceſſit, regno Hieroboæ filio per manus tradito, is quicquid terræ Hebræi ab initio ad Hemathon vſq;, qua pte Iudęa ad aqlonẽ ſpectat, poſſederant, & ad meridiẽ, ad Aſphaltidem vſq; lacũ, a Syris locorũ accolis bello victis recepit. Prędixerat id futurũ Ionas homo vt cũ multa diuinatione clarus, ita ad poſteros ob ea, q̃ in illo eueniſſe dicuntur, pcipua admiratione. Sacri libri & Ioſephus quẽ plurimũ in Hebraica vetuſtate ſequimur, cœleſti aiunt voce eum aliquando iuſſum in Ninum vrbem proficiſci, ibiq; apta prędicatione populo ſignificare futurũ, vt breui Aſſyrii imperiũ amitterent, veritũq; ne ea vox in ſe hoĩm odia verteret, periculumq; vitæ afferret, longe diuerſum iter ingreſſum Ioppẽ maritimam vrbẽ veniſſe, nauiq; inde auectum in Ciliciam curſum intendiſſe, poſtea vero q̃ altũ tenuit adeo fœda eſt tẽpeſtate iactatus, vt nõ procul abeſſet quin maris magnitudine nauis victa, fluctibus obrueret: nautæ in religionem verſi, ex vectoribus aliquem eſſe aiunt, qui infeſtũ habeat numẽ, quiq; ſecum occulto aliquo ſcelere cæteros in apertum vitæ trahat diſcrimen. Iam enim ſatis pſuaſum erat omnibus, tantã vim maris ſine cœleſti ita cieri nõ potuiſſe, quũ nulli flarẽt vẽti. Tũ ſiue ſorte ſiue ipſo id petẽte Ionas a nautis in ſubiectos fluctus deturbat, exceptuſq; vaſtiſſimo Cęthi hiatu in ei⁹ aluo triduo fuiſſe traditur, ꝙ ſi quis ab eiuſmodi miraculis numinis ꝓuidentiam ſeiungat, merã ſibi fabulam narrari arbitret, ſed ita cordi fuiſſe illi credere par eſt, in cuius poteſtate pręſidioq; ſunt oĩa. Scio ego Theologicæ diſciplinæ authores grauiſſimos, id myſtice factum interp̃tari, vt figura illa fuerit eorum quæ poſtea in Chriſto dei filio euenerũt, q triduo in gremio fuit terrę, qđ ſuo poſtea loco explicabitur, vt Ionas in beluę vtero. Cæterũ vbicũq; ille (nã in Euxinum quidã aiunt delatum) eſt terris redditus, diuinæ non ignarus ꝓuidentię q̃ æque terris mariq; polleat, iuſſa, q̃ nuper incaſſum detrectarat, ꝑpropere faceſſit. Fuerunt Hieroboæ res geſtæ magnificæ & amplæ, verum quę Ozias (ſunt q Azariã vocent) in altera Iudęę parte geſſit, nihilo minore phama feruntur. Philiſtæis bellum is primo intulit, Gethumq; & Ianniam vrbes de ea gente cepit, captas diripuit, direptas

Margin notes: Samaritani Iudæos infeſtant. — De Carduo & Cedro. — Amaſiæ interitus. — Temporum ſupputatio. — Ioę mors. — Ionas propheta. — Cæthus Ionæ. — Ozię geſta.

muris nudauit,inde bella bellis ſerendo,in Arabes Ægypto finitimos arma tranſtulit. Hic victor
lateq; euagatꝰ in Erithrei ſinus ora oppidū ſumma opē cōmuniuit,validoq; pręſidio firmauit.pa-
ri ſucceſſu Ammonitas ſubegit,ſubactiſq; tributum imperauit.Sicq; regni finibus Ægypto tenꝰ
propagatis,Hieroſolymam reuerſus,vrbis mœnia vetuſtate priorumq; regū incuria collapſa,va-
lide inſtaurauit.Conſtituit & aquæductus,& munitiones pleraſq; Arabum montibus oppoſitas.
Habuit interim ſub ſignis florentiſſimas copias.CCCLXXX.hominum millia in eius caſtris fu
iſſe dicuntur omnium armorum generibus optime inſtructa. Nec quum rei bellicę ſtudio tene-
retur,agrorum eſt cultum aſpernatus,varieq; in eo delectatus dicit̄,pręcipueq; plantatum ſatio-
ne.Sed tantam bonorum affluentiam vanus deorum cultus funeſtauit. Perpetuus felicitatis cur
ſus a vera pietate eum auertit.In nulla fortuna minus homo ſibi conſtat q̃ in ea, quæ proſperri-
ma fit.Magnę itaq; illi cum Azaria Pontifice & vniuerſo ſacerdotum ordine de ſacrorum ritu ī
templo altercationes fuere.Suntq; ꝓdigia interim tetra & obſcœna eius oculis obuerſata, demū
ore totoq; corpore lepra infecto,coactus eſt patrio more,medio excedere , nec pro rege deinceps Ozias lepra
multa egit,ſed filio ad adminiſtrationem admoto,priuatam vitam inſtituit.Per hæc tp̄a Phœni inficitur.
ces ſeptimo maris imperium tenuere,quum Aphron interim Athenis princeps eſſet,cui Teſpieꝰ Temporum
breui ſucceſſit,in Ægypto Tachelothis,Egennon Corinthi,Albæ Auentinus,qui tertiuſdecimꝰ ſupputatio.
ab Aſcanio fuit,cuius mētio in priorem temporum relationem incidit. Tonoſcon in Aſſyria rex
erat,quem Græci & Latini ſcriptores Sardanapalum vocant,fuit hic ſextus a Nino & trigeſimꝰ,
poſtremus eorum,qui in ea terra imperium habuere,mollis corruptaq; vita,vel fatum potius re-
gni in cauſa fuit,vt orta a Medis defectione,plures vno tempore populi imperium detrectarint,
atq; ita regnum multa indole quæſitum,maiore quadam auctum , perdita vnius hominis luxu-
ria,ſupremaq; deſidia eſt euerſum.Abierat ille,omnis humanæ vicis,& rerum volubilitatis obli- Sardanapa-
tus,in tantam vitę mollitiem,vt iam grandis natu puellari more corpus fuco componeret,mulie li vita.
bri ſtola molliter amiciretur,ſuauiſſimos interim potus, ciboſq; per omnia elementa exquiſitiſſi-
mos,ne ſua libidinibus,quibus erat immerſus,deeſſent alimenta , ſollicita commentus indagine.
Per quæ eo ventum erat,vt alterno concubitu muliebria etiam pateretur,pudore vſqueadeo pro
fligato,vt poſt mortem,qua nihil egit in vita pulchrius,eo vt creditur volente, hæc ſint eius ſe-
pulchro inſcripta.Hæc habeo quæ comedi,& quæ cū amore & voluptate percepi.Cicero ita car- Sardanapa-
men digerit.Hæc habui quæ edi,quæq; exaturata libido Hauſit,at illa iacent, multa & præclara li titulus.
relicta.Cæterum quia nemo tam perditis moribus fuit vnq̃,qui non aliquando mentem ad hone
ſtatis ſpeciem reflexerit,in eo Sardanapalus verecunde agere, q eam vitæ turpitudinem a popu
lorum conſpectu remouerat,nec in apertum prodire vnq̃,nec interim pati quenq̃.præter cubicu
lares eunuchos,ad ſe venire.Repertus tamen vnus Arbaces (alii Arbacū vocant) homo prom-
pto ſagaciq; ingenio,qui Eunuchi miniſterio ad eius præſentiam admiſſus. Erat is earum copia-
rum caput,quas Medi ad Nini vrbem regiam veteri inſtituto quotannis mittebant. Erat & Be-
leſus Babylonici præſidii præfectus,atq; e numero ſapientum,quos Magos illi vocant,vnus. Mu Beleſi pręfe
tuo itaq; colloquio Arbaci familiaris factus:hic aſtrorum peritia fratus,Medo ſuadere cœpit,vt cti cōſilium
mentem & animum ad occupandum regnum adiiceret,futurum pollicitus vt nō multo poſt fie-
ret voti compos.His ille vocibus velut certo quodā impulſus oraculo,dat operā vt Eunucho au
rea phiala corrupto,per ſpeciem negocii ad regem admitteret̄,qđ nulli antea,aut certe raro cui-
q̃ fuerat conceſſum.Tū vero regis vita ex proximo inſpecta,magiſq; ex omni pte q̃ ferret rumor Arbacis fa-
contaminata,cōfert Arbaces cum Beleſo cōſilium , vt vterq; in patriam poſt annuā militiam re- cinus.
uerſus,ſuos ad defectionem perpelleret.Miſſione igitur ad tempus impetrata,diuerſi abeunt. In-
terim & per fideliſſimos nuncios Arabiæ p̄fectum,muneribus conciliatum,magnis pollicitationi Arbacis &
bus in conſiliorum ſocium accipiunt . Anno igitur exacto cum copiæ de more conſcriberentur, ſociorum
quod a minore Nino vt a principio dixi ad populos in fide cōtinendos fuerat inſtitutū. Arbaces motus.
& cōiuratiōis ſocii cū quadrīgentis milibus hoīm in vnum caſtra conferunt,tū vero ſumma im
perii Arbaci delata,haud in occulto amplius defectionē habuere.Quo nūcio pculſus Sardanapa
lus latebras primo circūſpicere,inde ſubita animi fluctuatione ad arma reuocatus , ex iis gētibus Sardanapa-
quæ adhuc in fide erant,tumultuariū haberi impat delectū. Appropinquantibus itaq; hoſtibꝰ. lus Arbacē
Rex cū ſuo exercitu ſtadia ſeptuaginta a Nini vrbe,dimicaturꝰ occurrit.Hicq; cōmiſſo p̄lio, Ar fugat.
baces,& q cū eo erāt acie victi ad mōtes redigunt̄,fuerūtq; inde Sardanapalo duo alia cū hoſtibꝰ
ſecunda prælia,& iā in certa ſpe victoriæ erat,quum ducentis propoſitis talentis , qui Beleſi aut
Arbacis caput ad ſe deferret,nemo repertus eſt,q̃ eos violare ſuſtinuerit, tāto in regem odio oiꝰ

um animi exarſerāt.Egerat interī triplici pugna victos hoſtes Sardanapal⁹ ad Babylonicos vſq;
Beleſ⁹ aſtrorum perit⁹.
montes,teſq; propemodū ad fugam ſpectabat. Suſtinere tamen rem apte inclinatam Beleſus,atq;
aſtrorū obſeruatione victoriā toties victis polliceri.Rogare igiẗ vt ſuę arti eā moram darēt,aſtra
& deos omnia ſecunda portendere.His hortationibus duces & alii,loca q̄ ſemel occuparant obti
nere perſeuerarunt. Interim ingētes Bactrianorum copię q̄ a Rege fuerāt accerſitę dictæ ſunt ap
propinquare.Viſum eſt Arbaci clam prodire illis obuiā,duceſq; ad colloquium vocatos,aut per
ſuadēdo in ſocietatem belli trahere,aut ſi minus id queat,priuſq̄ regiis copiis iungerent armorū
vi ad id ipſum cōpellere.Sardanapalus oīm,q̄ interim apud hoſtes parabantur,ignarus(tot enim
ſecundis prælíis elatus,ad voluptatē,q̄ quoquo mō intermiſſa,validius q̄ rudis & inexperta cedē
tibus incūbit,velut ex longo interuallo cupide animū reflexerat)hilare conuiuaẗ,vinumq; mili
tibus diſtribuit.Hac hoſtiū negligētia per transfugam ad Medum delata , mutato conſilio regia
Vincitur Sardanapalus.
caſtra inuadit,hic ſtructi paratiq; ad cędē,milites inermes,vinoq; & ciborū crapula ſepultos,mo
re pecorū ſternunt.Pauor ingens,& fuga totis caſtris orta,ſemiſomnes clamoſa trepidatiōe agit,
ſine duce.ſine imperio,alii in ferrū ruere,alii per aduerſa caſtrorū qua fugam inclinaſſent per pla
na & abrupta abeunt p̄cipites.Rex caſtris exutus,cū iis,q nocturnę cędi ſupfuere, in vrbem com
pulſus eſt,cuius animus multis iam antea delitiis corrupt⁹,ita ad primā cladē eāq; magis ſua ne
Sardanapalus ſedeſidię reddidit.
gligentia,q̄ hoſtiū virtute acceptā cōcidit,vt copiarū,quę ſuperant , īperio Salameno vxoris fra
tri dato,ipſe tuendę vrbis p̄textu,priſtinæ luxurię latebras cupide inuiſerit. Caeterū aduerſæ res,
q̄ alię ſuper alias paucis diebus acciderunt,breuiorē illi voluptatē fecere.Nā & Salamenus haud
Strages.
multo poſt circa regiā vrbē bis acie victus concidit,quo ſublato Aſſyrii fœdiſſima fuga ad flumē
pręcipites aguntur,paucis in vrbem trepide refugientibus,cætera multitudo flumine interclua
miſerabili modo periit. Tanta ibi cædes edita,vt Euphrates toto die cruentus fluxerit.hæc Dio
dorus.Herodotus cuius authoritas plus omnino apud me valet,ſignificare videtur Tigrim flu.
nō Euphratē Ninū vrbē alluere.Ingens adhęc defectio ſecuta,plures gētes vbi regiā fortunā palā
inclinare ſenſerunt,vltro ad Medū defecere.Rex ipſe in manifeſto diſcrimine cōſtitutus,tris viri
lis ſtirpis liberos,& duas cū his filias virgines in Paphlagoniā ad Cottū p̄fectoꝝ fidiſſimū miſit,
cū magno auri pōdere,vt ſi domus regia excidiū paſſa eſſet,poſſent ꝑ veteri fortuna apud hoſpi
tem in honore eſſe.Inde auxilia ab his q adhuc in fide erant vndiq; accerſit, q̄uis lōgā obſidionē
laturus vetuſto oraculo frętus,quo reſponſum erat,Ninū vrbē capi nō poſſe , niſi fluuius illi ho
ſtis fieret.Murorū igiẗ faſtigio (neq; enim arietes, alia ve bellica machinamenta ad diſturbanda
mœnia in vſu adhuc erant) armorū omnifariā multitudine,rerūq; oīm copia, quæ regi ſupera
bat,obſidio biennio diſtracta eſt.Tū vero fluuius aſſiduis imbribus vltra modū auctus, quum nō
paruā vrbis inundaſſet partē,eamq; ad viginti ſtadia perpetua murorum ruina enudaſſet, ratus
Sardanapalus fatale tempus adeſſe,ne viuus in hoſtiū poteſtatē veniret, pyram in regia ingentē
Sardanapali exitus.
ſtruxit,auro huc argentoq; & oī p̄cioſa veſte cōgeſtis,vxoribus adhęc,eunuchis , & quicunq; illi
chariſſimi fuerāt,ſubiecta face incendit ſeq; incenſę viuū deiecit.Morte regis nunciata confeſtim
Medus vrbē qua muri prociderant inuadit,quā nullo certamine ingreſſus.Rex conſalutatus eſt.
Anni mūdi
Fuit hic annus,quo Aſſyriorum eſt regnū exciſum,quater milleſimus ab orbe condito trecenteſi
mus atq; octogeſimuſprimus,p̄ceſſit humanę ſalutis primordium octingētos annos ac duodeui
ginti.Herodotus ſignificare videtur.poſt Aſſyriorum regnum a Medis euerſum, multo deiceps
tēpore nullū fuiſſe Regem,ſingulas ciuitates populari imperio vſas,abſq; regibus fuiſſe, demum
Ciaxatem inſignē iuſtitię virū a Medis regem conſtitutum, eumq; cęteris gentibus in ſocietatem
allectis,omniū conſenſu late imperiū obtinuiſſe, cuius deinceps poſteri ſint rerū potiti ad Aſtya
gem vſq;,quē Cyrus Perſęq; regno & vita ſpoliarunt. Idē author eſt anno ſecundo decimæſepti
mæ olympiadis Ciaxatem regem in Medis creatū,quo apparet centum & amplius annos ab Aſ
ſyriorum regno euerſo ad Medū inchoatū interfuiſſe. Cteſias Gnidius ex regum annalib⁹ aliter
Ciaxates Medorum rex.
texuit hiſtoriā. Vixit is annos ſeptēdecim apud Cyrum,eo bello captus,quod ille aduerſus Arta
xerxem fratrē geſſit.Ex regiis igitur annalibus,qbus Perſarum res geſtę ordine cōtinebanẗ, ille I
hiſtoriis ꝑdidit,Regno Aſſyriorū verſo cōfeſtim Medos impio potitos,Arbacēq; a quo Sardana
palus victus eſt,eius gentis primum imperii nomen tuliſſe,ab eo Mādanam filium regnum acce
Medorum Reges.
piſſe,cui Sarſomones poſtea ſucceſſerit,huic Artecarmis,mox Arbianeis,poſt hunc Ariſtheus q
cum Caduſiis grauiſſima geſſit bella,vn̄ mutua vtriuſq; gētis odia ad poſteros durauere,Ariſt
heo Arthapis.poſt hunc Arribanus regnauit,quem Aſtibaras eſt ſecutus, is cū Sacis biēnio bel
lauit,ob Parthos,q a Medis ad eam gētem defecerant.Erat tum Tarina Sacarum regina quę bel

licis ſtudiis magnũ poſt ſe nomen reliquit.poſt Aſtibaram Apãdas rerũ potitus, is Aſtiagis quẽ
vicit Cyrus fuit pater,quiq́ Medorũ vltimus imperauit.ſed hæc ſeruata rerum ſerie ſuo melius
explicabuntur loco.Cæterum ne longior poſtea de Medis ſit nobis ſermo inſtituendus, pauca de
terrę ſitu & moribus gentis ſunt hic nunc ſubiicienda.Iacet Media longe fuſa a Zagri trãſitu,q
Medica porta dicitur,ad Caſpias portas ſtadiorũ quatuor miliũ & amplius longitudine.Parthia Medię ſitus
ab ortu finit,qua parte Coſſei latrocinio infames ardua tenẽt loca,habet a ſeptẽtrione Caduſios
cũ qua gente mutua odia diu Medi vt dixi exercuere.Apolloniatide quam veteres Siracenam di
xere ab auſtro claudit.Trapiis & Armeniorũ qbuſdã ad occaſum.A Medo nomẽ illi datũ plures
credere.q fuit Medeę filius.Sũt q Medũ quũ in ea terra regnaret.id materno noĩ tribuiſſe exiſti- Medeę & Ia
marẽt.Phama eſt Iaſonẽ poſt diuortiũ cum Medea in gratiã rediiſſe, & ex Græcia in Pontũ cum ſonis geſta.
valido exercitu ſecum Medea adducta nauigaſſe, tũ eius interuentu Oetam graui bello leuatũ,
inde in Armenios arma ab eo tranſlata,mox & in Medos,domitiſq́ late gẽtibus Iaſonẽ in iis ter
ris imperaſſe.Fuiſſe rei geſtæ monumentũ haud obſcurum , ꝙ præter gentium & terrarũ noĩa;
quarũ hanc ab Armeno Iaſonis comite Theſſalici generis viro,illã a Medea,ſiue Medo eius filio
nominari contigit,Medea etiã veſtis in ea gẽte fuit,& Iaſonius mons,aliaq́ permulta quæ vete-
ri huic opinioni haud dubie aſtipulantur.Nec ſum immemor q̃ de Medeę & Iaſonis exitu alio ſũ
loco ſecutus,ex Diodoro illa,recẽtiora ex Trogo mutuat⁹.Sagittãdi eq̃tandiq́ ſtudiũ genti prę-
cipuum ac pene peculiare.Peruetuſta & regũ veneratio.Tiara.pile⁹,& manicatæ veſtes ab his ad
Perſas cum imperio fluxere.Proprium Medorum regũ fuit plures vxores ducere, mox & in pri- Medorum
uatos tranſlatum,vt min⁹ ſeptẽ habere nõ liceret.Pulchrũ & fœminę multos habere viros, pau- mores.
ciores quinq́ calamitatẽ arbitrari.Sterilis regio qua ad ſeptẽtrionẽ obuerſa eſt, quo fit vt ex ma-
lis in hunc vſum exectis ac cõtuſis maſſam cõficiant,ex toſtis Amygdalis panẽ,ex herbarũ radi
cibus vinũ.Ferinis carnibus plurimũ victitãt.Et hęc de Medis qbus Arbaces peperit,vt diximus,
imperiũ. Ille vt de eo adhuc pauca dicã,poſt Sardanapali interitũ victoriã adeptus,quum bello-
rũ ſociis ſua cuiq́ reddere pmia.Beleſum p quẽ fuerat omnia conſecutus,Babylonis præfectum Beleſus Ba
declarauit.Is poſt captã Nini vrbem ab regis Eunucho doctus vbi vis auri ingens lateret,q̃ Sar- bylonis præ
danapali fuerat,occulte id refoſſum,vt ſolus poſſideret,ab Arbace petiit , vt Sardanapali cineres fectus.
Babylonẽ liceret ſecũ deferre,vouiſſe ſe medio belli tempore,quũ fortuna adhuc anceps eſſet, vt Beleſi fraus
ſiquando Aſſyriorũ regia capta & incenſa,ſe illius cineres Babylonẽ tranſlaturũ,ibiq́ monumen
tũ regni Aſſyriorum ab Arbace ſe adiutore exciſi poſteris traditurũ.Nec id grauate eſt impetra
tum,nam prę terq̃ ꝙ Beleſo nihil ob recentem meritorum memoriã negare eſſet auſus, nulla ſu-
ſpitio inciderat,vt regia combuſta,ex vetere regũ gaza quicq̃ ſupereſſet. Paratis igit̃ nauibus,vt
fluuio cineres ſubueherent̃,auroq́ in eas occulte impoſito,res certo ad Arbacem ĩdicio delata ẽ,
qua fraude cõperta iudices ex principibus caſtrorũ Beleſo dedit,qui peculatus iudicarent, iudi-
ces eum furti conuictum capitali ſupplicio damnarunt.Sed tantum abfuit,vt Arbaces illi quicq̃ Gratus Ar
mali fecerit,vt capitali poena remiſſa,regium etiam aurũ cum decreto antea honore habere iuſſe bacis anim⁹
rit,Babylonemq́ lętum dimiſerit.p cõcione faſſus,maiora eſſe Beleſi erga ſe merita, q̃ vt pro tã in Beleſum.
pua offenſa illi iraſci debuerit.Cõciliauit ea res Arbaci,nõ ſolũ clemẽtię phamã, ſed in noua ad-
huc adminiſtratiõe liberalitatis opinionẽ,qua neq́ vtilior virtus,neq́ decẽtior in ſummo princi-
pe eſſe põt. Libet hic & par eſt,qũ Beleſi cauſa in Magorum mentionem incidimus,pauca de illo
rũ ſapiẽtia & inſtituto iis q̃ adhuc diximus,ſubtexere.Fuerũt apud Babylonios Magi quod & in Magorum
Ægypto ſacerdotes ad deorum cultũ inſtituti,hi per omnem vitam philoſophari,aſtrorum peri- inſtituta.
tiã tenere,nũc auguriis,nunc carminibus ſacris,mala hominibus auertere,bono afficere. Augu-
ria inſomnia prodigiaq́ fida interpretatione explanare.Nec foris inſtituebantur vt Græci,ſed a
parentibus diſciplinam velut hęreditariam ſortiti,pueri domeſtice diſcebant, qua perpetua cura,
facilis ſequebat̃ profectus,vna cõſtãſq́ dicendi ratio,nõ varia & anceps,qualis apud Græcos,vbi
q eã tradere cõſueuerũt,varia de principiis,& rerũ cauſis,atq́ inter ſe repugnãtia diſſerebãt.Sed
hi Mundũ cõmuni aſſenſu æternum opinati,neq́ principiũ habuiſſe,neq́ finem habiturum, vni
uerſorum ordinem & ornatũ diuina prouidentia cõſtare.Cœleſtia corpora nõ ſua ſponte, fortui
tove motu,ſed lege quadã certoq́ numinis iudicio moueri.Aſtrorũ curſum vetuſta obſeruatio-
ne pſcrutati,multa ex illorũ inſpectione mortalib⁹ futura vaticinari. Maximam vim planetis tri
buere.præſertim huic quẽ noſtri Saturnũ vocãt.clariſſimũ Solem omnium arbitrari,& cui pręci
pua adeſſet virtus,Martẽ,Venerem,Mercurium & Iouem præ cæteris obſeruari,quoniam velut
proprium curſum ſortiti futura oſtenderent,tanq̃ deorum interpretes.Quod ipſum vſqueadeo

Magorum ſcientia. perſuaſum habuerunt, vt quattuor illa aſtra vno nomine Mercurios appellarent. Ventis p̄terea imbribus, æſtu, cometis, ſolis, & lunę defectu, terrę hiatu, multis deniq; ſignis, ſalubria ſimul ac pnicioſa p̄dicere. Imaginari adhęc alia ſidera illis ſubiecta, & ex his quędam noſtro hemiſphærio, alia ſubterraneo vagari, alternoq; ſingulorũ ortu & occaſu, q̃ apud ſuperos fierent, quęq; apud inferos ſignificari. Pari adhęc cũ Ægyptiis errore, duodecim ſibi deos finxerunt, quorũ ſingulis menſem vnum, & vnum in Zodiaco ſignum tribuere. Multa quidem regibus ventura vaticinabant, vt Alexandro victoriã cum Dario dimicaturo, Nicanori deinceps, Seleuco, & aliis Alexandri ſucceſſoribus. Mox & Romanis Cęſaribus nõ pauca, quorũ euentus non caruit fide. Numerant p̄terea ſidera quatuor & vigiti extra zodiacũ, ad Boreã. XII. reliqua notium polum verſus, horum quæ appareant ad viuos pertinere arbitrati, cætera ad eos, qui vita defuncti eſſent. Hæc illi & alias rerum ambages offuderunt mortalium oculis, vt quæ de annorũ obſeruatione memĩnerunt quadraginta tria annorũ milia a prima ſuarũ rerũ memoria, ad Alexandri aſcenſum colligentes, qđ impudẽti quidẽ mendacio aſſerebãt, niſi aliqs eam annorũ rõnem menſtruam interp̄tetur, qualis apđ Ægyptios fuit, vt ſupra eſt a nobis ſignificatũ. Sed ad Arbacem redeo, qui poſt

Arbaces Ninum vrbem diruit. victoriam rebus in Aſſyria ſtrenue conſtitutis. Ninum vrbem diruit, ciuibus incolumitate conceſſa, quicquid ex oĩ præda reliquum fuit, in Hecbatanam Medię contulit, hunc q; exitum habuit Aſſyriorũ regnum, qđ a Nino ad Sardanapalũ, longiſſima regũ ſerie annos mille, vt Diodorus

Aſſyriorũ regni finis. ſcribit, & quadringentos habuit. Euſebius Beli tẽpora cõplexus (fuit & is in Aſſyria rex, maioremq; Ninũ p̄ceſſit) annos qnq; ſupra mille & trecẽtos colligit. Nec de regũ numero, vt video, inter ſcriptores conuenit, quidam a Nino ad Sardanapalũ qnq; & tringinta in ea terra regnaſſe p̄diderunt, alii triginta nec amplius poſuere. Sed quantacũq; fuit illa regũ ſeries, ſatis conſtat exci-

Regnorum collatio. dium imperii illius in ea tempora & annos incidiſſe, qbus Theſpius Ariphronis filius Athenis rerum potiebatur. Corinthi Egemnon. Albę in latio Auentinus, cuius ſupra bis mentio facta eſt. In Ægypto Tachelotis. Heliſeo in Iudęa, Iona & Amote p̄phetica diuinatione claris, quum Hieroboas interim Samarię. Ozias Hieroſolymis regnũ obtineret. Succeſſitq; haud multo poſt Hieroboę Zacharias filius, qui ſexto ab eo meſe, quo regnare cœperat, domeſticis exceptus inſidiis. Selli cuiuſdã opa periit. Sellus velut regnũ parricidii ſibi p̄mium propoſuiſſet, regis appellationẽ te-

Sellus. mere occupat: cęterũ haud multis inde interiectis diebus a Manaene copiarũ pręfecto qui audita regis ſui cęde, cũ haud modico exercitu, ex Tharſo occurrerat, victus pręlio interficitur. tum Manaen rex creatur, huic quũ cęteri impio paruiſſent Thabraini ſoli omniũ venienti portas clauſere, id ille iniquo animo ferens: Thabrain vrbẽ infeſta oppugnatione aggreditur, quam cum breui cepiſſet hoſtiliter diripuit, & vt vnius ciuitatis excidiũ aliis documẽto eſſet, ne quid tale in ſe au-

Phioialus. derent, in oẽm ſexum & ætatem ferrũ immiſit. Phioialus huic bellũ intulit, qui poſt Sardanapalũ non imperiũ, qđ nullũ vtiq; erat amplius, ſed in Medicos reges contumax quandã regni ſpeciem obtinuit. Hęc Ioſephus. Ego Arbacem & cęteros reges qui eum ſecuti ſunt, per p̄fectos crediderĩ Aſſyriam adminiſtraſſe, nec vllo modo paſſuros fuiſſe, Sardanapalo interfecto quẽpiã regis nomẽ in ea terra obtinere. At ſiue reges, vt ab illo dicunt, ſiue illi potius pręfecti fuerunt, multæ ex Aſſyria clades Iudaicę genti haud vno tempore ſunt illorum ductu illatæ. Cauſam belli huius apđ

Iudęorum clades. Ioſephum non reperio. Manaen quum Aſſyrii Tharſum vſq; p̄dabundi p̄ceſſiſſent, ſuis viribus diffiſus pacẽ p̄tio redemit, pactus in pręſens mille argenti talẽta, ac totidem ſingulis deinceps an-

Manaen. nis in ſtipendiũ danda. Miretur fortaſſe aliquis (vt tenues tũc erant gentiũ opes) tantã argenti ſummã vnã Iudęę partẽ in p̄petuum paciſci potuiſſe, ſed Ioſephus & bibliaci libri id habent. Adiiciũt adhęc qđ adhuc magis mirũ videri poſſit, Manaenem pollicitũ auxiliares copias Aſſyrio mittere, qbus ille aduerſus Medos vteret. Nec Manaen diu ſupſtes fuit, fato Samaria defunctus

Phaceias. Phaceię filio regnũ tradidit. Is eo biẽnio quo regnare cœperat domeſtica cõiuratione eſt oppreſſus, a Phaceia, q eodẽ erat quo & Rex nomine. Tenuit regnũ parricidio q̃ſitum Phaceias, ſed minus in eo adminiſtrãdo felix, q̃ in occupãdo fuerat, Phalaſſeris ductu Aſſyrii nouo Iſraelitas bello adorti oẽm Galaaditẽ terrã populatiõe vaſtarunt, trans Iordanẽ quoq; longe lateq; regiõe vaſtata, plurimi mortales ſunt in prędã abducti. Incidit in hæc tempora, Procæ regnum, qui quar-

Procas Rex. tuſdecimus Albę ab Aſcanio regnauit. Eratq; rex interim Corinthi Alexander. Alcmenes Lacedęmone. Athenis Agamneſtor. Oſorthon in Ægypto, quem Euſebius ſcribit ab indigenis Hercu-

Macedonici regni origo lem cognominatũ. Macedonia Cranaus (per id enim tempus ortum eſt eius terrę regnum) de cuius origine haud alienũ ſit ab hiſtoria nunc primũ quum in eius mẽtionem incidimus breuiter dicere. Fuit regio ipſa olim modicis deſcripta finib9, & ab Emathionis noĩe, cui9 prima ipſis

locis virtutis experimenta,vt Trogus ait,extiterũt Emathia nominata. Pelaſgi vna gens illi ea tẽ
peſtate fuit,Bœotiaq́ regio dicta.Sunt q a Macedone Oſyridis filio arbitrẽt Macedoniam dein-
ceps nominatã,in regione Pœoniæ,quæ Macedonię deinde portio fuit,vt quidam tradunt. Apia
nus Pœoniã a Gręcis nominatam exſtimat,q̃ Pannonia deinceps dicta eſt, in Pœonia Telegonus
Aſtriopei qui ad Troiã militauit pater regnaſſe dicitur , in diuerſa regionis ora Europus & ipſe
regnum tenuit.Interiecto deinde tempore Cranaus,cuius nuper mentionẽ feci,regni nomen ſta- Cranaus.
biliuit.Is oraculi iuſſu cũ Græcorum multitudine in eam terram venit,vbi cadentis imbris ſtre-
pitu denſaq́ caligine Capras ad oppidũ fugientes ſecutus,Edyſſam vrbem improuiſo acceſſu oc
cupauit. Tũ oraculi memor quo iuſſus fuerat capris ducibus ſibi regnũ quæritare, vrbem ipſam
Ægeam ſiue Æglen nominauit,caprasq́ in prima acie quoties in pugnã deſcenſum eſt,habere p- Ægea.
ſeueraueri.Midamanc itaq́ & aliis,qui in his tum locis regnabant,finibus eius terrę pulſis, vnꝰ
in eũm locum ſucceſſit,tum demũ populis ſolius impio aſſueſcere coactis , legitimi regni formã
& quaſi Macedonię corpus deliniauit,eo vſq́ rebus auctis,vt regiæ fortunæ, neq́ Cranaũ ipſum,
neq́ poſteros iam inde pœnituerit.Perdicas poſt eũ in ea terra regnauit.poſt quẽ lõga rerum ſe-
ries,quorum ſuo loco nomina reponenda ſunt , ad Alexandrum vſq́ qui orientem domuit,& ab
eo ad Perſen,qui vltimꝰ in ea terra rex fuit,ordinem ſecuta eſt.Eius regiõis fines eo vſq́ promo- Macedoniæ
ti ſunt,vt centum quinquaginta ſit complexa populos ab Ionio ad Ægeum extẽſa. A ſeptentrio- fines.
ne Delmatię latus habet,Myſiam ſuperiorẽ,& Thracię partem. Ab occaſu Ionio pelago alluitur,
a Dyrachio ad Elydnum fluuiũ,& Epiroticas gentes,quę a meridie regionẽ attingunt. Inde iux
ta Achaiam per Pindum & Oetam montes linea deducta,qua orientem ſolem ſpectat, a Beſo flu
uio ad Maliacum ſinum Ægęo perfunditur fluctu.Quod inde ſupra eſt,Thracię ps obtinet.Sed
dum Cranaus Macedonici regni iacit fundamenta,in Palæſtina Iudęa Oſeas Beeri filius,duode Oſeas.
cim pphetarum primus diuinatione claruit.Cui pene ęqualis fuit Iohel Phatuelis,q alterũ in or Iohel.
dine locũ ſibi vendicat.Fuit & Abramus hoc noĩe illuſtris.Sed Eſaias ſanctitate & eruditiõe lõ Eſaias.
ge clariſſimus,quippe qui librum pphetica prędictione ſuo nomine cõſcriptum reliquit. Phidon Phidon.
quoq́ Argiuus per hæc tempora primus apud ſuos menſuras,& põdera inuenit . Hicq́ tũc erat
aliarũ gentiũ ſtatus , quum in latio Procas Numitore & Amulio filiis ſupſtitibus fatalem mortẽ
obiit.Amulius,neq́ ius gentium,neq́ fratris ætatẽ veritus, Numitore quẽ regnare oportebat in Amulius
ordinem redacto regnum occupat,nec contentus maiorem fratrem regio nomine priuaſſe,vt ſpẽ Numitorẽ
quoq́ illius in poſterũ recuperãdi adimeret.Egeſtũ filiũ,ſunt q Lauſum vocẽt, cũ primũ pubeſcẽ priuat re-
rẽ inſeſſo pcuſſoribus ſaltu,quo adoleſcens venabatur,inſidiis exceptũ obtrũcat.Cædeq́ ad tem- gno.
pus diſſimulata ſubornat,q dicerẽt adoleſcẽtẽ i latrones icidiſſe,&ab his iterfectũ ſe opinari.Nec
certe id mẽdacium multum fidei fecit apud Albanos,nemini nõ perſpicue liquebat. Amulii ſtau
de Egeſtum periiſſe,omniaq́ eius conſilia eo tendere,vt fratrem,quem regia dignitate ſpoliaſſet,
orbitate conficeret.Nec vulgus hæc opinio fefellit , virili nanq́ ſtirpe ſublata , Rheam Syluiam Ilia veſtalis
& ipſam Numitore genitam , ne matrimonio locata domeſticæ vltorem aliquando ſibi pareret, capitur.
veſtalem virginem capit. Vetus & honorificum erat apud Albanos,virgines ſummo loco natas
deæ miniſtras legi.Latuitq́ ob id alios fortaſſe Amulii conſilium.Numitorem fratrem non late-
bat , diſſimulat tamen dolorem ſuum, multitudinis inuidiam veritus , quæ fortunam ſequeba-
tur , ſecumq́ orbitatem ſuam, domeſticamq́ calamitatem dolebat.Quarto deinceps anno ſub-
eunti Syluiæ Martis lucum,vt inde ad vſum ſacrorum pure aquaretur,vis puellæ illata eſt.Per- Ilia fit gra
ſuaſum quidam habuere ab procorum vno fuiſſe eam compreſſam , qui illius nondum initiatæ uida.
amore captus , quum vltra diuturnum affectum ferre non poſſet , incautæ ſit inſidiatus. Alii in
Amulium id crimen conferunt , vt non tam puellæ forma motus , q̃ vt in apertum vitæ diſcri-
men vitiatam adduceret , armatum ſeſe illi obtulerit, incertum vt culpæ author lateret , an vt
horridior occurrens ob metum iniuriæ magis obnoxiam haberet . Sed multo plures compreſſu
Martis grauidam factam prodiderunt , dubium ne vt hoc mendacio Romani populi originem
auguſtiorem facerent , an (vt tum erat hominum opinio) ita perſuaſum habuerint , qui hanc De Iliæ cõ
ſunt opinionem ſecuti.Prodigioſum ſolis deliquium,quod eo die eſt factum,in fabulæ argumen- preſſu non
tum adducunt,q caligo tenebræq́ toto ſe cœlo intenderint,ipſaq́ imago quæ cum illa cõgreſſa vna opinio.
eſt,ſanctior auguſtiorq́ humana ſit illi viſa. Adiiciunt eum,quiſquis fuit,puellam mœſtam con-
ſolatum prædixiſſe,gemellos eam vno partu daturam,vetuitq́ exiſtimare hominis, ſed dei con-
greſſu ſe grauidã fore,vt quos vtero concepiſſet,clariſſimi eſſent inter homines futuri:ac cũ his
ille nube amictus,ſublimis ſit viſus per aerem deferri.Quid horũ potiſſimum ſequi oporteret ve

terum ſcriptorum quidam parum exploratum habuere, nunc indignum ac pene impium rati, ad deorum naturã, quę beata & incorrupta ſit, eã fraudẽ referre, nunc mediã quãdã inter deũ & homines naturam eſſe arbitrati, qua geniorum natio conſtaret, horumq́ cum natalium fœminis cõgreſſu, Heroas procreari contigiſſe. Quo apparet huius rei fidem, nec pro vana eos contempſiſſe nec talem viſam, vt temere reciperetur. Marcus Varro quum neq́ factũ affirmaret, neq́ de ſuæ vrbis origine male opinari videri vellet, operępretiũ id eſſe, ciuitatibusq́ cõducibile teſtat⁹ eſt, ſi etiam falſum ſit, ſuã originẽ ad deos referre, vt eo mõ humanus animus, velut diuinę ſtirpis fiducia, res magnas audacius aggrederetur, fortiusq́ gereret, ipſaq́ ſecuritate trãſigeret felici⁹. Ego etſi video, q̃ in hmõi rebus tradendis ſint Chriſtiani hoĩs partes, diuum tamen Aureliũ ſecut⁹, acerrimũ pietatis defenſorem, in medio hunc locum relinquo, quod eo libẽtius facio, quia talis pene quæſtio a noſtris quoq́ Theologis iactata eſt, verũ Angeli, vt eorum verbis vtar, qui præuaricati dicuntur, cum hominum mulieribus concubuerint, vnde viri fortes, qui ab initio ſunt gigãtes dicti procreati ſint. Sed id totum idem Aurelius ad Sethi filios alio loco retulit. Tarunti⁹ homo mathematicæ diſciplinę Varronis ætate peritiſſimus Romuli geneſim intuitus, qđ ex his q̃ de illo erant memorię p̃dita, longa tẽporũ ſerie retro ad calculũ reuocata. Varronis iuſſu eſt conſecutus, cõſtanti aſſeueratione mõſtrauit, primo anno ſecundæ Olympiadis Romulũ conceptũ

Veterum opinio de Ilię conceptu.

tertio & vigeſimo die menſis decẽbris hora tertia, qua ſol omnino defecit. Natũ vero. XII. calendas octobris, qui vigeſimus fuit ſeptẽbris. Et hęc de Romuli origine a diligentioribus p̃dita, q̃ ab iis q̃ Euſebius collegit, pene nihil diſcrepant. Cæterũ quia in Olympiadis mẽtionem incidimus, fuit annus ille, quo prima eſt Olympias in Helide celebrata, trigeſimuſeptimus ſupra quater milleſimũ ac quadringenteſimũ mũdanę originis. Ab Ilii excidio quadringenteſimuſquintus. Aliĩ huic numero vnũ adiiciunt annum. p̃ceſſitq́ vrbis originem, vt Plutarchus ſignificare videt̃, tris annos & triginta: Humanę vero ſalutis ſeptingentos ſeptuaginta quattuor. Fuit idem annus ab eo quo primum in Olympia ſtadiũ eſt ab Hercule dimenſum, trigeſimus ac quadringẽteſim⁹. Quũ interim Authomenes Corinthi regum omniũ nouiſſim⁹ rerũ potiretur. Athenis Æſchylus primariam poteſtatẽ exerceret, Cœnus in macedonia, in Ægypto Samnus. Quo tẽpore Ægyptii maris imperio ſunt potiti, Bochotuſq́ Dinaſta iura dedit ipſi genti. In Iudęa Hieroſolymis Azarias, cui non multo poſt Ioathas ſucceſſit, quo accidit, vt quidã ſcriptum reliquerint, in quibus fuit Aphricanus, primã Olympiadẽ, Ioathę nõ Azarię tẽpibus celebrari contigiſſe. Et in Samaria regnũ Phaceias tenebat, cuius ſupra mentio facta eſt. Primę Olympiadis author Sphitus fuit Praxonidis, ſiue Hemonis filius, quo Chorebus Helienſis agone victor fuit. Euſebius Lydii regni principiũ eiuſq́ gẽtis regẽ Ardiſiũ noĩe, in annos primę Olympiadis reponit. Herodotus Argonẽ ex Heraclidarũ gente primũ Sardibus regnaſſe author eſt, nouiſſimũ ex ea gente Cãdaulem, vterq́ ab Alceo Herculis filio fuit oriũdus. Enimuero multo añ Heraclidarũ tẽpora, ſi Herodot⁹ vera tradidit, in Lydia eſt regnatũ, vbi Lydus Athis filius, qui ipſi terrę nomẽ dedit, multiq́ deinceps ab eo p̃creati, in his locis regnũ tenuerũt. His Heraclidę ſucceſſere, qui Iardana ancilla geniti oraculi monitu, vt dixi, ab Hercule in eam ſunt regionẽ miſſi, vbi q̃ngẽtos & amplius annos ab his procreati regnum tenuerunt. Candaules quo fuerit caſu oppreſſus, ſuo deinceps loco explicabimus. Fuerunt Lydi quando in eius gentis mentionem incidimus Maones ab initio dicti, idq́ Homeri teſtatur carmẽ, inde a recentioribus Meones ſunt nuncupati, hi oĩm primi, vt Herodotus ſcribit, aureum argenteũq́ nũmum p̃cuſſere, primiq́ Caupones & inſtitores fuere. Sed morem hunc recentius inductũ exiſtimaſſe videt̃ Trogus, ꝙ cum bellaciſſimus populus Cyro rebellaſſet, vi ad imperium retracti, ademptis armis iuſſi ſunt vulgo cauponari, ludicraſq́ artes, & lenocinia exercere, quo acciderit, vt gens olim potẽs, & manu ſtrenua, pręſenti mollitie antiquã virtutem amiſerit. Iidem Lydi teſſeratum & pilæ luſum, cæterorumq́ ludorũ genera commenti ſunt. Plinius lanas ſordibus inficere Lydorum commentũ exiſtimat; fuſumq́ & lanificiũ, linũ & retia ab his quoq́ inuẽta. In ea terra Pactolus ex Timolo defluẽs olim ramẽtis auri diues, vnde vetus illa regum gaza, celebreſq́ Crœſi opes, in contemptũ etiã fortunæ philoſophorũ oculis ſubiectæ Timolus in Hermum lapſus, in quẽ & Hilus, qui poſtea Phrygius eſt dictus, in Phocaicum mare vna mixti, vt Herodotus prodidit, erumpunt. Nunc Palæſtinæ res ad ſe ſtilum reuocãt. Ioathas cuius regnũ in primæ Olympiadis annos, vt diximus, incidit, quum aliquanto priuſq̃ Azarias pater fato defunctus eſſet adminiſtrationi admotus, p̃ter ciuilia opera multa & varia, vrbis mœnia partim ab imo ad ſummũ erexit, partim vetuſtate collapſa ſumptuoſe inſtaurauit. Intulit & Ammonitis bellũ, victiſq́ tributũ impoſuit, vt centũ ſibi auri talenta quotãnis penderent. Et cho-

Romuli cõceptio & ortus.

ANNI MVNDI.

Authomenes.

Olympiadis author. Sphitus.

Lydus.

Lydorum inſtituta. Maones. Meones.

Lydorum opes. Timol⁹ ſeu Tmolus. Ioathas.

ros tritici decẽ milia,atq; hordei totidẽ,auctoq; in hunc modũ regno,anno ſextodecimo poſt patris interitũ & ipſe vita deceſſit,regni adminiſtratiõe Achamo filio tradita,quidã ꝑ Achamo Achazũ habent.Claruit in Iudæa Ioathæ tẽporibus Amus propheta,in Pelopõneſo Cynethon Lacedęmonius,q Thelegoniã ſcripſit,Camelus qui Europã,& Archinus,q Æolicã & Italicã vaſtitatẽ.ſunt qui Cyrenẽ,de cuius cõditione ſupra eſt a nobis memoratũ,ꝑ hæc tpa a Thereis memorẽt conditam.Spartiatę Ephoros habere cœperũt,quum Theopompus in ea ciuitate rex eſſet.Fuit Ephoroꝝ poteſtas nihil ab ea diſſimilis quã tribuñi plębis Romę habueſt.

Ioathæ ſucceſſus.
Achamus.
Poetæ illuſtres.
Ephori.

Atq; is tunc erat aliarum gentiũ ſtatus,quũ Roma in Latio cõdita eſt,de cuius origine quo illuſtrius fuit in terris Romanũ nomen,eo maior nobis de ea re inſtituendus eſſet ſermo,niſi ſtili ab initio ſuſcepti vbiq; habẽda eſſet ratio.Cęterũ ne res tanta in arctum coniiciat̃,ab Ilię puerperio paulo altiꝰ res eſt repetenda,ſiquidẽ illa,ſiue geniũ (vt dixi) alicuiꝰ,ſiue mortalis potius cõpreſſu pręgnãs facta,vbi ſe vterũ ferre ſenſit,matris ſuaſu,quã ſecretioris cõceptus ab initio fecerat participem,ſimulata ægritudine in priuato ſeſe tenuit,non minus ad religionẽ q̃ ad celãdum vterum pertinere rata,ſi polluto corpore ſacris abſtineret.Amulius ſiue criminis cõſciẽtia,ſiue alia ſuſpitione motus,per fidum ſibi medicum ſciſcitabundus inquirit,quę vis ea morbi eſſet,quæ puellam tam diu a miniſterio diſtineret. Verum matre aliiſq; arcanum morbum excuſantibus,quẽ maribus prodi nefas eſſet,Amulius vxori mandat,vt puellam obſeruet tum vero per eam factus certior Rheam Iliam grauidam eſſe,nec iã abeſſe procul a partu, ne clam vtero ſolueret̃,cuſtodes apponit,dum eã deferret ad populum: multitudine inde ad concionẽ vocata,puellam,vt inceſtam,parenteſq; velut inceſti conſcios accuſat,iubetq; inibi pro concione cauſam dicere.Ad ea Numitor nouam ſe audire fabulam præfatus,nihil habere ſe reſpondit,q́d pro filia & ſuis poſſet dicere in nouo crimine,quod tum primũ ſibi & domui ſuæ obiiceretur, poſcit vt a filia & vxore diſcere liceat,quid probri id eſſet,tũ vere ſi culpa adſit,liberę ſe regi & populo iudicium de ea re permiſſurum.Domũ Numitor reuerſus oĩa, vt acta erant, cognoſcit ex vxore,adiicit illa ꝓces atq; identidem obteſtatur,vt puellæ expectetur partus,eã vnã rem facile declaraturam,an vera ſint,quæ filia de criminis authore euentura audiuiſſet. Perſuaſum illi ab initio fuiſſe,genium ſecum quendã non hominẽ cõgreſſum,a quo edocta eſſet,fore vt gemellos pareret,breuem eã morã futurã. Q; ſi deorum aliquis eius culpæ ſit author,Amulius & alii viderent q̃ pie facerẽt,qui eam rem atrociter vindicare adorti eſſent. Exoratus Numitor filiã cuſtodiri iubet,inde in concionẽ reuerſus,ordine exponit quæcunq; domi cõperiſſet. Cenſet itaq; expectandũ,donec puella ſoluta ſit partu,vt quicquid id quod ſibi & aliis ſuſpectũ eſſet,ex ipſo puerperio cognoſceretur.Fremere Amulius,nec ſani quicq̃ ineſſe eiuſmodi poſtulatis dicere,& iam puellã quoquo modo perdere deſtinabat,quũ a cuſtodibus nunciatur,geminos ex Ilia pueros natos. Tũ Numitor filiæ culpã deprecat̃,diuinũ id opus eſſe affirmat,ſcite ſe mortaliũ neminẽ ſobolis numerum prędicere potuiſſe,& iam tacita religio erat multitudini iniecta,Amuliꝰ muliebri id fraude factũ clamitabat,alterũ pueroꝝ medio illi nixu ſubiectum,vt religio crimini prætexeretur.Agẽdum eſſe lege in eam,quæ polluta ſit corpore,exclamat,dandũq; documentum aliis,ne virginitatẽ,gentili ſacro addictã, temerę amitterent.Omnis multitudo Regem ad vindictam pronum ſecuta eſt.Publice itaq; Ilia damnatur, vt virgis prius cæſa,necaretur.Pueri qui ex ea nati eſſent in profluentũ abiicerẽtur.Qui multa fide & celebritate hæc executi ſunt,puellã aiũt poſt partũ aſſeruatã,ꝙ Amulii filia q̃ æqualis erat Iliæ,atq; ſimul educata multis precibꝰ & lachrymis,ſit ſuppliciũ a patre deprecata,diuq; poſtea eã in cuſtodia habitam,donec Amulii cæde perpetrata,a filiis ſoluta eſt.Maior tamẽ phama,Rheam Iliã poſteaq̃ enixa ſit,regis iuſſu necatam,gemelloſq; ex ea editos miniſtris ab Amulio datos,vt in Tiberinum,quindecim fere milia paſſuum ab Alba profluentẽ,proiicerẽt. Mirabitur,nec immerito,aliquis,quid fuerit ꝙ tam procul id miniſteriũ Amulius ablegauerit,quum ex obuio pueri nuꝑ nati extingui potuiſſent,tenuis quidẽ lacuna,nedum lacus,qui proximus Albæ erat,vel ampliſſimi fluminis in re tam facili inſtar habuiſſet.Ego quãdo licet rerum ſcriptoribus ſuum in dubiis iudicium interponere,religione credo adductum Amuliũ, ob ea,quæ de Iliæ cõceptu audierat,pueros haud auſum fuiſſe extinguere,ſed aluo impoſitos in amnẽ exponi imperaſſe,vt in deorum voluntate eſſet,an eos ſeruari vellent.Eadẽ res facit vt nõ grauate iis accedam,qui Iliam poſt nixum in cuſtodia habitam ſcripſere,niſi ſuſpicetur aliquis id familiæ dedecꝰ Amuliũ ꝓcul ab oculis ciuitatis ablegãdũ cẽſuiſſe,fuiſſeq; id non publicũ,vt q̃dã arbitrati ſunt,ſed domeſticũ iudiciũ. Verũ,vtcunq; res acta eſt; quũ fluuius, q̃d ſa-

Vrbis Romę cõditio.
Iliæ & matris conſilium.
Numitor ꝓ filia trahit̃ ī iudicium.
Deprecatio Numitoris.
Damnatur Ilia.
Romulꝰ & Remus exponuntur.

tis conuenit,imbrib⁹ auctus,pleniore alueo flueret,ripaq̃ reſtagnantibus circa aquis haud q̃-
dẽ facile adiri poſſet,regii ſatellites neceſſitate coacti,in proximã alluuiã infantes abiiciũt,nec
ita multo poſt remittente fluminis impetu,aluus qua Gemelli impoſiti erãt,lapidi īpacta, eos
Lupa infantib⁹ præbet vbera.
in ſubiectũ cœnũ leniter effudit,hic illi terra volutatione vagientes Lupam ad fluuiũ traxe-
re.Mirũ eſt quod Romani & Græci ſcriptores hic tradũt,immitẽ alioqui feram,hominiq̃ mi-
nime placabilẽ,vbera iacentibus leniter demiſiſſe,abſterſiſſeq̃ lingua fœdata iacentiũ corpora.
Talia de Cyro rege & Telepho ſunt memoriæ prodita,quorũ,hic a Cerua,ille a cane fit nutri-
tus.Sed alterutrum animal homini amicum,& ob id fortaſſe minus mirũ.Compellabant inte
rim paſtores regii ſtabuli,greges in paſcua.Qui miraculo rei defixi,non nihil in veſtigio ſe te
nuerũt,alioſq̃ e proximo acceſſunt,velut parũ ſuis ipſi oculis crederent.Sublato dein clamo-
re,in ſubiecta loca ad flumen vt beluã arcerent decurrũt,illa placide ſe attollẽs, iacẽtis pueros
paſtoribus reliquit.Erat haud procul a ripa Tyberis lucus,cũ fonte q e concaua ſpecu perẽni
manabat aqua,atq̃ inibi Lycæi Panos ara,quo Lupa greſſum detorſit,fons ipſe fuit palatii ędi
ficiis ꝓpinquus,cũ rei hui⁹ monumẽto ad poſteros conſpicuo.Lupæ ſimulachrũ erat ex ære,&
duo ad vbera infantes,quali figura & materia viſit nostra quoq̃ tẽpeſtate Romæ in parte Ca
pitolii in conſeruatorũ veſtibulo.Plutarchus non Lupam modo,ſed & Martiũ picũ alimenta
pueris præbuiſſe prodidit,qđ in Semiramide etiam quæ in Aſſyria regnauit accidiſſe proditũ
eſt,vt infans a volucrib⁹ ſit nutrita.Paſtores ſublatos inde pueros ad Fauſtulum regii pecoris
magiſtrũ deferũt,ordineq̃ a ſe viſa exponunt. Erat nuper Fauſtulus ex Alba reuerſus, vbi de
Rheæ Iliæ partu audiuerat,& cum iis forte in reditu, quibus exponendorũ iniunctũ erat ne-
gociũ,aliquantulũ viæ fecerat.Hæc Dionyſius.Plutarchus ab ipſo Fauſtulo expoſitos author
Romul⁹ & Rem⁹ Fauſtulo dant.
eſt.Sed cuiuſcũq̃ miniſterio id fieri contigit,Fauſtul⁹,velut omniũ ignarus,poſtulat ſibi eos a
paſtoribus dari,quod quũ haud ægre impetraſſet,domum reuerſus, pueros in gremiũ vxoris
tum mœſtæ,ob extinctũ nuper infantem quem enixa fuerat,ex improuiſo effudit verbiſq̃ con
ſolatur,q̃ pro vno,quem amiſerat,alumni duo eſſent reperti.Hortatur itaq̃ eos omni ſtudio,
& diligentia aleret,in quib⁹ educandis,vt intentius perſeueraret, oĩa q̃ paſtores a ſe viſa enar-
rabãt,pro miraculo memorat.Liui⁹ a Fauſtulo pueros ſublatos tradidit,fuiſſeq̃ ait multis ꝑ-
Laurentia Fauſtuli vxor.
ſuaſum Laurentiam,quę cũ Fauſtulo nupta fuit,vulgato corpore Lupam inter paſtores appel
latam,fabulamq̃ inde ortam videri poſſe,vt Lupa pueris vbera præbuiſſe credatur. Gemellos
Fauſtulus Romum & Remum vocat,a mamma ,vt Plutarchus credidit,quã mitis fera illis ia
centibus ſiccandam adhibuit. Idem author eſt ambos Gabiis Fauſtuli diligẽtia græcis literis
Quales ab initio Romul⁹ & Rem⁹.
inſtitutos.Per quæ geniti & educati,vbi adoleuit ætas,quũ formæ præſtantia, & vigore ani-
mi,inter paſtores lõge eminerent,nõ in ſtabulis & circa greges vt cæteri ocio marceſcere, ſed
ſalt⁹ & nemora venando circũire.Latrones inſectari,prædam illis ademptã benigne inter ſuos
partiri.nonnunq̃ etiã orta inter regios paſtores,& eos,qui Numitoris erant,de paſcuis,vt aſſo
let,cõtẽtione,cũ hi circa Auentinũ,illi in regione palatii ſtabula haberent,plæriq̃ ex iis,q Nu-
mitoris iura tuebant̃,media ſunt rixa vulnerati,ac nouiſſime loco pulſi iniquo animo ignomi
niam ferre.Cæterũ nulli interim paſtorũ,maiore inuidia apud iniuria affectos q̃ gemini fratres
eminebant.Quippe qui non vt cæteri in partibus eſſe credebantur,ſed illorũ ductu & audacia
omnes credere ſibi iniuriam fieri.His igitur inſidiati paſtores, quũ Romulus Ceninam ſacro-
rũ cauſa profectus domo abeſſet,Remum ſubita excurſione laceſſitum ad arma cõpellunt,ſen
ſimq̃ ad inſidiarũ loca ſequendi ſtudio perductũ,pene obrutum lapidibus capiunt. Elius Tu-
bero,quem Liuius & Plutarchus ſequũtur,cui & Dionyſius libens aſtipulatur, Lupercale ſa-
Lupercale ſacrum.
crum ait in palatio celebrari ſolitũ,ex Arcadia ab iis,qui Euandri comites fuere in Latium de-
latum.Nec id modo ludicrum teſtari eius gentis in hęc loca acceſſum,ſed & palatium ipſum,
quod a Palanteo Arcadiæ,vnde illi venerant,Palantium ab initio dici contigit,mox & palati-
um.Iuuenes Lycæũ Pana venerantes,laſciuo curſu nudi in ſuorum conſpectu diſcurrebant,
quæ ſacrorum ratio non integra tantum,ſed aucta etiam religione ad poſteros trãſiit,adeo,vt
qui ſummũ gererent in vrbe magiſtratum,ſine rubore ea de cauſa corpora nudarent. Appia-
nus & Plutarchus authores ſunt Antonium,qui poſtea cũ Auguſto & Lepido triumuir fuit
conſulem inter Lupercos cucurriſſe.Nobiliſſimi iuuenes & adoleſcentes nudi per vrbẽ vagi,
obuios cędebant loris,quibus etiam plæræq̃ matronæ, de induſtria occurrentęs, ob receptam
vulgo opinionẽ,quaſi ea res ad fœcunditatem attineret,palmas illis præbebãt feriendas.Huic
Ludicro erant tũ forte iuuenes ipſi,vt ille ait,intẽti,quũ latrones ob iram prædæ ſæpius adem

peræ, ceu paſtores illi potius vt Dionyſio placet fuerũt (neq; enim obſcurũ erat id ſolenne) parati in incautos, armati in nudos, ex improuiſo impetũ faciũt. Hic cũ media trepidatiõe ſe Romulus defendiſſet, Remus cũ paucis temere in aduerſum cuneum inuectus, in hoſtiũ poteſtatem redactus Albam ad Amuliũ perducitur. Hic inter prima crimina illi obiicitur, ꝙ Numitoris agrũ eius ductu paſtores hoſtiliter infeſtarẽt, ob eamq; rem dat Amulius captum iuuenem fratri ad ſuppliciũ, cuius ea erat iniuria. Romulus poſteaꝗ̃ Remũ fratrem captum audiuit, cũ ea paſtorũ manu, quã tũ forte circa ſe habuit, abeũtes perſequi certus erat, vt eos priuſꝗ̃ Albã abirent curſu aſſequeretũ. Sæuientem Fauſtulus a tam præcipiti conſilio reuocat, reuocatũ in ſecretum abducit, hicq; verã originem, quã ob immaturam ætatem antea ĩ occulto habuerat, ſolus ſoli ait. Conferunt itaq; inter ſe conſilia, vt ſimul Remum periculo eximerent, totamq; Numitoris domum ab Amulii iniuria vindicarent. Partiti inter ſe curas: Fauſtulus Albã properat, nequid in Remum temere ſtatueretur, Romulus paſtorũ manu diuerſis itineribus ad vrbem miſſa, ipſe eodẽ pleno gradu occurrit. Interea haud procul aberat, quin Numitor ſciſcitãdo Remũ agnoſceret, nam & duos eſſe fratres audiuerat, & filiæ liniamenta in alterius ore intueri, ſeu igitur ambiguę ſtirpis, ſeu potius præſentis fortunę admonit⁹, adoleſcenti in ſecretũ adducto impunitatem pollicetur, ſi cum fratre & cæteris paſtoribus, in aſſerenda dignitate ſibi auxilio adeſſent. Ad ea Remus quum omnia reſpondiſſet, quæ præſenſæ ſpes ſalutis in periculo conſtitutis ſuadere ſolet. Numitoris iuſſu ſoluitur, Romuloq; qui iam haud procul Alba aberat, ſalutem fratris per fidiſſimũ quendam nunciat, quo ille lætus nuncio, pacate vt cæteri ignoto habitu ad Numitorem, apud quem Remũ eſſe ex nuncio cognouerat, diuertit. Plutarchus cũ Paſtorum manu & ſub fœni manipulo quaſi ſub ſignis Romulum Albam veniſſe ait, ſed veriora mihi videntur, quæ Dionyſius ſcribit. Is eo quo dixim⁹ modo, vrbem ait ab Romulo initam. Cæterũ iam prima apud Numitorem conſilia agitari cœpta erant, quũ parum abfuit quin Fauſtuli indicio ſint fratres proditi. Properauerat ille periculo rei motus Albam venire, q vt maiorem rei fidem Numitori faceret, aluũ, qua infantes fuerant expoſiti, ĩ hũc vſum aſſeruatam ſecũ habens, circa portas excuſſo pallio iuſſus eſt cuſtodibus prodere, quicquid id eſſet qđ lateret ſub veſte. Erat tũ ibi forte miniſter ille, qui Amulii iuſſu pueros expoſuit, agnouitq; continuo inſpectam aluũ, atq; ob id aliquid ineſſe fraudis ratus, Fauſtulũ ad regem perducendũ cenſet, circunſiſtunt itaq; eum plures, captumq; ad Amulium attrahunt. Hic veritus ne cruciatibus fateri cogeretur, quæ in præſentia celare voluiſſet, omnia rite, vt acta erãt, exponit, in vno, non minus tẽpeſtiue, ꝗ̃ feliciter mẽtitus, ꝙ iuuenes procul Alba inter paſtores eſſe affirmauit, armentaq; cũ his ſectari, non defuturam illis occaſionem fugiẽdi ratus, aut obtrũcandi regis, ſi a Numitore ad eum fuiſſent accerſiti & iam negocium datũ erat militibus vt Fauſtulũ ſecuti, ad ſe rtaherent, quicũq; ab eo monſtrati eſſent, ſi ſponte venire nollent, quũ re occulte ad Numitorem delata, mutua inter auũ & nepotes, iam manifeſto indicio, facta eſt gratulatio. Complexuſq; eos ſenex cum lachrymis ad vltionem hortatur. Armantur cõfeſtim a Numitore ſerui, & ex clientibus & amicis plærięq;, paſtores quoq; iamdudũ, vt iuſſi fuerant, diſſimulato negocio, diuerſis itineribus, in vrbem frequẽtes cõuenerant. Huiuſmodi manu ambo fratri, in forum ſine maiore tumultu deuolant, regemq; a paucis defenſum obtrũcant, arcem occupant, ne cæde regis tumultu orto ab irata multitudine opprimerentur. Hęc Fabius antiquiſſimus Romanorum annalium ſcriptor, quem Dionyſius prę cęteris eſt ſecutus, ꝗ̃ꝗ̃ Plutarchus nihil ab his diuerſa prodidit. Preſſius omnia Liuius, atq; eo fortaſſe cautius, nã ſi cuſtodes circa portas fuere, nõ video qua ratione tam facilis fuerit paſtoribus in vrbẽ ingreſſus, occulta arma habentib⁹, aut cur regii pecoris magiſter cæteris ſuſpectior eſſe debuerit, quũ lõga conſuetudine Albam commeandi, omnibus eſſet notiſſimus. Alii nihil fabuloſum hiſtoriæ cõuenire rati, infantes duos nuper natos, fidiſſimarũ miniſterio, Rheę Iliæ medio nixu Numitoris conſilio ſuppoſitos prodidere, eoſq; pro vero partu ab Amulio necatos, q ex ea editi ſũt alẽdos Fauſtulo datos, qui quũ Amulii eſſet villicus, Filiſtini fratris ſuaſu. erat is quoq; pecoris & paſtoꝝ Numitoris magiſter, negociũ ſuſcepit, Arricemq; vocatam ferunt mulierem, quæ eos aluit. Nec interim negant, Fauſtuli coniugem ob frequẽs adulteriũ, Lupã inter paſtores appellatã, vociſq; ſimilitudine factũ, vt fabula ſibi in pueroꝝ alimonia locũ ĩuenerit. Mox itaq; ab ineũte pueritia Gabiis inſtitutos, & apđ Fauſtuli hoſpites literas & Muſicẽ, gręco ritu, armoꝝq; tractationẽ edoctos, ad Fauſtulũ deĩceps cui⁹ crediti eẽnt filii, ſub pubertatis ãnos reuerſi, orta inter paſtores cõtẽtiõe, qđ ita Numitor ipſe euenire voluit, vt cauſam haberet eos a rege po

Remus ad Amuliũ perducitur.

Fauſtuli conſilium.

Romuli ad Albam acceſſus.

Fauſtuli diſcrimen.

Amulii cędes.

Romuli & Remi educatio.

Varia de Ro. & Re. educatione opinio.

ſtulandi,Albā ad Amulium accerſiti ambo venerint.Affuit excompoſito Fauſtulus cum plaſ
riſq; amicorū cognoſcendi iudicii ſpecie:cognitione rei ad Numitorē delata,poſtea ꝗ ille ado
leſcētes docuit ꝗ eſſent,in Amulium armauit.& hęc illi,aut vera,aut certe vero ſimiliora, de
cōditoꝶ vrbis educatione,& Amulii cæde literis prodidere.Verum vtcūq; rēs acta eſt,Numí
tor Amulio cęſo,populum ad concionem vocat,ſcelera in ſe fratris, nepotū originē,vt geniti,
vt educati eſſent,ordine exponit:Amuliū quia fratrem per iniuriam regno ſpoliaſſet,vt Tyrā
num,ſe authore cæſum:quæ cum ille breuiter diſſeruiſſet,iuuenes per mediā cōcionem ſuorū
agmine ingreſſi,Auum regem ſalutant.Conſenſus ingens,& fauor vocum conſecutus,ratum
illi nomen & imperiū fecere.Igitur Albana re auo permiſſa,honoribuſq; matri reſtitutis (Et
enim Dionyſius & Plutarchus,viua adhuc Ilia Amulium periiſſe ſcribunt)cupido eos cepit
vrbis hic condendæ,vbi expoſiti & educati eſſent.Dionyſius id conſilium exiſtimat a Numi

Conſiliū cōdēdę vrbis.

tore ortum,ꝗ pulchrum & vtile ratus,quoniam res Albana multitudine abundaret,ad propa
gandū nomen & genrem nepotibus perſuaſerit,vt eam velut nouam ducerent Coloniam, Vr
bēq; conderent.Apparebat in multitudine tranſcribenda,vires aduerſæ factionis, nouæ colo
niæ pręrextu,infirmiores fieri.Cęterum ſiue proprium id conſilium ſiue auitum fuit:Iuuenes
eius terræ charitate in qua ambo fuerāt educati,vt nouam vrbē ſtatuerent,ſolum a Numito
re accipiunt.Pecunias adhæc,arma,frumentum,ſeruos,iumenta, multaq; alia deſtinato operí
neceſſaria.Ad tria hominum milia ex Alba in Coloniam conſcripta,cæteris facultas conceſſa,

Ro.& Re. colonos ab auo accipiūtr.

eo ſi vellent demigrandi.Cum hoc illi apparatu ab auo profecti,quicūq; palatium & Saturniā
incolebāt,præſenti multitudini iungūt,diuiſiſq; inter ſe copiis,confeſtim quicquid hominum
fuit,velut in duas abiít factiones,inde & fratrum diſcordia orta,nam parum ab initio cōuenit
inter eos,quo potiſſimū loco noua ſtatuerētur mœnia.Præferebat Romulus palatii ſedem vt
amborum altricē,Remus triginta procul inde ſtadia tumulum ceperat Tyberi propinquum,
māſitq; ipſi loco ab re nomē,Remoriaq; eſt dicta.Id anceps conſilium non nihil fatalem vrbis
originem moratum eſt.Demum eo eſt decurſum,vt rem omnē materno auo permitterēt,is vt
deos cōſulerent author ambobus fuit,irent & vterq; ſuo templo ſedens eodem tempore capta
rent auguria,atq; vtri meliores aues apparuiſſent,is caperet locum,nomēq; vrbi daret. Sacris
igitur,vt rite omnia fierent,perpetratis:Romulus palatium, Auentinū Remus occupār.Alii

Ro.& Re. Augurium

Remoriā ab eo inſeſſam credidere.Cæterū ſiue hic locus illi,ſiue alius ſit captus,ſex continuo
vultures præpeti volatu ſeſe Remo offerūt,quibus lætus ille confeſtim Romulo iubet augurí
um nūciari,eūq; ad ſe venire.Sed dū forte res ad Romulū pfertur,ecce,XII.illi vultures occur
rūt:tū orta inter duces cōtentione,quū hic auiū numero,ille tempore regnum ad ſe traheret,
nec ætas vlli faceret inter eos diſcrimē,vt hic pudore,aut ille alteri cederet,vtraq; multitudo
regē ſuū ſalutat ducē.Orit̃ ex altercatiōe iurgiū,ex iurgio certamē,animiſq; ira accēſis, velut
diuerſæ inter ſe acies hoſtiliter cōfligūt:ibi Remus media turba temere ict⁹ cōcidit.Dionyſius
parū integra fide Romulū a prīcipio egiſſe exiſtimat,ꝗ nullo adhuc captato augurio,regni cu
pidus miſerit ꝗ fratrē ad ſe accerſerēt,velut cōtinuo ſibi aues augurium feciſſent,quū interim
Remus,quas ipſe obſeruaſſet,iis ꝗ ad ſe miſſi fuerāt oſtēdiſſet aues,ſed quū ī palatiū veniſſet
rogatus ab eo Romulus,ecquod tā cito auguriū obſeruaſſet,aliquandiu incertus ille,quid ad
ea reſpōderet,heſitauerit,ac vix demū duodecim oſtendiſſe vultures,qui poſt Remi acceſſū tē

Rem⁹ interficitur.

plū fuerāt ingreſſi,atq; ex ea fraude ait cōtētionē primo,inde præliū inter duces ortū,quo ſau
cius Remus occubuerit.Verūenimuero ꝗ augurii euentus Romulo felix in cauſa fuit,iā in

Vulturis natura.

de Romani id volucris genus potiſſimū in auguriis obſeruare perſeuerant,niſi forte alia eius
obſeruatiōis ſit cauſa,ꝙ innocētiſſimus ſit oīm animātiū Vultur,qui nihil attingit ex iis quę
hūano labore ꝗruntur,nullū animal interficit,ſolis cadaueribus paſcitur, volucribus mortuis

Fauſtuli & fratris īteritus.

affinitatē ſentiēs generis abſtinet.Hic credibile ē Herculē,vt Herodot⁹ Pōticus ſcripſit,nullo
magis augurio,ꝗ vulturis lætari ſolitū.Nec Remi dūtaxat morte ſed multorū etiā cæde fune
ſtum fuit id certamen,quo Fauſtulus & Philiſtinus fratres periere,dum pugnam dirempturi
ri temere ſe iratæ multitudini ingerunt.Romulus in Remoria fratrem ſepeliit, ipſe actorum
pœnitentia in deſperationem adactus,ſibi viam ad mortem inueniſſet,niſi amicorum,& in pri
mis Laurentiæ nutricis interuentu, quæ illi aſſidendo nunc precibus inſtans, nuc caſtigatio
ne in ſpem priſtinam reſtituiſſet.Igitur cum tribus circiter hominum millibus qui pugnæ ſu
perfuerant,quum aliquanto maior ante numerus fuiſſet,ad deſtinatum opus ſe totum con
uertit.Scio ego ex veteribus rerum ſcriptoribus fuiſſe,qui ſcripſerint Remum quum in con

temptum fratris vallum tranſiliiſſet,cauillantem,fore,vt non minus facile tranſcenderetur hoſtibus ꝙ ſibi vallum quod munierat frater,a Celere quodam,vel vt alii tradunt,Fabio qui operi præſidebat rutro ictum concidiſſe. Sed quocunqꝫ caſu periit Romulus,fraternæ cædis ſuſpitione non caruit. Celer in Hetruriam ſeceſſit. Vnde Plutarchus factum exiſtimat, vt veloces a Romanis poſtea ſint Celeres nuncupati. Cæterum Romulus fratris, & aliorum cæde prius expiata,vrbem quadrata forma ad duodecimum Kalendas Maii poſtridie Palilia,quem diem paſtores ea temporum ſuperſtitione ſolennem agebant,ſulco,qua foſſa prius inde murus ducendus fuit,bobus mare & fœmina ad aratrum iunctis deſcribit,eoqꝫ aratri circumactu,ab vna ipſius inſtrumenti parte,nomen vrbi datum credidit Varro. Quod vero ad proprium nomen attinet,Græci ſcriptores in dubium trahunt,vnde Roma ipſa ſit dicta, quo tempore, ac cuius ductu condita. Cephalon Gergethius author vetuſtiſſimus ſecunda ætate poſt Ilium captum vrbem conditam prodidit,ab Romoqꝫ Æneæ filio ei nomen inditum, nec Cephalon tantum,ſed Agathillus quoqꝫ & Demagoras,vt Dionyſius ſcribit,eius fuerunt opinionis authores. Damaſtes Ligeus & quidam alii Æneam aiunt ex Moloſſis in Italiam profectum,haud multo poſt Vlyſſis ad eandem terram acceſſum,vrbemqꝫ ab eo conditam,quę ducis iuſſu Roma ſit dicta,ab Iliadum vna,cuius ſuaſu,Troianæ mulieres,longioris erroris tædio, naues incenderint. Ariſtoteles non Æneam & Troianos eam claſſis iacturam in Latio feciſſe arbitratus eſt,ſed Achæos qui poſt Ilium euerſum in eam Opicæ terræ partem fuerint tempeſtate delati:quum plures ex Phrygia in nauibus captiuas fœminas,quæ veritæ ne ſi in Græciam veniſſent,pellicatus ſuſpitione immitius ab victorum vxoribus vexarentur,claſſem concremarint, viriqꝫ neceſſitate adacti vrbem ſibi conſtituiſſent,eamqꝫ ab vnius nomine, quæ eius facinoris fuiſſet author,nuncupauerint. Gallias qui Agathoclis res geſtas ſcripſit, Troadum vnam ex Æneæ comitatu Latino Aboriginum regi nupſiſſe prodidit,duoſqꝫ ex ea filios genitos Remū & Romulum,qui vrbem a ſe conditam a nomine matris dixerint. Xenagoras hiſtoriarum ſcriptor, ex Vlyſſe ait & Circe tris liberos procreatos, Romulum, Antium, & Ardem. quorum ſinguli vrbes, quas in Latio ſtatuiſſent, de ſe rite nominarint. Dionyſius Chalcidenſis a Romo inditum id nomen teſtatus eſt,ſed ab eo qui fuerit Aſcanii filius,vel vt alii ſcribunt Emathionis, vt alii Italici cui Leuctra Latino genita nupſerit. Quidam Græcam vocem ſecuti, a belli robore id vrbi nomen datum affirmare ſunt auſi. Liuius & omnis Romanorum ſcriptorum turba, haud dubie affirmat a Romulo,qui ex Ilia eſt ortus,genti nomen vrbiqꝫ inditum. Perplexa hæc ſcriptorum variatio, vt arbitror, effecit,vt ne tempora quidem, quibus Roma ſit condita, antiquis rerum ſcriptoribus omnino conſtent. Fuit vetus quædam perſuaſio,vulgariſqꝫ, vt Dionyſius ait, de ea re ſermo,Romulum & Remum Æneæ filios poſt eius interitum Romum.Capuam, vt alio eſt a me loco dictum, condidiſſe, quam a Capi proauo nominarit,alteram in Ianiculo a patre nuncupatam, Romam inde de ſuo nomine nuncupaſſe, hancqꝫ diu Albanorum regum temporibus deſertam iacuiſſe. Tum demum a Romulo & Remo veſtali Ilia genitis,Albanis colonos dantibus,inſtauratā:quæ vulgo celebrata,ſi vera ſunt, inſtauratio fuit hæc,quam Liuius & alii originem vocant. Cæterum ſiquis adhuc vetuſtiora ſectetur,reperiet fortaſſis aliam longe antiquiorem vrbis conditionem. Antiochus Syracuſanus vir inter veteres ſcriptores haud obſcuri nominis ſcriptum reliquit , veniſſe quendam ad Morgetem regem, qui diceret ſe Roma profugum. Regnauit Morgetes in terra Italica poſt Italum. Fuerunt tum regionis fines a Tarento Neptunam vſqꝫ. Quo apparet aliquot ætates ante Æneæ in Italiam acceſſum, Romam in Latio fuiſſe. Sed longiore fortaſſis ſermone,ꝙ ſtilus exigat. nos hæc de vrbis origine ſumus executi. Nunc ſatis conſtat conditionem quam Romani ſcriptores celebrant, quæqꝫ Romulum Iliæ filium authorem habuit, in annum tertium ſeptimæ Olympiadis incidiſſe, eo nanqꝫ anno Antimachus Teius celebrat lunæ defectum , quem Plutarchus ait eo die factum,quo vrbs condita eſt. Euſebius & ipſe idem tempus obſeruat. Qꝫ ſi recte ab his tempora colliguntur,fuit annus ille quo Roma condita eſt,quater milleſimus a mundi origine quadringenteſimus atqꝫ vndequinquageſimus. Ab Ilii excidio,vt Dionyſius ſcribit,trecenteſimus ac vndetrigeſimus. Ante Chriſti regis aduentum ſeptingenteſimus quinquageſimus ſecundus. Idem author in primū annum ſeptimæ Olympiadis conditionem vrbis repoſuit,in quo eſt trium annorum variatio. Potiebaturqꝫ tum rerum Athenis Caropus,in Aſſyria Medidus tertio ab Arbace loco regnū obtinebat,in Macedonia Tyrimas,Samus in Ægypto,Hieroſolymis Achamus. Is vt ad res Hebraicas reuertar hiſ

Alia de morte Remi opinio.

Celer.

Natalis dies vrbis.

Vñ Roma nominata.

Vetuſtas vrbis.

ANNI MVNDI.

Achamus.

ſtoria, diuerſus a patris inſtituto, externis aras diis ſtatuit, & vt per omnia impiũ cultũ exer-
Acham⁹ impius. ceret, filiũ pro hoſtia immolauit. Cuius manib⁹ haud multo poſt debitas expendit pœnas, bel-
lo a Raſino Syriæ & Phaceia Samariæ regibus illi orto. Hi, ĩicta inter ſe ſocietate, eũ aliquan-
diu Hieroſolymis arcta obſidione fatigarũt: vrbibus interim plærisq; ex eo captis, direptisq; &
incẽſis, & in his Achſlacha Erithreo mari adiecta, quo antiquis cultorib⁹ cæſis nouos Raſin⁹
Rex Syriorũ induxit colonos. Vrbs regia, quum valide munita eſſet, capi non potuit, cuius po
tiundæ ſpe abiecta, hoſtes ſoluta obſidione, diuerſi in ſuum vterq; regnum abierunt. Tum A-
chamus ſuorum ſcelerum furiis agitatus, in Phaceiam omnem vltionis iram detorſit. Valido
itaq; exercitu ad bellũ inſtructo, Samaritani regni fines hoſtiliter adortus, Phaceiam ad arma
Vincitur Achamus magno ꝑlio compulit: nec ita multi interceſſerũt dies, quib⁹ cruenta acie Achamus ab hoſte victus, Cen-
tum triginta hominũ millibus amiſſis, & in his filio iuuene impigro, quem Amaſias Phaceia-
ni exercitus præfect⁹ interfecit, trepide in ſuum ſe regnũ recepit. Nec Phaceias victoria eſt ne-
gligenter vſus, ſed hoſtem Hieroſolymam proſecutus, omnia circa vrbem ferro eſt & igni po-
pulatus: ingens vis hominũ ab eo capta, & in Samariam abducta eſt. Cæterum Odidæ prophe
tæ monitu Phaceias captiuos domũ remiſit. Nec Acham⁹, licet vict⁹, deinceps quieuit, ſed re-
parãdo bello intentus, in Aſſyriã ad Tadaphaſarũ regẽ miſit, q̃ magnã cũ eo pecuniã paciſce-
Damaſcus expugnaẽ. rentur, vt in ſocietatem belli veniret. Nec Aſſyrius poſtulata abnuit, ictoq; cũ Achamanis le-
gatis fœdere Syriam hoſtiliter inuadit, agrũ populatur, Damaſcũ expugnat, Raſinũq; in ſuam
poteſtatem redactũ obtruncat: inde Samariæ fines ingreſſus ſubita excurſione ingentem vim
hominũ in agris opprimit, captiuam multitudinem cum Damaſcenis ad hoc ipſum ſeruatis,
Claudiẽ dei templum. in ſuperiorem Mediam tranſtulit. Achamus aurũ quod cum Aſſyrio per legatos fuerat pact⁹
bona fide perſoluit. Inde eo furoris proceſſit, vt auguſtiſſimum dei templum claudi iuſſerit in-
hibueritq; ſacra fieri. Per hæc ille ſcelera, quũ annos ſexdecim regnaſſet, moriẽs Ezechiæ filio
regnũ tradidit, quo tempore periit & Phaceias, ſuorum fraude oppreſſus, quum annos nouem
Samariæ regnum obtinuiſſet: Ozias eius cædis fuit author, cui regnũ parricidii pretiũ ceſſit,
ſed Phaceiæ manes nõdũ quieuerant, quũ Ozias graui bello a Salmanaſſare Aſſyriorũ rege pe
titus victuſq; tributũ illi pendere eſt coactus. Euſebius & Bibliaci libri hoc rege ſignificare vi
dentur accidiſſe, vt ex duodecim Iſraelitarũ tribubus, multa hominũ milia in Medos ſint trãſ-
Romul⁹ vrbẽ vallo munit. lata. Cęterũ Ioſephus Phaceia viuo eam cladem acceptam author eſt. Hic tunc erat in Iudæa
rerũ ſtatus, Romulus interim foſſa & vallo vrbẽ cingere adort⁹, haud prius ab incepto qeuit
opere, q̃ eã munitionib⁹ circũuallatam, ab omni externo incurſu, miniſq; bellorum tutam red-
didiſſet. Verũ reputans animo ciuium concordiam pro mœnib⁹ eſſe vrbibus, qua ſublata nul-
la diu ciuitas ſtare poſſit, incomptam & agreſtem multitudinem, certis velut legibus ciuilẽ in
modum compoſuit. Aderant ad tria peditũ millia, ac ſupra hos equites trecenti, quibus ad cõ-
Oratio Romuli ad ſuos. cionẽ vocatis in hũc modũ eos affatus dicitur. Nouã quidẽ formam, expreſſamq; vrbis ſpeciẽ
cernitis, viri fortiſſimi, quã veſtræ manus foſſa & vallo valide munitã reddiderũt. Sũt hæc qs
ignorat? infirmæ & naſcẽti ciuitati ad omnem vim & iniuriam propulſandã, neceſſaria, ſed ma
iore adhuc præſidio opus eſt, qđ res nulla alia ꝑter ciuiũ cõcordiã præſtare poſſit. Conſpiratio
adſit, & cõſenſus, q̃uis pauci & inermes facile locũ hunc tuebimur. Diſcordia, ingens huma-
narum rerum peſtis, in primis vitanda eſt, quã nuper experti, parũ abfuit quin, non vrbẽ dixe-
rim, quæ vtiq; tũ nulla fuit, ſed cõdendæ vrbis cõſilia, & rationẽ tolleremus. Horreo memoriã
diri illius certaminis, cupioq; ſi fieri poſſit in ꝑpetuũ aboleri: vel ſi aĩo excidere non poſſit, ſit
ſaltẽ nobis documẽto, ad dirã illã, maximeq; ciuitatib⁹ inimicã deinceps peſtẽ fugiendã. Nar-
rãt mihi quidã maiores natu, ſcire ſe plures Aboriginũ colonias, circa Latiũ, & alias quaſdã p-
cul Latio ſitas, q̃ nõ ſolũ optima pricipia habuiſſent, ſed ad inuidiã vſq; luxurioſa ſortita eſſẽt
incremẽta, domeſtica ſeditiõe deletas. Sed ſic ſane habet, vt res paruę cõcordia coaleſcunt, ita
ſublimes & arduę diſcordia dilabũt. Quare vt tutiore loco ſim⁹, & rẽ deoꝝ auſpicio inchoatã
tueri & augere valeam⁹, auctãq; poſteris tradere, neceſſariũ duxi, vobis demõſtrare, q̃ potiſſimũ
rõ nobis ineũda ſit, vt iuris & æqtatis formã, q̃ duo ſũt ciuitatũ vincula, ĩ nouã vrbẽ induca-
Multiplex ciuitatis adminiſtratio m⁹. Siqdẽ haud vnã adminiſtratiõis formã vulgo receptã video, quidã vni⁹ cõſilio & ductu cõ
rẽti, regiũ nomẽ in ciuitatẽ induxere, alii optimatib⁹ ſumma rerũ ꝑmiſſa, paucoꝝ cõſpirationẽ
vtileq; cõſenſum ciuili adminiſtratiõi expedire arbitrati ſũt, nõnulli multitudinis arbitrio rẽ
totã permiſerũt. Vos vero quãdo deorũ benignitate eo ventũ eſt, vt ſi nõ abſolutã, qđ tã bre-
ui contingere nõ potuit, omnino tñ aliquã ciuitatis ſpeciẽ habeamus, in mediũ conſulite, quæ

ſit vobis regiminis forma inducēda.Nā quod ad me attinet,ſatis ſupq́ adeptus videor, ꝙ me
deducēdæ coloniæ,vrbiſq́ condendæ ducē & authorē habere voluiſtis,& ꝙ auſpicatiſſimo lo-
co ſatiſq́,vt apparet,opportuno,eā vobis ſtatui,ſtatutāq́ de meo noīe vobis probātibus,& ita
euenire volētib⁹,nūcupaui. Nunc ſatis īmortalitati prouiſum eſt,cętera veſtro arbitrio pmit-
tēda exiſtimaui.Etenī quācūq́ ciuitatis formā vobis optaueritis,ſiue publicā,ſiue priuatā per
ſonā geſſero,pro oīm cōmodis,cœptorūq́ operꝫ incremētis,vel quia ciuē oportet,vel ꝙ ducē
& regē decet pro ſuis laborare,ſciēs volēſq́ excubabo.Huiuſmodi oratione aut certe nō mul
tū ab hac diſſimili Romul⁹ ad ſuos vſus eſt,qđ materni aui cōſilio factū credibile eſt, ad fero-
ciſſimæ multitudinis inuidiā fugiēdā:ne ſi illi⁹ iniuſſu regiū nomē vſurpaſſet,cōtinuo īuidia
inde,mox & odium eſſet illi ortum.Haud dubium erat quin,tum genus ipſum,tum virtutem
in eo ſecuti Romulum aut neminē alium regē eſſent habituri.Igitur magno oīm conſenſu to
tius rei ſumma illi permiſſa,ſed non prius regium nomen recepit,ꝗ multitudinis ſcitum augu
rio ſit cōfirmatum.Siniſtra cæli parte fulgur in dextram diſcurrit, quæ obſeruatio etſi vana
eſt,& a veræ pietatis cultu abhorrēs,operępretium eſt tū cognoſcere,vñ ratio ipā auguria ea
ptātib⁹orta ſit,ſiniſtri fulminis obſeruādi.Dionyſi⁹ author eſt,augures eā mūdi partē qua ſol
& cæteri planetę oriunt̄ ſpectare ſolitos,omniaq́ interim ad Septentrionē & arcticū polū ver
gentia ſiniſtra augurantibus fuiſſe.Nulli præterea dubium eſt eā mundi partē nobis eminen-
tiſſimā eſſe,& ob id multo aliis potentiorē,vnde vana perſuaſio orta,ſigna ꝗ inde mortalibus
darentur,eſſe longe omnium efficaciſſima.Sūt tamē qui iccirco ſiniſtra auguria meliora arbi-
trati ſint,ꝙ quæ nobis cælum ſpectātibus læua ſint,ipſis ſiāt ſuperis dextera. Cōſtat præterea
Aſcanio in Mezētium & Hetruſcos eruptionem facturo,ſereno cælo læua intonuiſſe,quo ille
augurio fretus,victoriā ſit ingentē adeptus:ꝗ cauſa eſſe potuit vt talis obſeruatio inde ad Ro
manos fluxerit.Nec ignoro videri poſſe morē ipſum ex Hetruſca diſciplina ſumptū,cui⁹ Ro-
mulū haud ignarꝫ fuiſſe crediderim,qppe q vrbē augurato cōdidit,nec regiū deīceps nomē,ni
ſi augurio cōfirmatus,receperit.Enimuero ſatis conſtat ab ineūte pueritia cum Remo fratre
Gabiis muſicæ & literis inſtitutum,quo in maiore errore fuerūt,q vtrunq́ inter paſtores ado-
leuiſſe arbitrati ſunt.Per hæc ille regnum adeptus ciuitatem moribus & inſtitutis cōtinuo cō
ponere eſt adort⁹.Primo itaq́ multitudinē in treis velut ordines diuiſit,Tribuſq́ ab ipā,vt cre
do,partitione nominauit.Inde earum ſingulas in denas diuiſit partes,Curiæq́ hæ nuncupatę
(triginta numero fuere,)ſecuta & alia Curiarum diuiſio in Decurias,vnde & decuriōes dicti,
q illis præferunt.Tū ager in tot partes diuiſus,quot Curiæ numero erāt,ſuæq́ omnibus por-
tiones tributę,tantū Rex ipſe ſibi terræ reliqt,quantū ad ſacrorum vſum,templorūq́ curam ſa
tis videretur.His ita cōſtitutis,omnis ſpectata virtute viros,& quib⁹ tum filii eſſent,pollerēt-
q́ inter alios opibus,ab ignobili multitudine diſcretos,patres appellauit. Eorum progenies pa
tricii deinceps dicti.Dubiū patres iccirco dicti ſint,quia alios ætate præirent,an ꝙ his tm̄ filii
eſſent:an honoris ea poti⁹ appellatio fuerit.Cæterꝫ quæcūq́ fuit ei⁹ nominis ratio,cētū ex hoc
ordine lectis ſenatus eſt cōſtitutus.Liuius eam Romuli electionem fuiſſe exiſtimat, Dionyſius
vnum ait a Rege in ordinem aſcitū,cui quū ipſe belli cauſa abeſſet,res vrbana tuto credi poſ-
ſet,cæteros eius permiſſu legit multitudo ipſa,vt ſingulæ trib⁹ ſingulos terniones darēt.Tri-
ginta deinde Curiæ treis ſingulæ ex ſuo corpore crearunt.Senat⁹ is ordo dictus,vel a grauiţta
te eorū,q tū primū ſunt in ordinē aſciti,aut qa Latini veteres optimos quoſq́ ſolebāt ſenes ap
pellare.Nec illud vt video multū cōuenit.Sunt qui huiuſmodi viros ab initio patres conſcri-
ptos appellatos exiſtimēt,ſed multo plures ita interpretātur,vt cū recētior numerus a Priſco
Tarquinio fuit huic adhibitus,cōſcripti dicti ſint.Alii cū Sabini a Tito Tatio ſunt Romā tra
ducti,& in ſenatū allecti,conſcriptorum patrum appellationem primo vſurpatam arbitrātur.
Cæterū vt vulgus ipſum agros liberius coleret,ne vrbanis curis ab agreſti opere ſæpius auer-
teretur,ita ordinū officia coaptauit,vt ſenatores & alii q in vrbe reſiderēt, minorum in agris
agentiū tutelā ſuſciperēt,eorūq́ vrbana negocia ſedulo curarēt.Atq́ in hūc modum patroci-
nia ſunt vrbe adhuc recēti conſtituta.Ipſe vero ſe imperii inſignibus quū cætero habitu,tum
XII.lictorib⁹præcedētib⁹,auguſtiorē populo reddidit.CCC.ex omni iuuētute lectis,quorꝫ de-
nos ſingulę centurię dederunt.Hi circa regē armis excubabāt, celereſq́ ab exequēdi miniſterii
celeritate,vel a Celere,qui præfectus eſt illis,ſunt poſtea dicti.In faſciū numero.XII. vultures,
qui ei augurium fecerūt,videri pōt Romulus ſecutus,niſi ab Hetruſcis morē ipm aliquis potius
ſumptū dixerit,quib⁹quū.XII.populi eſſent,magiſtratūq́ vnū communi nomine crearent,ſin

Romulus Rex declaratur.

De auguriis obſeruatione.

Romulus Gabiis inſtitutus.

Tribus.

Curiæ.

Patres.

Patricii.

Senatus cōſtituitur.

Senatus.

Cur patres cōſcripti dicti.

Vnde patrocinia.

Celeres milites.

guli ſuũ illi apparitorem dare conſueuerunt. Sella Curulis, Trabea & alia Romanorũ regum inſignia, inde haud dubie fuerũt. Sequũtur pauca legũ capita, quando in longiſſima rerũ ſerie haud oĩa licet conſectari. Mulier inquit viro legitime coniuncta, fortunarũ ſacrorũq; oĩm ſocia illi eſto, domusq; vt ille dñs, ita hæc dña: filia vt patri, ita defuncto viro hęres. Adulterii cõuĩctã vir & cognati vt volẽt necãto. Si vinũ biberit domĩ, vt adulterã puniũto. Quo inſtituto vi deri poteſt apd̃ Romanos morẽ inualuiſſe, vt quoties viri domũ ſe reciperẽt, filias & vxorem exciperẽt oſculo: an (vt Porcius Cato prodidit) olerent temetũ, vt eñi corruptionẽ inſanię pri cipiũ arbitrati ſunt, ita corruptionis ebrietatẽ. Parentũ in liberos omne ius eſto, relegandi, ven dendi, occidendi. Siquis a patre vẽditus ſe in libertatẽ vindicarit, iterũ ac tertio patri ius ven dendi eſto. Fuit id caput legis. CCC. deinceps anno in duodecim tabulis relatũ. Mitigauit nõ nihil auſterũ carmen Numa Pompilius, q̃ tulit nullũ patri amplius ius in filiũ oportere eſſe, vbi illius iuſſu duxerit vxorẽ. Secuta & alia inſtituta, nequis libera fortuna ſedentariã artẽ ex erceret. Militaris diſciplina, & agricultura ciuib⁹ permiſſa, vnde laudationis mos ille manauit ad poſteros, bonus miles, bonusq; colon⁹. Hæc ille, nec religiõis immemor, tẽpla, aras, deorumq; ſimulachra cõſtituit. Adiecit & dies feſtos, ſacrificia, ferias, nũdinas, & alia pleraq; ad deorũ cul tũ ptinentia. Peregrina ſacra, & ea in primis, q̃ græcanico fierẽt ritu, vrbe excluſit, ꝓter Hercu lea iam inde ab Euandri tẽporibus inſtituta. Alicarnaſſeus Dionyſius. Varronẽ ſecutus. LX. ait ſacerdotes, q̃ publica ſaca facerent, tributim, curiatimq; ab eo inſtitutos, additos & his aru ſpices diuinationũ interptes. Curiarũ ſingulis ſuus genius cũ ſacrorũ miniſtris dat⁹, cõmuniſq; oĩb⁹ Veſta. & annus ĩ decẽ mẽſes digeſtus, quib⁹ nemo nõ poteſt ĩtelligere, fuiſſe Romulũ di uinarũ humanarũq; rerũ nõ ĩperitũ, nec añ Numæ regnum, populũ Romanũ ſine morib⁹ & re ligione, vt pleriq; autumãt, manſiſſe. Sed dũ hæc a Romulo cõſtituunt, multi mortales ĩ nouã vrbẽ cõuenerãt, ad qđ ipm Romul⁹ aliqñ antea inter arcẽ & Capitoliũ, ipi loco ĩtermõtio no men fuit, inter duo quercera vmbrãti loco Aſylũ conſtituerat, huc ſerui, & q̃ domeſticis erant iudiciis obnoxii, velut ad vnicũ libertatis & vitę portũ, certũq; pfugiũ, ex circũiectis vrbib⁹ mi grabãt, q̃ benigne accepti, & ad vrbẽ colẽdã oĩbus officiis inuitati, frequentiorem reddebant in dies ciuitatẽ. Et iã res Romana adeo erat valida, vt neq; bello, neq; pace, finitimarũ vrbium vl la eſſet inferior. Sed magnitudo illa breuis, & intra hoĩs ætatẽ interitura, qñ neq; domi ſpes ꝓ lis vlla eſſet, neq; cũ finitimis cõciliata haberẽt cõiugia. Cõſilio igit̃ patrũ circa finitimos po pulos mittit Romul⁹, q̃ affinitatẽ nouæ ciuitati, & ſocietatẽ quęrerent, adiicerẽtq; nouitatẽ vr bis nõ oportere cuiq̃ ſordeſcere, multa ĩ terris eſſe, & in his vrbiũ origines, q̃ modicis orta pri cipiis (iuuẽt modo dii) ĩ ſummũ virtute hoĩm & induſtria augeant̃. Certo ſcire ſe, qđ ad vtrũq; attineret, deos Romanæ origini affuiſſe, virtutẽq; hoĩb⁹ nõ defuturã: ne ꝓinde grauarentur ſecũ genus & ſanguinẽ miſcere, ad qđ, ſi nulla res alia hortet̃, certe quia hoĩes eſſent, atq; iidẽ vicinorum accolæ, inhumanũ ſit ſibi denegari, qđ barbaris & ignotis ſæpe ſit datũ. Nuſq̃ beni gne legati auditi ſunt, in quibuſdã etiã conciliis contemptim rogati, an & fœminis quoq; Aſy lum aperuiſſent, ea tum demũ digna cõnubia habituri. Tantũ hoĩm odia ab initio in Roma nũ nomẽ exarſere, nõ tã (credo) hoĩes, q̃ locũ auerſantiũ, quẽ maiora in dies videbãt ſortiri in cremẽta, q̃ ſibi & poſteris tutũ crederet̃. Eã cõtumeliã Rex & alii paſſi, cõtinuo ad vim animũ adiecere. Ægritudine itaq; animi ad tp̃s diſſimulata, vt pſens cõſiliũ cõmodi⁹ celaret, nouũ in noua vrbe ſpectaculum celebrate Romulus inſtituit, Neptũno equeſtri ſacrũ. Cõſualia id dixe re. Perſuaſum plurib⁹ ſcio, eundẽ geniũ, Neptũnũ equeſtrẽ eẽ, & Cõſum. Verũ Dionyſius, ea ra tione diuerſos exiſtimat, quia Neptũno terræ domitori, nuſq̃ apud græcos, aut Barbaros, ara erigeret̃, quũ Romę ĩterim ſubterranea Cõſo ſacrata eſſet ara, fieri potuiſſe arbitrat̃, vt equorũ curſus, dieſq; illi feſti Neptũno fuerint ſacri ab initio, mox q̃a occultũ de rapiẽdis virginib⁹ cõ ſiliũ ad vota proceſſiſſet, Cõſo, qui arcanorũ eſſet deus, ara fuerit loco condita. Spectaculo igit̃ finitimis ĩdicto, ꝓclaro, vt tũ res erãt, apparatu Romulus ſolẽnes celebrat ludos. Multi morta les viri ꝓmiſcue & fœminę cũ liberis, nõ magis ludorũ ſtudio, q̃ vt nouã vrbẽ ĩtuerẽt̃, ſub ipos ſpectaculorũ dies, ex Cenina, Cruſtumino, Antẽnis, ꝓximoq; Sabinę tractu affuere, hoſpitaliter per domos inuitati, ſecuri ludos & vrbẽ contemplant̃. & iã ſolẽne ludicrũ ad exitum ſpectabat, quum Romulus vti cõuenerat, purpurea veſte, qua erat amictus, in ſinum vt Plutarchus ait, collecta, ſuis ad rapiẽdas virgines dat ſignum. Cõfeſtim igitur facto in hoſpites impetu, turba to cœtu, tumultus & fuga oritur. Virgines, vt quiſq; in hanc aut in illam inciderat, ſine diſcri mine rapiũtur. Raptæ nõ ſine vexatiõe, & miſerabili ploratu, vt a ſuorũ cõplexib⁹ abſtractę, do

Leges a Romulo latæ.

Oſculi origo.

Quas artes Ro. ab ĩitio exercuerit.

Quæ ſacra ab initio recepta.

Aſylum a Romulo cõſtitutum.

Legati miſerũt ad quærenda cõnubia.

Conſualia.

Signũ rapiẽdarũ virginum.

mum abducunť.Edictum erat vt in ſequentem diem intactæ ſeruarenť. Tum quædā elegātiore forma ſunt patribꝰ deſtinatę.Fuit in his vna oīm pulcherrima,q̄ quū a Thalaſſij globo traheretť,multiq̄ iterim ſciſcitarenť,cui eā adduceret,Thalaſſio nequa vis puellę inferreť idētidē clamitatū.Factaq̄ ob id vox nuptialis,qm̄ Thalaſſii nomē vnius pudicitiæ adiumento fuiſſet. Sextius Syllas Thalaſſiū credidit fuiſſe direptionis ſignū a Romulo datū.Iubas & pleriq̄ Gręcoꝝ,ad laniſiciū,ꝙ illi Thalaſſiam id vocēt,eā attinere vocē arbitrati ſunt,omenq̄ in nuptialibꝰ ſacris inde factū.Quot numero virgines raptę fuerint parū cōuenit.Quidā triginta tantū fuiſſe ꝓdiderūt,a quarū noībus ſint Curię deinceps noīatę. Dionyſius Iubā ſecutus ſexcentas octoginta tris numero raptas ꝓdidit. Valerius Antias qngētas & vigintiſeptē,ſed quātuſcūq̄ fuit ille numerus,parū eīn,vt video,inter authores liquet,ad quartūdecimū Kalēdas Septēbris, quo die cōſualia celebrata ſunt,eſt id facinus ꝑpetratū,quarto mēſe ab eo,quo vrbs condi cœpta eſt,vt Fabius ſcripſit.Cnęus Gellius quem Dionyſius ſequiť,& quod multo eſt vero ſimilius,non menſe,ſed anno conditę vrbis quarto,Sabinas ſpectaculo raptas memoriæ prodidit.

Thalaſſius

Quot virgines raptæ.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO,ENNEADIS SECVNDÆ, LIBER TERTIVS.

QVIBVS auſpiciis,& ꝑ quos vrbs Roma fuerit cōdita,quo præterea cōſilio ſint conditoribus ipſis cōnubia q̄ſita, maiore fortaſſis verboꝝ complexu,q̄ ſtilus reqrebat,retuli ꝑmo volumine.Iā hinc vt ea q̄ populus Romanꝰ ipſe,domi,foriſq̄ geſſit,vt ab initio feci,cū cęterarū gentiū rebus mixta,& īſerta,ſeruato tēpoꝝ ordine referā,opæpreciū eſt originē vrbis,& ea q̄ origini ꝑxima ſunt,cognoſcere.Nā vt in pictura,ex ipſa ſymmetria,facile totiꝰ opis ratio iudicať,ita in ciuitatibus,earū pricipia ſpectanda,cętera domeſtica in qbus eſt Liuiꝰ magnopere occupatus,niſi q̄ maxime relatu digna videbunť,vt ad alia ſcribenda ſuppetat ſtilus, parcius exequar,alioqui ſuſcepti opis magnitudo ſero ad exitum perducať.Nūc vt ꝓpoſita ſtili varietas procedat,ad res Syriacas reuertitur hiſtorię explicatio,quæ dū proximo a me loco relata Romæ gerebanť,Ezechiæ in meliorem ſtatum ſunt adminiſtratione reſtitutæ.Succeſſit is Achamo patri,a cuius impio inſtituto longe diuerſus,adminiſtrationē inde auſpicatus eſt,vt populo ad concionem vocato,publice præfatus ſit,nil mirum cuiq̄ videri oportere,ꝙ tot clades duo Hebręorum regna, paucis annis adiiſſent,patris & aliorum impietatem,fauorem numinis a tota gēte alienaſſe,ſublatū veterem ſacroꝝ ritū,templum auguſtiſſimū prophanatum,cerimonias interpollatas,ferias,a maioribus inſtitutas,celebrari vetitas,haud dubie apparere eiuſmodi religionis contemptum,nō modo ipſis impietatis authoribus,ſed Iſraelitico etiā nomini bella,cędes,agtoꝝ vaſtationes,captiuitatē,cęteraq̄ mala,a quibus vulgo mortales abhorrerent,continua malorum ſerie importaſſe,nec eſſe cur meliora ſperari poſſent,niſi vetus pietas in vrbem,aliquot poſt annos reſtituta,priſtinum ius recipiat.Velle ob id ſe,iubereq̄,qđ ſibi ciuibuſq̄ ſuis,atq̄ vniuerſæ genti,bene feliciterq̄ verteret,templū aperiri luſtratiq̄, veteri cerimonia,ſacerdotibus,miniſtris īſtrui, vt populus īfando dęmonū cultu excuſſo,priſtino īſtituto ſacrificaret,vetuſtas ferias patriūq̄ ſacrorum ritum reciperet.quę oīa vt rite,maioreq̄ cōſenſu fierēt (qm̄ Azimoꝝ dies inſtabāt) conuentum vniuerſę gēti Hieroſolymā indixit. Mittit & in Samariā ad cognatas tribꝰ q ſuo noīe tegē & cęteros ad antiquam pietatem inuitarent,vt ꝑximis Azimoꝝ feriis, ſiqua adhuc veteris inſtituti cura,ſuorumq̄ maioꝝ reuerentia,aīos tāgeret,frequētes Hieroſolymam cōuenirent,vt totius gentis conſenſu,atq̄ ob id fortaſſe auſpicacius,vetus ſacrū inſtaurareť.Hęc ille.Verum tantū abfuit,vt qui ex Samaria accerſiti ſunt,antiquū ſolēne ꝑſenti hortatione reſpexerint,vt legatos & prophetas,qui cū his miſſi erant,contra ius gentiū violarint. Multi tamē mortales,ex Zabulonia tribu Manaſſea & Iſacharia,magis priuato,q̄ publico conſilio,ſuoꝝ ꝑſidiam deteſtati,ſacrorū die Hieroſolymam conuenere. Vbi Ezechias patefacto purgatoq̄ tēplo, ex Salomonis inſtituto ad aram maximam ſacrificauit. Populus per dies Azimos in vrbe frequēs fuit ſolēnibꝰ epulis,& ſacris occupatꝰ.Vrbs deinceps tota,vanis eſt ſuperſtitionibꝰ aſſerta,ꝑegrina ſacra cū diis ſuis paſſim ſubuerſa.Hęc circa religionem opatꝰ Ezechias, numinis fauore fretꝰ,Philiſtęos a Gaza vrbe ad Gethū bello domuit,Salmanaſari Aſſyrioꝝ regi tributū, qđ pater fuerat ſolitꝰ pēdere,minaciſſima belli denūciatione repoſcēti abnegare perſeuerauit. Imminebat iccirco graue bellū inde Ezechiæ.Cæterum Aſſyrius omnem armoꝝ īpetū, ī Oſeā

Ezechię ſapientiſſimū edictum.

Inſtaurať ſacrorū ritus ab Ezechia.

Samariæ regē in preſentia deflexit. Inferēdi belli cauſa Salmanaſari fuit, ꝙ Oſias ad Suſam Ægyptioꝝ regē miſerat, qui ab eo auxilia peterēt ad nouū bellū inſtruēdū, quod occulte in Aſſyrium moliretur. Samariæ itaq; fines Salmanaſar hoſtiliter adortus, quū ferociter imperata facere Oſias recuſaſſet, primo cęde & incēdio oīa complet, Samariam vrbem oppugnat, fuitq; ea obſidio præter ſpem omniū diuturna & laborioſa. Neq; eñ Oſias ab initio credidit, tādiu Aſſyriū in obſidione manſurū, neq; Salmanaſar ſibi obſeſſum hoſtē tam ꝑtinaciter reſtitutum. Multo igiť labore vtrinq; exhauſto Samaria triennio, ꝗ obſideri cœpta eſt, capitur: nec Salmanaſar

Decem tribus in Mediam traducuntur.

vt aſſolet, victoria cōtentus, tributū tantū imperauit, ſed decē tribuū multitudinē, cum ipſo rege ſubactam bello, in Mediā & Perſidē traduxit. Sic Iſraelitæ ex Samariæ finibus ſublati ſūt anno nongēteſimo ſeptimo ac quadrageſimo, ex quo eoꝝ maiores Ægypto egreſſi, eā terram iure belli ſuā fecere: Poſt Hebraici regni diſſidiū anno ducēteſimo ac quadrageſimo, vt Ioſepho placet, aliis quinquageſimo ſupra ducēteſimū.

Cuthei Perſę Samariā incolunt.

Cuthei Perſę: ſic eñ a fluuio nūcupatos credidit Euſebi⁹, in id ſolū qđ Iſraelitę tenuerāt, velut in coloniā, a rege miſſi. Hi quū gētiles deos ſecū trāſtuliſſent, ita accidit, vt terra peſtilētia affecti, quū defungēdi morbi nullū inuenireť remedium, ad veri dei cultū cōuerſi, ſacerdotes a rege ex Iſraelitis, qui in Mediā tranſlati fuerant, ſibi mitti, vnde ſacra diſcerent poſtularūt. Hebręi Cutheos dicūt, Gręci Samaritas. Fuit ea gēs reliquæ Iudęæ affinis, dubia ſemper fide & ſtudio in vicinos accolas: quippe quos feliciter agitantes cōſanguineos ſibi ꝑdicare, vt a Ioſippo q Iſraelis fuit filius, oriūdos. Cęterū illoꝝ opib⁹ aliquo caſu afflictis, negare vllā ſibi cū ea gēte neceſſitudinē eſſe.

Eſaias.

Eſaias ꝓphetarū maximus ꝑ hæc tēpora, quibus alterum Iudaicę gētis eſt regnū ſublatum: Hieroſolymis ſub Ezechia claruit. Æthiopes Sabahonis ductu, Bocchore armis victo, Ægyptū occupāt. Sed obſcura rei phama, ꝓſſeq; nimiū vt cętera ab Euſebio prodita. In Macedonia Perdicas tū rex erat, Athenis princeps Æſimedes, & cum Meſſeniis Lacedęmonii bellum habebant.

Bellū Meſſenium.

Fuerant Laconicę virgines in Meſſenioꝝ ſacrificio violatæ, eā Lacedęmonii iniuriā haud ferendā rati, bellū in Meſſenios comparant, iurati inter ſe, nō prius armis abſceſſuros, ꝗ Meſſenam expugnaſſent. Fuit ea vrbs in Pelopōneſo Laconiæ propinqua, in ſinu maris locata, qui ab eius nomine Meſſenius eſt olim dict⁹. Obſidione igiť in multos annos diſtracta, quū iā decimo anno Spartani domo abfuiſſent, variiſq; belli caſib⁹ haud pauci, vt aſſolet, foris abſumerētur, frequēſq; delectus magis in dies vrbē multitudine exinaniret, nec, q̄a viri abeſſent, ſpes interim vlla ſobolis domi ſupeſſet, nemini dubiū erat quin ciuitas, duplici clade affecta, breui ad nihilum eſſet redigēda. Trahere tñ illi obſidionem,

Spartani ab vxorib⁹ reuocantur.

vxores tā longā viduitatē pertęſę, viros domū reuocant, criminari eoꝝ pertinaciā, ꝙ priuatę iniurię vlciſcendę ſtudio, ſe ipſos, & patriā, tacita calamitate perderent: cogitarēt animo, ꝗ ſibi id bellū magis eſſet ꝗ hoſtibus pernicioſum. Illi intra mœnia incluſi, ſi aſſiduas clades ſentirent, quas belloꝝ caſus ferre ſoleant, iuuentutē tamē perpetua vxoꝝ fœcūditate reparari. Cōtra rē Spartanam domi virorum abſentia, foris bellicis caſib⁹ in dies magis extenuari, fore vt ſi pergerent diutius abeſſe, ciuitate virib⁹ exhauſta, nō modo nō inferre aliis bella Spartani poſſet amplius, ſed ne illata qdē propulſare. Irent & quādoq; poſteritati conſulerent, ſatis ſupq; irę datū, vidēdū eſſe, ne dū alieno excidio ſtudeant, domeſticū alāt. Huiuſmodi q̄relis moti, q in obſidione erāt, etſi veriſſima ea eſſe ſatis ſciebāt, ꝗ mulierum querelis iactarentur, ſacramento tamen aſtricti, bellū omittere nō ſunt auſi. Variis itaq; curis ancipites, eo decurrunt, vt domū iuniores mitterenť, q poſt iuſiurandū, ſupplementi cauſa fuerant in caſtra acciti. His permiſſum eſt, vt ꝓmiſcue cū omnib⁹ mulieribus cōcumberēt. Ab huiuſmodi indiſcreti cōcubitus nota Par-

Vnde Parthenię.

thenias, q inde orti ſunt, nominauere. Hi vbi adulti ſunt, quū eoꝝ nemini cert⁹ adeſſet pater, nec futura bonoꝝ ſucceſſio ob id cuiꝗ expectanda, trigeſimo anno, poſtꝗ id acciderat, Phalāto Araci filio duce, q Spartanis ad Meſſenē ſedentib⁹ author fuerat, vt ad ſobolē tollendam iuuenes, q ſacramento nō tenebanť, ad mulierum concubitum domū dimitterenť, vt quē ortus authorem habuiſſent, fortunarū quoq; ducem haberent, Lacedęmone profecti, ne matribus quidē ſalutaris, quarum adulterio iniquo aīo ferebāt ſe cōceptos, variis caſibus iactati, in Italiam delati ſunt. Vbi Tarētum, vt ſuo deinceps loco memorabiť, inſtaurarunt. Hęc Trogus, q Ephorū ſecutus videri poteſt, niſi ꝙ hic, nō ob ſtuprū virginibus illatū, bellū conflatum ſcripſit, ſed ꝙ Telochū Spartanorū regem, ſacrorum cauſa ad ſe profectum, Meſſenii interfeciſſent. Præterea cū virginibus tantū Spartanis iuuenibus permiſſum vt cōcumberēt, inde Parthenūs ſit ſoboli nomen datum. Adiicit & aliam ꝓfectionis cauſam. Q; poſteaꝗ Meſſene capta eſt, qđ vndeuigeſimo, vt Cyrtheus ſcripſit, anno, ab eo quo obſideri cœperat, cōtigit, agrū ex hoſte captum, quū

Spartani diuiſiſſent,tum neq; agri portione vlla,neq; honore Parthenias ipſos domum reuer-
ſi lacones dignati eſſent,duplici illi iniuria inſtructi,cum Elotibus (erāt hi ſerui apud Spartia
tas)in ceterum corpus ciuitatis coniurant.Signum ꝑpetrandæ cædis,fuit laconici pilei elatio:
ſed coniuratione paucorū indicio patefacta,quia multitudo cōſpiratorū ingēs dubiā factura vi
debat̄ victoriam,ſi vis tentata eſſet,ſeniorum ſuaſu,ea cōditione,vrbe exceſſerunt,vt ſi nullam
demum terram adepti eſſent,in qua ꝑpetuo cōſiſterēt,ī Laconiam reuerſi, tertiā Meſſenii agri
partē ſortirent̄.Tum vero in Italiam delati,ab Achiuis bella cum Barbaris gerentibus, in ar-
morum ſocietatem accepti,Tarentum adepti ſunt.Hic ſermo verior mihi videt̄, q̄ quem An-
tiochus Syracuſanus de ea re prodidit,Spartanos ad Meſſenium bellum ituros publice edixiſ
ſe,vt qui reip.eo bello defuiſſent,ꝑ ſeruis haberent̄,quos illi Elotas dicerent , atq; ita accidiſſe,
vt quicūq; lōga belli intercapedine domi orti ſunt,infames ſint habiti, Partheniæq; appellati.
Iniquum videri potuiſſet eos infames haberi,q legitimo thoro orti eſſent,etſi parētes bello nō
interfuiſſent.Cæterum ipſum nomen haud dubie demonſtrat,Parthenias ita ortos,vt Ephor⁹
& Trogus meminerint.Cætera Antiochus ita diſſeruit,vt Parthenias diceret p̄ſentem fortu
nā haud ferendā ratos,cum Phalāto,quem ipſi ducē ſibi cōſciuiſſent,cōſilium cepiſſe,vt ī Hia
cynthiorum celebritate,quū certamen in Amycleo celebraretur,Phalantus pileū capiti īpone-
ret,ac tū repente ad deſtinatam cædem diſcurrerēt,ſed præconis voce perterriti,qui neſcio qd
inter ſpectandū,magiſtratuum noīe,Phalanto imꝑauit,proditā coniurationē rati,multa con
ſternatione ſeſe ſpectaculo proripiunt,multi incerta fuga dilapſi in diuerſa abierunt , quidam
metu hæſitantes,ſupplices in medium proceſſere,hi aliquādiu in cuſtodia habiti, quoad Phalā
tus Delphos,ad oraculū de Colonia ducēda conſulendum,mitteret̄.Pythium carmē qd̄ illi eſt
redditum,hoc habuit.Saſtiteum & pingue ſolum tibi trado Tarenti , Incolere & late ſedē per
Iapigas ædes.Atq; ita Phalantus & Partheniæ cum eo profecti,a Barbaris & Cretēſibus,q ea
Italiæ loca incolebāt ſunt hoſpitaliter accepti. Cretēſes ipſi Minois comites fuerunt,qui rege
in Sicilia amiſſo,ex ipſa inſula in Italiā tranſfretarunt:inde vero eorū quidā,Adriæ ora peragra
ta,in Macedoniā delati,Bugei nominati ſunt.Cæteri,qui in Apulia ſubſedere,ab Iapige Dæda
li filio,quo duce eā fuerāt terrā adepti,Iapiges ſunt dicti . Tarentum ab Heroe quodā nomen
accepiſſe tradunt,ſed cur ita cōrigerit,Antiochus,cuius hæc ſunt,in obſcuro reliqt. Latinorū
quidam a Tara Neptuni filio locum a principio munitum arbitrati ſunt:inde a Spartanis in-
ſtauratum.Tarentinorum luſus & opulētia,in relatiōe rerum a Pyrrho rege in Italia geſtarū,
explicabitur.Nec ipſa inſtauratio loci,hoc loco referenda eſt:quippe q̄ aliquāto recētior fuit,q̄
vt in hæc tēpora reponi poſſit.Hic erat alibi gentium ſtatus,quum Romulo ob raptas nuꝑ vir
gines,bellum eſt a finitimis ortum,Pleræq; Sabinæ ciuitates,ad quas ea potiſſimū iniuria perti
nebat,ad Tatium Sabinorum regē confugerant,ibi multa de Romanorū iniuria queſti,quum
facile īpetratum eſſet,vt cōmuni nomine res vindicaret̄,rexq; & alii præ ira & ardore id poſtu
lātiū ſegnius oīno mouerent̄,Ceninenſes,Cruſtumini,& Antemnates,quorū dolor maior erat,
q̄ q dilationē vllā pati poſſet,ſuo nomine bellū inſtruunt.Verū ſic quoq;,quum ſocii parū im-
pigre arma expedirent:Ceninēſes magis cupide q̄ ſtrenue in Romanū agrū irrupere.His effuſe
vagantibus,Romulus cū ſuis fit obuius,certamineq; leui īiecto fundit,fuſoſq; ac trepide palā-
tes,ferro ad vrbē agit.Sūt q tradāt hoſtiū vallū,ſubito acceſſu Romulū inuaſiſſe, caſtriſq; ho-
ſtem exutū:Ceninā vſq; ſequi ꝑſeueraſſe,quā patentibus portis Romanū adeptū, mixto agmi
ne ītra mœnia irrupiſſe,Acrone rege qui cū valida manu occurrerat īterfecto, quē ſecū cōgreſ
ſum,vulnereq; ꝓſtratū,Romulus vita & armis ſpoliauit.Liui⁹ in expeditiōe cæſum ſignificare
videt̄,ſed quocūq; ille loco cōcidit,Romul⁹ vir fact⁹ magnific⁹,nec eorū q̄ ſtrenue feciſſet diſſi-
mulator,victore exercitu domū reducto,ſpolia hoſti detracta,in Trophei ſpeciem ſuſpēſa,præ
ſe in Capitolium tulit,Iouiq; Feretrio ad quercum paſtoribus ſacram dedicauit.Dionyſius au-
thor eſt,purpura eum indutum,caputq; laurea præcinctum , quadriiugo curru vrbi inuectū,
expreſſamq; tum primum legitimi triumphi formam,quod miror a Liuio prætermiſſum.Ro-
mulus vbi in Capitolium venit,Feretrii Iouis templum eſt metatus,adeo modicis finibus,vt
longitudo denos haberet pedes,amplitudine dimidio minore.Huc opima ſpolia, poſt Romu-
lū,Cornelius Coſſus ex Larte Tolumnio retulit.Nouiſſime omniū Marcellus eodem loco ſpo-
lia duci Gallo detracta,dedicauit.Iuppiter Feretrii cognomen eſt adeptus,vt quidam aiunt,a
ferendis ſpoliis,in qua Dionyſius fuit opinione , Plutarchus a feriendo, quoniam Romulus
percuſſo hoſte , prima illa fuiſſet adeptus . Sed dum ea Romæ aguntur , Antemnates,agro-

Partheniæ ī ſuos ciues coniurant.

De Partheniis varia opinio.

Phalantus Partheniarum dux.

Iapiges vñ

Bellū Sabinum.

Prima ſpolia opima.

Templū Feretrii Iouis

Bellū ī Antemnates.

rum ſolitudinem nacti,Romanos fines incurſant.Ad recētē hūc tumultū cōuerſus Romulus
legione raptim educta,diſpalatos hoſtes,nihilo maiore negocio,q̄ nup Ceninēſes,ſuperat, An
tēnaſq; capit.Dionyſius vtrāq; vrbem credidit vna expeditiōe captā. Secundū recentem hanc
victoriam,Herſiliæ & raptarū p̄cibus Romulus fatigatus,Ceninēſes & Antemnates cum con
iugibus & liberis,Romam traduxit:eoq; facilius datum,ꝙ ſatis perſpicue apparebat,rē Roma
nam talibus breui auctum iri incrementis.Propius vero eſt,qđ alii tradūt,id conſiliū a Romu
Herſilia Romuli vxor. lo ortū,ipſumq; ſup ea re ad Herſiliā,& eius populares,lōgum ſermonē habuiſſe.Nupſit Her
ſilia Romulo poſtq̄ rapta eſt,ex qua mox illi muliebris ſtirpis infans nata eſt,quæ a naſcēdi or
dine Prima eſt nūcupata. Mares deinceps duo ex eadē p̄creati, Aollius & Abillius,ſed in hoc
Aollius & Abilliꝰ Romuli filii. quoq;,vt in tā vetuſta aſſolet memoria,variant authores.Fuerūt q Hoſtilio claro viro,nō Ro
mulo,Herſiliā nupſiſſe traderēt,ſed priori phamæ plures aſtipulantur.Cruſtumini, qui & ipſi
bellū intulerant,ſunt deinceps bello petiti,horū conatus eo leuiores fuere,ꝙ ad duplicem ſini
timorū cladē vehementer animi conciderant,hi quoq; primo congreſſu victi,oppidū amiſere:
vnde frequenter Romuli iuſſu eſt Romam migratū.Coloni ex vrbe ad loca ipſa obtinēda miſ
Cenina. ſi.Cenina & Antēnę Gręcoꝝ vrbes fuere,īde Aborigines Siculos Barbaros eiecerūt,ipſi Oeno
Antemnæ. trioꝝ,qui ex Arcadia venerāt,progenies. Cruſtuminū Sabinorū Colonia,multo ante Romam
Cruſtuminum. conditā,deducta eſt.Clemētię huiꝰ phama,qua Romulus fuerat in hoſtes vſus, finitimis vrbi
bus vulgata,multā mortalibus cupiditatem iniecit,Romā ſua ſponte cōmigrandi: vt ſub tam
miti rege eſſent.Ex Hetruria igiť & toto Latio plęriq;,velut in nouā coloniā,cū vxore & libe
ris tranſiuere,& in his Cælius,vir Hetruſci ſanguinis,a quo vni ex his collibus quos vrbs poſt
ea eſt complexa,nomē māſit.Sabini interim bellū occulte īſtruxerāt,nec eīn per irā aut cupidi
tatē quicq̄ vt antea egerunt,ſed ad opes gētis,quæ tum p̄ualidæ erant,cōſilium acceſſit, vt pe
ne prius ſit bellū illatū,q̄ moueri diceretur.Dionyſius nihil credidit per diſſimulationem actū,
ſed res more gentiū prius repetitas,Romulumq; ob phamā īminentis belli,a Numitore frumē
to & armis adiutum.Cæterū eo omnia Romanis ab initio grauiora fuerūt, ꝙ ſub ip̄m hoſtiū
Arx Tarpeia accessum,arx Tarpeia his prodita eſt.Fuit illa loco edito,e regiōe palatii,in iugo collis,q Satur
nius primo,mox Tarpeius,nouiſſime a capite hūano,ibi p̄digioſe inuēto, Capitolinꝰ eſt dictꝰ.
Arx p̄ditur Sabinis. Pręerat tūc p̄ſidio loci.Sp.Tarpeius,cuiꝰ filia,quū forte in ſubiecta loca aquādi ſtudio exiuiſ
ſet,armillis capta,q̄bus ſiniſtra Sabinoꝝ exculta erant brachia,arcis proditionē cū Sabinis pa
cta eſt,ſi ea ſibi ornamēta dono traderēt.Alii a Tatio rege auro corruptā credidere, ſatis con
ſtat Sabinos noctu in arcē receptos,puellāq; clypeis obrutam, incertū ne arx proditione capta
videreť,an vt documēto poſteris eſſet,nihil vſq̄ proditori fidū eſſe oportere.Videnť inq̄t An
tigonus reges amare proditorē,verū vbi prodidit,oderūt:ſic qui veneno vtunť, probant vſum
etſi nefariū,ab re ipſa vt letifera abhorrēt.Eſt & alius ſermo nō nihil ab hoc diuerſus ,decreto
Varia de proditione arcis opinio. puellam,q̄ ſiniſtris brachiis hoſtes geſtarēt,pepigiſſe , vt ſcutis Sabinos exutos,ſuis cōmodius
trucidandos traderet,idq; ſuū conſilium,p fidum nuncium,Romulo ſignificādum curaſſe:ſed
ſiue eius fraude cui res tradita eſt,ſiue caſu ille in hoſtiū poteſtatē venerit,ſenſiſſe hoſtem Tar
peiæ conſilium,ac tū ſiue pactū ſecutus,ſiue p Romanis inſinuatus(nam id authores quos ſe
quimur parū perſpicue tradunt) arcem(qđ ſatis conſtat)Sabinus tenuit,puellaq;,vt ambiguę
fidei,Regis iuſſu necata.Hęc phama,etſi minꝰ celebris:vero tamen propior eſt . Enīuero,ſi arx
ab ea ſpōte fuiſſet p̄dita,nunq̄ Romulus virginis memoriā in poſterū paſſus eſſet propagari,
vt ab eius caſu Tarpeius deinceps collis diceretť.Iubas,Sulpitiū Galbam ſecutus,ſcriptum re
liquit,Sp.Tarpeiū arcis pręfectū,proditiōis poſtea accerſitum,capitaliq; ſupplicio damnatum.
Quę ſi vera ſunt,ęquum ſit credere arcē nō hoſtium dolo,ſed proditione amiſſam,nec Tarpeiā
tantum,ſed & patrem eius conſilii fuiſſe participem.Antigonus & plerīq; alii Tatio rege na
tam Tarpeiā credidere,q̄ Romuli matrimonio nupta Capitolium patri ex occaſiōe p̄diderit.
Hę ſunt q̄ de arcis proditione diligētiores memorāt.Nam Simulus ne audiendus quidem,qui
Celtis nō Sabinis Capitoliū a Tarpeia proditum ſcribere eſt auſus.Potuerunt illū loci appella
tiones ſui erroris admonere.Satis q̄dē conſtat,Tarpeii nomen a Romulo,ad Superbi Tarqui
nii tēpora,collem tenuiſſe,tum a prodigio ibi facto,Capitolium nominari contigiſſe. Sed tam
hęc,q̄ illa appellatio,Senonicū bellū plures annos p̄ceſſit.Romani dolore amiſſę arcis,poſtridie
inter Palatiū & Capitoliū ſtructa acie ſtetere,q quū īmoti aliquādiu māſiſſēt nec ab hoſte q̄cq̄
moueretť,recuperādi loci cupiditate in aduerſū collē agmen erexere. Sabini rei indignitate cō
moti temere ſubeūtibus occurrūt,Fit pręliū iniquo Romanis loco.Prīcipes vtriq; pugnā ciebāt

Hoſtius hinc cognomẽto Hoſtili⁹:Metius inde Curtius,ambo pſentia & hortatione ſuoꝝ for
tunã ſuſtinent : Verũ vbi Hoſtius ſuperne ictus concidit,confeſtim Romana acies inclinauit: *Romanorũ*
actaq; eſt cũ ſtrage,& fœda fuga in ſubiectã vallem.Nec hoſtis a tergo inſtans fugientes patit̃ *fuga.*
a pauore & fuga animũ colligere,quin perpetuo curſu,ad portam vſq; palatii fuſum agmen a
gũt Sabini.Tũ Romulus,q̃a neq; minis,neq; hortatione,ſuos poterat ĩ prẽliũ reuocare,ſublatis
ad cælũ manibus,ſtatori Ioui vouet templum,ſi turpem ſuorum fugam ſiſtat . Reſtiterunt *Templum*
demũ Romani,Curtiũq; ex equo in prima acie ferociter exultantem,ſuperbeq; conuicia & pro *Iouis ſtato*
bra iacientẽ in Romanos,ſcire iã hoſtes,aliud eſſe virgines latrocinio rapere,aliud cũ viris for *ris.*
tibus pugnare,rei indignitate accenſi,primo loco ſubmouẽt,ac pene pcipitẽ in aduerſam vallẽ
agũt,actum tanta vi vrgẽt,vt periculi metu equũ temere in proximam paludẽ immiſerit.Per
culſit Sabinoꝝ animos tanti viri caſus:inde clamore ſublato alta voragine obluctantẽ vocibus
& hortatione iuuant.Suoꝝ ille nutu & fauore,equiq; agilitate fret⁹,in aduerſam paludis par
tẽ incolumis euaſit.Fuit ea res ſpectantibus miraculo,atq; ab re iam inde loco nomẽ mãſit , vt
ſit Curtii lacus dict⁹.Eſt & altera crebrior phama,ab eqte Curtio,qui p patriæ ĩcolumitate ſe *Lacus Cur*
in ſubiectũ terrę ſpecũ pcipitauit,nomẽ loco inditũ.Prælio per hæc vtrinq; inſtaurato,quũ icti *tius.*
bus,& clamore omnia circũſtreperent,eſſentq; vtrinq; animi pręſenti certamine accenſi, Sabinę
mulieres,quarum cauſa erat bellũ conflatum,ex tranſuerſo inuectæ,inter vtranq; aciem medię
paſſis crinibus,& veſte lacera,cõſtitere.Mox in preces & lachrymas irrũpẽtes,nũc ad hos nũc
ad illos manus ſuppliciter intendũt.Hinc patres,inde viros orant,ne vxorum,ne filiarum ocu *Sabinarum*
los infanda cæde polluant,flecterẽt animos,lenirent irã,ne parricidio infando,hi ſuos part⁹,illi *pulchrũ fa*
nepotũ progeniẽ violarẽt:ſi cõnubii & affinitatis pœniteret,in ſe iras & arma verterent. Nos *cinus.*
aiunt vobis odii,nos maloꝝ oĩm cauſa ſum⁹.Satius ſit nobis miſeris hic coram mortem occũ
bere,veſtraq; manu cadere,q̃ hinc patres,inde viros,mutuis ſe vulneribus conficiẽtes intueri.
Mouerunt huiuſcemodi lachrymæ,tempeſtiueq; pces præſentium animos, factoq; ſilentio,nõ
nihil immorę acies exaduerſo ſtetere,ſe mutuo intuẽtes.Inde Romulus Tatiuſq; in mediũ pro *Pax ĩter Rõ*
deunt,de pace acturi,qui nõ nihil inter ſe collocuti,in has pacis cõditiões deſcẽdere,vt vtrũq; *manos &Sa*
populũ Romanos Sabinoſq; pari iure regerẽt.Et hæc fere ſunt q̃ Liuius ſcripſit . Me aũt nihil *binos.*
pœnitet illorum eſſe opinionis,q rẽ nõ ita temere initam ſcribunt,ſed medio ardore belli, coi
uiſſe Sabinas raptas vnũ in locũ,ac tum ibi Herſiliæ conſilio,quæ,vt ſupra eſt ſignificatũ,Ro
mulo nupſit,vel vt alii aiunt,Hoſtilio.Quidã eam fœminam grandem natu fuiſſe arbitrãtur, *Herſilia.*
Romęq; cum filia,q̃ ĩter cęteras virgines fuit rapta,materno affectu ſubſediſſe.Nec de nomine
multũ cõuenit.Dionyſius eã ſcripſit Secculliã appellatã, ſed q̃cũq; fortuna fuit mulieri ac quo
cũq; noĩe,pcipua,qđ ſatis cõſtat,ĩter alias fuit celebritate.Hui⁹ cõſilio,ĩter Sabinas agitatũ fe
rũt,viroꝝ pmiſſu,ad Tatiũ Regẽ & parẽtes,aliquot fœminas ex ſuis popularib⁹ mitterẽt,quæ
ſuppliciter de pace cũ his agerent,rẽq; ad Romulum & patres,de ſumma rerum conſultãtes,
in curiã delatã,ęque omnibus pgratã fuiſſe,earumq; pietatem tempeſtiuamq; prudentiã a re
ge & aliis laudatã.Miſſas itaq; triginta numero matronas,a quarũ nominibus ſint totidẽ ĩ vr
be Curiæ nominatæ.Varro de Curiarũ nominibus,ab his omnino diuerſa prodidit,eorũ opi
nionem ſecutus,qui nomina prius Curiis indita arbitrantur,q̃ vllus legationis vſus in mulie *Vnde Ro*
rib⁹ extitiſſet.Quid q; in numero quoq; miſſarum parum inter authores cõuenit, quũ nõ tri *manę curiæ*
ginta,vt diximus,ſed quingentæ ad Tatiũ miſſæ dicantur.In eo oĩbus cõuenire video,bellum
tertio anno,poſteaq̃ bellari cœptũ erat,mulierum interuẽtu,inter Romanos & Sabinos cõpo
ſitũ,multoſq; ob id meritũ a Romulo & parẽtib⁹ illis honores decretos.Locus in quẽ ad faciẽ
dam pacẽ vtrinq; coiuere,Comitium eſt dictum.& ne nõ aliquid ea pace Sabinis datũ videre *Comitium.*
tur,cõparatum eſt,vt a Curibus Sabinis,vnde illi venerãt,q̃cũq; Romæ eſſent,cõmuni appel
latione Quirites dicerẽt,pariq; iure Sabini & Romani vnam vrbẽ incolerent:Reges ipſi ęqua *Quirites.*
poteſtate regnarent.Atq; ſecundũ id fœdus,Romulus palatium ſibi regiam cepit: Tati⁹ Capi
tolium,qđ ab initio belli occuparat:Lacuq; exaggerato,in media conualle forum ſtatuere. An
Sabini omnes q ad bellũ venerãt,cum Tatio Romę ſubſederint,parũ compertum habeo.Illud
diſerte ponũt authores,habuiſſe Sabinoꝝ regẽ in caſtris,quũ Romanis bellũ intulit.XX.pedi
tum milia,& equites octingẽtos.Aucta p hęc multitudine,ciuitas ĩ tris diuiſa eſt partes eaſq; *Romanarũ*
a numero tribus dixere:Ramnenſem vnam,a Romulo:a Tatio alteram,Tatienſem:tertiam ab *Tribuũ no*
Aſyli luco Lucerẽ.Patib⁹ inde auſpiciis ambo q̃nq; annos rerũ in vna vrbe potiti ſunt,expedi *mina.*
tiõe dũtaxat vna in Camerenos ſuſcepta,feliciterq; obita.Fuit Camerea Albanorum Colonia,

vetuſq́ꝫ Aboriginũ ſedes. Loci incolę ſępiꝰ ad cauſam dicendã vocati, quum iura detrectarẽt, in ſe Romana irritarũt arma. Acieq́ꝫ dimicare auſi, ac pugna vna victi, tertia agri parte mulctati ſunt. Principio inde ſexti anni Laurẽtinorũ legati iiurias q̃ſtũ, & ad res ſimul repetẽdas miſſi Romã venere. Ex Tatii familiaribus qdã, latrocinãtiũ more, Laurẽtini agri fines ingreſſi, pecus inde abegerãt, obuioſq́ꝫ nõnullos ſpoliarãt. Cenſuit Romulus ſontes ad ſuppliciũ dandos, apud Tatiũ plus oĩno ſuorũ gratia, q̃ ius gẽtiũ valuit, qui nõ ſolum poſtulata non fecit, ſed abeuntes etiã legatos a ſuis violari eſt paſſus. Sed ſontiũ pœnã Tatiꝰ in ſe vertit, q quũ haud m̃lto poſt Lauiniũ ad ſolẽne ſacrũ veniſſet, impetu in eũ facto, priuato cõſilio, ab iis ĩterficit̃, quorũ cognati fuerant a Tatianis violati. Tulit Tatii mortem Romulus minus ægre, q̃ laturus putabat̃, dubium, infida regni ſocietate, an qa iure cæſum exiſtimauerit. Corpus eius Romam delatum, regali exequiarum vt tũ res erant, apparatu funerauit, defunctoq́ꝫ annuas ſtatuit inferias. Impio itaq́ꝫ recepto, ad expiãdã ſcelere ciuitatẽ author extitit, vt q Laurentinos legatos violaſſent, ad ſuppliciũ dederent̃. Plutarchus religiõe id factũ exiſtimat, ꝙ cũ peſtilẽtia vrbẽ inuaſiſſet, credere vulgo, qm̃ violata in legatis iura non vindicarent̃, eã cladẽ ciuitati deorũ ira illatã. Romuli exẽplum Laurentini ſecuti, & ipſi regiæ cædis authores cõmuni cõſilio dedũt. Eos Romę cauſam dicere iuſſos, quũ haud leuia afferrẽt, idẽtidẽ teſtati, regis iniuria ſe ad eius cædẽ cõpulſos a quo nõ ſolũ non redditę res eſſent, ſed q ad eas repetẽdas miſſi forent iure gentiũ violato, cędi paſſus eſſet, Romulus crimine liberauit. Atq́ꝫ ꝑ hæc fœdere inter Romã & Lauiniũ renouato pax cũ finitimis erat, cũ Fidenatiũ iniuria Romanis armis negatũ eſt qeſcere. Rati illi nouę vrbis opes plus in dies creſcere, q̃ ſibi & cæteris accolis tutũ putaretur, vt p̃ſentẽ fortunę curſum quoquo modo ĩpedirẽt bellũ occupant, ſubita in Romanũ agrũ excurſione facta. Hæc Liuiꝰ. Diuerſã belli eãm Dionyſiꝰ ſecutꝰ, ſcaphas ait frumẽto honuſtas, ſcđo Tyberi, Romã quũ peſtilẽtia laboraret̃ miſſas Fidenates ĩtercepiſſe, rebuſq́ꝫ vt moris fuit repetitis, nec redditis, Romulũ iniurię authoribꝰ bellũ intuliſſe. Cęterũ ſiue Fidenates priores arma intulerĩt, ſiue a Romulo ſint priꝰ illata, Romulus cũ ſuis copiis hoſticũ ĩgreſſus, haud lõge a Fidenis caſtra locat: p̃ſidioq́ꝫ in caſtris relicto, pedites in inſidiis locat, ipſe cũ parte equitum tumultuoſe portis hoſtium obequitat. Inſignis equorũ paucitas Fidenatibꝰ ad erumpẽdũ fecit aĩm. Portis itaq́ꝫ repẽte patefactis cũ ĩpetu & clamore in effuſos equites inuehunt̃. Romani leui, quẽadmodum iuſſi fuerãt, certamine ĩiecto, nũc pugnã detrectãdo, nũc recedẽdo in p̃liũ ſenſim hoſtẽ ad inſidiarum locum ptraxere. Tũ pedites ex inſidiis repente coorti, ex trãſuerſo hoſtiũ manum cũ fremitu & clamore inuadũt. Qui cũ Romulo erãt, ipſi quoq́ꝫ ſubito equorũ circũactu, pugnã a fronte inſtaurãt. Fidenates multiplici terrore pculſi, aliquãto effuſiore curſu, q̃ nuper Romani egerãt, vrbẽ repetũt. Inſtat victor eques, peditibꝰ mixtus, paſſimq́ꝫ fugientẽ ſternunt, neq́ꝫ hoſtibus prius fugiẽdi finis fuit, aut Romanis inſequẽdi, q̃ mixto agmine vrbem irruperũt. Capto oppido, Fidenatibꝰ arma abiiciẽtibus venia data eſt, in authores belli capitaliter eſt aĩaduerſũ. Scripſerũr qdã pceſſiſſe Fidenates inſtructo agmine obuiã Romulo, cruẽtũq́ꝫ p̃liũ cõmiſſum, inde victos hoſtes cũ trepide vrbem repeterẽt, Romanũ intra muros traxiſſe. Romulus victor certã agri partẽ veteribus incolis adẽptã, trecẽtis qui ad p̃ſidiũ vrbis relicti ſunt, ex ęquo diuiſit. Camerini & ipſi tẽporũ occaſione vſi (fuit eñ annus ille vrbi peſtilẽtior) colonis ex improuiſo oppreſſis, q eo miſſi fuerãt, a Romanis defecere. Hanc quoq́ꝫ iniuriã Romulus haud multo poſt vltus eſt. Captũ bello oppidũ diripuit, principibuſq́ꝫ defectiõis interfectis Cameriã valido p̃ſidio firmauit. Victor inde triũphãs vrbẽ eſt inuectus. Currũ ęneũ quo ad id vſus eſt dedicauit Vulcano, cũ titulo rerũ a ſe geſtarũ, quas grecis eſt literis, vt Dionyſius ſcribit, cõplexus. Nec diu victor exercitus qeuit. Veientes Fidenatis belli cõtagione irritati. erant eñ Fidenates, vt Liuius exiſtimat, Hetruſcorũ cognati. Plutarchus a Veientibꝰ Fidenas vt ſuæ ditionis repetitas ait, nec redditas, belli Romano inferendi eis materiã prębuiſſe. Hęc illi. Verũ ſiquis inuidiã, qua ab initio Romanum nomẽ inter finitimos flagrauit, animo reputet, alium in aliis p̃textũ cauſam tamen oĩbus vnã fuiſſe reperiet, ꝙ iniquo animo ferrẽt, rẽ Romanã, ſupra q̃ tutum eſſet accolis, ꝑpetuis ſucceſſibꝰ augeri. ſed quãcũq́ꝫ tũ illi cauſam ſecuti ſũt, vrbis munitiſſimę ſitu, validaq́ꝫ iuuẽtute frẽti, in Romanũ agrũ, Tyberim trãſgreſſi, impetum faciunt, abductaq́ꝫ inde raptim p̃da, in pacatum abeũt. Romulus ad arcendam populationem egreſſus, vbi hoſtem nullũ in agris inuenit, Tyberino fluuio traiicit copias, inde non tã prędę q̃ dimicationi interꝰ, quadrato agmine Veios ire pgit. Veiẽtes pulchriꝰ, & ad exiſtimationẽ virtutis magis attinere rati, acie cũ hoſte cõfligere, q̃ mœnibꝰ incluſos vim arcere, appropinquãti Romulo obuiã pro

Tatius interficitur.

Deduntur vtrinq́ꝫ ſontes.

Romuli iudicium.

Bellũ fidenatium.

Fidenæ capiuntur.

Cameria diripitur.

deunt. Fit ꝑlium. Cęterū quo veterano milite magis Romanus ꝗ̃ Hetruſcus præſtitit, eo minꝰ anceps fuit victoria. Fuſi ſunt Veiētes, & ad vrbē cū cęde acti. Romulus, hoſtiū agrū ex ꝑte populatus: Romā victorē exercitū reduxit. Hetruſcus vna aduerſa pugna fractus: Romā legatos ad petendā pacē, haud multo poſt, miſit. Cui parte agri adēpta, quæ Tyberi ꝓxima eſt, in centū annos ſunt inducię datę. Ex Liuio fere hęc, a quo Alicarnaſſeus Dionyſiꝰ lōge abiit, vt plerūq; alias, diuerſus. Is circa Tyberim ſcribit haud ꝓcul Fidenis pugnatū, vbi Hetruſci ante Romuli aduētū caſtra fecerāt, primoq; cōgreſſu æquo marte dimicatū, ſequēti prælio, arte viribꝰ adhibita: Romulus poſt ſuos iugū ꝓximi mōtis in inſidiis tenuit, quæ res in primis iuuit Romanā aciē. Enimuero ſequēti die iterū acie cōgreſſi, medio pugnę ardore, qui in inſidiis ſteterāt, ex improuiſo hoſtē a tergo adorti, haud dubiā fecere victoriā. Multi in ꝑlio, ſed plures ĩ fuga abſumpti, obiectu fluminis interclusi Veientes ꝓcipitāte metu pleriq; Tyberinū amnem temere ingreſſi, vi aquarū vorticibuſq; ad vnū ꝓpemodū periere. Nec ita multis interiectis diebꝰ, reparatis belli viribus, eodē ferme loco pari euentu dimicare auſi ſunt Veientes, ac tum demum caſtris exuti, magnaq; copiarū parte amiſſa, vltra flumē abiere. Plutarchus & ipſe duplicis pugnę author eſt, adiicitq; ex hoſtibꝰ ad duo & viginti milia deſiderata: Romanorum duo milia, qui priori ꝑlio circa Fidenas cæſi fuerint. Siquidē hoſtes copiis abundātes, vno tēpore in Romulū qui a fronte pugnā ciebat, & in eos, qui Fidenis irruꝑerāt, aciē explicuere. Haud abſurdum eſt credere: Romulū ad noui belli phamā Fidenas ſuſpectā vrbē, & quaſi futuram belli ſedem ſupra trecētos, quos ibi ad ꝓſidium reliquerat, valido firmaſſe ꝓſidio. His Veiētes cladibus fracti non ſolum in poſterū quieuere, ſed parte agri, vt diximus, mulctati, qui ſeptē pagi ſunt deinceps dicti, quinquagintaq; obſidibus datis, inducias in centū annos datas ſuppliciter locoq; muneris a Romulo accepere. Ipſe vbi Romā venit tertio triūphauit. Et hæc ille dum in humanis fuit, domi foriſq; geſſit. Cęterū ne plura deinceps gereret, quū adhuc reipublicę idoneus eſſet, immatura mors effecit, de qua nō vna, vt video, inter ſcriptores eſt opinio. Sunt qui tradāt eū, quū forte ad Caprę paludē cōcionē haberet, ſubita procella cū nimbo orta e cōcionis conſpectu ablatū nuſꝗ̃ in terris amplius extitiſſe. Sed ꝓpiora vero ſunt, ꝗ̃ alii ſcribūt, a primoribus eū interfectū corporeq; in minutiſſima fruſta diſſecto, occulte ſub veſtibꝰ, a ſingulis ꝑ partes aſportatū. Quidam nouos ciues eius parricidii authores fuiſſe memorāt, mediaq; tēpeſtate cędis occaſionē arripuiſſe. Cauſę odii, quo inter ſuos flagrare cœpiſſet, varię ferunt. Nonnulli quia iniuſſu patrum obſides Veientibus reſtituiſſet, conflatā illi ab eo ordine inuidiam arbitrant. Sunt qui dicūt ob ciues latrocinii cōuictos, & ob id ex Tarpeia rupe ꝓcipitatos, cām cędis illi ab ignobilibus ortā. Alii quia iudicia iam ſolus audiret, in multiſq; apertā exerceret tyrannidē. Ingens, qd ſatis cōſtat, defuncti deſiderium eſt continuo ſecutum, diuiniq; honores illi habiti. Iulius cognomento Proculus ꝑ cōcione affirmauit, auguſtiore ſibi habitu noctu occurriſſe Romuli ſimulachrū, qui, quaſi cælo lapſus, aſtans ꝗdam ſibi ad ſuos Quirites dediſſet mandata. Cōfeſtim venerabūda multitudo, vt vana tunc erat hoīm ꝑſuaſio, deum ipſum deoq; natū Romulū ſaluere iubet. Habuit eius regnum annos ſeptē & triginta. Periit quinq; ſupra quinquaginta natus. Plutarchus vnum illius regno annū adiicit, adimitq; vitę vnū. Diē quo ex humanis deceſſit, vulgi fugā caprātinaſq; nonas dixere. Ipſum, ſiue a Quiritibꝰ, ſiue a lācea quā quirim dixere, ſiue martium & bellicoſum interꝑtarent: Quirinū appellari placuit. Mirū eſt qd Dionyſiꝰ ſcribit, tātū ſub eo rem Romanā creuiſſe, vt ex modicis copiis, quas ab initio habuit, poſt eiꝰ mortē cēſa ſint cōfeſtim Romę ſex & quadraginta peditū milia, equitū paulominus ꝗ̃ mille. Per id tp̄s quo is Romę eſt rerū potitꝰ, regnauit Albę aliquādiu Numitor, in Macedonia Perdicas, Athenis Æſimedes, Elidicus & Hypomenes Medus cuiꝰ mētio ſupra facta eſt in Medis, & poſt eum nouiſſimis Romuli tp̄ibꝰ Sebichꝰ. In Lydia, vt Euſebiꝰ digerit, Halyattes & Meles q ei ſucceſſit, & ſub Romuli exitū Candaules, vnde Herodotus Lydorꝫ regum exorſus eſt hiſtoriam. Hunc Heraclidarū vltimū Sardibus Tyrannū fuiſſe memorat: Mirſiq; nō Melis filiū. Habuit Cādaules vxorē fœminam eleganti forma, vniceq; eā dilexit, nec fructū ſecretæ cōſuetudinis ſatis voluptuoſum credere, niſi ſupra ꝗ̃ ſanū virū deceret, occultiores etiā corporis partes ꝗs pudor & veſtes abſcōdunt, cū Gygē Daſcili filio, ſuorꝫ ſatellitū vno, quo oīm familiariſſime vtebat, idētidē laudaret. Demū tanꝗ̃ res ipſa oculorum indigeret teſtimonio vt fidem inueniret, eo inſanię poeſſit, vt inuitū Gygē in ſecretiorem cubiculi partē traxerit: vnde per ocium nudatam cōiugem contemplaret. Mulier rerū oīm inſcia, nihil tale ſuſpicans, poſitis veſtibus regiū cubile aſcenſura, Gygem ſeſe occulte foras proripientē, nō ſine rubore eſt intuita. Turbata igitur animo pre

Variæ de Romuli cę de opiniões

Cur Romulus Quirinus dictus.

Temporū ſupputatio

Candaulis memorabile facinus.

nimioꝗ pudore confuſa,in vltionē ꝓceps abiiſſet,niſi Candaules rem in luſum vertens, id ſua
opera factū affirmaſſet.Diſſimulauit illa ad tēpus dolorem ſuū,ne parum viro morigerari vi-
deret:poſtero die Gygē ꝑ fidū nūciū in ſecretū acceſſit,ibi turbato vultu hominem affata,aut
tibi inqt moriēdū eſt Gyges,qui,qđ nefas fuit,ſpectare es auſus,aut Candauli,q id tibi flagitiū
ꝑſuaſit.Vide proinde vtrum malis in te,an in illo ſceleris vltionē queri,ſed illum potius plecti
velis,quo extincto,ero tibi ego qđ & illi fui,regnūꝗ ſimul tibi præmio adiiciā.Tum Gyges ſi-
ue īminēti ꝑiculo motꝰ,ſiue regni cupiditate,ſiue vtroꝗ potius,ferro inſtructus,eadē cubiculi
Candaules parte,qua nuper,in inſidiis locatus,nocte,q̄ prime ſecuta eſt,regem ſomno ꝑſſum obtruncat: ſi-
a Gyge in- mulꝗ eiꝰ thorū & tyrannidē occupat.Excepit Gygē animoꝝ motꝰ ingēs:Lydis imperiū noui
terficitur. hominis detrectātibus.Cęterū Delphicum oraculū Gygi regnum ſtabiliuit.Meminit huiꝰ rei
Archilochus Parius,viſebāturꝗ apđ poſteros Delphis donaria Gygiana appellata,q̄ ille hoc
nomine Apollini dedicauit.Herodotus ſcđm ea,q̄ Mydas ibidē ſtatuit,oīm hæc vetuſtiſſima
fuiſſe aie.Fuit Mydas Gordii filiꝰ,q per hęc tpa in Phrygia regnauit,idēꝗ ob diuitias quas in
gētes habuit,celebriore phama.Trogus & Herodotus Mydę meminerunt.Adiicit ille Alexan
Gordii no- drū Macedonē,q aliquot poſt ætates fuit:Gordim vrbē in Phrygia expugnaſſe,vt fatalē Gor-
dus. dii nodū exolueret,qm̄ veteri oraculo conſtaret,regnum Aſiæ huic deberi,qui iugalis lori in-
uolucrū illud ſoluiſſet.Fuit Romulo ęqualis Ezechias Achami filius,q cū imperiū in duas reli
quas Iſraelitarū tribꝰ obtineret,acri bello a Sēnacheribo Aſſyrioꝝ rege eſt petitus.Authores
quos ſeqmur,cām belli huiꝰ nō tradūt,ſed tributū iā antea Aſſyrio negatū,eā Hebręis nouo-
rū tēpoꝝ ꝓcellā cōcitaſſe credere par eſt.Fuiſſet eiꝰ exitꝰ belli nihil Ezechię felicior,q̄ Oſiæ &
Samaritanis haud multo priꝰ fuerat,niſi manifeſto numinis auxilio fuiſſet ille defenſus.Enim
uero cęteris regni vrbibꝰ,aut vi aut metu captis,quū Hieroſolymā Aſſyriꝰ victor caſtra admo
uiſſet,legati ſupplices ab vrbe ad Aſſyriū venere,pacē orātes,quā ſi.CCC.argēti talēta,& trigī
Ezechias ta auri in ꝑſentia ſibi pēderent,Sēnacheribꝰ vltro polliceri,iureiurādo affirmās, fore,vt cū eā
bello ꝓmiſ. ſummā Iudęi ꝑſoluiſſent,pacatꝰ Hieroſolymitani regni finibꝰ excederet. Exoluit Ezechias ex
fide ſperatā auri & argēti ſūmā,cęterū Aſſyriꝰ verſo in Ægyptios & Æthiopas bello,partem
copiarū ad regię vrbis obſidionē cōtinuādā reliqt,velut multū intereſſet,ꝓ ſe an ꝑ aliū fieret qđ
nefas eſſet facere.Ezechias vbi vrbē nihilominꝰ obſideri vidit,legatiꝗ ab hoſtiū ducibus miſſi
nūciarēt nō eſſe cur ab Ægyptiis,aut Æthiopibus auxilia expectaret,quoꝝ vtrāꝗ gētē ſubito
bello Sennacheribus implicuiſſet,ſtulte & regem ipſum & cęteros facturos,ſi extrema oīa ma-
lint experiri,q̄ deditionē facere,q̄ ſi tēpeſtiue facta eſſet,fore,vt aliquid ab ipſa victoris clemen-
tia ſperarēt:contra ſi vim experiri mallēt,ciuiū & vrbis ꝑſens īminere excidium. Fractus ani-
mo Ezechias,in ꝓces & vota,qđ vnū ſuperat remediū,cōuerſus ſaccū induit:Eſaiā rogat,q ſan
Eſaiæ diui ctitatis & diuinationis phama cęteros mortales anteibat,vt ꝓcibus ſi fieri poſſit,præſens exci
natio. diū ſibi & patrię dep̄cetur,veniāꝗ impendentiū maloꝝ imploret.Huius oraculo Ezechias iuſ
ſus eſt in poſterū ſperare,numinis auxiliū haud ſuæ genti defuturū,quin breui fore,vt Iſraeli-
tę tribus in Mediā & Perſidē ablegatę,poſtliminio reuerſę Samariā & ſedes priſtinas īcolerēt.
Trahebatur itaꝗ obſidio,quū graui peſtilētia in Aſſyriis caſtris repēte orta,paucis diebꝰ mor
taliū vis ingēs vita defuncta eſt.Nec ipſi regi multo ꝓſperiores in Ægypto res bellicę fuere,ſed
Peluſiaca obſidione fatigatꝰ, Tharacis Æthiopis,qui in Ægypto tū late imperitabat,terribili
acceſſu,ob ingentes quas trahebat copias,nunciato,continuo ſoluta obſidione in Iudęā eſt re-
Peluſium. uerſus.Sedet Peluſiū Nilo qua parte Arabiā ab Ægypto diſterminat contiguū,vnde & flumi-
nis oſtiū nomen habet,nec ꝓcul inde Caſius mons & Oſtracinę locus magni Pōpeii ſepulchro
Clades a nobilitatus.Idumeę fines his ſe terris inſinuant.Herodotus ſignificare videt Arabū regē non
muribus il Aſſyrium Peluſiaca obſidiōe depulſum,ꝓdigio facto in caſtris memorabili. Mures oībꝰ neruis
lata. nocte vna & horis īprouiſo incurſu abroſis,totū pene exercitū ſcutis & arcubus ſpoliarūt. Be
roſus qui Caldaicā ſcripſit hiſtoriā:Sennacheribi meminit,cuiꝰ arma tota ſint Syria euagata,
quo authore fretus Ioſephus,conat Herodotū mēdacii redarguere.Qꝫ ille Arabū & Aſſyrioꝝ
regē Sennacheribū,vt eiꝰ verbo vtar,Peluſiū obſediſſe ſcripſerit,Sethūꝗ Vulcani ſacerdotē eū
dē & Ægypti regē ab eo longa obſidione fatigatum.Eueniſſe inquit Herodotus,vt is militare
Sennacheri ſtudiū aſꝑnatus,omnes Ægyptios bellatores agris quos a prioribus dono acceperant regibus,
bi ꝓfligatio exuerit,ob idꝗ ſubita illoꝝ defectiōe ꝑſenti tēpoꝝ nouitate deſtitutū,in Vulcani tēplo queſtū
ꝑſentē rerū fortunā,& in ſomnis ei demōſtratum,fore,vt auxiliares opes nō deeſſent,iret,& cū
iis copiis,quas intra moenia haberet,in hoſtē tēderet,ac tum demum nocturno murum incur-

ſu id factũ,nimirũ ad dęmonũ pſtigias ſtulta gens,vñ hęc Herodot⁹ didicit,referre maluit:q̃ ad veri dei ꝓuidentiã,cuius id fuit opus.Sed tantũ abfuit,vt gẽs ipſa lucẽ in re ſimili viderit,vt qcquid tenebrarũ eſt gẽtibus ab initio effuſum,ab Ægyptioꝝ vanitate cõſtet eſſe ꝑfectũ.Reuerſus in Iudęã Sennacherib⁹,exercitũ quẽ ad Hieroſolymę obſidionẽ reliquerat.peſtilentia pene conſumptũ inuenit.Ioſephus & ſacri libri habẽt nocte vna in his caſtris ad cẽtũ octogintaquiq; milia hoĩm periiſſe. His ſi qs ꝓuidentiã excludat,qđ impiũ ſit facere,haud dubie ꝓ mendacio hæc repudiet:ꝑſertim tantã hoĩm ſtragẽ in vnã noctẽ coaceruatã. Erit itaq; ſimilis vero,dũ Aſſyri⁹ ad Peluſiũ ſedet,altera eſſe caſtra,quę ad Hieroſolymã hoſtis reliquerat,tot milib⁹ funerũ vaſtata,niſi aliqs binis caſtris,poſt Ægyptiacã expeditionẽ in vnũ collatis,ingentẽ vim hoĩm exiſtimet vnius noctis ſpatio dira pnicie cõſumptã. Sẽnacherib⁹ pręſenti clade cõſternat⁹ in Aſſyriã abiit:vbi haud lõgo ĩteriecto tpe a Seleuſtro & Adramelecho filiis eſt interfectus. Ezechias hoſtili terrore liberat⁹, nihil qđ ad diuinos honores attineret,ꝑtermiſit,Deo optimo maxĩo gratulatus ꝙ ſe & ſuos,manifeſta ꝓuidẽtia ꝑſenti periculo ſeruaſſet:mult⁹ itaq; ac frequens circa aras eſſe:natuſq; eſt ei poſt Aſſyriũ bellũ filius,quẽ Manaſſem vocauit.eũ naſciturũ quũ Eſaias prædixiſſet:nec rex oĩno fidẽ haberet,petere a ſe ſignũ ꝓpheta poſtulauit. Tũ Ezechias petiſſe dicit̃,vt vmbra ſolis.X.gradus retro,vnde venerat abiret:qđ quũ poſt Eſaię ꝑces fieri cõtigiſſet,ſolutus rex languore corpis.quo aliquãdiu fuerat implicitus,attẽtiore cultu,maioreq; pietate,ſacra inſtaurauit.Ioſeph⁹ per hęc tpa Aſſyriũ imperiũ a Medis euerſum credidit. Cæterũ nos græcos ſcriptores,& Euſebiũ in primis ſecuti,eius regni excidiũ loco multũ diuerſo duxim⁹ reponẽdũ.

Sẽnach:ribus interficit̃ a filiis.

Nõ poſſum nõ mirari quid ſit ꝙ ad hunc locũ idem author,& bibliaci libri,Aſſyriorũ tãtas regũ opes fuiſſe dicant,quũ iam inde a Sardanapali interitu reges in Aſſyria eſſe deſierint.Suſpicari libet aut Medoꝝ regũ eos ꝑfectos fuiſſe,quos hi Aſſyriæ reges idcirco arbitrati ſunt:qa ex ea terra velut Syrię ꝓpinqua minę illę belloꝝ Iudęę finib⁹ intendebant̃,aut certe locoꝝ vicinitatẽ ſecuti Medicę terrę reges Aſſyrios arbitrati ſunt, quãdo vtranq; terrã Medi imperio obtinerẽt.Id ego vt audacius affirmẽ,cõiectura haud inepta adducor,ꝙ captiuę Iſraelitarũ trib⁹ quas Aſſyrio bello captas Ioſeph⁹ tradidit,in Medos trãſlatę ſunt,nõ in Aſſyriã.Cęterũ ſiue rex ſiue pręfect⁹ fuit,Baladus q Sẽnacheribo ſucceſſit(nã filiis parricidio pollutis regnare nõ cõtigit) ex Babylone legatos ad Ezechiã cũ muneribus miſit,q ſocietatẽ & amicitiã ab eo peterẽt.Id rex magnificũ ſibi & ad regni exiſtimationẽ ptinere ratus,Baladi amicitiã cupide eſt cõplexus:eſſe ꝙ in ſpe ꝓinde optima regẽ in priſtinã fortunã reſtituẽdi,quũ Eſaię verbis increpitus,ꝙ temere cũ ea gẽte ſocietatẽ & fœdus iunxiſſet,quę hebręo nomini ſemper fuiſſet infeſta:nec quietura prius eſſet,q̃ oẽm Iſraelis ꝓgeniẽ,ad interitũ & memorię obliuionẽ ꝑduxiſſet. Verũ ageret modo,ſciretq; in fatis eſſe,fore vt qñq; ipſius liberi cũ oĩ regia gaza captiui Babylonẽ abducerentur,fierẽtq; ipſius nepotes ab ea gẽte eunuchi,Aſſyrioruq; regi turpiter ſeruirẽt.Habuit ea res iam inde quoad vixit Ezechię animũ ſollicitudini & mœrori obnoxiũ.cui poſtmodũ defuncto Manaſſes filius ſub id tẽpus,quo Romulus deceſſit vita,in regnũ ſucceſſit:qbus ſit ille iactatus caſib⁹,ſuo poſtea loco explicabit̃.In hęc tpa Euſebi⁹ reponit pugnã illã memorabilẽ,quę de Tyria argolicę terrę portione,ĩter Argiuos eſt & Lacedęmonios depugnata.Herodotus Tarquinii ſuperbi tẽporibus id accidiſſe ſignificare videt̃.Quę tẽporũ variatio ducẽtos ferme annos colligit. Tot.n.interfuere a Romuli exitu,ad primos ſuperbi Tarquinii annos,qui vltimus oĩm Romę regnũ tenuit.Sed quocũq; tpe id fieri cõtigit,ſatis cõſtat,Spartiatas poſt Lycurgi inſtitutũ,quũ oĩm fere græcoꝝ peſſime ad id tẽpus vixiſſent:iã inde vita in melius mutata,cũ in aliis,tũ in re militari,bellicaq; gloria,oẽs qui Peloponẽſum,ceteraſq; terras illi ꝓximas incolerent,longe ꝑcelluiſſe.Domeſtica itaq; virtute freti,primo Arcades ſuis ſedib⁹ vi pellere ſũt adorti.Etenim vero nulla vis animi min⁹ ab iniuria diſtat q̃ fortitudo.Difficile ẽ eo moderate vti,ĩ quo nõ tã legib⁹ q̃ vi agẽdũ eſt,vt princeps videaris.Colebãt Arcades mediã ferme Peloponẽſum,montana plurimũ illis mediterraneaq; regio,hi cęteros gręcos vetuſtate pręſtare credunt̃. Pręter cætera gẽtis monumẽta,quę vt fabuloſa prętereo,Dionyſius author eſt Arcades græcoꝝ primos,Ionio ſuperato,in Italiã colonos miſiſſe:hinc Oenotrũ phama eſt cũ Aboriginibus decẽ & ſeptẽ ætates ante Iliũ exciſum,cũ Peucetio fratre,claſſe in Italiã deuectũ.Fuit is iunioris Lycaonis fili⁹,quintus a Pheroneo,qui prim⁹ oĩm ĩ Peloponẽſo regnaſſe dicit̃.Nec Maro vetuſtatis periti ſſim⁹ fruſtra Oenotrios viros vetuſta admodũ memoria Italiã tenuiſſe ꝓdidit,q̃q̃ poetico res ipſa teſtimonio nõ eget,quę hiſtorię fide vtitur.hinc & Dardanus author in Samothraciã primo,mox ĩ Phrygiã aduectus.Habuere Arcades fertilia pecori paſcua,equis præſertim & aſinis equarum

Anceps de Aſſyriorũ regibus ſententia.

Eſaię vaticinatio.

Vetus ſpartiatarũ inſtitutum.

Arcades.

Oenotr⁹ & Peucetius.

ſupp oſitoribus,id certe genus excelluit Arcadicũ.Drymodis olim regio mox & Pelaſgis dicta.

Arcadiæ ſitus & montes.

Montes in ea celeberrimi,Pholoe,Cyllene,Lycęus,Menalus,Artemiſius,Parthenius,Lampheus,
& Nonacris:ex cuiꝰ rupe aqua manat gelidiſſima,in ſpeciẽ roris collecta,mortifera eſt potãtibꝰ
nullũ nõ vaſis genus fathiſcit vi peſtifera liquoris.Eo veneni genere vt Plutarchꝰſcribit,Alexã

Alexandri venenum.

der oriẽtis domitor,ab Iolla ſublatus credit̃,equi vngula,quãdo alia nulla teneri poteſt materia
in Aſſyriã vſq;,vbi ille periit,delato.Rẽ pecuariã plurimũ,locoꝝ cõmoditate,Arcades exercuẽ

Audi oraculi ludibrium.

rũt.Id genus hoĩm oraculi ambage decepti Spartiatę laceſſere ſunt bello adorti,& in primis Te
geatas:quoniã ex Delphis fuerat relatũ,fore vt Spartiatę Tegeatẽ cãpũ fune metirẽt.Inſtructi
itaq; nõ armis ſolũ,ſed & vinculis,tãq̃ ad indubitatã dimicationis aleã,Lacedæmonii in pugnã
proceſſere:ſed vt ſunt hoĩm ſpes ſępe irritę,cõgreſſi Tegeatibꝰ Spartani,primo prælio victi,ſuis
ipſi cõpedibꝰ vincti,hoſtilẽ cãpũ,vt Pythia vaticinata eſt,metiti ſunt.Herodotꝰauthor eſt vin
cula,q̃bus vincti Spartiatę fuerãt,ad ſuã vſq; ętatẽ,vt geſtæ rei monumẽto eſſent,in Eleę Miner
uę tẽplo pepẽdiſſe.Multi inde variiq; fuerũt Lacedęmonioꝝ in Tegeatas conatꝰ:nec tãtũ irriti,
ſed ipſis etiã belli authoribꝰ pudẽdi. Iterũ Spartani Delphos ſciſcitatũ mittunt,qua potiſſimũ
via ingreſſi,valeãt hoſtẽ ſubigere,ex oraculo tum demũ didicere,fore,vt nõ prius voti cõpotes
fierẽt,q̃ Oreſtis oſſibꝰ,quę Tegeę ſepulta eſſent,potirent̃.Pythiũ carmẽ(nã operępreciũ eſt co
gnoſcere,q̃bus dęmonũ ambagibꝰfuerit ea tẽpeſtate humanũ genꝰimplicitũ)appoſui.Hic duo

Recens oraculum.

ſtant vẽti vi peruehemẽte coacti.Forma hoſtis formę & plagę ſupindita plaga.Hic Agamẽnoni
des terra olparente tenet̃.Quo tu ſublato Tegeę ſperabere victor.Tali verboꝝ ꝑplexitate ambi
gẽtes Spartani,quũ,Pythiæ mẽtẽ auderet nemo interpretari,Lyches homo Iter ſuos populares
equeſtri militia functus,carminis inuolucrũ vnus oĩm explicuiſſe dicit̃,caſu an ſagaci cõiectura
nõ tradit̃. Erãt tũ forte Spartani cũ Tegeatibꝰ inducias in annuũ tp̃s pacti,ob eaſq; belloꝝ fe
rias,mutuũ erat vtriſq; ad alteros cõmerciũ.Tegeã Lyches ꝓfectꝰ,quũ ad ferrariã forte offici
nã veniſſet,intẽſiuſq; ferrũ malleis ſubiectũ dũ cudit̃ miraret̃,inq̃t opifex ille,q id candẽs verſa
bat,magis mirareris amice Lacon,ſi oculis intuitꝰ nuꝑ eſſes ſeptẽ cubitoꝝ cadauer,q̃d his pau
cis diebꝰeſt hoc loco refoſſum,id ego nõ ſine admiratione intuitus, ne herois manes,cuiuſcũq;
id cadauer eſſet,offenderent̃,eodẽ cõditorio clauſi,ſepulchro diligẽter iſtaurato. Tactꝰ Lyches
oraculi memoria,cõfeſtim ſuſpicatus hũc eſſe locũ,de quo Pythię carmẽ tã ꝑplexe loqueretur,
duos illos vẽtos alternis ſpirãtes,ferrarios folles eẽ camino applicitos. Malleũ & icudẽ formas
hoſtiũ in ſe obuerſas,ferrũ q̃d interim cuderet̃ plagã illis inditã.Cõiectura igit̃ haud inepta frę
tus,Lacedęmonẽ reuerſus,q̃d Tegeę cõpertũ haberet in cõſultationẽ defert. Damnatur itaq; ſi
cti criminis ad hoc ipſum Spartiatarũ vnus,q Tegeã in exiliũ iret,dataq; huic negociũ ex ora
culi ꝓcepto Oreſtis oſſa Lacedęmonẽ occulte deportãdi. Is vbi Tegeã venit,velut inibi vitã exi

Spartani Oreſtis oſſibus potiuntur.

lio acturꝰ,eã domus partẽ cõducit,ĩ qua fuerat cadauer refoſſum,oſſibuſq; ꝑ ociũ Lacedęmonẽ
trãſlatis.Spartiatę potiti bellũ inſtaurãt:victores deinceps multis pręliis magnã Pelopõneſi par
tẽ ſuę ditiõis fecere:mox Tyriã cãpũ Argolico agro adimere adorti,vt Maliacę terræ applica
rẽt,graue cum Argiuis certamẽ adiere. Vtriſq; igit̃ rẽ armis ſibi vẽdicare parãtibus,ita eſt iter
eos cõparatũ,vt trecẽti ab vtraq; parte dimicarẽt,atq; vtris vincere cõtigiſſet, loci poſſeſſio ce
deret.Copias inde ꝓcul abducũt, vt neutri ſuis ſuccũbẽtibus opẽ interim ferre poſſent,fœduſq;

Spartanoꝝ & Argiuorũ pugna de Tyria.

ve turbate.CCC.igit̃ ab vtriſq; relicti inter ſe cõfligunt, fit prælium atrox,& quale pro patria di
micãtibꝰhaud inire ſolũ,ſed trãſigi etiã oportuit.Tãtũq; aĩoꝝ ꝑtinacia valuit,vt cruẽta dimica
catio ſit in ſerũ diei ꝓtracta,cęteriſq; cadẽtibꝰ,Argiuoꝝ duo Crominus & Alcenor ſupſtites fue
re,ac ſuꝑ hos Lacon vnꝰOtriades.Is ſimulata morte,an noctis ſit bñficio ſeruatꝰ parũ liq̃do tra
dit̃.Argiuis vt victoribꝰ pugna digreſſis Otriades ſpoliatis hoſtiũ cadauerĩbꝰ ſuo noĩe hic vbi
pugnatũ erat tropheũ erigit.Herodotꝰ ĩ caſtra ab eo ſpolia ſub noctẽ relata ſignificare videtur.
Poſtridie vtriq; ĩſtructa acie affuere.Argiui ꝙ ſuoꝝ plures pugnę ſupfuiſſent victoriã ad ſe tra
here.Spartani penes ſuũ bellatorẽ id decꝰ eſſe argumẽtãtes,ꝙ Argiuis fugatis ſolus locũ obti
nuiſſet,ſpoliaq; ex hoſtibꝰ vt victor legiſſet,& q̃d victoꝝ ꝓpriũ ſit,Tropheũ ſuo noĩe ſtatuiſſet.
Ex altercatiõe pugna orta eſt,qua Argiui victi Tyrię poſſeſſiõe ceſſerunt.Attulit ea clades tan
tã victis indignationẽ,vt legẽ ſanxerint,vt tonſis capitibꝰ viri nõ prius capillũ alerẽt,nec mulie

Lex Argiuorũ ꝓ Tyria.

res aurũ geſtarẽt,q̃ Tyriã recuperaſſent.Lacedęmonii & ipſi cõtra faciũt,vt iã inde comati age
rẽt,quũ ad id tp̃s tonſi fuiſſent. Otriades q vnus prælio ſuperfuerat,negauit tot viris fortibus,
quos ſocios ĩ pugna habuiſſet,amiſſis,oportere ſe viuere ampliꝰ.Hic itaq; vbi fuerat dimicatũ,
parta ſuis ciuibꝰ victoria ſibi mortẽ cõſciuit,& ad Tyriã in hũc maxĩe modũ pugnatũ reperio.

Chares per id tēpus late mare obtinuerūt: & Spartani quos Phalāto duce diximus Lacedæmo-
ne pfectos, in Italiā delati, Tarētū inſtaurarūt. Archias corinthius Syracuſas in Sicilia cōdidit. Tarenti inſtauratio.
Is quoq; vt fuit eius ſeculi ſtulticia, oraculū ſecutus cū Acheoꝝ manu quoꝝ Teneatæ magna
pars fuit Zeneos (agri fuit Corithiaci vicꝰ, vbi Oedipꝰ dicit a Polibo nutritꝰ) in Siciliā curſum Archias.
tenuit, Cherſicrate ex Heraclidarū gēte in Corcyrā, cū parte copiarū, i nouā coloniā prius miſ-
ſo, q Liburnis inde eiectis inſulā obtinuit, q̄ tum Scherea dicebat. Archias, Doriēſibꝰ in fortunę
ſocietatē circa Zephyriū aſſumptis, in inſulā delatus Syracuſas cōdidit. Syracuſanoꝝ opes tan Syracuſanū conditio.
rū pcedēte tpe creuere, vt cū Carthaginēſiū ducibus ſępe in Sicilia pſpere dimicarint, magnoſq;
Pœnoꝝ Atheniēſiūq; exercitꝰ deleuerint. De apparatu & opulētia vrbis in punicis & Romanis
rebus referēdis lōgior ſermo inſtituet. Cōditę eodē tpe Catina & Naxus, in eadē inſula, vt Euſe-
bius colligit. Strabo Catinā Naxioꝝ opus credidit: Naxum a Chalcidēſibꝰ Theocle duce, poſt
Ilii excidiū cōditū, ſimul & Doriēſes Megarā i eodē inſulæ tractu ſtatuiſſe, quū priꝰ Hibla dice- Megara olī
ret. Sub id tēpus Miſcellus q cū Archia oraculū de cōdēda vrbe Delphis accepit: Iapigibus, vt Hibla.
Ephorus pdidit, inde eiectis, Crotonē in Italia cōdidit. Fuerūt Crotoniatę & ipſi ſatis ab initio Crotonis
bellicę rei ſtudioſi, ſed plus oino athletici certaminis, vt vno tpe ſeptē eiꝰ ciuitatis viri Olympi conditio.
co ſtadio vicerint, vulgatūq; ſit prouerbiū, Crotoniatū extremū cęteroꝝ eſſe gręcoꝝ optimum.
In hos annos incidit & Nicomedię cōditio, quā in Aſtaceno ſinu Nicomedes Bithynię rex an- Nicomedia
tiquiſſimus cōdidit. oēs eius terrę reges olim Nicomedes dicti: vt Ptolemęi q in Ægypto poſt-
ea regnarūt. Miror Euſebiū perſuaſum habuiſſe Nicomediā prius Aſtacū nominari contigiſſe.
Strabo diuerſam ab ea Aſtacū exiſtimat: cuiꝰ cōditores Megarēſes fuerint. His vrbiū originibus
Hierophila Sibylla ęqualis fuit, quę & Samia eſt a loco cognominata. Varro in libris, quos de re
bus diuinis ad Cęſarē ſcripſit, ſi vera Lactātius pdidit: decem huius ordinis fœminas relatu di-
gnas iudicauit. Vnā Perſidem quæ oim vetuſtiſſima fuerit, cuiꝰ Nicanor meminerit, qui res ab Sibyllarum
Alexādro geſtas ſcripſit. Libycā alterā quā in Lamię procœmio celebrauit Euripides. Secuta de- nomina.
inceps Delphica. Mox Cumea, cuius Nęuius in bello punico, Piſo i annalibꝰ, & Chryſippus i li-
bro de rebus diuinis meminerūt. Quintā Apollodorus Erithręus ciuē ait fuiſſe ſuā, quæ Graiis
ad Troiā tendētibus, Ilii ſit excidiū vaticinata: Homerūq; dixerit mēdacia ſcripturū. Sexto Sa-
miā loco reponunt. Celebre eius nomen in Samioꝝ annalibus Eratoſthenes fuiſſe pdidit: ppior
illi Amalthea noīe, vel, vt alii tradūt, Demophile, quę Cumis habitauit. Hęc niſi malus dæmon Alii Deiphobe.
veritas fuit, ad Tarquiniū regē libros, in quibus erant Romana fata, attulit. Fuit & Helleſpontia
Troiano agro nata Heracliti Pōtici relatu celebris. Nonā Phrygii & ipſam generis Helleſpon-
ticę ſubiicit Varro. Nouiſſimā Tyburtē noīe Albuneā dixit: cuiꝰ ſimulachrū ſit poſtea in Anię
ne reptū: negat Pliniꝰ id Sibyllę fuiſſe: Albuneā (credo) diuerſam a Sibylla ratus. Multa fatidicæ
fœminę veriſſimo oraculo vētura cecinere: & in his aliqua de Chriſti aduētu, quę manifeſta de-
inceps fide ſunt cōprobata. certiſſimuſq; rerū demōſtrauit euētus: non fruſtra Ægyptios exiſti-
maſſe mulieri diuinū ſpiritū appropiquare. Sed illarū oracula ſuo cōmodius loco ſunt referen
da: nūc tēpoꝝ ordo poſtulat, vt ab externis rebꝰ ad Romanę vrbis incremēta fiat reditꝰ: vbi Nu Numa Pōpilius.
ma Pōpilius ex Curibus Sabinis acceritus, Romulo in regnū ſucceſſit. Diu anceps certamē te
nuit ciuitatē, vtrius gentis regē creari oporteret: Sabinis quia poſt Tatii mortē ab Romulo diu
regnatū eſſet, ſui corporis regem fieri oportere cēſentibus, Romanis cōtra nitentibus, peregri-
numq; hoiem vulgo aſpernātibus, in variis voluntatibus oēs regē volebant libertatis dulcedi-
nē nondū experti. Inceſſit interim timor aios patrū, ne quis ſubitus belloꝝ motus vrbē ſine capi
te, exercitū ſine duce, repēte adoriret. Toto itaq; ordie in. X. decurias diuiſo, per vices rēpub. an
nuo ſpatio in orbē adminiſtrarūt, regia īſignia habebat is penes quē totius rei erat ſumma, id tē
pus Interregnū eſt dictū, atq; inde receptū, vt electis etiā regibꝰ ea tpisītercapedo, q̄ ciuitas ſine
ſummo magſtatu eſſet, Interregnū diceret: Interrex vero is q īterea reipu. pſideret. Annoq; p hęc Interregnū
circūacto negabat pplus ſe id regiminis genus diutius laturū, exaudiri palā voces cētū ſibi re- quid ſit.
ges p vno ipoſitos, ni tyrāni veriꝰ dicēdi eſſent q̄ reges: tollēdū id regimē, aut vi excutiēdū ſer-
uitutis iugū. Is ppli fremitꝰ curā iiecit patribꝰ pſentis adminiſtratiōis finiēdę, q vt gratiā apud
multitudinē iirēt, vltro illi deferūt, qđ paulopoſt amiſſum videbāt, vt ipſi quē vellēt ſibi regē iu-
berēt; eoꝝ iuſſum ita demū ratū fore, ſi pres authores facti eſſent: q̄ res adeo popularis oībꝰ viſa
eſt, vt ne gfa & obſeqo victi viderent, patribꝰ pmiſerit, vt ipſi legerēt quē Romæ regnare vellēt.
Cęterū qa neutra duarū factionū, q̄ in ſenatu erāt, alteri ceſſura videbat: neq; Sabini Romanū re
gē fieri, neq; Romani Sabinū, qui tū in curia ſederet, laturi eſſent, vt pſens certamen tolleret, eo

decurſum eſt, vt externũ hoīem legerẽt, q ſpectata virtute dignꝰ iudicaret q in tãta ciuitate re-
Numa. gnaret. Erat tũ in Curibus Sabinis Numa Põpilius, Põponis filiꝰ, homo inſigni iuſtitia ſapien-
tiaq̃ lõge maiore, q̃ rudi illo ſeculo indigenę homini, & ĩ ſolo patrio agẽti cõtingere debuiſſet.
Quę res veterũ ſcriptoꝝ quoſdã in manifeſtũ traxit errorẽ: vt q diſciplinę ſimilitudinẽ ſecuti, Py-
thagorę eũ dediſſe operã arbitrati ſint, qđ ipm quũ diligẽtioꝝ cõſenſus, tũ tẽporũ ratio ꝓ falſo
redarguit. Enĩuero p̃terq̃ q̃ Liuius, Dionyſiꝰ, & Plutarchꝰ diuerſi ab illis abeũt, Croto qđe ipſa
Pythagoræ ſeculum. vbi Pythagoras poſtea philoſophatꝰ eſt, anno tertio decimę ſeptimę Olympiadis cõdita eſt: qui
in primos annos Numę īcidit, vt Euſebiꝰ colligit. Pythagoras vero circa q̃nquageſimã Olym-
piadẽ in ea Italię parte, q̃ magna eſt Gręcia nũcupata, ſtudiis p̃hię claruit: qđ t̃pis interuallũ an-
nos habet cẽtũ ſexagita & amplius: quo ſane t̃pe, Seruius Tullus, q Romanoꝝ regũ vltimꝰ pene
fuit, regno potitꝰ eſt. Celebrẽ igit̃ viri phamã p̄ſes ſecuti, magno cõſenſu eũ regẽ creãt. Miſſi ex
primoribꝰ ſenatꝰ, q cõfeſtim eũ Romã accerſerẽt: hi vbi ad eũ venere, qđ ipſi populoq̃ Ro. bene
verteret, nũciãt, cõi ordinũ cõſenſu regẽ creatũ, ſe ad id miſſos, vt in vrbẽ ad regnũ capeſſendũ,
ſi ita libeat, vocarẽt. Multũ diuq̃ recuſaſſe fert̃ regnũ vltro delatũ adire, haud ignarꝰ rarũ ĩ pu-
blica adminiſtratiõe locũ ĩnocẽtię relinq̃: patris tñ ſuperũq̃ hortatiõe & authoritate victꝰ, ex
Numa rex inauguratur. Curibꝰ Romã ꝓfectus eſt. Fuit eius viri expectatio nihilo minor, q̃ iuſtitię phama eſſet. Poſtea q̃
vrbẽ ĩgreſſus eſt, vt erat tũ hoīm religio, primũ oīm ĩaugurari placuit. In arce itaq̃ ad meridiẽ
verſus cõſedit: augurq̃ illi lęuus aſtitit, baculũ hñs enodẽ, aduncũ (Lituũ eũ dixere) dextera re-
gis caput tenebat: tũ tẽplũ certis finibꝰ imaginatꝰ, Iuppiter inq̄t, ſi fas eſt hũc Numã Põpiliũ, cu-
ius ego caput teneo, regẽ Romę eſſe, certa des ꝓcor nobis ſigna, ĩtra eos fines quos aio & oculis
cõcepi. Scđm hęc ille verbis ꝑegit, q̃ ſigna mitti vellet: q̄bus cõſpectis Numa de tẽplo deſcendit.
Tũ rex ab vniuerſa multitudine cõſalutatus, ciuitatẽ armis aſſuctã, velut iterũ cõdere adortus
eſt. De Numæ diſciplina haud vna, vt dixi, fuit hoīm opinio, q veriora ſecuti vident̃, ad tetricã
Sabinoꝝ diſciplinã id referũt: de quoꝝ vetuſtate varia ſunt lr̃arũ monumẽtis ad poſteros ꝓdita.
Cures vrbs vnde dicta. Dionyſiꝰ ĩ Reatina ſe ait hiſtoria legiſſe, Aborigenes eã terrã, vbi Cures vrbs poſtea fuit, olim te-
nuiſſe, & a Fabidio ex indigena puella & genio quodã nato, id oppidũ cõditũ: Cureſq̃ ab eo, cu-
ius filiꝰ ſit creditꝰ, noīaſſe: vl' a cuſpide vt alii opinati ſunt, quã Sabini Curim dicerẽt. Zenodotꝰ
Trœzeniꝰ Vmbrię indigenas in Reatino agro habitaſſe credidit: vñ a Pelaſgis eiectos eã terram
Vñ Sabini. tenuiſſe ait, in qua Cures poſtea fuere, ſeq̃ ꝓ Vmbris Sabinos noīaſſe. Porcius Cato id nomẽ ad
Sabinũ quẽdã & ipm Sago ſeu Piſtio terrę genio ꝓcreatũ retulit, tenuiſſeq̃ ab ĩitio eã gẽtẽ Te-
ſtrinã vicũ Amiterno ꝓpīquũ: mox ĩ Reatinũ agrũ irrupiſſe, Cotinisq̃ vrbe bello capta Abori-
ginibꝰ in ea terra cõſediſſe, paulatim poſtea colonis in ꝓxima loca miſſis, ita illoꝝ fines ꝓpagari
cõtigiſſe: vt ab Occaſu. CC. quadragita ſtadia, nec amplius a Tyrrheno littore diſtarẽt: totidẽq̃
ac decẽ amplꝰ ab Adriaco ad ortũ. Eſt & alius vulgatꝰ de his ſermo: Lacedęmonioꝝ manũ ꝑ id
tẽpus, quo Lycurgus eoꝝ ciuitatẽ legibꝰ & inſtitutis munire eſt aggreſſus, ſeditione orta, ab iis
qui legũ ſeueritatẽ parũ ęquo aīo ferre poterãt, Laconia exceſſiſſe, diuq̃ poſtea variis caſibꝰ agi-
tati, Lacones vouiſſe dicunt̃, ſe in ea terra in quã primũ egreſſi eſſẽt, ſi ꝑ indigenas liceret, perpe-
Feroniæ tẽplum. tuo mãſuros. Nouiſſime in Pometinis cãpis quo demũ delati ſunt Feroniæ tẽplũ cõdidiſſe, noīe
ab ęquorea latione facto: mox eorũ quoſdã cũ Sabinis habitaſſe: lõgoq̃ cõmercio factũ, vt plæ-
raq̃ Sabinoꝝ īſtituta ſint Laconicis q̃ſimillima, bellica ſtudia, victus tenuitas, ſanctitaſq̃ ac ſe-
Numę vita ueritas pene eadẽ. Curibꝰ itaq̃ Numa natus, patriã primo diſciplinã, mox ingeniũ ſecutꝰ, ſancti-
tatẽ vitę in ſolitudine auxit. Duxerat is vxorẽ Tatiã vnicã Titi Tatii, q cũ Romulo regnauit:
a ſoceroq̃ ſępius Romã accerſitꝰ, in ſuo inſtituto ꝑmanſit, ſine cura & anxietate vlla, ſacros deo-
rũ lucos, prataq̃ virẽtia, ꝓcul ab oī ciuili ambitiõe frequẽs inuiſereq̃ quæ genii cuiuſdã cõmer-
ciũ familiareq̃ cõgreſſum adeptꝰ, diuinarũ eſt rerũ peritiſſimꝰ factꝰ: auxit eã opinionẽ poſteaq̃ Ro-
mã venit, q̃ quũ mane nihil domi obſonioꝝ habuiſſet, veſperi incredibilẽ cœnæ apparatũ, eiſdẽ
Ægerię cõgreſſus. illis quos mane ĩduxerat, appoſuiſſet. Quibꝰ ĩterp̄tari volebat ſe ſuaq̃ familiari deæ, quã Æge-
riã vocarẽt, curę eẽ. Verũ qua rõne id fieri cõtigerit, illi viderĩt, q hoc ꝑſuaſum habuerũt. Mi-
hi vero q̄̃ liberũ eſt cuiq̃ ĩ his, q̃ nõ multũ a fabulis diſtãt, q̃cũq̃ velit ſentire, haud mlto ꝓpio-
ra vero vident̃ hæc, q̃ de Numa & Ægeria vulgo tradũt̃, q̃ q̃ de Endymione & Luna, Cephalo
& Aurora a poetis ſunt tradita. Sed cõmẽtũ id Numę fuit potiꝰ, q familiare ſibi numẽ finxerit:
vt ꝓferocẽ populũ, ad pacis & iuſtitię cultũ a rei bellicę ſtudiis auerteret: ſanctioraq̃ īſtituta cre-
derent̃, ſiqua eſſent numinis cõſilio ĩ hoīes ꝓfecta, q̃ quę a mortali aliquo ĩ quo haud tãtũ eſſet
authoritatis, qđ & Minos in Creta, & Lycurgꝰ Minoẽ imitatꝰ, ac plęriq̃ alii, vt alio eſt loco de-

mõſtratũ,feciſſe credunt.Nec multũ vt video īter authores conſtat,Ægeria Muſarũ vna fuerit an Nympha quędã ab his diuerſa. At ſiue hoc ſiue illud fuit,eiꝰ cõgreſſu, vt multis perſuaſum eſt,religione & iuſtitia qbus beatiſſimę ciuitates fiũt,Numa rex ciuitatẽ inſtruere pſeuerauit.Ianũ in ima parte Argileti fecit,pacis & belli īdicẽ:vt quũ ciuitas in armis eſſet,pateret id tẽplũ rurſus ea pacata clauderet.Locũ hũc ipſe clauſit,vt p id ciuibꝰ& finitimis futurę pacis ſtudiũ īdiceret.Cęterũ Hoſtiliꝰ cõfeſtim Numa defuncto id apuit:nec ampliꝰ q̃ bis deīceps eſt clauſum Marco Attilio,& Tito Manilio cõſulibꝰ iterũ poſt primũ bellũ punicũ pfectũ. Tertioq̃ Auguſto pricipe terra mariq̃ pace parta.Hũc ciuilia eũ opa auſpicatũ ppius vero eſt:cuiꝰ eſt opinionis Liuius,q̃ qđ Plutarchꝰ & Dionyſius ſcribũt,q inter nouiſſima eiꝰ opa Ianũ repoſuerũt:tum ga huic Genio principia Romani aſcripſere,& ꝙ ppetuę pacis argumẽta,primo oculis ciuitatis quę ad cultũ religiõis erat traducẽda,obſeruari debuerũt. Hęc pacis initia,ſecuta inde eſt agri, quẽ Romulus poſſederat,diſtributio,qua inopes pſenti egeſtate leuati:nã iis tantũ Numa diuiſerat.Inde finitimis ppl'is in amicitiã & ſocietatẽ allectis,tpa cõſtituit.Annũ ad curſum lunę in XII.digeſſit mẽſes,quũ Romulus ex decẽ antea cõſtituiſſet:mutatoq̃ mẽſiũ ordine Martiꝰ,qui ineũtẽ inchoabat annũ,duobꝰ Ianuario & Februario plātis,tertius in ordine eſt factus. Nec Romulus nouo exẽplo ea mẽſiũ paucitate videt mihi vſus,quũ lõge minorẽ numerũ barbaroꝝ & gręcoꝝ quidã iã antea habuiſſent.A rcades,ſi Plutarchꝰ verꝰ eſt author,quatuor mẽſibus annũ finiuere,ſexto Acarnanes,quidã alii tribꝰ.Ægyptii & ipſi mẽſtruo anno vſi dicunt.Quia igr ad eũ annũ quẽ Numa cõſtituebat,tricenos dies ſingulis mẽſibꝰ luna nõ explebat:deerãtq̃ dies aliquot ſolido anno,q ſolſtitiali circũagit orbe,mẽſibꝰīterponẽdis ita diſpẽſauit,vt quarto & vigeſimo quoq̃ anno,qđ Macrobiꝰaccuratiſſime colligit,ad metã eandẽ ſolis,vnde orſi eſſent,plenis oĩm annoꝝ ſpatiis dies cõgruerẽt.Faſtos deīceps dies fecit & nefaſtos.qbus nihil cũ populo agi poterãt.Flaminẽ vnũ Ioui creauit,q Dialis eſt dictꝰ:eũ īſigni veſte curuliq̃ ſella excoluit.Duos deinceps adiecit Flamines,Marti vnũ,alterũ Quirino. Plutarchus a Romulo Flamines Ioui & Marti nõ a Numa creatos arbitratꝰeſt.Hos ab īſigni,qđ capite geſtabãt,quaſi Filamines dictos exiſtimãt qdã:alii a pileis,q̃ſi pilamines. Cęterũ infula,q̃ illoꝝ capitibꝰ ſedet,q̃ flama,vt Dionyſius ſcribit,eſt dicta,his veriꝰ q̃ vox alia,nomẽ fecit. Veſtę virgĩes legit.Sacerdotiũ Alba oriũdã Gigania & Berenia primo captę:mox totidẽ additę Camilla & Tarpea,huic nũero Seruiꝰ Tullus duas nouiſſime adiecit.Hę.X.primos ãnos ſacroꝝ ritũ pdiſcebãt,totidẽ deīde opabant ſacris,tertio decẽnio,rudis & nup captas īſtituebãt.Poſtea vero ſiqua nubere voluiſſet,fas erat alterutrũ mallet ſeq.Cęterũ qũ ſerũ cõnubiũ ſecutis male vertit,vulgo ẽ ī religiõe pſeueratũ.Salariũ his Numa ex publico cõſtituit.Perpetua virginitate interim aliiſq̃ cerimoniis venerabiles fecit.Siqua inceſti cõuicta eſſet,ante ora ciuiũ moeſto ſilẽtio efferebat:viuaq̃ circa Collinã portã in ſubterraneũ ſpecũ demiſſa,tellureq̃ ſupingeſta necari.Id ſupplicii genꝰ fuerit tũ primũ delinquẽtibꝰirrogatũ,an in eã poſtea q̃ primo inceſti dãnata eſt,haud facile dixerim.Quid pter ppetuũ ignẽ cuſtodirẽt,authores quos ſeqmur,parũ explicãt:vnꝰ oĩm Dionyſiꝰ partẽ ſacroꝝ.quæ Dardanus ex Samothracia in Phrygiã vexit:& ex Ilio Æneas in Italiã, fuiſſe ſuſpicari videtur. Adiiciũt & Palladiũ,qđ Metellus põtifex ex flagrãti æde nõ ſine oculoꝝ clade eripuit:ſed quũ cętera ī occulto ſint,ꝙ ſacratꝰ ignis cuſtodiret,haud ambigit qſq̃.Is ſi veſtaliũ īcuria extinctus eſſet,cuſtos flagro a põtifice maxĩo adhibebat.Multa alioqui ī veſtalibꝰ ſanctitas,quippe q̃ fortuito occurſu ſupplicio ſontẽ eximerẽt. Veſtę ędes quã Tellurẽ vulgo interptati,pene ſphęrica fuit forma cõſtituta,ad imas Palatii ptes,quę regio eſt Capitolio obuerſa. Gradiuo Marti.XII. ſacrauit Salios:hi mẽſe q ab eo nomẽ traxit,plures dies celebribꝰ locis vrbis,ſolẽne ducebãt tripudiũ,tunica verſicolori tegmine puniceo diſtĩcto amicti,Trabeã id genus veſtis Dionyſius vocat,ęneo balteo,& gladio ſuccincti,dextera lãceã virgãve geſtabant,lęua Thraciã ex ære peltã. Romani id Ancile vocãt, altioribꝰ pileis,& in conũ exeũtibꝰ,capita inſigniebãt.Nihil ab his diuerſos fuiſſe,Dionyſius opinatus eſt,quos Gręci Curetas dixere. Romani ſuos a ſolẽni ſaltatione Salios noĩarũt:nã ꝙ a Salo Mãtineo,aut Samothrace viro ſint dicti,qđ quidã ſuſpicati ſunt, eã Plutarchus opinionẽ vt vanã repudiauit.Idem nũc Agonales,nũc Collini dicti.Quę de Salioꝝ ancilibus Gręci & Latini ſcriptores memorãt, haud multũ a fabula diſtare credũtur. Peltam vnã æneam,ad cuius ſimilitudinẽ vndecim alias regis iuſſu Mamurius mira arte fabrefecit,in Numæ regia repertã:quia eam nemo intuliſſet,e cælo in ſæuientis peſtis remedium delapſam vulgo crediderunt.Nec minus fabuloſum,ꝙ alii eam leuiter aiunt e cælo labentẽ in Numæ regis manus concidiſſe,ac tum miranda quędã fata vrbi per eam importari Ægerię oratio.

Iani tẽplũ conditur.

Ter Ianus clauſus.

Annoꝝ ratio diuerſa.

Numæ annus.

Faſti dies.

Vñ flamines dicti.

Quę ſacra veſtales obſeruarent.

Salii & Curetes ſiles.

Anciliorũ ratio.

culo cognitũ. Qua religione animis iniecta, ingens cura Numã & patres inceſſit, cœleſtis illius perpetuo aſſeruãdę: quę res effecit vt plures inter ſe ſiles, multa ſint arte fabrefactę, ne quę fatalis fuit, hũana fraude interciperetꝛ. Põtifex eſt deíceps ab eo creatus Martiꝰ Marci filiꝰ, vir patricius, cuius poteſtati oĩa ſacroꝝ iura ſubiecit. Quibꝰ hoſtiis, qbus diebꝰ, ad quę tẽpla ſacra fieri oporteret formula edocuit. Si põtifex a refectiõe pontis eſt dictꝰ, vt Varroni & aliis placuiſſe video, qa pons tum nullus vtiq; fuit, q̃ refici potuerit (cõſtat eñi poſt Numę tpa ab Anco Martio ponte primo Tyberi impoſitũ) diuerſa appellatiõe ab initio vocatum credere par eſt. Nec me præterit fuiſſe, q̃ a vetuſtiſſima ſacroꝝ ratione quę ad pontes fierẽt, id nomẽ ab initio factum crederẽt, quę opinio pari rõne refellitꝛ. Interiecti ſunt tot ſacris ordinibꝰ Feciales: his ea eſt cura tradita, vt Romani nulliũ iniuſte bellũ inferrẽt cuiq̃. Gnęus Gelliꝰ annaliũ ſcriptor, id ab Ardeatibus prodidit acceptũ. Alii ab Equiculorũ gẽte arbitrati ſunt. Satis cõſtat Numã bellũ Fidenatibus indicturũ ob excurſiões ĩ Romanũ agrũ factas, ne nõ oĩa rite fierẽt feciale ius & collegiũ poſtremo cõſtituiſſe. Hi ſiqua p̃ iniuriã Romanis adẽpta eſſent, res ablatas ab hoſte repetebãt: q̃ ſi non redditę eſſent, bellũ cõpoſito ad id carmine indicebãt. Pari poteſtate ſontes res iuſte repetẽtibus ad ſuppliciũ dabãt, legatoꝝ ĩiurias vindicabãt: hi quę pia in fœderibꝰ eſſent tueri, ſancire pacẽ: eãdẽ ſi minꝰ legitime pacta eſſet, irritã habere: ſiqd ĩmpator aut exercitꝰ cõtra publicũ iuſiurandũ deliquiſſet, ſcelus expiare. Et hęc Numa multa religione ſanxit, quę oĩa vt rite fierẽt, Regiam ſibi Veſtę p̃ximã cõdidit, vt cõmodiꝰ rerũ ſacrarũ ſpeculationi immineret. Adiciuntꝛ quędã fabulari hiſtorię ſimilia. Faunũ & Picũ ab eo in Auẽtini parte magica ope captos, quũ mons pomœrio eſſet tẽpeſtate illa excluſus, vt fuit ſemp. At ſi q̃ fuere, malos fuiſſe dęmões affirmare ęquũ ſit, qui ſe ea forma illi vinciẽdos obtulerint, vt ſupſtitioſum regẽ, cũ numeroſo pp̃lo dẽſiſſimis errorũ tenebris ĩmergerẽt. Nã qd magis aliẽnũ a pietate credi poteſt, q̃ numẽ aliqđ magicis poſſe artibus violari, aut q̃ dęmones ipſi mõſtraſſe traduntꝛ e cælo Iouẽ elici, aut fulmina ab eo impetrari, impetrata caparũ crinibꝰ & menadibꝰ piſciculis expiari? quo noĩe Elicio Ioui in eo colle, receptę vanitatis argumẽto, ara cõdita eſt. Quę ſequuntꝛ maiore excuſatiõe digna, q̃ numẽ adoraturos circũagi oportere docuit, diis nõ libãdũ vino ex vitibꝰ nõ putatis, neq; ſacra vlla niſi farina adhiberetꝛ p̃petrãda. Adiecit & Diis Manibꝰ ſacra cũ Libitinę ara, ſiue Proſerpina ea fuerit, vt multis p̃ſuaſum eſt, ſiue Venꝰ. Puerũ trimo minorẽ lugeri vetuit, neq; natu grãdiorẽ plures mẽſes lugẽdũ cẽſuit, q̃ vixiſſet annos. Tẽpus lõgiſſimi luctus in .X. mẽſes extẽdit. His ſacris ciuilibuſq; inſtitutis ciuitate inſtructa, tãta rerum animorũq; facta eſt mutatio, vt priſtinus ille vigor Martius, quẽ rudis pp̃lus ſub Romulo imbiberat, in religionẽ & iuſtitiã verſus, multo ab ea quę ab initio p̃cepta fuerat, diuerſam vitę iniuerit rationẽ. Oĩs de pietate & religiõe erat ſermo: duplex oĩno hoĩm animis hęrebat cultꝰ: ſacroꝝ hic, ille agroꝝ. quos certis finibꝰ vt meliꝰ oĩa ciuibus cõſtarẽt, rex terminauit: Termino æde & ara poſitis, qui pacis eſſet & iuſtitiæ arbiter. Talis rerũ ſtatꝰ nõ ſolũ ad mores valuit, ſed ad tutelã etiã ciuitatis. Finitimi qui nõ vrbẽ, ſed caſtra in medio poſita ad ſollicitãdã p̃pinquarũ gentiũ pacẽ ab initio arbitrabantꝛ: ob idq; Romanũ nomen infenſe oderãt, in eã deducti ſunt verecundiã: vt ſacrificulã vrbẽ, nõ aliter q̃ templũ quoddã violare nefas exiſtimarẽt. Rex ipſe ita ex ſola religione pendere, vt hoſtiũ acceſſu temere nũciato, ſubridẽs reſpõderit. At ego ſacrifico. Fuit & illud ĩgenii lõge ĩ poſterũ p̃ſpiciẽtis, quũ noue ciuitatis corpus velut ĩ duas abiret factiões: quoniã Sabini alii, alii Romani nolarentꝛ: ne qua ex ea re diſcordia oriri poſſet, populũ in diuerſa diſtribuit collegia. Tibicinũ, artificũ, architectorũ, infectoꝝ, ſutoꝝ, coriarioꝝ, fabroꝝ, figuloꝝ, & ex variarũ artiũ opificibꝰ cõtractis vnum oĩm nouiſſimũ, ſua ſingulis ſacra, venerationeſq; diis reddẽdas diſtribuit. Cõſociati p̃ hæc diuerſarũ gentiũ animi, mutuo inter ſe ſtudio & beneuolẽtia coaluere. Talis fuit ciuitas, quã Numa moribus multiplíciq; ſacroꝝ cultu inſtituit. quũ tris & quadraginta regnaſſet annos, iam octogenarius vita deceſſit. De liberis eius & vxoribꝰ variãt oĩno rerũ ſcriptores. Fuerũt qui vnã illi Tatiã nupſiſſe tradãt: ex qua mox illi Põpilia orta: quatuor p̃terea virilis ſtirpis liberi, Pinꝰ, Calpꝰ, Mamercus, & quẽ Põponẽ noĩauit: vnde Pomponii fuerint, Pinarii, Calpurnii, & Mamerci. Plures id totũ p̃ mẽdacio reiiciũt, indubitato vnius familię argumẽto, q̃ Pinaria domus iã inde ab Herculis in Italiã aduẽtu aliquot ętates ante vrbem cõditã ſub Euandro circa Palatiũ celebris fuit. Nec Põpiliã, de qua ĩter oẽs cõuenit, ex Tatia, ſed ex Lucretia quã regnũ adeptus ſibi matrimonio iũxit quidam, genitã dixere, ea Martio nupſit, qui in noui regis creatione ſuffragiis a Tullo Hoſtilio ſuperatus, ſibi mortem conſciuit. Cæterum rem a patre infeliciter tentatã Ancus Martius vno dũtaxat rege interiecto, omnium ordinũ ſtudio eſt & fauore conſecutus.

Vnde pontifex.

Feciales.

Faunus & Picus.

Lugendi ratio.

Romanę vrbis religio.

Collegiorũ ĩſtitutio.

De Numæ liberis.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO,ENNEADIS SECVNDÆ,LIBER QVARTVS.

Regnorum collatio.

NVMA REM Ro.tenēte Athenis Abſander mox & Erixias qui ei ſucceſſit,rerū potiri ſunt,quibꝰ tpibꝰ,mutata regiminis forma,nouē ſunt principes in ea vrbe annua poteſtate cōſtituti,q reipublicę pſiderent. In Macedonia Argeus regnū tenuit:huic Perdicas pater moriēs oſtēderat locū,quo ſe & poſteros reges vita defunctos cōdi oporteret,pręfatus tā diu regnū in gēte māſurū,quoad Macedonū regū ibi corpora cōderētur:eaq̃ ſuperſtitione multis pſuaſum ſcio,extinctā in Alexādro ſtirpē,q ſepulchri locū mutauerit. Fuit itaq̃ his æqualis Gyges in Lydia,in Phrygibꝰ Mydas Gordii filiꝰ,q tauri ſanguine epoto extinctus eſt.In Ægypto Merres,Æthiops Dinaſtes. Manaſſes Ezechiæ filius in Palęſtina,q a patre Hieroſolymoꝝ regnū acceperat:is neglecto patrię religionis ritu a maioribꝰ tradito,tēplū pphanauit:ſacerdotes ad hęc,& q in antiqua adhuc pietate pſtabāt,crudeliter inſectatus,impiū ſcelus,turpi ſeruitute expiauit:quippe q medio ſui furoris curſu,Aſſyriis armis petitus maiore regni parte hoſtiliter populata,ipſe dolo captꝰ,multa cū ignominia apud hoſtē aliquādiu fuit,tū palā teſtatꝰ ſe meritas ſuę impietatis pœnas luere,pœnitētiā egit,fauoreq̃ numinis gemitu & lachrymis reuocato,ab hoſte impetrauit,vt in paternū regnū remitteretur.Fuit clades illa regi & aliis documento,nihil niſi pręſens numen adſit,eſſe homini in vita tutū. Mutata igiť vitæ ratione oēm operā & ſtudiū in religione collocauit:veteri ſacrorū ritu inſtaurato,ex Moſis inſtituto ſacris opabatur.Populus regis ſtudiū ſecutꝰ,nihil cedebat illi pietate.Nec his opibꝰ cōtētus,muros vrbis & turres,maiore aliquāto apparatu,q̃ ab initio fuiſſent,refecit:firmauitq̃ haud vno loco pſidia:egitq̃ reliquū vitę,pſperrimo rerū curſu,incolumi pacatoq̃ regno,quinq̃ annos & qnquaginta rex fuit:moriēs Ammoni filio regiminis habenas tradidit.Per hęc tēpora Gelas in Sicilia condita eſt,& in Pāphilia Phaſelis.Herodotꝰ Phaſelim, Rhodū,Gnidū,& Halicarnaſſum Doricas eſſe ciuitates credidit. Eſt & Cyzicus in Propōtide,a Theſſalis,& circa Thraciū Boſphoꝝ in ora Aſię Chalcedon a Megarēſibꝰ ędificata,loco ſatis importuno:ob idq̃ Apollinis oraculo,cōditores ipſi cęci iudicati ſunt. Halicarnaſſeus Dionyſius Leoſtratū p hęc tpa Athenis regnaſſe ſignificat:qbus Hoſtilius Romæ rex eſt creatꝰ.Caeterū Euſebiꝰ Oligarchiā ait hoc tpe Athenis inductā,de qua in frōte huius voluminis eſt memoratū.Hipponax Epheſiꝰ author carminis,& Niceſpos Mathematicꝰ p idē tpſ claruere.Glaucꝰ Chiꝰ his ęqualis fuit,aliqd ex eo noīs adeptꝰ,q ferri glutiniū,vt Euſebiꝰ ſcribit,cōmētꝰ ſit.Fuit & Scythes Lydus Ariſtotelis teſtimonio ad poſteros iſignis,qui diuerſo tpe æs cōflare docuit:etſi Theophraſtꝰ Delā phrygiū hoīem eiꝰ rei credidit authorē.Leſbii hac tēpeſtate maris ſunt imperiū adepti,Caribꝰ ademptū:qd ſemel quęſitū annos octo & ſexaginta obtinuere.Talis erat alibi rerū ſtatꝰ,quū Romę pplus Tullū Hoſtiliū regnare iuſſit:habuit is auū Hoſtiliū,q ſub arce a Sabinis capta,quū pīceps pugnā cieret,ictꝰ occubuit.Ex Medulia ille,quā ab Albanis cōditā Romulus fecit coloniā, per id tēpus quo vrbs ipſa cōdebať Romā venit:duxitq̃ vxorē Seruiliam Sabinarū vnā,nobili loco ortā,quæ legationis ad patres qui arcē tenebāt, mittēdę cęteris populaibꝰ fuit author.Ex Seruilia igiť & Hoſtilio Tulli regis eſt pater ortus.Ipſe feroci vir īgenio, nec minus q̃ Romulus bellicoſo,ætas ad hæc auitaq̃ gloria animū ad bellica ſtudia excitabat. Optare igiť noui alicuius belli ſibi occaſionē dari,indignū ratus ciuitatē ocio ſeneſcere.Caeterū cū nouādis rebus materia quęreť,pene vltro ſe obtulit:interim vero agrū,quē Romulus primo,mox & Numa poſſederat,egenis ciuibꝰ diuiſit:qd ad animoꝝ cōciliationē nō parū valuit. Eſt & Cœliū collē muro cōplexus,vbi regiā ſibi quo lucus frequētiꝰ coleret optauit ſedē. Belli cauſa ex finitimoꝝ inuidia Romano orta eſt:petit id vitium ſempſublimia,vt ignis:eſtq̃ vt re diciť,cęcū:qppe quū alienos nitiť ſucceſſus corrūpere,in ſuā ſępe cladē pręceps ruit.Regnabat Albę.C.Ciuilius:ſunt q Cęliū ſcribāt,alii Cetiū. Ferebat is iniquo aīo rem Romanā in dies augeri:q quū impar īuidiæ eſſet,nec ſatis poſſet vitio tēperare, diſcordiæ cauſam inter cognatas vrbes quęritās,Albanoꝝ egēriſſimis,& in primis facinoroſis,author extitit,vt Romanos fines latrocinio infeſtarēt,impunitatē facti pollicitꝰ.Romani & ipſi tali iniuria inſtructi,inuicem ex Albano agro prędā agere,latronū etiā quibuſdā interfectis.Eam ferendi belli occaſionē Ciuilius nactus,populū ad cōcionē vocat:Romanorū vim in Albanos,atrocitate verborum auget: quos vt facilius ad vltionē impelleret,ſaucios quoſdā ex his qui fuerūt in agris itercepti,in cō

Manaſſes.

Manaſſes capitur.

Mutat vitā Manaſſes.

Conditio plurium vrbium.

Viri illuſtres.

Tullus Hoſtilius.

Origo Albani belli.

ſpectũ dedit:magno qdẽ aīoꝝ motu res audita eſt,ſed nihil priꝰ moueri placuit,q̃ ab Romanis
Legati Albani.
repetitę res eſſent.Miſſi itaq; ad hoc ipm legati Romã.Tullus haud ignarꝰ ad qd veniſſent,cõfe-
ſtim ire iubet Albã,q & ipſi res priꝰ ibi,q̃ Romę rẽſum vllũ Albanis daret, publice repoſcerẽt:
Hoſtilii ars ĩ legatis decipiendis.
ipſe īterim comiter eos,q ad ſe venerãt,cõplexꝰ,regio cõuiuio adhibet,quo p varias voluptates
diſtracto ab negocio de īduſtria remorat.Qui Albã ire iuſſi fuerãt īterim mãdata pagũt. Certũ
habuit Hoſtiliꝰ fore,vt Albani res nõ redderẽt.Sicq; pſentis belli culpã penes eos fore,q priꝰ po
ſtulata nõ feciſſent.In fœdere qd Romulus cũ Albanis ſanxit,diſerte fuerat expſſum,vt neutra
ciuitatũ bellũ ĩchoaret,atq; vtra ſe lęſam aliqñ q̃reret,ab iiurię authoribꝰ iuſta recipet. Q; ſi nõ
redderent,tũ neceſſario ruptis fœderibꝰ indiceret bellũ.Ne igit priores Ro.res nõ reddidiſſe vi
derẽt,fierẽtq; ob id ipm Albanis obnoxii,cõuiuii ſpecie legatos tãdiu eſt rex Rõanus ludificatꝰ,
quoad ſui res Albę repetiſſe credi potuerũt,bellũq; nõ reddẽtibꝰ ĩdixiſſe.Tũ legatis dicẽdi pote
ſtate facta,inde exorſi ſunt,vt ĩuitos dicerẽt ſe ea afferre,q̃ Regi & populo Romano minꝰ eſſent
placitura,res repetitũ ſe veniſſe,ac ni reddant bellũ indicere iuſſos.Tũ Tullus,ite inqt,regiq; ve
Ro.Regis denũciatio.
ſtro renũciate Ro.regẽ deos facere teſtes,orareq;,vt vter prior populꝰ alteriꝰ legatos aſpernatꝰ
dimiſerit,ĩ eũ oẽs ĩminẽtis belli clades verterẽt.Reſq; ad bellũ iã haud dubie ſpectabãt,parabã-
turq; vtriq; arma ſumma ope,miſerabiliſq; ĩter cognatos futura erat dimicatio.Ab Troia Laui
niũ,ex Lauinio Alba,ab Albanis regibꝰ vrbis cõditores oriũdi.Leniit belli atrocitatẽ mitior rerũ
exitꝰ,neq; eñ acie eſt dimicatũ,ſed paucis vtriq; amiſſis,ex duabꝰ vna facta eſt ciuitas.Occupãt
Albani bellũ facere,eductiſq; copiis quadragĩta ab vrbe ſtadia caſtra locãt.Locꝰ vbi primũ Alba
Foſſa Ciuilia.
nus cõſedit Ciuilia ſeu Cęlia eſt foſſa dicta. Vetuſtas cũ re nomẽ aboleuit. Romani & ipſi haud
pcul inde locũ caſtris cepere,actiq; ſũt aliquot dies vtriq; ſine plio.Morit iterim Ciuiliꝰ:fuitq;
Morit Ciuilius.
eiꝰ mors eo mirabilior,q neq; morbo eſt extinctꝰ,neq; veneno,neq; alteriꝰ iiurię ſigno ĩ eiꝰ cor-
pore exiſtẽte.Perſuaſũ ſcio multis ira numinis eũ ĩteriiſſe,q author ab ĩtio fuiſſet belli ĩter co-
gnatas vrbes ſerẽdi. Nõ defuerũt q p aduerſę factiõis viros,eũ nocturna vi necatũ intepraren:
qdã mœrore & anxietate cõfectũ arbitrati ſunt.q parũ pſpere res Albana a ſe mota videret.In
Metius Suffetius.
demortui locũ Albani Metiũ Sufferiũ dictatorẽ creãt,virũ neq; bello idoneũ,neq; pacis firmũ
cuſtodẽ.Tullꝰ Ciuilii morte ferocior factꝰ,pter hoſtiũ vallũ ducẽs,ĩ Albanũ agrũ caſtra trãſtu-
lit:ea res hoſtẽ coegit locũ caſtris mutare.Sublatis ſignis,Romani agminis veſtigia ſecutꝰ,ĩ pxi
Fidenatiũ conſilium.
mo Hoſtilianis caſtris loco cõſedit.Fidenates īterea & Veiẽtes ĩter ſe occulta cõſilia agitabant,
vtriuſq; exercitꝰ p occaſionẽ pdẽdi.Inſidiarũ rõ talis erat,vt vbi hi Romanos Albanoſq; acie cõ
greſſos ſenſiſſent(coiuerãt eñ Fidenas,eratq; inde via ĩ caſtra triũ horarũ) tã victũ exercitũ,q̃
victorẽ ĩuaderẽt:tũ vero vtriſq; victis victoribuſq; occidione cęſis, caſtra diriperẽt,ipſiq; ĩter ſe
rerũ poritent. Cęterũ Ciuilio nõ litãte pugna in plures eſt dies diſtracta.Interim Fidenatis ho-
ſpitis lſis de duoꝝ populoꝝ pditiõe certior factꝰ,tã hoſtiũ q̃ pprio periculo motus,mittit qui
Hoſtilio dicerẽt,colloquio opꝰ eſſe priuſq̃ in pugnã deſcẽderẽt. Ambo igit in vnũ cõgreſſi,ita
Verba Metii ad Hoſtilium.
Metius Romanũ eſt regẽ affatꝰ.Res inqt Tulle p iiuriã ablatę,atq; a vobis vt cõpertũ habeo re
petitę,nec redditę,regẽ noſtrũ Ciuiliũ nup ad arma cõpulerũt:nec vereor,quin eãdẽ ipſe quoq;
prę te feras belli cauſã:ſed ſi vera magis q̃ ſpecioſa dictu fari libet,ĩperii cupido vtroſq; ad arma
ſtimulat:q̃ vera ne ſint an falſa illi rectiꝰ iudicabũt,q belli huiꝰ aurhores extitere.Ego vt te arbi
trot nõ ignorare,inchoatũ bellũ ſuſcepi,in demortui ducis locũ ſubſtitutꝰ. Et quia viribꝰ,auxi
liis,cõmeatu abũdamus,bellũ ſemel ſuſceptũ,ſtudio exequi certus erã:fuitq; vt vere dicã,mihi
aĩus ab ĩtio acie cõfligere,vt de ſumma rei ĩter vtriq; populũ armis decerneret.Cęterũ multis
variiſq; pdigiis territꝰ,vel in primis q de euentu rei maxime ſollicitꝰ erã,extis ſępius arę admo
tis nũq̃ litare potui,pręlio abſtinui:nec interim deſperabã fieri poſſe,vt aliqua pacis mentio in-
cideret,verbaq; de ea te inde primo mouerẽtur,vnde minus pia ſtaret cauſa. Etenĩ quid magis
Iuſta Suffetii exprobratio.
impiũ,deteſtabiliuſq; cõmitti potuit,q̃ parẽtẽ vrbẽ a filia oppugnari?vrbis veſtrę Alba ẽ mater
vos Tulle Albani coloni,qbus ſiue vincere cõtigerit,ſiue victi eritis,fortuna eñ nõ mutat cau
ſam,ĩexpiabili ſcelere polluemini.Oportuit pinde iſtic primũ de pace ſermonẽ ĩferri,ĩiuriarũq;
ſatiſfactionẽ pficiſci,vt grati in eos videremini,qbus oĩa debetis:ſed eo humana temeritas pceſ
ſit,vt vis nõ iura in bello ſpectẽtur:nec qd deceat curat quiſq̃,ſed qd libeat:neq; pcul vt video
abeſt qn ſcelꝰ p pietate habeat,latrociniũ p iuſtitia. Expectabã ego etſi fruſtra,expectaui tñ vt
vnde oportuit prima cõponẽdę pacis mẽtio moueret, quũ p Fidenatẽ hoſpitẽ reſciui ĩter ſuos
populares & Veientes inita eſſe cõſilia,vt quũ audiuerint nos prælio cõgreſſos,alterãq; aciem
profligatã,tũ victorẽ exercitũ,victũq; recẽtes adorti,feſſos trucidẽt,atq; ita tpis momẽto Alba-

nũ Romanũq; nomẽ teterrima ſtrage extinguãt.Hæc ille. Quib⁹ vt maior fides fieret,lras ad ſe
ex Fidenis miſſas regi recitari iuſſit:mox iterũ exorſus,Perieram⁹ inqt Tulle,niſi vtriuſq; populi Rectũ Me-
alteriuſve fortuna pmiſiſſet:vt nefaria vicinarũ vrbiũ cõſilia ſatis opportune ad nos delata eẽnt tii cõſilium
Nũc,qa res nrę curę ſunt diis,vt video:age & hic corã iter nos de pace agam⁹: Aut ſi pñtl liber
tate nõ cõtẽti ſum⁹,in dubiãq; ĩperii ſeruitiiq; aleã,ſiue fato,ſiue ęmulatione ruim⁹,incamus viã
aliquã,qua ſine maiore clade,vtri noſtrũ alteris ĩperẽt,decernam⁹,prudẽtes viros imitati, q ĩ an
cipiti cõſilio,tutiora malũt.Siqua p̃terea incõmoda adeũda ſint:min⁹ noxia eligũt.Hęc Alban⁹ Hoſtilii ora
dictator.Ad ea Tullus:neq; mihi inqt Suffeti,neq; meoꝝ cuiq̃ dubiũ fuit:qn peſſimo deteſtabi- tio ad Me-
liq; exẽplo in vos arma induerem⁹,ſi ſpõte & nõ iniuria a nobis pfecta cõtigiſſet id fieri,q̃q̃ ſic tium.
quoq; pudor qdã tacitaq;,vt ſic dicã, religio man⁹ ab initio deuixerat: vt in pugnã & cędẽ nõ
prius irem⁹,q̃ deoꝝ volũtatẽ in eo exploratã haberem⁹:q quoties cõſulti ſunt,pliũ ab his inire
phibiti ſumus.Nec duoꝝ interĩ populoꝝ pſidia nõ nobis ſpectata fuit:de qua & ipſe nõ multo
antea qdã p amicos cognouerã,cupiebãq; ob id maxime pſens bellũ ſine maiore clade diſſolui.
Verũenimuero indignum arbitrabar eos,qbus iuſta pri⁹ negata eſſent, quaſi min⁹ iniuriã vlciſci
poſſent:priorẽ de pace ſermonẽ inferre,rat⁹ id ad eos ptinere,q bellũ priores occupaſſent,q̃q̃ in
eo nihil habeo,qđ te maiorẽ in modũ accuſem,diſcordię hui⁹ author fuit Ciuili⁹. Is prior arma
intulit,idẽ meritas ſui ſceleris expẽdit pœnas. Tollaƭ(quãdo id certamẽ neq; dii,neq; hoĩes pro
bãt)oĩs veterũ offenſarũ recordatio,nec tñ Suffeti q̃ramus,qua ratione pñs odiũ & certamen
finiam⁹:ſed quonã modo oĩs futuri belli in poſterũ materia tollaƭ,puidẽdũ arbitror:nã qđ ad fu
turã cõcordiã attinet:ſatis firmã pacẽ habituri eſſem⁹,ſi vos Albani nrę fortunę & ſucceſſibus
nõ iuideretis,ſed decori poti⁹ & ornamẽto duceretis:q ii q a vobis oriũdi ſint,rei bellicę gloria
& religione,lõge inter finitimos pollcãt:neq; eñ qđ ſciã in re vlla a nobis læſi eſtis,cur vos Ro
manis iratos eſſe oporteat:ſed idcirco odiſtis,qa in maiore phama & celebritate ſum⁹.Quę quũ
vera ſint,vt Roman⁹ ſemp Albanũ ſuſpectũ habeat,neceſſe eſt:caueatq; vt hoſtẽ: eoq; intẽtius,
quo ſatis cõſtat,nihil eſſe efficaci⁹ ad nocẽdũ,q̃ occultũ inimicũ:neq; amic⁹ fieri põt, q inuidet,
vnũ Suffeti praui hui⁹ affectus remediũ fore arbitror:vt q̃ in aliis hoĩes miranƭ,ne inuidiæ ſti-
muli ſubeãt,ſua ducãt non aliena,qđ ipm facile eueniet,ſi Albani populariter, aut eoꝝ plurimi
Romã ĩ cõmunẽ fortunarũ poſſeſſionẽ demigrẽt,id fœdus,hęc ſocietas,& certa & ppetua erit,
vel ſi hęc min⁹ placẽt,in id diſcrimẽ,qđ de ſumma ĩperii ppoſuiſti deſcẽdẽdũ. Hęc eñ vna aut
nulla alia,ad ſtabilẽ & mãſurã pacẽ,via relicta eſt:nã fœderũ & pacis cõditiones neq; firmę ſunt
neq; diuturnę:vbi plus inuidia valet q̃ ratio,plus odiũ q̃ iura.Aut vi igiƭ opus eſt,aut volũta-
te,ne officiũ deferaƭ.Petiit Suffetius:vt ad primores Albanoꝝ q aderãt,de Tulli poſtulatis bre Peroratio.
uiter referre liceret:req; ab oĩbus reiecta,quũ de certaminis ratione inter duces agitareƭ,Tullus
a q̃pauciſſimis dimicãdũ cẽſebat,ipſeq; aĩo & viribus frętus,paratus erat p patria in oĩe armo
rum certamẽ deſcẽdere:Suffetiũ hortatus vt ipſe idẽ faceret,æquũ eſſe dictitãs valdeq; honori
ficũ,duces & ĩperatores ipſos,de ſuoꝝ cõmodis diſceptare:nec deerãt illuſtriũ viroꝝ exempla,
qbus ille Albanũ in ſententiã traheret. Verũ pbare ea Suffetius,rem tamẽ maiorem arbitrari,q̃
q̃ duob⁹ viris cõmittenda eſſet:pluribus opus eſſe p̃dicabat,q in tã arduã dimicationẽ,pro pa-
tria deſcẽderent. Vt terni igiƭ vtrinq; cõcurrerent viſum eſt:vel q; is numerus in oĩni re pfectus
haberet,vel qđ ppius vero eſt,quia tergemini fratres in vtriſq; caſtris eſſent,viri fortiſſimi:& ad Tergemini
oĩe facinus parati.Erant hi ex duabus Seduinii Albani filiab⁹ vno partu nati:earũ altera Ro- Horatii.
mę Horatio:altera Curiatio Albę nupſerat:vterq; parẽs fœcundũ vxoris puerperiũ,vt ſibi pa- Curiatii.
trięq; pſperũ,diligenti cura educauerat.Scio mirũ videri poſſe ac fabulæ pximũ legẽtibus,vno
tẽpore duabus ppinquis vrbibus,imo caſtris,Tergeminos fratres repertos.Sed rei hui⁹ Diony
ſius & Liuius ſunt authores:aſtipulaturq; his Plini⁹:Trogus author grauiſſimus ſeptenos pdi
dit in Ægypto natos.Iam & illud memorię proditũ eſt mulierẽ in Pelopõneſo quatergeminos
enixã:& extremis Auguſti principis tẽporibus,Fauſtã e plebe fœminã Hoſtiæ vno nixu gemi-
nos mares,totidẽq; alterius ſexus peperiſſe liberos.Cũ tergeminis dux vterq; ſuis egit,vt p pa-
tria vellent dimicare:monſtrãtes nullũ eſſe maius in humanis vinculũ,nullã maiorẽ neceſſitudi
nem,q̃ q̃ mortalibus cũ patria eſt:ibi libertas, ibi imperiũ futurũ docent,vnde victoria ſtatura
eſſet.Nec multa op⁹ fuit hortatione:vtriq; eñ cupiditate laudis,ſeu patrię charitate ſeu vtraq;
re potiuſq;,ſe oĩe parati erãt diſcrimẽ adire:nihil ergo recuſantibus,tẽpus & locus pugnę ca-
pitur.Priuſq̃ igiƭ cõfligerent,fœdus inter reges his legibus eſt ictũ: vt cui⁹ populi bellatores eo Feriẽdi fœ-
certamie viciſſent:is alteri ex fœdere ĩperaret.Fœdera alia aliis legib⁹ fiebãt.Cęterũ vna feriẽdi deris ratio.

ratio fuit oībus,q vniꝰ pfationis nouit carmē olim nouit.Liuiꝰ fœderis huiꝰ vt vetuſtiſſimi,formā diſerte poſuit:cuiꝰ nō vim ſolū,ſed & verba,ne qd varieꝫ, viſum eſt referre.Fœcialis inquit Tullū regē ita rogauit.Iubes ne me rex cū pſe pfato populi Albani fœdus ferire! Iubēte rege ſagmina igt,te rex poſco.Rex ait purā tollito.Fecialis ex arce graminis herbā purā attulit.Poſtea regē itertogauit.Rex facis ne me regiū nūciū populiqꝫ Ro.Quiritiū vaſa comiteſqꝫ meos!rūdit rex.Qd ſine fraude mea ppliqꝫ Ro.Quiritiū fiat,facio.Erat tū Fecialis.M.Valerius,patrē pfatū Sp.Fuſiū fecit,verbena caput capilloſqꝫ tāgēs,fiebat pf pfatus ad iuſiurādū patrandum,i.ſanciēdū fœdus,multiſqꝫ id verbis pagit,q̄ lōgo effata carmine,haud opępreciū eſt referre:legibꝰ dein recitatis.Audi inqt Iuppiter,audi pf pfate populi Albani,audi tu populꝰ Albanus,vt illa palā prima,poſtremave ex illis tabulis cerave recitata ſunt,ſine dolo malo vtriqꝫ ea hic hodie rectiſſime itellecta ſunt.Illis legibꝰ populꝰ Ro.prior nō deficiet,ſi prior defecerit publico cōſilio, dolo malo,tu illo die Iuppiter populū Ro.ſic ferito:vt ego hodie hūc porcū feriā.Vbi id dixit,porcum ſilice pcuſſit.Eodē carmine pf pfatus Albanꝰ & ipſe vſus eſt. Fœdereqꝫ in hūc modū icto,

Tergemini in pugnam deſcēdunt.

tergemini ſumptis armis i ęquū deſcēdūt,vtriqꝫ ſuos pugnatores eūteis hortanꝫ,ac ſpargūt floribus fœlices ire iubēt,fortiter ꝓ pria,ꝓ penatibꝰ,ꝓ ciuibꝰ dimicare,qbus hortationibꝰ ſuopte īgenio feroces iuuenes,ferociores adhuc facti,iter duas pcedūt acies.Cōſederāt ꝓ caſtris,aduerſi exercitus,nō tā pñtis pugnę periculo,q̄ cura libertatis,q̄ in diſcrimine erat,ſolliciti. Videbāt in paucoꝝ virtute fortunā vtriuſqꝫ populi ſitā.Erecti igiꝫ ſuſpēſiqꝫ,in ſpectaculū minime gratum oculos defigūt.Illi vbi in vnū coiuere:nā quatuor circiter ſoli ſtadia fuerāt in medio relicta,cū lachrymis,priuſq̄ cōcurrerēt,ſeſe cōplexi,miſerabile ſpectaculū ſuoꝝ oculis pbuere. Ex miſeratione idignatio orta,& fremitus i reges,q quū alia rōne potuiſſent,cōſanguineas i ſe dexteras cōmiſiſſent.Hęc q ſpectabāt.Iuuenes ipſi ferociter cōgreſſi aliquādiu,erāt eñ armis oppido iſtructi,corporibꝰ nōdū violatis ancipitē pugnā traxere.Tū demū arctius dimicātes,Horatioꝝ maximus natu,letali circa iguē vulnere accepto concidit,viderunt ſui eū cadētē,pculitqꝫ caſus ipſe Romanoꝝ alos.Cōtra Albani clamore & lętitia exultare.Tū vero Horatioꝝ alter eo aduolans breuiorē fecit eā hoſtibꝰ lętitiā:qppe q iacēti fratri incubātē adhuc Curiatiū adortus,repetitis ictibꝰ,gladioqꝫ in iugulū defixo pſtrauit.Tū ęquata iterū fortuna par metus ſpeſqꝫ vtrinqꝫ erat. Nulla vnq̄ dimicatio plures eſt i paucis vices expta.Reſtās nāqꝫ Horatiis aduerſa aura cū alterius caſu,qcqd ſpei ad id Romani aluerāt,depſſit,p interſcapiliū huic Curiatiꝰ gladiū i viſcera adegerat,quū ipſe ſecto poplite vix veſtigio cōſiſteret.Tū cęteri Albani intacti adhuc Romanū circūſiſtūt,ſuoꝝ fauore & hortatione cōnixi:hic Horatiꝰ,q ipar duobꝰ erat,priuſq̄ a tergo circūueniretꝫ,vt pugnā ſegregaret,capeſſit fugā.Romanis mœſtū erat ſilentiū,& iā aliquātū ſpatii

Tergeminorū pugna.

Horatii vnꝰ cōſiliū

ab eo loco,vbi pugnatū erat,fuerat Horatiꝰ emēſus,quū repēte & pter ſpē oīm i hoſtes,q paribus pene iteruallis ſeqbanꝫ,cōuerſus,q primꝰ aderat magno aīo venientē excipit,ac dū Albani alteri inclamāt,vt mature ferret opē fratri,iā Horatiꝰ cęſo hoſte aīo & viribꝰ maior reliquū petebat.Tū ex inſperato clamor & qualis ex ſubito ſucceſſu oriri ſolet Romanū adiuuat militē,q pati ſucceſſu plio defunctꝰ,tertiū Curiatiū obtrūcat.Liuiꝰ prio cōgreſſu duos ait Horatios cōcidiſſe,tribꝰ Curiatiis vulneratis,ibiqꝫ ſimulata fuga,q Horatioꝝ reliquꝰ fuit,pugnā ſecreuiſſe. Curiatioſqꝫ paribus iteruallis ſequētes adortꝰ,duos priores,priuſq̄ vterqꝫ alteri opē ferre poſſet vnū poſt alterū,ſubitario cōgreſſu,duobꝰ ictibus cōfeciſſe.Tertiū inde petitū, feſſum curſu graniqꝫ vulnere affectū,in quē his verbis ſit Romanꝰ vſus,duos igt Curiatios meoꝝ fratrū manibꝰ dedi,iam tertiū,vt Romanꝰ Albano iperet,dabo.Ac cū his vibrato gladio hoſtē vix arma ſuſtinentē obtrūcarit,ſpoliaritqꝫ iacentē.Romani quo res ppior fuerat piculo,eo maiore gaudio elati,Horatiū multa gratulatiōe,multiſqꝫ laudibꝰ accipiūt.Inde vtriqꝫ ad ſepeliēdos ſuos nequaq̄ paribꝰ animis vertunꝫ,hi lętitia geſtiētes,qa iperio aucti:illi quū liberi nup fuiſſēt,alienę ditiōis

Horatioꝝ & Curiatiorum ſepulchra.

facti,mœrore & triſtitia affecti.Sepulchra quo qſqꝫ loco ciciderat,extitere.Horatioꝝ duo pene cōtigua,ꝓplus Albā.Curiatioꝝ Romā verſus locis iter ſe vt victi occubuerāt diſtātibꝰ.Priuſq̄ inde exercitꝰ diuerſi abietīr,petēti Metio qd Romanꝰ rex iperaret,reſpōſum eſt, vt iuuētutē in armis haberet,fore vt ſi cū Veientibꝰ bellādū eſſet,illoꝝ opa vtereꝫ.Secundū hęc vtriqꝫ domū eſt cōceſſum.Ibat Horatiꝰ trigemina ſpolia ꝓ ſe gerēs,cui ſoror virgo, q̄ Curiatioꝝ vni deſpōſa erat,in cōferta multitudine circa Capenā portā obuia facta eſt,cognitoqꝫ paludamento, qd ſpōſo i futuras nuptias ipſa dono miſerat,flebili lamētatione crines ſoluit,virū idētidē noīe appellās.Mouit ferocē iuuenē intēpeſtiua puellæ cōploratio(Dionyſiꝰ author eſt,ſtultitię exprobratiōe ſimul & ſęuitię iuuenē iritatū) ſtricto gladio(qd ſatis cōſtat)puellā icrepās trāſfixit.

Horatii facinus.

ſic eat inqͣ q̄cunq̄ Romanū lugebit hoſtē. Viſum id facinus patribꝰ & plębi atrox. Cęterū recēs
meritū leuabat inuidiā. Raptus tamē ī ius eſt manifeſti parricidii ī reus. Rex ne tā triſtis īgratiq̄
iudicii author eſſet, populo ad cōcionē vocato, duūuiros creauit, q̄ pduellionē Horatio iudica-
rent. Lex erat: duūuiri pduellionē iudicēt, ſi a duūuiris puocarit, puocatiōe ad populū certato, Lex duūui-
ſi vincēt caput obnubito, infelici arbori reſte ſuſpēdito, ītra vel extra pomœriū verberato. Duū- rotum.
uiri ſcdm horrendi huiꝰ carminis formā creati, laqueū reo inıici ꝑcipiunt. Tū Horatius Tullo
authore ad populū inqͣ puoco. Ibi magnus aīorū motus extitit. Vulgo credere ingrati populi
ad poſteros exēplū futurū, ſi virū de repu. optime meritū, q nō ſolum libertatis publicę tuendæ
author fuiſſet: ſed īperii etiā augendi, fortuiti parricidii crimine, cuius materia magis oblata, q̄
q̄ſita eſſet, necaret. Nemo erat cui nō recēs pugna illa tergeminoꝝ, recenſq̄ meritū aīo obuerſa- Horatiipſis
retur. Valuit & Horatii pr̄is orbitas miſerabiliſq̄ dep̄catio ad miſericordiam: clamitabat ſenex dep̄catio.
cui primā irā eius iīurię natura & lex tribuiſſet, ſe filiā iure cęſam iudicare, ni ita eſſet, ſe patrio
iure fuiſſe in filiū aīaduerſurū. Addere his p̄ces & lachrymas, ne ſe quē nup egregia ſtirpe clarū
cōſpexiſſent, in miſerabilē orbitatē, perpetuūq̄ luctū conıiceret. Nūc ille hęc p̄cari, nūc filiū cō-
plexus, Curiatioꝝ ſpolia oſtēdere, q̄rereq̄ a circūfuſa multitudine, poſſent ne eū ſub furca vin-
ctū ſpectare īter verbera & cruciatꝰ, quē pauloāte triū hoſtiū ſpoliis inſignitū, ouātēq̄ vidiſſent? Horatius
Valuit pr̄is miſerabilis comploratio, ſed plus oīno egregia viri īdoles, animuſq̄ ī omī periculo abſoluitur.
pat, ita vt eū populus oībus ſuffragiis abſoluerit. Sed vt manifeſta cędes aliquo lueret̄ piaculo.
Horatio eſt patri īperatū, vt filiū publica pecunia expiaret. Dionyſius id negociū pōtificibꝰ da
tum pdidit, is duas ait extructas eſſe aras: Iunoni vnā cui ius ſororiū curæ eſſet, Iano alterā ad
quas Curiatioꝝ & Horatię nuper īterfectæ ſint manes vocati, certaq̄ ſacrificia deinceps facta,
poſtremo Horatiū ſub iugo miſſum, cuiꝰ forma ea fuit: vt duo recta tigilla defixa ſtatēt, tertiūq̄
ſupne duobꝰ illis tranſuerſum īponeret̄. Id ſæpius refectū, ad ſuā vſq̄ ętatē duraſſe Liuius eſt au
thor: ſororiūq̄ tigillū noīatū. Fuit is locꝰ in via q̄ a Carinis deorſum ī Cypriū ducebat vicum. Sororium
Tigillū (vt Dionyſius demōſtrat) duobus aduerſis parietibus erat fultū, quum ab initio lignea tigillum.
fuiſſent ſuſtētacula. Expiatoria ibi ſacta annua cōſtituta, Horatięq̄ gēti tradita, Puellę vbi icta
cōcidit quadrato eſt ſaxo ſepulchrū cōmunitū. Angularis petra fuit, ſupra quā tergeminorum
ſpolia ī foro pepēdere. Horatię pilę ad poſteros nomē habuit. Lex inſup lata, vt q̄bus trini liberi
eſſent, vſq̄ ad pubertatis annos p his ex publico alimēta daret̄. Et hęc poſt Tergeminoꝝ pu- Lex trium
gnā ſunt Romę acta. Albani īdigne ferētes, q̄ publica fortuna tribꝰ eſſet militibus cōmiſſa: nūc natorum.
Metii ſtultitiā, nūc temeritatē criminādo, oēm culpā acceptę cladis in vnū cōferre, q̄ res varium
hoīs facile mutauit ingeniū: vt icti nup fœderis oblitꝰ, q̄a recta cōſilia parū pſpere fluxiſſent, ſce
lere & flagitio q̄reret, quo pacto ſuoꝝ ſtudia ſibi cōciliaret. Vt nup igit̄ in bello pacem, ita tunc
bellū in pace q̄ritabat. Verū quū plus aīoꝝ ineſſe ſuis q̄ viriū cerneret, ad bellū ex edicto gerēdū Metii nefa-
Fidenates & Veiētes occulte īpellit. Ipſe Tulli īperiū ſecutus, aduerſus Romanas legiones viri riū conſiliū
bus ex occaſione vſurū pollicet̄. Albanoꝝ defectione Fidenates fręti, Veiētibus ī ſocietatē belli
aſſumptis, a Romanis deficiūt. Dionyſius ſcribit eos Romā ad cauſam pditionis, quā Albano
bello moliti eſſent, dicendā accerſitos, nō mō id iudiciū detrectaſſe, ſed aperta etiā defectione cō
ſternatos arma īduiſſe. Tullus domeſticas armauit copias, & ſocias ex Alba accerſiuit. Venerūt Vbi Tullꝰ
inde auxilia adeo īſtructa: vt ab Ro. rege laudatus ſit Metiꝰ, cōſilioꝝq̄ ſecretoꝝ particeps factꝰ. caſtra fece-
Rex caſtra ad Tyberis & Anienis cōfluētē fecit. Hic Metiꝰ diuturnę poteſtati aſſuetꝰ, nā trienio rit.
rei Albanę Tulli pmiſſu p̄fuerat: p̄terq̄ q̄ ſuoꝝ populariū iratos aīos lenire cupiebat, indignum
etiā ratus ſummū Albanoꝝ magiſtratū cuiuſq̄ īperio ſubiacere, occulte ad hoſtes mittit, q eos
adhuc īcertos, quo in ſe aīo Albanus eſſet, ad pugnā hortatet̄, pollicitus ſore, vt quū pliū cōſer
tum eſſet ſubita defectione Romanas legiones p̄ſidiis deſtitutas ipſis obiiceret trucidādas. Cē
turionibꝰ deīde & ordinū ductoribꝰ ī ſecretū abductis, occaſionē adeſſe docet, recuperādę liber
tatis, abolēdęq̄ ignominię, qua nō minus īpie q̄ īgrate, recēs colonia ſuā affeciſſet Metropolim:
verū nolle ſe prius ſuū cuiq̄ cōſiliū patere, q̄ exploratū haberet, quo ipſi ad priſtinā libertatē re
cupandā eſſent aīo. Tū vero approbātibꝰ cūctis, fideq̄ ſilētii iureiurādo ab oībꝰ accepta, Metiꝰ
cętera exequit̄, ac ſimul q̄d ipſe paret, q̄d velit etiā p eos fieri edocet, ne in re ſubita animi titu-
barēt. Hoſtes poſtridie ī aciē deſcēdere, dextrū cornu Veiētes tenuerūt ſecꝰ Tyberim, lęuū Fide
nates ad mōtes extēſum. Tullꝰ aduerſus Hetruſcos Romanā explicat aciē, Albanos Fidenatibꝰ
obiicit. Initur pręliū. Cęterū Albano haud plus ab initio animi fuit q̄ fidei, neq̄ ſuo ſtabat veſti- Albanorū
gio, neq̄ aperte deficiebat, ſed ſenſim ad mōtes auxilia ſubtrahit, inde vbi tumulis ſucceſſit ſlu- defectio.

ticipes fuere capitali ſunt, vt Dionyſius ſcribit, ſupplicio affecti. Alba iterim īcenſa & euerſa eſt. Diruitur
In qua dirnēda, neq; tumult⁹ fuit, neq; pauor, qualis captarū ſolet eſſe vrbiū, quū vi hoſtes īttra Alba.
moenia irrūpunt: ſed iopinatum malum aīos ſilētio defixerat, moeror & īſignis triſtitia in ore &
oculis oīm eminebat, & ī primis obliuio quędā eoꝝ q̄ agēda eſſent ſubierat ciuiū mentes, haud
eñ q̄ aſportanda crederēt, q̄q; reliquēda ī ſubito ſtupore expedire poterāt. Pars domoꝝ poſtib⁹
hęrere, pars errabundi cum gemitu atria luſtrare, vt q̄ ſcirent haud multo poſt interitura, & iā
eqtum clamor migrare iubētium īſtabat, exaudiriq; fragor tectoꝝ in ima partis vrbis pcumbē-
tium. Tū qſq; p ſe curribus & iumentis, q̄ poteſt, quęq; ad manus fuere raptim extulit, & quum
cōtinenti pene agmine abirent, publicā priuatāq; fortunā miſerantes, alius alium cū lachrymis
intueri. Vrbs ciuib⁹ exhauſta ſolo ęquata eſt, quadringētēſimo ferme anno, ex quo ab Aſcanio
eſt cōdita. Alicarnaſſeus Dionyſius qngentos minus tredecim ſtetiſſe annos, vno atq; altero lo- Ro. augeť.
co ſignificare videť, triginta ī Latio Coloniarum matrē. Albę excidio Roma aucta eſt. duplica-
tuſq; ciuiū numerus: Coelius mons quo laxius incoleret vrbi additur, vbi vt alio ſignificatū eſt
loco, Tullus ſibi regiā cepit. Albani genere & opibus illuſtres ī patres legunť, Iulii, Seruilii, Ge- Familiæ no
ganii, Curiatii, Cloelii adduneť a nōnullis Metilii, & Quintilii. Fecit Tullus Curiā q̄ ab authore bileſex alba
eſt Hoſtilia noīata. Legit & decem turmas eqtum ex Albanis, veteres legiones ſuppleuit, nouas
cōſcripſit, auctaq; his viribus ciuitate, Fidenates bello ſequēti anno ſunt a Tullo repetiti. Et qa
a nullo finitimoꝝ auxilia īpetrarent, mercenario milite vſi, ſub Romanoꝝ acceſſum vrbe egre-
di, acieq; ſunt auſi dimicare: fuſi fugatiq; in oppidum trepide compelluntr. Secuta inde deditio Fidenatum
eſt qbus Tullus voluit cōditionibus. Principes defectionis vltimo ſunt ſupplicio affecti, cęteris deditio.
ſeruata eſt libertas, nec ex veteri forma ciuitatis eſt qcq̄ illis adēptum, Romāq; Tullus reuerſus
ſecundū triumphum egit, ſiqdem primum de his & Veientibus ſimul victis egerat. Nouū dein Feroniæ
ceps bellum ab Sabinis ortum, cuius cauſa hęc tradiť. Colebant Feronię Phanum cōmuni iure phanum.
Latini Sabiniq;, hanc Perſephonen qdam dicunt, alii Iunonem: hic frequenti mercatu Romani
mercatores pecuniis prius adēptis, a Sabinoꝝ qbuſdam ſunt in vincula coniecti. Cęterū quum Sabinorum
res hic repeterenť, non modo nō ęqui qcq̄ reſponſum inde eſt, ſed exprobratum etiā, haud igna reſponſio.
ros eſſe Romanos, q̄ tum res repeterēt, fugitiuoꝝ multos ex Sabinia cum herili pecunia ī Aſy-
lum qd Romulus aperuiſſet, cōfugiſſe, nec dominis repetentibus reſtitutos, humane igiť factu-
ros eos, ſi ęquo aīo ferant, p veteri iīuria ſibi recētem illam, etſi multo leuiorē, repenſum iri, niſi
forte extra hoīm aleam ſoli haberi velit, vt quę ipſi nihil laceſſiti ī alios fecerint, iniquum du-
cant ſibi fieri. His vtrinq; obiectis nec purgatis, res ad arma ſpectare coepit: nec ita multo poſt
Sabini qbuſdam Hetruſcoꝝ, partim gratia, partim mercede domo excitis, ad ſyluā Malitioſam
cum Romanis cōfluxere. Fuit ibi pugna atrox, verum copiis nuper auctis, vtroq; genere pugnę
facta eſt res Romana ſuperior. Perierunt multi ī acie ex Sabinis, multiq; ī fuga cęſi. Hæc Liuius Vincuntur
a quo diſſentire pudeat. Dionyſius ancipiti ibi marte ait dimicatum, prœliſq; noctis īteruentu Sabini.
dirēptum. Clade pręterea vtriq; illata & accepta, diuerſos domū abiiſſe exercitus in reliqui an-
ni geturos. Pricipio vero alterius anni, ad Hereonem vrbem aliquanto maiore belli conatu eſt
dimicatum, cētum ſeptē ſtadiis ab vrbe Roma. Hic quoq; dubio marte, Tullū Saturno & Rhęę
ſolēnes ludos, q̄ diu poſtea celebrati ſint, duplicēq; ſalioꝝ numerum, gradiuo Marti vouiſſe. Ac Tulli regis
tū demū Romanos victorię cōpotes factos, hoſtiumq; caſtra expugnata, vaſtataq; regiōe Tullū votum.
Romā reuerſum tertio triūphaſſe, haud facile dixerim, fuerit ne locus hic quē Dionyſius (nam
is author eſt eoꝝ quę vltimo loco retuli) Hereonem vocat: quē alii Eretum dicūt Tyberi pro
pinquum. Nec ita multo poſt Sabinis Romanos fines cōtra pacē, quā pcibus a Tullo redeme-
rant, icēſſentibus, nō tam ſuis viribus fretis, q̄ q eo bello ſocios habituros ſe Latinos ſperabant;
eñ uero ea quoq; gens bellum cū Romanis habitura putabať. Tullus bello q̄d inſtabat in aliud Nouū Sabi
tempus dilato, pactiſq; cum Latino noīe induciis, ī Sabinos ſe totum cōuertit; ac tum demum noꝝ bellum
ad Maleficā ſyluam, quā vnā Liui⁹ pugnā celebrat, ancipiti marte per multas horas dimicatū:
Sabinoſq; īclinante iam die victos, & ab eqtibus q̄ ad eos inſequendos ſunt a rege miſſi, cū mul-
ta cęde diſiectos, atq; eoꝝ agrum late populatum. Et iam ob hęc, q̄ bello geſſerat, Hoſtilii īgēs
erat phama, magnaq; viri gloria, quum Romā nūciatum eſt: ī Albano mōte lapidibus pluiſſe. Prodigium
Ad eam rem ex pximo cognoſcendā miſſi qdam domū renunciarunt, nō ſolum q̄ phama vul-
gata eſſent vidiſſe, ſed vocem etiā ex vicino luco ſibi redditā videri, quā Albani pciperent pa- Nouēdialis
trio ritu ſacra facere, q̄ ſuo cultu cū ipſa patria excidiſſent. Id pdigiū cauſa fuit, vt Nouēdiale ſacri origo.
ſit ſacrū publice cōſtituťū, dubiū oraculo vocis ex luco reddite, an aruſpicū decreto, religio ipſa

(quod ſatis conſtat) in multas ætates exiit: vt quoties tale eſſet prodigiũ nunciatũ, nouẽ dierũ
feriæ celebrarent. Nec cũ Latinis pax deinceps lõga fuit, q̃ iam inde ex quo Alba, quæ fuerat La
tii caput, exciſa eſt, aperte oderãt Romanos, verũ plures annos mutuis potius odiis eſt certatũ,
XXX. Albanorum̃ coloniæ. q̃ armis, quartodecimo demũ anno ab Albę excidio Tullus legatos ad. XXX. Latinorum̃ vrbes mi
ſit, q̃ Albanę fuerant Colonię, q illis ſignificarent, æquũ videri Romano regi, vt quando Alba, q̃
fuerat ipſarũ vrbiũ mater, Romanis armis ceſſiſſet: ipſę quoq̃ q̃ eius ditionis fuerãt, Romanorum̃
iuſſa facerẽt. Romani regis poſtulata, publico gentis cõcilio, in Ferentino oppido iactata, nõ ſo
lum nõ aſſenſu aliquo audita ſunt, ſed ingẽti etiã fremitu bellũ in Romanos, ſi qcq̃ inde moue
Latinum bellum. retur, decretũ duob⁹ ad id ducib⁹ creatis, Anco Publicio Corano, & Sp. Vecilio Lanuuino. Fuit
inde bellũ quinq̃ annos ſed mite quidẽ, quippe quũ nullę vrbes interim, aut captæ, aut direptæ
ſint, neq̃ in extremã dimicationem vſq̃ deſcẽſum, ſed ſubitis excurſionibus veteri more vtriq̃
alteros infeſtarent, circũactęq̃ nõ nihil ĩterim a bellicoſo rege copię: Meduliaq̃ ad officiũ retra
cta, quũ iam a Romuli tẽporibus Romanorum̃ facta ad Latinos deſciuiſſet. Grauis interea peſtilen
tia domi militiæq̃ inualuerat, multiq̃ vtrobiq̃ vulgo moriebantur: tum demũ Numę pax & reli
gio cœpta eſt vulgo ad deorum̃ irã placandã deſiderari, ad q̃ ip̃e quoq̃ rex repẽte cõuerſus, quũ oc
Hoſtilii interitus. culta quædã elicio Ioui faceret ſacra, quia nihil his rite ab eo ageretur, nõ ſolũ nõ ſpẽ vllã cœleſtẽ
impetrauit, ſed ſolliciti numinis ira ictus fulmine cum tota domo conflagrauit. Id tñ vulgo eſt
creditũ, verũ ſcio multis, qđ propius vero eſt, perſuaſum fuiſſe, eũ humana fraude periſſe, Mar
tiiq̃ Anci q poſt eum rex fuit inſidiis oppreſſum, vt quũ ꝓcelloſo die rex domi ſacra faceret, ſic
ille regiã cũ paucis ingreſſus, ibiq̃ Hoſtilio cum vxore & liberis interfecto domũ incẽderit. Re
Anc⁹ Marti⁹ rex creatur. gnauit Tullus annos duos & trigĩta, vir bellica virtute ĩter paucos memorabilis. Poſt ei⁹ mor
tem populus Ancũ Martium regẽ creauit. Patres authores facti creatũ ꝓbarunt. Sic Liuius. At
mirũ eſt q̃ in oĩbus fere Dionyſius ab eo diſſentiat, quippe q quũ multis aliis, tum hoc loco lõ
ge ab eo diuerſus, regem Ancum ait a ſenatu creatũ, eãq̃ creationem ratã populum habuiſſe.
Fuit is Numæ regis ex Põpilia, q̃ Martio Pontifici nupſit, nepos. Sed dũ Romę Hoſtilius regnũ
indipiſcitur, Argeus (cuius ſupra mentio eſt facta) & poſt hunc Philippus, q ei ſucceſſit, regnum
Tẽporum̃ ſupputatio. in Macedonia obtinuit. In Media Phaartes. Ardis, Gygis, q Candaulem occidit, filius in Lydia,
Hammon in Iudæa, q anno ſecundo ſui regni domeſtica coniuratione oppreſſus periit: Fuerũt
qui duodecimo regni anno, nõ tertio, eum periiſſe traderent. Huic Ioſias ſucceſſit. De hoc deq̃
Pſammetico, q per id tempus in Ægypto regnauit, loco haud multũ diuerſo memorabitur. Vi
xere cum his Archilochus Lacedęmonius, & Simonides: vt qdam ſcribunt, Lyrici: hic carminis
ille Iãbici author, Ariſtoxenus Muſicus, Zeleucus q Locrenſibus leges ſcripſiſſe dicitur, & Alcmę
Zeleucus. Aliſ Zaleuc⁹ on vt Euſebi⁹ ait. Cęterũ Crotoniates ne is fuerit q prim⁹ (ſi vera Laertius tradit) de naturę ra
tione, & animæ ĩmortalitate ſcripſit, an alius pro certo non auſim ponere. Satis ſcio, cum his vi
uere non potuiſſe, etſi fuit, vt ille ꝓdidit, Pythagoræ diſcipulus. In hæc quoq̃ tempora Cypſeli
Corinthii pricipatus incidit, a quo Demarathus priſci Tarquinii pater Corintho pulſus, ĩ He
Phalaris ſæuitia. truriã eſt naui delatus. Phalarjs Aſtipalenſis & ipſe tyrannidẽ aliquanto antea Agrigenti in Si
cilia occuparat, cuius inſuetę crudelitatis memoria adhuc durat, æneũ is taurũ ſontibus in eo
incluſis admouebat igni, vt recepto ęſtu mugitus medio cruciatu, nõ gemit⁹ exaudirentur, vnius
ingeniiq̃ ſęuitiæ exẽplo vere laudabilis, q̃ Perillum Athenienſem nefandi illius operis authorẽ
oĩm primũ tali ſupplicio affecit, vel ex tali ſupplicio dignũ indicãs, q̃ niſi ſęuo carnificiq̃ fuiſſet
ingenio, eã machinã ad hoĩm cruciatus cõmentus eſſet nunq̃. Extant & literarum monumẽta
Byzãtium. ep̃lęq̃ ad Paurolã filiũ, & alios plęroſq̃ Laconica breuitate cõſcriptę. Ipſe ſubito ĩcurſu populi
Lampſacũ. periit. Reponit Euſebius ĩ id tẽpus Byzantii conditionẽ, authorẽq̃ Pauſaniã noĩat. Id oppidũ
in ora Thraciæ eſt, circa Boſphorum̃: de quo plura alio deĩceps loco ſunt a nobis dicẽda. Lampſa
Adraſtia. cum ĩ Helleſponto huic ęquale proditur, ſed propius vero eſt, eam inſtaurationẽ fuiſſe. Plinius
Adraſtiã id oppidũ ab Homero appellatũ exiſtimat. Strabo regionẽ nõ oppidũ poetã noĩaſſe ar
Abdera. bitratur, nomẽq̃ ab Adraſto, q primus Nemeſis tẽplum cõdidit, ipſi loco datũ, quẽ Mileſii colo
ni tenuerũt. Pari ratione refellũtur, quæ de Abdera condita idẽ Euſebius ſcribit. Adiacet Hel
leſponto in ora Thraciæ, eã ipſe author Lampſaco ęqualem exiſtimat. Cęterum Pomponius &
Selinũtis cõditio. Iulius Solinus, ab Diomedis Thracũ regis ſorore conditã meminere: vnde ſit & nomẽ ſortita.
Quæ ſi vera ſunt, temporum̃ ratio Euſebio conſtare nõ potuit. Idem ille Selinuntẽ ĩ Sicilia his tẽ
Ioſias. porib⁹ cõditã author eſt, cuius cõditores Megarenſes fuere. Nũc Ioſię geſta, cui⁹ regnũ Hoſti
liano aliqua ex parte æquale fuit, ſunt ordine referẽda: Mira ſunt q̃ de prematura eius pietate

Ioſephus in hiſtoriis ꝓdidit.XII.annos natũ omnẽ vanũ ſacroꝝ cultũ edicto ſuſtuliſſe ait,ſub-
uertiſſe lucos,populũ ad antiquã religionem reuocaſſe,tẽplum ab eo inſtauratũ,ad qđ donariis
excolẽdum principes viros Palęſtine gẽtis multifariã adhortatus ſit.Erat ipſe interim aliis exẽ-
plo,ne qs a vera religione aciem deflecteret,eoq; intẽtius id præſtare, quo ex Holoa Salomi fœ-
mina prophetica ſpiritu cognouerat,ingens ab externis armis populo imminere diſcrimen, ob
maioꝝ impietatem,gentileq; cultum ab his abdicatum,quod ſcelus,totius gẽtis captiuitate pu
dẽdoq; ſeruitio eſſet expiandũ.Oĩbus itaq; vanis ſuperſtitionibus ſublatis, frequentiſſimo Iudai
cæ gentis conuentu,azimoꝝ ferias Hieroſolymis celebrauit. Agnos ꝓmiſcue & Hædos.CCC.
milia numero ad paſchale ſacrũ ꝑagendũ populo diuiſit,boues in holocauſtũ ad tria milia. Flo
rebat itaq; Iudęoꝝ regnũ opibus & religione,quũ Romę Ancus Marti⁹ regnare cœpit. Fuitq;
annus ille quo hic eſt rerũ potitus,trigeſimęq̃ntæ Olympiadis ſecundus: vt Dionyſius ſcribit:
Euſebius vltimũ quartę & trigeſimę fuiſſe ait,q ab orbe cõdito ſexageſimus fuit ſupra quingen
teſimum ac quater milleſimũ.Is priuſq̃ ex adminiſtratione quicq̃ egiſſet,multitudine in concio
nem aduocata,Miretur(inquit)fortaſſe aliqs Quirites,quid ſit ꝙ grauem peſtilentiam ciuitas
domi militięq; pluribus ſit annis perpeſſa,cęterũ ſiquis cõtra reputet q̃ neglectus iacuit omnis
ſacroꝝ rit⁹, toto Hoſtilii regno,deſinet regrere,vnde lues hæc tetra,tot funera,tam diuturnus
luctus,miſerã hanc vrbem deformarint.Hęc eñ ſunt deoꝝ tela,his armis hoĩm ſcelera vlciſcun
tur,fame,ſiti,peſtilentia,alluuionibus,cæteriſq; diris tempeſtatibus, qbus arcendis, non bellica
ſtudia,nõ hoſtiũ exuuię,nõ laureati currus,ſed pietas,iuſtitia,religio. Nõ vi & iniuria hamanæ
res,ſed ęquitate creſcũt.An dubiũ eſt cuiq̃ regna,& quicqd opũ in terris,in deoꝝ poteſtate eſſe,
qui niſi ꝓpitii ſint,oẽs noſtri conatus,omnia conſilia,vana & irrita ſint.At pulchrũ eſt,dicet ali
quis,imperiũ auxiſſe,reddidiſſeq; Romanũ nomẽ illuſtrius, magiſq; inter finitimos venerabile.
Ego vel minimã ciuiũ cladẽ,hac de cauſa acceptã,cum tota iſta laude nõ cõfero,atq; ita perſua
ſum habeo,vt nullus ſit firmior ſtatus,nullum ꝑſidiũ tutius,hoĩm beneuolẽtia,qua reges & re-
gna ipſa tutius q̃ armis muniunt.Nihil eñ huic ſtabile aut mãſurum eſſe poteſt diu,q multis
ſit formidoloſus.Et ne extrema ſequamur exẽpla,vter ſtatus tẽporum huic ciuitati vtilior aut
tutior fuit,peſtilẽs hic morbiſq; & ęgritudinibus obnoxius,quo pene plures ciues periere,q̃ ho-
die ſuperſint.quo diis & hoĩbus huic vrbi iratis,bella bellis ſerẽdo,nõ die,nõ noctu a cęde & fu
rore bellico reſpirauit ciuitas,quũ agri ĩterim ſquallidi & inculti iacerẽt, vrbs ſolitudine defor
mata:an ille q ſub Numa fuit rege:quo nullæ inſidię,nulli metus aderãt:agroꝝ nitor,frequens
ciuitas,certa pax tranquillaq;,quũ finitimi nõ ſolũ nõ odiſſe Romanũ nomen, ſed quaſi religio
ſum quoddã tẽplum hanc vrbem venerari.Nota eſt vox illa Numę,ſecurioris illius vitę teſtis:
nunciato hoſtiũ acceſſu.Aſt ego(iquit) ſacrifico.Sciebat rex optimus,aut ita certe perſuaſum
habuit,diis ĩ quoꝝ poteſtate ſunt reges,& omnia q̃ regum ſunt, ꝓpitiis, nullas hominũ minas
timeri oportere.Qꝫ ſi ſuperum fauor,tutela,ꝑſidium,ſunt quæ res hoĩm,populos regna, tuen-
tur, augẽt,ſeruant,agite Quirites & ſacra bellicis ſtudiis ĩtermiſſa,ſolẽneſq; cerimonias , vt ab
initio ĩſtitutæ ſunt,diis ĩmortalibus rite peragamus:his mœnia,ciues,lares,omniaq; ſacra pro-
phanaq; tuenda ꝑmittamus.Illi nos noſtraq; vt antea fecere,ab oĩ domeſtica externaq; clade
tuebunt.Iidem ſalubritatem dabunt,copiã,ſucceſſum,nõ odia,non ĩſidiæ,diſceptationeſve vl-
læ ciuitatẽ hanc ſemper ſollicitã habebunt,aut ſiqua aderunt,dii ad victoriã viã inuenient.Nec
vobis Quirites,quum ad religionem ĩuito,ita ĩter hoſtias & aras manus reuincio, vt ad arma,
ſiquãdo neceſſitas cogat,vos reſpicere ꝓhibeã. Scio ego ſatis rem Romanã armis ꝑfeciſſe, ſed
multo plus religione:quod quum ita ſit,in animo eſt qcqd cerimoniarũ Tulli regis temporib⁹
intercidit,id ipm diligenti cura inſtaurare,vt ſciant finitimi cæteriq; mortales, Romanos eos
eſſe,q ſuæ ſint originis non ĩmemores.Marte genitus fuit conditor vrbis huius, fuit tamen ab
Rhea Ilia veſtali:hæc ab Ænea mortalium piẽtiſſimo oriũda.Nec vereor qn ꝓſpera omnia hic
futura ſint,vbi religio humanas opes tuebitur,opes ipſę religionẽ.Hęc quũ Ancus magno oĩm
conſenſu perotaſſet,pontifices ad ſe vocauit,ab his commẽtarios de rebus ſacris acceptos di-
ligenter exſcripſit,ĩ publicoq; cognoſcere volẽtibus ꝓpoſuit,in partem fori tum primũ locati
ſunt,verum qa nondum tabulæ ęneæ erant in vſu,in quernis excidendos rex curauit.Liuius in
albo relatos credidit.Sacris ꝑ hęc in priſtinum ſtatũ reſtitutis, ocioſam multitudinẽ Ancus in
agros dimiſit,laudareq; palã diligenter agricolã,ſegnem & inertem corripere. Perſuaſum fuit
ab initio oĩbus populis Latini nois cæteriſq; finitimis,fore,vt is qui ab eiuſmodi cura regnum
auſpicatus eſſet,auito exemplo inter aras & ſacella cõſeneſceret,qua perſuaſione adducti, quia

ANNI MVNDI.

Oro Anci regis ad populum.

Adhortatio.

Perotatio.

Latinorum iniuriæ.

fœdus cum Tullo ictũ habebãt:belli cauſam Latini quęrere:occultis latrociniis Romanos fines infeſtabãt,nonunq̃ etiã aperta vi aſportabãt inde prædam.Cęterũ quũ res repeterẽtur, negabãt publico conſilio ea fieri:nec cũ ſontes ad ſuppliciũ depoſcerent,ſe fœdere vllo teneri interpretabãtur,quoniã Tullo,cũ quo id ictum eſſet,vita defuncto,nihil amplius eo noĩe tenerẽtur. Mediũ erat ĩ Anco ingeniũ.& pacis ſtudioſum:etſi neceſſitas tuliſſet a re bellica nihil abhorrẽs. Is ſuperbo Latinoꝝ reſponſo,patientiã tẽtari ſuam ratus,tentatãq;, niſi ad arma fugeret, haud multopoſt contemptui futurã,fœciali iure ab Equiculoꝝ gẽte accepto , vt rite bellũ indiceret (Dionyſius ab Ardeatibus id ſumptũ videt exiſtimare)Latinis bellũ indixit. Repetendarũ rerum,belliq; indicẽdi ratio talis fuit.

Bellorum cerimoniæ.

Legatus vbi ad eorum fines, vnde iniuria orta erat,veniſſet, operto capite laneo velamine.Audi(inq̃t)Iuppiter,audite fines,ac cuius ſint populi noĩat:Audiat fas.Ego publicꝰ ſum Po.Ro.nuncius,iuſte pieq; legatus venio.Peragit deinceps poſtulata. Inde Iouẽ teſtem facit.Si ego iniuſte impieq; illos hoĩes,illaſq; res dedier Po.Ro.expoſco:nunq̃ me patrię compotẽ eſſe ſinas.Hęc quũ fines tranſcenderet,quũ aliquis occurreret , quũ portas vrbis ingrederet,hæc vbi forũ ingreſſus eſſet. Tum ſi quos popoſciſſet,nõ dediti eſſent,tribus & triginta diebꝰ,tot eñ ſolennes erant,peractis,ita bellum indicebat. Audi Iuppiter & Iuno:Quirine & dii cœleſtes,terreſtreſq;,voſq; inferni dii:ego vos teſtor populum,ac tum qs eſſet noĩabat iniuſtũ eſſe,neq; ius perſoluere:ſed de his rebus in patria maiores natu conſulemus, quo pacto ius noſtrũ adipiſcamur. Tum eo Romã reuerſo de bello in curia conſultabat:quod ſi vt piũ iuſtũq; decretum eſſet:fœcialis haſtã ferro præfixã ex ſanguine arbore præuſtam habens,ad eorũ fines,quibꝰ erat bellũ indicendũ,reuerſus,tribus,nec minus,puberibus pñtibus dicebat.

Belli indicẽdi forma.

Q; populi priſcoꝝ Latinoꝝ hoĩesve priſci Latini Po.Ro.Quiritũ vim fecerũt,deliquerunt:q; Po.Ro. Quiritũ bellũ cũ priſcis Latinis iuſſit eſſe,Senatuſue Po.Ro.Quiritũ,cẽſuit,cõſenſit,cõſciuit:vt bellũ cũ priſcis Latinis fieret:ob eã rẽ ego populuſq; Ro.Populo priſcoꝝ Latinoꝝ,hominibuſq; priſcis Latinis,bellũ indico,facioq;.Idq; vbi dixiſſet haſtã in eoꝝ fines contorquebat.Hęc tum indicendi belli ratio legitima fuit,in qua explicãda:Liuii verba ex annalibus,vti credo,ab eo accepta,ne q̃d ex veteri formula variaret,placuit vſurpare,quod & alio loco,haud multũ ab hoc diuerſo,feci:ne quid ex veteri pſcripto deperiret .

Politoriũ ab Anco capitur.

Cum exercitu igitur Latinoꝝ fines ingreſſus Ancus Politoriũ gentis vrbẽ vi cepit.Dionyſius author eſt:certis cõditionibus oppidũ Romano deditũ.Inde Ancus cæteroꝝ regum exemplũ ſecutus , omnẽ multitudinẽ Romã traduxit, Auentinũq; inhabitandũ his dedit:vt quemadmodũ Sabini Capitoliũ,Albani Cœliũ,ita recẽs multitudo vacuũ ad id tẽpus collem frequentem redderet.Sequenti anno Politoriũ bello repetitum,miſerant priſci Latini eo nouos colonos.Cæterũ vi receptũ ne ſæpius rebellãdi materiã Latinis exhiberet,incendit Martius rex atq; diruit.

Medulia.

Mox tota belli moles in Meduliã verſa, quã aliquandiu antea oppugnatã,prius vi Latini occuparant q̃ Romanus ſubſidio affuiſſet. Tũ ibi vrbe valide firmata Latini in aperto caſtra fecerãt.Pugnatũ itaq; hic eſt aliquoties dubio marte, variaq; fuit vtrinq; victoria.Poſtremo oĩbus copiis connixus Ancus,hoſtẽ ingenti pręlio vicit,

Tellene.

Tellenẽq; vrbem expugnatã,vt nõ multo antea Politoriũ,omni humano cultu exhauſtã reddidit.Iis q̃ Romã migrare iuſſi ſunt,ſedes ad Murciæ ædem datæ:Ianiculũ etiã,ne locus vrbi imminens arx hoſtiũ quandoq; fieret.

Põſſublicꝰ

Tum vero pons Tyberi ſublicius,vt quidã ſcribunt,ad per uiũ vſum impoſitus.Quarto deinceps anno ab eo,quo Latini id oppidum expugnarũt: Ancus bello Meduliã recepit. Tenebãt hoſtes & Fidenas , quas a Romanis triẽnio ante humano cultu exhauſtas,colonis eo miſſis ſubito inſederãt,eam rem Ancus haud ferendam ratus,Latinis armoꝝ vi loco deiectis vrbẽ diruit,bis deinde cum Latinis acie dimicatũ,dubio marte prius ,altero mox ꝑlio victi Latini in caſtra reuerſi ſunt,nec poſtea,niſi excurſionibꝰ vtrinq; factis eſt hinc inde bellatũ.Miror Dionyſiũ haud multo poſtq̃ ꝓſpere cum Latinis pugnatũ eſt,Fidenas iterũ captas tradidiſſe,nec video quę defectio euerſa vrbe tã cito ſequi potuerit.Cęterũ ſiue ſola fuit Anci in Fidenates expeditio,ſiue vt ille ait,duplex:Fidenati bello rex defunctꝰ,in Sabinos mouit,q̃ & ipſi rupto fœdere cum Tullo rege prius icto:eam Romani agri partẽ populati fuerant, in qua ꝓximum fuit illis rũpere.Nihil igitur minus expectãtes,q̃ improuiſum regis occurſum caſtra modico pręſidio munita habebant:in prædã & populationem temere effuſi,aperte vaga-

Sabini caſtris exuunt

bãtur,qua hoſtium negligẽtia ad regem perlata.L.Tarquinio, de quo haud multo poſt habendus eſt ſermo,cũ omni equitatu in populatores miſſo,ipſe cum expedita legione,ad hoſtiũ caſtra cõtendit,potituſq; his eſt,ſine vllo maiore certamine.Sabini ꝑ agros ſparſi,prędęq; intenti, vbi ab Romanis equitibus viderunt in ſe impetũ fieri,cõfeſtim in caſtra ſunt confugere conati

quæ poſtea q̃ ab hoſte teneri ſẽſerũt:fugã in ꝓpinquos mõtes,multa cõſternatiõe.capeſſunt.
Ad eos perſequẽdos expeditũ militem Martius ĩmittit:qui feſſos aſſecutus,præter paucos,q Sabinorũ
locorũ opportunitate ſeruati ſũt:cæteri ad vnũ ſunt occidione occiſi.Sabini hac vna clade cędes.
fracti,Romã legatos miſere,qui de pace agerẽt:quæ eo facilius eſt impetrata:quia bellum cũ
Latinis nondum profligatum Romani habebãt. Veientes velut de induſtria ad Romanũ no
men defatigãdum,finitimi in orbem bella aduerſus vnũ populum ſuſciperent:biẽnio poſtq̃
cum Sabinis ita eſt bellatum,Romanũ agrũ ſubita occurſione infeſtare cœperunt:inde quia
in aĩo habebant,eam agri partem,quã Romulus ſuis maioribus ademerat,armis vindicare:
Tyberi ſuperato ad Fidenas,veterem belli ſedẽ,caſtra muniũt.Ancus expeditis cohortibus,
& equitũ vna in hoſtẽ eductis,primo vagas excurſiones inhibuit:inde acie dimicare auſum
nõ ſolum egregie ſuperauit:ſed caſtris etiã Tuſcum exutum,cũ multa cęde diſiecit:ob eãq;
victoriam triumphũ egit.Nec poſt hãc cladem Veiẽtes quieuere:ſed bello accuratius q̃ an Triũphat
tea inſtructo,eodẽ loco iterum cum Romano rege confligũt.Recẽtioris huius pugnæ euen Ancus de
tus nihilo fuit Hetruſco felicior q̃ ãtea fuerat.Eminuitq; eo ꝓlio in primis Tarquinii virtꝰ veiẽtibus.
quẽ alis equitũ Ancus præfecerat: Fuerat illi nomẽ ab initio Lucomoni,habuitq; Demara Tarquiniꝰ.
thum patrẽ:qui Cypſeli tyrannidem ab Corintho fugiens,in Hetruriã naui delatus,Tarq
niis vxorẽ duxit: fœminã nobili loco ortã: ex q̃ mox illi virilis ſtirpis liberi orti Lucumo &
Arũs.Lucumo ſuperfuit patri,omnium bonorum hęres:quũ Arũtis, qui aliquanto antea q̃ Lucumo.
pater vita defunctus eſt:grauida eſſet vxor relicta:quæ quum vterũ ferre ignoraretur,factũ
eſt vt puer,qui ex ea poſtea natus eſt,quia bonorũ expers ab auo relictꝰ eſt:ob pauperiẽ Ege Egerius.
rius ſit dictus.Lucumo:qui nihilo inferiores diuitiis gerebat aĩos:quum Tanaquilẽ fœminã
ſummo loco natam,matrimonio ſibi iũctã haberet:nec interim Hetruſci q̃a peregrĩę eẽt ſtir
pis,publice priuatimve honore vllo afficerẽt: vxoris hortatu patriæ & oĩm neceſſitudinũ
oblitæ,modo virum honoratũ cerneret,conſilium cepit migrãdi Romã:vbi in noua ciuita
te facile locus ad nobilitatẽ parãdam virtuti pateret.Sublatis itaq; rebꝰ Tarquiniis ꝓfectꝰ,
quũ ad Ianiculum veniſſet:fuit tum is collis Hetruſcorum Romanorũq; confinium:prodi Prodigium.
gium eſt ingẽs illi oblatum.Aquila leuiter cœlo demiſſa,pileũ in curru cũ vxore ſedẽti abſ
tulit.Dein ſublimis ſupra carpentũ præpetẽ librãs volatum,velut ſui miniſterii cõſcia,ſedẽ
tis capiti oblatũ reſtituit.Accepit id Augurium læta Tanaquil,eiuſmodi artis nõ imperita
(fuit id ſtudium Hetruſcis peculiare)virũ itaq; cõplexa,magna & ſublimia ſperare iubet:
auem auſpicatiſſimã in ipſo hoĩs vertice auſpicium feciſſe.Igitur haud vana ſpe pleni,in vr
bẽ igreſſi,Lucumo Tarquinii eſt cognomẽ adeptus:vxor Caia Cecilia nũcupata: manifeſto C.Cecilia.
erroris eorum argumẽto,qui Romanas mulieres ſine prænoĩe fuiſſe perſuaſum habuere: in
quibus Poſſidonius fuit. Nec multũ deĩn temporis ĩterceſſit:per amicos quos benigno ſibi Tarquinii
alloquio,multaq; comitate conciliauerat,Rom.regi inſinuatus:liberaliter dextereq; officia ſucceſſus.
circa illũ obeũdo,eo gr̃a & familiaritate breui ꝓceſſit:vt ſecretioribꝰ conſiliis militię domiq;
adhibitus,præter equitũ præfecturã,tutor ſit poſtea filiorum ab rege relictus.& Tarquinii
ſucceſſus tales fuerũt.Martio nouũ bellum eſt a Volſcis poſt Veientes bis victos ortũ,præ
donibus eius gẽtis Romanos fines infeſtantibus.Circũegit aliq̃diu per hoſticũ copias Ancꝰ
multũ interim prędę trahens:inde hoſtem Velitras cõpulſũ,ſuppliciterq; pacem petentem, Volſci vin
his legibus obſidiõe ſoluit:vt q̃ti dãna ab eorũ hominibus illata Romanꝰ Rex æſtimaſſet, cuntur.
publice ſoluerẽtur:ſonteſq; dederẽtur a ſuppliciũ.Neq; pacatis Volſcis diu Romana arma
quieuere.Sabinorũ quidã ad id tẽpus non fuerant Romani Populi vires experti: latrociniis
primo,mox lucro allecti,apertis excurſionibꝰ Ancũ vrbe exciuere:qui cũ primo acceſſu val
lum propius Sabina caſtra iecisſet,hoſtẽ ad pugnã elicuit:nec magnũ ibi negocium fuit:fu
ſi,ac fugati ſũt caſtriſq; oĩs opulẽtiæ refertis Sabini exuti.& hæc nouiſſima fuit Anci regis
expeditio. Vrbanæ eius actiões neq; ipſæ memoratu indignę:pręter Auẽtinũ & Ianiculum,
quæ primꝰ Romanorũ regum loca inhabitari iuſſit,ſubliciũ pontem Tyberi impoſuit:hũc Anci Mar
q̃a põtifices(qua potiſſimũ religiõe adducti haud facile dixerim) reficere cõſueſſent,ab ea tii opera.
re nomẽ accepiſſe tradũtur.Carcerẽ ad terrorẽ creſcentis in dies audaciæ,foro ꝓpinquum
extruxit.Feretrii Iouis ædẽ ampliauit,foſſa Quiritiũ magnum vrbis munimentum planio
ribꝰ locis eiuſdẽ fuit opus.Imperii demũ finibus ad mare propagatis,Hoſtiam vrbem inter
mare & Tyberini fluminis cubitum condidit:& circa vrbem ipſam Salinas conſtituit:parteq;
mari auerſa,nõ nihil fines ãpliati:Meſia ſylua Veiẽtibus adempta,Hiſq; domi & militię gẽ

Anci in-teritus.

ſtis,nullo regũ,qui prius poſteriuſve fuerũt celebritate & gloria iferior,quarto & vigeſimo ſui regni anno,fato periit.Sed dũ Romę ille Rex fuit,Necho,q Pſamnietici maioris fuit pa-ter,terrifico belli apparatu,ex Ægypto in Medos & Aſſyrios ꝓfectus, ad Euphrarẽ ppemo-dũ proceſſerat.Illati belli cauſam Ioſephus nullam aliã,pręter regni cupiditatem,fuiſſe ait. Quũ igiť per Medinatium fines ductaret Necho,Ioſias in Aſſyru gratiã, aut certe qa parũ ſibi tutũ arbitrabatur numeroſum exercitũ intra Syriæ fines tã ocioſe vagari, ab inſtituto itinere Nechonem conatus eſt auertere,amicũ ſe nõ hoſtẽ Ioſię veniſſe Necho prędicabat, belliq; ſe nõ Syrię Palęſtinę,ſed Medis & Aſſyriis inferre.Hortatur Ioſiam,vt iniuria nulla laceſſitus,ne pergeret ſe nouo bello implicare,nec arma in alios comparata in ſe verteret,in tegrũ cuiq; eſſe bellũ excitare:finite autẽ victoris eſſe non victi.Hęc ille.Ioſias nihilo ſecius cõtra tendere,& iam aciẽ in Nechonem inſtruebat,quũ volitans ab vno cornu ad alterum, vt ſuos ad pugnã hortaretur,ſagitta temere ex aduerſo imiſſa,letale accepit vulnus. Id rei impedimẽto fuit quo minus ſit vtrinq; cõcurſum , nã priuſq̃ ſigna canerẽt,inopinato regis

Ioſię in-teritus.

Hieremias

Ezechiel.

caſu Palęſtini territi acie exceſſerũt. Ipſe Hieroſolymã relatus paucis dieb⁹ dolore vulneris moritur,quũ annos vnũ & triginta rex fuiſſet.Hieremias propheta eius interitũ meſerabilẽ carmine lamẽtatus eſt,diuinoq; afflatus numine teterrimã cladẽ,quę vrbi iſtabat, populiq; captiuitatẽ ꝓdixit,quę Ezechiel & ipſe prophetico impulſus ſpiritu, vẽtura vaticinat⁹ eſt: ambo quidẽ ſacerdotes,ſed Hieremias diutius in vrbe verſatus, quippe qui a tertiodecimo Ioſiaci regni ãno,ad id tẽpus,quo populus Babylonẽ captiuus migrauit,Hieroſolymis eſſe

Ioachimi captiuitas.

perſeuerauit.Ioſię Ioachimus filius ſucceſſit.Hunc Necho ex Medica expeditione reuerſus ad ſe in caſtra accerſitũ,in vincula cõiecit:Eliachimũ eius fratrẽ, qui Ioachimus & ipſe dici maluit:Hieroſolymitano regno ꝓfecit,annuo ei tributo ſperato. Ioachimũ vinctũ ſecum in Ægyptũ abduxit,vbi mœrore confectus,breui vita deceſſit. Tris menſes regno potitus eſt. Miratur Euſebius hęc ita eſſe tradita,quãdo Nechonẽ hũc,ĩ ſacris libris Pharaonẽ legeret appellatũ,de quo noĩe lõgior alibi a nobis habit⁹ eſt ſermo.Nũc illud adiiciã,Nechonẽ hũc ab Herodoto,quẽ ſequimur,non Nechaonem,vt quidam ſcribũt,vocari, quẽ a Sabacho ait Æthiopum rege interfectũ,filiũq; in Syriam aufugiſſe,quũ adhuc pene puer eſſet,indeq; a Saitanis Ægyptiis reductũ,vnũ ex.XII.regibus qui vno tempore in Ægypto fuerũt,creari

Ægypti fa-buloſa ve-tuſtas.

cõtigiſſe,poſt Tethonis regis interitũ.Mira ſunt & a fide multũ abhorrentia, quę hoc loco Herodotus de Ægyptiorũ vetuſtate refert,a Minete rege,qui primus ĩ ea terra rex fuit, ad Sethonem ipſum,qui fuit Vulcani ſacerdos,idẽq; & rex,progenies hominũ trecẽtas inter-curriſſe,atq; vnã & quadraginta, q̃ vndecim milia annorũ haberẽt trecẽtoſq; & ſexaginta, vt centũ anni tris cõtineãt progenies.Quo tẽporis interuallo bis ſolem prędicẽt occidiſſe, vbi nũc oritur,totidẽq; vbi occidit oriri cõtigiſſe.Hęc tũ Herodoto Ægyptii ſacedotes per ſuaſere,grande ei cœnaculũ mõſtrantes,vbi.CCC.quadragintaquinq; coloſſi lõga ſerie ſta bant,neq; nomine,neq; rebus geſtis diſcreti,quo apparet cõmentũ illud gentis fuiſſe,ad ar-guendã vetuſtatẽ ſuã,cuius vſq; ad ridicula mendacia fuit oſtentatrix.Poſt Sethonem igiť duodecim reges creari,ſanctiſſimo fœdere ab initio inter ſe pacti , ne ſibi alius alii inſidia-rẽtur,ſicq; fida cõſpiratione Ægyptũ adminiſtrarẽt,interim oraculo cognitũ eſt,vt is q fer rea phiala in Vulcani eſſet tẽplo libaturus,ſolus Ægypti regnũ obtineret: nec lõgo deinde tẽpore interiecto,quũ forte in Vulcani æde ſolenni ſacro reges oẽs ſtarẽt de more libaturi, Antiſtes tẽpli numero aberrãs ſingulis,pręterq̃ Pſamnietico,qui vltimo loco ſteterat,phialã

Pſamnieti-ci facinus.

obtulit,qua ille neceſſitate adactus,detracta ſibi galea,libauit,ferebat tũ ipſe vt cęteri reges galeam,eaq; re animaduerſa,cõfeſtim oraculi memoria circũſtantiũ animos ſubiit,ratiq; id cõſilio factũ,dignũ Pſamnieticũ iudicarũt,qui morte mulctareť: cęterũ cũ id caſu cõtigiſſe cognitũ eſt.ꝓcipua regni⁹parte exutũ,in paluſtrẽ Ægypti partẽ relegarũt cęteri reges ea le-ge,vt reliqua Ægypto abſtineret.Eã ignominiã ægre tulit Pſamnieticus, ſecretaq; conſilia

Latonę ora culum.

Iones in Æ gyptũ ap-pulerunt.

agitabat,vt pſentẽ cõtumeliã viciſceretur.Ex Latonę interim oraculo,qđ in Buti vrbe olim veriſſimũ apud Ægyptios habebať,relatũ eſt,fore,vt æreis viris auxiliaribus quãdoq; vſus, qui e mari affuturi eſſent,ſe Pſamnieticus ĩ ſummã dignitatẽ vindicaret: nec multũ dein-ceps tẽporis pceſſit,quũ Iones Caribus mixtis ꝓdãdi ſtudio maria luſtrãtes,vi tẽpeſtatis vo-litario curſu excuſſi,Ægyptũ tenuerũt.Vnus interim indigenarũ eos ĩ littus egreſſos cõſpi cat⁹,nouitate rei cõmot⁹,trepide Pſamnietico nũciat,æreos hoĩes adeſſe:cataphractũ militẽ Ægyptii ad id tẽpus nũq̃ viderant. Senſit ille fatale tẽpus adeſſe, cõfeſtimq; inito cum Io-

nibus & ſociis fœdere, multis pollicitationibus in deſtinati belli partes traxit, hiſq; copiis
fretꝰ Pſamnieticus,facile reges a qbus fuerat relegatꝰ e medio ſuſtulit, totiuſq; gẽtis vnus
eſt ditionẽ adeptus.Durauit ab his principiis initũ cũ ea gente cõmerciũ.Ægyptiacęq; res
notiores ſunt gręcis factę.Quo credo cõtigit,vt Herodotꝰ res eiꝰ gẽtis ab Pſamnietico po
tiſſimũ ſit ſcribere exorſus,velut notiore phama ꝑceptas:cũ vetuſtiora ſparſim eſſet execu
tus.Nos quoq; eiꝰ veſtigia ſecuti,nihil poſt Iſraelitarũ ex ea terra egreſſum in Ægyptiacis
ſumꝰ rebꝰ cõmorati.Extiterunt ad poſteros Pſamnietici monumẽta plęraq; ,: & eorũ aliqua
cum cęteris regibꝰ,priuſq̃ eſſet in exiliũ actꝰ,cõmunia, vt Labyrinthus ſupra ſtagnũ My- Labyrĩthꝰ.
rios vrbẽ verſus,quę Crocodillorũ eſt dicta,ĩ quo ſex milia domiciliorũ fuiſſe tradunt:Pyra
mideſq; in lateribꝰ maiore admiratiõe dignę,q̃ Epheſię Dianę tẽplũ.Nec ſtagnum Myrios Myrios ſta
humano opere factum minus conſpicuum. Fuit id Labyrintho ꝓximũ circuitu triũ miliũ gnum.
& ſexcentorũ ſtadiorũ,ab Aquilone in auſtrũ porrectũ,quinquaginta paſſuum altitudine,in
quo medio duę pyramides quinquaginta paſſus aquis extantes,pari menſura in imum va-
dum depreſſę.Paſſus ſenis pedibꝰ cõſtat quaternis cubitis.Pes ſexdecim digitis. Sex mẽſiũ Paſſus.
ſpatio,Nili corriuatione repletũ id ſtagnũ.Regnauitq; Pſamnieticus annos quatuor & qn Pes.
quaginta.Herodotus.X.annos huic numero ademit.Oppugnauit is vndetriginta annos
Azotum Syrię vrbẽ,ac poſtremo expugnauit:nulla vnq̃ vrbs longiorẽ, qđ memorię ꝓditũ Longiſſimã
ſit,tulit obſidionẽ.Necho auito noĩe appellatus Pſamnietico ſucceſſit,q & Necepſos eſt ab obſidio.
aliis dictus,fuerit ne hic mathematicus ille illuſtris,cuiꝰ Pliniꝰ meminit,an aliꝰ,ab eo diuer Necepſos.
ſus,haud facile dixerim.Fuerũt reges cũ M.Anco ꝑter Pſamnieticũ & Ioſiã, quorũ geſta lõ Regnorum
giore executi ſumus ſermone,in Macedonia Philippus Aerei filiꝰ,q aliquot ętates eum præ collatio.
ceſſit,q magni fuit Alexãdri pater.Sadiactes in Lydia,cui quum.XII.regnaſſet ãnos,Aliat Aliattes.
tes ſucceſſit.In Media Cyaxares,& Periãder Cypſeli filiꝰ Corĩthi rerũ potitꝰ eſt.Fuit Aliat Cyaxares.
tes hoſtis Cyaxari primo,mox affinitate illi eſt iũctꝰ.Belli ĩter eos geſti origo fuiſſe tradit,
ꝙ ſeditiõe inter pecuarios Scythas orta,manus ingẽs eorũ.patrio ſolo pulſa,in Mediã cõceſ
ſit.Hos Cyaxares benigne cõplexꝰ,etſi ſupplices ad ſe veniſſet,familiariter affari traderetq;
illis Medicos pueros arcu & ſmone ĩſtituẽdos. Interiecto deinde tpe, quũ Scythæ aſſidue
venatũ irent,ac ferę ſemper aliquid afferrent,contigit tamen quãdoq; vt nihil domũ tule-
rint,quos ſine venatione reuerſos intuitus Cyaxares, vt ingenio fuit iracundo,multis eos
probris inſectatus eſt,quã illi contumeliã haud ferẽdã rati , ex pueris quos inſtituebãt vnũ
trucidatũ,in diſſectę ferę ſpeciẽ regi obtulerunt: celeriq; deinde fuga in Lydiam ad Aliattẽ Scytharũ
perfugerũt.Eos Cyaxari repoſcenti:nã Rex & alii qui conuiuio interfuere,ex humanis car facinus.
nibus ferinas rati guſtauerãt,quũ Aliattes eos tradere recuſaſſet,bellũ ĩter Medos Lydoſq;
conflatũ eſt,quinq; annos vario euentu vtrinq; bellatũ:dimicatũq; eſt etiam nonnũq̃ noctu
atrociter . Sexto deinceps anno collatis ſignis,quũ neutro adhuc acies inclinaſſet,contigit
vt repentino ſolis deliquio nox ex die ſit facta.Quã lucis mutationem,aliquot ante annos
Thales Mileſius,de quo non multo poſt dicã,Ionibus ꝓdixerat futurã. Tenebrarum igitur Deliquiũ
interuentu,pugna dirẽpta eſt, animiſq; ad pacẽ inclinantibus , fœdus futurãq; amicitiam ſolis ſub
affinitate ſanxerũt:Arſena Aliattis filia Aſtyagi Cyaxaris filio cõnubio locata. In fœdere Aliatte.
ſanciẽdo,vetuſto gẽtis inſtituto,memorabile illud ſeruatũ, vt brachia circa humeros feriẽ Fœdus ãtiquo
tes,vterq; alteriꝰ ſanguinẽ lampſerint.Poſt Medicũ bellũ Cimmerios Aliattes Aſia expulit: quo more.
Smyrnam vi cepit,& Clazomenas bello inuaſit,vnde euentu fruſtratus infecta re abiit.Sed
hęc obſcuriore phama ad poſteros prodita . Illuſtrius bellũ qđ a patre acceptũ cũ Mileſiis
geſſit.Gerẽdę rei ratio nõ nihil a cętero bellãdi vſu diuerſa fuiſſe tradit. Enĩuero Aliattes
velut ſtatis expeditionibus,vbi fruges adoleuiſſent,hoſtibus inſtare.Tũ vero ad fiſtularum
cantũ,fidiũq; ac tibię hoſticũ ingreſſus,Mileſii agri arbores & ſata populari: campeſtrium
tectorũ & cęterarũ rerũ iniuria pertinaciter abſtinere.Quinquennio ſic bellatũ,quo tẽporis Ad tibiarũ
ſpatio Mileſii ſemel atq; iterũ acie ſunt victi,in Limineto prius,mox ĩ Męandri campis,duo cantum.
decimo belli anno ineunte (nam ab Aliattis parte ſex annos Mileſii fuerant prius vexati) Aliattes exi
quũ forte iucẽſis de more ſegetibus,Aſſeſię Mineruę phanũ deflagraſſet,nec ita multo poſt bat ĩ hoſtẽ.
reductis domũ copiis Aliattes in grauẽ morbũ incidiſſet:Delphos miſit,qui de valitudinis
euentu oraculũ conſulerent. Negauit vates Pythia ſe vllũ daturam reſponſum,niſi Aſſeſię Mineruę
Mineruę prius tẽplũ Aliattes inſtauraſſet:q huiuſmodi neceſſitate diſtrictus,Miletum ad. phanum.
Thraſibulũ (is tũ Mileſiorũ erat tyrãnus) miſit, qui cũ eo tantiſper inducias paciſcerẽtur

Traſibuli Tyráni cō filium.

donec Mineruę templū reficeretur. Thraſibulus, q̄ de legatorum aduentu nōnihil antea factus erat certior, q̄cq̄d tritici in vrbe fuit, in publicū deferri, tanq̄ vęnale imperauit, nec emptorem inueniret, ciues & ipſi iuſſu velut oīa affluerēt in aperto conuiuari. Ficta hęc opulētię ſpecies legatorū oculis pręter opinionē oblata, cauſam Aliatti ꝓbuit ſoluendi cum Mileſiis belli, quū poſt tot fœdas populationes nullo rei frumentarię incōmodo affecti putarentur. Neq̄ pax ſolū Mileſiis reddita, ſed ſocietas eſt etiā ab Aliatte cum Thraſibulo inita. Ferūt hūc quoq̄ a Periandro per fidiſſimū internunciū rogatū, quo pacto poſſet ſibi Corinthiorū principatum ſtabilire, nihil nūcio reſpōdiſſe, ſed ſequi iuſſiſſe ſe extra vrbē, ibiq̄ quum

Traſibuli facinus.

agri ſegetem pręteriens, altiores ſpicas baculo decuſſiſſet, hoīem recta Corinthū abire imperauit. Hęc poſteaq̄ Periandro renūciata ſunt, cauſam illi ꝓbuere, vt principibꝰ ciuitatis, aliis alia vi interfectis, Tyrannidē ſibi in poſterū firmauerit. Miror hūc Periādrū in eorū numero, quos Gręcia ſapiētes appellauit, quorundam iudicio relatum, qui & Lyſideu vxorē (alii Melitam ſcribunt) in pellicis gratiam interfeciſſe dicatur, & vt Ariſtippus ꝓdidit, ſciēs volenſq̄ cū Cratea matre cōcubuit, filium relegauit, & Corcyrenſiū natos, quantū in ſe fuit, Aliatri excęcādos ꝓbuit. Cęterū q̄ infeſta illi oīa fuerint, ſub extremū vitæ tempus, ipſe cōmētitio ſepulturę genere declarauit, quippe qui veritus ne inſepultus iaceret, duobꝰ robuſtis militibus occulte mādaſſe dicitur, vt via quadam noctu ingreſſi, qui primus hominū

Periandri interitus.

eis occurriſſet ferro obtruncarent, ac q̄ occultiſſime quirēt corpus humi cōderēt. Mox quatuor ſeorſum miſſi qui duos illos nocturnis exceptos inſidiis interficerēt, interfectos humarēt, ſecuti qui hos quatuor ex īprouiſo peremerūt, horū quoq̄ percuſſores pari fraude a pluribꝰ oppreſſi, oīaq̄ nocte vna, inęqualibuſq̄ interuallis geſta, ipſe primis duobus ſe ignotū obtulit, a quibus ferro exceptus periit, ignobiliterq̄ ex ſententia eſt humatus. Eodē Tyrāni

Arionis caſus.

dem tenente memorabilis ille Arionis incidit caſus, vt ſcribit Herodotꝰ. Fuit Ariō nulli eorū qui ea tēpeſtate fidibꝰ canebāt, phama & celebritate ſecūdus, in Leſbo natus, patria Methymnęus, docuitq̄ primus oīm Corinthi Dithyrābū. Cęterū quū diu apud Periādrū fuiſſet, cupido animū inceſſit videndę Italię, vbi magnā cū gratia verſatus, poſteaq̄ grandē ſibi pecuniā quęſiuit, Corinthiorum nauigium conduxit in Achaiam rediturus, haud temere aliis ob aurū qđ ſecum vehebat auſus ſe credere. Nullus enim grauior homini comes in ſolitudine, nulla res viatoribꝰ infeſtior, quippe q̄ ex hoſpitibꝰ hoſtes pariat, & inter notos percuſſorē inueniat. Vbi igiť in altū euectus eſt, nautaſq̄ ſuis rebus inhiare, capitaliaq̄ de ſe cōſilia agitare vidit, vltro illis oīne aurū obtulit, tantū mortē deprecatus, qđ ipſum nō modo nō ꝑſuaſit, ſed cōfeſtim in ſubiectos fluctꝰ deſilire iuſſus eſt, aut ſibi manum inferre. Tū ille his malis circūuentus, cū lachrymis rogare pergit, vt priuſq̄ id fieret, ſe elegāriore cultu amictū, paululū canentē audirēt. Id quū haud grauate impetraſſet, ſup foros ſtans Orthriū exorſus eſt carmen, nec diutius moratꝰ, vt erat inſigniter cultꝰ, ipſamq̄ Cytharam tenēs in mare diſſiluit. Mirū hic accidiſſe ferūt, vt cadēs a Delphino ſit exceptꝰ, & in Tænarum Laconię ꝓmontoriū ꝑpetuo curſu delatus, indeq̄ pedeſtri itinere Corinthū ad Periandrum veniſſe.

Ariō a Delphino excipitur.

Hic quū ordine q̄ acciderāt ab eo exponerentur, nullāq̄ apud Tyrannum facerent fidē, tantiſper in cuſtodia eſt habitus, donec Corinthii nautę appulerūt, qui ad Periandrum venire iuſſi, de Italię ſtatu primū appellati, mox mētiōe de Arione iniecta: Ecquid haberent ne quid de eo rogati certi aliquid dicerēt, feliciter hoīem agere inquiūt, multaq̄ celebritate Italicis vrbibus florere, incolumē a ſe Tarenti relictū. tū ad alterius partis mēdaciū arguendū, iuſſus eſt Arion eo habitu quo fuerat ſeruatus in conſpectū venire, quo viſo conuicti ſceleris nautę, nihil inficiari ſunt auſi. Herodotus ingēs in Tęnaro ex ęre donariū cōſtitutū, Arionēq̄ delphino ſedentē, rei alioqui parū credibilis monumentum, ad ſuā vſq̄ ętatem duraſſe ait. Sed neq̄ Herodoti authoritas, nec quia Leſbii & Corinthii cōſtanti aſſeueratione veteri phamę aſtipularentř, apud me tanti fuiſſet vnq̄, vt rē quę multo ſit fabulę q̄ veritati ꝓpior, temere eſſem referre auſus, niſi Mecœnas Flauianus, & Flauiꝰ Alphius,

Mira de delphini & hominis commercio.

Pliniuſq̄, & Gelliꝰ, hos ſecuti, memorię ꝓdidiſſent, Auguſti Cęſaris tēporibꝰ, pauperis cuiuſdā filiū, ex Baiis Puteolos literariū ludū frequentantē, citro vltroq̄ tota Lucrini intercapedine plures annos a Delphino geſtatum; Circa Hipponē Aphricæ alium ex hominū manibus veſcentem, q̄q̄ id ipſum minus mirum, & a Flauiano eius terrę procōſule vnguēto ꝑfuſum memorāt. Et ab Egeſide proditum ait Plinius, in Ialiſo Rhodiorum vrbe Hermiam puerum Delphinum longa conſuetudine per fluctus equitantem, ſubita procel

la demerſum.Idemq; & Naupacti accidiſſe,a Theophraſto eſt literarum monumētis datū.
Quę multa & varia de Delphino teſtimonia faciunt, vt ſi nō oīno lectoris fidē adhæc cre-
denda aſtringā,nō indigna tamen exiſtimē quæ citra ruborē a me referri deberent.Et hæc
de Arione ſunt mēorię ꝓdita.Claruerūt ꝑ id tēpus ī Syria Palęſtina Hieremias, cuiꝰ mētio Hieremias.
eſt nuꝑ facta, & Sophonias, haud obſcura diuinatiōe,& cū his Olda mulier ꝓphetica.Dra Sophonias.
co qui leges Athenięſibus ante Solonem ſcripſit.Thales Mileſius Examii filius,ꝙ Græcorū Olda.
primus phyſicē tractauit,materno genere a Cadmo oriundus, omnium primus ſapiēs vo- Draco.
catus.Callimachus author eſt cœleſtem vrſam ab eo obſeruatā . Figuratur id ſidus ſeptē Thales.
ſtellis,in quarū vna ex duabus poſteriorbꝰ caudę mūdū verti Erachones,& Higinius Era
chonē ſecutus,credidit.Idē ſolis defectū primus deprehēdit,atq; eū qui in Medici belli tem
pora incidit,vt ſupra ſignificatū eſt,aliquanto prius futurū dixiſſe fertur,eundē ſolē arbi-
tratus eſt Lunę proportione multo maiorē,conuerſiones cœli;& de animorū immortalita-
te,vt qdā ꝓdiderunt,primus oīm diſſeruit.Mundū animal eſſe credidit, ac dęmonibus ple
nū.Anni tempora eiuſq; vices obſeruauit.Id temporis ſpatium in.CCCLXV.dies partitꝰ
eſt,Ægyptiorū diſciplinā ſecutus,cuius gētis ſacerdotibꝰ,ꝙ iidem ſunt apud illos,qui & ſa
pientes,vt operā daret in Ægyptum nauigauit.Terpander Muſicus his ęqualis fuit,ꝙ pri- Terpander
mus carmen ad Lyre concentum accōmodauit.Mileſii per hęc tēpora Boriſthenem cōdide Muſicus.
runt:quæ eadē eſt & Olbia nūcupata,a fluminis oſtio diſtantē ſtadia intra continentē du- Boriſthe-
centa.Miror Herodotū,in longiſſimo de Boriſthene fluuio ſermone,nullā oppidi huiꝰ men nes.
tionē feciſſe.Hūc poſt Hiſtrum oīm Europę fluminū idem author maximū arbitratus eſt,
& ab Aquilone per Scythiam incertis,vt Nilū in Aphrica,fontibus fluere. Paſcua circa ri-
pas lętiſſima,pręcipueq; pecoribus accōmodata,in ponticū erumpit mare,circa oſtia vis ſa
lis ingēs concreſcit,Antaceorūq; piſcium captura inibi frequens,vnde & ſalſamēta,ꝙ oſſi- Antacei.
bus id piſcis genus careat,laudatiſſima.tanta flu.ꝑſpicuitas,vt inter cęteros amnes,liqdius
fluat,quadraginta dierū nauigatione cognitus.Sinope aliquādo poſt Boriſthenē in Pōto cō Sinope.
dita eſt,fluuiali triū dierū nauigatione a Phaſidis oſtio,& in ora Macedonię quę Ionio ob-
uerſa eſt Epidamnus.Corcyrēſiū id opus:Dyrrachiū inde ominis cauſa dici cōtigit,ſed ve Epidamnꝰ.
tuſtiora ſunt oīno,quæ Appianus de Epidamno,& Ione qui nomē ꝓpinquo mari dedit me
morię ꝓdidit.Eſt & Dodonęi oraculi origo his tēporibus interiecta, de quo fabuloſa mihi De Dodo-
videnť quæ eius loci antiſtites ꝑdicare ſoliti dicunť,geminas fuſci coloris colūbas ex Ægy nęi oraculi
pto vno tēpore deuolaſſe,quarum in Aphricā vna,altera in Epirū ꝓceſſerit,hæcq; fago ſi- origine.
dens humana voce ſit locuta,ibiq; loci,Iouis oraculum cōdi oportere,ſeq; interpretē futu-
rā dixerit,fore,vt qcqd inde mortales didiciſſent,fato eueniret. Pari ꝑdicatione quæ in Li-
byā delata eſt Ammonis Iouis oraculū cōſtituit.Hęc qualia mihi viderenť ꝓxime teſtatus
ſum niſi aliquis,nec inepte,nō colūbas illas,ſed malos fuiſſe dæmones dixerit,ꝙ volucrū ſpe
cie Aphricę & Europę vno ſint tēpore inſidiati,vt miſeros mortalium aīos,multis alioqui
tenebris immerſos,quibuſdā adhuc maioribus,minuſq; extricabilibus immergerēt.Cęterū
minus a fide abhorrēt,quę ab Ægyptiis Herodotꝰ ait ſe didiciſſe, celebri ſermone a maiori
bus traditū,mulieres duas,quę Thebis ſacerdotio fungerenť, a Phœnicibꝰ inde deuectas,
quarū vna ſit in Aphricā ab his delata,in Epirū altera,oraculūq; ab vtraq; hic, vbi primū
geſcere ſit datū,multa religione cōſtitutū.Et hęc fere in Martii Anci tēpora inciderūt, niſi
hęc quę de duobꝰ oraculis traduntur,multo vetuſtiora habenda ſint:quū ne authores qui
dē deſint,ꝙ Æneā quū in Ambraciā veniſſet,terreſtri itinere,ad Dodonęi Iouis oraculū ve
niſſe ſcribāt.Anco regi fatali neceſſitate ſublato,L.Targnius in regnū ſucceſſit.Is oīm pri- Anci regis
mus regnū ambitioſe petiiſſe dicitur,cōpoſita ad id oratione,qua eſt ad populū vſus, duo- exitus.
bus Anci filiis tū pubeſcere incipientibus,quibus tutor relictus a patre,ſub comitiorū tē-
pus,nequid illorū ꝑſentia ſibi officeret,venatū ablegauit. Summa eius orationis quam pro
concione habuit,fuit hæc,vt diceret neminē indignari oportere,ꝙ Romę peregrini generis Tarquinii
homo regnū peteret,haud enim rē ſe nouā affectare,quādo Tatius olim nō peregrinus mo- oratio.
do,ſed hoſtis quoq; Romani nominis factus rex eſſet,& Numa Pōpilius, qui ne Romā qdē
viderat,vltro ex Curibus Sabinis fuiſſet in regnū acceſſitꝰ.Se vero,ex quo ſui iuris fieri cō
tigiſſet,Romā cū coniuge & fortunis oībus vltro cōmigraſſe,præcipuā vitę partem,qua ci
uilibꝰ hoīes fungunť officiis,Romæ egiſſe:domi foriſq; ſub duce & magiſtro haud pœnitē
do,domeſticis militaribuſq; inſtitutis imbutum & edoctū.Et qđ ſine inuidia liceret dicere

obſequio in regem a ſe cũ ciuibus oĩbus certatũ, cũ ipſo rege beneficiis & liberalitate in
Tarqnius Rex creaẗ. ciues.Hęc illũ etſi ambitioſe,vere tamen memorãtẽ,populus regnare iuſſit.Ipſe regnũ aſſe-
cutus,bellũ cũ Apiolanis primũ geſſit. Fuit hæc ciuitas ex priſcis Latinis haud ignobilis.
Belli cauſa inde orta,ꝙ quũ cęteri Latini,tũ oĩm maxime Apiolani,poſt Anci iteritũ latro
cinio & excurſionibꝰ Ro.agrũ infeſtauerãt.Bis itaq; ſuoꝝ auxiliis fracti,cũ Tarquinio acie
cõfligere auſi,toties ꝓlio victi intra moenia cõpelluntur, irrequieta deinceps oppugnatiõe fa
tigati,vrbẽ tueri ad vltimũ nequiuere,quã vi captã hoſtiliterq; direptã victor Romanꝰ in-
cẽdit,ac funditus diruit,oppidanorũ qui bello idonei fuerũt pauci ſupſtites,traditis armis
Cruſtume-rii. cũ reliqua ꝑda veniere,vxores & liberi in ſeruitutẽ abducti. Inde in Cruſtumerios rex du-
xit,q ſub Anci regis interitũ,cœperãt cũ Latinis ſentire.Suis itaq; viribꝰ diffiſi Rõ. portas
aperuere.recepta vrbe Tarqnius paucis q fuerant defectionis authores in exiliũ actis,cęte-
rę dedit multitudini veniã.Adiecit his recẽtes colonos,nequa in poſterũ veteribꝰ nouarũ
Nomẽtani. rerũ occaſio relinqret. Nomentani q in eadẽ cauſa fuerũt, & ipſi veniã ꝑcibus impetrarũt.
Collatini. Collatini in aciem deſcendere auſi,inſigni clade accepta,trepide intra moenia refugerunt.
Mox arcta obſidione preſſi,cũ nulla a ſociis mitterent auxilia,dedere ſe coacti ſunt.Tarqui
nius tam clemẽter in hos, q̃ in Cruſtumerios & Nomẽtanos vſus eſt victoria,deditis arma
adimit,pecuniã imperat,fratris filiũ Egeriũ noĩe ꝑpetua poteſtate vrbi ꝑficit,q a prefectura
Collatinꝰ eſt poſtea cognominatꝰ,q̃ in familia appellatio ꝑpetuo manſit. Hoc rerũ ſucceſſu
Tarqnius elatus,Corniculũ Latinorũ vrbẽ, vt tũ res Latii erãt, valde opulentã oppugnat.
Cęterũ priuſq̃ moenibꝰ copię admouerent,oppidanos ad colloquiũ vocatos,Rex ad Roma-
nã amicitiã hortat:ſed quũ nihil inde pacatũ redderet,totis viribꝰ vrbẽ aggreſſus eſt,mul-
tũ diuq; hic laboratũ,Corniculanis fortiter reſiſtentibus:Romani cõtra ꝑdę cupiditate ac-
cẽſi,vi muros trãſcendere ſumma ope cõtendũt.Fuit itaq; obſidio lõga & laborioſa, demũ
feſſis hoſtibus,omniq; auxiliorũ ſpe abiecta,quũ varie ſentire cœpiſſent,erãt q hoſtẽ qbuſ-
cũq; conditionibꝰ intra moenia accipiẽdũ cẽſerent,alii trahendũ bellũ,durandumq; dicere,
quoad vita ſupereſſet,patriã penateſq; tuendos:quę aĩoꝝ diſſenſio quũ priſtinã illam tuẽdę
Corniculũ capitur. vrbis cõſpirationẽ ſoluiſſet,nec res ꝓcul abeſſet a ſeditiõe,Romani ſubita vi vrbẽ occupãt.
pauci ex puberibus viui in poteſtatẽ venere, cæteri pugnãdo fere ad vnũ occidione occiſi
ſunt,vrbs direpta & incenſa,imbellis multitudo in ſeruitutẽ abducta.Latini vniꝰ vrbis ex-
cidio cõmoti,tãto aĩorũ cõſenſu,q̃to ad id tẽpus nunq̃ alias,bellũ inſtruunt, Romanumq;
agrũ ingreſſi,partẽ illius optimã fœde populant,ingẽti ſimul pręda inde abducta. Occur-
rit eo Tarqnius trepidis nũciis excitꝰ,cũ expedito exercitu,hoſteq; in Romano agro nõ re-
perto(abierãt eñ honuſti ꝑda in pacatũ)vlciſcendę cladis cupidus,in hoſticum trãſiit, va
gaq; populatione effuſus,parẽ hoſtibꝰ cladẽ,paucis diebꝰ repẽdit. Mutuis deinceps excur-
ſionibus Romanus Latinuſq; vterq; alterũ īceſſere, donec ꝓlio haud ꝓcul Fidenis cõmiſſo,
Latini victi caſtris exuti ſunt. Tũ victorẽ Tarquinius exercitũ aliq̃diu circũegit, Latinoſq;
moenibꝰ clauſos territare,hic demũ Latinorũ plęriq; ppli, vicinoꝝ excidio ꝑculſi, de ſperio
Latinorum opes ſemi-fractæ. recipiẽdo cõſilia agitare.Et iã Fidenates,Camerii, & alia quædã oppidula, vltro Romanis
armis ceſſerãt.Latini veriti ne ad alios populos ſerperet ea aĩorũ inclinatio,atq; ita oẽe La
tiũ Romano pplo ſubiiceret,ſuis opibꝰ diffiſi,ad alienas cõfugiũt, Sabinoſq; & quinq; He-
truſcorũ vrbes,in ſocietatẽ belli aſciſcũt,ipſi totis viribus connixi,cũ valido armorũ appa-
ratu Romanos fines irrũpũt:Tarquinius oẽm vim belli in latinos flexit, caſtraq; caſtris cõ
tulit.Hic plures dies,quũ vtriq; alteros timerẽt,de ſumma belli haud decernere auſi, leuia
inter ſe ꝓlia,ꝑ occaſionẽ alterīꝰ partis obibãt. Demũ accẽſis vtrinq; animis ad pugnã totis
viribus eſt ab vtraq; parte cõcurſum.Fuit pręliũ ꝑ diẽ atrox,neutro tamen adhuc fortuna
inclinante,interuẽtu noctis eſt oppreſſum.Poſtero die, vbi primũ illuxit, Tarquinius in cõ
ſpectu hoſtiũ aciem in procinctu habuit,vt pugnę cupidis faceret dimicãdi copiam.Cæte-
Atrox cer-tamen. rũ Latinis pręlium detrectantibus,Rex ꝑ ocium ſpolia legit, ſuoſq; ſepulturę dedit,poſtri-
dieq; eiꝰ diei auxiliares Hetruſcorũ copię in hoſtiũ caſtra venere.Quibus Latini fracti,ite-
rũ in ęquũ deſcendũt.Nec Romanus,q̃q̃ hoſtiũ vires auctas cerneret, certamine abſtinuit.
Atrox ab initio cõcurſus fuit,pugnaq; diu anceps,ĩde vero a ſiniſtro cornu Romana legio
parũ fortiter Hetruſcis reſiſtebat,quũ re ad Tarqniũ,q dextero cornu pugnã ciebat, trepi-
de delata,iuſſis qui aderãt locũ ſi tenue tueri,cũ ala vna equitum, robuſtiſſimorũq; peditũ
parte ſubſidiis ſubtracta,paululũ poſt aciem circũuectus, in Hetruſcã cohortẽ q̃ maxime

potuit impetu eſt inuectus, turbauit improuiſa res hoſtiũ aĩos, mox & pedites, qui pulſi erãt in pugnã reuerſi, momẽto tẽporis, Hetruſcis in medio cęſis, dexterũ Latinorꝫ cornu fudere, ſecuta deinde & ab altera parte fuga. Tarqniꝰ, vbi hoſtẽ turbatũ, illiuſq; ſpem oẽm in pedibus repoſitã vidit, celeri curſu ad inimica caſtra contẽdit, qbus priuſq̃ Hetruſcus a pauore ſe reciperet potitus eſt. Cędes haud vno loco edita, & q in caſtris erãt, qua cuiq; primũ fuit, in ſubiecta loca dilapſi, & ab Romanis equitibus excepti, paſſim trucidant. Alii ex acie digreſſi, pauidiq; in caſtrorũ municiones incidẽtes, pene prius cęſi ſunt, q̃ caſtra ab hoſte teneri animaduerterint: Ita duobus malis metu & pauore circũuenti, poſt teterrimã cędẽ, abiectis armis, ſe ſuppliciter dedũt. Tarqnius, pter captiuos, quos ſub corona vẽdidit, cæterã prędã militi diripiendã dedit: inde cũ victore exercitu Latinorũ oppida oppugnatũ ire pergit. Latini recẽti clade fracti oẽs ad vnũ Romanis armis ceſſere, a qbꝰ pfugas, & mãcipia in agris capta Tarqnius recepit. Cęterũ nec ſtipẽdiarii, nec vectigales facti, ſed in amicitiã populi Ro. ſocietatẽq; recepti. Rex victor Romã reuerſus, de Latinis triũphauit. Nec diu Ro. arma quieuere. Sabini ſuorꝫ cõſiliorũ cõſcii, ſocietatiſq; cũ latinis initę, rati ita futurum, vt Ro. qui cũ ea gente iã bellũ profligatũ haberent, in ſe oẽm vim armorũ verterẽt, bellũ inferre occupãt, vt in Ro. agro, potiuſq̃ in ſuo armis diſceptaretur, nec multo poſt acriter cum his eſt dimicatũ, fuitq; certamẽ ipſum perdiũ, atq; anceps, permiſſq; ſe tenebris intẽdẽtibꝰ pugna dirẽpta eſt. nec Ro. Sabinive plures dies aliquid deinceps mouere, neq; obſidentes ipſi, neq; ab vllo obſeſſi ſilẽtiũ vtriq; intra vallũ tenuerũt. Demũ nullũ maius certamẽ experti, domũ reuerſi ſunt, vt maioribꝰ viribꝰ p ociũ cõparatis, de ſũma rerũ iter ſe dimicarẽt. Liuiꝰ ob inopinatã vim belli priꝰ ait hoſtẽ Aniene ſuperaſſe, q̃ illis obuiã iri potuerit, ibiq; dubio marte pugnatũ, reductiſq; Sabinorꝫ copiis ĩ caſtra, Tarqniũ Romã reuerſum, ſuas vires nouo eqte, qua parte eẽ Romanã laborare ſenſerat, firmaturũ. Hic quũ ad veteres cẽturias q̃s Romulus ſcripſerat, alias addere ſtatuiſſet, ſuoq; noĩe inſignire, id qa inaugurato Romulus fecerat, negat Actius Nauius clarꝰ ea tẽpeſtate Augur, niſi ſecũdis auibꝰ, poſſe cẽturiis ipſis addi qcq̃, aut adimi. tũ Rex ęgre ferẽs ſe ab intẽpeſtiua religione interpellari, ad fidem artis eleuãdã, age inqt Acti etſi potes q̃primũ mihi expedias, an inaugurato fieri poſſit, qđ aĩo cẽcepi, quũ ille rei ipſi, quãcũq; aĩo volutaſſet, aues addicere renunciaſſet: Aſt ego (rex ait) aĩo agitabã, cotem hãc nouacula diſcindere. Cęterũ au vera tuę aues denũciẽt, tute ipſe experire. Incredibile eſt, qđ ibi eueniſſe aiũt cotẽ tõſorio cultro haud cũctãter a Nauio diſciſſam, q̃ res effecit, vt tãta iã inde authoritas arti acceſſerit, vt nihil publice domi foriſve niſi auſpicato fieret: cõcilia ppl̃i, exercitꝰ vocari, qcqd publici negocii inchoandũ erat, niſi aues admiſiſſent, ſolueret. Statua Nauii eodẽ loco, quo res acta eſt, velato fuit capite in comitio ad lęuã Curię, cũ cote, vt eiꝰ miraculi extaret monumẽtũ. Rex ne cõtra religionẽ tẽderet, de equitũ cẽturiis nihil mutauit, veteri nũero tãtũ alterũ adiecit, vt mille & ducẽti eqtes in tribꝰ cẽturiis eſſent, ſub iiſdẽ noĩbꝰ qbus priores fuerãt appellati. Liuiꝰ Ramnẽſes, Luceres, & Tatiẽſes vocatos ſcribit: Dionyſius nõ cẽturias ſed tribꝰ, q̃ tres ab initio fuerũt, his noĩbus vocatas exiſtimat. Hac copiarũ parte Tarqnius auctꝰ in hoſtẽ rediit, iã enĩ Sabini Hetruſcorũ freti auxiliis bina caſtra circa Aniene fecerãt. Eſt is fluuiꝰ ex q̃draginta amnibꝰ qui Tyberi miſcent, poſt Narẽ maximꝰ, in Trebulanis orit mõtibꝰ. Strabo qđ miror, ex Alba p Marſos primo fluere dixit. Cęterum cõcitatꝰ ac paſſim cõfragoſus pter vicũ Varronis, Tybur vſq; pgreſſus, pcipiti caſu ĩ Cataractã deiicit, vñ cũ ſtrepitu & ruina excuſſus, potiuſq̃ emerſus, p cautes & ſaxa nõ nihil fatigatꝰ, aliq̃diu p ęquiorea etiã loca impacatꝰ ruit, ſedato mox alueo, ac vbiq; fere nauigabilis, Tyberi, haud pcul Fidenis, infundit. Anius Hetruſcorũ Rex id fluuio nomẽ dediſſe fert, quũ priꝰ Parẽſius diceret. Is filiã a latronibꝰ interceptã, quũ eo vſq; ſecutꝰ recipere nequiſſet, doloris impatiẽs vltro ſe in amnẽ pcipitãs periit. Binis itaq; caſtris parũq; inter ſe diſtantibꝰ, circa Aniene, vt dixi, metati erãt hoſtes. Tarqnius locũ ſuperiore ripa caſtris cepit paulo eminẽtiorẽ. Hic priuſq̃ cũ hoſte cõfligeret, arte aliqua opus eſſe ratꝰ, vt hoſtẽ, quo nũero militũ erat inferior, ingenio ſuparet, ad terrorẽ illi incutiẽdũ, ingẽtẽ vim lignorũ incẽſam, ſecũdo fluuio, paulo ante lucẽ ĩ ſcaphis & ratibꝰ ad hũc vſum q̃ſitis dimiſit. Quę ſubliciis eiꝰ pontis impactę, quẽ Sabini a tergo habebãt, vt cõmeatũ ex pacato acciperẽt, cõfeſtim ſupimpoſitas phalangas corripuit. Miraculo fuit primo antelucana illa flãma Sabinis. Mox vbi põtẽ deflagrare aĩaduerterũt, multi ex pximis caſtris ad reſtinguẽdũ ignẽ temere decurrũt. Inuadit ilico Romanꝰ ſtructa acie hoſtiũ vallũ haud

Latinorꝫ cędes.

Latinorꝫ deditio.

Sabinũ bellum.

Actius Nauius Augur.

Auſpiciorꝫ ſupſtitio.

Anien fluuius.

Tarquinii ſtratagema

vno loco,vt qui in aduerſa erāt caſtroꝝ parte,ſubita oppugnatiōe occupati: lateri,qđ erat in flumē obuerſū,qđq; magna fuit ex parte militibꝰ nudatū,ob cōcurſum ad amnē factū,opitulari negrēt.Modico igit negocio Tarqniꝰ caſtris eſt potitꝰ, cędes & cōſternatio ingēs ſecuta,multi metu in flumē temere ruētes,aquarū ipetu ſuperati perierunt.Sed vix bn̄ caſtra ꝗ citra flumē hoſtes fuerāt metati,ꝑ hęc capta fuerāt,quū aduerſa parte fluminis exauditꝰ eſt eoꝝ clamor,q p noctem ſcaphis amnem traiecerant, vt Hetruſcorū caſtra, ꝗ erant vltra Anienem,eodē tēpore inuaderēt,nā & illi improuiſo acceſſu,ꝑne prius caſtrorū munitiones irruperūt ꝗ adeſſe putarent.Ita bina hoſtiū caſtra vno tpe Ro.eſt adeptus.Ferunt Sabinoꝝ ſcuta ſecūdo Aniene,inde Tyberino flu.ad vrbē delata,priꝰ pene ꝗ nūciari poſſet,inſignē victoriā feciſſe,ꝑda ingēs parta,quā cū captiuoꝝ multitudine Romā Tarqniꝰ miſit,hoſtē ꝑſecuturꝰ.Spolia hoſtiū,ꝗ noctu,ꝑ pontis credo deflagratiōe,fuerant Vulcano vota, in vnū cōgeſta icēdit.Liuiꝰ author eſt,Sabinos poſt eā cladē reparatis viribꝰ,iterū acie cōgreſſos,ac tū quoq; ꝑlio victos quieuiſſe,Collatiāq; tū demū illis ademptā. Dionyſius ꝑterꝗ q eā vrbē iā ante Romanorū factā ꝑdidit,Sabinos ait caſtris ad Anienē exutos inducias i ſex annos impetraſſe,qbus domitis Hetruſci,totius gētis noīe, bellū in Romanos inſtruxerint publico decreto edictū,vt q eā militiā detrectaſſet,extra corpus Tuſci noīs haberet,copias educūt,Tyberiq; traiecto ad Fidenas caſtra muniunt,vrbē ꝑditione capiunt,magnaq; colonorū parte,q diuerſę erāt factionis,inde abducta,validoq; ꝑſidio ad cuſtodiā loci relicto,in Ro.excurrūt agrū:nec inde multū in hoſtico fuere,ſed flumine traiecto honuſtꝰ pręda exercitus in pacatū abiit.Tarqniꝰ acceptę cladis vltionē accelerās, domeſticis externiſq; copiis cōtracto exercitu, bipertito in hoſtē mouit:Egerio cū auxiliaribꝰ Latinis ad Fidenas oppugnādas relicto,ipſe cū cętero exercitu Veientanū ingreſſus agrū,oīa hoſtili populatiōe fœdauit.Interim q Fidenis ꝑſidio erant,auxiliis ex Hetruria occulte acceptis,in Egerii caſtra impetū faciūt,ꝗ parū attente cuſtodita,primo ipetu capiūt:inde diſpalatos milites,q pabulatū exiuerāt adorti,multā paſſim cędē edidere.Sed ꝗ hic res male geſta eſt,tā feliciter circa Veios ꝓuincia Tarquinii ductu eſt adminiſtrata, q cū oībꝰ fere Hetrurię copiis ꝓſpere dimicauit,inde late agros populatꝰ,Agyllaq; nōnihil oppugnata(apud Dionyſiū Acyllā reperio,fuit id oppidū Cere deinceps nominatū)hic aliq̄diu ſtatiua habita.Cęterū quū fruſtra ob loci ſitū res mota eſſet,copiis citra Tyberim reductis,Fidenas laborioſo certamine recepit.Fidenatiū q fuerāt defectiōis authores,alii cęſi virgis,ſecuri ſubiecti ſunt, alii in exiliū acti,vrbs ipa ꝑſidio firmata eſt.Vltimū Tarqnio bellū cū Hetruſcis ad,Heretū fuit,eſt is vicus Sabini agri Tyberi ꝓpinquꝰ, hic illi caſtra fecerāt in ſpē adducti,fore,vt qn̄ induciarū tp̄s exiiſſet,cōmuni noīe Sabini ſecū rē in Ro.gererēt. Verū longe aliter euenit: nā cōi cōſilio Sabinoꝝ nulli ob recētē acceptarū cladiū memoriā,bellū ſuſcipe ſunt auſi.Plęriq; ſpōte ſua in Hetruſcoꝝ caſtra venere,qbꝰ illi fręti,qa nōnihil eiuſmodi auxiliis ſuas vires auctas videbāt:cū Ro.legionibꝰ,ꝗ regis ductu ꝑſto affuere,manꝰ cōſerunt,fuitq; ea pugna nihilo illis ꝓſperior,ꝗ priores illę duę fuerāt,mĩrūq; phamę Ro.regi ex ea victoria acceſſit.Patres vt triūphās in vrbē rediret decreuerūt.Ipſe nec diu Romę cōmoratꝰ, i hoſtes recēti clade ꝑculſos duxit.Tū vero oē Hetruſcū nomē,dānatis armis toties iſeliciter motis,maiores natu mittūt,vt pacem quibuſcūq; legibus poſſent cum Ro.rege cōponerēt.Tarquinius ſolam cōfeſſionē pricipatꝰ ab eis petiit,libertatē priſtinaq; iura ſeruaturū ſe pollicitꝰ:irēt & ſuoꝝ populariū aīos explorarēt,an caput & arcē iperii Ro.dici vellēt. Tū ſi ea res ipetrata foret, futurū,vt cętera cōuenirēt.cū his:dimiſſi legati,q haud multo poſt cū pricipatꝰ inſignibꝰ affuere.Inſignia ꝗ illi ad regē attulerūt hęc dicunt.Corona aurea.Sella eburnea.Sceptrū habēs in ſūma cuſpide aqlā,Tunica purpurea.Fuerūt q &.XII.ſecures, ꝗ deiceps reges & cōſules q poſt illos ſecuri ſunt,ꝓceſſerūt,īde ſūptas crederēt.Strabo ꝑter cętera iſignia ab Hetruſcis accepta adiicit & tubas.Tarqniꝰ inuidiā declinās eoꝝ vſum nō priꝰ recepit,ꝗ de ea re patres authores facti ſint.Ea oīa ornamēta ſūmi i vrbe magiſtratꝰ,corona tm̄ & picta toga adēptis,poſt exactos reges vſurparūt.Nouiſſimū bellū Tarqniꝰ cū Sabinis geſſit,qm̄ eos q cū Hetruſcis ad Heretū militaſſent Ro.deditos noluiſſent,quum ad ſuppliciū repeterent. Vtrinq; igit bello ſūma ope iſtructo,Sabini Anienē trāſgreſſi,i Ro.agrū tumultuoſe irruerūt,lateq; effuſi cędis & populatiōis oīa cōplēt.Occurrit eo Tarqniꝰ ex vrbe excitꝰ,nec pcul ab hoſtiū vallo cōcedit,abſtinuitq; tādiu a dimicatiōe,donec cęterę copię ex vrbe affuiſſent,tū vero i ęquū deſcēdit,pugnęq; hoſtibꝰ copiā fecit,nec Sab.certamē detrectauere,ferociaq;

Sabinorum clades.

Spolia cremantur.

Fidenę occupātur ab Hettuſcis.

Egerius caſtris exuit.

Agylla nūc Cere.

Heretus vicus.

Hetruſci Rōanis de imperio cedunt.

Inſignia imperii tuſci.

Sabinum bellum.

militū numero nihilo Romanis īferiores. Inito ꝓlio, haud minore ardore & vi aīorū in acie
perſtitere, q̄ manꝰ a principio cōſeruerāt, donec cōſpecta a tergo noua acie, ne ī medio cęde
rētur, ad fugā inclinarūt. Fuerāt pedites mixto equite p noctē ī inſidiis ad hoc ipm locati, q
ardore pugnę ſubito ex īſidiis coorti, tātū terroris hoſtibꝰ iniecere, vt cōtinuo fugā fecerit.
Multi igiť in acie, ſed ī fuga multo plures interfecti: capti etiā q̄plurimi, vt ex opulēto nup
exercitu pauci ī ꝓximas vrbes effugerint, caſtra ab iis, q ad ꝓſidiū relicti fuerāt, ꝑditis rebꝰ
Ro. dedita ſunt. Repararūt haud multo poſt Sabini afflictas opes, copiiſq; in vnū cōtractis,
caſtra ī apto metati ſunt. Nec Ro. rex q ad hos nouos conatus opprimēdos occurrerat, quū
hoſtē ad certamē ꝓuocaſſet, elicere potuit, vt ī æquū deſcēderet, leuia q̄dā ꝓlia, eaq; tumul- Tarquinii
turia, vt īter pabulatores, ꝑ aliquot dies cōmiſſa. Targnius lōgioris morę impariēs viis cir- ſtratagema
ca caſtra inſeſſis, oēm pabulandi occaſionē, alteriuſve cōmeatꝰ importādi, hoſtibus ademit.
Senſerūt illi cōtinuo famē, paucisq; diebus rerū oīm inopia adacti, ſilētio noctis, pluuioq; &
ſtrepēti cœlo, ꝑ loca deuia ſtationibꝰ auerſa tm̄ arma habētes ī pacatū abiere. Ita bellū ī qn
tū annū diſtractū, poſtremo nō p partes, vt antea, ſed oē Sabinū nomē, delectu ex oī ætate, q̄
arma ferre potuit, accuratiſſime habita, ī extremū pugnę diſcrimen deſcēdit. Qua latinorū
Hetruſcorūq; auxiliis fretꝰ lōge ſupior Ro. fuit: ea demū acie totiꝰ gētis opes ita ꝓſus cōci Cedūt Sa-
dere, vt Targnio ſeq̄nti āno eoꝝ fines īgreſſo, minaciterq; denūciāti niſi ī aciē deſcēderēt, vr bini Roma
beſoppugnaturū ſeſe: vniuerſū nomēSabinū, vt Hetruſci fecerāt, ꝑ legatos deditionē fecerit. nis.
Iiſdē qbꝰ illi legibꝰ ſunt Sabini ī fœdus & amicitiā accepti. Illū mō expſſū vt Romę caput
eſſet īperii. & hęc ſunt q̄ Targniꝰ bello geſſit: quoꝝ ꝑcipuā partē miror a Liuio ꝑtermiſſam.
Nec domeſtica multo illis īferiora: ab initio eīn regni cētū ī patres legit, qui minorū gētiū
ſunt deīde appellati: ſic. CCC. numero ſenatores eſſe cœperūt, quū ad id tp̄s. CC. nec āplius Senatores
fuiſſent. duas veſtales priori numero adiecit. Perſuaſum ſcio fuiſſe qbuſdam, ſuppliciū quo aucti.
veſtales inceſti cōuictę affici cōſueuerūt, vt circa Collinā portā viuę terrā ſubirent, ab eodē
rege excogitatū: Pinariāq; primā oīm eo regnante ſic necatā. Circa forū tabernas & offici- Prima Ve-
nas ad ornatū ſimul & vſū īſtruxit, muros vrbis rudi priꝰ materia eductos, grādioribꝰ ſaxis ſtalium ne
ad regulā formatis, primꝰ moliri eſt adortꝰ. Cloacę qbꝰ aquę ſubterraneis fornicibꝰ ī Tybe cata.
rim laberenť eiuſdē opus fuiſſe credūť, magnitudo opis ex eo, qđ dicā, facile pōt īrelligi. C.
Agliꝰ author eſt Cloacarū repurgationē mille poſtea talētis a cēſoribus locatā. Extruxit &
Circū maximū q īter palatiū pādiť & Auētinū, cęmētitiis ſedilibꝰ circa areā ędificatis, quū Circus ma
ītea ſub ligneis tabernaculis arida tectis arūdine ſpectare moris eēt. Liuiꝰ locū Circi tū pri ximus.
mū deſignatū credidit, ſpectatūq; ab īitio ex furcis ſpectacula duodenos pedes a terra ſuſti
nētibꝰ. Circi area tria & dimidiū ī lōgitudinē habuit ſtadia, latitudo eiꝰ q̄ternū fuit iugerū,
id ſoli ſpatiū tribꝰ lateribꝰ porticꝰ paululū repādę claudebāt. CL. miliū ſpectatoꝝ capaces.
Tēplū qđ rex Ioui, Iunoni, & Palladi bello Sabino vouerat, ī Tarpeio colle extruēdū deſtina
uit, Liuiꝰ ſoli Ioui votū exiſtimat. Fūdamēta igiť circūſcripſit Targnius, q q̄ regno excidit,
pene ad exitū ꝑduxit. Mox eiectis regibꝰ a Puluillo ē cōſule dedicatū. Pręterea medio eiꝰ re
gni tpe magnū ī regia factū eſt ꝓdigiū. Alebať īfans ex Ocriſia Corniculana fœmina, nobili Prodigiū ī
loco nata: ſed tū vi bellica apđ Tanaglidē ſerua. Fuit illa Tullio Corniculano regii generis Seruio Tul
viro matrimonio locata. Is Corniculi excidio fortiter ꝓ patria dimicās mortē occubuerat, lo infante.
cuiꝰ vxor ꝑgnās cū cęteris populatibꝰ Romā eſt ī ſeruitutē abducta. Quā ob elegātē formā,
eximiāq; prudētiā Tanaglis liberaliter penes ſe habuit, puerū ex ea natū īdulgēter alere īſti
tuit, cui patris erat nomē īditū. Accidit igiť, vt mediis crepūdiis dormiētis pueri viſum ſit
caput ardere. Tū q forte aderāt ſubita & noua rē pculſi, trepide aquā ex ꝓximo depoſcūt,
flāmā extīcturi. Vetat id Tanaglis fieri, ſpectatrixq; flāmę circa caput leniter paſcētis ſilētio
aſtitit: donec illa cū ſōno remittēte īfans ſpōte eſt ſua exprectꝰ. Tanaglis remotis arbitris re
gi ꝓdigiū interp̄tať: ſcire inq̄t te Targni oportet, puerū hūc, quē domi humili cultu educa
mꝰ, dubiis rebꝰ noſtris lumē, domuiq; afflictę ꝓſidiū aliqn̄ futurū: decet ꝑinde q̄ expedit, vt Tanaglidis
materiā hāc publici priuatiq; decoris ꝑcipua diligētia nutriamꝰ, facilēq; illi viā ad futura prudētia.
fata noſtra q̄ramus indulgētia. Aſſenſit his Targniꝰ, iā antea ī ſeipſo augurādi prudētiā, q̄
erat ī cōiuge, exptus, cœptuſq; eſt puer iā inde regio cultu educari. Ipſe vbi ꝑ ætatē adole-
uit, tātū īdole ꝓſtātiaq; īgenii domi militięq; ꝑfecit, vt filiā Targnius ei vltro deſpōderit,
ac tū demū vt filiū cōplexus, eiꝰ opa ī publicis negociis ſic domi, militięq; vſus. Ob hęc ille
in tāto erat honore apud patres & plębē, vt nemini dubiū eſſet Tarquiniū nō tā generum

ſibi q̃ ſucceſſorē queſiuiſſe. Angere id duos Anci filios, qui ꝑter q̃ ꝙ iā antea iniquo animo ferebāt,aduenā hominē poſt patris interitū regnū Romę obtinuiſſe,perſpicue futurū vide bāt.vt niſi regiis cōſiliis iretur obuiā, paulo poſt Seruius,ex ſerua natus, regnū occuparet. Inuidia igiť pudorq́ꝫ Martioꝝ exagitabat aīos,ſi virili ſtirpe Anci regis īcolumi, regnū, qđ ille tenuiſſet,nō aduenis modo,ſed qđ īdigniꝰ adhuc eſſet, ſeruis ex ſerua natis occupādū pateret.

Criminať Tarqniꝰ ad populū.

Primo itaq́ꝫ regē falſis adorti criminibus ad populū īſimulāt,tāq̃ Actianę cędis cōſciū.Fuerat Actius Nauius(qđ populus moleſte tulerat) incerto authore ꝑ id tēpus interfectus,quā illi materiā nacti , ꝑ hoīes ſuę factionis plębis aīos in Tarquiniū irritabant , velut ſupbiſſimꝰ rex pati nequiſſet Actii phamā ī ore oīm eſſe,qppe q eiꝰ conatibꝰ religione iniecta aliqñ augurādi prudētia obſtitiſſet,in argumētū cędis iuſſu regis ꝑpetratę illud ꝑtēdere,ꝙ tāti viri mors ſilētio oblitterata eſſet. Parū abfuit qn plębs eiuſmodi criminibus incēſa regē ī forū deſcēdētē,ꝑ polluto & impio abegerit.Cęterū tēpeſtiua generi purgatio, veritaſq́ꝫ lucis amica,nō ſolū reſtitit pñti inuidię:ſed falſam etiā opinionē,de ea re cōceptā,animis vulgi diſcuſſit.Tulit Tarqnius ciuili aīo eā iniuriā,nec tm̄ eiꝰ motꝰ authoribꝰ dedit veniā, ſed ī veteri etiā familiaritate & cōſuetudine,ob patris memoriā pſeuerauit.Illi vero nihilo ꝑpterea pacatiores facti,triēnio q̃ hęc acciderāt,duos ſuę factionis viros occulte ſubornāt,q agreſti habitu ruſticanis ābo ferramētis accincti,tāq̃ ab ītermiſſo opere nup auerſi,ī regiā altercātes irrūpūt,hic mutuo ſe cōuicio īceſſentes,fidēq́ꝫ regis īplorātes, mľtitudinis ī ſe oculos vertūt:rū vero ad regē vocati,iuſſiq́ꝫ īuicē dicere,vnꝰ rē excōpoſito orditur,ī quē dicētē

Obtruncať Tarqnius.

quū totus rex auerſus eſſet,alter elatā ſecurim ī eiꝰ caput deiecit,teloq́ꝫ ī cadētis vulnere relicto,ābo ſeſe foras eiiciūt.Alii moribūdū regē cū clamore excipiūt:Lictores regis pcuſſores

Tanaqlidis calliditas.

eueſtigio aſſecuti,ad ſuppliciū retrahūt.Fit cōcurſus vndiq́ꝫ īgēs ī regiā.Tanaquilis ī ſubita trepidatione ſalubri cōſilio vſa,regiā claudi iubet,arbitros eiicit, ac tāq̃ ī ſpe ſupuicturi regis,q̃ ad curationē vulneris neceſſaria videri poterāt,ſtudio cōparat:inde Seruio ī ſecretū abducto,moribūdū ſenē oſtēdit,dexterāq́ꝫ iuuenis tenēs multis ꝓcibus obteſtatur, ne ſoceri mortē inultā ſocrūq́ꝫ inimicis ludibrio eſſe patiať: inter hęc illa clamore multitudinis excita q̃ haud āplius ſuſtineri poterat, ex ſupiore ꝑte domus qua via illi noua ſubiecta erat populū affata iubet ciues bono aīo eſſe,viuere regē ait,atq́ꝫ ex ſubita mētis alienatione concidiſſe eū violēto ictu.Cęterū vulnus qđ accepit,haud qdē letale eſſe,cruore abſterſo oīa ſalubria videri,eſſe ſe ī ſpe haud dubia,vt paucis diebꝰ ipm̄ piculo ſeruatū viderēt.Interim iubere eū Tulli dicto populū audiētē eſſe,ipm̄ ꝓ rege ius dicturū quoad vulnus curateť. Seruius igiť ſocrus cōſiliū ſecutꝰ,cū trabea & lictoribꝰ ī publicū ꝓceſſit,regiaq́ꝫ ſedēs ſella quędā decernere,alia velut regē de his domi cōſulturus,in aliud tēpus differre.Atq́ꝫ ita plures dies Tarqnii vita aſſimulata,quū ille eueſtigio poſt acceptū vulnus expiraſſet,ꝑ ſpeciē alterius vicis fungēdę ſuas Tullius opes firmauit,rū demū morte regis palā facta, firmo ꝓſidio

Seruius Tulliꝰ rex creatur.

munitꝰ,primꝰ oīm iniuſſu populi,volūtate patrū regnauit.de pcuſſoribꝰ ſumptū eſt ſuppliciū.Anci filii vbi regē viuere creditū eſt,cernerētq́ꝫ Seruii opes eas eſſe,vt ipſi tuto in vrbe eſſe nō poſſent,Pometiā exulatū abierūt.Regnauit Tarquiniꝰ,qđ Liuiꝰ & Dionyſiꝰ ſcribūt, annos duodequadraginta.Euſebius quinq́ꝫ & quadraginta prodidit.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS SECVNDÆ, LIBER QVINTVS.

VETVSTVM Iudęorū regnū per hęc tp̄a variis cōuulſum cladibꝰ pene funditꝰ īteriit.Fuit rū forte Babylonioꝝ princeps(ſacri libri regē fuiſſe aiūt)Nabuchdonoſor,homo acri īgenio,& ad bellū magis q̃ ad ociū cōparato . Mouerat is in Nechonē Ægypti regē ſub quo tū Syria tota erat,cōſederatq́ꝫ ad Circamē vrbē Euphrati ꝓximā:quo Necho cū valido occurrit exercitu,vt primis illiꝰ conatibꝰ obſiſteret,& ī regni finibꝰ potiuſq̃ ī viſceribꝰ bellaret.Cōmiſſo

Anceps Hiſtorię relatio.

igiť inter eos ꝑlio Necho magna exercitus parte amiſſa,pugna exceſſit:Nabuchdonoſor victor oēm Syriā ad Peluſium vſq́ꝫ,prærer Iudęā armis ſubegit. Hęc Ioſephus. Verū cur terra ipſa Aſſyrius

Heliachimus rex.

omne ius belli abſtinuerit,quū Nechonis beneficio,Heliachimus in Iudęa regnaret , haud quidē ītelligo.Quarto deinceps āno q̃ hęc geſta ſunt,q Heliachimi fuit regni octauꝰ, Iudęi ab Aſſyrio graui ſunt bello petiti.Rex ſuis viribus diffiſus annuū tributum pactus,ſe petis

culo exemit.Cęterū diſtulit ille cladē quę ſibi regnoq́ ſuo inſtabat,vitare tamē non potuit. Iā enī tertiū tributū pependerat,cū rumorib⁹noui belli fretꝰ:qđ Necho ī Aſſyriū ſtruere ferebaẗ,cōtra icti fœderis iura tributū nō reddidit.Reclamāte Hieremias ꝓpheta, q diuino aſflatus ſpiritu vētura oīa videbat vt pſentia,incaſſum Ægyptiacas opes ſpectari,fore breui, vt Aſſyriis armis ciuitas ingēti clade afficereẗ.Audiri hęc vulgo:ſed nemo illi fidē habere. Quidā etiā ex ſalubri alioq pdicatione,ſeni inuidiā facere,tāq̄ excidiū regi patrięq́ omināti:arreptuſq́ ī iudiciū,parū abfuit qn extremo ſit ſupplicio deditus.Seniorū authoritas pl⁹ oīno valuit,q̄ vulgi odiū,ſolutus vinculis haud multo poſt librū ī tēplo recitauit,quo oīa q̄ regi,vrbi,tēplo,mala īminebāt,fuerat cōplexus.Hūc quū Heliachim⁹ poſtea legiſſet,nec irę tēperaret,ſuis manib⁹ cōcerpſit,concerptū flāmis iniecit,ac tū demū prophetā ad ſuppliciū requiſiuit,cui ſeſe ille mature ſubtraxerat.Nec ita m̄lto poſt affuit Aſſyri⁹, quē rex Hieremię predictionē veritus,renouato fœdere intrā mœnia accepit.Tū Nabuchdonoſor Iudaicę pfidię exēplū ſecutus,fœdus nuper ictū p irrito habuit, oēm florem iuuenturis cū ipſo rege militib⁹ īmiſſis,gladio cōfecit.Corpus extra muros inſepultū abiecit.Demū regis filio,q eodē fuit quo pater noīe,regni adminiſtratione pmiſſa,triginta hominū milib⁹ ex omni multitudine Hieroſolyma ſecū abductis,exercitū in Aſſyriā reduxit. Sed ne iuueni quidē diu regnū incolume māſit:parū tutū ratus Nabuchdonoſor,eū in Syria regnare, cuius patrem inſepultū abieciſſet,Tertio poſt mēſe quo Babylonē venerat,nouū exercitū ſub prefectis in Palęſtinā miſit,tū nouo terrore pculſus,inopſq́ cōſilii Ioachim⁹ iunior, ne recētiore aliqua clade ciuitatē hoſtis afficeret,vltro ī eius fidē cōceſſit.Ille vt pollicitus erat vrbē,pacate eſt ingreſſus,mox regis iuſſa executus, Ioachimū cū matre & neceſſariis oīb⁹ pter Sedechiam eius patruū,quē regē cōſtituit,Babylonē traduxit. Iuſſi cū his migrare opifices,& quicūq́ militię idonei eſſent.Māſit Sedechias annis octo ī fœdere:inde homo ſua ſpōte leuis, paucorū cōſiliū ſecutus,ab Aſſyriis ad Ægyptios defecit,Hieremia Hieroſolymis, & Ezechiele,q tū Babyloni cū aliis ſeruiebat,vrbis & regni excidiū pdicantibus. Babyloni⁹ hoſtis Sedechię pfidiā vlturus,cū q̄maximo exercitu Syriā ingreſſus, pcipuā regni partē ferro & igni populatus eſt. Et iā caſtra Hieroſolymis admouerat, quū de Ægyptiorū aduentu trepide allatū eſt.Aſſyrius ſoluta obſidione hoſti obuiā proceſſit,quē prælio ſuperatū Syrię finibus expulit. Perſuaſum habuit Sedechias, & q illi in Hieremię inuidiā adulabantur, hoſtē ad obſidionē nō rediturū, quē quū propheta non multo poſt affuturū affirmaret, videreturq́ interim,vt mēdax,periculo qđ inſtabat ſubſtracturus ſe quādo publicę ſaluti cōſilio pdeſſe nō poterat,vrbē egreſſus Anathotum,q̄ patria illi fuit (diſtabat is locus ſtadia viginti ab Hieroſolymis)iter itēderat. Cęterū ex itinere in vrbē retractus,in cuſtodia & vinculis eſt habitus.Cœpta eſt īterim vrbs iterū obſideri,hęſitq́ hoſtis mœnibus duodeuiginti mēſes, pmebātq́ duo īportuni hoſtes ciuitatē,fames,& peſtilētia, Hieremiaſq́ e carcere idētidē pdicare,vt hoſtiū fide implorata,pacatū intra mœnia Aſſyriū acciperēt,ne vana pertinacia, omnia ſacra & prophana ſimul perderētur. quibus vocibus offenſi ciues,eū a rege ad ſuppliciū poſtulatū,carcere educūt,eductum in cœnoſo immergunt lacu,vſq́ propemodum ad fauces,vt lōgiore cruciatu diſtēderēt,fuitq́ ibi quoad iuſſu regis refoſſus inde eſt,Æthiopis cuiuſdā miniſterio,Sedechię gratiſſimi. Oppugnabaẗ vrbs īterim aggeribus, belliciſq́ machinis,reſq́ p regios pfectos impigre gerebaẗ:Rex ipſe ī Reblata Syrię vrbe erat. Demū poſt multos hīcinde labores exhauſtos,vrbs noctu capta eſt.Sedechias vbi hoſtē intra mœniā eſſe ſenſit,ab eoq́ iam tēplū teneri, cū vxoribus,liberis,& amicorū plęriſq́ intēpeſtę noctis beneficio vſus,clandeſtine vrbē egreſſus,in deſerta loca occultā intēdit fugā. Hoſtiū duces Sedechię fuga p deditītos cognita,expeditios eqtes vbi primū illuxit,ad eū eueſtigio perſequēdū miſere.Et iā aliqd cōfecerat itineris,ſperabatq́ fore,vt cū ſuis in pacatū abiret, quū aduētātiū fremitus ex ꝓpinquo redditus,nō regē ſolū,ſed qcūq́ regię fugę ſe comites deſtinarāt,ſubito metu perculit.Fit repēte circa Sedechiā fuga,aliiſq́ alio trepide dilabētibus,Rex cū liberis & vxoribus capitur. Inde ad regē pductus ingratitudinis & perfidię primo īcrepitus,ꝙ regnū ſuo beneficio adeptus,ad hoſtes cōtra fœdus & iura defeciſſet, mox vt dirū ſecū ſpectaculū ferret,iuſſit victor Aſſyrius filios & amicos corā interfici. Ipm iniectis cathenis luminib⁹ priuauit,Babylonēq́ ad ppetuos cruciatus dimiſit. Opępciū eſt cognoſcere,q̄ diuerſa ſignificatiōe idē pdicarint duo clariſſimi ꝓphetę,hęc q̄ in Sedechia euenerūt,Scripſerat Hieremias fore,vt Babylonē ille captiuus perduceret. Ezechiel cętera vt

Hieremiæ diuinatio.

Nabuchdonoſor Hieroſolymas capit.

Hieroſolyma iterum deſolatur.

Hieremias in cuſtodia habetur.

Hieremias in lacū mergitur.

Hieroſolymę capiūẗ.

Capitur Sedechias.

Hieremias vaticinati:inficiari tñ eũ Babylonẽ viſurũ. Viderat ꝓpheticꝰ ille ſpũs multo an tea,fore vt pduceref,verũ luminibꝰ priuatꝰ,hic pductũ iri nõ ignorat:ſed orbitatẽ ſuppſſit. Atq̃ hũc exitũ habuit regnũ,tãta indole in Dauidica gẽte ab initio locatũ, in qua a Dauide,qui princeps ſtirpis fuit:ad Sedechiã,vnꝰ & viginti lõga ſerie in Palęſtina reges fuerũt.

Quot ãnos regnatũ ſit Hieroſolymis.

Habuitq̃ id regnũ ãnos quadringẽtos duoſq̃ & quadraginta:vel vt alii colligũt ſeptem & quadraginta:apud Ioſephũ duplo maiorẽ numerũ redactũ repio. Victor hoſtis,nobiliſſimã vrbẽ oĩ ſacro ꝓphanoq̃ cultu ſpoliatã,auguſtiſſimoq̃ tẽplo direpto & incẽſo,a fundamẽtis diruit,captiua multitudo oĩs ſexus & ætatis Aſſyriũ ſecuta,Babylonẽ migrauit. Nec Palęſtinę res deinceps,etſi pñri clade afflictę,ſine motu diutius fuere. Pręfecerat Nabuchdonoſor ipſi terrę Godoliã Aichami filiũ,q ſparſam p deſerta multitudinẽ,ad locorũ cultũ oĩni offi cio & lenitate reuocauit,breuiq̃ cõtigerat,vt ſatis frequẽs ager vicatim coleref. Tenebãtq̃ adhuc Iudęi oppida qdã,cœperãtq̃ pñri ocio a priſtinis cladibꝰ reſpirare, quũ Godolias in cõuiuio,iã vino grauis,ab Iſmaele,& octo,q cũ eo cõſpirarãt,interficif. Iudęi inopinato caſu conſternati,veriti ne ob patratã Godolię cędẽ ab Aſſyrio ad ſuppliciũ depoſcerenf:Author eñ culpę cõfeſtim ad Bachalim Hãmonitarũ regẽ pfugerat:Hieremiã cõſulũt qd ĩ re ancipiti fieri oporteret. Principes gẽtis cẽſebãt in Ægyptũ trãſeũdũ. Hieremias ex oraculo

Profectio Iudęorũ in Ægyptũ.

monuiſſe ferf,vt ĩ patrio pmanerẽt ſolo:futurũ vt Aſſyrius nõ multo poſt tota Ægypto potiref,ipſiq̃ alieni ſceleris pœnas luerẽt. Viſus eſt his Hieremias parũ credibilia canere, eiuſq̃ vocẽ aſpernati,ſublatis rebꝰ q̃ aſportari potuerũt,Palęſtinas egreſſi populariter in Ægyptũ demigrãt:Hieremia & Barucho eiꝰ diſcipulo ĩ exiliũ abductis. Nec ita multo poſt Aſſyrius ĩ Syriã venit.q ĩ vltionẽ patratę cędis,ſi q mortaliũ ĩ Palęſtina adhuc erãt, Babylonẽ traduxit:reddiditq̃ p hęc Iudęã oĩ humano cultu deſolatã. Acciditq̃ recẽtior hæc clades, quinto ferme ãno poſt Hieroſolymã exciſam. Atq̃ ĩ hũc maxime modũ,duę reliquę Iudęorũ tribus:ãnos circiter cẽtũ & trigĩta poſt Iſraelitas ex Samaria ſublatos ĩ Meſopotamiã ſunt

ANNI MVNDI.

traductę. Incidit Palęſtini regni excidiũ,vrbis dico & tẽpli euerſio,ĩ annũ quartũ ſeptimę & quadrageſimę Olympiadis, q a mũdi origine ſupra quatermilleſimũ ſexcẽteſimꝰ vndecimꝰ fuit. A deceſſu populi ex Ægypto ſexageſimꝰ ſecũdus ſupra milleſimũ,ſi Ioſephus recte colligit tẽpora. Ab tẽpli ædificatiõe trecẽteſimꝰ ac.LXX.añ annũ humanę ſalutis qngẽteſimꝰ

Apries.

nonꝰ. Eratq̃ p id tẽpus rex ĩ Ægypto Apries,quẽ Taphrẽ Ioſephꝰ,Euſebius Vaphrẽ noiat. Fuitq̃ Sãnitici iunioris,ſiue Sãnis,nã vtrũq̃ nomẽ repio:filius,q in Æthiopas bellũ iſtru

Fugitiua ex Ægypto profectio.

xit,vlturus reor trãſfugiũ ducẽtorũ miliũ hoim,q ex Ægypto ĩ eã terrã populariter migrarũt. Herodotus & Piniꝰ fugitiuę huiꝰ ꝓfectiõis meminerũt. Ad Apriẽ hũc Iudęi poſt Godolię cędẽ in Ægyptũ pfugere. Is Sidoniis bellũ ĩtulit, & cũ Tyriis nauali ꝓlio dimicauit. Nouiſſime ĩ ꝓlio ĩ Cyreneos ĩfeliciter cõmiſſo,magna ab eo pars Ægypti defecit. Ad quos motus ſedãdos Amaſis miſſus tumultuatio militariq̃ fauore rex eſt creatꝰ. Sed de Amaſi,

Temporũ collatio.

ſuo poſtea loco eſt dicẽdũ. Regnauit cũ Aprie in Medis Cyaxares q fuit Aſtyagis pater,Is ꝓter bellũ qđ cũ Aliatte Lydorũ rege geſſit,vt proximo eſt volumine memoratũ,in Aſſyrios quoq̃,q a Medis defecerãt,bellaſſe dicif,Ninũq̃ vrbẽ clariſſimã ab eo vi captã Euſebiꝰ ſcri

Illyrii infantis ductu vincũt.

bit,ac funditꝰ exciſam. Regnauit ĩ Macedonia p id tpſ Europius Philippi filiꝰ,q infans a patre relictꝰ,a Macedonibꝰ ĩ aciẽ,quũ adhuc ĩ cunis eſſet,eſt delatus,cũ Illyriis acie dimicaturis. Siqdẽ pugna vna cũ ea gẽte parũ ꝓſpere cõmiſſa,vt neceſſitas in acie pmanẽdi oĩbus imponeref:puerũ vt dixi,mediis crepũdiis in procinctu ſtatuerãt. Perſuaſum ad id vulgo erat Macedonas vincere non poſſe,niſi regiis auſpiciis dimicarent,nec defuit opinioni euentus. Recentiore ꝓlio tanto Macedones animorũ ardore certaſſe dicuntur,vt momẽto temporis Illyriis ſtrage afflictis gloriati ſint priori certamĩe nõ virtutẽ ſibi bellicã,ſed ducẽ defuiſſe. Fuerũt his æq̃les Steſichorus Lyrici carminis author:Pittacus Mitylenęus Hyrradii filiꝰ, ſapiẽtis nomẽ ĩter paucos adeptꝰ:Duris eũ Thracẽ fuiſſe arbitratꝰ eſt,is cũ Alcęi fratribus Melanchrũ Leſbi inſulę tyrãnũ ꝓfligauit,quẽ ĩſectatus eſt ſuo carmine Alcęus,ſed eo bello

Pittacus Phrynonẽ rete ſupat.

qđ Mitylenei de Achiliridis agro cũ Atheniẽſibus habuere:Pittacus impator factus,ſingulari certamine cũ Phrynone Atheniẽſiũ duce cõgreſſus. Erat is valido corpore,qppe q Pancratiaſtes & Olympionices fuit:vicit tñ vires corpis animi prudẽtia:Rete habuiſſe ferf Pittacꝰ ſub clypeo occultũ,quo medio certamĩe hoſtẽ minꝰ ad tales ĩſidias cautũ,ſubito iactu ĩplicitũ pemit. Ex ea pugna exẽplũ retianę pugnę ĩ arenã manaſſe mẽorãt,rei vſq̃ ad Romani ſenatꝰ ſugillationẽ theatralibꝰ ſpectaculis vſurpatę. Adminiſtrauit ille deinceps rẽp.decẽ

annos,quā pluribꝰ īſtitutis ornatā ſpōte reſtituit.Alcęus,& Sappho mulier his ſūt tpibꝰ in
teriecti,vterq Leſbius,& poeticis ſtudiis clarꝰ.Sed Sappho,ſi vera ſunt q̄ Herodotꝰ de fra Sapphus p̄
tre eiꝰCaraxo pdidit,aliquāto recētior,vt ī Amaſis tpa eiꝰmuſa īciderit,cuiꝰ filiū Cābyſes cipitatio.
vicit.Phaontē Leſbiū amauit īpatiēter,vt carmē,qd eius noīe circūfert,clare demōſtrat.Ex
Leucadia rupe q̄ amores ſedare credita eſt,ī ſubiectū mare,vt Menāder ſcripſit,dedit ſe pci
pitē.Claruit eū his Solon Salaminius & ipſe ſapientis appellatiōe clarus. Tenebāt p id tps,
Megarēſes Salaminē īſulā: de cuiꝰ poſſeſſiōe Atheniēſes diu cū Megarēſibꝰ pene ad internicionē armis diſceptauerāt,cœpatq ob id capitale eē,ſiqs Athenis de vēdicāda īſula legē fet Solonis cō
re auſus eēt:Solon occultā īgreſſus viā,ſimulata īſania cōpoſitū domī de ea re carmē,corno ſilium.
blitꝰ ad cōcitādos ciuiū aīos publice recitat.Fuitq carminis pricipiū.Ipſe qdē preco cha
ra Salamīſe relicta,Aduenio & cārꝰ cōcio noſtra tulit,Mox cętera executꝰ ciuitatē ppulit,vt
abrogata lege,īſulā armis repetēdā iuſſerit,Ad qd bellū Solon dux declaratꝰ ē.Hic duplex
eſt phama.Sūt q tradāt Megarēſes q īſulā tenebāt,p trāſfugā a Solone ad id miſſū,monitos
nobiliſſimas Atheniēſiū matronas,ſolēnē Choreā ī Goliade,patrio ritu,Cereri celebrare.Fa
cilis futura eis rapina,oī virili cœtu īde excluſo.Megarēſes ī ſpem pdę erecti,naui cōſcēdūt
quos pcul īruitꝰ Solon,īpuberes adoleſcētes,muliebri cultu ferrū ſub veſtibꝰ habētes,Choreā ī littore,vt mulierū ſpeciē applicātibꝰ pberēt,agere ſperat.Qui ſimulac claſſē attigiſſent,
ferro occupatā,ī ſuorū aduētū vi tenerēt.Atq ita Megarēſes,ſpe pdę,ī litrꝰ egreſſos ī Atheniēſiū ptātē veniſſe,quorꝗ nauibꝰ hoſtes vſi,īſulā ſubito īcurſu occupauerit. Altera phama
eſt ęque celebris,oraculi monitu Solonē cū qngētis Atheniēſiū ī īſulā noctu nauigaſſe,ī inſi Salamis ab
diiſq poſt pmōtoriū,qd ad Eubœā ſpectat,ſediſſe.Megarēſes incertis rumoribꝰexciti,hoſtes Atheniēſihaud procul abeſſe,ſpeculatoriā pmittūt nauim.Eā Solon ī ptātē redactā,Megarico ornatu bꝰ occupat
lectiſſimis iuuenū dedit:q,quaſi vani rumores fuiſſent,pacati p Megarēſibꝰ vrbē annauiga
rent.Ipſe terreſtri itinere mœnia adortus,in ſe qcqd hominū in vrbe fuit ſubito exciuit,ita
hoſtibus terreſtri plio īrētis,q in naui erāt improuiſo appulſu vrbē occupār.Attulit ea res
multū ſplēdoris Soloni, cęterū Megarēſibꝰ inſulę obſeſſioni adhuc incūbētibꝰ, poſt multas
& varias vtriuſq ciuitatis clades,apud Spartiatas iudicio eſt vtrinq certatū,in quo maior
adhuc gloria Soloni q̄ſita eſt.Fert ī Salamine vēdicāda Homeri teſtimonio vſus.Poetę carmē fuit.Biſſenis Salamine Aiax cū nauibꝰ ibat: Cecropidū quo caſtra loco poſuere phalan
ges.Phileū pterea & Eryſacē Aiacis filios ciuitate ab Atheniēſibꝰ donatos,& ab his inſulā Mos humā
dono acceptā,& illd additū q Salaminii Atheniēſiū morē ſecuti,defūctos cū humi cōderēt di diuerſus
ad occidētē nō ad oriētē vt Megarēſes ora verterēt.Pythiū pter cętera oraculū Atheniēſiū
cām iuuiſſe fert:cuiꝰ voce Ionica Salamis appellata eſt.Secūdū id iudiciū ptor creatꝰ eſt So
lon cū ferēdarū legū poteſtate,ī qbus cōſcribēdis Epimenidis Pheſtii opa vſus dicit, qui ex
Creta p id tps ad piacula q̄dā ſacrorū expiāda ab Atheniēſibꝰ accerſitꝰ,a Solone fuerat in Epimenīamicitiā receptꝰ.Hūc qdā ſapiētū numero adiiciūt.Mirū eſt qd de eiꝰ ſomno memorię pdi dis ſomnꝰ.
derūt qdā:ſeptē & qnquagita ānos ī ſpelūca quadā ſopore pſſum iacuiſſe,tū demū excitatū
quū in apertū exiuiſſet,faciē rerū circa ſe tā breui mutatā ſtupuiſſe,videri nāq ſibi paululū
dormiuiſſe,admiratiōis itaq plenꝰ domū diuertit,vbi vix a maiore fratre q iā ſenex erat ſit
agnitꝰ.Eiꝰ rei phama Gręciā puagata vt ſupis chariſſimꝰ ī multa deīceps veneratiōe fuit.
Inter cętera diuinatiōis eiꝰ oracula,illd memorię eſt pditū,Munichiā locū Athenis munitiſſimū diu cōtēplatꝰ,dixiſſe fert,īcredibili rerū futurarū cęcitate mortales teneri,certo ſcire ſe Atheniēſes fuiſſe locū ipm dētibꝰ dirruturos,ſi pſpicerēt quāta īde mala ī poſterū ciui
tati īminerēt.Sīli quodā pſagio Thaletē Mileſiū adductū ferūt,q ī pte Mileſii agri admodū Thaletis
ignobili humari voluit : qm ibi Mileſiorꝫ forū aliqn eēt futurū.Epimenides expiata vrbe in diuinatio.
Cretā reuerſus eſt,vbi q̄tuor & qnq̄gita ſupra cētū ānnos natus vita deceſſit, vt Colophonius ſcripſit.Cretēſes tercētū vixiſſe ānos pdicabāt.Solon oīm primū alieni ęris tabulas de
creto reſcidit,ne cui deīceps liceret ī nexū fœnerari:qdā nō ſorte ſed fœnore leuatos inopes
pdiderūt,ea tabularū abolitio Siſathia noīata eſt.Draconis decreta q̄dā(nā is Atheniēſibꝰ Siſathia.
leges aliquāto priꝰ ſcripſerat)ob pœnarū magnitudinē cēſuit abrogāda.Oībꝰ fere legibus
q̄s ille tulit pœna erat morte definita;vt ocii & deſidię cōuicti,capite plecterēt. Qui oleta
fructuſve alieno pdio ſublegiſſēt,eodē quo & parricidę ſupplicio punirēt.Pręſcripti huius Draconis
atrocitate magno poſtea cōſēſu excepta Demadis oratoris clariſſimi vox ē,q̄ Dracōis leges leges ſāguī
ſāguine notatas dixit, Ipſe Dracon rogatꝰ ad qd oīa īdifferēter delicta capitali aīaduerſiōe ne notatę.

Solonis cē-ſura. vindicāda exiſtimaſſet,ita occurriſſe ferẽ,minora flagitia a ſe morte digna iudicari,maiori
bus ſcelerībꝰ idcirco nullū atrociꝰ ſuppliciū a ſe irrogatū,ꝗa haud maius morte vllū repire
potuiſſet.Ciuitatē deiceps Solon cēſus,ęſtimatiōe ī ordines diſtribuit.In pr̃io iſ fuere, ꝗbus
Attende legem. ꝗngētoꝝ Medimnū eēt cēſus.Scđo dein loco aſcripti,ꝗ trecētis cēſi forēt,equoſꝗ alere poſ-
ſent.Tertiꝰ equorū onere adēpto,pari cēſu ęſtimatꝰ. Et ex his fere ordinibꝰ magiſtratꝰ crea
ri,ꝗ īfra fuerūt mercenarii nūcupati.Cōcionis habēdę,iudicādiꝗ munia, cęteris excluſi ma
giſtratibꝰ obibāt,quā ciuilē cōſtitutionē videẽ mihi Romę Seruiꝰ Tulliꝰ,magna ex p̃te,imi
tatꝰ.Cōſiliū ī Ariopago ex ānuis magiſtratibꝰ cōſtituit:īſtituti huiꝰ,Draconē authorē ꝓdi
derūt ꝗdā.Secūdū hęc,ꝗ̄ dixi,vt oēm Solon ciuilis diſcordię occaſionē ī futurū tolleret , ne
temeraria multitudo īcertis (vt ſolet) flatibꝰ iudicia turbaret,ex ꝗ̄tuor tribubꝰ ꝗ̄ Athenis
erāt,ꝗ̄drigētos legit viros ex ſingulis cētū,his ꝑmiſſū,vt ꝗ̄ Ariopagitę decreuiſſent, ſi ęqua
viſa forēt,ꝓbarēt:ſi minꝰ eēnt placita,pari poteſtate reſcīderēt. Atꝗ ita,velut duabꝰ ancho
ris nixus,aduerſus oēs fluctꝰ īmobilis māſurꝰ ciuitatis ſtatꝰ videri potuit.Parricidii affecta
Legū ca-pita. tęꝗ tyrānidis dānari,ne magiſtratū caperēt lege vetuit,nec hos ſolū ab honorū petitiōe ex
cluſit:ſed eū quoꝗ,ꝗ orta ī ciuitate ſeditiōe,neutrā priū ſecutꝰ eſſet,mali ciuis eē ratꝰ, quū
ꝓprias ratiōes ī tuto collocarit,nulla cōmuni cura ſollicitudineve teneri.Habuit nec minꝰ
admiratiōis illđ,vt fœminę ꝗ̄ viros parū ad rē venereā idoneos ſortitę eēnt,vnū,quē vellēt,
ex mariti ꝓpīqs īpune admitterēt.Pecuniarias dotes e medio ſuſtulit,vt pauca veſtimēta,
& vaſa ꝗdā paruo empta,paterna domo ferret mulier,teſtatꝰ cōiugii ſocietatē, nō ꝑcio, ſed
natoꝝ charitate iūgi oportere.Ne ī defunctos vita maledicta iacerenẽ.Siqs ī ſacro,aut ī iu
dicio,ciui cōuiciū feciſſet,ꝗnꝗ drachmis mulctareẽ.Legādę pecunię,cęterarūꝗ rerū faculta
tē teſtari volētibꝰ ꝑmiſſū,quū priꝰ patrio īſtituto ī familia eē debere cēſerenẽ,ꝗ̄ amicitia ꝓ-
pinꝗtati ꝑlata eſt,& gratia neceſſitati,ī eo cautū ne demētia ſubdolave ꝑſuaſiōe fieret. Plo
ratꝰ & lamētatiōes ī alieno funere ſuſtulit.Nec ſubſidia alimētave vlla filiꝰ patri deberet,a
quo nō arte eēt aliꝗ̄ ad vſū vitę īſtitutꝰ.Qui illegitimo eēnt thoro ꝓcreati,neu parētes ale
rēt.Enſueto ꝗ meretricio nō abſtinet cōgreſſu,is ꝓbelle demōſtrat,ſe nō liberoꝝ ꝓcreationi
ſed voluptati ſtudere,ſeꝗ ipm mercede priuat.Mœchū ī adulterio dep̄hēſum,īpune necari
voluit.Qui vim īgenuę virgini attuliſſet,decē drachmis mulctari.Iuſvēdēdę filię ſororiſve
ſuſtulit,niſi virginis adhuc ī ſtupro dep̄hēſę.Qui Iſthmia viciſſet,cētū drachmas:ꝗ Olym-
pia,ꝗngētas ꝑmiū ferret. Qui lupū vinctū attuliſſet,ꝗnꝗ Drachmas ex publico acciperet:qui
Lupā,drachmā vnā:hoc pecoris,illud bouis ꝑciū. Vetus fuit Athenienſiū hāc beluā auidius
ſectari,quippe ꝗ̄ ęque ſit pecuarię rei & agroꝝ cultui infeſta. Ex omni genere frugū mel &
cęrā extra Atticos fines aſportari ꝓhibuit.Nullū ciuitate donari,niſi opificē ꝗ cū tota domo
ſe Athenas cōtuliſſet,aut ꝑpetuo exilio natali ſolo pulſum.Hęc illiꝰ īſigniora legū capita,ꝗ̄
Fōs Roma-narū legū. ſum eo ſtudioſiꝰ executꝰ,ꝙ ex his,velut ex primario quodā fonte,manarūt leges.ꝗbꝰ poſtea
Romani vſi ſunt.Cęterū opęꝑciū eſt legētibꝰ cognoſcere,ꝗ̄ fuerint magnarū vrbiū ab initio
leges & inſtituta,ꝗ̄ aut ꝑmiū ꝓponūt,aut puniūt,ꝗbus vinculis ciuitates ipſę, vt Solon ꝑ-
In tabulis inciſę leges clare ſcripſit,cōtinenẽ.Idē ſuas leges ligneis tabulis,quas Axianas dixere, notatas in centū
annos ſanciēdas curauit,haud ignatus fore,vt his ciuitas lōga tēporis intercapedine aſſue
ta,ī ꝑpetuū deiceps ſanciret.Herodotus ī decē annos.Atticis legibꝰ cautū ꝓdidit:ſed vt oīa
ſanctius cuſtodirenẽ,in Solonis verba Senatus populuſꝗ in foro ad lapidē iurauit ; ipſe ad
Solon in Æ-gyptū nauigat. oēs diſceptationes declinādas,ꝗ̄ praua legū interp̄tatione in dies magis oriebanẽ,ī Ægyptū
nauigauit,multūꝗ ibi dedit operā eiꝰ gētis ſacerdotibꝰ. Inde ī Cyprū delatus Philocypro
regulo author extitit,vt vrbē Epenā in Cilicia,a Demophoōte Theſei filio olim cōditā am
Soli. pliaret ī opportunioremꝗ trāfferret locū,ꝗđ ille ſecutꝰ ī authoris memoriā Solos deiceps di
xit.Cōgreſſus eſt & cū Thalete Mileſio,apđ quē de re vxoria,deꝗ liberis orto ſermone,quū
Thaletis cōmētū. vtrūꝗ vltra modū ꝓbaret Solon,mirareẽꝗ Thaletē eū eē ꝗ nūꝗ̄ ꝓcreationi operā dediſſet ,
rē ille cōmētꝰ eſt haud memoratu īdignā.Hoīem ſubornauit,ꝗ ſe Athenis illis ipſis diebus
Miletū applicuiſſe diceret,iñ de ciuitatis ſtatu appellatꝰ,oīa ibi florere diceret,vnū dūtaxat
ſub id tꝑs,quo īde ſoluiſſet,lugubrē caſū accidiſſe,ꝙ clariſſimi viri filiꝰ vnicꝰ,cuiꝰ patet pe
grinari dicereẽ,adoleſcēs ꝑclarę īdolis fato cōſūptꝰ ēēt : cuiꝰ funꝰ tota ciuitas magno eſſet
luctu ꝓſecuta.Tū demū de patris noīe rogatꝰ,excidiſſe id ſibi diceret, ꝗđ ſi ſubiiceret,poſſe
ſe facile reminiſci.Poſtridie igiẽ quū frequēti foro,ābo de more ināmbularēt,obtulit ſe ille ex
cōpoſito . Hic ad primā funeris mētionē quū Solonis aīm perculiſſet,moxꝗ fabulę ꝓgreſſu

hoſpes ille eo ꝑueniſſet,vt tãtũ pris nomẽ reticeret, cetera haud dubie filii interitũ Solõni
nũciarent,quũ iã amenti filiis ipſe ſuũ nomẽ ſubieciſſet,atq̃ id ipſum eſſe nauta affirmaſ- Fœdum in
ſet,doloris magnitudine victus,pſonę ſimul ſuę,atq̃ loci oblitꝰ,ſeſe humi affligit,capillũq̃ Solone ſpe-
& barbã vlulatu alternis manibꝰ cõuellit,mugitu eiulatuq̃ totũ cõplet forũ.Oĩs multitu- ctaculum.
do fœditate rei cõfeſtim ĩ eũ vnũ cõuerſa eſt.Thales vanę illiꝰ cõflictatiõis cõſcius,aliquã-
diu paſſus eſt hoſpitẽ ĩſana illa muliebriq̃ lamẽtatiõe debacchari.Poſtremo afflictũ humo
leniter attollẽs,ſis inq̃t bono aĩo Solon,viuit filiꝰ tuꝰ.At volui te nõ ignorare ad q̃d ĩſaniæ
liberoꝝ amor parẽtes adigat,& q̃ nõ inepte faciãt,q̃ hęc aĩoꝝ vincula,quũ honeſte poſſint
effugiãt.Fuit deinceps Solon nõ nihil apd̃ Crœſũ ab eo Sardis accerſitꝰ, ibiq̃ regios ĩtui Crœſus.
tus theſauros,rogatꝰ ecquẽ mortaliũ feliciſſimũ,aut quẽ Crœſo feliciorẽ arbitrareẽ, Tellũ Tellus.
inq̃t Athenieſem virũ optimũ,q̃q̃ optimos quũ haberet filios,fortiter ꝑ patria dimicãs,oc
cubuit.Iniquo id Crœſus tulit aĩo,atq̃ iterũ ſciſcitatꝰ quẽ inq̃t ſecũdũ Tellũ iſtũ cuiꝰ for-
tunã tãtis opibꝰ ꝑtuliſti,beatiſſimũ hoĩm iudicas?Cleobẽ rñdit & Bythonẽ fratres egregio
mutuoq̃ inter ſe amore,pietateq̃ in matrẽ ĩſigni,cuiꝰ currũ quũ boues iumentaq̃ deeſſent, Cleobis.
ęq̃ris iugo ceruicibꝰ ad Iunonis tẽplũ ꝑtraxere,q̃d pietiſſimũ ſpectaculũ quũ totiꝰ in ſe mul Bython.
titudinis oculos vertiſſet,eſſetq̃ mater oĩm voce felix iudicata, ipſi poſt ſacra epulati me-
dia noctis q̃ete ãbo aĩam exhalaſſent.Crœſus adhęc ira incẽſus,ergo me inquit negas ĩ bea
tis & felicibꝰ habẽdũ?Tũ Solon,nulla inq̃t rex,vt arbitror,mirãda res eſt,quę fortunę ſubia
cet,nec q̃ eã poſſidet a me vnq̃ felix iudicabitur. Sapiẽtes viri eũ felicẽ arbitrari ſolent,cui
optatiſſimus vitę exitus cõtigit.Nec multo plura deinceps locutus,Sardibꝰ diſceſſit.Nec
abeũtẽ Crœſus vllo eſt honore pſecutꝰ. Erat tũ ibi Æſopus fabularis hiſtorię author, qui
quũ ĩ magna eẽt apud regẽ dignatiõe,moleſteq̃ ferret Solonẽ inhonoratũ mitti, monuiſſe
eũ diciẽ regũ cõſuetudine aut minime,aut q̃placidiſſime vti oportere.Cui ab eo ita eſt oc-
curſum,imo Hercule aut minime,vt ais,aut q̃optime.Athenas reuerſus ciuitatẽ graui ſe-
ditiõe turbatã ĩuenit.Erãt tres ĩ ea celebres factiões,q̃rũ vniꝰ prĩceps fuit Piſiſtratꝰ,hõ cal-
lido ĩgenio,dominãdiq̃ cupidiſſimo,q̃ vt ad prĩcipatũ,quẽ aĩo cõcepat cõmodiorẽ ſibi face Piſiſtrati
ret gradũ,inopũ cauſã aduerſus diuites ſuſcepit tuẽdã.Nouiſſime q̃ſi ab hoſbꝰ aduerſę fa- via ad Ty-
ctionis ĩſidiis exceptꝰ,curru ĩ publicũ delatꝰ,vulnera pplo oſtẽtat,q̃ ipſe ſibi intulerat,ibiq̃ rãnidem.
multa q̃ſtꝰ,q̃ ob ſuũ in plębe ſubleuãda ſtudiũ capitalibꝰ petitꝰ eẽt ĩſidiis, nec hoĩes aduer
ſę factiõis inſidiari deſituros,q̃diu ipſe de multitudinis cõmodo cogitaret. Cõmẽdare igiẽ
ſalutẽ ſuã pplo,ꝑ quo capitales ſubiiſſet ſimultates,certo ſcire ſe niſi aliquo publico pſidio
ſtaret,breui futurũ,vt inimicoꝝ fraude opprimereẽ,nihil minꝰ affirmãs tutũ hoĩ,q̃ ĩter eos
viuere q̃ & nocere poſſint,& velint.His ille facile obtinuit,vt circa ſe pſidii cauſa, L.arma-
tos haberet viros.Hi ab ipſo armoꝝ gñe Corynephori ſunt noiati,ea Piſiſtrato materia da
ta eſt tyrãnidis ſibi ſtabiliẽdę.Ferũt Solonẽ diu multũq̃ obſtitiſſe,q̃q̃ iã grãdis natu, ne vi Piſiſtratus
ro dñandi cupido latꝰ armis cõmunirẽt.Fugere alios Piſiſtrati artẽ,ſe aũt pſpicue cernere, Tyrannidẽ
q̃ pniccioſa ille libertatiq̃ ĩimica aĩo agitaret cõſilia. Publice hęc Solon ĩ Piſiſtratũ,q̃ poſtea occupat.
eſt carmĩe cõplexꝰ.Aſpicite in linguã,& blãdi fallẽtia cũctos Verba viri,q̃ nos vulpinis paſ
ſibꝰ ãbit.Permiſſum Piſiſtrato eſt vt nõ ſolũ Corynephoros publice decretos haberet,ſed ſi
maiore adhuc opus ei eſſet pſidio,ad libitũ ſibi cõpararet.Hmõi ille occaſione fretus arcẽ
armis occupat,apertãq̃ exercet tyrãnidẽ.Fit cõtinue ab Alcmeonidis fuga, q̃ diuerſę erant
factiõis.Solon clare vociferati,eẽ libertatẽ armis repetẽdã,faciliꝰ dictitãs potuiſſe adoleſcẽ-
tẽ tyrãnidẽ opprimi,ſed multo pulchriꝰ fore adultã reſtingui.Quũ his ille parũ oĩno pfice
ret,ex publico domũ reuerſus,ĩ Angiportu arma q̃cũq̃ domi habuit,ordine diſpoſuit:deos
hoĩeſq̃ teſtatꝰ,nihil a ſe,q̃d ad ciuiũ libertatẽ attineret,ꝑtermiſſũ.Monitꝰ ab amicis fore,niſi
vrbe excederet,vt Piſiſtrati iuſſu ĩterficereẽ,in ea eẽ pſeuerauit,rogatuſq̃,q̃ fretꝰ vi in ſnĩa
ꝑmaneret,ſenectute inq̃t audacior ſio.Cęterũ tãtũ abfuit,vt Piſiſtratꝰ illi aliquo mõ nocue Piſiſtrati
rit,vt in ſũmo etiã honore ſit ab eo habitꝰ.Nec in ea re ſolũ popularẽ p ſe aĩm tulit Tyrã- leges.
nus,ſed & leges q̃s Solon tulerat,magna ex pte cuſtodiuit,nouas aliquot adiecit. vt q̃ ocu
los in bello amiſiſſet publice alereẽ,etſi Heraclides põticꝰ hãc quoq̃ ad Solonẽ nõ Piſiſtra-
tũ rettulit.Ipſe vt Epheſius Phamias pdidit minꝰ biẽnio poſt libertatẽ tyrãnide opꝑſſam
ſupfuit,vt alii mlto lõgiꝰ.Ariſto.fabuloſũ exiſtĩat ſermonẽ a maioribꝰ de eiꝰ cinere vulgatũ
q̃ ipſiꝰ iuſſu ſit circa Salaminẽ diſſipatꝰ.Vixere cũ Solone & alii ſapiẽtię nomẽ adepti & in Bias Prie-
his Bias Prienęꝰ Teutami filiꝰ,q̃ Meſſenias redẽit puellas,parẽtibuſq̃ adiecta dote reſtituit neus.

ob idq; Meſſenii Tripodē illi in mari a piſcatoribꝰ repertū:īſcriptūq; ſapiēti:vt viro ea ap-
pellatiōe digno publice miſerūt.Eū Bias repudiatū Apollini,qa ſolꝰ is ſapiēs eēt,mittēdū cē
ſuit.Huiꝰ fręti cōſilio Prienei,ab Halyatte Lydorū rege tritici aceruos mētiti, qđ Mileſios
alii feciſſe aiūt,pacē ipetrarūt.Biātis cōmētū fuiſſe aiūt,vt ſub legatorū a rege acceſſum,are
narū cumuli tritico coopti,ī publico cōſtruerēt,vt laxitate annonę Prienei diutiꝰ bellū latu
ri viderēt.Ipſe iā grādis natu,cū ꝓ hoſpite cām dixiſſet,ceruice ī nepotis ſinū reclinata,expi
rauit.Inter multa & varia eiꝰ viri Apophthegmata illa vulgo memorāt.Indignū hoīem nō
Cleobolus Lindius. eē ob diuitias laudādū.Quicqd boni īvita cōtigat,ad deū referri oportere.Fuit & Cleobolꝰ
Lindiꝰ Euagorę filiꝰ illi ęq̄lis.Duris Carē eū fuiſſe ait.Ad tria milia carminū ſcripſit.Extāt
huiꝰ quoq; aliq̄ ſapiēter dicta,breuibuſq; ſētētiis cōplexa,ī qbꝰ eſt illđ. Auditor potiꝰ q̄ mltī
loquꝰ,magis ſtudioſus q̄ idoctꝰ. Scripſit & celebre Epigrāma illđ ī Mydā regē,& alterū de
ratiōe āni mlto īgenioſiꝰ,qđ ad Homerū qdā referūt.Eſt vnꝰ genitor,nati bona pignora bis
ſex:Trigīta cuiq; natę ſed diſpare forma.Hę niueę aſpectu,nigręq; coloribꝰ illę:Atq; īmorta
les oēs moriūt ad vnā.Extat eiꝰ ep̄la ad Solonē,qua illū,occupata a Piſiſtrato patria,ad Lin
Chilon Lacedęmoniꝰ dū īcolēdā īuitat.Æq̄lis his Chilō Lacedęmoniꝰ,Demageri filiꝰ,cuiꝰ tria illa aureis lfis cō-
plexa,ī Delphici Apollinis tēplo īſigniter īſcripta dicūt.Cognoſce teipm.Lis & ęs alienū co
mites miſerię.Ne qd nims.Nec me latet qd de primo Apophthegmate alii opiari ſint.periie
Chilō īmodica lętitia,quū filiū Olympię coronatū,ī cōplexibꝰ teneret.Quo haud dubie ap
Anacharſis Scytha. paret,faciliꝰ eē ꝑcipe,q̄ q̄ ꝑcepta ſint ſeruare. Quidā Anacharſim Scythā ī ſapiētū numerū
repoſuere.Fuit is Caduidi regis frater.Extat eiꝰ ep̄la ad Croeſū regē ī hāc ſentētiā ſcripta.
Lydorū rex ī Gręciā veni:Gręcoꝝ ſtudia & inſtituta ꝑcepturꝰ:auro aūt nihil egeo, ſatiſq; ē
mihi,ſi melior ad Scythas,doctiorq; reuertar.Pergā tñ ad te Sardis,cupiēs me tibi familiarē
& amicū fieri.Sūt q figularis rotę & Anchorę īuētū ad hūc referāt.Piniꝰ hāc ad Tyrrhenos
Miſon Cheneus. refert:Figulinā artē ad Chorebū Atheniēſē.Miſon Cheneus Strimonis filiꝰ,an ī ſapiētū or
dinē venerit,dubitatū(vt video) eſt.Anacharſis rogatꝰ,quē ſe ſapiētiorē putaret: Cheneū
Pherecides Syrus. Miſonē reſpōdit.Illuſtrior oīno Pherecides Syrus,Badis filiꝰ,his tpibꝰ īteriectꝰ. Extat ipſiꝰ
ad Thaletē ep̄la.Mira qdē ſunt ac citra fidē referēda, q̄ Graii ſcriptores de eo memorię ꝓdi
derūt.Ferūt eū Samio littore deābulātē,nauim plenis velis currētē ītuitū,poſt paululū mer
gēdā ꝑdixiſſe,nec defuiſſe verbis fidē,obrutāq; fluctibꝰ quū adhuc ī cōſpectu eēt. Perilaum
Meſſeniū hoſpitē ſuū monuiſſe ferī,vt cū tota familia a pr̄ia abſcederet,paucīſq; īde diebꝰ
Pherecidis exitus. Meſſenā captā ab hoſtibꝰ crudeliterq; vexatā.Primꝰ de aīorū īmortalitate ex eo ſermo ꝓfe
ctus eſt,vt qdā exiſtimāt.Nec vnꝰ eſt de huiꝰ exitu rumor.Sūt q e Corycio mōte vltro dicāt
pręcipitatū,Deliq; ſepultū eſſe ferūt,alii Phthiriaſi cōſumptū.Hermippus author eſt man-
daſſe ſe ab Epheſo hoīe ī Magneſiorū finibꝰ īſtitui,vt Epheſii cū Magneſiis poſtridie acie dī
micarēt (erat tū forte īter ābas ciuitates cōflatū bellū) petiiſſeq; vt victoriā adepti,ſuū ibī
corpꝰ tumularēt,atq; ita accidiſſe,vt poſt victoriā ab Epheſiis eo quo fuerat loco exanimis
reptꝰ,q̄ honorificētiſſime ſit ſepultꝰ.Si Pythagoras eū vt ferī ęgrotū vidit,his ꝓculdubio ē
ęq̄lis habēdꝰ.Cęterū Andron Epheſius duos celebrat.Pherecides hūc Aſtrorū,illū Theolo
gicę diſciplinę peritū:cuiꝰ ſtudioſus fuerit Pythagoras:ſed his aliquāto recētior,vt Euſebiꝰ
colligit.Solis defectio ī hęc tpa īcidit,quā Mileſiꝰ Thales multo ante ꝓuidit,futurāq; Ana
Anaximāder. ximāder ꝑdixit gētibꝰ. Fuit is Thaletis diſcipulꝰ & ipſe Mileſiꝰ,Praxiadis filiꝰ, q his tpibꝰ
interiectꝰ, primꝰ oīm poſuit rerū principiū & elemētū,idq; īmēſū & infinitū, nullo aeris &
aquę poſito diſcrimine.Illiꝰ ptes īmutari,totū ipm īmutabile eſſe.Terrā medio loco in cētri
ſpeciē cōſiſtere.Lunā globoſam eē ſplēdorēq; & lumē a Sole mutuari,Solē nil aliud eē,q̄ pu
rū ignē,nec terra magnitudine īferiorē.Gnomonis cōmētū ad hūc referūt,quē reptū Lace-
dęmone publico ſtatuit loco.Solis cōuerſiōes & ęqnoctia,vt Phauorinꝰ ꝓdidit,primꝰ obſer
uauit,terrę & maris ambitū deſcripſit. Et qđ ad aſtrorū,coeleſtiūq; motuū ſciētiā attinet:
Zodiaci circulorūq; typū aīo cōceptū,ex materia fabrefecit,mlto adhuc plura iueſtigaturꝰ
ſi lōgior ad opa naturę explorāda illi cōtigiſſet ętas,interiit ſexagenariꝰ.Incidit Solis deli
quiū cuiꝰ nup mētio facta eſt,ī annū vltimū ſeptimę Olympiadis,ac q̄dragefimę,quo fere de
cēnio Iſthmia ſunt Melicertę primū celebrata.Eoꝝ origo multo antea eſt a nobis explicata.
Pythia & ipa tū quoq;,vt apđ Euſebiū reꝑio,coepta ſunt celebrari.Pari ferme īteruallo Ne
męi ludi poſt eos,q ī Archemori fūere fuerāt prio īſtituti,ab Argiuis magno ſīit gręcię cōuē
ꝓu acti.Cęterū id ludicrū ī ſeptimū Seruii Tulli ānū īcidit,cuiꝰ geſta iā hīc erāt mihi expli

canda,niſi paucarũ vrbiũ condítio,& Iudaicarũ rerũ quædã, ne tẽporũ prauerteret ratio, prius
eſſent referenda.Perinthus ſub id tẽpus,quo hęc q̃ diximꝰ geſta ſunt,in ꝓpõtide eſt cõdita. Mox
Thraciæ Metropolis fuit.Eſt Heraclea poſt multas ætates dicta.Marmoreũ ibi Theatrũ inter ra
ra hoim opera celebratũ.Camarina in Sicilia a Syracuſanis,& a Phocẽſibus in ora Galliæ Maſſi
lia.Trogus author eſt claſſem eius gẽtis latini littoris orã legẽtẽ Tyberinũ oſtiũ ingreſſam,ami-
citiãq; cũ Romanis iũxiſſe,quũ Priſcus Tarquinius adhuc Romæ regnaret.Phocenſes Tyrrhe-
niæ Ligurięq; orã pręteruecti,inter ferã Gallorũ gentẽ & Ligures,vrbẽ cõdiderũt, haud ꝓcul ab
Rhodani oſtiis,remotiore ſinu,velut angulo quodã maris. Celebre deinceps ſtudiũ eius ciuita-
tis in Romanos:ferũt Maſſilieſes Roma a Senonibꝰ capta,publico luctu ꝓſecutos amicæ ciuita-
tis cladẽ,aurũq; in mediũ collatũ,vt certũ põdus ad ſe redimendũ Romanis expleret. Sola Galli
carũ vrbiũ,cũ punicis tẽporibꝰ in Gallia Italiaq; bellatũ eſt,in ꝑpetua fide mãſit,qn & ciuilibꝰ bel
lis in veteri ſtudio ꝓpe ad excidiũ ꝑſeuerauit. Apparatꝰ vrbis moreſq; ciuitatis ſuo loco explica-
bunt.Et hic q̃dẽ erat humanarũ rerũ in Europa ſtatꝰ,quũ i Meſopotamia maiora quędã in tribꝰ
pueris extiterũt naturę opera.Legerat ſibi Nabuchdonoſor,ex omni Palæſtinę ꝑdæ multitudine,
pueros elegãti forma,quos eunuchos fecit(id futurũ.C.ante anno vox ꝓphetica demõſtrauit)in
ſtituebant illi regis iuſſu liberalibꝰ diſciplinis,q̃bꝰ Chaldęi plurimũ vtunt.ꝓfecerãtq; in eo gene
re pueri regia ſtirpe ꝓcreati,Ananias,Miſael& Azarias,quos gẽtili voce Aſſyriꝰ,Sydrachũ,Miſa
chũ,& Abdenagonẽ dixit.Ioſephꝰ ꝓ Azaria Danielẽ habet,quẽ mutato noie ait Balraſatẽ noia
tũ.Erãt hi ob ĩgenii altitudinẽ,ꝑmaturũq; ꝓfectũ,regi ꝑ cęteris chariſſimi,alebanturq; regalibus
epulis.Dubiũ ẽ,ſapiẽtię dogmate an ſpõte ad id aĩm adiecerint:ſatis cõſtat,oĩm animãtiũ carnibꝰ
repudiatis,legumina oleraq; eſitare aliquãdiu ꝑſeueraſſe,vñ poſtea Pythagoricũ dogma ortũ vi
deri poſſit,ſi verũ ẽ,q̃d vulgo video ꝑſuaſum,Pythagoricę ſectę viros carnibꝰ abſtinuiſſe,cũ Chal
dęis Pythagoras certe cõgreſſus eſt. Accidit interim vt Nabuchdonoſor mirã ꝑ quietẽ intuitus
ſpeciẽ,volucrẽ idoli repẽte expectꝰ amiſerit formã,Chaldęoſq; ꝑcõtatꝰ,an fieri poſſet, vt ea q̃ in
ſomnis ſibi imago obuerſata eſſet,ĩ memoriã reuocet,negãtibꝰ cunctis humanũ id opus eſſe, q̃m
cõiectare hoĩm ſit,nõ diuinare,inſtat rex inſolẽtiꝰ exitiũq; breuiter ſapiẽtibꝰ cõminat,niſi id ora-
culũ ſibi expedirẽt,vix nocte vna ad id cõminiſcẽdũ data.imminebatq; haud dubia mors oĩbꝰ, &
in his tribꝰ adoleſcẽtibꝰ eiuſdẽ ſapiẽtię affectatoribꝰ,tũ ꝑ noctẽ ſolliciti,ad diuinã opẽ confugiũt,
gẽtile numẽ ſupplices orãt,vt ſi ſua ſi maiorũ pietate mererent,qualis illa regii ſomni fuiſſet adũ
bratio:ſibi añ lucẽ demõſtraret.Audiit deus puerorũ preces. Ac vbi primũ illuxit, Daniel aditũ
ad regẽ ſibi petiit,multũq; prius atteſtatus ne fraudi eſſet aliis,ꝙ ſupra humanas vires ſapere ne
quiuiſſent,Cogitãti tibi inq̃t rex,q hoĩm in terris rerũ potituri eſſent,talis ꝑ quietẽ eſt viſio obla
ta,vt ſtatuã cerneres ſupra modũ ꝓcerã,cuius caput aureũ eſſet,humeri & brachia argentea,ex
ære vẽter & femora,crura & pedes ferrei.Mox ſaxũ ingẽs,iugo mõtis repẽte auulſum,ĩ ſtatuã ꝓ-
cubuit,cuiꝰ impulſu ꝓſtrata & attrita imago,in puluerẽ abiit vẽtorũ flatu diſſipatũ, ſaxũ adeo
creuit,vt totã ſua magnitudine terrã occuparet.Imaginis huiꝰ hęc ratio fuit.Caput ſtatuę Aſſy
riũ inq̃t regnũ demõſtrat.Brachia & hũeri duos reges q hoc euerſuri erãt ĩperiũ,Hoꝝ alter ęra
mẽto ſimilis,ab occidẽte deſtruet id regnũ,q̃d ipm ferreũ poſtea excipiet,tenebitq; late oĩa.Cęte-
ra q̃ ille executꝰ eſt,cõſulto Ioſephꝰa ſe ſilẽtio ait ꝑtermiſſa,q̃ñ ꝑterita ſcriberet nõ futura,q̃q̃ ob
ſcure nimis & ꝑplexe illa quoq;,q̃ ad ſtatuã attinerẽt,ab eo videri ꝑſſit relata.Sed ſi in talibꝰ cõie
ctura ſcriptoribꝰ liceat vti,videt mihi,aureũ illud caput Aſſyriũ regnũ ſignificaſſe,q̃d primũ oĩm
fuit in terris cõſtitutũ.Argẽtea brachia,Arbaces medus & Cyrus,quorũ Aſſyrio ſublato ĩperio
Medicũ ille regnũ cõſtituit,hic Perſicũ. Vẽter & femora ænea Alexãdrũ Macedonẽ q rubicũdo
fuit colore,is ab occaſu ꝓfectꝰ oriẽtẽ ſubegit,cuiꝰ regnũ poſt eiꝰ mortẽ a ſucceſſoribꝰ,quos ꝑ fe-
mora poſſis intelligere,eſt ſciſſum.ꝑ ferreos pedes haud inepte Romanos aliqs interꝑtabit, q ma
gis adhuc occidui q̃ Macedones fuere,Macedonũq; opibꝰ euerſis late oĩbꝰ terris ſunt dñati. At
quęcũq; cõiecturę illius fuit ratio,ea eñ vt dixi parũ perſpicue tradit,ſatis cõſtat,ob eam rẽ, Da
nielem & alios in magna iam inde apud regem admiratione fuiſſe,ſed parũ fida ſunt principum
ſtudia,eorumq; fauor facile mutabilis.Sũt ꝑterea ſummę fortunę ingenia laudis & gloriæ cupi-
da,quale tũ in Babylonio rege fuit,qui ſibi ex auro ſtatuam ſexagenum cubitorum celebri ho-
minum conuentu dedicaturus,edictũ ꝓpoſuit,vt ad tubæ & ſymphoniæ cõcentũ humi procũ-
bentes,ſtatuã adorarent.Hebræi adoleſcẽtes impium facinus auerſati,ſatis ſcire gentili lege ſcri-
ptum,Solum deũ adorabis,ꝓhibere noluerũt.Horũ audacia rex commotus,ꝑcipitari iubet vin-
ctos adoleſcẽtes in fornacẽ ad hũc vſũ accẽſam.Res mira hic accidiſſe tradit,innoxias tres pueri

Perinthus Heraclea.

Camarina Maſſilię cõditio.

Triũ puerorũ miraculum.

Nabuchdonoſoris ſomnium.

Sõnii ſpẽs.

Nocturnæ viſionis interpretatio.

Aurea Nabuchdonoſoris ſtatua

Tres pueri flãma ſeruati.

flãmas experti,medioq; camino impune cõmorati,hymnũ deo ſeruatori cecineriſt.Cuiꝰ rei mira-
culo,tã impium ſit dicere,numẽ nõ interfuiſſe,q̃ delirũ fuerit literarũ monumẽtis id tradere,niſi
Duo Nabuchdonoſores. ita factum crederemus.Ioſephus Beroſum ſecutus duos Babylonis ait reges vno nomine appel-
latos,patrẽ q Ieconiã cũ vxore & liberis ſpõte deditũ,in Aſſyriã traduxit,quiq; Sedechiã conſti-
tuit regẽ,& Iuniorẽ alterũ,q huic ſucceſſit,a quo Sedechias excęcatus eſt,Hieroſolymaq; excidio
dedita,cuius Megaſthenes i quatro terũ Indicarũ meminit.Fuerũtq; eiꝰ geſta multo maiora Her
culanis,ſi vera ſunt q̃ ille ſcripſit,quippe qui Libyen & Hiberiam vaſtauerit,Tyrum triennio ob-
ſederit,vt Theophraſtus i Phœnicũ ꝓdidit hiſtoria.Sed miror ea Ioſephũ credidiſſe,nã vt nihil
de Hercule dicã,cui ridiculũ ſit Nabuchdonoſorẽ oĩbꝰ pene gẽtibꝰ.prętereq̃ Iudęis,ignotũ cõpa-
rare,haud video quo pacto tã lõga expeditio in obliuionẽ venerit,vt nullis ſit literarũ monumẽ-
tis illuſtrata.Succeſſit vt idẽ author ſcribit Iuniori illi,qui aureã ſibi ſtatuã conflauit, Anilma-
dapacus,q Ieconiã ſoluit,atq; in magno habuit honore.Is Egreſſario filio regnũ p manꝰ tradidit
cui Laboſordachus ſucceſſit,quẽ Cyrus expugnauit.Laboſordacho Nabot. Hic. LIX. anno poſt
Nabuchdonoſoris Iunioris mortẽ,regno potitꝰ eſt.Cęterũ ſub id tẽpꝰ quo Hebręorũ pueri ex ca
mino ignis ſeruati ſunt,Romę Seruius Tullus iniuſſu populi regnũ cepit,de cuius ortu & icre-
mentis ſup ea,q̃ in Tarqnii rebꝰ explicãdis ſcripſimꝰ,abũde multa Dionyſius ꝓdidit,fabuloſa eti
Seruii Tullii ortus. am quędã vt mihi videt̃,ſũt q̃ de genitali mẽbro repẽte orto ſup regiã arã,qđ Ocriſia Seruii ma
ter prima oĩm viderit,eoq; ꝓdigio rex motꝰ,ĩ ipõ cõclaui mulierem nuptiali cultu clauſerit, atq;
ita a Vulcano aliove domeſtico genio ſit Ocriſia pręgnãs facta.Sed hæc opinio,vt longius a fide
diſtat,ita minꝰ celebrata:ſatis cõſtat,qđ ad eiꝰ ĩcremẽta attinet,nõ minore indole q̃ fauore domi
militięq; verſatum,quippe qui priore bello Sabino,ob ſtrenuam inter equites nauatã operã,forti
tudinis pręmia primꝰ a rege acceperit.Rurſus altero bello,pugna ad Eretũ cũ eadẽ gẽte cõmiſ-
Seruii ſucceſſus. ſa,corona donatꝰ eſt,quũ.XX.ferme eſſet annos natus.Auxiliorũ deinceps latini noĩs dux factꝰ
mirifice rẽ Romanã iuuit,eo bello quo omne Hetruſcũ nomen Romano ceſſit impio.Per hęc ille
regi inſinuatus nihilo inferior cuilibꝰ officiis reptus,breui ad patriciatũ traductus, quũ duę re-
gi filię eſſent,earũ alterã duxit vxorẽ,ac iã inde publica negocia,qbꝰ ſocer morbo primo, mox ſe-
nio confectus,impar eſſet,domi foriſq; egregie adminiſtrauit,adeo oĩa tẽpeſtiue executus, vt re-
gis pręſentia in nulla re deſideraret̃.Targnio igit̃ p eũ modũ,quo diximus,ſublato, priuſq̃ mors
eius palã facta eſſet,percuſſoribus ſupplicio affectis,Martios parricidii accerſitos,abſentes perpe
tuo damnauit exilio,bonaq; publicauit,firmatis interim opibꝰ, vt regiæ ſtirpis curator, cuſtoſq;
reipublicæ,regia obibat munera.Ferre id indigne patres,& iam conſilia inter ſe agitare,vt quum
Oro Seruii Tulli. in curiã Seruius veniſſet,cogerẽt illũ ſe in ordinẽ redigere.Tullus quũ hæc,quæ mouebant̃, reſci
uiſſet,plębis animos ſibi cõciliãdos ratus,ſi dignitatẽ retinere vellet,multitudine ad cõcionẽ vo-
cata,duobuſq; Tarquiniis pueris iuxta pulpitũ locatis,ita ad populum verba fecit. Multiplex &
varia neceſſitudo hortatur me quirites,ad hos paruulos Tarquinii veſtri nuper regis nepotes,
omni officio & pietate cũ tota domo tuendos.Ille me patre orbũ,q fortiter pro ſuis dimicãs ciui
bus occubuit,patria ſimul & fortunis,priuſq̃ naſcerer,priuatũ,nudũ,egenũ excipiẽs inter liberos
ſuos regio cultu educauit.Ille mr domi militiæq; ornatum veſtro ſuffragio ad ampliſſimum or
dinem traduxit,in generum aſciuit,vt filiũ coluit,amareq; perſeuerauit.Ille demũ capitales exp-
tus inſidias,priuſq̃ vita decederet,horum mihi ſalutẽ credidit,vxorẽ,filias,omnẽq; familiã præ-
ſenti clade cõſternatã multis precibꝰ cõmẽdauit.Ecquis me virũ,quirites, aut in deos piũ,aut in
hoĩes iuſtũ exiſtimet!ſi regios manes,quibꝰ tantã debeo gratiã,tã pio officio fruſtrater!ſi hos mi
ſerabiles pueros paterno auitoq; præſidio priuatos,ſi Targnii cõiugẽ,ſi filias, ſi totam domum,
vnde tanta in me manauit pietas,inimicorũ ſæuitiæ vexãdã relinquerẽ!dignus ipſe q multo fœ
diora paterer,ſi fidẽ meã in tãta neceſſitudine negligerẽ.Quin ſiqua potius horũ illi adhuc cu-
ra eſt,ſentiat me virũ bonũ,gratum,memorem:ſentiat me talẽ,qualẽ ipſe ab initio in ſe & ſuos eſ
ſe voluit.Dignus hac pietate,digni nepotes,quibꝰ ob aui memoriã tota opitulet̃ ciuitas. Ille Ro
mano imperio Latinos ſubegit,ille Hetruſcos,& Sabinos,ille finitimos omnes,qui Romanum no
Repetitio. men ad id tẽpus oderãt,bello domuit,domitos veſtrum accipere imperium inuitos coegit. Tar-
quinius vrbem publicis excoluit operibus . Tarquinius ciuitatis ordines auxit , ornauit . Ho-
rum vos meminiſſe oportet quirites,hæc phama,& officio celebrare,ne meritorum memoria ſit
a vobis cum Tarquinio ſepulta.Agite quęſo veſtroq; fauore & præſidio hos miſerabiles pupil-
los protegite,vt nõ Seruius,ſed Romanus Po.his tutor videat̃ relictus.Haud enim vnius patro-
cinium ęque illos ac veſtrũ tuebit̃ auxiliũ quirites.Cæterũ hæc ego coactus ſum pro concione a

vobis precari.Quoniam,vt audio,plerīqꝫ in vnum cōſpirarūt,vt imperiū hoc in alios trāſferāt,
eo videlicet cōſilio,vt me & omnē Tarquinii domū inimicorum ſæuitię,oīqꝫ iniurię cōtumelięqꝫ
obiiciant,ſed imperiū hoc veſtrū eſt,ꝗrites,in quo decernēdo velim vobis ſuccurrat, quos ego la
bores,ꝙ̄ diſcrimina ꝓ veſtris cōmodis,ꝓ huiꝰ imperii incremētis,& domi & militię vltro adierim.
Pro ꝗbus ſi qua mihi debeꝝ gratia,eā his pueris relatā velitis ꝗſo.Nō eñ vt mihi ipſi imperiū pa
rarē,quo nemo eſt me vno indignior,ſed vt Tarꝗnii nepotibꝰ pſidio eēm,reipublicę ſum admotꝰ.
Quare vos,ꝑ afflictā miſerorū fortunā.ꝑ auitos manes deoſqꝫ oēs oro & obteſtor, ꝗrites, ne hos
pueros fidē veſtrā īplorātes(ſatis īplorāt quos ante pedes veſtros ſupplices videtis, licet ꝓ ætarē
fari nequeāt)in tāto diſcrimine deſeratis,ne veſtro pſidio deſtituti,auito ſimul ī perio,vitaqꝫ peri Peroratio.
clitenꝝ.His Seruius,ſimulqꝫ pecuniā ad leuamē alieni æris,legiſqꝫ ꝓmulgationē pollicitus,ne ꝗs
ob debitū vincireꝝ amplius,rē indignā fieri teſtatꝰ ob æs alienū eos ciues ꝓpria libertate priuari,
ꝗ publicā armis tuerenꝝ,addita & cēſus ratio ī certū modū diſtribuēda,quo fieret,vt bellorū one
ra ī diuites ab īopibꝰ verterenꝝ.Et ꝗđ ad ſtudiū cōciliādū oīm potētiſſimū fuit,agrorū,ꝗ a paucis
poſſiderenꝝ,diuiſiōe ꝓpoſita,plębi mirifice inſinuatꝰ cōcionē dimiſit.Mox noībꝰ receptis,mēſiſqꝫ Seruii largi
in foro poſitis,pecuniā ꝙ̄ debebaꝝ creditorū ſingulis repēſentari iuſſit.ꝓpoſito inde edicto vt publi tio.
co agro ꝗ eū tenerēt intra certū tēpus decederēt.Parabat adhęc populares quaſdā leges ſcribere,
nō nullas etiā a Romulo & Numa latas,tpiſqꝫ īteruallo ꝓpemodū antiquatas,in vſum reuocare,
quū ſenatꝰ ſuā per hęc ratus ſolui potentiā,nō vt priꝰ de īperio illi abrogādo cōſilia agitare.ap
parebat eñ ſi ī ſuffragiū itū eēt,fore,vt ob recētē grām haud dubie populus eū iuberet regnare. Patrū conſi
Viſum igiꝝ ſilētio rē obliterare,patiqꝫ eū iniuſſu populi regnū ꝗđ furatꝰ eēt tenere, haud ignari, lium.
quū fauor ille remittere cœpiſſet,qñ nihil ſit populari aura leuius,& ad oīa momēta mutabilius,
fore tūc vt multitudo,libertatis ſuę admonita,regnū neqꝫ lege,neqꝫ ſuffragio vſurpatū,ſua ſpon
te ab eo repeteret.Senſit Tullus quorſum ptinax illud curię ſilētiū tēderet,mox & ipſe in ſuas ar
tes conuerſus,rumores tota vrbe diſſipandos curat,patricios Tullo inſidiari,fore,vt breui illorū
fraude opprimeretur,ni eorum conſiliis iretur obuiam.Vbi hanc ille phamam in ore multorum
eſſe ſenſit,tū ſordida amictus veſte Ocriſia matre,Tanaquille vxore,Tarquiniiſqꝫ pueris comitā
tibus in forum mœſtus deſcendit.Perculit multitudinem nouus ille comitatus,inſuetuſqꝫ Tulli
habitus,confeſtimqꝫ concurſus ingens eſt ad eū factus, ſciſcitantibuſqꝫ aliis alios, ſatin ſaluæ res
eſſent,quid ita mœſtus rex eſſet?quid domeſticus ille ſibi comitatus vellet?Ipſe mœſtꝰ ſilētio pul
pitum aſcendens,ita ad populū infit.Fui ego ad hunc diē quirites de Tarꝗnii nepotibꝰ ſollicitꝰ.
ne quid grauius illi ab inimicis paterenꝝ,nūc de propria ſalute mihi cogitandū eſt,metuſqꝫ ingēs Ōro Seruii
cepit,ne ꝓ meo in vos ſtudio & liberalitate,tetra clades & ignominia ſit paulo poſt mihi adeūda. ad populū.
Satis cōpertum habeo,capitales mihi inſidias parari,eſſeqꝫ in caput meū a patriciis nō paucis cō
iuratū.Nec ſi ab eis queri poſſit,quid tam mihi infeſti ſint,aliud,vt reor,obiicere poſſint ꝙ̄ ꝙ gra
uiter & indigne ferāt,me eū ī vos eſſe,qui iam antea fui,quiqꝫ ſi per eos liceat eſſe cupio.Eminēt
in tanto irarum ęſtu fœneratorum odia,ꝙ non permiſerim eos in fortunas & libertatem veſtrā
ad libitum graſſari.Accedit his eorum dolor,qui agrū,veſtro ſanguine quęſitum,peculati,nō mi
nus dolent a me vobis diuiſum,ꝙ̄ ſi propriis fortunis ſpoliati eſſent.Sūt & alii qui ſuccenſeāt,ꝙ
ex cenſu cogendi ſint tributū conferre,legibuſqꝫ deinceps æquioribus aſſueſcere.Quibus ſtimu
lis adacti,cōſilia inter ſe,vt audio,agitant,vt exules in vrbem reſtituāt,atqꝫ in Anci filios regnū
conferant.qui Tarquiniū veſtrū regem optimū quirites interfecere,ꝗ ſceleris ſui conſcii,quia iu
dicio nō affuerūt,exilio dānaſtis,aqua & igni interdixiſtis,bona ademiſtis.Hi nūc ſi in vrbē redu
canꝝ,quę tū mihi mala,ꝙ̄ Tarꝗniis pueris,quę vniuerſę familię futura ſint,etſi nō dixerim,intelli
gere tū poteſtis Quirites,nullū cōtumelię,ſęuitię,crudelitatis genꝰ inexpertū relinquēt,nō æta
tis,non ſexus diſcrimē habebunt vllū,ferro,flāma,cæde omnia fœdabūt.Aliū ſup alios ſtrage cu
mulabūt,diſtrahent,illudent afflictę domui,inſultabūt veſtris capitibꝰ.ꝙ tandiu paſſi ſitis nos in
columes eſſe.Qꝫ ſi tāta inuidia digni ſumus,placetqꝫ vobis quirites Martios ad noſtrum exitiū
reuocari,vt Tarquinii nepotibꝰ mecum cæſis Reges creentur,feremus æquo animo quācūqꝫ for
tunam vos ipſi feceritis,ſed per oēs vos oro deos quirites,ſi quid apud vos Tarꝗnii memoria va
let,ſi ꝗđ meum ſtudiū,pietas,obſeruantia mereri poteſt,obteſtor,vt quę veſtra ſit in hoc vno ſen
tētia,ſine cūctatiōe aperiatis:vt ſi alii digniores hoc honore videāꝝ,hi pueri cū Tarquinia ſtirpe ꝓ
cul hinc.ne inimicis ludibrio ſint,faceſſant.Nā de me ipſe aliquid fortaſſe geneꝛoſiꝰ ſtatuā.Satis
eñ ad virtutē & bonā phamā vixi.Accipite faſces & regia inſignia,dateqꝫ ſi placet patriciis;ego
in nulla re moleſtus ero vobis præſens.Hæc eo dicente & iam diſceſſum moliente, coortus eſt Peroratio.

clamor,.preceſq; lachrymis permixtę rogantium,vt in adminiſtratione perſeueraret , nec cuiuſq;
inſidias vereretur,ſaluo & incolumi Romano populo.Illata deinceps ex cõpoſito eſt a paucis mētio
Serui⁹ Rex vt rex crearetur,ſecutuſq; conſenſus ingẽs poſcẽtiũ,vt in ſuffragia mitterentur. Hic ille ne occaſio
declaratur. diu expectata e manib⁹ laberetur,quũ populo gratias egiſſet,comitia in certũ diẽ edixit, qbus Rex
omnibus fere ſuffragiis eſt poſtea declarat⁹.Hæc Dionyſius. At Liuius,cui libẽtius in hac parte
accedo,author eſt,Hetruſcũ bellũ geſtũ,cẽſumq; ciuitatis pri⁹ ab eo deſcriptũ,aliaq; vrbana ope-
ra abſoluta,q̃ regẽ fieri cõtigiſſet,nec Martiorũ reditũ eũ veritũ in concionẽ deſcẽdiſſe,ſed Tar-
quinii iuuenis verba,q dicebantur ſępi⁹iactate Tullum iniuſſu populi regnare. Verum ſiue hęc,ſiue
illa cauſa fuit,quæ eũ populi animum piclitari coegit,Rex declarat⁹ſup bellũ qđ cum Hetruſcis
pſpere geſſit,leges de iniuriis & negociis tulit. Addidit & alias his haud min⁹ populares. Vimi-
Viminalis & Quirinalis,colles. nalẽ & Quirinalẽ colles vrbi adiecit,ac tũ demũ Pomœrium vrbis eſt maxime ampliatũ, ſeptem
collibus eo cõplexis,ipſeq; in exquiis habitauit,vt celebrior fieret locus,vrbẽ in quatuor velut re-
giones partitus,vnã Palatinã nominauit,Suburbanam alterã, Tertiã Collinã, reliquã Exquilinã
omniũ nouiſſime inſtitutã.Dionyſius verũ vrbis ambitũ,q Pomœrio cõtinebatur,haud multo ma
iorẽ Athenarũ circuitu fuiſſe credidit,atqui ſiqs circũiecta ædificia, & a forma vrbica nihil diſſi
dẽtia cõplexus Pomœrio applicet,longe maiorẽ circũſcribat aream. Plinius Pomœrii ambitum
Pomœrii ambitus. Veſpaſianis imperatoribus.XIII.milia paſſuum &.CC.habuiſſe author eſt,ſeptem intra ſe inclu
ſis collibus in.XIIII.regiones diſtinctũ,Mille & ampli⁹ vicos, Portas quatuor & trigita habuiſ
ſe,ad quas paribus ſpatiis viæ decurrerent,ab aurea colũna,quę in foro Romano fuit.Enimuero
ſiquis tectorũ extrema cum prætoriis caſtris animo cõcepiſſet.LXX. miliũ paſſuum & amplius
fuit circuitus ille habitus.Compitalia deinceps cõſtituit Tullus,mox omi agro in Pagos diui-
ſo,quatuor & triginta tribus factas Dionyſius exiſtimat.Mihi vero numerus tribuũ non videtur
Pagi qđ eſſent. ab initio is fuiſſe,quem ille ait,ſed pcedente tẽpore auctus.Pagos adhæc,concauas rupes,ſpecus,
& pfugia quædã agreſtium a Romanis appellatos arbitratus eſt,& in iis annua ſacra Paganalia
Cẽſus conſtitutio. dici contigiſſe.Subiecit his operibus aliud longe vtilius pacis opus,ſed ad rem militarem vtiliſſi
mum,vt quẽadmodum Numa ſacrorum,diuiniq; iuris,fuiſſet author,ita ipſe omnium ciuitatis
diſcriminum.Res eo ſpectabat,vt belli paciſq; munia,non viritim,vt antea,ſed pro pecuniarũ ha
Claſſiũ ordo. bitu fierent.In claſſes igitur & centurias,omnem ciuium multitudinem partitus eſt. Quorum or-
dinum ratio fuit,vt ii quorũ res centum milibus æris cẽſerentur,in prima claſſe eſſent,quę cẽturias
habuit octoginta,pari numero Iuniorũ ſeniorumq;,vt hi ad vrbis cuſtodiam præſto eſſent,Iuue
Arma claſſium. nes foris bella gererẽt. Arma vtriſq; ĩperata,Galea,Clypeus,Lorica,Ocreę. Et hęc q̃ corpus tege
rent.In hoſtes,haſta & gladi⁹.Additę huic claſſi duæ Fabrũ centuriæ,qui in bellũ machinas fer-
rent,& ob id inermes.Altera claſſis ex.XX.facta eſt centuriis,quarum cẽſus ab quinq; & ſeptua
ginta milibus,ad centũ milia extendebatur. Arma illis,Scutum,Galea. Ocreę, Lorica duntaxat ad-
empta.Tela in hoſtes,eadem.Idem ętatis diſcrimen.Tertii ordinis cenſus in quinquaginta milia
deſcendit,totidem cẽturiæ,nec in armis quicq̃ p̃ter Ocreas variatum . Par cẽturiarum numerus
Quartæ claſſis cẽſus adhuc minor,quippe q a quinquaginta milib⁹ in ſummã dimidio minorem
cõtraheretur,nihil his datum p̃ter haſtã & verutũ.Triginta cẽturiæ quintã expleuere claſſem, fun
dã his & lapides miſſiles ferre in pugnã iuſſum eſt,& ĩ his Accẽſi, Cornicines,& Tibicines, ĩ tris
centurias diſtributi.XI.milibus eſt hæc claſſis ęſtimata.Minor deĩceps cẽſus reliquã habuit mul
titudinẽ,cui ob inopiã,militię munus,tributũq; Tullus remiſit.Et hæc fuit prima cenſus æſtima
tio,p eos ipſos qui poſſiderent,ab initio facta.Adacti ſimul ciues iuramẽto ſinguliq; ſua bona ęſti
mare,qbus parẽtib⁹ orti eſſent,quos filios haberẽt,cui⁹ ipſi ętatis,cui⁹ vxores liberiq;,quæ illorũ
nomina,quo vrbis loco,aut quo regionis pago domiciliũ haberẽt,pposita iis qui fallerẽt pœna,vt
adẽptis bonis ipſi verberibus cęſi vẽderentur.Peditũ numero in hũc modũ diſtributo ex primori-
Equitũ ordines, bus ciuitatis nouos ſcripſit equitũ ordines,vt cũ iis,quę fuerãt ſub Romulo inauguratę,q̃q; illis
poſtea a Tarquinio additę,duodeuiginti eſſent cẽturię,dena milia ęris ſingulis ad emẽdos equos
data ex publico,& ad eos alendos duo milia in annum conſtituta,viduæ equitib⁹ attributæ,quæ
annuam pecuniam penderent.Fuerunt equitũ peditumq; centuriæ centum nonaginta tres, qui
bus in ferendis ſuffragiis,ſua omnibus ordinibus ſeruata eſt dignitas:vt qui plurimi cẽſi eſſent,
maioraq; bellorum onera ſuſtinerẽt(nã ita cõparatũ a Seruio erat,vt nõ viritim,vt antea, ſed p
cẽſus ęſtimatiõe ſinguli tributa penderẽt)hi primo loco ſuffragia iuirẽt.Cęterũ habuit pria claſ
ſis octogita peditũ cẽturias,iĩbãtq; cũ his eqtes ſuffragia,qđ Dionyſius demõſtrat,vt octo & no
nagiuta cẽturię primo loco ĩ ſuffragiũ vocarentur.Excedebat hic numerus dimidiũ ſuffragiorum

quo factū eſt,vt quoties his ſuffragātibꝰ cōueniſſet,pro decreto haberet̃ quicqd id eſſet,quapro
pter miſſus eſſet populus in ſuffragia.Si hic qd̃ raro accidere ſolebat variatū eſſet,ſecūdæ claſſis Suffragiorū
cēturię vocati,atq; alię deinceps ordine,ita vt fere nunq̃ eſſet ad extremū ordinem puenire, ſicq; ratio.
Tulli regis prudentia comparatū,vt ordines in eo paria facerēt,vt iis q maiora ſuſtinerēt onera,
id cōmodi ſuffragiis reponeret̃,quibus licet nemo excluſus videret̃,vis tamē oīs penes equites &
primę claſſis cēturias eſſet cōſtituta,in quorū poteſtate fuit creare quos vellēt magiſtratus,ſanci Quę comi-
re leges,bella indicere,quorū triū poteſtas ab īitio fuit populo.hic ſuffragiorū ordo haud ad vl- tiis decerne
timū ſeruatus,Liuiꝰ & Dionyſiꝰ ſunt authores,nec qualis deinde ratio fuerit vſurpata expediūt. rentur.
Tullus pfecto cenſu edixit,vt pedites equiteſq; ſuis quiſq; ordinibꝰ prima luce ſibi in campo qui
poſtea Martius cognominatus eſt,armati adeſſent,vincula & mortē comminatꝰ ſiquis dicto mi- Primum lu
nus audiēs eſſet,inſtructū ibi exercitū Seruiꝰ recognouit,luſtrauitq; Oue Sue Tauro: Dionyſius ſtrum con-
p Sue Hircū ſcripſit,id Romani cōditū luſtrū dixere,quia cēſendi ſit tū finis factꝰ,cēſa ſunt octo ditum.
ginta ciuiū milia,Fabiꝰ pictor virorum q arma ferre poterāt eū fuiſſe numerum pdidit.Libertos
adhęc quicunq; tum Romæ fuere vrbanis tribubus inſertos,reipublicæ ciuiliſq; rerū participes Libertini
eſſe voluit.Habuit rex ſup ea re grauiſſimā apud patricios orationē,quos id factū ægre ferre au- vrbanis
diuerat,pfatus mirari ſe eos qui putarent liberū a ſeruo natura nō fortuna diſtare, quiq; ciuita- tribubus in
te indignos eos arbitraret̃,quos ob ſpectatā fidē & virtutē libertate dignos iudicaſſent,quin me ſerti.
lius ciuitati cōſulerēt,& quē improbū putarēt in ea fortuna habere pſeuerarēt,quē vero merito
manumiſſum crederēt,ne ciuili vſu vitaq; fraudatū vellēt.Fuit ea regis admonitio vt vera ita ad
pſentē inuidiā leniendā accōmodata:reputās deinde Tullus quāta ad poſteros illorū phama p- Seruii conſi
ueniſſet,qui aliquod inſigne opus in terris reliquiſſent,Amphyctionis filii Heleni exemplū ſecu- lium.
tus,qui in terra Gręcia Amphyctionicū cōuētū inſtituit,legibus,pter pprias cuiuſq; vrbis,cōſti-
tutis,quę omnibus cōmunes eſſent,vt his coniūctius inter ſe amicabiliuſq; agerent,q mos poſtea
in Aſiā trāſlatus,cauſam Ionibꝰ pbuit,Epheſię Dianę templum magnificētiſſimo apparatu con-
ſtruendi,& Doribus ī Epitropio Apollinis.Ad iūgēdos igit̃ ſibi Romanoq; nomini Latinorū ani
mos,author extitit vniuerſo Latio,vt cū Romanis templum Dianæ in Auētino extruerēt, ea ta-
cita erat cōfeſſio,ſummā & caput imperii Romę eſſe,Nūdinarū celebritatiſq; ad eū locū habēdę, Dianę tem-
quas leges ęnea baſi inſcripſit.Dionyſius author eſt ad ætatē vſq; ſuā eam pduraſſe,literarū figu plum in
ris inſculptā, qbus vetus Gręcia olim fuit vſa,manifeſto veteris pſuaſionis argumēto, Romanos Auentino.
a principio Gręcis fuiſſe literis vſos.Exciderat iā animo finitimis oīs de iperio cōtētio.Acquieſce
bant iā pſenti fortunę,vt vbi plus eēt viriū,ibi decꝰ & dignitatē cōſiſtere paterent̃: quū parū ab-
fuit quin mortaliū hūc conſenſum fatalis qdā occaſio abruperit.Bos in Sabinis p id tēpus apud
Antroniū quendā nata eſt,mirāda ſpecie magnitudineq; enormi,Bouis cornua diu poſtea in eiꝰ
tēpli veſtibulo,vt miraculo poſteris eſſent,pepēdere.Cecinerāt vates ibi fore imperium, vnde is
eſſet ciuis,qui eam Dianæ immolaſſet.Peruenerat forte rumor huius carminis ad eius phani an
tiſtitem,quum Antronius,Bouem p ſe Romā agens,ad Dianę aram immolaturus ſtatuit. Tum Fatalis bos.
ſacerdos pcipuā Bouis magnitudinē miratus,nec fatidicæ ſortis immemor cōfeſtim īclamat, qd
tu iīqt hoſpes impurus Dianę ſacrificium paras facere?quin viuo prius pfūderis flumio ſubiecta
valle,nequid excuſes,fluit Tyberis.Sabinus religione tactus,rite eñ fieri volebat oīa, vt oraculo
euentus reſponderet,extemplo ad Tyberinū deſcendit amnem.Arripit interim antiſtes oblatam
occaſionē,ac tantiſper dū ille it ppere reditq;,Dianę Bouē immolat.Fuit ea res Tullo & ciuibus
mire grata,q; Sabinum hominē ſacerdos ludificatus,eā fati neceſſitatē ad Romanos traxiſſet.Ex
truxit Tullus duo Fortunę templa,i foro Boariovnum,alterū ſecꝰ Tyberim,quā virilē fortunā
cognominauit.Et hęc fere ſunt ciuilia Tulli opera.Bellum diuturnū aduerſus Hetruſcos geſſit,
Dionyſius annos viginti eo rege cum Tuſcis bellatum ſcribit,tertioq; interim de ea gēte trium-
phatum.Poſtremo Veientes,Cerites,& Tarquiēſes,a qbus orta erat defectio,agro mulctati ſunt,
belliſq; cū tota Hetruria compoſitum.Ipſe p hęc immortale nomen adeptus,domeſtica conſpira-
tione periit.Locauerat L.& Arūti Tarqniis ab auo relictis duas Seruius filias,vt iuuenes duplici L.& Arūtis
affinitate deuinctos,minꝰ in repub.adminiſtranda haberet infeſtos.Scio ego Liuium & cæteros Tarquinii
Romanos ſcriptores pter L.Piſonem perſuaſum habuiſſe,eos priſci Tarquinii fuiſſe filios,& non cuius filii
nepotes,ſed ſi octogenariꝰ Tarqnius periit,eratq; Tanaqlis qnq; annis minor,vt Dionyſius haud fuerint.
inepte colligit,oportuiſſet nō pueros eos fuiſſe,quū pr fuit iterfectꝰ, etiā ſi qnquagenaria pepiſſet
Tanaqlis,qd̃ raro accidit,ſed iā porro adultos,qppe quorū minor qnq; & viginti annos natꝰ eſſe
potuit.Nec credibile eſt Tanaqlidē filios iā adultę ętatis,paterni regni ſucceſſione fraudatos ve

luiſſe,vt genero gradus fieret ad dignitatē,ꝑſertim quū ne maior quidē natu Tarquiniorū Tul
lus eſſe potuiſſet,ſi ex Tanaquilide illi nati eſſent.Cęterū oportuiſſet L.Tarquiniū,ſi ęqualis Ser
uio fuiſſet,iā ſeptuagenarium eſſe,quū eū regno deiecit,nonagenariū quum ipſe regno cum filiis
eſt eiectus,quo ſane tempore cōſtat ad Ardeam militaſſe,& aliquot poſt annos ad Regillū lacū in
genti ꝓlio victū,acie exceſſiſſe,qđ ꝑ ætatem omnino fieri nequiſſet.Cōtra omnes affirmāt ab Pri
ſco Tarquinio pueros admodū eos relictos.Nec multo plus quadrat illis ratio,q ex altera coniu
ge eos,nouiſſimis Tarquinii tēporibꝰ,ortos opinati ſunt.Nā nō defuerūt,qui id quoq̨ traderēt.
Erat ille quū periit octogenariꝰ,fuiſſent nuptię illę(quis nō videt)intēpeſtiuę nimis,hoīſq̨ demē
tis,qui iā decrepitus ꝓcreationi dare voluerit operā.Sed haud ignarꝰ erat rex,alioqui prudētiſſi
mus,poſſe humanas leges a regibꝰ,quoꝝ magna eſſet in terris poteſtas,ſolui,naturę nō poſſe,q̃q̃
ne liberis quidē tā nudus erat,quū duas ex Tanaqlide haberet filias,vt ꝑlis cupiditate huic,cū
qua cōiūctiſſime vixerit,ſupducere voluerit vxorē.Sed qui hęc ꝓdere ſunt auſi,leui potiꝰ cōiectu
ra,q̃ cuiuſq̃ teſtimonio adducti,id ſecuti ſunt.Propiora igiť vero,quæ L.Piſo & Dionyſiꝰ Piſonē
ſecutus,memorię ꝓdiderunt,fuiſſe L.Tarquiniū & Arūtem,nō ex priſco Tarqnio,qđ fieri nō po
tuit,ſed ex Tarquinii filio genitos,q aliquāto priuſq̃ pater,vita deceſſit.His igiť quocunq̨ patre
genitis,duę Tullię matrimonio locatę erāt,cōnubiaq̨ vtriuſq̨ ætatis gradu cōparata,vt maior

Duę Tullię duobꝰ Tarqniis iūctæ.

Tullia L.Tarquinio,q maior natu erat nupſerit,altera minor Arunti,ſorſq̨ ita tulerat,vt in his
quos ętas cōſociaſſet,parū;ingenia cōuenirēt.Ferox maior Tarquiniꝰ,miti ingenio cōiugem fue-
rat ſortitus.Cōtra Aruns ꝓbus ipſe,improbā fœminā,& ad omne ſcelus ꝑferocē.Huius naturā
violētam,ocioq̨ inimicā,manſuetudo viri,& obſequiū in regē frāgere.Lucius,ne qđ in ſenē moli
retur.pietate cōiugis teneri.Angi ob eā rē ferox Tullia,& qa in Arūte ſollicitando nullū videbat
ſibi locū relictum,tota in Tarquiniū verſa,eū vere dignum ꝑdicare,qui regia ſtirpe ortus crede-
retur,inuehi nec ſecius in maiorē Tulliam,ꝙ talē virum nacta,in tāta occupandi regni occaſione

Minor Tullia maiori Tarqnio iūgitur.

ceſſaret.At ſiue Tragicū ſcelus fortuna Romanę regię ꝑ hęc inſtruere voluerit,ſiue qđ magis cre
ditur,humana id fraude accidit,paucis diebꝰ maior Tullia & Aruns cōtiguis pene funeribꝰ ſub
lati,ſceleratis nuptiis domū vacuā fecere.Tū vero duo praua ingenia,magis non ꝓhibēte id con
nubium rege,q̃ ꝓbāte,malis initiis,peiore euētu,matrimonio coiuere.Nec longa deinceps mora

At tēde ferocē hortationem.

fuit,Tullia virum ſtimulante,atq̨ idētidem querente,nō defuiſſe ſibi cui nupta diceret,nec cum
quo tacita ſeruiret,illud ſe ab initio ſuſpirare nō deſiiſſe,vt eū quādoq̨ virū ſortita eſſet,q regno
ſe dignū arbitraret:meminiſſe eū oportere,quibꝰ eſſet maioribus ꝓcreatus,qui ab Hercule oriū-
di,Corinthiq̨ diu dictatoriā poteſtatē obtinuiſſent:auus Tarquius recētiſſima memoria Herru
ria ꝑfectus,Romę regnū fuiſſet adeptus,multaq̨ gloria in eo conſenuiſſet.Adeſſe ꝑter domeſti-
cū decus,quęſitas opes,multoꝝ ſtudia concitata,& qđ futuro ſit regi maxime neceſſariū,audax
& callidū ingeniū,corpus validū,regiā in ore maieſtatē,q̃ oīa ſi te minus mouēt,moueat ſaltē ipſa
naturę neceſſitas,q̃ nō patiť te diutius fatalē Seruii exitū expectare,iā ꝓpemodū quinquagenariꝰ
es,nūq̃ multū phamę,aut glorię reportauit,q ſenex regnare cœpit,q̃q̃ ꝑ deū,q̃ ætas eſt,q̃ mortis
ſecura eſſe poſſit!Qđ quū incertū ſit,quantū tibi vitę adhuc ſupſit,adnitendū eſt,ne tua inertia
regia appellatione frauderis,ad quā fortuna & natura tibi iter ab initio patefecerūt.Q; ſi hoc ti
bi expectandū arbitraris,quid duplici parricidio opus fuit,aut quid diis & Tullo regi,inuiſi hic
viximus,quin ambo hinc Tarqnios,aut Corinthū faceſſimus,ignobilē vtrobiq̨ vitā honeſtiꝰ,q̃ i
hac luce hoīm acturi!His muliebribꝰ ſtimulis Tarqnius adactus,occulta cœpit ī Tullum cōſilia
agitare.Et iā ex vtroq̨ ordine plęriſq̨ partim criminibꝰ,partim pecunia in ſentētiā abductis,ap-

Tarqniꝰ a Tullo regnū repetit.

te regnū a Tullo repetebat,ſpectabatq̨ res ad vim apertā,quū Tullus ꝓ magno habuit negocio,
in curia Tarquiniū ꝑuenire,ibiq̨ ab eo corā ſciſcitatꝰ,ecquonā iure putaret a ſe regnū repetēdū
lōgaq̨ erat oratiōe diſceptādū,ni Tullus,petita a patribꝰ venia,eā cognitionē ad populū detuliſ
ſet.Parū abfuit quin poſt Tulli oꝛonē Tarquiniꝰ fit ꝑ cōcione a populo diſcerptus:quo factū eſt,
vt ille aliquādiu ſe in priuato tenuerit,mox recētibꝰ Tullię ſtimulis exagitatus,qa apta cōſilia pa
rū ꝓceſſerāt,occulta cū hoībꝰ ſuę factiōis quos ī curia habebat iniit,tētatāq̨ ꝑ vxorē cū ſocero re

Recōliatio Tulli & Tarqnii.

cōciliationē,haud facile īpetrauit.Pudere regē,ac pene impiū credere cū filia & genero apertas
gerere inimicitias.Nactus deinceps Tarquiniꝰ occaſionē,poſteaq̃ exhauſtā populo ciuitatem vi

Tarqnii ſucinus.

dit.paſſim eñ in agris tū fructus colligebanť,cū lictoribꝰ regaliq̨ habitu repēte in forū ꝓceſſit:
inde curiā ingreſſus,ꝑ ꝑconē iubet patres ad ſe vocari.Iā excōpoſito multi eiꝰ ordinis in ꝓximo
ſteterāt,vt pręſto illi adeſſent,ſterit & altera manus ferro ſub veſtibꝰ accincta.Hic TarquiniꝰRe
gio ſolio adnixus,acerbam in Seruiū orationē orſus.ꝑfidiā eius & impudentiā incuſabat,ꝙ ſer-

uus ſerua natus,tutoris ſpecie,auito ſe regno ſpoliaſſet,ꝙ nō ſuffragio,vt cęteri reges,ſed ambi-
tioſa largitione alienū regnū occupaſſet,inde in eius acta inuectus,cęſum ab eo excogitatū crimi
ni dabat,ꝙ in patres,quos infenſe oderat,agrorū poſſeſſione deiectos,onera etiā bellorū inclinaſ-
ſet. Inuidioſę huic orationi ſuperuenit Tullus,trepide domo excitus,Tarquiniūq; regia ſella ſe-
dētē intuitus,ꝓcul exclamat,quis inq̄t tibi homo ſceleſtiſſime habitū iſtū īduere ꝑmiſit, aut qua
fiducia me viuo ſenatū in curiā vocare es auſus? Tū ille haud minore audacia,Tua Tulle inq̄t ī-
pudētia,q ne liber q̄dē,nō erubuiſti regnū hoc mihi ab auo relictū occupare. His Seruius adhuc
magis iritatꝰ īpetu in eū fert,quē Tarq̄nꝰ intrepide exceptū,nō ſolū repulit,ſed mediū etiā com
plexū ſublatūq; e curia in inferiores partes ꝑ gradꝰ deiecit.Dionyſiꝰ ꝑ crepidines q̄ ī cōcionariū
ferebāt,ꝓcipitatū ꝑdidit.Ægre rex ac ꝓpe exanguis ſublatꝰ inde,quū a regio comitatu domū re Tullius īter
duceretur,ab iis qui a Tarq̄nio poſt illū immiſſi ſunt,in ſumma Cyprii vici parte eſt occiſus. Nō ficitur.
poenitet me Liuii & aliorū ſentētię eſſe,q Tullię admonitu id factū arbitranť,carpēto q̄d ſatis cō
ſtat in forū delata,prima virū e curia accerſitū regē ſalutauit,iuſſaq; e publico ob tumultū, q or
tus erat,faceſſere,quū in Exquilias abiret,ibi eñ erat regia,in ſummo Cyprio vico vbi Dianium
poſtea fuit,dextra currū flectere volēti pauidus auriga inhibuit habenas:erat nāq; arctior vicꝰ, Inauditum
vt niſi ꝑ ſtratū Seruii corpus euadere nō poſſet:q̄rēti Tullię q̄d in mora eſſet,cęſum patris cada- ſcelus
uer oſtēdit,tū illa arreptū,q̄d ad pedes habuit,ſcabellū,in aurigā violēter ītorſit,alta voce ītrepās Tullię.
q̄d nō vltra tēderet. Ad quā vocē nō minꝰ ille q̄ ad plagā cōterritꝰ,ꝑ iacētis ſtragē mulas & car- Vicus īpiꝰ.
pentū egit.Māſit inde tāti ſceleris monumētū,vt vicus,vnde illa paternę cędis veſtigia domū re
tulit,ſceleris,ſiue,vt alii ſcribūt,impius fit dictus. Taliſq; fuit Tulli exitꝰ,q vno dūtaxat excepto,
ꝙ maiore quadā ambitione,q̄ cęteri reges,ad regni faſtigiū ꝑuenerat,q̄ppe q nōnihil iniuſſu po-
puli rerū potitus fuit,regnūq; a plębe īmoderata largitione mercatus eſt,cętera ita ꝑ quatuor &
quadraginta annos rē Romanā adminiſtrauit,tādiu eñ rex fuit(etſi librariorū incuria Dionyſiꝰ
& Euſebius aliq̄d variēt)vt optimo cuiq; regū ꝑdifficilis futura fuerit æmulatio.Acceſſit eiꝰ glo
rię,ꝙ cū eo iuſtū & mite occidit īperiū,q cū talis eſſet,in aīo tñ habuiſſe dicit̃,liberare patriā,for
mamq; reipu.qualis poſtea ſecuta eſt inducere,ni optimis cōſiliis domeſticū ſcelus interueniſſet. Aſtyagis in
Per id tēpus igit̃ quo Tullus rerū eſt Romę potitus,Cyrus Cābyſis filiꝰ Aſtyage auo q Medorū ſomnium.
rex erat,ſublato,ſummā imperii ad Medos ꝑtraxit.Fuit Aſtyages Cyaxaris filiꝰ, ex quo Mādane
eſt filia orta,hęc ꝑ quietē patri viſa eſt micturiēs regiā vrbē cū tota Aſia inundare . Rex edoctus
a ſomniorū cōiectoribꝰ,q̄d nocturna illa portēderet ſpecies,apparebat eñ puerū ex ea naſciturū, Mandane
q Medorū totiuſq; Aſię regnū obtineret,futurorū ſollicitꝰ puellā viro maturā,vt ꝓcul domo ab Cābyſi nu-
legaret,Cābyſi,quē clara ī Perſis familia ortū acceperat,matrimonio locauit.Nec ita multo poſt bit.
q̄ eā nuptui dedit,noua rurſus imago illi in ſomnis oblata eſt,media Aſtyages quiete imaginatꝰ
eſt,vitē ſe cernere e filię genitalibꝰ natā,quę omnē īūbraret Aſiā.quū hęc quoq; eodē tenderet,
quo prior viſio,vt interp̄tabant̃ vates,ex Perſis p̄gnantē filiā(iā eñ phama acceperat eā vterum
ferre)Aſtyages in Mediā accerſit,& q̄a partui ꝓpinqua erat,cuſtodiā appoſuit, nequa fraus fie-
ret,inde puerū ex ea natū Harpago Medorū fidiſſimo necādū tradidit,ille miſericordia motus,
cęterū quia orbus eſſet filiis Aſtyages,& iā grādis natu,veritus ne poſt eius mortē,ſi regnū ad fi
liam ꝑueniſſet,ipſe ob patratā pueri cędē ad ſuppliciū raperet̃, Mitridati Aſtyagis bubulco,mō- Exponitur
tium & ſyluarū gnaro,ad ſe accerſito,puerū abiiciendū dedit,ſuppliciū & mortē regis iuſſu,ni fa Cyrus.
cinus ꝑpetraret,interminatus.Fuit paſtori vxor Spaco nomine,Medica vox eſt,q̄ latine canis in- Spaco.
terpretari poſſit.Hęc forte eo die quo vir in vrbē fuerat accerſitus,puerū mortuū enixa eſt.Tum
ad eā Mitridates reuerſus,q̄d ſibi ab Harpago munus eſſet iniunctū,& quę de puero mādata ha
beret,ordine exponit,quęq; ex Harpagi famulo audiuiſſet,qui tātiſper dum vrbe egreditur fue-
rat ſibi comes,ex Mādane regis filia & Cambyſe puerum natum.His mulier ꝑculſa infantem ſi-
bi monſtrari petiit,quē auro & purpura obuolutum,proceritatem adhęc elegātemq; formam in
tuita,ad mariti genua cum lachrymis prouoluta,ne puerum perdat ſuppliciter precatur.Auer-
ſatus ille primo coniugis preces,fore p̄dicabat,vt non multo poſt ab Harpago mitterētur , q an
rite mandata peregiſſet explorarent:inde edoctus poſſe puerum,quem ipſa eo die enixa eſſet.pro Exponitur
regio exponi,nec ægre ſe laturam,filium inſepultū iacere feriſq; laniandum dari,modo regiā ſtir alius ꝓ Cy-
pem pro ſua aleret.ꝑſuaſus ille quē ꝑdendū acceperat vxori relicto,ſuum in eodē cultu , eodemq; ro.
alueo quo erat Cyrus(ſic eñ poſtea eſt nuncupatus)abiiciēdus,expoſuit,triduo poſt in vrbē re-
uerſus,nūciat Harpago mādatū rite a ſe pactū,mitteret,ſi ita videret̃,q puerū extinctū corā īſpi-
cerēt,reliq̄ſſe ſe tātiſꝑ paſtorē ad cuſtodiā corpis,donec aliq̄s eo rē exploratū mitteret̃.Ducti ſūt ī

rē ꝓſentē Harpagi ſatellites,q oīa certa renūciarēt,qbus ſylua abeūtibꝰ,Mitridates filiū ſepelit,
Cyrus.
ſubdititiū ꝑ ſuo alere pſeuerauit.Cyrus puer deinceps eſt ob nutricis nomē nūcupatus,locuſq;
fabulæ datus,vt canem illi vbera ī ſyluis admouiſſe memorēt.& Aſtyagis conatꝰ in fatali neceſſi
tate diſcutiēda.ꝑ hęc irriti fuere.Etenī qoqd neceſſe eſt euenire,id ipm eueniat neceſſe eſt.Cyrus
Cyri pueri facinus.
vero iā puer factus,& ab æqualium coetu rex ꝑ luſum creatus,Artebaris filiū(erat is ī Medis ce
lebris,Aſtyagiq; perq̄ familiaris)qa imperata parū nauiter feciſſet,miniſtris qui ſibi aderāt impe
rat,vt eū captū multis verberibꝰ afficiāt.Eā cōtumeliam puer iniquo aīo ferēs,ex pago vbi id lu
dicrū fiebat,ī vrbē ad patrē venit,ibiq; multū de regii paſtoris filio q̄ſtus(nōdū enī erat illi Cyro
nomē)ꝙ eiꝰ iuſſu multa cū īdignitate flagris admotꝰ,pene ad necē cęſus eēt.Tulit eā iiuriā parū
ciuiliter Artebares,filiūq; ad cōſpectū regis ꝑductū nudari iubet,tergaq; vibicibꝰ foeda multis q
ſtimoniis oſtētat.Vltionē poſcere,eā ſibi cōtumeliā ab Bubulci filio illatā,q ſi id impune tulerit,
Trahitur Cyrus ad Aſtyagiſcōſpectum.
fā breui fore,vt nullꝰ pudor violādæ īgenuitatis ſit ſeruis amplꝰ,& mercenariis.Mouit eiꝰ rei in
dignitas Aſtyagē,cōfeſtimq; Mitridatē ad ſe cū puero vocari iubet,q cū ad regis ꝓſentiā intrepi
dus ſteriſſet,rogatꝰ an recte ſibi viſus eēt facere,ꝙ ingenuū puerū,illuſtriſq; viri filiū,tā inſigni
ter verberaſſet:Crearūt me inqt ęquales mei Aſtyages nuꝑ regē,vt poteſtatē ęque ī oēs exercerē,
erātq; interī cęteri dicto obediētes,hic vnꝰ cōtumax iperiū aſpernabat,ludibrioq; regis nomē ha
bebat.Hūc ego dignū iudicaui verberibꝰ,vt mulctarū metu in officio cōtinerē.Qꝫ ſi qd in eo ad
miſi quapropter meritꝰ ſim poenas,ꝓſto adſum quaſcūq; iuſſeris expēdere.Demiratus Aſtyages
pueri cōſtantiā,diu ſine voce in eiꝰ vultu defixus ſtetit,ſubiitq; nepotis memoria,filięq; liniamē
ta in eiꝰ ore ꝓ ꝓemodū agnoſcere:Cōpetebat ętati expoſitiōis tēpus.Tū ꝑculſus aīo,vt ſine arbi
tris rē totā cognoſceret,iubet Artebarē abire,ꝓfatus fore ſibi curæ eius iniurię vltionē,Cyrū ip
ſum velut ad ſuppliciū duci intro iubet,ipſe in bubulcū cōuerſus,vnde puerū habuiſſet ſciſcitat,
ille ex ſe genitū reſpōdit,eſſe ſibi vxorē,quę eū infantē enixa apud ſe eſſet.Tū monitꝰ parū prudē
Agnoſcit Cyrus.
ter facere,ꝙ ꝑ tormēta & cruciatꝰ malit ſibi verū extorqueri,q̄ ſpōte patefacere,cōterritꝰ ille me
tu,& ad pedes regis cū lachrymis ꝓſtratus veniā precat,ordine deinde cūcta,vt acta erāt a prin
cipio,exponit.Tū Aſtyages ita in Harpagū deflexa,eū ad ſe vocatū rogat,ecqd pemiſſet ne pue
rū ex filia natū,quē a ſe necādū accepiſſet.Hic qa Bubulcꝰ aderat,nec poterat Harpagꝰ ire īficias
Nō potui,inqt,ꝓ mea in te,& tuos obſeruātia nepotis carnifex eē,dedi tū nihilo ſecius huic pue
rū extiguēdū,de cuiꝰ morte vt certior fierē,miſi ex domeſticis fidiſſimos quoſdā,q expoſitū īfātē
mortuūq; viderēt.Rex ira ad tēpus diſſimulata,qm̄ inqt ita accidit,vt ꝓter ſentētiā & īperiū meū
puer ſeruatꝰ ſit,diis gratulādū eſt.Pato itaq; illis,ꝓ inſperata nepotis ſalute,ſacra facere.Quibꝰ
ipſe adſis volo,eſt enī vnicus,da operā vt & filꝰ tuus cū illo ſit frequens. Adhibebo ꝓterea hodie
multos feſtis epulis,aderis tu quoq; ex cōſuetudine cū aliis.Lętus Harpagus,nihil mali ſuſpicās,
vbi circa regē oīa pacata offendit,& filiū,q vnicus ſibi erat,continuo in regiā miſit. Hunc Aſtya
ges iugulatū,mēbratimq; diſſectum partim torreri imperat,partim elixari,inde frequēti cōuiuio
Crudeliſſimū Aſtyagis facinus.
ꝑ ouilla carne Harpago īferri iuſſit.Quibꝰ ille epulis expletus,rogatus a rege an ſuauiꝰ vnq̄ epu
latus eſſet,negaſſetq; Harpagꝰ cōtigiſſe ſibi vnq̄ tā ſuauiter veſci,caput pueri,manuſq;,& pedes
illi obtulit,ac ſimul ait.Hę tibi ex lauta iſta coena reliquię ſunt Harpage.Tu vero dic rogo,noſti
cuiꝰ ferę carnē comederis?Tū Harpagus,vt īnicto erat aīo,ꝓſentiq; in aduerſis cōſilio,noui inqt
rex,ac quando ita tibi placuiſſe video,nō poteſt mihi hæc coena nō ſuauis eſſe.Pueri caput,& cę
teras quiſqlias humaturus ſecum detulit.Hacq; vltione Aſtyages vſus eſt Harpagū.Ipſe a ma
gis ſciſcitatus,ecquid futurū arbitrarētur,puerum quē ipſi in Medis regnaturum dixiſſent,ꝓter
ſentētiā ſuā ſeruatum,verum ita eueniſſe,vt inter pueros per luſum fuiſſet rex creatus.Affirmā
tibus his videri ſibi puerum fatali neceſſitate regnādi ꝑ ea defunctū,gauiſus rex Cyrū ad ſe ac
Aſtyages Cyrum alloquitur.
cerſitū ita alloquit.Quū ego inqt fili,ob nocturnā quādā viſionis ſpeciē,te ex Mādane filia natū
necare ſtatuiſſem,tuo tū ipſiꝰ fato ſeruatꝰ,vt viuas volo & opto.Te in Perſas cū his,qbꝰ te dedu
cēdum dedero,vt parētes agnoſcas tuos ire iubeo.Ibi Cābyſes eſt,& Mādane filia qui te procrea
Cyrꝰ ī Perſas mittit.
runt,maiore fortuna ambo,q̄ is ſit,quem tu falſo patrē rebare,ac cum his ꝓcul puerū ablegauit.
Et hoc de Cyro ſcriptores quos ſeqmur.Cęterum haud plane perſpicio,qd fuerit ꝙ tantopere fu
turum Cyri ſucceſſum Aſtyages horreret.Ego,quod ab Herodoto miror ꝓtermiſſum,nō tū ne
potis ſucceſſionē,q̄ ꝑſicum nomē crediderim Aſtyagē abominatū,ne ea gēs ꝑ eū quē regnaturū
viderat in gete,Medis īperiū adimeret,qđ ita demum accidit,vt ille ab initio veritꝰ eſt.Nā vbi
Cyrus ꝑ ætatē adoleuit,eētq; vi corporis animiq; prōptitudine in Perſis clariſſimꝰ,Harpagus iiu
rię a rege acceptę haud immemor,cum plęriſq; Medoꝝ principibꝰ,qbꝰ Aſtyagē inuiſum ſciebat

conſiliū iniit,vt Cyro in Mediā accerſito, ipſum Aſtyagē iam grauē oībus,regno deiiceret. Literas
quas ad Cyrū Harpagus dedit,vt occultior res eſſet,exenterato lepori inſertas,fidiſſimus ſeruus
in Perſidē detulit.Pręceptū huic erat,vt leporē Cyro ſuis manib⁹ daret,moneretq̃ vt remotis qd
munus ſibi vellet cognoſceret arbitris.Harpagi literę in hūc ſenſum ſcriptę erāt,Cyre Cābyſis fi
li,quē dii reſpiciūt,nunq̄.n.aliter ſeruatus eſſes,vlciſcere auū Aſtyagē,tuæ necis authorē, pdidit
enī ille te quātū in ſe fuit,licet dii nō pmiſerit,ſed q̄ tex ipſe fuit tuę vitę īſiſt⁹,tā ego mitis & ſa-
lutaris,q te nō vt iuſſus erā occidi,ſed exponēdū Bubulco dedi.Cętera q̄ in te puero ſeruādo eue
nerint nō ignoras,vt opinor,nec q̄lia ipſe ab Aſtyage,ob te ſeruatū,ſum poſtea paſſus.Nūc ſi me
audis,iā breui illi⁹ regno potieris,vbi Perſas ad defectionē īpuleris in Medos ducito,tū ſiue ego,
ſiue ex ducib⁹ ali⁹ fuerit cū exercitu tibi obuiā miſſus,ita.n.inter nos cōparatū eſt, ab Aſtyage q
eſt oibus iā grauiſſimus,ad te cū copiis trāſibit,atq̃ ita fiet,vt ſine vllo maiore certamie,Medorū
impio potiaris.Tu tanq̄ oīa hic tibi pata ſint,cętera ad expeditionē attinētia ſtudio exeqre. His
Cyrus iſtructus haud in tanta occaſiōe deſedit,ſed libello,quē ipſe domi cōpoſuerat,in Perſarum
cōcilio recitato,ſe toti⁹ Perſici nois ducē ab auo deſignatū affingit.Mox edicto impat,vt cum ſin
gulis falcibus freq̄ntes in certū ſibi diē adeſſent.Hęc Herodot⁹. Trogus p getē Cyrū ait monitū, Cyri edictū
vt q prim⁹ oīm ſibi mane occurriſſet,cū aſſumeret cęptorū comitē, Sybarēq̃ Perſici gnīs quēdā
ex ergaſtulo ei oblatū,atq̃ illū adēptis vinculis ſecū Perſopolim duxiſſe,vbi p cōciōe edixit,vt oēs
cū ſecutib⁹ ſibi adeſſent. Venerūt igiť,vti iuſſi fuerāt,vna Arteatæ,Perſæ,Paſargatæ,Meraphii;
Maſii.Sed Paſargatę oīm pſtantiſſimi,in q̄bus Achemenidarū cognatio fuit, vñ Perſarum reges
oriundi.Alii Perſę ſunt Panthelei,Deruſiaci, Carmanii,atq̃ omnes aratores. Alii rem pecuariam Perſarum
exercent,Dai,Mardi,Dropici,Sagartii.Cęterum quando ad hoc venim⁹, vt de Perſis longior ha gentes.
bendus eſſet ſermo,nihil a noſtro erit alienum inſtituto , ſi de ſitu regionis, deq̃ moribus gentis
quod in aliarū quoq̃ gentiū relatione fecimus,ppauca ſubiiciā.Habet Perſarū terra ad ſeptētrio
nem Medos,ſecus lineā q̄ p Parcoatrā montē duciť,Suſianā ab occaſu ſolis,ab ortu Carmaniam,
Meridiana plaga ſinu,qui ab ipſa quam alluit terra,Perſicus nominatur, magna ſui parte perfun
ditur.Id terrę nomen a Perſe Iouis & Danaes filio accepiſſe crediť,a quo & Perſopolis totius gē- Perſis vnde
tis caput.Coelū Perſę Iouē credidere,Solemq̃ in primis olim venerati ſunt,quem Mitram dicūt. dicta.
Colūt & Lunā,Venerē,Ignem,& Tellurem,non aras,non ſtatuas habuere, ſed ſub dio , excelſoq̃
loco ſacra operari,cū imp̄cationibus coronatā hoſtiā ad arā ſtatuentes, nihil præter hoſtiæ aīam
ſuperis dandū exiſtimare.quorundā tamen in ea gēte extra ſocis imponere moris fuit. In flumine
Perſę non lauantur,nec mictutiunt,nec cadauer iniciūt.Reges creāt ex vna familia.Qui regi nō Perſarum
paruerit,capite & brachio amputatis,inſepultus proiciť. Vxores ducunt multas,aluntq̃ propa- mores.
gandę ſobolis gratia pellices q̄plurimas.Reges pmia pponunt iis, qui vno anno plures procrea-
rint filios,qui creati ſunt,ante quartū annū ad cōſpectū patris,gentili inſtituto,non pducuntur.
Nuptię verno ęquinoctio celebranť.Sponſus malū,aut cameli medullā,nec ſuper hæc aliud quic
q̄ cœnatus thalamū ingreditur. A quinto anno,ad quartū & vigeſimū diſcūt equitare, iaculari,
ſagittare,& in primis vera loqui.Diſciplinarū magiſtris cōtinētiſſimis vtūtur,qui fabulas , deorū
laudes virorūq̃ illuſtriū cōplexas,cū cantu,interdū voce tantū,ad vitę inſtitutionē referunt:ęris Perſarum
ſonitu vocati vnum in locum ad hæc diſcenda pertendunt.Ratio ab his depoſcitur eorū,q̄ pue- inſtitutio.
ri audierūt,vocē interim,latus & ſpiritū eorū exercentes,decurſione vtuntur,duce ſibi,quem ſe-
quantur,ex principū filiis aliquo ad id lecto.Campus quem decurrāt,vt minimū, triginta habet
ſtadia.Ad æſtū & frigus perferendū,torrentiū tranſitu exerceť,in armis & madidis veſtibus per
durant,paſcunt,ruſticanť.Fructibus,Therminthо,Glandibus,Piris agreſtibus,veſcuntur. Quo-
tidianus cib⁹,poſt curſum cęteraſq̃ corporis agitatiōes,panis duriſſimus, Cardamū & Salis gra
num,aſſę carnes indifferenter & elixę.Aqua potus. Venantur miſſilibus telis,ex equo arcu & ſa-
gittis vſi,vtuntur & funda,ante meridiem arbores ſerunt,radices effodiunt,arma fabricanť, aut
lino & retibus ſtudent.Pueri auro exornanť,& in primis deliciis Pyrop⁹ eſt illis lapis. A vigeſimo
anno ad quinquageſimum militāt.Forenſem vſum nō norunt . Neq̃ vendunt quicq̄ neq̃ emūt.
Cetra in Rhombi ſpeciem ad bellū inſtruunť,ac præter Pharetrā,Sagarim,& Sicas,habent & Pi
leum turritū.Squamoſum geſtant circa pectus thoracem.Principes anaxiridem triplū habent,&
tunicā manicatā,ad genua demiſſam,intus candida fultura,exterior pars colore infecta. Amictū
æſtate purpureū,hyeme variū, Tiaras Magorū infulis ſīles. Vulgus duplici muniunť tunica, ad
media vſq̃ crura demiſſa,circū caput Sindonii veli volumē ingens.Lecti & poculorū ornatus ex
auro & argento.De rebus maximis nō niſi medio potu conſultāt,eam demū cōſultationē firmio

rem rati, q̃ q̃ a ſobriis ſit inita. Noti inter ſe, & æquales, oſculo ſe in occurſu excipiunt. Qui humiliore fortuna ſunt, venientẽ adorãt.

Magorum ritus.

Solo ſepeliũt corpora, cęra oblinentes. Magos inſepultos abiiciunt auibus laniandos. Hi cũ matribus inſtituto quodã peculiari coeunt. At ritus moreſq; Perſarum tales vt alii ſcribunt olim fuere. Adiicit his pauca Herodotꝰ, haud memoratu indigna, vt ridere corã rege, aut ſpuere nefas duxerint, & flagitioſum. Gręcos ab his rideri, q̄bus perſuaſum eſſet, deos ex hoibus ortos. Qui ſemel deliquerit, ne regi quidem licuit non occidere. Quicq̃d nefas eſſet facere, idẽ & dicere nefariũ arbitrari. Spuere aut meiere in flumen turpe ac fœdũ haberi, turpius creditũ debere, ſed oĩm turpiſſimũ mentiri. Cadauera nõ prius humare q̃ a canibus, aut alite traherent, & qđ indecorũ cęteraꝝ ſit gẽtium opiniõe, parẽtes inopia adacti vulgo filias pſtituebant. Q̃q̃ Babyloniorꝝ id eſſet ꝓprium.

Cyri edictũ.

Cyrus igit, vbi Perſas, quos vndiq; ad ſe edicto accerſiuerat, adeſſe vidit, impat his, vt locũ .xx. circiter ſtadioꝝ vepribus ſpiniſq; obſitũ, vnius diei opa purgatũ ſibi redderẽt, inde diurno ope feſſis ꝑcipit, vt poſtridie ſibi lauti adeſſent, ipſe ex paternis interim gregibus vim pecoꝝ ingentem occidit, & cum his boues plurimos, vt opipare tot hominum milia, vno tempore, pranderent. Tum epulis eo tempeſtiue congeſtis, quo manus illa ingens ex impio coitura erat, larga vini copia, ciborumq; elegantia paſſim diſcumbentibus appoſita, multo luxu & hilaritate pars diei non pua acta eſt. Vbi vero abunde epulati ſunt, in concionem Cyrus eos vocat, ac primum oĩm rogat, vtra opa ſuauior animis fuiſſet, heſterna illa, quę inter vepꝛes & ſpinas, in arcta locoꝝ feritate, ęgre conſumpta eſſet, an recentior, quã virẽti prato, multa cum voluptate, pauloante exegiſſent. Quum magnum eſſe inter vtranq; diſcrimen, tota concio reclamaſſet, vt tantũ pręſens hęc haberet voluptatis, quantum ærũnarum prior illa habuiſſet.

Concio Cyri ad ſuos.

Recte i quit Cyrus iudicatis, ſed aduertite viri Perſę, q̃ vtraq; cõditio ſit veſtris rebꝰ nõ diſſimilis, ſiqdẽ volentibus vobis honeſta ſequi, & mecũ audere q̃ viros fortes decent, eadem longeq; maiora commoda adſunt, ſi minus, ærumnę nihilo heſternis illis inferiores nos poſteroſq; noſtros ꝑpetuo prement, Medorum iniuriæ, ſupbęq; dominationi obnoxios: quin agite potius, & me ducẽ ſecuti quẽ ad hęc ipſum dii ab auita iniuria ſeruarunt, vt mihi meiſq; popularibus non ſolum ſeruitutis iugum adimerem, ſed ademptum etiã ſuperbiſſimis Medis imponerẽ, arma ſumite, bellum ꝓoccupate, vi & audacia libertatem a Medo repoſcite. Nemo niſi ſua culpa diu ſeruiuit, viri fortis eſt, aut pulchre viuere, aut pulchre mori: q̃q̃ nihil eſt quod de victoria dubitemus. Nam præterq̃ ꝙ virorum multitudine abundamus. Medoꝝ principes vt mihi ſcribitur, pleriq; ob Aſtyagis ſupbiſſimum impium, noſtras opes ſubita tranſitione iuuabunt. Celeritate opus eſt, vt non prius Aſtyages Perſas defeciſſe ſciat, q̃ bellum inde ſibi illatũ ſentiat.

Peroratio.

Me ducẽ habebitis, cui priuſq̃ naſcerer dii hanc victoriam impiumq; portenderunt. Quum hæc ille poraſſet, miro omnium conſenſu defectio ſecuta, bellumq; in Medos decretũ. Aſtyages interim certior factꝰ de his q̃ a Cyro parabãtur, eum ad ſe p nuncium accerſiuit. Cui Cyrus reſpondiſſe dicit, ſe non multo poſt Aſtyagi affuturum, ac fortaſſe citius q̃ ipſe vellet. Tum Medus quum iam bellum haud dubie inſtaret, exercitum accuratiſſimo delectu cõtrahit: veteruq; iniuriaꝝ oblitus, Harpagũ virũ fortiſſimũ ei ꝑfecit:

Vincuntur Medi.

atq; ita paucis interiectis diebus, Perſę Mediq; cõgreſſi, ignobili multitudine Perſis ad cędem obiecta, Harpagus cũ delecta hoim manu, ad Cyrũ trãſiit. Medi qui in aciem deſcenderunt magna ex parte cęſi, pauci turpiter diſiecti, ad regem ꝑuenere. Nec Aſtyages animum ad eã cladẽ remiſit, cæterum multa Cyro minitans, primo Magos, quoꝝ ſuaſu eũ adhuc puerũ dimiſerat, patibulo affixit, oẽm ætatẽ ad bellum armat: qua incõpta multitudine fretus, venienti Cyro ꝓceſſit obuiam.

Capitur Aſtyages.

Fuitq; ſecunda hæc pugna nihilo Medis felicior, quippe qui non ſolũ victi ſunt, ſed Aſtyages quoq; captus, in hoſtium poteſtatem venit. Inſultare illi Harpagus, multaq; coram exprobrare, & in primis nefariam coenam, qua ſibi filium epulandum appoſuiſſet. Miratus Aſtyages hoīs fiduciam, eum rogat, an ipſius opa Cyrus rebellaſſet: quum ſua non alterius dixiſſet, Stultiſſimũ eum iniuſtiſſimũq; Aſtyages appellauit, & ꝙ alii non ſibi regnum cõparaſſet, ꝙq; ſuis popularibus, nihil tale meritis, nõ ſolum impium, ſed libertatem etiam ademiſſet. atq; hoc maximo modo

ANNI MVNDI.

Cyrus Medorum regnum euertit, anno (vt Trogus meminit) ab eo, quo Arbaces Aſſyriorum regnum ſuſtulit, trecenteſimo & quinquageſimo, qui quatermilleſimus fuit ab orbe condito, ſexcenteſimus ac quadrageſimus, quum Romæ interim Seruius Tullius rerum potiret. In Macedonia Alcetas, Crœſus in Lydia, in Ægypto Amaſis, quorum illi Cyrus, huic Cambyſes eius filius poſtea regnum ademere.

M. ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS SECVNDÆ, LIBER SEXTVS.

Aſtyage & Medis bello victis,vrbes & populi plerīq̧,q̄ ad id tp̄s tribu-
tū ipſi genti pependerāt,ſuam cum Medico regno cōditionē mutatam
rati,Cyri īpiū ab initio detrectare cœperūt.Quę res illi multoꝝ dein-
ceps belloꝝ p̄buit materiā,ip̄e ī Perſidē reuerſus, Aſtyagē auū regno

Cyri clemētia.

ſpoliatū nullo maiore incōmodo affecit,ſed quoad vixit,penes ſe ī ho-
nore habuit,mitior ip̄e ī hoſtē,q̄ ille ī nepotē fuiſſet.Sybarē quē.p ge-
tē admonitꝰ,ſibi gerēdarū rerū ſociū aſſūpſerat,ob p̄ſperū rerū euentū
Perſis p̄fecit,ſorore illi priꝰ cōnubio locata,inde in Babylonios mouit.
Erat tū ibi rex Labyrithꝰ noīe,q̄ late int̄ Aſſyrios opibꝰ pollebat, fuit

Labyrinthꝰ rex.

is Nitocris reginę filiꝰ,vt Herodotꝰ p̄didit, q̄ vt ī eiꝰ vrbis vetuſtate
referēda,ātea fuit a me ſignificatū,variis Babylonē opibꝰ excoluit.Eu
phratēq̧ īſixit pōte,vt p̄uius eēt vſus ciuitatis,q̄ flumine antea diſcēpta,nauigiis ab vtraq̧ ripa ad
alterā traiiciēdę multitudinis mos fuerat De magnitudine & apparatu vrbis, quū Semiramidis
geſta exponerenẗ,abūde,vt arbitror,memorauimꝰ.Ioſephus Barbara,vt ſolet,voce non Labyrin-
thū,vt Herodotꝰ,ſed Baltaſarē ait a Cyro expugnatū.Verū quocūq̧ ille fuit noīe.Cyrus domō
p̄fectꝰ,quū ad Gyndē amnē p̄ueniſſet,q̄ in Mātienis ortꝰ mōtibꝰ,p Dardaneos in Tygrim elabiẗ
Tygris Opim vrbē p̄teriēs,rubro mari īfundiẗ,erat Gyndes nulla ſui p̄te vadabilis,& ob id nauī
gio traiiciēdus.Experiri īterea Cyrus,ſiq̄ flumē traiiciēdus poſſet,quo accidit , vt ex ſacratis Phœbo
eq̄s, vnꝰ violētis vorticibꝰ arreptꝰ,vna ſit cū eq̄te abſorptꝰ.Tulit eā rē Cyrꝰ iniquo aīo,expeditio
neq̧ intermiſſa,totū exercitū ad fluuiū ipſum in riuos diducendū admouit,atq̧ ita paucis diebꝰ

Gyndes a Cyro corriuatur.

in centū octoginta alueos corriuatū,mulierībꝰ,qd̄ ſe facturū iurauerat,reddidit vadabilē , ipſe in
hunc modū fluminis iniuriā vltꝰ,Babylonē p̄grediẗ.Nec Aſſyrii ad bellū īparati erant,vt q̄ iam
multo ātea Perſarū acceſſū fuerāt p̄ſtolati.Vbi primū igiẗ Cyrꝰ circa vrbē cōſedit.Aſſyrii mœni

Aſſyrii in vrbem compelluntur.

bus egreſſi,acieq̧ cōfligere auſi,victi cū m̄lta ſtrage ſūt ad vrbē fugati.Lōga deīceps fuit obſidio;
quā Babylonii,vt in vrbe munitiſſima,oīq̧ cōmeatuū gn̄e referta,ferociẗ cōtēnere,futurę rati,vt
hoſtis lōga obſidiōe fatigatꝰ,& ad deſpationē cōpulſus ſpōte obſidionē ſolueret . Sed lōge aliter
euenit,ac illi p̄ſuaſū habuere,Cyrꝰ haud ī ocio eē,ſed mēte & ocul'īueſtigare,q̄ potiſſimū via,ī vr
bē irrūperet.Demū ſiue ip̄e ſibi explorādo,ſiue aliꝰ id mōſtrarit (parū.n.id cōſtat) ī vrbe expugnā
da tali ē cōſilio vſus.Bipītito copias mœnibꝰ admouit,& q̄ p̄te Euphrates vrbi īfūdiẗ , quaq̧ īde
egrediẗ.Edictūq̧ ē Perſis,vt īſtructi paratiq̧ ſtarēt,occaſionē oppiētes, vt quū fluuii decremēta ſen
ſiſſent,atq̧ circa riuos tranabilē factū,eū repēte īgreſſi ī vrbē euaderēt.Cyrꝰ ip̄e cū m̄ltitudīe mi-
nus valida ad lacū cōtēdit,in quē olim Nitocris regina Euphratē corriuauit,cū fluuio pōtē īpo-
ſuit.Huiꝰ itaq̧ alueo cōfeſtim repurgato,repente oēm aquarū vim in eum detorſit. Agebāt forte
diem illū ſolēnē Aſſyrii,erātq̧ choreis & epulis intenti,oīm rerū ſecuri,quū alueo aquarum defe

Expugnatẽ Babylon.

ctu exinanito,Perſæ,priuſq̄ res ab vllo aīaduerſa ſit, vrbem haud vno loco irrupere.Herodotꝰ au
ctor eſt,potuiſſe eo die Cyri exercitū deleri,ſi Aſſyriꝰ explorato hoſtiū ingreſſu,portulis q̄ ad flu
uiū ducunt,ſubito obſeratis,riparū faſtigia occupaſſet,vñ Perſas fluuio & ripa incluſos, & ob id
ad oēm iniuriā obnoxios,telis & lapidibꝰ ſup̄ne obruiſſet.Sed ciuiū negligētia, q̄ quū cæteris re
bus,tum in bello multis p̄nicioſa fuit,factū eſt,vt prius ſint Perſę oppido potiti,q̄ q̄ in vrbe erant
ſe expugnati cenſerint.Mira quidem & pene a fide abhorrentia ſunt, q̄ Herodotus de Aſſyriorū
regum opulētia tradidit,Artabum argēti plenā quottidie ab iis,qui p regibus tributū poſtea ex-

Artabus.

egere,fiſco inferri ſolitā,fuiſſeq̧ id menſurę genus Attico Medimno capacius, Medimnum tribꝰ

Medimnus.

impleri Chœnicibus,Chœnicē octo & quadragita Cyathis,qua mēſura colligiẗ,quātū argēti pō

Chœnix.

dus ſingulis diebus tributi noīe regibꝰ penderēẗ.Nec illud minus memorabile,eoſdē habuiſſe re
ges ad fœturā ſexdecim equarū milia.Raro in Aſſyria (vt pauca de terra dicā) pluit, quicq̄d in
ea frumēti p̄uenit fluminis irrigatiōe paraẗ,nō ſua ſpōte vt in Ægypto , ſed accolarū ingenio &

Aſſyrię feracitas.

labore diffuſi,tāta alioqui vbertas vt ducena vulgo,& vbi eximie ferax eſt,trecētena meſſe redū-
det tellus.quaternū digitorū latitudine tritici & hordei folia.Seſami & Milii p̄ceritatē inſtar ar-
borū attolli,q̄ oīa ſibi explorata quū eā terrā perluſtraſſet,cunctātius tn̄ Herodotus memoranda
cenſuit,velut parū credibilia,iis qui ea nō viderint,talia p̄derenẗ.Palmis veſcunẗ. Ex q̄bꝰ mel &
vinū cōficiūt.Fluuialibꝰ nauigiis vtunẗ,in ſpeciem clypei orbicularis,nō puppi,non p̄ra diſcretis
quę ſup̄ Aſſyrios in Armenia ſalicibꝰ texunẗ,crudo corio exteriore parte obducto, duo plurimū

Mira Euphratis nauigatio.

illa doliis palmacei vini honuſta,ſecūdo fluuio contis agūt,qui vbi Babylonē venere,expoſita mer-
ce nauim diſſoluunt,coriaq̧ cōplicata in aſinū,quē ad hoc ipſum aduexere īponūt,p̄ę nimio eni

impetu aduerſo Euphrates fluuio nauigari nō pōt.Inde vbi in Armeniā rediere,recētiora cōſlci
unt,eodē argumēto ſupinducto,quo apparet coriorꝫ magis,ꝙ lignorꝫ pſidio Euphratē nauigari.
Euphratis ortus. Orif fluuius in Periarde monte maioris Armeniæ,haud ꝓcul a Tygridis fonte,ꝑ Aſſyriam inde
& Babylonē lapſus,in rubrū mare euoluif.Amiciunf Aſſyrii (qm̄ ad hoc ventū eſt,vt de eius gē
Aſſyriorū ritus. tis ritu & moribꝰ loqremur) duabus tunicis,linea vna ad pedes demiſſa,altera linea breui,candi
daqꝫ ſtola his ſupiniecta.calceos pedibus inducunt,quales Thebanæ ſoleæ fuerunt.Alunt comas
mitraqꝫ redimūt,vnguentis delibuti in publicum exeunt,annulū ſignatorium ſinguli hñt,& ſce-
ptrū affabre factū,cui malū,aut rhoſa,aut liliū,aut aliud ſimile ſit impoſitū,ſine inſigni aliquo id
geſtare indecorū & turpe creditū.Ex legibus qbus ea gens vſa dicif,ea mihi res memorabilis vi-
ſa eſt,ꝙ virgines iam maturę viro,in publicum ꝓductæ , ſingulis annis iis vænales ꝓponebanf,q
Nubendi modus. vxores ducere vellēt,dabāturqꝫ primo vænū formoſiſſimę quęqꝫ:quibꝰ minꝰ ſpectata erat forma,
& quas nō modo nō quiſꝗ ſibi mercaturus fuiſſet,ſed ne gratis quidē alioqui ductꝰ,ea pecunia
ꝗ fuerat pulchrioribus vęnditis in publicū redacta,cōnubio locabanf.Herodotus author ē , hūc
olim morē in Venetis Illyrico finitimis ſeruatū,idqꝫ phama ſe cōpertū habuiſſe.Ego tenuerit ne
mos ille gentis aliquādo,haud multo plus ꝗ ille cōpertū habeo,tātū affirmare poſſum. Venetiis
cuius vrbis opes hodie terra,mariqꝫ inſigniter pollent,inter pręclara ciuitatis inſtituta, virgines
Pius mos in Venetis. furto cōceptas,& ad limen pietatis expoſitas,ex publico ad nubiles vſqꝫ annos,in opto,ſub tetri-
ca diſciplina inſtitui,ꝗ ſunt elegātiore forma,qm̄ ſint īgenue inſtitutę, aut ſine dote matrimonio
locari,iis pſertim q periculo aliquo,aut graui morbo ſeruati,votorū dānati, eas ſibi in vxores de
poſcūt.Alii pudicitiā ſecuti,aut formā,ſine dote ipſas ſibi virgines iungūt,modo ii ſint qui libe-
raliter quas duxerint habituri exiſtimenf,aut ſi nihil horū ſit, minus graui dote nubūt ꝗ forma
pſtāt,ꝗ ſi facie fuerint parū liberali,etſi pari diſciplina inſtitutę.Altera Babyloniorꝫ lex,quo vtili-
or eo magis memorabilis,quū nullus ab initio in his eſſet medicorū vſus,lege ferunt cōparatū,vt
Medendi vſus. qui ægrotare cœpiſſent,eos de morbo cōſulerent,qui idem languoris genus paſſi eſſent,medicāqꝫ
ad id leuandum opē aliquā experi.Apud alios ſcriptū reperio , in publicū ægrotos deferri ſolitos,
legeqꝫ cautū,vt qui aliquādo ęgrotaſſent,male affectos circuirēt,docerētqꝫ ſingulos,qua ipſi ope
potiſſimū adiuti,aliquādo morbo defuncti eſſent.Eorū ſepulchra in melle, funebris luctus qui &
Ægyptiis,qui cū vxore noctu cōgreſſus eſt,nihil prius vterqꝫ tāgit,ꝗ lotus fuerit.Fuere in his fa
Piſcium eſus. milię ꝗdam,nulla re alia niſi piſcibus victitātes,quos ad ſolē arefactos,piſtilliſqꝫ tuſos,ex eaqꝫ ma-
teria aſſeruata,vndiqꝫ reſperſa,offas conficiebāt,torrebātqꝫ eas in vſum panis ad ignem.Herodo
tus Babyloniis victis in Maſſagetas Cyrū mouiſſe ait,vbi cum vniuerſo exercitu periit. Trogus
& alii in Crœſum Lydię regē,oēm belli impetū ex Aſſyria cōuerſum prodidere.Succeſſit Crœſus
Aliatti,cuius haud vno eſt loco mētio a nobis facta,tātęqꝫ vni opes cōtigere, quātę regū oīm qui
Crœſi diuitię. tum in terris eſſent nulli,quippe qui ex cōgeſtis opibus adeo pependit,vt Solonē a ſe inhonoratū
dimiſerit,ꝙ mortaliū feliciſſimus nō fuiſſet ab eo iudicatus.Sed poſt Solonis obitum experiri cō-
tigit,nullā in auro eſſe felicitatē,neqꝫ in terris eſſe mortalibus fidū quicꝗ,pter virtutem,ꝗ p oēm
vitā ſola ſit hoī ſtabilis,& manſura.Fuerūt Crœſo filii duo,mutus qdem vnꝰ, & ob id ipſum por
ro inutilis,vocalis alter,atqꝫ inter æquales oñi iure princeps,cui Atys erat nomē. Viderat pater
Atys. per quietē fore,vt is ferrea traiectus cuſpide occūberet,qua inſomnii figura territus Crœſus,neqꝫ
Adraſtus rem bellicā tractare paſſus eſt amplius,neqꝫ arma domi habere . Venit interim Sardis Adraſtus
Gordii filiꝰ. Gordii regis filius,nepos Midæ,ex Phrygia,qui quū imprudēs fratrē occidiſſet,a pře eiectꝰ,pater
nā cū Crœſo amicitiā ſecutꝰ,in Lydiā extorris ſeſe cōtulit.Hic fraterna cæde a rege expiatꝰ,ho-
ſpitio filiiqꝫ cōtubernio eſt adhibitꝰ.Nec ita multo poſt Myſiis opē a Crœſo aduerſus Aprū, qui
circa Olympū Myſię oīa fœde populabaf,iplorātibꝰ,pře pene inuito ad eū ꝑimendū Atys cum
Aper Olympius. Adraſto eſt ꝓfectus,q a rege cuſtos eſt illi & comes datus.vbi vero ad Olympū ꝑuenere,pluresqꝫ
ſimul belluā,indagine teptā,feriēdi ſtudio circūſtetere,vrgēte fato ita accidit,vt telum,qđ Adra
ſtus parū caute ī aprū miſerat,ex tergo ferę in Atym violēter excuſſum mediū trāſfixerit. Adra
ſtus vbi ad Crœſum venit,poſt ſupplicē ſatiſfactionē ſeſe regi vltro ſupra filiū mactādū obtulit.
Cęterū venia dignus a Crœſo iudicatus,ſeipm ſup Atys buſtū ferro traiecit. Biennio ꝗ hęc ī Ly
Adraſti interitus. dia euenere,Aſtyages a Cyro eſt victus,ꝗ res ingētē Crœſo ſollicitudinē iniecit Perſicę potentiæ
priuſꝗ nimiū inualeſceret occurrendi.Sed affinitas ꝗ Crœſo cū Aſtyage fuit,cauſa videf extitiſ
ſe illi arma in Perſas induēdi. Verū quacūqꝫ re īpulſus,nihil temere mouendum ratꝰ,deorꝫ mētes
ſciſcitari primo ſtatuit,an feliciter ſibi eſſet euenturum,qđ in Perſas bellū molireſ. Miſit Crœſus
vno tpe ad Hāmonē Iouē in Aphricā,Delphos,Dodonā,Amphiaraū,ac Trophoniū, & ad Bran

chidas Mileſię orę.Sed vt oĩm fidẽ melius exploraret,ſequereturq́ qđ veriſſimum omnium eſſet
expertus,aliis alio dimiſſis,cæterum oĩbus ꝑcepit,vt obſeruato die,quẽ certũ vnũ ſingulis cõſti-
tuit,qd ipſe domi ageret,numẽ cõſulerẽt.ferũt eo die,quo Pythiã Delphis cõſulendã cenſuit,te- Pythiæ vati
ſtudinẽ pariter & agnũ cõciſos in aheno coxiſſe.Atq; hoc inde carmẽ relatũ. Noui ego qs nume cinium.
rus ſabuli,menſuraq́ ponti.Mutũ ꝑcipio,fantis nihil audio vocẽ. Venit ad hos ſenſus nidor te-
ſtudinis acris.Quę ſimul agnina coquit̃ cũ carne lebere. Cui ſup eſt ſtratus ſtratum cui deſup eſt
ęs.Hęc quũ Crœſus legiſſet,partimq́ ex aliis locis vera eſſent reſponſa ad ſe delata. Delphicũ ora-
culũ oĩm veriſſimũ iudicauit,facturuſq́ inibi ſacrificia,tria pecorũ milia immolauit, tantũ aureo Crœſi do-
rũ vaſorũ,& veſtiũ in ignẽ cõiecit,vt centũ ſeptẽdecim lateres aurei conflari inde ſint, & in tẽplo naria.
repoſiti.Leo aureus.X.talentorũ inter cætera donaria dedicatus ab eo eſt,duę paterę,aurea vna,
ad dexterã templi locata,ad lęuã altera ex argẽto ſexcentarũ ãphorarũ. Aquiminaria duo,& ipſa
vtraq; materia.Tale fuit tũc Crœſi in fauore numinũ ſibi cõciliãdo ſtudiũ.Cęterũ q̃ de belli euen
tu accepit oracula,hoc fere habuere,vt dicerent,fore,vt ſi Crœſus bellũ Perſis intuliſſet, magnũ
regnũ euerteret,qđ ille exitium hoſtiũ,nõ ſuũ arbitratus,ingẽti ſtudio in Cyrũ arma cõparauit.
Miſit interim ad Athenienſes & Lacedęmonios,hos Doricæ gẽtis in terra Gręcia, illos Ionicæ lõ
ge principes.Dores a Doro Hellenis filio fuerũt,etenim quum ab initio altera gens Pelaſgica di- Pelaſgi.
ceretur,altera Hellanica,hęc nunq̃ ſolũ mutauit,illa ſub Deucalione Phthiodis oram in Theſſa- Hellenes.
lia coluit ſub Doro,q̃ ad Oſſam & Olympũ iacet,indeq; a Cadmęis eiecta,in Pindo locum tenu- Dores.
it,quẽ Macedonũ dixere.Ruſus in Dryopẽ migrauit,atq; ita Pelopõneſum ingreſſa,Dorica ẽ de
mũ cognominata.Exercebatq́ per id tẽpus,quo Crœſus in Gręciã legatos miſit,Pyſiſtrat⁹ Athe
nis tyrãnidẽ,cuius pater quũ forte in Olympia ſpectaret,tale illi ꝓdigium accidit,ahenum cũ car Prodigium
ne foculo impoſitũ,igni nondũ accenſo,tanto repente ęſtu ferbuit,vt aqua vſquequaq; efflueret,qđ
oſtentum intuitus Lacedæmonius Chilon,qui forte aderat,ſuaſiſſe dicitur,ne fœcundam duceret
vxorem,aut ſi quam duxiſſet,eiiceret:filiiſq́ ſi quẽ haberet,abdicaret.Hippocrates nõ perſuaſus
Pyſiſtratum tulit,qui Niſea ex Megarenſibus capta,aliiſq́ præclaris operibus ciuitati inſinuatus Pyſiſtratus
ea arte,quã ſupra memorauimus,ad populum vſus arcem occupauit. Eiectuſq́ eſt ille haud mul ſæpius eie-
to poſt a Megadis & Lycurgi principũ aduerſę factiõis viris , priuſq̃ tyrãnidẽ ſtabilire potuiſſet: ctus.
orta inde inter libertatis aſſertores diſcordia,Megades pactis cum Pyſiſtrato filię nuptiis,eum in
vrbẽ reſtituit.Phya muliere ꝑgrandi ſtatura nouo ſchemate ornata,& in currũ impoſita, q̃ p vr- Phya.
bem circumuecta pro Minerua Pyſiſtratũ reſtituendũ clamitabat,ludibriũ vel barbaris gentibus
pudendũ,nõ modo ciuitati ſapientiæ ſtudiis principi olim futuræ. Pyſiſtratus in vrbẽ reuerſus,
Megadis filiã vxorem duxit,cum qua quoniã parum legitime coiret,ne ex ea filios procrearet,erãt
illi adoleſcẽtes liberi ab Alcmeone oriundi,puella flagitium viri ad matrẽ primo, mox p eã ad pa
trem detulit,q̃ domeſtica iniuria Megadẽ ad nouã diſcordiã in ciuitate ferendã adegit: eoq́ mili
tes in Pyſiſtratũ cõcitante,veritus tyrannus ne aliqs ſubitus in ſe fieret impetus,vrbe cũ filiis ex-
ceſſit,annoq́ pene circũacto,Thebanis & Argiuis opem ferẽtib⁹,& cũ his Liedamo Naxio Mara-
thonem Pyſiſtratus occupauit.Mox Athenienſes qui obuiã proceſſerãt ex improuiſo adortus, fu
dit,fugauitq́:atq; ita tertio poſt ꝓſperam vnã pugnã rerũ potitus eſt Athenis.In hoc tum ſtatu
res Athenieñſiũ erãt,quũ ad eos ex Lydia legati venerũt. Erãt Lacedęmonii & ipſi lõgo cũ Tegea
tibus bello impliciti,etſi iam Horeſtis oſſa,qđ diuerſo eſt loco ſignificatum,oraculo adepti , i ſpe
certa victoriæ erant.Legati quod iuſſi fuerant,Lacedęmoniorum ſocietatem ad bellũ petiere,quã
rex ſibi adiungere oraculo erat monitus.Eam haud grauate Lacedæmonii cõceſſere, cũ ꝓpter re
gis celebritatẽ,tũ quia olim ab eo fuerãt auro donati, ad qđ emendum Sardis publico noĩe miſe-
rant,Thoracem ex ea materia Apollini dedicaturi.Addiderũt & donũ,æneã regi paterã trigin-
ta amphorarum capacem,quam legati a Samiis capti,ad regem non tulerunt.Crœſus Lacedęmo
niorum amicitia frętus,ſed multo magis oraculo,exercitũ in Cappadocas qui tũ Cyri imꝑio pa-
rebant,ſumma ope cõparat.Fert̃ Crœſus a Sandane Lydi generis homine, longeq; in futurũ pro
ſpiciente monitus,ne qd temere moueret in eam gentem,cui aqua potui eſſet,& veſtis ſcortea,ex
quibus victis nulla expectari poſſent pręmia (ſiquidem nihil ante Crœſum victũ fuit Perſis in vi
ta lautũ aut elegans) contra videret ne ſi Lydorũ gaza ſemel foret hoſtib⁹ delibata, ſibi ſuiſq́ di
rũ feſtinaret exitiũ.Audiit hęc Crœſus,cęterũ belli cupiditate incẽſus ſecutuſq́ Pythiũ carmen
ꝑ varüs repudiauit,quaſi igit̃ Aſtyagis vltor (is enĩ fuit illi ꝓtext⁹ belli) ad Halim fluuiũ copias Halis fluui⁹.
admouit.Dirimebat is Lydũ imperiũ a Medico,qui in Armenię montibus ortus, per Phrygas &
Matienos,mox inter Cappadoces & Paphlagonas lapſus in Euxinũ deuoluit̃.Crœſus Halim põ

te copias traiecit. phama eſt fuiſſe in illis caſtris Thaletē Mileſiū, qui quū nuſq̄ fluuius foret va-
dabilis, nec vllus adhuc eſſet pontis vſus, quū ſiniſtrū amnē caſtra haberent, foſſam a fluuio mili-
tari opere in dexterā duxit, caſtra a tergo amplexus, in eamq; fluuio repente immiſſo, mediū alue
um inter aditū foueæ & exitū penitus exaruiſſe. Alii adeo extenuatū ferūt, vt facile citro vltroq;

Crœſus Halī extenuat.

vel pedibus vadari potuerit. Copiis igit̃, ſiue ponte, ſiue (vt alii ferūt) vado traiectis, Crœſus ad
Pteriā Cappadociȩ locū munitiſſimū, haud ꝑcul Sinope, caſtra fecit. Syri Cappadoces a Grȩcis di

Cappadoces Syri.

cebant̃, fuerātq; re vera Syri priuſq̄ Perſȩ imperitarēt. Sūt q Cappadociā, q̄ a Cappadoce flumi-
ne, vt Plinius ſcribit, nomē ſortita eſt, minorē Armeniā vocēt, in qbus videt̃ mihi Ptolemæus eſſe
Alii Armeniȩ partē arbitrati ſunt. Cyrus & ipſe cū valido exercitu haud multo poſtea affuit, po

Lydi & Perſȩ cōgrediūtur.

ſitiſq; in cōſpectu hoſtiū caſtris, leuibꝰ primo prȩliis Lydorum vires explorare, inde vtrinq; in pu
gnā totis viribus deſcēſum, & ad extremū diei multa hincinde cȩde cōmiſſa, dubio eſt marte di-
micatū. prȩlium interuentu noctis diremptū. Crœſus dicitur a ſuis incuſatus, q cum multo ma-
ioribus copiis q̄ ipſe haberet confligere eſſet auſus, cuius inuidiȩ admonitus, ſine vllo maiore ꝓlio
Sardis copias reduxit, eo cōſilio, vt ab Amaſi Ægyptiorū rege, cū quo ictū fœdus habebat, auxi-
liares copias accerſeret, & a Labyneto Babyloniorū tyranno. ſic enī Herodotꝰ rem digerit, quaſi
prius ſit Crœſus victus q̄ Babylon a Cyro expugnata. Trogus Babyloniis laborātibꝰ, Crœſum
ſubſidio veniſſe ſcribit: ac tū ibi prælio victū, de ſuo iam regno ſollicitū, in Lydiā refugiſſe, ſicq; ac
cidiſſe, vt Babylone capta, Perſȩ bellū in Lydiā auerterint. Miſit Crœſus & in Pelopōneſum ad la

Prodigium circa Sardis

cedȩmonios, inde quoq; vt a ſociis arma accerſitū, quū interim vis colubrorū ingens, in ſuburba-
nis Sardiū locis repente extitit, eos equi in paſcua dimiſſi paſſim deuorarūt, quo prodigio rex cō-
motus ad coniectores Thelmiſſes miſit, qui de ea re ſciſcitaret̃. Reſpōſum eſt externū exercitū af
futurū, qui īdigenas ſubigeret. Terrȩ filiū colubrū eſſe, equū hoſtem & aduenā. Cyrus poſt Crœ-
ſi digreſſum, vbi eum partitū ad tp̄s copias audiuit, & velut in hiberna dimiſiſſe, opportunū cre-
didit, priuſq̄ aliūde hoſti auxilia mitterent̃, copiȩq; ī vnū cōtrahi poſſent, improuiſo acceſſu Lydi
am inuadere. Raptim itaq; ad hoſtē ducēs, tanta eſt celeritate vſus, vt pene prius in conſpectū ve-

Subita Cyri in Crœſū expeditio.

nerit, q̄ ab Pteria mouiſſe diceret̃. Crœſus inopinato malo perculſus, quia longū erat aliūde copi-
as expectare, Lydos in prȩlium ꝑducit. Nulla gens ea tēpeſtate tota Aſia prōptior ad pugnā fuit
neq; equitādi haſtȩve tractandȩ agilitate melior. Cōcurſum eſt in campo, qui vrbi præiacet. planī
tiem ipſam plures rigāt amnes, atq; maximus horū Hermus, qui ex monte Didymete Marti ſa-
cro decurrens, prȩter Phociā oppidū mari infundit̃. Cyrus vbi hoſtem ad pugnā egreſſum vidit,
Harpagi Medi cōſilio vſus, aduerſus Lydū equitatū, cui Perſicus haud dubie impar erat, vim ca-
melorū ingentē in fronte collocauit, his peditē ſubiecit, poſt pedites equitatū oēm ſtare iuſſit. Cō
flixere vtrinq; acies, primoq; concurſu pene decretū eſt. Nā Lydorū equi, inſueto camelorū odore
aſpectuq; territi, cōfeſtim in fugam verſi ſunt, qua re aīaduerſa Lydi ad pedes deſiliunt, impigreq;
vibrato ferro Perſarū peditē cominus excipiunt, ſteterēq; magis animo q̄ viribus, dubiāq; aliquā-

Vincitur Crœſus.

diu pedeſtrem pugnā fecere. Demū pluribus ab vtraq; parte cæſis, fuſi fugatiq; paucitate ſua Ly-
di intra mœnia ſe trepide recipiunt. Scdm hanc vnā pugnā Crœſus iterū ad Lacedȩmonios mi-
ſit, qui etſi tum forte cum Argiuis de Tyriæ poſſeſſione certabant, vt ex Euſebii ſententia diuer-
ſo eſt loco explicatū, cēſuerūt tamē ferēdā & amico & ſocio regi opē. Et iam copiȩ ſtudio inſtrue-
bantur, quū Lacedȩmonē allatū eſt. regiā vrbem a Cyro expugnatā, Crœſumq; viuū in hoſtiū po
teſtatem veniſſe. Quartodecimo nāq; die, ex quo Sardiani oppugnari cœperant, propoſito a rege
prȩmio huic, qui primus muros tranſcendiſſet, atq; vrbs interim capi nequiuiſſet, Mardus qdam
cui Hyrocades nomē erat, a parte arcis, qua nullū fuit prȩſidiū ob loci arduitatē, conſpicatus for-
te militē ex arce deſcendentem, vt galeā inde deuolutā reciperet, cū pleriſq; ꝑ crepidines & abru-

Capitur Sardiana arx.

pta ſaxa vrbi inſinuatus arcem occupauit, vrbs ipſa hoſtiliter direpta. Phama eſt Thelmiſſes olī
prædixiſſe Sardis inexpugnabiles futuras, quacunq; verſum Meles rex, qui primus in ea vrbe re-
gnauit, Leontem filiū ex pellice genitū circumferret, ob idq; puerū circūquaq; ductū, prȩterq̄ cir-
ca arcem, qua vrbs locorum difficultate inſuperabilis tum illi viſa eſt. Sardibus captis, Crœſi filiꝰ
qui mutus, vt dixi, erat (alter in Olympii apri venatione perierat) ex hoſtibus quendā media ca
ptæ vrbis trepidatione Crœſum a tergo inuadentē intuitus (ignotus hoſti rex erat, nec ipſe mo

Crœſi filiꝰ ex muto fit vocalis.

riendi cupidus ferrū ſciens declinaſſet) patris periculo motus, exclamaſſe dicitur. Homo ne Crœ
ſum perimas, atq; hæc ille primo effatꝰ vocalis deinceps fuiſſe fertur. Herodotꝰ author eſt. Crœ
ſo olim de clade filii ſollicito, quærentiq; per omnia remediū an id naturæ vitiū corrigi poſſet, ac
de ea re oraculū conſulenti, tale ei carmen a Pythia redditū. Lyde genꝰ rex multorū valde inſcie

Crœſe.Ne cura nati exoptatā audiſſe loquentis Intra ædes vocem, ſine qua potior tibi longē.Ille
die quoniam primum infelice loq̄tur.Qua Pythiæ voce nihil ambigue ea q̃ poſtea in puero eue-
nerūt,ſunt regi demōſtrata.Ipſe ad Cyrū ꝑductꝰ,atq; ingēti pyrę,vt viuus cremaret̃,īpoſitus,ter
alta voce dicit̃ Solonē inuocaſſe.Subierat extremis rebꝰ animū,ꝙ ille felicē in vita dixerat nemi-
nē.Tū Cyri iuſſu interrogatus,qd ea vox ter repetita ſibi vellet,quæ ipſe olim de fortunæ varia-
tione,veraq; felicitate,a Solone viro ſapientiſſimo audiuiſſet, expoſuit . Per quæ Cyrus humanæ
imbecillitatis admonitus,iuſſit Crœſum igne ab ſuis ſeruari. Cæterum flamma vehemēs pyram
inuaſerat,vt ſatagentibus Perſis,appareret prius regē periturū,q̄ humana ope vincto ſuccurri po- Crœſi
tuiſſet.Imber repēte e coelo deiectꝰ ignē,q ad perniciem inualuerat,oppreſſit.Crœſus per hæc ſer Pyra.
uatus,vbi ante Cyri pedes eſt conſtitutus,rogatus ab eo ecquiſnā hoīm ei ꝑſuaſiſſet,vt ſibi bellū
inferret,reſpondiſſe fert̃.Ego inquit Cyre id feci tuo ꝓſpero,meo infelici fato,Græcorum deo au
chore,qui me ad bellum tibi inferēdum impulit.Neq; enī eſt quiſq̄ tā demens,qui ſine magno au
chore bellum paci audeat ꝓferre,quum in pace filii parētes,in bello,parētes filios ſepeliāt.Cæterū
vt hæc fierent dęmon in cauſa fuit.Cyrus hoīs ſermonē cōſtantiāq; demiratus,vincula illi adimi Crœſi con-
iuſſit,iuxtaq; ſe locatum monentē audiit,ne pateret̃ Perſas Sardiana pręda nimiū dteſcere , fore ſtantia.
vt q natura cōtumaces eſſent,in longe maiorē inſolentiam abirēt, minuſq; obſeq̄ntes ad milita-
ria munera obeunda fierent,qua admonitione Cyrus cōmotus , ad oēs portas vrbis præſidia ap-
poſuit,ꝓfatus edicto,velle ſe ex oī pręda decimā Ioui voto ſeruari,quo noīe multum eſt illi manu
biarum q̄ſitum.Crœſus deinceps ab eo precatus eſt,vt liceret ſibi Delphos mittere , qui vincula
quibus ſolutus eſſet Apollini ſuo noīe dedicaret, rogaretq; numen,an ii qui præcipua in deos eſ- Crœſi vin-
ſent veneratione,talibus afficerentur ꝓmiis.Pythia huic,qui cum vinculis eſt miſſus, reſpondiſ- cula.
ſe dicit̃,qđ fatale foret,ne ipſi q̄dē deo effugere fas eſſe , Crœſum Gygis abaui ſui,q Candaulē ex
Heraclidarum gente occidit,crimē luere,nec qđ ad oraculum attineret,hr̄e eū cur Phœbum mē Pythię re-
dacii argueret,diſerte illius verbis fuiſſe expreſſum,euerſurum Lydię regē,ſi bellū Perſis intuliſ- ſponſum.
ſet,magnum impium,oportuiſſe Crœſum,niſi cęca regnādi cupiditate ductus,temere bellū face
re occupaſſet,iterum ſciſcitari,vtrum duorum regnoꝝ,q̄ in futuri belli aleā itura eēnt,excidium
maneret.Hęc Pythia,qbꝰ palā eſt factū,falſa oraculi interp̄tatiōe,Crœſum ſibi ſuoq; regno exiti
um peperiſſe,quū quatuordecim interim regnaſſet annos,fuitq; deinceps ipſe apud Cyrū in ſum
mo honore,cui in Maſſagetis cęſo ſupfuit,nā ſiue priuſq̄ hęc in Lydia geſta ſunt,ſiue poſtea ē Ba Crœſus ſup
bylon expugnata (eteni diuerſe id authores tradūt) ſatis cōſtat,ampliādi regni cupiditate Cy- ſtes Cyro.
rū vltro Maſſagetas,Scythicā gentē,trans Araxē fluuiū ad ortū ſitā bello petiiſſe . Eſt Araxes vt
ꝓdiderunt q̄dā maior Iſtro,ſunt & q minorē tradant.Inſulę in eo freq̄ntes.Leſbo ſua magnitudi-
ne pares,q eas accolunt æſtate radicibus veſcunt̃,quas paſſim effodiunt , arborum fructus in hi-
bernū vitę vſum aſſeruant:ſunt & in his arbores,cuꝰ fructꝰ in ignē cōiecti,vt vinum ꝓpius aſſidē
tes ebrios reddunt,qđ amētię genꝰ ad tripudium īpellit ita affectos, & ad intēpeſtiuā cātilenam.
Orit̃ Araxes in Mātienis,vbi & Gyndes, quē Cyrus Babylonica expeditione in multas diſſecuit Araxes.
partes,ſexageno ore in paludes euoluit̃. Accolunt hęc loca,q crudis victitāt piſcibꝰ , marinorūq;
vituloꝝ pellibus amiciunt̃.paludibus deinceps Araxes emerſus , ꝑpetuo curſu in Caſpium mare Caſpium
elabit̃.Caſpium ꝑ ſe late pādit̃,nec cum alio miſcet̃ mari,eius lōgitudo q̄ndecim diebus enauiga- mare.
tur,latitudo paulo plus dimidio.Hęc Herodotus,cui Gręcoꝝ plęriq; temere accedunt.Plīuꝰ cui
ob Romana ſigna latiꝰ geſtata exploratiora hęc oīa fuere,in lōge diuerſa fuit ſentētia.Diſtat Ca-
ſpius ſinus Pōtico.ccclxxv.millibꝰ paſſuū.Nec de Araxis ortu,vt video,inter eos cōuenit,quos ſe
quimur,ille in Mātienis naſci,nec ꝓcul a Gyndis fontibus ꝓdidit.Hic in Eniochis mōtibus quos
alii Coraxios dixere,ortū habere opinatus eſt,ſex millibus paſſuum ab Euphratis fontibus. Muſi
vel vt alii tradunt,Cyro amne auctū,in Caſpiū pelagus elabi.Habet id mare,qua ad veſperū ver
git,Caucaſum montē pręterūm ſummę altitudinis,variarum gētium incolatu celebrē,& in his q̄
dam q̄ pecorum ritu in ꝓparulo coeant.Qua vero ſinus ad Aurorā ꝓtendit̃.planities illa ingens
pręiacet,quam Maſſagetæ incolebant,cui tum genti Cyrus,ſiue deorum fratus fauore,quo puer
ſeruatus videri volebat,ſiue ſpecie inſomnii bis per quietē auo obuerſata, q̄ Aſiæ illi imperiū por
tendebat,proſperoq; geſtarum rerum curſu elatus,bellum inferebat. Erat per id tempus Maſſa- Thomyris
getarū Thomyris Regina,q̄ cū filio a viro relicta,late in eā gentē impium obtinebat. Miſit Cyrꝰ Regina.
qui eā ſibi in coniugē depoſceret,illa nō ſe ſed regnum a Cyro peti interpretata,acceſſum propin-
quāti interdicit,qui vbi dolus nō proceſſit,aperte bellum oſtēdit,& iam ad Araxem venerat,copi
aſq; ponte traiicere parabat , quum his conſiliis occupato Caduceator a Thomyre ſuperuenit,

multa reginę noīe obteſtatus,ne ꝑgeret nō laceſſitus Maſſagetis bellū inferre,ſineretq̧ ſua fortu
na Thomyrim vti.Qꝫ ſi oīa potiuſq̃ pacē mallet,ſtatetq̧ ſententia ferro cū ea decernere , paratā
eſſe Thomyrim ad vtrūq̧,aut intra ſuos fines venientē excipe,aut ſi ipſe ita malit, ſe cū ſuis co-
piis Cyri fines tranſcenſurā,vt de ſumma belli vel vno ꝓlio decerneretur, tantū verbo ſignifica-
Crœſi ſententia. ret,vtrū euenire mallet,pugnādi copiā,neq̧ hic,neq̧ illic defuturā.Ea re in cōſultationem delata
cæteris hoſtē in pacato excipiendū cenſentibus,Crœſus vnꝰ oīm fortunę volubilitatē ſuo exem-
plo demōſtrās,regē hortari vt porro ire pergeret,alienā terrā potiuſq̃ ſuā belli ſedē facturꝰ . quo-
niā ſi,qđ nollet,intra regni fines vinci cōtigiſſet,nil aliud videreť eo cōſilio quæſitū,q̃ victoribus
Maſſagetis Perſarū regnū ꝑ manus tradere,qđ nullo mō accideret,ſi in hoſtico etiam parū ꝓſpe-
re pugneť,flumina,mōtes,ſaltus,vel modicis ꝓſidiis retēti, ſatis ad oēs hoſtiū conatus frāgendos
futuri eſſent,& qđ oīm maxime ſpectari oporteret,turpe & ignominioſum videri, inuictum regē
mulieris pugnā detrectare:iret ꝓinde,ibiq̧ armis cōfligeret,vbi primū hoſtis veniſſet obuiā.Hęc
Crœſus monere,inde cōſiliū adiicit,quo hoſtis ſine maiore certamine vinceretur. Audio inq̄t Cyre
Maſſagetes oīs lautioris vitę eſſe exptes, quū caſtra trās Araxē feceris , fueritq̧ ꝓpinquus hoſtis
quaſi ſubito metu ꝑculſus,caſtra cū omni cōmeatu inbelliq̧ multitudine relinque , ipſe fugienti
ſimilis tetro abi,tecūq̧ oē robur copiarū ad fluuiū,tecurre. Video niſi fallor,futurū,vt hoſtes in
inſuetā terum opulentiā,ciborūq̧ copiā incidentes, paulo poſt vino crapulaq̧ ſepulti , tibi veluti
pecora ad cędē dedanť.Cyrus Crœſi cōſiliū amplexus,Reginæ nūciati iubet, ſe illi breui affutu-
rū,ipſe ſecū reputās q̃ dubii eēnt bellorū exitꝰ.Cābyſem filiū priuſq̃ copias traiiceret cōplexꝰ,in
Perſidē cū Crœſo remiſit,cōmēdata filio ſiqđ ſibi accideret captiui regis dignitate.Araxe deinde
Cyri ſomnium. tranſmiſſo nocte q̃ ꝓxime ſecuta eſt,Cyrus ꝑ q̄etē imaginarꝰ eſt ſe Dariū Hiſtaſpis filiū maximū
natu cernere,duas in humeris alas habentē,quarū vna Aſiā,altera Europā inumbraret.Erat Hi
ſtaſpi Ariſtimeni filio ex liberis Darius natu maximꝰ,qui rū viginti annos natꝰ,in Perſide fuerat
a patre relictus.Hiſtaſpē Cyrus ſomno exprectus,ſuſpenſuſq̧ nocturna ſpecie, remotis arbitris af
fatus,ſe certo deorū monitu cōptū habere ait,a Dario ipſius filio ſibi,ſuoq̧ regno inſidias parari.
Iret ipſe domū,daretq̧ enixe operā,vt quū Maſſagetis victis in regnū rediuiſſet,ſibi filiū ſiſteret.
Interim in officio cōtineret.Hęc ille fatorū ignarꝰ.Cæterum imago illa periturū Cyrū ea expedi
tione mōſtrauit,regnūq̧ ad Dariū haud multo poſt ꝑuenturū,qđ breuiſſimo Cābyſis regno īter
iecto accidit.Progreſſus inde Cyrus diei vnīꝰ itinere ab Araxe caſtra fecit, ibiq̧ appropinquante
hoſte,oībus excōpoſito paratis,cū expedita multitudine ad fluuiū ſeceſſit . Affuit interim Tho-
myris filius cū tertia copiarū pte,ad tētandas hoſtiū vires miſſus.Is cęſa Perſarum multitudine
q̃ in caſtris fuerat relicta,ingēti præda potitus,cōfeſtim in vinū & epulas cōuerſus,ad multā no-
ctem traxit cōuiuiū,iam vino graues paſſim in ſomnū vertunť Maſſagetę.Cyrus interim ſtructo
Maſſagetarū ſtrages. agmine affuit,tetraq̧ hoſtiū eſt cędes edita,quidā ſemiſōnes capti, & in his Spargapiſes Thomy
ris filius.Illa vero cognito filii & aliorū caſu,miſſo ad Cyrū caduceatore,dolū illi exprobrauit, ꝗ
nō bellica virtute,ſed veneno filiū viciſſet:iret,& ꝓſenti victoria cōtētus reſtituto ſibi filio Maſſa
getarū finibus excederet,q̃ niſi mature fierent,ſolē teſtari,futurū,vt virū cruoris auidū ad ſatie-
tatē in ſuorū volutaret ſanguine.Cyrus mulieris verba aſpnatus,nihilo ſecius inſtare, Spargapi-
Spargapiſis facinus. ſes interim ebrietate expetrectus,a Cyro petiit,vt vincula adimi ſibi iuberet,ſatis fore,ſi ſe ſub cu
ſtodiam haberet.Cōceſſit rex illi id haud grauate,ſolutuſq̧ ferox iuuenis, ſibi eximprouiſo mor-
tem cōſciuit.Trogus pugnādo eū periiſſe ait.Cæterū quocūq̧ caſu mortē obiit , haud vna dein-
ceps phama ſecuta eſt.Trogus Thomyrim audita filii morte,ſimulata fuga Cyrū ad mōtiū an-
Perſarum ſtrages. guſtias traxiſſe ait,ibiq̧ Perſas ſuis artibus captos,ad vnū cū rege trucidaſſe,vt miraculo ſit da-
tū,ꝙ ex ducentis hoīm milibus,nemo q eam cladē nunciaret, ſit repertus . Herodotus in aperto
dimicatū ſcribit,cōmiſſumq̧ vtrinq̧ tā acre pręliū q̄tum inter Barbaros nunq̃ alias,primoq̧ ſa-
gittis certatū,mox lāceis,nouiſſime collato pede pugionibus,magnāq̧ exercitus partē cū Cyrote
lis occubuiſſe.Illud ambobus cōuenit.Cyri caput in vtrem humani cruoris plenum Thomyrim
demiſiſſe,inde ſupbe inſultantē identidē dixiſſe.Expleas te Cyre qui cruorē tantopere ſitiſti.Sūt
Maſſagetarum ritus. Maſſagetę,qđ tam multa de ea gēte diximus,veſtitu & victu Scythis perq̃ ſimiles,quo ſit vt Scy
thę a pleriſq̧ credantur,ex equis pugnant,& pedibus, vtroq̧ pugnæ genere pene inuicti ſagittis
haſta,ſangari.ſic enim ferrum quo vulgo accincti ſunt dicitur.Auro in baltheis & capitis orna-
tu vtunť,aureos thoraces equorum pectoribus inducunt.Ex auro fræna & phaleras conficiunt,
æreas cuſpides haſtis pręfigunt,ære pharetras muniūt.Ferri & argēti nullus apud eos vſus , ſin-
guli vxorē ducunt,eaq̧ cōmuniter vtuntur , idq̧ Scytharū ſoli faciunt,ſi Scythæ habendi ſunt.

Quoties aliqs mulieris libidīe capiť,ſuſpēſa ad currū pharetra cū ea ſine pudore cōcūbit. Ter-
minus vitę nullus gēti ꝑfinitus. Vbi qs admodum cōſenuit.eum ꝓpinqui & neceſſarii, in vnū
coeūtes,cū aliquot ouibus īmolāt, atq; ita humanis carnibꝰ ouilla mixtis veſcūť.Id genꝰ mor
tis apđ eos beatiſſimū.Lāguore extīctos nō edūt,dānī loco id ducētes ſepeliūt.Nihil oīno ſūt
pecoribus victitāt & piſcibus,quos Araxes abūde ſuppeditat.Lac plurimū potāt. Ex diis vnū
ſolē venerant:ſoli equum mactāt ꝑniciſſimo ſcilicet ſideri aīal velociſſimum.Et ipſe qdē Cyrus
ſic periit anno ex quo regnare cœperat trigeſimo,vir cum per cætera memorabilis,tum in vi-
ctoria,ſupra q̄ dici poſſit,mitis.Quo magis mirum eſt,Thomyrim illi cruoris ſitim exprobraſ
ſe. Aſtyagē auum victor ſeruauit,ſic Crœſum,ſic Babyloniis bello victis dedit veniā,ſic Iudęis
q Babyloni ea tēpeſtate ſeruiebāt,ī Palęſtinā abeundi poteſtatē fecit,qđ ī Danielis grām id gē-
ri datū videri pōt.Quē ob creditā ſāctitatē,Babylone capta ꝑcipuo apđ ſe ī honore habuit Cy
rus.Ioſephus & Euſebius authores ſunt,haud multo prius q̄ Cyrus Aſſyrioꝝ opes fregit,ꝓdi
gium ī Baltaſaris regia ingēs apparuiſſe,verterat is vaſa Hieroſolymitano tēplo ſublata ī pro
phanū vſū,qđ cęteri reges ſacrilegiū auerſari,ea ī ſacro repoſuerāt. Tū vero accidiſſe,vt ſpectā Baltaſaris
te rege,manꝰ ex aduerſo pariete ſit orta,q̄ hęc pauca excripſerit,Mane,Tethel,Phares, q̄ vt Io viſio.
ſephus interp̄tať,nūerꝰ,pōdus,& fragmētū,ſignificēt.Hęc magi vndiq; a rege accerſiti quū in- Danielis in
terp̄tari neq̄ſſent,vnus oīm Daniel regis ac regni ꝓpinquū excidiū,ꝑ ea verba ſignificari demō terpretatio
ſtrauit.Qm̄ cęli numē,cuius ꝓuidētia oīa fierēt,ānos regis dinumerās,appēdēſq; illius vitā &
regnum,Medis ac Perſis frāgēs diſtribueret. q̄ triſtis denunciatio,etſi Aſſyriū vehemēter affe
cit,haud ꝓpterea minus grē ab eo veridicus vates reportauit,ſed regi cęteriſq; mlťo venerabi
lior ē factus.Miror Ioſephum ꝑſuaſum habuiſſe,vno tꝑe a Cyro & Dario Babylonē captā, &
qđ pene ridiculum ē Aſtyagis filium fuiſſe ait,de Medico gñe ortū.Legerat credo ab vtroq; eā
vrbē obſidiōe expugnatā,q̄ res eum ī manifeſtum traxit errorē.Cęteꝝ Trogus & Herodotus
haud dubie demōſtrāt Darium Hiſtaſpis filium,q vno Cābyſe īteriecto,Cyro ſucceſſit,reꝝ ī
Perſide potitum,ipſumq; Perſā nō Medū fuiſſe, neq; Aſtyagē aut Cyꝝ vīculo neceſſitudinis vl
lo attigiſſe.Obſedit is quoq; Babylonē vrbē & expugnauit,ſed tꝑe oīno diuerſo,cui ſi vera Io
ſephus ſcribit,adeo Daniel familiaris fuit,vt vniꝰ cōſilio nutuq; regii theſauri,ac pene tota re
gni moles miniſtrareť.ſed ſiue Cyro ille,ſiue Dario amicꝰ fuit,ꝙ iā grādē natu ſub altero fuiſ-
ſe oportet,tā aduerſa Babylonioꝝ pricipū flagrauit īuidia,vt quū viꝝ ꝑſpecta ſāctitate aliter
criminari nō poſſent,eius vitę ſint nouo calūnię genere īſidiati.Cōptū his erat Danielē,tertio
quoq; die,in ſecretū cōcedere,nec publico vllo priuatove negocio ita interpellari,vt de piētiſſi
mo orādi inſtituto aliqd remitteret.Igiť excōpoſito ad regē deferunt,pricipibus & ꝑplo vide-
ri,triginta dieꝝ ferias vniuerſę gēti debere īdici,qbus neq; humana,neq; diuina curare liceret
cuiq̄,ac ſi qs eas minus diligēter obſeruaſſet,is maieſtatis reus,leonibus laniādus obiiceretur.
Rex ignarus eoꝝ q̄ parabāť,author fuit feriaꝝ ꝑplo indicēdaꝝ. Tū cæteris qeſcētibus Daniel
nihilo ſecius diuīs tertio poſt die operať,neq; loco,neq; tꝑe,vt res occultari poſſet,immutato.
Hic aduerſa Satrapum factio coorta,locum ad criminādum nacti Danielis cōtumaciā ad regē Parcunt
deferunt. Dānať ergo,magiſq; nō repugnāte q̄ iubēte rege trahiť ad ſupplicium.Ioſephus im Leones Da-
pune eum ꝑ noctē fuiſſe ī Leonū cauea ſcripſit, Diuinæ līæ pluriū dieꝝ ſpatio verſatum īter fe nieli.
ras ſine offēſa,meminerunt.Fuit regi ea res admiratiōi,aſcribebatq; id diuinæ ꝓuidētiæ, ꝙ ꝑ-
ter oīm opinionē leones fame ſæuiētes,vni hoīm plures dies parſiſſent.Cauillari interim ęmu
li,nec ꝓuidētia id fieri dictitabāt,ſed ꝙ leones ſagina expleti hoīem faſtidirēt. Poſcere ꝓinde, Prophani
vt ieiunis iteꝝ obiiceret. Tum rex,& hoc qdē periclitari iuuat,mō vos prius experiamini,an il laniantur a
lorum ſatietas ſit vobis ſimiliter parſura,tum leonibꝰ affatim exaturatis,eoꝝ quoſdā in cauea leonibus.
obtrudi īperat,quibus nihilo ꝓpterea fuit mitior leonū feritas,ſed fœde laniari palā oībꝰ fecere
Danielē miraculo ſeruatū. Atq; ob eā rē mirabilior q̄ antea,chariorq; fuit regi.Huiꝰ opꝰ fuiſſe
crediť Mauſoleum ī Ecbatanis Mediæ vetuſtum,facie tñ ad poſteros recēti,quo Medoꝝ reges
defuncti,ad Veſpaſiani vſq; tꝑa cōdi cōſueuere.Inter cætera diuinationis eius monumenta,il-
lud ab Ioſepho ꝓdiť indubitato creditæ ſanctitatis argumēto,& ob id certe memoratu digniſ
ſimū.Subito quodā horrēdoq; motu terræ,quū forte Suſis eēt,in publico dep̄hēſus,ī faciē con
cidit,cæteriſq; diffugiētibꝰ,viſus eſt ſibi arcana quadā vi in pedes ſtatui,vocēq; audire qua iu-
bereť ea ſpectare,q̄ multa humanarū rerū ꝑturbatione eſſent in terris futura, Tunc cōſpicatus
diciť arietē magnitudine immani,plurima cornua habentem,atq; oīm eminentiſſimum quod Danielis vi
extremo aguatum eſſet loco,inde ab occidente ſole Hircum ꝑ aerem delatū ſibi intueri viſus,q ſio.

arietē altero capitis impulſu ꝓſtratū cōculcaſſet, mox ex hirci frōte eminens cornu ꝓductum, quatuorꝙ illi cornua agnata, ī quatuor mūdi plagas ſua ſpōte obuerſa, & in his vnū perexiguum, qđ dū oriret̃ reddita ſit vox ex ꝓximo, id olim dei tēplū cōcrematurū, triēnioꝙ ſacra inhibitum. Quę oīa illi diuino impulſus ſpiritu, ita ſit phaſma illud interpretatꝰ, vt ꝑ arietē Perſarū regnū ſibi ſiguratū diceret. Per cornua eos reges q ibi rerum potituri eēnt. Pręcipuū illđ videri ſibi eoꝝ aliquē ſignificatum iri: q in ea terra latiſſime eſſet regnaturꝰ, ampliſſimaſꝙ habiturꝰ opes. Per Hircū ducē ex Græcia affuturū, q potētiſſimū regnum duplici ꝓlio frāgeret. Procerū illud cornu, futurā potētiā portēdere, q̃ poſt victoriā ſecutura eſſet. Minora cornua in contrarias mundi ptes ſpectātia, magni regis ſucceſſores, q quęſirā bello terrā quaꝙ verſum īter ſe partiri, regnū habituri eſſent. Corniculūꝙ illis agnatū ex poſteris vnū interꝑtatꝰ, q Hieroſolymitanū violaret tēplum, diuinaſꝙ cerimonias in certū tolleret tꝑs. In qua figura explicāda, videt̃ vnū ꝓphetæ defuiſſe, ꝙ & regū noīa q̃ nōdū ī terris erāt nō diſerte poſuit, cætera tā ſignificāter repręſentata, q̄ ſi ad id tꝑs illa eadē facta eſſent. Figurauit Aries Achemanidaꝝ regnū Cornua reges, quoꝝ Darius opulētiſſimꝰ, præcelſo cornu, eoꝙ extremo demōſtratus. Hūc Macedo Alexādet altero armoꝝ cōcurſu ꝓſtrauit. Erat Hircus ille, q a Graio more barbā alebat. Cornua in diuerſum tendētia, ſucceſſores q imperiū inter ſe diuiſere, quibꝰ ꝓgnatꝰ Antiochus cognomēto Epiphanes, ī ſtautatū ꝓphanauit tēplū. Id Iudęi a Cyro, vt dixi, ī Syriā remiſſi primo ſuſcitare conati ſunt, altari ad tꝑs ibidē erecto. Ioſephꝰ id primo Cyri anno cōtigiſſe memorat, q ſeptuageſimus ab eo fuerit, quo Hebræi ex Palæſtina Babylonē migrare coacti ſunt. Euſebius primū Cyri annū trigeſimū Hebraicę captiuitatis fuiſſe tēpoꝝ ſupputatiōe demōſtrat. Cyrus deinde vixit annos triginta. Cābyſes, q illi ſucceſſit, annos ſeptē & mēſes quinꝙ. Sic anni colligūt̃ ab tēpli excidio octo & ſexagita. Cābyſe ſublato Magi fratres ſeptē ſunt mēſibꝰ Perſaꝝ regno potiti. Quibꝰ īterfectis Darꝰ regnauit, cuiꝰ altero, ex quo regnare cœpit, āno Zorobabelis ductu, vt ſuo poſtea loco eſt dicēdū, opus qđ ſub Cyro fuerat inchoatum, diuꝙ intermiſſum, tū demū repetitū ē, ac ꝓduci cœptū. Inciderat forte Cyrꝰ ī Eſaiæ libros, quos ille ducēteſimo añ, & amplꝰ anno ſcripſerat. Fuitꝙ in his, Volo Cyrū, quē multarū & magnarū gētiū regē cōſtitui, populū meū ad ꝓpria remittere, ibiꝙ mihi tēplū iterū ſuſcitari. Qua ille diuinatione cōmotꝰ, ꝑ oēm Aſiā ſcripſit, ita edicto ꝓfatus. Q̃m me maximꝰ orbis terraꝝ deus regem cōſtituit, credo hūc eſſe quē genꝰ Iſrael adorat. Is eñ meū multo antea q̄ natꝰ eſſē ꝑ ꝓphetā ꝓdixit nomē, quonā mō ipſius tēplū in Iudæa ſuſcitaturꝰ eſſem. tñ ille edicto teſtatus, principibus gētis ad ſe vocatis ꝓnūciauit ſe poteſtatē illis facere, & Iudæis oībꝰ q in Aſſyria eſſent, cū liberis & vxoribꝰ in Palæſtinā redeundi: hortat̃ adhęc vt vrbē & tēplum reſtituāt, qđ vt commodius fieret, ad Aſſyriæ Phœnicięꝙ ꝓſides ſcribit, & ad circūiectas gētes miſit, q illis ꝑcipe rent, vti auro, argēto, iumentis, frumento, Hebræos ad id opus iuuarēt, q̃ ne vana aliqs exiſtimet, Cyri epiſtolā, de ea re ad Aſſyriæ pricipes datā, quā Ioſepꝰ ī hiſtoriis īſeruit, breui lubuit cōplexu explicare. Rex Cyrus *Syſymo* & *Satrabanæ* ſalutē. Iudęos terrā noſtrā habitāres, q voluerunt in patriā redire permiſi, Ciuitatē inſtaurare, & ī ea dei templū iterū ædificare, miſi Mithridatē meaꝝ pecuniarū cuſtodē, & Zorobabelē Iudęorū principē, vt tēplū a fundamētis reſtituāt, cuiꝰ altitudo cubitorū ſit ſexagenū, pari latitudīe. Triplicē adhæc murū lapidea materia eaꝙ ꝓpolita circūducāt, vt vnū lignea ex ipſius prouinciæ arboribus. Erigant & altare in quo deo ſacrificēt. Reſtitui illis & vaſa, q̃ Nabuchdonoſor inde olim ſuſtulerat, numero tria milia & cētū amplius: ī quibꝰ diſerte apđ Ioſephū refrigeratoria ponunt̃, & libatoria. *Situlæ*, Pateræ aureæ, argenteæꝙ, & mille inſuꝑ capaciora vaſa, materia incōfeſſa. Conceſſi adhæc inquit eis honores, quibꝰ eoꝝ maiores vſi ſunt. Pro iumētis, vino, oleo, drachmas, quiꝙ milia & quingentas. Triticeæ ſimilæ Artabos viginti quiꝙ milia, & quingētos, quæ de *Samariæ* tributis iuſſi illis repræſentari. Ipſi Moſaico ritu pro regis ſalute, & Perſici regni incolumitate faciāt. Si q hęc violare auſi fuerit, eorū bona publicari volo, ipſos crucis patibulo affigi. & ille ī hāc ſolam ſcripſit. In quo mecū reputādo illđ ſubit admiratiōe dignū, Zorobabelē vtriuſꝙ ex Aſſyria migratiōis ductorē fieri cōtigiſſe, quū anni circiter quadraginta, a priore illa q̃ ſub Cyro facta eſt, ad Darianā recentiorem, cuius hic quoꝙ ductor fuiſſe tradit̃, interfuiſſent. Iudęi, qđ ad priorē reditum attinet, inſpetatam redeūdi occaſionē nacti, ſtudio in Palæſtinam remigrarunt. Duo & quadraginta milia quadringnti ſexaginta in patriā ſunt reuerſi, cętera multitudo, locorū conſuetudine capta, præcipua pars Babyloni vbi nata erat & coaluerat, ſubſidere maluit. Cuthei, hærebat gēs ipſa Palęſtinæ finibus, erantꝙ a Medis oriundi, vt alio eſt loco ſignificatū, & cum

Danielis īterpretatio

Eſaiæ vaticinium.

Cyri līæ de tēpli inſtauratione.

Reditꝰ Iudęorū in Palęſtinam.

his alii finitimi,multa apđ ꝓuinciatũ ꝓſides tacita cõſpiratione criminãdo, & eos q̃ operibꝰ
pręerãt,ambiẽdo,tãdiu rẽ diſtulerũt,vt quũ Cyrus in Maſſagetis periit,tẽpli fundamẽta tũ ia
cta eſſent,tũ eo ſublato,enixe data eſt ab eis opa,vt ꝓuincię & opeꝝ ꝑfecti,ad Cãbyſem Cyri fi
liũ ſcriberẽt,ſeditioſũ eẽ genꝰ hoĩm Iudęos,vicinis accolis infeſtos,ac dominãdi cupidos.nimi
rum fore,vt vrbe & tẽplo inſtauratis,haud multo poſt rebellaturi eſſent.oĩa loca Syrię facturi
Perſicis regibꝰ infeſta.His criminatiõibꝰ Cãbyſes impulſus,hõ ꝑter cõtẽptũ religiõis,ſtulto &
vęſano ĩgenio,Iudęis opꝰ reſcripto interdixit.Atq̃ ita cõtigit,vt ad Darii vſq̃ tpa interruptũ Tẽpli inſtau
opꝰ mãſerit,tũ vero cęteris quaſi poſtliminio ĩ Syriã reuerſis, magnoq̃ Darii fauore tẽpliũ eſt ratio.
ex ĩtegro reſtitutũ.Clari interĩ ꝓphetica voce fuere in ea gẽte, Aggeus,&Zacharias,& cũ his
Zorobabel regia ſtirpe ortꝰ,& Salathiel,q̃ duo Hebraici noĩs pricipes p id tpš fuere.Vixere cũ
his viri ingenio illuſtres Eugamõ Cyrenęꝰ q̃ Theogoniã ſcripſit,Anaximenes Mileſius Anaxi Anaximenes.
mãdri & Parmenidis diſcipulꝰ,Is primꝰ aera initiũ reꝝ,& ĩfinitũ arbitratꝰ eſt,ſideraq̃ non ſu
pra terrã,ſed circa moueri dixit.Hũc Apollodorꝰ eo anno natũ ꝓdidit,quo Crœſus regno exci
dit.Ipſe dũ noctu ĩtẽtiꝰ ſidera cõtẽplaſ,ĩ ſubiectã foueã,q̃ ĩ atrio domꝰ fuit,lapſus piit.Fuit huič
ęqualis Zenophanes Colophoniꝰ Orthomenis filiꝰ,q̃ in Homeꝝ &Heſiodũ ob ea,q̃ de diis fa Zenophanes Colo
bulati fuerãt,iãbos ſcripſit,quatuor opinatꝰ eſt rerum oĩm eſſe elemẽta,infinitos mũdos,necva phonius.
riabiles,de deo ita ſtatuit,vt ſimul ĩ eo eẽt mẽs,prudẽtia,& ęternitas:primuſq̃ oĩm dixit,oĩe
qđ fieret corruptibile eẽ.In hũc qđã reiiciũt illđ æſopicũ,tyrãno aut mĩme, aut ſuauiſſime cõ
grediẽdũ.Sũt q̃ Stheſicoꝝ,Simonidẽ,& Chilonẽ Lacedęmoniũ,ĩ hęc tpa reponãt,Socion Zeno
phanẽ Anaximãdro credidit ęqualẽ.Æſopus fabularis hiſtorię ſcriptor p hęc quoq̃ tpa ẽ Del Æſopus.
phis ꝑcipitatꝰ,ãno poſt(ſi Euſebius recte colligit)quo Agon Gymnicꝰ Panathenaicꝰ eſt prĩo
Athenis celebratꝰ,Delphicũq̃ tẽpliũ iteꝝ flagrauit.In hos ãnos reiiciũt,& q̃ nos tertũ ſerie tra
cti,de Crœſo &Cyro lõgiore ſermõe explicauimꝰ.Miror Euſebiũ ſcribere p id tpš ab Harpago
Ionas bellatũ,fuit is milři noĩs apđ Cyꝝ,quũ eã gẽtẽ p caduceatores a Cyro ſollicitatã,nõ bel
lo peritã ſcripſerit Herodotꝰ.ſed hæc quoquo mõ geſta ſũt,ĩ extrema Seruii Tulli tpa,vt di
xi,inciderunt,quo fœde ſublato,Tarqnius cui ſupbo deinceps cognomẽ fuit,vi regnũ obtinu Tarquinꝰ
it.Is Romę poſtremꝰ regnauit,ſupbi appellationẽ idem adeptꝰ,q̃ ſoceꝝ inſepultũ abiecit,Romu ſuperbus.
lũ dictitãs & ipſm ſepulchro caruiſſe:cõuerſus inde ĩ cędẽ,quicũq̃ ex primoribꝰ Tulli rebꝰ fauiſ
ſe credebanť,ad vnũ eſt oẽs crudeliter inſectatꝰ,alios vt eoꝝ bonis potireť in quodcũq̃ crimen
deuocare,ſubornatis q̃ qualibet de cauſa reos facerẽt,q̃ accuſandi licẽtia multis cãm ꝑbuit,pri Tarquinii
uſq̃ ĩ periculũ deuocarenť,ſoli exilio vertẽdi,ordineq̃ ampliſſimo p hęc exinanito,alios ĩ curiã ſæuitia.
legit.& eos ĩ primis,quos ſatis obnoxios ſe habituꝝ ĩtelligebat.Alii authores ſunt,nullũ ĩ in
terfectoꝝ locũ ſurrogatũ,vt curia ĩſigni paucitate adhuc cõtẽptior fieret.Ratꝰ deĩceps regnũ
eiſdẽ q̃bꝰ q̃ſitũ erat artibꝰ obtinẽdũ,corpꝰ armoꝝ circũdedit ꝑſidio,ſicq̃ terribilior factus,oĩ
ĩſtituto prioꝝ regũ ſublato,capitalia iudicia ſolꝰ exercebat,ſolꝰ q̃ ex regni potiꝰ q̃ ciuitatis v ſu
eẽnt,decernebat.Difficiles ad eũ aditꝰ,ĩplacabilia vultꝰ,ĩ audiẽdo & reſpõdẽdo nihilo mitior,
vt iã tyrãnidẽ ex ꝓfeſſo exerceret,fœdera,bellũ,ĩducias,pacẽ,nõ vt cęteri reges publice ſancie
bat,ſed domeſticis cõſiliis iũgere ac dirimere,& quo tutior domi eẽt,externas ſibi gẽtes ſtudio
& arte cõciliabat,ĩ primiſq̃ Latinos,cũ q̃bꝰ nõ cõtẽtꝰ ſocietatẽ & hoſpitiũ iũxiſſe,filiã Octauio Octauius
Mamilio Tuſculano,viro ea tẽpeſtate Latini noĩs lõge pricipi,matrimonio locauit,q̃ celebri affi Tuſculanꝰ.
nitate mĩta illiꝰ regno toto Latio authoritas acceſſit.Erat Octauiꝰ cum opibꝰ,tũ vetuſtate gene
ris ꝑ cęteris ĩſignis,vt q̃ a Telegono Vlyſſis &Circes filio putareť oriũdꝰ.Bellũ igiť Sabinis il
laturꝰ Tarqniꝰ q̃a fœdus,qđ cũ Tullo Seruio ꝑculſerãt,poſt eiꝰ mortẽ fecerãt irritũ prĩcipibus
latini noĩs ad lucũ Ferẽtię,vbi celebrę foꝝ erat,vt cũ his de rõne belli cõſultaret,ĩ certũ diẽ cõ
uẽtũ ĩdixit.Affuere frequẽtes illi prima luce,Tarqniꝰ ĩ mora fuit,nec priꝰ eo venit,q̃ ſol iã ꝑpe
modũ occideret.Tulerãt eã cũctationẽ ſatis ciuiliter alii,vnꝰ oĩm Herdonius Aricinꝰ hõ vehe Herdonius
mẽti ĩgenio,& a Mamilio ĩ re Latina adminiſtrãda multũ diſſentiẽs,& ob generꝝ ipſi regi parꝝ Aricinus.
amicus,locũ ad criminãdũ nactus,mĩta de Tarqnii ſupbia,velut ĩ cõciõe locutꝰ,merito ꝓdica
bat eũ a Romanis ſupbũ cognoĩari,qppe q̃ nõ cõtẽtꝰ ciues ſuos turpi ſeruitio adegiſſe,iã & La
tinos ſocios vnũ ĩ locũ accerſitos audeat ludificari.Tẽtari haud dubie totius gẽtis patiẽtiã,vt
ſi obnoxios ĩiurię habere cœperit,mox iugo ꝑmat.Sed ſatis(igr)feliciter triſti Romanoꝝ for
tuna admonemur,quatenus eius amicitię ſit credẽdũ,q̃ cũ ĩter ſuos legitĩe regnare poſſit,Ty
rãnus malit eẽ,oĩq̃ iure ſublato,miſeros ciues exiliis,cæde,rapinis ꝓſequať.Abituros ſecum ſi
audiant,domum,neq̃ magis diem concilii ſeruaturos,q̃ is qui indixerat,ſeruaſſet.Hæc & alia

Tarquinii purgatio.

Herdonio ferociter cõcionāti ſuperuēit Tarq̄nius,q̄ a ſuis monit⁹,vt ſe purgaret,ꝙ tādiu fuiſſē ī mora,vbi ī cõciõis cõſpectu ſtetit,ęgre ſe tuliſſe ꝑfatus eſt,ꝙ arbiter īter patrē & filiū moleſta diſceptatiõe factus,dū ſtudio nitiť vtrunq; alteri recõciliare,īdigna mora ſocios & amicos,quoꝝ cõmodis ſp̄ cõſultū voluiſſet,fruſtratus videri poſſet, cæterū q̄ñ exacto iā die eo vētum eēt,poſtridie actuꝝ ſe,q̄ cum ipſis agere cõſtituiſſet,ferunt ne id q̄dē tacitū tuliſſe Herdonium ſed regi piā cām excuſāti,ſubieciſſe,nullā eſſe breuiorē cognitionē, q̄ q̄ inter patrē verteretť & filiū denūciari vno verbo potuiſſe,patēdū eſſe pri,q̄d ni fieret,infortuniū eēt filius habiturus. q̄ cū ille corā iactaſſet,æquius,q̄ ſupbiſſima ipſius natura pateretť Rex Roman⁹ tulit. Cæterum cõfeſtim ad hoīs necē aīm adiecit,ſub noctē q; ex Turni ſeruis vnū p Aricinos hoīes aduerſę factiõis corrupit,vt magnā vim gladioꝝ,in domū,qua Herdonius diuerſabať,occulte īferre fineret,qua īllata Tarq̄nius priuſq̄ illuceſceret,Latinoꝝ pricipib⁹ ad ſe vocatis,cõſternato vultu,q̄

Tarquiniars in ꝑdendo Herdonio.

facile oīs ſimulatio ſuſtineť,diuina ſe ait ꝓuidētia heſterna luce domi retardatū. Cõpertum ſe habere ab Turno ſibi,& pricipibus Latinorū,capitales inſidias imminere,vt Latinorū imperiū ſolus teneat,cõſilium fuiſſe heri me & vos,vbi de re agi cœptū eſſet,vna inuadēdi,dilatā tñ eſſe cædē,quia cõſilii author quē maxime petebat nõ affuiſſet. Inde inſectationē illā in abſentem ortā,ꝙ inopinata mora ægre ferret tantā e manib⁹ elabi occaſionē,haud dubie affuturū eū cū cõiutatorū manu,vbi primū cõſilium iniiſſent. Dici ſibi ingētē gladiorum numerū eſſe ad eū occulte cõgeſtum,quare facile ſciri poſſe,vera ne illa,an falſa eſſēt. Iturū ſe cõfeſtī eo ſi ipſi ſecū īre velint,vt rē ꝓſentē ſpeculenť,ac ſi ita facto op⁹ ſit,vīdicē affuturum. Facinoroſum hoīs īgeniū,heſternaq; illa verboꝝ intēperies effecit,vt res credita ſit. Eunt igiť vana oīa niſi repertis armis habituri. Vbi vero eo vētū eſt,circūſiſtūt Turnū ſomno excitatū cuſtodes,cõp̄hēſiſq; deīn de ſeruis,q̄ vim parabāt,gladii ex nõ vna diuerſorii pte in aptū ꝓferunť,q̄b⁹ cõſpēctis nulli res dubia viſa eſt. Turnus catenis iniectis,tumultuoſe ī cõciliū trahiť, ibi armis in medio poſitis,

Herdonius crudeliter necatur.

tā atrox inuidia eſt illi orta,vt indicta cauſa dānatus,ad caput aquæ Ferētinę crate ſupne iniecta,ſaxiſq; cõgeſtis necat⁹ ſit. Dionyſius author eſt,ī voraginē quādā,viuūq; adhuc ſub terra demiſſum. Talis fuit Herdonii exit⁹. Sed haud mihi vna illa leuis cõcio,tā ei obfuiſſe videť,q̄ vet⁹ ſimľtas cū Octauio Tarq̄nii genero,ꝙ q; eo ſtāte apparebat Latinum nomē haud ita facile Tarq̄nii poſtulatis acq̄eturꝝ. Verū quęcūq; fuit ei⁹ necis cā,ſatis cõſtat eū iniuria dānatū. Tarq̄nius Latinis in cõſiliū reuocatis, collaudauit eos,ꝙ hoīem ſeditioſum,& res nouas molientē merito ſupplicio affeciſſēt,īde dicere exorſus,potuiſſe ſe ait cū Latinis vetuſto iure agere,vt iis q̄ ab Albanis oriūdi eēnt,oēs eo fœdere tenerēť,q̄d īter Hoſtiliū regē,& Albanos olim fuit ictū, quū tres Horatii cū trib⁹ Curiatiis de principatu vtriuſq; vrbis,inter ſe dimicarunt, tum ꝙ a maiorib⁹ diſcere potuiſſēt,oēm rē Albanā,cū ſuis colonis Romani factā eē īperii,ſed q̄a vtriſq; expediret,vt vetus illū fœdus renouareť,poſtulare,hortariq; Latinos,vt fortunā Romani ꝑpli

Fœdus cū Latinis renouatur.

magis sociā vellēt,q̄ infeſtā experiri:id ſatius gēti tutiuſq; futuꝝ,q̄ agrorū vaſtatiões, & excīdia vrbiū,q̄ Anco & Tarq̄nio auo regib⁹ ꝑpeſſi Latini eſſent,ſæpius velle pati. Hæc ille,q̄b⁹ facile obtinuit,vt in ea,q̄ petebanť,fœdus recēs ferireť, q̄q̄ cõfeſſio illa eſſet alteri⁹ iuris Latium fieri,Mamilio cæteriſq; principib⁹ gētis,cum rege ſentiētibus,haud quiſq̄ auſus eſt ſe ar te inuidiæ diſſentiēdo obiicere. Admonebat ſingulos ꝑpriæ ſalutis recēs Herdonii caſus. Dionyſi⁹ ait Tarq̄nium Latinoꝝ ducē eo cõcilio creatū,eo iure quo Tarquinius eius auus olim fuerat: ipſe priuſq̄ cõciliū dimittereť edixit,vt certo die Latinoꝝ iuuētus ſibi ad Lucū Ferētinæ armis inſtructa,ex fœdere adeſſet. Miſit Tarq̄nius ad Hernicos,& Volſcos,q̄ ab ipſis gētib⁹ ſocietatē Ro.Po.peteret. Omne Hernicū nomen in fœdus & amicitiā venit. Ex Volſcis Ecetrani tñ,& Antiates. Tum Tarquinius vt ea populorū cõcordia,aliquo ſanctiore,perpetuoq; fœdere, ſtabilis & mãſura eſſet,author extitit,vt ī Albano mõte cõmune Ro.Po.ſociiſq; Iouis tēpliū cõ-

Latinę ferię

dereť,quo ãnuæ feriæ oīb⁹ populis indicerenť,ibiq; extorū partē ſinguli libarēt,atq; ex immolata hoſtia ſinguli ſuā quiſq; partē acciperēt. Septē & quadraginta vrbes tū primum eius ſacri ſunt participes factæ. Latinę feriæ nūcupatæ. Dubiū q̄a eas Latini celebrarēt,an ꝙ Iuppiter ipſe eſt Latialis dictus. Roman⁹ penes quē rei principat⁹ erat,taurū ibi p oīb⁹ ſacrificabat,cuius caſi,ſinguli populi,poſtq̄ libata erāt exta,ſibi partē depoſcere. Tot populorū ſocietate fret⁹ Tarq̄nius,Latinorum copias,vbi primū affuere,Romanis miſcuit,dimidiatoſq; vtriuſq; gentis manipulos,ita iunxit,vt ex vno duos faceret,ex duobus vnū,quib⁹ ita ꝑmixtis cēturiones impoſuit,ſic Romanū Latinūq; magis fidum habiturus,inde in Sabinos ꝓfectus,eoꝝ agrū ē late po-

Sabini bello vincuntur.

pulat⁹,belloq;,ſecūda vna pugna,cū ea gente profligato, in Pometinos duxit, qui tū Sueſſam

vrbē incolebāt. pollebat tū maxīe diuitiis hoīm multitudine ī ppl's inter finitimos, eratꝙ ob id circūiectis vrbibꝰ grauis. Obiiciebāt illis rapinæ & latrocinia q̄dā, repetitæꝙ ab his res erāt, q nō solū nō poſtulata fecerāt, ſed ꝓbra etiā cōtumaciſſimo ꝛn̄ſo adiecerāt. Tarq̄niꝰ Pometinos obuiā ꝓgreſſos ꝑlio vicit, victoſꝙ cū cęde multa ītra moenia cōpulit, cōpulſos foſſa & vallo circūdedit. Tenuit aliquādiu obſidio, cæterū vi capti q in armis erāt ad vnū obtrūcati, vrbs direpta, quadrigēta argēti talēta e manubiis collata ī ędificationē tēpli, qđ ab auo Ioui ī Capitolio fundare aīo cōceperat, Tarq̄nius ſepoſuit. hęc argēti ſumma eſt opi decreta, ſi Dionyſiꝰ verꝰ eſt author, Liuius quadraginta talēta fuiſſe ſcribit. Habebat adhuc Romanꝰ caſtra ad Sueſſā quū trepide eo affert̄, Sabinos bipꝛtito Romanū agrum ingreſſos p̄das populabūdos agere. Tarq̄niꝰ pſidio ad Sueſſam cū oīni p̄da relicto, ip̄e cum expeditiſſimis copiis ad hoſtē ire ꝑgit, fecerāt illi bina caſtra ad fidenas, vna ꝓpius Romā, altera ad Heretū: vbi ad hoſtes vētum eſt Tarquinius medio ſpatio qđ īter ipſa caſtra fuit metatus eſt, ſed aliq̄ꝛo ꝓpius eos q ad Heretū cōſederāt. Sabinoꝝ duces multitudine fræti cōſilia inter ſe cōferunt, de ꝑlio cum hoſte cōmittendo, placuitꝙ ꝑ noctē iis qui circa Fidenas erāt ſignificari, vt poſtridie de ſumma rei dimicaturi adeſſent. Romanꝰ intercepto cū literis nūcio, bn̄ gerēdæ rei occaſionē nactus, maiorē copiarū partē mādat, viā q̄ Fidenas ferebat, occulte inſidere, ac quum hoſtē pugna occupatū vidiſſent, ſubito incurſu fatigatū adorirent̄: ip̄e vbi primū illuxit, cū cæteris copiis ad hoſtiū vallū ꝓgreſſus, in eoꝝ cōſpectu aciē explicat, pugnæꝙ copiā facit. Sabini cōtempta Romanoꝝ paucitate, rati ad hęc alterū exercitū medio certamini ſupuēturū, cōfeſtim in ęquū deſcēdunt, pugnatū nō nihil eſt ancipiti marte, inde vbi q a Tarquinio noctu miſſi fuerāt a tergo circumuecti, ſe hoſtibꝰ ex improuiſo obtulerunt, cognitaꝙ ſunt Rōana arma, ferro repēte abiecto Sabini fugā capeſſunt: verum vndiꝙ circūuēti, ꝑpaucis ęgre dilapſis, cęteri ī medio cędūt̄, aut ſuppliciter ſeſe dedētes ad vincula ſunt reſeruati, capta deinde caſtra oīs opulētiæ plena. Tarq̄nius, re ex vna pre ꝓſpere geſta, ad eos q circa Fidenas erāt, priuſq̄ acceptę ad Heretū cladis eo nūcii ꝑuenirēt, victorē exercitū ducit, & iā illi vallū egreſſi ad altera ſuoꝝ caſtra ſtructis ordinibꝰ cōtēdebāt, quum cōſpecto repēte hoſte, ſuorūꝙ capitibꝰ haſtarū cuſpidibꝰ affixis, collapſi aīo, ī preces & lachrymas verſi, pacē ꝑ legatos petunt his cōditionibꝰ, vt Romano imꝑio ſubiecti tributū pēderent. Liuiꝰ qđ miror nullā Sabini huius belli mētionē fecit. Tarquinius Sueſſam copias reduxit. Ex Sueſſa Romā paulo poſt cōceſſum. Multæ deinceps fuere ipſius regis in Volſcos expeditiōes, ſed illæ ꝑbreues & tumultuariæ, ſęꝑiuſꝙ p̄dæ ex hoſtico abductæ, ceſſerātꝙ illi oīa ex ſentētia, quū in diuturnum finitimæ vrbis bellum incidit, vrbs erat cētū ſtadia ab Roma diſtās, via qua Pręneſte itur, Gabios id oppidū dixere, ab Albanis vt pleræꝙ alia ī Latio cōditū. Gabini a ꝓfugis Pometia q ibi erant Romaniſꝙ exulibꝰ impulſi, mōſtrātibus Tarquinium ob ciuiū odia, ſi vno victus eſſet ꝑlio, facile poſſe regno detrudi, miſerāt eo & Volſci legatos ad fœdus & amicitiā aduerſus Romanos iungēdā, nulla ipſi iniuria laceſſiti bellū Romanis indixere. Erāt tum Gabini inter Latinos opibus & viris ſcđm Romanos lōge prīcipes, quo cōtigit, vt Tarquinius Gabios obſidere adortus, inde cum ignominia & cæde repulſus, ſęꝑeꝙ tumultuariis pręliis cū hoſte cōgreſſus, ad vrbē vſꝙ turpiter ſit fugatꝰ, īterdū, vt varię ſunt belloꝝ vices, Gabinos victos Romanꝰ intra muros clauſit, eratꝙ id bellū variis caſibꝰ in ſeptimū annū diſtractū, quum Tarquinius arte, haud quidē Romana, hoſtes adortꝰ, qđ vi & armis nō quiuerat, fraude eſt eoꝝ oppido potitus. Bello igit̄ velut depoſito, vrbana opa multo ſtudio celebrat, his die noctuꝙ ſedulo incūbit, bellumꝙ ꝑ hæc depoſitum videri volebat, quū Sextus eiꝰ filius ex cōpoſito Gabios trāſfugit, vbi in cōcione patris ſupbiā inſectatus, multaꝙ de eius iniuria amariſſime locutꝰ, ab aliis in ſuos ſæuitiā flexiſſe querebat̄. natorumꝙ iādudū tædere eū cœpiſſe, vt quā in curia fecit ſolitudinē, domi quoꝙ faceret, ne ex ſtirpe quidē aliquē poſt ſe incolumē relīquat. Elapſum ſe inter ipſius tela & gladios, vt nuſq̄ iā tutus ſit ſibi niſi apud hoſtes locus. Cęterū qđ ad ipſiꝰ regis cōſiliū attineret, ſcirēt Gabini bellū ſibi integrū ſupeſſe, qđ ab eo depoſitū videret̄, artē eā eſſe, vt incautos poſtea ꝑ occaſionē inuadat, ꝙ ſi apud eos locus nō ſit, circuiturū ſe oīne Latiū Volſcoſꝙ deinceps & Equos, atꝙ Hernicos, donec ad eos veniret, q liberos ab impiis patrū ſuppliciis poſſint & velint tueri, vnū illud adiicere, futurū ſe Gabinis ſi ſua opa vti velint ad res ī Tarquiniū gerēdas momētū haud q̄dē exiguum. Quibꝰ illi verbis capti, iuuenē cōſolātes circūſiſtūt hortāturꝙ, vt Gabiis malit ēē, ſecūꝙ bellū ī Ro. inſtaurare. Vetāt adhæc mirari ſi q̄lis in ciues & ſocios fuiſſet Tarquinius, talis poſtremo & in filios eſſe cœperit, at cōfidere oēs breui fore, vt ipſius ductu tota belli moles a ſuis mœnibꝰ depulſa in Romani noīs Tarq̄niiꝙ regis

Bellum Pometinis infertur.

Duo Sabini exercitꝰ vno die ſubacti.

Gabini bellū Romanis inferunt.

Gabinū bellū deponit.

Tarquinii fraus.

exitiũ verteref.Hmõi ſpe fracti ad arma temere Gabini recurrũt, Rõanīq; deīceps agrũ Sexti
ductu ĩgreſſi,opulẽtã inde ꝑdã auertũt,quã Sext⁹large partiẽdo, ferociterq; Romanis inſtãdo
eo ꝓceſſit,vt magno Gabinoꝝ cõſẽſu dux ſit belli declarat⁹.Tũ aliquot ꝓliis ĩter Gabios & vr
bẽ ꝓſpere cõmiſſis,quũ oĩa excõpoſito fierẽt.vt maior illi ĩter Gabĩos fides haberef,crederẽtq;
vulgo,oĩm ꝙ pararenf ignari,qa toties res ꝓſpere fluxiſſet,dono deũ ſibi Targniũ miſſũ,eſſetq;
ꝑ hęc ille oĩb⁹ita charus,vt ei⁹ opes nihilo minores Gabiis eſſent,ꝙ pr̃is Romę,iã ſatis virium
ſibi ad oẽs conat⁹ adeſſe ratus,ex fidiſſimis vnũ Romã ad patrẽ miſit,q ab eo ſciſcitaref,qñ dii
Targnũ ats ita euenire voluiſſent,vt iã oĩa Gabiis poſſet,qd ſe iã vellet facere.nihil ad ea Targnius rñdit
ſed iu hortũ q in regia erat deliberãri ſimilis trãſiit.Ibi rex nũcio q ſeq iuſſus erat rñſum expe
ctãre,tacitus inãbulãs baculo papauerũ capita decutiebat,atq; ita lõgiore mora feſſum a ſe nũ
ciũ dimiſit,q vbi Gabios venit Sexto nunciat,qb⁹ ipſe verbis ad regẽ vſus eẽt,cæterũ ſiue odio
in filiũ,ſiue innata ſupbia nullũ ſibi reſpõſum dediſſe.Sed citro(inqt) vltroq; ocioſe inãbulãs
hortẽſis herbæ capita diuerberauit,meq; poſt lõgã morã feſſum ſtãdo,ſine verbo a ſe dimiſit.
Senſit continuo iuuenis paternis artibus inſtructus,qd per ea rex fieri vellet.Gabinoꝝ primo-
res,alios ad pp̃lm criminãdo & ĩ his Petronẽ Antiſtiũ ciuitatis lõge prĩcipẽ,alios ſua ipſos in-
uidia obnoxios,interemit.Nõnulli palã occiſi,occulte alii,in qb⁹min⁹ſpecioſa fuit necis cauſa.
Multi ĩ exiliũ acti,quoꝝ æque ac perẽptoꝝ bõa multitudini data,vt oĩs maloꝝ ſenſus ꝑdę dul
cedine adimeref,atq; ita ciuitatis cõſilio ſenſim ſublato,Res Gabina in Targnii poteſtatẽ cõceſ
Exemplum Tarquinii Corintho trãſlatitiũ. ſit.Scio mirũ videri,ꝙ tã ꝑmatura fuerit ĩ Sexto prudẽtia,vt eas pr̃is ãbages ad Gabinoꝝ prin
cipũ cædẽ ꝑtinere ſenſerit.Verũ enĩ uero,vet⁹ fuit illud,neq; in Targnia gẽte ortũ exẽplũ,& ve
illo aliud vetuſtius,ita ipſi familiæ nõ ignotũ,Corintho Targnii oriundi,vbi Periãder tyrãni-
dẽ exercuit,is quũ Thraſibulũ Mileſiũ ꝑ fidũ nunciũ cõſuluiſſet,qua arte,qua vi,ſibi prĩcipatũ
ſtabilire poſſet,nullũ dicif ab eo reſpõſum datũ,ſed ĩ agrũ triticeę ſegetis egreſſũ,eminẽtiores
ſpicas baculo decuſſiſſe,atq; ita Periãdrũ tacite inſtructũ,capitib⁹ciuitatis cæde & exilio ſubla
tis,tyrãnidẽ obtinuiſſe.Corintho pulſus Demarath⁹ Priſci Targnii pater,vñ & exẽplũ ipſum
trãſlatitiũ.Targni⁹Gabios ꝑ hũc modũ adept⁹,ꝑter ſpẽ oĩm, nihil ciuib⁹ abſtulit,nulla pecu-
nia mulctauit,qn etiã,vt ſuis legib⁹viuerẽt,ꝑmiſit,ſocioſq; Po.Ro.aſcripſit, opportunitatẽ vr-
bis ſecut⁹,ꝙ reb⁹ dubiis magno ſibi & ſuis adiumẽto futura videref h[illegible] legib⁹qb⁹ & Sabini iã
antea recepti,Clypeo ligneo cui bubullũ fuit coriũ inductũ,leges ipſę priſcis lr̃ĩs cõſcriptę,
in tẽploq; Iouis Priſcii aſſeruatę.Liui⁹Gabiis captis exiſtimat cũ Equoꝝ gẽte fœdus a Targ-
nio ictũ,& cũ Tuſcis renouatũ.Reb⁹igif circa vrbẽ pacatis,Roman⁹rex ad vrbana opera con-
Tẽplũ Capitolini Iouis uerſus,primũ oĩm,Iouis,Iunonis,& Mineruę tẽplũ Sabino bello ab auo votũ,ĩ ꝑte Tarpeii col
lis ꝓcelſa & ſcopuloſa,aſperitate loci prius caſtigata,fundare eſt adortus,ſed quũ de more areã
ĩaugurare ſtatuiſſet,eſſetq; hui⁹ſpatii ambit⁹,ſacella quædã vetuſtiſſimi operis cõplexus, ꝙ qa
exaugurãda erãt,vt omni religiõis metu ſublato,opifices demoliri poſſent,ferunt vt tunc ma
Terminus & Iuuenta. loꝝ dęmonũ erãt illuſiões,cætera numina Ioui,deabuſq; augurio ceſſiſſe,ſolũ terminũ (addũt
qdã & Iuuẽtã)ſua ſede moueri nequiuiſſe.Atq; ipſa re ĩ omeu ſtabilis mãſuriq; ĩperii accepta,
ſacellum media ꝑte tẽpli immotũ poſtea mãſiſſe.Sed ſiue tũ primũ, ſiue aliquãto ãrea cœpeſſe
fundamẽta apiri,mai⁹ quoddã eſt operãtib⁹ꝓdigiũ oblatũ.Humanũ caput recẽti tabo ab iis, q
ĩ ima ꝑte operabanf,eſt inuẽtum.Targni⁹(nemo enĩ nõ id ꝓdigioſum putauit)domeſticos va
tes cõſulit,hi oẽm ei⁹diſciplinę laudẽ ad Hetruſcos referẽtes,regẽ ꝑtulerunt vt ĩ Hetruriã ſciſ
citatum mitteret,nec multũ abfuit,vt q ad id miſſi ſunt,callida auguris ꝑfictatiõe decepti,fa
talẽ neceſſitatẽ ꝑ inſcitiã alio auerterint.Sic enĩ,vt video,vanitatis illi⁹ cultores ꝑſuaſum ha-
buere,vt niſi,q a Targnio venerãt,ab auguris filio prius moniti fuiſſent,vt quoquo mõ a pr̃e
interrogati eẽnt,in Tarpeio,aut ĩ Tarpeii parte ꝓdigium factum ſemꝑ reſpõderẽt,futurũ fuiſ-
ſe,vt prĩcipatus q ꝓdigio portẽderef,alio callida ſenis ſtipulatiõe,trãſferref.Sed vbi Romanos
Capitoliũ. capi nõ poſſe Hetruſcus vidit,tum ſine alia ambage docuit,fore,vt ibi arx impẽii,caputq; rerũ
eẽt,vbi id oſtẽtum apparuiſſet,ac iã inde loc⁹ex Tarpeio Capitolium eſt dici cœptum. Liuius
author ẽ rãtã tẽpli molẽ fuiſſe,vt Pometinæ manubiæ,ꝙ ꝓducẽdo ad culmẽ operi fuerãt deſti
natæ,fundamẽtis ſint faciẽdis cõſumptæ,videriq; ob eã rẽ,ꝑpiora vero,ꝙ Fabi⁹pictor,ꝙ q Cal-
phurnius Piſo,de ea argẽti ſumma tradidit,quoꝝ hic.XL.miliũ põdo, ille talẽtorum quadra-
gĩta fuit author.Dionyſi⁹ medium ſecut⁹quadringẽta,vt alio eſt loco ſignificatũ,talẽta fuiſſe
Tarquinii opera. arbitrat⁹eſt.Nec tẽplo tñ inſtruẽdo ciuitatẽ exercuit Targni⁹,ſed & foros ĩ Circo fecit &Clo
acã maximã purgamẽtoꝝ receptaculum,q dum his valide intẽtus eſſet, Anus ignota facie ad

eū,nouē habēs libros,venit,rogauitq; an mercari eos vellet,diuīa ī his oracula eſſe dictitās. Ve Sibyllini & rū nimis āplū ꝑtium depoſcere viſa,tāq̄ ętate deſipiēs,a rege deriſa eſt. Tū illa tris in primum fatales libri ignē cōiecit libros,ruſus īde regē ꝑcunctaē an ſex reliqs eodē vellet ꝑcio emere. Hic Tarqnio adhuc magis ridēte tris alios pari rōne cōſumpſit. Poſtremo quū ad reliquos emendos nihilo minore ſūma īuitaret,hortaretq; regē ne tātā e manibꝰemitteret occaſionē,demiratꝰille muliercule cōſtātiā,auguribꝰ adhibitis,libros mercatꝰeſt. Anꝰvbi e cōſpectu regis abiit,nulli hoīm amplius viſa eſt,creditū vulgo Sibyllarū vnā fuiſſe,&ob eā rē libri ipi Sibyllini nuncupati,adhibitiq; viri duo,q eos inſpicerēt,quoꝝ alter,M.Attilius,qm̄ illos temere vulgaſſet,bubulo corio inſutꝰ,regis iuſſu eſt in mare piectꝰ. Aſſeruati ſunt deinceps ſub tēplo capitolini Iouis,arca lapidea,nec aliter adiri īſpiciq; cōſueuere,q̄ quū ciuitas ſeditiōe iactaretꝰ,aut terra aliq̄ bello rū clades īcidiſſet,ꝓdigiūve inexpiabile alioq eſſet factū. Permāſere Sibyllina illa oracula vſq; ad bellū Marſicū,ꝑ id tp̄s Capitolio,ſiue caſu,ſiue humana fraude,vt crediꝰ,incēſo,libri vna cū tēplo deflagrarūt,q deīceps in vſu fuere parū vera appellatiōe ſunt Sibyllini nuncupati, ſed ex Italiæ vrbibꝰ q̄dā publica cura cōqſita,alia ex Erithris cæteriſq; Aſię vrbibꝰquoꝝ pauciſſima Sibyllarū fuere. Nec ita mlto poſt accidit vt duo Tarqnii filii Delphos ſint a pře miſſi,ob ꝓdigiū qđ domi appatuerat,āguis lignea colūna ſubito dilapſus īgētē fugā ī regia domo fecerat. Prodigiū in domo Tarqnii. Dionyſiꝰait Aqlas ī palma,q̄ regia īcubabat,nidū habuiſſe,vbi illis abſentibꝰ impluimes pulli, ſubito vulturū incurſu,diſcerpti ſint. Verū ſiue hoc,ſiue illđ accidit, Rex futuroꝝ ſollicitꝰ,filios ad Delphicū mſit oraculū,his Roma ꝓficiſcētibꝰ,ludibriū potiꝰ q̄ comes additꝰeſt Iunius Brutꝰ,q ſtupore & amētia ad tp̄s ſimulata,ſalutē ſibi patrięq; libertatē peperit. Brutus. Nā quū nobili eſſet loco natꝰ,attingeretq; regē cōſanguinitate. Erat eīn Tarqniæ filiꝰ, vt Dionyſius ſcribit Priſco Tarqnio genitę,alii eā ſupbi regis ſororē ꝓdideſt,Bruti pater Iuniꝰfuit,ab vnō ex Æneę comitibꝰoriūdus. Is cū maiore filio clarę indolis a Tarqnio interfectus,Brutū admodū adoleſcētē reliq̄rat,q domeſtica clade territꝰ,longe diuerſum ab eo quo erat, ſibi finxerat īgenium, vñ ille a ſtupore,quē effinxerat,Bruti cognomē adeptꝰ. Is igiꝰ quū regii iuuenes ſua Apollini dona attuliſſēt,aurum corneo baculo,quē ad id affabre excauauerat,īcluſum, tacita ſui īgenii ambage deo obtulit,quum lignū interī dediſſe crederet,tū mādata pris duo fratres executi,futuroꝝ,vt fit,ſolliciti Pythiā cōſulūt,qs natoꝝ poſt Tarqniū patrē eſſet Romę regnaturꝰ. Bruti donū Apollini datum. Vox ex intimo ſpecu reddita ē,eū q primꝰoſculū matri daret,Romę imperiū habiturū. Oraculo decepti Tarqnii iuuenes īter ſe cōparāt,vt vtri eoꝝ,poſtq̄ domū veniſſent,priꝰmatet occurreret, is eā oſcularetꝰ. Erāt Tarqnio regi tres virilis ſtirpis filii,Titus,Aruns,& Sextꝰ,placuit duobꝰ q aderāt rē ſilētio occultari,vt Sextꝰq domi relictꝰerat,exps impii eēt. Hæc illi. Brutꝰ lōge aliter rē interp̄tatꝰ,velut aliqd pede offendiſſet,ī faciē ꝓcidēs oſculo terrā cōtigit. Mater oīm terra eſt. Brut ꝰoſculatus terrā. Sub id igiꝰ tp̄s quo illi Delphis ſunt domū reuerſi, bellū I Ardeates Tarqnius parabat. Bellum Ardeate. Rutuli gēs,vt tū res Latii erāt,opibꝰꝑpotēs,diu ī publicis opibꝰRomę īſtruēdis a rege habiti, fabrile miniſteriū grauati,apte cœperāt impiū detrectare. Conatꝰeſt Tarqniꝰꝑdæ cupidus primo impetu,Ardeā capere,quo cōſilio deſtitutꝰvrbē obſidiōe cinxit,& qa bellum magis erat lōgū q̄ acre,faciles ex his caſtris dabanꝰ cōmeatꝰ,ſed primoribꝰ faciliores,q̄ militibꝰ. Celebrabāt inter ſe regii iuuenes cū æqualibꝰcōuiuia,ociūq; mutuis comeſſationibꝰterebāt. Accidit itaq; vt nobilium iuuētute apđ Sextum Tarqniū cœnāte,& ī his Collatino Egerii filio,ſermo de re vxoria fit illatꝰ,hic vero quum qſq; ſuā ſtudio vxorē ꝓbaret,ſic eīn cōparatū eſt,vt hoīm plurimi plꝰoīno deferāt vxoribꝰq̄ par eſt,minuſq; de his male ſuſpicenꝰ, contra oīa in viro ſint illis ſuſpecta. Certamīe accēſi iuuenes quū nemo alii laude cederet,qd inqt Collatinꝰverbis opꝰeſt, Certamē de re vxoria. breuis via ad vrbē ducit,paucis horis,ſi periclitari iuuat,cōſtare poterit,q̄ ſit oīm optia,agite, ac citatis eqs Romā ꝓfecti,ipī nrarum ingenia qualia ſint īprouiſo acceſſu oculis exploremus, id cuiq; ſpectatiſſimum erit virę argumētum ī ſua qđ inopinato occurrerit. Nec mora deīceps fuit(incaluerāt eīn vino)vna Romā iter intēdunt,vbi regiis nuribꝰī cōuiuio & luxu inter æq̄les repertis Collatiā primis ſeſe tenebris intēdētibꝰabeunt,vbi Lucretiā nō epulis & choreis,ſed lanæ deditā inter lucubrātes ancillas mediis ædibꝰſedētē inueniunt. Tū illa ꝓ cunctis laudata. Collatinus regios iuuenes comiter inuitat,mox inde digreſſi,ī caſtra ad altā noctē ſe recipiūt. Ceperat interim Sextū Tarqniū libido Lucretiæ ſtuprādæ,cuius nō minus ſpectata caſtitas, q̄ forma accēdebat. Paucis itaq; diebꝰinteriectis,vno duntaxat comite Collatiā venit. vbi a Lucretia & aliis,nihil tale ſuſpicantibus,eſt benigne acceptus,ac poſt cœnam in hoſpitale cubiculum adductus,poſtea vero q̄ intēpeſta nocte oīa ſilētio plena erāt, cęteroſq; dormire Tarqnius

Lucretię ſtuprum.

ſenſit,ad Lucretiã ſtricto ferro ingredit̃,tũ lęua manu eiꝰpectori impoſita,tace(inqt) Lucretia, Sextꝰ Targnius ſum,morieris ſi vocẽ emiſeris.ferrũ in manu eſt.Inde illã vt in re ſubita,ſõnoq nup excitatã,atq oĩa pauẽtẽ leniter affatus,amorẽ fateri ſuũ,orare miſcereq ꝑcibꝰminas.Cæterũ vbi ꝑcibꝰ ſeptã pudicitiã aĩmq pſenti periculo expugnari nõ poſſe vidit,ad metũ dedecꝰ adiecit.Locabo(inqt)apud te ferro traiectã iugulatũ ſeruũ,vt ĩ ſordido credaris adulterio necata.Quibꝰminis exterrita illa,vt ĩfamię ſuſpitionẽ effugeret,expugnari ſe paſſa ẽ.Abiit inde Targniꝰferox,ignarꝰqualẽ cladẽ victrix libido mox ſibi,& ſuis eẽt allatura.Lucretia vbi primũ illuxit,nũciũ ad pſem Tricipitinũ Romã miſit.Erat tũ is pfectꝰvrbis,mittit & ĩ caſtra ad Collatinũ,vt cũ ſingulis amicis ſubito Collatiã veniãt,maturato opus eẽ,rẽ atrocẽ domi accidiſſe. Affuit.Sp.Lucretiꝰpater,& cũ eo.P.ValeriꝰVoleſi filiꝰ,cũ Collatino Iuniꝰ Brutꝰ exArdea venit.

Lucretia ad ſuos.

Mœſta ſolaq ſedebat ĩ cubiculo Lucretia,q̃ veniẽtes intuita,obortis repẽte lachrymis,ĩ fletũ ꝓrupit,ac q̃rẽti viro.ſatin ne ſaluę res eẽnt,minime(inqt)Collatine,qd eñ ſalui ꝓfligata pudicitia põt mulieri eẽ!alieni viri veſtigia tuũ fœdarũt lectũ.Cęterũ corpꝰviolatũ ẽ,animꝰ culpa vacat.Vos q̃ſo date fidẽ,rẽ adultero haud ĩpune futurã.Sextꝰ Targnius eſt,q hoſtis p hoſpite.ꝓxima nocte huc venit,gaudiũq hic peſtiferũ mihi ſibiq,ſi viri eſtis,abſtulit. Dãt illi ordĩe dextrã,cõſolãturq ęgrã,culpã ĩ auctorẽ ĩiurię ab ea auertentes, mẽtẽ dicere nõ corpꝰpeccare, nemini nõ liquere vñ cõſiliũ abfuerit,ĩde ꝓcul culpã abeſſe.Vos(inqt illa)videritis qd huius ſceleris authori debeat̃.Ego etſi ſũ mihi pudicę animi cõſcia,corpꝰ tñ qa fuit iniurię obnoxiũ, ſupplicio nõ libero,nec Lucretię exẽplo ĩpudica viuet vlla ãpliꝰ,ac cũ his cultro,quẽ ĩ hũc vſũ

Lucretiæ interitus.

ſub veſte occultũ habuit,repẽte educto,priuſq̃ ab his q aderãt inhiberi potuiſſet,ĩ cor defigit, ꝓlapſaq ĩ vulnꝰmoribũda cõcidit.Conclamãt ad eiꝰcaſum,vir Collatinꝰ,& Tricipitinꝰpater. Brutꝰcultrũ ex vulnere eductũ tenẽs.ꝑ hũc(inqt)caſtiſſimum ãte regiã iniuriã ſanguinẽ iuro, voſq dii cęleſtes teſtes facio,me L.Targniũ cũ filiis & ſcelerata cõiuge,ferro,igni,ac quacũq vi poſſim pſecuturũ,nec eũ aut aliũ quẽq̃ Romę poſthac regnare paſſurũ.Collatinus deinceps & alii luctu repẽte in irã verſo,idẽ ordine iurãt,mirati intra ſe vnde nouũ illud in Bruto ĩgeniũ repẽte extitiſſet.Mox eũ ad vltionẽ vocãtẽ ducẽ ſecuti,Lucretię corpꝰex domo in publicũ deferunt,fit ſtatim ex toto oppido ad vidẽdũ cõcurſus:ibi vero quũ quiſq ꝓ ſe de nefaria vi & ſcelere Targnii q̃reret̃.& in primis Brutus caſtigator lachrymarũ circũfuſã mouẽt multitudinẽ, hortari qđ viros qđ Romanos deceret,arma ſecũ in tyrãnos talia auſos caperẽt.Concurrit ad arma ferox iuuẽtus,vltro ad oĩa parata.placuit portas pſidio teneri,ne qd in caſtra nũciari poſſet.Cætera multitudo duces eſt Romã ſecuta.Fecit armatoꝝ agmen pauorẽ & tumultũ in vrbe,ſub primũ ĩgreſſũ.Primores ĩde ciuitatis,primo ĩ agmine cõſpecti,ſpectãtibꝰprimo admirationi fuere,mox vbi res cognita eſt,haud minor Romæ,q̃ Collatię,motus ſecutꝰ eſt.Currit̃ ergo ex oĩbꝰciuitatis locis,in foꝝ.Pręco pplm adTribunũ Celerũ, quẽ magiſtratũ tũ forte Brutꝰ

Bruti verba ad populũ.

gerebat,vocauit.Ad quẽ ille vehemẽti ẽ ọſone vſus,haud eo ĩgenio,qđ ad id tꝑs fuerat ſimulatũ.ſed ſummo viro digna,q ſe ciueſq ſuos cũ ipſa patria ĩ libertatẽ aſſerere tũ primũ aggrederet̃.Brutus pauca de ſe q ad id tꝑs ſtultitiã ſimulaſſet,pfatus,primũ de vi & libidine Targnii iuuenis,deq infando Lucretię ſtupro,miſerabiliq cęde,atq Tricipitini pris orbitate q̃ſtus,Targnii deinceps pris ſcelera exorſus,cũ multa oĩm indignatiõe,Seruii regis optimi,bonoꝝ cędẽ, fortunarũ direptiones,exilia,diuturnũ plebis ſeruitiũ ĩ Cloacis demerſæ,aliaq publica & priuata incõmoda,q̃lia ciuitates ſęuiſſimo ſeruitio pſſę pati ſoleãt,ordine explicat.Adiicit his impiæ Tullię currũ,per cadauer pris actũ.Qubꝰmultitudinẽ pſentẽ reꝝ ſtatũ iã antea ꝑtęſã facile impulit,vt imperiũ regi abrogatit,ipſmq Targniũ cũ vxore & liberis exulare iuſſerit,ipſe cũ

Tarquinio abrogat̃ imperium.

lectis iuuenibꝰ,Tricipitino in vrbe ad pſidiũ relicto,ĩ caſtra ad cõcitãdũ ĩ Targnios exercitũ ẽ ꝓfectꝰ.Tullia medio tumultu,ĩter diras quacũq iret execratiões,domo ꝓfugit.Hæc Liuiꝰ.Sed

Aliter res narratur.

multo ſimiliora vero ſunt,q̃ Dionyſius,antiq̃ſſimũ rerũ Romanarũ ſcriptorẽ Fabiũ ſecutꝰait. Lucretiã vim a Sexto Targnio paſſam,vbi primum illuxit,ex Collatia curru ĩ vrbẽ ad patrem deuectã,erat eñ ille vrbis pfectꝰ,ibiq ad eiꝰ pedes multis lachrymis obuolutã, vim Tarquinii miſerabili modo cõqueſtã,plęriſq nobilium,q officii cauſa forte aderãt,vel ad id vocatis,quod fieri potuit,ſpectãtibꝰ,ſe ferro traieciſſe.Ad cuius caſum atrox orta ſit animoꝝ indignatio.Superueniſſe iã inde ea extĩcta Collatinũ & Iuniũ Brutũ a Lucretia ꝑ nuncium ab ĩitio accerſitos, q circa portas P.Valerio miſſo ex vrbe,vt Lucretię mortẽ viro nũciaret,occurrerãt,ac tũ Brutũ breui de ſe pfatiõe vſũ,ad vltionẽ cęteros ꝓpuliſſe,cõiuratiſq a paucis prĩo ĩ Tyrãnoꝝ exitiũ poſitiſq circa portas cuſtodiis,ne qd regi ſignificari poſſet,cõſtatũ ĩter eos de forma ciuitatis ĩ

ſtituenda.Inde Tricipitino Interrege creato, Brutũ longiſſima ad populũ oratione vſum,au-
thorẽ fuiſſe,vt regnum Tarquinio adimeretur.Ego vt nõ libẽter Liuio accedo,qui ait vno tẽ-
pore Lucretię neceſſarios ex diuerſis locis Collatiã veniſſe,quũ caſtra multo inde remotiora eſ
ſent,q̃ Roma,q̃q̃ haud ſcio an patri Tricipitino,q̃a p̄fectus vrbis eſſet,licuerit priuata cã vrbe
abeſſe,ita a Dionyſio diſſentio,q tot cõſultatiões tã lõgã gerẽdę rei morã ĩterpoſuit. Quin po
tius mira celeritate oĩa acta crediderim,p̄ſertim quũ Bruti & alioꝝ cõſilia,ſi minimũ in tẽpo-
re fuiſſet offenſum,facile regis ĩteruẽtu opprimi potuiſſent.Verũ quoquo mõ res acta eſt,Bru
tus(qđ inter oẽs cõuenit)impio regi abrogato,cum paucis cõtendit in caſtra,vñ quia iã nun-
cius eo de iis q̃ Romę acta erãt p̄uenerat,p̄culſus Tarquini⁹ ad cõprimẽdũ motũ Romã profe
ctus erat,declinauit Brutus regis occurſũ,acciditq̧ vt vno tp̄e hic Romã,ille ad exercitũ vene
rint:Sed multũ diſpari effectu,Tarqnio clauſę ſunt portę vrbis atq̧ exiliũ indictũ,milites libe-
ratorẽ ſuũ ſtudio ſummo & fauore exceperũt.Tarqnii filii e caſtris eiecti,reliqui in Hetruriam
patrem ſecuti ſunt.Sextus patris irã veritus Gabios,velut in peculiare regnum,exul abiit.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS SECVNDÆ, LIBER SEPTIMVS.

EXCIDIT Tarquinius regno,anno q̃nto & vigeſimo, ex quo Romæ ANNI
fuerat rerũ potit⁹.Fuitq̧ ann⁹ ille ab eo quo in vrbe cœptũ erat regna MVNDI.
ri,ſupra ducẽteſimũ quart⁹ & quadrageſim⁹.Ab mũdi origĩe vndeocto
geſim⁹ ſupra ſexcẽteſimũ ac quater milleſimũ.Regnaruntq̧ cũ Tarq-
nio in Macedonia Aminthas Alcetę fili⁹,q adeo validus fuit corpore, Aminthas.
vt in Olympico ſtadio haud vnũ certaminis gen⁹ vno tp̄e obiuerit.in
Ægypto Amaſis,qui Aprii ſucceſſit.Is ab Aprie miſſus ad comprimẽ Amaſis rex
dos Ægyptioꝝ motus,q poſt pugnã in Cyreneos infeliciter cõmiſſam
a rege defecerãt,tumultuario rex eſt fauore declaratus.Miſit Apries q
eũ ad ſe vinctũ ducerẽt,q̃bus Amaſis ſe iãdudũ dare operã dixit,vt p̄-
ſto regi adeſſet.Cõparabat.n.aperte in eũ bellũ,nec lõgior deinde mora fuit,cõtractis vtriq̧ co
piis,circa Mẽphim vrbẽ caſtra cõtulere,ibiq̧ ingẽti p̄lio cõmiſſo Apries victus in Amaſis pote
ſtatẽ viuus venit,abductuſq̧ in Sain vrbẽ,vbi victor Amaſis ſibi regiã optauit ſedẽ,in ſummo
eſt honore ab eo habit⁹.Indignabãt interim Ægyptii, poſt adeptũ regnũ Amaſi parere,q̧ ni-
mis humili eſſet loco nat⁹,& ob id indignus q tot populis,tot gẽtib⁹ ſimul ĩperaret.Ille ad hęc
nõ vi,ſed arte aĩos leniẽdos rat⁹,aureã peluim quã habuit,quaq̧ regii cõuiuę ſe lauare conſue
uerãt,occulte in idoli ſpeciẽ conflauit,eãq̧ in publico locatã Rex venerat⁹,& cętera multitu-
do regẽ ſecuta pari veneratiõe dignata eſt.Et iã maior in dies religio erat circa id ſimulachrũ,
quũ rex primoribus gẽtis cęteraq̧ multitudine ad cõcionem vocata:Ecce veneramini inq̃t vi-
ri Ægyptii ſimulachrũ,ex ea materia factũ,ex qua nup cõſtitit peluis illa,quã ad ſordidiſſimos
vſus nup ſubiectã habuiſtis.Facies credo rei q̃ mutata eſt,in cauſa fuit , cur dignitas mutaret:
nã materia eadẽ eſt.Sic q̃ſo & in me facite.Fui fateor priuatus q̃ſq̧,nũc vero rex ſum,reddite
ſuos honores regiæ perſonę,regale faſtigiũ reddat me vobis venerabilẽ,ſi priſtina fortuna nõ Amaſis
põe,q ſim nũc,nõ q fuerim ſpectate,ſtulte facie q parũ ſpecioſa recordari mauult, q̃ formoſa & Apophthe
pulchra ĩrueri.Tali ille argumẽto vſus,Ægyptios ĩ ſniam adduxit,vt ęquũ cẽſerẽt, p̄ſenti im- gma.
perio parere.Hui⁹ quoq̧ eſt adagiũ illud a ſuis aliq̃n monit⁹,parũ regiũ ſibi videri,q̧ ad tã ap-
tã deſciſceret neq̃tiã:Nã Amaſis,vt faceto erat ĩgenio,ſcurrã ĩter cõuiuas imitabat, ita occur-
riſſe dicit,frãgi arcũ aut porro ĩutilẽ fieri,ſi nũq̃ retẽderet,ita ĩ ſe & aliis grauia onera ferẽtib⁹ Adagium
euẽturũ,vt niſi aĩus iocis feſtinaq̧ p̄acitate remitteret,ad ea q̃ ſerio agẽda eſſent,fieret inuti- eiuſdem.
lis.Inter varia eius regni op̄a,ex ſolido ſaxo domũ ante Mineruæ tẽplũ,in Sai vrbe conſtitutã
repio,cui⁹ rectũ exteriore p̄te vni⁹ & viginti fuerit cubitoꝝ,quatuordecim latitudo,octo ſubli
mitas,ĩ qua mole ex lapidicinis,q̃ iuxta Mẽphim fuere,ĩ Saim vſq̧ traducẽda duodecim hoĩm
milia triẽniũ cõſũpſere.Mirũ eſt,qđ Herodotus ſcribit,viginti milia vrbiũ ĩ Ægypto ab Ama- Quot milia
ſi rege habitata.Hui⁹ lex illa fuit vt ſinguli hoĩm apud p̄uinciarũ p̄ſides,ſuę vitæ rationẽ co- vrbiũ in Æ
gerent reddere:vñ vict⁹ cuiq̧ q̃reret,ac q id mõſtrare nõ potuiſſet, capitali afficeret ſupplicio. gypto.
Talis lex inter alias Solonis Athenis quoq̧ diu obſeruata.Idẽ Amaſis prim⁹ oĩm,Cyprũ bello Lex Amaſis
raptã tributariã fecit,q quũ tãta noĩs celebritate felicitateq̧ rex degeret,quãta Ægyptioꝝ re-
gũ nullus antea,bello eſt a Cãbyſe Cyri filio petitus.Illati belli cãm eã fuiſſe ferunt,q̧ filiã illi
Ægypti⁹ rex matrimonio iũgere noluit.Fertur Cãbyſes ad eas nuptias petendas impulſus,ab

Oculario medico,q inuitꝰ ab Amaſi fuerat in Perſas miſſus,quũ pſtãtiſſimũ medicoꝝ ab Ægy
ptio rege Cãbyſes reqſiuiſſet. Videbat ille ita futurũ,vt aut filia ab Amaſi nõ daret,belluꝗ ex
ea re illi ex pſide oriret,aut ſi data eẽt,breui ſenex natę deſiderio cõficeret. Amaſis rẽ aliter in-
terptatꝰ,qa futurũ arbitrari,vt Cãbyſes filiã ĩ pellicẽ poriuſꝗ ĩ cõiugẽ eẽt habiturꝰ,aliã nobi-
Cur Cãby- lẽ Apriis filiã,elegãti facie puellã p filia miſit. Eratq; iã vana ſpecie eluſa cęca libido,niſi puel-
ſes bellum la Amaſis filia vocata,ſe nõ Amaſi,ſed Aprie rege natã cõfeſſa eẽt,q Cãbyſes cõtumelia cõmo
Amaſi intu tus,bellũ Amaſi ĩtulit. Hic ſermo ĩter Perſas celebrior. Ægyptii Cãbyſem ſui ſãguinis arbitra-
lerit. ti ex Apriis filia cuiꝰ mõ mẽtio facta eſt genitũ pdicabãt. Cęterũ Perſici rirꝰ ignari Ægyptii re
mere acqeſcebãt vanę opinioni,neq;.n.apud Perſas regnũ obtinere poterat,q nõ legitimo eſſet
thoro natꝰ,ſi nõ deſit q cõiugio pcreatꝰ regnare poſſit,qđ ĩ Cãbyſe certe eueniſſet, quũ haud
vnicus patri eſſet filius ſed frater Merges illi erat(alii Merdes habẽt)ex Caſſandane genitꝰ, q
Cyro legitime nupſit, patriq; ſupfuit. Sũt q tradãt Cãbyſem Caſſandane matri aſſidẽtẽ,quum
aĩaduertiſſet eã cũ Perſide quadã muliere familiariter qri,q ſibi pulchrã Cyro plẽ enixę Ægy
ptiaca ab eo in amore ancilla pferret,ſpõte ei pollicitũ,ſi qñ p ętatẽ adoleuiſſet,ſe q ſũma iu Æ
gypto eſſent ima redditurũ,idq; eũ poſtea ſecutũ,belli cãm cũ Amaſi qſiuiſſe. Cãbyſes igit in
Ægyptũ moturꝰ,ad Arabiæ regẽ miſit,vt p eas terrę anguſtias,q iter Ægyptiũ ſunt mare &
Erithręũ,liceret pacare exercitũ ĩ Ægyptũ trãſmittere,cuiꝰ rei ille non ſolũ poteſtatẽ fecit,ſed
Fœderis ra- fœdus quoq; in idipm cũ Perſarũ legatis ſanxit. Arabibꝰ hęc ſanciẽdi fœderis ratio fuit. Manũ
tio apđ Ara- acuto lapide ſecus maiores digitos feriebãt interiore pte,inde flocco ex eoꝝ veſtimẽto, q id fa-
bas. ciũt,deſũpto,ſeptẽ lapides in medio cõſtitutos cruore ĩungũt,Dionyſiũ & Vraniã quos ſolos
deos arbitrãt vocãtes. Magna eiꝰ Arabici ſoli pars q a Phœnice ad Gaditis Palęſtinę vrbis mõ
tes & ab Ienyſo rurſus qđ eſt Arabũ,ad Serboniridis lacũ Caſio mõti ppĩquũ,triũ circiter die
rũ itinere,ſiticuloſa & arida ẽ. Id Cãbyſes,quũ exploratũ habuiſſet,camelinis vtribꝰ aquã ad to
tius exercitus vſum detulit. Hoc ppius vero eſt,q qđ qdã pdiderũt,Corym Arabiæ flumẽ,ab
Cãbyſe,tribꝰ canalibꝰ ex crudo corio factis. XII. dierũ ſpario(rãtũdẽ inde fluuiꝰ diſtat)ĩ ciſter
nas quas his locis effoderat corriuatũ. Et ille p hos labores exercitũ ĩ Ægyptũ duxit. Pſamnie
Pſamnietꝰ. tus Amaſis filius (nã ſenex pater ante Cãbyſis acceſſũ medio belli apparatu vita deceſſerat)
caſtra ad Peluſiũ habebat,nec pcul inde Perſę cõſederũt,acie,ſi pugnę copia facta eẽt, cõtinuo
dimicaturi. Cares & Gręci auxiliares,q in Pſãnieti caſtris erãt,Phani viro illuſtri ĩfenſi,qui ab
Amaſi ad Cãbyſem trãſfugerat,ppuleratq; ab bellũ maturãdũ,in eiꝰ filios ĩter duas acies ĩ p-
Ægyptii cictu ſtãtes,ſupra craterẽ,vnũ poſt alterũ ĩ victimarũ ſpeciẽ mactãr. Puerilẽ ĩde cruorẽ pmixtũ
Phanis fi- vino priuſꝗ manꝰ cõſererent,circũferũt. Acre deĩceps pliũ cõmittit,multiſq; vtriq; cadẽtibꝰ an
lios ĩmolãt ceps aliquãdiu mars fuit. Ad poſtremũ fuſi fugatiq; Ægyptii ĩſignẽ Perſis victoriã reliqre. He
rodotꝰ author eſt ſpectaſſe ſe his locis eoꝝ oſſa,q acie illa occubuere,vtraq; ab alteris diſcreta,
aĩaduerſaq; a ſe & iis,q ſecũ aderãt,rẽ mẽoratu dignã,q Perſarũ capita adeo fragilia eſſent, vt
Capita Æ- vel talitro pfringerẽt,cõtra q Ægyptioꝝ fuiſſe dicebãt,tã ſolida, vt ne lapidis qdẽ ictu temere
gyptiorum cõminuerent,cõptũ ex his habuiſſe,Ægyptioꝝ caluarias qa ab initio ea gẽs raderet,& ad ſolẽ
duriora Per obdureſceret,diuriꝰ cęleſti ĩiurię reſtitiſſe,cõtra ĩ Perſis euenire,q pileis mitriſq; tegerẽt capi-
ſicis. ta. Cãbyſes victoriã ſecutꝰ Mẽphim caſtra admouit,nec lõgior poſtea fuit obſidio,paucis diebꝰ
Perſę vrbẽ deditã cũ rege tenuerũt. Cyrenei,Barcei,& Aphri,Ægyptioꝝ opibus fractis, & ipſi
Cãbyſis impiũ accepe. Excidit regno Pſãnietꝰ ſexto mẽſe ex quo illđ a pre accepat,qdã falſo an
no p mẽſibꝰ accepe. Cęterũ illi nõ libraria fide ſolũ,ſed authoritate quoq; & rõne repellũt. He
rodotꝰ author ẽ,Amaſim q illi regnũ tradidit,ſub id fere tpſ,quo Cãbyſes ĩ Ægyptũ mouerat
fato defũctũ,nec Ægyptiis vno aduerſo plio fractis,maiores vlli eiꝰ gẽtis conatꝰ extitere,ſed bel
lũ Mẽphim cõpulſũ breui obſidiõe pfligatũ. Et Ægyptii p hũc maxĩe modũ regnũ amiſere. In
Quatuor re q reputatio illa ſubiit aĩm,quodã fato regibꝰ ĩimico eẽ factũ,vt pauciſſimis ãnis qtuor illuſtria
gna euerſa. ſublata ſint regna,ſic Medi prĩo,mox & Lydi a Cyro victi regnare deſierunt,ſic Targnii Roma
eiecti,ſic Pſãnietꝰ victꝰ regnũ & libertatẽ amiſit. Is Cãbyſis iuſſu cũ oĩbꝰ eiꝰ gẽtis primoribꝰ in
ſuburbano loco cõſtitutꝰ,mẽorabile doloris edidit exẽplũ,miſſa ẽ eiꝰ filia ſeruili habitu cũ plæ
riſq; nobiliũ puellarũ aqtũ,vt ĩ ſordido miſterio a pre cõſpecta,ſup cęteras calamitates maiore
Filia Pſam. adhuc dolore cõficeret,q vbi ĩ ſuoꝝ cõſpectũ venere mutuo aſpectu miſerabilis ĩter virgĩes pa-
rẽteſq; orta ẽ cõploratio,vnꝰ oĩm Pſãnietꝰ filiã ĩtuitꝰ,ĩmoto ſteriſſe vultu dicit. Inde filius ad
Pſamnieti ſuppliciũ cũ plęriſq; ęqliũ miſſus,cęteroꝝ fletu & lamẽtatione,ex ipſiꝰ cõſpectu abſtractus,pari
conſtantia. vultꝰ cõſtãtia dicit pſecutus. Accidit interim vt ĩ amicoꝝ quẽdã oculos cõiecerit,qui ex præ-

clara nup fortuna,multiſq diuitiis pene nudus circuibat milites,cibũ mẽdicans. Tũ vero neq
lachrymis tẽpetauit ãpli⁹,neq apta lamẽtatione abſtinuit. Has intẽpeſtiuas lachrymas Cãby-
ſes demirat⁹(aderãt.n.q oĩa illi q̃ fiebãt nũciarẽt)miſit q ab Sãnieto ſciſcitaref,qd eſſet,ꝑ quũ
liberoꝝ calamitatẽ tã pulchre ꝑtuliſſet,vt ne lachrymã qdẽ in eoꝝ malis emiſerit,cõtra,ad vni
Sãnieti reſponſum.
us medici aſpectũ in fletũ ꝓrupiſſet.Cui aiũt ab eo reſpõſum,vt diceret domeſtica mala multo
maiora fuiſſe,q̃ vt a ſe fleri poſſent,amici fortunã dignã ſibi viſã,quã fletu & lachrymis, qñ ali
ter opẽ ferre nõ poſſet,ꝓſeq̃ref.Crœſus & alii primores,q cũ Cãbyſe erãt,ad eã vocẽ ꝓpriç ſor
tunç admoniti,nequerũt & ipſi fletu abſtinere,tetigitq ſubita cõmiſeratio victoris aĩm, vt cõ-
feſtim miſerit,q Sãnieti filio parci iuberẽt,ſed ſerũ fuit ĩperiũ,pierat adoleſcẽs,quũ nũcius a re
Samnieti interitus.
ge affuit.Ipm regẽ,qd ꝓſtare potuit,nõ ſolũ ſeruatũ voluit,ſed penes ſe quoq ĩ honore habuit
donec res nouas moliẽtẽ,taurino ſãguĩe epoto,ad mortẽ cõpulit. Phama eſt habuiſſe ĩ aĩo Cã
byſem,priuſq̃ hoſtilẽ ĩ ſe aĩm gerere cõperiſſet,eũ Ægypto ꝓficere:nã & Inati Aphri,& Pauſi-
ri Amyrthei filiis ĩ deditionẽ receptis,regnũ reſtituit,ĩ Amaſis cadauer ĩexpiabilis odii dedit
Cur Ægyptii & Perſç cadauera non comburunt.
exẽplũ,id refoſſum,ac verberib⁹ cęſũ,ꝓter patriũ morẽ cõcremauit, q̃q̃ haud Ægyptiis tãtũ id
moris fuit,vt hũana corpa nõ cõburerẽt,qa ignẽ deũ quendã arbitrarenf,ob idq hũana carne
flãmã violare nefas ducerẽt,ſed Perſis quoq,q belluã quãdã aĩatã ignẽ exiſtimabãt,q̃ quicquid
adepta eſſet deuoraret,inde exaturata moreref.Ægypto domita Cãbyſes triplex bellũ aĩo deſti
nauit.Nauale vnũ aduerſus Carthaginẽſes.Pedeſtre alterũ in Ammonios.Tertiũ ĩ Macrobios
Æthiopas,q Aphricã ad auſtrale mare incolũt.Sed priuſq̃ in hos aliqd moueret,ſtatuit lega-
Menſa ſolis
tos ad eoꝝ regẽ mittere,vt legationis ſpecie itinerũ rationẽ,& opes gentis ſpecularenf,q̃ Solis
mẽſa apud eos eſſe diceref . Ferunt pratũ ſuburbanis fuiſſe locis,quo oĩm quadrupedũ carnes
aſſç noctu magiſtratuũ cura inferrenf,eoq vbi primũ illuxit,vulgo ciues occurrere,hilariterq
epulari,ꝑſuaſũ indigenis fuiſſe aiũt,terrç felicitate ſibi alimẽta aſſidue reponi. Ad hos igif lega
ti cũ munerib⁹ miſſi,Icthiophagis ducib⁹ ex Elephantina vrbe aſcitis,q Æthiopicã ob mutua
Munera Cãbyſis ad Æthiopũ regem.
vtriuſq gẽtis cõmercia callebãt linguã.Fuerũt dona q̃ regi tulerũt,Purpureũ amiculũ, Aure⁹
torquis,Armillç,Alabaſtrũ vnguẽti,& phœnicei vini cadus.Sũt Æthiopes ipſi ad quos tũ lega
ti miſſi ſunt,ſi vera Herodot⁹ ꝓdidit,oĩm hoĩm maximi ac pulcherrimi,diuerſoq ritu a cæte
ris mortalib⁹ viuẽtes,tũ id in aliis ſeruant,tũ ĩ creãdo rege,quẽ vtriq ꝓcipua ſtatura,validoq
Æthiopum formæ & ritus.
corpe ex oĩ numero eligũt.Ad hũc igif quũ legati veniſſẽt, expoſuiſſentq ſe a Cãbyſe Perſarũ
rege miſſos,vt cũ eo amicitiã & hoſpitiũ iũgerẽt,attuliſſe adhęc ſe ad eũ dona q̃dã,q̃ idcirco il
le præ cæteris mittẽda exiſtimaſſet,ꝙ ipſe eoꝝ vſu maxime caperef.Hæc illi.Cæterũ legatorũ
acceſſus nihilo ſecius fuit regi & aliis ſuſpectus.Reſpõſum ꝓinde his parũ pacate, libereq ex-
probratũ,parũ iuſte facere Cãbyſem,q nulla laceſſitus iniuria,alienũ regnũ inuadere moliref.
Qđ vt tutius fieret,legationis ꝓtextu miſiſſet,q vniuerſam regionẽ explorarẽt. Verũ feliciter
Perſis euenire,ꝙ dii eã Æthiopib⁹ mẽtẽ nõ dederint,vt aliena appeterent , q̃ ſi data eſſet,breui
exptur⁹ fuiſſet,an Æthiopes ii ſint,qbus temere ſit bellũ inferẽdũ.Interim vero priuſq̃ aliquid
temere moueret,ſuas idẽtidẽ metiref vires,& quũ arcũ quẽ a ſe intẽdi cernerẽt,vtiliter tractaſ
Æthiopum vires.
ſet,tũ de vi Æthiopib⁹ inferẽda cogitare inciperet.Hęcq ille effatus,robuſtiſſimũ arcũ valide
curuauit,legatiſq Cãbyſi deferẽdũ obtulit.Inde purpureũ amiculũ tractãs,qd eſſet rogauit,ac
qua id ratiõe infectum,Icthiophagi purpurç rationẽ expoſuit,idq hoĩm cõmentũ eſſe demon
ſtrãt.Doloſi inqt ille hoĩes,doloſa & veſtimẽta.Mox de tortili auro,& armillis ſciſcitat⁹,vbi in
Aurea vincula captiuorum.
regio ornatu ea eẽ audiuit,riſiſſe dicif.Gloriatuſq eſt ꝙ ex eadẽ materia apđ ſe captiuoꝝ eẽnt
vincula,nec ita multo poſt ad carcerẽ ꝓduxit,vbi ſontes aureis erant cõpedib⁹, & catenis ligati.
Eſt enĩ in ea gente æs rarum ac maxime precioſum,nihil itaq eorum quę attulerant præter vi
nũ laudatũ,ſed quũ alia atq alia q̃rendo eo ꝑueniſſet Æthiops,vt a legatis ꝓter alia multa tri
ticeũ panẽ Perſis in vſu eſſe didiciſſet,totiuſq gentis vitã ãno octogeſimo plurimũ terminari,
Longioris vitę Æthiopes.
miratus dicif cur tãdiu viuerent ii qui ſtercore veſcerenf. Viuunt Macrobii Æthiopes vulgo
annos cẽtũ & viginti.Plinius lõgioris eſt author vitæ,ĩ vitreis vaſis ſepeliũt cadauera.Legatis
in Ægyptũ reuerſis,Cãbyſes haud multũ deinceps moratus in Æthiopas mouit,Carthaginẽ-
ſiũ bello ĩ aliud tẽpus dilato,Phœnicibus,qui vltro in fidẽ venerãt,in ꝓgeniẽ ſuã bellare recu-
ſantib⁹.Omnis nauticus apparatus phœnicius ferme erat.Nec Rhodii & alii qui aderant tan
ti interim eſſe, vt Tyriis ꝓuinciã detrectantibus punicum obire poſſent bellum.Ipſe ſine maio
Thebæ Ægyptiacæ.
re aliquo cõmeatu pene præceps,cũ omnibus copiis ꝓfectus, auxiliaribus græcis Memphi ad
præſidiũ relictis,Thebas ꝓceſſit.Nec multum diſtant a fabulari hiſtoria,quæ de hac vrbe græ-

ci ſcriptores,& latinoꝝ qdā ſcripſere,ꝙ centū portas habuerit:id eñ Homericū carmē teſtatˀ,
qdā pēſile totū oppidū fuiſſe adiiciūt,ita vt numeroſi exercitꝰ nihil ciuitate ſentiēte a regibꝰ
vrbe educerentˀ.flumē mediā vrbē īterſecat.Diodorus Buſyridē authorē memorat.Ambitꝰ vr
bis cētū tradit & quadraginta ſtadioꝝ.Nec ea mihi videntˀ exequēda,q̄ de Mēnonis coloſſo ibi
referuntˀ,etſi Strabo author diligētiſſimꝰ q̄ de eius crepitu,nō cōcētu,vt vulgo eſt perſuaſum,
cōpta ſe habuiſſe mēorat.Semel ī ea vrbe pluiſſe dicitˀ,āno quo Sāmetꝰ ad Peluſiū eſt a Cābyſe
Bellū ī Ammonios. victus.Hinc Cābyſes qnquaginta milia lectoꝝ peditū in Ammonios miſit,ad ſacra & pphana
eiꝰ gētis diripiēda,& vt Iouis oraculū apd eā gētē incēderēt.Ipſe parū mētis cōpos reliquū co
piarū pceps in hoſtē rapuit.Vix qntā partē itineris exercitꝰ cōfecerat,quū cōmeatus defecere,
& iā maligne terra pabulū pbebat,pgere tñ porro ire demens impator,ac q̄diu miles potuit ra
Perſarū fames ingēs. dicibꝰ & herba veſci pſeuerauit,vbi vero ad ſabulū puenere,oīa tū ſimul deſiderari cœpta,di
taq; fames milite inuaſit.Hic res infanda accidit,vt Perſę inedia adacti,decimū quēq; ſorte du
ctū vulgo mādere occœperint,quo atroci caſu territus Cābyſes,magna militū iactura interim
facta.p Thebas Mēphim rediit.Et Æthiopica expeditio hunc exitū habuit.Qui in Ammonios
miſſi fuerāt,in ſeptimo die q̄ Thebis pfecti ſunt,ad Oaſim vrbē puenere.Inde p arenoſam va
ſtitatē repetito itinere,nuſq̄ ampliꝰ in hoim cōſpectū venere.Nā neq; ad Ammonios peruentū
eſt,neq; ex tanto numero retro qſq̄ eſt reuerſus.Fertˀ ab Ammoniis poſtea celebratū ſermonē
pueniſſe eos ad mediū fere arenarū ſpatiū.Tū illis prādētibꝰ violētū auſtrū repente coortū,in
Milites arenis ſūmerſi. gētibuſq; arenę cumulis ſupingeſtis,ad vnū e cōſpectu ſublatos.Cābyſes duplici clade affectꝰ,
oēm male geſtæ rei irā in Ægyptios effudit,eius gētis ſacerdotibus interfectis,& Api boue fer
ro violato.Erat Apis ex boue alioqui ſterili genitus.pſuaſum habuit Ægyptiorum vanitas,eā
Apis bos. fulgure ictā fieri grauidā,eoq; cōceptu Apim naſci,quē Epaphum dixere,erat illi candor qua
dratę figurę in frōte,in tergo aqlæ effigies,inſignis cātharus ī palato,niger cętera.Inde ī ſuos
Cābyſes ſęuire cœpit:Merdimq;,ſiue Mergidē(vt Trogus ait)primo occidit.erat is illi ex am
bobꝰ parētibꝰ frater,q quū arcū ex Æthiopia miſſum cęteris validius intēdiſſet,liuore motus
Cābyſes in Perſas remiſit,inde p quietē viſus eſt nuncius adeſſe,q diceret Mergidē ſolio ſedere
Cābyſes fratrē īterficit regio,qua ille viſione cōſternatus,cōfeſtim Prexaſpē hoim fidiſſimū in Perſidē ad eū interimē
dū miſit.Quidā Suſis interfectū prodidere.Alii media venatione.Nōnulli in rubrū mare pcipi
tatum.Nec vno parricidio cōtentus,aliud nō minus fœdū cōtinuo adiecit.Erāt illi tres ſoro
res,quarū natu maxima,primo illi nupſit,huiꝰ amore captus,quū palā p vxore primo habere
dubitaſſet.Perſarū iudices rogauit,an lex vlla foret,q̄ pmitteret ſororē fratri nubere.Cęterum
Iudicum reſpōſum ad Cambyſem illi tā prudētet,q̄ vere reſpōdiſſe dicuntˀ,ſe legē nullā inuenire,q̄ fieri pmitteret,at ſcire ſe alte
ram eſſe legē,qua Perſarū regi licitū eēt agere qcqd vellet,eoq; legis ptextu Cābyſes Atoſſam
ſororē ſibi matrimonio iunxit.Inde aliā duxit minorem natu Meroen,vt quidā aiunt,nomine.
nā q ipſius Cābyſis matrē Meroen vocatā exiſtimāt,Herodoti authoritate refelluntˀ,qui Caſſa
bane ex Achemenidarū gēte Cābyſē,nō Meroe.genitū pdidit.Nec vetꝰ Ægyptioꝝ opinio il
los a mēdacii ſuſpitiōe vindicat,q Ægyptiaca eū fœmina natū credidere,quū ipſi quoq; in ma
nifeſto fuerint errore.Enimuero ſi pellice ille ortus fuiſſet,qa apud Perſas legitimo thoro nati
īperiū,ſi adſint,obtinere ſoleāt,ad Mergidē Cyri regnū,nō ad Cābyſem peruenīſſet. Sed quocun
ꝙ fuit noīe,q̄ ſecundo loco nupſit,eū in Ægyptū comitata eſt.Hanc Cābyſes,qa Mergidis fra
tris ſibi parricidiū exprobraſſet,ictu calcis interemit. Tradunt quidā canis leoniſq; catulos ab
eo cōmiſſos,aliquādiu īter ſe certaſſe,mox leonculo ſupante,alterū canē fratri auxilio accurriſ
ſe,atq; ita duoꝝ aſſultu leonē ſupatū.Ad qd ſpectaculū puella fleuiſſe fertur,rogataq; a Cāby
ſe,vnde illę īrepētiuę lachrymę,reſpōdiſſe aiūt,Mergidis fratris memoriā ſubiiſſe aīm,cui nul
lus in morte aſſuiſſet vltor,ob eā Gręci a Cābyſe īterfectā memorāt.alius tñ apud Ægyptios
(vt Herodotus ſcribit)de eiꝰ morte fuit ſermo.In cœna quū forte lactucā ederet,folia eā diſcer
pſiſſe aiūt,inde virū rogaſſe,vtrū dēſa ne an diſcerpta pulchrior lactuca viſa eſſet,quū dēſa ille
reſpōdiſſet,illud Meroe ſubiecerit(ſi Meroe fuit illi nomē)hāc tu imitatꝰ es,qui Cyri domum
parricidio cōuulſam reddidiſti.Ad quę Cambyſes ira percitus,eā pręgnantē humi afflixit,qua
Cābyſes ſororē occidit vi abortu edito vita defuncta eſt.Per hæc ille in ſuos debacchatꝰ,cū in dies amētior fieret (fe
rūt eñ ab ineūte ętate ſacro eū morbo cōflictatū,nūq̄ poſtea ſatis aīo cōualuiſſe)Prexaſpis quē
maxime diligebat filiū ſagitta trāſfixit,& qd crudeliꝰ fuit,tā diro ſpectaculo patrē adhibuit,in
cuius inuidiā adoleſcētē occidit,qm̄ ab ipſo Prexaſpes rogatus,qualis a Perſis haberetˀ,per cę
tera optimus reſpondiſſet,niſi ꝙ aliquāto auidiꝰ vino indulgeret.Nec ita multis īteriectis dię

bus ex Perſarũ primorib⁹ quoſdã in caput humi defodit, eſt & Crœſum interficere conat⁹, q̧ le
niter ab eo moneret, ne in ſuos populares temere ſęuiret. Sed quũ ab his quibus cędes mãdata
erat Crœſus impetraſſet, vt tãtiſper ferro abſtinerẽt, donec regis ira deferbuiſſet, rũ ſi in cõſilio
pſtaret, pag erẽt mãdata: cæterũ remittẽte ira, Crœſus ſeruatus eſt. Sed dũ per hęc ille in Ægy-
pto inſanit: Magi fratres, quoꝝ alter a Cãbyſe curator rerũ fuerat relictus, de occupãdo regno
cõſilia ineũt, reſciuerãt hi de Mergidis nece, q̃ inter paucos adhuc erat vulgata. Magoꝝ minor
Mergidi erat ętate & liniamẽtis ꝑq̃ ſiſis, & qđ ad rẽ aſſimulãdã nõ parũ valuit, fuit & Mago
Mergidi nomẽ. Hũc maior frater regio ſolio p Mergide Cyri iã mortuo collocat, mittitq; ĩ oẽs
gentes, ꝓcipueq; in Ægyptũ caduceatores, ad exercitũ, quẽ Cambyſi ſciebat infenſum, vt abro- Magi fratres occupant Perſarũ regnum
gato illi imperio, Mergidi Cyri filio parerẽt. erat tũ Cambyſes in Acathanis Syrię, q ratus ve-
ra eſſe q̃ de fratre efferebant, parũ abfuit qn Prexaſpem occiderit, cui fratris cędẽ demandarat,
velut minus dicto obœdiẽs fuiſſet. Cæterũ ſciſcitãdo eo puenit, vt Magoꝝ fratrum eã itellige-
ret fraudẽ eſſe. Tũ irarũ æſtu feruẽs, equũ cõſcẽſurus vt in Perſidẽ raptim duceret, vagina gla
dius excidit, ſtrictaq; ferri acie femur ſauciauit: Fuerat ei in Buti vrbe oraculũ redditũ, futurũ
vt in Acathanis moreret. Cæterum q̃a & in media Acathani erant, vbi oĩs regia cuſtodiebat
gaza, ibi ſenio ſe cõfectũ vita deceſſurũ, ad id tẽpus pſuaſum habuit: Sed cũ audiuiſſet Acatha
nos eã quoq; Syrię gẽtẽ noĩari, hoc ĩnqt loco fatale eſt Cãbyſem Cyri filiũ mori. Moxq; Perſaꝝ
primorib⁹ ad ſe vocatis in hũc modũ eſt eos allocut⁹. Cogor viri Perſę nũc demũ vobis apire, Cambyſis moritur ad ſuos oratio
qđ ſemp alioq occultũ habui, oblata eſt mihi p quietẽ, quũ ĩ Ægypto eſſemus, nocturna ſpecies
q̃ me ad nefariũ ſcelus impulit. viſus fuit mihi nuncius aſtare, q diceret regiũ ſoliũ a Mergide
teneri. Ego domeſticarũ rerũ ſollicitus, nec ignarus q̃ res lubrica ſit regnũ, qđ haud pauci mor
tales appetũt, miſi q fratrẽ meum Mergidẽ interficeret, eũ ratus mihi nec aliũ p quietẽ inſidia-
torẽ demõſtrari. Paruit dicto Prexaſpes, cui id patricidiũ patrãdũ dedi, ipſe a me ex Ægypto in
Perſidẽ miſſus, ipſe fraternę cędis miniſter fuit, ipſe hoĩem ſuis manib⁹ ſepeliit, optimuſq; perpe
tratę cędis eſſe poteſt teſtis. Verũ qſqs ille dæmonũ fuit, aliũ mihi Mergidẽ in ſomnis oſtende-
bat, Magoꝝ fratrũ minorẽ natu, a quo cõpertũ habeo regale ſoliũ teneri. O facinus indignũ hu
manãq; rerũ caliginẽ, me ne fratrẽ amantiſſimũ occidere, dum vanas vito inſidias! aut regiam
ſtirpem dũ timeo, ſeruis ad regnum occupandũ aditum facere oportuit! o me miſerũ & infeli-
cẽ, q Cyri domũ ſuo pſidio ſpoliatã, infimo cuiq; inuadẽdã reliqui. Sed quid ego viri Perſę hęc
q̃ror, quũ talia ſint, vt mutari nõ poſſint! quin audite q̃ſo, ad quæ ego vita exiẽs vos hortãdos
duxi. p ſolẽ & ſi quid in cælo ſanctius eſt, vos oro, & obteſtor viri fortiſſimi, ne veſtra diſcordia
patiamini regnũ tãta indole q̃ſitũ, ad Medos relabi, ne iugum qđ Cyrus pater meus Medis &
aliis gẽtibus ĩpoſuit, in veſtras recidat ceruices, iterũq; alieno impio ſubiiciamini, & Perſæ qui
iã multos annos tributa a Medis, totaq; fere Aſia exegerũt, ſeruitio adacti tributarii fiãt. Sati⁹
fuiſſet nunq̃ ĩperandi dulcedinẽ deguſtaſſe, q̃ deguſtata turpiter priuari. Quin agite & regnũ
fraude occupatũ conſtãti conſpiratione repoſcite, exercitus penes vos erit, virib⁹, expẽitia, gra
tia lõge Magos pſtatis, intelligãt ſcelerati fratres Cãbyſe etiã defuncto regnũ turpiter quęſitũ,
turpius teling oportere: q̃ vobis faciẽtib⁹ tellus ꝓcor vberius pariat, fœtura pecoꝝ creſcat, au-
geat ſoboles, ppetuaq; maneat libertas. Contra, vltionẽ aſpernãtibus, moriẽs oĩa dira imprecor.
Poſteaq̃ Cãbyſes ita perorauit, miſerabilis cõploratio eſt a circumſtãtibus orta, nec ipſe multo Cambyſis interitus.
poſt ſupſuit, dolore vulneris victus, paucis diebus expirauit, quũ octo ꝑpemodum ãnos regnaſ
ſet. Tenuerũt deinceps regnũ Magi fratres menſes ſeptem. Cæterum paucoꝝ coniuratione op
preſſi perierunt. Enĩuero haud res a pricipio facile credita eſt, vt Magus pro Mergide Cyri fi
lio regnaret. Nec Prexaſpes qui eũ occiderat, poſt Cãbyſis interitũ libenter inuiſum crimẽ vul
gabat, ne tã nepharię cędis vnus apud Perſas inuidiã ſuſtineret. Ambiguis igitur principum
animis, vltio in id tempus diſtracta eſt. Tũ demũ Othanes qui coniuratorũ vnus fuit, factus p
Phœdimam filiam quę cum Mago cubabat, certior, (nã ad eũ nulli alioqui patebat acceſſus)
eũ auribus carere, id vt exploraret pater illi per internunciũ mandarat. Cyrus enim dũ regna-
ret Mago haud leui quadã de cauſa aures pciderat. Sic Herodotus. Trogus id a Cãbyſe factũ
pdidit. Hoc itaq; indicio ille pditus. Othanes vbi exploratũ habuit nõ eſſe Cyri filium, qui re
gnũ occupaſſet, veraq; fuiſſe ratus, quæ Cambyſes de cęde fratris moriens fuerat confeſſus, re
cũ paucis communicata, conſilium inter ſe conferunt, de Mago & fratre trucidãdis. Nec rem
apte ſunt tentare auſi, quũ armorũ præſidia veriti, quibus illi erant ſepti, tum q; omni genere
liberalitatis magna in ſe ſtudia conciliarant. Sex igitur rem ab initio mouere cœperunt, quib⁹

Cõiurat̃ in Magos.

Darius ex Perſidē vir clarus opportune ſuꝑuenit,q cõiuratiõis ſocius aſſumptꝰ, negare rē aliquo mõ differēdā,ꝑ pſidia ipſa in regiā ad Magos pacate penetrandū, certo ſcire ſe milites Perſarū primorib⁹ reuerētia ceſſuros,ac ſi qs circa cubiculi ianuā obſiſteret,eo obtrūcato celeriter ad Magos irrumpēdū.

Prexaſpes e turri volẽs ꝑcipitat̃.

Et iã cõueniebat inter oẽs rē maturādā eſſe,quū allatum eſt Prexaſpem ſe ex alta turri ꝑcipitaſſe,q magnis pollicitationib⁹,iniecto etiam metu niſi id faceret,fuerat a Magis īductus,vt ex alta turri populū alloqueret̃,ibiq; Mergidē Cyri filiū eſſe diceret q regnaret,fuiſſe ſe a Cābyſe iuſſum,vt de ei⁹ cęde mentiret̃,id quū ille ſe facturū recepiſſet,ꝑductuſq; eſt ad hoc ipm in cõſpectū populi,a Cyri memoria eiuſq; meritis ī Perſas exorſus,ad Cābyſem deſcēdit,a quo ſibi Mergidis fratris cędes fuiſſet iniūcta,inuitū q; ſe Mergidē necaſſe teſtat⁹,nõ Cyri filium eſſe q regnaret,ſed Magoꝝ alterum,ac quū hęc alta voce dixiſſet ſe ī caput ex ſumma turri ꝑcipitauit. Hęc fama cõiuratos iã ad Magi cædē egreſſos ita turbauit,vt conſilii inopes,eoꝝ alii tantū facin⁹ differēdum dicerēt,alii exequēdā illico rē cõtēderēt,interim augurio cõfirmati,ſeptē em̄ accipitres duos vultures apto cęlo inſectati diſiecerāt,porro ire ꝑſtiterunt.

Magi oppri muntur.

Per ſtatiões igit̃(facile em̄ euntib⁹ multitudo ceſſit) ad itimā ianuā venere,ibi eunuchorum quoſdā,vlteri⁹ ire ꝓhibētes,repēte obtruncāt:ſentiunt id magi, q forte īter ſe de Prexaſpis caſu cõſultabāt,cõfeſtimq; tumultu excitari,hic arcū,ille lāceā adeptus occurrūt:tū cõſertis manib⁹,q telum habuit duos ex cõiuratis cõſauciauit. Alter,cui arcus erat,qa poſt congreſſum īutilis fuit,in ꝓximum ſe ꝓripuit cubiculū fores occluſurus:Darius & Gobrias,q ex cõiuratis vn⁹ fuit,vna cū eo locū irrūpūt.

Gobrias.

Darius.

Tū Gobrias cū Mago cõplexus,ſpeculantē Dariū qua potiſſimū pte Magū,ſine Gobrię clade,ferro traiiceret,quid cūctaris exclamat, eius morā increpās, huic quū Darius reſpõdiſſet,ne ꝑ hoſte amicū interimeret,vel ꝑ vtrūq; inqt ille gladiū adige. Tū Darius vibrato ferro,Gobria incolumi,Magū ꝓſtrauit.Interfectis capita adimūt,duobuſq; ſauciis ad arcis pſidiū relictis,cęteri cū tumultu & vociferatione in publicū ꝓdeūt,fuit res ipſa æque oībus grata:nã poſt Prexaſpis caſum,ſatis inter oẽs cõſtabat,Magū nõ Cyri filiū imperare.Cęteri Magoꝝ q eo tumultu obuii fuerūt,ad vnū ſunt oẽs obtrūcati. Tumultuq; deinceps ſedato,principū cõſultatio aliquot dies tenuit,deberēt ne popularē adminiſtrationē inducere,an regiã,vt antea.

Democratia.

Qui Democratiā ꝓbauit,Cābyſis inſolētiā ante oculos ponebat,adiicere & illud,nihil mortalib⁹ min⁹tutū,q̃ vnius libidini ſalutē & fortunas multoꝝ ſubiicere,q ſi ſit natura optimus,licētia tñ & rerū oīm affluētia,vanaq; ꝑſuaſiõe tyrānicos ībibat ſpūs,fiatq; in dies inſolētior,nec tātū ſingulis hoim,ſed vrbib⁹ quoq; & populis ꝑniciosus,& qđ oīm eēt maxime deteſtabile,īuidet rex inqt optimo cuiq;,nec inuidet ſolū,ſed capitali īſectat̃ odio,quū formidoloſa ſit regibus ꝑiuata virt⁹,atq; ob eā rē magnope inuiſa.Adiiciebat,& alias regū iniurias,cędes,ſtupra,rapinas,exilia,quoꝝ nihil bonis accidit,quū multitudo dominat̃,q̃ adminiſtrationis ratio,quū ob alia multa,tū ob id ꝓcipue optabilis eſſet,ꝙ ius arctiſſimū ciuitatis vinculū,oībus exequet̃.Hęc fuit Othanis ſnīa.Megabyzus cõtra nihil populari multitudine inſipiētius diceret:qppe q tyrānū fugerēt,in plębis itēperiē īciderēt:em̄uero ſi qđ rex tyrānuſve faciat,id intelligēs facit:plębis aūt ꝓpriū eſſe,nihil ītelligere.Hęc & alia ī eādē ſentētiā Megabyzus quū diſſeruiſſet,laudaretq; paucoꝝ adminiſtrationē: Darius tertio loco ſentētiā dixit,qui tribus ſtatib⁹ ꝓpoſitis,vt optime ꝑplus,optime pauci,optime vn⁹ imparet : multo vni⁹ iperiū ꝓclariſſimū iudicauit,nihil meli⁹ affirmās vni⁹ viri impio,q optim⁹ ſit,cui multa in hāc ſentētiam afferēti,cęteri quattuor aſſenſerūt.

Monarchia

Creandi regis ratio.

Cœptū eſt igit̃ inter eos de regis creatione agitari,primoq; priuilegia q̃dā Othani(ſiue Otani vt Trogus ait)& ei⁹ familię decreta,q in ſortem regni vltro venire noluit.Sex reliqui ita inter ſe cõparant,vt mane eqs ſedētes ſuburbanis adeqtarent,ac cuius equus primus ante ſolis ortū(nã id ꝓcipuū eſt apud Perſas numen) hinnitum dediſſet,rex a cęteris ſalutaret̃ . Trogus inter eos conueniſſe ait,vt in regiam conuenirent,ſed vbicūq; res acta eſt,ſatis cõſtat,Orbarem equoꝝ Darii domitorem, hominem callido ingenio,

Dari⁹ fraude rex creatus.

hic quo mane adequitandū fuit,equā noctu ad coitum herili equo ſubieciſſe.Quo cõtigit,vt principibus eo appropinquantibus,confeſtim Darii equus ad amatę equę deſiderium, hinnitū emiſerit.Secutum & alterū a cælo ſignum,ꝙ illico(vt Herodotus ſcribit) ſuperne tonuit,quibus ſignis cõmoti,equis ad terram deſiliunt:Dariumq; venerati regē cõſalutāt.Populus principū electionem ſecutus,ratum illi regnū fauore & aſſenſu fecere, atq; in hunc maxime modū Darius Hiſtaſpis filius eſt Perſarū regnū adeptus.Sed dū in Ægypto ea,quæ diximus,a Cābyſe gererent̃:

Polycrates.

Polycratis Samii principat⁹ res Gręcię varie ſollicitabat.Fuit is Eacis filius,qui Samū inſulā armis occupatā,cū Pantaguoto & Siloſonte fratribus primo tenuit: mox hoꝝ vno

interfecto,alteroq̧ ĩ exiliũ acto,ſolꝰ tyrãnidẽ exercuit.Res huiꝰ tã celeri curſu creuere,vt vniꝰ Polycratis felicitas,tota Grȩcia & Ionia celebri p̄dicatiõe extolleret. Nihil ille tã arduũ molie bat,aut tã difficile,ĩ quo nõ fortuna eiꝰ votis reſpõderet. Aderãt Polycrati cẽtũ biremes,& in his ſagittarii mille,quibꝰ opibꝰ fretꝰ,vtrãq̧ Ægȩi maris orã cũ ĩteriectis iſulis ſuȩ ſiurȩ reddidit obnoxiã,eo fiducię p̄uectus,vt vulgo p̄dicaret,ſe magis iis gratificari,qbꝰ adẽpta reſtitueret,q̃ qbꝰ nihil ademiſſet.Vicit interim & Leſbios nauali p̄lio,q aduerſus eũ opẽ Mileſiis laturi venerãt.Eos captos Polycrates foſſam,q̃ Mileti mœnia cingere fuerat adortꝰ,fodere adegit. Non latuit Amaſim regẽ hoc Polycratis luxurioſũ incrementũ,fuit ille rex,vt dixi,Ægypti,& Pſamnieti pater,fatoq̧ ſub id tp̄s,quo Cãbyſes Ægypto bellũ intulit,vita deceſſit:eratq̧ illi cũ Tyrãno vetus amicitia,quã mutuis inter ſe officiis muneribuſq̧,nihil obſcure celebrabãt. Tũ Amaſis p̄petua & ĩoffenſa Polycratis felicitate cõmotꝰ,ratuſq̧ vt in hũano corpe valitudinẽ,ſic fortunȩ curſum nihil ĩterruptũ p̄iculoſum eẽ mortalibꝰ,ad Polycratẽ ſcripſit,nõ placere ſibi illũ p̄ſperrimȩ fortunȩ in p̄cipis amiciſſimi rebꝰ p̄petuũ tenorẽ,neſcio quã numinis ĩuidiã in poſterũ metuẽti,optabiliꝰ ſibi videri,p̄ varias fortunȩ vices mortalia traduci,cȩterũ ad laxãdũ ſecũdatũ rerũ curſũ,arbitrari ſe nõ ab re futurũ,ſi Polycrates ſe re aliq̃, ex iis q̃ chariſſimæ eſſent ſpõte ſpoliaret,cuiꝰ deſiderio aĩm afficeret.Hȩc q̄a vera viſa ſũt,p̄terea ne amiciſſimi regis authoritatẽ cõtẽnere videret,biremi in altũ euectꝰ:Smaragdũ,vt Herodotꝰ ſcribit, vt Plinius,Sardonychẽ annulo ĩcluſum putãs ſe ea iactura ab oĩ fortunȩ inuidia redimere,ĩ medios fluctꝰ deiecit,nec lõga deĩceps fuit mora,q̄nto poſt die ne diuturnũ illud deſideriũ eẽt,piſcator p̄grandẽ piſcẽ Polycrati dono obtulit,in quo exenterãdo reptũ coqui annulũ cũ lȩtitia ad Polycratẽ deferũt,q̄d ille diuinitꝰ fieri ratꝰ,rẽ vt acta erat Amaſi literis ſignificauit. Tũ rex ſecum reputãs inſidiãris fortunȩ vices,ratꝰ haud fieri poſſe,vt q ſemp feliciter vixiſſet,felicem ſortiretur exitũ,quaſi exploratũ haberet,fore,vt teterrima aliqua clades eũ in poſterũ maneret,ĩ Samũ caduceatorẽ miſit,q cũ eo iura veteris amicitiȩ ſolueret,teſtatꝰ ſe id facere ne hoſpitis cauſa poſtmodũ in aduerſis doleret,quo nihil meo iudicio minꝰ humane potuit fieri,tanq̃ ex fortuna amici q̃rẽdi ſint:humanior q̄dẽ vox illa Periãdri,infelicibꝰ amicis ĩs eſto q & felicibus:exhorruit Amaſis alienũ excidiũ,quũ interim domeſticũ poſtibꝰ hȩreret.Haud enim multo poſt Polycratis rebꝰ cui amicitiã remiſerat,adhuc florẽtibꝰ,Pſamnietus eiꝰ filius regno excidit. Potuiſſet ille paterna amicitia incolumi Polycratis opibꝰ iuuari,quas ille vltro Cambyſi obtulit, quadraginta inſtructis ad bellũ triremibꝰ,ſub id tp̄s quo in Ægyptũ mouit,in auxilium miſſis, at neq̧ in Pſamnieti odiũ,aut in Cãbyſis gratiã,vt Herodotus credidit,ſed vt Samiorũ multitudine,q̃ ſuo erat principatui infeſta,inſulã leuaret. Senſerũt Samii ſe p̄cul domo de induſtria ablegari,p̄greſſiq̧ ĩ Carpathiũ vſq̧ mare,de ſũma rei cõſilio inter ſe inito, retro curſũ flexere. Alii ex Ægypto aufugiſſe memorãt,domumq̧ reuerſos Polycratẽ maritimo p̄lio ſup̄aſſe,inde in littus egreſſos,pedeſtriq̧ pugna vna male habitos Lacedȩmonem nauigaſſe.Fuerant Samii aliq̄n auxilio Lacedȩmoniis aduerſus Meſſenios,ac p̄ter vetus Samiorũ meritũ, erãt Spartiatæ Polycrati infenſi,q̧ craterem quẽ Crœſo p̄ legatos deſtinauerãt, & thoracẽ ab Amaſi rege ad ſe miſſum,ille olim intercepiſſet.erat Thorax ille lineus,cæterũ frequẽtibꝰ aĩaliũ figuris,& auro lanaq̧ verſicolore intextus,in eo venatiões multȩ,quarũ ſingulȩ trecenas ſexagenaſq̧ beſtiolas haberẽt.Alter eius regis Thorax ĩ Lyndo fuit,in tẽplo Mineruȩ,cuius ſingula fila trecenis ſexagenis filis cõſtitiſſe,Mutianus ter cõſul tradidit.Cõcitarunt ad bellũ Lacedæmonii Corinthios q & ipſi Samios oderant,ob trecentos Corcyreos pueros qui a Periãdro ad Aliattẽ ĩ Lydiã miſſi,a Samiis fuerãt intercepti,Corcyrẽſibuſq̧ reſtituti. Ablegãdorũ puerorũ cauſa Periãdro ex Corcyrẽſiũ iniuria eſt orta,q Lycophronẽ eiꝰ filiũ occidiſſent.Inſtructa igit̃ claſſe Lacedȩmonii,cũ Samiorũ p̄fugis,& Corĩthiorũ appẽdicibꝰ,Samum obſedere,factaq̧ ex oppido eruptione,aliquãdiu anceps pugna fuit.Demũ Samiis ĩ vrbẽ refugiẽtibꝰ,fuiſſet eo die captũ oppidũ,ſi cȩtera Archiã & Lycopẽ multitudo ſecuta eſſet,duo illi hoſtibꝰ cõmixti vrbis mœnia irrupere,atq̧ a ſuis excluſi mortẽ oppetiuere.Lacedȩmonii quadrageſimo die,ex quo Samũ venerãt,quũ parũ aſſidẽdo p̄ficerẽt,ſoluta obſidione in Pelopõneſum abiere.Fuerũt q crederent adulterina aureȩ monetȩ ſpecie Lacedȩmonios corruptos p̄mature bellũ ſoluiſſe, eã Tyrãni iuſſu p̄cuſſam ferunt,vt plũbeus eſſet nũmus,inducta aurea ſup̄ficie.& hȩc prima Dorũ in Aſiã expeditio fuit.Eſt Samos ĩ ora Ioniȩ inter Miletũ & Chiũ.CCC.ſtadiorũ ambitu circũnauigata. Pliniꝰ duplo & ampliꝰ maiorẽ p̄didit,Parthenias olim dicta,dum Cares eã inhabitarent,mox Adriiſa,inde Anthemuſa,Melãphylus,Cypariſia,vino parũ felix,cætera tam ferax, vt lac gal-

Polycratis tyrãni felicitas.

Amaſis rex

Proſpæ fortunæ curſus periculoſus.

Polycratis fortuna in annulo.

Amaſis remiſit amicitiam Polycrati.

Samiorum defectio.

Amaſis Thorax.

Inimicitiæ inter Corinthios & Samios.

Samos oppugnatur.

Sami inſulȩ deſcriptio.

linaceũ ferre greco ꝓuerbio diceref,tribꝰ fluminibꝰ irrigata.Imbraſo,Cheſio,& Bethe fontibꝰ,
Eucarto & Leucothea,mõte vno iſigni Gergetio,bis Iones huc Coloniã deduxere,& ex Itha-
ca & Cephalenia aliqñ cultores miſſi . Samii exules poſt ĩfelicẽ vnã expeditionẽ a Lacedæmo-

Siphnos inſula.

niis deſtituti,primo ĩ Siphnũ ĩſulã nauigarũt,miſſaq; triremiũ vna ad Siphnios,poſtulatũ vt
pecuniã ſibi aliquã mutuo cõcederẽt.Erãt Siphnii ea tẽpeſtate auro & argẽto finitimoꝝ ditiſ-
ſimi,q̃ duo ĩbi metalla vulgo fodiebãt,qđ Samii nõ ĩpetrãtes Siphniũ ſũt agrũ populati,mox
& ĩſulanis ꝓlio victis cẽtũ talẽta expſſere.Fuerãt Siphnii iã antea oraculo moniri,vt rubẽtẽ le
gatũ cauerẽt,qđ tũ demũ de Samia triremi q̃ ad petẽdã pecuniã eſt miſſa,Pythiã ſenſiſſe eſt co

Samiorum errores.

gnitũ,q̃ vt in ceteris nauibꝰ olim mos fuit , rubrica oblita.Samii Cydoniã poſtea cõdiderũt in
Creta,quũ ad Zacinthios inde ſũmouẽdos eo nauigaſſent.Euſebius author eſt,Dicearchiã in
Tyrrheni maris ora a Samiis cõditã,ab his de qbꝰ nũc habeť ſermo,an,aliis,haud facile dixerĩ.

Pythagoræ profectio.

& his caſibꝰ iactati ſũt,q Polycraris tyrãnide ſũt Samo ĩſula deiecti.Pari ĩiuria ſed euẽtu me-
liore Pythagoras,relicta Samo,ĩ Italiã nauigauit.Fuit is Mneſarchi annuloꝝ ſculptoris filius,
vt Hermippus ꝓdidit:circa Crotonẽ diuerſatus,ibiq; velut nouũ ſapiẽtię dogma,qđ Italicum
eſt dictũ,ĩſtituit,ſectatores ab authore ipſo Pythagorici,id illi nomẽ Ariſtippus ĩditũ ꝓdidit
a deo,ꝙ nihilo minus Pythio vera loq̃ref. Fabuloſũ putãt eũ idcirco necari aĩalia vetuiſſe,qa
nobiſcũ ius aĩę cõe habere arbitraref,ſed vt mortales faciliorib ꝰ cibis aſſueſcerẽt, in qbꝰ paran
dis igni aliove maiore apparatu nõ eſſet opus.Aquã vt biberẽt,velut ĩde valitudo corpis ma
iuſq; exiſteret ĩgenii acumẽ.Sũt vulgo nota q̃ de aĩarũ errorib ꝰ ſolitꝰ ſit pđicare. Ariſtoxenus
põdera & mẽſuras ab eo Grecię inuectas ꝓdidit.Gellius Palamedẽ hoꝝ authorẽ meminit,Phi

Pythagoræ interitus.

donẽ alii.Heſperũ & Luciferũ idẽ eſſe ſidus primus Pythagoras dep̃hẽdiſſe ferť.Nec vnus de
eiꝰ morte ſermo eſt.Fuerũt q eius domũ a Crotoniatis ob tyrãnidis ſuſpitionẽ incẽſam crede-
rẽt,ipm cũ.XL.philoſophię ſectatoribꝰ vrbe egreſſum pſequẽtibꝰ iugulũ nudaſſe,atq; ita cum
plerisq; ſuoꝝ ĩterfectũ.Alii nõ publico cõſilio id factũ meminerũt,ſed diſcipuli fraude,qa cũ ce
teris nõ fuiſſet a Pythagora admiſſus.Dicearchus Metapõti in muſeo incẽſa domo ſe tenuiſ-
ſe ait:ibiq; inedia cõfectũ.Hermippꝰ bello periiſſe tradidit,qđ ĩter Agrigẽtinos & Syracuſanos
ſit geſtũ.Ipſe diu ꝑegrinatꝰ cũ Chaldeis ẽ cõgreſſus,& cũ Epimenide Cretẽſi,Pherecidi hiſtori
co adoleſcẽs operã dedit,quoꝝ vterq; ſi vera Euſebiꝰ colligit,ſuꝑbi Tarqnii tẽporibus claruit.
Ipſe Polycrates,cuius Tyrãnidẽ Pythagoras fugit,haud multo prius q̃ Cãbyſes ꝓditiõe piit,
ab Oroete Lydię p̃fecto fraude captꝰ.Cauſa q̃ Oroetẽ ad Polycratis necẽ ĩpulerit,varie prodiť.
Mitrobatã ſcripſerunt qdã,vnũ ex Cãbyſis ducibꝰ eũ in iurgio vt ignauũ corripuiſſe,ꝙ Samũ
inſulã ſuæ ꝓuincię finitimã,occupare ad id tẽpus neſciuiſſet,quã hõ priuatę antea fortunæ,pau
ciſſimis ſeptus latronibꝰ iãpridẽ tyrãnide p̃ſſam obtineret,hiſq; vocibꝰ illum accẽſum ad eã ſi-
bi cõtumeliã demẽdã,Polycratẽ quoquo mõ interficere ſtatuiſſe.Fuerũt qui Caduceatorẽ dice
rẽt ab Oroete Samũ miſſum,& a Polycrate maiore quodã negocio occupato negligenter audi
tũ,ob idq; barbarũ ſe cõtẽni ratũ,de Tyrãno in ſuã poteſtatẽ redigẽdo cõſiliũ cepiſſe,qđ vt cõ

Oroetis ars in Polycrate capiẽdo.

modiꝰ p̃ficeret,tali ferũt eũ arte vſum,vt occulte ad Polycratẽ miſerit,q ſuo noĩe illi ſignifica-
ret,cõpertũ hře ſe Cãbyſem ĩ ſuos crudeliter ſęuiẽtẽ,ſe quoq; ĩterficere cõſtituiſſe,& iã veteri ſe
ne ex Ægypto p̃fecti eſſent,q de cede ſua mãdata haberẽt.Statuiſſe ꝓĩde ſe cũ magno regii au
ri põdere ĩ Samũ trãſfugere,mõ illiꝰ ꝑtẽ ad vitã honeſte agẽdã ſibi polliceref,hortari ꝓĩde vt
ipſe ad id aurũ accipiẽdũ iret,ad qđ priꝰ ĩſpiciẽdũ ex fidiſſimis aliquẽ Magneſiã mitteret,vt pe
cunię magnitudĩe cognita,ne tãtã e manibꝰ p̃termitteret occaſionẽ.Erat Polycrates natura au
ri cupidiſſimꝰ,verũ vſus aliq̃to cupidiorẽ fecerat,Iã.n.ad maris impiũ obtinẽdũ aĩm adiecerat:
qppe q poſt Minoẽ primus regũ fuerat pelago potitꝰ.Nihil igiť fraudis ĩeſſe ratus,nullã.n.a ſe
ĩiuriã ĩ Oroetẽ ꝑfectã ſciebat:q̃re ĩſidias caueri oportuiſſet. Et iã oĩbus Cãbyſis nota erat ſęui
tia,q̃ fidẽ ĩ primis rei fecit.Miſit itaq; Meãdriũ ſcribã ſuũ,de cuius aduẽtu Oroetes certior fa-
ctus,octo ſcrinia minutis lapidibꝰ plena ſuꝑficie auro adeq̃ta,Menãdrio ſpectanda ſubiecit.Tũ
vero res credita ẽ,ipſeq; Polycrates cũ paucis ĩ qbus fuit Democedes Crotoniates, medicus ea
tẽpeſtate clarꝰ ,ĩ cõtinẽtẽ traiecit.Ferť domo ꝓfectũꝰ,idẽtidẽ a filia monitꝰ ne iret, p̃cibuſq; il
lius ꝓpemodũ retẽtus.Fuerat puella ſibi viſa ĩ qete ſublimẽ patrẽ videre,quẽ lauaret Iuppiter:

Polycratis filiæ inſomnium.

Sol vero vngeret.Ceterũ neq; p̃ces filię,neq; lachrymę ĩminẽs fatũ rũpe potuerũt,qn auri cupi
ditate ductꝰ Magneſiã cõtẽdit.Eſt vrbs ipa ad Meãdri caput,vt Herodotꝰ ſcribit.Liuius id flu
mẽ ĩ ſũma Celenarũ arce ortũ habere credidit,ĩde media vrbe dilapſũ ꝑ Carras prio,deinde Io
nas ĩter Prienẽ & Miletũ pelago ĩfundi.Hic Oroetes Polycratẽ in poteſtate redactũ patibulo

affixit,atq̧ ita veriſſimũ filię inſomniũ expertus,qppe cæleſti imbre pfuſus a Ioue lotꝰ eſt:& a ſole exudãre mẽbris abdomine inũctꝰ.Et Polycrates hũc exitũ habuit,quã Amaſis ex nimio rerũ ſucceſſu fuerat diu ãtea ſuſpicatꝰ.Nec Orœtes multo poſt Polycratis manibꝰ meritãs exoluit pœnas:qppe poſt Cãbyſis mortẽ,quũ i Magoꝝ nouitatibꝰ nihil rẽ Perſicã iuuiſſet,Mirobatrẽq̧ & filiũ,a Dario i puĩciã miſſos,ĩterfeciſſet,iratꝰ ille,tatuſq̧ vbi cõſilio locꝰ ſit,ibi nihil vi agi oportere,Bagẽũ ex fidiſſimis vnũ miſit,cũ lĩis,ad milites q erãt i puĩcia,vt prefectũ obtrũcarẽt.Hi Darii imperiũ ſecuti,Orœtẽ ex ĩprouiſo adorti,p cõciõe fœde trucidarunt.Fuit Polycrati æqualis multaq̧ familiaritate iũctus Anacreon Teiꝰ Lyricoꝝ author,& Hippicꝰ carminũ ſcriptor,& in Hebręis Ieſus Ioſedechi filiꝰ,& Zorobabel totiꝰ prĩceps gẽtis:& cũ his pphetarũ nouiſſimi Zacharias,Aggeus,& Malachias,qbꝰ diuinatiõe florẽtibꝰ,Zorobabelis ductu tẽplũ eſt Hieroſolymis ĩſtauratũ:cuiꝰ ĩtermiſſi opis recẽs repatio in ſcdm Darii regis annũ ĩcidit,quadriẽnioq̧ eſt ad ſummũ pductũ.Dariꝰ Perſarũ regnũ adeptꝰ,primũ oĩm duas Cyri filias Atoſſam,quę Cãbyſi nupſerat,& Ariſtonã virginẽ ſibi matrimonio iũxit,ne ex Cyri domo regiũ faſtigiũ oĩno ſublatũ videret.Duxit & Parmym Mergidis filiã & aliã inſup natã ex Orthane,q ex pcuſſoribꝰ vnus fuit.Herodotꝰ author eſt,his legibꝰ,q̃ ſunt futuro regi ab ĩperii aſſertoribꝰ pſcriptę,illud diſerte expſſum,vt vxorẽ ex alia familia,q̃ eoꝝ q i Magos cõiuraſſent regi habere nõ liceret,vt his quoties vellẽt ad reges pateret aditꝰ. His neceſſitudinibꝰ Dariꝰ firmatꝰ,oẽ regnũ in quatuor &.xx. partitꝰ eſt puĩcias,qbꝰ tributũ ĩſcripſit,id vt nouũ,ita regi ĩuidioſum fuit,vt vulgo Cyrꝰ a Perſis pater,Cãbyſes dñs,Dariꝰ ĩſtitor vocaret.Fuit ſumma ãnui tributi,ex tot gẽtibꝰ exacti,ſi vera ſũt q̃ Herodotꝰ ſcribit,XIIII.miliũ talẽtoꝝ auri,argẽti,qngẽtoꝝ & ſexagĩta.Babylonica ea talẽta fuere,quoꝝ ſingula appẽdebãt Euboicas libras ſeptuagita,quo facile põt ĩtelligi,quãtũ id argẽti põdus fuerit.Gẽtes q̃ tributũ pepẽdere,octo circiter & ſexagĩta,q̃tuor & vigĩti vt ſupra eſt ſignificatũ Satrapiis cõplexę.Supra id auri & argẽti põdus,dabãt Æthiopes certũ pueroꝝ numerũ,Arabes thura,Colchi & q Caucaſum ĩcolũt,pmiſcue pueros & puellas.Hę Dario opes q̃ſitę erãt,quũ ſecũ cõſilia agitare cœpit,ad qd potiſſimũ facinꝰ aĩm adiiceret,vnde ppetuũ ſibi & ſuis bellicę rei decus q̃reret.Et iã varia volutãti,Atoſſę cõiugis cõſiliũ ſupuenit. Fuerat hęc ab Democede medico curata,q cũ Polycrate ab Orœte captꝰ,poſt illiꝰ cędẽ cũ cętera familia fuerat in Perſidẽ miſſus. Hic quũ Dariũ pedis luxatiõe laborãtẽ,vt.VII.cõtinuos dies,totidẽq̧ noctes inſomnes egiſſet,feliciter dolore leuaſſet,aureis cõpedibꝰ donatꝰ,ĩ multo honore haberi cœperat.Is Atoſſę cũ viri tũ ppria corpis curatiõe inſinuatus,regię cõiugi pſuaſit,vt Dariũ hortaret ad bellũ Gręcię inferẽdũ,ratꝰ ita fore,vt ſi rex ad id aĩm adieciſſet,vt ipſe ad eius terrę ſtatũ ſpeculãdũ miſſus ĩ patriã,cuiꝰ miro deſiderio tenebat,trãſfugeret.Huiꝰ impulſu Atoſſa virũ aggreſſa,Darii aĩm varie verſatũ eo ppulit,vt ad Gręciã ĩuadẽdã mẽtẽ adieceril, q̃q̃ Scythicũ bellũ aĩo,moliret.Vt priꝰ igit q̃ arma mouerent terrę ſitũ & mores gẽtis exploraret,ſtatuit ex ſuis quoſdã mittere,q oĩa priꝰ diligẽter ſpecularent,qbꝰ Democedes Atoſſa admitẽte,vt gẽtis & locoꝝ pitiſſimꝰ,Dux potiꝰ q̃ comes eſt datꝰ.Democedes diu ĩter Gręcos verſatꝰ,primo ab Æginetis talẽto cõductus,mox ab Atheniẽſibus minis cẽtũ,nouiſſime a Polycrate duobꝰ talẽtis in Samũ accerſitꝰ,cũ eo ĩ Perſarũ ptãtẽ venerat.Qui igit a Dario miſſi ſunt,primo ĩ Phœniciã cũ Democede venerũt:digreſſi inde duabꝰ triremibꝰ & oneraria vna,orãq̧ Gręcię circũuecti,Tarẽtũ appulerũt:ibi Perſę p exploratoribus aliq̃diu ĩ cuſtodia habiti,ſtatim Democedes Crotonẽ ad ſuos abiit,quo Perſę haud mlto poſt dimiſſi cũ nauibꝰ ſecuti,quũ vi cape,& ad naues trahere conarent,violati ſunt,onerariaq̧ naue ſpoliati.Sed quũ inde in Syriã nauigarẽt,circa Iapigiã capti,a Tarẽtino quodã Gillo redẽpti,in Phœniciã ad ſuos incolumes abierunt.Hiq̧ primi ex Aſia in Gręciã ſpeculãdi cauſa traiecerũt.Inter hęc gręcię inuadẽdę cõſilia,Darius Soliſontẽ Polycratis fratrẽ,a quo,cũ priuatꝰ adhuc eſſet,cũ Cãbyſe amiculo vno fuerat donatus,ĩ Samũ reſtituit,deiecto inde Menãdro,q Polycratis ſcriba fuerat poſt quã Tyrãni cędẽ arcẽ occupauerat,Orthani q vnꝰ cõiuratoꝝ fuit ea puĩcia a rege ĩnſiĝta.ſed quãto hic apđ Dariũ in honore fuit,tãto peiore foruna Intaphernes,quẽ in Magis opprimẽdis rex ſociũ habuit,is a cubiculi cuſtode ad regẽ ingredi phibitus,quũ ei naſum & aures abſcidiſſet,cũ tota familia & neceſſariis eſt ad ſuppliciũ raptꝰ. Intaphernis vxor ad regias fores cũ lachrymis & eiulatiõe pſtrata,fidẽ & clemẽtiã regis ĩplorabat.Darius mia motus,ad eã miſit,q illi poteſtatẽ faceret vnius quẽ ex clariſſimis vellet,ſibi depoſcẽdi:pollicitus ſe ei vitã donaturũ quẽ ex oĩbus noĩaſſet.Tum vero præter ſpem oĩm,quum ſibi fratrẽ reſtitui popoſciſſet,iuſſa eſt a rege dicere,qd eſſet ꝙ in tali diſcrimine viro & filiis,fratris ſalutẽ ꝓtuliſſet,reſpõdiſſe fert,poſſe ſe cõnubio ſpoliatã,ſi libeat,

Polycratis exitus.

Orœtis cędes.

Tẽpli reparatio.

Darii cõiuges.

Tributa Perſici regni.

Democedes medicus.

Democedes a Dario miſſus.

Democedes ad ſuos perfugit.

Darius Soliſontem in Samum reſtituit.

Mulier fratrẽ viro & filiis ꝑert.

alteri in poſterũ nubere,& ex eo p ætatẽ adhuc parere,ita vt virũ & liberos eſſet breui habitu-
ra,recuperãdi fratris,parẽtib⁹ iã ſenio cõfectis,nullã ſpem ſibi reliquã fieri.Qua virili poti⁹ q̃ mu
liebri voce rex pmotus,nõ ſolũ fratrẽ,ſed ex filiis etiã maximũ natu reſtituẽdũ cẽſuit.Sed dũ cir

Babylonii a Dario deficiunt.

ca regẽ hęc ita acta ſunt.Babylonii interea,reb⁹ oĩb⁹ pri⁹ ad bellũ cõparatis,a Dario defecerũt,ex
oĩ mulierũ numero,vnã ſibi qſq; delegit maxĩe optatã:cęteras(matribus dũtaxat eiectis)ne tam
impio parricidio ſe polluerẽt,ĩ publicũ pductas,populariter necarũt.Id aggreſſi facin⁹,ne nimia
multitudo tolerãdę obſidioni grauis eſſet.Darius copiis ad bellũ mature inſtructis,Babylonẽ ob
ſidione cĩgit.Aſſyrii oẽs Perſarũ conat⁹aſpernati,ĩ ipſis muroꝝ faſtigiis tripudia agẽtes,pbra in
hoſtes iacere,futurũ pdicãtes,vt tũ Babylone potirent,quũ mula pullũ enixa eſſet.Tenuit inde
obſidio annũ & mẽſes circiter ſeptẽ:octauo igit mẽſe,Zopyri Megabyzi filii mula,ex iis q̃ frumẽ

Mula parit.

tũ ĩ caſtra cõuehebãt,forte enixa eſt.Naſcit mulus ex equa & aſino:cõtra q aſina & equo gignũ
tur,hinnulos veteres dixere:obſeruatũ ex duabus ſpeciebus tertiã pcreari,neutri duarũ ſimilẽ:
nec tale genus ad pcreationẽ eẽ vtile.In Romanis annalib⁹ haud vno eſt loco pditũ,mulã pepe
riſſe:& Theophraſtus author eſt,ĩ Cappadocia vulgo id aĩal parere.Sed qa vulgo pſuaſum eſt,
per eũ modũ generata,naturę vitio,ſterilia eſſe,res tum pdigii eſt loco accepta.Zopyrus re a do
meſticis ad ſe delata foetũ ĩtueri voluit.Subiit vox iterum a Babyloniis iactata,tum Perſas vrbẽ

Zopyri facinus.

capturos,quũ tale aĩal peperiſſet.Fatale igit tp̃s adeſſe ratus,vt pręcipuã tãti opis a rege gratiã
reportaret,naſum & aures,foedũ ſibi in modũ pcidit:comã reſecuit,inſcripſitq; multis tergum
vibicibus:inde ad Dariũ ingreſſus,perculſum ea viri clade, authorẽq; & cauſam requirentẽ,do
cet eã non alienã iniuriã eſſe,ſed manũ ſemet ſibi itulſe.hortatq; ſimul vti ſuũ audiret cõſiliũ,
perpetraſſe ſe id facinus,vt veri trãſfugii fides hoſtibus fieret:iturũ ſe in vrbẽ,daturũq; operã,
vt Aſſyrii ad pugnã egrederent:ipſe interim inutiles copias de induſtria trucidãdas circa moe-
nia obiiceret,donec re ſępius bene geſta eſſet ad ſe imperiũ delatũ:tũ emiſſis in pugnã hoſtibus
aduerſa pte vrbis patefacturũ ſuis portã,qua in vrbẽ irrumpãt:daret modo rex operã,vt res to
ta ſilẽtio tegeret,totũq; mẽdaciũ p vero affingeret.Doluit Darius tãti viri vicẽ:pbauit tñ eius
in ſe ſtudiũ & cõſiliũ,pollicitusq; eſt nullã ſe occaſionẽ,vt negociũ ad optatum pduceret extrũ,

Zopyr⁹ ad hoſtes trãſfugit.

pręteriſſurũ.Zopyrus truco corpe,cruoreq; reſperſus,ĩ vrbẽ abiit:ſignificauitq; qs eſſet:mul-
taq; de Darii in ſe iniuria quęſtus,multa illi ſimul minitans,magno eſt ſtudio ab hoſtibus acce-
ptus:haud eñ obſcutũ erat illius nomẽ inter Perſas.Triplici deinceps pręlio excõpoſito victor
quibus ad ſeptem Darianoꝝ milia occidione occiſa ſunt:dux & muroꝝ cuſtos magno oĩm cõ
ſenſu declarat:tum demũ copiis haud vno loco moenibus excõpoſito admotis,cæteris in pſens

Capit Babylon.

certamen occupatis,p Ciſſias Zopyrus portas ſuos in vrbẽ accepit. atq; in hunc modũ Baby-
lon eſt a Perſis iterũ capta.Darius muros vrbis magna eſt ex parte demolitus,portaſq; diruit:tri
bus deinde milibus ciuitatis principibus,vnde orta videri potuit defectio,patibulo affixis,cæ-
terę multitudini veniã dedit.Adiecit & foeminarũ.L.circiter milia,in ſupplementum ſexus:has
aliunde acceſſitas.p cuiuſq; dignitate & fortuna,ciuibus matrimonio locauit. Zopyrus regis
& oĩm iudicio Perſarũ poſt Cyrum pręſtãtiſſimus iudicatus.Celebris inde fuit Darii vox ſępi⁹
ex eo audita,maluiſſe Zopyrũ ſibi ĩ integrũ reſtitui,q̃ viginti Babylões bello q̃ſitas.Poſt hãc Da
rii victoriã,Iudęi qui ad id tp̃s Babyloni fuerãt,Zorobabelis ductu in Palęſtinam ſunt reuerſi.

Darius vouit tẽpli reſtitutionẽ.

Fertur Darius poſt Magoꝝ cædẽ q. VII.menſibus,& nõ tribus annis,vt quidã ſcribunt,regnũ
tenuiſſe,quum de futuri regis creatione ĩter imperii aſſertores agi coeptum eſſet,deo optimo
vouiſſe,ſi regnũ indipiſceret,futurũ,vt eius tẽplũ Hieroſolymis reſtitueret.Cęterũ ſub id tem-
pus & Zorobabel ad Darium eſt in Aſſyriã pfectus:cui iã inde a priuata fortuna fuerat admo-
dum familiaris.Rex venientẽ inter fidiſſimos cubiculi miniſtros habuit. Accidit interim vt oẽs
ſubditarum gentium pręfectos,regio Darius cõuiuio acceperit:centum.XXVII. prouinciarũ
magiſtratus vni coenæ adhibitos ſcribit Ioſephus:hic frequẽti accubitu illatam a rege quęſtio

Quæſtio. Vini opera.

nẽ:quid horũ maxime pollẽs crederet:vinum,an rex,an mulier,an veritas. Hic qui primus ſen-
tentiam dixit,vinum ſibi oĩm potẽtiſſimum videri cenſuit,q; vertat fallatq; omniũ mentes:Re
ges infantes effingat,ſeruos iuxta,ac liberos audentiores reddat,humiles æquet potentib⁹,ani-
morũ vertat habitus,ęrumnis coopertos leuet,moerorẽ excutiat,alieni æris obliuionem indu-
cat:ita eos animet,qui id debent,vt non miſeriã comitem habere,ſed omniũ ſe beatiſſimos pu-
tẽt:nihil interim vile loquãtur:magiſtratus & reges cõtemnat,amicitię iura ſoluat,inimicos æ
met,ſodalitia iura perrumpat,& quod oĩm maxime mirabile ſit,eoꝝ obliuionẽ inducat,quę nu-
perrime homo egerit:ſed illud adhuc mirabilius,mortem,quã omnes reformidant,qui vino in

caluit,negligat,ac cõtẽnat.Pro rege q deíceps dixit,tali eſt ſermone vſus,vt diceret nihil eſſe in terris ꝑtáte ac vi regia maius:cuiꝰ impio nobiliſſimũ aĩal hõ pareat:q populos & ígnotas gẽtes armis ſubigat:nec qcq̃ eſſe in terris ſanctiꝰ.potẽtiꝰ,inuiolabiliꝰ rege:hęc vna ꝑtás alieno,quũ velit,periculo bella tráſigit,mõtes diruit,valles ęquat,maria quo libet inducit,inducta expellit,flumina curſu detorquet,ſolo adęquat turres & mœnia,victũ ꝑdat,ſeruet ꝑituros,mors & vita hoim in vnıꝰ ꝑtáte ſit:huic ſerui,agreſtes,oppidici,boni ęque ac mali opanť:& quũ voluptatibꝰ effictis delitiiſq; perfruanť reges, vt tutiꝰ dormiát,firmo cuſtodiũtur ꝓſidio:qđ quũ ita ſit,nihil dicere in terris regio faſtigio maius eſſe aut beatiꝰ.Hos ꝓ vino & regẽ ſic locutꝰ,Zorobabel his verbis excepiſſe tradiť,faſſus magnã vini vím eſſe,ſed regis maiorẽ:verũ ſi qs recte ſingula metireť,mulieris lõge maximã:quippe q̃ reges ipſos,qbus cęteri ſubiacẽt mortales,pariát,& educẽt: hæc ipm vini reptorẽ edidit:& vt ſileã pría vitę alimẽta,q̃ vni merito accepta referunť:nõne illiꝰ immẽſa vis eſt,ꝙ cũ cæteris inuiti ſeruiamus,huic vni ſatagimus ſeruire!aurum & diuitias huic quęrimus:hęc leges dat viris,pręſcribit,iubet,vetat.Hęc viroꝝ oculos & mẽtis aſpectũ defigit: huic vni oĩa vltro damꝰ,vltro indulgemus,parẽtes & cęteras neceſſitudines ob hãc vnã linquimus.An fando auditũ eſt nunq̃,ſummos reges & Heroas puellari forma captos,ſeruiſſe:legeſq; his a virginibꝰ datas,flagra intẽtata,muliebres habitꝰ inductos,collũ redimiculis ornatũ! Vidi ego inqt,qđ fas ſit dicere,Apamã Rabezaci filiã,regi tátarũ opũ dño alapas incutere,diadema illius capiti adẽptũ ſibi imponere:cõtra regẽ ipm mœrore angi,ſuppliciterq; iratę ſatiſfaciẽtẽ. Et hęc Zorobabel de muliebri vi veriſſime executꝰ,cõuerſis in ſe oĩbus,ꝓ vero pauca hęc ſubiecit.Habẽt ſe hęc,vt diximus,rex optime:cęterũ ſi vero cõpareнť,friuola ſunt hęc qdẽ & mutila. Eñuero,terra maxima eſt,cælũ ĩmẽſum & mobile:ſuntq; dei maximi hęc opa,iſq; verus & iuſtꝰ, ĩmo ipſa veritas,ĩmortalis & ęternus:huiꝰ nutu poteſtateq; oĩa regunť:qđ ęquũ quodq; piũ eſt reſpicit,impietatẽ odit & ſcęlera:ille ęqua láce hęc oĩa expẽdit,rẽpẽditq; vt qſq; meritus eſt, vel pręmia vel ſupplicia.Ac ꝑ hũc modũ ſermone ad cæleſte numẽ deflexo,ſuſcepti voti Dariũ admonuit.Laudata ęque ab oĩbus Zorobabelis prudẽtia,ſed a rege maxime,q ſurgẽs,hoiem complexꝰ,macte inqt eſto Zorobabel,tua iſtarũ rerũ oĩm prudẽtia,age nũc & quę tibi fieri velis poſtula dignꝰ ſane,cui nihil qſq̃ negatũ velit.Tũ ille neq; argẽtũ mihi rex inqt poſco,neq; aurũ,ſed tẽpli reſtitutionẽ abs te deo ꝓmiſſam,& vaſa quę Cyrꝰ reddere deſtinauerat.Annuit Dariꝰ,Satrapiſq; & Toparchis ſcripſit,vt Zorobabelẽ deducerẽt,& ad Syrię pręſides mandata dedit,vti Iudæos,q ex Babylone in Palęſtinã reuerſi eſſent,liberos eſſe ſinerẽt,ĩmunẽq; terrã haberent,vicos q a finitimis tenerenť reſtituẽdos curarẽt,ad tẽpli refectionẽ cedrinã ex libano materiã ſubminiſtrarẽt,& qđ oĩm maximũ ac ꝑpemodũ citra fidẽ Ioſephus ſcribit,quadragita talẽtoꝝ milia ĩ id opꝰ cõtulit.Zorobabel a rege dimiſſꝰ Babylonẽ venit:hic quũ tribules ſuos,q ibi adhuc erát,docuiſſet,quę a Dario ĩpetrata forẽt,facile perpulit,vt populariter inde abſceſſerint:virorũ numerũ,q tũ demũ in Palęſtinã remigrarũt,apud Ioſephũ cõfuſum reperio. Mulieres cũ imbelli multitudine.XL.milia fuiſſe tradunť.Ad Tybiarũ & Cymbaloꝝ cantũ,lætũ agmen Zorobabele Salathielis duce ab Dauidę oriundo ĩ Syriã venit,Ieſu ſacerdotũ principe. Tũ demũ intermiſſum templi opus,iterum produci eſt cœptum:& q̃q̃ Samaritis multa interim criminãtibus querẽtibuſq; arcẽ finitimoꝝ ceruicibus,nõ tẽplũ ĩponi,Siſinioq; & Zarabacene Syrię & Phœnicię ꝓfectis apud Dariũ per lr̃as opus interpollãtibus, Darii tñ reſcripto, ſeptimo demũ anno ab eo quo iterũ cœptum erat ędificari,opus cõſummari cõtigit:in quo dedicando veteri morę multa populi lętitia eſt ſacrificatũ.Nõ poſſum nõ mirari ſi quadraginta talentorũ milia Dariꝰ reſtituendo operi impẽdit,recentẽ templi faciẽ,ab ea quę olim fuerat tã diuerſam fuiſſe,vt Ioſephus ſcribit,qui diu ſacerdotes ait cum lamentatione vetuſtiorem templi apparatum,deſideraſſe.Satis conſtat quarto circiter & quadrageſimo anno ab eo,quo Cyri permiſſu tẽplũ a fundamẽtis inſtaurari cœperat,opus ad exitum perductũ,q annus ſextus fuit Dariani regni,q incidit in ſecũdũ annũ ſextę & ſexageſimæ Olympiadis.Darius anno quo Tarqnius ex vrbe Ro. iectꝰ eſt,aut certe eo q eſt ꝓxĩe ſecutꝰ in Perſide regnare cœpit,q octogeſimꝰ fuit ſupra ſexcẽteſimũ ac quatermilleſſimũ a pría mũdi origĩe.Neq;.n.Euſebio accedo,q Tarqnii regno ãnos qnq; dedit & trigĩta,ſecutꝰ credo Dionyſiũ,q octogeſima Olympiade Tarquiniũ regno excidiſſe prodidit.Sed Liuius & cęteri,quos ſequor,qnq; dũtaxat & viginti annos illi dederũt:quo numero colligiť annos ducẽtos & quadraginta quatuor Romã ſub regibus fuiſſe,q̃ parta vt dixi libertate,mutata regiminis forma,pro regibus cõſules habere cœpit. Suntq; primi oĩm centuriatis comitiis L.Iunius Brutꝰ & Tarqniꝰ Collatinꝰ creati.Id nomen vel ab eo,ꝙ patres in curia de

Regis excellẽtia.

Mulieris vis.

Veri efficacia.

Darii in Iudęos indulgẽtia.

Cõſummatio templi.

ANNI MVNDI.

Primi cõſules Rom.

repu,cõſulerent,ab initio ea poteſtas ſortita eſt,aut ꝙ maiores cõſulere dixerũt,qđ poſteri iudi
care,vt ꝑ eã vocẽ magiſtratus poteſtas qualis eſſet intelligeret. His oĩa inſignia retẽta q̃ fuerãt
& regũ,p̄ter coronę togęq; palmatę vſum. Cęterũ veriti ne in noua libertate ægre laturus eſſet
populꝰ,ſi ambo faſces retinuiſſent,ꝑ quos multiplicatꝰ videri poterat terror,īter ſe cõparãt vt
alternis mẽſibꝰ,hos duoꝝ alter haberet.Brutꝰ q nõ acrior vindex libertatis fuit,q̃ deinceps cu
ſtos Collatino cõcedẽte prior id īſigne eſt adeptus.Dionyſius ſecures tm̃ alteri conſuli adẽptas
ſcribit,aliog.XII.miniſtros eũ p̄cedere ſolitos. Brutꝰ ad ſtabiliẽdã libertatẽ cõuerſus ciues ſa-
cramẽto adegit,vt neq; Targnios,neq; mortaliũ quẽpiã ãplꝰ Romę regnare paterent,& vt ma
iores adhuc opes curię accederẽt.Senatoꝝ numerũ Targnii īiuria extenuatũ ī trecẽtoꝝ ſũmã
Rex ſacroꝝ expleuit,& ne ī re vlla regis p̄ſentia deſideraret,Maniꝰ Papyriꝰ Rex ſacrificulus eſt creatꝰ, q ea
ſacra ꝑpetraret,q̃ reges facere cõſueſſent.Id ſacerdotiũ põtifici ſubiecere, ne qđ regiũ nomẽ re-
cẽti libertati officeret.Exaudiri īteri voces,Collatini nomẽ īſectãtiũ,q qm̃ Tarquinii cognomẽ
ferret,iuiſus erat multitudini.nomẽ itaq; nõ mores hoĩs ꝑtęſi,neq; ꝓbare,neq; tutũ libertati cre
dere,Targnios nimiũ regno aſſueſcere.Regnaſſe Priſcũ Targniũ Romę,mox vno Tullo interie
cto ſuperbũ vi regnũ occupaſſe,iam eo pulſo ad hominẽ eius familię imperiũ deuolutũ , neſcire
Targnios priuatos agere.Quũ eiuſmodi voces ad Brutũ delatę eſſent,plębẽ eiuſmodi ſuſpitio-
nis ſollicitatã,ad cõcionẽ vocat,ibiq; iureiurãdo prius recitato,populũ docet, nihil Romę eſſe,
vnde libertati periculũ immineret,& iam ſe enixe dare operam,ne quid relinquatur, qđ illi for-
midoloſum eſſe poſſit,inuitũ ſe hominis cauſa dicere,qđ ne dicturus quidem fuiſſet, niſi patrię
charitas pluris apud ſe valeret,q̃ cętere neceſſitudines. Perſuaſum eſſe Po.Ro.libertatem haud
ſibi in tuto eſſe,ſi regiũ genus non ſolũ imperio,ſed ſi in vrbe reſiduũ cernat.Hũc tu Tarquini
Bruti ver- Collatine metũ ciuitati adimas queſo,meminit po.Ro.faterturq; te reges eieciſſe,cumula bene-
ba ad Col- ficiũ tuũ in hãc vrbẽ,nomẽ ipm̃,qđ vnũ ī te aĩos offendit,hinc eiice,res tuas tibi libẽter reddit
latinũ. populus,ac ſi qua deſunt me authore munifice augebit.Tu hic amicus faceſſe. ciueſq; tuos va
na forſitan ſuſpitione libera,nemini nõ ꝑſuaſum eſt,cũ Targnia gẽte hinc regnũ abiturũ. Quũ
Collatinꝰ in hęc Brutus dixiſſet,primores ciuitatis,& in his Sp. Lucretius Collatinũ ꝓ ſe dicere paratẽ cir
exiliũ abiit. cũfuſi,variis hortationibꝰ flexerũt,vt primo ſe magiſtratu abdicarit:inde rebus Lauiniũ trãſla-
tis,vltro ciuitate exceſſerit,Brutus cõfeſtim ad populũ tulit,vt oẽs Targnię gẽtis exules eſſent.
Inde ex Seruii formula cẽturiatis comitiis ſibi Valeriũ collegã creauit. Dionyſius, qđ vero eſt
propius,vt ex iis q̃ poſtea ſecuta ſunt ſuſpectus Collatinus eſſe coeperit,aliquãto poſtea vrbe ex
ceſſiſſe exiſtimat,qppe q& de bonis Tagnio reſtituẽdis ſupplicioq; de cõiuratis ſumẽdo aperte a
collega diſſenſerit.Etenim Targnius Latinoꝝ aĩos fruſtra ab initio ꝑiclitatus Romã miſit,qui a
Tarquinii poſtulata. Senatu peterẽt,vt priuato ſibi ī vrbẽ redire liceret,paratũ eſſe ſe patribus & populo adminiſtra
tionis ſuę rationẽ reddere,vel ſi id nõ daret,poſtularẽt,vt ſibi bona redderent,ne cũ liberis ex tã
ta nuper fortuna mẽdicare cogeret.Audiri legati qui ab eo venerãt, oẽmq; ſpem reditus primo
abiicere iuſſi ſunt,neq; eius rei,qñ oĩa fruſtra mouerent,amplius mẽtionẽ facere,de bonoꝝ reſti
tutione certatũ eſt ſentẽtiis inter cõſules,Bruto idẽtidẽ reclamante,dari regibus anſam, immo
inſtrumẽtũ & neruos,ad populũ Romanũ bello inſectandũ. Corrupturos eos,ſi bona reciperẽt
principes populoꝝ muneribus,vt ſuos ad bellũ in Romanos cõcitent, cõtra Collatinus iniquũ
cenſebat priuatũ Tarquiniũ priuatis rebus ſpoliatũ iri,velut aliud in eo eiiciẽdo ciuitas quę-
ſiſſet,q̃ vt ſe ī libertatẽ vindicaret: tãta animoꝝ varietate res ad populum delata eſt,vt vix vno
plures fuerint qui ſuffragio res reddendas cẽſuerint.Sed dũ hęc tranſigũtur,legati,vt ab iuue-
nibus Tarquiniis iuſſi fuerãt,nobiliũ adoleſcẽtiũ plęroſq; conuenerãt.Coeperat illos p̄ſentis ſta
tus poenitere,quũ liberius viuere aſſueti,æquatũ ſibi ius cũ infimo quoq; iniquo animo ferrent.
Facile igitur eo perducti,vt cõſilia cũ legatis, qui alia atq; alia aſſimulando in vrbe de induſtria
morabantur,de Tarquiniis noctu per proditionem recipiendis conferrent. Et iam apud Aqui-
lios coenati,legatis petentibus,literas ad regios iuuenes,vt certiora omnia eſſent,conſcribunt.
Cõiuratio nobilium Erant eius coniurationis conſcii duo Iunii T.& Tiberius Bruti conſulis filii magno fortunę lu
dibrio,vt vnde nuper libertas Po.Ro.affulſiſſet, in eadem domo reperti eſſent,qui eam euertere
conarẽtut M.& Manlius Gellii,ex Bruti ſorore geniti.Liuius Gelliorum nominibus ſuppreſſis,
Vitellios ſubiicit,quoꝝ ſoror Brutoꝝ iuuenũ eſſet mater,fuerũt & Aquilii duo,quibus Colla-
tinus auũculus erat.Cõiurati,ſubmotis arbitris,hęc īter ſe moliebant,q̃ res effecit vt Aquilioꝝ
Vindicius. ſeruꝰ,nihil ſani ineſſe ſuſpicatꝰ, ꝙ adoleſcẽtes principes ciuitatis,occulta traherẽt colloq̃,poſt
clauſum oſtiũ obſeruabũdus ſtetit,atq; ibi quũ de ꝓditione q̃dã auribus percepiſſet, maiora rei

argumēta ſunt oculis oblata,per rimas intuēs, cōſpicatus eſt literas ad Tarquinios obſignātes.
Tum illa oīa certa adeſſe ratus,nō ad cōſules,ne filii ad domeſticū ſcelus opprimēdū,omne in ſe
ſuppliciū verterēt:ſed P.Valeriū & ipſum libertatis authorē,licet per id tēpus priuatum,quaſi
aliud negocium ſecutus,rem omnem noctu detulit.Ille periculo rei commotus,data ſeruo fide
futurę ſecuritatis,prima luce,cum magna clientum manu ad legatos & literas intercipiēdas,in
Aquiliorū ædes irrumpit:quibus non ſine ingenti,vt Plutarchus ſcribit, contentione potitus,
rem ad cōſules,qui iā in forum deſcēderāt,affert.Hic reſignatis literis,vbi proditio palam facta
eſt,cōiurati in vincula cōiecti ſunt:de legatis non nihil eſt dubitatum:plus tamen valuit ius gē
tium,q̄ præſens criminis inuidia,bona regis diripēnda ſunt populo data,vt omnem cum eo &
filiis ſpem pacis in poſterum amitteret: Tarquiniorū ager circa Tyberim Marti cōſecratus eſt.

Literę a Valerio itercepę.

Deſecta ſeges cū ſtramēto(q̄a religioſum fuit in humanū vſum vertere)in fluuium deiecta,me-
dio Tyberis aluco,vadoſis obhęſit locis. Tenuis ęſtiuo anni tēpore fluebat amnis:accidit ꝓpter
ea vt limo aliaq; materia eodē temere congeſta,inſula paulatim ſit facta,quæ noſtra tempeſtate,
vetuſtis operibus,nōnullis etiam recentibus conſpicua,in trāſtyberinā regionem,duobus ponti
bus ex vrbe trāſmittit.Alii,qđ fabuloſum mihi videtur,id poſtea accidiſſe arbitrati ſunt,quum
Tarquinia quædā veſtalis agrū huic finitimū publice reliquiſſet.Direptis bonis,agroq; Marti
dicato,ſontes ad ſuppliciū ſunt ꝑducti,at primi omniū conſulis filii,quoq; preces lachrymaſq;,
ſed magis fortunā patris populus miſeratus,amborū vitam paratus erat patris merito cōdona
re.Perſtare Brutus nullo patrio affectu in ore eminēte,filioſq; ad palum deligatos de more cædi
iubet.Cōuerterāt illi multitudinis in ſe oculos,ſed plures omnino cōſulis vultū,in medio filio-
rū cruciatu,velut mente alienatū cum ſtupore intueri,& illi ita virgis cæſi,ſecuri percuſſi ſunt.

Inſula trāſtyberina.

Brutꝰ de filiis ſuppliciū ſumit.

Iam nemini dubium erat,quin tali pręiudicio cęteri quoq; ſecuribus confeſtim ſubiiciēdi eſſent:
verū vbi Aquilii ad tribunal producti ſunt,ad Collatini pedes procubuerūt. Tū Brutus eos ad
ſupplicium arripi iubet,niſi cauſam vellent dicere.Edicit Collatinus vt tantiſper ſupplicium li
ctores differant,dum pauca cum Collega loqueretur.Tum ille ſummotis arbitris,Brutū roga-
re obteſtariq; cœpit,vti ſibi Aquiliorū ſupplicium remitteret,in nulla re alia ſe moleſtum futu-
rum repromittens,admonere interdum vt videret,ne dum de ſontibus ſumeret ſuppliciū, ali-
quem in ciuitate motum cōcitaret:addit & pro ſororis filiis lachrymas,quę cum nihil Collegā
de ſentētia mouiſſent,quādo inquit Brute,neq; Collegę tui preces te mouent,neq; admonitio-
nes vllę,iā ego poteſtate quę mihi tecū cōmunis eſt,Aquilios fratres ſupplicio eximo.Plutarchꝰ
ſumpto de filiis ſupplicio Brutum ex publico ceſſiſſe ſcribit:mox vero quum Aquilii auuncu'i
fauore fratri ſupplicium euaderent,Valerium in eos manum iniiciſſe,clamoreq; multitudinis
Brutū ad tribunal reuocatum ſuffragio populi damnādos permiſiſſe.Veriora tamen mihi vi-
dētur,quę Dionyſius ſcribit,vt Collatino vltionem interpellante,Brutus excandeſcēs,cōtinuo
populū ad concionem vocauerit:hicq; primoribus patrū iuxta ſe locatis,huiuſmodi ſit in Col-
legā oratione vſus.Vellē equidē Quirites Tarquiniū Collatinum,quem mihi Collegā in tuen-
da libertate dediſtis,de omnibꝰ quæ in vſum reipublicę eſſent,quod futurum ab initio ſperaui,
mecum ſentiret,tyrānoſq; quos ciuitate eieciſtis,exules iudicaſtis:non ſermone ſolum,ſed ope
ra etiā,vt par erat,inſectaretur,bellumq; aduerſus eos cum ſuis ciuibus gereret. Cæterū quan-
do vt video,nō propinquitate ſolum ſanguinis,ſed ſtudio & voluntate Tarquinius cōiunctiſſi
mus eſt:nam & de eorum reductione mētionem inferre eſt auſus,quaſi parū perſpicue liqueret
quæ reipublicæ peſtis pararetur,ſi is in vrbem receptus eſſet,qui crudeliſſimū in ciues exercuit
imperium:nihil enim difficilius dediſcitur,q̄ regem agere.trāſeo q; bellorum neruos,pecuniam
infeſtiſſimo hoſti reſtituēdā cenſuit:& quaſi arma quibus Romanū imperiū perſequeretꝰ,quārū
in ſe fuit,reſtituit.Nunc quoniam,ſi deo placet,impune licebit in libertatem,pro tyrannis,con-
iurare,proditionis cōuictos ſupplicio ſubtrahit.Sed ne non omnia vobis nota ſint Quirites,di
cam breuiter quid ſit,cur Aquilios & coniurationis ſocios,ad ſuppliciū depoſcā,vt per ea,quę
dixero,intelligere poſſitis,in quod diſcrimen veſtrā libertatē paucoꝝ temeritas adduxerit.Con
uenerāt in Aquiliorū domū ſceleſtiſſimi quidā ciues,in quibus filii mei ambo fuere:hi conſilio
cum tyrānorum legatis inito,de Tarquiniis per bonorū cædē reducēdis,literas ad tyrānos ꝓ-
pria manu notatas,dederāt:actū erat,qs nō videt!de libertate veſtra Quirites:actum de publi-
ca ſalute,niſi numinis cuiuſdā,huic ciuitati ꝓculdubio amici,ꝓuidētia factū eſſet:vt per Aqui
lioꝝ ſeruū,ad P.Valeriū primo,inde ꝑ eū res ad nos mature delata eſſet. Literis publice recita-
tis,filios meos ſceleris cōuictos,duplici iure,extremo affeci ſupplicio:neq; paſſus ſum meorum

Collatinus pro Aquiliis intercedit.

Oſo Bruti ad populū.

Pecunia neruus belli.

Iura oībꝰ neceſſitudinibꝰ pferēda.

Peroratio.

cauſa publicū decretū,veſtrūq; iuſiurādū infirmari,videbāq; ꝗ indigne facerē,pniciosoq; exēplo peccarē,ſi publice charitati priuatā ptuliſſem.Nemo nō ꝑ me poſt hac leges & iura oībꝰ neceſſitudinibꝰ ptulerit.Parabā,qd̄ reliquū erat,de cęteris ſuppliciū ſumere,quū pro Aquiliis ad tribunal cōſtitutis,bonꝰ collega meus īterceſſit.Iā ſi Collatini cognatis ignoſcit,vt ius oībus æquet aliis quoq; ignoſcat̃ neceſſe eſt,vos videte Quirites,an iuſiurādū,cui ſe tota ciuitas aſtrinxit,an publicas leges,priuato cōſulis ſtudio āriquari velitis.Illud certo ſcio,fore,vt Collatinꝰſui piurii diis quos hoim cōſilia latere nō pnt̄,meritas qnq; luat poenas.Cęterū qn̄ aptū ciuitatis hoſtē,nō cōſulē agit,veſtro multādū ſuffragio ſubiiciā.Etenī quorſū Quirites ſētētiā illā ī curia ab eo dictā,quū pecuniā regibꝰ reſtituēdā cēſuit,tetēdiſſe arbitramini?quo nūc pn̄tes eripiēdoꝝ ſontiū conatꝰ? niſi vt libertati,quā vobis īuidet,īſidiatores plurios,regibꝰ ī vrbē reditū domeſticis & externis opibꝰ patet.Ego Collatine,ꝗ meis liberis nō pepci,ſororis tuę filiis parcā? ꝗ corpꝰ illud apd̄ nos hēs apd̄ hoſtes aīm,ꝗ patrię pditores ſeruas vt libertatis cuſtodē īterficias?at tm̄ abeſt vt eoꝝ,ꝗ petiiſti,qcq̄ facturꝰ ſim,vt tibi magiſtratū iſtū abrogē,iubeāq; hinc faceſſere,ne talia in poſterū moliri poſſis,ꝗ an rata eē velitis,dabo vobis nūc calculos Quirites, vt cōtinuo ī ſuffragiū mittā,vnū illud pfatꝰ,aut Collatinū vos hodie aut Brutū habituros.Quū ita Brutꝰ potaſſet,Collatinꝰ,ira & dolore ſtimulātibꝰ,collegę pditorē īſidiatorēq; Brutū appellat, ꝙ ſe īſontē nec tale qcq̄ meritū,iratę multitudini dignitatē ſuā & fortunas crimīnādo obieciſſet. Vociferari hęc ille,fortunāq; ſuā lamētari,quū pplo calculos petēte Sp.Lucretius tēpeſtiua hortatione interfatꝰ a Collatino obtinuit,vt qn̄ apta īmineret ignominia, priuſq̄ populus iret ī ſuffragia,ſe

Collatinus abit in exilium.

magiſtratu abdicarit,rebuſq; Lauiniū trāſlatis,vrbe ceſſerit.Cui abeūti Brutꝰ author extitit,vt XX.ex publico talēta ſint data,ipſeq; ex ſuo quinq; adiecit.Hęc Dionyſius,ꝗ vt libere dicā qd̄ ſentio,diligētiꝰ oīa de origine vrbis,ꝗ Liuiꝰ & cęteri,explorata mihi habuiſſe videt̃.Brutꝰ Collatino eiecto,ne ſolus regnare velle crederet̃,cōfeſtī P.Valeriū,quē in afferēda libertate ſociū habuerat,cēturiatis comitiis ſibi collegā creauit,magiſtratuq; ab eo inito,de cęteris cōiuratis ſuppliciū eſt ſūptū.Indici libertas,& pecunia ex Ærario data,primuſq; vindicta liberatꝰ,ciuitate do

Vindicii nomen & vindicta.

natꝰ eſt.Quidā vindictę nomē ab illo ductū exiſtimāt, qa ei vīdici vel,vt alii tradūt,vīdicio fuerit nomē.ipſe,qd̄ ſatis cōſtat,Cenincēſis fuit.māſitq; ex eo mos,vt ꝗ ita liberati eſſent,in ciuitatē accepti viderent̃. Tū Dionyſiꝰ cētū in ſenatū aſcitos exiſtimat, numerūq; trecētoꝝ expletū bona regis direpta,Martiq; agrū,vt dixi,cōſecratū,ꝗ equis,iuuenibuſq; ſe ad bellicas artes exercētibus,ſtadii vſum deinceps pbuit. Tarqnius,vbi hęc ꝗ Romę acta erant cognouit,haud dolore tm̄ ſpei ad irritū cadētis,ſed ira etiā odioq; accēſus,nihil amplius diſſimulādū ratꝰ,bellū aperte moliſ in Romanos, Vrbes Hetrurię circūire,ſupplexq; obteſtari,ne ſe Hetruſco ſanguine oriundū ex rāto nup regno,cū tribꝰ filiis vxore ac tota domo extorrē eē paterent̃,fuiſſe alios ex Hetruria & Sabinia,Romā ī regnū accerſitos,ſe ī ipā vrbe natū,regnūq; augētē,nefaria paucoꝝ cōſpiratiōe pulſū,quoꝝ,qa nemo vnꝰſatis regno dignꝰ ſit viſꝰ,ptitos eē īter ſe dignitatē,ſua bōa ne qs eiꝰ eſſet ſceleris exps,diripiēda data eē pplo,ferrēt ꝑ deos ſibi opē,patriā ſuūq; regnū repoſcēti,īduerēt arma,ſecū ſuas legiones toties a Rōanis cęſas agrūq; olī adēptū vltū irent. Mouit

Targniꝰ bellū Ro. īfert.

Veiētes vetꝰ amiſſi agri dolor,Tarqniēſes nomē & cognatio regis,pulchrū putabāt,vt hoīes ſui gn̄is Romę regnarēt,duo itaq; ppl'i Tarqniū ſecuti,ī Romanū agrū tumultuoſe irrūpūt.Conſules audito hoſtiū acceſſu,& ipſi nō expectato vt Tyberī trāſirēt, cū lectiſſimo exercitu ad luniū pratū illis obuiā pcedūt.Liuius ad Arſiā ſyluā,Plutarchus ſacris vtroſq; lucis cōſediſſe ſcribit.

Arſia Sylua

Atrox pugna.

Quoꝝ Arſius hic,ille Eſiuꝰ ſit dictꝰ. Initū eſt eqſtre pliū,quo quū neutra ps alteri ceſſiſſet,pedeſtris īde pugna grauior fuit,regebat dexterū Romanoꝝ cornu P.Valeriꝰ,qd̄ Veiētibꝰ erat oppoſitū,ī ſiniſtro Brutꝰ pcurabat,cui ex aduerſo ſteterāt Tarqniēſiū copię,& ī his Tarqnii filii quorū Aruns manu prōptiſſimꝰ,nō nihil aciē pgreſſus,pbroſis verbis Brutū cōpellās, ad ſingulare certamē puocat. Eā cōtumeliā Brutus haud ferēdā ratus,exaduerſo equū cōcitat,quē veniētē

Brutus & Aruns diuerſi concidunt.

Arūs ītuitus,deꝑs regū vltores īuocat, totiſq; ī hoſtē effert̃ viribꝰ. Infeſtis itaq; haſtis cōgreſſi, vterq; alterū ꝑ ſcutū & thoracē traiecit,eq graui repcuſſu auerſi,tā hic, ꝗ ille moribūdū eqtē effudit. Tū demū clamore vtriq; ſublato,pedeſtris pugna ſecuta eſt.Liuiꝰ mutuo intuitu ſe duces cōſpicatos,temere aduerſos vtriq; ī ſe equos cōcitaſſe ait,qbꝰ cadētibꝰ,eqſtre ſit pliū initū. Nouiſſimā pugnā peditū fuiſſe,tātoq; aīoꝝ ardore dimicatū,vt varia ſit victoria certamē diremptū. Pulſo Ro.cornu,poſt cōſulis caſum a Tarqniēſibꝰ ſiniſtra pte. Veiētibꝰ dextera Valerii ductu fugatis,ita vt vtriq; lęuo cornu ſint victi,dextero vicerit.Cęterū nocte ꝗ pxime ſecuta eſt tātꝰ terror hoſtes cepit,vt irrito īcoepto pro victis Tarqniēſes Veienteſq;,tacito agmine domū diuerſi

adierint.Phama eſt nocte illa,quæ pugnæ ſucceſſit,ex ꝓpinqua ſylua(Liuius Arſiam,vt dixi vo-
cat.Dionyſiꝰ Herois Horatii ſacrũ id nemus fuiſſe ait)ingẽtẽ vocẽ reddidã,ſiue huiꝰ fuerit ſiue
Fauni,Syluanive,vno plus Hetruſcoꝝ prelio occubuiſſe,Romanos acie vincere:quo ꝓdigio ter Oraculum.
riti hoſtes ꝓ victis ceſſerint.Romani de ſumma rerũ ſolliciti.pũti omine firmati,vbi primũ illu-
xit,ſpolia legũt. Valeriꝰ triũphãs Romã rediit,primuſq; quadriiugo curru eſt vrbẽ,vt Plutar-
chus ꝓdidit,inuectꝰ.Collegę funus,quãto maximo potuit apparatu extulit,laudauitq; ꝓ cõcio Funebris
ne.Primus ne Valeriꝰ morẽ hũc funebris laudatiõis apd̃ Romanos induxerit,haud facile dixe- laudatio.
rim.Athenięſes,vt Dionyſiꝰ credidit,Medicis tpibus funebri primũ ſunt laudatiõe vſi:quę tpa
ĩis,qbꝰ hęc Romę cõtigerũt,aliquãto ſunt recẽtiora. Anaximenes tñ ad Solonẽ id retulit iſtitu
tũ.Matronę Brutũ vt patrẽ ꝑ annũ luxere.Perſuaſum Ro.habuerũt,vt Plutarchꝰ ſcribit,haud
rẽ tãtã Romulũ i cõdẽda vrbe geſſiſſe,quãtã i aſſerẽda libertate Brutꝰ i eaq; ſtabiliẽda geſſerat.
Nullã ex eo virilẽ ſtirpẽ relictã Dionyſiꝰcredidit,ea cõiectura ductꝰ,ꝙ quũ Brutꝰ patriciꝰ eſſet, Iunia gens.
q lõgo deĩceps tpe id cognomẽ Romæ tulerũt plębei fuerĩt:ſed Dionyſii rõ ĩ hoc,meo iudicio,
leuis,qñ vt ĩ qbuſdã aliis euenire potuerit,vt familia aut fortuna,aut volũtate ex patriciatu ad
plębẽ trãſierit. Valerio cõſuli poſt Collegę mortẽ ingẽs eſt iuidia cũ atroci crimĩe orta,& ꝙ ſibi
Collegã nõ ſubito ſurrogaſſet,& ꝙ in Velia ędificare cœpiſſet.Erat is locus ꝓruptus Romano
ĩminẽs foro,quaſi ergo regnũ affectaret,vulgo eũ ſuſpectũ habere,odiſſeq; inſenſe oẽs:quã ppl̃i
ſuſpicionẽ poſteaq̃ Valerius ꝑ amicos reſciuit,multitudine ad cõcionẽ vocata:inde ita exorſus
eſt,vt Collegę ſui Bruti fortunã laudaret,q priuſq̃ gloria,quę illi parta erat,in iuidiã verteretur,
pulchre mortẽ occubuiſſet,ſe infelicẽ appellare,qui ad inuidiã reſeruatꝰ ex liberatore patriæ ad Verba Va-
Aquilios & Vitellios recidiſſet.Nulla ne ergo Quirites inqt,tã ſpectata apd̃ vos fides erit vnq̃, lerii ad po-
quę nõ ſuſpitioni ſit & infamię ſubiecta?Ergo Valeriꝰ ille infeſtiſſimꝰhoſtis regũ,in ea vrbe re- pulum.
gnũ affectare cœpit:quã vt liberã videret,ſe cũ paucis tãtę inuidię obiicere non dubitauit?Ego
vnq̃ credere potuiſſem,ſi in arce habitatẽ,ciuibus ſuſpectus vt eſſem meis?Tã leui ne momẽto,
mea apud vos pendet fides,vt vbi ſim potiuſq̃ qui ſim ſpectari oporteat?Nõ obſtabunt publicę
libertati Valerii ędes Quirites:tuta erit per me vobis Velia:nec ego parietes demoliar ſolũ,ſed
ipſa quoq; ędificia in imo colle ſtatuã:habitabũt in Velia illi qbꝰ melius q̃ Valerio credit̃ liber-
tas.Ita ille ꝑ cõcione locutus,parietibus ad imũ diſiectis,in infimo cliuo,vbi publicꝰpoſtea vi- Valeriꝰ de-
cus fuit domus iterũ eſt illi cõſtructa.Hęc Liuius.Leui amicoꝝ admonitione Valerius impul- molit̃ ædes
ſus,vt Plutarchꝰ ait,domũ quã inhabitabat diruit:ac interim dum aliã in imo loco ſtatuit alie- ſuas.
nas inhabitauit ædes:domus illi a ppl̃o publice erecta eſt. Scd̃m hęc comitiis habitis Sp.Lucre-
tiũ ſibi Collegã Valeriꝰ ſubrogauit:quo paucis diebꝰ defuncto,populi ſuffragio M.Horatiũ il-
li ſubſtituit:his popularibꝰ factis omni tẽpẽte inuidia excuſſa,iucũdus eſſe oĩbus cœpit:quam
opinionẽ,vt oĩ erga ciues officio augeret, ſummiſſis populo faſcibus in cõcionẽ venit,qui mos
poſtea apd̃ Romanos tenuit.Ipſe per hęc Publicolę cognomẽ adeptus.CLX.quatuor priori ſe- Publicolæ
natoꝝ numero adiecit.Alii vero a Bruto,vt meminimus,id factũ ꝓdidere.Leges ad hęc pleraſ- cognomen.
q; tulit:quibꝰ ꝓuocatio a cõſulibꝰ ad pplm eſt ꝑmiſſa,vt capitale eſſet huic q iniuſſu ppl̃i magi
ſtratũ caperet,ciuiũ vectigalia tolleret̃.quo cõtigit,vt vulgo prõptiores ad quęſtꝰ & opificia ſint
hoĩes facti.Scio a Romulo ita ab ĩitio ſancitũ,vt q Ro.eſſent, ſedẽtariã artẽ nullã exercerẽt:ſed Sedentaria
militię tm̃ & agriculturæ oẽm operã ĩpenderẽt.Addidit & alio capite,vt q tyrãnidẽ affectaſſet, ars.
impune occideret̃:nefas deinceps ratꝰ,pub.pecuniã priuatæ domui inferri,Saturni tẽplũ Æra-
riũ cõſtituit.Populo vt duos q̃ſtores crearet,ꝑmiſit.Creati P.Veturiꝰ & M.Minutiꝰ.Scio fuiſ- Primi quę-
ſe q ſcriberẽt q̃ſtores ſub tegibꝰeſſe cœpiſſe.CXXX.milia tũ primũ in ęrariũ illata,tr buto or- ſtores.
phanis & viduis remiſſo.& hęc Valeriꝰ,vt Plutarchus & Liuius ſcribit,priuſq̃ Sp.Lucretiũ ſibi
Collegã ſubrogaſſet:ĩ cuiꝰ demortui locũ M.Horatiꝰ,vt dixi,eſt ei Collega datꝰ.Is Capitolii de
dicationẽ ſortitꝰ,vbi Idibꝰ Septẽbris anñ tẽplũ dedicaturꝰ ſterit(etenĩ opꝰ iã cõfectũ erat)frau- Capitolii
de,vt credit̃,Collegę q eũ quoq; titulũ cęteris honoribꝰ cumulari voluiſſet,a M.Valerio cõſulis cõſecratio.
fratre,quũ iã poſtes teneret,monitꝰ eſt,ne ꝑgeret funeſta domo id agere,filiũ ĩ caſtris ꝑiiſſe.Tũ il
le,incertũ,qa nõ crediderit an ea potiꝰfuerit cõſtãtia,vt a pio ope nequerit auerti:ite inqt,& ca-
dauer efferte:nã ego luctũ iſtũ & fletũ nõ admitto:ſicq; carmẽ qd̃ ab ĩtio orſus erat,executꝰ,tẽ-
plũ dedicauit.Id opꝰſupbꝰTarqnius,quũ ab auo Sabino fuiſſet bello votũ,extruxit:eoq; ĩ exiliũ
acto ſors illiꝰ dedicãdi Horatio cõſuli obtigit.Bis poſtea cõſecrari cõtigit,a Catulo ſemel,quũ
priore ciuili bello ĩcẽdio cõſumptũ Sylla iſtaurаſſet.Iterũ a Domitiano prĩcipe quũ Vitellianis
tpibꝰincẽſum,Veſpaſianꝰpater prĩo ſumptuoſiſſime reparaſſet:ĩde pari clade abſumptũ priuſq̃

P. Valerius T. Lucretiꝰ Conſules.

ſacrari cōtigiſſet, tertio eſt refectū: ānoq; ꝑ hęc, ꝗ diximꝰ, circūacto P. Valeriꝰ iterū & T. Lucretiꝰ ſunt cōſules facti. Dionyſius M. Horatiū ſc̄do aſſertæ libertatis anno Valerio collegā datū ſcribit, ī eo a Liuio & aliis diuerſus, ꝙ hic tertio poſt exactos reges āno Romā a Porſena obſeſſā, illi altero nō tertio exiſtimāt. Cęterū ſiue hoc ſiue illo, qđ magis credo, id āno ē geſtū, Tarqniꝰ, qđ ītet oēs cōuenit, vbi ad Arſiā ſyluā parū ꝓſpe eſt ab Hetruſcis pugnatū, ad Porſenā Cluſii regē

Verba Tarquinii ad Porſenam.

ſupplex ſe cōtulit. Hic mīra de fortuna ſua ꝗſtꝰ, ꝙ ex opulētiſſimo regno, nefaria cōiuratiōe eiectus, cū filiis īops & extorris exularet, idētidē ꝑcatꝰ ne pātē īiuriā īultā eē pateref, parū qdē tutū ipſi, cęteriſq; regibꝰ futurū ꝑdicās, ſi eiiciēdorū regū exēplū pplorū aīos īſediſſet, eē libertatē natura hoī gratiſſimā: ꝗ quū ſemel delibata ſit, niſi cū vita illi extorqri nō poſſit: pitura īter hoīes diſcrimina, regiūq; faſtigiū, quo nihil ſit ī terris pulchriꝰ, niſi ꝗta vi eā ciuitates expetāt, tāta reges ipſi cōtētiōe regna tueanf. Hmōi ꝑces hortatiōeſq; Porſena ſecutꝰ, ꝑterea pulchrū ratus hominē Hetruſci ſanguīs Romę regnū obtinere, ſe vltorē ꝓmiſit, fore pollicitꝰ, vt ſi fieri nō poſſet vt ī regnū reſtitueref, ꝑ quo eſſet oīa facturꝰ, daturꝰ ſaltē operā, vt Roānos, ſi bona venia nō ꝗat, vi ad res ęqua ęſtimatiōe reddēdas cōpelleret: quorū cū neutrū ꝑ legatos, ad id Romā miſſos, impetraſſet, decreto bellū Romanis ītulit. Cōmuniuerāt interī Romani in Ianiculo locū: īminet is collis vrbi: etſi Tyberi ab ea diſertꝰ, eūq; ꝑſidio obtinere placuit, appebat prios hoſtiū conatꝰ ea ꝑte irrupturos. Subiit terror īgēs ꝑres, ne Romana plębs belli metu ꝑculſa, Tarquios ī vrbē acciperet: qđ ne accideret, oīa illi blādimēta ꝑ i ī tp̄s dedere, primū oīm annonę ē cura habita. Alii in Volſcos ad frumētū cōparādū miſſi, alii Cumas, ſalis quoq; vēdēdi arbitriū cuiq; datū, quū ad

Indulgētia patrum in plębem.

id tp̄s publice cariuſq; venīſſet. Portoriis tributoq; plębs liberata. Hęc patrū īdulgētia ꝓpportuna fuit ad mltitudinē ī officio cōtinēdā, vt īcredibili cōſpiratiōe ſūmi minimiq;, ea tēporū nouitate, pari ſtudio libertatē defenderit. Et iā hoſtes aderāt, deiectoq; ex Ianiculo ꝑſidio, parū abfuit qn īprouiſo acceſſu ꝑ ſublicīū pōtē, q tūc vnꝰ erat Tyberi īpoſitꝰ, ī vrbē euaſerit. Horatius

Coclitis facinus.

cui ex eo ꝙ oculū iā ātea ī bello amiſerat, Coclitī erat cognomē, pōtē ꝑſidio obtinebat, is hoſtē ex Ianiculo decurrētē, trepidāq; ſuorū turbā arma ordīeſq; reliquētē ītuitꝰ, prio ꝓximū quēq; ꝑhēſare, & a fuga cōuertere conatus eſt, alta voce teſtatꝰ, fruſtra eos ī vrbē abire, quā relicto pōte hoſtis haud dubie eēt occupaturꝰ. Vociferari hæc ille, minaſq; ꝑcibꝰ miſcere. Verū vbi parū ſe ꝓficere ſenſit, rēq; ſemel inclinatā ſiſti verbis nō poſſe vidit, prima ꝑte pōtis inſeſſa, irruētē hoſtē fortiter excepit: duo viri fortes cū eo māſerere Sp. Lartiꝰ & T. Herminiꝰ. Ipſe trucē oculi aciē circūferēs, obiecto ſcuto Hetruſcū hoſtē tā diu ſuſtinuit, quoad pōte pene reſciſſo. piculi ſocios in tutū abire iuſſit. Tū fragor abrupti pōtis a tergo exauditꝰ, alacritaſq; ꝑfecti opis irā hoſtibꝰ accēdit, obtinere ille nihilo ſecius locū ſemel inſeſſū, regūq; ſeruitia Hetruſcos vocare, q alienę ꝑtāi addicti, alterius libertatē oppugnatū veniſſent. Ea demū cōtumelia hoſtes adacti, plures vno tpe in Coclitē tela cōiiciūt, vt vi loco deturbatū, ī ſubiectū flumē ꝑcipitarēt. Tū ille ſatis tuta oīa a tergo ſciēs, oēq; ab vrbe piculū abeſſe, fluminis geniū ꝑcatus vt ſe ꝓpitio exciperet alueo, ī Tyberim cū totis armis deſiliuit. Et vt plus admirationis phama hęc ꝗ fidei eſſet ad poſteros habitura, ꝑ dēſa hoſtiū tela ī vlteriorē ripā īcolumis euaſit. Dionyſius vltra flumē iuſta acie dimicatū ſcribit: Valeriūq; conſulē plībus vulneribus affectū acie exceſſiſſe, ac tū demū rē Ro. apte īclinaſſe, Hetruſcōq; mixto agmīe ī vrbē irrupturū fuiſſe, niſi Coclitis virtus ferociſſimos hoſtiū conatꝰ ꝑtinaci fregiſſet ſtatu. Et hoc tū facinꝰ eſt a Coclite editū. eū altero huīe adēpto Cyclopē dixere qdā: mox delapſa loquēdi cōſuetudīe Coclē dici contigit, ꝗꝗ Coclitē plures ſcripſerit. Nec tātā

Romanorū gratitudo ī Coclitem.

ciuitas virtutē reliqt īhonoratā. Statuā illi ī foro poſuit, tātūq; dedit agri poſſidēdū quātū die vno circūarare potuit. Acceſſit huic publicę gratitudini & priuata, qſq; ſua ſe fraudās alimonia ex domeſticis copiis aliqd ei, ī ſumma īopia, cōtulit ad victū: ipſe īceſſu debilitatꝰ ob vulnera eo ꝓlio accepta, etſi oībus chariſſimus, oīs militaris ciuiliſq; muneris vixit inde īmunis. Porſena vbi primī conatꝰ irriti fluxere, ad obſidēdā vrbē cōuerſus, Ianiculū ꝑſidiis firmat: mox circa Tyberī caſtra fecit: cuiꝰ alueū, nauibus vndiq; accitis, cuſtodiri placuit: neqd ānonę ī vrbē furto poſſet noctu ſubuehi, ꝗ nauigiorū occaſiōe Tuſcꝰ hoſtis vſus, oēm citra flumē regionē crebris excurſiōibus adeo reddidit ciuitati īfeſtā, vt oē pecus īra mœnia cōpulſū, fœtore & ſtrage īedia morientiū grauiorē redderet Romāis obſidionē: nec metu magis id accidere ꝗ cōſilio, vt hoſtes licētioſiꝰ effuſi qſiq; īſidiis caperēt: ī quā vnā Valeriꝰ occaſionē erectꝰ, paſtoribꝰ edicit, vt exqlina porta ꝗ maxīe erat hoſtibꝰ aduerſa, pecus ī paſcua ꝓpellāt, reſciuerūt id cōtinuo hoſtes trāſfugarū indicio, multiq; maioris ſpe ꝑdę flumē trāſiuere, q eruptiōe pluribus locis ex vrbe vno tpe facta in medio fœde hoſtes cęſi, haud temere amplius trans Tyberim euagari ſunt auſi. Obſidio erat

tamē,multiq́ꝫ ob īualeſcētē famē ad hoſtes quotidie trāſfugiebāt,nec dubitabat Porſena, qn ſe-
dēdo vrbē vel fame eſſet expugnaturꝰ,ſed in graui annona multi,vt dixi, ex vrbe ad hoſtes trāſi
bāt,appebatq́ꝫ haud dubie,ſi ciuitas nō aliquo caſu pſiti obſidione leuata eſſet,fore,vt fame do-
mita,breui vellet nollet ad deditionē cōpelleret.Eratq́ꝫ res Roāna ī hoc ſtatu,quū C.Mutiꝰ cui Mutii Scæ-
Cordo ab initio cognomē fuit:patricii gſiis adoleſcēs,ſenatū adiit,docuitq́ꝫ eſſe ſibi ī aīo,in ho- uolę cōſiliū
ſtiū caſtra trāſire,rē ſi deꝰ pſiti voto āuuat,patrię & ciuibꝰ nō īutilē auſuro,noluiſſe de ea re eos
celare,ne aut cūdo ꝑ trāſfuga ī vrbē retraheret,aut ſi parū ꝓſpere id cōſiliū fluxiſſet,ne deeſſent
q talis ſui ī patriā aī teſtioniū ad populū exhiberēt.Hęc ille,cūctiſq́ꝫ ꝓbantibꝰ, boniſq́ꝫ ominibꝰ
euntē ꝓſequētibꝰ,curia eſt dimiſſus.Ipſe habitu tuſco ſermoneq́ꝫ ꝑditus, quē puer a nutrice di-
dicerat,ad hoſtes occulte trāſiit:ibi quū ad Regis tribunal veniſſet, vt militū vnus multitudini
mixtꝰ ꝓxime cōſtitit,regiū ſcribā ſtipēdiū militibꝰ numerantē ferro adortus,priuſq̄ aliqs opem
ferre potuerit,ꝓ rege obtrūcat.Liuiꝰ Porſenā in eodē tribunali fuiſſe ſcribit.Dionyſius ſolū ſcri Mutii faci-
bam ſedentē a Mutio cōſpectū,q ex ſplēdore cultꝰ percuſſorē rerū oīm ignarū ī errorē traxerit. nus.
Enimuero Mutiꝰ ne ſe ꝓderet qs rex eſſet,rogare nō eſt auſus.Cruēto igit mucrone ꝑ mediā tur-
bam vadēs fugā molitꝰ eſt,multis tū circūſiſtentibꝰ ad Porſenę cōſpectū captus metuēdus ma-
gis q̄ metuēs ꝑducit,tum rogatꝰ qs eſſet,& qua īpulſus cauſa tātū fuiſſet facinus adortus,Ro-
manꝰ ſum inqt,meq́ꝫ ciues Mutiū vocāt,hoſtis hoſtē occidere volui,nec minꝰ eſt animi ad mor
tē,q̄ ad cędē fuit:facere & pati fortia Romanū eſt,nec vnꝰ ī te Porſena hūc animū geſſi, magnꝰ
eſt qdē noſtrę iuuētutis numerus,q in tuū caput mecū cōiurarūt,eodē diſcrimine parati,aut te
hoſtē patrię eximere,aut vt ipſe feci fruſtrati euētu,mortē occumbere,vnꝰ poſt aliū ī te quoquo
mō graſſaturi aderūt,nō acie tecū Rōani dimicabūt,tua ſolꝰ vita petit,ꝓinde ad hoc te diſcri
mē ſi iuuat accigas,hoſtēq́ꝫ credas tibi vbiq́ꝫ affuturū,cū ſingulis tibi vni res erit.His ille minis
cōterritus,ſimulq́ꝫ ira īfenſus ignē ad ſuppliciū admoueri iubet:ni cōtinuo dicat, q̄ inſidiarum
eſſent ambages illę.Tū Mutiꝰ,vt ſcias inqt rex q̄ vile ſit iis corpus,q ſe patrię deuouerunt,nihil Mutii con-
īmuitꝰ hoc faciā,nā & manus,q̄ ictu aberrauit,det poenas neceſſe eſt.Hæc ille.Simulq́ꝫ foculo ad ſtantia.
ſacrificiū accēſo,dexterā īiecit,quā quū,velut nihil ea ad ſe clades ptineret,īmoto ore cōcrema-
ret,rei miraculo Porſena attonitꝰ,ſede ſua exiluit,iuuenēq́ꝫ ab altaribꝰ amoueri iuſſum pacatio-
re vultu alloquit.Abi iqt hic,ī te magis hoſtilia,q̄ ī me auſus,macte tua iſta virtute,ſi miles nſe
meus,nō hoſtis eſſes.Cęterū ſis licet ea auſus,qbus merito in te qlibet ſęuiret,haud patiar tū tā
tā indolē ſuo ꝑmio fraudari,liberū te inuiolatūq́ꝫ abire ꝑmitto.Tū Mutius.Qn̄ inqt Rex,tali in
me clemētia fuiſti,eſtq́ꝫ apud te,vt video,virtuti honos,iā bn̄ficio a me feres:qd neq́ꝫ minę neq́ꝫ
cruciatꝰ vlli exprimere potuiſſent.CCC.Rōanę iuuētutis pricipes cōiurauimus,vt ī te occulte
graſſaremur, ipſe oīm primus ſorte ductus affui,aderūt mox alii ſuo qſq́ꝫ tpe,quoad fortuna te
ad cędē opportunū dederit.Hęc fere Liuius.Dionyſiꝰ arte vſum ait Mutiū aliquāto maiore,vt
quaſi mortē reformidās ad Tribunal regis deſtitutꝰ,vltro faſſus ſit,Porſenę ſe occulta qdā ſi vi
tā polliceret dicturū,q̄ magnope ad eiꝰ ſalutē ptinerēt,ac tū demū dicere iuſſum,ſpecioſo mēda
cii gn̄e ita hoſtis aīm verſaſſe,vt cōtinuo ille de bello cū Romanis ſoluēdo cōſiliū iniuerit.Vi-
dent hęc q̄ Liuiꝰ & cęteri Romanarū rerū ſcriptores de Mutio tradūt,haud multū ab iis diuer
ſa,q̄ Agatharchides Samiꝰ de Ageſilao Themiſtoclis fratre ſcripſit,q Mardoniū ꝑ Xerxe ī Per Ageſilai fa-
ſicis caſtris interfecit:melior tū ī Scęuola euētus,qa pax ſecuta:de qua deliberante rege quū qre cinus.
retur īterim ratio,qua Rex iā īde tutꝰ eſſe poſſet,aliiq́ꝫ alia partim īepta,partim vana in mediū
afferrent.Aruns Porſenę filius,nō expectato vt ſentētiā rogaret,aut vnā dixit ad ſalutē viā ſu
pereſſe,quā paucis eſſet demōſtraturꝰ,aut nullā mōſtrari poſſe aliā,ſi cōfeſtim ex hoſtibꝰ Roma
nos ſibi pr̄ amicos faceret,qua voce velut oraculo quodā Porſena pmotꝰ,legatos cōtinuo Ro-
mam miſerit,q hæc a Romanis ſunt poſtulare iuſſi:vt Tarqnium & filios reciperēt,q̄q̄ nemini
dubium erat,id nullo mō īpetratum iri.Inde ſi id nō daret,vt bona illis redderent,poſtremo vt
agro decederēt olim Hetruſcis circa flumē adēpto,qd vnū vt bello ſe ſoluerēt Romani a ſe īpe
trari ꝑmiſerunt.Iuſſi ſunt deīde obſides dare in ea q̄ ꝑmitterent,priuſq̄ pſidiū ianiculo deduce
ret.Quidā authores ſunt:Legatos cū Mutio Romā veniſſe.Alii eū iā antea dimiſſum caſtris ſe-
cutos.Inter oēs cōuenit:Mutii virtutē a pſibus honoratā,datumq́ꝫ illi trās Tyberim agrum,q̄
Mutia ſunt prata deīceps appellata:ipſi quoq́ꝫ ob cladē dexterę manꝰ Scęuolę eſt cognomē in-
ditū,nā quū ferrū illi reſtitueret,lęua accepiſſe manu dr.Gręci ſcęuū ſiniſtrū vocāt.De obſidibꝰ Mutia pra-
inde varia phama eſt,dubiū Cloelia duce,an Valeria Publicolę filia deceptis cuſtodibꝰ Rōanæ ta...
virgines Tyberim trāſnauerint.Ferūt ab iis īpetraſſe,quoꝝ cuſtodiæ credirę erāt, vt liceret ire Scęuola vñ

ad flumē ſe lotū,rogaſſeq; vt tātiſp ab intētione oculoꝝ abſtinerēt, dū poſitis veſtibꝰ ſe fluuiali aqua abluerēt,ne nudę cōſpicerenť.Atq; ita Cloeliæ hortatu ī vlteriorē ripā nādo euaſiſſe.Cuiꝰ rei fides apud eos erit,q hęc legerit.Nā qđ ad rei magnitudinē attinet,vix crediderim,tātā vim fluminis puellarū agmē ſupare potuiſſe.Illud ſi in talibꝰ cōiectura vti fas eſt,a fide minꝰ abhorrebit,īcidiſſe eas ī fluuiatile aliqđ nauigium,viciną caſtris ripę alligatū:nā his vulgo,vt diximꝰ, vſi ſunt hoſtes,ea obſidione,ad excurſiones ī aduerſam regionē faciēdas,quā illę occaſionē adeptę,ad ſuos occulte traiecerint.Enīuero quoquo mō res acta eſt.

Cloelię equeſtris ſtatua.

Cloelię equeſtris ſtatua publice poſita eſt,quo argumēto adducti quidā,equo eā fluuio trāſuectā falſo pdiderūt,nā ſi ita acciſſet,vna ſeruata eſſet,nō ōis obſidū cœtꝰ.Liuius Cloelię id datum credidit.Pliniꝰ & Plutarchꝰ Valerię P.Valerii,q tum cōſul erat,filię.Dionyſius,q rē vt cętera latius exequiť,ad Cloeliam & ipſe īclinat,repetitaſq; obſides ſcribit ab Hetruſcis.ſub noui belli denūciatiōe, niſi ab Romano cōſule in caſtra reducerenť.Atq; ita Valeriū conſulē,ad obſides reducēdas in caſtra pfectū.Cuius aduentu explorato,Latinoꝝ eqtum alam a Mamilio,Tarqnii īpulſu,miſſam,q venientē conſulem & virgines anteq̄ venirēt in caſtra,opprimerēt,velut certa ex eo pignora habiturus eſſet Tarqnius,eoꝝ q̄ a Romanis peterenť.Sed aliquāto priꝰ Cōſul cū virginibꝰ affuit,q̄ venturus putareť.Eratq; iā vētū ad ipſas Hetruſcoꝝ munitiōes,quū eqtes,q ad īſidias mittebanť,venientibus occurrūt.Tum ibi quoq; vis a Latinis intētata,fuiſſentq; Valeriꝰ & comites violati,niſi Aruns Porſenę filiꝰ,cū Hetruſcoꝝ eqtum globo,pſto affuiſſet. Id facinus adeo īiquo aīo tuliſſe Porſena diciť,vt cōfeſtim Tarqnium,cum filiis,& genero auxiliiſq; Latinis,excedere iuſſerit caſtris.

Tarqnii caſtris eiiciuntur.

Ipſe Cloelię indolē miratus optionē virgini dedit,vt ex maribus quos obſides acceperat,certum ſibi deligeret numerū,fore,vt quos illa ſibi dari popoſciſſet cū ea domū remitteret:īpuberes adoleſcētes petiiſſe diciť,& ꝙ ætas illa virginali pudori cōueniēs eſſet,& alienę iniurię magis obnoxia.Donata adhęc equo phaleris ornato,qđ in cauſa eſſe potuit,vt eq̄ſtris ſit illi Romę ſtatua cōſtituta,ī ſumma via ſacra fuit virgo inſidēs equo.Porſena eiectis Tarqniis nō pacē ſolū,ſed amicitiā quoq; cum Romanis initā,vt ōni officii genere cōfirmaret,caſtra ōni gñe cōmeatuū referta,Romanis habēda reliqt.Miror Liuiū dubitare,qd eſſet,ꝙ bona Porſenę hoſtiliter vendi dicerenť,q̄ res a tā pacato digreſſu abhorrere videreť.Ego vetuſtę illiꝰ liberalitatis monumētū id fuiſſe crediderim,vt eo mō,quo ea a q̄ſtoribus poſt regis diſceſſum vēdita ſunt,grata apud poſteros mēoria,talis ſit auctio inter cætera vrbis ſolēnia celebrata:tantū ēm abeſt,vt Hetruſcoꝝ ab vrbe diſceſſus hoſtilis fuerit,ꝙ ſtatua ſit deinceps Porſenę iuxta curiā publice conſtituta.

Cur bona Porſenę vēdi dicerenť

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS SECVNDÆ, LIBER OCTAVVS.

HVNC exitū habuit bellū,qđ Porſena Rex,libertate adhuc recēti, Romanis minaciſſime intulerat. Nullo vnq̄ tpe tot fortitudinis exempla vno bello extiterunt.Manſit libertas Ro.Po. incolumis priuata magis q̄ publica virtute,Eratq; tū hic rerū Romanarum ſtatꝰ,quum Darius bellum Scythis intulit:Hi quum olim Cimmeriā gentē bello pſequerentur,Aſiā ingreſſi,terrā Medicā multis affecere cladibꝰ,dubium,cōſilio an via aberrantes.

Cimmerii.

Tenuerunt Cimmerii loca circa Meotim,lateq; olim eoꝝ opes in his locis claruerunt, manifeſto veteris potētatus argumēto,ꝙ Cimerius mōs,& ſinus q Meotidis oſtium continet,ab ipſa gēte nomē ſit ſortitum.Idē Scythę q Cimmerios inſectati in Mediam peruenere,bellicę rei ſtudio,octo & viginti annos domo abfuere.Interim diuturna viroꝝ abſentia Scythicę mulieres cum ſeruis cōgreſſe,numeroſam ex his ſobolē genuere,q̄ iuuētus vbi per ętatem adoleuit,Scythis longa expeditione reuerſis,pfundam foſſam a Tauricis montibus ad paludem obiecerunt,veriti ne parentibus ob vulgatum adulterium interfectis, ipſi luminibus priuati,ſeruire cogerenť.

Scytharū bellum in ſeruos.

Scythæ paſſim rem pecuariam exercētes, ne lac furarentur,vulgo ſeruitia luminibus priuabāt.Periculi itaq; atrocitate admonita ſeruilis illa manus,dominos lōga militia reuerſos,foſſa venientibus obiecta,fortiter excipiunt.Primo itaq; irrumpere ſunt conati,ſed quum multa irrita pſlia feciſſent,nec via ad ſeruile illud agmē ſubigēdum pateret aliqua, eſſentq; interim cōſilioꝝ inopes,vnus ex ōni multitudine rem indignā fieri exclamat, nec mirum ſi bellando nil ipſi proficerent,ſe mortalium ſolos,quum ad plectēdos ſeruos veniſſent,armis vſos,quum flagro res tranſigi potuiſſet,id vnū telum mancipiis formidoloſum eſſe,cætera vt īſueta aſpernari,haud dubium eſſe,ſi fuſtibus & loro accincti in aciem proceſſiſſent,fore, vt

Serui flagris ſubdēdi.

illi ſuę paternęq̧ cõditiõis admoniti,cõfeſtim terga verterẽt,placuit multis iã laboribus ex- Serui Scy-
hauſtis,id quoq̧ experiri,arcu & ſagittis poſitis flagra,qbꝰequos agebãt, ĩ ſeruos ituri corripi tharum fla
unt,q̃ minaciter vibrãdo ĩ valliũ decurrũt.res mira hic facta dr̃,ſed a natura nihil abhorrẽs,q gris ſuperã
ĩtrepidi cõtra ferri aciẽ ſteterãt,lori & fuſtiũ aſpectu territi,herilibꝰceſſerũt minis,atq̧ p hũc tur.
maxie modũ Scythę in patriã reuerſi ſunt.Miror Põpeiũ Trogũ ſcribẽte,Scythas cum Ægy
ptiis,diu de vetuſtate certare auſos,vt nos ĩ prio Rapſodię huiꝰ libro ſcripſimꝰ,cęterũ ſi ve- Scytharum
ra ſunt,q̃ de his Herod.pdidit,ipſius gẽtis cõfeſſione: ſũt oĩm mortalia Scythę pene recẽtiſſi vetuſtas.
mi,quũ a Targitao ex Ioue & Boryſthenis filia orto,q ipſã terrã ad id tp̃s deſertã,primus te
nuiſſet,mille ad Darii acceſſũ ãni,nec ãpliꝰ ĩtercurriſſe dicerent.Nec minꝰa fide abhorrẽt,q̃
de puella ĩdigena,ab Hercule ĩ Scythia cõpreſſa tradunt,vñ Agathyrſus,Gelonꝰ,&Scythas Agathyrſꝰ
orti ſint.Herodotꝰ eorũ opinioni accedit,q Scythas pecuarios,quũ a Maſſagetis bello vexaren Gelonus.
tur,trãſmiſſo Araxe ĩ Cimmeriã veniſſe tradũt,etẽm regio,quã poſtea Scythę tenuerũt Cim Scythas.
meriorũ fuiſſe dicit̃,q̃ illi domeſtica ſeditiõe afflicti,Scythis ĩgruẽtibꝰ,terrę poſſeſſione ceſſe- Cĩmeriorũ
rint.Cimmeriorũ monumẽta,pter illa q̃ ſtatim ĩ pĩcipio huiꝰlibri ſunt a me memorata,Cim monumẽta
merii muri,& portoria Cĩmeria,diu in ea terra extitere. Scythicã gẽtẽ multis fuiſſe inter ſe
noĩbꝰ,varioq̧ viuẽdi ritu diſcretã,alio eſt loco ſignificatũ,multitudo tãta,vt phama ſit,Aran
tẽ eiꝰterrę regẽ,quũ hoĩm qbꝰ imperaret numerũ ſcire voluiſſet,edicto pcepiſſe, vt ſinguli Scy
tharũ ĩdigenę,ſingulas ſagittarũ cuſpides,vnũ in locũ cõiicerẽt,eſſetq̧ capitale,ſiqs intra cer
tũ tẽpus nõ id feciſſet,tãtãq̧ æris vim ex ea re ĩ vnũ coaceruatã, vt ahenũ ſexcẽtarũ ampho Ahenũ ex
rarũ capax ſit tali materia cõflatũ,idq̧ ĩ Exampeo inter Boryſthenẽ & Hipanũ flumina locatũ, cuſpidibus
vñ fons in Hipanim defluit,amaritudine adeo ĩſigni, vt cõfeſtim ĩfuſus, amnẽ reddat potui factum.
ĩhabilẽ.& Dariꝰ hãc belli ĩ Scythas cõparãdi cauſã p̃ ſe tulit.Artabanꝰ Darii frater Scytha Fõs amarꝰ.
rũ ĩopiã abhorrẽs,multũ diuq̧ regẽ monuiſſe dicit̃,ne id hoĩm genꝰ bello adoriret̃, vñ nulla
pdę emolumẽta eſſent expectãda,maiuſq̧ piculũ maneret eos,q bellũ ĩferãt ſi res minꝰ felici-
ter fluxiſſent q̃ victorię fructꝰ,ſi pſpere oĩa euenirẽt.Prędicare hęc ille,cęterũ rex nihil eorũ p
ſuaſus,bellũ haud ſeciꝰcõparat,ĩ quo ĩſtruẽdo Oebazꝰ,cui tres filii erãt, Darii familiaritate Oebazi fi-
fretꝰ,ab eo petiit,vt ex tribꝰliberis,vnũ ſibi domi relinqret,cui Rex oĩe credo auerſatꝰ,ſeda liorũ cędes.
to vultu,velut nihil ea re offẽſus,imo oẽs iqt tibi Oebaze relinquã,ſimulq̧ ĩ mediũ pductos
obtrũcari iuſſit in cõſpectu pr̃is.Inde Suſis pfectꝰ, ad Thraciũ Boſphorũ numeroſũ traxit ex Boſphori
ercitũ.Hic os põtici maris ĩ ãguſtias q̃tuor ſtadiorũ cõtractũ ĩ ppõtidẽ Euxinũ exonerat, an Thracii an
guſte fluẽs cẽtũ & viginti ſtadiorũ lõgitudine,ppõtis ad qngẽta patet ſtadia.lõgitudo eiꝰ pe guſtiæ.
ne triplo maior,tũ demũ mare iterũ ãguſtiis exceptũ,ĩ Ægęũ trãſmittit̃, hic quoq̧ ſeptẽ ſta- Põti deſcri
diorũ Euripꝰ Europã ab Aſia dirimit. Dariꝰex Boſphoro ĩ Cianeas trãſmiſit inſulas,Euxini ptio.
maris vaſtitatẽ cõtẽplaturꝰ,cuiꝰ lõgiſſima nauigatio eſt a Boſphoro ad Phaſidis oſtia nouẽ
dierũ,& octo noctiũ curſu.Cõficit iuſta velificatiõe nauis lõgiore die milia paſſuũ ſeptuagĩ
ta,nocte.X.minꝰ. q̃ mẽſura tria milia habet & trecẽta ſtadia, vt q̃ lõgiſſima põtici maris ſit
nauigatio,q̃ q̃drigẽta habet & duodecim milia paſſuũ.Circuitꝰ põti.vt Polybio placet, duo
& viginti ſtadiorũ milia cõtinet.Meotis palus,q̃ circuitu octo miliũ ſtadiorũ patet,dextra læ Meotidis
uaq̧ fluminibꝰreplet̃,in põtũq̧ p Cĩmeriũ Boſphorũ defluit.Polybiꝰ futurũ credidit,vt aſſi- exaggeta-
dua fluminũ exaggeratiõe,Meotis palus & Euxinũ mare,qd̃ & põticũ dicit̃,aliqñ vadoſum tio.
fieret,qd̃ in Meoti ſua tẽpeſtate ppemodũ eueniſſet,quũ nullibi ſtagnãtes aq̃,plus qnq̧ vlnis,
aut vbi plurimũ ſeptẽ vado diſtarẽt,ob idq̧ maiora nauigia paludẽ ipſã nõ ferre,ſed vadorũ
incremẽta minꝰ in põto ſentiri ob aq̃rũ multitudinẽ,eẽ tñ vniꝰdiei a terra arenarũ tumulos,
quos fluẽta Iſtri materia in altũ ppulſa faciãt,quatenꝰfluuialis aq̃ ĩpetꝰpcul littoribꝰ durat
indubitato exaggeratiõis,quã ille futurã dixit,argumẽto.Adiicit illud qd̃ ad ĩſtitutã demõ
ſtrationẽ ptinet,q quãto Meotis põto dulcior eſt,tãto põtꝰipſe nr̃o mari minꝰ amarꝰ. Fuit
qd̃ ad Boſphori nomẽ attinet,circa põti oſtiũ,ĩ ora Aſię locꝰ,quẽ ĩcolę bouẽ dixere,vbi primũ
Io Inachi filia cõſtitiſſe tradit̃ ĩ fabulis.Oĩm igit̃ primꝰ,qd̃ ſciã,has maris ãguſtias Dariꝰpõ- Pons Boſ-
te iũxit,eũ Mãdrocles Samiꝰ poſuit. Ipſe Ionibꝰ Iſtrũ cũ claſſe ſexcẽtarũ nauiũ annauigare, phoro im-
põteq̧ fluuio ĩponere,ac ſe ibi pſtolari iuſſis,terreſtrẽ exercitũ,ĩ quo ſeptingẽta milia equitũ ſitus.
peditũq̧ fuiſſe dicunt̃,in Europã põte trãſmiſit.Iones interim,Æoles & Helleſpõtii,q claſſem
ducebãt Cianeas preruecti,ad Iſtri oſtia nauigarunt, ſubuectiq̧ aduerſo fluuio, duorũ dierũ
itinere,ad eũ locũ,vbi primo amnis ſcindit̃,incipitq̧ Iſter appellari,nã ſup id diuortiũ Danu Danubius.
biũ accolę vocãt,vt fuerat eis imperatum,pontẽ ſtatuerunt, nauibꝰ arctiſſimo nexu inter ſe

Iſter. cōpactis,Rex & ipſe tātiſp aliqd terrarū emenſus,ad Tearū fluuiū conſederat,vbi triduo ſtatiua
Tearus fluuius. habuit.Clarus mirabili ortu Tearꝰ,fontibꝰ duodequadraginta ex eadē petra manātibꝰ,caeterū
ſalubribus aquis clarior,ꝗ ſcabiē varioſqꝫ curare credant̄ morbos.Fluit Tearꝰ in Contadeſtum
Cōtadeſtꝰ in Agrianē,Agrianes ī Hebrū,Hebrus ī mare,iuxta vrbē Anū. Erexit Cippū Darius
ad Teari fontes.quē ita inſcripſit,Teari amnis capita.optimā aquā,pulcherrimāqꝫ continēt, ad
Artiſcus fluuius. ea puenit exercitū ducēs aduerſꝰ Scythas,vir optimꝰ atqꝫ pulcherrimꝰ cūctoꝝ hoīm Dariꝰ Hy
ſtaſpis filiꝰ,Perſarū cęteręqꝫ cōtinētis Rex:mouit inde Dariꝰ caſtra ad Artiſcū amnē,q p Odri
ſēs fluit,vbi milites,eiꝰ edicto,ſinguli vnū in locū lapides ſingulos cōgeſſerūt.Māſere in poſterū
ex eo facto acerui lapidū ingētes,quos militaris turba circa flumē ſtatuit.Rex inde ad Iſtrū ten
Thracum infania. dēs Gethas Thracū fortiſſimos ſubegit.iidē Thraces quū tonat,ſi vera Herodotꝰ ſcribit,ſagit
tas in coelū excutiunt,ſuperis minitantes.His impio ſubactis,Perſarū ſigna ſunt ad Iſtrū fluuiū
admota,quo vbi vētū,cōfeſtim pōte iādudū ad id parato,copię ī hoſticū ſunt trāſmiſſę. Pōtem
Iones obtinere iuſſi,qd̄ vt fieret,Coes Mitylenaeoꝝ pfectꝰ Dariū monuit,ſiqdē Rex traductis co
piis ī aīo habuit.ſoluto pōte naues dimittere.Statiōe igit̄ ad fluuiū relicta,Scythicū ē ſolū īgreſ
Europei Scythæ. ſus.Maritima Scytharū ora,ab Iſtro ad Boryſthenē decē dierū patet itinere,tātūdē a Boryſthe
ne ad Meotim paludē,a mari ad Melāchlenos,q maxime ſunt mediterranei. XX.dierū ē iter,vt
ducēta in ſingulos dies ſupputent̄ ſtadia.Habuit itaqꝫ Europea Scythia quaqꝫ verſum quatuor
ſtadioꝝ milia.peculiari appellatione Scythę dicti & Tauri,q his circa Cherſonneſum fungunt̄,
ī ora ſūt ſupra hos Agathyrſi,īde Neuri,mox Androphagi,poſtremiqꝫ maxīeqꝫ mari aūerſi Me
Cōſulratio Scytharū. lāchleni.Scythæ ad primos Perſarū motus,ingēti hoſtiū apparatu territi, de adminiſtrādi belli
ratione inter ſe cōſilia cōferūt.octo Reges de ſumma rerū cōſultaturi vnū ī locū coiuere,hi vbi
p nuncios facti ſunt certiores,Boſphoꝝ primo,mox Iſtrū a Perſis ſupatū,q Iſtro finitimi erant,
eūdū obuiā cēſere,nec piculo cedēdū,nā pſpicue patere,quo tēderēt hoſtiū cōſilia, decrētū Per
ſis eſſe,ſuo īperio Scythiā,& oēm Europā adiūgere,poſſeqꝫ id ex eo ītelligi,ꝙ Boſphoro ſuparo
oēs gētes ꝗ inde ad Iſtrū iacēt,armis ſubegiſſent,quū pacati alioq potuiſſēt p eas terras ducere.
Sed nihil nō ſui iuris poſt ſe reliqͣ paſſi ſunt,oībus terris impare volētes Erūtqꝫ nihilo meliore
cōditione.ſiqui nos relinquēdos exiſtimēt,nec eñ nobis,magis ꝗ caeteris Scythis imminēt pſi
ca arma. Vniuerſę gēti vult Dariꝰ frenū īponere,aut hic reſiſtendū eſt, fortiterqꝫ p libertate di
micandū,aut quocūqꝫ receſſu dephēſi,p partes pereundū.Nulli eñ dubiū eſt,pluriū gētium viri
bus in vnū cōtractis,haud parum ad res gerendas momētum affuturum.Cōtra ſolutis & ī par
tes abeuntibꝰ ſeruitutē aut mortē īminere.Sunt qdē Scythę,velut ī eadē naui,nec multum re
fert puppis ne an pra obruat̄:vos vero decernite vtrū ſatiꝰ arbitremini,hic nobiſcū reſiſtere,an
tā diu piculo abeſſe,donec incēdiū hoc,quo ardere coepimꝰ,oīa late corripiat.In iis ꝗ vitari nō
poſſunt,fortiora cōſilia cautis ſunt,& timidis pferēda. Turpe eſt vinci,ſed fugere,vt tardiꝰ vin
caris,multo turpius.Hęc Scythę maris accolę.q nominatim bello petebant̄.Geloni, Budini,&
Diſſenſio inter Scythas Sauromathę,alacri aīo auxilia polliceri.Cōtra Agathyrſus,Neurꝰ,Androphagꝰ,& cū his Tau
rorū & Melanchlenorū Reges,ſtulte ſe facturos fremere , ſi bellū qd̄ ſua iniuria alii in ſe conci
taſſent,ipſi cū periculo exciperēt.Maiores eorū qui auxilia implorarēt,nihil laceſſitos Medicam
terrā longo bello vexatā armis ſubegiſſe.Verūenimuero ſua ipſos victoria vſos, neqꝫ pdę, neqꝫ
celebritatis illius cęteros Scythas feciſſe participes,dignū arbitrātes vt ſoli īperarēt,qui belloꝝ
onera ſuſtinuiſſent.recte qdē vbi labor,ibi pmiū:potiri itaqꝫ ſunt imperio , qd̄ ipſi ſibi quęſiuere.
Nūc qñ Perſas deus aliqs ad vltionē excitet:quid eſt,inqͣ,cur eos quos īperii & honorū exper
tes fecere piculoꝝ ſocios habere velint?aut q ab inferēdę iniurię cōſilio abfuerunt nūc ne illata
vindicet̄,ſua corpora obiiciāt?Potuiſſe eos debuiſſeqꝫ auxilia impetrare,ſi Medi nulla priꝰ iniu
ria laceſſiti,Scythiā armis inuaderēt,aut ſi nō vnū nominatim populū bello peterēt. Verum quia
neutrū fieret,itē,& q cōflandi belli authores fuiſſent,ipſi periculo ſuo cōflatū ppulſarēt.nā qd̄
ad ſe attineret , quieturos ſe tā diu pfeſſi ſunt, donec Medicis armis laceſſiti eſſent, tutius fore
affirmātes bellū iuſte ppulſare,ꝗ vltro per iniuriā inferre.Scythę tot gētiū ſocietate deſtituti,
quia acie cōgredi nō audebāt,multitudine bifariā diuiſa ꝗ lōgiſſime ab hoſte receſſerūt pabu
lis prius corruptis obſtruſiſqꝫ paſſim puteis,vñ locoꝝ incolę aquari erāt ſoliti.Sauromathę iuſ
Scytharū cōſilia ī adminiſtrādo bello. ſi ſunt,ſi eo Perſarū impetus inclinaſſent,ſecūdū Meotim ad Tanaim flumen cōcedere,qui ſi eo
vſqꝫ ſecuti eſſent,cum cęteri e veſtigio inſtarēt, carpēdoqꝫ ac laceſſendo omnia eunti redderent
infeſta.Inde Budini,& Geloni,per auerſa loca inſinuati,vnius diei itinere propius hoſtem acce
derent,cui ſenſim cedendo in eorum fines bellum traherent qui repudiata ſocietate ſe periculo

Scytharum ars.

ſubtraxerãt,vt vel inuiti Perſarũ acceſſu arma induere cogerent̃, ipſiq́ bello ꝑ hæc alibi incẽſo in ſuos fines deflecterẽt:nulla īterim bñ gerẽdę rei occaſiõe ꝓtermiſſa.Scythę ī hũc modũ bellũ partiri,currus,qbꝰ filios & vxores extulerãt,cũ pecoribꝰ iã antea ꝓcul ablegarãt,dato paſtoribꝰ mãdato,vt ſemꝑ ad Aglonẽ tenderẽt.Ipſi triũ dierũ itinere ab Iſtro Perſis occurrũt, hic vnius diei ſpatio ab hoſtiũ caſtris metati,oĩa circũ germina corrũpũt.Perſę vbi Scythicũ eq̃tatũ ī cõſpectu habuerũt,cõfeſtim in eũ īpetũ facere.Ceſſit ille excõpoſito,Darianoſq́ ſequẽdi cupidos, a rectiore via ad Tanaim detorquet.Tũ cedẽdo inſtãdoq́ plures ſunt dies cõſumpti, demũ Tanai ab vtriſq́ ſuꝑato,labit̃ is ex Riphęis mõtibus in Meotim, oĩs Sauromatharũ regio ſine memorabili vllo ꝓlio tumultuoſius luſtrat̃,in Budinoꝝ ĩde agrũ Scythę hoſtẽ traxere,vbi aliquot Budinoꝝ gẽtis oppida q̃ vtiq́ lignea erãt,cõbuſta ſũt a Perſis.Ex Budinica regione in ſolitudinẽ ſeptẽ dierũ eſt ventũ,ſupra quã Tyſſagetę Scythę incolũt:quatuor inde flumina in Meotim decurrũt,Licus,Hoarꝰ,Tanais, cuiꝰ mõ mẽtio facta eſt,& Gyrges. Darius vbi in ſolitudinẽ eſt ventũ curſum inhibuit,caſtraq́ ad Hoarũ metatus plures ibi dies ſtatiua habuit, octo interim vrbes pari inter ſe ſpatio diſtãtes cõdere adortꝰ,īꝑfectas reliq̃t.Flexit inde ad occaſum Medus.

Errores Scytharum & Medorum.

Scythę & ipſi ꝑ ſolitudinẽ circũuecti in Melãchlęnos pr̃io,vt ab initio cõſtituerãt,mox in Androphagoꝝ fines,ceu vi cõpulſi,hoſtẽ īducũt,duobuſq́ ppl'is ꝑ hęc turbatis,in Neuridẽ abeũt, Neuri & ipſi cõſternati fugã faciũt, & iam ad Agathyrſos Scythę de induſtria curſum intẽderant,quũ caduceatore ꝓmiſſo vetiti ſunt ab Agathyrſis ſuos fines ingredi,futurum ſi porro ire tenderẽt,vt ꝓ hoſtibus haberent̃.Hæc ſimul nunciari iubẽt,ſimul & ipſi ad ſuos fines inſedendos populariter occurrũt.Ferox illa denunciatio effecit, vt Melãchlęni,Androphagi,Neuri,& cęteri Scythę Aglonẽ verſus,in ſolitudinẽ cõceſſerint.Tũ Darius ſequẽdi tędio,equitẽ ad Idãthyrſum Regẽ Agathyrſoꝝ miſit:vt gẽtis illa ludificatiõe belli poſthabita, eũ ad aciẽ dimicandũ hortaret̃,vt vel vno ꝓlio decerni poſſet,vtrũ Perſę Scythęq́ vtriq́ alteris virtute prętarent, vel ſi bellica virtute cederet,q̄a cõfligere non auderet, dona ſibi vt victori, & dño mitteret,ſeq́ ſuo impio ſubiiceret.Ad ea Agathyrſus reſpõdit, Scythas neq́ oppida, neq́ certa ꝓ̄dia habere, ꝓ qbus pugnare cogerent̃,ſepulchra ſe maiorũ religioſe tueri,ꝓ quibꝰ,ne violarẽtur, nullũ eẽnt certamen detrectaturi.Qꝫ vero ſe victorẽ & dominũ diceret,vt Darius ſileret edixit,nullũ teſtatus ſe ꝓ̄ter Iouem dominũ habere.Phama legationis huius inter Scythas vulgata,cunctis ſeruitutẽ auerſantibꝰ,maiores ſolito irę animis exarſere.Odio itaq́ reges incẽſi,ad Perſicũ nomẽ extinguẽdũ animũ adiiciũt.Mittunt primo q in colloquiũ cũ Ionibus põtis cuſtodibus venirent, ſiqua eos inducere poſſent,vt ſoluta ſtatione inde abirẽt,erãtq́ fere Scythę eq̃ſtribꝰ ꝓliis ſuperiores,cõmeatſq́ ꝑ occaſionẽ ſępe hoſtibꝰ adimebãt.ſed Perſicũ peditatũ nõ ſuſtinebãt. Eratq́ res vna Perſis magno adiumẽto,ꝙ Scythici equi,aſinoꝝ voce & aſpectu territi,ab incurſu auertebãtur.Scythica tellus,neq́ aſinũ gignit ob frigora, neq́ mulũ. Cœperãt iã Darianę copiæ rerum oĩm inopiã ſentire,ſucceſſuq́ remittẽte magis in dies,ac magis militũ frãgebant̃ animi:ſenſerũt id hoſtes,multoq́ ferocius inſtare,& vt terrorẽ hoſti augerẽt caduceatorẽ ad Dariũ mittũt,qui illi Ranã,Murẽ,& Auẽ,cũ q̃nq́ ſagittis dono attulit.Dariꝰ inſueta munera miratꝰ ſciſcitatꝰ eſt ab eo q venerat,q̃d Scytharũ reges ſibi cũ eiuſmodi muneribꝰ vellẽt.Mandatũ ſibi reſpondit tantũ donũ afferre,nec q̃cq̃ aliud fari,aut reſpõſum expectare. Interꝓ̄tabat̃ Darius ea deditionis argumẽta eſſe.Gobryes vnus ex iis q Magoꝝ regnũ ſuſtulere,alio tẽdere ſibi dona videri dixit, q̃ Rex & alii traherẽt. Viderẽt ne tacita cauillatio ea potius eſſet,obſcuraq́ denũciatio, ꝙ niſi Perſę vt mures ſubierint terrã,aut vt volucres ꝑ aerẽ deferant̃,vel vt ranæ ſubter aquas ſtagna & flumina tranarint,fore vt pauciſſimis diebꝰ,ſagittis cõficiant̃. Turbauit callida Gobryis interꝓ̄tatio regis animũ:cęterũ ceu in poſſeſſione victorię eſſet,ſpẽ & lętitiã ſimulare.Scythę interim qui ad pontẽ miſſi fuerãt,eo monẽdo hortandoq́ Ionas impulere,vt vbi ſeptuaginta dies præteriiſſent,qbus in ſtatione permanere iuſſi fuerant,cõfeſtim ſe inde abituros ſint polliciti.Reges ipſi copiis in vnũ contractis in Perſarũ cõſpectũ inſtructa acie ſtetere.Proſiluit interim lepus in mediũ,quũ Scythę aſſequẽdi ſtudio clamorẽ extuliſſent, rogauit Darius quid hoſtium ille ſibi tumultus vellet,verũ vbi cauſam didicit, ad eos quos ſecretorum oĩm participes facere cõſueuerat cõuerſus:Iam nos inquit,vt video contẽptui hoſtibus ſumus. Tũ Gobryes gentis inopia Dario ꝓpoſita,& ꝙ iã Perſę Scythis vileſcere cœpiſſent,idẽtidẽ monebat, vt priuſq̃ aut hoſtes ad Iſtrũ tẽderent,aut Iones dierũ numero exacto pontẽ ſoluerẽt,accẽſis de more ignibus imbelli q́ multitudine in ſpeciẽ relicta,q̃ celerrime ſe cũ robore copiarũ ad fluuium reciperet. Securꝰ id conſilium Darius,vbi primũ nox affuit ſimulat ſe ꝑ noctem velle cum hoſte confligere,mandat

Darii poſtulatum.

Scytharum reſponſum.

Sepulchra Scytharũ.

Dona Scytharum Dario miſſa.

Gobryis callida iterpretatio.

Darii cõſilium recto abeundi.

Darius noctu Iſtrum verſus abire cõtendit. itaq; vt infirmior multitudo caſtris ꝓſidio ſit,ignibus paſſim accẽſis,aſiniſq; vallo alligatis, qui
abeuntiũ vt ſit deſiderio,clamore vocis & ſtrepitu oĩa cõpleret,cũ cęteris copiis ſilẽtio noctis ꝑ
fectꝰ,Iſtrũ verſus iter itẽdit. Vbi vero illuxit,q̃ ĩ caſtris relicti fuerãt,poſtq̃ ſe ꝑditos ſenſerũt,ma
nus ĩ hoſtes tẽdere,veniã ꝓcari.Scythę pſarũ fuga ex his cognita, ꝑ cõpẽdia viarũ hoſtẽ ſecuti,
quũ vtriq; ab alteris aberraſſẽt,mlto priꝰ Scythę q̃ Dariani ad Iſtrũ ꝑuenere.Tũ Iones iterũ hor
tati,vt quũ dierũ nũerꝰ exactꝰ eẽt,q̃ eis fuerat a rege cõſtitutꝰ ,ne ꝑgerẽt ĩ ſtatiõe eſſe,abirẽt inde
Milciades Athenienſis. potiꝰ ad ſuos incolumes,Diis pariter & Scythis ſalutẽ debituri.Dariũ q̃ antea eoꝝ Rex fuerat,
ita a ſe affectum,vt in nullos hoĩm expeditionẽ facturꝰ eſſet amplius.Milciades Athenienſis q̃ in
Hiſtiæus Mileſius. Thracia Cherſonneſo lõge prĩceps erat,cẽſebat ſoluẽdũ eſſe põtẽ,authorq; erat Ionibꝰ ſeſe ĩ liber
tatẽ vindicãdi.Cõtra Hiſtiæus Mileſiꝰ Darii ĩdulgẽtia,eos q̃ aderãt lõge opibꝰ & authoritate
inter ſuos pollere affirmabat,eo aũt ſublato,futurũ,vt ĩ ordinẽ redigerẽt.Pręſertim quũ ſingulę
ciuitates,nulliꝰ poſtea prĩcipatum potẽtiãve laturæ eſſent ampliꝰ. Parum itaq; prudẽter facere
eos aiebat,q̃ Dariũ ſeruatum nollẽt,ſe in ea ſentẽtia eſſe:vt Scythis valere iuſſis, Darii reditum
expectarẽt,ſtultũ eſſe credere tantũ exercitũ ita fundirꝰ deleri potuiſſe,vt nõ aliq̃s ſaltẽ fuga ad
fluuiũ delatꝰ,Regis & alioꝝ interitũ nũciaſſet,q̃n Scytharũ eã artẽ eſſe,q̃ Perſarũ cladẽ mentiti,
ſe inde q̃a apta vi nõ poſſent,vano excuterẽt terrore.Probarunt cęteri duces Hiſtiæi ſentẽtiam
vnũ Ariſtagoras Eleoꝝ dux illiꝰ ſentẽtię adiecit,vt ad ſagittę iactũ pontẽ ab Scythica ripa ſol-
uerẽt,ne ſi hoſtes vim paraſſent,teloꝝ multitudine obruti,pontẽ amitterẽt,placuitq; hęc quoq;
ſentẽtia.Tum Hiſtięus verba facere iuſſus,pontẽ Iones reſciſſuros dixit,& iam ſeſe operi accin-
gere,ipſi interim darent operã,vt Perſarũ nullus ꝑ occaſionẽ euaderet,ad vnũq; ſi fieri poſſet,ob
truncarẽt.Hęc Hiſtięus,ponſq; vna cœptꝰ eſt reſcindi,q̃d intuiti Scythę Ionibus laudatis cõti-
nuo inde abierunt.Feſellitq; res vna Scythas,q̃ Dariꝰ ꝓ obſeruata retro veſtigia ad Iſtrũ contẽ
debat,quũ lõge aliter hoſtes euenturũ arbitrarent,futurũ rati quia pabula paſſim corrupta eſ-
ſent,vt Darius auerſa parte regionis,q̃ intacta adhuc eſſet,fluuiũ repeteret,quo cõtigit,vt Da-
riani ſine aliqua maiore offenſa,noctu ad naues venerĩt:ibi Rex quũ ꝑter ſpẽ pontẽ ſolutũ offẽ
diſſet,ꝑrſus aĩo cõcidit,veritus ne Iones ſe relicto ꝓcul abiiſſent.Erat tũ forte apđ Dariũ Ægy
prius q̃dam,oĩm q̃ ea tẽpeſtate fuerũt vocaliſſimus,hunc rex ſupra ripã fluminis ſtantẽ,Hiſtięũ
Mileſium vocare imperat,ad quã vocẽ ille & alii exciti, Dariũ cum exercitu adeſſe coniectãtes,
Dariꝰ Iſtri pontem ſuperat. illico naues ad traiiciẽdas copias admouerunt,põteq; iterum refecto ſine maiore tumultu ex-
ercitus ĩ pacatũ abiit.Dicunt Scythæ iam inde Iones hoĩm ignauiſſimos ꝑdicare ſoliti,regiq;
mancipia appellare dominoꝝ amãtiſſima. Darius per Thraciã ducẽs ad Seſtum Cherſonneſi
Megabyzꝰ. peruenit,inde ĩ Aſiã.Nã trãſgreſſus nõ paruã copiarũ partẽ in Europa cũ Megabyzo viro im-
pigro reliquit.Tantũ Dariꝰ Megabyzo huic tribuere eſt ſolitus,vt cũ punicũ malũ forte aperi-
ret,eiuſq; frater Artabanꝰ rogaſſet an tãtũ viroꝝ ſibi dari vellet,q̃tum ibi acinoꝝ eſſet,q̃n tot
Megabyzos inq̃t potius,q̃ totã Græciã bello domuiſſe.Huiꝰ quoq; memorabilis vox illa apud
Chalcedonii cæci. Helleſpontios fert,q̃ Chalcedonios cęcos appellauit,q̃ ſterili & importuno loco vrbem condi
diſſent,quũ ante oculos opportuniſſimũ habuiſſent,quẽ vtiq; Byzantii poſt ſeptẽdecim annos
muniuere.Strabo,Appollinis eã fuiſſe vocẽ vno atq; altero loco ꝓdidit.Et memorabilis illa Da
rii regis in Scythas expeditio hunc habuit exitũ.Nunc tẽporum ratio ad Cyrenaicoꝝ res de-
uocat ſtilũ,quarũ explicatio vt magis ꝑſpicua ſit,q̃ eius vrbis origini fuerunt ꝓxima,aliquãto
altius ſunt nobis repetenda.Erat ꝑ id tp̃s,quo Therei ab oraculo iuſſi ſunt in Aphricã nauiga
re,Inſulę Rex Grynius a Thera Polynicis abnepote,qui nomẽ inſulę dedit,oriũdus.Tenuit hic
Grynius. aliquãdiu Spartiatarũ ciuitatẽ, Euriſthenis filiis Ariſtodemo & Procho tutor relictus. Accidit
† Baurone. Minyæ ex Lemno eiiciuntur. ꝑ id tp̃s,vt Minyę Argonautarũ ꝓgenies,ex Lemno ab Achęis eiecti,q̃a Athenienſiũ fœminas ex
Braironẽ ꝑdati eſſent,in Trigeto cõſederẽt,ibiq; accẽſis ignibus,miſſi ex Lacedæmone ſunt qui
ab eis ſciſcitarent,qui hoĩm eſſent,aut qua fiducia in alieno ſolo tam ocioſe cõſediſſent.Reſpõ
ſum hic eſt,Argonautarũ ſe ꝓgeniem eſſe.Lemno ĩſula ab Achęis eiectos,nouas ſedes quærere.
Minyas Lacedęmonii accipiunt. Tum Spartiatę,quia Caſtor & Pollux ex Argonautis fuiſſent,ꝑ eoſq; cognatio quędã ſibi cum
ea gẽte intercederet,in ciuitatẽ Minyas accepere.Hic illi quũ vxores duxiſſent,eſſentq; adorti
res nouas moliri & apte regnũ affectare,in vincula cõiecti digni ſunt morte iudicati. Sed mo-
ris fuit apđ Spartanos noctu ſontes ſupplicio afficere.Tẽpus ad id idoneũ expectabat.Interim
ſub primas tenebras,eoꝝ vxores,per gratiã,qua plurimũ poterant,erãt eñ fere principũ ciuita
Mulierum facinus. tis filiæ,q̃ illis nupſerant,carcerẽ ingreſſę,mutatis veſtibꝰ viros e cuſtodia pro mulieribus emi-
ſerunt.Ea manus,quũ ad Taigetũ iterũ cõſediſſet,eſſentq; ob eã rem Spartani nihilo illis pla-

tatiores, Theras Euriſthenis filiis iã adultis, quũ regni cõſuetudine capꝰ, nulliꝰ eſſet ĩperiũ latu
rus, a Lacedęmoniis ĩpetrauit: vt Minyas in Coloniam abducere liceret, eos tribus inde auectos
triremibꝰ, ĩ ſex ptes diuiſit, ĩ oppidaq́ a ſe cõdita, velutq́ ĩ Colonias diſtribuit: vrbes quas ad hoc
ipſm ſtatuit, fuere Lepreũ, Maciſtũ, Thryce, Pyrgꝰ, Epiũ & Nudiũ. Ipſe cũ cętera multitudĩe in in
ſulã nauigauit, quã a ſuo noĩe Thereã noĩauit, ea oli Caliſta nũcupata eſt, tenebãt tũc eã Phœni
ces, ab iis oriũdi, q cum Cadmo ad Europã inquirẽdã, aliquot ante ętates miſſi fuerãt. Vnã igiť
duę gẽtes inſulã deĩceps tenuerũt. Cęterũ qđ ad Cyrenarum vetuſtatẽ attinet. Gręci q oraculi
monitu ĩ Libyẽ nauigarunt, cũ domeſtica diſcordia, tũ externis armis, multũ diuq́ ſunt iactati.
Nã q ſub altero Batto in eã terrã pfecti ſunt. (fuit is primi Batti nepos & Arceſilai filius, alii
tertiũ hunc Battũ dixere) quũ Pœnos locoꝝ accolas (neq́ eñ Cyrenaicꝰ ager pñti multitudi
ni ſuffecturꝰ videbať) veteri poſſeſſione expellerẽt, eoꝝ plęriq́ ſe Aprii Ægyptioꝝ regi dedide
rũt, ĩ quoꝝ gratiã exercitũ ille ĩ Cyrenęos cõparauit, pugnatũ eſt vtriq́ atrox pliũ ad Iraſtra lo
cũ, deletęq́ tete ſunt Aprianę copię, quã ob cladẽ Ægyptii, vt alio eſt loco mẽoratũ, ab Aprie de
fecerũt. Huiꝰ Batti filiꝰ fuit Arceſilaus iunior, q fratribꝰ ſeditiõe pulſis, ſolꝰ regnũ tenuit. Illi ex
torres oppidũ in parte Aphricę cõdiderũt. Barce nomẽ vrbi fuit. Cõcitabãtq́ interim Pœnos,
vt a Cyrenęis deficerẽt. Arceſilaus defectiõis authoribꝰ bellũ ĩtulit. eoſq́ ad oriẽtales Pœnos fu
giẽtes, ad Leuconẽ vſq́ eſt pſecutꝰ: Hic plio victꝰ ſeptẽ hoĩm milia amiſit, ac poſt eã cladẽ, quum
in morbũ ĩcidiſſet, a Leargo fratre medio lãguore necatꝰ eſt. Necẽ viri Erixo vlta eſt, q haud mul
to poſt Learchũ iterfecit. Succeſſit itaq́ regno Battus pedibꝰ claudicãs, quo rege Cyrenęi Del
phos ſciſcitatũ miſerũt, qd facto opꝰ eſſet, vt domeſtica diſcordia defungerenť: iuſſi ex Mãtinea
oppido Demonactẽ virũ ſuoꝝ populariũ optimũ, domeſticarũ rerũ arbitrũ & moderatorẽ ac
cerſere, q ad hoc ipſm quũ ĩ Aphricã nauigaſſet. Cyrenaicũ agrũ in tris diuiſit partes, mox vero
Arceſilaus, eo Batto natꝰ, q æger fuit pedibꝰ, vbi regnũ eſt adeptꝰ, negauit ſe p ratis habiturũ,
q Demonax Mãtineꝰ Cyrenis ſtatuiſſet, ſeditiõeq́ denuo orta, Arceſilaus regno pulſus, ĩ Samũ
aufugit. Mater eiꝰ Ferotima ĩ Cyprũ delata, ad Euelthonẽ Salaminiũ regẽ ſe cõtulit, quẽ quum
mulier aſſiduis fatigaret pcibus, vt ſe & filiũ ĩ regnũ reſtitueret, ĩpetraretq́ oĩa, pter exercitum,
ad bellũ opportuna, arma, frumẽtũ, veſtes, aurũ: illaq́, vt is quoq́ dareť, minus verecunde q̃ fœ
minã deceat efflagitaret. Eueltho fuſum aureũ ac colũ aureo pẽſo inuolutã ei dono miſit. Hic
quoq́ Ferotima, quum exercitus mẽtionẽ ĩtuliſſet, tũ ille eiuſmodi rebꝰ melius q̃ exercitu dixit
fœminas donari. Nec ita multo poſt Arceſilaus Samioꝝ auxiliis frętus, regnũ recupauit: ibi cũ
cęteros ciues tũ ſui exilii authores atrociter ĩſectatꝰ, in Aglomati turre clauſos, quo illi ſe tene
bant, circũiecta vndiq́ materia cõcremauit. Subiit inde oraculi memoria, quo vetitus erat ne ſi
qñ fornacẽ amphorarum plenã ĩueniſſet, eã incẽderet, qđ ſi fieri cõtigiſſet, caueret ne circũfluũ
ingrederet: veritꝰ itaq́, ne ſi Cyrenis eſſe pſeueraret, a ciuibꝰ obtruncareť, ad Alizirim Barcęoꝝ
regẽ ſocerum ſuum ſe cõtulit. Eum Barcęi qdã Cyrenęis exulibꝰ mixti ĩ foro adorti cũ Aliziri
ſoceto obtruncarunt. Ferotima q̃ vicariã filii adminiſtrationẽ Cyrenis habebat, audita eiꝰ cęde
in Ægyptũ aufugit, ad Ariandẽ ipſi terrę a Cãbyſe prio, mox a Dario pfectum. Fuit is poſt Da
rii iuſſu iterfectꝰ, tum vero quũ Ferotima ĩ Ægyptum extorris venit, grã & authoritate flore
bat. Is igiť p id tempus quo Darius in Scythas bellauit, Ferotimę præcibus fatigatus, terreſtres
naualeſq́ copias, aduerſus Cyrenęos & Barcęos inſtruxit, miſſo prius Barcen caduceatore q̃ſi
tum, qs Arceſilai pcuſſor fuiſſet, cui quum ſupbe reſponſum eſſet, Barcæos communi conſilio
Arceſilaum ĩterfeciſſe, eã belli cauſam Ariãdes adeptus, cum Ferotima exercitum in Aphricã
miſit. Hic gerẽdę rei ptextus fuit. Cęterũ exercitꝰ, vt Herodotus ſuſpicari videť, ad Pœnos pfici
imperii cõtemptores, bello ſubigẽdos mittebať (q̃ Libycę gẽtes, & q earum mores, ritusq́ eſſent,
alibi abunde eſt ſignificatum) illud pręter multoꝝ opinionẽ Herodotus in rebus Libycis ſcri
bit, Pœnos Aphricę eſſe indigenas, quũ a Phœnicibus, q aduenę haud dubie fuerunt, id nomẽ
deductum plęriq́ veterum tradãt. Qui ab Ariande miſſi fuerant, vbi Barcen venere, in vrbem
ire iubẽt, q Arceſilai interfectores ad ſuppliciũ depoſcerent, his ne ad colloquiũ quidẽ admiſſis,
oppidũ obſidione cingunt. Fuit expugnatio illa lõgior, q̃ Perſæ ab initio putarãt, nec magis lõ
ga fuit q̃ laborioſa. Multi variiq́ obſidẽtiũ conatus, iidẽq́ oẽs irriti. Iam & cuniculo mœnibus
inſinuari, in vrbẽ Perſæ euaſiſſent, niſi ferrarii fabri opera, huic quoq́ Perſarum conatui itum
eſſet a Barcęis obuiã. Ferť ſubterraneum opus ita ab eo deprehenſum, circumtulit æreum ſcu
tum intra muros, identidem pauimento vrbis admouens, nec ſonitus quicq̃ interim edebatur,
vbi vero ad telluris ventum eſt inanitatẽ, tum ſcutum ſup ictum inſonuit, ita Barcęi e diuerſo

Thereã qui primo tenuerint.

Battus ſecundus.

Barces conditio.

Demonax oraculo arbiter conſtitutus.

Ferotima fuſo aureo & penſo donatur.

Attẽde oraculum.

Ariandes Ægypti prefectus.

Barces oppugnatio.

Modus deprehendendi cuniculi.

fodientes Perſas opẽ interos facile oppſſere. Tenuit nouẽ mẽſes & ãplius obſidio. Interea Amaſis terreſtriũ copiarũ pfectus, vbi ſe parũ aperta vi pficere vidit: dolo Barcęos adortus, latã foſſam nocturno ope depſſit, ligniſꝙ fragilibꝰ ſupſtratis humũ igeſſit, reddiditꝙ ſolo cętero æquabilẽ: inde vbi primũ illuxit, Barcęos ad colloquiũ vocauit, nec illi grauate, q̃ poſtularẽtur, audiuere, qppe q honeſta aliqua cõditione, arcta ſe obſidione leuari malebant, q̃ in horã periclitari. Tũ ibi Amaſis quaſi morã pręſus, i certas pacis leges deſcẽdit, q̃ vt inuiolabiles viderent fœdus excõpoſito ſupra foſſam ſanciri iuſſit, carmine i hãc ſentẽtiã cõpoſito: vt q̃diu tellꝰ illa qua ictũ eſſet fœdꝰ ſteriſſet, neutri alteris vim iferrẽt. Barcęi nihil fraudis ieſſe ſuſpicati, Perſis portas aperuere, q tãtiſp cõmorati, dũ foſſę ſupficies diſiiceret, mox quaſi fœdere ſoluti, i vrbẽ hoſtiliter irrũpunt, q cõſcii cędis Arceſilai fuerãt, Pherotimę iuſſu, circa muroꝝ ãbitum, ſudibꝰ affixi crudeliter periere. Abſcidit & eoꝝ mulieribꝰ mamillas, abſciſſaſꝙ i publico affixit. Cęteri Barcęi, pter Battiadas, qbus vrbs pmiſſa eſt, hoſtibus pdę fuerunt. Tẽtarunt Perſę duces Cyrenas opprimere, audiſſentꝙ fortaſſis Cyrenei iprouiſo bello territi, mihilo minorẽ q̃ Barcæi cladẽ, niſi primæ oppugnationi Ariandis edictũ ſupueniſſet, exercitum i Ægyptum reuocãtis. Soluta itaꝙ repẽte obſidione, multi a Pœnis latrocinio excepti perierũt, Pherotima nec ipa feliciter vita exceſſit, vt eni iexpectate exiſtũt iuidioſęꝙ deoꝝ vltiones, viuẽs vermibꝰ cõputruit. Hicꝙ tũ rerũ ſtatꝰ erat alibi gẽtium, quũ nõ multo prius poſteriuſve q̃ hęc, q̃ diximus: in Scythia Aphricaꝙ geſta ſunt, Porſena Ro. bello omiſſo, ne nõ aliqd egiſſe videret, filiũ Aruntẽ cũ dimidio copiarũ Ariciã oppugnatũ miſit. Perculit res ſubita Aricinos. Acceſſitis ide Antio ac Tuſculo prius, mox & Cumis auxiliis, ſocioꝝ viribus aucti Aricini altero obſidionis anno acie decertare ſunt auſi. Nequerũt Latini primã Hetruſcoꝝ oppſſionẽ ferre, ſolutiſꝙ ordinibus hoſtẽ violẽter inuectum Cumanæ cohortes ferociter exceperũt, exceptũꝙ cũ clamore & ſtrepitu circũſiſtũt, ad quẽ ſucceſſum cęteri i pugnã redeũtes Hetruſcũ vndiꝙ circũuẽtũ, in medio pugnare cogũt. Cadẽte deinde Arunte regis filio Tuſci fugã circũſpectare icipiunt, ſecuta inde cędes ingẽs, multi in plio cęſi, plures media ſtrage dilapſi, Romã fuga delati ſunt, vbi hoſpitaliter accepti, benigneꝙ curati, domũ Romanę hoſpitalitatis nuncii abierũt, qdã etiã Romę hoſpitũ charitate ſubſederunt, qbus locus i vrbe ad habitandũ datꝰ eſt. Tuſcus vicus ab re ipa poſtea eſt nũcupatꝰ. Nec multo poſtq̃ hęc circa Ariciã ſunt geſta, P. Valerio & Sp. Lucretio Romę conſulibus, legati, vt Liuius ſcribit, a Porſena ad pres venerũt, petẽtes vt Tarquinii i vrbẽ reciperent, miſſiꝙ ob eã rẽ ſunt in Hetruriã, q regẽ ipm publico noĩe rogarẽt, ne pgeret a Po. Ro. q nihil alioqui ei denegatum vellet, ea petere, q̃ incolumi libertate pſtari nõ poſſent: iam ſemel i animũ Romanos iduxiſſe i libertate nõ in regno eſſe, hoſpitibus potius q̃ tyrãnis vrbẽ patefacere. Pateret pinde eius rei memoriam obliterari, ne i noua amicitia mutuaꝙ liberalitate, ea vna de cauſa ſollicitarent animi. Nã quod ad Ro. Po. attineret, decretũ ſemel eſſe, idꝙ oĩm animis fixũ manere: vt is dies, qui finem in ea vrbe libertati faceret, idẽ ciuibus tectiſꝙ nouiſſimus futurus eſſet. Orare proinde vt ſi Romam ſaluã eſſe vellet, liberã eſſe pateret. Sic illi. Rex tum demum verecundia victus benigne reſpondit. Se nihil iam inde eadẽ petendo Romanoꝝ aĩos ſollicitaturũ, quãdo cõſtitutũ haberẽt, reges nõ recipere, nec Tarqnios vana ſpe q̃ nulla in ſe eſſet diutius fruſtraturũ. Alium ſibi, ſiue bello, ſiue quieti locũ quærerent Tarquinii, nec pacẽ ſuam cũ Po. Ro. q̃ magis in dies coaleſceret, impedirẽt, hiſꝙ amicis dictis amiciora facta adiecit, Veiẽtano agro obſidibuſꝙ Po. Ro. reſtitutis, ac tum demũ Tarquiniꝰ ſenex ad Mamiliũ generum ſuum Tuſculũ abiit. Ita Liuius. Cæterũ Dionyſiꝰ ob inſidias, quas Valerio cõſuli & virginibus inſtruxerat, quum circa vrbẽ Porſena adhuc eſſet, cũ filiis & Mamilio genero caſtris Tarquiniũ abire iuſſum pdidit, qđ eo videtur vero ppius: ꝙ Tuſculani quoꝙ inibi lõge princeps Mamilius erat, enixe Aricinos aduerſus Hetruſcos iuuerunt. Quĩto deinceps aſſertę libertatis anno: M. Valerio & P. Poſthumio cõſulibus pſpere i Sabinos ad Anienẽ pugnatũ eſt. Suſtulerãt hi animũ ad recentẽ Romanoꝝ cõtumeliã, ꝙ Hetruſcis opibus oppugnati, vt ſe obſidione ſoluerẽt, obſides date coacti eſſent Veientanoꝙ agro ceſſiſſent: ſuarũ itaꝙ cladium obliti, Romanũ agrũ latrociniis Sabini inſeſtare. Verum tantũ abfuit, vt res ſolẽni more repetitas reddiderint, vt maiore etiam audacia, ad Anienẽ amnẽ progreſſi, aperte Romanũ agrũ vaſtare adorti ſint. Valerius Romanis eqtibus in prædatores miſſis, hoſtes cũ multa cęde vltra flumẽ repulit. Secutus inde alter cõſul cũ robore copiarum. Erãt vtrorũꝙ caſtra fluuio dirẽpta, q tum modicis fluebat aquis, vt ſolet ęſtiuis mẽſibus, quo accidit, vt aluei tenuitate contempta, plæraꝙ tumultuaria prælia ſint in ipſo fluuio, inter equites commiſſa, cadebantꝙ vtrinꝙ nõ pauci. Poſtremo Valerius amne ſuperato, cum hoſte

Amaſis pfecti dolus.

Barcęorum clades.

Pherotima vermibꝰ viuẽs computruit.

Bellũ Aricinum.

Aruntis interitus.

Tuſcus vicus.

Verba legatorum Ro. ad Porſenã

Marcus Valerius Pu. poſthumiꝰ Conſules.

cōtinuo cōflixit,degrauabatq́ꝫ Sabinoꝝ multitudine ſiniſtrū Romanoꝝ cornu,quū Poſthumius,q̄a cū cętero exercitu,nō tā cito laborātibꝰ adeſſe potuit, dū grauis armatura vado traiicit,Sp.Lucretiū q priore āno cōſul fuerat,cū eq̄tibꝰ dextrū Sabinoꝝ cornu circunſiſtere iubet,qbꝰ ex aduerſo illatis,Sabinoꝝ acies cōfeſtim inclinauit.Multi ī acie ꝑiere,ſed multo plures in fuga obtrūcati eēnt,niſi nox q̄ opportune fugiētibꝰ ſuꝑuenit, diſpalatos texiſſet. Cōſules hoſtiū caſtris potiti,ābo de Sabinis triūpharūt. Dionyſiꝰ author eſt locū ī Palatio ad inhabitādū Valerio datū,domūq́ꝫ publico ſūptu erectā,cuiꝰ fores ſolę oīm Romę ī exteriorē partē apirent.Repararūt aliq̄to accuratiꝰ bellū ī ſequērē an ·ū Sabini viroꝝ paucitate rati,duciſq́ꝫ defectu,parū ꝓſpere ſuꝑiore āno ad Anienē pugnarū.Et vt Ro. oīa terribiliora eēnt,Sextū Tarq̄nii filiū ſibi ducē legūt,cuiꝰmuneribꝰciuitatū principes corrupti,ſuis popularibꝰauthores fuerūt,belli accuratiꝰreparādi.In hoc Sabinoꝝ res erāt motu, quū ex Regillo eoꝝ vrbe Ap.ſiue.T.vtDiony.ſcribit,Clauſius(Claudio ei poſtea cognomē fuit)cū magna cliētū manu ſe Romā cōtulit.Viri q arma ferre poterāt ad q̄nq́ꝫ milia eū ſecuti,multū is diuq́ꝫ obſtiterat in publico Sabinorū cōcilio,ne in Ro.āmpliꝰ bellaret, quo certamine Sabini nois pricipes accēſi,ꝑditionis Clauſiū accerſendū cēſuerūt, eoq́ꝫ ꝑiculo cōmotus hō ingēti ſpū,magnaq́ꝫ īter ſuos authoritate,cedere patria maluit, q̄ ſui capitis iudiciū iis,q̄buſcū ex ęquo vixerat,ſubiicere.Fuit ꝑinde Claudii acceſſus oībꝰ Romę gratꝰ.Ciuitas,oībꝰ q cū eo venerāt,& ager trās Anienē datꝰ.Ipſe in patriciatꝰ adductꝰ, breui ī pricipū dignationē venit.Nec Sabini bellū diutiꝰdiſtulere,eſtq́ꝫ adeo feſtinatū,vt priuſq̄ cōſules vrbe copias eduxerit,tumultuoſe circa Fidenas cōſederit.Sex. Tarq.penes quē erat totiꝰ rei ſūma cū robore copiatū caſtra ī apto locat,qđ reliquū viriū fuit ſub tecto Fidenis agere, vt ſedē ipſā & arcē belli ꝓſidio obtineret.Nec ita m̄lto poſt.P.Valer.& T.Lucret.q tū cōſules erāt, vrbe demū ꝓfecti,haud ꝓcul hoſtiū caſtris diuerſi cōſedere.Sextꝰ diffiſus Sabinoꝝ viribꝰ, q toties victi a Ro.eſſent,q̄a in aptā dimicationē deſcēdere nō audebat,arte Romanū capere eſt adortꝰ,Valerii caſtra q̄ ꝓximiore erāt loco,noctu īuadere cōſtituit,& iā ſcalas machinaſq́ꝫ trāſgreſſorias occulte ad id parauerat,miſeratq́ꝫ ad eos,q Fdenis erāt,vt in oēm occaſionē extra vrbē parati ſtarēt,vt ſi ex Lucretianis caſtris milites ad opē ſuis ferēdā egrederent,īſidiis exciperēt.Attuliſſet īprouiſa res aliquā oīno Ro.trepidationē, ſed vbi ex trāſfuga,qđ ab hoſte pararet Valeriꝰdidicit,& pabulatores ī agris excepti fiterent vim ſcalarū ingētē apud ſuos parari,Cōſul Cēturionibꝰedicit,vt noctu inſtructi,paratiq́ꝫ ſtarēt,hoſtēq́ꝫ vallū temere trāſgreſſum ferro exciperēt:Monet & collegā,vt ipſe quoq́ꝫ ī armis ſit, ac vbi clamor ex ſuis caſtris ꝑ noctē eſſet redditꝰ,loca īſideret,q̄ Fidenas ducūt, hoſtēq́ꝫ in īſidias lapſum cęderet.Sextꝰ vbi gerēdę rei tēpus adeſſe credidit, ſilētio noctis ad Valerii caſtra ducit.Hic quū nullę ex cōpoſito ſtationes eēnt circa vallū,repleta cōfeſtim foſſa, haud vno loco Sabini in Romana caſtra euadūt,opprimūt primos Rom.ſine maiore vllo tumultu,ac q̄diu res tegi potuit,ſilētio exceptos obtrūcāt.Clamore deīde ſublato ꝑculſos,varieq́ꝫ turbatos,paſſim inuadūt.Sabini abiectis armis ꝑ ęqua & iniqua ruūt, inſtar Romanus victor, oīaq́ꝫ ſtrage cōplet:Lucretiꝰ & ipſe audito clamore fugiētibꝰ ęgrē obiecit,tredecim Sabinorū milia & q̄ngēti ea nocte cęſi traduntꝰ,q̄tuor milia &.CC.capti.Caſtris hoſtiū cōſules potiti ſūt, Fidenę & ipſę nō multo poſt cū ꝓſidio receptę,Fidenatiū,q defectiōis authores fuerāt,virgis cęſi,ſecuriq́ꝫ ꝑcuſſi ſunt,cęteris venia data,pars tātū agri his adēpta, īter eos diuidēda,q ad ꝓſidiū vrbis relinq̄rēt.Cōſules Ro.reuerſi de Sabinis triūpharūt.Liuiꝰfœdatū Sabinū agrū populatiōe ſcribit,Sabinoſq́ꝫ ꝑlio victos,locū(qđ miror)tp̄s,cōſiliū,euētū ſupprimit.Sequēti anno.P.Valeriꝰ Ro.ciuitatis lōge princeps,tā paup deceſſit , vt quū funeri ſumptus deeſſet,publica ſit pecunia elatꝰ. Luxere eū matronę,vt Brutū,auro & purpura ꝑ annū abſtinētes.Sabini hoc quoq́ꝫ āno in Ro.agrū infeſto agmine irrupetūt, ac quo minus eoꝝ acceſſus expectabatꝰ,ob ſuꝑioris anni cladē ad Fidenas acceptā,eo maiorē attulit trepidationē,ad muros vſq́ꝫ vrbis cū multa agreſtiū & vrbanoꝝ cęde eſt hoſtis inuectꝰ. Erāt eo anno cōſules,Agrippa Menenius & P.Poſthumiꝰ, quoꝝ is eā cōtumeliā haud ferēdā ratꝰ, cū incōpta multitudine ad arcēdā populationē egreſſus, Sabinos ex cōpoſito cedētes parū caute ſecutꝰ,in inſidias incidit.Magna ibi Ro.cędes edita,q ex ea trepidatiōe in collē euaſere,ab hoſte ſunt ꝑ noctē obſidione tētati.Acceptę cladis nūcius triſtitiā & ſollicitudinē attulit ciuitati,Tota nocte in vrbe vigilatū.Vbi vero dies illuxit,alter cōſul cū robore copiarū ad ſuos obſidione leuādos ꝓꝑpere occurrit.Sabini explorato cōſulis acceſſu ſubductis

Sabini circa Anienē vincuntur.

Fores Valerianæ.

Ap.Clauſiꝰ Romam venit.

T.Lucretiꝰ P.Valerius conſules.

Attēde qđ Sextus Tarquinius paret.

Sabinorum cędes.

Valeriꝰ publico ſūptu funeratur.

Agrippa Menenius P.Poſthumius conſules.

ſtationibꝰ ouãtes ob rẽ bene geſtã,multãq; prę ſe pdã agẽtes,in pacatũ cõceſſere. Proſpera

Sabinorum inſolentia.

vna expeditione elati Sabini,legatos Romã mittunt,q de Tarqniis in vrbẽ recipiẽdis primo
agerẽt,iuberẽt deinde Romanos principatu,quẽ ſibi impudẽter arrogaſſent,faceſſere. Accẽ
dit patrũ aĩos ſupra dolorẽ acceptę cladis tã inſolẽs Sabinorũ legatio. Reſpõſum eſt,irẽt le-
gati,hęcq; domũ referrẽt,niſi rei geſtę pœnitẽtia Sabini poſitis cõtinuo armis Ro. pplo ſa-
tiſfacerẽt,breui futurũ,vt nõ de agrorũ vaſtatione,ſed de retinẽdis vrbibꝰ ppriaq; ſalute an

Ad Heretũ caſtra metata.

xii ſollicitiq; eſſent. Vtrorũq; animis p hęc ad bellũ accẽſis,ad Heretũ Sabinorũ vicũ,Roma
ni cõſules cõſedere,ibi & Sabini eodẽ pene tpe vallũ iaciũt,pſtabãtq; aliqto multitudine,q
res nihil Ro.a pugna deterruit,qn oſtẽto cõfirmatꝰ primus in aciẽ pceſſit. Ferũt militarea

Oſtentum.

haſtas ad altã noctẽ ptinaciter ardere viſas,nec quũ oĩa cõſumat flãma,ex his tũ qcq̃ eẽ de
tritũ. Fuit ea res miraculo ſpectãtibꝰ,ac vulgo in pdigiũ verſa, ac velut deorũ aliquo victo-
riã pollicẽte,cõſules ſignũ pugnę pppoſuerũt. Sabini quũ recẽti ſucceſſu elati,tũ virorũ fręti
multitudine,& ipſi in ęquũ deſcẽdũt. Poſthumꝰ q ſiniſtrũ cornu pcurabat,ad abolẽdã ĩfa-

Vincit Ro.

miã cladis,illis ipſis diebꝰ ſua temeritate acceptę,multa vi cõnixꝰ,dextrũ Sabinorũ cornu
ppulit,qd vbi ii q cũ Menenio ĩ altera pte erãt,ſenſerunt,multo maiore ferocia inuecti, ipſi
quoq; hoſtiũ fugã fecere. Tũ eqs mediã aciẽ lateribꝰ nudatã ĩuadere iuſſus,abſq; vllo maio
re negocio,indubitatã fecit victoriã. Victor miles hoſtẽ ſecutꝰ, priuſq̃ a pſenti pauore aĩm
recipet,caſtris exuit,locorũ peritia & nox q̃ iã inſtabat,Sabinis adiumẽto fuit, quo minꝰ paſ
ſim cęderent. Cõſules poſtridie lectis hoſtiũ ſpoliis,Ro.ſũt reuerſi. Patres Menenio triũphũ

Ouatio q̃lis eſſet.

decreuere,& vt Poſthumiꝰ ouãs in vrbẽ ĩgrederet. Fuit ouatio minor qdã triũphꝰ,ac tũ pri
mũ,vt Macer Liciniꝰ ſcripſit,a patribꝰ repertus,eoq; a legitimo diſtabat triũpho, q dux ipſe
nõ curru ſed pedibꝰ,vt Diony.ait,vt alii,equo vrbẽ ĩuehebat. Nec picta,aureive claui veſte
aut trabea,ſed peculiari cõſulũ,ducũq; inſignibꝰ ĩſtruebat. Corona & ſceptrũ oĩno diuerſũ,
cętera q̃ & legitime triũphãti,oĩa adeſſe. Prior lapſus ĩ excurſu magnꝰ & pudẽdus, ĩ cauſa
fuit vt Poſthumio,q̃q̃ p cęteris ad Heretũ ſtrenue pugnaſſet,ouatio ſit decreta,nõ triũphꝰ
vt collegę. Hęcq; ĩ Sabinos Menenio,& Poſthumio cõſulibꝰ geſta ſunt. Liuiꝰ,qd merito ali-
qs miret,id totũ ſilẽtio ptermiſit,q author eſt,hoc ãno Pometiã & Corã latinas colonias,ad
Aurũcos defeciſſe,bellũq; ob hoc ipm cũ ea gẽte initũ,fuſoq; Aurũcorũ exercitu, q ſe cõſu

Pometia capitur.

libꝰ eorũ fines ſcandẽtibꝰ obtulerat,bellũ Pometiã eẽ pulſum,ingẽtẽq; hic quoq; hoſtiũ cędẽ
editã. Sequitũ & in obſides ob gẽtis pfidiã q.CCC.numero fuere. Secuti deinde cõſules. Sp.

Sp. Caſſius & Opiter Verginius conſſ.

Caſſius & Opiter Virginiꝰ Sp.in Sabinos pfectus,ad Cyritorũ vrbẽ vno plio.X.milia ho-
ſtiũ & trecẽtos cecidit,tribꝰ milibꝰ circiter captis,qua poſtremo clade Sabini pculſi,legatos
primũ ad cõſules,mox ad ſenatũ miſere,ſuppliciter pacẽ petẽtes,q̃ his cõditionibꝰ eſt genti
data,vt frumẽtũ exercitui darẽt,quãtũ cõſul iuſſiſſet,& argẽti certũ põdus,qd prędę noĩe
militibus diuideret,iugerũ adhęc cõſiti agri decẽ milia. Spu.triũphãs in vrbẽ rediit. Vix
credi poſſit,q̃ Liuius a Dionyſio oĩbus fere locis abeat diuerſus. Ille Sabini belli profus mẽ
tione ſuppreſſa,Sp.Caſſiũ ait Pometiã obſidere adortũ,ſubita hoſtiũ incurſione, vineis,in-
cẽſis aliiſq; bellicis opibus diſiectis,cũ cęde a mœnibꝰ repulſum, ipſumq; grauiter vulnera-
tũ. Nec ita multis interiectis diebus tãtiſper dũ vulnera curarent,accuratiore belli appara
tu arma iterũ Pometię illata,bellicíſq; opibꝰ refectis,quũ haud pcul abeſſet,vt miles iã ĩ vr
bẽ euaderet,factã eſſe ab hoſte deditionẽ. Sequitũ nihilo minꝰ in deditos, q̃ ſi vi capti eẽnt,
principes defectionis ſecuri pcuſſos,Colonos ſub corona vẽditos,oppidũ dirutũ, Agrũ ve-
nui datũ,triũphatũq; ab vtroq; cõſule. Hęc Liuiꝰ. Cęterũ Dionyſiꝰ,Pometina oppugnatiõe
ſilẽtio ptermiſſa,oĩq; Aurũci belli mẽtiõe,Verginiũ ſubita vi Cameriã,q̃ a Rom.defecerat,
adortũ expugnaſſe ait,vrbẽq; direptã,authores defectiõis ſupplicio affectos,cęterã multitu
dinẽ vẽditã,oppidũ euerſum. Tãta in rebꝰ vniꝰ anni explicãdis duorũ eſt varietas. Sequens
annus Poſthumiũ Cõminiũ & T.Largiũ cõſules habuit. Cõpertũ eſt his cõſulibus quadra

Poſthumiꝰ Comminiꝰ. Titus Largius conſules

Seruilis cõiuratio.

ginta Latinorũ populos,Mamilio Octauio cõcitãte,in Ro.cõiuraſſe,& cũ Sabinis parũ cer-
ta pax erat,q cũ Sabinorũ iuuẽtute,ſcorta p laſciuiã ludorũ diebꝰ rapiẽte, rixa ac ppe pliũ
fuerat cõmiſſum. Ea res in cauſa fuit,vt creãdi Dictatoris mẽtio ſit primũ illata. Erat itaq;
ciuitas de euẽtu noui belli ſollicita,quũ indicio eſt ad cõſules delatũ, ſeruos q̃plurimos in
pniciẽ ciuitatis cõiuraſſe,vt vrbe pluribꝰ locis noctu incẽſa, ipſi altiora ciuitatis loca occu
parẽt. Cõſules confeſtim portas vrbis claudi iubẽt,pręſidiiſq; ad opportuna loca diſpoſitis,
quęſtioneq; de cõiuratis habita,cõuictos ſceleris,variis cruciatibus affectos,ex Tarpeio ſa

ro ꝑcipitarũt.Liuiꝰ authoꝛ eſt,ex veteribꝰ ſcriptoribꝰ quoſdã ꝓdidiſſe,hoc ãno,ob nouos fi
nitimorũ motꝰ. T.Largiũ Dictatorẽ creatũ,& Sp. Caſſiũ magiſtrũ eq̃tũ, nouiq; magiſtratꝰ
metu Sabinos ꝑculſos,Romã legatos ad petẽdã pacẽ miſiſſe, nec de pace cõuenire potuiſſe,
ꝙ ꝓſoluere recuſaſſent Sabini,q̃d Ro.in nouo bello iſtruẽdo ĩpẽderãt.tacitis tñ velut idu-
ciis geſtũ annũ fuiſſe.Dionyſius nulla dictatoriȩ poteſtatis mẽtione facta, ꝓcedẽtis ãni cõſu | Sulpitiꝰ Ca
libꝰ:Sulpitiũ Camerinũ,& M.Mãliũ cõſules ſtatim ſubiicit. His nihil dignũ memoria actũ | merinus.
ſcribit Liuiꝰ.Cõtra ille Fidenates ait,accitis a Sexto Tarq̃nio militibꝰ, Ro.ꝑſidio, & q cum | M.Manlius
Ro.ſentiebãt,ex ĩprouiſo oppꝛeſſis,arcẽ occupaſſe,ac ſcd̃m eã defectiõnẽ a Mãlio cõſule Fide | conſules.
natiũ agrũ vaſtatũ,murisq; Ro.caſtra admota,hĩc porro auxilia a Latinis ꝑita, agitatũq;
in publico Latinoꝝ cõnẽtu,de ſocietate & fœdere cũ ppl̃o Ro.ſoluẽdo, q̃d vbi obtineri nõ
potuit,eo a Mamilio & aliis,q Tarq̃nio fauebãt,decurſũ,vt legari Romã de recipiẽdis Tar
q̃niis mitterent.Tũ vero Tarq̃niũ & Octauiũ generũ ratos nullũ ꝑ ea q̃ acta eẽnt,maiꝰ bel-
lũ in Ro.cõcitari,Latinoꝝ principibꝰ in ſuas vrbes dilabẽtibꝰ,multitudinẽ ad pacẽ potiꝰ q̃
ad arma inclinaturã,alia via ĩgreſſos,pecunia & largitiõe ſibi reditũ in vrbẽ cõficere ador-
tos,& ꝙ cõſtãs phama erat Ro.ciues fœneratoꝝ iniuria ĩ dies magis degrauari,multoſq;
e numero ciuiũ cõſũptis bonis adiudicari creditoribꝰ, alienatiq; ob id indies magis ſtudia
vulgi a patribꝰ,Latini gñis quoſdã a Tarq̃nio Ro.miſſos, q parua p̃rĩo pecunia ad quoſdã
fœnore leuãdos oblata,multo maiore ꝓmiſſa,ſi Tarq̃niis Ro.reditꝰ cõficeret,plures e plȩbe | Coniuratio
viros pollicitationibꝰ oneratos,eos videlicet q maxĩe obꝰrati erãt , q̃q; niſi mutato ciuita- | ppl̃i & ſer-
tis ſtatu,ſtare nõ poterãt,ꝑpulerũt,vt cõiuratiõe iter ſe inita,altiora loca vrbis noctu occu | uoꝝ ĩ vrbe.
parẽt,editoq; inde repẽte clamore,ſerui(nã huiꝰ quoq; fortunȩ plurimi participes cõſilioꝝ
facti erãt)ĩ priuato dños obtrũcarẽt,ac ſcd̃m eã cȩdẽ,pricipũ opibꝰ direptis portas tyrãnis
aperirẽt.Huiꝰ rei indicio ad Sulpitiũ cõſulẽ,q in vrbe erat,delato,dato priꝰ Latinis,q ꝑ eos
forte dies Ro.venerãt,rñſo,Tarq̃nios nõ recipi,tali ipſe cõſilio in cõiuratiõe opprimẽda,ne | Modus op-
maior aliq̃s ĩ vrbe motꝰ oriret.eſt vſus:ad collegã miſit,q ad Fidenas caſtra habebat,vt cũ | primẽdȩ cõ
parte copiarũ ꝓxima nocte Ro.veniret,Patricii cũ cliẽtibꝰ loca ſupra forũ occl̃te occupãrẽt | iurationis.
inſiderẽtq; ex eq̃tibꝰ plurimi armis accincti,oẽs fori aditꝰ.Inde cũ ĩdicibꝰ egit, erãt hi ex vr
be Laurẽto P.& M.Tarq̃nii,hi cũ capita cõiuratoꝝ eẽnt, terrificis deoꝝ minis ſępiꝰ ꝑ q̃etẽ
moniti,vt flagitioſo ĩcœpto abſiſterẽt, rẽ ad cõſulẽ detulerũt, cũ his itaq; Sulpitiꝰ egit,vt
principes cõiuratiõis,ac fidiſſimos quoſq; ꝑ ſpeciẽ colloquii,ĩ forũ noctu vocarẽt, q̃ſi ꝑ ſoli-
tudinẽ fori,& ſilẽtiũ noctis ad rẽ gerẽdã rutiꝰ ĩde ſignũ daturi . Cõſules vbi primũ illuxit,
ppl̃o ad cõcionẽ vocato,in forũ deſcẽdere,ibiq; ꝑductis cõiuratiõis ĩdicibꝰ, reos ſceleris cõ
uictos eo q̃ noſteterãt loco(nã vbi noctu forũ fuerãt ĩgreſſi,ĩceſſis vndiq; exitibꝰ, ibi ad lu-
cẽ ꝑmanere coacti fuerãt)vltimo ſupplicio affecerũt,ĩdices publico decreto ciuitate ſũt do
nati,decẽ milia adhȩc drachmarũ argẽti,vicenaq; publici agri iugera vtriq; data, ꝓpoſito
edicto,ne ꝙ ĩ rẽpu.cõiuratũ eẽt,cuiq̃ fraudi foret,ſatis hẽre rẽ publicã,ꝙ cõiuratorũ capiti-
bus ĩterfectis,in tuto libertas eẽt.Locꝰ deinceps cȩdis expiatꝰ,ſacraq; & ludi in triduũ cõſti
tuti,ob ſeruatã a ꝑiculo ciuitatẽ,q̃ celebritate Mãliꝰ curru excuſſus,paucis diebꝰ expirauit
Sulpitiꝰ ĩ reliquũ ãni rẽp.ſolus adminiſtrauit.Hȩc Mãlio Sulpitioq; cõſulibꝰ geſta,Liuiꝰ ſi-
lẽtio ꝓteriit.cõtra Diony.lõgiore eſt ſermone executus.C.Vetuſius deiñ,& T.Ebutiꝰ,cõſu | C. Vetuſiꝰ
les facti.Apd̃ Dionyſiũ.P.Veturiũ ꝓ.C.Vetuſio,nec T.ſed P,Eburiũ ſcriptũ repio. Vetu- | T. Ebutius
ſius,ſiue Veturiꝰ ille fuit,ad Fidenas obſidẽdas egreſſus, hoſtilẽ agrũ fœdẽ popularꝰ, vallo | conſules.
& foſſa vrbẽ circũdedit. Fidenates iis auxiliis frȩti q̃ Sext. Tar.miſerat,in apto caſtra pone
re ſunt auſi.Inde acie cõgreſſi,victi,vt ſępe alias,cũ mlt̃a cȩde ſunt ĩtra mœnia deiecti.Cru
ſtumeriã hoc ãno captã Liuiꝰ ſcribit,Preneſteq; ad Ro.deſciuiſſe,& cũ Latinis tũ demũ ad
Regillũ lacũ,Aulo Poſthumio Dictatore,& T.Ebutio magiſtro eq̃tũ,ꝓſpo marte dimicatũ.
Dionyſius T.Largiũ & Q.Clœliũ Vetuſio & Ebutio ſubiicit,vt Largiꝰ cũ ꝑte copiarũ, ad
Fidenarũ obſidionẽ cõtinuãdã acceſſerit,ac fame domitos ad deditionẽ cõpulerit,ibiq; de-
fectiõis authoribꝰ capitali ſupplicio affectis,dimidiũ agri Fidenatibꝰ adẽptũ,atq; iis diuiſũ | Defectio La
q ad ꝑſidiũ vrbis ſũt relicti,tũ demũ Fidenis captis,frequẽtiſſimo Latinoꝝ cõuẽtu ꝓſciſſam | tinorum.
illoꝝ ꝑſidiã,q q̃etẽ bello ꝓferẽtes,dũ Ro.amicitiȩ ſtuderẽt Fidenates ſocios fortiſſimos , in | XXIIII.
miſerabilẽ cladẽ cõieciſſent.Hic atroci ĩuidia pacis authoribꝰ orta,Tarq̃nio & Octauio cũ | populi in
tota factione adnitẽtibus,decretũ aduerſus Ro.bellũ.Ppl̃i q vno tpe in id cõſpirarũt fuere, | Roma. con
Ardeates,Aricini,Violani,Bubẽtani,Corni,Varĩetani,Gabini,Laurentes, Lauini,Labicani, | iurant.

Lanuuini,Nomẽtani, Moreani, Pręneſtini,Pedani,Corcotulani,Satricani,Scaptenii,Setini,
Tiburtini,Tuſculani,Teletini,Telinii,& Veliterni, vt tãtũ ex his ad bellũ iſtruẽdũ legeret

Quę belli cauſa ſit pretenſa.

q̃tũ viſũ eẽt Sexto Tarqnio & Octauio Mamilio,qbꝰ iperiũ copiarũ,belliq; adminiſtrãdi ſũ
ma publico decreto eſt delata.Cęterũ ne nõ oĩa rite fieri putarent, legatos Ro.mittũt,q ſe
natui & pplo denũciarẽt,Ro.in Latinoꝝ cõcilio accuſari,ꝗ Hetruſco bello nõ ſolum Arici
nos vt ſocios nõ iuuiſſent,ſed hoſtes etiã ĩ vrbẽ acceptos hoſpitio & opibꝰ fouiſſent,niſi id
crimẽ diluerẽt,Latinorũq; ſe ſubiicerẽt iudicio:decretũ eẽ,oĩ neceſſitudine Ro.noĩ remiſſa,
rẽ ipſam vltiõe pſeq.Haud dubie apparebat Ro.tã ignominioſã cognitionẽ nõ recepturos
qppe q olm Latinoꝝ pricipes diutiſſime fuiſſent, parũ priſtinę dignitatis memores credi po
tuiſſent,ſi ĩ eo cõcilio,vbi plures hoſtes q̃ iudices eẽnt habituri,cũ Aricinis ignobili popel
lo,de dignitate diſceptarẽt.Nec ea opinio fefellit Latinos.Ro.oĩ verboꝝ diſceptatiõe reie
cta ſe ad bellũ,qđ haud dubie ĩſtabat,ſũma ope cõparãt.Dionyſiꝰ qa plębs alieno ęre degra
uata militiã dettectabat,ingentẽ curã patrũ aĩos inceſſiſſe air,q̃ rõne militatis ętas,ea tẽpo
rũ nouitate in officio cõtineri poſſet,diſceptatũq; ſentẽtiis ĩter M.Valeriũ,& Appiũ Clau
diũ ĩ ſenatu de alieno ęre remittẽdo, eo tãdẽ decurſũ vt ad plębis terrorẽ, qñ a cõſulibꝰ ad
pplm puocatio fieret,magiſtratꝰ aliqs crearet,ab cuiꝰ ĩpio nulla eẽt puocatio, ac tũ primũ

Primus dictator.

T.Largiũ Dictatorẽ creatũ,nomẽq; id ei inditũ a dictãdi q̃ vellet poteſtate,ſiue a dicẽdo po
tius,qa nõ ppli ſuffragio creari cõrigiſſet,ſed ab vno eẽt dictꝰ, q tũ ſummũ ĩ vrbe impium
haberet.Neq;.n.poteſtas,alioq formidoloſa,parũq; a tyrãnide diſtãs,ĩuidioſo fuit noĩe one
rãda.Hũc creãdi Dictatotis morẽ videri poſſunt Ro.a Gręcis accepiſſe,qbꝰ vt Teophraſtꝰ
tradidit in libris,quos de regno ſcripſit,ĩ certũ tp̃s ſibi tyrãnos,quos Eſymnetas dixerũt,le

Eſymnetę.

gere moris fuit,& Mitylenei Pittacũ,aduerſus exules,ſili poteſtate creaſſe tradunt. Macer
Liciniꝰ ab Albanis,& morẽ ipm,& nomẽ ad Ro.fluxiſſe arbitratꝰ eſt, qppe q regia ſtirpe poſt
Numitorẽ ſublata,ſibi annuũ magiſtratũ crearũt eximia poteſtate,quẽ Dictatorẽ dixere.Di
ctator igit.Sp.Caſſiũ magiſtrũ eqtũ dixit.Sũptis deĩde faſcibꝰ,vt ĩ mediũ pceſſit,vnica no
uaq; magiſtratꝰ ſpecies terribilis ciuitati viſa eſt, ppoſitoq; edicto, vt oẽs ſua liberorũq; ac

Cenſus ciuium.

cõiugũ noĩa cõfeſtim darẽt.C.qnquaginta milia ciuiũ capita ac ſeptingẽta pmiſcue,oĩs ſe
xus & ętatis,in cẽſum retulit.Inde mares,q p ętatẽ militare poterãt q̃drifariã partitꝰ, vnã
ex lectiſſimis militibꝰ partẽ circa ſe eẽ voluit,alteri Clœliũ pfecit,quẽ habuit collegã ĩ cõſu
latu,tertiã Spurio Caſſio ductãdã dedit, q̃ reliq̃ fuit cũ Sp. Largio fratre ſuo reliqt ad pſi
diũ vrbis.Mox vrbe digreſſus,triptito ea pte,q̃ hoſtes occurſuri putabant, eſt metatꝰ. Erãt
Sextꝰ Tarqniꝰ & Octauiꝰ Tuſculi fœderatarũ vrbiũ copias expectãtes,pmiſſiq; erãt, q Ro.
agrũ ſubita excurſione ĩfeſtarẽt,in hos Clœliꝰ cũ parte eqtũ,expeditoq; peditatu miſſus,mo

Funduntur Latini.

dico negocio fudit,multis qdẽ interfectis,aliis ſup hos nõ paucis captis, ſiq vulnerati fue
rãt,obligatis vulneribꝰ phumaneq; a Dictatore appellati,hoſpitaliterq; habiti,Tuſculũ ſũt
remiſſi,q̃ res in cauſa fuit,vt ſoluto hoſtiũ exercitu,ĩ annũ pactę ſint cũ Latinis inducię.Di

Dictatura qui nõ abierint.

ctator Largiꝰ reductis copiis magiſtratu ſe abdicauit,q̃ verecũdia poteſtatis vltro deponen
dę q̃dringẽtis ferme annis,vſq; ad.L.Syllę tpa,in poſteris ſeruata eſt.Ille primꝰ pp̃etuã ĩduit
dictaturã,nullo fniẽdi honoris pſtituto tpe,ſed ipe quoq; etſi ſero,depoſuit tñ.C.Cęſar di
ctaturã ſemel receptã,nõ niſi cũ morte depoſuit,quo accidit vt ſalutaris magiſtratꝰ & ĩ ex
tremis reip.remediis q̃ſitꝰ,ĩfamis & execrabilis ſit factꝰ.Sic.n.cõparatũ eſt,vt poteſtas & ĩ
peria,qbꝰ pulchre vtimur,pulchra & vtilia credant.Cõtra odio & deteſtatione digna,vbi ĩ

Sẽpronius Atratinus, M.Minutiꝰ cõſules.

pniciẽ multoꝝ,& exitiũ vertũt.Securi cõſules Sẽproniꝰ Atratinꝰ,& M.Minutiꝰ,quoꝝ noĩ
bus ſuppſſis Liuiꝰ ſine vllo hoꝝ,q̃ Dionyſius ordine executꝰ eſt, mẽtione, Auli Poſthumii
Dictaturã,a quo Latini ad Regillũ lacũ victi ſunt,cũ T.Ebutii & C.Vetuſii cõſulatu iũxit
Minutio igit & Atratino cõſulibꝰ,etſi cũ Latinis annuę erãt ĩducię,qa haud dubie appa
rebat,illis exeũtibꝰ,bellũ attrociſſimũ vtrinq; futurũ,publico decreto mulieribꝰ pmiſſum,vt
q̃ Latini gñis Ro.mr̃imonio locatę eſſent,q̃q; Quiritii ſanguinis ĩ Latio apud viros agerẽt
ſi q̃ ſuoꝝ deſiderio tenerent,domũ remigrãdi,dubium,mutuo ne odio gẽris,vt oĩs e medio
neceſſitudo tolleret,an ne cõmercia vlla,affinitatis ſpecie,dubiæ adhuc libertati,ea tẽporũ

Ro.genius. Ædes Saturni dedicata.

nouitate obeſſe poſſent.Satis cõſtat Latinarũ duas tãtũ reptas,q̃ Romę belli tpe eſſe nolue
rũt,quũ Ro.interim fere oẽs ad ſuos ſint reuerſę,quo intelligi poteſt,quãrũ ab initio ſuauis
fuerit incolẽtibꝰ ipſius vrbis geniꝰ.Ædes Saturni in eo cliuo,q ex foro in Capitoliũ ducit,
eo ãno a Poſthumio Cõminio patrũ decreto eſt dedicata,eã Tarqniꝰ q regno excidit,locaſſ

ſe credirur:Alii a.T.Largio qui ſuperiore anno cõſul fuerat,locatã prodiderũt.Exeuntibus in-
duciis,quũ Latini ſtudio arma cõparare dicerẽtur,quo actiꝰ certamẽ iſtare putabãt,eo maior
cura patrũ aĩos inceſſere:vt totis ciuitatis viribꝰ cõnixi,tot populorũ opes nõ ſuſtinerẽt ſolũ:
ſed in ꝑpetuũ etiã frãgerẽt.Cęterũ qa in tã ancipiti rerũ motu Dictatore opus eſſe videbãt,T. T.Vergini.
Verginiꝰ,Malliũ Poſthumiũ collegã ſuũ(hi eñ cõſules eo ãno erãt)Dictatorẽ dixit. Poſthu- Mallius
miꝰ,T.Ebutiũ magiſtrũ eqtũ ſibi optauit. Et Latinoꝝ duces cũ valido exercitu ad Regillũ la- Poſthumiꝰ
cũ munito loco cõſederãt, eratq̃ cõſtãs phama,frumẽto & armis Latinos ab Antiatibꝰ & a re consules.
liqs Volſcis auxilia expectare. His rumoribꝰ Dictator cõmotꝰ,priuſq̃ externis viribꝰ Latino- Poſthumiꝰ
rũ opes,q̃ p ſe ſatis erãt Romę formidoloſę,augerent,accuratiſſimo delectu habito,ad hoſtes Dictator.
cõtẽdit.Hic vbi Latinos ĩ cõſpectu habuit.caſtra ex aduerſo fecit.Secutꝰ T.Verginiꝰ cũ alte-
ro exercitu,q aliqto eminẽtiore loco cõſedit,ita vt dextra lęuaq̃ Rõani ſedẽtes, oẽm occaſio-
nẽ ĩ Romanũ agrũ irrũpẽdi,ab ſitio hoſti ademerit.Ebutiꝰ interi cũ pte eqtũ Dictatoris iuſſu
ſaltũ a tergo,q̃ cõmeatꝰ ĩ caſtra hoſtiũ portabãt,noctu circũuectꝰ occupat,vñ quũ a Sexto Tar
gnio,q eo occurrerat depelli nequiſſet,cõſtituit Dictator ſedẽdo vires hoſtiũ frãgere.Sed quũ
ex nũciis hoſtiũ & literis,q̃ iterim fuerãt itercepte,Poſthumiꝰ didiciſſet,Volſcoꝝ validiſſimas
cohortes paucilſimis diebꝰ,Latinis auxilio affuturas,tũ veritꝰ,ne cũ lõge maiore exercitu ſibi di
micãdũ eẽt,priuſq̃ Volſci adeẽnt.ſtatuit acie cõfligere.Liuiꝰ oĩa celeriꝰ acta ſcribit, vt Latinoꝝ
agmẽ ĩ tuſculano agro fuerit Romãis obuiũ,ibiq̃ vulgato rumore Targnios ĩ eo exercitu eẽ,
ꝓ nimio odio ſuſtineri Romanũ militẽ nequiſſe,qn ſubito manũ cõſereret.Latinoꝝ acies ĩ lęuo
cornu Sextũ Targniũ habuit,ĩ dextro Octauiũ Mamiliũ,ĩ medio.T.alter Targnii filiꝰ,vbi Rõa Latinę aciei
ni exules erãt ꝓcurabat.Eqtes & ĩ cornibꝰ,& ĩ media acie,tripcito iſtructi ſteterũt. Poſthũius diſpoſitio.
Ebutiũ magiſtrũ eqtũ Mamilio obiecit,Sexto Targnio Verginiũ cõſulẽ,ipſe mediã tenuit aciẽ
T.Targnio & exulibꝰ occurſurꝰ.Rõani q ĩ ꝓcĩctu ſtetere, ad q̃tuor & vigĩti milia peditũ fue-
re,eqtes ad duo milia.Latinoꝝ peditũ quadragita ferme milia,tria eqtũ.Circuire Latini duces
aciẽ,ſuoſq̃ ad pugnã fortiter capeſſendã hortabant,addere & ꝓces, vt vĩcere in aĩm ĩducerẽt,
neq̃ vires,neq̃ duces,neq̃ fortia exẽpla ĩ ꝓlio defutura.Poſthũius paucitatẽ ſuoꝝ ĩtelligẽs ma
iore hortatiõe opꝰ eẽ ratꝰ, ſenatorii ordinis qcũq̃ aderãt, qq̃ ordinẽ ĩ caſtris ducebãt, iuxta
ſe locatis,priuſq̃ ĩ aciẽ ſit deſceẽſum,ita ſuos ꝓ cõciõe affatꝰ dicit.Dii ĩmortales in quoꝝ pote Oſo Poſthũ
ſtate ſũt oĩa,auſpiciis,extis,diuinatione,nobis victoriã pollicent viri fortiſſimi,q̃q̃ ſi nulla etiã mii.
ſigna adeſſent,qa ꝓ patria,ꝓ penatibꝰ, ꝓ tẽplis,aris & libertate dimicamꝰ,felicẽ pugnę exitũ ex
pectari oportebat.Norũt iãdudũ ſupi noſtrã & Latinorũ cãm,ꝑfidi illi,ĩiuſti,ĩgrati, q cõtra foe
dus & amicitiã noſtrã,oppugnãt,cognatũ populũ,bñq̃ de ſe meritũ armis laceſſũt, q̃ iniuria,
quõ maior eſt,eo maiores,diis ipſis,nobiſq̃ vt ſpero,dabũt poenas.Differunt ĩterdũ,vt maio- Sententia.
ra acerbioraq̃ ſint,debita ſupplicia.Cęterũ oportet nos viri fortiſſimi,nihilo ſeciꝰ adniti,vt vi
ctoriã ex hac acie reportemꝰ.Fauẽt eñ dii pietati,fauẽt iuſtitię,ſed huic q̃ nõ ĩbecillis,nõ igna-
ua ſit,neq̃ eñ illi ſpõte ꝓiectũ erigũt,ceſſantẽve ĩ vltionẽ ſuſcitãt,ſed ĩ acie ſtãtẽ,pia & honeſta
tuẽtẽ iuuãt,ſuoſq̃ ꝓtegũt numine.Habetis igit,vt dixi,quũ deos ꝓpitios,tũ multa alia,q̃ victo
riã ſpare iubẽt,etenĩ oẽs q ĩ acie ſtamꝰ,iter nos noti ſumus, eiſdẽ legibus,eiſdẽ ſacris aſſueti,idẽ
mos,eadẽ diſciplina.Nemo hic adeſt cuiꝰ virtutis nõ adſint teſtes: hic & laudatores plurimi.
Cõtra,illi ignoti ĩuicẽ,tyrones,nup ad arma cõpulſi,nõ ipſi ducibꝰ,nõ duces ipſis adhuc ſatis
noti ac ſi ei rbellicę nõ expertes:iidẽ tñ vĩci potiꝰ q̃ vĩcere aſſueti.Pręterea cõe piculũ neceſſita-
tẽ nobis ĩponit ſtrenue dimicãdi:vt libertas,penates,liberi,cõiuges,neceſſitudines oẽs,ſint no-
bis incolumes,vt nos ipſi ſalui eſſe poſſimus:quorũ vita ex hac vna pendet pugna. Proponite
q̃ſo ante oculos,quali ſit victoria vſurus,hic q tyrãnus maluit iter ſuos eſſe,q̃ rex.Qui ciuita Articulus.
tẽ in qua natꝰ erat & educatus,tot cędibus,exiliis,incẽdiis,direptionibus,deformauit,ꝓſtit,af-
flixit.Malo vos aĩo cõcipere hęc,q̃ fando ominari, q̃ mala luce illa, qua ſeruitutis iugũ recipe
coacta eſſet,miſerę ciuitati euẽtura eſſent.Optãdũ tñ qdẽ oĩbus foret,vt terra ſubito hiatu ci
ues & moenia vna cũ ciuibus abſorberet,aut coeleſti flãma oĩa cremarent . Sed ſpero cũ deoꝝ
ꝓſidio,tum virtute veſtra viri fortiſſimi factum iri,vt talia nõ ſint nobis timẽda, qn lęti potiꝰ
atq̃ hoſtium ſpoliis honuſti ex hac acie in vrbẽ ſtabilita libertate abituri ſitis . Nec poſtremo
vos moueat,q̃ hoſtes numero ꝓſtẽt,audacia & virtute,ad victoriã,nõ numero opus eſt.Adde Sententia.
q̃ plures ĩuiti arma ſunt cape coacti,ſciuntq̃ ſe nõ ſibi,ſed Targnio pugnate,quo credibile eſt
oẽs,nõ tã aciẽ hãc quã ex aduerſo vidẽt oppoſitã,q̃ fugã circũſpicere, ſed fac ſtudiũ quoq̃ vĩ
cẽdi adeſſe,dicite q̃ſo an ne fando aliqñ auditũ eſt,numeroſos exercitꝰ a q̃pauciſſimis ſupera-

ri cōtigiſſe!virtꝰ ferrū in hoſtē vibrat,nō dextera,hęc vim infert,hęc vulnerat,hęc ordines
ſoluit,ſolutos ī fugā vertit,ſi hāc ī aciē comitē,ſi ducē habueritis,viri fortes,vicimꝰ.Ite igit
& ſpem pulchrā,pulchroꝝ operū ducē ī ꝓliū ferte,veſtraqꝫ dextera libertatē ſtabilite,patriā
ſeruate,parētes,vxores,liberos ꝓtegite.Ad qđ ipm̄ non tātū glīa,& ęmulatio,ſed neceſſitas

Peroratio.

quoqꝫ ob piculū qđ oībꝰ ęque iſtat,vehemēter hortat̃,& īpellit.Hac ille oſone vſus,cōcionē

Pugna acris.

in ſuos ordines dimiſit,nec ita multo poſt canētibꝰ ſignis,vtrinqꝫ eſt cōcurſum,a leui arma
tura prīo pugna inita,mox eqtes cōflixere:Latinis,ǫa eqtatu ꝓſtarēt,ea parte ꝓlio defungi fe
ſtinātibꝰ,cōtra Ro.ſūma ope nitētibꝰ,vt audaci cōgreſſu hoſtiū ferociam frāgerēt.Fit itaqꝫ
acre ꝓliū,hinc fiducia,inde neceſſitate,aduerſas acies cōmittētibꝰ.Macer Liciniꝰ,& Liuiꝰ eū
ſecutꝰ Tarqniū ſupbū pugnę īterfuiſſe ꝓdiderūt,q ī Poſthumiū Dictatorē media acie ver-
ſantē temere īuectꝰ,a latere ictꝰ,ęgre ſuoꝝ occurſu ſit in tutū receptꝰ. Dionyſius ǫa rex iā

Octauii & Ebutii congreſſus.

nonagenariꝰ eēt,negat id fieri potuiſſe.At Ebutiꝰ,qđ ſatis cōſtat,lęuo cornu ī Mamiliū īpe-
tū dedit,nec veniēs ille hoſtē fefellit,ſed eūtē intuitꝰ,in eū cōfeſtim Tuſculanꝰ dux equū cō
citat.Romanꝰ Octauiū ꝑcuſſit,quē modice vulneratū,ſui ī mediū accepe,Ebutio brachiū ē
traiectū,cuiꝰ dolore,cū telū tenere nō poſſet,pugna exceſſit. Octauiꝰ nihil vulnere deterritꝰ
in pugnā reuerſus,vbi ſuos ꝑculſos vidit,Ro.exulū cohortē,cui T. Tarqniꝰ ꝑerat, acceſſit.
Liuiꝰ.L.nō T.ꝑnomē vſurpat,Is ǫa maiore pugnabat ira,ſubito occurſu ea parte pugnā re
ſtituit,cū ibi M.Valeriꝰ Publicolę frater,glorię cupiditate accēſus,vt cuiꝰ familię eiecti re-
ges decꝰ eēnt,eiuſdē cęſi quoqꝫ forēt,Tarqniū iuuenē pugnā ferociter cientē, īfeſto pectis ſpi
culo.Declinauit ille paululū Ro.temere inuectū,inde ex trāſuerſo adortꝰ,letali vulnere trāſ

Marci Valerii caſus.

figit.Defluxit ille currēte adhuc equo ad terrā,armis ſup corpus labētibꝰ. Sēſit Poſthumiꝰ
tāti viri caſū,cęterū intuitꝰ ea parte gradū a ſuis referri,rēqꝫ ad fugā ſpectare, lectiſſimā co
hortē,quā ꝓſidii cauſa circa ſe habebat,eo ſtatim iubet occurrere,īperatqꝫ ſimul,vt quē ſuo
rū fugiētē viderint ꝓ hoſte habeāt.Ita ācipiti metu, Ro. in pugnā cōuerſi, auctiqꝫ cohorte
vna,q̄ tū primū nouis viribꝰ ꝓliū inibat,exules cędūt. Hic quoqꝫ recētior īter duces pugna
orta,Octauiꝰ exulū cohortē a Dictatore circūuectā cōſpicatus, aliquot ex ſubſidiariis mani
pulis ſecū in primā aciē traxerat,quē armis & veſte īſignē T.Herminiꝰ legatꝰ,fortiter ador
tus,multo maiore vi,q̄ nuꝑ magiſter eqtū feriēs,vno ictu ꝑ latꝰ traiectū peremit,ipſe dū exa

Octauii Mamilii interitꝰ.

nimē ſpoliat,veruto vel,vt Diony.ait,gladio ꝑcuſſus, haud multo poſtq̄ victoria relatꝰ eſt ī
caſtra,media curatiōe expirauit.Coepat iā pedeſtris acies haud vno loco laborare, quū Po-
ſthumiꝰ ad eqtes aduolat,iubetqꝫ vt feſſo iā pedite,ad terrā deſiliētes,pugnā capeſſāt.parue
re illi cōfeſtim dicto,eqſqꝫ poſt ſe relictis in hoſtē ꝓcurrūt,parmaſqꝫ ꝓ āteſignanis obiiciūt.
Horū acceſſu reſtitutū eſt pedeſtre ꝓliū,tū multo ferociꝰ ꝓ ſe qſqꝫ pugnat,ducesqꝫ vtrinqꝫ ī
ſtare,nūc hortādo,nūc militaria munera obeūdo,ſuas partes iuuare.Tū ibi Sextꝰ Tarquiꝰ,
Ro.eqtū globo circūuētus fortiter,vt Diony.ait,dimicās occubuit. Liuiꝰ Gabiis eū periiſſe

Sextꝰ Tarquinius interficitur.

ſcribit.Tarqnio cadēte hoſtes ꝑculſi ceſſere prīo,mox inclināte fortuna,apta fit fuga, eqtes
receptis eqs,inſtāt fugiētibꝰ,iſtat & tota peditū acies,paſſimqꝫ Latini cęſi,quū Ro.tergo hę
rētē,ad vallū traxiſſēt,ꝓpoſito a Dictatore ꝑmio huic,q primꝰ ſecūduſqꝫ hoſtiū vallū trāſcē
diſſet,priuſq̄ Latini a pauore & fuga ſe reciperēt,caſtris exuti ſunt.nec minor hic cędes q̄ ī
fuga eſt edita,ex tribꝰ & q̄draginta Latinoꝝ milibꝰ vix q̄rta pars pugnę ſuperfuit.Miraculo
fuit,ꝙ medio certamine eqtes duo,forma & ſtatura auguſtiore hūana, Poſthumii & alioꝝ
oculis ſint in acie obuerſati,Latinoꝝ eqtatū ꝓpellētes,iidēqꝫ poſt Latinoꝝ fugā īclināte iā
die,Ro.viſi,militari habitu,tāq̄ pugna nuꝑ egreſſi,equoꝝ ſudorē abſtergētes,abluētesqꝫ eqs
ad aq̄rū ſcaturiginē,ſecus ędē Veſtę lacū faciētē,ex hiſqꝫ prīo auditū,Latinoꝝ pubē ad Re-
gillū lacū eo die cęſam.Inde ǫa ex oculis euanuiſſent,nec regſiti vſpiā extarēt,vulgo eſt cre
ditū,Caſtorē & Pollucē eos fuiſſe,q tē Ro.acie iuuiſſent.Cęterū ſiue ſpecies illa,q̄ in pugna
cōſpecta eſt,in cauſa fuit,ſiue ꝙ eqtū opa ꝑcipua in eo ꝓlio enituit,ſatis cōſtat,Poſthumiū ꝓ

Lacus Iuturnæ.

lio illiꝰ die Caſtoribꝰ ędē vouiſſe,q̄ ſupra Ro.forū poſtea fuit extructa,iuxta foutē ipm̄,q Iu-
turnę eſt dictꝰ,vbi idibꝰ qntilibꝰ,quo die ꝓſpere in Latinos pugnari cōtigit,publice iā inde

Caſtoris & Pollucis tēplum.

quotānis eſt ſacrificatū.Quo ſacro ꝑpetrato,trāſuectio eqtū de more ſeq̄bat̃,vt eqtes olearū
ramis coronati,purpureiſqꝫ ſubtegminis punicei togis amicti(Trabeas id veſtimēti genus
veteres dixere) a tēplo Martis,quod extra pomoeriū fuit, digreſſi, ꝑ forū ante ciuitatis ora

Quid Trabea.

multo fauore & lętitia ꝑteruehebant̃.Sed inſtitutū illud oīno recētiꝰ, adeoqꝫ populare, vt
Maximi cognomē Fabioꝝ familię intulerit,vt qdā tradūt.Poſtridie q̄ pugnatū erat,quū Po
ſthumiꝰ ꝓ cōcione dr ꝑmiis agere coepiſſet,ecce tumultuoſo affert̃ nuncio,recētē hoſtium

exercitũ aduẽtare.Erãt hi Volſci,q vt Latinis ſe iũgerẽt,domo pfecti,oĩm adhuc rerũ igna Aduentus
ri i pximo cõſederãt.Verũ vbi ex iis,q cęde dilapſi fuerãt,res Latinoꝝ pditas audiuere,cõ Volſcorum
ſultare cœperũt,pgerẽt ne porro ire ad Ro.caſtra,vt recẽtes feſſos,ĩtegri vulneratos adori
rẽt,an retro cõfeſtim abirẽt.Fuit & alia ſẽtentia,q̃ tutior viſa eſt,& ſpecie qdẽ honeſtior,re
tñ fœdiſſima,vt in caſtra mitterẽt,q Dictatori victoriã gratularẽt,dicerẽtq; Volſcos auxi
lia Ro.ferẽtes in pxĩo caſtra habere,ipſi interĩ oĩa circũſpicerẽt,ac ſi Romanoꝝ res ex pxia
dimicatiõe ita acciſę viderẽt,vt tuto belli fortuna tẽtari poſſet,eũdũ eẽ ĩ aciẽ,ſi minꝰ,nouas
ex domo copias accerſendas.Volſcoꝝ legati,vbi ĩ caſtra venere,fraudis cõuicti,parũ abfuit
qui violati ſint,iuſſu tñ Dictatoris dimiſſi:expediebatq; ſe Romanꝰ ad pugnã ĩ ſequẽtẽ diẽ. Volſcorum
Volſci nocte q̃ diẽ legatiõis ſecuta ẽ,q̃maxĩo potuerũt ſilẽtio,in pacatũ abierũt.Poſthumꝰ fuga.
de fuga hoſtiũ certior factꝰ,Romã victorẽ exercitũ reduxit.Triũphãs vrbẽ ĩgreſſꝰ eſt,quiq;
milia hoſtiũ & qngẽtos pter cęterã pdã prę ſe agẽs.Et hec in Latio domi forisq; a Ro.geſta:
poſt Hetruſcũ bellũ ad Regillanã vſq; pugnã,quo tpis ſpatio,ãni circiter ſeptẽ ĩterfuerẽt.In
terĩ vero(nã ĩ id tps ĩcidit Darii regis celebris illa ĩ Scythas expeditio)Megabyzꝰ,q ĩ Euro
pa fuit cũ exercitu relictꝰ,Perithios ex Helleſpõtiis bello ſubegit,q̃g iã ãtea Perithioꝝ opes
fuerãt a Pęonibꝰ acciſe.Pęones ad Strimona Thracię fluuiũ olĩ ſedes habuere,fuerãtq; iã ſe
mel atq; iterũ ĩter eos ex puocatiõe dimicatũ,eratq; vir viro cõgreſſꝰ,equꝰ equo,canis cani,
duobuſq; certamĩbꝰ Perithii victores,poſtrẽo ocioſi pęanaq; carmẽ canẽtes,ſubito hoſtiũ
ĩcurſu oppſſi,pene ad vnũ perierũt.Tũ qa inualidę erãt Perithioꝝ vires,facile Perithꝰ eſt a
Megabyzo ſubacta.Lõge deiñ ac late ſũt Perſica arma p Thraciã euagata,multeq; ĩteri gẽ
tes iugũ accepere,ſiqdẽ iuſſꝰ erat Megabyzus totã Thraciã armis ſubigere.Fuit gẽs ipa ſe
cũdũ Indos oĩm maxĩa,minimeq; expugnabilis,vt Herod.credidit,ſi ipis gẽtibꝰ de ſũma rei
cõueniſſet.varia illis noĩa,ceterũ mores ferẽ iidẽ oĩbꝰ,pterq̃ Gethis & Thrauſis.Gethe ſe nõ
mori pſuaſũ habuere,ſed ad Salmoxĩ dęmonẽ quẽdã,poſt fatũ migrare.Hoꝝ fuit ſagittas ĩ Getharum
cęlũ mittere,quũ tonitrua fierẽt,aut fulguraret.Thrauſis circa ſuoꝝ natalia id moris fuit, mores.
vt ĩfãtẽ ĩ lucẽ editũ ppĩqui circũſederẽt,cõplorarẽtq; naſcẽtis ſortẽ,recẽſentes qbꝰ piculis & Thrauſorũ
ęrũnis hõ naſceref.Cõtra fato defũctos,p luſũ & lęticiã ſepulcro ĩferrẽt.oĩbꝰ eũ miſeriis libe mores.
ratũ arbitrãtes,& ob eã rẽ ppetuã felicitatẽ adeptũ.Fuerũt pter hos Thracũ qdã,ſupra Cre
ſtones habitãtes,quoꝝ ppriũ fuit plures hr̃e vxores,ac q̃ oĩm maxĩe a viro dilecta eẽt,eã ſu Creſtonum
pra defũctũ iugulari,datiq; id vulgo felicitati & honori.Cõtra q̃ ſuperſtites fuiſſent, cala mores.
mitatis & dedecoris loco vitã agitabãt.Cęteri Thraces filios veteri ĩſtituto palã vẽditare,
nec virgĩẽs a parẽtibꝰ & ppinqs aſſeruari,facilis viroꝝ cũ his cõgreſſus.Vxoꝝ pudicitiam
ſolliciti ꝰcuſtodiũt,emũtq; a parẽtibꝰ frõte notis inſignitas,gr̃oſum id iudicaf.Ignobilitatis Thracũ reli
argumẽtũ ſine his eẽ,ociari,ex rapto viuere p re honeſta haberi. Cõtra agros colere p de quoꝝ mores.
ſpicatiſſima.Atq; hi olĩ Thracũ mores pcipue ĩſignes.Martẽ vulgo,Liberũ,Dianã,& Mercu
riũ religioſe colere,pq; eũ ſolũ iurare ſui gn̄is authorẽ arbitrati.Eoꝝ qdã maxĩe ad Aqlonẽ
repoſti Sigynnę noĩe puſillos dicũf equos hr̃e,hirſutos,curtui magis q̃ hoĩm geſtatiõi ido
neos.Sed dũ Megabyzi ductu Darianę copię Thraciã obtinẽt.Pigres & Matyes fratres Pęo
nię gẽtis,ad regẽ q Sardibus in Lydia cõſederat, venere,ſororẽ elegãti forma ſecũ habẽtes. Pigres & Ma
Erãt hi tyrãnidis cupidi,& vt viã ſe Dario ĩſinuãdi ĩuenirẽt,obſeruato regis ĩ ſuburbana lo tyes fratres.
ca acceſſu,ſororẽ mittũt aqtũ.Trahebat puella equũ brachio alligatũ,vrnãq; capiti baiulãs
ĩter eũdũ penſum ex collo trahebat.Miratꝰ rex puellæ formã,ſed plꝰ oĩno peregrinũ habitũ,
qppe q neq; Medicꝰ eẽt,neq; Lydꝰ,miſit q eã ad ſe ducerẽt,tũ ĩterrogãti regi,q̃nã mulier eſ
ſet,& vñ,frẽs ĩ eã occaſionẽ iãdudũ ĩrẽti,ſororẽ eẽ aiũt,ſe Pęones eẽ.Tũ ſciſcitãti regi ecqui
nã hoĩm eẽnt Pæones,Strymonis flu.q haud pcul Helleſpõto flueret,accolas eos eẽ reſpon
derũt,fuiſſeq; Teucroꝝ coloniã:iuſſi deiñ dicere an mulieres ibi oẽs ita opoſę eẽnt,quũ ſic
rẽ hr̃e dixiſſent,mãdat Darꝰ p literas Megabyzo,vt Pęonas armis ſubigeret,ſubactoſq; cũ Mulieres Pę
vxoribꝰ,& liberis ad ſe in Aſiã mittẽdos curaret.Sẽſerũt Pęones Perſica ĩ ſe arma moueri, oniæ opoſæ
occurrerũtq; ferociter ad Helleſpõtũ,vt locoꝝ ãguſtiis ĩſeſſis,cũ Darianis ex loci opportu
nitate dimicarẽt.Megabyzꝰ explorato hoſtiũ cõſilio,pcul a mari per ſuperiora loca ducẽs,ĩ
eoꝝ oppida pſidiis ſpoliata,ex ĩpuiſo ĩpetũ fecit,nulloq; negocio occupat.Ea clade pculſi Pę
ones(domo.n.aberãt)ſoluto exercitu,paſſim qſq; ad ſua dilapſi,iugũ accepe.Ita Pęones de Pæones bel
diti,Pęople,& q ad Praſiadẽ paludẽ ĩcolebãt,ſũt ĩ Aſiã traducti. Dicũf mortales plurimi in lo ſubigunt.
tra paludẽ agere,pẽſilia habitãtes tuguria,filioſq; adhuc paruulos pede vno alligari, ne ca

ſu aliquo lapſi paluſtri voragĩe piclitent̃,vulgo piſcibꝰ victitãt,quoꝶ facilis ibi captura,Mi rũqꝫ eqs & ſubiugalibꝰ piſces in pabulũ ꝓbere dicũt.Miſit deiñ Megabyzus ſeptẽ Perſas in Macedoniã ad Amynthã regẽ,q̃ terrã & aquã Dario peterẽt,dedit eã Amynthas,hoſpitali terqꝫ legati ab eo ĩuitati.Vbi vero in multũ vini pueƈti ſũt,laudarũt Perſę regis liberalitatẽ,magnificũqꝫ epularꝫ apparatũ,vnũ regali cœnę deeſſe ꝑdicãtes,qđ vulgo Perſicę gẽtes facerẽt vt & fœmĩe cõuiuiis ĩterfuiſſẽt.Ibi Amynthas patrio more excuſato,cõtra eos cœnãtes ex domeſticis forma & ętate eximias collocauit.Tũ illi vt ꝓpiꝰ admouerẽt poſtularunt.Vbi in eo quoqꝫ ĩdultũ eſt,ĩpudẽterqꝫ admotas attrectare ſũt auſi, ira ſimul & indignatio ſubiit ſenis aĩm,ſed Darii potẽtiã veritꝰ,dolorẽ ſuũ & dedecꝰ diſſimulauit.Cõtra furebat aĩo Alexander filiꝰ,itaqꝫ ęſtuate ferox adoleſcẽs,fędaſſetqꝫ cõtinuo cęde hoſpitales menſas,niſi pr̃is veritꝰ ꝓſẽtiã,quẽ ab eo flagitio abhorrere ſciebat,irę tẽperandũ putaſſet.Demũ ad multã noƈtẽ ſene ĩ cubiculũ ablegato,pollicitꝰ Alexãder legatis mulierũ cõcubitũ,petit ab eis vt tãtiſp datẽt illis veniã,dũ irẽt lotũ corpa,Interim ſi ita videret̃, ſubirẽt ipi hoſpitalia cubicula,daturũ ſe opam,vt nõ multo poſt puellę cuiqꝫ ſua ordĩe adeẽnt,quod quũ illi iam vino graues feciſſet,muliebri cultu adoleſcẽtes ferro ſucciƈti,ad eos ĩgreſſi,Alexãdri iuſſu

Darii legati in Macedoniã miſſi

Legati Alexandri opa interficiũt.

perſas obtrũcãt,nec maiori aĩo domeſticã cõtumeliã Alexãder vltus ẽ,q̃ poſtea prudẽtia & ſagacitate patratã cędẽ occultauit,ſorore etiã ſua Gygea Bubari matrimonio locata,q ad inqrẽdũ legatorũ caſũ ĩ Macedoniã venerat. Megabyzꝰ poſt Pęonas victos in Aſiã ad regẽ ꝓfeƈtꝰ eſt,cuiꝰ cõſilio Hiſtięũ Mileſiũ virũ prõpto & ſagaci ingenio,q̃a Myrcinũ opportuno ad bellũ loco ad Strymonẽ ędificaret,ꝑ ſpeciẽ colloquii Sardis accerſitũ ĩde penes ſe habuit teſtatꝰ tẽ ꝑiculoſiſſimã eẽ,amicũ ſolertẽ & bñ cõſulẽtẽ.Nec ita multũ deinceps moratꝰ Aſtreo ſecũ abduƈto ex Lydia Suſa Dariꝰ reuerſus eſt,Artapherne fratre ꝓfeƈto Sardibꝰ relicto,orę aũt maritimę Othane,cuiꝰ patrẽ Syſamnẽ,q̃a pecunia corruptꝰ parũ integre iudicaſſet,Cãbyſes interemit,interẽptoqꝫ coriũ detraxit,detraƈtũ in lora cõcidit,qbꝰ tribunal quo ille ſedẽs officio aberrauerat ĩtẽdit,ibi ſeqꝫ Othanẽ filiũ ſedere impauit,idẽtidẽ admonẽs,vti memoria teneret ex quo tribunali ius diceret.Is Othanes Byzãtios & Chalcedonios cepit, & in Troade Antãdrũ:mox claſſe a Leſbiis accepta Lẽnũ & Himbrũ a Pelaſgis ea tẽpeſtate habitatas Dario ſubegit.Sed quũ Othanes hęc gereret,Ionię terrę ſtatꝰ, q plures ãnos nõ ſenſerat externa arma,ĩ atrociſſimos belli caſus,excidiũqꝫ miſerabile ĩcidit. Fuerãt aliq̃to prꝰ Mileſioꝶ res domeſtica ſeditione cõcuſſę,erãt Mileſii & ipſi Iones. Poſtremo maloꝶ q̃ innũ cẽ ꝑpeſſi fuerãt ſatietate capti,Parios domeſticarum cõtẽtionũ arbitros Mileſii fecerũt.Hi quũ Miletũ veniſſent,oĩaqꝫ ruinis oppleta cernerẽt,cãpeſtrẽ regionẽ plũſtrare ſe velle pnũciarũt.ibi ſicubi ꝑdia nitidiore cultu oculis occurrebãt, eoꝶ q poſſiderẽt noĩa pſcribere, mox in vrbẽ reuerſi,ꝑp̃loqꝫ ad cõcionẽ vocato,vrbẽ his miniſtrãdã cõmiſere,quoꝶ fundos optime cultos inueniſſent,ꝓfati videri ſibi eos ita publica vt ſua curaturos.Cęteri quoꝶ res incultę reptę ſunt,q̃a ſeditionũ ſtudioſi ꝑpria neglexiſſent,melioribꝰ parerẽt. Atqꝫ ĩ hũc modũ Parii Mileſioꝶ ciuitatẽ,vtili ad ciuilẽ vitã ĩſtituẽdã exẽplo,cõpoſuiſſe dicunt̃. Venerãt igit̃,qđ ad primos Ionię motꝰ attinet,ꝑ id tẽpus Miletũ ex Naxo ĩſula ciuitatis principes a plębe eieƈti,hiqꝫ ab Ariſtagora Hiſtięi q Suſis apud Dariũ agebat,cõſobrino ꝑcibꝰ cõtẽdere tractabat tũc is rẽ Mileſiã ꝑ Hiſtięo,vt ſe Mileſioꝶ opibꝰ in patriã reſtitueret. Ariſtagoras futurũ ratꝰ,vt ſi ſuo bñficio Naxios domũ reſtitui cõtigiſſet, ipſe Naxioꝶ opibꝰ ad libitũ potiret̃,circũſpicere cœpit aĩo,qua potiſſimũ rõne illis reditũ cõficeret.Nec Mileſioꝶ opes eas eſſe arbitrati,q̃ Naxiis tuto opponi poſſent,q ꝓter lõgas naues,q̃ multę numero eſſent, octo haberẽt ſcutatoꝶ milia,ad Artapharnẽ Darii fratrẽ in Lydiã ꝓfeƈtꝰ,Cycladũ inſularũ vnã Naxũ pecuniis eſſe & ſeruitiis egregie opulẽtã docet.Addit inſulã ipſam eẽ Ionię propinquã.Videri p̃inde ſibi qñ Cycladũ nulla adhuc ſub Dario eẽt,nõ ab re futurũ,ſi ad eam ſubigẽdã,reducẽdorũ exulũ ꝓtextu naues mitterent̃.Certo ſcire ſe parũ & Andrũ inſulas,q̃ cũ Naxiis ſentirẽt,Perſicis opibꝰ ſimul cõceſſuras,q̃ res ad Eubœã inſulam,haud Cypro mĩto ĩferiorẽ occupãdã,viã patefaceret.Maius oĩno id negociũ Artapherni viſũ,q̃ qđ iniuſſu regis mouere debuiſſet.cęterũ Darii lr̃is cõfirmatꝰ ad quẽ de noua expeditiõe ſcripſit,ducẽtas naues Perſico Ionicoqꝫ apparatu,Megabate duce,ex Achemenidarũ gẽte,Arraphernes ĩ Naxios ĩſtruxit.Is Ariſtagorã expeditiõis duce accepto Chiũ applicuit velut mox ĩde in Helleſpõtũ facturꝰ vela,ſed re ipſa primis aqlonibꝰ ĩ Naxũ trãſmiſſurꝰ.Hic cõtẽtiõe ĩter Ariſtagorã & Megabatẽ de pricipatu orta,quũ dux Perſa Scylacẽ Mindiũ ob naui parũ di

Orhanis tribunal.

Iones.

Mileſii.

Pariorũ ſapiens iudicium.

Ariſtagoras Naxii belli conſiliator.

Ducũ diſcordia pernicioſa.

ligẽter noctu ĩ ſtatiõe aſſeruatũ,vixiſſet,vĩculaq̃ ei Ariſtagoras ademiſſet,iratꝰ Megabátes
occulte miſit,q Naxiis eoꝝ q̃ pararẽt,cõſiliũ explicaret.Cuius periculi Naxii admoniti,cõfe
ſtim oĩa ex agris in vrbẽ cõportarũt,oppidoq̃ ad tp̃s valide cõmunito,q̃tuor mẽſiũ obſidio
nẽ facile ptulerũt. Attulit vulgo ea res multũ inuidię Ariſtagorę,vt vanę expeditionis au
thori,ſed atrocius illi odiũ eſt a militibꝰ ortũ, vbi pmiſſum ab initio ſtipẽdiũ nõ eſt eis red
ditũ, eratq̃ ille p hęc vehemẽter de ſe Mileſiaq̃ pcuratione ſollicitus, quũ popportune ab
Hiſtięo,q Suſis erat,occulte eſt ad defectionẽ ĩpulſus. Videbat ille oẽm ſibi ſpem in Ioniam
redeũdi pciſam,niſi ipſiꝰ terrę ſtatũ mutari cõtigiſſet,ad quẽ cõponẽdũ ſua opa opus eſſet.
Vt ſibi igiẽ hac vna,qua patebat,via reditũ cõficeret,ſeruorũ fideliſſimo caput abraſit,pau Hiſtięus
ca deinde verba qbꝰ ad defectionẽ Ariſtagorã hortabaẽ,cuti ſignificãter ĩpreſſit, habuitq̃ ſerui caput
nũciũ tãdiu penes ſe,donec capillus altiuſculę renatꝰ,latẽribꝰ notis tuto ĩ viã dari iuſſus ẽ. inſcribit.
Tũ domeſtici negocii ptextu ad Ariſtagorã mittit,tãtũ verbis monitũ vt quũ ĩ Ioniã veniſ
ſet ab Ariſtagora peteret,vti ſibi capillũ detõderet.Ariſtagoras cognita p hęc Hiſtięi voluͣ
tate,nouãdarũ rerũ occaſionẽ,velut diuinitꝰ oblatã, libẽs arripuit,ſeditioſiſſimi cuiuſq̃ coe
tu ad ſe vocato,cũ his prĩo de Mileſioꝝ defectiõe egit:variatũ eſt uõnihil ſẽtẽtiis,at poſtea
q̃ res decreta eſt primũ oĩm placuit regẽ claſſem occupari,q̃ nuper ex Naxo reducta,Miunti
adhuc erat.Iagoras eo miſſus ẽ a quo claſſiariis ducibꝰ ĩopinato acceſſu oppſſis,facile Ari
ſtagoras cęteris ẽ copiis potitꝰ.Tũ ille ne ſibi ſed ſuis defeciſſe videreẽ,reipublicę formã Mi
leti prĩo cõſtituit,vt aſſertę libertatis ſtudio Mileſii operã ſibi diligẽtiꝰ nauarẽt.Authot de
inceps fuit cęteris Ionię ciuitatibꝰ,vt tyrãnis p ptes eiectis,ſeſe ĩ libertatẽ vindicarẽt.Icredi
bile dictu eſt,q̃to ſucceſſu res breui acta ſit:quicũq̃ ĩ tota Ionia tũ tyrãni erãt,paucis diebꝰ
alii alio caſu,aut cęſi,aut ĩ exiliũ pulſi ſũt,& ĩ his Coes Mitylencus,q multitudinis ĩcurſu ẽ Coes.
lapidibꝰ obrutꝰ,reductoq̃ p hęc ĩ ſingulas ciuitates reipublicę forma,annuiſq̃ magiſtratibꝰ
creatis,Ariſtagoras ratus magna aliq̃ opus eẽ ſocietate Lacedęmonẽ nauigauit.Erat tũ rex
Cleomenes Anaxãdridę filiꝰ,quoniã fratrũ maximꝰ natu eſſet, etſi parũ alioq̃ cõpos mẽtis
habereẽ,regnabat tamẽ.Dorileus eiꝰ frater,q ĩgenio lõge pſtabat, ægre ferẽs ſtolidũ fratris Dorileus q
ingeniũ ſibi ĩ adminiſtratiõe plarũ,Lacedemone exceſſit,coloniſq̃ ſecũ abductis, ĩ Aphricã bꝰ ſit caſib9
nauigauit,vbi apud amnẽ Cynipem locũ totiꝰ Aphricę pulcherrimũ cõmuniuit. Triẽnio iactatus.
poſt a Macis & Carthaginẽſibus eiectus,in Pelopõneſum nauigauit:hic Anticaris Eleonis
cõſilio vſꝰ,oraculi volũtate priꝰ explorata,ĩ Siciliã nauigauit,Italięq̃ orã legẽs Crotoniatis
auxiliũ tulit aduerſus Telyem Sybaritarũ regẽ:In Siciliã deĩde aucta claſſe delatus,cõſilio
Heraclę apd̃ Erycẽ cõdẽdę,q̃ regio Heraclidarũ eſſe diceret,verũ a Phœnicibꝰ & Egeſtanis
ſuperatꝰ,occubuit.Eurileon,q ſe illi comitẽ ĩ Italia dederat,qq̃ infelici illi pugnę ſupfuit,Mi
noã Selinũtiorũ coloniã occupauit,Monarchiaq̃ Pythagorę ſublata,ipſe Selinũtis tyrãnidẽ
inuaſit.Ariſtagoras vbi Spartã venit Cleomenẽ allocuturꝰ,æreã ſecũ,vt diciẽ,habuit tabel Tabula
lã ĩ qua totiꝰ terrę erat ambitus ĩciſus,mare & flumina circũquaq̃ errãtia,ipſe ĩ hũc modũ Ariſtagorę
regẽ affatꝰ diciẽ.Mirabetis fortaſſe Cleomenes,quo cõſilio vel neceſſitate potiꝰ adductꝰ,ex Oratio Ari
Ionio,p tã vaſta maria,huc venerim,ſed haud ab re fuit id facere. Ionũ pgeniẽ p libera ſer ſtagoræ ad
uã eſſe quũ nobis ipſis dedecus dolorq̃ maximꝰ eſt,tũ vero vobis Lacedęmoniis,eoq̃ maior, Cleomenẽ.
q̃ cęteros ĩ terra Gręcia phama,& virtute antecellitis.Qd̃ quũ ita ſit,eripite nũc q̃ſo Iones
cõſanguineos veſtros a ſeruitute,qd̃ pſtare (adſit modo volũtas) facile poteſtis. Neq̃ eñ
Barbari,qbꝰ ſeruire cogimur,ſtrenui ſunt,quũ vos cõtra, virtute rei bellicę pcipuũ ſitis no
mẽ adepti. habẽt illi qd̃ ad bellũ attinet,arcus,breuia ſpicula,lõgas brachas,lõgaſq̃ capiti
bus criſtas,ac p hoc captu faciliores.Arma,qs nõ videt! ſi qs veſtraria reſpiciat,cõtẽptu ac
pene riſu digna.Eſt adhęc tãtũ iis qbꝰ illi ĩperãt,diuitiarũ,quãtũ haud cęteris vniuerſis. Au
rũ,argẽtũ,æs,varię precioſęq̃ veſtes,iumẽta,mãcipia,qbus oĩbus,velitis modo,haud dubie
potiemini.Sũt Ionibus affines Lydi,q terrã ĩcolũt,tũ aliarũ rerũ,tũ argẽti & auri feraciſſi
mã:his Phryges adiacẽt ad aurorã,pecoꝝ copia,& terrę vbertate,oĩm quos noui beatiſſimi
Vicini Cappadoces,quos nos Syros appellamꝰ, mox Cilices huiꝰ maris accolę,in quo Cy
prus eſt q̃ annuũ pẽdit Dario tributũ. Attingũt Cilices Armenii & ipſi rei pecuarię ſupra
modũ abũdãtes.Sequũtur Matieni,quorũ terrę Cyſſia eſt cõfinis,ĩ qua Coaſpes eſt fluuius,
hic Suſa ſunt,vbi Darii regia,Perſici theſauri,cõmõſtrareq̃ ille ĩterim hęc oĩa ex tabellę fi
guratione.Hãc vobis vrbẽ capere ſi obtigerit,iam cum ipſo Ioue opibus vos Lacedęmonii
certetis licet.Nec pro Meſſenii agri,qd̃ ſępe feciſtis,anguſtia vobis eſt bellandum, neq̃ pro

Archadię paſcuis,Argiuiq; agri ſterilitate,vbi nihil auri eſt,nihil argēti,nihil pdę,periculi vero mltū,merito Spartani poſt hac ıprudētes haberi poterūt,ſi potiūdę Aſię occaſiōe obla

[Peroratio.]

ta,aliud qppiā,quū nihil ſit ī terris opulēti⁹,optabūt.Quū Ariſtagoras hęc dixiſſet,Cleomenes triduū petiit ad reſpōdēdū.Tertio deinceps die hoſpitē ad ſe vocatū Cleomenes pcōtat,quot dierū iter ab Ionio mari eēt ad Darii regiā,Tū ille,vt vere ita parū accurate triū mēſiū reſpōdit.Tā pcul ergo domo,Cleomenes ait Lacedæmonios abducēdos putaſti Mileſie hoſpes,auſus īſup eā victoriā facilē appellare,quæ p tā lōga terrarū ſpatia ſit qrēda! tā pcul terminăda,vt ſi ī fidē recipiēdę tot gētes eēnt, nō debellādę,vix ętas hoīs tāto ſuffectura eſſet negocio!Quare abi hinc cū temerario iſto cōſilio,ac priuſq̄ ſol occidat pcul hic faceſſe.

[Ariſtagoras Athenas proficiſcitur.]

Nec alio Ariſtagorā verbo Cleomenes dignat⁹,domū abiit.Ille cū grādi pecunia domi pmiſſa,pcibuſq; īſup adhibitis,regis aīm fatigaſſet,nec flectere potuiſſet,ex Sparra īfecta re Athenas nup tyrānide liberatas nauigauit .Siqdē Hipparcho Piſiſtrati filio & Hippiæ tyranni fratre ī Panathenaica pōpa,Ariſtogitōe & Harmodio apd Leucoriū Phanū iterfecto,Hippiaſq; aliqto īfeſti⁹ Alcmeonidas & alios exules,q p eā cędē reditū ī vrbē tētarāt,inſectaret,

[Alcmeonidę Delphicū tēplum ædificant.]

Alcmeonidę Lypſindrio ſup Pæoniā cōmunito,ab Amphictiōib⁹,erat id āpliſſimū Græciæ cōciliū,tēplū Delphis ędificādū cōduxerūt, vt ex ea re vberior ſibi materia pararet nouarū rerū in Piſiſtratidas moliēdarū.Extruxerūt tū illi tēplū,multoq; ſūptuoſi⁹,q̄ pacti eēnt,ex pario lapide ītetiora tēpli cōtexerunt. Hoc itaq; ptextu Alcmeonidę circa Delphos ſedentes Pythiā pecunia corruperūt,vt quoties viri Spartiatæ eo venirēt,ſiue publice,ſiue priuatim,oraculū cōſulturi,Athenas illis pponeret libetādas.Qua demū voce Lacedæmonii cōmoti Anchimoliū Aſteris cū exercitu mittunt ad Piſiſtratidas Athenis eiiciēdos,tāetſi Spartani noīs veteres hoſpites,antiqora tñ habēda rati diuina iura q̄ hūana. Anchimolius copias ad

[Lace.vicūt ab Atheñ.]

Phalerū expoſuit.Erat is loc⁹ haud pcul Atheuis,iter Pyreū & Alimuſiū.Miſerāt interim Theſſali mille equites cū Cinea rege viro Comęo auxilio Piſiſtratidis,q ſuis ſociorūq; virib⁹ freti,Phalereorū planitie ī hūc vſum purgata,eqtatu repente īmiſſo,Spartiatas cū multa cæde ad naues cōpulerūt,eorū duce Anchimolio obtrūcato.Nec ita multo poſt Lacedæmonii,reparato exercitu, cū Cleomene Anaxādridæ filio,terreſtri itinere,in Atticā venere, quib⁹ quū Theſſal⁹ eqtat⁹ferociter occurriſſet,prio cōgreſſu diiect⁹ ē:pauci ex teterrīa illa cędeī Theſſaliā abierūt. Cleomenes ad vrbē pgreſſus,vna cū his,qui tyrannidē infenſe oderant, Piſiſtratidas intra pelaſgicū murū redactos obſedit , neq; Spartiatæ eos oīno eiicere,qppe q cibo erant & potu optime inſtructi.Tenuit itaq; obſidio aliquot dies,Spartanis inde abeū

[Piſiſtratidę Athenis eiiciuntur.]

tib⁹,interceptiſq; Piſiſtratidarū liberis,q pcul domo occulte ablegabātur,ne qd crudelius in ſuos ſtatueretur,pacti ſunt cum libertatis aſſertoribus,vt filiis receptis,intra quīq; dies ex Attica excederent.Athenis igitur Piſiſtratidę digreſſi in Sigęum ,qđ eſt ſupra Scamādrū,cōceſſerunt,quū ſex & trigīta ānos Athenis rerū potiti eſſent, ipſi ex Pylo a Neſeo oriūdi. Et hoc qdem modo tunc Athenæ a tyrānis liberatæ fuerāt.Cæterū quib⁹ deinceps caſibus ipſa iactata ſit ciuitas,poſt Piſiſtratidarū tyrānidem ſublatam,ad Ariſtagoræ aduētū haud quidem alienū erit ab hiſtoria explicare.Sed motus illi rerū,ex Cliſthenis & Iſagorę ī Rep. adminiſtranda æmulatione orti videri poſſunt.Cliſthenes vir Alcmeonides maternū auū

[Cliſthenis Sycionii odiū in Argiuos.]

habuit Cliſthenē Sycionis tyrānum,qui ob ſuum in Argiuos odium quibuſcum diuturnū geſſit bellum,vt Homeri carmina tolleret,quia Argiui ciuem ſuū prædicarēt, oīa poetarum certamina Sycione ſuſtulit. Quin & Adraſtū cuius monumentū in ipō erat foro conſtitutū,ānuaq; veneratione cōſectatū,inde pellere adortus (fuerat enī & ipſe Argiuus) qa oraculo id facere phibebatur,Menalippi Thebani corpus,qui Meciſtem Adraſti fratrē occidit,& Tydeū eius generū a Thebanis impetratum,Sycioni intulit, eiq; Phanū & ānua ſacra quę Adraſto reddi cōſueſſent,īſtituit,ita euēturū arbitratus,vt Adraſti geni⁹ Menalippi odio ex Syciōe migraret.Reliqu⁹ Cliſthenis in Argiuos conat⁹,in Tribuū mutatiōe extitit,quas ne eadē noīa cū cæteris Doriēſib⁹ haberēt,ridiculis appellationibus inſigniuit, vt Hyatę,Oneatę,Chireatæ,a Sue,Aſino,& Porco diceret.Hocq; animo Sycionius Cliſthenes in Argiuos fuit,quē Atheniēſis Cliſthenes eius nepos,in Tribuū mutatiōe imitatus videt, qui Athenis ex quatuor tribubus,tot enim tūc erāt numero,decē īſtituit,clariſq; cognominib⁹,qđ vnū fuit ab auito inſtituto diuerſū,īſignes fecit,vñ illi tāta cū populo gratia inita eſt,vt mlto iā Iſagora potētior ī rep.haberet.Ferre id Iſagoras īiquo aīo, ſtudioq; ęmulationis accēſ⁹,ad Cliſthenis opes euertēdas,ad Cleomenē Lacedęmoniū miſit,q iā idē ex quo Pi

ſiſtratidas obſedit,ad eius vxorẽ vẽtitaſſe dicebat̃,ab eoq̨ multis ꝓcibus cõtẽdit,vt Cliſthe
nẽ Athenis eiiceret,quãdo Athenieſes,ob recens eius,in Piſiſtratidis expugnãdis,meritum
nihil illi denegatũ vellent.Paucis itaq̨ diebus Cliſthenes vrbe pellit̃, affuitq̨ nihilo ſecius
Cleomenes cũ Spartiatarũ manu,tũ ibi ſenatũ ſoluere aggreſſus, tumultu ab ea re ĩ ciuita
te orto,cũ ſuis trepide eſt ĩ arcẽ cõpulſus. Fide deĩde data & accepta,triduo poſtq̃ obſideri
cœperãt,Spartiatę ignominioſe ex Attica cũ Cleomene abſceſſerũt.Qui cũ Iſagora Cleome
nẽ ſecuti arcẽ occupatãt,parti ĩ ea recipiẽda interfecti ſunt,ptim ad ſuppliciũ ſeruati,vltro
mortẽ oppetiuere.Athenieſes Cliſthene ĩ vrbẽ reuocato,cũ ſeptingẽtis familiis militaribus
quas Cleomenes & Iſagoras vrbe ablegauerãt,Lacedęmonũ opes veriti,ad Artapherñẽ Da
rii fratrẽ,in Lydiã mittũt,q̃ Perſarũ ſocietatẽ publico Athenieſiũ noĩe peterẽt.Percontatus
Artaphernes,q̃ hoĩm Athenienſes eſſent,& quã terrã incolerẽt,vbi,qui,& vnde eſſent audi

Cliſthenes Athenieſis vrbe pellit̃.

uit,ea cõditione ſocietatẽ illis detulit,ſi terrã & aquã Dario tradidiſſent. Artaphernis po
ſtulata quũ legati,ĩgẽdę ſocietatis ſtudio,nõ recuſaſſent,vbi Athenas reuerſi ſunt,graui
ter ſunt ĩcrepiti,qñ vulgo ĩterp̃tatent̃ terrã & aquã tradere haud aliud eſſe, q̃ alienę ditio
nis fieri.Nec Cleomenes multo poſtq̃ legati reuerſi ſunt,cũ nouo exercitu Atticã ingreſſus
Eleuſinẽ ĩuaſit,vim ſibi ab Athenieſibꝰ ĩtẽtatã vindicaturꝰ,q̃q̃ iã antea eius animũ cupido
inceſſerat Iſagorã Athenis tyrãnũ cõſtituẽdi. Populabant̃ iteꝝ Chalcideſes & ipſi Atticæ
fines, qua ĩiuria ĩ aliud tp̃s dilata,Athenieſes oẽm ĩpetũ belli ĩ Spartiatas vertere,egreſſiq̨
ad Eleuſinẽ,quũ aduerſę acies iã ĩ ꝓcinctu ſtarẽt,Corinthii q̃ cũ Lacedęmoniis erãt , ſubita
eorũ q̃ fierẽt pœnitẽtia adducti,ĩ pugnã ſe nolle ire ꝓfeſſi ſunt.Idẽ & Demarathus Ariſto
nis filiꝰ fecit,Spartiatarũ & ipſe rex,tũ cęteri ſocii vbi Corĩthios cõmilitiũ detrectare vide
rũt,nec regibꝰ ĩter ipſos de ſũma rei ſatis cõuenire,ex Eleuſine ĩ pacatũ abierũt.Cleomenes
& ipſe ĩfecta re ex hoſtico ceſſit.Lacedęmonii ĩtẽpeſtiua Cleomenis & Demarathi diſſenſiõe
offenſi,ne talis poſtea diſcordia reip.officeret,lege ſanxere ne poſt id tp̃s ãbo reges ad vnũ
ꝓficiſcerent̃ bellũ.Nec Athen.hoſtibꝰ Attica digreſſis quierũt:ſed Bœotios & Chalcideſes
adorti,q̃ medio ardore belli Atticos fines fuerãt populati,Bœotios citra Euripũ,Chalcidẽ
ſes vltra vno die p̃lio ſuperãt,tũ quatuor colonorũ milibꝰ ĩ ĩſula cõſtitutis,plurimos vtriuſ
q̨ gẽtis captiuos Athenas ꝑduxere.Sigdẽ Athenieſes q̃diu ſub tyrãnis fuere,Grecorũ oĩm
ignauiſſimi exiſtimabant̃,mox in libertatẽ aſſerti multo oĩm p̃ſtãtiſſimi extitere, manifeſto
documẽto,fortiꝰ ſibi q̃ cęteris ipſos mortales dimicare. Thebani Bœotiorũ cladẽ vĩdicare
volẽtes,oraculũ de ratiõe belli cõſulũt,iuſſiq̨ ꝓximos ĩ ſocietatẽ vocare,nõ defuit q̃ Ægini
tas ab oraculo ſocios demõſtrati ĩterp̃taret̃,q̃a Ægina & Thebe Aſopi filię fuiſſe dicerent̃.

Terram & aquam tradere.

Cleomenes Athenieſes bello repetit.

Lacedęmoniorum decretum.

Erãt adhęc Æginitis veteres cum Athenienſibus inimicitię,ꝓ quũ Epidaurii Oleaginã ab
Athenieſibꝰ materiã petiiſſent ad duo ſimulacra, q̃ ab oraculo ob agri ſterilitatẽ cõſecrare
iuſſi fuerãt erigẽda (in ſola Attica tũ olea fuiſſe tradit̃) ob eã rẽ,neſcio q̃d annui tributi ,
cũ Athenieſibꝰ pacti.Verũ q̃a ꝓcedẽte tẽpore ab Æginitis delubra illa furto fuerãt ablata,
ſublata penſionis cauſa,tributũ haud reddendũ amplius cẽſuerunt. Athenieſes eã iniuriã
minime ferendã rati,ſimulacra ab Æginitis repetunt.ſunt qui tradant nauim ad id vnam
publice miſſam,cui Æginitę facile ceſſerint,cęterũ adortos qui eo venerãt ſtatuas inde auel
lere,ſubito furore perculſos,mutuis ſe vulneribus confeciſſe.Æginitę plures Athenieſiũ na
ues ob id ipſum ad ſe miſſas memorabãt,Argiuorũq̨ interuentu,qui ſibi auxilio veniſſent,
deletis Athenienſibus, vnũ cladi ſuperfuiſſe . Verum ſiue vnius ſiue plurium nauiũ claſſis
hoſtiliter ibi cõſumpta eſt,qui acceptę cladis nũcius Athenas venit,ob fœminarum ĩcur
ſum,de ſuorũ caſu ſciſcitari contendẽtium,veſtimentorũ fibulis cõſauciatus periit, ob idq̨
Doricę veſtis vſus mulieribus iã inde publico decreto adẽptus,permiſſumq̨ vt lineam tãtũ
geſtarẽt, quę nullis eſſet fibulis prędita.Æginitę igitur veteris adhuc odii memores haud
grauate Thebanorũ ſocietatem ſecuti,in Athenienſes arma induerunt, ĩictiſq̨ vna copiis
Atticos ſunt fines populati,nec fortaſſis eã iniuriã impune tuliſſent, niſi moniti Athenieſe
ſes oraculo,vt triginta annos ab Æginitis abſtinerẽt,in alud tẽpus vltionẽ diſtuliſſent , q̃q̃
ſic quoq̨ vix irę tẽperatũ eſſet,niſi noui Lacedęmoniorum motus interueniſſent.Siquidẽ hi
Pythię fraude deprẽhẽſa,Hippiã Piſiſtrati filiũ,quẽ Athenis deiecerãt , ex Sigęo Helleſpõti
reuocaſſe dicebãtur,vt in priſtinũ reſtituerẽt principatum. Cęterũ vbi res frequẽti ſociorũ
cõuẽtu Lacedęmone cõſultati cœpta eſt,Pythięq̨ fraude accidiſſe diceretur,vt Piſiſtratidę
Lacedęmoniorũ opibus principatu excidiſſent,æquũ videri,vt qui hoſpites & amici,nihilq̨

In ſola Attica omnis Olea.

Nuncius a mulieribus oppreſſus.

tale meriti,ea clade affecti eſſent,ꝑ quos id vulnꝰ accepiſſent,ꝑeoſdẽ ſanarent. Verũ eniuero ſocioꝝ cõſenſu ad eã rẽ auxiliiſq; opus eẽ dictitabãt,vt oĩa ex dignitate fierẽt. Neq; clamor vllus ad ea q̃ poſtulabant,neq; aſſenſus eſt ſecutꝰ,ſed mœſtũ potiꝰ ſilẽtiũ,donec Soſicles quidã Corinthius rei ĩdignitate motꝰ, oĩa prius fieri poſſe ꝓfatus eſt, q̃ vt Spartani Peloponẽſiacis ꝑſuaderẽt,tyrãnos ĩ liberis vrbibꝰ cõſtituẽdos eſſe,oppugnãdãve alienã libertatẽ,vt vniꝰ libidini populꝰ ſeruiret. Q; ſi rẽ pulchrã venuſtãq; tyrãnidẽ arbitrarent,oportuiſſe Spartanos prius exẽplũ id ĩducere,vt veteri forma reipublicę ſublata,ſuis vltro ceruicibꝰ ſeruitutis iugũ ĩponerẽt,ĩde alios ad id ipm hortari:tũ vero inhumane agere,vt quũ ipſi p̃ cęteris mortalibꝰ ſuã libertatẽ ſtudioſe tueant,alienã gratis conent euertere, ob id fortaſſe venia digni,ꝙ q̃ peſtilẽs res eſſet ſeruitꝰ,nõ eẽnt adhuc experti,at Corinthios, q vtriuſq; ſtatꝰ haud ignari eſſent,lõge aliter ſẽtire. Inde a duplicis oraculi monitu,quo oĩa mala, q̃ ex Eetionis ſtirpe paſſuri erãt Corinthii,exorſus,vt malo ciuitatis fato paucorũ ſtultitia Cipſelus ĩfans ſeruatꝰ eſſet,vñ etiã puero nomẽ ĩditũ fuerit,q̃ ĩ Cipſela frumẽtaria mẽſura ĩfans latuiſſet. Executꝰ inde qua vi ille patriã ĩuaſiſſet, qbꝰ rapinis & ſceleribus deformaſſet,quæ mox ſub Periãdro eiꝰ filio ciuitas paſſa eſſet,q Traſibuli cõſiliũ ſecutꝰ crudelior patre extitiſſet,experientiã rerũ oĩm magiſtrã eã eſſe dictitans,q̃ Corinthios ab eo cõſilio nõ ſolũ deterreret,ſed cogeret etiã a Spartiatis ꝑcibꝰ & obteſtatiõe cõtẽdere,ne ꝑgerẽt alienę libertati ĩſultare, vt tyrãno iret ad principatũ facerẽt,quo nihil eſſet miſeris mortalibꝰ ĩfeſtius,nihil magis inimicũ,vel ſi ĩ cõſilio ꝑſtarẽt,ſcirẽt Corĩthios eiꝰ ſceleris expertes futuros,q ſi tueri nobiliſſimę ciuitatis libertatẽ negrẽt,ſaltẽ ne impie oppugnaſſe dicerent. Multis ſocioꝝ Soſiclẽ ſecutis, cõuẽtus ille impune eſt ſolutꝰ,Hippiaſq; oĩ recuperãdę tyrãnidis ſpe deiectus, in Aſiã reuerſus,ad Artaphernẽ ſe cõtulit,apud quẽ Athenĩẽſes aſſidue criminãdo,eo Barbarũ impulit, vt Athenas miſerit,q publice de tyrãnis ĩ vrbẽ recipiẽdis ſuo noĩe agerẽt,ſi in Darii amicitia ꝑmanere vellẽt. Athenienſes oĩa prius ſe pati malle reſpõderũt,q̃ tyrãnidis iugũ ſemel excuſſum recipere,erãtq; ob hęc res ipſius ciuitatis partũ quietę, quũ Mileſius Ariſtagoras ex Lacedęmone in Atticã nauigauit, qui eadẽ q̃ & apud Cleomenẽ de Aſia Perſicoq; bello memorans,vno etiã adiecto ꝙ Mileſii Athenĩẽſium coloni eſſent, digniq; ob id vt ab omni externa iniuria eorũ ꝑſidio tegerentur, eo triginta Athenienſiũ milia perpulit, quũ vnum Cleomenem nequiuiſſet,vt viginti nauiũ claſſis ſit Ionibus auxilio decreta.

Cócio Soſiclis Corinthii.

Ariſtagoras Athenienſes ĩ belli ſocietatem trahit.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS SECVNDÆ, LIBER NONVS.

Pęones in priſtinas ſe deſpfugiũt

ATHENIENSIVM Societatẽ adeptꝰ Ariſtagoras, cõtinuo ex Attica ĩ Ioniã trãſmiſit,q vbi Miletũ venit,Pęones, q ĩ Phrygiã erãt Darii iuſſu traducti,ad trãſfugiũ ſollicitauit,pollicitꝰ fore,vt Ionibus iuuãtibus ĩ priſtinas ſedes reſtituerent. Tãti viri authoritatẽ Pęones ſecuti,populariter ad mare primo,mox ĩ Chiũ trãſmiſere. Medicus eq̃tatꝰ ad eos retrahẽdos miſſus,quũ fugiẽtiũ veſtigia ad mare tenuiſſet,edoctꝰ Pęonas ĩ Chiũ trãſiiſſe,eo miſit q trãſfugas ĩ Phrygiã Artaphernis iuſſu reuocaret. Illi vero oẽ Perſarũ imperiũ aſpernati,ex Chio ĩ Leſbum traiecere. Mox inde a Leſbiis Doriſcũ deportati,terreſtri ſe itinere ĩ Pęoniã receperũt. Nec ita m̃lto poſt Athenĩẽſes cũ viginti nauibꝰ ad Ariſtagorã venere,& cũ his quinq; Eretriorũ triremes. Fuerãt olim Eretriẽſes a Mileſiis aduerſus Chalcidẽſes adiuti,cuiꝰ rei memores parẽ ĩ bello gratiã a ſe veteribꝰ ſociis relatã voluerũt. Ariſtagoras vbi eiuſmodi copię a ſociis affuere,Charapinũ fratrẽ,& Hermophãtũ Mileſium, cũ claſſiarioꝝ manu ĩ Lydiã miſit:hi ꝑter Caiſtrũ amnẽ iter ĩgreſſi,qua Epheſii locorũ gnari ducebãt,per Tmolũ Sardis ꝑuenere. Orit Caiſter ĩ cuiꝰ mẽtionẽ ſermo ĩcidit,ĩ Cilbianis mõtibꝰ,pluribuſq; fluminibꝰ auctꝰ,ſub Pionio mõte Epheſũ alluit. Improuiſa res effecit, vt pene priꝰ Iones & ſocii oppidũ occuparẽt,q̃ adeſſe dicerent. Artaphernes ſubito tumultu cõſternatꝰ,cũ metu & trepidatiõe ſeſe ĩ arcẽ recepit. Iones iiecta domibꝰ flãma,q̃ plurimũ arũdinacea materia cõſtabãt,totã vrbẽ ĩcẽdio cõſũpſerũt. Perſę oppidanis mixti forũ occupãt, id Pactolꝰ amnis interfluebat. q̃ manꝰ nõ ſolũ ſe tueri,ſed in hoſtẽ quoq; erũpere auſa,metũ Ionibꝰ iniecit ibi diutius cõmorandi. Et ex finitimis plurimi mortales Sardis Artaphernis edicto cõfluebãt.

Caiſter flu.

Iones Sardis occupãt

quare veriti ne ab hoſtibꝰ intercepti,temerarii īcœpti pœnas luerēt,in Tmolũ primo,mox
inde in pacatũ cõceſſerũt.Vix inde Iones profecti erāt,quũ qui citra Halim fluuiũ incolũt,
Sardiana clade trepide nunciata,ſubſidio affuerũt,abeuntēq; hoſtem e veſtigio ſecuti.prius
Epheſum vētũ eſt , q̃ precepta ſemel fuga aſſequi potuerint,ibiq; cõſerto ꝓlio Iones & ſocii Vincũtur
victi,cũ multa ſunt cęde in vrbē coniecti.Ceciderāt in ea pugna plęriq; viri fortes,& in his Iones ad
Eualcides Eretriorũ dux Simonidis carmine celebratus.Et tũ q̃dē ita eſt ad Epheſum dimi Epheſum.
catũ.Athenięſes poſt vnā aduerſam pugnā,q̃q̃ Ariſtagora & ſociis multa hortatione & la- Eualcides.
chrymis fruſtra retinere conārībꝰ,in Atticā ꝓfecti ſunt. Iones ꝑter ſpem ab Athenienſibus
deſtituti,etſi multũ ad eā defectionē animi cõciderāt,deſperatione adacti bellũ ſumma ope
cõparāt,Helleſpõtũq; hoſtiliter īgreſſi Byzantiũ aliaſq; circũiectas vrbes ī ſuā poteſtatē re- Epheſiorũ
digũt:īde ad lęuā cõuerſi,magnā Carię partē ī ſocietatē belli aſciſcũt.Cyprii deinceps oēs, geſta.
pręter Amathuſios,a Perſis defecere,quos Oneſilus defectiõis author & Cyprii iā obſidio-
ne fatigabāt,quũ Sardianę cladis nũcius eſt Suſa ad Dariũ ꝑlatus,tũ fremēs ille, frendēſq;,
ꝙ ab Ionibus & Athenięſibꝰ vrbs Lydię nobiliſſima latrocinio vaſtata eſſet: Ecquinā hoīm
Athenięſes eſſent rogauit,verũ vbi & q̃ illi eſſent,& quā terrę regionē colerēt audiuit,ſagit
ta ī cęlũ excuſſa,Iuppiter inq̄t,da mihi,ꝓcor,vt Athenięſes vnde ꝓfecta eſt ī me iniuria,aliq̃
vlciſcar,atq; hęc fatus miniſtro,q̃ forte aderat,ꝓcepit,vt quotidie appoſita ſibi cœna,ter il-
lud diceret:Dari ſis Athenięſiũ memor.inde Hiſtięũ ad ſe accerſitũ, q̃ in Lydia & Ionia fa- Darii pręa
cta eſſent,ordine edocet,mirari ſe vehemēter dictirās,ꝙ Ariſtagoras ipſius ꝓcurator, defe- ceptum.
ctionis author diceret̃,nec ꝑſuaderi ſibi poſſe Ariſtagorā ſua ſpõte tātũ facinꝰ eſſe auſum ;
videret ipſe q̃d ſibi ſuſpicādũ relinq̄ret̃:Nā q̃d ad ipſam belli molē attineret,nemini dubiũ
eſſe,q̃n res tāta multo maiore īdiguerit īpulſore,q̃ vt ab Ariſtagora moueret̃.Hic Hiſtięus
vt ꝑſenti erat cõſilio,ita accurate cõſtāterq; ſe purgauit,vt nõ modo ab ea culpa abeſſe cre
deret̃,ſed ſua etiā abſentia motũ illũ accidiſſe ꝑſuaſerit, pollicitꝰ ſi ī Ioniā mitteret̃, fore,vt
nõ priꝰ veſtē exueret q̃ totā gētē ad īperiũ retraheret.Darius hoīs authoritatē ſecutꝰ,Erat
eñ Hiſtięus nõ Mileſiorũ ſolũ,ſed totiꝰ etiā Ionię lõge princeps,accepta ab eo fide,vt cõpo Hiſtięus in
ſitis ī ꝓuincia rebꝰ cõfeſtim ad ſe rediret,poteſtatē illi fecit ī Ioniā abeũdi . Sed dũ is a rege Ioniam re-
dimittit̃:Artybius Perſarũ dux,cũ Phœnicia claſſe,ex Cilicia ī Cyprũ,ad Amathuſios obſi uertitur.
dione leuādos trāſiit.Cyprii audito hoſtiũ aduētu ī Ioniā miſerāt,ad auxilia īde accerſen-
da,q̄bꝰ benigne īpetratis,auxiliares Ionũ naues Cyprii Phœnicibꝰ oppoſuerũt,ipſi ī Salami
niis cāpis aduerſus Perſas ī aciē deſcēdere.Erat Artybio equus bellaciſſimꝰ , q̄ppe q̃ primo Artybii
pugnę cõgreſſu,ī hoſtiũ laniatũ aſſurgeret,morſu,calcibꝰ,īpulſu,late ſtragē facere aſſuetꝰ. equus bel-
Id quũ Oneſilus reſciuiſſet,ad ſatellitũ vnũ,cuiꝰ opa ī pugna,q̄ militaris rei ꝑitiſſimꝰ erat , laciſſimus.
valdeq; manu prõptus,ꝓcipue vtebat̃,aut Artybiũ inq̄t ꝑetas neceſſe eſt ad primũ eiꝰ occur
ſum,aut equũ hũc quē ita ī ꝓlio ſęuire aiũt,partiamur opus eſt īter nos pugnę huiꝰ laborē,
vt ꝓlio feliciter defungamur,tu vide ferũ an hoīem ꝑtere malis, vtrā partē mihi reliq̄ris ,
eā fortiter capeſſam,nā q̃d ad ꝑſens cõſiliũ attinet,cõſtitui cũ Artybio manũ cõſerere. Rex
cũ rege potiꝰ cõcurrat:ille ait,ac famulus famulo,vt ſiue victor,ſiue q̃d nolim victus,One-
ſilus fuerit,alterutrā fortunā honeſtius experiat̃ , nec equi ferociā pertimeſcas inq̄t,dabo ipſe
operā,vt nõ modo regi,ſed ne mortaliũ cuiq̃ obeſſe poſſit ãpliꝰ.Nec magna deinceps mora
fuit,ſignis canētibꝰ vtrinq; ferociter eſt cõcurſũ.Iones nauali certamine egregie vicerũt,in
qua pugna obeũda Samioꝝ ꝓcipua fuit virtus. Diſpari in terra eſt euētu dimicatũ:nā vbi
primũ aduerſę cõflixerũt acies,ipſiq; duces obuii manũ cõſeruere, Oneſili miniſter valide,
vt fuerat pollicitꝰ,Artybii equo āteriores pedes,ī regis ſcutũ piectos, falcis ictu recidit,ſu-
pra quē cadētē cũ totis armis Artybius corruit,eratq; Cypria res ſine dubio ſuperior , quũ
ſubita Steſenoris Cariorũ tyrāni,& Salaminiorũ defectiõe cõcidit.Deſtituti Cyprii ſuis ip
ſorũ viribꝰ,fuſi primo ſũt,mox ſtrage mĩta paſſim diſiecti.Periit itaq; Oneſilus,& Soliorũ rex
Ariſto Cyprius Philocypri filiꝰ, eiꝰ q̃ cũ Solone hoſpitiũ iũxit,ab eoq; ē carmīe celebratus.
Oneſili caput Amathuſii ſupra portā vrbis ſuſpēderũt,ī q̃d demũ exinanitũ apũ examē in- Oneſili ca-
greſſũ fanis referſit:ob eāq; rē loci īcolę oraclo moniti ſepeliuerũt. Oneſiloq; quotānis vt He put.
roi ſacra īſtituerũt.Cypriarũ vrbiũ Sole oīm nouiſſima a Perſis recepta ē.Inſulani quũ ꝑ ānũ
liberi fuiſſēt,denuo ī ſeruitutē relabũt̃.Iones ſociorũ opibꝰ ī īſula afflictis,curſũ ſubito ī pa
triā auertũt,vbi nihilo illis melior erat fortũa.Otanes & alii Perſarũ duces,vbi Iones,q̃ Sar
dis īcēderāt,ī Epheſũ cõpulerāt,vrbiũ oppugnatiões īter ſe ꝑtiti,Daurīſes Helleſpõtũ ſorti

Ioniç vrbes bello affliguntur.

tus (erat is Darii gener) Dardanũ cepit, Abyſum, Lãpſacũ, & Peſon, ſingulos ſingulis diebꝰ
Cui a Peſo ad vrbẽ Parion cõtẽdẽti, nũciꝰ allatꝰ eſt, Cares a Perſis ad Ionas defeciſſe, cõuer
ſoq; ab Helleſpõto in Cariã ductu, ad Marſiam amnẽ primo caſtra fecit. Fluit ex Hidriade

Marſias flu.

regione, Mçandro imixtus nomẽ amittit, nec ita multo poſt eodẽ loco cũ hoſtibus cõflixit:
pugnarũt eo die Cares fortiſſime, ſed paucitate magis q̃ hoſtiũ virtute ſupari, ad decẽ milia

Cares ꝓlio ſuperãtur.

hoim amiſerũt, nec Perſis icruẽta victoria obtigit, duobꝰ milibꝰ in pugna amiſſis. Recepe-
rũt ſe Cares ad Labrydẽ I militaris Iouis tẽplũ, cõſultãtes, dederẽt ne ſe Perſis, an Aſiã peni
tus relinq̃rẽt. cçterũ hçc agitãtibꝰ Mileſii & ſocii ſubſidio ſupuenere, ib oĩ cõſultatione reie
cta iterũ ſe ꝓlio accingũt, fuitq; pugna hçc nihilo Ionibꝰ felicior, q̃ prior illa ad Marſiã fuiſ
ſet, multiſq; Mileſiorũ cadẽtibꝰ, cçteri fuga dilapſi, alii alio abierũt. Nec Cares, q̃q̃ bis acie
victi, minꝰ ferociter i armis eſſe pſeuerauerũt: qppe q vbi vrbes ſuas a Perſis iuaſum iri, p ex

Perſç inſidiis excepti cçdunt

ploratores cognouerũt, via q̃ in Milaſſa ferebat i inſidiis cõſederũt, in quas noctu Perſç im
prudẽter delapſi (nihil eñ minus q̃ inſidias ab eo hoſte timere, quẽ ſemel atq; iterũ paucis
diebꝰ viciſſent, ſed nulla res i bello pniciosior q̃ nimia ſecuritas) obtrũcati ſunt cũ Dauriſe
duce & Myrſe Gygis filio. Hymeas q & ipſe aliã Darii filiã i vxorẽ duxerat, i Propõtidẽ cõ
uerſus Cyen cepit & Myſiã: mox Dauriſis & exercitu expeditiõe i Cares cognita, ex Propõ-
tide in Helleſpõtũ trãſiit, ſubegitq; Æoles oẽs, q Iliadẽ orã icolebãt. Subegit & Gergithas, q
a priſcis Teucris relicti fuerãt i ea terra, quã ad id tẽpus incolebãt: hiſq; rebꝰ pſpere geſtis,
morbo i Troade piit. Artaphernes & Orthanes oẽm vi bello i Ionas verterãt, eiꝰ gẽtis Cla-
zomenas primo moxq; ex Æolibus Cumã vi ceperunt, turbatoq; p hçc cõcuſſoq; etiã Ioniæ
ſtatu: Ariſtagoras, q fax eius fuerat belli, vbi oĩa in peius ruere vidit, nec fortunã ſiſti poſſe
ampliꝰ, cũ Mileſiorũ principibꝰ de fuga agitare cœpit, vt relicta vrbe i Thraciã populariter
abirẽt, i patriã remigraturi, ſi maloꝝ ꝓcella illa, q̃ tũc oĩa quatiebat, aliqñ remiſiſſet. Varia-
tũ nõnihil eſt ſentẽtiis iter eos, q de colonia cõſultabãt, aliis alio eã deducẽdã ſuadẽtibꝰ, p-
ualuitq; Ariſtagorç votũ, vt Mircinũ Thracię, qd a Dario Hiſtiçus dono accepat, occupa-
rẽt. Pythagora igit viro inter Mileſios cõſilio & ſtrenuitate claro ad vrbis cuſtodiã cũ ro-
bore iuuẽtutis relicto, ipſe cũ volũtariis i Thraciã nauigauit: vbi haud multo poſt cũ ſuis

Ariſtagoras i Thraciã trãſiit.

eſt a Thracibus iterfectꝰ, taleq; Ariſtagoras ſortitus eſt exitũ. Receperat ſe interim Sardis
Artaphernes, venitq; eo Hiſtiçus, q magnis itineribus ex Suſis i Ioniã feſtinabat, tũ ibi ab
Artapherne interrogatus, Ecquis hominũ Ionas ad defectionẽ ipuliſſet, negaretq; Hiſtiçus

Ariſtagorç exitus.

ſe id ſcire: ſic habet inqt Artaphernes (Iã eñ cõpertũ habebat noui illiꝰ motus eũ authorẽ
fuiſſe) hũc tu calceũ cõſuiſti: Ariſtagoraſq; ſibi induit. Negare factũ Hiſtiçus, cçterũ timẽs
ſibi ab Artapherne, prima nocte fuga ad mare ſe ꝓripuit: in Chiſq; primo trãſmiſit, vbi in

Hiſtiçi mẽdacium.

vinculis rãdiu eſt aſſeruatus, quoad ſatis cõpertũ Chiis eſt, a Dario eũ perfugiſſe. Ibi quoq;
familiariter rogatus, cur Ionię ſtatũ in apertũ diſcrimẽ conieciſſet, cõpertũ habuiſſe ſe reſpõ
die Dariũ in aĩo habere: Phœnicas totã Ioniã quaſi in colonias habitatũ traducere, ipſoſq;
totius orç accolas, ad illorũ ſedes obtinẽdas mittere: qd mendaciũ ſatis valuit ad inuidiam
in pſentia leniendã. Inde Chio profecturus dat Hiſtiçus Hermippo cuidã literas ad Perſas,
qui Sardibus erãt, cum quibus fuerat de proditione locutus. Hermippus ad Artaphernem
eas detulit, ille oĩbus q̃ agebãtur cognitis, iubet Hermippum eas reddere, quibus Hiſtiæus
mãdauerat, & quç viciſſim illi reſpõdiſſent ad ſe deferre. Ita rebus palã factis Artaphernes
Perſarũ plurimos ſupplicio affecit. Hiſtiçus a Mileſiis nõ receptus (cœperãt eñ iã liberta-
tẽ guſtare) in Leſbũ nauigauit, a qbus octo triremibus ſumptis Byzãtiũ cõceſſit, ibi locorũ
opportunitate frçtus nauigia e ponto per Boſphorum prodeuntia, partim opprimere, par
tim volũtaria ſibi adiungere. Sed dũ Hiſtiçus ſuas circa Byzantiũ firmat opes, Perſç terra
mariq; Miletũ obſidione cingũt, viſum eſt ſociis opẽ Mileſiis ferre, omiſſoq; omni terreſtris

Miletos obſidetur.

auxilii apparatu, qua belli parte plurimũ Perſicç opes pollebant, trecentarũ ſexaginta triũ
nauiũ claſſem ornãt, quũ pene duplo maior eſſet hoſtibus. Erãt Phœnices, qui Perſis milita

Ionũ maritimç opes.

bãt, Cyprii, Cilices, & Ægyptii, Mileſiorũ auxiliares erãt Prienẽſes, Chii, Erithrçi, Phocẽſes,
Leſbii, qui Æoles erãt, & Samii ad Ladam inſulã, quç Mileto obiacet, eſt cõcurſum, Mileſiis
cornu qd ad aurorã erat obuerſum, claudẽtibꝰ: alterũ Samiis cũ nauibꝰ ſexaginta. Barbari
duceſq; veriti, ne ſi claſſes cõcurriſſent, aliq̃ iſignis clades ſibi adeũda eẽt, pugna in pſentia
abſtinuerũt, per tyrãnos inde q ab Ariſtagora fuerãt eiecti, ſingulorũ animos, ad eam popu
lorum cõſpirationẽ ſoluendã, tentare incipiunt, propoſita omniũ, quç geſta eſſent, impuni-

tate & obliuione,cōtra virginū raptus,natorū ſtupra,ſeruitutem, cędes in armis perſeuerā
tibus denūciātes.Siue igiť minaciſſima hęc denūciatio fuerit,ſiue Dionyſii Phocenſis ſup-
bū in ſocios iperiū(haud enī id facile qſq̄ dixerit)ita accidit,vt cōſpiratiōe illa paucis dieb⁹
ſoluta,nullius imperiū exaudiretur amplius:Tū Samii lucrifaciēdā impunitatē rati,perſua Soluitur Io
ſi ſibi paſſi ſunt,vt a ſociis deficerēt. Itaq̧ vbi Phœnices in hoſtes aduauigate cœperūt, nū conſpi-
Ioneſq̧ & ipſi naues in cornua digeſtas pduxere,vix bene ꝑliū cōſertū eſt, quū Samii ſubla- ratio.
tis velis in altū abiere,decē eorū naues quorū Trierarchi haud paſſi Samiū nomen tali per-
fidię nota perpetuo inſigniri,iu pugna perſtitere, quibus poſtea publico Samiorum decreto
datū eſt,vt ipſorū nomina ac maiorū lapide inſcriberētur.Leſbii & ipſi Samiorū defectione Soluuntur
animaduerſa, ea parte fugā capeſſunt:inde alii atq̧ alii turpiter dilabūtur, ſoli omniū Chii maritimæ
locū fortiter retinuere,qui ab hoſtiū multitudine circūuenti,vagā potius q̄ ſtatariā pugnā Ionū opes.
ſuſtinuere.Demū captis ex hoſte nauibus, & ex ſuis plurimū amiſſis,Chium verſus fugam
intendūt.Horū quidā,quū ſemilaceras haberēt naues,ſequēte eueſtigio hoſte, ad Michalen
fugiētes littoribus ſponte impacti,in terrā egrediūtur.Inde quū pedeſtri itinere domū irēt,
ab Epheſiis qui latrones eos arbitrati,hoſtiliter inuaſerāt:prius oppreſſi ſunt.q̄ agniti. Dio
nyſius Phocenſis in Siciliā nauigauit,vbi aliquādiu piraticā exercuit. Perſę Ionū opibus p
mare diſiectis,ad Miletū oppugnandā totis viribus vertūtur,omniq̧ tormētoꝝ genere mu Miletos ca-
ris admoto,ſexto poſt primū Ariſtagorę motū anno:Dariani ab arce oppidū tenuerūt,vrbs pitur.
direpta eſt,q cędi ſupfuerūt,Suſa pducti ſunt.Hos Darius nullo maiore ſupplicio affectos,
in Anipa vrbe collocauit, quę ad Tygrim poſita eſt,qua flu.in rubrū mare labitur. Athe-
nięnſes tā moleſte Mileſiorū cladē tulerūt,vt vniuerſum theatrū illachrymaſſe dicatur, quū
Mileſia Phrynici direptio acta eſt,ob idq̧ author ipſe mille drachmis, vt Calliſthenes pdi-
dit,eſt mulctatus,qa velut domeſticū vulnus refricuiſſet.Cōtra Sybaritę,q Laon & Cydron Sybaritę in-
incolebāt,haud parem Mileſiis excidiū paſſis gratiā retulerūt,qui Sybari a Crotoniatis di- grati i Mi-
repta,quū Mileſii puberes ī argumētū doloris,ob mutuū hoſpitiū, ſibi capita raſiſſent, ipſi leſios.
in tāto Mileſiorū malo,nullū triſtitię indiciū pbuerūt. Samii (nam vulgo diſplicebant quæ
Æaces dux claſſis fecerat) & cū his Mileſii,qui cadente patria effugere potuerūt,in Siciliā
curſum tenuerunt.Hi quū Locros appuliſſent,ab Anaxilao Rhegynorum tyrāno perſuaſi,
Zanclam bellatoribus vacuā occuparunt.Obſidebāt tūc Zanclei cū Scythe monarcha ſuo Zancla.
Siculorū vrbē,qui inopinato patrię caſu perculſi, Hippocratem Gelę tyrannū, in auxilium
vocant.Vrbē inde Samiis adimere conati,perſeuerātia & ſtudio viciſſent, niſi medio gerē-
darū rerū curſu a Tyrāno proditiuō modo victoria excidiſſent Zanclei,ſed eorū etiā prin
cipibus in vincula cōiectis,obſidionē ſoluere coacti eſſent. Gręci dimidio prędę (ſic enī cū Gręci Zā-
eo pacti fuerāt) Hippocrati dato,vrbe potiti ſunt.Hiſtięus Mileſiorū clade nūciata, cū his cla potiūt.
nauibus,quas habuit,ex Byzantio Chium nauigauit,inſulanoſq̧ vim primo parātes, mox
& prelio cōgreſſos vicit,cladeſq̧ hęc recens priori cladi adiecta eſt. Ex nullis Ionum nauali
pugna ad Miletū cōmiſſa,plures q̄ ex Chiis prælio,aliiſq̧ caſibus perierūt. Fuerāt ea mala
illis aliquāto antea euidētioribus quibuſdam ſignis demonſtrata.Ex centū iuuenibus,quos
Delphos ex choro miſerāt,duo incolumes in inſulā reuerſi fuerāt,cęteris peſtilētia cōſum-
ptis.Et literarii ludi tectū repēte collapſum,cētū viginti pueros,ſubita ruina,oppreſſit,vno
dūtaxat eo caſu ſeruato.Hiſtięus ex Chio Thaſum trāſmiſit,quā quū obſidere cœpiſſet,au
dita hoſtiū ex Mileto pfectione,ad reliquas Ionię vrbes expugnādas in Leſbū trāſiit:Leſbiis
ipſius copias formidātibus,ī puinciā Atthanis trāſiit,vt ex Myſorū agro frumēta raperet.
Hic cū ſuis in terrā egreſſus,cū Harpago viro Perſa,q his locis opulentū ductabat exercitū,
apud Malina (id enim eius terrę nomē erat) prelio commiſſo, magna exercitus parte cęſa,
viuus in hoſtiū poteſtatē venit.Phama eſt vitę cupiditate Hiſtiæum adductū,quū ignotus
a Perſa quodā media acie cōfodiēdus eſſet,Hiſtiæum ſe eſſe alta voce proclamaſſe, atq̧ ita
ſeruatus,vbi Sardis pductus eſt,ab Attapherne eſt ī crucē ſublatus,capite illi pri⁹ adēpto, Hiſtiæus
qđ Suſa ad Dariū miſſum,rex honorifice ſepeliuit.Quo facto multi pſuaſum habuerūt fu cruci affi-
iſſe Dariū ob vetus in ſe meritū ei veniā daturū,ſi viuus eo perductus eſſet. Sicq̧ Hiſtięus gitur.
quoq̧ periit.Nauales Perſarū copię,q̄ circa Miletum in ſtatione erāt, ſequēti anno oēs fere
inſulas Ionię adiacētes:partim vi.partim voluntate Dario ſubegere:Chiū,Leſbū,Tenedū vi
captas euerricularūt.Euerriculatio talis fuit.Viri manus ſibi mutuo tenētes: quaſi reſtem Euerricu-
vnā texuere,qua ab Aquilonari littore ad meridianū extenſa,totā latentes incolas venando latio.

Hiades. inſulā ꝑagrauere.Sunt Perſę & Hiadū vrbibus quibuſdā potiti:hu raſq; nihilo ſecius q̄ in
cęteras ſęuitū.Nam qđ ad Ionas attinet,mares execti ſunt,lectiſſimę virgines ad regē miſſę
Ionum ſer- Templa ſubiecto igni cōcremata. Atq; in hūc maxime modū tertio Iones in ſeruitutē ſunt
uitutes. redacti:bis olim a Lydis,mox ob defectionē a Dario factā.Maritimę copię ex Ionia cū naui-
bus profectę,quia dextera ora iam antea Perſicis fuerat armis ſubacta,omnē bellorū vim in
lęuū latus deflexere. Erāt ī eo tractu,Perinthus,Sylembria,& Byzantiū,loca p̄ cęteris illu-
Byzantii ſtria,horū Byzantii,Phoenicię claſſis appulſu nō expectato,in īteriora Euxini cōceſſere.vbi
Meſſābriā Meſſambriā cōdiderūt.Phoenices maritimis vrbibus incēſis,Proconeſum,& Artacē capiūt,
condunt. captaſq; pari clade afficiūt:inde in Cherſoneſum reuerſi, cęteras vrbes,q̄bus primo acceſſu
abſtinuerāt,ſubuertūt,ſoli Cyziceni,q iā antea ſub Perſis erāt,eius cladis expertes fuere, &
Cardiani q ſubigi nequere.Hoꝝ p id tēpus tyrannus erat Milciades Cimonis filius,nepos
Milciades. Steſagorę,q a Milciade Cipſeli filio,eiꝰ terrę īꝑiū acceperat.Milciades ille maior a Dolon-
chis Thracibus īuitatus,vt ī Cherſoneſum duceret coloniā,pertęſus Piſiſtrati tyrānidē,cū
Dolonchi. volūtaria ſuorū manu Athenis ꝓfectꝰ,quē Dolonchi locū ad inhabitādū dedere,tenuit:qđ
illi facere fuerāt oraculo iuſſi,quū de euentu belli,qđ cū Abſinthiis habebant,ſollicitì Del-
phos cōſultū miſiſſent.Pythia ita Dolonchos monuit,vt domū abeūtes inde ſibi colonię in
ſuā terrā ducēdę authorē ſumerēt vbi primo hoſpitaliter īuitati eſſēt.Accidit igit̃ vt Athe
nis ꝑegre trāſeūtes,a Milciade ī hoſpitiū adducti ſint.Vbi ergo ī eā terrā venit,ad arcēdos
Abſinthioꝝ aliarūq; gētiū incurſus,Thraciā Cherſoneſum,ab extrema Iſthmi ora, ad alte-
rā,ſex & triginta ſtadiorū ſpatio,mœnibus cōmuniuit. Is quū forte Lampſacenis bellū ītu
liſſet,īſidiis captꝰ,terribili Crœſi regis ad Lāpſacenos denūciatiōe eſt dimiſſus.Caduceator
q a Crœſo venerat,vbi Lāpſacū venit:his dicit̃ verbis vſus (erat Milciades ipſi regi chariſ
ſimus) Niſi Milciadē Lāpſaceni viri miſſum feceritis,denūcio vobis futurū, vt a Crœſo in
Exterere vt morē pini exteramini.Hic quū Lāpſaceni īter ſe q̄rerēt,& q̄d eſſet qđ rex ſe vt pinū diceret
pinum. extriturū,vix tandē q̄dā grandis natu docuit,naturā eius arboris eſſe,vt ſemel exciſę nulla
amplius ſubnaſcatur ſoboles,ſed radicibꝰ intereat,qđ illi excidiū veriti,confeſtim Milciadi
vincula ademere:Atq; ita ille Crœſi eſt bñficio ſeruatꝰ.Reliquit hic moriēs *Steſagorę* filio
Cimonis germani fratris e matre regnū:durāte deinceps cū Lampſacenis bello, *Steſagoras*
apud curiā,a quodā qui tranſfugę nomine ad eū venerat,ſecuri percuſſus periit. *Succeſſit*
huic Milciades frater, quē Piſiſtratidę ex Athenis cū triremi miſerant in Cherſoneſum ad
res fratris repetēdas. Ad hūc magnus eſt Cherſoneſitarū cōcurſus factus ad Steſagorę ca-
ſum cū eo deplorandū,quibus in vincula coniectis,ipſe tota Cherſoneſo potitus eſt, condu
ctiſq; auxiliariis filiā Oloris Thracię regis duxit vxorē.At nihilo ſecius ipſe quoq; grauibꝰ
eſt caſibꝰ iactatus,tertio anno ex quo Cherſoneſum occupauerat,Scytharū metu,q Daria-
no bello iritati, hucuſq; ꝓceſſerāt,ex ea terra ꝓfugit,Scythiſq; digreſſis a Dolonchis triē-
nio priuſq̄ cęteris curis īplicaret̃,fuerat reductus.Is quia eius ſentētię author fuit,vt Iones
pōtē q Iſtro fuerat īpoſitus,Dario excluſo diſſoluerēt,Perſicas opes veritus, vbi Phoenices
Tenedū veniſſe ſenſit,cū q̄nq; triremibꝰ,quas p̄cioſiſſimis rebꝰ referſerat , ex Cardia Athe-
Milciades nas curſum itēdit,ſed dū Negritē ſinū trāſmiſſa Cherſoneſo nauigaret , a Phoenicia claſſe
Athenas circūuētꝰ ęgre cū quatuor triremibꝰ ī Imbrū,ex Imbro Athenas euaſit, quinta in qua erat
ꝓfugit. Metiochus filius maximꝰ natu,nō ex Oloris filia,ſed alia vxore procreatꝰ,capta eſt,quē ad
Metiochus Dariū miſſum tātū abfuit vt ob patris ꝑfidiā rex aliquo malo affecerit,vt domo etiā & for
capitur. tunis āpliſſimis ī Perſis collocarit.*Sed* q̄q̄ ī Dario mite,vt apparet,fuerit īgeniū,vix tñ tā ī
eo ornādo naturā ſecutū crediderim,q̄ vt ī bello,qđ in Athenienſes aīo moliebat̃,eā iuuenis
animū q̄ patris,ad rē opportuniꝰ gerēdā,beneficio occuparet.Atq; hactenꝰ p hęc ī Ionas eſt
ſęuitū,quoꝝ q tātis cladibus ſupfuere,vectigales facti ad tp̄s genere.*Sed* dū hęc a Perſis in
Ionia & Helleſpōto geſta ſunt,aut certe nō multo priꝰ,nā ex īſtituta rerū explicatione,Ro-
Regillus mana plurimū externis ſunt a nobis p̄ferēda,triēnio poſtq̄ ad Regillū lacū pugnatū eſt,ne-
lacus. q; pax certa,neq; bellū,vt Liuiꝰ ſcribit,cū Latinis fuit.Dionyſius poſt cladē ibi acceptā,quū
Latinorū le adhuc Poſthumius dictator eſſet,legatos ait ex toto Latio Romā veniſſe, veniā īplorantes,
gati ad Ro ſuppliciterq; ī curia petitū,ne Senatus Populuſq; Romanꝰ,ob vnū defectionis crimen, cuiꝰ
ma.Populū cauſa penes ciuitatū principes eſſet,q ſuos populares īnuitos ad arma compuliſſent.Latinū
nomē ad internicionē dederēt,quin cognitionis originiſq; ſuę memores,in ſocietatē & ami-
citiā deditos reciperent. Aut ſi cū victa gente tam ęquis cōditionibus nō videretur agen-

dum datēt ipſi quas vellent leges,nullas quidem tam duras,&difficiles daturi, quas nō Latini li
benter bello prelaturi eſſent.Hęc quę illos cum fletu,ad pedes Dictatoris obuolutos,multū diuq;
precatos,quibꝰ emollita ſenatus ira,plęriq; patrum prę nimia miſericordia lachrymas dederint.
Tū vero haud vnā in curia ſententiā dictā.T.Largium,qui priori anno Dictator fuerat, pacis ve
niæq; dādę authorē fuiſſe,& vt parce pſenti fortuna Po.Ro.vteretur,vt vnius viri,ſic ciuitatis or T.Largii
namentū eſſe dictitātē,nō corrūpi rebus proſperis, ſed moderate ſuos ferre ſucceſſus,felicitates verba ad ſe
hominū p ſe inuidioſas eſſe,ſed tū multo magis,ſi miſeris & afflictis acerbæ ſint, & contumelio- natum.
ſę.Meminiſſe adhęc oportere nil minus tutū eſſe volentibꝰ imperare,ꝙ̄ arma adhuc tenētē in ex-
tremā neceſſitatē & deſperationē adducere,inſtandū veſtigiis maiorū,qui magnū victorię fructū
in clementia poſuerunt:Id argumento eſſe ꝙ hoſtium quos viciſſent,alios ciuitate donaſſent,fœ
dere alios,& hoſpitio ſibi publice & priuatim iunxiſſent,idq; nō in Latinis modo,quos ſępius vi
cerūt,ſed Hetruſcis quoq;,& Sabinis ſedulo factitaſſent:Debere adhęc imperium qđ ſtabile man
ſurumq; ſit,beneuolētia potius,ꝙ̄ vi & armis muniri,cuiꝰ ratio tota in fide & cōſenſu parere vo
lentium ſita eſſet,nō in terrore,& ſęuitia.Stultum eſſe ab eo fidem expectare cui libertatem,qua
nihil eſt homini natura charius,ademeris:quare beneficio non ſæuitia,ſocietate non ſeruitio, ſtu
dio non metu,cenſere Latinos ad officium reuocandos,quando nulla re homo homini faciliꝰ, ꝙ̄
æquitate copuletur,qua ſublata neq; fœdus,neq; ſocietas vlla diuturna eſſe poſſet . Acceſſerunt
huic ſententiæ plurimi patrum.Seruius tamen Sulpitius vnum adiiciebat,vt in fœdere renouā-
do dimidium agri Latinis adimeret,in quem Romani coloni mitterentur,indigenis mixti, velut
in vnum corpus Latini Romaniq; coaleſcerent,ſic pax Romano firmior certiorq; futura.Secuta Sp.Caſſii ſe
Spurii Caſſii ſententia longe atrociſſima,quę cenſebat vrbes funditus euertendas,authores defe tentia atro-
ctionis ad ſupplicium depoſcēdos,cęteram multitudinem Romam traducēdam, imitandos con- ciſſima.
ditores vrbis,qui ne Albæ quidem,vnde ſe oriundos ſciebant,quia inſanabili eſſet in ſe animo,pe
perciſſent,eſſe inuidiā vitium incurabile,& qđ plus omnino,ꝙ̄ tolerari poſſit,ſuis affectibꝰ indul-
geat,augeriq; cum alieno ſucceſſu,nec niſi clade alterius luctu ve remitti,nec vllo modo expectā
dum,vt Latini deſināt Romanis inuidere,quibus quo magis res vrbis huius florebūt inquit, eo
validius illis ſuſpectę erunt & inuiſę.Bellaq; bellis ſerendo,ſi aliter non queant,vanis bellorū ter-
roribus Romanum nomen ſemper ſollicitum,ſuſpenſumq; inter bellum & pacem habebunt.Hæc
Spurio fremente.Dictator & maior pars ſenatus mitiſſimam viam ingreſſi,legatos in curiam re
uocatos perhumane benigneq; affati,pacem ſe daturos polliciti ſunt:ſi ꝙ̄ primū captiuis,& trāſ-
fugis Romam miſſis,Romanos exules ſuis finibus pellerent.Quod quum ſedulo illi feciſſent, ex Fœdꝰ cū la
veteri formula fœdus eſt cum ipſa gente renouatum,anno quartodecimo , ex quo reges habere tinis reno-
Romani deſierant,tum demum Tarquinius Latio eiectus,quum iam nonagenarius eſſet,Cumas uatum.
ad Ariſtodemum Tyrannum ſe contulit,vbi regno,patria,opibus, priuatus, neceſſitudinum o- Tarqnii in-
mnium inops,paucis diebus fato deceſſit.Liuius triennio,vt dixi,poſtꝙ̄ ad Regillum lacum cum teritus.
Latinis eſt pugnatum,neq; bellū,neq; pacem,cum ipſa gente fuiſſe ſcribit , quo temporis ſpatio,
Aulo Sempronio &.M.Minutio conſulibus,ædes ſit Saturno dedicata,trahitq; in dubium tem-
pora,annalium ſcriptoribꝰ parū perſpicue ea digerentibus,illud interim pro certo ponere auſus
Ap.Claudio &.P.Seruilio conſulibus,qui annus,vt ipſe colligit,quartus a Regillana fuit pugna
Tarquinium Cumis mortuum,haud inficiatus fuiſſe quoſdā qui Aulo Poſthumio &.T. Virgi
nio,quorum anno cum Latinis ſit pugnatum,Appium Claudiū & Seruiliū ſubieciſſent, quibus
Conſulibus Tarquinii mors Romam ſit nunciata.Eodem anno Signia colonia, quam Tarquiniꝰ
deduxerat,ſuppleto colonorum numero,iterum deducta eſt.Romæ tribus vna & triginta factæ.
Idibus Maii ædes Mercurii dedicata.Volſci cū quibus Latino bello nec pax fuerat,nec armis diſ Ædes mer-
ceptatum,quia tamē ex cōfeſſo in Romanos exercitū cōparauerāt,bello ſunt a conſulibus petiti. curii.
Cæterū inopinata re perculſi.CCC.principū filios,a Cora & Pometia obſides cōſulibꝰ dederūt,q
bus Romā reuerſis,vix paucis interiectis diebus,bellū occulte reparāt.Hernicis in ſocietatē aſſum
ptis,legatos ad ſollicitādos Latinoꝝ animos paſſim dimiſerūt.Latini poſt cladē ad Regillū lacū ac
ceptā non ſolū arma,ſed eos quoq;,q ſe ad ea recipienda hortarent,vehementer odiſſe,eaq; ira ef-
fecit,vt Volſcorū legatos iniectis vinculis Romā,cū indicio eorū quę a Volſcis pararent,ad con-
ſules & Senatum miſerint.Id adeo fuit patribꝰ gratum,vt captiuorum ſex milia ad Regillū lacū
capta,Latini nominis vrbibꝰ remiſerint,ac tū demū de fœdere cum ipſa gēte renouādo qđ ad id Latinū fœ-
tēpus fuerat negatū,vt Liuiꝰ ait,ad magiſtratꝰ reiecerint.Gaudere tū Latini facto,coronāq; au- dus renoua
reā dono Ioui in Capitoliū miſerūt.Venit cū legatis multitudo ingēs eorū q Romę ſeruiuerāt, tur.

gratulaturi iis,apud quos fuerant,ꝙ liberaliter habiti ab his eſſent,humaneq; in ſua calamitate
culti,iungũtq; ob eam rem hoſpitium inter ſe & amicitiam: factumq; his mutuis officiis,vt nũꝗ
Latinũ nomen fuerit Ro.imperio coniunctius.Inſtabatq; nihilo ſecius Volſcum bellum, quũ gra

Diſcordia ciuilis ob æs alienum.

uis Romæ ob æs alienum orta eſt inter ciues diſcordia.Fremebat plæbs,ꝙ ipſa foris pro liberta-
te dimicaret,domi fœneratorũ iniuria circũuenta,fortunis & libertate ſpoliaretur, tutam ſe ma-
gis inter hoſtes,ꝗ inter ciues in ſuum tergum ſęuientes, eſſe multos ſui ordinis creditoribus ad
dictos,in dieſq; plures addici,apud quos nexis multo miſerior ſit vita, ꝗ ſi in hoſtiũ manus inci-
diſſent.Actum de libertate plæbis eſſe,niſi præſenti iniuriæ iretur obuiam.Hanc inuidiã ſua ſpõ
te gliſcentem,miſerabilis vnius fortuna maiorem in modum auxit,magno natu quidam,ſquali-
da veſte,fœdoq; habitu,corporis pallore & macie inſigni,ſe repente in forum proiecit,ad hũc vi
ſendum multorum factus eſt concurſus.Efferauerat prolixior barba & capilli oris effigiem,verũ
quia ordinem duxerat,aduerſaſq; cicatrices honeſtorum aliquot præliorum teſtes oſtẽtaret,plu-
ribꝰ noſcitantibꝰ,vnde habitus ille tetraq; deformitas,circũfuſa multitudo ſciſcitabat̃. Tum ille
duo ſe detriginta ſtipendia feciſſe teſtatus, multaq; pro publica libertate pericula adiuiſſe,quo-
rum plurimæ toto corpore cicatrices teſtes eſſent.Sabino bello fructibus & pecore ab hoſte dire-
ptis villaq; incenſa,ob tributũ iniquo ſuo tempore imperatum,æs alienum feciſſe,idq; ſemel con-
flatum perpetuis vſuris paterno ſe agro primũ exuiſſe,mox & auito,inde fortunis aliis, poſtremo
ad corpus velut tabem quandam perueniſſe.ductũ ſe a creditore cum duobus filiis,non in ſerui-
tutem,ſed in ergaſtulũ & carnificinam ſęuiſſimam.Oſtentare tergũ recentibus verberibꝰ fœdũ,
multiſq; cum lachrymis Quiritium fidem,aduerſus ea quæ indigne pateretur, implorabat. Ad

Seditio ciuilis.

hæc viſa auditaq;,tanta animorum indignatio orta eſt,vt toto foro primum tumultuatũ ſit, cla
mor inde & trepidatio totam vrbem peruaſit,vincti ſolutiq; in publicum ſe proripiũt,nullo deeſt
loco volũtarius ſeditionis comes,diſcurritur paſſim totis viis,nec ſine periculo patrum, qui tum
forte in foro erant,a quibus violandis concita multitudo haud abſtinuiſſet , ni propere conſules

Ap.Claudius.P.Seruilius cõſules

Ap.Claudius & P.Seruilius opportune ad ſeditionem opprimendã occurriſſent.Tũ in eos mul-
titudo omnis conuerſa,vincula & ſordes corporis oſtentare,ibiq; ſuam quiſq; militiam exprobrã
tes ꝗrere an miſeri id ciues meriti eſſent. Irent & ſenatũ in curiam vocarent, ſe conſilii arbitros
moderatoreſq; futuros.Pauci admodũ patrũ,qui tum forte in foro erant,in curiam coiuere,cæte
ri metu ſe in priuato tenebant. Verũ quũ nihil per infrequentiam tranſigi poſſet,obſtrepere mul
titudo, de induſtriaq; id fieri,impediendę rei cauſa,patres non adeſſe,miſerias ſuas ludibrio ſena
tui eſſe.Iam & conſules haud dubie tergiuerſari,vt ea actio ingrata patribꝰ,longeq; odioſa inter
iecta mora diſcuteretur.Sęuire itaq; multitudo nec procul abeſſe,quin cõſularis poteſtas violare-
turtũ demũ periculo rei,ne diſcordia ad cædem prorũperet,frequentior curia facta eſt . Hic non
modo inter patres,ſed inter conſules ipſos parum conueniebat.Appius homo violento ingenio
morũ illũ vaniſſimum comprimi oportere arbitrabatur,vno atq; altero ad ſupplicium arrepto,
cæteram multitudinem quieturam.Seruilius iratos animos,lenibus remediis flecti , magis ꝗ vi
frangi tutius putabat.Afferũt interim tumultuoſo nũcio Latini equites Volſcos infeſto exerci-
tu ad vrbem venire.Is nũcius longe aliter patres,ac plębem affecit,gaudebar hęc pręſenti terro-
re,deoſq; ſuperbiæ patrũ vltores adeſſe clamitabat.Hortabanturq; alius alium ,ne darent nomi-
na, ſatius cum cæteris, ꝗ ſolos petituros.Patres contra ancipiti malo detenti,de ſalute ſua, deq;
ſumma rei vehementer eſſe ſolliciti,adeo ſeditio ex vna ciuitate duas fecerat.Hic quũ nihil præ
nimia trepidatione expediri poſſet,Seruilius cui ingenium mitius,magiſq; populare fuit, horta-
tu patrũ in concionem prodiit,oſtenditq; circunfuſæ multitudini cauſam plæbis curæ patribus
eſſe,iamdudum de eius commodis deliberabũdos ſedere, cæterum interueniſſe præſenti conſul-
tationi,quæ ad partem ciuiũ pertineret,maiorem alteram de vniuerſa Repub. nec quum hoſtes
haud procul a mœnibus eſſent,negociũ bello præuerti vllum debere,nec ſi res dilationem patia-
tur,honeſtum plæbi eſſe,niſi mercede prius accepta,nolle pro patria militare,neq; patribus deco
rum videri,metu & neceſſitate ſuorum ciuium fortunis,non volũtate conſuluiſſe, concioni dein
de addidit fidem edicto,quo ne quis ciuem Romanũ vinctũ,aut clauſum teneret,imperauit,quo
minus edendi nominis apud conſulem poteſtas fieret.Neu quis bona militis,dum in caſtris eſſet,

Sedatur diſcordia authoritate Seruilii.

poſſideret,aut vẽderet,nec liberos nepoteſve eius moraret̃.Ad id nouũ edictũ ex tota vrbe factꝰ
eſt ad conſulẽ concurſus,vis nexorũ ingens ex priuato ſe proripientiũ in publicum proceſſit,ma
gnoq; omniũ ſtudio conſul legiones in hoſtẽ duxit.Tẽtarũt Volſci Romana caſtra,an ob ſeditio
nem nuper motã,trãſitio aliqua ad ſe fieret.(E contrario Romanæ diſcordiæ fiducia bellũ ea gẽs re

parauerat,ſatis conſtanti phama priuſq̄ vlla aperta ſeditio erupiſſet, plæbem a patribus alienā
tam)ſenſerunt vigiles hoſtium acceſſum,conclamatumqꝫ eſt in caſtris ad arma. Volſci vbi id ſi
bi inceptum irritum ceſſit,reliquam partem noctis quieti dederūt,poſtero die, vbi primum illu
xit,Romanum vallum ferociter inuadunt.Continuit parumper ſuos Seruilius,vbi vero ſenſit ſi
gnum ab omnibus efflagitari,militem auidum certaminis in hoſtem emiſit. Volſci ad primū cō
greſſum fuſi,fugatiqꝫ,ſe trepide in caſtra receperunt,quibus poſtea metu relictis cum omni præ — Volſci aciē vincunt.
da Romanus potitus eſt.inde ad Sueſſam Pometiam Romana caſtra admota,quæ paucis diebus
capta,prædę militibus ceſſit.Cæterum dum foris hæc a Seruilio geruntur,Appius cōſul,vt Vol
ſcorum ſupplicium aliis documēto eſſet,ne datis obſidibus fœdera violare amplius auderent,tre — Obſidum ccc.cædes.
centos eius gentis obſides in foro ſecuri percuſſit.Mecetrani Volſci Pometina clade territi Serui
lium Romam decedētem adeunt,pacem implorant.pax illis ex ſenatus conſulto data,ager tamē
ademptus.Sabini & ipſi non nihil terroris iniecere,ſubita in Romanum agrum incurſione. Tu
multus fuit is verius q̄ bellum,nam noctu trepide nunciatum eſt Sabinos per Ro.agrum ingreſ — Diuerſi bellorū motus
ſos,late omnia vaſtare circa Anienem , ſimulqꝫ Aulus Poſthumius (Liuius Aurelium pro Aulo
ſcribit,fuerat is Latino bello Dictator)cum toto equitatu eſt in hoſtem miſſus.Secutus Seruiliꝰ
conſul,cum robore copiarum.Sabinorum perq̄ pauci ſunt in agris reperti.plures quidem cibo &
vino graues in villis oppreſſi,cæteri Romanorum occurſum veriti in pacatum trepide abierūt.
Res tanta eſt celeritate confecta,vt nocte vna auditū ſit & finitū bellum Sabinū.Dionyſius ma
iore quadam vi & quaſi iuſta acie in Sabinos dimicatum ſcribit.Poſtridie,ne belli aliquādo mate
ria deeſſet,legati Arunci ſenatum adiere,bellum ni agro Mecetranis adempto decederetur, indi
cturi.Auruncus exercitus cum legatis domo profectus,circa Ariciam eodem die conſpectus, tan
tam ciuitati trepidationem incuſſit,vt ne legatis quidem pacate reſpōderi potuerit.Infeſto itaqꝫ
agmine in Auruncos itum,nec procul Aricia collatis ſignis,proſpera pugna debellatum eſt. Ci
ues paucis diebus toties victores conſulis promiſſa expectabant.Appius cum inſita ſuperbia,tum — Appii Claudii ī collegā inuidia.
gloriam bello partam inuidens collegæ,primo ne triumphus ei decerneretur author fuit,inde vt
eius fidem irritam faceret,ius aſperrime de creditis pecuniis dicere.Et iam qui nexi fuerant red
debantur creditoribus,nectebantur alii,tum vero vndiqꝫ ad Seruiliū concurſus fieri,ab eoqꝫ au
xilium implorabat ciuitas,rogare obteſtariqꝫ,ne ciues ſuæ fidei creditos fœneratorum crudelita
ti proderet,ſed fidem plæbi datam exolueret. Audire ille preces,cæterum patrum cōſpirationem
veritus,tergiuerſari,ita medius inter vtrunqꝫ ordinem agens neutrius gratiam reportauit . Pa — Seruiliꝰ patrū & plębis odiū īcurrit.
tres mollem conſulem & ambitioſum,plæbs perfidum arbitrati,eoqꝫ odii ciuitas euecta eſt(Ap
pium enim iam antea oderat)vt orta inter conſules ipſos contentione,vter Mercurii ædem de
dicaret(ſiquidem hoc anno ſecundum quoſdam dedicata eſt) patreſqꝫ ad plæbem id decretum
reieciſſent,additumqꝫ eſſet,vt cui populus eam dedicationem demandaſſet,is vrbicæ annonę prę
eſſet, mercatorumqꝫ collegium inſtitueret.Populus conſulibus poſthabitis M.Lectorio primipili
centurioni,ad vtriuſqꝫ conſulis ignominiam,honorem demandarit.Per hæcqꝫ iam anno circum
acto Appius & Seruilius magiſtratu abiere.Secuti conſules Aulus Verginius &.T. Vetuſius. — Aulus Verginius. T.Vetuſiꝰ conſules.
Principio huius anni plæbs vno cum patribus certamine ferocior facta,incerta quales habitura
eſſet conſules,pars in Exquiliis.pars in Auentino,nocturnos celebrat coetus,de ea re quū conſu
les ad patres retuliſſent,totus ordo in eos inuectꝰ,ipſorum culpa id accidere vociferatur, ſolutū
eſſe deiectumqꝫ corpus reipub.conſulum ignauia,vnum virum pluſq̄ cōſulem in republi. ſuperio
re anno fuiſſe Ap.Claudium,qui eiuſmodi coetus momento temporis diſcuſſurus fuerit.His vo
cibus male habiti conſules,quum quæſiuiſſent,quid patres fieri vellent,decernunt, quando per
ſpicue appareret multitudinem ocio laſciuire,vt q̄ acerbiſſimū habeant delectum.Dimiſſo ſena
tu conſules tribunal aſcendunt,citantqꝫ nominatim iuniores,quū ad nomen nemo reſponderet,
negaretqꝫ circunfuſa multitudo plæbem decipi poſſe amplius,nunq̄ militem vnum habituros ni
ſi ciuibus promiſſa ſoluerentur,quia haud dubiū ſi vis tentata eſſet, fœdum certamen moueba
tur,priuſq̄ vltima conſules experirentur,in curiam reuerſi,iterū conſulunt patres,idemridem te
ſtati ingentem ſeditionem excitari,ſi vi agēdum ſit. Tum ferociſſimus quiſqꝫ patrum ad eorum
ſellas progreſſi,magiſtratu abire iubent,ſi imperio vti neſcirent,aut metu non auderent. Tum il
li,quando vobis ita euenire placet.parati ſumus omnia experiri patres,q̄q̄ æquum eſſet, vt qui ī
tra parietes curię tam ferocitet loquūtur adeſſent.pręſentis inuidię aut ſocii aut ſpectatores. Cū
hiſqꝫ in forum reuerſi,quendam de induſtria qui forte in proximo ſteterat,citati iubent,qui quū — Fœdū certamen.
tacitꝰ ſtaret,eiqꝫ ne violari poſſet plurimi circūſiſterēt,Lictorē cōſules ad eū mittūt , quo repulſo

indignum facinus fieri clamitãtes,qui patrũ forte aderãt,ex ſuperiore loco deuolant,vt lictori auxilio eſſent.Tũ impetu a lictore in eos verſo,diſcerpti a multitudine fuiſſent,niſi conſulum intercurſu ſedata fuiſſet rixa.Conſulibus iterum in curiam reuerſis,ſenatus tumultuoſe vocatur,poſtulantibuſq; iis,qui pulſati erant,quæſtionem,ibi conſules tumultum & vociferationem ſenatui exprobrantes,ꝙ nihil plus ſanitatis in curia,q̃ in foro eſſet,ſentẽtiam ordine rogare coepere. P.

Tres ſentẽtię dictę in ſenatu.

Verginius primus ſententiam dixit.Cenſuit is eorum habendam rationem,qui.P.Seruilii fidem ſecuti,Volſco,Sabino,& Arunco bello rempub.iuuiſſent. T. Largius haud tempus adeſſe dicebat,quo merita tantum exoluerentur,totam plæbem alieno ære laborare,haud enim diſcordiam ſemel motam ſiſti poſſe,niſi vna omnib9 conſulatur,quia ſi alia ſit aliorum futura conditio,accẽdatur magis ſeditio.Ap.Claudius immitis,& ſemper plębi maxime infeſtus,laſciuire magis multitudinem q̃ ſęuire pręfatus,ex prouocatione id malũ natum dicere,ridere plæbem minas conſulum,verius q̃ imperium.Irent & Dictatorem crearent,a quo prouocatio nõ eſſet,tũ huius ſi quis periclitari velit lictorem violare audeat,quum ſciat ius de tergo vitaq; ſua eſſe penes eum cuius maieſtatem violarit.In hac ſentẽtiarũ varietate etſi ferox nimis & horrida Appii ſententia videbatur,q̃ omnia in vi reponebat,verum quia Volſci & Equi in armis erant,vt Latini nũciabant,& Sabini iam bellũ erãt illaturi,qđ ex Cruſtumeria nũciabatur,tot tantiſq; difficultatib9 circũuenti patres,conſulibus mandant,vt Dictatorem creent,populari,mãſuetoq; ingenio,ne in ſubita terribilis per ſe magiſtratus creatione aliqs maior motus oriretur.Conſules.M.Valeriũ Publicolæ

Marc9 Valeri9 Dictator.

fratrem Dictatorem dixere.Is propoſito edicto,nihil fere a Seruiliano illo ſuperioris anni diuerſo(erat adhęc Valeriorũ nomen,& ob electos tyrannos,primũq; conſulatũ ſatis populare , plæbiq; minime formidoloſum)iuniores citati,omni omiſſo certamine,nomen cõfeſtim dedere,decem legiones conſcriptæ,quantus ad id tempus nullus antea exercitus,nec bellum dilationem patiebatur:iã Latini nũciantes ſuũ ab Equis agrum vaſtari,petebant a ſenatu,vt aut ipſi legiones mitterent,aut permitterent Latinos per ſe ſuos fines tueri.Vetuſius(nã nõ placebat Latinos arma retractare)cũ parte copiarũ in hoſtes primo miſſus,qui ſuo acceſſu populationem inhibuit,ceſſere.Equi in altiora montiũ,magis locorum natura q̃ armis freti.Verginius in Volſcos profectus vaſtatione agrorũ hoſtes in aciem exciuit.Qui cũ multitudine abundarent,contemptim iniuere pugnam:Conſul defixis pilis iuſſit ſuos immotos ſtare,vbi vero hoſtis ad manus veniſſet,vibra-

Volſci acie vincuntur.

rent gladios.Intulerũt ſe igitur Volſci Romanis,velut metu ſtupẽtib9,mox vero impreſſione ex aduerſo facta,gladiiſq; circa ora micantibus,territi,tanq̃ in inſidias pręcipitati,terga vertũt, vbi ne ad fugam quidem ſatis vires ſuppetebant,quum temerario procurſu nuper inuecti , corpora fatigaſſent.Fuſos igitur Romanus agit,ægreq; fugam molientes facile adeptus, in eorum caſtra agmine pene mixto irrũpit.Quib9 potitus,pergit abeuntis agminis terga carpere,multaq; fugiẽ

Capiuntur Velitræ.

tium agentiumq; pertinacia,Velitras vtrunq; agmen vno tempore peruenit,quo cõtigit,vt Volſci Romaniq; ſimul vrbem ſint ingreſſi.Tũ cędes ibi ꝑmiſcue omnis ſexus & ætatis edita , pauci ſeruati,qui abiectis armis veniam petiere.Hæc in Volſcis gerebantur,quum Valerius Dictator

Sabini a Dictatore ꝓlio ſuperãtur.

Sabinos acie vicit.Equite repente immiſſo,turbauit primo hoſtiũ aciem, inde cornua late producentes,priuſq̃ a pauore animos reciperent,pedites mediam aciem,ordinibus parũ ibi apte coeũtibus,inuadũt,inde facilis victoria ſecuta,fuſis hoſtib9 Dictator caſtris potitus eſt.Romã deinceps reuerſus de Sabinis iterũ triũphauit . Locus ipſi ac poſteris in circo ad ſpectandũ publice datus. Veliternus ager Volſcis ademptus eſt,Coloniq; Velitras miſſi. Bellũ cũ Equis qui ſe montibus tenebant adhuc integrũ erat,fuitq; ea mora militi ſuſpecta,velut de induſtria bellũ traheret, vt priuſq̃ Romam itum eſſet,Dictator ſe poteſtate abdicaret, eiuſq; promiſſa irrita vt priore anno Seruilii cõſulis,caderent.Perpulerũt itaq; conſulem huiuſmodi querelis,vt nõ ſine ꝑiculo in aduerſos mõtes agmẽ temere duxerit.Hoſtiũ ignauia effecit,vt res ſtulte nimis & ꝓcipitãter mo

Eq; vincunt

ta,feliciter ceſſerit.Territi Romanorũ audacia Equi,caſtris,quæ arduo munitiſſimoq; loco habebant,turpiter relictis,in ſubiectas valles ꝓ victis abierunt.Fuit victoria eo lætior, quo minus expectata,prædęq; affatim in caſtris quæſitum,ſicq; triplici bello ciuitas defuncta,tota in domeſticorum certaminũ euentũ ſeſe erexit.Verumenimuero fœneratorũ gratia adeo pręualuit,vt quũ Valerius in curia de nexis retuliſſet,quæ prima poſt reditum fuit illi actio,oſtendiſſetq; quid ſibi fieri placeret,reiiciente eã ſenatu relationẽ,ſe magiſtratu abdicauerit,teſtatus ſe ciues,qui ex ſua fide ad eã diem pepẽdiſſent,haud ſpe vana fruſtraturũ amplius,videre tamẽ, ſe velut ea q̃ oculis

Valerii i ſenatu oratio

vident,fore,vt nõ multo poſt optarẽt patres,vt tales plębs Romana haberet patronos, qualẽ ipſi concordię authorem in curia repudiaſſent.Nã qđ ad ſe attineret, pace foris parta nõ eſſe cur in

Valerius ſe Dictatura abdicat.

Dictatura amplius permaneret,priuatus potiuſq̄ Dictator ſeditioni interfuturus.Eũ curia egreſ
ſum frequens plæbs fauore eſt & laudibus domum proſecuta.Satis conſtabat, quia fidem publi-
cam exoluere non poſſet,ſe dictatura abdicaſſe. Vix crediderim pro concione eum,quod Diony-
ſius ſcribit,accuſaſſe patrum perfidiam,queſtumq́ multum de eo ordine,quia ſeptuagenarius eſ
ſet,excuſata corporis imbecillitate,magiſtratu abiiſſe. Fuiſſet id quidem imminenti ſeditioni, vt
citius in apertum erumperet,gradum facere,ſubdereq́ plębeio furori faces. Verecundior abdica
tio illa,quam Liuius celebrat,multoq́ ad multitudinem in officio cõtinendam, ſalubrior. Patres
veriti ne demiſſo exercitu,occulta rurſus conſilia,coniuratione aliqua fierent , conſulibus man-
dant,in quorum verba miles iurauerat,vt per cauſam renouati in Equis belli,legiões vrbe edu-

Noua populi ſeditio.

cant.Nec plæbem latuit quorſum tenderent ſenatus conſilia. Confeſtim ad vim conuerſi animi,
primoq́ inter milites agitatum,de conſulum cæde vt ſacramento milites ſoluerentur, tantum
tunc apud omnes valebat ſacramenti metus.Docta deinde multitudo religionem non ſolui ſce-
lere,Sicinio duce viro ad id tempus ignobili,iniuſſu conſulũ in montẽ tria milia paſſuũ ab vrbe,

Secedit plębs in ſacrũ montẽ.

qui fuit poſt ea ſacer dictus frequenti agmine receſſit.Dionyſius cui libenter accedo author eſt,
legionibus extra vrbem(vt iuſſi erant conſules)ductis,caſtriſq́ bifariam factis,ſeceſſionẽ vtrinq́
Sicinii ductu factam . Fuit hic annus ab vrbe condita ducenteſimus ac ſexageſimus,ab eo vero,
quo libertas parta erat ſextuſdecim⁹.Hic igitur communito ad tempus loco,pacatę legiones,ni-
hil prętet q̄ ad victũ erant neceſſaria ex proximo ſumẽtes,plures ſeſe dies tenuerũt. Mutuus in
terim pauor ciuitatem agitabat. Timebant patres reſidem in vrbe multitudinem,contra inermis
turba a ſuis deſtituta,iratũ ordinem vehemẽter formidabat,omnia incerti mutuiq́ terroris ple-
na,nec facile ſenatus expedire poterat,qua potiſſimũ via ingreſſus,præſenti malo iret obuiã,erat
q́ ſuſpectior longior mora,ne ſi ciuili ſeditioni hoſtes interueniſſent,de ſumma rei periclitãdum
eſſet,nam & Volſci & Hernici in armis eſſe dicebant,& Sabini,ne qs terror deeſſet,ipſi quoq́ mi
naciter bellũ oſtentabant.Nulla igitur,niſi in ciuiũ concordia,reliqua ſpes erat.Eã p æqua & ini

Menenius.

qua in ciuitatem reuocandã patres rati,Meneniũ Agrippam ſiue Memmiũ,vt Plutarchus ſcri-
bit,virũ multa facundia,& quia plębeis ortum natalibus, multitudini non mediocriter charum,
in caſtra,de reconciliatione acturum,mittunt.Is vbi eo venit,ſtetitq́ in medio dicturus, fabulari
narratione,eaq́ perbreui,ita multitudinis animos verſauit,vt continuo ad pacẽ inclinauerit.Ser-

Menenii fabulare exẽplum.

monis illius ſumma hæc fuiſſe traditur.Conſpiraſſe olim in ventrem cętera mẽbra corporis,quũ
non omnia in vnum vt poſtea conſentirent.Enimuero ocium illi & voluptatem inuidebant,indi
gnumq́ arbitrari,ſe omnia vitę miniſteria obire,eũ ſolũ in medio quieſcere,ciborũq́ voluptate p
frui,ambulare pedes,operari manus,audire aures,oculos videre,olfacere nares,linguã loqui, den
tes cibum ſubigere,vnũ ventrem eſſe in toto corpore,qui nihil niſi voluptatem ſentiret, conſpi-
ratum ob id a cęteris partibus in hũc vnum,ne ipſius deſideriis occurrerent , ne manus cibũ da-
rent,ne os datum acciperet denteſve conficerent,factũq́ hac ita,vt dũ ventrem inedia domare
contẽdũt,mẽbra ipſa ſint cũ eo extrema tabe conſumpta:ac tum demũ apparuiſſe,ventris quoq́
haud ſegne in alendo corpore eſſe miniſteriũ,quippe qui ſuggerens vitalem in omnes venas ſan
guinem alat ipſe potius cętera membra,q̄ ab eis alatur.Atq́ huiuſmodi illũ ſimilitudine vſum,
plębis irã in patres,qui domi reſiderent,pſenrẽq́ ſeditionẽ,fabuloſę illi cõparãdo,ita multitudi-
nem flexiſſe fertur,vt facilis ſecuta ſit recõciliatio,tũ primũ plębi datũ eſt,vt ſuũ haberet magi-
ſtratũ,q ſacroſanctus eſſet,cui auxilii latio aduerſus cõſules foret.Diſerteq́ expreſſum, ne patrũ

C.Licinius. L.Albinus primi Trib. plę.

cuiq̄ eum magiſtratũ capere liceret.Ita Tribuni duo primũ creati.C.Licinius &.L.Albin⁹, q tris
ſibi collegas cooptarunt,quorũ vnus Sicinius ſeditionis author fuit,qui duo reliqui fuerint pa-
rum cõuenit.Et hęc breuiter Liuius vt cętera.Dionyſius variis inter patres ſententiis certatum
ſcribit,eſſet ne plębs ad concordiam reuocãda,an qui ſeceſſiſſent pro exulibus habẽdi,atq́ ex La-
tio & oppidis circuniectis accerſendi qui vrbem incolerent,ſeruiq́ libertate donandi,quib⁹ in bel
lo vterẽtur,qđ fieri oportere Appius Claudius in primis cenſuiſſet,homo vehemens , & qui cũ
M.Valerio,non ſolum ſententia,ſed conuicio etiam in ſenatu diſceptauit,hoc ſuperbiam Appio
factionẽq́ exprobrãte,Valeriæ genti illo ambitionem tyrannicũq́ ſtudiũ.Dictã & a Menenio ait

Sp.Caſſius Poſthumi⁹ Comini⁹ cõſules.

primo loco ſententiã,quã cũ ferociores patrũ (erat eñ pacis author) minus pbarent.Sp.Caſſii
& Poſthumii Cominii conſulũ,q per ſeceſſionẽ magiſtratũ iniuere:denũciatione territi rãdẽ quie
uere,Siquidẽ cõſules interfari,in ſummo reipub.periculo, quãdo plures in fœneratorũ gratiam
turbatores pacis eſſent,appellaturos ſe de repu.ſeniores tantũ,in eorũq́ ſententiã paſſuros ſena-
tuſcõſultũ fieri.Atq́ ita quieſcẽtib⁹ cęteris Menenii ſentẽtiã tenuiſſe,miſſos in caſtra ipſum ſen-

tentiæ authorē Meneniū.M.Valeriū.P.Seruiliū.Q.Poſthumiū Tubertū.T.Ebutiū,Seruiū Sulpi.Au.Poſthumiū & Auliū Verginium,omnes pręter vnū conſulares,vbi quum legati leniter audax facinus multitudini exprobrarent,cōtra,qui plębis cauſam tueri,omnē diſcordię culpā in patrum ſuperbiā,& ſęuitiā reiicerēt,Menenii fabula tēpeſtiue adhibita,animos ad pacem inclinaſſe, nec duos tū primū Tribunos,ſed quinq; numero creatos.L.Iuniū cognomento Brutū.C.Sicinium

Sacrata lex.

Bellutum.C.&.P.Licinios &.C.Iuſilium Riuganum,ac ſacrata lege magiſtratum inuiolabilē factum.Legis formula talis ad poſteros eſt tradita.Tribunum inuitum tanq̄ vnum e multis nemo vllum cogito agere,neq; verberato,neq; alteri vt verberet imperato,neq; occidito,neq; occidi iubeto.Si quis horum aliquid fecerit,impius execrabiliſq; eſto,bonaq; eius publicantor ad ſacra Ceteris,& qui aliquem hæc agentium occiderit,cædis expiatus eſto.Iuratum inde in præſcriptū le-

Quare ſacer mons.

gis,araq; vbi caſtra fuerūt Ioui metum ſoluēti erecta,ibiq; ſacra peracta ſunt,quę res loco poſtea nomen dedit,vt mons ſacer diceretur.Hęc Dionyſius tanto longiore q̄ Liuius ſermone,vt ſi verboſum vniꝰ ſtilum mihi ſequendum propoſuiſſem, nunq̄ vel ſero inſtitutū opus ad exitum perduceretur.Ciuitatis ſtatu in hunc modum pacato,delectu a conſulibus habito,Poſthumius,collega ad vrbis præſidium relicto,in Volſcos legiones duxit,Antiatibuſq; Volſcis leui prelio fugatis,Longulamq; cōpulſis,oppido breui potitus eſt.Mox Mucamitem (Dionyſius Polum ſcribit)

Coriolanus vñ dictus.

ex eadem gēte vi cepit,tum Coriolos conſul magna vi eſt oppugnare adortus,erat in his caſtris Cn.Martius patricio genere iuuenis,valideq; manu prōptus,cui Coriolano,ab pręclaro facinore in oppugnatione illa edito,poſtea cognomē fuit.Eratq; is forte eo die in ſtatione, quū Volſcæ legiones eximprouiſo conſpectæ,tumultum in caſtris exciuere.Is cætero exercitu ad excipiendum hoſtem conuerſo,cum iis,quos ſecum in ſtatione habuit,non ſolum eruptionem ex oppido factā

Corioli capiuntur.

ſuſtinuit,ſed pulſos etiam vi hoſtes,porroq; ad vrbem fugatos,perſecutus.per patentem portam ferox intra moenia irrupit,cædeq; in proximo edita,ignem temere arreptum, in tecta pomœrio contigua contorſit,quæ res hoſtibus terrorem,Romanis fiduciam auxit. Fumus procul conſpectus clamorq; ex vrbe redditus,ſpeciem ſociis prębuit,capti ab Romano oppidi, ita vno tempore Antiates & Volſci perculſi animo,fugati ſunt,atq; oppidum captū.Dionyſius Martii operā non minus claram in acie eo die,q̄ in expugnando oppido fuiſſe ait,quippe qui Coriolis captis,ipſe ad conſulem geſtę rei nuncius aduolarit.petieritq; eum ſibi locū dari,qua maxime hoſtes impreſſionem facturi viderentur,factumq; vt in mediam hoſtium legionem perrumpens, circumuentuſq; magna ſuorum ſtrage,maiore hoſtium,tam diu in orbem pugnauerit,quoad milites partim pudore.partim minis conſulis victi,in hoſtem ruentes,refractis cuneo ordinibus,ſeſe Martio iunxerint,ac tum demum hoſtes,non ſolum gradu ſummotos,ſed multa cęde ſtrageq; paſſim edita fugatos.Conſul poſtridie Martiū ꝑ cōcione laudatū,falerato equo donauit,& ex captiuis,quos ipſe legiſſet,decem numero adiecit,& magnum argenti pondus,lectaſq; ex omni præda primitias.&c hæc conſul illi magno circunfuſę multitudinis fauore & cōſenſu detulit,cui Martius quum gra-

Martii liberalitas.

tias egiſſet,equum in vſum belli accipere ſe dixit,& ex captiuis vnum priuatum hoſpitem, vt liberum dimitteret ad ſuos,cęteris muneribus abſtinuit.Conciliauit ea liberalitas apud milites maiorem adhuc fauorem Martio.Volſci bis acie victi,aliquot oppidis eo bello amiſſis,quieuere: foe-

Fœdꝰ cū Latinis renouatum.

dus deinceps cū Latinis ictum eſt,vt Liuius & Dionyſius ſcribūt,nec mihi excidit, qđ loco haud multū hinc diuerſo ſcripſimus,poſt pugnam ad Regillū lacū commiſſam,fœdus cum latinis renouatum,cuius rei eſt Dionyſius author,Liuius huius tātum meminit,ille vtrūq; poſuit.Cuius

Fœderis formula.

fœderis forma hæc fuerit.Romanis atq; omnibus Latinis vrbibus inter ſe pax eſto, donec cęlum terraq; eundem habebunt ſtatum,neq; bellum inferentibus vllis tutos tranſitus præbento,bellūq; gerentibus opem ipſi ferunto totis viribꝰ,ſpoliorūq; & prędę de hoſtibus communibꝰ vtrinq; æquā ſortiuntor partē,priuatorūq; cōtractuū iudicia intra decem dies conficiuntor.His fœderibus nihil addi adimiq; liceat,niſi Romanis omnibus Latiniſq; aliquid addendum adimendumq;

Cereris Liberi Proſerpinæ ædes.

videbitur.Hæcq; fœdera Romani Latiniq; tunc inter ſe ſanxerunt.Alter conſul Caſſius,dum foris hæc geruntur,ędem Cereris,Liberi,& Proſerpinæ,quæ ſupra circum cōſtituta eſt,dedicauit. Eam ædem Dionyſius,q eſt huiꝰ dedicationis author,a Poſthumio Latino bello votā, memoriæ prodidit,nec ita multo poſt adiicit,Latinis feriis diem vnum,in plębeę reconciliationis memoriā

Menenii mors.

additum,quum duo antea omnino fuiſſent.Quorum vnum Priſcus Tarquinius ſacrū ſanxit,ob Hetruſcos a ſe bello victos.Alterum ipſe populus regibus ciuitate eiectis,ob aſſertā libertatem. Meneniꝰ Agrippa q publicę recōciliatiōis author fuit,hoc quoq; āno mortuꝰ ē,re domeſtica tā tenui,vt ſūptꝰ funeri deeſſet,extulit eū plębs ſextātibꝰ in capita collatis.Miror Dionyſiū ſcribere eū

conſulem vita deceſſiſſe,triumpho nuper de Sabinis acto. Liuius Caſſio & Cominio conſulibus,
T.Geganium &.P.Minutium ſtatim ſubiicit,omni interim Sabini belli mentione ſuppreſſa, nec
Menenii inτeritus.
quod eam fidem adhuc magis eleuat,ipſe.q rei huiꝰ eſt author,quis illi fuerit collega expedit: &
ne non ſemper idem aliquid a Liuio diuerſum proderet,quod ad plębis ſtipem in Menenii funus
collatam attinet,author eſt , patrum decreto, Menenianas exequias publica impenſa inſtructas,
plæbem vero,eam pecuniam,quam in hoc ipſum contulerat,nõ recepiſſe,ſed Menenii filiis in pa
tris memoriam dono datam voluiſſe.Habuit,quod ſatis conſtat,ſequens annus. T. Geganiũ &.
T.Geganiꝰ. P.Minutiꝰ conſules.
T.Minutium conſules,ſecutaq; eſt horum faſces annonæ inopia ingens,quia per ſeceſſionem plę
bis,quę in æquinoctium autumni incidit,agri minus culti fuerant,frumentum primo ex Hetru
ria aduectum aliqua ex parte vrbicam leuauit famem.Miſſi erãt qui & in ora Cãpanię,& in Opi
Cumarũ cõditores.
ęis circa Cumas frumentum coemerent,Chalcidenſes & Cumei vrbem ipſam condiderũt,vt di
uerſo eſt a nobis loco proditum.Dionyſius Erethriẽſes conditores tradidit,quippe qui proceden
te tẽpore ſint a Gallis & Cumeis eiecti.Mirũ eſt,quod idem author ſcribit,ſub id fere tẽpus,quo
Tarquinius regno excidit,Cumas a Dauniis,Vmbris,& aliis circumiectis gentibus,tantis opibꝰ
oppugnatas,vt quingenta peditum milia duodeuiginti equitum vno tempore barbari in armis
Prodigium
habuerint,accidiſſeq; interim prodigium memorabile,ꝙ Vulturnus & Clanis amnes hoſtium
caſtra præterlabentes,retro flexerint curſum:eoq; miraculo Cumanos in ſpem bene gerendæ rei
erectos,inpugnam egredi auſos,fractoſq; locorum opportunitate immenſum profligaſſe exerci
tum.Nec ita multo poſt Ariſtodemus Ariſtocratis filius cum duobus milibus Cumanorum in
Latium(vt ille ait)ad Aricinorum ſubſidium,qui ab Arunte Porſenæ filio obſidebantur, publi
co Cumanorum decreto venit,prælioq; circa Aricia cum Hetruſcis conſerto,Aruntem interfe
Ariſtodemꝰ Cumis tyrãnidem occupat.
cit,diſiectiſq; Tuſcorum copiis,poſteaq̃ domum venit,primoribus ciuitatis,in quorum manibus
erat res Cumana,in curia obtruncatis dominatum occupauit , multitudineq; duabus tyranni
cis largitionibus,agri alieniq; æris diuiſione,delinita,nobilium liberos in agros relegauit,ciuibus
arma ademit,corruptaq; muliebribus illecebris iuuentute,ſtabilitam his artibus tyrannidem plu
Interitꝰ Ariſtodemi.
res annos obtinuit.Nouiſſime ab optimatium ſobole,quæ in agris adoleuerat, nocteq; vna cũ to
ta domo oppreſſus periit.Sed hęc poſtea.Anno eius principatus quartodecimo , quũ phama &
opibus floreret,Romani frumentatores Cumas venere.Ibi ab Roma exules, qui eo Tarquinium
ſecuti fuerant,ad iniuriam coorti,probris primo legatos inceſſunt,inde quum Ariſtodemus ap
pellaretur,negarentq; Roma.ſe in mandatis habere,vt de publico negocio vſpiam diſceptarent,
poſteaq̃ tyrannum rem ad exules trahere apparuit,nec rem procul ab iniuria abeſſe,nauibꝰ cum
pecunia relictis,noctu quum iam nihil obſcure cuſtodiri cœpiſſent,in pacatũ conceſſere.Liuiꝰ fru
mentum,quod ibi fuerat coemptum,ab Ariſtodemo,pro Tarquinii bonis quorum ipſe hæres eſ
ſet,retentum ſcribit.Nec qui in Pomentinum agrum frumentatum iuerant , hoſpitalius ſunt a
Volſcis accepti,parum abfuit quin pro exploratoribus ſint capti.Fuerant & in Siciliam miſſi.P.
Valerius &.L.Geganius,qui triticum inde emerent,hi tẽpeſtate iactati in inſula hyemarũt, erat
ꝗ tum Gelo Siciliæ tyrannus,& non Dionyſius maior,vt Macer Licinius prodidit.Enĩuero Dio
Gelo tyrannus.
nyſius octogeſimo poſt anno Syracuſis regnauit.Gelonis pmiſſu Romani libere in Sicilia frumẽ
tati,ad quinquaginta milia modiorum tritici,cuius partem haud modicam dono a tyranno accepe
rant,quũ iam.T.Geganius &.M.Minutius conſulatum iniuiſſent,Romam adduxerunt. Nec fa
mes timenda erat amplius,ſi benigne patres annonam populo remiſiſſent.Cæterum deliberante
Coriolani ſnia aduerſus trib.poteſtatem.
ſenatu,quãtũ ex eo plębi dari oporteret,plęriq; patrum,& in his Coriolanus,veniſſe tempus cẽ
ſebant,quo Tribunatus neceſſitate patriciis expreſſus,aliquanto maiore vi a plębe repeteret. Fa
me domandã multitudinem,quã ipſa ſua ſtultitia feciſſet,niſi tribunitiã poteſtatem patribus re
mitteret,cur ego,inquit Martius,plębeios in vrbe magiſtratus video?ego qui Tarquinium non
tuli,Sicinium feram?ſecedat nunc,auocet plæbem.patet in ſacrum mõtem via,rapiant ſi poſſũt,
ex agris frumenta,quos ſteriles & incultos reddidere,vtantur annona,quam ipſi ſuo fauore fece
runt.Potuiſſet fortaſſe in tanta fame plæbs adigi, vt relaxandæ annonæ conditionibus priuo ſe
magiſtratu ſpoliaret,ſed ferox nimis ea patribus ſententia eſt viſa,& vt ferox ita ad ciuitatis cõ
cordiam parum idonea.Verſiẽnuero ipſa rei mentio ita multitudinem offendit,vt vulgo freme
rent,ſe velut hoſtes fame peti,fraudariq; peregrina annona,niſi Cnęo Martio & ſupbiſſimo cuiq;
Coriolano dies dicitur.
patrũ Tri.Plę.dedant,nouũ plæbi carnificem ortum,nouum tyrannum,cui aut ſeruiendum ſit,
aut inedia pereũdũ.Feciſſet impetũ multitudo in eũ curia exeũtẽ,ni pópportune Tribuniplæbis
ei diẽ dixiſſent,tũ vero ſuppreſſa omniũ ira,vbi apparuit factã eſſe multitudinẽ eius vitę & mor

tis dominā.Patuifaciebat primo Martius Tribunorū minas,auxilii nō poenę ius Tribunitię po-
teſtati datum prędicabat,plębis eum magiſtratum eſſe non patriciorum.Hęc ille. Verum adeo in
fenſe in id iudicium plębs eſt coorta,vt pſpicue appareret.patres fortiſſimi vnius viri poena defū
gi oportere.Reſtiterunt igitur aliquādiu aduerſa inuidia,totius ordinis opibus in diſcutiēdo cō
cilio vſi,quod vbi parū id proceſſit,in preces verſi,a plæbe ſuppliciter petere, vt vnius viri ſibi vi
Coriolanus tam condonarent.Ipſe quum nihilominus ſæuientem videret plæbē,ad diem non affuit,abſenſq;
ī exiliū abit damnatus,Antium in Volſcos abiit exulatum.Hæcq; de Martii exilio Liuius. Cæterum odium
Martii in plæbem inde Dionyſius exordium habuiſſe ſcribit,ꝙ in petitione conſulatus vir ingē-
QuęDiony tis ſpiritus paſſus fuerat repulſam,ſecundumq; eam in annonæ cauſa inſectationem vim a tribu
ſi9 de Mar- nis illi curia egreſſo intentatam,ægreq; patriciorum incurſu ab eo viatorem repulſum. Longus
tii iudicio. deinceps ſermo de Martii damnatione trahitur Tribunitiis Senatoriiſq; contentionib9 refertus,
Tribunis patres ad populum criminantibus,ꝙ Velitras(nam Velitræ & Orba colonię eo anno
patrum decreto ductæ fuerant)plæbis partem ablegaſſent,vt Veliterno cælo,cuius peſtilens au
ra eo ipſo anno omnes fere loci indigenas extinxiſſet,miſeri ciues illuc miſſi,extinguerentur,& ꝙ
populum annona fraudarent,vt multitudinem fame adactā,Tribunitia poteſtate ſublata,in pri-
ſtinam ſeruitutem redigerent,Martium præ cæteris inſectando,ꝙ in Tribunitiam poteſtatē, vnī
uerſamq; plæbem ſuperbe fuiſſet inuectus,conſulibus aduerſa inuidia reſiſtentibus, mitiſſimiſq;
actionibus iratam plæbem lenientibus,recriminantibuſq; Tribunos,vt ſuperbos & inſolētes, qui
non paterentur integrum eſſe patribus,in curia quod de republica ſentirent loqui,negantibus ſe
natuſconſultum vllum factum,vt horrea populo clauderentur,rem ipſam tantum in conſulta-
tionē veniſſe.Cæterū q̄a liberius ſentētiæ cœptę dici eſſent in curia Tribunitio furore diſcuſſam,
paratum eſſe ſenatum omnia plæbi,quæ honeſta & vtilia eſſent,vltro exhibere,modo beneficii lo
co collata,non vi Tribunitia expreſſa credi vellent.Perſeueraſſe deinceps ait Tribunos nihilo ſe
cius Coriolanum ad populum vexare,ibiq; pro concione,aliquanto contumacius q̄ antea in plę-
bem & Tribunos Martium coortum,eorum iuſſu ad ſupplicium arreptum,conſulum tamen in-
teruentu iterum ſeruatum,ſed poſt Trinūdinū,diē illi dictam,certatumq; inter patres ſentētiis,
vtrum patricii capitis iudicium plębi permitterent,Appio Claudio reclamante, ſeruitutis iugū
per ſpeciem Tribunitiæ poteſtatis haud accipiendum,contra,M.Valerio ad concordiam retinen
dam,& liberam eius iudicii poteſtatem populo permittendā cenſente,identidemq; illud affirmā-
te,vel ob id ipſum vnum,ꝙ ſibi alieni capitis poteſtas facta eſſet, plæbem ſuæ iræ moderaturam
Martii præterea ornamenta omnibus nota,pudorem haud dubie multitudini impoſitura, quio-
q̄ de eo viro durius ſtatuendi. Atq; ita demum re populo permiſſa,vbi iudicii dies affuit, multi-
tudine in vrbem coeūte,Martium intrepida oratione vſum,ſuaq; in Po.Ro.merita ſimul & vul-
nera,quæ pro patria accepiſſet,militariaq; ornamenta,vario animorum motu pro concione oſtē-
diſſe,ſecundumq; eam actionem à Tribunis accuſatum,nec ſolum quia in plębē fuiſſet inuectus,
atq; in plæbis magiſtratum,qđ ad inuidiam illi faciendam Tribunitiis actionibus ſæpe fuerat ia
ctatum,ſed ꝙ tyrannidem quoq; affectaſſet, quod ex eo intelligi poſſet,quia prędam, ex Antiatī
agro ipſius ductu captam , non in ærarium retuliſſet , ſed inter eius expeditionis ſocios parti-
tus eſſet,vt eiuſmodi illecebris,ſatellitum ſibi manu conciliata , commodius ad nefarium ſcelus
aſpiraret,atq; ea re quia credita eſt magis multitudinis iram accenſam,tum non centuriatis co-
mitiis,quę ex Seruii Tulli prēſcripto fiebant,in quibus primę claſſis,quę ex ditiſſimo quoq; con
ſtabat,plurimum ſuffragia valebant,ſed tributis comitiis,quę ne fierent diu multumq; conſules
obſtitiſſent,ex vna & viginti Tribubus,quibus tū dati ſunt calculi, nouem pręſentem Martium
abſoluiſſe,cęterarum ſuffragiis perpetuo exilio damnatum. Hęc Dionyſius & Plutarchus ,quo
magis miror Liuium tradidiſſe Martium,quia ad diem iudicii non affuiſſet , abſentem damnari
contigiſſe.Nec ſatis intelligo,quid Dionyſius author alioqui grauiſſimus ſecut9,crediderit,hoc
primum iudiciū ex prouocatione ad populum delatū,ꝙ ſi poſt partam libertatem adieciſſet acce
derē illi haud grauate,ſed excidit illi credo(nā non legiſſe qđ ſcripſerat abſurdū eſt dicere)Ho-
ſtilio rege Marcū Horatiū perduellionis reum a duūuiris ad populum prouocatione certaſſe,ab
eoq; abſolutum.Martii damnatio vehementi dolore patres affecit,cum ob tanti viri exilium, tū
quia gradum tribunitię poteſtati factum videbant,ad vexandam deinceps triſtibus iudiciis no-
bilitatem.Ipſe Martius domum reuerſus vxorem & matrem muliebriter lamentātes conſolatur
inde ambas ad liberos & domum concordi animo tuendam hortatus,nemine ſalutato, Antium
in Volſcos exulatum abiit,vbi Actii(erat is Volſci nominis longe princeps)hoſpitium adeptus

Martius & Actius Tullius bellum quęritant.

breui illi ob hoſtilem animiū,quem in patriā gerebat,inſinuatus eſt Martius.Conferūt itaq; inter ſe conſilia de bello in Romanos excitando. Verū quia fieri nō poterat,vt vulgus temere arma toties infeliciter tentata aſſumeret,arte opus eſſe rati,vt qđ ſua ſpōte multitudo factura non videbať,iniuria & vi aliqua externa faceret,ſedulo belli ſeminariū quęritabāt,in quo reperiēdo, haud multū neceſſe fuit elaborare,breuis faciliſq; via eſt q̄ ducit ad flagitiū & ſcelus.Parabanť ex iſtauratione tum forte Romæ magni ludi. Valerius nunc Plębeios,nunc Circenſes eos varie nominauit.Lactantius Circenſes fuiſſe ꝓdidit. Dionyſius eos ab Aulo Poſthumio Latino bello votos author eſt.

Ludi Plębeii. Ludi Circenſes.

Ludorꝝ pompa ex Capitolio ꝑ forū in circū maximū mittebať.Rerū apparatus talis fuiſſe traditť:Equitū filii,quibus ætas apta eſſet pompę,equis ſedentes,quiq; pedibus ſtipendia facturi erant,ſuis alis centuriiſq; diſcreti præcedebāt , vt exteris gentibus oſtenderetť qualis quantaq; iuuētutis indoles in ſpem ciuitatis interim ſuboleſceret,hos aurigę ſequebanť,quadrigę,bigæq;, & equi deſultorii.Mox Athletę leuiorꝝ grauiūq; certaminū.pudenda tantū velati, cæterum corpus nudi,curſu,palęſtra,cęſtibus certaturi.Saltatorū deinceps chori,virorū primꝰ,alter pubeſcere incipientiū,poſtremus puerorū.Ordine deinde tibicines ſubſequi,vetes & tibiolas inflātes.Citharœdiq; lyras ſeptichordes eburneas,& q̄ Barbita nūcupata ſunt habētes.Saltatorū cultus,tunicæ puniceæ cingulis æreis ſtrictæ,enſes lateribus pendentes. Tela breuiora viris. Galeæ æreæ, criſtis inſignes.penniſq; excultę.Pręibant choris viri ſinguli ſaltationis & tripudii modū pręmonſtrantes,bellicos motus,atq; vehementes,proceleumaticis & rythmis imitantes.Enoplia ſaltatio

Pyrrhica ſiue Enoplia ſaltatio.

in his vſurpata,q̄ & Pyrrhica nuncupata eſt a Pallade,vt creditur,reperta. Alii Curetes eius ſaltationis authores arbitrati ſunt.Enoplios choros.Satyriſcorꝝ cœtus e veſtigio ſequebať.Erāt hi in Sylenos & Satyros figurati,cauillabundo motu,ridicula in magnis imitātes. Atq; hūc demū

Satyriſci.

ordinem Tibicines alii & Citharœdi,vario ſequebanť cōcentu. Ibant inde q̄ paſſim thura & aromata thuribulis adolebant,multaq; odorū fragrantia. Deorū ſimulachra auro argentoq; cęlata, virorū humeris ferebanť.Tum demū Thenſam,ſummi vrbis magiſtratus,magna oīm ordinum caterua,religioſe ſequebanť.Talis Circēſiū ludorū fuit pōpa,quos tum inſtaurari contigit,ꝙ qui-

T. Latinus. Tyberius Atinius.

dam e plębe homo.T.Latinus ſiue Tyberius Atinius,vt alii ſcribunt, per quietē a Ioue erat monitus,vt cōſulibus nunciaret,nō placuiſſe ſibi proximorū Circenſium pręſultorē,inſtare vrbi periculū ingens,niſi darent operā,vt ſibi ludi exintegro fierent.Id ille imperiū,quū forte detrectaſſet, veritus ne ſi fidem non feciſſet,pro ludibrio abiret in ora hominū,ita accidit,vt paucis diebus quibus ſpecies illa fuerat homini noctu oblata,filiū nulla euidentiore morbi cauſa amiſerit. Ac tum iterū ſimili oraculo interrogatus,an ſatis magnā haberet ſpreti numinis mercedē,cæterū quū rē adhuc in occulto haberet,ſubita eſt corporis debilitate afflictus. Tū demū ꝓpiquorū cōſilio vſus lectica primo in forū ad cōſules,mox ꝑ illos in curiā delatus,vbi q̄ per quietem fuerat iuſſus dicere,ordine expoſuit,miraculo accidiſſe aiunt,vt in pedes erectus,domū incolumis abierit.

Dęmonum pręſtigiæ.

Sed malorū dæmonū aliqs Atinio in ſomnis affuit,qui futurū intelligēs,vt paucis diebus ille filiū amitteret,ipſeq; aliquāto breuius graui eſſet morbo defuncturus,vbi ſcilicet a ſe affligi deſiiſſet hanc fallendi anſam nactus,vt Ro. Pop.in maiores adhuc tenebras coniiceret,ridiculū illud ludorum ſchema,oculis cęcę multitudinis offudit.Potuit & Atinius languorem corporis ad tempus ſimulare,vt fidem magiſtratibus faceret. Verum quoquo modo id accidit (res enī dęmonica,aut humana fraude nō caruit) præſultorem , qđ ſatis conſtat,interpretati ſunt ſeruū,qui ab Antonio

Pręſultor.

cognomento maximo.Circenſiū die,priuſq̄ pompa mitteretur,fuerat per eiulatus, & dira omina ſub furca cæſus.Hoc itaq; prętextu,quum ludi Romę ex inſtauratione fierent,multi mortaliū ex circūiectis oppidis,totoq; Latio (omnia enim tum pacata erant)in vrbem ſpectandi ſtudio cōuenerāt,& in his Volſcorū plurimi, Tulliū Actiū ſiue Amphidiū,vt Plutarchꝰ ꝓdidit,ſecuti. Hic ille,vt domi cōuenerat,priuſq̄ ludi cōmitterenť ad conſules venit (Dionyſius ſubornatum ab eo ait,qui ſecreti fide a conſulibus accepta,falſum indicem detulerit) Tullius conſulibus aditis,eſſe ait quod ſecreto cum eis de republica agere velit.Erant tum conſules.C.Iulius & P.Pinariꝰ,viri

C.Iulius P.Pinatius conſules.

magis vrbano ocio,q̄ reipublicæ tractandę idonei,hos ille remotis arbitris docet, ingentem Volſcorum manū ſpectandi ſtudio Romam confluxiſſe,vereri ſe, quando mobilia nimis eſſent ipſius gentis ingenia,ne ciuitate ſpectaculo occupata,aliqđ indignū facinus , vt Sabini paucis ante annis,qui ſcorta rapere conati eſſent,perpetrare aggrederentur.Nō igiť ꝙ aliquid ſciret admiſſum criminatū ſe ſuos veniſſe,ſed cautū ne admitti poſſit.Nā qđ ad ſe attineret , ſtatuiſſe vt ꝓcul ab omni culpa abeſſet,confeſtim ſe domū abire,cætera ipſi proſpicerent,atq; hæc locutus continuo vrbe exceſſit.Dionyſius per alium,vt dixi,rem delatam prodidit, quaſi coniuratū a Volſcis eſſet,

vt noctu vrbem inuaderent,monitos conſules ait,vt piculum cauerent.quod indiciũ,quo atroci-
us videri,maioremq; ob id neceſſitatem Romanis imponebat quæſtionis in Volſcos,ne tantũ ſce
lus impune abiret,exercendę,eo mihi veriora videnť,q̃ Liuius ſequitur,qui leuioris eſt indicii au-
thor.Cęterũ ſiue hoc indicio,ſiue alio res eſt ad conſules delata , decreto patrũ in publicum miſſi
Volſci vrbe eiiciuntur. ſunt,qui Volſcos iuberent ante noctem vrbe excedere.ingens turbatio primo Volſcis incidit,au
dita præconis voce,multaq; trepidatione ad res ſuas ex hoſpitiis repetendas,diſcurrunt.Inde vr
bem egreſſis,confeſtim indignatio etiam animis orta eſt,ꝙ veluti impii ſpectaculo ſummoti eẽnt,
auxitq; multitudinis iram Actius,qui ſuos longo agmine abeuntes,ad caput Ferentinum excipi
ens,multa de pręſenti Romanorum iniuria queſtus,nulla dixit Volſcum nomen maiore contu-
melia affici potuiſſe,q̃ ꝙ velut impii ſacro hoĩm coetu eiecti,omnibus ciuibus finitimiſq; popu-
lis,trepida,tumultuoſaq; profectione,ſpectaculo fuiſſent.Coniuges & liberos ꝑ ora hominũ præ-
cipiti feſtinatione traductos.Quid eos ſuſpicari oportuit,quibus præconis vox audita ſit,aut qui
agmine proficiſcentes viderint,aut profectis obuii fuerint?an aliud exiſtimaturos, q̃ nos infan-
do aliquo pollutos eſſe ſcelere,qui ſi ſpectaculo interfuiſſemus,ludi pure cõmitti nequiuiſſent?ob
idq; piorum ſede coetuq; ſummotos?Triumphatum,qs non videt?hodie de nobis Romæ eſt, ſed
quantacunq; eſt hęc iniuria (eſt enim oĩno ingens) in illius authores,ſi viri eſtis,recidet,& in eã
vrbẽ,in qua ſi vno mãſiſſemus die pereundũ oĩbus fuiſſet.Iã apte illi nobis per hæc bellum indixe
runt,bellũ vt ſpero,ipſis funeſtũ & calamitoſum,ſi tã fortiter hãc iniuriã vlciſci volueritis,q̃ iniu
Actii verbis Volſci accẽduntur. ſte cõtumelioſeq; illata eſt.His Actii verbis,multitudine adhuc magis incenſa,iratis animis,ĩ ſu-
os quiſq; populos digreſſi,ingentem aĩorum motũ fecere,nec adeo multis interiectis diebus,ma-
gno totius gentis conuentu de iniuria relatũ,ad quã vlciſcendam quum animi inclinarent, qa ĩ
bienniũ pactæ fuerant cum Romanis inducię,erant qui tantiſper expectandum putarent, quoad
earum tempus exiiſſet,alii ſatis iuſtã dicere ſibi materiã rebellandi ab Romano datam,tum in va
riis ſententiis authore Tullio viſum eſt.Martium cõſilio admoneri,qui vbi in cõſpectu ſterit,iuſ
Martii verba ĩ Volſcorũ concilio. ſuſq; de rõne belli dicere quid ſentiret,multa prius cum pręfatione venię,de ſuo exilio , de iniuria
inimicorum,de patrię erga ſe ingratitudine queſtus,vbi iuſtam in Ro.odii & iræ quã præ ſe fere
bat cauſam adeſſe oſtendit,præclare teſtatus eſt,non eam ſibi patriã videri amplius,q̃ ſe dignitate
repulſum,domo,liberis,vxore,omnibuſq; neceſſitudinibus priuatũ extorrẽ eieciſſet , ſed q̃ eiectũ
vt ciuem complexa eſſet.gratoq; hoſpitio foueret.Hęc primo effatus, cætera in eum eſt modum
executus,vt diceret,nihil in bellicis conſultationibus tam ſibi neceſſarium videri , q̃ vt qui de rẽ
bellica conſulent,quum ſuas,tum eorum,quos futuros ſibi hoſtes deſtinent.priuſq̃ arma indu-
ant vires diligẽter penſitent,quũ ex vtraq; reputatione,certa ac recta oritenť conſilia, in agendis
rebus cautior adminiſtratio,addere etiã fiduciã iis qui ſunt ſuarũ viriũ cõſcii,mox illud admonẽ
re,nullius gentis opes magis q̃ Volſcorũ Romano formidoloſas eſſe,ſi invnũ cõſpirarẽt,cõnixiq;
populi omnes bellũ indicerẽt,de quo inferendo,qñ quid ſentiret coram dicere iuſſus eſſet,eam ſi-
bi eſſe ſentẽtiam,vt primum oĩm bellũ rite indicereť,quando bella parum iuſte illata,raro feliciter
Martii hortatio ad Volſcos. adminiſtrareńť,quare vt non ſolũ viribus,ſed cauſa etiã pręſtarent:illud identidẽ admonere. hor
tariq;,vt pie arma induerent,qđ ipſum qua ratione fieri oporteret, ſe demõſtraturũ pollicit⁹ ſub
iunxit,obtinere Romanos vrbes Volſcorum & oppida quędam,quæ Volſci iuris fuiſſent, ea per
caduceatorẽ repetenda,tum ſi res non redderenť,bellũ legitime indicendũ,quod vt feliciter gere
retur,nullam dicebat Volſco nomini occaſionem maiorem a diis dari potuiſſe,quando Romę eo
anno conſules eſſent rei militaris expertes,magis vrbano ocio,q̃ cornibus & lituis aſſueti, & qđ ĩ
dubitatam pollicereť victoriam,rem Ro.inteſtina laborare diſcordia,qua nulla efficacior eẽt pe-
ſtis,ad populorũ opes ſoluendas:Odiſſe plębem patres,odio contra haberi , adeſſe malorum oĩm
faces Tribunos Pl.qui militarẽ ętatem aſſiduis concionibus in optimates irritarent , qui ocium ꝑ
labore,contumaciam pro militia ſuaderent,vt in tãta nuper ciuitate nihil ſane eſſet,quod hoſtes
ipſi formidare poſſent.Non imperium,non ordinẽ,non veterẽ diſciplinã. Diſiectam fractãq; iacere
rempu.ſine conſilio,ſine pręſidio vllo,magis phama nominis q̃ viribus fultam . Sumerent igitur
arma,eam temporis opportunitatem complexi,bellum capeſſerent,hoſtem deſidem,tribunitiiſq;
actionibus vacantem.ferro,flamma,cęde,perſequerenť,occaſionẽ ipſam bene gerendarũ rerũ ma
trem ſecuti,cętera ducibus diiſq; ꝑmitterent.Hæc quum Martius dixiſſet,vniuerſum concilium
Bellũ Volſci cõparãt. ꝓbauit,miſſiq; ſunt legati Romam ad res repetendas,& quia haud dubie apparebat,nihil impe-
tratum iri,occulte interim Volſci bellum,q̃ maxima vi poſſunt,comparant:qđ vbi renunciatum
eſt,poſtulata nõ præſtari,continuo oſtenderunt. ſumma rei totius Martio & Tullio permiſſa eſt;

Hic Martius vt priuſq̃ Romæ legiones conſcriberent̃,præclarũ aliqđ ederet facinus; interim dũ
Volſci cætera ad bellũ expediunt,cum ſubitariorum manu,qui ſpe prædę nondũ inauctorati du Primi motꝰ
cem ipſum ſecuti ſunt,in Ro.agrũ eximprouiſo erupit,Tullius cũ altera manu in Latinos mitti Coriolani.
tur vt ab oĩ auxilio Romanis ferendo ſociorũ ſtudia auerteret.Quo res minus ꝓuiſa fuit,eo plu
res ſunt in agris oppreſſi,villę & ſtabula incẽſa,fruges corruptę,ſuntq; plębeiorũ prędia eiuſmo-
di clade affecta,patriciorũ prædia ad mouendã,vt Liuiꝰ ait,ĩter ordines diſcordiã,ne aliquo mo-
do miles violaret, in primis edixit Martius. Ego pritiatũ ĩ eo affectum ducem ipſum ſecutũ citiꝰ
crediderim,etſi hoſtiũ excurſione ĩ vrbem nunciata, vbi comptum eſt patriciorũ res ab hoſte nõ
violari,pene recens orta ſit ſeditio,plębe criminante ortum ſibi bellum conſilio patrũ, quia vtiq; Diſcordia
aliter ſuam in plębem iram nequirent effundere. Ducẽ ſuarũ partiũ,cum extero exercitu,in ſuos ciuitatis.
agros immiſiſſe.Negabant itaq; tueri ſe velle,ſiquid Ro. ab hoſtium iniuria reliquũ adhuc eſſet,
detrectabantq; ob id vulgo militiã,qua diſcordia vſus Martius,pręda per ociũ abducta,Romanis
finibus exceſſit.Tullius & ipſe,ſub id tempus,grauem ex Latinis prędam reportauit.Nec multũ
inde Martius cunctatus,collega ad pręſidiũ vrbiũ cum parte copiarũ relicto, ipſe cum reliquo ex Coriolani
ercitu profectus,Circeios cepit,vbi Romani Coloni erant veteribus incolis permixti. Liuius Ro- expeditio.
manos inde Colonos eiectos ait.Dionyſius retentos videtur ſignificare.Id vbi Romã Latini nun
ciarunt,ꝓmiſſum eſt eis vt arma caperent,& noui cõſules.S P.Nautius & Sextꝰ Furiꝰ,ipſi quoq;
Romæ exercitum conſcripſere,pręmiſſis qui nocturnis luminibus,interdiu fumo ex altis ſpeculis
futuros hoſtium motus ſignificarent.Martius Circeis profectus, in Latinã viã trãſuerſis tramiti
bus trãſgreſſus,Satricũ de Latinis cepit,Lõgulã,mox Poluſtiã,Coriolos & Nouellã,Lauiniũ dein
ceps,Corbionem,Viteliã,Trebium,Labicos,Pedum,poſtremo Romam a Pedo ducẽs,ad Cluillas
foſſas,quinq; milia paſſuũ ab vrbe caſtra poſuit,vnde populatoribus in circuniectos agros miſſis,
quicquid priore incurſu fuerat intactũ,tũ demũ fœde populatus eſt. Dionyſius qui oĩa longiorẽ
exequit̃ ſermone,ſcđm Circeios Tolerinos ex Latinis vi captos prodidit,ac direptos,mox & Bo-
lanos, qui bis Volſcos Martio abſente a mœnibus cum cęde repulerãt.Hos inſidiis exceptos,cum
ſtrage & trepidatione multa ad vrbem inſecutus,priuſq̃ portę claudi poſſent,mixto agmine op-
pidũ irrupit.Boloni in ſeruitutẽ acti.Pręda omnis militi conceſſa eſt.Labicani & ipſi obſidione fa
tigati deditionem fecere,pari ſucceſſu Pelani quoq; ſubacti.Secuta deinde Corbionenſiũ, & Co- Coriolani
riolanorũ voluntaria deditio,poſtremo Bolis & Lauinio deditis,caſtra ad quintũ lapidem Romã ſucceſſus.
admota,ad locũ cui Cluillę foſſę erat nomen.Librarioꝝ credo inſcitia accidit,vt Cluillam foſſam Ciuilia an
apud plures ſit legere,quũ Ciuiliã Liuiliũ & alios ſcripſiſſe ſimilius vero ſit.Satis cõſtat,locũ pari Cluilla foſ-
ab vrbe intercapedine,a C.Ciuilio Albanorũ dictatore olim munitum,qui ꝙ ibi prima aduerſus ſa.
Ro.caſtra feciſſet,Ciuilię foſſę nomen aliquot ætates tenuit. Caſtris igitur ꝓpius admotis,ingẽs
eſt in vrbe tumultus ſecutus.Cõcitabant tribuni multitudinem in patres,velut pręſentiũ maloꝝ
authores,vixq; temperatũ fuiſſet irę,niſi cõis excidii metus,concitatos animos cõtinuiſſet. inſta
re patres,vt pręter delectũ,quem conſules habuerant,ex tota ciuitate omnis generis,& ętatis mi
les conſcriberet̃,plębs omnia malle q̃ bellũ.His ſenatus difficultatibus cõſtitutꝰ, legatos ad Mar
tium de pace miſit,quinq; ex primoribus patrũ in caſtra iuere,& in his.M.Minutius, qui vbi ad
Martii conſpectum ventum eſt,cęterorum cõſenſu in hunc modũ ad eũ verba fecit. Nemo Co- Oratio M.
riolane Tribunorũ & Romanæ plębis in te iniuriã nouit,qui tuo in eũ ordinẽ ſtomacho,irę q; nõ Minutii ad
facile ignoſcat,natura omnibꝰ inſitũ eſt,vt huic a quo ſis inſigniter lęſus,quũ poſſis quoquo mo Martium.
do eidem noceas.Cæterũ illud vulgo mirantur omnes,tuumq; factum criminantur,ꝙ nimia vlci
ſcendi cupiditate,amicos iuxta & inimicos,eodem loco habẽdos duxeris,nec minus hoſtiliter pe-
tas quibus ſemper chariſſimus fuiſti,q̃ qui te iniuria & clade affecerũt,diuina & humana cõfun-
dens.Quęſo Marti patienter audias,ſi quid de te liberius dicam,meus in te priuatus amor, & le-
gati nomen,quo fungor,faciunt vt audacius agam,q̃ locus hic,aut tempus poſtulet,ſed tu vide
quęſo,q̃ ingrate ne impię dicã,egeris,qui ab vno ciuitatis ordine eiectus,ac toto quidem, vniuer
ſam patriam ſis oppugnare adortus,nam vt de aliis ſileam quibus tua dignitas,tua ſalus ſemper
fuit curę,quid pro te ſenatus,tua illa temporũ notitate non fecit? A te vim tribunitiã bis repulit
tecum veſtem mutauit,in iudiciũ deſcendit,ſuffragiis interfuit,pro te humiliter ſupplicauit,vi-
cit tribunitius furor,etſi nõ multo plures reperti ſunt,qui te eiicerent, q̃ qui in ciuitate retinerẽt
moerore & triſtitia affecti ſumus,non aliter q̃ ſi vniuerſus ordo tecũ damnatus eſſet,damnatum
vi Romæ retinere,ne maior in ciuitate diſcordia moueret̃ nõ ſumꝰ auſi. Tu vero quaſi oĩs ordo, Articulus.
ſexus,ætas,in te perdendo conſpiraſſet,vrbem hoſtiliter adortus,muros, tecta, lares, ſacra omnia

& prophana crudeliter oppugnas,nõ deos,nõ hoſes veritus,nõ matrem,vxorem,liberos, ac totã
domũ reſpiciens,non cæteros neceſſarios,qui per te in ꝑpetuo ſunt luctu & mœrore,qui ſiue vi-
ceris,ſiue victus ſis,omnino miſeri futuri ſunt. An non in mentẽ venit,quũ huc copias admouiſti
quam terrã oppugnatũ venires? quę te genuit,aluit,educauit,in qua tot ſacra tẽpla,tot aræ, tan-
ta pietas,tanta religio.ꝙ ſi nõ ſenatus,nõ patrũ reuerentia,non tot tribus,quot pro te ſteterunt,
Sententia. ſuoq; ſuffragio ſeruare conatę ſunt,at deorũ ſaltẽ maieſtas,& vltio mouere debuit,ꝗ quo tardior
eſt,eo ad ſuppliciũ vehemẽtior inferendũ.q̃q̃ per deũ q̃ſo,qua ſpe frętus Coriolane,quo conſilio,
qua ope Ro.nominis excidium animo propoſuiſti? an quia Volſcis & Equis legionibus imperes?
Quid ſi non compertum haberes,quoties Ro.longe minore numero hos ipſos fuderint,fugarit,
occidioni dederint? eoꝝ agros populari ſint? oppida vi ceperint? diripuerint? incẽderint? Ceſſerũt
tibi Orcei,Corioli,ergo & vrbs Roma ceſſura eſt? Labicani ſuperati ſunt & Tolerini,ergo marti⁹
ille populus,& ad hunc diem inuictus ſuperabitur? Sed cęca ira eſt,ira mentẽ pręcipitat,non ſic ꝑ
fecto nõ ſic eueniet,domeſtica diſcordia frętus,quia nuſq̃ Ro.tibi obuius fuit. Volſcorũ ſigna tu
Antithetõ. to adhuc circuntuliſti,iam plębs vniuerſuſq; populus.ꝓſenti clade,indignitateq; rei mot⁹,dome-
ſticorum certaminum oblitus,ad arma reſpicit,in aciem educi poſtulat. Hoc ipſo loco haud mul
to poſt acie erit tibi decertandũ:qualis ſit pugnę exitus futurus, vel ex hoc qđ dicam,potes intel
ligere. Stabit inuicta acies aduerſus ſępe victos,plurimi in paucos,hinc Romanus,inde Volſcus,
pro penatibus hic,pro liberis,pro patria dimicans,ille prædæ & populatiõis ſtudio.læſus hinc ani
mus & irarũ plenus,timidus inde,& iniuriarũ conſcientia fluctuans. Habebit Volſca acies Mar-
tium vnũ ducẽ fateor egregiũ,habebit Ro. Valerios,Appios,Poſthumios,Sulpitios,& alios,con-
ſilio & prudentia nihil inferiores. Sed fac omnia æquatũ iri,dubiũq; eſſe pugnæ exitũ, vtrũ vin-
Dilemma. cere,an vinci ſit tibi minus optabile haud facile dixerim. Si victus acie exceſſeris,omnem male ge
ſtæ rei in te culpam Volſci reiicient,te pacis ſuiq; ocii turbatorem,ſparſi ſanguinis , afflictarũq;
fortunarũ authorẽ dicẽt,oẽm acceptæ cladis irã in te vnũ effundent,diſtrahent,laniabũt,aut cer
te cõponendi belli ſtudio,te tuis ad ſuppliciũ dabunt. Nec tui interim tutiore loco erunt,repoſcet
illos Popu.Ro.ad pœnã & ſuppliciũ,extinguet matrẽ,vxorẽ,liberos cum tota domo,vt vnius fa-
miliæ calamitas,ſit poſteris documento,ne quis temere amplius in patriam arma induat. Nec vi-
ctoria (vt omnia proſpera in acie eueniant) minus tibi funeſta erit, min⁹ exitioſa & deteſtabilis,
quando cadente patria,qui tibi chariſſimi ſunt ſtare nõ poſſint, nec tu magis tutus apud hoſtes
futurus ſis,quippe cui ſi nõ verbis,animo quidem plurimi infeſti erunt,inuidebunt primores lau
dem,criminabunt etiã apud ſuos,vt ſuſpectũ & tyrãnidis cupidũ,dabis nihilominus pœnas.q̃q̃
ſi hoc quoq; ꝑiculo longe abſis,odiũ & inuidiã vitare nõ poteris,quacũq; ibis tacitis execratio
nibus,te patrię hoſtẽ,te tuorum carnificem vocabunt,viri ſimul ac fœminę inſectabunt , oderint
Amplificatio. vt impiũ & ſceleratũ fugient,occurrent animo furię tuorũ ſcelerũ,terrebit patrię imago, perem-
ptorum vmbrę,q̃ nõ die,nõ noctu,te quieſcere ſinent. Iuxta mors,vitaq; grauis, quando ſuperis
inferiſq; inuiſus,nec finire vitã,vt cuperes,dabitur,nec viuere, vt voles . Sed tu Marti mala hæc
longius ꝓſpice,& dum potes effuge (potes enim modo velis) ſenatus nos ad te miſit, vt te in vr
bem reuocemus,quo te omnes ciuitatis ordines,omnis ſexus,omnis ætas reuocat,te patriæ,parẽ
ti,vxori,liberis reſtituunt. Detuliſſemus tibi plębiſcitum,cum ſenatuſconſulto , quo tibi in poſte-
rum cauetur,ne fraudi ſit tibi eorum quicq̃ quæ exul geſſiſti,adduntur & pręmia,pudor obſtitit
quo minus ea declararentur,ne metu potiuſq̃ gratia decreta viderentur. Tu Marti caue ne tantã
prætermittas occaſionem,ne agas quicq̃ pertinaciter. Eſt enĩ huius virii,vt dicitur,comes, ſollici
tudo. Memineris præterea eſſe humanarum rerum vicem, nulliſq; minus q̃ proſperis diutius ſta
re datum,quare dum fortuna adhuc tecũ eſt,dum te patria reuocat, in ſuũq; gremiũ recipe pa-
rata eſt,dum te vniuerſus populus ſuis humeris reportat,priſtinæ dignitati reſtituit, noua orna
menta adiicit,vince te ipſum,irã frena.hoſtilem animũ exue.patere te ex hoſte ciuem fieri,ex exu
le ſenatorem,ex hoſtium duce ciuitatis principem, teipſum dum potes hoſtibus ſubtrahe , hanc
vnam illis fiduciam adime,& vt breuiter dicam,dum tibi integrũ eſt,pacẽ amplectere,ne ſi nunc
Peroratio. reſpuas,poſtea optatam fruſtra requiras. Hãc Minutii orationem ita Martius excepit,vt diceret
Verba Coroliani ad legatos. ſe & Minutio pręſenti,& collegis viris ornatiſſimis q̃ amiciſſimũ eſſe,quippe qui ſuis rebus aduer
ſis,ex omni patricio ſenatorioq; ordine,conſilio,ſententia,interceſſione,ſibi pręcipue opitulati eſ-
ſent,debere itaq; ſe in tales viros eum eſſe,qui niſi ingratus ſit,omnia illoꝝ cauſa ſit facturus. Cę
terum poſt illos,neq; ordinem vllum,neq; ciuem eſſe,cui quicq̃ præter odium deberet. Nam tan
tum inquit Minuti abeſt vt fortunã meam,aliquo modo a patribus defenſam exiſtimem , vt go-

quid mali mihi in hoc exilio accidit,vni ordini pène acceptum referam,q me optimatiũ partes p
tinaciter tuentem,dum ſenatus totiuſq; nobilitatis inuidiam ſuſtinerem,ſtultę multitudini,furo
riq; tribunitio vexandũ obiecere,obiectum in exiliũ agi paſſi ſint , velut vni⁹ pniciosi ciuis exilio,
ciuitatis diſcordia defuncturi:nec eſt credo,q poſſit mihi crimen vllum obiicere, quo merito vi-
dear hac clade & ignominia affectus,voſq; optimi teſtes adeſtis,meoꝝ in patriam meritoꝝ , iam
inde ab eo tpe ;quo iuuenis aduerſus eiectos nup Tarquinios p libertate eſt dimicatum,qua acie
quoniam ciuem ſeruaui,hoſtem pemi,locum obtinui,ciuica ſum corona donatus.Tranſeo quę ſe
cuta ſunt,quę quo maiora fuerunt,omniumq; iudicio pluris æſtimata , eo iuſtior ira hæc videt̃,
iuſtiorq; cauſa,talia in ingratiſſimos ciues audendi.Nec conditiões q̃ a vobis deferunt̃ hę ſunt,q̃
tutiorem mihi vitam apud vos in poſterum polliceant̃:haud enim video,quo pacto, is qui ex p-
feſſo hoſtis fuerit,in ea vrbe tutus futurus ſit,in qua ciuis,miles,ſenator,optimatium libertatiſq;
acerrimus defenſor,omnia infeſta & inimica habuit.At vos honeſtum nomen impio facto aſtruẽ
tes,nõ me patrię,parẽtibus,cęteriſq; neceſſitudinib⁹ reſtituitis, ſed plębi hoſtiã adducitis,vt meo
vnius ſanguine tota belli huius expietur inuidia.Q̃ꝗ̃ ſi omnia mihi in tuto ſint,adſitq; deus ali-
quis mihi futuræ vitæ ſponſor,qua fronte, quibus verbis , quo pętextu Volſcum nomen,de me
optime meritum,medio belli curſu deſtituam?tam me hercule pfidus impiuſq; eſſem,q̃ ſi patriã;
quũ ciuis erã tam hoſtiliter vt nunc petiiſſem.Illa me ex ciue hoſtẽ fecit,ex ſenatore exulẽ.Volſci
ex hoſte ciuem,ex exule imperatorem,ab iis igitur,quib⁹ omnia debeo,pacem poſtulate, cum his
inducias paciſcimini,in quoꝝ poteſtate & tutela,Martius eſt.Belloꝝ onera p ampliſſimis ipſorũ
in me meritis libens,vt impator,obeunda ſuſcepi, cæterarum rerum arbitrium penes illos eſſe vo
lui,contentus p hæc quę gerunt̃,illis eorũ quę in me cõtulere bñficia,aliquã referre gratiã . Nec
ſpecioſum patrię nomen, qđ identidem iactatis,plus me q̃ res ipſa mouerit.Nã ſi recta ęſtimatio-
ne hæc pẽſanda ſunt,dicite vtra poti⁹ patria habẽda eſt,q̃ eiecit & abdicauit,an q̃ eiectum & ab
dicatũ cõplexa eſt?quæ p præmiis pericula intulit,an q̃ pro iniuriis ornauit?& ad imperii faſtigiũ
extulit.Colunt me Volſci,nec colunt tantũ,ſed imperio etiã meo acquieſcunt. Pro his niſi ingra
tus ſim,me ſtare oportet,p his bellare,moriq; etiã ſi opus ſit.Horum terra mihi patria , hi ciues,
hic domus mihi,hic mater,vxor,liberi,penates,vbi ſalus,vbi hoĩm gfa, vbi velut tutiſſimo por-
tu quieſcere datũ eſt:hęcq; nõ grate ſolũ,ſed pie etiã a me pdicari arbitror, diiſq; iniuriarũ vltori
bus,me ad hoc bellum impulſum.Scio ego,ac plane fateor,quibus auſpicibus planeq; iuuantibus
omnia adhuc nobis,Volſcoq; nomini proſpera euenere ; nec quæ futura ſunt minus feliciter ca-
ſura ſpero.Nihil enim ſit non feliciter,qđ deo auſpice ſit.Verũ ne vobis omnẽ ſpem pacis præci
ſam arbitremini,vna ad præſens bellum ſoluendum vobis via relicta eſt,ſi vrbibus,& agro quem
Volſcis ademiſtis vltra Romanus ceſſerit,ad qđ ipſum cõſultãdũ,triginta vobis dies ſtatuo,qb⁹
ſubmotis hinc caſtris p Latinorũ fines circũagam copias , mox niſi res fuerint Volſcis reſtitutæ,
maiore virium apparatu vrbem arctius oppugnaturus adero.Atq; huiuſmodi minaci denuncia-
tione legatis a ſe dimiſſis,Martius ſublatis ſignis,ad cæteras Latinorũ vrbes oppugnãdas cõuer-
ſus,tum demũ Pugulam,Satricũ,vt Dionyſius ſcribit,inde Ecethrã,Coriã,Tuſculũ, & Albietas
cepit,domitiq; cum his Mugilani,& Coriolani.Per hæcq;.XXX.diebus conſumptis Romam re
uerſus,caſtra ad quartũ lapidem,via,qua Tuſculum itur,eſt metatus.Quo decem ab vrbe legati
illi pręſto affuerunt.Cęterũ quũ hi nullũ pacatius a Martio reſponſum accepiſſent, pontifices &
omnes qui ſacros honores in vrbe gerebant , cum ſuis inſignibus ſupplicatum in caſtra venerũt,
adeo vigor ille martius oĩm animis exciderat,aut qđ Dionyſius credit,veroq; ſimilius eſt,quia ſi-
byllino carmine,aliove oraculo Po.Ro.ſit vetitus acie cõfligere. Sed inteſtina diſcordia in primis
obſtitit,quo minus Romani eam iniuriam ſint armis vlti.Legatoꝝ ſanctitas religioq; Martii ocu
lis obuerſata, nihilo q̃ ciuiũ dignitas fuit ad pacẽ efficacior.Erat proinde ciuitas in luctu & mœ
rore, mulieres pręſenti periculo perculſæ,templa agminibus complerant. Deorumq; ſimulachris
cum lachrymis obuolutę,pacem precabant̃, ceperatq; interim Capitolini Iouis templũ maieſtate
loci,præcipuaq; amplitudine cœtum muliebrem,multo q̃ cætera templa ampliorẽ, eratq; ibi Va
leria Publicolæ ſoror,fœmina ſingulari prudentia,hæc cæteras matronas hortata eſt,vt Vetru-
riam Coriolani matrem,& Volumniã vxorem vna omnes adirent (Plutarchus Vergiliã p Vo-
lumnia ſcripſit) eaſq; precibus compellerent,vt in caſtra ad Martiũ contenderẽt,vrbis excidium
deprecaturæ,id quũ facile perſuaſiſſet,confeſtim eius ductu eſt ad Coriolanĩ ædes itum, Valeria
pro cunctis dicere exorſa,ſermone ad pręſentem fortunã accommodato,multis lachrymis vtrãq;
precata eſt,vt veterũ Sabinarũ exemplũ ſecutę in caſtra ad Martiũ irent,flexiſſe tũ filias parente-

Antithetũ.

Coriolani proceſſus.

Sacerdotũ legatio.

Valeria Publicolæ ſoror.

in acie ſtantes,& coniuges armatos viros,nimirũ ſi & Volumnia fœmina pudiciſſima, illi chara ſit,filii chariſſimi,acceſſuras his maternas pręces,quas certo ſciret plus apud filiũ,ꝙ oẽs neceſſitudines valituras.Darent hoc patrię ciuibuſq; ſuis,nequid in publica clade auertenda humanæ opis prętermiſſum videretur.

Vetruria & Volumnia in caſtra pficiſcunt.

Aſſenſa his Vetruria miſerabilem adiecit ſermonem,multũ de publica & priuata fortuna cõqueſta,inde cũ nuru & duobus nepotibus, quorũ maior vndecim erat annos natus,alter crepundiis nup egreſſus, paucisq; ex omni matronarum numero ſecum aſſumptis,in Volſcorũ caſtra eſt pfecta. Vix coetus ille coeperat vallo appropinquare,quum Coriolano nunciatur frequens mulierũ agmen adeſſe,mox ex familiarib⁹ quidã,niſi me oculi, inquit,fruſtrãtur,mater tibi Coriolane adeſt,& cum ea vxor Volumnia ac liberi.

Coriolani & matris congreſſus.

Tum ille amẽs ab ſede cõſternatus pergit matri ire obuiam,iuſſis lictoribus,vbi ad conſpectũ veniſſent, faſces ſubmittere (peculiare fuit Romanorũ magiſtratuũ,vt faſces ad eorum occurſum demitterent,qui dignitate anirent) vbi itaq; illa cominus ſtetit,Martius parũ imperii memor, cũ lachrymis in maternos ſe cõplexus effudit. Vetruria vero iam grandis natu,longoq; moerore cõfecta, inter prima filii oſcula deficiens ad terrã defluxit,quę dum muliebri opa reficit̃,cõuerſus ad vxorẽ Martius,eius dextra apprehenſa,ipſius pudicitiã & fidem laudauit,ꝙ iam quartum annũ ſe exule, apud matrem & liberos cõſtanter eſſe pſeueraſſet. Admotis deinde ad oſcula filiis pfuſus lachrymis,matrem repetit,eamq; iam refectã humoq; alleuatã,ad quid veniſſet corã fari iubet. Liuius author eſt. Vetruriam ſub primum congreſſum,filium ad oſcula & complexum non admiſiſſe , ſed quaſi illi iratam quęſiuiſſe,mater ne ad filium,an captiua ad hoſtem pducta eſſet,inde in lamentationẽ & miſerabilẽ querelã egreſſa. In hoc ergo inquit infelix mater tãdiu vitã traxi,vt filiũ primo exulẽ,mox & patrię hoſtẽ viderẽ? Tu ne hãc terrã fili ꝗ te genuit,aluit, inſtituit,tã crudeliter vexare potuiſti? nec quũ patrios fines hoſtiliter tranſcendebas,illud animo,ꝗuis infeſto,pximus occurrit,ibi mater mea,ibi coniunx,ibi liberi ſunt,ibi domus & penates, totq; neceſſitudinũ imago oẽm cõtinuo fregit irã? teq; impio conſilio auertit? Ergo niſi ego peperiſſem Roma nõ hodie oppugnaret̃? niſi filiũ haberem in libera ciuitate mori cõtigiſſet? Sed ego nec qđ tibi turpius ſit,aut mihi miſerius pati poſſum amplius,nec diu ſum in his malis futura,de iis videris qui ex te pcreati ſunt,quos ſi pgis hoſtilia agere,aut immatura mors,aut longa ſeruitus manet. His paucis eam in tanta cõſternatione vſam,libentius crediderim,ꝗ longiſſimos vtrinq; ſermones habitos,orationeſq; inter Martium & matrem,vt Dionyſius author eſt,diſceptatũ. Sed ſiue hoc,ſiue illo modo lenita fuerit ei⁹ ira. Martius matris dextrã tenens. Viciſti inquit mater,victoria tua eſt,patrię quidẽ felix,mihi vero funeſta. Inde paululum cum ſuis ſeorſum locutus,eos in vrbem dimiſit.

Coriolani erga matrẽ pietas & mors.

Ipſe poſtridie Romanis finibus copias abduxit,nec ita multo poſt Antii ob ſoluti belli inuidiã , multitudinis incurſu lapidibus eſt obrutus,alii ferro trucidatũ ſcribũt. Fabius pictor Romanarũ rerũ author lõge antiquiſſimus,eum in exilio cõſenuiſſe pdidit,hancq; ſæpe exacta iam ætate ab eo vocẽ vſurpatam, multo miſerius ſibi ſeni exiliũ eſſe,ꝗ iuueni fuiſſet. Sed vtcũq; periit,fuit Martius rei bellicę oĩm,ꝗ ſua tempeſtate fuerunt,peritiſſimus,ab omni vitiorũ fœditate abhorrẽs:

Coriolani indoles.

verũ quia nõ vni oĩa natura dedit,nec mortali ſemini perfectus gignitur quiſꝗ,prinaci nimis fuit ingenio,minimeq; exorabili,quod naturę vitium eo hominem indomita cõtentione traxit,vt exul primo , inde patriæ hoſtis fuerit. Fuit alioqui,pręter cæteras virtutes,plus æquo iuſtitiæ tenax,eſt enim in mediocritate virtus,non in extremo & quaſi faſtigio quodam ſita,quæ quo magis a medio recedit,eo opinione hominum ſit vitio propior. Quæ res ſummorũ interdũ virorũ fortunas vt Martii euertit. Sed phama ingens illum poſt mortem ſecuta eſt , domeſticumq; & externũ in eius memoria ornanda ſtudium. Volſci honorificentiſſime funerarunt. Matronæ vt Brutum & Publicolam Romę per annum luxerunt,nec mulieribus ſuus honor defuit,tẽplum muliebri fortunæ patrum decreto,vt rei geſtę monumentum eſſet, eſt erectum ,

Muliebris fortunę tẽplum & alloquium.

vbi matronæ calendis Decembribus,quo die bellum fuerat ſolutum,rite ſacrificarent. Valeria quæ muliebris legationis author fuerat, prima ſacerdotium templi adepta eſt. Scio vulgo perſuaſum ſemel atq; iterum ſimulachrum deæ fœmineum coetum allocutum,ſed quæ nobis ſit de huiuſmodi dæmonum præſtigiis ſententia, haud vno Rapſodiæ huius eſt loco memoratum.

FINIS ENNEADIS SECVNDÆ.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HI- STORIARVM AB ORBE CONDITO IN ENNEADEM TERTIAM PRÆFATIO.

EO vſq; noſtra hæc hiſtoriarum ꝓceſſit ſeries, vt non res
geſtæ vnius alteriuſve gentis, vt antea, ſed totius Orbis,
vno ſint tempore explicãdæ. Nã preter Romanoꝝ geſta,
paſſim deinceps memoranda, quę per ſe ſatis ſuperq; ſtilũ
onerare potuerunt, ecce iam & quæ Medi in terra Græ-
cia, quę Gręci rurſus aduerſus illos, ac poſtea ipſi inter ſe
geſſere, vno ꝓpemodũ cõplexu, ſunt nobis referenda. His
hærebunt res Macedonũ in Europa prius geſtę, mox ma-
iore parte Aſię, & in Libya etiã ꝗdã valido armorum co-
natu, ſed fortuna & ſucceſſu multo validiore. Quæ ma-
teria tam late patet, ꝗ eius olim regni fines patuerunt:
tam varia eſt & multiplex, ꝗ opes illæ tanta indole quęſi-
tæ, in multos abiere principatus & regna. Nec punicę res
interim, Palęſtinęq;, aut crebri Gallorum motus modicæ erunt inſtituti opis appendices, vt dubi-
um ſit, ne tam ingens humanarum rerũ congeries ſtilũ obruat, aut ſtilo, quod non minus timeri
oporteat, tenebras nimia varietate inducat, quod vitiũ ne ſequat̃, dabo enixe opam, vt optimos vi-
dear pictores imitatus, qui dum diuerſos rerum actus, quibuſdã velut interuallis figurãt, quum Similitudo pictoris.
imaginũ paucitas patit̃, integra reddunt corpora. Cõtra ſicubi turba laborat̃, ꝓter ea ꝗ in fronte
ſtatuunt̃, in cæteris ſatis habent, ſi caput, humeri, pedes, aliaq; pateãt extrema, plura alioqui, vt in
conferto agmine, vel arte, vel neceſſitate, occulrantes. Sic nos in denſiſſima hiſtoriarum ſylua, ꝗ
maxime viſa fuerint relatu digna, vt omni ſint ex parte inſignia, curabimus: cætera breuiore ſtilo
complexi, ita exequemur, vt ſi non omnia, conſilia, tamen perſonarum, fortunæ varietates, & rerũ
exitus omnino intelligi poſſint. Quod ipſum tantũ abeſt, vt nouo a nobis exemplo factum videri
poſſit, vt clariſſimi etiam rerum ſcriptores, in vnius populi gẽtiſve hiſtoria occupati, idem haud
vno loco fecerint. Cęterũ illi rõnem ſecuti videri poſſunt, nos non rationem ſolum, verum & ne-
ceſſitatẽ, cui nemo, niſi ſtultus, repugnat, & ob id fortaſſe maiore excuſatione digni. Nũc ad ea re-
deo, ꝗ deinceps dicẽda ſunt. Offeruntq; ſe in primis res in ora Ioniæ, & apud Marathonẽ in Græ-
cia, ſub id tempus geſtæ, quo vrbs eſt Roma a Coriolano obſeſſa.

EIVSDEM ENNEADIS TERTIÆ LIBER PRIMVS.

Mardonius

MARDONIVS Gobryæ filius, erat huic nupta Darii filia, & ob id re-
gi chariſſimus, altero ab eo anno, quo Ioniæ ſtatus omnibus circa do-
mitis, fuerat ab Artapherne pacatus, in Ciliciam ſub vernum tempus,
cum validiſſimo venit exercitu: hinc terreſtrib⁹ copiis ſub duce in Hel- Mardonii
leſpontum miſſis, ipſe claſſe ad tempus inſtructa. Aſię oram præterue- trãſitus in
ctus, in Ioniam ꝑuenit: ex Ionia in Helleſpontum, qua exercitu in Euro- Europam.
pam trãſmiſſo. Erethrienſibus bellum Athenienſibuſq; nominatim in-
tulit. Hi enim ſub primos Ionię motus, Sardis in Lydia captas cum Mi-
leſiis cremarunt. hic gerendę rei prętextus illi fuit, quum decreto vni-
uerſę Gręcię bellum inferret, ſiquidem Thaſios Barbarus claſſe ador-
tus, a terra Macedonas, vtroſq; ab initio ſubegit, quo regendarum rerum principio nulli dubium
fuit, Mardonium in animo habuiſſe, quaſcunq; poſſet Græcarum vrbium, bello ſubigere. Ex Tha-
ſo claſſis ad Acanthum proceſſit. Vnde mox ꝓfecta violento Aquilonis flatu diſiecta eſt, circaq;
Athon montem, in Macedoniæ ora, qua mare maxime eſt importuoſum, foede conflictata. CCC. Naufragiũ.
naues vi maris abſumptæ ſunt, & cum his ſupra viginti hominum milia, quorum plures mediis
fluctib⁹ natãdi inſcitia ſunt abſorpti, alios cautib⁹ & ſcopulis allidens vnda, circa littora extinxit,
ſiqui montẽ tenuere, a feris laniati ſunt. Excurrit Athos a planitie in mare. LXXV. millia paſſuũ,
radicis ambitus cẽtũ quinꝗginta millia colligit. Oppidũ ĩ eius vertice fuit Acrothon. Xerxes nõ Abſciſſus
multo poſt, atrociſſimi huius caſus memoria territus, montem continenti terræ ademit, mille & Athos a cõ-
quingentorũ paſſuũ Iſthmo militari opere effoſſo, per quẽ poſtea eſt Athos enauigatus. Staſicra- tinenti.
tes, qui fuit magni Alexãdri tẽporibus, mõſtraſſe illi dicit̃, poſſe montẽ ipm in humanã effigiẽ fi-

gutari,fuitq; ad id operam ſuam pollicitus,vt læua Miriãdron teneret vrbẽ,decẽ milliũ videlicet ho
minũ capacem,dextra redũdãtiſſimos fluminis ſpargeret latices.Plutarchus,qđ miror, ad Thra
ciam nõ Macedoniam Athon ptinere credidit,& Mardonius hac eſt clade ab initio affectus. Eſt
& altera clades haud multo poſt ſecuta, nam dum Macedonas armis iſectatur,ſubito hoſtiũ in-
Perſarum cædes. curſu,ingens eſt Perſarũ cædes edita,& ipſe dux grauiter vulneratus.Sed ferox iuuenis non pri-
us deſtitit incœpto,q̃ omnem Macedoniæ oram ad deditionem compulit.Ipſe ob duplicem cladẽ
vna expeditione acceptam,omnibus propemodum inuiſus,exercitum in Aſiam reportauit. Dari
us ſequenti anno Thaſiis,quia res nouas moliri dicerentur,naues ademit,nudauitq; eorũ vrbem
Thaſus. mœnibus.Phœnices Thaſum condiderunt,vnuſq; ex cõditoribus dedit vrbi nomen.Erant Tha
ſii,ob metallorum diuitias,quæ apud illos paſſim effodiuntur,inter inſulanos nihil obſcuri.Dari
us inde in Græciam miſit,qui ſibi peterent terram & aquam,ab iis qui inſulas & omnem contine
ris oram tenebant.Pauci omnino poſtulata fecere,& in his Æginitæ, quam criminandi occaſionẽ
Athenienſes nacti, Lacedæmonem mittunt,qui apud Cleomenem regem Æginitas accuſarent.
Rex Æginam nauigauit, in authores defectionis animaduerſurus, quos capere ꝓhibitus,plures
Demarathus. ibi dies altercando fruſtra conſumpſit.Demarathus interea (erat & ipſe Lacedæmoniorum rex)
abſentem Cleomenem (parum enim ambobus conueniebat in republica adminiſtranda) aſſidu-
is concionibus,vt rerum nouarum cupidum ad populum criminat̃, quæ res Cleomenem veteris
iniuriæ memorem adhuc magis ad vltionem accendit. Sic & in Attica expeditione Demarathi
diſcordia omnem ipſius in Athenienſes conatum reddidit irritum.Leuthichidem igitur occulte
Cleomenes inſtruit,vt Demarathum ad populum inſimulet,ꝙ non Ariſtonis,a quo tanq̃ a patre
regnum accepat,eſſet filius,ꝓductiſq; in medium teſtibus,qui olim,quum Ephori eſſent, ex Ari-
ſtone rege audiuiſſe ſe aiebant,puerum quem dudum vxor enixa diceretur, quia ante decimum
menſem natus videretur,non eſſe ex ſe genitum. Placuit, etſi ſatis conſtat ſeptimo quoq; menſe
mulieres parere,publice oraculum de ea re ſciſcitari.Qui Delphos ob id publice miſſi fuerant,cõ
Demaratho regnũ abrogatur. uenicns teſtimonio oraculum retulere,continuoq; eſt regnum Demaratho abrogatũ.Ille præſen-
ti ignominia offenſus,ad Darium in Aſiam nauigauit, vbi benigne acceptus,vrbibus & agro eſt
a rege donatus.Leuthichides in eius locũ eſt ſurrogatꝰ,qui meritas abſenti exoluit pœnas, Phar
ſalica expeditione hoſtium pecunia corruptus,atq; in iudicium arreptus,e Sparta Tegeam ꝓfu-
git,vbi ꝓcedẽte tempore mortem obiit.Cleomenes Demaratho eiecto, cum Leuthichide bellum
in Æginitas inſtruxit,ſed eo nondum illato,inſulani decem nobiliſſimos defectiõis authores vin-
ctos Cleomeni dedere,qui apud Athenienſes Æginitarum inimiciſſimos in cuſtodia ſunt habiti.
Cleomenes quum ob Demarathum eiectum,populi odium incurriſſet,cõſtãs phama erat Perial
Perialla. lam virginum quæ Delphis fatidicæ erant antiſtitem ab eo corruptam,Spartanoſq; ea fraude de
ceptos regnum Demaratho abrogaſſe,multitudinem veritus in Arcadiam conceſſit,vbi quũ te-
bus nouis ſtudere diceretur,publico decreto Lacedæmonem reuocatus,in priſtinam eſt dignitatẽ
reſtitutꝰ.Nec ita multo poſt in apertam euaſit inſaniam,obuioſq; paſſim verberare regio ſceptro
ob eamq; rem a domeſticis in ligneas ſoleas coniectus,quum a ſeruo gladium impetraſſet,ſe totũ
Cleomenis infelix exitus. a ſuris incipiens ad ventrem diſſecuit,& ille infelicem hunc vitæ exitum eſt adeptus. quem mul
ti ad ipſius impietatem referebant,ꝙ Pythiam aduerſus Demarathum corrupiſſet. Alii ꝙ Atti
co bello Eleuſinæ Cereris templum populatus eſſet.Quidam ꝙ Argiuos ad Sepiam victos,in lu-
co haud ꝓcul Tiryntho,quo ſe receperant (erat locus Argo ſacer) arida materia circũiecta cõ-
cremaſſet.Lacedæmonii arbitrati ſunt eam inſaniam ab vini temulentia ortam,quam ille ex Scy-
tharum conſuetudine traxiſſet.Scythæ poſt bellum a Dario illatum,Spartam legatos miſere,vt
Leuthichides. fœdere inter ſe inito,illi ꝑ Pontum ingreſſi,hi ab Epheſo copias in Darium & Medos iungerent.
Æginitæ poſt Cleomenis interitũ a Lacedæmoniis petierũt, vt viros quos vltro dediſſent,eſſentq;
apud Athenienſes depoſiti,aut ſibi reſtituerent,aut ex Athenienſium cuſtodia,qui Æginiticum
nomen infenſe oderant, eximerent. Eam depoſitionem a rege factam ab initio Spartiatæ iniquo
animo tulerant,& iam erant qui Leuthichidem ipſum Æginitis dedendum cenſerent.Cæterum
Cur Glaucus cum tota domo perierit. ita demum comparatum eſt,vt Leuthichides Athenas iret,Æginitas ab Athenienſibus recepu
rus,quos illis redditυros ſe negantibus,quia quos duo reges depoſuiſſent,haud æquum eſſet vni
reſtituere,tum Leuthichides Glauci Epycidis filii Spartiatarum optimi, vt phama fuit, exẽplo
illato,qui quum ingentem pecuniam a Mileſio hoſpite depoſiti nomine accepiſſet,eamq; an filiis
reſtitueret Apollinem Delphis rogaſſet,cum tota domo breui extinctus eſſet,vnius familiæ inſi-
gni clade,Athenienſes ad depoſitum reſtituẽdum adducere conatus eſt. Verum quũ hac quoq;

via parum ꝑfeciſſet,infecta re Leuthichides & Æginitę diuerſi abierunt.Tū vero Æginitę ira
adacti:biremē quā Athenięſes a mēorabili illa Theſei ī Cretā expeditiōe quotānis Delū mitte
bāt,circa Suniū ꝓmōtoriū intercipiūt,Atheniēſiūq̃ primores,ī ſuoꝝ vltionē in vincula cōii-
ciunt.Atheniēſes ſupra vet⁹ odiū recēti adacti iniuria,nihil differēdū rati,cū.LXX.nauibus,
quarū.XX.Corinthii dederāt,q̄ tum amici erāt,Æginā bello petunt.Iuuit rē Atticā Nicodro
mi trāſfugium.Erat is inter Æginitas hō multi noīs,vrbēq̄ Atheniēſib⁹ ꝓdere fuerat pollici-
tus.Et iā veteris vrbis partē cū hoībus ſuę factiōis occuparat.Qꝫ ſi Atheniēſes ad ꝯſtitutum
diē affuiſſent,ſine vllo maiore negocio potuit Ægina capi.Cæteꝝ Nicodrom⁹ ſocioꝝ acceſſu
deſtitut⁹,cū modica ſuoꝝ manu,ex īſula trāſfugit.Septingēti eius factiōis viri in Æginitaꝝ
poteſtatē redacti,extremo ſunt ſupplicio affecti,& ī his vn⁹,q̄ cū ſacros Cereris poſtes teneret,
abſciſſis manib⁹ tract⁹ ē ad ſuppliciū,quo ſcelere,vt creditū ē,Æginitę polluti cōſternatiq̄,nul
la prius expiatiōe adhibita,pari nauiū numero cū Atheniēſib⁹ cōgreſſi,ꝑlio fuſi ſunt. Nec ad
eā cladē illi aīm demiſere,ſed ad reparādā claſſem ſtudio cōuerſi,repēte ab Argiuis,a q̄bus āte
fuerāt adiuti,deſtituunt.Suis itaq̄ viribus fręti,Atheniēſes īcōpoſitos adoriunt,ꝑlioq̄ ſupāt
q̄tuor eoꝝ nauibus,cū ſuis turmis ī poteſtatē redactis.Erat ꝑ hęc bellū iā antea inter Ægini
tas & Atheniēſes cōtractū,quū Dari⁹ Hippię,aliorūq̄ Piſiſtratidarum hortatu, mlto maiore,q̄

Atheniēſes bellū Æginitis īferūt.

antea conatu,bellum ī Atheniēſes īſtruxit,abrogatoq̄ ob rē ſupiore āno male geſtā Mardonio
copiarū impio,Datim Medū & Artaphernē Artaphernis fratris filiū bello ꝑfecit. Hi ī Ciliciā
primo duxere,ex Cilicia Hippagogis,cęteriſq̄ nauigiorū generibus ī q̄b⁹ triremes ſexcētę nu-
mero fuere,exercitus Ioniæ orā ꝑteruectus,Samū tenuit.Inde īter Icarii inſulas,vt Athō de-
clinaret,claſſis circūacta.Naxū inſulā metu a cultorib⁹ relictā occupat.Delii & ipſi relicta īſula
in Tenū ꝓfugerāt,ſed tātū abfuit,q̄ natalē Apollinis terrā violari paſſus ſit Datis,vt Deliis p
caduceatorē domū redire iuſſis,ip̄e.CCC.turis libras,ſup arā Phœbo ſacrā adoleuerit.Eſt De
los Cycladū media,Apollinis tēplo,mercatuq̄ olim inſignis.Ariſtoteles,q̄m tepēte mediis flu
ctib⁹ emerſiſſet,id ei nomē datum exiſtimauit.Egloſthenes Cynthiā dixit.Alii Orthigiā,Aſte
riā,Lagiā,Certhā,Mydiā,Cynethū,q̄dā & Pyrpilē,q̄a ibi prius ſit ignis reptus.Quinq̄ milium
paſſuū ābitu patet Cyntho mōte aſſurgēs.Nefas ibi olim canes alere, aut mortuos humare.
In Rheena,q̄ illi ad quatuor ſtadia adiacet,Delioꝝ ſepulchra fuere.Naxus duodeuiginti milia
paſſuum inde abeſt,nā huius quoq̄ mētio nuper facta eſt. Eā Strongilen dixere.Dion Diony-
ſiada a vinearū fertilitate.Callipolim nōnulli & Siciliā minorē dixere.Eius circuitus quīq̄ ha
bet & ſeptuaginta milia paſſuū.Medis igit̄ Delo ꝓficiſcētibus,inſula ſubito motu terrę cōcuſ
ſa eſt,q̄d ad id tēpus(vt Herodotus ſcribit)nūq̄ antea acciderat.Quo magis mirari poſſis Pli
niū authorē eē,ad Marci Varronis vſq̄ ætatē,eā inſulā immotā māſiſſe. Per eum motum ma
la,q̄ Græciæ impēdebāt,videri poſſunt demōſtrata,q̄m plures quidē ſub Dario,Xerxe,& Arta-
xerce regibus,ſit terra ipſa clades experta,q̄.XX.aliis ante eos ætatibus fuiſſet.Erāt ipſa regū
noīa ſatis p ſe formidoloſa.Eſt em̄ Darius coercitor interp̄tatus, bellator Xerxes,Artaxerxes
nō bellator ſolum,ſed magnus bellator.Datis itaq̄ & Artaphernes reliquas circumuecti īſulas
partim vi,partim metu ſubigere,& iā ī Erethriēſes curſum intēderāt,quū illi eorum q̄ ab ini-
tio egiſſent cōſciētia,deſperata venia,parant ſeſe tueri,quatuor milibus auxiliariorū ab Athe-
niēſibus acceptis.Fuit Erethria ī Eubœa inſula olim Melanis vocitata,& Arotria,vt Strabo ſi
gnificat.Veteres Erethriēſiū opes columna,quæ in Dianæ Amarinthiæ tēplo fuit,teſtata ē.An
drii Tenii Chii,aliiq̄ inſulani circūiecti,eoꝝ ditiōis fuere.Poſt Chalcidē, quæ cū originis ve-
tuſtate tū opportunitate loci,ab initio fuit inſulæ Metropolis,Erethria ſemp in ſecūdis habi-
ta.Eius cōditores varie tradunt,ſunt qui ab Erethria,q̄ e Macyſto Triphylliaca deſcēdit,pro-
fectā arbitrent.Alii ex Atheniēſis orę Erethria,quæ deinceps forum fuit.Eubœa inſula,quādo
ad eius partes explicādas venimus,Bœotię obuerſa iacet.Ab Attica in Theſſaliā modico eu-
ripo diſcreta,nuſq̄ amplius.LX.milib⁹ paſſuū pandēs latera,nec min⁹.XX.cōtrahēs.Patet am
bitu.CCCLXV.miliū paſſuū.Multæ præter iā dictas fuerunt in ea inſula vrbes,& in his Ca
ryſtos marmore īſignis.Inſula olim Chalcodotis dicta eſt,vt Ephor⁹ & Ariſtides meminere, vt
Callidem⁹ Chalcis,ære ibi primū repto.Dicta & Abātia & vulgo a poetis Aſopis.Eubœa ab he
roicæ īdolis matrona,vel vt Strabo ſuſpicat⁹ eſt,ab antro ī littore Aula bouis dicto,vbi Io Epa
phū enixa credit̄.Erethriēſes etſi auxilia ab Atheniēſib⁹ implorauerāt,terribili hoſtiū phama
ꝑculſi,de vrbe relinquēda priuſq̄ obſidiōe cingerent̄,cōſilia agitare cœpere.Quod vbi Atheniē
ſes reſciuere,cōfeſtim ī Oropū trāſgreſſi,ſalutē ſibi q̄ſierūt.Nec ita multopoſt Perſæ ī Eubœā

Dari⁹ reparat bellū in græcos.

Delos īſula

Naxus.

Darius
Xerxes
Artaxerxes
q̄d ſignificent.

Erethriēſiū opes.

Eubœæ circuitus.

Vn̄ Eubœa

delati,Eretriã obſidiõe cingũt.Erethriẽſes,qa cõſiliũ a pricipio ĩitũ de relinquẽda vrbe nõ placuit,ad ſeſe tuẽdos totis viribꝰ vertũt, ſeptẽ dies ſine ĩtermiſſiõe oppugnati, multiq; mortales
Erethia ca-pit a perſis. interim intra extraq; occubuerũt.Septima demũ luce,Euphabi & Phliagri Erethriẽſiũ proditiõe vrbs capta,direpta,& incẽſa eſt,omĩ multitudine in ſeruitutem abducta. Nec multo poſt
Marathonii campi. Erethriã captã,Medi ĩAtticã Hippię ductu trãſgreſſi,ĩMarathoniis cãpis cõſedere.Eodẽ Athenięſes & ipi ad vim arcẽdã ꝓceſſerũt.X.ſibi ducibꝰ cõſtitutis, in qbꝰ Milciades fuit Cymonis filius,q ex Cherſonneſo,eo triẽnio ꝑ hoſtes elapſus,Athenas venerat.Miſerãt & Philippidem quẽdã ad Lacedęmonios auxilia imploratũ,cui ꝑ Arcadiã rẽdenti, Dæmon quidã obuius fuit,
Pan. Pan fuiſſe credit,hortatuſq; eſt vt iuberet Athenięſes forti aĩo eſſe,affuturũ illis ĩ bello deorũ vnũ aliquẽ,ꝓponerẽt ſibi oĩa ſecũda.Philippidæ fides habita ẽ,eoq; oraculo Athenięſiũ animi ſũt nõ mediocriter ad res gerẽdas cõfirmati,ita vt ne expectatis qdẽ Lacedęmoniis,q ſe paucis diebꝰ affuturos ꝓmiſerãt,acie ſint cũ hoſte cõgreſſi.Hic priuſq̃ prelium inireť,Plateẽſes quos Athenięſes olim aduerſus Thebanos defenderãt,in fidẽq; receperãt,veteris beneficii mẽores, ꝑopportune auxilio venert. Variæ interim erãt ducũ ſentẽtię,pars hoſtiũ multitudinẽ veriti,
Milciadis virtꝰ ad Marathonem. ꝑlio abſtinẽdũ cẽſebãt.Milciades & alii cũ eo plærique fortunã tẽtãdã arbitrari. Cæterũ quum ſentẽtiarũ diuerſitate nihil decerni poſſet,Callimachũ Polemarchũ Milciades adortus eſt,erat is tum belli pṙiceps.Hũc hortať ne bellũ trahi patiať,cernere ſe haud dubie,futurũ,vt ĩ tanta ducũ diſcordia,paulopoſt nõ deeſſẽt,q tẽ Atticã hoſtibꝰ ꝓderent,diis authoribꝰ victoriãq; portendẽtibꝰ pręſentẽ gerẽdæ rei arriperet occaſionẽ.Nulli dubiũ eſſe quin ſi Athenięſes ea acie vicerẽt,fore,vt iã ĩde Gręciæ principatũ obtinerẽt.His ille aliiſq; hortationibꝰ,quũ Callimachũ ĩ ſentẽtiã traxiſſet,ſuffragiis ſupior factus,vbi ſui imperii dies affuit,nã in orbẽ impabant, copias in aciẽ eduxit,quæ ab eo ita inſtructæ ſunt,vt Polemarchus dextrũ cornu teneret,ſiniſtrũ Plateenſes,omne robur in cornibꝰ fuit,media acies paucis cõferta ſtetit ordinibꝰ, tũ Gręci ita inſtructi,in hoſtẽ decurrũt.erãt inter vtrãq; aciẽ octo nec ampliꝰ ſtadia.Mirari primo barbari
Græci per pauci cum Perſis cõfligunt. Græcorũ audaciã,inſanire arbitrabanť,q tã pauci cũ immẽſo exercitu cõcurrere auderẽt.nã ad ſexcẽta hoĩm milia,vt Trogus ſcribit,aduerſa acie inde ſtabãt,quũ.X.milia Athenięſes eſſent, Plateẽſes auxiliares mille,fuitq; ſic quoq; pugna aliq̃diu anceps,hĩc virtute,ĩde numero ſuperãt,vicerũtq; Barbari media acie,vt Herodotꝰ meminit,qua Perſę & Sacę eã perrũpẽtes in mediterranea fuſum hoſtẽ egere.Cõtra vtroq; cornu Athenięſes Plateẽſeſq; ꝓſpere dimicarunt, Mediſq; vtrinq; pulſis cornua cõtrahũt,Tũ oĩs ĩpetꝰ ĩ Perſas Sacaſq;, q mediã aciẽ auerterãt
Perſarũ cędes. cõuerſus eſt.Hi græcis vtrĩq; vrgẽtibꝰ cũ multa cæde ſũt ad naues cõpulſi. CC.milia barbarorũ eo ꝑlio cęſa Trogꝰ,qđ miror,ſcribit,quum Herodotꝰ ſex milia &.CCC.occubuiſſe mẽoret, ex Athenięſibꝰ duos & nonagita ſupra cẽtũ nec ampliꝰ.Occubuit ĩ eo Perſarũ nũero Hippias
Hippiæ viſum. Piſiſtrati filius,eius belli cõcitator.Is nocte q̃ diẽ pugnę ꝓceſſerat,ꝑ qetẽ ſibi viſus fuerat cum matre cõcumbere, et vbi dies pugnæ illuxit,dens illi in littore ſtãti vehemẽtiore tuſſi excuſſꝰ, (erat eñ iã grãdis natu) quũ in arenã decidiſſet,diligẽti cura reqſitus inueniri nõ potuit.Tã ſtrenue ꝑlio ab oĩbus eſt dimicatũ,vt q primã ex ea acie laudẽ reportarit, difficile fuerit iudi-
Milciadis gloria. care.Geſtæ nomẽ rei gl'ia penes Milciadẽ fuit. Themiſtoclẽ quoq; adhuc adoleſcẽtẽ illius diei pugna ſtrenue obita cœpit illuſtrare.Periit Callimachus Polemarchus,& ex ducibꝰ Steſileꝰ &
Cynegyri facinus. Cynegyrus Euphorionis filius, q quũ Medos ad mare egiſſet,nauim hoſtibꝰ honuſtã intuitꝰ vt eã ad cędẽ remorareť,dexterã manũ iniecit,qua bipẽnis ictu reciſa, ſiniſtra eã apprehendit, ea quoq; pari clade amiſſa,mordicus triremẽ tenuit.Tãta in vno tũ virtꝰ fuit,vt nõ cęde multa fatigatꝰ,nõ vtriuſq; manus clade victus,in morẽ rabidæ feræ dẽtibus dimicare ſit conatus.
Atq; hoc quidẽ euẽtu eſt ad Marathonẽ pugnatũ.Barbari nauibꝰ inde ſubductis,Suniũ ꝓmõ
Epizeli cęcitas. toriũ & Phalerũ,vbi Athenięſiũ nauale erat circũuecti, in Aſiã abiere. Mirũ eſt,qđ de Epizelo Cuphagorę filio,viro Athenięſi,mẽoriæ eſt ꝓditũ.Is quum in Marathonia acie ſtaret,ſine vlliꝰ humanę ĩiurię ĩteruẽtu,repẽte luminibꝰ eſt captꝰ, mẽorare ſolitus diciť,virũ ꝓcero corpore,cuius mẽtũ oẽm ſibi clypeũ inũbraret, media pugna occurriſſe,mox eã laruã ſe ꝓtergreſſã eſſe ꝓ
ANNI MVNDI. ſtratũq; a ſe hoſtẽ q ꝓxime ſteterat,ac ſecũdũ eã cędẽ cõtinuo lumibꝰ priuari cõtigiſſe.Incidit mẽorabilis hęc pugna ĩ alterũ annũ Olympiadis ſeptuageſimę ſcđe,q quater milleſimꝰ fuit ac ſeptigẽteſimꝰ nonus a mũdi origine,poſtq̃ Roma cõdita ẽ bis cẽteſimꝰ ac ſexageſimꝰ quintus, q̃ triẽnio Coriolanꝰ & Hippias Piſiſtrati filius patriã vterq; ſuã externis oppugnauit armis. Obtinebatq; iterĩ Macedonię regnũ Alexãder Amynthę filiꝰ,ꝓceſſit hic aliquot ętates alterũ
Hellanicus Alexã.q ĩ eadẽ gẽte magnꝰ ẽ cognoiatꝰ.Inciderũtq; ĩ hęc tpa Hellanicꝰ hiſtoriarũ ſcriptor,He

raclitus Epheſius cognomēto Scotinus,cuius libros Crates dixiſſe ferī Delio aliquo indigere natatore ne illis obrueref.Librū Theologicū ī Epheſię Dianę tēplo poſuit,obſcuriꝰ vt creditur de induſtria cōſcriptū,vt ſoli eruditi legerēt.Cuncta ex igne fieri arbitratus eſt,& ī idē elementū oīa reſolui.Mundū aīatum eſſe dęmonūq̧ oīa plena.Xenophanis fuit auditor vt Solion memoriæ ꝓdidit.Quidā authores ſunt,ab ineunte ętate inueſtigādæ naturæ deditū,ſua ipſiꝰ induſtria ꝑfeciſſe.Laertiꝰ author eſt,Heſiodū ab eo inſtitutū,Zenophanē,&Hecateū,quę ſi vera ſunt,aut tettahi iu hęc tpa oportet,quæ de Pythagora & Zenophane alio loco,Liuium &Dionyſium ſecuti expoſuimꝰ,aut hæc oīno ſunt illis ꝓferēda,q̄q̄ nō video qua rōne Heraclitꝰ his potuerit æqualis eſſe,quū Pythagoras,quē iuniorē credi oportet,quia eiꝰ fuit auditor, vix ad hęc tpa quæ poſuit Euſebius,peruenerit.Sed vtcunq̧ ſe res habēt, Euſebius Democritum & Anaxagorā Heraclito credidit æquales,quoꝝ hic Clazomeniꝰ mētē primus oīm materię adiecit,animātiū ꝓcreationē ad humorē & calorē referēs.Huius vox illa,audito filioꝝ obitu,ſciebā me eos mortales genuiſſe.Abderites alter,etſi qdā Mileſiū fecere,cū Anaxagora cōgreſſus, q̄q̄ ætate minor,Leucippi,cui dedit operā,dogma ſecutus,ad atomorū cōcretionē oīa retulit. Cōſtās phama eſt ſemetipſum luminibꝰ priuaſſe,vt oīa altius cōtēplaret.Laberius aliā ſubiecit cauſam radiis inqt ſolis aciē effodit luminis,malis bene eſſe ne videret ciuibꝰ.Fuit his æqualis Æſchylus,q primus apud Græcos Tragœdiā illuſtrauit,& hi tum viri illuſtres ī terra gręcia fuere.Datis & Artaphernes vbi Aſiā tenuere,Erethrieſes captiuos Suſa ad Dariū ꝑduxere,quos nullo maiore incōmodo affectos,in Ciſſiæ regiōis ſtagno collocauit,Stad.circiter.CC. a Suſis.Haud ꝑcul ide puteꝰ natura ſupra q̄ credi poſſit mirabili,ſi vera tradit Herodotꝰ.Dimidiato vtre ac ſitulæ loco ad ciconiā alligato,liquor inde hauſtus in oleū,bitumen,& ſalē cōcreſcit.Poſt Perſarū digreſſum Alcmeonidę Athenis ſunt ꝓditiōis accerſiti,ꝙ parmā,hoſtibꝰ adhuc in ꝓximo agētibus,ꝑcul oſtēdiſſent,velut id ſignū excōpoſito eſſet datū, ſed id crimen eo eſt facilius diſcuſſum,ꝙ ea familia ſemꝑ fuerat tyrānis infeſta.Alcmeon q primus eam illuſtrauit familiā Crœſi liberalitate ditior eſt factꝰ.Cōſueuerat is ſpōte ſua regis legatos, q Delphos cū donariis mittebanf,comiter accipere,acceptoſq̧ magnifice tractare,q̄ hoīs hoſpitalitate ꝑmotꝰ Crœſus,eū ī Lydiā accerſiuit.Hic facta illi poteſtate vt tātū auri ex ſuis theſauris ſibi ſumeret,quātū vno ferre poſſet cōplexu,pręgrādē tunicā induit, eaq̧ ī ſinū cōplicata,laxioribuſq̧ cothurnis calceatꝰ,vbi ad theſauros eſt ingreſſus,ī aceruū auri ꝓcūbēs,cothurnos primo,īde ſinū diuitiis refertſit,coma deīceps tamēto obuoluta faucibuſq̧ auro refertis,vix ſeſe traducēs,in aptū cuicūq̧ rei ſimilior q̄ homini ꝓceſſit.Eū Crœſus intuitus, hilari vultu cachinnoq̧ ad ſe receptū,oīa habere ꝑmiſit.Milciades,poſt Marathonicā pugnā,ab Atheniēſibꝰ petiit vt ſibi ſeptuaginta naues darēt,futurū pollicitꝰ vt quicūq̧ in eā expeditionē exirēt breui multa honuſti ꝓda domū reuerterenf.Claſſe igiſ publice īſtructa Parios ſubita eſt oppugnatiōe adortꝰ.Cauſa belli Pariis illati ea ꝓtēſa eſt,ꝙ naui vna cū Medis ad Marathonē militaſſēt,ſed priuatum odium Milciades ſecutus crediſ,ꝙ a Lyſagora Pario,ſub id tꝑs,quo Medica arma circa Cherſonneſum vagabāſ,ex ea terra pulſus ē.Eſt Paros Cycladū vna iter Delū & Naxū marmore nobilis,Platea olim,poſtea Minois nūcupata.Tenuit obſidio ſex & vigīti dies Pariis muro ſe tenētibꝰ.Milciades noctu macerię muro ꝓximā trāſcēdēs,legiferę Cereris ſeptum ingreſſus,ſubitoq̧ religiōis horrore perculſus,quum in ꝓphanū recurrerit,femur cōcuſſit.Eaq̧ clade affectꝰ ſpe potiūdę inſulæ deiectꝰ Athenas rediit.Eratq̧ tū ille ī ore oīm multęq̧ īuidię obnoxius,ab Xātippoq̧ Ariphonis ad pplm̄ accuſatꝰ,ꝙ ciuitatē Paria expeditiōe circunſcripſiſſet.verū femore magis in dies tabeſcēte,cauſam ꝑ ſe dicere nō potuit.ꝑ amicos defenſus:quibꝰ & Lemnū Pelaſgis adēptā,& Marathoniā pugnā allegātibꝰ,īpetratū ē ne capitis dānaref.Quī quagīta talētis ea cl'pa ęſtimata,īpe paucis diebꝰ,putreſcēte femore,vita deceſſit.Multā Cimō filiꝰ exoluit.Lēnū qd̄ ad Milciadis meritū attinet,Achęi ex attica ab Atheniēſibꝰ eiecti occuparūt,q̄ illi īiuria adacti,ex Baurone Atheniēſiū mulieres Dianę ſacra patrio ritu celebrātes plurīas rapuere,quarū cōcubitu,frequēs ſoboles orta,q̄ quū adoleſcere cœpiſſet,mr̄na nobilitate ſuperbiētes quū iis q legitio nati eēnt thoro auderēt īſultare,appareretq̧ ita futurū,vt quū primū ꝑ ętatē licuiſſet īſula potirēſ.Achęi veriti ne legitīe nati q̄ſq̧ ſpuriis ſeruirēt,Atticas mulieres cū oīni virili ſtirpe obtrūcāt,q̄ īfāda cęde veteriq̧ Lēniadū mēoria q̄ viros oēs vna nocte cū Thoāte,vt Herodotꝰ ait,ſuſtulerāt,puerbio ē receptū,vt fœda & tetra ſcelera,Lēniaca dicerēſ. Achęi ob id facinꝰ peſtilētia,terręq̧ ſterilitate diu vexati,Delphico ſunt oraculo moniti,vt ad deoꝝ pacē īpetrādā,ſatiſfacerēt Atheniēſibꝰ.Qui quū ad hoc īpm Athenas miſiſſēt,Lēnūq̧ illi

Heraclitus Epheſius.

Democritꝰ Anaxagoras.

Æſchylus.

Puteus mirabilis.

Crœſi liberalitas in Alcmeonē.

Alcmeonis auaritia.

Milciades Parios oppugnat.

Milciadis mors.

Lemnos.

Scelera Lemniaca.

ſibi dari poſtulaſſet,id ſe facturos Achęi recuſarunt.Poſt aliquot deinceps annos Milciades ex
Cherſõneſo Ethefiis in Lẽnũ delatꝰ Achęos ĩde migrare coegit.Hephęſtinenſes vltro paruere.
Alyrrinęi p̄rio recuſãtes,quũ obſidionẽ nõnihil tuliſſent,veriti ne maiorẽ aliquã adirent belli
cladẽ,dedirionẽ fecere.Atq; ita cõtigit,vt Milciadis ductu,qđ ĩ dãnatiõe illi ꝓfuit, Athenięſes

Dariꝰ bellũ reparat.

Lẽno ſint potiti.Dariꝰ poſtq̃ ad Marathonẽ a ſuis ĩfeliciter eſt pugnatũ,multo Athenienſibꝰ q̃
antea ĩfeſtior factus,totius Aſię viribus bellũ ĩſtaurabat,nauibus,eq̃s,militibus,frumento,ſpa-
tis,Et iã trienniũ in eo ornãdo cõſumpſerat,quũ Ægyptii,q a Cãbyſe fuerãt ſubacti,ab eo defe
cere.ſup veterẽ Athenięſis belli curã & alterã Ægyptiacę defectiõis recẽtẽ,maiorẽ quãdã filio-

Filioꝝ Darii cõtẽtio.

rũ diſcordia iniecit.Erãt Dario liberi tres ex priore cõiuge Gobryis filia,quos priuſq̃ regnare
cœpiſſet,ex ea tulerat,horũq; maximꝰ natu erat Artabazanes,ex Atoſſa Cyri filia, quã regnũ
adeptꝰ ſibi matrimonio iũxit,quatuor,eratq; Xerxes primo loco natꝰ.Quũ igiẽ appareret eũ re
gno ſucceſſurũ,q ad bellũ mitteret,Xerxes & Artabazanes ãbire cœperũt,& de regni ꝓrogati-
ua ĩter ſe diſceptare.Hoc patriũ morẽ celebrãte,qa primo natꝰ eſſet loco,& ob eã rẽ ſucceſſio-
nẽ regni ad ſe trahẽte.Atoſſã m̄rem altero Cyro ꝓcreatã,& ꝙ Dario iã rege nõ priuato,vt Ar
tabazanes fuiſſet natꝰ,vmbra auiti nois populareq; m̄ris nomẽ,& qa regia fortuna eẽt ortꝰ,qđ
vt ꝓ ſe allegaret.Demarathꝰ Lacedæmonius monuiſſe dicit̃,hęc Xerxis cãm iuuerũt,vt a patre
ſucceſſor ſit regni declaratꝰ.Cæterũ quũ iã fere oĩa eſſẽt ad bellũ cõparata,altero Ægyptiacæ de
fectiõis ãno Dariꝰ vita deceſſit.Anno ſui regni ſexto ac trigeſimo.Trogꝰ id de regno certamẽ
poſt Darii obitũ ĩter fratres ortũ arbitrat̃,totiuſq; rei arbitriũ ad Artapharnẽ patruũ ab vtroq;
delatũ,atq; ita domeſtico iudicio Xerxẽ Arthemeni,vt ille ſcribit,nõ Artabazani ꝓlatũ,tãtaq;

Filioꝝ Darii laudabile certamẽ.

amboꝝ moderatiõe diſceptatũ,vt nec victor ĩſultauerit fratri,nec victꝰ oderit,quin dubio ad-
huc iudicio inuicẽ ſibi munera miſerint,iucũdaq; ĩter ſe cõuiuia celebrarint,tãto moderatius
tũc fratres ampliſſima ĩter ſe regna diuidebãt,q̃ nũc exigua patrimonia partiant̃.Nũc,priuſq̃
Xerxis geſta exequamur,q̃ apđ cæteras gẽtes interi domi foriſq; geſta ſũt,ordine ſũt referẽda.
Eſtq; relatio prima Romanarũ rerũ,q̃ Coriolano hoſte ſublato, cõfeſtim meliores eẽ cœperũt.
Volſcos paucis diebꝰ,poſt Coriolani interitũ,ĩ Romanũ agrũ reuerſos,grauis ẽ ſeditio adorta.

Volſcoꝝ & Equoꝝ ſeditio.

Eq̃s haud ãplꝰ Actii Tullii impiũ ferẽtibꝰ,ex altercatiõe funeſtũ ꝓliũ eſt inter eos ortũ,quã oc
caſionẽ Romani cõſules q in ꝓximo caſtra habebãt adepti,nã Martio abeũte cõfeſtim bina ca-
ſtra ĩ apto fecerãt,binos hoſtiũ exercitꝰ ꝑnicioſo certamĩe occupatos deleuere.Hæc Liuiꝰ.Dio-
nyſius deleri potuiſſe affirmat,ſed cõſulũ negligentia hoſtes mutua clade affectos,ſine maiore

C. Aquilius T. Sicinius conſules.

offẽſa diuerſos abiiſſe.Secuti deĩde cõſules.C.Aq̃lius,&.T.Siciniꝰ,viri bellicoſo ingenio,& ad
res gerẽdas magis q̃ ſuꝑioris anni cõſules idonio.Initio huiꝰ anni res ab Hernicis ꝑ legatos re
petite,ꝙ Volſco bello Romanos fines,cõtra fœdus cũ Tarq̃nio rege ictũ,latrociniis ĩfeſtaſſẽt.
ad ea Hernici quũ negarẽt,regibꝰ ſublatis,ſibi vllũ fuiſſe cũ Romano po.fœdus.priuatoq; cõſi
lio,nõ publico dicerẽt hoĩes ſuę gẽtis Ro.agrũ violaſſe,nec ob id res redderent̃.ſortiti cõſules
ĩter ſe puĩcias,Aq̃lius ĩ Hernicos ꝓfectꝰ ẽ cũ tertia pte copiarũ(uã gẽs ipſa in armis erat)Sici
nio Volſci euenere,cui par exercitꝰ eſt datꝰ,reliquã iuuẽtus.T.Largio ꝓfecto Vrbis relicta eſt,
vt ſuburbanã regionẽ abſentibꝰ cõſulibꝰ ab incurſu hoſtiũ tueret̃.Aq̃lius ĩ pręneſtino agro Her
nicis occurrit,iuſtoq; ꝓlio vtrinq; eſt cõcurſum.Ferẽtarii lapidibꝰ,ſagittis,iaculis,prælijũ inire
re,inde turmatim equites eq̃tibꝰ cõcurrerũt,ꝑdeſtris deinceps pugna fuit,atq; anceps diu cer
tamen.& iã dextro cornu cœperat Romana acies laborare,quũ Aquiliꝰ ex ſubſidiariis militibꝰ
lectiſſimos in primã aciẽ eduxit,inde paulatim ſaucios intra ordines recepit,qđ fieri Hernicꝰ

Acre ꝓlium

cõſpicatꝰ,ratꝰ id fugæ initiũ eſſe,multo acrius cõnixus Romanũ vrgebat cornu.Verũ vbi ꝑ-
ter ſpẽ reſiſtere aĩaduertit,ſegnius ciebat pugnã,faciebat tamẽ nihilominꝰ Romanis negociũ
ingẽs,quũ cõſul equites cohortatꝰ in hoſtẽ immiſit,horũ incurſu dextera hoſtium acies pulſa
eſt,nec ita multopoſt & ſiniſtrũ latus fugatũ, cætera multitudo lateribꝰ nudata, & ipſa fugã

Hernici acie vincuntur.

fecit,Romani fugiẽtes hoſtes ad caſtra cũ multa ſunt cæde ꝑſecuti.Iã & hoſtium vallum erãt
oppugnare adorti,quũ cõſul veritus ne ſubita hoſtiũ eruptione fortuna victoriã variaret,canĩ
iuſſit receptui.Caſtra noctu ab hoſte relicta poſtridie Romani diripuere.Progreſſus inde cõſul
in Hernicũ agrũ,oĩa fœda populatiõe vaſtauit,& hæc Aquilius, qđ miror Liuiũ vno dũtaxat

Alterum in Veliterno prælium.

verbo,Hernicos acie victos ſignificaſſe,ſed magis mirũ ꝙ ab altero cõſule Sicinio ęq̃ ait mar-
te cũ Volſcis dimicatũ. Dionyſiꝰ author eſt,in Veliterno agro cũ Tullio Actio iuſto cruẽtoq;
ꝓlio cõcurſum.Sed quũ ob collium aſperitatẽ,parum locus equeſtri pugnę eſſet habilis,Roma
nos equites ſe eius pugnę ſpectatores haud fieri paſſos a cõſule petiiſſe,vt relictis equis liceret

ſibi pedeſtrē pugnā capeſſere,q a Sicinio laudati,ꝑ ardua colliū a larere &a tergo dexterū hoſti Alterum in
um cornu adorti,pene totū trucidarunt,inde facta ab hoſte fuga circa vallum caſtrorū atrocꝰ Veliterno
certamē initum,Ibiq; Actium Tullium fortiter dimicārē,pluribus vulneribus acceptis,mortē prælium.
occubuiſſe.Ac tū demum paucis fuga dilapſis,q cædi ſuperār,abiectis armis ſuppliciter veniā
petiiſſe.Ob rē vtrobiq; bene geſtā ſupplicarū eſt Romæ,Siciniuſq; triūphās vrbē eſt igreſſus.
Aquilio,qa victoriā minoris momēti reportaſſet,minor eſt triumphus decretus q idem fuit & Minor triū
ouatio.Sequēs annus.Sp.Caſſiū & Proculum Verginiū cōſules habuit.Verginius i Equos du phus.
xit,q mœnibus incluſi agros incurſari paſſi ſunt.Romanꝰ cōſul haud ꝓda cōrētus,agros fœ- Sp. Caſſius
da populatione vaſtauit.Caſſius cui Hernici cum Volſcis ſorte euenerūt,Volſcorum fines in Proculus
greſſus,quęcūq; ſunt in agris repta multiplici clade afflixit,gentē ipſam ad deditionē cōpulit Verginius
Hernici & ipi a Volſcis deſtituti pacē petiere.Legati q ad Senatū venere iuſſi ſunt ad Caſſium Conſſ.
cōſulē ire,ipſe videret,quo iure ex dignitate Populi Romani Hernici in fidē recipiendi eſſent.
Caſſius triumphū petiit,quaſi ꝓclarā obtinuiſſet ꝓuinciā, impetratūq; nō ſine inuidia egit.In
de qa fœdus cū Hernicis eo iure,in quo cū latinis fuerat olim ictū,ꝑcuſſit, parta eſt illi adhuc
maior apd̄ patres inuidia.Nec tantū quia ęquatū ius amicitiæ Hernicis videdebāt cū Latinis
Romanoꝝ cognatis,ꝗ ꝙ ager,q in fœdere Hernicis ademptus erat,plębi & Latinis diuidere ſe
velle ꝓnunciauit,adiicere ſe huic muneri aliquātulū publici agri,quē priuati poſſideri crimina
batur.Sollicitabat patrum aīos ea cōſulis largitio,nec rātū priuato incōmodo monebant, ꝗ ꝙ
aperte apparebat immoderate Caſſiū multitudini indulgere,nihilq; obſcure illi ꝑ hæc gradū
fieri ad tyrannidē occupādā.Promulgauit nihilominus agrariā legē Caſſius, multa deinceps Agraria lex
ætates magnis Ro.ciuitatis certaminibꝰ agitatā.Reſiſtit Verginius ꝑnicioſę legi,nec tota qui-
dē plæbe aduerſante,ꝗ ſua ſpōte faſtidire cœperat munus in ſocios vulgatū, Iactari interim vo
ces ab ipſo cōſule,inuidię plenę,peſtilēs collegę munus eſſe,laturos agros iis q acciperent ſerui
tutis iugum,fieri eo munere viā ad tyrānidē,qd attinuiſſet agrorum diuiſionē in Latinos vul
gari,Hernicis tertiā adēpti agri partē reſtitui,niſi vt hæ gētes ꝓ Coriolano.Sp. Caſſiū ducem
haberent?Hæc ille palā prædicabat,tanto audientiū aſſenſu,vt iā popularior ipſe diſſuaſor le Cōſulum al
gis,ꝗ author haberet.Vterq; diuerſo ſtudio plębi indulgebat,ꝓfitebat Verginiꝰ paſſurū ſe aſ- tercatio.
ſignari agros,dū Romano tantū ciui aſſignarent.Caſſius in Agraria diuiſiōe ābitioſus,vt alio
ſibi mūere plębē recōciliaret,iubebat ꝓ Siculo frumēto pecuniā acceptā ciuibꝰ reſtitui,id quo-
q; plębs nō minꝰ ꝗ certā regni mercedē auerſabat.Senatꝰ interim de ea re i curia cōſulebatur.
Nā Caſſius vbi Roboleius Tri.plę.publice eſt ꝓfatꝰ,paratū ſe plębi demōſtrare,qd fraudis i re
eſſet,ipſaſq; cōſulū altercatiōes rēpeſtiua interceſſiōe diremit,ſimulato corporis lāguore publi Variæ pa-
co abſtinebat.Duę itaq; ſentētiæ i ſenatu dictę,Appii Claudii vna,ꝗ cēſebat cognoſci quātum trū ſetētiæ.
publici agri a priuatis teneret,atq; idipſm iterū publicari,cōſignari neq; ciuibꝰ neq; ſociis agrū
placebat.Altera fuit Auli Sēpronii,is ciuibꝰ ad cōcordiā i ciuitate retinēdā agrū diuidēdū cen
ſuit.Latis,Hernicisve eā largitionē fieri haud eqdē placebat,ſecūdūq; hāc ſniam.x.viri creati,q
publicū agrū recognoſcerēt,ciuibuſq; recognitū aſſignarēt.Annoq; ꝑ hęc circūacto Fabiꝰ Cęſo
&.L.Valeriꝰ qſtores.Sp.Caſſio magiſtratu abeūti,diē ꝑduelliōis dixere.Dānatꝰ ppl'i iudicio ex Sp. Caſſius
Tarpeia ē rupe,vt Dionyſiꝰ ſcribit,ꝓcipitatꝰ.Ea em̄ erat tū Rōanis morti dānatoꝝ patrio more damnatur.
aīaduerſio.Sūt q pſem eiꝰ ſupplicii authorē ferāt,q cognita domi cā filiū de more verberatum
necarit.Eiꝰ peculiū quoquo mō ꝑiit,Cereri ē cōſecratū,ſignūq; ex eo ęre factū cū hmōi iſcripti
one,Ex caſſia familia datū.Moris fuit ſtatuis ęneis iſcribi,cuiꝰ pecunię eēnt primitię,ꝗ deę cōſe
cratēt.Erāt q Caſſii liberos iterficiēdos cēſerēt,ꝗ ſnia atrox nimis & i futurū ſuo exēplo parū
ciuitati vtilis,reiecta ē:quin liberari placuit adoleſcētes, neq; exilio,neq; vlla inſigni nota mul- Liberorum
ctatū iri,q mos deīceps ē Romę ſeruatꝰ,vt liberi nullis parētū ſceleribꝰ tenerēt,ſiue tyrāni pſes impunitas.
eſſent,ſiue parricidii ꝑditioniſve cōuicti.Corneliꝰ Sylla eū morē primꝰ ſuſtulit,ꝓſcriptoꝝ filiis
petēdoꝝ honoꝝ facltate adēpta.Cōtra Gręci,velut neq; ꝓbos ex iprobis gigni,neq; ex ꝓbis im
probos natura pateret,tyrānis genitos cū parētibꝰ tollēdos cēſuere.& Sp.Caſſius vir cōſularis
ſic periit,Cæterū pœnituit populū haud multopoſt Caſſiani iudicii,ſubibat multitudinis aīm
agrariæ legis dulcedo, cuiꝰ ſpes videbat cū morte viri adēpta,criminati Tribuni,q eā actionē
ipediuiſſet.Criminari cōſules,q.x.viros ad agroꝝ aſſignationē nō creaſſent.Patres vt multitu
dinis aīm a ꝓſenti cogitatiōe auerterēt,iubēt cōſules i Veientes,Volſcos & Equos copias con
ſcribere,nec delectꝰ haberi potuiſſet ꝓhibētibꝰ Tribunis,niſi iiecta mētio eēt creādi dictatoris.
Ceſſere tū Tribuni,habitoq; delectu,Q.Fabiꝰ i Volſcos & Equos duxit,Seruiliꝰ Corne.nam hi

Q.Fabiꝰ & Seruilius Corneliꝰ cõſules.

duo eo ãno cõſules fuere.ĩ Veiẽtes Corneliꝰ Veiẽtanum agrũ ꝑdatus captiuos inde abductos
Veiẽtibꝰ pacẽ petẽtibus reſtituit,induciaſq; in annũ dedit.Fabius Equoꝶ fines populatus in
Volſcos trãſgreſſus,quũ hic quoq; effuſe Romana arma vagarent,viſum eſt Volſcis incautos
aggredi,ab Antioq; auxilia accerſunt.Fabius exploratis hoſtiũ cõſiliis,cõfeſtim militẽ ad ſigna
reuocat,quo accidit,vt egreſſi ad pugnã Volſci,vbi hoſtẽ præſenti dimicationi intentum,ſub
ſignis ſtare viderũt,priuſq̃ ſigna canerẽt,fugã occupauerint.Romani fugiẽtes inſecuti,alios ca
piunt,quoſdã in fuga obtruncãt.Plæriq; præcipiti curſu in arduũ collẽ abierũt,q paucis inde
diebus quum iã inedia cõficerent,dediderũt ſeſe.Prædã Fabius cõſul vendidit, in publicumq;
redegit,q̃ res inuiſum nomẽ Fabium multitudini fecit.Patres ſequẽti anno obtinuerũt,vt Cæ
ſo Fabius cũ.L.Æmylio cõſul crearet.Equi & Volſci in armis erant,ſortitiq; ob id cõſules in
ter ſe ꝓuincias.Fabius Latinis Herniciſq; cum ſuo exercitu præſidio fuit.Æmylius ĩ Volſcos
ꝓfectus,haud ꝓcul Antio cũ hoſte acie dimicauit. Fuit ea pugna Romano ſecunda. Volſcos
acie fuſos in caſtra cõpulit,vnde repente eruptione facta,nõ ſolum eſt a vallo reiectus,ſed ali
quãto etiã maiore cæde,q̃ intulerat,affectus,ſuos trepide in caſtra recepit.Diffiſus inde ob ac
ceptã cladẽ loco quẽ tenebat,noctu ſilentio ꝓfectus,ad Lõgula caſtra cõmuniuit,quo hoſtes ꝓ
greſſi,quum Romanos in pugnã elicere neqrẽt,aliq̃diu obſidione fatigarũt, donec cohortibus
ab altero cõſule in auxiliũ miſſis,Volſcos vallũ ſubire auſos,Romani in ſubiectos cãpos ꝓcipi

Caſtoris ædes dedicat.

tes egere.Atq; inde factũ vt iã Æmyliani milites,nõ minus q̃ hoſtes,in apto pabularẽt.Et hęc
ad id tẽpus foris geſta.Romæ eo anno Caſtoris ædes Idibus quintilibus dedicata eſt a.P.Poſt
humio Latino bello vota.Eius filius duumuir ad id creatus dedicauit.Apprebat iã comitio
rum tꝑs.Æmylius ob rẽ male geſtã Romã ad comitia habẽda ire noluit. Fabius alter cõſul eſt

Oppia veſtalis damnat.

ad id reuerſus,creatiq; ſunt cõſules.M.Fabius Cęſonis frater &.L.Valeriꝰ,Marci filiꝰ,is q Caſ
ſiũ ter cõſulẽ accuſauit.Eo anno Oppia veſtalis inceſti dãnata eſt.Tribunis delectum impediẽ
tibus,cõſules extra vrbẽ ſellas poſuere,vbi nulla erat Tribunis poteſtas.Ibiq; ſiqui ad noĩa non
reſpõdiſſent,cõfeſtim captis rerum agreſtium pignoribꝰ,mulctabãt,quo factũ,vt Tribunis opi
tulari nequeũtibꝰ,cõſcriptę ſint legiões.Fabius vt ſuperiore ãno frater ſociis Ro.po.præſidio eſt
relictus.Valerius in Volſcos & Equos ꝓfectus.Poſt aliquot leuia certamina,nã & ipſi caſtra in
apto habebãt,totis viribꝰ eſt vtrinq; cõcurſũ.Atrox pugna fuit,fortunaq; neutro adhuc incli
nãte.ꝓliũ eſt diremptũ.Parum alioq pugna ad poſteros memorabilis fuit.Percrebuit rumor Ro
manũ militẽ de induſtria ſegnius cõgreſſum,ꝙ nollet patribus,quos ob agrariã legem oderat,
gratificari.C.Tullius,vt Dionyſius ait,& Q.Fabius ſequẽti anno cõſules facti,ab his nihil di
gnũ memoria geſtũ,niſi ꝙ ex Veiẽtano agro quo copias eduxere.poſt effuſam populationẽ ali
qd ꝑdę reportarũt.Sed bello foris ĩ dies inualeſcẽte,Cæſo Fabius & Sp.Furius Cõſules fiunt.

Cęſo Fabiꝰ & Sp.Furiꝰ conſules.

Equi Artonã Latinã vrbẽ valide oppugnabãt,& Veiẽtes cũ agroꝶ populatiõe vagati,ſe vrbẽ
oppugnaturos minaciter iactabãt.P.Liciniꝰ Tribu.plę.veniſſe tꝑs ratus agrarię legis præſenti
neceſſitate pſibꝰ exprimẽdę,delectũ ĩpedire ẽ adortꝰ.Fuerũt illi ĩpedimẽto collegę, quo minꝰ in
ſuſcepto negocio pſeuerauerit.Appiꝰ Claudiꝰ primꝰ oĩm pſes admonuit,poſſe tribunitiã pote
ſtatẽ ſuis viribꝰ labefactari,darẽt deinceps operã,vt ſemp e collegio aliquẽ ordini amicũ redderẽt
ſatis futurã vniꝰ ĩterceſſionẽ ad oẽs Tribunitios motꝰ coercẽdos.Scriptis itaq; legionibꝰ Fabiꝰ
in Veiẽtes duxit,ĩ Equos Spuriꝰ,cui oĩa feliciter ĩ ꝓuĩcia euenere, hoſtibꝰ nihil cõgredi auſis.
Cõtra Fabio maiꝰ cũ ciuibꝰ negociũ,q̃ cũ Hetruſcis fuit.Nã quũ ita cõſul ſuos ĩſtruxiſſet,vt eq
te tm̃ ĩ hoſtes miſſo aduerſã aciẽ fudiſſet,fuſũ territũq; Hetruſcũ miles ſeq noluit, nec ꝑcibꝰ
cõſulis,neq; minis cõpelli potuit,vt gradũ acceleraret,quũ ꝑiculũ ĩmineret,ne Tuſcus ĩ equitẽ
cõuerſus fortunã variaret.Mœſto itaq; ſilẽtio vultuq; cõtumaciæ pleno ſigna referũt,ipm cõ
ſulẽ & eqtes,q ſtrenuã illi operã nauauerãt,tacite execrãtes.Erat miles Cęſoni ĩ primis iratꝰ ob
Caſſii dãnationẽ,cuiꝰ ille author fuerat. Nec cõſul cuiuſpiã ſupplicio,id flagitiũ vĩdicauit,vt
documẽtũ poſteris eẽt Reipu.nũq̃ tali diſcrimĩe deſerẽdæ.Adeo claro ĩgenio viris citiꝰ ars de
fuit,qua ciuẽ regerẽt,q̃ qua hoſtes ſuparẽt.Haud igit tã belli glĩa aucta, q̃ militũ odio exacer
bato Romã rediit.Hoc ãno quo militũ ꝑfidia eſt ĩ Veiẽtes parũ ꝓſpere bellatũ,Xerxes vt Dio
nyſiꝰ colligit,in Gręciã venit.de cuiꝰ memorabili expeditiõe ſequẽti volumĩe dicã.Idẽ author
eſt exercitũ noctu ĩiuſſu cõſulis Romã rediiſſe, q̃ res ĩgẽtẽ ciuitati trepidationẽ ĩcuſſit.Patres
totiꝰ ordĩs viribꝰ cõnixi,ꝓximis comitiis obtinuere,vt in gẽte Fabia cõſulatꝰ maneret,M.Fabio.

Conſules.

Cnę.Mallio in ſequẽtẽ annũ cõſulibꝰ creatis.his quoq; in delectu habẽdo,T.Pontificius Trib.
plębis ab initio impedimẽto fuit,ſed vniꝰ actio facile collegarũ interceſſiõe eſt diſcuſſa. Patres

omni genere comitatis Tribunos appellãdo(quã viã ad ſoluẽdos eiꝰ poteſtatis conatus Appiꝰ Claudius,vt ſupra memoratũ eſt,primꝰ oĩm mõſtrauerat)facile obtinuerũt,vt cõtra vnũ publici commodi remoratorẽ,reliqui Tribuni ſentirent,quoꝝ ille conſenſu fractus, actione deſtitit.Cõſcriptę itaq; a cõſulibꝰ legiões ad Hetruſcũ bellũ.Cõcitauerãt eñ Veiẽtes Hetturię populos ad arma,apd oẽs teſtati inuictas Po.Ro.vires futuras fuiſſe,niſi diſcordia ꝗ magnatum vrbiũ opibꝰ quo minꝰ ęternæ ſint,ſemꝑ obfuit,illis interueniſſet,laboratũ inter eos prius domeſtica ſeditione,iã odia in perniciẽ totius populi in apertũ erupiſſe,itum ſępe obuiã gliſcẽti malo,nũc patrũ modeſtia,nũc patiẽtia plębis.Iã ex vna duas factas eſſe ciuitates,alios magiſtratꝰ plebi,alios patriciis eſſe,qđ extremũ Ro.nomini excidiũ eſſet allaturũ,deſiiſſe militẽ ſigna in acie obſeruare,Ducibus parere.iã eñ in Equis prius,mox ea pugna,quã ſecũ extremo loco pugnaſſent,rẽ Romanã ab ipſo milite ex cõfeſſo ꝑditã.Hortari igiẽ monereq;,ne eã occaſionẽ deſererẽt,oſtenderẽt tãtũ bellũ,cætera ſponte ſua fata deoſq; geſturos.Cõciuit ea ſpes Hetruſcorũ multos,vt iunctis copiis cũ Veiẽte in aperto caſtra fecerint.Iam Ro. Conſules & ipſi haud procul ab hoſte cõſederãt,recenti tamẽ militũ perfidia territi,ſuos intra vallũ continebãt, nec hoſtẽ prætteribat quid in mora eſſet,cur Ro.in aciẽ nõ deſcẽderẽt,eoq; ferocius cũctãtibꝰ inſtabat,& nouitatẽ gñis exprobrãs & domeſticũ furorẽ.Minari etiã ſe vallũ reſciſſurũ niſi ſibi pugnæ copia fieret.Audire ea miles,nõ ſine tacito pudore,accẽdebanẽ quotidiano cõuicio ad vltionẽ animi.gliſcebatq; eo magis pugnæ libido,quo impẽſius cõſules a pręlio abhorrere.Id eñ illi prę ſe ferebãt,fore rati,vt tẽpꝰ militũ iras leniret,animoſq; ad ſanitatẽ retraheret: credebãt ad hæc,vt quo minus fieret militibꝰ pugnãdi copia,eo maius dimicãdi deſideriũ in aſſiduo cõuicio oriretur.Nec ſpes eos fefellit,nã quũ hoſtes ſuperbe inſolẽterq; circa vallũ in dies magis obſtreperẽt,milites in ꝓtoriũ frequẽtes cõuenere,poſcunt pugnã,poſtulãt vt ſignum detur.Cõſules vt maiorẽ adhuc adderent animis cupiditatẽ,rem de induſtria aliud atq; aliud cauſantes trahebãt.Donec Tuſci iam vallo occurſantes,maioraq; adhuc probra ingerẽtes, adeo acerbos vltionis animis ſubdiderũt ſtimulos,vt niſi cõtinuo ſignũ pugnæ ꝓpoſitũ eſſet,ſine impio milites fuerint in hoſtes erupturi.Petiit tamẽ Fabius conſul a militibꝰ,vt in ſe ſinguli iurarẽt,nõ niſi victores ex acie redituros. Iurati atq; oĩm primꝰ.M.Flauoleius cẽturio,arma capiũt,eunt in pugnã irarũ ſpeiq; pleni,nec Hetruſci certamen detrectãt.Cõcurſum eſt ingentibus vtrinq; animis,ſed Romanis multo maiore ira & indignatione.Pepulit ſiniſtrũ hoſtium cornu Mãliꝰ, qui dextrũ Romanoꝝ ꝓcurabat,haud multo poſtꝗ pugnari eſt cœptũ.Maiꝰ oĩno fuit negociũ in ſiniſtra parte in qua erat Fabius cõſulis frater,legatorũ vnꝰ,hac parte miles hoſtiũ multitudine degrauatus,cũ multa cæde circũuẽtus eſt.Fabius fortiter dimicans lancea,vt Dionyſius, vt Liuius gladio traiectus occubuit.Ad tam clari ſtrenuiq; viri caſum ingens terror Romanis incidit.Et iam res ad fugã ſpectare cœperat,quũ Fabius cõſul,qui mediã aciẽ tenebat,eo trepide excitus occurrit.Tum milites in pugnã reuocãs,ante Fabii iacẽtis corpꝰ obiecto clypeo vociferari,Hoc eſt inqt milites,qđ oẽs ad vnũ iuraſtis,nõ niſi victores ĩ caſtra vos hodie redituros?adeo ignauiſſimũ hoſtẽ magis timetis,ꝗ Iouẽ & Martem,ꝑ quos iurati eſtis?Aderat Cęſo Fabius q priore anno cõſul fuerat.Is totis viribꝰ cõnixus in hoſtẽ cõſulis operã iuuabat,ita vt eo die gẽs Fabia,recõciliato militũ fauore,ingẽtẽ ex ea acie gloriã reportarit. Cõſulis præſẽtia pugna ibi nõ ſolũ iſtaurata eſt,ſed pulſi etiã ſũt cũ cęde & ſtrage hoſtes.Eratq; res Rõana hac ꝑte ſupior,quũ ſubito affert,Mãliũ alterũ cõſulem hoſtes agẽtẽ,graui vulnere accepto pugna exceſſiſſe,cepiſſeq; ob eã rẽ metũ & torporẽ milites,vt iã res nõ ꝓcul a fuga abeſſet.Cõſul Fabiꝰ cũ cohortibꝰ aliquot laborãtibꝰ auxilio affuit,cuiꝰ hortatu vehemẽtiq; caſtigatiõe acies reſtituta eſt,hoſtiſq; ſuo ĩpetu auerſus.Superuenit & Mãlius q obligato vulnere ſe ſuis cõſpiciendũ reddidit,quo cõtigit,vt ab vtroq; cornu demũ pulſus ſit hoſtis. Miſerãt interĩ Hetruſci,vt pote q multitudine abũdarẽt,Rõana caſtra oppugnatũ.Suſtinuerunt vĩ ex ĩprouiſo illatã aliꝗ diu Triarii,q ad caſtroꝝ ꝓſidiũ remãſerãt,hoſtibꝰ tñ vndiq; irrũpẽtibꝰ,circa ꝓtoriũ cõglobati, acrem pugnã ciebãt.Tũ Mãlius,hoſtiũ acie ꝓfligata,ad opem ſuis ferendã caſtra repetit,obiectoq; ad oẽs portas milite,hoſtibꝰ viã clauſerat.Varii fuerũt illorũ ꝓcurſus, hac atq; illac erũpere conãtiũ.Verũ vbi oĩa irrita viderũt,deſperatione adacti,conſulẽ ipm in prima acie ſtantẽ cuneo inuadũt.hic ille iterũ ictus in vulnꝰ abiit,eo cadẽte magnꝰ terror Romanos ĩuaſit,totiſq; caſtris ꝓ victis ab Hetruſco agunẽ,foretq; ad extrema vẽtũ,niſi legatꝰ exanime corpus cõſulis tolli iuſſiſſet,atq; ita via ad erũpẽdũ hoſtibꝰ data,cõſternatũ agmẽ caſtris egreſſum, in alterũ cõſulẽ ĩcidit,ibiq; Tuſci fuſi fugatiq; ſũt & ad vnũ fere ĩ medio cæſi.Dionyſiꝰ Rõanũ vallũ

Veiẽtiũ verba ĩ publico concilio.

Tuſcoꝝ cõuicia ĩ Ro.

Cõſulis fratris interitus.

Cæſonis egregiũ facinus.

ait nõ prius ab hoſte traſcẽſum,q̃ Mãlius multis vulneribꝰ cõfoſſus cõcidiſſet, ret ẽtaq; in ad-
uẽtũ alteriꝰ cõſulis caſtra ab Hetruſco,nec antea recipi cõtigiſſe,q̃ de induſtria in vnum dunta
xat latꝰ omni Romana vi inclinãte,datus ſit hoſtibus exitus, inde periculo caſtris depulſo, in
aciẽ cõſulẽ rediiſſe,atq; iã in ſerum diei prçliũ dirẽptũ,nec re alia Romanũ ſuperiorẽ fuiſſe,niſi
quia nocte q̃ ꝓxime ſecuta eſt,Hetruſci relictis caſtris in tutũ cõceſſere.Habuit eo die Romana
acies,ſi idẽ author vera tradidit,cũ Latinoꝝ &Hernicoꝝ appendicibꝰ bellatoꝝ.XL.M.fuit oĩ-
no victoria nobilis,ſed duobꝰ illuſtribus viris amiſſis,parũ Romanis læta. Fabius,qđ oĩni triũ
pho fuit pulchrius,ob collegç & fratris ĩterirũ triũphare noluit,vtrũq; extulit honorificẽtiſſi
me,publiceq; laudauit.Anno deinde nõdũ exacto,magiſtratu ſe abdicauit,ne ĩ reliquũ anni ſo
Conſules. lus cõſulatũ gereret.Proximis comitiis cõſules creati.Cn.Fabius,& T.Verginius.Fabius ĩ cu
ria retulit,qñ ſpes cõcordiæ inter ordines,præter ſpẽ oĩm nuper affulſiſſet,dandã eſſe operam,
vt in dies magis coaleſceret,recte ꝓide pſes facturos,ſi ſuũ munus facere occuparẽt,vt agrum
ex hoſte captũ pplo diuidẽdũ darent.Reiecta eſt Fabii relatio,vt ambitioſa nimis.Erãt q inter
ptetatenẽ nimia gloria familiæ Fabiũ luxuriare.Vterq; cõſul inde ad bellũ ꝓfectus.Fabius Cç
ſo in Equos duxit,q tum Latinoꝝ fines infeſtabãt.Ibi late p hoſticũ euagatus,honuſtũ agreſti
p̃da militẽ Romã reduxit.Veientes & ipſi intra muros poſt cladẽ eo ãno acceptã,ſe tenebãt.Ho
rũ regionẽ Verginius ingreſſus,quũ militẽ temere p̃datũ miſiſſet,ſubita hoſtiũ eruptiõe dele-
tus fuiſſet exercitus,niſi Sicinius legatus cũ globo peditũ,quos circa ſe habuit, hoſtiũ vim ad
veſperũ ſuſtinuiſſet,mox inclinãte die in ꝓximũ collẽ Romanus cõceſſit, vbi eſt p aliquot dies
ab hoſte obſeſſus.Et iã lõga inedia miles cõfectus,de honeſta morte obeũda deliberabat,cçterũ
Cçſonis alteriꝰ cõſulis ĩteruẽtu,obſidio diſcuſſa eſt.Cõſules caſtris ĩ çquũ delatis,ꝑ ocium oẽm
Veiẽtanũ agrũ p̃dati ſunt,nec multis deinceps diebꝰ interiectis Romã cũ exercitibꝰ abiere.Ve-
Veiẽtes bel ientes vbi Romanas legiões ſuis finibꝰ digreſſas videre,ſumptis armis Rõanũ agrũ ĩcurſant,
lũ ĩ latroci- & qm̃ aptis viribꝰ non audebãt, latrocinãtiũ more p occaſionẽ rẽ gerere ſunt adorti.Quoties
niũ vertũt. Romanæ legiões adeſſe dicerenẽ tenebãt ſeſe mœnibꝰ,rurſus illis abeũtibꝰ,Romanũ agrũ tu-
multuoſe inuadebãt.Veneratq; res iã ĩ formã latrocinii,eoq; difficilior videri ꝓuicia,qa in cæ
teroꝝ belloꝝ occupatiõe,neq; tuto omitti poterat,neq; hoſtibꝰ de ſumma rei certare recuſanti
bꝰ decerni,aſſiduuſq; Veiẽs hoſtis magis q̃ grauis,cõtumeliiſq; ſçpius q̃ ꝑiculo inſultãs ciui-
Fabia gens taẽ ſollicitã habebat.Tũ vero gẽs Fabia ſenatũ adiit.Cõſul ꝓ tota gente loquiẽ.Aſſiduo ma-
Veiens ſibi gis ingt.P.Cõſcripti vt ſcitis q̃ magno Veiẽtanũ bellũ ĩdiget p̃ſidio,vos ſi placet,alia bella ob-
bellum de- eũda ſuſcipite,Veiẽtẽ hoſtẽ Fabiis ſuſtinẽdũ date.Id bellũ domeſticis opibus priuato ſumptu
poſcit. gerẽdum depoſcimus,authores ſumus,tutã ibi Romani nois maieſtatẽ futurã. Vacet ciuitas
hac vna belli pte tributo,vacet militia.Gratiæ ingẽtes cõſuli actç,bellũq; cũ Veiẽte vni familiç
decerniẽ.Ipſe curia egreſſus,comitãte Fabioꝝ agmine,qđ in veſtibulo ſteterat Senatuſcõſultũ
expectãs,vbi domũ venit,oibꝰ edixit,vt poſtero die armati adeſſent.Peruaſit ſtatim,vt fit,to-
tã vrbẽ rumor Fabios totius ciuitatis onus in ſe vertiſſe.Veiẽs bellum in priuatã curã, in pri
uata arma verſum,ſi altera ab ea ſit ĩ vrbe familia,eo robore eaq; viroꝝ indole,facile & ipſi ſibi
Volſcũ depoſcãt bellũ,poſſeq; Rõano po.pacẽ agẽte finitimas domari gẽtes.Poſtridie Fabii vt
ĩꝑatũ erat circa cõſulẽ frequẽtes cõuenere.Paludatꝰ ille ĩ veſtibulo domꝰ ſtãs,ſuç gẽtis inſtru
ctum agmen lætꝰ inſpicit.Inde motis ſignis p preces & pia vota ciuiũ vrbe egrediunẽ.Ire for-
FabiiCCC. tes,ire felices iubẽt,cõſulatus cæteroſq; honores pro ea in Rempu.pietate in futurũ expectate.
ſex ad bellũ Hæc Liuius.Sed nemo eſt ita rerũ humanarũ ignarꝰ,q nõ a fide abhorrere ſentiat.CCC.& ſex
exeunt. viros,tot eñi vt ĩter oẽs cõſtat,Fabii fuere,temere Veientibꝰ obiectos,quos Romanæ legiones
çgre nupſuſtinebãt.Veriora igiẽ ſunt q̃ Dionyſius ꝓdidit,quaternũ miliũ hoim agmẽ,ex ami
cis & cliẽtibꝰ,a Fabia gẽte cõflatum,nec Cæſonis cõſulis ductu ad Cremerã itũ,ſed. M. Fabii
qui ſuperiore anno cõſul fuerat.Conſulẽ ipſum,qđ vero propius eſt,publico exercitu Fabiorũ
agmen ſecutũ,nec prius ab Cremera abſceſſiſſe,q̃ ibi p̃ſidiũ extrema ripa fluminis duplici foſ
Cremera. ſa & vallo,vt receptaculũ Fabiis eſſet,militari ſit opere munitũ,ipſi loco Cremerç qđ & fluuio
fuit nomẽ,atq; ſpe oĩm celerius pfecto,cõſul in auerſam Veiẽtani agri partẽ legionibꝰ repente
abductis,multã inde prædã Romã egit.Fabii ſuã legionẽ ita ſunt partiti,vt quarta pars caſtel
lo p̃ſidio eſſet.Varie & ex occaſiõe Veiẽtanum agrũ populare adorti,breui oĩa hoſti ita infeſta
Conſules. reddidere,vt nõ ꝑcul ab obſidiõe res Hetruſca eſſe videreẽ.Secuti interi cõſules. L. Æmylius,
&.C.Seruiliꝰ,hyemeq; per hçc circiacta ſub principium veris quoniã cõſtãs phama eſſet Vei
entes ex cçteris Hetrurię populis auxilia ĩpetraſſe,vt p̃ſidiũ ad Cremerã expugnarẽt,Æmy

lius in Veiẽtes ducere iuſſus eſt,cũ quo Cæſo Fabiꝰ q priore anno cõſul fuerat,vrbe eſt egreſ-
ſus.Is a patribus petierat,vt liceret ſibi cũ cęteris gẽtilibꝰ ſuis Veiẽtano bello intereſſe.In Vol
ſcos C.Seruilius alter conſul pfectus eſt. Sunt adhæc quatuor legiones Seruio Furio datæ,q̃s
in Equos duceret,Romanę duæ,totidẽ Latini Hernicicq; noĩs.Is pſpere prouinciã geſſit,vnoq; Res ĩ equos
plio Equos auertit,eorũq; agrũ p ociũ populatus eſt. Cum Volſcis maius fuit Seruilio nego- pſpe geſtæ.
ciũ,qbus acie cõgreſſis,poſt longũ certamẽ agmen ĩmotũ ſtetit,nec vllũ deinceps memorabile
plium cum hoſte fuit.Æmylius poſtridie q̃ in hoſtiũ cõſpectũ venit,ſuos in aciem eduxit, nec
Hetruſci pugnã detrectarũt.Fecerant & ipſi in aperto caſtra,conflictum vtrinq; eſt admodum
ferociter.Cæterũ dextrum Tuſcorum cornu equitum opera primo eſt pulſum:mox & læuũ in
fugã verſum:media poſtremo acies diſiecta,caſtra q̃ ad ſaxa rubra erant,per noctẽ & integrum Veiẽtes ca
diẽ ſine requie oppugnata,demũ ab hoſte iam labore & vulneribus feſſo,ſequẽti nocte deſerta ſtris exuũt.
Romanus victor occupat.Pręda ingẽs parta eſt,quam benigne conſul militibus diuiſit.Liuius
cõpulſum in caſtra hoſtẽ pacẽ petiiſſe ait.Cæterũ ſiue tãtũ acie victi,ſiue caſtris etiã exuti ho-
ſtes pacẽ petierint,his Æmylius in fœdere partẽ agri ademit,ipſe,ne obſidibꝰ qdẽ in fidẽ eorũ
q̃ pmitterent,acceptis,ex hoſtico copias abduxit,iuſſus collegæ ferre opem,qui integrũ adhuc
bellũ in Volſcis habebat.Fremere interim cęteri Hetruriæ populi,q; Veientes ſua ſponte cum
Romano bellũ ſoluiſſent,quũ totã ipſi Hetruriam nuper in ſocietatem belli traxiſſent.Irẽt igit
& pacem quã ipſi ſua ſponte cõpoſuiſſent,aliquo modo turbarent,peterẽt,ſi cętera deeſſent,vt
præſidium ab Cremera abduceret,qd̃ Romani haud temere facturi credebant,atq; ita non de-
futurã rebellandi occaſionẽ.Nec id conſiliũ fefellit Hetruſcum:etenim Fabiis recuſantibꝰ id fa
cere,niſi publice iuſſi eſſent,paucis diebus violata pace,ad arma recurrunt. Erat igit bellũ vt
prius cũ Veienti populo,nec incurſiones ſolũ fieri,ſed collatis etiam aliquoties ſignis,ęquo eſt
marte dimicatũ.Sępeq; etiã gẽs vna populi Romani,ex opulẽtiſſima,vt tũ res erãt, Hetruſco
rũ ciuitate victoriam tulit.Addere eiuſmodi ſucceſſus Fabiis audaciã: contra ferre id iniquo Fabiorum
animo Hetruſcus,vehementerq; indignari,a tã paucis vinci.Et iã C.Horatius & T.Meneniꝰ virtus.
conſulatũ iniuerant,duxeratq; Horatius in Volſcos binas legiones,quũ Meneuius, cui Hetru Conſules.
ria puincia euenerat,ſegnius ſe ad bellũ expediẽs,tam diu Romæ moratus eſt,tã tarde egreſ-
ſus,vt Fabii interim in hoſtiũ inſidias præcipitari,ad vnũ perierint.De illoꝝ caſu duplex omĩ
no eſt ſermo.Fuerũt qui traderent profectos caſtris Fabios ad gentilitiũ ſacrum Romę paragẽ Fabiorum
dũ,ab hoſte,qui eorum profectionem exploratam habuiſſet,inſidiis exceptos,fœdeq; obtrunca caſus.
tos.Sed phama hæc minꝰ celebris,& ſane a fide abhorrẽs,vt medio belli ardore,iniuſſu patrũ,
Fabii ſacroꝝ cauſa ſub ſignis Romã relicto pſidio,abire fuerint auſi,multo illud ad fidẽ aptius
qd̃ plures ſcriptũ reliquerunt,creſcente aſſiduis ſucceſſibus Fabiorũ audacia, Hetruſcorũ ſub
ſidia ad agroꝝ populationem arcendam miſſa,ſæpius ſimulato metu ad vrbem refugiſſe, eaq;
ludificatione Fabiis pſuaſum fuiſſe,nullo tempore locove ſua arma ab hoſte ſuſtineri poſſe am
plius,pepetitq; ea pſuaſio contẽptũ & negligẽtiã,adeo vt pecora de induſtria ex oppido, haud
procul ab Cremera in pabulũ propulſa intuiti,q̃q̃ rara hoſtium apparerent arma,inexplorato Fabii ab ho
velut ad certam pdam decurrerint,effuſoq; deinceps curſu inſidiatũ locum pręteruectos,dum ſtibꝰ circun
paſſim diſpalatũ pecus tumultuoſe agunt,a fronte a tergo a lateribus cum clamore ab hoſtibꝰ ueniuntur.
fuiſſe circũuẽtos,q̃ improuiſa vis Fabiorum animos perculerit,coeunteſq; ĩ arctum ſuã pauci
tatẽ inſigniorẽ fecerint.Hic pauci plurimoꝝ impetum perpeſſi,in omnes partes pugnã exęqua
re conati ſunt,ſuperãte tamen hoſtiũ multitudine,quũ telis obruerentur,facto impetu per con
fertum armatoꝝ agmen fecerunt ferro ſibi viam,denſoq; cuneo in collem leniter editum feſſi
plio euaſere.Ibiq; quũ animũ a præſenti conſternatione paulum recepiſſent,non ſolum locum
fortiter tuebant,ſed ſubeuntem etiam hoſtem procul diſtinebant,viciſſetq; auxilio loci pauci-
tas,ni iugo circũmiſſus Veiens verticẽ collis tenuiſſet,ac ſuperior factꝰ,in ſubiectum,& obno-
xiũ ictibꝰ hoſtẽ,ex ſuperiore loco impetũ dediſſet.Tum vero ad vnũ cæſi ſunt Fabii.ſed haud Fabiorum
inulti periere.Dionyſius author eſt,mediis cadauerũ aceruis Fabios ſe tueri pſeuetaſſe, quoad cædes.
ferri acies facta ſit illis inutilis,dẽtibꝰ inde,& ferina quadã rabie ab eis dimicatũ,ita vt nõ pri-
us hoſti vincere cõtigerit,q̃ tertia pars Hetruſcoꝝ circa Fabios occubuerit.Itum inde ad prę
ſidiũ expugnandum,ibi quoq; nihilo proſperior Romanis fortuna fuit,cęſis qui ad cuſtodiam
relicti fuerant,Caſtellũ in hoſtium poteſtatem venit.Proximum fabulæ eſt,quod quidã aiũt,ex De ſuperſti
tam numeroſa nuper gente vnum dũtaxat ſuperſtitem fuiſſe , eaq; ſola ſtirpe Fabiam gentem, tibus.
maximũ populo Romano dubiis olim rebus futurum auxilium,reparari contigiſſe.Dionyſius

ex tribus fratribus Cęſone,Marco,& Quintio,q ſeptẽ cõtinuos cõſulatus geſſere,filium prope
puberem Marci relictũ ꝑdidit.Nec aliam ex his ſobolẽ ſuperſtitem fuiſſe. Et quia in illuſtriſſi-
ma totius gentis domo(quũ alioqui multę eſſent) vnus dũtaxat relictus diceret,idcirco factũ
ſuſpicat,vt qui rem nõ altius perpenderint,de vniuerſa gẽte id proditũ falſo arbitrati ſint.Ne-
mo eſt ita rerũ alioqui imperitus,q non videat haud fieri potuiſſe,in tãta militaris ętatis mul
titudine,qn plures,cũ pueros,tum in cunis adhuc iacentes,domi relictos,qui velut vber ſemi-
narium gẽti alioqui interiturę,fuerint.Sed dubię rei fides ſit apud eos,q talia tradiderũt,illud
qđ ad temporũ rationẽ atttinet,nõ poſſum nõ mirari:Euſebiũ ita tẽpora digerere, vt Fabii ad
Cremerã quatuor annis prius cęſi videant,q̃ Darius vita deceſſerit,cuius interitꝰ in annũ pri

Quo tpe cę ſi Fabii.

mũ incidit ſeptuageſimę tertię Olympiadis:Quũ Dionyſius a C.Horatio & T.Menenio,qbus
cõſulibus ea clades eſt ad Cremerã accepta,quinta & ſeptuageſima Olympiade honorẽ initũ
ſcripſerit.Liuius,poſt Fabios cęſos:hos ait conſules factos,cõfeſtimq; a Menenio in hoſtes itũ,a
quo parũ ꝓſpere ſit reſpublica aduerſus Hetruſcũ adminiſtrata:quo cõtigit,vt duplici victoria

Veiẽtes Ianiculum occupant.

elati,Ianiculũ occuparint . Dionyſius Meneniũ ſcribit omnia ſegnius ad bellũ comparaſſe,nec
ita multo anteq̃ Fabii cęſi ſint,triginta ſtadia a pſidio caſtra muniuiſſe, veniſſeq; ob id ĩ ſuſpi
tionẽ eum,quũ poſſet,quia inuideret vtriq; Fabiorum gloriæ,quũ caſtellum oppugnaretur,la-
borantibus ferre opem noluiſſe.Nec multo ſalubrior dux fuit in ſuo exercitu tuendo:nã quum
iniquo ſibi loco,p imprudẽtiam,metatus eſſet caſtra,nec corrigere errorem voluiſſet,occaſionẽ
hoſti dedit ex ſuperiore loco inſultandi,tum ſic quoq; ꝓlio temere cõmiſſo. pluribus ſua ſtulti
tia amiſſis,caſtra retinere non potuit.Tot clades vna ſuper aliam Romam allatæ,ingẽtẽ ciuita
ti metũ attulere.Hoſtis triplici victoria ferox,ad ſexdecim ſtadia ab vrbe in Ianiculo caſtra po
ſuit.Affuit nec multo poſt Horatiꝰ cõſul ex Volſcis reuocatꝰ,pugnatũq; eſt ad ædẽ Spei ęquo
marte & mox paulo ad Collinam portã,adeo Veiẽs bellũ ꝑ id tẽpus vrbi inſtitit.Hic quũ nõni
hil res Romana melior fuiſſet,audaciorẽ fecit id certamẽ militẽ,ad cętera ꝓlia ꝓſpetius obeun

Aulus Verginius Sp. Seruiliꝰ cõſules.

da,Obtinebat tñ Veiens nihilo ſecius Ianiculum,quum Aulus Verginius & Sp. Seruilius cõ
ſulatum iniuere.Abſtinebat Hetruſcus acie,in Romanũ tamẽ agrum paſſim, velut ex arce ef-
fuſus impetũ dabat,non pecora vſq̃ tuta,non agreſtes eſſe poterant,nec effuſe vagandi priꝰ illi
finis fuit,q̃ eadẽ arte,qua Fabii,captus,cũ multa cęde in caſtra eſt reiectus. Seruilius pſenti ho
ſtiũ conſternatione frętus,Tyberi ſuperato,ſub Ianiculo caſtra cõmuniuit.Poſtero die luce or-
ta,factus heſterno ſucceſſu ferox,cæterũ rei frumẽtariæ inopia in dies magis inualeſcẽte,neceſ
ſitate potius q̃ cõſilio,celeritatẽ ſaluti pferens,in aduerſum collem aciem erexit. Fuiſſet ab He
truſco Ro.miles fœda ſtrage obtritꝰ,mltoq; maior cędes eẽt eo die accepta,q̃ pridie fuerat ho
ſti illata,ni alterius conſulis interuẽtu,exercitũ locoꝝ iniquitate cladi obnoxium,ſeruari con-
tigiſſet.Dionyſius author eſt,cõmuni cõſilio cõſules binam aciẽ aduerſum mõtẽ erexiſſe,ſatis

Tuſcus Ianiculo pellitur.

cõſtat Hetruſcos in medio cęſos,caſtraq; noctu ab eis metu relicta.Sed victoria haud vſq;adeo
lęta.Plurimi viri fortes in pugna,velut parũ ex ęquo cõmiſſa,occubuerũt. Veientibꝰ Ianiculo
ſubmotis,laxior annona rediit,frumẽto ex Cãpania aduecto.Trib.Pl.Q.Conſidius, & T.Gemi
nius diẽ Menenio dixere.Inuidię illi erat,pſidiũ ad Cremeram amiſſum,quũ ipſiꝰ caſtra in pxi
mo eſſent,nec laborãribꝰ ſubueniſſet.Iuuit illum ſummope optimatiũ factio,p eo nõ minus,q̃
ꝓ Coriolano,totius ordinis viribꝰ cõnixa,ſed mlto magis Agrippę patris recẽs memoria,quo

Menenii mulcta.

factũ,vt quum capitis in eum anquiſitum eſſet,duũ milium æris damnato mulctam Trib.Pl.ſ
ſcripſerint.Nec ipſe diutius iudicio ſupfuit,homo ingẽtis ſpiritus ignominię dolore cõfectus,
paucis diebus expirauit.Pœnituit plębẽ Meneniani iudicii.nihilo tamẽ ſecius Sp.Seruiliꝰ vbi
cõſulatu abiit,& ipſe a L.Cędicio & T.Statio Tribuniſplębis maieſtatis eſt accerſitus . Erãt iã

C.Nautius & P.Valeriꝰ cõſules.

conſules C.Nautius & P.Valerius,neq; is vt Menenius,ſuis aut patrũ pcibus,ſed multa fidu
cia innocẽtię,Tribunitios impetus tulit.Dabat illi crimini,q temere in hoſtem ad Ianiculum
aciẽ erexiſſet,multiq; ob id ipm viri fortes eo ꝓlio occubuiſſẽt.Vbi igit dies affuit,Itrepide an

Seruilii concio.

te Tribunos cõſtitutꝰ,de ſua primo,mox de totiꝰ ordinis cauſa ita diſſeruit.Si me(inqt)Qui
rites(aderat eñ vt in tali iudicio ingẽs populi multitudo)ita ĩ iudiciũ vocari voluiſtis, vt pu
gnę ad Ianiculũ cõmiſſę hic corã rationẽ redderẽ,ſumq; vobis iudicibꝰ,non inimicis,ĩ hac cau
ſa vſurus,facile me vobis demonſtraturum ſpero,nihil a me eſſe factũ,qđ merito rephẽdi poſ-
ſit.Sin ad damnationẽ & pręiudiciũ arripuiſtis,quia nihil proderit ea dicere,quæ ad innocen-
tię defenſionẽ attinẽt:Agite nũc,& prius q̃ de re dicere incipiam,accipite hoc corpus,ipſumq;
ſupplicio quãtũlibet atroci,afficite. Veruẽmuero nutꝰ & fauor veſter Quirites hortat me,ad

ea exequēda,q̄ ad cauſam hanc ꝑtinēt.Dicam igitur veſtro cōſenſu fretus,ſumāqꝫ inde prin
cipiū dicendi:vnde vos audire neceſſe eſt.Nemo eſt veſtrum,vt arbitror Quirites,qui nō ſatis
intelligat,quo ſtatu reipub.ego & vir fortiſſimus P.Verginius conſulatū iniuerimus . Hoſtes
Ianiculū tenebāt,in vrbe ſeditio ac fames erat,duæ teterrimæ ciuitatū peſtes,ſuburbanus ager
hoſtiū incurſationibꝰ infeſtus,res domi foriſqꝫ fractæ.Quare illa prima,vt maxime neceſſaria,
cura fuit,recōciliatis ordinibus,hoſtē ex ceruicibꝰ ciuitatis depelleremus. Cōtigit igit̄,vt priꝰ
ab effuſa euagatione hoſtis coercitus ſit,inde a meis caſtris,q̄ inuadere fuerat auſus cū cęde te
terrima repulſus,oppugnatus poſtremo caſtriſqꝫ exutus.Nūc hoc ipſum ꝙ hoſtes vici dat̄ cri-
mini,negāt temere aciē in aduerſum montē dirigi oportuiſſe,quo accidit,vt multi viri fortes
ab hoſte,locoꝝ opportunitate fręto,occubuerint,quaſi vero deoꝝ aliquē ſpōſorē cæteri duces
habere cōſueuerint,quū in certaminis diſcrimen deſcēdūt,vt eoꝝ,qui pro ſalute patriæ hoſti-
bus obiiciant̄,caſurus ſit nemo,qđ ipſum,qa fieri nō pōt,ſtultum eſt,quis nō videt? deſiderare.
Addo ꝙ magnę magnis ſemꝑ obeuntur periculis res.Nec mihi primo in hoſtem eūti,hęc mi-
litū iactura accidit,qa neqꝫ ęquo loco,neqꝫ paribus cum hoſte viribus ſit concurſum, quaſi fan
do nunq̄ auditū ſit,fuiſſe ex noſtris ducibus plęroſqꝫ,qui aduerſus longe maiores copias confli
xerint,iniquo loco dimicarīe,oīa extrema ſpe victorię tētarint,vicerūt illi.ſ.ſed nūq̄ vel raro ſi
ne cruore,vulneribꝰ,& cęde multoꝝ vincere cōtigit.Poſſem ego referre quibus locis,& q du-
cū ſint eiuſmodi caſus experti,in q̄bus non tam cōſilium,q̄ felicem exitum vos Quirites ſecu-
ti,ſupplicatiōes,triūphos,multaqꝫ ornamenta decreuiſtis:Trāſeo eos,qui ob hoc ipſum fuerūt
etiā victi,nulla tñ eos in vrbē reuerſos,publica aut priuata attigit ignominia,ſed nolo ea con-
ditione videri,vt ſi ignominiā,aut ſuppliciū meritus ſum,deprecer,ſiue eñ Quirites cōſilium
meū ſiue fortunā ſpectetis,tā hanc q̄ illud probetis neceſſe eſt.Audacter nimis in hoſtem, & te
mere,vt iſti aiūt,nec ſine multoꝝ diſcrimine,in aduerſum Ianiculū aciē erexi:Sed aut hæc,aut
nulla alia(qđ ſciā)via,ad victoriā patebat.Siquidē aliter vinci hoſtis nō potuit,neqꝫ in primis
vt patriā obſidione liberarē,periculo obieci,vincere volui,idqꝫ q̄ magno animo cōcepi, tā ꝓſpe
ro euentu fortuna ꝓbauit.Nemo erat veſtrum Quirites,qui hoſte Ianiculū tenente,non opta-
ret eā ignominiam & cladem,quoquo modo e ciuitatis oculis ſublatū iri.Neqꝫ alati nobis mili
tes erāt,q in Hetruſcū ſuperne mitterētur,neqꝫ tanta montis moles ſuffodi,aut complanari po
tuit,vt ex æquo cōgrederemur.Audacia & promptitudine opus fuit, vt ī aduerſum iugū eua
deremus,niſi forte expectādum fuit,vt nobis in plano ſedētibus,ſua ſpōte ęternus populi Ro-
mani hoſtis,noſtrarū cladiū miſertus victoria cederet,qđ tā vanū fuiſſet,q̄ ſtultum expectare.
Habetis credo,q̄ fuerit noſtri conſilii ratio,cui ſi cætera deſint patrocinia,ipſa cui nemo repu-
gnat,neceſſitas,ab omni repħenſione & inuidia vindicat. Cæterū,quando ita comparatū eſt,vt
rerum exitus nō conſilia ſpectētur.Quod hominis cōſiliū,ſiue audax,ſiue temerariū dicere ve
litis,feliciorē vnq̄ habuit exitū? Hoſtē ſubmouimus,cecidimus,caſtris exuimus,Ianiculū rece-
pimus,vrbē obſidione liberauimus,liberatæ annonā reſtituimus.Sed magna militum cęde ſte
tit ea victoria,adhuc etiā maiore ſtatura,niſi collega tuꝰ ſubſidio affuiſſet.Recte quidē,nā niſi
illū mihi affuturū putaſſem,tam arduam prouinciā fortaſſis nō adiiſſem, mutuis auxiliis ſtāt
ordines,acies,exercitus,nulluſqꝫ militaris conatus nō pluriū cōſenſu,& velut cōſpiratione qua
dā conſtat. Vellem ego,qđ ad militū iacturā attinet,eos a vobis Quirites me milites accepiſſe,
q ne in acie q̄dē violari potuiſſent.Sed ſi tales fuere,vt nō magis inferre poſſent , q̄ accipe vul-
nera,qd mihi eoꝝ cędes,magiſq̄ ipſoꝝ ſorti aſcribit̄? ꝓſertim quū tā ipſe medio ſim ꝓlio verſa
tus,q̄ quis eoꝝ,q in ꝓlio occubuerūt.Sed inuidia ſimul & odiū ī me Tribunos armarūt,hi duo
affectus nō patiunt̄ eos ęqua diſcernere,aut ſi diſcernūt oīno diſſimulant: inuidia cęca eſt,nec Inuidia cęca eſt.
aliud nouit q̄ felicitatē īſectari.īprobant,accuſant,criminantur,q̄ ſi facta non ſint ob hoc ipm
qa facta nō eēnt,diē alicui dicēdū exiſtimarēt.Sed vos Quirites nō decet veſtros duces pauco-
rū arbitrio vexare,nā ſi eos,q rēp.feliciter adminiſtrāt,ſupplicio dignos arbitramini,qd iis fie-
ri oportebit,q ſua ignauia,aut ſtultitia clade aliqua affecerint? Nūc qa nō magis Tribunorum
inuidia,q̄ odiū mihi obſtat,pauca de illoꝝ in me ira Quirites dicā,ne origo & fons accuſatio
nis huius lateat quēq̄.Quia in agraria largitiōe veſtris cōmodis ī meo cōſulatu aduerſatꝰ vi
deor,ingēs eſt mihi odiū apud vos conflatū,at ipſe hic coram libere dicam,qđ in curia dicere
ſoleo,nec vobis multū expedit aliter loquentē audire:parū modeſte facitis Quirites,qui alienū
furorē ſecuti,a ſenatu & optimatibꝰ,quoꝝ eſt ſuo arbitrio vniuerſę ciuitati cōſulere, ꝑ īſecta-
tionē & fœdum certamen,beneficiū obtinere cōtēditis,quaſi beneficia nō voluntaria eſſe opoꝫ

teat,quũ q̃ vltro dantur,huic qui dat dulciora ſint,& accipiẽtibus firmiora,q̃ ſi fuerint vi aut
metu expreſſa.Id vos minime aduertentes,velut mare alienis flatibus agitati,nullum in ciuita
te ociũ,nullã quietẽ eſſe ſiniris,quo fit vt nõ tã pax rebꝰ noſtris,q̃ bella expediãt: bellãdo enim
creſcũt ciuitatis opes,pace,& ocio,& domeſtica diſcordia ſoluunt.Q; ſi cętera ſenatus decreta
ſalubria ducitis,reipublicę ꝓ neceſſaria,cur nõ & hoc ipm̃,vt alia arbitramini?Sin ipm̃ ordinẽ
nihil opportune ſentire putatis,cur id conſiliũ non tandẽ ex vrbe tollitis, ac vos ipſi cõſulitis,
decernitis,iꝑatis,omniaq; ad libitũ geritis?Sed paulatim video ipſum ordinẽ diſſoluitis,mo
do vnũ ex illuſtriſſimis,modo aliũ tribunitiæ iiuriç ſubiicientes.Quãto ſatius fuiſſet i vniuerſũ
ſemel ordinẽ inuehi:vt qđ iãpridẽ veſter animus parturit,aliqñ pareret?Nec vos hoꝶ maloꝶ
cauſa eſtis,ſed illi qui vos ſuo furore agunt,impellũt,ꝑcipitant:quippe qui neq; alios norũt re-
gere neq; ipſi regi volũt,quorum temeritate nauis hæc,in qua oẽs ſumus,diu antea naufragiũ
feciſſet,niſi aliorũ prudentia iam latus acclinans erigi cõtigiſſet.Hæc vobis Quirites ſiue au-
ditu iucũda ſint,ſiue moleſta,tã audacter,q̃ vere a me dicẽda exiſtimaui,ſatius ratus in liberta
Peroratio. te mori,q̃ ad alienã voluptatẽ loquẽtẽ ſalutẽ adipiſci.Profuit libera oſo innocentię teſtis,& fi-
Abſoluitur duciæ.Cæterũ Verginius collega in iudicium productus,omnem victoriæ laudem cũ reo par-
Seruilius. ticipãs,quicq̃d adhuc minarũ a Tribunis impẽdebat,ſuo teſtimonio diſcuſſit.Tribꝰ in ſuffra-
giũ vocatę,ad vnã oẽs abſoluere.Poſt certamẽ hoc domeſticũ,cõtinuo aliud recens eſt a Veiis
exortũ.Sabini ob ea,quę nuper Veientibus feliciter euenerãt, cum Hetruſco arma iunxerãt.P.
Valerius ad id bellũ miſſus,noctu copiis ad hoſtem perductis,Sabinoꝶ caſtra,quæ in cõſpectu
ſocię ciuitatis erant,primo aggreditur:pugnatũq; non nihil in ipſo munitionũ aditu,perpau-
cis Romano manipulis temere occurſantibus.Obtinuerũt nihilominus Romani vallũ,cędeſq;
ingens totis caſtris edita eſt.Multi pręcipiti fuga in Veientiũ caſtra profugerunt,q̃ haud pro-
cul inde erant,vno fere tempore Sabinus Romanuſq; illoꝶ portis incidere.Hic maior omnino
labor:nã & qui in illis caſtris erant,cũ Sabinis iuncti,nõ ſolũ vallũ tueri adorti ſunt,ſed in ap-
tum erumpentes,ferociter manũ conſerunt.Aderat ex proxima vrbe altera manus, clamoribꝰ
in auxilium excita:iuſtoq; prælio pugnabatur,quũ Ro.eques a conſule in Hetruſcum miſſus,
Veientes & apertam fecit fugam:ita duo exercitus,duęq; potẽtiſſimæ gentes,eadem hora (vt Liuius ſcri-
Sabini vin- bit)debellatę ſunt.Dionyſiꝰ author eſt,ꝑ reliquũ diei,& ſequẽtẽ noctem Hetruſca fuiſſe caſtra
cuntur. oppugnata.Poſtridieq; ſub lucem a Veientibus relicta,Romanũ occupaſſe.Conſul benigne ꝑ-
dã militibꝰ partitus,vbi hoſtẽ intra moenia ſe tenere vidit,nec ſpes vlla interim fieret pugnan
di amplius in Sabinos tranſgreſſus,late omnem eorum regionem prædatus eſt . Ita cũ victore
exercitu ꝑdaq; onuſto Romam reuerſus,decreto patrũ triumphauit . Erãt tũ Volſci quoq; &
Equi in armis,caſtraq; in Latino fuerãt agro metati,quẽ magna etiã ex parte populatione fœ-
darant.Eos Latini aſſũptis Hernicis,ſine Romano aut duce,aut exercitu caſtris exuere, caſtrẽ
ſiq; ꝑda potiti ſunt.Dionyſius per id tẽpus ait,vtriuſq; gentis copias cum P.Valerio cõtra Sa
binos & Veientes ſtetiſſe.C.Nautius,qđ ſatis conſtat,in Volſcos miſſus,oẽm eorũ regionẽ ſe
gete iã in agris flaueſcente paſſim corrupta terroris & populatiõis cõpleuit.Habuit ſequẽs an
C.Manlius nus C.M.aniliũ & L.Furiũ cõſules.Manilio Veiẽtes ꝓuincia euenere,q bello incluſi,vbi a cæte
L.Furiꝰ cõ- ris Hetrurię populis auxilia iꝑtrare nequiuerũt,pacẽ ſuppliciter petiere.in.XL.annos iduciæ
ſules. petẽtibꝰ datę,frumento in exercitꝰ alimoniã,& ſtipẽdio imperato.Manilio Romã venienti,pro
curuli triũpho,quẽ petebat,ouatio,q pedeſtris fuit vt Dionyſius interpretaẽ triũphus,a patri
bus eſt decretꝰ.His conſulibus cenſa ſunt Romę cẽtũ tria milia ciuiũ.Cõſules ꝓximo loco fue
runt.L.Æmylius Mamercus & T.Iulius Vopiſcus,ſiue Opiter Verginiꝰ,vt Liuiꝰ ſcribit.Hoc
L.Æmylius anno Genutius Tri pl.quũ de lege agraria,cõſulibꝰ impediẽtibꝰ,nihil obtinere potuiſſet, Mani
Mamercus. lio,& Furio,prioris anni conſulibꝰ,diẽ dixit.Crimini illis datum,ꝙ decẽuiros ad agros diuidẽ
T.Iuliꝰ Vo dos patrum decreto non creaſſent.Certi erant patres,rei indignitate moti, pro duoꝶ conſula
piſcus con- rium dignitate,aduerſus tribunũ vnũ,totius ordinis opibus certare,& iã frequẽs patriciorum
ſules. manus in foꝶ deſcẽderat,tribunitiam actionem impeditura,quũ repente in foꝶ affertur ,Ge-
nutium domi mortuũ inuentũ.Perculit inopinatus caſus multitudinem,ita vt momẽto tem-
Genutius poris dilapſa ſit foro,ſed Tribunos pręcipuus pauor inuaſit,collegę exitu admoniti q̃ parũ ꝑ
Trib.domi ſidii ſacratis legibꝰ ineſſet.Habetur igiẽ a cõſulibꝰ delectus:Tribunis nihil impediẽtibꝰ. Ferre
interficiẽ. id iniquo animo plebs,tribunitiãq; poteſtatẽ cũ Genutio ſepultam fremere.Eundũ obuiã præ-
ſenti iniuriæ,nec ad nomen cuipiã reſpondendũ:mutuis itaq; hortationibus accenſi,ſtat nomẽ
nolle dare,mittiẽ interim in Voleronem quẽdam,qui in conſpectu ſtans ad nomen non reſpon

derat,lictor.Negare is ſe militē fieri oportere,qm̄ ordinē duxiſſet.Hic tribuni appellati cū ni-
hil auxilio adeſſent:prouoco inqt Volero ad populū.Cęterū quū nihilo ſecius a lictoribus tra- Volero noſ
herel,virgaſq; in ſe expediti cerneret,ꝑuales ipe corpe,adiutuſq; ab iis,q proxime ſteterāt,licto- tiæ ſeditio-
res a ſe repulit:tū vero conſules ad vim cohibēdā e tribunali decurrētes, cōcitata multitudīe, nis author.
facile expti ſunt,parū tutā eſſe ſine virib⁹ maieſtatē.Violatis lictoribus,facibus difiectis,e foro
in curiā cōpelluni,incerti,quatenus Volero eēt victoriā exercitur⁹.Cōſulit ſup ea cōſternatio
ne ſenatus,qſtiq; ſunt cōſules ſuā iniuriā.Multæ ferociter ſentētię effetuēte ira dictę,vicere tū
ſeniores patrū,q ab omni certamine abhorrebāt.Hi ſedādā quoquo mō diſcordiā,nō vltiōe au
gēdā cēſuete.L.interim Pinarius,& P.Furius cōſulatū iniuere.Eo anno matronę plurimę ab- L.Pinarius
ortū enixę cōfeſtim exanimatę ſūt:Vrbiniaq; veſtalis inceſti cōuicta,viua eſt defoſſa.Plębs Vo P.Furius
leronē cōplexa Tribunū ꝑmis comitiis creauit.Tulit ille ciuiliter priuatā īiuriā,neq;(qđ oīm conſules.
erat expectatio)qcq̄ grauius ſtatuit in prioris anni cōſules,ꝙ ꝓuocatiōi nō ceſſiſſent.Rogatio Vrbinia.
nē tulit ad populū,vt plębeii magiſtratus Tributis comitiis crearenl,rē ſpecie minime atrocē, Tributa
ſed q̄ patriciis poteſtatē p clientū ſuffragia quē vellēt Tribunū creandi,adimebat. Gellius au- Comitia.
thor eſt,Lęliū Felicē eo libro,quē ad Q.Mutiū ſcripſit,tria comitiorū genera Romæ olim vſur
pata prodidiſſe,Curiata quū ex generibus hoīm ſuffragiū ferrel,nomēq; ideo tei datū, ꝙ curia Curiata.
tim p lictorē calarenl.Cēturiata,quū ex cēſu & ætate fleret,quorū ratio abūde alio eſt loco re- Cēturiata.
lata,cęterū vt illa p lictorē,ita hęc p cornicinē calari ſolita.Tributa teliquū genus appellatū,ex Tributa.
regionibus & locis cōflata.Reſtiterūt ſumma opē patres,eā actionē p cęteros tribunos īpedien
tes.Plębs & ipſa,haud ſuorū cōmodorū oblita:Voleronē ſequēti anno tribunum refecit,appare
batq; extremū certamen cū plębe inſtare,qđ veriti patres ipſi quoq; violentū infeſtūq; multitu
dini cōſulē Ap.Claudiū dedere,cui T.Quinrius eſt collega dat⁹.De turbulēta horū adminiſtra
tione,ſuo poſtea loco memorabil.Proximus liber ea quæ Xerxes rex Perſa:ū in Atheniēſes,&
totam pene Græciam geſſit(in hæc enim tempora inciderunt)ordine explicabit.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS TERTIÆ, LIBER SECVNDVS.

DVPLEX bellū velut hereditariū Xerxes a patre accepit.Ægyptia- Xerxis bel-
cū,qđ tanta celeritate confecit,vt de eo nihil ab iis rerū ſcriptorib⁹, la.
quos ſequimur,ſit ꝑditū memoriæ.Europeū alterū aduerſus Athe-
nienſes,& magnā Gręcię partē,tā diuerſo euētu ab priore illo admi
niſtratū,vt dubiū ſit vtrū maior in eo inferēdo terror fuerit, an ī il-
lato ludibriū. Bellū ipm etſi magna ex parte fuerat a patre īſtructū
ſumma ope ornare pſeuerauit,multis ad id exequendū ambirioſum
ſua ſpōte regē impellētib⁹,& ī his Mardonio iuuenę impigro,rerūq;
nouarum cupido,ex Gobrye & Darii ſorore genito.Sollicitabant & Graii belli ī
Alebandæ Theſſaliæ reges Perſarū in Europā acceſſum,& Piſiſtra- pulſores.
tidæ Athenienſium exules.Iis ille ſtimulis enixus aliquāto bellū inferre adortus,quum altero
a Darii morte anno Ægyptium inchoaſſet,mitaq; celeritate confeciſſet,cōfeſtim illi Europeū
ſubiecit,q̄q̄ in eo cōparando quadriennium conſumpſerit.Cęterum ne temere a ſe initum vi-
deretur,frequēti ſuorum concilio multa de ſe magnifice pfatus,quid in animo haberet oſtēdit: Artabani
cæteris vero aſſentientibus,ab Artabano patruo monitus dicil,ne Mardonii & aliorum vani- conſilium.
tatem ſecutus,Græcos fortiſſimum genus hoīm,vt imbelles cōtemneret,monuiſſe olim ſe Da
riū patrē eius,ne Scythis bellum inferret,qm̄ ex ea gente maius periculū immineret q̄ futuræ
ꝑdæ ſpes vlla ſperari poſſet.Euentū expeditionis illius plane oſtēdiſſe,conducibilius regi fuiſ-
ſe,fratrē audire,q̄ temerariū aliorū cōſiliū.Qđ,ne ipſum quoq; Xerxem talis poſtea pœnitētia
ſubiret,idētidē monebat,vt iterū atq; iterū ſeipſum rex cōſuleret,qm̄ recta cōſultatio maximū
deliberanti eſſet lucrum.Q; ſi fortuna etiam conſiliū ſuperaſſet,quia bene cōſultū eſſet,leuio-
ra fierent aduerſa.Vides inquit,vt pręgrandia animalia eminentioraq; loca ſępius q̄ humilia
e cælo feriant:Deuſq; ſublimia & ardua deprimat,nec quicq̄ patiatur ī terris diutius īſoleſce-
re.Res haud dubie properādo errorē pariūt.Nec quia īnumeris imperes gētibus,alienas opes
cōtemnas,ſæpe immēſi etiā exercitus ab exiguis copiis ſupati ſunt,qđ his paucis annis ad Ma In celerita-
rathonē accidit,vbi ſexcenta hominū milia vnius populi viribus ceſſere.Nolim in tanta re in- te error.
choanda fando mali aliqd ominari:verū paratus ſum cū Mardonio ſpōſione atrociſſima certa
re,vt ducat ipſe quantas velit copias in Græciā,ac ſi inde victor redierit,tū ego cum filiis ex-

tremo affici ſupplicio nõ recuſabo:ſi victus,ipſe cum ſuis capite puniaƭ.Ita fore,vt Mardonius
ſuo piculo ſentiat,aduerſus quales viros Xerxi bellum pſuadere cõtẽderit. Iniquo animo tulit
Xerxis indi Xerxes ominoſam Artabani ſentẽtiã,fuiſſetq̃ eius iuſſu cõtinuo ad ſupplicium raptus,niſi ne
gnatio ĩ Ar ceſſitudo & maieſtas homini obſtitiſſet.Fuerat is Darii frater,notauitq̃ tum illum ignominia
tabanum. vt futurę expeditionis comitẽ repudiauerit,pſatus fore,vt ſine tali comite,deſtinatum bellum
cõficeret,ſtare ſententiã eos vlciſci a quibus Perſæ primum iniuria affecti eſſent,ppoſitum eſ-
ſe aut agendi certamen,aut patiẽdi,aut oĩa Perſarũ ſub Gręcis,aut quæ eorum eſſent ſub Per
ſis futura.Nullum eſſe inimicitiarum medium,nec de euẽtu belli ſe nimium ſollicitari,qñ ſe in
Pelops Per- eos bellaturum ſciret,quos Pelops Phryx Perſarum ſeruus ira olim ſubegiſſet , vt ad ſua vſq̃
ſarũ ſeruus tẽpora,& regio ipſorum non parua,& regionis incolæ cognomẽ ab eo tulerint . Sic Xerxes in
Artabanum patruum ſtomachatus,vbi ſe domum recepit,alia atq̃ alia penſitando,eo prope-
Xerxis ſo- modum puenit,vt Artabani ſententia nõ amplius diſpliceret,& iam de belli cura deponẽda ſe-
mnia. cum agitabat,quum ſomno preſſus,p quietẽ moneri ſibi viſus eſt,eſſe bellum exequẽdũ,& rur
ſus altero inſomnio oleagina corona pcinctum ſibi caput videri,cuius oleæ ramis vniuerſa oc
cupareƭ terra.Iã & Artabanus quoq̃ multis minis per noctẽ ab incerto dæmone territus,ne p-
gẽret deſtinatum bellum impedire,regi reconciliatus bellãdum cẽſebat.Per hęc Xerxes adhuc
Athos a cõ magis in bellum incẽſus,ratus numen etiam ppitium ad id gerẽdum ſibi affuturũ,Athon mõ
tinente ab- tem a copiis naualibus,q̃ ad Eleuntem Cherſonneſi in ſtatione erant,in Iſthmo a continente p
ſcinditur. cidi imperat,opus maioris oſtentationis q̃ vſus.Quinq̃ vrbes cum ſuo monte ſunt a continẽ-
ti ora reſciſſę,Dion,Olophyros,Acrothoon,Thyſſus,Cleone.Euripus Claſſiariorũ opera fact⁹
duarum triremium capax: commeatibus pterea ad mare pari ſtudio deportatis,ipſe a Crital-
lis Cappadocię(huc eñ edictũ erat,vt vniuerſę copiæ cõuenirẽt)Sardis verſus mouit . Haly
Mæandri deinceps fluuio tranſmiſſo p Phrygiã Celenas duxit,vbi Mæandri fontes oriunƭ. Fabulari vi-
fontes. deƭ mihi Herodotus,qui hic Sileni Marſiæ pellem,in vtris ſpeciem ſuſpenſam, ſua ait tẽpeſta-
Marſię pel- te fuiſſe,q̃ ab Apolline illi detracta diceret. Nec minus mirum : etſi vero ppius,qđ de Pythio
lis. Atygis filio memorat.Habitabat is homo Celenis.Xerxẽ & omnẽ eius exercitum ob diuitia-
Pythii Cele rũ affluentiam hoſpitio accepit.Miratus rex hominis liberalitatẽ,ſciſcitatus eſt,ecquis hic Py-
nii diuitiæ. thius eſſet?vbi Celenium eſſe,mortaliumq̃ omnium ſecũdum ſe ditiſſimum haberi cognouit
p magno habuit negocio,talem virũ appellare.erat eñ iam inde,a Dariana illa in Scythiã ex-
peditione,plurib⁹ notus.Dederatq̃ tũc ille regi aureã platanũ dono,& vitẽ aureã.Xerxes ho-
minẽ ad ſe accerſitum,ecquantũ pecuniarũ poſſideret interrogauit:cui ille,haud te inquit cela
bo regũ maxime,neq̃ diſſimulare fas eſt.Poſteaq̃ accepi te celerrime ad mare vẽturũ,volẽs tibi
ad bellũ pecuniã dare,ſubducta mearum pecuniarũ ratione,comperi mihi eſſe argenti bis mille
talenta:auri vero quadragies centũ milia,nũmũ daricorum ſeptem milibus minus,quę omnia
ad vſũ belli huius do tibi Xerxes dono:nã mihi victus ex mãcipiis & agricolis abũde ſuppetit.
Hęc ille.Cui hilari vultu Xerxes,Ego(inqt)Lyde hoſpes,ex quo Perſidẽ egreſſus ſum,neminẽ
adhuc ſum nactus,q in meũ exercitũ tali ſit hoſpitalitate vſus,tantũq̃ auri vltro dono obtule
rit.Ob q̃ viciſſim ego te meũ facio hoſpitẽ, & ne ad iſta quadragies centena milia aliqđ deſit,
ſeptẽ milia aureorũ nũmũ tibi ex meo numerari iubeo.Tu hęc & cętera q̃ ad hunc diẽ poſſedi
ſti libere habeto,taleq̃ te ſemp geras hortor,neq̃ eñ vnq̃ pœnitebit te,tuæ in regẽ liberalita-
Lyc⁹ amnis tis.Celenis inde Xerxes digreſſus,Coloſſas venit,vbi Lycus amnis hyatũ terrę ſubiẽs occuliƭ,
rurſuſq̃ poſt qnq̃ ſtadia in apertũ euadẽs Męandro infundiƭ.Inde ad Cydra oppidũ promota
ſunt caſtra,vbi Cippus a Crœſo erectus Lydię Phrygięq̃ fines diſterminãs.Hinc p Lydiam du
cẽs:Calletabũ pretergreſſus,vbi ex myrica & tritico cõficiẽdi mellis ratio tenebaƭ,Sardis ver-
Platan⁹ au- ſus ad dexterã flectens,in pulcherrimam Platanũ incidit,cuius ſpecie delectatus,aureo monili
reo monili donauit,eamq̃ pperuo tuendam iuſſit.Sequenti deinde die Sardis venit:vnde caduceatores in
ornatur. Græciã miſit,qui terrã ſibi & aquã peterent ab omnibus eius gentis ciuitatib⁹,pręterq̃ a Lace
dæmoniis,& Atheniẽſib⁹,a quib⁹ caduceatores olim ad hoc ipſum miſſi,in puteos piecti fue-
rant.Mandat adhæc circa Abydũ & Seſton,qua vtrũq̃ littus ab altero ſeptem diſtat ſtadia,vt
pons Euripo imponereƭ,quem iam iñctum ſubita diſſoluit vis pelagi.Quod quũ Xerxi nũcia
Xerxes ver tũ eſſet,indigne ferens,trecenta Helleſponto iuſſit verbera infligi, compedeſq̃ in imũ vadũ de
bera ĩfligit mitti.Phama eſt miſſum ab eo q & ſtigmata Helleſpõto inureret.Satis cõſtat eiuſdem iperio
Helleſpõto. colaphos mari ĩcuſſos,barbaraq̃ voce increpitũ,q Xerxem nihil de eo male meritũ lęſiſſet,ve
rũ fore vellet nollet,vt ab rege ipo pedib⁹ trãſireƭ,merito ei vt doloſo & amaro flumini a nul-

lo ſacrificari.Et Xerxes in hũc modum ſęuiit in Helleſpõtum,manifeſto barbaræ vanitatis ar
gumẽto.Qui põtẽ fabricati fuerãt extremo ſunt ſupplicio affecti.Pons duplex inde mari ĩpoſi
tus,ſexcẽtis ſeptuaginta quatuor triremibꝰ biremibuſq́ tenaci nodo cõnexis,codices ĩde ligno
rũ in latitudinẽ ratis adęquati,nauibuſq́ inſtrati ſunt,ſupneq́ cõnexi,mox & materia cõgeſta
munitis vtrinq́ lateribus,ne iumenta & equi maris aſpectu exterrerenť,hyemeq́ p hæc exacta
ineunte vere,cũ toto exercitu ad mare deſcenſurus,magno eſt oſtẽto territus. Sol ſereno cælo
ſeſe repente ſubtraxit,noxq́ terris inducta eſt.Sciſcitatus rex Magos de pdigii ratione,ad Gręcos ptinere reſponderũt,quoꝝ id numen eſſet,vt Luna Perſarum,defecturũ haud dubie Grę-
cię terrę ſtatũ.His rex cõfirmatus,quũ iam ex Lydia moturꝰ eſſet,Pythius hoſpes ab eo pcatꝰ
eſt,vt ex quinq́ liberis qui Medica ſigna ſequerenť,maximũ natu ſibi relinqueret,qui ſe iã gra
uem ætate in re domeſtica adminiſtrãda iuuaret. Tulit id Xerxes iniquo aĩo,omen vt credere
par eſt, auerſatꝰ:Pythioq́ amariſſimis verbis increpito,ꝙ extra tot mortaliũ ſortẽ,filiũ ſibi po
nere eſſet auſus,pſertim quũ rex & regis liberi pſenti eſſent bello affuturi, quẽ ſibi pater depo
poſcerat,in duas ptes diſſectũ,dimidiũ hoc ad dexterã viæ,reliquũ ad lęuam ſtatui iuſſit,exerci
tũq́ per hominẽ ita dimidiatũ traduxit.Sardibus digreſſum duplex Perſarum equitum ordo
duplex & peditũ ſeq̃batur,ipſe curru ſedebat,cui Hyſei equi erant iuncti.Eſt Medicæ regionis
cãpus ingens,vbi prægrãdes alebãtur equi.Præibatq́ regiũ currũ venerabilior alter Ioui ſacer
quẽ octo equi candore inſigni trahebãt.Poſt Perſicos ordines reliquus promiſcue exercitꝰ age
bať.Primo ad Caicum flumen ventum:inde per Thebęum campum, & Antandrũ in Ilienſem
terrã deſcendit,vbi ſub Idæ radicibus exercitũ pernoctantem grauis e cælo tempeſtas eſt ador-
ta,ita crebro fulminũ caſu,vt plęriq́ exanimati ſint,inde ad Scamãdrũ rex proceſſit q impares
potãtibus Medis aquas habuit.Eſt Scamander qui & Xãthus,vt Plato demõſtrat,ex Ida oriť
Iliũq́ pterlapſus Helleſponto apud Sigæum infunditur,nec Simoenti miſcetur vt quidã falſo
arbitranť.Xerxes Iliũ aſcẽdit,vt Priami vrbẽ inuiſeret,ĩmolauitq́ Iliacę Mineruę boues mille:
Ilio digreſſus,pter Rhethion iter ad mare intẽdit.Inde p Ophyrnũ & Dardanũ in Abydenos
deſcẽdit campos.Erexerant illi Abydeni aliquãto antea pręrotiũ,ex candido lapide,loco paulo
editiore.Vnde & mare nauibus coopertum,totãq́ planitiẽ bellatorũ multitudine oppletã rex
cõtẽplatus,& ſe felicẽ teſtatꝰ eſt,& lachrymas in tam lętum ſpectaculũ dedit . Aderat tũ forte
illi Artabanus patruus,q vbi & ipſe eſt belli author factꝰ:priſtina ignominię nota abolita,Græ
cę expeditionis comes a rege ductus.Is intẽpeſtiuas Xerxis miratus lachrymas,duos(inqt)rex
diuerſos animi affectus p te fers vno tẽpore,gaudiũ quũ te vere beatiſſimũ pdicas,triſtitiamq́
& mœrorẽ illachrymans,niſi lachrymæ illæ,prę nimio,vt fit,gaudio manãt . Reputabam(rex
inquit)mecũ,q̃ breue ſit humanę vitæ ſpatiũ,ſubiitq́ noſtræ ſortis miſeratio,ꝙ tot hoĩm mi-
lia,quot ſubiecta oculis habemus,ante cẽteſimũ annũ ſint ad vnũ interitura.At miſerabiliora
his in vita patimur(inqt Artabanus)ꝙ in tã breui etiã vita,nemo adeo felix extitit,cui nõ ſæ
pius ſubierit animo moriẽdi voluntas.Calamitates & morbi crebro vitã prurbãt,efficiũtq́ vt
quũ breuis ſit,nimis tñ longa multis videať:eſtq́ ob id mors optatiſſimũ triſtioris vitę perfu-
giũ,ſed qa dulci quodã rerum guſtu hãc natura reſperſit:fit certe vt minus illa homini videa
tur optabilis.Hic Xerxes,vera ſunt iſta q̃ pręedicas Artabane,ſed age nũc,& quia iucũda in ma
nibus habemus,nulla triſtiũ fiat mẽtio.Illud potiꝰ dicas velim,niſi nocturna te ſpecies illa a p
poſito reuocaſſet,pœniteret te hodie ſuſcepti belli,quũ tãtũ rerũ apparatũ habeas oculis ſub
iectũ?Pœniteret inquit,ac neſcio quonã modo in dies magis pertimeſco,ne grauem aliquẽ hoc
bello ſæuiẽtis fortunę experiamur impetũ,duoq́ me magnope terrent,& ꝙ ſcio nullũ eſſe por
tũ,qui tam numeroſę claſſis ſit capax,ꝙ ſi ſit in anchoris ſtandũ,cælũ & aquę formidandę ſint
nec terra vlla nobis petẽda,q̃ tã validum poſſit alere exercitũ,quo fit vt pręter bellorum caſus
q incerti & varii ſunt,fames magnoꝝ exercituũ teterrima peſtis ſit timẽda.At vir ita demum
optimus eſt,qui deliberãdo,quę accidere poſſunt, pręuider,puiſa põderat & metitur,ac q̃ ĩ his
ſolers ſit,tã in illis gerendis audax & inuictus.Secundũ eum ſermonẽ plura Xerxes ſubiecit,q̃
metũ eleuabant:Sũma tamen ea fuit,vt diceret ſatius eſſe omnia alacriter aggreſſum,dimidiũ
ęrumnarũ pati,q̃ omnia præſumpto metu,etiã ſi pſpera ſint,ſollicitudine corrũpere.Nec illud
Artabanus obtinuit,vt Ionũ opera Xerxes eo bello nollet vti:quippe qui ob veterẽ cũ Græcis
cognationẽ,merito ſuſpecti eſſent.Nec ita multo poſt exercitus Helleſpõtũ duplici põte ſupa
uit.Eo qui in Boſphorum ſpectabat,equites & peditatus oĩs traductus: altero ad meridiẽ ver
ſo iumẽta cũ impedimẽtis.Verũ priuſq̃ Helleſpõtus ſit ſuperari cœptus,mane Xerxes ſoli ſa-

Pons mari ĩponitur.

Eclipſis ſol.

Pythii filiꝰ diſſectus.

Ordo copiarum.

Currus Ioui ſacer.

Scamander epotus.

Mille boues ĩmolat Xerxes.

Xerxis lachrymæ.

Arbatani ſermo.

Traiicitur exercitus.

criſicans vota ſuſcepit,ſi ſine aliqua maiore clade Europã ſubigere cõtigiſſet.Peracto ſacro au
reũ craterẽ in mare ꝓiecit,& cũ eo Acinacẽ(eſt is Perſicus enſis)dubiũ,Soli an Helleſponto,ꝗ
priſtini facti pœniteret.Septẽ dies & totidẽ noctes ſine intermiſſiõe in trãſmittẽdo exercitu cõ
Prodigia regi oblata. ſumpti.Tertiũ regi & q cũ eo in Europã ſuut tranſgreſſi confeſtim eſt ꝓdigiũ oblatũ,quo recte
cõiectãribus ꝑſpici potuit,qualis futurus eſſet eiꝰ belli exitus.Equa leporem eſt enixa,aĩal fu
gaciſſimũ,& quum Sardibus adhuc eſſet Xerxes,mula eſt mulum enixa ambiguis genitalibꝰ
ꝑditum.vtrũq; oſtẽtũ Xerxes iuxta aſpnatus:pergit exercitũ porro agere,ducebatq; terreſtris
Melane epotus. copias p Thraciã Cherſonneſum,vbi Melane flu.q & Niger dici potuit,aquãribꝰ non ſuffecie
copiis,trãſmiſſo amne,ad ſinũ cui id flumẽ dedit nomen,Medus iter flexit,vbi vero in Doriſci
cãpũ ventum eſt,locus haud inhabilis viſus eſt ad recenſendas copias . Exercitu itaq; per ptes
Xerxis copiæ. recenſo,habuit terreſtris apparatus Myriades cẽtũ ſeptuaginta,q numerꝰ habet decies ſepties
centum armatorꝝ milia,eſtq; ſummę author Herodotus,Trogus decies centena milia fuiſſe ꝓ
didit.Erãt ſub ſignis Perſę.Cephenes olim a Gręcis dicti,a ſe ipſis Artei, Perſeus Danaes filiꝰ,
Gẽtium & ducũ noĩa. ſiue Perſes Perſeo & Andromeda genitꝰ,vt quidã ſcribũt,ipſi genti poſtea nomẽ dedit.Erãt &
Medi.Hircani,Aſſyrii,quos Gręci Syros dixerũt,& cũ his Chaldęi,Bactrii,Sacę Scythicũ ge
nus Indi,Arii,Parthi,Choraſmii,Sogdii,Dadicę,Pactyes,Vtii,Myci,Paricani,Arabes,Æthio
pes,Pœni,Paphlagones,Lygies,Macieni,Mariãdyni olim:mox a Lydo Atyis filio nomẽ adepti,
Myſi,Bithyni ex Thracia ꝓfecti,Strymoniiq;,Cappadoces,Phryges olim quũ Europei Mace
donũ accolę fuere,Bryges dicti,Lydi & ipſi Meones olim a flu.nũcupari,Minyę,Moſchi,Tiba
reni,Mocrones,Moſynœci,Colchi,Alarodii,Aſpires,& cũ his Inſulanæ gẽtes,ex rubro mari.&
hi terreſtria ſequebant̃ ſigna,erãtq; ſingulis gẽtibꝰ ſui duces.Copiarũ tñ oĩm imperium penes
Mardoniũ fuit Gobryæ filiũ,& duos Xerxis patrueles Tritantechmẽ Artabani,q bellũ ab i
Triremes. tio inhibuerat,& Smerdomenẽ Othanis filiũ.Triremes fuere mille.CCC.& amplius.In qbus
Phœnices erãt,Cyprii,Cilices,Pãphilii,Lycii,a Lyco Pãdiõis filio:Dares,Aſiatici,Cares,Iones,
Aeoles,& Helleſpõtii.Nauiũ ĩperium habuit Prexaſpes , Aſpathemis,Megabizus,Megabatis,
Achemenes,& Arabignes Darii filii.Aderant & ſui duces ſingulis claſſibꝰ,q horũ ĩperio pare
Arthemiſia bãt,& in his Arthemiſia Lygadamis filia.Paternũ illi genꝰ ex Alycarnaſſo,ex Creta maternũ.
Mauſolo nupſit,quo vira defuncto,quũ pupillari filiũ ętate ex eo aleret,ne accerſita qdẽ,quĩq;
naues ad bellũ optime inſtruxit.Nullius ducũ,neq; cõſiliũ,neq; in ꝓlio opa fuit illuſtrior.Xer
xes vbi terra mariq; copias recognouit,immẽſa rerũ opulẽtia exultãs,Demarathũ regẽ,q Lace
dęmone eiectus exul ad Dariũ venerat,ꝑcõtatus eſt,an tota Gręcia eẽt rãti,vt tuto eã vim ho
minũ expectaret.Ille medio belli apparatu Lacedęmonẽ ad magiſtratus literas dederat, qbus ſi
gnificabat,quãta belli moles Gręcię ĩmineret.Cęterũ Demarathꝰ vt occultiꝰ tes tãta ad ſuos
ꝑferret,tabellę Gręcis literis notarę cęrã ſupinduxit,a Xerxe igit̃ rogatus,vt vete fortaſſis ita
parũ opportune de ſuorꝝ virtute locutus,vehemẽter regis animũ offendit.Sũma eiꝰ ſermonis
Demarathi verba ad Xerxem. hoc de Gręcis ad regẽ habuit,vt diceret Gręciã ſemp paupertatis fuiſſe alumnã, hoſpiteq; virtu
tis,quã a ſeuera diſciplina ſibi ab initio aſciuiſſet.Cõflicturos,vt de ſuis ciuibus loqueret̃:Spar
tiatas mille,ſi nõ ſint plures,aduerſus oẽm Medorꝝ exercitũ,atq; id patria lege facturos,q̃ iube
ret aut vincere,aut mortẽ occũbere.Ex Doriſco Xerxes ꝓfectus:Samothraces ꝑtergreſſus mu
Lyſꝰ amnis defecit vt Scamander Pyſiriũ ſtagnum. ros,ad Lyſum amnẽ venit,cuius aquę & ipſę frequẽti aquatione defecerũt.Poſt Lyſũ ꝑter Ma
roneã & Abderã ad Pyſirũ Medus proceſſit,hic iumẽtis dũtaxat potãribus,ſexaginta ſtadiorꝝ
ſtagnũ exaruit.Per Thraciã inde ꝓgreſſus,poſt Pieres dextrũ Pangeũ habẽs,ad Strymonẽ flu
uiũ ꝑuenit,vbi albis equis magi patrio ritu litauere.Mox ad locũ eſt ventum vbi Strymõ erat
pontibꝰ iũctus. Erat hic locus quem nouem Hedonorũ vias accolæ dixerũt,totidẽ ibi pueros
virgineſq; indigenas viuos magi defodere,dirũ ritũ & execrabilẽ,cęterum Perſarum gẽti pecu
liarẽ viuos humare.A Strymone per Biſaltiam ductꝰ ad Acãthũ cõſedit exercitꝰ, vbi Xerxes
Artachees. Artacheem amiſit virũ genere Achemenidã,cui quatuor digiti fuere ad quinq; regiorum cu
bitorꝝ longitudinẽ.Vniuerſus defuncto exercitus tumulũ cõgeſſit.Ex Doriſco ad hæc loca in
Tripertito duxit Xerxes. ſtructus ꝓceſſerat exercitus,inde locorꝝ difficultatibꝰ tripertito ductari cœpit . Mardonius &
Maſſiſes ſcdm mare claſſem ſecuti ſũt:Techaes & Gergis remotiſſimũ a mari iter ingreſſi,in
ter vtroſq; Xerxes ſuũ egit agmẽ.Naualis exercitꝰ poſtq̃ a rege diſceſſit,ꝑfoſſam ad Athõ na
Pallena. uigauit,ꝑteruectuſq; Amphelon & Toroneum promõtoria ex Sitonię ora,& mox ex Pallena,
q̃ & Phlegra olim dicta eſt,cõmilitiũ accepit:Croſſeam orã Thermeo ſinui cõterminã perſtrin
gens,qua Axius mari infundit̃:cõſtitit hic claſſis iuſſa regẽ expectare.Ipſe ex Acantho ꝓfectꝰ,

per Peneium agrum & Creſtonicum iter faciens,ſuper Chidorum amnem Leones, nullo alioqui
homine aut iumento violato,in Camelos qui commeatum portabant impetum dedere. Sunt his
locis Leones multi,ſunt & agreſtes boues vaſtis cornibus.Leonũ termin⁹ eſt Neſtus flu.& Ache
lous,q per Acarnaniam fluit,ſi vera ſcribit Herodotus,vltra Acheloũ ad occaſum in Europa in-
digenam leonem vidit nemo,neq; vltra Neſtum ad ortum.Xerxes vbi Thermam venit,vnde &
Thermęus ſinus,ſubſtitit inter Botrietidem & Macedonicũ agrũ. In his quoq; locis Echidorus
amnis Xerxianis copiis impar fuit aquantibus.Rex a Therma Sidonia ſedens naui ad Penei oſti
um viſendum nauigauit.Labitur Peneus in mare inter Olympũ & Oſſam mõtes anguſto mea
tu.Tempe eam intercapedinem vocant.Tradunt Theſſaliam,quia continuis ſit montib⁹ circun
data lacum fuiſſe olim,priuſq̃ Peneus exitum ſit adeptus.Sed vehementi ne aliquo motu terræ
id acciderit,quod ipſi indigenæ perſuaſum habuiſſe videri poſſunt,qui duorum montium diſſi-
dium ad Neptumnũ motorem terræ referebãt.An Herculis(qđ quidã ſcribũt)alteriuſve mor-
talis id opus credi oporteat,nõ habeo dicere .Xerxes locũ cõtẽplatus retro ad exercitũ abiit. Vbi
præſto illi affuerunt legati,quos a principio miſerat in Græciam.Populi qui per terram & aquã
legatis deditam imperiũ accepere,fuerũt,Theſſali,Dolopes,Æmenſes, Perrhebei, Locri.Magne-
tes,Melienſes,Achęi,Phthiotæ.Thebani,cæteriq; Bœotii pręter Theſpiẽſes & Plateenſes,qui cũ
Gręcis aduerſus barbaros percuſſerant fœdus.In fœdere ita erat expreſſum,vt quicunq; græci,
nulla neceſſitate adacti,ſeſe Medisdedidiſſent,eorũ decimus quiſq;,reb⁹ gręcię bene conſtitutis,
ſacer deo eſſet.Athenas & Spartã non miſerat Xerxes,quoniã a Dario patre olim miſſos in pro
fundiſſimũ puteum præcipites egerant,iubentes inde eos terrã Regi & aquam quęrere.Sparta-
ni quum poſt legatorum necem deorum iram incurriſſent,nec aliquo modo lætiora exta obueni
rent,publico decreto ſtatuerunt,ſuorũ ſanguine barbaro ſatiſfacere, repertiq; ſunt duo Sparta-
nis,& Bulis,qui ſe pro patria vltro morti deuouerunt.Mirum eſt quod de amborum conſtantia
Herodotus ſcribit,in maritimã Aſię orã appulſos,vt inde Suſa ad regẽ irent,pœnas p Spartanis
omnibus & ſupplicium expenſuri,quum ab Hydarne regis præfecto,hoſpitio accepti,ad perſarũ
imperium recipiendũ hortarent̃,reſpondiſſe dicuntur, Hydarnem non intelligere,quid ſuauita-
tis haberet libertas,quam ſi aliquãdo delibaſſet,ſuaſurũ Spartanis fuiſſe,vt nõ ſolũ haſta,qđ face
rent,ſed ſecuri etiã pro ea dimicarẽt:inde in Perſidem profecti,ne adigi quidẽ potuere vt regem
Perſico more adorarent,quin ambo contumaciæ & fiducię pleni ad eius conſpectũ conſtituti,ſe
ad ſuppliciũ & pœnas,pro legatis lacedæmone peremptis,publice exoluẽdas, veniſſe teſtati ſunt.
Digni quorum memoria ad poſteros duret,ſitq; æuis omnibus manſura . Negauit Barbarus ſe
Spartiatarum exemplum imitaturum,per quos ius eſſet gentium violatũ,atq; ita eos intactos a
ſe dimiſit. Nec Græcia tantam bellorũ procellã clauſis,vt dici ſolet,excepit oculis,quin Atheniẽ-
ſes qui præ cæteris proximi inuidiæ erant,phama eorũ quę pararent̃ ab initio perculſi,Delphos
de futuro ſtatu ciuitatis conſultum miſerant.Minaciſſimũ oraculum primo loco redditum,adeo
ciuitatem exterruit,vt rurſus legati ſint Delphos miſſi,cum olearum palmis veniam imploratu
ri.His Ariſtonice Pythia pluribus carminib⁹ reſpõdit,in quibus hæc fuere.Iuppiter e ligno mu
ris tritonida donat.Qui ſoli inuicti tibi ſint natiſq; ſaluti.Id oraculũ,quum alii aliter interpreta
rẽtur,Themiſtocles Neoclis filius,numẽ ſignificare oſtendit ſalutem ciuium in nauib⁹ eſſe. Or-
nandam pro mœnibus claſſem,in ea Athenienſium ſalutem contineri.Tenuit ille huiuſmodi in
terpretatione,vt oẽs naues q̃ ad Ægniticũ erant bellũ decretę,in hos caſus inſtruerent̃.Placuit i
terea mittere,q in Medorũ caſtra penetrarẽt(venerat iã in Lydiã Xerxes) hoſtiũ copias explora
turi.Hi deprehenſi,non modo nõ ſupplicio ſunt aliquo affecti,ſed oĩa oculis luſtrare iuſſi ſunt,
incolumeſq; dimiſſi.Adeo Xerxes ſuis opibus confiſus,in certa ſpe victorię erat,vt ne hoſtes qui
dem eas latere voluerit.Miſerũt Atheniẽſes Argos,miſerunt & in Siciliam ad Gelonem tyran-
num Dinomenis filium,in Cretam quoq; & in Corcyram miſſi ſunt legati.Argiui odium ſuum
in Lacedęmonios prętendentes,cum quibus vetus erat certamen conflatum,publice cõfeſſi ſunt
malle ſe a Barbaro ſibi imperari,q̃ Lacedęmoniis cedere , q̃q̃ iam antea haud obſcuri rumores
erant,Argiuos cum Xerxe fœdus occulte ictum habere,veterem cum Perſis conſanguinitatem
ſecutos,quum a Perſe oriundi dicerentur,qui Perſei Danaes & Andromedę Cephei fuit filius.
Gelon ad quẽ legati in Siciliam venerant ſatelles fuit Hippocratis,qui Cleandri Patarei fuit fra
ter,ſeptem annos Cleander Gelę Tyrannidem exercuit . Hic igitur bellis quibus Hippocrates,
poſt mortem fratris,Zancleos & Leontinos ſuperauit,magnumq; cum Syracuſanis bellum geſ-
ſit,Gelon quia ſtrenuam tyranno vbiq; operam nauaſſet, prefecturam equitum primo adeptus.

Vbi leones i Europa.

Echidorus epotus.

Tempe.

Theſſalię ſitus.

Populi q ter tã & aquã hoſtibus dedere.

Spartanis & Bulis.

Verba pro libertate.

Xerxes deditos nõ recepit.

Oraculum Pythię.

Exploratores dimiſſi.

Argiui Perſarũ conſanguinei.

Gelon.

in qua adminiſtranda adeo Hippocratis opes auxit, vt præter Syracuſanos, quos ad Elorũ amnẽ prelio ſuperatos Cotinthii, Corcyreiq;, ea conditione liberarũt, vt Camerinã, quæ ipſorum fuit, Hippocrati traderent, cæteras circumiectas vrbes vi & armis tyranno ſubegerint. Sed Hippocrate ante Hiblam cadente, huius liberis tutor relictus ad ſe Gelon principatum traxit. Nec ita multo poſt, per Syracuſanos exules a plebe eiectos, ab eoq; reſtitutos, Syracuſis eſt potitus. Tum vero Gelæ principatu Hieroni fratri permiſſo, ipſe iam inde Syracuſis fuit, quã vrbem magnopere auctam reddidit. Geloos & Camerinos euerſis eorum vrbibus, Syracuſis traduxit. Megarenſiũ deinceps locupletiſſimos quoſq;, qui vltro ei bellum intulerãt, ad deditionem compulit. Ad hunc Gelonem Lacedæmoniorum & Athenienſium legati venere, ſocietatem & auxilia aduerſus Xerxem petituri. Gelon etſi eo bello, qđ haud multum antea in Egeſtanos & Carthaginenſes geſſerat, nulla a Grecis auxilia impetrarat, ea tamen cõditione ducentas triremes, cum. XX. milibus armatorum eſt ad bellum pollicitus, ſi ſibi maritimi vel terreſtris exercitus imperiũ detuliſſent, idq; legatis aduerſantibus, predicantibuſq; milite non duce grecos indigere, renidẽs Gelõ, vos inquit græci habetis qui apud vos imperent, at qui imperantibus pareant nõ habetis. Ite igit̃ hinc retro veſtris ciuitatibus renunciaturi, ver ex anno illis exaruiſſe, & ex Sicilia hæc a Gelone relata.

Hippocrates.

Gelon adeptus Tyrannidẽ.

Gelonis ada giũ i atheñ. & Lacedæ.

Siculorum opes.

Amilchar.

Putarunt quidam negata a Gelone auxilia, ob bellum, quod ei cum Carthaginenſibus, & aliis pluriſq; populis inſtabat, a Terillo Himerenſi conflatum. Qui tyrannide eiectus a Terone Agrigẽtinorũ principe ex Phœnicibus, & Pœnis, & alia gentiũ colluuione, ad. CCC. hominũ milia cõtraxerat, duce Amilchare Annonis filio Carthaginẽſiũ, vt Herodotus ait, rege, fuiſſeq; Gelonẽ eo die victorem in Sicilia victo Amilchare, quo & græci ad Salaminem aduerſus Xerxem dimicarũt. Erat Amilchar Carthaginẽſi patre natus, matre Syracuſana. Mirũ qđ de eo rerũ ſcriptores memoriæ prodiderunt, eum acie victum, e conſpectu ablatum, nec vſq̃ gentium viuum, aut mortuum extitiſſe amplius. Carthaginẽſes memorare ſoliti dicuntur, ꝓlio a prima luce ad crepuſculum noctis extracto, quum Amilchar tum forte ſacrificaret, accenſa pyra, vbi ſuorũ fugã inclinare vidit, ſe viuũ in eã inieciſſe. Corcyrei ſe opem græciæ laturos polliciti. LX. triremes ad bellũ inſtruxere, q̃ circa Tenarõ ſedẽtes, Salaminiæ pugnæ nõ interfuerunt, noluerint ne adeſſe Xerxianas opes veriti, an ꝑ Erheſias, vt ipſi poſtea ꝑdicare ſoliti ſunt, nequiuerint, haud quiſpiã in re tã vetuſta facile dixerit. Nec Cretẽſes auxilio fuere, exprobrata illis ab oraculo velut ignauia q; cæteras gẽtes tueri aggrederent̃, Minoem regẽ ſuũ vlciſci nequiſſent. Obſedere eñ Cretẽſes Camicum quinquẽnio in Sicilia, vnde quũ infecta re abſceſſiſſent, Italiçq; orã nauigarẽt, tempeſtate diſiecti, vbi fractis nauibus ſpem in Cretam abeundi ſibi omnino ademptam viderunt, mutato nomine ſe pro Cretibus Iapyges & Meſapios vocitantes Hiriam condiderunt.

Cretẽſes q̃ ĩ Italia ſedeſt

Theſſali quia non vulgo ꝓbarentur q̃ Elenadæ ꝑ ſe nõ publico cõſilio mouiſſent, pro grecia ab initio ſentire crediti ad. X. hominum milia, duce Themiſtocle Neoclis filio, ad præſidiũ Theſſaliæ impetrarunt. Inſederantq; anguſtias inter Oſſam & Olympum, quum ab Alexandro Amynthæ filio certiores facti, cum numeroſo, & ob id inuicto exercitu Xerxem ad Helleſpontũ veniſſe, veriti ne hoſtium multitudine proculcarẽtur Græci, ad naues reuerſi ad Iſthmũ Corinthiacũ ſeſe receperunt. Horum diſceſſus fecit, vt & Theſſali aperte ad medos defecerint. Græcis ex Theſſalia in Iſthmũ reuerſis, magno ibi conuentu cõſultatum, decretumq;, vt Thermopylarum anguſtias ꝑſidio obtinerẽt, claſſiſq; ad Artemiſiũ ſtationẽ haberet. Eſt is locus haud ꝓcul Chalcidico freto, inter Sciathum inſulam & continentem Magneſię oram. Breuis ibi traiectus, Thermopyliſq; vicinus. Qđ ad Thermopylas attinet, aditus in Greciam arctiſſim⁹, vt quibuſdã in locis vix ad vehiculũ agẽdum ſufficiat. Quod montis ad Heſperum vergit, inacceſſum, & præalti ꝑcipitii vſq; ad Orthã montẽ. Quod vię ad auroram vergit vadoſo mari excipit̃, in eo ingreſſu fuerũt calida lauacra, ollas locorũ indigenę vocitabant, ab aquarũ feruore, deſuꝑ ata Herculi extructa. Ad hos ingreſſus murum Phocenſes Theſſalorũ metu exædificarunt. Super quem Pylæ. i. portæ erant, quę res nomen loco attulit, vt ab aquarum ibi ſcatentiũ tepore, & Phocaicis portis ſint Thermopylæ nuncupatę. Murum vetuſtate collapſum Greci ad tempus reſarſerũt. Ad hũc igit̃ locũ inſidendũ, ex Iſthmo digreſſi ſunt Greci, ibi Xerxẽ in Pieria eſſe cõpertũ habuere, & claſſis eodẽ tempore eſt ad Artemiſiũ admota.

Thermopylarũ deſcriptio.

Grecarũ nauium fuga.

Ex Therma. X. velociſſimę regis naues Sciathũ verſum curſũ tenuerũt. Has plenis velis ad ſe veniẽtes ꝓcul cõſpicatę, tres ſpeculatorię Grecorũ naues cõfeſtim fugã fecere. Has Barbari inſecuti Ægineticã primo oppreſſerũt, mox & Trœzeniã. Attica circa Penei oſtiũ littorib⁹ impacta ꝑ tẽpe, q̃ ĩ ea erãt & Theſſaliã dilapſi in Atticã ſe receperũt. Hoſtiũ acceſſus ex Sciatho nocturna flãma iis q̃ ad Artemiſium ſtabãt, ſignificatus, tãtum illis terrorem iniecit, vt

conti nuo relicta ſtatione ad Euboicum euripum ſeſe receperint.Nec ita multo poſt cætera claſ-
ſis in oram Magneſię venit,manſeritq; barbaro huc vſq; nauales terreſtreſq; copiæ incolumes,
quum ducenta quadraginta hominũ milia in nauib⁹ eſſent,ſub terreſtribus ſignis decies ſepties
centum milia.Mox alia Herodotus ſupputatione vſus,ex omni genere hominum, qui Xerxẽ ad
Sepiadem & Thermopylas ſecuti ſunt,colligit Myriades quingentas viginti octo, & amplius q̃
ratio habet bis ac quinquagies centum octoginta tria milia hominũ.Mirũ eſt quod idem author
prodidit,in tanto mortalium numero,Xerxe cuius in tot centena milia hominũ fuit imperiũ p-
ſtantiore forma,proceriore ve ſtatura fuiſſe neminem.Nauales regis copiæ priſtina ſtatione di-
greſſæ,terrę Magneſię oram tenuerunt.Primę nautum littoribus applicitę,alię in anchoris ſtete-
re ad octauum vſq; ordinem in altũ progreſſę,quieteq; ibi pernoctatum,ſub diluculum ex ſereno
cælo,& tranquillo quum mare efferueſcere cœpiſſet,atrox eſt tempeſtas naues adorta,ſecutus in
de violentus ſubſolani flatus,qui a matutino æquinoctio ſpirans,præter naues quę ſubductis ſu
bito anchoris in altum abierunt,cæteras atroci conflictatione vexatas,mutuo primo concurſu p
pinquis mox ſcopulis diſiectas fœde lacerauit.Amiſſarum nauium numerum qui minimum po-
ſuere,haud quadringentis pauciores fuiſſe meminerunt,virorum ſupra q̃ dici poſſit vis ingẽs ab
ſumpta,triduum tempeſtas tenuit,quarto demum die,quum remittente vento,ſtrati iacuiſſent
fluctus,Magneſię promontorium circumuecta claſſis,in ſinum qui ad Pagaſen pertinet,rectum te
nuit curſum.In ea ora Hercules, quũ ex Argo naui aquatũ exiuiſſet,ab Iaſone & Minyis relict⁹
creditur.Aphete locus ex ipſa re dictus.Hęc Herodotus.Strabo non,quia Hercules ibi fuerit re
lictus,ſed ꝙ argonautę ex eo littore in pontum dimiſſi ſunt,nomen loco inditum prodidit,Her-
culemq; plures in Bithynia,ob caſum Hylę,ſubſediſſe memorant.In eo appulſu quindecim Xer-
xianę naues a Gręcis captę,quas Sandonices pręfectus Æolides agebat.Is quum a cętera claſſe p
cul aberraſſet,Gręcos ad Artemiſium ſtantes conſpicatus,nam eo Græci, poſt hoſtium claſſem
tempeſtate diſiectam,ex freto Euboíco redierant,ſuos ratus Sandonices ſe videre , in Graias na-
ues temere curſum deflexit.Ad Aphetem Medica erat claſſis.Xerxes per Theſſaliam iter faciẽs,
magnitudine exercitus Honocum amnem ad vadum exiccauit.Per Achaiam inde in Melienſes
venit,in Trachiniiſq; campis conſedit,Thermopylis proximus.Gręci qui locorum anguſtias in-
ſederant ad quatuor milia fuere & octingenti,pręeratq; his Leonides Spartanus, qui vigeſimus
erat ab Hercule.Et iam aduentante Xerxe,cęteri metu perculſi,abeundũ inde cenſebãt Iſthmũq;
præſidio obtinendum,ſolus Leonides in ſtatione permanendum contendebat, Gręcię ſalutem in
eo vnico pręſidio ſitam eſſe affirmans.Acceſſit interim Medus eques ad Thermopylas exploran
das,& quo præſidio locus teneretur ex proximo cognoſcendum.Accidit forte vt Spartani, qui
tum in ſtatione ſtabant,ſine ab eo tantum conſpecti,cæteris intra murum agentibus,qui in aper-
to ſtabant,pars gymnaſticum ludum exercebant,pars ſibi capillos comebant.Hæc ille ſpeculat⁹,
contempta paucitate,quę oculis occurrerat,nunciat regi quę viderit.Mirari Xerxes hominũ au
daciam,nec coniectare poterat quam ſpem tam pauci alerent.Tum Demarathus, hæc ſunt ingẽ
rex,quæ circa Helleſpontum de hominum virtute prædicaui,nuncq; iterum prędico, longe gra
uius,q̃ pro numero hominum credi poſſit,video his locorum anguſtiis tibi & tuis inſtare certa-
men.Nam ꝙ capillum ſibi comunt,non ea gentis mollities eſt,vt cultum in re ſeria quærant, ſed
Spartiatarum peculiare,vt quum animæ periculum adituri ſint, tum ſibi capillum componant.
Ridere Xerxes Demarathum,vt vanum,ac ratus fore,vt Gręci inde ſua ſponte faceſſerent, qua-
tuor dies pugna abſtinuit.Cęterum quinto die haud vltra expectandum ratus,Medos & Ciſſios
in eos immiſit.Hi conſerto prælio,quum nihil proficerent,nec Gręcos gradu ſubmouerẽt, quin
caderent ex ipſis q̃plurimi,nec procul abeſſet quin in fugam verterentur, Perſę prælium inſue-
runt.Clara erat Gręcorum pugna,ſed Lacedęmoniorum multo clarior,qui perite inter imperi-
tos inſigniter pugnabant,conferti cedere,inde repente aduerſis pectoribus hoſtium agmina exci
pientes,proximos proſternebant.Fertur Xerxes quum pugnæ ſpectator adeſſet, ter e ſolio reſili-
uiſſe ſuorum periculo commotus.Die itaq; vno per irritum certamen, cruentum alioqui Barba
ris valdeq; funeſtum conſumpto,poſtridie Perſę iterum prelium inituri adſunt,rati fore,vt Grę-
ci, labore feſſi,vulneribuſq; graues,pugna abſtinerent. Verum vbi compoſitius aliquanto, ac fe-
rocius q̃ antea ad pugnam ſeſe expedire viſi ſunt,appareretq; nil ibi pręter ignominiam, lucrifie
ri,ſine maiore vllo certamine Perſę caſtra repetunt.Obtinebant valide locum Gręci,niſi Epialtes
Trachinius regem conſilii inopem docuiſſet , occultum eſſe tramitem qui per iuga montium
Thermopylas duceret.Quæ res omnem Græcorum ſpem,cõſiliumq; propulſandi hoſtis haud

Xerxis copię.
Xerxes pulcherrimus.
Tempeſtas.
Pagaſe.
Hercules relictus.
Aphete.
XV. Xerxis naues interci piuntur.
Thermopylarũ pſidiũ.
Lacedę.capillũ comũt.
Biduo ad Thermopylas dimicatum.
Epialtis iudicium.

dubie fregit.Is ſe Perſas per montes circunducturum pollicitus,cum Hidarne & iis quos a rege
Hidarnes accepit Aſopum amnem tranſgreſſus,iter tota nocte fecit,a dextra Oetheos montes,
læuaq; Trachiniorum terram habens.Sub exortum ſolis in cacumen mõtis euaſit,vbi mille Pho
cenſium erant,ad præſidium locati.Subitus hoſtium acceſſus(nam arborum denſitate præuide-
ri non potuerunt)perculit Phocenſes,ita vt ne tentato quidem certamine præſidio ceſſerint. Iam
Thermopylarũ pſidiũ circũuenit. Perſæ ex ſummo montis vertice rapidi decurrebant quum Megiſtias vates extis de more in-
ſpectis,indicauit mortem iis qui ad Thermopylas erãt imminere,tranſfugæ etiam notum fecere,
Perſas montes circuire,iam & ſpeculatores tertio loco id ſignificabant:cæteris itaq; metu dilabẽ
Leonidæ facinus. tibus,Leonidas cum Spartanis,Theſpienſibus & Thebanis,quos obſidum loco retinuit,præſidio
locum obtinere perſeuerauit.Fertur dux ipſe de aliorum ſalute ſollicitus,alios hortatus,vt dum
liceret,in pacatum abirent,ſibi non licere creditam ab omni Græcia ſtationem turpiter deſerere,
quin aut retento loco ſibi deinceps honeſte viuendum eſſe,aut in veſtigio cadendum pro ſalute
patriæ.Scio quibuſdam perſuaſum fuiſſe,eum certo moriendi conſilio præſidium retinuiſſe, vt
Oraculum. ſuo periculo interitum qui patriæ imminebat,depelleret.Fuerat ſub initium belli ex Delphis ora
culum Lacedæmonem allatum,aut vrbem ipſam aut regem proximo bello interiturum. Pythiũ
carmen fuit. Vobis ampliuagæ col tis qui mœnia Spartæ, Aut vrbs clara dabit Perſa victore rui
nam,Aut ſi non erit hoc oriundus ab Hercule quidam:Flebit extinctus rex in Lacedæmonis ora.
Xerxes ſub exortum ſolis,tempore quo Epialtes dixerat,obſeruato,in hoſtem mouit.Leonidas &
qui cum eo erant in apertum egreſſi,pugnam capeſſunt.Atrox ibi certamen initũ,Perſis ſeſe præ
Leonidæ interitus. nimio dimicandi ſtudio vrgentibus,adeo vt nonnulli in ſubiectum mare præcipitati ſint. Sparta
ni lanceis primo,mox his fractis hoſtem gladiis excipiũt.Fit cædes ingens,multis vtrinq; cadenti
bus. Tantũ abfuit vt Spartani eo die ob paucitatem remiſſius dimicarint , vt longius q̃ antea a
muro venientem hoſtem exceperint.Leonidas igitur fortiter dimicans qua maxime præliũ exarſe
Thermopylæ expugnantur. rat,mortẽ occubuit.Perierunt & ex Perſis inibi plæriq; viri illuſtres,& in his duo Xerxis fratres,
Abrocomes & Hiperantes,qui ſuper Leonidæ cadauer dimicantes,alius ſuper aliũ concidere,adeo
vehementi Lacedæmoniorum Perſarumq; conflictu,vt ter hoſtib⁹ in fugam verſis,Spartani Leo
nidæ corpus ſubtraxerint.Fecerũtq; deinceps tã diu ambiguũ certamen,quoad Epialtes & alii a
tergo affuerũt.Tum intra murũ recepti,tumulũ,qui in pximo forte fuit,occupãt.Hic Thebani,
Spartani dictum. priuſq̃ inſtauratũ ſit præliũ,teſtati ſe Thebanos eſſe,inuitoſq; militare,tranſitionem fecere.Cæte
ri ad vltimũ dimicãtes,eo quo circũuenti ſunt loco,occubuerũt,quorũ deinceps Spartanus ma-
xime celebrat.Is quum a Trachinie quodam audiuiſſet,tantam vim ſagittarum ſpargi a barba
ris in prælio,vt ſolis conſpect⁹ adimeretur,nec illud inquit inutile erit,ſub vmbra,non in ſole,pu
Lacedæmoniorũ virt⁹. gnabimus.Trogus author eſt Leonidam poſt aliorum digreſſum ſuos hortatum , vt ea poſtre-
mo virtute pugnarent,quæ maxime Spartano eſſet digna nomine,ne fortius manſiſſe q̃ dimicaſ-
ſe viderent,nec expectandũ vt ab hoſte circũuenirent,ſed in caſtra hoſtium erumpendũ,atq; ita,
quando nihil facilius q̃ honeſtum perſuadeatur,morti,quæ inſtabat,deuoti ad hoſtiũ caſtra con
tenderint.Sicq; vaſta cæde a principio noctis vſq; ad magnam partem ſequentis diei, velut inter
inertia pecora euagatos,inter quingentas cæſorum cateruas Leonidam,& alios pulchre mortẽ
occubuiſſe.Sed mihi propiora vero videntur ea quæ priore ſunt loco relata, quorum eſt Hero-
dotus author.Amphyctiones Græciæ hoc carmine memoriam eorum,qui ad Thermopylas di-
micarunt,inſigniendam curarunt. Terdecies centum hic certarunt milibus olim E Peloponne-
ſo bis modo mille viri.Ex omni Spartanorum numero Eurytus & Ariſtodemus feruntur, ob ex
tremam lippitudinem e caſtris a Leonida remiſſi,ſed de Ariſtodemo nõ vnus fuit ſermo,quo mo
do ſit domum reuerſus. Tertius qui cladis nũcius rediit,tanto fuit apud ſuos opprobrio,vt igno-
miniarum impatiens ſibi vim intulerit.Xerxes Thermopylis potitus, Demarathi conſilium in
Achemenis conſilium. Sparta ſubigenda requiſiuit,fuiſſetq; eo vſus,niſi Achemenes Xerxis frater a propoſito auertiſ
ſet,identidem prædicans perfidos eſſe Græcos,& qui aut fortunato inuideant, aut meliorem ode
rint,nullam proinde fidem genti habendam,accedere ſe Achemenis conſilio Xerxes dixit, cæte
rum non eſſe cur Demaratho eo nomine conuicium fieri deberet,ſolere ciuem ciui inuidere, ho
ſpite vero ergo hoſpitem proſpera fortuna vtentem nihil beneuolentius eſſe,rectiuſq; conſulere:
abſtinendum proinde ab eiuſmodi inſectatione eſſe,nec Demarathum fidum hoſpitem in perfi-
diæ crimen deuocandum.Hæc ille. Verum Achemenes haud interim vana pdicabat, iam enim
Demarathi tabulæ. Demarathus,vt dixi,occultioribus tabulis ſupinducta cæra,quæ in Perſide parabãtur Ephoris
ſignificauerat.Ambiguam tabularũ rationem Gorgo Leonidæ vxor magiſtratibus noua ſpecie

hęrentibus demonſtrauit.Et hęc quidem ſic ad Thermopylas geſta dicuntur.Gręcorũ naues q̃.
CC.numero vnaq; & ſeptuaginta,& cum his nouem penticõteri, ad Artemiſiũ interim ſtabant,
erátq; omnium imperium penes Euribadem Lacedæmonium. Athenienſes etſi numero nauium
peritiaq; rei maritimæ priores ſibi partes alioqui vendicabant,quia tamen ſpes omnis retinendæ
libertatis in concordia ſita erat(etenim inteſtina ſeditio tanto deterior eſt bello,quãto bellũ ipſum
deteri⁹ eſt pace)nequa diſcordia ob eam rem moueret̃,paſſi ſunt claſſis imperium apud externũ
hominẽ manere.Medo igitur ad Aphetas appellente conſultatũ eſt inter Gręcos de fuga,Chalci
denſes Euribadẽ obſecrãt ne claſſem ſubduceret,priuſq̃ vxores & liberos periculo ſubtraxiſſent
Scire ſe cõfeſtim ipſis abeuntib⁹,totam Euboeam barbaro prędæ conceſſurã. Id illi ab Euribade
quum impetrare nequiuiſſent,Themiſtocli Athenienſi octoginta occulte talenta pollicentur ,ſi
ibi Gręcos in certũ tẽpus remoraretur.Prĉerat Themiſtocles Atticę claſſi,etſi oĩa alioqui erãt,
vt dixi,ſub Euribade Chalcidenſi.Igiť pecunia Euribade & Adimãto Corinthiorũ duce a Thę
miſtocle corruptis,in eadẽ ſtatione eſt perſeueratũ.Barbari vbi Aphetas venere,audito q̃ proxi- Conſiliũ ad
mo loco eſſent hoſtium naues(ad octoginta ſtadia Artemiſium inde aberat)vt Græcos interci- ſtetimẽdos
perent.CC.triremes ex omni numero delectas,extra Scyatũ circũagũt,iuxta Capharea & Gere gręcos.
ſtum promontoria,ad Euripum,ne Euboeam hoſtes circũuecti ab hoſte cernerenť.His nauib⁹ di
miſſis,quia intercluſo euripo,omnis ſpes fugę Gręcis videbatur adempta,in ſequentem diẽ ſignũ
ab iis,qui miſſi fuerant,expectabat cætera claſſis quæ ad Aphetas ſtabat,erantq; interim recẽſen Scyllas
dis nauibus occupati claſſium pfecti,quum Scyllias Sicyonius qui inter hoſtium claſſiarios erať, vrinator.
omnium qui ea tempeſtate fuerunt vrinator optimus,ad Gręcos transfugit.Ab Aphetis ad Ar
temiſium octoginta ſtadia ſub aquis nataſſe traditur,res fabulæ q̃ fidei propior. Herodotus, qđ
minus a vero abhorret,nauigio eum delatum exiſtimat.Sed fiducia arbitror ſub aquis in tutum
euadendi,ſi neceſſitas coegiſſet.Is quę apud hoſtes pararẽtur ordine expoſuit,quot naues circũ-
agi iuſſę eſſent,Euripiq; anguſtias inſidere.& q̃ valide concuſſa fuiſſet nuper hoſtium claſſis,pla
cuit,priuſq̃ illæ q̃ cir.ũmiſſæ fuerant,adeſſent,fortunam experiri,aggrediq; claſſem ad Aphetas
ſtantem,dum nihil minus q̃ hoſtem expectaret. Barbari Græcarum nauium paucitatem aſper- Naualis pu
nati,patefacto aditu,Græcos temere inuectos in medium accipiunt,illi puppibus repente obuer gna.
ſis pugnam intrepide capeſſunt.XXX.q; Xerxianas naues a fronte excipiũt,Fuit certamen ho-
ſtibus grauius omnino,q̃ animo conceperant,cæterum prælio in plures horas extenſo,quũ nunc
hi,nunc illi ſuperiores eſſent,interuentu noctis pugna diremptа eſt . Denſus imber,cum magno
cæli fragore,crebriſq; fulminibus nocte,quæ ſecuta eſt, vtrãq; claſſem ſollicitam habuit. Trire-
mes interim,quæ inſulam circuibant,eadem tempeſtate diſiectę,incuruis Euboeæ petris alliſę,no-
ctu perierunt.Poſtridie q̃ ad Aphetas nauale prælium fuerat commiſſum,quinquaginta Atti- Biduo
cę naues ſupuenere,quibus aucti Gręcorum animi,iam & ſpeculatorię naues nunciabant. CC.il Gręci ęquo
las hoſtium,quę vt Euripum inſiderent ab Aphetis ſoluerant,circa Euboeę littora proxima tem marte dimi
peſtate abſumptas.in Cilicum naues ex improuiſo impetũ dedere,quibus corruptis priuſq̃ maius cant.
pręlium confereret̃,nox vtrãq; claſſem ab altera diremit.Tertio deinceps die Xerxianę claſſis du
ces iniquo animo ferentes,tot milia nauium a tam paucis vexari,non expectato, vt a Gręcis qcq̃
moueret̃,ipſi ſua ſponte in altum euecti,patefactis cornibus,quũ lunata ſpecie claſſis in pcinctu
ſtaret,ex aduerſo Gręci ĩ pugnã pceſſerũt,magnis vtrinq; animis aduerſę naues cõflixere,fuitq;
pugna atrox p reliquũ diei,barbaris multitudine in plio ſtãtibus,nam vbi primũ pugna iniectũ
eſt,iis qui principes manũ conſeruerant cedẽdi facultas adempta eſt,multitudine a tergo ingruẽ
te.Multi interim Gręcorum cadebant,ſed barbarorũ multo plures:certamine itaq; in ſerũ diei di
ſtracto,neutroq; adhuc fortuna inclinante,diuerſi in ſuã vtriq; ſtationem abierũt,fuit tamen res
Perſica eo die melior.q; quinq; Gręcę triremes ab Ægyptiaca claſſe circũuentę cum ſuis turmis
in hoſtium manus venere,Atticę naues adhęc plus dimidio concuſſę,multiſq; hominũ vulneri-
bus male affectę,q̃ res in cauſa fuit,vt continuo coeptũ ſit agitari de claſſe in interiora Gręcię re
ducenda.Superuenit his incommodis & alius atrocior nuncius,Leonidã & Spartanos ad Ther
mopylas cęſos,hoſtem viarũ anguſtiis potiri.Tum vero Gręci nil amplius cunctandũ rati,e ve- Themiſto-
ſtigio ex Artemiſio ſoluunt,Themiſtocles in littus egreſſus,in his locis vnde hoſtem.ſi ad Arte clis ars.
miſium veniſſet,aquaturũ certo ſciebat,hęc in lapidibus ſcripſit. Viri Iones haud iuſte facitis q;
aduerſus patres veſtros militatis,& Gręciã in ſeruitutem redigitis,ſed qđ pcipuũ fuerit ſtate a
nobis,ſin hoc facere nõ poteſtis,ſaltẽ nũc ſitis in medio,qđ & facite,& Cares vt ipſi idem faciant
obſecrate Q; ſi hoꝝ neutrũ licet agere,vt maiore ſitis neceſſitate obſtricti,q̃ vt vobis integrũ ſit

v iii

commilitium mutare;in re ſaltem gerenda dum pugnam conſerimus imbellius agite , memores vos a nobis oriundos eſſe,& inimicitiarum nobis cũ barbaro a vobis principium extitiſſe. Videt mihi Themiſtocles ambiguo hęc conſilio ſcripſiſſe,vt ſi literę barbarum laterẽt,miſericordia flecteret Ionas,traheretq̃ in partes:ſi minus,ſuſpecti fierent regi,ac ꝓpterea minus illi vtiles in pugna,quorũ non eſſet opera vſurus.

Xerxis cõſiliũ i tegẽda ſuorũ clade

Xerxes vbi Thermopylarũ eſt anguſtiis potitus,primũ omnẽ eos qui in pugna ceciderant ſepeliendos curauit,qui ad XX.milia fuiſſe dicuntur. Horum mille ferme inſepultos,vti caſu occubuerant,iacere permiſit,cęteros in altiſſimam foueam ad hunc vſum occulte excauatam,demitti imperat,terramq̃ ſtudio complanari,claſſiariis deinceps ꝑ præconem poteſtatem fecit loci adeundi,vt ſciri poſſet quem exercitum habuiſſet temerarius Grecorum conatus.Leonidæ regis cadauer capite prius adẽpto cruci præ nimio odio affixit,frequẽter ex Hiſtiæa(nam eo claſſis proceſſerat,poſtq̃ ex Artemiſio Græci profecti ſunt) ad Thermopylas itum,viſendę rei ſtudio.Interim regi nunciatur gręciã occupatam eſſe in Olympiaco Agone ſpectando.Hic quum Xerxis filius Tritantechines interrogaſſet,ecquod id pręmiũ eſſet, quo Græci tam alieno tempore allecti,ſacris certaminibus vacarent,vbi oleaginam coronam , victorem præmium ferre didicit,in Mardonium conuerſus exclamauit.Proh q̃bus viris Mardoni nos bellum inferre voluiſti,qui non certamen pecuniarũ agitant,ſed virtutis.

Phocenſiũ facinus.

Theſſali interim ira in Phocenſes accenſi,ob varias clades,quibus haud vno tempore fuerant ab his affecti, nam & tria milia Theſſalorum circa Parnaſum,ſexcenti Phocenſium gypſati nocte vna confecerant, & rurſus eiuſdem gẽtis equitatum inſidiis exceptum male perdiderant,poſtremo cum tota Theſſalia ad barbaros defeciſſet,ſoli ipſi Grecię ſtudiũ ſecuti,in partibus manſere,his irarum ſtimulis agitati Theſſali authores Xerxi fuerunt,vt per Doridẽ,quæ media inter Phocenſes iacet & Melienſes,duceret,futurum rati,vt illorum res,barbarorum multitudine,breui obruerentur. Abſtinuit Perſa ab omni Doriẽſium iniuria,enimuero occulte cũ rege ſentiebãt.Phocẽſiũ pauci capti,quippe qui ante hoſtium acceſſum,partim Parnaſi iuga inſederãt,partim ad Ozolas Locros profugere.Eorum ager incurſatus,fœdaq̃ vaſtatione affectus.

Vrbes Phocenſium dirutę.

Vrbes Theſſalis hortantib⁹ direptę & incenſę,ita vt ne ſacris quidẽ ædibus ſit temperatũ.Drimonẽ,Charadrã,Erochũ,Tethroniũ, Amphiceam,Neonem,Triteas,aliaſq̃ plęraſq̃ vrbes hoſtilis flamma cõſumpſit.Phocenſium quoſdã per montana inſecuti hoſtes ceperunt,& cum his mulieres etiam aliquot,quæ ſtupro ſupra modum vexatę perierunt, Vbi ad Panopeas eſt vẽtum,bipertito barbarus ducendũ ratus, ipſe cum dimidio copiarũ Athenas verſus flexit.Cęterę copię ſub ducibus Parnaſum dexterũ habẽtes,ad templum quod Delphis erat diripiendũ ꝓceſſerũt,Panopeorum oppido Dauliorũq̃ & aliis quibuſdã Phocenſiũ locis obiter incẽſis:horũ expeditio eo tendebat,vt direpto qđ Delphis erat tẽplo,omnẽ regi pecuniã repręſentarẽt.Delphii ad phamam appropinquantis hoſtis territi,ſacros theſauros,ſiue oraculo moniti ſunt ne quid mutarent,quũ ab initio in animo habuiſſent,eos humi cõdere,ſiue religione freti,cuius barbari poſtremo admoniti futurum ſperabãt,vt nefario ſacrilegio abſtinerent,fugã molientes in aperto relinquunt.Ipſi Parnaſi vertices tranſgreſſ ,ad Corycum antrum quidam,alii ad Amphiſſam Locridem contendere,plures cum liberis & vxorib⁹ in Achaiam conceſſerant.LX.circiter viri cum vate vno in oppido remanſere.Vbi eo barbari ꝑuenerunt,magna tum rerum miracula ſunt eorum oculis oblata.Nunq̃ mali dęmones, quorum haud dubie fuit domicilium illud,maiorem hominum capturam ſibi oblatã videre , q̃ quum ea tempeſtate,Xerxem & totum orbem quem ille ſecum trahebat,nouæ licebat ſuperſtitioni addicere.

Miracula circa Delphos.

Duo igiť ſcopuli ex Parnaſi vertice repẽte cõcuſſi,in ſubiectos hoſtes deuoluti, multos ſubeſitium obtriuere.Fulmina adhæc de cælo cum fragore deiecta, & ſacra arma ſua ſponte e penetralibus mota,vociferatioq̃ ex proximo Mineruæ templo exaudita,ſubitam barbaris conſternationẽ iniecit,vt præcipites ſe inde quaſi furore perciti per decliuia montis eiecerint,in quos Delphii ſaxa & tela torquẽtes,ſtragẽ ediderũt inſignẽ.Hiſq̃ phaſmatũ ambagibus templũ inuiolatũ manſit.Trogus quatuor milia hominũ Delphos veniſſe ait, quę manus tota ſit fulminibus fœdaq̃ tempeſtate conſumpta,ac tum demũ palam factum,quanto maior offenſa eſt deorũ q̃ hominũ,tanto ꝑſentiorem pœnam grauiorẽq̃ ſequi oportere.Sed dũ hæc circa Parnaſum geruntur Græci qui non paruã ſpem in Peloponneſiacis armis repoſitam habebãt,vbi eos Iſthmum munire audiuere,vt cætera Grecia excluſa ſuam duntaxat terram tuerent,conſiliorũ dubii, tantiſper Atheniẽſium rogatu ad Salaminem ſubſtitere, dum illi rebus ſuis conſulerent .

Canis Xantippi.

Propoſito itaq̃ edicto, vt quo quiſq̃ poſſet vxores & liberos emitterent,Trœzenem quidam,alii Æginam nonnulli Salaminem nauibus auexerunt. Plutarchus author eſt,canem Xantippi qui Periclis

fuit pater,in littore relictum,quũ abeuntis domini deſideriũ ferre non poſſet,triremem ſecutum
Salaminem vſq; nando perueniſſe,ibiq; longa maris iactatione confectum,expiraſſe.Cęterum his
ita ſe habentibus,tantus Gręcarum nauium numerus Salaminem confluxit,vt trecentarũ quin
quaginta octo ſit paucis diebus ibi claſſis expleta . Æſchylus centum octoginta Atticas naues in Atheñ.na
iis fuiſſe prodidit.Xerxianas mille,nec amplius Plutarchus,quod miror a tota Græcia Athenięſ ues.
ſes deſtitutos ad Salaminem ſuis duntaxat viribus ſtetiſſe ſignificat. Sed nos Herodotum libẽti
ius ſequimur.Euribades igiť & alii conſultare,quo potiſſimum loco cũ hoſte nauale præliũ con
ſererent.Erãt qui dicerent,circa Iſthmũ potiuſq; apud Salaminem,quia ſi hic vincerentur, nulla
ſpes ſubſidii adeſſet Salamine obſeſſis,ibi vero ob Peloponneſi ſitum omnia tutiora. Tenebat ad
huc ea cõſultatio,quũ trepide nũciatur,barbarum Atticam terrã ingreſſum, omnia circa Athe
nas ferro & igni vaſtare.Xerxes caſtris Athenas admotis vrbem multitudine exhauſtã occupa
uit.Arcis oppugnatio aliquãdiu victoriã remorata eſt.Pleriq; infimi ordinis,qui ob inopiam ef
fugere non potuerunt,ligneo vallo eam muniuerũt,oraculum quod Delphis fuerat relatum ſecu
ti,breui tamẽ Xerxes ea vi potitus,quicũq; intus fuere obtruncatis,templũ cũ ipſa arce diripuit, Xerxes
& incendit.Et hęc quarto circiter mẽſe euenere,ex quo Xerxes Helleſponto copias traiecit.Qui Athenas ca
bus Salaminem nunciatis,conſternati duces fugam per ſe quiſq; moliri,tempeſtiua tamẽ The pit.
miſtoclis ad Euribadem hortatione factum,vt illic hoſtem expectare ſint auſi. Ferunt Themiſto
clem multa in eã ſententiã differentẽ,vt ſi claſſis inde proficiſcereť,actũ videri de totius Gręciæ
ſalute,ab Adimantho Corinthiorũ duce interpellatũ,q indignũ diceret,vt in tãto negocio is au
diretur,qui ſine patria eſſet,alludens ſcilicet ad pręſentem Athenarum fortunam. In quem The
miſtocles ferociter inuectus,& ſolum & vrbem multo firmiorem Athenienſibus q̃ Corinthiis eſ
ſe teſtatus eſt,quum ducentæ ferme naues inſtructę ſtarent,quas Græcorum nemo poſſet propel Terrę motꝰ
lere.Sequenti igitur die ſub ortum ſolis mare & terra horrẽde mota eſt.Iam & ad Phalerum bar
bara claſſis erat,ibi rex per Mardonium claſſiariorum ducum ſententiam de futuro certamine
ſciſcitatus,cæteris confligendum eſſe cenſentibus,ſola Arthemiſia regina in hunc modum dicit Arthemiſię
locuta.Ego inquit Mardoni neq; præliis quę circa Euboeam geſſimus,fui omnium ignauiſſima, vtilis cõſ
neq; minima ab initio ad bellum contuli,quæ cum ſim talis,æquum exiſtimaui ea quæ in rẽ Per
ſarum eſſe ſentio,hic coram fari.Itaq; hoc primũ ſuadeo,vt rex nauali prælio,ſi fieri poteſt.abſti
neat,nec cum his nauale prælium depugnet,qui tanto cæteris viris in mari pręſtant quantũ vos
viri præſtatis nobis mulieribus.Enimuero quid quęſo attinet venire in diſcrimẽ naualis pugnæ?
Athenæ Medorum ſunt,quarum gratia bellum hoc ortum videri poteſt,nonne & reliqui Græ
ci(nemo enim regi obſtabat)qui illius ſeſe opibus oppoſuere,tam celeriter obtriti ſunt q̃ temere
arma induerunt?Perſica res in poſſeſſione eſt victoriæ,nunc audi in quo res hoſtium ſtatu ſint.
Si noſtra hic claſſis eſſe perſeuerabit,Rexq; terreſtribus copiis in Pelopõneſum ire perget, cõſen
ſus hic Græcorũ ſoluatur neceſſe eſt,ſi vno tempore Athenienſes hic & Pelopõnẽſes illic rebus
conſultum volẽt ſuis Cęteri auxiliares in ſuas quiſq; vrbes,ne liberis & fortunis domi pericliten
tur,dilapſi abibunt.Addo ꝙ ne commeatus quidem affatim hoſtibus adſunt,q̃bus diutius claſ
ſem alere poſſint.Quare niſi res præcipiteť.plura quidem indubitatã pollicentur victoriam,con
tra,qui rei maritimæ fortunam experiri malunt,videant ne res naualis male geſta,terreſtribꝰ ſit
copiis exitio.Metuo & illud,quod ſæpe euenire ſolet,ne bonis quidem dominis mali ſint ſerui,vt
malis boni,& nunc quidem inquit,quum Xerxes regum omnium ſit optimus,ſerui ſint mali: qp
pe qui quum plurimi ſimus,vel ignauia,vel perfidia ſit,vt hac belli parte,non magis Xerxes ti
mendus ſit,q̃ eum timere oporteat. Tam libera oratio ciuilius q̃ cõſueuerat,eſt a Xerxe Mardo
nio referente excepta,laudataq; reginæ indoles,aliorũ tamẽ conſenſum ſecutus ſignũ pugnę pro
poſuit,ipſeq; ſpectator adeſſe cõſtituit.Procedebãt interim Iſthmũ verſus terreſtres regis copię.
Inſederantq; has Peloponneſi anguſtias,quæ inter Ioniũ ſunt & Ægæum.Lacedæmonii,ac plæ
riq; alii,eius terrę populi,duce Cleombroto, Leonidę, qui ad Thermopylas periit, fratre: valido
muro a mari ad mare,irrequieto opere deducto.Et iã certi erãt vi inde hoſtẽ arcere, q̃q̃ Pelopõ Quæ gẽtes
neſiũ quidam cum Medis ſentire crederentur,nec enĩ gens vna terram ipſam ea tempeſtate in Peloponne
colebat,ſed ſeptem in ea cenſebantur gentes.Indigenę duę Arcades & Cyaurii.Et vna Achaica, ſũ icolerẽt,
quæ nunq̃ Peloponneſo exceſſit,q̃q̃ ſedem quandoq; mutauerit.Aduenæ quattuor, Dorienſes,
Ætoli,Dryopes, & Lemnii.Hæc gentium varietas,varia alebat ſtudia ; vt non vna tum volun
tas eſſet in Græciæ libertate tuenda.Nec his quoq; multum conueniebat,qui ad Salaminem ſta
bant,de ſtatione aſſeruanda, Corinthiis & aliis pleriſq; vbi auditum eſt Perſas Iſthmum verſus

ire,reclamantibus indignam rem ab Euribade fieri,qui dum Athenieſes audiat, Peloponneſum
patiatur ſine præſidio eſſe.Noua igitur diſceptatio inter Graecos orta eſt, iterũq; de re conſulta
Themiſto- ri coeptum,ibi Peloponneſiacis obtinentibus,vt loco decederet,Themiſtocles per Sicinũ filiorũ
clis cõſiliũ. pędagogũ,hoſtibus conſilium Graecorum noctu deferendũ curat,ac velut rebus Gręcię iam per
diris Xerxi gratificari vellet,ſuo nomine iubet barbarũ monere,vt priuſq̃ inde Gręci dilaberen
tur,pugnę locũ occuparet,futurũ haud dubie,vt quicqd Gręcorũ adhuc in partibus eſſet, par-
uo negocio opprimeret.Properato opus eſſe,ne ſi quę ſua ſponte ſeſe offerret,occaſio negligeret,
mox paulo quũ fruſtra id fieret requirẽda eſſet.Hęc Sicini[9] Themiſtoclis nomine ad hoſtẽ detu-
Perſarũ co- lit,qbus eo maior fides eſt habita,quo in maiore res Gręcię diſcrimine ſitę erãt. Pſyttaleã igiť in
natus circa ſulã & Ceon Cynoſurã & quicquid freti interiacet Munitia tenus,& alia circa Salaminẽ loca,no
Salaminẽ. ctu hoſtes occupant,nequa Gręcis pateret effugiũ,& hęc occulte,multoq; ſilẽtio, veriti ne ſi ho-
ſtis ſe circũueniri ſenſiſſet,priuſq̃ illuceſſeret,noctis vmbra vſus fugam occuparet.Sed hęc oĩa,
aliquanto priuſq̃ facta ſint,oraculo fuerant prędicta,haud obſcura ſignificatione eorum , quę in
Oraculum pugna erant euentura.Carmen delphis relatum hoc habuit.Auricomæ poſtq̃ Dianę littora ium
delphicum. gent Nauales pontes cũ littoribus Cynoſurę Spe ſtolida fortes & Athenas Marte ſubegit,Com
peſcet iuuenẽ miririſſima poena ſuperbũ,Iſthinc tum furiis ſibi cedere cũcta putantẽ. Nam miſce
bitur æs æri mars ſanguine pontum Inficiet,Graiis tum libera tempora reddet, Saturno genit[9],
ſimul & victoria pollens.Et hęc ſub initium belli ex Delphico illo dęmonũ ſacrario fuerãt Athe
Ariſtides. nienſibus relata.Ariſtides interim,qui Athenienſium optimus habebatur, ex Salamine, quo per
Themiſtoclem & alios eius factionis viros Athenis eiectus ſe contulerat,ad Themiſtoclẽ venit,
ratus tali tempore reipu.priuatas inimicitias publicę ſaluti poſthabendas , Themiſtocli nunciat
circumuentos eſſe a Xerxianis Gręcos,dimicandum eſſe fortiter,aut ſi Gręci non viri ſint turpi-
ter moriendum.Probat Themiſtocles Ariſtidis officium,hortaturq;,vt quę de hoſtium conſiliis
ad ſe detuliſſet,Euribadi & cęteris ducibus nũciaret,maiorem inquit illi fidem tibi habebũt hęc
dicenti,q̃ mihi,qui iam dudum hic manendi ſum author,quod quum Ariſtides feciſſet pugnan
Gręci ſe ad di neceſſitate impoſita omnes a fuga ad prelium animum conuertunt.Dubius adhuc conſenſus
pugnã expe erat,non omnib[9] Athenienſi viro fidem habentibus,quum Teniorum naui tranſfuga eadẽ nun
diunt. ciaute,nulli amplius dubium fuit,quin vbi primum illuxiſſet,de ſumma rei,deq; vita eſſet cũ ho
ſte dimicandum.Themiſtocles vehementi oratione vſus,ſuos ad virtutem hortatur.Phama eſt
Euphrantide vate iubente tris barbaros adoleſcẽtes Sandanes regis ſororis filios, Omeſtę Dio-
nyſio immolaſſe.Inde animis ad pugnam deuotis,naues Gręci ſoluũt.CCC.& octogita numero
fuiſſe dicunť.In hos mouentes cõtinuo barbari,ex aduerſo curſum intẽdũt.Athenieſibus Phoe-
nices occurrunt,Iones contra Lacedęmonios ſtetere,q id cornu tenebant, qđ ad autorũ erat ob-
Quo ordi- uerſum.Athenienſium triremis initium pugnę fecit,Æginitę a ſe ortum poſtea memorare ſunt
ne claſſes in ſoliti.Gręci gratum ſeruantes,preliumq; non minore ratione,q̃ animo capeſſentes,magnum ab-
ſtructę, initio barbaris,temere ĩcõſulteq; ruentibus,negociũ iniecere.Nec vtriſq; idẽ animus,nec par ſtu
dium.Gręci fortunas,libertatem,vitã ipſam,in aperto diſcrimine ſitam videbãt.Nullum erat me
dium,aut vincendũ ſibi eſſe arbitrari,aut cadendum.Contra barbari de aliena gloria,& imperio
Arthemiſię dimicãtes,magis numero q̃ viribus freti,cõfuſe & incõſtãter prelũ ciebãt:quo accidit,vt primo
virtus. concurſu res Graia ſuperior eſſe coeperit.Eorũ qui a Xerxe eo die ſteterũt Arthemiſia regina ne
q; fortius,neq; cõſtãtius pugnauit quiſq̃.Regis vox poſt obitã pugnã audita eſt,fuiſſe eo die ſibi
viros foeminas,foeminas viros.Satis cõſtat medio ardore pugnæ,Calyndẽſiũ triremẽ ab Arthe-
miſia depreſſam,dubium,caſu an cõſilio,feliciter illi ceſſit q; nemo Calyndenſiũ ſeruatus eſt q ad
regem accuſator extiterit:quo igitur longius extrahebať prelium,eo plures regiarum nauiũ cor
Perſarũ cla rũpi a Gręcis aut capi.Et iã multę aut captę aut depreſſę erãt,quũ fuga coepta eſt fieri.Tũ mul-
des. to maior clades regię claſſi incidit,dum barbarę naues cęcę ruunt,ſeq; mutuo affligunt concur-
ſu.Quib[9] depreſſis nulla ſupereſſe barbaris ſalus nandi imperitis.Contra gręci aut ad proximas
ſuorũ naues,aut ad littora euadebãt brachiorũ crurũq; ſolerti iactatione.Inclinabat iam vt dixi
Iones pdi- res Perſica,quum Phoenices corruptis nauibus ad regem cõtendũt,Ionas proditionis inſimulan
tionis inſi- tes.Cęterũ ita accidit,vt tantiſper dum illi gẽti inuidiã faciunt, Ionica triremis Atticam vnam
mulantur. inſigni certamine vicerit,quo ſpectaculo Rex ira in Phoenices accẽſus(erat eñ ſupra modũ moe
ſtus)extremo eos affecit ſupplicio,hęc adũciẽs.Sic perire oportere imbelles,q meliores inſimulãt
Et ipſi qdẽ Phoenices ita regis iuſſu interfecti ſunt.Trogus author eſt,Iones,vt moniti fuerant,
ab Athenieſibus ſe prelio ſubtraxiſſe,quorum defectione regia ſit claſſis victa,barbaris acie dila-

bentibus ad Phalerũ fuga ĩclinauit. Ægenitę, Salaminio freto inſeſſo, fugiẽtes excipiebãt. Plures
tñ Phalerũ vnde ſoluerãt ꝑuenere, & in his Arthemiſia, cui fugiẽti infeſto curſu inſtitit Atheniẽ
ſium Trierarchus: indigne ferebãt Athenięſes fœminas quoq; in ſe arma induiſſe, decemq; milia
dragmarum premium ꝓpoſuere, qui eam viuã cepiſſet. Ariſtides, qui ante inítã pugnã Salaminẽ
ſe receperat, ipſe ea parte rem Graiam pro viribus iuuit. Plæriſq; Athenienſiũ qui ad Salaminiũ
ſtabant ſecũ aſſumptis, in Pſyttaleam tranſiit, ſubitoq; acceſſu Barbaros oppreſſit, qui in ſtatione
ibi erant. Atq; in hunc maxime modum conſtat ad Salaminẽ a Gręcis in Medos nauali prelio di
micatum. Xerxes vbi res ſuas mari afflictas vidit, veritus ne Ionum aliquis a Græcis subornatꝰ,
ad ſoluendos pontes in Helleſpontum nauigaret, ipſeq; in Europa deꝓhẽſus vita periclitaretur,
fugam meditatus, turpiſſimo cõſilio noui ſchema aſtruxit, aggereq; aggredit̃ in Salaminem de- Xerxes fu-
ducere, in quẽ vſum mandat Phœnicũ onerarias cõnecti. conſtantiam eã alii credere, cæterũ Mar gã meditat̃.
donius quẽ non latebat regis ignauia, ad fugam rem ſpectare arbitratus, regi ſuadere eſt adortꝰ,
qđ ille ſua erat ſpõte facturus, vt. CCC. milibus lectorũ hoĩm ſecũ relictis, ipſe ne quos regni mo-
tus aduerſi belli phama concitaret, ex Europa cum cæteris copiis in Aſiam trãſiret. Sciebat Mar
donius ingens odium ſibi apud regem & alios conflatum, ꝙ eius belli author fuiſſet, ſatius ducẽs
aut Græciam ſubigere, aut magnum opus aggreſſus, ſi minus conficeret, honeſte mortem occũ-
bere. Xerxes in Perſidem miſit, qui aduerſam pugnam nunciaret, tanta pernicitate Perſę vſi dicũ
tur in rebus ſubito nunciandis, vt nihil in humanis trãſcurreret celerius, id negocium ita eſt ab Curſorum
ipſis excogitatum, vt quot dierũ itinere via conſtaret, tot viri ad curſum exercitati, paribus in- pernicitas.
teruallis, locati ſtarent, hiq; ꝑ manus, aliꝰ alii, literas tradentes, irregeto curſu ſuũ cõficiebãt ſpati
um. Apud Græcos facẽ curſores ꝑ vices ferre ꝑſeuerabãt. Herodotus author eſt eã equorũ apud
Perſas curſitationẽ, Angarion vocatam. Prior nuncius quo ſignificabat̃ Athenas a rege captas,
Suſa perlatus, tantum lętitię omnibus attulit, vt vię myrto ſtratę, odoramenta multa paſſim ado
lerẽt. Salaminę cladis recentior nuncius adeo oĩm aĩos affecit, vt vulgo veſtes laniarẽt, vociferatio Nunciorũ
neq; & eiulatu irrequieto publicum teſtarentur dolorẽ, Mardoniũ vulgo execrantes, qui eius bel- diuerſitas.
li fuiſſet author, non tam de claſſe, ꝗ̃ de rege ſolliciti. Xerxes Mardonii cõſiliũ cupide complexus
atq; eo cupidiꝰ ꝙ Arthemiſia ꝑſenti cõſultationi admota idem ſentire viſa eſt. Eã rex Epheſum
dimiſit, cũ liberis ſuis, & Hermotino Perduſienſi eunuchorum ſibi gratiſſimo. Hic Pœniũ Chiũ
mangonem, a quo puer ipſe fuerat exectus, in vltionem iniurię quatuor liberos coegit teſtibꝰ pri Eunuchi
uare, atq; ipſum iam grandem natu filiis caſtrandũ dedit, adeo interdum vltio, etſi ſera, multo ta vltio.
men grauior acerbiorq; iniuriam ſequitur. Nocte quæ diem pugnæ ſecuta eſt, præfecti nauium
ex Phalero ſoluere ſunt iuſſi, celeriq; curſu in Helleſpontũ ire, vt in aduẽtum vſq; regis præſidio
pontibus eſſent, nequa Gręcorum opera interim ſoluerent̃: Græci abeuntem claſſem Andro tenꝰ
ſecuti. Themiſtocles in Helleſpontũ eundũ cenſebat. ponteſq; abrumpendos ſubita vi. Euribades
contra, ſatis in pręſentia Græcos habere aiebat, ſi ꝑſenti bello ſeruarentur, nec inuitum hoſtem re
tinendum, quippe qui cum pugnãdi neceſſitate ferocior factus eſſet, periculum eſſe, ne Græciam
magna ex parte afflictam ad interitũ perduceret. Aſſentiri huic ſententiæ Peloponneſiaci duces,
Athenienſes cõtra continuãdũ curſu arbitrari, ac ſi ſocii ire recuſarẽt, ſuis viribus egregium faci
nus tentandũ. Hic Themiſtocles humanæ vitæ caſus ſecum reputãs, vt ſuũ dũ liceret apud Xer
xem meritum collocaret, ad quem tutum ſibi pateret effugiũ, ſi ſe caſus aliqs ꝑſertimq; ciuiũ in- Themiſto-
uidia, quandoq; patria eieciſſet, quod nõ multo poſt ꝑſaga mens futurũ ꝓuiderat, author Athe- clis nuncius
nienſibus fuit haud vlterius ſequendi. Siciniũ deinde ad regem occulte mittit, q eũ doceret quæ ad Xerxem.
Athenienſes, de ꝓſequenda claſſe, pontibuſq; ſoluendis, conſilia agitarẽt. Igitur ꝗ̃ maximo poſſet
ſilentio properandũ ad pontẽ, ſi incolumis cuperet in regnum abire. Hic non vnus de Xerxis in Xerxis re-
Aſiam reditu celebrat̃ ſermo. quidã, in quibus eſt Trogus, accepto Themiſtoclis nuncio, cõfeſtim ditus.
ſeſe fugę expediuiſſe aiũt, relictoq; ducibus exercitu, ipſum magnis itineribus ad Helleſpontum
contendiſſe, vbi quũ marinis tẽpeſtatibus ſolutos põtes offendiſſet, piſcatoria ſcapha Helleſpon
tum traiecerit, magno fortunę ludibrio, vt is paruo ſordidoq; lateret nauigio, quem nuper vix to
tũ mare ceperat, eiq; ſeruoꝝ careret miniſterio, cuius exercitus ꝓpter multitudinẽ terrę & aquis
graues eſſent, fluminaq; aquantibus nõ ſufficerent. Herodotus Mardoniũ ait cũ lectiſſima parte
copiarum in Theſſalia relictum, inde regẽ ægre trahere cepiſſe reliquũ exercitũ, laboratumq; in-
terea tãta cõmeatuũ inopia, vt ne ab herbarũ qdẽ radicibus, foliiſve arborum, ac corticibꝰ miles
abſtineret. Ex inedia, vt aſſolet, peſtilẽtia exercitũ inuaſit, corporaq; duplici clade affecta, paſſim ef
flabant animam, beſtiis volucribuſq; cadauerũ ſaginam ſequentibus. Ad poſtremum quia pontes

ſoluti eſſent, aiunt exercitũ nauib⁹ Helleſpõto traiectũ. Eſt & ali⁹ de ea re ſermo. Xerxẽ Athenis
cum exercitu pfectum, ad oram vſq; ſup Strymoas perueniſſe, ibi vero copiis Hidarni relictis q̃s
ad Helleſpontum pduceret, ipſum Phœniſſa exceptum naui, curſum in Aſiam tetendiſſe, ac tum

Diſcrimen Xerxis & comitum.

fœda tẽpeſtate coorta in diſcrimẽ vitę adductũ, qui quũ a rectore nauis quęſiuiſſet, an ſpes ſalu
tis ſupereſſet vlla vectoribus, nullã pręter vnam, ab eo reſponſum, ſi vectorum multitudine leua
retur nauis. Erant plurimi nobiles cũ eo viri; tum rex ſuos hortatus eſt, vt ſiquam ſui curã habe
rent, ſuo in mare deſultu nauẽ exonerarent, quę quũ dixiſſet, illos rege adorato confeſtim e naui I
fluctus deſiliiſſe. Idem quum alii nõ pauci feciſſent leuata naui rex incolumis Aſiã reuiſit. Tũ ibi
gubernatorem nauis, quia regis aĩam ſeruaſſet, aurea corona donauit, donatũq; ob eorũ iacturam
qui in ſubiectum mare ſeſe naui deiecerant, capite mulctauit. Sed poſtrema hæc phama minus ce
lebris. Verũ quoquo mõ ille in Aſiã reuerſus eſt, fugiẽti filiis Gręciã reliq̃t. Fuitq; hic ann⁹, quo ẽ

ANNI MVNDI.

ad Salaminẽ pugnatũ q̃ntę & ſeptuageſimę Olympiadis primus; ſi recte tpa digerit Euſebius, idẽ
vigeſimus prim⁹ ſupra quatermilleſimũ ac ſeptingẽteſimũ a mundi origine, ab Roma condita du
centeſimus ſextus, ſiue quintus, vt alii colligunt, ac ſeptuageſimus. quo magis miror Euſebiũ tra
didiſſe. X. ferme annos poſt Fabiorũ cędẽ a Xerxe in Græciã deſcenſum. Quum Dionyſius au
thor ſit illam Fabiorũ cladẽ in eos annos incidiſſe, quibus Medi Xerxis ductu Gręciam bello in
uaſerunt. Nepos Cornelius quarto ãno, poſtq̃ ad Salaminem nauali plio eſt dimicatũ, Fabios ad
Cremeram cæſos prodit. Græci poſt Xerxis diſceſſum, Andrum inſulam obſedere. Primi ex inſu
lanis Andrii recuſarunt poſcenti Themiſtocli pecunias in ſtipendiũ dare. Cui alleganti Athenẽ
ſes ire illuc duobus magnis numinibus impulſos, ſuadela & neceſſitate, alii vi dicunt & neceſſita

Duo Andriorũ dii

te, duo apud ſe quoq; magna eſſe numina Andrii reſpondiſſe dicuntur. Inopiam & impoſſibilita
tem, quibus diis obnoxii pecuniam daturi non eſſent. Fuit in Themiſtocle ingenium ſupra q̃ dici

Themiſtoclis igeniũ.

poſſit, verſatile, & ad Apophthegmata illa q̃ in ciuilis vitę partem reponuntur extemporale, qđ
a pueris præceptorem non latuit, cuius vox memoriæ prodita eſt, nihil paruum ſe cernere in pue
ro, ſed eũ magnum aliqd, ſiue bonũ, ſiue malũ futurum augurari. Steſimbrotus eum Anaxagoræ
ſtudioſum fuiſſe prodidit. Fertur & Meliſſo Samio operam dediſſe. Mneſiphilus eũ Phrearii au
ditorẽ fuiſſe arbitratus eſt. qui neq; orator fuit, neq; phyſicus, ſed quandã rerũ gerendarũ prudẽ
tiam & cognitionẽ docuit. Fuit Themiſtocles ſplẽdoris & glorię ſupra cęteros mortales cupidiſ
ſimus. Huius vox illa, quã Pindarus eſt in Artemiſii pręlio ſecutus, initium vincẽdi eſſe fiduciã.
Neq; illud minus vrbane colligebat, anteire filiũ ſuum ceteros Græcos potẽtia, Gręcis Athenẽ

Initium vincendi fiducia.

ſes imperare, ſe Athenienſibus, ſibi coniugẽ, coniugi filiũ. Filias matrimonio locare volentib⁹, ma
gis virũ ſine pecuniis, q̃ pecunias ſine viro quæri oportere pcipiebat. Andrii ex contumaciſſimo
reſponſo aliquandiu ſunt obſidiõe fatigati. Eſt Andrus Cycladum vna, trium & nonaginta mili

Andrus.

um paſſuum circuitu. Myrſilus Cauron primo, mox & Antãdron dixit. Callimachus Laſſiã. Alii
Nonagram, Hydruſam, Epagrim. Gręci vbi Andrũ expugnare nequeunt, Caryſtio agro popula
to (nã hi quoq; ad Medos defecerant) Salaminem rediere. Hic votis rite ſolutis Iſthmũ nauiga
rũt, pręcipuũ ibi pręmiũ daturi Græcorũ meritiſſimo, qui tem pſenti bello oĩm optime geſſiſſet.
Ibi quũ primo loco ſinguli principes ſingulos calculos haberent, in ſcđo Themiſtocles multo ſu
perior fuit. Obſtitit haud dubie liuor, quo minus id iudiciũ ſequeretur. Themiſtocles ex eo conuen

Pręcipuus honor Themiſtoclis.

tu Spartam venit, vbi honorificentiſſime eſt acceptus, inde pficiſcentẽ, qđ nulli hoſpitũ ad id tẽ
pus fuerat datum, multi ad Tegeaticos vſq; fines perſecuti ſunt. Idẽtidem Athenas reuerſus ab
ignobili quodã iurgio exceptus, q non ipſi ſed Athenienſib⁹ eũ honorẽ Spartani exhibuiſſent, ita

Themiſtoclis & Seriphii hois iurgium.

occurriſſe fertur, res ſic habet vt ais, neq; ego ſi Belbilinitanus forem, ſic a Spartanis honoratus
eſſem, neq; tu ſi etiã Athenienſis. Sic Herodotus quẽ in his libens ſequor. Plutarchus Seriphiũ
eum hominem fuiſſe ait, a quo conuicio iactatus, q eũ Athenarũ celebritas, nõ virtus illuſtraſſet
ita reſponderit, vera ſunt hęc inq̃t hoſpes, at ſi ego Seriphi eſſem natus, neq; ignobilis forẽ, neq;
ſi tu Athenis, clarus fuiſſes vnq̃. Hęc Gręci poſt regis fugã. Artabazus cum. LX. milib⁹ hominũ
quos a Mardonio accepit Potideam & Olynthum obſedit, tenebãt eã vrbem Bottici e ſinu ther
meo a Macedonibus eiecti. Hos obſidione captos ac in paludem deiectos Artabazus trucidauit.
Trogus Olynthum ait a Mardonio captam, non ab Artabazo, vt ſcribit Herodotus. Potideam
quum tris menſes obſediſſent Barbari poſtremo maris æſtu inde depulſi, in Pallenẽ conceſſerũt,

Barbarorũ clades.

plus dimidio copiarum amiſſo, qui maris alluuioni ſuperfuere, a Potideatis ferro excepti, ad vnũ
interfecti ſunt. Artabazus ſecundum hanc ſuorum cladem in Theſſaliam ad Mardonium qui in
ea terra hibernabat, ſe recepit. Claſſis regia ex Helleſponto in Samum tranſmiſit, ibiq; hiberna

uir.Erāt trecētę numero naues cōtētę ſi Ioniā a defectione cōtinerēt,Græcoꝝ triremes.C.ac decē in Æginā ſub initium veris conuenerant.Cęterū iuxta Gręci Barbariq; ex Mardonii motibꝰ pen debāt.Qualis illius fortuna in adminiſtrādo bello futura eſſet,talia & rerū in mari gerendarū cō ſilia vtrinq; emerſura.Erat Aeginę græca claſſis,Dux Leutichides ab Hercule oriūdus. Atheniē ſium dux erat Xantippus Ariphronis filius.Hic illis ſedētibus legati ex Ionia ſupuenere,rogan tes,vt Ionas pgeniem ſuā ſeruitute liberarent. Vix multis pcibus tenuerūt,vt Deliū vſq; claſſis p ceſſerit,vlteriore nauigatione abſtinuerunt,cætera rati ad Ionię orā vergētia hoſtiū pſidiis tene ri.Sed iuxta Græci Barbaros,Barbari Gręcos formidabāt, neutri niſi p occaſionē ſua ſtatiōe mo turi.Sic mutuus timor vtroſq; rebꝰ gerēdis aliq̄diu abſtinuit.Mardoniꝰ interea Alexādrū Amyn thæ filium,cuius ſororē Gigeā ſibi matrimonio iunxerat,Athenas miſit, vt ſi fieri poſſet Athe nienſes traheret in Medorū partes,ita futurū ratus,vt ſi ſocietatis ſpecie a cætera Græcia Athe nienſes abduxiſſet,haud multo poſt terra mariq; victor exiſteret.Fuerūt Macedonū reges a Per dica oriundi.Is cū Æropo & Gauane fratribus ex Argis pfugus,cæterū a Themeno oriūdus in Illyricū primo,inde in Macedoniā trāſgreſſi,mercenariā operam eiꝰ terrę regi locauere, alēdis eqs vnus & bobꝰ alter,tertiꝰ pecoribꝰ paſcēdis.Accidit aūt,vt dū panis a Perdica coq̄ret,duplex fie ret,id quā ſemel atq; iterū eſſet aiaduerſum,rex pdigiū auerſatus,domo fratres expulit,qbꝰ enie ritā mercedē poſcētibus,radios ſolis p fumarium infertos,ſe illis mercedis loco dare reſpondit,ibi ſolem enſe circunſcriptum ſe Perdicas accipere dixit, hauſtuq; patētis ſinus velut complexum ſe ferre pdicans abiit.erat is fratrum minimus. Rex ſecum reputans quorſum omē illud tenderet, eqtes in eos abeuntes īmiſit,vt aſſecuti obtruncarēt.Verū ſic accidit,vt amne ab eis tranſmiſſo, ſubito pleno alueo fluxerit,ita vt q veſtigio hęrebāt,tumidū nequerit amnē trāſnare.p hæcq; illi piculo ſeruati,in diuerſam Macedonię plagā trāſgreſſi,ppe hortos habitarūt,q Mydę Gordio ge niti fuiſſe dicebant.Genuit Perdicas q regnū cōdidit,de cuiꝰ ſucceſſu alio eſt a me loco mēoratū, Argeū.Argeꝰ Philippū.Philippus Æropū.Æropꝰ Alcetā.Alcetas Amynthā.Amynthas Alexā drū,q Athenas eſt a Mardonio miſſus.Is ob vetus cū Athenieſibus hoſpitiū, multis hortationi bus egit,vehemēterq; eſt adnixus eos in regis ſocietatē & amicitiā trahere.Aderāt forte Lacedæ moniorū legati,hi multū diuq; ſūt Athenieſes hortati,ne ſe totāq; ſecū Græciā funeſta ſocietate pditū irēt,meminiſſe eos oportere,bellū qd vniuerſā Gręciā puaſerit ipoꝝ cā ſuſceptū,nec barba ris eē fidē vllā habēdā:qbꝰ neq; fidū,neq; ſanctū eēt qcq̄.Nec multo plus Alexādro,qa Atheniē ſiū ſit hoſpes,credēdū,q Tyrānꝰ tyrāno operā nauatā velit. Athenieſes deiā ſunt locuti,ſumma oīm q̄ renūciari voluerūt fuit hęc,vt dicerēt q̄diu ſol eodē itinere mearet,neq; amicitiā ne ſocie tatē ſibi cū Barbaro futurā.Poſtremo & ipſe moniꝰ,ne deinceps talia ſuaſurꝰ Athenas veniret, ne hoſpes ab hoſpita ciuitate,q̄ nollet,alieno odio pateret.Cū his Alexādro dimiſſo, Lacedęmoni ros hortati ſūt,vt qm iā ver appeteret,nec dubiū eēt,qn poſt Alexādri reditū cōfeſtim Mardoniꝰ ī Atticā moueret,vt cōtractis copiis ſecū in Bœotiā irēt, vbi ad hoſtē pcul diſtinēdū primas belli ptes in aliena terra occuparēt.Id Athenieſiū cōſiliū tunc erat,quū Mardoniꝰ auditis,q̄ Alexāder ex Athenis tulerat,nihil amplius moratus,cū oībꝰ copiis p Bœotiā Atticos fines īgreſſus Athe nas iterū occupauit,decimo mēſe ab eo quo Xerxes eas cepat.Ex Athenis Barbarus Salaminem miſit ad Athenieſes,q eo populariter migrauerāt,Murichidē quēdā Helleſpōtiū,cū his fere mā datis,q̄ nup Alexāder Athenas tulerat,ratus qm armis ſubacta eſſet Attica, Athenienſium fero ciā magna ex pte remiſiſſe,eoq; rerū oīm deſperatione adductos, vt iā de pace cogitare inciperēt. Is vbi in ſenatu expoſuit,q̄ eſſent Mardonii poſtulata,Lycidaſq; vnus e ſenatoribus ſniam dixiſ ſet,videri ſibi de ea re eē ad populū referendū,corruptꝰ ne pecuniis a Barbaro,an metu icertū,ve rū adeo iniqs aīs ea ſnīa excepta ē,vt multitudo facto ī Lycidā īpetu,lapidibꝰ obruerit,nec virorū tm ea vtrio fuit,qn & mulieres ipſę,ī Lycidę domū ruētes,vxorē & liberos lapidarūt.Sub id tēpꝰ Athenieſes Lacedæmonē ad Ephoros miſerūt,q ſe pditos ab eis quererent.Lacedęmonioꝝ hor tatu,honeſtiſſimas ab hoſte conditiones ſibi nup oblatas repudiaſſe,vt cōi Gręcię cōſenſu liberta tem tuerent.Iam primū oīm neq; eos qd ſe facturos receperāt militē miſiſſe, vt primis hoſtiū mo tibꝰ in Bœotia occurrerent,neq; vbi hoſtis Atticā eſſet ingreſſus,afflictas res Athenienſiū reſpice re.Quare viderēt,ne Athenieſes ſocioꝝ pfidia ac vi hoſtiū coacti cogerent fidē cū re mutare,ab iectiſq; armis dare aditū barbaris ad reliquā Gręciā ſubigendā.Ephori vbi legatoꝝ poſtulata au diuere,in aliquot dies reſponſum diſtulere.Perſuaſum pleriq; habuere fuiſſe Ephoris aīm negan di auxilia,verum tantiſper expectatione decreti legatos ludificari,donec murus ad Iſthmū q iam ad exitum ſpectabat,conficeretur.Cęterū Chilei ſnīa palam in curia pdicantis,cernere ſe excidiū

Mutuus Græcorū & Barbarorū metus.

Macedonū regnū orit.

Perdicæ omen.

Macedonū regum ſucceſſio.

Reſponſum Atheñ. ad Alexādrū.

Athenæ iterum a Bar. occupant.

Atheñ. vltio in Lycidam.

Querelæ Atheñ. ad Lacedęmones.

Grecię parari:ſi Athenieſes ad hoſtes deficerẽt.quinq; milia hoim cõtinuo cũ Pauſania ad bellum miſere.Erat is patruelis frater & tutor Philiſtarchi Leonidę filii.Cleõbrotꝰ Pauſanię pater haud multo antea vita deceſſerat.Spartanis Iſthmũ verſus ire maturantibꝰ Argiui confeſtim ad Mardonium mittunt,q illi nunciarẽt Lacedæmoniorũ iuuentutẽ ire Athenienſibus auxilio,ipſe conſilium ad eos acceſſu ꝓhibendos mature adhiberet.Turbatus eo nuncio Mardonius, quia Attica regio parũ erat eqtabilis,cęterũ ſi vinci contigiſſet,neq; ad euadendum niſi per anguſtias habilis,

Athenę diruunt & cremantur.

Athenis incenſis ac dirutis,retro in Bœotiam abiit,vbi & Thebę vrbs amica,& regio equitatui idonea erat.Hic Mardonius iuxta Aſopũ amnẽ ab Erythris, ſcdm Lyſias agrũq; Plateenſem caſtra extendit,ita vt in frontibus dena eſſent ſtadia nec amplius, eaq; in hunc modũ diſpoſita valide cõmuniuit.Herodotꝰ author ẽ audiuiſſe ſe ex Therſandro Orchomenio,viro ſpectatę fidei,q

Audi præſagium Medi cuiuſdam.

iam grandis natu memorare eſſet ſolitus non multo priuſq̃ fit ad Plateas dimicatum,Thebis ſe cõuiuio interfuiſſe,quod Mardonius & quiquaginta honoratiſſimi Perſarũ celebrabãt,cũ totidẽ Thebanis,ac tũ ex barbaro quodã q ꝓxime accubuerat audiuiſſe, futurũ,vt paucis diebus ex his Perſis,qui cœnæ adhibiti eſſent,quiq; in caſtris agerẽt,q̃pauciſſimi ſupeſſent, ae cũ his vberẽ lachrymas effudiſſe,eũdẽq; a ſe admonitũ,videret an expediret id Mardonio ſignificare, ita occurriſſe.Hoſpes qoqd euenire oportet,id hoĩ ineuitabile eſt.Nã ne credibilia quidẽ dicẽti,quũ fatalis neceſſitas inſtat,vlla haberet fides,multi quidẽ Perſarum quũ id ſciamus, Mardoniũ tñ neceſſitate coacti ſequmur.Eſt hoc in hoĩbus acerbiſſimũ,cũ q multũ ꝑ ſe ſapiat, minime potẽtẽ eſſe. In ea caſtra q̃ Mardonius in Bœotia fecerat, oĩm auxiliarium nouiſſimi Phocẽſes mille venerũt.

Phocenſiũ facinus.

Hos Mardonii iuſſu in apto ſtãtes Perſicus eqtatus eximprouiſo circũſteterit,ꝑcrebuit interim rumor totis caſtris,iuſſos Phocẽſes ab eqtatu iaculis cõfodi. Tũ vero illi periculi magnitudine cõmoti,quũ ad pulchrũ ſe certamen expedirẽt,appereteq; haud multos mortẽ obituros , ſpõte ceſſit eques,ipſiq; a Mardonio appellati vt ſtrenui & fortes viri iuſſi ſunt bñ ſpare, futurũ,vt ſi in fide ꝑſtarẽt,neq; ſe,neq; regẽ bñficiis vincerẽt.Lacedęmonii q Pauſania duce Athenieſibꝰ auxilio miſſi ſunt,nõ nihil circa Iſthmũ ſubſtitere,quoad eo cęteri Peloponẽſes copias quiſq; ſuas miſere.Inde ad Eleuſinẽ caſtra faciũt,quo Athenieſes ex Salamine traiicientes,iũctis copiis ad Erythras ĩ Bœotia cõſederũt.Hi certiores facti Mardoniũ ad Aſopũ caſtra hre,cõfeſtim & ipſi eo ꝓgreſſi,in con-

Gręci ad Citheronẽ caſtra faciunt Maſiſti caſꝰ.

ſpectu hoſtiũ ſub Citheronis radicibꝰ muniũt caſtra . Perſicus equitatus in eos ſtatim eſt miſſus, Gręci ab initio pugna abſtinuerũt,in quos q̃q̃ ꝓbra multa a barbaris iacerent,abſtinuere tñ congreſſu. Adeqtabat in frõte Maſiſtus vir apud Perſas inclytꝰ Nyſeo equo ſedẽs, habebãtq; Megarenſes ea pte,qua Medicus eqtatꝰ impetũ dederat,ſtationem. Hi quum aliquandiu fortiter reſtitiſſent,hoſtiũ tñ impreſſiõe degrauati ad Pauſaniã mittũt,ſuſtinere ſe adhuc hoſtẽ,verũ niſi recens miles ſubſidio adſit,fore,vt nõ multo poſt victi ſtatione decederẽt.CCC. Athenieſes,Megarenſibus iam feſſis ſucceſſere ſagittariorũ manu ſecũ aſſumpta,tũ pugna ibidẽ inſtaurata, Maſiſti equus inſigni arduitate ſagitta ꝑcuſſus,vehemẽti calcitratu ſeſſorẽ excuſſit. Circũſiſtũt Maſiſtũ cadentẽ Gręci,multiſq; vulneribus petitꝰ ob aureũ thoraeẽ aliquãdiu violari nõ potuit.Oculo demũ ꝑcuſſo collapſus interiit.Atrox ibi pugna orta ſupra iacẽtis corpꝰ,cruẽtiſq; vtrinq; ꝓliũ victoriã aliquãdiu ancipitẽ fecit.Poſtremo Gręci Maſiſti corpe potiri ſũt.Tãti viri interitus adeo fuit barbaris luctuoſus,vt ſe,equos,iumẽta,more patrio totõderit.Gręci ſcdm hãc pugnã audaciores facti,ex Erythris ad Plateas vt cõmodiꝰ inde aq̃rent caſtra trãſferũt,inibiq; ad Gargaphiũ

Copiarum numerus.

fontẽ valliũ ꝓferũt.Lacedęmonii dextrũ latꝰ tenuere,lęuũ Athenieſes. Sũma copiarũ omniũ tã leuis q̃ grauis armaturę,centum & octo milia ae ducẽtos habuit.Mardonius Perſas Lacedęmoniis obiecit,Athenienſibus Bœotios,Locros,Melieſes,Theſſalos,& mille Phocẽſes . Barbarorũ copiæ cũ Gręcorũ appẽdicibꝰ,numerũ trecẽtorũ q̃nq̃ginta miliũ expleuere.Fuiſſet a pricipio cõcurſum,

Egeſiſtratus.

niſi Egeſiſtratus Eleus aruſpex Mardoniũ monuiſſet,nihil ſe lęta exta inſpicere.Erat Egeſiſtratꝰ Lacedęmoniis infenſus,ꝙ ab eis olim captus cõiectuſq; in ligneas ſoleas ſibi vt euaderet calcaneũ amputare ẽ coactꝰ,ſed exercitũ in Lacedęmonios odiũ ei in exitiũ vertit.Eniuero mox in Zacyntho captum Lacedęmonii extremo ſupplicio affecerunt.Decẽ igit̃ dies ſine vllo memorabili ꝓlio trãſiere,vbi vero vndecimꝰ illuxit,Mardoniꝰ cũ Artabazo de ſumma rerũ in colloquiũ venit.Ibi Artabazi ſnĩa erat,vt copiis Thebas reductis,qñ frumẽto & pecuniis abũdarent, ꝓlio abſtinerẽt, dareturq; interim opa,vt cõſenſus ille Gręcorum ſolueret̃,ciuitatũ principibꝰpecunia corruptis. Id ſentire & Thebanorũ plerịq;,q rei conſultandæ fuerant admoti . Audire Artabazum & alios Mardonius longioris tamen moræ impatiens,perſuaſum enĩ habebat, ſe exercitũ lõge meliorem q̃ Gręcos habere.Cernebat pręterea ſuas opes in dies deteriores fieri,Gręcorum tranſfugis pro

ductis itaq; Grçcis & aliis in cõcionẽ,rogauit an eẽt q ſciret oraculũ vllũ extare,quo ſignificare Perſas in Grçcia perituros,ad quã vocẽ quũ parti rerũ ignoratiõe,pri metu ſilẽtiũ tenuiſſent,at nihil ẽ,vt video,inqt,qd vereri debeamꝰ,nã qd ĩ fatis eẽ aiũt.ſi a Perſis delphicũ tẽplũ diripiẽt, tũ fore,vt gẽs ipſa ĩ Grçcia periret,enixe ẽ a nobis cautũ,ne huic fato eſſemꝰ obnoxii.Id ille.Herodotꝰ tale oraculũ nõ Perſis redditũ fuiſſe ait,ſed Illyriis & Encheleoꝝ copiis.Signũ itaq; Mardoniꝰ dari iuſſit,vt ſeqnti die ſub lucis exortũ ſeſe ꝑlio expedirẽt.Alexãder ſilẽtio noctis Atheniẽſiũ ſtationẽ adeqtãs,certamen de ſũma rei inſtare ducibꝰ occulte ſignificauit.Hortatuſq; eſt, vt fortiter dimicarent,ſcirẽtq; Mardoniũ cõtra auſpicia dimicaturũ. Athenienſes duces rem ad Pauſaniam deferũt,ab eis petiit,vt qñ Atheñ.iã ĩde a Marathonia pugna Perſicis eẽnt viribꝰ aſſueti,in dextrum cornu trãſirẽt,ipſe aduerſus Theſſalos,& cçtera hoſtiũ auxilia operã nauaturus.Id Atheñ. nihil grauate ꝑſtiterũt,qppe qui niſi pudor obſtitiſſet,ſua ſpõte fuiſſent id a Pauſania petituri.Boeotii ſub lucẽ cõſpicati cornua ab hoſte mutata,ſtatĩ id Mardonio ſignificãt, tũ Perſa & ipſe conatꝰ ẽ ordines mutare,ſed quũ rurſus apud hoſtes id fieri vidiſſet,caduceatorẽ Mardoniꝰ ad Pauſaniã miſit,ipſi duci Sptanisq; ignauiã exprobrãs,q quũ Grçcoꝝ fortiſſimi haberi vellẽt,ꝑiculo ĩ Atheniẽ.ablegato,ipſi,nõ niſi ex tutiore loco,eẽnt manũ cõſerturi.Cçterũ egregie Pauſaniã facturũ, ſi pari bellatoꝝ nũero de ſumma rei ſecũ velit pugnã decernere.Caduceatori nullũ eſt redditum reſponſum,quo Mardonius ferocior factus,ſubito eqtẽ in hoſtẽ miſit,vtebaẽ barbarus ſagittariis eqtibꝰ,q incredibili teloꝝ multitudine in Sptanos miſſa,cõtinuo Gargaphiũ fontẽ, ad quẽ illi ſtationẽ habebãt,cõfudere obſtruxerũtq;,ex eo fonte vniuerſus pene exercitꝰ aquabatur.Ex Aſopo amne ob ſagittiferos eqtes nõ licebat.Grçci hmõi difficultate deterriti,int ſe cõſilia agitabãt,de caſtris in Aſopi inſulã trãſferẽdis,ſi eo die Mardoniꝰ pugnæ copiã nõ feciſſet. Labiẽ Aſopus ex Citherone,atq; in ſubiectos cãpos egreſſus,diuortia facit,rurſuſq; intercapedine triũ ſtadiorũ,iterũ in vnũ coit,huic inſulç nomen eſt Oeroe,quã Aſopi filiã indigenç fuiſſe aiũt,hũc locũ caſtris occupare ſcda noctis vigilia Grçci in aĩo habebãt,atq; ĩde ptẽ copiarũ ad ſeruitia ex Citherone recipienda mittere,q frumẽtatũ ierãt,infeſſaq; erãt ab hoſtiũ eqtatu.Prælio itaq; ſub noctẽ remiſſo Lacedçmonii,vt q̃ lõgiſſime eqtẽ effugerẽt,ad Citheronis radices conceſſere. Athenienſes ſecuri humiliora loca tenuere.Socioꝝ plurimi ordinibꝰ deſertis,alii alio diuerſi abierũt. Attulit ea res Pauſaniç multũ ſollicitudinis.Mardoniꝰ vbi primũ illuxit,hoſtiũ fuga aĩaduerſa , Perſas Aſopo flumine trãſmiſſo Grçcorũ veſtigiis iubet inſiſtere,reliq̃ copiç ſublatis ſignis ſine ordine,ſine ĩpio viã ĩgreſſç,ducẽ ſequũẽ.Pauſanias vbi Perſicũ eqtatũ cũ fremitu aduentare vidit,ad Atheñ.mittit,q nũciaret vltimũ iſtare certamẽ,eã lucẽ aut ꝑpetuã Grçciç libertatẽ,aut ſeruitutẽ allaturam, ꝓditos eſſe ſe a ſociis,duorũ ꝓinde populoꝝ viribꝰ ſtãdũ,ꝓperarẽt ſecũ copias iũgere,qñ iam aduerſus ſe eqſtre ꝑliũ initũ eſſet,aut ſi ipſi diuerſo certamine occupati , ſubſidio adeſſe nõ poſſent, ſaltẽ ad vim eqtũ arcendã ſagittarios ad ſe mitterẽt. Enĩuero tãta ſagittarũ vis in Sptanos prio hoſtiũ acceſſu eſt ĩmiſſa,vt ꝑter alios multos,q dũ ſe pugnç expediũt cõſauciati ſunt.Callicrates quo ꝑſtãtior ad id bellũ ex tota Græcia venerat nemo,Pauſaniæ ſacrificãti aſtãs ſagitta ictus cõcidit.Ferũ moriẽs dixiſſe,nõ dolere ſibi,ꝙ ꝓ Grçciæ libertate periret,ſed ꝙ nihil manu vſus,nullaq; eo ꝑlio adhuc nauata opa,deficeret.Atheniẽſes parati erant ad ſocios euadere, quũ ſubito & ipſi ꝑlio deprehenſi,in veſtigio pugnare coacti ſunt.Dirẽptç erant Græcoꝝ acies,nec locorũ iniquitate inter ſe conſpicuæ,ita Lacedæmonii tria &.L.milia numero cum Tegeatibus ad ꝑliũ cõuerſi,cum equite manũ cõſerunt,pugnãdiq; peritia Medicũ equitatũ lanceis ꝓſternũt. Mardonius ea parte qua pugnã ciebat,magnũ Lacedæmoniis negociũ attulit,q q̃diu ſupfuit,per ſe non ſolũ reſtitit,ſed Lacedæmoniorum etiã plurimos acie ꝓſtrauit.Poſtea vero q̃ dux ipſe, ab Arimneſto Lacedæmone ſaxo caput ſaucius concidit , & mille lectorũ equitũ qui circa illũ ſtrenue dimicabant, labore,& vulneribus occubuerunt,cætera multitudo ſubito terga vertit, ſed quo illis fuga impeditior,locoꝝ difficultate fuit,eo maior fugientiũ eſt cædes edita.Et hæc circa Lacedæmonios acciderunt,cũ Boeotiis & cæteris auxiliaribꝰ acre certamẽ Atheniẽſibꝰ fuit,cruẽtoq; marte,& aliq̃diu ãcipiti euẽtu eſt vtriq; pugnatũ,cæteꝝ hac quoq; pte fortuna belli nihilo fuit hoſtibꝰ felicior.Fuſi fugatiq; Boeotii,Theſſaliq;,& alii q a barbaris ſteterãt,Thebas verſus fugã inclinãt,Caſtra q̃ Mardonius opoſe muniuerat,aliq̃diu ſunt a barbaris retẽta.Oĩs fere multitudo, vbi res perditas viderat,eo flexerat curſum.Poſtremo hæc quoq; capta, oĩſq; opulẽtiæ referta Græcis ad prædã cõceſſere.Teterrima ibi hoĩm cædes edita,tãtaq; cupiditate ferrũ in hoſtes euagatũ,vt ex triginta myriadibꝰ exceptis iis cũ qbꝰ Artabazus aufugit, ne tria qdem milia hominũ ſupfuerint. Trogus quod diuerſum eſt ab iis,quæ Herodotus ſcribit,Mardonium ait viuũ ex acie exceſſiſſe.

Perſarum cõſultatio.
Atheniẽſ. facinus.
Mardonii conuiciũ in Lacedçmonios.
Gargaphius fons.
Aſopus flu.
Grçci ad Citheronẽ cõcedunt.
Inſtãt Græcis Perſç.
Callicratis interitus.
Acris pugna.
Mardonii interitus.
Perſarum fuga.
Caſtrenſis cædes.

caſtriſq; victores Græcos ſine certamine potitos. Pluriũ opa eo eſt bello celebrata. Lacedęmonioꝝ
tũ prima fuit laus, q̃ hoſtilē eqtatũ fuderant. Athenienſiũ virtus ſecundo loco celebrata eſt. Et in
Sophones. his Sophones Eutychidis maxime illuſtratus. Is ferreã anchorã in acie circuntulit, qua in hoſtes
piecta plurimos a fuga remorat⁹ eſt. Vt ſtabilior eēt pugna, oīs ꝑda Pauſanię iuſſu eſt vnũ in locũ
Pretioſa Per coaceruata. Crateres, Phialę, Lebetes, Mēſę, Torques, Acinaces, lecti, & alia ornamenta ex auro &
ſarũ ſpolia. argēto ſtupori fuerũt ſpectãtib⁹. Decię ſepoſitę, ex q̃ pecunia tripodes ſunt Delphico Apollini da
ti, Iuppiter æreus .X. cubitorũ in Olympia dedicat⁹, & ex eadē materia Neptũn⁹ in Iſthmo ſepte
nũ cubitorũ. Cętera pręda ex ęquo diuiſa. Scd̃m eã victoriã Gręci cōi noīe Ioui ſacrificaturi Py-
thii monitu vt purũ ignē ſacris adhiberēt, Delphos Euchidã Plateenſem miſere, vt inde ignē ad
Euchidę ce- pagenda ſacra deportaret. mirũ eſt qđ de eius celeritate Plutarchus & Plini⁹ tradũt, vno die eũ
leritas. ne in mora eēt, ignē ex Delphis Plateas attuliſſe, mille ſtadia emēſum, atq; Græcis ſalutatis igniq;
reddito ad terrã cōcidiſſe, nec ita multo poſt nimia laſſitudine expiraſſe. Ferũt peractis ſacris Pau
Coena Per- ſaniã iuſſiſſe Perſarũ piſtores & coquos ſibi cœnã vt Mardonio aſſueuerant opipare inſtructã pa
ſica. rare, cuius ſplēdore inſuetoq; luxu pmotũ confeſtim iuſſiſſe & Laconicã cœnã inferri, Græcorũq;
ducibus eo accerſitis videtis ne viri fortes dixiſſe, q̃ manifeſta Medi laborēt amētia, qui cũ tã lau
te cœnēt Gręcos pciſſime victitãtes ſubigere conati ſint? Herodot⁹ mēorię ꝓdidit ꝓcedēte tpe ex
Plateēſi agro vbi fuerãt hoſtiũ caſtra, humanũ caput relatũ nullã habēs ſuturã, ſed ex vno ſolidũ
Caput ſine oſſe, maxillã adhęc inuentã indiſcretis dētib⁹, ſed os vnũ fuiſſe pro dētibus. Sũt q & gnũ cubitoꝝ
ſutura. eiſdē locis oſſa q̃dã repta. Thebani deinde bello petiti, q cũ Medis in acie ſteterãt, eorũ ager popu
latiōe vaſtat⁹. Eminebãt inter ſuos populares ꝑcipua inuidia Timegenides & Attaginus, Theba
norũ lōge principes, fuerãtq; hi ab initio ad ſuppliciũ reqſiti, cęterũ ꝓcedēte obſidione, Timegeni
des author fuit ad populũ, vt ipſe & cæteri qui ad ſuppliciũ depoſcebanť, Gręcis dederenť, modo
ciuitas pſenti ſolueretť bello, ratus fore, vt nulla atrociore poena, ſed pecunia duntaxat mulctaren
tur. Thebani defectionis authoribus deditis, bello ſoluunť. Attaginus priuſq̃ deditio vlla fieret
ſolũ volũtario exilio vertit. Eius liberi ad Pauſanię cōſpectũ cōſtituti, vt p pře poenas luerēt, eos
Sptan⁹ dux dimiſit icolumes, negãs pueros Medicarũ ptiũ, ſed puerorũ parētes adiutores fuiſſe.
Qui dediti fuerãt Corinthi Pauſanias ſecuri pcuſſit. Artabazus cũ his copiis qb⁹ acie exceſſerat
Thebani magnis itineribus p Theſſaliã & Macedoniã in Thraciã puenit, nauigiiſq; Byzãtii paratis i Aſiã
ſupplicio traiecit, paſſim ſocios cũ fugeret ludiſicatus, quaſi a Mardonio q cũ reliqs copiis paulopoſt affu-
afficiunť. turus eēt, ipſe ad negociũ in Thracia obeũdũ pparet. Eodem die quo eſt ad Plateas dimicatũ, ad
Mychalē quoq; in ora Ionię ingēs victoria a Gręcis pta eſt. cōſederat Græcoꝝ claſſis Leuthichi-
da Lacedęmonio duce in Delo. Samioꝝ legati Ide Græcos occulte accerſunt, polliciti fore, vt regi
am claſſem q̃ erat Sami ſi eo annauigarēt, nullo maiore negocio opprimerent. Cęterũ nihil æque
dux Lacedęmoni⁹ ſecut⁹ crediť q̃ Euthichidis q inť legatos erat nomē. Barbari audito Gręcorũ
acceſſu qa a ꝓlio abhorrebãt ad cōtinentē orã q̃ Mychalæ ptenta eſt, naues cōtraxere, valido ꝓſi-
dio freti qđ ad orã Ionię tuendã his erat locis ſub Tigrane oīm Perſarũ ſpecie & ſtatura eminen
tiſſimo. LX. peditũ milia naues huc ſubductas vallo muniunt. Græci vbi Samũ venere, hoſte illic
nō repto inť ſe cōſulrãt, petãt ne Helleſpōtũ, an retro pacato mari abirēt. Neutrũ placuit, ſed re-
cta viſum ē ad Michalã ꝓcedere, quo naues hoſtiũ cōceſſerãt. Oīb⁹ itaq; ad pugnã diligenť iſtru-
ctis claſſeq; infeſto littori appulſa, vbi barbarũ terreſtri pugnę paratũ videre, Leuthichidis horta-
tu Gręci in littus deſiliũt, Perſę priuſq̃ ꝓliũ initeť Samios ſuũ cōmilitiũ ſecutos armis exuũt, rati
id qđ erat Gręcos ab eis ex Delo ad ea loca accerſitos. Mileſios p ſpeciē inſidēdoꝝ a tergo itine-
rũ pcul inde ablegãt. Nã & ipſi in defectiōis ſuſpitionē ac pditiōis venerãt. Mox teſtudie ex Ger
ris facta ſeſe ſtipãt, Gręci cōtra aīorũ robore cōnixi, in hoſtē ita inſtructũ ipetũ faciũt, qbus ad pu
gnã euntib⁹ p vniuerſum exercitũ ſubito manauit rumor, quia caduceũ ſupra fluctũ apparuiſſet
Mardonii exercitũ cum ipſo duce ad Plateas deletũ. Ea phama quoquo mō illuc delata eſt (meri
to enim miraculi locum obtinet, q̃q̃ Plateis diluculo ſit pugnatum ad Mychalam veſperi) mul-
to ad id certamen capeſſendum Gręcos ferociores reddidit. Fuit & illud memorabile, ꝙ vtrobiq;
Pugna ter- apud Cereris templũ eſt eo die dimicatũ, duplexq; victoria parta, Plateēſi agro, & apud Mychalã
reſtris ad eius deę erat templum. Athenienſes per littus & planiciem alterum cornu tenebant, per cōfrago
Mychalã. ſa loca & montes Lacedęmonii. Qui dum circunaguntur Athenienſes interim acre prælium cie-
bant. Perſę quoad ſibi gerra mãſere, pulchre ſe tuentes, nihilo erant hoſte inferiores. Athenienſes
autem cuneo mutuaq; hortatione innixi, teſtudinem infringunt. Reſtiterunt ſic quoq; aliquãdiu
Perſę, demum ſolutis ordinib⁹ conati ſunt ſeſe intra munitiones recipere. Quibus Athenienſes

Corinthii & Sicyonii mixto agmine vna irrũpũt. Vbi igit̃ murꝰ captꝰ eſt tũ demũ barbari pu- Grecorum
gnę im̃eores fugã capeſſunt. Perſę ſoli oĩm pugnã extrahere, etſi ad paucos redacti, quũ Laceda- victoria.
monioꝝ manꝰ ꝑ mõtes circũacta pugnã ęgre ſuſtinẽtibꝰ ſupueñir. Tũ ĩ medio Perſę trucidant, ca-
dũtq; Mardõtes vir clarꝰ, & Tigranes dux pedeſtriũ copiaꝝ. Nec victoria Grecis ĩcruẽta obtigit,
multi acie pierũt, & in his Sicyonioꝝ dux Perilaus. Samii vbi ꝓliũ initũ videre, cõtinuo arreptis
armis temere iacẽtibus Grecis ſuppetias tulere. Sequũt̃ cęteri Iones & ĩ primis Mileſii, q ad moli Perſę Ionia
tanos tramites ĩſidẽdos miſſi. Perſas ex acie fugiẽtes, velut ĩſidiis exceptos paſſim obtrũcãt. Atq; deficiunt.
per hęc q̃ dixi Ionia iterũ a Perſis defecit. Greci plurimis barbaroꝝ pti ĩ acie, pti in fuga caeſis, ho
ſtiũ naues igni cõſumpſere, ꝑdaq; in ſuas cõgeſta retro Samũ abierũt. Inde in Helleſpõtũ vela fa
ciũt ſoluẽdoꝝ põtiũ cõſilio, quos vbi diſiectos viderũt, Lacedęmoniis in Pelopõneſum abeũtibus,
Athenięſes Xãtippo duce Seſtũ in Cherſonneſo oppugnãt, obſidio illa tã diu tenuit, vt q obſidio
ne tenebãt, lectoꝝ funibꝰ elixis veſcerẽt, oĩm demũ rerũ inopia adacti deſerto Cherſonneſi muro
Perſę noctu cũ Artaycle & Oebazaro ducibꝰ fugã capeſſunt, vbi vero dies illuxit Cherſõneſirę e Athenięſes
turribꝰ rẽ Athenięſibꝰ indicãt portaſq; patefaciũt. Oebazarũ in Thraciã fuga delatũ, Abſynthii Cherſonne-
Pleſtoro ĩdigenę deo ritu ſuo ĩmolaſt. Artaycles cũ filio ſup Egos fluẽta captꝰ, Seſton ẽ retractꝰ, ſo potiunt.
vbi circa Helleſpõtũ q̃ Xerxes põte copias traiecerat, filio añ oculos lapidibꝰ obruto, ipm̃ Xãtip
pus dux tribꝰ tigillis humi defixis ſuſpẽdit. Nec aliud m̃eoria dignũ geſtũ eſt foris eo ãno. Athe Perſarũ ſup
nięſes in Atticã reuerſi ſunt, quũ alias ſecũ pecunias portãtes, tũ vero Helleſpõtiacoꝝ pontiũ in- plicia.
ſtrumenta, q̃ Seſti erãt, vt rei geſtę ad poſteros monumentũ eſſent deorũ tẽplis illaturi.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS TERTIÆ, LIBER TERTIVS.

ERAT Grecia graui defuncta bello, quum Romæ inteſtinę diſcordiæ fa-
ces maximę vt ſiquando alias, inter patres & plębem exarſerãt, hinc con
ſulibus inde Tribunis Reipu. corpus in partes diſtrahentibꝰ. erãtq; hoc
anno quo id malũ validius incubuit, Ap. Claudius & T. Quintius conſu
les. His magiſtratũ ineuntibus, Volero & C. Lectorius Volerone vehe-
mentior militari gloria præferoces, legem de Tributis comitiis aſſiduis
concionibus celebrantes ciuitatem in apertum certamen traxere. Sed ma
ius omnino fuit conſulibus negocium cum Lectorio, qui quum de nullã
re frequentius q̃ de lege loqueret̃, nihil interim a conſulũ inſectatiõe ab
ſtinebat, Appium ſupbiſſimãq; eius filiã criminando, eũ non conſulem a
patribus ſed carnificem ad vexandam plębem datum clamitabat. Erat in eo rudis lingua, nec pu
blicis diſceptationibus aſſueta. Deficiente itaq; oratiõe. qñ inqt quirites haud facile loquor quæ
vellem, paucis vos moneo vt craſtina die adſitis, aut enim hic in conſpectu veſtro moriar, aut le-
gem ꝑferã. Occupãt Tribuni tẽplũ poſtero die, circũſiſtũt cõſules eoꝝ actus ĩpedituri cum nobi Vrbana ſe-
lium caterua. Hic conſulibus petentibus, vt ſibi pauca de repu. ante legis lationẽ ꝑ cõcione loq li ditio.
ceret, facta a Tribunis & Pplo dicẽdi ptãte, Quintius molli populariq; ofone ita flexerat plæbeio
rũ aĩos, vt multo plures legẽ abrogaturi ſi cõtinuo itũ eſſet ĩ ſuffragia, q̃ ꝓbaturi viderent̃. Secu-
tus inde Appii ſermo tã a Quintii cõcione diuerſus, vt vix ille tantũ fauoris nobiliũ cauſę conci
liarit, q̃tũ hic odii & inuidię. quippe q a plębis ignobilitate exorſus eo deſcenderit, vt tribunatũ rẽ Inuiſa Ap-
pernicioſam ciuitati diceret, ſolere affirmans ex bonis ſeminibus felicem vberẽq; ꝓuenire frugẽ, pii concio.
ex malis aũt malã & pnicioſam, tribunatum ex ſeceſſione plębis & diſcordia ortũ, p̃ter temerita-
tem & violentiam eum magiſtratũ habere nõ poſſe. Verũ illud multo iniquius ferendũ, vt ſi qbꝰ
neq; arę eſſent neq; foci, leges ciuitati ꝑſcriberent. Quæ auditu grauia adeo tribunos irritarunt,
vt Lectorius confeſtim Appiũ iuſſerit e cõciõe abire, q quũ minus pareret, miſſus eſt in eũ tribu-
ni miniſter, quẽ quũ lictores cõtẽptim repuliſſent, Lectorius cũ pata hoĩm manu eo violentet oc-
currit, maieſtatẽ vindicaturꝰ, reſtitit tñ Appiꝰ nobiliũ globo ſtiparꝰ. Liuius in priuatos quoſdam
viatorem a tribuno miſſum ſcribit, qui iuſſi tẽplo faceſſere nõ paruiſſent. Verum negante Appio
ius vllũ tribuno eſſe in patricios, miniſtrũ a Lectorio in ipm̃ cõſulẽ miſſum, cõtra, a cõſule lictorẽ
in tribunum. Qui haud dubie violatus eſſet niſi tota concio atrociter pro ſuo eſſet magiſtratu
coorta. Et iam ex tota ciuitate fiebat concurſus in forum, fuiſſetq; non ſine cruore certatum, niſi
Quintius dato conſularibus viris negocio, vt collegã e foro abducerent, ipſe nunc ſęuientem plæ
bem leniendo, nunc tribunos rogando, vt cõcilium dimitterent, darentq; irę ſpatium, nõ ius ſuũ
illis tempus adempturũ, ſed gerendę rei additurum cõſilium, futuros patres in populi poteſtãte,

conſules in patrũ,funeſtã ciuitati ꝑſſit ſeditionẽ.Ægre lenita eſt a Quintio multitudo,ſed multo ægrius conſul alter a patribus. Dionyſius author eſt,Quintio ſuadente cõceſſiſſe Lectoriũ vt delatiõe legis ſenatꝰ arbitrio ſtaret.Ac tũ P.Valerii ſnĩa ad tollẽdã diſcordiã ꝑmiſſũ, vt tribꝰ in ſuffragia mitterent reclamãte Appio,deos hoĩeſq; teſtãte ꝑ metũ ꝓdi rẽpu.ac deſeri.Nõ cõſulẽ ſenatui,ſed ſenatũ cõſuli deeſſe.Grauiores accipi leges q̃ in ſacro mõte paucis ante ãnis acceptę fuiſſent.Cęterũ patribꝰ a certamine abhorrẽtibus, petẽtibuſq; ab eo vt tantã conſulatem maieſtatẽ eſſe vellet,q̃ta in concordi ciuitate eſſe poſſet,ne dũ tribuni cõſuleſq; oĩa ad ſe traherent,nihil publici iuris in medio relinq̃ret.Appius conſenſu patrũ victus ceſſit.Lexq; ſine vlla maiore altercatione ꝑlata eſt.Cœperuntq; tũ primũ Tribuni & Ædiles ſine auſpiciis, ſine religione tribunitiis comitiis creari.Calpurnius Piſo tres priori numero tribunos tũ additos ꝓdidit,ac quinq; tãtum creatos ſcripſit,quo apparet duos a principio Tribunos creari ſolitos. Qđ Dionyſii opinioni repugnat.Liuiꝰ Piſoni aſtipulatur.

Prima comitia tribunitia.

Volſci & Equi diſcordia ciuitatis freti,in Romano agro caſtra fecerant,quẽ late populati expectabãt an vlla fieret a plębe ſeceſſio.Cęterũ ſublata diſcordia continuo hoſtes retro abiere.Cõſules delectu habito Appiꝰ in Volſcos,ĩ Equos Quĩtiꝰ duxere,diſpari fortuna vſi,vterq; ſuo ingenio ſimilia expertus.Oderat Appius exercitũ ſuũ,reſiduoq; ciuilis certaminis odio militem vexabat,oderat q in exercitu erant ducẽ,ſegniterq;,ocioſe, cõtumaciter oĩa agere,nõ metus cuiq̃,nõ pudor obſtabat.Si agmẽ cõſul ꝓperare iuſſiſſet,tardius incedebat:ſi operis ſpectator adeſſet,tẽ ſpõte motã remittebãt,execrabant abeũtẽ.iraſcebat inuictꝰ ille animꝰ nec cũ militibꝰ aliq̃d agebat ampliꝰ.Corruptũ a cẽturionibꝰ exercitũ dictitãs,eoſq; cauillãs Tribunos plębis & Volerones appellabat.

Superbia Claudii in exercitu vexando.

Volſci q horũ nihil ignorabãt,vehementer pugnare cupiebãt rati Appiũ acie cõgreſſum,nihilo veſliorẽ habiturũ militẽ q̃ in Hetruria Fabiꝰ habuiſſet. Sed multo ille infeſtior fuit Appio,q̃ Fabio olim.Haud enĩ hic vt in Veiis vincere noluit, ſed qđ atrociꝰ violẽtiuſq; fuit,ſe vinci eſt paſſus.In aciẽ ꝓductus victo fuſoq; ſimilis, turpiter caſtra repetens nõ prius reſtitit q̃ hoſtiũ ſigna caſtrorũ munitionibus inferri vidit.Dionyſius author eſt,potuiſſe eo die Romanũ exercitũ deleri,niſi hoſtis veritus eẽt, ne in inſidias ꝓcipitaret,nã verã eẽ eã fugã,credebat nemo,qñ pene priuſq̃ manus cõſerent,inclinaſſet.Neceſſitas vim militi expreſſit hoſtẽ a vallo repellendi,appãruitq; tantũ eo die caſtra capi noluiſſe, cætera de induſtria in conſulis odiũ acta.

Exercitus cõtumacia in Claudiũ conſulem.

Fremebat Appius,deſertoreſq; patrio more punire adortus,cõcionẽ aduocari iubet. Legati Tribuniq; circunfuſi orant,ne imperiũ cuius vis in obedientiũ conſenſu ſita eſſet,tã alieno tpe experiri vellet.Negabat miles ſe ad cõcionẽ iturũ,poſtulabatq; palã,vt ex Volſco agro caſtra mouerentur,magnã cladẽ acceptã, ſed maiorẽ oĩno inſtare niſi fuſus fugatuſq; exercitus in pacatũ abduceret.Appius in ſequẽtem diem iter ꝓnũciari iubet.Poſtridie prima luce ſigno profectiõis edito, agmẽ caſtris egreſſum porro ire cœperat,quũ repẽte hoſtis extremos adortus trepidationẽ & tumultum iniecit.Qui terror ad primos platus ſigna & ordines turbauit,mox & fuga orta, tũ vrgente hoſte per corporũ armorũq; ſtragẽ milites elapſi,non prius fugiendi finem fecere,q̃ hoſtes inſequendi.Collectis demũ ex diſſipato curſu militibus conſul in pacato caſtra poſuit.Ibi atrociter in deſertores inuectus,vbi ſigna,vbi arma eſſent fremens regrebat. Nec vltionẽ diſtulit,ſigniferos centuriones & duplarios virgis cęſos ſecuri ꝑcuſſit.Ex cætera multitudine decimũ quẽq; pari affecit ſupplicio.

Claudius in milites animaduertit.

Contra in Equis bñficiis eſt inter ducẽ & exercitũ certatũ.Quintius natura mitis,exẽploq; collegę adhuc mitior factus,benigno moderatoq; imꝑio ſibi militẽ ad oĩa deuotiſſimũ reddidit.Qua ducis exercituſq; cõcordia ꝑculſus hoſtis,agrũ vaſtari paſſus eſt. Præda ingẽs in agris parta militiq; data,ob quæ tum duci tum propter ducẽ patribus placatior rediit exercitus,ſibi parentem,alteri exercitui dñm non ducem a ſenatu datum dictitans.

Mutuũ ducis & exercitus ſtudiũ.

Turbulentior inde annus ſecutus L.Valerio & Tito Æmylio cõſulibus.Publiũ ꝓ Lucio & pro Tito Tyberium apđ Dionyſiũ legere eſt.Lex agraria reuocauit ordines in certamen. Appium iudiciũ ciuitatem in diuerſa ſtudia accendit.Stabat Appius priuatus ꝓ poſſeſſoribꝰ cõtra agrariã legẽ nõ minus tribunitios conatus infringens.q̃ ſi tũ cõſul eẽt.Quã hoĩs audaciã.M.Duillius & C.Siccius Trib.plębis iniquo aĩo ferẽtes,ei diẽ dixerũt.Capita accuſatiõis fuere,q; plębẽ ludibrio haberet,excitaretq; in vrbe ſeditionẽ.Et q; cõtra ſacras leges Tribuno manum intuliſſet,eſſetq; ipſius culpa in Volſcis male dimicatũ.

Valerius & Æmilius cõſules.

Nullus vnq̃ reus magis tribunos & plębem contempſit. Adeo vt ne patrum quidẽ hortationibꝰ ꝓpelli potuerit,vt reus veſtẽ de more mutaret, aut rogando ꝓ̃henſaret quẽq̃. Semel oĩno cãm dixit,non timido vt reus ſed accuſatorio ſpiritu,tantaq; conſtantia vt non minꝰ plębi formidabilis tunc eſſet,q̃ quũ cõſul fuit. Ipſe priuſq̃ iudicii dies adeſſet morbo deceſſit. Defuncti laudationem quam fruſtra ĩpedire tribuni adorti fuerant, multitudo tam libẽter audiuit

Appii Claudii cõtumacia & mors.

ḡ viui accuſationẽ,exeqaſq; freq̃uẽs celebrauit.Dionyſius author eſt a filio adoleſcẽte ꝓ roſtris eũ laudatũ,Appiũq; ſibi mortẽ cõſciuiſſe credidit.q̄ḡ neceſſarii eũ morbo extinctũ dicerent,vt minus eſſet ei⁹ exit⁹ infamis.Poſt hęc Valerius ad Equicum bellũ ꝓfectus,Æmylius in Sabinos.nã & hi ciuili Romanoꝝ diſcordia fręti,in Romanũ agrũ agrũ hoſtiliter irruperãt.Tenebãt ſe Sabini in oppidis,eſtq; libere eoꝝ ager a cõſule igni & ferro foedatus. Traxit clades illa Sabinos in apertũ,vt ꝓdatorib⁹occurſantes ꝓliũ ex occaſione cõmittere ſint auſi, ancipitiq; ꝓlio digreſſi,poſtridie in tutũ abierãt.Id ſatis viſum cõſuli, atq; ꝓ victo relinquẽs hoſtẽ Romã deceſſit.Valerius in Equis aliquot leuiora ꝓlia cũ hoſte fecit, cõpulſumq; intra vallũ quũ oppugnare adort⁹ eſſet,foeda tẽpeſtas coelo deiecta ab ope deterruit.Eſt res prodigii loco accepta,ꝙ reductis in caſtra legionib⁹ ſerena & trãqlla dies ex obſcura & turbulẽta ſubito eſt facta.Caſtra igiť velut aliquo numine defenſa,iterũ oppugnare cõſul nõ eſt auſus Reliqua vis belli in agrorũ populatione fuit.Secuti deinde cõſules.T.Numitius & Au.Verginius.Principio hui⁹ anni grauis ob legẽ Agrariã impendebat ſeditio,haud multo poſt in ꝑniciẽ ciuitatis eruptura,quũ ex villarũ fumo & agreſtiũ fuga hoſtes,appropiquare eſt cognitũ.Erãt hi Volſci,q conſulũ acceſſu nõ expectato,in pacatũ cõfeſtim abierũt. Nec ita multis interiectis dieb⁹ Numitius Antiũ aduerſus Voſcos eſt ꝓfect⁹,Vergini⁹ in Equos, q nõ auſi aperte cõgredi,inſidias circa ſyluas qua cõſul ductur⁹videbať,occulte diſponũt. Nec latuit Romanos hoſtiũ cõſiliũ,paratuſq; & inſtruct⁹pugnę ſubiit cõſul ſyluas,ibi Equorũ cęde edita incolumis miles in aptũ euaſit.Liui⁹ rẽ ait ĩ diſcrimẽ temeritate cõſulis adductã,militiſq; virtute reſtitutã.Equi qđ ſatis cõſtat ea clade fracti,ꝓ victis iã inde ꝓlio abſtinuerũt.In Volſcis fuſi primo cõgreſſu hoſtes,in Antiũ vrbem compulſi,id oppidum in Volſcis opulentiſſimũ Numitius oppugnare nõ eſt auſus.Ager populatione vaſtar⁹ & Coeno oppidum ex Antiatibus captum.Sed dum hæc in Volſcis geruntur,Sabini cõſulũ exercituũq; abſentiã nacti ad vrbẽ vſq; populabundi ꝓceſſerũt.In hos ambo cõſules oẽm vim belli vlciſcendi ſtudio vertunt,pauciſq; diebus multo maiorem Sabini ḡ intuliſſent cladẽ acceperunt. Reliqua parte anni ab externis armis quies fuit.Creari in ſequentẽ annũ cõſules P.Quinti⁹ & Q.Seruilius.Sabini in cruſtuminos campos ſubita populatione effuſi,villis circa Aniẽnẽ incenſis ad vrbẽ vſq; Romanũ agrum incurſarunt,prędã hominũ pecudũq; ingentẽ ex ipſis ꝓpe moenibus egerunt.Quos Seruilius infeſto exercitu inſecutus,ęquis locis adipiſci nõ potuit, irã acceptę cladis in agros vertit,in q̄bus nihil bello reliquit intactũ,prędaq; multiplici capta Romã rediit.Nec min⁹ ꝓſpere in Volſcis Quinti⁹ bellũ adminiſtrauit. Primo collatis ſignis cũ hoſte cõflixit,qui Volſcis auxiliarib⁹ in ſocietatẽ belli aſſumptis multitudine abũdabat,ad meridiẽ vſq; ęquo marte dimicatũ.conſul adductis in dextrũ cornu,vbi ſuos hoſtiũ multitudine degrauari ſenſit,ſubſidiariis eq̄tibus,ibi ad terrã deſiliẽs, vt cęteri idẽ facerent hortať. Felici deinde mẽdacio alterũ cornu hoſtiũ fuſum fugatũq; inclamat, iuuarẽt ipſi altera parte victoriã,& cũ his impreſſione facta cõfeſtim hoſtẽ loco ſubmouit.In quos haud dubie turbaros equitẽ reſumptis equis immiſit.Inde celeri curſu verẽq; fugę nũcius in alterũ lat⁹ deuolat, vbi ſua ꝓſentia nuncioq; inchoatæ victorię ſuos ita erexit, vt momento tẽporis hac quoq; parte ꝑculſi hoſtes fugã fecerint.Nec cõſul cedẽtib⁹nimiũ inſtandũ putauit, verit⁹ ne ſi redintegratũ fuiſſet pręliũ,ſui vulneribus & labore feſſi vincerenť. Paucis inde diebus velut inducię vtrinq; fuerũt.Interim hoſtis ſupplemẽtis ex vtraq; gẽte accerſitis,ſuas opes ſtudio auxit,ferociorq; ex eo fact⁹,tertia noctis vigilia Romana eſt caſtra oppugnare adortus. Quintius ſedato tumultu q ſub primũ hoſtiũ acceſſum inciderat , cohortẽ iubet ante vallũ inſtructã ſtare,ibiq; cornicines tibicineſq; eq̄s ſedẽtes ꝑ reliquũ noctis canere. Id tꝑs ĩ caſtris q̄eti datũ.Interim vero equoꝝ hinnit⁹cõcẽtuſq; tubarũ & lituoꝝ tãḡ Ro.iãiã ĩ ꝓliũ erupturo hoſtẽ ſollicitũ habuit.Vbi aũt illuxit,Quinti⁹ militẽ ſatiatũ ſomno,in ꝓliũ mittit,miſſus feſſum hoſtẽ ſtãdo,ꝑuigilioq; noctis affectũ primo ĩpetu fudit.Collis erat q̄dã medio fere ſpacio ĩter bina caſtra,huc ſe ꝑculſi hoſtes trepide recepũt.Quĩti⁹ſuoꝝ ĩpetũ ſiſtit, ne ſi fortuna victoriã variaſſet,temere feciſſe crederetꝫq; iniquo loco paucos aduerſus plures pugnare coegiſſet.Militib⁹tñ reclamãtib⁹ ĩſtãdũq; ꝑculſo hoſti dictitãtib⁹, quũ & eq̄tes affirmarẽt ſe ãte ſigna ituros reintegrato clamore piliſq; humi defixis,vt leuior eẽt aſcẽſus ĩ aduerſũ collem ſubeũt.Hoſtes effuſis ad primũ ĩpetũ miſſilib⁹ ſaxa pedib⁹obiacẽtia ĩ Ro.ſubeũtes deuoluũt. Obrutũ eſt ruina quadã ſiniſtrũ cornu Quintio, & iã ꝓceps ꝑnicioſaq; fuga inſtabat,quum conſul temeritatem & ignauiam militi exprobrando,metum pudore excuſſit. Reſiſtũt itaq;

T. Numit. Au. Vergini⁹ cõſules.

Res ĩ Volſcis geſtæ.

P.Quinti⁹ Q.Seruili⁹ conſules.

Acie fũdũť tur Equi.

Quĩtii ſtratagema.

obſtinatis animis,ide auſi īferre gradū ſublato clamore cōmouēt aciē,cōnixiq; vna exuperāt loci iniqtatē.Euaſerāt pene modū primi in ſummū cliui iugū,quum hoſtes fuga dilapſi,p ipſa collis decliuia pcipites abeūt.Plurimū fuga ad caſtra inclinauit, victor Romanus veſtigio hæ rēs cędebat fugiētiū terga,ita vt vno pene agmine fugiētes ſequētesq; caſtris inciderint.Ca ptaq; ſunt eo pauore caſtra:q ex acie effugerāt Antium ſunt fuga delati,ad qd haud multo poſt ſunt Romana ſigna admota.Oppido cōſul paucis dieb⁹ volūtaria deditiōe eſt potitus. Ob pclare geſta,ſenat⁹ilili obuiā pceſſit,triūphūq; detulit.Et res Ro.in hoc erat ſtatu,in Pa leſtina nil Dario rege pter ea q̄ ſunt alio loco memorata,relatu dignū accidit.Septimo Xer

Eſdrę memoria.

xis anno ſi recte Ioſeph⁹digerit tpa,Eſdras inter hoīes Hebraici ſanguinis adhuc in Aſſyria agētes prudētiſſim⁹,qppe q Moſaicas leges vel hoīm incuria vel iniuria tēpoꝝ pene modū de perditas,qa oīa memoria teneret,literarū monumētis reſtituit.Ob celebrē ſapiētię & ſanctita tis phamā regi nō ignor⁹ facile ab eo īpetrauit,vt ex Babylone populares ſuos ſecū migrare

Xerxis epl'a ad Eſdram

volētes in Palęſtinā deduceret.literarū quas Xerxes ad illū dedit hęc fuit forma. Rex regū Xerxes,Eſdrę ſacerdoti diuinęq; legis īterpti ſalutē. Ad noſtrā clęmētiā attinere credidi,vt ſiqui Iudęoꝝ q adhuc in Aſſyria agūt Hieroſolymā inuiſere velint,his viſendi poteſtatē fa cerē,ſic mihi ſeptēq; meis cōciliariis viſū,vt ire volētes ritu gētis & ex lege dona Iſraelitarū deo ferāt,q ego & amici vouim⁹,qcqd pterea auri & argēti ī terra Aſſyria deo dicatū inue niri pōt,id oē Hieroſolymā ad ſacroꝝ miniſteria deportēt,ac qcqd ipſe ex vtraq; materia cō flare volueris,id tibi tuiſq; fratrib⁹ liceat.Sacra vaſa q̄ tibi tradita ſunt,illic ſtatuas,ac ſi qd ī mētē venerit,qd fieri oportere credas,ī id pecuniā ex regiis theſauris tibi dari iuſſim⁹,ſcri pſiq; cuſtodib⁹pecuniarū Syrię & Phoenicię,vt diligētiā adhibeāt ad oīa Eſdrę ſacerdotis di uinarūq; legū īterptis deſideria.Nequa inſup me nepoteſq; meos cęleſtis vltio ſequať.Centū tritici modios deo ex lege dari pcipio.Nec a ſacerdotib⁹,Leuitis,cātorib⁹,miniſtris,ianitori bus,ſcribis ſacri tēpli,tributū exigi volo.Tuq; Eſdras da operā,vt diuinę leges p eos,quos tu ad hoc ipm cōſtitueris,tota Syria & Phoenicia vulgenť diſcēdēq; ignaris tradanť,vt ſi quis tuę gētis ſui dei legē fuerit trāſgreſſus,rite puniať,tuoq; cognoſcētis arbitrio,aut morte aut pecunia plectať.Vale.Hęc tū Xerxes. Eſdras regis epl'a iter ſuos vulgata multos Hebraici gnūs ad Hieroſolymā viſendā pellexit.Secuti ſūt eū ſacerdotes & leuitę plurimi,ipſe cū ma

Tēpli ſupellex.

gna manu Euphrate trāſmiſſo ī Palęſtinā venit.Tēploq; ītulit vaſa argētea talētoꝝ cētū.Au rea talētoꝝ viginti:Aerea duodecim.Et hęc cū regis tū Hebręoꝝ Babylonē incolētiū dona ria fuere:poſt Eſdrę reditū delata ſunt ſacerdotū quorūdā & leuitarū noīa,q ex vxorib⁹ alie nigenis cōtra legis pſcriptū liberos pcreaſſent. Vulgo igiť ad expiādū ſcelus ſecuta ſunt di

Neemias.

uortia.Cautūq; ne deiceps qſpiā tali ſe flagitio obſtrigeret.Nec Eſdras diu ſupſtes fuit.Quo Neemias nihilo pietate in ſuos fuit īferior.Is quū Xerxis pincerna eſſet, miſerādo ſuorū ſta tu cōmotus,q ludibrio finitimis eſſe dicerenť:qm vrbē mœnib⁹ nudā īcolerēt, eſſentq; ob eā rē oīm iniuriis obnoxii,eximia pietate a rege cōtēdit, facileq; īpetrauit,vt nō mō liceret ſibi vrbē Hieroſolymā muris cingere,ſed pecuniā etiā ex regiis theſauris quāta ad id opus ſatis eēt,accipe.Cū his a rege dimiſſus Babylonē venit,ide nō parua ſuoꝝ populariū manu ſtipa

Hieroſolymę iſtaurātur.

tus,Hieroſolymā petiit,ppl'oq; ad cōcionē vocato,docuit primo q̄ a Xerxe Perſarū rege impe traſſet.Multitudinē inde ad murorū ędificationē hortať,vbi cōmune ſtudiū eē vidit,dimē ſo muroꝝ ſpatio,eqs portionib⁹ cōficiēdū opus,vicatim ppl'o regionatimq; diuiſit.Affuitq; īcœpto operi cōfeſtim finitimoꝝ liuor.Sed quū meru regis deſtinato opi ire obuiā uegrēt,oc culte in cœmētarios opifices cęteraq; multitudinē opib⁹ intētā,latrocinātiū more graſſari. Obtrūcare īprouiſo acceſſu alios,alios vulnerare,rapere īſtrumēta,cętera diſturbare,tāiuſq; ex ea re met⁹ cęteroꝝ aīos īceſſerat,vt haud pcul abeſſet,qn opus deſpatiōe ītermitteref.Percre buerat adhęc rumor ſubornatos a finitimis eē,q Neemiā ex occaſiōe obtrūcarēt.Quib⁹ille in ſidiis īſtinct⁹ lat⁹cuſtodib⁹muniuit,auctorq; fuit ſuis vt ferro accīcti muros molirēť.Diſpo ſuit pterea circa vrbē ad qngētos paſſus,ſpeculas vñ latronū acceſſus claſſico ſignificareť.Et ille p hos labores.xii.ānoꝝ ſpatio vrbē valido muro cīctā reddidit. Inciditq; opis cōſūmatio

XII. ānorū opus.

ī annū,vt Ioſeph⁹ait.xxviii.Xerxiani regni. Sed duo faciūt vt Ioſepho q hoꝝ eſt author nō temere accedā,& q Xerxes.xx.nō āpli⁹ regnauit ānos,vt Euſebi⁹colligit, & hęc q̄ ille de Eſ dra & Neemia pdidit,Euſeb.idē author ī Artaxerxis q Perſarū regnū poſt Xerxē tenuit re ponēda credidit.Sed ſiue hoc ſiue illo rege hęc acta ſūt, nā authores quos ſeqmur ī diuerſū trahūt,Neemias poſt murorū ędificationē enixe dedit operā,vt multitudine, q̄ ī agris vica

tim agebat,in vrbē traducta,frequētius Hieroſolyma colerent.Et hęc tũ in Palęſtina,in Grę
cia vero poſteaq̃ mari terraq; feliciter eſt a Gręcis in Medos bellatũ,ceſſatũq; ab armis,Athe
nięſes ꝑmiis belli rerũq; geſtarũ gloria aucti, vrbē a mediis dirutā inſtaurare aggreſſi ſunt.
Qui murorũ circuitũ multo ampliorē eo q̃ antea fuerat cōplexi,ſuſpecti eſſe cœperũt Lacedę
moniis,ſuccurrebat illud animis,quo ꝓceſſura eſſet munita ciuitas, & cui tale incremētũ ex
cidiũ & ruina dediſſent.Venerũt itaq; eo Lacedęmonioꝝ legati publico noīe nũciantes,nihil
opereprecíũ fieri,ꝙ Athenięſes munimēta hoſtibꝰ receptaculũq; futuri rurſus belli extruerēt.
Sēſit Themiſtocles,ſenſerũt alii ſpei vrbis inuideri, reſpōſum eſt ituros ex Athenis Lacedæ
monē q̃ cũ ipſis de re cōſultarēt.Sicq; Spartanis dimiſſis hortaẗ ſuos Themiſtocles,vt matu
rarēt opus ꝑficere.Ipſe deinde aliquot interiectis diebꝰ in legationē ꝓficiſcitur, inter eũdũq;
nũc valitudine ſimulata,nũc collegarũ cũctationē excuſans ſpatiũ ꝑficiēdo operi q̃rebat. Nũ
ciaẗ interim Spartiatis opus ab Athenięſibꝰ ſtudio maturari.Mittunturq; ob eā rem iterũ le
gati an vera eſſent,q̃ dicerenẗ corā inſpecturi,Themiſtocles magiſtratibꝰ ſcribit,vt legatos ſe
cũdo loco miſſos vincirēt,& velut pignꝰ neq̃d ī ſe grauiꝰ ſtatueteẗ in cuſtodia haberēt,ꝓ cō
cione deiũ aperuit q̄d actũ eēt,Athenas docet valide munitas eē, poſſe iā Athenięſes nō ſolũ
armis,ſed mœnibꝰ etiā illatũ bellũ ſuſtinere.Caſtigat deinceps ipſoꝝ ambitionē q̃ ſocioꝝ im
becillitate potentiā ſibi q̃rerēt.Hęc ille audacius effatus, nec.n.iniuriā ab his vereri, quorũ
ſciebat legatos iādudũ in ſuoꝝ poteſtate eſſe.Mox incolumis dimiſſus velut Lacedęmone tri
umphata,multo honore a ſuis eſt ciuibꝰ acceptus.Sed quũ ꝑ hęc Themiſtocles maior eſſet fa
ctus,q̃ libera ciuitas diutius latura eſſet,Oſtraciſmo eſt Athenis eiectꝰ.Moris fuit Athenięſi
bus eoꝝ aliquē,q̃ opibus & potētia ſupbirēt,eſſentq; ob aliq̄d inſigne animi vitiũ ciuibꝰ gra
ues,multitudinis ſuffragio in.X.annos ꝓcul Athenis ablegare.Tulit eā ignominiā parũ ci
uiliter Themiſtocles,q̃ quũ Argis eſſet cōſilia agitare cœpit,de Gręcia barbaris ꝓdēda. In
de recens occaſio hoībus aduerſę factionis data ipſius ad populũ criminandi,facile obtinue
rũt,vt publice Argos irent qui eũ caperent, ad ſuppliciũq; Athenas deportarent . Præſenſit
ſe ad pœnā requiri Themiſtocles,aufugitq; primo in Corcyrā, mox inde ad Admetũ Moloſſo
rũ regē.Poſtremo in Aſiā naui delatus ad Xerxē ſe cōtulit. Vt Ephorus Dinō & Clitarchꝰ
ſcripſere,vt Thucydides & Charon Lampſacenus ad Artaxerxē eius filiũ.Cũ rege igiẗ con
greſſus iuſſuſq; de rebꝰ Gręcię differere reſpōdiſſe fertur,periſtromatis eē hominũ ſermones
ꝑq̃ ſimiles,quæ quũ collecta ſint & conuoluta,nullā rerũ ꝑfectũ exprimāt formā : quũ vero
extenſa & explicita oīa fiant conſpicua.Rex eiuſmodi adagio delectatus, ab eo q̃ſiuit quā
tum tēporis ſpatium ſibi poſceret ad rē ipſam ſermone demōſtrandā,annum ſibi dari petiit,
id ille tēpus credidit vt q̃dā arbitrantur ſatis ſibi ad Perſicum ſermonē cōdiſcendũ.Tũ Xer
xes ſiue eius filius ille fuit , in panē vinũ & obſoniũ tris dono vrbes ei detulit Magneſiā Lā
pſacum & Miuntem. Neanthes & Phanius duas alias adiiciũt Percotum & Paleſephim ad
veſtitum & ſupellectilē.Huiuſmodi regis liberalitate,quũ iā opibꝰ & gratia Themiſtocles flo
reret,eſſetq; laute ſtructa ſibi & ſuis cœna,accubarētq; cũ eo vxor & liberi,ad eos conuerſus
perieramꝰ inq̃t filii niſi periſſemus.Vexabat interim Athenięſiũ claſſis Cilicię orā & Cypron
Cymonis ductu,lateq; patebat toto mari ipſius vrbis imperiũ, & iā Ægyptus Atticis opibꝰ
fręta ad defectionē ſpectabat.Rex his hoſtiũ ſucceſſibꝰ motꝰ,ad Themiſtoclē mittit, qui ſuo
noīe eũ moneret,vt q̃ñ ingētis copias in Gręcos armaſſet,ſeſe ꝓſentē ad expeditionē accinge
ret,ꝓmiſſaq; de bello Gręcię inferēdo exolueret.Eo nũcio accepto dubiũ charitate patrię ne
ſuo ductu Gręcia violareẗ,an q̃a promiſſa pręſtare nō poſſet,taurino ſanguine Magneſię epō
to anno quinto & ſexageſimo periit.Nec Pauſanię exitꝰ multo felicior fuit.Quē Græcia Me
dico defuncta bello ducē ad Perſicas opes mari infeſtādas delegit. Is pro ducatu regnũ affe
ctans,ꝓditionis pręmiũ cũ hoſte regię puellę nuptias paciſciẗ.Cui vt aliquo modo ab initio
gratificatus videreẗ,captiuoꝝ vim ingētē gratis reſtituit.Scripſit ꝓterea ad ipſum Xerxem
vt quoſcũq; deinceps in Perſidē miſiſſet eos interficeret,ne cuiuſq̃ indicio amborum ſecreta
ꝓderentur.Præerat tũc Athenienſium claſſi Ariſtides belli ſocius.is Pauſanię conatibus ob
uiā eundo maturiuſq; conſulendo,nefaria eius ꝓditionis conſilia diſcuſſit. Inuiſa erat ad id
vulgo Pauſanię ſupbia,ſimul & auaritia,quę ſummi alioqui ducis vitia vehemēter Græcoꝝ
ſtudia a Lacedęmoniis alienarũt.Iracunde,aſpere,& cōtumelioſe rogare reſpōdereq;. Cōtra,
æquitatē in Ariſtide,& in Cymone facilitatē ſocii cōplexi,mirifice Athenienſibus fauebant.
Demũ eo proceſſere ſtudia,vt Chii,Samii, Leſbii,cum Ariſtide egerint,vt ſociorum cauſam

Athenæ inſtaurantur

Ars Themiſtoclis in fallēdis Lacedæmo.

Exiliũ Themiſtoclis. Oſtraciſmꝰ

Themiſtoclis verba de ſermōis natura.

Tres vrbes Themiſtocli datæ.

Themiſtoclis exitus. Pauſanię ꝓditio.

Ariſtidis ęq̃tas. Cymonis facilitas.

ſuſciperet.Secuti deinceps alii quoq; cõſenſu imperiũ eſt ad Atheniẽſes delatũ.Pauſanias vt
Ariſtidis equitas. Trogus ſcribit,a ſuis capitali eſt ſupplicio dãnatus. Mira videri poſſunt q̃ de Ariſtidis æqui
tate memorię ſunt pdita.Laudare ſolitus dicit̃ eũ reip.ſtatũ, in qua primus optimatiũ eſſet
locus.Fuerũt in eo cõſtãtia,modeſtia,& æqtas, q̃ virtutes Themiſtoclis vitiis haud medio
Vita Themiſtoclis. criter repognabãt.Erat ille callidus,leuis,& temerarius,qua animorũ diſſimilitudine,grauiſ
ſimę inter eos cõtẽtiones in republica extiterũt.Sitq; Ariſtides ipſe qñq; teſtat⁹,Athenienſiũ
ciuitatẽ nunq̃ quieturã,niſi ſe & Themiſtocle ſublatis. Videt̃ mihi vir ille virtutẽ (qđ vnũ
homo poteſt)in deo ſtudioſe imitat⁹.Nã quum maieſtas illa ceteroa immortalitate, poteſta-
Ariſtidis virtutes & exilium. te,& virtore,oĩbos longe pręſtet,pars vna nobis in eo imitabilis relicta eſt. Virtutis itaq; ſtu
dio tantũ profecit,vt iuſtus ſit vulgo cognominatus:ob eã cauſam ab Atheniẽſibus in exiliũ
actus,quia non poſſet ęquis auribus ambitioſa ciuitas audire eũ vbiq; iuſtũ prędicari.Ferũt
poblice dixiſſe,poſſe ſe honeſtios veriuſq; ſua inopia gloriari,q̃ immẽſis opibus quas poſſide
ret,Calliã Atheniẽſiũ ditiſſimũ.Cõplures iooeniri,q fortunas ſoas in turpes vſus collocarẽt,
q paoptatẽ generoſe ferrẽt pq̃ paucos eſſe,nec pauptatẽ cuiq̃ niſi inuitis eſſe indecorã.Periit
itaq; tã paup,vt domeſtico ſumptu funerari nequerit. Ei⁹ filię paternę virtutis cauſa publi-
Cymon. coęre ſunt matrimonio locatę.Cymon,q cũ Ariſtide Atticę claſſi p̃fuit,Milciadis cui⁹ nomẽ
Marathonia eſt pugna illuſtratũ,foit fili⁹,a pueris ſtult⁹ & inſolẽs,cęterũ pcedẽte tpe,cũ pa
Cymonis munificentia. ter in vinculis expiraſſet,vt corpus ſepulturę redderet̃,ſe defuncti loco vinciri eſt paſſus.Ac
ceſſit huic pietati facilitas vitę,& liberalitas tãta,vt agros & pomaria amicis cõmunia pere
grinisq; fecerit,mãdaueritq; aſſectatorib⁹ ſuis ſomptuoſius cultis, vt qſqs ciuiũ grãdis natu
ac veſtis indigus ſibi obuius fuiſſet,ad cõmutãdã veſtẽ comiter inuitarẽt. Vñ ea liberalita-
tis eſt ei phama cõciliata,vt Critias,q vn⁹ poſtea ex triginta tyrãnis fuit . Scopadũ diuitias
ſit ſibi optare ſolitus,victorias Ageſilai,& Cymonis liberalitatẽ.Atq; ille,quũ talis eſſet mo-
ribus,ĩperio ſociorũ cõſenſu circa Bizantiũ recepto,in Perſas q Eronẽ circa Strymonẽ flu. te
nebãt,primo nauigauit.Infeſtabãt barbari vicinas Gręcoꝝ colonias,claſſe in Thraciã appul-
ſa,hoſtẽ in p̃lio victũ in vrbẽ cõpulit,circumiectã inde regionẽ adeo populationib⁹ vaſtauit,
vt Butes p̃ſidii p̃fectus fame inopiaq; terũ oĩm adactos vrbẽ incẽderit,opibuſq; rogo impoſi
tis,ſeſe cũ amicorũ plęriſq; ſuperiniecerit.Eronẽ Atheniẽſes nouos colonos miſere.Scyrũ de-
Theſei oſſa inde inſulã Dolopibus loco eiectis Cymon ſubegit,vnde Theſei oſſa ſepulchro multa cura
inqſito,triremi vna Athenas deportauit,in cui⁹ rei memoriã tũ primũ conſtitutũ eſt Poeticũ
certamen,in quo Æſchyl⁹ a Sophocle victus ex Athenis in Siciliã nauigauit,volũtarii exilii
cauſa,ibiq; vita defunctus apud Gelã ſit⁹ eſt. Cymon ex Atticis turmis triremes ſuppleuit,
eoq; breui cõrigit,vt aſſidua rei maritimę exercitatione,cęteris domeſtico ocio deditis, ſoli
Quib⁹ reb⁹ creuerint Atheniẽſes. Atheniẽſes Gręcoꝝ fortiſſimi maximeq; opulẽti euaſerint,ita vt nõ admirationi ſolũ,ſed ter
rori etiã finitimis eſſent.Acciditq; vt plætiq; eoꝝ q ſocii fuerãt Atheniẽſiũ vectigales ſint
facti.Ipſe opes regis terra mariq; primo bello fractas opportuoe adortus, oẽm Aſiã ab Ionia
vſq; ad Pãphiliã Perſicis p̃ſidiis liberauit.Nec ita multo poſt Gnidõ vbi Cymon claſſem ha
bebat,affert̃,magno regis exercitu ingẽtiq; claſſe Pãphiliã obſideri.Qđ vbi ille cõpertũ ha-
buit,cupiẽs maritimę aditũ orę,q̃ intra Chelidonias iacet hoſtib⁹, p̃cludere, cũ ducẽtis trire
mibus ad celeritatẽ & curſum affabre cõſtructis,in Phaſelitas primo nauigauit,horum agrĩ
Phaſelitæ. etſi Gręci erãt,verũ,qa ad defectionẽ ppelli nequerant,primo vaſtari ſunt.dein ſigna ſunt ad
vrbẽ admota.Chii q cũ Atheniẽſib⁹ militabãt,veterẽ cũ Phaſelitis amicitiã ſecuti, Cymonẽ
leniẽdo,literaſq; ſagittis alligatas ad hoſtes iaciẽdo,ea victos cõditione in partes traxere,vt
X.talẽta Cymoni darẽt, & i barbaros cõmilitiũ facerẽt.Pergit inde Cymon in hoſtes ire,cũ
quo Titrauſtes regiæ claſſis p̃fectus,vt Ephorus pdidit,p̃lio cõgredi nõ auſus,ad Eurimedõ
tem fluuium receſſit,pugnã dilaturus in Cypriꝗ Phœniciꝗq; claſſis aduentom,quas in horã
expectabat. Nec hoſtium conſilium latuit Atticum ducem, qui vt auxiliares naues cætera
claſſe excluderet,ad Eurimedõtis oſtiũ cõtẽdit.Hic barbarus ne inoitus manũ cõſerere co-
Eurimedõ fluuius. geret̃,intra flumen naues adigit,qb⁹ cedẽtibus quũ Atticę naues ptinacius inſtarẽt, indignã
tate rei cõmotus Titrauſtes,confeſtim ex fuga pugnam capeſſit.Phanodem⁹ ſexcẽtas naues
Perſis affuiſſe prodidit.CCC.Ephorus & qnqoaginta.Cęterũ nil tãtis opibus dignum eſt eo
prælio geſtum,pugna vix bene cõſerta,barbarus pro victo claſſem proximis ripis impegit,
ac qua cuiq; proximum fuit in amica caſtra,quę haud procul aberant a flumine ,turpi ſe fu
ga ptipuit.Pręerat terreſtribus copiis Ferendaces,vt Ephorus pdidit, vt Calliſthenes Ario

mandes Gobriæ filius.Ducētę naues cū ingenti hominū multitudine a Cymone captæ, præ
tet alias multas q̄ partim ſuppreſſę ſunt,partim dextra læuaq; ripa alliſę.Qui in caſtris erāt
ſuorū rebus iā pditis ad naues deſcēdūt.Cymon aciē in pcinctu ſtātē intuit⁹, aliq̄ diu delibe
rabūdus ſtetit,au terreſtri pugnę claſſiarios nauali ꝑlio feſſos crederet . Ad qđ facin⁹ cū ſuā
ipſius audacia,tū militū alacritate impulſus,ſtatim dat ſignū ad erumpendū. hic celerius q̄
credi poſſit ordinib⁹ explicitis,clamorē Græci tollūt,ſimulq; in hoſtē decurrunt. Nec barba
ri pugnā detrectauere.Fit atrox præliū,multi Græcorū atq; iidē fortiſſimi primo congreſſu
perierunt.Cęterū virtute & audacia hoſtē ad extremū fundunt,fuſumq; caſtris multę opu-
lētiæ refertis exuunt.Duplex his locis erectū eſt a Cymone trophæū,Salaminio & Plateenſi
neutrū inferius.Cōuerſus inde dux ad octoginta Phœnicum naues opprimendas,q̄ barbaro
affuturæ dicebant,ad Hydropem quo eas appuliſſe cognouerat , priuſq̄ res perſicas acciſas
cognoſceret,celeri curſu ire pgit,his ex Hydrope altū tenentib⁹,atq; ignaris eorū,q̄ ad Euri
medontē facta fuerant,victrix claſſis ex improuiſo obuiā facta tantū terrorē iniecit,vt momē
to tēporis hoſtis cū multa cæde in Græcorū poteſtatē venerit.Multiplex hæc clades tātum
Perſarū regno terrorē incuſſit,vt rex in vulgatiſſimas illas pacis conditiones deſcenderit, q
bus diſerte expſſum eſt,vt ad equi curſū itra Cyaneos & Chelidones fines Medus ſe Graio
mari abſtineret,ne longa naui roſtratave nauigaret.Graiū mare idcirco (vt arbitror)eſt in
fœdere poſitū,qa a Thracio Boſphoro cui primi ſunt Cyanei ſcopuli,in Pāphiliā, totā ma-
ris orā plurimū Grecanicę accolebāt gētes,Æoles,Iones,Dores. Qđ vero ad eq curſum atti-
net,parū,vt ingenue dicā,mihi cōſtat,q̄tū nos ſpatii p eum curſum accipere oporteat,niſi ad
ſtadii menſurā totū hoc aliqs referat.Calliſthenes nō illa pacis fœdera ait fuiſſe , ſed regem
tot cladib⁹ pculſum haud auſum eſſe amplius latius vagari.Cratherus in cōditionibus pa-
cis ea diſerte credidit expſſa.Satis cōſtat pacis aram ob id ipſū Athenis poſtea dedicarā. Cy
mon in Atticā reuerſus partē vrbici muri quādā ꝑprio ſumptu extruxit.Academiā q̄ ad id
tēpus fuerat aquarū indiga,fontib⁹ irriguā reddidit . Interea Perſę q Cherſonneſum adhuc
tenebāt,Thracū auxilio fręti terra decedere noluerūt.Cymō cū paucis triremib⁹ huc miſſus
haud multo poſtq̄ in puinciā venit,cū hoſte maritimo ꝑlio cōgreſſus,quatuor Atticis fręt⁹
tredecim eorꝶ naues cepit,barbariſq; tota Cherſōneſo pulſis,oēm eā terrā cū Criſſea & Tha
ſia ora Atheniēſibus ſubiecit.Inde tot reb⁹ terra mariq; geſtis,Athenas reuerſus,inuidiā fe-
licitū rerū alumnā vitare nō potuit.Periclis diuerſum ī rep.ſtudiū primo offendit, mox & ve
tus ſororis inceſtū pbro eſſe cœpit.Sic enī cōparatū eſt,vt hoim vitia cū ipſa laude illuſtren
tur.Cū ſorore Elpiuica adoleſcēs ille ſtuprū feciſſe credebat.Qđ tū demū fuit ī ore oīm.Ha-
bebat ad hęc Lacedęmoniorꝶ ſtudioſus,ꝙ illud vſurpare eſſet ſolitus, At Spartani non tales.
Poſtremo exilii quo dānatus eſt,cauſa inde illi orta eſt,ꝙ quū motus terrę ingēs Spartę acci
diſſet,quē Anaximāder Mileſius futurū Lacedęmoniis pdixerat,cōuulſiſq; Taigeti mōtis la
terib⁹ atq; in ſubiectā vrbē effuſis,quinq; dūtaxat domibus exceptis,cætera ędificia publica
& priuata ſubita fuiſſent ruina depreſſa,magnus rapiēdarū rerū ſtudio ex ꝑpinqs vrbib⁹ eo
factus eſt mortaliū cōcurſus,fore arbitrantiū, vt in tāta aīorꝶ conſternatione impune omnia
rapere liceret.Cymon Atheniēſib⁹ author extitit pſidii Lacedęmonē mittēdi cōtra finitimo
rū rapinas,ipſeq; pſidii dux eſt in Laconiā miſſus.Procedēte deinde tēpore,quū Athenienſes
ſuppetias eiſdē aduerſus Meſſenios tuliſſent,ſoli omniū ſociorꝶ tanq̄ nouarū rerum cupidi,a
Spartanis militia abdicati ſunt,qua illi ighominia inſtructi,oēm irā ſuā in Cymonē Lacedæ
moniorū amicū flexere,Oſtraciſmoq; damnatū in.X.annos de more relegarūt. Meſſenii quā
do in eorū mentionē incidimus,longo bello domiti,de quo alio eſt a me loco memoratū,octo
ginta circiter annos ſub Lacedęmoniis fuere.Sub qbus oīa mala paſſi q̄ captę ciuitates per-
peti ſolēt,deſperatione melioris fortunę a Lacedęmoniis defecerāt. Hi oraculo moniti, vt ex
Atheniēſib⁹ ad id bellū ducē ſibi q̄rerēt,Cyrtheus poeta claudus ipſis per legatos id peten-
tibus eſt in contemptū datus,Lacedęmonii hui⁹ ductu triplici ꝑlio a Meſſeniis fuſi,in eā deſ
perationē venere,vt in ſupplemētū copiarū ſeruos militię aſcripſerint, interfectorꝶ matrimo
nia victorib⁹ polliciti,vt quū ſe nō ſolū ciuiū nūero,ſed dignitati etiā ſucceſſuros ſcirēt. for-
tius bellicā ciuitati operā nauarēt.Iā eo ſedēdo pceſſerat deſperatio,vt de exercitu Lacedæ-
monē reducēdo,reges ipſi inter ſe cōſilia agitarēt,ne ſi ſup cęteras clades recētior aliqua ac
cidiſſet,rē Spartanā pertinacius bellādo pditū irēt.Soluiſſent illi obſidionē,ni Cyrtheus inter
ueniſſet,q cōpoſita a ſe carmina p cōcione recitaſſet,Quib⁹ ille hortamēta virtutis, Dānorū

Cymonis naualis victoria.

Terreſtris eiuſdē ſucceſſus.

Recēs Cymonis victoria.

Inuidia felicium rerū alumna.

Terrę mot⁹ Lacedęmonē diruit.

Cymonis exilium.

Cyrtheus poeta.

Cyrthei poetæ carmen.

Audi quid Cytrhei carmē pro fecerit.

ſolatia,Belli cõſilia cõplexus,tãtũ militib⁹ ardorē iniecit,vt nõ tã de ſalute q̃ de ſepultura ſolliciti,teſſerulis brachio alligaris,qb⁹ ſua parentũq; noĩa cõtinerent,vt ſi tũ quoq; infeliciter fuiſſet dimicatũ,oĩſq; extrem⁹ belli caſus abſumpſiſſet, cõfuſis alioq facierũ liniamētis ea inter ſe ratione diſcerni iacerēt.Reges ipſi vbi aĩatũ vidēre exercitũ ĩ pugnã pcedũt.Nec Meſſenii pliũ detrectãt,tãtaq; aioꝶ ferocia eſt vtrinq; cõcurſum,vt raro vnq̃ crudelius fuerit p̄liũ,fuit tñ apud Lacedęmonios victoria.Sed hęc aliquãto antea geſta fuerãt,mox tpis interuallo,Meſſenii tertio ĩ Athenienſes bellũ reparauere,ad qd̃ tranſigendũ Lacedęmonii inter cęteros auxiliares ex Attica quoq; copias acceſſiuere. Athenĩēſes qui in caſtris velut parũ fidi ſocii dimiſſi fuerãt,eã in Cymone iniuriã Oſtraciſmo,vt dixi,vlti ſunt.Aberat is exilii cauſa quũ Lacedęmonii Delphos a Phocēſibus liberaturi in Tanagra metari ſunt,quib⁹ Atheniē-

Cymonis modeſtia.

ſes dimicationi inſtructi occurrũt,venit eo Cymon Atticas opes adiutur⁹,tũ ibi ab hoib⁹ diuerſę factionis in ſuſpitionē pditionis adductus,iuſſuſq; caſtris abire, arma quib⁹ in pugna vti cõſueuerat ſuis tribulib⁹ reliqt,eoſq; vt fortiter p patria dimicarēt,diſcedēs hortat⁹ eſt. Eius ſermo tãti fuit,vt quũ cētũ ex vna tribu eſſent,nemo ex acie viuus diſceſſerit. Victi ibi

Cymon ab exilio reuo catur.

Athenĩēſes,quũ ſub vernũ tēpus Lacedęmonioꝶ exercit⁹ in Atticã vētur⁹ diceret,Cymonē ab exilio reuocarũt.Phama ei⁹ redit⁹ oēs belli minas diſcuſſit,verit⁹ inde ne iuuētus Attica bellis aſſueta domeſtico ocio laſciuiēs,bellũ aliqd̃ ciuile cõcitaret.CC.inſtruxit naues aduer

Prodigia.

ſus Phœnices & Cyprios q in fide regis adhuc erãt,pdigiũ illi paulo prius q̃ e portu ſolueret,tale eſt oblatũ:p qetē imaginat⁹ eſt ſe canē cernere ſibi allatrãtē,q̃ cõfuſa id carmen voce ederet.I mihi teq; meis catulis factur⁹ amicũ, alterũ,quũ libero ſacrificaret ſacerdos victimę extra fine capite illi oſtēdit formicarũ cõcurſus eſt ad ſanguinē victimæ cõcretũ repēte fact⁹, ad pedes ducis rabũ cõgerētiũ.etſi haud ãbigue cõſtabat vtrũq; ad virę diſcrimē ptinere,verit⁹ ne recēs ciuiũ odiũ ĩcurreret,q; in tãto rei bellicæ apparatu,erectã expectatione ciuitatē deſtitueret,in altũ ſoluit,primũ itaq; oim.LX.nauib⁹in Ægyptũ trãſmiſſis,ipſe curſũ in hoſtes intēdit,qb⁹obuius factus regiã claſſem in q̃ Phœniſſę & Cilicię naues erãt valide pdiga

Recens Cymonis ſucceſſus.

uit.Inde matitimas vrbes victor adort⁹,haud magno negocio ſubegit.Victorię deiceps curſum ſecut⁹in Ægyptũ vertit oēm belli molē.Nihil humile ãpli⁹ inuict⁹ ille agitabat anim⁹, ſed in ſpes ãpliſſimas ſeſe attollēs,ſemifracto Perſarũ impio moliebat exitiũ. Subibãt adhæc acriores ſtimuli ducis animũ,q; phama erat Themiſtoclē tantũ apud regē gfa & auctoritate florete,vt bellũ qd tũ ille in Græcos ſũma ope reparabat,Themiſtocli vt ĩperatori optimo adminiſtrãdũ deſtinaſſe diceret.Quidã pſuaſum habuere,eã Themiſtocli fuiſſe cauſam mortis ſibi cõſciſcēdę,q; inſupabilē Cymonis virtutē crediderit,nec ob eã rē pſtiturũ ſe regi,q̃ ab initio recepiſſet:cęterũ ſiue ſub id tps quo ad Eurimedõtē Cymon maritimo terreſtriq; plio Perſas vicit,iuſſus eſt Themiſtocles ſe bello accingere, ſiue quum hęc circa Phœniciam & Cyprũ geſta ſũt,ſatis cõſtat,taurini qd̃ dixim⁹ſanguinis hauſtu vltro vitã finiuiſſe. Cymon poſt tot res feliciter geſtas claſſe ĩ Cyprũ delat⁹ad Hãmonis Iouis oraculũ miſit neſcio qd ſciſcitatũ.Sed q miſſi eo fuerãt ab ipo templi aditu repulſi,retro abire iuſſi ſũt, moniti nõ eē cur

Oraculum

de Cymone q apd ſe ageret ſolliciti eēnt ãpli⁹: in Cyprũ igit reuerſi vbi eũ extinctũ audiuere,diē obit⁹ cũ oraculi pdictiōe cõferētes,haud dubie ſenſerunt eũ rũ vita defunctũ,quũ id

Cymonis interitus.

reſſum ab Hãmone accepiſſēt.Periit Cymõ quũ Cyprũ obſideret,mortis cauſa haud vna tradit,morbo eũ abſũptũ qdã pdiderũt,alii vulneris dolore qd circa oppidũ accepat, aiũt extinctũ.eius interit⁹ diu in occulto fuit,donec claſſis cũ nauali exercitu domũ fit reducta. Et hęc pcul domo ab Athenĩēſib⁹iã ĩde ex quo ad Plateas & Mychalen pſpere eſt ĩ Perſas dimicatũ ad Themiſtoclis vſq; & Cymonis interitũ.Hęc etſi aliquor poſt ãnos geſta ſũt,q̃ vt ĩ hũc locũ oĩa reponi debuerit,vt tñ in vniuerſũ de Cymone ſermo haberet,ĩ arctũ cõiecim⁹,tãtũ

Diagoras.

alibi admonituri,quo qq; loco mēorari debuerit.Claruerũt his tpib⁹ Diagoras phyſicus, cognomēto ipi⁹.Suſtulit is pudētiã,ac quũ ĩ Samothraciã veniſſet,ibiq; ĩpetitiæ a quodã appellat⁹,q; deos eſſe ĩficiaret,tolleretq; nõ min⁹ inſcite q̃ ipie puidētiã,quũ rot vno loco votiuæ

Sopholes.

tabellę reſtarent hoĩm vota extremis reb⁹a diis exaudita,renidēs ille rñdiſſe dicit.Sic eſt ve

Euripides.

ais,ſed q votis iãnuncupatis naufragiũ fecerint,in albo nõ referunt.Fuit & Sophocles Athenienſis tragœdiarũ ſcriptor hoꝶ ęqlis,qui ad centeſimũ vſq; annũ vixit.Euripides & ipſe Tragico cothurno clar⁹ac tã vterq; alteri par,vt in diſpari dicēdi via vter ſit melior adhuc iter

Herodotus

plures qrat.Fuit his Herod.Alicarnaſſeus interiect⁹, q quũ hiſtoriã quã cãdido teretiq; ſtilo

Pindarus.

ſcripſit Athenis recitaſſet, publice ſunt ei honores habiti.Vixit cũ his Pidar⁹Cadmeis The

bis natus,Lyrici carminis author,quē Flaccus nemini credidit imitabilē.Eiꝰ memorię Alexā
der Macedonū rex q magnꝰ eſt cognominatꝰ,Thebas direpturꝰ ędiū & familię incolumitatē
donauit.Zeuſis Heracleotes pictor eadē tēpeſtate claruit,q cū vuas tā veris ſimiles expreſſiſ Zeuſis pictor.
ſet,vt aues deceptę ad puerū eas tenentē aduolaſſent, velut operi iratꝰ tabulā deleuit tantū
cauſatus,ꝙ nō tā in fruge explicanda naturā eſſet imitatus,q̄ in deliniēdo puero ꝓcul aber-
raſſet,argumēto haud inepto,ꝙ niſi ita haberet,aues hoīs imagine deterritę temerario ſcur
ſu abſtinuiſſent.Per hæc quoqꝫ tēpora decidit ingēs e cœlo ſaxum, cuiꝰ caſum Anaxagoras Saxi caſum
Clazomenius cœleſtiū rerū ſcientia,ꝓdixerat.Cecidit interdiu ad Ægos Thraciæ fluuiū ve- Anaxago-
hiculi magnitudine,colore aduſto.Eſt id ꝓdigiū factū altero,vt Piniꝰ ſcribit anno,vt Euſe- ras ꝓdixit
bius vltimo octauę & ſeptuageſimę Olympiadis.Qui a mundi origine ſupra quater milleſi- ANNI
mū ac ſeptingenteſimū ſextus & trigeſimus fuit.Vrbis Romę ducēteſimus ac nonageſimus. MVNDI.
Xerxiani regni nouiſſimꝰ.Trogus author eſt eū,ob res in Gręcia infeliciter geſtas, adeo iter Xerxis exi-
ſuos euiluiſſe,vt Artabanus ſpem nactus occupandi regni ſeptē filiis ſtipatꝰ eū in regia tru- tus.
cidauerit.Sed haud mihi multū euiluiſſe videt̄,q dignꝰ tot ꝑcuſſoribꝰ eſt habitus.Obſtabant
Xerxis filii Artabaui conatibꝰ,hos vt cōpos voti fieret,dolo ꝑdere adorꝰ. Securiorqꝫ de Ar
taxerxe puero,Xerxē patrē(nā authores cędis adhuc in occulto erāt)a Dario maiore natu,
vt maturiꝰ regnaret,interfectū ꝑſuadet,armatqꝫ ꝑ hęc Artaxerxem in fratrē,eoqꝫ media quie
te interfecto,Artabanus timēs Artaxerxis,q vnus ſupererat,apertū certamē,capitales illi mo
litur inſidias.Aſſumit itaqꝫ in conſilii ſocietatē Baccabaſſum quendā,qui pręſenti rerū ſtatu
contentus,rem oēm ad Artaxerxem defert,docetqꝫ inſuꝑ patrē ab Artabano & filiis interfe-
ctum,fratremqꝫ falſa cędis ſuſpitione peremptum.Poſtremo q̄ ab ipſo cædis authore pararent̄
ordine explicat.Artaxerxes natorꝫ Artabani gregē veritus,noui belli inferēdi ſpecie ingentē Artaxerxis
contrahit exercitū.Tū ibi,tanq̄ copias recogniturus,armis tectus in mediū ꝓceſſit,Artaba- facinus.
numqꝫ familiariter cōpellans,ſeqꝫ breuiorem habere loricā q̄ vt ſine tędio geſtari poſſet,que
ſtus,vellem inquit tuā mecū cōmutare.Paruit Artabanus, cōfeſtimqꝫ ſuam ibi coram exuit,
rex hoſtem iniuriæ opportunū ferro tranſfigit,filioſqꝫ ſimul vinciri imperat,ſicqꝫ ſtrenuꝰ ado
leſcens,paternā cędem fratriſqꝫ parricidiū,& capitales Artabani inſidias vltus eſt vno tēpo-
re.Idē author ſignificare videt̄,occupatū fuiſſe ab Artabano regnū,ac ſeptem mēſes poſſeſ-
ſum.In Artaxerxis tēpora Euſebius reponit,q̄ ego de Eſdra & Neemia Ioſephū ſecutꝰ haud
multū diuerſo loco ſcripſi,cui ſi qs incōſideratius accedat, ea q̄ ad Eurimedōtem a Cymone
ſunt in Perſas geſta,haud in Xerxianū regnū,ſed in hoc poriꝰ qđ illi fuit ꝓximū,incidiſſe fa T. Æmiliꝰ.
teatur neceſſe eſt.Et res humanę ſic alibi gentiū habebāt,quū Romæ poſt Antiū captū T.Æ Q. Fabius
milius & Q.Fabius conſulatū iniuere,eratqꝫ is Fabius ille q vnus extinctæ ad Cremerā ſup- conſules.
fuerat gēti.Æmilius q priore cōſulatu ſumma ope Agrarię legi fauerat,in ſpem maximā ad-
duxit tribunos & plębē,legis eo anno exequendę,inſtabatqꝫ certamē ingēs,niſi Fabii alterius
conſulis authoritate ita cōparatū eſſet, vt in Antium nuper captum coloni ſcriberent̄, ibiqꝫ
agrū volētibus triūuiri ad id creati metirent̄.Peperit vt fit faſtidiū copia, paucięqꝫ oīno noīa
dedere,quo cōtigit,vt & Volſci noīs coloni numerū expleuerint.Fabius in Equos duxit,qui
bus pacē petētibꝰ reddidit,eā ipſi haud multo poſtq̄ ipetrata eſt temere violarūt ſubita ex-
curſione facta in Latinū agrū.In Sabinis quo Æmilius cū exercitu exierat,nihil memoria di Sp.Poſthu-
gnū fieri cōtigit.Habuit ſequēs annus Sp.Poſthumium & Q.Seruiliū cōſules.Seruilius in miꝰ Q.Ser
Equos miſſus,exercitū morbo implicatū,qa inutilis bello eſſet, in Latinorꝫ finibus ſine expe- uilius cōſu
ditione vlla memorabili tenuit.Dionyſius paruā eā manū fuiſſe ſcribit,& ad ſociorꝫ ꝓſidium les.
nō in Equos cōparatā,nec vllū eo anno exercitū Romę cōſcriptū,incertū,religione aliqua,an T.Fabius
morbo ꝓhibēte.Sp.Poſthumiꝰ tēplū fidei in Capitolio dedicauit.T.Fabiꝰ & T.Quintiꝰ cōſu T.Quintiꝰ
les ſecuti.Fabio Equorꝫ ꝓuincia data,Quintio vt regioni hoſtibꝰ ꝓpinquę ꝓſidio eſſet.Fabiꝰ conſules.
legatos ad Equos miſit,q in eorꝫ cōcilio dicerēt ſe armata dextra bellū afferre,quā pacatā il-
lis antea ꝓbuerat,quorꝫ ꝓſidia id fieret deos teſtes eſſe,mox & vltores fore,verū ſi Equos fa-
cti pœniteret,mallētqꝫ Ro.pacatos q̄ hoſtes habere fore vt tutꝰ illis ad Ro.clemētiā toties ex
pertā pateret receptꝰ.Sin piurio gauderēt,diis vltoribꝰ geſturū ſe bellū, qđ Ro.P.ſibi admini
ſtrādū dediſſet.Parū abfuit qn legati in Equorꝫ cōcilio violati ſint.Dionyſius author eſt,Fa
biū nōdū cōſulē publico noīe ad Equos miſſum,q violaſſe fœdera dicebant̄. Et ꝙ latrocinia
Equorꝫ qdā in Ro.exercerēt,ꝙqꝫ Antiates exules recepiſſent.Alter cōſul,vbi legati retulerūt
nihil eorꝫ fieri q̄ poſtularent̄,ex vrbe Roma ad id bellū ꝓfectꝰ, iūctis cū Fabio copiis author

fuit vt ſtructa acie cōfeſtim ad hoſtē irēt.Cœperat iā dies inclinare,quū Ro.ante hoſtiū vallū ſtetit,factus9 illis pugnādi copiā.Tū Equoꝝ vnus inclamās. oſtētare hoc eſt inqt Ro. non pugnā ciere,in eminentē noctē ſtruitis aciē,lōgiore ſpatio opus eſt,vt ꝑliū qđ inſtat decernamus.Ite & vbi craſtinus dies illuxit,in planū deſcēdite.Fiet vobis ne timete pugnādi copia. His vocib9 iritat9 miles , in caſtra rediit,lōgā venire noctē arbitrat9, q̄ morā pugnæ factura eſſet.Poſtero die aliquāto prius Romana acies in apertū ꝓceſſit,nec Equi pręliū detrectauere.

Equorum ferocia.

Ferox fuit vtrorūq; cōgreſſus,diuq; ancipiti eſt marte dimicatū. Liuius,poſt longū certamē hoſtē acie victū in ſuos fines dilapſum,ſcribit,Dionyſius fortuna adhuc neutro inclināte,ſignū hinc inde receptui datū.Aliquotq; deinceps tumultuaria ꝓlia,ꝑ alterius partis occaſionē cōmiſſa.Poſtremo partē hoſtiū occulte ꝑ mōtes in Ro.agrū irrupiſſe, ꝓdaq; haud mediocri inde abducta,incolumē in caſtra reuerſam,idq; cū ſemel atq; iterū hoſtis impune feciſſet

Equi inſidiis excipiūt.

ferebāt eā ignominiā ęgerrime cōſules.Exploratis itaq; hoſtiū itineribus, agmē pręda honuſtū inſidiis excepit Fabi9,exceptūq; nō ſolū ꝓda exuit,ſed magna etiā ex parte cęſum multifariā difiecit.Ea demū clades in cauſa fuit,vt relictis caſtris Equi in ſuos fines ꝓ victis abierint.Nec inde aduerſus eā gentē eo anno eſt memorabile aliq̄d geſtū.Roman9 victor in hoſtico euagatus,vbi nuſq̄ obuiū hoſtē habuit,multa ꝓda ſecū abducta, ꝓuincia deceſſit. Luſtrū Quinti9 cōſul cōdidit,cēſaq; ſunt ciuiū capita.C. viginti quatuor milia. CC. quatuordecim

Sp.Furius Fuſcus, Aulus Poſthumi9 conſules.

ꝓter orbos & orbas.Anno q deinceps ſecut9 eſt,cōſules fuere Sp. Furi9 Fuſc9, & Aulus Poſthumi9.apud quoſdā Poſthumiū Albū ſcriptū reperio.Et iā Eq in armis erāt,auxiliaribuſq; ab Ecetrano copiis acceptis,bellū ſūma ope iſtruebāt.Venerat & Antiū colonia ī ſuſpitionē tanq̄ a Ro.defectura,Antiatū principes Romā accerſiti,rogati in curia a cōſulib9,ita ambigue ad oīa reſpōderūt,vt ſuſpectiores q̄ venerāt abierint.Bello itaq; haud dubie impēdente Sp.Furius in Equos legiones ducere eſt iuſſus.Hoſtes in Hernicoꝝ agro inuenit,late oīa in

Victus acie Furius ab hoſte obſidetur.

curſantes.Ignar9 cōſul quātū copiarū apud hoſtes eēt,lōge nūero inferior pugnā temere cōmiſit:primo itaq; cōgreſſu pulſus ſe trepide in caſtra recepit,nec ea pugna eſt Roman9 periculo defunctus,quin ſequēti nocte & die q ꝓxime ſecutus eſt,caſtra circūſeſſa ſunt ab hoſte, atq; acriter oppugnata.Hernici Romā nūciarunt conſulē ꝓlio victū, cū ſuo exercitu ab hoſte circūſederi.Dionyſius leuiora q̄dā ꝓlia ait ab initio cōmiſſa,mox vero caſtris a Ro.conſule munitiore loco factis,qa ſub id tēpus auxilia nō parua hoſtibus ſupueniſſent,ita accidiſſe, vt Furi9 cōſul hoſtiū ſit multitudine circūſeſſus.Nec ab Hernicis,ſed equitib9, niſi forte illi quoq; Hernici fuerint,quos Furi9 cōſul ꝑ hoſtiū ſtationes miſerit , vt in quo ſtatu res eſſent Romā nūciarēt.Ingentē ciuitati terrorē incuſſit clades ꝓlio accepta,ſed lōge maius periculū

T.Quintii ꝓcōſularis poteſtas.

qđ obſeſſis īminebat.Patres T.Quintiū ꝓcōſulari poteſtate cū ſubitario milite quē Latini & Hernici darēt:ita.n.tū repētina appellabāt auxilia,ſubſidio cōſuli ire iubēt,alterū cōſulē nouas interim legiones Romę cōſcribere.Eq etſi caſtra oppugnabāt, multitudine tū fręti,miſerāt,q Ro.agrū incurſarēt,eo credo cōſilio,vt recēti terrore iniecto,Romanū a ſubſidio ſuis ferēdo diſtinerēt.Cōſul P.Valerio ad ꝓſidiū vrbis relicto,ipſe ad arcēdā popularionē occurrit. Vigilię circa portas ſtationeſq; diſpoſitę.Nihil itaq; curę & ſollicitudinis ad vrbē remittebatur,quū Furi9 cōſul,qa principio ſe in caſtris tenuerat,Decumana porta in hoſtes vallo hærētes ex improuiſo eruptione facta,turbauit fuditq;,quū fuſos ꝓſeq poſſet abſtinuit, verit9 ne

Furii cōſulis frater interficitur.

qua īterim ab hoſte q multitudine abūdabat,fieret in caſtra īpet9.P.Furi9 cōſulis frater q legat9 erat in caſtris ſucceſſu exultās,ſtudioq; ſequēdi nimiū a ſuis digreſſus,cū duab9 cohortibus q̄ cū illo circūuētę ſunt,pugnādo occubuit.Liui9 ſoli9 Furii cadētis meminit.Circūuētī fratris nūcio cōſul in pugnā reuocat9,amēti ſilis in hoſtē irruit,ibi pugna parū feliciter inſtaurata,graui vulnere accepto ęgre ē ſuoꝝ occurſu ſeruat9.Recēs cōſulis caſus addidit ho

Hoſtes cæduntur.

ſtib9 audaciā,Ro.ademit,adeo vt vix caſtra tuerent,affuit iterim Quīti9, Equoſq; vallū ferociter oppugnātes īprouiſo acceſſu turbauit,nec q ī caſtris erāt vbi ſubſidii clamor eſt exaudit9,ī ocio fuere,ſed eruptiōe repēte facta,victoriā magna ex pte iuuerūt. Multi qdē hoſtiū ī medio occidione occiſi ſunt,multo adhuc plures caſuri,niſi mature fugā occupaſſēt. Interea & Poſthumi9 manū illā,q̄ in Ro.agrū irrupat,opportuno loco adort9,fœda fuga diſſipauit. Cęterū hoſtes in vnū coeūtes,quū cōſternato agmine abirēt,in Quintiū ab leuata obſidione redeuntē incidūt,a quo ſubita pugna excepti lōge maiorē q̄ intulerāt,cladē accepe. Valeri9 Antias mille &.CCC.Ro.in Hernicis deſideratos ꝑdidit. Hoſtiū ad q̄tuor milia & ſexcētos

Prodigia.

cū iis q a Poſthumio fuerāt in Ro.agro oppreſſi.Cœlū hoc anno viſum eſt ardere,ſūt & alia

portēta oculis hoīm obuerſata,q̄bus auertēdis in triduū ſunt ferię indictę. Comitia inde ha-
bita. Creati cōſules, L.Ebuti⁹ & P.Seruili⁹. Horū ān⁹ peſtilēs fuit a calēdis ſeptēbribus tetra
vis morbi primo boū equarūq; armēta corripuit, īde ouiū caprarūq; greges, paſtores deīceps
& cęteros agreſtes attigit. Poſtremo vrbē īgreſſa, Liui⁹ pecus populationis terrore īra moe-
nia cōpulſum, multāq; ſtabulātiū quadrupedū colluuiē ꝑdidit humana corpora inſolito
foetore īfeciſſe, ac ꝓter cęterā multitudinē, ꝗ tāta fuit, vt vulgo cadauera in Tyberim proiice
rētur, quartā Senatorū partē morbo cōſumptā, & cū his cōſules ipſos. Domeſtica hęc clades
in certā ſpem Volſcos & Equos traxit Romanorum principat⁹ per occaſionē euertendi. icto
itaq; inter ſe foedere, ſociorū opes affligere ſunt primo loco adorti, vt his fractis cōmodius rē
Romanā, ſatis p ſe acciſam, funditus ꝑderēt. Primo igit̄ oīm Hernicū & Latinū agrū ferro &
igni populant̄. Hernici Legati eā cladē Romā nūciarūt, auxilium implorantes, reſponſum eſt
Romanā ciuitatē morbo affectā iacere, ipſi Hernici cū Latinis in pręſentia res ſuas tuerētur.
Qꝫ ſi quies vlla ab deorū ira ciuitati dat̄, tū fore, vt ſocioꝝ fortunę Po.Ro. curę eſſent vt an
tea. Dimiſſi legati, ꝓ triſti nūcio, triſtiorē referūt, nec facile ſuccurrebat, q̄bus viribus eū hoſtē
ſuſtinere poſſent, quē Ro. ꝓſidio fulti vix ſupiore āno ferre potuiſſent. Nec Equi Volſciq; diu
in Hernico morati, Romanos fines īuadūt: īde p oīa cultu deſolata ad tertiū lapidē cōſedere.
Iam Ebutius cōſul diē obiuerat. Seruilius eius collega exigua ſpe trahebat animā. Iuuentus
militaris morbo cōfecta iacebat. vigiliarū munus, qui p ætatē & inoffenſam valitudinē pote
rāt, p ſe obibāt. Circuitio Ædiliū plębis erat, ad eos cōſularis maieſtas venerat. Oīa humano
pręſidio deſerta, vnū affectę ciuitati ꝓfuit, ꝙ prędonū mens magis ꝗ hoſtiū, tū Equis & Vol-
ſcis fuit, q potiūdę vrbis ſpe abiecta, a ducibus poſtularūt, vt ex ea vaſtitate ſe cōfeſtim in ea
loca abducerēt, vnī pdę aliqd agi poſſet. Sublatis itaq; ſignis ī Labicanos Tuſculanoſq; colles
trāſiere. Hernici interea Latiniq;, nō miſericordia tātū, ſed pudore etiā cōmoti, ſi nullā obſeſſis
ſociis ea tēporū iniqtate tuliſſent opē, cūctis copiis Romā vſq; proceſſere, hoſteq; non reperto
abeūtiū veſtigiis inſiſtūt. Accidit vt ex Tuſculano in Albanam vallem deſcēdētibus Latinus
Hernicuſq; fuerit hoſtibus obuius, ibi ꝓlio confeſtim inito, parū felix ſua fides ſociis fuit, victi
magnaq; cū cęde ꝓfligati in ſua quiſq; oppida abierūt. Seruilius interim moritur, Dionyſius
quū vrbis adhuc obſideret̄ extinctū eū prodidit. Defuncti cū eo & alii plęriq; illuſtres. Suppli
catū eſt oībus tēplis, matres paſſim ſtratę crinibus tēpla verrebāt, cęleſtiū irarū veniā pacēq;
expoſcētes. Interea grauiore anni tpe acto, corpora morbis defuncta, ſalubriora eſſe coeperūt.
Rediit cū ſalubritate ipſa reip. cura. P.Valerius interrex L.Lucretiū & T.Veturiū conſules
creat. Iā ſatis valida ciuitate, vt nō ſolū arcere poſſet bellū, ſed vltro etiā inferre, nūciār Her-
nici ſuū ab hoſtib⁹ agrū īfeſtari, reſpōſum eſt nō defuturū auxiliū. Veturi⁹ ī Volſcos miſſus
ad bellū vltro inferendū. Tricipitinus populationibus arcēdis ex ſociorū finib⁹ eſt oppoſit⁹.
Veturius ſub acceſſum cū hoſte proſpere pugnauit. Volſcorum manus ingens Lucretiū in
Hernicis ſedērē fefellit, ꝑ Pręneſtinos mōtes in Sabinū agrū trāſgreſſa. Sabinos late depꝺati, ī
Tuſculanū agrū deflexere. Terror hoſtiū ad vrbē vſq; peruenit. Ipſi late peruagati, quū ꝓda
graues ſoluto agmine abirēt, in Lucretiū incidūt, qui eorū itineribus exploratis, ꝓlio intētus,
ex īprouiſo ſeſe illis obtulit, ibi ſuſi fugatiq; hoſtes, & ī arctiſſimā vallē deiecti, ad vnū fere oc
cidione occiſi ſunt. x.milia.cccclxx. ī pugna fugaq; cecidiſſe dicunt̄. Mille.ccl. capti. Liui⁹ etſi
tanto numero nō omnino accedit, cędē tñ adeo inſignē a Romanis eo die editā exiſtimat, vt
Volſcū fit nomē ibi ꝓpemodū deletū. Ambo deinceps conſules Equorū Volſcorūq; agros fer
ro & igni vaſtarūt. Quibus cladibus vtraq; gens affecta, iterū in apertū certamen deſcēdūt.
Hic pari fortuna hoſtes vſi iterū fundūtur, fuſiq; ac fugati exuūtur caſtris. Sed dū hęc foris
gerebant̄, C.Terētillus Tribu.p. legē ꝓmulgauit de quinqueuiris creādis, q certis legibus cō
ſularē poteſtatē (videbat̄ eñ vulgo multis immodica) cohiberēt. Dionyſius vt. X.uiri crea
rētur ſcripſit, qui leges de publico & priuato iure cōſcriptas in foro ponerēt. nimis libera, vt
dixi, habebat̄ cōſulū maieſtas, regioq; iuri ꝗ populari poteſtati propior. Quintus Fabi⁹ pręfe-
ctus vrbis acerbe in eā actionē inuectus, Terentillū apertte criminari, ꝙ ꝓſidio cōſulū ſpoliatā
Rēpu. inuaſiſſet, appellareq; Tribunoꝝ collegiū, atq; idētidē admonere, vt cogitarēt poteſta-
tem illā in ſingulorū auxiliū, nō in totius ciuitatis perniciem ab initio quęſitam, ſeq; plębis
Tribunos, non hoſtes patrū creatos. Orare proinde obteſtariq;, ne deſertam tempu. a collega
vexari paterentur, agerēt cū eo, vt rē integrā in aduentū conſulū differret, ne mitius Volſci
Equiq; ꝑpetui Ro. noīs hoſtes egiſſe, ꝗ Tribunus plębis viderentur. Peperciſſe illos affectę ci-

Prodigia. L.Eburius, P.Seruili⁹ conſules. Volſcorū cōſpiratio. Roma obſi detur. Latini & Hernici tē Romanam tuentur. L.Lucreti⁹, T.Veturi⁹ conſules. Volſci vin cuntur. Tribunitia Terentilli actio.

uitati ſuperiore anno, quã magiſtratuũ p̄ſidio deſtitutã Tribunorũ vnus hoſtiliter vexaret. Egerũt Tribuni cũ Terẽtillo, vt eã actionẽ in cõſulũ reditũ differret, qbus haud multo poſt domũ reuerſis, Lucretius de Volſcis & Equis triũphauit. Collegę datũ vt ouãs ſine militibus

P. Volũni⁹ Serui⁹ Sulpitius conſules.

vrbẽ intraret. P. Volũnius & Seruius Sulpitius ſequẽti anno conſules fuere. Cœlũ ardere eſt viſum, & terra horrẽde eſt mota. Bouem ad id locutã, & carnẽ pluiſſe proditũ eſt, eã vis auiũ volitando diripuit, qđ ex eo imbre intercidit, per aliquot dies ita iacuiſſe ferũt, vt nihil odor colorve mutauerit. Sibyllini libri a duũuiris adiri, periculũ ciuitati ex alienigenarũ cõuentu

Prodigia.

inſtate dixerũt: ne qs ĩ ſumma loca impetus fieret, cędeſq; ĩde ſeq̃ret̃, fugiẽdã ob id ſeditionẽ, quę ĩminẽtis mali origo & cauſa futura eſſet. Fremebãt Tribuni, ac fraude patrũ vanã fingi religionẽ a duũuiris, quo minus lex p̄ferri poſſet. Iam aſſiduis eorũ criminationibus res haud procul ſeditione aberat, quũ vt idẽ bellorũ orbis in ſingulos annos volueret̃ ab Hernicis nũciatur, Volſcos & Equos bellũ accuratius ſolito inſtruere, Antiũ caput belli eſſe, cui⁹ coloni ad apertã defectionẽ ſpectarent. Cauillabantur Tribuni, fabulãq; eam eſſe dictitabãt, vt plębs quoquo modo vrbe ablegaret̃, fingi nouos hoſtes, & p̄ſertim ex his gẽtibus quarũ opes ſuperiore anno pene in perpetuũ cõcidiſſent, Antiates colonos fideliſſimos in defectionis crimen deuocari. Authores igit̃ erãt ſingulis, ne nomẽ cõſulibus delectũ habere parãtibus darẽt, & iã totius collegii cõſenſu plębs detrectabat militiã, patres contra legẽ impediebant, eorũq; iuniores his fere certaminibus ĩtererãt. Conſules & maiores natu ne in tãta colluuione rerum maieſtatẽ ſuã temere cõtumeliis offerrẽt, cõſulto abſtinebãt. Sed omniũ qui a patribus ſtabãt

Cęſo Quintii filius.

Cęſo Quintii Cincinnati filius maxime erat plębi & tribunis ĩfeſtus, iuuenis, p̄ter nobilitatẽ generis, magnitudine etiã corporis & viribus pollens. Adiecerat his multa bellorum decora, par viribus facũdia, vt nemo lingua manuve p̄ſtãtior ĩ tota ciuitate haberet̃. Talis igit̃ oẽs plębis ĩpetus tribunitiaſq; procellas vn⁹ ſuſtinebat. Hoc duce ſępe Tribuni pulſi foro, alii qb⁹ obuius fuiſſet, partim diſcerptis veſtib⁹ ſeminudi domũ abibãt, prim ſeruiliter mulctabant̃.

Dies Cęſoni dicitur.

Huic tã ferociter inſultãti Au. Verginius Trib. pl. capitis diẽ dixit. Tãtum abfuit vt futuro iudicio territus, incœpto deſtiterit, vt legi, ſiq̃ñ alias, tũ maxime aduerſaret̃, plębẽq; & Tribunos ferocius exagitaret. Patiebat̃ Vergini⁹ reũ ruere, vt maiores plębis irę ĩ eũ exardeſcerẽt. Tũ demũ Tribunus, Ecquid, inq̃t, ſentitis Quirites, Cęſonẽ ciuẽ & legẽ quã cupitis vos habere nõ poſſe? Sed quid legẽ queror? cõmuni ille libertati obſtat, iã ſuperbiſſimos reges faſtu & arrogãtia ſupat, nũ vobis expectãdũ, vt is cõſul fiat, quẽ priuatũ ferre nõ poteſtis? Hęc ille. Aderantq; iam multi qui ſe pulſatos ab eo dicerent, Tribunũq; ad rẽ peragendã incitabant. Apparebat plębẽ cupide Cęſonẽ damnaturã, quũ iudicii die appropinquãte Quintius pater, & cũ eo p̄pinqui multi & neceſſarii principes ciuitatis, paſſim ſingulos p̄henſabant, orabãtq; ne tantã ex ciuitate indolem extorrem eiicerent. Memorabant hi Quintię gentis merita in R ẽpublicã, ipſiuſq; Cęſonis egregia facinora, partim in expeditionibus, partim ĩ pręlio edita. Excuſabãt feruorẽ & audaciã, ætatẽ dicere illi oĩa adempturã, quę in eo vulgo diſplicerent, vitiiſq; ſeneſcẽtibus vẽturã cũ annis maturitatẽ. Hęc alii. Quintius pater ter cõſul, filii dũtaxat culpã dep̄cari. parce filiũ laudabat, ne ĩuidiã cumularet, quin illud orare, vt ſiqđ ĩ quẽpiã

Quintii patris modeſtia.

Cęſo iuueniliter deliquiſſet, eã ſibi offenſam cõdonarẽt, ne ſe iam ſenio confectum ſuauiſſimi filii pręſidio ſpoliarẽt. Quintii p̄ces varie affecerũt ciuiũ animos, alii eas auerſari, vel verecũdia, vel metu, alii audire quidẽ. ſed queri ac minitari, ꝙ aut ipſi aut propinquorũ aliqui a Cęſone pulſati eſſent, aliave cõtumelia affecti. Sed nihil æque reo obfuit, ac Marci Volſcii ac

Volſcii accuſatio.

cuſatio. Fuerat is aliquot ante annos Trib. pl. q teſtimoniũ detulit, paulo poſtq̃ peſtilẽtia Romę remiſiſſet, ĩcidiſſe ſe ĩ iuuẽtutẽ noctu circa ſuburrã graſſantẽ, ibi rixa ex illorũ iniuria orta, fratrẽ ſuũ maiorẽ natu, q nõdũ recte a morbo cõualuiſſet, pugno ictũ a Cęſone, ſemianimẽ cõcidiſſe, interq; man⁹ domũ relatũ, cui hominis offenſę paucis fuiſſet ille diebus ſupſtes, nec ſibi rẽ per ſuperiorũ annorũ cõſules exequi licuiſſe. Id facinus adeo atrox multitudini viſum vt cõcitatis animis ægre tẽperatũ ſit, quin impetu populi fuerit reus pro cõcione diſcerptus.

Hiſtorię variatio.

Eſtq; Liuius horum author Dionyſius Voluſcio nõ Volſcio illi nomen fuiſſe prodidit, eũq; Tribunũ plębis, nõ priuatũ fuiſſe ſignificare videt̃, quũ teſtimoniũ in Cęſonẽ dixit, in foroq; nõ in ſuburra, Voluſcii fratrẽ a Cęſone percuſſum, nec tãtũ fratrẽ mortuũ, ſed ſe quoq; pro mortuo relictũ. Eaq; P. Seruilio, & L. Ebutio cõſulibus, peſtilentia tum late in ciuitatem graſſante, accidiſſe. Adeo duo clariſſimi ſcriptores in re minime obſcura diuerſi abeunt. Adiicit Dionyſius, accuſationẽ, ad id tẽpus dilatã, qa apud Ebutiũ & Seruiliũ, qui non multo poſtq̃

hęc acciderāt morbo vita deceſſerāt:Cęſo reus fieri nō potuiſſet,nec apud Veturiū & Lucre-
tiū,q̄ externis bellis occupari ĩ vrbe nō fuiſſent.Virgini⁹ Volſcii teſtimonio adhuc magis iri-
tatus,iubet Cęſonē arripi,& ad diē iudicii ĩ vĩculis ſeruari,ibi magna altercatio orta,ac poſt
lōgā diſceptationē patrū ĩteruētu.X.vades Tribuno dari,q̄ ꝓ eo, niſi ad diē iudicii reū ſiſte-
rēt,certā ſoluerēt æris ſummā,iterim Cęſo liber eſſet,ipſe Vadibus data ſequēti nocte iuſſu
cōſulū in Tuſcos exulatū abiit.Iudicii die,etſi reus nō adeſſet,tribus ĩ ſuffragiū a Verginio
nihilo ſeci⁹ miſſę,cupide abſentē dānarūt.Liui⁹ appellatis Tribunis, nullū de ea re ſuffragiū
latū ſcribit.Pecunia a patre acerbe exacta,vt oīb⁹ bonis diuēditis,aliq̄ diu Quīcti⁹ trans Ty-
berim tenui cōtētus ꝑdio vixerit.Nec cū Cęſone ſublata ſunt patrū & plębis certamina, qn
quoties Tribuni de lege agerēt,toties nobiliū man⁹,facto impetu cōcionē diſturbare, iidē illi
legis remoratores quieſcētib⁹ Tribunis blāde plębē appellare,comitatēq̄ eximiā p̄ ſe ferre in
ſingulos.ꝑ hęcq̄ anno circūacto cōſules facti ſunt Appius Claudi⁹ Appii filius,& P.Valeri⁹
Publicola.Perſeuerabāt iterim ſuo ſtudio patricii,plębē omni comitate affectātes,vt Tribu-
nitiis eā cōcionibus auerterēt. Cōtra Tribuni illos ad plębē criminādo,varie ſuſpectos red-
dere.Illatę ab eiſdē ĩ curiā literę,q̄bus ſignificabāt cōiurationē iter patricios , aduerſus plębē
& Tribunos initā,Cęſonē Coriolani exēplo hoſtium copias ad vrbē admoturū, patriciorum
manū in Tribunos & principes plębis noctu graſſaturā,negare quęſtionē ſuper ea re decerni
poſſe,quādo eorū,qui in curia eſſent plęriq̄ eius cōiurationis participes eſſent , & ob eā rem
nullā in ſe q̄ſtionē decreturi,nec vt ſibi ſuſpectis fidē haberi,poſcere tamē,vt pręſenti malo q̄
primū ab iis,q̄ poſſent,iretur obuiā:celeritate opus eſſe,velox periculū inſtare,dilationēq̄ ſe-
curitatis ĩ ſubitis rebus ſemp fuiſſe intēpeſtiuā.Liuius nihil literarū meminit, nec ait Tribu
nos hęc ĩ curia,ſed ĩ cōcione queſtos.Dionyſius,q̄ prioris eſt opinionis author,hos Tribuni-
tios ſermones a Claudio cōſule exceptos ꝓdidit, qui ita p̄fatus ſit, vt dixerit rerū omniū de
quibus ſermo habēdus eſt,originē primaſq̄ cauſas ſpectari oportere,quales eas eſſe cōtingat,
talia de his ſermōes haberi neceſſe eſſe.Neminē quiritiū eſſe,q̄ ſciret quo animo Tribuni plę
bis tulerint oēs actiones ſuas ſupiore āno icaſſum ſuſceptas, q̄ nō idē intelligat oīa eos moli-
turos,q̄ plębē armare in ſenatū & patricios poſſint . Inde q̄ſitū a Verginio & aliis ecquis eas
literas attuliſſet aut a quo redditę dicerent,per quę ridiculū Tribunoꝝ mēdaciū inſectatus,
oēm ordini intētatā calumniā,vt vanā diſcuſſit.Erāt nihilominus ordinū animi ad certamē
accēſi:Volſci interea,& Equi,qđ vnū per ſe diſcordiā ſedare potuit,in armis eſſe dicebātur .
Acceſſit tepēte & ali⁹ timor,Exules ſeruiq̄ ad quatuor milia,Appio Herdonio duce Capito
liū & arcē noctu occupauere.Erat is Sabini generis,nec obſcuris ort⁹ natalib⁹, dubiū,vt ipſe
tyrānidē exerceret,an vt Romano principatu ſublato,ĩ Sabinos caput & arcē ĩperii trāſferri
vellet.Cędes in arce ꝑ noctē edita,& ad arma repēte cōclamatū. Cōſternata multitudo regi
nō poterat,hoſtes in arce eſſe dicebant.Cęterū q̄ eſſent & quātus numerus ſciri nō poterat .
Sollicita ciuitas reliquū noctis in ſtationibus diſponēdis,opportuniſq̄ locis p̄ſidio firmandis
egit.Vbi vero illuxit,qui hominū arcē,& quo duce occupaſſent,vulgo cōſtitit.Herdonius ex
Capitollo ſeruitia ad libertatē vocabat,qui vt ipſe clare p̄dicabat,miſerrimi cuiuſq̄ cauſam
ſuſcepiſſet,vt exules iiuria pulſos ĩ patriā reduceret.Serui igit̄ domi,& hoſtes foris timebā-
tur,ne Volſci & Equi,quorū ĩ Romanos odia nulli ad id tp̄s ignota erāt,aut cęteri finitimi,
qui & ipſi Romanos ĩfenſe oderāt,p̄ſentē occaſionē nacti,magno reip.ꝑiculo, ꝑte ciuitatis ca
pta,legiones portis admouerēt.Hęcq̄ tūc erāt hoīm cogitatiōes,hi met⁹ animos exagitabāt.
Interea tātus furor Tribunos tenuit,vt nō id bellum eſſe cōtēderent, ſed vanā belli imaginē
ad auertēdos a legiſlatione plębis animos,patriciorū hoſpites cliēteſq̄ arcē inſediſſe, q̄ppe q̄
perlata lege,ſua ſpōte eſſent inde abituri. cōciliū inde perferēdę legi cogebāt.plębe ab armis
auerſa.Qđ vbi in curiā eſt perlatū:Tribunorū ſuaſu deponi arma,relictiſq̄ ſtationibus in cō
ciliū iri.P.Valerius,collega ſenatū habēte , ex curia ſe ꝓripuit,in tēplūq̄ deuolat' ad Tribu-
nos,vbi vero in cōſpectū venit,Quid hoc eſt Tribuni! ꝓcul exclamat,eſtis ne Appii Herdonii
ductu hanc remp.euerſuri! Tā felix ille fuit in vobis corrūpēdis,qui ſeruitia ex arce clamans
corrūpere nō potuit! Hoſtes ceruicibus veſtris ĩminēt, & vos ab armis ad ferēdas leges plębē
auocatis.Inde ad multitudinē cōuerſus,ſi vos neq̄ vrbis hui⁹ Quirites,neq̄ veſtri cura tāgit
ulla,at deos veſtros ab hoſtib⁹ captos reſpicite: Dii p̄ſides hui⁹ vrbis obſident,ſeruorū arma
publicos premūt penates . Vos cōcionabūdis Tribunis ocioſe velut oīa pacata ſint aſſidetis;
& hęc ſanę ciuitatis forma dicēda eſt! ingēs vis hoſtiū nō ſolum in vrbe eſt, ſed in arce quę

Damnatur abſens Cęſo.

Conſules.

Tribunorū querela.

Capitoliū occupat.

Nocturnus vrbis met⁹.

Tribunorū prteruitas.

Valerii vehemens actio.

foro imminet,vos comitia celebratis,ſenatus vt in re dubia in curia ſententiā dicit,hic ciues
ſuffragiū ineūt. Nōne ſtatim oportuit,q̄cq̄d patrū,plębis,hoīm q; ī tota vrbe eſt,in Capitoliū
Valerii ꝑ- currere,auguſtiſſimūq; ciuitatis tēplū ab ſceleris armis vindicare! Tu inquit Romule parēs
catio. vrbis eā precor da tuę ſtirpi mētē, qua tu olim hunc ipſum locū auro Sabinis proditū rece-
piſti,vt nos progenies tua eadē via qua tuus olim exercitus ingreſſi locū obtineamꝰ. En ego
cōſul quātū mortali licet tua ſecutus veſtigia , ībo obuiā periculo,ac quātū humana virtus
valebit,ne diutius hoſtis arce potiaŧ,efficiā. Sūma eiꝰ orationis fuit vt diceret ſe arma cape,
vocate ad auxiliū patrię ferēdū,quicūq; rēp.ſaluā eſſe vellet. Ac ſi quis rē impediret.ſe conſu-
laris imperii,Tribunitię poteſtatis,ſacrarū legū oblitū,eū in Capitolio,in foro, in ſacro,& ꝓ-
phano pro hoſte habiturū,auſurū ſe in Tribunos,ſi Tribuni in mora eſſent, q̄d princeps ſuæ
familię in reges auſus diceret. Nec multum profuit tā vehemēs oratio,tenuit ꝑ diē certamē,
ita vt neq; lex ſit lata,neq; conſul ire potuerit in Capitolium. Ceſſere ſub noctē Tribuni con-
ſulū arma veriti,nec patres p̄ſentē occaſionē omiſere,qui ſe circulis inſerēdo , ꝑ noctē conati
ſunt plębis animos flectere.p̄ſentis periculi,pietatiſq; in deos idētidem admonentes . Interim
Tuſculū affertur Romanā arcē,& Capitoliū ab hoſtibus teneri,ciuitatēq; inteſtina ſeditione
laborare. Erat tū ibi L.Manilius Dictator,is ſuis author fuit,ne expectarēt dū ab vrbe Roma
auxiliū legati petitū venirēt , nunq̄ maiorē occaſionē Romani nominis demerēdi Tuſculano
Tuſculano affuturā. Placuit auxiliū mitti,cōſcribiŧ iuuētus,arma dātur,Romā prima luce itur. Prębuit
rū auxilia. agmen procul cōſpectū hoſtium ſpeciē,Volſci Equiq; venire primo crediti ſunt,vbi vero qui
eſſent cognitū eſt,in vrbē accepti in forū ſub ſignis deſcēdere. Valerius collega ad portarum
pręſidia relicto,ipſe in foro aciē inſtruit,pollicitus Capitolio recuperato,vbi demōſtraſſet q̄d
fraudis in lege eſſet,ſe cōſilium plębis nō impeditură. Tum Tribunis nequaq̄ reclamātibus
multitudo cōſulē ſecuta eſt. In Capitolinū cliuū acies dirigitur,adiūgiŧ Tuſculana legio,cer
tare inter ſe ciues,ſociiq; vtris recuperatę arcis laus deberet,trepidare qui in arce erāt,nec tā
viribus q̄ loco cōfidere. In hos ſigna inferri iubet Valerius,& iā qui primo loco pugnabāt in
veſtibulū tēpli irruperāt,quū cōſul ipſe inter primores pręliū ciens ſuperne ictus concidit. P.
Valeriꝰ cō Volūnius vir cōſularis cadētē cōſpicatus,dat ſuis negociū,vt corpus & mortē cōſulis obte-
ſul cadit. gāt. Ipſe ī eiꝰ locū ſuccedēs ſuos ad pugnā hortaŧ,tāto ardore,īpetuq; res geſta eſt,vt priꝰ mi
les vicerit,q̄ ſe ſine duce pugnare ſenſerit. Plęriq; exulū ſua ipſi cęde tēplū fœdauere,q̄dā vi-
ui capti. Herdoniꝰ teloꝝ multitudine obrutꝰ,fortiter pugnādo occubuit. Atq; ī hūc maxime
modū Capitoliū recupari cōtigit. De captiuis ſumptū eſt ſuppliciū,Tuſculani vt ſocii fideliſ
ſimi laudati,Capitoliū primo purgatū eſt,īde ob cędē ī eo cōmiſſam luſtratū. In P. Valerii lo
Cincinnatꝰ cū.L.Quintius Cincinnatus Cęſonis pater eſt ſurrogatꝰ. Dionyſius author eſt, agreſti opi in
ſit conſul. tētū ab iis q dignitatē nūciatū venerāt,reptū,eoq; purpurā cęteraq; cōſularia īſignia delata .
Cōſul ſalutatus paululum ſe tenuiſſe diciŧ,mox pauca hęc locutus:Ergo īqt agellus hic nō
ſeriŧ a me hoc anno! vehemēter vereor annuꝰ victus defuturꝰ ſit nobis . Liuiꝰ tū id accidiſſe
ait,quū Dictator creatus eſt. Sed quocūq; tēpore id cōtigit, ſatis cōſtat virtutē ea tēpeſtate
hoībus ornamēto fuiſſe,nō diuitias:nec paupertas tūc fuit cuiq̄ dedecori,niſi huic q eā forti
ter ferre nō poſſet. Perculit Cincinnati dignitas plębē ſuarū iniuriarū cōſciam, nā ꝓter q; ira
tū ſe cōſulē habiturā videbat,hoīs virtus vulgo formidoloſa erat multitudini. Accedebat &
patrū fauor treſq; liberi quoꝝ nemo magnitudine animi erat Cęſone īferior. Ille vero vt ma
giſtratū iniit,primis cōcionibꝰ nihilo acerbior eſt viſus ī plębe coercēda,q̄ ī caſtigādo ſenatu,
qui plures ānos paſſus eſſet,Tribunos īmodica lingua vaniſq; criminibꝰ ī foro regnare. Inde ī
Aulū Vergeniū īuectus eū nō minꝰ hoſtē patrię q̄ Herdoniū fuiſſe ꝑdicabat, caſtigabatq; cō
ſulū patiētiā,q nō prius ī eū q̄ in exules q Capitoliū tenebāt,imperū feciſſent. Pudere ad hęc
q; quū exules,ſeruiq; Capitolium auguſtiſſimū vrbis tēplum tenerēt, prius Tuſculi q̄ Romę
eſſent ſumpta arma. At ſi plębeioꝝ aliqs domū ſuā ab armata familia obſeſſam nūciaſſet, cō
tinuo Aulus Verginiꝰ ſubueniēdum cēſuiſſet,at quū cella Iouis ſeruilibus teneret armis,nō
cēſuit. Et quū ille cęteriq; Tribuni tales eſſent,vt ſacroſancti haberi vellēt, per quos Dii ipſi
neq; ſacri,neq; ſancti haberent,& q̄d indignius adhuc eſſet,diuinis humaniſq; ſceleribus pol
luti,legē ſe laturos ꝑdicarēt,quę ſi ſe cōſule pferret,tū oībꝰ videri vellet, eo peius die cū rep.
actum quo ipſe cōſul creatus eſſet,q̄ quo Valerius ī veſtibulo Capitolii periiſſet. Sed iā īqt
in animo habeo Quirites in Volſcos legiones,& in Equos ducere: neſcio enim quonam fato
bellādo magis q̄ quū pacati ſumus propitios habemus deos . Edico igitur vt qui in Valerii

verba pro Capitolio recipiẽdo iuraſtis,cras ad Regillũ lacũ mihi adſitis oẽs.Conati ſunt pri
mũ Tribuni ſoluere militẽ religione,idẽridẽ ꝓdicãtes Quintiũ tũ priuatũ fuiſſe,quũ milites ĩ
Valerii verba iuraſſent,eoq̃ mortuo exercitũ nõ teneri ſacramẽto. Hęc illi,ſed milites haud
ſe ꝓpterea ſoluebãt,haud eñ tũc erat q̃ poſtea ſecuta eſt religionis negligẽtia.Terrebat prę-
ter cętera populũ ferox Quintii denunciatio , fore, vt q̃diu ipſe cõſul eſſet,ꝓcul domo habi-
turꝰ eſſet exercitũ.Nec ſe populũ ad comitia vocaturũ,creãdorũ cõſulũ cauſa,Dictatore opꝰ
eſſe,vt aliq̃n reſp.domeſticis ſeditionibꝰ cõcuſſa ſiſti poſſet.Huiuſmodi minę adeo Tribunos
fregere,vt polliciti ſint ſe iu authoritate patrũ futuros,modo ne exercitus domo abduceref.
Eſt itaq̃ iter ſenatũ & Tribunos ipſos cõparatũ , vt eo anno neq̃ de lege ageref,neq̃ cõſules
legiones aliquo educerẽt.Ociũ ab oĩ vrbico externoq̃ certamine ĩ reliquũ anni fuit.Plębs eoſ
dẽ Tribunos reficit,quo exẽplo patres iritati , Quintiũ parabãt cõſulẽ reficere, niſi grauiſſi-
ma ipſiꝰ caſtigatione moniti,alienũ ab eiꝰ ordinis dignitate eſſe,ꝑeccare alteriꝰ exẽplo,ꝓſenti
cõſilio abſtitiſſent. Cõſules itaq̃ creari Q.Fabiꝰ iterũ,& L.Cornelius Malugineſis.Cœperãt
Tribuni ſollicitare plębẽ,quũ Romã allatũ eſt,Volſcoꝝ legiones circa Antiũ eſſe.Cœperat ea
colonia iã antea Romanis ſuſpecta eſſe.Ægre a Tribunis obtineri potuit,vt bellũ ꝓuerti pate
rẽtur.Cõſcriptę ad bellũ legiões Latini Herniciq̃ duas miliũ ptes de more ad bellũ dederũt.
Volſcorũ ꝓuincia Fabio data,Cornelius ad ꝑſidiũ vrbis remãſit.Hoſtis ab Romano vt ĩ pu-
gnã deſcẽderet,cõpelli nõ potuit.Tũ cõſul tripertito caſtra adortus hoſtẽ vallo deturbat: Ca-
ſtris ĩde exutũ ac diſpalatũ,apto cecidit cãpo. deletus foret exercitꝰ ni fugiẽtes ꝓxima ſylua
peropportune texiſſet.Sed dũ hęc ad Antiũ geruntur,Equi interim ꝓmiſſo iuuẽtutis robore,
noctu Tuſculanã arcẽ occupãr.Reliquus exercitus haud procul oppido cõſtitit , vt ſubſidio
ſuis eſſet.Tuſculanę arcis nũciꝰ Romã primo, & ab Roma Antiũ ĩ caſtra plarus,haud aliter
Romanos affecit,q̃ ſi iterũ ab hoſte captũ eſſet Capitoliũ.Adeo Tuſculanoꝝ ĩ Romana arce
recuperanda recẽs vigebat meritũ.Et quia relata gratia opus erat:confeſtim conſul legiones
Tuſculũ admouit.Dionyſius Fabiũ ſcribit vrbẽ egreſſum huc primũ veniſſe , hoſteq̃ procul
Romanas legiones cõſpicatũ,ſpõte priuſq̃ ſigna admouerenf,deſeruiſſe arcẽ. Nõ defuerũt q̃
hoſtiũ ꝑſidiũ aliq̃diu obſeſſum ſcriberẽt,hiq̃ incolumitatẽ pacti arce poſtremo abſceſſerint.
Liuius plures hic mẽſes bellatũ exiſtimat parte copiarũ a cõſule Tuſculanis data,vt ea parte
qua oppidũ ſpectat arcẽ oppugnarẽt,ipſum interim cõſulẽ hoſtiũ caſtra oppugnaſſe,nec prius
Equũ arce depulſum q̃ fames ad deditionẽ cõpuliſſet.Atq̃ ita deditos ſub iugũ miſſos,quos
domũ abeuntes Romanus ad Algidũ conſecutus obtruncauerit. Dionyſius recepta arce ait
Fabiũ exploratis hoſtiũ itineribus noctu rapto agmine in Algedonem,ſic ipſe Algidũ vocat,
veniſſe,ibiq̃ improuiſo acceſſu hoſtẽ fuſum,multaq̃ cũ cęde diſiectũ, ac ſecũdũ eã victoriam
ad Ecetranam itum vrbẽ Volſcorum ea tẽpeſtate illuſtriſſimã,ibiq̃ aliquot dies prouocatus
hoſtis quũ ad pugnã exciri nequiuiſſet,agrũ fœde populatũ,prędãq̃ in eo partã benigne mi-
litibus diuiſam.Alterũ conſulẽ,q̃a aperte Antiũ defeciſſet,in Volſcos qui erãt circa Coloniã
inuectũ,quibus obuiã prodeuntibus, atrox ſit pręliũ cũ Romano cõmiſſum:ad vltimũ victos
hoſtes,in Antium cõpulſos,quos cũ aggere & foſſa Cornelius claudere eſſet adortus, iterum
cõgredi auſos nihilo meliore euẽtu dimicaſſe,q̃n fuſos,ſeq̃ intra mœnia recipiẽtes Romanũ
e veſtigio ſecutũ,admotiſq̃ muro ſcalis vi oppidũ captũ,omne aurũ,argẽtum,& æs,aliãq̃ ꝓ-
cioſam prędã a conſule in publicũ relatã,principes Colonię cęſos ſecurive percuſſos, atq̃ his
geſtis vtrũq̃ cõſulẽ Romã reuerſum. Liuius author eſt,poſt Equos q̃ ꝑſidio Tuſculanę arcis
deceſſerãt in Algido cęſos,Cornelium cũ exercitu eo ab Roma veniſſe,atq̃ ita cõſules ambo
Equoꝝ fines & Volſcoꝝ ingreſſi,vtrãq̃ regionẽ late incurſarint.nec ꝓterit Liuiũ fuiſſe quoſ
dã ex ipſo ſcriptoꝝ numero,q̃ ĩ hunc annũ,q̃d & ipſe Dionyſium ſecutꝰ feci,Antiatium defe
ctionẽ reiecerit.Cęterũ abſentibꝰ cõſulibꝰ Au.Corneliꝰ,& Seruiliꝰ q̃ſtores,M.Volſcio ꝙ haud
dubie falſus ĩ Cęſonẽ fuiſſet teſtis,diẽ dixere,cõſtabat eñ neq̃ Volſcii fratrẽ,vbi ſemel morbo
decubuiſſet,cõualuiſſe ãplius,nec ꝑ id tẽpus ĩ q̃d teſtis crimẽ reiecerat,Cęſonẽ Romę fuiſſe,
ſed circa ſigna frequẽtẽ,& ſine cõmeatu vllo mãſiſſe.Tribuni ĩ mora erãt, q̃ priꝰ populum in
ſuffragia ire vetabãt,q̃ lex lata eſſet,ĩ cõſulũ aduẽtũ vtraq̃ res extracta, q̃bꝰ reuerſis q̃a Tri-
buta comitia iſtabãt,Tribuni nõ tã de lege ſolliciti,q̃ vt quarto reficerenf,Volſcianũ iudi-
ciũ de induſtria omiſerũt.Cõſules ſumma ope reſiſtebãt,ne iidẽ Tribuni fierẽt in ſequẽtẽ an-
nũ.victoria tñ apud plębẽ & Tribunos fuit.Eodẽ anno pax petẽtibus Equis eſt data, luſtrũq̃
decimum conditum,cenſa ciuium capita. C.trigintaduo milia.CCCCXIX. Sequens annus

Quintii de nũciatio.

Fracti Tribuni cõſulibꝰ cedũt.

Conſules.

Tuſculanã arx occupatur.

Equi in Algido cędũt.

Dies Volſcio dicit.

Conſules. conſules habuit.L.Minutiū,& C.Nautiū.Apud quoſdā.L.ꝑ C.legere eſt. Impediebāt cōſules
legē,Tribuni ex aduerſo Volſcianū iudiciū,eratq; maior omnino authoritas ĩ nouis q̃ſtorib⁹
M.Valerio Valerii filio,& Quītio Capitolino,q̃ ter cōſul fuerat. Vergini⁹ & cęteri Tribunĩ
duos mēſes cōſulib⁹ aſſignarūt ad legē ĩſpiciūdā,vt populū docerēt,q̃d ĩ ea occultę eſſet frau
dis.Et res domi ĩ hoc ſtatu erāt,quū foris ab Equis renatū eſt bellū,cōſederāt hi Graccho du
ce ĩ Latinorū finib⁹ primo,agrū ĩde Tuſculanū cū ꝑda & populatione ĩcurſarūt,& iā ꝑda ac ea
opulētia honuſti ĩ Algido caſtra fecerāt, venerūt eo ex vrbe legati ſociorū iniuriā q̃rētes re-
Audi ſup-bū hoſtium reſpōſum. petēteſq; res ex fœdere nuꝑ icto.Gracchus ſucceſſu rerū elatus,indigne ĩq̃t,facitis vos Ro-
mani iuſtā vltionē ꝓhibituri,quaſi nefas ſit Equos a Tuſculanis,a q̃b⁹ prius lęſi ſunt ĩiuriarū
pœnas exigere,ꝓſertim quū nihil diſerte ſit ſociis ĩ fœdere cautū.Si q̃d igiť vos lęſi eſtis red-
dētur res Romano vt poſtulatis,ſin aliorū cauſa pœnas exacturi veniſtis null⁹ de his erit vo
bis mecū ſermo.Sed iſta ad hāc arborē loq̃mini.Imminebat fagus,ſiue,vt Liui⁹ ait,quercus ꝓ
torio.Tū ex legatis vn⁹,& hęc q̃dē ſacra arbor audiat,ac q̃cq̃d deorū vbiq; hominūq; eſt, vio
lata a vobis iura q̃ nos iuſta vltione exeq̃mur.Poſt legatorū reditū Patres Minutiū ad hoſtes
in Algidū ire iubēt,alterū cōſulē Equorū fines populari.Impediſſent tum quoq;,vt ſępe alias
Tribuni delectū,niſi Equico bello ali⁹ recēs ex Sabinis ſuꝑueniſſet terror.Sabini ad vrbē vſq;
pręd abūdi venere,qua clade & ignominia plębs cōſternata Tribunis fruſtra retinētib⁹ arma
induit.Duo exercitus cōſcripti,Nautius ĩ Sabinos eſt miſſus,Caſtris ad Eretū poſitis,fuit is
Sabinorū vicus Tyberi ꝓpinqu⁹, crebris ĩcurſionibus hiſq; plurimū nocturnis tātā ĩ Sabino
agro fecit vaſtitatē,vt ꝓ cladis hui⁹.magnitudine,Romani agri viderenť ĩtacti.Alteri cōſuli
in gerēdo bello,neq; virtus,neq; fortuna affuit.Nā vbi ĩ hoſtiū cōſpectu fecit caſtra,nulla ad-
huc clade accepta ſeſe vt victus caſtrorū munitionib⁹ tenebat, q̃ van⁹ metus vbi eſt ab hoſte
animaduerſus,ferocius ĩſtare cœpit,nocteq; caſtra oppugnare aggreſſus , q̃ q̃a capere nō po-
ruit,vallo poſtero die circūſedit,Dionyſius ĩ cōualle quadā Romanū ab hoſte clauſū author
Conſul cin-gitur obſi-dione. eſt.Cęterū ſiue metu & ignauia,ſiue locorū iniq̃tate fuit exercitus obſidione cinctus,tāta ci-
uitatē trepidatio ĩuaſit,obſidionis nūcio Romā ꝑlato,quāta ſi vrbē ipſam hoſtes obſiderent.
Alterū cōſulē cōfeſtim Romā venire iubēt,in quo quū ĩ tāto diſcrimine parū ꝑſidii fore cre-
dereť,Dictatoreq; opus eē q̃ rē ꝓpemodū lapſā reſtitueret.L.Quintius Cincinnatus Dictator
oīm cōſenſu diciť.Colebat is trās Tyberim q̃ternū iugerū prata.Quintia deinceps nūcupata.
Huc cū mādatis patrū legati vt eū ĩ vrbē deducerēt,venere.Cōſtat agreſti opi ĩntēto ſub pri-
mū legatorū acceſſum,a Racilia cōiuge togā ex ꝓximo tugurio deprōptā , abſterſumq; toto
corpore puluerē.Nauis illi publice parata,Tyberiq; trāſuectū tres filii veniētē primo,mox ꝓ-
pinqui & neceſſarii,inde patres cęteraq; multitudo gratulabūda excipit. Vigilatū ſequenti
nocte ĩ vrbe,poſtridie quū ante lucē ĩ forū veniſſet L.Tarq̃niū magiſtrū equitū dixit,cū quo ĩ
cōcionē ꝓgreſſus iuſtitiū indixit,vetuitq; priuatę rei quicq̃ ĩ vrbe agi,edicit inde vt quicūq;
Quintii edictum. per ętatē & valitudinē militare poſſent, cū cibariis quinq; dierū , valliſq; duodenis ſibi ante
noctē in cāpo Martio adeſſent.Ibi ſub noctē cōpoſito agmine Dictator legiones, Tarquinius
equitatū vrbe educūt,multa vbiq; alacritas,alius aliū hortari,vt gradū adderet,celeraret,dū
nox eſſet,vt ante lucem ad hoſtem veniri poſſet,tertiū iam diem cōſulē & legiones obſideri.
Quid nox,quid dies ferat,haud plane ſciri poſſe,paruo tēporis momēto maximarū rerū mo-
Quītii ſtra-tagema. mēta verti,media ferme nocte ad hoſtes vētū.Dictator equo eorū caſtra circūuectus circuitū
& formā cōtēplať.Hicq; per Tribunos ſarcinas vnū in locū a militibus conſici imperat , inde
ſilētio ĩ ſuos ordines omnes rediere,tū agmē circūquaq; extēſum hoſtes circūdedit, mox vbi
ſignū audiuere,oēs clamore ſubito vti iuſſi fuerāt,vallū iaciūt.Voces vndiq; aures ferientes
hoſtes territāt,Romanis ſpem & audaciā afferūt.Negat cōſul morādū eſſe, iam eñ clamore
ipſo nō modo ſuorū aduētū ſed ꝓliū quoq; ab altera parte initū ſignificari,qui igitur in ca-
ſtris erāt ſumptis armis hoſtē pugna laceſſunt. Equi exteriore parte opus ꝓhibere cœperāt,
quū eruptione ab Romanis repēte facta,veriti ne ꝑ media caſtra obſeſſi ad ſuos euaderēt,in-
trorſum conuerſi,pugnā cū Minutio in lucem extrahere. Foſſa interim & vallo circūdati a
Quintianis inuadūť copiis.Hic ancipiti malo deꝓhenſi,ab armis ad preces verſi,nūc Dicta-
torē,nūc cōſulē orāt,ne in cęde & ſtrage hoīm,victoriā reponerēt . Neceſſitate igiť coacti in
Sub iugū mittūtur Equi. has cōditiones deſcēdūt,vt Gracchū Clœlium ducē,principeſq; gētis,Dictatori vinctos tra-
derēt,Corbione oppido decederent,ipſiq; inermes ſub iugū miſſi abirent.Tribus haſtis iugū
fiebat,duabus humi defixis,ſuꝑq; eas vna trāſuerſa deligata. Huiuſmodi ignominia hoſtes

a Dictatore dimiſſi.Prędã Quintius caſtrẽſem ſuo dedit militi habẽdã, vetuitq; conſulatem exercitũ ex ea qcq̃ attingere,indignũ ꝑdicãs,vt ꝑda ex eo hoſte potiret, cuius ipſe ꝓpemodũ prędа fuiſſet.Inde cõſulẽ affatus:tu inqt Minuti donec cõſularẽ animũ habere icipias,legatꝰ in caſtris eris.Tãtũ abfuit,vt Minutius aut milites ignominia notati id ægrius tulerit,vt & abeũtẽ Romã patronũ ſalutarint,coronãq; ex auro dono decreuerint.Ipſe triũphãs Romam ingreſſus eſt,egitq; Equorũ principes ante currũ,ſignaq; militaria hoſtibꝰ adẽpta,Epulę militibus currũ ſequẽtibus paſſim tota vrbe appoſitę,multaq; hilaritate diſcũbẽtiũ eiꝰ diei põpa traducta eſt.Abdicaſſet ſe Quintius cõfeſti magiſtratu,niſi M.Volſcii comitia tenuiſſent, ne Tribuni ipedire id iudiciũ poſſent,ĩ dictatura pſeuerauit.Dãnatus Volſcius Lanuuiũ exulatũ abiit,tũ & ipſe ſpõte ſeſe magiſtratu abdicauit,XVI.Dictaturę die,quũ ĩ ſex mẽſes tũ magiſtratũ accepiſſet.Q.Fabius Minutio ſucceſſor ĩ Algidũ miſſus. Mirũ eſt qđ de Quint.cõtinẽtia Dionyſius ꝑdidit,ſelecta ex oĩ ꝑda q̃dã manubiarũ noĩe,haud qdẽ attigit.Et quũ neceſſarii & propinqui plura pollicerent,vt ĩ vrbe ꝑmaneret,cõtinuo vbi poteſtate abiit, in agrũ, quẽ colebat,ſeſe recepit,paupꝑtate magis q̃ diuitiis cõtẽtus.Nautius cõſul & ipſe ĩ Sabinis ad Heretrũ cũ hoſte feliciter pugnauit,hoſtilẽ agrũ aliquãto ãtea ferro & igni fuerat populatꝰ. Quintii triũphus. Damnatur Volſcius. Quintii tẽperantia.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS TERTIÆ, LIBER QVARTVS.

CONSVLES ſecuti.Q.Minutiꝰ,& M.Horatiꝰ,qdã.C.ꝑ Marco ſcripſere. Incidit horũ adminiſtratio in annũ primũ octogeſimę primæ Olympiadis, q qntꝰ fuit & quadrageſimus,ſupra ſeptuageſimũ, ac quater milleſimũ ab mũdi origine,a Roma cõdita nonageſimꝰ ſeptimus,ac ducenteſimus. Tribuni principio anni huius, ob legẽ ſępius tentatã,cœperãt domeſtica ocia turbare, quũ agreſtes fuga in vrbẽ delati,multa trepidatione nũciãt,intra Fidenas & Cruſtumeriam,a Sabinis oĩa obtineri.Decernũt patres vt exercitũ Conſules ad bellũ cõſcribant.Tribuni delectũ impediũt,negociũ nullũ bellicũ paſſuri, niſi lex Terentilla de iure ciuibus æquãdo,prius lata eſſet, attingi, vincebaturq; conſulare imperiũ conſenſu Tribunorũ , quũ recẽtioribus nũciis affertur Romano pſidio ad Corbionem cęſo,Equos in armis eſſe. Liuiꝰ ab Equis priuſq̃ a Sabinis,rẽ hoc anno motã ꝑdidit.Tribuni recẽtioris belli terrore perculſi delectũ remittũt,prius tñ pacti,vt X.deinceps Tribuni crearent,rati ſuã paucitatẽ ludibrio patribus eſſe,ac tũ primũ.X.creari cœpti,anno a primis Tribunis ſexto ac trigeſimo.Conſules delectu habito ĩ hoſtes ꝓfecti ſunt.Dionyſius (nã eorũ q̃ adhuc diximus,Liuius eſt author) Tribunis delectũ impediẽtibꝰ impetũ ait cepiſſe patres,belli ꝑ ſe clientibus & amicis fretos excipiẽdi, cuius ſentẽtię erat L. Quintius author.ac tũ priuſq̃ hęc extrema remedia q̃rerẽtur.C.Horatiũ conſulẽ cũ ſenioribus patrum ante ſuggeſtũ locatis , Tribunos & multitudinẽ ſic ait affatũ.Pulchrũ Vergini opus,lõgeq; laudabile,tu tuiq; collegę ad hũc diẽ pegiſtis,plębẽ a Senatu, & quaſi diſcerpto corpore,mẽbra a capite auulſiſtis,ac quãtũ ĩ vobis eſt ꝑditũ iris oĩa hęc bona, q̃ partim a maioribus ſunt nobis relicta,partim nos ipſi bellãdo q̃ſiuimus . Cęterũ nos nõ ſine dimicatione hęc dimittere certi ſumꝰ,ſed vna cũ patriã ſeruare volẽtibꝰ,decreuimus arma capere. Ibimꝰ igit in certamẽ nos patricii ſpem bonã ſecuti ducẽ,honeſtius ibi,ſi vincere nõ cõtingat,perituri,q̃ ſi hic ſedẽdo patriã,liberos,penates,noſipſos ꝑdiderimꝰ.Enimuero,ſi qs deus pie facta reſpicit,ſi fortuna vrbis huiꝰ nõdũ hęc mœnia reliqt,certe eſt aliqd qđ ſperemꝰ,ſin aliqđ inimicũ numen Romanę vrbi aduerſabit,ſirq; tacita q̃dã inuidia q̃ nihil in terris diu felix eſſe patiat,ſi nulla res alia,certe vna cadẽtes ſolabit,φ ĩ patria tuẽda,neq; volũtas nobis, neq; ſtudiũ defuit,eritq; exitus ipſe oĩm pulcherrimus,quia ꝓ patria,ꝑ libertate,ꝑ penatibus, ꝓ liberis,pro iis q̃ hoĩbus chariſſima ſunt,mortẽ oppetiuerimus. Vos interea fidi generoſiq; vrbis pręſides,hic cõcionabũdi ſedebitis,fœminarũ more verbis altercãtes,qbus neq; vita ſi vicerimus honeſta,neq; ſi victi ſimus tuta eſſe poterit,niſi forte ſpem illã frigidã alitis , fore vt patricio ordine extincto,hoſtes mitiores habituri ſitis.Quippe q omni certamine omiſſo, vobis principatũ,cęteraq; habẽda relinquãt,q̃ vos cũ recte ſentiebatis,ipſis bellando ademiſtis,adimẽdoq; trophęa & monumẽta ꝑpetua inimicitiarũ ſtatuiſtis.Sed qd ego plębẽ obiurgo,quæ ſua ſponte nũq̃ fuit mala!Cur nõ te potius & alios Vergini ! Quorũ quũ nihil ſit humile in

ANNI MVNDI. X.Tribuni. C.Horat oratio. Amara exprobratio.

repu. eã tamen hoſtibus prẹſidia auferendo proditis, pro qbus vltricẽ pœnã a diis expectate, illi quidẽ puniẽt, quẹ hoſes nequeũt, et ſi ab hominibus eſt etiã vltio expectãda, quorũ manꝰ in patriã armaſtis. Veſtra eñ diſcordia frẹri hoſtes, tã licentioſe hodie Romano nomini inſultant. Aderunt illi poſt patriciorũ cladẽ, hancq; vrbẽ aut fame domitã, aut vi captã diripient, mares fœminaſq; promiſcue trucidabunt, non ſexu, nõ ætate vlla abſtinebunt, nõ Romanorũ quorũ imperare proprium eſt, ſed Barbarorum crudeliſſima exẽpla ſecuti, ne veſtigia quidẽ vrbis huius vlla in terris relinquent, vt Romanũ nil ad poſteros ſit niſi phama, totis viribus curabunt. Vtinã ſim falſus vates, Video excidiũ ingens patriẹ imminere, vos qui hẹc nõ videtis, ſiue potius videre diſſimulatis, pergite vt cœpiſtis, cõcionẽ aduocate, nouas inferte leges, dũ Patricii, dũ Senatus, deuotũ ſe eunt pro patria, cui tu Vergini, & alii Tribuni, magis inimici eſtis, ꝗ̃ Sabini & Equi, q nũc noſtra populanẽ, ac neſcio amplius etiã magiſq; ꝑnicioſi. Illi vtiq; ex ꝓfeſſo hoſtes, vos nomine ciues, & ciuiũ cuſtodes, re autẽ pluſꝗ̃ hoſtes q finitimis

Peroratio. vndiq; in perniciẽ vrbis huius ruẽtibus, ciuibus arma adimitis. Tota multitudo mota eſt huiuſmodi Conſulis oratione, ſed maior omnino animorũ motus inde ortus, ꝙ maiores natu patricii ordinis, qui in cõſpectu ſtabãt, tacite ad ea, ꝗ̃ dicebãtur, collachrymarũt, tũ ciuiũ inclinationẽ veritus Verginius mitiore ſermone vſus, ꝓcatus eſt, vt ſi in ꝓſentia de lege tranſigi

Concordia ordinum. nollẽt, hoc ſaltẽ darẽt plẹbi, vt Tributis comitiis decẽ Tribuni crearenẽ, qđ vno Appio Claudio repugnãte, eſt a patribus neceſſitate magis ꝗ̃ volũtate, expreſſum. Verũ ea cõditione, vt eorũ qui tũc eſſent in ſequẽtẽ annũ nullus reficereẽ. Poſt tributa comitia Minutius eſt in Sabinos ꝓfectus, hoſtẽq; nuſꝗ̃ in agris adeptus, regionẽ populatus eſt. Horatius cui Equi ꝓuinciа euenerãt, nõ ſolũ Corbione, ſed Hortana quoq;, ſiue, vt Dionyſius ait, Britone de Latinis capta, in Algido hoſtẽ inuenit. Ibi prẹlio cõmiſſo Equi victi ſunt. Corbionis mœnia Romanus victor a fundamentis diruit. Et hæc domi militiẹq; eo anno geſta. Qui proxime ſecutus eſt

Conſules. Conſules habuit. M. Valeriũ, & Sp. Verginiũ. Ab externis armis ocium fuit ciuitati. Lex de

Lex de Auẽtino. Auẽtino publicãdo lata eſt, quũ plẹriq; furto multa i eo occupaſſent. Datẹ oĩbꝰ atq; i eo ẹdificare volẽtibꝰ. Fuerat prius modica ſui parte cultus, patet collis ãbitu. XII. ſtadiorũ. Sed quũ de lege huiuſcemodi agereẽ, Icilius & cẹteri Tribuni ad Cõſules miniſtrũ miſerũt, petẽtes vt de Auẽtino referrẽt ad patres, ꝓpulſus Tribunitius viator ab vno eorũ, q cõſuli apparebãt, procul reiectus, ita percitus Icilius lictorẽ arripuit e rupe ꝓcipitaturus, vltuſq; eſſet illico maieſtatẽ, niſi Tribuni hoĩs vitã precibus patrũ cõdonaſſent. Tentatũ ꝓterea a Tribunorũ collegio, vt Senatũ ſibi i curiã vocare liceret, quũ conſulũ ad eã diẽ poteſtas fuiſſet, illi dũtaxat patres

Conſulum fuit vocare Senatum. accerſere, nec e curia abire licebat, niſi cõſulũ alter ꝓnũciaſſet, abire ſi placet, nõ amplius vos moramur patres cõſcripti. Et vt cõſulatis fuit poteſtatis patres morari, ita Tribunitiẹ concionem populi tenere, ꝗ̃diu voluiſſet, ac quũ libitũ eſſet voce ſoluere. Refecti deinceps iidem

Conſules. Tribuni. T. Romilio, & C. Veturio cõſulibꝰ, q quũ ꝓter cẹtera, legẽ celebrarẽt, opportune nũciatũ eſt, Tuſculanũ agrũ ab Equis vaſtari. Pergrata ea res fuit patribus, q velut i orbẽ ſtatũ reipublicẹ variari nõ ignorabãt, vt bello concors ciuitas eſſet, in pace ſeditioſa, augeriq; rẽp. armis, ocio deteriorẽ fieri. Recẽs Tuſculanorũ meritũ effecit, vt Tribuni auxiliũ remorari nõ ſint auſi. Ambo itaq; Conſules ad id bellũ exiuere, hoſtẽq; in Tuſculano adepti, & ad pugnã extractũ, cũ magna cẹde fuderunt, fugarũtq;, quatuor milia Equorũ & amplius deſiderata. Prẹda ingens quẹſita eſt, ac vendita, prẹdaceẹ pecuniẹ ob inopiã in ærariũ repoſitẹ. Quẹ materia criminandorũ ad plẹbẽ cõſulum Tribunis eſt oblata. Nec ita multo poſt Sp. Tarpeio & Aulo Eternio ſiue Termenio cõſulibꝰ dies Romilio dicta a C. Claudio Cicerone, & Veturio ab L. Alieno ædile. Romilius. X. milibꝰ æris, & Veturius. XII. ſunt dãnati. Dionyſius ſignificare videẽ a Siccio Tri. pl. diẽ Romilio dictã, & a L. ædile Veturio, qa Equico bello Siccius cũ tota cohorte in aptũ mortis diſcrimẽ ire iniquo eorũ imperio iuſſus eſſet. Datũ ꝓterea crimini, ꝙ iidẽ conſules cũ nobilium manu in Tribunos impetũ feciſſent, per eoſq; magiſtratũ qui ſacroſanctus eſſet, violari cõtigiſſet. Tarpeius & Termenius cõſules damnare aiebãt poſſe cõſulares viros, & principes Senatus, legẽ tñ Tribunos ferre nõ poſſe. Tum Tribuni, Terentilla

Lex Terentilla. lege abiecta, quẹ iam cõſenuerat (Dionyſius eã latã exiſtimare videẽ, æſtimatãq; per eã mulctẹ ſummã, binis bobus ſiue ouibus triginta, & qđ nõ ſolis cõſulibꝰ, vt antea, ſed cẹteris quoq; magiſtratibꝰ, aduerſus ſuã poteſtatẽ delinquẽtes punire liceret) cũ patribꝰ agũt, vt veteribus certaminibus poſitis, ſi plẹbeiẹ leges diſplicerẽt, ex patribus & plẹbe creari paterẽtur, q leges & ea quẹ ad æquãdam libertatem attinerent, ciuitati cõſcriberent. Romilius q haud multo

antea dānatus fuerat,ſniam in ſenatu dixit,æquiſſima ſibi videri Tribunoꝝ poſtulata,habuitꝙ ſup ea re popularē orationē,quapropter nō ſolū laudarꝰ ē a Tribunis,ſed a Siccio & collegis remiſſa eſt ei mulcta,quā hō cōſtāti ingenio a ſe nihilo ſeciꝰſolutā voluit,neqꝫ dicēdo ambiuiſſe crederet.Ita de legibꝰ populo æquādis inter ordines cōuenit.Miſſi in Græciā q pręclaras Solonis leges,aliarūꝙ illuſtriū ciuitatū mores & īſtituta cōſcriberēt.Legati ad hoc ipm miſſi. Sp.Poſthumiꝰ Albꝰ.P.Sulpitius Camerinꝰ,& Aulus Mālius.Pro.P.apđ Dionyſiū Seruiū repetio.Fuitꝙ reliquū anni tp̄s ab externis armis,& omī domeſtica ſeditiōe qetū.Sed ānus q ſecutus eſt aliquāto quietior,P.Curiatio & Sexto Quintilio cōſulibꝰ.Cæterū duo grādia mala vrbē inuaſerunt,fames & peſtilētia oīm memoriæ ad id tp̄s traditarū maxima,vrbs funeribꝰ exhauſta,& agri hoīm pecorūꝙ ſtrage pene deſolati.Quintilius cōſul mortuꝰ eſt,cui Sp.Furiꝰ ē ſurrogatꝰ,mortuꝰ Augur vnꝰ,& tres Tribuni plębis,Flamē vnus Quirinalis.Interim legatis ex Gręcia reuerſis,Cōſulibꝰ.L.Menenio &.P.Siccio noua ſcribēdarū legū cura ciuitatē īuaſit. Placuit Decēuiros ſine ꝓuocatiōe creari,nec aliū eo anno eſſe ī vrbe magiſtratū,aliquādiu cōtrouerſia tenuit,deberēt ne ex vtroꝙ ordine legi,an ex patricio tātū,poſtremo cōceſſum,vt ex pſibꝰduntaxat crearent.Cēturiatis comitiis creati ſunt Appiꝰ Claudiꝰ & T.Genutius,q fuerāt aliqn̄ cōſules deſignati.P.Seſtiꝰ Sp.Poſthumiꝰ P.Sulpitiꝰſiue(vt alii habēt)Seruius,& Aulus Māliꝰ,q leges ex Gręcia detulerāt T.Romilius C.Iulius T.Veturius & P.Horatius.Sicꝙ publicę adminiſtratiōis ratio a cōſulibꝰad Decēuiros trāſlata eſt,vt olim a regibꝰ ad Cōſules. Fuitꝙ hic annꝰtrecēteſimus ſcđus ab vrbe cōdita,q primꝰfuit octogeſimę ſcđę Olympiadis in q̄ tpa Anaxagorę interitū reiicit Cæſarieſis Euſebius,Epheſii Heracliti ſtudia, & Eſdræ acta, quoꝝ ſupra meminimus.Fuerūt pręter hos ea tēpeſtate illuſtres Empedocles Agrigētinus,& Parmenides Eleates Phyſicæ vterꝙ diſciplinę ſectator.HicZenophanis & vt alii tradūt Anaximādri:ille Anaxagoræ primū,mox &Pythagorę auditor.Parmenides primus oīm globoſā eē terrā dixit & ī medio ſitā,duoꝙ elemēta ignē & humū,hūc opificis,illā materię ferre vicē.Hominū generationē ex ſole ortā,inter aīam & mentē nullū eſſe diſcrimen.Idē primus aīaduertiſſe fertur luciferum & veſperū eundē eſſe.Etſi alii ad Pythagorā id referunt. Fuit & Empedocles medicꝰ& orator vt Satyrus ſcripſit. Varia & mirāda de eius interitu tradunt.Hippobotꝰ Ætnā eū conſcēdiſſe ſcripſit,naturā,vt arbitror,loci exploraturū,ac ſeſe in craterē ipm cōieciſſe,argumēto alterius crepidæ ductus,quā ferreā fuiſſe memorię proditū eſt,& in ſupercilio crateris repertā.Sed Pauſanias huic phamæ nō accedit.Solē igneā maſſā dixit,Luuā habere diſci ſimilitudinē.Et vt Pythagoræ diſcipulū agnoſcas ſe aliquādo puellā fuiſſe affirmabat, arborē auem,atꝙ piſcē.Fuit his equalis Zeno Cittieus,Stoicæ diſciplinæ lōge princeps. Duo poſuit principia,deum & materiā,vnūꝙ deum nō plures.Eiuſdē illud,nō ſi magnus etis continuo & bonus,ſed ſi bonus & magnus quidem.Itidē ſatius lapide pedibꝰq̄ lingua.Octauo & nonageſimo ætatis anno,quū forte ſchola egreſſus digitū offendiſſet,ſibi manū īrulit.Fuit &ZenoEleates Dialecticę repertor.Is vt Satyrus in Epitome ꝓdidit,Nearchū tyrānū deiicere adortus, in cōiuratiōe dephenſus,quum quæſtioni fuiſſet adhibitus,oēs tyrāni amicos vt cōiurationis ſocios nominauit.Quibꝰ ſupplicio affectis,a Nearcho interrogatꝰ quæſtionē exercente, an plures ſupplicio afficiendi eſſent,tu ſolus inqt patriæ pnicies.Simulans inde ſe velle quædā ſecreto dicere,aurē illi dentibus,vt alii dicūt naſum lacerauit.Mox abſciſſa ſibi dentibus lingua in eius ſinum cōſpuit.Vixere cū his Pherecides Syrus hiſtoriarū ſcriptor.Cratinꝰ & Plato veteris comœdiæ authores.Ariſtarchus Tragicꝰ.Et hi quidē p id tp̄s,quo Decēuiri leges Romanis ſcripſere,ingenii laude claruert.Incidit duodecimꝰ Artaxerxis annus ī hæc tp̄a,quo vt Ioſephꝰſcribit,ille Vaſthim vxorē qa ad cōuiuiū vocata adeſſe noluiſſet,patrio more repudiauit, ſupducta illi Heſtere puella Hebraici ſanguinis,quā ex Babylone accerſitā,inter quadringētas pellices ab initio adamauerat.Erat p id tp̄s regi chariſſimus Amau Amalechita genere, ſterciderat ea gens Hebraicis armis,obtuleratꝙ rex Amanem ſecundum ſe vulgo adorandum, oēs itaꝙ illum æque ac regē venerari,vno dūtaxat dēpto Mardocheo Heſteres auunculo.Is genti ſi inſtituto vnum deum adorādū prędicabat,nec vllā Amani,aut mortalium cuiq̄ venerationē exhibendā.Erat Mardocheus in Artaxerxis familiaribus, iā inde ex quo Eunuchorū quorundā cōiurationē p Heſteten regi detulit.Cęterū magis valuit Amanis odium recēs,Mardochei gſa.In cuiꝰ inuidiā multa milia talentorū Aman regi pollicitꝰ,multiſꝙ criminibꝰoēm Hebraicā gētē inſectatꝰ,ꝙ cōtumax hoīm eſſet genus,ſupſtirioſum,cæteriſꝙ mortalibꝰ inimicum,facile obtinuit,vt ad oēs ꝓuinciarum præſides ab India ad Æthiopiā regis nomine literæ de Iu-

Solonis leges.
Conſules.
Peſtilētia & fames.
Conſules.
Decēuiri ad cōſcribēdas leges.
Empedocles Agrigētinꝰ
Parmenides Eleates.
Zeno Cittieus.
Zeno Eleates.
Conſtantiæ exemplum.
Pherecidea Syrus.
Cratinus comicus.
Ariſtarchꝰ tragicus.
Artaxerxes Heſtere.

dæorũ cæde darenť.Nec latuit edictũ regis Mardocheũ,q ſacco ĩdutus ſqualoreq; coopertus re-
gis aulã,nulli tñ exaudiť,ambibat.Peruenit auĩculi luctꝰ ad Heſteren haud multo poſt.Quę
quũ doloris cãm p Eunuchos reſciuiſſet,ad regẽ auſa eſt duabꝰcomitata ancillis ꝑuenire, quũ
capitale eſſet alioq ſiqs eũ niſi accerſitꝰadiret.Periculo tñ qđ vniuerſæ genti ĩſtabat commota
Heſteres fa- Heſtere,ꝓpriç ſalutis oblita,intẽpeſtiue ſeſe regi obtulit,quã ille veniẽtẽ quũ parum familiari
cinus. vultu ꝓcul eſſet intuitus,cõfeſtim illa tã pudore q̃ metu cõfuſa,ad eiꝰ pedes iacuit ĩtermortua
Comotꝰ puellę caſu Artaxerxes,humo iacẽtẽ ſubleuat, atq; in gremio receptã iubet bono aĩo
eſſe,diceret,ſiqd eſſet qđ magnopere a ſe impetratũ vellet.tũ puella vix ſibi ſatis reddita,maior
ẽ inqt rex dolor meꝰ,q̃ vt paucis a me verbis explicari poſſet,ſuppliciter oro,vt cũ iſto Amane
viro clariſſimo apđ me cras prãdere velis.Annuit ille,ſeq; cũ amico ex cõdicto affuturũ ẽ polli
citꝰ.Nocte vero q̃ media fuit,qđ deo credas cordi fuiſſe,Rex mãdat ſibi rõcinariũ regioꝝ actu
um afferri,ac quũ forte alia q̃dã regrereť,ecce illđ occurrit quo Mardochei ĩdicio rex capitali
bꝰfuerat ĩſidiis ſeruatꝰ.Tũ rex ad diſpẽſatores cõuerſus,Ecqd fuerit ne Mardocheo cõiuratio-
nis ĩdicei ꝓ regia bñficẽtia aliqd datũ,regrit.Quũ nihil ꝑter cõuictũ illi rñdiſſet,iubet Artaxer
xes Amanẽ ad ſe p noctẽ accerſiri,vt cũ eo cõſultaret, quo potiſſimũ ꝑmio ꝓſequẽdus is eſſet,
Amanis ſẽ- cui ſalꝰſua ĩ tãto diſcrimine curę fuiſſet.Aman ſñiam dicere iuſſus cẽſuit (neq; eñi cui hõſm
tentia. ea cõſultatio expediret exploraũ habuit)virũ ĩſigni equo ſedẽtẽ purpura & aureo torque or-
natũ ꝑ vrbẽ ab vno ex regiis purpuratis circũuehi oportere,q ꝓcedens clara voce teſtareť,tale
decꝰeos manere,quos Rex publice honoratos vellet.Tũ ille,recte ais inqt,tuq; quo nemo ẽ mi
hi amicior Mardocheũ ſub iſta põpa quã ꝓpoſuiſti,vbi primũ illuxerit,Suſianis cõſpicuũ oſtẽ
dito.Nihil minꝰexpectatũ & qđ magis ipſiꝰ aĩm afficeret audire potuit Aman,qppe q crucem
Mardocheꝰ domi paratã habebat ad Mardochei ſuppliciũ.Verũ q̃a regis ĩperium detrectare nõ eſt auſus,
Mardocheũ ĩ publicũ ĩſigni ornatu ꝑtrahit.Ludibrio ille ſe eẽ Amani ab initio arbitrarꝰ ẽ.Cę
terũ vbi oĩa ſerio agi aĩaduertit,audiuitq; Artaxerxis iuſſu fieri,oĩ ſqualore abſterſo,bñ ſpare ĩ
cipit.Erat tñ nihiloſecius de ſuoꝝ ſalute vehemẽter ſollicitꝰ.Quãta ĩMardocheo lętitia erat,
tãtꝰin Amane dolor & mœſtitia.Qui ita aĩo affectꝰquũ ſe domũ recepiſſet,haud multo poſt ꝑ
Eunuchũ ab Heſtere ex cõdicto ad cõuiuiũ accerſiť,tũ q ad eiꝰ domũ venerat ſublimẽ crucem
intuitꝰ,ab domeſtico ſeruo ſciſcitatꝰ,in cuiꝰſuppliciũ id inſigne patibulũ eſſet fabrefactũ,Mar
docheũ inqt herꝰ noſter fuit huic cruci affixurus,niſi rex aliter de eo ſtatuiſſet. Hoc Amanis
cõſilio Heſtere ĩſtructa,cæterũ iuſſa a rege in cõuiuio petere ſiqd vellet,fidẽs iã illa ſuæ eſt gẽ-
Heſteres ꝓ- tis interitũ depcata,inde ĩ Amanẽ inuecta crudeliter eũ feciſſe teſtata eſt,q gentem pio cultui
ces. addictã,nulli nocuã,nulli infeſtã,in aptũ vitæ diſcrimẽ conatꝰ eſſet adducere.Turbatꝰ Artaxer
Seruanť Iu- xes Heſteres poſtulatis in ꝓximos hortos cõceſſerat,interim Aman haud ignarus quãtũ inui
dęi Heſterea diæ apđ Heſteren ſuſtineret,reginę inſinuatꝰvt eoꝝ q̃ in Iudęos molitꝰ erat veniã ꝑcareť,vim
precibus. Heſtere inferre parãtis potiuſq̃ ſupplicare volẽtis,ſpeciẽ regi iterũ cõclaue ſubeũti ꝓbuit,cõfe-
Aman cru- ſtimq; ob id ad ſuppliciũ raptꝰ,cũ tota domo extremo eſt ſupplicio affectꝰ.Ipſe eadẽ cruce quã
ci figitur. Mardocheo parauerat,pepẽdit.Tũ Rex Amane ſublato tẽpeſtiuis Heſteres & Mardochei ꝓci-
bus fatigatꝰ,edictũ in Iudęos ꝓpoſitũ reuocari iuſſit.Literæ ad prouinciarũ præſides (nã dies
cędi deſtinatus nondũ aderat)ex Heſteres ſentẽtia datæ,q̃ ꝑter alia multa qbꝰ Rex ſalutẽ gen
tis Dinaſtis & prouinciarũ præſidibꝰ magnopere cõmẽdauit,inſertum habuere. Nos autem a
peſſimo mortalium(quũ interim de Amane loqueretur)Iudęos neci deſtinatos in nulla peni-
tus culpa deprehendimꝰ,cõtra iuſtis vtentes legibus,filios altiſſimi maximi ſemperq; viuentis
dei eſſe,cuiꝰbeneficio & patribus noſtris & nobis regnum eſt traditum, & ad hunc diẽ ab om
ni offenſa ſeruatum.Quare literas quas ille noſtro nomine ad vos dederat,nullum habere põ-
dus ſcitote.Cætera Ioſephus ſuis eſt cõmentariis complexus.Dies qui Iudęorũ fuerat neci de
ſtinatꝰ.XII.fuit mẽſis duodecimi qui ab Hebræis Adar,Diſtrios a Macedonibus dicebať. Fuit
lux illa iam inde Iudæis in monumentum rei omni tempore celebris. Fuit & Artaxerxis edicto
cæteris gẽtibꝰ,ſub Perſarũ imperio tũc agẽtibꝰ.Ioſephus author eſt Amanis liberos ab Heſtere
ad ſuppliciũ reqſitos,eiuſq; iuſſu cruci affixos,quingẽtos ꝑterea eoꝝ qui ex cõfeſſo Iudæis ad-
uerſarii fuerãt,& in prouinciis ſupra ſex & ſeptuaginta milia a Iudæis cęſa.Præter hęc quę ad
huc ſcripſimꝰ ĩ Iudaicis rebꝰ nihil relatu dignũ reperio, vſq; ad iunioris Artaxerxis regnũ q
Hebraicæ ex huiꝰſorore eſt natꝰ.Euſebiꝰauthor eſt ad hęc vſq; tpa Hebraicã hiſtoriã ex gẽtis annalibus
hiſtorię de- ſua ſerie deprõptã.Cætera q̃ Bibliacis cõtinẽtur libris ex Ioſepho Aphricano & Maccabeorũ
fectus. volumĩe ait excerpta.Quod eo mihi verius videtur,quia & Ioſephus quoq; ſecundũ hæc quæ

dē Heſtere ꝑdidit ad magni vſq; Alexādri tpa in breuiſſimū caput contrahit hiſtoriā. Fuitq; talis ꝑ id tp̄s Iudæorū ſtatus. Decēuiri qui ad condēdas leges Romæ creati fuerāt, decimo die ius ſinguli in orbē dicebāt. XII. faſces præcedebāt eū cuius erat iuriſdictio, cęteris ſinguli accē ſi, mira in iudicādo æquitas, moderatio adhæc tāta, vt quū ſine prouocatione creati eſſent, acci diſſetq; interim vt in domo P. Seſtii fuerit cadauer refoſſum, C. Iulius Decēuir in re tā atroci q̄ manifeſta, Seſtio collegę ſuo diē dixerit. Deceſſitq; ille ſuo iure, in re cuiꝰ ipſe alioqui legitimꝰ erat iudex. Qui quātū de vi magiſtratꝰ abſtulit, tantū Ro. populi adiecit libertati, eſſe ī ore om niū id iuris exēplū, nec minꝰ vulgo probari, q̄ ſi ex oraculo fuerit aliquo deprōptū. Sūma inte rim expectatio erat legū, quas Decēuiri ꝓmulgaturi. X. tabulis æneis cōplexas, in aptū retule re, Populūq; ad cōcionē vocatū, qđ fauſtū felixq; ciuibꝰ ipſis, Romanoq; nomini eſſet, ire iubēt, ſingulaq; legū capita per ocium ſcrutari, ſe quantū hoīm ingenia præſtare potuiſſent, credere ſatis æquarum ius omnibus. Cæterum plura vniuerſam ciuitatem q̄ paucos videre, cognoſce rent ipſi conferrentq; ſimul omnia, ſiqua addenda minuendave eſſent, eas demum Popu. Ro. le ges habiturū, quas ip̄e ſuo ſuffragio latas voluiſſet. Nec ita multis īteriectis diebꝰ quū vulgo oīa probarētur, Centuriatis comitiis Decē tabularū leges ſunt perlatæ. Inde quū annui īperii exiguū qđ tp̄is ad comitia ſupereſſet, vocato ſuper ea re Senatu, placuit qñ aliqua etiam deſi derarent ad Romani iuris corpꝰ explendum, vt in ſequētē annū idē magiſtratus crearet. Præ textus eius poteſtatis in vrbe retinēdæ hic fuit, cęterum videnť mihi patres aliud omnino ſe cuti, qđ & Dionyſius præclare eſt ſuſpicatus, vt Tribunitia poteſtas, ſi fieri poſſet, ex vrbe ī ꝑ perpetuū tolleretur. magna hoīm ambitio ſub ipſum comitiorum tēpus extitit. Principes ciuita tis ſine pudore obuios ꝓrehēſare, monere, precari, ſed omniū maxime Appius Claudius multi tudinem ambibat, nec ſatis diſcerni poterat, an inter Decēuiros q comitia habituri erāt, an in ter cādidatos eſſet, ꝓpior īterdū petēdo magiſtratui q̄ gerēdo, patres criminari, inter Duillios & Icilios viros Tribunitios, volitabat, per quos plæbi inſinuabať. Nec collegę interim ea clau ſis oculis ſpectare, nihil ſinceri in Appio arbitrātēs. nemo erat q tantā comitatē in tā nota ſup bia gratuitā exiſtimaret, & q ſpōte ſe ī ordinē redigeret, nō tā magiſtratu abire ꝓperātis, q̄ ad eum cōtinuādum viā quærentis vulgo arbitrabātur. Vt perditā igitur in homine ambitionē mollirēt, habēdorū comitiorū illi munus iniungūt. Dionyſius nullo modo eū auſurū fuiſſe ait in ſequētē annū petere, niſi plæbs ad id eū hortata eſſet, ac pene inuitum impuliſſet. Sed quocū q ſtudio ad petendum venit, Decēuir magno omniū cōſenſu primo eſt loco relatus. Creari in de M. Cornelius Maluginēſis, M. Sergius, L. Minutius, Q. Fabius Vibulanus, M. Rabuleius, T. Antoniꝰ, & tres plębeii. Q. ſiue vt alii habēt, T. Petilius, Cęſo Duilliꝰ & Sp. Oppiꝰ. Appiꝰ depo ſita quā ad id tēpus finxerat perſona, alterius anni magiſtratū auſpicatꝰ, idibꝰ maii mēſis ſacri ficaturus cū collegis fœdus ꝑcuſſit, vt ī nulla ſibi re Decēuiri aduerſarenť, obtinerētq; ꝑpetuū imperiū, neminemq; ad illud admitterent. Quotidie igitur remotis arbitris coibant, ibi prauis Appii cōſiliis inſtructi, q̄ ſecreto inter ſe deſtinaſſent in occulto habebāt. Rari ad eos aditꝰ pa tebāt, difficiles in ſermōe, nec ī decernēdo mites, aderātq; iā Maię idus, is eñ dies ſolēnis erat ineundis magiſtratibꝰ, tū qñ prius ſinguli in orbē faſces habere cōſueſſent, ingenti lictorū tur ba, vt ſingulis. XII. apparerēt in publicū ꝓceſſere, centū viginti lictores forū impleuerunt, quo magis inſueta res ē ciuiū oculis oblata, eo formidoloſior fuit, magiſq; terrifica. Siqdē eiectis re gibꝰ Valerius cui Publicolę fuit poſtea cognomē, author extitit, vt ſine ſecuribus faſces eſſent cōſulibꝰ præterq̄ ad bellū aut ī prouinciā ꝓfecturis, quū ſub regibꝰ vno cū virgis faſce cōplexæ eſſent. Cepit metus ingēs ciuitatē, deploratāq; vulgo credere libertatē. Decē reges ꝓ vno quē maiores ſui expuliſſent ſibi ortos muſſitabāt. Paulatim terror a patriciis ī humiliores verſus. Nā nobiliū multi eius cōſpiratiōis ob eā cauſam, quā alio loco retuli, haud inſcii fuere. Conni uere itaq; nobilitas illis in plębē ſæuiētibꝰ. In hāc crudeliter libidinoſeq; cōſulebať, plæriq; iter fecti, alii in exiliū acti, nec in viros tantū ſęuire, ſed matronarū etiā pudicitiæ, virginibuſq; vis īntēdebať. Eiuſmodi cōtumelias plęriq; declinātes, ī Latinos & Hernicos cū tota domo migra uere, & qđ maiori terrori acciderat, nō ſolū oīs ꝓuocatio ſublata erat, ſed ne ītermiſſio qdē vl la in prouocātis auxilium aderat. ob Decēuirorū cōſenſum, ſi libera vox cuiq̄ incidiſſet, confe ſtim in eius tergū & ceruicē virgę & ſecures expediebanť. Anno ꝑ hæc circūacto, plæbes proxi ma comitia optare. Iā eñ duę reliquæ tabulæ cōſcriptæ dicebanť. Exiit interim opinio ſine au thore, ictum inter Decēuiros fœdus, ne comitia in ſequentē annū haberēt, quin Decēuiratum ipſi obtinerēt perpetuum. quæ phama eo maiorē intulit terrorem, q nulla interim quum iam

Exemplū in Decēuiris.

Leges. X. tabularum.

Patrū cōſilium ad tollē dos tribunos.

Appii ambitio.

Coniuratio decēuirorū.

Terror ī decemuiris.

Decēuiralis ſæuitia.

Ppli metus.

rẽpus appeteret,comitioꝝ mẽtio fiebat,& iã Decẽuiri q Tribunitios viroꝝ(qa id populare habebaẽ)citra ſe ab initio oſtẽtauerãt,patricioꝝ iuuenibꝰ ſepti ius dicebãt.Multi partim virgis, partim ſecuribꝰ cędebãtur,& ne gratuita eſſet crudelitas,bonoꝝ direptio dãnatoꝝ ſupplicium ſeqbaẽ.Quo ſordido qſtu nobiliũ iuuẽtus corrupta,hi eñ Decẽuiroꝝ latera ſtipabãt,nõ ſolũ pſenti iniuriæ nõ ire obuiã,ſed apte etiã fateri,malle ſe pſentẽ paucoꝝ licẽtiã, q̃ oĩm libertatẽ.

Priuati Decẽuiri pergunt rẽpu. adminiſtrare.

Prçterierãt Maiæ idus,nec magiſtatu vllo ſurrogato,& Decẽuiri patrio iure priuati,cæterum neq aĩs neq ĩſignibꝰad magiſtratũ inhibẽdũ imminuti,cõſueto lictoꝝ ſtrepitu in publicũ prodeũt.Oritur interim bellũ a Sabinis,facta in Romanũ agrũ excurſione,fractiq Romana diſcordia caſtra ad Eretũ muniũt.Dionyſiꝰad Regillũ vrbẽ ſcribit.XVII.milibꝰpaſſuũ ab vrbe pp̃e Tyberim ſitã.Decẽuiri inter plębis & patrũ odia deſtituti cõſilia cõferũt,qd fieri oporteat,nec ſatis adhuc liq̃bat qd facto opꝰ eſſet.Magna dubitatio inciderat verũ arma darẽt ſimulq plębi, an tyrãnica fieret cõſcriptio:Patres,an plæbes,an neutri fierẽt futuri delectꝰ authores. In his

Bellum duplex oritur Romæ.

eoꝝ cõſultatio difficultatibꝰ hęrebat,quũ diuerſa pte nũciaẽ Equos Tuſculano agro fœde populato,caſtra ad Algidũ vrbẽ hre.Tũ vero neceſſitate coacti citare iubẽt pr̃es ĩ curiã, de rõne duplicis belli cõſultaturi,haud ignari quãta ſibi inuidiæ ĩmineret pcella. ꝙ ſua culpa agri ab hoſte p ociũ vaſtarenẽ.Certo igiẽ cõſilio reſiſtẽdi,ſiqs ĩpẽriũ ſibi abrogare conareẽ,atq ad aliorũ terrorẽ grauiter vindicãdi,ſenatum accerſunt.Vox pręconis patres ad Decẽuiros citantis

Accerſitur Senatus in curiam.

in foro audita admirationẽ attulit.Deſierant illi diu antea Senatũ vocare,ſuo arbitrio oĩa adminiſtrãtes.Gr̃as hoſtibus habendas vulgo prædicabãt,q in cauſa fuiſſent vt priſtinæ adminiſtrationis veſtigiũ aliquod in vrbe reſideret.Inſignis Senatoꝝ paucitas in curia cõſpecta turbauit vehemẽter Decẽuiros,ſui odio arbitrãtes eos ĩ curiã nõ veniſſe.Dimiſſi q domeſticatim eos citatẽt,caperentq pignora niſi præſto ſibi adeſſent,ſciſcitarenẽq cõſulto ne publico abſtinerẽt,an maiore aliquo negocio impediti cõuenire nõ poſſẽt. Verũ vbi renũciatũ eſt mlto maximã Senatꝰ partẽ in agris eſſe,lætius id accepere q̃ ſi dicti eſſent imperiũ detrectare. Ex agris ergo accerſiti vbi frequẽtes ĩ curiã coiuere,poſt Appii Claudii relationẽ pr̃es iuſſi dicere ſentẽtiã,M.Horatius Barbatus & L.Valerius Publicolę nepos,filius eius Valerii q in Capitolio re-

Diſcordia ĩ curia.

cuperando Conſul periit,tumultũ excitaſſe dicunẽ,qui petẽtes vt de rep.libere liceret dicere, prohibiti a Decẽuiris ad populũ ſe pditutos denũciarũt,nũc Tarquinios,nũc ſæuiſſimos tyrãnos Appiũ & collegas appellantes,identidẽ monendo viderent ne prohibendo Senatores quominus q̃ de repu.ſentiãt libere in curia dicerẽt,experirenẽ quãto fortior dolor ſit ĩ pp̃ria libertate vindicãda,q̃ in iniuſta dominatiõe cõtra libertatis aſſertores retinẽda.de Sabino eos bello referre tãq̃ nõ maiꝰ domi Po.Ro.bellũ ſuſtineret,ꝙ q æquãdi iuris eſſent creati,nullũ nõ iuris modo ſed ne libertatis qdẽ reliq̃ſſent ĩ ciuitate veſtigiũ.Hęc & alia multo atrociora nũc Ho

C.Claudii admonitio.

ratio nũc Valerio ĩ Decẽuiros pclamãtibꝰ,cũ nec illi interĩ modũ irę ĩuenirẽt,C.Claudiꝰ Appii Decẽuiri patruus multis pcibꝰ eſt Appiũ obteſtatꝰ,vt Romanæ libertatis ſocietatiſq ciuilis potiꝰ q̃ fœderis cũ collegis nefarie icti,vellet eſſe memor.Multo magis id ſe ipſiꝰcã q̃ reipu. orare.Quippe q̃ ſi a volẽtibꝰ neq̃at ab inuitis ſit ius ſuũ repetitura.Nemini dubiũ eſſe, inuitis ciuibꝰvelle dominari, rẽ tyrãnicã eſſe,iiſdẽ volẽtibus Ariſtocraticã.Reiiceret ergo diſcrimẽ cõtinuãdi magiſtratus ĩ diſcuſſionẽ ppli,cẽturiatiſq comitiis experireẽ,vellet ne populꝰ ita euenire,vt pſenti poteſtate Appius & eiꝰ collegę diutius fungerenẽ.Nec ſi qd̃ illicitum fœdus cũ collegis ictũ haberet,de eo vi & armis retinẽdo ſe teneri arbitrareẽ,qũ ſeruare ſit impiũ & crudele,quia cõtra patriã,idẽ vero ſoluere pium & ſalubre.Fauere deos iuſtis cõſpirationibꝰ,turpibus & nefariis iratos eſſe.Quare tantiſper dum liceret erratum corrigeret,fateretur q ſiquid deliquiſſet,quando natura ita cõparatum eſſet,vt confeſſis & deprecantibus irati animi facile miteſcerent.Sæpe ſe Appium ipſum admonere voluiſſe,ſempq ab eiꝰianua vt ignotũ & ſordidũ cõtumelioſe excluſum,cæterum tempus & locum ferre omnia pulchra & vtilia loqui, q̃ et ſi ſero fortaſſe dicerentur,ſatius tamen ducere ſe ea tum demũ dici ac coram denunciari q̃ nunq̃.Sũma eius orationis fuit,vt diceret ſe plura dicturum fuiſſe,ſed ſatis illa eſſe,ſi deꝰ aliqs eius mentẽ in meliora flecteret cõſilia.Contra ſi in mala & pernicioſa,tam ea quæ dicta eſſent q̃ q̃ adhuc dici poterãt ſupuacua fore,& inutilia. Adiecit & illd̃,ex magno certamĩe magnas iras excitari,horrere ſe ne ex tã fœda altercatione fœdior ſequereẽ exitus.Enĩuero Appio & cęteris phibẽtibꝰquẽq̃ loq niſi de eo qd̃ ad pſentẽ relationẽ attineret,videri ſibi nullũ Senatuſcõſultum fieri oportere.His Appii verbis quibꝰpoſtremo eſt loco vſus,nulli dubiũ fuit eiuſmodi ſententia priuatos eos iudicari.Cui facile acceſſere Quintius Cincinatus & T. Quintius Ca-

pitolinus.L.Lucretiꝰ atq; alii patrũ ætate principes & authoritate. Dicta & alia ſnía,q̃ iubebat patres coire ad ꝓdendũ interregẽ:labẽteq; iam aperte Decẽuirorũ cauſa,L.Corneliꝰ Maluginẽ ſis Cornelii Decẽuiri frater belli curam ſimulãs,hinc patres caſtigabat,qui alieno tpe ſeterent diſcordias,inde Decẽuiros admonebat,futurũ,vt pacata foris repu.rationẽ reddituri eſſent in annũ ne creati eſſent,an donec leges quas ſcripſiſſent perlatę forẽt,interea placere ſibi ꝓnunciauit,præſentem belli curã cæteris rebus præuerti,quãdo non rebꝰ tẽpora ſed res temporibus ſeruirent.Quũ pars patrũ pedibꝰ in eã ſententiã iret,Valerius & Horatius ferocius coorti aperte vociferati,niſi liceat ſibi libere de repu.dicere,dicturos ſe ad populũ quæ in curia fari prohiberenť.Cõtra Appius ferociter minitans ſatius eis futurũ aiebat,nullam niſi de eo qd in cõſultationẽ veniſſet vocẽ emittere,in Valeriũ negantẽ priuatos ſenatori obſtare poſſe quo minus ſentẽtiã diceret,itaꝰ lictorem miſit.Tũ illo Quiritium fidem e limine curiæ ĩplorãte, L. Cornelius Appiũ cõplexus obteſtatus eſt,vt Valerio dicendi poteſtatẽ faceret,qua conceſſa quum ille nullã ampliꝰ vocem miſiſſet,Decẽuiri ꝓpoſitũ tenuere.Dionyſius author eſt poſt tumultũ Appiũ ſatis popularẽ orationẽ habuiſſe,ſe & collegas noluiſſe cohibere Senatorꝫ queq̃ quo minus libere loquerenť,q̃ vellẽt,ſed Valerii & quorundã petulantiã,q prius ad ſnĩam dicendã ꝓceſſiſſent,q̃ dicere rogati eſſent.Quod ad magiſtratꝰ cõtinuationẽ attineret,paratum ſe & collegas fore,populo rationẽ reddere eorꝫ q̃ acta eſſent,quãdo nõ in annum eam poteſtatem accepiſſent a populo,ſed donec oẽm cõſtituiſſent legũlationẽ.Igitur quę mẽte concepiſſent ꝑfectis,futurũ,vt ipſe & alii ſpõte,poteſtate abituri eſſent.Multi Senatorii ordinis Tribunitiæ poteſtatis odio malebãt Decẽuiros ſpõte magiſtratu abire,q̃ ĩuidioſe ad id deponẽdũ cõpelli.Haud enĩ tãto cõſularis imperii deſiderio tenebanť,q̃ plębei magiſtratus quẽ infenſe oderant,abolendi ſtudio & cupiditate.Silẽtio igiť patrũ Decẽuiri delectũ habuere.Cæterũ quia maius propemodum certamen domi q̃ foris inſtare videbať,Appium violento ingenio virũ,& ob id ad vrbanos motus comprimendos magis accõmodatũ,in vrbe relinquendum ſtatuere.Bellũ in Sabinos gerẽdũ,M.Rabuleius & Q.Perilius cum totidẽ collegis ſuſcipiunt.Marcꝰ Cornelius cũ L.Minutio & Cæſone Duillio & L.Sergio in Algidũ aduerſus Equos duxit exercitũ.Sp.Oppius Claudio ad vrbẽ præſidio obtinendam adiutor datus.Domi foriſq; res Decẽuiris infeliciter ceſſere,militibꝰ qd ad bellũ attinet vtrobiq; fugatis,ĩpis ne qd ductu auſpiciiſve eorũ quos oderãt ꝓſpere fieret,ita euenire volẽtibus.Fuſi Romani exercitꝰ & a Sabinis ad Eretũ & ĩ Algido ab Eqs,ab Ereto noctu fugã milites moliti inter Fidenas & Cruſtumeriã edito loco caſtra muniuere,natura loci valloq; magis q̃ virtute freti,ab hoſte q fuerat e veſtigio ſecutꝰ ſe tutabanť:in Algido nõ ſolũ ſe vinci acie paſſi ſunt,ſed caſtris etiã exuti Tuſculũ cõceſſere. Phama rei in vtraq; ꝓuīcia male geſtę tãtũ ciuitati terrorẽ attulit,vt patres Decẽuiralis odii obliti vrbẽ attẽte cuſtodiẽdã cẽſerẽt,quiq; ꝑ ętatẽ arma ferre poſſent,frequẽtes circa muros excubarẽt,ꝓ portiſq; ſtationes haberẽt.Supplemẽtũ Tuſculum mitti placuit,vt ĩde Decẽuiri digreſſi militẽ ſub dio haberẽt,q circa Fidenas erãt ſupplemẽto ex vrbe accepto caſtra ĩ hoſticũ promouerẽt.Ad hãc duplicẽ cladẽ duo nefãda ſcelera a Decẽuiris addita,L.Siccio viro fortiſſimo in Sabinis ĩterfecto,q legati noĩe ĩ ea caſtra miſſus ab Appio fuerat:depugnauerat is ꝓlia cẽtũ viginti,ſi Dionyſiꝰ vera ꝓdidit,quũ annos.XL.militaſſet.Quiq; &.XL. acceperat vulnera, oĩaq; aduerſo pectore,a tergo nullũ,quatuordecim coronis quęrnis donatꝰ,Obſidionalibꝰ tribꝰ,octo caſtrẽſibꝰ,octogĩta torquibꝰ aureis,armillis cẽtũ ſexaginta,duodeuiginti haſtis,Phaleris quiq; & viginti,quarũ nouẽ ex ꝓuocatiõe fuerat adeptꝰ: talis itaq; exiſtens quũ in vrbe priꝰ,inde in caſtris,quo ſpecie honoris ab Appio non multo prius fuerat miſſus,ad hoc ipm vt a collegis quoq; mõ tolleref,colloqa haberet de ſeceſſione faciẽda,filius ne hic fuerit eiꝰ Siccii q author fuit primę ſeceſſiõis ĩ ſacrũ mõtẽ a plębe factę,haud ꝑ certo auſim affirmare.Nec illũ ipm etſi tẽpora cõſtare poſſint,fuiſſe dixerim,quũ diuerſo hic fuerit prę̃noĩe ab illo.Cęterũ qſqs fuit is ſuſpectꝰ Appio & collegis ſpeculatiõis prętextu caſtris ablegatꝰ, negocio iis q cũ eo miſſi ſunt occulte dato,centũ eos fuiſſe Dionyſius ſcribit,vt eũ oppotuno loco adorti obtrũcarẽt,peregerunt & illi facinus.Sed acer belliciſq; caſibꝰ aſſuetus,haud inultꝰ periit,quippe q vbi in ſe impetũ fieri vidit,ex equo deſiliẽs valide ſe tuẽdo aliquãdiu reſtitit.Poſtremo quindecim circa ſe ꝑẽptis telorum multitudine obrutus concidit,qui ſuperetãt tumultuoſe in caſtra nunciant Sicciũ cũ ſuis in inſidias præcipitatũ,eũq; cũ quibuſdam ab hoſte circũuẽtum periiſſe.Credita primo res eſt,verũ vbi ii, q ad locum inſidiatum miſſi ſunt, ad eos qui ciderant ſepeliendos, Siccium iacentẽ intuiti,haud quidẽ ab hoſte ſpoliatũ, cæteriſq; exaduerſo proſtratis hoſtium

Cornelii Maluginenſis ſentẽtia.

Appii & collegarũ purgatio.

Decẽuiri delectũ habẽt.

Decemuiri bellũ inter ſe partiunť.

Ro.ĩ vtraq; ꝓuincia vincuntur.

Siccii cędes

Funeratur in caſtris Siccius.

neqꝫ cadauer vllũ neqꝫ abeũtiũ veſtigia extatẽt,a ſuis eũ ĩterfectũ ꝑdicãtes ĩ caſtra retulere,Ro
mã cadauer relaturi,niſi Decẽuiri publica ĩpenſa caſtrẽſi funere extuliſſent.Sepultꝰigiť ingen
Nefarium tí militũ mœſtitia,peſſima Decẽuiroꝝ ĩ vulgꝰ phama.Alteꝝ ab Appio flagitiũ Romę editũ,
Appii cõſi vñ maior ſecutꝰeſt motꝰ.Cœperat eũ libido plæbeiæ virgĩs vitiãdę,erat puellæ pater,L.Ver
lium. giniꝰq honeſtũ ĩ his caſtris ordinẽ ducebat.q̃ Eqs circa Algidũ fuerãt oppoſita.Homo ſeuerio
ris vitæ,rectiqꝫ exẽpli.& q̃ vxore ſuis moribꝰ inſtituta,dabat operã,vt & liberi ſancte inſtitue
renť.Deſpõdetãt ille filiã,L.Icilio viro tribunitio,hãc Appiꝰ ꝑrio corrũpere adortꝰ,poſtq̃ pudo
re pudicitiaqꝫ oĩa vidit ſuę libidini occluſa,aĩm ad nouã adiecit fraudẽ,negocio redigẽdæ ĩ ſer
uitutẽ puellæ.M.Claudio cliẽti ſuo dato,quẽ ab initio monuit ne iis ĩ iudicio cederet,q poſtu
larẽt ſibi ius dari puellæ ĩ libertatẽ vindicãdæ.Perſuaſum habuit Appius locũ,ſibi qa abeſſet
Vis Vergi pater ad iniuriã relictũ.Claudiꝰ alienę libidinis miniſter puellę ĩ foꝝ veniẽti,ibi eĩn ludi literaꝝ
nię intẽdiť, in tabernis erãt,manũ iniicit,ſeruæqꝫ ſuæ filiã ipſãqꝫ ſeruã appellãs,ſed domũ ſeq iubet.Obſtu
puit primo puella,ĩde clamitãs nutricis lateri hę-ebat,quã cũctãtẽ minaciter ille obiurgat,vi
qꝫ abſtractuꝰ videbať.Fit eo cõcurſus ad vocẽ anus,Quiritũ fidẽ ĩplorãtis.Cõfeſtim Verginii
pris,& ſpõſi Icilii popularia noĩa circũſtãtis,turbę fauorẽ puellę cõciliãt.Et iam a vi tuta erat
quũ ille ad eos,q ꝓ puella ſtabãt,turbato vultu cõuerſus,iure hic ingt Quirites opꝰ ẽ nõ alter
catiõe,puellã ĩ ius voco,quẽ euntẽ authoribꝰ iis q aderãt illa ſecuta ẽ,vbi ad Appii tribunal vẽ
tũ eſt,tũ aſſertor fabulã iudicii nõ ignotã excõpoſito pagit,puellã apd ſe ex ſerua natã furto
qꝫ trãſlatã inde in Verginii domũ,illiqꝫ pro filia a Numitoria cõiuge ſuppoſitã. Id ſe manife
ſto ĩdicio cõpertũ habere.ꝓbaturũqꝫ vel ipſo Verginio iudice,ad quẽ maior pars eiꝰ cognitiõis
attineret.Interim æquũ eſſe,vt ancilla dñm ſequať.Cõtra puellę aduocati,qñ pater reipu. cau
ſa abeſſet,ĩiquũ arbitrari virginẽ auxilio pris deſtitutã piclitari.Poſtulare igiť ius & poteſtatẽ
retinẽdę puellę in libertate quoad res cognoſcereť,ne ſi vindiciæ cõtra libertatẽ darentur, ad
Appii de ulta virgo priꝰ phama q̃ libertate piclitareť.Appius placere ſibi patrẽ acceſſiri ꝓnunciat,in
cretum. terea aſſertorẽ iuris ſui iacturam facere nõ oportere,quin eã cõtinuo abduceret, ſiſteretqꝫ rur
ſus in aduẽtum eius,qui pater eſſe diceret.Nemo nõ eorũ qui aderãt iniquitatẽ ſenſit decreti.
Quod legi quã ipſe tulerat haud dubie erat cõtrariũ.Peropportune priuſq̃ inde abduceret, P.
Numitorius puellæ auũculus,& ſponſus Icilius ſuperueniunt.Datur ambobus via in confer
ta multitudine ad Appii tribunal,fecitqꝫ ſuo aduentu ſpẽ Icilius iniurię reſiſti poſſe,recentem
adhuc tribunatum ſpirans. Lictor decreuiſſe ait Decẽuirũ,Iciliumqꝫ vociferãtẽ ſubmouet.Tũ
Icilii ſponſi animus ꝑ ſe ferox iniurię atrocitate accẽſus vocem cõtinere nõ potuit,ferro hinc ait ſubmo
ferocia. uẽdus ſum Appi,vt tacitũ feras qđ celari optas.Virginẽ ego hanc mihi nuptã ducturus ſum
habiturusqꝫ pudicã,conuoca ꝓinde quicquid lictorum tibi & collegis apparet,virgas & ſecu
res ĩ me expediri iube,Icilii ſpõſa extra patriũ limẽ nõ manebit.Nec ſi duo Rõanę libertatis ꝓ
fugia ꝓuocationẽ,& Tribunitiã poteſtatẽ euerteritis,ẽ iccirco ĩ cõiuges, & liberos nros regnũ
vrẽ libidini datũ.Sæuite ĩ tergũ & ceruices noſtras,pudicitia ſaltẽ ĩ tuto ſit.Si huic quę mihi
deſpõſa eſt vim afferri videro,ego fidẽ Quiritũ qui adſunt ꝓ cõiũge,Verginius militũ ꝓ filia
implorabimꝰ.Nec tu decretum iſtud,vnq̃ ſine cęde noſtra tecũ feres. Tu Appi tecũ conſidera
quouſqꝫ ꝓgrediare.Verginius poſtq̃ Romã venerit ipſe de filia videbit,me qđ ad iſtas vindici
as attinet,ſpõſę libertatẽ tueri parãtẽ,citius vita deſeret q̃ fides. Appius qñ haud dubium cõ
citata multitudine inſtabat certamen,enimuero lictores Icilium circũſtabãt,haud vltra minas
ꝓgreſſus,nõ ſpõſam ab Icilio defendi teſtatus eſt,ſed locum ſeditioni ab eo quæri,verum ſe illi
Recẽs Ap oẽm diſcordiæ materiã eo die ademptutum,nec tũc dicturũ ius,modo ſciret Icilius non id ſibi
pii decretũ. dari ſed libertati,& Verginio abſenti,q puellæ pater diceret.Inde a Claudio corã petiit,vt de
cederet iure ſuo vindicariqꝫ puellã in poſterum diem pateretur. Q; niſi Verginius mature iu
dicio occurreret,haud ſibi cõſtãtiã ĩ decernẽdo defuturã.Puellæ neceſſarii tã breui tpe ad iniu
riã conceſſo Verginium ex caſtris per ĩpigros iuuenes fratrẽ Icilii,& Numitorii filiũ acceſſunt.
Hi citatis eqs in quo diſcrimine filiæ libertas eſſet in caſtra illi nũciatũ abiere.plæbs ſuã Icilio
operã deſpõdit,quum adhuc frequẽs eſſet forũ,quibus ille obortis lachrymis, pergratũ eſt in
qt mihi Quirites ſtudiũ veſtrũ,cras quęſo adeſte,tũ ſi opus fuerit,vtar ego vra opa.propinqui
pro puella deſpondentes eam domum reduxerunt.Appius parũper immoratus ne eiꝰ rei cauſa
ſediſſe videretur,domum ſe recepit,inde ad collegas ſcribit ne Verginio darẽt cõmeatũ, quin
ne qd in caſtris moliri poſſit cuſtodiri iubeant.Ille vero venia domum abeũdi ſub primã facẽ
impetrata,auerſis itineribus ne retrahi poſſet multũ viæ cõfecerat,quũ Appii literæ ſunt ĩ ca

Verginii reditus ad vrbem.

ſtrã delatæ. Vbi igiť Romã venit prima luce quũ frequẽs ciuitas in iudicii euentũ erecta ĩ foro ſtaret, Verginius ſordida veſte eorũ more amictus, cũ filia & aliquot matronis eã comitãtibus, magnaq; ciuiũ aduocatione ĩ publicũ venit. Ibi ille ſingulos circuire, ꝓhẽſareq; atq; orare vt ſibi ꝓ patria, pro ciuibꝰ aſſidue ĩ acie ſtanti in vnicę filiæ periculo adeſſent. Quid ſibi qd aliis ꝓfuturũ, q circa ſigna frequẽtes eſſẽt, patriãq; armis tuerenť, ſi incolumi vrbe liberi ſui ea domi patiantur, quæ ciuitate vi capta patienda eſſent? Hęc ille cõcionabundus forum circuibat.

Preces Verginii & Icilii.

Nec multũ his diuerſa Icilius, muliebris ad id comitatꝰ tacito fletu plus oĩno q̃ virilis vox multitudinẽ mouebat. Cõſcẽdit interim Appius tribunal, ibiq; paucã Virginiæ aſſertore querente, ꝙ pridie ꝑ ambitionem ſibi ius dictum nõ eſſet, iterũ prioris diei poſtulata decurrẽs, Eſt inquit mihi ãcilla paterna, cui prægnãti & familiaritate notę Numitoria vxor Verginii ꝑſuaſit, vt infãtẽ cuiuſcũq; ſexꝰ enixa eſſet, ſibi occulte traderet, ſeq; abortũ emiſiſſe mẽtireť, qđ cũ illa ſiue pretio, ſiue gratia feciſſet, puellã ſubdititiã a quitodecimo inde anno apud Verginiũ pro filia educatã.

Claudii mẽdacium.

Verginius non a ſerua ſed ab ingenua potius fuiſſe vxorem ſuam prolem ſuſceptũ ã, ſi ita facto opus fuiſſet dicere. Nec fœminã ſed marẽ, & ꝙ maiora adhuc eſſent verę ſtirpis argumẽta, plę taſq; adeſſe mulieres q̃ grauidã ꝑ id tꝑs vidiſſe Numitoriam ſuam meminerunt, affuiſſeq; illi medio puerperio. Et qđ oĩm maxime indubitabile eſſet, aluiſſe eã nonnihil ſuis vberibꝰ puellã, qđ euenire nequiuiſſet niſi nuper fuiſſet enixa. Hæc ille, qñ vxore defuncta aliud veriꝰ afferri nõ potuit.

Verginii defenſio.

Appiꝰ vero ſua natura parũ valẽs ſenſu, præſentiq; poteſtate amẽtioe factus, tumido animo & impotẽtibꝰ ſtimulis amoris exagitatꝰ, nec quæ dicerentur aduertens, nec dicenda multũ cõſiderans, repente interfatꝰ, Ego inquit Vergini, & vos quirites q adeſtis haud nũc primũ vti res hæc habeat audio, ſed lõge antea q̃ hũc magiſtratũ adiiſſem, patee Claudii huius, q maiorum veſtigia ſecutus, q̃diu vixit in familiæ noſtræ patrocinio mãſit, moriens hunc puerũ mihi tuendum reliquit, dum igitur ſub noſtra adhuc tutela eſſet, indicio cõperi quẽadmodũ Numitoria Verginii coniũx puellã hanc a Claudii adhuc pueri ſerua occulte acceptã ſibi ſubdidiſſet, verũ id negocium me tunc attingere nõ putaui neceſſariũ, ſatius fore ratus, vt hic poſtq̃ per ætatẽ adoluiſſet ipſe ſuo in hac re arbitrio vtereť, abducere, ne ãcillam vellet ſuã an altoribus vel pretio, vel gratia cõdonare.

Flagitioſa calumnia.

Nũc nihil minus, q̃ rei eius procurãti Claudius ipſe puellã ad Tribunal ſtatuit ſibi indicio cõpertũ dicens, hanc ex domeſtica ſerua natã. Ego ne quid temere feciſſe viderer, expectandũ duxi tãtiſper dum res inter ipſos aliquo modo cõponeretur. Cæterũ quia nihil, vt video, illis conuenit, teſtor ego & decerno Claudium eſſe puellæ dominũ. fuitq; tale Appii Decẽuiri decretum, ſi Dionyſius verus eſt author. Liuius quale fuerit velut varie traditũ nõ poſuit.

Appii decretum.

Poſt decretum ſubmoueri turbã iubet Appius minaciter denũcians, expedire iis quorũ res illa nihil intererat: aut domũ abire, aut pacatũ forum reddere. Cõuerſuſq; ad Claudiũ, tu inquit tutus, vel per mediam concionẽ mancipiũ abducito, ſecures duodecim ne quã vim reformides erũt tibi comites.

Ferox Appii denũciatio.

Fletus & cõploratio ĩgẽs ad tã crudelẽ vocẽ exorta eſt. Multi ſibi pectora, & frontẽ pulſabãt præ nimio dolore, ſtupore alii metuq; defixi veſtigio hærebãt. Tũ Verginius in tãto malo deſtitutꝰ, cõſiliũ iniit, ſibi quidẽ ærũnoſum, ſed præclarũ alioq; & forti viro dignũ, ad Appiũ mitiore vultu conuerſus, ignoſce inq̃t ꝑcor Appi ſi patrio dolori indulgẽs intẽperãtius aliq̃d dixi, ac ſinas quæſo priuſq̃ puella abducať, me eã alloq, vt ſolus cũ ſola cõgreſſus aliqd dicã aut audiã, qđ & meũ & illiꝰ dolorẽ leniat Liuiꝰ quaſi nutricẽ ꝑcõtaturus ſecretũ petiiſſe Verginiũ ſcribit.

Virginiꝰ filiam cultro tranſfigit.

Data ab Appio venia, ſeducit ille filiã ad tabernas qbꝰ poſtea Nouis nomẽ fuit. Ibi puellã paterno affectu cõplexã lachrymis ꝑfũdẽs, ſoeteq; cũ miſeri ꝑſis, tũ filiæ q̃ſtus, ſupmo oſculo cõplexuq; a ſe ſolutã arrepto ex Lanionia mẽſa cultro, hoc vno inq̃t quo poſſũ mõ, filia te ĩ libertatẽ vĩdico, ferrũq; deĩde ꝑ puellę pectꝰ exegit. Cõuerſuſq; ad Appiũ te inq̃t Appi, tuũq; caput hoc cruore cõſecro.

Verginii reditꝰ ĩ caſtra

Clamore ad tẽtã atrocẽ exorto, excuſſus ſolio Appiꝰ Verginiũ capi iubet, illeq; ferro ſibi viã faciẽs iuuenũ multitudine ſtipatus ad portas contẽdit, ibiq; equo ad id parato: cũ Icilii fratre, & Numitorio iuuene a qbꝰ fuerat priori die accerſitꝰ ieteqeto curſu abiit ĩ caſtra, quo apparet, Verginiũ ab initio habuiſſe ĩ aĩo id agere, ſi ꝑ Appii inclemẽtiã nõ licuiſſet filiã ĩ libertate retinere. Icilius & Numitorius Virginiæ corpus ſublatũ circũfuſæ multitudini oſtentãt, Appii iniuriam, infelicem puellæ ſortẽ, patris neceſſitatẽ deplorãt, exaudiri etiã matronarũ q̃ puellã in forum comitatæ fuerãt, miſerabiles querelę, ꝙ tã iniqua cõditio procreandorũ liberorũ eſſet, tã indigna muliebris pudicitiæ ꝑmia, ſed Icilii vox plena Tribunitię poteſtatis erat, patriæq; libertatis memor. Appius Icilium arripi iubet. Cæterũ quum lictoribus via ad eum non daretur, per confertam

Valerii & Horatii in X.virosmo rus.

multitudinē ípe furēs,ad eū capiēdū ire pgit.Erant circa Iciliū Horatius & Valerius,q audito Virginiæ caſu ſpe eoꝝ,q̄ ſecuta ſunt,in forū tanq̄ ad ſignū aliq̄d bellicū deuolarūt.Hi repulſis lictorib⁹ ptiuarū Appiū eſſe dictitabāt,nō oportere inuitū ciuē priuati dicto obediētē eſſe.Tū ibi Icilio dimiſſo,Valeriū & Horatiū Decēuiri iuſſu lictores inuadūt.Atrox rixa orit̄.Frangūtur a multitudine faſces.Appius in Vulcani tēplū cōpulſus,populū ad cōcionē vocabat.Erat id tēplū in parte Romani fori,eo Valerius & Horati⁹ intrepide decurrūt.Ibi cū tota cōcio populares viros audiret,Decēuiro fari volēti obſtreperet,Appius ꝓpriæ ſalutis ſollicit⁹,in ꝓpinquā domū,obuoluto capite,ſeſe recepit.Dionyſi⁹,q̄d nō multū diuerſū eſt,in diuerſā fori partē

Appii fuga

Valeriū & Horatiū totā ſecū cōcionē traxiſſe ait,veritūq; Appiū multitudinis cōſenſum,ex publico ceſſiſſe.Oppius,vt collegæ auxilio eēt,iu forū tumultuoſe irrupit.Verū vbi fractū imperiū vidit,trepidus pſes in curiā vocari iubet.Ibi ſpe finiēdæ poteſtatis p ſenatū facta ſeditio cōpreſſa ē.Miſſi I caſtra nūcii,q̄ in Vecilio mōte erāt,ex patricio ordine iuniores,q mature Decēuiros monerēt,vt a militari ſeditiōe caſtra cuſtodirēt,I qb⁹ Virginii acceſſus iā oīa turbauerat,ille vbi eo venit,mœſto vultu cruētū habēs cultrū,quo filiā trāſfixerat,mœſtitiā & lachrymas viri,habitūq; īſuetū mirati,q eū trāſeūtē viderāt,partim ſciſcitādi ſtudio,q̄d nouę rei accidiſſet,partim ab eo vocari e veſtigio I cōcionē ſecuti ſunt,tū ibi ille lachrymās,q̄d actū Romę

Virginii cōcio ad milites.

eſſet ordine exponit,multa de Appii I ſe crudelitate queſt⁹,deq; ei⁹ in filiā libidine,recurrit īde exilia,rapinas,cędes,& alia īfanda Decēuirat⁹ I miſeros ciues flagitia.Quæ quo fœdiora eſſent eo maiori ope milites niti oportere,ne diuti⁹ ea velut venalitia mācipia paterent̄, poſtremo eo flexit ōronis Iperū,vt diceret tē īdignā fieri ꝑ gl̄ia & impio, Romanā iuuētutē foris dimicare, domi.X.priuatis hoīb⁹ turpiter ſeruire.Exegiſſe pſes ſuos ex vrbe Roma Tarqniū,qa filii iuuenis libido I Lucretiā immoderatior fuiſſet,at nō ſatis iis q regnū furati eſſēt,laſciuire I libera corpa,niſi in ſeruitutē quoq; redigerēt.Nec petere ſe,vt ſuā iniuriā vltū irēt,quā etſi patū humane,fortiter tū ipe p ſe eſſet vlt⁹ Nec ſe domi habere ampli⁹,q̄d tali eſſet periculo obnoxiū ipſi vxorib⁹ liberiſq; ſuis pſpicerēt,q̄q̄ ſi nō aliud ad nefariā tyrānidē tollendam animos incitaret,libertatē tāti ſibi videri,vt ſi ii eēnt,q videri vellēt,digniq; ſuis maiorib⁹,tū quū arma I ma-

Peroratio.

nibus eſſent,eā vi repeterent,ab iis q neq; modū,neq; mēſuram ſuæ dominādi libidini facerent cōſenſu opus eſſe,cōſilium & vires ſe vindicare volentibus non defuturas. Hæc Virginio dicēti,a circūfuſa multitudine ſucclamatū,nec illius dolori,nec ſuæ libertati ſe defuturos, & iā ſupuenerant,qui ex vrbe nunciabāt,Appiū pene diſcerptū a multitudine,ex vrbe I exiliū abiiſſe,quo nuncio multitudo ferocior facta,ad defectionē aperte inclinat. Tentarūt p noctē Decemuiri Virginium in prætoriū acceſitū in vincula coniicere,ſtatimq; ad ſeditionem opprimendā in hoſtes mouere.Cēturiōes qui circa illum,ob idipſum credo ne violaretur, pernoctarūt, haud ire pmiſerunt.Vbi vero illuxit paululū inter milites addubitatū, an ſacra ſigna reuellerent,ſaluaq; religione duces,in quoꝝ verba iuraſſent,liceret deſerere.Sed Virginio demōſtrante Decēuiros poſt annuū tp̄s priuatos fuiſſe,nullaq; lege cōparatū,vt qui priuati forēt quem-

Milites X.uiros deſerunt.

piā ſacramēto adigerēt,diſcuſſo metu cōfeſtim reuellūt.Decēuiris aliis alio occurſantib⁹, blandeq; appellātib⁹ ſingulos,nullo reſponſo reddito,caſtris profecti,Romā verſus iter intendunt, tacitoq; agmine vrbē ingreſſi Auentinū occupār.Hic ſe ſine cuiuſq̄ iniuria tenentes,plæbē ad repetendam libertatē inuitāt. Appius ſibi ſui ſceleris cōſcius domi ſe tenebat.Sp.Oppius vbi

Auentinū occupant.

legiones pacate Auētinū inſedere,ſenatū in curiam vocauit,ibi varię ſentētię in vtranq; partē dictæ,nā nō deerant q in deſertores vltimam pœnam ſtatuerent. Sed rectius conſulentes tres legatos ad exercitū decernūt, q a multitudine quęrerēt,cui⁹ iuſſu ſigna deſeruiſſent,aut q̄d ſibi volētes,auerſo ab hoſtib⁹ bello,patriā obſediſſent.Tres cōſulares miſſi,C.Iuli⁹,P.Sulpitius Sp.Tarpei⁹,qb⁹ quia nō rā deerat,quid reſpōderi poſſet,q̄ q reſpondere vellet,ſe præcipuę īuidiæ offerēte nemine,tātū ſucclamatū eſt,vt,L.Valerius & M.Horatius ad ſe mitterentur. His ſe daturos reſpōſum.Dimiſſis legatis admonet Virginius,aliquo capite opus eſſe,eūuero I repua paulo ante hęſitatū dicebat,q̄d I maiori negocio eſſet futuꝝ:Placere ſibi Decēuiros creari q ſummę rei pręeſſent,militariq; honore Tribunos militū appellari.Aſſenſū eſt ab oīb⁹ Virginio.Cæterum quū talis honor ei I primis deferretur: Veſtris inquit meiſq; meliorib⁹ reb⁹,iſta de me iudicia cōmilitones reſeruate,acerb⁹ filiæ caſus haud patitur quicq̄ mihi hoc tēpore iucundū eſſe.Nec vobis expedit in hac rerū perturbatione ducē habere,q proximus ſit inuidiæ,

X.tribuni a militibus creantur.

ſiqs vſus mei eſt capietur is nihilominu⁹ ex me priuato.Tū vero.X.Tribuni creati.Nec q I Sabinis erāt,duce Icilio q eo ſe cōtulerat min⁹ ſunt interea tumultuati,in qb⁹ caſtris ille nō mi-

notes motꝰ exciuerat,q̃ Verginius in altero exercitu.Idem igit̃ vbi audiuit q̃ in Auẽtino acta
eſſent,author ſuis extitit,vt & ipſi priuſq̃ copię īſigerent.X.Tribunos crearent.nec ita mul-
to poſt hę quoqꝫ legiões ī Auẽtinũ venere.Duobꝰ ibi exercitibꝰ īiũctis,datũ.XX.Tribunis ne-
gociũ,vt ex ſuo nũero duos crearẽt,q totiꝰ rei ſũmę pͤeſſent.M.Oppius & Sextus Maniliꝰ crea
ti.Patres interea,quũ de ſũma rerũ ſolliciti eſſent,quotidie ī curiã,tẽpuſqꝫ magis altercatiõibꝰ
tererẽt q̃ decretis,patrũ plęriſqꝫ Appii libidinem,cędẽ Siccii,dedecora mĩlitię Decẽuiris expro
brãtibꝰ,cẽſentibuſqꝫ Valeriũ & Horatiũ ī Auẽtinũ mittẽdos,illis ſe ituros negãtibꝰ,niſi Decẽ
uiri poteſtate abiiſſent,Decẽuiris q̃rẽtibꝰ ſe ī ordinẽ redigi,priuſq̃ leges,quarũ cã creati ẽẽnt,
pferrent.Qui ī Auẽtino erãt p M.Duiliũ,q Tribunus plębis fuerat,certiores facti irritis alter-
cationibꝰ ſenatũ quotidie trãſigi,eoqꝫ affirmãte nõ prius patres aĩm ad tẽp.pacãdã aduerſu-
ros,q̃ vrbẽ deſertã viderẽt,cõtinuo ex Auẽtino Nomẽtana via pfecti,in ſacro mõte caſtra lo- Secedunt le
cauere,ſuorꝫ patrũ modeſtiã imitati,q veteri ſeceſſiõe haud cuiq̃ iniurii fuiſſent. Secuta cętera giones ī mõ
plæbs exercitũ,nemo q p ętatẽ ire poterat retrectãs.Secutę coniuges,liberiqꝫ miſeraliter q̃rẽtes, tem ſacrũ.
cui miſeri relinq̃rẽt ī ea vrbe ī q̃ neqꝫ pudicitia cuiq̃ neqꝫ libertas tuta eẽt.Reddidit freq̃ẽs ſe
ceſſio vrbẽ īſigni vaſtitate deſolatã.Nemo ī foro erat pͥter paucos ſeniorꝫ,Horatiꝰ & Valeriꝰ ī
curia clamitãtes,ecq̃d vltra expectatis pͥes cõſcripti aiebãt,an niſi Decẽuiri ſua ſpõte ceſſerit,
paſſuri eſtis oĩa huiꝰ vrbis tuere,& ad excidiũ pduci?Vbi aũt eſt iſtud iperiũ Decẽuiri,q̃d am
plexũ tenetis,an parietibꝰ vrbis iura dicturi eſtis?Nõ pudet maiorẽ ppemodũ lictorꝫ numerũ,
q̃ togatorꝫ,ī foro cõſpici?q̃d q̃ſo facturi ſitis,ſi hoſtis ad vrbẽ veniat?aut ſi plębs rata ſe vobis
ludibrio eẽ,armis ſua iura repetat?occaſu ne vrbis hoc finituri eſtis iperiũ?Atq aut plæbs tollẽ
da eſt,aut Tribuni plębis hñdi.Citius nos patriciis magiſtratibꝰ cituri ſumꝰ, q̃ plæbs ſuis.
Nec mirũ ſi ipſiꝰ ſunt magiſtratꝰ tã cupidi,nos in cã ſumus,q imperiis tẽpetate nequimꝰ,quo
minus illi auxilii egeãt.Quũ hęc magno ſenatꝰ aſſenſu ī curia iactarent: Decẽuiri pnũciãt ſe ī Decẽuiri in
patrũ poteſtate futuros.Illud orãt vt ſibi ab irata plębe cauerent,ne ſuo ſanguine patriciorꝫ ſup ordinẽ redi
pliciis aſſueſceret.Tũ Valeriꝰ & Horatius in ſacrũ mõtẽ miſſi ad plębẽ q̃bus eis videret cõdi- guntur.
tionibꝰ reuocãdã,ratũ iuſſi ab ira multitudinis vt Decẽuiris pͨauerẽt.Magna ãbo lętitia ſunt
in caſtra accepti.Nã hi oĩm ſoli Decẽuiris p plębe aduerſa īuidia ab īitio reſtiterãt,ob idqꝫ ve-
niẽtibꝰ gratiæ actæ.Quęrẽtibus legatis ecquęnã eſſent plębis poſtulata,Icilius publicis actioni
bus ob Tribunatũ antea geſtũ,aſſuetus,p vniuerſa multitudine iuſſus eſt verba facere. Sũma
eorꝫ q̃ petebant hęc fuit:vt tribunitia poteſtas & prouocatio quæ ante Decẽuiros creatos fue Plębis po-
rat,plębi reſtitueret,vt nulli pͤterea fraudi eſſet,qꝫ milites iniuſſu ducũ caſtris abſceſſiſſent con ſtulata.
ſpiraſſentqꝫ ad repetẽdã libertatẽ.Poſtremo,vt Decẽuiri ſibi ad ſupplicium dederent, quos vi-
uos ſe igni impoſituros minabant.Q̃d ad Tribunos & prouocationẽ ſpectat,ęqua(inquiũt le-
gati)poſtulatis Quirites,& q̃ vltro deferẽda fuerint,etiã non petentibus,libertati eñ præſidia Legatorum
petitis,ſed q̃ hoc mite & moderatũ,tã atrox poſtulatũ illd̃ de Decẽuiris fuit.Cæterũ veſtrę irę verba ad ex
ignoſcendũ magis,q̃ indulgendũ ducimus. Quippe qui crudelitatis odio in crudelitatẽ ruitis, ercitum.
ac pene priuſq̃ in priſtinã libertatẽ reſtituti ſitis,ſuperbe &,imperioſe ſęuire vultis. Verũenim
uero,ſi odio & vindictę ſtudetur,a ſuppliciis Romana ciuitas quieſcet nunq̃,nunc patribus in
plębẽ ſęuiẽtibꝰ,nũc in patres plębe.Sed nunc vobis Quirites ſcuto magis opus eſt,q̃ gladio.Sa
tis q̃d ad Decẽuiros attinet humiliatꝫ,q in ordinẽ redactus ęquo iure ī ciuitate viuit.Quũ ma
giſtratibus veſtris & legibꝰ recuparis,penes vos erunt iudicia,de capite & fortunis cuiuſqꝫ,vt
quæqꝫ cã erit,ſtatuetis,nũc reſtituta libertas ſatis videri debet.Permiſſum legatis eſt,vt agerẽt
q̃ vellent,qui Romã reuerſi in curia exponũt,quæ a plębe peterent,tunc cęteris Decẽuiris quũ
præter opinionem nulla ſui ſupplicii fieret mentio,poteſtate abire nihil abnuentibus , Appius
qui pͨipua inter alios flagrabat inuidia,quãtũ mihi & collegis īmineat mali,tã aperte video ī- Decemuiri
quit,q̃ ea q̃ oculis vident,tãdiu aduerſus nos certamẽ differt,donec arma aduerſariis tradunt, abeunt ma
ſed q̃q̃d eſt euenturũ,id euenire neceſſe eſt:dãdus eſt inuidię ſanguis,q̃d etſi futurũ video,ni- giſtratu.
hil tamẽ moror,quin magiſtratu abeam.Factũ ſenatuſconſultũ,vt Decẽuiri primo quoqꝫ tpe
poteſtate abirẽt,nec fraudi eſſet cuiq̃ militũ plębis ſeceſſio.Nec ita multo poſt dimiſſo ſenatu,
Decẽuiri pdeũt in cõcionẽ,ſeqꝫ abdicãt magiſtratu,ingẽti lętitia populi. Plurimi ciuiũ concor
dia ciuitatis læti legatos id nunciãtes in caſtra comitati ſunt,vbi mutuæ gratulationes & ma
gnæ fuere,qꝫ libertas & cõcordia ciuibus reſtituta eſſet.Ibi legati pro concione,q̃d bonũ fauſtũ Legiones
& felix ipſis & reip.eſſet,tranſire inde multitudinẽ in Auẽtinum iubent, illicqꝫ Tribunos crea Auẽtinũ
re,affuturũ ibi pͥſto Põtificẽ Maximũ,qui felici loco,& vbi īitia libertatis īchoata eſſent,comi repetunt.

tia habetet. Aſſenſi vna oēs mira alacritate ſigna cōuelłūt, vrbēꝗ ingreſſi lōgo agmine ī Auētinū venere. Ibi pōtifice comitia hñte Aulū Verginiū, L. Iciliū, P. Numitoriū Verginię auūculū, C. Siciniū, M. Duilliū, C. Aponiū, M. Titiniū, Ap. Iuliū, M. Pōponium & C. Oppiū Tribunos creāt. Quoꝝ magiſtratu īito, L. Iciliꝰ plębē rogauit, & plębs rogata iuſſit, vt nulli fraudi eēt ſeceſſio ꝑ eos dies facta. M. Duillius & ipē rogationē tulit de cōſulibꝰ creādis, a qbꝰ ꝓuocatio eſſet, vt antea, ad pplm. In pratis flaminiis ea oīa acta, poſtea circo flaminio loco nomē māſit. Per

Conſules. Interregē inde creati cōſules, L. Valerius & M. Horatius, qui cōfeſtim conſulatū īiuere. Horū

Leges plures. prima actio popularis, nec ſine offēſa patrū fuit, legē Cēturiatis comitiis tulere, vt qđ plębs iuſſiſſet, vniuerſus ppl's teneret, q̄ñ ad id tp̄s parū liq̄ret, tenerent ne pres plębiſcitis. qua lege acerrimū eſt telū Tribunitiis rogationibꝰ datū. Altera lege ſanxerūt, vt q Tribunis plębis, ędilibus, iudicibus nocuiſſet, eius caput Ioui eēt ſacrū, familia ad ędē Cereris liberi liberęꝗ vēderēt. Dubitatū eſt cōſulibus quoꝗ & ꝑtoribus, q eiſdē auſpiciis qbus cōſules crearent, cautū ea lege eſſet, nec ne. Iudicē cōſulē appellari īterp̄tabant qdā, ſiqdē cōſulere idē olim fuit, qđ & iudicare. Quę ſane interp̄tatio, ideo nō vulgo ꝓbata eſt: qa cōſul, vt Liuius ſcribit, ea tēpeſtate ꝑtor ē appellatus, nō iudex. M. Duillius Tribunus plębē inde rogauit, atꝗ idip̄m plębs ſciuit, vt capitale eſſet huic, q plæbē ſine Tribunis reliq̄ſſet, quiꝗ magiſtratū ſine ꝓuocatiōe creaſſet. His rogationibꝰ legibuſꝗ vt īuitis, ita nō aduerſantibꝰ patriciis, plębe aduerſus oēm nobiliū īiuriā munita, Tribuni tutū maturūꝗ rati, Appiū & collegas ī iudiciū rape, Verginiꝰ primꝰ diē Appio Claudio dixit, q nobiliū caterua ſtipatꝰ quū ī foꝝ veniſſet, redintegrata eſt ſtatim inuiſę pote-

Verginius diē Appio dicit. ſtatis memoria. Tū Verginius, Oratio inqt rebꝰ dubiis Quirites inuenta eſt, nūc crimē qđ Appio obiicit nullo indiget verboꝝ apparatu. Oīa tibi Appi q̄ impie nefarieꝗ per biēniū geſſiſti, ſpōte remitto, ab vno niſi te crimine vindices, ꝙ cōtra leges, quas tu ipē tuliſti, in iudicio filiæ meę a ſeruitute cōtra libertatē vindicias dederis, in vīcula duci te iubeo. Hic flagitii cōuictus Appius Tribunos appellat, etſi nullā in eoꝝ auxilio ſpē repoſitā habebat: nullo itaꝗ morā faciēte, arreptus a viatore, ꝓuoco inqt ad populū, cęterū vox libertatis ex eius ore audita, q contra libertatē ipſam illis ipſis diebus vindicias dederat, mouit neminē. Implorabat nihilo ſecius Appius fidē populi Ro. maioꝝ merita domi militiæꝗ memorans, ſuum infelix in coæquandis Po. Ro. legibus ſtudiū, qbus manētibus cōtra illarū ꝑſcriptū in carcerē truderet. Poſcere ſe vt iudiciū populi Romani liceret expiri, nō ita inuidiā ſe extimeſcere, vt in clementia & ęquitate ſuoꝝ ciuiū nihil ſpei repoſitū haberet. Q; ſi cauſa nōdum dicta in vincula raperet, iterū ſe Tribunos appellare, monereꝗ, ne quos mores oderint, imitent, ꝙ ſi Tribuni conſpiratione inter ſe

Appii ꝓuocatio ad populum. inita appellati, auxilio eſſe nollēt, ad populū ſe ꝓuocare, legeſꝗ de prouocatione nuꝑ latas implorare. Cui plębeio & humili ꝑſidium in legibꝰ fore ſi Appio nō adſit: ſe cæteris documēto futurū, vtrum dominatio an libertas ſit nouis legibus firmata, an inani literarū notatione ꝓuocatio aduerſus magiſtratuum iniuriā oſtētata. Et hæc ille. Contra Verginius Appii ſceleta in Romanā plębem ordine decurtēs, infandum filię iudicium ante oculos ciuium ponere, quā ex amplexu patris raptā Claudio cubiculi ſui miniſtro cōdonaſſet, armaſſetꝗ patris dexterā, quia aliter occurri īiurię nō potuit, ī filiā, ſpōſum virginis & auūculum magis interpellato ſtupro, q̄ cęde motꝰ in carcerē duci iuſſerit, quē ipſe Romanę plębis domicilium appellare eſſet ſolitꝰ. Prouocaret ꝓinde iterū ac ſæpius, q̄ñ ipſe totidē ac ſępiꝰ iudicē ei daret, ꝙ cōtra libertatē a ſer-

Cōiicit Appius in carcerem. uitute vindicias dediſſet. Per hęc Appius nō ſine magno animoꝝ motu, ob viri celebritatē, in carcerem cōiectus eſt, ita vt ſua plæbi libertas iā nimia videret. Interea ab Hernicis & Latinis legati Romā venere, publice gratulatū, ꝙ plębs cū patribus in gratiā rediiſſet, tulerūtꝗ eo nomine in Capitoliū coronā Ioui aureā dono. Ex eiſdē cognitū Volſcos & Equos ſtudio bellū inſtruere. iā & Sabini quoꝗ in armis erāt. Iuſſi itaꝗ cōſules īter ſe ꝓuīcias ſortiri. Horatio Sabini ſorte obtigerūt, Volſci & Equi Valerio. Nullus vnq̄ delectus in vrbe tā volūtarius fuit. Emeriti vero haud iuniores tātū vt moris erat, ſed emeriti quoꝗ vltro in vtriuſꝗ cōſulis gratiā noīa

Appius ſe interficit. dedere. Appius priuſq̄ dies iudicii adeſſet, omni auxilii ſpe ꝑciſa ſibi mortem conſciuit. Plęriꝗ opinati ſunt Tribunoꝝ iuſſu eū ī carcere laq̄o necatum. Scđm Appii īteritū. Sp. Oppius a P. Numitorio eſt reus factꝰ. Crimini datū, ꝙ ī vrbe fuiſſet dū vīdiciæ īiuſtę a collega dicerent, nec ꝑſenti īiuriæ iſſet obuiā. Plus tñ facta iniuria q̄ non prohibita reo obfuit. Teſtis affuit, qui ſeptē & viginti fecerat ſtipēdia, octieſꝗ extra ordinē donatus militaribꝰ donis, in cōſpectu populi ſtetit, inde veſte ſciſſa tergū virgis lacerū oſtēdit, nullū recuſare ſuppliciū dictitās, ſi reus ipſe cauſam afferre poſſet, cur Romanū ciuē ea iniuria affecerit. Oppius & ipē in vincula ductꝰ

ante iudicii diem vita deceſſit.Claudii Oppiiq; bona ī publicū redacta.Hoꝝ exēplo territi col Oppii īteri-
legæ vltro exilii cā ſolū verterūt.Bona ipſoꝝ publicata.M.Claudius aſſertor Vergíníæ dāna- tus.
tus,vltimā Verginio remittēte pœnā,Tybur ī exiliū abiit.Tot illuſtriū viroꝝ ſupplicia metū
patrib⁹ ingentē iniecerūt.Eratq; iā Tribunitiū nomē illis nō min⁹ formidoloſū,ꝗ̄ nuꝑ plebi de
cēuirale fuerat,quū M.Duillius nec diē dici cuiꝗ̄ nec quēꝗ̄ eo āno āplius ī carcerē duci ſe paſ-
ſurū ꝓnūciauit.Ea Tribuni moderatio metū patrib⁹ dēpſit,eadēq; cōſulū īuidiā auxit, ꝙ pri⁹
pœnarū ſatietas īimicos cepiſſet,ꝗ̄ cōſules,nec patricius magiſtratus eoꝝ licētię iuiſſet obuiā.
Et reip.ſtatū ī hūc modū placari cōtigit.Valeri⁹ cōſul ad bellū ꝓfect⁹ ī Algido Equos & Vol
ſcos exercitibus iūctis caſtra habētes inuenit.Niſi Romanus a principio pugna abſtinuiſſet,pi
culū fuit,ne ꝓlio ſuccūberet,quū multo plures hoſtes eſſent,& ī Romanos ex nouitate tempo-
rū infelicibuſq; Decēuiroꝝ expeditionib⁹ fortiores facti.Metatus igiꝶ Valeri⁹ mille paſſus ab
hoſte,quū Equi Volſciq; in cōſpectu ſtātes,pugnę copiam feciſſēt,cōſulto pugna abſtinuit,nec Conſul pu-
quū multa ab hoſte iacerenꝶ ī Romanos ꝓbra,vlla eſt e caſtris vox reddita. Mox vbi ex vtroq; gna abſti-
gñe hoſtiū maiorē ptē ꝑdatū miſſā Valeri⁹ ſenſit,ad eoꝝ vallū ꝓgreſſus,parē illis terrorē red- net.
didit,inſtructaq; acie hoſtē ad pugnā ꝓuocauit,ꝗ in caſtris erāt abſentiū viriū cōſciētia dimi-
care nō ſunt auſi,creuitq; ex ea re Romanis animus. Verū quū ꝑ totū diē in acie ſtetiſſent,no
cti demū ceſſere. Qui īterdiu obſeſſi fuerāt,trepidiſſimis nūciis vndiq; ꝑdatores ad ſigna reuo
cāt.Recurſum igiꝶ ex primis locis in caſtra,ꝗ lōgius abierāt īueniri nō potuere . Vbi poſtero
die illuxit,Valeri⁹ copiis in ꝓcinctu ſtātibus ſeſe hoſti oſtētat,vbi vero nihil inde moueri vi-
dit,ſigna vallo inferri iubet.Hoſtes īdignitate rei cōmoti,ꝙ duo nuꝑ victores exercit⁹,a victis
oppugnarenꝶ,pluſq; ī vallo ſpei,ꝗ̄ in virtute & armis reponerēt,& ipſi accepto a ducib⁹ ſigno,
in apertū euadere nitunꝶ.Valeri⁹,priuſꝗ̄ integra illis acies cōſtaret,ſigna ītulit , ſicq; nondum
oēs caſtris egreſſos adortus facile turbauit.Ceſſere itaq; ad primū clamorē, nōdū explicitis or Pugnatuꝶ
dinibus. Increpabāt ſuoꝝ ignauiā duces,Algidēſiſq; victorię admonebāt,& ꝙ illis ipſis dieb⁹ in Equos.
Romanū quem fugerent,intra vallū obſeſſum,ad pugnā elicere nequiuiſſent.Huiuſmodi caſti
gatione redintegrata pugna,cōſul diuerſa parte iuber ſuos memores eſſe,illo primum die Ro.
militē liberū,ꝓ libera patria pugnare.Sibi tū demū vincere, nō Decēuiris,nō Appio duce,ſed Inſtauratꝶ
Valerio cōſule dimicari,oſtēderēt ꝑ ducē non per militē ſtetiſſe,ꝙ eodē anno non eſſet,vt ſępe pugna.
alias,feliciter in Equos & Volſcos pugnatū.Nō ab Appio & collegis ſeruitutē intētari,ſed ab
multis milibus hoſtiū,ꝗbus ſi vincerenꝶ,multo maiore indignitate,ꝗ̄ illis ſeruiēdū eſſet.His il-
le hortationibus inter pedites vſus,celeri inde curſu ad equites deuect⁹,agite iuuenes inqt. &
vt ordine & dignitate,ita virtute quoq; peditem præſtate.Fudit pedes hoſtē primo congreſſu,
vos fuſum tota planitie agite,& nūc illi magis cunctanꝶ,ꝗ̄ reſiſtūt.concitatus eques quū ducis
ꝓſentia,tū tempeſtiua hortatione,in hoſtem iam pedeſtri pugna turbatū, effuſo equorum cur- Equi in fu-
ſu inuehitur,a fronte a lateribus inuecti partem longe maximam fuga auertūt,cęteri in caſtra gā vertunꝶ
ſunt cōpulſi,quos Romanus oppugnare adortus,paruo negocio,cū ipſis caſtris in poteſtatem
redigit.Proſperæ huius pugnæ phama,nō Romam ſolum, ſed in Sabiniam quoq; ad exercitū
ꝑlata,vehemēter militū animos ad extremum accendit certamen,quippe qui iā antea ab ho-
ſte laceſſiti,vel quia numero pauciores eſſent,aut recentiſſimę cladis memoria territi,ad eā diē
confligere nō fuerant auſi,iidem vltro ab duce ſignum depoſcunt,queruntur prætera ꝙ ſine
prælio tēpus tereretur.Horatius vbi militē ſua ſponte ſatis ad pugnam incitatum vidit,cōcio
ne aduocata,militē ad victoriam ꝑpaucis hortatur . Sermonis quē ad exercitū habuit ſumma
hæc fuit,vt cōpertū ſe habere ꝓfatus ſit, Valerium collegam feliciter ad Algidū pugnaſſe,fuiſ
ſeq; ibi exercitū Romanū,qualem eſſe oportuit.Quod ad futurā pugnā attineret,tale ſe conſi Horatii ver-
liū habiturū,talem animū teſtatus eſt,qualem milites feciſſent.Cernere ſe iuxta bellū ſalubri- ba ad mili-
ter trahi,idē & mature poſſe ꝑfici.Q; ſi ſatis animi haberent ad pugnā,decerniq; placeret,cla- tes.
more id ſibi ſignificarent,eū indicem voluntatis virtutiſq; militū habiturum.Ingēs eſt clamor
ſecutus,idēq; alacritatis plenus.Tū ille.Ite inqt viri fortes,armaq; & corpora curate, craſtina
luce,qđ vobis Po.q; Ro.bñ vertat,ꝓliū cū hoſte decreturi.Poſtero die vbi Romana acies ſtetit
pugnę īſtructa,nullā hoſtes dimicādi morā fecere.Fuit ꝓliū quale īter duos exercit⁹ fiducię ple
nos eſſe oportuit,hunc ꝑpetua gloria,illum recenti ſucceſſu elatum.Sabini nouo ſtratagemate
vires iuuare ſunt conati,qui duo milia poſt ſubſidia extra ordinem habuerunt,vt medio certa
mine in ſiniſtrū Romanorū cornu impetū facerent,qua impreſſione haud mediocriter Roma-
na eſt acies impulſa.Feciſſet & fugā,niſi duarū legionū equites, ad terrā deſilientes fortunam

ꝓpemodũ inclinatã,ſua virtute erexiſſent.Pedites eqtũ opera ꝓlio reſtituti, nõ ſolũ quẽ omiſe
rãt,locũ recipiũt,ſed hoſtẽ quoq; egregie fundũt,fugãtq;.Tũ receptis eqs in alterũ cornu ĩcho
atę victorię nũcii eqtes deuolãt,ſimul & ĩ pauidũ hoſtẽ ĩpetũ faciũt,nulloꝝ virtus magis eo ꝓ
lio enituit.Iuuit victoriã & cõſulis ꝓſentia q laudator virtutis oĩm ſegniorisq; pugnę caſtiga-
Victoria Romanoꝝ. tor aderat.Redintegrato itaq; clamore,vndiq; Horatiani cõnixi,hoſtẽ auertũt,nec deiceps Ro
mana virtus ſuſtineri potuit ampliꝰ.Sabini late fuſi,caſtra ad ꝓdã Romano reliq̃re.Duplici vi
ctoria parta malignę patres in vnũ diẽ ſupplicationẽ decreuere.Populus ſua ſpõte alterũ diem
adiecit.Quo aliquãto ꝯqueñtiꝰ eſt circa tẽpla ſupplicatũ.Cõſules ad vrbẽ reuerſi,quũ in cãpũ
Martiũ ſenatũ vocaſſẽt,vt de rebꝰ a ſe ĩ ꝓuĩcia geſtis diſſererẽt,maligne qdã patrũ interꝑtati,
ad terrorẽ id fieri q̃rebanť,vt ſenatꝰ caſtrẽſibꝰ armis ſeptꝰ,metu cogereť q̃ ipſi,vellẽt decernere,
quã calũniã cõſules diſcuſſuri,ĩ prata Flaminia ſenatũ auocauere,ab Apollinis ęde Apollinari
fuit loco nomẽ.Quibꝰ quũ a patribꝰ triũphus negareť,Iciliꝰ Tri.plę.ad ppl'm tulit,de ambo-
Triũphať auth.ppl'i. rũ cõſulũ triũpho.Oẽs Cẽturię illis honorẽ decreuere.Ac tũ primũ ſine patrũ authoritate po
puli iuſſu eſt Romę triũphatũ,quũ ad id tp̃s ſenatꝰ nõ popl'i id iudiciũ fuiſſet.Cõſules ſequẽti
Conſules. anno creati Sp.Herminiꝰ & T.Verginiꝰ Celimõtanꝰ.Hoc anno ociũ domi foriſq; fuit.Secuti
cõſules,M.Geganius Macrinꝰ,& C.Iuliꝰ.turbaſſent Tribunoꝝ inſectationes aduerſus nobiliũ
iuuẽtutẽ ciuitatis ſtatũ,niſi Equici Volſciq; belli phama Iminẽti diſcordię ĩteruenifſet.Quie-
ſcẽti plębi ab iuniorĩbꝰ patrũ ĩiurię fieri coeperãt,tanq̃ aut facere iniuriã,aut pati ſemp neceſſe
eſſet.Tribuni & ipſi,in ea altercatione pene violati.Sed citra maiorẽ offenſam,oĩs cõtentio ad
id tp̃s ſtetit.T.Quintiꝰ Capitolinꝰ,& Aulus Furius ꝑ hęc cõſulatũ iniuere.Et iã ĩ horas ſedi
tio domeſtica gliſcebat,ad cuiꝰ erupturę ſpẽ,velut ad claſſicũ qddã Equi & Volſci exciti arma
capiũt,Latinũq; & Romanũ agrũ ꝓdati,ad portas vſq; vrbis tumultuoſe ſũt ꝓgreſſi.Vñ mul
tã poſt ſe ꝓdã agẽtes,Corbionẽ tetro a nullo laceſſiti abierũt.Tũ Quintius in concionẽ egreſ-
ſus,multa de praeſenti ciuitatis ſtatu,ſuaq; fortuna queſtus,ꝙ ſe quartũ cõſule,ordinũ diſcor-
dia ita accidiſſet,vt Equi Volſciq; qui toties a Romanis victi,caſtriſq; exuti eſſent,ad moenia
Quĩtii oſo ad populũ. vſq; vrbis impune veniſſent:Inde ad turbã cõuerſus ipſius plæbis incõſtantiã ſeueriſſima ora-
tione increpuit.Qꝫ oĩa deſideria ab initio ad id tp̃s indulgentia patrũ adepta,ſeditionibus &
diſcordiis vt ſiqñ impẽſiſſime ſtuderet,& dũ Tribunitias cõciones per ocium celebraret,ſuos
ſociorũq; agros cõtumelioſe vaſtari pateretur,maiores ſuos ſub claris ducibus militantes im-
perio & fortuna auctos,præda & ſpoliis honuſtos domũ reuerti ſolitos,cõtra ſua tẽpeſtate po
pulo Ro.Tribunitiis actionibꝰ dedito,ꝑ expeditioĩbꝰ ſeceſſiões,ꝑ ꝓliis forẽſes altercatiões cor
di eſſe,ſitq; ob eã rem factũ,vt quantũ olim terrori Ro.nomen hoſtibꝰ fuiſſet,tantum tũ demũ
contẽptui ludibrioq; eſſet.Poſtremo ita perorauit,vt diceret ſe non ignorare multo gratiora au
ditu dici potuiſſe,ſed maluiſſe ſe vera gratis ꝓponere,ad qđ quũ ingeniũ ipm,tũ natura coe-
giſſet,ſatis cupe ſe ſuis ciuibꝰ placere,ſed multo magis ea loqui,quę iiſdem illis etiam ꝓfutura
eſſent,ſi aĩo in ſe minus beneuolo futuri eſſent.Inde in Tribunos & in eos q multitudinẽ a cõ
cordia alienarãt,oblique inuectus,hortatus plębẽ eſt ad ſumenda arma,victoriã haud dubiam
Quintianæ orationis ef fectus. ꝓdãq; pollicitus.Et oratio ſimul & authoritas mouit cõcionẽ,& iam iuuẽtus quæ militiã de-
trectauerat,Quintii verbis accẽſa bellũ & arma optabat.Laudatꝰ Quĩtiꝰ in ſenatu & impẽſius
ab vniuerſo ordine ornatus laudibꝰ.Orare Quintiũ ſenatus & collegã,vt rẽpu.caperẽt,orare
Celeritas ĩ delectu. Tribunos ne eſſent ĩpedimẽto quo minus plębs ſumeret arma,quo demum impetrato,magno
omnium conſenſu delectus decerniť.Cõſules q in celeritate oẽm ſpem victoriæ repoſitam ha-
bebãt,edicto ĩperãt,vt quicũq; per ætatẽ idonei militię eſſent,poſtridie ſibi in cãpo Martio ar-
mati adeſſent,cognituros ſe poſt bellũ cuiuſq; cauſam,ꝓ deſertoribus habituros quoꝝ excuſa
tionẽ nõ ꝓbaſſent.Omnis vt iuſſa erat iuuẽtus affuit,ipſi milites iuſſu cõſulũ ſibi centuriones
deligũt,ſingulis cohortibꝰ bini ſenatores ꝓpoſiti,tãta celeritate omnia acta dicuntur,vt ſigna
publica q̃ mane fuerãt a q̃ſtoribus ærario deprõpta,quarta diei hora ſint ex cãpo profecta.mã
ſit eo die exercitꝰ ad decimũ lapidẽ,poſtridie in hoſtiũ cõſpectũ venit,caſtraq; ſunt ad Corbio-
nẽ oppidum collata.Triduo poſt in pugnam vtrinq; deſcenſum,ira Romanos iritante,deſpe-
rata hoſtibꝰ venia ꝙ toties rebellaſſent bene pugnandi neceſſitatẽ imponente.Imperii ſumma
Acre pręliũ fuit penes Quintiũ,concedẽte collega.Is dextrum cornu in acie tenuit,Alter conſul ſiniſtrum,
Media acies Poſthumio Albo legato data.P.Sulpitiũ alterũ legatum equitibꝰ praefecere,ab eo
cornu cui Quintius pręerat egregie Romanꝰ pugnauit,Volſcis exaduerſo nihil reſiſtẽtibꝰ.P.
Sulpitius cũ toto eqtatu ꝑ mediã hoſtiũ aciẽ perrumpens,pedeſtri prælio nondum defunctus

in equeſtrē incidit.Ibi iuſſi equites hoſtilē eqratū ſpiculis obruūt,ſtrageq̨ equoꝝ edita facile ꝑ
pulſant:cōuerſi inde in peditē omiſſā pugnā repetūt,& quē ſubito incurſu turbarant,nūc tur
batū paſſim diſiiciūt,mittūtq̨ ſimul nūcios rei bene geſtę ad vtrūq̨ cōſulē.Res hoſtiū vbiq̨ iā
laborare cœperāt,Romanis felici nūcio forti⁹ cōnixis,apte inclinarūt,ī media acie primo victi
hoſtes,quā Romanus eqratus Sulpitii ductu pruperat.Siniſtrū inde cornu a Quītio pulſum,ī
dextro plurimū laboris fuit:Ibi alter cōſul ętate ferox iniqui⁹ ferēs vbiq̨ meli⁹ q̄ apd ſe pugna
ri,arreptū ſignū cōiecit ī hoſtes,cui⁹ recipiēdi ſtudio miles fortiter inuect⁹,hoſtē & ipſe gradu
ſubmouit.Tū cōſules gratulatiōe copias cōtrahētes ī caſtra militē īmiſere,qb⁹nullo maiore ne
gocio captis exercitū ꝓter res amiſſas q̄s recuperari cōtigit,hoſtilis ēt ꝓdæ cōpotē factū redure
re.Cōſulib⁹ pſes etiā nō petērib⁹ triūphū decreuere.Spreti honoris aut nō ſperati cauſa diffi-
cilis dictu eſt.Liui⁹ in lōgo tpis īteruallo cōiectura vſus,credere ſe ait pudorē Quītio & colle
gę obſtitiſſe,quo min⁹ ꝑ dimidia ꝑpeterēt triūphū,quū Valerio & Horatio quoq̨ vterq̨ ex
diuerſo hoſte victoriā deportaſſet,denegatū a ſenatu nō ignorarēt.Accidit ꝑ id tp̄s vt Aricini
& Ardeates quū de ābiguo agro diuti⁹ diſceptaſſent,multis īuicē cędib⁹ feſſi iudiciū ābiguæ
rei ad po.Ro.detulerit,q quū ad cām orādā vtriq̨ ꝓceſſiſſent,cōcilio populi a magiſtratib⁹ da
to,P.Scapti⁹ hō grādis natu ꝓfat⁹ ſe nō paſſurū Po.Ro.in re ſeria decipi, docuit agrū de quo
ambigeref,Coriolanoꝝ finiū,ſeq̨ prima fere ſtipēdia faciēte Coriolis captis ppl'i Romani eē fa
ctū.Mirari ſe quonā more Ardeates & Aricini cui⁹agri ius nūq̄ re Coriolana īcolumi vſurpaſ
ſent,eūdē ſe a pplo Romano quē ꝑ dño iudicē fecerīt,intercepturos ſperarēt.Indignari conſu-
les,palāq̨ nullā Scaptio deliro ſeni fidē habēdā cēſent,nō tātū po.Ro.intercepto agro retū q̄ſi
tū iri,quātū infamię & dedecoris,ſi id ſoli ſibi addiceret.Q̄ñquidē famę ac fidei damna maiora
oīno eſſent,q̄ in præſentia æſtimari poſſent.Hæc conſulibus fruſtra prædicātib⁹,tribus in ſuf
fragiū miſſę ambiguā ſoli partē po.Ro.adiudicarūt.Id iudiciū fœdius turpiuſq̨ patrib⁹ q̄ Ari
cinis & Ardeatibus viſum.Iniuerūt inde conſulatū,M.Minurius & P.Curiarius. Dionyſi⁹ C.
Quintiū ꝑ Curiario poſuit.Fuitq̨ hic ann⁹ domi foriſq̨ Ro.Po.infeſt⁹.C.Cameleius Tri.plæ.
rogationē ꝓmulgauit,de cōnubio patrū & plæbis,vt mixtis ꝑ id ordinibus facilius coaleſceret
ciuitatis cōcordia:abhorrere patres,ſeq̨ oīa prius ꝑpeſſuros ꝓdicabāt,q̄ vt ſuus cū plębe cōfū-
deref ſanguis.Eratq̨ talis ꝓmulgatio patribus ſatis inuiſa,quum nouem Tribunorum altera
longe adhuc inuiſior repente extitit,vt ſeu plębeiū vellet populus ſeu patriciū creare poſſet cō
ſulē.Credere vulgo patres cōſularē dignitatē,ſi lex plata eſſet,nō vulgari ſolū,ſed ad plębē oī-
no trāſlatū iri.Fuit itaq̨ ꝑgratum audire Ardeates ob interuerſi agri iniuriā ad defectionē ſpe
ctare,ſineſq̨ Romani agri a Veientib⁹ infeſtari,repararēq̨ Volſcos & Equos vires ad bellū,ob
cōmunitā Verruginē.Tum Cameleius minaciter cōſulibus denunciat,fore,vt ſe viuo nūq̄ de-
lectū eſſent habituri,niſi prius q̄ a ſe & a collegis promulgata eſſent,plębs ſciuiſſet.Contra cō
ſules rei indignitate accenſi,in curia vociferari actū eſſe de cōcordia ciuitatis,aut patres tollē
dos'eſſe,aut Tribunos,quoꝝ ſtimulis plæbs exagitata,ꝑ ęqua & iniqua rueret.Reminiſcerētur
qui in curia eſſent quā a patrib⁹ maieſtatē accepiſſent,quā ipſi filiis eſſent relicturi.Verūenīue
ro,vt nō oīa Tribunitius furor confunderet,eas demū leges promulgaret,quibus omnia diui-
na & humana turbarent iura,ꝓmiſcua cōnubia quæri,vt ferarū ritu patrū plębiſq̨ vulgentur
cōcubitus,ne ſciri poſſit cuius ſanguinis,quoꝝ ſacroꝝ ſit futura progenies dimidia plębis di-
midia patrū,nec ipſa qdē ſecū concors.Et nequa indignationis cauſa deeſſet,eo Cameleii & Ici
lii inſolentia euaſiſſet,vt iā & cōſulatū ſe adepturos ſperarent,quoniā,ſi deo placeret,regię ma
ieſtatis īꝑiū,ad ſordidiſſimū quęq̨ deuolui oporteret,ꝗ millies ſibi prius ſit moriēdū, q̄ tātū
dedecus & ignominiā ferrent.Apte itaq̨ ꝓdicabant exterminādos tribunos eſſe,eundūq̨ eorū
temeritati toti⁹ ordinis virib⁹ obuiā.Auſus eſt inquit Cameleius in curia iactare, niſi ſuas le-
ges victi patres acceperint,ſe delectū īpediturū.Quid aliud eſt hoc,q̄ minitari,ſe patriam velle
hoſtib⁹ ꝑdere?quid animoꝝ putatis patres cōſcripti eā vocem Volſcis & Equis allaturam?nō
ne Cameleio duce ſperēt ſe Capitoliū & arcē poſſe capere?Quid animi ergo vobis ſit,qd cōſilii
in hoc malo abolēdo incōꝑtū habemus.Satis qđ ad nos attinet ambo parati ſum⁹,ſi ordinis
conſenſus adſit,pri⁹ in ſcelus ciuiū,q̄ in hoſtē toti⁹ poteſtatis vires expiri.Cōſulibus hæc ī cu
ria clamātib⁹,Cameleius frequēti populi cōcione,haud multo poſt ꝓ legib⁹in hūc modū diſſe-
ruit.Quantū vos omni tempore ſuperbiſſimus patriciorum ordo faſtidiuerit , quum ex mul-
tis aliis cognoſcere potuiſtis Quirites,tū vel maxime ex iis legū ꝓmulgationibus,quę ad ęqui
tatē & cōcordiā ſpectāt.Fremit curia,rūpitur,minatur,ꝗ connubium petimus,ꝗ conſulatum

Equitū virtus.
Conſulum Verecundia
Scaptii teſtimonium.
Iudiciū po. Ro.
Conſules.
Tribu.rogationes.
Querelę cōſulum.
Cameleii Trib.pl.oro ad populū.

repoſcimus,nec mirũ,ꝓ ludibrio ſemꝑ habuerunt,ęgreq̨ ſe ferre ꝑbelle confeſſi ſunt,ꝗ in eadẽ
vrbe,& intra eadẽ mœnia viuimus,nũc omni cõſortio & dignitate deiiciũt. *Sed vos Quirites*
cognoſcite q̃ſo,q̃d habeant huiuſmodi rogationes,& an tales ſint, vt ferro petendi ſimꝰ,q̃d ſe
conſules facturos cõminant̃,quaſi hoſtilia moliamur.Cõnubiũ altera lex petit,quã ipſe ꝓmul-
gaui,ſed q̃d hoc inauditũ eſt,quũ id externis dari ſoleat!Nos ciuitatẽ,q̃d maiꝰ,eſt iis aliq̃ñ de-
dimus,q̃ & hoſtes priꝰ,& mox bello a nobis capti ſunt.Altera nihil noui fert̃,ſed q̃d totꝰ ppl̃i
eſt a paucis repetit̃,vt q̃bꝰ velit pplus Ro.honores deferat.Quid q̃ſo hoc eſt!q̃d ĩquã,cur cœlũ
terrã & oĩa cõfũdãt!cur mõ in curia fit ĩ me pene ĩpetꝰ factꝰ!affirmẽtq̨ ſe ſacroſanctã poteſta
tẽ violaturos!an q̃a liberũ po.ſuffragiũ det̃,vt q̃bꝰ velit publicos honores mãdet!q̃ſi oẽm ple-
beio hoĩ viã ad maiorẽ dignitatẽ,etiã ſi dignꝰ ſit,ꝑcluſam eſſe oporteat,nec vrbs hæc ſtare poſ
ſit ampliꝰ,ſitq̨ de impio,de dignitate actũ,ſi e plębe aliq̃s conſul fiat. Ecq̃d ſentitis Quirites,in
quãto cõtẽptu ſitis,q̃ oĩa veſtra ſordeãt,ſuꝑbiſſimo huic ordini,q̃ vitalis huius aurę,ętherę
lucis,ſi q̃at,ſi ſui iuris ſit,oĩno reddat expres!Q̨ viuimꝰ,ꝗ ſpiramꝰ,ꝗ hoĩm faciẽ habemꝰ,ĩdi-
gnant̃.Nũc quoq̨ ſi diis placet dicere audebũt,nefas eſſe plębeiũ cõſulem fieri,at licet excluda
mur,ea ſcimus q̃ & ꝑegrini,oẽs cõſules ĩ regũ locũ ſucceſſere,nec hodie ĩ his maieſtatis quicq̃

Externi re-
ges.

eſt,q̃d nõ illis fuerit.Sed nũq̃ ne fando auditũ eſt,Numã Põpiliũ,nõ mõ nõ patriciũ, ſed ne ci-
uẽ quidẽ fuiſſe!verũ ex Sabinis po.iuſſu aſcitus,patribꝰ authoribꝰin hac vrbe regnauit.L.Tar
quiniꝰ nõ mõ nõ Romanę,ſed ne Italicę q̃dẽ gẽtis,viuis Anci Martii liberis,rex eſt factꝰ. Quid
Seruius Tullus,qui ne libera quidẽ matre natꝰ,nõne & ipſe virtute ſua regnũ tenuit ! Tatius
Sabinus nõ ꝑegrinus ſolũ,ſed & hoſtis fuit,regniq̨ particeps eſt a Romulo factꝰ . Quid igitur
plębei cõſulis nũc tãtopꝑe pœniteat,quũ maiores noſtri aduenas reges nõ faſtidiuerĩt!& ne nõ
ſemper virtuti hęc vrbs pateret,regibus eiectis Claudia gẽs in ciuitatẽ aſcita , eſt in patriciatũ
cooptata,fiet aliquis ex ꝑegrino patricius,ex patricio cõſul,Romanus ciuis ſi ex plæbe ſit fieri
non poterit!an non fieri põt,vt qui plębeio ſanguine ſit ortus,ſit hic idẽ vir fortis & ſtrenuꝰ,
pace,belloq̨ bonus,Numę,L.Tarquinio & Seruio ſilis!vel ſi ne talis ſit quidẽ,nõ potius ſalubri
uſq̨ gubernaculo reip.admonẽdus,q̃ Decẽuiri illi,qui patricii fuerũt ,oĩm mortalium peſſimi!

Magiſtratꝰ
noui.

At nemo(dicet aliquis)plębeius poſt exactos reges cõſul fuit,q̃d poſtea!an nihil q̃d nõdũ fue
rit,inſtitui fas eſt,ꝓſertim in nouo populo,in quo multa q̃dẽ,q̃ nondũ fieri cœperũt,vt fiant tũ
neceſſe eſt!Neq̨ põtifex,neq̨ augur fuit Romulo rege,a Numa deinde creati ſunt:rurſus hoc
regnũ tenẽte,nullus in ciuitate cẽſus,nullũ claſſiũ centuriarũq̨ diſcrimen . Seruio Tullo hæc
quoq̨ facta ſũt.Cõſules nulli fuerãt ante eiectos reges,his exactis eſſe cœperũt. Trib.pl.Ædiles
aliiq̨ magiſtratus,& ipſi,neq̨ vrbi,neq̨ libertati ęquales Decẽuiri,hoc decẽnio ſcribẽdarũ legũ
cauſa creari ſunt,atq̨ e ciuitate ſublati. Nec eſt quiſq̃ ita rerũ humanarũ expers,q̃ non intelli-
gat,in vrbe æternũ condita,& in ĩmenſum creſcente,nouos mores,noua inſtituta oriri. Ipſum
cõnubiũ q̃d alterius rogationis eſt Decẽuiri peſſimi hominum,peſſimo exemplo,in ordinibus
diſcreuere.Enĩuero q̃ maior vlla cõtumelia inſigniorve plębi fieri potuit , q̃ velut contamina-
tã ciuitatis partẽ,cõnubio ĩdignã exiſtimari!Quid aliud eſt cauere ne affinitatibꝰ miſceamur,
q̃ nos intra eadẽ mœnia relegare!Sed q̃ eſt hæc nobilitas,quã contaminatum iri nolũt,quã ple-
riq̨ ex Albanis & Sabinis oriundi,nõ genere,non ſanguine,ſed ꝑ cooptationẽ inter patres ha-
bent!cõnubiũ patrũ & plæbis tollũt,cur nõ cõferũt,ne ſit cõnubiũ diuitibꝰ & pauperibꝰ,ne pa
tricio plæbeius ſit vicinus,ne eadẽ via ambulet,in eodẽ ſit cõuiuio,in eodem foro,duaſq̨ ciui-
tates ex vna faciunt!Quę eſt hęc ordinũ cõfuſio,ſi plębeiã patricius ducat vxorẽ, aut plębeius
patriciã!Nihil certe iuris mutat̃,liberi patrẽ ſequunt̃,nec nos quũ eoꝝ cõnubia petimus,aliud
petitũ putamus,q̃ vt in numero hominũ ſimus,in numero ciuiũ.Nec patricii,niſi in noſtrã cõ
tumeliã certare iuuet,q̃cq̃ in hoc habẽt q̃d iure negare cõtendant.Poſtremo meminiſſe opor-
tuit,ſummũ imperiũ totius po.eſſe nõ patricioꝝ,eiectiſq̨ regibꝰ libertatẽ nõ illis ſolum ſed oĩ-
bus quæſitã.Deberet licere po.Ro.quã vellent legẽ iubere,at vbi primũ rogatio aliqua ꝓmul-
gata eſt,ſtatim delectus ꝓ pœna indicit̃.Sacramento iuniores adiguntur,minæ plæbem circũ-
ſtrepunt,vis intẽtat̃.Sed iam illi iterũ ac ſæpius expti ſunt,q̃ parũ ipſorum minæ aduerſus ve
ſtrũ cõſenſum valeãt Quirites,nec nũc licet multa minent̃,certamẽ erit vllũ,aĩos veſtros ſæpe
illi tẽtabũt,vires experient̃ nunq̃.Itaq̨ hoc conſules ſciãt,ſiue vera,ſiue falſa ſint bella quę cele
brãt,habituros exercitũ paratũ,ſi reddito plębi cõnubio,vnã ciuitatẽ patres fecerint, ordineſq̨
mutua cõſanguinitate coaleſcere patientur,ſi viris fortibꝰ & ſtrenuis e plæbe ad conſulatum
aditus fiat.Quæ ſi negare ꝑſeuerabunt,multiplicent bella rumoribus,nemo Tribunis autho-

tribus nomē dabit,nemo arma capiet,nemo dimicabit ꝑ ſupbis dominis,quibuſcũ neq; in rep. Peroratio.
cõmunis honos:neq; in priuata,ſocietas futura ſit.Poſt hanc Cameleii actionē,quum conſules
in forũ veniſſent,orta inter eos & Tribunos altercatiõe,e collegio vno cõſulē interrogãte,quid
eſſet cur plæbeiũ cõſulem fieri nõ liceret?Quia auſpicia,inqt alter cõſulũ,plębeii nõ habēt.Ad
eã vocē adeo iræ exarſerũt,ꝙ quaſi diis inuiſi auſpicari poſſe negarētur, multitudine calculos
petēte,qa apparebat vtrãq; legem vno tēpore perlatũ iri,rati patres alterũ de cõſulatu ãtiqua- Lex de con-
ri poſſe,de cõnubio cõſenſerũt.Qua lege plata,quũ Cameleius in īgēti celebritate & fauore eſ- nubio.
ſet:eius eñi rogationis author fuerat,cæteri Tribuni æmulatiõe accēſi,nouũ certamen ꝑ lege
ſua patribus intēdũt,tũ creſcēte in dies noui belli phama,nec delect⁹ haberi poſſet,appareretq;
aut ciuibus,aut hoſtibus de victoria cedēdũ eſſe.C.Claudii ſententia vi & armis tollēdos Tri
bunos cenſebat.Contra Quintii,Cincinnati,Capitolini a cęde abhorrebãt.Cęterum quum diu
anceps conſultatio tenuiſſet,eo T.Genutii ſentētia decurſum eſt,vt Tribuni militũ conſulari Trib.mili-
poteſtate promiſcue ex patribus & plæbe crearentur,de conſulibus interim creandis nihil mu tum conſu
tarẽ.Acquieuere huic ſententię plæbs & Tribuni,indictiſq; ad hoc ipſum comitiis, quum ex lari poteſta
vtroq; ordine plures petiuiſſent,ꝑter omniũ ſpem patricios tantũ populus creauit,contentus te.
ꝙ plębeiorũ ratio habita eſſet. Creati igitur tres Tribuni cõſulari poteſtate,Aulus Semproni⁹
Atratinus,L.Attilius lõgus & T.Cecilius Sicelus, anno.CCC.decimo q̃ Roma condita erat.
Dionyſius in annum tertium quartæ & octogeſimæ Olympiadis incidiſſe hæc author eſt,qui ANNI
quater milleſimus ac ſeptingenteſimus fuit nonuſq; & quinquageſimus ab mundi origine.Eu MVNDI.
ſebius in annum primum tertiæ & octogeſimæ Olympiadis magiſtratus huius initia reiicit,
manifeſto librariorum errore,qui pro militaribus Tribunis plæbeios poſuerunt.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS TERTIÆ, LIBER QVINTVS.

TOT QVIDEM modis publicę adminiſtratiõis formam,paucis an-
nis,apud Romanos variari contigit,ſed ne Tribuniria quidē illa po-
teſtas recens inſtituta lõgius proceſſit,tres illi, qui oĩm primi eũ ho
norem adiere,quia vitio creati putarentur,tertio mēſe q̃ rempu.ad-
miniſtrare cœperant,augurum decreto ſe magiſtratu abdicarũt.Te-
nuit aliquot dies ordinũ contentio, patribus cõſules creari volenti-
bus,contra Tribunis eundē in ciuitate magiſtratũ retinere conanti
bus.Cæterum obtinuerũt illi,vt conſularia comitia haberētur,quib⁹
conſules declarati ſunt,L.Sempronius Atratinus & L.Papyrius Mu Conſules.
gilanus.Hoc anno fœdus cum Ardeatibus eſt renouatum,qd vnum
argumento fuit ad poſteros eos conſules fuiſſe,quum in annalib⁹ priſcis,& libris magiſtratuũ
alioqui non eſſent.Liuius Licinium Macrum ſcripſiſſe ait in linteis libris,qui ad Monetæ reper
ti ſunt,eorũdem conſulum nomina relata:Dionyſius in annalibus digeſta,ſed ita vt plures eos
præfectos q̃ conſules traderent.Cauſa fœderis cũ Ardeatibus renouãdi, agri abiudicatio fuit,
quem ſub defectionis denunciatione,niſi reſtitueretur,per legatos illi repetētes moniti fuerãt
a patribus ſuum tempus expectare,daturos ſe operam,vt Ardeates ſuæ in po.Ro.fidei & con-
ſtantiæ non pœniteret.Fuit annus ille alioqui domi foriſq; pacatus:Qui illum proxime eſt ſe-
cutus,conſules habuit M.Gegauium Macerinum & T.Quintium Capitolinum.Primi in vr- Conſules.
be Cenſores his conſulibus creati:mentione primum in ſenatu facta magiſtratu opus eſſe,cui
ſcribarum miniſterium,tabularum cura,cenſendi formula ſubiiceretur. Res parua a pꝛĩcipio,
ſed quæ procedente tempore multo maiora,q̃ ab initio credibile fuerit,habuit incrementa.Tã
ta mox dignatio ſecuta eſt,tantaq; authoritas,vt omnis morũ ciuiliſq; diſciplinæ ratio,Cenſo- Primi cēſo-
rũ eſſet,regimē adhæc ſenatus,equitũ,centuriarum,omne decoris & ignominiæ diſcrimē, ho- res.
rũ priuata publicaq; loca recognoſcere,vectigalia po.Ro.ſuo arbitrio locare.Primi itaq; omniũ
creati Sēpronius & Papyrius,quorũ cõſulatus ambigue vt dixi traditur.Fuitq; hic annus,qui
primos habuit cenſores,trecenteſimus ab vrbe cõdita ac.XII.Domi foriſq; ociũ erat, cęterum
ne nõ ſemper aliqua bellandi cauſa adeſſet,legati ab Ardea Romam venere,auxiliũ & opem af Diſcordiæ
flictis Ardeatiũ rebus īplorantes. Diuerſa factionũ ſtudia,q̃ multis vrbibus exitio fuere,erunt origo.
q; ſemp,ipſius vrbis opes in aptũ diſcrimē adduxerãt.Contētio ex re pua orta, pene ad excidiũ
creuit.Petebãt puellã indigenã plæbeia familia ortam adoleſcētes duo in vxorē,nobilis vnus,
alter plębeius.Hic puellę tutoribus frętus,ille matris fauore,q̃ honeſtiſſimo matrimonio filiã

Diſcordia locatū iri volebat.Cognitione in foꝝ delata,ſecundū matris arbitriū iudicaꝭ.Tutores de iniu
Ardeatium ria decreti palā queſti,cū plębeioꝝ manu vi ex domo matris virginem rapuēt.In hos accenſus
ob puellæ ira iuuenis optimatiū multitudine ſeptus,impetū facit.Fit pręliū,plębs vrbe eiecta locū moeni
nuptias. bus ꝓximū occupat,nobiliū ꝑdia hoſtiliter populaꝭ. Venere interim his auxilio Volſci Ciui
lio duce,qbus fręti exules vrbē vallo cingere adoriunꝭ.Erantꝗ in aperto diſcrimine res nobi
liū ſitę,quum eorum legati Romā auxiliū imploratū venere.M.Geganius conſul cum exerci
tu eo ꝑfectꝰ,Equos exuleſꝗ noctu vallo & foſſa cingit,tentaruntꝗ circūſeſſi ęquis cōditionibꝰ
inde abire,qbus reſpōſum eſt,oportere victos cōditiones accipere non ferre.Quia igiꝭ nulli du
biū erat ꝙ ſine ignominia abire nō poterant,ferro conati ſunt ſibi viā facere.Cæterū ꝓlio parū
Volſcorū caute inito,quum paſſim cæderentur,in ꝓces verſi veniā implorāt,armiſꝗ & Ciuilio duce tra
deditio. ditis,ſub iugū miſſi ſunt.Eos Tuſculani per ſuos fines trāſeuntes eximprouiſo adorti,ad vnū
peremere.Geganius,ſeditionis authoribus ſecuri ꝑcuſſis,ociū ciuitati reſtituit.Ipſe triūphās i
Conſules. vrbē rediit,Ciuilio & hoſtiū ſpoliis ante currū latis.Conſules inde fuerunt.M.Fabius Vibula
nus & Poſthumius Ebutius Cornicen,qui quū pax domi foriſꝗ eſſet,vt celebri monumēto ali
quo geſtæ rei annū ſuū inſignē facerēt,agrū infami iudicio populi paucis ante annis Ardeatibꝰ
interceptū,Colonię eo mittēdę ꝑtextu reſtituerūt.Satis qdē fuit pacatus hic annus,vt dixi,ſed
Conſules. qui ſequutus eſt adhuc pacatior.C.Furio Pacilio & M.Papyrio cōſulibus,quęſita tamen domi
diſcordia,a Petilio Tribuno plębis agrarię legis mētione iiecta,nulla tñ ſecuta. Excepit hāc ci
uilis ſtatꝰ quietē,turbulētior Proculi Geganii Macerini & L.Menenii Lanati annꝰ,fame,ſeditio
ne,libertatis pericula iſignis.Primo annonę caritas vrbem inuaſit,dubium,deſerto agroꝝ cul
Minutiꝰ an tu,an cælo frugibꝰ aduerſo,vtrūꝗ em̄ tradiꝭ.L.Minutius eſt annonæ ꝑfectus:is publica frumē
nonę ꝑfectꝰ tione parū felix:nā ꝑter Hetruſcos,vnde aliquid omnino eſt frumenti aduectū,ſed qđ in leuan
da annona nullum fecerit momentum,apud cæteros finitimos,neꝗ ꝑcium valuit,neꝗ gratia,
vt laborāti ciuitati opē ferrēt.Fame igitur inualeſcēte,ad eā rerum deſperationē eſt vētum,vt
quidam e plębe longiores vitæ cruciatus veriti,obuoluto capite ſeſe in Tyberim pręcipitarit,
tāta tum fames ciuitatē inuaſerat.Tum Sp.Melius ex equeſtri ordine homo,vt res vrbis erāt,
ꝑdiues,rem ſpecie vtilē ſed libertati ꝑcipue inimicā eſt aggreſſus.Emerat hic p clientes & ho
Sp.Melii ſpites pene qcqd frumēti fuerat ex Hetruria aduectū,emptumꝗ multitudini gratis in grauiſ
largitio. ſima annona diſtribuit.Cōciliauit ea largitio homini tātū fauoris,vt quacūꝗ icederet frequēs
circa illū ciuiū multitudo cōſpiceretꝭ,futurū cōſulatū haud dubio cōſenſu repromittēs.Interea
rē malo exēplo motā,peiore cōſilio exequiꝭ.Enīuero vt eſt aīus hoīs iexplebilis,i iis q ꝑſēs for
tuna ſpōdet,ad altiora & ꝓhibita mētē adiecit.Qm̄ igiꝭ cōſulatꝰ erat patribꝰ nō ſine certami
ne extorquēdus,de regno agitare coepit.Creanꝭ iterim cōſules.T.Quītiꝰ Capitolinꝰ & Agrip
pa Meneniꝰ,ad hos & patres Minutius detulit,ſe manifeſto indicio cōpertū habere,in Sp.Me
lii domo ſecreta cōſilia agitari, ingētē vim armoꝝ eo collatā,corruptos ex Tribunis quoſdā,q
ad ꝓdēdā libertatē cū Melio cōſpirēt,occurrēdū ꝑiculo,qñ res ꝓpemodū ſero i curiā plata eēt,
ne poſt ea temeritatis argueretꝭ.Tū qa a cōſulibꝰ ꝓuocatio erat, viſum eſt ad id malū opprimē
dū,Dictatore opus eē.Quintiꝰ Cincinnatꝰ dictꝰ eſt.Is Seruiliū Halā magiſtrū eqtū dixit.Poſte
Dictator. ro die diſpoſitis p opportuna loca ꝑſidiis,in foꝝ Dictator deſcēdit.Stetit multitudo inſcia mi
raculo rei defixa,occulteꝗ iter ſe qrere.qđ rei accidiſſet,quapropter ciuitas Dictatore indige
ret.Vnus Melius & q cōſilioꝝ eius erāt nō ignari,ſatis ſcire in ſe vim illā imperii qſitā. Expe
ctate tñ taciti euentū rei.Poſtq̄ igiꝭ Dictator reſedit,magiſtrū equitū mittit,q Sp.Meliū ad ſe
vocet.Pauidus ille primo quærere,quid vellet Dictator,vbi vero dicendam eſſe cauſam audi
uit,diluēdūꝗ crimē qđ eſſet a Minutio ad patres delatum, ſe in cateruam ſuoꝝ recipe conatꝰ
eſt,eū tergiuerſantē appatitor magiſtri equitū iuſſu inuadit,quo a circūſtantibus repulſo ipſe
Melius fugiēs fidē Quiritū iplorat,conſpiratū in ſe clamitans a patribus,qa Romanæ plębi be
nigne feciſſet,ferrēt opē,ne finerēt ſe inſontē inuidia opprimi.Hęc illū vociferantē Hala magi
ſter equitū aſſecutus obtruncat.Ipſe pacta cæde,nobiliū multitudine ſtipatus , ad Dictatorem
Sp.Meliꝰ in reuerſus,Meliū a ſe,qa patere noluiſſet,interfectū nūciat:Macte inquit Dictator tua Seruili vir
terficitur. tute eſto,repu.liberata.Cōſternatā ide multitudinē,ad cōcionē vocari iuſſit.Ibi cauſa Melianę
cędis expoſita,q etſi nūq̄ de regno cogitaſſet,iure tñ cęſus videri poterat,ꝙ Dictatori non obe
diēs fuiſſet.Percurrit ide filioꝝ Bruti.Sp.Caſſii & alioꝝ exēpla,q aliqd cōtra libertatē moliti
eſſent,debuiſſe dicēs illoꝝ exitū documēto eſſe Melio,temerario hoī,ne ſemodio farris ſparet
ſuoꝝ ciuiū libertatē a ſe emptū iri.Quaſi vero ille po.qui ſenatorē concoquere non poſſet,fru

mentariũ equitẽ regẽ laturus eſſet.Placata per hæc multitudine,Queſtores iuſſi ſunt Spurii bo-
na vẽdere,pecuniãq; inde exactã in publicũ redigere.Domus diruta,monumentũ nefatię ſpei op-
preſſę vt eſſet area Æquimeliũ appellatũ.L.Minutius boue aurato,vt aliĩ tradunt,ſtatua extra Æquimeliũ
portã trigeminã eſt donatus.Tribuni plębis queſti ſunt Melii mortẽ ad plębẽ,Seruiliũ & Minu-
tium accuſantes,quorũ hic indẽnatum obtrũcaſſet,ille falſum homini intendiſſet crimen,de quo
(ſi rerũ ſcriptoribus cõiectura in ſimilibus vti licet)nõ poſſum nõ vehemẽter ſuſpicari,ſic enim
Melius tũc oppreſſus,ſic Minutius Tribunus,ſic Sp.Caſſius quia plębi gratificati eſſent,fraude
patrum potiuſq̃ vero crimine periere.Immodica ſane fuerunt patrũ odia in eum ordinem,ꝓpter
quẽ ad interitũ inſectati ſint quicũq; benigne ei feciſſent,ſiquidẽ Tribunis ire obuiã nequeũtibus
aut certe nolẽtibus,ſępius ab eiſdẽ plębs circũſcripta videri poteſt,vt in eo,ꝙ augurum denũcia
tione,Tribunos militũ vitio creatos videri voluerũt,tertio mẽſe poſtq̃ magiſtratũ iniuerãt,vt p
eam abdicationis ſpeciem tacitus fieret ad Cõſules reditus,etſi minaciſſima Tribunorum denũ
ciatione ſe Melianã cędẽ vlturos prędicantiũ,ſit factũ,vt ad plębẽ leniendam paſſi ſint patres ſe-
quẽti anno Tribunos militũ creari.Proximis igiť comitiis creati ſunt,L.Quintius Cincinnati fi- Tri.militũ.
lius,M.Æmilius & L.Iulius.Eratq; iã magiſtratus ab his initus,quũ Fidenę Romanorũ colonia
ad Lartem Tolumnium Veiẽtium regem defecere.Sed maius omnino ſcelus eſt huic additũ,le-
gati,qui ab vrbe eo venerant,noui cõſilii cauſam ſciſcitaturi,Tolumnii ſunt iuſſu interfecti,fue- Ro.legati i
rũt q regẽ ſceleris abſoluerẽt,ꝙ in ꝓſpero teſſerarũ iactu vox eiꝰ perperã ſit excepta.Cæterũ ſiue terficiunť.
errore ſiue conſulto cęſi ſunt,q publico noĩe Fidenas venerant,fuerũt,C.Fulcinius,Clœlius Tul-
lius,Sp.Antius &.L.Roſcius,quibus Romę poſt cędẽ ſtatuę ſunt pro roſtris poſitæ. Inſtabat igiť
atrox cum Fidenatibus & Veientibus bellum,a tã fœda cauſa ortũ,cuius adminiſtrãdi ratio vt
maiore concordia iniretur,Conſules pro Tribunis creati ſunt.M.Geganius Macerinus,& L.Ser Conſules.
gius Fidenas,ab ipſo bello,vt credere par eſt,cognomen adeptus.Is cũ Larte citra Anienem ꝓſpe
re pugnauit,obtigitq; victoria illa Romanis haud incruenta,maiorq; fuit dolor ciuitatis ex ciui
bus ea pugna amiſſis,q̃ ex fuſis hoſtibus lętitia.Eſtq; ob id iuſſu patrũ Mamercus Æmilius Di- Dictator.
ctator creatus.Is Quintiũ Cincinnati filium magiſtrũ equitũ dixit.Nec mora deinceps fuit,co-
piis quibus cõſul fuerat vſus ſupplemẽto expletis,colles trans Aniẽnẽ,qui inter fluuium ſurgũt
& Fidenas,caſtris occupat.Veiẽtes nõ multo poſt Phaliſcorũ auxiliis aucti,caſtra in apto locãt.
Prius intra mœnia ſe tenebant.Mamercus caſtris ad cõfluẽtẽ trãſlatis(haud enĩ ꝓcul inde Anio
& Tyberis coeũt)vtrãq; ripã vallo amplectitur.Poſtridie aciem in hoſtiũ conſpectu explicat,nul
lam pugnę morã facturus. Varię ex aduerſo fuerũt ſentẽtię.Veiẽtes ĩ trahẽdo bello plus ſpei ha
bebãt,Phaliſci cõtra diuturnã militiã grauiter ferebãt:Tolũnius etſi Veientiũ ſentẽtiã magis p
babat,veritus tñ ne a ſociis deſtitueretť,ſignũ pugnæ in ſequẽtẽ diẽ ꝓpoſuit.Poſtera luce aliquan
to prius Romani in æquũ deſcẽdere,mox Hetruſci & ipſi in apertũ prodeunt:eorum acies ita in-
ſtructa ſtetit,vt dextrum cornu Veiẽtes tuerentur,læuũ Phaliſci,medii Fidenates ſteterunt.Di-
ctator ſe Phaliſcis oppoſuit.Veiẽtibꝰ Capitolinus legatus eſt obiectus.Magiſter equitũ.L.Quin-
tius ante mediã aciẽ cũ equitatu in Fidenates ſtetit.Principio eqtes a Romanis in hoſtes miſſi,hĩ
primi omniũ cõflixere.Secuta deinde pedeſtris pugna,q̃ ex omĩ parte ꝓſpera Romanis fuit. Neu Diuerſarũ
tra parte Hetruſcę legiões,Romanorũ ĩpetũ ſuſtinuere.Eqtes maxime reſiſtebãt qua parte To- acierũ cõſti
lũnius oĩm ferociſſime pugnã ciebat,trahebatq; certamẽ.Hũc cõſpicatꝰ Au.Corneliꝰ Coſſus Tri ctus.
bunus militũ,idẽq; lõge fortiſſimꝰ,equeſtrẽ aciẽ quocũq; ſe intẽderat turbantẽ, Nimirum hic eſt
inquit,ruptor ille humani fœderis,violatorq; iuris gentiũ,q nõ cõtẽtus duorũ populorũ pacem
violaſſe,legatos,qđ nulli vnq̃ barbarorũ fecere,interfici iuſſit.Iã ego hũc inferias legatorũ mani-
bus dabo,ſi dii qcq̃ ſancti in terris eſſe volũt,hęc ille,calcaribuſq; equo ſubditis,ĩfeſta cuſpide ĩad
uerſum ferť hoſtẽ,quẽ bellatore equo deiectũ,haſtaq; inixũ vt ĩ pedes aſſurgeret,vmbone impul Lartis inte-
ſum reſupinat, ferroq; ſępiꝰ repetitũ obtrũcat,ſpoliatq; dein victor exãgue corpꝰ,iacẽtiq; caput ritus.
adimit,adẽptũ haſtę affigit,oſtẽtatq; hoſtibꝰ.Tuſci eqtes q diu anceps fecerãt certamẽ,ſubito ca
ſu regis ꝑculſi,fugã capeſſunt.Inſtat Romanꝰ fugiẽtibꝰ,& ad caſtra vſq; cũ ſtrage & cęde multa
ꝓſequiť.Eodẽ tpe circa Romana caſtra pari eſt euẽtu dimicatũ,q̃ medio ardore pugnę lectæ ali-
quot cohortes Tolũnii iuſſu ĩuaſerãt.Triarii principali porta dextra Vibulani legati ductu eru
ptione repẽte facta,nõ minus trepida fuga,q̃ ĩ acie fecerãt,Hetruſcos a vallo repulſos,cũ multa
cęde auerterũt.Coſſus cũ eqtatu Tyberi trãſmiſſo,Veientanũ agrũ ꝑdatꝰ,ingẽtẽ vim hoĩm atq;
omnifariã quadrupedũ ad vrbẽ egit.Dictator triũphans Romã ingreſſus eſt,vnus oĩm oculos in
ſe a curru Dictatoris auertit Au.Cornelius,opima ſpolia poſt Romulum portans,feretrio Ioui

dedicaturus.Ea ſolenni more,vbi in Capitoliũ venit,templo intulit. Cæterum ꝗ opima ſpolia a
maioribꝰ ea nũcupata ſatis cõſtat,ꝗ dux duci detraxiſſet,nec dux niſi is cuius auſpiciis res gere
rentur appellari cõſueſſẽt,videri poſſunt haud rite ea opima dici,ꝗ Tribunus militum,nõ Dicta
tor,nõ Cõſul,aliuſve magiſtratus cuius auſpicia eſſent,Ioui dedicaſſet.Liuiꝰ oẽs añ ſe authores
Scriptorũ error. Tribunũ militũ Corneliũ ſcripſiſſe memorat,quos ita erroris redarguit,ꝙ aliqñ ex Auguſto pri
cipe audiuiſſet.in feretrii Iouis tẽplo,qđ inſtaurationis cauſa põtifex ſubiiſſet,legiſſe ſe ĩ lintheo
thorace,Corneliũ Coſſum Cõſulẽ opima ſpolia poſt Romulum dedicaſſe,acceditꝗ libẽs author
huic fidei,argumẽto adductus haud inepto,ꝙ paucis ille annus,vt qdã habuerũt annales,Cõſul
fuit,Tribunus militũ cõſulari poteſtate,& magiſter equitũ,vt nõ Mamerci dictatura ꝗ his eſt tẽ
poribꝰ interiecta,ſint Larti ſpolia detracta,ſed Cornelio aut cõſule,aut qđ magis placet,Cõſulari
poteſtate Tribuno.Cęterũ vtcũꝗ ſ hẽt,cõtigit ea ſpolia dedicari,ſi Mamerco dictatore Coſſꝰ Lar
tem regẽ pemit,anno ab eo quo Romulus prima ſacrauerat ſpolia tertiodecimo,ac trecẽteſimo,
Fuerũt poſt Hetruſcos & Fidenates victos,Cõſules,M.Corneliꝰ Maluginenſis & L.Papyrius,qui
Conſules. Veientẽ & Phaliſcũ agrũ ingreſſi,hoſte nuſꝗ̃ repto, agreſti pręda cõtẽti,domũ copias reduxere.
Hoc anno dies Minutio dicta eſt a Sp.Melio Trib.plębis,Melii publice pempti pnecellario,& ro
Minutio dies dicitur. gatio ab eodẽ ad populũ lata de Seruilii bonis publicãdis,ꝙ illorũ vi ac calũnia Melius fuiſſet op
preſſus.Hoĩs authoritas fecit,vt oĩa ad populũ fuerint leuiora.Enimuero,ingraueſcẽs motbꝰ,&
Conſules. crebri morꝰ terrę maiori tũ curę erãt.Obſecratũ eſt a populo duũuiris pẽũtibꝰ.Peſtilẽtior idẽ an
nus fuit,L.Verginio & Claudio Iulio cõſulibꝰ,tãtaꝗ vbiꝗ vaſtitas crebris funeribꝰ eſt ſecuta,vt
Veiẽtes,& Fidenates Aniẽnẽ trãſgreſſi,haud pcul a Collina porta cõſederint.Nõ minꝰ igiť ĩ vr
Dictator. be ꝗ̃ in agris trepidatũ.Nocte ꝗ pxime ſecuta eſt, Verginiꝰ Cõſul Aulũ Seruiliũ Priſcũ,alii Stru
ctum ſcripſere,Dictatorẽ dixit.Ipſe Ebutiũ Eluiũ magiſtrũ equitũ ſibi cõſciuit.Vbi primũ illuxit
Dictatoris iuſſu oĩs militaris ætas,extra portã Collinã,circa ſigna frequẽs affuit.Id hoſtes cõſpi
cati in altiora ſe loca recipere conati ſunt.Dictator eueſtigio ſecutꝰ,quũ cedẽtibꝰ moleſtius hęre
ret,ſecũ cõferre ſigna cõpulit,breuiꝗ prelio fudit.Hetruſcis legionibꝰ Fidenas cõpulſis , oppidũ
vallo circũdedit.Tenuitꝗ aliquãdiu obſidio,vrbs ſitu & moenibꝰ munita ſcalis capi nõ potuit,
nec fame domari ob vim tritici eo cõuectã.Cuniculo igiť Romanꝰ ĩ arcẽ eſt admiſſus.Hetruſcis
Fidenę capiuntur. Fidenatibuſꝗ ad imas partes vrbis tuẽdas intẽtis,clamor ex ſupiore loco redditꝰ,captã vrbem ſi
gnificauit.Hęc foris domiꝗ eo anno geſta.C.Furius & P.Acilius & M.Geganius cẽſores villam
Grecorum diſcordia. publicã in cãpo Martio pbauerũt,ibiꝗ cẽſus populi eſt primo actus.Atꝗ is tunc erat rerũ Roma
notum ſtatus.Grecia interim,etſi ab externis armis erat ocium,ſe ipſam tñ domeſticis vexare co
perat diſcordiis.Iã eñ ex quo Medicis fuit terroribꝰ defuncta,in diuerſa populorũ ſtudia ęmula
tione accẽſa,eo vſꝗ mutuis offenſis pceſſere,vt animis nõ minus infeſtis in ſe bellarint,ꝗ̃ in bar
baros aliquot ante annis fecerãt.Enimuero Athenięſes Meſſenia expeditione(eſt eñ res hic ali
quãto altius repetẽda)a Lacedęmoniis,ſoli omniũ ſociorũ,nõ ſine ignominię ſuſpitiõe dimiſſi,Cy
mone,vt alio ſcripſimus loco,in exiliũ acto(habebať Lacedęmoniorũ ſtudioſus) ſocietatem ſolue
runt,quã cũ ea ciuitate iã inde a Medicis tẽporibus contractã habuere , iniuerunt cum Argiuis
Spartiatarũ hoſtibus nouã,eſtꝗ ĩter vtroſꝗ ictum aduerſus Theſſalos fœdus.Interim Meſſenii
ſerui intra Ithomẽ a Lacedęmoniis obſidebanť.Id eñ bellũ in decimum eſt annũ diſtractum,do
nec cõditione ſunt accepti,vt tota Pelopõneſo migrarent,nunꝗ̃ in eã terrã reuerſuri.Erant hi a
veteribꝰ Meſſeniis captiuis oriundi & ipſi quidẽ ſerui,Meſſeniiꝗ appellati.Hos cũ filiis & vxori
bus Pelopõneſo migrare iuſſos,in Lacedęmoniorum inuidiã Athenięſes in Naupacto collocarũt
quã vrbẽ a Locris Ozolis inſeſſam haud multo priꝰ Athenięſes ceperãt,ſed hęc aliquãto poſtea.
Acceſſerunt ad ea odia ꝗ inuicẽ cõflata erãt,ꝙ Megarẽſes a Corinthiis ꝑlio de finibus inito ſupe
rati,ad Athenięſes defecerunt,quum antea Lacedęmoniorum ſocii fuiſſent:tenuerũtꝗ Athenię
Corĩthiorũ odium in Atheñ. ſes Megara,ingẽteſꝗ ibi extruxere muros,vnde primũ Corinthiorum odium in Athenięſes exor
ſit.Florebãt p hęc nihilo ſecius Athenięſium opes,lõgeꝗ rei maritimę gloria pollebãt,qua pha
ma impulſus Inarus rex Libyorum,q Ægypto finitimi habitãt,Erat is Pſamnietici filius,quũ nõ
paruã Ægypti partẽ ab Artaxerxe alienaſſet,Athenięſes,q cum Cymone duce claſſem circa Cy
prum habebãt,in ſocietatẽ traxit.Hi nihil iã humile animo agitãtes,Inari ſocietate frẽti,in Ægy
ptum relicta Cypro trãſmittunt,aduerſoꝗ Nilo in mediterranea inſinuati,duabꝰ Mẽphidis par
tibus breui potiuntur.Pars tertia albus murus nominata,Perſis Mediſꝗ tuẽtibꝰ capi nõ potuit.
Cæterum ea expeditio infeliciter Athenienſibus ceſſit,vt ſuo poſtea loco explicabiť.Fuit ſex cir
citer annos in Ægypto,& circa Libyam Attica claſſis.Interea in Græcia Corinthii & Epidauri

qui partim odio,partim a Lacedęmoniis ,q Athenięſib⁹ inuidebāt iritati aperte Athenięſiū hoſtes facti,eos ad Haliā ꝑlio cōgreſſos vicere. Fuit ea lætitia Corinthiis & ſociis haud diuturna, quibus haud multo poſt ad Ceryphaleā nauali ꝑlio victis,accepteꝗ nup cladis Athenięſes vicē rependerūt.Et ne nō ſemp nouarū rerū materia adeſſet,bello cū Æginitis orto,Athenięſes totis viribus,tum ſuis,tum ſociorū conniri,duce Socrate Stribi filio,iterū cū Peloponnenſib⁹ nauali ꝑtęlio congreſſi,hoſtes egregie ſuperant,ſeptuaginta eorū nauibus captis,ipſi victoriā adepti Æginam obſidione cingunt,quā Corinthii & Epidaurii eximere obſidione cupiētes,trecentos Æginam ꝑſidio miſerūt.Ipſi in Megaricū agrū tranſgreſſi,rati Athenienſes duobus exercitib⁹ abſentibus haud pares ſibi futuros,ad ſociorū iniuriam inhibendā.Enimuero valida claſſis tum Æginam cū exercitu circūſedebat,alteraꝗ omnino maior iampridē in Ægypto erat.Athenięſes Myronidam,cum veteranorum & iuniorū manu Megaram miſerūt.Is cum Corinthiis æquo marte certauit,quibus abeuntib⁹ Athenięſes Tropheū,vt prælio ſuperiores,hic vbi fuerat dimicatum erexere.Corinthii a ſenibus q domi remanſerāt cōuicio excepti,ad eā ignominiā abolendā in hoſticum duodecimo poſt die reuerſi,contra Athenienſum tropheum,& ipſi ſuum ſtatuere conati ſunt.In eos præſenti operi intentos Athenienſes,qui nondum pręſidio abſceſſerant,impetum fecere, præliоꝗ cōſerto,haud dubio marte ſuperant.Corinthii fuga diſpalati,alii alio tendunt, pars vna ꝑcipiti metu in ꝑdiū Megarēſis agricolę cōpulſa,qa prægrādi erat foſſa locus vndiꝗ cinctus fugāꝗ inde expedire nequiuerunt,ab Athenięſibus q eo occurrerant lapidibus ſunt ad vnū obruti.Per hęc tēpora Athenięſes lōgos cœperūt muros ſtruere,hūc Phalerū,illū Pyrea verſus. Hi duo Athenarū portus fuere.Phocēſes tū in armis erāt aduerſus Dores,q Biō Cyturiō & Erineō tenebāt.Cęterū quū ex his oppidis vi vnū Phocēſes cepiſſent,Lacedęmonii Nicomede duce Cleōbroti filio,cū ſuis ſociorūꝗ copiis(ad vndecim milia armatorū fuere)in Phocēſes proficiſcitur, vrbeꝗ per deditionē recepta,ambigui qua domum redirēt,nam p Geraniā & anguſtias Megaricas haud tutū patebat iter,locis oībus Athenięſiū ꝑſidio inſeſſis,apud Bœotios ſubſtitere,conſideraturi qua potiſſimū via domū reuerterent.Eā Athenięſes morā ſuſpectā habuerūt, veriti ne ſuę democratiæ a Lacedæmoniis inſidię pararent.Nam rumor erat Athenienſium quorūdā ſua ſu,q populari erāt adminiſtrationi infenſi,in Bœotiis ſubſediſſe, gerendę rei occaſionē expectantes.Plutarchus vt Delphos a Phocēſibus liberarēt,ad Tanagram Lacedæmonios ſediſſe ꝑdidit, in hos populariter Athenienſes egreſſi,vt cū ſociorū appendicibus ad quatuordecim armatorū milia eſſent,pręlioꝗ ad Tanagrā Bœotię commiſſo,magna vtrinꝗ cæde ſuperant. Victores Lacedęmonii per Geraniā & Iſthmū domū reuerſi ſunt.Nec diu Athenienſes etſi victi armis abſtinuerūt.Sed ſexageſimo ab eo,quo ita pugnatū erat die,exercitū in Bœotios duxerunt,ibiꝗ Myronidæ ductu Bœotios pręlio ſuperant,omniꝗ eorū terra a Phocide potiunt,Tanagrēſiūꝗ muros diruunt.Nec ita multo poſt & Æginitę per deditionē recepti ab eiſdē muro nudati ſunt, factiꝗ vectigales.Athenięſes Æginitico bello ꝑfuncti,Peloponēſi orā claſſe circūuecti,Tolmida duce,Lacedęmoniorū nauale incendunt.Chalcidē Corinthiorū oppidū occupāt.Sicyonioſꝗ in terrā egreſſi pręlio fundunt.Sed dum hęc in terra Gręcia geruntur,Athenięſes & ſocii q Ægyptū ingreſſi fuerant,variis ſunt bellorum caſibus afflicti.Miſerat ab initio Artaxerxes Lacedæmona Megabazum virum Perſam,cū ingenti pecunia,vt Peloponēnſes ad bellum Athenienſibus inferendū pecunia induceret,quo impetrato,apparebat ſtatim futurū,vt exercitū & claſſem ex Ægypto reuocarent.Sed quum id conſilium non proceſſiſſet , pecunia incaſſum abſumpta, miſit rex Megabazum Zopyri filium,cum ingenti exercitu in Ægyptum,qui breui poſtꝗ eo venit Ægyptios & ſocios terreſtri pręlio vicit, Gręcoſꝗ ex Memphi eiectos , in Proſopi inſula concluſit vbi annū & dimidiū obſeſſos,auerſis alio aquis,vt iam carinę nauiū in ſicco ſederēt,ad poſtremū quū inſula magna iam ex parte continens facta eſſet,oppreſſit.Pauci ex tanto exercitu peragrata Libya Cyrenas peruenere,ita res Gręcorum in Ægypto,ſexto poſtꝗ eo trāſmiſſum erat anno, afflictę cōciderunt.Ægyptus,Gręcis ex ipſa terra ſublatis,præter Amyrteum in paludib⁹ regnātem(is locorum difficultate vi nulla ſubigi potuit)a Perſis accepta eſt.Inarum,q defectionis fuerat author,per proditionem captum,Perſę cruci affixere.Sub id tempus,quo hęc geſta ſunt quinquaginta Athenienſium & ſociorum naues in ſupplementum miſſę,ignarę eorum quę in Ægypto facta erant,Mendeſium vnum ex Nili oſtiis ingreſſę,in apertū diſcrimē inciderūt,Perſico peditatu a terra,& a tergo Phœnicū claſſe circūuentę,paucę media trepidatione dilapſæ in altum euaſere,cętere in fluminis alueo partim ſunt ab hoſtibus depreſſæ,partim igni abſumptæ.Hunc ꝗ exitum habuit Athenienſium audax illa in Ægyptum expeditio.Cætera quæ ad Peloponnē-

Athenięſiū claſſis Memphis parte potitur.

Æginiticū bellum.

Corinthii vincuntur.

Phalerum Pyreum.

Vincuntur Athenięſes

Vincuntur Bœotii.

Megabaz⁹ Ægypto potitur.

Atheni. clades.

z iii

ſiacum vſq; bellum,in terra Græcia ſunt poſtea ſecuta,breuiter ſunt a nobis exponenda. Athenienſes haud multo poſtq̄ hæc ſunt circa Libyā & Ægyptum geſta,in Theſſaliā ꝓ Oreſte & Echecratide eius filio,ex ea terra pulſis,copias inſtruxerūt. Atticus exercitꝰ Theſſalię fines ingreſſus Pharſalū obſidione adortus,expugnare non potuit,atq; ita infecta re eſt domū reuerſus. Periclē Xātippi filiū cū mille militibꝰ,& cētū triremiū claſſe,in Pelopōneſum Athenienſes miſere. Fuit

Periclis habitus. Pericles triſtiore vultu,multaq; ſeueritate,capiteq; enormi ꝓceritate,eiꝰ ſtatuas ad id vitiū occultādū,opifices eiꝰ ætatis galeatas plurimū figurare cōſueuerūt,vna ſemp via in vrbe vſus dicit̄,q̄

Eloquētia. in forum ducebat,nūq̄ foris ꝑterq̄ ſemel in nuptiarū officio cœnauit. Vetus comœdia vim dicē

Liberalitas. di tātā in eo fuiſſe teſtat̄,vt coruſcationes effundere,ciere tonitrua,horrēdū in lingua fulmē gerere putaret̄. Verū cū talis eſſet,adeo de ſuę orationis euētu fuit ſollicitus,vt pulpitū aſcēſurus, ſemp vota faceret. Ex ſuis ꝓdiis macerias ſuſtulit,vt ad fructus inde ꝑcipiēdos oībus pateret aditus,Anaxagorę credo,cui operā dedit,exēplū ſecutus,q animi magnificētia,diuinoq;, vt Plutarchus ſcribit,furore percitꝰ agrū pecoribꝰ cōpaſcuū reliq̄t. Is iā antea,ꝑter alia multa,q̄ egregie pro patria geſſerat,mille Athenięſes colonos ī Thracia collocauerat Cherſonneſo,vallo & aggere ab vno littore ad alterū circa Iſthmū ad barbarorū motus inhibēdos,operoſe ꝓducto. In Peloponneſum igit̄ aduectus,haud maritima dūtaxat eſt loca populatꝰ,ſed in mediterranea quoq; trāſgreſſus,alios metu intra mœnia cōpulit,Sycionios q veniētē ꝓlio exceperūt ī Nemea fudit,vbi & trophæum ex fuſo hoſte monumētū victorię ſtatuit,hicq; ſupplemēto accepto in cōtinētis orā Pelopōneſo oppoſitā nauigauit. Acheloiq; oſtia ꝑteruectus,Acarnaniā excurſionibꝰ vaſtauit. Illud pene incredibile & ob id ipſum,vt arbitror,memorabile,q̄d in tā lōga expeditione cōtigit,quū opulentam ille ageret claſſem,ſiue fortuna ducis,ſiue prudētia ſic factū,nullū aduerſum caſum Athenienſiū q̄ſq̄ eſt interea expertus. Secundū hęc q̄ a Pericle geſta ſunt,quū triēnale interim fœdus, q̄d cū Lacedęmoniis Athenięſes ictum habebāt,exiiſſet,in quinq; ꝓximos annos eſt renouatū, in q̄d tēpus incidit vltima illa Cymonis expeditio,de qua iterū eſt ſupra memoratū. Nec ita multo

Sacrū bellū circa Delphos. poſt Lacedęmonii bellū,q̄d ſacrū eſt appellatū,ſuſceperūtq;,tēploq;,q̄d Delphis fuit,potiti, ipſius loci cuſtodiā indigenis tradiderunt,quibus inde digreſſis,Athenienſes cum exercitu eo profecti Delphis eiectis,tēplum Phocēſibus habendum tradidere. Interiecto deinde tempore Bœotiorum quidā ab Athenienſibus defecerūt,ad quos recipiēdos Tolmidas,Tolmei filius,cum exercitu eſt miſſus. Is Orchomenios & Cheroneos armis adortus,Cheroniam vi cepit,impoſitoq; in ea pręſidio,quū Athenienſes in Atticam abirēt,Orchomenii Euboici exules, & Locri,impetu repente in Phocēſes facto,partim obtrūcāt,partim captos ea cōditione reſtituūt,vt Athenięſes iam inde tota Bœotia abſtinerēt. Tum populis velut cōtagione quadā ad defectionē īclinatis,Eubœa quoq; haud multo poſt ab Athenięſibus defecit,quo Pericles cū claſſe & exercitu miſſus,vix inſulā aggreditur,quum eo affertur Megarēſes cęſo Athenięſiū pręſidio,cum Corinthiis & Epidauriis ſocietatem iniuiſſe,& Peloponnęſes Atticę imminere,quo metu Pericles ꝑculſus,cōtinuo eſt domū reuerſus. Corinthii & ſocii nihilo ſecius Atticā adorti,ad Eleuſinā vſq; populabūdi ꝓceſſere, q̄bus digreſſis iterū Pericles in Eubœā trāſmiſit,ſubegitq;. Secūdū hæc q̄ dixi Achaia & Piſea reſtitutis Athenienſes cū Spartiatis fœdus in triginta annos ꝑcuſſere. Sexto deinceps anno q̄ id fœdus eſt ictū,bello inter Samios & Mileſios ob Prienē orto, Mileſii lōge viribꝰ inferiores Athenas miſerunt. Fuerunt & Samiorū quidā,qui pręſenti rerū ſtatu nō contenti Mileſiis perſuaſerunt, vt Athenienſes perpellerēt ad traiiciendū in Samū,q̄d quū illi facile recepiſſent,quadraginta nauibus ad id inſtructis,popularē in Samo ſtatū cōſtituerūt. Obſidibꝰ inde aſſumptis,quos in Lēno depoſuerūt,pſidioq; inſulę impoſito,in Atticā exercitū cū claſſe deportarunt. Athenięſibus inſula digreſſis,Samiorū ꝓfugi ſocietate iuncta cū Piſſuthno Hiſtapſi filio,q Sardibꝰ pręerat,cū ſeptingentis auxiliaribus noctu Samū tranſmiſerūt,multitudiniſq; victores facti,furto obſides ex Lemno receperūt,quibꝰ receptis aperte Samii rebellarunt. Athenienſiū pręſidiū in inſula oppreſſum Piſſuthno tradiderūt,mox bello in Mileſios reparādo intēti,Bizātios in ſocietatē aſſumunt. Q̄d vbi Athenienſes accepere,cum .LX. nauibus Samū repetunt,quarum ſexdecim non ſunt vſi,partim in Cariam miſſis ad impediendas Phœnicum naues,partim in Chium & Leſbū,ad accerſenda auxilia. Quatuor igit̄ & .XL. naues Pericle Xantippi duce aduerſus .LXX. Samias ex Mileto redeuntes,proſpere pugnant. Quadraginta inde nauibus in ſupplemētū domo miſſis, Quinq; & viginti ex Chio & Leſbo auxiliaribꝰ Samum Pericles ingreſſus,pedeſtri pręlio inſulanos vicit cinxitq; vrbem obſidione,mox audito Phœniciæ claſſis acceſſu,cū .LX. nauibus proceſſit illi obuiam. Interea Samii eruptione ex vrbe facta,caſtraq; parū munita adorti,ſpeculatorias naues cor

rumpũt,ꝙ deinceps dimicandi ſtudio obuia venere prælio ſuperant. Sicq; caſtris & portu potiti,
plures dies citro vltroq; cõmeatur Samiorũ arbitrio importati ſunt. Pericle reuerſo,claſſeq; do-
meſticis ſociorũq; nauib⁹ aucta,leue vnũ ꝑlium fecerũt Samii,quo haud dubie ſuperati, arctiore Samii vecti
ꝗ obſidione preſſi,nono demũ menſe,ꝙ circunſederi cœperant,deditionẽ his cõditionib⁹ fecere, gales ſiunt.
vt nauibus & obſidibus traditis muros demolirent̃.perſoluerẽtq; pecuniã certis pẽſionibus, quã
ea præſenti bello fuiſſet inſumpta. Bizantii & ipſi Samiorum caſu territi,imperata vt antea ſe fa
cturos ſunt polliciti. Et hæc in Græcia,terra mariq; geſta a Medicis tẽporib⁹ ad Peloponneſiacũ
vſq; bellũ,de quo tantũmodo incipiã hinc ſcribere. Inciderũt in hęc tẽpora viri ingenio clari præ
ter eos,quorũ ꝓxima relatione mẽtio facta eſt,q & eadẽ tẽpeſtate vixerũt,Prothagoras Abderi- Prothagoras.
tes ſophiſtarũ ingenioſiſſim⁹,q leges ſcripſit Thuriis in ora Italię,vt Põticus Heraclides ꝓdidit.
Huius eſt illud,ſumma rei obſcuritas & hoĩs vita breuis. Idem de diis ita ſcribere eſt exorſus. An
dii ſint,ſtatuere quidẽ nequeo. Ob idq; eius libri publice ſunt Athenis cõbuſti. Ipſe vt impius ci
uitate pulſus. Cœperat & Socratis nomẽ illuſtre eſſe, q prim⁹ Ethicen inuexit,ſapiẽtiſſim⁹ inde Socrates.
mortaliũ Apollinis oraculo iudicatus,etſi quidã id dubie tradũt,cõſtanti vir ingenio inuictaq;,
vt Phauorinus tradidit,ſententia. Qđ ſecutus Timon in ſyllis vafrum oratorẽ variũq; & ſubba
ticum appellauit. Vnicum bonum ſcientiã dixit,vnicũq; malũ ignorãtiã. Diuitias & nobilitatem
generis nihil in ſe honeſtatis habere. Hũcq; ꝓxime ad deũ accedere,q minimis indigeat. Eiuſdem
ea vox celebris,ſcire ſe vnũ,ꝙ nihil ſciret. Impietatis accerſit⁹,& ꝙ aſſectatores corrũperet ſuos,
cicutę ſuccũ extremi loco ſupplicii hauſit. Fuit & Ariſtophanes his interiectus,veteris comœdię Ariſtopha-
ſcriptor,Socratiq;,vt ei⁹ carmẽ declarat,ſupramodũ ĩfeſtus. Gorgias Empedoclis diſcipulus, qui nes.
centũ & nouẽ vixit annos,adeo multa memoriter tenuit,vt extẽporali quacũq; de re ꝓpoſita vte Gorgias
ret diſſertatione,faceretq; ob id ipſum cuiq; volẽti ſui rogãdi copiã. Prim⁹ Athenis publice Rhe Leontinus.
toricen docuit,tã locupleti mercede,vt ex ſolido auro ſibi ſtatuã Delphis dedicarit. Vixerunt cũ
eo eadẽ diſciplina clari Hippias Ælius,Prodicus Chius,& Traſimachus Chalcedonius,Alcima-
das Eleates,Antiphon q prim⁹ orationẽ ſcripſit,Polycrates a quo eſt oratio in Socratem edita,&
Lyſias q ꝓ eo ſcripſit. Hi etſi vna vixerũt,fuerũt tñ aliquãto minores natu. Fuit his ęqualis Phi- Viri illu-
dias Athenięſis,diuerſo lapidis gñe clarus. Olympiũ Iouẽ affabre ex ebore & auro fecit, id opus ſtres.
nemo eſt poſtea ęmulatus,huius fuit ꝑclara illa Athenis Minerua,ex ebore facta,alteraq; ex ære,
tantæ pulchritudinis vt a forma ſit illi cognomẽ datũ. Plinius circa octogeſimã tertiã Olympia-
piadẽ floruiſſe author eſt,anno fere.CCC.ab vrbe cõdita:Potuit tñ vlteri⁹ vixiſſe,vt quẽ Euſebi⁹
in ſextã & octogeſimã reiiciat Olympiadẽ. Fuit idẽ Periclis Athenięſis ſtudioſiſſim⁹,quẽ inſigni
ter figurauit,haſtã ſup oculos in Amazona tendẽtẽ,credo vt capitis viriũ celaret,accuſat⁹ ꝙ au
rũ publicũ ita operi applicuiſſet,vt ſine ſenſu poſſet interuerti,in carcerẽ cõiectus.morbo. ſiue vt
alii tradũt,veneno periit. Fuerũt eius æmuli,eadẽq; tẽpeſtate clari,Alcamenes,Critias. Neſtocles,
& Negleas. Et hi quidem viri in tota Græcia tũ maxime floruerũt. Romæ interim poſt Fidenas
captas.& villã in cãpo a Cẽſorib⁹ ꝓbatã,q Cõſules fuerint parũ inter authores cõſtat. Macer Li- Conſules.
cinius Iuliũ & Vergíniũ,q priore anno cõſulatũ geſſere,in ſequẽtẽ annũ refectos arbitrat⁹ ẽ. Va
lerius Antias & Q.Tubero,M.Maniliũ,Q.Sulpitiũ ſcripſerũt. Ab aliis Tribuni cõſulari poteſta
te traditi. Sed quicũq; magiſtratus tũc in vrbe fuit,tumultuatũ Romę eſt,ꝙ ad Phanũ Voltũnę
oẽs Hetturię populi,Veiẽtib⁹ & Phaliſcis accerſentib⁹,coiuiſſe dicerentur.de bello cõmuni noĩe
Romanis inferẽdo acturi. Ea res in cauſa fuit,vt Mamercus Æmili⁹ iterũ Dictator ſit creat⁹,qui Dictator.
Au.Poſthumiũ Tuberonẽ magiſtrũ equitũ dixit,eratq; interim ciuitas in grauiſſimi belli expe-
ctationẽ erecta,quũ mercatores renũciarũt negata eẽ auxilia ab vniuerſa Hetturię gẽte Veiẽtib⁹
& Phaliſcis. Tũ oĩ belli cura diſcuſſa,Mamercus,ne nõ aliqđ in ſua Dictatura egiſſe videret̃,cẽſu
ram,ꝙ ab initio quinquẽnalis fuit,in annũ & ſemeſtre ſpatiũ lege ad populũ lata contraxit. Et vt
ſciatis inqt Quirites,ꝙ mihi diuturna nõ placeãt imperia,Dictatura me abdico. Cẽſores eũ in ordi
nem redactũ,qa magiſtratũ Po.Roma.minuere eſſet auſus,tribu ſubmouerũt,octuplicatoq; cẽſu
fecerũt ærariũ. Tulit Mamercus eã ignominiã ciuili aĩo,cauſam potius ꝙ rẽ intuitus. Cõtra tan
ta populi in Cẽſores exarſit ira,vt nullius,ꝑterꝙ ipſius Mamerci authoritas,ne multitudinis in-
curſu violarent̃,Cẽſores ꝓtexerit. Tribuni militũ ꝓ Conſulibus ſequẽti anno creati patricii oẽs.
M.Fabius Vibulanus,L.Sergi⁹ Fidenas & M.Foli⁹. Peſtis hoc anno fuit,cladeſq; in vrbe & agris
promiſcue hominum ac pecorum,vota Apollini ædes pro populi valitudine. Fames quoq; ſuſpe
cta fuit,miſſiq; ob id in Campaniam & Siciliam frumentatores. Sequens annus Tribunos eadem Tribuni mi
poteſtate habuit,P.Pinariũ Mamercũ,L.Furiũ Medullinũ,& Sp.Poſthumiũ albũ. Tribuni plebis litares.

nõ ſine patrũ certamine legẽ tulerũt,ne cui liceret petitionis cauſa albũ veſtimentũ ſibi induere.
Apparebat nobiliũ ambitione fieri,vt quũ ad Tribunitiã dignitatẽ,cõſulari poteſtate promiſcue
nobilibꝰ & plębi pateret aditus,nemo tñ plębeius adhuc eſſet eũ magiſtratũ adeptꝰ.Patres haud
ignari quorſum rẽderet noua illa Tribunorũ ratio,totis viribus ordinis adnixi ꝑuicere,vt ſequẽ
ti anno cõſularia comitia haberẽtur,q̃bus,T.Quintius Cincinati filius cui Pœno cognomẽ fuit,
Conſules. & Gn.Iulius Mẽto ſunt Cõſules facti.Nec ita multo poſt Equi & Volſci delectu ſacrata lege ha
bito in Algidũ cõuenere.Vtriq; ab alteris paululũ diſcreti,bina fecerãt caſtra,eo maior belli cura
patrũ aĩos ĩuaſit,quo maior ferebatũ,accuratiorq; hoſtiũ apparatus. Placuit itaq; Dictatorẽ dici,
cõſuetũ in eiuſmodi terroribꝰ remediũ.Q̃d quũ Cõſules ſe facturos negarẽt,hoc vno ĩter ſe cõ
cordes,quũ in cęteris oĩa diſcordi aĩo ad eã diẽ geſſiſſent,indignati patres Tribunos plæbis orãt,
vt ꝑ poteſtate cogerẽt cõſules Dictatorẽ dicere.Tribuni tantã occaſionẽ cõplexi.ꝑ collegio ꝓnũ
ciãt,niſi Cõſules Senatui parerẽt,iuſſuros ſe eos in vincula duci.Paruerũt illi,nõ ſine dolore pa
trũ,ſecũ reputãtiũ,telũ Tribunitię poteſtati datũ,ad Cõſularẽ poteſtatẽ ſubigendã.Quintius cui
Dictator. ſors obtigit.Au.Poſthumiũ Tubertũ ſocerũ ſuum,ſeueriſſimi imperii virum, Dictatorem dixit.
Ab eo,L.Iulius magiſter Equitum eſt creatus.Iuſtitio primum omnium ĩdicto, Dictator ſumma
ope arma cõparat,cognitionem eorum q̃ ſigna nõ ſequerentur poſt bellum ſe habiturum ꝓnun
ciat.Ex Latino quoq; & Hernico nomine auxilia acceſſit,vtriq; obnixe Dictatori obeditũ.Relicto
itaq; Gn.Iulio Conſule ad ꝓſidium vrbis,magiſtrũ Equitum L.Iulium in vrbe eſſe voluit ad o
mnia quæ bello neceſſaria eſſent expediẽda.Ipſe Au.Cornelio Põtifice præeunte,magnos ludos,
tumultus cauſa,vouit.Profectuſq; ab vrbe,diuiſo cũ Quintio Conſule genero ſuo exercitu ad ho
ſtes peruenit.Hic bina caſtra mille ferme inter ſe paſſus diſtãtia,vt hoſtes fecerant,Dictator Tu
ſculo ꝓprior,conſul Lanuuio ſunt metati,ita quatuor exercitus, totidẽq; caſtra modicis diſtãtia
ſpatiis,circa Algidum conſedere,vt verum Martis Gymnaſium tum Algidum dici potuerit, vt
Officina Epheſum quidam veterum,officinam dixere.Alii Bœotiam Theatrum.Dictator leuibus pręliis
Martis. iam inde ex quo caſtra collata ſunt, hoſtium vires experiri non deſtitit, ex ipſoq; rerum ſucceſſu
ſpem felicoris pugnę aucupari.Contra,hoſtes quum nullam in iuſto pręlio ſpem repoſitam habe
rent,noctu Cõſulis caſtra adorti,rẽ in cauſam ancipitis euentus coniiciunt. Nocturnus clamor
non ſolum Cõſulem,ſed & Dictatorem ad arma,conciuit.Quintius Cõſul,militibus circa portã
Dictatoris diſpoſitis,corona vallum ſepſit.Dictator,Sp.Poſthumium album, cum parte copiarũ per aduer
ſtratagema ſa montis inſinuatũ,eximprouiſo hoſtem caſtrorũ oppugnationi intentũ,iubet ex tranſuerſo in
uadere.Quintũ Sulpitiũ legatũ caſtris pręfecit,equitem paratum ad erumpendũ ſtare iubet,cui
M.Fabius præeſſet.Sed quũ optimi imperatoris partes ſalubri ſtratagemate expleuiſſet,ex eo ma
iorem q̃ dici poſſit eſt laudem conſecutus,vbi exploratũ habuit,ex vtris hoſtiũ caſtris , maiores
copiæ ad conſulem oppugnandum profectæ eſſent,ad ea inuadenda cum delectis cohortibꝰ M.
Geganium mittit,quæ pene prius capta ſunt,q̃ qui in illis erant,ſe oppugnari ſenſiſſent.Signũ a
Geganio editũ peracti operis,Dictatorẽ ſubita lętitia extulit.Ad ſuos cõuerſus.Ecce inquit caſtra
hoſtiũ a noſtris tenẽtur. nũc illi munitionibus exuti,in aperto ſunt trucidãdi.Ite alacres,& ĩcho
atam victoriã ꝑficite.Hęc Poſthumius,atq; vna in hoſtem poſt equitẽ peditatũ immittit. Iã Spu
rius repẽte inuectus,impreſſione in eos q̃ ex vallo cõſulis pendebãt facta,impetũ dederat.Conſul
quoq; ex caſtris eruptione facta hoſtẽ vix Spurium ſuſtinẽtem adortus,multo terrore perculit.
Spectabatq; haud dubie res ad fugam,quum Dictator ꝑmiſſis equitibus affuit, & iam in medio
Vectii fero Volſci & Equi cędebãtur,quũ Vectiꝰ Meſſius ex Volſcis vir ſtrenuus magis q̃ nobilis,ſuorũ me
cia. tũ cõſpicatus,clara voce increpãs,quid hoc eſt inquit milites indefenſi atq; iulti hic hodie caſu
ri eſtis?q̃d igitur huc arma tuliſtis?aut q̃d tãto ſtudio bellũ reparari oportuit? an ocio feroces in
bello timidi?Quid ſpei eſt hic hęrẽtibus?an deũ aliquẽ,ad hoc ipm e cælo lapſum, huc vt nos ꝓ
tegat affuturũ putatis?ꝑ hoſtes via faciẽda eſt,quacũq; vi prũpere fuero adortus,hac & ipſi for
titer ſequimini,ſi domos,cõiuges,liberos,ſi cętera vobis chariſſima vultis inuiſere,ite mecũ,non
muri nõ aggeres nobis obiiciũtur,armati ĩ armatos ruitis,virtute pares,neceſſitate q̃ vltimũ ac
maximũ telum eſt, ſuperiores.His Volſci Equiq; accenſi,in aduerſam aciẽ impetu ferũtur, eſſet
Acre certa q; cõtinuo facta eruptio,ea parte,qua Poſthumiũ Albũ ſubmouerat,niſi mature Dictator affuiſ
men. ſet,Tum eo eius ꝓſentia & hortatione prælio reſtituto,totũ certamẽ incubuit,multa vtrinq; vul
nera breui illata & accepta,multa promiſcue cędes edita.Iam ne Romani quidẽ duces incruen
ti ꝓliũ ciebãt.Poſthumius ꝑfracto ictu lapidis capite,pugna exceſſit.Dictator humerum faucius
Fabius femur,Cõſul brachiũ,acie ſubmoueri nõ potuerũt.Meſſius poſt multos conatus ꝑ iacen

ciũ ſtragem,fortiſſimorũ militũ globo nixus,in altera caſtra q̃ nõdũ capta erant, curſum extu-
lit.Eo dictator oẽs copias admouit. Fuitq́ certamẽ nihilo ſegnius q̃ in acie fuerat.Hic Poſthu- Dictatoris
mius intra hoſtiũ munitiones ſignũ iecisse dicit,& a Cõſule diuerſa parte id factũ memorãt,ac tũ facinus.
demum recipiendorũ ſignorũ ſtudio.Romanis in ferrũ ruentibus,vbi vallũ haud vno loco cœptũ
eſt reſcindi,hoſtes abiectis armis ſupplices veniã implorant.Captis caſtris præter nobiles cætera
multitudo ſub corona venit.Res latinis Hernicisq́ recognoſcentibus reddite.Cęterã prędã Di
ctator ſub corona vẽdidit.Inde cõſule caſtris præpoſito,ipſe triũphãs Romã redijt,ſeq́ dictatu-
ra poſt triumphum abdicauit.Rei p̃clare alioqui geſtæ memoriam triſtiorem, ſcriptorum quidã
fecere,in quibꝰ Gellius,Corneliũ credo nepotẽ ſecutus,author fuit,filiũ ab eo in caſtris ſecuri p-
cuſſum,q̃ ferox adoleſcẽs iniuſſu patris,cuiꝰ erat imperiũ,p occaſionẽ bene pugnandi,p̃ſidio de- Contra A.
ceſſiſſet.Quibus Liuius ex confeſſo non accedit,argumẽto adductus,q̃ Malliana imperia nõ Poſt Gellium.
humiana vt ſeuera vulgo fuerint celebrata,adiicit Malliũ ex ea re imperioſi poſtea cognomẽ tu
liſſe,quũ Poſthumius nulla alioqui nota eſſet inſignitus.Sed quoquo modo res habet (traditur
eñi oĩno anceps)incidit Poſthumii dictatura in annũ.XXIIII.ac trecẽteſimũ vrbis Romę, ſi Gel
lius recte colligit,quo ſane tẽpore bellũ illud celebre eſt in Gręcia ortũ, qđ Pelopõneſiacũ eſt ap-
pellatum.Et Carthaginẽſes,vt Liuius ſcribit,grau:s Romani noĩs hoſtes futuri,tũ primũ in Sici
liam,p inſulanorũ ſeditiones,exercitũ trãſmiſere.C.Iuliꝰ Cõſul Poſthumio Dictatore & collegã
abſentibus,Ædẽ Apollinis dedicauit.Sequẽti anno,L.Papyrio Craſſo,& L.Iulio Cõſulibꝰ induciç Ædes
annorũ octo Eq̃s datę,quũ fœdus ab ea alioqui gẽte eſſet a ſenatu petitũ.Lex de mulctarũ æſtima Apollinis.
tione ad populũ p̃lata,Cõſules eã tulere,L.Sergius Fidenas iterũ & Hoſtius Lucretius Tricipiti Conſules.
nus cõſules inde creati.Quorũ annus nulla re domi foriſue geſta inſignis fuit.Hos ſecuti Aulus
Cornelius Coſſus & T.Quintius Pœnus.Veiẽtes in Romanũ agrũ excurſiones fecere,quibꝰ Fi- Conſules.
denatiũ q̃dã immixti fuiſſe dicebant.Quęſtiõe ſup ea re habita,eorũ nõnulli Hoſtiã relegati,quũ
cur Fidenis p eos dies abfuiſſent parũ cõſtitit. Additiq́ noui coloni veteribꝰ.Mira eo anno ſicci-
tate laboratũ,vt nõ cęleſtes mõ aquę defuerint,ſed terra ĩgenito humore pene amiſſo,vix ad pe- Peſtilentia.
rennes fluuios ſufficeret.Exaruerunt torridi fontes,pecorũq́ ſiti morientiũ paſſim ſtrages edita,
pleraq́ ſcabie abſumpta,vulgatiq́ attactu in hoĩes morbi,primoq́ in agreſtes & ſeruitia, mox &
ciuitatẽ corripuit tetra lues,orta ex ea clade multiplex ſupſtitio,ita vt nõ minus aĩ affecti eſſent
q̃ corpora.Paſſim oĩbus ſacellis vicisq́ p̃egrina & inſueta ſacra fieri,multiq́ ſacrificuli tota vrbe
exiſtere.Id patres indigne ferẽtes,negociũ ædilibꝰ dedere,vt diligẽter aduerterẽt,ne aĩo vllo ĩ vr
be ritu,q̃ patrio ſacra fierẽt.Meminit p̃ter Liuiũ cladis huius & morbi,q̃ ea tẽpeſtate acciderunt,
Thucydides Pelopõneſiaci belli author,ad qđ p partes explicãdũ hinc,q̃ locus erat iã antea deſti
natus,exordiar.Corcyrẽſiũ & Corinthiorũ diſcordia,vt idẽ author p̃didit,Gręciã ad id bellũ ar-
mauit.Sed vt vna hęc iteſtinę illiꝰ diſcordię fuit cauſa,ita meo iudicio nõ ſola.Enimuero ęmula Pelopõne-
tio primo,mox odiũ Lacedęmonios & Atheniẽſes ĩ p̃petuũ traxit certamẽ,ita vt Gręcia nõ priꝰ ſiacũ bellũ.
quieſcere potuerit,q̃ alterius populi qđ poſtremo accidit,opes interierint.Reſederat quidẽ bellum
ĩduciarũ fœderũq́ p̃textu,cęterũ odia mutari nequerũt.Cauſa quã Thucydides celebrat,hęc era
dicitur.Eſt Epidãnus vrbs in ora Macedonię ſita,qua terra ipſa Ionio alluit,nomẽ illi Appianꝰ ab
Epidãno quodã Barbarorũ rege ĩpoſitũ arbitratꝰ eſt,q̃ vrbẽ cõdidit.Huiꝰ e filia nepos Dyrachꝰ Epidamnus
portũ vrbi adiecit,quẽ Dyrachiũ a ſe noĩari iuſſit.Qua liberiꝰ voce Ro.ſunt poſtea vſi,oĩnoſum Dyrachiũ.
Epidãni nomẽ auerſati.Dyrachus bellũ cũ fratribꝰ gerẽs,forte ita accidit, vt Herculẽ ex Hiſpa-
nia redeũtẽ in belli ſocietatẽ aſciuerit,agri portionẽ cũ eo pactus,quo cõtigit, vt Dyrachini pha
mã huiꝰ rei ſecuti,telluris ſuę incolã fuiſſe Herculẽ vulgo p̃dicare cõſueuerint.Ferũt ea pugna,
q̃ eſt inter Herculẽ & hoſtes cõmiſſa,Ioniũ Dyrachi filiũ ab Hercule p errorẽ ĩterfectũ,eiuſq́ ex-
angue corpus in mare p̃iectũ,vñ ſit poſtea pelago cognomẽ datũ,Ioniũq́ appellatũ. Procedente Ioniũ mare
tpe Bryges ex Phrygia delati vrbẽ tenuerunt.Dein Tabulãtii a Polyphemi filio nuncupati.Illy
ricũ id genꝰ hoĩm.Liburni & ipſi eiuſdẽ gẽtis Tabulãtios eiecere.Hi celeritate nauiũ vſi,q̃ ab gẽ
te ſũt poſtea Liburnicę appellatę,prima loca latrociniis infeſtabãt.Corcyrẽſes,quorũ opes tũ plu Liburnicæ
rimũ in mari pollebãt,Liburnis bello pulſis Tabulãtios Corcyrẽſibꝰ colonis,Phalii Corinthii du naues.
ctu,admixtis reſtituere.Ex eoq́ factũ,vt Gręca ſit vrbs credita,nã Corcyrẽſes Corinthiorũ colo-
ni fuere.Creuerũt haud mediocriter tẽporũ ſpatio Epidãnẽſiũ opes,celebritate & fortunis, cæte
rũ domeſticis ſeditionibꝰ agitari,poſt multas & varias clades,principes ciuitatis a plębe eiecti,ad
barbaros cõfugere.Quorũ opibꝰ freti,terra mariq́ Epidãneos grauiter infeſtabant.Qui in vrbe
erãt ad Corcyrẽſes mittũt,orantes vt aduerſus barbaros & exules ferrẽt ſibi opem.a quibꝰ quum

nihil impetrare potuiſſent,Delphici oraculi monitu Corinthũ,vnde iuſſi fuerãt ſibi ducẽ & ſubſi
diũ quęrere,legatos mittũt.Corinthii vltionẽ polliciti,tũ qa æquũ putabãt opitulari iis,q nõ mi
nus ſui q̃ Corcyrenſiũ coloni,ob ipm coloniç ducẽ viderenť,tũ in ipſorũ Corcyrenſiũ inuidiam,
quos infenſe oderant,nã quũ a ſe oriundi eſſent,ingrate nimis ſecũ ad tẽpus agitabant,qui nõ ſo
lum non debitos parenti & metropoli ſuę redderẽt honores,ſed quod inhumanũ erat & impium
ludibrio haberent.Erãt tũ Corcyrei Græcorũ ditiſſimi,nauticæq; rei gloria ob Phæaces qui iam
antea inſulã tenuerũt.præcipue illuſtres.Corinthii Epidãnum pręſidia miſerunt,ac præter ſuos
Ambraciotarum & Leucadiorũ plęroſq;,eundi eo habitatum facta ire volẽtibus poteſtate.Præſi
diũ,qđ ex Corintho venerat,Apolloniam primo tenuit,inde ne mari īterciperet, pedeſtri itinere
Corcyrei.
Epidamnũ adiit.Corcyrẽſes coloniã Corinthiis deditã ægreferentes,cũ valida claſſe eo ire cõcẽ
dunt.Iubẽtq; exules recipi,q poſt pręſidiũ a Corinthiis miſſum Corcyram ſupplices iuerant ſibi
Corcyrei Epidãnũ obſident.
opem implorantes.Sed quũ imperata minime flerent,Corcyrenſes Illyricis ī ſocietatẽ aſſumptis
quadraginta nauiũ claſſe vrbẽ terra mariq; hoſtiliter circũdant,facta hoſtibus poteſtate impune
abeũdi,ſi intra certũ diẽ p̄ſidio deceſſiſſent.Corinthii vbi nũciatũ eſt,pręſidiũ ſuũ,& Epidamnios
terrã & aquis oppugnari,Meſſeniis,Megarenſibus,Troezeniis,& aliis plæriſq; iuuantibꝰ validam
inſtruũt claſſem.Affuerunt interim Corcyrenſiũ legati,qui multis precibus egerunt,ne Corin-
thii authores eſſent,vt inter cognatas vrbes armis diſceptareť.Cognitionẽ & arbitriũ præſentis
cauſæ quibuſlibet Pelopõnenſiũ,nihil grauate pmiſſuros.Orare obteſtariq; vt itidẽ ipſi facerent,
nec temere ad arma currerẽt,quibꝰ inter cognatos populos dimicari nõ minus impiũ eſſet q̃ ca
lamitoſum.Corithii haud iudiciũ detrectabãt,verũ poſcere,vt Corcyrẽſes & barbari,priuſq̃ res
cognoſcerenť,ſoluerẽt obſidionẽ.Alioq parũ æqua poſtulari,vt dũ Epidãnẽſes ſuę fidei crediti,p̄
ſidiariíq; cũ illis copię,mari & terra p̄merenť,ipſi ocioſa ſecuti iudicia cęteras belli partes omit-
terent.paterẽturq; inerti cõtẽtione,ſuos ad Epidãnũ piclitari.Corcyrẽſes poſt irritã altercationẽ
infecta re domũ abierũt.Corinthii caduceatore p̄miſſo,q bellũ Corcyreis indiceret, ipſi cõfeſtim
Corynthiorũ claſſis.
cũ quinq; & ſeptuaginta nauibꝰ,duobuſq; milibꝰ militũ portu pfecti Epidãnũ verſus curſum in
tendunt.Claſſis vniuerſę p̄fecti erãt Ariſteus Callicrates & Thimanor Thimãtis filius. Militibꝰ
Archetimus & Iſarchidas Iſarchi filius imperabãt In Anactorię terrę littus primo claſſis delara
eſt,vbi tẽplũ Apollinis in faucibꝰ ſinus Ambracii,eo Corcyrẽſiũ Caduceator venit denũciãs,ne ī
claſſem & exercitũ,quẽ circa Epidãnũ haberẽt,vltra nauigarẽt,q̄ ſi pgerẽt porro ire,futurũ,vt iã
inde p hoſtibꝰ haberenť. Verũ quũ hinc quoq; nihil pacari redderet,Corcyrẽſes octoginta naui
Corcyrẽſes Corinthios vincunt.
bus inſtructis,ſup quinquaginta illas,q̃ in obſidione erãt(tot enĩ tũ naues illis fuere) obuiã Cori
thiis eunt,pugnaq; nauali cõmiſſa egregie vincũt.xv.hoſtiũ nauibꝰ corruptis.Eodẽ die cõtigit,
vt q Epidãni erãt ea cõditione deditionẽ fecerint,vt Corinthii in vinculis haberenť,donec victo
res de his aliud ſtatuiſſent,auxiliares vero vẽderenť.Secũdũ hãc pſperã pugnã Corcyrẽſes ī Leu
cymna ſuę terrę pmõtorio Tropheũ ſtatuere.Corinthios cuſtodiri iubẽt,reliquos ad vnũ obtrũ
cant.In quo videnť Corcyrẽſes nõ tã veteris neceſſitudinis rationẽ habuiſſe,q̃ vt eo exẽplo Grę
cię populos a Corinthiorũ ſocietate alienarẽt,ſi ſcirẽt ſibi de vita dimicãdũ,quũ interim ii,p qui
bus bella adirenť,eſſent extra periculi ſortẽ.Erãt Leucadii Corinthiorũ coloni. pinde eorum ter-
ram Corcyrẽſes adorti hoſtiliter populanť,Cyllenẽq; Helienſiũ nauale incẽdũt,his irati, q̄ inter
Corinthiorũ auxiliares venerant ſe nuper oppugnatum.Pari pene clade affecti ſociorum plæriq;
Corinthiorũ bellicꝰ apparatus.
alii donec æſtate vertẽte Corinthii caſtra in Actio poſuerũt, & circa Chimeriũ Theſprotidis,vt
Leucada tutarenť.Corcyrẽſes & ipſi Leucymna cõſederũt,donec æſtas p hęc acta eſt.Sequẽti an-
no Corinthii claſſem q̃ validiſſimã inſtruũt,ex totaq; Pelopõneſo auxilia accerſunt,cuius bellici
apparatus phama Corcyrẽſes territi,ſua intereſſe rati,vt ex Gręcię populis aliquẽ ī ſocietatẽ tra
herent,Athenas legatos mittũt.Qđ vbi eſt Corinthi auditũ,mittũt & ipſi ad Atheniẽſes,q eos
p̄ſentis ſocietatis & fœderis admonerẽt,ne nouos ſocios veteribus,& cũ qbus ictum fœdus habe
Oratio. Corcyrẽſiũ
rent,in tãto belli diſcrimine p̄ferrent.Concione itaq; populi aduocata,Corcyrẽſes in hunc modũ
ſunt locuti:Æquũ eſt viri Atheniẽſes,vt q externa velut nũc ipſi facimus implorãt auxilia,ſi neq;
meritum vllum,neq; ſocietas ſibi cũ iis intercedat,a qbus aliqd impetratũ volũt,doceãt primũ ea
q̃ petunť fore iis vnde implorãtur cõducibilia,aut ſaltem minime calamitoſa,vel ſi cętera defue
rint,parẽ officio gratiã non defuturam.Horum ſi nihil demõſtrauerint,haud īiquo animo ferre
debebũt,ſi quę voluiſſent impetrare nequiuerint.Quod cũ ita ſit,nos Corcyrenſes horum ſingu
la pbaturi,ad veſtram ſocietatem petendam venimus,ſed omnium primum, illud nobis durum
& perdifficile eſt,q̄ qui nunq̃ hactenus cuiuſpiã volũtarii ſocii fuimus, ne cui alienã ſocietatẽ ſe

cuti bellum inferre cogeremur,atq; iniurii eſſe,nunc graui bello obnoxii,oīſq; fœderis & amicitię
inopes,ad alienam ſocietatē orandā venire coacti ſumus.Quo fit vt qđ prudētię pri⁹ dari potuit,
nolle cum exteris ſocietate inita,opibus & phama periclitari,id nunc imprudentiæ detur,& infir
mitati,ꝙ ſupplices aliena petamus.Cōpeſcuimus,qđ ad rem attinet,per noſmet hoc anno Corin
thios nobis bellum inferentes,verum vbi totā Gręciā,vt nō vanis ad nos rumoribus multifariā
affertur,in partes belli ꝓtraxerūt,perſuaſum ꝙ nobis eſt,noſtras opes longe impares Græcię futu-
ras,ꝓ magno negocio habuimus,vndecūq; iplorare nobis auxilia,venia vtiq; digni,ſi qđ opinio-
nis errore inepte fecimus,nunc neceſſitate corrigamus.Nec dubiū eſt viri Athenienſes,quin oſtē
ſuri ſimus hanc noſtram ſocietatē honeſtā vobis fore,multiſq; de cauſis vtilē, primū ꝙ ꝓpulſanti Iuſta petendi ratio.
bus iniuriā,non inferentibus,opitulamini,deinde,ꝙ eos in ſocios recipiendo,qbus præcipuū im-
minet periculum,ęternæ memorię bñficium apud Corcyreos collocabitis,qui quum ſecundum
veſtras opes in mari polleant,confiderate q̄ maior occaſio veſtri ſucceſſus,q̄ve hoſtibus triſtior eſ
ſe potuit,q̄ eam potentiā quā ipſi vobis,quū magna aliqui pecunia, tum totius gentis gratia q̄ſi-
tam optaretis,eam nunc vltro veſtræ ciuitati oblatum iri,citra periculum, citra ſumptum recipi
endam,multam apud alios laudem,apud eos,quos protexeritis,gratiā indelebilē allaturam,vobis
ſplendorem & incrementum, quæ commoda perpaucis vnq̄ in noua ſocietate iungenda contin-
gere conſueuerunt.Nunq̄ viri Athenienſes vel raro accidit,vt qui belli ſocietatē peterēt,præſta-
rent ipſi non minus ꝓſidii & ornamenti q̄ acciperent.Q; ſi quis bellum vobis in quo vtiles eē poſ
ſimus nō imminere arbitraẽ, is ꝑfecto fallitur opinione,nec intelligit Lacedęmonios,vel metu ve
ſtri,vel inuidia & æmulatione,ad bellum ſpectare.Corinthioſq; ex profeſſo inimicos occupando
viam ad vos inuadendos affectare.Quod quum ita ſit,veſtrę ſunt partes viri Athenienſes eos ꝑ
uenire,nobiſq; in ſocietatem receptis,veſtras opes aduerſus illorum inſidias firmare.Dicant for-
taſſe Corinthii iniuſte vos Athenienſes facturos , ꝙ nos ſuos colonos in ſocios recipiatis.Sed di- Refutatio.
cāt illi ita demū fore,vt ipſi a ſua honoreñ colonia,quū illa ab ipſis,vt optimis parētib⁹,amari,ſi
biq; bñ fieri ſenſerit.Cōtra nihil mirari oportere,ſi ſui coloni deſciſcāt & aduerſenẽ,ſi ea potiſſi-
mū rōne a ſe miſſos arbitrenẽ,vt ſeruiāt iis,q metropoli relinquunẽ,quum ex æquo viuere debe-
ant.Nam ꝙ Corinthii in nos iniurii ſint,nemo eſt qui non perſpicue intelligat,quippe qui citati ī
iudicium de Epidamnio bello maluerunt obiecta refellere,q̄ iure & æquitate diſceptare. Q; ſi in
nos ꝓgeniem ſuam tam ſuperbe & contumelioſe agunt,qđ cæteros expectare oporteat facile per-
cipi poteſt.Nec eſt cur fœdus,qđ cum Lacedæmoniis ictum haberis,violatū a vobis dici poſſit,ſi
in veſtros ſocios aſciſcamur,neutroꝝ enim ſocii ſum⁹,ſitq; in ipſo fœdere diſerte expſſum , ſi qua
Gręcoꝝ ciuitatū ꝑterq̄ ſociatū alterutri partiū hærere voluerit,ad vtrā voluerit liceat accedere.
Enimuero indignum videri poſſit,ſi Lacedæmoniis & Corinthiis liceat ex ſociis vrbibus Gręcię,
& ex iis,quæ veſtrę ſunt ditionis,claſſem inſtruere,vobis noua ſocietate ab iis qui hæc faciant in
terdici.Nunq̄ ꝑterea vobis inimici fuimus viri Athenīēſes,qui in tanto diſcrimine repudiemur,
nec ſi repulſi ſimus Corinthii & Lacedęmonii vobis minus infenſi erunt.Adde ꝙ eorum opes no Neceſſitas.
ſtrarū acceſſione longe maiores fient.Contra ſi recipiamur, ex veſtris ſociis & auxiliarib⁹ hac de
cauſa claſſem inſtruentes,tātū fere viriū illis detraxeritis,q̄tum ad nos tutādos fuerit a vobis cō
paratum.Quare quū plures,vt ab initio oſtendi,cōmoditates ex noſtra vobis oſtendanẽ ſocieta-
te,fides (nihil enim fœdus violaẽ) claſſis,qua neglecta nihil ſit vobis dānoſius,gratia tāto a vo-
bis cumulatior expectanda,q̄to nūc ꝓximiores periculo ſumus,& vt iterum dicā , ne fœdera viri
Athenienſes vos noſtra ſocietate deterreāt,quæ ꝑterq̄ ꝙ nihil prohibēt vos id facere,haud tñ a
vobis,tam religiōe q̄ metu,cuſtodita ꝓdicabunẽ,fientq; ex eo occulti hoſtes lōge ferociores,mul-
toq; audacius vobis inſultabunt.Demum ſic habete,præter inſulę quam tenemus opportunita-
tem,quæ & in Siciliam,& in Italiam Græcis dat,& a dimit curſum,ex tribus validis claſſibus , q̄s
Græcia inſtruit,quarum vna veſtra eſt,noſtra altera,tertia Corinthiorum,ſi duas in vnum coire
patiemini,vt Corinthii,qđ nolim,nos victos ſibi iungāt,cū Corcyreis & Pelopōnēſib⁹ nauale ge-
retis bellū.At nobis receptis,plus nauium habebitis,qbus fiet,vt non tā vobis hoſtes, q̄ vos illis
poſthac formidoloſi ſitis.Hęc quū Corcyrēſes peroraſſent,Corinthioꝝ vn⁹ cōtra huiuſmodi eſt Peroratio.
oratione vſus.Si Corcyrei de ſe recipiēdis tantū verba feciſſent,viri Athenīēſes, ſatis habuiſſem Corinthiorum oratio.
id mōſtrare,cur recipiendi nō eſſent.Verum quia & illud adiecerunt.bellum a nobis ſibi iniuſte
illatū,neceſſario de vtroq; nobis dicendum apud vos eſt.Percurrā inde alia, quæ ad cauſam perti
nent,ita vt & quę nos poſtulamus facilius intelligatis,q̄ ęqua ſint & vobis vtilia , cōtra q̄ iniqua
& pernicioſa,quæ a Corcyrenſibus petuntur.Modeſtię ſtudio aiunt ſe nullorum vnq̄ ſocietatem

z v

recepiſſe,quaſi vero neſciamus,nõ virtutis,ſed celãdi latrocinij ſtudio,id ab eis fieri.ꝙ cum nullis
hoim ſocietatẽ vnꝗ iunxerint.Quippe q ſui ſceleris cõſcii,nemiuẽ hſe voluerũt,aut ſociũ,aut te-
ſtem,a quo poſſent humanitatis & officii admoneri.Eſt enĩ illoꝝ vrbs ita ſita, vt nulli rei ſit ma-
gis,q inferẽdę iniurię,idonea.Adde incolarũ mores,q oĩm pene mortaliũ cõgreſſu abſtinent,illuc
ꝙ pegre appulſis ſęui & ĩmanes nulloꝝ ſocii eſſe voluerũt,nõ vt alienę iniurię eſſent expertes,ſed
vt ſine arbitris iniuriã facerẽt, licẽtioſiuſꝙ in quos vellent graſſarent , vt quũ id ipſum latuiſſet
plura adipiſcerẽt,atꝙ eoꝝ quę adepti eſſent,pudere nõ poſſet.Q̃ ſi hi viri eſſent q videri volũt,
virtutẽ & mores ſuos exteris licebat gẽtibꝰ oſtẽtare,iuſta dando & accipiẽdo . Verum neꝙ erga
alios,neꝙ erga nos,tales ad hũc diẽ extiterũt,q quũ ſint coloni noſtri,quũ ſemp alias in nos ſupbi
fuerũt & cõtumaces,tũ hoc tpe bellũ nobiſcũ gerũt,aiũtꝙ nõ ideo ſe a nobis in Coloniã trãſcri-
Iuſta illati peos,vt acciperẽt iniuriã,qbꝰ inuicẽ reſpõdemꝰ,ne nos quidẽ iccirco eos miſiſſe, vt ab eis iniuriã
belli cauſa. acciperemus,ſed nos vt pſides colerẽt,& honorẽ quẽ nobis alię Colonię pſtãt,ipſi quoꝙ pſtarent,ꝙ
quũ oĩm ſoli nos inuiſos habeãt,ſintꝙ in nos hoſtili animo,qd habẽt cur queri poſſint , ſi bello a
nobis petanẽ,quos ſine cauſa etiã petitos oportuiſſet noſtræ iracundiæ cedere!Cæterum diuitiis
fracti,quæ qua ſint illis rõne quęſitę diximus,quũ plura alia in nos ĩpie egerunt, tũ ꝙ Epidãnum
q̃ noſtrę ditiõis eſt,quũ bello vexarẽ,tueri noluerũt,rurſus vbi noſtro pſidio teneri ſenſerunt, ho
ſtiliter eã occuparũt,viꝙ occupatã tenẽt.Nec cõtẽti illic peccaſſe huc venerũt , a vobis íniuſtam
petẽtes ſocietatẽ.quin tũ potiꝰ vos ſocios ſibi aſciſcere debuiſſent , quũ pcul a piculo aberant,&
nõ poſtq̃ nobis iniuria illata eſt,ipſiꝙ apte periclitanẽ,nec (qñ vos nullius eorum potẽtiæ parti-
cipes fuiſtis) nunc ipſis veſtras opes impetiatis,& qui pcul ab eorũ ſcelere abfuiſtis,contractę cul-
pę participes habeamini.Iam intelligitis,credo,quo ęquitatis greſſu vos pcedere oporteat,nec nõ
illi q̃ violẽte & auare fecerint.Nũc ne iure quidẽ hos a vobis ſocios recipi poſſe oſtendã.Nã quũ
in fœdere dicitur,licere cuilibet aſcriptarũ ciuitatũ ad vtros velit ſe conferre , non ita dicitur,vt
id fiat in pnicíẽ alteriꝰ partis,nec vt auxiliũ ĩploret aduerſus illã,a qua defecerit,aut vt iis a qbus
recipiẽ,bellũ p pace afferat,id qđ vobis,ſi eos audiueritis,eueniet.Enĩuero nõ his tãtum auxilia-
res,ſed pro ſociis nobis hoſtes efficiemini,neceſſe nanꝙ eſt,ſi ab eis ſteteritis,vtroſꝙ iuxta vlciſca
mur.Præſtabit igiẽ,aut nõ in partibus eſſe,aut ſi eſſe volueritis , pro his potius ſtare quibuſcum
Argumen- fœdus ſanctiſſime ictum habetis,iis repudiatis,qui etſi non hoſtes, amici tamen vobis nunꝗ fue-
tum a ſimili runt.Nec vos tam nouo,q̃ peſſimo exẽplo eos,qui ab altera parte defecere,in ſocios recipite.Q̃m
quum Samii a vobis deficerent.publicoꝙ Pelopõnenſiũ concilio quęrerẽ,au ſubſidium eſſet illis
mittendũ,ſoli oĩm nos Corinthii ſententiam diximus,nõ eſſe phibendũ a ſuis puniendis quẽpiã,
qđ vt ipſi iridẽ ſentiatis poſtulamus.Iam ſi ita demum receptum fuerit,vt qui delinquendo a ſu
is defecerint,ab aliis defendanẽ,haud dubie veſtri quoꝙ qui nõ pauciores ſunt, ad nos aliquan-
do confugient,ſic inductũ a vobis exemplũ,nõ minus in ſuos authores,q̃ cæteros recidet,& hęc
quę de noſtro iure,ſecundum Græciæ leges,vobis monſtranda duximus.Supeſt igitur, vt veſtri
hortandi,repoſcendęꝙ gratiæ ſtudio,tantũ a vobis petamus,qđ vos nobis reddere æquũ eſt.Nã
quum aduerſus Æginitas medio bello liburnicarũ inopia laboraretis.XX.naues vobis nos Cori
thii conceſſimus.Ob id igiẽ,& ꝙ Pelopõnenſes nobis authoribus Samios nõ iuuerunt, tantum a
vobis impetrare debemus,vt nõ ſolum non hoſtibꝰ auxilio ſitis,ſed bellico etiã apparatu noſtras
opes enixe iuuetis.Sic enĩ recte viuiẽ,ſi gratia & officio mortales inter ſe certent.Nec qa magnã
ad ſocietatem claſſem pollicenẽ,propterea audiẽdi ſunt Corcyrẽſes,nõ afficere iniuria pares, fir-
ma eſt potẽtia,& nunc ſane tps eſt,quo qui auxilio ſit,amicus merito habeatur,qui vero aduerſa
tur,inimicus.Nunc iterum atꝙ iterũ precamur,ne Corcyrẽſes nobis inuitis ſocios vobis conſci-
ſcatis,nec eos de nobis male meritos tueamini,qđ ipſum a vobis pręſtari oportet, quũ ppter alia
Peroratio. multa,tũ vt rebus veſtris optime conſulatis.Corinthii & ipſi tali ſecundum Corcyrẽſes vſi ſunt
oſone.Cęterũ Atheniẽſes,priorẽ cauſam cõplexi,ita cũ Corcyrẽſibus fœdus iniuere,vt vtriꝙ al-
teris auxilio eẽnt ſi hoſtiũ claſſis Athenas,aut Corcyram admouerẽ,neutri alioqui tenerenẽ ad
bellũ cuipiã inferẽdũ pſtare ſubſidia.Nec ita multo poſt Atheniẽſes decẽ naues Corcyrẽſibus au
xilio miſere,ducibꝰ Lacedęmonio Cymonis filio,Diothimo Serobichi,& Prothea Epiclis,quibus
mãdatũ eſt,vt cũ Corinthiis pugnã nullã cõmitterẽt,niſi aduerſus Corcyrã nauigãtibus.Et hæ
naues Corcyrã profectæ ſunt.Corinthii Athenienſiũ ſocietate deſtituti, nihilo tñ ſeciꝰ cũ centũ
Corinthio- quinquaginta nauibus,in quibus Helioꝝ erant,Leucadiorũ,Megarenſiũ,Anactoriorũ auxilia, in
rum claſſis. Corcyrẽſes mouerũt.Pręfecti eius claſſis Xenoclides Eutydis filiꝰ cũ quatuor collegis.In Leuca
dẽ primo naues coiuere. Inde claſſis pfecta ad Chimerium in ora Theſprotidis cõſedit.Eſt autẽ

ſbi portus,& ſup eũ vrbs a mari diſtans,in paluſtrib⁹ ſitã,noĩe Ephire,iuxta quã exit in mare pa Ephire.
lus Acheruſia, cognomẽ hñs a flumine Acherõte,q̃ p Theſprotidẽ Ceſtrineq̃ fluit diſterminãs, Acheruſia.
medioq̃ tractu Chimeriũ eſt pmontoriũ.Corcyrenſes audito hoſtiũ acceſſu centũ & decẽ naues Corcyrenſi-
expediũt,Miryade,Eſimide,& Euribato ducib⁹. Sederũtq̃ hi ad Sybotã deſertũ portũ Theſpro um claſſis.
tidos.Ibi oĩbus ad pugnã inſtructis,Corinthii triũ dierũ cibariis ſumptis, noctu a Chimerio ſol-
uunt pugnãdi cõſilio,vbi primũ hoſtẽ in cõſpectu habuiſſent.Sub diluculũ Corcyreæ naues ap-
propinquãtem hoſtiũ claſſem intuitæ,ſine mora exaduerſo in altũ tẽdũt,atq̃ ita mutuo ſe cõſpe
ctatę, cõtinuo ad pugnã naues & arma expediũt. In dextro Corcyrenſiũ cornu Atticę naues fue
runt.Alterũ Corcyrẽſes tenebant.Quibus Megatenſes & Ambracienſes in dextro hoſtiũ cornu
ſtetere,in medio ſocii aſſumpti.Lęuũ latus Corinthii ipſi ptexere,vt cũ Atheniẽſibus cõcurrerẽt.
Vbi igit̃ vtrinq̃ ſublata ſunt ſigna,cõfligunt aduerſæ claſſes,vtrinq̃ ſagittarii & iaculatores ad Acre certa-
erant,fuitq̃ proinde p̃lium atrox,cõſertis nauibus ſtataria erat pugna,nec ob confertam multitu men.
dinẽ vlla poterat inſignis eruptio fieri aut irruptio.Magis itaq̃ animo & robore,q̃ ſciẽtia dimica
batur.Plurimus vbiq̃ erãt tumultus,ambiguũq̃ certamẽ, in quo Atticæ naues eã operam ſociis
nauabant,vt nõ ſolũ qua obiecti erant hoſtẽ diſtinerent,ſed ſicubi ſuos ſatagere vidiſſent, ſubito
occurſu laborãtibus adeſſent,ſuaq̃ pręſentia erigerent,pręlio, vt iuſſę erãt ptinaciter abſtinebãt.
Interim dextrum cornu Corinthiis labare cœpit,qua Megatenſes pugnãbant,breuiq̃ Corcyren
ſibus obnixe trudẽtibus,eã parte fuga inclinauit.Inſtant fugiẽtibus Corcyrẽſes ac.XX. nauibus Corinthio-
pertinaci curſu ad littus vſq̃ perſequunt̃.Nauibuſq̃ egreſſi hoſtium caſtra incendunt, pecunias rum fuga.
& alia multa diripiunt.Et iam ex vna parte Corcyrenſes egregie vicerant,quum ab altero cornu
Corinthii meliore euentu dimicantes,haud dubie victoriã ſunt aſſecuti.Nam poſteaq̃.XX.illæ
naues,quæ fuerant hoſtem ſecutæ,longius a ſuis euectæ latus vnũ nudarunt,Corcyrenſes conti-
nuo cœperũt ſua paucitate laborare,qd̃ vbi ſunt Atheniẽſes intuiti , nihil occulte ſuppetias eũt,
abſtinebant tamen congreſſu,nec diutius anceps fuit pręlium, iam aperta fieri fuga cœpta erat.
Corinthii haud aliter q̃ conſerto pręlio ſuſtineri poterant , tum præfecti nauium nequid contra
publica iuſſa facerent,cum Corcyrenſibus ceſſere,multi in ea fuga cęſi, Corcyrenſiũq̃ plures na- Corcyrenſi-
ues partim corruptę ſunt,partim demerſę,quarum ſcaphas remulco Corinthii ſuis religatas at- um clades.
trahentes in ſtationẽ vſq̃ victũ hoſtẽ egere,ad ſua deinde naufragia cęſoſq̃ reuerſi.His actis Co
rinthii ſuo℞ clade adhuc magis iritari , iterũ in hoſtẽ aciẽ,pugnãdi ſtudio,dirigunt. Corcyren-
ſes veriti ne in ſuã orã hoſtilis claſſis irrũperet, receptas ex recẽti trepidatiõe naues cõtra inſtru
unt,adſunt & Atticæ ſubſidio,erãtq̃ etiã ſub noctẽ vtrinq̃ cõflicturi,quũ Corinthii.XX. Athe
nienſiũ nauibus ex alto cõſpectis,remos inhibuerunt.Atheniẽſes veriti,qd̃ iam acciderat,ne pau Athenienſ.
citate nauiũ Corcyrenſes ĩpares Corinthiis eſſent,nec ſuę q̃ decẽ nũero erãt tãti forent,vt ſocios claſſis.
tueri poſſent.XX.naues tũ demũ ſubſidio miſerãt.Mirari primo Corcyrenſes,qd eſſet q̃ Corin-
thii ſeſe pugnæ ſubtraherẽt.Eñiuero illi in altũ euaſerãt, adeo vt Atticas naues conſpicere neq̃-
rẽt appropinquãtes.Demũ vbi ſociã claſſem adeſſe ex ſpecula nũciatũ eſt, tum quia & ipſi quoq̃
parũ exploratũ habebant,ſocii eſſent,an hoſtes,retro abierunt.Iam enĩ noctis tenebrę intendebã-
tur,quũ Corinthii Corcyrẽſeſq̃ in ſuas vtriq̃ ſtationes ceſſerũt.Poſtridie vbi primũ illuxit Cor-
cyrenſes.XXX.Atticis nauibus fręti,haud procul ab hoſtiũ ſtatione in procinctu ſtetere. Confe
ſtim Corinthii & ipſi in apertum euecti,ĩmota ſteterunt claſſe,noua veriti auxilia,miſeruntq̃ ad
Atticos duces caduceatorẽ,qui diceret,eos iniuſte facere, qui inhiberẽt Corinthios colonos ſuos
rebelles punire,nec ſinerent ſe quo vellent nauigare,belli materiã p ea ſerentes , nemini dubiũ eẽ;
quin cõtra fœdus apte,qd̃ ſecum ſancitum haberẽt,talia fierent.Ad ea Atheniẽſes, neq̃ bellum
incipimus viri Corinthii,neq̃ rumpimus fœdera,nec eſt cur veſtra vota in aliquo remoremur,ſi
alio q̃ Corcyrã curſum intẽderitis.Ab ea inſula,initę ſocietatis gratia,quantũ in nobis erit , oẽm
iniuriã arcere parati ſum⁹.Corinthii his auditis,diſcedere ſtatuerũt,erectoq̃ apud Sybotẽ in cõ Ad Sybotẽ
tinenti tropheo,domũ cõceſſerunt.Corcyrẽſes & ipſi in inſula Sybotis eregiõe ſuum tropheum duplex tro-
ſtatuũt,veluti victores,tam hi q̃ illi ſibi victoriã trahentes.Corinthii viciſſe ſe pdicabãt,q̃ ad no pheum.
ctem vſq̃ victores fuiſſent,naufragiaq̃ plurima,mortuoſq̃ receperiut,captiuorũ nõ minus mille
haberẽt,nauibus circiter.LXX.depreſſis,Corcyrei quia dextrũ cornu hoſtiũ fudiſſent, incenſaq̃
eorũ caſtra eſſent,& q̃ pro victis ſequenti die Corinthii pugna abſtinuiſſent . Quibus cedẽtibus
ipſi per ocium ſpolia legiſſent.Domum Corinthii nauigantes Anactorium,qd̃ ſibi cum Corcyrẽ
ſibus cõmune erat,intercipiunt.Ex Anactorio in Achaiam trãſmittũt. Hic Corcyrenſium octin
genti veniere.Ducẽti nobiliores in cuſtodia ſunt habiti.Dataq̃ opera eſt,vt per eos aliquo modo

Corcyra Corinthii potirenť. Athenięſes & ipſi non multo poſt in Atticã reuerſi ſunt. Hæc fuit
expeditio illa, q̃ in Athenięſes Peloponneſiacum excitauit bellũ, qm̃ contra Corinthios in acie pro
Corcyrẽſibus ſtetiſſent. Et iam aperta vtrinq; odia imminebant, nullum tamen adhuc bellũ erat,
quũ Athenięſes veriti, ne ex ſociis & vectigalibus vrbibus, Corinthioꝝ inſtinctu, aliqua a ſe alie-
Potideatæ. naretur, Potideatis qui ad Iſthmum Pallenes incolunt, imperãt, vt obſidibus ſibi datis, murũ de-
molirentur, qua & Pallenen Potidea ſpectaret. Hi etſi ſocii erant tamẽ & Corinthiorum coloni, &
ob eam rem non immerito poſt Corcyrenſem pugnam naualem Athenienſibus ſuſpecti, nec ipſi
Perdicas. obſcure præ ſe ferebant odium in Athenienſes. Erat & Perdicas Alexandri filius Macedonũ Rex
Athenienſium hoſtis factus, quũ iam antea amicus fuiſſet. Inimicitiarũ cauſa illi extitit, ꝙ Athe
Philippus & nienſes ſocietatẽ iniuiſſent cum Philippo fratre, & Darda aduerſus ſe bellũ cõiter gerẽtibus. Mi-
Darda fra- ſerat igiť Perdicas Lacedęmonem ad concitandum in Athenienſes bellum, & Corinthios ſibi con
tres. ciliauit, ſpe Potideę ab Athenienſibus alienandę. Sollicitauit adhæc Chalcidẽſes qui Cherſonne-
ſum incolebant, & Bottieos Perdicas ad defectionẽ. Quibus Athenienſes inſtructi ad opprimen-
da ſociorum conſilia, triginta naues mittunt in oram Thraciæ Archeſtrato Leucomedis filio du
ce. Potideenſes ab Athenienſibus per legatos petierunt, nequid noui aduerſus ſe ſtatueretur. Mi-
ſerunt & occulto Lacedæmonem ſciſcitatum, an miſſuri eſſent auxilia, ſi ab Athenięſibus defice-
rent, quibus benigne promiſſis, facta inſuper ſpe, ſiquid Athenienſes in eos armorum molirẽtur,
DefectioPo fore, vt continuo Spartani Atticam popularentur, Potideatę Bottiei & Chalcidẽſes coniurati ab
tideæ & alia Athenienſibus vno tempore deficiunt, quum Attica claſſis in Thraciam nondum applicuiſſet.
rum vrbiũ. Chalcidenſes maritimis vrbibus relictis, partim Olynthum Perdica authore, partim in Mygdo-
niam migrarunt, quæ eſt ad Bolbem paludem, quã ipſis profugis incolendam Perdicas tradidit
quoad debellatum eſſet cũ Athenienſibus. Poſteaq̃ Attica claſſis in oram Macedonię venit, audi
ta vrbium defectione in Philippi & Dardæ partibꝰ mãſit, donec maiores domo copię adeſſent, &
vt ſociorũ viribus adiuti, eos q defecerãt facilius ad imperium traherent. Corinthii & ipſi ad duo
milia cũ Ariſteo Adimãti filio pręſidiũ Potideẽſibus miſere. Affertur interim nuncius Athenas
Recentior de Potideę & aliarum vrbium defectione, continuoq; duo milia militũ & quadraginta naues Cal
claſſis At- liæ Calliadis filio expediunť, qui quũ in ꝓuinciã veniſſet, iam Archeſtratus cũ priore claſſe Ther
tica. ma fuerat potitus, Pydnãq; oppugnabat. Fuit recẽtior claſſis aliq̃diu circa Pydnã. Interea Athe-
nienſes Perdica ſibi recõciliato, Philippi & Dardę partibꝰ relictis, ſocietatẽ cũ eo iungũt, inde in
Potideẽſes mouerunt, tria peditũ milia erant & cũ his ſexcenti Macedonum equites. Potideenſes
audito hoſtiũ acceſſu, cũ Ariſteo & Pelopõneſiacis militibꝰ añ Olynthũ muniũt caſtra, aderãtq;
& ſociorum copię, quorũ conſenſu ſumma totius imperii Ariſteo dať, affuit & Perdicæ equitatus,
qui nõ multo poſt recõciliationẽ ab Athenięſibꝰ defecit. Callias vbi ad Iſthmũ claſſem admouit
hoſtẽ ſeſe ad pugnã parantẽ cõſpicatus, & ipſe exaduerſo aciẽ inſtruit. Ariſteꝰ ea ꝑte qua pugna-
uit haud dubiã fecit victoriã, fuſis fugatiſq; hoſtibus, alterum cornu qua Potideẽſes dimicabant
Athenięſibꝰ ceſſit, id vſq; ad muros Iſthmi fugatũ Atticus victor egit. Hic ab inſeq̃ndo hoſte de
ſtitit, vbi ſuoꝝ res perditas vidit ab altera ꝑte. Ariſteus Potideã cũ iis, quos circa ſe habuit, cõceſ
ſit. Aberat Potidea ab Olyntho vbi pugna cõmiſſa eſt, ad ſtad. ſexaginta. Athenięſes trophęũ hic
Callias cæ- vbi dimicatũ eſt ſtatuũt, perierũt ex Potideẽſibus trecẽti, Attici generis dimidio minus, & in his
ditur. Callias dux. Nec ita multa poſt Athenienſes duce Phormione, Aſopii filio, mille & ſexcẽtos miſe
re, qui Pallenen muro cinxere. Interĩ Potidea obnixe oppugnari cœpta erat ab iis q ad Olynthũ
ꝓſpere dimicarãt, & quũ nulla vi hoſtes arceri poſſent, ſed in tuendis mœnibꝰ ſpes dũtaxat ſita eſ
ſet, Ariſteꝰ author ſuis extitit, vt vẽto & mari obſeruatis, cęteri in pacatũ abirẽt, vt ꝑ rẽ frumẽta-
riã poſſet obſidio diutiꝰ tolerari, ipſe cũ quinquaginta ſuoꝝ & Potideẽſiũ iuuẽtute, vrbi ꝓ̃ſidio re
maneret, qđ quũ ſuis ꝑſuadere nequiſſet, vt ſine illiꝰ ductu ꝓ̃ſidio decederẽt, deceptis Athenien-
Potidea ob- ſiũ cuſtodibus vrbe egreſſus, ad Chalcidẽſes ſe cõtulit. Obſidebatur interea nihilo ſegnius Poti-
ſidetur. dea, id Corinthii ægerrime ferebãt, cũ multoꝝ igiť populoꝝ legatis Lacedęmonẽ miſerunt, q alii
aliis criminibus inuidiã Athenięſibꝰ facerẽt. Poſt Megarẽſes Corinthii ita locuti dicuntur, vt cõ
memoratis Athenienſium in ſe & ſocios iniuriis, Lacedæmonios accuſarint, q authores fuiſſent,
vt neq̃d in Athenięſes ad id tp̃s ſtatueretur, cum interim ſociorum alii a ſe alienati eſſent, aliĩ in
ſeruitutem redacti, nõ maiore culpa eorũ, qui eos libertate priuaſſent, q̃ qui priuari paſſi eſſent,
Corinthii ſoli Gręcorum Lacedæmonii, nõ vim vi, ſed cũctatione iniuriam repellerẽt, hoſtiumq; viribus non
Athenieñ. quũ orirẽtur, ſed quum maxime auctę eſſent irent obuiã. Laudare Athenięſes, vt viros, ad exco-
laudant. gitandum veloces, & ad ea quæ excogitata eſſent celeriter exequenda, ꝙ maiora hominum opi-

nione pericula obirēt,& in rebus duris optime ſperantes,qbus ſiquid præter ſpē fluxiſſet, id ipſi
cōtinuo ſpe noua repararent,ob eamq; rem,eos ſolos pariter habere & ſperare,quę deſtinauerint,
impigros,bellicoſos,non victores,nō victos ocium agētes,vt ſiquis eo ingenio Athenienſes iudi-
caret,vt neq; ipſi ociū pati poſſent,neq; alios quieſcere paterent, ille quidē haud opiniōe erraret.
Cōtra Lacedęmonios pigros,ceſſatores,ſibi ipſis diffidentes,ocii & quietis,non bellorū ſtudioſos, Lacedæmo-
non imperii,nō glorię cupidos.At ſi viri eſſent,ea gloria & celebritate qua cenſeri vellent, quam nios accu-
a ſuis maioribus accepiſſent,ſi Pelopōneſi principes haberi, ab inerti ſomno & deſidia expgiſcerē ſant.
tur.Potideatis,qui eorū fidē ſecuti ab Athenienſibus defecerant,extremis eorū rebus,ſi pudor ſi
in fidem receptorum cura vlla eſſet,mature opē ferrent : nec expectarēt, vt illorū excidio cæteri
ſocii deterriti,fœdus & iuſiurandū aſpnati,ſuis rebus matura defectione conſulerent . Eſſe fœdi
fragos,non qui coacti fœdera violarent,ſed qui eos deſtituendo,ad id facinus cōpellerent.Q; ſi p
gerent ocioſis oculis,ſuorū iniurias & clades ſpectare,breui futurum affirmabant, vt hoīm ſtu-
dia eo inclinarent,vnde auxilia & opes,pro ſociorū ſalute & cōmodis,ppetuo excubarent. Quum
hæc Corinthii in ſociorum conuentu nihil ambigue queſti eſſent, Athenienſium legati , qui tū
forte alia de cauſa Lacedęmonē venerant,quia magnus erat animorum motus ſecutus,videban-
turq; Lacedæmonii multum ob eā orationem ad bellum ituri,etſi nihil , quod de ea re diſcepta-
rent,in mandatis habebāt,petierunt tamen,quia videbāt non ab re futurum,ad leuandam ſuorū
inuidiā,vt liceret pro concione populi verba facere. Tum facta dicēdi poteſtate,multa ibi primū Verba
de Athenienſium virtute,deq; ſtudio ciuitatis in vniuerſam Græciā,magnifice ſunt locuti,quū Atheñ.le-
multis deinde verbis , quo iure quæſitum ſibi eſſet imperium,oſtendiſſent,quantaq; æquitate & gatorū ad
clementia a ſe ad id tempus ſociæ & vectigales vrbes,habitæ eſſent, eo inſtitutam orationem fle- Lacedęmo-
xere,vt dicerent,ita cōparatū eſſe,vt nullū pręſens imperiū tam clemens eſſe poſſit,qd hominum nios.
animi nō grauiter ferant.Haud pinde mirū videri oportere, ſi nō deſint q Athenienſiū imperiū,
vt durū & imite,aut inſimulēt,aut falſa pſuaſiōe oderint,monere itaq; Lacedęmonios, atq; idētī-
dem obteſtari ne vanis Corinthiorū criminibus fidē adhiberēt:ſed dū res adhuc integra eſſet bo
ni cōſulerēt,alioqui ſe deos fœderū teſtes inuocare teſtariq; Athenięſes eatenus bellum ppulſa-
turos,quatenus a Lacedęmoniis fuiſſet illatum.Quū in hanc ſententiam illi multa differuiſſent,
rē inter Spartanos ipſos,ſubmotis vtrinq; arbitris,agitari placuit. Archidamus rex nihil temere
agendū cenſebat,incertū dicere,quonā bellū euaſurum eſſet,abundare Athenienſes ſociis, naui-
bus,pecuniis,eſſe bello exercitatiſſimos,poſſe bellū inchoari vel ab imbellibus , inchoatum depo-
nere non niſi victoris eſſe,quæ ſi ſpectanda etiā nō eſſent,ſtādum ſibi videri maiorū veſtigiis, qui
cunctātius ac cautius,de rebus dubiis deliberare cōſueſſent.Eſſe cunctationē grauitatis & prudē
tię matrē,qua nixi maiores ſui,neq; proſperis rebus magnopere ſupbirent, neq; aduerſis frangeren
tur:quippe qui ob modeſtiam bellaces eſſent , cuius virtutis verecundia eſſet particeps,verecun-
diæ animi pſtantia,eſſentq; ob id illi circumſpecti,qū ſatis ſcirent indoctorum eſſe leges cōtemne
re.Sūma aūt ſnię quam dixit,hæc fuit,vt diceret mittendū eſſe ad Athenienſes,de Potidea,deq; Peroratio.
aliis poſtulatū,bellūq; interim parandū,de quo inferēdo,ſi illi æqua facere recuſaſſent,tum demū
iure decerni poſſe.Talia Archidamū dicentē Stenelaides Ephorus contraria ſententia excepit.Is
arrogantiſſimā Athenienſium orationem criminatus,oēm conſultationē reiiciebat,idētidē teſta-
tus,conſultare eos oportere,qui lęſuri ſunt,aut iniuriā inferant,nō læſos,quorū eſt illatam vlciſci
niſi ludibrio eſſe velint,nec differendam vltionē in eos dixit,a qbus nihil dilata eſſet iniuria . Sed
diis ducibus bellū inferendū iis,qui ſua ſpōte iniuriā feciſſent.Quibus ille vſus,populū ad ſuffra
gia vocauit.Clamore Lacedęmonii,vt alio eſt loco demōſtatum, non calculis ſuffragiū ferebant.
Tum vero per diſceſſionem placuit diſquirere,an populo rupta viderent ab Athenięſibus fœde- Ephorus
ra.Iuſſit Ephorus (qui ea erat apud Lacedęmonios poteſtate,qua apud Ro.Tribunus plębis) vt qui eſſet.
oēs quibus Athenięſes iniuſte feciſſe viderent,in certū,quem ipſe oſtenderat,locū diſcederēt, quo Oraculum.
quum maxima pars populi cōceſſiſſet,pro decreto acceptum,Athenienſes bello pſequēdos.Miſe-
runt inde Delphos Lacedæmonii,q de futuri belli euētu ſciſcitarent, reſponſum eſt penes eos de
mum victoriam futurā,qui p viribus bellaſſent,ſe quidē vocatū & inuocatū auxilio affuturum.
Tū rurſus accitis ſociis ſtatuerūt Lacedæmonii,nō niſi illorū decreto bellū inferre.In eo cōuētu
iterū Corinthii lōga oſone ſunt ſocios hortati ad bellū capeſſendū, oēm ignauiam & ſocordiam
aīo excutiendā pdicantes,oīa adeſſe quæ victoriā pollicerent. Tum vero inito ſuffragio frequen-
tes ciuitates bellum decreuere.Legati deinceps a Lacedæmone Athenas miſſi,qui bellum Athe-
nięſibus indicerēt,niſi poſtulata facerent,quorum primū erat vt tollerēt dei piaculū,id vero tale Piaculum.

Cylonis facinus.

fuit. Cylon quidã, erat is Athenięſis genere, duxeratq; Theagenis Megarenſiũ Tyranni filiã vxorem, oraculo fretus, quo monitus eſt vt die q Ioui eſſet pręcipue feſtus, arcem ad tyrannidem ſibi comparandã occuparet. Olympiorũ diẽ ſignificari interptatus, tota Gręcia celebri ſacro intenta, cum ea hoĩm manu, quam a ſocero acceperat, Athenarũ occupauit arcẽ, obſeſſus ibi, poſt longam famem, cum fratre, ſociis & hoſtib⁹ deceptis, fugã fecit. Cęteri duce deſtituti, oĩmq; rerum inopia confecti, in templum profugere, vbi alii fame expirarunt, alii partim abſtracti aris, alii circa aras ipſas pręnimia ira & odio trucidati ſunt, quo accidit, vt pcuſſores impii habiti ſint, nec ipſi ſolũ, ſed eorũ quoq; pgenies. Id impietatis ſcelus Lacedæmonii expiari iubebãt, qđ niſi ſublata illorũ pgenie (qđ olim factũ erat) apparebat fieri nõ poſſe. Cęterũ quia Pericles Athenienſis materno genere tali erat ſceleri affinis, eũ piaculi ptextu Athenis eiectũ iri Lacedęmonii voluiſſent, vt clariſſimo duce excluſo, tutius in Athenienſes bellũ geſturi eſſent. Id poſtulatum Athenienſes pbelle eluſerunt, Lacedęmonios admonẽtes vt & ipſi piaculũ ex tęnaro tollerẽt, vbi Lacedęmonii fugitiuos ſupplices ex Neptuni tẽplo abſtractos fœde trucidarũt, quapropter opinati ſunt ingentem illum motum terrę, cum magno ſuę vrbis excidio, factum. Tollerent & alterũ Chalcedonię Palladis, ex cuius æde Pauſanias rex iam fame confectus eſt ad ſupplicium extractus.

Lacedęmoniorum piaculum.

Poſtulatum prætera a Spartanis, vt Athenienſes decretum antiquarent, quo portubus & foro Megarenſibus in Attrica interdixerãt. Tres nouiſſime legati affuerũt, denũciantes ea demũ ratiõe Athenięſes pacem habituros, ſi Potidea abſtinerẽt, ſi quoſcũq; Gręcorũ ſuę ditionis feciſſent, in priſtinam libertatem reſtituerent. Tũ variãtib⁹ ſentẽtiis, Pericles ita ſnĩam dixit, vt mõſtraret, Lacedæmonios ſi ea oĩa quę publice poſtulaſſent, ab Athenięſibus pſtarenť, alia adhuc iniquiora petituros, quibus non ſolum Athenienſes in ordinẽ redigẽdi eſſent, ſed poſtremi etiam Gręcorũ oĩm fierẽt. Et quia iniqua peterenť, multoq; iniqora deiceps petẽda eẽnt, eorũ nihil futuri belli metu dãdũ cẽſere.

Periclis concio ad populum.

Decurrit inde eo vt Pelopõnęſiũ opes nõ ita formidabiles eſſe oſtẽderet, quẽadmodũ vulgo haberentur, qñ eorũ qſq; liberi⁹ ſibi, q̃ in cõe cõſuleret, nemine opinãte ſua vni⁹ negligẽtia Rẽpub. perdĩtũ iri. Idq; quũ ſinguli facerẽt, ita euenire, vt oẽs cõe bonũ negligerẽt. Q̃ q̃ ſi ſedulo curam adhiberent, inopes tñ pecuniarũ, quę bellorum nerui eſſent, ſibi Peloponnenſes videri nauticę rei vulgo expertes, & ob diutinum ocium terreſtribus bellis parum aſſueti. Contra vtraq; re Athenienſes ob aſſiduã militiam, iam inde a Medicis tẽporibus abundare, accedere maris imperiũ q̃ omnino res magna eſſet, & quaſi in cõtinẽte res Atticæ bello affligerenť, oĩa ad vitã neceſſaria Athenienſibus nihilominus affutura. Cęterũ tantũ abeſſe, vt ſuburbanorum locorũ populationẽ multi faciendã exiſtimaret, vt dicere auderet recte facturos Athenienſes, ſi oĩa circa vrbẽ ipſi ſua ſpõte popularenť, nequid impedimẽto eſſet quo minus Lacedęmonii intelligerent, ſummo ardore & ſtudio eos illatũ bellũ capeſſere.

Reſponſum Athenień.

Videri itaq; ſibi reſpondendũ, antiquari ab Athenienſibus decretum de Megarenſiũ cõmercio, ſi Lacedęmonii non interdicant vſu ſuæ vrbis peregrinis, reſtitui, & ciuitatibus libertatẽ ſi ipſi Pelopõneſiacas vrbes ſuis non Laconicis inſtitutis adminiſtrari patianť, paratos eſſe pęterea Athenięſes de his oĩbus iudicio diſceptare, qui ſi iudicio arceãtur, bellum quidem haud moturi ſint, & vt nõ moturi, ita aliunde illatum fortiter excepturi. Hæc iuſta & ex Attici nominis dignitate oĩbus viſa, atq; in hanc ſententiã factũ eſt decretũ, reſpõſumq; ex Periclis ſentẽtia legatis. Nec deinceps legatio vlla amplius miſſa, ſed quũ ad id tp̃s diſcordib⁹ ciuitatibus cõmercia tenuiſſent, tũ demũ nihil pacati eſt in medio relictũ, vtrinq; bellari cœptũ q̃todecimo anno, ex quo tricẽnalia icta fuerãt inter eos fœdera. Thebani q a Lacedęmoniis ſtabant, primas belli partes adierunt, quorũ. CCC. Plateas vrbem Athenienſium ſociã, ſilẽtio noctis igreſſi, forum cum clamore occupant.

Thebani Plateas occupant.

Platẽẽſes ſomno exciti, ignari qui hoĩm eſſent, a quibus tenerentur, nec quãtus hoſtiũ numer⁹, vbi Thebanos eſſe cognitũ eſt, paululũ quieuere, quaſi nihil moturi, animaduerſa interim per eos, qui in colloquium venerãt, hoſtiũ paucitate, ſubrutis domorum parietibus, in vnũ plures coiuere, inde curribus aliiſq; offenſaculis per vias tacite diſpoſitis, cum clamore in Thebanos irrumpũt. Illi ſubita re perculſi in vnũ cõglobati, aliq̃diu pugnã ſuſtinere. Verum vbi vndiq; tela in eos coniici cœpta ſunt, clamore & vlulatu fœminarũ, aures circunſonantibus, conſternati aĩo Thebani ex foro dilabunť, quidam murorum faſtigiis ſunt pręcipitati, alii viarũ ignari, in angiportis oppreſſi.

Thebani Plateis cęduntur.

Porta qua fuerant ingreſſi ad primũ clamorem clauſa eſt ſpiculo pro vecte ferrea traiecto, pauci refracta portarũ vna incolumes abierũt. Plurimi quũ ſeſe in ædificiũ mœnibus pximũ inieciſſent, traditis armis, deditionẽ fecere. Appropinquabãt interim caterę Thebanorũ copię, quæ domo pfectę erant, vt iis qui Plateas occupatũ præceſſerant, ſubſidio adeſſent, ſi conſilium minus ſucceſſiſſet. Diſtabant Thebæ a Plateis ſtad. LXX. Cęterum nox

pluuia,& Aſopi,qui multus fluebat,vadatio adeo venientes remorata eſt,vt nõdũ ad vrbẽ vẽtũ
eſſet,quũ illi de ſuorũ caſu audiuerunt.Deliberantibus an Plateenſem agrũ in ſuorũ vltionẽ ho-
ſtiliter irrũperẽt,an Plateas oppugnarẽt,ſupuenit ex oppido caduceator, qui Thebanos iniuſte fa
cere dixit,ꝙ fœdere adhuc ſtãte adorti eſſent ſuã vrbẽ occupare, monere ne qd in agris violarẽt,
a quibus niſi abſtinerent,fore,vt eos quos noctu cepiſſent,ad vnũ trucidarent.Thebani ſuorũ ra-
tione habita,Plateenſium finib⁹ pacati exceſſere.Tũ in agros ex vrbe cõcurſum,raptimq; oĩa in-
tra muros cõportata,captiuiq; centũ & octoginta numero,cũ Eurymacho duce ad vnũ interfici
unt,nec ita multo poſt Athenienſes,exercitu eo miſſo,vim frumenti maximã Plateenſibus impor
tarunt,imbelliq; multitudine inde abducta,vrbẽ pſidio muniuere. Et hæc apud Plateas ab initio
geſta,per q̃ ruptis fœderibus Lacedęmonii & Athenięſes ſuis ſociorũq; opibus ſtudio bellũ com- Bellici vtri-
parant.Hi in Corcyrã mittunt Cephaleniã,Acarnaniã.Zacynthũ,quęſitũ, an hæ vrbes in amici ꝗ apparat⁹.
tia mãſurę eſſent,qbus ſecũ ſentiẽtibus,apparebat Athenięſes cõmodius circa Pelopõneſum bel-
laturos.Spartani in Italiã & Siciliã miſerunt,vt per eos qui in partibus futuri eſſent claſſis iſtrue
retur,certũq; argẽti pondus expediret,ad vſum belli.Multa ſub id tp̃s oracula hoĩm mentes va-
riis ambagib⁹ implicuere,multaq; inſup ꝓdigia hincinde nũciata,metũ augebant.Enimuero De
lus parũ ante tremuit.prius ſemp immota Gręcorũ memoria.Sed qd alii de eius inſulę motu me-
morię ꝓdiderit,quũ res a Medis in Gręcia geſtę a nobis explicarent,ſcripſim⁹.Erãt interim oĩm
ſtudia in Lacedæmonios ꝓpẽſiora,ꝙ liberãdæ Græcię titulũ ſpecioſum,& populare bello pręrẽde
rent.Fuere itaq; in Lacedæmoniorũ partib⁹ Pelopõnenſes oẽs.pręter Argiuos & Achęos,q̃q̃ hi Lacedæmo-
vtriſq; amici erant,ſoli Pellenenſes ex Aheis ab initio a Spartanis ſtetere.mox vniuerſum nomen niorum ſo-
Achaicũ,extra Iſthmũ,Megarẽſes,Phocẽſes,Locri,Bœotii,Ambraciotę,Leucadii,Anactorii.Ex q cii.
bus claſſem pbuere Corinthii,Megarẽſes,Sycionii,Pellenẽſes,Helii,& Ambraciotæ, & Leucadii:
Equitatũ Bœotii,Phocẽſes & Locri:peditem cęterę ciuitates. Athenięſibus affuere Chii,Leſbii, Athenięſ.
Plateenſes,Meſſenii qui erãt in Naupacto.Acarnanũ plęriq;,Corcyrẽſes,Zacynthii,Et in his Ca- ſocii.
ria q̃ ad mare ſita eſt.Dores Carib⁹ finitimi.Ionia,Helleſpõt⁹,Thraciæ loca,& inſulę q̃cũq; ſupra
Pelopõneſum & Cretã ad ortũ iacẽt.Melo & Thera exceptis.Ex his naues pbuere Chii,Leſbii,&
Corcyrẽſes.Cęteri pedeſtres copias & pecuniã.Hiq; ſocii atq; vtrorũq; belli apparatus fuere.Lace
dęmonii igit in Athenięſes moturi edicunt,vt ex oibus ſociis ciuitatib⁹ copiæ ad certũ diẽ circa
Iſthmũ cõuenirẽt, quo quũ ad tp̃s exercit⁹ affuiſſet,Archidam⁹ rex ita eſt ſocios affat⁹,vt doce
ret ſuos,immo moneret,ne plus ſpei in multitudine q̃ in virtute repoſitũ haberẽt,quin aĩo ꝓpo-
nerẽt,fore,vt cum acerrimo hoſte res ſibi futura eſſet, opus itaq; eſſe ordine & cõſenſu maximo
in pliis obeũdis.pręter cętera nihil timide agendũ,ſed vt prõpti paratiq; eſſent pro Græciæ liber
tate dimicare.Fore ſibi & aliis iam inde eam fortunarum cõditionẽ, quã ipſi ſibi in pręlio quęſiſ-
ſent.Itent ac bellũ inituri exiſtimarent, totius Græciæ oculos & vota in ſuis eſſe defixa dexteris.
Darent operã,ne quũ piam & iuſtã cauſam ſuſcepiſſent,ꝓpugnatorũ ignauia male defenſa vide-
retur.Hac ille vſus hortatione,ex Iſthmo mouit caduceatore Athenas pmiſſo, an Athenięſes au
dito hoſtiũ acceſſu humilius aliqd ſentirent.Cęterũ eo in vrbẽ non admiſſo,ſed finibus iuſſo an-
te noctem excedere,vbi nihil pacatius in caſtra eſt renũciatũ , Archidamus in Atticã ire pergit.
Athenis interim ex Periclis authoritate oĩa ex agris intra muros cõportata,migratũq; inde vul Periclis pru
go in vrbẽ,pecus,& iumẽta in Eubœam,& alias inſulas miſſa, nec terreſtri plio confligendũ cen- dentia.
ſuit,tuendum eſſe maris principatũ,ad quẽ defendendũ trecẽtas triremes adeſſe docuit,quę recte
agi poſſent,vndetriginta armatorũ milia,& pecuniarũ affatim.Reliqt & illud teſtatũ apud popu-
lum,ſi agri ſui ab hoſte nõ violarentur,quod futurũ ſuſpicabat,vt ſe ciuitati ſuſpectũ redderẽt,
velle ſe tum oĩa quęcũq; intacta eſſent pro publicis haberi.Reddidit agreſtiũ frequens cõmigra-
tio vrbem ſuo incolatu frequentiorẽ.Lõge enĩ lateq; Athenarũ muri euagabant,vt eorũ ambit⁹
ſexaginta cõtineret ſtadia,quũ dimidiũ tantum cuſtodiretur.Sub id tp̃s quo Peloponnẽſes circa
Iſthmũ coiuere,Thebani Plateenſem agrũ fœde populati ſunt,eoq; infenſi⁹ irę indultũ,quo ma-
ior in eos Thebanorũ ira exarſerat,ꝙ illi captiuos contra iuſiurandũ peremiſſent . Negare tamẽ
Plateenſes iuſiurandũ vllũ a ſe pſtitũ,aut incolumitatẽ illis conditione aliqua promiſſam. Archi-
damus primo ad Oenonen venit.Eſt id oppidum in Atticę & Eubœæ finibus,eratq; valide mu Oenone op-
nitum,hic plures dies ſtatiua Pelopõnẽſes habuere,nõ ſine Archidami inuidia,qui quaſi Atheni pidum.
enſibus faueret, ſuſpectus eſſe cœperat ſociis ,q vt illis gratificaret ſegnius bellũ adminiſtraret.
Poſtremo ſoluta obſidione frumentis iam matureſcẽtib⁹ Atticos eſt fines Archidam⁹ ingreſſus.
Hic Eleuſina & cãpũ Thriaſion hoſtes populati,p Cecropiã , Ægaleo dextro,ad Acharnas vſq;,

maximum Atticę oppidũ, ſcd̄m Athenas peruenere. Diſtabãt Acharnæ ab Athenis ſtad. ſexagin-
Attica vaſtatu.
ta. Hic quũ caſtra Archidam⁹ feciſſet, effuſeq; nõ agrũ ſolũ Acharnis circũiectũ, ſed ſuburbana
etiã Athenarũ ꝑdia ante oculos ciuitatis vaſtaret, ferox iuuẽtus iniquo aĩo ferre ſe intra mœnia
teneri, dũ res ſuę interim hoſtibus ꝑdæ cederẽt. Flagrare ob eam rẽ Pericles multo odio, eũq; ma-
ledictis tanq̃ ꝑſentiũ maloꝝ authorẽ inſectari, continere nihilominus ille ſuos, nec publicæ ſaluti
vanas inſectationes ꝑferre. Ne omnia tñ obſtinatius fierent, eq̃tes in Bœotiũ equitatũ emiſit, qui
Funditur Atticus equitatus.
pulſi, aliquot etiã in pugna amiſſis, ſe trepide in vrbẽ recepere. Bœotii equites, poſtridie q̃ eque-
ſtre ꝑlium fuerat, Tropheũ hic vbi atticum eq̃tatum fuderant, erexerunt, late inde populatio illa
euagata, inter Parnethũ & Brideſſum mõtes. Interea centũ Atticæ naues ducibus Carcino Xe-
notimi, Prothea Epiclis, & Socrate Antigenis filio ad bellũ inſtructę, in Pelopõneſum curſum te-
nuere, diſponũt adhęc terra mariq; ꝑſidia, mille talẽtis in eoꝝ ꝑmiũ ſepoſitis, qui optime tandem
de repu. meriti iudicarent, & alia ſeorſum pecunia in ꝑſentis belli vſum irrogãda. Hoſtes deficiẽ-
te cõmeatu, per Bœotiã vaſtatis Oroporum finibus domum reuerſi, confeſtim, q̃ Peloponneſum
Attica claſſis.
ſunt ingreſſi, in ſua quiſq; oppida abierunt. Claſſis Attica Peloponneſi orã circũacta, Methonẽ in
Laconia terra adorta eſt, muris parũ munitã & ꝑſidio vacuã. Cæterum Braſſidæ Spartani Theli-
dis filii ſubito acceſſu, qui ꝑ medios Athenienſes cũ centũ militibus in oppidũ irrupit, vrbs ſerua-
ta eſt. Auxerãt Atticã claſſem quinquaginta Corcyrenſiũ triremes. Athenienſes Methone digreſ-
ſi, Phiam Elidẽ tenuere, vbi quũ biduo hoſtiũ agrũ multa clade affeciſſent, pugnatũq; nõ nihil eſ-
ſet cũ Eliis, q ad arcẽdã populationẽ ꝑ valles inſinuati ad mare deſcẽderãt, orta repẽte tẽpeſtate q
in ꝑrimo erãt, cõſcẽſis nauib⁹, Piſcis ꝓmõtorio ęgre ſuparo, portũ q in Phia eſt ſunt igreſſi. Meſ-
ſenii & alii qdã longius mari prędãdi ſtudio euecti, qa in ſubita trepidatione, facultas ad naues re-
currẽdi adẽpta eſt, terreſtri itinere ꝓgreſſi Phiã expugnãt, hic in naues recepti, qa magna Eliorũ
manus, arcẽdę populatiõis ſtudio, eo occurrerat, alia paſſim loca ĩprouiſo acceſſu infeſtare perſe-
uerarũt. Per id tp̃s Athenienſes triginta alias naues miſerũt, q̃ Eubœã tuerent. Cleopompo duce
Cliniç filio. Is terrã ingreſſus, maritima hoſtiũ loca vi adortus, Traniũ capit. Inde apud Alopẽ, Lo-
cros, q auxilio venerãt, ꝑlio ſupat. Eadẽ ęſtate Athenienſes Æginitas cũ liberis, & vxoribus e ſuis ſe-
dibus eiecerunt, exprobrata eius belli culpa, & Colonia in Peloponneſum miſſa. Lacedæmonii in
Lacedæmonii Æginitis dant ſedes.
Athenienſiũ inuidiã Thyreã cũ ſuo agro extorrib⁹ colẽdã tradidere. Diuidit Thyreatis ager La-
coniã terrã ab Argiua, ad mare vſq; ꝑtingẽs. Hoc ãno q fuit primus Pelopõneſiaci belli legitime
inchoati, Sol ſecundũ meridiẽ defecit, nõ nullis internitẽtibus ſtellis. Per id quoq; tp̃s Athenien-
ſes ꝑ Nymphodorũ Abderitẽ tentarũt ſibi Sytalcẽ Therei filiũ Odriſarũ regẽ conciliare. Thucy-
Therei duo
dides author eſt, hũc Thereũ nulla neceſſitudine attigiſſe Thereũ illũ, qui Procnen Pãdionis fi-
liã duxit vxorẽ, neq; ãbos ex eadẽ Thracia extitiſſe, quũ vetuſtior ille Dauliam, q̃ terrę Phocidos
fuit, incoluiſſet, tunc a Thracibus habitatæ. Cupide igit̃ Sytalcis ſocietatem Athenienſes ſunt cõ-
plexi, rati fore, vt ꝑ eum Perdicã quoq; Macedonũ Regẽ in partes traherent, qđ haud multo poſt
contigit. Attica claſſis ex Phia digreſſa, Solion Corinthiorum oppidũ expugnauit, Palenſibuſq;
Acarnanũ incolendũ Athenienſes tradiderunt. Aſtacũ vi captũ, Euarcho tyrãno inde eiecto, in
ſocietatem recepere. Sunt & Cephalenia inde citra certamen potiti. Sita eſt ea inſula citra Acar-
Cephalenia
naniam Leucadem verſus, quattuor olim ciuitatibus ꝑdita. Palenſibus, Craniis, Sameis, & Pron-
neis. ęſtateq; per hęc circũacta claſſis in Atticam curſum retẽdit. Vertẽte deinceps autũno Athe-
nienſes, Pericle duce, in Megarenſem agrum populatiter irrũpũt. Accidit tũ forte, vt Attica Me-
garicam orã claſſis pręteruehetet, quę cognita ſuorum expeditione ad littus deflexit, auxitq; ea
parte hoſtium cladem. Mox ineunte hyeme Euarchus Acarnan. L. Corinthiorum nauibus mille
& quingentis militibus ſeptus, Aſtactum recepit, cæteris inde Acarnanibus ad defectionẽ fruſtra
ſollicitatis, in Cephaleniã tranſmiſerunt, vbi in Craniorum oram, ſpe deditionis egreſſi, inſulano-
rũ inſidiis excepti cõpluribus amiſſis in altum abierunt. Eadem hyeme Athenienſes Buſtũ veteri
Buſtum fortium.
inſtituto iis publice fecerunt, q ꝑſenti bello periiſſent, ad quorũ memoriã laudandã Pericles Xan-
tippi filius delectus eſt. Is lõgiore vſus oratiõe, ab elegãti Athenarũ ſitu exorſus, inſtituta ciuita-
Pericles fortes laudat.
tis, mores, ſtudia, ordine execut⁹, eoꝝ laudes ĩtulit, qui ꝓ tali patria fortiter bellãdo occubuiſſent,
eos felices beatoſq; dictitãs, qbus ꝑpetuũ virtutis monumẽtũ eſſet, ante ſuorũ ciuiũ oculos publi-
ce cõſtitutũ. In quo nõ magis ipſi ſiti eſſent, q̃ ſempiterna ipſoꝝ gl̃ia. Cæterũ illuſtriũ virorũ to-
tã terrã ſepulchrũ merito dici poſſe, neq; enĩ domeſticoꝝ ſaxoꝝ ĩſcriptionẽ, defunctoꝝ virtutem
ſolũ teſtari, ſed ſi nulla etiã exiſteret, in exteras gẽtes virorũ fortiũ memoriã extẽdi, magiſq; apud
aĩm cuiuſq;, q̃ apđ vrnã hoſpitari. Laudauit deĩceps parẽtũ fortunã, q tales patriæ liberos ꝓcre-

āſſent,felices vel ex eo appellās,ꝙ merito oībus natorū interitu clariores,magiſq; venerabiles
facti eſſent,pſertim quū in affecta ętate,in qua nō magis lucrari oblectamēto eēt q̄ venerari.
Hortat⁹ ęquales ac iuniores ad virtutē imitādā fugiēdāq; ignauiā, q̄ cōtumelię ppetua eſſet
comes.Vxores inde eoꝝ,q petierāt,laudib⁹ extulit,ꝙ ſuo nō eēnt ſexu infirmiores,ſed pudici
tię tenaces.Poſtremo gratę ciuitati ſua eſt laus reddita,ꝙ pter funeris monumētū, peręptorū
liberis ad pubertatis vſq; ānos alimēta decreuiſſet,vt talibus pmiis cæteri allecti,pace,bello,
terra,mariq; ſtuderēt patriā demereri.Et hęc fere primo Pelopōneſiaci belli āno domi foriſq;
geſta.Ineūte alteri⁹ anni ęſtate,Pelopōnēſes,eiuſdē Archidami ductu Atticā inuadētes, pari
clade,qua ſuperiore āno,eā puagari ſunt.Coorta iterim grauis peſtilētia, eā ex Æthiopia pri
mo egreſſam,Ægyptū,q̄ illi pxima eſt,mox & Libyā corripuiſſe memorāt. In Lemnū inde &
loca finitima,demū Athenas trāſgreſſam.Credere ab initio Atheniēſes puteos hoſtiū fraude
veneno corruptos.Vulgato morbo rāta funerū frequētia ſecuta eſt, quāra nūq̄ antea hoīm
mēoria.Primo acris feruor capitis ſalubria inuadebat corpora,ſuffuſio deinde ruboris,adu
ſtioq; ī oculis exiſtere,ſtatim lingua introrſum cū faucib⁹ ſanguinolēta viſebat, arctior inde
ſpūs,& cū fœtido halitu meabat,mox ſternutatio raucitaſq; prūpebat,nec diu poſt labor ī pe
ctus,cū vehemēti tuſſi deſcēdebat,& quū pcordiis hęſiſſet,ea grauiter cruciabat,ſeq̄bant̄ gut
tę fellis & humoris,q̄ a medicis dicunt̄ Apocatharſes,& ipſę cū ingēti cruciatu, plęriſq; ina
nis ſingult⁹ incidere,acrē ſpaſmū ciētes.Exteri⁹ interim corpus,neq; feruidū tactu,neq; palli
dū,ſed ſubrubrū,fuſcū,minutis puſtulis ac papulis ſcatēs.Interi⁹ aūt ita ardebat.vt neq; perq̄
tenuia veſtimēta,aut ſindones,neq; aliud qppiā q̄ nuditatē ferre poſſet. Iucūdiſſimū erat in
gelidā aquā ſe ipſos īmergere,quo cōtigit, vt plęriq; incuſtoditi in altiſſimos ſe puteos deie
cerint,inexhauſta ſiti adacti,q̄q̄ perinde erat nimis ac parce bibere, neq; ſomnis interim vlla
ve mēbroꝝ quies aderat,neq; morbo inualeſcēte mēbroꝝ lāguor vllus ſentiebat̄, ſed corpus
opinione hoīm par morbo reſiſtebat.Plurimi intra ſeptimū & nonū diē,vitalibus ardore exu
ſtis,necabant̄,adhuc aliq̄d roboris habētes,nec ſi qs diſcrimē illud dierū euaſiſſet, cōtinuo p
ſeruato haberi,nōnullis pereuntib⁹,vtero,vi graſſantis morbi,acriter cōuulſo,languoreq; ex
ipſo pfluuio inducto puagabat̄ vniuerſum corpus tetra lues,a qua alioqui pniciſſima ſiquis
cōualuiſſet,quāta vis ei⁹ eſſet mēbroꝝ detrimēta demōſtrabāt,ad verenda manuūq; & pedū
extrema morbi violētia prūpebat,qb⁹ amiſſis nōnulli ſeruabant̄,qdā & oculis poſtremo capti
ſunt, nōnullos morbo ſeruatos,oīm ferme rerū cepit obliuio,vt ſui qdā ipſoꝝ obliuiſcerent̄.
Illud qdē memorabile,ꝙ quū multa corpora inſepulta iacerēt, aiites quadrupedeſq; ea nō at
tigerint,aut ſi q̄ id temere feciſſent ſimul periere,manifeſto argumēto maleficii & veneni,qđ
in morbo fuit.Accidit & aliud nō minus mirū & inſolēs,qđ vni pficiebat,officiebat alteri,
quo euenit,vt quū p incuriā multi periiſſent,alii nō pauci nimis diligēti curatiōe ſint abſū
pti,vulgari morb⁹ miniſterio,ita vt multę dom⁹ vacuę factę ſint,plęriq; in viis deſtituti expi
rabāt,circa fontes & puteos multi aquę deſiderio ſemineces volutari. & hęc Athenis. Liui⁹
anno poſtq̄ Au.Poſthumi⁹ dictator Volſcos & Equos vicit,cui⁹ dictatura incidit in primos
Pelopōneſiaci belli annos,vt Gelli⁹ colligit,teterrimo morbo, q & ipſe attactu vulgaret̄, Ro
mę laboratū pdidit.Cęterū hoc gñe,an diuerſo,neq; ipſe explicat,neq; qđ ego ſup ea re affir
mare poſſim,habeo.Thucydides author eſt,eā cladē Pelopōneſum nō attigiſſe.Duplici ergo
malo Atheniēſes vno tpe implíciti,domi foriſq; laborare,dū eīm in vrbe vulgo morerent̄, Pe
lopōnēſes late Atticā populabant̄.Atheniēſes,vt priore anno,ſic media hac clade,cētū trite
mib⁹ inſtructis,hoſtiū terrā inuaſere,Chiis & Leſbiis cū nauibus.L.comitātib⁹, pfect⁹ eſt cū
claſſe Pericles,penes quē toti⁹ fuit belli ſumma, quum adhuc hoſtes in Attica eſſent. Primo
itaq; Epidaurēſem agrū populat⁹ eſt.Fuit & Epidaur⁹ oppugnatione tētata,inde Trœzeniā
orā Helladē & Hermionidē pari clade affecit,Praſias in Laconia agro pri⁹ vaſtato vi cepit,
& diripuit.Domū īde claſſis reducta,quū iā hoſtis Atticę finib⁹ exceſſiſſet.Tenuit itaq; mor
bus q̄diu Pelopōneſiacus exercit⁹ in Attica fuit,claſſiſq; domo abfuit.Eadē æſtate qua Peri
cles Pelopōneſiaca fuerat expeditione vſus,altera claſſis Angone Niciæ & Cleopōpo Cliniæ
ducib⁹ in Thracia,cōtra Chalcidēſes,q eā terrā incolebāt,& Potideatas,q adhuc obſideban
tur,pfecta eſt.Erāt in ea quatuor milia militū,& eqtes. CCC. Vbi nauiū pfecti Thraciā te
nuere,Potideā machinis cū exercitu admotis expugnare ſunt adorti. Sed neq; conatus hic,
neq; recētior vllus apparat⁹ pfeciſſit interueniēte morbo,quo paucis dieb⁹ ſunt mille & āpli⁹
conſumpti,ſic infecta re claſſis domū eſt reuerſa,relictis ad obſidionē Potideę copiis,q̄ ibi ab

Atheniēſiū gratitudo.

Peſtilentia inaudita.

Gen⁹ morbi inauditum.

Apocatharſes.

Epidaurus

inicio fuerāt. Athenīēſes morbo & agrorū populatione affecti, damnato bello, aīos ad pacem inclināt, & vt Pericle inuito ita nō renitēte ob metū populi, Legati, q de pace agerēt, Lacedæmona ſunt miſſi, q quū re infecta domū vniſſent, tū palā vulgi odia in Periclē exarſere, palā incuſabaē, ꝙ ꝑniciosi belli author extitiſſet, illi oēm cladē domi foriſꝙ acceptam referre. Cernēs ille ꝑſentē rerū ſtatū multitudini nō placere, ciuiū irā lenitureꝰ in mediū ꝓceſſit, ac ꝓ cōcione fari exorſus, incidiſſe ſe teſtatus eſt in multitudinis odiū, neꝙ nouū ſibi, neꝙ inexpectatū, quippe q iā multo antea ꝓuidiſſet, dixiſſetꝙ etiā ita euenturū, vt ſiquid preter ſpem eo bello accidiſſet, oēm publicę priuatęꝙ cladis culpā penes ſe futurā. Sed viderēt ipſi cui viro iraſcerenē, qui, qđ ſine arrogātia diceretē, prudētia nō vulgari, cōſilio, cōtinētia, & qđ oīm maximū eſſet, charitate & ſtudio erga patriā, nulli Athenīēſiū eſſet ſecūdus, quū nō oīm ꝓuidere eſſet, q̄ in rēpu. forēt, ac ſi qui viderēt metuꝙ aut gratia dicere nollēt, perinde eſſe ac ſi non ſcirēt. Nec ſatis eſſe etiā in futurū ꝓſpicere, niſi quę ꝓuiſa eſſent dicēdi facultate ꝑſuaſibilia ſlerēt. Quę virtutes ſi pecuniarū cupiditate vincerenē, nō ſolū nō vtiles reipublicę forēt, ſed funeſtę etiā, valdeꝙ ꝑnicioſę. Quibꝰ viriis ſiquis liber eſſet, naturaꝙ & ſtudio eas eſſet virtutes cōſecutus, quas ipſe ad id tēpus inoffenſe coluiſſet, ipſeꝙ Athenīēſis populus in ſe ꝓbare eſſet ſolitus, merito is ſuis ciuibꝰ nō iniucūdus haberetē, qđ quū adeo verū eſſet, mirari ſe aiebat qđ eſſet, ꝙ ita in ſe ciuitas odiis ſęuiret. viderēt igitur, ne priuatę cladis dolor pluris apud eos, q̄ publica cōmoda valerēt. Neꝙ vſqueadeo dolēdū, qa Atticus ager bis hoſtē tuliſſet, imperio maris incolumi, qđ neceſſario finiendū erat, ſi bellū declinare voluiſſent. Stultū preterea eſſe ꝑſuaſum habere, bellicis tēporibꝰ nullos aduerſos caſus ferēdos, Eñuero vt diuitię alūnę pacis eſſent, ita belloꝝ clades & inexepectatę calamitates. Oportere iādudū Peloponnēſes ipſos q maritima incolerēt belli poenitere, ſi priuata damna publicę dignitati pręferrēt: quippe q tantū abeſſet, vt de pace cogitarēt, vt ne petitā qdē eſſent hoſtibus cōceſſuri. Nec quia cladē domi accepiſſent, id bello potius q̄ deorū irę referendū. Cętera talia eſſe, vt ſi vnq̄ alias bellādū cenſuiſſet, tū præcipue conſtanterꝙ cenſeret, vel in primis, ꝙ imperii cauſa id bellū ſuſceptū eſſet, qđ vt aſſumere inuidioſum ſit, ita deponere haud periculo caret. Nec dolori aut odio cedendum, quādo vtrūꝙ ſubire oporteret eos, qui aliis vellent imperare. Hac ille hortatione vſus, qua erecti Athenienſium animi, omni mentione pacis excluſa, aliquanto impenſius ſuſceptum bellum inſtaurare ſunt adorti.

Pericles odio habeē.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS TERTIÆ. LIBER SEXTVS.

POTVIT Pericles a metu ciuitatē ad belli ſtudiū reuocare, offenſam effugere nō potuit, reſidua multitudinis ira pecuniis mulctatꝰ, aliq diu pub. adminiſtratione abſtinuit. Cęterū haud multo poſt magno oīm cōſenſu in eā reſtitutꝰ, paucis diebꝰ vita deceſſit, altero Pelopōneſiaci belli nōdū anno circūacto, qua æſtate Lacedęmonii cū centū triremiū claſſe ſunt Zacynthū ingreſſi. ſedet īſula cōtra Elidē, erātꝙ Zacynthii Achęoꝝ q ītra Iſthmū ſedes habuerūt coloni, ſed Athenīēſiū ſocii eo bello facti. In terrā igiē hoſtes egreſſi, quū īſulanos ad ſeditionē cōpellere nequiſſent, agro hoſtiliter violato, retro abierūt, & ne nō oīa ad Atticas opes euertēdas Lacedæmonii experirenē, ſub eiꝰ ęſtatis exitū legatos ad Artaxerxē in Aſiā miſerūt, qui ab eo ſocietatē & pecuniā ī vſū belli peterēt, & vt iter ꝑ Thraciā faciētes, Sitalcē tētarēt, an ab Athenīēſiū abduci poſſet ſocietate. Erat cū his Ariſteus Corinthiꝰ, Timagoras Tegeates, & Pollis Argius ſuo noīe ad regē īturꝰ, quos Helleſpōto ī Aſiā traiecturos Sadocus Sitalcę filiꝰ Athenīēſiū legatoꝝ q tū forte in Thracia erāt ſuaſu, oppꝛēſſit, victoſꝙ Athenas miſit. Fuerat Sadocꝰ iā antea ab Athenīēſibꝰ ī ciuitatē aſcitꝰ, gratificariꝙ ob eā rē illis plus q̄ ſociū deceret. Legati ī Atticā adducti publ. Athenīēſiū decreto īterfecti ſūt, & ī foueas deiecti, ſicꝙ Atheñ. ſuoꝝ ſūe cędē vlti. quos ī onerariis nauibꝰ captos ſub initiū belli Lacedęmonii necarāt, īſepultoſꝙ abiecerāt. In Ambracia quoꝙ ab iis, q in partibꝰ erāt, nōnihil eſt īterea bellatū. Fuit ī eo terrę tractu circa Iſthmū, q & ipſe Ambraciꝰ diciē, vrbs vetuſta Argos, quā Amphilocꝰ Amphiarai filiꝰ ex Ilio reuerſus cōdidit, eā Argiui & Barbari locoꝝ īdigenę aliquot ętatibꝰ tenuere. Procedēte deinde tpe Ambraciotę Gręcis vrbe eiectis ſoli mœnibꝰ potiti ſunt, Amphilochii ad Acarnanes ſe cōtulerūt

Periclis interitus.

Laced. legati interficiuntur.

Argos Amphilochium.

quorũ & Athenienſiũ opibꝰ freti amiſſam olim vrbẽ receperunt. Odere iã inde ſe inuicẽ ob ea
quę acciderãt, Argiui & Ambraciotę, q vt amiſſam vrbẽ iterũ ſibi vẽdicarẽt, ſub id tẽpꝰ, quo
Legati ſunt Athenis ĩterfecti, ex Ciconũ gẽte aliiſq; circũiectis Barbaris, auxilia cõtraxerãt,
qbus ſubnixi quũ aliquãdiu vrbẽ fruſtra oppugnaſſent, oẽm Amphilochiũ agrũ ferro ſunt &
igni populati, ęſtateq; ꝑ hęc circũacta, quũ iã hyẽs appeteret, viginti Athenienſiũ naues Phor
mione duce Pelopõneſum ꝑteruectę, circa Criſſeum ſinum ſibi ſtationẽ delegerũt, qd facere
iuſſę fuerant, nequa hoſtiũ nauis Corinthum curſum tẽderet, aut inde alto abire poſſet, ſex
alię in Cariã Lyciamq; ad pecuniam exigendã profectę, quarum dux Meleſander in Lycię cõ
tinentẽ egreſſus, pręlioq; a locorũ incolis exceptus, cũ magna ſuorum parte obtruncatꝰ eſt.
Sub id tẽpus Potideatę, q ab initio belli ad eã diem obſidionẽ ꝑtulerant, quum nullã ſpem in
Pelopõnẽſium auxiliis haberent amplius, neq; enim illorum in Atticam terram expeditio-
nibus laxamenti quicq̃ ab attenta Athenienſium obſidione ſenſerant, fame inſup & rerũ oĩm
inopia adeo confecti, vt quidam mutuo ſe depaſti dicerentur, his ſe cõditionibus dediderũt,
vt viri cũ ſingulis veſtimẽtis, mulieres binis, certaq; ad viaticum pecunia egreſſi, vrbẽ Athe
nienſibus relinquerẽt. Emiſſi itaq; ex fide incolumes, in Chalcidis regionẽ abierunt. Nec du-
ces reprehẽſione caruerũt, ꝙ priuata nõ pub. authoritate quicq̃ ſup ea re pacti cũ hoſte eẽnt.
Cęterũ lõgioris obſidionis tędio adacti, quippe quę ad duo talẽtorum milia decoxerat Athe
nienſibus, nihil minus q bellũ diutius trahi malebant. Potideam ex Athenis miſſi ſunt, q vr
bẽ incolerent. Tertio deinceps belli anno ineunte vere Pelopõnenſes, Attica expeditiõe omiſ
ſa, Plateas in Bœotia, Archidami Lacedęmoniorũ regis ductu, ſubito bello adorti, quum ca-
ſtris haud ꝓcul vrbe cõmunitis agrorũ populationi imminerẽt, Plateenſiũ legati ad Archi-
damũ venere denũciantes, parũ ex Lacedęmoniorũ dignitate fieri, ꝙ nulla ipſi iniuria laceſ-
ſiti, in Thebanorũ gratiã eã vrbem armis circũſediſſent, quã Pauſanias & eoꝝ patres, q Me-
dos illis ipſis locis vicerãt, liberã ciuibus reſtituiſſent. Iuſſi vt ab Athenienſiũ ſocietate diſce-
derẽt, nec in partibus eſſent amplius, ſi a ſe & ſociis hoſtilia pati nollẽt, quũ ad id deliberãdũ
aliquot dies legari petiiſſent, dũ Athenas mitterẽt, vbi inde reſpõſum eſt Athenienſes auxilio
affuturos, interim cauerẽt ipſi, nequid ex fœdere mutarẽt, placuit ex muris reſpõſum dari,
oĩa prius pati malle Plateenſes, q̃ fœdus qd cũ Athenienſibꝰ haberẽt, violaturi eſſent, ꝓſertim
quũ liberi & vxores in Athenienſiũ poteſtate manerẽt. Ad ea Pelopõnẽſes irati primo agrũ
populati ſunt: inde vrbẽ corona cingũt, valloq; circũdãt, ne quis eoꝝ, q incluſi mœnibꝰ eẽnt,
euadere in apertũ poſſet, materiaq; ex ꝓximo Cythetone cõportata aggerẽ aduerſus vrbis
muros erigũt. Plateenſes & ipſi ea parte lateribꝰ domeſticaq; materia coriis palliiſq; contra
miſſilia ꝓtexẽtes, altius educũt, inde cuniculo ad hoſtiũ operas inſinuati, humũ occulte ſub
trahere, mirari primo milites operarii, qd eſſet ꝙ tantũ cõgeſtę materię explere opus nequiſ-
ſet, illudebantq; ꝑ hæc Plateenſes hoſtẽ, nec exiguũ illi interea negociũ facere, cæterũ diffiſi
ſuę paucitati, aliũ interiori parte murũ lunari ſpecie excitãt, vt ſi exteriorẽ poſtremo tueri ne
quiuiſſent paratũ haberẽt ꝑfugium, vnde ſe tutius tuerẽtur, machinas ꝑterea ex aggere, ad
diſturbãdos muros ꝓpius admotas, quũ valide oppidani diſcuſſiſſent, igni petiti ſunt, tota
aggeris materia in ꝓximã murorũ foſſam a militibus deuoluta, atq; ſubito incẽſa, tantũ flã-
marũ excitauit, quantũ ad id tẽpus hominũ opera, qd proditũ eſſet, nunq̃. Fumo primũ mox
ęſtu Plateenſes coacti, ea parte muros deſtituere. Nec dubiũ fuit cuiq̃, ſi vẽtus quẽ affuturũ
ab initio Pelopõnenſes ſperauerãt, ſub id tẽpus ſpiraſſet, vrbẽ ipſam incẽdio correptã nõ capi
ſolũ, ſed deleri etiã eo die potuiſſe. Verũ nõ modo nõ affuit, ſed qd ꝓdigii loco haberi potuit
ſubitus e cœlo imber, cũ fragore & ſtrepitu deiectus gliſcentem in horas ignẽ reſtinxit. Hac
quoq; ſpe fruſtrati Pelopõnenſes parte vna exercitꝰ domũ dimiſſa, oppidũ muro circũdant,
foſſa ab vtraq; parte deducta, relicto ad murorũ cuſtodiã cũ Thebanis ꝓſidio. Sub arcturi ex
ortũ qd reliquũ erat ibi copiarũ in Pelopõneſum abiit. Quadringẽti Plateenſes, cũ octogin-
ta Athenienſibus, & centũ decẽ fœminis cętera turba ab initio fuerat Athenas miſſa, obſidio
nẽ deinceps tulere. Cęterũ dũ hęc circa Plateas gerũtur, duo milia Athenienſiũ cũ ſociorũ ap-
pẽdicibus, Xenophõte Euripidis duce in Thracia, aduerſus Olynthios, ante Spartolũ Botti
eę regionis oppidũ, dubio euẽtu dimicarũt, inde vbi ex Olyntho noua præſidia Thracibꝰ af
fuerũt, Athenienſes cõpoſito agmine in pacatũ abire conati ſunt, inceſſentẽq; a tergo, & a late
ribꝰ hoſtẽ aliq̃diu ſuſtinuerũt. Poſtremo in fugã acti, q̃dringẽtis & ãplius amiſſis, Potideã in
ſigni clade affecti repetũt. Ambraciotę ꝑ id tẽpus Lacedęmoniis ꝑſuaſerunt, vt claſſem ex ſo-

Phormio Atticę claſſis dux.

Meleſandri interitus.

Potideatæ deduntur.

Plateenſiũ verba ad Lacedæ.

Lacedę. opã circa Plateas.

Incẽdium.

Extinguit.

Ambracio tarũ cõſiliũ

ciis ad bellū inſtructam,ſibi mitterēt,ſtatuiſſe ſe Acarnanes ab Athenienſibus alienāte,qbꝰ ab ductis fore,vt Zacyntho & Cephalenia,nullo maiore negocio potirenť,Prius Pelopōneſiacæ claſſis in alterā Criſſei ſinus orā trāſfretauit,ꝗ̄ Phormio,q erat circa Naupactū cū viginti nauibꝰ vllū hoſtiū motū ſentire potuiſſet.Ibi Cneniꝰ Corinthiorū dux,nauibꝰ relictis,ꝑ Iſthmū ad hoſtē iter fecit.Ambraciotæ Leucadii & Anactorii ꝓſto illi affuere , & cū his Chaones & Theſprotę ſine regibꝰ agētes,Moloſſi,Oreſtę,& a Perdica auxilia occulte miſſa. His fretꝰ auxiliis Cnenius Corinthius Acarnanū fines ingreſſus ,Stratū ꝓcipuā eiꝰ gentis vrbē inuaſit.

Corinthiorū expeditio ī Acarnanes.

Tenere ſe muris Acarnanes tātis hoſtiū viribus impares,nec Phormio auxilio adeſſe iuſſus, Naupactū relinq̄re eſt auſus,veritꝰ ne ſe abſente ab hoſte occuparetť. Tripertito Cneniꝰ Stratū verſus mouerat,etātq; Chaones dextro latere,q ſua ferocitate fręti, priuſq̄ caſtra facerēt experiri ſtatuerūt,an vrbē primo acceſſu poſſent irrūpere.Clamore igiť ſublato, quū ad vrbē incōpoſiti accederēt,Stratēſes ſubita eruptione ex oppido facta,velut in inſidias lapſos, modico negocio fundūt fugātq;,a longiore inſectatione paucitati ſuę diffiſi abſtinuerūt.Chaones fuga ad ſuos delati,aliquā omnino trepidationē attulere,eaq; turbatio cauſam ꝓbuit eo dē quo ꝓceſſerāt loco,ſtatiua habēdi. Noctu Cnenius ad Anapum amnē octoginta ſtadiis a Strato diſtantē ſe recepit,vbi claſſem expectare cōſtituit,quę ꝑ eos dies,quibꝰ ad Stratū male fuerat pugnatū,in Criſſei ſinus anguſtiis,cū Phormione cōflixit.Habebat Phormio naues viginti cū hoſtiū ſeptē eſſent & quadraginta,valuit in eo cōflictu plus virtꝰ q̄ numerus,fuſi fugatiq; Pelopōnenſes.XII.nauibꝰ amiſſis Patras & Dimē ſeſe turpi fuga receperunt. Culpati ſunt nauiū ꝓfecti,ꝙ ſui tyrocinii īmemores veteranæ Athenienſiū claſſi, claſſiarios rei maritimę rudes certamine obieciſſent.Decernunť igiť plures in ſupplemētū naues,q̄ phama Phormio ꝑculſus Athenas cū nūcio victorię mittit,q populū doceret,maiore nauiū numero opus eſſe ſi hoſtiū conatibꝰ iri obuiā velint. Viginti itaq; naues Athenis in ſupplemētū decretæ, paucis diebꝰ ad Phormionē venere,qbus iuſſus eſt in Cretā cōtra Cydoniatas traiicere,quos Nicias Gortynius Athenienſiū amicus facile ſubigi poſſe affirmabat,ſi in inſulā trāſmitterentur.Phormio vbi in Cretā venit Cydonienſem agrū populatꝰ ob aduerſam tēpeſtatē plures ibi dies eſt cōmoratꝰ.

Expeditio in Cydoniatas.

Pelopōnenſes interea claſſe maiorē in modū aucta iterū in Acarnanes mouēt,& iā Phormio ex Creta reuerſus exteriorē Molycriti promōtorii partē viginti nauibus inſederat.eſt Molycritū ad os Criſſei ſinus Pelopōneſo ad ſeptē ſtadia ꝓpinquū,tātū nec āpliꝰ patet ibi fretū.Hoſtes & ipſi Chalcidicū,qđ Molycrito exaduerſo rīdet,cū ſeptē & ſeptuaginta nauibꝰ ſubiere,nec interim,aut hi āguſtias egredi,aut illi occupare audebāt,vtriq; alteros formidātes.Poſtrēo Pelopōnēſiū duces ſua multitudine fręti,pudore etiā affecti,ꝙ quū multo maiorē ipſi haberēt claſſem,cū hoſte cōgredi nō auderēt,iterū mari cōfligere ſtatuūt.

Molycritū.

Cęterū ſuoꝝ aīos,vna īfelici pugna collapſos tēpeſtiua ōrone erigūt, culpa eiꝰ cladis ī ducū temeritatē reiecta,ꝙ claſſē nō ad ꝓliū,ſed ad traiiciēdū exercitū cōparatā,hoſti rei maritimę aſſueto,ex īprouiſo obieciſſēt.Alio tūc lōgeq; diuerſo apparatu dimicādū,aliis ducibꝰ,alio cōſilio.Nec q̄a hoſtes eēnt rei maritimę periti,ꝓpterea formidādi eēnt, q̄ppe q ſua ſpōte ꝑculſi, metu q̄ꝫ tā ſtationē ī ꝓximo haberēt,artē citra ꝓſentiā animi inter agēdū parū ꝓdeſſe. Metū memoriā excutere,efficereq;,vt in medio ꝑiculo nihil valeat artificiū.Magnę igiť illoꝝ experiētię,magnā audaciā opponi oportere,q̄ ſi pugnę affutura eēt viciſſe Pelopōnēſes,qđ.n.priore pugna ducū temeritate pctm̄ eēt,futurū,vt ipſi q tū rei ſūmę ꝓfuſſēt cōſilio, maturitate,experiētia,corrigerēt.Pręſenti igiť eſſent aīo gubernatoreſq; & cęteri nautę ſuū qſq; munꝰ exequeretť,nō locū,nō ordinē deſerētes,cętera q̄ ad victoriā ptinerēt duces ipſos mature oīa ꝓuiſuros,q̄ppe q audaces & ſtrenuos ꝓmio ꝓſecuturi eēnt,timidos & deſertores ignominia & ſupplicio affecturi.

Pelopōneſiacorū ducū adhortatio.

Huiuſmodi verbis Pelopōnēſiū duces ſuos ad pugnā cōcitarūt.Phormio diuerſatū virtū nō ignatꝰ, eaq; phama ſuoꝝ aīos labare ſentiēs, cōcione aduocata,mirari ſe vehemēterq; indignari teſtatus eſt,ꝙ aīaduerteret eos qui nuꝑ victi eſſent:quum nihilo interim meliores fieri cōtigiſſet,tātopere a victoribꝰ timeri,vt nō tā qui eſſent ii,cum qbꝰ iterū cōfligēdū eſſet,q̄ quo apparatu in ꝓliū ꝓcederēt intuerenť,quaſi vero parū cōpertū haberēt, nullā tā numeroſam Pelopōnēſiū claſſem occurſurā,quā vel minima Athenienſium qđ ſępe accidiſſet,nō facile eſſet ſuperatura:q̄n reminiſcerenť potiꝰ,nō nauiū carinas, nō remos, nō amplustra,ſed aīoꝝ robur,dextrę ꝓmptitudinē in ꝓlio valere.Habeāt illi igt lignoꝝ multū,multū teloꝝ,nō plus animi ſit & virtutis apud Athenienſes.Vnū illud a ſe edici,ne in arctū ſe redigi paterenť,ī quo mltitudo haud dubie eēt ꝑualitura,q nauiū agilitate fręti eo ordīe quo

Oratio Phormionis ad ſuos

in polnctu ſtetiſſent ſignũ obſeruaret.Se ab initio & poſt cõtractũ plũ mõſtraturũ, qd facto
opus eſſet,Irẽt igit,& qñ neq ſibi vires,neq cõſiliũ defuturũ eſſet,aĩo pponerent, fore,vt eo
die,aut Athenieñſes Lacedęmonijs,aut illi Athenieñſibus maris poſſeſſione ppetuo cederent.
His ſuos Phormio hortat⁹,quũ aiaduertiſſet hoſtiũ claſſem ex ſua ſtatione mouiſſe,& iã al- Phormiõis
terum cornu Naupactũ verſus inclinare,veritus ne oppidũ ſine pſidio, ab hoſte itercipere, pecoratio.
dextrũ littus ſecus terrã legere occœpit.Hoſtes Atticã claſſem eo pgreſſam intuiti,vt iã vn
diq inuadi poſſet,clamore repẽte ſublato,conuerſiſq parefactis pcurrũt, vndecim Atticę q Athe. vicũ
pceſſerãt metu in altũ euaſere,cęterę ab hoſte circũuẽtę partim captę, partim corruptę ſunt. tur.
Reliquę naues,q hoſtẽ fuga puerterãt,Naupactũ adeptę, obuerſis repente proris ppe Apolli
nis rẽplũ ad pugnã,ſi hoſtis eo annauigaſſet,ſeſe interim expediebãt. Harũ vna q ſegnius fu
gã pceperat,vbi in cõſpectũ ſuorũ venit paululũ circũacta Leucadiã vnã quę prime ſequebat
ex trãſuerſo inuecta vehemẽti impulſu depreſſit,q inopinatus caſus Pelopõñeſes,iã Pęana ca
nẽtes,nõ mediocriter turbauit.Inde tumultuoſe cõnixi,vt portũ tenerẽt,locorũ inſcitia,i bre
uia naues adegere.Quã inſperatã hoſtiũ colluctationẽ Athenieñſes intuiti,confeſtim portum
egreſſi,multa trepidatione implicitos ferociter inuadũt.Cõtinuo fuga ſecuta eſt,& qui nup
vicerãt,victi in priſtinã ſtationẽ,ſex nauib⁹ amiſſis,turpi ſe fuga corripuerũt. Vtriq ſuũ ſta- Laced.& ſo
tuerũt Tropheũ.Athenieñſes circa Naupactũ,vñ hoſtẽ nõ depulerãt ſolũ,ſed porro etiã fuga cij vincunt
rãt.Pelopõñeſes in Achaico pmõtorio,ob naues quas ſub initiũ pugnę circa littus oppreſſe
rãt.& ęſtas illa p hęc exacta eſt.Cneni⁹ & Braſidas Pelopõñeſiũ duces Pyreũ,Megarẽſibus id
ſuadẽtib⁹,inopinato acceſſu occupare ſtatuũt,nec.n.pſidio vllo tenebat, nec locus alioq hũa
no erat ope munitus,ex Corintho nautę,cũ ſingulis remis,ſunt Megarã pedib⁹ ire iuſſi,inde
ex Nyſea Megarẽſiũ nauali.XL.nauibus in mare deductis, noctu Athenas verſus tacito cur
ſu cõtẽdũt.Cęterũ neq ventus illis affuit,ipſiq circa pmõtoriũ,qd Salaminẽ reſpicit,ſua ſpõ
tę cõmoeati,trib⁹ Athenieñſiũ nauibus,q ibi ad Megarenſiũ incurſus arcẽdos forte ſtationem
habebãt,eximprouiſo oppreſſis,Salaminẽ curſum deflexere, vnde nocturna flãma Athenieñſi
bus eſt ſignificatũ,hoſtes aduẽtare.cõtinuo & multa cũ trepidatione eſt ad arma cõclamaa
tũ,nauesq ppropere in portũ tumultuoſe deductas volũtaria iuuẽt⁹ cõſcẽdit, pſidio inde ad
Pyreũ electo Salaminẽ ire cõtendũt.Hoſtes vbi ſuũ acceſſum patefactũ ſenſerũt, & ex Athe
nis præſidia adeſſe,ſuis virib⁹ diffiſi,Salaminẽ puagati,tribuſq nauib⁹,quę ad Budorũ erãt
abductis,Nyſiã reuerſi ſunt. Pyreũ iã inde Athenieñſes itenti⁹ cuſtodiuere clauſtris ad introitũ
oppoſitis.Sub id tẽp⁹ quo hęc in Gręcia geſta ſunt,Sytalces Odryſes Terei fili⁹ bellũ Perdi-
cę Macedonũ regi intulit,illati belli ptext⁹ illi fuit,q ſua opera Athenieñſibus recõciliat⁹,Phi
lippũ fratrẽ Amynthę filiũ,vt fuerat pollicit⁹,in regnũ ad id tẽpus non receperat, intulit &
Chalcidenſibus,q Thraciã incolũt,ita eñ ex foedere Athenieñſib⁹ pmiſerat,vt eã gẽtem bello
adoriret.Cũ Philippo igit Amynthę filio,& oibus Thracũ gentib⁹ quę inter Æmũ montem
incolũt & Rhodopẽ,Helleſpõto & Euxino tenus,ad Iſtrũ vſq fluuiũ,& Strymonem rurſus
amnẽ,q in Scomio mõte ortus regnũ ad ſeptẽtrionẽ terminat,& qua Oſcius amnis ex incul
to mõte Rhodopę vicino orit,vnde Neſtus & Hebrus defluũt,q ad occaſum id regnũ ambi
unt.Quib⁹ finib⁹ lõge lateq Thracia cuagatã decẽ dierũ itinere ab Abderis ad Iſtrũ patet; Sytalcis ex-
tãtũdẽq a Bizãtio ad Leeos q ſupra Strymonẽ fluuiũ incolũt.Ex hac itaq terra,quũ ingẽtẽ, peditio in
Sytalces coegiſſet exercitũ in Macedoniã p fines ſui regni eſt igreſſus . Thucydides author Macedoniã
eſt,habuiſſe eũ ſub ſignis ad cẽtũ quinquaginta hoĩm milia, quorũ tertia pars eqtatu cõſtaret.
Primo igit Sytalces loca,q Philippi fuerãt,recepit.Inde Ebdomenes,Gortynia,Atlãta,& alia
qdã oppida,ob Amynthę amicitiã,cui⁹ Philippus erat fili⁹,vltro in fidẽ venere.Europũ ex-
pugnare nõ potuit.In reliquã inde Macedoniã igreſſus Bottiẽã, Pieriã, Mygdoniã,q regio
trãs Axiũ Strymõe ten⁹ diſcurrit,Greſtoniã & Anthemũtẽ populat⁹ eſt.Nec ita multo poſt
Sytalces Chalcidica,terra & Botticavaſtatis,a Seuthe Spardoci filio patrueli fratre,cui Per
dicas occulte Stratonices ſororis nuptias ob hoc ipm cũ grãdi pecunia pmiſerat,pſuaſus,hy
emeq iſup ineũte i regnũ cũ exercitu ẽ reuerſus,vno dũtaxat iniecto,potiuſq geſto cũ Mace
donib⁹ plio,q quũ pauci mltitudie obruerẽtur, facile ceſſerũt.Et hæc a Sytalce i Macedonas
& Chalcidẽſes geſta.Phormio & q cũ eo erãt ad Naupactũ,eadẽ hyeme,cũ cohorte vna Meſ
ſenior,alteraq claſſiariorũ i Acarnaniæ mediterranea hoſtiliter eruperũt,hic ex Straro,Co-
rõtis aliiſq oppidis ãbiguę fidei ciuib⁹ electis Oſnadas ſolos oim Acarnanũ hoſtes hibernis Achelous
pluuijs eorũ terrã Acheloo reſtagnãte,iuadere nequiuere.Oritur Achelous in Pindo monte, fluuius.

īde ꝑ Dolopiā currēs Artos Amphiloͤchos primo, moxq̃ ſup Acarnanū cāpū ſupne Stratō
Vñ Acarnania dicta vrbē, Oeniādaſq̃ īterfluit, mariq̃ poſtremo miſcet. Eā terrā Alcmeō Amphiarai filiꝰ, vt loco
nō multū diuerſo eſt memoratū, poſt matrē īterfectā tenuit, eſtq̃ terra ipſa ab Acarnane eius
filio nomē adepta. Inde Phormio ad prima veris ſigna, eſt cū claſſe Athenas reuerſus, exacto
iā tertio Peloponēſiaci belli anno, in qd̄ triēniū incidiſſe mihi videt, vt ſupra teſtatꝰ ſum, ſocietas illa īſignis, q̄ Au. Cornelio Coſſo, & Quintio Pœno Ro. cōſulibꝰ in terra Italia Liuiꝰ laboratū ſcribit. Biēnio poſtq̄ Poſthumiꝰ dictator Equos & Volſcos ad Algidū, ingēti ꝓlio ſuperauit, in quo bello filiū, q a cōtra īperiū in hoſtē dimicaſſet, ab eo interfectū phama ad poſteros
Conſules. manauit. Annus igit q eā cœli intēperiē ſecutꝰ eſt C. Seruiliū Halā, & L. Papyriū Mugilanum
Ro. cōſules habuit. Bellū Veiētibꝰ his, cōſulibꝰ indictū, q priuſq̄ induciæ exiiſſent, q̄s ad Nomētū & Fidenas victi ſuppliciter petierāt, rebellaſſent. Bellū ipm̄ geſſere nō cōſules, ſed Tri-
Tri. con. poteſtate. buni militum cōſulari poteſtate in ſequentē annū creati, T. Quintiꝰ Pœnꝰ, C. Furiꝰ Martius
Poſthumiꝰ, & Au. Corneliꝰ Coſſus, q ad vrbis ꝓſidiū eſt relictꝰ, tres ad bellū ꝑfecti, quum his
nihil in re bellica adminiſtrāda cōueniret, ſed diuerſum ſinguli tēderēt, viā hoſtibꝰ ad victo-
Ro. vincuntur. riā fecere. Fuſæ ibi fugatæq̃ Ro. legiōes, & qd̄ turpiꝰ adhuc fuit, caſtris ſunt ab Hetruſcis exutæ, manifeſto documēto parū vtiliter rē bellicā multiplici īperio adminiſtrari. Ferre id ægre ci-
Dictator. uitas, vincere nō vinci aſſueta, odiſſeq̃ Tribunos ignominiæ authores. Placuit itaq̃ cōfeſtim
Dictatorē dici. Au. Corneliꝰ, q ī vrbe erat, Mamercū Æmyliū dixit, a quo ipſe magiſter eſt equitū aſcitꝰ. Iactare interea Veiētes ſuā victoriā, toraq̃ Hetruria miſſi, q ppl̄os ad defectionē ſollicitarēt. Nulli Hetruſcoꝝ ſuas res ītegras cū dubia Veiētiū fortuna publice miſcere. Volūta-
Fidenatiū defectio. rios qdē plures, ꝓdæ cupidos bñ geſtæ rei phama temere ad id bellū traxit. Soli oīm Fidenates ciuitas ad rebellādū nata, colonis, quos eo biēnio acceperant, fœde trucidatis, velut bellū
nō niſi a ſcelere īchoari oportuiſſet, ad Veiētes defecere. Fidenas locū ad rē gerēdā belli ſedē hoſtes legūt, eo itaq̃ Veiētes, Tyberi traiecto, oēm bellicū apparatum cōtulere. Ro. Iterea,
vbi poſt aduerſæ pugnæ nūciū haud mediocriter fuerat trepidatū, nouus delectꝰ habitꝰ, & ante Collinā portā caſtra fuerāt locata, armati in muris diſpoſiti, iuſtitiū in foro, Tabernæq̃ dictatoris edicto clauſæ. Nec priꝰ metꝰ ille eſt diſcuſſus, q̄ dictator ꝑ cōcione ciuitatē increpuit,
q̄ Veientē ſepties victū, & Fidenas pene ſæpius captas q̄ oppugnatas, ob vnā aduerſam pu-
Hortatio Mamerci ad ppl̄m. gnā, q̄ magis ducū diſcordia, q̄ aut exercitꝰ ignauia, aut virtute hoſtiū, male pugnata eēt, ita
aīm abieciſſet, vt nō memor eſſet eoſdē Ro. eoſdē hoſtes, q ꝑ tot annos fuiſſent, eoſdē aīos, eoſdē corpoꝝ vires, eadē tela gerere. Se quoq̃ eundē dictatorē Mamercū Æmyliū eſſe, q Veiētiū
& Fidenatiū exercitꝰ, adiūctis etiā Phaliſcis, ad Nomētū aliqñ viciſſet. Eundē magiſtrū equitū
Au. Corneliū q Tribunꝰ militū Tolūniū Veiētium regē, in duoꝝ exercituū cōſpectu ꝑemiſſet
peremptū ſpoliaſſet, ſpolia Feretrii Iouis tēplo intuliſſet. Secū itaq̃ triumphos eſſe, opima ſpolia, victoriā. Cum hoſtibꝰ, Legatoꝝ ſcelus cōtra ius gētiū interfectoꝝ, Colonoꝝ cædē, iducias
& violata fœdera, q n irēt, & alacri aīo arma caperēt, certo ſcire ſe gaudiū illud, ex ignominia
Ro. exercitꝰ ꝑbreue hoſtibus futurū, intellecturūq̃ Ppl̄m Ro. quāto de repub. meliꝰ ſint meriti, q ſe tertio dictatorē dixerint, q̄ q ob adēptū cēſuræ regnū ſecūdæ ſuæ dictaturæ labē īpoſuiſſent. Tātū Mamercus ꝑ cōcione effatꝰ, inde ad hoſtē egreſſus, caſtra citra Fidenas locat, dextra mōtibꝰ, læua Tyberi amne ſeptꝰ. T. Quintiꝰ Pœnus legatꝰ, cum expedita militū manu,
mōtes eſt circuire iuſſus, occulteq̃ iugū qd̄ hoſtibꝰ a tergo iminebat capere. Ipſe vbi poſtero
die illuxit tātiſper cūctatꝰ, dū exploratū haberet iugū a Quintio infeſſum, Magiſtrū equitū ad
ſe accerſitū, iubet cū toto equatu intētū ſignū expectare, qñ ī hoſtē īpetum fieri oporteret. Tū
eo accepto, regiæ pugnæ memor, opimi doni, Romuliq̃ ac Iouis Feretrii pugnā capeſſeret. Hoc
ꝓcipit, ſimulq̃ pedeſtrē aciē pleno gradu in hoſtē cōcitat, cōfligūt ingēti aīo īter ſe legiones:
Ro. odio plenꝰ impiū Fidenatē appellat, Veientē ꝑdonē induciarūq̃ ruptorē, ꝑfidos ſocios,
& ībelles hoſtes clamitās, dictiſq̃ ſimul odiū ſuū & irā explet. Eratq̃ haud dubie a primo cōgreſſu res Ro. ſuperior, quū ex Fidenarū portis noua erupit acies, q̄lē ad id tp̄s Ro. nemo vide-
Phanatica acies. rat, ignibꝰ īſtructa multitudo, phanatico curſu cōcitata, ardētibꝰ collucēs facibꝰ, velut amēs
in ꝓliū ruebat. Exterruit nō nihil Ro. militē inſueta pugnæ facies. Tū dictator magiſtro equitū
dat ſignū, & Quintiꝰ e mōtibꝰ accitꝰ a tergo hoſtē cū clamore inuadit, ipſeq̃ ante alios in ſiniſtrū cornu deuolās, vbi maior ob nouā flāmarū ſpeciē īgruerat terror, irrūpēs militē īter pugnæ fugæq̃ cōſilium ancipitē lōge īcrepat. Fumo ingt milites velut apes victi loco ceditis, nō
ferro extinguitis hos ignes, nō faces ipſas hoſtibꝰ adēptas in eoꝝ ꝓiicitē vertitis, ſuiſq̃ flam

mis ſceleratā vrbē cōficitis,quin ite & Romani nominis veſtreꝗ virtutis memores,ipſam aciem
Mamerci caſtigatio.
impellite,impulſam proſternite:Fidenas quas nullo beneficio placare potuiſtis,funditus delete,
Hoc legatoꝝ manes,veſtrorūꝗ cędes Colonoꝝ,vaſtati fines a vobis milites cōrēdūt.pieꝗ effla
gitāt.Ad hęc dictatoris verba acies cōmota,faces partim ab hoſte emiſſas,partim vi manib⁹ ex
tortas,corripiūt,breuiꝗ vtraꝗ acies armatur igni, fumus paſſim ſublatus,puluiſꝗ fumo mixt⁹
oīm rerū proſpectū adimit.Huc Romanus eques temere inuectus,frenis equo,ad liberiorē cur
ſum,magiſtri equitū iuſſu detractis,ſtragē dedit hoſtiū ingētē.Auditus interim aduerſa pte cla
mor:nā & Quintius dictatoris ſigno accerſit⁹ aderat,vtrāꝗ aciē perculit.Mamercus ſuorū eſſe
clamorē illū clamitās,q̄ a tergo hoſtē a ſe circūuenire iuſſi eſſent,creſcit ab Romanis anim⁹atꝗ
multo forti⁹ hoſtē degrauāt.Cōtra Hetruſci.q Romanā vim a frōte iādūdū vix ferre poterāt:
Fuga hoſtium.
vbi a tergo ſe circūueniri ſentiūt,abiectis armis,qa ad mōtes Quintianos iter fugæ nō patebat,
fluuiū petūt:Fidenates per ſuorū caſtra curſum ad vrbē intēdūt,paſſimꝗ ab Romano equite,q
e veſtigio aderat,cędunt:multaꝗ cū ſtrage ad vrbē refugiūt.Veiētes,quoꝝ fuga ad fluuiū īcli
nauerat,partim ī ripis fluminis oppſſi,partim Tyberim trāſnare adorti,mediis aquis,vł laſſitu
dine nimia,vel armoꝝ onere periere.Fidenates hoſtē ſecū ad vrbē traxere:adeoꝗ mixto agmine
Fidenæ capiuntur.
portis īciderūt:vt vna ciuis,hoſtiſꝗ vrbē irruperit. Tū Roman⁹ repēte muros occupat:indeꝗ
capti oppidi ſublato ſigno,dictatorē.q caſtra hoſtiū iā erat ingreſſus,ad vrbē cū toto exercitu
exciuere.Roman⁹Fidenis potit⁹,cōſternatā multitudinē,in arcēꝗ ſe recipere conātē,paſſim ob
trūcat:nec prius cędēdi eſt finis fact⁹,q̄ abiectis armis Fidenates,nihil pter vitā petētes,dedunt.
Vrbē & caſtra dictator ſuis diripiēda dedit.Poſtridieꝗ triūphās reduxit victorē exercitum,ca
ſtrēſi vrbicaꝗ pda opulētū,iuſſoꝗ magiſtro eqtū ſe pri⁹ abdicare,ipſe dictaturā depoſuit,ſexto
decimo die ab eo quo magiſtratū iniuerat.Quidā annaliū ſcriptores claſſib⁹ ad Fidenas pugna
tū tradiderūt:cui fidei haud libēter Liui⁹accedit,fluuialis aluei anguſtia repugnāte,niſi forte na
uigia aliqua tū ibi Romano pręſto affuiſſent,q̄ hoſtiū fugā īpedire voluerint, ſitꝗ ob id ipſum
nō nihil circa flumem certatū.Tribuni cōſulari poteſtate ſequēti anno fuere,Au.Sēproni⁹Atra
Tribu.cō. ptāt.
tinus,L.Quinti⁹ Cincinatus,L.Horatius Barbatus. Veientibus viginti annoꝝ,Equis triū,quū
pluriū petiſſent,inducię datę. Et hęc fere triēnio ab Romanis domi foriſꝗ geſta,cui tpis ſpatio
reſpōdēt,aut certe nō multū diuerſa ſunt,quę a quarto Pelopōneſiaci belli anno,vſꝗ ad princi
piū ſeptimi,in terra Gręcia geſta hinc ordine explicabūtur. Pelopōnenſes Archidami regis du
ctu, ſub initiū quarti anni Atticā ingreſſi,vt ſępe alias,late eam terrā populati ſunt. Et Leſbos
Leſbus ab Athenienſibus defecit.
tota pręter Metymnam,ab Athenienſibus defecit:quadraginta Atticæ naues,quæ in expedito
erāt,vt Pelopōneſi oram populatum irent,in Leſbū curſum cōtendere,Cleippide Hodinii filio
duce.Is Mitylenęos bis ad pugnā exire auſos,ī vrbē cōpulit:inde caſtris duplici muro cōmuni
tis,inhibitoꝗ maris vſu,Cleippides hoſtē obſidione fatigat. Interea altera Atheniēſiū claſſis,A
ſopio Phormionis duce in Peloponneſum profecta,maritimā Laconiæ orā diripuit. Parte deinā
ceps nauiū Athenas remiſſa,ipſe cum cętera claſſe Naupactum profectus Acarnanū auxiliis ad
ſe accitis,bellū Oeniadibus intulit,Acheloū nauibus inuectus, pedeſtri exercitu regionē popu
latus eſt:inde pedite dimiſſo in Leucadiam nauigauit,atꝗ dū forte in Noricū ſe recepit,ab lo
corū accolis,mutuo ſibi auxiliātibus,cū parte exercitus eſt interfectus.Et hęc in Pelopōneſo &
Acarnanię ora.Interim Mitylenęi legati in Pelopōneſum venere,ſocietatē a Lacedęmoniis petē
tes,& vt in ſocios reciperētur:qđ ante bellū in Gręcia ortū impetrare nequiuerāt. Concilio illis
in tēplo Olympii Iouis dato(nam ita forte accidit vt Olympiorum diebus eo venerint)agone
rite celebrato,placuit frequēti Pelopōnenſium conuentu eos audiri.Ibi legati dicere exorſi:inde
initium ſumpſere,vt initę cum Athenienſibus amicitiæ cauſa repetita,quæ magis neceſſaria q̄
volūtaria fuiſſet,eos criminati ſint ꝙ pręter paucos ſociorū,cæteros ad vnū ſibi ſtipēdiarios fe
Leſbiorum oratio.
ciſſent.Quęſiuiſſe ſemper ſe occaſionē,prius ab eis deficiēdi,q̄ ſe quoꝗ vt cęteros in ſeruitutem
redigerēt.Ad qđ ipſum haud dubie Atheniēſiū ſupbia iam inde a prima ſocietate inita,aſpira
re non deſtitiſſet.Cęterum dū eoꝝ vires nō vſꝗadeo inualuiſſent,vt omnino a ſe formidandæ
eſſent,militaſſe Mitylenęos cū illis,dū nulla adhuc violandæ ſocietatis cauſa ſatis neceſſaria ad
eſſe videretur:neꝗ eñ ignari eramus mutuū metū ad ſocios in fide continēdos arctiſſimū eſſe
vinculū,quū neuter populoꝝ alteri audeat vim īferre. Verumenimuero cęteris ſociis ſubactis,
quū eorū vires validiores factę eſſent,q̄ nobis & cæteris tutum videretur, tum ad vos deſciſce
re conati ſumus:ſed a vobis,quia fœdere non licebat,nō fuimus recepti. Vbi vero de Græcię li
bertate cœptum eſt diſceptari,ſatius duximus vobiſcum cōmunem libertatem tueri,q̄ in no

ſtrā & alioꝝ perniciem,Athenienſiū opes iuuareꝗ̃ quū ita ſit,iterū veſtrā ſocietatem petituri
publico huc nomīe venimꝰ,orātes ne indigni habeamur,qui a vobis ſocii nominentur,veſtroq;
præſidio ab Atheniēſiū iniuria perpetuo tuti ſimꝰ:qđ facile fieri poſſe arbitramur,ſi terra mariq;
Atticā terrā īuaſeritis,cogētur illi vel inuiti claſſem reuocare,ſi vrbē tueri volēt.Nec Leſbu ſer
uati modicā rebꝰ veſtris faciēt acceſſionē:quippe q ea parte belli opes veſtras ꝑcipue iuuabunt,
qua hoſtes ipſi plurimū pollere exiſtimātur.Suſcipite nos igiť viri Peloponnenſes.nec in noſtrā
aliorūq; perniciē patiamini nos Atheniēſibꝰ prędæ eſſe,reueriti tēplū hoc Iouis auguſtiſſimū,in
quo fidē veſtrā imploramꝰ,reueriti & inuidiā,quę vos in poſterū manebit,ſi ſpe,quę de vobis eſt
ſi ꝑſidio ſupplices fruſtratos dimiſeritis.Quin ii potiꝰ eſte quos & Græci vos eſſe cēſent,& qua
les noſtra fortuna deſiderat & optat.Quę aut in veſtra fide geſcat oportet,aut nullo alteriꝰ gen
tis pręſidio ſit incolumis futura.Hæc quū Leſbii perorasſent,magno oīm cōſenſu in ſocios ſunt
aſciti.Qui vt obſidione leuarētur,Lacedęmonii decreta in Atheniēſes terra mariq; expeditione,
cōfeſtim ad Iſthmū bello inſtructi venere.Cōtra ſocii omnia cūctātius agere,legendis fructibus
per id tēpus occupati.Atheniēſes nihil eoꝝ ignari,quæ apđ hoſtes fiebāt,ad oſtētādas ciuitatis
Athen. opes,centū naues ad bellū parauere,quas Pyteo eductas circa Iſthmū in hoſtiū cōſpectū dedere:
claſſis. ſignificauereq; eo apparatu,nihil eē qđ a mari vanas hoſtiū minas formidarēt.Cęterū quadra-
gita nauibꝰ,Laconicā orā diuerſa pte populari,quo terrore Lacedęmonii plures dies,ſocios ad
Iſthmū fruſtra pręſtolati,domeſticis exciri nūciis retro abierūt.Atheniēſes ſub hoſtiū diſceſſum
cū ſuo apparatu nauiū & ipſi domū abierūt.Thucydides author ē,Atheniēſes hoc bello ducē-
tas & quinquagita naues,vno tpe inſtructas habuiſſe. Mitylenęi interea īdigne ferētes,ꝙ Me-
tymnęi cū cæteris Leſbiis,nō ſecū ſentirēt,a terra,quū ipſi iterim a mari obſiderenť,bellū inſule
reitētata vrbs eſt,quæ quū expugnari nequiſſet,ſuis circa oppidis ꝑſidio firmatis,retro re infe-
cta cōceſſere.Ea hoſtiū licētia effecit,vt Atheniēſes ad Mitylenēſiū vires coercendas,in Leſbum
mille milites,cū Pachete Epicuri filio,miſerint,qui ī inſulā delati Mitylenen duplici muro qua
mediterranea inſulę ſpectabat,continuo cinxere,caſtellis aliquot per opportuna loca diſpoſitis.
Appetebat īterea eius anni hyems,quū publica pecunia deficiēte,Atheniēſes coacti ſunt tū pri
mū tributū cōferre.CC.ꝙ ex vrbe talēta coacta. Plateenſes & īpſi diu a Lacedęmoniis & Beo-
tiis obſeſſi,quū omnifariā cōmeatu iā arctiſſime laborare cœpiſſent,ducēti & ampliꝰ pluuia no
cte per muros hoſtiū trāſgreſſi,Athenas īcolumes euaſerūt.Qui ī vrbe remāſere,multitudine le
uati obſidionē ferre perſeuerarūt. Lacedæmonii interea veriti,ne Mitylenęi lōga oppugnatione
feſſi,ad deditionē cōpellerenť,ſub hyemis exitū Salethū Lacedęmoniū in Leſbū miſerunt:qui per
torrētis alueū,qua hoſtiū munitiōes cōtinuari nequiuerāt,Mitylenē ingreſſus,principes ciuita-
tis affatus,docuit quadragita naues ex Pelopōneſo,haud multo poſt illis auxilio affuturas.La-
cedęmonios ad hęc ſtudio parare,vt cū ſocioꝝ appēdicibꝰ,ſub initiū veris,Atticā popularenť.
Salethi acceſſus peropportunꝰ fuit ad Mitylenęos in obſidione cōtinēdos:nec ſpes futuri pręſi
Lacedæ. du eos fefellit:nā & promiſſę naues ſub principiū ęſtatis,quę anni quintū belli,quod interea ge
Mitylenęis rebatur,inchoabat,in Leſbū venerūt,& Lacedęmonii cum ſociis, Pauſanię Plaſtianactis filii du-
ſuppetias ctu,qui adhuc pupillus erat,Atticam terrā ingreſſi,quicquid ad id tempꝰ refruticauerat,priori
eunt. buſve expeditionibꝰ fuerat intactū,ferro exemerūt.Suntq; tam diu in hoſtico commorati,dum
ex Leſbo aliqd,poſt ſuoꝝ illuc appulſum,noui nūciaretur,nihil veriti futurū,vt Mitylenęi,ſuoꝝ
acceſſu,terra mariq; obſidione ſoluerenť. Cæterū quū nihil inde plures dies nunciatū eſſet,& iā
cibaria ad tempus cōparata deficerent,Atticæ finibus excedere ſunt coacti. Mitylenęi interim
rerum omniū inopia adacti,quia claſſis ex Peloponneſo haud tam cito affuit,Atheniēſes in vr-
bem accepere.Septimo poſt die,ꝗ̃ deditio facta erat,Alcidas claſſis præfectꝰ,ad Enibatum Ery-
threę cū ſociis appulit:ibi a Teutraplo Heleo & Ionū exulibus monitus,vt aut Mitylenen ſubi
to a mari īuaderet,aut Cumā in Æolide aliāve Ionię vrbem occuparet,qđ peropportunū foret
ad eius gētis ciuitates,quę vulgo mœnibus carerēt,ab Atheniēſibus alienandas,nihil eoꝝ per-
ſuaſus,retro in Pelopōneſum fugienti ſimilis abiit. Paches Athenienſiū dux, Mitylene recepta,
Salethum Lacedęmoniū,& principes defectionis Athenas miſit.Salethꝰ publico decreto capite
multatus eſt.De Mitylenęis,poſtꝗ̃ eſt ad populū relatū,prę nimia in eos ira multitudo non eos
Decretū in tantū qui miſſi fuerāt,ſed Mitylenęos puberes ad vnū obtruncandos cenſuit:miſſaq; eſt ad hoc
Mitylenęos ipſum triremis ad Pachetem cum publico decreto,vt mulieribꝰ & pueris in ſeruiturē redactis
Mitylenęos oēs interficeret.Subit ciuitatē ſtatim tam atrocis decreti pœnitentia:quod vbi iis,
qui Mitylenęos ſeruatos volebāt,eſt animaduerſum,eorū legatis ſuppliciter rogantibus,ꝗ poſt

deditionē factā Athenas venerant:placuit iterū populum ad concionē vocari. Tū ibi Cleon,
qui vltionis author erat, multa de leuitate populi queſtus,ꝙ ī re ſeria,& q̄ ad ciuitatis ſtatū
maxime ptineret,tā facile ab paucis,& qui linguā in queſtu,omniaq; venalia haberent circū-
ſcribi ſe,vtiliq; reipublicę ꝓpoſito auerti pateref:rē indignā fieri clamitās,ciuitatē imperādi
cupidā,ſermonis lenocinia libētius, q̄ qđ verum eſſet audire, oportere oratores qui dicendo
oblectarēt,in cęteris reb⁹ eloquētię vires exercere,nō vbi ciuitas paululū demulſa incredibilē
faceret iacturā,cēſere ſe Mitylenęos,qui nulla ab Atheniēſibus affecti iniuria ad hoſtes deſci-
uiſſent,morte ad vnū mulctādos,cū vt vltio ipſa in poſterū documēto eſſet ſociis, ne temere
talia molirētur,tū quia hoſtili animo illi ſemper ī Atticū nomē fuiſſent, ſiquidē ęgritudines
corporū & lāguores a medicis facile curari,ingenitis animorū affectibus ſolā mortē mederi.
Quū;multa Cleon in hāc ſententiā diſſeruiſſet,Diodotus in cōcionē progreſſus,Ego inq̄t viri
Athenienſes neq; eos accuſandos puto,q iterū de Mitylenęis ad vos relatū voluere,neq; illos
aliquo modo laudādos,q maximis de rebus ſępius cōſultari vetāt,quādo duo ſint cōſultatio-
nibus maxime cōtraria.celeritas & ira,quarū hęc parū ſcite quicq̄ fieri vult,illa temere & in-
cōſiderate oīa pręcipitat,Ineptus qdē & amens ille,qui fieri poſſe putat,vt de re aliqua recta
ineatur cōſultatio,niſi qd ſit illud de quo agitur,prius intelligat:qđ ſi quis aliter q̄ cunctādo
diſceptādoq; fieri poſſe arbitraf,meo iudicio opinione fallitur. Hęc ſane cognitio,quo magis
neceſſaria eſt,eo idignius illorū calumnia ferēda,qui corruptelę nomen vtiliſſimę diſcuſſioni
impoſuēt,quaſi nō liceat ciui de republica quū opus ſit, pro concione quę ſentiat libere dice-
re,ſitq; aut Cleon,aut quiuis alius vnus, in arduis rebus decernendis, non plures audiendi.
Sed licuit ſemꝑ viri Athenienſes,licebitq; in libera ciuitate,optimeq; inſtituta,q̄ e republica
ſint ꝓferre,qđ quū ita ſit,neq; ego ꝓ Mitylenęis dicturus huc hodie ꝓceſſi,neq; quēq̄ accuſa-
turus,ſed vt ea dicā q̄ & ad veſtrā dignitatē,& ad imperii ſalutē attineāt. Vos vero nō quia
Cleonis oratio ad iuſtitiā ſit propēſior,ob veſtrā quę eſt nūc in Mitylenęos iram,quæ dixero
minus vtilia arbitremini viri Atheniēſes,haud em̄ in ꝓſentia de iure diſceptamus , ſed vtrū
Mitylenęos occidere reipub.cōducat,cognoſcimus.Eſt(quis neſcit)in multis ciuitatibus,nō
modo huiuſcemodi criminibus,ſed lōge etiā minoribus mors pœna cōſtituta.Spe tn̄ ſollici-
tati hoīes periculū adeūt, neq; quiſq̄ periclitari vnq̄ auſus eſt,q nō ſcelus ſibi ꝓceſſurū arbi-
tretur:neq; vnq̄ ciuitas ab īperio vllo,aut regno defecit,q̄ nō crederet ſe tātū viriū habiturā;
vt aut ſupior futura eſſet,aut illi a quo defecit oīno par viribus. Ingenitū a naturali eſt oīb⁹
priuatim & publice delinq̄re,nec vlla lex tāti eſt,q̄ etſi ꝑ oīa ſit itū ſupplicia,hoc ipſum inhi-
bere poſſit.Nēpe huic neceſſitas ꝓbet audaciā,illi auaritia & cupiditas . Impetu hoīes,quiſq;
ſuo inſanabili ac potētiore,q̄ vt frenari poſſit,in diſcrimē adducūf, ſed oīm maxime officiūt
ſpes & cupiditas.hęc dux,illa comes,hęc inſidiarū vitādarū immemor,illa ꝓſperitatis & ſuc-
ceſſus oſtentatrix, quo ſit vt incerta pręmia potentiora ſint pœnis, quę ſubiectę ſunt oculis.
Accedit his fortuna,q̄ nihilominus ad cōcitādos mortaliū animos valet.quippe q̄ nōnūq̄ ci-
uitates,tātoq; ciuitates ipſas facilius,quāto maius eſt de libertate,de principatu,de īperio,q̄
de minoribus fortunis ad oēm animorū motū iritamētū . Poſtremo impoſſibile eſt immo de-
mētis credere, quoties humana mēs ad aliqd agēdū īmoderato aliquo affectu rapif , vlla vi
legū prohiberi,aliave difficultate. Qđ quū ita ſit,neq; oportet vos de Mitylenęis qa a veſtro
imperio defecerint,qcq̄ grauius ſtatuere,neq; ad deſperationē cęteros,qui ſimili via peccarūt
tāq̄ pœnitere nō liceat,impellere . Quin ignoſcite potius,vt qui ſociorū ad hoſtes tranſiuere
vbi veniā haud ſibi deſperādā viderint,hinc cogitare incipiant quonā modo in fidem veſtrā
redire valeant,parati victoribus oēm belli impēſam reddere, tributaq; in poſterū perſoluere,
per quę iampridē ſumus hoſtibus pares:ꝙ ſi populos lōga obſidione captos,nimia vlciſcendi
cupiditate extinxerimus,qui nobis pecuniā ad bellicos vſus in poſterū miniſtrent, erūt perq̄
pauci,deerūtq; pecunię ad bellorū vſum,quo ꝓſidio adempto, haud quidē intelligo,quo alio
certiore reip.corpus ſtare poſſit amplius. Quapropter nō tāq̄ iudices debemus exacte de ſon-
tibus ſuppliciū ſumere, ſed cōſiderare quēadmodū ex ciuitatibus moderatius mulctatis no-
bis pecunia ſuppeditari poſſit,nec populos legū ſeueritate,ſed operū ſedulitate, virtuteq; &
innocētia in fide cōtinere.Oportet em̄ nō valde plectere liberos,ꝙ rebellarūt,ſed ne rebellādi
occaſionē habeāt,diligēter cuſtodite.Nulla re facilius q̄ benignitate ſtudia cōciliantur, nec
conciliata cōmodius q̄ innocētia retinētur.Nec ſi alienata ſint efficacius qcq̄ reuocat,q̄ ſpes
clementię.Et vt paucis,qđ ſentio,dicā,multo vtilius arbitror ad imperii incolumitatem, nos

Oratio Diodoti.

Attende q̄ recte colligat.

iniuriã accipere nõ inuitos,ꝗ̃ eos q ita deliquerũt occidere, ꝑſertim cũ periculũ ſit ne nobis vltra modũ ſęuiẽtibus,qcqd adhuc ſocioꝝ eſt,crudelitatis odio hoſtile fiat,ad quã iacturã cũrãdam,ite viri Athenięſes,ac cõfeſtim quæ per temeritatẽ & irã in ſocios,ſua ſpõte deditos, crudeliter decreuiſtis,veſtro ſuffragio mutate,de pricipibus defectiõis,quos Paches miſit,per ociũ cõſultaturi:Mitylenẽ habitari patiamini.Erit id vobis quũ cõducibile,tũ hoſtibus ipſis formidoloſum.Quiſquis eñ mature ſibi cõſulit,is cõtra hoſtes plus pollet,ꝗ̃ qui temeraria feritate in facinꝰ ꝓrũpit.Tali Diodorus eſt ad populũ oratiõe vſus,qua multitudo vehemẽter mota & in ſuffragiũ miſſa, prius decretũ mitiori inducto ãtiquauit.Cõtinuo igit̃ publice altera triremis eſt inſtructa,quę irregeto curſu cũ recẽtiore decreto in Leſbũ tẽderet,periculũ erat ne nimis ſero mitteret̃,prior eñ cũ mãdato cędis vno ferme die ac nocte vna ꝓceſſerat:Mitylenęi legati q Athenis erãt,veriti ne triremis quę pub.mittebat̃,ad priorẽ iſequẽdã parũ nauiter celeraret,aut aliquo,vt fit,caſu ſuo curſu excuſſa parũ mature in Leſbũ veniret, alterã ipſi ſuo noĩe inſtruũt,magniſq; pollicitis remiges onerãt, idẽtidẽ obteſtati,vt vniꝰ ciuitatis ſaluti cõſulerẽt:vino itaq; & hordeaceo pane in nauẽ ĩpoſito,qui priuatĩ mittebãtur

Legatorũ prudẽtia.

irrequieto curſu vſi ſunt,vt dũ alii dormirẽt aut cibũ caperẽt panẽ vino & oleo maceratũ eſitãres,iteri nõ deeſſent q nauim remis agerẽt.Satiſq; feliciter Mitylenæis ceſſit,ꝙ decreto cędis iam lecto,altera lętioris nũcii Pacheti iã ſeſe ad cędẽ expediẽti ſupuenerit.Adeo Mitylenæi ꝓpiꝰ periculo fuere.Qui Athenas ab ĩitio miſſi fuerãt,capitali ſunt ſupplicio affecti.Naues Mitylenæis adẽptæ,& muri vrbis diſiecti,oĩſq; Leſbiorũ terra pręterꝗ̃ Mitylenęoꝝ vectigalis facta.Et in Leſbo res ita geſtę ſunt.Eadẽ ęſtate Minoa ĩſula,quę ante Megara fuit,ꝙ a Megarẽſibꝰ pręſidio tenebat̃,a Nicia Nicerati filio expugnata eſt.Athenięſes ea poſtea vſi ſunt,ad ꝑſentiẽdos hoſtiũ morꝰ.Sub id tẽpus Plateẽſes quoq; oĩm rerũ ĩopia domiti,vrbẽ vltro Lacedęmoniis dedidere,iudices ſe eos habituros ꝓfeſſi,q de noxiis,ſi ita videret̃, ſuppliciũ ſumerẽt,iidẽ indẽnatũ neminẽ occiderẽt,ita cõditiõe recepti,haud multo poſt ad eoꝝ cõſpectũ cõſtituti,q ex Lacedęmone miſſi fuerãt,vt Plateẽſiũ cauſam cognoſcerẽt,rogati hoc tãtũ an qcꝗ̃ de Lacedęmoniis & ſociis eo bello bene meriti eẽnt.Tali iudiciũ petitiõe ꝑculſi,apparebat eñ quoquo mõ ad ea reſpõderet̃ periculũ ĩſtare,petierũt vt lõgiore ſibi liceret vti oratiõe,factaq; dicẽdi poteſtate,Lacõ Amneſti filiꝰ cui publicũ erat cũ Lacedęmoniis hoſpitiũ, cũ Antimacho Aſopali ĩ mediũ ꝓgreſſus,tali eſt ad iudices oratione vſus.

Minoa inſula.

Oratio Plateenſiũ ad Lacedęmonios.

Veſtrã Lacedęmonii fidẽ ſecuti, nuꝑ deditionẽ fecimꝰ,haud qdẽ rati tale ſubeũdũ eẽ nobis iudiciũ, ſed ciuiliꝰ aliqd apud vos,nõ alios iudices,de iure diſceptãdũ,nũc haud ĩmerito veremur, ne opinione decepti,certamẽ nobis de vita,& nõ rebus ſit ſubeũdũ, voſq; nõ ad iudicãdũ ex æquo,ſed vindicãdũ potius quodcũq; crimẽ Thebani in Plateẽſes,quos odio pluſꝗ̃ hoſtili ꝑſequũtur,ad libitũ cõfinxerit.Neq; eñ accuſatio vlla,quã refellere poſſimus, ꝓpoſita eſt nobis,ſed ad pauciſſima verba iuſſi ſumꝰ reſpõdere,quo vno nihil nrę cauſę magis poteſt eẽ cõtrariũ,vndiq; igit̃ ancipiti metu cõſtituti,tutiꝰ arbitramur aliqd dicẽdo periclitari, ꝗ̃ ꝑ ſilentiũ ad hoſtiũ libitũ dãnatum iri,& ſi ꝑdifficile & arduũ fore arbitramur,vt quę a nobis in ꝑſentia dicãt̃, ſtudio ſitis & fauore excepturi,nõ qa hoc tantũ crimini det̃,ꝙ noſtra merita ſint vroꝝ ſociorũ meritis inferiora,ſed ne in alioꝝ gratiã iudiciũ iã ꝑactũ ſubeamus . Cęterũ quocunq; in nos aĩo ſitis,qui iãdudũ de capite & ſalute noſtra iudicaturi eſtis,qd iuris aduerſus Thebanoꝝ ſimultatẽ,quid in vos,quid in cęteros Gręcos habeamꝰ,ordĩe explicabimus,& vt ab iis ordiar, quibꝰ primũ reſpõdere iuſſi ſumus,nũquid hoc bello,de Lacedęmoniis ſociiſve aliqd bene meriti ſimus,dicimꝰ,ſi vt hoſtes rogamur,nullã vobis iniuriã feciſſe, ꝙ nullo vos beneficio affecerimꝰ,ſin vt amici,vos potiꝰ deliquiſſe,qui nobis vltro bellũ ĩtuliſtis,nõ ſumꝰ in hoc bello de vobis meriti,nã hoc ſolũ nobis obiici poteſt,at Medicis tẽporibus certe fuimus,quã Bœotioꝝ ſoli ꝓ veſtra Lacedęmonii,& totiꝰ Gręcię libertate,& ad Arthemiſiũ primo,mox & in noſtro agro Pauſania duce ſtrenue pugnauimꝰ.Fuimus & tũc aliqd meriti, quũ vobis horrẽdo illo motu terrę,quo veſtra vrbs corruit,perculſis,facta in Ithomẽ mãcipioꝝ fuga,tertiã militaris ætatis partẽ auxilio miſimꝰ.Et tales qdem in vos & alios ãtea fuimꝰ, ꝓq; viribꝰ

Dilemma optimũ.

Tranſlatio culpę.

operã nauauimꝰ.At ſumus poſtea hoſtes facti,fatemur,ſed culpa penes vos eſt Lacedęmonii, qui fidẽ veſtrã aduerſus Thebanoꝝ iniuriã implorãtes recipere noluiſtis, fuiſtiſq; nobis auctores vt ad Athenięſes,qui ꝓpinquiores eẽnt,cõfugeremus.Illoꝝ igitur ſocietatem ãplexi, in partibus fuimus,nihil inferi vobis aut ſocioꝝ cuiꝗ̃ iniurii.Nec crimini dandum puto ꝙ ab Athenienſibus veſtro iuſſu deficere noluimus,quippe quos ꝓdere non perfidum ſolũ, ſed

pene impium fuiſſe, quũ illi nos a vobis repudiatos, nõ ſolũ in ſocios accepiſſent, ſed ciuitate
etiã donatos cõtra Thebanorũ iiuriã, quãtũ i ſe fuit, ad hũc diẽ armis, ꝑſidio, cõmeatu, ptere
rint. Qꝫ ſi bellũ accuſari oportet, vos Lacedęmonii & Athenięſes i culpa eſtis, q fororis hui⁹
duces fuiſtis, non ſocii, q iure foederis alterutros ſecuti ſunt. Thebani vero quũ alias multas
ĩiurias nobis ĩtulerũt, tũ vero poſtremã hãc, q̃ vt noſtis, hoꝶ cauſa eſt, q̃ patimur. Illi eñ quũ
foederũ tpe, ſolẽniq; die, vrbẽ noſtrã occupaſſent, merito ſunt a nobis ſupplicio affecti, qđ &
leges & iura gẽtiũ pmiſerũt, vt qui i tuã cuiuſq; vrbis pniciẽ graſſet, vt hoſtis puniat, qđ factũ
ſi noſtra cęde expiãdũ arbitremini, nõ iura, nõ leges, ſed ſocietatẽ & vſum, quẽ ex illorũ cõmi
litio percipitis, inuiti parũ quidã religioſe facitis, qui nõ ęquo & honeſto, ſed veſtro affectui
& cõmodo inſeruitis. Nec ſi Thebani nunc vobis vtiles vident; ſunt ꝓpterea de vobis magis
meriti, q̃ olim nos fuim⁹, quũ medicis tẽporibus, pro veſtra & totius Gręcię ſalute, cõtra Bar
baros, pro qbus illi ſtabãt, vobiſcũ arma tulimus. Fuimus hoc bello i partib⁹ fatemur, ſed cũ
Athenienſibus fuimus, quibuſcũ vos olim cõmunẽ libertatẽ aduerſus Barbaros defendiſtis.
Nũc de pricipatu diſceptatis, at illi nõ Gręcos, ſed Barbaros cõplexi, nõ de gloria, nõ de prin
cipatu, ſed de libertate, immo de vita, nobiſcũ dimicarũt. Conſiderate pręterea vos a plurib⁹
Gręcorũ ꝓbitatis exẽplar, & virtutis ęſtimari, q ſi de nobis ꝙ fidi gratiq; ſocii i Athenięſes
fuerim⁹ atroci⁹ aliqd ſtatueritis (haud eñ occulte cauſam hãc iudicabitis) ne poſtea iudiciũ
veſtrũ nõ ꝓbet, qđ de nobis bonis viris ipſi meliores tuleritis, indignũq; vulgo arbitrent Pla
teas a vobis hoſtiliter deletas, quas patres veſtri perpetuo virtutis ſuę argumẽto, in tripode
Delphico ĩſcripſerãt. O miſerã & infelicẽ Plateẽſiũ ſortẽ, perituri fuimus Medicis tẽporib⁹, ſi
Barbari viciſſent, & nũc apud vos viri Lacedęmonii, in eoꝶ gratiã ꝓcliтamur, cõtra quos tũ
Gręciã defendimus, & q ſupra vires tũ Gręcorũ ſtudioſi fuimus, nũc abiecti, deſerti, inhono
rati, ante inimicorũ cõſpectũ iacemus. Nõ amici, nõ ſocii nobis adſunt, veriti ne vos quidem
Lacedęmonii, vnica ſpes noſtra, parũ mites i nos futuri ſitis. Quos p ſociales deos, qb⁹ auſpi
cibus vobiſcũ olim arma tulim⁹, p antiquũ Plateenſiũ in vos & oẽm Gręciã, ſtudiũ ꝑcamur, Efficaciſſima
vt noſtrorũ maiorũ miſereamini, ne Thebanorũ in nos odiũ ſecuti, indigna morte afficiatis. ma depre
Videdũ etiã vobis eſt, ne vos dedecus & infamia ingẽs in poſterũ maneat, ꝙ veſtros olim ſo catio.
cios, amicos, auxiliates, nũc demũ nõ volũtate, ſed neceſſitate hoſtes factos, crudeliter occide
ritis. In prõptu eſt noſtra corpora extremis poenis, dũ inimicorũ oculi noſtro cruore paſcant
afficere, at infamiã abolere arduũ & difficile. Illud ꝑterea cõſiderate, veniſſe nos ſponte i fidẽ
nõ vi coactos viri Lacedęmonii, quos ita deditos rit⁹ Gręcię occidi vetat. Reſpicite & veſtro
rũ patrũ ſepulchra, quos a Medis, in quorũ acie Thebani ſteterãt, interẽptos, in noſtraq; terra
ſitos, quotãnis publice quũ aliis inferiis, tũ fructuũ primitiis, pioq; veſtimẽtorũ apparatu, ho
noramus. Pauſanias dux veſter eos hic, vt i amico ſolo, & amicos ſepeliit. Qꝫ ſi nobis indigne
peremptis Plateẽſis ager Thebanis adiiciat, qđ aliud erit, q̃ maioꝶ manes annuo honore in
perpetuũ ſpoliare: in terra hoſtili, & apud ipſos ĩterfectores ĩhonoratos relinq̃re: ſolũq; i quo
Gręci liberati ſunt, i ſeruitutẽ redigere: delubra deũ p quos illi victoriã adepti ſũt deſerere?
Rem ꝑfecto impiã, & a veſtra iuſtitia & pietate porro alienã: Gręcię inſtitutis, progenitorũ
memoria, beneficiis noſtris, haud dubie indignã, vt alieni odii gratia, a nihil lęſis crudeliter
occidamur, digni qbus vltro veniã daretis, ſi aliqd etiã deliquiſſemus, non qualia ſed quales
paſſuri ſimus animo reputãtes. Tales vos qđẽ in nos eſſe oportuit. Cęterũ quando neceſſitas
cogit, per oẽs Gręcię deos, per omnia ſacra publica & priuata, per veſtrorũ patrũ ſepulchra,
per eorũ manes, quos rite ſemp venerati ſumus, ꝑcamur, obteſtamurq; vos viri Lacedęmonii,
vt in tãto diſcrimine nobis ꝓpitii ſitis, ne amiciſſimos veſtros Thebanis inimiciſſimis ad ſup
pliciũ dedatis, reueriti hunc diẽ, quo ꝑclariſſime olim Medos & Thebanos ipſos, veſtrorũ pa
trũ ductu & auſpiciis, his locis debellauimus. Et quoniã viros tali diſcrimine conſtitutos: vt
neceſſariũ, ita triſtiſſimũ dicẽdi finẽ facere oporteret, iã loqui deſinẽtes, adhuc loquimur, obte
ſtamurq; Plateẽſes, ſe vrbẽq; ſuã, nõ Thebanis, ſed vobis Lacedęmoniis tradidiſſe, veſtrã fidẽ
ſecuti, vt auxilio ſitis imploramus, aut ſi ea q̃ iuſta ſũt, nobis cõcedenda non putatis, veſtrę
fidei erit, nos in eũ locum vnde vltro proceſſimus reſtituere, vt integrum ſit nobis, de vita &
fortunis poſtremo cõſultare. Id ſane magis ex veſtra dignitate fiet, q publicę libertatis aſſer Peroratio.
tores ꝑdicari vultis & eſtis, q̃ ſi veſtrũ nomẽ & authoritatẽ ſecuti, Thebanis ꝓpter vos nobis Thebanorum
inimicis ad ſuppliciũ tradamur. Hęcq; Plateenſes. Thebani veriti ne vehemẽti illa oratione recrimina
Lacedęmonii ab vltione abſtinerẽt, petierũt vt ſibi quoq; ad ea, q̃ Plateenſes dixiſſent, liceret tio.

reſpondere. Qui venia ſperarã, corũ vnus ita eſt exorſus vt dixerit, potuiſſe ſine maiore diſq̃
ptatione iudiciũ illud tráſigi, ſi Plateẽſes ad interrogata reſpõdiſſent. Verũ quia lõgiore vſi
eſſent ſermone, quo multa mẽtiẽdo, vt a ſcelere & flagitio abeſſe putarẽt, in Thebanos cũm
malorũ culpã reiecisſent, neceſſitatẽ ſibi ipoſuiſſe, partim negãdi ea q̃ ab illis eſſent dicta, par
tim etiã coarguẽdi. Cętera deinceps ita eſt ordine executus, vt primę diſcordię culpam apud
Plateenſes fuiſſe oſtẽderet, q̃ a Thebanis ad Atheniẽſes, nulla iniuria, niſi q̃a ſuis cõditoribus
parere nolle in animũ induxerant, ante Medorũ aduentum deſciſſent, atq̃ idipſum in cauſa
Refutatio. fuiſſe, ꝙ illi contra Medos tulerũt arma, quia cũ Athenienſibus militarẽt, nõ ꝙ Lacedęmoniis
gratificarẽtur, nec ꝙ tum Thebani cũ cętera Gręcia nõ ſenſiſſent publico cõſilio, ſed nõnul
lorũ fraude, qui tum rẽ Thebanã oppreſſam tenebant, accidiſſe, nec Pauſaniã ducẽ, & alios id
prętẽriiſſe, qui vel paucorũ morte eã culpã poſt victoriã expiaſſent. Nec quia feſto die vrbem
ſuã occupatã a Thebanis arguerent, dignos ꝓpterea fuiſſe, q̃bus venia daretur, quaſi merito
nefariam illã cędem edidiſſent. Quippe quũ neq̃ ad cędem, neq̃ ad bonorũ direptionẽ, tum
Thebana cohors Plateas occupaſſet, argũmẽto id fuiſſe, ꝙ occupata vrbe neminẽ violaſſent;
cõtẽti Plateẽſes in Boeotiorũ corpus redactũ iri eos, qui quũ tales fuiſſent: Plateẽſes tñ i fidẽ
receptos, impie excarnificari eſſent. Sed licuiſſe illis ꝑ Lacedęmonios incolumes eſſe, ſi i pṫib⁹
eſſe voluiſſent, maluiſſe tamẽ omni ſcelere cõtaminatos, cũ Athenienſibus periclitari, q̃ cũ
Lacedęmoniis Gręcię libertatẽ tueri, indignos q̃ audirẽtur, dum priſca decora, ſiqua extitiſſent
eã inſolẽter memorarẽt, q̃ vt fortibus & iuſtis ꝑſidio eſſe debẽt, ita ſceleſtis & impiis ſuppli
cio & detrimẽto, neq̃ hoſtiũ querelas, pluris q̃ ſociorũ apud Lacedęmonios valere oportere,
qui multo grauiora q̃ illi paſſi eſſent, Thebanorũ iuuẽtute illoꝝ ꝑfidia & ſcelere trucidata,
quorũ parẽtes in Cheronia, cum ad Lacedęmonios Boeotiam traherẽt, mortem oppetiiſſent,
partim filiis orbati, iam inde ab cęde illa nefaria, inopẽ deſolatãq̃ vitã agere perſeueraſſent;
Sepulchra ꝑterea eorũ q̃ Medico bello periiſſent, q̃ cęde primo cognatorũ, mox nefario bello
violaſſent, nõ modo nõ aliq̃d illis deꝑcari putandũ eſſe, ſed ſtare etiã cõtra, ꝙ tot virorũ for
tiũ vmbras i de ꝑſenti iniuria & impietate excitaſſent. Poſtremo haud q̃dẽ eos manus in pu
gna protẽdiſſe, ſed ex pacto ſubiiſſe iudiciũ. Quę quũ ita ſe haberent, orare & ipſi obteſtariq̃
Lacedęmonios, vt lege iudicarẽt, miſererẽturq̃ ſociorũ, q̃ tot idigna a Plateenſib⁹ paſſi eſſent,
oſtẽderẽt Lacedęmonios rerũ nõ verborũ proponere certamina, q̃ iuſta & ęqua eſſent, breui
ſermone eſſe contenta, compris modulatiſq̃ ſermonib⁹ flagitia velari. Q̃ ſi cęteri mortales,
Laconicũ morẽ ſecuti, totã cognitionẽ in arctũ cõtraherẽt, breuiterq̃ rogarẽt, nemo quidẽ in
turpibus rebus cõpoſito, fucatoq̃ ſermone vteretur, ſed iure ſtaretur, cõtẽtũq̃ iuſtitia ageret
humanũ genus, q̃d ſoli hoim Lacedęmonii ſapiẽtiſſime facerẽt. Quũ his Thebani Plateenſiũ
Peroratio. verba excepiſſent, Lacedęmonii ꝑſentẽ irã, magis q̃ vetus meritũ ſecuti, iterũ Plateenſes per
cõtati an de ſe eſſent quicq̃ eo bello meriti, ad quę quũ illi nihil reſpõderẽt, inde abductos ad
vnũ, q̃qũ. CC. numero eſſent, iuſſerũt interfici. Athenienſes qui vna obſidionẽ pertulerant in
Plateenſes a Lacedę. interficiunt. ſeruitutẽ redacti ſunt. Thebani vrbẽ Megarẽſibus domo pulſis habitãdã cõceſſere, reſtitutis
Plateenſiũ exulibus, qui ſecũ ab initio ſenſerãt. Cęterũ vertente anno a fundamentis totam
diruerũt, agerq̃ publicatus eſt. Sed dũ hęc ad Plateas geſta ſunt, Corcyrẽſes domeſtica ſedi
tione iactati, Peloponeſiacã claſſem Atticãq̃ Corcyram vno pene tẽpore exciuere, optimati
bus ad Lacedęmonios & Corinthios rẽ trahẽtib⁹, plębeiis ad Atheniẽſes. Dimicatũ erat ſępi⁹
inter ordines in vrbe vario euẽtu, poſtremo Nicoſtrati Athenienſiũ ducis interuentu qui ex
Naupacto cũ. XII. nauib⁹ maturi⁹ affuit, optimatiũ opes fractę, nec ita multo poſt. L. e Pelo
põneſo naues, Alcidę ductu, Corcyrã appulerũt, cum quib⁹ duodecim Atticę & Corcyrẽſes
tumultuoſe dimicarũt, inclinaſſetq̃ iterũ fortuna ad optimates, niſi LX. Athenienſiũ naues
cõtinuo ſubſecutę eſſent, quas Eurymedõ pręfectus ex Attica celeri curſu Corcyrã ꝑducere
fuerat iuſſus. Alcidas Atticarũ nauiũ nũerũ verit⁹, q̃ occultiſſime potuit, per Leucadiũ Iſth
mũ nauib⁹ in cõtrariũ litt⁹ traductis, ipſe cũ cæteris copiis terreſtri itinere ſe in Peloponeſũ
recẽpit. Nobiliũ Corcyrẽſiũ factione Lacedemonioꝝ pręſidio deſtituta, in Iunonis tẽplũ ple
Corcyrẽſiũ nobiliũ infelix exit⁹. riq̃ cõceſſerũt, vnde quidã ſunt ad ſuppliciũ vi extracti, nõnulli inibi ſibi mortẽ cõſciuere, q̃
dã mutuis ſe vulneribus peremerũt. Plębeius enſis ita eſt in eum ordinẽ euagatus, vt impune
creditores ſint a quibuſdã debitorib⁹ interfecti, paterq̃ filiũ obtruncarit. Alii obſtructo Liberi
patris delubro necati ſunt, eſtq̃ eo res fœdior viſa, ꝙ ad id tẽp⁹ nulla Gręcarũ vrbiũ ciuili fu
erat ſeditione iactata. Peruaſit ꝓcedẽte tempore id malũ vniuerſam Gręciã, vt ciuitates fere

omnes in diuerſas factiones abiuerint,quo accidit,vt q opibus & nobilitate pollerẽt,optima
tes ſint vocati,reliqua multitudo plębis nomẽ fuerit ſortita.Et Corcyrenſes his ſunt caſibus
per id tẽpus iactati.Nec Eurymedon diutiꝰ ibi cõmoratꝰ,ſed ſuę factionis opibus firmatis,in
Atticã cũ claſſe eſt reuerſus.Poſt cuiꝰ diſceſſum Corcyrẽſes exules,q medio tumultu dilapſi
mortẽ effugerãt,captis muris qui in cõtinẽti erãt,inde egreſſi,ſępius prędã ex inſula agebãt.
Erãt hi circiter quingẽti,quorũ aſſiduę incurſiones,famem haud multo poſt iis, qui in vrbe
agitabãt,ingentẽ attulere.Miſerũt exules ipſi Lacedęmonẽ & Corinthũ auxilia imploratum,
iam enim in ſpem venerãt recuperandę vrbis.Sed quũ nihil impetrare potuiſſent,propriis vi Facinꝰ Cor
ribus fręti,ſexcẽti numero,incenſis nauibus,quibus vſi fuerant,vt omni euadẽdi ſpe adẽpta , cyrenſium
cogerẽtur vel inuiti ſtrenue inſulã obtinere,Hiſtonem montẽ occupant,ibiq́ muro inſtructo, exulum.
ex occaſione vrbanã multitudinẽ aſſiduis incurſibus infeſtabãt.In hocq́ erãt res Corcyrẽſiũ
ſtatu,quũ Athenienſes,ſub exitum eius æſtatis.XX. naues in Siciliam miſerunt, Lachete & Siculorum
Choriada ducibus.Syracuſani & Leontini cõtractũ inter ſe bellũ habebãt.Fauebant Syracu diſcordia.
ſanis pter Camarinẽſes,q̃cũq́ Dorici nominis ĩ ea terra ciuitates erãt. Leõtinis Camatina &
Chalcidicę omnes vrbes,quę eędẽ etãt & Ionicę,ſupperias ferebant.Rhegini vtpote cognati
Leontinis ipſis,q ad Athenieſes miſerãt auxilia in Syracuſanos poſtulatũ,de quorũ iniuriaq̃
rebãtur,ꝙ & terrę & maris vſu ab illis phiberẽtur.Athenieſes pro vetuſta neceſſitudine, qa
Leontini Iones eſſent,naues ad id bellũ inſtruxere.Hęc palam ſecuti.Cęterũ ſpetabãt fore,vt
q̃diu illic Atticę naues eſſent,Sicula frumentatio Lacedęmoniis inhiberetur.Putabãt adhęc
poſſe fieri, vt inſulę nobiliſſimę poſſeſſionẽ præſentis belli occaſione aliquo modo ſuis rebus
adiũgerent. Rhegium igitur primo Atticę naues appulſę, bellumq́ ibi gerere ſociis iunctę.
Hyeme q̃ ſecuta eſt peſtilẽtia Athenis orta,per annũ deinceps nihil remittens,ciuitatis opes
vehemẽter afflixit,mota eſt prerea plęriſq́ Gręcię locis terra. Qui in Siciliam acceſſerunt cũ
Rheginis Æoli inſulã inuaſerũt.Ex iis Liparei,Gni‑diorũ coloni, Liparam incolebant:inde in Liparę.
proximas eſt inſulas trãſmiſſum,Strongylam,Didymã,& Hierã.Perſuaſum habuit vetuſtas Æoli iſulę.
in Hiera officinã Vulcani fuiſſe,ꝙ ibi vtriq́ noctu ignes exiſterẽt,interdiu fumus velut ex ca Strongyle.
mino quodam redderet.Erant tũc earũ accolę Syracuſanorum ſocii , ob idq́ Athenienſes & Didyme.
Rhegini eorũ agrũ hoſtiliter ſunt populati,ſed ad deditionẽ cõpelli nequiuerũt.Ac quintus Hiera.
pręſentis belli annus p hęc exactus eſt.Crebri terrarũ motus,ſub initiũ ſequẽtis anni,Lacedę
monios q cũ ſociis ad Iſthmũ pceſſerãt,quo minꝰ in Atticã erũperẽt, ab ĩſtituta expeditione
auerterũt.Et in Eubœa circa Orobias partẽ terrę & vrbis cũ pernicie multorũ,ſubitus pela
gi æſtus inundauit.Ad Athlantã quoq́ inſulã apud Locros ſimilis alluuio facta eſt,quæ ſine Alluuió
motu terrę haud quidẽ accidere potuiſſe creduntur. In Sicilia Chariada Athenieſium duce a terrę.
Syracuſanis in pugna interfecto:Laches penes quẽ vnũ erat nauiũ poteſtas, Milas Meſſeniis
ademit,duabꝰ ibi hoſtiũ cohortibus oppſſis. Inde & Mamertinos obſidibꝰ acceptis in fidẽ re
cepit.Altera Athenieſiũ claſſis nauiũ triginta in Pelopõneſum eadẽ æſtate domo pfecta eſt.
Duce Demoſthene Aluſtenis filio,& Procle Theodori. LX.ꝗ̃ alię ſeorſum in Melũ inſulã , q̃ Demoſthe
imperiũ detrectabat.Pręerat huic claſſi Nicias Nicerati filius . Melii agro hoſtiliter vaſtato nes dux.
ad ĩperiũ rettahi nequiuerũt.Nicias in Oropũ,qđ eſt contra inſulã,trãſmiſit. Vnde pedeſtri Oropus.
itinere Tanagrã Bœotiorũ vrbẽ repẽte eſt adortꝰ.Et Athenieſes ex vrbe,q bello idonei erãt,
Nicię excõpoſito affuerũt.Ante Tanagrã cũ hoſte dimicatũ. Tanagrenſibus, & Thebanis q
cũ illis erant prelio victis,vaſtato agro vrbi circũiecto Nicias,cęteris Athenas euntibus claſ
ſiarios ad naues recepit,q quũ & Locridis oram pari clade affeciſſent,in Atticã ſunt reuerſi.
Per id tẽpus Lacedęmonii Heracleã in Trachinia Coloniã poſuerunt,loco & ad pſentis belli Heraclea.
vſum idoneo,& in Thraciã irrũpere volẽtibus nõ minus opportuno.Aberat a Thermopylis
locus ſtad.circiter quadraginta,dimidiũ ſtadii a mari.Cęterũ dũ circa Melũ Nicias rẽ gerit,
altera Athenienſium claſſis Procle & Demoſthene ducibus,Pelopõneſi oram circũuecta,cum
Acarnanũ appẽdicibus Leucadios eſt adorta. Incurſatus ager,& Apollinis tẽplũ violatum.
Anceps inde cõſultatio tenuit Acarnanibus ſuadẽtibus,vt Leucadem muro cingerẽt, cinctã Leucas.
obſidione expugnarẽt:Cõtra Meſſeniis hortãtibus,vt Ætolos inuaderẽt, gentẽ plurimũ vi
catim agẽtẽ,qbus victis oĩs Epirus facile eſſet Atticis rebꝰ acceſſura.His Demoſthenes aſſen
ſus,a Leucade pfectus,cũ omnibus copiis in Solion nauigauit.ibi Acarnanibus , qa Leucadẽ
duces oppugnare noluiſſent,cõmilitiũ detrectãtibus,cũ Cephaleniis Meſſeniiſq́ & parte vna
claſſiariorũ,Ætolis bellum eſt a ducibꝰ illarũ.Profecti ex Oenone Locridis primo in Nemeei

Heſiodi mors. Iouis tẽplo ſtatiua habuere. Hic Heſiodũ poetã ab locorũ incolis peremptũ phama eſt. Demoſthenes inde ꝓfectus Potidianã primo, mox Corylion & Tichion expugnat. Egitiũ inde occupat, ab incolis metu deſtitutũ.
Ætolorũ vrbes. Hic Ætoli ex tumulis decurrẽtes, leui genere pugnę Athenięſes tã diu diſtinuerũt, nũc cedẽdo, nũc ꝓliũ miſcẽdo, quoad ſagittarii, telis exhauſti inermes redderent. Tũ facto in eos impetu, feſſos magnaq; ex parte inermes adoriunt. Fœda ibi fuga
Athenięſes vincũtur. orta eſt, alii alio dilapſi, paſſim ab hoſtibus vtpote locorũ ignari, interfecti, q cędi ſuperfuerunt ægre ad Oenidẽ Locridis, vnde ab initio ꝓfecti fuerãt, euaſerũt. Perierũt cũ ex aliis multi, tũ ex Athenięſibus cẽtũ. XX. & alter ex ducib⁹ Procles. Nec multo poſt Athenięſes cũ nauib⁹ i Atticã ſunt reuocati. Demoſthenes malę geſtę rei conſciẽtia Naupacti ſubſedit. Laches, q cũ nauibus in Sicilia erat, quũ Locros, q ſunt in extrema Italię ora, ſubito illuc acceſſu iuaſiſſet, ad pugnã egreſſos egregie ſuperauit, Peripolio ex ea gẽte oppido ab Halecem fluuiũ vi capto. Ætoli iterea p legatos a Lacedęmoniis & Corinthiis, aduerſus Naupactũ & Athenięſes, tria armatorũ milia impetrarũt, multi quoq; ex ſociis ſunt his additi, quo exercitu apud Delphos coacto, i hoſtes Eurylocho Lacedęmonio duce, p Locros Ozolas ad Naupactũ eſt itũ. Ætoli & ipſi ꝓſto affuerũt. Ager ibi primo vaſtatus cũ ſuburbanis locis. Molytiũ inde, qđ Athenięſiũ
Demoſthenes. erat vi captũ. Demoſthenes ægre ab Acarnanibus, ob ſuũ ab Leucade diſceſſum ĩpetrauit, vt Naupacto ſubuenirẽt, mille hoim ꝓſidio ĩde naui aduecto, vrbs ſeruata eſt. Nec Euryloch⁹ ibi
Calidon & Pleuron. diu cõmorat⁹, vbi oppidũ ꝓſidiaria Acarnanũ manu initũ cognouit, ſoluta obſidione ad Calidona & Pleuronẽ, aliaq; Ætolię loca opprimẽda cõceſſit. Vnde Ambraciorũ ſuaſu, ad Argos Amphilochiũ oppugnãdũ, nulla adhuc re ꝓclare geſta trãſiit. Appetebat iã hyems, dũ hęc i Ætolia & Acarnania gerebant. Laches q i Sicilia erat, cũ ſociis Niſam expugnare conat⁹ eſt. Tenebatur Niſeorũ arx Syracuſano pręſidio. Cęterũ oppidũ cũ arce egregie defenſum, & in
Athenienſiũ fuga. Athenięſes ſeſe ad naues recipiẽtes ĩpetus ex vrbe fact⁹. Turba fit primo, ĩde palã fuga facta eſt, & i ea plęriq; occidione occiſi. Ibiq; re male geſta Athenięſes i orã Locridis egreſſi. CCC.
Audi Deli expiationẽ. circiter Locrẽſes ad arcẽdã populationẽ temere occurſantes, ad Caicinũ amnẽ cepere. Delus inſula hoc ãno ab Athenięſib⁹ expiata: expiationis ratio talis inita, vt cadauera ex tota iſula refoſſa, i Rheniã ſint aſportata, cõſtitutũq; vt iã ĩde nemo ibi naſceret moreretur ve, ſed vt q
Rhenia. nixu laborare cœpiſſent, ac quoquo modo perituri, i eã inſulã deportarent. Eſt Rhenia adeo Delo ꝓpinqua, vt Polycrates Samiorũ tyrãn⁹ vtrãq; alteri cathena aliquãdo iſixerit. Mãſit i Delo luſtrale ſacrũ qđ Athenięſes cũ circũiectis iſulanis qnto quoq; ãno deiceps celebrarũt. Tenebat adhuc hyems, quũ Ambracii aliquãto prius q̃ Eurylochus Amphilochiã ingreſſi i
Olpę occupantur. Olpas occuparũt, iminebãtq; Argiorũ finib⁹, quũ. XX. Athenięſiũ naues ex Peloponeſiaca accerſitę, & Demoſthenes cũ ducẽtis Meſſeniis ſubſidio affuere. Tum Eurylochus ex Proſchio Ætolię cũ Ambraciis ad Olpas caſtra cõtulit. Eo & Athenięſes & ſocii venere, ac paucis diebus vtrinq; ceſſatũ, ĩde totis virib⁹ acie cõgreſſi, Argii i ſiniſtro cornu pulſi, & ad vrbẽ fugati. Vicit Demoſthenes Eurylochũ dextro latere, arte magis q̃ virib⁹, cohorte vna i iſidiis locata, q̃ Peloponẽſes, q numero longe ꝓſtabãt, a tergo adorta turbauit primo, mox fortuna ſemel inclinata, nõ ſolũ ab iis q Amphilochios ad vrbẽ egerãt, nõ eſt reſtituta, ſed q modo vicerãt ad fugã inclinauit. Periit acie Eurylochus ac plurimi cũ eo, cętera multitudo paſſim cęſa, q̃ Olpas ſe trepide recepit. Demoſthenes facta Mantineis & ex Peloponeſo auxiliarib⁹ qbuſdã ex Olpis abeũdi poteſtate, ipſe p exploratores factus certior Ambraciorũ manũ ĩgẽtẽ venire
Ambraciorę ad Olpas cędũt. ſuis auxilio, cõfeſtim mittit, q vias occuparẽt qua illi vẽturi credebant. Ceteros in armis eſſe iuber, vt ſi opus eſſet, cõtinuo ſigna ſeq̃rẽtur. Interim Mãtinei per ſpeciẽ legẽdorũ olerũ paululum ab oppido ꝓgreſſi paſſimq; diſpalati, apertã defectionem pręſe ferre. Percuſſit ea res Ambraciorũ animos, qui haud ignari ſe ad cędẽ & ſupplicia deſtitui, ſubito & ipſi ſe ex oppido ducib⁹ fruſtra reuocãtib⁹, ꝓrũpũt. Tetra ibi colluctatio orta, quũ cõfuſo agmine abire conarẽtur, ducẽti circiter Argiui interfecti ſunt, multo plures in Agridẽ q̃ cõtermina erat ꝓcipiti fuga ſunt delati. Demoſthenes ꝓmiſſis, vt dixi, q itinera inſiderent, ipſe primo noctis crepuſculo ad hoſtes ꝓfectus eſt, q circa tumulos Idomenes noctu ſubſtiterãt, ignari adhuc eorũ quę ad Olpas geſta fuerãt. Hos incautos ſub lucẽ adortus, modico negocio ꝓfligauit. Multi ſemiſomnes ibidẽ oppreſſi, ſed multo plures ab iis q in inſidiis erãt excepti perierũt. Potuiſſet
Duplex Athenięſiũ tropheum. Ambracia duplici clade affecta expugnari, ſi poſt cędem confeſtim eo itum eſſet. Verũ Athenienſes, erectis duplicis victorię tropheis, Naupactum Demoſthenes, cęterę naues in Peloponneſum curſum tenuerunt. Et hęc ſatis proſpere in Ambracios & Peloponnenſes geſta. In

Sicilia Atheniẽſes ex Himera vbi hibernabãt,ſubito inſulanorũ incurſu in naues cõpulſi,ad
Æuliç inſulas primo appulerũt,ibi Pythodorũ Lachetis ſucceſſorẽ inuenerũt, ꝓceſſerat is cũ
paucis nauibus, nec ita multo poſt cũ maiore claſſe Sophoclẽ collegã expectaturus.Eo anno
Atheniẽſes a ſociis ꝑſuaſi,ſexaginta nauiũ claſſem ad Siciliẽſe bellum cõpararũt,quo tẽpore
pluuiũ ignis ex Ætna,quãtũ raro antea vllũ memoria hoĩm,manauit, corrupitq; aliquãtulũ
Catinẽſis ſuli Ætnę radicibꝰ adiecti.ter ad ſummũ violẽta illa vis igniũ ad id tẽpus extitiſſe
dicitur,ex quu Sicilia a Gręcis cœperat habitari.Exiitq; cũ his ſextꝰ Pelopõneſiaci belli ãnꝰ.
Quo ſane tẽpore Romę tribuni cõſulari poteſtate erãt,C.Craſſus,Nęuius Rutilꝰ, T.Sergiꝰ
Fidenas,& Sextus Iulius Tullus,q ſequẽti anno creati ſunt ab eo quo inducię in.XX.annos
Veiẽtibus ſunt datę.Au.Sẽproniu,vt ſupra memoratũ eſt,L.Quĩtiu & L.Horatiu Tribunis.
Hoc igit ãno Tribuni plębis multa aſſiduis cõcionibꝰ ad multitudinẽ queſti,ꝙ nemo adhuc
plębeius tribunꝰ cõſulari poteſtate creatus eſſet,vetãtes plębẽ mirari,ꝙ nemo eſſet ampliꝰ,q
pro eiꝰ cõmodis excubaret,eo qdẽ laborẽ & periculũ ab hoſbus ĩpẽdi,vnde emolumẽtũ ſperẽt
& honorẽ.Oĩa mortales aggreſſuros,ſi magnis conatibꝰ magna ꝓponant ꝓmia, nec magnos
auimos niſi magnis honoribus fieri.Defineret igitur ſperare futurũ, vt prius plębei a patri-
bus deſinãt contẽni,q ipſi ſeſe cõtemnere deſiiſſent.Nã qua ꝓ deũ,maiore cõtumelia ſeipſam
plębs afficere potuiſſet,q ꝙ tot ãnos neminẽ ſui corporis dignũ crediderit,cui eũ magiſtratũ
daret,ad quẽ lex aditũ nõ negaſſet,vt multi e plębe viri,domi militięq; ſpectati,ãbitiuſu plę-
bis ſuffragio ſugillati ac repulſi,nobiliũ ſupbię riſui fuerit?Abiiciẽdã ſpem oẽm futuri patro
cinii niſi quãdoq; experti fuerint,an ex plębe ſit aliqs,q ſua virtute cõſulatis poteſtatis pon-
dus titulũq; merito ferre poſſit.His tribunitiis querelis accẽſa multitudu,haud obſcute ꝓ ſe
ferebat,fore,vt ꝓximis comitiis cõpetitores ſui corporis eſſet patriciis ꝓlatura,qd ne euenire
poſſet,patres ſtudio cauerũt,facto ſenatuſcõſultu,vt cõſularia comitia in ſequẽtẽ annũ habe-
rẽtur.Creatiq; ſunt cõſules,Au.Sẽpronius & Q.Fabius Vibulanꝰ.Hoc anno Vulturnꝰ vrbs
Hetruſcorũ,q Capua eſt poſtea dicta,a Samnitibꝰ capta eſt.Fuerãt hi ĩ ſocietatẽ agrorũ ab
veteribus colonis quos bello fugauerãt accepti.Erant illi Hetruſci ſanguinis. Eos itaq; feſti
diei epulis & vino graues,Sãnites cęde adorti,vrbe potiti ſunt. Origo vrbis cũ ratione noĩs
aliu eſt Rapſodię huiꝰ locu a nobis relata.Latiui & Hernici,poſt creatos cõſules.trepide nun
ciarũt Volſcos ĩ armis eſſe,adeoq; iu apparãdo bellu occupatus,vt plane appateret, tũ demũ
expturos,vtrũ hi eſſent,q virtute,patiẽtia,diſciplina militari cũ populo Ro. poſſent ex æquo
cõtẽdere,an ꝑpetuo potiꝰ illis imperiu cedẽdũ eſſet.Aulus Sẽpronius eſt ad id bellũ miſſus,is
fortuna ciuitatis fretus,exercituq; vincere aſſueto,temere ꝓliũ ĩgreſſus, nõ ordinibꝰ firmata
acie,nõ equitibꝰ ſuu loco diſpoſitis,incaute uia & negligẽter executus,facile fuiſſet ab hoſte
ſupatus,niſi Sexti Tẽpauli virtus,fortuna apte inclinante,rei ꝓpemodũ perditę ſubueniſſet.
Qui cũ magna voce exclamaſſet,vt equites q Romanã rẽ eo die incolumẽ vellẽt,equis deſili-
rẽt,iã eĩn res ad fugã ſpectabat,niſi inqt hęc cohors hoſtiũ ferociã ſiſtat,cędes ĩgẽs hic hodie
accipiẽda eſt,meã cuſpidẽ ꝓ vexillo ſequimini,iuxta Romani Vulſciq; ſciũt,neq; vobis equi-
tibus equites pares vllos eſſe,neq; pedites peditibus.Oẽs turmales equites haud aliter Tem-
panii hortatiunẽ,q cõſulis imperiũ ſecuti,obiectis parmis,in eam pugnę partẽ ruũt,qua ſuos
pręcipue degrauari ſentiũt,quacũq; eunt cũ cęde & ruina hoſtẽ auertũt. Et iam ex omni fe-
re parte pręliũ reſtitutũ erat,quũ Volſci,vt iuſſi fuerãt,excõpoſito dant per mediã aciẽ equi
tibus viam,vt quũ longius a ſuis proceſſiſſent,excluſos trucidarent.Quod vbi fieri cõtigit,
Tẽpaniuſq; & alii in apto diſcrimine eſſe viderent,cõſul,& q in prima acie pugnã ciebãt,ſuo
rũ periculo cõmoti,cęci iu hoſtem ruũt.Coutra ſuſtinent Vulſci fortiter totas legiones,nec
minus introrſum,qua equites vi perrũpere conãtut.Erat itaq; vtrobiq; pręliũ ingẽs. Cęterũ
Tẽpanius quũ perrũpere dẽſos hoſtes ſępius conatus eſſet,nec ad ſuos reditus pateret,cũ nõ
adeo multis in ꝓximũ tumulũ euaſit,vbi ĩ orbẽ dimicãs ſeſe Romanua tuebat,nec alibi ante
noctẽ finis pugnę fuit.Conſul qdiu lux affuit hoſtẽ nihilo remiſſo certamiue tenuit, nox in-
certos diremit,tã ancipitis pugnę euẽtu,vt noctu Romani & Vulſci pro victis ĩ ꝓximos mõ
tes,deſertis caſtris,diuerſi abierint.Tumulus ad mediam uoctem vſq; ab hoſte circunſeſſus.
Cęterũ Volſci nũciata ſuorũ fuga res ſuas diurna pugna ꝑditas rati,ide ꝑ noctẽ abſceſſerũt.
Tẽpanius inſidias veritus,ad lucẽ vſq; ſuus immotos tenuit,mox cũ paucis ꝓxima loca ſpe-
culatus,vbi ex ſauciis hoſtiũ fugã cognouit,lętus ſuos ex ſummu colle ad ima deuocat, inde
quũ Romana caſtra pręter ſpem deſerta inueniſſet,ſtetit aliqdiu ſtupore defixus. Poſtremo

Ætnę pro-luuiũ.

Tri.cõ.Po.

Tribunorũ plębis querelę.

Conſules. Vulturnꝰ.

Tempanii indoles.

Anceps ꝓlii euẽtus.

ignarus quo ſe cõſul recepiſſet,qua breuiſſimũ illi fuit Romã cũ ſuis iter itẽdit.Iam ad vrbẽ nũcii peruenerãt,infeliciter a conſule pugnatũ,periiſſe equites,aliãq; multitudinẽ cęſam, caſtra ſimul amiſſa,quę res luctũ ſimul & metũ attulit ciuitati ingẽtẽ.Et iã Fabius conſul circa portas ſtationes diſponebat,quũ equitũ agmen procul cõſpectũ,appropinquãtis hoſtis ſpeciẽ prębuit,tumultuatũq; in vrbe eſt,quoad qui eſſent ſit cognitũ.Tũ vero lęti rumores ciuitatẽ peruaſere,ſaluos equites adeſſe,mulieres,q̃ nup moeſtę domi ſedebãt,ſui decoris p̃ nimia lętitia oblitę,in publicũ deuolãt,ſeq; i ſuorũ cõplexũ cũ lachrymis effundũt.Arripuiſſet Tribunuſplębis Semproniũ vt reũ,in iudiciũ,q nõ multo poſt cũ exercitu affuit,niſi aliquãto prius Tempanius,p collegio appellatus,vt diceret cuiꝰ culpa eſſet recẽs clades accepta (nã rumor erat cõſulis temeritate Romanũ exercitũ victum) ſermone ſatis rudi,cęterũ moderationis & verecũdię pleno,dixiſſet,nõ militis de ĩperatore æſtimationẽ eſſe,ſed populi Romani,q Sẽpronio & aliis ſuffragia ĩperiũ demãdaſſet.Verũ q̃ ipſe vidiſſet,audiuiſſetq; ſe libenter dicturũ.

Tempanii teſtimoniũ in cõſulẽ.

Aulũ Semproniũ a ſe cõſpectũ,dũ ſuos in prima acie hortaret̃,ferociterq; p̃liũ cieret,interim ſe cũ equitũ manu i medios hoſtes perrupiſſe,excluſumq; a ſuis, poſt varios conatꝰ, i primũ collem euaſiſſe,credere ſe a cõſule p̃liũ in noctẽ diſtractũ,q̃d ex ipſo ſtrepitu & clamore percipere potuiſſet,ſe poſtridie in caſtra reuerſum,ea deſerta iueniſſe,veriſimile videri,poſt anceps pręliũ,cõſulẽ munitiorẽ locũ aliquẽ caſtris cepiſſe, quo ſe exercitũq; graui p̃lio affectũ ſeruaret,tãtũ ſe affirmare poſſe,res hoſtiũ nõ minꝰ q̃ Romanas eo p̃lio acciſas,quãdo ab illis quoq; noctu caſtra relicta eſſent,pugnaq; digreſſi,p victis in pacatũ abiiſſent. Tempanii teſtimonio tribuni inſtructi,cẽm a Sẽpronio irã i tribunos militũ cõſulari poteſtate,qui nõ multo antea in Hetturia,ſua diſcordia victi fuerãt,auerterũt. Quorũ M.Poſthumiũ decẽ milibus grauis æris damnarũt.T.Quintio tũ ipſius,tũ patris merita ad populũ adiumẽto fuerũt,quo minus damnaret̃. Infamis Sempronii cõſulatus i cauſa fuit, vt patres ſequẽti anno tribunos militũ cõſulari poteſtate creati iuſſerint.Creati ſunt L.Manlius Capitolinꝰ,Q.Antoniꝰ Merẽda & L.Papyrius Mugilanus,nec ita multo poſt L.Hortẽſius Trib.plę. Au.Sẽpronio cõſuli prioris anni diẽ dixit,quẽ quũ quatuor e collegio tribunorũ orarẽt ne ĩperatorẽ vexaret ſuũ, in quo nihil p̃ter aduerſam belli fortunã rep̃hẽdi poſſet,ad eos Hortẽſius cõuerſus,ſi reũ pago ingenũ erepturi ius ſuũ populo Romano eſtis? quũ illi iudicium populi neq; tollere ſe velle, neq; poſſe reſpõdiſſent,ſed ſi p̃ces ſuę reo,quẽ patris loco haberẽt,nihil p̃futurę eſſent,mutaturos ſe cũ eo veſtẽ.Tũ Hortẽſius,nõ videbit plębs Romana Sẽpronii cauſa tribunos ſuos ſordidatos,nihil reũ moror,quãdo hoc eſt ĩperio cõſecutus,vt tã charus ſuis eſſet militibꝰ. Fuit placabile Hortẽſii ingeniũ,plębi & patribꝰ nõ minꝰ gratũ,q̃ tribunorũ quatuor i Sẽproniũ pietas.

Tri.cõ.po.

Sempronio dies dicitur.

Nec Volſci diu quieuere,ambiguã victoriã p ſua amplexi, primo anno C. Fabio Vibulano & T.Quintio Capitolino cõſulibꝰ bellũ reparare auſi.Fabii ductu, cui ea p̃uincia euenerat,leui p̃lio fuſi ſunt,nec aliud memoria dignũ eo ãno foris geſtũ.Cõſul ouãs, vrbẽ igreſſus eſt. Inter tribunos plębis & patres eodẽ ãno eſt nõ nihil certatũ, tribunis petẽtibꝰ,vt q̃a de q̃ſtorũ numero augẽdo mẽtio iniecta eſſet, fuiſſentq; ad id tẽpus duo tãtũ ex patricio ordine creari ſoliti,iã inde & ex plębe crearent̃,res per altercationes eo deducta eſt,vt patres de augẽdo numero actionẽ omiſerint.Exceperũt omiſſam tribuni,nec eã ſolũ , ſed turbulẽtiores alias agrarię diuiſionis,tribuniſq; p hęc quietã alioqui ciuitatẽ exagitantibus, pars anni interregno exacta eſt.Creati inde tribuni cõſulari poteſtate,quũ patres cõſules maluiſſent , & de q̃ſtoribꝰ creãdis, ad arbitriũ populi ex alterutro ordine,vt de tribunis militũ plębi cõceſſum,etſi apparebat haud dubie ãbitione patrũ plębeiũ neminẽ creatũ iri, vt i tribunitiis ad id tp̃s comitiis euenerat,tribuni p cõſulibꝰ creati L.Quintiꝰ Cincinatꝰ,Sextꝰ Furiꝰ Medullinus,Mattiꝰ Mãliꝰ,& Au.Sẽpronius.Quęſtores etſi ex illuſtrioribꝰ plębeis q̃dã petiiſſent,atq; iidẽ tribunorũ eiꝰ anni p̃neceſſarii,patricii tñ oẽs creati.Tribuni plębis eã repulſam ægre ferẽtes,oẽm irã in Semproniũ detorſere,quẽ ob Volſcũ bellũ male adminiſtratũ, populo damnãdũ obiecere.Duo reo obfuere,& Au.Sẽpronius patruelis eius,qui in quęſtoriis comitiis habẽdis,fraude vſus dicebat̃,quo minꝰ plębei crearent̃,& q Sẽpronius ipſe Agrariis Tribunorũ actionibꝰ fortiter obſtiterat.XV.igit̃ milibꝰ æris eſt ob priſtinã belli noxã dãnatus. Poſthumia veſtalis eodẽ anno de inceſto cauſam dixit.Elegãtior cultus & lõge amœnior, q̃ veſtalẽ deceret,iuidię illi fuit.Eã ampliatã Põtifices p collegio abſoluerũt.Iuſſa eſt a Põtifice maximo abſtinere iocis,& vt ſancte potiuſq̃ ſcite ſe coleret. Et hęc fere quadriẽnio domi foriſq; a Romãnis geſta.In Sicilia iterea ſeptimo Pelopõneſiaci belli anno ineũte, ſex Syracuſanorum

Conſules.

Tri.cõ.Po.

Damnatio Au.Sempronii.

Poſthumia veſtalis ampliatur.

naues,totidēq; Locrenſiū Meſſanā oppidanoꝝ opera occupāt. Athenienſes cōtinuo ſe Rhegium
receperūt,vt ſociæ ciuitati pſidio eſſent,& Peloponēſes Atticā terrā Agidis regis ductu,vt ali
as populatiōe fœdarūt.Cęterū Athenienſes,nihilo ſecius.XL.naues,quas ad bellū inſtruxerant,
Eurimedōte & Sophocle ducibꝰ in Siciliā miſere.Qui cū Laconicā oram prætereueherent, etſi
Corcyrā curſum intēderāt,vbi Lacedæmonioꝝ naues eſſe acceperāt, aduerſa iactati tēpeſtate,
accurſu excuſſi,Pylū oppidū vetuſtiſſimū,tumultuario ope muniuere. Diſtabat locꝰ a Sparte
ſtad.circiter quadraginta,fueratq; in Meſſenii agri pte.Demoſthenes cui mandatū erat, vt iis
nauibꝰ præeſſet,quæ circa Pelopōneſum agerēt,loci vſum ad Laconicos fines infeſtādos primꝰ
oſtēdit.Pylo itaq; a cōtinētis ora ſex dierū opera munito,Demoſthenes ipſe cū quinq; nauibꝰ
eſt ad præſidiū loci relictꝰ.Erat tū Agis rex in Attica,q de iis quę ad Pylum fiebant factus cer-
tior,cōtinuo cū oībꝰ copiis eo pfectus eſt,reuocatis ex Corcyra nauibꝰ,vt oppidū terra mariq;
adorireť.Pelopōnenſiū claſſis p Leucadiū Iſthmū traiecta,latuit Athenienſes duces, qui adhuc
Zacynthi erāt,ad quos ſubito reuocādos,duabus nauibꝰ miſſis,ipſe ad hoſtiū vires in ſuoꝝ ad
uentū ſuſtinēdas cū quadringētis Meſſeniis,quos præter claſſiarios ſecū habebat, oīa terra ma
riq; mature cōparat.Ratuſq; a mari plꝰ ſibi negocii cū hoſte futurū,cū ſexaginta circiter Athe
nienſiū,anguſtias ſupra portū occupat.Ibiq; ſuos hortatꝰ,vt natura loci fræti, ſecū fortiter reſi-
ſterēt,hoſtes & a terra,& a mari ingruētes itrepidus excipit.Plures oīno a mari conatꝰ extite-
runt,perirq; Braſidas,vnꝰ ex Trierarchis,naui munitionibus ipſis ferocīꝰ appulſa.triduo op-
pugnati Athenienſes,quibꝰ oīa a cōtinēte ob locoꝝ aſperitatē tutiora erāt. Affuere interim au
xilio ſexagīta naues ex Zacyntho reuocatę,hic duces,vbi ad pugnā Lacedęmonios, q Stacta-
riā ſiue Stactirā, vt qdā habēt,inſulā portui ptentā occuparār,elicere nequiuerūt,poſtridie in
ēoꝝ naues īpetu repēte facto,quinq; illis triremes ademerūt,quū vacuas alias in altū trahere
adorti eſſent,Lacedæmonii a terra ad littus occurſantes phibuerūt. Athenienſes quinq; hoſtiū
nauibꝰ potiti,cæteris diſiectis,ad Lacedęmonios q in inſula erāt obſidendos cōuertunť,quibus
neqd furto importareť,aſſidue duę Atticę triremes īſulā explorabūdę circuibāt.Et iā nulli du
biū erat,quin rerū oīm īopia illi,q in inſula obſidebāť,in hoſtiū poteſtatē breui cōceſſuri eſſēt.
Tū Lacedęmonii q erāt circa Pylū,& eorū magiſtratꝰ q ex vrbe ad hoc ipm in caſtra occurre-
rāt,ſuoꝝ periculo cōmoti,cū Athenienſibus in colloquiū venere,vt tātiſper inter ſe inducias pa
ciſcerenť,dū legatos de pace acturos Athenas mitterēt,nec id Athenienſes grauate cōceſſerunt,
pacti vt q̄diu inducię tenerēt,q circa Pylū ſedebāt nihil ſuū præſidiū infeſtarēt,neq; ipſi Lace-
dæmonios,q obſidione tenebātur,vt victus illis,& potꝰ ſub cuſtodia miniſtrareť.Cæterū ne fur
to inde in proximū littus abirēt,naues q̄ fuerāt in littꝰ ſubductę, Lacedæmonii vſq; i legatoꝝ
reditū Athenienſibꝰ tradiderūt.Legati q Athenas iuerāt,multa præter morē gentis,de vanita-
te fortunę i ſāctiore Athenienſiū cōcilio locuti,ad pacē īter ſe & veterē ſocietatē renouādā hor
tati,eo pceſſerāt,vt ne cōditiōes quidē,q̄ tum ab Athenienſibus pponebanť aſpernarenť,quum
Cleon Cleoneti filius hō inter Athenienſes tum maxime popularis,q primꝰ inter agēdum voci
ferari,femur pcutere,& diſcurrere pulpito cœpit,legatos ad pplm reiiciēs, vt cum eo de pace
agerēt,ſiqd ſani attuliſſent,cauſa extitit,vt illi ſiue noluerint,ſiue nō potuerint,infecta re in ca
ſtra ad ſuos redierint.Nec Athenienſes repoſcētibꝰ Lacedæmoniis naues reſtituere voluerūt,eos
criminātes,ꝙ in ſuoꝝ munitiōes induciarū tpe impetū feciſſent. Tota igiť belli moles huc īcu
buit,Lacedæmoniis Atticū præſidiū,qđ munitionibꝰ erat incluſum,die noctuq; fatigātibꝰ. Cō
tra,Athenienſibꝰ aſſidua circa inſulā ſtatione Laconas interceptos,nequa dilabanť,attētius ob-
ſeruantibus.Interea Syracuſani Locrenſibus,q Rheginis infenſi erāt, ad id hortātibꝰ,duodeui-
ginti Atticas naues,q̄ Rhegii ad præſidiū ſtabāt freti anguſtias obtinētes,inuadere cōſtituūt.
Erāt Syracuſanis ſuę ſociorūq; naues.XXX.numero,cū his illi in Athenienſes profecti,in ipſo
freto,ſub occaſum ſolis prælium cōſeruere. Vicit attica claſſis etſi nūero inferior. Siculi turpi
fuga diſiecti,in Peloridē orā iterū coiuere,nauibꝰ ad Meſſanā vna,& circa Rhegiū altera amiſ-
ſis.Locrēſes poſt naualē pugnā p victis Rhegino agro abſceſſere.nec victor Athenienſis iterim
quieuit,ſed Syracuſanos Meſſanā ſe recipiētes,territādo,laceſſendoq;(trahebanť em̄ funibꝰ secꝰ
littus ſiculæ naues)tota ora infeſtos habuere,inde Camarinā cōtēderunt,quā per Arcaiā quē-
dā Syracuſanis pditum iri īdicio cognouerāt.Et Mamertini populariter Naxū adorti primo
agrū populanť,inde oppidum oppugnare aggreſſi a Naxiis mōtanoꝝ auxilio fræti,eruptione
ex oppido repēte facta,cū multa cæde fuſi fugatiq;,ad mille hoim amiſere.Secūdū eā cladē Sy-
racuſani,& ſocii claſſē a Meſſana abduxere,quā occaſionē Leontini & Athenienſes adepti,terra

Vbi Pylus fuerit.

Vincuntur Lacedæmonii.

Cleon orator.

Syracuſani vincuntur.

mariq̀ oppidum ſunt oppugnatione adorti. Leontini qui a terra rem gerebãt, ſubita Mamerti
norum eruptione victi, aperte fugam circunſpectare, ſuo ſociorumq̀ periculo commoti, Athe-
Mamertini niēſes e nauibus in littus deſiliunt, Mamertinoſq̀ ſucceſſu exultãtes primo ſiſtunt, inde in fu
vincuntur. gam verſos trepide in vrbem compellunt. Sed dum hæc in Sicilia geritur, circa Pylum qui in
inſula erant ad poſtremũ inedia cõfecti eſſent, niſi libertate ſeruis propoſita, noctu ſecũdo ven
to, quidã ex proximo littore paruis nauigiis eo nõ nihil eſculẽti inuexiſſent. Sed res ipſa haud
Vrinatorũ diu latuit Atheniēſes, quod fieri quũ attentiore ſtatione inhibuiſſent, vrinatores in inſulã miſ
facinus. ſi, qui ſub aquas nando vtres cum papauere mellito, & cãnabis ſemine contuſo ſubactoq̀, funi-
culis traherent. Tenuit obſidio illa dies ferme ſeptuaginta, poſtremo Cleon, qui turbandæ pa-
cis author fuerat, ꝓuincia expugnandæ inſulæ in Niciæ inuidiã cũ quo apertas in republ. ad-
miniſtrãda exercebat ſimultates, ſibi deſumpta, Demoſthene ad id negociũ ſibi collega aſſum-
pto, occulte inſulã ingreſſus, atq̀ ea parte qua ſiluoſa erat incẽſa, Lacedæmonios vndiq̀ armis
Lacedæ. circũuētos, Epitida & Hippagreto ducibus cũ cētum & amplius in pugna interfectis, cęteros
opprimunt deditos Athenas captiuos perduxit, q numero paulominus trecenti fuere. Res intra. XX. dies
acta, qđ negociũ Cleon Athenis ꝑfecturus maiore euentu q̃ fide, futurũ populo repromiſerat.
Pelopõnēſes ſpe Pyli recipiēdi abiecta, ſoluta obſidione domũ cõceſſere, & Pylum Atheniēſes
per ociũ, ope & armis adhuc validius firmarũt, quo ex Naupacto quoq̀ Meſſenii, ſuos velut in
patriã miſerũt. Eadem æſtate. LXX. Athenienſiũ naues, quę circa Pylum fuerant, Nicię ductu,
circa Corinthiacũ ſinum, Soligiã caſtellum intra terrã adortę, capere nequiuerunt. Vtrinq̀ cir
Atheñ. ca oppidũ varie pugnatũ, demũ Athenienſes lectis hoſtiũ ſpoliis, ſe ad naues pauciſſimis præ-
Methonem lio amiſſis receperunt, inde digreſſi Crommionis Corinthiorum oppidi agrũ populati, in quo
muniunt. Methonem inter Epidaurum & Trœzenem ſitam occupant, muroq̀ circũdant, præſidioq̀ ibi
ad Trœzenios & Epidaurios infeſtandos impoſito, in Atticam curſum tenuerunt.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS TERTIÆ, LIBER SEPTIMVS.

EXIERAT iam eius anni æſtas, quum Eurymedon, & Sophocles e Py
lo in inſulam quo primũ curſum intēderãt, cũ claſſe ſunt ꝑfecti, q Cor
cyram aduecti, in oppidanoꝝ gratiã exules, qui Iſthonē montē inſede-
tant, ſubito adorti, ea conditione in fidē receperunt, vt traditis armis
in Ptychia inſula, tãdiu ſub cuſtodia eſſent, quoad Atheniēſis popul⁹
Corcyrēſiũ de exulibus, quod fieri placeret, ſuffragio decreuiſſet: interim fides vio
exulũ dedi- lari videretur, ſiquis inde moliretur fugã. Corcyrenſes veriti nequid
tio. Athenis mitius de exulibus ſtatueretur, ſubornãt qui eos occulte adi
tent, ibiq̀ velut hoſpitali iure impulſi, monerent, vt fuga ſibi ſalutem
quęrerent, compertum habere ſe Athenis latum ſuffragium, vt exules
qui in Ptychia inſula ſub cuſtodia eſſent, Corcyrenſibus ad ſupplicium dederentur. Res in tan
ta animorum conſternatione credita eſt, nauigiumq̀ temere adepti, quum cuſtodia elapſi, naui
in altum abiiſſent, ab iis qui ad hoc ipſum præmiſſi fuerant intercepti, ab Athenienſium duci
bus nullo alio ex vrbe decreto expectato, Corcyrenſi populo quia fidem violaſſent, ad necem
deduntur, ædificio quodam incluſi, ad inimicorum libitum, ſub cuſtodia non ſinguli, ſed deni,
viceniue ad ſupplicium educti, cum multa exprobratione fœde trucidati ſunt, præter paucos
Corcyrēſes qui vel cruoris ſatietate, vel quia non tanta inuidia, vt cæteri eminebant, ſine cuſtodia intus
exules necã relicti, ædificium priuſq̃ animaduerteret quiſq̃ interiore parte occluſerunt, inde Atheniēſium
tur. fidem fruſtra implorantes, in ſe maiora adhuc multitudinis odia iritarunt, tum conſenſo ab
iis qui ad eorum cædem miſſi ſunt, cuſtodiæ faſtigio, tegulis atq̀ aliis omnifariam telis ſuper-
ne deiectis, velut ruina quadam obruti ſunt. Eorum quidam ne viui caperentur, ſpicula & ſa-
gittas in ſe miſſas, iugulo admouerunt. Alii reſtibus, quas ex ſuis veſtibus fecerant, ſuſpendio
mortem præoccuparunt. Atq̀ hunc Corcyrenſium diſcordiæ exitum habuerunt. Athenien-
ſium claſſis, poſt exulum cædem, continuo in Siciliam abiit, & qui ad Naupactum præſidio
erant, iunctis Acarnanibus, Anactorium Corinthiorum oppidum, in Ambracii ſinus ora occu
parunt. Hoc anno qui ſeptimus Peloponneſiaci belli fuit, Artaxerxes Xerxis filius, vt Thucy
Hiſtorię va dides ſcribit, vita deceſſit. Euſebi⁹ anno ferme vigeſimo, poſt id accidiſſe ait, eũ in re nõ ignobi
riatio. li duo clariſſimi inter ſe ſcriptores variãt, quib⁹ ne in ipſa quidē Heracliæ cõditione, multum
vt video, cõuenit, quum octo circiter annos ille prius q̃ hic, eã a Lacedæmoniis cõditam ſit ag

thor.Euſebius ĩ hæc tẽpora Bacchilidẽ poetã reponit,& Thucydidẽ Atheniẽſem,quẽ in hiſto
riis ſequimur,Eupolidẽ & Ariſtophanẽ veteris comœdię authores.Celebrat & Platonis ortum
quẽ in primos Pelopõneſiaci belli annos ait incidiſſe.Cuius octauo ineunte anno Mitylenęi &
Leſbii exules,Rheteũ qđ Atheniẽſes tenebãt,eximprouiſo occuparũt,nec ita multopoſt illæſũ
reſtituerũt.Inde Antandrũ proditione obtinuere.Noui huius motus exulibus Leſbiis prætex
xtus fuit,earum vrbiũ in libertatẽ vindicãdarũ,quarũ incolæ Mitylenæi eſſent, ſed Antandri
potius opportunitatẽ ſecuti,id feciſſe credunt.Ida ſylua oppido imminebat,materiaq; ad naua
lem fabricã inexpedito erat,vt claſſe ibi inſtructa Leſbum inſulã,vnde Athenienſiũ armis fue
rant eiecti,ex occaſione infeſtarẽt.Hęcq; illi ſtudio moliri.Atheniẽſes interim maiorib⁹reb⁹in
tenti.LX.nauiũ claſſe,duce Nicia Niceratí filio Cythera inſulã Laconicę oræ Maleam verſus Cythera.
oppoſitã ſubito appulſu inuaſerũt,Scandeãq; vrbẽ in ea maritimã,ſine vllo maiore certamine
occupãt.Curſu deinde auerſi ad ea inſulę loca,quę cõtra Malęę ꝓmontoriũ iacent, Cythereos
prælio victos deditoſq; ea cõditione,vt citra caput mulctarent,qa Lacedęmonii eſſent,alio trãſ
tulerũt.Præſidioq; Cytheris & Scãdeæ impoſito,circa Aſinã &Helos in terrã egreſſi, ſeptem
dies ſunt in hoſtico cũ populatione euagati.Nec impune,cohorte vna leuis armaturę amiſſa,q̃
prædãdi ſtudio incautius ꝓgreſſa in hoſtiũ manu⁹incidit.Nec ita multis interiectis dieb⁹, Ni Thyrea.
cias Epidauriũ agrũ magna clade affecit,vnde in Thyreã tranſgreſſus,terrã inter Argiuos &
Lacedęmonios ambigui olim iuris,& quã aliquãdo bello quæſitã Lacedęmonii Æginitis ſcolẽ
dã dederant,veteris meriti hoſtimentũ,ꝙ ipſi horrẽdo motu terræ cõcuſſi præcipue fuerãt ad
iuti ab illis.Æginitæ relicto metu hoſtiũ,muro quẽ ad mare inſtruxerãt,editiorẽ partẽ vrbis re
tinere cõſtituũt,nõ niſi ex occaſiõe ꝗppiã moturi. Vrbs Thyrea ſine maiore negocio capta di Capitur.
ripit,direptaq; incendit.His p huc modũ geſtis,Nicias & collegæ claſſem domũ reduxerũt. In
Sicilia per id tempus induciis inter Gelenſes & Camatinos primo initis,mox conuentu omni
bus Siciliæ populis in Gelã indicto,Hermocrate Syracuſano ad pacẽ cohortante,bellum com
muni conſenſu ſoluitur,rebuſq; inter ſe compoſitis,pax ſecuta eſt,inſulę ſtatu terra & mari pa
cato,Attica claſſis,cũ ipſis ducibus domũ eſt dimiſſa.Qui vbi Athenas venerũt, Pythodorus
& Sophocles exilio ſunt mulctati,Eurimedon pecunia:inſimulati ꝙ per eos ſtetiſſet, quo min⁹
Sicilia Atheniẽſib⁹ ſubigeret,ꝗppe q muneribus corrupti,inſula abſceſſiſſent.Quæ publica ani
maduerſio palã fecit,quo cõſilio Athenienſes in Siciliã ſub prætextu ſocietatis claſſem ab ini
tio miſiſſent.Eadem æſtate Atheniẽſes Megaram proditiõe ceperunt,principes ciuitatis veriti Athẽ.
ne exules a populo in vrbem reducerentur,quum iam eius rei mẽtio mota eſſet,vt gratiã apđ Megarã oc
Atheniẽſes præoccuparent,eos in vrbem acceperunt.Nec illi vrbe ſolum potiti ſunt,ſed &Ny cupant.
ſea.vbi nauale erat Lacedæmoniorum,inde præſidio eiecto, occurrit eo trepidis nũciis excitus
Braſias Lacedæmonius cũ aliquot milibus hominum.Bœotii & ipſi præſto affuere, auxilium
iis qui Nyſeam obtinebãt,laturi.Cæterũ vbi præſidio deceſſum videre,omniaq; ab Athenien
ſibus teneri fruſtra tentatis Megarenſium animis,acie decertare cõſtituunt. Atheniẽſes q ſub
ipſum hoſtiũ acceſſum,ſtructa acie,iuxta Nyſeam conſtiterant,vbi hoſtem ad prælium ſeſe ex
pedire vident,intrepide manũ conſerunt.Fuit equeſtrę prælium per aliquot horas,in quo quũ
neuter equitatus alteri cederet,vtriq; ſe ad ſuos recepere,neutro adhuc fortuna inclinãte,ſtetit
pedeſtris acies vtrinq; p diem immota neutris pręliũ inchoare auſis.Athenienſibus inde ĩ Ny
ſeam abeuntibus,Braſias in priſtinã ſtationẽ rediit.Megarẽſium exulum neceſſarii,portas Bra Lacedęmo
ſiæ nocte quæ ſecuta eſt aperuerunt.Qui intra mœnia receptus,principibus ciuitatis pro con nii Megarã
cione appellatis,cõpoſitiſq; Megarenſium rebus,in Peloponneſum reuerſus eſt,exercitum inde recipiunt.
in Thraciã deportaturus.Res mira accidit apud Lacedęmonios,in eo exercitu cõparando,vbi Laconũ ſer
publice eſt edictũ,vt ſeruitia quæ eo bello de republica ſibi merita viderentur, ſeſe ab aliis ſecer ui ſublati.
nerẽt,hi ad duo milia numero dicũtur,qui quum coronati,velut libertate donati deorũ tem
pla obiuiſſent,media luce ſubſtracti ſunt,nec cognitũ poſtea aut auditũ,quo genere mortis fue
rint extincti.Thucydides eos publico conſilio necatos credidit,ꝙ ſeruitiorũ manus ingẽs,poſt
Pylum captã,cœperat vulgo ciuibus eſſe ſuſpecta,ne quid ea temporum nouitate aduerſus rẽ
publicã molirentur.Megarenſium principes qui Atticæ rei ſtudioſi habebãtur, ab exulibus ſi
bi timentes,ſpõte ciuitate ceſſerũt.At centum & amplius,qui fide accepta in vrbẽ reuerſi ſunt
ab exulibus & cæteris aduerſæ factiõis,ſunt ferro dediti.Sub id tẽpus Demodecus &Ariſtides
qui erant cũ nauibus in Helleſpõto, Mitylenæis exulibus prælio victis,Antandrum recepere.
Horum collega Lamachus cum.X.nauibus in pontum per id tẽpus penetrauerat.Cæterũ Ca

lecem fluuium qui perfluit Heracliẽſem agrũ temere ingreſſus,impetu aquarũ ſuperne ruẽtiũ
Chalcedon claſſem amiſit:ipſe cũ ſuis pedeſtri itinere,per Bithyniã Chalcedonẽ venit, Megarẽſiũ coloniã.
Braſidas interim Lacedęmonius,cum mille & ſeptingẽtis militibꝰ,per Heracleã Trachiniæ, &
Theſſaliã,& radices Olympi,q̃ Macedoniæ eſt,& in Theſſaliã obuerſus,ĩ Thraciã penetrauit,
ad Atheniẽſiũ res in ea terra ſollicitãdas.Nec ille ſua ſpe fruſtratꝰ,breui plęraq; loca parti vo-
luntaria deditione,partim metu,Atheniẽſibꝰ ademit.Braſidæ & Lacedæmoniorũ cõſiliũ eo ſpe
ctabat,vt Atheniẽſes q̃ Pylum & Cythera præſidio tenebãt,a Peloponnenſiũ rebus nouo bello
auerterẽt.Primũ itaq; oĩm Acanthũ & Stagyrũ vtranq; Andriorũ coloniã,ab Athenienſium
Acanthus Stagyrus, ſocietate auertit.Hæc ille ſub æſtatis exitũ in Thracia.Interĩ Atheniẽſes facta ſibi p̃ Bœotios
quoſdã ſpe(Orchomenii erãt olim Miniei dicti,ĩ Criſſeo ſinu)Cheronę & Sypharũ pri p̃ditio
ne,ptim volũtate occupãdarũ,Demoſthenẽ ex Naupacto cũ nauibꝰ reuocãt,claſſemq; eximpro
uiſo iubẽt Syphas appellere,& Hippocratẽ ex Athenis terreſtri itinere eodẽ copias educere.At
fuit aliquãto prior Demoſthenes,cuiꝰ appulſu cõfeſtim tota eſt Bœotia tumultuatũ.Proditio
neq; interim patefacta,Hippocrates conſilio deſtitutus, tumultuario opere Apollinis cogna-
mẽto Delii tẽpliũ cõmuniuit.ibiq; præſidio relicto,ipſe extra Bœotiã,in Oropię finibꝰ fecit ca-
ſtra.Bœotii ambigẽtes an extra fines cũ Hippocrate manũ cõſererẽt,Pagũdę Thebani oratiõe
Bœotiorũ acies. confirmati,quũ iam dies inclinaret,in hoſtẽ ſtructa acie ire contendũt.Erant Bœotii duodeuĩ
ginti milia,& in his mille equites peltati.Tenebant dextrũ cornu Thebani.Mediã aciẽ Aliar-
tii, Coronei & Copẽſes ſiniſtrum latus curabãt.Theſpiẽſes,Tanagrei, & Orchomenii equites
vtrinq; claudebãt aciẽ.Erant Atheniẽſes graui armatura,nihilo hoſtibꝰ inferiores,quippe qui
ad ſeptẽ milia in acie ſteterãt legitime inſtructi.Cætera multitudo lõge minor,ac pene inermis.
Hippocratis hortatio Hippocrates cõflicturos milites obeũdo ita hortari,vt diceret,breuẽ eſſe oportere ducis orõnẽ
apđ ſtrenuos milites,immo ſuperuacuã etiã,verũ in memoriã redigere ſe non iubere, vt nemo
ſuorũ arbitrarẽ nefas eſſe.in aliena terra a ſe periculũ p̃pulſare,quin ſcitẽt potiꝰ oẽm belli ſũ-
mã verti in eiꝰ pugnę diſcrimine,futurũq; ſi Bœotii eo p̃lio vincerent,vti Lacedæmonii auxi-
liari equitatu exuti,impares Atheniẽſibꝰ deinceps forent.Adnitendũ igiẽ,vt vna pugna,alienã
ſibi terrã quærerent,ſuã periculo liberarẽt,atq; ita efficere,vt vere gloriati poſſent,q̃ patriã
inter gręcas vrbes ĩperio& virtute lõge principẽ haberẽt, digni ſuis maioribꝰ qui Myronidã
duce,eadẽ gente ad Oenophita ſuperata,totã Bœotiã aliquãdo domuerũt. Hæc Hippocrates
hortabundus,ad mediũ pene exercitũ in procinctu ſtantem peruenerat,quũ Bœotii Pagundæ
hortatu ex ſuperiore loco infeſti decurrunt.Atheniẽſes & ipſi intrepide curſu in hoſtẽ ferunẽ.
Atheñ. ſucceſſus. Confligiẽ magnis vtrinq; animis acriſq; pugna oriẽ,ita confertis manibus, vt ſeſe vmbonibus
propellerẽt.Pepulerunt Atheniẽſes ſiniſtrũ Bœotiorũ cornu, vbi Theſpiẽſes pugnã ciebant,
q̃ loco ſubmoti ad ſuos in aduerſum cornu curſum intẽdũt,qua parte Atheniẽſes a Thebanis
victi,iam palã turbari cœperãt,quin & a læua parte,qua nuper vicerant,duabus equitum tur
Atheñ. fugiunt. mis a Pagũda immiſſis,vt ſuis laborãtibus auxilio eſſent,tumulo circũactis,eximprouiſoq; cõ
ſpectis,ea quoq; parte nouus eſt terror repente iniectus. Atheniẽſes ſua ſponte perculſi in fu-
gam vertũtur,atq; alii alio,quo ſuo quiſq; vel metu,vel ſpe trahebatur dilapſi,partim Oropũ,
partim Deliũ,alii ad mare fugã intẽdũt,hi,pręter littus ſunt Athenas reuerſi.ſed nihil æque ac
nox victis diſpalatiſq; profuit.Poſtridie qui in Delum ſe receperãt, Caduceatorem ad hoſtem
mittũt poſtulatũ,vt more patrio ſibi cadauera eorũ,qui in pugna cecidiſſent,reſtituerent.Ne-
gant Bœotii id ſe facturos,niſi ipſi prius excederẽt p̃ſidio,qđ loco ſacro impii impie ſtatuiſſẽt.
Athenienſibꝰ id facere recuſantibꝰ,paucis diebꝰ cũ toto exercitu ex Pelopõnenſiũ appẽdicibꝰ
præſidiũ Bœotii expugnãt.Erat magna ex parte murus vitibꝰ & lignis cõſtructus,tellure vẽ
Bœotiorũ cõſilium in Delo oppido expugnãdo. in tumultuario opere interiecta.ad hunc ipſum flammis cõficiendũ talẽ Bœotii ſunt machi-
nam cõmenti.Proceriſſimã antennam in tybiæ ſpeciem excauãt, ferreis exterius annulis affa-
bre cõpactam,in ſummo lebetem catenis appendũt,ferreoq; ſuper illum ad inſufflandũ roſtro
hãc curribus inuectã,vbi munitionibꝰ admouere,grandibus antennæ follibus ea parte admo-
tis,quæ maxime fuit hoſtibꝰ auerſa,flatũ cient,qui acriter actus ĩ ahenum ſulphure pruna &
pice refertũ,ingẽtẽ conciuit flammã,corripuit illico ignis aridã materiẽ,qui quũ iam late inua
leſceret Atheniẽſes p̃culſi metu fugã capeſſunt,multi ferro oppreſſi,ducenti ferme capti ſunt,
Variæ Atheñ. clades. cętera multitudo cõſcẽſis nauibꝰ,quæ ĩ hũc vſum in p̃ximo ſtabãt,Athenas curſum cõtẽdũt.
Perierũt Atheniẽſiũ grauis armaturę ĩ pugna ad mille & amplius,& in his Hippocrates dux,
cęterę multitudinis ingẽs numerꝰ,Bœotiorũ paulominus q̃ quingẽti,& qđ ſępe euenire ſolet,

vt clades cladi hęreat,Demoſthenes ſpe ad Syphas fruſtratꝰ,quū ī agrū Sycioniū milites ꝑda Varię athe
tū expoſuiſſet,ſubito Sycionioꝝ occurſu ꝑdatores excepti,cū cęde multa ſūt ad naues reiecti. nieñ. clades
In Thraciā quoq ꝑ id tꝑs Braſidas Lacedęmoniꝰ Amphipolitanis Atheniēſiū colonis,ad Stry-
monē amnē bellū intulit.Eū locū olim Ariſtagoras Mileſius parū auſpicato munire adortꝰ, ab Amphipo-
Edonībꝰ eiectus,incœpto fruſtratus eſt,mox ꝓcedēte tꝑe,Athenienſes eo. X. milia colonorum lis condito-
miſere,qbꝰ a Thracū gente ad Draueſcum interfectis,poſt aliquot annos, Agnonis Niciæ filii res.
ductu,iterū coloni eo miſſi,vrbē cōdidere.Amphipolim Braſidas ꝓditiōis ſpe noctu adortꝰ,pri
mo pōtē occupat,quo flumē trāſgreſſus,Amphipolitanos prius ꝗ Athenienſiū naues adeſſent
ad deditionē cōpulit.Amphipolitanoꝝ defectionē ſecutę ſunt alię plęreq ciuitates circa Athō Defectio
ſitę,Thyſus,Cleone,Acroathos,Oioſixus,& Biſalticæ gētes,Creſtonicę,& Edonū nonnulli vi- pluriū vrbi
catim agētes.Thoronā inde Braſidas ꝓditiōe occupat.Vnde Atheniēſiū ꝓſidium eiectū ad Le um ab athe
chitum vrbē maritimā in anguſtiis Iſthmi Thracię Cherſōneſi ſe recepit.Tētauit Braſidas edi nienſibus.
cto ex Lechito Atheniēſes eiicere,teſtatꝰ id oppidū Chalcidēſiū eſſe,qui a Lacedęmoniis ſtarēt.
Cæterū Atheniēſibꝰ in pręſidio ꝑſeuerātibus,biduo poſtꝗ Thoronā receperat,Lechitū adortꝰ,
turri lignea ingētiq machina ad ignē cōcitandum admotis,quum Atheniēſes ea parte & ipſi
multas aquę amphoras ſaxaq ligneis turribꝰ impoſuiſſent,turris vna onere depreſſa,cū multa
circūſtātiū clade repēte corruit,quo fragore & ſonitu territi,q diuerſa parte murū tenebāt,ra
ti oppidū ea parte ab hoſte captū,munitionibus relictis,fugā ad mare intēdunt.Id Lacon Dux
præter ſpē intuitus,illatis ſignis,ſubito oppidū irrupit,obtrūcatq paſſim obuios,& in alios fu
ga diſpalatos militē īmittit.Qui ad mare curſum occuparāt,nauibꝰ q ibi ad idipſm paratę erāt
cōſcenſis,in Pallenē delati ſunt.Eratq iā octauus pręſentis belli annus circūactꝰ, quū Lacedæ-
monii & Atheniēſes variis cladibꝰ affecti,īducias ſuo ſociorūq noīe ſunt inter ſe pacti, vt re-
bus citro vltroq ꝑ legatos & caduceatores iactatis,aliqua ſoluēdi belli inireť ratio.Sed tātiſper
dū de induciis tranſigitur Scyone ab Atheniēſibꝰ ad Braſidam defecit.Prædicabant Scyonæi Scyone
ſe ex Pelopōneſo oriundos eſſe,ſuoſq maiores,quū a Troia reuerſi eā Pallenes orā nauigarent, Pallene.
tēpeſtate deiectos quo forte loco conſediſſent mœnia quæ ipſi haberēt ſtatuiſſe. Trahere itaq
Atheniēſes ad ſe Scyonæos,ꝙ dicerēt eos ineuntibꝰ induciis ad Lacedæmonios defeciſſe. Hi cō
tra nouos ſibi ſocios vēdicare,nec pati illos Atheniēſibus ad ſuppliciū dedi.Fit itaq Athenis
decretū de Scyone in Cleonis ſententiā,vt armis ea ciuitas ad imperium retraheretur,& iā na-
ues ad idipſum expediebanť,quū & Menda ciuitas in Pallene Erithreoꝝ colonia ad Lacedęmo
nios defecit.Mendeſiorum defectione Athenienſes adhuc magis iritati,claſſem ad vltionem
ſtudio ornant,rati nullis ſe amplius teneri induciis.Braſidas liberos & omnē imbeilē multitu-
dinē Scyonenſiū & Mēdeſiorum ī Olynthum Chalcidicā ſub pręſidio traduxit, Atheniēſium
impetū fortiter exceptur ꝰ,eratq nō parua expectatio noui belli.Interim Braſidas & Perdicas,
qui iāpridem in partibus erāt,ad Lincyū aduerſus Arribeū,qui cū Perdica iā antea contractū
bellū habebat,equeſtri prælio primo,mox & pedeſtri feliciter dimicāt.Habebat Perdicas in ani
mo Arribei oppida īuadere,nec pati victoriæ curſum frigeſcere,quū repēte allatū eſt Illyrios,
quos ille ſibi auxilio in horā expectabat,cum Arribeo ſentire,iūctiſq cum eo copiis breui affu
turos.Qui circa Perdicā fuere,metu perculſi in ſuas vrbes dilapſi,noctu caſtra deſeruerūt.Bra
ſidas quadrato agmine in pacatū abire cōſtituit,leui armatura in mediū accepta,ipſe cū lectiſ-
ſima trecētorū militum cohorte cogere agmen,vt Barbaros qui propinquare dicebantur for-
tius exciperet.Circuire ille ſuos hortariq,ne animū ad Barbarorū nomen remitterent, nec qa Braſidę hor
cū nouo hoſte res futura eſſet difficilius animo proponerent certamen,quādo Barbarorū plæ tatio.
riq fuiſſent,quos illis ipſis diebꝰ duplici pugna ſuperaſſent,eſſeq eius gētis ingenia primo cō
greſſu ferocia,& ad perterrendū hoſtē clamore & minis vaniſſima,ſed quæ mox cōſerto pręlio
elangueſcerēt.Accedere illud,ꝙ Lacedęmonios propria virtute,nō ſociorū ꝑſentia ſtrenuos, &
inuictos eſſe oporteret,meminiſſeq maiores ſuos nullo alio modo niſi vincēdo potentiam ad-
eptos.Hæc ille ſuis ſubiicere,ſimulq Barbaros iā horrifico in ſe clamore ruētes excipit.Inſtare
illi ferociter ac ferrū intētare,Braſidas cū ſuis obeſido agmen,nō ſolum vim arcere, ſed itine-
ris etiā aliquid interim cōficere.Vbi vero ad geminos colles vētū eſt,per quorum fauces erat
euadēdū,eoſq ab hoſte teneri Braſidas cognouit,trecētos illos quos circa ſe habebat,celeri cur
ſu in eos,qui alterū iugum inſederant,mittit,quorū feroci occurſu, Barbaris tumulo deiectis,
ſaltus cæteris ad euadēdū eſt pacatior factus. Tū vero hoſtiū impetu in horas magis magiſq
remittēte,incolumis Lacon in pacatū deceſſit.Pelopōnēſiacus miles Perdicanis infenſus, a qui

bus medio fuerat periculo deſtitutus,paſſim iumēta,& deſertorum vaſa diripuit.Quę res effe
cit,vt Perdicas iam inde enixe operā dederit,vt Athenieſes ſecū redirent in gratiam.Braſidas
ex Macedonia reuerſus,quum Teronā veniſſet,Mendā ab hoſtibus receptā offendit. Atheniē
ſes enim cum claſſe nauium quinquaginta,Nicia & Nicoſtrato ducibus, poſt ſuum in Pallenē
appulſum,Mendā,magis oppidanorum Peloponeſiacię præſidii diſcordia,q̄ vi receptā hoſtili
ter diripuerant,ægre a ciuiū cæde fuerat temperatum,authoribus defectiōis ſupplicio affectis,
cęteris eſt Mēdeſiis venia data.Arcē quæ adhuc ab hoſte tenebať Athenieſes muro a mari ad
mare(erat eñ in iſthmo poſita) deducto,omni ſubſidio excluſerūt,ibię copiarū parte ad præ
ſidiū relicta,in Scyonios Nicias & Nicoſtratꝰ mouere.Hi primo acceſſu ab hoſte circa muros
prælio excepti ſtrenue vicerūt,erectoę inibi tropheo caſtra locāt.Per eos dies Perdicas fœdus
Perdicas Atheñ.iungitur. cū Athenieſibꝰ ſanxit,Braſidæ odio a Lacedæmoniis alienatꝰ,cui ab atticis ducibꝰ eſt negociū
datū,ne per Theſſaliam tranſire pateretur Iſthagoram Laconē,quem phama erat ex Laceda
mone cū nouis copiis pfectū,vt ſe cū Braſida iungeret.Athenieſes Scyone muro cōcluſa, im
poſitoę præſidio Athenas cū claſſe,appetente iā hyeme,reuerſi ſunt.Apud Argos æſtate qua
hæc geſta ſunt, tēplū Iunonis Chryſidis ſacerdotis īcuria deflagrauit.Fuit id tēplū oīm,q̄ olī
Iunonis templum. in græcia ea tēpeſtate erant,vetuſtate nobiliſſimū.Romæ interea,aut certe nō multo priꝰ poſte
riuſve,tribuni cōſulari poteſtate fuerūt,Sp.Nautius,P.Lucretius Tricipitinꝰ,&Meneniꝰ Agrip
Trib.con.po. pa,cognomēto Lanatus.his rēpub.domi adminiſtrātibus(nā res foris pacatæ erāt)ſeruitia vr
bē incendere deſtinarunt,ciuitateę præſenti clade occupata Capitolium & arcē inuadere.Cō
iuratiōe ad tribunos indicio delata,ſumptū eſt de ſontibꝰ ſuppliciū. Libertas & dena milia gra
uis æris, quæ tum diuitiæ habebantur,indicibꝰ data.Ab Tuſculo inde legati nunciarūt,quū
iā Tribuni conſulares eſſent,L.Sergius Fidenas,M.Papyrius Mugilanus & Claudius Seruiliꝰ
Trib.con.por. Labicanos,quorū fides iā antea ciuitati ſuſpecta fuerat,q̄ dicerent cū Veiētanis occulta cōſilia
communicare,aperte arma cepiſſe,& cum Æquorum exercitu Tuſculanum agrum populatos,
caſtra in Algido feciſſe.Bellū eſt Labicanis indictū,decretūę vt duo Tribuni ad bellū exirent,
tertiꝰ ad præſidium vrbis remaneret Quod negociū quū ęque oēs vt ignobile faſtidirēt,ambi
tioſeę bellicā pnciā ſinguli ad ſe traherēt,nec aliꝰ alii ceſſurus videreť,tū Q.Seruiliꝰ Serui
lii pater,quādo inquit vos neę ordinis huius,neę reipublicę vlla mouet verecūdia, filiꝰ meus
Seruilii prudentia. vrbi extra ſortē præerit,vtinā illi qui tā ambitioſe bellū appetūt,id cōcordiꝰ cōſideratiuſę q̄ cu
piūt adminiſtrēt.Quaſi diuinaſſet Seruiliꝰ,ſic accidit,vt Sergius &Papyriꝰ ad hoſtē pfecti,cū
tamē ſecū ex vrbe delatū nō ſolū nō remiſerit,vbi ē bellū adminiſtrari cœptū,ſed ptinacior vter
q̄ factꝰ,impiū ad ſe trahere,vterę ſuū cōſiliū,ſuā ſniam priorē velle:donec legatis eā aloꝝ intē
Tribunorū diſcordia. periē caſtigātibꝰ iter eos,cōparatū eſt,vt alternis diebꝰ impitarēt,qđ vbi Romā nūciatū ē,Q.Ser
uiliꝰ,hō magna experiētia,precatꝰ diciť deos,ne pſens tribunoꝝ diſcordia funeſtior eēt patriæ,
q̄ ad Veios nō multo antea fuiſſet.Tū velut clade haud dubia imminēte filiū monuit,vt mili
tem ſcriberet,quē ad futuros caſus paratiſſimū haberet. Nec falſus ille vates fuit.Enimuero,L.
Sergii ductu Rōanæ legiones hoſtiū caſtris,metū illis de induſtria ſimulātibꝰ,temere admotę,
Vincuntur Romanę legiones. ſubita eruptiōe facta cū ſtrage & ruina p decliuia mōtis primo actę,fœda deinde fuga ac mul
ta cæde ī caſtra cōpulſę.Vix eo die a vallo hoſtis eſt repulſus.Poſtridie vero vbi primū caſtra
ſūt iterū oppugnari cœpta,turpi fuga ſunt a milite deſtituta.Tribuni legatię Tuſculū cū iis,
q circa ſigna ſteterāt,cōceſſerūt,cætera multitudo diſſipata,quo ſuus queę metꝰ tulit,alii alio
fuga abierūt.Tā fœdæ cladis nūcius,vt antea expectatꝰ,haud perinde ciuitatē affecit,ac ſi ge
tumultus eſt ex ea re ortꝰ,Seruilii Tribuni iuſſu p minores eſt magiſtratꝰ cōpreſſus,quo ſeda
Dictator. to patrū decreto Seruiliꝰ Tribunꝰ Dictatorē dicere iuſſus,Q.Seruiliū pſem ſuū virū,cuiꝰ pru
dētia variis reipublicæ tēpeſtatibꝰ fuerat ciuitas ſemper feliciter vſa,dixit, a quo ipſe magiſter
equitū eſt dictus.Quidā Seruilium Halam magiſtrum equitum tradidere.Hoſtes ob rem bene
geſtam negligentius prælium inierunt. Dictator eorum anteſignanos equite immiſſo primo
fudit,inde legionum ſigna inferri iuſſit,qđ quum ſegniꝰ fieret,ab eo ſignifer eſt ferro cōfoſſus,
nec hoſtes Romani militis impetum tulere,fuſi fugatię ſunt,eoꝝ caſtra direpta, legiōes inde
Æquoꝝ fuga & cędes, Labicos admotę,quo Æquorū pars magna confugerat.Hic oppidū corona cinctum,ſcaliſę mu
ro admotis,haud multo maiore negocio q̄ acie hoſtes victi fuerant, captum diripiť. Dictator
exercitu Romā reducto,octauo die q̄ magiſtratum inierat,poteſtate abiit. Coloni mille & qua
gēti Labicos miſſi.Biennio inde foris pax fuit.Priore anno Agrippa Menenio Lanato,Lucretio
Tricipitino & Sp.Rutilio Craſſo Tribunis.Sequenti,M.Papyrio, Sp.Nautio & At. Sempro

nio,Domi agrariæ legis authores,Sp.Mecilius & Metili⁹ Tribuni plębis recēs patrib⁹ certamē
Agrariæ leges.
iniecere,ꝑmulgata lege.vt qcqd agroꝝ vbiq; quæſitũ eſſet,id pplo diuideret,quā legē ſi plæbs
ſciuiſſet oēs nobilium fortunę in publicũ redigebant.Cęterũ ſex Tribunoꝝ intercesſione,quos
ſenatus Ap.Claudii ſenatoꝝ natu minimi monitu ſubornatos, Tribunitiis actionibus obiecit
(erat ille legum latoris Appii nepos)qui domeſtico cõſilio in curiā delato,author fuit,vt cæ-
teri Tribuni blande a principibus patrũ appellari,rem ſua intercesſiõe diſcuſſerint.Iactati ſunt
proinde Tribuni in cõcione populi ab authorib⁹ legis,plębiſq; ꝓditores appellati,nobiliũ ſatel
lites.Fuiſſet deinceps cũ Veientibus bellatũ,P.Cornelio Coſſo,M.Valerio Potito,Q.Cincina-
to,Gn.Martio,& Q.Fabio Vibulano Tribunis cõſulari poteſtate,niſi Tyberis inundatio, qui
ſup ripas effuſus,cũ multa villatũ clade per agros euagat⁹,Senatui decernendi eo anno belli re
ligionē iniecisſet.Ab Equis excurſiones in Labicanũ agrũ factę,& oppidũ nouis colonis adem-
Trib. conſ. poteſtate.
ptũ.Volas ſequenti anno colonia miſſa eſt,Tribunis cõſulari poteſtate,Gn.Cornelio Coſſo, L.
Valerio Potito,Q.Fabio Vibulano,&M.Poſthumio Regillenſi.Hi bellũ in Volſcos geſſere,vt
ſuo poſtea loco memorabit̃.Nũc ne res Gręciæ nimiũ interpolent̃,ſintq; ꝓpterea lõge retro re
petēdę,eo recurrat hiſtorię explicatio.Athenięſes,decimo Pelopõneſiaci belli āno,veteres inco
Delii iſula eiiciuntur,
las ex Delo inſula exegerũt,eos parũ caſtos rati ad ea ſacra peragēda.Qui inde eiecti ſunt Ra-
myttenũ in Aſia tenuerũt.Sub id tēpus Attica claſſis.XXX.nauiũ,Cleonis ductu, in Thraciā
miſſa,Scyonem iam antea receptā primo applicuit.Ibi Cleon certior factus Thoronā modico
præſidio teneri,agereq; inde procul Braſidā cum robore copiarũ,in Colophonioꝝ portũ,parũ
a Thorona diſtātē,nauigauit.inde.X.nauibus miſſis,q̃ portum occuparēt,ſi per occaſionē lice
ret,claſſiarii in vrbē irrumperēt,ipſe cũ pedeſtribus copiis auerſa parte Thoronā adortus,mu-
nitiones,quas Braſidas circa veterē murũ excitarat,ſubito inuaſit.Paſſitelidas Lacedęmoni⁹,q
vrbi præſidio erat,ad tuendũ locũ ferociter occurrit,ibiq; prælio inito,data eſt claſſiariis occa
Cleon Thoronā vi capit.
ſio vrbis a portu occupādę.Tũ Paſſitelidas ancipiti metu cõſtitut⁹,i vrbē ſe recipere conatus,
irrumpētibus p refractum murũ Athenięſibus,atq; a tergo vrgētib⁹, & qui iam vrbē a portu
ceperāt a fronte occurſantib⁹,præſidiarii & Thoronorũ multi in medio cęſi ſunt.Lacon viuus
eſt capt⁹.Oppidanoꝝ captiuā multitudinē victor hoſtis in ſeruitutē redegit.Hęc Cleõ i Thra
cia,quũ Pheax Heraſiſtrati fili⁹,cũ duobus collegis ab Athenięſib⁹ pro legato in Italiā & Sici-
Siculorum diſcordiæ,
liā eſt miſſus.Leontini poſt Atticæ claſſis digreſſum domeſtica fuerant ſeditione iactati.Plæbs
in aio habebat Leontinum agrũ viritim diuidere,qđ optimates veriti,accitis Syracuſanis plę-
bē ex vrbe expulerāt.Extorris multitudo paſſim errās varie ē diſtracta. Multi Syracuſas cõtē
dere.Alii in agris,ſine duce,ſine cõſilio vagari.Optimatũ plæriq; ea iniuria offenſi(nā non oēs
plębē eiectā volebāt)i Aldon & Phoces,Leõtini agri loca,ex vrbe demigrarũt,ad quos plębeio
rũ cõcurſus vndiq; ingēs eſt fact⁹,atq; ex his locis extorris man⁹ vrbē infeſtare.Is Leõtinorum
motus cauſam Athenięſibus ꝓbuit in Siciliā mittendi,qui cum veteribus ſociis agerēt,vt ſum-
ptis armis,quoquo modo poſſent,Leõtinos a Syracuſanorũ potētia liberarēt.Pheax itaq; ad id
miſſus,Camarineos & Agrigētinos ad res nouas ſollicitauit,hortat⁹ eſt &Catinēſes in reditu,
Italiæ ciuitates ab Atheñ. tentantur.
& Bricinianos.Habuit & cũ ciuitatib⁹ Italiæ qbuſdā ſermonē de ſocietate cũ Athenięſibus iñ
gēda.Et hęc Pheax i Sicilia & Italia.Cleõ iterũ Thorona recepta nauigauit Amphipolī verſ⁹.
Stagyrũq; Andrioꝝ coloniā ſubito adort⁹,expugnare nõ potuit.Expugnauit tamen Galeſios
haud procul inde,Thaſiorũ colonos.Mox ad Perdicā mittit,& ad Pollem Adamātorum regē
vt ipſe quoq; cũ Thracib⁹ mercede cõductis ad ſe veniret.Ipſe Eione ſubſedit ſociorũ aduētum
opperiēs.Braſidas quũ hæc ab hoſtib⁹ parari reſciuiſſet,Cerdylũ,q locus eſt trans Argiliorum
flumē,haud procul ab Amphipoli, occupat,inde attēte obſeruās,quæ in Amphipolim a Cleo
ne pararētur.Habebat Braſidas penes ſe ad mille peditum,totidēq; Amphipoli ad pręſidiũ cũ
Clearida reliquerat.Grauari interim Athenięſes Cleonis cũctationē,quippe qui inuiti ab ini-
Cleonis cõſilium.
tio fuerant eum ſecuti.Quod ſentiens ille ſtatuit Amphipolim tentare, priuſq̃ ſocii adeſſent,
copiiſq; ex Eione eductis collē Amphipoli eminentē occupat,inde per ocium ſitum vrbis con
tēplari.Braſidas,quē nulli hoſtium motus latebāt, & ipſe occulte vrbē ingreſſus,vbi Athenię
ſes vidit negligentius cõſiſtere,ac pene ſolutis ordinibus in vrbis admiratiõe defixos ſtare,eos
ſubita eruptione inuadere conſtituit, ſuorumq; concione aduocata, ita eſt milites allocutus.
Oro Braſidę ad milites,
Quoniā viri Pelopõnenſes in ea terra nati eſtis,quę ſua virtute ſemper fuit libera, eſtiſq;(quũ
Dores ſitis)cõtra Iones dimicaturi,cũ quibus prælio congreſſi ſemper viciſtis,ſatis duxi ſine
alia hortatione vobis,qđ in animo habeam,aperire.Iamdudum meditor in ocioſum hoſtē im-

perũ facere,quippe qui quantũ cõiectura aſſequor,cõtẽptu noſtri,quos nõ putat ad pugnã ꝓ
ceſſuros,locũ cõſcẽdit,& nũc ad ſpectaculũ cõuerſus nullo ordine ſecurus agit. Hęc hoſtiũ er
rata ſi qs diligẽter obſeruat,ex illiſq; occaſionẽ arripit,rem gerit plerũq; feliciter: atq; hæc belli
furta ſæpius honeſtiſſimã victoriã pariũt, ꝑ quæ aliqs hoſtẽ ludiſficatus ſummo amicos afficit
cõmodo,hoſtes ignominia & detrimẽto.His demũ gradibꝰ ſæpiꝰ ꝗ̃ apta vi vincit̃.Dũ ergo im
parati ſunt,dum abeundi potius ꝗ̃ manẽdi,quantũ coniicere videor,eſt illis animus,dũ ancepſ
adhuc cõſiliũ,priuſꝗ̃ certi aliqd ſtatuãt,cũ iis quos mecũ duxi,improuiſus odoriar,ac quantũ
adniti potero,in mediũ eoꝝ perrũpã agmen.Tu Clearida,vbi impreſſionẽ factã videris, patefa
ctis repẽte portis,cũ Amphipolitanis in eos noſtra impreſſiõe turbatos impetũ facias,annitere
q; vt ꝗ̃primũ te turbato agmini miſceas,ſic eñ futurũ ſpero,vt ſubito terrore perculſi ad fugã
incliñet,multo eñ terribiliores ſunt hoſtibꝰ,q pugnę interueniũt,ꝗ̃ ii cũ quibꝰ iamdudũ præ
liũ ſit cõſertũ.Et qđ ad te Clearida attinet,fac(vt Spartiatã virũ decet)hodie ĩuicto aĩo dimi
ces.Vos Amphipolitani exiſtimate id demũ eſſe bene pugnare, ſi quis vincere ĩ aĩm inducat,
ignominiã reformidet,duci pareat,hodiernoq; die alterũ futurũ arbitramini,vt aut ꝑpetuo li
beri ſitis,ſi egregie dimicabitis,Lacedęmoniorũq; ſocii vocemini:aut victi Atheniẽſiũ ſerui,du
riore etiã ꝗ̃ ãtea cõditiõe,cęteriſq; Gręcis quo minꝰ liberi ſiãt ĩpedimẽto futuri.Sed cur nõ ſtre
nui eẽ debeatis,quũ ſciatis quãtis de rebꝰ ſit hodie futurũ certamẽ!Ipſe vt de me pauca dicã,fa
cile oſtẽdã,nõ meliꝰ poſſe me extra ꝓliũ meos ad rẽ bene gerẽdã hortari,ꝗ̃ ĩter hoſtes vbi gerẽ
Peroratio. da res ẽ fortiter verſari.His ille ſuos hortatꝰ.Cæterũ dũ circa portas milites ad erũpẽdũ diſpo
Cleonis cõ- nit,Cleon q vrbẽ oculis ſubiectã habebat,ſuſpicatꝰ ex iis ꝙ in vrbe cũ trepidatiõe parabãt,ho
ſilium, ſtes ſe ad ſubitã eruptionẽ expedire,qa ĩ aĩo hẽbat,nõ priꝰ ĩ certamẽ deſcẽdere,ꝗ̃ Perdicas & cę
tera auxilia adeſſent,iubet ſuos ſtatĩ vaſa colligere,atq; Eionẽ ꝓficiſci,& iã ſiniſtrũ cornu iter
ĩtẽderat,quũ id ſegniꝰ Cleon ſieri cõſpicatꝰ cõtinuo & dextrũ explicat,qua re aĩaduerſa, nihil
ãpliꝰ cũctatꝰ Braſidas occultiore via ĩ hoſtẽ inuectꝰ,mediũ Atheniẽſiũ agmẽ,ſua ſpõte turba
tũ,cũ clamore ĩuadit.Reſtitere nõnihil Atheniẽſes dũ ſeſe ad fugã expedire nequeũt. Interim
& Clearidas diuerſa pte cũ ſuis illatꝰ nõ ſolũ terrorẽ auxit.ſed aptã etiã fecit fugã. Ibi Braſi
das ferociꝰ ĩ hoſtes inuectꝰ ſaucius cõcidit,q a ſuis ſubtractꝰ ĩ vrbẽ delatꝰ eſt.ꝓfuit ea res nihil
Atheñ. vin Atheniẽſibꝰ,neq; eñ ipſi cadẽrẽ ſenſerũt,neq; hoſtes duce ſpoliati ab ĩchoata victoria deſtitere,
cuntur. te,quin fortiꝰ inſtãdo Atheniẽſes cũ multa cęde ad Eionẽ vſq; ſunt ꝓſecuti,quo pauci incolu
Braſidas mes euaſere.Cęteri ꝑtim cęſi,& ĩ his Cleon cuiꝰ impiũ erat,ꝑtim capti ſũt.Sẽſit Braſidas adhuc
moritur. ſpirãs ſe viciſſe,nec ibi multo poſt dolore vulneris expirauit,ſecũ ꝗ̃ſitę victoriæ gaudiũ ferens,
cui Amphipolitani haud monumẽtũ ſolũ,ſed vt Heroi phanũ etiã dedicarũt, coloniaq; ipſius
nomini ĩſcripta,oĩ Agnionis q colonos deduxerat,memoria abolita.Cecidere eo die ex Athe
niẽſibꝰ ſexcẽti,ex hoſtibꝰ ſeptẽ nec ampliꝰ.Haud eñ fuit iuſtũ prælium,ſed alterius partis fuga.
Scđm eã cladẽ Atheniẽſiũ claſſis in Atticã reuerſa eſt,& nõgẽti Lacedæmonii,q in ſupplemen
tũ ex Pelopõneſo miſſi Heracleã ꝓceſſerãt,audita pugna ad Amphipolim commiſſa,tẽtarunt
ꝑ Theſſaliã trãſire in Thraciã,ſuntq; ad Pieriũ vſq; Theſſaliæ mõtẽ ꝓgreſſi,ibi a Theſſalis vl
terius ire ꝓhibiti,in Pelopõneſum retro abierunt.Athenienſes duplici clade paucis mẽſibꝰ af
fecti ad Deliũ vna,& recentiore altera ad Amphipolim,belliq; diuturnitate feſſi,aliquãto ꝓpen
ſius ꝗ̃ antea ad pacẽ inclinarũt.Lacedæmonios aũt iã inde a Pylo & Cytheris amiſſis pacis cu
pido inceſſerat.Inſtabat adhæc induciarũ exitꝰ,quas cũ Argiuis in triginta annos pactas ha
Atheñ. & bebãt,quibꝰ hoſtibꝰ ſup Atticũ bellũ accedẽtibꝰ,vehemẽter dubitare ne impares vtriſq; futuri
Lacedę. foe- eſſent.Animis itaq; vtrinq; ad cõcordiã inclinantibus,reliquũ hyemis illius poſthabita omni
dus. rei bellicę cura,ſoluendi belli eſt ſtudio impẽſum.Rebus citro vltroq; iactatis,ita demum inter
eos cõparatũ,vt Atheniẽſes & Lacedęmonii captiuos,& loca bello capta,vtriq; alteris reſtituẽ
tes,in.L.annos foedus ſancirẽt,& ſocietatẽ inter ſe firmarẽt.Eſtq; id foedus ſecutũ decimo anno
Pelopõneſiaci belli exacto, fuitq; deinceps pax ĩter eos ſuſpecta,partiſq; fida ſocietas,Corinthiis
& ſocioꝝ quibuſdã oĩa turbantibus,donec decimo poſt anno ad arma ex ꝓfeſſo vtriq; rediere.
Nã Corĩthii ęgre ferẽtes,ꝙ Anactoriũ & loca,ꝗ̃ bello amiſiſſent,nõ eſſẽt a ſe recepta,ꝙ ĩ ſocie
tate ĩcũda tãtũ Lacedęmonioꝝ mẽtio,nõ ſocioꝝ facta eẽt,velut Pelopõneſi regnum Spartiatæ
Corinthio- affectarẽt,eos apđ cęteros Pelopõneſiacę terrę ꝓplos criminari,inuitareq; ad foedus ſecũ, & cũ
rũ & Argi- Argiuis ſanciẽdũ,qđ quum ipſi feciſſent,quędã ciuitates nec adeo multę,Corĩthioꝝ ſtudiũ ſe
uoꝝ foedus cutæ,Argiuis ſe iunxere,& in his Mantinęi,q Lacedęmoniis inuitis,quędã in Arcadia occupa
rant,futurum rati,vt compoſita cum Athenienſibus pace,ſtatim Lacedęmonii eſſent ea armis

vindicaturi.Nec illi fruſtra ea timere,ſiquidem Spartiatę ęſtate illa,quę ſecuta eſt, Pliſtoanacte
Pauſaniæ filio duce,in Arcadiā irruperunt,Parrhaſiis opem laturi,qui Mantineis obnoxii,do-
meſtica ſeditione laborabāt,exciſuri adhæc murum,quem Mantinei in Cypſelis ſtruxerāt.Cę-
terū vtrunq; ex ſententia adepti,haud multo poſt ſeſe domum recepere.Inde cum Lacedæmo-
nii ſocietatē cū Boeotiis iniuiſſent,excluſis Athenienſibus,qđ ex fœdere fieri nō licebat,Athe-
nienſes Alcibiadis,Cliniæ filii,adhuc adoleſcentis perſuaſu,fœdus in centum annos cū Argi-
uis,Mantineis,& Eleis percuſſerunt.Inde orto inter Argiuos & Epidaurios bello,ob hoſtiā ab
his ad Pythii Apollinis ſacra,de more,non redditam,aliquot vtrorūq; in alteros expeditiones,
ſed obſcuræ parūq; memorabiles extitere.vt circa Nemeam ex alterius partis occaſione pręlio
cōmiſſo.vbi ex Phliaſiis,q cū Corinthiis militabant,& Corinthii pro Epidauriis, plęriq; occu
buere.Et a Corinthiis Argiuorū multi eodē loco interfecti.Inde quū duo exercitus haud ꝓcul
Lacedęmone in ꝓcinctu ſtarēt,hinc Lacedæmonii Agidis regis ductu,Arcades,Boeotii,Corin- Agis rex.
thii,Sicyonii,Palenſes,Phliaſii,& Megarenſes,inde Argiui Mantinei & Elei,Atheñ.in horā ex
pectabātur,eſſentq; aduerſę acies inter ſe cōcurſurę:ducib⁹ in colloquiū progreſſis,in quatuor
menſes inducias pepigere.Fuit ea res Agidi inuidiæ,ꝙ bene pugnādi occaſiōe ꝑtermiſſa,indu
cias,ne ſociis quidē de re tanta appellatis,cū hoſte temere feciſſet.Nec Traſylo Argiuorū duci
minor,ex eodē fœdere,inuidia a ſuis conflata eſt,parū abfuit quin ob eā noxā,lapidibus ſit ſuo-
rū incurſu interfectus.Sub acceſſum igit̃ Athenienſiū,quia īducias ſemel initas violare nolue
runt,Orchomenios bello in aliū hoſtē auerſo,Argiui oppugnare ſunt adorti, quos nullo maio
re negocio in partes traxere.Erant iā & Tegeatę defecturi,niſi Lacedęmonii pręſto affuiſſent,q
non ambiguos tantū ſocios,opportuno acceſſu tenuere,ſed in Mantineū agrū hoſtiliter īgreſ-
ſi lateq; terrā populati,ante Phanū Herculis metati ſūt caſtra,qua ſociorū clade exciti Argiui,
cū Mantineis & Eleis & Athenienſibus,haud ꝓcul ab hoſte loco edito conſedere,haud cunctā
tius in aciem deſcenſuri,ſi pugnæ copia ab hoſte fieret.Agis q multa inter ſuos inuidia flagra
bat ob inducias cū Argiuis initas,indigus conſilii,iādudū quid fieri oporteret , deliberabat:&
ad infamiā diluendam iniuiſſet ante ſociorū acceſſum præliū,niſi veterani vnius vocē e cōcio-
ne emiſſam excepiſſet,meditari Agidem quonā modo malū malo adderet,qua voce,velut omi
ne quodā territ⁹,cōtinuo copias ex hoſtiū conſpectu abduxit.Poſtridie Argiui cū ſociis hoſtem
ſecuti,eorū veſtigiis inſtare:quos vbi Lacedęmonii ſenſerunt,& ipſi ſeſe ad pręlium expediunt:
ſociiſq; tumultuoſius in pugnā ruentibus,ipſi cunctantius & ad cantū tibiarū,tibicines eñ i- Lacedę.ad
ter ipſos plæriq; lege interpoſiti erāt,nō rei diuinę gratia,ſed vt ſedate ꝑ modulationē incede cantū tibia
rēt,ne ū incōſulte ꝓgrederētur in pugnā,ordo agminis perturbaret. Pulſum primo ſiniſtrum rū eūt in ꝓ
Lacedęmoniorū cornu a Mantineis q in dextero ſuorū rē curabāt,& ad Agidem victor hoſtis ꝑ lium.
uenerat,q mediū agmen tenebat,cū ille.CCC.vſus equitibus,nō ſolū rem ea parte inclinatam
reſtituit,ſed hoſtē etiā multa ſtrage pepulit.Lęuū inde hoſtiū cornu vbi Athenienſes erāt mul
ta vi adortus,haud multo maiore negocio fudit.Ceciderūt ex Argiuis & ſociis ad mille & du
cēti.Lacedęmonii,lectis hoſtiū ſpoliis,tropheoq; ibi cōſtituto,domū cōceſſerūt, Carnea celebra Carnea ſa-
turi:quā occaſionē Athenięſes,Elei,& Mantinei amplexi,Epidaurū expugnāt,expugnatū mœ cra.
nibus cingūt,ibiq; Iunonis tēplū in arcis vſum cōmuniūt,ꝓſidioq; īpoſito,Athenięſes in Atti
cā ſeſe recipiūt.Et hęc ꝑ ęſtatē geſta.Hyeme deīde appetēte,Lacedęmonii & Argiui in qnqua- Lacedæ.&
ginta ānos fœdus & ſocietatē iniuere,captiuis prius inter ſe reſtitutis,lociſq; bello captis.Eſtq; Argi. fœd⁹
diſerte in fœdere exꝑſſum,ne Athenięſiū legatio, Caduceatorve,ab illis audiretur,niſi hi pri⁹
quicqd in Peloponneſo tenerēt dominis reſtituiſſent. Mantinei & ipſi cū Lacedęmoniis fœdus
ꝑcuſſere.Miſerūt & ad Perdicā cōmuni nomine,qui eū in fœdus reuocarēt. Athenienſes iuſſi
ex Epidauro ꝓſidiū abducere,tanq̄ nihil id grauate ꝓſtituri,per Gymnici Agonis ſpeciem,cæ-
teris,qui ibi vna erāt,excluſis,locū retinere ꝑſeuerarūt.Eratq; hic Gręcarum rerū ſtatus,quum
quartuſdecimus ab eo,quo bellū inter Spartiatas & Athenienſes fuerat inchoatū, eſt circūact⁹
annus.Romæ per id tempus,Gn.Cornelius Coſſus & collegæ,quos ſupra memoraui,Tribuni
erant conſulati poteſtate,aut certe nō multo prius fuerant poſteave futuri erāt.Horū Poſthu
mius exercitū in Equos duxit,fractaq; paucis leuioribus præliis hoſtium ferocia,in Volas vr- Volæ oppi
bē vi irrupit:is primo conatu prædam militis fore pronūciauit,mox capto oppido, ne qd a vi dum.
ctore exercitu tangeret,certamine in ſuos verſo,pertinaciter obſtitit.Alienauit ea res militum
animos ab ipſo duce.Inde collegis eū in vrbem ad Tribunitias diſcordias coercendas reuocan-
tibus,in concione vox eius audita eſt,malū militibus denunciantis,niſi a ſeditione quieſcerēt.

Hæc M.Sextio Tribuno pl.occaſio oblata eſt Poſthumii abſētis ad plębē criminādi,ſed maior
oīno in caſtris vitio ſecuta eſt,orto inter milites fremitu,quū forte ad tumultuantem quēdam
lictor miſſus ab iis q̃ proxime ſteterāt violaretur,P.Seſti⁹ queſtor eo occurrit,is ſaxo ictus quū
turba excederet,Poſthumius hō vęcordi ingenio,cæterū violata maieſtate adhuc magis iri-
Dux ab exercitu lapidatur. tatus,quū ad ſuppliciū quoſdam rapuiſſet,vexarenꝗ interim lictores & centuriones multitu
dinē,eo militaris indignatio euaſit,vt ducem ipſum lapidibus obruerit.Id atrox facinus poſtq̃
eſt Romā nunciatum,Tribunis militum quæſtionem de morte collegæ decernentibus,contra
plæbeiis Tribunis aduerſantib⁹,nouū inter ordines,de comitiis,ortum eſt certamen:quo factū
Conſules. vt res ad Interregnū redierit,obtinuerūt tamen patres,vt conſules eo anno fierēt,creatiꝗ Au.
Cornelius Coſſus,& L.Furius Medullinus.Poſthumianæ cędis q̃ſtio,volente plębe conſulibus
permiſſa,eſtꝗ paucoꝝ ſupplicio,qui ſibi mortē conſciuere,res tranſacta. Furius legiones ī Her
nicos duxit,hoſteꝗ nō reperto,Ferentinū,vbi Volſci eſſe dicebant,progreſſus,oppidum priore
Conſules. nocte deſtitutū,ſine certamine occupat.Ager Hernicis datus. Licinius Tribunus plæbis ſequē
ti āno,Q.Fabio Ambuſto,& C.Furio Peſilio cōſulib⁹,gētile negociū aggreſſus, agrariis actio
nibus cœperat vrbanū ociū vexare,quū peſtilentia magis minax q̃ perniciosa,ciuitatē inuaſit.
Conſules. Tū vero animis ciuium,eo metu a foro ad ſe & ſuos curādos auerſis,Tribunitia vis ſua ſpōte
paulatim remiſit.Fames inde ſecuta eſt,q̃ ſequētem annū P.Attatino & C.Nautio Rutilio cō
ſulibus triſtiorē reddidit.Miſſi circa omnes populos legati,qui publice frumētum coemerent.
Nullibi frumentatio infeſtior Romano fuit,q̃ apud Samnites,q̃ tū Capuā & Cumas tenebant.
Conſules. Ab his Romani ꝓhibiti cōmercio,Siculā frumentationē ſecuti,conſuetā vrbi annonā reſtitue
runt.Erat iā periculo ciuitas defuncta,quū Martio Æmylio,& P.Valerio Potito conſulib⁹,Eq
in armis eſſe dicebātur,multis Volſci nominis priuatim ſuppetias ferentibus,& iā in Hernicū
Latinumꝗ agrū deſcenderant,quū Valeriū conſulē delectū habentē, Menenius Trib.plę.agra-
riæ legis lator,impedire eſt adortus.Ex iunioribus nemo citatus reſpōdebat,Tribunitio auxi-
lio fractus,quū repente afferēt Caruentanam arcem ab hoſte occupatam,ea res Menenio īuidię
fuit,& tribuni,qui in gratiā patrū ſua erāt ſponte interceſſuri,audaciores facti Menenio obuiā
iuere.Ductus itaꝗ exercitus continuo eſt ad hoſtē,qui ſub primū cōſulis acceſſū loco deceſſit:
Ira exercit⁹ in Valeriū. quicqd ibi prædę eſt q̃ſitum,Valerius rebus venditis Quæſtores iuſſit in ærariū reponere,quo
facto exercitū ſua ſponte iratū,in ſe dux ipſe iratiorē reddidit. Nec obſcure prę ſe tulit ſtudiū
ſuū miles,qui illū ouantē in vrbē ſecutus,iocularibus carminibus,non ducem, ſed Menenium
Tribunū paſſim celebraret.Ea re inſtructi patres,veriti,ne ſi tribuni conſulari poteſtate ī ſequē
tē annū crearentur,Menenius locum obtineret,pro magno negocio habuerūt,conſularia comi
Conſules. tia decernere,quibus poſtea conſules creati ſunt,Gn.Cornelius Coſſus & L.Furius Medullin⁹.
Nūq̃ alias plæbs ægrius tulit Tribunitia comitia nō ſibi credita,nec irā diu diſſimulauit ſuā
q̃ ꝓximis comitiis q̃ſtoriis,tris e plæbe quæſtores creauit,quū patricii ad id tempus creari cō-
Primi e plębe Quęſtores. ſueſcent.Qui e plębe primū creati ſunt fuere,Quintius Siluius,P.Elius & P.Pipius,patricioꝝ
vni Claudio Fabio Ambuſto loco ad digniratem relicto.Eo ſucceſſu Trib.plæ.erecti,magnum
conſulibus & ſenatui negociū intendebant,ſumma ope annixi,vt in ſequentē annū Tribunitia
comitia haberent:nemini dubiū erat,plębem præſenti certamine iritatā, maiorem Tribunorū
partē ſui corporis relaturam,eratꝗ plæbis cauſa tribunorum violentia ſuperior,quum ſubito
nuncii affuere,hoſtes cæſo ꝓſidio Caruētanam arcem iterū occupaſſe . Tribuni feroci⁹ coorti,
omnē ſpem habendi delectus conſulibus ademūt,niſi prius ſenatuſconſultū fieret, vti Tribuni
conſulari poteſtate in ſequētē annū crearentur,qđ ipſum ea eſt conditione conceſſum,vt nemi
ni eoꝝ,qui tū tribunus plæbis eſſet,proximis comitiis petere liceret.Senatuſconſulto in eā ſen
tentiā facto:conſules,delectu habito,ad bellum ambo ſunt profecti,an alter Romæ ad habenda
comitia ſubſtiterit,parū perſpicue traditur:ſatis cōſtat,poſt multos conatus,hoſtē ex Caruen-
tana arce deiici nequiuiſſe,atꝗ infecta re inde exercitū abductum,receptam tamen Verruginē
populationeſꝗ in Eqs & Volſcis factas,multꝗ ex hoſte prædæ Romā abactū.Romę interim
Tri.cō.po. contra oīm expectationē patricii omnes creati ſunt Tribuni conſulari poteſtate,C.Iulius Tul
lus,Gn.Cornelius Coſſus,C.Seruilius Hala,Fremere tū id alii Tribuni ac fraude patrū id fa-
ctū prędicabāt,ꝙ plębei locū nō tenuiſſent,quippe qui operā dediſſent,vt ſordidiſſimi dignio-
ribus admixti peterēt,quoꝝ tędio multitudo fraudis ignara in patricios ſua īclinaſſet ſuffra-
gia.Et iā Volſci & Equi ī armis erāt,longeꝗ maiore q̃ ſuperiorib⁹ annis apparatu, ſiue Verru
gine priore anno in Volſcis amiſſa iritati,ſiue ſucceſſu Caruētanæ arcis retētæ,bellū ſtruxę

Placebat Senatui in tanta belli expectatione dictatorẽ dici.Contra Iulius, & Cornelius negare
ſe id laturos.Patres Tribunos plæbis appellãt,ꝗ pro poteſtate cogerẽt Tribunos militum Dicta
torẽ dicere,qũ eo inſolentiæ proceſſiſſent,vt Senatus dicto haud obediẽtes eſſent. Lętari eiuſ- Tribunorũ
modi certamine Tribuni,negareq́ in ſe eſſe auxiliũ quicq̃,qui non in ciuiũ,non deniq́ in hoĩm ironia.
numero haberent.Cæterũ tantũ ſe animaduerſuros,nequa ſenatuſcõſulta eſſent irrita,citra id
vnũ ſe nihil inteſtinæ patricioꝝ diſcordiæ interceſſuros:ſed quũ neq́ modũ neq́ finẽ pręſenti
altercationi collegæ facerẽt,Seruilius Hala aſſurgẽs pronũciauit,ꝙdiu res quę inſtabat dilatio
nẽ pati viſa eſſet,expectaſſe ſe,vt Iulius & Cornelius collegæ ſui officii admoniti,in ſenatꝰ au- Dictator.
thoritatẽ redirẽt.Verũ quia neq́ id facerẽt,neq́ piculũ belli morã vllã ferret amplius,futurũ,
vt ipſe proxima nocte dictatorẽ diceret,niſi ſpõte ipſi patrũ volũtati accederẽt.Seruilii denũcia
tione victi collegæ,de dictatore dicendo inter ſe cõuenere.Cornelius ab Hala Seruilio dictator
eſt dictus,ipſeq́ ab eo magiſter equitũ.Hi ad bellũ pfecti,vno atq́ eo facili plio,hoſtibꝰ ad An-
tiũ cęſis,quo oẽs duarũ gẽtiũ vires coiuerãt,minori qdẽ certamine,ꝙ ab ĩitio fuerat pſuaſum, Trib.milit.
victoriã ſunt adepti. Volſcus idẽ ager ferro & igni vaſtatꝰ,expugnatũq́ oppidũ ad lacũ Fuci
nũ,in eoq́ tria hoĩm milia capta.Dictator Volſcis intra mœnia compulſis,felicitate maiore ꝙ
gloria,ĩ vrbẽ reuerſus,ſeſe magiſtratu abdicauit.Creati ſequẽti anno Tribuni militũ,L. Furiꝰ
Medullinus,C.Valerius Potitus,Gn.Fabius Vibulanus,C.Seruilius Hala,patricii omnes,plæ
beiis eadẽ qua priore anno arte excluſis.Hoc anno qa inducię cũ Veientibus exierãt,ad res de Ro.mode-
more repetẽdas feciales ex vrbe Veios miſſi ſunt,rogãtibuſq́ Veiẽtanis ne res repetitas vellẽt, ſtia.
tantiſperq́ oẽ ius belli a ſe abſtinerẽt,donec res Veientiũ,ꝙ inteſtina ſeditione parũ quietæ eſ Trib.cõ.po.
ſent,cõponerẽtur,paſſi ſunt patres id a ſe impetrari.Tantũ abfuit,vt ex alieno incõmodo,tunc
ab Romanis occaſio vlla peteret,eſtq́ per id tẽpus præſidiũ Verrugine a Volſcis cęſum,nec ita
multo poſt & Veiẽs bellũ motũ,duobꝰ Corneliis, Gn.& P.Coſſis,tũ cõſulari poteſtate Tribu
nis,& cũ his Fabio Ambuſto & L.Valerio Potito.Legati ab vrbe Veios miſſi res de more re-
petitũ,a Veientibꝰ faceſſere,finibuſq́ ſtatim excedere ſunt iuſſi,niſi eoꝝ exẽplo,ꝙ ſub Tolũnio
fuiſſent rege cęſi,vellent & ipſi pœnas dare.Tulere ſuperbũ Veiẽtiũ reſpõſum patres perinde
ęgre ac debuerũt,cõfeſtimq́ decernũt,vt Tribuni militũ ad populũ referãt de bello Veientibꝰ
inferẽdo,grauari iuuẽtus multiplici bello vno tpe ĩplicari,ſatis credere ſibi negocii eſſe cũ Vol
ſcis & Equis,cũ qbus ad id tp̃s debellari nõ cõtigiſſet.Augere multitudinis indignationẽ Tri
buni plæbis aſſiduã patribꝰ militiã exprobrando,veteranoꝝ corporibus enudatis cicatrices &
ſtipendia numerãdo,quęrẽdo ecqd iam integri in militũ corporibus eſſet ad noua vulneta ac-
cipiẽda,qd ſanguinis ſupereſſet,qui pro republica dari poſſet,rogãdo.His actionibꝰ illi quũ plę
bis animũ auerterẽt a nouo bello ſuſcipiendo,viſum eſt tribunis militũ in Volſcũ agrũ exerci-
tũ ducere.Gn.Cornelius Romę relictus,cęteri Tribuni ad bellum profecti,quia hoſtis ſe muris
teneret,appareretq́ haud vſq̃ Volſcũ ſe plio cõmiſſurũ,triptito ad deuaſtãdos fines diſceſſere.
Valerius Antiatẽ agrũ populari eſt adortus,Egitranũ Cornelius.Quacũq́ duces ipſi inceſſere
late villarũ tecta & agri vaſtati.Fabius interim Anxur oppugnare,Terracinę eſt id oppidũ in Anxur.
de nominatũ,vrbs Latii prona in paludes,qua parte quatuor cohortes a Fabio cũ Claudio Ser
uilio Hala circũmiſſæ,quum tumulũ vrbi imminẽtem eximprouiſo occupaſſent , auerſa parte
Fabius cũ terrifico clamore, cęteras mœnibus copias admouit.Oppidani improuiſa re perculſi
dũ velut ſtupore pſſi ſegnius muros occupant,locũ Romanis dedere admouẽdi ſcalas.Anceps
inde certamen fuit.Poſtremo Romanis murũ tenẽtibus,vbi edictũ eſt a Fabio,vt neqs pter ar
matos violaretur,retinendæ vrbis ſpe iamdudum abiecta hoſtes arma abiiciunt , quorum ad
duo milia & quingẽti viui ſunt capti,a cætera præda militem Fabiꝰ abſtinuit,donec collegę ad
eſſent,ꝙ vbi eo copias adduxerunt,oppidũ veteri fortuna opulentum tres exercitus diripuere. Terracina
Ea ĩperatoꝝ benignitas plębẽ patribus reconciliauit,auditumq́ qđ maxime militari fuit ętati diripitur.
acceptũ,fore.vt deinceps ſtipendium miles ex publico acciperet,quũ de ſuo quiſq́ ad id tẽpus
militari functus eſſet munere.Nihil vnq̃ tanto gaudio eſt a multitudine exceptum,cõcurſum
q́ eſt ad curiã,prehenſateq́ exeuntiũ manus,magnoq́ ſtudio veri patres appellati , neminem
viuorũ eſſe,ꝙ pro tam munifica patria,donec quicq̃ virium ſupereſſet,ſuo eſſet corpori aut ſã
guini parſurus.Fremere in ea ordinũ lætitia Tribuni plębis,negareq́ tam lętum patribꝰ vni-
uerſis fore,quãtũ a principio videret,id cõſilium mľto ſalubrius ſpecie, ꝙ re & exitu futurum:
haud eſſe pdicabant vnde ea pecunia in ſtipendium conflari poſſet,niſi tributum populo indi-
ceret.Ex alieno igitur id patres militibus largituros.Nec ſi cæteri ita euenire paterẽtur,paſſu

ri id eſſent illi, quibus iã emerita ſint ſtipendia, iniquo animo laturi, meliore cõditione alios mi
litare, q̄ ipſi olim militaſſent, & qui in ſua ſtipendia impenſas fecerint, tum demum in aliena fa
cere cogerent. Hac tribuni denũciatione mouerũt aliquã oĩno plæbis partẽ. Poſtremo tributo
indicto edixerũt Tribuni futuros ſe auxilio iis, qui in militare ſtipendium tributũ ſoluere recu
ſaſſent. Cæterũ pẽdendi initio a patribus facto, qui pro ſe qſq; enixi æs graue ex cenſu in mediũ
cõtulerũt, adhuc enim ſignati argenti vſus nullus erat Romæ, dederũt operã, vt ditiſſimi q̄q;
Pricipiũ pẽdẽdi tributi. amicoꝝ ex plębe itidẽ ipſi facerẽt. Deferebãturq; iam aperte currus ære onuſti ĩ ærariũ, qđ vbi
magno militaris ętatis fauore fieri animaduerſũ eſt, populare ſtudiũ cęteri ſecuti, vulgo Tribu
nitiũ auxiliũ repudiatũ. Atq; ſic accidit, vt viginti annoꝝ ſpatio Athenis & Romę cœptũ ſit
tributũ pendi in militare ſtipendiũ, caſuq;, nõ exẽplo, vtrobiq; id factũ, qũ nulla ad id tẽpus in
ter ipſas ciuitates eſſent mortaliũ cõmercia, vt hæc illius, aut huius illa videri poſſit exemplũ
ſecuta. Tũ demũ, bello Veientibus indicto, exercitus magna ex parte volũtarius Veios eſt edu
Trib. cõ. po. ctus. erant tum conſulari poteſtate Tribuni, T. Quintius Capitolinus, Quintius Cincinnatꝰ,
Claudius Iulius Tullus, Aulus Manlius, L. Furiꝰ Medullinus, M. Æmylius Mamercus. Ab his
primo Veii obſideri cœpti. Fuitq; ea oppugnatio ſequẽti anno ſegnior, exercitu ad Volſcũ bel
lum inde auerſo. Tribunos cõſulares is annus habuit, Claudiũ Valeriũ Potitũ, M. Sergiũ Fide
Tribu. cõ. poteſt. natem. P. Cornelium Maluginenſem, Gn. Corneliũ Coſſum, Claudiũ Fabium Ambuſtũ, Spuriũ
Nautiũ Rutilium. Horum ductu & auſpicio inter Ecetrã & Ferẽtinũ proſpere in Volſcos Ro
manus exercitus dimicauit, inde Artena Volſcorũ vrbs eſt oppugnari cœpta, vnde hoſtes eru
ptione repente facta, ꝓlio victi, quũ in vrbẽ cõpellerẽtur, ſecũ Romanos mixto agmine intra mu
ros traxere. Fuit militibꝰ captũ oppidũ prædæ. Arx quo ſe plurimi receperãt aliquot dies cir
cũſeſſa, ſerui cuiuſdã proditione capta eſt. Proditori præter libertatẽ duarũ familiarũ bona in ꝓ
miũ data. Ipſe Seruius Romanus vocitatꝰ. Duces oppido & arce dirutis, oẽm armoꝝ impetũ ĩ
Veientana obſidio. Veios verterũt. Et hæc Romæ a Poſthumiana cęde ad primã Veioꝝ obſidionẽ domi militięq;
geſta, in q̄ tẽpora incidiſſe crediderim ea, quæ a quartodecimo Peloponeſiaci belli anno, vſq; ad
vigeſimũ quartũ, intra extraq; Græciã, ab Athenieſibꝰ ſunt terra mariq; geſta. Enimuero Lace
dæmonii eodẽ anno, quo cũ Argiuis ſocietatẽ inierunt, quũ ipſi Gymnico agone celebrando
Argiuorũ motus. forte eſſẽt occupati, Oligarchia, ideſt paucoꝝ potẽtia ab Argiua eſt plębe ſublata, indicatũ La
cedæmonii, qui nõ multo poſt auxilio nobilibus venerãt, iniurios eſſe eos, qui vrbe Oligarchiã
eieciſſent, quo metu perculſa multitudo, pro magno habuit negocio ſocietatẽ cũ Athenienſibꝰ
nuper abruptã, reſarcire, muro ab vrbe ad mare tumultuario opere deducto, ne Athenieſiũ au
xiliis excludi poſſent. Murũ Lacedæmonii opere adhuc imperfecto, quũ haud multo poſt Agi
dis ductu bellũ Argiuis intuliſſent, captũ diruere. Hyſiam ĩde Argiui agri oppidũ vi captum,
oĩbus ingenuis prius interfectis, diripuerũt. Argiui & ipſi, Lacedæmoniis abeũtibus, q̄a Phlia
ſii ſuos exules hoſpitio fouerẽt, eoꝝ agrũ ferro & igni populati ſunt. Athenienſes interim, cõ
parato in Chalcidenſes Thraces exercitu, Niciæ ductu Perdica, quia cũ Lacedæmoniis ſentire
videbat̃, a Macedonia excluſo, belli negociũ haud cõtẽptibile intendũt, & Alcibiades cũ vigin
ti nauibꝰ Argos traiiciens. CCC. Argiuos, qui in ſuſpitionẽ venerant, ꝙ cum exulibꝰ ſentirẽt
ſecũ abductos, in inſulis q̄ Athenienſibꝰ parebãt, ſub cuſtodia collocauit. Triginta pręterea na
Melii obſidentur. uibus Melũ inſulã Athenienſes adorti, Melios, quia imperata facere recuſarẽt, muro claudunt.
Erant Melii Lacedęmonioꝝ coloni, qui Pylũ pręſidio tenebant, ex Laconico agro prædã latro
cinio auertentes, ob idq; Lacedęmonii fœdus, qđ cũ Athenienſibus habebant, haud violandum
putarũt. Cæterũ edictũ eſt vt ſocioꝝ quiſq; vellẽt prædam ex Athenienſium finibus agerẽt.
Corinthii cęteris quieſcentibus, priuatarũ diſſenſionũ cauſa, ſoli omniũ cum Athenieſibꝰ bel
Meliorum excidium. lum gerebãt. Hi Melios interim obſidione domitos deditoſq;, præter imbellem multitudinem
quã ad ſeruitutis ignominiã ſeruarũt, ad vnum oẽs ferro conficiũt, Colonis Melum ex Attica
miſſis. Erantq; ꝑ hæc Athenienſiũ res in aſſiduo motu, cũ ſubigendæ Siciliæ cupido, q̄ diu an
tea eiꝰ populi animũ inceſſerat, ad claſſem multo maximã, q̄ vlla vnq̄ alia ex Attica ad bellum
Siciliæ incolæ. egreſſa eſſet, in Siculos ornãdã adegit. De Sicilia abunde ſatis alio a me loco dictũ arbitrarer,
niſi Thucydides de vetuſtate inſulæ oĩno ab aliis diuerſa quædã ſecutus videret̃. Is author
eſt eã octo dierũ nauigatiõe patere, & qua ad Italiã obuerſa iacet ſtad. circiter viginti a cõtinẽ
te diſcretã. Cyclopes & Leſtrigones ait ab initio eam tenuiſſe, qđ autẽ id genꝰ hoĩm fuerit, aut
Sicani. vnde ꝓfectũ, quoue demũ abierit, parũ ſibi fuiſſe cõpertũ. Cęterũ Sicanos poſt ea mõſtra homi
nũ, terrã ipſam tenuiſſe arbitratur, q ab inſulanis indigenę ſint falſo crediti, quãdo Hiſpani ſuę

rint,& a *Sicanio* Hiſpanię fluuio dicti(ſcio ego eſſe q a *Sicori* potius dixerint)hiq; inſulā qua
ad occaſum obuerſa iacet,paſſim coluerūt.Procedēte deinde tp̄e, Troianos poſt Ilii excidiū eo Troiani.
appulſos,in *Sicanoꝝ* finibus cōſediſſe,Elymoſq; nominatos,eoꝝ vrbes Erycē & Egeſtā. Acceſ Elymi.
ſerūt his Phocēſes accolę,q a Troia reuerſi,& in Libyā tēpeſtate delati,ex ea terra ī Siciliā trāſi
uere.*Siculi* inde ex Italia ab Opicis pulſi in eādē inſulā ratibus,vt fertur,traiecerūt.Hi *Sicanis* Siculi.
p̄lio ſupatis,atq; in occiduā orā & meridiē depulſis,reliquū īſulę occupātes,cōſecuti ſunt,vt p
Sicania Sicilia diceref,tenuerūtq; terrā ipſam annis ferme trecētis,ante Gręcoꝝ in Siciliā aduē
tū.Phœnices p̄multi negocioꝝ cā loca ad Aquilonē vergētia īſederūt.Poſt vero Græcorū ad- Phœnices.
uētū,Motyam,Soloentē,& Panormū loca Elymis finitima habitarūt.Chalcidenſes ex Eubœa
Gręcoꝝ primi ī īſulā tranſmiſere,Theoclis ductu.Is Naxum cōdidit. Vno deinceps anno īter
iecto Archias ab Hercule oriūdus,cū Corinthioꝝ manu,Siculis eo loco eiectis,*Syracuſas* du- Corinthii.
xit coloniā,& Chalcidēſes q cū Theocle venerāt,ſeptimo poſt *Syracuſas* a Corinthiis habita-
tas anno Leontinos,eadē Siculoꝝ gēte his ſedibus depulſa,coluerūt,mox & Catinā adepti.Per
idē ferme tp̄s Lāpis ex Attica cū Megatenſibus in Siciliā delatus,apud Pantaicum flumen pri Lampis.
mo cōſedit,inde cū Chalcidenſibus aliquādiu Leontinos coluit.Ab illis vero exactus,coloniſq;
in Tapſo collocatis vita deceſſit.Hi Hyblone rege *Siculo*,q regionē obtulerat, duce, Megaras Hybla.
tenuerūt. ſuntq; Hyblei dicti.Sed illi centū poſt annis q̃ locū habitare cœperūt Helinuntē cō- Hyblei.
diderunt.Antiphemus inde e Rhodo profectus,& Entimus e Creta,ſuā vterq; coloniā ducēs,
Gelam condiderunt anno quinto & quadrageſimo q̃ *Syracuſæ* cœperant inhabitari , noīe ipſi Gelē.
vrbi a p̄ximo flumine impoſito.Qui locū ipſum prius tenuerunt Lyndii dicebanf.Suſpicari li-
bet qđ miror Thucydidē nō dixiſſe,Rhodios ipſos,q cū Antiphemo venerūt, fuiſſe Lyndios
illos,q ea loca tenuerunt,quippe qui aliquāto prius q̃ Gelam cū Cretēſibus tenuerint, in his lo
cis cōſediſſent,vt a Lyndo Rhodia vrbe eſſent Lyndii noīati.ſed quicūq; mortales Lyndii fue-
rūt,Gelēſes centū circiter annos,poſt vrbē ad Gelā fluuiū conditā Agregantē coluerunt,oppi- Agregas.
dū & ip̄m a p̄ximo flumine nominatum,authoribus ſibi delectis Ariſtono,& Piſtolo.Zāclā in- Zancla.
ter initia latrones ex Cumis Opicis q̃ in Campania ſunt profecti habuerūt,inde cū Chalcidēſi
bus ex Eubœa digreſſis,Periere & Cratamene ducibus,quoꝝ Chalcidēſis hic,ille Cumęus,co-
lere p̄ſeuerarunt.Siculi vrbē Zanclā a falcis ſpecie dixerūt.Acrę & Caſmenę a Syracuſanis ſūt
habitatæ.Cōditę hę nonaginta annos poſt Syracuſas, ſeptuaginta illę.Quadraginta poſt Caſ
menas annos Camerina ab eiſdē *Syracuſanis* cōdita.Atq; huiuſmodi gētes Barbarę Gręcæq; Camerina.
Siciliā ab initio coluere,cuius inſulæ ſibi vindicandæ, quū mira tenerenf Atheniēſes cupidita
te,auxllii Chalcidēſib⁹ ferēdi p̄textu,pręcipue Egeſtanis,quoꝝ legati aderāt , ſuppliciter opem
petētes cōtra Selenuntios q bellū eis ob finiū diſcordiā intulerant,accitiſq; in partes Syracuſa
nis,terra mariq; infeſtabāt,ita vt parū a legitima obſidiōe diſtarēt.Legati igif, repetita priſtinī
fœderis memoria,ſi Leontinos Syracuſani,& cęteros Ionas,qui in inſula eſſent,ſuis ſedib⁹ pelle
rent,totius inſulæ poſſeſſionē adepti,cōfeſtim auxilia Dorib⁹ in Pelopōneſum aduerſus Athe
nienſes mitterēt.Dicere adhęc eſſe Egeſtanis affatim pecuniarū ad eius belli,qđ inſtaret,ſūptū Athenī.ab
perferendū.His Athenienſes p̄moti,vt cætera cōſulto fieri viderenf,legatos in Siciliā miſerūt, Egeſtanis
ad Egeſtanoꝝ res inſpiciendas,vidēdūq; an tantū illis pecuniarū ad bellū eſſet,quantum eoꝝ accerſunf.
oratores p̄dicarēt.Et legati ob hęc ex Athenis in Siciliā miſſi.Lacedæmonii interim Corithiis
gratificati,Argiuum agrū cum ſociis ingreſſi magna ex parte ferro & igni fœdat unt.Qua ſo-
cioꝝ clade Athenienſes commoti,triginta nauium in Pelopōneſum claſſem miſere, ſexcētoſq;
ad pugnam inſtructos,qui cum Argiuis coniuncti,eorum exules ex Orneis deiecerūt,vbi a La
cedæmoniis,ad hoc ipſum vt Argiuos infeſtarent,fuerant locati.Diruto itaq; oppido Argiui
ſeſe domū receperunt.Athenienſes ex Peloponneſo profecti, domeſtico Macedonicoq; exulum
equitatu vſi,Perdicæ fines hoſtiliter incurſabant.Exierat q; iam ſextuſdecimus Peloponneſiaci
belli annus,quū legati ex Sicilia reuerſi ſexaginta talenta argenti non ſignati,in mēſtruum to-
tidem nauium ſtipendiū,ab Egeſtanis attulerunt.Tum p̄to concione quicquid argenti ipſi ſe- Legatorum
cū tuliſſent in medium protulerunt,apud Egeſtanos in templis & in ærario argenti pondus Athenī.ex
eſſe immēſum quum populo affirmaſſent,confeſtim naues ſexaginta ad id bellum ſunt decre- Sicilia redi
tæ,Nicia Nicerati,Alcibiade Cliniæ,& Lamacho Xenophontis filio ducibus,qui contra Sele- tus.
nūtios Egeſtanis auxilio eſſent,ac ſiqđ proſpere in bello contigiſſet:Leontinos in ſua ſede collo-
carent,aliaq; tranſigerēt in Sicilia,q̃ ſuæ reipublicæ profutura arbitrarentur . Erat Lamachus Lamachi
adeo paup,vt quoties eum Athenienſes ducem creaſſent,aliquantulum pecunię ad pallium ei paupertas.

& crepidas cõparãdas decerni neceſſe fuerit.Ditior Alcibiades,mediũ ĩ eo ingeniũ Ægyptia-
cæq; terrę cõparatum,quę quũ ſaluberrima ferat medicamenta,fert & perniicioſiſſima venena.
Nicias. Sed Nicias ditiſſimus,multaq; ob diuitias & res ꝓclare geſtas apud ſuos celebritate,pacis ſemp
ſuaſor,vt Pericles dũ vixit belli.Ipſe talis oĩno,qualẽ ſe in publico prędicare ſolebat,illud Aga
memnonis ſemper in ore habens,vitæ noſtræ turbã prę ſidem ſortiti ſumus,multitudini ꝓcul
dubio ſeruire cogimur.Gratia & liberalitate omnes ſuperauit,tãtaq; religione ꝓditꝰ, vt ſeruũ
Libertatis ratio. libertate donauerit,quia Baccho eſſet ſimilis,& agrũ magna pecunia emptum Delio Apollini
dedicauit.Nemo ab eo ferme qcq̃ petiit vnq̃,qđ nõ facile ĩpetrarit.Nec minus iis donare a qui
bus mala aliqua timeret,q̃ gratis & bene meritis.Primus in ſenatũ ventitabat,oĩm poſtremus
abibat.Quũ talis itaq; Nicias eſſet,& iã de claſſe confeſtim expedienda agitaretur,huiuſmodi
Niciæ oro. pro concione habuit orationẽ.Etſi de claſſe ad bellũ ornãda acturi huc hodie conueniſtis viri
Athenienſes,tanq̃ in Siciliã omnino nauigari oporteat,mihi tñ adhuc cõſiderãdũ videt̃,ſanꝰ
ſit nec ne in alienã terram,eãq; opulentiſſimã,nullo ipſi bello laceſſiti,pro Egeſtanis,fœderum
deſertoribus traiicere,ne breui tumultuariaq; cõſultatione temere parũ notis credẽdo , rẽp.in
aliquod maioris belli diſcrimen adducamus.Eqdẽ qđ ad me attinet ego ex hac re,vt video,ho
nore afficior,& meo ipſiꝰ corpori minime oĩm timeo.Cęterũ boni ciuis eſſe arbitror corpori &
fortunis ſuis ꝓſpicere,ſed multo melioris,dare operã vt quãtũ in ſe ſit,reſpublica in tuto collo
cet̃,ſitq; omni tẽpore incolumis.Ego quẽadmodũ nunq̃ adduci potui,vt quęſtus,aut dignita-
tis meę cauſa,aliqđ dicerẽ,qđ nõ idẽ vtile reipublicę putarẽ,ita in pręſentia viri Atheñ.q̃ opti
ma eſſe ſentio dicã,qui ſi tantũ hoc ſuadeã,vt ea q̃ nobis adſunt tueamur,nec quę certa ſunt ꝓ
incertis periclitemur,ĩfirma fortaſſis noſtra videri poſſit oratio.Sed neq; tẽpeſtiue hęc a nobis
moueri arbitror,neq; ad obtinendũ q̃ volumus facilia eſſe quę contẽditis,hoc ipſum vt intelli-
gatis efficiã.Eqdẽ illud primũ dicam,videri vos mihi quęrere,quonam modo,quũ hic multos
hoſtes habeamus,alios adhuc nouos aliũde cõtrahere poſſimus, quaſi fœdera,q̃ nobis ſunt cũ
Lacedæmoniis,diutius ſint manſura,& non iã ex omni parte labefactata,vt nihil illos,ad arma
inſtruenda,niſi occaſionẽ expectare credibile ſit.Qui ſiqd,qđ nolim,in Sicilia nobis aduerſi ac-
cidat,ferocius q̃ antea,ĩ nos coorti,fractas debilitataſq; ciuitatis vires,eo odio,quo ĩ nos ſemp
fuere,penitus extinguãt.Sed quo illi,eorũq; ſocii noſtris ſunt rebus infeſtiores, eo magis nobis
eſt cõſiderãdũ,ne alienũ imperiũ affectãdo,hoc qđ maioꝝ virtute q̃ſitũ eſt,in apertũ diſcrimẽ
adducamus,nec aliena prius ſequamur,q̃ noſtra ſtabiliuerimus.Etenĩ per deũ qđ attinet Ege-
ſtanis noſtroꝝ fœderũ olim deſertoribꝰ,opem polliceri,quũ Chalcidenſes in Thracia,tot ãnos
nobis rebelles,ad ĩperiũ retrahere nequeamus?nec qđ iſti ꝓdicant illud timendũ,ne Syracuſani
q̃ſito ſibi Sicilię ĩperio,enixe ſint Dores in Peloponeſo cõtra nos adiuturi,qui præterq̃ ꝙ no-
bis minime infenſi ſunt,nolint etiã Lacedęmonioꝝ potentiã nimiũ augeri,ne noſtris rebꝰ euer
ſis,ſuas poſtea adoriantur.Quin illud potius vidẽdũ,ne ſiquid detrimenti eo bello accepimus,
cõtinuo ꝑ cõtẽptũ noſtri,cũ aliis huc Gręcis,ad Atticas opes euertẽdas,prius a nobis irritati,
Sententia. tranſmittãt.Enĩuero,quo res humanę magis inter ſe diſtant,minuſq; notę ſunt,eo certe admi
rabiliores videri ſolẽt.Cõtra expertę ac quoquo modo tractabiliores factę,multũ opinione ho-
minũ vileſcũt.Timẽt nũc Syracuſani cõſociare cum Lacedęmoniis & cęteris Doribꝰ fortunas
ſuas,nomẽ ſcilicet vrbis huius veriti,at nobiſcũ ſępius cõgreſſi,noſtriſq; certaminibus aſſueti,
nũ timebũt?Stulte qdẽ faciũt illi,q perbreue ociũ ciuitati bello & peſtilẽtia affectę,inuidẽtq;ꝓ-
pe q̃ multiplici clade exhauſta,aliqđ ſibi laxamenti dati poſtulat,vt ad hoc bellũ,qđ nobis a to
ta Peloponeſo,Macedonia & Thracia impẽdet,fortior exurgat. Nec quotidiana cupiditas ſpe
ctãda,q adipiſcendi imperii cupidi,& vt in domeſtico apparatu nihil penſi habent, q̃ ꝑiculoſo
rẽpu.bello ĩplicent,modo ipſi veſtrã claſſem quęſtuariam,veſtros ducent exercitus, Sicilienſes
quantũ ad nos pertinet,ſuis finibus cõtẽti,nihil nobis terra marive iniurii ſunt,nec ſi cupidi-
tas imperãdi aĩos ſtimulet,ſtatus illius inſulæ a nobis,tã alieno tempore,eſt tentandus.Reſpõ
dendũ ꝓinde Egeſtanis cenſeo(qđ & nos ſeniores qbus maior prudẽtia adeſt ſentire oportet)
vt bellũ,qđ ſine Athenienſibus a principio cũ Selenuntiis contraxerũt,id ipſi per ſe diſſoluãt.
Ac tu q̃ſtor,ſi te eum exiſtimas,qui merito geras curã ciuitatis,quando reipublicę plurimum
intereſt,da operã,vt de integro,priuſq̃ ſoluat̃ concio,ciues de Siciliẽſi expeditione maturius cõ
ſulant̃,quiſquis enim ciuitati male conſultæ medens fuit,is demum merito creditus eſt de re-
Peroratio. pu.optime meritus,volens vero,licet nihil ꝓfuerit,nihil male meruit.Hęc Nicias,cui quũ opti
mi quiq;,& in primis ſeniores eſſent aſſenſi,Alcibiades,qui iam antea in repu.adminiſtranda,

Nicia diſſentire cœperat,etſi lõge minor natu,tñ etiã pro concione,vt ciuis parũ frugi,& imã
perii cupidus oblique carptus,ita illũ perorãtẽ excepit. Imperatorẽ me eſſe oportere exiſtimo vi Oratio Al-
ri Athenienſes,hinc enĩ exordiri mihi neceſſe eſt,qñ Nicias prius locutus,me ſua oratione am cibiadis.
bitioſum ciuẽ ſubnotauit.Dixi me dignũ ĩperio,qñ hæc,propter quę inter hoĩes celebre ſum
nomen adeptus,mihi & meis maioribus ſplendorẽ afferũt,patriæ decus & emolumẽtũ. Quip
pe meo hoc vitæ inſtituto effeci,vt tota Græcia Olympiorum ſpectatrix,iãpridem validiſſi-
mas Athenienſiũ opes exiſtimet,quas lõgo bello fractas,ad nihilũ propemodũ redactas vulgo
arbitrarent.Enĩ ueto cũ ſeptẽ ad id certamen curribus acceſſi,eũ quot ad hũc diẽ priuatus ne
mo,extitiq; celebri agone altero quartoq; loco victor,q̃ & honorifica quidẽ ſunt,& ad potẽtiæ
faciũt opinionẽ.Hęc magnificẽtię opera,& alia per quæ ſum celebritatẽ adeptus,natura(haud
me fallit)ſunt ciuibus inuidioſa,apod hoſpites,& exteras gentes ſpecimen & ornamẽtũ. Nec
meo iudicio ĩprobe facit,q priuatis ſumptib⁹ nõ ſeipſum modo,ſed & patriã nititur illuſtrare.
Nec ſi qs talis ſit hocq; ſplendore pręditus,inepte fecerit,ſi quo maiores alit ſpiritus,eo ſe cęte
ris pſtare opinabitur.Nec me fugit huiuſmodi homines,& quicunq; inter alios dignitate emi
nent,inoiſos fuiſſe ſemp iis,cũ quibus ex æquo antea vixere.Sed id ſuo dũtaxat æuo. Cæterũ
eoſdẽ id poſteritati reliqſſe,vt multi ſe eorũ cognatos fuiſſe glorieñtur.Alii q; ex eadẽ patria vn
de illi ortũ duxiſſent.Quorũ ego æmulus,& ob hoc ipm priuatim illuſtris,animaduertite q̃ſo Alcibiadis
an ciue vllo deterius verſor in rep.Etenĩ Peloponẽſium viribus meo ſtudio & opera cõtractis inſinuatio.
Lacedæmonios nuper ad Mantineã cõpuli de omĩ ſuo ſtatu dimicare. Q; licet fortuna ea acie
p illis ſteterit,ita tñ affectĩ inde diſceſſerunt,vt nihil mouere ampli⁹ ſint auſi.& hæc ſatis ado
leſcens patriæ pſtiti,vt minus de hac ętate dubitare poſſitis. Verũ q̃diu pſenti authoritate in
ĩtegrã ætatẽ adoleſco,& Nicias rẽp.recte adminiſtrare videt,vtimini viri Atheñ.vtroq;,vt cõ
modi⁹ viſum fuerit.Qđ vero ad Siculũ bellũ attinet,nullo pacto veſtrũ decretũ mutãdũ exiſti
mo,nec qa aduerſus multas ſit gẽtes bellãdũ,hoc quẽpiã mouere debet.Sũt quidẽ Siculi nulli Siculi belli
rei minus q̃ bello aſſueti,cęterũ ſeditioſi ſuiq; cõmodi ſtudioſiores q̃ publici,inuidenteſq; ĩoicẽ ratio.
atq; eo Syracuſani maiori inuidię expoſiti,quo opibos cęteros antecellũt.Sunt pręterea Barba
ri plęriq;,q Syracuſanũ nomen infenſe oderũt,qui noſtrę vrbis celebritatẽ ſecuti,nõ ſolũ nõ ab
illis ſtabũt,ſed ſubita defectione nobiſcũ arma iũgẽt.Erimus itaq; opib⁹,auxiliis,peritia bellãdi
meliores,quo fiet,vt & rebos Syracuſanorũ fractis,facile ſimus in ea inſula nobis ĩperiũ q̃ſitu-
ri,quo q̃ſito tãtũ iã inde aberit,vt Peloponẽſiũ opes ſint nobis amplius formidãdę:vt hi quoq;
breui ſint noſtro imperio acceſſuri.Cõſiderate viri Athenieñſes qua indole,quibus artib⁹,maio
res noſtri hoc ſibi ĩperiũ qoæſiuere,quæſitũ nobis per manus tradiderũt,ocio ne & deſidia,an
ſolertia potius & audacia,terra mariq; bellãdo!ſic illi Medom vtroq; marte victũ,tota Gręcia
expulerũt,ſic expulſo,claſſe circa inſulas,& in orã Ioniæ miſſa,gloriã & ĩperiũ huic vrbi pepe-
re.Illorũ ſont veſtigia nobis ſequẽda,illorũ exẽplo opes hoius vrbis augẽdę.Neceſſe eſt eos,qui
aliis ĩperẽt,ne in diſcrimen adducant,ſoa ſponte inſidiari aliis,ne alienis ĩſidiis locũ relinquãt.
Effugiendũ ciuitatis ociũ,quo vt cętera res,ita militaris diſciplina cõſeneſcit. Nec Niciã audi
te,q a iuniorib⁹ ad ſeniores,parũ vtili exẽplo,publicã cõſultationẽ relegauit, quin maiorũ inſti
tutũ ſeruate,quo iuuenes cũ ſenibus cõſultantes,rem Athenienſem in eũ ſtatũ extulerunt,quẽ
vos pari ratione ppagate,exiſtimãtes neutrã ætatẽ ſine altera ſatis ad incrementa cioitatis va
liturã,ſimulq; & ĩbecillũ & mediocrẽ plane abſolutũ eſſe,maximeq; pollere, quum promiſcue
plura iuncta ſint,& inter ſe connexa. Ad ſummã ſic ſentio,nihil tam cito deſtrui,q̃ ciuitatem
negocioſam,in ociũ mutatã,in qua ſecuriſſime agũt,q rerũ ſtatu,ſiue bono,ſiue malo,contenti,
ociũ & deſidiã malũt,q̃ meliora ſtudia tueri.Hanc Alcibiadis orationem, Egeſtani & Leõtini Peroratio.
exules,poſtea introducti,multis precibus,& lachrymis exceperunt,obſecrare illi,obteſtatiq;,ne Egeſtanorũ
ſe & ſocios in tãto diſcrimine deſererẽt,mouerũtq; eorũ preces ciuitatẽ,ſatis per ſe ad bellũ in- & Leontino
clinatã.Quod quũ haud dubie appareret,decretũ tolli nõ poſſe,tum Nicias. Quoniam placet rum preces.
vt video,viri Athenienſes,bellũ ſemel decretum exequi, Naues,arma,commeatus,ſtipendium Nicię ad-
& alia ad vſum belli neceſſaria,vobis expedienda ſunt,& qa cũ potẽtiſſimis populis nobis res monitio.
futura eſt,q omnibus iis,quæ dixi,magnopere abundant,videndum eſt,vt ita inſtructi hinc p-
ficiſcamur,vt pares hoſtibus illic eſſe poſſimus,atq; diutius in ipa inſula cõmorari, q̃ omĩa eo
ſtudioſius ſunt paranda,quo expeditio hæc locorũ diſtantia erit difficilior,pręſertim quum ibi
pter pauciſſimos qui ob veterẽ nobiſcum cognationem fortaſſis in partibus erunt,cæteri inſu
lani ſint ad vnum hoſtes futuri.Nec in tam lõga nauigatione,quæ vix quatuor hibernorum

menſiū ſpatio recte conficiatur,amici ſunt nobis, aut ſocii,vnde commeatus & auxilia ſperari
poſſint.Magno itaq̧ rerū apparatu opus eſt,ac multo maiore,q̄ aliquis animo cōceperit. Cētū
triremes , vt ſimus pares hoſtibus,ſunt a vobis comparandæ,& in his quinq̧ armatoꝝ milia
Attici nominis,ſtipendiū & cōmeatus in plures menſes,ne hoꝝ defectū veſtri duces,inde abire
coacti,ſpeculatū illuc iuiſſe,nō bellatū dicātur. Talibus Nicias vſus ſalubria monere, quæ etſi
dura vulgo videbant̄:tanta tamen Siculi belli cupiditas animos inceſſerat,vt magno ciuitatis
cōſenſu,centū triremes,cęteriq̧ apparatus,in Nicię ſint ſententiā decreti,permiſſumq̧ eſt duci
bus,vt in ornāda claſſe,totoq̧ bello adminiſtrando,ſuo arbitrio vterent̄,atq̧ ea agerēt, q̄ ipſi e
Hermę trū cati. repu.fore exiſtimarēt.Sed dū hæc ſtudio expediunt̄,omnes Mercurii,qui Athenis erāt(erāt.n.
q̄plurimi)nocte incerto authore truncati ſunt. Vulgo perſuaſum eſt eā rē ad ei⁹ pfectiōis au-
guriū pertinere.Alii nouandarū rerū,ſoluēdiq̧ popularis ſtatus,omen id eſſe iterp̄tabant̄.Pro-
poſita ſunt indici p̄mia & impunitas promiſſa,ſiquis eius flagitii conſcius, rem ad magiſtratū
Alcibiadis petulantia. detuliſſet.Seruoꝝ quorūdā idicio cōſtitit,ſolere noctu multos adoleſcentes & ī his Alcibiadē
ipſum p vrbē laſciuo diſcurſu in ſtatuas graſſari,etſi de Hermarū trūcatione nihil alioqui cō-
pertū haberēt. Adiicere his myſteria ab eiſdē pollui.Negare Alcibiades,ac de his,prius q̄ in p-
uinciā proficiſceret̄ ſe iudicio ſtaturū polliceri,verū quia omnia ad bellū opportuna erāt in p
cinctu,aderātq̧ Argiuoꝝ auxilia,& ex Mantineis multi Alcibiadis nomē ſecuti, cæterū veriti
eius aduerſarii,ne ſi in iudiciū arreptus eſſet Alcibiades,plæbs quæ ſtudioſe illi obſequebat̄.ob
eius diſcrimen militiā detrectaret,Argiuiq̧ & Mantinei domū retro abirēt,accuſationem i ali
Validiſſima Athenienſiū claſſis ud tēpus diſtulere.Eratq̧ iam dimidiū ęſtatis,quū claſſis ex Pyreo profecta eſt oīm ad id tēpus
vni⁹ Gręcię vrbis lōge ornatiſſima,ad quā viſendā,nō tota ſolū ciuitas,pmiſcue oīs vtriuſq̧ ſe
xus ętas ſeſe ſtudio effudit,ſed pegrina etiā multitudo,ad id ſpectaculū Athenas cōfluxit.Cētū
numero triremes Atticę portu egreſſę ſunt,Chiorūq̧ & Leſbiorū quinquaginta,p̄ter oneraria
rū numerū ingentē,q̄ cōmeatus vehebant. Votis itaq̧ nūcupatis,duces ex Pyreo profecti,i al-
tū abierūt.Syracuſis interim futuri belli phama,variis rumorib⁹ recepta,inter Athenagoram
Anceps Syracuſanorū cōſultatio. & Hermocratē ſententiis eſt pro concione diſceptatū,hoc bellū ingens inſtare denūciante ſua
denteq̧ vt in Sicilia cōfeſtim populoꝝ animi noua ſocietate iungerent̄,in Peloponneſū ad La-
cedæmonios & Corinthios mitteret̄,qui aut auxilia in Siciliā mitterēt,aut Atticam bello infe
ſtarent.Mittendū & in Italiā,qui maritimas vrbes foedere Syracuſanis iūgerēt , & in Aphricā
ad Carthaginenſes,q̄bus Athenienſiū opes,ob rei maritimæ ſtudiū,iam antea ſuſpectæ erant:
armandā cōfeſtim iuuenturem,atq̧ inſtructa claſſe hoſtibus quū adhuc Ioniū nauigarent,oc-
currendum.Contra Athenagoras,belli phamā eleuando,Hermocratis ſententiā vt vanam re
darguere,populūq̧ identidē monere,ne pateretur ad paucos potentiores,e q̄bus Hermocrates
eſſet,Syracuſanę rei ſummā volui:quin magiſtratibus omnia pmitterent,illos quę in rem fore
arbitrarent̄,mature prouiſuros.Atq̧ ſecūdum hanc Athenagoræ concionē magiſtratus inter
fati,pnunciarūt totius rei curā penes ſe fore,non eſſe cur priuatus quiſpiā rei bellicę nimium
ſatageret,quoad Athenienſiū conſilia omnino nota eſſent. Daturos ſe operā,vt ſi cum illis bel
lū futurū ſit,mature eorū conatibus ītetur obuiam.Cæterū dum Syracuſani per hæc ſegniter
tēpus terunt,Athenięſes interea,ſociiq̧ Corcyram claſſem appulerūt. Hinc tripertito digreſſi
Atticæ claſſis Corcyrā appulſus. q̄a nullus erat portus tot nauiū capax,præmiſſiſq̧ ſpeculatoriis nauibus,ad explorādū inſulæ
ſtatū,& q̄ ciuitates conſilia agitarent,Italiam primo tenuerunt.Erant præter naues ad bellum
inſtructas onerariæ triginta,q̄ commeatum & cętera exercitui neceſſaria portabant. Centum
Atticę claſſis in Italiā appulſus. alia nauigia onerarias ſequebant̄,& aliæ præterea permultæ naues claſſem lucri cauſa comita
bant̄.Armatorum,qui bello inſtructi erāt,quinq̧ milia fuiſſe,nec amplius Thucydides ſcribit.
Circa Tarētū igitur & Iapigiam primo appulſis,omniū rerum commercio,pręterq̄ aquatione
& ſtationibus eſt eis interdictū.Q̄ꝗ Locrenſes & Tarentini,ne hæc ipſa quidem conceſſerint.
Rhegini ſoli omniū extra muros rerū venalium mercatum præbuere.Hicq̧ ſubductis nauibus
tādiu caſtra ſunt in littore habita,donec ſpeculatoriæ naues renūciarūt,pręter ꝙ nullibi paca
ti q̄cq̄ inueniſſent,exiguā apud Egeſtanos ſe pecuniā vidiſſe,quā ingentē ſe rep̄ſentaturos fue-
rant ab initio polliciti,credere ſe ſummū triginta ibi argenti talenta vidiſſe nec ampli⁹.eū ve-
ro duplici ſpe fruſtrati duces,vehementer animos abiecere,nā neq̧ Rheginos,qđ futurū ab ini
tio credidere,ad ſocietatē belli trahere potuerunt,& ſocioꝝ pecuniæ multo ſpe minores reptæ
Egeſtanorū ars. erant a ſpeculatorib⁹,q̄ eſſe dicerent̄.Nec ab Egeſtanis haud aliter q̄ Nicias a pricipio ſuſpica
tus erat fruſtratio cōtigit,etenī illi,vt legatos q ex Athenis,quēadmodū dixim⁹,miſſi fuerāt,

ingentis theſauri ſpecie fallerent,Erycinæ Veneris donaria primo illorũ oculis ſubiecere.Inde à
finitimis circa oppidis Phœnicũ & Grecorũ corrogata pocula argentea ſimul & aurea,in conui
uiis ꝑ ſuis circũtulere.Quo aſpectu decepti legati,vbi Athenas venerũt,Egeſtanorũ opes nihilo
eorũ prędicatione inferiores affirmare ſunt auſi.Conſilia itaq; Atticarum nauium duces inter ſe
cõferunt.Nicias nihil tentandum inſulæ ſtatum cenſebat,tantum in Selinũtẽ nauigandũ, ad qđ
ꝓcipue miſſi eſſent,& ſi Egeſtani toti exercitui ſtipendium numerarẽt,ibi de rebus agendis con- Nicię conſi
ſultarent.Sin minus,peterẽt vt.LX.nauibus quas ſibi mitti popoſciſſent,cibaria ꝓſtarẽt, atq; ibi lium.
Selinũtios illis vel vi,vel volũtate recõciliarẽt.Atq; ita aliis ciuitatibus aditis,vbi Athenienſium
opes oſtẽtaſſent,fideq; ſociis ſoluiſſent,ſine alio motu domũ reuerterent,niſi forte interim Leon-
tinis aliquid ex occaſione gratificari poſſent,aut Sicularum ciuitatũ aliqua,in Athenienſium ſo
cietatem,ſua ſponte inclinaſſet.Alioqui non videri ſibi diutius in inſula cõmorandum, vbi nihil
pręter ignominiam lucrifacturi eſſent.Contra Alcibiades turpe ſibi & collegis ducere,ciuitatem Alcibiadis
& ſocios tanta expectatione fruſtrari,pręſertim quũ tam valida claſſis,quanta ad id tempus nul- ſententia.
la alia,ſuo eſſet ductu ex Attica profecta.Quin circa ciuitates mittendũ,q ſuũ in Siciliã nuncia
rent acceſſum,ſimulq; ad defectionem ſollicitarẽt,pręcęteriſq; Mamertinos tentãdos, quibus in
ſocietatem adductis,portum ſtationẽq; capaciſſimam eſſent ad res gerendas habituri.Lamachus Lamachi
Syracuſas eũdũ dictabat,atq; ibi dum res eorũ imparatę eſſent, pro portis dimicandum, futura ſententia.
omnia Syracuſanis ſubito acceſſu terribiliora,qđ in ipſis bello aſſuetis haud poſtea eſſet euentu
rũ.Accedere ad id,ꝙ Syracuſis aut captis,aut obſidione laborantibus cęterę ciuitates facilius eſ
ſent ad defectionẽ inclinaturæ.Hæc Lamachus,nec interim ab Alcibiadis ſentẽtia omnino diſcre
pãs,quã oẽs demũ ſecuti,vt fortuna tẽtarẽt,duo ex ducibus cum.LX.nauibus in inſulã traiiciũt
collega cum cętero exercitu circa Rhegium relicto.Ibi a Naxiis in vrbẽ accepti, Catinã cõtẽdũt
a Catinenſibus excluſi,Syracuſas verſus decẽ nauibus præmiſſis,quę magnũ portũ ingreſſę,Leõ-
tinis,qui Syracuſis erant,nunciarent Athenienſes,ſuæ ciuitatis vltores,adeſſe,qui Leontinos ſo-
cietatis & cognationis iure in ſuas ſedes reſtituerent. Explorarent interim , an Syracuſani naues
vllas ad vſum belli adhuc in mare deduxiſſent.Credere adhęc futurũ,vt Leõtini q in vrbe erant
ſub claſſis acceſſum confeſtim ad ſe tranſirent.Interim Catinenſes Alcibiadis oratione adducti,
Athenienſiũ ſocietatẽ recepere,& ex Rhegio cęterę copię eo accitę ſunt,ibiq; caſtra communita.
Claſſis inde Syracuſas ꝑgreſſa,vbi nihil nauiũ in portu ſtare exploratũ eſt,Camarinam deflexit.
Hic Camarinenſes appellati ad ſocietatem perlici nequiuerunt,re itaq; infecta Catinam ſe duces
receperũt,aliquot militibus leuis armaturæ amiſſis,qui in Camarinenſem agrum ſpe ꝓdę egreſ-
ſi,a Syracuſanis equitibus fuerant intercepti.Sub id tẽpus Alcibiades ad dicendã cauſam domũ
reuocatus,publica ad id naui in Siciliã miſſa,quæ reum Athenas deportaret. Dabatur ei crimi-
ni,ꝙ myſteria polluiſſet,violaſſetq; noctu Hermas Athenis.Ille ſiue calũniæ metu, ſiue intentati
criminis ſibi conſcius,priuata naui vſus,ex Sicilia in Italiã,mox inde in Peloponneſum exul abiit Alcibiadis
quem abſentem Athenienſes,quia iudicium deſeruiſſet,capite cõdemnarũt,iuſſi ſacerdotes illum exilium.
collegiatim,vt impiũ execrari,oẽs ꝑter Cereris ſacerdotes deuouere,ab his reſponſum eſt, orare
ſuũ eſſe,& nõ deuouere & execrari.Poſt Alcibiadis digreſſum,cæteri duces Egeſtã cũ parte na-
uiũ ꝑgreſſi,triginta ab ſociis talẽta in ſtipẽdiũ accepe,direptis obiter Hyccatis,Syracuſani agri
vico,tẽtata eſt & Hybla in Salẽtino agro,nec expugnari potuit,exierat q; ꝑ hæc eius anni ęſtas,&
iam hyems appetebat,Athenienſes interim duces,accerſitis ad ſe ſociorũ auxiliis, Syracuſas inua
dere cõſtituunt.Contra Syracuſani,qui iam inde ex quo claſſis Attica eſt in Siciliã appulſa,ſuas
opes firmare non deſtiterant,nõ ſolũ ſatis viriũ ad vrbẽ tuẽdã arbitrari,ſed de ſua in hoſtes pro-
fectione cõſilia domi agitabant.Nec ita multo poſt ꝑ Catinẽſem hominẽ,ab ipſis ducibus ad hoc
ipſum miſſum,fit ſpes illis,ſi copias Catinã admouiſſent,fore,vt Catinẽſes,Athenienſiũ nauibus
incẽſis,Syracuſanos intra mœnia acciperẽt,ipſiq; Athenienſes qui extra vrbẽ metarent,claſſe &
cõmeatu exuti,facile ad vnũ delerent.Res temere credita populariter Syracuſanos Catinã exci-
uit,nec ꝓcul ab vrbe cõſederãt.Nicias & Lamachus audito hoſtiũ acceſſu,oĩbus copiis in naues ce
leriter impoſitis,Syracuſas verſus curſum intẽdũt.Qđ vbi Syracuſanis nũciatũ eſt, conſternato
agmine,ad opem patrię ferendã retro abierũt.Athenienſes interim magnũ Syracuſarũ portũ an-
te Olympicum ingreſſi,caſtra per ociũ cõmuniũt.Poſtridie duces ipſi copias in conſpectũ hoſtiũ
dedere,ſi pugnę copia fieret,acie decertaturi.Nec Syracuſani pugnam detrectarunt,iam enim q Syracuſani
Catinam contenderant,curſu in vrbem venerant.Hortatus eſt ſuos Nicias,vbi certamen inſta- ad prælium
re vidit,vetuitq; ſuos obliuiſci,q ipſi eſſent,& in qua terra dimicaturi,virtute opus eſſe vt patri exeunt.

ĩm aliquando inuiſerent,magno itaq; animo tam hi,ꝗ̃ illi,pugnam ineũt:Syracuſani pro patria,
illi ne patriæ aſpectu perpetuo carerẽt dimicaturi.Leuis armatura iniit certamen,mox totis viri
bus conflictũ.Eratq; anceps ab initio dimicatio,plures vtrinq; cadere, quũ fœda interim tempe-

Syracuſanorum fuga.

ſtas cælo orta eſt,tonitrua & fulgura magno aeris fragore Syracuſanos, velut prodigio territos
pſenti certamine auertũt,facta tñ impreſſio eſt in eos ſua ſpõte cedentes,ſecutaq; eſſet cædes in-
gens,niſi Syracuſani equites,extremũ agmẽ obegrãtes,ſuos protexiſſent. Occubuere tñ ex Syrã
cuſanis & ſociis.CCC.& ſexaginta,ex Athenienſib⁹ circiter quinquaginta.Nicias.& Lamachus
quia iã hyems inſtabat,copiis in naues impoſitis,Catinã & Naxũ vtrobiq; hyematuri abierunt,
rati fore,vt poſt proſperã vnã,cũ Syraculanis pugnam,ex Siculis vrbibus aliquę vltro deficerẽt,
Laborare pręterea cœperant rei frumẽtarię inopia,nec pecunia in vſum ſtipendii aderat, indige-
bant adhęc equitib⁹,vt Syracuſanis ea parte belli pares futuri eſſent.Hos,hybernorũ tempore,ex
Attica petierunt,vt nouo vere Syracuſas iterũ tentarẽt.Conſilia conferebant Syracuſani & ipſi

Syracuſani Hermocrati imperiũ demãdant.

poſt pugnam,vbi p concione edocti ſunt,nõ expedire rei bellicæ,ꝙ a pluribus imperaref,quando
nihil æque pluriũ ac ducũ,quibus tũ ciuitas vtebatur,cõfuſum impiũ ipſis in acie obfuiſſet. Her
mocratem Hermonis filium virum,quũ cæteris rebus agẽdis nulli Siculorũ ſecundũ, tum belli-
cis expertę ſtrenuitatis,imperatorem creãt,quũ quinq; antea duces fuiſſent.Mittũt adhęc in Pe-
loponneſum ad Lacedæmonios poſtulatum,vt vel domeſtico bello Atheniẽſes implicarent,Atti-
camq; armis inuaderent,aut in Siciliã ſibi ſuppetias mitterent.Sed dum hęc Syracuſis aguntur,
Nicias & Lamachus Meſſanã pditione recepiſſent,niſi res ab Alcibiade in exiliũ abeunte fuiſſet

Oſo Hermocratis ad Camarinenſes.

Syracuſanę factionis hominibus patefacta.Miſerant & Euphemũ,q legati noĩe Camarinenſes, ſi
fieri poſſet,in partes traheret,qđ vbi Syracuſis auditũ eſt cõfeſtim eo Hermocrates eſt pfect⁹, q
ita eſt ciuitatem p cõcione allocutus.Nõ ideo ad vos venimus viri Camarinenſes, ꝙ timeamus
ne pſenti Atheniẽſiũ exercitu terreamini,ſed ob id potius,ne priuſꝗ̃ nos audiuiſſetis,illorũ,q ad
hoc ipſum miſſi ſunt,verbis induceremini. Venerunt Atheniẽſes in Siciliam,nequid vos lateat,
nõ vt Leontinos velut ipſi prę ſe ferunt reducant,ſed vt nos noſtris abducãt ſedibus, nec credi-
bile eſt fore,vt hic in ſuis vrbibus ciues collocẽt,quos plurib⁹ locis locatos eiecere,aut eos Leõti
norũ libertatis curã gerere,qa Chalcidẽſes ſint,q Chalcidenſes,a qbus hi oriũdi ſunt,in ſeruitu-
tem redegerũt,ſed quo ptextu illa obtinẽt,hęc quoq; obtinere conabanf.Nã quũ ab Ionib⁹ ſociis
duces cõſtituti eſſent,ad Medũ ex tota Gręcia,& Ioniæ ora eiiciendum,Medo cõmunibus auxi-
liis eiecto,pro eo imperare cœperũt,neq; Athenienſes pro Gręcorum,aut Gręci ipſi pro ſua ipſo
rum libertate,Barbaro reſtiterunt,ſed vt hęc illis quę facta eſt aliquando fleret in ſeruitio verſu-
ta. Verum ſint licet Athenienſes reprehenſione digni,haud tamen ad id venimus, vt eos repre-
henderemus,eſt enim eorum in cognatas gentes ſubigendas iniuria iam antea vobis nõ ignota:
Quin vos potius Camarinenſes viri reprehendendi eſtis,qui quum Gręcarum vrbium exempla
habeatis,quæ ab illis ſeruitio premuntur,neq; veſtram libertatem defenditis, neq; ſophiſmata ꝗ̃
vobis afferuntur propulſanda putatis,quin reminiſcimini potius,vos nõ Ionas,qui libertatis ia-
cturam iam pro nihilo habent,ſed Dores eſſe liberos liberaq; Peloponneſo oriundos, hanc terrã
maiorum virtute quęſitã,virtute ſeruaturos,nec prius eã amiſſuros,ꝗ̃ ſit vita ipſa cum liberta-
te adempta,quaſi parum notæ ſint omnibus Athenienſium artes,qui occultiorem viam ingreſ-
ſi,alios a nobis pollicitationib⁹ alienare ſunt adorti,alios ſocietatis ſpecie ad ſe pellicere. Nec ad
uertitur a quibuſdã,qualis vicinorum opibus euerſis,ſuarum futura ſit rerum fortuna,multum
qdẽ opinione fallitur,q nõ ſe Atheniẽſibus,ſed Syracuſanũ eſſe hoſtẽ exiſtimat, putatq; p aliena
patria piclitari nõ oportere,qn verius ille ratiocinabif,q dũ p mea pugnabit patria,nõ p mea ma
gis ꝗ̃ p ſua ipſi⁹ ſe pugnare arbitrabif.Cogitet hic idẽ Atheniẽſes nõ vlciſci velle vllã Syracuſa
norũ iniuriã,ꝗ̃ vtiq; nulla eſt,ſed eo ptextu vobiſcũ cõfirmare amicitiã,vt p Dores quos natura
oderũt,Doricas euertãt opes. Verũ ſiqs aut inuidet nobis,aut nos metuit (inuidię eñ ac timori
obnoxii ſũt potẽtiores) cupiatq; ob id ipm Syracuſas clade aliqua affectũ iri,vt ipe tuti⁹ deinceps
degat,hic ea aĩo cõcepit,ꝗ̃ nõ ſunt hũanę poteſtatis:nemo.n.ĩ ſuo arbitrio habuit vnꝗ̃.votũ pari
ter & fortunã.Eqdẽ oportuit vos viri Camarinẽſes q Siculorũ oĩm nobis ppinqſſimi eſtis, qq; ſe
cũdũ nos piclitaturi,hęc pſpicere,& ad hoc incẽdiũ,qđ totã eſt Siciliã puaſurũ, veſtra ſpõte re-
ſtinguẽdũ occurrere,Syracuſanoſq; ad cõmunẽ libertatẽ tuẽdã,cõſilio & opib⁹ iuuare. Nũc pro
iis quæ vos præſtare oportuit,veterem cum Athenienſibus ſocietatẽ cauſati,in partibus eſſe, vt
video,recuſatis. Sed ea ſocietas ad id credo eſt olim a vobis inita, vt non ea aduerſus amicos &
cognatos veſtros vteremini,ſed in hoſtes potius,ſi qui vobis futuri hoſtes fuiſſent,voſq; Atheni

enſibus auxilio eſſetis, quando illis iniuria alicunde illata eſſet. Nunc quantū vos deceat in tali
cauſa, illorū societatē cōplecti, Rheginorū modeſtia haud dubie demonſtrat, q cum Chalcidenſes
ſint, in Leontinis cognatis ſuis reſtituendis, ad qđ illi ſe veniſſe videri voluīt, ne cōſilia qdē nō mo Enthimema.
do arma cū Athenienſib⁹ iunxere. Hoc illi, quū cauſam ſpecie honeſtā, minimeq; ſuſpectam habe
rēt. Ergo Rhegini, qui Iones ſunt, ꝓ Ionibus ſtare noluerūt, Dorica gēs cōtra Dores, nulla neceſ-
ſitate coacta, ſtare non recuſabit! & qui ex cōfeſſo hoſtes ſemp fuere, ſociis & cognatis nō dubita-
bit pręferre! Nec Atticarum opū ea vis eſt, quę Siculis vna cōſpirantibus, aliquo mō pertimeſcen
da ſit, quin cōtēnēda potius. En nos Syracuſani, nullius ope adiuti, & ad oīa magis q̄ ad bellū pa
rati, Catinā vſq; nuper ꝓfecti, vt cum illis acie dimicaremus, ſtatione decedere coegimus. Mox au
dita illorum fuga, veriti ne qđ erat, noſtra abſentia fręti ad Syracuſas opprimēdas irēt, incōpoſi
to agmine reuerſi, eū hoſtē in ꝓcinctu ſtantem circa vrbis noſtrę mœnia adepti, maiore aīo q̄ cō
ſilio cū eo cōfliximus. Ceſſimus non illi, ſed ꝓdigioſę tempeſtati. nec ipſi duces præ ſe obſcure tu
lerūt, qd in poſterū ſperarēt. Quippe q ſecūdū pugnā illā, cōfeſtim in Naxum, & loca ſibi tutiora,
cū claſſe abierunt, ſuis, quis dubitat! viribus diffiſi. Quid fore putandū eſt, ſi vos, ſi cæteri Siculi
nobiſcū cōmunē libertatē tuebimini, ſi ex Peloponneſo, vt ſperamus, nobis auxilia aderunt! Spe-
ro equidē fore, vt q tanto ſtrepitu nuꝑ alienā terrā inuaſerunt, de ſua paulopoſt ſolliciti dimicare
cogant. Neq; vos, qa neutris acceſſeritis, ſatis veſtræ phamæ & ſaluti cautum arbitremini, tanq̄
vtrorūq; ſocios eſſe liceat: nō eīn, vt iure illud, ita facto par eſt. Etenī qd aliud id erit, q̄ quos tueri
debebas, medio periculo reliquiſſe, nec prohibuiſſe, qui vicerint, ne iniuriī fierēt! Sed quāto ſatius
fuerit cū cognatis cōmune commodum tuendo periclitari, ſi periclitandum ſit, aut Athenienſes
amicos ab inchoata iniuria abſtinere! Summa igitur eorū omniū, quę Syracuſani a vobis petūt,
Camarinenſes viri, hęc eſt, ne Ionibus perpetuis Dorici nominis hoſtibus, Dores ipſi a vobis Do-
ribus intempeſtiua defectione prodantur, qui ſi ab Athenienſibus ſuperentur, veſtra cauſa ſupa- Dilemma.
ti videri potuerunt, ſed victoriæ laus erit penes illos, qui & præmium ferēt, non eos qui victoriā
adminiſtrabunt: ſi victoria noſtra fuerit, pœnas iis merito luetis, quibus & periculorum autho-
res fuiſtis. Conſiderandum proinde vobis eſt, atq; hic eligendum, certam ſine periculo ſeruitutē
ſequi velitis, ſi inde ſteteritis, an cum periculo nobiſcum libertatem tueri, Syracuſanoꝝ in vtraq;
fortuna amiciſſimi futuri. Huiuſmodi Hermocratis orationē, Euphemus Athenienſis haud pau Peroratio.
cioribus excepit verbis, repetitaq; altius cauſa, veteris Athenienſium certaminis, cum iis Dori- Euphemi
bus qui in Peloponneſo erant, inde vti neceſſitate iureq; Iones a ſe imperio ſubacti eſſent. q Medi oratio.
cis tēporibus, nō ſolū a ſe, vnde oriūdi eſſent, ad Barbaros defeciſſent, ſed Metropolim etiā ſuā op
pugnatum veniſſent. poſtremo eo ſermonē deflexit, vt oſtēderet Athenienſes in Siciliā trāſiuiſſe,
non imperandi cōſilio quum ne tā longa quidem nauigatio, locorumq; diſtātia id pati videretur,
ſed vt Siculos ſeruitio, qđ illis a Syracuſanis immineret, eximerent. Summa eius orationis fuit,
qua Camarinenſes rogabantur, vt in priſtina ſocietate permanerent, nec interim negare eſſe ciui
tates & inſulas, qbus Athenienſes imperarēt, ſed icciteo illos id facere, ne alius ſibi poſſet impera
re. Verū quo plura tuenda haberent, eo ad maiora facinora obeunda vel inuitos cogi. Viderent
ipſi ne auxilia q̄ ſua ſpōte acceſſiuiſſent, ſi per contemptū vanāq; ſuſpitionem inſula excedere pa
terent, fruſtra eſſent poſtea reqſituri. Quin aliorū ſtudiū ſecuti, ſe veteres ſocios & auxiliares am
plexarent, darētq; ſecū operā, vt Syracuſani, a qbus nō immerito ſibi timerēt, quādoq; formidolo
ſi eſſe deſinerent. Quū plura Euphemus in hanc ſentētiam dixiſſet, viſum eſt vtriſq; in pręſentia
reſpondere, daturos operā Camarinenſes, vt vtrorūq; ſocietas, quantum in ſe eſſet, inuiolata cu-
ſtodiretur. Cęterū neceſſitudinis verecūdia adducti, auxiliares equites Syracuſas miſere, idq; oc-
culte, ne quid Athenięſes offenderēt, ad quos per hyemē pleraq; Siciliæ oppida vltro defecere, q̄
dam etiam metu in partes traxerunt. Quo ſucceſſu Attici duces elati, in Aphricam ad Cartha-
ginēſes mittere auſi ſunt, q eos aduerſus Syracuſanos in ſocietatē aſciſcerēt, & in Italiā ad eas vr
bes, q̄ in Tyrrhenū ſunt pelagus obuerſę, miſſi, q ſocietatē poſtularēt. Nec Syracuſani (nā magnū
ſibi ꝓ mœnibus patrię certamē videbāt cum Athenienſibus inſtare) minori interim ſtudio ſuas
opes firmarūt, & iā eorū legati a Corīthiis benigne accepti Lacedęmonē venerāt, vbi Alcibiadis
oratione (q eā vrbē ſibi exilii ſedē delegerat, fueratq; ob id pſenti cōſultationi admotus) magno
pere Spartiatarū animi ad reparādū bellū ſunt cōmoti. Ibi ille multa prius de ſe locutus, ꝙ q̄diu
ꝓ patria ſtare licuiſſet, vt verū & fortē hoſtē decuit, arma i Lacedęmonios tuliſſet. Verū vbi pau
corū potētia odioq;, ꝙ popula re pręſe ſtudiū ferret, eſſetq; tyrannis infeſtus, populūq; hortaret,
ne imperitāti cuiq̄ exagitādū ſe ſubiiceret, patria pulſus exulare cogeret, mutato ſtudio nihil im

pie facturum ſe arbitrari,ſi ad eorũ vſum qui ſe electum hoſpitio excepiſſent,oĩa ſua cõſilia,oẽm
rei militaris experientiã,accõmodaret.Nec etiã videre oportere ſe quicq̃ cõtra patriã agere,quæ
Athenĩ.conſilium.
vtiq; patria non eſſet amplius.Tum vero Athenienſium cõſilio de Sicilia occupanda patefacto,
qua in poteſtatẽ redacta,Italiam ſubigere Atheniẽſes deſtinaſſent,mox & Carthaginẽ,poſtremo
Barbarorum viribus freti Pelopõneſum terra mariq; inuadere,ſicq; futurum vt late intra extra
q; Grę̨ciã imperarẽt.Quę quũ ita ſe haberent,cenſere,hortariq; vt cõtinuo in Siciliã auxilia mit-
terẽt,Atheniẽſeſq; domeſtico interim implicarent bello.Eũdũ obuiã primis illorum conatibus,ne
ſi quũ eorũ opes nimiũ inualuiſſent,vt ſero,ita incaſſum,irẽ obuiam videretur.Mouerunt Alci-
biadis verba Lacedæmonios ad vtranq; prouinciã excipiendam,ſua ad id ſponte inclinatos. Fitq;
Bellorũ apparatus.
publicum decretum vt,Gylippus Cleandrię filius,cum auxiliaribus copiis,Syracuſas iret.Edictũ
adhęc,vt naues a ſociis ad traiiciendas copias expedirentur.Athenienſes & ipſi pecuniã in ſtipen
dium miſere,& equites qui a ducibus fuerant requiſiti.Atq; cum hæc fierent, decimuſſeptimus
ab eo annus exiit,quo Athenienſes & Lacedæmonii bellare inter ſe cœperant.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS TERTIÆ LIBER OCTAVVS.

Athẽi.expeditiones.
VERNVM erat anni tempus,quum Nicias & Lamachus Megarenſem
agrum populati,Hybleos & Thermeſſeos clade affecerunt,Centoripis
oppido proditione recepto.Suntq; per eos dies trecenta argenti talen-
ta ex Athenis,ad alendam claſſem ipſis ducibus delata, & equites circi
ter trecenti , & in Peloponneſo aliquot leues expeditiones fuere inter
Argiuos & Lacedæmonios,ſed illę quidẽ parum memorabiles,in Sicilia
maiores vtrinq; rerũ conatus interim extitere.Attici duces claſſe Sy-
racuſas delati Thapſum peninſulam vrbi propinquam,occupant: inde
eximprouiſo & Epipolas locum prę̨ruptum, & Syracuſis imminẽtem.
Syracuſę obſidentur.
Eo Diomilius Syracuſanus cum ſexcentis ex omni iuuentute lectis oc-
currit,tumultuarioq; prælio ictus,cum trecentis periit, cæteris intra vrbem trepide compulſis.
Poſtridie,quũ Atheniẽſes in acie ante vrbem ſtetiſſent,poſtq̃ nemo obuiã exiit,ad Epipolas mu-
niendas cõuerſi,in ſumma earũ crepidine caſtellũ erigũt.Nec iam multo poſt Egeſtani & Naxii
equites in caſtra venerũt,ita vt cum Atticis nõ multo antea appulſis ſexcenti & amplius equites
in caſtris eſſent.Multi variiq; deinceps fuere circa vrbem conatus,Syracuſanis vallum hoſtibus
ab vrbe per paludem cum foſſa & aggere obiicere volentibus,Athenienſes contra ab Epipolis ad
Lamachi interitus.
Thapſum vrbẽ omni prę̨ſidio excludere,quo certamine Lamachus Atticorum ducum alter con
cidit.& Syracuſanorũ multo plures q̃ Athenienſiũ.Cę̨terum magno interim portu a claſſe occu
pato,Syracuſaniſq; in vrbẽ reiectis Nicias duplici muro eos ab Epipolis ad mare clauſit, aquarũ
ductu iam antea interrupto.Gylippus interea ad Leucadẽ ꝓgreſſus,audita Syracuſanorum obſi
dione,deſperans ſociis ſubueniri poſſe amplius,quos vtriq; muro vndiq; ab hoſte vallatos cõſtãs
phama erat,in Italiã curſum deflexit,illic ciuitates aliquas ad bellũ ſollicitaturus,& vt ibi in oẽm
occaſionem erectus prę̨ſto eſſet. Verum fœda inter eundũ tempeſtate iactatus,ac carinis nauium
Gylippi in Italiam appulſus.
magna ex parte concuſſis,Tarentũ ſubuectus eſt.Nauiũ paucitas effecit,vt auditum Gylippi ac
ceſſum aſpernatus ſit Nicias.Thuriam inde Gylippus ꝓgreſſus, quum nihil ibi perſuadere po-
tuiſſet,Italiæ oram claſſe circuibat.Atticus dux qui iam in ſpe certa victoriæ erat, nam commea
tus,quũ ex aliis locis,tũ ex Italia affatim in caſtra vehebãtur,vnde & triremes quaſdam auxilia
res acceperat,& Siculorum plęriq;,qui dubia fide ad id tẽpus fuerant,iam aperte Athenienſium
rebus fauebãt.Dum Nicias Syracuſis aſſidet,Lacedæmonii magnam Argiui agri partem ſubita
incurſione vaſtant,qua ſociorum clade Athenienſes perciti triginta naues ad belli vſum compa
ratas,auxilio Argiuis ire iubent,per quæ fœdus qđ cum Lacedę̨moniis ictum habebant,eſt viola
tum,prius nunq̃ ne Argiuorum quidem nouorum ſociorum crebris precibus adduci potuerũt,
vt in Laconicam orã irrumperent,tum vero ſociorũ iniuria iritati in Epidaurium agrum ingreſ
ſi, late omnia circa Himeram & Praſias ferro & igni populari ſunt.Gylippus interea refectis na
uibus quum Locros ex Tarento annauigaſſet,certior ibi factus nõ ita Syracuſas ab hoſte circũ-
ſeſſas,vt per Epipolarum partem,qui vellent,vrbem ingredi non poſſent,auxiliari manu inde &
aliis ſociis collecta,ex Locris freto in inſulam euaſit,mox Himeram delatus,auctis hic copiis , ex
iis qui adhuc in fide erant,ad tria armatorum milia contraxit,tum vero nauibus in terrã ſubdu
ctis ipſe terreſtri itinere Syracuſas iter intendit.Prę̨uertit illius acceſſum Gõſilus Corinthiacę

claſſis præfectus,qui quum ex Leucade in Siciliam,celeri curſu veniſſet,Syracuſanos offendit ol
ſpe Peloponneſiaci auxilii abiecta,de pace quoquo modo cum Nicia ſancienda conſultantes. Ab
eo itaqꝫ confirmati,edoctiqꝫ Gylippum,cum valido præſidio,paucis diebus affuturum, vrbẽ con
ſtantius tueri perſeuerarunt.Nec Lacon multo poſt affuit.Athenienſes,etſi murum ad octo fer-
me ſtadia,ab Epipolis ad mare eduxerant,quia aliquot adhuc locis erat interruptum opus,qđ in
tanta celeritate ex omni parte haud conſummari contigerat,conſpicari Gylippum aduerſus ſe Gylippi edi
aciem dirigere,& Syracuſanos eruptioni eminere,ancipiti metu ꝑculſi,ſeſe pręlio expediunt. Tũ ctum.
Lacon caduceatorẽ ad hoſtes mittit,qui his diceret,ſi inſula intra qnqꝫ dies velint excedere,paſſu
rum ſe eos tutos inde abire.Cęterũ nullo ab Atheniẽſibus reſpõſo dato,cõfeſtim acie cõflixiſſet
niſi Syracuſanos vna aduerſa pugna fractos inuitos ſenſiſſet ad prælium exire. Et quia ab Nicia
qui ſtructam aciem ante murum habebat,nihil mouebatur,verticem,nomine Temmenitem ſta-
tiuis occupat.Poſtridie Gylippus muro copias admouit , manu vna ſuorum ad Labdacum vbi
Athenienſium præſidium erat,ꝑmiſſa.Nicias,loco cum prẹſidiariis militib⁹ amiſſo,obtinuit ta-
men nihilo ſecius murum,habebatqꝫ in animo Plemyrium ꝓmontorium, magno Syracuſanorũ Plemyriũ
portui accubans,opere communire,vt fauces portus in poteſtate haberet.Enimuero Nicias poſt ꝓmõtoriũ.
Gylippi acceſſum,parum terreſtribus prælis fidens,ad claſſem continuo ornãdam animum adie
cit.Muro itaqꝫ triplici præſidio firmato,Plemyrium occupat.Gylippus & ipſe intra Epipolas mu
rum ſtruxerat,vt hoſtium munitionibus excluſis,vrbs circũquaqꝫ obſideri nõ poſſet.Hinc quum
ſępius ſuos in aciẽ educeret,immotiqꝫ Atheniẽſes ſub muro ſtarent,eos inuadere conſtituit,con-
ſertoqꝫ inter vtrũqꝫ murum prẹlio,Athenienſes egregie vicerunt.Paucis inde diebus interiectis,
maioribus eſt animis vtrinqꝫ dimicatũ,ſiniſtrũqꝫ Athenienſiũ cornu hoſtium equitatus pepulit.
Opus pręterea a Gylippo inchoatũ Ambrachiẽſiũ & Corinthiorũ interuẽtu,omniũ opinione ce
lerius eſt ad exitum perductũ.Erãtqꝫ iam Syracuſanorũ res ac ſociorũ,terra mariqꝫ Atticis nihil
lo inferiores,inualeſcebãtqꝫ in dies illorũ vires,ita vt Athenienſes,licet nomine obſiderent,re ipſa
haud multũ diſtarent ab obſeſſis,quę Nicias animo conſiderans,ꝑ literas Athenienſibus ſignifi- Niciẹ pru-
cauit,futurũ,vt niſi breui terreſtres maritimęqꝫ copię ſumma ope augerent̃, ſi diutius in obſidio dentia.
ne perſeueratũ eſſet,ingens in Sicilia clades acciperetur.Hęc ille ſuis,magis vera & vtilia ꝙ audi
tu iucũda ſcribens,petebat vt & ſibi e renibus laboranti ſuccederet̃.Nicię literis publice recitatis,
omnia in eius ſententiã ſunt ad bellũ decreta.Succeſſor tantũ negatus.Duo legatorũ noĩe illi da
ti,q in re adminiſtranda ægri ducis onera leuarent.Nec ita multo poſt Eurymedon alter legato Atheniẽſiũ
tum,cũ centũ & viginti talẽtis argẽti,& nauib⁹ decẽ in Siciliã venit,collegã dixit ſuũ Demoſthe apparatus.
nem ad delectũ ꝙ diligẽtiſſime habẽdum,in Attica a ſe relictũ,qui cũ cęteris copiis, haud multo
poſt eſſet affuturus.Miſerũt Athenienſes,qui viginti nauiũ claſſe omnẽ Peloponneſi orã attenta
circũirent ſtatione,nequa ex Lacedęmone Corinthove auxilia in Siciliã mitterẽtur.Contra Lace
dęmonii ac Corĩthii ſociiqꝫ ciuitates,auditis quę poſt Gylippi in Siciliã appulſum,circa Syracu
ſas euenerant,in priſtinã ſpem reſtituti,ſumma ope claſſem terreſtreſqꝫ copias,ad bellũ inſtruũt.
Nec Sicilia tantũ curę erat quin ob rupta ab Atheniẽſibus fœdera,qui Epidaurios Praſſianoſqꝫ
fines incurſarãt,domeſticum etiam bellũ ſtudio moliũtur:& vt aliquo inſigni detrimẽto hoſtem
primo motu afficerẽt,Deceleã Alcibiadis conſilio in Attica,militari opere,occupare cõſtituunt. Decelea.
Cęterũ dũ naues,arma,cõmeatus expediũtur,annus ille exiit,qui Pelopõneſiaci belli duodeuige-
ſimus fuit.Sequentis anni principio Lacedęmonii ſociiqꝫ Atticam terram ingreſſi,ſubita popula
tione fœdarũt,inde Deceleã cõmunite adorti,irrequieto opere, tãtũ paucis diebus murorũ exci-
tarunt,vt ab Athenis iam id opus conſpici poſſet.Erat locus is peropportunus ad Atticam terrã
infeſtandã ab Athenis centũ viginti ſtadia diſtãs,tantũdẽ a Bœotia.Moliti id ꝑſidiũ Laced. Agi
dis ductu.Interea auxilia ſunt ex Pelopõneſo ĩ Siciliã miſſa.Hi mille & ſexcẽti numero erãt.Na-
ues quinqꝫ & viginti.Horũ plurimi Spartiatę.Cęteri Corinthii & Bœotii.Atheniẽſes & ipſi De
moſthenẽ nihilo minus in Siciliã miſerunt,cũ nauibus quinqꝫ &.LX.in qbus, ex veteri formula,
mille erãt & ducẽti Attici generis,& cũ his inſulanorũ appẽdices:iuſſerunt & Charidẽ cũ alte-
ra claſſe quæ triginta erat nauiũ Peloponneſo inſinuatũ,ab Argiuis petere,vt iure initę nuper ſo
cietatis,rem Atticã in aperto diſcrimine iuuarent,explerentqꝫ eius claſſis remigium,quę ad hoc
ipſum inſtruebatur,vt Laconicam oram infeſtaret.Hęc in Gręcia vtrinqꝫ parabant̃,quum Syra-
cuſani in Sicilia,Gylippi & Hermocratis hortatu,claſſem longe opulentiſſimã cõparant. Qꝫꝙ &
ipſi iamdudum, ob ſecunda prælia,quæ in terris geſſerant , mari fortunam experiri cupiebant.
Stabant in maiori portu quinqꝫ & triginta naues bello inſtructæ & aliquãto maior numerus in

minori,vbi erant Syracuſanorũ naualia.Sed anguſtię magni portus ab Atheniẽſibꝰ circa Plemy
riũ fuerant inſeſſę,ea quę res impedimẽto futura videbatur,quo minus Syracuſanę naues ĩ vnũ
coire poſſent.Mãdat Gylippus,vt ſui,vno tempore,intus extraq; Plemyriũ inuadant, nitãturq;
vel inuitis hoſtibus,ꝑrumpere,ipſe interim milites,diuerſa parte inſtructos habuit,contractoq;
iam circa portum certamine,vbi Atheniẽſes vna naualis pugnę cura occupatos vidit omnis alte
rius diſcriminis ſecuros,cum iis quos ad hoc ipſum paratos habuit,Plemyrium adortus, momẽ
to temporis præſidium,quod in eo erat,expugnat.Sed q̃ id negocium feliciter ceſſit,tam Syracu
ſanis naualis pugna fuit infelix.Nam quum res ſatis ab initio ſucceſſiſſet,perrumperentq; extra
riæ naues,inuitis hoſtibus,in portum,dum nimium celerant,dum tumultuoſe aguntur,in inter-
nas naues impactę,ordinem turbare cœperunt,trepidatio inde orta eſt, qua animaduerſa, in ho-
Syracuſanę naues depri muntur. ſtem ſua ſpõte turbatũ Atticę naues decurrũt,facileq; fugam fecerũt,decẽ Syracuſanę naues cũ
ipſis turmis ſunt depreſſę.Sunt tamẽ & plęriq; capti.Atq; ita cõtigit,vt vno ꝓlio vtriq; vicerint,
victiq; ſint,Tropheũ erexerũt Atheniẽſes in littore circa caſtra,in Plemyrio hoſtes.Sed Atheni
enſiũ clades maior,ingens pecunia publica & priuata,cũ omni fere bellico apparatu,in eũ fuerat
locũ velut ęrariũ cõgeſta,q̃bus oĩbus eſt eo die hoſtis potitus.At nihil ęque Atheniẽſibꝰ obfuit,
q̃ ꝙ Syracuſanis iã anguſtias portus tenentibꝰ,ſine certamine cõmeatus in caſtra haud ſubuehi
poterãt.Leuiora inde ꝓlia ꝑ æſtatẽ circa portũ cõmiſſa,& inſidię citro vltroq; factę,vt in tãta ho
ſtiũ ꝓpĩquitate euenire oportuit.Procul vrbe etiã aliq̃d geſtũ.Enĩuero patefacto portu Agathar
chus ex Syracuſis cum duodecim nauibus ꝓfectus,aliquot Athenienſiũ in alto adeptus oppreſ-
ſit,& in his vnã,quę ſtipendiũ vehebat in caſtra,& in ora Caulonię materiã ingentẽ,quã ad naua
lẽ vſum ibi Atheniẽſes cõparatant,ſubiecto igni corrupit.Mox viginti Atticis nauibus in Me-
garico tractu obuius factus,ſuarũ celeritate frętus,vna dũtaxat naui ab hoſtibꝰ intercepta,cũ cę
teris in tutũ abiit.Tentarũt interim Athenienſes,reſcindere ligneam cathenam,qua Syracuſani
minorẽ portũ ccluſerant,onenaria vna turrita ac loricata expugnationi admota.Verũ ſuo cona
tu fruſtrati,incœpto abſtinuerũt.Demoſthenes interea,quũ ex Attica in Siciliam tenderet, Epi-
daurẽſem orã & Laconicã cũ Charide eſt populatus,locoq; inibi in Iſthmi ſpeciẽ cõmunito ꝓſidi
um ad hoſtilẽ terrã infeſtãdã impoſuit.Ex Pelopõneſo dein proficiſcitur,in Corcyrã Charide do
mũ dimiſſo,trãſmiſſurus.Decelea interim muro cõcluſa,ꝓſidioq; inſeſſa,multo grauiꝰ res Athe-
niẽſium,vicino aſſiduoq; hoſte,affligi cœperant.Maior itaq; pars agri cultu deſerta eſt,breuiter
viginti ſeruitiorũ milia ad propinquum hoſtẽ tranſiuere.Pecora adhęc in arctũ compulſa inedia
conficiebantur,nec cõmeatus niſi per difficiliora loca,diſpendioq; viarum, in vrbem comportari
poterãt.Venerãt interea Athenas Machętophori mille ex Thracia mercede conducti, quos gra-
Machęro-phori. uati impenſa Athenienſes naui domum deportandos curauere,dato huic qui vehebat negocio,
vt ſiqua obiret occaſio daretur,eos in hoſtium fines ad prædã immitteret.Incurſatus itaq; ab his
eſt primo Tanagreus ager,mox in Bœotiam delati,Michaleſum ex improuiſo occupatam diri-
puerũt,ciuibus omnis ſexus & ętatis ferro deditis.Erãtq; in cęde & pręda Barbari occupati,quũ
Thebanus ſuperuenit equitatus,quos eximprouiſo adortus multa cũ cæde ad littus egit.Et hæc
tum Thraces in Bœotia.Demoſthenes ex Peloponneſo profectus,quum Corcyram verſus cur-
ſum intendiſſet,in Siciliam prima tempeſtate ſoluturus,non nihil,dum claſſis remigium expler,
circa Zacynthum,Cephaleniam aliaſq; circuniectas inſulas,nauigatione intermiſſa ſubſedit. Sed
dum his locis cõmoratur,de pręſidio ad Plemyrium amiſſo cognouit.Tum vero maioribꝰ opus
eſſe copiis ratus,vt hoſtiũ vires,quæ in dies circa Syracuſas inualeſcebãt,ſuſtineri poſſent, Eury
Demoſthenis conſiliũ. medonti collegę,quem ibi ex Sicilia redeuntem obuium habuit author fuit,vt in Corcyrã naui-
garet,daretq; operam,vt quindecim Corcyrei naues explerẽt.Sed dum hæc illi ſtudio properãt,
Syracuſanorũ interim legati ex ſociis Siciliæ ciuitatibꝰ,quas ꝓſenti ſucceſſu in ſpẽ victoriæ ere-
xerant,ad duo milia auxiliariorum &.CCC.contraxerant,qui quũ Syracuſas verſus iter facerẽt
Auxiliares Syr͛a.cędũt a Centoripinis,Niciæ rogatu,inſidioſe excepti,cũ octingẽtis ſociorũ cęſi ſunt, cætera multitudo
diſiecta,alii alia Syracuſas deuenere.Miſerũt & Camarinenſes & Geloi Syracuſanis auxilia, & iã
tota pene inſula,pręter Agrigẽtinos,q̃ nõdũ erant in partibus, a Syracuſanis exconfeſſo ſtabant:
Demoſthenes interim & Eurymedon,cum inſtructa claſſe trãſmiſſo Ionio Iapigiã Italię ꝓmõto
riũ,tenuere.Hic quoq; circa Cleradas Iapigiæ inſulas,ab Arta regulo, a Metapontinis, quo poſt
ea appulerunt,Thurinisq; iaculatorum manum impetrarũt.Sed dum militẽ Attici duces extre
ma Italia conſcribunt,tres & triginta Atticę naues Dyphilo duce,cum viginti Peloponneſiacis
quibus Polybantes Corinthius præerat,inter Naupactum & Eurineum Achaiæ locum, in ſpe-

ciē lunę curuatū,acri prelio conflixere.Adeoq; eſt dubio euentu dimicatū,vt victoriā vtrinq; ad
ſe trahētes,hi atq; illi Tropheū aduerſis ſtationibꝰ erexerint.Syracuſani audito nouæ claſſis ac- Natalis pu
ceſſu,q̄ ex Italia in Siciliam traiectura ferebatur,ſtatuūt,priuſq̄ Atticę opes terra mariq; nouis ſup gna ad nau
plemētis augerent,iterū fortunā experiri,placuitq; Gylippū vt antea rem a terra gerere, naueſq; pactum.
in portu decertare,vtrobiq; acriter incertaq; victoria dimicatū.Cęterū eo Athenienſiū res dete-
rior fuit,ꝙ duę eorū naues periere.Sequenti die Syracuſani quietē tenuerūt.Nicias ratus hoſtes
haud diutius quieturos,onerarias ante triremiū ſtationē,certo inter ſe ſpatio,collocat,vt per ea in-
terualla eſſet triremibꝰ ab hoſte victis,in tutū recurſus.Biduo igitur poſtq̄ pugnatū erat, octogin Acris pu-
ta Siculę triremes,cū qnq; & ſeptuaginta Atticis,pugnā cōſeruere.Hoc quoq; prælium aliquanto gna naualis
acriꝰ priore fuit,magiſq; Athenienſibꝰ calamitoſum,quorū ſeptē triremes mediis ſunt fluctibꝰ de
preſſę,roſtraq; plurimarū validiſſimo cōflictu detrita.Syracuſani ob rē bene geſtā,Tropheū cir-
ca littus ſtatuere.Fuiſſet oīno maior clades eo die ab Athenienſibꝰ accepta,niſi ſuę onerarię victos
ꝓtexiſſent,q̄ duas Syracuſanas ferociꝰ inuectas,delphinis ī hūc vſum pēdētibꝰ fregere,vnāq; pręterea cū toto remigio interceptā tenuerūt.Erātq; res Atticę ad Syracuſas in hoc ſtatu,quū De- Demoſthe-
moſthenes & Eurymedon,cū tribꝰ & ſeptuaginta nauibꝰ,in qbꝰ erāt ad qnq; milia armatorū,por nis & Euri
tum tenuere.Perculit terrificꝰ hoſtiū apparatus Syracuſanos,qbꝰ ꝑſuaſum fuit Athenienſes Dece- medontis
lea a Lacedęmoniis capta,qua nō ꝓcul ab obſidione abeſſent,haudquaq̄ tātū copiarū ampliꝰ in Si- acceſſus.
ciliā miſſuros.Demoſthenes,dū ſe terribilē ſcit eſſe hoſtibꝰ,oīa tētāda ratus,agro vrbi circūiecto
prius populato,an ī vrbē aliqua vi irrūpi poſſet experiri cōſtituit,Nicia cū parte copiarū ī caſtris
relicto,deceptis Syracuſanorū cuſtodibꝰ,ꝑ Epipolas ingreſſus,hoſtiū murū,quē poſt Gylippi ac-
ceſſum ſtruxerāt,nocturno acceſſu occupat.Erat munitioni huic triplex ꝑſidiū impoſitū,fuderāt
q; Athenienſes improuiſa vi primę ſtationis hoſtes,verū vbi ad Bœotios vētū eſt, his fortius reſi Atheñ.cla-
ſtentibꝰ,quū Athenienſes,velut parta victoria,īcautius ruerēt,mutata ſubito fortuna eſt,iniectuſq; des ad Epi-
terror,& velut amētia qdā Athenienſiū animis oborta,vt ne ſe quidē inuicē agnoſcerēt,verterētq; polas.
in ſeipſos ferrū,& qd magis mirū videri poſſit,luna pernox erat.Primo trepidatio orta, inde me
tus,ex metu fuga,multaq; ſtrages hoīm in Epipolarū egreſſu, ob locorū anguſtias ſecuta.Multi
adhęc q nuperrime cū Demoſthene venerāt,locorū ignari caſtris aberrātes,ꝑ agros errabūdi, ab
Syracuſanis eqtibꝰ vbi primū illuxit,ferro excepti periērūt.Magna cędes edita, armorūq; vis in-
gens amiſſa,q̄ per mōtiū decliuia milites ꝓcipiti fuga acti, vt ſe magis ad curſum expedirent paſ
ſim abiecerāt.Syracuſani tā inſperato ſucceſſu elati,nō ſolū in ſpē retinēdę vrbis venere, ſed iam
& externa curare paulatim occœperūt,miſſis ex vrbe cū Sicano ꝑfecto quindecim triremibꝰ, qui
Agrigentum,vbi ſeditio erat inter ciues orta,occuparet , & Gylippus terreſtri itinere vrbes cir-
cuire cœpit,vt vndiq; auxilia cōtraheret.Cōferre inter ſe iterū cōſilia Nicias & collegę:Demoſthe
nes ſuo conatu fruſtratus,cōfeſtim obſidionē ſoluēdā cēſebat,abeūdūq; in Atticā, nec incaſſum
aſſidendū Syracuſis,quū nihil pręter militū iacturā,publicęq; pecunię diſpendiū,lucrifieret: nec
Eurymedon multū ab eo diuerſa ſentiebat.Nicias etſi a collegis vtilia afferri nō ignorabat,infa-
miā tū veritus,ne pecunia corrupti duces obſidiōe abſceſſiſſe crederent,qd tū quoq; in caſtris ia
ctari inter milites cōpertū habebat,durādū adhuc dicere,eoq; impēſius id facere,ꝙ occulte a Sy
racuſanorū qbuſdā,q Atticę rei ab initio fauerāt,certior ꝑ literas fiebat,fore, vt breui Syracuſæ
caperent ſi in obſidione ꝑſeueraret.Interea Gylippo cū validiſſima auxiliariorū manu Syracuſas
reuerſo,cū cerneret hoſtiū opes in dies augeri,vt iā piculū eēt ne diutiꝰ cūctādo, ſibi,quū vellet,
integrū nō eſſet inde abire,collegis aſſidētibꝰ,ꝑtinaciāq; & morā exprobrātibus,Nicias edicit,vt
occulte militibꝰ denūciandū curēt,vt ſeſe q̄ occultiſſime ad diſceſſum cōparēt.Interim(erat tum Lunę defe-
forte plena luna)defecto ſyderis lumine,vt fit terra ſolis aſpectū adimēte,adeo res noua,rudi ad ctus.
huc ſęculo,Niciā & alios turbauit,vt dux ipſe rē velut omninoſam auerſatus,ꝓnūciauerit,ſe nō
prius inde abſceſſurū,quādo ita a vatibꝰ eſſet monitus,q̄ ter nouē dies a ꝓdigio ꝓceſſiſſent.Mi-
rū videri poſſit Nicię in media Gręcia nato,rē hodie vulgo notā,adeo ſtupori fuiſſe.Satis qdem
cōſtat interuētu terrę,lunę deliquiū fieri.Cęterū Anaxagoras,q non multo antea fuerat,qua ra-
tione id accideret,primus omniū demōſtrat at.Sed rationē illā nō multū adhuc vulgari cōtige- Phi pulſi.
rat,Gręcis vulgo ea ſtudia,q̄ ſeſe naturę indagādę applicarēt, vt īpia auerſantibꝰ, quo noīe Pro-
thagoras fuerat Athenis pulſus,& ipſe Anaxagoras cuiꝰ mō memini in vincula deiectꝰ. At Pla
to ꝓcedēte tēpore,nō ſolū ea re nō eſt territus,ſed author etiā Dioni fuit, vt nihil tale ī luna ve
ritus,in Siciliā ad Dionyſii Tyrānidē euertēdā nauigaret.Perſeueratū itaq; in obſidione.Interea
Syracuſani,quos nihil eorū q̄ ab hoſte parabantur ꝓteribat,audaciores facti,hoſtē terra mariq; fe-

rocius laceſſunt,iam in id vnũ erecti,vt quoquo mõ poſſent,Athenienſes a fuga remorarent̃,circa muros nõ nihil primo tumultuoſe certatũ.vbi Athenienſiũ eqtes fuſi,ad.XXX.eorũ ſunt ab ho-
Nauale bellum. ſte intercepti.Poſtridie ſex & ſeptuaginta Syracuſanorũ naues,cũ octoginta ſex Atticis in portu cõflixerũt.Curabat Eurymedon in dextro cornu,is Siculas naues circũuenire conatꝰ, quũ lcau-
Eurymedõtis caſus. tius alã pãderet,ꝓpiuſq̃ terrã accederet,a Syracuſanis in mediã aciẽ ꝓrũpẽtibꝰ a ſuis eſt excluſus,ibiq̃ a multis vnus circũuẽtus,cũ tota naui qua portus maxime ꝓfundꝰ erat deprimit̃.Quæ ducẽ ipſm fuerãt ſecutę tumultuoſe diſiectas metu Syracuſani ad littus compellũt.Affuitq̃ mox Gylippus,vt hoſtẽ in terrã euadẽtẽ,ferro exciperet.Tyrrheni auxiliares facto in Laconẽ ĩpetu eo to littore egerũt,affecta nihilo ſecius res Attica eſt eo die,dueq̃ deuiginti naues ab Siculis ꝓpugnatoribꝰ captę.Quo ſucceſſu Syracuſani fręti,vt cęterã hoſtiũ claſſem cremarẽt,onerariã vnam ſarmẽtis refertã ſubiecta flãma ſecũdo in hoſtes vẽto immittũt.Athenienſes eiuſmodi certaminũ nõ ignari,machinamẽtis mature adhibitis,eã ne claſſi ĩpingi poſſet,ꝓcul diſtinuere.Adorti ſunt inde aliud maius opus Syracuſani,aĩo reputãtes qualis exiſtimatio ſuã ciuitatẽ maneret,nõ apđ gręcos mõ,ꝗ euerſis Athenienſiũ opibꝰ in libertatẽ aſſerebant̃,ſed apud alias etiã gẽtes,ꝗ tãtũ exercitũ,tãtã claſſem,nõ ſuſtinuiſſent ſolũ,ſed penitꝰ etiã deleuiſſent,vt hoſtẽ magis obnoxiũ haberẽt,anguſtias magni portus,ꝗ̃ ad octo ferme ſtadia patebãt,triremiũ onerariarũq̃ catena,ancho-
Occludunt portũ Syracuſani. ris fũdãtibꝰ,occludũt.Perculit ea res vehemẽter Athenienſiũ aĩos:cęterũ Nicias,vt erat p̃ſenti cõſilio,abductis ex ſuperiore muro p̃ſidiis,ꝗcꝗđ vbiq̃ viriũ fuit in caſtra cõtrahit. Inde ꝗ̃ celerrime poteſt ad cẽtũ &.X.naues,ſagittariis,aliiſq̃ ꝓpugnatoribꝰ,inſtruit,certus totis opibꝰ in portu depugnare,haud qđẽ ignarus ita fore,vt ſi victor extitiſſet,tutius obſidionẽ ſolueret tota Sicilia incolumis,ſin vinci cõtigiſſet,relicta claſſe in aliquã barbararũ vrbiũ,ſociarũve ciuitatum,pedeſtri agmine cõtẽderet.Oĩbus itaq̃ ad pugnã cõparatis,cũ ſuos cerneret tot aduerſis p̃liis fractos,ita
Ofo Niciæ ad ſuos. ꝑ cõcione eos allocutus dicit̃.Certamẽ inqt milites,qđ nobis inſtat,oĩbus cõmune eſt, vbi de ſua qſq̃ ſalute ac patria,nõ minꝰ ꝗ̃ hoſtes ipſi laboramꝰ,ꝗ ſi vincimus,licebit cuiq̃ noſtrũ ſuã inuiſere ciuitatẽ,domũ,parẽtes,cõiuges,liberos ac cętera ꝗ̃ hoĩbꝰ ſunt chariſſima:quare nolim vos abiecto eſſe aĩo,vt eos ꝗ bellicis caſibꝰ inſueti,vel ad minimã cladẽ,oẽm ſpẽ futuri ſucceſſus turpiter abiiciũt:qn meminiſſe oportet vos viri Athenienſes,ſociiq̃ fideliſſimi,ꝗ multa iã bella experti eſtis, inopinatos eſſe bellorũ euẽtus,ancipitẽq̃ fortunã,neceſſeq̃ eſſe,& facere & pati fortia,ꝗ ſibi victoriã ꝓponit.Sed qđ ad p̃ſens certamẽ attinet,oĩa nobis victoriã pollicent̃,claſſis ingẽs aduerſus oẽs hoſtiũ artes,quãtũ nũq̃ alias valide inſtructa,lectiſſimiq̃ & rei maritimę ſciẽtiſſimi e nauibus pugnabũt,& cũ his ſagittarii ꝗ̃plurimi,manicę ferreę ad cõſerẽdã pugnã,& qđ oĩm maxime ꝓderit ad victoriã,fortuna nobis bene pugnãdi neceſſitatẽ ĩponit,aut eñ vincẽdũ eſt,aut ſi victi ſimꝰ,oĩs ſpes ſalutis abiiciẽda.Sed cur vinci debeamꝰ,virtute,numero,experiẽtia,hoſte ſupiores ꝗ Siculos,ꝗ Pelopõnẽſes ipſos,ac cęteras gẽtes rei maritimę ſtudio lõge antecellimus.Proponite animo viri fortiſſimi,atq̃ exiſtimate,claſſem,ꝗ̃ hodie pugnatura eſt,parẽtes veſtros,liberos, vxores,domũ,penates,totãq̃ patriã ſecũ ferre, talemq̃ fortunã illis futurã,qualem vos ipſi, aut virtute veſtra,aut ignauia feceritis.Sed nihil ęque ac neceſſitas hortatur nos ſtrenue dimicare,ſiquidem nõ minus vitæ,ꝗ̃ fortunarũ propoſitũ eſt nobis certamẽ:In quo annitendũ eſt,vt anteã cum laude tueamur,aut ſi cadendum ſit,nõ inulti periiſſe videamur.Nam ſeruitus,ꝗ̃ media ab aliquo optari poſſit,forti viro multo formidoloſior ꝗ̃ mors eſſe debet.Nihil illa homini fœdius, quippe ꝗ̃ ꝓbri ſit & calamitatis plena.Sic fatus Nicias,iubet ſuos naues cõſcẽdere.Syracuſani ſociiq̃ in-
Niciæ poratio. tuiti quę ab hoſte pararentur,cõfeſtim & ipſi ſeſe pugnę accingunt.Quos Gylippus ita eſt ꝑ cõ-
Oratio Gylippi ad ſuos. cione hortatus.Quæ præclare ad hunc diem terra mariq̃ geſſimus,omnibus ſunt vobis nota viri Syracuſani,& vos ſocii fortiſſimi.Nunc vnũ vt videtis adhuc nobis certamen reſtat, idq̃ oĩm ſpecioſiſſimum,quo documentum,vt ſpero,dabimus omnibus gẽtibus,ne poſthac temere aliam terram audeant infeſtare,vt nuper Athenienſes fecere,qui ſuorum libertati prius inſidiati,eo inſolentiæ prouecti ſunt,vt Siciliam primo,inde Peloponneſum vi ſubigere ſint adorti.At deorum benignitate veſtraq̃ virtute,effectũ eſt,vt non ſolum furor & amentia illa,qua fraeti huc nauigare ſunt auſi,prorſus conciderit,ſed iam aliquoties terra mariq̃ victi,ita ipſorum opes ſint afflictę,ita animi debilitati,vt de propria ſalute ſolliciti,iamdudum quęritent,qua via tutius ſeſe hinc ꝓripiant,& nunc,quia occultã moliri fugã nequeũt,vt per noſtras erũpant ſtationes,in naues laceras,ac male refertas,claſſiarios & remiges vinci aſſuetos, & ob eã rẽ inuitos imponunt,qui fugæ magis cupidi ꝗ̃ pugnę,qua prętereuehi potiꝰ ꝗ̃ inuehi poſſint ſecũ meditãtur.Sed ſic certe habet vt ꝗ animũ ſupra vires gerũt, ii ſi vel modica clade afficiant̃,opinione decepti,infra dignitatem

ſeſe abiiciūt & ꝓſternūt.Expediūt ſeſe ad pugnā Athenienſes,nō ſpe vincendi, ſed q̄a nulla aliā ē
ad effugium via relicta,nec tā vim inferre,q̄ vitare cupiētes:ſatis ſupq; habituri,ſi medio tumul
tu ꝑ occaſionē in apertum mare elabi poſſint.Sed quo illi hoc ſtultius contendunt, eo fortiꝰ no-
bis annitendū,nequa illis aditꝰ fiat ad erūpendū.Quin cęcos & amētes in pugnā eūtes nauibꝰ,q̄s
robuſtiores & inſtructiores habetis,excipite,exceptos ꝑtim mediis aquis mergite,ꝑtim ferro tru-
cidate,nemo q̄ fieri poſſit publicæ cladis nūcius hinc abeat,inimiciſſimi illi vobis ſunt,ac nō ſolū
ad vos in ſeruitutē redigēdos huc veniſſe exiſtimandi,ſed ſi vincere cōtigiſſet,vt vobiſcū paren-
tes,liberos,vxores cōtrucidarēt,vt colonis huc a ſe mittendis terrā hāc vacuā redderent.Nec q̄a
naues illas in procinctu habeant,meliore eos ſpe eſſe arbitremini, quippe qui non tam ſuo naualī
apparatu,q̄ fortunę temeritati confiſi, velut ita euenire oporteat,vt medio certamine, caſu ali-
quo,quia virtute nequeant,eripiendi ſint.Sed vobis danda eſt opera,non ſolum ne vincant, nam
ne ipſi quidem hoc ſperant,ſed ne qua per occaſionē elabi poſſint.Pulchrū ꝑfecto certamen ho-
die nobis ꝓponit̄,& rariſſima ꝑliorū occaſio, vt ex aduerſa fortuna (aduerſam dico ſi eos oppri-
mere non det) minimum nobis damni ſit futurū,ex ꝓſpera laudis plurimū & lucri.Eritq; vtroq;
caſu penes nos victorię laus,ſeu Sicilia ꝑ victis abierint,ſeu (qđ ſpero) ferro aliove caſu noſtra
opera periclitabunt̄. Tali hortatione ſuos ad bene pugnandū accendit Gylippus,continuoq; Sy- Peroratio.
racuſani & ſocii nauibus conſcenſis ferociter in prælium eunt.Et iam Athenieſes ex ſua ſtatione
mouerāt,ꝓceſſerātq; ad catenā,quæ in faucibus portus erat, eamq; reſcindere adorti,a Syracuſa
nis,qui exaduerſo mouerant,atroci prēlio excipiunt̄.Ibi & in anguſtiis ipſis, & intra portū atrox Pugna
pugna inita,nunq̄ ad id tp̄s alicubi gentium,quod memoriæ proditum eſſet,tam infeſtæ inter ſe atrox.
concurrerūt claſſes,nec maioribus odiis hi de vita,illi de patria,liberis,fortunis,dimicabāt.Hinc
Demoſthenes Menander & Euthydemus duces prēlium ciebant,inde Sicanus Agatharchus &
Pythes.Stabat in vtroq; littore inſtructa peditū acies,vt clamore & ꝑſentia ſuis fauerent.Ingra-
tum ſpectaculum & anceps,vtrarūq; copiarū in ſe oculos & mentē verterat.Stabant tam hi q̄ il-
li ad oēs ſuorū ſucceſſus clamorem & plauſum extollentes:Contra cladem turpemq; ſuorū fugā
mœſti & cum gemitu ſpectabāt, ita vt ad oēs caſus nihilo minores hinc,q̄ in prælio aīorū motus
exiſterent.Multiq; vt affecti erant,aut ſuis innuebant, aut vultu motuq; corporis ſignificare q̄d
fieri vellent,q̄dve factū probarent.Reſonare interim cœlū,mare,littus,variis clamoribus,adeo vt
qui in prælio erant,magis viderent,q̄ ad ea q̄ agenda eſſent ducū & Trierarchorum iuſſa audi-
rent:Rari interea fieri decurſus in tam arcto maris ſpatio, pugnabat vtrinq; par fere numerus. Vltima na-
Hęrebant itaq; aduerſę claſſes,eratq; pugna illa terreſtri ſtatarięq; q̄ maritimæ ſimilior.Eſtq; ali- ualis pugna
quādiu ancipiti marte dimicatū.Tum demū Athenienſiū fortuna,nō caſu,ſed hoſtiū virtute in-
clinare coacta eſt.Cum fragore & ſtrage multa in ſuā ſtationē Atticę naues compulſæ.Ad quem
caſum Athenienſiū animi penitus concidere.Tum Demoſthenes Niciā hortatur,vt cōtinuo in-
de abſcederēt,tentarentq; ſub eurorā eruptionē e portu,quū.LX.adhuc naues integrę eſſent,vel
ſi id minus procederet,terreſtri itinere abirēt.Placuit Demoſthenis cōſiliū. Sed nautis ſuper alia
aduerſa ꝑlia vltimo certamine collapſis,negantibus ſe tentaturos amplius nauticæ rei fortunam
quam toties infeliciter fuiſſent experti, conſtituunt duces proxima nocte terreſtri via proficiſci.
Qđ ſuſpicatus Hermocrates,author erat vt ſaltus & fluminū vada prēſidiis inſiderent̄.Multitu
do quum diurno prælio affecta,tum ſacris Herculis quæ tū forte inſtabant operata, eam expedi
tionē abnuebat.Miſit itaq; Hermocrates vt moram hoſtibus innecteret,ex equitibus quoſdam,q̄
Atticis caſtris ſilentio noctis adequitantes,velut ab hoībus amicę factionis miſſi, Niciæ nuncia-
rent,ne ea nocte caſtra moueret, paſſim itinera ab hoſte circunſeſſa, vt exercitum inſidiis exce-
ptum trucidaret.Ea res effecit,vt in tertiū ſit diem profectio dilata Interim Syracuſani facto in
Atticas naues impetu,modico certamine,partim ſua ſtatione abſtractas ſecum protraxerūt, par-
tim ſubiecto igni incenſas concremarūt.Inde ad opportuna loca inſidenda cōuerſi, omnia ſtudio
moliuntur,ad hoſtium fugā impediendā.Nicias ſuos hortatus,vt quacunq; ituri eſſent, ꝓpriam
ſalutē in cuiuſq; dextra eſſe ſitā meminiſſent,tertio die q̄ pugnatū erat, inſtructis copiis eſt pro-
fectus.Ipſe cum veterano exercitu præire,impedimentiſq; in medio acceptis, Demoſthenes cum Atheń. tri-
ſuis copiis cogebat agmē,ad quadraginta milia hoīm fuere,quę cum ipſis ducibus ſunt ex caſtris ſtis diſceſ-
profecta.Nihil in tantis malis acerbius ad eam diē Athenienſes viderant,q̄ quū digreſſuri cerne ſus.
bant ſuorum cadauera inſepulta iacere,fratrem,aut ſodalem, vulneribus affectū cum fletu obte-
ſtantem,ne ſe trucidandū crudeliſſimis hoſtibus relinquerent,feriſq; & volucribus laniādū,gemi
tus & miſerabiles lamentationes paſſim exaudiri,ſed ſuū cuiq; periculū in primis animo obuerſa-

Anapis fluuius. ri. Ad vada Anapis amnis abeunti agmini primo hoſtis occurrit,quo repulſo quadraginta circiter ſtadia exercitus eo die cõfecit. Poſtridie quũ dimidio min⁹ cõfeciſſent,apta ſunt planitie metari,inde opportune aquaturi, nã exploratũ habebant ꝑ ſiticuloſa loca eſſe nõ nihil iter faciendũ. Lepas interim locus arduus & præruptus,qua ducturus erat Nicias,inſeſſus fuerat ab hoſte,tumultuarioq̧ ope munitus. Eo poſtridie Athenienſes ꝓgreſſi,quũ poſt irritũ certamẽ multiſq̧ vulneribus affecti loco potiri nequiuiſſent,in eadẽ caſtra vnde mane ꝓfecti fuerant rediere. Moris ſequenti die caſtris,cum Gylippo & Syracuſanis qui eximprouiſo ſe obtulerãt dimicare coacti, nõ ſine multorũ cęde,laborioſo ſunt ꝓlio defuncti. Hic Nicias quũ cerneret oĩa ſibi ꝓcluſa,quacunq̧ iter intẽderet,ſtatuit,qñ quo volebat ire nõ potuit,eo quo poſſet raptim agmẽ ducere. Pluribus itaq̧ ignibus ꝑ caſtra incẽſis,ad mare iter ſilenti agmine cõuertit,ꝑ Camarinenſes Geleoſq̧ & cęteras infeſtas ciuitates,qñ ꝑ amicas & ſocias nõ dareť,euaſurus. Niciani ordinem aſſeruantes ad mare peruenerunt,Demoſtheniũ agmẽ quũ iter negligẽtius teneret a ſuis aberrauit. Qui igiť preceſſerant Elorina via ad Gybarim fluuium ꝑuenere,inde hoſtiũ prẹſidio repulſo, traiectoq̧ amne ad Eurineũ fluuiũ ꝓceſſerũt. Et iam ad cẽtũ q̃nquagĩta ſtadia Nicias cõfecerat,quũ hoſtes, exploratis abeuntiũ itineribus,veſtigia ſecuti primo Demoſthenicos ſiſtũt, certamine repente iniecto, nec cominus Syracuſani pugnabãt,q̃ppe q̃ ſtultũ putabãt cũ iis ſtatariã pugnã cõferere,q̃ vitam deſꝑaſſent. Sed ꝑ arcta locoꝝ,& ex occaſione inceſſentes,feſſum agmẽ ac noctẽ remorati ſunt. Gylippus & Syracuſani caduceatorẽ miſere, qui denunciaret ſiqui inſulanoꝝ ad ſe tranſire vellent, fore,vt libertas illis ĩcolumis maneret,trãſiuere nõnulli,nec adeo multi,mox vita cæteris ꝓmiſſa oĩm animi ad ſe dedendos inclinarũt. Qui igitur cũ Demoſthene erant ad ſex milia numero, deditione facta,ademptis armis in vrbẽ miſſi ſunt. Inde Gylippus & ſocii Niciam ad Eurineum aſ

Demoſthenis deditio. ſecuti,ꝑ caduceatorẽ illi nunciari iubẽt,Demoſthenẽ cũ ſuis deditum Syracuſas miſſum,nec his Nicias temere credidit. Vbi vero ꝑ celerrimos eq̃tes id exploratũ habuit, paciſci cũ hoſtib⁹ ẽ conatus,vt mitterẽt ſe tutũ ex inſula cum toto exercitu,pollicitus fore, vt Athenienſes Syracuſanis ꝑſoluerent quicquid pecuniarũ in id bellũ impendiſſent,daturumq̧ ſe in id obſides,qua cõditiõe ab hoſte reiecta,porro tendere ꝑſeuerauit. Aſſultare interim hoſtes,nec oĩno congredi,donec ad Aſinarũ flumẽ eſt ventũ,ibi agmen traiiciẽdi fluminis ſtudio ſua ſponte turbatũ,ferocius hoſtes adorti,citra vltraq̧ fluuialib⁹ ripis inſeſſis,diſiectos Athenienſes, ac ſeſe inculcãtes paſſim tru

Nicię deditio. cidant. Hic ſe Nicias perditis rebus Gylippo dedidit. Tum ꝓceptum eſt,vt a cæde abſtineret,ex hac manu haud ꝓinde multi ſunt Syracuſas abducti: quos vtiq̧ nõ agmine vt prius, ſed paſſim deditos alii alio captiuos tranſmiſiſſent. Qui ad duces perducti ſunt,cum cęteris,qui antea deditionem fecerant,in Lithotomias velut in tutiorem ſunt cuſtodiã coniecti,fuereq̧ ibi ſeptuaginta dies,aquę interim acetabulo,ac duplo panis in ſingulos dies ſingulis dato. Ad ſeptem milia fuiſſe traduntur,qui loci anguſtia,fame,ſiti,pędoreq̧,magna ſunt interim ex parte conſumpti,donec præ

Nicię & Demoſthenis interitus. ter Athenienſes cęteri publice venditi ſunt. Nicias & Demoſthenes Gylippo inuito,qui eos Lacedęmonẽ deportare cupiebat,a Syracuſanis necati ſunt. Cædis hui⁹ Thucydides author eſt q̃d Philiſtum etiam ſcripſiſſe Plutarchus ꝓdidit. Contra,Timæus a Syracuſanis interfectos inficiatus eſt. Atq̧ hũc exitũ habuit nobiliſſimus ille Athenienſiũ in Siciliam apparatus,quę clades iam anno in autũnum vergente,vt Thucydides ſignificare videtur,accepta eſt. Plutarchus quarto & vigeſimo die eius menſis Niciam captum ſcribit,quem Syracuſani Carnium dixerunt, Athenienſes Megagithmonem,qui idem ſit,vt ipſe arbitratur,qui & apud Romanos Maius. Fuitq̧ an

ANNI MVNDI, nus ille a mundi origine tertius atq̧ octogeſimus ſupra quater milleſimum ac ſeptingẽteſimum, Vrbis Romæ quadrageſimus ſecundus ac trecenteſimus,ſi Euſebius vera ſcribit,qui quartodecimo Peloponneſiaci belli anno,eam cladem in Sicilia acceptam memorat. Thucydides grauiſſimus eius hiſtoriæ author. XIX. ex quo id bellũ eſt in terra Græcia ortũ,victum Niciã memoriæ

Temporũ ſupputatio. prodidit. Fuit idem tertius nonageſimæ Olympiadis annus,ſi eũdem ſequimur Euſebiũ. Quum interim in Perſis Darius decimus a maiore Cyro regnaret,cognomẽto Nothus. Etenim poſt Artaxerxem,cuius interitus eſt alio a nobis loco in hiſtoriis relatus, ſecundus Xerxes duos regnauit menſes,inde Sogdianus octo,poſt Darius,cuius nunc mentio facta eſt, regnum accepit, quo rege Ægyptus a Perſis defecit,vbi Amartheus Saiticus regnum cepit, in Macedonia adhuc Perdicas regnabat,tribus ferme ãnis priuſq̃ cœpti ſint Veii a Romanis obſideri. Trogus author eſt Demoſthenẽ,priuſq̃ in hoſtiũ poteſtatẽ veniſſet,ſibi mortem conſciuiſſe, Thucydides cuius authoritas maior apud me eſt,q̃ cuiuſq̃ alterius,conatum eſſe ait ſibi vim inferre, ſed cum Nicia a Syracuſanis interfectum: Eſtq̧ id bellum pene biennio confectũ. Athenis poſteaq̃ tetra hęc clades

nunciata eſt,vix ab initio omnia deleta credi potuit,ne iis quidem,ſiqui euaſerant, omnino fides Nuncius ac
habita.Mox vero vbi ita eſſe cõſtitit,tũ demũ pauor ingẽs,& ſtupor ciuitatẽ inuaſit.Enimuero vul- ceptę cladis.
go credere de imperio deq; ſalute oĩm actũ,duplicatas hoſtiũ vires,& p Græcis q vix antea ſuſti
neri poterãt,Siculos nouos hoſtes acceſſuros,eoſdẽq;,ob preſentem rerum ſucceſſum,præferoces.
Breui futurũ,vt terra mariq; afflicta ciuitas,Grecis,externiſq; opibus circũſederet,nec hoſtes pri
us quieturos,ꝗ̃ imperio euerſo,vrbẽ & nomen vrbis,cum ipſa memoria delerẽt. Accedere ad præ
ſentem metum,ꝙ neq; naues vllę,neq; exercitus,neq; iuuentus,neq; pecunia ad bellum ſupeſſent,
dolere ſimul,atq; vna tam infelicis belli authores odiſſe,iraſci & ariolis, qui proſpera denunciaſ-
ſent.Et Athenienſes ad tam triſtem nuncium in hunc luctũ inciderant. Verũ ſpes,ꝗ̃ ne in extre-
mis qdẽ reb⁹ ſe mortalib⁹ ſubtrahit,haud paſſa eſt ciuitatẽ diuti⁹ iacere,qn dolore ſimul & me-
tu abiectis animi ad claſſem cõtinuo reparãdã,ſocioſq; in fide cõtinẽdos eriguntꝰ.Cõtrahũt itaq;
p hyemẽ materiã ad naues ædificãdas,& circa ſocios mittũt,q attẽte ꝓuiderẽt, neq̃ defectio inde
oriretꝰ,hortarẽturq; ad bellũ reparãdũ.Hęc illi.Lacedęmonii,q in certã ſpem victoriæ venerãt,ne
quã interea occaſionẽ ꝑtermitterẽt,enixius dãt operã,vt ſub vernũ tꝑs tanto belli apparatu quã-
to nunq̃ antea,hoſtẽ recẽti clade cõſternatũ adorirentꝰ.Cẽtũ itaq; triremes ſociis indicũt. q indu-
bitatam ſpem victoriæ fouentes,multo propenſiores facti erant , ad omnia belli munia ſubeunda.
Erat totius rei ſumma penes Agidem,qui per id tẽpus Deceleæ in Attica erat. Is Sicilienſi victo
ria clarus in Melineũ ſinum claſſe aduectus,omnem Oetheorum regionem incurſauit,& Theſſa
los ſibi antea ſuſpectos,pecunia imperata,dare etiã obſides cogit,authorq; extitit, claſſis in ver-
num tẽpus comparandæ:nec ita multis interiectis diebus, Euboei ab Athenienſibus defecere,le- Defectio in
gatis ad Agidem eo nomine Deceleam miſſis.Secuti Leſbii. Mox & Chii & Erithrei clandeſtine ſulanorum
defectionem moliebantur.Sed dum legati ad hoc ipſum in Peloponneſum eunt,redeuntq;,ꝑſidia ab Athẽ.
riſq; naues a Lacedęmoniis & ſociis expectantꝰ,Athenienſes certiores facti de iis, quę a Chiis para
rentꝰ,confeſtim vnum e magiſtratibus eo mittunt,cuius acceſſu Chii territi, ſeptem naues ex ve-
teri formula inſtruere iuſſi,immatura adhuc re imperiũ detrectare non ſunt auſi. Sub id tempus
Alcamenes Lacedęmonius cum.XX.nauibus,ex Cencreis nauali Corinthiaco ꝓfect⁹,vt in Chiũ
tenderet,totidem Athenienſium naues obuias habuit,q̃ ad hoc ipſum inſtructæ ſtabant ne Pelo
ponneſiacę in Ionię oram,aut Helleſpontũ poſſent ad ſollicitandos ſociorꝫ animos. ꝓficiſci.Excuſ Bis Alcame
ſus ob id curſu Alcamenes Cencreas rediit, pauciſq; interiectis diebus iterum in altum deuect⁹, nes fugatꝰ.
ſeptem & triginta Athenienſium (tot enim ad eam diem ſumma ope reparauerant) procul con
ſpicatus,hoſtiũ metu,retro in Pyreum Epidauricę terrę portum fugam declinauit . Hicq; ab iis,
q fugientem fuerant perſecuti,in terramq; euaſerant,tumultuario eſt prelio interfectus.Atheniẽ
ſes aliquot hoſtium nauibus corruptis,vt cætera claſſe poritentꝰ.propinquam portui inſulam oc-
cupant. Auertiſſet ea res vt parum proſpere mota Lacedęmoniorum animos ab Ionica expeditio-
ne,niſi Alcibiades per Ephororꝫ vnum,cuius hoſpitio vtebatur,obtinuiſſet, vt ipſe cum Chalci-
deo ad Chium recipiendã cũ quinq; nauibus mitteretur,quod aſſecutus , omnes naues quas in- Alcibiades
ter eundum obuias habuit,de induſtria oppreſſit,nequis ſuũ ſcire poſſet acceſſum, hæ naues pri ad bellum
mo Corycum tenuere, vbi Chiorũ quidam defectionis authores fuerant,cũ Alcibiade & Chal- mittitur.
cideo collocuti,iubent eos ad vrbẽ nauigare,vbi multis nouitate rei attonitis,Alcibiadeq; & col- Chii rece-
lega affirmantibus , plurimas mox naues præſidio affuturas , authores fuerunt vt continuo ab ptus.
Athenienſibus deſcitum ſit.Chio igitur recepta pari perſuaſione Clazomenios ad defectionem ĩ
pellunt. Aperta Chiorum alienatio ingentem attulit Athenienſibus mœrorem, fore arbitranti-
bus,vt cęteri ſocii,qui in fide adhuc erant,niſi eorum motibus iretur obuiam,vnius illuſtris inſu Mille talen-
lę exemplo,ad hoſtes vnus poſt aliũ deficerent.Itaq; mille talenta,quæ ad extremos rerum caſus ta Athẽſi.
ſepoſita ad eam diem habuere,ad preſentẽ vſum belli,abrogata lege quæ vetabat id fieri , decer-
nunt,Chiis auxiliaribus in vincula cõiectis: Strombichidem cum octo nauibus in Ioniã mittũt,
vt cæterorum conſilia,ſiqua mota eſſent,præueniret improuiſo acceſſu. Samum primo Strombi
chides tenuit,inde Teium delatus,ſocios vt in fide manerent hortatus eſt.Accidit vt quum At
ticę naues adhuc Teii eſſent,Chalcideus & Alcibiades,cũ tribus &.XX.nauibus eo curſum in-
tenderint.Strombichides factus certior de hoſtiũ aduẽtu,portu repente egreſſus,in altũ abiit,i-
tuituſq; hoſtiũ claſſem numero validiorem,in Samũ celeri curſu contendit,ſupuenit haud mul-
to poſt Traſyclea ex Athenis cum duodenis nauibus,ꝗbus iam dudum Sami agentibus,Alcibia
des improuiſo acceſſu Miletũ ab Athenienſiũ imperio alienauit.Strombichides & Traſyclea ho
ſtem e veſtigio ſecuti,a Mileſiis excluſi Ladam inſulam Mileto adiacentem ſubiere.Et vt eſt fortu

næ impetus tenax,q̃ vt in ꝓſperis rebus,ita & aduerſis ꝑtinaciꝰ,aut tollit,aut deprimit,ſcd̃m Mi-
Lacedæmo. & Darii ſocietas. leſiorũ alienationẽ ſocietas inter Lacedæmonios & Thiſſaphernẽ Darii regis ꝓtorẽ his eſt condi
tionibus inita,vt q̃cũq; gentes populive Perſarũ olim fuiſſent,regię ditiõis eſſent, tributumq;,vt
antea penderent.Rex cõmuniter & Lacedæmonii,ſociiq;, nequid pecuniarũ aliudve quippiam ad
Athenienſes ꝑueniret,armis ꝓhiberẽt.Bellũ Rex Lacedæmoniiq; ac ſocii cũ his cõmuni nomine
gererent.Siqs ab alterutris defeciſſet,is Perſarũ Lacedæmoniorũq; cõis eſſet hoſtis.Q; Rex Lace
dęmõiiq; ac ſocii,neutri ſine alteris bellũ ſoluerẽt.Scd̃m id fœdus Chii cũ decẽ triremibꝰ ad Aen
ta ꝓgreſſi Atheniẽſiũ ſocios ad defectionẽ ſollicitãt,auditoq; regii exercitus aduentu, ad templũ
Iouis claſſem appellũt,vñ ſexdecim Athenienſiũ naues cõſpicati, cũ qbus Diomedon poſt Traſy
cleam ex Athenis venerat,in fugã dilapſi Teiũ tenuerunt,quatuor nauibus ſine remigio amiſſis,
nec ita multo poſt Labedũ & Etas Atheniẽſibꝰ adimũt.Sed aliquãto prius q̃ hęc in ora Ionię ge-
Gylippi fuga. rerent,ſeptẽ & viginti Atheniẽſiũ naues circa Leucadiã, Gylippũ ex Sicilia redeuntem eximpro
uiſo adortę pene in diſcrimẽ adduxerunt.Erant illi ſeptẽdecim naues,qbus Lacon diffiſus,ſeſe fu
ga ꝓripuit,vnaq; dũtaxat amiſſa,cũ cętera claſſe Corinthiacũ tenuit portũ.Atq; per eos dies di-
uerſa Peloponẽſi parte,Atticę naues,q̃ Alcmenis claſſem in Pyreum cõpulerãt,ex ꝓrimoq; com
pulſam,aliquãdiu obſidiõe fatigarãt,ſubita ſunt hoſtiũ eruptiõe oppſſę,& ex his quatuor captæ.
Laconicę q̃ ad id tp̃s obſidionẽ ꝓtulerãt, Atticis diſiectis Cencreas Corinthiacum nauale cõceſſe
runt,Aſtyochoq; ſibi nauarcho ex Lacedęmone accepto,in Ioniã curſum cõrẽderũt. Interĩ Dio-
medon ex Samo ꝓfectus quo decreto curſum intẽderat,cũ Teiis egit de ĩperio recipiẽdo,& Etas
oppugnatione tentauit.Sed vtrũq; inceptũ fuit illi irritũ. Samii interea ducẽtis nobilibus cæſis
q̃ngentiſq; in exiliũ actis,popularẽ adminiſtrationẽ inducũt. Atheniẽſibus ſeſe nouo adiũgũt fœ
dere,vt iam inde liberi eẽnt,nõ ſtipẽdiarii.Chii & ipſi prę cęteris Atheniẽſiũ rebꝰ ĩfeſti Methym
nam primo,mox Mitylenen ad defectionẽ impulere.Sed Mitylenen Diomedon & Leon, qui cum
decẽ nauibus ꝑ eos dies ex Athenis in ꝓuinciam venerant,poſtridie quinq; & viginti nauibus in
Athenieñ. Leſbum recipiunt. Leſbum eximprouiſo appulſi,facto in vrbem impetu ad imperiũ retraxere.Methymna & ipſa pri-
mo acceſſu recepta,eiecto inde Aſtyocho,qui dũ cætera claſſis ad Cẽcreas ornarẽ, in Ioniã cum
tribus nauibus venerat.Pacata Leſbo Athenienſiũ duces Clazomeniorũ caſtellũ, quod illi in con
tinentis ora ædificauerant,vi capiũt ac diruũt,Clazomeniis in ſuas ſedes reſtitutis.Eadem æſta-
te Athenienſes Panormum Mileſiæ orę locum oppugnare adorti,Chalcideũ Lacedæmonium te
mere occurſantem opprimunt.Siduſſa interea & Peliũ inſulæ Chio adiectæ,& Booloſſum,atq;
Chiorum clades. alia quædam circa Chium oppida , a Diomedonte ſunt in officio retenta.Chiæ adhęc naues in
portu oppugnatæ ſunt,ipſiq; Chii ad Booloſſum fuſi.Ager pręterea optime cultus ferro & igni
eſt ab Attica claſſe vaſtatus.Quibus cladibus aliis ſup alias ad id tẽpus affecti,iam de Athenien
ſium imꝑio recipiẽdo Chii cõſilia agitabãt,vel inuitis etiã defectiõis authoribus.vergebatq; iam
in autumnũ æſtas,quum mille & quingenti ſunt Athenis in naues impoſiti, claſſiſq; octo & qua
draginta nauium Phrynico & Onomocle & Scyronida ducibus.In Samũ primo naues appulſæ,
inde ad Miletũ obſidendã duces ꝓfecti.Hic ſub primũ in terrã egreſſum acri prelio ab hoſte ex-
cepti,varia eſt victoria certatũ:Argiui auxiliares in ſiniſtro cornu a Mileſiis victi ac trecenti fer-
me numero interfecti.Vicerunt Athenienſes in dextro Artapherne fuſo cũ mercenario milite,&
Doribus ex Peloponneſo Chalcideum ſecutis.Vertuntur inde Athenienſes ad vrbem obſidione
cingendam.Habebant duces in animo eam vallo a continente excludere, quum repente affertur
quinquagintaquinq; hoſtium naues appropinquare,in quibus duæ & viginti Siculæ eſſent.Erat
claſſis huius pręfectus Theramenes Lacedæmonius,cui publice mandatum erat,vt cum Ariſto-
chio claſſem iungeret.Is in Eleum inſulam,quæ Mileto præiacet,primo appulit, ibi edoctꝰ Athe
nienſes ad Miletum ſtare,in Thicuſam Mileſię orę locum tranſmiſit , vbi de pugna ad Miletum
commiſſa factus per Alcibiadẽ certior,qui in acie pro Mileſiis ſteterat. monituſq; ab eo matura-
to opus eſſe,ne ſi Miletus vallo cingeretur , laboranti vrbi ſuccurri non poſſet amplius , ad pu-
gnam animum adiecit:quod vbi eſt Athenienſibus nunciatũ,cęteris pręliũ expectantibus,Phry-
nicus author fuit in Samum concedendi,ac tandiu a pugna abſtinendi,quoad omnes Atheniẽ-
ſium naues in vnum coiuiſſent.Huc vbi conceſſum eſt Argiui auxiliares ira acceptę cladis in Pe
loponneſum abierunt.Poſtridie hoſtis affuit dimicationi intentus, qui Attica claſſe ad Miletum
non reperta,Laſum vi cepit ac diripuit . Athenienſes ſub initium hyemis cum triginta nauibus
domo profecti, Strõbichide Charamio & Euchemone ducibus,Samum venere,vbi numero na-
uium ita aucto,vt inuicta videretur claſſis,iterum Miletũ inuadere conſtituũt, parte nauium in

Chium miſſa.Ita igitur eſt inter duces cōparatū,vt qui prius claſſi p̄fuiſſent,Miletū obſiderent,
Vari⁹ Athe niē. & hoſti um conat⁹.
Strombichides & collegæ in Chium nauigarent.Nec Aſtyochus Pelopōneſiacę dux claſſis qui i
Chio erat,interim in ocio fuit,ſed viginti nauibus in expeditionē miſſis.quarū decem Chiæ fue-
runt,inſulas Clazomenis obiacētes Malathuſam,Pelā & Drymuſam diripuit.Inde nouę defectio
nis ſpe a Leſbiis factā,quū a Chiis quas petierat naues ad eā expeditionē ip̄etrare nequiſſet,irat⁹
ſociis inde proficiſcitur,vt Mileſiis auxilio eſſet,& iam Atticæ naues q̄ ex Samo in Chium moue
rant Corycum fuerant p̄teruectæ,quū tris Chias forte inſpiciūt,inſpectas ſectari incipiūt,orta in
terim tēpeſtate,Chiis portū ſubeūtibus,tres Atticę,q̄ ad eas inſequendas īmiſſę feroci⁹ inſtabāt,
vi pelagi in Chiorū mœnibus impactæ,cū claſſiariis ptim cæſis ptim captis in hoſtiū poteſtatem
venere.Cæteræ naues curſu excuſſę Phœnicuntē Minanti portū ſubiere.Sub id tempus Hippo
crates Lacedæmonius cum duodecim nauib⁹,quarū decē erāt Thurinorū,Gnidū curſu tenuit;
iā enī ipſa quoq; ad Thiſſaphernē defecerat,fuerātq; Gnidii haud multo prius ab Athenienſib⁹
oppugnati.Auxilioq; ex Trepio Gnidię orę p̄montorio,vbi ſtationarię naues erant,accepto,ſer-
uari cōtigit.Attici duces q Phœnicuntē ſubita tēpeſtate ſubierant,quū primū mare p̄ſtratū ia-
Phœnicus &
cuit,Chiū p̄greſſi,Delphinū locū Chię vrbi p̄pinquū,ſatiſq; a terra munitū,loci opportunitatē
Delphinus.
ſecuti,clauſerē.Chii varie iā antea bello,tū vero domeſticis diſcordiis agitati,quū ſibi mutuo ſu
ſpecti,arma capere nō auderent,ad Aſtyochum,qui Mileti erat,auxilia imploratū mittunt.Au-
dire ille Chiorū poſtulata:cæterū reſidua adhuc ira,ob claſſem iam antea ab ipſis nō ip̄etratā,ni
hil illorū periculo moueri,ea res materiam præbuit Aſtyochi æmulis illius apud Lacedæmonios
Aſtyochus apū Lacedę. criminatur.
per lſas criminandi,ꝙ ſociorū cōtemptu tēpublicā p̄deret:quo factum,vt duodecim ex Lacedæ-
mone in p̄uinciam ſint miſſi,qui ſi ita videretur,illi imperium abrogarent,ſummāq; rei Antiſthe
ni p̄mitterēt,qui cum legatis in Ioniam fuerat miſſus,claſſem habens ſeptem & viginti nauium.
Hic claſſe ad Meleum appulſa,tribuſq; ex decem Athenienſium triremibus quę ibi forte erant ca
ptis,verit⁹ ne ſuus acceſſus Atticis ducibus,qui Sami hibernabant,ab iis,qui fuga dilapſi fuerāt
præſentiretur,in Cretam curſum detorſit,ex Creta Caunum Cariæ tenuit,inde ſuis,qui Mileti
erant,ſuum ſignificat aduentum,monetq; vt Caunum vſq; cum tota claſſe adnauigarent,vt tu
tius Miletum proficiſceretur.Aſtyochus Chiorum precibus fatigatus,laborantibus ſociis ſub-
uenire in animo habebat,eratq; in horam Chium verſus moturus,quū de Antiſthenis aduentu
factus certior,Chia expeditione poſt habita,ſuis prodire obuiam ſtatuit,haud ignarus,fore,vt au
cta nouo ſupplemento claſſe,Athenienſium opes vbiq; ſuis impares futurę eſſent.Caunum igi-
Caunus.
tur profectus Con Meropidem expoſitis in terram prætertuehendo copiis captum diripuit.Ex
Cos Merōpis.
Co in Gnidon Lacon tranſmiſſurus,ex inſulanis comperit viginti Athenienſium naues haud p-
cul inde abeſſe.Enimuero Athenienſium duces facti certiores de Antiſthenis aduentu,Charmi
lo negocium dederant,vt circa Symam & Rhodum venientem obſeruaret,atq; inſidiis exceptū,
ſi fieri poſſet,opprimeret.Stabat dux Atticus ad Symam in eam occaſionem erectus:Aſtyochus
nubilo ac pene pluuio cœlo ad Symam adnauigauit,diſiectaq; fluctibus claſſe,ſiniſtrum nauium
cornu primo in conſpectum venit,quæ cum paulo minus viginti eſſent,ratus Charmilus eas eē
ad quas intercipiendas fuerat miſſus,in hoſtem haud cunctanter inuectus,tris earum momento
temporis opprimit,conſpicatus inde alias in ſe tendentes,priuſq̄ vndiq; circumueniretur fugam
Athenī.ſeptem naues amittunt.
occupat,ſed confertæ ſemel pugnę nō prius ſe ſubducere valuit,q̄ ſeptem Atticę ſint ab hoſte in
terceptæ.Ipſe cum cętera claſſe Teugluſſam primo,inde Alicarnaſſum tenuit.Aſtyochus erecto
ad Symam tropheo,in Gnidum reuerſus,duabus claſſibus iunctis,maritimiſq; Lacedæmoniorū
viribus vnū in locū cōtractis,vt quatuor iam & nonaginta naues eſſent,cum Thiſſapherne La-
conici duces in colloquium venere,de ſumma rei cum eo deliberaturi.Ibi Lacedæmoniorum illu
Turbat̄ fœdus Darii & Lacedęm̄.
ſtres plæriq; præſenti cōſultationi admoti,& in his Lichas quidam,homo magno ingenio,ſermo
nem intulit:Videri ſibi fœdus,quod a Chalcideo prius,mox a Theramene,cum Dario rege fuiſ
ſet ictum,haud recte in vtroq; expreſſum,vt quicqd progenitores regis aliquando habuiſſent,ea
omnia Perſicis regibus poſt victoriā parerent,qua formula inſulæ omnes Ægęi maris,Theſſalia,
Locri,& aliæ plęręq; gentes Bœotia tenus eſſent iterum in ſeruitutē conceſſurę.Cenſere igit̄ no-
uum fœdus ineūdū,quo diſerte inſulis Græciæ finitimis caueretur,nec prius pati claſſem regio
ſtipendio inauthorari,q̄ fœdus in eam ſententiā renouaretur.His Lacedęmonioꝝ poſtulatis tur
batus Thiſſaphernes,infecta re,ex Gnido abiit.Lacedęmonii cum tota claſſe Rhodū conceſſere,
inſulaq; ab Athenienſibus alienata,ſubductis nauibus,octoginta ibi dies fuere.Alcibiades interea
qui ob adulteriū cum Agidis regis vxore cōmiſſum,ſe Lacedæmoniis inuiſum eē nō ignorabat,

Alcibiades adeo vt ab Agide abſens perfidię inſimulatus,ex Lacedæmone literas ad Aſtyochum de ſua nece
a Lacedę̄m. publice datas cōpertū haberet,Thiſſapherni aſſidēs,Barbaro ꝑſuadere cœpit,vt ſociorum claſſi
alienatur. nō tā largū ſtipēdiū daret,mōſtrata illi ratiōe,cur oporteret id fieri,inde monuit ne afflictā Athe
nienſiū fortunā ram hoſtiliter ꝓmeret,quando parū regiis opibus expediret, res illorū penitus ex
Alcibiadis tingui.Enīuero q̄diu Lacedęmonii & Athenienſes,inter ſe de Græcię principatu diſceptarent,fo
perſuaſio. re aiebat,vt alterū duorū populorū q minus viribus polleret,ſuis fœderibꝰ ſemꝑ haberet obnoxi
um,& quaſi miniſtrum rerum in Græcia gerendarū,multoq̄ cōmodiorem Athenienſiū ſocieta
tē regi,q̄ Lacedæmonioꝝ fore,quū illi nō de ſua tantū,ſed de totiꝰ Gręcię libertate dimicēt, nec
laturi eſſent Gręcoꝝ quēpiā ſeruire,vbi victoriā adepti eſſent,ſcire ſe ꝓterea Lacedæmonios impe
rii in terra potiꝰ q̄ mari ꝓpagādi eſſe cupidos,futurū q̄nq̄ vt ſibi Ionię orā,iuito rege,vindicatu
ri eſſent.Contra Athenienſes rei naualis magis ſtudioſos eſſe,nec libertati vt illos fauere,qd̄ ſtu
diū ſemꝑ fuit regibus inimicū.Hæc ille,& alia ſubiiciēdo eo ꝓpulit Thiſſaphernis animū,vt a pri
ſtina belli intentione auerſus,pronior ꝓpemodū in Athenienſes,q̄ Spartiatas eſſet.Quod vbi At
tici duces qui Sami erant reſciuerūt,milites ad Alcibiadem,q Mileti erat,occulte mittunt,quem
Alcibiadis ꝓmiſſo in patriā reditu hortarent̄,ad Thiſſaphernē ab hoſtibꝰ alienandū.Alcibiades redeūdi cu
poſtulata. pidus amicitiā regis & Thiſſaphernis polliceri,ſi ipſe in patriam reſtitueret̄,& ſi populari ſtatu e
ciuitate ſublato, Oligarchia induceret̄.Obſtitit Phrynicus Atticorū ducū vnus Alcibiadis volū
tati,vnde poſtea tantū eſt illi inuidię conflatū,vt acſi cū hoſtibus ſentiret,publica ſit adminiſtra
tione ſubmotus.Et Pyſander Athenas eſt miſſus, qui ad populū de Alcibiadis poſtulatis ferret.
Hic quoq̄ multi obnixe obſtiterūt,& in primis Alcibiadis inimici, qui haud dubie videbant eo ī
ciuitatem reſtituto,ſe incolumes eſſe nō poſſe.Celebrare igit̄ illi dānationis cām, ꝙ myſteria pol
luiſſet.Quapropter vt impius iudicatus,ciuitate fuiſſet eiectus, diris etiā imprecationibus inter
poſitis,ſiquis illi reditū in patriam confeciſſet.Hęc & alia illis vociferantibus,Pyſander obtinuit,
vt veteris adminiſtrationis forma ſublata,Alcibiades in patriā reuocaret̄,iniretur q̄ cū rege ſocie
tas,ad qd̄ ipſum decernendū duo vident̄ populum induxiſſe,afflictus reipublicæ ſtatus,q ꝓ̄ſenti
calamitate defungi nō poſſe videret̄,niſi externis fuiſſet opibus adiutus.Cupiditas adhæc ſtipen
dii,qd̄ ad claſſem alēdam a rege ex fœdere ꝓmittebat̄.Pyſandro igit̄ & decē collegis permiſſum,
vt qd̄ e republica fore arbitrarent̄,in prouinciam profecti agerent, poſt quorum in Samū appul
ſum,confeſtim Phrynico & Scytonidi claſſis eſt imperium ademptum.Diomedon & Leon,quibꝰ
ſumma rei nauticę permiſſa eſt,in Rhodum claſſe delati,& in littus ſubito egreſſi,Rhodios q ad
arcendam populationem ſubito occurrerant,egregie ſuperant. Nec Lacedęmonii multum time
bantur,qui ſubductis nauibus,auerſa parte inſulæ hibernabant . Sub id tēpus Pædaritus & Chii
Athenienſium prȩſidium,quod ad Delphinium erat,adorti,parte nauium adempta,omnibus po
titi eſſent,niſi ſuis laborantibus mature Attici duces,iam Rhodo reuerſi,auxilio affuiſſent, præ
lioq̄ ſubito acceſſu contracto,Pędaritus letaliter occubuit. Chii cum cæde multa in vrbem com
pulſi,multo arctius q̄ antea ſunt obſideri cœpti. Pyſander interea & decē legati ad Thiſſapher
nem profecti,cum eo de fœdere acturi.Hic ille,quū ab Athenienſibus,vt tota Ionia & inſulis Io
niæ adiacentibus abſtinerent,poſtulaſſet,aliaſq̄ præter ſpem nihilo æquiores propoſuiſſet condi
tiones,infecta re Samū legati cōceſſerunt.Nec Barbarus multo poſt numerato claſſiariis ſtipen
Thiſſapher dio fœdus cum Lacedęmoniis,in Lychæ ſententiam renouauit.Sed dum hæc in Ioniæ ora gerū
nes renouat tur,Bœotii interim Oropum occupant,Athenienſium præſidio qd̄ in oppido erat prodito. Fuit
fœdus cum Oropum in Erethria Bœotię proxima, ad qd̄ retinendū Bœotii in Rhodum ad Lacedæmonios
Lacedęmo. mittunt,orantes,vt in oram Bœotiæ ad ſe tuendos venirent.Audire Lacedæmonii horum poſtu
lata,ſed Chiorum periculo magis mouebantur.Rhodo itaq̄ profecti Miletum tenuere, & quia ſi
ne prȩlio apparebat Chiis ſuccurri non poſſe,reliquum hyemis Mileti exegerunt, circumactuſq̄
eſt interim vigeſimus ab eo annus,quo Athenienſes & Lacedęmonii inter ſe armis diſceptare cœ
perāt.Principio ſequētis anni,Chii cum ſex & triginta ſuis nauibus,& ſocioꝝ duodecim (Aſtyo
chum enim expectare longū erat) cum Athenienſiū claſſe,quæ ad Delphiniū erat,cōgreſſi incer
ta victoria ad noctem dimicarunt,neutroq̄ fortuna inclinante,pugna dirempta eſt , & Abydus,
Abydus. Mileſiorū colonia in Helleſponto ab Athenienſibus ad Pharnabazū regis prȩfectū defecit, & bi
duo poſt Lampſacus.Occurrit eo Strombichides ex Chio cum nauibus quatuor & viginti,Lam
pſacūq̄ primo occurſu recepit,nullos enī Lampſaceni habebant muros . Abydenis inde nequicq̄
oppugnatis Seſtum,quæ ex Abydi regione in Cherſonneſo eſt,petiit, vt vrbi & toti orę præſidio
eſſet.Pyſander interea Athenas reuerſus,Antiphone (quo nemo ad id tempus capitales cauſas

melius egerat) & Theramene adiutoribus author fuit,promulgandę legis de populari ſtatu an-
tiquando:qnq̧ ciuitatis ꝓſides lecti,qui centũ legerẽt,quoꝝ ſingulis ternos ſibi legere permiſſum
eſt,atq̧ ita quadringenti,veteri ſenatu abolito,curiam ingreſſi,de ſumma rei cõſultare cœperũt. Oligarchia
In horum poteſtate erat,quũ libitũ eſſet,quinq̧ milia ciuiũ ad rerum diſcuſſionẽ vocare,ſicq̧ cen Athenis
teſimo ferme anno,q̃ Athenienſes tyrannide liberati fuerãt.populari adminiſtratiõe ſublata,Oli inducta.
garchiã,q̃ paucoꝝ potentia dici põt,induxere.Miſerunt illi ad Agidem regẽ,q Decelęę erat,tan-
q̃ de pace cum eo acturi,id ille euenire arbitratus,ꝙ ciuitas diſcordia laboraret,nullo dato Athe
nienſibus reſponſo,nouo exercitu domo accerſito,ex Decelea Athenas deſcẽdit,ratus ita futurũ,
vt aliqs in ciuitate motus ſuo acceſſu fieret,ſed vbi ꝓter ſpem oĩa quieta vidit,ſuorũq̧ nonnulli,q
ferocius muros ſubierãt ſubita ſunt eqtum eruptione oppreſſi,negocio infecto, Deceleã cõceſſit.
Ii qbus reſpublica ꝑmiſſa eſt illud primũ oĩm ſuſceperũt,vt ex oĩbus Atticæ ditionis locis;popu-
laris adminiſtratio tollerẽt,inducto paucoꝝ principatu,q̃ res,quũ alibi,tũ Sami,magni mot⁹ fuit
cauſa,qua ſeditione Hyperbolus oĩm Athenienſiũ ea tẽpeſtate neqſſim⁹,qq̧ Oſtraciſmo vltimus Militaris
oĩm fuerat dãnatus,periit.Nec milites tã eoꝝ met⁹ q rẽpublicã capeſſerãt,q̃ hoſtes in officio cõ- ſeditio.
tinebãt.Enimuero Lacedæmonii,q Mileti erant,pugnã efflagitãtes,Aſtyochum inſimulabãt,ꝙ ꝑter
inertiam rẽpublicã ꝑderet,qppe qui neq̧,quũ claſſe ſuperior eſſet.cum Athenienſibus antea cõ-
flixiſſet,neq̧ tũc quũ hoſtes ſeditione laborarẽt,Atticam claſſem inuaderet. His vocibus Aſtyo-
chus commotus,haud vltra differendum ratus,cum centũ & duodecim nauiũ claſſe, ex Micha-
le ad hoſtem proficiſcitur.Athenienſes in Glaucis Michales erant cum duabus & octoginta na-
uibus,qui audito hoſtiũ apparatu,ne inferiores numero congrederentur . Samum conceſſerunt,
Strombichidis ex Helleſponto aduentũ opperiẽtes.Affuitq̧ ille biduo poſt. Tum vero centum &
octo nauiũ claſſe expleta,Miletum Attici duces adnauigarunt,ibiq̧ facta hoſtibus pugnandi co-
pia, quum diu in conſpectu vrbis in ꝓcinctu naues habuiſſent , elicere ad pugnam nequiuerunt.
Nec ita multis interiectis diebus Byzantiũ ad hoſtes defecit,quo quũ ad opprimẽda Byzantioꝝ Byzãtiũ ab
cõſilia,aliquot Atticę naues,celeri curſu,ex Samo affuiſſent,ciuitate iam alienata,tumultuatiũ ꝓ Athenieñ.
lium cũ hoſte,neq̧ nauium numero,neq̧ euentu memorabile,cõmiſerunt.Thraſybulus,qui mili defecit.
tari ad Samũ ſeditione , Diomedonti & collegæ imperio abrogato, fuerat dux claſſis declaratus
(ſuperauit is vocis magnitudine omnes Athenienſes ſua tempeſtate) author fuit, vt militari ſuf
fragio Alcibiades ab exilio reuocarẽt,accerſituſq̧ ex Mileto Samũ venit , vbi multa prius de ſuo Alcibiades
infortunio queſtus,oratione adeo ad pręſentem ſtatum temporum accõmodata vſus eſt,ſpe mili ab exilio re-
tibus facta popularis ſtatus recipiendi,cum Oligarchię iampridem pœnitere cœpiſſet, vt confe- uocatur.
ſtim vni toti⁹ rei ſumma ſit permiſſa.Rediit haud multo poſt Alcibiades ad Thiſſaphernẽ,Athe
nienſium permiſſu,velut eum a Lacedæmoniis abducturus , quæ res effecit , vt barbarus adhuc
ſuſpectior ſociis eſſe cœperit,& Aſtyochus maiore inuidia flagrare cœpit apud ſocios, ꝙ pecunia
corruptus reipublicę curã abieciſſet,Barbaroq̧ vt ex ſatellitibus vnus obſequeretur. Quum hęc
paſſim miles fremeret,illeq̧ iratæ multitudini ſeſe obtuliſſet,parum abfuit quin militum incurſu
ſit violatus,nec diu poſtea Mindarus ex Lacedęmone ſucceſſor illi datus,& ex Athenis ſub id tẽ
pus legati Samum ab Oligarchię authoribus,ad leniendos militum animos , qui nouo ciuitatis Militũ ira i
regimini erant infenſi,venerant.hi pro concione diſcerpti eſſent, niſi Alcibiades ex Thiſſapher- Oligarchiã
ne reuerſus,ſæuientem multitudinem ita oratione circumegiſſet,vt non ſolum a cęde reuocarit,
ſed pręſenti etiam cõſilio auerterit.Pluribus frementibus Athenas confeſtim cum tota claſſe eũ
dum ad Oligarchiam tollendam,docuit ille ſi tam alieno tempore prouincia abſcederent , haud
dubie futurum,vt hoſtes continuo Ionia & Helleſponto potirentur.Fuit id conſilium Atheniẽ-
ſibus ſalutare,ad ſocios in fide continendos,quo poſtea vulgo Alcibiades iudicatus eſt rem Atti
cã ſua prudentia ſeruaſſe.Iuſſi igitur legati domum renunciare,placere exercitui,vt quadringen
tis viris adminiſtratione ſublata , quinq̧ milibus ciuium priſtina regiminis forma reſtitueretur.
Thiſſaphernes per eos dies ex Mileto ad Phœnicem claſſem , quæ ad Spendum ſtabat (centum Claſſis re-
quadraginta naues eſſe dicebant) eſt ꝓfectus.Perculit nouæ claſſis phama Athenienſiũ aĩos,q in gia.
Samo erãt,vehemẽter hi ſolliciti eſſe,vulgoq̧ arbitrari futurum, vt ſi ea nauium multitudo Pe-
lopõneſiacę claſſi iungeretur,breui maris poſſeſſione pellerentur. Hunc ſuorum metũ leuaturus
Alcibiades,cũ tredecim nauibus,Thiſſaphernem eſt ſecutus, militib⁹ repromittẽs daturũ ſe ope
ram,vt aut barbaram claſſem Atticæ iungeret,aut ſi id minus poſſet , facturũ vt Pelopõnenſib⁹
nullo modo iungeretur.Fuerunt qui dicerent Alcibiadem nõ tam fiducia gratię qua apud Thiſ
ſaphernẽ polleret id pollicitũ,q̃ ꝙ plane ſciebat , eum nolle Lacedæmonioꝝ opes nimiũ auctũ iri,

quū nemini nō pſpicue liqueret,eiuſmodi claſſis acceſſiōe breui Lacedæmonios fuiſſe maris impe
riū habituros.Erantq; tū in Ionia res Atticæ in hoc ſtatu,quū Athenis Oligarchię legati domū
Militū man- reuerſi,maligne ſe ab exercitu acceptos nunciant,& q̄ ab Alcibiade & militibus mandata ad ipſm
data. ordinē haberēt,exponūt.Erāt Oligarchię pricipes Theramenes & Ariſtocrates,fauebāt his Phry
nicus,Ariſtarchus,Piſander,& plęriq; alii opibus & authoritate illuſtres,qui paucorꝫ potētię ſtu
debant.Hi Alcibiadis potētiā veriti,q̄ maior ex Samo nunciabat̃,q̄ oīm fuiſſet expectatio,& mili
tare odiū,cōſilia inter ſe cōferūt,de legatis Lacedæmonē mittendis,ad pacē,ꝗbus poſſent condi-
tionibus,tranſigendam.Phrynicus & Antiphon eo miſſi ſunt,qui infecta re domum reuerſi,mu
Pyrei muni- rum circa Pyreum ſtruere ſunt adorti,vt portū in poteſtate haberent.Statutum enī ab initio ha
tio. buere,nolle p̄ſenti dignitate cedere.Tū vero orta in vrbe ſeditiōe, inchoatū opus demoliri coacti
ſunt.Et iam de ordinū reconciliatione agebat̃, coiueratq; ad hoc ipſum ciuitatis conciliū in Dio
nyſii ędem,quum tumultuoſe affert̃,duas & quadraginta hoſtiū naues, ex Megaris in Salaminē
curſum tenere.Eo nuncio cōſternata multitudo in portum decurrit, cōſcenſiſq; tumultuoſe na-
uibus,q̄ tū forte in Pyreo erant,aliiſq; trepide deductis,aliquāto inde tumultuoſiꝰ in hoſtē ſolui-
tur.Conſederat Agiſandrias hoſtilis claſſis p̄fectus ad Oropum,cui poſtridię inde profecto ſex &
triginta Atticę naues temere obiiciunt̃,p̄erat illis Tymocrates,qui ſiue rei nauticę ignarus eſſet,
ſiue nautas parū dicto obſeq̄ntes haberet,nihil,q̄d ſatis cōſtat,prudēter ſupra Erithrienſem por-
Athenieñ. tum cum hoſte conflixit,vix bene fuerat p̄lium initum,quū Athenienſes ſua ſponte ob domeſti-
clades ad cam ſeditionē turbari,fugā capeſſunt,ad littuſq; deinde cōpulſi,paſſim cum multa ſtrage agunt̃.
Oropum. duabus & viginti Atticis nauibus Peloponnēſes cū remige ſunt potiti, hicq; vbi pugna cōmiſſa
eſt tropheum ſtatuere.Secuta & alia clades,ꝙ ſecundū eam pugnā Eubœa tota, p̄ter Oreum,ab
Athenienſibus ad hoſtes defecit.Aduerſę pugnę nuncius tantum terrorem attulit ciuitati,quā-
tum ne Sicilienſis quidem clades olim nunciata.Nam tum procul res geſta eſt , aberantq; procul
hoſtes,& aliquot naues inſtructæ aderant,conueniretq; tum perbelle ordinibus ciuitatis.Hoc ve-
ro tp̄e in ipſis pene oculis ciuiū diſiecta claſſe,ingēs vis hoīm deſiderata eſt,nec naues illę in por-
tu,nec iuuentus ad tuendam vrbē reliqua aderat,ac ſiq erāt ob ſeditionē oīa prius q̄ p̄ſentem ſta
tum ciuitatis malle,exercitꝰ cū claſſe q afflictæ ciuitati auxilio eſſe poterat,lōgiſſime aberat.Ter
Athenieñ. roris igit̃ erant & ploratus oīa in vrbe plena,actū de republica,actū de ciuiū ſalute vulgo arbitra
metus. ri.Nemo nō paulo poſt affuturū hoſtem putabat,qui vrbem domi foriſq; concuſſam caperet, ca-
ptam ac direptam funditus deleret,nec vanus fuiſſet metꝰ,ſi hoſtis vti victoria ſciuiſſet, ſed quū
eo tp̄e,tum ſępe alias Lacedæmonii vtiles Athenienſibus hoſtes fuere , ꝗpꝑe qui multum inter ſe
moribus differrent,impigri Atheniēſes & manu prompti,cunctabundi illi,& in gubernāda claſ-
ſe formidoloſi.Ceſſatū itaq; popportune ab hoſte,dataq; eſt Athenienſibus,aliquot nauium præ
propere inſtruendarum, falcultas . Concilio inde populi aduocato,Oligarchia antiquata,quinq;
Tollit̃ Oli- milibus ciuium eſt reipublicę liberū ſuffragiū reſtitutum . Decretum,vt Alcibiades,& qui cū eo
garchia. exulaſſent,in ciuitatem reuocarent̃. Piſander & Alexides Oligarchia ſublata Deceleā ad hoſtes,
Oligarcha- cū ſuis conceſſere,veriti,ne reddenda eſſet ſibi ratio eorum,quæ dum paucorum potētia in vrbe
rū exilia. fuit,contra multitudinē flagitioſe egiſſent.Ariſtarchus & ipſe ſimili metu perculſus,vt aliq̄d ho
ſtibus ſuo auxilio gratificaretur ,ad Oenonem contendens(erat is murus quem Athenienſes in
Bœotiæ finibus præſidio obtinebant) authot ſuis fuit,vt Bœotiis locum reſtituerent. Dū hæc
in Attica gerunt̃,Mindarus Peloponneſiacę claſſis dux,in Helleſpontū cum tribus & ſeptuagin-
ta nauibus profectus,aduerſa tempeſtate curſu diſcuſſus,Chium tenuit.Quo nuncio Traſylꝰ ex
Samo excitus,cum quinq; & quinquaginta nauibus e veſtigio eſt ſecutus, ne hoſtis per occaſio-
nem,ſociarum vrbium aliquam ad defectionem compelleret.Is vbi Leſbum venit, certior factus,
hoſtem Chium diuertiſſe , conſilio acie dimicandi , ad eum cum ſeptuaginta ſeptem nauibus ire
pergit.Nam dum in Leſbo fuit,aliquot Atticæ naues,ſuper eas,quas ſecum habebat,eo venerāt.
Mindarus. Mindarus haud ignarus eorum,quæ ab hoſte pararentur,ſublatis velis, Leſbo ad læuam procul
relicta,in Helleſpontum abiit,Sigæumq; primo tenuit. Erant apud Seſtum duodeuiginti Athe-
nienſium naues , quæ vbi ex ignibus paſſim ex ſpeculis circa littora ſublatis , hoſtem adeſſe co-
gnouerunt,Eleuntem,priuſq̄ illuceſceret,petere ſtatuerunt, vt patentiore pelago hoſtem euita-
rent,& iam curſum in Cherſonneſum intenderant,quum ſub lucem hoſtem in conſpectu habue
Athenieñ. re,tum fugam e veſtigio capeſſentes in Lemnum plæręq; incolumes effugerunt,quatuor poſtre-
fuga. mæ ſunt in curſu circumuentæ, vna circa Protheſilai delubrum cum ipſis propugnatoribus im
pacta,duæ vacuæ oppreſſæ,quæ reliqua fuit ante Imbrum concremata eſt.Mindarus ſex & octo

ginta nauibꝰ fretus Eleuntē oppugnauit,ideq; irrito cōſilio digreſſus,eodē die Abydū ꝑtiit,
Atticę claſſis duces in Leſbo ad Eretū ſtabāt,audito hoſtiū ĩ Helleſpōtū ingreſſu,relicta loci
oppugnatione,ſuis celeri curſu ſuppetias iuere,duabuſq; Pelopōneſiacis obiter oppſſis, Eleū
poſtridie appulſi,ſuoꝝ naues,ꝗ hoſtiū metu nuꝑ diſiectę fuerāt,eo accerſunt.Mox qnq; diebꝰ
in pugnę apparatu cōſumptis, ĩ hūc modū cōflixere.Legebat Attica claſſis Seſtianā orā ĩ cōt Naualis
nua digeſta,cui Pelopōnēſes ex Abydo pugnādi ſtudio obuiā ꝓceſſere. Tū vero ſeſe exaduer pugna.
ſo ĩtuiti,ſine mora naues ĩ pugnā expediūt. Lacedęmonii ex ora Aſię ab Abydo ad Dardanū
octo & ſexaginta nauiū aciē explicuere, quarū dextrū cornu Syracuſani tenebāt, łęuū Min-
darus.Atheniēſes ab Europa inter Idacū & Arriana,cū ſex & octoginta exaduerſo cōſtitere.
In ſiniſtro cornu Traſylus procurabat. In dextero Traſybulus:Pulſum ab initio eſt dextrum Canis ſe-
Atheniēſiū cornu,a ſiniſtro Pelopōnēſiū,& ad terrā cōpulſū circa Canis ſepulchrū,Id Hecu- pulchrum.
bę Priami fuiſſe phama ferebāt,ꝗ his in locis,Gręcorū iniuria,poſt euerſum Iliū occubuerit.
Traſylus diuerſa parte,nō ſolū Syracuſanos fudit,ſed & Lacedęmonios,qui nuꝑ vicerant,ad Athen.vi-
Pydii fluminis oſtia & Abydū deiecit,vndeuiginti nauibꝰ adēptis.Nec Atheniēſibus claſſis ctoria.
eo ꝓlio ĩcolumis māſit,cuiꝰ qndecim ſunt naues deſideratę. Ea victoria Atheniēſiū aīos ere-
xit ĩ ſpem futuri ſucceſſus,haud eñ parū pñti certamine effectū credere,ꝙ aliqñ vinci deſiiſ-
ſent.Nūcius bene geſtę rei Athenas platus ciuitatē tot cladibꝰ aliis ſuꝑ alias,domeſticaq; ſe
ditione attonitā,non nihil in ſpem priſtinę fortunę reuocauit.Quarto deinceps a pugna die
Atheniēſes ex Seſto Cyzicū,ꝗ ad hoſtes defecerat,ꝑtierūt,octoq; hoſtiū iter eūdū nauibꝰ cir
ca Priapū oppteſſis,ꝗ ex Byzantio eo ꝓceſſerāt, Cyzicenos ad impiū retrahūt, retractis ꝑecu
niā ĩ ſtipēdiū ĩperāt.Mindarus receptis nauibꝰ,quas amiſerat ad Eleūrē . ſubductiſq; cū tota
claſſe in Eubœā nauigauit.Per id tēpus Alcibiades ex Cauno & Phaſelide cū tredecim naui
bus Samū reuerſus,ſua opa factū ſignificās,quo minꝰ Phœnicū claſſis Pelopōneſiacę iūgeret.
Thiſſaphernēq; ab hoſte ſua arte alienatū,vt in Athenienſes ille propenſior,ꝗ in Lacedęmo-
nios eſſet,inſtructiſq; ſuper eas quas habebat.X.nauibus,ab Alicarnaſſeis ingentem pecuniā
exegit,muroq; vrbē clauſit,conſtitutiſq; in ea magiſtratibus, ſub autūnū Samū eſt reuerſus.
Et Thiſſaphernes ex Aſpendo ĩ Ioniā ſe recepit,Pelopōnēſibus ꝗ antea iratior , ꝙ Antandrū
regię ditionis oppidū occupaſſent.Erat Arſacus Thiſſaphernis pfectus,is quū Delios,qui ab Adramyta
Atheniēſibus eiecti Adramytum tenebāt,ſocietatis ſpecie in expeditionē eductos,quo in eos noꝝ cędes.
odio incitatus nō habeo dicere,dū forte militari more cibū caperent,armatorū manu exim-
prouiſo circūſeſſos ad vnū confixit. Vicinorū clade Antandrii conſternati,ſubita a rege de-
fectiōe,Lacedęmonios ad ſe vocatos ĩ vrbē accepere. Thiſſaphernes ſecū animo reputās,quor
ſum noui Pelopōnēſiū motus tēderēt,ꝗ haud multo ante ex Gnido & Mileto regia præſidia
eieciſſent,in Helleſpontū trāſire ſtatuit,a ſociis corā ꝑetiturus, quo cōſilio cōtra fœdus An-
tandrū occupaſſent.Eratq; Thiſſaphernes adhuc in Ionia, quādo Timochares cū aliquot in
prouinciā nauibus eſt miſſus,is cū Liſandride Lacedęmonio parū ꝓſpere cōflixit,vbi pugna-
tum ſit Xenophon,quē in hac Rapſodię parte ſequimur, nō explicat. Et iam ineunte hyeme
Dorieus ex Rhodo cū quatuordecim nauibus in Helleſpōtū ꝓfectus eſt,quē procul venientē
Atheniēſiū ſpeculator ĩtuitus,dat ducibꝰ ſignū,ad qđ illi exciti,cū triremibꝰ viginti veniēti
hoſti ꝑgūt ire obuiā.Dorieus curſum ad terrā deflexit.Fugiētē Atheniēſes ferociter inſe-
cuti,terreſtri naualiq; ꝓlio circa Rhœteū fruſtra iniecto,infecta re ad exercitū retro abierūt.
Mindarus,ſacrificio Iliacę Mineruę prius facto,claſſe ĩ mare deducta,Dorieo ire obuiā parat,
ne paucitate nauiū ab hoſte opprimeret. Excipiūt eū ꝓlio circa Abydū Athenienſes,tenuitq;
dimicatio aliq̄diu anceps.Poſtremo Atticę claſſis altero iā cornu inclināte,captiſq; nōnullis Athen.vi-
ex ea parte nauibus,res ad fugam ſpectabat,quādo Alcibiades,quaſi cœlo miſſus, cū duode- ctoria.
uiginti nauibus in cōſpectū venit.Secutus is Dorieī veſtigia,quē Ionię orā pręteruectum in
Helleſpōtū cōtēdere acceperat,ex Coo ꝓfectus,vt ſuis auxilio eſſet,maturo occurſu non ſolū
pugnā reſtituit,ſed hoſtes Abydū vſq; fugatos,ꝑ nauibꝰ e littore dimicare coegit.Intererat
pręlio Pharnabazus regis pfectus,ꝗ dū laborantes ſocios nimio ſtudio ꝓtegit, in altos maris
fluctus(ex equo eñ dimicabat) ingreſſus,hoſtē ꝓpellebat. Sūt tñ Atheniēſes vacuis nauibꝰ
triginta potiti,& iis quas ipſi ab initio amiſerāt.Victrix claſſis Seſtū eſt reducta,pter quadra Pharnaba-
ginta naues,alię alio,ꝓfectas ad tributa ex tra Helleſpōtū exigēda. Traſylus Athenas naui- zi facinus.
gauit recētioris victorię nūcius,militeſq; & naues in ſupplemētū ꝑetiturus.Paucis inde die-
bus quibus ad Abydū eſt ita,vt dixi,ab Atheniēſibus feliciter dimicatū : Thiſſaphernes in

Capiſ Alcibiades. Helleſpõtum venit,ad quẽ Alcibiades triremi vna cũ muneribus delatus, quę ipſe ex ſpoliis
hoſtiũ legerat, ab eo captus Sardis eſt in cuſtodiã miſſus. Criminari Barbarũ Lacedęmonii
apd̃ regẽ,ꝙ ĩ Alcibiadis gratiã plus rei Atticę q̃ ſociis ĩ adminiſtrãdo bello faueret. Ad quos
de ſe rumores infirmãdos Thiſſaphernes,oĩ hoſpitali iure poſthabito, Alcibiadem cuſtodiri
Euadit. iuſſit. Fuit ille Sardibꝰ dies circiter triginta, vnde deceptis cuſtodibꝰ,cũ Manticheo quodã,
eqs ad fugã vſus,Clazomenas noctu aufugit. ibi Thiſſapherni iratꝰ,vt Barbarũ Dario & ſo
ciis magis ſuſpectũ redderet,ipſiꝰ iuſſu ſe e cuſtodia miſſũ p̃dicabat. Athenieſes ĩterim,q ad
Seſtũ ſtabãt,audito Mindari cũ triremibus ſexaginta ad ſe acceſſu in Cardiã pfugerãt, quo
Alcibiades,ex Clazomenis cũ triremibꝰ qnq3 eſt pfectꝰ. Edoctꝰ ibi Mindarũ & Pharnabazũ cũ
claſſe ad Cyzicon ſtare,cũ peditũ manu Seſtũ cõtẽdit,indeĩ hoſtẽ iturus. Affuit illi ętera ad
pugnã expediẽti Traſybulus,cũ nauibꝰ viginti ex Thaſo, q ad exigẽdũ circa inſulas tributũ
fuerat pfectus:atq3 ita forte accidit,vt eodẽ tẽpore Theramenes cũ totidẽ triremibus ex Ma
cedonia ſit reuerſus,quo cõtigit,vt breui octoginta Atticę ĩ vnũ naues coiuerint. Noctu igit
in hoſtẽ pfecti, poſtero die ſub tẽpus prãdii Procõneſum Attici duces appulerũt:ibi certio
Alcibiadis hortatio ad ſuos. res facti,Pharnabazũ & Mindarũ ad Cyzicon,cũ ſuis copiis ſtare,Alcibiades milites p cõcio
ne allocutꝰ,q̃to ſtipẽdii inopia,reiq3 frumẽtarię,res Attica laboraret,palã exponit. Eſſe pide
ait,aut ꝑlio cũ hoſte dimicãdũ aut puicia decedẽdũ. Cęterũ videre ſe ita fore,vt quũ primũ
ea decederẽt,oĩa eẽnt ĩ hoſtiũ poteſtatẽ cõceſſura: Annitẽdũ pide,vt ſiqñ alias,ea maxĩe pu
gna oſtẽderẽt eos eẽ Athenieſes,q nõ minore animi prõptitudine,aduerſis rebꝰ, q̃ proſperis,
& ſcirẽt,& poſſent dimicare. Terreſtri ꝑlio naualiq3 certãdũ eſſe ait. Irẽt atq3 alterutro marte
expirent,q̃tũ virtꝰ,vel aduerſus fortunã valere poſſit. Exẽplũ bene pugnãdi duces ipſos mili
tibus p̃bituros. His verbis vbi ſuos hortatꝰ Alcibiades,popportune accidit,vt ad fallẽdos ho
Alcibiadis ſtratagema ſtes imber mixta grãdine,ſub id tp̃s,quo ex Procõneſo profecta eſt Attica claſſis, repẽte ſit e
coelo miſſus,mox vbi ĩ Cyzici cõſpectũ vẽtũ eſt,tranqllla fulſerit ſerenitas. Hic Alcibiades cũ
quadragita naubꝰ pgreſſus,cęterã claſſem pone ſeq iubet,quẽ veniẽtẽ Lacedęmonii intuiti,
paucitate nauiũ cõtẽpta,qđ ita ille futurũ viderat,ſubito naues cõſcẽdũt,cõtẽdũtq3 hoſti ire
obuiã,ſed vix bene initũ erat certamẽ,quũ cęterã claſſem Pelopõnẽſes cõſpicati,ĩ fugã vertũ
tur. Inſtat dux Atticus,hoſtẽq3 ad littꝰ deiectũ a tergo p̃mit. Ibi Mindarus & Pharnabazus
Mindari caſus. cũ oĩ peditatu ĩ extremũ littꝰ decurrũt,vt claſſiariis eẽnt auxilio. Alcibiades vno ꝑlio defun
ctus,ferociter terreſtrẽ pugnã ciet,militibuſq3 ĩ littꝰ deſilire iuſſis,acerrime manũ cõſerit,eſt
ꝙ dubio marte hic tãdiu pugnatũ,donec Mindaro cadẽte Pharnabazus fuga equo abreptꝰ,
haud dubiã hoſti victoriã reliqt. Multi pugna occubuerũt,multi quoq3 in fuga capti, nauiũ
quę ſexaginta numero fuere,ne vna qdẽ potuit effugere. Syracuſani ſuas incenderũt, cęteris
Athenienſes ſunt facile potiti. Cyziceni a Pharnabazo & Pelopõnẽſibus deſtituti,deditionẽ
fecere,qbꝰ pecunia mulctatis,Alcibiades ĩ Procõneſum eſt reuerſus,ex Procõneſo ĩ Perinthũ
& Selymbriam,acceptaq3 a Selymbriis pecunia,q exercitũ in vrbẽ nõ acceperãt,in Chalcedo
nios,vt Xenophon ſcribit,pfectus eſt. Plutarchus author eſt, Pharnabazũ haud multo poſt
reparato exercitu,iterũ cũ Atticis ducibꝰ cõflixiſſe,nihiloq3 meliore euẽtu,ab eo pugnatũ,q̃
nuper ad Cyzicũ fuerat, Alcibiadẽq3 pulſo hoſte Abydenũ agrũ incurſaſſe, vnde captiuorũ
Pietatis exẽplũ. vis ingẽs ſit abducta. Cęterũ illud in ea expeditione pietatis exẽplũ eſt ab Alcibiade editum,
ꝙ ſacerdotes captos,ad vnũ omnes ſine precio dimiſit,ne a ſacrorũ cultu interim dũ in vin
Atheñ. ſucceſſus. culis eſſent,auerterentur. Ac tum demũ Chalcedonem,vt ille ait,eſt Alcibiades adortus,qui
quũ indicio cognouiſſet omnẽ imbellem multitudinẽ,cũ pretioſa ſupellectile,a Chalcedoniis
ante ſuũ acceſſum,apud Bithynos depoſitã,parte exercitus circa vrbẽ relicta,ipſe cęterã claſ
ſem in Bithynos agit,caduceatore ad eos p̃miſſo,qui bellũ ipſi gentiiudiceret, niſi Chalce
doniorũ res quas penes ſe habere dicerent,ſibi cõfeſtim traderẽt. Bithyni minaciſſima denũ
ciatione territi,haud ĩperata abnuere ſunt auſi,quo cõtigit,vt p hęc ille hoſtiũ rebꝰ ſit poti
Chalcedonis obſidio tus. Chalcedonẽ inde repetitã,ea parte,qua vrbs mari obuerſa eſt,obſidione fatigabat. Phar
nabazus nouã iterim apud Antãdrũ claſſem ædificare adortus,Syracuſanis ad id opus adhi
bitis,aſſidua hortatione ĩſtabat. Nec Chalcedon ĩterea animo exciderat,quã graui obſidione
preſſam,vnã ſpem ſui p̃ſidii fouere certo ſciebat. Nouo itaq3 exercitu tumultuoſe cõparato,
ad ſocios obſidione eximẽdos ire pergit. Nec Alcibiades vbi hoſtẽ pugnę ĩſtructũ vidit ꝑliũ
detrectauit,vno itaq3 tempore Pharnabazus certamẽ iniit,& Hippocrates vrbis pręfectus ex
cõpoſito cum ſuis,ſubitã eruptionẽ fecit. Vtrobiq3 res ab Alcibiade eſt feliciter geſta. Hip

pocrate ĩ vrbẽ,cũ multa ſtrage cõpulſo,Pharnabazus victꝰ,ꝑlio excedere eſt coactꝰ.Alcibia- Alcibiadis
des pſenti victoria fretus,pte nauiũ ad obſidionẽ relicta,Helleſpõtũ ad pecuniã ĩ ſtipẽdiũ exi victoria.
gẽdã reuerſus,quũ Selymbrię ꝓditione occupãdę facta ſpes eſſet,ſignũ maturiꝰ aliq̃to,q̃ cõue
nerat,ꝓditores extulere.Tũ ille veritꝰ,ne patefacta ꝓditiõe tãta e manibꝰ occaſio elaberet̃,cũ
trigĩta tñ ad vrbẽ ſucceſſit,dũ ceteri arma capiũt,cũ his audaciſſimꝰ ĩꝑator,&vigĩti aliis,q
vrbẽ ꝑ patẽtẽ portã irrũpẽti ſupuenerãt,Selymbriã occupat.Oppidani tumultu exciti,poſt q̃
hoſtẽ in vrbe eſſe cognitũ eſt,cõſternati ad arma currũt.Et iã ex aduerſo aciẽ inſtruebãt ĩ pau
cos ituri,quũ Alcibiades ſuę fortunę cõfiſus,nouo fiducię exẽplo,caduceatorẽ ad Selymbria Alcibiadis
nos ĩ cõſpectu aciẽ explicãtes mittit,q tuba ſilẽtio facto,Alcibiadis nomine,denũciat, ne priꝰ audax faci
quicq̃ mouerẽt q̃ eũ pauca dicere volẽtẽ,audiuiſſent.Qua voce haud aliter oẽs Selymbriano nus.
rũ conatꝰ cõciderũt,q̃ ſi tũ oẽs Attic ę copię ĩ pcĩctu ſtetiſſent.Tãta tũ vniꝰhoĩs erat apd̃ ho
ſtes admiratio,maior meo iudicio,q̃ Cęſaris poſtea apd̃ Põpeianos fuit, cui puo nauigio ſedẽ Alcibiades
ti,C.Caſſiꝰ cũ nauibꝰ aliquot roſtratis ceſſit.Ille apto mari vectus ĩ tutũ, ſi hoſtis minꝰ obe-
diẽs fuiſſet,fuga ſeſe piculo ſubtraxiſſet.Hũc hoſtili muro cũ paucis ĩcluſũ cadere haud du-
bie oportuit,niſi fortia audẽti fortior fortũa ĩdulſiſſet.Circũegit ille hoſtes fando,tã diuq̃ ab
eoꝝ,q̃ flebãt,ſenſu Selymbrianoꝝ aĩos auertit,quoad exĩprouiſo totꝰ ĩ vrbẽ exercitꝰ irrupit.
Tũ ãcipiti pauore pculſi,ĩ pces verſi,Alcibiadis fidẽ ĩplorãt.Dedit dux Atticꝰ petẽtibꝰ veniã,
iuſſiq̃ ſunt Thraces,q frequẽtes ĩ caſtris erãt,ab oĩ iiuria abſtinere.Nec multo poſt Alcibia-
des,exacta a deditis pecunia,Chalcedonẽ reuerſus eſt,q̃ eo abſente deditionẽ fecerat.His quo Chalcedo-
q̃ mulcta ob defectionẽ irrogata,fœdus cũ Pharnabazo Attici duces ſanxerunt. Vt oppida, nis deditio.
agri,fines eius ꝓuincię Atticis armis inuiolati manerẽt,pateretq̃ ꝑ ea loca Atheniẽſiũ lega-
tis ad regẽ aditꝰ.Eratq̃ ꝑ hęc pacata circa Helleſpõtũ Atheniẽſiũ ꝓuĩcia.Agis Rex ĩterea,q
Decelee erat,Athenas copias admouit,eratq̃ tũ ĩ vrbe Traſylus,is cũ armata iuuẽtute circa
Lyceũ Gymnaſiũ veniẽti obuiã ꝓdiit,nullã dimicationi morã facturꝰ, q̃ hoſtiũ audacia ter-
ritus Lacon,copias ĩ editiora ſubduxit loca,qbuſdã etiã moratorũ amiſſis,q ab leuĩ Atheniẽ-
ſiũ armatura circũuẽti,ferro occubuere.Atheniẽſes multiplici ſucceſſu rerũ audaciores factĩ
quinquaginta ad bellũ triremes decernũt,& ĩ his armatos mille ac cẽtũ eqtes. Agis parũ ꝓ- Agidis cõ-
deſſe ratꝰ Atheniẽſes a terra obſideri,niſi cõmeatꝰ,q mari ĩ vrbẽ ſubuehebant̃,ĩtercluderent̃, ſilium.
author fuit,vt ex Megarẽſibus,& aliis ſociis vrbibus,triremes qndecim expedirent̃,cũ qbus
Clearchus Bizantiũ eſt miſſus,vt Boſphoranas anguſtias obtineret. Tris harũ, interceperũt
Atticę naues,q̃ Helleſpõti fauces obſeruabãt,reliquę ſuo curſu auerſę Abydũ tenuerũt,& ex
Abydo repetito curſu Bizantiũ ꝑuenere. Ac tũ demũ vigeſimꝰ primus huius belli annus eſt
exactus.Incidit hic annus,vt Xenophon ſcribit,ĩ tertiã ac nonageſimã Olympiadẽ,quo ſane
tẽpore violẽtus Maioris Dionyſii principatus ĩ Sicilia eſt circa Syracuſas ortus. Huiꝰ rei au
thor eſt Euſebius.Nepos Cornelius ĩ id tẽpus accidiſſe ꝓdidit,quo triginta tyrãni Athenis
cõſtituti,quod ſex circiter annis poſtea accidit,q̃ opinio nihil Euſebio repugnat. Tenuit ille
Tyrãnidẽ nouẽ annos,potuit qdẽ fieri,vt violẽta illa adminiſtratio nõ nihil antea orta,in ea
tẽpora deſcẽderit.Cornelius Tacitus belli ſciẽtiſſimũ ait Dionyſiũ fuiſſe ac manu prõptum,
minime libidinoſum,neq̃ auri,neq̃ alterius rei,ꝑterq̃ dñationis cupidũ,fuiſſeq̃ ob eã rẽ cru-
deliſſimũ.Cœpit regnare ille,eo anno,qui quartus ac nonageſimus fuit,ſupra quater milleſi- ANNI
mũ ſeptingẽſimũq̃ ab orbe condito,q erat vrbis Romę ſeptimus circiter ac triceſimus ſupra MVNDI,
trecenteſimũ.Regnabatq̃ ea tempeſtate Oreſtes , q Perdicę ſucceſſit,in Macedonia.In Perſis
Darius ſecũdus.Iudas Eliſaphati filius Põtifex erat maximus in Iudęa.Plęriq̃ in hos annos
reiiciũt,quę de Heſtere alio ſunt loco a nobis memorata:& in Italia Veii a Romanis obſideri
cœpti.Æſtate igit̃ huius anni ineũte,q Peloponeſiaci belli alter a vigeſimo fuit.Traſylus cũ Trayſili ex
nauibus ad bellũ nouiſſime decretis,ex Attica pfectus,in Samũ curſum terẽdit , inde Pigelã peditio.
ſumma ope oppugnare adortus,quũ ferocius hoſtẽ vrgeret,Mileſii auxiliãtes cũ Pigelẽſibus
in Atticos milites leuis armaturę ĩpetũ fecere.Res ſubita terrorẽ Atheniẽſibꝰ iniecit.factaq̃
initio fuga,ceterũ ſcutatis auxilio ſubeũtibus,hoſtẽ temere inuectũ excipiũt , exceptũ multa
cęde perſequũtur:ducẽtis hoſtiũ ſcutis dux Atticus potitus,Tropheũ erexit.Notiũ inde ad
mota eſt claſſis,mox & Colophonẽ,ceſſerũt Colophonii veniẽti Traſylo , nocteq̃ ſupueniẽte
Atheniẽſes in Lydiã trãſmiſerũt cõmeatus inopia,ibiq̃ pluribus vicis incẽſis,multaq̃ pecu-
nia capta,mortaliũ eſt vis ingẽs in pdã abducta.Atheniẽſes paucis qdẽ amiſſis,quos ſparſos
prędęq̃ ĩtẽtos Barbari oppreſſerãt equites a Stage viro Perſa immiſſi,q ea pſidio obtinebat

loca,ad naues cōpulſi Epheſum petiīt.Huc Thiſſaphernes,audito hoſtiū acceſſu,vndiq; auxiliares cōtrahit copias,ipſoſq; Athenienſes ꝑlio exceptos,bis ſuperat:ad Elos primo, mox & ad Coreſum:vtrobiq; Barbarus victorię Tropheū ſtatuit.Syracuſani & Sylenuntii q ꝑlio interfuere,ab Epheſinis,ob operā ſtrenue nauatā,magnis ſunt muneribus donati,data ꝑterea ciui
Traſyli geſta. tas iis,q vrbē incolere voluerūt.Traſylus re īfeliciter his locis geſta,'ex Epheſo Notiū petiit; & ex Notio Leſbū.Ibi quū Methymneo portu ſederet,qnq; & viginti Syracuſanorum naues ex Epheſo Leſbiā orā legētes fruitus,claſſe in hoſtē repēte īmiſſa, certamine nōdū inlecto ī fugā auertit.Quatuor ex his naues captę,quarū captiuos Traſylus Athenas deportari iuſſit,q in lapidicinas cōiecti,haud multo poſt cuſtodibꝰ deceptis Deceleā ꝑfugerūt. Alcibiades ꝑ id tēpus,Lāpſacū,ne hiberna oīno ocioſa eſſent,militari cōmuniit ope:infeſtabat ex ꝓximo Abydū,quo Pharnabazus occurrere auſus,centū & amplius eqtibus amiſſis, victus acie aufugit. Secūdū eā ꝓſperā pugnā veterani milites,q ſub Alcibiade erāt,Traſylianos,quod ad id tēpus vt ignauos fuerāt auerſati,qa ſępius victi eſſent,poſt rē ſtrenue ad Abydū geſtā amice cōplexi,in cōtinētē orā Aſię cū ꝑda & populatione effuſi,duplici clade afflixerūt oēm hoſtiū regionē.Per id tēpus Lacedęmonii Helotas,q ex Malea in Coryphaſiū trāſfugerāt,ſub conditione receptos dimiſere.Et Heraclienſes ab Achęis,a qbus in ciuili adminiſtratione diſſentiebant, Oetheis ſunt hoſtibus ꝓditi,eorūq; ſeptingēti occidione occiſi a Dario Perſarum rege. Hoc quoq; anno Medi defeciſſe dicūtur,breuiq;,vt Xenophon prodidit,ad imperium reuocati.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS TERTIÆ LIBER NONVS.

ITA RES Gręcię incerta adhuc victoria fluctuabant,quū Romani Veios ꝓperi obſidione adorti,quū ātea ſemel atq; iterū eſſet intermiſſa,vt oīa domi foriſq; cōmodiꝰ gererent,octo Tribunos cōſulari po
Tri. conſ. pot. teſtate,quot nūq̄ alias,ſuffragio crearint. Fuerunt qui creati ſunt, Æmylius Mamercus, Valeriꝰ Potitus,Ap.Claudiꝰ,Quīntiliꝰ Varꝰ, Iulius Rullus,Marcus Poſthumius Albinꝰ,& Furiꝰ Camillus,penes
Veiētanus rex. quē oīs Veientanę vrbis captę laus poſtea fuit.Veientes cōtra veteri magiſtratu ex vrbe ſublato,regem ſibi creant,qui & bello & pace Veiētanā rē ſuo arbitrio adminiſtraret. Regiū nomē adeo cęteros Hetruriæ populos offendit, vt vel ob id vnum negata ſint vbiq; Veientibus auxilia,totiuſq; gentis conuentu decretū,vt q̄diu Veii ſub rege eſſent, nulla publica priuatave iuuarētur ope.Augere Romani interea vires ſuas,caſtraq; ſtudio munire, velut vno tēpore,ſi neceſſitas coegiſſet,vtrinq; ī hoſtes dimicaturi,hibernaculaq; tū primū ſibi
Hibernacula prima. milites ſtruxere.Habebāt ī animo Tribuni militū obſidionē haud quidē vt antea, intermittere,ſed ſub pellibus hyemare.Dedit ea res Trib.Plę. materiam domeſticę quietis turbandę. Fremere illi pro concione,nō deſtitiſſe ſe deos hominesq; teſtari,inſuetā illā patrū munificen
Tribunitię querelę. tiam,ꝙ ſua ſponte æs in ſtipēdiū decreuiſſent, haud plębi gratuitā fore,nūq̄ ſibi dubiū fuiſſe id donū occulto aliquo veneno illitum,ablegati a patribus militię pręrextu perpetuo ab vrbe iuuentutē,immo relegari potius,qđ non reges ab initio,nō conſules,nō dictatores,non ipſi demū pub.libertatis hoſtes decemuiri feciſſent.Cęterū merito illa euenire,quādo ne in tanta quidē militariū Tribunorū turba, plębeiorum cuiq̄ patuiſſet ad honorē locus, ꝙ ſi vel vnū ſui corporis haberēt milites Tribunū in caſtris,auxilio illū militibus futurū, ne inſueta moleſta ꝗ militia grauarētur,ſub tecto forent cū vxoribus ac liberis,inuiſerētq; alia deſideria,qui ſeruili more procul a foro,a comitiis,ab omniq; ciuitatis cōſpectu tenerētur.Talia Tribunis vociferātibus,Ap.Claudius,qui a collegis in vrbe fuerat relictus, vir non ſolū lingua prōptus, ſed iā inde a prima iuuenta Tribunitiis certaminibus aſſuetus,pro concione ita eſt plębē, &
Oro Appii Claudii. Tribunos allocutꝰ.Potuerūt,video Quirites,multi iā ātea dubitare veſtra ne cauſa Tribuni Plębis an ſua potius,quietā ciuitatē,ſeditionibus & diſcordiis perpetuo exagitarēt.Nūc vero nemo eſt qui nō aperte videat,quo pręceps illorū inuidia,quo ſollicita hęc tēdat ambitio, qđ ipſum,quia ſit dubitari deſitū,vobis Quirites,& ꝓpterea vos Reipublicę gratulor. etenī per deū,qñ illi vnq̄ in veſtra aliqua iniuria,ſiqua alicūde in vos profecta videri poteſt, tanto dolore,& ira excanduerūt,quādo magis offenſi & cōcitati, q̄ cū certa vobis militāribus pręmia propoſita viderūt!Sed quid tum illos creditis magis timuiſſe,aut hodie ęgrius ferre, q̄

ordinũ cõcordiã? cuius ſoluẽdę propriũ & ſpeculiare Tribunitię poteſtatis exiſtimãt, improbos artifices imitari, q in omni ope aliqd deſiderãt, ĩ quo corrigẽdo ſui ſit vſus neceſſarius, ita ipſi aliqd ægri ſemp ĩ ciuitate eſſe cupiũt, ad cuius curationẽ Tribunitia poteſtas adhibeat. Sed vos tribuni dicite vtrũ defenditis plębẽ, an ĩpugnatis? Opitulamini militib⁹, an ĩuidetis? niſi forte id dicitis, qcqd patres agãt, id vobis diſplicere, ſiue p plębe ſit illud, ſiue cõtra plębẽ: ac quẽadmodũ domini vetãt, cęteros qcq̃ rei cũ ſuis ſeruis cõtrahere, ita vos patribus omnĩ plębis cõmercio ĩterdicitis, vt ne comitate qdẽ munificẽtia ve aliqua in eũ ordinẽ vti liceat. At quanto melius, ſiquid in vobis ciuilis ſit modeſtię, ſiqd humanitatis, huic patrũ faueretis comitati, militeſq; ad obſequiũ hortaremini, vt ppetua hoĩm concordia, ĩperiũ vrbis huius & opes coaleſcerẽt. Nã qđ ad collegarũ cõſiliũ attinet, vt hyemem obſidionẽ continuare velint, nec inde infecta re abſcedendũ putauerint, id ego nõ vtile tm̃, ſed neceſſariũ etiã fuiſſe exiſtimo, quippe qui vallo, foſſa, caſtellis, ita oĩa circa Veios diſpoſuerint, vt hoſtes, omni externo auxilio excluſi, poſtremo ad deditionẽ faciẽdã, velint, nolint, cõpellẽdi ſint. Qꝫ ſi obſidio interpelletur nemini dubiũ eſt, quin auxiliis & cõmeatu, Veiẽtes per ociũ adiuti, ſi nõ ſuis, alienis ſaltẽ opibus æternũ ſtaturi ſint. Nec qa oppugnatio ſit lõgiuſcula, is ppterea labor ptimeſcẽdus: quin illud animo agitãdũ, totã olim Gręciã ob fœminę vnius rapinã decẽ annos Iliũ oppugnaſſe. Veientes qui ſepties rebellarũt, qui Ro. agrũ toties populati ſunt, noſtras legiones Fidenis trucidarũt, q populi Ro. legatos, qa res de more repetitũ iuiſſent, pene obtrũcarũt, anteaq; Fidenis obtrũcãdorũ authores fuerũt, impune a Romanis tot iniurias ferẽt? Qꝫq̃ quid attinet hoc dicere. Negabatis nup æra militibus dãda, qa nũq̃ data eſſent, quonã modo igit̃ indignãdũ iis eſt, qbus tãtũ eſt cõmodi adiectũ, tãtũ emolumẽti, ſi laboris etiã aliqd adiiciat̃? vt enĩ opa ſine quęſtu eſt natura grauis, ita ſumptus ſine opa: Labor enĩ & voluptas diſſimillima ſunt, hoc vno emolumẽti vinculo nectunt̃. Patiat̃ igit̃ æquo animo miles paululũ domo abeſſe, cui impẽſa grauis eſſe nõ poteſt amplius. An ſi eos ad calculũ reſpu. vocet, non merito dicere poſſit. poſtq̃ annuũ ſtipẽdiũ habes, annuã militiã exhibeto? Sed ego inuitus in hac pte immoror: ſic enĩ agũt fortaſſe, q mercenario vtũtur milite, nos cũ ciuibus agimus, ac velut cũ patria nobiſcũ agẽdũ cẽſemus, aut enim bellũ ſuſcipi nõ oportuit, aut pro dignitate populi Ro. ſuſceptũ pfici, ad qđ ipſum nos iniurię acceptę, armorũ apparat⁹, dignitas & amplitudo patrię, gẽtis odiũ, hortant̃, cõcitãt, ĩpellũt. Dignũ erat hac militaris virtutis phama, qua inter finitimos pollemus, hibernę etiã militię aſſueſcere, nec peregrinas aues imitari, q̃ ſub æſtatis exitũ, cõtinuo receſſum circũſpicere occipiũt. An ita erit, vt q feras venãtur hyeme niues & frigora tolerẽt in ſyluis, Romana iuuẽtus pro patria ſub pellibus eſſe nõ poſſit? aut tã effœminata ſunt noſtrorũ corpora, adeo molles animi, vt hyemẽ vnã pferte nõ queãt? Nec dubiũ eſt, quin ſi illi audiant veſtrã hãc nefariã actionẽ, ad vnũ deteſtaturi ſint, velut ſuę inertię & deſidię teſtẽ, meminerintq; poteſtatẽ iſtã maiores ſuos, ſub dio, nõ in vmbra creauiſſe: qn authores eſtis potius finiẽdi belli, exẽpliq; Ro. cõſtãtię finitimis exhibẽdi, vt oẽs intelligãt nullũ aliũ belli finẽ Romanos noſſe, q̃ victoriã, neq; impetu magis q̃ perſeuerãtia bellare? quę omni genere militię eſt vtilis, ſed in obſidẽdis vrbibus nõ vtilis ſolũ, ſed & neceſſaria, expugnant humanas opes, vis armorũ, fames, ſitis: tp̃s vero nõ expugnat ſolũ, ſed atterit penit⁹ & euertit. Qđ vt eueniat in Veiis ſane neceſſe eſt, niſi auxilio hoſtibus Trib. Pl. erũt, Romęq; pſidia inuenerint Veientes, q̃ nequicq̃ ab Hetruſcis q̃ſiuerũt. Erat p hęc Appius nihilo tribunis inferior, qn maxima pars ciuiũ cũ eo ſentire, quũ clades interim apud Veios accepta, eũ qđ nemo ſpetaſſet, lõge ſuperiorẽ reddidit, fecitq; ordinũ cõcordiã maiorẽ, & ad Veios ptinacius obſidẽdos animos vehemẽtius inflãmauit. Erat iã agger, vineęq; tãtũ coniũctę mœnibus, cęterũ dũ bellica opera interdiu diligẽtius fierẽt, q̃ noctu aſſeruarẽtur, ſubita hoſtiũ eruptione ſunt igni abſumpta. Perierũt plęriq; improuiſo incẽdio, ſed multo plures circa incẽſa opa temere coeũtes, hoſtile ferrũ cõfecit. Id vbi Romę auditũ eſt, cura & metus ingẽs patres inceſſit, ne qua ex re male geſta in caſtris oriretur ſeditio, ac Tribuni plębis eã occaſionẽ nacti, inſolẽti⁹ inſtarẽt, perſuaderẽtq; plębi, exercitũ ex Veiis reuocãdũ. Hęc tũ cura ſ hęrebat patribus, quũ repẽte qbus equeſter cẽſus erat, curiã ingreſſi, ſe ſuis equis ſtipẽdia facturos profeſſi ſunt, qđ ſtudiũ plębs ſecuta, pedeſtrẽ operã & ipſa ad bellũ gratuitã pollicet̃, affirmãtes, ſi Veios ducti ſint, fore, vt nõ prius inde abſcederẽt, q̃ vrbs ipſa caperet̃. Tãta ad hoc recẽs equitũ & plębis ſtudiũ, Senatui & patribus orta eſt lętitia, vt nõ p vnũ aliquẽ agẽdas eſſe multitudini gratias cenſuerint, ſed pro ſe quiſq;, ex ſuperiore loco, ad eos, qui in Comitio ſtabãt, voce mani-

Peroratio.

Clades ad Veios accepta.

Publica gratulatio. buſq; ſignificabãt,felicẽ vrbẽ inuictãq;,& æternã p̃ſenti cõcordia futurã.Laudabãt Equeſtrẽ ordinẽ,laudabãt plębẽ,diẽ ipſum velut Romanę vrbi feliciſſimũ laudibus extollere,victã fate ri ſenatus benignitatẽ: manabãt īterim patribus plęriſq;,pręnimia lętitia,lachrymę.Senatus inde ī Curiã reuocatus decreuit,vt p magiſtratꝰ gratię ordinibus agerenť, ſignificareturq; ſenatũ,pietatis & ſtudii illius ī patriã memorẽ futurũ. Interea placere peditibꝰ ſtipẽdia pce dere,& Equitibꝰ certã pecuniã aſſignari,quo cõtigit,vt tũ primũ eqtes publicũ merere cœpe rint ſtipẽdiũ,volũtarius īde exercitus cõſcriptus,Veioſq; pductꝰ eſt,q nõ ſolũ opa ꝗ interru pta erãt reparauit,ſed recentia etiã alia,incredibili celeritate cõſtituit. Habuit ſequẽs annus

Tri.conſ. pot. Tribunos militũ,Seruiliũ Halã,Q.Seruiliũ,P.Verginiũ,Q.Sulpitiũ, Au.Maniliũ, & M.Ser giũ.His tota ciuitate Veientano bello incũbẽtibus,p̃ſidiũ, qđ Anxuri erat, quũ negligentius vrbẽ aſſeruaret,a Volſcis eſt oppreſſum,vrbſq;.Romanis colonis pulſis,ab hoſte recepta. Nec Veiis īterim melius res geſta,Romanis ducibus,ī republica adminiſtrãda,diſcordibꝰ,nouũ a Capenatibus & Phaliſcis ſupuenit bellũ.Duo populi, quũ poſt Veios eſſent periculo primi, iũctis copiis in eã partẽ,qua M.Sergius curabat,eximprouiſo impetũ fecere. Intulit inopina tus illorũ acceſſus terrorẽ Romanis ingẽtẽ,totã Hetruriã adeſſe ratis,eadẽq; opinio Veiẽtes ex vrbe exciuit,& iam ancipiti p̃lio Romana caſtra oppugnabãtur,nec Sergiani in alterutrã partẽ arma transferẽtes,ſatis Veientẽ intra muros cõpellere poterãt, neq; Capenatẽ & Pha liſcũ foris ſuſtinere,vna retinẽdi loci ſpes erat,ſi cęterę legiones pręſto affuiſſent. Nec Vergi

Tribunorũ diſcordia. nius,quo diſcrimine res eſſent,ignorabat, in cuius caſtra trepidiſſime allatũ erat, iã aliquot caſtella ab hoſtibus expugnata,teneriq; duplici p̃lio Sergianos,ꝗbus niſi mature ſubueniretť, periculũ eſſe ne ad vnũ in medio cęderenť.Erat Verginius Sergio iã antea priuato odio īfen ſus,habuit itaq; tãtũ copias in procinctu,affirmãs miſſurũ ſe ad collegã,ſi auxilio indigeret. Sergius priuati odii magis memor ꝗ patrię,vinci ab hoſte maluit ꝗ inuiſum ciuem vincere. Dũ hic igiť neq; auxilio ire curat,neq; ille vt eat poſtulat,magna ps militũ in medio cęſa eſt. Aliis ī maiora caſtra fuga delati,Sergius cũ altera manu Romã cõtẽdit. Ibi in ſenatu (nã & Verginius Romã accerſitus eſt) inter ſe Duces altercati,culpã acceptę cladis vterq; ī alterũ reiiciebãt,īceſſebãtq; ſe cõuicio, donec patrũ authoritate ipſi & collegę ſeſe magiſtratu abdi

Tri. cõ.po. carũt . Noui Tribuni inde creati,Valerꝰ Potitus,M.Furius Camillus,Æmylius Mamercus, Cornelius Coſſus,Fabiꝰ Ambuſtus,& L.Iulius Tullus,q octobribꝰ calẽ.magiſtratũ iniuere, quũ idus decẽbres,ad eũ īeũdũ ſolẽnes eſſent.His Tribunis ad Capenã & Phalerios bellatũ,& vt Anxur reciperetť,in Volſcos itũ,quũ nihilo ſegniꝰ īterim Veii obſiderenť.Certatũ etiã nõ nihil domi inter ordines,cõtraq; Treboniã legẽ,patrũ ſtudiis,qui labefactari legẽ cupiebant. Claudius Lacerius & Marcus Acutiꝰ a cęteris Tribunis cooptari ſunt, quũ ſuffragio populi Tribunorũ numerũ ex p̃ſcripto legis augeri oportuiſſet.Publius Curiarius,Marcus Metiliꝰ & Marcus Minutius,qui eos ī gratiã patrũ,inuita plębe,cooptauerãt, quũ multo odio apud

Sergii & Verginii dãnatio. multitudinẽ flagrarent,vt odiũ a ſe in patriciorũ aliquẽ auerterent, Sergium & Verginium, quorũ culpa,priore anno,erat infeliciter ad Veios pugnatũ,in iudicium arreptos,iratę plębi reos obiecerunt.Denis millibus æris ambo damnati ſunt.Promulgant adhęc Tribuni plębis agrariam legem,tributũq; conferri prohibent . Gliſcereq; per hæc domeſtica diſcordia, quũ tribuni militũ inter ſe prouincias partiti,alius alio profecti ſunt.M.Æmylius. & Qu.Fabius Veios ſortiti,Caſtellaq; ſuperiore anno amiſſa recipiũt,Recepta præſidiis firmant.M.Furius Camillus in Phaliſcos duxit, Cornelius in Capenatẽ agrũ,vbi quũ hoſtes nunꝗ occurriſſent, vaſtati ſunt agri,villę incẽſę,prędaq; opulenta vtrinq; abacta. Valerius cui Volſci prouincia euenerant,quũ Anxur primo impetu capere nõ potuiſſet,foſſa & vallo cinxit.Turbare omnia interim Tribuni plębis,tributũ conferri vetando,& miles foris ſtipendium poſcebat, nec res

Diſcordia ciuilis. procul a ſeditione aberat.Hortari adhęc Trib.Plęb.multitudinẽ, vt honores non Sergiis & Verginiis ignauiſſimis hominibus demãdarent,ſed viris potius ſui corporis. Qꝫ multos cre derẽt e plębe eſſe,qui vtilius reipublicę admoueri poſſent, ꝗ quiuis patriciorũ, qui nihil ſecũ præter ſuperbiam in prouinciam ferrent.Quibus ſuaſionibus adeo commota plębs eſt, vt P.

Tri.conſ. pot. Liciniũ e plębe primis comitiis Tribunũ creauerit,cęteri patricii fuere P.Manilius,P.Titiniꝰ P.Metius,Furius Medullinus,Popilius Volſco.Ea res,ꝙ vnus e plębe inter Tribunos militũ locũ obtinuiſſet,ī cauſa fuit,vt de tributo,qđ ãte cõferri vetuerãt, Tribuni remiſerĩt.Anxur interim receptũ eſt.Fuitq; annus ille īſignis gelida & niuoſa hyeme,adeo vt inauigabilis fit Tyberis factus.Licinius ita moderate Tribunatum geſſit,ſtrenueq; remp.adminiſtrauit,vt ſe

ſucti anno preter M.Veturiũ,qui ex patriciis vnus dignitatẽ obtinuit,cęteri plębei Tribuni
relati ſint,M.Põponius,Gn.Duillius,P.Volero,Gn.Genutius,& L.Attilius.Fuit ãn⁹ille peſti Trib. conſ.
lens,atqꝫ ad vim morbi auertẽdã Sibyllini libri a duũuiris ſunt aditi,quoꝝ iuſſu lectiſternia por.
tũ primũ Rõę facta,trib⁹ lectis,q̄ opulẽtiſſimo potuerũt apparatu,ſtratis.Apollini & Latonę Lectiſternia
vno.Altero Dianę & Herculi.Tertio Mercurio & Neptuno. hos eñ tũ dęmones,cęca vetu- prima.
ſtas,vt Deos venerari.Ad Veios ĩterĩ aduerſus Phaliſcos & Capenates & Veiẽtes,q vt ãtea,ĩ
caſtra erũpere ſunt auſi,magna hoſtiũ cęde eſt feliciter dimicatũ. Terrifico illi acceſſu caſtra Hoſtium
oppugnare aggreſſi,adduxiſſent haud dubie rẽ Romanã,ea parte,qua impetũ fecerãt,ĩ aliqd ſtrages ad
diſcrimẽ,niſi Sergii & Verginii dãnatio,documẽto Tribunis fuiſſet,ſuis mature ſubueniẽdi. Veios.
Adductis itaqꝫ ad hoſtẽ legionib⁹,qua plurimũ ꝑiculi erat, cũ mĩra ſtrage & cęde a Romano
vallo reiecerũt.Perierũt Capenatiũ multi,circa caſtroꝝ munitiones:ſed multo plures,q ĩ Ro-
manos populatores inciderũt. Veiẽtes & ipſi,ꝓ portis,quũ ĩ vrbẽ cõpellerent,nihilo minore
ſunt ſtrage affecti.Hęc foris.Romę ĩterea iniquo aĩo nobilitas ferre, ſummũ ĩperiũ, nõ modo
cũ plębe vulgatũ,ſed ꝓximo biẽnio ꝑpemodũ adẽptũ,cũ honoratiſſimo quoqꝫ ſui ordinis ege
re,vt ꝓximis comitiis peterẽt,quo contigit,vt tãtoꝝ noĩm ꝑterẽdi verecũdia, patricios oẽs
plębs crearit,Valeriũ Potitũ, Q.Valeriũ Maximũ,Furiũ Medullinũ Fidenatẽ, & Sulpitium Trib.conſ.
Camerinũ. Hoc ãno nihil eſt ad Veios memorabile geſtũ.Ex Capenate agro & Phaliſco ꝑda por.
tãtũ abducta.Multa ĩterim prodigia facta dicebant,ſed oĩm ꝑcipue religioni miraculoqꝫ fuit Prodigia.
ciuitati,ꝙ Lacus in Albano nemore,nullis cœleſtibus aquis auctus,repẽte ĩ altitudinẽ creuit Albanus
inſolitã.Miſſi cõfeſtim Delphos Coſſus Licinius,Valeri⁹ Potitus & Fabius Ambuſtus, ſciſci lacus.
tatũ ab oraculo qd ea res portẽderet.Dũ hi in Gręciã nauigãt,propriorũ eſt fatorũ interpres
Romanis oblatus,audita vox eſt Veientani ſenis cauillãtis,dũ forte ſtationatii milites vtriqꝫ
ſe,vt fit, cõuicio inceſſerẽt,tũ fore,vt Romani Veiis potirentur quũ Albani lacus aqua corri
uaretur.Id velut temere iactatũ,primo milites aſpernati,mox vbi res ĩter plures celebrata eſt,
cupido animos ĩceſſit ſciſcitãdi ecqs ſenex ille eſſet,q eas de Albano lacu effunderet ãbages.
Vbi augurẽ eũ eſſe ex quodã cognouiſſet,de priuati portenti ꝓcuratione,ſi vacaret,hoĩm ſe Facin⁹ Ro.
cõſulere velle cauſatus eſt miles quidã,qd quũ ille haud grauate pręſtitiſſet,ſecretioris collo militis.
quii ſpecie ambo inermes lõgius a ſuis ꝓceſſere. Tũ vero Romanus ꝑualidus corpore ſenem
nihil tale ſuſpicãtẽ adortus,mediũ arripit,hoſtibuſqꝫ magis tumultuãtib⁹,q̄ mature auxilio
ſubeũtib⁹,ſublimẽ ĩ caſtra detulit.Ad ĩperatores primo ꝑduct⁹,inde ab his Romã.Tũ ibi cõa
ctũ dicere,quę de Albano lacu ſpõte docuiſſet:Deos ĩqt meę vrbi iratos fuiſſe ſatis ſcio,illo
die,quo mihi eã mẽtẽ dederũt,vt fatale excidiũ patrię ꝑderẽ:Cęterũ q̄ diuino inſtinctus ſpi-
ritu in apertũ retuli,ea quin dicta ſiut,iam efficere nequeo.Nũc vereor,ne celando q̄ dii vul-
gari velint,maius adhuc nefas cõtrahã.Scio ego,fatalibus Hetruſcorũ libris augurũqꝫ diſci Fatalis de-
plina cõtineri,quãdo Alban⁹ lacus abũdaſſet,tũ ſiqua rite emitteret, fore,vt vos Romani de riuatio Al
Veiẽtibus victoria potiremini,anteq̄ id fiat,deos Veiẽtiũ mœnia haud vnq̄ deſerturos.Lęti bani lacus.
patres eã rẽ audiuere,q̄ tñ deriuatio adhibẽda eſſet,vt rite facta videret,ſolliciti requirebãt.
Nec omnimoda auguri,vt hoſti,fides eſt habita,viſum itaqꝫ legatoꝝ ex Delphis reditũ expe
ctare.Anno ĩterea circũacto Tribuni cõſulari poteſtate creant,Iulius Tullus,Furi⁹ Medulli- Trib.conſ.
nus,Sergius Fidenas,Aurelius Poſthumi⁹,Cornelius Maluginenſis,& Au.Manilius.His tri- pot.
bunis Tarquiniẽſes repẽte hoſtes facti,occaſionẽ vnã ſecuti,ꝙ Romanos multiplici bello oc-
cupatos cernerẽt,in Romanũ agrũ ꝑdabũdi irruperũt,nec illis res ĩpune ceſſit, qn L. Iulius &
Aurelius Poſthumius,eos pręda honuſtos,cũ voluntariorũ manu (delectus,Tribunis impe-
diẽtib⁹,haberi nõ potuit) ꝑ Ceritanũ agrũ,obliquis tramitibus,abeũtes adorti,ꝑda exuerũt,
ſubitoqꝫ terrore diſſipatos paſſim obtruncarũt. Sub id tempus legati ſunt ex Gręcia reuerſi.
Pythiũ carmen,qd illi ſecũ detulere, id fuit. Romane aquam Albanam caue lacu contineri.
Caue ĩ mare manare,ſuo flumine ſinas emiſſam agros irrigare,diſſipatãqꝫ riuis extingues,tũ Oraculum
inſiſte audax hoſtiũ muris,memor quã ꝑ tot annos obſides vrbẽ,ex ea tibi iis q̄ nũc pãdũtur Delphicũ.
fatis victoriã datã, bello perfecto donũ amplũ victor ad mea tẽpla portato,ſacraqꝫ patria,quo
rũ omiſſa cura eſt,inſtaurata vt aſſolet facito.Maior tũ fides Hetruſco habita eſt,ipſeqꝫ ingẽs
diuinitatis opinione eſſe apud Romanos cœpit.Sed nulli non hodie,in hac luce qua viuitur
liquere poteſt,malos dęmones hęc vtrobiqꝫ reſpõdẽda inter ſe cõpoſuiſſe,ad eũ populum, qui
maximus erat ĩ terris nõ multo poſt futurus,ꝑpetuis tenebris ĩmergẽdũ, & vt vaniſſimę arti
maior fides eſſet,ſimul vt ꝑfaniſſimo illi maloꝝ dęmonũ domicilio ad humani gñis ꝑniciem

Albani ꝓdigii procuratio. Delphis cõſtituto,maior poſtea religio accederet.Cornelius & Poſthumius Tribuni,Albani
prodigiũ curare ſunt iuſſi,mox vt auſpicia de ĩtegro repeterent,& ꝗa ſacrificia ĩ Albano mõ
te parũ rite facta magiſtratibꝰ cõſtabat,Tribunis eiꝰ ãni ſeſe abdicare iuſſis,iterregnũ ĩitũ.
Poſtremo Publius Licinius Caluus ꝓrogatiua Tribunꝰ cõſulari poteſtate creat.Is ætate ꝑ cõ
cione excuſata,ꝙ vires corporis iã effœtę eſſent, ſenſus oculoꝝ & auriũ hebetes,memoria la
baret,vigor animi obtuſior factus,a populo petiit,vt id bñficiũ ĩ filiũ,a ſe militari diſciplina,
oĩbuſq; ciuilibꝰ officiis ĩſtitutũ,cõferrẽt,qđ vbi ſeni eſt,nouo exẽplo,datũ,refecti oẽs ex eo col
legio L.Titiniꝰ,P.Menenius,Gn.Genutius,L.Raciliꝰ:hoꝝ Titiniꝰ & Genutius ĩ Phaliſcos &
Genutii interitus. Capenates miſſi,in hoſtiũ inſidias ꝓcipitarunt.Genutius honeſta morte ante ſigna occubuit
Titinius collectis in editũ collẽ,ex ꝓſenti trepidatione,militibꝰ aciẽ reſtituit.Sed cõfligere cũ
hoſte nõ eſt auſus.Nũciꝰ acceptę cladis Veios ĩ caſtra platꝰ tãtũ terrorẽ ĩtulit (Rumor erat
Romanis ducibus cũ exercitu cęſis , Phaliſcos & Capenates ad oppugnãda caſtra cõtẽdere)
vt vix miles ĩ caſtris ducũ ſit ĩꝑio retẽtus,ſed maior oĩno metꝰ ciuitatẽ ĩuaſit,quũ ſup cladẽ
in Phaliſcis acceptã,caſtra quoq; ab hoſte oppugnari dicerent. Iã ludi Latinęq; ferię ĩſtaura
tę erãt,& aqua ex Albano Lacu rite emiſſa.Tũ ꝗa fatale excidiũ Veiis inſtabat,ciuitas ad cõ
Camillus dictator. ſuetũ maiorũ remediũ cõuerſa, M.Furiũ Camillum dictatorem creauit. Is magiſtrũ equitũ,
P.Corneliũ Scipionẽ dixit,cõfeſtim quaſi noui ducis ꝓſentiret felicitas,omnia in vrbe muta
ta,alia ſpecies,alius hominũ animus,fortunaq; ciuitatis alia videri. Habito itaq; Romę accu
Matuta. ratiſſimo delectu,cui habendo Latini Hernicíq; ſponte acceſſere,votaq; Maturę matri ædẽ ſi
res proſpere euenirẽt (eam & Leucotheam vocatã,Plutarchus author eſt) ad bellũ dictator
proficiſcit.Nec ita multo poſt cũ Phaliſcis & Capenatibus,in Nepetino agro,ſigna contulit,
hoſteſq; acie victos caſtris exuit. Secũdũ eã victoriã exercitũ Veios admouit, ꝗbus ꝓſidio &
Cuniculus in Veios. munitionibus firmatis excurſionibus,quę vtrinq; ex occaſione fiebãt,inhibitis cuniculum in
hoſtiũ arcẽ agere eſt adortus,qđ opus,irrequieto totius exercitus labore,ꝑ vices die noctuq;
operãtis,vbi ad exitũ ſpectare vidit Romanus imperator,cerneretq; victoriã in manibus eſſe
nequa inuidia,ex tam opulentę vrbis pręda,a patribus,aut ab exercitu maneret, ad ſenatum
ſcripſit,eſſe iam Deorum benignitate,ſuoq; cõſilio eo ventũ,vt niſi caſus aliquis inopinatus
interueniret,breui Veiis potiretur,ipſi viderẽt, quid de Veientana pręda ſtatuendũ cẽſerẽt.
Tenuit nõ nihil ea cõſultatio,eſtq; in curia inter Appiũ Claudiũ,& Liciniũ ſentẽtia diſcepta
tũ,quorũ hic captã vrbẽ militibus diripiendã cenſebat . Damnare ille contra tam prodigam
largitionem. Vicit Licinii ſentẽtia,edictumq; eſt, vt qui Veientanę prędę vellent participes
fieri,in caſtra ad dictatorẽ irẽt.Tum Camillus decreto patrũ ex vrbe accepto, cõſpicatus ad
hęc multitudinẽ ingẽtẽ,quę breui in caſtra ſpe prędę cõfluxerat,auſpicato egreſſus militi vt
arma capiat edicit,Apolliuéq; precatus, vt pręſens voleuſq; ſibi & ſuis adeſſet,ex totius ꝓdę
ſumma decimã illi vouit, Corona inde armatorũ hoſtilem vrbem vallat,vt Hetruſcus circũ
quaq; prelio occupatus,Romanorũ eruptionẽ ex cuniculo minus ꝓſentiret.Mirati Veientes,
rerũ omniũ ignari,quid eſſet,ꝙ quũ tot dies Romanus ſe intra vallũ tenuiſſet,tum demũ ita
ferociter exortus,vrbem ſubiiſſet.Haud igitur tantã ſibi cladem inſtare ſuſpicati,impigre ar
ma capiũt,in muroſq; & ſtationes diſcurrũt.Interea cuniculus delectis militibus plenꝰ ĩ ædẽ
Iunonis ꝗ in arce erat repente armatos effudit,ꝗ ꝓpugnatores terrifico clamore circa muros
adorti,paſſim trucidant,alii portarum clauſtris vi ſubita refractis,ſuos in vrbem accipiunt.
Tenuit aliq̃diu certamẽ,ſeruis mulieribuſq; ſupnę tegulas,in ſubiectos milites,deuoluẽtibꝰ.
Poſtremo,oppidanis muro deiectis,& iã vndiq; hoſtibꝰ ſeſe portis inferẽtibꝰ,nec vna muroꝝ
parte tranſmiſſis,tetra eſt ciuiũ cędes edita,igniſq; ad terrorem augendũ domibus iniectus,
Fuiſſetq; maior omnino vis hominũ cęſa , niſi pugna pluribus locis ſua ſponte remittente,
Attẽde Camilli precationem. Camillus parci inermibus imperaſſet.Ferũt eũ direptã vrbẽ,ex arce,prędãq; maiorẽ opinio
ne ĩtuitũ,obortis lachrymis deos precatũ,vt ſi maior fortuna populi Romani videret, ꝗ quę
ſine clade aliqua poſſet corrigi, quicqd incõmodi ex ea inuidia Romano nomini immineret,
id totũ in ſuũ caput verterẽt,ſecũdũq; eã precationẽ offenſo pede concidiſſe.Quod omen ad
ipſius exiliũ pertinuiſſe poſtea creditũ eſt. Adiiciũt aliud,magis a fide abhorrens, qđ vix te
Facinꝰ vix credibile. ferre eſſem auſus,niſi a Liuio & Plutarcho authoribus grauiſſimis,ꝓditũ viderẽ : Romanos
ex cuniculo erupturos,aruſpicis vocẽ audiuiſſe,regem admonentis,ꝗ in arce ſacrificabat, eũ
populũ illo die victorem futurũ,cuius imperator exta, ꝗ ipſi in manibus haberẽt, ꝓſecuiſſet,
ac tũ templi pauimento repente diffracto milites in apertum emerſiſſe, extaq; hoſtibus adẽ

ꝑta ad Camillũ proſecanda detuliſſe. Egeſta ex tota vrbe ꝑda, cũ Camillus deoꝝ etiã ſtatuas in-
de amoliri ſperaſſet, aliud ibi miraculũ extitiſſe memorãt: ſed id fabulę ſimillimũ, Dictatore cęſa Miraculum
Iunoni hoſtia rogãte, an vellet dea ꝓpitia Romanis eẽ, annuẽs volẽſq; Romã ſe transferri fineret fide vacãs.
locutũ ſimulacrũ reſpõdiſſe, velle id ſe, aſſereret q;. Hęc Plutarchus. Ego libẽtius Liuio accedo, q̃
haud ſimulacrũ locutũ ſcribit, ſed quũ ab amolẽtiũ vno ꝑ iocũ rogaret, an Romã ire vellet, an-
nuiſſe ſit a circũſtãtibus conclamatũ, atq; inde fabule adiectũ, quaſi vox ſimulacro eſſet edita. Id
Romã delatũ in Auentino ſtatuerũt vbi Iunoni reginę tẽplũ eſt poſtea cõſecratũ. Et Veii, vrbs Iunonis re-
Hetrurię nobiliſſima, in hũc modũ capti ſunt, decẽnio poſtq̃ a Romanis oppugnari cœperant. ginę tẽplũ.
Attuliſt ea victoria incredibilẽ ciuitati lętitiam, quatriduo circa ſacras ædes ſupplicatũ. Camil-
lus quatuor equis albis, qđ imꝑatoꝝ nulli antea cõtigerat, vectus vrbem triũphãs ingreſſus eſt.
Tota ciuitas veniẽti obuiã effuſa eſt. Ipſe dedicata Maturę æde, & altera Iunoni reginę redẽpto
ribus locata, dictatura ſe abdicauit. Nepos Cornelius, eadẽ tẽpeſtate Veios captos ꝓdidit: qua
triginta ſunt tyrãni Athenis ꝑlati, q̃ Athenienſiũ clades, ſi ille tꝑa recte digerit, in ſeptimũ & qua Temporꝝ
drageſimũ ſupra trecẽteſimũ Romanę vrbis incidit: in quæ tꝑa Græcarũ rerũ ſeries, per ea quæ collatio.
Xenophon Thucydidi ſubiecit, nobis prius ſubtexẽda eſt ſexto retro anno repetenda, q̃ ad Ro.
res geſtas recurrat ſtilus. Alcibiades igit poſt fœdus cũ Pharnabazo ictũ, qđ non nihil labefacta
tũ videri potuit, ob Abydenã pugnã, Byzantiũ totis copiis petiit. Sedet id contra Chalcidonẽ Byzãtium.
in ora Thracię, modico freto ab Aſia diſcretũ. Huc claſſe admota, munitionibus oppidũ circũ-
ſedit. Pręerat vrbi Clearchus Lacedęmonius, cũ ſocioꝝ manu haud cõtẽptibili. Is vbi obſidionẽ
in longũ trahi vidit, ꝓſentibus copiis diffiſus, vt maiora ad tuẽdã vrbẽ pręſidia cõtraheret, re
bus in vrbe conſtitutis, Pharnabazum adiit, cũ quo egit, vt militibus, qui ad pręſidium eius vr-
bis erant, ſtipẽdium ſolueret, & vt naues in Helleſponti ora ad ꝓſidiũ relictas, accerſeret. Interea
Lycurgus & Anaxilaus, magis ſeruãdę vrbis cauſa, q̃ vt ſuis rebus cõſulerẽt, Byzantium Alci- Alcibiadis
biadi tradiderunt. Pridie q̃ in vrbẽ receptus ſit, ex confeſſo Helleſpontũ verſus, cũ tota claſſe ex ſtratagema.
conſpectu vrbis abiit. Interea, conſilii conſcii, rumores in vrbe diſſipant, claſſem Atticam in Io-
niam abire, ob ſeditionem ibi motã, res credita eſt, vbi vero nox affuit, curſum retro Alcibiades
cõuertit, nauibus ad vrbẽ, q̃ maximo potuit ſilentio, admotis. Ipſe cum parte copiarum, per por
tas quę in Thraciam ducũt, a proditoribus receptus, forum occupat. Peloponnenſes Bœotii &
Megarenſes qui præſidio erant ad primum tumultum exciti, circa portum & in vrbe, non nihil
pręlio hoſtẽ fatigãt: verum vbi res ꝑditas vidẽt, nec ſpem ſupereſſe vllam retinendę vrbis, fuga
ſibi ſalutem quęrunt. Xenophon in forum tantum ait decurſum ab iis qui in præſidio erant, cę-
terum vbi omnia ab hoſtibus teneri viſa ſunt, abiectis armis deditionem fieri contigiſſe. At quo Potit Alci-
quo modo res acta eſt, Alcibiades vt antea fuerat pollicitus, receptam vrbem nulla clade affecit, biades By-
quæ res poſtea Anaxilao & Lycurgo, qui Byzantium prodiderunt, apud Lacedæmonios ſaluti zantio.
fuit, vbi quũ cauſam dicerẽt, fertur Anaxilaus cõſtanter affirmaſſe, nihil a ſe turpe factũ, ꝙ pa-
triã fame ad interitũ affectã ſeruare voluiſſet: nã quũ Byzãtiũ omni re frumẽtaria a pręſidiatiis
militibus conſumpta, obſideret, cerneretq; ciues ſuos inedia cõſumptũ iri, operã dediſſe vt oĩm Anaxilai
fortuna incolumi, ꝓſenti ꝑlio ſui defungerent ciues, Lacedæmonioꝝ exẽplũ ſecutus, q̃bus ſemꝑ adagium.
maximę curæ fuit, quacũq; ratione liceret, ciuitatem ſeruare. Quo tẽpeſtiuo adagio omnis inui
dia, quę ex ea ꝓditione adhuc reliqua erat, eſt ab Anaxilao diſcuſſa. Sub vernũ huius anni tẽpus
Cyrus eſt a rege in ꝓuĩciã miſſus q̃ maritimo bello ꝓeſſet. Is vbi ad mare deſcẽdit petiit a Phar-
nabazo ſibi Athenienſiũ legatos dari, q̃ apud illũ aliquãdiu fuerãt, vt ꝑ eũ in Perſidẽ ad Darium
regẽ irẽt, aut ſi nollet tradere cõtinuo miſſos faceret, nã poſt fœdus cũ Pharnabazo ictum, Athe
nienſium & Argiuoꝝ legati in Bithyniã venerãt, vt inde ad regẽ tuto ꝓficiſcerent. Hos ne lega-
tionis noĩe rebus gerẽdis ꝓ exploratoribus adeſſent, inde ablegare Pharnabazus eſt iuſſus, q̃ per
Aribarzanẽ quẽdã ĩ Chiũ Myſię deducti, in tutũ retro abierunt. Alcibiades poſt Byzantiũ rece
ptũ in Atticã cũ viginti nauibus ꝓfectus eſt, captiuos plurimos habẽs, & ſpoliis hoſtiũ claſſem
magnifice inſtruxit, in q̃bus ſupra ducẽta captiuarũ nauiũ roſtra fuiſſe dicunt. Habuiſſe tradi-
tur & Chryſogonũ quẽdã in naui, modulatorẽ ea tẽpeſtate egregiũ, ad cuius concẽtũ nautę re
morũ pulſum coaptare iuſſi, ſuauẽ quãdã harmonię ſpeciẽ reꝑſentabant. Duris Samius purpu-
reis velis ꝓroriã nauẽ Pyreũ Athenarũ portũ ingreſſam memorię ꝓdidit: Xenophon quẽ ſequi- Alcibiadis
mur, nihil hoꝝ meminit, neq; Theopõpus, neq; Ephorus, vt Plutarchus ſcribit, q̃ hęc ipſa parũ vero in patriam
ſimilia arbitrat. Portũ itaq; ingreſſus, nõ prius ĩ terrã deſcẽdit, q̃ Euryptolemũ & familiariũ ali- reditus.
os ſibi adeſſe cõſpicatus eſt. Tota iterum ciuitas, vidẽdi hominis ſtudio ad portũ effuſa eſt, oĩm

Athen͡. ſtudiũ in Alcibiadem.

ille oculos,tot caſib⁹ iactat⁹,multiſq; victoriis clar⁹ i ſe verterat. Cũcti illũ ĩtueri, ſtudio cõplecti,oſculaq; & dexterã ĩſigere cupiebãt.Senes q̃ ꝑ nimia frequẽtia eũ tãgere nõ poterãt,ꝓcul ſtãtes,minorib⁹natu euntẽ oſtẽdere,manare prę nimio affectu intuẽtib⁹lachrymę.palã ꝓdicãtibus illũ ĩimicoꝝ ĩuidia pulſum,rẽ ciuitati calamitoſam,q̃ ſi gerẽdis reb⁹ Siculo bello ĩterfuiſſet,vix dira illa clades fuiſſet ad Syracuſas accepta. Eſſe id argumẽto,q̃ rẽ Atticã,iã maris impio pene ſpoliatã,ĩ priſtinã fortunã ſua virtute reſtituiſſet.Hęc vulgo iactari. Ipſe ĩgẽti multitudĩe ſtipatus,in forũ venit:vbi pauca de ſuo exilio ꝑ concione queſtus,oĩa q̃ extorris ꝑpeſſus eſſet,in fatũ

Alcibiadi decernitur imperiũ.

& fortunã ſuã reiiciẽs,de reb⁹a ſe geſtis,deq; vniuerſo ꝓuĩcię ſtatu,accuratiſſime diſſeruit.Tanto oĩm aſſenſu audit⁹ eſt,tãtoq; ciuiũ fauore,vt cõtinuo fit ei,rerũ oĩm terra mariq; gerendarũ, ꝑtãs & impiũ decretũ,oĩb⁹ pri⁹ bonis reſtitutis,diriſq; ĩꝓcatiõib⁹,qb⁹ abſens deuot⁹fuerat,ſublatis.Auxit illi⁹ phamã q̃ myſterioꝝ põpã,poſt Deceleã a Lacedæmoniis occupatã, ad Eleuſim mitti deſitã,ante ipſas hoſtiũ ſtatiões ĩcolumi ciuitate traduxit. Id quũ aliis,tũ ipſi Duci,adeo preclarũ facinus eſt viſum,vt iã inde iactare auderet,ductare ſe exercitũ inuictũ. Nec ita multo poſt quũ magnus ad eũ inopũ fieret concurſus,velut ab eo genere hominũ,ad rẽpu.occupandã inuitaretur,cœpit eius lõgior mora vulgo ſuſpecta eſſe:quare ꝓ magno negocio hoĩes aduerſę factionis habuerũt,efficere vt inſtructa claſſe cõtinuo in ꝓuinciã ablegaretur. Cũ cẽtũ igitur nauibus magniſq; copiis Athenis ꝓfect⁹,Andrũ prĩo applicuit,ibiq; Lacedęmoniis,q̃ ꝓſidio loci erãt,prę-

Digreſſus Alcibiadis.

lio victis,in Samũ traiecit. Feſtinatus ex Andro digreſſus ſuſpectiorẽ adhuc reddidit Alcibiadis fidẽ,velut cõſulto Andrum expugnare noluiſſet.Miſerãt interea Lacedęmonii Lyſandrũ Ari-

Lyſander Lacedęmonius.

ſtocliti filiũ,cũ impio claſſis,in Ioniã,q̃ ex Rhodo quo primũ appulit,in Con ĩſulã cũ ſeptuaginta nauib⁹traiecit,& mox inde Miletũ claſſem adduxit,ex Mileto Sardis ad Cyrum cõtẽdit,cum quo multa de belli rõne locut⁹,Thiſſaphernis ſegnitiẽ incuſare,Cyri prõptitudinẽ affirmãs ꝑ utilẽ bello futurã,nihil vereri ſe,fore,vt ſi large ſtipẽdiũ claſſi ꝑſolueretur,breui cum hoſte debellaretur.Tũ ibi Cyr⁹ſe cũ qngẽtis ĩ ꝓuinciã talẽtis veniſſe dixit,verũ paratũ eẽ ſe,qñ ita a patre iuſ-

Cyri ſtudiũ in re bellica

ſus eẽt id facere,vel regiã ſedẽ,q̃ ex auro cõſtaret & argẽto,ſi op⁹ eſſet,ĩ vſum belli cõflare. Hic lętus Lyſander,ſtipẽdioq; in mẽſem vnũ accepto,ad mare reuerſus,nonaginta nauib⁹ ad Epheſum ſubductis,tãdiu ibi eẽ ſtatuit,donec tota claſſis ad bellũ habilior fieret. Interim Alcibiades ſtipẽdii inopia in Cariã ꝓficiſcitur,Antiocho quodã rei maritimę nõ ĩmpito,cũ nauibus ad Notium relicto,quẽ idẽtidẽ monuit,ne ſe abſente ad hoſtẽ nauigaret:ille vt ſunt hominũ quorũdã ingenia ad cõtumaciã prona,velut id facere eſſet iuſſus,cũ duabus triremibus ad ipſas vſq; proras nauiũ q̃ in Epheſino portu ſtabãt,inuect⁹, cõuicio hoſtẽ irritare,quẽ in altũ abeuntẽ Lyſander cũ aliquot eſt nauib⁹inſecut⁹,reliquã Athenienſiũ claſſem ſuccurrere feſtinãtẽ,ſine ĩperio,ſine cõſilio temere ꝓgreſſam,apto mari excipit,exceptã ac ꝓlio ꝓfligatã,qndecim ex ea naues,cum

XV.

Athen͡. naues Lyſander opprimit.

totis turmis,oppſſit.Alcibiades nũciis acceptę cladis excitus,celeri curſu Samũ venit,quo naues ĩ altũ diſiectę velut ĩ pacatũ cõceſſerãt.ĩde abolẽdę ignominię cupid⁹ cũ tota claſſe Epheſũ ꝓfect⁹ ĩ cõſpectu hoſtiũ naues in ꝓcinctu habuit,nullã pugnę morã factur⁹,ſi pugnãdi copia ab hoſtib⁹facta eẽt.Lyſander rat⁹fortunã,cum ꝓſpera ſit,nõ eſſe multis caſib⁹fatigãdã,recẽti victoria cõtẽt⁹,qa numero nauiũ aliquãto eſſet hoſtib⁹ ĩferior,certamine abſtinuit.Nec ita multis interiectis dieb⁹,Thraſybul⁹ Thraſonis fili⁹vir domi æque ac militię clar⁹,cęteꝝ Alcibiadi infeſt⁹ Athenas reuerſus,ducẽ ipm ad pplm criminari,Epheſinę cladis culpã in eũ referẽs,q̃ hoĩ temerario & impito,cũ tot Iterim ꝓclari adeſſent viri,moderãdã claſſem reliqſſet,ipſeq; exigẽdę pecunię ꝓtextu,ĩ Cariã cõceſſiſſet,vt cũ pallacib⁹ quas ĩ ea terra plurimas haberet,libidinẽ & ocia,velut pacato reipu.ſtatu molliſſim⁹ ĩpator ageret. Corruptũ eẽ exercitũ ducis exẽplo,actumq; de republica niſi cõtinuo illi ſuccederetur. Multitudo his criminib⁹accẽſa,Alcibiadi abſenti imperiũ

Abrogatur Alcibiadi imperium.

abrogauit,ducib⁹ q Sami erãt,tãdiu claſſem adminiſtrare iuſſis,quoad nouus impator in ꝓuinciã mitteretur. Alcibiades timẽs ſibi in ordinẽ redacto,cum iis nauib⁹,militibuſq;,quos ſeorſum a publicis rõnib⁹alebat,in Cherſonneſum abiit.Xenophon vnã habuiſſe triremẽ ſcribit.ibi vrbes q̃ ſine rege eſſent,ex ꝓxio ĩfeſtãs multiplici ꝓda militẽ ditauit.Athenienſes impio Alcibiadi adẽpto,Cononẽ cum vigĩti nauib⁹in ſupplemẽtum claſſis,cuius imperiũ obtineret,Samũ miſerũt. Iſq; tum circa Ioniã erat rerum ſtatus.Carthaginẽſes interea,q ĩ Sicilia erãt,Agrigẽtinos fame domitos ad deditionẽ cõpulerunt. Eratq; hic quartus & vigeſimus Peloponneſiaci belli annus quo Callicratidas Lyſandro eſt ſucceſſor datus. Huic veniẽti Lyſander dixiſſe fertur,ſe claſſem ei ita inſtructã tradere,vt maris impiũ in Lacedęmonioꝝ poteſtate eſſet.Cuius inani iactãtia Callicratidas offenſus,rñdit:vt ſibi ad ſiniſtrã Sami circũageret claſſem,fore,vt ſi maris imperium

In ſuis manib⁹ eēt,hoſtes metu pſſi,nihil ex ſua ſtatiōe mouerēt,Tū ille naues inq̄t nō meo Cal-
licratida verū ſub tuo ſunt imperio:ac tātū effatus in Peloponēſum abiit.Nec tātū hoc Lyſandro
ſignū maleuoli apparuit īgenii,ſed qcqd etiā argēti i ſtipēdiū claſſis a Cyro accepti ſuperat,Sar
dis ad eū remiſit,ne Callicratidas eo poſtea vti poſſet,quo ille ab initio coact⁹ eſt i Lydiā ire,vt
a Cyro pecuniā peteret.Ferūt ad illi⁹ ianuā ſtātē petiiſſe regii iuuenis colloqū,cui quū diceret,nō
eē potāti Cyro ociū audire quēpiā,tū ſecū Callicratidas, hō excelſo aīo,inique ferēs regiū faſtū, Callicrati-
multa iis mala īprecat⁹ dicit̄,q̄ Perſicis opib⁹ allecti,tā turpiter Gręciā,ſocietatis ſpecie,Barba- dę cõſilũ.
ris,apd̄ quos nihil boni p̄ter aurū eēt,irridēdā obieciſſent, deos teſtat⁹ q̄primū Spartā veniſſet
enixe operā daturū ſe,vt Gręci ī priſtinā gratiā redirēt,vt ꝑpetuo terrori Barbaris eſſent. Atq̄
ita Cyri cōgreſſu ſępi⁹ fruſtra petito,ſine pecunia ad naues rediit,Lacedęmonē miſſis q̄ īde pecu
niā ī ſtipēdiū peterēt.Ipſe Mileſios ꝑ cōciōe hortat⁹ eſt,vt tātiſꝑ dū ex Pelopōneſo ſtipēdiū mit-
terer̄,vellēt argētū in p̄ſentē vſū cōferre,p̄ſtiterūt id Mileſii haud grauate,atq̄ ita Callicratidas
ſtipēdio claſſiariis reddito,cū cētū & quadragita nauib⁹,tā cū validā claſſem ille poſt ſuū in ꝑ-
uiciā acceſſum cōflauerat, ī Leſbū cōceſſit:ibi Metymnā,q̄ Athenięſiū p̄ſidio tenebat̄,quum ad
volūtariā deditionē cōpellere nequiſſet,vi adortus expugnauit,expugnatā militib⁹ diripiēdam
dedit,Metymneis libertatē reſtituit,atq̄ eodē die Cononē Atticę claſſis ducē auxilio venientē, Conon a La
alto mari fugatū,in Mitylenen cōpulit.Cęterū Leſbiis hortātib⁹,ante portū iterū cōfligere au- cedæ. vīcit.
ſus,triginta vacuis nauibus amiſſis(nā turmę in ꝓximū littus euaſerāt) iterū victus,ſe cū reli-
qua p̄te nauiū,trepide in vrbē recepit,q̄bus in turū ſubductis,ne ab hoſtibus abſtraherētur,vr-
bē ſumma ope tueri parat.Callicratidas portū numeroſa claſſe īſidet,Cononē obſidione fatiga-
turus,inde alio ex Chio accerſito exercitu,terra mariq̄ Atticū hoſtē oppugnat. Conon magni
tudine p̄iculi motus,haud ignarus obſidionē diu ſuſtineri non poſſe,quū vnde tātā vim hoſtiū
aleret,vrbs vna non haberet:ne igit̄ cū tota claſſe ī hoſtiū poteſtatē veniret,duas occulte trire- Conō obſi-
mes,lectiſſimo remigio,inſtruit.Hę circa meridiē ꝑ hoſtiū ſtationē,remis & velo celerrime prę- dione cīgi-
teruectę,hoſtibus fruſtra tumultuātibus,in apertū euaſere.Tū q̄ in anchoris ſtabāt,oras tepen- tur.
te abrūpunt,curſuq̄ celerrimo Atticas ſecutę naues,illę excōpoſito diuerſę inuicē abiuerant,in
pelagus vna,altera Helleſpontū verſus,quę altū tenuerat,ſub occaſum ſolis ab inſequētibus ca
pta eſt.Altera ex Cherſonneſo,quo fuga delata eſt ī Atticā cladis & obſidiōis nūcia ꝑuenit. Ibi
Athenięſes īuicto aīo,claſſem oī publica & priuata ope cōparāt:delectū habēt ex oī ętate & for
tuna,adeoq̄ oīa mature acta,vt triginta dierū ſpatio,centū & decē triremes ad bellū ꝓceſſerint.
Cęterū dū mature hęc oīa expediunt̄,Diomedon ex Atticis ducib⁹ vnus,cū.XII.nauibus Co-
noni,ſiqua poſſet,opē laturus,in cōſpectū hoſtiū venit.in quē parte nauiū a Callicratida celeri-
ter īmiſſa,decē Atticę ī hoſtiū poteſtatē venere,duabus cū ipſo duce ęgerrime dilapſis. Coiue-
rāt interea circa Samū ad naues.XL. quo cōtigit,vt claſſe iam ex Attica appulſa,cōtinuo ſit in
hoſtes itū.Callicratidas audito Athenięſiū acceſſu q̄nquagīta nauib⁹ cū Eteonico ad obſidio-
nē relictis,ad Maleam ꝓmontoriū Mitylene ꝓximū,cū.CXX.nauiū claſſe conceſſit. Ita euenit,
vt eodē die Athenięſes ex Samo ad Argynuſſas venerīt.Sūt Argynuſſę ante Leſbū ī Malęę cō- Argynuſſę.
ſpectu.inde dux Lacon ītuitus ſub noctē ignes,factuſq̄ certior hoſtiū eos eſſe,irruiſſet eadē no-
ctē ī Atticā claſſem,niſi pluuia & tonitruis,ſtrepēte cęlo,velut ꝓdigio quodā abſterritus abſti-
nuiſſet. Vbi vero primū illuxit,acie dimicatur⁹ Argynuſſas ire cōtēdit.Athenięſes hoſtes ītui-
ti exaduerſo ſtatim erigūt aciē. Ariſtocrates cū.XV.nauib⁹ ad lęuā p̄ibat,ſuccedete illi Diome
don pari numero,Diomedōti Pericles hęrebat.Erātq̄ ī his quas Pericles agebat Samarię & alię
auxiliares naues.Dextrū cornu Protomach⁹ princeps ꝓcurabat,poſt illū Traſylus.poſt Traſy-
lū Lyſias,mox Ariſtogones,nihilq̄ ī his ordine aut numero variatum.Callicratidas dexter inue
ctus,ab Hermone Megarēſi,cum quo claſſem gubernabat,monitus,vt ſine p̄lio abſcederet,quā- Callicrati-
do maior oīno claſſis eſſet Attica,q̄ Laconica(erant Athenienſium naues.CL.)reſpōdiſſe dicit̄, dę reſponſũ
Spartā,ſe cadēte,nihilo deteriorē futurā,at fugere ſibi turpiſſimum eſſe.Pugnatum ab initio eſt & mors.
cōſerto vtrinq̄ agmine:mox ſparſim ſingulę ſingulis pluresve conſertę, prędium acriter cieret
Callicratidas naui excuſſus mediis fluctibus occubuit. Periit & Protomachus,aliiq̄ plures viri
illuſtres.Nec Lacedęmoniis ſociiſq̄,amiſſo duce,diu acies māſit incolumis,quin eo cadēte cōfe- Lacedæ.ad
ſtim fuga ſecuta eſt,totaq̄ claſſis fœde diſiecta,fugiētium quidā in Chium cōtēderunt curſum: Argynuſ-
alii in Phoceā ſunt fuga delati.Naues circiter.LXX.in Athenienſium poteſtatē venere. Habe- ſas vincũt.
bāt in aīo Attici duces,hoſtes,q̄ ex acie fugerāt,cū p̄te nauium inſectari,reliqua claſſe ad Theo-
nicum,q̄ circa Mitylenē ſedebat,opprimēdum relicta,ſed vētus cum tēpeſtate ortus iuitos tam

diu Argynuſſis tenuit,quoad Theonicus,ſuoꝶ clade audita,ſuppſſo tãtiſper nũcio,donec claſ-
ſem in Chiũ miſiſſet,ipſe in littus exiẽs,terreſtri itinere,cũ iis copiis,q̃ circa vrbẽ ſedebãt,incen-
ſis caſtris Metymnã deceſſit.Conon ſub ipm̃ hoſtiũ digreſſum,deductis repẽte nauibus,ſuis ob-
uiã ꝓficiſcit.ibi mutua duces gratulatione iũcti,Metymnã primo nauigant,inde in Chium,vbi
quũ nihil oĩno agi potuiſſet in Samũ victrix eſt claſſis reducta.Theonicus & q̃ in Leſbo erãt,fa-
mẽ & alia incõmoda ꝑpeſſi in Chio hyemarũt,qb⁹hibernis annus qnt⁹ belli Pelopõneſiaci ac vi
geſimus eſt pactus. Sub initiũ veris ex Chio Pelopõnẽſes & ſocii Epheſum petierunt,vnde Lace
dæmonẽ miſſi ſunt,q noĩatim Lyſandrũ claſſis ducẽ poſcerẽt. Miſerat & Cyrus,q hoc ipm̃ Lace
dęmoniis imparet. Negare qdã eũ mitti debere,verſutũ hoĩs ĩgeniũ, & ſupra q̃ dici poſſet am-
bitioſum auerſati.Obtinuerũt tñ viri eius factionis,vt legati noĩe cũ impio ad exercitũ mitte-
Lyſander. retur.Erat Lyſander callido,vt fert,varioq ingenio:qppe q ab Hercule oriũdus quũ ei diceret,
ꝓgeniẽ Herculis res magnas vt authorẽ generis virtute nõ fraude obire oportere:ita occur-
rere ſit ſolitus,eſſe ſibi,ne leonis pellẽ vt Hercules ſemp attingeret,vulpinã inſuẽdã.dicere pre-
terea pueros aſtragalis,viros iureiurãdo fallere. Vbi itaq Epheſum venit,Theonicũ in Chium
miſit,vt qcqd ſuarũ nauiũ ibi eſſet,aut ſociorũ alibi ad bellũ inſtrueret.Ipſe iterea Sardis ad Cy
rũ ꝓficiſcit.Cui veniẽti Barbarus nouũ imperiũ familiariter gratulatus,nõ ſolũ ſtipẽdiũ,i ipſi⁹
gratiã,ſe benigne ſoluturũ pollicet,ſed ſi pecuniæ deſint aureũ ſe ſoliũ diſſecturũ,ne qd ad rem
Cyrus. mature gerẽdã ipſi duci deeſſet. Hic eſt Cyrus ille,cuius inſtitutionẽ Xenophon,quẽ in Pelopõ
neſiaca hiſtoria poſt Thucydidẽ ſecuti ſumus,pluribus eſt libris complexus:qui vt arctiori fœ-
dere Dariũ Lacedæmoniis & Lyſandro iũgeret,in Perſidẽ ꝓfectus eſt. Lyſander q iam antea ad
exercitũ redierat,ex Caria in Ceraunniũ finſ:& inde Rhodũ ꝓgreſſus eſt. Atheniẽſes interim ex
Samo i Chiũ traiecere,ex Chio Epheſum delati, hoſtiũ fines late populati ſunt. Nec ita multis
Lampſacus vrbs. interiectis diebus,Lyſander ex Rhodo in Helleſpõtũ reuerſus,Lampſacũ vrbẽ Athenienſiũ ſociã
ſubito acceſſu expugnauit,ac diripuit.Erãt tũc Atheniẽſes in Eleunte cũ nauibus paulo minus
Egos fluuius. ducẽtis:huc Lampſacenę cladis nũcio trepide allato,cõtinuo ad Egos amnẽ claſſem ꝓmouere.
Eſt is Thraciæ fluuius,haud procul Lampſaco in Helleſpõtũ decurrẽs.Inde ꝓfecti in conſpectu
hoſtiũ poſtridie claſſem in ꝓcinctu habuerũt,de ſumma rei dimicaturi ſi pugnę copia facta eẽt,
aut vt timoris cõfeſſionẽ exprimerẽt hoſtib⁹,ſi certamẽ detrectarẽt. Lyſander cõſulto ſe in por-
tu tenuit nullã bene gerẽdę rei occaſionẽ ꝑtermiſſurus.Tydeus Menander & Adimãthus,quo
rum erat claſſis imperiũ,ad Egos ſtationẽ reuerſi,loco,neq a maris iactatione,neq ab hoſtiũ in-
curſu ſatis tuto,ad terreſtrẽ frumẽtationẽ minime idoneo,ſe tenebãt. Eã ducũ inſcitiã ægre fe-
Alcibiadis officiũ circa ſuos. rens Alcibiades,qui in Cherſonneſo erat,ſiue imperatorię diſciplinę oſtẽtãdę gratia,ſiue quod ſi
milius vero eſt,charitate patrię adductus, terreſtri itinere ad naues venit:vbi periculo qd vndi
q inſtabat ducibus demõſtrato,hortatus eſt vt cõtinuo inde digreſſi Seſtũ concederent,fore,vt
nõ minus opportuno loco ſederẽt,oĩbus hoſtiũ motibus occurſuri & ab omni maris iniuria ho
ſtiliq incurſu tutiore.Hic ſiue duces Alcibiadis fidẽ ſuſpectã haberẽt,ſiue q nollẽt videri ĩperã
di peritia illi cedere,cũ cõuicio & minis exceptũ,caſtris eiiciunt.Fuit ſiue ſtultitia ducũ illa,ſiue
pertinacia,nõ ipſis ſed patrię exitio.Eñuero paucis interiectis diebus,Lyſander vbi ſatis explo-
Atheñ.claſſis ad Egos deletur. ratũ habuit,ſolute & ſine impio Atheniẽſes ex caſtris,q̃ in ripa fluminis fecerant,in terrã dilabi,
facto in Atticã claſſem ex improuiſo ĩpetu,ſine difficili vllo certamine,totã ferme claſſem,triaq
hominũ milia & amplius,oppreſſit.Cætera multitudo,quo ſuus quẽq ĩpetus tulit,in mediter-
ranea loca,cũ conſternatione & pauore dilapſa eſt.Conon media trepidatione dilapſus,vbi res
porro ꝑditas vidit,cũ octo nauibus in Cyprum ad Euagorã aufugit,incertũ,cõſcientia rei male
Paralos. geſtę,an qa de ſalute patrię deſperaſſet.Paralos nauis Athenas acceptæ cladis nuncia feſtinauit.
Vtebant eo nauigii genere Atheniẽſes,ad reos ex ꝓuincia in vrbẽ deportãdos. Ipſa Pyreum no
ctu ingreſſa,tãtã attulit trepidationẽ,vt ex portu ꝑ longos muros clamore & fletu hominũ,id
ſtationatim nũciãtiũ,funeſtę cladis nuncius fit in vrbẽ platus,tũ cõploratio paſſim orta,omnis
ſexus & ætatis multitudinẽ in publicũ traxit:ibi ꝑ noctẽ nihil a fletu & lamentatione ceſſatum.
Nec tãtũ dolor eoꝝ,q amiſſi erãt,quãtũ patrię periculũ aĩos inceſſere. Actũ de impio,actũ de li-
bertate affirmabãt.Nihil ãplius ſupeſſe,qd ſpem ciuitatis aleret,nõ claſſis,nõ exercitus,nõ mili
taris ętas,nõ pecunię,oĩa vno tpe fortunã ademiſſe,obſidionẽ,famem, atq omnia mala, q̃ victis
& obſeſſis adeũda ſunt,ſibi ante oculos ꝓponere.Nulli dubiũ erat hoſtẽ haud multo poſt affu-
turũ,qui expugnata vrbe in omnem ſexũ & ætatem,ſine diſcrimine ſæuiret,muros diſturbaret,
Atticũ nomen deleret.Hęc illi medio dolore augurari.Nec cura interea exciderat cuſtodiendę

vrbis,ſtationes in muris & circa portas diſponſit:aliaq; pſidia ſtudio parabant,ne ad primũ ho-
ſtiũ acceſſum,prędę forent. Vulgo arbitrari Lyſandrũ cũ victrici claſſe affuturũ,nec eos opinio
fefellit. Eũnueto Lacon dux Theopompo Mileſio Lacedæmonẽ miſſo,qui nũciaret victoriam,cũ
CC.roſtratis nauibus ex Lampſaco pfectus, in Leſbũ primo contendit:ibiq; Mitylenis receptis Lacedæ.ſuc
Theonicũ cũ decẽ nauibus ad recipiendas vrbes,quę in fide Athenięſiũ adhuc erãt,in Thraciã ceſſus.
mittit:ipſe receptis oĩbus inſulis & vrbibus Ægei & Ionię orę,quę Athenięſiũ fuerãt.prǣter Sa-
mũ,cũ vniuerſa claſſe in Atticã delatus,Pyreũ inſedit.Eodẽ tpe terreſtres Lacedemonioꝝ copiæ
& ſocioꝝ ad vrbẽ admotę,circa Academiã caſtra muniũt.Tũ demũ Athenięſes vrbe terra ma-
riq; obſeſſa,quũ neq; ſuis opib⁹ ſtare poſſent ãpiius, neq; alienis iuuarẽtur,ſpem illã humanarũ
rerũ ppetuã comitẽ,quã tot annis,tot aduerſis caſib⁹ ptinaciter aluerãt,quãdo vltima cogeret
neceſſitas abiecerũt:ratiq; vnũ ad ſalutẽ cõſiliũ ſupereſſe,ſi quũ imperare nõ poſſent,melioribus
parerent:primo experiendum putarunt,an honeſtis vilis cõditionibus bellum ſoluere daretur,
vt maris imperio relicto ipſi Lacedæmonioꝝ ſocii fierent,Pyreaq; tãtum haberẽt. Legati qui ad
hoc in caſtra venerant,ab Agide Lacedæmonem ſunt ire iuſſi:inde cum multa indignitate ab
Ephoris ſunt in caſtra,& ex caſtris,infecta re,in vrbem dimiſſi. Pertulerunt inde Athenięſ.ali-
quãdiu obſidionem.Mox vbi,commeatu rerum omniũq; copia deficiẽte,multitudo famẽ haud Atheñ.pa-
ferre potuit amplius,multi enim inedia abſumebãtur,decem legatos & in his Theramenem ad cem orant.
Agidem mittunt:his pacis,quibuſcũq; conditionibus,componendę permiſſa facultas. Hi Lace
dæmonem iterum ire iuſſi,vbi quæ mandata publice haberent auditum eſt,frequenti ſociorum
conuentu,quibus legibus accipiendi Athenienſes eſſent,eſt conſultari cœptũ. Corinthiis,The-
banis & aliis ſociorũ cenſentibus delendas Athenas eſſe,paſſuros ſe id negare Lacedæmonii,vt
alterum Gręciæ lumen ſuo ductu extinguer etur,indignũ prędicãtes eum populum exitio da-
re,aut ſeruitio adigere,qui in magnis Græciæ periculis,princeps in tuenda communi libertate
fuiſſet.Mitius itaq; agere placuit,hiſq; conditionibus de pace actũ,vt duodecim naues nec am-
plius Athenienſes haberẽt,lõgos muros a portu ad vrbem diruerent,exuleſq; & trãſfugas Lace Leges
dæmoniis & ſociis redderent,toto maris imperio abſtinerent.His legibus bellum ſoluere huma Atheñ.
nius Lacedæmoniis viſum eſt,ꝗ̃ Barbaros mores imitari,qui omnem victoriæ fructũ in vltione datę.
& ſæuitia reponunt.Legatos Athenas redeuntes multitudo fame confecta,ad portas ſciſcitabũ-
da excipit. Iam nihil magis animi optabant ꝗ̃ pacem,eã quæcũq; data eſſet,pro magno munere
amplexuri. Theramenes populo in publicũ vocato,quibus ipſe & collegæ cõditionibus pacem
tranſegiſſent,pro cõcione exponit.Ibi vero,nõ quia animo grata pax eſſet,ſed ꝙ omnino neceſ-
ſaria,recepta eſt.Ac tum demũ Athenienſes maris imperio ceſſerunt anno,ex quo rerum potiti Q̃diu rerũ
fuerant,duo(vt Alicarnaſſeus Dionyſius colligit)deſeptuageſimo,qui ſeptimus ac vigeſimus potiti ſunt
Pelopõneſiaci belli fuit.Lyſander receptis tranſfugis,muriſq; ad tybiarũ cãtũ dirutis,naues oẽs Atheñ.
prẹter duodecim Athenięſibus ademit,fuitq; populo author,vt triginta ſibi diligerẽt,qui ciui-
tatẽ adminiſtrarent,qđ vt facerent,in ipſis conditionibus pacis diſerte ſcriptũ,Trogus & Plu-
tarchus ſignificare vidẽtur.Xenophon poſtea id factũ tradidit.Cęterum qui vrbi prælati ſunt,
tribus Satellitum milibus ad corporũ cuſtodiã delectis,ex confeſſo non multo poſt tyrannidem
exercuere.Sed quum iidem cernerent ſe viuo Alcibiade,diu ſtare non poſſe,cum Lacedęmoniis
egerunt,vt ad Pharnabazũ ſcriberẽt,res Gręciæ nunꝗ̃ quieturas,niſi Alcibiades e medio tolle-
retur.Ille vero vbi Athenienſiũ opes fractas vidit,ex Thracia in Perſidem ire ad regem ſtatuit,
ſuũ eo acceſſum haud minus regi gratũ fore arbitrat⁹,ꝗ̃ Themiſtoclis olim fuiſſet Xerxi.Thra
ces impetu in eũ abeuntẽ facto(erat eñ phama magnũ auri põdus ſecũ ferre) oĩa rapiũt:quib⁹
amiſſis,ægre Barbaroꝝ manus effugit. A Pharnabazo igit̃ hoſpitaliter acceptus,tã diu apud
eũ in Phrygia fuit,donec illic publicis Lacedæmoniorum & Lyſandri literis,qui iam in Ioniam
redierat,ad eius necem impulſus eſt.Miſſi qui virũ ipſum interficerent, Mageus & Suſani tres
& cum his ſpiculatorum manus. Erat tũ forte Alcibiades apud Timandram ſcortum:ſed tãta
de virtute hominis erat opinio,vt ii,quibus cędes demãdata erat,haud ferro ſint auſi domum,
in qua erat,inuadere.Subiecto itaq; prius igne,oẽs circa ædes viaſq; armis inſederant. Tum ille
ſubita re cõſternatus,facto veſtiũ globo,in ſubiectũ ignẽ deſiliuit.Inde per Barbaros ſtricto gla-
dio vadens,nõ nihil ſe ferro tutatus eſt.Poſtremo multis ſpiculis confixus,ſeminudus vt erat, Alcibiadis
concidit.taliſq; fuit Alcibiadis exitus,viri ingenio facili,& ad hominũ gratiam ſibi concilian- interitus.
dam magis ꝗ̃ retinẽdam,comparato,eoq; tam vario,vt Cameleontis naturã habere diceretur, Cameleõtis
qđ animal in omnes colores preterꝗ̃ in albedinẽ transfigurari creditur,tãta interdum facilita- color.

te vſus,vt eũ comitẽ habere vulgo ꝑdicaret:naturã ꝑterea ambitioſa,& quę a flagitio & ſcelere
Thimonis praeſagiũ.
haud abhorreret.Ferũt Thimonẽ Athenienſem,q in humani eſt generis odiũ euectus, huic puero ex occurſu blãdiri ſolitũ:rogatuſq̧ aliqñ,cur tam blãde vnũ exciperet,quũ oẽs alioqui commerciũ fugeret,reſpondiſſe dicit̃,cernere ſe futurũ,vt quũ primũ ille ꝑ ætatẽ adoleuiſſet,ciuitatis ſtatũ haud dubie euerteret,eſſeq̧ ob eã rẽ ſibi nõ iniucũdũ.Lyſander,reb⁹ circa Athenas cõſtitutis,in Ioniã reuerſus,ne qd reliquũ faceret Samũ claſſem admouit. Samii,Athenis ſubactis quũ nihil aĩo occurreret vnde auxiliũ ſperare poſſent.cũ Lyſandro pacti ſunt,vt cũ ſingulis ve
Samos diripitur.
ſtimẽtis liceret oppido & inſula incolumes abire,qbus libere miſſis,vrbs direpta eſt,atq̧ ita ciuibus & fortunis ſpoliata,nobilibus,q in exiliũ fuerãt acti,eſt ab Lyſandro reſtituta. Ipſe ſuorũ phama & impio ꝓpagato,quũ vbiq̧ oĩa pacata eſſent,tota Ionię ora cũ Thracia & Helleſpõto, enauigata,Æginẽſibus ad hec, Meliis & Sycioniis in ſuas ſedes reſtitutis,q Athenienſiũ iniuria eiecti ad id tẽpus extorres fuerãt,iterũ Athenas reuerſus eſt,ac tũ demũ muros ab eo dirutos q dã ꝑdiderũt,naueſq̧ Athenieẽſibus adẽptas. Ex Athenis Lacedæmonẽ ꝓfectus,ornamẽta capta rũ nauiũ,& aureas coronas, aliaq̧ ampliſſima munera, quæ a ciuitatibus & inſulis victor dono acceperat,prę ſe tulit,pecuniã ad id ingentẽ. Xenophon quadringẽta ſeptuaginta argenti talen
Gylippi peculatus.
ta fuiſſe prodidit.Plutarchus author eſt,ante ſuum reditum,per Gylippum qui in Sicilia paucis ante annis Athenienſes vicerat:domũ ab Lyſandro miſſam,qui ſacculos haud reſignare auſus ne confuſis ſignis manifeſti peculatus conuinceretur,latera diſſuit,atq̧ ex ſingulis parte aliqua adẽpta,multa diligẽtia reſarſit.Id furtũ pręter chirographũ,quo ſignificabatur quãtũ pecuniarũ in ſingulis eſſet,ſerui quoq̧ indicio eſt proditũ.Prędicabat ille flagitii cõſcius ſub herili tecto
Noctuæ Atheñ.
plurimas noctuas cubare:ſiquidem Athenienſes per id tempus noctuę figura pecuniã obſignabant.ob id credo,quia id volucre Mineruæ eſſet ſacrũ. Conſtituit ſibi ſceleris cõſcius Gylippus voluntarium exilium.Difficilis inde conſultatio tenuit,an argentum illud in vrbem admitteretur,indignãtibus multis,veterem ſolui diſciplinam,quũ ad id tempus ferreo eſſet nũmo Spartiatarum ciuitas vſa.qđ vetus nec tãtum Laconicum Plutarchus credidit,quoniã plęriq̧ mor
Obeli.
tales ferreis ab initio vericulis vterent̃.i.obelis,qui Oboli poſtea mutata litera ſint nuncupati.
Vñ Oboli dicti.
Lyſandri amicis annitentibus pecunia publice recepta eſt,capitaliq̧ lege cautum,ſi quis aurum argẽtũve priuato poſſideret. Lyſandro ob res in bello ꝓclare geſtas certatim Græciæ vrbes ex
Lyſandri honores.
quiſitiſſimos honores decreuere,a quibuſdã arę illi,vt deo cuidã erectę,qđ Græcorum nulli antea cõtigerat,vt Duris memoriæ prodidit,Pęana eidẽ decantantibus.Ipſe vt res a ſe geſtæ lite
Chęrilus.
rarũ monumẽtis cõplexæ,ad poſteros manarent,Chærilum poetã penes ſe,omnibus ſuis expeditionibus habuit. Scripſerunt certatim & Antimachus Colophonius & Niceratus Heracleotes Lyſandria poemata:etſi Antimachus ſuũ poſtea carmen deleuit,Lyſandro iratus,ꝙ Niceratũ quem æmulabatur aurea corona donaſſet.Fuit Lyſander,vt de eius moribus,hoc quoq̧ loco
Lyſandri mores.
dicam,ingenio ambitioſo admodum & iracundo,ſuperbia ſupra q̃ ab homine,in libera ciuitate nato,ferri poſſet.quo recte Lacedęmonius Etheocles dixiſſe creditus eſt,bene actũ cũ terra Gręcia,ꝙ duos Lyſandros nõ genuiſſet. Theophraſtus de Alcibiade hoc ipſum ab Archeſtrato dictum memorię prodidit.Succeſſu igitur geſtarũq̧ rerum magnitudine elatus,quũ rem Spartanam foris crudeliter & auare in ſocios adminiſtraret,a Pharnabazo regis præfecto,cui iniurius eſſe cœperat,ad Ephoros eſt per literas accuſat⁹.Erat ille ex omnibus regiis ꝓfectis pręcipuo Lacedæmoniis ſtudio & charitate coniunctus. Miſerũt Ephori Lyſandro Scytalam,qua iuſſus eſt
Scytala qd ſit.
Lacedæmonẽ venire.eo libelli genere Spartiatæ,quũ quid ad ſuos imperatores occultius ſcribi vellent vti conſueuere.Duo ligna teretia æquis portionibus in hunc vſum adhibebãt.Pars altera apud magiſtratus in vrbe haberi.Reliquam ad bellum ſecum duces deferebant. Vbi vero arcanum aliquid ſignificari oportuiſſet,tum chartam in lori ſpeciem reſectam,lignoq̧ circũuolutam,ex tranſuerſo notabant:ea poſtremo explicita,verba pene ſingula,literarũq̧ figuræ plæreq̧ confundebãtur,adeo vt niſi perq̃ ſimili fuiſſet ligno implicita,nulla legendi ſupereſſet facultas.Scytala Lyſander accepta,vehemẽter ſibi timere cœpit,habuitq̧ pro magno negocio cũ Pharnabazo in colloquiũ venire,egitq̧ cum eo,vt de ſe q̃ honorificẽtiſſime poſſet, ad magiſtra
Lditerę oſoſę.
tus ſcriberet.Pharnabazus verſutum hominem verſutia eludendum ratus,velut omniũ ignarus,haud grauate id ſe praeſtaturũ reſpondit,binıſq̧ literis in ſecreto ſcriptis,vnis ex Lyſandri ſentẽtia,alteris criminationũ plenis,priores illas Lyſandro dat legendas,quibus receptis criminatorias occulte ſubiecit,eaſq̧ prælectis obſignatas Lyſandro domũ referẽdas dedit,nec ille prius ſe a Barbaro eluſum cognouit,q̃ literę a ſe magiſtratib⁹ redditæ,publice recitatę ſunt. Quũ

igitur p hæc ille iratos haberet Ephoros,nec reges multo placabiliores,per ſpecië voti,belli tpe
ſuſcepti,ad Hammonë Iouë pfectus eſt.Interea Lacedæmonii i inſulis & vrbibus oia,q̃ ille tyrã
nice iſtituerat,mutãda cẽſuerũt.Sed hęc aliquãto poſtea euenere.Cęterũ eo anno quo Atheniẽ
ſes impare deſierũt,Darius rex vita deceſſit. Et Dionyſius tyrãnus principatu excidit. Fuit ille Dionyſii
Hermocratis fili⁹,illi⁹ credo q fuit Hermonis. Is vt Thucydides ſcribit,Siculo bello,ſub id tpś maioris
quo Nicias in Siciliã applicuit,copiarũ eſt impator a Syracuſanis declaratus.Plutarchus Her- pater,
mocratis filiã ait Dionyſio nupſiſſe,quę quũ ille tyrãnide nõdũ ſtabilita,prĩcipatu excidiſſet,vt
proxime eſt ſignificatũ,frequẽti inimicorꝫ coitu vexata,ſibi manũ itulit. Dionyſius in regnũ re-
ſtitutus,grauia cũ Pœnis bella i Sicilia geſſit, victuſq̧ ingẽti ꝑlio a Carthaginẽſib⁹, Imilchonis
ductu,Gelã & Camarinã amiſit.Nec ita multo poſt Leõtini,q plures annos Syracuſis fuerãt,ea
temporũ nouitate vſi,ex vrbe occulte pfecti,in veterẽ patriã populatiter remigrarunt.Sed quũ
multa Imilcho ꝑlia pſpere in Sicilia feciſſet,eſſetq̧ res punica in manifeſto victoriæ curſu,tetra
vis morbi exercitũ inuaſit,ita vt breui oĩbus copiis peſtilẽtia abſumptis,p victo Pœnus impera-
tor ex Sicilia aufugerit.Ipſe Carthaginẽ veniẽs,multo luctu & mœrore ciuitatis exceptus,cul-
pã acceptę cladis i deos retulit,q p̃clarã Charthaginẽſib⁹ victoriã iuidiſſent.Se vnũ doloris ſui
leuamen habere,q̧ nulla ex teterrima illa ſtrage,gloria ad hoſtẽ puẽiſſet, durũ eſſe quoquo mõ
vinci & affligi,ſed a cœleſtibus multo leuius,q̃ a mortalibus. Vbi igr̃ domũ venit Imilcho,do- Imilcho ſi-
meſticis oſtio excluſis,ſibi mortẽ cõſciuit.Admonet me tãtæ vrbis celebritas,quãtæ Carthago bi mortem
poſtea fuit,vt punicarũ rerũ ſerie altius repetita,breuiter q̃ ante hæc tpa ſint a Carthaginẽſibus cõſciuit,
geſta,vnũ in locũ cõferã:eritq̧ eo breuior relatio,quo obſcurior eſt earũ rerũ memoria,q a Car-
thagine cõdita ad Dionyſii ętatẽ pceſſere. Cæterũ de eius vrbis origine diuerſa pte hiſtoriarũ
lõgiorẽ traximus ſermonẽ.Procedẽte deinde tpe,variis diſcordiarũ caſib⁹ ciuitas agitata,quum
ſupueniſſet domeſtico malo dira peſtilẽtia,cruẽta ſacrorꝫ religione p remedio vſi, humanas im Dira ſacrifi
molare hoſtias cœperũt.Pueri & infantes p victimis adhibebãt aris,q̃ ętas,vl' ſupbiſſimis hoſti cãdi rõ apđ
bus ſolet miſerabilis videri.Eorũ itaq̧ cruore veniã orabãt,p quorũ ſalute cæterę mactabãtur Carthagi.
hoſtię.Teterrimos eius ciuitatis conatus,exterarum gẽtium primi Siculi excepere:qđ vno atq̧
altero Rapſodię huius loco eſt a nobis in trãſcurſu memoratũ.Machei ductu primo Pœni i Si
ciliã traiecere,magnaq̧ ipſius inſulę pte ſuis armis domita,fortuna,vt fit,medio victoriæ curſu
deſtituti,re male geſta,bellũ in Sardiniã trãſlatũ eſt.Hic quoq̧ magno ꝑlio victi:nec parua exer
citus parte amiſſa,q cladi ſupfuere,cũ ipſo duce ob rẽ vtrobiq̧ male geſtã,exules iudicati ſunt. Macheũ
Milites ea ignominia cõmoti,legatos Carthaginẽ mittũt,q conficerẽt ſibi reditũ in patriã,ad- cũ exercitu
derent & minas,fore vt milites armati patriã repeterẽt,ſi pacati phiberent. Sed neq̧ p̃cibus ve fit exul.
nia impetrata eſt,neq̧ minis.Tũ milites ira accẽſi,naues conſcẽdũt,Aphricaq̧ celeri curſu repe
tita Carthaginẽ obſidione cingũt,idẽtidẽ teſtari per ſe non ſtetiſſe,quin vt ciues,nõ vt hoſtes in
patriã reuerterentur,breui fore vt ipſa ciuitas intelligeret, non ſibi virtutem in bello,ſed for-
tunam defuiſſe.Tenuit ide aliquãdiu obſidio illa,quo tempore Cartalo Machei ducis filius,ex
Tyro reuerſus,quo publice fuerat miſſus,ad decimas Siciliẽſis p̃dę Herculi ſoluendas,quũ prę-
ter caſtra iter faceret,a patre accerſitus,publicę religionis munus dixit ſe obire malle,q̃ priuato
officio fungi.Tulit ſupbũ filii reſpõſum Macheus iniquo animo,religionẽ tñ reueritus,vim illi
inferre nõ eſt auſus. Nec ita multis interiectis diebus,Cartalo cõmeatu in caſtra magiſtratibus
impetrato,cũ purpura & infulis cęteroq̧ ſacerdotii ornatu ad patrẽ venit.Macheus filio i ſecre
tiorẽ locũ abducto,oportuit ne te inquit nefandiſſimũ caput,cũ huiuſmodi inſignibus ad exu-
lem patrẽ,& in funeſta caſtra venire mihi & militibus meis pręſentem fortunã exprobaturum! Machei fa-
Verũ quia tu nihil in patre pręter nomẽ exulis agnoſcis:ego quoq̧ nõ patrio affectu ſed impe cinus in fi-
ratoria & hoſtili vi te exceptũ vlciſcar,vt ſis cæteris mortalibus documento,ne quis poſtea mi lium,
ſeris parentibus,tam petulanter inſultare audeat.Hæc ait:filiũq̧ in altam crucem cum ipſis in
ſignibus in conſpectu ciuiũ ſuſtulit.Vrbe deinde vi potitus,belli neceſſitate pro concione excu
ſata,multa de ſuo ſuorumq̧ militum ignominioſo exilio queſtus,deq̧ ſuarum contemptu vi-
ctoriarum,affectis iniuriæ authoribus ſupplicio,cæteris ciuibus ſe veniam dare pronunciauit.
Poſtremo affectati regni accuſatus,debitas patriæ & filii manibus exoluit pœnas.Mago illi im Machei cę-
perator ſucceſſit,qui Pœnorum ducum primus militarem diſciplinam inſtituit. Idem cũ vires des.
ciuitatis bellandi ſtudio & diſciplina firmaſſet,duobus filiis Haſdrubale & Amilchare ſuperſti Mago.
tibus,vita deceſſit.Hi paternæ virtutis æmuli,magno ciuitatis cõſenſu,militare imperiũ obti-
nuere.His ducibus Sardinia bello repetita eſt,& aduerſus Aphros,multorũ annorum vectigal

pro ſolo vrbis repetētes nō nihil bellatū,poſtremo ī de victoria ſtetit,vnde & cauſa melior,victi
Haſdrubal Carthaginēſes pecuniç ſolutione nō armis bellū finiuere.Haſdrubal Sardoo bello ictꝰ graui vul
perit. nere periit,impio Amilchari fratri tradito,eius īteritū dictaturç vndecim, ꝗtuor triūphi,quos
Amilchar ille geſſerat,nobiliorē fecere.Siculi Carthaginēſiū opes,cū ipſo duce cōcidiſſe rati, Leonida La
imperat. cedęmonio ī iſulā acceſito, bellū Carthaginēſibꝰ ītulerunt.Graue exin negociū Pœnis ex Sici
lia ortū,variaq; victoria ſępiꝰ dimicatū:quo certamine Carthaginēſibꝰ occupatis,Legati ab Da
Darii man- rio Perſarū rege ſupuenerunt,edicto humanas hoſtias īmolare ꝓhibētes,& caninā carnē eſitare
data. quū veteri ritu Carthaginēſes tā obſcœno cibo veſcerent.Edictū etiā ne mortuoꝝ corpora cre
marēt,ſed humi cōderēt.Poſtulare & auxilia aduerſus Gręcos,qbꝰ ille paulopoſt erat bellū illa
turꝰ,ī quo ornādo vita defunctꝰ eſt:Xerxes eiꝰ filiꝰ poſtea ītulit. Negarūt regi auxilia Cartha-
ginēſes ob Siculū bellū,quo erāt īpliciti,cętera iuſſa ſe facturos polliciti ſunt, ne ꝑ oīa cōtuma-
ces viderēt.Periit īterea Amilchar Siciliēſi bello,tribꝰ filiis,Imilchone,Annone,& Giſgone reli
Hannibal. ctis.Parē liberoꝝ numerū Haſdrubal,q in Sardinia periit,extulerat,Hānibalē,Haſdrubalē,& Sa
Sapho. pho.Hoꝝ ductu & auſpiciis res punica,domi foriſq;,ide adminiſtrata eſt.Bellū his ducibꝰ Mau
ritaniç illatū,& cū Numidis aliq̄diu eſt armis diſceptatū. Aphri quoq; bello victi,cōpulſi ſunt ī
ꝑpetuū ꝓ patrio ſolo ſtipēdiū Carthaginēſibꝰ remittere.Ciues īterea inſignē ducum multitudi
Centum iu nē ꝑtęſi,ꝑſertim quū penes vnā familiā,nō armoꝝ ſolum,ſed iudicioꝝ etiā poteſtas eſſet,ſuç li-
dices. bertatis admoniti,cētū ex ſenatoꝝ numero creāt iudices,q a ducibꝰ bello reuerſis,geſtarū rōnē
exigerēt,vt eo metu domeſticas leges & iura reſpicerēt,foriſq; moderatiꝰ imperio vterēt. Et Car-
Imilcho. thaginēſes ī hūc modū ſuoꝝ īmpia cohibēda arbitrati ſunt. Imilcho ī Haſdrubalis patris locū
ad Siculū bellum tpis īteruallo repetitū,quū iā Dionyſiꝰ Syracuſis Tyrānidē obtineret,eſt miſ-
ſus,q rebꝰibi ꝑclare geſtis vniuerſum exercitū,vt ſupra eſt ſignificatū,peſtilētia amiſit:cuiꝰ acer
biſſimi caſus affectu Carthaginē reuerſus manum ſibi ītulit.Dionyſiꝰ igiť Pœnis Sicilia pulſis,
Dionyſii toriꝰ īſulę imperio ꝑ ocium potitꝰ eſt:cęteꝝ ne florētiſſimꝰ exercitꝰ,quo ī domeſticis bellis fuerat
potentia. vſus,deſidia & ocio corrumperet,copias ī Italiā freto traiecit:primoq; Gręcos adortꝰ eſt,q vr-
bes habebāt ī extrema Italiæ pte Siciliā verſus:ſimulq; cęteros Gręcos late terrā Italiā ea tēpe-
ſtate incolētes deſtinat ſibi hoſtes. Eñuero ꝑter orā ad Ionium mare & Salētinum obuerſam,q̄
Magna ab ipſo gētium īcolatu,magna eſt olim Gręcia dicta:iā oē Brutioꝝ litꝰ,Lucaniç,Cāpaniç,Latii,
Gręcia, Hetruriç,citra vltraq; Apœnini iuga vſq; ad Adriā & Padum:addo Vmbriā, Sabiniā,aut ſoli
Græci tenebāt,aut Barbaris ꝑmixti Oenotrii.Aborigenes,Archei,Arcades,Epii, Chalcidenſes
Gręcę fuerunt gētes.Apparebat itaq; totā Italiā eo bello motum iri,qđ tum Dionyſiꝰſua,vł po
tētia,vel amētia potiꝰadductꝰ Gręcis īferebat. De cuiꝰeuētu priꝰ q̄ dicā,vna memorabilis inter
magnę Gręcię ppłos pugna,q̄ ętarē vnā & āpliꝰ hęc tpa ꝑceſſerat,priꝰreferēda eſt.Fuerāt olim
Crotoniatę Metapōtini Sybaritę & Crotoniatę cōi noīe,alios ſuę gētis ppłos Italię finibꝰpellere adorti,Sy-
rimq; vrbē ex hoſtibꝰ vi captā,quum forte diriperēt,qnquagīta iuuenes Mineruę ſimulachrum
amplexos,ſacerdotēq; ipſiꝰdeę ſuis ornamētis velatum,īter ſacras aras īpie ꝑemerunt.Peſtilētia
Metapōtini inde Crotoniatę & Metapōtini aliq̄diu laborarunt,donec Delphico oraculo iuſſi ſunt īterfecto
Syris. rū manes īpſmq; numē muneribꝰplacare.Ferunt Syrim vrbē Troianoꝝ oppidū fuiſſe:idq; argu
mēto adiiciunt,q Pallas hic religioſe coleret. Crotoniatę peſtilētia defuncti,bellū Locrēſibꝰ īnfe
rūt,q Syrina obſidiōe hoſtibꝰſuppetias tuliſſent:quo metu Locrēſes territi,externis auxiliis opꝰ
eē rati,a Lacedęmoniis,cū qbꝰpacē iā antea pactā habebāt,ſupplices opē īplorāt.Spartiatę lōgī
Caſtor. quā militiā detrectātes,a Caſtore & Polluce iubēt legatos auxiliū īplorare:id omē Locrēſes ſecu
Pollux. ti Caſtoꝝ tēplū īgreſſi,rē ibi diuinā faciūt,puluinariaq; ī naui āmbobꝰ cōponūt, velut ꝓpitiatos
ſecū veherēt. Vbi vero domū vētū ē.XV.M.Locrēſiū,cū Rheginoꝝ appēdicibꝰ,aduerſꝰ.CXX.
Locrēſium Crotoniatū milia,ad Sacrā fluuiū cōgreſſa,nō tā aliq̄ vicēdi ſpe,q̄ certo moriēdi cōſilio ſi vince
victoria. re negſſent,tāto aīoꝝ ardore cōflixerūt,vt dū honeſte mori cupiūt,egregie vicerit:nec vlla ęque
res,ac deſpatio ꝓfuit ad victoriā.Ferť Aqla Locrēſiū aciē q̄diu pugnatū ē,circūuolaſſe:duoq; pa
ludati iuuenes albis eqs ſedētes,ab vtroq; cornu,ꝓ Locrēſibꝰ dimicare viſi, q parta victoria con
Celerrimus feſtim euanuerit.Auxit admirationē rei huiꝰnūcii celeritas,q̄ tāta fuit,vt eodē die, quo in Italia
victorię nū pugnatū ē,tā īſignis victorię phama Lacedęmonē,Corinthū,& Athenas ꝑuenerit.Meminerunt
cius. miraculi huiꝰGręci & Latini authores.Diuq; geminæ aræ Caſtoris & Pollucis ī extrema flumi-
Adagium. nis ripa,geſtę rei monumētū durauere.Celebratū īde īter Gręcos ꝓuerbiū. Veriꝰ rebꝰ ad Sacram
geſtis.Nec poſt id tpſ vlla armoꝝ cura fuit Crotoniatis āpliꝰ.Odiſſe vulgo qđ ſemel infeliciter
mouerāt,abiiſſetq; breui vetꝰ illđ bellicę diſciplinę ſtudiū ī ociū & luxuriā,niſi haud mlto poſt

Pythagoras interueniſſet,q̃ ꝓfeſſiõe ſapiẽtiæ,aſſiduis iuuenũ cœtibꝰ philoſophiã æmulantiũ
vrbẽ ĩ priſtinã celebritatẽ & phamã reſtituit.Et Crotoniataꝝ opes ſic cõcideſt,pari pene cele-
ritate,q̃ ipſi Sybaritarũ potẽtiã iã antea euerterãt.Fuit.n.Sybaris ab Achiuis cõdita,Crotõis
eñ origo alio qdẽ ẽ loco a nobis relata.Sybaritę vrbẽ ĩter Cratidẽ,&Sybaridẽ flumĩa habueſt: Cratis &
vtriuſq; amnis natura lõge ĩter ſe diuerſa.Cõſtat eq̃s ex Sybaride potãtes cõfeſtĩ ſternutamẽ Sybaris flu
to exagitari,ob eãq; offenſã,pecus ab eiꝰ aq̃ hauſtu de ĩduſtria arceri.Cratis ſuis vndis immer uii.
ſos,cãdidos & flauos efficit,multiſq; morbis medeẽ.Sybaritæ igiẽ tãtũ armorũ ſtudio florue-
re,vt quatuor finitimas rexerĩt gẽtes,vrbibꝰ quinq; & viginti imperio ſubactis, quo contigit, Sybaritarũ
vt.ccc.armatorũ milia,aduerſus Crotoniatas,vno tpe ad bellũ ĩſtruxerit,ſed tãtã rerũ felicita- copiæ.
tẽ luxuria & voluptas euertere,ita vt ſeptuagita dieꝝ ſpatio,opibꝰipius ppl̃i afflictis,captã vr
bẽ Crotoniatę imiſſo flumĩe ĩmerſerĩt.Sed hęc mľto priꝰgeſta ſũt.Dionyſiꝰq ĩ Italiã copias tra
iecerat,Locris captis,ĩ Crotoniatas oẽm belli molẽ verterat.Reſtiterũt hi p̄ter opinionẽ omniũ
multo fortiꝰtũc armis vſi,quũ pauci eſſent,q̃ quũ tot milia olim aduerſus Locrẽſes dimicaſt,
tãtũ ſobria pauptas cõtra diuitiarũ ĩſolẽtiã ſępe valuit, ĩſperataq; victoria eſt ſperata certior.
Dionyſio p̄ſẽti bello occupato Galloꝝ Senonũ q paucis añ mẽſibꝰvrbẽRomã ceperãt,legati ſu Senones.
perueneſt,ipſiꝰ tyrãni amicitiã & ſocietatẽ poſtulãtes.Sed dũ in Græcarũ gẽtiũ rebꝰ explicã-
dis nimiũ ĩmoror,factũ eſt,vt p̄ter ſtili inſtitutũ,Romanę hiſtorię relatio,q̃ p̄cedere alioqui de-
buit,tãtũ ſit repetẽda,q̃rũ a captis Veiis ad Senonicũ bellũ tpis ĩterfuit,etſi pauciſſimoꝝ fuit
annoꝝ ĩtercapedo illa.Et ne ſemel repetita externarũ rerũ ĩtercurſu interpoleẽ,paululũ adhuc
ꝓcul Italia rerũ hęc euagabiẽ relatio:nã qđ ad Dionyſiũ attinet,quũ eiꝰconatꝰCrotone tenꝰ ĩ-
ualuiſſent,nouũ bellũ ex Aphrica ortũ ĩ inſulã reuocauit.Carthaginẽſes poſt cladẽ Imilchone
duce acceptã,reparatis viribꝰSiciliã Hãnonis ductu petiuerũt,de quo hoſtiũ appatu quũ Dio
nyſiꝰ,p̄ter rumores,Suniatoris viri aphri lr̃is fieret certior (erat is Hãnonis ĩimicꝰ lõge alioq Suniatoris
opibꝰ inter Pœnos p̄potẽs)codicillos quos ille ad Dionyſiũ dederat dep̄hẽſos Hãno Carthagi ſupplicium
nẽ miſit,qbꝰpublice recitatis,Suniator capite dãnatꝰ,cautũq; lege eſt,ne Pœnoꝝ q̃ſpiã Gręcas
deinceps literas diſceret,nec cũ hoſte quidẽ ſine arbitro loq̃reẽ.Dionyſiꝰ,quẽ nõ Sicilia tota nõ Dionyſii
Italia capiebat,pluribꝰpoſtea p̄liis fractꝰ,ſuoꝝ inſidiis interiit.Plutarchus author eſt habuiſſe opes.
eũ,ad belli vſum,triremes quadringẽtas,decẽ milia eq̃tũ,peditũ viginti,& ſupra hæc ſtipatoꝝ
decẽ milia.Sic quoq; adeo meticuloſe vixit,vt quũ oĩm mortaliũ metueret inſidias, pigmẽta- Dionyſii
riũ accerſeret,q ſibi nouaculam non admittẽti capillũ candẽti aduteret carbone.Sunt q filiarũ metus.
miniſterio in tondendo vti ſolitum ſcribant,ſed tandiu in hũc vſum admiſſas,quoad p ætatẽ
virũ appetere nõ potuiſſent.Metũ & violentiã adamantina appellabat vincula,ſeq; adamanti-
nis vinculis p̄ĩcipatũ filio relicturũ p̄dicãs.ſed hæc q̃ de Dionyſio nũc traduneẽ,aliq̃to poſtea
contigerunt,q̃ ſint triginta tyrãni ex Athenis exacti.Eniuero illi ſtipatorũ multitudine freti
quũ in apertã tyrannidẽ euaſiſſẽt,multi libertatis nõ immemores,metuq; ꝑculſi,volũtariũ ſibi Tyranni
exiliũ cõſciuere,fauere interim Lacedæmonii tyrãnis,& Lyſander in primis,q fuerat pręſentis Atheñ.
ſtatus author.Edictoq; vetãt quẽpiã ex Athenis ꝓficiſci,ꝓfectũq; Græciæ vrbibꝰ priuato pu-
blicove hoſpitio iuuari.Thebani cõtra iniquo aĩo ferẽtes,ciuitatẽ clariſſimã triginta tyrãnoꝝ
ſæuitia lacerari,& qđadhuc iniq̃us videri,Lacedæmonios eſſe ſus iniuriæ authores,q liberãdę Thebanoꝝ
Gręciæ titulũ bello p̄tuliſſent,edicũt,vt capitale eſſet,ſiqs Bœotiorũ Athenienſem extorrẽ nõ edictũ pro
hoſpitio & oĩmi ope iuuiſſet:vulgo igiẽ ex Attica in Bœotiã ab exulibꝰ cõceſſum,eratq; in his Atheñ.
Thraſybulꝰhõ acri ĩgenio ac tyrãnidi ĩfeſto.Huiꝰductu quadrigẽti Athen.exules Thebis ꝓfe
cti Philã primo occupãt,Ide & Pyreũ,mľtaq; ĩteri p̄lia vtriq; depugnata. Tyrãni ex munichia
velut ex arce ĩ exules faciebãt ĩpetũ,ſępiuſq; victi q̃ victores p̄lio diſcedebãt.Sed nihil tyrãnoꝝ
ferociã magis frãgebat,q̃ occulta ciuitatis ſtudia,q̃ ꝓThraſibulo & exulibꝰhaud dubie ſtabãt,
ex occaſiõe in tyrãnos eruptura.Mittũt itaq; illi Lacedęmonẽ auxilia ĩplotatũ,redierat tũ for-
te ex Hãmonis oraculo Lyſander,q ſuis author ciuibꝰfuit,vt laborãtibꝰ tyrãnis matute auxi-
liũ ferrẽt:decernuneẽ tyrãnis,inter quos celebritate & odio Critias & Theramenes eminebant,
cẽtũ ad vſum belliq̃talẽta,Lyſãdroq; negociũ daẽ,vt eos liberaret obſidiõe.Spartanorum reges,
quũ ĩuidia,tũ metu,ne Lyſãder tyrãnis ĩ priſtinũ ſtatũ reſtitutis,vt Athenis,ita alibi,paucorũ
p̄ĩcipatũ ĩduceret,fieretq; p hæc ip̄e oĩno potẽtior,q̃ tutũ eſſet ciuitati,inter ſe cõponunt, vt
ex duobꝰ,Pauſanias cũ Lyſãdro ad id bellũ ꝓficiſcereẽ.Suſceptę militię p̄textꝰ fuit,vt tyrannis
auxiliũ ferret.Cæterũ vbi enixe Pauſanias operã dedit,vt Atheniẽſibꝰinter ſe reconciliatis,ſe-
dataq; diſcordia,res ad popularem ſtatum retraheretur,omnis laus ſublatæ tyrannidis penes

Pauſaniæ opa tollūt. vnū fuit Thraſybulū,cuius ductu ex Bœotia fact⁹ erat I tyrãnos īpet⁹.Ægre tulit Lyſander tā
tā ſibi e manib⁹ occaſionē extortā,ſed multo ęgri⁹ ppl's,vbi nō lōgo īteriecto tpe Atheñ.a Lace
Tyranni. dæmoniis defecere.Pepīt res īpa Pauſaniæ odiū ingēs,Lyſandro authoritatē.Erat interim bel
Dercylides lū in Ionia cū Perſis,fueratq ab īitio eo miſſus Dercylides cū exercitu.Enſuero Lacedæmonii
Athenīēſiū rebus euerſis,ad Aſiæ imperiū aīm adiecerāt.Is in puīciā delat⁹, vbi rē ſibi cum
duob⁹ pfectis regis futurā vidit,Thiſſapherne & Pharnabazo, p magno habuit negocio,cum
Thiſſapherne ī colloquiū venire,quē hortādo monēdoq ppulit,vt data ſibi ī ſtipēdiū pecunia
ab armis diſcederet,īpſe ī Pharnabazū q Phrygię pērat vertit oēm vim belli.Criminari ille apd
regē Thiſſaphernis flagitiū,q dū Lacedęmoniis obſeqret,regias opes pderet,velut parꝫ fuiſſet
veniētē hoſtē nō repellere,datā ab eo etiā pecuniam qua grecorꝫ claſſis & exercit⁹ aleret,quaſi
multū intereſſet,terra an mari potius regiæ opes periclitarentur,indignum ſcelus admitti,q
bellū redimeret ptio nō armis.His ille querelis regem a Thiſſapherne alienatū hortatus eſt,vt
Conon. Cononē Atheniēſem q tū in Cypro erat naualis belli ducē legeret,id Artaxerxes non ſolū fe-
cit,ſed quingēta etiā talenta,ad inſtruendā claſſem,illi in prouinciā miſit:Lacedæmonii & ipſi
ex Ægypto,cuius terræ rex ex pfeſſo erat Artaxerxis inimic⁹,cētū triremes ad vſum belli,ma
Dercylidis geſta. gnāq vim tritici accepere.Dercylides īterea aduerſus Pharnabazū aliq oīno geſſit,q Xenophō
lōgiore filo hiſtoriæ eſt executus ſed illa haud multū alioq mirabilia.Cæterum qa nouo duce
aduerſus Cononē opus eſſe videbat,& q tanto bellorꝫ apparatui merito pēſſet,poſtulantib⁹ ſo
ciis,Ageſilaus eſt ad id bellū miſſus.Tenuit nō nihil oraculi anceps reſpōſum Lacedæmoniorꝫ
conſultationē,erat ex Delphis relatū,fore,vt tum Spartani imperii finis adeſſet,cū regiū clau-
Ageſilaus. dicaſſet imperiū.Erat Ageſilaus pede claud⁹.Ad poſtremū ſati⁹ viſū eſt,regē inceſſu, q impe-
rio regnū claudicare.Ageſilaū ducē eligūt,q Agide fratre mortuo rex magno fuerat conſenſu
creatus,poſthabito Leuthichida,qui quū Agidis filius creditus eſſet, phama tamē eum Alci-
biadis adulterio ortum,quod ille p id tempus quo Lacedæmone fuit,cum Thimea Agidis re
gis cōiuge cōmiſiſſet.Ageſilaus igit petiiſſe dicit,vt tria Spartanorum milia ſibi darentur,ſex
ſociorum,fore,vt in Aſiam tranſgreſſus,aut regem ad pacem compelleret,aut tantum illi ne-
gocii in ea prouincia innecteret.vt nullus pſici belli ſenſus ad Græcos pueniret.Lyſander præ
terea q ab initio Ageſilao fauerat,ad Ionię ciuitates ſcripſit,q ſua a rege defectione belli cauſa
extiterāt,vt nominatim Ageſilaū a Lacedæmoniis belli ducē poſcerēt,ad qd ipm legati ex Aſia
Lacedęmonē miſſi,facile impetrarūt,vt Ageſilaus in Aſiā cū exercitu mitteret. Ipſe vero inter
Lyſandri Lacedæ.ambitio. trigīta cōſiliarios Lyſandrū ſibi dari petiit,q vbi ī Aſiā eſt vētū,oīm ī ſe oculos cōuertit:Lyſan
drū mirari oēs,Lyſandrū intueri,alebatq p hæc ābitioſa hoīs natura,pſonæ oblita quam gere
bat,maiorē in dies inſolētiā.Spectare primo effręnatā viri ābitionē Ageſilaus,verū vbi maiorē
ſibi imperii partē vēdicare vidit,ac iam nō procul eſſe,vt in ordinē ab eo redigeret, quum alia
aliis militaria munera demādaret,Lyſandrum diuidundis carnibus præfectum deſignauit. In
de ad Ionas cōuerſus,ite inquit & meū carniū ſectorem colite. Lyſander pſenti iniuria inſtru-
ctus,ab Ageſilao quæſiuiſſe dicit,nū recte ſibi facere videret,q ſic amicos minores redderet.Cui
ille,recte(inqt)me ſi velit maiores fieri.Nec diu poſtea Lyſander in puincia māſit, ſed domū
Thiſſaphernis cōſiliū. ignominioſe nauigauit.Petiit Thiſſaphernes q adhuc Aſię pērat ab Ageſilao nup in puinciā
appulſo,vt tantiſper a rebus gerendis abſtineret,quoad ipſe in Perſas ad regem mitteret,certo
ſcire ſe,ita futurū vt rex pmiſſurus eſſet Gręcas ciuitates,q in Aſia eſſent,ſuis legibus degere,
pactæ ad hoc ipm in tris mēſes inducię,quib⁹ Thiſſapherni datū eſt ſpatiū ad exercitum bello
inſtruendum.nouatumq copiarū ab rege petendi.Ageſilaus etſi poſt initas inducias cōfeſtim
ſenſit,quæ a Barbaro pararentur,ſanctum tamen habuit iuſiurandum,quo conſtantiæ exēplo
magnam Aſiæ partem Spartano nomini deuotiſſimam reddidit, contra ob perfidiam Barba-
ro infeſtā.Cōfirmatis itaq p ocium partibus,Thiſſaphernes caduceatorem miſit, qui Ageſi-
lao nunciaret,vt niſi paucorum dierū ſpatio Aſia & Ionia excederet, vindicaturus eſſet armis
puinciam.Subridens Ageſilaus,refer inquit Thiſſapherni,me ei non paruā gratiam habere,
q deos Græcis propitios,priuſq bellari cœptum eſſet,ſibi iratos ſuo piurio reddidiſſet.Inde ſi-
Ageſilai cōſilium. mulata in Cariā expeditione,iuſſiſq vrbibus commeatum comparare,quum omnes hoſtiū vi-
res callida belli ſimulatione eo deflexiſſet,ipſe in Phrygiam repente impetum auertit:ſociorū-
q copiis in itinere aſſumptis,multas hoſtium vrbes improuiſo acceſſu vi cepit,captas diripu-
it.Ditatus eſt breui vniuerſus exercitus,multiplici hoſtiū præda,& equitatus frequens quæſi
tus,quum ab initio nullus eſſet.Exercitu dein Epheſum reducto,omnes copias militari medi[illegible]

tatione exercuit,forũ interea armis eq́ſq́ꝫ venalibꝰ plenũ,Ærarii fabri,Cotiarii,Fullones certa-
tim bellica parabãt arma,ita vt vere a quibuſdã vrbs ipſa ꝑ id tꝑs ſit martis officiua nũcupata.
Vbi vero gerẽdaꝝ rerũ tꝑs affuit,Epheſo Ageſilaus ꝓfectus,in Sardianũ agrũ per ardua loca
irrupit,triduoq́ꝫ cũ multa ꝑda ꝑ hoſticũ euagarꝰ,quarto die regiũ equitatũ,haud ꝓcul Pacto-
lo amne,obuiũ habuit,ibi in Peloponneſiacos ꝑdatores Barbari eq́tes ĩmiſſi,nõnullos vt diſpa
lati & incauti vagabanť,obtrũcãt. Ageſilaus ſuoꝝ periculo cõmotus,equitibꝰ mãdat ſuis, vt
peditī ſuppetias eant, quos cũ fremitu ꝓpiquãtes Perſę cõſpicati,vndiq́ꝫ & ipſi turmatī coeunt
validius hoſtẽ excepturi:eã cõſerendæ pugnæ occaſionẽ Ageſilaus arripiẽs,om̃e robur peditũ
in ꝓliũ trahit, q́bꝰ maxime auxiliis cernebat hoſtẽ carere. Eniuero Thiſſaphernes veritus, ne
in Cariã eo anno Lacon dux,vt antea in Phrygiã erũperet, oẽm regiũ peditatũ in eã ꝓuinciã
ablegauerat. Reſtiterũt Perſæ q̃diu illis,cũ eq́te certamẽ fuit,vbi vero a frõte,& a lateribꝰ Pelo
ponneſiaca phalãge vrgeri coepti ſunt,turbati fugã capeſſunt. Multi in ꝓximũ flumen irruere
Græci pactolũ trãſgreſſi caſtra,q́ in aduerſa ripa Barbari ſtatuerãt,diripiũt:ĩde in Sardianum
agrũ effuſi,ferro & igni foedãt nobiliſſimã regionẽ. Sardibꝰ iterim Lacon adeq́tãs,ꝓconis voce

Ageſilai ſtratagema

ꝓnũciari iubet,ſiq́ libertatis egeãt,vt ad ſe tãq̃ ad ſociũ,& libertatis aſſertorẽ trãſirẽt. Siq́ Aſię
imperiũ ſibi vẽdicarent in apertũ egreſſi id ſecũ armis decernerent. Poſtremo cũ nihil ex vrbe
moureť vlteriꝰ ire ꝑgit,oĩa terroris & ꝑdæ cõplens. Hæc vbi Artaxerxi,q́ iãpridem in Perſis
regnabat,nũciata ſunt,Maſtũ in ꝓuinciã miſit,q́ Thiſſaphernẽ,vt oĩm maloꝝ authorem,iter-
ficeret. Fauerat ille Lacedæmoniis,quibꝰ erat Artaxerxes non parua de cauſa,iã antea infenſus
Is a patre Dario regni hęres relictus,quũ Cyrum fratrẽ, cui pater legauerat Lydiæ præfectu-
rã,& oẽs ciuitates ad mare iacentes,aduerſus ſe res nouas moliri reſciuiſſet, domũ accerſitum
aliq̃diu in aureis habuit cõpedibus,priuaſſetq́ꝫ eum vita,niſi precibus matris Artaxerxes vi-
ctus,data venia,vinculis eũ liberaſſet. Cyrus,ea iniuria adhuc magis accẽſus,in ſuã præfecturã
reuerſus,bellum ex profeſſo in fratrẽ inſtruit. Lacedæmonii,q́ aduerſus Atheniẽſes fuerant ab
eo adiuti,velut ignari in quẽ bellum inſtrueretur,publice ei auxilia miſerunt,ſperãtes ita fore,
vt apud Cyrum gratiã inirent,& ſi aduerſa Cyri fortuna fuiſſet,ignoratiõis ſimulatiõe nõ de-
futurum veniæ patrociniũ. Cõgreſſi itaq́ꝫ prælio fratres,forte & manus inter ſe conſeruerunt

Cyri iunioris caſus.

Artaxerxes a Cyro vulneratꝰ,celeritate eq́ ſeruatꝰ eſt. Cyrus a regia cohorte circũuẽtꝰ, forti-
ter dimicãs cõcidit,cuiꝰ morte regnum eſt Artaxerxi ſtabilitũ. Græci q́ pro Cyro in acie ſtete
rãt(fuerũt em̃ ad decẽ milia)egregie ea parte vicerãt,qua fuerat ab eis pugna cõſerta. Verum
amiſſo duce,ea audacia fuere,vt ꝑ impacatas gentes & Barbaras nationes,lõgiſſima itinerum
ſpatia emẽſi,ad ſuos ſint incolumes reuerſi. Et hęc Trogus lõgiore quidẽ ſermone. Plutarchus
id bellũ executus,Cunaci loco nomẽ fuiſſe ait,vbi pugnatũ ſit,q́ ſexagĩta ſtadia a Babylone di
ſtet,ad decẽ ſtadioꝝ milia a mari remotꝰ,vñ Cyrus cũ exercitu moueat,quadraginta hominũ
milia Artaxerxẽ in aciem eduxiſſe,variaq́ꝫ a Dinone & Cteſia eiꝰ belli ſcriptoribus tradi,& in
primis de morte Cyri Dinonẽ ſcripſiſſe ait,occiſo a Cyro Artaxerxe quodã Caduſiorũ duce,q́

Altera opinio de Cyri nece.

fuerat illi obuiꝰ,mox illũ ad Artaxerxẽ fratrẽ ꝑ cõfertos hoſtes irrupiſſe,eũq́ꝫ vulnerato equo,
ad terrã deieciſſe,ſuorũq́ꝫ ſubito accurſu in equũ a Teribazo impoſitum,altero impetu a Cyro
deiectum,tum factum,vt telis certatim a ſtipatoribus regis in Cyrũ coniectis,multis ille vulne
ribus trãſfixus mortẽ occubuerit. Cteſias,Artaxerxe duce interfecto regem petitum a Cyro ꝑ-
didit,eumq́ꝫ ſpiculo vulneratum ad terrã deieciſſe,tũ vero eũ ſublatũ cũ paucis in proximum
ſe tumulũ recepiſſe. Interim vero quũ Cyrus ea parte,qua pugnabat,hoſtes territos cum cęde
ageret,ita accidiſſe,vt tyara ſit illi capite excuſſa,& iã cognitus a multis ꝑ rege adoraretur,Me-
trodotẽ vero cõtra haſta eiꝰ tꝑs ſcđm oculum trãſfixiſſe,ac tum demũ fluuio ſanguinis debi-
litatũ præciſaq́ꝫ poplitis vena concidiſſe. Vix eius caſus a Cauno quodam regi nunciatus cre-
di potuit. Miſit vbi eius corpus iacere dicebať,qui omnia diligẽtius explorarent. Ipſe vero labo-
re & æſtu affectus,quũ ſitim amplius ferre nõ poſſet,ac parũ abeſſet quin aquæ deſiderio expi

Aqua regi oblata.

raret,a Caunoꝝ quodã aqua illi oblata eſt,in ſordido vtre coinquinata,quam tanta cupiditate
hauſit,quũ octo cotylæ eſſent,vt iureiurãdo affirmarit,ſe nunq̃ in vita ſuauius bibiſſe,ac tum
demum Cyri caput delatum. Periiſſe eo prælio aiũt quidã ex iis,q́ cũ Cyro ſteterãt ad nouem
milia hominũ,quorũ ſint capita Artaxerxi reꝑſentata,Perſarum viginti milia. Cyri interfecto-
res magnis a rege muneribus affectos,Paryſatis amboꝝ mater alios alia fraude aggreſſa,exq́-

Poena ꝑcuſſoꝝ Cyri.

ſitiſſimis poſtea ſuppliciis necauit. Catẽqui poplitem percuſſerat,decem dies variis cruciati-
bus affectũ,mox effoſſis luminibus,æreq́ꝫ liquefacto auribus infuſo,necari iuſſit. Metrodotem

(is eñ primꝰ circa oculũ vulnus inflixit)duabꝰclauſit ſcaphis, ita cõpactis vt caput, & crura dũtaxat extarẽt,ad ſolẽ ĩde obuolutũ melle cibari iuſſit & lacte,vt inuitꝰetiã comeſſe potareq́ cogeret,ſiebat eo muſcarũ cõcurſus ingẽs,earũq́ examina ora oculos & crura inceſſere,hę eñ partes extabãt,erantq́ eiſdẽ liquoribus delibutę,excremẽta corporis,vtpote ex dulci materia, ſcaphis excepta vermes ꝓcreabãt,quibꝰ veſtes primo,mox corpꝰ ita eſt corroſum,vt nuda oſſa cũ ſtupore ſpectãtiũ cernerent. Atq́ ita Metrodotes decimo die miſerabili cruciatu ꝑiit.Nouiſſime Manieſatẽ Eunuchũ q iacẽti Cyro caput & manũ recidit,ĩ ſuã ꝑtãtẽ redactũ pelle enudari iuſſit,ipſumq́ tribꝰpalis affixũ euaricari fecit,atq́ ꝑ hęc ꝑcuſſorũ ſupplicia Cyri manes euagati,poſtremo qeuete.Fuerũt q traderẽt Clearchũ a Lacedæmoniis Cyro adiutorẽ datum cũ duodecim milibꝰ Gręcorũ,ac deditiõe facta ĩ Staritę Artaxerxis cõiugis ꝑtãtem veniſſe,eiuſq́ iuſſu necatũ diſſipatũq́ cinerẽ a vẽtis,milites cęſis ducibꝰa canibꝰ&volucribꝰlaniatos.Sed Plutarchus his haud facile accedit,teſtatꝰGræcos ꝑ tã lõga terrarũ ſpatia in pacatũ reduces veniſſe.Atq́ ꝑ hæc Artaxerxes a Lacedęmoniis alienatꝰ,iã inde in eorũ inuidiã Athenieſibꝰclaſſe & pecunia fauit,quoad illi nõ parua ex ꝑte priſtinã gloriã recepere. Artaxerxes regno potitꝰ,

Caduſiana expeditio.

vnã poſtea expeditionẽ in Caduſios,eãq́ ĩfeliciter egit,cũ trigĩta milibꝰ peditũ,& mille eqtibꝰ hoſtiũ regionẽ ingreſſus,in tãtã rerũ oĩm incidit inopiã,ob regiõis ſterilitatẽ,vt aſſumptis eqs

Fames inaudita.

& iumẽtis oĩbꝰ,caput aſini ſexaginta vẽderet drachmis. Teribazi opa,cũ duobꝰ eius gẽtis regibus compoſita pace,pedibus in pacatũ abiit,tãta celeritate vt vrgẽte rerũ inopia ille,q duodecim milibꝰ talentorũ ornari cõſueuerat,oĩs Perſicæ luxutiæ oblitus,ad.cc. ſtadia per ardua & abrupta loca quotidie cõficeret,donec ſe in regnũ recepit.Sed de Artaxerxe hactenꝰ.Poſt Thiſſaphernis interitũ Perſarũ opes in Lydia,& Ionia multo maiore,q̃ antea fuẽt clade affectę.Ageſilaus magnis auctꝰ ſucceſſibus,late eſt victoriã executus.Sed quæ deinceps ille geſſit,alio ſũt a nobis loco referenda.Nũc Romanarum rerum explicatio,a Veientanę vrbis excidio, repetatur neceſſe eſt.Captis Veiis,pax eſt Volſcis &Equis petẽtibus data,magis vt ciuitas lõgo deſeſſa bello,aliquãdo quieſceret,q̃ ꝙ ꝑpetui Ro.noĩs hoſtes ita meriti eſſent.Camillus author fuit,vt decima Veiẽtanæ prędę quã ꝓ victoria vouerat,Apollini ꝑſolueret.Põtificum decreto

Decima prędę Apollini datur.

edictũ,vt quicunq́ ex ea præda attigiſſet,ſe domumq́ ſuã ſolueret religione,decimã partẽ eorum,q̃ bello capta eſſent, ad donũ Apollini mittẽdũ,in pub.cõferret.Auertit ea res multitudinis ſtudiũ a Camillo,materiãq́ poſtea præbuit inimicis,illius ad populũ criminandi. Tribuni conſulari poteſtate,poſt Veios captos fuere,duo Publii Cornelii Coſſus & Scipio.M. Valeriꝰ, Fabius Ambuſtus,Furius Medullinus,Q.Seruiliꝰ. Hi ꝓuĩcias ſortiti, Capenates Valerius & Seruilius ſunt adepti.Duo Cornelii Phaliſcos.Nulli hoſtũ in oppugnãdis vrbibus conatꝰextiterũt,ſed vtriuſq́ populi eſt ager populatus:neq́ felix arbor fuit vſpiã, q̃ non violata fuerit a Romanis,q̃ clades adeo Capenates fregit,vt pro ampliſſimo ſint munere pacẽ complexi. Reliqui erãt hoſtes Phaliſci,quum Romæ agitari cœptũ,vt colonia ex patribꝰ & plæbe Veios mit

Veios anmigrandũ.

teretur,T.Sicinius Trib. plæ. eius rogationis ad populum ferendæ erat author. Reſiſtere patres ſumma ope,teſtariq́ rem Romano nomini pernicioſam moueri,vix vnam ciuitatẽ a ꝑpetua diſcordia vindicari poſſe,quid ſi duo velut populi,duęq́ vrbes,locis & mœnibus ĩter ſediſtãtes,fierẽt!futurum,vt paulo poſt Ro.populus,velut ex duabus diuerſis arcibus in ſe hoſtiliter cõcurreret.Sæuire ob hæc multitudo, ſed multo magis decimarũ dolor inhærere, ad quã inuidiã eximẽdam,Pontifices Camillo iuſſu patrũ adhibito, omnẽ Veientanã prædã cum mu

Æſtimatio Veiorum.

ris & agro æſtimarũt,quanti.ſ.incolumes adhuc Veii æſtimari potuiſſent,tantũq́ eſt pecuniarum ex publico depromptũ,vt decimam rerũ omnium partem exæquaret. Interea noua cura inceſſerat,vnde tantũ auri ex ea pecunia pararetur,vt ſatis eſſe poſſet, ad donũ Apollini con

Matronarũ liberalitas.

flandũ.Matronæ ſua ſpõte quicquid auri in ornatum habuere,ad ſacri muneris vſum ĩ mediũ contulere,pro qua opportuna munificẽtia eſt eis datum,vt plauſtro ad ſacra ludoſq́ veherent, feſtis vero diebꝰ ac ꝓfeſtis,carpento alioq vti poſſent,pecuniæ nihilo ſecius pro auro ſingulis datæ.Hęc Liuius.Plutarchus nõ carpẽti vſum,ſed vt in funere mulieres laudarent, datũ ſcribit,quum ad id tẽpus honor ille viris ſolum dari eſſet ſolitus.Aureus crater conflatus,q Del

Tribu. cõſ. po.

phos portaret.Sequens annus conſulari poteſtate Trib.habuit.M.Furium Camillum,Furium Medullinũ.Claudium Æmylium.Valerium Publicolã,Sp.Poſthumium, & P.Corneliũ Phaliſcum.Bellũ Camillo euenit,ad cuiꝰaduentũ Phaliſci locorũ aſperitate freti,mille paſſus ab vrbe caſtra locãt.Camillus caſtris multa nocte motis duce regionũ peritiſſimo vſus, prima luce loco aliquanto ſuperiore,ſeſe hoſtibus oſtendit.Quæ res inopinata tantum Phaliſcis pauorem

iniecit,vt ꝑcipites,& cũ multa ſtrage terrĩ i vrbẽ abierint.Romanꝰ hoſtiũ caſtris potitꝰ,prędã
oẽm in publicũ redegit.Indignati miles ſe præda fraudari,mirati tñ ipſius ducis virtutẽ.Obſi-
deri inde Phaliſci cœpti ſunt,fuiſſetqꝫ obſidio illa nihilo Veiẽtana breuior cũ oĩbꝰad tolerãdã
obſidionẽ abũdarẽt hoſtes,frumento,armis,iuuẽtute, ſitu vrbis natura & opere municiſſimo,
fortuna & ipſa imperatoris virtus,breuẽ ad victoriã viã inuenere, erudiebat tñ Phaliſcorũ li-
beros,veteri Gręcorꝫ inſtituto,literator quidã,ſiue ille eruditione ꝓcellebat, vt Liuio placuiſſe
video,q principũ tantũ filios ꝓditos fuiſſe ait.Cõſueuerat is,quũ oĩa circa pacata eſſent, pue-
rorꝫ coetũ ante vrbẽ,luſu & ambulatione exercere,quo more nihil poſt illatũ bellum remiſſo,
pueros lõgo ſermone ꝓcul ab vrbe ductos,ad ſtationes vſqꝫ hoſtiũ incautos traxit.Inde ad du- Produntur
cis tabernaculũ perductus,Phaliſcos inquit tibi tradimus,Romanæ imꝑator,nã pueri,quos ad Phaliſcorũ
te ꝑduxi,principũ ſunt filii,i quorꝫ ꝑtãte res Phaliſca eſt.Quę vbi Camillꝰaudiuit,Neqꝫ ad im liberi.
peratorẽ ait tui ſimilẽ neqꝫ pplm,ſceleſtus ipſe cũ ſceleſto munere veniſti,ſũt certe belli ſicut pa
cis iura,q̃ nos Romani nõ minꝰiuſte q̃ fortiter,colere dedicimus:Arma qdẽ gerimꝰ,ſed nõ ad-
uerſus eã ætatẽ,cui captis vrbibꝰ parcit.Patres bello ꝓſequnt q iniuſta aduerſus nos arma in-
duerũt,eos tu quantũ in te fuit nouo ſcelere viciſti,ego Romanis artibꝰ,virtute, opere, armis
malo vincere.Denudatũ inde manibuſqꝫ a tergo reuinctis,pueris ĩ vrbẽ reducẽdũ tradidit.Ad
ditę & virgę,quibꝰꝓditorẽ verberãtes domũ agerẽt,q vbi vrbẽ ſunt ingreſſi,factꝰeſt ad id ſpe-
ctaculũ populi cõcurſus ingẽs,mutatiſqꝫ repẽte animis,qui Veientanũ nuꝑ excidiũ maluiſſẽt
q̃ Capenatiũ pacẽ,ſubito ad deditionẽ inclinãt.Legati q vrbẽ dederẽt ad Camillũ primo, inde
ab eo Romã miſſi.Hi vbi i curiã venere,ita locuti dicunt.Victoria pꝫes cõſcripti,cui neqꝫ Deꝰ Phaliſcorũ
neqꝫ mortaliũ quiſq̃ inuideat,a vobis veſtroqꝫ imꝑatore parta ẽ.Victi nos vrbẽqꝫ noſtrã dedi- verba ad ſe
mus,ſatius ſub vr̃o imperio,q̃ nr̃is legibꝰ victuri:duo quidẽ ſalutaria peperit hoc bellũ morta natum.
libus exempla,ꝙ vos Romani potiorẽ fidem in armis,q̃ victoriam habuiſtis, nos veſtra virtu-
te ꝓuocati,vltro victoriã detulimꝰ,ite & qñ Phaliſci ſub veſtra ditiõe ſũt mittite.q arma, ob-
ſides,q vrbẽ patẽtibꝰportis accipiãt.ſatis certi ſumꝰ nunq̃ fore,vt aut vos noſtræ fidei,aut vr̃i
imperii Phaliſcos pœniteat.Et Phaliſci in hũc modũ dediti dicũt. Camillus imperata in ſtipẽ
diũ eius anni pecunia deditis,triumphans Romam reuerſus eſt,multo adhuc maiore virtutis
admiratiõe,q̃ quũ de Veiis triũphauit.L.Valerius,Au.Manlius,& L.Sergius q aureũ craterẽ
Delphos deferebãt,a Liparẽſiũ piratis,circa Siculũ fretũ intercepti,Liparas ꝑducti ſunt. Gere- Votũ Apol
bat tũ Thimaſitheus ſummũ in ea inſula magiſtratũ.Is quum aurũ(erat enĩ octo talẽtorꝫ cra lini deſtina
ter)velut publico latrocinio quęſitũ,ex æquo Liparẽſibꝰ de more diuidi oporteret,vir Rõanis tũ a Liparẽ
q̃ ſuis ſimilior,multo religiõis metu multitudini prius iniecto author extitit,vt legati cũ do- ſibus inter-
no Apollini deſtinato mitterent.Addidit & naues q̃ Romanis euntibꝰ ꝓſidio eſſent,quo factũ cipitur.
vt legatis Romã reuerſis ſocietas ſit cũ Liparẽſibꝰ inita,donaqꝫ Thimaſitheo miſſa.Cũ Equorꝫ
gente eodẽ anno,Sp.Poſthumius,& Æmylius Tri.Militũ prius dubio euentu pugnarſſt, mox
altero prælio fuſis hoſtibus,Æmilio ad Verruginis præſidium relicto,Poſthumius hoſtium ſi
nes cum exercitu ingreſſus late oĩa populati,ſed quũ recẽti victoria ferox negligentius, vt ſit
ageret agmẽ,ſubito hoſtiũ incurſu in ꝓpinquos colles cũ toto exercitu eſt compulſus.Ibi caſti
gata militum ignauia,ꝙ ab eo hoſte quẽ illi ipſis diebus leui prælio fudiſſent, ipſi turpiter fuſi
eſſent,tantũ pro cõcione ſtantibus iniecit pudorẽ,vt cõfeſtim exclamatũ ſit,vt ad hoſtium ca-
ſtra ducerent q̃ in plano erãt,nullũ ſe ſuppliciũ recuſaturos,ſi prius inde abſcederẽt,q̃ ea vi ce-
piſſent.Laudata ſuorꝫ ferocia,iubet Poſthumius eos curare corpora, & vt quarta vigilia circa
ſigna frequẽtes adſint.Inſederãt hoſtes viã,q̃ Verruginẽ ducebat, veriti ne fuga Ro. territus
euaderet.Ibi ꝑ noctẽ qa luna ꝑnox erat,magno ardore alorũ eſt vtriqꝫ dimicatũ. Audiuere cla-
morẽ q Verrugini erãt,rati Romana caſtra oppugnari,Æmylio neqcq̃ reuocãte,minaſqꝫ preci
bꝰ miſcẽte cõſternato agmine Tuſculũ cõceſſerũt.Rumor ĩde Romã platꝰ,deletũ eſſe in Eqs Ro.victoria
Romanorꝫ exercitũ.Tenuit certamẽ noctu initũ ad lucẽ vſqꝫ,tũ Poſthumius ꝑmiſſa a militibꝰ
repetẽs,tãtũ precibꝰ& hortatiõe dimicãtibꝰ viriũ iniecit,vt non vltra Romana acies ab hoſte
ſuſtineri potuerit,fuſi ſunt ac paſſim cęſi hoſtes,ſicqꝫ haud multo poſtq̃ ciuitas ſollicitis fuerat
nūciis in nouæ cladis expectationẽ excita,Laureatæ a Poſthumio literæ victoriæ indices Ro- Lrę laureatę
mã ſũt allatę.Sequẽti anno quũ plębs rogatiõis agrarię authores eoſdẽ Tribunos refeciſſet,pa
tres & ipſi in plæbis inuidiã,vt conſules magiſtratus ipſi ordini inuiſus crearent,enixe curaue-
rũt,atqꝫ ita quitodecio poſtq̃ Cõſules creati deſierãt ãno,L.Lucretiꝰ Flauiꝰ,& Sulpitius Came
rinus conſules creati ſunt.Lucretius in Equos ꝓfectus,q Viteliã coloniã in ſuo agro expugna Conſules.

uerāt hoſtes ꝑlio cōgreſſos egregie ſuꝑauit.Romę Aulus Verginius,& Q.Pōponi⁹ q biennio
ante fuerāt Tribuni militū,iratę multitudini ſunt a Trib.Pl.obiecti,qa patrib⁹ gratificātes tri
buniriæ rogationi acrius reſtitiſſent,Senatu & cōſulib⁹ fruſtra opē ferētib⁹,denis milibus æris
ambo dānati ſunt.Huiuſmodi victoria Tribuni plæbis elati,diē indicunt ferēdæ legi, coloniæ
Veios mittēdæ.Tū Camillo authore Senat⁹cū vniuerſa nobilitate ſuis tribubus mixti cū la
chrymis orare,ne veterē patriā augurio cōditā,oīm circa populorū victricē, in qua tot tēpla,
tot deorū aræ eſſent,in qua cineres & vmbræ maiorū ſepulti,relinq paterent,vrbē nuꝑ captā,
dirutā,deorūq; & hoīm cōſenſu dānatā ſecuti,qd eēm magis impiū fieri poſſe crederēt,q̄ popu
lū Romanū exulē,& extorrē a patrio ſolo,a diis penatib⁹in hoſtilē vrbē agere,eoq; rē adduce
re,vt meli⁹ fuiſſet non capi Veios!Nec incaſſum tot virorū nobiliū ꝓces,& lachrymę effuſæ.
Trib⁹ in ſuffragia miſſæ plures leges antiquarūt.Fuit ea res adeo patrib⁹ grata,vt poſtero die
factū ſit ſenatuſcōſultū,vt Veientani agri ſeptena iugera plæbi diuiderent,nec vt patrū fami
Conſules. liæ tantū,ſed filioꝝ etiā ratio haberet,vellētq; in eā ſpē ciues liberos tollere.Creati deinde cō
Iunonis ſules,L.Valeri⁹ Potit⁹,& M.Mālius cui poſtea Capitolino cognomē fuit.Hoc anno magni lu
ædes. di facti ſunt,q fuerāt Veiētano bello voti,& ædes Iunonis a Camillo eodē bello vota magna
Volſiniēſes matronarū frequētia dedicata eſt:In Algido quoq; a cōſulibus Equi ꝑlio victi ſunt.Valerioq;
Salapinates triūphus decret⁹,q hoſtib⁹ terrore ꝑculſis diutius cędēdo inſtitiſſet.Mālio vt ouās vrbē ingre
deret datū.Bellū Volſiniēſib⁹ & Salapinatib⁹ indictū,q infectis exercitib⁹ in Romanū agrū ciui
tate morbo implicita,hoſtiliter irrupiſſent,& M.Cornelius eodē anno in C.Iulii cēſoris demor
tui locū ſuffect⁹ eſt.Id qa eo luſtro Roma a Gallis poſtea capta eſt religioni fuit,vt iā inde ī de
mortui cēſoris locū quiſq̄ ſufficeret.Cōſulibus morbo īplicitis,fuerat eēm nimia ſiccitatee atq;
inſolito æſtu annus ille Romanæ vrbi peſtilēs,p interregē Tribuni cōſulari ꝑtāte creati,L.Lu
Trib.conſ. cretius,Seruius Sulpitius,M.Æmylius,L.Furius,Claudius Æmyli⁹,& Furius Agrippa.Quo
pot. rū Lucretius & Æmylius Volſiniēſem ſunt prouinciā ſortiti.Salapinatem Furius Agrippa &
Sulpiti⁹:cum Volſiniēſibus leui prælio debellatum,ad octo milia hoſtiū a Romano equitatu
intercluſa,abiectis armis deditionē fecere.Romana deinceps arma per Volſiniēſem agrū libe
re euagata,quoad hoſtibus multiplici clade affectis pacē ſupplicitet petentibus in viginti an
nos ſunt inducię datæ,his conditionibus,vt rebus Romano populo redditis, ſtipendiū militi
bus anni illius exhiberēt.Salapinates ab initio ſe intra moenia tenuerūt,territi Volſinienſium
clade.Foedat⁹ eoꝝ ager.Nihil præterea in ea ꝓuincia dignū memoria fieri cōtigit. Hæc anno
Vox nūcia illo foris geſta.Romæ,M.Cediti⁹ plębeius homo tribunoꝝ collegio cōſulari ꝑtāte renunciauit
aduēt⁹ Gal ſe noua via ſupra ædē Veſtæ,vbi ſacellū poſtea fuit,ſilētio noctis vocē humana clariorē audi
lorum. uiſſe.q̄ iuberet magiſtratib⁹ nūciari Gallos aduētare.Authoris hūilitas effecit, vt ſpreto ora
culo,ipſe author ludibrio ſit habit⁹,neq; etiā Galli adhuc q hoīm eſſent,ſatis erāt Romanis no
ti.Cæterū ingruētib⁹ fatis,nō ſolū non res credita eſt,ſed Camillus quē Romanus ppl's immi
Camilli exi nēti tēpeſtati tuto obiicere potuiſſet,a L.Apuleio tribuno plæbis,ob Veiētanā prædā(dicebat
lium. eēm æneas portas domi habere,quas inde cōpilaſſet)in iudiciū arrept⁹,quū nihil ꝑſidii cōtra
vim Tribunitiā ſibi in ciuib⁹eſſe cerneret,vltro in exiliū abiit deos precat⁹,vt ſi innoxio ſibi ea
iniuria fieret,nō multo poſt ſui deſideriū ingratæ ciuitati faceret, abſens quindecim milibus
grauis æris eſt dānat⁹. Nec ita multo poſt,quaſi eius preces cęlo auditę eſſent,a Gallis Roma
Viri illu- capta eſt,q̄ res in primis memorabilis quartæ dabit Rapſodiæ hui⁹ Enneadi exordiū.Fuerunt
ſtres. his tēporib⁹ interiecti viri ingenio clari,Euripides & Sophocles Athenis ambo geniti, cothur
noq; inſignes.Obiit diē Sophocles p id tp̄s,quo Lyſander Lacedæmonius Athenas obſidione
preſſit.Ferūt illū p q̄etē a quodā dæmone monitum,vt veniā vati ſuo daret,patereturq; illius
funus celebrari,q vbi Sophoclē Tragicū extinctū indicio cōperit,tā diu Atheniēſibus inducias
vltro dedit quoad extra vrbē patrio more ſit ille funeratus.Euripides in Macedonia periit quū
apud Archelaum eſſet,Atbei vatis fraude a canibus diſcerptus tradit,alii a mulierib⁹,quū ad
Craterū regi chariſſimū intempeſta nocte tenderet.Coepit p id tp̄s & Iſocrates cognoſci, quē
in rhetorica arte ꝑcipienda Ariſtoteles poſtea ambitioſe eſt æmulatus.nota illi⁹ vox turpe vi
deri Ariſtotelem ſilere,Iſocrate loquente.Democriti obitus,& Socratis damnatio in hæc tēpo
ra a nonnullis reiiciuntur.Regnabat per id tēpus in Perſis Artaxerxes.In Macedonia Oreſtes,
Archelaus,Pauſanias & Amynthas,vnus poſt alium pauciſſimis annis regnum tenuerunt.

FINIS ENNEADIS.III.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, IN ENNEADEM QVARTAM, PRÆFATIO.

SOLLicitarunt plæreq; gẽtes Romana arma, nonnullę etiã diu exercuerunt: Soli oĩm Galli feroci & inuicto alioqui populo, ſupra q̃ dici poſſit, terribiles extitere. Id natura gentis in ferrum ꝓceps, an caſus captæ vrbis fecerit, haud facile dixerim. Poſt captã vrbem, qđ ſatis conſtat, ad omnes Gallorum motus, non Romæ ſolum vt in cæteris bellis, ſed tota etiam Italia ſemper eſt tumultuatum: habuiſſeq; Romani dicuntur, quum iam eorum opes longe lateq; pollerẽt, aurũ in hos bellorum caſus ſanctius repoſitum: & in militaribus vacationibus dandis: ſemper Gallici tumultus excipi cõſueuerunt. Nec vanus talis metus, cum nulla vnq̃ gente Romanus populus intra extraq; Italiã, maiore hoĩm ſtrage, maioribuſq; ducũ & exercituũ periculis bellauit. Tradunt Romanarum rerum ſcriptores quidam, centum Gallorum milia aliquando vna acie cæſa, quo apparet indomita bello ingenia, ſcire tantum vincere, aut mori. Nulla itaq; gens Italiæ formidoloſior, nulla maiores ipſi terræ intulit clades. Certarunt Romani cum finitimis populis de principatu, cum Carthaginenſibus de imperio, cum Gallis de vita ſemp quoad nouiſſimis temporibus a C. Cæſare qui poſtea dictator fuit, multis cladibus fracti, iungum accepere. Quo ſæpius deinceps excuſſo factum eſt, vt Auguſto principe aliiſq; Cæſaribus, qui poſt illum ſunt rerum potiti, crebro in ſe Romana arma iritarint. Fuerantq; illi tales. Ceterũ nullus ab initio hoſtis Romanis contemptior, credo quia nondum notus, nam & oraculo denuntiatum bellum nihil terrori fuit, & legati in Hetruriam miſſi, contra ius gentium in eos per contemptum dimicare ſunt auſi: Qua iniuria accidit, vt Cluſina obſidione omiſſa: paucis diebus Romam occuparint: de qua re prius q̃ nouus inſtituatur ſermo, de Galliarum ſitu, & eius gentis moribus breuiſſima præcurret explicatio.

Galli ꝑter cęteras gentes Rõanis formidoloſi

EIVSDEM ENNEADIS QVARTÆ LIBER PRIMVS.

PATET Tranſalpina Gallia (fuit enim altera citra alpes, quæ hodie Italiæ finibus continetur) inter Gallicum mare internum & Oceanum, a Rheno & alpibus ad Pyreneos montes extenſa. Poſſidonius minus tribus ſtadiorum milibus inter vtrunq; mare patere arbitratus eſt. Pyreneis iugis ad occaſum includitur, ad Septentrionem & Boream Gallico Britannicoq; oceano, ad Orientem ſolem Rhenus illi paribus pene ſpatiis, ex Alpibus in Oceanum, quibus Pyreneum iugum ex interno mari ad externum procurrit. Qua meridiem ſpectat Narbonenſe illi prætenditur pelagus. Circuitus terræ huius a nullo (quod ſciam) diſerte ponitur. Plures totum hoc in duas Gallias partiti, Iura & Gebenna montibus interiectis, quæ ad Oceanum obuerſa eſt, a cultu credo capillorum Comatam dixere: auſtralem a gentili habitu Bracharam. Huius longitudo ab Aphrodiſio, qui in Pyrenei parte fluit, ad Varum flu. CCLXXVII. milium paſſuum proditur a quibuſdam, latitudo dimidio & amplius minor. CC. &. XXV. milium totius terræ ambitus. Comatæ ſpatium a Rheno ad Pyreneum Agrippa. CCCCXX. milibus dimenſus eſt, a Brachatæ finibus ad Oceanum. CCCXIII. Tranquillus tricies & bis centum milibus paſſuum ambarum circuitum patere arbitratus eſt. Sed is Rhodano Narbonenſem non interno pelago terminat, quo fit, vt pro certo eam menſuram ponere non ſim auſus. Sequitur & alia partitio qua Comata in tria abiit populorum genera, nobilibus inter ſe diſtincta fluminibus, vt a Scalde ad Sequanam Belgica ſit dicta. mox Celtica, ab eo ad Garunnam, quæ eadem eſt & Lugdunenſis, inde ad Pyrenei excurſum Aquitanica, olim Aremorica vocitata. Nec multum ab hac qua ſum vſus, Ptolemæus diuerſam poſuit partitionem, qui omnem Celtarum terram in Aquitanicam diuiſit, Lugdunenſem, Belgicam, & Narbonenſem. Celtæ a Græcis Galli nuncupantur a Celto, vt Appianus credidit, Polyphemi filio. Cęſar Dictator omnis Gallicas gentes lingua, legibus, & inſtitutis inter ſe differre author eſt, multa tamen mul-

Galliaꝝ ſitꝰ

Galliarum diuiſio.

Comata.

Brachata.

tis cõmunia,vt factiones exercere,q̃ non ſolum in ciuitatibꝰ & pagis,ſed in ſingulis pene famiIiis vulgo reperianť, vt qui ingenio & opibus polleant inter ſe de principatu contẽdãt,vt cũcta ſuo potius q̃ alterius arbitrio ſtẽt,qd vt gentile ita vetus eſſe,nec temere inſtitutũ vult videri,vt tuta plebs eſſet a potẽtiorũ iniuria,nuſq̃ gẽtiũ plæbs alioqui cõtẽptior, quippe q̃ olim ſeruitii pene loco habereť,oĩs publici cõſilii expers,plæriq; tributorũ,aut alieni æris magnitudine grauari,vulgo ſoliti ſe nobilioribꝰ addicere,vt a cæterorũ iniuria tutiores eſſent,oĩa ĩ eos iura,vt in ſeruos habituris.Duo hoĩm gñ̃a in pcipuo honore eſſe,eq̃tes & Druides.Alii Bar-

Gallorũ ordines. dos & Vaties Druidibus adiiciunt.Quoꝝ hi naturaliũ rerũ cauſis dediti eẽẽt ĩueſtigãdis,illi laudationibꝰ & poeticis rebus.Cęſar vno noĩe oẽs Druidas vocat.Hi ſacrificia curare publica & priuata,religiões interptari,adoleſcẽtes diſciplinis inſtituere,quoꝝ cœtibꝰ præcipuæ venerari.Iidem de cæde,de finibus,cæteriſq; controuerſiis cognoſcere,pœnas conſtituere. Siqs ſiue publicã,ſiue priuatã perſonã gerẽs decreto non ſtetiſſet,ſacrificiis interdicere,q̃ præcipua ſit ĩ

Druidũ authoritas. gente aĩaduerſio.Druides oẽm hoĩm cõgreſſum & ſermonem declinare,ne cõtagione pollueren̄t,his petentibꝰ neq; ius dici cuiq̃ potuit,neq; honos vllus publicꝰ cõmunicari. Vnus omnibus præeſſe,cui in vniuerſum ordinẽ ſumma erat poteſtas.In huiꝰ defuncti velut antiſtitis lo

Carnutes. cũ alius ſuffragio ſurrogabať,cogebať horũ cõciliũ certo anni tpe ĩ Carnutũ finibus.Eſt is locus Galliarũ fere medius,cõtrouerſiaſq; ex vniuerſa gẽte eo delatas ſuo componebãt decreto. Vulgo poſtea receptũ id ĩſtitutũ,ſed ex Britãnia trãſlatitiũ.A bellicis rebꝰ Druides aberãt,ne

Diſciplina Druidum. q; ad tributũ cogebanť,multa milia verſuũ ediſcere neceſſe erat,q talĩ ſe diſciplinę tradidiſſet, ita vt plęriq; ãnos.XX.in ea cõparanda morarenť,neq; fas erat qppiã ad eã cognitionẽ ptinẽs literis cõmendare,q; ad memoriæ cultũ,& ſciẽtiæ authoritatẽ putabať ptinere:in cæteris Grę cæ ea tẽpeſtate literæ Gallis in vſu fuere.Credere illi animas nõ interire,ſed in alia trãſire corpora,atq; metu mortis ita ſublato audaciores ĩ periculis fieri. multa de ſideribus diſputabãt de mundi & terrarũ magnitudine,de rerum natura, & deorum poteſtate.Mundũ ipſum ęternum,ignem & aquam viciſſim præualere.Alterum genus equites.Hi cæterorum ordinũ reli-

Ditus ſacrificandi ritꝰ giofiſſimi, verũ graui morbo affecti,aut in periculis conſtituti,pro ſalute humanã hoſtiã mactabãt Druidum miniſterio adiuti.Alii ſimulachra habebãt immani magnitudine viminibus cõtexta,eaq; viuis corporibus plena circũiecto igni abſumebãtur.Supplicia eorũ qui latrocinii alteriusve noxæ conuicti eſſent,Diis gratiſſima arbitrari.Mercurius in pręcipua veneratione eſſe,quẽ omniũ artiũ inuentorẽ prædicabant,viarum & itinerum ducem,& ad quæſtum faciẽdum plurimũ prodeſſe.Marti in pugnã ituri quicquid cepiſſent pro victoria vouebãt,viſebantur q; ob eam rem in plæriſq; Galliæ vrbibus ingẽtes tumuli bellicis ſpoliis cõſtructi, ſiquis ex præda aliqd fraudaſſet graui ſupplicio id ſcelus vindicabãt.Se ex Dite procreatos perſuaſum habuere,ob idq; initium feſtorum dierũ ab ea nocte capere,q̃ feſtam lucem præceſſiſſet,rati noctem illi ſacrã eſſe.Liberos ad cõſpectũ ſuũ,nõ priꝰ venire patiebanť,q̃ p ętatẽ adoleuiſſẽt,vt mi

Ciuiles Gallorum mores. litatia iã obire poſſent munia,turpiſſimũ arbitrãtes filiũ adhuc puerũ patri aſſiſtere.Viri quãtas ab vxore pecunias dotis noĩe accepiſſent,tãtũdẽ domeſticaꝝ fortunarũ ęqua ęſtimatiõe cũ dote cõferre.Quicquid inde fructuũ perciperet id diligẽter aſſeruari, eiuſq; eſſe qui ſuperſtes alteri fuiſſet.Viri in vxores ſicut in liberos vitæ & necis poteſtatẽ habuere,ſiqua veneficii cõuicta eſſet a ppinquis mariti igni ſæuiſq; cruciatibꝰ necari.In funere oĩa q̃ viuis chariſſima fuiſſent,cremare cũ defunctis,aĩalia etiã ipſa.Nec multũ antea q̃ C.Cæſar eam terram debellaſſet cliẽtes & ſeruitia funebri rogo inferebanť.Ciuitates q̃ optime inſtitutę erant,hæc habuiſſe dicunť.Si qs de repu.a finitimis phama cõpertũ haberet,id ad magiſtratus deferebat, quædam ſuo arbitrio occultare,cætera pro concione palã facere.De repu.niſi in publicis cõciliis loqui nemini licebat.Qui in cõciliũ vltimus veniebat necabať.Qui tumultuarꝰ eſſet tantũ veſtiũ publicꝰ miniſter ei recidebat,vt reliquæ veſtis ptes inutiles redderenť.Hirſutis ſagulis vulgo vti ſciſſo pro tunica amictu,q vix nates integeret dimidias.Comas ſtudio nutriebãt,corpora gẽti proceriora & vulgo candida,pręlongi itaq; gladii demiſſiq; in vſu eſſe,haſtas alii,alii iaculum in præliũ ferre,arcubus vti nonnulli,nec adeo multi,pauciſſimi fundis aut fuſte. Humi vulgo corpora ad quietem ſternere.Strabonis ætate ſtramentis ſedẽtes cœnitabãt. Lacte & ſuilla carne veſcuntur.Sues in ea gẽte proceritate eximia agreſtiq; feritate,vt nõ minus q̃ ab luporũ incurſu ignotis ab earũ gregibus immineat periculum.Domicilia ex plutęis & cratibus in teſtudinis ſpeciẽ.Ferox omnibus ingenium,ingenita ſimplicitas,plus vitium q̃ conſilii in bella afferunt,maius bellorũ q̃ agri ſtudium.Gentile & vetus aureos torques ex collo ſuſpendere.Mira-

fœminarũ fœcunditas,vt.CCC.& ãplius armatorꝫ milia gens vna Belgica ad bellũ olim mittẽ
teret.Nec illud recẽs manib⁹ & lacertis armillas inducere.Veſtes auro pictas geſtare.Victoria
ſupra q̃ dici poſſit lęta vincentib⁹.Victis ſtupor.Humana capita ex equinis ceruicibus ſuſpen
dere ex ꝑlio reuerſi.Cæterũ Romanorũ cõmercio multa mutari cõtigit,tẽpus inde omnia in
melius vertit.Ex ipſa itaq̧ terra numeroſi ſępe exercitus,alpiũ aſpitate domita,ĩ circũpadanos
ſeſe fuderũt cãpos,quo cõtigit,vt q̃cq̃d terræ ĩter Apœninũ & Alpes iacet,vſq̧ ad Adriã,ꝑter
venetũ latus,ab ipſius gẽtis ĩcolatu,poſtea Ciſalpina ſit Gallia nũcupata.Eã terrã Tuſci & cir
ca Apœninũ Vmbri olim tenuerũt.Padus mediã pene regionẽ irrigat ĩ gremio Veſuli mõtis Padi ortus.
ortus,in quẽ nobiliſſimi Italię lacus exonerant,Verbanus,Larius,Sebin⁹,Eupolis,& Benacus.
Ex his Ticinus,Abdua,Ollius,Lambrus & Mincius,oẽs Padi accolæ.Ipſe ſeptẽ oſtiis in Adriã
euoluit.Exprimit regio tota theatralem formã,Alpibus & Apœnino velut ĩ cornua reductis,
cui ꝓ ſcęna ſit Adria.Ex Celtica,quæ ad comatam pertinet,Gallorꝫ primi,vt Liui⁹ exiſtimat, Prim⁹ Gal-
Belloueſo duce Alpes tranſcendere.Accidit forte,vt per id tẽpus,quo Priſcus Tarquinius Ro lorũ tranſi-
mæ regnũ obtinebat,tam frequens & populoſa fuerit Gallia,vt abundans multitudo vix regi tus ĩ Italiã.
poſſe videret̃,ad quã ſua mole exonerãdã,Ambigatus qui tum late regnũ ĩ ea terra obtinebat, Ambigat⁹.
duos ſororis filios Belloueſum & Sigoueſum cũ magnis exercitib⁹ nouas ſibi terras q̃rere iuſ-
ſerit:illi ꝑſcias ĩret ſe partiti,Hercinios ſaltus Sigoueſus ſortitus eſt,Belloueſus Italiã.Is Bi
turiges,Aruernos,Senones,Heduos,Ambarros,Carnutes & Aulercos ſecum traxit.Tot ferox
dux gentibus ſeptus,quũ ad Alpes veniſſet,velut religione iniecta,ꝙ videret iuga mõtiũ ęqua
ta cęlo,& ad id tempus nulli peruia,ꝑterq̃ Herculi,ſi vera ſunt quæ de eo feruntur, conſilium
captare cœpit quonã modo in aliũ velut orbẽ cũ tam numeroſo tranſcẽderet exercitu, ibi pha
ma affert̃ aduenas quærentes agrum ab Saluiorum gente oppugnari:Erant hi Maſſilienſes ex Maſſilienſ.
Phocide nauibus ꝓfecti,id omen Galli ad ſuam fortunam pertinere rati,Græcis enixe opitulã
tur,vt locum,in quem primum egreſſi eſſent,obtinerent,ibi poſtea ab eadẽ gente Maſſilia po-
ſita eſt.Galli ꝑ Taurinos ſaltuſq̧ Iuliæ alpis in Italiam tranſgreſſi,Tuſcis haud procul Ticino
amne ꝑlio fuſis,in eo quo victores conſederant loco,vrbem condidere omen ſecuti, ꝙ agrũ In-
ſubrium appellari ſenſerãt,quo Pagum nomine Hedui qui in Belloueſi comitatu erãt,in Gal-
lia tenuiſſent,vrbem ipſam Mediolanum dixere,ob id credo,ꝙ Aulerci,q & ipſi eius expeditio Mediolanũ.
nis ſocii fuerant,vrbẽ eodem nomine in Belgica habuerũt.Secuti inde diuerſo tẽpore alii poſt
alios,Cenomani,Libui,Saluii,Boii,Ligures,iterum Senones,aliæq̧ ferociſſimę gẽtes,vt iã præ-
ter Venetos,q amœniſſimũ Italiæ latus incolunt,quicquid terræ inter Alpes & Padũ late pa- Veneti.
tet,Tranſalpinæ gẽtes obtinerent.Polybius Venetos Adriæ accolas,etſi Paphlagonũ eſſe gen
tẽ non ignorat,moribus tamẽ & ornatu corporis Venetis Gallis Oceani accolis videri ſibi ait
perq̃ ſimiles.Ego totam hanc orã Vmbrorum ab initio fuiſſe crediderim,quum propter illud,
ꝙ gẽs ipſa omniũ quæ in Italia ſunt a Græcis antiquiſſima exiſtimatur,tum quia CCC.illorũ
oppida Tuſci debellaſſe dicuntur.Cęterũ quicunq̧ mortalium ab initio eam terrã tenuerunt,
ſatis conſtat,citra vltraq̧ Padum Tuſcos & cũ his Vmbrorꝫ gẽtem,a Gallis ea tempeſtate eie
ctã,qui tantũ telluris adepti,vt abunde victum ſuppeditaret,diu ſe ĩtra Apœnini iuga tenue-
runt,vicatim,vt idẽ author ſcribit,habitantes,ſimpliciore victu cõtenti,carnibus veſci,ſubſtra
to gramine accumbentes,magis rei bellicæ,q̃ agriculturæ ſtudioſi,liberaliũ artium diſciplinas
vulgo aſpernati,auro,req̧ pecuaria diuitias oſtẽtantes.maximũ gentis ſtudiũ in amicitiis cõ-
parandis,ita q̧ſq̧ inter ſuos populares pręcipua pollebat authoritate , qui multa prædit⁹ eſſet
factione.Taliſq̧ tũ fuit eius gẽtis cultus,& in primis Senonum,qui ab Vſente fluuio ad Athe Senonum fi
ſim fines habuere.Iidẽ primi omniũ Apœnino ſuperato, Cluſium Tuſcorum vrbẽ oppugna- nes.
re ſunt adorti.Phama eſt,eam gentẽ a Cluſino Arunte ad id bellũ allectã.Is Lucumoni iratus, Ab Arunte
ꝙ vxorẽ ſuam corrupiſſet,eam iniuriã quum in adoleſcentẽ opibus prępotentẽ vlciſci non poſ accerſiti Se
ſet,ad Gallorꝫ opes cõfugit,quos vt facili⁹ ad id bellũ cõcitaret,fruges ĩdigenas Hetrurię ſecũ nones.
attulit,vinũ id fuiſſe ferũt,& aridas ficus.Exciti ne tũ Galli ſint ex togata Gallia,an ex Trãſal
pina illa,dubiũ videri põt.Vix ego priuatę fortunę cuiq̃ per Alpes iter & ignota loca patuiſſe
crediderim ad Trãſalpinos Gallos,cũ qua gẽte nulla erãt adhuc noſtris hominibus cõmercia.
Nec tñ procul accerſendi fuiſſent hoſtes,quum alii plæriq̧ eiuſdem generis populi,circa Padũ
late regionem incolerent,qui nõ minus idonei vltores,locorum vicinitate,q̃ illi,qui trans Al-
pes accerſebantur,eſſe potuiſſent.Sed vndecunq̧ tum Senones profecti ſunt,etenim ducenteſi
mo ferme anno poſt eos qui cum Belloueſo Alpes tranſierant,omnium recentiſſimi in Ciſal-

Cluſini a Ro.auxiliũ petunt.

pinã Galliã veniſſe tradunt.Hi ſubito Cluſiũ bello adorti,late agrũ populãtur. Cluſini piculo rei pculſi,etſi nullam cũ Romanis ad id tempus ſocietatẽ habebant , Romã tamen legatos ad auxilia contra Barbaros petenda,confeſtim mittũt,nullũ ſuũ ĩ Romanos beneficiũ allegantes, niſi q Veientes cõſanguineos ſuos aduerſus Ro.po.nullis opib⁹ iuuiſſent.auxilia negata ſũt,

LegatioRo. ad Gallos.

miſſi tñ tres legati,M.Fabii Ambuſti filii.Plutarchus tris ex Fabia gẽte miſſos ait,in qbus fuerit,Q.Fabius Ambuſt⁹.Hi ſenat⁹ & Po.Ro.noĩe cũ Gallis egerũt,ne ſocios & amicos Romanoꝝ,a quibus ipſi nulla prius eſſent iniuria affecti,oppugnarẽt.Oportere Romanos,niſi armis abſiſteret,Cluſinos ex fœdere tueri.Cęterũ malle Gallos nouã gentẽ pace q̃ armis ſibi cognitũ iri.Ad ea Galli reſpõdiſſe dicunt,ſe tũ primũ Romanũ nomẽ audiuiſſe.fortes tñ viros credere ad quoꝝ opes Cluſini confugiſſent:& quoniã legatione poti⁹ q̃ armis,ſecum ab initio egiſſet, ſe pacẽ,quę offertetur,nõ aſpernari,ſi parte agri,quẽ latius Cluſini poſſiderẽt q̃ colerẽt, egentibus Gallis cederent,alioq pacẽ impetrari non poſſe.Ibiq; coram Romanis ſibi reſponderi poſtulant,vt ſi ęqua negarent,ipſis ſpectantibus in hoſtẽ dimicarent,vt domũ reuerſi ſuis renũciarent,quantũ Galli bellica virtute cæteros mortales anteirẽt.Romani inſolẽti oſtentatiõe offenſi a Gallis q̃runt,ecq̃dnã rei in Hetruria eſſet Gallis?quũ in armis ſe ius ferre ferociter reſpondiſſent,oĩaq; virorũ fortiũ eſſe,accẽſis vtrinq; animis ad arma diſcurrit,mox certamine flecto legati,qui ex vrbe venerant,vt & ipſi qd Romana virtus valeret in armis corã oſtenderent,aduerſo patriæ fato cõtra ius gentiũ in Gallos arma capiũt. Ante Hetruſcoꝝ ſigna tres Fabii ferociſſimi iuuenes pugnã ciere,quoꝝ Q.Fabius extra aciẽ equo vectus Galloꝝ ducẽ inſigniter pugnantẽ adortus haſta tranſfixit,inde quũ iacentis ſpolia legeret,forte agnitus, Gallos iuſta in Romanos accẽdit ira.It phama totis caſtris Romanos,violato iure gẽtiũ,in ſe arma ĩduiſſe: a multis cõclamatũ,vt confeſtim ſoluta obſidione,Romã iret. Vicit tamẽ ſenioꝝ ſententia,vt

Gallorum poſtulata.

Romã mitterent,q legatos ad ſuppliciũ depoſcerẽt . Æqua Galli poſtulare,ſed plus apd patres nobilitatis ambitio,q̃ ęquitas valuit. Verũ nequa inuidia ſenatũ ex ea re ĩ poſterũ maneret,placuit Galloꝝ poſtulata ad populũ deferri.Plæbs & ipſa ambitione corrupta,nõ mõ nõ dedendos cẽſuit,ſed ĩ ſequẽtẽ ãnũ Fabios iuris violatores cõſulari poteſtate Tribunos creauit.Qua cõtumelia Galli iſtructi,bellũ ꝓpalã minitãtes ad ſuos abiere.cũ trib⁹ Fabiis creati ſũt Tribu

Tri.cõ.pot.

ni,Q.Sulpiti⁹ lõgus,Q.Seruili⁹,P.Seruilius Maluginẽſis.Erat tñ ſũmma rei penes Fabios,quorũ temeritate bellũ erat cõtractũ.Cęterũ nihilo accuratiore delectu vſi,q̃ ſi a finitimoꝝ populoꝝ aliquo bellũ intẽderet,phamã formidoloſi hoſtis apud multitudinẽ eleuabant,& qd fatali neceſſitate accidiſſe videri poteſt,ne Dictator quidẽ iminẽti eſt periculo obiectus,ſæpius in minore rerũ expectatiõe dici ſolitus.Galli poſtq̃ ex vrbe Roma renũciarũt,nõ ſolũ reos nõ reddi, ſed ipſos etiã authores iniurię duces ad bellũ creatos,ira accenſi,cuius gẽs ipſa impatiẽs eſt.reuulſis ſignis ĩ Romanos oẽm vim belli auertũt.Cõſternatę vrbes quacũq; irẽt ad arma cõcurrunt.Cõtra illi denũciãt Romã ſe petere.Cluſini primi omniũ id Romã nũciarũt,mox ex aliis quoq; vrbibus trepidiſſimi nũcii,alii ſuper alios,Barbaros omnia late proſternẽtes, ad vrbẽ tu

Galli ad vrbẽ accedũt.

multuoſe accedere.Tãta fuit hoſtiũ celeritas,vt vix ad vndecimũ lapidẽ iri obuiam potuerit. Huc Tribuni cũ tumultuario exercitu(ad quadraginta armatorũ milia fuiſſe dicunt) profecti,hoſtẽ circa Alliam,omnia late vaſtantẽ offendunt.Labitur is fluuius ex Cruſtuminiis mon

Allia flu.

tibus,nec multo infra viam Tyberi miſcet,ibi Romani duces,neq; militari conſilio , neq; diuina ope vſi,loco nondũ caſtris capto,vt eſſet,quo ſe miles a trepidatione reciperet, aciẽ temere inſtituunt,cornibus adeo late extenſis,ne ab hoſte circũueniri poſſent,vt vix ordines ipſi inter ſe circa mediũ cohęrerẽt.Fuit forte dexter tumulus,quẽ ſubſidio inſideri placuit.Complebant

Brennus.

interim Galli oĩa clamoribus horrẽdoq; vt mos eſt gẽtis vlulatu.Brẽnus hoſtiũ regulus conſpicatus Romanoꝝ paucitatẽ,inſidias primo timuit, velut de induſtria tã pauci in cõſpectum veniſſent,& vbi pugna cõſerta eſſet,in ſe & ſuos a lateribus impetus fieret,in ancipiti conſilio ſubſidiarios,qui tumulum tenebant.ſtatuit inuadere,quibus loco depulſis apparebat ita futurum,vt aperta planicie res gerẽda eſſet,faciliſq; victoria futura,quãdo ipſe multitudine & hominũ ferocia longe pſtaret.Adeo tum tario nõ modo fortuna pro Gallis ſtabat. Contra pauor & fugę impet⁹ Romanoꝝ animos occupatat,tãtaq; rerũ oĩm obliuio,vt motis in præſidiarios ſignis,cõfeſtim vndiq; facta ſit fuga.Circa tumulũ nõ nihil pugnatũ,cæterũ clamore & a fron

Ro.metus & fuga.

te & a lateribus reddito,inde quoq; diſceſſum,in pugna,q̃ vtriq; nulla fuit,q̃ pauciſſimi periere.Dextrũ Romanorũ cornu ad mõtes,quos ꝓximos habuit,fugã inclinauit. Fuitq; ea res ſaluti fugientibus,q Galli locoꝝ ignari haud lõgius diſpalatos inſectari ſunt auſi,& hi per locq

Ro.clades ad Alliam accepta.

rum deuia Romã abierũt.Cõtra q in ſiniſtra acie locati fuerãt,ad Tyberim cõpulſi,Barbaris ĩr
ruẽtibus,magna ex parte circa ripas periere. Multi temere fluuiũ ingreſſi,vt erãt armis impe-
diti,vorticibus ſunt abſorpti.Plures omnino natãdi peritia Veios ptenderũt. Vix Galli crede
re poterant,ſe tã cito viciſſe.Stare itaq; velut pauore defixi,inſidiaſq; adhuc timere. Verũ vbi
tuta omnia viderunt,paſſim cæſorũ ſpolia legere incipiunt,armorũ cumulis vt mos eſt gentia
coacertuatis Romã iter intendũt,quo haud multo ante ſolis occaſum peruenere. Multi pſuaſũ

Variatiõ hiſtoriæ.

habuere,ſi ex acie fugiẽtes Galli ſecuti eſſent,facile eo die vrbe capta potuiſſe Romanũ nomẽ
deleri.Hæc Liuius.Plutarchus,cui libentius accedo,tertio a pugna die Barbaros Romã petiiſ-
ſe ait.Galli equites curſu ad vrbẽ progreſſi,quũ neq; clauſas portas offendiſſent,neq; in his ſta
tiones vllas,rei miraculo cõmoti,ſolitudinẽ vrbis ſuis renunciant,ibi quoq; hoſtiles ĩſidias for
midantes,quia iã nox aderat,ignari quę eſſent Romanorum conſilia, inter vrbem & Tyberim

Ro.metus.

conſedere.Romani ad primã aduerſæ pugnæ phamã, quicũq; Veios aliove fuga contenderãt
pro amiſſis habuere. Vna itaq; viui ac mortui complorati ſunt.Clamor & metus ingens cõti-
nuo ciuitatẽ inuaſit.Sed publicus pauor priuati doloris ſeuſum auertit. Vbi circa mœnia con
ſpectus eſt hoſtis,exaudiri p noctem vlulatus,terrificiq; Barbarorum ſonitus,circa muros tur-

Conſilium retinendi Capitolii.

matim vagantiũ,& quia in tanta animorũ conſternatione nulla ſpes erat retinendæ vrbis,pla
cuit ſenatũ cum iuuentute militari,Capitoliũ & arcẽ occupare,frumento & armis eo collatis,
indeq; Romanũ nomen tueri.Sacerdotes & Flamines eodem cũ ſacris contẽderũt. Triũphales
ſenes cũ imbelli turba in vrbe remãſerũt.velut cũ patria,ſi patria caſura eſſet,interituri. Horta
ri hi cũ lachrymis iuuenes Capitolium ſcandentes,deos & vrbem commendare, quæ trecẽtos
ſexaginta annos omnibus bellis victrix fuiſſet.Cætera multitudo,nã onerare nolebãt arcem ni
mia turba,vt diutius obſidio tolerari poſſet,ex vrbe auerſa ab hoſtib⁹ regione paſſim effuſa,cõ
tinenti agmine Ianiculũ petiit,Inde pars per agros dilapſi,nam Tyberis hoſtium incurſum ar
cebat,pars in finitima oppida conceſſere,ſuã quiſq; ſpem,ſua cõſilia publicis deploratis ſecut⁹
Flamen & veſtales virgines,maxima ſacrorũ parte in doliolis ſub terram defoſſa, cætera iter ſe
onera partiti,extra vrbẽ deferũt.Et iam ſublicium pontem tranſgreſſę virgines Ianiculũ labo-
rioſe ſubibãt.Eas L.Albinus homo plębeius procul cõſpicatus,religione tactus,q; ſacerdotes &

Pietatis exẽplum in Albino.

Romana ſacra pedib⁹ irent,ipſe cũ vxore & liberis plauſtro veheret̃,ſuis ad terrã depoſitis,Ve
ſtales ipſas cũ ſacris in currũ ſuſtulit,ſublataſq; Cere,quo ille iter intenderat,deuexit. Et Liui⁹
in hunc ferme modũ fugã & cõſternationẽ illam digerit.Ego haud ſane video quonam mõ id
accidere potuerit,ſi ſub ſolis occaſum eodẽ die,quo pugnatum erat , Galli ad vrbem venerint,
poſtridieq; capta eſt,vt ſine vlla hoſtiũ inſectatione,oneroſa multitudo ſit ex vrbe egreſſa. Ve-
riora mihi vident̃,q̃ Plutarchus ſcribit,triduo poſt pugnã Gallos affuiſſe,qđ ſpatiũ fuerit ter
ritæ ciuitati & ad muniendũ Capitoliũ pſidio,& ad imbellem multitudinem procul vrbe able

Seniores p patria ſe deuouent.

gandã.Senes qui in vrbe remanſerant,obſtinato moriẽdi animo,eo quo olim habitu quiſq; tri-
umphaſſet,in ſuarũ ædiũ atriis triũphali ſella,ſub hoſtiũ ingreſſum,cõſediſſe dicunt̃. Sũt qui
tradãt ſeſe p patria & quiritibus deuouiſſe,qbus M.Fabius Põtifex Maximus prefatus ſit car
mẽ.Galli p Collinã portã ingreſſi,recta in forũ contendere.Ibi oculos ad tẽpla & arcem circun
ferẽtes,quã ſolã armatis teneri videbãt,relicto hic pſidio,ne qs in ſe impetus fieret, cętera mul
titudo in prædã dilapſa eſt.Mirati primo clauſis plębeiorum domibus,nobiliũ tãtũ atria pate
re.Maior itaq; cunctatio tenuit aperta q̃ clauſa inuadẽdi,nequa fraude incauti exciperẽtur, in
de viros in ſellis ſedentes intuiti,ac præter ornatũ corporis,habitũ quoq; humano auguſtiorẽ
admirãtes,nouitate rei defixi,ſedentiũ maieſtatẽ cõtẽplant̃.Inde quũ ad eos velut deorũ ſimu
lachra obuerſi ſtarẽt,M.Papyrius Galli ſibi barbã demulcẽtis eburneo ſcipiõe caput percuſſit,
qua ille iniuria iritatus, ſedentẽ ferro oppreſſit.Tũ ab vno cæde orta cæteri in ſuis ſunt ſellis
trucidati.Euagatũ inde ferrũ p ignobilẽ multitudinẽ,nã multi,vt alio eſt loco ſignificatũ,ĩ vr
be ex ĩbelli humiliq; plæbe remanſerant.His ſine diſcrimine ferro abſumptis aut pcipitatis, do
mus paſſim direptę,flãmaq; tectis iiecta ẽ. Atq; ĩ hũc maxime modũ Roma eſt a Gallis capta.

Heracliti & Ariſtotelis oraculũ.

Quã cladẽ futuram Heraclitus põticus p̄dixit,q priuſq̃ vrbs ipſa caperet̃,vita deceſſit. Verba
ex eius cõmẽtatiis Plutarchus refert,Roma inq̃t Gręca vrbs,q̃ iacet ad magnũ mare,ab exerci
tu vltra Hypboreos mõtes aduẽtante capiet̃.Sed fabuloſus Heraclitus ait Plutarchus,qui illa
de magno mari & Hypboreis cõfinxit,maior inq̃t oĩno fides Ariſtoteli habenda,qui & ipſe Ro
mã a Celtis capiẽdã p̄dixit,& a Lucio ſeruandã.qđ ad Camillũ referẽdũ ſit,velut M.Luci⁹Ca-
millus ſit,nõ Furius nominatus.Cęterũ nemo ignorat Luciũ poſt Marcũ Romanos vſurpare

non cõſueſſe,quũ nemo duo ꝓnomina ſortiret̃,niſi forte ad M.Valeriũ alluſerit oraculũ,q Ca
milli magiſter fuit eqtũ.Sed ſi Euſebiꝰ recte tpa digerit,cũ capta eſt Roma,aut nõdũ natꝰ erat
Ariſtoteles aut certe infans fuit.Annus ille quo Roma a Celtis capta eſt,vt Liuiꝰ & Plutarchꝰ
ANNI MVNDI. ſcribit,ſexageſimus fuit ab eius conditione ac trecenteſimus.Plinius quatuor huic numero an
nos adiícit.Fuitq; idẽ a mundi origine,octingẽteſimus decimꝰ ſupra quater milleſimũ.Olym
piadis ſeptimæ ac nonageſimę ſecũdus,quo anno Amynthas vndeuigeſimus in Macedonũ gẽ
tem regnũ cepit.Capta vrbe nullus erat dies q non aliqđ hoſtilis ſæuitiæ afferret iis qui in ar
ce erãt ſpectaculũ,obuerſariq; cędes,rapinę,incendia,cadentiũ domorũ ruinæ miſerorũ ciuium
oculis.Erãt interea peiore cõditiõe,q̃ q procul aberant,ꝙ patrię excidiũ & ſuoꝝ ſupplicia ſpe
ctare,q̃ mala alii tantũ phama percipiebant. Nec vis illa,quæ maior omnino ab hoſte orta eſt,
vbi arce potiri nõ eſt datũ,obſtinatos animos frãgere potuit,qn tot malis obruti,ferrũ qđ ĩ ma
nibus erat,velut vnicã ſpẽ vitę ĩtueri,mẽtẽ de ĩduſtria a tot cladiũ ſenſu auertere.Galli vbi vi
dent nihil,ad ea q̃ fierent,Romanoꝝ ferociã remitti,viq; opus eſſe, ſi arce potiri velint,ſtructa
Galli a Capitolio pelluntur. in foro acie dant ſignũ ad Capitoliũ inuadendũ,ſublatoq; eximprouiſo clamore,facta teſtudine
aduerſum collẽ ſubeũt.Romani pſidio ad oẽs aditꝰ oppoſito,ſubeũtes medio cliuo excipiũt,ex
ceptoſq; ex ſuperiore loco cũ ſtrage & ruina ad ima detrudũt.Fuit primꝰ ille Gallis vltimuſq;
conatus Capitolii aperta vi oppugnãdi.Eratq; nihilo ſegnior obſidio.Frumẽto interea,qđ ĩ vr
be fuit,incẽdiis corrupto,quũ cõmeatus inopiã Galli ſentire cœpiſſent,diuiſo exercitu,partem
copiarũ ad Capitolii obſidionẽ reliquũt,cęteris ĩ finitimos agros dilapſis,forte ex iis q in ea ex
peditiõe erãt pars nõ parua Ardeã puenere,erat ibi Camillus luctu & mœrore publico magis
q̃ ſuo caſu affectꝰ,idẽtidẽ requirẽs,vbinã viri illi eſſent,q ſecũ Veios & Phalerios cepiſſent,qq;
fortius ſemp,q̃ felicius pugnare conſueſſent.Igit̃ audito hoſtiũ acceſſu,vbi Ardeates pauidos
de ſumma rei cõſultare ſenſit,vltro ſe illoꝝ cõcioni intulit,quũ ad eã diẽ tali cõgreſſu pertina
citer abſtinuiſſet,turpe credo ratꝰ peregrinũ hoĩem ĩ aliena ciuitate nimis curioſum eſſe. Vbi
Oratio Camilli ad Ardeates. vero pro cõcione ſtetit,Nemo inqt veſtrũ exiſtimet Ardeates veteres hoſpites,& iã ciues mei
in aduerſa fortuna facti,me pſentis cõditiõis meę oblitũ,huc proceſſiſſe,ſed hoc qđ inſtat picu
lũ me velut vnũ ex Ardeatibus,ĩpellit ac cogit,ſiquid in me pſidii ſit,id ad ſalutem cõmunem
cõferre.Qñ eñ pro veſtris tãtis in me meritis gratiã vobis referã,ſi in tãta opportunitate ceſ
ſauero?aut vbi erit vſus mei apđ vos,ſi in bello non fuerit?hac arte ĩ patria ſteti,& inuictũ bel
lo ingrata ciuitas togatũ eiecit. Vobis nũc Ardeates fortuna oblata eſt,multis & magnis Ro.
po.in vos beneficiis,ea q̃ ſint,haud dicam,qñ vt gratam decet ciuitatem,ſemper memineritis,
gratiæ cumularius referendę,& decus veſtrę vrbi ex communi hoſte acquirendi.Sunt Galli q
incompoſito agmine aduẽtare dicuntur,amplo quidẽ corpore,ſed non minꝰ,vt audio,ad labo
res infirmo,ferociaq; magis ſtulta,q̃ vt cauto ſit hoſti formidanda. Afferuntq; ob eam rẽ plus
terroris,q̃ viriũ in certamen.Argumento clades eſſe poteſt.Ad Alliam noſtrorum ducũ ſtul
titia tumultuaria illis victoria contigit,Romam patẽtibus portis cepere.Verũ vbi Capitoliũ
tentare ſunt auſi,a paucis tanta inde ignominia & ſtrage ſunt repulſi,vt vix arcem ampliꝰ ſpe
ctare audeant,nõ modo oppugnare,atq; iam inde obſidionis tędio digreſſi, ad inſidias & cędẽ
opportuni,per agros temere vagant̃,cibo vinoq; ſub noctem diſtenti,prope aquarum riuos,ſi
ne munimento,ſine ſtationibus,paſſim ferarũ ritu ſternuntur.Et nũc ob ea quæ proſpere geſ
ſerũt,magis etiam ſolito incauti.Quare ſi vrbẽ veſtram,ſi fines tueri ĩ animo habetis, nec paſ
ſuri eſtis totũ Latium Galliam fieri,vbi nox aderit,cum armis frequentes adeſte,me ſequimi
ni,ad cædẽ potius q̃ ad prælĩũ,niſi hoſtes velut pecora vobis trucidandos dedero,nõ recuſo eũ
dem meatum rerum apud vos exitum eſſe,qui antea Romæ fuit.Nullus erat qui non perſua
Peroratio. ſum haberet,Camillũ conſilio & felicitate omnes alios ea tempeſtate duces longe antecellere.
Magno itaq; ſtudio cõcione dimiſſa,curatiſq; corpibꝰ,Ardeates arma capiũt,ad primũ claſſicũ
intenti,quo edito primo noctis ſilentio circa portas Camillo affuerunt. Ille vbi per explorato
res cõpertũ habuit,vbi hoſtes eſſent,tacito agmine hoſtibus inſinuatus,ſomno multaq; crapu
la grauatos,ſubito clamore inuadit.tum cędes non prælium fuit.Corpora ſoluta ſomno paſ
Gallorum cædes. ſim cę dunt̃.Extremi pauore exciti ſemiſomneſq; capeſſunt fugam . Horum pleriq; in Antia
tẽ agrum per noctem delati,vbi illuxit,oppidanorũ incurſu circumuenti,fœde & ipſi obtrun
cant̃,equites Ardeatiũ a Camillo in fugientes & diſpalatos miſſi,paſſim diuerſa parte oppri
munt.In Veienti quoq; agro p eos dies Tuſcorũ cędes ingens eſt edita,quos adeo nihil Roma
næ cladis miſerebat,vt & fines etiã captæ vrbis,interim quum a Gallis teneretur,hoſtiliter ĩr

rumperēt,& Veios quo ſe Romani ex acie receperāt oppugnare conati ſint. Cæterū q ibi erāt,
Hetruſcos prę ſe prędā agētes conſpicati,primo ſui miſeratio inceſſit,ꝙ ab iis etiā bello preme
rētur,a quibus vt bellū propulſarent,in eā calamitatē incidiſſent,indignitas inde ſimul & ira
animos ad vltionē accendunt,factuſq; eſſet ſtatim in eos impetus,niſi Ceditius centurio vltio
nem in noctē differendam cenſuiſſet.Camillus vnus defuit,cætera eodem ordine & euētu ge-
ſta.Capta noctu Hetruſcoꝝ caſtra,tetraq; in illis cędes edita.Inde alia Tuſcoꝝ manꝰ circa Sa-
linas ſequenti die cæſa eſt.Circūſedere interea Galli Capitoliū,in vnū præcipue opus intēti,ne
quis hoſtiū ex arce euaderet.Erat Fabię genti in Quirinali colle anniuerſariū ſacrum conſtitu
tum,cuius rite peragendi quum ſtatus dies forte adeſſet,C.Fabius ne gētile ſacrum intermit
terēt,Gabino ritu amictus,per medias hoſtium ſtationes,ſacra manibus ferens,nihil ad illorū
clamores & minas territus,in collē euaſit.Peracto ſacro eodem vultu & conſtantia in Capito-
liū eſt incolumis reuerſus,incertum,Gallis miraculo rei attonitis,an religione motis, cuiꝰ gēs
ipſa haudquaꝗ negligēs eſſet.Eratq; hic rerū ſtatus Romæ,Veiis interim Romanorum animi
quū ob ea ꝗ proſpere fiebant,tum quia ex agris ac toto Latio,magnus eo fiebat voltitariorum
concurſus,in dies gliſcebāt,vulgoq; voces iactari,adeſſe tempus patriæ ab hoſte repetēdę.Nec
erat quiſꝗ,qui non Camilli ductu,& auſpiciis rem Romanā in priſtinum ſtatum reſtitui poſſe
arbitraretur,ſi imperii ſumma ei delata eſſet.Aperte igitur poſtulabant,vt ex Ardea Veios ac
cerſeret̄,qđ quum inter omnes cōueniret,placuit tamen de ea re ſenatum prius,qui in Capito-
lio erat,conſulere.Pontius Cominius impiger iuuenis,ſe iturū eſt pollicitus,is quia p hoſtium
ſtationes,ſine periculo ad ſuos euadere non poterat,ſuberino cortici incubans,ſecundo Tyberi
ad proxima delatus,qua præruptis eſt rupibus munitus collis,per ſaxoꝝ crepidinem in Capi-
toliū obrepſit.Ibi decreto patrū accepto,vt Camillus,centuriatis comitiis,ab exilio reuocatus,
Dictator diceret̄:Pōtius eadē via,qua venerat,Tyberi traiecto,Veios reuerſus eſt. Ibi lata lex
eſt,Camilluſq; ex Ardea Veios accerſitus,ac Dictator dictꝰ.Sed dū hęc foris agunt̄, Capitoliū
a Gallis pene captū eſt,qui ſeu veſtigio notato,qua nuncius aſcenderat, ſeu ſcāſili loco ſua ſpō
te animaduerſo,ad Carmentis ſaxum nocte ſubluſtri præmiſſo qui inermis viā exploraret,al-
terna ope ſubnixi,p manus ſibi arma tradentes,ſubleuanteſq; ſe inuicē,trahēteſq; alii alios,tā-
to ſilentio in ſummū euaſere,vt nō cuſtodes modo,ſed canes etiam, ſollicitum alioqui animal
fefellerint. Anſeres falli nequiuerunt,quos Iunoni ſacros,in ſumma etiā rerū inopia religioni
fuit occidere.Eſt eñ Ales ipſa pauidæ naturæ,acerrimiq; auditus, horū clangore.M.Manlius
excitus,fuerat is triennio ante cōſul,vir bello egregiꝰ,arreptis armis,cæteros ad arma cōciuit.
Cæterū dum alii magis trepidant,ꝗ arma expediūt,ipſe Gallū qui in ſummo conſtiterat, ador
tus vmbone deturbat,cuius īpulſu q proximi ſteterant,facile,vt in procliui,proſternuntur.Se-
cuta inde cęterorū ſtrages,q cautibus hærebant,brachiis & manibus diſſectis,varieq; per cæ-
tera trucidati,pręcipites alii ſup alios ad ima decidūt.Atq; ita auſpicatiſſimo alitis cantu,vni
uſq; Manlii virtute.Capitoliū ſeruari contigit.Ea res ſeruatori ipſi cognomē dedit,vt Capito
linus ſit iā inde dictꝰ.Vniuerſi,q in Capitolio erāt,ſinguli ſelibrā farris, & quartariū vini,ſuo
quiſq; ſe victu fraudās,ad Manlii ædes cōgeſſere,argumēto charitatis memorabili,ſi rerū ino-
piā ꝗ tū fuit conſideret aliquis.Hæc Manlio data.Nocturnū vigilem,qui ea parte, qua Barba-
rus aſcenderat,muros negligentius cuſtodiuerat,Sulpitius tribunus militum ſaxo deiecit. At
tentiores deinceps cuſtodiæ vtrinq; fuere,Gallis omnia præſidio tenētibꝰ,ne quis Capitolium
ingredi exiteve poſſet,Romanis ob recens periculū arcem & Capitoliū multo diligētius aſſer-
uātibus.Iā fames,ex lōga obſidione,Romanos inuaſerat.In hoſtiū caſtris haud ſolū frumenti
inopia ſentiri,ſed & grauis peſtilētia,æſtus & torridū recenti incendio ſolū,quorū intolerātiſſi
ma gēs eſt humori & frigoribus aſſueta,Galloꝝ corpora lāguore affecerat,inde morbo ſenſim
vulgato,paſſim expirabant,tātaq; vis hoīm breui abſumpta eſt,vt humandi tędio,plura corpo
ra in vnū coaceruata concremarent,ꝗ res ad poſteros nomen loco dedit, vt Gallica ſint buſta
nūcupata.Nec multo poſt hoſtes Romanis ī certos dies petētibꝰ inducias dedere.Interim col-
loquia vtrinq; haberi cœpta,hic quū famē,vt fit,Galli obſeſſis exprobrarent,& ob id ad dedi-
tionē hortarent̄,phama tenet ad eā opinionem auertendā,panem piuribꝰ locis ex Capitolio ī
hoſtes deiectū,ſed iā neq; id malū diſſimulari poterat āpliꝰ.itaq; dū Dictator delectū habet,dū
copię ad bellū in vnū contrahuntur,cęteraq; neceſſaria,per ſe Camillus,& p L. Valeriū magi-
ſtrū equitū ad prælium comparat.Capitolii præſidium,etſi cætera mala conſtāter tulerat,lō-
ga inedia cōfectū,quū infirma corpora armorū pōdere obrueret̄,nec auxilia aliūde adeſſe cer

Caii Fabii pietas.

Cominii facinus.

Camillus Dictator.

Anſeres Capitolini.

Ciuiū gratitudo in Manlium.

Galli famē & peſtilētia laborant.

Gallica buſta.

Conſilia de dedēdo Capitolio.

nerent,vel redimi vel dedi ſe quacũq; pactione decreuit:nã & Galli iactabant interdũ,fieri poſ
ſe,vt tolerabili mercede obſidionẽ ſoluerẽt.Tũ Tribunis militũ a ſenatu datũ eſt negocium,vt
cũ hoſte rem ſuo arbitrio tranſigerent.Colloquio inde inter Brẽnũ Regulũ & P.Sulpitiũ Tri
bunũ militum habito,ita inter ſe pacti ſunt,vt mille pondo auri ſe populus Romanus redime-
ret,Brennus vrbe & Romano agro decederet cũ exercitu.Phama eſt pręſenti ĩdignitati aliam
Gallos adieciſſe,iniquis põderibꝰ in mediũ platis,Sulpitioq; ea recuſante,ſupadditum his gla
dium,auditãq; intolerandã Romanis vocem,Vę victis,ſed cęleſti prouidentia factum,vt Ro-
manũ nomen ea ppetui dedecoris nota nõ ſit inuſtũ,vt gens q̃ late erat imperatura,auro ſerui
liter redimeret.Nã dum per altercationem tempus teritur,priuſq̃ aurum ſit appenſum Camil
Camilli in- lus affuit,tũ auro eius iuſſu e medio ſublato,vt Galli ſe ad prœliũ expediant edicitur,quibus
teruẽtus. pactos eſſe ſe aurũ prædicantibus,ſtatiq; fœderibus oportere,nullũ Dictatoris iniuſſu fœdus
aut pactionẽ a minore magiſtratu ait fieri potuiſſe,qn vltimo ſe certamini accingerent,fore,vt
ſi ea pugna ipſis feliciter cederet,auro & arce potirẽt.Ipſe ad ſuos cõuerſus,armis nõ auro pa
triã recuperare iubet.Deorũ tẽpla,Liberos,Vxores,Patriũ ſolũ ſpectarent.Omnia illa aut vir-
tute vindicanda,aut cũ ipſis fortiter & honeſte cadẽdũ.Inde inter ſemiruta tecta,vt locus q̃ſq;
erat ad pugnandũ vtilis,acie diſpoſita,cũ irato hoſte cõfligit.Hic haud maiore momento,q̃ ad
Alliã vicerant,Galli ꝑlio victi ſunt.Vrbe inde egreſſi Gabina via ad octauum lapidẽ atrocio-
re ſunt pugna afflicti.Caſtra capta,cędes adeo omnia obtinuit,vt ne nuncius quidẽ tantæ cla-
dis ſupfuerit.Hęc Liuius,a quo nõ multũ diuerſa Plutarchus tradidit.Polybius Gallos ait ab
obſidione vrbis,domeſtico bello auerſos,quia Veneti,Adriaci maris accolæ,eorum fines ĩfeſta
rent.fœdere cũ Romanis percuſſo,reſtitutaq; vrbi libertate,domũ abiiſſe.Quidam etiã autho-
Aurũ a Gal res ſunt,aurũ qđ Gallis fuerat appenſum,poſt aliquot annos Romã relatum.Plinius id a Ca-
lis receptũ. millo in Capitolio dedicatũ author eſt,qđ M.Craſſus aliquot poſt ætates ſit furatus.Camillus
in vrbẽ triũphãs reuerſus eſt,inter militares iocos Romulus,ac parens patriæ,alterq; vrbis cõ
ditor appellatus.Et Roma ipſa ꝑ hũc modũ eſt a Gallis recepta.Inſtare tũ acrius Tribuni plæ
bis,agereq; cũ plębe,vt quando vrbs incendio eſſet & ruinis deformata,populariter Veios mi-
graret.Eaq; cauſa fuit vt Camillus a patribus rogatus,ne titubantem rempub.incerto relin-
queret ſtatu,haud tã cito ſe magiſtratu abdicarit.Fuit itaq; in primis author,vt templa cõfe-
ſtim expiarẽtur,q̃ hoſtis prophonaſſet,cũ Ceritibus,quia Romana ſacra tutati eſſent,hoſpitiũ
Allocutii iungeret.Ludi Capitolino Ioui fierent,ob arcẽ & Capitoliũ ſeruatũ.Templũ Allocutio,ſeu vt
templum. Plutarchus ſcribit,phamę,in noua via,vbi M.Cediti9 fuerat ſilẽtio noctis oraculo monitꝰ Gal-
los aduẽtare,locari iuſſit.Aurũ hoſti ademptum ſub ſella Iouis,in Capitolio dedicauit.Q; ſi-
quis ab hoſte id receptũ interp̃tet,iam perbelle Romanos auro redemptos fateatur neceſſe eſt:
Quod miror obſcure,& pplexe a Liuio traditũ.Sed ꝙ illis cœptũ erat appendi,inde Dictatoris
iuſſu e medio ſublatũ,aſſeruatũq; in euentũ pugnæ,tutius fuerit opinari.Nec ita multo poſt
Tribunis legẽ,de vrbe deſerenda,agitãtibus,ſenatu proſequẽte Dictator in cõcionem deſcen-
dit.Ibi vero frequẽti populo,in hũc modũ eſt fari exorſus.Adeo acerbæ mihi ſunt Quirites cũ
Oratio Ca- Tribunis plæbis contentiones,vt in triſtiſſimo illo exilii mei tempore,nullum pręter hoc vnũ
milli ad po inuenerim ſolatiũ,ꝙ ab huiuſmodi certaminibus pcul abeſſem,a q̃bus vſqueadeo aĩus abhor-
pulum. ret,vt nõ ſenatuſcõſulto,non populi iuſſu,in patriam rediturus fuerim,niſi acerbiſſimus vr-
bis caſus,me ad reditũ compuliſſet.Etenim vt patria in ſua ſede maneret,nõ vt ego in vrbe eſ
ſem,agebatur,quum plæbiſcito reuocabar.Et nũc libẽter quieſcerem,niſi hæc quoq; ꝑ patria
recens dimicatio ſubeũda eſſet,cui deeſſe turpe ſemper & nefarium duxi.Sed vos dicite:quid
opus fuit hanc vrbẽ,tanto piculo,tãtaq; cura & ſollicitudine ex hoſtibus recipe,ſi receptã de-
ſerturi fuimus?aut cur Capitoliũ præſidio retinere placuit,ſi retentum & defenſum deſtituen
dũ a nobis erat?an ſic erit,vt plus vaſtitatis ſint ſecundæ res veſtrę huic vrbi facturę,q̃ aduer-
ſæ fecerint?Q; ſi non natale ſolũ,non parẽtũ ſepulchra,non lares ipſi,apud quos nati ſumus,&
educati,moueant,certe feliciſſimus vrbis genius mouere debet.Enimuero ſiq̃s monumẽta vr-
bis huius diligenter conſideret,plures in ea victorias & triũphos,q̃ annos,a prima eius condi-
Laus vrbis tione reperiet.Fuit quidẽ ſemper Romani nominis comes fortuna,fueruntq; huic vrbi,quum
a genio & ſemper alias p̃ſentes dii & beneuoli,tum hoc tempore,quo ciuitatis rebus ducum culpa affli-
felicitate. ctis,vrbeq; metu & pauore relicta,ne Capitoliũ a Gallis caperetur,prouiderint,deceptaq; hu-
mana diligentia,ſacratam alitem falli non permiſerint.Pari prouidentia accidiſſe videri po-
teſt,ꝙ ſenatu,ꝙ ciuibus,ſe turpiter auro redimentibꝰ,opportune veſtræ affuerint legiones,ꝙ

hoſtis in vrbe prius,mox ad vndecimū lapidem ſit cęſus,per quę & decus qđ amiſſum erat,& patria nobis reſtituta eſt.Quid ꝙ ne hæc deoꝝ ſedes a Gallis caperetur,eoꝝ iam antea moniti fuimus oraculo,ſatis cauere potuimus,niſi mentes hominū,ad futura pericula proſpicienda, & cecæ & amentes fuiſſent.Ecqđ ſentitis qrites,q̄ ingrati in illos ſim⁹,q̄ in patriā impii,q vrbē augurio conditam,ſuperis chariſſimam,omnium circa gentium haud dubie victricem, vbi Romulus Marte genitus,atqꝫ ipſe inter deos relatus,vbi tot reges,tot duces,tanta virorū ſpectata eſt indoles,velut prophanam & damnatā deſerimus!q̄ diſpar eſt hoc conſilium, q̄ diuerſum a Fabii adoleſcētis pietate!Vos in ea deorum benignitate ſeruata,publicas cerimonias deſerere conamini.Nec eſt cur quiſq̄ ex Veiis,ſi illuc migratū ſit,Flamines huc & augures ſacrorum cauſa mittendos exiſtimet,quum plęraqꝫ niſi cum ciuitate ſtare nō poſſint. Videte queſo quātū a maiorib⁹ diuerſi abierimus,illi nobis in albano monte,& Lauinio ſacra faciūda tradiderunt,quia ea in vrbē transferre religioni fuit,nos quæ æqualia ſint huic vrbi, & quæ priuſq̄ conderetur nata,ſine piaculo deſtituēda arbitramur.Sed de ſacroꝝ ratione & tēplis loquimur. Quid veſtales,qbus vna illa ſedes ſacrata eſt,vnde nulla vnq̄ cauſa,pręter excidium captæ vrbis,amouere potuit! Quid Dialis Flamen,cui vel vnā noctem extra vrbem manere nefas eſt! Quid alia,q̄ in hac vrbe auſpicato agūtur,& omnia fere intra Pomœriū,comitia curiata, quæ rē militarem continerent,Comitia centuriata.quibus conſules creatis,cui obliuioni, cui negligētię hęc dātur! Vbi auſpicato fient,niſi vbi fieri conſueuerūt! Veioſne hæc trāſferentur!aut populus ob eā rem toties dulciſſimę patrię buſtū non ſine dolore & lachrymis inuiſurus, huc reuocabit!Sed res ipſa(dicet aliquis)cogit nos id facere.Vrbs incendiis & ruinis deleta eſt, integrā & ſartam petimus,nec inops multitudo noua vexanda eſt ædificatione. Verum migratio hęc,vrbe adhuc incolumi,a vobis Tribunis mota eſt.Sed videte quātū inter meā ſententiā & veſtram interſit.Scio vos ita arbitrari,ſi prius hinc migrandū non fuerit,nunc quia hęc clades accepta ſit,migrari oportere.Ego contra,etiam ſi tunc non hic manendum fuiſſet,nunc qa omnia ſtrata ſint ruinis,nego patriam eſſe relinquendā.Nec id quiſq̄ miretur,niſi prius quale ſit audiuerit,quippe tunc quū victoria nobis cauſa fuit Veios migrandi, diſceſſus ille nobis & poſteris fuiſſet glorioſus,nūc migratio nobis miſera & turpis,Gallis celebris & inclyta.Nō.n. victā vrbem victores petiiſſe,ſed victi patriam reliquiſſe iudicabimur.& Romam Galli euertere valuiſſe credent.Romani reſtituere non potuiſſe. Quid præterea fiat,ſi nouus Galloꝝ exercitus,phama noſtrę profectionis ſuis ſedibus excitus,deſertā vrbē occupet! Qꝫ ſi Volſci aut Equi perpetui hoſtes id faciāt,velitis ne eos Romanos,vos Veientes nūcupari!& hæc dedecora pati potius parati eſtis,q̄ iterū ędificare,quaſi vllum poſſit domiciliū humilius hodie fieri,q̄ caſa illa conditoris noſtri,q̄ adhuc extat!aut non in caſis paſtorū ritu ſatius ſit habitare, q̄ turpiter in exilio,& alieno ſolo viuere!Maiores noſtri,quum nihil pręter ſyluas & paſcua his locis eſſent,tātā vrbem breui condiderunt,nos Capitolio & arce incolumi,incolumibus templis inſtaurare piget!& qđ ſinguli facturi fuim⁹,ſi ędes noſtræ caſu aliquo deflagraſſent, id in publico incendio facere recuſamus! Quid tandē,ſi caſu aut fraude aliqua,incēdium ſit Veiis ortū,quod fieri poſſit,vt vēto flāma late euagata,magnam vrbis partem abſumat , Fidenas inde aut Gabios ſedes transferemus!adeo nihil nos tenet patriū ſolū,nec terra hæc,quā matrem appellamus,ſed in rignis & parietibus omnis charitas & ſpes noſtra ſita eſt!Fateor equidē Quirites,q̄diu patria abfui,quoties illius imago ſubibat mētē,Capitoliū,& cęteri colles, forum,cāpi, Tyberis,& hoc cælū,ſub quo nat⁹ & educat⁹ erā ſuccurrebat animo,nō poterā nō eoꝝ admonitu nouū quoddā deſideriū ſentire.Hæc eadē moueāt vos Quirites,horū charitate in patria & natali ſede poti⁹ maneatis,q̄ quū temere relicta fuerit,fruſtra regratis.Merito dii homineſqꝫ cōſenſerūt in vrbe his locis ſtatuenda.Saluberrimi colles,Ager feraciſſimus,Flumē ad res maritimas ſubuehēdas idoneū,Situs ab oī externæ claſſis periculo immunis, Vrbs media Italia, & ob id ad rerū incrementa habilior.Eſt hic quint⁹ & ſexageſimus ſupra trecēteſimum Romanæ vrbis annus, & quis vnq̄ populorum nō eorū dico q finitimi ſunt,ſed q ſunt etiā intra extraqꝫ Italiā,tā luxurioſa ſenſit incrementa!pximo luſtro.CLII.milia ciuiū cēſa ſūt.Trāſeo duces,exercitus. victorias,triūphos,q pene plures ſunt nūero,q̄ āni vrbis.Qđ quū ita ſit,q̄(malū)ratio eſt.felicia expꝰtis,velle ignota experiri!Poterit fateor,virtus veſtra alio trāſferri,at fortuna loci nō poterit.An fando auditū eſt nūq̄,arcē oīm gentiū fore hic,vbi humanū fuit olim caput inuentū!Iam res ipſa,ne cui veſtrū dubiū ſit,huic colli,qui nobis imminet, nomē dedit. Quid imobilis terminus,quid ancilę cælo demiſſum!quæ oīa deos ppitios manentibus polli-

Argumētū a maiori.

cenť.Quibus aduerſis nõ mõ non humana augenť,ſed ſiqua quæſita ſunt in peius dilabũtur.
Peroratio. Mouerat qdẽ ratio multitudinẽ Camillo potante,ſed religio multo magis.Eã animoꝝ inclina
Omen. tionẽ omẽ cõfirmauit:Reuertẽtibus tũ forte ex ꝑſidio quodã cohortibꝰ,cẽturionũ vnus,vbi in
partẽ fori vẽtũ eſt,ad ſigniferũ exclamãs,Statue inqt ſignũ,hic optime manebimꝰ. Qua voce
exaudita,& ſenatus ex curia egreſſus ſe omen accipe dixit,& pplus q in cõcione ſtabat,magno
Inſtauratur cõſenſu cõfirmauit.Antiquata deĩde lege,vrbs ſtudio cœpta eſt ĩſtaurari,tegula publice prębi
Roma. ta,ſaxoꝝ,materiæq; cædẽdæ,vnde qſq; vellet ius factũ,prædibus acceptis fore,vt eo anno qui-
cũq; hęc ex publico accepiſſet,ædificia ꝑficeret. Viarũ ratio nulla habita,qn in vacuo vt cuiq;
libitũ eſt ædificãtibꝰ,ita accidit,vt poſtea vrbis forma,occupatę magis q̃ diuiſæ,fuerit ſimilis.
Atq; in hũc modũ vrbs a Gallis recepta,Camilli ꝑſuaſu ĩſtaurata eſt.Q.Fabiꝰ q legatꝰ in Gal
los cõtra ius gẽtiũ dimicauerat,vbi primũ magiſtratu abijt,a C.Matico Tri.plæ.in iudiciũ ar
reptꝰ,ꝑopportuna morte eſt iudicio ſubtractꝰ.Maior deĩceps rerũ ſucceſſus ſecutꝰ,vt vrbis ve
lut a ſtirpibꝰ latiꝰ feraciuſq; renatæ.Et iã anno ꝑ hos motꝰ circũacto,Camillus q rogatu patrũ
tãdiu in Dictatura ꝑſeuerauerat,quoad ſtatus reipu.ſiſtereť,vltro poteſtate abiit . Creati inde
Trib.conſ. Tribuni militũ cõſulari poteſtate,Au.Valerius publicola,L.Verginiꝰ,P.Corneliꝰ,Au.Mãlius,
pot. L.Æmilius,L.Poſthumiꝰ.Hi leges duodecim tabularũ & quaſdã ipſorũ regũ conqſitas,ĩ publi
cũ redigendas curauerũt,& circa religionẽ nõ nihil eoꝝ cura verſata eſt.Diẽ ad decimũquitũ
calẽdas ſextiles,duplici clade inſignẽ,& ꝙ ad Cremerã Fabii eo die olim cęſi eſſent,& ad Alliã
fluuiũ,cũ exitio vrbis,cũ Gallis infeliciter dimicatũ,atrũ & infauſtũ habendũ cenſuere, Allien
ſemq; vocarũt.Decretũ vt eo die nihil publice priuatimve agereť.Et qa Sulpitiꝰ Tribunus po-
Atri poſtri ſtridie idus quintiles nõ litaſſet,placuit poſtridianos dies,q calẽdas,idus & nonas ſequerentur
diani dies. pari ratione atros haberi.Heraclitus Heſiodũ redarguit,ꝙ dierũ fauſtos alios, alios ĩfames ĩſe
Fauſti & in liceſq; ponere eſſet auſus,velut nõ oĩm dierũ vna eſſet natura,ſed caſus fecit credo, ꝙ interual
fauſti dies. lo annoꝝ & ad Leuctras & ad Geraſtũ,quarto die eius menſis,qui apud Atheniẽſes Hecatom-
beon dicebať,duę clariſſimę victorię ſunt illis quæſitæ,q̃ libertatẽ Gręciæ pepererunt. Vno eo-
dẽq; die ad Michalen & Plateas Perſæ ſũt a Gręcis ſuperati. Septimo Vedromionis mẽſis die,
Thargalionis regis duces in Granico,& Thimeleon Corinthius ĩ Sicilia Carthaginẽſes vicit.
Fueruntq; hi mẽſes Græcis felices.Contra Metagemnion infelix,ſeptimo die cuius ad Grano-
nẽ Græci cæſi ſunt,& diu poſtea eadem luce ad Cheroneã,a Philippo Macedonum rege victi.
Sed talia nõ dierum natura,ſed caſu accidere,ex iis,quæ contraria ratione afferuntur,facile po
teſt intelligi.Enũuero,eo die quo Romanus exercitꝰ,Cępiõis ductu,a Cymbris deletus eſt,cer-
ta annoꝝ ĩtercapedine a Lucullo Tigranes & Armenii ſunt magno ꝑlio victi,& Attalus Rex,
& Põpeius Magnus natali ſuo vterq; periit.Quo apparet non inſcite Gręco carmine eſſe pro-
ditũ,ipſam diem mortalibus nunc matrem eſſe,nunc nouercam,eãdem luctum & lętitiam,vi-
tam & interitũ afferre.Nec res Romana poſt receptam a Gallis vrbẽ diutius quieuit , Volſcis
hinc,inde Hetruſcis,minaci bello ĩminentibus.Phama erat omne Hetruſcum nomen,ad Pha-
nũ Vulturnę,in Romanos cõiuraſſe.Sed maior a Latinis & Hernicis terror ferebať,qui quum
centũ prope annos in fide manſiſſent,præſentem Romanæ vrbis fortunam aſpernati,ad defe-
ctionẽ ſpectabant . Nulli dubium erat, Romanum nomen,non hoſtibus ſolum,ſed & ſociis,ob
ea,quę acciderãt,vile & contemptibile factum. Ciuitas multiplici terrore concuſſa ad conſue-
Camillus tũ remedium cõfugit.Camillus dictator magiſtrum equitum Claudium Seruilium Halam di
Dictator. xit,delectu ĩde accuratiſſime habito,partẽ vnã exercitus in cõſpectu vrbis caſtra habere impe
rauit,vt patriæ præſidio eſſet,alteram circa Veios Hetruſcorũ motibus obiecit,ipſe cũ cętero
exercitu in Volſcos profectus eſt.Erant hoſtiũ caſtra ad Metiũ,haud ꝓcul a Lanuuio,q audi-
to Camilli noĩe,tantum terroris præcepere,vt congeſtis arboribus caſtra,ne Romanus muni-
mentis inſinuari poſſet,circũdederint.Camillus igni in oppoſitam materiã iniecto,tantũ Vol-
ſco metũ iniecit,vbi fumus & crepitus flãmarũ in viridẽ materiam graſſantiũ,ad ſenſum pue
nit,vt minore negocio hoſtiũ vallũ,q̃ ſeptũ ipſum incenſum trãſcenderit miles. Pręda exerci-
tui conceſſa eſt.Dictator Volſcã regionẽ populatus,ſeptuageſimo demum anno,q̃ bellari cœ-
Volſci de- ptũ erat,totã gentẽ ad deditionẽ compulit.Victor inde exercitus in Equos ductus, qui & ipſi
duntur. ſumma ope bellũ cõparabãt,eoꝝ copiis ad Bolam repertis,caſtra q̃ ante vrbem valide cõmu-
Equi caſtris nita erant,inde Bolas ipſas primo ĩpetu cepit.Eratq; ĩ hoc victorię curſu res Romana ĩ Equis,
exuuntur, quũ Hetruſci qui in armis erant,Sutrium ſociam Po.Ro.vrbem tumultuoſe ſunt oppugnare
Hetruſci. adorti,quoꝝ legati,quũ Romã opem imploratũ veniſſent,Senatus ad Camillum ſcripſit,vt ſi

reipub.cõmodo fieri poſſet,laborãtibus ſociis ſubueniret.Interea Sutrini,aſſidua oppugnatione,
quã Tuſcus abundãte multitudine,ne per noctes quidem remiſerat,paucitate potius q̃ viribꝰ vi-
cti,ea conditione vrbem dedũt,vt ipſi cum vxoribus & liberis,ſingula veſtimẽta habentes, liberi
mitterentur.In id agmen haud multũ ad vrbe progreſſum,Camillus cũ exercitu incidit, motus
miſerabili ſociorũ aſpectu,orationeq; principũ,ſubitã deditionem,ſua paucitate,cũ fletu excuſan-
tium.Parcere iubet lachrymis,fore,vt ea clades breui in hoſtiũ ꝑniciẽ verteret.Hęc ille,ſimul ſar
cinas in mediũ coniici imperat.Ibiq; ꝓſidio cũ Sutrinis relicto,ipſe cũ expedito exercitu ad vrbẽ
cõtẽdit,vbi oĩa improuiſa & negligẽtia ſoluta,ſine ꝓſidio,ſine ſtationibꝰ,haud aliter q̃ ipſe aĩo ꝓ
ceperat,inuenit.Igit̃ pene prius Romanus,patentibus portis in oppidũ irrupit, q̃ ab hoſte adeſſe
ſentiretur,magnoq; Tuſcorũ cęde edita,Sutriũ Camillus,eodẽ die quo fuerat amiſſum, recepit. Sutriũ vno
Fuiſſet atrocius certamẽ accẽſum,clauſis portis,& hoſtibus vltima deſpatione adactis, niſi Rom. die amiſſũ
Dictator pacẽ inermibus,ꝑconis voce edixiſſet.Salutis igitur ſpe ꝑtenſa,dedunt ſeſe abiectis ar- & receptũ;
mis hoſtes,quibus in cuſtodiã traditis,oppidum Camillus inuiolatũ ſocis reſtituit.Ipſe triũ bel
lorum victor,triumphans in vrbem reuerſus eſt,inſigni captiuorũ multitudine ante currũ acta:
q̃bus ſub haſta venditis,tantũ inde eſt pecuniarũ exactum,vt perſoluto matronis auro,q̃d in me.
dium Gallico bello contulerant,tres aureę paterę inde factę ſint, cũ Camilli inſcriptione, atq; in.
Capitolio dicatæ.Phaliſcis & Capenatibus,q medio belli tẽpore Romã trãſfugerant,ciuitas da-
ta eſt,& ager aſſignatus:& ex Veiis Romã,ſiqui vacua tecta ibi nacti ad id tempus eſſe perſeue-
rarant, capitalis ſupplicii mulcta,niſi ſtatim inde abſceſſiſſent indicta,ad vnum remigrarũt. Au-
geri itaq; in dies vrbana multitudo,& vrbs nouis ædificiis inſtaurari,tantoq; ſtudio properatum Roma ĩtra
opus,vt intra annũ Roma exintegro ſteterit.Secuti inde Tribuni conſulari poteſtate, Quintius annũ iſtau-
Cincinnatus,Seruilius Fidenas,Iulius Tullius, Aquilius Coruus,Lucretius Tricipitinus, & Sul rata.
pitius Rufus.Equorum agri ab reſiduo bellorũ odio,& nequa rebellandi materia adeſſet, vaſtati
ſunt.Hoc anno alter exercitus,in Hetruſcos miſſus,Cortuoſam & Cõtenebrã vrbes, vi ex hoſte
cepit.Direpta hæc:Illa direpta & incenſa.Eodem anno Capitoliũ quadrato eſt ſaxo ſubſtructum; Capitoliũ
opus vel in ea rerum opulentia,quæ poſtea ſecuta eſt,conſpicuum:& Tribuni plæbis agrariæ le- quadrato
gis authores,ſe profiteri Pontini agri diuiſione,poſt Volſcorũ res a Camillo acciſas, multitudini ſaxo ſub-
propoſita.Sed plębs ſiue cõtemptu rei,ſiue religione ꝑſentẽ Tribunorum illecebrã aſpernata eſt. ſtruitur.
Etenim,vt auſpicia renouarentur,res ad Interregnum rediit. Creati ſunt poſt aliquot Interre-
ges,Tribuni Militũ,L.Papyrius.Gn.Sergius,L.Æmylius,Licinius Menenius, & Valerius Publi-
cola.Ædes Martis hoc anno dedicata eſt,q̃ Senonico fuit bello vota.Sunt & veteri numero qua- Martis ędes
tuor tribus additę,Stellatina,Sabbatina,Pometina,& Narnienſis.Atq; ita quinq; & triginta de-
inceps fuerunt,quum minor omnino ad id tẽpus numerus fuiſſet.Tum de Hernico & Latino bel
lo nõnihil agitatum,eoq; maiore ciuitatis cura,ꝙ & Hetruria in armis eſſe dicebat̃.Sed res in ſe
quentem annum dilata,quo Camillus Tribunus conſulari poteſtate eſt creatus.Collegæ illi dati Tri.cõſ.po.
Cornelius Maluginenſis,Seruilius Fidenas,Quintius Cincinnatus,Horatius Puluillus,& Publiꝰ
Valerius.Principio anni ciuitas ab Hetruſco bello in Antiates auerſa,agreſtium agmen,ex pon-
tino agro metu depulſum,Romam confugit:nunciare hi palam Antiates bellum ſumma ope in-
ſtruere,iuuentutemq; a Latinorum populis ad id bellum miſſam.Senatus & Tribuni militum in
Camillum verſi,iam de eo dictatore dicendo agitabant:ille vero confuſus animo , quum ordinis
ampliſſimi & collegarum in ſe ornando conſenſum cerneret,gratias primo egit,ꝙ tantum ſibi tri Dictator.
buerent quantum ipſe nec meritus eſſet nec poſtularet,docuit id bellum plus minarum q̃ pericu- Bellum in
li habere.Cæterum vt nihil timendi,ita non omnino contemnendi ſe authorem futurum,parti- Antiates.
tuſq; curas belli cum collegis,vt Seruilius cum exercitu circa vrbem ſederet , ſiquid Latini aut
Hernici mouerent:alterum exercitum ex ſenioribus,& iis qui primario delectu aliq̃d excuſaſſent
cur militare non poſſent, T.Quintius ſcriberet,cum quo mœnibus vrbis præſideret:L.Horatius
arma,tela,frumentum ad bellum expediret:Seruiꝰ Sulpitiꝰ religioni,comitiis & legibus pręeſſet.
Ipſe cum Lucio Valerio ad bellum profectus,M.Furio ſibi adiecto quem profeſſus eſt pro Dicta-
tore ſibi futurũ, ac ſe illi ꝑ magiſtro equitum.Geſtire prę nimia lętitia patres,ac palam iactare ni
hil Dictatore opus fore amplius,ſi ita concordes inter ſe magiſtratus,tam libenti animo parere
poſſent q̃ imperare.Camillus cum exercitu ad Satricum primo conſedit,quo Antiates nõ ſolum
Volſcos ſed ex latinis & Hernicis,ingentem vim hominum contraxerãt.Nouus hoſtis veteri ad
ditus,haud mediocriter perculit Romanorum animos,mox cum Camillo aciem inſtruenti cen-
turiones renunciaſſent,turbatas eſſe militum mentes,ſegniterq; ab his arma capi,auditaſq; vo-

F

ces ſingulis Romanorum aduerſus centum hoſtiũ rẽ prælio futuram,vix inermen tantam mul-
Camilli hortatio. tudinem,non modo armis inſtructam poſſe a tam paucis ſuſtineri.Tum Camillus equũ aſcẽdens
inter ordines ſublimis vectus,quę triſtitia inquit milites hęc eſt?quę inſolita cunctatio? hoſtẽ an
ducem an vos ipſos ignoratis?etenim hoſtis quid aliud eſt q̃ perpetua veſtræ gloriæ materia?
Vos contra nõ illi eſtis q meo ductu Veios,q Phalerios cepiſtis? Qui Gallos ferociſſimos hoſtes
ĩ vrbe capta cecidiſtis?q hos ipſos Volſcos,Equos,& Hetruſcos victos partim deditos,partim vi
captos ſub haſta vẽdidiſtis? An me qa nõ Dictator ſim, ſed Tribunus militum alium putatis ab
eo,cuius ductu tot pręclara facinora geſſiſtis?Sed ego neq; in vos maxima imperia deſidero, neq;
vos in me quicq̃ præter me ipſum intueri decet.Nõ dictatoria dignitate opus eſt, ſed cõſilio ſtre
nuitate & prudentia,q̃ omnia ſcio me,nec fallor,in hoc bellũ afferre.Q; ſi eundẽ me eſſe videtis,
quẽ in aliis bellis vidiſtis,ſupeſt vt nõ alio euentu vos hodie dimicaturos arbitremini,q̃ ad hunc
diem meo ductu & auſpicio dimicaſtis.Cõcurrite igiť ſimul in hoſtes,& qđ quiſq; didicit ac cõ-
ſueuit,faciat.Hæc Camillus cũ tota acie,tũ ante ſigna hortabũdus fari.Inde dato ſigno equo de
ſiliens ꝑmũ ſigniferũ ſecũ in hoſtẽ rapit.Ibi milites ducẽ iã ætate grauẽ,vadẽtẽ intuiti pudore
affecti,& ipſi ſublato clamore in hoſtẽ ꝓcurrũt.Immiſſum ferũt Camilli iuſſu ſignũ in aduerſam
aciem,eoq; repetendo anteſignanos accenſos.Antiates primo congreſſu pulſi terrorem ad ſubſi-
diarios pertulerunt,aduerſa parte acies nõ ſolum conſtabat hoſti, ſed ſiniſtrum etiam Romano-
rum cornu,qua parte Valerius procurabat, degrauatum haud dubie fudiſſet, niſi eo Camillus
in equum iterũ ſublatus celeriter aduolaſſet,qui a milite conſpectus ſua præſentia & hortatione
inclinatã aciẽ cõfeſtim reſtituit.Exprobrare cedentibus metũ,hoſtemq; altera parte fuſum oſten-
Funduntur hoſtes. tabat,per q̃ Romanus ferocior factus tãto ardore in aciẽ rediit,vt momẽto tẽporis,ea quoq; par-
te pulſus ſit hoſtis.Erat itaq; fuſum agmen,quum ſubitus imber ingẽti procella e cælo deiectus
magis victoriam q̃ prælium diremit,ſignoq; receptui dato,nox ſecuta eſt. Hernici & Latini quia
primi conatus parum proſpere ceſſiſſent,relictis caſtris diuerſi domum conceſſere. Volſci vbi ſe
ab eorum auxiliis quorum fiducia rebellauerãt deſtitutos videre,Satricum ſedem belli petierũt.
Camillus eo cum exercitu profectus,oppidum aggere & operibus eſt oppugnare adortus.Cæte-
Camill⁹ Satricũ oppugnat. rum poſteaq̃ nihil ab hoſte moueri vidit,metu id fieri ratus ſuos ad ſcalas mœnibus admouen-
das hortať,non eſſe ibi vt ad Veios diutius ſedendum dictitans:Milites ſublato clamore muros
ſubeunt,admotiſq; repente ſcalis,non aliter q̃ ſi a nullo tenerentur, in ſummum euaſere: qua fe-
rocia Volſci adhuc magis territi,abiectis armis ſeſe ſuppliciter dedunt.Et iam Romanus victor
Antio,vnde bellum erat ortum,imminebat:de cuius oppugnatione Camillus,Senatum conſultu-
rus Romam conceſſit,collega in caſtris relicto,quum legati a Nepete & Sutrio ſuperuenerũt, au
xilium aduerſus Hetruſcorum arma implorantes.Cenſuit,Senatus Antiati obſidione omiſſa, bel
lum continuo in Hetruriam verti,vt Quintius & Horatius in Volſcos irent, Camillus & Vale-
rius Sutrium ducerent legiones.Vbi eo Romani duces venere,iam Hetruſci parte vrbis capta,
Sutrinos intra mœnia oppugnabant.Tueri tamen illi interiectis viis oppidi angulum . Camillus
vbi in quãto ſociorũ res periculo eſſent animaduertit,ea parte qua oppidum ab hoſte tenebatur
Valeriũ corona muros cingere imperat,ſcalaſq; vt mœnib⁹ admoueant edicit,non tam ſpe vrbis
ea parte recuperãdę,quod haud fieri poſſe videbatur,q̃ vt ab inteſtino certamine externo occu-
patos auerteret,ſibiq; ſpatium daretur in oppidum ſine alia armorũ diſceptatione intrandi, atq;
vtrũq; ex ſententia ceſſit.Romanis cohortibus in vrbẽ admiſſis,Hetruſci ancipiti ꝓlio ꝓculſi, ne
in medio cęderẽtur portarũ vna q̃ nondum fuerat a Romanis inſeſſa,conferto agmine foras erũ
Hetruſcorũ cędes. pũt.Multi ibi dum ſeſe ad fugam expediũt,& inde ad noctẽ per agros ſparſi,occidione ſunt a Va
lerianis occiſi.Multi quoq; & a Furianis in vrbe vbi ſemel manũ cõſeruere in veſtigio occubue-
runt.Camillus Sutriũ receptũ oppidanis vt antea reſtituit. Inde Nepete ſunt legiones adductæ
quod deditione traditum totum hoſtes habebant.Erat haud dubie Nepeſina oppugnatio longe
difficilior Sutrina.Nam præterq̃ ꝙ hoſtes toto oppido potiti erant,factio vna ciuiũ quæ author
dedendæ vrbis fuerat,pro Hetruſcis ſtabat.Camillus nunciari iubet , vt Nepeſini ab Hetruſcis
diſcederent,& fidem quam a Romanis imploraſſent,præſtarent.Reſponſum eſt,oppidum non in
ſua,ſed Hetruſcorum poteſtate eſſe,eorum pręſidio muros & portas teneri.Tum Romanus im-
Nepete expugnatur. perator,agro vrbi circumiecto fœde populato,ingentem ſarmentorum vim in foſſas deiecit, vt
facilior daretur militi ad muros acceſſus.Scalis deinde mœnibus admotis,oppidum vi cepit.Ne
peſinis Romanus victor veniam dedit,Hetruſcos armatos inermeſq; ad vnum cęde confecit,ipſi
quoq; defectionis authores ſecuri ſunt percuſſi.Ab innoxia turba , nõ ſolũ ab iniuria temperatũ,

vt dixi,ſed vrbs quoq; & fortunæ reſtitutæ ſunt.Camillus & Valerius duabus ſociis vrbibus ab hoſte paucis diebus receptis,præſidioq; Nepete relicto,victorẽ exercitũ ingenti gloria domũ reduxere.Res inde ab Hetruſcis & Latinis repetitæ,ab vtraq; gente quæſitũ,ꝗd eſſet ꝙ biennio mi litẽ ex veteri formula nõ dediſſent,reſpõſum eſt,nequiuiſſe iuuẽtutẽ domeſtico bello occupatã foras ablegare,negatũ ꝓterea publico cõſilio id factũ,ꝙ Latinorũ quidã & Hernicorũ in Volſcis caſtris militaſſent,qui ſiqui fuerunt,abunde pœnas ſuæ temeritatis luiſſent,quippe quorũ nemo domũ incolumis remeaſſet.Nõ tã ſociorũ cauſa ꝗ haud dubie ſuſpecta erat,ꝗ tẽpus patrib⁹ perſuaſit,vt vltionẽ in aliud tẽpus differrẽt.Sequẽti anno,Au.Mãlio,P.Cornelio,duobus Quintiis, T.&,L.Capitolinis,& Papyrio Curſore Tribunis,graue bellũ a Volſcis iſtabat,Latinorũ defectione atq; Hernicorũ accedẽte,& domi ingẽs erat ſeditio orta.M.Mãlius patricio gñe ortus,q Gallos ex Capitolio depulerat,ei⁹ præclari facinoris laude tumidus,ꝓſentẽq; geſtarum rerum gloriã Camillo ĩuidẽs,primo victorias cõparãdo,patriã a Camillo nũꝗ recuperari potuiſſe dictitabat,ſi non a ſe Capitolium defenſum eſſet.Gallos præterea inter aurũ accipiendũ,& ſpem pacis incautos velut inſidiis ab eo oppreſſos,ſe ex Capitolio ex arce iã capta deieciſſe.Iã eñ meritũ ſuũ oĩm aĩs excidiſſe,ſolũ Camillũ in vrbe gratia & authoritate florere,ſolũ exercit⁹ ductare, cui nõ ſatia eſſet Romanas legiones ſubiici,niſi & collegę,q parib⁹ auſpiciis & eodẽ ſuffragio creati eſſent, ꝓ miniſtris ab eo haberẽt.Nec interim Senatui parcere q Camillũ cõplexus cęteros viros fortiſſimos inhonoratos vellet.Quib⁹ ille nõ contẽtus,primus patriciorũ popularis factus,cũ Tribunis plębis cõſilia cõferre ad agrarias leges,& ad æs alienũ,quãdo ſupra modũ inualuiſſet, diſcutiẽdũ concitare,ſeq; authorẽ ad oĩa audenda pollicebat.His motib⁹ perculſi patres,eñ uero Mãlius hõ vehementi ingenio ſummoq; loco nat⁹,multũ ꝑ hęc ſeditionis cõcitaturus putabat. Pręterea ꝗa graue bellũ foris ĩpẽdebat,Dictatorẽ dicẽdũ cẽſuere.Au.Cornelius Coſſus eſt dictus, q magiſtrũ equitũ,T.Quintiũ Capitolinũ dixit.Dictator etſi maius ſibi in vrbe certamẽ, ꝗ foris ꝓpoſitũ videbat,tñ ſeu triũphi cupiditate,ſeu ꝗa exiſtimabat foris ſtatũ reipub.prius ſiſti oportere, delectu habito in Põtinũ agrũ legiones duxit.Coiuerat eo magnus quidẽ Volſcorũ numerus, ſed maior adhuc Latinorũ & Hernicorũ,& ex Circẽſib⁹ colonis nõnulli Velitriſq; aderãt. Dictator poſtridie ꝗ in hoſtiũ cõſpectũ venit,auſpicato caſtris egreſſus,iubet militẽ ante pedes pila ſtatuere,gladioq; dextram armare,nec de more ꝓcurrere,ſed incurrentẽ hoſtẽ cũ impetu illatũ, vbi cominus excepiſſent,tũ gladios in eũ vibrare.Ipſe Quintius equitẽ intẽtũ haberet,atq; vbi pugnã cõſertã vidiſſet,nouũ hoſtibus terrorẽ adderet,ordineſq; ſubito incurſu turbaret.Iuuit ducis cõſiliũ rem Romanã,ipm ducẽ fortuna,nã pedites eqteſq; haud aliter ac iuſſi erãt pugnã capeſſunt .Hoſtes ſuo numero freti,nihil ſecũ in ꝓliũ ꝓter temeritatẽ ferẽtes,cũ clamore ĩ Romanã aciẽ telis temere coniectis irruũt.Vbi vero gladios circa ora & oculos micare vident, haud aliter ꝗ in inſidias præcipitati,Romanorũ ardorẽ ferre nequeũt.Impulſa itaq; ſtatim acies,vi deinde ab equite illata,minus ac minus conſtare ſibi cœperũt,mox fuga ſemel inclinata paſſim diſiecti cũ multa ſtrage,qua ſuus quẽq; aut metus aut impetus tulit,in pacatũ abierũt.Eorum caſtra capta ac direpta ſunt,omniſq; pręda,ꝓter libera corpora,militi cõceſſa.Circenſes coloni & Veliterni inter captiuos cogniti,Romã a Dictatore miſſi,vtriq; ſui populi defectionẽ indicauere , apparebatq; iuſſuros patres bellũ duabus ciuitatibus inferri,eratq; in eã expectationẽ Dictator erectus,quum ſeditio,quę Romę in dies gliſcebat,victorem exercitum domũ reuocauit.Nã ſuper alia multa Manlii atrocia dicta factaq; quum centurionẽ pecuniæ addictũ e foro abduci vidiſſet,cũ ſuorũ caterua impetu facto,creditoribus manũ iniecit.Inde in patrũ auaritiã & ſupbiã inuectus,fruſtra a ſe Capitoliũ ſeruatũ ꝓdicabat,ſi ciuẽ ſuum in neruos & in vincula , velut bello captũ impune trahi pateretur.Hæc ille & alia acerba,in totius ordinis inuidiam locutus,rẽ ſimul palã creditori perſoluit,ſolutũq; alieno ęre domũ dimiſit.Precari ille forenſi turbę immixtus,deoſq; & homines obteſtari,vt Marco Mãlio,ſuę libertatis aſſertori,gratiam pro tãta in ſe liberalitate, vel cumulatiſſimam relatã vellent,ipſius opera ſe lucẽ forũ atq; ora ciuiũ videre,omnia parẽtũ beneficia ſe ab illo habere,quicquid ſibi cum patria,cũ penatibus,publici & priuati iuris eſſet, id ſe cũ vno homine ſemper habiturũ.Magnum inde plæbis ſtudium eſt Manlio conciliatum,ſed maius a patribus odium.Ipſe ꝓceps in popularẽ aurã,fundũ,quẽ in Veienti poſſederat,præconi ſubiecit,teſtatus ꝗ diu ex priuatis fortunis ſupereſſet aliquid,haud paſſurũ ſe ſuorum ciuiũ quẽpiã in neruos & vincula a creditoribus abduci.Iã frequẽs plębs Manlium adire,quam ille vniuerſę nobilitati in dies magis,tam veris ꝗ falſis criminib⁹ reddebat infeſtam.Aurũ qđ pro Capitolii redẽptione in medium fuerat collatum,a patribus interuerſum inſimulãs, vt q populũ capto ex hoſte agro frau

Latinorũ excuſatio.

Manlii Capitolini inſolentia.

Dictator.

Dictatoris ſtratagemã

Vrbana ſeditio.

daſſent,fraudarent & auro.Potuiſſe ea auri ſumma plæbem alieno ære liberari.Sed ceſſiſſe rẽ ip
Mãli ĩ calũ- ſam,vt cætera publica in paucorum prędã.Daturũ tñ ſe operã diligẽter inueſtigãdo,vt quo eſſet
nia ĩ patres loco id aurũ ſuppreſſum intelligeret,eoq́ʒ reperto ad leuandã ciuiũ inopiã,nõ ad luxuriam pauco
rũ alendã,reſpu.vteref.His erecta vocib⁹ plæbs.ꝑ æqua & iniqua ſecutura.videbaẽ ſuorũ commo
dorũ authorẽ,ad quos motus opprimendos,Dictator accerſitus, vbi euocato in curiam Senatu,
omniũ animos ſatis eſt ꝑiclitatus,patrũ multitudine ſtipat⁹ in forũ deſcẽdit,ĩde ſella ĩ comitio po
Dictator ſita,viatorẽ ad Manliũ miſit,q teſtatus certamen ingens adeſſe,cũ multitudine ſuorũ ad Tribu-
Manlium nal venit.Hinc patres,inde plębs ſuũ ducẽ intuẽtes,velut in acie diuerſi cõſiſtere.Tũ ſilentio fa-
accerſit. cto,Audio inqt Cornelius factã abs te Mãli ſpẽ ciuitati,ex theſauris Gallicis,quos patres occul-
tent,æs alienũ perſolui poſſe,cui rei tantũ abeſt,vt ſim ipſe aliquo modo impedimento futurus,vt
te contra adhorter,immo iubeam,vti Romanã plębẽ,iſta ratione,liberes,& hos publicis theſau-
ris incubãtes,ex nefaria ꝑda ĩdicio euoluas,qđ niſi facias,ſiue qa ipſe in parte ꝑdę ſis,ſiue ꝙ vanũ
indiciũ eſt,in vincula te abduci iubeo,nec diutius patiar te vana ſpe multitudinẽ ſollicitare. Ad
ea Mãlius pauca ꝓfatus,qbus teſtatus eſt,haud ſe ab initio latuiſſe,Dictatorẽ aduerſus ſe, nõ ad
Ferox Man vſum belli,a patrib⁹ creatũ,& iã omiſſo bello,qđ erat ad hoc ipm ſimulatũ,in.M Mãliũ & Roma
lii reſpõſũ. nã plębẽ imperũ fieri.At mirari ſe cur ĩuidia ex eo ſibi quęreref,ꝙ ciuiũ patrociniũ ſuſcepiſſet,&
ꝙ latus ſuũ plębeiorũ multitudo cingeret.Inde ad Dictatorẽ cõuerſus,tuũ eſt inqt Aule Corne
li,veſtrũ patres conſcripti,quũ velitis facile hũc comitatũ mihi adimere,intercedẽdo ꝑ veſtris ci
uibus.prohibendo iudicatos abduci,veſtro ære inopes ſubleuãdo, alienas neceſſitates ſuo quiſq́ʒ
beneficio ſuſtinẽdo,ſortem aliquam de capite adimite,aut quod vſuris ſupnumeratũ eſt tollite,
ſic eñi nõ magis mea q̃ cuiuſpiam veſtrũ ſpectabilis erit turba. Verũ eñuero,ſiquis q̃rat qd ſit,ꝙ
ſolus nunc meorũ ciuiũ curã agã,nõ multo plus qđ reſpõdeã habeo,q̃ ſi qs me roget,cur Capito
liũ ſolus defenderim,arceq́ʒ ſeruauerim,& tũ omnib⁹ quã potui opẽ tuli,& nũc ſingulis ferã. Qđ
autẽ ad Gallicos theſauros attinet,rẽ ſuapte natura facilẽ,iſtæc fecit ꝓcontatio difficilẽ.Cur eñi
quæritis qđ ſcitis?cur qđ in ſinu veſtro eſt excuti ab alio iubetis?nõ ego vt veſtrã ꝑdã indicẽ,ſed
vos potius cogẽdi eſtis,vt in mediũ ꝓferatis. Tũ iterũ iuſſus oĩbus ambagibus miſſis indiciũ per
Manlius in agere,aut fateri ſcelus inſimulati falſo crimini Senatus,quũ negaret ſe arbitrio inimicorum locu
carcerẽ tru turum,in vincula dictatoris iuſſu eſt ductus, Iouem & cæteros deos teſtatus,rem indignam fie
ditur. ri,ſeruatorẽ patriæ,qa Romanę plæbi gratificaref,in catenas & vincula abduci,neq́ʒ oculi multi
tudinis,neq́ʒ aures,eam indignitatem ferre potuerunt.Cæterũ Dictatoria maieſtas effecit,vt ne-
q́ʒ Tribuni plębis neq́ʒ plębs ipſa,attollere ſit auſa frontem,aut hiſcere.Satis cõſtat Mãlio in car-
cerem coniecto,magnam partem plæbis veſtem mutauiſſe,multos etiam barbam & capillum, vt
in domeſtico luctu,promiſiſſe,obuerſatamq́ʒ in veſtibulo carceris multitudinem ingẽtẽ, dum di-
ctator de hoſtibus victis inuidioſum triumphum egit, vulgo exauditæ etiam voces de ciue non
de hoſtibus Dictatorem triumphare. Vnum defuiſſe,vt,M.Manlius ante currum duceretur. Et
iã res haud procul erat a ſeditione.Tentarunt patres plæbis irã lenire,colonia Satricũ propoſita
ſed nulli dubium erat,ea illecebra Manlium periclitari.Repudiata proinde vulgo eſt ea Senatus
munificentia.Abiit interim Cornelius magiſtratu. Tũ Manliani palã plæbis patientiam increpa-
re,quæ ciuem ſuorum commodorum ſtudioſiſſimum,nec alia de cauſa patribus offenſum,q̃ ꝙ in
opum ciuium ſuſcepiſſet patrociniũ,inter fures & latrones in vinculis iacere pateretur . Sic Sp.
Caſſium, ſic Melium periiſſe , quia plæbi gratificati eſſent.Deſituros tot infelicium virorum ex
emplo,qui opibus & ingenio pollerent,ingratę multitudini patrocinari amplius, quum nil aliud
eſſet multitudinem ad ſe beneficio trahere,q̃ funebrem comitatum ſuis exequiis parare. Talibus
querelis multitudo accenſa, aperte ſe carcerem refracturam minitari ,niſi Manlius vinculis exi-
meretur, quod ne fieret veriti patres,Senatuſconſulto eum liberarunt. Tum vero non modo nõ
Liberatur ſeditio ſuppreſſa eſt ſed dux ſeditioni reſtitutus. Venerãt per eos dies legati e Latinis & Herni-
Manlius. cis Romam,& cum his Veliterni & Circenſes,purgaturi ſe a Volſci belli ſuſpitione,& vt capti
ciues ſibi redderentur,in quos ipſi patriis legibus animaduerterent.Reſponſum eſt illis,vt confe-
ſtim a conſpectu & oculis Romani populi faceſſerent,ne ſi negligentius id fieret, parum eos ius
legationis tegeret.Comitia inde habita,quum iam Manliana ſeditio recrudeſceret. Creati Tri-
Tri.cõſ.po. buni conſulari poteſtate,Cornelius Maluginenſis, Valerius potitus, Furius Camillus, Seruius
Sulpitius,Papyrius Craſſus,Quintius Cincinnatus.Peropportune principio anni huius qes ab
externis armis fuit.Domi Manlius carceris iniuria irritatus,& ꝙ a dictatore nihil in ſe atrocius
pro poteſtate ſæuitum eſſet,adhuc ferocior factus,multitudinem in patres domeſticis concioni

bus concitabat,aut omnibus audendū ſemel aliqd eſſe affirmans,aut omnia ſingulis patiēda.Irēt,
& aliquādo reminiſcerent ſe liberos eſſe,& ī libera ciuitate natos,nō mācipia nobiliū,ęquādas Di
ctaturas,ęquādos cōſulatus eſſe,vt caput attollere Romana plębs poſſet.Adeſſent ſibi quum pri
mum de pecuniis ius dici cœptū eſſet,ſequerent ſe ſiue ducē noīe,ſiue maiore imperii appellatio
ne nominare vellēt,ſuā felicitatem plębs aduerſus patriciorū ſupbiā,ſuo ductu experiret.Fore vt Recētes Mā
minore negocio imponerent q patribus imperaret,ꝗ imperantibꝰ reſiſterent.Fuerūt ea tēpeſtate lii motus.
q crederent cœptū etiā apud illū de regno agitari,ſed quatenus id cōſiliū proceſſerit non tradit.
Nec patres rē tantā ocioſis oculis ſpectabant,quin fremebat curia,ſæuiebatq; aīs,atq; vna Dicta-
toris clementiā incuſabāt patres,q cū vnius ciuis morte inteſtino bello rempublicā liberare po-
tuiſſet,vinculis & carcere id ſcelus vindicandū putaſſet, quū perniciosiſſimi ciuis cruore multo
tutius potuiſſet.Iuſſi itaq; Tribuni militū diligēter aduertere,ne ex tam nefario ſcelere maius ali
quod reſpublica caperet detrimentū.Tū,M.Menenius & Q.Publius Tribuni plæbis,nō patrum
aut plæbis maiore vllo certamine opus eſt inquiūt,ciuitatis hæc vitio erit.Affectati regni Man-
lium accerſere velle ſe pnunciant.Nullū crimē Romanę ciuitati eſſe magis inuiſum,ſuis Manliū
viribus oneratum haud dubie caſurum,nec multitudinē pro eo certamen vllū ſubiturā, ſi ex plę
be accuſatores contra patriciū ſtare viderit,quin ad primam inuiſi criminis mentionē,regiū no-
men auerſata ſuæ fauebit libertati.Patribus id pbantibus,diē Tribuni Manlio dicūt,mirum pri Tri.plæ.
mo fuit populo,q nemo cū eo ne fratres quidē veſtem mutarint.Apparuitq; magno conſenſu to Manlio diē
tius ordinis iudiciū conſtaturū.Vbi vero dies affuit qd pcipue illi fit obiectū Liuius haud diſer- dicunt.
te poſuit.Cęterū atrociſſimū eius accuſationis caput fuiſſe,vel ex eo credere par eſt,q nō tā tēpꝰ
ꝗ locus impedimēto fuerit,quo minꝰ ſtatim dānaret.Quadringētos circiter ciues pduxit in me Mālii defen
dium,quos creditoribus addictos gratuita pecunia nexu liberauerat. Protulit & triginta ſpolia ſio.
cæſorum hoſtium,militaria dona.XL.ab imperatoribꝰ accepta,in quibus duæ fuerunt Murales
coronæ,octo Ciuicæ.Producti ſunt & ciues ab hoſte ſeruati,& in his,C.Seruilius abſens q magi
ſterio equitū fungeret,ꝗ belli decora cum magnifica Manlius oratione dicēdo exæquaſſet,pectus
nudauit,multis cicatricibus bello acceptis inſigne,inde Capitoliū intuitus, Iouē alioſq; deos,qui
loco præſidebant,in fortunarum ſuarum auxilium deuocat,precatus vt quam ſibi mētem,quum
hoſtes ex arce depulit dediſſent ad ſalutem populi Romani,eandem ipſi ciuitati in ſuo diſcrimi-
ne darent.Poſtremo ſingulos obteſtari,vt ſuffragium de ſe laturi,Capitolium & arcem ſpectarēt.
Prioris vitæ merita,& oratio ad id compoſita in cauſa fuerunt,vt Tribuni non auſi ſint, Roma-
nas tribus in campum Martium ad ſuffragium vocare,vnde Capitolium & arcem in conſpectu
haberent,veriti ne tā recentis meriti memoria præſenti iudicio obſtaret,ſed producta die popu-
lum in Petelinum lucum extra frumētariam portam aduocauere,ibi ciuium oculis locorum fa- Vbi Mālius
cie liberatis plus crimen valuit,ꝗ meritum.Damnatus Manlius populi ſuffragio, ex Capitolina damnatus.
rupe præcipitatus eſt,atq; ſic accidit,vt idem locus in vno homine gloriæ eximiæ fuerit,& extre Manlii da-
mi ſupplicii monumentum,vnaq; fœda regnandi cupiditas,quod cæteris mortalibus documen mnatio.
to eſſe poſſit,tanti fuit,vt multa præclara alioqui eiuſdem geſta,nō ingrata ſolum ſed inuiſa eti-
am ad populum extiterint.Quidam duumuiros capitales ad id creatos tradiderunt,qui in Mā-
lium perduellionis accerſitū anquiſiuerint.Sunt notæ mortuo adiectæ.Cautum ne patricius in
Capitolio aut in arce habitaret amplius,nec in Mālia gēte quiſꝗ Marci pnomē ferret.Et hęc do
mi foriſq; poſt receptā vrbē a Romanis geſta.Secuta inde peſtilētia & fames,q annus duplici ma
lo inſignis,Tribunos conſulari poteſtate habuit,L.Valerium,Aulū Manliū, Seruium Sulpitium Tri.cōſ.po.
L.Lucretium,L.Æmilium & M.Trebonium.Hi magiſterio inito,bellū in Volſcos ad Romanū no-
men exercendū natos,parate ſunt iuſſi.Deſtinati noui hoſtes Veliterni & Circenſes Coloni.Ex-
ercitus ob peſtilentiā eo anno educi non potuit.Coloni interea non ſolū nō id tēpus in deprecan
da culpa cōſumpſere,ſed turbatoribꝰ pacis multitudinem iritantibus, auſi ſunt etiam Romanū
agrū incurſare.Sequenti itaq; anno,Sp & L.Papyrii noui tribuni cōſulari poteſtate, Velitras ad Tri.cōſ.po.
bellū ſunt profecti,quatuor collegis Cornelio Maluginenſi,Q.Seruilio, C.Sulpitio & L.Æmylio
ad vrbis præſidiū relictis,ſiquid ex Hetruria moueret,nam inde quoq; belli minæ impendebant.
ad Velitras cū maior Pręneſtinorum numerus ꝗ colonorum eſſet,a Tribunis feliciter eſt dimica
tum.Oppugnatione vrbis quia arduum videbatur opus,cōſulto Romanus victor abſtinuit.Bel-
lum Pręneſtinis eſt indictum,quia Veliternis hoſtibus auxilia miſiſſent. Hi cum Volſcis coniū-
cti ſequenti anno Satricum populi Romani Coloniam expugnarunt, fœdeq; in colonos victoriā
exercuere.Romani eam rem ægre paſſi,M.Furium Camillum Tribunum cōſulari poteſtate cre-

Tri.cōſ.po. runt.Collegę illi additi,Au.& L.Poſthumii,L.Furius,Fabius Ambuſtus & L.Lucretius. Bellum
Volſcum Camillo extra ordinē decretū,cui ſorte L.Furius collega in magiſterio adiutor eſt da-
tus.Erat iā ſenio cōfectus Camillus,vt ciuilia haud iā multū obiret officia,vegetū tamē ingeni-
Hoſtiū igēs um in viuido pectore vigebat,cū quatuor legionibꝰ ad Satricū ꝓfectus,tantā vim hoſtiū ibi offē-
numerus. dit,vt Volſci ſuis viribus freti,vltro aciē in Romanorū cōſpectu explicauerint,nullā dimicationi
moram facturi.Tenuit Camillus ſuos intra vallū,nihil moturus priuſq̄ oīa ꝑ ocium exploraſſet.
Creuit inde vt fit hoſtibus audacia,primeꝗ vallū accedētes,cōuicia & ꝓbra in Romanum iace-
re:Ægre id miles ferre,ſed multo egrius L.Furius Tribunus.Inſtigare itaꝗ milites,eleuareꝗ Ca-
Detrahitur milli authoritatem,cunctatorem ex acerrimo bellatore factum prædicabat, ætatemꝗ incuſabat,
Camillo a cum corporibus viuere animos,& defloreſcere dictitās,eum qui primo impetu vrbes capere eſſet
collega. ſolitus, intra vallum tam timidum & inertem quieſcere,militemꝗ pugnare cupientem cohibe-
re.Sed illum ſatis vitę,ſatis gloriæ habere,nec attinere vires ciuitatis,quæ immortalis futura eſ-
ſet,cum vno mortali corpore conſeneſcere.His ille quū tota in ſe caſtra conuertiſſet,militibus pu
gnā poſcentibus,Nequeo inquit Camille militū impetū ferre amplius,ītoleranda hoſtium ſuper
bia,cunctantibus nobis in horas cōtumelioſius inſultāt,cede vnus omnibꝰ,& patere te vinci cō
Camilli ſa- ſilio vt maturius bello vincas.Ad ea Camillus,ſcio inq̄t q̄diu meis ſolius auſpiciis publicis exer-
piens per- citibus ꝓfui,eo euētu fuiſſe in hoſtes bellatū,vt neꝗ me neꝗ mei cōſilii populū Romanū pœni-
miſſio. tuerit vnq̄.Nūc video me collegā habere,q nō ſolū imperii ſit particeps,ſed flore etiā ætatis lōge
præſtet.Nā qđ ad milites attinet,cōſueui ego ſemꝑ regere meos exercitus,nō regi.Nūc tuū im-
perium impedire nequeo,age tu qđ e republica futurū putas,dii qđ feceris feliciter euenire velit,
faxintꝗ ne poſtea hoc noſtrū cōſiliū ſatius fuiſſe credaꝫ.Proponiꝫ itaꝗ ſignū pugnę.Furius q cer-
taminis erat author primā aciē inſtruit,Camillus ſubſidiis ordines & caſtra valida ſtatione fir-
mat,ipſe editū locū ſpectator pugnę in oēm euētū intētꝰ cōſcēdit.Hoſtis primo cōgreſſu dolo nō
metu pedē retulit,aliquot lectiſſimis cohortibus ad ſubitā eruptionē intra caſtrorū vallū relictis.
Inſtat Furius hoſti ſua ſpōte fuſo donec eo ꝓtractus eſt,vt iā hoſtili eſſet eruptioni valde obno-
xius.Tū Volſcis in pugnā verſis,nouoꝗ ab erūpētibꝰ terrore ſuperiniecto,ſupina valle Romana
acies ꝓceps agebaꝫ,mileſꝗ ancipiti terrore ꝑculſus,oīs decoris & priſtinę ferocię immemor,paſ-
Reparatur ſim terga dabat,caſtraꝗ effuſo curſu repetebat.Tū Camillꝰ ab iis q ꝓxime ſteterāt repēte ī equū
Ro.acies a ſublatus ſubſidiis raptim oppoſitis fugiētibꝰ ſeſe obiicit.Hęc eſt inq̄t clamitās pugna illa milites
Camillo. quā tāto ſtudio nuper a veſtris ducibꝰ efflagitaſtis?Quē hominū pręter vos ipſos accuſabitis?Ve-
ſtra illa temeritas veſtra ignauia eſt.Ductu Furii in pugnā iuiſtis,nūc Camilli reductu pugnam
inſtaurate,eius deniꝗ auſpiciis vt ſępe alias vincite. Quid fruſtra vallū & caſtra petitis? illa vos
niſi victores nō recipient.Clamat ſimul ille hęc,vnaꝗ ad ſigna decurrēs,aciē vbi plus laboris erat
reparat.Tāti ducis ꝓſentia ac ꝑiculo moti milites,vbi ſigna circūagi cœperūt,& ipſi alacri aīo in
hoſtē cōuerſi,prœliū inſtaurant. Furius ad equitem miſſus rē ex altera parte iuuat,identidē ſuos
Exuunt precatus,vt ſibi eius diei ignominiā demerent.Tū relictis equis,qua parte plurimū pedeſtris acies
Ro.Vol- grauabaꝫ,inſignes armis ſeſe equites miſerunt.Pari ſtudio duces militeſꝗ cōnixi, hoſtem gradu
ſcos caſtris. ſubmouent,ſummotum egregie fundunt,fuſum ſparſumꝗ multa cæde conficiunt.Demum ca-
pris caſtris ſiqui eo confugerant,itidem vt in acie & fuga cęſi.Quum in recēſendis captiuis Tu-
ſculanorum quidam agniti eſſent,ab aliis ſecreti ad Tribunos perducti ſunt. Hi rogati quum ſe
publico conſilio militare dixiſſent,Tuſculaniꝗ & ipſi defeciſſe videreꝫ, tam propinqui mœnibꝰ
belli Camillus metu permotus , cum captiuis collega in caſtris relicto, Romam conceſſit. Sena-
tus Tuſculanos bello perſequendos cenſuit. Eaꝗ prouincia vt antea Volſcorum,Camillo extra
Humanita ſortem decernitur.Petiit ille vt ex collegis vnum adiutorem ſibi ad id bellum darent . Permiſ-
tis exēplū ī ſum eſt,vt quem ex toto collegio vellet,ſibi aſſumeret . Tum contra ſpem omnium,L . Furium
Camillo. optauit.Qua animi moderatione ingentem ſibi peperit gloriam , & collegæ infamiam leuauit.
Nec bellum cum Tuſculanis fuit,omnibus circa Tuſculum pacatiſſime repertis,Camillus præ-
ſentem rerum ſtatum foris miratus caſtris ante vrbem poſitis Tuſculi mœnia ingreditur,om-
nia intus exploraturus.Hic artifices ſuis operibꝰ intentos cōſpicatus,ludoſꝗ literarios puerorū
cœtibus obſtrepere,atꝗ alios alia munia per ocium obeuntes vt nihil ficti eſſe crederetur,rei mi-
raculo commotus Tuſculanum Senatum ad ſe vocari iubet.Ibiꝗ paucis affatus,Soli inquit om-
nium ad hunc diem inueniſtis Tuſculani,quibus artibus vos & fortunas veſtras a Romanorum
ira tueremini.Ite Romam ad Senatum,æſtimabunt patres vtrum plus pœnę delinquēdo,an ve-
nię delicta corrigēdo meriti ſitis.Neꝗ qđ ad me attinet,publici būficii vobis materiā adimo,deꝑ

cāndi ſit poteſtas vobis volo. Euentū veſtris ꝓcibus quē volent ipſi dabūt. Vbi Romā ab his itū
eſt, mœſtos in veſtibulo curiæ ſtantes patres intuiti, miſericordia mouit ordinem mitius q̄ meri-
ti eſſent agendi, comiter igit̃ appellati qd ſibi poſcerent dicere iuſſi ſunt. Ibi eorū Dictator neſci- Oratio
re Tuſculanos cauſam dixit, cur ſibi bellū a Po. Ro. indictū illatūq; eſſet. Illud non ignorare a ſe & Tuſculani
ſuis haud alio habitu Romanis legionibus itū obuiā, q̄ quo tūc in curia cōſpicerent. Nec ꝓceſſu dictatoris.
ros vnq̄ tractaturoſve Tuſculanos arma, niſi prius a Romanis iuſſi eſſent. Agere itaq; ſe gratias
Dictatori abſenti & exercitui, ꝙ non magis auribus q̄ oculis credidiſſent. Summa eius orationis
fuit, vt diceret pacem quam inuiolatam præſtitiſſent Tuſculanos a Senatu & Po. Rom. precari,
auerterent bellū vbi hoſtes eſſent, ſe non niſi inermes Romanas vires experturos, ſi eas neceſſe eſ-
ſet experiri. Eam Tuſculanis omnibus mentem eſſe, quam deos precari vt tam felicem facerent q̄
pia eſſet. Tantū tempeſtiua illa ſatiſfactio patrū animos flexit, vt non ſolū pax ſit precantibus red
dita, ſed haud multo poſt Tuſculani omnes ciuitate donati ſint. Legionibus a Tuſculo Romam Tri.cōſ.po.
reductis, Camillus virtute imperatoria & felicitate inſignis magiſtratu abiit. Tribuni conſulari
poteſtate ſecuti, L. & P. Valerii, C. Sergius, Licinius Menenius, P. Papyrius & Cornelius Malugi-
nenſis. Tribunis plæbis delectum hoc anno ob æs alienum impedientibus, Pręneſtinis qui iam an
tea arma intenderant occaſio data eſt, vt comparato exercitu ad Collinam portam vſq; proceſſe
rint, ingens in vrbe trepidatio fuit, concurſumq; eſt in muros & ad portas. Tū ciuitas a ſeditio- Dictator
ne ad bellū conuerſa Dictatorem T. Quintiū Cincinnatū dixit, a quo Aulus Sempronius Atrati Cincinnat⁹
nus magiſter equitū eſt creatus. Dictatoris nomine vix bene audito hoſtes confeſtim ab vrbe re-
ceſſere, & plębs ad danda nomina Dictatori obſequentior fuit. Dū igitur Romę exercitus conſcri
bitur hoſtes ad Alliā fluuiū caſtra muniuere, inter ſe iactantes operæpreciū eſſe eū caſtris locū a
ſe potiſſimū capt. q Romanę ciuitati inſigni clade funeſt⁹ eſſet. Fore, vt Romani ſi eo accederēt,
nihilo meliore euentu pugnaturi eſſent q̄ antea cū Gallis pugnarant. Romani contra certo ſci-
re vbicunq; Latinū hoſtem adipiſcerent, eundem pugnæ exitū futurū, qui ad Regillū olim lacum
fuerat. Qua pugna Latini fracti centū prope annos Romano imperio paruiſſent. Iritauit locus Ad Alliam
militū animos, ad Senonicę cladis infamiam recenti victoria delendā, his vtrinq; animis ad Alliā Ro. & ho-
diuerſi exercitus conſedere. Tū Dictator Pręneſtinorū aciē pugnę inſtructā intuitus, vides inquit ſtes conſe-
Aule Semproni, quonam modo hoſtes fortuna loci magis q̄ virib⁹ freti parati ſint acie dimica- derunt.
re? at tu non ſpe vana vt illi, ſed armis & virtute fretus mediam aciem equitibus inuade. Ego cū
legionibus adero, hoſteſq; ab equite turbatos pedeſtri prælio occupabo. Precatus inde deos fœ-
derum teſtes, vt propitii adeſſent, Magiſtro equitum immiſſo ſigna inferri iubet. Non equitē pre
neſtini, non peditem ſuſtinuere. Primo impetu clamore ſoluti hoſtiū ordines fugam circūſpecta- Funditur
re cœperūt, mox ſub Dictatoris acceſſum, pedeſtri prelio iniecto aperta fuga fit, fuſi diſiectiq; ho acie Præne
ſtes pręter ſua caſtra pręcipiti curſu deferuntur, nec prius a fuga & pauore ceſſatum, q̄ Pręneſte ſtini.
ante oculos habuerunt. Erat extra vrbem locus quem iam antea ad arcendas populationes com
muniuerant. Hunc hoſtes ad Dictatoris vſq; acceſſum tenuerunt. Qui vbi e veſtigio ſecutus af-
fuit, non minore animorum conſternatione, q̄ ex acie deiecti in vrbem conceſſere. Dictator circū
latis primo ſignis, octo oppida quę Pręneſtinę ditionis erant vi ſubegit. Mox Præneſte bello repe-
titum, id non vi ſed deditione eſt receptum. Quintius dictator clariſſimam victoriam viginti die
rum ſpatio adeptus, Romam rediens triumphauit.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS QVARTÆ LIBER SECVNDVS.

FVIT annus ille quo Præneſtini ſunt in deditionem recepti, centeſimæ ANNI
Olympiadis vltimus. Mundanæ originis ſupra octingenteſimum, ac MVNDI.
quater milleſimum, quartus & vigeſimus. Ab vrbe condita vndeocto
geſimus ſupra trecenteſimum. Poſt vrbem a Gallis receptā ſi tempora
Euſebio conſtant, quintuſdecimus. Liuius pauciores ponit annos. Sed
quantacunq; fuit illa tēporū intercapedo, in exiguum hunc annorum
orbem incidiſſe videri poſſunt, quę a Lacedęmoniis in Ionia atq; Gręcia, a Thiſſaphernis morte geſta ſunt, vſq; ad ea tēpora qbus Sparta-
nę opes plurib⁹ pręliis acciſę, imperiū amiſerunt. Sed de his priuſq̄ di-
cam inſtituti operis ratio exigit, vt viri ingenio clari, q ꝑ hęc tempora Viri illu-
fuerāt, breui relatione ponant. Enimuero tēpeſtate illa latius fluere cœ- ſtres.
perunt vberrima illa ingeniorū flumina, q̄ Socratico fonte corriuata, Græciā primo, mox & alias

paſſim terras late inundarunt: Fuitq; horum vnus Xenophon Athenis ortus, ille dico Platonis
Xenophon æmulus, cuius ferunt illud eſſe, ꝗ̃q̃ alii ad Anaxagoram id referant, vt nũciato filii interitu, ſcie-
bam dixerit me eum mortalem genuiſſe. Ephorus memorię prodidit eius filium, Ageſilai ductu,
in ea pugna periiſſe, quę ad Mantineã cõmiſſa eſt, in qua Epaminõdas Thebanus occubuit, audi-
toq; eius caſu, quum ipſe forte coronatus ſacrificaret, fuiſſe enim in primis dicitur ſacrorum ſtu-
dioſus, ad tam triſtem nuncium coronam deieciſſe, rurſus vbi eum mortem ſtrenue oppetiuiſſe
cognouit, capiti coronam reſtituerit. Cum Cyro Darii filio, cuius vitam ſcripſit, priore anno ꝗ̃
Socrates dãnatus eſt, Sardibus congreſſus dicitꝰ. Socratis vitã, mores & diſciplinam enixe retulit.
Scripſit ad volumina quadraginta, tãta eloquii ſuauitate, vt muſa ſit Attica appellatus. Socrati-
Æſchines. cus & Æſchines & idẽ Athenienſis, mirę indolis a puero, laborisq; patiẽtiſſimꝰ, adeo ꝑceptoris ſtu-
dioſus, vt nunꝗ̃ ab eo diſcederet. vnde Socratis vox illa memorabilis. Solus Æſchines nouit So-
cratẽ honorare. Fuit & ipſe eloquentię ſtudioſus, ac Demoſthenis æmulus, cũ minore Dionyſio
Ariſtippus. plurimum vixit. Dialogos ſcripſit, nec adeo multos. Fuit his ęqualis Ariſtippus Cyrenaicus, eo-
dem ortus fonte ſed a Socratis parſimonia tã diuerſus, vt in philoſophorũ nullo maiꝰ ſibi patro-
cinium inuenerit voluptas, cui illud ꝑtexuit, non vinci a voluptatibus optimũ eſſe, non autẽ vo-
luptatibus abſtinere. Extãt & alia eiꝰ apophthegmata, ꝗbus colligitꝰ, quãtũ fuerit ꝑ oẽa voluptati
addictus, quã a principio vitę mortalibus natura conciliari affirmabat. Proinde finem a ſapienti-
bus ſtatui oportere, eſſeq; eã omnino bonũ, etiam ſi a turpiſſimis proficiſcatꝰ: durũ ꝑterea dolere, fa-
miliarius lętari: ꝑſtantioreſq; eſſe corporũ ꝗ̃ aĩorũ voluptates, vt lãguores deteriores. Nihil natu-
ra turpe, aut iuſtũ, aut honeſtũ, ſed lege & conſuetudine. Per hæc ille voluptatem amplexus, ne-
gabat tamen oportere ſapientẽ ſemper in voluptate verſari, naturalium inquiſitionem reiicere, q̃
ea diceret manifeſte deprehendi non poſſe. Logicen ob eius rei vſum libentius tractabat, ipſeq; in
Dionyſii aula diu multũq; verſatus, & cum Æſchine nõ nihil ſimultatꝰ eſt. Attica Doricaq; lin-
gua Dialogos ſcripſit, & libros tris, quibus Lybicam eſt hiſtoriam complexus. Grandis ex eo fa-
milia deinceps orta, adeo plures ſemper extiterunt, qui voluptati fauerent. Cyrenaici illi nomina-
ti, quorum alii Ægeſiaci ſunt dicti, alii Annicerii, alii Theodorii. Quidã etiã Erectrici. Clarum in-
Phędon. ter Socraticos eſt & Elienſis Phædonis nomen, & ipſe ſuum dogma condidit. Huius ſucceſſores,
Eliaci. Pliſtanꝰ, Menedemus & Aſclepiades, Eliaci ab authoris patria nominati. Clarus & Euclides Me-
Euclides. garenſis, vnde megarica familia, mox Eriſtici, poſtremo Dialectici nuncupati, quoniam ita ſcribe-
rent, vt interrogare & reſpondere viderentur, a Dionyſio Carthaginenſi ſic primum appellati.
Eubulides. Fuitq; hic quoq; ex Socratis affectatoribus vnus, a quo Eubulides Mileſius Soritem, Caluum, In-
uolutum, Ceraten, & alios in Dialectica Griphos commentus dicitur. Idẽ Ariſtoteli infeſtus, cu-
Diodorus ius errata ſit quædã corrigere adortus. Sed eo aliquanto iunior. Dedit Eubulidi operam Diodo-
Cronus. rus cognomẽto Cronus, qui quum apud Ptolemæum Soterẽ Dialecticum ſophiſma a Stilpone
Stilpo propoſitum ſoluere nequiuiſſet, vitam mœrore finiuit. Fuit quidem Stilpo ex Euclidis ſucceſſo-
Megarẽſis. ribus, qui tantum eos cum quibus vixit celebritate ſuperauit, vt totam Græciam in ſui admira-
tionem verterit. Nota vox eius in Athenienſem ignobilem & intempeſtiue dicacem, quum ex o-
mnibus locis factus eſſet concurſus ad eum videndum, q̃ tum primum Stilpo Athenas veniſſet,
mirantur ait omnes te o Stilpo, vt beluam quandam, immo vero inquit non tanꝗ̃ beluam, ſed tã
ꝗ̃ verum hominem. Demetrius Antigoni, qui expugnator vrbiũ eſt dictus, quum multa ſui mi-
lites Megarenſibus diripuiſſent, phama & ſcientia hominis adductus, Stiponẽ ad ſe vocatũ ro-
gauit, an quicꝗ̃ ei milites ademiſſent: Nihil quidẽ reſpondit, nã eorum nemo ſapientiam diripere
potuit. Ipſe iam confectus ſenio, hauſto de induſtria veneno, vt citius extingueretꝰ, vita deceſſit.
Zeno huic Zeno & Ariſtoteles operam dediſſe traduntur, ſed hi aliquanto recentiores. Crito adhęc &
Ariſtoteles. Simon Athenienſes Socratici fuerunt, quorum ille cum quatuor liberis dedit operam Socrati,
Crito. dedit & Glaucon eidẽ Athenis natus, Simias & Cebes Thebani, Menedemus Erithriẽſis qui per-
Cebes. iturus ſeptem diebus cibo abſtinuit. Omnium tamen longe celeberrimus Plato paterno genere a
Plato. Codro oriundus, & mater genus ſuũ ad Solonẽ, qui leges Athenienſibus ſcripſit, referebat. Duo is
ſtatuit principia deum & materiam: Deum nunc mentem, nunc cauſam appellauit: Mundum
vnum, eumq; genitum. Ideas in rerum natura, velut exemplaria, permanere arbitratꝰ eſt. Omni-
um Græcorum primus de immortalitate animę ſcripſit, tam late per omnes philoſophiæ partes
euagatus, vt merito ſit ſapientiæ Antiſtes nominatus. Octogenarius periit, anno primo cente-
Antiſthe- ſimæ octauæ Olympiadis. In Academia extra Athenas ſitus eſt, vbi plurimũ philoſophatus, vn-
nes. de & qui ab eo fuerunt, Academici ſunt nũcupati. Vixit cum eo celebri phama Antiſthenes Cy-

nicę diſciplinę author,Gorgiæ primo,mox & Socratis auditor.Huius eſt illud,ita inuidum con-
ſumi inuidia,vt ferrũ rubigine.Et tũ ciuitates oĩno interituras , quũ boni ab improbis nequirent
diſcerni,malleꝗ ſe inſania q̃ voluptate corripi.Extãt preter hæc multa ab eo & ſapienter dicta,&
ingenioſe quędã reſponſa.hũc Socraticorũ vnum Theopõpus maxime probauit,a Thimone in-
genioſus eſt nugator dictus.In hæc tempora incidiſſe crediderim,Zeuſidẽ Heracleotem,& Par-
rhaſiũ Epheſiũ,qui prima penicilli rudimẽta circa quintã & uonageſimã Olympiadẽ poſuiſſe tra- Zeuſis.
dunt.Proditũ memorię eſt,aues ſpecie vuarũ deceptas ad vuarũ racemos aduolaſſe,quos Zeuſis Parrhaſius.
figurauerat,quarũ iudicio tumens,quũ lintheũ a Parrhaſio pictũ,vt verũ amoueri iuſſiſſet,inge
nuo pudore conceſſit æmulo palmam.Pari ingenuitate puerũ vuas tenentẽ deleuit, ad quarum
conſpectum iterum deceptæ volucres occurriſſent, eo argumento offenſus , ꝙ ſi viuere puer ab
auibus creditꝰ eſſet,ad eã illecebrã nunq̃ aduolaſſent.Sed Lacedęmoniorũ geſta hiſtoriã ad ſe re-
uocant:Hi poſt Thiſſaphernis interitũ,periit is Artaxerxis,vt diximus,iuſſu,Ageſilao duce,ali- Lacedæmo.
quanto maiore q̃ antea ſucceſſu Perſicas opes circa Ioniã fregerunt.Tũ vero Tithrauſtes Thiſ- geſta.
ſaphernis ſucceſſor cũ Ageſilao agere cœpit,vt Aſię ciuitatibꝰ libero iure in medio relictis,bellũ
vtrinq́ ſoluerent:ad ea Spartanus dux,,nunq̃ ſe prouincia diſceſſurũ reſpondit,niſi conditiones,quę
proponerent,Lacedæmonii probaſſent.Hæc ille,nec ſecius interea bellũ q̃ accuratiſſime põt com
parat,centũ triremium claſſe iſtructa,magnoq́ terreſtriũ copiarũ apparatu,in Pharnabazũ oẽm
belli impetum cõuertit.Piſandrũ vxoris fratrem rei nauticæ pfecit.Ipſe cũ robore copiarũ Phry-
giam ingreſſus,terrore & populationibus oĩa cõplet. Tithrauſtes interea Ageſilaũ ratus ex Aſia
haud temere exceſſurum,ꝙ cerneret opes regias in dies maiore detrimento affici,vt Lacedęmo- Tithrauſtes
nios domeſtico bello implicaret,Timocratẽ Rhodium in Græciam cum auro miſit , q ciuitatum
principes corrumperet,vt per eos populis a Lacedęmoniorum ſocietate alienatis,aliquis belli mo
tus illis exiſteret,nec Barbarus fruſtratus eſt conſilio.Plæriq́ auro capti ſunt,& in his Androcli-
des & Allexidorus Thebani,Timolaus Corinthius,& Cilon Argiuus,aliiq́ in aliis vrbibꝰ autho Defectio.
ritate & opibus longe principes.Hi Lacedęmonios apud ſuos criminati,facile populorum ſtudia Græcorũ a
ab illorum ſocietate alienarunt.Cæterum quum nihil propterea Lacedæmonii moturi viderẽtur, Lacedæmo.
alia ingreſſi via,Locros Opuntios ſubornant,vt Phocenſibꝰ circa Ereſinium regionem negocium
inicerent,rati fore,vt Phocenſes confeſtim in Locridem irrumperent, vnde poſtea turbandarum
rerum occaſio ſatis honeſta Thebanis oriretur. Et hi quidem talia ad ſtatum Græcię turbandũ
cõmenti ſunt,nec eos opinio fefellit.Phocenſes ad primos Locrẽſium motus,illorum fines ingreſ- Locrenſes.
ſi,multo maiora damna,q̃ illata eſſent,hoſtiliter rependunt. Eam occaſionem amplexus Andro- Phocenſes.
clides,Thebanos facile perpulit,vt Locrenſibus auxilio eſſent. Erat enim Locris ſocia & confœde
rata cum Bœotiis.Thebani comparato exercitu Phocidem inuadunt, lateq́ terrã oẽm hoſtiliter
populantur,qua ſubita clade Phocenſes conſternati,Lacedęmonem legatos mittũt,de Thebano-
rum iniuria queſtum,auxiliaq́ aduerſus Bœotiorum iniuriam imploratũ. Hi vbi Lacedæmonẽ
venere,multa de Locrorũ in ſe temeritate,ſed plura omnino de Thebanorum iniuria,apud Epho
ros queſti,vt plane demonſtrarent vim primo a Locrenſibus intẽtatã,rẽq́ ex cõpoſito motã vt ad
arma veniret,poſſeq́ eã fraudẽ a Thebanis videri ortã,q nulla ipſi iniuria laceſſiti,temere arma I
duiſſent.Lacedæmonii qui erant iam antea Thebanis & Corinthiis irati, ꝙ ob Aſiaticarum ma-
nubiarum partẽ ſibi denegatã,ſoli oĩm ſociorum milites in Aſiam cũ Ageſilao nõ miſiſſent , & ꝙ
Thebani Athenienſes exules,cõtra edictũ,nõ ſolũ recepiſſent, ſed circa Pyreũ ad tyrannidẽ Cri-
tię & aliorũ expugnandã iuuiſſent,infidam vtrorũq́ ſocietatẽ iudicandam cenſent.Faciebãt hos
animos illis Ageſilai in Aſia ſucceſſus , & ꝙ in terra Græcia nullo alio per id tempus bello occu-
pati eſſent.Mittunt itaq́ Lyſandrũ in Phocidẽ,vt ſociis pręſidio eſſet, circaq́ Aliarthum copias
contraheret,ex Phocenſibus,Oethęis,Heracleotis & aliis finitimis:Pauſanias interim ex Lacedę
mone & cętera Pelopõneſo conſcriberet exercitũ.Et in hunc modũ bellum cõparabant.Thebani Lyſander ad
vbi ad arma rem ſpectare vident,rati in ſe potiſſimũ illa comparari , vtpote qui omniũ proximi bellum egre
inuidiæ eſſent,Athenas mittunt,qui ciuitatem ipſam in ſocietatem belli traherẽt. Legati qui eo ditur.
miſſi ſunt,in concionem populi producti,Thebanorum ſtudio in Athenienſes , quum tyrannide
premerentur,prius commemorato,vnde Lacedæmoniorum in ſe odium originem habuiſſet,tẽ-
pus veniſſe aiunt,gratiæ ab amica ciuitate repetendæ.Nam ꝙ a Lacedæmoniis bello peterentur, Oratio The
nullam eos cauſam inferendi belli,præter vnam habere,ꝙ Thebani adiutores ſe præbuiſſent iis q banorũ ad
Tyrannidem quam ipſi in ea ciuitate conſtituerant,euertere adorti eſſent,quæ iniuria, non ſolũ Athenienſ.
Athenienſes attigiſſet, ſed per totam fuiſſet Græciam latenter ſurreptura : niſi Lyſandri eorum

ducis cōſilio itū eſſet obuiā. Qđ tyrannicū rudimentū,ſimul & auaritia ſuperbiaq; ipſi ciuitati
īngenita adeo populoꝶ ſtudia alienaſſet,vt nunq̄ Peloponeſiaco bello tā populare fuerit Lacedę
monioꝶ nomē,q̄ oib⁹ tunc deteſtabile eſſet & inuiſum.Scirēt itaq; adeſſe tempus non ſolū grati-
ficādi amicę vrbi,ſed priſtinę etiā dignitatis p occaſionē recupādæ.Stetiſſe priore bello Lacedæ-
monios,non ſuis ſed alienis opibus,ſenſiſſeq; cū illis totā Peloponeſum in totam Gręciam,plures
inſulas,& cū his Syracuſanos terra & mari potētiſſimos:Perſas præterea affatim ſtipendium mi
niſtraſſe,vt ne ad ingentiſſimos quidē exercitus alendos pecunia deeſſe potuerit,iam oīa illa eſſe
mutata,nec Lacedæmonis eoꝶ qcq̄ habere amplius, præter ſuperbiā & auaritiā , quarum illa cū
ipſa vrbe nata eſſet,hæc in pnicié ciuitatis ſemel recepta,adeo inualuiſſet, vt iam ſoli omniū pu-
blica & priuata haberēt venalia. Cōtra affuturos Atheniēſibus ſi in foedus venirent,Thebanos,
Corinthios,Argiuos,& p hos maximā Græcię partē,qbus viribus freti,haud dubie Gręciæ prin
cipatum breui recuperaturi eſſent,viderēt ipſi vtrā ſocietatē magis ſequi vellent. Thebanorum,
quos in aduerſis rebus amiciſſimos experti eſſent,an eoꝶ,q non cōtenti imperiū euertiſſe, iam &
Atticū nomē ſęuiſſimis Tyrānis cōficiendū obiecerāt. Vnū ſcirēt,nullū vnq̄ tempus, nullā occa
ſionē maiorē dari poſſe,ſeſe in priſtinū ſtatū reſtituendi,quā ſi vel metu,vel deſperatione prętere-
Peroratio. mitterent,viderēt ne tūc reqſituri eſſent,quū aut nulla darēt ampli⁹,vel ſiqua dari poſſet,haud q
dem talis,quæ pſenti aliquo modo eſſet cōparabilis. Veteris bñficii memoria,ſpeſq; rei bene ge-
rendę Athenienſes perpulit,vt ſoluta cū Lacedęmoniis ſocietate, Thebanis auxilia polliciti ſint.
Trogus author eſt,Athenienſes,Cononis interuentu,ſua ſponte a Lacedęmoniis defeciſſe,aliqu
to antea q̄ in Bœotia ſit bellatū.Cæterum quoquo modo defectio illa ſecuta eſt,Pauſanias haud
multo poſtq̄ Lyſander in Phocidē venerat,cū exercitu ſecutus,Bœotiam eſt tumultuoſe ingreſ-
ſus.Trahebat ille ſecū ex tota Peloponeſo,præterq̄ ex Corintho,copias. Lyſander interea ex Pho
Thebanorū cide pfect⁹,Orchomenios in fidē recepit,& Lebediā diripuit,inde literis ad Pauſaniam datis,vt
facinus. ſecum circa Aliarthum copias iungeret,ipſe ſub occaſum ſolis,vbi caſtra collaturi erāt, in Aliar
thi conſpectu conſedit. Thebani cognito hoſtium conſilio,ex Lyſandri literis a ſpeculatoribus in
terceptis,vrbe Athenienſibus qui auxilio venerant relicta, ipſi , cū omni ætate militari,ad Aliar-
thum aliquanto prius q̄ hoſtis,venerunt,atq; oppidum ingreſſi,in omnes occaſiones erecti , ho-
ſtem expectabant.Hęc Plutarchus . Xenophon ſignificare videtur Lyſandrum prius Aliarthum
veniſſe,fuiſſeq; Aliarthios ad deditionem cōpulſurum,niſi Thebanorum pauci,qui in vrbe erāt
quo minus dederentur authores fuiſſent . Sicq; infecta re Lyſandrum in colle vrbi proximo , ſub
noctem caſtra muniuiſſe,noctuq; Thebanoꝶ agmen ab Aliarthiis intra moenia acceptum.poſtri
die quum Lyſander ad multum diei Pauſaniam expectaſſet,longioris moræ impatiens aciem ex
tumulo explicat,muroſq; vt miles ſubeat edicit. Thebani,qui multitudine abundabāt,miſſis qui
Ciſſuſę fon- extremum hoſtium agmen circa Ciſſuſam fontem adorirentur,cęteri ad erumpendum ſeſe expe
tis natura. diunt.Mirum eſt quod de natura huius fontis ſcribunt quidam , vini colorem lucido aſpectu in
eo videri.Eſſeq; liquorem ipſum potu dulciſſimum,vnde forte datus ſit locus fabulæ, Bacchum
nuper natum in eo fonte a nutricibus lotū.Locorum indigenę mōſtrabāt haud procul inde Rha
damanti ſepulchrum:Alcmenamq; his locis humatam prædicabant,quę poſt Amphitryonis in
teritum,Rhadamanto nupſerit. Thebani qui cum Aliarthiis circa portas inſtructi ſteterant,vbi
Lyſander ad a tergo iniectum certamen ſenſerunt,conſpicati adhæc Lyſandrum in prima acie ad muros ten-
Aliarthum dentē,eruptione repente facta,ducē ipſum,& qui circa illum ſteterant,in primis obtruncant, cæ-
interficitur tera acies Lyſandri caſu exterrita,conata eſt ī altiores tumulos euadere,cęterū Thebani & Aliar
thii a tergo & a lateribus agmen degrauantes,plurimos interficiunt. Multi tamē fuga delapſi,i
tutiora loca trepide euaſerunt. Affuit nec multo poſt Pauſanias,qui difficile opus ratus, Lyſan-
dri corpus ſub ipſis pene moenibus deiectū,inuitis hoſtibus,recipere,etſi veterani ad pugnam &
vltionem hortabantur.pactus tamen cū hoſte eſt,vt cęſorum corporibus receptis ipſe exercitum
ex Bœotia abduceret. Fuit res illi inuidiæ apud ſuos,quippe qui vbi domū venit,ab Ephoris eſt
ad populum iactatus,datūq; crimini,ꝙ ad Aliarthū ſero venerit,quę mora exceptæ cladis haud
dubie cauſa extitiſſet,& ꝙ contra vrbis dignitatē cęſorū corpora fuga nō bello recepiſſet. Auge-
re pſentem inuidiā Athenienſiū alienatio,qb⁹ ipſe in Lyſandri odiū ſeruitutis iugum ademiſſet.
Pauſanię in Ille etſi rex,tātę tū inuidię quū impar futurus eſſet,Tegeā in exiliū cōceſſit , vbi poſtea fato per-
teritus. iit.Xenophon talis eſt exilii author,Plutarchus in fanū att Mineruę confugiſſe, vbi ſupplex vitā
egerit.Lyſandri mortem eo grauius Lacedęmonii tulere,ꝙ eo ſublato cognita eſt domeſtica pau-
ptas,generos q defuncti filias ob iopiā repudiaſſent acerbe cōdēnarūt, ꝙ viuū diuitē arbitrati eſ

fuiſſent,defuncti memoriã ac ſane iuſti cõtẽnerẽt.Sed dũ hæc in Græcia geruñt,Ageſilaꝰ Phry
giam ingreſſus,pleraſq; vrbes prim vi,partim volũtaria deditione,Pharnabazo ademit,Otyng
Paphlagonũ regẽ a Perſis alienatũ in belli ſocietatẽ recepit,a quo auxiliari eq̃tatu accepto, haud
multo poſt in Daſcylium duxit.Erat ibi Pharnabazi regia,ager vrbi circumiectus ferax , & villis
frequẽs.His locis Ageſilaus hyemauit. Quo ſane tpe pabulatores procul a caſtris errãtes,a Phar
nabazo ſunt inſidiis excepti.His ille cũ duobus falcatis curribus,& quadringentis eq̃tibus exim
prouiſo ſeſe obtulit:primo itaq; aſpectu territi frumẽtatores,fuga diſpalati,in caſtra refugerunt,
centũ circiter amiſſis,q in vnũ collecti,cõtra eũ equitũ alã manũ cõſerere fuerãt auſi. Nec multis
interiectis diebus,quũ Pharnabazus ad magnã villã caſtra haberet (Diſtabat is locus ab Ageſi
lai caſtris ad centũ ſexaginta ſtadia) Spitridates primis ſe tenebris intendentibus,cum parte co
piarum ab Ageſilao in Pharnabazũ eſt miſſus,q ſub diluculũ hoſtiũ munimẽta adortus,tantam
trepidationem iniecit ad primũ clamorẽ,vt cunctis metu diiectis, caſtra omnis opulẽtiæ referta,
ad prędam ſint relicta.Paphlagonũ eq̃tatus,cũ Spitridate ꝑ hoſticũ euagatꝰ,multos mortales ca
ptiuos ad Ageſilaum abduxerunt.Hic Pharnabazus multiplici clade fractꝰ, ꝓ magno habuit ne
gocio,cũ Ageſilao in colloquiũ venire,quo impetrato,egit cũ eo, vt victor Lacon ingẽtẽ pecuniã
acciperet , ipſe priſtinũ principatum obtineret, eſſetq; Lacedæmoniis deinceps amicus ac ſocius.
Eratq; iam haud dubie Ageſilaus in clariſſimę victoriæ curſu,meditabaturq; aĩo iam cęteras gẽ
tes,quæ ad orientem Artaxerxi patebãt,bello inuadere, quũ publico Lacedæmoniorum decreto
eſt in Græciam reuocatus,vt patriæ opẽ ferret. Iam enim Thebani & Athenięſes Pelopõneſum
ingreſſi,Laconię imminebant,& Corinthii Argiuiq; ex ꝓfeſſo hoſtes erant.Fuit is nuncius Age
ſilao grauis,ſed ſociis,quorũ ſpes ex vnius virtute viri pendebat,adhuc grauior.Haud multũ in
de in prouincia fuit Ageſilaus,ſed traiecto confeſtim Helleſponto,per mediterranea qua Xerxes
olim,tãta celeritate copias egit,vt iter,qđ ille anno ferme confecerat , hic triginta dierum ſpatio
ſit emenſus.Ex Macedonia Theſſaliã ingreſſum agmen Lariſſei,Cranonii,Scotenſes , & Pharſali
qui cũ Bœotiis fœdus ꝑcuſſerãt,a tergo carpere occœperũt, e veſtigioq; inſtando totis viribꝰ re
morari conati ſunt.Ductare iterim Lacon dux quadratũ agmen, equitũ ala vna q̃ in frõte erat ꝓ
ſidii cauſa ſcđm extremos ordines hoſtibus reſiſtebat. Hic Lacon quum cerneret hoſtiũ audaciã
ſua patientia augeri,miſſo in Theſſalos eq̃tatu cõtinuo fecit fugã , mox Pharſalorũ Polimarcho
cadente,tãtus eſt omnibus metus iniectus,vt fuga ſemel inclinata, nõ prius fuſum agmen ſubſti
terit,q̃ ad Anthraciũ & Narthetiũ ſit ventũ . Viſa eſt Ageſilao præſens victoria eo pulchrior ꝙ
equeſtri prælio Theſſalos viciſſet , q eo pugnę genere cæterarum gentiũ peritiſſimi haberentur.
Etenim Theſſali ad Peliũ habitantes,mortaliũ primi ex equo pugnaſſe traduñt.Iam inde exerci
tus victor per pacata montiũ,ad Bœotiorum fines proceſſit.Hic Ageſilao ſedenti nunciañ Lace
dæmonios ad Gnydum nauali prælio ſuperatos,occubuiſſeq; Pyſandrum claſſis præfectum. Co
non qui Pharnabazi perſuaſu fuerat ab Artaxerxe claſſi præfectus, intentus in omnem bene ge
rẽdę rei occaſionem,poſt Ageſilai digreſſum,cũ claſſe q̃ accuratiſſime inſtructa,ad Pyſandri ſta
tionem,certandi ſtudio,acceſſit.Sed Conon non tam Perſis,q̃ patriæ ſtudebat, ac quẽadmodum
acciſis Athenienſium rebus,amiſſi fuerat imperii author,ita recuperati ſi recuperari contigiſſet,
videri dicíq; cupiebat,patriãq; vincẽdo recipere,quam victus aliquot ante annos amiſerat. Eoq;
ſpecioſiorem victoriam aĩo cõcipere,ꝙ alienis viribus patrię tantũ vinceret.Pyſander præterq̃ ꝙ
Ageſilai erat neceſſarius,vt alio eſt loco ſignificatum,tanti etiam ducis cupiebat ęmulus videri.
Enixe igitur omnia facere,ne ſplendore rerum ab illo geſtarum decederet . Summo proinde ſtu
dio & ipſe claſſem ad prælium parauerat,ne poſſeſſiõe maris hoſti deceſſum videreñ. Circa Gny
dum igitur claſſes prelio cõgreſſę,etſi Pyſander nauium numero præſtabat,quia ſociarũ vrbium
naues quæ in ſiniſtro cornu dimicabant,ſtatim te rrirę acie ceſſerunt, Lacedæmoniorum fortuna
haud multo poſt q̃ pugna inita eſt cœpit deterior eſſe,auxiliariũ nauium fuga, qua animaduer
ſa,qui circa Pyſandrum dimicabant,continuo & ipſi proras ad littora detorquẽt,nauibuſq; ter
rę impactis,qua cuiq; proximũ eſt,in pacatum abeunt.Pyſander eo quo a principio ſteterat in ho
ſtem animo pugnam fortiter ciens,multitudine circũuentus occubuit.Tulit aduerſæ pugnæ ca
ſum permoleſte Ageſilaus,vbi vero audiuit maiorem exercitus partem incolumẽ eſſe,pręſentem
cladem leuius ferendã ratus,porro in Gręciã ducere pergit.Cęterũ Bœotię finibus propinquans
quum omnia ab hoſte occluſa tenerentur, ad pugnam ſeſe expedit . A Cephiſo Lacedæmonii in
aciem proceſſere. Thebani ab Helicone.Ageſilaus dextro cornu rem curabat,Lęuo Orchomenii
Thebani his obiecti ſunt,Lacedęmoniis Athenienſes.Diſtabãt inſtructę acies ad tria inter ſe ſta

Pharnaba-
zus vincit.

Ageſilai p-
peratio.

Theſſali
equites.
Conon.

Lacedęmo-
nii vincuñ

Pyſander
cadit.

dia:quũ a dextro Lacedæmoniorum cornu eſt procurſum: fuerunt hi domeſtici Ageſilai milites,
quibus Euripides præerat,& cum his Iones,Æoles,& Helleſpontii.Hi vix ad teli iactum appro-
pinquarant,quum qui exaduerſo ſteterant,in fugam vertuntur,ad Heliconẽ ſuccedentes, ac pri-
Fortunę varietas. mi omnium Argini, qui Athenienſibus iuncti ſteterant. Ibi milites præ nimia geſtientes lætitia
Ageſilaum,vt victorem,coronant,interea aduerſa parte nunciatur,Thebanos Orchomeniis cæ-
ſis,circa impedimenta verſari,in his diripiendis præcipue occupatos:Ageſilaus eo acie conuerſa
Thebanam phalangẽ inuadit iandudum ſua ſponte turbatam, vbi ſociorum ad Heliconem au-
Ageſilai victoria. diuerat deceſſum,cœperatq; iam ipſa quoq; eo paulatim ſe ſubducere.Hic Ageſilaus quum facile
terga cædere potuiſſet,a fronte & a lateribus hoſtem inuadit,ibi Thebani pugnandi neceſſitate
impoſita,ſubito in hoſtẽ conuerſi,fortiter pugnam ciẽt.Multi vtrinq; mortales ferro occubuerũt.
Clamor nullus erat,nec tamen ſilentium,ſed mors,qualẽ ira ſimul & pugna ederet.Euaſerũt The
banorum plurimi in Heliconem,cæteri medio conatu occidione occiſi ſunt. Sicq; parta victoria,
Pietas in tẽplum. Ageſilaus ſaucius ad ſuos relatus eſt.Confugerant ad octoginta hoſtium in templum Apollinis,
quod vbi Ageſilaus per equites exploratum habuit,miſit q ſine offenſa eos inde emitterent,atq;
vſq; in pacatum comitarentur,veritus ne militum temeritate,locus cæde pollueretur. Iacebant
vbi pugna commiſſa eſt promiſcue cadauera,defracti clypei,euaginati enſes, non nulli etiam in
manibus iacentium,quidam ipſis vulneribus inflxi,ſolum paſſim cruore perfuſum,quibus in lo-
cis Ageſilaus poſtridie tropheum conſtituit.Sed Thebani,per inducias,ſuorum cadauera ſepeli-
Gylli expeditio. unt,pars victoris exercitus,Gylli ductu,in Locridem irrupere,villę ab his direptę,prædaq; ingẽs
ex agris abducta eſt,Locri hoſtẽ prȩda honuſtum,ſub noctem per montium compendia inſinuati
eximprouiſo adoriuntur,ſubitaq; incurſatione territando,iter intercludere enituntur, deuoluen
tes interim per locorum decliuia cȩca tela in ſubiectum agmen, multiq; ex Lacedæmoniis cade-
bant.Concidit & Gyllus agminis præfectus,ac niſi ex Ageſilai caſtris,quo tumultuoſe nocturni
illius certaminis nũcius eſt perlatus,auxilia affuiſſent,ad vnum locorũ iniquitate periiſſent. Nec
ita multo poſt dimiſſis ſociorum copiis,Ageſilaus Lacedæmonem cum exercitu eſt reuerſus.Tro
gus ita rem digerit,vt ad Gnydum prius infeliciter ſit pugnatum, q̃ Ageſila9 ex Aſia deceſſerit:
Cononq; præſenti victoria fretus, cum claſſe regia Athenas nauigarit, vbi ſuis ciuibus author
fuit,vt excuſſo Lacedæmoniorum metu,ad priſtinam dignitatem animum erigerent,ac tum de-
mum Athenienſes ſui iuris facti.Cononis ductu, aliquot loca in deditionem receperint, fuiſſeq;
initium illud ait principatus in Grȩcia recuperandi.Ortam deinde vberiorem rebellandi materi
am,ꝙ Thebani Epaminondæ ductu,pro ſociis hoſtes ſint Lacedæmoniorum facti, tum demum
iunctis viribus ad Aliarthum dimicari contigiſſe,qua tumultuaria pugna Lyſander occubuiſſet
Pauſaniamq; Lacedæmoniorum regem,proditionis accuſatum in exilium exactum. Poſtremo Pe
loponneſum a Thebanis & Athenienſibus bello petitam, vexatamq; hoſtiliter Laconiæ oram,ac
tum demũ difficultate illa temporum Lacedæmonios adactos,Ageſilaum in Grȩciam reuocaſſe.
Hæc ille,Cæterum vtcunq; res acta eſt,Conon poſt Ageſilai ex Aſia profectionem Laconiæ fines
claſſe populatus eſt,inde Athenas ꝓfect9,miro ciuitatis gaudio acceptus eſt, is vt mira erat cha
ritate in patriã,plus triſtitię cepit ex incenſa & diruta vrbis facie,q̃ ꝙ ſua eſſet opa liberata. Fu-
itq; illud fortunæ ludibrium memorabile,vt eadem vrbs quæ olim Perſarum manu deflagraſſet
Athenę bis hoſtium manibus reſtitutę. captiuis eiuſdẽ gẽtis manibus fuerit reſtituta,& mox a Lacedæmoniis exciſa,Laconicis ſpoliis re-
farta,veterem recepit formã & apparatũ.Enimuero grandem Conon pecuniam, Gnydia victo-
ria quæſitam,in eius inſtaurationem contulit.Nec Ageſilaus,poſtq̃ in Peloponneſum venit,diu i
ocio fuit.Multi citro vltroq; bellorum motus,tam Lacædemoniorum,q̃ hoſtium,in ea terra exti
Ageſilai geſta in Peloponneſo. terunt,ſub id tempus quo ille Aſiã reliquit.Eos Xenophon longiore exequitur ſermone,ſed plę-
raq; eorum indigna mihi videntur,quæ nos a maiore rerum explicatione remorari debuerint,q̃-
lis fuit pugna illa magno vtrinq; apparatu,circa Nemeam geſta, quam depugnatam quum Der
cyliades Ageſilao ex Aſia venienti nunciaſſet,octo Lacedæmoniorum periiſſe dixit,ex hoſtib9 ali
quãto plures.Nec multo relatu digniora,q̃ deinceps geſta ſunt Lacedæmonẽ reuerſo,q̃ de indu-
ſtria nobis in arctiſſimũ ſermonẽ cõferunt.Ageſilaus ægre ferens Argiuos ſibi Corinthũ vindi-
care,eorũ agrũ populatus Corinthiorũ trãſgreſſus anguſtias,muros Lecheũ vſq; ꝓtẽſos armis oc
cupauit.Pelopõneſoq; ꝑ hæc æternæ iniuriæ patefacta,Pyreũ copias admouit. Colebat frequẽs a
Corinthiis locus,quo cũ populariter illi occurſuri dicerentur,præda ꝓcul abducta,domũ copias
reduxit,nec multo poſt Achęis ſuppetias tulit aduerſus Acarnanũ gẽtem,quos ꝓlio victos haud
prius infeſtare deſtitit,q̃ abiectis armis,ad pacẽ ſuppliciter petendam compulit.Erant tres Græ-

corum in hoc ſtatu circa Peloponneſum. Interea in Aſia Pharnabazus & Conon, Lacedęmonio-
rum opibus antea ad Gnydũ fractis, ex multis inſulis vrbibuſq; Ionię & Helleſponti Laconũ præ
ſidia eiiciunt. Statuq; locorum oĩm ad arbitrium conſtituto, pacataq; per hęc prouincia, Pharna
bazus Conone cum triginta nauium claſſe circa Seſtum relicto, ipſe pedeſtri itinere in ſuam ſe ꝓ
fecturam recepit. Erat tum forte Dercylides in Abydo, is vetus ſuorum in Helleſpontios & inſu
lanos ſtudium commemorans, ꝙ Lacedæmoniorum opera, nefario ſeruitio olim liberati eſſent, eo
perpulit Abydenos, vt ſumptis armis, cum eo Seſtum contenderint. Eſt id oppidum contra Aby Seſtos &
dum in Aſia, ſeptem ſtadiorum ſpatio ab Europa diremptum, alii octo tradunt. Seſtii & ipſi vetꝰ Abydus.
Lacedæmoniorum ſtudium ſecuti, Dercylidē benigne accipiunt (aberat tum forte Conon cum
claſſe) Pharnabazus ad Seſtios & Abydenos miſit, ꝗ minaciter denũciaret, niſi Lacedęmonios ad
certũ diē eleciſſent, fore, vt cũ nouo exercitu ipſe breui ad vtrorũq; excidiũ: in Helleſpõtum reuer
teretur, Barbari minas duę ciuitates aſpernatę multo impenſius Laconibus ſtudent. Pharnabazꝰ,
etſi vltionis cupidus, hyemis tamen magnitudine impeditus, in vernum tempus bellum diſtulit.
Agit interim cum Conone, vt nouis Lacedæmoniorum motibus ſeſe circa Seſtum obiiceret arce
retq; hoſtes a nauigatione. Contineret cæteras vrbes in fide, in ſuum, ſcꝫ aduentum, ſub initium
veris pollicitus ſe valido cum exercitu affuturum. Iam enim multo maiora barbarus animo con
ceperat ꝗ vt in Helleſponti anguſtiis claſſem eſſet habiturus. Nec eam quam de ſe fecerat expe-
ctationem Pharnabazus fefellit, quin ineũte vere nauibus & exercitu ad expeditionem inſtructis,
cum Conone in Melum inſulam nauigauit, recto inde curſu in Peloponneſum delatus omnem
Laconiæ oram populatione fœdauit. Hinc in Cythera tranſlatus Phœnicuntem adortus, Cythe
reos colonos inde expulit, oppidiſq; militari opere & præſidio firmatis, in Iſthmum tranſmiſit,
ſollicitatiſq; locorum accolis Corynceos ad bellum Spartiatis inferendũ induxit, pecunia ĩ inſtipē-
dium relicta. Et hæc ille in Lacedæmonios egit, vt a rebus Aſiæ illorum conſilia auerteret, mox
Conone cum parte nauium dimiſſo, ipſe in Aſiam exercitum deportauit. Conõ ſuis author fuit,
vt longos muros, & quas Lacedæmonii circa Pyreum diſiecerant munitiones reficerēt, ad quod Cononis ge
opus, non ſolum claſſe, ſed pecunia etiam regia, in Lacedæmoniorum inuidiam, eſt adiutus. Iuue ſta & Lace.
runt Athenienſes & Gręcorum nonnulli, Bœotii, Corinthii, & qui ex profeſſo Laconicum nomē
oderant. His Athenienſium ſucceſſibus commoti Lacedęmonii Alcidem ad Artaxerxem miſere,
qui cum rege pacem componeret. Enimuero Atticæ opes, in dies aliena inuidia creſcentes, meri-
to formidoloſæ eſſe cœperant, tanto præſertim finitimatum gentiũ externarũq; ſtudio & conſen
ſu fultæ: Athenienſes veriti ne res ſuæ renaſcētes medio curſu regio fauore deſtituerent, Cononē
cũ aliis legatis in Aſiã mittunt, Thebani & Corinthii ſuos & ipſi legatos miſere, quorũ interuen
tu pax, quæ cum Spartiatis aliquanto prius mota erat, protinus eſt diſcuſſa. Lacedęmonii ea con-
ditione pacem poſcere, vt inſulæ & maritimę vrbes, liberi iuris eſſent, neq; rex in eas exercitus du
ceret, neq; aut ipſi aut Athenienſes, principatum inter Græcos haberent. Athenienſes veriti ne
ea conditione, Imbrum, Scyrum, & Lemnum dimittere cogerentur, quas inſulas ab initio poſſede
rant, Thebani quoq; nolle Bœotiæ principatum ſibi ademptum iri, alia proinde atq; alia criminã Tiribazus.
do, pacē turbauere, quę duorũ populorũ intemperies Tiribazum tũ Ionię pręfectũ, multo propen
ſiorem in Lacedæmonios reddidit, fuiſſetq; eis rex per illum breui amicus factus, niſi Strutas in
eius locum, haud multo poſt ſucceſſiſſet, homo laconico nomini, ob Ageſilai geſta, ſua ſponte in-
fenſus. Is Athenienſes arctius complexus, ſpem oẽm pacis Lacedæmoniis ademit, qua deſperatio-
ne adiecta Tribonem Lacedemonii cum claſſe in Ioniam miſerunt. Is ex Epheſo profectus in Mæã Strutas.
dri campos tumultuoſe irrupit. Strutas, eo citato agmine occurrens, pugnam cõſeruit, fuitq; ab
initio atrox prælium. Cæterum Tribone cadente, Laconica phalanx cum multa cæde diſiecta eſt.
Spartiatæ ſecundum eam cladem, Ecdicum in prouinciam miſerunt cum octo nauibus, cui man Ecdicus.
datum eſt, vt reliquias Triboniani exercitus, per ſocias vrbes diſperſas colligeret, nouum militē
ex ſociis legeret, ſtipendiove conduceret, augeretq; claſſem, in primiſq; proſpiceret, ne Athenien-
ſes per ſpeciem popularis ſtatus tuendi, Rhodum occuparent. Imminebant plæbei nobilibus, diſ
cordiaq; in dies gliſcente, vehementer dubitare, ne Oligarchia ſublata, populare regimen indu- Athenienſ.
ceretur, Quod vt fieret Athenienſes, Democratiæ ſua natura ſtudioſi, enixius curabant. Ecdicus Democra-
Gnydum proceſſerat, ibi ſuorum paucitati diffiſus, quum Rhodum non auderet traiicere, fru- tiæ ſtudioſi.
ſtraq; nobilium factio ab eo auxilium imploraret, Ecdici ignauiam & metum pertæſi Lacedæmo
nii, abrogato illi imperio, Teleutiam cum duodecim triremibus ad bellũ miſerũt, ꝗ ſeptem & vi-
ginti nauibus fretus, quum ex Gnydo Rhodum traiiceret, in Philocratem Athenienſem incidit,

qui octo inſtructas ad bellū naues in Cyprum ad Euagoram ducebat. Habebat Cyprius Tyran-
Lacedæm. nus cū Artaxerxe bellum iam antea conſertum, cui etſi Athenienſes amici erant, Euagoram ta-
Oligarchiæ men publice iuuandū cenſuerūt. Fuerat ille ab Athenienſibus iam antea ciuitate donatus, ſed me-
fauebant. ritum adhuc maius, ꝙ Cononem fractis Athenienſiū opibus hoſpitio acceperat, authorq́ꝫ fuerat
(qđ Plutarchus ſcribit) vt iuncta cū rege ſocietate, afflictæ patrię ſubueniret. Naues quas Phi-
locrates ducebat, ad vnam Teleutias oppreſſit, mox in Rhodū trāſgreſſus, Oligarchiam ad tem-
pus ſtabiliuit, confirmatoq́ꝫ ex ſententia Rhodiorum ſtatu, in prouinciam abiit. Athenienſes ini-
quo animo ferentes, ꝙ Lacedęmonii non ſolum non mari temperarēt, ſed latius etiam pollere cœ-
piſſent, Traſybulum cum quadraginta triremibus, ad Rhodiorum Oligarchiam euertendam ire
iubent. Ille vbi exploratū habuit Lacedęmoniorum opes adeo circa Rhodum pollere, vt tuto illi
occurrere non poſſet, curſu in Helleſpontū deflexo, Amidochum Odriſarum regem, & Seuthim
qui in ora Thracię late imperitabat, inter ſe armis diſceptantes, vtrunq́ꝫ alteri ſuo interuentu pa-
cauit, mox Byzantium ire pergit, paucorumq́ꝫ potentia ibi ſublata, populare regimen induxit.
Remenſo inde Helleſponto, totā pene Leſbum, q̄ iam pridem Lacedęmoniis ſtudebat, ad Atheni-
enſium fidē retraxit, Thi[illegible]macoq́ꝫ tū Methymnę pſidio erat, cū plęriſq́ꝫ aliis plio interfectis. Rho-
Traſybuli dum inde Traſybulus ire contendit, q vbi ad Eurymedontem venit, Aſpēdiorꝫ incurſu cū nō par-
interitus. ua militū parte eſt oppreſſus. Iphicrates in eius locū ad regimē claſſis, cū octo nauibus in prouin-
ciā venit, milleq́ꝫ & ducētis militibus in copiarū ſupplementū, cū his ille in Cherſoneſum delatus
Anaxibiū Lacedęmonium prælio victū interfecit. Sub id tempus magni circa Æginā Athenienſi-
um & Lacedæmoniorum conatus extitere. His euentibus Æginitas, illis terra & mari obſidenti-
bus. Sępius circa inſulā vario eſt euentu dimicatū, & in ipſo quoq́ꝫ littore aliquando concurſum;
Poſtremo Athenienſes Æginitica obſidione feſſi, intuiti adhæc Lacedæmoniorꝫ opes euſq́ꝫ au-
ctas, vt octoginta nauiū claſſem alerent, lateq́ꝫ mari Laconicū nomē polleret, pacē quā non multo
antea turbarāt, deſiderare cœperūt. Peropportune igit Tiribazi edictū in Gręciā eſt delatū, place-
re Artaxerxi regi vt Gręci inter ſe pacē agerēt, & oīb9 Ionię & Helleſpōti vrbibus inſuliſq́ꝫ, vtro-
rūq́ꝫ populorū præſidiis abductis, vt illę libere viuerent, præter Scyrū, Imbrū, & Lemnum, quæ vt
ab initio fuerant, Athenienſiū eſſent, ac ſi qui ab armis intra certū tempus, non abſcederent, hi re-
gis & Græcorū omniū hoſtes haberent. Minaciſſima hæc denūciatio, Gręcis omnibus longa ma-
Athenieñ. lorum ſerie feſſis, ſoluēdi belli neceſſitatē impoſuit. Incidit q́ꝫ pax illa in eū annum, quo Roma, vt
Lacedæmo. Trogus ait, a Gallis capta eſt. Sed Lacedæmonii haud diu poſtea in ocio fuere, qn p ſociis primo
pacantur. mox p ſe ipſis arma ſunt induere coacti: ex Thracia Cherſoneſo ad eos iam dudū pacate agen-
tes Apolloniatarū aliarūq́ꝫ ciuitatū legati nūciarūt, eius terræ ſtatū & gētē aſſiduis Olynthiorū
iniuriis turbari: p quos nō liceret finitimis ocio frui, ſuiſq́ꝫ viuere legib9. Periculū iminere, ne inte-
Noua belli ſtinę Cherſoneſitarū diſcordię breui in eā terrā facerēt Macedonū armis aditū, & iā quaſdā ciui-
materia. tates hoſtiliter tētari, haud dubie futurū, vt niſi mature eo pſidiū mitterēt, tota Thracię ora, aut
Macedonū, aut alteri9 gētis eſſet iugū acceptura. Lacedęmonii etſi diutino bello feſſi, libētius ge-
niſſent, ſociorū tñ periculo cōmoti, Phœbidem cū duobus milibus armatorū in puinciam ire iu-
bent, vt ſopita ciuitatū diſcordia, ordinaret totius terrę ſtatū. Pelopōneſo digreſſus Lacon p Bœ-
otiam ductabat, laborabantq́ꝫ tū forte Thebani domeſtica ſeditione, corpuſq́ꝫ ciuitatis in medio
relictū diuerſæ factiones diſtrahebant, hinc Leōtidas, Archias & Philippus, inde Iſmenias, qui La-
conici erat nominis ex profeſſo inimicus: quo factū, vt & Phœbides, q tum forte ſecus Thebas du-
ctabat copias, ab Iſmenia cōtumelia quadā ſit inſigni affectus. Qua ille iniuria accēſus, Leontidæ
Lacedę. The ſuaſu, Cadmiā Thebarū occupauit arcē. Plutarchus eā Phynidā appellat, publicoq́ꝫ Lacedæmo-
banam arcē niorum conſilio id factum arbitratur. Xenophon rem vulgo diſplicuiſſe ait. Cæterum quoquo
occupant. modo id fieri cōtigit, Thebana arx Laconico pſidio retēta eſt. Iſmenias, Pelopidas & alii multi di-
uerſę factionis extorres ſunt eiecti. Thebana res Spartiatarū amicis permiſſa, creatiq́ꝫ ex his Pole-
marchi. Nec Lacedæmoniis interea excidit Cherſoneſitarum cura, quin Teleutiā, cū altero exerci-
tu, in deſtinatā prouinciā mittunt. Erat is Ageſilai frater, qui vbi in Thraciam venit, duplici plio
Teleutias i- ab Olynthiis victus, haud procul ab illorū vrbe pugnās cecidit. Qui cū eo erāt, ducis morte con-
terficitur. ſternati, alii in alias vrbes fuga deuenere. Ageſipolis, qui cū Ageſilao rex erat, in Olynthios poſt-
ea exercitū duxit, cui Amynthas Macedonię rex, & Derdas certatim auxilia miſerunt. Geſſit ille
oīno aliqua in Olynthios, Toronēq́ꝫ recepit, ſed multo adhuc plura geſtur9, niſi breui fatali mor-
te periiſſet. Poſtremo Polybiadesad id bellū pfectus, adeo multis cladibus Olynthios affecit, vt
ad pacem per legatos petendam, nō multo poſt q̄ in Thraciā venerat, adegerit. Rebus in Cherſo-

neſo vix bene cõpoſitis,Pelopidas cũ paucis libertatis aſſertoribus,noctu Thebas ingreſſus,Polẽmarchis interfectis,cũ magna ciuitatis lætitia eſt exceptus,cõfeſtimq́ cũ Charone vindicandæ ĩ libertatem Bœotię dux factus,arcem ab vrbe muro & propugnaculis interſepſit, ne ab iis qui in Cadmia erant,aliqua in vrbẽ poſſet fieri eruptio.Pelopidę reditu & Polemarchorũ cęde Lacedæmonẽ nunciata,Cleombrotũ Spartiatæ cũ exercitu in Bœotiã mittũt, vt Cadmiã obtinentibus auxilio eſſet.Hic ad Theſpias caſtra cõmuniuit:eratq́ forte in his caſtris Gobrias homo apud Lacedæmonios infamia notatus,facinoroſus alioq̃,& audax. Hic Cleombroto abſente cum ſummũ in caſtris imperiũ obtineret,Pelopidę opa,a negociatore quodã pecunia corruptꝰ, vt Pyreum inuaderet,Thebanorũ pſidio deſtitutũ,ſuadens ita fore,vt Athenienſes Thebanis irati,q parũ diligenter locũ ſuę fidei creditũ aſſeruaſſent,Lacedęmoniis fauerẽt,hęc Gobrię negociator pſuadere iuſſus eſt,cæterum Pelopidas certo futurũ videbat,vt Athenienſes recenti Lacedęmoniorum iniuria iritati,confeſtim rẽ Thebanã iuuarent,qđ alioq̃ ob pacẽ,quam regis iuſſu cũ Lacedæmoniis pactã habebãt,minime facturi crederent. Nec euentus rei defuit.Gobrias cũ militũ manu Atticã hoſtiliter ingreſſus,etſi Pyreũ aggredi nõ eſt auſus,materiã tamen Athenienſibus rebellandi prębuit,eoq́ infeſtius eſt ad arma recurſum,q id facinꝰ,quũ res repetitę eſſent, nõ fuerãt publice in authorẽ iniurię vindicatũ.Igiẽ nouorũ hoſtiũ acceſſione Ageſilaus in Bœotiã ad bellũ miſſus ẽ, continuerunt ſe Thebani Ageſilai metu,ſed eo domũ decedente,Phynidas in Theſpiacis caſtris relictus tumultuario cũ Thebanis prælio cõmiſſo,infeliciter dimicãs cecidit Quæ Ageſilaum in caſtra haud multo poſt reuocauit clades:Theſpiei interea caſtra tutati fuerant,alia deinceps clades ſecuta,victiq́ iterũ Lacedæmonii in illis ipſis locis nihilo minori dãno, q̃ antea ſunt affecti. Nec in Bœotia ſolũ infeliciter rẽ illi agere,quin & Athenienſes Thebanoꝝ rogatu,Timothei ductu.LX.triremes ad Pelopõneſiacã oram populandã miſerãt. Nicolochus pari fere nauiũ numero eſt Atticę claſſi obiectus,qui paucis diebus interiectis, haud procul Corcyra ingenti prælio a Timotheo victus,partẽ claſſis haud paruam amiſit.Erantq́ iam Timotheo naues circiter octoginta,recepiſſentq́ breui Athenienſes maris imperiũ,niſi ſtipẽdii inopia adacti,pacẽ cum Lacedęmoniis componere coacti eſſent,q̃ diuturna eſſe nõ potuit,querentibꝰ Zacynthiis ſe a Timotheo hoſtilia pati,nec modum illi,neq́ modeſtiam adeſſe in Lacedæmoniorũ ſociis aſſidua iniuria vexandis.Iam & Corcyram Athenienſium factam eſſe,foreq́,vt & aliæ inſulę breui fierent.His inſulanorum querelis Lacedæmonii cõmoti,Mnaſippum cum valida claſſe Corcyram ire iubent. Nec enim parum intereſſe Dionyſii ſentiebant,cuius ipſi ſocii erant,ſi ex inſulæ poſſeſſiõe Athenienſes deiicerentur.Corcyrei vbi ſuos vident fines a Mnaſippo hoſtiliter vaſtari, qui Athenienſium rebus fauebant,in Atticã auxilia imploratum mittunt:Stheſicleus continuo,cum ſexcentis armatis,occulte Corcyreis ſuppetias ferre eſt iuſſus,qui haud multo poſtq̃ in inſulã venit,ſexaginta Corcyreorũ nauibus q̃ occultiſſime inſtructis,Lacedęmonios nauali pͥlio fudit,fuſoſq́ tota inſula diſpulit interfecto media pugna Mnaſippo claſſis pfecto.Secuta inde certior pax inter Athenẽſes & Lacedæmonios,his cõditionibus,vt vtriq́ omnibus inſulis & vrbibus pſidia deducerẽt, in cęteris cõuenire ambabꝰ ciuitatibꝰ, anceps de Cadmia diſceptatio aliq̃diu pacẽ remorata eſt. Affirmare Lacedęmonii ſe nunq̃ ex Cadmia pſidiũ deducturos,niſi Thebani liberas Bœotię ciuitates prius dimitterẽt,cupere ſe opus a principio inchoatũ pficere,vt Gręcia tota ſuo beneficio libera eſſet.Hæc illi nunciant,mandãtq́ ſimul Cleombroto,q in Phocide erat,vt in Thebanos iterũ exercitũ duceret,nec ab illis hoſtiliter vexãdis deſiſteret, donec Bœotia principatũ depoſuiſſent.Cleombrotus.XII.Thebanoꝝ nauibꝰ inter eũdũ oppreſſis, in Leuctris conſedit Theſpiacæ regionis,ibi graui pͥlio cõmiſſo victi Lacedæmonii ad.CCCC.piere.Enituit eo certamine Epaminõdę virtus & Pelopidę,q ſacrã cohortẽ agebãt.Ariſtoteles iccirco ſacrã appellatam exiſtimat,q amator,diuinꝰ amicus ſit dictꝰ,q̃ſi nefario inẽ ſe amore tenerẽt,q huic ordini fuerũt aſcripti:quã opinionẽ vox illa Philippi regis poſtea teſtata eſt,q quũ aliquot poſt ãnis q̃ hęc geſta ſunt,cohortẽ ad id tpͣs inuictã,ad Cheroniã ſtrauiſſet,hoſtiũ cadauera exaduerſo iacẽtia cõſpicatꝰ. Dii perdant inqͥt q tales viros vel facere vel pati turpia ſuſpicanẽ.Nec ſatis liq̃t q̃ro nũero cõſtiterit cohors illa.Ephorus qngẽtos cohortẽ habere credidit.Septigẽtos Calliſthenes, q̃dam alii & in his Polybius nonagita,nec ãpliꝰ.Poſt Leuctricã pugnã, Thebani audẽtiores facti ſua primũ loca recipiũt,diſcordia inde inẽ Mãtineos & Tegeatos orta,Lacedæmoniis Mãtineos oppugnãtibus,miſſoq́ ad id bellũ Ageſilao,data ẽ Thebãis occaſio ĩ Pelopõneſũ penetrãdi,q a Mãtineis accerſiti decẽq́ talẽtis in ſtipẽdiũ acceptis,haud multo poſtq̃ Ageſilaꝰ hyemis magnitudine coactus fuerat domũ copias reducere,tumultuoſe Arcadiã ĩtrauere.Nec ita mẽtis ĩteriectis diebꝰ Arcadibꝰ q a

Pelopidas Thebas occupat.

Pelopidæ ars.

Duplex Lacedę.clades.

Pax inter Lacedemonũ.& Athenienſ.

Pax certior inter Athe. & Lacedæ.

Lacedẽm.ad Leuctra vincuntur.

Sacra Thebanorũ cohors.

Thebani in Pelopõneſũ tranſeunt.

Mantineis ſtabāt,in ſocietatē aſſumptis,Laconiam inuadūt. Ibi circa Eurotam & Amyclas, cum
direptione & incendio villarū euagati,Cynthiū cōceſſere.Erat iam anni bruma,appetebatq; tp̄s
magiſtratus apud Thebanos finiendi,aut proinde decedendū erat prouincia,& domum ad comi
tia abeundum,aut contra patrias leges exercitū & prouinciam retinere oportebat. Cæteris itaq;
Pelopidas & Epaminondas. Thebanis ducibus domū abeuntibus,Pelopidas & Epaminondas in Pelopōneſo cū exercitu remā
ſere.Cupiebāt credo inchoatū bellū ad exitū pducere,ne ea laus ad alios pueniret. Nec ſocii ſunt
eorum ducatum aſpnati,qn maiore q̃ antea ſtudio,circa illos coeūtes,breui cōtigit,vt ad.LXX.
armatorum milia ſub ſignis haberent,quorū vix.XII.pars erāt Thebani. His copiis ambo freti,
iterū Laconiā ingreſſi,traiecto Eurota optimā Laconici agri partē vſq; ad mare populanť,multis
interim Spartiatarū locis,partim vi,partim volūtaria deditione,in fidē acceptis, & in his Meſſa
na,ad quā incolendā,Lacedemoniis eiectis,veteres vrbis incolas reuocarunt.Et iam tota ſub vno
erat imperio Arcadia,maioreq; Peloponneſi parte a Lacedęmoniis alienata,innatum & familiare
ciuitatibus malum,Pelopidam & Epaminondam in diſcrimen adduxit, ambo rei capitis facti, q
quatuor menſes vltra pręſcriptū legis exercitum retinuiſſent,domū decedere ſunt coacti, ne ab
ſentes dānarenť.Pelopidas prior in iudiciū attrptus,is vt natura erat iracundior, magna ſicophā
tiæ iactatiōe,& inuicto animo cauſam dixit.Epaminondas ratus tolerantiā in rebus ciuilibus ma
gnam eſſe fortitudinis partē,ciuiliore animo inimicorum iniuriā tulit.Amboq; merita pluris ad po
pulum valuerunt,q̃ vnica offenſa,vterq; abſolutus eſt:nec longo poſtea interiecto tēpore, Theba
Epaminondas Archidamū prælio superat. ni,Epaminondę ductu,in Peloponneſum ſunt reuerſi,Arcadibus inde auxilium petentibus,qbus
bello repetitis,Archidamus Lacedæmoniorum rex Caſtellū primo ademerat,prælioq; ſub Epami
nondæ acceſſu acrius cōmiſſo,Archidamus vulnerať,qui quum ſuos metu palantes paſſim inter
fici vidiſſet,per pręconem ſuos ad ſepulturā depopoſcit,erat id ſignum apud Gręcos victorię ho
ſtibus cōceſſę.Ea confeſſione contenti Thebani cæde temperarunt.Fuerunt inde plures dies,ve
lut belli feriæ,quibus tenētibꝰ,aut certe nō multo prius poſteriuſve,Pelopidas in Theſſaliā cum
exercitu miſſus Alexandrū Phereū,is Polydoro Iaſonis fratre q aliq̃diu principatu in Theſſalos
fuerat potitꝰ,oppreſſo Tyrānidē occupauit.Nec cōtētꝰ ferro ciuitatē,& alia plęraq; oppida ſube
giſſe,iam & finitimos cœperat infeſtare. Thebani Theſſalorum pbꝰ fatigati,exercitū & ducem ad
nouos tyranni conatus euertendos,delegare.Primo itaq; in Theſſaliam acceſſu, Lariſſam Pelopi
Pelopidę geſta aduerſus Alexādrum Phereum. das cepit:qua clade Alexander fractus operam dedit,vt Pelopidā ſibi conciliaret,q ea conditione
Tyrāno pacatꝰ eſt,vt Alexāder iā īde int Theſſalos iuſtū agerer prīcipē.Sed crudelitas & auari
tia q̃ duo illi vitia erāt īgenita,Pelopidæ amicitiā ne cōtubernio qdē patiebanť coaleſcere: quare
timens Alexāder cū paucis ſatellitū aufugit.Pelopidas Theſſalorum rebus in tuto cōſtitutis, vt
in Pelopōneſum trāſiret,ex Theſſalia erat deceſſurus,quū orta int Ptolemęū Alorітē, & Alexan
drum Amynthę filiū (Amynthas enī vita deceſſerat) diſcordia, Pelopidas arbiter factus ita res
cōpoſuit,vt ab Alexādro triginta obſides acceptos,& in his Philippū fratrē, q magni Alexandri
fuit pater,ſecū Thebas duxerit.Hic ille crediť Epaminōdæ cōſuetudine,ea militaris diſciplinę ru
dimenta imbibiſſe,quibus poſtea oēs ſuæ ætatis reges antecelluit.Reuocarunt inde Theſſalorum
querelæ Pelopidā aduerſus infeſtas Tyrāni opes,pfectuſq; eſt eo dux ſine exercitu,ratus fieri poſ
ſe,vt ſua authoritate Alexandrū ab iniuria reuocaret:qđ vbi aliter euenire ſenſit,copiis in Theſ
ſalia cōtractis,quū Tyrānū pſecuturus eſſet,in Macedoniā atrox Ptolemæi facinꝰ auertit,q ſub
ita vi Alexādrū adortus interfecerat,regnūq; armis occuparat. Ptolemęus Pelopidę acceſſu ter
ritus,pacate obuiā veniēti prodiit,reiectaq; in Alexādrū cædis cauſa, pollicitus eſt ſe Philippo &
fratribꝰ regnū cuſtoditurū,in fidē cuiꝰ rei Philoxenū filiū,& q̄dgita alios obſides,prīcipū filios
Thebas Pelopidæ iuſſu miſit:rebuſq; in Macedonia cōpoſitis,Pelopidas in Theſſaliā cum paucis
reuerſus,ab Alexā.Phereorū Tyrāno,q cū exercitu accuratiſſime inſtructo eximprouiſo fuit illi
obuius,capiť.quo nūcio Thebas delato,cōfeſtim decretū eſt,vt Epaminondas cū exercitu ex Pelo
Pelopidas capitur. pōneſo in Theſſaliā iret,iterim altera manus ex Bœotia pręmiſſa,cū Tyranni copiis temere con
greſſa,ignominioſe ex Theſſalia pelliť.Affuit nec multo poſt Epaminondas, qui leniter ab initio
Alexan. crudelitas. cum Tyranno egit,veritus ne ille ſuarū rerū deſperatione adactus,vt natura erat ſęuiſſimus, in
Pelopidā vinctū aliqd crudele ſtatueret.Celebris in tota Gręcia erat Alexādri crudelitas, quippe
q viuos homines humare diceret,alios aprorum pellibus vrſorūve cōtectos,venaticis canibus p fe
Pelopidas Epaminōdę reſtituitur. ris laniādos obiicere.Fertur & haſtam cōſecraſſe,corona ſuperimpoſita, qua Poliphranē auūcu
lū traiecerat.Sed quū tā fero eſſet ingenio,Epaminondę tamen virtutē & felicitatē veritus,vltro
illi Pelopidam reſtituit,induciis in certum tempus cū eo pactis. Pelopidas Thebas reuerſus po

Pelopidas Epaminon dę reſtituiť.

blice ad Artaxerxē eſt miſſus,apud quē in magno honore fuit,ob ea quę de eius virtute ī Perſis ꝓhama ferebanť. Mox perſica legatione defunctus,vt Pherei Alexādri in ſe ꝑfidiā vlciſceretur, facile obtinuit:vt ad Theſſaliā ſeruitio liberandā,cū exercitu aduerſus Tyrannū mitteretˀ. Erāt cū Thebani nec adeo multi q cū eo militabāt,plures oīno Theſſali:qđ vbi Alexander exploratū habuit,cū lectiſſimis copiis ad tumulos ꝑaltos(Canis capita ab īdigenis dicūtur)veniēti hoſti ferociter occurrit,pulſoqꝫ hoſtiū eqtatu,in ſubiectis cāpis pedeſtre pręliū cōmiſit.Cæterū Pelopidas,quacūqꝫ ibat,indubitatā faciebat victoriā,hoſtiūqꝫ phalāgibus loco ſummotis,quū multitudine fretꝰ adhuc hoſtis in acie ſtaret,eum ꝓcul Pelopidas intuitꝰ clamore & cōuicio ꝑ aduerſos cuneos īfeſto petit ſpiculo. Declinauit ille territꝰ veniētis occurſum,atqꝫ ī cōfertū agmē ſeſe trepide recepit,ꝗ circa illū ſteterāt Pelopidā ferociter īuectū vndiqꝫ adorti,multiſqꝫ vulneribus cōficiūt.Conati ſunt nō nihil Theſſali circūuētū ducē ꝑiculo eximere,ſed prius ꝙ̄ ſubueniri potuiſſet,eū vis hoſtiū telis obruit.Vicere tñ acie Thebani & ſocii,cęſaqꝫ ſūt ad triū hoſtiū milia.

Pelopidę interitus.

Fuit tā inſignis victoria minꝰ lęta,ob clariſſimi ducis interitū. Lamentari eū Thebani lamentari & Theſſali.Sūt oībꝰ honoribꝰ extinctū ꝓſecuti,qbꝰ ſummi duces funerari cōſueuere q æque ſuis chariſſimi fuere.Milites audito eiꝰ caſu,nō thoracibꝰ ſibi detractis,nō vulneribꝰ obligatis,in eū quo cōciderat locum coiuerunt.Tonſis inde eqs viriſqꝫ,eo die quo ille cōciderat cibo abſtinuerunt.Laudatus etiā pro cōcione frequēti Theſſaloꝝ cōuētu,reſtituteqꝫ libertatis author appellatus.Et Pelopidas tū certe periit,quū mors illi fuit potiſſimū obeūda. Patria ſuo beneficio liberata,ipſe pro amicoꝝ libertate fortiter dimicans,quum iā victoriā ſua virtute partā cerneret honeſta morte occubuit.

Honores Pelopidæ mortuo exhibiti.

Nec Thebani vltionem diſtulerunt.Diogetono cum.VII.milibꝰ peditum & CCC.equitibꝰ in Alexādrum miſſo,cuius opibus iā antea acciſis,facile adegit,vt iureiurando pollicitus ſit,ſe deinceps in Thebanoꝝ authoritate futurum,atqꝫ per hęc bello ſolutus,cōiugis fraude,haud lōgo īteriecto tēpore periit.Nupſit illi Thebe mulier Iaſone genita,qui vno Polydoro interiecto,ante Alexādrum in Theſſalis priceps fuerat.Mira ſunt ꝙ de formidoloſa illiꝰ vita ſunt memorię ꝑdita.Ferunt nunꝙ̄ eum cum vxore congreſſum,niſi prius a ſatellite fuiſſet excuſſa,ne ferrum ſub veſte īferret cubiculo,eius lectum modico pōte peruium fuiſſe,quo ſublato velut arx quędā ab oī inſidiātiū tutus eſſet incurſu.Diſtulit ille quidē extiū qđ ab vxore imminebat,ſed tollere nō potuit,tribꝰ fratribꝰ Ethiſiphone,Pitalo, & Lycophrone,ad eū dormiētē inductis,quum iuuenes iacentem inuadere nō auderent,minata dicitur Thebe,niſi eū cōfeſtim obtrūcarēt,excitaturā ſe illum clamore,ſicqꝫ ſibi & fratribꝰ vno tempore exitio futurā. Qua illi voce perculſi,opus inter ſe partiti,hic caput ille pedes,ne in percuſſorem cōſurgeret inuadunt, Tertius ferro cōfecit.Hic Tyrānoꝝ primus fraude cōiugis periit,vt Plutarchꝰ exiſtimat. Eius corpus peſſundatū a Phereis laniatui volucribꝰ & feris eſt ꝓiectum.ſed hęc quę ad Tyrāni cędē attinēt ſunt aliquāto poſtea ſecuta.

Thebe vxor Alexandri.

Alexandri Pherei meticuloſa vita.

Alexandri cędes.

Lacedęmonii,q Archidami ductu in Pelopōneſo victi fuerāt haud quidē diu poſtea quieuere,quin reparatis viribus in expeditionē ꝓfecti vrbē nullo maiore pręſidio munitam relinquunt.Qđ vbi Epaminondas habuit exploratum,Lacedęmonis ſubita vi capiēdę ſpem cepit.Noctis igiť ſilētio,ſpei plenꝰ,tacito agmine,hoſtilē vrbē petiit.Pręſenſerunt ſenes,qui ad illius cuſtodiam relicti fuerant,hoſtium aduentum,confeſtimqꝫ cōclamatum eſt ad arma,& cum trepidatione ad tuendos vrbis aditus diſcurſum,non ætas,nō ſexus obſtitit cuiꝙ̄ quo minus ad patriā,pro viribus tuendam populariter cōcurreretur,mixto agmine ī ipſis portarum anguſtiis ſeſe hoſtibꝰ obiiciunt.Fit ibi pugna atrox numero lōge diſpari,ſtabāt hinc circiter cētū ſenes,pueris & mulieribꝰ mixti,manꝰ bello alioq inutilis:inde.XV.hoſtium milia,hos patrię charitas,liberi,coniuges,penates hortanť:& imprimis ipſa neceſſitas,quā præſens periculum imponebat.Illos numerus & glorię cupiditas accēdit:maius proinde ꝙ̄ pro Spartiatarum numero credi poſſit,cōmiſſum eſt certamē:fuitqꝫ ꝑ multas horas anceps,quoad ſub lucē Ageſilaus cum exercitu affuit.Tū metu ceſſit hoſtis,prelioqꝫ ſoluto,in pacatum ſine alio maiore conatu abiiſſet,niſi ſub Spartani hoſtis aduētum,certamine repēte iniecto,loco quo fuerat dephēſus,manū cōſerere coactus eſſet.Fuitqꝫ ad vltimū,Epaminondę virtute,res Thebana ſupior.Ille fortiſſimi,nō ducis ſolum,ſed militis etiā officio functus,grauiter vulneratur:cuius caſu Thebanis eſt metus iniectus,Lacedæmoniis audacia creuit,atqꝫ ita fortuna neutro adhuc inclināte prelium dirimiť:nec Epaminondas multum poſtea ſuperfuit:ſed dolore accepti vulneris expirauit.Ferť priuſꝙ̄ vita excederet,a ſuis requiſiuiſſe,an hoſtes,ſe cadente,ſuo eſſent ſcuto potiti. Qđ vbi ſeruatum audiuit.& ad eius conſpectum delatum exoſculatus eſt,quaſi ſuorū laborū ſociū teſtatuſqꝫ vultu & verbis ꝓſentem lętitiam,cōtinuo animā efflauit.Et Epaminōdas vir fortiſſi-

Spartanoꝝ virtus in patria tuēda.

Epaminondę interitꝰ.

mus ſic periit.in quo Trogũ ſequitur:Quidã alii authores ſunt,eam pugnã qua Epaminõdas le
tale accepit vulnus,ad Mantineã cõmiſſam,cui opinioni M.Tullius aſtipulatꝛ. Sed vbicunq; eſt
certatum humanorꝭ operum fuit illi vltimũ.Concidit cũ Epaminõda omnis Thebanorum glo
Epaminondę laudes. ria.Eo quidem ſublato,adeo patrię vires retro abierũt,vt nõ tam ſummum ducem res Thebana
amiſiſſe,q̃ cũ illo īteriiſſe videretꝛ.Fuit aũt dubiũ,ciuis ne melior an dux fuiſſet:quippe qui impe
rium ſibi nunq̃,ſed patrię quęſiuit,& pecuniæ tam parum cupidus,vt ſumptus funeri defuerit.
Glorię quoq; haud cupidior,q̃ pecunię,qppe cui imperia recuſanti,ciuitatis ſtudio īgeſta ſunt:
honoreſq; ita geſſit,vt ornamentum non ſibi,ſed ſuis ciuibus indipiſceretur.Acceſſit literarum
ſtudium & doctrina ingens,vt multis miraculo fuerit,vnde tam inſignis rei militaris ſciẽtia,ho
mini ad rem literariam & liberales artes nato affuiſſet.Thebani vt ante illum nihil memorabile
geſſerãt,ita eo extincto,omnẽ militatem gloriam amiſere.Qualis clades Lacedęmonios quoq; &
Athenienſes fere eodẽ tẽpore attigit.Etenim amiſſo cui æmulari poſſent,ocio & deſidia omnis
militaris virtꝰ ītercidit.Athenięſes q claſſem & exercitũ diutiſſime aluerãt,militaris rei obliuio
paulatim cepit , ſpectaculis & ſcęnæ dediti poetas pro ducibus mirari cœperũt, Gymnaſia pro
caſtris frequẽtare,publicis vectigalibꝰ in ſcænicos luſus verſis.Nec Lacedęmonii,Ageſilao iã de
crepito,pręclarum vllum facinꝰ geſſere.Vt cũ Epaminonda,Ageſilao,& Conone,q extremi triũ
Ageſilaus. illuſtrium ciuitatum duces fuere,omnis Gręcorꝭ gloria defloruiſſe videatur.Fuit qđ ad Ageſi
laum attinet,omni bellica vrbanaq; virtute Gręcorꝭ lõge prĩceps ſua tẽpeſtate.Enimuero præter
ea quę bello geſſit,ĩcredibilia relatu videri poſſunt,quę de eiꝰ iuſtitia & ſanctitate referuntꝛ.Ne
mo vnq̃ toto ipſius principatu ab eo ſpoliatꝰ dicitꝛ. Dicere ſolebat optimi imperatoris eſſe nõ ſe
ſed exercitũ ditare,veriſſimũq; regis officiũ q̃ plurimos beneficio afficere.Pulchrũ hoſtiũ mœ
nia expugnare,ſed multo pulchriꝰ fœdas voluptates cõtinere:nec deos magis caſta tẽpla,q̃ iu
ſta mortaliũ opa delectare.Neq; ille pręedicauit hęc tãtũ,ſed & pręſtitit:quo cõtigit,vt iam gran
dis natu vita defunctus,nõ minꝰ tamẽ deſideriũ ſui ciuibus reliquerit,q̃ ſi florẽti ætate,medioq;
bellorꝭ curſu,violẽto aliquo caſu,fuiſſet extinctꝰ. Quo autẽ vitæ anno deceſſerit incõpertũ ha
Ageſilaus in Ægyptũ acceſſitur. beo.Plutarchꝰ author eſt,iã octogenariũ a Theone(ni fallor)rege(ille eñ regis nomẽ ſuppẽſit)
pollicitationibꝰ ampliſſimis ad bellũ,qđ in Artaxerxẽ Barbarꝰ cõparabat,acceſſitũ quo cũ naui
gaſſet,Ægyptiis gratiã relaturꝰ,quorꝭ opibꝰ res Spartana Aſiatico fuerat bello adiuta,abnega
to ſibi ab rege copiarũ imperio,tãta ſpe deſtitutus,noua aĩo captare cœperat cõſilia,quũ ſubito
externi milites,mox Ægyptii a rege defecerunt.eoq; motu cõſternatus Theon,in Sydonẽ Phœ
nices aufugit.Euſebius eum in Arabiam profectũ ſcribit. Ægyptii ſeditione turbati,duos vno
tẽpore reges delegerũt:quorꝭ hic Spartani erat noĩs inimicus,multo ꝓpenſior ille in ipſius ciui
tatis amicitiã,atq; ob id ipſum Ageſilai cõſilio & opera adiutus,pulſo hoſte,facile eſt regno po
titus.Et hęc a Gręcis terra mariq;,vario bellorꝭ euentu,geſta ad Macedonũ vſq; tẽpora.Quibꝰ
Philippus Amynthę filius primo eſt Gręciã armis adortus,mox Alexander huius filius,q vete
rẽ armorũ gloriam victis & imperiũ abſtulit:quo Athenienſes Gręcorꝭ primi ãnos octo & ſexa
ginta fuerãt potiti.Mox Lacedęmonii annos ferme trigita. Thebani omnium nouiſſimi paucos
annos,quoad ipſorũ vrbs capta ab Alexandro eſt ac direpta.ſed hęc aliquãto poſtea geſta ſunt.
Nũc quę Romani in terra italia,poſt Pręneſtinũ bellũ,domi foriſq; geſſerint,ordine exequemur.
Pręneſte bello capta,creauit populus ꝓximis comitiis,ex vtroq; ordĩe pari nũero,Tribunos cõ
Trib.con. po. ſulari poteſtate,Patricios,C.& P.Manlios & L.Iulium:Plębeios,C.Sextiliũ,M.Albinũ,& L.An
tiſtium. Volſci prouincia extra ſortẽ,qa gratia pręirẽt,duobꝰ Mãliis data,q in hoſtẽ ꝓfecti,cum
cohortes inexplorato pabulatũ miſiſſent:nec ita multo poſt falſus in caſtra nũcius veniſſet,quẽ
hoſtes occulte ſubornauerãt,circũuẽtas a Volſcis ꝓſidiarias cohortes in aperto diſcrimine eſſe,
niſi mature ſubueniretꝛ:erat eñ is qui ea nunciabat Latinus,nõ Romanus,temere duces caſtris
egreſſi,vt ſuis ſuppetias irent,in inſidias ꝓcipitantꝛ. Ibi dum magis virtute militum,q̃ cõſilio ſe
tutantꝛ,Romana caſtra,quę ĩ planitie erãt,diuerſa ſunt parte ab hoſte oppugnata,ęgreq; ab iis q
ſine duce,ſine ſtationibus relicti fuerant,defenſa.Ea trepidatio Romã perlata,adeo ciuitatem ꝑ
culit,vt de dictatore dicendo iam in curia mẽtio facta eſſet:ſed vbi omnia ex Volſcis quietiora
afferebantur,placuit duces & exercitum Romã reuocari:fuiſſentq; foris res in reliquũ anni ad
modũ geſtę,niſi Pręneſtini latinorꝭ pplis ad res nouas cõcitatis rebellaſſent. Nec is motꝰ qdẽ tã
ti fuit vt Romanũ ex vrbe ante principiũ alterius anni exciuerit. Creatis inde cõſulari poteſta
Trib.con. po. te Tribunis,Sp.Furio,Q.Seruilio,Licinio Menenio,P.Clœlio,M.Horatio,& L.Geganio,ſeditio
ob ęs alienum ingens eſt domi orta:ad qđ cognoſcẽdum ſunt cẽſores creati,id malũ adeo inua

luerat,vt nullo mõ ferri poſſet ampliꝰ.Interim Volſcis Romanos fines inceſſentibꝰ,Trib.plębis delectũ ĩpediẽdo vi patribus expſſere,vt tributũ,quoad eſſet cũ hoſte debellatũ,nemo daret:nec de pecunia ẽcredita ius diceret cuiq̃:eoq̃ laxamẽto plębi dato,nulla ẽ delectui mora ampliꝰ facta. Bipertito Romani duces ĩ Volſcũ hoſtẽ duxere.Q.Seruiliꝰ & Spu.Furiꝰ,& M.Horatiꝰ dextrorſum ſecus mare atq̃ Antiũ.Q.Seruilius & M.Geganius lęua ad mõtes Ecetranos verſus.Neutra pte hoſtis obuius Romanis fuit,oĩs pinde vltiõis ira ĩ agros verſa eſt.Vtrobiq̃ exuſtę villę, frugiferęq̃ arbores cęſę,ne ſatis qdẽ in ſpẽ frugũ relictis,ſed aut defectis aut de ĩduſtria attritis. Vis pterea ingẽs pecoꝝ in pdã acta eſt.Atq̃ hęc foris,eo ãno geſta.Maiores inde belli apparatus extitere,cõſularis poteſtatis magiſteriũ capeſſentibus,L.Æmylio,P.Valerio,C.Veturio,Seruio Sulpitio,& duobus L.& C.Cincinnatis.Volſci & Latini,victis legionibꝰ,caſtra ad Satricũ fecerãt:triplexq̃ ob eũ motũ cõſcriptꝰ eſt exercitus. Vnus qdẽ validiſſimus quem ad Satricum P. Valerius & L.Æmylius duxere.Alter q pſidio vrbi eſſet.Vltimꝰ vt ſi qs caſus tuliſſet ſubito hoſtibus obiiceret.Romani duces ad Satricũ pgreſſi hoſtẽ inſtructa acie inuenerũt:nec ipſi cũctantius ſuos ad pugnã pducũt,ingẽtibꝰ vtrinq̃ animis erat iã inicũ pliũ,quũ imber ingenti pcella effuſus pugnã diremit.Poſtridie pari ardore,eodẽ loco,cõcurſum.Reſtiteruntq̃ ĩ primis Latini Romanę militię aſſueti:poſtremo Romanus eques magno impetu in aduerſam aciẽ inuectꝰ,tantũ ordĩes turbauit,turbatos miles acrius inſtando fudit.Magna deiñ cędes edita. Caſtra capta direptaq̃.Eques Satricũ,qđ ad duo milia paſſuũ diſtabat,fugiẽtes eũ multa cęde eſt pſecutꝰ.Latini & Volſci huc cõpulſi,veriti ne vallo circũſeſſi ad deditionẽ cõpellerent,oppido pxima nocte relicto,Antiũ effuſo agmine abierũt:Romanus e veſtigio ſecutꝰ,obſidione,qa nihil ad ipſam paratũ haberet,abſtinuit:diſcordia deinde hoſtiũ Romanis victoriam confecit.Antiates multis cladibus afflicti pacem malebant.Contra Latini noua rebellione feroces bellum ſuadere.Nec ad vnam aduerſam pugnam animos frangi oportere.Sed vbi hortando monendoq̃ nihil ſe pficere ſenſerunt,ex Antio ſe proripientes,Satricũ occuparunt,igniq̃ tectis,in Antiatium inuidiam, a quibꝰ deſtitutos ſe querebãtur,repẽte iniecto,oĩa ſacra & pphana hoſtiliter cõcremarũt.Inde concitati Tuſculũ,qa ea ſola ciuitas in Romanoꝝ fide adhuc erat,patẽtibus portis irrũpũt.Tuſculani re ſubita cõſternati,ſub primũ tumultũ in arcem cõfugerũt:inde Romã miſſi, q ſenatui & populo nunciarẽt,in quãto Tuſculana res diſcrimine ſita eſſet,niſi ſubito ſubueniret.L.Quintius & Seruius Sulpitius,cũ iuſto exercitu,extẽplo Tuſculũ ire iuſſi,ſub quoꝝ aduẽtu q in arce erant,alacri clamore ſubito in hoſtem decurrunt.Romanus diuerſa parte maiore impetu & ardore muros adortus,portarũ molimina momẽto temporis refringit.Latini ancipiti metu victi, ne eruptiõe quidẽ tentata,in medio ad vnum cęſi ſunt. Tuſculo in hũc modũ recepto,ac ſociis reſtituto,domũ victor exercitus cõceſſit.Ea Latinoꝝ clades effecit(Nã res Volſcorum iam antea cõciderãt)vt pax foris peropportune ſit ſecuta.Romę enim ita potẽtiorum opes,ob ęs alienũ creuerãt,vt in plębe nemo eſſet,q nõ mõ nõ ad tribunatũ militũ,qa iã patricioꝝ factus videbatur,ſed ne ad plębeios quidem magiſtratus petẽdos caput attolleret amplius .Accidit interea modica res in pręſens:ſed q̃ ingẽtẽ patribꝰ,ab eo ordine,procellã exciuit.Erant Fabio Ambuſto filię duæ,quarũ maior Seruio Sulpitio,tũ cõſulari poteſtate tribuno nupſerat:Licinio Stoloni altera illuſtri quidẽ viro,ſed plębei gñis. Erat forte minor Fabia apud ſororẽ,tẽpuſq̃ cũ ea,vt fit,ſermonibus terebat.Accidit interea vt lictores,q magiſtratum pręcedebãt,oſtium tribuni ſe domum recipiẽtis,virgis de more percuſſerint,quo ſonitu exterrita minor Fabia,cõſuetudinis ignara,ludibrio fuit ſorori,vrbanarũq̃ rerũ rudis iudicata.Subdidit ea res acris ſtimulos mulieris animo,confuſaq̃ recẽti morſu,quum ſeſe domum reciperet,puellam pater triſtiorẽ ſolito cõſpicatus,Satin ſaluę res eſſent ſciſcitatur. Tegere illa mœroris cauſam,vt parũ piam in ſororẽ, & in maritum nihil honorificam.Haud enim tam pudor,q̃ inuidia & plębeię fortunæ contemptus,mulieris animum exagitabat. Cęterum Fabius,multa comitate inſtãdo effecit,vt faſſa ſit filia,doloris ſui cauſã. Q; ipſa ĩ plębeia eſſet domo collocata,quã neq̃ honor neq̃ gratia ĩtraret. Ambuſtus filiam leniter cõſolatus,bono eſſe animo iubet,fore ,vt propediem eoſdem domi honores,quos & apud ſororẽ videret.Cũ genero deĩde Stolone & L.Sextio ſtrenuo adoleſcẽte cõſilium cepit,vt Tribunatũ illi peterẽt,proponerentq̃ plæbi populares rogationes,quibꝰ fortunę & opes inter ordines ęquarent. Ambo proximis comitiis Tribuni plębis creati leges pmulgãt,vt ad ęs alienũ leuandũ,quicqđ eſſet vſuris annumeratũ de capite deduceret,quicqd ſupeſſet triennio ęquis ſolueret penſionibus,ne quis plus quingenta agri iugera poſſideret,ne Tribunorum militũ comitia fierẽt amplius,& vt alter ex plębe conſul deinceps crearet.Leges gra-

Trib.cõ.po.

Latini & Volſci ad Satricũ vincuntur.

Diſcordia Latinoꝝ & Volſcorũ.

Latini Tuſculũ occupant.

Tuſculum recipitur.

Qđ certamen Fabii filię excitarint.

Rogatiões tribunitiæ.

nes,& quę ſine ingēti certamine obtineri nō poterant.Nec patres tantā rerū molem ſunt aſpernati,quin ad vetus remediū cōuerſi ex Tribunorꝫ collegio aliquot ſibi interceſſores cōparāt.Hi nec populū ad ſuffragiū vocari,nec quicq̄ ſolēne fieri ſunt paſſi. Tū Sextius, bene habet inquit quādo interceſſione agendū eſt,hoc ipſo telo tuebimur plębē.Agitedū comitia indicite Tribunis militū creandis,faxo vt vox iſta,quā in noſtrorꝫ collegarū ore nūc tam libēter audiris,paulo poſt nō multum ſit vobis placitura.Nec Sextii minę irritę fuerūt.Comitia nulla pręter ędilium & tribunorū plebis ſunt eo anno habita.Sextius & Licinius tribuni in ſequētē annū refecti. Tenuitꝙ ea magiſtratuū ſolitudo p quinquēniū,plębe eoſdē tribunos ſemp reficiēte,tribunis ipſis comitia impedientibus.Bella interim optime quieuerūt. Poſtremo Veliterni Tuſculū ſunt oppugnare adorti:inde Romā miſſi,q ſibi veteribus ſociis,ciuitateꝙ recens donatis auxiliū implorarēt.Tū demū tribunis(pudor eī negādo auxilio obſtitit)remittētibus,comitia ſunt p interre-

Trib.con. po. gē habita. Creati tribuni cōſulati poteſtate,L.Furius,Au.Mālius,Seruiꝰ Sulpitius,Seruiꝰ Corneliꝰ,Au.& C.Valerii,cōſcripto exercitu nō ſolū hoſtis ē a Tuſculo repulſus,ſed cōpulſus etiā ītra ſua moenia,& ī reliquū āni obſeſſus.Tenebat adhuc obſidio,quū noui tribuni militū creati ſunt,Q.Seruiliꝰ,C.Valeriꝰ,M.Aulus,M.Corneliꝰ,Q.Quītiꝰ,M.Fabiꝰ:nec ab his eſt quicq̄ memorabile ad Velitras geſtū.Domi Sextiꝰ & Licinius octauū iā tribuni refecti,Ambuſto fauēte,q ſe legū ſuaſorē eſt profeſſus,& ex collegio tribunorꝫ plures cū plębe ſentire,ferociores facti,tātū nō fortunā plębis iterū expiri,ꝙ exercitus in vrbē expectabat.Interim patricios in concione ſtā

Trib.ple.patricios incuſant. tes aſſiduis altercationibus inceſſebāt.Rogabāt corā,num ipſi,q tot annos ęquiſſimarū legū latione remorarent,iniquū aliqd fieri putarēt,ſi quū bina iugera plębi diuiderent qngenta poſſiderēt:parūꝙ abeſſet,qn vnus trecētorꝫ ciuiū poſſideret portionē.An pterea placeret foenore circūuentā multitudinē potius adduci in neruos & ſupplicia,q̄ ſortē creditoribꝰ diſſolui,repleriꝙ nobiliū domos ciuibꝰ victis,ſeu mācipiis bello captis?vt vbicūꝙ patricius habitet, ibi ſit & priuatus carcer.Hæc quū illi maiore audientiū,q̄ ſua indignatione dicerēt,patricios metus inceſſit,ne in ſe impetꝰ a multitudine fieret. Tribunitię erat cōcionis ſūma hæc,vt niſi cōſul alter ex plębe crearet,futurū nūq̄,vt patricii finē facerēt p occaſionē ī plębē graſſandi:hęc quū ī dies maiore aſſenſu audirent,adiiciūt ad aliam rogationem,vt Decēuiri crearent ad pagēda ſacra:quorū qnꝙ plębei eſſent.Anno interea circūacto,Liciniꝰ & Sextius tribuni plębis reficiuntur. Creantur & noui tribuni militū,T.Quintiꝰ,Ser.Corneliꝰ,Ser.Sulpitiꝰ,Sp.Seruiliꝰ,L.Papyriꝰ & L.Veturius.Eratꝙ iā ventū ad vltimā de legibꝰ dimicationē, quū Senatus atꝙ totꝰ ordo,magno tribunorum apparatu exterriti, Camillū Dictatorē creant,tantū abfuit vt is magiſtratus latores ipſos legū pculerit,vt maiore quodā animo accenſi,plębis cauſam arctius amplexi,aſſiduis concionibꝰ fouerēt.Interim Camillꝰ re neutro inclinata,dictatura abiit,ſiue qa vitio creatꝰ eſſet,vt qdā credidere,ſeu ꝙ tribuni ad plębem tulere,idꝙ plębs ſciuerat,vt ſi M.Furius Camillꝰ qd pro Dictatore egiſſet,qngētū miliū ęris mulcta eſſet.Sed prior cauſa ſimilior vero eſt.Quid eīm attinuiſſet in eo nouū dictatorem creare(nā id paulo poſt fecerūt)qd metu trāſigere Camillus non eſſet auſus,quū pari exemplo ille quoꝙ indicta mulcta abſterreri potuiſſet?Camilli loco P.Man

Dictator. lius dictator dictus.Is C.Liciniū de plębe virū magiſtrū eqrū creauit:vnde a patribꝰ illi inuidia orta eſt:& iā ne dictator quidē multū futurę rogationi obſtabat:nec partes quo ſe verterēt amplius,aut quid cōſilii capeſſerent ſatis pſpicere.Tū patriciorū cauſa plane inclinante,Ap.Claudius Craſſus Decēuiri nepos,magis indignatione & ira,q̄ ꝙ ſpem aliquam haberet dicēdo poſſe plębem a ſuis cōmodis auertere,in cōcionem pgreſſus,ita ad multitudinē verba fecit.Et ſi cer-

Appii Claudii Craſſi Concio. to ſcio ita futurum Quirites,vt mihi hodie obiiciat:qd & ſępe alias noſtrę familię,quę nihil ab initio antiquius in hac ciuitate habuit,q̄ patrū maieſtatē tueri,hęreditariū ſtudiū gentileꝙ mihi & aliis Claudiis eſſe,plębis cōmodis aduerſari,quorꝫ alterū haud inficior, noſtros maiores & q ab illis pcreati ſunt,enixe operam dediſſe,vt quātū in ſe eſſet,eius ordinis maieſtas ſemp augeretur,ī quē gēs Claudia fuiſſet ab initio aſcita.Alterū pro me maioribuſꝙ meis cōtēdere audeo, nihil nos dixiſſe aut feciſſe vnq̄,qd cōtra veſtrū fuerit cōmodū Quirites,niſi forte q̄ p vniuerſa repu.ſint,plębs velut a cętero corpore ciuitatis diſiuncta,ſibi inutilia exiſtimet.Q; ſi,vt par eſt, reipu.cōmoda veſtra Quirites duxitis:iā iterū dicam me & meos,neꝙ priuatos,neꝙ ī magiſtratu feciſſe aliqd,qd etſi pter volūtatē iſtius ordinis fuerit,nō idē tū & vtile dici potuerit.Q;q̄ ſi Claudię familię non eſſem vnus,nec patricio ortus ſanguine,ſed duobus tantū ingenuis in hac ciuitate natꝰ,deberē ne ego ferre,quū ī libera ciuitate ſciā me viuere L.illū Sextiū & C.Liciniū ppetuos,ſi diis placet,tribunos,tantū p̄litę audacię nouem annis quibus regnāt aſſumpſiſſe,vt

liberã ſuffragiorꝫ poteſtatẽ adimãt.Conditione inquiunt patiemur nos decimũ tribunos refici:
vt oĩa legũ capita ſuffragio ſcituri ſitis,ꝙ ſi partẽ pro cuiuſq; cõmodo cõplexuri eſtis,nõ eſt cur
nos reficiatis:qđ aliud eſt q̃ſo hoc dicere,q̃ qđ perſũt alii,nos adeo faſtidimus,vt ſine mercede ac
cipere nõ libeat? Sed qđ tandẽ eſt hoc meritũ?quę merces?qua plębs debeat hos tãdiu tribunos
habere?vt rogatiões inq̃t noſtras ſeu placeãt,ſeu diſpliceãt,ſeu vtiles ſint,ſeu ĩutiles,cõiũctim ac
cipiatis.Sed vos Tarq̃nii verius q̃ tribuni,putate me vnũ ex media cõcione ciuẽ ſuccłamare,bo
na venia veſtra liceat ex his rogationibus legere,quas ſalubriores nobis arbitramur,antiquare
alias vt de fœnore & agris,qđ ad oẽs pertinet,vobis rogãtibus,poſtq̃ ita placet,ſtatuat quę velit
populus.Illud vero portẽti ne fiat vt L.Sextius & hic C.Licinius Cõſules fiãt. Etenĩ qđ aliud p
deũ eſt dicere,aut oĩa accipite,aut nihil fero,q̃ huic quẽ fames vrgeat vitalẽ cibũ apponere,cõ
traq; mortiferũ alterũ adhibere,neutrũq; pati ſine altero eũ attingere?Q; ſi libera eſſet hęc ciui
tas,tota concio ad tã indignã conditionem reclamaſſet.Abite hinc cum veſtris rogationib⁹ per
petuoq; tribunatu.Quid ſi vos duo nõ tuleritis,qđ cõmodum ſit nobis accipere,nemo erit poſt Attende
ea qui ferat illud?Verũ enimuero ſiquis patricius Quirites,ſiqs qđ adhuc inuidioſius eſt apud Claudii
illos nomen,Claudius pro cõcione diceret,aut totum accipite,aut nihil fero,quis veſtrum tam vim.
ſuperbam vocem ferret?Adeo rem nunq̃ potius ſpectabitis,q̃ rei auctorẽ?atq; vt nihil ſit magi
ſtratus ille dicturus vnq̃ quod non ſecundis auribus audituri ſitis?contra quodcũq; patriciorũ
aliquis dixerit,velut pernicioſum & deteſtabile auerſari? Eſt quidẽ ſermo hic parum ciuilis:ſed
dicam tamen Quirites quod ſentio,qualis rogatio hęc eſt,quam a vobis nolunt antiquari. Alte
rum ex plębe cõſulem creatum iri volo.Quid aliud rogat hic,q̃ vt vobis etiam inuitis aliqs cõ
ſul in republica fiat?Hoccine vt ſi ex plębe vnus petierit:etſi indigniſſimus,inuit⁹popul⁹ſit hũc
cõſulem habiturus.Et hoc q̃ſo eſt libertate vti?hoc libera te ſuffragia habere?Quid illud?alterũ
ex plębe creare neceſſe ſit,vtrũq; ex patriciis p̃terire.Ecq̃nã hæc ſocietas eſt?parũ ne videri opor
teat,ſi in partẽ eius venis,qđ nihil ad te attinebat,niſi totum traxeris?Timeo inq̃t ne ſi duos pa
tricios creari liceat,neminẽ creetis plębeiũ:qđ nil aliud ſit dicere,q̃ neceſſitatẽ creãdi etiã quem
nolueritis vobis impono.Q; ſi cętera vobis integra cõſtabũt,beneficiũ veſtrũ pereat neceſſe eſt, Antithetũ.
ſi plębeius vn⁹ petierit:q̃ppe q dicere poſſit ſe lege nõ ſuffragio populi cõſulẽ factum,quomodo
vobis honores extorqueant, quęrũt:qua ratione peccãt ex occaſiõe magis q̃ virtute,ſummũ ĩpe
riũ vulgari malũt.Nemo iſta rõne tã ſordidus erit ĩ plębe,cui nõ facilior via relinquaẽ ad digni
tatẽ illã inuadẽdã q̃ nobis & filiis noſtris.Siquidẽ nos nequũ volueritis quidẽ creare poteritis, Repetitio.
iſti etiã ſi nolitis creandi ſint. Q; ſi nemo rei indignitatẽ ſpectet,qa ad hoĩes p̃tineat,at mouere
debebit religio deorꝫ,quæ in primis eſt ſpectanda: Auſpiciis hæc vrbs condita eſt:auſpiciis,bel
lo,pace,domi,militięq; ad hunc diem adminiſtrata:at penes quos ab initio fuerint auſpicia,vos
Quirites nõ ignoratis. Ac ſi qs ignorat inde diſcat,ꝙ plębei⁹ nullus magiſtratus auſpicio crea
tur. Cõtra patribus adeo auſpicia propria ſunt,vt nõ ſolum quos creat patricios magiſtratus
auſpicio creet,ſed Interregẽ,& ſine populi ſuffragio,p auſpicia creare ſit huic ordini datũ.Elu
dãt licet illi hęc,qđ ſi pulli non paſcentur,ſi tardius cauea exierint,qđ ſi mus,ſi auis occinuerit?
parua ſunt hęc.Sed p hęc qualiacunq; ſunt,maiores noſtri hanc rempublicã,ex parua & humili
maximã fecere.Nũc ſi deo placet,om̃e maiorꝫ inſtitutũ abolere in aĩo eſt,oĩa ſacra & p̃phana cõ
fundere,vt Sextius & Licinius in vrbe regnẽt:qa pecunias alienas,qa agros dono daturi ſunt.tã
ta eſt ex alienis fortunis p̃dandi dulcedo:nec venit in mẽtẽ,altera lege vaſtas ſolitudines ĩ agris
factũ iri,pellẽdo finibus dominos,altera fidẽ abrogari,cum qua oĩs humana ſocietas tollatur ne
ceſſe eſt.Quibus nemo nõ intelligit antiquandas eſſe rogationes iſtas,quæ cõtra ordinũ dignita
tẽ,cõtra religionẽ,cõtra publicũ commodũ,cõtra ęq̃tatẽ,ipſamq; ciuiũ ſocietatẽ p̃ponunt. Sed
vos quicq̃d faxitis Quirites bene euenire & cupio & opto. Valuit Claudii oratio,vt rẽpus roga Peroratio.
tionibus ſit adhuc non nihil prorogatũ.Decimum inde Tribuni refecti ſunt Sextius & Licini⁹.
Decẽuiri ſacrorum creati.Quinq; ex plębe,cęteri patricii:eoq; gradu iã via facta ad conſulatum
videbaẽ.Cęterũ plębs p̃ſenti victoria cõtẽta,facile paſſa eſt,p̃ximis comitiis Tribunos militũ cõ
ſulari poteſtate creari. Creati ſunt Au.& M.Cornelii,M.Geganius,P.Mãlius,L. Veturius & P. Trib.con.
Valerius.Tenebat adhuc Veliterna obſidio,quum repente Gallici belli phama illata,ingentem po.
priſtinę cladis memoria tulit ciuitati terrorẽ:ea res cauſa fuit,vt M.Furius Camillus quĩtũ di Dictator.
ctator fit dictus.Is T. Quintium Pœnum magiſtrũ eq̃tũ dixit: obſcura inde phama eorꝫ quę in Gallorum
Gallos geſta ſint,ad poſteros manauit.Claudius Quadrigarius circa Anienem fluuiũ cũ Gal tumultus.
lis eo anno dimicatũ in annalib⁹ p̃didit:īclytãq; in ponte pugnã fuiſſe,qua T.Mãlius Gallũ,cũ

quo manũ ex ꝓuocatiõe cõſeruit,ĩ duoꝝ exercituũ cõſpectu peremptũ,aureo torque ſpoliauit.
Plures tñ qbꝰ Liuiꝰ accedit,decimo poſt ãno id accidiſſe aiũt:Satis cõſtat ĩ Albano agro Camil-
lo dictatore ꝓſpere cũ ea gẽte hoc ãno dimicatũ,multaq; Galloꝝ milia in acie cęſa,alii diſpalati
Apuliã petiere.Fuerit ne ex his illi,quos ad Dionyſiũ maiorẽ ſocietatẽ ĩ Rõanos petitũ veniſſe ẽ
ſupra memoratũ,quũ Crotonẽ tyrãnus obſideret,an ex illis potiꝰ q̃ Romã cepere,dubitarẽ pro
certo ponere niſi ex ſupputatiõe tẽpoꝝ,qua Euſebiꝰ vtit̃,ꝑſpicue liq̃ret Dionyſiũ minorẽ aliquã
to antea regnare cœpiſſe:q̃ Galli ſecũdo ſint a Camillo victi.Cęterũ a capta vrbe,ad hãc pugnã
anni circiter.XX.interfuere.Polybiꝰ trigeſimo ab vrbe capta anno Gallos iterũ in Rõanos mo-
uiſſe author eſt:ſed quocũq; eſt loco & tp̃e pugnatũ,Camillꝰ triũphãs ĩ vrbẽ rediit.Nec ita mul
tis ĩteriectis diebꝰ,Dictator & vniuerſus ordo,tribunoꝝ cõſenſu,certamineq; ſequiẽtis ppl̃i victi,
Conſul ex leges ferri,& cõſularia comitia ex formula rogatiõis haberi paſſi ſunt.Creatuſq; primꝰ ex plębe
plębe. Cõſul L.Sextiꝰ,cuius creationis,q̃a patres ſe authores futuros negabãt,tãta eſt ꝑturbatio orta,
vt tertio a patribꝰ plębs ſeceſſura fuerit,niſi ꝑ Dictatorẽ diſcordia ſedata eſſet.Ex illiꝰ igitur au
thoritate ſenatꝰ ſe authorẽ nouo cõſuli pręſtitit,permiſſumq; eſt patribus a plębe,vt ex ſuo cor
pore magiſtratũ crearẽt,q̃ ius in vrbe diceret.Sed quũ ob ciuitatis cõcordiã,ludos maximos fa
Ædiles. ciẽdos ſenatus cenſuiſſet,vt dies vnus triduo adiiceret̃,Ædilibꝰ plæbis id munus recuſantibus
cõclamatũ a iuuenibus patriciis eſt,ſe id deoꝝ ĩmortaliũ cauſa libẽter facturos,ſi ædiles fierẽt.
Actę illis gratię,factũq; ſenatuſcõſultũ,vt Dictator q̃ comitia habebat,duos ædiles ex patribus
Prætor. ppl̃m rogaret,atq; ita factũ,vt Sp.Furiꝰ Camillꝰ Marci filiꝰ primus prętor ſit creatꝰ.Gn.Quin
tius Capitolinus & P.Cornelius Scipio ędiles,quos vt prętorẽ curuli ſella & ꝑtexta inſtrui pla-
Conſules. cuit.Sextio primo e plębe Cõſuli,L.Æmylius Mamercus collega eſt datus,ac tũ demũ Tribuni
conſulari poteſtate anno.VI.&.XL.ex quo is magiſtratus fuerat inductus,creari deſierũt.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS QVARTÆ, LIBER TERTIVS.

NOVVS in plębe conſulatus,pręrura & curulis Ædilitas,magiſtratus
& ipſi tum demum nati,fecerunt annum hũc ciuitati inſignem.Qui
quadringenteſimus circiter fuit ab vrbe cõdita,obſcura alioq̃ memo-
ria,patribus de induſtria phamã de Gallis occultantibus,q̃ per Apu-
liã fuga diſſipati,in vnum coire dicebantur, & Hernici ad defectionẽ
ſpectare,ne plębeio cõſule inſigne aliq̃d eo anno gereretur.Domi ꝑin
de foriſq; ociũ fuit.Tantũ Tribuni plębis pro concione fremere,indi-
gnum facinus admitti,q̃ ꝑ vno curuli magiſtratu plæbi cõmunicato,
duos ſibi curules nobilitas aſſumpſiſſet.Impoſuit ea res pudorem pa-
tribus,ne ex ſuo corpe curules ędiles creari vellent:ſed alternis annis
plæbeios ad eũ honorem admitti primo paſſi ſunt.mox & promiſcuũ fieri.Peſtilens annus ſe-
Conſules. cutus,L.Genutio & Q.Seruilio Cõſulibꝰ.Illuſtres viri plærique defuncti,& in his M.Furius Ca-
Camilli in- millus,cuius mors,etſi grandis natu periit,acerba tñ fuit ciuitati:quippe vnicus ſua tempeſtate
teritus. imperator,& in omni fortuna Romanoꝝ omniũ lõge princeps,pace belloq; ante exiliũ clarus,
ſed clarior in exilio factus.Qui ad auxilium patriæ reuocatus incredibili virtute,ſe & patriã re-
ſtituit.Pari deinceps gloria quinq; & XXX.annos vixit.Dignus qui ſecundus a Romulo vrbis
Conſules. cõditor fuerit appellatus. Exiit ea peſtilẽtia in ſequẽtem annũ quo T.Sulpitius Pœnus & C.Li
Primi ſcęni cinius Stolo cõſules fuere.Tertiũ hoc anno lectiſterniũ fuit,poſt vrbẽ cõditã,& ĩter cętera deo-
ci ludi. rum placamina,ſcęnici ludi primũ celebrati,res ab initio rudis ſine carmine,vllaue carminis imi
tatione.Ludiones tãtũ ex Hetturia accerſiti,ad Tibicinis modulos ſaltãtes,haud indecoros mo
re tuſco reddebãt motꝰ,imitari hos prio Romana iuuẽtus,incõditis ĩter ſe carminibꝰ iocularia
Vñ Hiſtrio fundẽtes:nec motus ĩterim abſoni a voce:mox diligẽti vſurpatiõe eo ꝓceſſit vſus,vt vernaculi
nes dicti. eiꝰ rei artifices:q̃a nihil iã a Tuſcis ludionibꝰ diſtarẽt,Hiſtriões appellati ſint:q̃a Hetruſca voce
hiſter ludio vocaret̃. Hi deĩceps nõ incõditũ & rude carmẽ,alterniſq; vt a pricipio iactatũ vſur
patũt,q̃d feſcennino fuit ſimile:ſed modulatas Satyras,deſcripto ad Tibicinẽ cãtu,decoroq; mo
tu ꝑagebãt.Liuiꝰ Andronicꝰ ab Satyris digreſſus fabulã argumẽto fecit,factãq; quũ ſępiꝰ egiſ-
ſet,obtuſa demũ frequẽti vſu voce,puerũ q̃ caneret ante tibicinem ſtatuit.inde vt ad tibicinis
latꝰ Hiſtriões canerẽt,receptũ.Vbi igit̃ res a riſu & ſoluto ioco auocari cœpta eſt,ludoq; in ar-
tẽ paulatim vertẽte,iuuẽtꝰ fabularũ actu hiſtrionibus relicto,veteri inſtituto,ridicula verſibus
Artellanæ. intexta inter ſe iactabãt:vnde exodia fabulis potiſſimũ Artellanicis coinſerta extiterũt.Id ludo

ab Oſcis acceptū,tenuit poſtea iuuētus,nec Hiſtrionibꝰ attingere ꝑmiſſum,quo factū,vt Attella Exodia Attellanarum.
narū actores ne tribu quidē mouerētur,vnaq̧ cū cęteris militarēt,perinde ac Hiſtriones non eſſent.Res a modico & ſano principio orta,ſed quę ad inſanā rerū opulētiā ſit poſtea ꝑducta. Me
dio talium ludoꝝ ſpectaculo,quum forte Tyberis Circū maximū inundaſſet,ingens ciuitatem ter
ror inuaſit.Creditū vulgo,vt vana tum fuit eius temporis ſuperſtitio,deos placamina repudia
re.Eratq̧ ciuitas in cōquirēdis piaculis ſupra modū occupata,quū C.Genutiꝰ & L.Æmyliꝰ cō- Conſules
ſules ſunt facti.Quū igitᷣ vulgo morbi corpora afficerēt,Dictator figēdi claui gratia dictꝰ eſt L. Dictator.
Mālius cognomēto imperioſus:repertū erat memoria,clauo aliquādo a Dictatore fixo,peſtilen-
tiam in vrbe ſedatā.Sed figendi claui ratio aliunde ſumpta,quū perrarę ea tēpeſtate literę eſſent, Claui fixio.
lex ſcripta fuit,vt q pretor maximꝰ in vrbe eſſet,idibꝰ ſeptēbris clauū figeret,vt nota illa velut
annoꝝ eſſet.Lex ipſa iccirco in Mineruę tēplo creditur dicata:quia numerus ipſius ſit Deę in-
uētū.Fixus eſt clauus dextero lateri in ęde Iouis,qua parte Mineruę templū proximum illi fuit.
Primū id Cōſules factitarūt,ad Dictatores inde eſt id munus trāſlatū:qa maius eſſet imperium,
poteſtq̧ ex hoc ipſo intelligi,Pretoris appellatione cōſulatem etiam & Dictatoriā dignitatē ve Pretoris appellatio.
teres accepiſſe.Volſciniis in tēplo Nortię deę Hetruſcę clauos annoꝝ indices figi ſolitos tradi
dit Cincius. Manlius Dictator,fixo clauo.Hernici belli cauſa,velut ad id exequendū,non ad reli
gionē creatus eſſet,acerbū habere delectū coepit.Cæterū Tribuni plębis in eum ferociter coorti
incoepto abſterruerūt.Fuit ea res in cauſa,vt ſequēti anno Q.Seruilio Hala & L.Genutio cōſu Mālio imperioſo dies
libus dies illi ſit a M.Pōponio dicta.Inuiſa erat vulgo hoīs natura vt in libera ciuitate,dabatq̧ dicitur.
illi crimini,pręterq̄ ꝙ in acerbiſſimo delectu iuuenū corpora nomen dare recuſantiū,nudari cę-
diq̧ feciſſet,ꝙ filiū iuuenē nullius probri compertū,niſi ꝙ tardior lingua eſſet.procul vrbe,do-
mo,penatibus,ac luce hoīm in agris haberet.Muta aīalia alere ſuos foetus ac fouere,ſiqd ex ſua
progenie parū proſpere natū ſit,at Hercule L.Manliū malū malo augere,tarditatē ingenii pre-
mere:ac ſi qd naturalis vigoris filio inſit,id agreſti vita hoīem ſuperbiſſimū extinguere. Mouit
quidē alios id crimen,verū tantū abfuit,vt filio ſit ille aliquo modo gratificatus,ꝙ iuuenis ęgre
ferēs,patrē ſua cauſa a Tribuno plębis vexari,vt oēs dii hoīeſq̧ ſcirent,ſe patri in periculo nō de
futurū,cōſiliū capit pietate magis q̄ ciuili exemplo ꝓbabile,cultro ſuccinctus,omnibus inſciis,
ſub lucem Romam abiit,& a porta Pomponii Tribuni domū petit,ibi ianitorē appellat,nūciari
ꝙ Tribuno iubet T.Manliū Lucii filiū ad ianuā ſtare,qui eius colloquiū peteret. Cōfeſtim iuue Mālii iuuenis facinus.
nis introductus,tanq̄ patri iratꝰ aliqd occulti in reū criminis afferret,ſalute reddita & accepta,
iuuenis ſecretū a Tribuno petit,eſſe ait quę remotis arbitris velit cum eo agere.Cōfeſtim oībus
abire iuſſis incautū ille Tribunum ſtricto cultro īuadit,atq̧ iacenti incubās,niſi inqt in ea ver-
ba quę voluero iuraueris,te a patris accuſatione deſtiturū,ego te hic Pōponi iacentē trāſfigam.
Ad ea pauidus tribunus,nā qd faceret,inerme erat corpus,& ſtrato cubās,atq̧ ob id iniurię ob
noxium,cernere ad haec ferrū,& iuuenem ſtolide ferocē ſibi īminere,periculo adactus,in Manlii
iuuenis verba iurat,cui dimiſſo ꝑſtitit tribunus fidē,quā coactus dederat. Plus enim apud eū va
luit filū pietas,q̄ rei Mālū inuiſa oībꝰ ſupbia.Fuit ea res iuueni apud populū honori:nā quū eo
anno tribuni militū in legionibus creandi ſuffragio eſſent(impatores antea eos creare cōſueue-
rāt,Rufuloſq̧ vocabāt)factū eſt,vt ſecūdū inter alios Manlius iuuenis locū obtinuerit.Specus
ingēs hoc āno medio foro vaſto repēte hiatu patuit,īcertū,motu terrę,ſeu vi aliqua occultiore.
Ea vorago quū multo terrę ingeſtu expleri nequiſſet,canebāt vates id quo plurimū Ro.nomen Curtiꝰ lacꝰ.
poſſet ipſi loco dicādū,ſi rē Romanā incolumē vellēt.Quęrebāt & qd eſſet illud,quo plꝰ Po.Ro.
poſſet,quum M.Curtiꝰ iuuenis militari virtute nobilis,caſtigata hominū inſcitia,viris armiſq̧
Romanos ꝑcipue pollere oſtēdit,equo inde ſedens,nūc Capitoliū & alia templa intuens,nūc ma Curtii equitis facinus.
nus ad deos infernos porrigēs,ꝓ patrię incolumitate ſe deuouet,nec maius vllū carmē effatus,
cum bellatore equo armatus ſeſe in ſubiectum deiecit ſpecum.Dona & fruges deſuper a multi-
tudine viroꝝ promiſcue & mulierū congeſtę.Eſtq̧ Lacus ipſe Curtius ab hoc vt quidā credide
rūt appellatus,in qua Liuius fuit ſententia,potius q̄ ab antiquo illo T.Tatii eqte,q vi hoſtium
in lacū impulſus equo ad ſuos enatauit.Bellum ſub id tēpus eſt Hernicis indictum,a quibus res
repetitę fuerant nec redditę.L.Genutius cōſul ad id bellū miſſus.Erat ciuitas tota in expectatio
nem erecta,quo euētu Genutius primus e plębe cōſul ſuis eſſet auſpiciis bellaturꝰ.Sed caſus ita
forte tulit,vt in inſidias pręcipitatus,fuſis legionibus ipſe ſit ab hoſte interfectus:qua clade Ro L.Genutiꝰ
mā nūciata,fremere patres omnibus locis,iret modo plębs,& cōtra auſpicia conſulē ex ſuo cor cōſul īterfi
pore crearet.Potuiſſe honores patribus plębiſcito adimi,at diis vim inferri nequiſſe. Vltos eſſe citur.

eos ſuũ numẽ ſua auſpiciã,q̃ vt primũ cõtacta eſſent ab eo a quo tãgi nefas fuerat,deletũ cũ ſuo
duce Romanũ exercitũ.His vocibꝰ,vt tũ ſtulta erat hoim pſuaſio,curia & forũ pſonabãt.Serui
Dictator. liꝰ cõſul iuſſu patrũ dictatorẽ Appiũ Claudiũ dixit.Is iuſtitio indicto delectũ habuit. Ceterum
priuſq̃ legiões i Hernicos veniſſent,C.Sulpitii legati ductu res p occaſionẽ i hoſtes ẽ egregie ge
ſta. Siqdẽ Hernicus pſen ti ſucceſſu elatꝰ cõtẽptim ad Romana caſtra oppugnãda pceſſit.Hic
Sulpitii hortatu,milites ira & indignatiõe accẽſi,ſubita ex caſtris eruptione,nõ tãtũ vim procul
diſtinuerſit:ſed terrore etiã hoſtibꝰ iiecto,factũ eſt,vt turbatis ordinibꝰ Hernici ſeſe in caſtra re
ceperint.Dictatoris deĩde aduẽtu nouꝰ exercitꝰ veteri iũgit:duplicatiſq; viribꝰ,dictator lauda
ta Seruilii virtute,exercitũ ſeſe ad vltionẽ expedire iubet.Hernici & ipſi iterea auctis copiis octo
quadragenarias cohortes ex oi flore iuuẽturis cõſcribũt:q̃ ſeorſum a cetero exercitu i acie ſta
rẽt,vt magis cõſpicua eſſet Phalãx,& ob id hoſti formidoloſior.Ad duo milia paſſuũ Romana
caſtra ab Hernicis diſtabãt.Media planitie collatis ſignis,haud multo poſt eſt cõcurſum.Tẽta
rũt ſepe Romani eqtes hoſtiũ aciẽ prũpere,conatꝰ vbi illis irritꝰ ceſſit, dictatoris iuſſu ad terrã
deſiliẽtes,in primã aciẽ puolãt.Nec hoꝝ impetꝰ ſuſtineri potuiſſet,niſi extraordinarie hoſtium
cohortes,ſuis laborãtibꝰ mature ſubueniſſet.Atrox ibi certamẽ ortũ,ſtabãtq; cetere copie velut
Grauis cũ pꝉii Imunes,i Romanos eqtes pedeſtrẽ pugnã ciẽtes,& i Hernicas cohortes exaduerſo obiectas
Hernicis di oculos defixe. Multi qdẽ cadere,ſed plures oĩno vulnerari. Fuitq; diu pugna anceps:poſtremo
micatio. fuſi hoſtes,& i caſtra cõpulſi.A caſtroꝝ oppugnatiõe Romanus,noctis interuẽtu,abſtinuit.Po
ſtridie caſtra ab hoſte deſerta,fauciis relictis,diffuſum palatũq; agmẽ p agros diuerſum in ſuas
Conſules. vrbes abiit.Nec Romanis incolumis acies mãſit,quarta pene militũ pte amiſſa,L.Sulpitiꝰ & C.
Liciniꝰ Caluus cõſules ſequẽti anno exercitũ in Hernicos duxere:nec hoſte vſpiã reperto Ferẽ
tinũ vrbẽ vi ceperũt.Inde redeũtibꝰ Tyburtes portas vrbis clauſere.Ea cauſa fuit,vt & Tybur
Dictator. ti pplo ſit bellũ indictũ.Eo anno Galli ad tertiũ lapidẽ ſalaria via pxime vrbẽ acceſſere. Dicta
tor T.Quintiꝰ pœnus eſt dictus,oẽſq; iuniores ſacramẽto adacti.Hoſtes vltra Aniene caſtra fece
Gallus ingẽ rãt:eratq; pons medius iter vtraq; munimẽta:eũ vacuũ Gallꝰ ingẽti ſtatura occupat:altaq; vo
ti ſtatura. ce fortiſſimũ prouocat Romanoꝝ ad ſingulare certamẽ,vt ex talis pugne euẽtu intelligi poſſet
vtra gẽs melior bello eſſet.Silẽtiũ aliq̃diu iter Romanos fuit,quũ & abnuere certamẽ erubeſce
rẽt:nec temere qſq̃ precipuã periculi ſortẽ peteret. Tũ T.Mãliꝰ,L.filiꝰ,q patrẽ a Tribunitia ve
xatiõe memorabili pietatis exẽplo defenderat,a Dictatore petiit,vt ſibi cũ hoſte tã ferociter in
ſultãte liceret dimicare,pollicitꝰ fore,vt eo certamine oſtẽderet,ſe vere ex ea familia ortum,quę
Galloꝝ agmẽ ex Capitolina deiecit rupe. Macte inqt Dictator Mãli eſto tua iſta in patrẽ & pa
triã pietate.pge,Romanũq; nomẽ diis auxiliaribꝰ inuictũ preſta.Cũ his dimiſſus,ſcuto & hiſpa
nico gladio accinctus in hoſtẽ ire pergit.Excipit Gallus Romanũ veniẽtẽ cũ deriſu exerta in de
ſpectũ,vt mos eſt gẽtis,lingua.Cõgreſſi haud pari habitu. Erat Gallus hoſtis eximia magnitu
dine,verſicolori veſte amictꝰ,pictiſq; & auro celatis fulgebat armis. Romano media ſtatura,i ar
mis magis habilis,q̃ decora ſpecies,nõ cantus,vt illi,nõ verborum ſtrepitus,vanaq; armorũ vi
bratio:ſed pectus tacite ire plenũ.Erant duoꝝ exercituum lumina in vnum id certamen defixa.
Gallus ſcuto leuaq; in Romanum proiecta caeſim gladiũ,cũ ingenti ſonitu,in eũ deiecit. Cõtra
ille mucrone ſurrecto,cum imum ſcutum ſcuto perculiſſet,hoſti inſinuatus,vẽtrẽ atq; inguina,
Manliꝰ Gal vno atq; altero hauſit ictu,Gallũq; quãtus erat,moribũdũ ingẽti ſpatio porrexit,iacentẽ aureo
lũ ſternit. torque ſpoliat,quẽ cruore reſperſum collo circũdedit ſuo.Inuaſit pauor Gallos iopinata clade
attonitos,Romani cõtra alacres ab ſua ſtatione ſuũ militem cũ letitia & gratulatiõe excipiunt.
Torquati inter iocularia militum carmina Torquati cognomẽ auditũ,victori ipſi & poſteris deiceps mã
cognomen. ſit.Dictator coronã illi aureã dono dedit,eũq; p concione laudauit. Tanta ex eius pugne euẽtu
Barbaris trepidatio orta eſt,vt ſequẽti nocte,relictis caſtris,i Tyburtẽ agrũ cõceſſerit.Ibiq; cum
Tyburtibus ſocietate inita,cõmeatuq; adiuti,in Cãpaniã trãſiuere.Nec id fœdꝰ impune a Ro
Conſules. mano Tyburtes tulere.C.Petilius Balbus ſequẽti anno in eos exercitũ duxit.Cõſul alter M.Fa
bius in Hernicos profectus eſt.Galli Tyburtiũ oppugnatiõe ex Cãpania reuerſi,Labicanũ agrũ
fœde populãtur.Inde in Tuſculanũ & in Albanũ trãſgreſſi,pari clade proculcãt. Is terror Ro
Dictator. mam perlatus Dictatoris creandi materiam prebuit, Q.Seruilius Hala creatus eſt,qui magnos
ludos vouit,ſi preſens bellum proſpere ceſſiſſet.Conſularem inde exercitum aduerſus Tyburtes
vt antea bellare iubet,ipſe cum omni militari iuuentute quam ſacramento adegerat,in conſpe
ctu vrbis haud procul a Collina porta,cum Gallis qui effuſa populatione Romã venerãt,cõfli
git.Locus in quo eſt pliũ conſertũ,multo paõptiorẽ in pugnam Romanum reddidit. Habebat

miles patriā ante oculos,vxores,natos,parētes,& oīa ꝑ qbꝰ mortales libēter vitā paciſcunt̃.
Cōnixus itaq; totis viribus Romanus miles,aliquāto facilius ſoliro Gallū fudit,fuſum cōſu- Galli vin-
laris exercitus,q circa Tybur ſedebat,ferro exceptū deleuiſſet, niſi Tyburtes ſuoꝝ piculo cō cuntur.
moti,auxilio fuiſſent.Fuit aliq̄diu graue ꝓliū,poſtremo hi ſimul,Galliq; Tybur cōpelluntur;
Fabius cōſul interea ꝓſpere in Hernicos depugnauit.Petilius,ob Gallos & Tybuttes a ſe vi-
ctos,triūphās ī vrbē rediit.Fabio alteri cōſuli minor triūphus darꝰ,vt ouās Romā īgrederet̃.
Dictator omni geſtarū rerū honore cōſulibus remiſſo,ſe dictatura abdicauit. Ridere interea
Tybuttes Petiliū,q ꝓ ꝓlio iter paucos ante portas ſuę vrbis cōmiſſo,triūphū ſibi decerni paſ
ſus eſſet.Sed breui fore,vt vana illa lętitia fieret Romanis funeſta.Hęc illi corā.Sequēti dein
ceps āno M.Popilio Lenate & Gn.Mālio cōſulibꝰ,ſilētio noctis,infeſto Romā agmine petiere. Conſules.
Fuit nocturna illa trepidatio ciuibꝰ terrori,cōclamatū repente eſt ad arma,nec ſomno exciti
ſatis ſcire q hoſtes,aut vnde eſſent.Vbi vero illuxit,atq; Tyburtes eos eſſe cōſtitit,ipſoꝝ pau
citate cōtēpta,duabꝰ cōſules portis,cū armata iuuētute egreſſi,modico negocio ī medio ho-
ſtilē exercitū cecidiſſent,niſi ad primū clamorē ꝑ agros delapſi Tyburtes domū abiiſſent.Sub
id tēpus Targnienſes,maiore agroꝝ q̄ vrbis tumultu,Romanos fines ea parte, qua Hetrurię
adiacēt populati ſunt.Quibꝰ C.Plautiꝰ cōſul iuſſu populi bellū indixit.C.Fabio eiꝰ collegę ī Conſules.
Hernicos ꝓuincia data.Occupat īterea Gallici belli phama ciuiū animos ꝑopportuneq; pax
Latinis data eſt,mileſq; ab his ex veteri formula acceptus.Quibus freti auxiliis,minore ani-
morū motu Romani audiuerūt Pręneſte Gallos veniſſe,atq; inde Pedū ꝓgreſſos.C.Sulpitius C.Sulpitiꝰ
dictator eſt dictus,q cū robore duoꝝ cōſulariū exercituū in Gallos ꝓfectus,vbi hoſtes in cō- dictator.
ſpectu habuit,locū caſtris cepit.Neq; hi vllā ꝓlio morā facere. Dictator etſi ſuos ſatis ad pu-
gnā aīatos videbat,abſtinere tū cōgreſſu,belluq; de induſtria trahebat,ratus oīa tp̄s hoſti de
teriora facturū.Ægre ferre ꝓſentē morā Romanus miles,Sulpitiuq; vt timidū,ſermonibꝰ car
pebat.Criminari ſimul patres,q ꝑ dictatorē bellū geri maluiſſent,ac ꝑ eū,qui victoriā e coelo ī
ſinū deuolaturā putaret.Iactati primo ſunt hi ſermones ī ſtationibꝰ,vt fit,īter paucos,mox ī
principiis ac ꝓtorio, poſtremo ꝑ Seruiū Tulliū totiꝰ exercitꝰ noīe oratio habita ad dictatorē
cū multa q̄rela militū,ęgre ferētiū,ſe vt foeminas ītra vallū teneri , vt ludibrio eſſent hoſtibꝰ
pręſertim cum nulla culpa,nuſq̄ re male geſta,tā inſigni ignominia afficerent̃.Summa illius
orationis fuit,vt dicerēt milites,niſi in aciē educerent̃,futurū,vt relictis caſtris, domū citato Ro. militū
agmine abirēt,aut ſine cuiuſq̄ īpio ī hoſtē ex occaſiōe dimicarēt.Dictator qa rē bonā,etſi pa ferocia.
rū ꝓbabili exēplo,fieri cēſebat,ne negādo magis irritaret milites ad aliqd̄ īſuetū facinꝰ audē
dū,daturū ſe,qd̄ tāto ſtudio efflagitarēt,pollicet̃,qd̄ vt celerius ꝓſtaret̃,ſubitꝰ caſus cōpulit,
nā cōcione nōdū dimiſſa,milites q ꝓ vallo ſtationē agebāt,cōſpicari iumēta ī cōſpectu paſcē-
tia a Gallis abigi,duo Romani milites ſubito occurſu ꝓdā ademerunt, in eos Galli quū ſaxa
cōieciſſent,ꝓcurſum eſt a Romana ſtatione,īde aliis atq; aliis auxilio ſubeūtibus, haud ꝓcul
iuſto ꝓlio res aberat.Cēturiones ſuo īteruētu pugnā inhibuere . Cōfirmata eſt eo caſu apud
dictatorē Tullii fides,tū demū pugna ī ſequētē diē ꝓpoſita, rē nouā ad fallēdos hoſtes dicta- Dictatoris
tor cōminiſcit̃,mulis ſtrata detrahi iubet,binis cētūclis tātū relictis, in his agaſones ſedētes ſtratagema.
captiuis armis īſtructi,cū cētū lectis eqtibꝰ , ita vt mille ferme numero eſſent,ſupra caſtra in
mōtes noctu abire iuſſi,ibiq; occulte ſedere,donec ad cōſurgēdū ſignū accepiſſent.Ipſe vbi illu
xit,ad radices mōtiū aciē extēdit,vt aduerſis mōtibꝰ cōfligeret hoſtis.Haud credere poterāt
Galli duces Romanū in ęquū deſcēſurū.Verū vbi id fieri ſenſerūt,& ipſi,certaminis cupidi, Pugna
in pugnā ruūt.Eſtq; pene prius cōcurſum,q̄ ſignū a ducibus daretur. Inuaſit Gallus multo atrox.
acrius dextrū Romanoꝝ cornu,nec ea vis ſuſtineri poterat,niſi dictator ea parte ſpectator pu
gnę hortatorq; ſuis affuiſſet.Appellare quoſdā anxius dux,increpare alios,vt in caſtris fero
ces,in pugna timidos & imbelles,audire miles dictatoris cōuicia,tātuſq; inde pudor animos
ſubiit,vt mēte ab omni memoria ꝑiculi alienata,cęci ruerēt ī hoſtiū tela.Turbauit ea Roma-
noꝝ vecordia primo hoſtē,eques deinde immiſſus turbatū auertit.Dictator vbi ab vna parte
labētē Gallū vidit,ſigna ī lęuū cornu ſubito cōuertit , ſimulq; iis q poſt mōtes latebāt ſignū
dedit:tū vero poſt q̄ inde quoq; nouus eſt clamor redditꝰ,tēdereq; ad Galloꝝ caſtra,obliquo
mōte,ſubitū agmē viſum eſt , metu ne ab illis excluderet̃ turbatꝰ hoſtis eodē curſum ītēdit,
obiecit ſe his.M.Valeriꝰ magiſter equitū,q ꝓfligato dextro hoſtiū cornu,ad illoꝝ munimēta
adequitarat.Romani igit̃ equitis occurſu,Galli ad mōtes fugā auertūt. Ingēs inde cędes ſe- Gallorum
cuta,multi etiā in ſyluis cęca fuga errantes,ab iis qui ſecūdū mōtes latuerant ſunt oppreſſi. fuga.

Poſt M.Furiū Camillū,nemo de Gallis iuſtiorē,ꝙ̄ Sulpicius,triūphū egit.A cōſulibus eodem
anno vario eſt euētu pugnatū:Hernici a Fabio victi ꝓlio ſubactiq; ſunt.Cōtra Plauti⁹ icaute
ac ꝑinde parū feliciter,ī Targnıēſes pugnauit.Nec tātū cladis ī acie acceptū, ꝙ̄ ꝙ Targniēſes
Targniēſes Romanoꝝ odio.CCCVII.milites captos,victimarū more iugularūt.Vaſtati ſunt & Roma-
captiuos ni agri eodē āno,Priuernatiū primo,mox Veliternorū incurſione.Ludi,quos Camillus voue
iugulant. rat,facti,& lex de ambitu a C.Petilio tribuno plębis patribus authorib⁹,tū primū ad populū
lata.Phaliſci ſequēti anno & ipſi hoſtes facti,qa cū Targniēſibus eoꝝ iuuēt⁹ militaſſet.Ea ꝓ-
uincia Cnęo Mālio ſorte euenit.C.Martius ei⁹ collega ī Priuernatē agrū duxit,lōga pace ita
Priuernū ctū.Ibiq; miles breui ꝑda explet⁹,ad Priuernū eſt vrbē adduct⁹. Priuernatib⁹ ī vrbē ꝓlio reie
capitur. ctis;quū iā ſcalę mœnib⁹ admouerent,deditio ab oppidanis facta eſt.Triūphauit Martius de
Priuernatibus.Ab altero cōſule nihil memoria dignū fieri cōtigit,niſi ꝙ ī illius caſtris lex tri
butim,de vigeſima illoꝝ q manumitterent,lata eſt.Ei⁹ legis abrogādę,qa haud paruū īde ve
ctigal inopi ærario q̄rebat,authores fuere Tribuni plębis,nec tā re ꝙ̄ exēplo moti, capite ſan
xerūt,ne qs poſtea tali de cauſa populū ſeuocaret, ꝓhibitūq; ī caſtris iā inde legē ſanciri vllā.
C.Licinius C.Licini⁹ ſtolo hoc anno decē milib⁹ dānatus,ex ꝑſcripto legis,quā ipſe tulerat,quoniā mille
ſtolo dānat ſoli iugera cū filio poſſideret. Secuti īde cōſules M. Fabius Ambuſtus,& M.Popilius Lenas.
Hic in Tyburtes ꝓſpere rē geſſit.Alterū cōſulē Phaliſci & Targniēſes prima pugna fuderūt
Romanis falſa ſpecie & velut phanatica,deceptis.Sacerdotes hoſtiū cū facib⁹ īcēſis, furiali in
ceſſu,anguiū nodos ītēdētes,militē ſpectaculo īſueto turbauerūt.Inde vbi a cōſule & Tribu-
nis cœptū eſt in vanū illū metū reclamari,ꝙ puerorū more talia expaueſcerēt,pudore affecti
milites ferociter in hoſtes vertunt,atq; ī ea ipſa,ꝙ̄ nuper extimuerāt,velut amentes ruūt.Ibi
hoſtili ludibrio cōfeſtim diſcuſſo,in armatos cuneos ſeſe īferūt. Fuitq; tātus Romanoꝝ ī ꝓ-
liū īpetus,vt ne armato qdē nō modo inermi hoſte ſuſtineri potuerit, fuſa acie caſtris Roma
nus victor cū multa ꝑda potitus eſt.Concitauit hęc Phaliſcoꝝ & Tarquiniēſiū clades omne
Hetruſcū nomē ī Romanos,atq; duob⁹ populis ducibus , ad Salinas vſq; prędabūdus hoſtis
Rutili⁹ pri proceſſit.Aduerſus hūc terrorē M.Rutilius prim⁹ e plębe dictator eſt dictus.Qui C.Plantiū
m⁹ e plębe & ipſum plębei ſanguinis,magiſtrū eqtū dixit.Ferre id iniquo aīo patres, indignātes nō cō-
dictator. ſulatū modo,ſed dictaturā etiā ī ꝓmiſcuo eſſe,nihil itaq; illi decernere,vt irrita dictatura fu
eret,ea iiuria populus īſtructus,maiore ꝙ̄ vllo antea ſtudio oīa ad bellū neceſſaria detulit: pa
rato itaq; exercitu Rutilius in hoſtē cōtēdit,exercituq; ratib⁹ Tyberim traiecto.populatori
bus multifariā oppreſſis,eximprouiſo caſtra hoſtiū adortus,vi cepit.Octo milia hoſtiū capta
Romā duxit,ac ſine patrū authoritate,populi iuſſu,triūphauit.Atq; ita cōtigit,vt Rutili⁹ q
Rutili⁹ pri prim⁹ e plębe eſt dictator creat⁹, idē prim⁹ iuitis patribus legitimū de hoſte triūphū egerit ,
mus iniuſ- fuitq; annus ille quadringēteſimus ab vrbe cōdita,poſt vrbē a Gallis receptā qntus,vt Liui⁹
ſu patrum ſcribit,& quadrageſim⁹.Quo āno duo patricii ꝙ̄ꝙ̄ Tribunis reclamātib⁹ creati ſunt cōſules,
triūphat. Sulpitius Potitus & M.Valerius Publicola.Sed dū hęc in Italia geruntur, Ochus Artaxerxis
Ochus. filius ī Perſis regnū obtinebat.Periit Artaxerxes iā nonagenari⁹,quū duos &.LX.vt Plutar.
ſcribit,regnaſſet ānos,vt Euſebi⁹.XL.in cui⁹ tpa qdā reiiciūt,ꝙ̄ de Heſtere puella a nobis alio
ſunt loco ꝓdita.Plutarch⁹ q ei⁹ vitā accuratiſſime ſcripſit,nullā fecit Heſteres mētionē.Fuit
Ochus oīm,q in Perſide regnarūt crudeliſſimus.Is Apodaſmo Iudęorū capta,loci accolas in
Hyrcaniā trāſlatos,circa Caſpium mare collocauit.Sidonem euertit,& Nectanebone rege in
Æthiopiā pulſo,Ægyptū ſuo adiūxit īperio:Regnabat & Philippus Amynthę fili⁹ ī Macedo
nia,ī Sicilia iunior Dionyſi⁹,q Dionis cōſilio,cui⁹ opa ī adminiſtrādo principatu nō nihil eſt
Plato īgēti vſus,Platonē in Siciliā accerſiuit. Cui veniēti vittatā nauim miſit obuiā,mox ī littus delatū
honore a quadrigis excepit albis . Hūc Dionis īpulſu quū īpēſius audire cœpiſſet, paucíſq; poſt dieb⁹
Dionyſio pręco de more illi ꝑpetuū principatū alta voce ꝑcaret,nō deſines inqt nobis has diras īpcari?
excipitur. Percrebuit īde rumor,fore,vt Platonis ſuaſu Dioni aut ſororis ei⁹ Ariſtomachę filiis relicto
principatu,Dionyſius Athenas nauigaret,vt ibi ſub Platone magiſtro ī Academia priuatus
ageret.Hos rumores Dionis æmuli diſſipādos curāt,vt maior illi īuidia īde cōflaret.Hi aūt
ſub id tp̄s,quo Plató ꝑ literas accerſebat,ꝓ magno negocio habuerūt,vt Philiſt⁹ q a Diony
ſio patre fuerat relegat⁹,ab exilio reuocaret,vt haberēt quē Platōi apd̄ Dionyſiū opponerēt.
Philiſti igit & alioꝝ criminationib⁹ primo Dion ī ſuſpicionē duct⁹,qa ad Carthaginēſiū ꝑ-
Dionis fectos libellū dediſſet,vt nō niſi ſe ꝑſente cū Dionyſio de pace agerēt,ei⁹ epiſtola ad Dionyſiū
exilium. perlata cōfeſtim Dionē in Italiā deportari iuſſit.Qd̄ vbi palā eſt factū,triſtitia & mœror ci-

ſtatem inuaſit,ſed maior regiā ipſam,erat Dion tyrāno pnecеſſarius.Nā & ſoror Ariſtoma-
cha ſeniori Dionyſio nupſerat. Erat iunior Dionyſius ex Daride Locrēſi altera cōiuge nat⁹,
duxiſſetq; idē I cōiugē Sophroſinā ex Ariſtomacha ortā.Dionyſius ad pſentē inuidiā leuādā
p breuē peregrinationē a Dione ſuſceptā pdicabat,nec multo poſt illū ſuis affuturū,mox po
teſtatē fecit Dionis neceſſariis,ex ei⁹ bonis quātūcūq; pecuniarū vellēt ad eū trāſmittēdi, vt
vbicūq; eſſet laute,& p priſtina fortuna vitā ageret.Breui poſtea Platonē quoq; nihil īuitū
ex Sicilia dimiſit,pollicitus fore,vt intra annū Dionē reuocaret. Nec ita longo interiecto tpe
Archita & alii Pythagorici,q ī terra Italia erāt,a Dionyſio fatigati,vt Platoni pſuaderēt vti — Archita & Pythagorici.
ad ſe veniret,futurū repromittens,vt eo audito, Dionē in Siciliā reuocaret.Miſit & ipſe hoc
noīe Archidamū cū triremib⁹,qbus Platonē q̄ honorificētiſſime in Siciliā deferret. Ea cauſa
Platoni fuit tertio I inſulā nauigādi.Nā maiore Dionyſio q fuit Hermocratis fili⁹ primo in — Platonis
inſulā nauigauit,inſulā & ætneū craterē īſpectur⁹,cęterū cū ſęuiſſimo principe cōgreſſus,qa — caſus.
tyrānidē vituperaret,parū abfuit,qn ab eo fit īterfect⁹, a Dione exorat⁹ & Ariſtomene Polidi
Lacedęmonio,q publice legatus Syracuſas venerat,ea cōditione tradidit vt p ſeruo vēderet,
Æginę vēditus eſt,& ab Anniceri Cyrenaico.XX.minis redēptus. quidā triginta pdiderūt.
Eius itaq; aduētus æque Dionyſio Syracuſaniſq; lętiſſim⁹ fuit, obtulitq; tyrān⁹ illi pergrādē
dono pecuniā,quā quū Plato accipere recuſaſſet, Ariſtipp⁹ dixiſſe fertur, tuto liberalis eſt,& — Ariſtippi
munificus Dionyſius,q eīn plurib⁹ īdiget pauca tribuit,Platōi,q nihil accipit,multa exhibet. — dictum.
Primo igiť ſatis familiariter cōgreſſi ſunt,mox ſermone de Dionis reſtitutiōe iniecto acerbi⁹
inter eos diſceptari cęptū.Secuta & cōuicia,celare tamē oīa tyrānus . Accidit interea vt He- — Helicon.
lycō Cyzicenus vnus ex Platonis ęqualib⁹ deliquiū ſolis pdixerit,quare a Dionyſio argēti eſt — Cyzicenus.
talento donatus.Tū Ariſtipp⁹,ego quoq; inqt habeo quod diuinē,rogatus vt diceret,prędi-
co inqt breui fore,vt Dionyſius & Plato ex amicis inimici fiāt.Ac ſic certe accidit.Bonis eīn
Dionis a tyrāno vēditis,Plato eius ſatellitibus ad cędē eſt obiectus,quorū ſtatiōi primū eſt il
li domiciliū datū.Oderāt illi Platonē,qa credebať Dionyſio ſuadere,vt dimiſſa cuſtodia pri-
uatus ageret.Eratq; per hęc Plato in apto vitę diſcrimīe cōſtitut⁹,quū ab Archita & Pytha
goricis legati affuere Platonē a Dionyſio repetētes,cuius ſalutis ipi obſides fuiſſent.Atq; ita
Plato eſt a tyrāni ſęuitia ſeruatus.Dion iā inde aīm ad Dionyſiū bello pſequēdū adiecit,cui⁹
cōſilii Platonē expertē habuit,vel qa iā grādis natu eſſet,vel poti⁹ q hoſpitalia iura,quæ illi
cū tyrāno intercedebāt,haud violatur⁹ crederet.Speuſippus ex Platonis ſorore ortus qui cū
auūculo Syracuſis verſatus,rerū oīm ſtatū per ſe diligēter explorauerat,quātū in Dionē pro
penſa eſſet ciuitas,& in quāta expectatiōe ipi⁹ redit⁹ foret,cū caſtris Platonicis ſe illi fautorē
prębuit.Dion interī per alios,vt res occultior eēt,militē ad bellū cōquirere. Adiūxerūt ſe ſpō — Dion milite
te illi Eudemus Cyprius,ad quē morientem librū de aīa Plato dedit,& Timonides Leucadi⁹. — cōparat.
Ex Zacinthiis quoq; octingēti in re bellica exercitatiſſimi.Erat Syracuſanoꝝ exulū manus in
gēs ſupra mille nūero,ex qbus vix qnq; & vigīti allici potuerūt,vt ſe expeditiōis illi⁹ comitea
profeſſi ſint,veriti alii Dionyſii potētiā,cui.CCC.aderāt triremes,decē milia equitū,bis toti-
dem pedites,dānare ob id multi Dionis īcęptū,velut prę nimia in tyrānū ira deſipiētis.Ille ac
curatiſſima oratiōe vſus cōfirmauit nō nihil ſuoꝝ aīos. Cęterū in Siciliā tranſmiſſurus,quū
luna pleno luceret orbe,repente obtenebrata eſt.Id prodigiū,velut infauſtū,ſociis auerſanti-
bus,Dion,Milrha vate in mediū pducto,oſtendit deliquiū lunę natura fieri. Verū ſiquid ma- — Prodigia
li res ipa portēderet,id totū ad tyrāni exitiū pertinere,q pricipatus ille q in oīnibus gētibus — ſub Dionis
clariſſimus obductis velut tenebris eēt īuoluēdus.Nec ſolū id ſignū Dionyſii cladē pręceſſit — acceſſum.
ſed mare etiā,qđ Syracuſanā arcē alluit,dulces & potu ſuaues per diem vnū habuiſſe aquas
dicitur.Sues ſine auribus nati. Et aquila de cęlo lapſa iaculū ſatelliti abreptū in ſublime de-
tulit.Quæ prodigia ad ipius pricipatus euerſionem attinere plęriq; vatū cecinerunt, fore af
firmātes,vt tyrānica illa tēporū aſperitas,amariſſimuſq; rerū ſtatus miteſceret,aureſq; ciuiū
a crudeliſſimo imperio auerterentur,tollereturq; vis regia Iouis nutu,cui aquila eſſet ſacra.
Militibus ī naues ipoſitis,quū tertiodecīo die Dion in Siciliā veniſſet, eētq; haud multo poſt
in terrā deſcenſurus, tēpeſtate repēte orta in altū eſt euectus,ibi īgēti procella cū periculo ia- — Diō tēpeſtate
ctatus,poſtremo ad maioris Syrtis capita,cū tota claſſe eſt delatus.Nec ita multo poſt,auſtro — iactatur.
ex inſperato flare incipiēte,plenis in Siciliā velis eſt reuectus. Ante Minoā primo in ancoris
ſtetit,erat id oppidū Carthaginenſiū Synabus,q locū pſidio obtinebat,ignarus, qui hominū
hi eſſent,arcere milites a littore primo conatus eſt. Cęterū oppidanis in fugam verſis,mixto

agmine Dionani vrbē irrūpunt.Ibi duces inter ſe cogniti,erat eñ Synabus peruetus Dionis hoſpes,nemine violato,vrbs Synabo reſtituta eſt.Ibi qđ bene gerēdę rei ſpem oībꝰ attulit,cognitū eſt Dionyſiū in Italiā,cū octoginta nauibus trāſmiſiſſe.Maturatū itaq; Syracuſas,oībꝰ auxiliatibus id petētibꝰ.Egtes q Ecnomū incolebāt,eūti ſe Dioni vltro adiſixere,ſde & Geloi. Dimocrates,cui Dionyſius ſororē ſuā Aretam locauerat matrimonio(fuerat Areta Dionis cōiūx) audito hoſtiū aduētu,ad Dionyſiū expeditiſſimū nūciū cū literis mittit,q quū i Italiā

Siciliæ motꝰ ſub Dionis aduētū.

traiecisſet,atq; Cauloniā ad Dionyſiū tēdit,labore victus paululū ſe qeti dedit, īterim lupus odorē carnis ſecutꝰ,quā ille,ab hoſpite quodā ītet eūdū dono acceptā ſacculo īcluſerat,dormiēti loculū cum carne & literis abſtulit. Experrectus tabellarius quū aliq̄diu literas fruſtra requiſiuiſſet,veritus ad tyrānū accedere,ex itinere auerſus,in exiliū abiit.Atq; ita accidit,vt Dionyſiꝰ q̄ ī Sicilia fiebāt tardiꝰ reſciuerit.Camarinei īterea ſe Dioni agglomerāt,& agreſtis Syracuſanoꝝ multitudo īgēs.Dimocrates,q p̄ſidio vrbis erat,cū Leōtinis Epipolas ab initio

Dionis felicitas in tabellario.

occuparat,a qbꝰ deſtiturꝰ ſe ī vrbē recepit. Erātq; iā circa Dionē ad qnq; armatoꝝ milia, qui poſtridie q̄ Epipolarū p̄ſidio Dimocrates deceſſerat,Syracuſas p̄greſſus, īgēti fauore & lętitia ī portis ab oībꝰ excipit̄,mox ī tyrāni familiares factꝰ eſt īpetus.Dimocrates quū in ſubita defectione ī arcē recurrere nequiſſet,cōſcēſo cōfeſtim equo fuga ſibi ſalutē q̄ſiuit.Atq; ita anno octauo & quadrageſimo q̄ ſub tyrānis eē cœperāt,vetꝰ eſt Syracuſanís libertas reſtituta.

Dion Syracuſas ingreditur.

Quacūq; Dion cōmeabat,a multitudine ſpargebāt̄ floribꝰ,ipſe p̄ cōcione ciues ad libertatē tuēdā hortatus,muro arcē a terra circūſepſit,quo ſeptimo die Dionyſius claſſe aduectus eſt. Fecit ille ab initio ſpem tyrānidis deponēdę,ſuiq; ī ordinē redigēdi,petiitq; p̄inde a Dione vt aliquos ex ſuis ad ſe mitteret in arcē,cū qbus de pace certi aliquid poſſet tranſigi.Eos miſſos Dionyſiꝰ ī carcerē cōiecit,atq; vna Barbaros milites ī murū arci obductū repēte īmiſit,cōtinuo ibi pugna cōſerta eſt,Dionq; tragula vulneratꝰ,multi variiq; fuerūt vtriq; conatus,ad poſtremū ex Dionanis quatuor & ſeptuaginta cęſis,Barbari cū aliquāto maiore cęde ſunt in arcē cōpulſi.Affuit īterea Philiſtus ex Italia cū auxiliari claſſe,quo opp̄ſſo ac crudeliter necato,deſperatis rebꝰ tētauit tyrānus,certa cōditione arcē relinq̄re. Cęterū Syracuſani rati fore vt eū viuū caperēt,nullas tyrāni admittebāt cōditiones , ibi Dionyſiꝰ arce Policrati tradita, ipſe ſecūda tēpeſtate in Italiā nauigauit.Interī populare ſtudiū,quo nihil ī humanis rebꝰ eſt mutabiliꝰ,a Dione ī alios īclinauit,creāturq; p̄fecti qnq; &.XX.q rei Syracuſanę p̄eſſent.Milites q cū Dione venerāt,tētati primo,au p̄tio ab eo alienari poſſent: vbi ī fide p̄ſtare,nec facile mutari poſſe viſi ſunt,hoſtiliter Syracuſani ī eos coorti ad vnū obtrūcaſſent,niſi Dion in hos caſus paratꝰ,cū ſuoꝝ globo,diſcuſſa multitudine,vrbe exceſſiſſet.Bis cōſerto p̄lio dimicatū,ī vrbe primo,mox extra muros,atq; vtrobiq; Syracuſani victi.Dion cū auxiliarioꝝ manu ī Leōtinos cōtēdit,vbi multa apđ ſocios q̄ſtus de ſuoꝝ ciuiū īiuria,tā diu ibi fuit,donec ī vrbē ſit p̄cibꝰ reuocatꝰ.Eo eñ abſente,quū Syracuſani Nicipſiū ex Italia a Dionyſio miſſum vt arci cōmeatū īportaret,nauali p̄lio victū,quatuorq; nauibꝰ priꝰ adēptis,ī arcē cōpuliſſent, ea victoria elati,ītēpeſtiua cōuiuia,velut nullꝰ ī vrbe hoſtis eſſet,īter ſe agere,libertatis p̄prię ſalutiſq; īmemores.Ea hoſtiū negligētia animaduerſa:Nicipſius Barbaris militibꝰ repēte immiſſis,murū quē Dion arci obiecerat ſubita vi demolitꝰ,vrbē tumultuoſa cęde & rapina ſuadit multi paſſim obtrūcati,qdā etiā viui ī arcē abducti, creſcereq; ī dies ferocia hoſtibꝰ:erātq; Syracuſani in luctu & mœrore,quū eoꝝ cōditio lōge deterior eſſet,q̄ eoꝝ q bello capti ſunt, cędes,incēdia,direptiones ante oculos fieri,qbꝰ malis quū minime ab iis iret̄ obuiā,q reipublicę p̄erant,tū demū Dionis p̄ſentia cœpta eſt deſiderari,placuitq; Leontinos,vbi erat,legatos

Philiſti infelix exitꝰ.

Dion a Syracuſanis pellitur.

ſuppliciter mitti,q illi publico nomine ſatiſfacerēt,orarētq; vt laborāti patrię ſuccurreret,qđ tātū abfuit vt facere recuſarit,vt milites quos ex Pelopōneſo ſecū deduxerat,q oīa prius malle,q̄ Syracuſanis hominū ingratiſſimis ſuā operā impēdere,hortatus ſit ad id obſequiū . Atq; ita ille ī patriā reuocatꝰ,primo cōgreſſu Nicipſiū & Barbaros cū multa cęde ī arcē coniecit. Exin arcē nocte q̄ ſecūta eſt,iterū circūſepſit . Fuitq; id opus nō minori ciuibus admirationi q̄ hoſti,imperiū proinde terra mariq; ei publice delatū, nec diu poſtea Dionyſii filius deſperatis rebꝰ,arce Dioni tradita,cū matre & ſororibꝰ & triremibꝰ qndecim,regia gaza honuſtis ad patrē nauigauit.Dion Areta cōiuge Ariſtomacha filioq; Hipparino ſeu Areteo,vt Timęus ſcripſit cū arce receptis,ea Syracuſanis tradita,ipſe ī paternā domū cū ſuis reuerſus,ciuilē vitā inſtituit.Quę modeſtia maiorē etiā illi phamā nō ſolū īter ſuos, ſed tota etiā Gręcia magnaq; Italię parte peperit.Dedit īde Dion operā,vt p̄ſens ciuitatis ſtatus optime ſtabiliretur

Dion reuocatur.

Arx Dioni deditur.

Dionis modeſtia.

tur,quo æquiore animo tulit Heraclidis cędē,quē collegā ſeditioſum in republica fuerat ſor
titus.Ipſe haud multo anteq̄ interfectus ſit,in domeſticū luctū incidit,filius pubertatis ānos
ingreſſus,puerili quadā iracundia,ſponte ṕcipitatus periit. Vtraq; clades terribili fuerat illi
oſtēto ṕmōſtrata,ſedebat forte cogitabūdus ī cubiculo ſolus,primis ſe tenebris ītēdētib⁹,quū Oſtentum
repēte ſtrepitus ingēs,in ea parte ædiū,q̄ erat cōtra cubiculū,aures perculit. Tū ille in mali- Phaſma.
gna luce ītuitus,viſum eſt,ipſi muliebri ſpecie ſimulachrū,ſtatura enormi nihil a tragico cul Dioni obla
tu diuerſum,ſcopis pauimētū verrere,quo aſpectu perculſus,amicis ad ſe vocatis,iuſſit eos ſe tum.
cū ṗnoctare,ne id phaſma iterū ſibi ṗ noctē obuerſaretur. Nec multi inde dies intercesſerūt, Dion inter
quū ipſe Calippi Atheniēſis fraude,quē in Sicula expeditiōe ſociū habuerat,& a Zacynthiis ficitur.
eſt militib⁹ domi īterfectus.Nec Calippus hominū neq̄ſſimus (merito eīn Athenę dictę ſunt Athenarū
olim,vt bonoꝝ optimos,ita peſſimos maloꝝ ferre homines) Dioni multū ſupſtes fuit,q̄ tota ſoboles.
Sicilia eiectus,Rhegii quē locū occupauerat,eodē ferro,quo Dionem peremerat, a ſuis tranſ-
fixus periit.Poſt Dionis interitū,māſit nō nihil libertas īcolumis Syracuſanis.Cęterū Siculis
ciuitatibus varie a Syracuſana re alienatis,aliis alio caſu afflictis,Dionyſius mercenario mili Dionyſius
te vſus,decimo demū anno q̄ principatu exciderat Syracuſas adortus,iterū ī ſeruitutē redi- principatū
git.Quos ille quū multo crudelius,vt ab exilio reuerſus,q̄ antea ṗmeret,nobiliſſimi q̄q; vrbe recuperat.
dilapſi,ad Icetē Leōtinorū principē ſupplices cōfugiūt,eūq; ſibi ducē aduerſus tyrānū eligūt.
Punica interim claſſis Siciliā appellitur,quo terrore perculſi Siculi Corinthū mittūt,q̄ inde
auxilia implorarēt.Corinthii Timoleontem ducē,& copias in Syracuſanoꝝ gratiā cōparāt.
Erāt Syracuſani Corinthiorū coloni.ſed dū Timoleon ſe ad ṗfectionē cōparat,Icetes īterea q̄
ad tyrannidē occupādā animū adiecerat,ſocietate cū Carthaginenſibus occulte inita , quos
auxiliares ſe habiturū ſperabat ī Dionyſii principatu euertēdo,ṗ literas Corinthios a ṗſenti
expeditione conatur auertere,multū periculi adituros ſignificās,ſi in Siciliam claſſe trāſmit-
terēt:Carthaginēſibus omnia circa inſulā late obtinentibus.Dediſſe ṗterea ſe operā,vt ſociæ
ciuitates aduerſus punicas opes tyrāno iūgerētur.Hęc ille,q̄bus tantū abfuit vt Corinthii a
pręſenti expeditione terreri potuerint,vt maiore,q̄ antea,ſtudio,reb⁹ ad bellū paratis,Timo- Timoleon
leon cōfeſtim in Siciliā trāſmittere ſit iuſſus. Icetes interea Dionyſiū ṗlio victū ī inſula obſi- Corinthi⁹.
debat, iubebatq; Carthaginēſes bono animo eſſe,affirmans fore,vt tyrāno ante Corinthiorū
acceſſum ſublato,inter ſe inſulā partirent̄ . Carthaginēſes & ipſi legatos Timoleoni miſerūt
obuiā,q̄ illū hortarent̄,vt remiſſis Corinthū nauibus,ipſe ſe Iceti ſociū adiūgeret, q̄ iā in poſ
ſeſſione eſſet victorię. Benigne audire omnia Timoleon,ſed nihilo ſecius ex Rhegino littore
Taurominiū trāſlatus,vbi Siciliā tenuit,mille ſtiparus militib⁹,quos ſecū ex Pelopōneſo ad-
uexerat,ab Andronico Taurominioꝝ principe benigne acceptus,apud illū nō nihil ſe tenuit
dū omnia ad bellum neceſſaria expedit.Affuerūt interim Carthaginenſiū legati,q̄ ex triremi
Andronicū affati,minaciter vrbis euerſionē denūciāt,ꝙ eā Corinthiis patefeciſſet. Idq; quū Andronic⁹
geſtu etiā manus ſignificarēt,eā ſępius verſando,ſubridēs Andronicus:videte,inq̄t,niſi hinc
ſtatim ī altū abieritis,ne iſta reſupinatio ī veſtrā nauim īcidat.Fuit alioq̄ Andronicus homo
in Siculis,tēpeſtate illa,longe iuſtiſſimus, ac Timei,q̄ hiſtoriā ſcripſit,pater . Potitus eſt inde
Timoleon Andrano oppido.CCCXL.ſtadia a Tauromino. Erāt vulgo oīb⁹ Siculis ſuſpecti Timoleo-
Gręcorū duces,ob Calippi Atheniēſis,& Pharnacis Lacedęmonii ṗfidiā, q̄ poſt Dionis cędē nis ſucceſ
Siculis ſuaſerāt,vt ſub tyranno mallent agere,q̄ ſuis legibus viuere. Excludebant̄ ob eā rem ſus.
Corinthii paſſim ab inſulanis.Andranitę diuerſis factionibus agitati,vno tp̄e Icetem alii ac-
cerſiuerāt,alii Timoleonē,quo cōtigit,vt Corinthius dux Icetē,qui cū quinq; milib⁹ hominū
ante Andranū metabat̄,improuiſo acceſſu adortus,caſtris exuerit, ac tū Andranitę fortunā
ſecuti,Timoleonē in vrbē accepere.Fuit ea victoria ad res gerēdas Corinthiis pópportuna, ſi
quidē,paucis dieb⁹,multarū vrbiū legati ad Timoleonē venere,amicitiā & ſocietatē pollicē-
tes.Quędā etiā vrbes ſeſe agrūq; ſponte dediderūt, quin & Mamercus Catanię tyrannus cū
Corinthiis ſocietatem iniit:Tum Dionyſius eam animorum inclinationem ſecutus,quū iam Dionyſius
Icetem deſpicatū haberet,ad Timoleonem mittit, qui illi & Corinthiis,ſe,arcē, & oēm regiā Corynthū
fortunam dederent,nec Timoleon tātā prętermiſit occaſionē , quadringentos cū Euclide & mittitur.
Telemacho Corinthiis miſit,qui arcem a tyrāno reciperent, in qua recepta pręter regiam ſu
pellectilem,quę immenſi fuit precii,tantā vim armorum repertā ferunt,vt.LX.hominū milia
ad bellū inde cōmode inſtruerentur.Dionyſius pręter arma, vim etiam equorum ingentem
& milites Timoleoni tradidit,ipſe ſumptis pecuniis,cum paucis neceſſariorū, clam Icete qui

vrbem obtinebat, ad Timoleonem nauigauit. Ille tyrannũ,cũ vna naui & modicis pecuniis, Corinthũ trãſmiſit.Quo Gręcorũ multi,illius videndi ſtudio,nauigarũt. Alii priſtinę fortunę celebritatẽ,alii priuatũ odiũ ſecuti,vt veterẽ ſuperbiã priuato exprobratẽt.Multi fortunę volubilitatem in eo intuiti dolebant,humanarum rerũ fragilitatẽ ſecũ reputantes, quę quo maiores eſſent,eo ſua mole grauius ruerent.Ille vero quaſi ſui oblitus,nũc I vnguẽtaria ſedebat taberna,nũc miſcere ſe mulierculis,& cauponulas freq̃ntare,vt iã vulgo potator diceref. Interdũ & muſicos in viis docebat,enixeq̨ dabat operã,vt per cõtentionẽ theatrales cantus, & harmonias ſuauiores redderet.Id credo ſecuti qdã ſcripſerũt,ludũ etiã habuiſſe,vnde vox illa memorabilis ipſi⁹ Dionyſii ſit audita,ſe ex tãto nuper principatu deiectũ,idcirco ad pueros inſtituẽdos potiſſimũ mẽtẽ adieciſſe,vt in aduerſa fortuna haberet qb⁹ poſſet imperare. Rogatus pterea p cõtẽptũ a quodã,ecquid ex Platonis conſuetudine fuiſſet adeptus:an parũ tibi inquit adepti videmur,quũ pſentẽ fortunã tã fortiter feramus! Multa huiuſmodi acute dicta ab eo ferunt,quę dubiũ faciũt,eſſet ne ſordidũ ingeniũ in cauſa,q̇ oẽm priſtinę perſonę dignitatẽ tã breui exuiſſet, an diſſimulatio potius animi,ex ſpe recuperãdi adhuc regni pendẽtis.Ipſe in tyrãnide ampliſſima natus,decẽ annos anteaq̃ a Dione pulſus ſit, tenuit principatũ,& duodecim poſt Dionis interitũ.Quo tẽporis ſpatio nũq̃ fere bellicis fuit curis liber.

Dionyſii caſus aduerſi

Nec tãtũ incõmoda hęc ille in tyrannide perpeſſus, quę cõmunia ſunt omnibus regna obtinentibus,ſed filiarũ virginũ,ſororis ac cõiugis hoſtiũ libidinibus proſtituta corpora, atq̨ in mari cũ filiis pubeſcete incipiẽtibus immerſa:quę reputatio ſatis demonſtrat, q̃ infelix res ſit violẽtus principatus, recteq̨ ſenſiſſe veteres poetas, q tyrãnos fecere amicorũ nõ auri inopia perire,qđ Periander ille Corinthius ſecutus,frequẽter I ore habuiſſe tradif,beneuolẽtia regẽ nõ armis munitũ eſſe oportere.Diogenes Cynicus,q tũ Corinthi erat, cũ Dionyſio cõgreſſus ita primũ hominẽ affatus dicif:viuis inqt Dionyſi,tãq̃ vitę indigus:Plato priuſq̃ Corinthũ ille deportat⁹ eſſet,vita deceſſerat.Timoleon.L.dierũ ſpatio,q̃ I inſulã traiecerat,Syracuſana arce potitus,quũ Andrani adhuc eſſet,parũ abfuit qn inter ſacrificãdũ ſit Icetis fraude oppſſus.Erat Icetes Syracuſis,arcẽq̨ terra & mari variis conatibus oppugnabat.Inde lõgiorẽ morã ptęſus Magonẽ Carthaginẽſem velut I partẽ victorię Syracuſas cũ opulẽta claſſe ptraxit. Pœnus cũ cẽtũ quadraginta nauibus portũ ingreſſus,petẽte Icete,caſtra in vrbe poſuit,ac tũ demũ Carthaginẽſes Syracuſis potiti ſunt,quũ ad id tp̃s multa ob id ipm bella I Sicilia geſſiſſent.Timoleõ interea lintrib⁹ p vadoſa ſtagna Imiſſis,occulte ſuis, q I arce erãt,cõmeatũ ex Catania ſuggerebat,qđ fieri vbi Mago & Icetes exploratũ habuere.Cataniã ſtatuũt eximprouiſo occupare,lectoq̨ ex oĩ exercitu militũ robore,cũ magna pte claſſis Syracuſis pficiſcunf.

Corinthii Acradinã occupant.

Nec fefellit Corinthios,q I arce erãt,hoſtiũ diſceſſus.Neon pſidii pfect⁹,vbi vrbẽ punico milite exhauſtã vidit,ac ſi q relicti erãt eos negligẽter agere,facta ex arce eruptione Icautũ hoſtẽ aggredif,multaq̨ cędе paſſim edita Acradinam,locũ ſecũdũ arcẽ Syracuſis munitiſſimũ,occupat,vbi Imẽſa vis tritici aſſeruabaf.Eũ locũ Neon irrequieto ope cõmunitũ pſidio firmat. Mago & Icetes trepidiſſimis nũciis reuocati,vbi Acradinã amiſſam audiuere,negocio Ifecto Syracuſas reuerſi ſunt.Interea duo milia militũ ex Pelopõneſo in Siciliã trãſfretauere,tanta maris tranqllitate,vt nauigiis ſedẽtes natãtis equos habenis traxerint.Timoleon hoc copiarũ ſupplemẽto frętus,Meſſana primo potitus eſt,inde ſtructa acie Syracuſas ire pergit,fortuna magiſq̃ viribus fidẽs,quũ quatuor milia militum nec amplius ſub ſignis haberet, contra Mago ad quadraginta hominũ milia ſecũ adduxiſſet. Vbi in cõſpectu hoſtiũ Corinthii ſtetere,colloquiaq̨ iter eos & ſtipẽdiarios milites haberenf,magna ſuſpicio Magonem inceſſit,ne ſibi inſidię ab Icete tẽderenf.

Magonis ſtultitia.

Eo itaq̨ inuito atq̨ idẽtidẽ precante,vt vrbẽ ſecũ tueri perſeueraret, mõſtrante adhęc quãto ipſi viribus & commeatu pręſtarent,fore vt hoſtes breui rerum omniũ inopia adacti,nõ arce ſolũ,ſed tota inſula excederẽt, hęc & alia Icete fruſtra pdicante Mago claſſe cũ toto exercitu ſubducta in Libyam abiit:Perſeuerauit Icetes nihilo ſecius I retinenda vrbe.Cęterũ Timoleon haud vna parte vrbem adortus,ſine vllo maiore certamine, Syracuſis eſt potitus.Tũ ille nihil nobiliſſimo arcis apparatu vt Dion cõmotus, per pręconẽ Syracuſanos ad tyrãnorũ ſedẽ euertẽdã euocat,qua funditus diruta,vt omnis tyrãnorũ memoria aboleretur,eorũ ſepulchra,domũ,regiã,demolitus eſt.Populare inde regimen induxit Timoleon,& forũ inſtruxit.Et quia tyrannorũ ſęuitia, variiq̨ bellorũ caſus, magnã fecerant in vrbe vaſtitatẽ,volentibus Syracuſanis Timoleon Corinthum ſcripſit , vt ſi ita videretur, nouam Syracuſas coloniam mitterent.Corinthii,vt alio eſt a me loco demodſtratum,vrbem

ipſam condidere) docere adhęc Timoleon,cur ita facto opus eſſet,periculum eſſe affirmans,
ne ſi parũ tempeſtiue nouis colonis ciuiũ numerus augeretur,vrbs in tãta ſolitudine prędæ
Carthaginẽſibus eſſet,quippe q̃ dicerẽtur Magonis ducis corpus,qui mortẽ ſibi conſciuiſſet,
ob relictę vrbis irã,in crucẽ ſuſtuliſſe,ſtudioq; nouã claſſem parare,vt ſub vernũ tẽpus inſu-
lam repeterẽt.Corinthii colonis ex tota Gręcia & Aſia allectis,decẽ milia numero Syracuſas
habitatũ trãſcripſere.Timoleon & ipſe interim ex Sicilia & Italia,& loci opportunitate libe
ralitateq; ſua contraxerat,vt iam ad quadraginta hominũ milia vrbẽ incolerẽt.Nec Syracu-
ſana libertate cõtẽtus Timoleon,cęteros Sicilię tyrãnos bello adortus, Icetem armorũ metu
cõpulit,vt arcẽ demolitus in Leontinis priuatus ageret.Aliis deinceps multis, ſecũdũ Icetẽ
in poteſtatẽ redactis,ac Corinthũ miſſis, Sicilia tyrãnide liberata, ad vrbẽ legibus formandã
animũ adiecit,qua media cura Carthaginẽſes cũ ſeptuaginta milibus hominũ.CC.triremi-
bus ad bellũ iſtructis,& mille nauibus Siciliã repetũt.Pręerãt claſſi Bomilchar & Haſdrubal
miſſi eo cõſilio,vt ex tota Sicilia Gręcos eiicerẽt.Is Carthaginẽſiũ apparatus,adeo Syracuſa
norũ animos fregit,vt demẽtẽ Timoleonẽ putarẽt,q̃ cũ quinq; milibus peditũ,& mille eqtibꝰ
ſtatuiſſet hoſtibus occurrere.Profectus tamen ille cũ iis copiis ad Criniſiũ amnẽ quo ſciebat Criniſius
hoſtẽ vẽturũ,octonis ꝑuenit caſtris,quũ igitur tumulũ aſcẽdiſſent,vnde hoſtiũ caſtra primo fluuius.
cõſpici potuere,mulis apiũ hęrbã ferẽtibꝰ occurrũt.Terruit id omen milites:Apio ſepulchra Omen in
coronari ſciebãt,vnde adagiũ illud frequẽs ĩter Gręcos,incurabilẽ valitudinẽ Apio ĩdigere. Apio.
Timoleon lõge aliter interp̃tatus,Coronas ſuis ante victoriã oblatas dixit,in Iſthmiis enim Adagiũ.
victores Apio coronabanẽ.Poſtridie Carthaginẽſes Criniſiũ ſupare adorti,iã currus & ſcuta
torũ vim ingẽtẽ traiecerãt,cũ Timoleon priuſq̃ totus exercitus fluuiũ ſuparet,equitẽ ĩmiſit,
ipſe cũ phalãge peditũ e veſtigio ſecutus,hoſtẽ ferociter ĩuadit.Suſtinuere Carthaginẽſes ab
initio Gręcoꝝ ĩpetũ.Cęterũ vbi gladiis res geri cœpta eſt,ſubito ex mõtibꝰ ſtupẽda tonitrua Tempeſtas
ſonnere,fulguraq; cœlo cadẽtia pugnãtiũ ſtrinxere,oculos, ĩde imber vẽto ꝑmixtꝰ a vertice ſęua.
Gręcis illatus,Carthaginẽſiũ ora occupat. Et iã p̃ nimio cœli ſtrepitu ducũ imperiũ exaudi
ri nõ poterat.Degrauati interim imbribus veſtes,arcuſq; & cętera inſtrumẽta inutilia fieri.
Sed nihil æque Pœnorũ animos turbauit,q̃ ꝙ trãſeũtiũ ſtudio refractis Criniſii aggeribus,
vorticoſus & violẽtꝰ amnis cœpit oĩa circa loca inũdare,vt iã aliis alii auxilio eẽ nõ poſſent.
Poſtremo lectiſſima cohors a Timoleone in hoſtem ſua ſponte turbatũ immittitur, tũ vero
Carthaginẽſiũ multitudo cœno & aquis fœde colluctata,in fugã auertitur.Multi ĩ ipſa pla- Carthagi-
nitie ſunt oppreſſi,alii vi aquarũ & fluminis vorticibus abſorpti perierũt. Decẽ Barbarorũ nẽſiũ fuga.
milia eo ꝓlio deſiderata,& ĩ his tria Carthaginẽſiũ opibus & dignitate ĩter ſuos lõge princi
pum.Nullo ad id tẽpus ꝓlio Carthaginenſes tot viros vna pugna amiſerãt,nã cęteris bellis
mercenario milite plurimũ vſi fuerãt,vincereq; nõ vinci cõſueuerãt.Caſtris Timoleon poti- Ingẽs ꝑda.
tus,quinq; milia hoſtiũ cepit,mille thoraces,ſcutorũ decẽ milia,auriq; & argenti maius oĩno
põdus q̃ ꝓ numero hoſtiũ credi poſſit.Punica ſpolia Corĩthũ miſſa ſolẽniq; titulo dedicata.
Quoniã Corinthii atq; Timoleon ĩperator Gręcos in Sicilia e Carthaginẽſiũ manibus libera
rũt,Diiſq; munera ſuſpẽderũt.Timoleon Syracuſas reuerſus mille milites q̃ ab eo ante initũ
certamen diſceſſerãt,ante occaſum ſolis Syracuſis iuſſit excedere, atq; tota Sicilia faceſſere.
Icetes & Mamercus Catanię tyrãnus inſignẽ victoriã Timoleoni inuidẽtes,ſocietate cũ Car
thaginẽſibus occulte inita impulſores fuere,vt nõ multo poſt Gyſgonẽ cũ.LXX.nauibus in
Siciliã miſerĩt.Ac tũ primũ Carthaginẽſes Gręco ſunt milite vſi,circa Meſſanã primi hoſtiũ
motus extitere,vbi trecẽti Timoleonis milites ꝑiere.Cõgreſſus inde eſt Icetes cũ Timoleo-
ne ad Damiriã flumẽ,milleq; militibꝰ amiſſis ex acie aufugit. Nec ita lõgo interiecto tẽpore Recens Ti
quũ Timoleon aduerſus Leõtinos mouiſſet, Icetẽ cũ filio Eutimo captũ capitali ſupplicio af moleonis
fecit.Phama eſt Eutimũ ob verbũ in Corinthios temere iactatũ, ꝙ ꝑ cõcione dixiſſet,ſi Co- victoria.
rinthię mulieres domo egrederenẽ nihil moleſtũ fore, nihil timẽdũ, eaq; cõtumelia materiã
Timoleoni ꝓbuiſſe vt capitaliter in Eutimũ animaduerterit.Adeo moleſtius cõtumeliã q̃ de Icetes ſup-
trimẽtũ ferũt mortaliũ quidã,verba q̃ facta,quũ plus certe odii ſit in maledictis q̃ virii.Icetis plicio affi-
vxor filię & ipſę Syracuſis damnatę Icetinę crudelitatis vix integrũ hoſtimẽtum , ſiquidem citur.
Dionis vxorẽ & Ariſtomachã ſororẽ filiũq; adhuc puerũ Icetes ĩ mari viuos merſerat. Icete
cũ tota domo ſublato in Mamercũ mota ſunt caſtra,qui iuxta Cataniam pręlio victus,& in- Mamercus
tra mœnia cõpulſus,duo hominũ milia amiſit.Tyrãnus vna aduerſa pugna fractus,in Italiã vincitur.
ad Lucanos nauigauit,eos in Timoleonem excitaturus . Interea Timoleon Catania recepta,in

Hipponem Meſſanę tyrannū vertit omnem belli impetum. Quē cū ipſa vrbe, paucis diebus,
Mamerti tyranni exitus. in ſuā poteſtatē redegit. Captus eſt ibi & Mamercus, qui ex Lucania in inſulā redierat. Is ad
Timoleonem perductus, quū pro ſe dicere eſſet exorſus, militeſq; illi obſtreperēt, dolore & ira
percitus, abiecto pallio, capue in ſubſellia, velut ibi moriturus, impegit. Sed ab ea vi reuocat⁹,
paucis diebus, eo quo cęteri prędones affectus eſt ſupplicio. Tyrāniſq; p hęc tota Sicilia extir
patis, inſulam nō ſolū libertate inſignē, ſed cultu etiā frequentiorē, dux Corinthius reddidit,
per quę nomē immortalitatis adeptus, a ſummis viris Ageſilao, Epaminonda & Pelopida ma
gnopere colebat, qui adhuc in humanis agebāt, quū a Timoleone hęc in Sicilia facta dicunt.
Affuit illi talia gerēti dexter qdā genius, vt quāto Epaminondas & Ageſilaus labore & diffi
cultate gloriā fuerūt aſſecuti, tāta Timoleon in clariſſimis rebus gerēdis felicitate, ſecundaq;
Timoleonis exitus. fortuna ſit vſus. Ipſe vxore in Siciliā accerſita domoq; numini cōſecrata, ī amoeniſſimo agro,
quē a Syracuſanis dono accepit, reliquū vitę egit, neq; eñ ciuili inuidię ſe obtulit ampli⁹, qđ
ambitioſi qdā duces facere noluerūt, q poſt clariſſimas res geſtas, in ciuili multitudine verſa
ti, qa honoribus modū ſtatuere nequerūt, naufragiū ī portu fecere. Syracuſani defunctū ma
Honores Timoleoni decreti. gnifico funere extulerūt. Sup alios honores, huiuſmodi pconiū ī eius funere editū. Populus
Syracuſanus Timoleonē Timodii filiū ducētis minis funerauit, ac p omne æuū Muſica Eque
ſtria & Gymnaſtica eius honoris gratia inſtituit certamina, quoniā pfligatis eiectiſq; Sicilię
tyrānis, Barbariſq; debellatis, leges Siculis edidit. Et Sicilia in hunc modū pacata aliq̄diu ge
Oratores. uit. Florebant interim clariſſimi in Gręcia oratores, Demoſthenes Atheniēſis, Æſchines eius
æmulus, Hiperides, Demades, & alii Atticę eloquētię longe principes, vixere vna. Sed procul
Diogenes. Athenis, Diogenes Cranii Corinthiaci lōgęuus incola, Cynicę diſciplinę cultor. Hui⁹ illđ eſt,
Turba ingēs, ſed viri pauci: Omniūq; malorū arx cupiditas. Extāt & alia ab eo acute dicta, q̄
numero exeq alienū ſit a pppoſita ſtili breuitate. Nonaginta vixit ānos, viditq; Alexādrū ducē
iā robuſtū, de cuius patre Philippo Amynthę filio ordo tēporū exigit vt dicamus, ſed Roma
Conſules. na adhuc illis pferēda. Poſt Rutilii plębei hominis dictaturā C. Sulpitio Potito, & M. Valerio
Publicola patriciis cōſulib⁹ creatis, nono anno q̄ lex lata erat, vt alter ex plębe cōſul crearet,
Empulium nihil eo anno foris relatione dignū fieri cōtigit, niſi ꝙ ex Tyburtibus Empulium eſt captū.
Maius omnino certamē cōſulibus ī vrbe fuit cū plębe annitētibus, vt integer cōſulatus iā īde
in nobilitate eſſet. Extulerāt credo Patricii animū, ꝙ cōtra pſcriptū legis ambo ſui ſanguinis
cōſules eo anno creati eſſent: Cōtra plębs fremere regeſq; ac decemuiros, & ſi qđ triſtius ſpe
Diſcordia ciuitatis. rii nomē animo occurreret, citius latura videbat, q̄ magiſtratū duorū ciuiū virtute q̄ſitū, vni
uerſo ordini p ignauiā extorqueri. Sęuire tribuni aſſiduis cōcionib⁹. Deſcēſum alienis vtriq;
animis in cāpū, atq; p irritas altercationes, quū plures dies comitiales exiiſſent, poſtremo Tri
buni cōſulū pertinacia victi, clamitātes actū de libertate eſſe, vrbē captā & oppreſſam patri
ciorū regno, cū magna parte plębis ſeſe ex campo proripuerūt. Sequitur nihilo ſecius incœ
ptū cōſules, atq; ea ciuiū īfrequētia, quę aderat, comicia perficiūt, creāturq; iterū ambo patri
Conſules. cii cōſules M. Furius Ambuſtus & T. Quintius. Quidā M. Popiliū pro T. Quintio ſcripſere.
Tyburtes eo anno victi deditionē fecere, Saſſula ex his vrbe prius capta, triūphatūq; de ea ci
uitate eſt. Fuitq; victoria illa mitis, magis in Tarquiniēſea ſęuitū, qui acie victi, quotquot vi
ui capti ſunt, pter. CCCLVIII. nobiles, qui Romā miſſi ſunt, cęteri ad vnū trucidati. Nec mi
tior ppterea factus eſt populus in eos, qbus armatus miles pepercerat, in foro virgis cęſi, ad
Tarqniēſes Romę in foro cęduntur. vnū ſecuri ſunt percuſſi. Idq; p Romanis in Tarquinienſiū foro immolatis, eſt pœnę hoſtibus
repēſum. Fœdus eo anno cū Sānitibus, q ad hoc ipſum legatos Romā miſerāt, eſt ictū. Creati
deinde cōſules patricii ſanguinis C. Sulpiti⁹ Potitus & Marcus Valeri⁹ Publicola, bellū & a
Ceritibus inſtabat, qui Tarquinienſiū cōſāguineorū cęde permoti, bellū ſtudio inſtruebāt, &
Latinorū legati nūciabāt Volſcos in armis eſſe, ſuiſq; finibus imminere. Profecti cōſules ī p
uinciā Valerius ī Volſcos cōtēdit. q vbi ex Sulpitii literis cognitū eſt maius, q̄ opinio eſſet,
bellū ab Hetruſcis imminere, Ceriteſq; cū Tarqniēſibus ſentire, Romā cōſul reuocatus iuſſu
patrū T. Manliū L. filiū dictatorē dixit. Manlius cōſulari exercitu cōtētus, bellū Ceritibus in
dixit, qui vbi ſe hoſtiliter peti viderūt, ſubita pœnitētia adducti Romā legatos mittūt, eius
culpę pœnā deprecaturos. Legati a patribus ad populū relecti, multū pro cōcione obteſtati
ſunt, vt p veteri ſua pietate in Veſtā & cęteros Romanos deos quos Senonico bello, ab omni
externa iniuria, piētiſſimo hoſpitio ſeruaſſent, ne pſentē noxā vltione perſequerent. Tarqui
nienſes ſceleſtiſſimos homines quū infeſtū agmē p Ceritē agrū ducerent, traxiſſe ſecū vi poti

uſq̃ volũtate ſuã iuuẽtutẽ,iã oẽs pœnitere facti,poſcereq́ ſuppliciter veniã,paratos eſſe ſe diſ-
ſoluere q̃ricũq́ ea iiuria æſtimarẽt,reſpicerẽt vetus meritũ potiuſq̃ ꝑſentẽ culpã,paterenturq́
ſuo beneficio eſſe incolume Romanorũ ſacrorũ vetꝰ receptaculũ:darẽt eã veniã Veſtali religio
ni & diis,quos Cerites nõ ſolũ ſeruaſſent,ſed religioſe etiã & caſte coluiſſent. Valuit plꝰ vetus
meritũ apd̃ Romanos,q̃ præſens cauſa,veteris beneficii potiuſq̃ ꝑſentis iniuriæ memores. Da-
ta eſt pax Ceritibꝰ,& induciæ in centũ annos. In Phaliſcos inde itũ,qui in eadẽ cauſa erãt,ho-
ſtes ibi nuſq̃ repti,ager fœda populatione vaſtatus. Nec in Hetruria aliud eſt eo anno geſtũ:le
gionibꝰ Romã reductis turres & muri inſtaurati,Apolliniq́ ædes dedicata eſt. Longũ deinde
certamẽ plæbis & patrũ,cõſularia comitia ad vndecimũ interregnũ ꝑtraxit,Tribunis Liciniæ
lege fuixis,cõtra patribꝰ totũ potius cõſulatũ tollere paratis,q̃ promiſcuũ habituris. Poſtremo
Tribuni obtinuerũt,vt C.Martiꝰ Rutiliꝰ e plębe cũ P.Valerio Publicola fit Cõſul factꝰ. His cõ Conſules.
ſulibus ad fœnebrẽ cauſam leuãdã quinqueuiri Mẽſarii creati ſunt,q a pecuniæ diſpenſatione Quiſqueui-
appellati,ſuo arbitrio æs alienũ ex publico diſſoluerẽt,q̃ res inueteratã vrbanæ diſcordiæ mate ri Mẽſarii.
riã prorſus e ciuitate ſuſtulit. Exierãt iã cõſules in ꝓuinciã,quũ ex Hetruria trepide nũciatur
duodecim eius gẽtis populos in Romanũ nomẽ coniuraſſe. Patres ſenatuſcõſultũ ad conſules
i caſtra miſerẽ,vt ſtatim Dictatorẽ dicerẽt,C.Iuliꝰ eſt dictꝰ,& foris oĩa quieta fuere: Dictator Dictator.
Romã reuerſus comitia cõſularia habuit. Sũtq́ duo patricii cõſules creati. C. Sulpitiꝰ Potitꝰ, Conſules.
& T.Quintius Pœnus. Ambo copias in hoſtes duxere,hicq́ Phaliſcos,ille Tarquienſes petiit.
Agri late vtrobiq́ vaſtati,quũ ipſi mœnibꝰ incluſi tenerent. Fractiſq́ ea clade animis pacẽ pe-
tiere,quã legatis Romã miſſis in quadraginta annos impetrarũt. M.Fabiꝰ inde Dictator ẽ crea
tus,vt Tribunis Liciniæ legis aſſectoribꝰ reſiſteret,ſed plus lex valuit q̃ dictatoria maieſtas. M. Conſules.
Popilius Lenas ex plębe cũ L.Cornelio Scipione eſt cõſul creatꝰ. Popilio Galli prouincia extra
ſortẽ,collega infirmo,eſt data. Erãt Galli in Latino agro. Cõſul cũ quatuor legionibus in hoſtẽ
iturus patribꝰ author fuit,vt ad nouos caſus alterũ in vrbe exercitũ ſubito cõſcriberẽt. vbi ho-
ſtis in cõſpectu fuit,Popilius,niſi eorꝫ viribꝰ prius exploratis,certꝰ erat oĩ certamine abſtine
re. Mãdat itaq́ caſtris locũ cõmuniri. Galli Romana ſigna procul intuiti,nullã ꝑlio morã factu Gallorũ im
ri inſtructa acie ſe Romanis oſtẽtãt,vbi nihil ĩde moueri vidẽt,rati id metu fieri,militẽ operi petus,
intẽtũ tumultuoſe inuadũt. Opus nihil eorũ incurſu eſt remiſſum. Principes & haſtati Gallũ
temere ſubeũtẽ facile,velut ex ſuperiore loco ſubmouẽt,Iacere interim vallum,& foſſam duce-
re triarii,mox vero Galli multis telis onerati velut vltimo conatu i caſtra euaſuri,in aduerſos
Romanorꝫ ordines cõnixi,caſtrorꝫ munimẽta ſubeũt. Tũ Romanus & ipſe maiore impetu in-
uectꝰ præcipitẽ egit hoſtẽ ad imũ collẽ,vbi maior hoſtiũ moles Romanis obſtitit,abũdabat eñ
Gallꝰ multitudine,Cõſulq́ eo cõgreſſu humerũ ſauciatꝰ,paruper acie exceſſit. Fuitq́ interim
lẽtior pugna,mox obligato vulnere in prælium reuerſus,procul ad ſuos exclamat,qd̃ ſtatis mili
tes? non cũ Volſcis & Hetruſcis vobis res eſt,quẽ victũ armis ex hoſte ſociũ tibi aſciſcas,a tali
hoſte hauriẽdꝰ eſt ſanguis,aut dãdus. Egiſtis hoſtẽ ſupina valle ꝑcipitẽ,ſup ſtrata corpora di-
micatis,cõplete eadẽ ſtrage cãpos,qua tumulos repleſtis. Nolite expectare dũ ex noſtro abeant Gallorum
cõſpectu,cõſertũ ꝑliũ virtute decernite. His hortationibus connixus miles, hoſtiũ manipulos cædes.
ꝑrũpit,ordinibꝰ inde cõfuſis,cũ ſtrage & cæde multa totis cãpis Gallos diſſipat. Albana arx il
lis ꝑfugiũ fuit. Cõſul,qa vulnere grauabat,a lõgiore inſectatiõe abſtinuit. Caſtra hoſtiũ victor
diripiẽda dedit militibꝰ. Inde Romã eſt exercitꝰ reductus. Triũphus dilatus quoad Popilius a
vulnere cõualuiſſet. Secuti cõſules,L.Furius Camillꝰ & Ap.Claudius Craſſus. Qui priuſq̃ ma Conſules.
giſtratũ inirent,Popilius de Gallis triũphauit. Galli ex Albana arce excurrẽtes,& Græca claſ-
ſis in Antiatis Laurẽtiniq́ tractꝰ orã ex alto iuecta,ꝑſentẽ annũ fecere inſignẽ. Maritimi prędo
nes cũ Gallis cõgreſſi,incerta victoria,ſeſe ad naues receperũt. Cõciliũ frequẽs Latinorꝫ ad lu-
cũ Ferẽtinę habitũ,vbi Romanis auxilia de more poſtulãtibꝰ,reſpõſum ẽ, definerẽt tãdẽ iis im
perare,quorũ auxiliis indigerẽt. Latinos ꝓ ſua libertate potiuſq̃ pro alieno imperio bella obitu Latini a Ro
ros. Subita Latinorꝫ defectio eo Romanis terribilior fuit,q́ duo externa bella ſatis,ſua magni- manis defi-
tudine,ciuitatẽ ꝑ id tp̃s ſollicitã haberẽt. Tũ vero qa aut propriis viribus ſtãdũ erat,aut bello ciunt.
ſuccũbendũ,accuratiſſimus in vrbe & totis agris eſt delectus habitus. Sũtq́ decẽ legiones con
ſcriptæ,quaternũ miliũ & ducenũ peditũ,equitũ trecentorũ. Appius Claudius medio belli ap
paratu vita deceſſit,incũbebatq́ totũ onus reipu. Camillo alteri conſuli,qui duabus legionibꝰ
ad vrbis præſidiũ relictis,cæteras copias cũ L.Pinario prætore partitus,eũ maritimam orã ad-
uerſus Græcos tutari iubet,prædoneſq́ procul littoribus arcere. Ipſe ad hoſtẽ eo cõſilio ꝑfici

Gallorū va ſcitur,vt vago pabulatorū incurſu inhibito facile hoſtē,qui in horam ex rapto viueret,aſſidē
gi excurſus do domaret.Et Galli in cōſpectu erāt,quū ex his vnus magnitudine corporis & armis īſignis,
haſtā & ſcutū quatiēs,ex Romanis,q ſecū bellū decernat,vnū aliquē alta voce prouocat. Erat
in caſtris,M.Valerius Tribunus militū adoleſcēs,q T.Mālii exemplū imitatus,explorata cōſu
lis volūtate,inſtructus armis in Gallū cōtēdit:mirū eſt qđ in ea pugna accidiſſe aiūt,coruum
Valerii cū Romani militis in certamen eūtis galeā inſediſſe.Tribunus velut omen cælo demiſſum lętus
Gallo cer- accepit,precatuſq; eſt numen,vt quicūq; deorū eſſet,pſentē ſibi pugnā ſecūdaret. Fuit deīceps
tamen. miraculo,φ illico cōſertis manib⁹,ales alleuās ſe,roſtro & alis aduerſū hoſtē nō prius infeſtare
deſtitit,q̄ Gallus tali pdigio territ⁹,oſculoſq; ſimul & mētē turbat⁹,ferro ſit a Valerio pſtra-
t⁹.Fuerāt vtrinq; qetę ſtatiōes,cæterū Galli ſuū bellatorē cadentē cōſpicati,haud paſſi iacen-
tis corpus diripi,ī Valeriū ſpolia detrahētē decurrūt.Deuolāt eo &Romani milites,aliq̄to ce
lerius,cōmittiturq; atrox pliū.Stationarii primo occurrūt.Mox leuis armatura. Poſtremo to-
tæ vtrinq; legiones in pugnā ruunt.Adiuuat Romana vires cōſul ſua pręſentia & hortatiōe,
iubetq; militē in pugnā fortiter ire,ac deo℞ omen ſequi,ibiq; Gallorū cateruas proſternerent,
vbi eorū ducē Romanus ſtrauiſſet miles.Fuit id certamē acre ac diu anceps,īter eos q ab ītitio
cōcurrerāt.Verū vbi Rōana acies eo incubuit,omīs Gallo℞ multitudo,priuſq̄ ad iactū teli ve
nireſ,fugā arripuit:p Volſcos & phalernū agrū diſſipati,in Apuliam & orā ſuperi maris abie-
Coruini co runt.Cōſul Tribunū pro cōcione laudatum,decē bobus & corona aurea donauit,manſitq; illi
gnomen. ab eius victoriæ euētu auxiliariq; alite,Coruini cognomē,eſtq; ea appellatio in poſteros propa
gata.Iūxit inde cōſul caſtra cū prætore aduerſus Græcos,qui de induſtria bellū trahentes,pu-
Dictator. gna abſtinebant,dixitq; abſens patrū iuſſu,T.Mālium Torquatū ad cōſularia comitia haben
Coruini da dictatorē.Quibus conſules creati ſunt,M.Valerius Coruinus,quū trīs & viginti natus eſ-
cōſ.ætas. ſet annos,& M.Popilius Lenas.Camillus interim nihil cū Græcis memorabile geſſit,q quū ali
quādiu in Latini littoris ora ſine pręlio verſati eſſent,aqua deficiēte,ī altū abierunt.Qui Græ
corum fuerint,qui tum Latium claſſe ſunt infeſtare adorti,pro certo nō ponit Liuius,Siculos
tamen fuiſſe ſuſpicaſ,atq; ab eius terræ tyrānis claſſem inſtructam. Sed Timoleonis ductu &
auſpiciis,p hæc tēpora Sicilia tyrānide liberata eſt,vt Plutarchus videſ ſignificare.Peſtilentia
nō nihil eſt Romæ laboratum,& cū Carthaginenſium legatis fœdus ictum,ociū domi foriſq;
Conſules. fuit.Sequēti anno,T.Manlio Torquato,& C.Plautio cōſulibus cū Volſcis inde bellū fuit,quū
Conſules. iam cōſules eſſent Valerius Coruinus iterū & C.Petilius,nūciabatur Antiates legatos Latiū
circuire,ad cōcitandū in Romanos bellum.Coruinus ad Satricū cum exercitu proficiſciſ: quo
Antiates & alii Volſci,præparatis ad id tēpus copiis,occurrunt.Nulla itaq; dimicandi mora
facta eſt . Volſci,ferocior ac rebellandū gens q̄ ad bella obeunda,modico negocio victi,Satricū
fuga repetūt.Cingit oppidū Roman⁹ victor,ſcaliſq; circa muros admotis,deditio facta eſt:qua-
tuor armatorū milia cū imbelli multitudine dediti,eos ante currum vinctos triumphās cōſul
Conſules. egit.Secuti conſules,M.Fabius Dorſuo,& Seruius Sulpitius Camerinus,quo anno Aurūcum
bellum ab repentina eſt incurſione cœptum,metuſq; ciuitatē inceſſit,ne totius Latini nominis
Dictator. cōſenſu,Aurūci arma induiſſent.Ob id,L.Furius Camillus,filius credo illius qui Gallos vrbe
expulit,aut eidē arctiſſima cognatione propinquus,dictator eſt dict⁹.Romanæ legiones ī Au-
runcos cōfeſtim ductæ,ibiq; prædonum animi magiſq̄ hoſtium reperti,deſcenſum tū in aciem
Iunonis mo Dictatorq; Iunoni monetæ ædē vouit,ſi victor acie diſceſſiſſet. Tū damnatus voti, vbi Romā
netę tēplū. venit,author patribus fuit,vt duūuiri creatētur ad eam ædem in capitolio erigēdam,vbi fue-
rāt Mālii Capitolini ædes,annoq; ſequēti q̄ vota fuerat,dedicata eſt.Cōſules dictatoris exerci
tu ad bellū vſi,Sorā de Volſcis vi ceperunt:habuit annus qui ſecutus eſt,C.Martium Rutili-
Prodigium um,& T.Manlium Torquatū conſules,in Albano lapidibus pluit,& nox interdiu viſa eſt īntē
di,ferię pinde indictæ,dictatorq; ad id creat⁹ P.Valerius Publicola,nec tātum a Romanis tri-
Conſules. bubus ſupplicatū,ſed a finitimis etiā populis.Iudicia eo anno po.in fœneratores facta,qb⁹ eſt
ab ædilibus dies dicta.Ortū inde bellum cū Sānitibus eſt,M. Valerio Coruino & C. Cornelio
Coſſo cōſulibus,gēte tum opibus & armis valida.Qđ bellum aliud grauius cū Pyrrho rege,
Samnites. mox & cum Pœnis grauiſſimū peperit.Samnites a Sabinis oriundos eſſe Græcorū qdam ar-
bitrati ſunt,&'ob eā cauſā Sabellos diminuata voce nūcupatos.Ferūt Sabinos cū difficile bel
lū aduerſus Vmbros gererēt,oīa eo anno nata,ſi vincere daretur,vouiſſe, cui⁹ voti haud mul-
to poſt dānati,nata partim ſacrificarūt,pueros Marti cōſecraſſe cōtenti, adultos in coloniā mi
Opici. ſere.Hi in Opicorū agro,veteribus inde incolis bello eiectis,ſibi ſedes quæſiuere,quorum opes

adeo deinceps creuerūt,vt.lxxx.milia peditū,&.viii.equitū,aliquādo ad bellū inſtruxerint.Fue
rūt q ſciberēt Lacones cū his poſtea habitaſſe,alii Pithanas fuiſſe volūt,atq; Tarētinis oriun-
dos.Nulla Italiæ gēs diutius Ro.vires exercuit.Ferox genus hoīm,& ad bellandū natura com
paratū.L.Sylla dictator poſtremo gentē ipſam deleuit,quos ꝑlio victos,ac fere ad vnum inter- Samnitium
fectos,ad quatuor milia,vt quidā tradunt,per deditionē recepta in cāpo Martio ad Ouilia mi exitium.
litib⁹ ad cædē immiſſis triduo iugulauit,faſſus nūq̄ Romanū populū pacē habiturū,donec Sā
niticum p ſe nomē cōſiſteret,cui fortuna belli peperciſſet,eos proſcriptione inſectatus, ad vnū
pene ſuſtulit.Eſ⁹ gētis vrbes fuere Bouianū,Eſernia,Pāna,Teleſia,& aliæ plęręq; vicatim cōſti Samnitium
tutę,q̄ oēs aliæ alio caſu interiere,tantū Venuſia & Beneuentū nſa tēpeſtate eius gētis vrbes Vrbes.
extāt.Veterē Sānitiū morē fuiſſe tradūt,vt decē quotānis virgīes,forma & virtute eximia, ex Samnitium
oīni virginū numero legerent̄,q̄ totidē optimis adoleſcētib⁹ matrimonio locarent̄, nec in affi- mores.
nitate iūgēda cuiq̄ rei,ꝓterq̄ virtutis ratio habita,vt optima optimo locaret̄,ea lege,ꝙ ſiqs vi
tę inſtitutū in peius mutaſſet.publice cōnubio priuaret̄,qua ignominia nulla eē poterat gra-
uior.Florebāt itaq; p id tpš Sānitiū opes,erātq; ipi Romanoꝝ ſocii,quū Sidicinis q Teanū ha- Sidicini.
buerūt,magis qa plus poterāt,q̄ ꝙ iuſtā vllā haberēt belli cauſam,arma intulerūt.Sidicini Cā Sammitici
panis ſeſe iungūt,q inter finitimos & ipi maxime pollebāt.Hi ocii & luxus magiſq̄ rei bellicæ belli cauſa.
ſtudioſi,in Sidicinio agro haud magno negocio victi,oēm belli molē in ſe vertūt.Sānites omiſ-
ſis Sidicinis Capuā finitimoꝝ arcē,vnde maior ſpes prædæ,& gloria maior oſtēdebat̄, feroci-
ter īuadūt.Tiſata,colles Capuę imminētes primo occupāt,inde quadrato agmine vrbē petūt.
Cāpani hoſtē in planitiem digreſſum prælio excipiūt,ſed nihilo ꝓſperior fuit ea Campanis pu
gna,q̄ Sidicini fuerat,victi magnaq; cū ſtrage iu vrbē deiecti,Romā legatos mittunt,qui auxi
lium ab inuicta ciuitate peterent.Hi in curiam introducti,in hunc maxime modum locuti di-
cunt.Cāpanus populus nos huc miſerūt patres cōſcripti,perpetuā a vobis amicitiā,præſenſq; Oſo Cāpa-
auxiliū petitū.Eā ſi ſecundis rebus noſtris petiſſemus,vt facilius,ita infirmiore vinculo cōtra norū ad ſe-
hi potuiſſet.Etenim memores nos ęquo fœdere in veſtrā amicitiam veniſſe,amici tantū fuiſſe- natum.
mus,nō vt nūc,ſi recipiamur,veſtro beneficio obnoxii,q niſi ingrati erim⁹,colam⁹ perpetuo ne-
ceſſe eſt Romanū nomen,ꝙ in dubiis rebus noſtris,veſtra ope adiuti ſim⁹,veſtris armis, veſtra
virtute defenſi.Neq; vos mouere debet,ꝙ Samnites prius in fœdus venerint.Haud eñ in id ē
ea ſocietas ſita,vt nō liceat vobis alios aſciſcere,quū libitum fuerit,fuit equidem eritq; ſemper
vt reor,vobis iuſta cauſa eorū recipiendi,qui veſtram virto appeterent amicitiam. Sumus nos
Cāpani,etſi afflictus rerum ſtatus prohibet nos quicq̄ de nobis magnifice loqui,& vrbis āpli-
tudine & agri vbertate,nullis Italoꝝ præterq̄ vobis ſecūdi,qui ſi iu amicitiā recipiamur,quā-
tæ rebus veſtris acceſſioni futuri ſimus,facile eſt cōſiderare.Volſci & Equi æterni Romani no
minis hoſtes,quum nos a tergo eſſe viderint,deſinēt tandem veſtra arma ſollicitare,vel ſiquid
temere mouebūt,facilior de his victoria ſequetur,quū in medio bellare coacti,velint nolint ca-
dant neceſſe eſt,illiſq; ſubactis in Cāpaniam vſq; omnia pacate Romani obtinebūt. Acerbum
eſt & miſerū quod fortuna nos fateri cogit,eo hodie res noſtræ ſitæ ſunt loco patres cōſcripti,
vt poſthac aut vobis amici futuri ſimus,aut inimici.Veſtrarū partium,ſi veſtro beneficio ſer-
uemur.Hoſtes ſi victi capiamur,nec tutum erit veſtris rebus Samnitiū opibus totā Cāpaniā
accedere.Æquum eſt præterea omnibus veſtrā miſericordiam implorare P.conſcripti, ſed illis
præcipue,qui vt ab aliis iniuriā auerterēt,bellum in ſe verterūt,q̄q̄ p Sidicinis verbo,pro no-
bis armis pugnauimus.Nulli nō perſpicuū erat Sānitiū latrociniū,poſteaq̄ Sidicinorum opes
deflagraſſent,ad nos,qui finitimi eramus,peruenturū,& nō tam noſtra iniuria iritati vltionem
quærūt,q̄ oblatā occaſionem cupide cōplexi,noſtris fortunis imminent.Nam quæ tam infeſta
eſt hæc in nos Samnitiū ira,quā noſter ſanguis duplici clade diffuſus explere nequerit! Adde
agrorū populationem,prædas hominū atq; pecudum actas,villarum incēdia, omniaq; ferro &
igni vaſtata.At his ira expleri nō potuit,q̄ vtiq; nulla eſt,cupiditas eos ad noſtrā vrbem oppu
gnandā impulit,aut vrbē pulcherrimā delere voluit,aut certe poſſidere.Sed vos potius Roma
ni,veſtro beneficio,eā vobis vrbem vendicate,q̄ illos ſuo maleficio habere patiamini. Scio equi
dem me hæc apud eos loqui,qui nulla iuſta recuſent bella,verum affirmare audeo, ſi tantū au
xilia oſtēderitis,bello nihil opus fore.Haud eñ ſupra nos aſcēdit Samnitium ſuperbia, vmbra
veſtri auxilii tuti proculdubio erimus,quicquid iam inde fortunarum Campanis fuerit, vobis
acceptum relaturi,immo id ipſum totū veſtrum exiſtimaturi,vobis Cāpanus aget arabitur,vo
bis frequentabit̄ Capua,tāta veneratione vos proſequemur,quanta grataę ciuitates,atq; opti-

me inſtitutę,cõditores ſuos,parẽtes,deos ipſos,terrarũ vſpiam proſequuntur.Annuite patres
conſcripti,inuictũq; numen veſtrum,ac nutũ nobis exhibere, liceat nobis ſperare per vos Ca-
puam incolumẽ futurã.Qua putatis frequentia,quibus hominibus,nos huc totã ciuitatẽ di-
miſiſſe!quibus votis,quibus lachrymis,ex ciuium complexibus digreſſos! & nũc qua ſollicitu
dine ſuſpẽſam,& erectã ciuitatẽ ſtare,hanc vnã viã quæ ab vrbe Capuã ducit,die noctuq; in-
tuentem!Incertum habeo quid iubeatis nos illis renunciare,tantum affirmare poſſum,alterũ
reſpõſum ſalutẽ,victoriã,ac per hoc lætitiam ingentem allaturũ:alterum ominari horreo qđ
ferat.Proinde aut veſtris futuris ſociis & amicis,aut de iis,q̃ nulli vſq̃ paulopoſt futuri ſint,cõ
Peroratio. ſulite.Summotis ex curia legatis,etſi multi nobiliſſimæ vrbi ſubueniendũ cenſebant, plus tũ
fœdus & ſocietas valuit,q̃ mortaliũ preces.Reſponſum eſt dolere patribus Campanorum vi-
cem,dignoſq; cenſere quibus humanæ opes opitularentur.Verũ fœdus,qđ ſibi cũ Samnitibus
intercederet,prohibere,aliquid ſe moliri,qđ cõtra iura ſocietatis eſſet.Verũ vt ſcirent aliquid
a ſe impetratũ,miſſuros ſe in caſtra ad Sãnites,qui publico nomine hortarenẽ eos,vt armis ab-
ſiſterẽt.Tũ legatorũ princeps,quãdo fœdere prohibemini patres cõſcripti,vt aliena defendatis
nos qđ facere iuſſi ſumus,Capuã vrbem,agrum,omnia diuina & humana vobis dedimus,ve-
ſtræq; ditioni ſubiicimus,Iã vero nihil eſt,qđ vos a veſtris rebus tuẽdis remorari debeat.Quic
Cãpanorũ quid poſthac nos Cãpani patiemur,vobis dediti,veſtræq; fidei paſſuri ſumus.Mouit Campa-
deditio. norũ infortuniũ patres,vt ea ciuitas,a qua nup reliquæ gẽtes auxilia implorasſent,in id diſcri
mẽ incidiſſet,vt pro propria ſalute libertatẽ abiiceret.Cãpanis itaq; in deditionẽ receptis,cõti-
nuo legati in Samnitiũ caſtra ſunt miſſi,q̃ deditionẽ a Campanis factam exponerẽt,peterẽtq;
pro mutua amicitia,quã Senatus populuſq; Romanus inoffenſam manere vellet, vt Cãpanis
parcerẽt,armiſq; omnino abſtinerẽt.Romanorũ poſtulatis non ſolũ non eſt obtemperatũ,ſed
Bellũ Sãni- cõfeſtim legatis ſpectantibus cohortes prædatũ in Campanũ agrũ ire iuſſæ ſunt.Quibus Ro-
tibꝰ indicit. mã nunciatis,res a Samnitibus repetitæ ſunt,quæ qa nõ redderentur bellũ ipſi genti iuſſu po
puli eſt indictũ.Conſules cũ duobus exercitibus ab vrbe profecti,in Samniũ Cornelius, Vale-
rius in Campaniã diuerſi abierũt.Samnitium legiones Valerio obuiam progreſſæ,vbi Roma-
na caſtra in cõſpectu habuerũt,certatim prælium depoſcebãt,nihilo meliore fortuna affirman
ValeriiCor tes Romanũ Cãpanis opem laturũ,q̃ Campanus Sidicinis tuliſſet.Diſtulit tantiſper Valerius
uini oratio certamen,donec leuioribus præliis vires ſit hoſtiũ expertus, inde ſuos paucis hortatus,ne no-
ad milites. uum hoſtem nouũq; bellum extimeſcerent,quin quãto longius ab vrbe Roma pararentur ho
ſtes,tãto minus formidabiles putarẽt,quippe qui neq; rei bellicę multũ aſſueti eſſent,naturaq;
locorũ minus feroces gignerenẽ.Nec quia Sidicinos & Cãpanos viciſſent, eſſe eam victoriam
multi faciendã,quum magis frugũ Campana tellus,q̃ bellatorũ eſſet ferax.Qđ ſi bellicoſi etiã
fuiſſent duo populi alius poſt aliũ victi,eam propterea victoriam haud talẽ eſſe,vt cum rebus
a populo Romano geſtis,aliquo modo cõparari poſſet.Succurreret animo,quot gẽtes,quot po
pulos,in Sabinia,Hetruria,Latio Romani domuiſſent.Quid Sabinis cautius!Quid opulentius
Hetruſcis!Latinis coniũctius!Ferocius Volſcis!Hernicis bellacius!Rebellius Equis!tot tamen
& tales populos Romana virtus nõ ſolum domuiſſet,ſed ita etiã fregiſſet,vt iãpridem pro vi
ctis & proſtratis iacerent.Et vt aliæ gentes ſilerentur,quid Gallis terribilius Romano nomini
fuit vnq̃!Cæterum illi ipſi iam toties victi,toties cæſi eſſent,vt iam nihil eo eſſet hoſte deſpi-
catius,nihil æque omnibus vilius.Irent & quũ ſuæ,tum maiorũ virtutis memores,præliũ ca-
peſſerent,atq; illud ſimul ſpectarent,cuius ductu & auſpiciis pugnaturi eſſent.Eius ſcilicet a
quo ferociſſimũ Gallorũ ducem ſingulari certamine proſtratum vidiſſent,qui ex ea familia eſ-
ſet procreatus,quæ tyrannis ex vrbe eiectis,patriæ libertatẽ quæſiuiſſet,vnde populares leges
popularia cognomina,quæ decemuirorũ impotentem dominatum fortiter oppugnaſſet,quæ
ab initio ciuitatis nihil plæbis patrocinio habuit antiquius.Habere plæbẽ nihil,qđ patribꝰ in
uideat,libertatem & magiſtratꝰ omnibus æquatos.Si patria igitur chara eſſet,ſi illius decꝰ &
ornamentum, ſi propagandi imperii cupido animum tangeret, irent & diis bene iuuantibus,
Pororatio. de nouo hoſte ſecum nouũ triumphũ quærerent. Popularis Valerii adhortatio ita grata fuit
militibus,vt raro alias maiore ſit alacritate in nouũ hoſtem itum.Prælium pari ſpe, pariq; ſui
fiducia vtrinq; cõmiſſum.Augebant animũ Samnitibus res ante geſtæ,& duplex victoria pau
cis ante diebus quæſita.Romanis quadringentorũ annorũ decora,æqualiſq; conditæ vrbi vin-
Pugna cendi tenor.Sed quibꝰ animis ſit concurſum pugna diu anceps facile demõſtrauit:acie neutro
atrox. inclinante aliquot horas dimicatũ eſt. Tum conſul immiſſo equite,prima hoſtium ſigna tur-

bate conatꝰ eſt,qđ vbi parũ proceſſit,noſtrũ inquit pedites illud opus nõ equitũ eſt,perrũpẽ-
da vi eſt illa hoſtiũ acies,quæ haſtarũ denſitate horret:ite fortes quacũq; veſtrũ ducem euntẽ
videritis.Hæc cõſul ſimulq; iuſſis equitibus in cornua diſcurrere,primus omniũ in confertiſ-
ſimum hoſtiũ irruit agmen,& cũ quo primum gradum contulit obtrũcato,ſuo exemplo alios — Valerii con
in pugnam accendit.Ciere milites dextra læuaq; memorabilem pugnam,ſtabant tamẽ hoſtes — ſulis virtus
nihilo ſecius ſua vi obnixi,& q̃q̃ multi inde caderent,locũ tamen obtinebãt,eratq; ſtrages in-
gens edita circa illorum ſigna,nulla tamen adhuc fuga,adeo ſola morte vinci deſtinauerãt ani
mis.Inclinabat iã dies,& iam hoſtibus multa laſſitudine,non ita vt antea cõſtabat acies, tum
Romanus Ira accẽſus, renouato clamore,in aduerſos cuneos facit impetum,quo impulſu tum
primũ pedem hoſtis referre coactus eſt.Secuta inde fuga,qua diſiecti ordines paſſim cum mul
ta cæde tota planitie agũtur.Nec multi ſuperfuiſſent,niſi nox victoriam nõ prælium diremiſ
ſet.Fatebantur Romani ſibi nunq̃ rem fuiſſe cũ ptinaciore hoſte.Samnites & ipſi rogati,q̃ cau
ſa tam obſtinatã aciẽ prælio auertiſſet,oculos Romanorũ aiebãt ſibi ardere viſos.Vęſanos vul — Vęſania
tus & ora rabie quadã cõtorta,& quaſi furẽtia pferre nequiſſe,inde plꝰ terroris,q̃ ex ferri acie — Ro.in plio.
ortũ.eũ nõ ſolũ euẽtu pugnæ,ſed nocturna etiã fuga cõfeſſi ſũt,Cõſul ſequẽti die vacuis caſtris
potitus eſt,quo oĩs Cãpanorũ turba gratulabunda ad conſulẽ venit.Sed q̃ feliciter in Campa-
nia res geſta eſt,tã in Samnio periculo,& ignominiæ proxima fuit:Duxerat Corneliꝰ cõſul in
caute exercitũ in ſaltum caua valle peruium,& ab hoſte vndiq; iã antea inſeſſum,nec priꝰ Sã-
nitem capiti imminentem aduertit,q̃ eo vſq; proceſſum erat,vt in tutũ ſigna amplius referri
nõ poſſent.Dũ igitur Samnites tantiſper in mora ſunt,conferuntq; inter ſe,qua ratione in ſub
iectum hoſtẽ explicẽt aciem,P.Decius tribunus militum,ſaxoſum iugi verticem intuitus ho- — Decii tribu
ſtium ſtationibus imminentem,præruptum,& aditu difficilẽ armatis militibus,leuiter tamen — ni conſiliũ.
inſtructis, haud iacceſſum,Vides ne tu inquit Aule Corneli verrucã illã,quæ hoſti imminet?
in ea ſalus noſtra ſita eſt,ſi eã impigre capimus,vnius legionis haſtatos mihi depoſco,cum qui
bus ſi ſummũ iugũ inſedero,incolumis licet hinc cum exercitu euadas. Neq; enim hoſtis no-
bis ſubiectꝰ,quicq̃ in nos,ſine ſua pernicie,mouere poterit.Nos deiceps,aut fortuna populi Ro
mani,aut noſtra virtus illinc expediet.Collaudatꝰ a conſule Decius,p auerſa loca montis inſi- — Decii virtu
nuatus,prius locũ tenuit,q̃ ab hoſte ſit cõſpectus.Tum Samnitibus nouitate rei ſtupentibus, — te ſeruatur
nec ſe interim mouere auſis,cõſul per ocium copias in æquiorẽ locum,extra ſaltũ,eduxit.Ver- — exercitus.
terunt hoſtes omnẽ iram in eos,qui bene gerendæ rei occaſionem e manibus extorſerant.Cęte
rum dũ in medium conſultãt,an collem obſiderent,an data via in vallem digreſſos adorirent,
nox adhuc conſilii incertos oppreſſit.Miratus Decius hoſtium ignauiam qui interdiu ſe val-
lo circuire potuiſſent,ſub veſperã gregali ſagulo amictus,latenter ſpeculatus eſt, quibus locis
hoſtes pręſidia locaſſent,inde diſpoſitis p opportuna loca cuſtodiis,nequid ab illis interim mu
taretur,ſecũda vigilia noctis,quo tẽpore mortales ſomno altiſſimo premũtur, per ſopitas ho-
ſtium cuſtodias,cohors,Decii ductu,ſilentio abibat,quũ iacentium vigilium ſcuto ab vno mi- — Decius cũ
litũ temere offenſo,quia hoſtis falli amplius nõ poterat,clamor a militibus excõpoſito tollit, — ſuis in tutũ
qui repẽte ſublatus Samnites ſomno torpidos ſubito pauore exanimat.Incerti hoſtes an ciues — euadit.
eſſent,qui ita ruerẽt,an a conſule capta eſſent caſtra,an qui in iugo erãt erupiſſent,dũ tumul-
tuãtur magiſq̃ arma expediũt,datus eſt Decio & aliis locus ad euadendum per vigilũ cædem.
Sicq; cõtigit,vt vnius viri conſilio & audacia,Romanus ſit exercitus ſeruatus,præſidium,per
quod ſalus parta erat,incolume ad conſulem venerit.Decius quũ noctu ĩ caſtra venire potuiſ
ſet,vt magis conſpicuus eſſet reditus,author fuit ſociis,vt lucẽ,loco caſtris proximo,expecta-
rent,poſtea vero q̃ illuxit,præmiſſo in caſtra qui ſeruatũ præſidium nunciaret,pauloq; poſt aſ-
futurũ,ipſe per multas paſſim gratulationes,& laudes militares,cum tota cohorte ad pretori-
um tetendit.Ibi quũ conſul Decii laudes pro cõcione eſſet exorſus,ille interfatus docuit poſſe
paucis horis cũ hoſte debellari,ſi dum caſtellatim ſparſi per tumulos a nocturna illa trepida-
tiõe adhuc eſſent ſine ſtationibꝰ,ſine imperio,ſine præſidio vllo plæriq; errarent,raptim ad eos
legiones ducerent.Placuit Cornelio id conſiliũ.Capiuntur edicto eius arma,itur pleno in ho- — Vincuntur
ſtem gradu,quem ſparſum ac temere vagantem conſul adortus,quũ neq; arma capere, neq; in — hoſtes.
ordines coire ſpatiũ daret,trepide Samnites in caſtra compellũtur,ſtationibuſq; vt in re ſubita — Decii conſi
turbatis,Romanus victor intra vallum perrumpit.Caſtris captis multi abſentes ceſſere,cædes — lio.
ingens intra extraq; edita eſt,ad triginta milia hoſtium in eo exercitu fuere,quorum pars lõ-
gę maxima deſiderata eſt.Cõſul inſigni victoria potitus,cõcione iterum aduocata,peragit De

Multiplices honores Decio cõgeſti.

cii laudes,cumulatiore etiã teſtimonio recẽtioris conſilii,cum aliis militaribus donis,aureã illi coronã,centum boues,atq; in his album auratis cornibus donat habere.Singulis militibus, qui cum eo fuerãt,duplex frumentum accipere,binos in præſentia boues binaſq; tunicas.Milites eam cõſulis gratitudinem clamore approbantes,coronam gramineã,diſcuſſæ obſidiõis argumentũ,Decio impoſuere.Altera corona eiuſdem honoris index a ſuo eſt præſidio illi impoſita,qa ipſius cõſilio & virtute ab hoſte obſeſſi,ꝑ illorũ ſtationes,incolumes in Romana caſtra veniſſent.Ipſe centũ boues a cõſule datos militibꝰ expeditionis illius ſociis dono dedit. Sed dũ hæc fauore,& militari aſſenſu ĩ Cornelianis caſtris aguntꝰ,Valeriꝰ trepidis ab Sueſſula nũciis accitus,q; eo Sãnites oẽm militarẽ iuuẽtutẽ exciuiſſent,vt de ſumma rei iterũ dimicarẽt,poſtq̃ citato agmine ad hoſtẽ venit,cõtractiorẽ cepit locũ caſtris.Nec Samnites in mora fuerũt.Structa acie in Romanorũ cõſpectu,nullã pugnæ morã facturi,cõſtitũt:qui vbi nihil in Valerianis caſtris moueri vidẽt,cõtẽplati adhæc breuẽ caſtorũ ambitũ,fremere vna replẽdas eſſe foſſas,ac reſciſſo vallo in caſtra perrũpendum.Caſtigare Sãnitiũ duces ſuorũ temeritatẽ,quin hoſtẽ fame domãdũ cenſere,quãdo expeditus miles in paucos dies ſecũ cibaria attuliſſet,interim alios caſtris aſſidere,reliquũ copiarũ frumentatũ in agros exire. Valerius q ĩ oẽm erat occaſionẽ intẽtus,vbi leuatũ vidit hoſtiũ numerũ,& ſtationes infrequẽtiores.paucis ſuos hortatꝰ ĩ hoſtiũ caſtra eximprouiſo impetũ fecit,quibꝰ haud magno negocio captis,duabus legionibꝰ ad illorũ præſidiũ relictis,in frumẽtatores præmiſſo equite,q celeriter exploraret,qua illi parte vagarentur,ſubito curſu cõtẽdit.maior omnino cædes in agris,q̃ in caſtris edita,tantaq; vis hominum

Ro.victoria

vtrobiq; deleta,vt ad.XL.milia ſcutorũ,& CLXX.ſigna militaria ſint ad conſulẽ relata,tã inſignis victoria & Phaliſcos,cũ quibꝰ induciæ erãt,ad fœdus petendũ cõpulit:& Latinos,q exercitũ in Romanos cõparatũ habebãt,in Pelignos auertit.Carthaginẽſes quoq; legatos cũ corona aurea.XXV.põdo Romã miſerũt,q patribꝰ & po.Ro.eã victoriã gratularentꝰ.Cõſules ãbo de Sãnitibus triũpharũt.Campani præterea & Sueſſani a patribus petierũt,vt præſidia aduerſus Sãnitiũ excurſiões in ſuas vrbes mitterẽt,qđ quũ facile impetraſſent,agri amœnitas,& ciuitatis luxus,iã ĩde parũ diſciplinę militari vtilis,milites ita deliniuit,vt cõiuratio inita ſit inter milites Capuæ vi occupãdæ,vt Cãpani ſuo ipſi exẽplo opprimerentꝰ,quo veteres inde colonos

Conſules.

expuliſſent:& iã atrox inſtabat facinꝰ,quũ Martius Rutilius & Q.Seruilius ſunt cõſules facti.Rutiliꝰ,cui Cãpana ꝓuincia euenerat,poſtq̃ ad exercitũ venit,cõperitq; ꝑ Tribunos militũ q̃ cõſilia eſſent,hibernoꝝ tpe,inter milites inita,nec rẽ ꝓcul a ſeditione abeſſe,facta ſpe futurorũ in ſequẽtẽ annũ hibernoꝝ,ex ſuis præſidiis milites in caſtra traduxit,inde ſeditioſã multitudinẽ exonerare adortꝰ,alios alia de cauſa domũ ablegare cœpit,& in primis cõiuratiõis capita,nec res ab initio animaduerſa. Verũ vbi qui miſſi fuerãt a patribꝰ,& altero cõſule retinebantur,nec in caſtra patere illis reditũ viderunt,perculſi milites,qui eius fuerãt cõſilii conſcii,

Militũ seceſſio.

ne cãm Romæ dicere cogerentꝰ,atq; iudiciũ ſubire,ſeceſſiõe facta,primo inter Lautulas & mare haud procul Anxure,munito colle cõſederũt.Fuitq; cohors vna hæc,vnde ſeceſſio orta, inde aliis atq; aliis eo accedẽtibꝰ,tãtus eſt numerus cõfectus,vt ſub longę Albæ iugo caſtra fecerit. Quærebatꝰ interim dux aliquis aut imperator in tãto motu,qui quum ĩ caſtris nemo idoneus reperiretꝰ,T.Quintiũ q ob vulnus bello acceptũ inutilis factꝰ in Tuſculano agro villicabatꝰ,noctu oppreſſũ in caſtra pertraxerũt, ibi capitalibꝰ minis niſi iniunctũ munus reciperet perterritum,ducẽ cõſtituere.Nec mora deinceps fuit,rapto agmine Romã tendũt,irrupiſſentq; primo acceſſu in vrbẽ,ni Valeriũ Coruinũ in ſe dictatorẽ creatum cum exercitu appropinquare audiuiſſent,ad octauum lapidẽ Appia via conſederũt,nec ita multo poſt dictator affuit,& iã ſtabant aduerſæ inter ſe acies, quũ ſignorũ aſpectus, & memoria patrię militũ irã ꝑmulſit. Nõdum erat Romanus miles ciuili ſanguini aſſuetus.Hic Dictator tẽpeſtiua ad pacẽ vſus hortatiõe,ac T.Quintio appellato,vt pacis potiuſq̃ pugnæ ſe authorẽ ſuis exhiberet,quod ille ſua etiã ſpõte facturus,quũ dictatoris authoritate ꝑmotus feciſſet,illorũ ꝑmiſſu in mediũ proceſſit,ſeq; & milites ſuos dictatoris fidei permiſit.idẽtidẽ eum obteſtatus, vt miſeroꝝ ciuiũ ſuſciperet cauſam,nihil petens vt ſibi caueretur,quando ipſe omni culpa procul abeſſet, militibus cauendum dicere,ne apud patres aut populum ea ſeceſſio cuiq̃ fraudi eſſet.Dictator iuſſis omnibus bono animo eſſe,citato equo Romam deuectus,patribus authoribꝰ in luco Petillini ad

Militibꝰ publice venia data.

populũ tulit,ne cui ea noxa fraudi poſtea eſſet,ne ſerio iocove ſeceſſio illa cuiq̃ poſtea exprobraretur,ne nomina ipſorũ militum delerentur,niſi ipſis volentibus. Additum ipſi legi ne qui tribunus militum in caſtris fuiſſet,deinceps ordinẽ duceret.Id propter P.Saloniũ factum pro

diderūt,q alternis annis nūc Tribunus fuerat,nunc primus centurio, quem primipilum dixere.Ita ſacrata lege res abolita eſt.Liuius author eſt,in quibuſdā annalibus prodirū,comitiis illis L.Genutiū Trib.plæb.ad populum tuliſſe,ne cuiq̄ fœnerare liceret.Item ne quis eundē magiſtratum intra decē annos caperet,Ne duos magiſtratus vno anno gereret.Vri liceret ambos cōſules plæbeios creari.Alii non dictarorem ad id creatum dixerunt,ſed per cōſulem rem omnem actā,Romæq; non foris eam ſeceſſionem fieri contigiſſe.Nec in T.Quintii villa,ſed in C. Manlii domo ducē quæſitū.Inde ad quartum lapidem profectos conſediſſe,nec a ducibus concordiæ mentionem motā,ſed ipſos exercitus, vbi exaduerſo ſtetere, ſubita ſceleris pœnitentia adactos,cum lachrymis ſeſe inuicem complexos.Atq; ita auerſis a pugna animis de concordia agi cœptum.Adeo parū fides conſtitit iis,qui eam rem memoriæ prodiderūt.Latini & Priuernares ciuili diſcordia freti Norbā & Setiā,Romanas colonias,ſubita incurſione populati ſunt. Iſq; tūc erat rerum Romanarū ſtatus,quum Philippus Amynthæ filius,qui Alexandro frarre ſublaro,matris Euridices fraude,rutorē regni aliq̄diu p rege egit. Supererat enim ex Perdica frarre,qui pari faude perierat,adhuc virilis ſtirpis ſoboles. Cæterū bellis vndiq; imminentibꝰ, quum ſerū videretur maturam pueri ætatem expectare,compulſus a populo Philippus regiū nomen ſuſcepit.Cōcirauit ille ab initio haud paruam de ſe expectatione,quū ipſa ingenii alacritate,& ad res gerendas prōptitudine,tum quia vates iā antea prædixerāt,vt vno ex Amynthæ filiis regnāte,florētiſſimus Macedonum fururus eſſet ſtatus.Principio igitur regni,quum hinc cædes frarrum,inde hoſtium Macedoniæ rebus imminentium multitudo,iuuenilem animum vehemēter ſollicitū haberent,accedebat his inopia rerum omnium, ob regnum aſſiduis exhauſtū bellis,quū tot curis bellicis,quæ vndiq; impēdebār,impar futurus eſſet,alias interpoſita pactione exoluit,alias redemit pretio,oīa aggreſſus,quibus trepidos militū animos confirmaret,ſui contēptū hoſtibus demeret.Fuit itaq; primum illi certamen cum Athenienſibꝰ quibus per inſidias victis,grauioris belli metu,ſine pretio captiuos reddidit.Bellum inde in Illyrios trāſtulit,multiſq; hoſtiū milibus in acie cæſis,Lariſſam vrbē nobiliſſimā cepit, mox Theſſaliā,vt meliore equitaru exercitū inſtrueret,nihil minus q̄ bellum metuentem inuaſit,qua ſine maiore certamine in poteſtatē redacta,vnum corpus equitū pedeſtriumq; copiarū inuicti conflauit exercitus.Duxitq; ſub id tpſ,quo hæc illi proſpere euenere,Olympiadē Neoptolemi regis Moloſſorū filiam i.vxorem,Ariſba altore virginis ac patruele,nuptias cōciliāte.Cæterum quū maiores ob hæc ille in horas aleret ſpiritus,nō cōtentus bellum propulſare poſſe a ſuis finibꝰ,quietos vltro laceſſebat.Methonā itaq; vrbē oppugnare adortus, ſagitta in prætereuntē ex oppido cōiecta,dextrū illi oculum excuſſit.Qua clade neq; ſegnior eſt ad bellum factus,nec aduerſus hoſtes iracūdior,vt paucis inde diebus veniā precātibus dederit,in quos deditos nō moderatum ſolū, ſed mitem etiā ſe præbuit.Critobolus medicus eius vulneris curatione magnā eſt Phamā adeptus.ꝙ extracta ex regis oculo ſagitta,citra oris deformitatem,curaſſet luminis orbitatē.Græciæ deinceps ciuitates vberē bellicoſo regi gerendarū rerū materiam præbuere,quæ dū ſingulæ aliis cupiūt imperare,omnes imperium amiſere.Mutuis eīn inter ſe bellis exhauſtæ,dū adhuc in ſuū exitium ruunt,Macedonica arma in ſua viſcera adegerunt, quibus oppreſſæ fœdū ſeruitiū ſeruire coactæ ſunt.Philippus harū libertati velut ex proxima īſidiarꝰ ſpecula,mutua populorū certamīna ab initio aluit,minus potētibꝰ auxiliādo,mox victos victoreſq; vna adorrꝰ facile ſubegit.Fuerūtq; Thebani malorū omniū cauſa, qui rerū nouiſſime in terra Græcia potiri,victos armis Lacedæmonios & Phocenſes,velut parua ſupplicia cædibꝰ & rapinis luiſſent,in cōmuni Græcorū concilio ſuperbe accuſarunt.Lacedæmoniis crimini datū,ꝙ Thebanā arcem induciarum tēpore occupaſſent.Phocēſibus ꝙ eſſent Bœotiam depopulati.& Thebani hæc illis crimina inrēdere,velut poſt arma,& varias cędes vtrinq; illatas & acceptas,locus eſſet legibꝰ in medio relictus.Vtriq; victorū arbitrio tanta ſuut pecunia dānati,vt quū Phocēſes agris,liberis,& coniugibus priuarentur,deſperatione adacti,Philomene quodam duce,Delphici Apollinis remplum,tanq̄ deo irari,auro & pecunia ſpoliarint,mercenario deinceps milite cōducto,bellū Thebanis intulerint.Peperit id ſcelus maiorē Thebanis inuidiā,qui Phocenſes ſua iniuria ad id ſacrilegiū coegiſſent,q̄ ipſis ſceleris authoribꝰ.Primo igitur cōgreſſu Philomenes Phocēſium dux Thebanos prælio victos caſtris exuit.Idē altero certamine ictus cōcidit.In huius locum Phocenſes Oenomaum ducem creauere.Thebaui de euētu belli ſolliciti Philippum ex Macedonia cū exercitu acceerſunt,atq; ita ſe externo imperio ſubiecere,q id in Græcis tantopere aduerſabantur.Philippus velut ſacrilegii nō Thebanoꝝ vltor

Primꝰ Centurio olim primipilus.

Variatio hiſtoriæ.

Philippi regis geſta.

Atheñ. vincuntur.

Olympias.

Philippus Rex altero oculo priuatur.

Philip. temperantia.

Græcarum vrbium diſcordiæ.

Phocēſium Sacrilegiū.

Phocen. cædes.

militem lauro coronatū in aciē ꝓducit. Phocēſes Apollinis fronde territi, tanꝗ manifeſtū nu-
men exaduerſo ſtaret, abiectis armis fugā capeſſunt, pœnaſq; violatæ religiōis ſāguine & mul
ta ſtrage vno tēpore expēdūt. Incredibile eſt quātā ea victoria Macedoniis apud externas etiā
gētes, virtutis phamā cōciliauerit. Illū vt ſtulta erat hominū ſuperſtitio ſacrilegii vltorē præ-
dicabāt, vnū eius ſceleris vindicē repertū, qđ humanū genus expiare debuiſſet. Habetur itaq;

Philippus Græciæ vrbes diripuit

Deo proximus per quē numinis maieſtas vindicata eſſet. Atheniēſes audito pugnę euētu, ve-
riti ne Macedonū arma in Græciā penetrarēt, Thermopylarū anguſtias, vt olim aduerſus Per-
ſas occupant. Philippus interea nihilo in ſocios pacatiore fuit, ꝗ in eos quos vicerat, animo, ci-
uitates, quarū pauloante Dux fuerat, & ꝗ illi victoriā fuerāt gratulatæ, hoſtiliter adortus, non
ſolū captas diripuit, ſed coniuges etiā & liberos omniū ſub corona vendidit, nō deorū templa
veritus, nō aras, nō deos penates publicos priuatoſve, quos vt hoſpes nō hoſtis ab initio ſubie-
rat, vt nō tā pietatis vltor extitiſſe, ꝗ impie delinquēdi occaſionē quæſiuiſſe videtetur: ad quā
infamiā abolēdā, haud multo poſt p oēs gētes miſit, q nobiliſſimos architectos magna mercede
accerſerēt, ꝙ aīo deſtinaſſet, muros, tēpla, ac phana, clariſſimis qbuſq; ciuitatibus in integrum
reſtituere, qoædā etiā ab imo excitare. Opifices qui opera redēpturi cōuenerāt, vana expectatio
ne decepti, tacito digreſſu, ne vim paterenť alii alio abierūt. Trogus author eſt, Cappadocū gē
tē ab eo deinceps ſubactā, ſed quæ cauſa ſit bello prætēſa nō poſuit. Olynthiis qđ ſatis cōſtat
idcirco bellū intulit, ꝙ duos Philippi fratres ex nouerca genitos, quos ille velut regni ęmulos
ad cædē requirebat, publico hoſpitio tutati eſſent, atq; ob eā cauſam vrbē Thracię nobiliſſimā
vi captā diripuit, direptā crudeliter excidit. Fratres in poteſtatē redactos extremo affecit ſup-

Olynthi excidium.

plicio. Sub id tēpus crediderim ab eo & Potideam captam, quæ in eodem tractu fuit, contigitq;

Alexādri ortus.

vt vno die Potideā ſit ipſe adeptus, & Alexādrū ſibi ex Olympiade natū acceperit, Illyrioſq; a
Parmenione ſuarū copiarū duce prælio fuſos, & in Olympio ſtadio ipſius equus victor extite-
rit, adeo fortuna illi in multis vno tpe arriſit. Alexāder circa ſextiles idus nat⁹ dicitur, quo die

Philippi felicitas.

Epheſiæ Dianæ tēplū deflagrauit. Id Heroſtratus incēdit, vt ſcelere atrociſſimo ſibi phamā cō
ciliaret, qui quū eā ſacrilegio cauſam prætendiſſet, parū abfuit, quin publico edicto ex homi-

Heroſtrat⁹ incēdit dianæ templū.

nū memoria exciderit. Macedo tot ſucceſſibus elatus, nequid inuiolatū hominib⁹ relinqueret,
mare inſtructis ad id nauibus lattocinio infeſtare eſt adort⁹, ſed fœdius illud, ꝙ a duob⁹ Thra
ciæ regulis de regno inter ſe diſceptātibus, arbiter accerſitus, cū exercitu vt ad hoſtes ꝓfectus,
vtrūq; regno ſpoliauit. Nec ita multo poſt cū Athenienſibus ſatis æquis cōditionib⁹ pacē ſan-
xit. Tū vero æmulatione quadā ex tota Græcia ad eum legationes cōfluere, & in his Theſſali
& Bœotii precati, vt Phocēſes aduerſus quos ſe ducē ab initio profeſſus eſſet, recenti bello ſe

Græcorum nota.

queretur. Tanto tū Phocenſium odio Bœotiorum animi exarſerant, vt ſuarum cladium obliti
perire mallent, ꝗ eorum, quos infenſe oderant, incolumitatem pati. Contra Phocenſium legati
adhibitis Lacedæmoniis & Athenienſibus bellum deprecati ſunt, cuius dilationem tū tertio a
Macedone redemerūt. Fœdū & indignum ſpectaculum, totam Græciam viribus & dignitate
omniū nuper terrarum principem, regūq; & gentium multarū victricem, nonnullarū etiā vr-
bium dominā, alienis ſedib⁹ excubantē, in alterius ope omnem ſpem belli & quietis repoſitam

Philippus Græcos circūuenit.

habere. Nec Philippus tantā potiūdæ Gręciæ occaſionem eſt aſpernatus, quin vtriſq; ſeorſum
dat reſponſum. Phocenſibus & iis qui pro ea gente precabantur, ſe iniuria tēperaturū pollice-
tur, Bœotiis in ipſorū gratiā arma recepturū, vtroſq; ſacramento adegit, vt quæ ſecum reſpō-
ſa ferrent, in occulto haberent. Mādat interea nihil parari, vt commodius bellū diſſimularetur

Phocēſium excidium & mœror.

ipſe nō multopoſt Græciā incautā adortus, Phocēſes primo in deditionē receptos, adeo crude
liter affecit, vt nō liberi parētibus, nō vxores viris, non cōiuges maritis, nō deorū ſimulacra tē-
plis relinquerentur. Incredibile relatu eſt qua ſæuitia captiuos populos victor Barbarus, huc
atq; illuc trāſferēdo, vexauerit. Nec interim comploratio vlla exaudiri, nec pauidus diſcurſus
erat vllus, ſed tacitus mœror hærebat animis, qui affectus cū ipſa diſſimulatiōe creſcit, eoq; va
lidius vrget, quo altius deprimitur, nūc veteres penates, nūc tecta, quibus ipſi geniti erant, libe
roſq; genuerant deſiderantes, nunc vicem ſuam dolentes, ꝙ in eam diem vixiſſent: nunc nato-
rum ſortes miſerātes, ꝙ ſæuo tēpore nati eſſent. Captiua gens tota eſt Macedonia diſtributa.
Dardanos inde cæteroſq; finitimos armis domitos Macedo ſubegit. Poſtremo ī ſuos cōuerſus

Ariſba.

Ariſbam per quē Olympiadis nuptias fuerat adeptus, regno ſpoliare eſt adortus. Erat is Epiro
tarum rex & patruelis frater Olympiadis, & Alexandri qui in Italia bellū geſſit. Alexandrum
igitur Olympiadis nomine in Macedoniam accerſitum, ad ſtupri conſuetudinē impulit, quem

poſtea viginti annos natū,regno Ariſbæ erepto,infanda ſtupri mercede donauit, iu vtroq; turpis & iniurius,quippe q nec in ſene cognationis iura ſeruauit cui ſine cauſa regnū ademit,& eū cui dedit,prius ſpudicū fecit q̃ regem.Ex præda inde vrbiū a ſe direptarū conſiderãs q̃ opulenta res eſſet Græcia,quãtum manubiarū ex ea armis victa poſſet expectari,vniuerſę gẽti bellū inferre ſtatuit.Byzantiū maritimam vrbem oſtio pontici maris,quem Boſphorū vocãt,qm̃ ſibi portas clauſiſſet,ſubita obſidione cingit.Trogus præter ea quæ de ipſiꝰ vrbis origine alio ſunt loco prodita,a Pauſania Spartano conditã,ſeptẽq; deinceps annos poſſeſſam author eſt,ꝑcedente deinde tempore varie nunc Lacedæmonioꝝ,nũc Athenienſiū armis defenſam.Incertꝰ rerum ſtatus in cauſa fuit,vt neutri eam ſibi ex toto vendicare ſint auſi.Fuerũtq; ꝑ hęc Byzãtii ad id tempus,velut in medio poſiti,ſuam libertatem tutati. Quū Byzantina obſidio ĩ lõgū traherẽt,nec Philippus haberet vnde exercitū vni vrbi aſſidẽtẽ aleret,maris latrocinio aliquã diu ſtipendii inopiã leuauit,centū ſeptuaginta nauibus merce honuſtis,aut hoſtiliter direptis, aut ne vexarent ad libitū expilatis.Cęterū quū copiis abũdaret,ne oĩs vitium conatꝰ lõga obſidione torpeſceret,aliquot Cherſoneſi vrbes cū parte copiarum in ſuã poteſtatẽ redegit.Erat per id tempus rex Scytharū Macheas,q cū ab Iſtri accolis ꝑmeret,auxiliū a Philippo ꝑ Apollonienſes petiit,ꝓmiſſa per legatos regni adoptione.Hoſtium interim deceſſu leuatꝰ bello Macheas,Macedonas qui in auxiliū miſſi fuerant retro abire iuſſit,ac Philippo nũciare,neq; ſe eiꝰ auxiliū petiiſſe,neq; adoptionẽ cuiq̃ mandaſſe,neq; Scythas Macedonibꝰ egere vltoribus,neq; incolumi filio ſibi hæredẽ defuturū.Philippus ad Scytham miſit,qui eum rogaret,vt in ſtipendiū tã longæ obſidionis aliqd ſibi pecuniarū mitteret,pręſertim quū eos quos ĩ Scythiã miſiſſet,ne viatico quidẽ,nõ modo ſtipẽdio eſſet ꝓſecutus.Ille regiõis & cæli ſterilitatẽ cauſatꝰ,nullas ait ſibi opes eſſe,qbꝰ regẽ expleat,turpiuſq; putare paruo defungi q̃ totū abnuere,Scythas virtute animi & duritia corporis,non opibus cenſeri.Philippus perbelle ſe tideri ratus,ſoluta Byzãtii obſidione Scythicū aggredit bellū,præmiſſis legatis,qui barbaro nunciarẽt,ſe ob Byzãtinã obſidionẽ ſtatuã vouiſſe Herculi,venire ſe vt eã iu oſtio Iſtri dedicaret, regi & Scythis oĩbus amicū:Macheas ſtatuã ſibi mitti iubet,pollicitꝰ fore,vt nõ ſolū eã dedicãdã curaret,ſed daturū etiã operã,vt impoſterū illa incolumis maneret.Exercitū ĩ ſuos fines induci vetat,ꝙ ſi ſe inuito ſtatuiſſet,fore,vt nõ multo poſt ipſiꝰ digreſſum eãdẽ euerteret.Animiſq; ꝑ hęc vtriq; irritatis,cõmittit pręliū,quo quū virtute & animo pręſtarent Scythæ,Macedonis tñ arte victi, ad.XX.M.puerorū & fœminarū,& cū his vim pecorū ingentẽ amiſere,& in his.XX.equarū milia q̃ alebant ad ſobolẽ ꝓpagandam.Triballi,q ad Iſtrū habitant, Macedonibꝰ ꝑda honuſtis ferociter occurrunt,negantq; Macedones ꝑ ſuos fines tranſituros,niſi tam opulentæ ꝑdæ fierent participes,hinc iurgium primo,mox ꝑlium ortū,in quo ita grauiter eſt Philippus vulneratus,vt per eius femur telū adactum,equum,in quo ſedebat,vno vulnere confecerit.Macedones regis caſu conſternati ꝑdã amiſere,ita Scythica ſpolia velut deuota Macedonibus pene luctuoſa fuerunt.Philippus in regnū reuerſus bellum diu diſſimulatum Athenienſibus intulit. Thebani rati id incendiū Athenienſibus victis ad ſe breui peruenturum ſocios ſe Athenienſibus iũgũt.Hę duę ciuitates vniuerſam Gręciã legationibus fatigant,monẽt,hortantur, vt cõmune illud incẽdiū ſecum reſtinguerẽt.Valuit publica charitas apud quoſdam qui ſocias ſibi partes ſuſceperunt,ſed multo plures metꝰ ad Philippū traxit.Poſtremo de ſumma rei ad Cheroniã dimicatū,vbi Athenienẽſes & Thebani,priſtinę virtutis memores,fortiter dimicãdo occubuere.Quippe q aduerſis vulneribus loca quæ a ducibus tuenda acceperant,cadentes ſuis corporibus obtexerũt.Illa demū pugna vniuerſæ Græciæ libertatẽ ademit.Mirū qua arte Philippus ꝑſentẽ lętitiã texerit,neq; ſolita ſacra eo die feciſſe dicit,neq; de more cõuiuatus, nõ coronas nõ vnguẽta ſumpſiſſe,ne riſiſſe qdẽ,& quãtū aſſimulare potuit,ita vicit, vt victorẽ ſentiret nemo,nec ſe regẽ Gręciæ appellari voluit,ſed ducẽ.demū ita inter ſuoꝝ lętitiã & hoſtiū dolorẽ tẽperauit,vt neq; victoribus aſſultare ſit viſus,neq; victis inſultare.Athenienſibus quos ĩfeſtiſſimos habuit captiuos gratis reſtituit,& peremptoꝝ corpora ſepulturę reddidit. Alexãdrū filiū,quem iam inde a Byzantina obſidione duodeuiginti annos natū in caſtra accerſiuerat,vt prima militiæ rudimenta apud ſe deponeret,& q primus iu ſacram Thebanorum cohortẽ irruperat,Athenas cum Antipatro miſit,qui cum ea ciuitate pacem iungeret.Cõtra Thebanorū captiuos non ſolum non dimiſit,ſed interfectorum etiam corpora vendidit.principes ciuitatis alios percuſſit,alios in exiliū egit,bonaq; omnium occupauit,exulibus ad trecentum numero reſtitutis,qbus ciuitatis adminiſtrationem permiſit,apud quos,quū quinq; ciuitatis aſſerto

Philippi flagitia in propinquos.

Philippus Byzantiū obſedit.

Macheas Scytharū rex.

Eludit Philippꝰ a Scytharū rege.

Philippus Scythas ꝓlio ſuperat.

Philippus vulneratur

Græcorum virtus.

Philippus Gręcos ſubigit.

Prima ĩ Alexãdro militię rudimẽta.

Thebanorꝫ constantia.

res poſtularent,ꝙ per iniuriã ſe in exilium egiſſent,eius conſtantiæ fuerũt,vt omnes ſe authores faterent,contẽderentꝗ melius cũ republica tunc actum,quum illi damnati eſſent, ꝗ̃ quum in vrbe reſtituri.Mira hoim conſtantia,de iudicibus vitæ neciſꝗ ſuæ , ingenue quod ſentirent indicaſſe,& ꝙ libertatẽ,quã viribus vindicare nõ poſſent,lingua vſurparẽt. Miror Philippum ea in Thebanos ſęuitia vſum,& ꝙ non plus vetus hoſpitiũ apud eum,ꝗ̃ præſens iniuria valuerit. Triennio Philippus puer Thebis fuerat,atꝗ ex Epaminondę cõſuetudine ea cõſecutus credit,per quæ poſtea tantus imperator extitit.Ipſe Græcię rebus compoſitis,vniuerſæ gentis cõciliũ Corinthum aduocauit,vbi pacem legeſꝗ ſingulis Græciæ ciuitatibus,pro cuiuſꝗ meritis ſtatuit,conciliũꝗ omnium veluti ſenatũ vnum delegit.Soli Lacedęmonii legem & legis authorẽ contempſerunt. Auxilia inde ex tota Græcia conſcripta,ſiue oppugnante aliquo manu illa iuuandus eſſet,ſiue ipſo duce alicui bellũ inferẽdũ. Nec dubium erat ferociſſimum regem, rebus ꝓſpere fluentibus,maiora animo cõcipiẽtem,tantas opes in Perſas comparare . Ad.CC. milia peditũ ſcribebanẽ,equitũ qndecim milia,citra Macedoniæ opes,ex ea auxiliorũ formula. Et iam Parmenionẽ,Amyntham,& Attalum in Aſiam pręmittere parabat,cogebanturꝗ ſub vernũ tẽpus ad Aſiaticum bellum ex tota Græcia auxiliares copiæ,quum ipſe Olympiade,ob ſuſpitionẽ ſtupri,vt qdam tradiderunt,expulſa,Cleopatrã Attali filiam, vt Trogus ſcribit,vt

Philippi regis interit⁹

Plutarchus Attali ſorore genitã,matrimonio ſibi iunctã,medio nuptiarum apparatu,a Pauſania nobiliſſimo adoleſcente interfectus eſt,dieſꝗ lętitię deſtinatus,luctu eſt & mœrore regii funeris fœdatus.

Pauſaniæ ignominia.

Cauſam cędis inde ortã ferũt,ꝙ ab Attalo Cleopatrę auũculo Pauſanias cõſtupratus,& ab eo ꝑ contemptum plurium conuiuarum libidini,vt vile ſcortum,ſubiectus eſſet, quapropter ꝓ ludibrio in ora omniũ abiuerat,ſæpius apud regem tam inſignẽ cõtumeliã fruſtra ꝗ̃ſtus,quũ cerneret etiã tantũ abeſſe, vt ob eam rẽ Attalus quicꝗ̃ eſſet incommodi aditurus,vt ducatũ etiam nuperrime a rege accepiſſet,omnẽ iram in Philippum vertit,atꝗ vltionẽ quã ab aduerſario non potuit ab eo vt ab iniquo iudice audax adoleſcens exegit.Multi perſuaſum habuere Pauſaniã ab Olympiade miſſum,nec Alexãdro ignaro.Satis conſtat Olympiadẽ percuſſori fugienti equos ꝑparatos habuiſſe,& mox Pauſaniæ in crucem ſublato(nam ad ſupplicium eſt poſt cædem retractus)auream coronam noctu impoſitam, quod facere Alexandro filio ſuperſtite,præter ipſum,qui vltor timebatur,alius quidem nemo fuiſſet auſus.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS QVARTÆ, LIBER QVARTVS.

Conſules.

PHILIPPVS Amynthæ filius qui Macedonũ opes in tantũ auxit,vt iam merito Perſis formidoloſæ eſſent,in hunc modũ periit. Romani autẽ per id tempus aut certe nõ multo prius poſteriuſve C.Plautio iterũ & L.Æmylio Mamerco cõſulibus, Priuernatib⁹ bellũ indixere: quia Norbam & Setiam colonias eſſent,vt diximus,populati. Volſci quoꝗ ad Satricũ caſtra communiuerant. Plautius cui ea prouincia forte euenerat,Priuernatibus prælio victis,eorum vrbẽ vi cepit, captæ præſidiũ impoſuit:In Antiates deinde mouit , qui ad Satricũ caſtra fecerãt,dubio hic marte dimicatũ, præliumꝗ priuſꝗ̃ fortuna alterutro iclinaſſet ſubita tẽpeſtas diremit. Terra cædes vtrinꝗ fuit. Parabant ſe Romani nihilo ſecius ad pugnam in ſequentem diem.Contra Antiates præſenti clade territi,nocte quæ eſt diem illum ſecuta,relictis caſtris in pacatum noctis ſilentio abierũt: magna vis armorum,quum inter cadauera cæſorum,tum in caſtris quæſita,conſul duplici pręlio victor omnem hoſtium regionem ad mare vſꝗ populatus eſt.Æmylius Sabellicum agrum ingreſſus,quum nuſꝗ̃ hoſtis occurreret,late omnia prædatus,cum multa populatione circum

Sabelli.

agebat exercitum.Samnites qui Sabelli a Græcis dicuntur,agreſti illa clade perculſi,pacẽ ꝑ legatos orant,Cõſul eos ad ſenatũ reiecit.Samnitium poſtulata fuerunt,vt pax ſibi redderetur, ſi ita patribus placeret,& vt Sidicini belli exequẽdi ius ſibi remitteretur,quando illi perpetui ſibi hoſtes eſſent,nec Romanorum amici eorũve ditionis facti adhuc eſſent. Conſultus de his ſenatus cenſuit reddendũ Samnitibus fœdus ſecũdũ eorum poſtulata.Reſponſumꝗ legatis eſt ꝑ populũ Ro.non ſtetiſſe,quin priſtinũ inter ſe fœdus perpetuũ eſſet & inuiolabile. Nec quum belli ſua culpa cõtracti Samnitẽ pœniteret,obſtari quo minus amicitia recõciliet,qđ ad Sidici-

Fœd⁹ Sãnitib⁹ reddit.

nos attineret,nihil intercedi quo minus Sãnitibus pacis & belli liberum eſſet arbitriũ.Fœdere iterũ icto,poſtꝗ̃ Romanus exercitus ĩde abduct⁹ eſt annuo ſtipẽdio frumentoꝗ in triũ men-

ſiũ alimoniã accepto.Ita eñ fuerat conſul pactus,ob id inducias hoſtibus datas,quoad ꝑ lega-
tos de pace ageref.Sãnites Romano bello ſoluti,cõfeſtim Sidicinos noua obſidione repetunt,q
quũ ſuis viribus ſtare nõ poſſent,eſſetq; haud procul vt iã hoſtis eoꝝ vrbe potiref,tũ demũ de
dẽtes ſeſe a Romanis auxiliũ ĩplorãt:ea deditio vt ſera vltimaq; neceſſitate exꝑſſa,a Romanis
nõ eſt recepta.Sidicini ſpe Romani ꝑſidii abiecta,ad Latinos q iã dudũ in armis erãt,cõfugiũt. Sidicini La
Latini Sidicinos cõplexi,cõfeſtim legiones trãſmittunt iu Sãniũ,iungũt ſe iis Campani ſuæ iu tinoꝝ ſunt.
Sãnites irę magis q̃ Romani beneficii memores.Fœdatus eſt Sãniticus ager populationib⁹,ac
ſæpius etiã certatũ,qbus prælііs etſi ſuperiores fere Latini fuerant,ne ſępius dimicandum eſſet
haud inuiti ex hoſtico exceſſere.Legati ab Sãnitibus Romã miſſi,qui quereref ea ſe Romano
rũ fœderatos pati,q̃ ne hoſtes quidẽ antea paſſi eſſent.Satis Romanos habere , ꝙ de Sidicinis Samnitiũ
& Campanis victoriam ſibi eripuiſſent,abſtinerent ſaltem ea iniuria , Samniticum nomen ne querelæ.
ignauiſſimis populis laceſſendũ dederẽt:Arcerẽt Latinos & Cãpanos,q Romanę ditiõis eſſent
Samnitiũ finibus,vel coercerent potius armis,ſi minus imperio parerent.Reſponſum eſt Cam
panos vellent nollent geturos,iu Latino fœdere nihil poſitum eſſe,vt cũ qbus velint bellare nõ
poſſint.Id reſpõſum Cãpanos a Romanis metu alienauit,& Latinos ad apertã defectionẽ fero
ciores reddidit.Principes ipſius gentis ꝑ ſpeciẽ belli in Sãnites cõparãdi conſilia inter ſe cõferẽ
tes Romanũ bellũ agitare,accederéq; his cõſultationibus Cãpaui recentiſſimi beneficii imme
mores.Cæterũ vt res Romana cõmodius oppugnaref,placebat Sãnites prius debellare.Huiuſ
modi cõſilia indicio Romã delata,haud legitimo comitioꝝ tp̃e expectato,cõfeſtim noui creanf
conſules T.Manlius Torquatus & P.Decius Mus.Hoc anno Alexãder Epiri rex magni Alexã
dri auunculus iu Italiã claſſe appulit:Cauſa acceſſus & ei⁹belli euẽtus,loco haud multũ diuer Conſules.
ſo explicabif.Romani etſi defectio Latinoꝝ nulli erat dubia, Decem tñ eius gentis pricipes Ro
mã accerſunt,velut de Sãnitico bello cũ his acturi,ſed vt corã potius cognoſcerent,q̃ illi ani
mo cõſilia agitarẽt.Fuere in his L.Annius Setinus & L.Numitius Circẽſis Latinoꝝ pretores,
ambo ex Romanis coloniis,q ꝑter Velitras,ipſam Romanã coloniã,Volſcos etiã ad bellũ conci
uerant.Hoꝝ Annius priuſq̃ Romã ventum ſit,multa in Latinorũ concilio ferociter locut⁹,au
thor fuit ſuis,vt a Romanis peteref,ſi iu fœdere vellẽt Latinos ꝑmanere,vt alter conſul iã ide
Latini noĩs crearetur,& par ſenatorũ numerus ex eadẽ gente,vt ex æquo Latini cũ Romanis Annii oro.
viuerent.Monſtrate interea nullũ vnq̃ fuiſſe tẽpus, quo Latini vetus ſeruitutis iugum facili⁹
excutere potuiſſent,q̃ tũc,quũ Cãpanos,Sidicinos,& Volſcos ſecũ haberẽt, floreretq; Latium
quũ opibus,tum militari iuuentute.Stulte quidem & ſegniter nimis facturos Latinos ſi non ſi
bi libertatẽ vindicarent,quã illi taciti concederent.Negata iam antea ex fœdere auxilia,tacitũ
tuliſſe Romanos,intuliſſe arma ſuis auſpiciis Latinos finitimis,nec ab illis bello interdictũ. Re
ceptos in fidẽ Sidicinos,Campanos alienatos,Samnites multis cladibus affectos,nec ab Roma
motũ eſſe quicq̃.vnde putarent eſſe eam Romanoꝝ modeſtiã,niſi ex cõſcientia ſuarũ virium?
Satis cõpertũ ſe habere,Samnitibus eoꝝ fidem implorãtibus,haud fateri auſos, Latiũ ſub Ro
mano eſſe imperio.Iturũ ſe,ſi ita omnibus videref,atq; cõmuni Latinorũ nomine ea ſe a ſenatu
& po.Ro.non minori animo poſtulaturũ,q̃ ibi in ſuoꝝ conſpectu poſtulanda cenſuiſſet . Ma-
gno quidẽ aſſenſu & fauore Annius auditus eſt,iuſſuſq; ea Romæ agere ac dicere,quæ ex Lati
ni nominis dignitate fideq; ipſius eſſent. Vbi igif in Capitolio ſtetit,ibi eñ dat⁹ eſt Latinis Se
natus,ac T.Manlius conſul ab his peteret,ne Latini bello Sãnites inceſſerent, Tẽpus erat inqt Latinorum
Annius T.Manli & patres conſcripti,iã nihil vos pro imperio nobiſcum agere,cum Latium ar poſtulata.
mis & viris potens videretis,Sãnites a nobis victos,Sidicinos noſtræ ditionis factos, quũ Cã-
pani & Volſci nobiſcũ ſint,quũ veſtrę etiã coloniæ Latiuoꝝ imperiũ veſtro prętulerint.Nunc
qm̃ vos regno finem non imponitis,poterat Latiũ ſe ipſum armis in libertatem aſſerere,ſed ne
non aliqd conſanguiuitati a nobis datũ puteris,viſum eſt qm̃ vires ipſæ ęquatæ ſunt æquas vo
bis conditiones pacis afferre,vt cõſul alter ex Latio creetur,alter etiã ſenatus ex æquo vtrinq;
conſtituaf,fiatq; ex duobus populis vnus,vna reſpu.& qđ vtriſq; bene vertat,ſit ſane hæc pa-
tria,omnes Romani vocemur.Tanta animorum indignatione,iprudẽtiſſima eſt Annii vox au
dita,vt Mãlius cõſul iureiurando affirmauerit,ſi tanta patres demẽtia caperet,vt a Setino ho
mine ſenatus leges accipet,cũ ferro ſe in curiã venturũ,atq; ibi quẽcunq; Latinum offendiſſet
hoſtiliter interfecturũ.Exprobrata igif Latinis perfidia,acceptorũq; beneficiorũ obliuione,cõ-
feſtim iuſſi ſunt curia excedere.Annius quũ & ipſe concitato aĩo tumultuoſe ſe e veſtibulo tẽ Annii Seti
pli priperet,lubricitate ſcalarum lapſus,ita grauiter ſaxũ ceruice offendit,vt ſopit⁹ ſit. Alii ex ni caſus.

animatũ dixere,qđ omen ad eius belli euẽtũ ꝑtinere eſt viſũ. Nec id reticuit cõſul curia egreſſus,ꝓdicans ſe Latinoꝝ legiones ita proſtraturũ,vt iacentẽ legatum videret, quæ vox a populo excepta,tantũ ardoris animis iniecit,vt cõtra ius gentiũ legati violandi fuerint, niſi a cõſule miſſi eſſent,q illos extra fines proſequerent̃.

Bellũ Latinis indicit̃.

Bellũ magno ordinũ conſenſu in Latinos decretũ.Cõſules duobꝰ exercitibꝰ cõſcriptis,ꝑ Marſos & Pelignos in Samniũ profecti,adiũcto Sãnitiũ exercitu,ad Capuã,quo iam Latini & ſocii cõuenerãt,caſtra locant.Ibi vtriq; conſuli eadem per quietẽ obuerſata ſpecies,viri ſtatura auguſtiore humana habituq; maiore dicentis,ex vna acie imperatorẽ diis manibus,ex altera exercitũ deberi,vtrius exercitꝰ impetator ſe ſup hoſtiũ

Oraculum.

cateruas deuouiſſet,eius populi victoriã fore. Cõferũt inter ſe cõſules nocturnũ illud oraculũ victimaſq; vterq; cædit ad irã deũ auerrũcãdã. Hic cũ aruſpicũ reſpõſa cõceptæ aĩo religioni reſponderent,inter ſe cõparant,vt vtrius cornu prius inclinaſſet,ſeſe pro patria deuoueret.Cæterũ ne volũtariæ mortis cauſa ignoraret̃,eſſetq; ꝓinde ducis ĩteritꝰ militibꝰ terrori, Legatos & Cẽturiones occulte cõſilii huiꝰ faciũt participes,& qa cũ Latinis res futura eẽt,gẽte,lingua,moribꝰ,armoꝝ genere,Romanę ꝑrq̃ ſimili,edictũ eſt,ne qs extra ordinẽ ĩ hoſtẽ dimicaret. Forte accidit vt inter cęteros turmarũ ꝑfectos,qui omnia circa explorare iuſſi erant, T.Mãlius cõſulis filius cũ ſuis turmalibus ad tumulũ caſtris hoſtiũ imminentẽ proceſſerit. Is vbi ad iactũ teli in hoſtiũ cõſpectu ſterit,eſtq; ab hoĩbus diuerſæ ſtationis agnitus (vulgo eñ viri illuſtres inter ſe noti erant)Genutius Metius Tuſculanus vir ĩter ſuos genere & militia clarus paululũ a ſtatione ꝓgreſſus ecqđ cauillabundus ait,eo ne cõſilio huc Manli veniſti, vt vna Romana turma aduerſus Latinos & ſocios cõfligeres!Quid cõſules interea! Quid conſulares exercitus agẽt!Aderũt inqt Malius conſules nõ multo poſt,aderitq; cũ his Iuppiter ipſe,vltor fœderis a vobis violati,& ſi ad Regillũ lacũ ad ſatietatẽ veſtrã maiores noſtri pugnauere,hic quoq; efficiemus ne acies vobis & collata nobiſcũ ſigna,multo ꝑ̃ius ſint cordi futura q̃ tũ fuerint.Ad ea Genutius vis qñ dies iſta expectanda eſt,qua tãto conatu exercitus moueatis,vt mecũ ĩterim cõgreſſus experiamur quãtũ Latinus Romano,Romanuſve Latino virtute ꝓſtet!vt ex viniꝰbreuis pugnę euentu decernat̃,quale ſit copiarũ olm futurũ certamen!

Mãlii filius cõtra imperiũ pugnat

Ibi Manlius ſeu ira impulſus,ſeu qa pudebat certamen detrectare,conſulatis ĩperii oblitus,præceps in certamẽ ruit,equitibus cæteris velut ad ſpectaculũ ſummotis,aduerſi ambo in ſe cõcitãt equos,& quũ ĩfeſtis cuſpidibus cõcurriſſent,Manlii cuſpis ſup galeã hoſtis elapſa eſt,Metii trans ceruicẽ eq,inde ſubito equoꝝ circũactu infeſtius congreſſi,Mãliusĩter aures Metiani equi ſpiculũ defixit, ibi ſaucius equus,quũ anterioribus pedibꝰ arrectis,iactatione capitis ſæuiret,Metiũ ad terrã excuſſit quẽ parma cuſpide innixũ,dũ in pedes a graui caſu conat̃ aſſurgere, Manlius a iugulo percuſſum,vt ꝑ coſtas ferrũ emineret,terræ affixit.Legit inde iacentis ſpolia,multaq; ſuoꝝ lætitia in

Mãlius victor ĩ caſtra reuertitur.

caſtra eſt ad patrem reuerſus,ignarus interim immĩnetis fati,parũq; neglecti imperii memor. Poſtq̃ igit̃ eſt ad ꝓtoriũ ventũ,vt omnes inqt iuuenes ſcirent Manli pater,me vere tuã eſſe ꝓgeniẽ,equeſtria hęc ad te ſpolia retuli,ex cæſo hoſte capta.Conſul filiũ auerſatus confeſtim cõcionẽ aduocari iubet,quę vbi frequens ante prætorium ſtetit,Tum ille,quando inquit T.Manli neq; cõſulare ĩperiũ,neq; patriã maieſtatẽ reueritus,aduerſus noſtrũ edictũ extra ordinẽ pugnaſti,quantum in te fuit,ſoluiſti diſciplinam militarem, qua Romana res ad hũc diem ſtetit;

Mãliꝰ ĩ filiũ capitaliter aĩaduertit.

adduxiſti me certe in eã neceſſitatem,vt aut reipu.me obliuiſci oporteat,aut(quod ſatiꝰ erit) ingenitæ charitatis in filiũ,triſte exemplum,ſed noſtrę ciuitati in poſterum ſalubre,erimꝰ.Ego morte tua ſanciẽdũ cõſulare imperium cẽſeo,nec ſi quid in te noſtri ſanguinis eſt,recuſabis,qn militaris diſciplina,q̃ per te ſoluta eſt,tua in integrum poena reſtituatur. Tantum ille effatus lictor inqt deliga ad palũ.Defixit omniũ animos pauore ſæuum imperium,non aliter q̃ ſi in ſe virgæ & ſecures expedirent̃.Metu proinde magis q̃ modeſtia tota cõcio quieuit,tenuitq; mœſtum illud ſilentium,quoad ſanguis reciſa ceruice fuſus eſt.Tum libera comploratio coorta,lamentari vulgo infeliciſſimam iuuenis ſortem,patremq; authorem ſupplicii vt impium execrari.

Impetia Mãliana.

Corpus Manlii milites,rogo extra vallũ inſtructo,quanta funeris celebritate fieri potuit,cõcremarunt.Manliana ĩperia,quia ille tam ſeuere in filium animaduertiſſet,non tantum in præſens tempus,ſed ad poſteros horrenda,triſtioriſq; exempli extitere.Fuit deinceps pugna,q̃ cũ

Ordines aciei.

hoſte cõmiſſa eſt,ciuili bello ſimilis,adeo omnia præter animos Romanis Latiniſq; in acie conformia fuere,in prima acie haſtati erãt,quindecim manipulis inter ſe parũ diſtãtibus,& in his leuis armaturæ milites,q haſtas tantũ habebant & geſa.Principes ĩde poſt hos locati robuſtioris ætatis,Hi ſcutati omnes,inſignibuſq; armis inſtructi,Erat id.XXX.manipulorum agmen

Antepilanos appellabant.Poſtremo loco q̃decim ordines locati erant.Habebat ordo ſexcẽtos Antepilani
milites & duos centuriones.Vnuſquiſq; ordo in tris diuiſus erat partes,quarum vnamquanq;
primũpilũ vocabãt.Haſtati igitur omniũ primi pugnam inibant,qui ſi hoſtem profligare ne-
quiſſent,mediis ordinũ interuallis retro abeuntes inter pricipes ſe recipiebãt.Erat tum princi- Principes.
pũ certamen,quos haſtati nuper pugna egreſſi ſequebantur.Triarii ſub vexillis conſidentes ſi Triarii.
niſtro crure porrecto ſtabant,ſcuta innixa humeris,haſtas ſurrecta cuſpide in terra fixas tene-
bãt,velut vallo quodã ſepta inhorreret acies,ſi apud pricipes parũ ꝓſpere dimicatũ eẽt,a pria
acie ad Triarios retro abibãt,inde ꝓuerbiũ vulgo percrebuit,quũ in re aliqua laboraretur: Res Adagium.
ad Triarios rediit.Triarii cõſurgẽtes,haſtatis & pricipib⁹ ĩter ordinũ interualla receptis,den-
ſo agmine hoſti occurrebãt,terrori erat noua repẽte acies oculis oblata,ac cęteris multo horri
dior.Habuit vexillũ,q̃ñ eo venimus,vt eius rei mentio nuper ſit facta.CLXXXIII.milites,Or Vexillum.
do vero ſexcentos.vtpote,qui tria haberet vexilla.Legio ea tempeſtate qua hæc geſta ſunt qua Ordo.
hominũ milia,quum a principio quaterna habuiſſet.Poſtremo ex ſenis milibus & amplius fa- Legio.
cta eſt.Et Romana acies ita ſtetit aduerſus hoſtẽ eo die ĩſtructa,neq; a Latinis qui tum hoſtes
erant quicq̃ variatũ,vt non vexilla cum vexillis ſolum,ſed haſtati cum haſtatis concurrerent,
principes cũ principibus,centuriones cum centurionibus. Haud procul radicibus Veſuuii p̃- Veſuuius
liũ commiſſum: Eſt is mõs in Campania,mari incubans,vitifer,memorabili incendio inſignis. mons.
Manlius dexterũ cornu,lęuum Decius tenuit.Primo concurſu pari eſt ardore dimicatum,mi-
lites hoſtiũ impetu degrauati,ſe ad principes receperunt.Decius conſul ad Mar.Valeriũ con-
uerſus,Deoꝝ (inquit) Valeri auxilio res Romana indiget.Age nunc Ro.Po.Pontifex præfa-
re carmen,quo me ꝓ legionibus deuoueam:pontifex illi pretextã togam primo induxit,Ide ve Decius ſe
lato capite manu ſubter togã ad mentũ exerta,ſup haſtas pedibus ſubiectas ſtãtẽ dicere iubet deuouet.
Iane pater,Mars,Quirine,Bellona,Lares,Diui Nouenſiles & indigetes,Diui quorum eſt pote- Votiua ver
ſtas noſtrorũ,hoſtiũq;,Dii manes,vos p̃cor,veneror,veniam peto,vti Populi Ro.Quiritiũ vim ba.
victoriãq; proſperetis,hoſteſq; populi Ro.terrore,formidine ac morte afficiatis. Ego ſicut ver-
bis nũcupaui,ita pro republica Quiritiũ,legiones,auxiliaq; hoſtium mecũ diis manibus deuo-
ueo.Hęc ita p̃catus lictores ire ad collegã iubet,ac nũciare ſe iã deuotũ eſſe,quod credo ideo fa
ctũ ne caſu aliquo ille quoq; ſe deuoueret,atq; ita exercitus ducibus ſpoliat⁹ maius aliqđ diſ-
crimen adiret,ipſe Gabino ritu cinctus armatus in equũ inſiluit,ſeq; in medios hoſtes ĩmiſit,&
Latinis & Romanis lõge auguſtior hũano,& quaſi cęlo demiſſus repente apparuit, ita oĩs ter- Turbat̃ ho
ror pauorq; cũ illo ĩ hoſtes delatus,Latinorũ ſigna primo turbauit, mox tota acies ꝑculſa,qua ſtium acies
cũq; ille eq ĩpetu ferebat̃,haud ſecus q̃ peſtifero aliquo ſidere icti hoſtes pauitabãt. Ad poſtre-
mũ eo cadente cõſternatę Latinoꝝ cohortes fugã ea parte fecerunt. Non poſſum hoc loco,qđ Vanę ſuper
ſępe alias feci,non mirari illius ſęculi amentiã,ꝙ in re tam ſeria nõ cernerent viri illi digni alio ſtitionis ex
qui,qui media ambulaſſent luce,hæc malorũ dæmonum ludibria,vt de Decio nil dicam, q cha probratio.
ritate patriæ adductus,aut laudis cupiditate ſe hoſtibus perimendũ obtulit,vtrũq; enĩ excuſa
ri poteſt:Quid alii?an tantũ delirare oportuit,vt crederẽt eũ,qui ſe dęmonibus ſolenni p̃catio-
ne addixiſſet,eundẽ potuiſſe alios ſecum deuouere,vt eo cadẽte,neceſſe fuerit & eos cadere, in
quos nullũ ius haberet?Qua occaſione recepta,ne legiões quidẽ armare opus fuerit, neq; ferro
decertare,ſi quantũuis magno prælio Romani,vel vno milite amiſſo, defungi potuiſſent. Sed
hic aliq̃s.Satis conſtat Decii decurſu turbatos eſſe hoſtiũ ordines.Turbati ſunt fateor, ſed nõ
ita fugati,vt ſigna deſererent,qđ Liuius demõſtrat.Nec in Decio pręter ferrũ quicq̃ timere po
tuerunt,q̃ppe quẽ deuotũ neſciebant,q̃q̃ ſi id quoq; ſciri potuiſſet,religionis opinio,nõ vis dæ
monũ aliqua obfuiſſet.Neq;.n.licet cuiq̃ deuouere,qđ non ꝓprii ſit iuris, q̃ñ iſta ratione facile
ab vno quouis hoĩm potuerit humanũ gen⁹ exterminari.In quo illud adhuc magis deteſtabi-
le fuit,ꝙ cõſuli ex dirę ſupſtitiõis ĩſtituto,vt Liuius ſcribit,liceret nõ ſe tãtũ,ſed quẽuis ex ſuo
exercitu,cũ legionib⁹ hoſtiũ deuouere.Qui ſi caſu aliquo ſeruatus eſſet,rũ ſignũ ſeptem pedes Quid ſi de
altũ,aut maius in terrã defodi oportuiſſe,piacularemq; ibi hoſtiam mactari,vbi ſignũ eſſet de uotus ſerue
foſſum,Romanũ magiſtratũ eo deſcendere nefas fuiſſe. Qui ſeſe deuouiſſet vt Decius,ni mori tur.
cõtigiſſet,neq; publicũ ſacrũ pure faceret amplius.Cęterũ terrorẽ & fugã illã Romana virtus,
vt ſępe alias,fecit,q̃ iã antea hoſtibus haud ignota,nõ potuit nõ eſſe formidoloſa. Illud potius
crediderĩ,malũ aliquẽ geniũ,Cõſules nocturna ſpecie deceptos,ad id facinus ĩpuliſſe,vt maior
cędes ex ea deuotiõis forma oriret̃,& vt nõ ſolũ Deci⁹ ſed Decii etiã fili⁹ ſic p̃iret,dign⁹ vterq;
quoꝝ phamã oĩs celebret poſteritas,ꝙ ꝓ patria vitã abieciſſet.Mãlius audito collegę ĩteritu,

Manlii pie- lachrymis rēperate nō potuit. Verū qa diuerſa ꝑte pugna inſtaurata nūciabaṫ, paululū addu-
tas in colle- bitauit, an Triariis ad cōſurgēdū ſignū daret, ratus tñ cōducibiliꝰ id ſubſidiū ad extremū cer
gam. tamen ſeruare, accēſos a nouiſſima acie ante ſigna procedere īperauit. Id Latini cōſpicati, Tria
rios nō accēſos eos eſſe rati, ſtatim & ipſi Triarios in primā aciē ꝓducūt, q quū aliquādiu ſaní
pugna ſeipſos fatigaſſent, ꝑfregiſſentqꝫ haſtas, aut ferrū hebetaſſent, pulſis ad extremā aciē Ro
manis, quū ſe ꝓlio defunctos Latini arbitrabanṫ, Romani exercitus Triarii, ſigno a conſule ac-
cepto, recētes in fatigatum hoſtem impetum faciunt, armoꝝ fulgor & acies eximprouiſo coor
ta hoſtem ꝓcellit, perturbantqꝫ hoſtium principia, ora haſtis ferientes, cæſoqꝫ primo virorū ro-
Latinorum bore per alios manipulos velut inermes vadunt intacti, tantaqꝫ ſtrage difiecti ſunt hoſtium cu
ſtrages. nei, vt vix quarta pars hoſtilis exercitꝰ ſupfuerit. Iuuere nō nihil Samnites Romanā aciē, q ſub
radicibus montis ad terrorē hoſtiū ſteterant inſtructi. Latini ex fuga ſe Minturnas recepe. pri-
ma victoriæ laus penes ipſos duces fuit, quoꝝ Decius ſe deuouerat, Manlius ita ſtrenue fuerat
in acie verſatꝰ, vt Latini & Romani apta ꝓdicatione poſt pugnā teſtati ſint, vtriꝰ partis T. Mā
lius dux fuiſſet, eā haud dubie vincere oportuiſſe. Decii corpus poſtridie cooptū telis inter ho
ſtiū cumulos reptū, collega, q̄ ornatiſſimo potuit appatatu, funerauit. Exibat Lauinio Miloniꝰ
ꝓtor cū magnis Latinoꝝ copiis vt ſuis auxilio iret, quū nūcius acceptę cladis eſt eo ꝓlatus, tū
ille dixiſſe ferṫ, ꝓ parua via magna eſt merces Romanis ſoluenda. Quidā authores fuere, Sāni-
tes & ipſos, poſt cōmiſſum ꝓliū, Romanis affuiſſe. Paucis īde diebꝰ, Numiſii īpatoris ſui ductu
vno delectu habito, nihilo minore exercitu Latini ad Trifanū iter Sinueſſā & Minturnas Ro-
mano cōſuli occurrūt, ibi prius q̄ locus caſtris caperet, ſarcinis in mediū cōiectis, recēs ꝓliū eſt
cōmiſſum, quo adeo res hoſtiū ſūt acciſę, vt Latini nōis ciuitates vltro ſeſe dediderint. Eā de-
ditionē Cāpani ſecuti ſūt. Vtriqꝫ agro mulctati. Latinus ager & Phalernꝰ, q Cāpani popľi fue
Cāpani & rat, vſqꝫ ad Vulturnū flumē Romanę eſt plębi diuiſus. In Lario bina iugera, tria ī Phalerno, qa
Latini agro lōgius diſtaret, ſingulis data. Latinoꝝ Laurētes & eqtes Cāpani, qa a Romanis nō deſciuiſſent,
mulctantur extra noxā fuere, renouatūqꝫ cū Laurētinis antiquū fœdus, atqꝫ ita īſtitutū, vt quotannis reno
uareṫ. Cāpanis eqtibus ciuitas data. Mālio Romā veniēti ſeniores tātū obuiā proceſſere: iuuen
tus ipſa, qa filiū occidiſſet, & tūc qdē, & in omni vita tātū virū eſt poſtea auerſata. Cū Antiati
bus q in Hoſtiēſem agrū excurſiōes fecerāt, bellatū eſt nō nihil poſt Torquati reditū, L. Papyrii
Conſules. Craſſi dictatoris ductu, ſed nihil īterea geſtū qđ memoria fuerit dignū. Cōſules ſecuti, T. Æmy
lius Mamercus & P. Philo. Hi Latinos dolore amiſſi agri ad rebellādū īpulſos, priꝰ acie victos
caſtris exuerūt, ſed dū Philo, cuiꝰ ductu & auſpiciis fuerat pugnatū, cęteros Latinos recepit in
fidē, Æmylius Pedū oppugnat. Tuebanṫ Pedanos Pręneſtini, Tyburtes, & Veliterni, aderāt il-
lis ex Lauinio quoqꝫ & Antio auxilia, his ꝓlio victis dum ad Pedū & alias ſocias hoſtiū vrbes
circūagit exercitū, audito collegæ triūpho, ipſe quoqꝫ Romā cupiditate laudis, infecta prouin-
cia, deceſſit. Negantibꝰ triūphū patribus niſi Pedū vi captū, aut deditū eſſet, adeo Æmylius eſt
a patribus alienatus, vt in reliquū tēpus anni, non minus fuerit nobilitati infeſtus, q̄ Philo, qui
plæbeius erat. Nec cōtētus illa inſectatiōe, quū ob Latii motū dictator dicēdus eēt, Æmyliꝰ, cu
ius tū faſces erāt, Philonē collegā ſuū dictatorē dixit, pactꝰ credo cū eo priꝰ, vt populares leges,
Leges popu q̄ poſtea latę ſūt, dictator ferret. Legū q̄ latæ ſunt vno capite ſancitum, vt plębiſcita oēs ciuita
lares. tis ordines tenerēt. Altero vt legū q̄ centuriaris comitiis ferrenṫ priꝰ patres authores fierēt q̄
populus in ſuffragia mitteret. Poſtremo vt cēſoꝝ alter ex plębe crearet. Perſuaſū fuit patribus
maiorē domi cladē eo anno, ob inuiſas leges, acceptā, q̄ foris bellica eſſet opa quæſitū. Erātqꝫ iā
Conſules. cōſules L. Furius Camillus & C. Nęuius. Latini q ita adēpti ſibi agri oīa prius ferre poterāt, q̄
ociū & qetē, in nouādarū rerū erāt occaſionē erecti. Oppugnabātqꝫ iā cōſules Pedū, qđ ī Æmy
lii cōtēptū patres, nō ſolū captū, ſed etiā euerſū volebāt. Tyburtes & Pręneſtini ſupperias Peda
nis tulere, diuerſa ꝑte Aricini Lanuuini Veliterni & Antiates ad Aſturā fluuium caſtra fece-
rant, quos Næuius eximprouiſo adortus fudit. Camillus interea, facta ex Pedo ſubita eruptione
atqꝫ exercitus parte ī fugā īclinata laborioſe aliquādiu hoſtē ſuſtinuit, inde īſtaurato ꝓlio non
ſolū aduerſam aciē ꝑculit, ſed oppidū etiam admotis ſcalis vi cepit. Nec ſecūdū eam victoriam
prius quieuere cōſules, q̄ vniuerſum Latiū partim vi, partim volūtaria deditione, ſubegerint.
Præſidiis inde oppidatim relictis ambo Romā reuerſi, magno oīm conſenſu, de Latinis trium-
pharunt. Additus triūpho perraro ea tēpeſtate honos, vt ſtatuæ equeſtres ſint illis in foro po
ſitæ. Inde Camillo de Latii ſtatu referente, ne Latini nouis aſſidue defectionibus populū Roma
nū ſollicitum haberēt, aut penitus tollēdos cēſere, aut qđ ſatius videreṫ, in ciuitatem aſciſcen-

doſ,quãdo id demũ firmiſſimũ eſſet imperiũ,quo ſubiecti gauderent populi. Decreuerunt pa-
tres,vt ꝑ meritis cuiuſqꝫ ciuitatis,illis ſuũ beneficiũ ĩpertiret̃:Lanuuinis itaqꝫ ciuitas data eſt,
ſuaqꝫ illis ſacra reddita,vt ędes lucuſqꝫ Soſpitę Iunonis Lanuuio municipio & Romanis cõmu Iuno ſoſpi-
nis haberet̃.Aricini,Nomẽtani,Pedani eodẽ iure quo Lanuuini ĩ ciuitatẽ aſciri.Tuſculanis ſer ta.
uata ciuitas,quã antea adepti fuerant.Veliterni,quoniã ſępiꝰ rebellaſſent,grauius mulctati,eo Latii ſtatus
rũ muri diſiecti.Senatus Romã abductus,iuſſuſqꝫ trans Tyberim habitare.Quibus clarigario cõſtituitur.
eſſet ad mille paſſus cis Tyberim.Qui dep̄henſus fuiſſet,tã diu in vinculis haberet̃,donec mul
ctã ꝑſoluiſſet.In ſenatorꝫ agrũ noui ſunt coloni ex vrbe miſſi:Antiatibꝰ ciuitas data eſt,naues
adẽptę,mariqꝫ interdictũ.Tyburtibus & Pręneſtinis ager ex parte adẽptus,nec tantũ ob recẽs
crimen,ſed ꝗa populi Romani odio cũ Gallis gente efferatiſſima,ſocia iũxiſſent arma.Cęteris
Latinis cõnubia,cõmercia,& cõcilia inter ſe adẽpta. Cãpanis equiribꝰ Fundanis & Formianis
ciuitas ſine ſuffragio data.Cumanos & Sueſſulanos eiuſdẽ iuris cuiꝰ Capuã eſſe placuit. An
tiarũ naues quædã ſunt in nauale ſubductæ , aliæ incẽſæ,quarũ roſtris ſuggeſtũ eſt in foro ex
cultũ.id tẽplum roſtra ob,eã remidixerũt.Latii rebus ĩ hũc modũ cõſtitutis,iã pacate Romani Roſtra.
agebãt,quũ C.Sulpitio Lõgo & P.Elio cõſulibus bellũ inter Sedicinos & Auruncos eſt ortũ. Conſules.
Aurũci ꝗa a T.Mãlio fuerãt in deditionẽ accepti,auxiliũ ab Roma petiuere.Iuſſi conſules Au
runcis opem ferre,ꝗ prius ꝙ̃ eo veniſſent cũ exercitu,nũciatũ eſt Aurũcos,relicta patria,popu-
lariter ꝓfectos,Sueſſam muniuiſſe:ꝙ̃ res fuit ĩ cauſa,vt iã inde ſit Sueſſa Aurũca dicta. Veterẽ Aurunca
Aurũcã quã illi reliqre,Sidicini funditus deleuerant.Senatus cõſulibus iratus, ꝙ Aurũcis ſe- Sueſſa.
ro opẽ tuliſſent,Dictatorẽ dici iuſſit.Claudius Regilienſis ab his dictus,religiõe ab auguribꝰ
ĩniecta,ꝙ vitio creatus eſſet,ſe magiſtratu abdicauit.Eo anno Minuria veſtalis viua ſub terrã Minuria ve
ad portã Collinã dextra via eſt defoſſa.Scelerato cãpo nomẽ loco factũ.Fuit idẽ annꝰ apũd Ro- ſtalis viua
manos ĩſignis,ꝙ P.Philonẽ primũ e plębe prætorẽ habuit,Cõſulibꝰ inde L.Papyrio Craſſo,& defoditur.
Cęſone Duellio cũ Auſonũ gẽte bellũ fuit.Cales oppidũ Auſones tenebant,iunxerantqꝫ cũ Si Prætor plæ
dicinis arma,vterqꝫ populus vno leui ꝑlio eſt a Romanis fuſus.Cęterũ,quando Sidicini adeo ĩ beius.
feſto erant in Romanos animo,placuit id bellũ non intermitti.Interim M.Valerius Coruinus
& M.Attilius Regulus cõſules fiũt,dataqꝫ Sidicinorũ prouincia extra ſortẽ Coruino,ꝗ victo-
re exercitu a veteribus conſulibus accepto Cales duxit,ibi hoſtes ꝑlio congredi auſos egregie
vicit,inde Cales oppugnat.Tantus erat militũ ardor,vt ſcalis muro admotis ꝑ ęqua & iniqua
conarent̃ in arduũ euadere,ſed cõſuli res difficilior viſa,ꝙ̃ vt temere milites in aptũ vitę diſcri
men adirent,tantiſper abſtinẽdũ cenſuit,donec vineæ & turres muro admouerent̃. Interea M. Fabius vin
Fabius Romani ſanguinis,ꝗ ab Auſonibꝰ captus in vrbe cuſtodiebat̃,ruptis vinculis ex muro culis libera
hoſtiũ ſe reſte dimiſit.Is ad cõſulis ꝓſentiã conſtitutus,author illi fuit,vt Calenos vino & epu tur.
lis feſto die ſopitos,repẽte adoriret̃.quo facto haud maiore eſt certamie oppidũ captũ,ꝙ̃ Caleni
acie fuiſſent nuꝑ victi.Calibꝰ captis ac direptis conſul Romã rediit, Calenſiqꝫ triũphum egit. Cales capiũ
Inde ambo conſules ĩ Sidicinos duxere,ꝗ priuſꝙ̃ Roma ꝓficiſcerent̃, Dictatorẽ dixere ad comi tur.
tia cõſularia habẽda L.Æmyliũ Mamercũ.Creari ꝓximis comitiis conſules T.Veturius & Sp. Dictator.
Poſthumius. Gerebãt iterea bellũ Coruinꝰ & collega aduerſus Sidicinos,ſed dũ illi foris agũt
Romę triũuiri creari ſunt ad Coloniã Cales deducẽdã,nec ita mlto poſt noui cõſules Sidicino
bello adhuc reſiduo a veteribꝰ exercitũ acceperũt,ꝗ Sidicinos fines ingreſſi,quũ late oĩa po-
pularẽtur,rumor percrebuit Sãnites a Sidicinis ad arma cõciri,quæ res effecit,vt cõſules autho-
ritate patrũ P.Corneliũ Rufinũ dictatorẽ dixerint.Qui vitio creatus ſe magiſtratu abdicauit.
Creati ſequenti anno cõſules L.Cornelius iterũ & Gn.Domitiꝰ. Hi Gallici belli phama ciuita
te ꝑculſa,dictatorẽ dixere M.Papyriũ Craſſum . Et iam dictator coeperat ſumma cura delectũ
habere,quũ exploratores ad id miſſi,oĩa ex Gallia pacata retulerunt.Samniũ interea ſuſpectũ
Romanis erat,eaqꝫ ſuſpitio in cauſa fuit,vt Romanꝰ exercitꝰ nõ ſit hoc anno ex Samnio abdu
ctus:Samnites Alexandri Epirenſis bellũ in Lucaniã traxit,ibi duo populi aduerſus regem ex- Alexander
curſionẽ a Peſto facientem acie conflixerunt.Fuitqꝫ ea pugna Alexãder ſuperior, victorqꝫ pacẽ Epirenſis.
cũ Romanis fecit.Sic Liuius.Ego,quia nihil hoſtile in Romanos rex egerit,fœdus id fuiſſe po
tius crediderim.Tribus Metia & Scaptia hoc anno veteribus additę,& Acerranis ciuitas ſine Tribꝰ nouę
ſuffragio data.Infamis inde annus ſecutus M.Claudio Marcello & T.Valerio Flacco ſiue Po-
tito,vt alii ſcripſerũt,cõſulibꝰ,quũ multi ex primoribꝰ patrũ ſimili morbo & euẽtu mortui eſ-
ſent,ancilla ꝗdã ad Q.Fabiũ Maximum ædilem Curulem venit,cauſamqꝫ eius cladis ꝓdituram
ſe ꝓfeſſa eſt,ſi fides ſibi daretur,id indicium apũd dominos haud futurũ ſibi noxę. Fabius re ad

conſules delata,a conſulibus ad ſenatũ,fide,cõſenſu ordinis,indici data,patefactũ eſt muliebri
fraude eam cladẽ accidere,multas eſſe quæ in virorum ꝑniciem coquerent venena,ac ſi ſecſi
Romanę veneficæ. eant,fore,vt multę veneficio occupatæ deprehenderentur.Miſſi qui ancillam ſequerentur. Hi
quaſdam medicamenta coquentes,apud alias recõdita inueniũt: Quibus in forum delatis,vi-
gintiq; numero matronis,apud quas id pharmaci genus fuerat dep̄henſum,publice accerſitis,
& in his Cornelia & Seruilia patricię gentis,q̃ quũ ſalubria eſſe contenderẽt,ab cõſutãte ĩdice
bibere iuſſæ,ſpatio ad colloquẽdum ſumpto,inter ſe locutæ,id haurire ſtatuũt:medicamẽto in
Veneficæ puniuntur. cõſpectu populi epoto,ad vnã interiere.Inde ad CLXX.eiuſdẽ ſceleris cõuictę,capitali ſũt ſup
plicio affectę.Attocitas rei,ꝗ ad eã diem in nullã fuerat veneficii anquiſitum,prodigii eſt lo-
co habita,velut alienatis futore mẽtibꝰ id flagitiũ ꝑpetrati cõtigiſſet.Dictator creatꝰ eſt figẽ
Claui fixio. di claui gratia,ꝙ eo olim piaculo mens plębis diſcordia alienata cõpos ſui demũ facta,& ad cõ
cordiã teuocata eſſet.Clauũ Gn.Quintilius Mineruæ poſtibus affixit.Cõſules poſtea fuere,L.
Conſules. Papyrius Craſſus iterũ & L.Plautius Venox.Sub initiũ huiꝰ anni a Volſcis Sidicinis & Lu-
canis legati Romã venerunt,Romani populi fidem implorantes,dedẽteſq; ſe & ſua,vt ab Sam
nitiũ iniuria defenderent. Secundum eam deditionẽ iuſſi ſunt Samnites ꝑ legatos ab dedi-
torũ finibus abſtinere.Obtẽperatũ eſt a Sãnitibus,nõ ꝗ pacẽ vellent, ſed ꝙ ad bellum res eoꝝ
nondũ erant inſtructę.Priuernates interea Fundanis in ſocios aſcitis,Romana in ſe arma vere-
tũt.Qui Vitruuii Fũdani ductu Setinũ agrũ,Norbanũ,& Cotanũ effuſa populatiõe vaſtarũt.
Hos Papyrius cõſul vix explicata acie fuſos caſtris exuit,exutos Priuernũ cõpulit. Plautius al
ter cõſul Priuernatẽ agrũ late populatus,in Fũdanũ trãſiit:Fũdani Romano fines trãſcendẽti
ſupplices occurrũt ,orãtq; ne a ſua ciuitate exigerẽt pœnas eoꝝ,q̃ Vitruuius hõ facinoroſus
Fundanorũ deprecatio. cũ paucis ſuæ factionis,priuato,non publico cõſilio,in ſocios populi Romani feciſſet.Eã culpã
procul a Fundana ciuitate abeſſe.Priuerni eſſe Po.Ro.hoſtes,ibi inueſtigandos, armiſq; perſe-
quendos,non Fundis,ibi Vitruuiũ & alios Vitruuii ſimiles,belli ſedem habere. Sceleſtiſſimos
hoĩes quoquo modo oppreſſos,ſuæ demũ ꝑfidię pœnas expẽdere oportere,vt ſibi non patrię
deliq̃ſſe viderẽtur.Fũdanis pacẽ eſſe,beneficiũq; Ro.po.ꝙ ciuitate donati eſſent,grata memo-
ria tenere.Romanoꝝ eſſe vrbẽ,agrũ,ipſoꝝ corpora,cõiugum,liberorũq; ſuoꝝ,ipſi viderent an
inſontẽ ciuitatẽ,paucoꝝ ciuiũ ſcelere,maiore aliqua velint clade affectam,vnum ſcite ſe,nullã
ſibi iniuriã tã acerbam inferri poſſe,quę publicũ ſit ſtudiũ ciuitatis a Romanis alienatura.Lau
dati ſunt a cõſule Fundani,iuſſiq; bene ſperare,ipſe Romã ſcripſit,Fundis omnia ſe pacata ĩue
niſſe,Priuernũ inde belli ĩpetũ auertit. Quidã authores ſunt,priuſq̃ conſul pacẽ Fundis reddi
diſſet,in capita cõiurationis eſſe animaduerſum,trecentoſq; & quinquaginta ex cõiuratis Ro
mã miſſos,eãq; deditionẽ patres non recepiſſe,ꝗ plębeio ſanguine Fũdanus populus pręſenti
vellet ſupplicio defungi.Obſidebãt Priuernũ duo conſulares exercitus , quũ cõſulũ alter inde
Romã ad habẽda comitia eſt vocatus:crebreſcebat in dies Gallici belli phama,quo cõtigit,vt
Conſules. noui cõſules L.Æmylius Mamercus & Gn.Plautius iuſſi ſint cõfeſtim inire magiſtratũ,parti-
riq; inter ſe prouĩcias.Mamercus,cui Gallicũ bellũ ſorte obtĩgit,decreto patrũ nouũ cõſcripſit
exercitũ.Opifices & ſellularii,genus hoĩm parũ alioq militiæ aſſuetum,inauthorati, adeo non
ſemꝑ eius gentis motus non Romanis formidoloſi fuere.Proceſſit conſul Veios vſq;,inde intẽ
tius explotãs qua ꝑte eſſet hoſti occurſurus.Cęterũ quũ q̃eta oĩa ex Gallia nunciarent,omnis
Priuernum captũ mu-ꝛis nudat. vis belli Priuernũ cõuerſa eſt,oppidũ paucis diebus captũ,muriſq; nudatum. Vitruuius ibi ca
ptus Romæ capitali eſt ſupplicio affectus.Eius ædes q̃ in Palatio fuere diruendas cenſuit ſena
tus,bonaq; obſcuro genio cuidã q Semoni Iani noĩe aduerſus Quirini ædem colebat,conſecra
uit.Hoc anno,ſiue,vt plures aiũt,eo q ꝓxime præceſſit,equoꝝ carceres in circo ſunt conſtitu-
ti.Plautius de Priuernatibus triũphũ egit.Mox vero quũ Priuernatiũ cauſa in curia cognoſce
tur,legatoꝝ vnus a quodã infeſtiſſimo ſenatore rogatus,ecq̃dnã Priuernates meriti eſſent?re-
Reſpõſum Priuernatis ſpondiſſe fert,q̃d & illi q ſe dignos libertate cẽſerẽt. Tũ a cõſule rogatus,quid ſi vobis pœnam
remittimus,qualis a vobis pax expectanda eſt?Perpetua inq̃t & fidelis,ſi bonam dederitis:ſi ma
lã,haud diuturna.Apparuit vt libere ita vere id dictũ,q̃ñ pax nuſq̃ fida,niſi vbi fuerit volun-
taria:vbi ſit ſeruitus,fidẽ ſperari nõ oportere.Atq; ita ex authoritate cõſulis,latũ eſt ad popu
lũ,vt ciuitas Priuernatibus daret.P.deinde Plautio Proculo & P.Cornelio Scapula cõſulibus
Viſceratio quid ſit. nihil memorabile eſt domi foriſve geſtũ, niſi ꝙ viſceratio populo data eſt a M.Flauio ĩ funere
matris.Sũt q cõuiuiũ fuiſſe interꝑtent.Ego ſcio hodie in quibuſdã locis Romę circũiectis,ve-
teri inſtituto corbes ſuillæ carnis aut bubulæ,in ęq̃les partes cõciſæ,oſtiatim circũferri,inibiq;

diſpenſatores ſingulis domibꝰ fruſtū carnis vnū,in defuncti alicuius memoriā inferre. Adiiciunt
interdū ſiligineū panē & vini ſextariū. Palæpolitani Sānitiū ſocietate freti hoſtiliter interim Cā
panū Falernūq; agrū inuaſere. Fuit Palępolis haud pcul Neapoli, eadē gēs vtrāq; vrbē habebat Palępolis.
Cumæis oriūda, Cumani ipſi a Chalcidēſibꝰ fuerūt & Cumæis ex Euboea inſula pfectis. Res pa
trio more a Palæpolitanis repetitæ, nō modo nō redditæ ſunt, ſed legati etiā q ad id miſſi fuerāt,
minaciſſimū a Græcis tulere reſpōſum. Erant tūc cōſules, L. Cornelius Lētulus & P. Philo: Palepo Conſules.
lis pūincia Philoni euenit. Cornelius cū cætero exercitu miſſus eſt, q Samnites obſeruaret, quorū
ſocietas iam dudū parū fida haberi cœperat, & iam rumor erat magiſtratuū iuſſu in Samnio ac
curatiſſimū delectū haberi, Fundanoſq; & Priuernates ad defectionē ſollicitari. Mittunt pinde in
Samniū, qui motꝰ ipſiꝰ gētis ex pximo cognoſcerēt, haud qdem Samnites laturi videbant, ꝙ Ro
mani Fregellas oppidū Sānitici agri occupaſſent, & quū Romanꝰ legatꝰ cognitionem de ea re ni
hil grauate Populū Romanū ad ſocios delaturum diceret, ad ea Samnitiū duces, quin inquiūt in Samnitium
Campano agro potiꝰ armis nō verbis, rē ipſam decernamus. Proinde inter Capuā & Sueſſulam reſponſum.
vtrinq; velut ex cōdicto cōferamꝰ caſtra ferro decreturi, vtrū Romani an Samnites Italiā iperio
regāt. Romani ad ea tantū reſponderūt, ituros ſe quo ſui impatores nō quo hoſtes ducerēt, ac tū
his digreſſi apertū cū Sānitibus bellū domū renunciant. Philo interea caſtris inter Neapolim &
Palępolim locum ceperat, ademptoq; hoſtibus commercio, vtranq; vrbem ācipiti bello premebat:
Cornelius in caſtris dictatorē dicere iuſſus, M. Claudiū Marcellum dixit, qui magiſtratu ſe abdi Dictator.
care eſt iuſſus, quia diceret vitio creatus. Criminari rē Tribuni plebis, fraudeq; eā calumniam re
ligionis iniectā a patribus prędicare, quia Dictator plæbeius eſſet. Haud quidē videre ſe, quid vi
tii ineſſe potuiſſet, ꝙ cōſul noctis ſilentio de more Dictatorē dixiſſet, nec extare q eū ſedentē vide
rit, aut dicentē audire potuerit, q auſpicia dirimeret, nec ſi quid vitii in caſtris cōſuli euenerit au
gures id ſcire potuiſſe, quum ille nec publice, nec priuatim ſcripſiſſet aliquid. Obtinuerūt tamē
patres, vt res ad interregnū rediret, ac tū demū quartodecimo interregno creati ſunt conſules L.
Æmylius & C. Petilius. Hoc anno Alexander Epiri rex eſt in Lucania interfectus. Accitus ille in Conſules.
Italiam a Tarentinis Dodonei oraculi ſortibus iuſſus erat Acheruſiam cauere, Pādoſiāq; vrbem. Alexandri
Ibi fatis eius terminum dari. Hæc illi cauſa fuit in Italiam maturius tranſmittendi, vt procul eſ Epirotę ge
ſet a Pandoſia Epiri vrbe, & Acheronte eiuſdem fluuio, quem ex Moloſſide fluentem in inferna ſta.
ſtagna accipit Theſprotius ſinus. Cæterum fatali neceſſitati humana pūdentia nō repugnat, rui
turq; ſępius fugiendo in ipſa fata. Vicerat ſæpe acie Alexander Brutios & Lucanos, ceperatq; vi
Heracleam & Conſentiam ex Lucanis & Brutiis, Sipontum & Eriniam, aliaſq; Meſſapiorum &
Lucanorum vrbes. CCC. interim illuſtribus familiis in Epirum pro obſidibus miſſis. Interea tris
haud procul Pandoſia vrbe tumulos ad Lucanos & Brutios fines infeſtandos cōmuniuerat, atq;
inde quaq; verſum hoſtes infeſtabat. Aſſidui etiam imbres adeo interiacentibus campis inunda
uerant, vt exercitu trifariam intercluſo, nulli aliis ferre auxilium poſſent. Eam occaſionem ample
xi hoſtes. Alexandro opem ſuis ferre nequeunt, duo præſidia expugnant, inde ducem ipſum ma
gna copiarum parte exutum obſidione cingunt. Erant ex Lucanis exulibus circa Alexandrum cir
citer ducenti, hi pacto occulte cum ſuis reditu, regem ſe aut viuum aut mortuū, i eorū poteſtatē
daturos pollicentur. Interim rex ipſe magnū facinus auſus per medios hoſtes cum delecta manu
erumpit, ducemq; Lucanorum cōminus congreſſum obtruncat, contrahenſq; ſuos in vnum, den
ſo globo ad amnem peruenit, cuius pontem vis aquarum nō multo antea diſcuſſerat. Hic quum
incerto vado tranſitum meditaretur, miles labore feſſus nomen fluminis regi abominandum for Acheron in
te protulit, iure inclamans Acheron nominaris, quę vox auribus excepta, ingentem regi dubita Italia & Epi
tionem iniecit, an fluuium tranſiret. Eum ita cunctantem Sotinius miniſter admonet, Lucanos q ro.
rere locum inſidiis, quos vbi ille reſpiciens in ſe ruere animaduertit, exerto gladio in fluuium de Alexandri
ſiluit: iam equus eum in aduerſa pene ripa ſtatuerat, quum Lucanorum vnus veruto tranſfixit. Epirotæ in
Eū labentē aquarū impetus hærente haſta in hoſtium præſidia exanimē traxit. Ibi fœda corpo teritus.
ris laceratio facta, medioq; præciſo partem Conſentiā miſere, alterā ad ludibriū ſeruatam, quum
ſaxis & iaculis diutius inceſſiſſent, poſtremo mulierculę condonarunt, quæ vt virum & liberos q
captiui apud hoſtes erant reciperet, cremati corporis oſſa Metapontum ad hoſtes tranſmiſit, vn
ad vxorem Cleopatram ſunt & Olympiadem ſororē miſſa. Erat hæc magni Alexādri mater, q eo
dem anno, quo auunculus in Italia periit, ipſe vt Liuius ſcribit in Ægypto Alexandriam condi
dit. Curtius poſt Dariū bis victum id accidiſſe ait. Eſt igitur pprius hic locus, vt q̄ ille magno in
terra Gręcia ſucceſſu, etſi illa ſunt prius geſta, inde multo maiore in Aſia & toto oriente geſſit,

Alexandri magni indoles. ordine referent.Sed gerendarũ rerũ magnitudo quãta olim futura eſſet,in eo adhuc puero argu
menta extiterũt,quippe q clariſſimis Philippi pfis rebus inter æquales haud obſcure doleret, faſ
ſus nihil ſibi & illis gerẽdũ qđ ad laudẽ prineret a patre relictũ iri, quũ interim nullã voluptatũ
illecebrã ſed tãtũ pugnas arderet,gloriã cõcupiſceret.Rogat⁹ aliqñ ab æqualiũ vno,an in Olym
pico agone libens decertaret,libenter qdem reſpondit,ſi mecũ ibi reges certaturi eſſent. Quũ for
te Philippo abſente Perſarũ legati in Macedoniã veniſſent,accepit eos Alexander viriliter hoſpi
tio,nec aliũ interim cũ his ſermonẽ habuiſſe fert,ꝗ de Perſici regni ſtatu,de itinerũ longitudine,
& ſitu locorꝫ,q̃ res in cauſa fuit,vt quũ neq; humile qcq̃,neq; puerile ſciſcitaret, altiſſimũ ingeni
um Perſę in puero demirati,Philippi grauitatẽ & prudẽtiã,priuſq̃ cũ eo cõgreſſi eſſent ſint reue
Equus Alexand. riti.Emerat Philonicus Theſſalus equũ Philippo ferociſſimũ.XIII.talẽris, quẽ ſua ferocia intra
ctabilẽ.primus oĩm Alexãder aſcẽdit,ſpõſiõe prius cũ pře facta,fore,vt quẽ alii tractare nõ aude
rẽt,ipſe breui mãſuetiorẽ redderet.Obſeruauerat equũ ſua vmbra exterreri. Statuit itaq; adole
ſcẽs eũ ad ſolẽ cõuerſum,ĩde iubã lenit demulcẽs cũ q̃drupes pflatu & capitis quaſſatiõe adhuc
ſęuiret,reiecta paulatim chlamyde,illũ repente cõſcẽdit.Sed quũ multa pulcacia cõſcenſus tracta
ri nõ poſſet,cuperetq; p̃ceps abire,effuſis in collũ habenis adactiſq; calcarib⁹, ingenti clamore cõ
Philippi verba de Alex. citat in curſum.Ibi q̃ lõga planities vltro citroq; ad ſatietatẽ exagitatũ,Philippo & aliis ſtupenti
bus,mitiorẽ reddidit. Tum pater eum amplexus,ĩ fili inq̃,& aliud tibi regnũ quæras, nam te Ma
Ariſtoteles. cedonia nõ capit.Cæterum quum bellicoſo eſſet ingenio, haud tñ ſcientiam & liberales artes eſt
aſpernatus,nota eſt vox eius ad Ariſtotelem,cupere ſe magis ſingulari diſciplina q̃ poteſtate præ
ſtare,quã in Ariſtotele quo vſus eſt præceptore,adeo mirabatur , vt eum non minus ſe amare q̃
patrem ſępius prędicaret.Homeri Iliadẽ rei militaris viaticum vocabat.Per hæc & alia ingenitæ
Alexã.rex. virtutis argumenta adultus,Philippo eo modo quo diximus extincto,viginti iam annos nat⁹ re
gnum adeptus,quia varii animorum motus ab initio regni extiterant, quibuſdã de recuperãda
libertate occulta conſilia agitantibus,aliis militiã finire cupiẽtib⁹, nonnulli etiã facem regalibus
nuptiis accenſam,in regum rogis conuerſam ferebant ægerrime.graui ad exercitũ cõcione vſus,
primum omnium militem in ſpem maximam erexit,inde rerum omniũ immunitate præterq̃ mi
litiæ Macedonibus data.prudentiæ ſibi opinionem & benignitatis ingentem conciliauit, vt vul
go prædicarent corpus hominis in rege mutatum non virtutem . Inde paternam cædem vltus:
incertum.pietatem ſecutus,an ne parricidii,quod rumor erat,videretur conſcius, quicunq; cędis
illius fuerunt participes victimarum more ad eius ſepulcrum iugulari fecit . Linciſtarum fratri
vni duntaxat pepercit,ob adepti nuper regni auſpicium,ab eo enim primo fuerat Rex ſalutatus.
Dux Græcię Alexan. Ex Macedonia non multo poſt in Peloponneſum pfectus,Corinthi exẽplo patris Dux Gręcię de
claratur,mox vt Aſiaticum bellum a patre inchoatum facilius exequeretur, in Triballos mouit,
Triballi. ne poſt ſe gẽtem vllam Macedonum rebus infeſtam relinqueret.Sedes habuit ea gens ad Iſtrum,
Demoſthenis mendacium. cuius regem Syrmium,quum prælio viciſſet,premeretq; eam terram armis , repente ex Græcia
affertur.Thebanos,Athenienſes,& Lacedęmonios ad Perſas defeciſſe.Demoſthenem clarũ Athe
nis oratorẽ,& qui Philippi patris rebus ſemp fuerat infeſtus,auro a Perſis corruptũ authorẽ fu
iſſe tam ſubitę defectionis.Qui pręter eloquentiam qua plurimum polleret,mendacio vſus dice
retur,ꝙ in concione quendam produxiſſet,qui affirmaret interfuiſſe ſe prælio quo Alexander in
Triballis periiſſet,ſe quoq; vulneratum diceret,eſſe Macedonum copias ibi occidione occiſas.Plu
tarchus nunc puerum,nunc adoleſcentem,inter agendum a Demoſthene in contemptum appel
latum ſcribit.Alexander ad primũ defectionis nuncium citato agmine in Gręciam contendit,me
dio tranſcurſu Theſſalos hortatus,vt in fide permanerent,maternę neceſſitudinis cum ipſa gen
te ob Æacidarum genus admonitos. Athenienſes audito regis acceſſu per legatos veniam precã
tur,quibus grauiter increpitis remiſit bellum.Alexander inde Thebas adortus,venia cum liber
tate ppoſita,Phœnicem & Prothitem inquietioris ſtatus authores ſibi ad ſupplicium dari poſce
bat,Thebani contra conditionem aſpnati Philotam & Antipatrum Alexandro chariſſimos iube
bant ſibi ad ſupplicium dari,vnaq; Gręciæ ciuitates ad libertatem hortabant. Alexander ira ac
cenſus ſuos ad pugnã inſtruit,nec Thebani etſi numero pauciores congreſſu abſtinuerũt.Atroci
us ab his q̃ pro numero dimicatum,magnumq; hoſtibus negocium iniecerant,ſed a Lacedęmo
Thebæ capiuntur. niis,qui arcem pręſidio adhuc tenebant,a tergo circũuenti, ſunt in medio cæſi , vrbs inde capta
eſt.Phocenſes,Orchomenii,& Plateenſes Alexandri partes ſecuti,Thebanorũ ſupbiam,& vetera
Diruuntur Thebæ. ciuitatis ſcelera in ſcęnis celebrata,in mediũ afferẽtes.facile cõſecuti ſunt , vt Alexander de eius
vrbis excidio deliberans,militi diruendam dederit,pręter ſacerdotes,& Pindari poetę ſtirpem,&

paucos.Macedonũ hoſpites,diſſuaſoreſq; defectionis,cẽterã multitudinẽ ſub corona vẽdidit.Ad
triginta milia numero vænũſſe dicunt.Diripuerũt Thraces Timoclię matronæ clariſſimę domũ,
Timoclię facinus.
ipſiq; ꝑ vim ſtuprũ intulerant.Tũ Thracũ Dux eã ſeorſum accerſitam rogat,vbi domeſticũ au-
rũ occuluiſſet,demõſtraturã ſe locũ illa,ſi ſecũ eat in hortos,vbi multũ auri deiectũ eſſet,pollicet.
Barbarus auri cupidus eo ſe cõfeſtim duci imperat,quo vbi ventũ eſt,illeq; puteo incubãs (is eñ
locus ab illa fuerat demõſtratus)quũ intẽtius imas partes oculorũ acie ſcrutaret,a tergo ĩpulſus
in caput peſſum corruit.Timoclia multis ſupne lapidibꝰ cõiectis,priuſq̃ ſubueniri potuiſſet,ſtu-
pri iniuriã vlta eſt.Thraces,dolore amiſſi ducis,Timocliã atrociter vexatã,velut ad certum ſup
pliciũ ad regis cõſpectũ ſtatuũt.Hic ille mulieris aſpectu permotus, quærit quænam ſit fœmina?
Tũ illa ſororẽ ſe fuiſſe ait Theagenis,q in Cheronia imperator,ſtructa aduerſus Philippũ acie ꝓ
Alexan.clemẽtia in Timocliam.
Græciæ libertate occubuiſſet,inuictũ mulieris aĩm,clarũq; facinus miratus Alexãder,eã cũ filiis
in libertatem reſtituit.Athenięſes etſi cũ Alexandro nuꝑ fœdus ſanciuerãt, Thebanorũ excidiũ
adeo iniquo aĩo tulerunt,vt myſteria q̃ rite per eos dies erant celebranda ſint prętermiſſa,ac ſi q
Thebanorũ cõfugerãt,contra regis edictum,comiter & humane accepti ſunt.Sed tantum abfuit
Alexã.clementia in Atheni.
vt eo nomine Alexandrũ infeſtiorem habuerint,vt eius ꝑmiſſu iã inde Athenienſes res Græciæ
publice curare cœperint,eſtq; regiæ huius clementię Plutarchus author.Trogus ita Alexandrũ
ea cõtumacia offenſum ſcribit,vt Athenięſibus iterum bellum indixerit,quod illi ſuppliciter de-
precati,ea cõditione veniam impetrauerint,vt defectionis duces & oratores dederẽtur,atq; in eo
a rege temperatum,vt Ducibus in exiliũ actis,oratores in ciuitate ſint retenti. Exules ad Dariũ
profecti,non paruũ momẽtum rebus Perſicis attulerunt. Græcię rebus in hunc modum compo
ſitis,Alexãder ſolenni Gręcorum conuentu aduerſus Perſas ẽſt imperator declaratus.Hic mira-
Diogenis & Alexã.congreſſus.
tus ille ꝙ inter plurimos philoſophos,qui officii cauſa ſibi præſto affuiſſent,Sinopẽſis Diogenes
nõ adeſſet,pro magno habuit negocio eum cõuenire.Diuerſabatur ille iam grãdis natu in Cra-
nio Corinthi,quo quum Alexander veniſſet,eum inuenit ad ſolem apricãtem.Diogenes tam ce-
lebrem comitatũ ad ſe venire intuitus,paululũ reſedit,mox rege familiariter ſalutato,quũ ab eo
rogaretur,an cuiuſq̃ eſſet rei indigus,paululũ inquit te veſtigio faceſſe,ne ſolem mihi adimas,ri
dentibus qui cum Alexandro erant,ſtultam Diogenis ſecuritatem,ꝙ regiam maieſtatẽ nihil ve-
ritus loco ſibi cedere iuſſiſſet,conuerſus ille ad ſuos,Ego profecto inquit niſi Alexander ſim, libẽ
ter eſſe vellem Diogenes.Cõſulturus Delphicũ oraculũ, quũ a Pythia ſub primum acceſſum in
uictus appellatus eſſet,eo frętus omine,nihil vlteriꝰ ſciſcitatus, ad exercitũ rediit. Multa dicunt
Statua Orphei.
illi in Perſas ꝓficiſcenti ꝓdigia oblata,in quibus illud maxime fuit memorabile,ꝙ Orphei ſtatua
q̃ ex cupreſſo Libethris fuit,ſub ipſius acceſſum multo manauit ſudore,quo ꝓdigio cęteris exter
ritis,Alexander bene ſibi ſperandum dixit,fore interpretatus,vt ea expeditio multum laboris eſ-
ſet poetis,& cæteris rerum ſcriptoribus allatura. Quantas ille ſecum copias ad id bellum traxe-
Copiæ.
rit,varie,vt video,traditur:qui minimũ dicunt triginta peditum milia & quinq; equitũ in Aſiã
traducta memorant,qui plurimum,quadringẽta peditum milia,equitum quadraginta.cæterum
quantuſcunq; ille fuit armorũ apparatus,nam ob tantã belli molem non potuit non mirificus eſ
ſe,adeo certã ſpem victoriæ ſecũ tulit,vt triginta dierum cibaria,ſi vera Ariſtobolus tradidit, &
ſeptuaginta duntaxat in ſtipendium talenta Macedo habuerit,quũ in Aſiã trãſmiſit. Nauim cõ
ſcẽſurus aliis amicorũ alia tradidit.portoria,villas,prædia,quibuſdã etiã oppida diſtribuit. Per-
dicas ab eo ſciſcitatus,ecquid regi ſupereſſet?ſpes inquit.Tũ ille,hæc & nobis commilitonibꝰ cõ
munis eſt,atq; cũ his prædiũ ſibi aſſignatum reſtituit.Helleſponto copiis traiecto, Ilium aſcẽdit
Achillis ſtatua.
Mineruæ ſacrificaturus:ibi quum circa Achillis ſtatuam vnguẽto delibutꝰ de more cucurriſſet,
felicem illũ appellauit q fidũ in vita amicũ,mortuus Homerũ ſortitus eſſet vatem ſuarum rerũ
Alexã.verba.
præconem.Rogatus cum vrbem circuiret,an Paridis Citharã vellet videre,Achillis inquit mal-
lem,qua ille fortiſſimorum hominum cantauit geſta.Ilio cum exercitu digreſſus , ad Granicum
Granicus.
amnem habuit hoſtem obuium.Eſt Granicus Phrygiæ fluuius qui magna ex parte per Adra-
ſtię campos,in quibus eſt pugnatum,decurrens inter Eſapum & Priapum Helleſponto funditur.
Priapus.
Fuit Priapus oppidum ad mare & portus,Mileſii qui Abydum & Proconeſum tenuerũt condi-
diſſe credunt.Obſederant itaq; Dariani præfecti aduerſam fluminis ripã, cũ maximo copiarum
apparatu,quum ꝓfunditate fluminis,tũ riparũ aſperitate fræti.Alexander ſuos intuitus pericu-
Alexa.virtus.
lo loci deterritos,cum ſeptemdecim equitum ordinibus fluuiũ ingreſſus,ꝑ ſagittas & tela exad-
uerſo coniecta,aquarũ impetu laborioſe perdomito,in vlteriorẽ ripam ad hoſtem euaſit,ibi Perſę,
ne ſpatio quidem ad cogendos ordines Macedonibus dato in egreſſos hoſtes ſuperne decurrũt

Pugna ad Erat Alexãder quū pelta,tū galeę pulchritudine inſignis,duabus candidiſſimis pennis vtrinq; aſ
Granicum ſurgētibus.Spitridates illū & Thriſaces Dariani duces vno tēpore inuadūt: Macedo eorū altero
flu. declinato,Thriſacē petit,qui thorace munitus diffracta Alexandri haſta violari non potuit. Spi-
Alexan.pi- tridates ex obliquo inuectus Alexandrum in allud certamen intentum,nam haſta diffracta gla-
culum. dium continuo ſtrinxerat,ſupra galeā percutit,tātaq; vi eſt bipēnis adacta, vt altera ala defracta
ipſa galea pene ceſſerit ictui.pſtrictaq; ſit ferro cęſaries,& iā in alterū vulnus Barbarus ſurrexerat
Clytus. quū medius a Clyto tranſfigitur,Alexãder & ipſe nihilo ſegnius ſuo prælio defungit, Thriſace
letali vulnere ad terrā deiecto.Eratq; per hæc iā equeſtre pręliū conſtitutū,quū Macedonū pha-
lanx traiecto amne pugnā ingreſſa,cōfeſtim fugam fecit.Gręci q regis ſtipendia faciebāt, primū
tumulū occupār,vñ Alexandri fide iplorata ſeſe tueri conati ſunt.Eos Rex non mō non recepit,
ſed oim primus per aduerſum tumulū furenti ſimilis inuectus in mediū agmē irrupit, quo certa
mine Bucephalas,vt quidā ſcribūt,equus per ilia traiectus cōcidit,q eo loco ſteterāt ad vnū occi
dione occiſi ſunt.Sexcēta milla Perſarū eo plio fugata ſcribit Trogus.Sed tot hominū miliū Da
rium poſtea ſecuta Plutarchus pdidit,viginti peditū milia qd ſatis cōſtat,& duo equitū cęſa di-
Macedonū cuntur quū ex Macedonibꝰ quatuor dūtaxat,& triginta cecidiſſent,& in his nouē pedites qbus
victoria. totidē ſtatuas Lyſippi opus Alexãder eo loco cōſtituit,miſitq; quū aliis Gręcorū hoſtiū exuuias,
Spolia in tū Athenięſibꝰ clypeos trecētos,qbus dedicādis id carmē adhiberet.Alexāder Philippi & Græci
Græciam abſq; Lacedęmoniis hęc ex incolis Aſię Barbaris.Pateras adhęc precioſiq; apparatꝰ alia multa eo
miſſa. plio quęſita,ad Olympiadē matrē trāſmiſit habenda.Attulit ea victoria magnum Alexādri rebꝰ
monumentū:poſt vnam felicem pugnam Macedo Sardibus eſt potitus.Erat is locus caput mari
timi Barbarorum imperii.Miletum inde & Alicarnaſſum vi occupat,cætera voluntaria eſt dedi
Tab.fatales tione adeptus.Fuit Lyco amni pons ad Xanthiorum oppidū impoſitus,in quo æneę tabulę fuiſ-
ſe dicebantur, in quibus inciſæ erant literę,Perſarum imperium a Gręcis olim euerſum iri. Ta-
bellæ cum ponte excuſſę aliquanto antea q̄ ad Granicum pugnarū ſit,in amnis alueum concide
Marſias. rant.Interfluit Lycus Celenas proximo monte ortus,Marſias tādiu nuncupatus quoad ipſi vrbi
Lycus & infuſus,per eam euoluitur.Mox inde egreſſus quū iā maioribus aquis auctus fluere incipit,Lycus
Caper flu. nominatur,liquidus fluit,eiuſq; color placido mari ſimilis.Strabo Cadmum ait montem appella
ri.vnde Lycus labit,& alterū Cadmū noie in eodē mōte ortū,plurimū ſub terra fluere.Lycū ipm
&Caprum in Męandrum vno ferme loco cadere,non procul a Laodicea.Tabularum phama Ale
xander permotus,quum aliquādiu dubius ſtetiſſet,in quam potiſſimum partem flecteret victo-
riæ curſum,ad dexteram conuerſus,omnem oram maritimam a Lydia vſq; in Phœniciam, mira
celeritate ſubegit:inde Phrygia ad leuam modico negocio recepta,ſola Celenarum arx in mora
fuit,in qua recipienda quum plures eſſent dies conſumpti,in ea caſtra affertur, Alexandrū Linci
ſtatum Antipatri quem Macedoniæ præfecerat,generum ſuo regno inſidiari, quo nuncio com-
motus Alexander aliquādiu dubius fuit,an de eo ſupplicium ſumeret:at veritus ne qs in Macedo
Gordium. nia motus ſequeretur,in vinculis habere tutius viſum eſt.Celenis inde receptis Gordium vrbem
quā Sāgarius amnis interfluit,nō tā prædę ſpem vllā q̄ oraculum ſecutus inuaſit.Diſtat id oppi
Vbi Aſia dum paribus ſpatiis a Pontico & Cilicio mari,qua parte eſt anguſtiſſima Aſiæ inter duo maria
angutiſſi- intercapedo,& veluti iſthmus quidam,in eo fuit Gordū Midæ patris iugū cū fatali nodo. Vetus
ma. erat oraculum,fore,vt qui eum nodum ſoluiſſet,is Aſiæ imperio potiretur. Vrbe capta, Alexan-
Nodus der tēplum Iouis ingreſſus,vbi lotamenta illa cū iugo aſſeruabant,impatiens longioris morę vi-
Gordii. ctor ferociſſimus nodum gladio circūcidit,quoad occultiora capita intrinſecus ſolubilia ſint fa-
cta.atq; ita vel eluſit oraculi ſortem vel impleuit.Erantq; iam res Macedonum in aperto victorię
curſu,quum Darius tam multis Alexandri ſucceſſibus aliis ſup alios perculſus,omi prefectorum
adminiſtratiōe reiecta,qñ eorū pluribus in bello cura,omnibꝰ fortuna defuiſſet,ſuo ductu & au-
ſpiciis iā inde rem gerere conſtituit.Fuit is Darius haud ab eo oriūdus qui poſt Cambyſis impe
Darius. rium ſublatis magis Perſarum eſt regno potitus . Artaxerxes enim qui fuit Darii illius nepos,
quiq; de regno cū Cyro fratre diſceptauit,ex centū quindecim vxoribꝰ & pellicibꝰ plures habuit
filios,quorū tres iuſto erāt matrimonio nati,Dariꝰ,Ariarathes,& Ochus.Darius maximus natu
L.filiiab Ar pręter Perſarū morē,vbi niſi cū morte regis imperiū nō mutat,a patre adhuc viuo regio eſt faſti
taxerxe in- gio collocatus.Cęterū ille poſt inſuetū paternę pietatis exemplū,cū.L.fratribꝰ quos cogitati ſce-
terfecti. leris ſocios ſibi aſciuerat,capitales patri inſidias inſtruit.Nec cauſa minus ſceleſta,q̄ conſilium q;
Vñ Dariꝰ Aſtaſiam paternarum pellicum vnam inſigni forma ab eo non impetraſſet , interficiendi patris
ortus. conſilium ceperat inceſtus filius:Cæterum ſceleris conuictus,cum fratribꝰ nefariæ cōiurationis

cõſciis,cognati parricidii pœnas,diis paternę maieſtatis vltoribus,dedit.Interfectę cũ his vxores
& liberi,ne veſtigium tanti ſceleris extaret vllũ.Ochus igitur in regnum ſucceſſit,qui domeſti-
cas inſidias veritus,cognatorum ſanguine & ſtrage regiam domum fœdauit, atq; per hęc omnĩ
ſuſpicione liberatus bellũ Armeniis intulit.Erat in his caſtris Codomannus homo manu prõpt⁹. Codoman⁹
Is ex ꝓuocatione in pugnã magno cũ fauore ꝓgreſſus,cæſo hoſte ſuis victoriã attulit,Perſarũq;
laudẽ ſeneſcẽtem in priſtinã gloriã reſtituit.Id pręclarũ facinus Ocho materiã prębuit Codoma
ni Armeniæ præficiẽdi, eo deinceps extincto magno omniũ conſenſu ex ꝓfecto Perſarũ eſt Rex
declaratus,Dariiq; nomẽ,ne quid regię maieſtati deeſſet,eſt ei datũ.Hic igitur, Macedonũ bello
peritus,quũ eorũ vires in dies magis augerent,priuſq̃ incẽdiũ in regni viſcera penetraret,hoſtiũ
conatib⁹ occurrendũ ratus,accuratiſſimũ ex toto regno habuit delectũ.Sexcẽta hominum milia
ſub eius ſignis fuiſſe Plutarchus ſcribit.Curtius totũ fere orientẽ ait ad arma cõcitatum.Copias
Xerxis exẽplo.X.miliũ hoĩm loco ad tẽpus parato in Meſopotamię cãpis Darius eſt dimẽſus, q̃
cũ iactabũdus a Caudemo Atheniẽſi(erat is Alexãdri iuſſu Athenis deiectus)quęſiuiſſet, an ta- Darii Co-
lis exercitus ſatis ei videref ad Macedonũ opes ꝑferendas, tũ ille magis vere q̃ opportune docuit piæ.
non in auro & in multitudine,ſed in virtute militũ cõſiſtere victoriã. Aperuit inde durã & ſeue-
ram Macedonũ militiã,peritiãq; & virtutẽ in ꝓlio.Hortati ꝓinde vt id aurũ ad fortiorẽ militẽ ex
Gręcia cõducẽdũ Darius cõuerteret.Cuius verba nõ aliter q̃ omen quoddã infauſtũ Barbarus
auerſatus,etſi miti alioqui tractabiliq; erat ingenio,iuſſit tamen hominem ad ſupplicium corri- Caudeus
pi.Rapior inquit ille ad mortem vtilia ſuadens,ſed video mortis meæ vltorem paratum. Tu qui ad ſupplici
dem licẽtia regni ſubito mutatus,documentum eris poſteris,vt qui magnæ ſe fortunæ permiſe- um rapitur
rint naturã primo ſuam dediſcant.Sera deinde pœnitentia ſubiit regem, veraq; eum prædicaſſe
cõfeſſus,ſepeliri iuſſit,Timoclemq; Mentoris filium iuuenem impigrũ perigrinis militibus præ-
fecit.Suis inde cũ copiis profecto,ipſa imminentiũ malorũ ſpecies duplici eſt illi inſomnio repræ-
ſentata.Macedonica phalanx primo illi igne depaſci viſa eſt,vt Plutarchus memorat.Curtius ca- Inſomnia
ſtra ipſa magno fulgore collucere regem imaginatum prodidit,& mox paulo Alexander ad ſe ad regis.
duci viſus eſt ſibi miniſtrare,ea amictus ſtola qua ipſe vti conſueſſet,quum regi ſeruiret. In eadẽ
figura variat itidẽ Curtius,qui Darium ait per quietem vidiſſe Alexandrũ ad ſe adduci eo habi-
tu quo ipſe rex ſalutatus fuerat,equo deinde per Babylonẽ vectum,ac cum ipſo equo repente ex
oculis abductum.Fuit haud dubie diuinatio illa præſagientis animi.Cæterum peſtis regum te-
terrima adulatio effecit,vt nõ ſolũ non incoepto deſtiterit rex,ſed maiore etiam fiducia in hoſtẽ
ire ſit auſus,cõiectoribus totũ ſchema alio,q̃ ſentiebãt,deflectẽtibus.Adiiciũt & aliud omen, Da Adulatio
rium,quum primum regnare cœpit,Perſicam acinacis vaginam mutari iuſſiſſe in eam formam, regũ peſtis.
qua Gręci tempeſtate illa vtebantur,ac tum Chaldęorũ plures vaticinatos,futurum, vt Perſa-
rum imperium ad eos tranſiret,quorum rex eſſet vaginam imitatus.Ipſe tamen vana ſpe plenus Regii comi
ad Euphratem caſtra mouit,eratq; regium agmen interea ita inſtructũ,vt ignis quem Perſæ ſa- tat⁹ forma.
crum & æternum arbitrabãtur,argenteis altaribus præferretur.Magi trecẽti & ſexaginta quin-
q; puniceis amiculis velati ſequerẽtur,pari numero dierum,quos apud illos annus habuit.Iouis
inde currũ trahebant equi eximii candoris,his ſolis equi hęrebant inſigni magnitudine, auratæ
veſtes erant & virgæ aureæ iis,qui illorum ſedebãt dorſo,nec procul inde vehicula decẽ auro &
argẽto cęlata,quib⁹.XII.gentium hęrebat equitatus variis armis inſtructus,proximi ibant Bar-
barico cultu lõge cõſpicui.X.milia numero,qui immortales,ſed aliter perſica lingua nuncupati,
aurei torques manicatæq; veſtes,quum auro,tum gemmis diſtinctę, quindecim milia modico in
de interuallo,muliebri magis cultu,q̃ armis conſpicui,cognati regis appellati, mox Doriphoræ
his hærebãt regiã veſtem induere aſſueti,hi regis currum præibãt,quem deorũ ex auro ornabãt
ſimulacra,aureũ iugum internitẽtibus gemmis,duo hinc aurei genii ſurgebant, aurea in medio
Aquila alas pandẽti ſimilis.Purpureis Darius tunicis amiciebatur,albo diſtinctis,palla ſuperinie
cta cum accipitribus aureis,ſeinuicẽ roſtro inceſſentibus,aurea zona cinctus,acinace inde ſuſpen Regius
ſo,cui gẽmea erat vagina.Caput cęrulea faſcia obuolutũ,albo diſtincta.Poſt currũ.X.milia haſta amictus.
torum,haſtæq; argento excultæ,& ſpicula auro præfixa.Ducenti ferme propinquorũ dextera lę
uaq; regi adequitabãt,claudebantq; id agmen.XXX.milia peditum, ac ſecundũ agmen.CCC.
regii equi.Inde ſtadii interuallo,Siſingãbin Darii matrẽ vehebat currus eximie inſtructus, & ali-
ter mox proximus regiã coniugem.Cętera mulierum turba equis ſedebat.Darii liberi cũ nutri-
cibus, & ſpadonũ multitudine ſequebantur,& cũ his.CCCLX.regiæ pellices,& ipſæ regali cul- Pellicum
tu amictæ.Poſt ſexcenti muli,& cameli.CCC.numero,cum regia pecunia, ſagittariorũ præſidio numerus.

ſequente,ꝓpinquorum amicorumq; coniuges ꝑme ibant,lixarum & calonum greges,leuiſq; ar-
maturæ extremum cogebat agmen.Et Darius tali in Macedonẽ ꝓceſſit apparatu,quẽ aliqs Per-
ſicę luxurię ignarus,non exercitũ illũ ad bellũ euntẽ,ſed amœniſſimi alicuꝰ ſeceſſus comitatũ
credere potuerit.Omnia in Macedone diuerſa,ꝓ auro ferrũ,ꝓ cultu ſquallor,ꝓ ocio ſolertia,& fa-
Alexan.ex- cere & pati magna tã rex q̃ milites parati.Sed dũ Euphratẽ Darius copias trãſmittit, Alexãder
ercitus. interea Paphlagonia & Cappadocia receptis,Ciliciã petit.Eſt Cilicia aſperi & ꝓrupti mõtis cir-
Cilicię ſitꝰ. cuitu ꝑterq̃ a mari incluſa,ꝑpetuus iugorũ ambitꝰ i duo cornua reductus,theatri pene formam
exprimit.Littus inter vtrũq; extẽſum ꝓ ſcęna eſſet,niſi in vaſtũ curuaret ſinũ cãpeſtris regio,cre-
Corycũ ne- bris amnibus planitiem diſtinguẽtibꝰ,& in his Pyrthamꝰ & Cydnus,Corycum hic nemꝰ croceo
mus. fœtu olim memorabile,tres anguſti ad eã aditꝰ,quibꝰ modico ꝓſidio inſeſſis tuta eſt regni ab omñi
hoſtili incurſu.Erat tũ Cilicię ꝓfectus Arſanes q audito Alexãdri acceſſu oĩa ferro & igni i agris
abſumpſit,vt in vaſta regione hoſtẽ cõmeatꝰ inopia fatigaret.Sed multo tutior futura erat pro-
uincia,ſi anguſtias quibꝰ Macedo intraturus erat,valido pręſidio inſediſſet,qđ bellorum inſcitia,
aut certe nimio metu ꝑculſus,ac ꝑinde cõſilii inops Barbarus nõ fecit.Arſanes paucis in mõtiũ
Pylę Cilicię anguſtiis,quas pylas vocãt,relictis ipſe ad populandã terrã oẽm ſuarũ viriũ conatũ vertit,tanq̃
totius rei ſumma in ea ſita eſſet,ſi nihil hoſti ad ꝓdam relinqueret. Cęterum qui in ꝓſidio erant
ſe ad cędem deſtitutos rati,ne appropinquantẽ quidẽ hoſtẽ tulerunt,in nulla re magis Alexan-
der ſuam miratus eſt felicitatem,poſtq̃ loci naturã inſpexit,iter anguſtum vix quatuor armato-
rum capax,dorſum mõtis viæ ꝓrupeę & accliui multis intercurrẽtibꝰ riuis imminet, quo fit vt
pauciſſimi multa hominũ milia non remorari ſolum,ſed lapidibus etiam ſuperne deuolutis ob-
ruere potuerint.Macedo anguſtiis potitus,copias Tharſum admouit.Et iã Perſę adorti erãt vr-
Tharſus bem incẽdio abſumere,ſed Parmenionis interuẽtu ad hoc ipm inhibendũ cũ expeditiſſima manu
vrbs. miſſi fugatis hoſtibꝰ Tharſenſes ꝓſenti ſunt clade ſeruati.Tharſum Cydnus mediam interfluit,
Cydnꝰ flu. in Tauro monte haud ꝓcul ab ipſa vrbe ortus,atq; in Cilicium mare apud Rhegma ſtagnũ euo-
luit.Campeſtri eſt loco Tharſus ſita, Argiuorum opus,qui Io Inachi filiam quærentes,cũ Tri-
ptolemo his locis conſediſſe dicunt. Erat tum anni æſtas , quum hoſtibus inde deiectis,Alexan-
der ſudore & æſtu feſſus,lucido aquarum nitore.placidoq; fluminis allapſu inuitatus,poſitis ve-
ſtibus in cõſpectu agminis nudatum corpus gelidiſſimis merſit aquis,pulchrum in duce exem-
plum ratus leui & parabili cultu corporis eſſe contentum.Mirum hic accidiſſe aiũt,ſubito hor-
rore natantis membra diriguiſſe,palloremq; ſecutum toto ꝑpemodum corpore vitali calore de-
Ægritudo ſtituto,expiranti ſimilem miniſtri nec ſatis compotem mentis in tabernaculum deferunt,mœror
Alexan. & luctus ingens inuaſit vniuerſum exercitum,dolere ſimul ac miſerari regem omni ætate & me-
moria clariſſimum medio victoriæ curſu non bellico caſu,ſed lauacro lucidarum aquarum mol-
liſſimo extinctum iri,ſed ſuum fortuna alumnum , quem ad immortalitatem nominis extulerat
haud paſſa eſt diutius iacere. Vbi vis illa graſſantis morbi paululum remiſit,cœpit ipſe ſibi con-
ſtare,medicos ad ſubitam curationem vrgere.Enimuero Darius iam quinq; dierũ itinere aberat.
Satius igit ratus ſtrenue mori,q̃ tardius conualeſcere neceſſitatem medicis impoſuit curationis
ꝑcipitandę.Id eo amici grauius ferebant,ꝙ fama erat Darium mille talenta interfectori ꝓpoſuiſ-
ſe,neq; medicis ꝓceps quicq̃ placebat,ne ſi ꝑter ſpem aliquid eueniſſet in crimen verteret, inſon-
Philippus teſq; ꝓ ſontibus ad ſupplicium raperent. Vnus in his erat Philippus Acarnan,qui Alexãdri ad-
medicus. huc pueri curam a patre creditam habuerat.Is pollicitus eſt ſe operam daturum,vt potione vna
continuo rex morbo leuaretur.Iubet eam Alexander ſubito parari,arma enim & acies pene in cõ-
ſpectu eſſe,& aduentantis hoſtis fremitus aures circumſonare.Interea Alexandro libellus a Par-
menione reddit,in eo erat ſcriptum,vt rex ſibi a Philippo medico caueret, quem ſciret a Dario
mille auri talentis,ſororiſq; aut filiæ connubio corruptum.Commotus Alexander aliquandiu ſe-
cum anceps deliberauit , an Philippi curationem repudiaret,inde ſatius ratus,alieno ſcelere q̃
Alexã.egrẽ ſuo metu,in lecto ab hoſte opprimi,Parmenionis epiſtola puluino ſubdita medicũ expectat, quo
giũ facinus demum admiſſo,lęua manu libellum tenens,poculũ intrepide hauſit,inde ad Philippũ reſpiciens
dat illi epiſtolã cognoſcendã,in quo cũ magis ſigna excãdeſcẽtis,q̃ exterriti extitiſſent,oĩ ſuſpitio-
ne eiecta,lætus rex ac ſpei plenus dat medico dexterã,ſi dii inquit Philippe ꝑmiſiſſent,quo meũ ĩ
te aĩm experiri velles,hoc certe nõ alio modo exptum voluiſſes. Nec dubiũ mihi fuit quin ſi pri-
us hãc epiſtolã legiſſes,minime paſſus eſſes bibi a me ob iniectã ſuſpitionem hoc quod dilueras.
Nũc video te nõ minus de tua fide q̃ de mea ſalute eſſe ſollicitum.Cęterum dum ille hęc loqui-
tur vis medicaminis interius recepta,ita corpꝰ afflixit,vt pene facta ſit fides Parmenionis ĩdicio

nam intercepta voce,animꝰ vna deficere viſus eſt.Inſtare Philippus fomentis,ac nũc cibi,nũc vi-
ni odore,illũ excitabat,medicamẽto deinde in venas diffuſo,ſenſim toto corpore eſt ſalubritas re
cepta,ita vt triduo ille in ſuorum cõſpectum venerit.Spectare Macedones nõ minus libẽter Phi
lippum,q̃ regem,illius dexterã oſculari,gratularicꝗ ſimul oẽs.Darius factus certior hoſtẽ grauiſ
ſimo morbo decubuiſſe,& vt in gratiã augeri ſolẽt,quæ grata regibus creduntur,quũ medica ſpe
vitam trahere diceretur,vt Macedones intra Ciliciẽ anguſtias opprimeret,quincꝗ dierum ſpatio Dariꝰi Cili
Euphrate ſuperato,in eã terrã ire pergit.Erat in Perſicis transfuga quidam Macedo noie Amyn ciã pperat.
thas,is vbi Alexãdrum cõualuiſſe allatũ eſt,& iam ſeſe pugnæ cõparare,Dariũ monuit,ne ita ad
hoſtẽ pperaret,nec pergeret velle in Ciliciẽ anguſtiis dimicare,vbi locorũ natura oĩa hoſtibꝰ me
liora fierẽt,camporum vaſtitate opus eſſe,vt hoſtis perſicis viribus vincerẽt. Probabat id cõſiliũ
Darius,ſed vereri ſe dicebat,ne Alexãder & hoſtes inde effugerẽt.Mitte inq̃ Macedo iſtud time
re,Alexãder ſi recte eũ noui non modo nõ fugam molitur,ſed certum etiã habeo,ita fore,vt cun
ctanti tibi ſit haud multo poſt cũ omnibꝰ copiis affuturus.Darius Macedonis verba aſpernatus,
nihilo ſecius iu Ciliciam ire pergit.Occupauerat interea Alexãder Solos vrbẽ,atcꝗ pſidio im- Alexã.So-
poſito ludos pro ſalute ſua votos Æſculapio & Mineruæ fecit,eo Parmenio pmiſſus ad explo los vrbẽ oc
randos locorũ ſitus venit,q anguſtiis per quas ad Iſſum vrbem penetrandum erat , milite inſeſ- cupauerat.
ſis,vrbẽ ipſam a Perſis relictã pſidio muniuerat,ad Iſſum proinde caſtra trãffert,a quo ſinus Ci-
liciæ orẽ vaſtiſſimus nomẽ obtinuit,eratcꝗ Parmenio author,vt ibi Alexãder Dariũ opperiretur,
futuras dictitãs auxilio Macedonibꝰ regionis anguſtias,aduerſum tantã vim hominũ, quãtã ſe-
cum hoſtis trahere dicebat.Et iã Dariꝰ erat Ciliciã ingreſſus,quũ Euthimocles qui a Pharnaba
zo Græcos milites acceperat,regẽ vt antea Amynthas monuit , ne inuictũ alioqui exercitum in Euthimo-
arctũ cõiiceret,qui retro cõuerſus in Meſopotamiæ cãpis hoſtẽ opperiret,vbi Macedonũ pauci- clis conſiliũ
tas circũueniri a pluribus poſſet.Nõ tam regi q̃ purpuratis ea ſententia diſplicebat, criminaricꝗ
Euthimoclis & Græcorum qui cũ eo erãt apud Dariũ fidem.Corruptos eos dicere ab Alexãdro
vt Perſarum victoriam quoquo modo poſſent remorarentur.Cenſebant proinde Grẽcorum pha
langem cum ipſo duce ſtatuẽdam in medio,atcꝗ ab vniuerſo exercitu telis cõfigendã.Negat Da
rius ſe id ſcelus admiſſurum,vt milites ſuam fidem ſecutos tam fœde trucidaret,neminem affir
mans ſtolidum conſilium capite luere oportere.Inde vbi Alexandrũ in Cilicia commorari ſenſit
fractos eſſe dicebat ferociſſimos Macedonũ ſpiritꝰ,atcꝗ ipſiꝰ ducis vigorẽ cũ ipſo morbo extinctũ.
Porro igitur copias admoturus,pecuniam Damaſci cum precioſiſſimis rebus deponi iuſſit, Ma-
tre,vxore,& cæteris domeſticis more patrio ſequẽtibus.Ita ſane accidit vt eodẽ tẽpore Alexãder Congreſſus
ab Iſſo ad fauces quibꝰ Syria aditur peruenerit,& Darius ad eum locũ quẽ Amanicas pylas vo- Darii &
cant,admouerit copias.Habuit Barbarus ab initio perſuaſum Alexandrum congreſſum ſuum Alexandri.
declinare,quæ res materiam illi pbuit,vt poſtridie quum Macedo iam anguſtias teneret, ſeſe illi
in conſpectum dederit,cuius ſubitus acceſſus non nihil turbauit Macedonum copias,qui magis Alexandri
itineri q̃ pugnẽ parari,arma extemplo expedire coacti ſunt.Tum primum ferunt Alexandri fidu ſollicitudo.
ciam in ſollicitudinem verſam,vbi tempus adeſſe vidit,quo vnius pugnæ euentu,palã fieri opor
tebat,fuiſſet ne fortuna ſibi p tot ſucceſſus inſidiata,an ſe tuendum pperuo ſuſcepiſſet, oĩa ita
q̃ intentius curare.Interfluebat Pyrrhamus amnis vtrãcꝗ aciem,miſitcꝗ Darius viginti milia ſa
gittariorum,qui fluuio ſupato hoſtem pugnẽ intentum a tergo adorirent,aut ſi fieri poſſet circũ Darii Stra-
acto ad montes hoſtibus imminentes agmine ſubiectam hoſtium aciem ſupne inuaderent,ac p- tagema.
cipitem darent.Cæterum ignauia eorum,quibus id negocium eſt datum,ſalubre regis conſilium
fecit irritum.Ipſe ſic ſtructa acie ſtetit.Dextrum cornu Nabarzanes tenuit, cum equitatũ & vi- Perſica
ginti ſagittariorum milibus,eratcꝗ Timocles cum Græcis militibus triginta milibꝰ numero. Va acies.
lidiſſima hæc copiarum pars, eſt Macedonicæ phalangi oppoſita . In lẽuo cornu Ariſtomedes
Theſſalus pcurabat,cum viginti milibus peditum ex pugnaciſſimis gentibus.Ipſi regi ab eodem
cornu dimicaturo tria milia lectorum equitum & triginta peditum inhẽrebant.Hyrcani inde &
Medi equites,& ſex milia iaculatorum,funditorumcꝗ eos pcedebant.Ingens pterea multitudo ſta-
bat matrem & cæteros regis neceſſarios,velut armorum vallo complexa,eratcꝗ regia acies a iu-
gis mõtiũ ad mare extenſa.Alexander Phalangẽ,qua nihil erat apud Macedonas validius,in frõ Macedonũ
te cõſtituit.Dexterũ cornu Nicanor Parmenionis filius tuebatur,huic proximi ſtabant Conon, acies.
Perdicas,Meleager,Neoptolemus,Amynthas,ſui quiſcꝗ agminis duces.In lẽuo qd ad mare ptine
bat,Craterus & Parmenio ſunt curare iuſſi.Eqtes ab vtrocꝗ cornu locati,ante aciẽ cõſtituit fun
ditores ſagittariis mixtos,iuſſit & Cretẽſes anĩ agmen ire leui armatura inſtructos.Parmenioni

imperat vt quātū poſſit cornu ad mare extēdat,recedatq; a mōtib⁹,quos hoſtes, q̄a a rege p̄miſſi
fuerāt,iādudū inciderāt,ſed illi Agrianorū aſpectu,quos Alexāder eis, re antea p̄uiſa, oppoſuit,
cōfeſtim fugari diſiectiq; ſunt, atq; ita cōtigit,vt pene priuſq̄ conſertum ſit p̄liū,Macedonū cor
Alexā.ad — nu ſit metu q̄ a tergo imminebat,liberatū. Vbi igiť ad teli iactū p̄pinquæ ſibi acies ſtetere,Alexā
hortatio. — der in primā aciē cōcurrēs,Macedones geſtarū rerū futuræq; gloriæ admonere,futurū,vt ea pu
gna,ſi p̄ſpere pugnata eſſet,omniū gentiū imperio potirenť.Grēcos veterū ipſius gētis iniuriarū
& q̄ toties Perſici reges alienā libertatē oppugnatū veniſſent.Illyricis & Thracibus rapinę & La
trociniis aſſuetis,fulgētes in aduerſa acie veſtes,aurū,aliaq; p̄cioſa prędæ expoſita oſtendit,tēpus
adeſſe ait, quo ex inopibus & egenis,ſi viri ſint,diuites & clari fierēt,ſiue in patriā redire velint,
ſiue captarū regionū amœnitate p̄frui,nō defuturā illis facultatē vtrobiq; laute viuēdi.Et,vt cu
iuſq; erat gētis animus,ita aut monēdo aut irritādo ad p̄liū hortari. Inhibere adhęc p̄curſum in
hoſtē,ne nimia feſtinatione fatigareť ſp̄ūs,priuſq̄ inita eſſet pugna,atq; ita demū terribili clamo
Acierū con — re a Perſis ſublato,vtrinq; ferociſſime cōfligiť.Darius & equites cū ingēti ſtrepitu in lęuū Mace
flictus. — donū cornu primo imperū faciunt.Cupiebat Darius magis equeſtre p̄lium fieri, ob Macedonicā
phalangē quam inuictam ſciebat,& ex altera parte dextrū Alexandri cornu hoſtiū multitudine
circuiri cœperat,q̄d vbi Macedo fieri vidit,duas equitū alas ad iugū montis, qua hoſtē circūagi
oportebat,ſtatuit,ſuoſq; a tergo tueri iubet,cæteroſq; in mediā aciē infert,ſubductis inde Theſſa
Atrox p̄liū. — lis equitibus,ipſorū p̄fectum occulte iubet circuire tergum ſuorum,Parmenioq; ſe adiungere, ne
ille vi Perſici equitatus obrueretť,prælium interim tam atrox erat,vt tela hincinde emiſſa,inter ſe
concurrentia ſine effectu caderent,mox vero cōſertis manibus gladios ſtringūt, atq; interim ita
cohęrebant,vt pes pedi hæreret eques equiti,collatoq; vtrinq; gradu,ſinguli inter ſe dimicarent,
nō timido,nō ignauo ceſſare licuit,ſtabāt ſuo innixi veſtigio nec gradū niſi p̄ iacētiū ſtragem his
aut illis promouere dabať,ſtrepitu & fragore armorum montes,valles,littus,& omnia ſonare &
milites in hunc modum dimicabant,at reges ipſi nihilo ſecius ſua militariaq; obibant munia.Lu
ſtrabat ſollicita indagine Alexāder,an Dariū adeptus ſingulari certamine interficere poſſet,ſubli
mi curru nunc huc,nunc illuc volitantē,opima ſpolia ex cæſo rege quęrens,cum ita veſtigantem
Oxatres Darii frater intuitus cum equitibus quibus p̄erat fraternum currum circumſepſit,tum
demum ibi atrocior eſt pugna coorta,clariſſimiq; Perſarū Duces,in cōſpectu regis fortiter dimi
cantes occubuerūt Trountes & Sathaces Ægypti p̄fectus ambo in faciem,vt in aduerſum vul
nus conciderant,ingens circa illos ſtrages edita,peditum ſimul & equitum,Macedonūq; fortiſſi
Vulnerať — mi,etſi non adeo multi,itidem occubuerūt.Alexandri quoq; dextrū femur leuiter eſt enſe p̄ſtri
Alexander. — ctum.Chares Alexādrū a Dario vulneratū p̄didit,ipſe quum de ea pugna ad Antipatrū ſcripſit,
Darii fuga. — a quo id vulnus acceperit,haud quidē ſignificauit.Iā & equi qui regē geſtabāt partim feſſi, par
tim vulneribus confecti,quū p̄cipites agerenť,veritus ille ne ad terrā effuſus ab hoſte opprime
retur in equū aſcendit,quē poſt ſe in hos caſus paratū habuit,regiiſq; inſignibus abiectis acie ex
ceſſit.Tū cęteri metu p̄culſi & ipſi poſt regem terga vertūt,qua cuiq; patebat via,ad fugā ſeſe p̄
æqua & iniqua expediſit.Cædit fugientes eques a Parmenione immiſſus, in dextero Macedonū
Darianorū — cornu nō nihil laboratū,ſed fuga & metus a dextro Perſarū cornu ad lęuū delat⁹, ſiquid adhuc
fuga. — animorū in acie ſtabat ita fregit,vt hac quoq; parte fuga aperte inclinaret:tum vero Dariani pe
Capiuntur — corum more paſſim ab hoſte q̄ veſtigio hęrebat,totis campis & circa mōtes cęſi, plurimi tamen
Darii ca- — pręoccupata fuga alii aliis tramitibus in tutum euaſerūt.Caſtra Macedo regio magis q̄ bellico
ſtra. — apparatu referta occupat.Cędes hic quoq; edita,ſed maior p̄dę q̄ cędis cura.Diripere milites mu
lieribus ornatus,neq; illarū corporibus parcere,vagabaturq; victoris ſęuitia p̄ armatos & iner
mes,fortes & imbelles,nulla mali facies deerat totis caſtris,multus erat vbiq; luctus multus pa
uor ac trepidatio.Darii tabernaculū,vt regio erat luxu inſtructū,in Alexādri aduētum aſſeruari
placuit,ibi Darii mater erat atq; vxor,quæ omniū in ſe oculos verterant.Hæc forma illa priſtina
fortuna & ætate venerabilis.Iacebāt in ipſius anus gremio duę adultę virgines Darii filię mul
to mœrore cōfectę.Regia cōiūx paruū filiū in cōplexib⁹ habebat,ſexto ante anno in tātā ſpē re
gni genitū.Alexāder ſub noctē a multa hoſtiū inſectatione feſſus,in caſtra ſe recepit,iuſſitq; prin
cipes ad cōuiuiū vocari,ip̄e iactatiōe vulneris intereſſe non potuit.Cæſa captaq; ex Darianis eo
Cæſorū nu — die cētū peditū milia,vt Curti⁹ ſcribit,& decē equitū.Trogus peditū ſexagīta milia cecidiſſe ait,
merus. — & decē equitū,quadragintaq; milia capta.Hi veriora mihi tradidiſſe videntur, q̄ Plutarchus, q̄
vndecim milia tantum deſiderata author eſt,ſed in numero a librariis erratū credere æquū eſt.
Macedonū quorū fides ſit apud authores ipſos,equites centum quinquaginta,pedites duodeti-

ginta deſiderati.Poſtq̄ Alexander in caſtra venit,Dariano arcu,curru,& aliis inſignib⁹ ꝑlatis, q̄ ille ſeſe ad fugam expediens abiecerat,ꝑcrebuit rumor Darium ꝑiiſſe,ad quam phamam,tam ſęua comploratio circa regias mulieres eſt ſubito orta,vt tota caſtra ſint ad nouum illum tumultū concitata.Admonitus Alexāder humanæ vicis miſeratuſq; afflictam mulieꝝ fortunam,Leonatū ad regium tabernaculum miſit,qui captiuas conſolaretur,nunciaretq; Darium viuere.Cęterum regiæ mulieres Macedonem armis adhuc cinctum intuitę,ratę ad cædem eum venire,finiēdi doloris cupidę obuiam illi ꝓgreſſę,ad eius genua ꝓcumbunt,iugulūq; feriendum enudant, immo viuite inquit ille,voſq; Alexander bono animo eſſe iubet,nunciatq; Darium viuere, ac fuga elapſum.Poſtridie ipſe cum Epheſtione,cætera multitudine excluſa,tabernaculū ingreſſus.p̄miſſo,q ſe venturꝫ nunciaret,ita contigit,vt quum Epheſtio aliquanto oris maieſtate p̄ſtaret, Darii mat Alexandrum arbitrata,priuatum hominem ꝓ rege patrio more adorauerit, tum admonita ab Eunuchoꝝ vno,non eum eſſe Alexandrum,mulier confuſo ore errorem excuſans ſuū,ad Alexandri pedes ꝓcubuit.Tū ille reginā attollēs,haud inq̄t mat errasti,nā & hic Alexāder ē. Erat Epheſtio in primis Alexādro chariſſimus,cū quo vna fuerat educatus, oīaq; ſecreta iam inde a pueris cōicare ſolitus,fuiſſetq; ꝑ hæc Alexander non minus amicitia q̄ bellica virtute felix, ſi tali in cæteros amicos moderatiōe fuiſſet,a qua tantū abfuit,vt Clytū & alios ꝗuoſdā ex cohorte amicoꝝ, nō minus ſtulte,q̄ crudeliter occiderit.Sed tā pulchre ille ab initio naſcētē fortunā tulit, vt a nullo regū,q ad id tp̄s fuiſſent,clemētia vinceret̄ & cōtinētia.Eteni regis filias iam maturas viro,nō minus ſanctę q̄ ſorores habuit,a Darii cōiuge q̄ formæ p̄ſtantia oēs eius ætatis fœminas antecelluit,nō ſolū abſtinuit,ſed appoſitis cuſtodibus cauit,nequis eius pulchritudini illuderet,mādatq; ſimul oēm ornatū mulierib⁹ reſtitui.Fertur Darii filiū cōplexū,quū puer ex ipſius oſculo & cōplexu aliq̄diu ſuauiter pepēdiſſet ad Epheſtionē cōuerſus,q̄ vellē inquit Darius aliq̄d ex hac indole habuiſſet.Siſingambis Darii mater tantā in rege humanitatē intuita, Dignus es Alexāder inq̄t qui tantū regē,nō felicitate ſolū,ſed æquitate etiam ſuperaris.Dignus cui ego & aliæ precemur, quod Dario ſolitæ præcari ſumus.Tu quidē me matrem & reginā vocas,ſed ego priſtinæ fortunę haud immemor famulę appellationē & ſeruitii iugum,ſub tanto rege, iam inde ęquo animo feram.Alexāder bonum animum habere iubet,ac bene de ſe ſperare,inde tabernaculo egreſſus tris aras in Pyrrhami fluminis ripa conſtituit,Ioui,Herculi,& Mineruę,corporaq; cæſoꝝ ſepeliri iubet,ꝑmiſitq; reginę,vt quos ex ſuis vellet patrio more funeraret. Plutarchus authot eſt Alexandrū acie egreſſum,Darii tabernaculū ſubiiſſe, q̄d ſane fieri potuit, vt diuerſus a matre & ſorore Darius tēderet,ibiq; quū oīa auro & argento collucerent,Perſicam opulentiā aſpernatus, hoccine dixerit imperare fuit?inde balneū inquit Darii ſubeamus,immo tuū Alexāder reſpōdit ex familiaribus vnus,victi enī bona victoris fiunt.Nec Alexāder diu ibi cōmorat⁹,Syriam petiit.Interea Parmenio Damaſcū p̄miſſus,vrbe ꝓditione recepta regia eſt pecunia potitus.Multo opulentior hic q̄ in caſtris præda quęſita eſt.Tradidit Curtius audito Parmenionis acceſſu,conatos Perſas fuiſſe aurū ex vrbe in tutum transferre,cæterum hoſtiū interuentu geſtantiū, agmen metu & pauore diſiectum,per vias aurum & pecunię fiſcos effuſos iacuiſſe,vt milites auro honuſti p̄cioſiſſima quædam temere occurrentia,vt vilia faſtidirent.ſeptem miliū iumentorum onera portantium, atq; hominū.XXX.milia Damaſci capta.Satrapū coniuges ac liberi multi,& in his Ochi qui ante Darium regnauerat,vxor,atq; filiæ, tres numero adhuc virgines. Capta eſt & Barſane vxor Memnonis,& ipſa mulier eleganti forma,quam vt Ariſtobolus ſcribit, Alexāder Parmenionis ĩpulſu comp̄ſſit, fuit Memnon multi noīs apud Dariū,qui ſub initiū Dariani belli ꝑierat.a cęterarū cōgreſſu ꝑtinaciſſime Alexander abſtinuit, tm̄ dicere ſolitus Perſicas puellas dolores eſſe oculoꝝ,fuit nec multū alioq rei venereę dedit⁹,q̄ppe q ad Parmenionē ſcripſerit,ĩ ſopore & coitu ſe mortalitatē intelligere.Fuit & cibi tēpantiſſimus,q̄d ex ea ep̄la,quā dedit ad Adan,quā Garię reginā deſignauerat,potuit intelligi.Miſerat illa ad regē,quū obſonia quędā,tū optimos coquos, quoꝝ miniſterio vteret̄,quibus repudiatis meliores ſe habere eſt ꝓfeſſus,quos a pueris Leonidas pædagogus ſibi cōparaſſet,vt ad prandium antelucano itinere vteret̄, moderatiore prandio ad cœnam.Duo talentoꝝ milia ſignatę pecuniæ in parte p̄de reperta.Argenti pręterea immenſum pondus.Darius magnis itineribus,cum quatuor milibus Græcorum,modicoq; ſuorum comitatu,ad Euphratem delatus,fluuio ſuꝑato ad Alexandrum epiſtolam dedit ſupbe ſcriptam, qua petebat vt accepta quantacunq; vellet pecunia,ſibi matrem,vxorem,& liberos reſtitueret,ipſe ſi ſaperet,amicus ſibi ſociuſq; ex Aſia excederet, aut ſi ſaniora non admitteret cōſilia,ſecum æquo marte contēderet,nihil magis Alexandrum offendit,q̄ q; Alexandri nomen nō Regis Darius in epi

Comploratio regiarū mulierum.

Alex. iuſſit Darii matrē & vxorem.

Clementia Alex. in captiuas.

Contēptor delitiarum Alexan.

Prędā ingēs Damaſci quęſita.

Memnon.

Alexan.temperantia.

Darii literæ ad Alexan.

Alexand. reſponſum.

ſtola poſuiſſet,reſcripſit tamen,docuitq; a Perſis primo ortã belli cauſam,qui ſæpius in Græciam, ad alienã libertatẽ oppugnandã trãſmiſiſſent,& patrẽ ſuũ Philippũ,quũ eã iniuriã vlciſci ſtatuiſſet ipſius fraude,q illi pcuſſorẽ ſubornaſſet,piiſſe.Sibi quoq; capitales inſidias, pari fraude inſtructas,mille talẽtis medico pmiſſis,quo nihil turpi⁹ dici poſſit,licitari hoſtiũ capita,quũ arma reneret.Sed diis inqt,ſcelerũ vltorib⁹ fretus, iam magnã Aſiæ ptẽ ſubegi , teq; iuſto plio victũ caſtris & exercitu exui,& nũc (licet minime meritus) ſi ad me ſupplex veneris , oẽs neceſſitudines tuas a me gratis accipies,vĩcere enĩ,& victis cõſulere ſatis didici.Dabo adhæc fidẽ te ĩpune ad me vẽturũ,ne met⁹ tuis cõmodis obſtet.Poſtremo illd̃ tibi ſuccurrat, quoties poſthac ad me ſcripſeris, te nõ ad regẽ tm̃,ſed ad tuũ regẽ ſcribere.

Alexan. Biblum & Sydonẽ capit.

Therſippo ad Dariũ cũ huiuſmodi literis miſſo,cõfeſtĩ Alexãder in Phœnicẽ deſcẽdit,Biblũq; prĩo deditiõe recepit,inde Sydonẽ: obtinebat tũ regnũ inter Sydones Straro Darii amicus.Is qa deditio ab oppidanis facta eſt, indignus ab Alexãdro habit⁹ cui regnũ reſtitueret.Epheſtioni pmiſſum,vt quẽ Sydonii regno dignũ arbitraret,ex illorũ ſententia regem declararet.Erant Epheſtioni hoſpites Darianorũ quidam,hi oblatum vltro regnum pertinaciter recuſarunt,prædicantes id faſtigium patrio more nõ recipi,niſi ab iis,q regia eſſent ſtirpe pcreati.Laudati iuuenes ab Epheſtione, q magnitudine animi ſpernerent ea ,q̃ per ignem & ferrũ cæteri mortales peterent,iuſſi ſunt cũ aliis bonis circũſpicere,qui oĩm optime eẽt id nomen inter Sydonios laturus,tum demum multis ambiẽtibus,res ad Abdolominum quendã longa cognatione regię ſtirpi annexum,eſt delata.Incolebat is ab omni armorum ſtrepitu remot⁹ ſuburbanum hortulum,mulra parſimonia,quo conrigit,vt agreſti operi intentus ſit rex conſalutatus,illudi ſe ab iis,qui ad id miſſi fuerant,ratus, non ſine cunctatiõe regis nomen & inſignia recepit.Cæterum multis eius inopiam & ſordes criminantibus,ad Alexãdrum pductus, haud inqt Macedo viri indoles phanę generis repugnat. Videndũ eſt inqt,quo animo inopiam tuleris,tum

Verba Abdolominiad Alexand.

ille,vtinam Alexander ſic regnũ ferre poſſim.Hæ manus ſatis ad victum fuere, nihil habenti nihil defuit.Eo ſermone Alexander delectatus , non ſolum Stratonis ſupellectilẽ ad regiã inſtruendã detulit,ſed ex Perſica etiam prẹda dono quædam habere dedit,regionemq; vrbi circuniectam eius ditioni ſubiecit.

Amynthæ conatus.

Sed dum hęc in Phœnice geruntur,Amynthas qui ab Alexandro ad Dariũ transfugerat,Perſicis opibus ad Pyrrhamum fractis,haud magis huic,ad quem venerat ,fidus,q̃ illi,quem deſeruerat,cũ fortuna fidem mutandã ratus,ex fuga Tripolim delatus , in Cyprum cũ quatuor milibus tranſmiſit, & ex Cypro in Ægyptum,cõſilio eius terrę per occaſionem occupandæ.Peluſium igitur primo occupat,dein Memphim copias admouit.Interim Ægyptii gens nouandis rebus aptior q̃ gerendis,nouo motu conſternati ad Perſica pręſidia delẽda Amynthę ductu decurrunt.Fit pręlium,Perſæq; eo certamine victi intra vrbem compellunt.Inde iterum acie congreſſi adeo egregie vicerunt, vt Amynthas, & qui cum eo erant ,ad vnum oẽs ſint occidione occiſi.Tentarunt Darii duces,ex Pyrrhamica acie in Paphlagoniam fuga delati,Lydiam recuperare,copiis partim ſecum ductis,partim ex proximo quæſitis.Sed horum fortuna nihilo melior fuit,q̃ regis in Cilicia fuerat,triplici pręlio ab Antigono Lydiæ pręrore victi, cum multa cæde

Vincuntur terra & mari Perſæ.

prouincia ceſſerunt,& ne non vbiq; Perſicæ opes affligerentur,per eoſdem dies Macedonicę claſſis præfectus Ariſto,qui ad Helleſponti oram recuperandã fuerat miſſus,naualĩ pręlio vicit, eius nauib⁹,partim captis,ptim medio pelago depreſſis.Pharnabazus Darianę claſſis diuerſa parte pfectus,pſidio in Chium inſulam introducto,Andrum primo,inde Syphenum aliaſq; pluris inſulas occupat.Nec Græcia in tanto rerum motu quieuit.Agis Lacedæmoniorum rex,octo milib⁹ militum receptis,qui poſt prælium in Cilicia cõmiſſum domũ incolumes venerant,Antipatro Macedoniæ præfecto intulit bellum,Cretenſibus interim ſua ſtudia,inter Macedones & Spartanos variantibus.Sed motus omnino leuiores. Vnum illud certamen,vnde cætera pendebant,omniũ gẽtium in ſe oculos verterat. Iam enim tota Syria , totaq; Phœnice pter Tyrũ Macedonum armis ceſſerat,habebatq; ſtatiua in continentis ora contra Tyron Alexander, eo Tyriorũ legari venere cum aurea corona,& larga cõmeatus copia,magis ſocietatẽ q̃ imperiũ accepturi . Hos Alexãder comiter accepit,dixitq; ſe Tyrũ iturũ,vt Herculi,qui ibi religioſiſſime colebat,oraculi iuſſu ſacrificaret.

Tyrii Alexandrum excludunt.

Eſſe extra vrbem Herculis templum Tyrii reſpõderunt in eo loco,quẽ ipſi Paletron nuncuparent,futurum docent,vt rex ibi rite ſactum perageret.Haud tenuit irã Alexãder,cuius impotens erat,Ergo,inquit,quia inſula ſit Tyrus inuictum contẽnit exercitũ!Enimuero ſcient Tyrii,haud multo poſt,ſe in cõtinẽti eſſe,videãt igitur vtrum a me vrbem intrari an oppugnari maline.Cum his legati ſunt domũ dimiſſi.

Tyri inſulæ ſitus.

Tyrii vero loci opportunitate freti,ad Macedonũ obſidionem ferendam omnia ſtudio cõparant . Quatuor ſtadiorum fretum inſulam a Phœnicum terra

dirimebat,idq; ita Aphrico obirixũ,vt nulla moles crederet̃ fluctibus illius flatu cõcitatis obſta-
tura.Erãt tũ forte Tyri Carthaginenſiũ legati,q eo venerãt,vt annua ſacra more patrio Hercu-
li facerent,fuere Carthaginenſes a Tyro oriũdi,qđ alia in parte opis eſt a me ſignificatum,ab his
Tyrii cõfirmati,vt obſidionẽ forti aio ferrẽt,nõ defutura ex Aphrica auxilia.Pollebãt tũ tota ma
ri Carthaginẽſiũ opes,qbꝰ pollicitatiõibꝰ Tyrii cõfirmati,p muros & turres diſponũt pſidia, ar-
ma iunioribus diuidũt,opifices,quorũ ingẽs erat copia,in officinas diſtribuũt.Extiterũt ſub initi
um illiꝰ oppugnatiõis dira oſtẽta in vrbe,riui ſanguinis follibꝰ flare incipiẽtibꝰ p ignẽ fluxere, & — Prodigia.
miles in caſtris,quũ panẽ fregiſſet.ſanguinis guttę ſubito emicuerũt,quo pdigio territꝰ Alexan-
der,ab Ariſtãdro vate eſt cõfirmatꝰ,q ad Tyrios id ptinere oñdit.qñ cruor intus nõ foris fuſus
eſſet,miſit nihilominꝰ Alexãder caduceatores,q Tyrios ad pacẽ hortarent̃,q̃ non ſolũ nõ accepta — Alexã.lega-
eſt,ſed cõtra ius gẽtiũ legati ſunt ab his interfecti,& corpa i pelagꝰ piecta.Ea Macedo iniuria ad — ti a Tyriis
huc magis iritatꝰ,qa nauibꝰ carebat ppetuo aggere Tyrũ continentẽ reddere eſt adortꝰ. Immi- — occidunt̃.
nebat manifeſta in ore oĩm deſperatio inexhauſtum opus auerſantium, ad quorum animos con-
firmandos Macedo pro concione dixit ſe ſibi per quietem viſum Herculis ductu in vrbem indu-
ci,irent & numinis fauorẽ ſecuti,legatoꝝ vmbras fortiter vlciſcerent̃,eãq; vrbem excinderẽt,cuiꝰ
temeritas nobiliſſimę victoriæ curſum auſa ſit remorari, atq; per hæc omni cunctatione excuſſa
exercitus operi admotus eſt.Adiicit Plutarchus aliud Alexãdri inſomniũ, imaginatũ fuiſſe regẽ
in quiete,ſe Satyrum videre ſibi plaudentem,quem in conſpectu laſciuientem aliq̃diu capere ne-
quiuiſſet,poſtremo tamen in manum venerit,ac ſuper ea re conſulti vates interpretati ſint, haud
dubie imaginem illam ad victoriam pertinere,græcam vocem ſecuti, quæ in duas partes diuiſa,
Tua Tyrus,ſonaret . Veteris Tyri materiam a tot milibus hoĩm comparatam abſorpſerat pro- — Oppugnat̃
fundum pelagus,ſurgebatq; interim agger,non ita tamen vt oĩno fluctibus extaret,cauillabantur — Tyrus.
Tyrii leuibus nauigiis incurſantes,rogareq; Macedonas an Neptuno maior eſſet Alexander,ac-
cẽdebanturq; pinde eo contemptu adhuc magis militũ animi ad inceptum opus exequendum.
Alexander ne tãta vis hoĩm vni vrbi aſſideret.partitus cũ Perdica & Cratero copias, quos ad ob
ſidionem relinquebat,ipſe in Arabiam proficiſcitur.Erant eius gentis agreſtes infeſti Macedoni-
bus ex Libano lignantibus.Sed dum Alexãder abeſt,Tyrii onerariam vnam ſulphure & bitumi- — Inſulanorũ
ne illitam in aggerem ſecundo vento immittunt,immiſſam ac molibus impactam continuo ſuc- — ſucceſſus.
cendũt.Emicuit ſtatim flãma,duaſq; turres,& opa in fronte aduerſus hoſtes conſtituta corripu-
it,qui in turribus erant,partim flammis pire,partim in ſubiectum mare deſiliẽtes,ſudibus & cõ-
tis ab iis qui ex oneraria in ſcaphã deſcenderant excepti,ad vnũ piere.Haud igit̃ tantũ opa con-
ſumpta ſũt,ſed tota etiã moles maris ĩpulſu ab imo cõcuſſa corruit.Interea Alexãder ab Arabi-
ca expeditione reuerſus,mutata operis ratione,non latus aggeris,qđ ab initio fecerat,ſed frõtẽ in
ventum & pelagus obuertit, ramalibus arboꝝ cum truncis in imum vadum deiectis , molibuſq; — Mutatio
ſupſtratis.Sic quoq; quũ magna eſſet opus ex pte confectum,imis partibus concuſſis,plutifariam — operis.
cœpit labefactari.Interea claſſis ex Cypro affuit Alexandro int̃ abeundi conſilium & perſeueran
di dubio,cuius aduentu Macedo confirmatus,primo hoſtẽ tentandum duxit,an ad certamẽ eli-
ci poſſet.Tyriis haud pugnam inire auſis (aderãt enim Macedoni naues centũ octoginta nume- — Vrgent̃ ar-
ro,) Alexander hoſtium nauibus quæ vrbi hærebant demerſis,muros bellicis inſtrumẽtis diſtur — ctius Tyrii.
bat,temoliri noctu mœnia Tyrii,alterũq; interius murũ ſtudio attollere,vt ne priore diſiecto ho
ſtes in vrbẽ mœnibꝰ nudatã vi irrumperent.Cæteꝝ haud vnꝰ terror Tyrios vrgebat , iam enĩ ag-
ger ad teli iactũ vrbi ppinquus erat,claſſis mœnia circuibat,ancipiti pinde malo circũuẽti,omnẽ
ſpem aĩo eiecerãt.Interea fœda tẽpeſtas iterdiu orta,Macedonum naues ſemilaceras circa littora
diſiecit, qbꝰ diebꝰ legati a Carthaginẽſibꝰ venere,domeſticũ bellũ excuſantes,quo ĩpliciti auxilia
pgenitoribꝰ ſuis mittere negrẽt,vrgeri Syracuſanis armis nõ ſolũ Aphricã.ſed ipſam quoq; Car
thaginẽ,in cuiꝰ cõſpectu hoſtes ſtatiua haberent,durarẽt ipſi tantiſp,dũ aliqđ a pſenti bello laxa-
mentum daret̃,totum commeatum inde & auxilia benigne affutura. Nec Tyrii tanta ſpe deſti- — Tyrii libe-
tuti animũ demittunt , liberis & vxoribus in punicam natim impoſitis,animo includunt omnia — ros & vxo-
prius extrema experiri,q̃ vrbem dedere,quicquid malorum immineret fortius etiã laturi,ſi cha- — tes Cartha
riſſimam ſui partem extra piculi ſortem haberent.Et res Tyrioꝝ in hoc erant ſtatu , quum qui- — ginem able-
dam in concionem venit affirmans,viſum ſibi p quietem Apollinem dicere, velle ſe ex vrbe diſcẽ — gant.
dere.& aggerem,quẽ Macedones ſtatuiſſent,in ſylueſtrẽ ſaltum commutare.Plutarchus eam in-
ſomnii ſpeciem pluribus ait obtigiſſe, vt Apollo diceret ſe aliquãdo ad Alexandrũ tranſiturum, — Apollo ale-
ob idq; eius baſim aurea catena a Tyriis alligatã,ipſeq; iã inde Alexãdrinus cognominatꝰ. Erãt — xandrinus.

qui ſactorum ritum ex longo interuallo reuocandũ cenſerent,vt humana hoſtia Saturno imola-
retur.Hic dirus Tyriorũ ritus ad Carthaginenſes qui fuerunt inde oriũdi,defluxit,plures ętates
& ipſi humanis hoſtiis vſi dicunť.Tenuit inde aliq̃diu acrius certamen: ſubeſtres nauibus Mace
dones muris tenaciter hęrebant, iam Macedonicæ claſſis interuẽtu nauiũ multitudo ſuperabat.
Contra Tyrii harpagonibus,ſuſpẽſiſq; tigno falcibus hoſtes ſupra modũ infeſtabãt. Sed nulla re
magis hoſtes cõficere,q̃ feruida arena ſupne in eos deiecta,& quũ multa incaſſum certamina ex-
hauſta eſſent,tędio longioris morę,cõſilia agitare coepit Macedo,obſidionis ſoluendæ. Cæterum
tam infecta re diſcedere,q̃ fruſtra Tyriis hęrere regẽ pudebat,æſtuabatq; interim ira,quum circa
molem mari impoſitam ſubitũ oſtentũ extitit,bellua inuſitatæ magnitudinis dorſo ſeſe attollẽs,
Marinum crebroq; pulſu pelagus euerberãs,ab aggere ad vrbẽ cõtẽdit.Fuit id ꝓdigiũ vtriſq; nõ ingratum
phaſma. ſed Tyriis tãta inde fiducia orta,vt nauibus,ſi quæ ſuperãt,decertare ſint auſi.Hic victi, & intra
portũ cõpulſi,maiorẽ nauiũ partẽ amiſere.Biduo poſt atrocior oppugnatio eſt Tyrios adorta,to
Tyrus vi ca tis viribus Macedo connixus,vi in vrbẽ irrupit, tãtaq; inſulanorũ pertinacia interea eſt dimica-
pitur. tum,vt ſex milia propugnatorũ circa muros interfecta dicanť. Alexander (nullius opera magis
eo certamine enituit) ex turri nauibus impoſita adeo ardẽter in hoſtes dimicauit,vt pleriq; ho-
ſtium telis,gladio,vmbone,e moenibus ab eo ſint pręcipites deiecti. Sequitũ ſine diſcrimine in Ty
Tyriorum rios.Fuitq; illud præcipue admirationi,ꝙ armatorũ nemo ad deorũ opem cõfugit, nec ex ciuita-
excidium. te irato hoſti obiecta ſupfuiſſet quiſq̃,niſi Sydonii,qui in caſtris militabant, cognationis neceſſi-
tudine adducti (vtriq; enim ab Agenore erant) nauibus celeriter admotis, plurimos furto ſub-
traxiſſent.XV.milia ſeruata ab his dicunť,quo intelligi poteſt q̃ opulenta tũ fuerit Tyrus,vnde
tantus mortaliũ numerus furto ſit victori hoſti ſubtractus.Satis conſtat,duo milia, q̃bus ira pe-
percerat,regis iuſſu circa littora crucibus affixa . Carthaginẽſiũ legatis in vrbe dep̃henſis veniã
dedit,addita belli denũciatione,qđ p̃ſentiũ rerũ neceſſitas moraretť. Vrbs ſeptimo mẽſe q̃ oppu-
gnari coeperat capta eſt,atq; incẽdio conſumpta.Poſt Tyri excidiũ literę iterũ a Dario ſunt Ale-
Darii literæ xandro reddite,quibus eũ hortabať,vt filia Satipne ſibi matrimonio cõiuncta, dotis nomine acci
ad Alexañ. peret quicq̃d intra Helleſpontũ & Halim gentium ac terrarũ eſſet:ꝙ ſi oblatæ conditioni minus
acquieſceret,ſciret variabilem eſſe fortunam,nec poſtrema primis ſemꝑ reſpondere,ꝙ ſi nulla for
tunę inuidia timenda eſſet,illud ſaltem cogitaret,non ſemper in Ciliciæ anguſtiis rem inter ſe fu
turã:tranſeũdum Euphratem eſſe,Tygrim,Araxem,& Hidaſpem magna ſui regni munimenta,
veniendũ in aptos cãpos,vbi ſuæ paucitatis Macedonẽ poenitere oporteat. Accedere adhæc ꝙ tã
tũ ſibi terrarũ ſupeeſſet,vt ſeneſcendũ ſit prius Macedoni,q̃ vel pacatus eã obire poſſet. Alexãder
iis,qui literas attulerant, Darium aliena ꝓmittere reſpõdit,quando ea quę dotis nomine dare ſe
Alexañ. re- velle polliceretur,alius iam pridem belli iure teneret. Nec eſſe aliud id agere,q̃ victos velle victo-
ſponſum ad ribus leges dare,quod inauditũ ad id tp̃s eſſet,ſed tãti belli eã ſibi exiguã mercedem videri.Perſe
Darium. polim caput regni,& vltimi oriẽtis orã,ſuo imꝑio deſtinaſſe.Satis ſcire quocunq; Darius fugitu-
rus eſſet eodẽ eſſe ſe ꝓuẽturũ.Poſtremo deſineret ſibi flumina iactare, cui ne maria quidẽ obſtare
potuiſſent.Cũ Darii nunciis a ſe dimiſſis Macedo,Cilicia Socrati tradita,Phoenicia Philotę, An
dromacho Syria Cele cognominata,Epheſtione cũ claſſe p̃miſſo Gazam copias admouit.Sed dũ
ſuo ductu hęc Alexãder gereret,eius prætores pari felicitate regiones plurimas inuaſere,Chalas
Prefectorũ Paphlagoniã,Lycaoniã Antigonus,Balacrus,Idarne Darii prętore ſuperato, duo milia militum
Alexañ. ſuc cepit,& Amphoterus & Egilogus centum ſexaginta nauiũ claſſem,inter Achaiam & Aſiam , in
ceſſus. ſuã poteſtatẽ redegerũt.Inde Tenedũ occupãt aliq̃diu obſeſſam , vbi Pharnabazus Darii præfe-
ctus eſt captus,nec ita multo poſt & Ariſtonicus Medimeorũ Tyrannus,q ad Pharnabazũ cum
aliquot nauibus veniebat,in Macedonũ poteſtatẽ venit,receperũt & Mitylenẽ Alexandri duces:
quã Perſæ pręſidio obtinebãt.Darius deſperata pace ad reparandũ exercitũ animum intẽdit Beſ
ſo Bactrianorum duce,cum ingenti exercitu,Babylonem accerſito,qui ab initio ferocia gẽtis &
perfidia,quaſi regnũ affectaret,coepit Dario eſſe ſuſpectus.Sunt Bactræ bellicoſiſſimi & a Perſico
Bactrianorũ luxu abhorrentes,nec a Scythica feritate multũ diuerſi,vtpote ab ea gẽte oriũdi. Nec Alexãder
ferocia. interea ſatis ſcire,quod conſiliũ regi eſſet,aut quo tẽderet, mira enĩ fide ſecreta Perſis celare mo
Silentium ris fuit,quippe quibus vetus diſciplina ſilentiũ capitis periculo ſanxerat. Nullũ probrum grauiꝰ
Perſarum. q̃ linguæ apud eos vindicatur, grauiſſimo ſupplicio dignos arbitrari , quibus graue eſſet tacere
qđ homini facillimũ natura voluiſſet.Ergo oĩm ignarus Gazam oppugnare adortus,cuniculum,
ad vrbẽ agere cõſtituit,& vt hoſtium animos ab omni ſenſu auerteret,turres iuſſit moenibus ad
moueri.Cęterũ arena rotarũ lapſus retardante,quum multi ſuperne vulnerarentur,dedit Mace-

do ſignũ receptui.Poſtridie oppidũ corona cingit,maiuſq; circa mœnia initũ erat certamẽ, quũ
coruus ſuperuolans,cęſpite ſiue gleba quadã ſupne demiſſa, Alexãdri humerũ percuſſit,inde tur
re bitumine oblita ſedens,implicitis tenaci materia alis captus eſt. Plutarchus in quodam machi
namento ſediſſe ait,ibiq; funium nodo implicitũ hęſiſſe.Id intuitus Ariſtãder vates fore dixit,vt
vrbs breui caperet,verũ periculũ eſſe,ne rex eo die vulnus aliquod acciperet. Ceſſit Alexãder ali
quãdiu ſuorũ pcibus fatigatus,qđ hoſtes cõſpicati,rati id ducis metu euenire, portis repente pa
tefactis in hoſtẽ erumpunt.Macedo etſi ſua ſponte certamen magna ex parte remiſerat, vbi plus
æquo ſe degrauari ſenſit,retro conuerſus pugnã fortiter inſtaurat, eoq; tumultu in prælium re
uocatus,parum abfuit,quin a quodam fit Arabe oppreſſus,qui p tranſfuga ad eũ venerat,cuius
ictu declinato,ratus ſe fatali periculo defunctum,aciem cum impetu irrupit.Ibi ſagitta per loricã Vulneratẽ
adacta altius vulneratur.Philippus medicus telũ humero detraxit,obligato deinde vulnere,dũ i Alexander.
prelio adhuc obdurat,tantum ſanguinis ex nimia corporis iactatione, aut nihil ſentienti illi,aut
certe diſſimulanti,eſt effuſum,vt ſubita mẽbrorum & corporis defectione,ſubnixo genu ad terrã
defluxerit. Cadẽs ab iis qui pxime ſteterãt,exceptus eſt,tacitaq; mœſtitia in tabernaculũ delatꝰ.
Bœtis,qui vrbi pꝛerat,Ioſephus Abiſnaſim vocat,Macedonẽ extinctum ratus ouanti ſimilis eſt i
vrbẽ reuerſus.Cæterũ Alexãder paululũ vulnere leuatus,aggere aduerſus hoſtiũ mœnia extru Gaza capitur.
cto,ea cuniculis haud vno loco ſubruere adortus . Erant omnia interiora vrbis Macedonũ telis
obnoxia,& murus cuniculis multifariã dirutus,late ruinã traxit, qua Alexander inter primos ir
rumpens,alterũ vulnus accepit,crure ſaxi ictu cõſauciato . Sæuitũ eſt nõ minus q̃ Tyri in captã
multitudinẽ,cęſaq; Perſarũ & Arabũ circiter decẽ milia.Bœtis capta vrbe ingentẽ circa ſe reddi
dit hoim ſtragem,viuuſq; e media cæde abſtractus,contumaci vultu, ad cõſpectũ irati regis con Crudelitatis exemplũ
ſtitit.Offendit ea conſtantia victoris animũ,vt iuſta ira in rabiem exierit,traiecto itaq; per talos in Alexan.
loro,curru alligatũ,citatis equis crudeliter per vrbẽ diſtraxit,Achillis exemplum, a quo progna
tus eſſet,imitari ſe dictitãs.Et Gaza in hunc modũ capta eſt,vrbs in Iudæę finibus (inde vſq; in
Antilibanum Iudæã Strabo ait appellãtã)ſterili & arenoſa regiõe vt ad mare poſita, regũ pecu
nia illuc belli tpe delata nomen loco fecit,vt qdã meminerunt.Ex Gaza Alexander Hieroſolymã
infeſto agmine petiit,vt Ioſephus ſcribit,qui ab Heſtere Iudaica puella, Artaxerxis cõnubio illu
ſtrata,ad Alexandri tempora gẽtilem intermiſit hiſtoriã, vnũ interim memorabile ſecutus quod Diſcordia
iunioris Artaxerxis tpe cõtigit.Regnauit is vno Ocho interiecto,ante Dariũ ab Alexãdro victũ. Hieroſolymis de pon
Orta inter Ieſum & Ioannẽ,Heliaſibi filios,Hieroſolymis de põtificatu diſcordia , Ieſus a fratre tificatu or
& in templo interfectus,qđ ſcelus in Iudæa nũq̃ antea acciderat. Vagoſus Artaxerxis pfectus Io ta.
annẽ violati parricidio tẽpli reũ,capitali ſupplicio affecit. Iaddus inde patris eſt ſacerdotium ade
ptus.Erat huic frater Manaſſes.Hos quoq; cũ domeſticũ malũ inuaſiſſet,neq; pudor , neq; infelix
pris ac patrui exitꝰ obſtitit,quominꝰ int ſe de dignitate,ſi nõ vi,æmulatione ſaltẽ cõtẽderẽt, eoq;
certamine accẽſus Manaſſes,Iſachã Sinabalthi Samarię pfecti filiã duxit vxorem,ſocerīq; potẽtia
frętus,futurũ arbitrabat,vt dignitatẽ vel inuito fratre obtineret.Cęterũ tñ abfuit vt noua affi
nitas illi adiumẽto fuerit,vt a ſacris ſit ppli cõſenſu tanq̃ impiꝰ repulſus . qa alienigenã duxiſſet
vxorẽ.Ea Manaſſes iniuria inſtructus ad ſocerum cõtẽdit, q Iaddo & pplo iratus in oẽm vltiõis
occaſionẽ erat intẽtus. Vincit interea Dariꝰ i Cilicia,quo accidit,vt ſub primũ Alexãdri inPhœ
niciã acceſſum,ille cũ octo milibꝰ armatorꝝ in Macedonũ caſtra venerit.Miſit Alexãder, quũ Ty
rũ obſideret,Hieroſolymã ad Iaddũ pontificẽ,vt cõmeatũ & auxiliares copias in caſtra mitteret.
Rñſum eſt Iudęos ſacrata fide teneri,vt viuo Dario nulli,pter q̃ ipſi vni,ſeruirẽt.Minatꝰ eſt Ale
xander,Tyro capta,hoſtiliter ſe copias Hieroſolymis admoturum, diſtulit tamen non nihil eam
vltionẽ,tantiſper dũ Gaza capit.Inde vero citato agmine eo ire pgit. Ingẽs metus ciuitatẽ inua
ſerat,augebatq; pſentem curam duarum nobiliſſimarum vrbiũ excidiũ.Nemo erat cui non pſua
ſum eſſet,futurum,vt ſupbiſſimus hoſtis vrbẽ quoquo modo captã excidio daret,aut certe Sina
balthi impulſu cædem in ea ingẽtem ederet. Mœror igitur & luctus omnium animos occupat.
Interim Iaddus diuino oraculo,per quietem,viſus eſt ſibi moneri, vt feſta fronde ciuitatem orna
ret,ſacerdotũq; multitudine in candida veſte extra vrbẽ producta, ipſe pontificali habitu cultus Iaddus & ſa
uenienti regi iret obuiã.Cũ ſacerdotibus igit & frequenti populo Iaddus vrbe egreſſus,regẽ cer cerdotes pro
tamini intentũ,ad locum quẽ Saphin indigenæ dicũt,Latini Scopulũ,obuiũ habuit. Ibi Alexan cedunt ob
der candidatorum cœtũ intuitus,& in his antiſtites cũ biſſinis ſtolis,Hieracchũ adhæc Iacinthi uiã Alexan.
na & aurea ſtola amictũ,ſupra caput Cydarim cum lamina aurea,in qua erat inſcriptũ Dei no
men,ſubita religione pculſus,ſolus rex illũ adiit,ſupplexq; Dei nomẽ ac numen adorauit,ipſumq;

monii mediũ nem⁹,ꝑ arce,triplici muro circũdatũ habuere,munitionũ intima habuit tyrãnorũ
regia.Alterã huic circũiectã regis cõiuges pelliceſq; tenebãt cũ filiis.Poſtremã illã atq; extimã ſa
tellites,& q regib⁹ militabãt.Ignobilis multitudo ſparſim toto nemore habitabãt.Res mira ẽ qđ
de Hãmonis fonte hic tradiẽ,mane tepidis fluere aqs,meridie frigidiſſimis,die in veſperũ inclinã- Fons Hammonius.
te Icaleſcere,poſt mediã noctẽ ęſtuare,deĩde a media nocte ad lucẽ feruorẽ illũ remitti.Qđ apud
Hãmonios ꝑ deo colebaẽ,haud ea fortuna videri,qua Iouẽ Gręci & alię gẽtes figurabãt.Vmbi- Hãmoniorũ deus.
lico ſimilis fuit,ſmaragdo & gẽmis cõpact⁹.Hũc quũ reſpõſum ꝑtebãt ſacerdotes nauigio aura-
to,multis hincinde argẽteis pateris pẽdẽtib⁹ geſtabãt.Poſt matronę & virgines incõditũ carmen
patrio more canẽtes,ſic numẽ ꝑpitiari ratę ſeq̃banẽ.Sacerdos igiẽ maxim⁹ natu,Alexãdrũ veniẽ
tem intuitus filiũ appellat,id nomẽ illi Iouẽ patrẽ reddere affirmans.Tũ Rex humanę ſortis obli Alexander Iouis filius vocatur.
tus,id accipere & cognoſcere,reſpõdit,& vt erat carmẽ in aſſentationẽ iã antea cõpoſitũ,quũ in-
de cõſuleretur,an ſibi orbis imperium deſtinaret,terrarũ oim gentiũq; eum rectorem fore reſpõ
dit.Poſtremo ſciſcitatus an patris ꝑcuſſores ad vnũ poenas dediſſent,negauit antiſtes ipſius pa-
trẽ eſſe violabilẽ.Caeterum qui Philippum regẽ occidiſſent,abũde poenas ſui ſceleris luiſſe. Fue-
runt qui ſcriberent tẽpli antiſtitẽ,quũ Alexandrũ Gręce ſalutare voluiſſet,filiũq; appellare, Pæ-
dios barbare pro Pędion dixiſſe,quã ille vocem pro oraculo ſit complexus,tanq̃ Iouis filius eſſet
appellatus,ſed vtcũq; res acta eſt,ipſe qđ ſatis conſtat,ſacerdotes munerib⁹ ampliſſimis proſecu-
tus,templũ donariis ditauit.Inde ex oraculo reuerſus,vrbem inter Mareotim paludem, & mare,
octoginta ſtadiorum areã complexus condidit,eamq; a ſuo nomine Alexandriã nominauit. Plu- Alexãdriæ conditio.
tarchus prius q̃ ad oraculũ iuerit,vrbem ab eo conditã ſcribit,atq; de ea cõdẽda animo ſecũ agi
tanti viſum fuiſſe per quietem,ſenem quendã venerãda canitie aſtare,qui hos verſus ex Homeri Oraculum.
odyſſea caneret.Pręterea vndiſono q̃dã iacet inſula ponto.Quã Pharon apellãt Ægyptia littora
contra.Pharus quę tunc inſula erat,paulum ſupra Canopicũ oſtiũ,continẽs poſtea facta eſt.Ex
eo loco Alexãder Iſthmum contemplatus,qui in ſpeciẽ coronę quaq; verſum ęquis ſpatiis excur
reret,loci opportunitatẽ intuitus,ibidẽ fundare vrbem eſt adortus. Eã Dinocrates architectus, Dinocrates architectus
memorabili ingenio metatus eſt,quindecim miliũ paſſuũ laxitate inſerta,ad effigiem Macedoni- Alexandrię figura.
cę chlamydis orbe gyrato,laciniosãm dextra lęuaq; anguloſo procurſu.Ferũr ad vrbis figuratio-
nem,quũ terra alba deeſſet,in nigri campi planicie farinam fuiſſe pro ſulco inſperſam, ad quã di-
ripiendã quũ plurimę aduolaſſent aues,cęteris male augurãtib⁹,augures feracitatẽ & opulẽtiam
vrbis,quæ plurimos eſſet mortales alitura,auſpicatiſſimo auiũ volatu,portendi interp̃tari ſunt.
Dum autẽ vrbs condiẽ,cepit impetus regem in Æthiopiã penetrandi.Sed quia grauior belli cu-
ra inſtabat,Eſquilo Rhodio,& Peuceſte Macedone,cũ quatuor milib⁹ hominũ,vniuerſę Ægypto
præſidere iuſſis,ad reſiduũ Dariani belli tranſigendũ conuertiẽ. Fuit hic annus,quo Alexandria
cõdita eſt,quater milleſimus ab orbe cõdito,primuſq; & ſeptuageſimus ſupra octingenteſimum, ANNI
Olympiadis vero centeſimę ac duodecimę annus tertius.Quo anno Alexãder Epirota hu⁹ auũ MVNDI.
culus,in Lucania,vt ſupra eſt ſignificatũ,periit.Quum interim Romę conſules eſſent,C.Petilius
& L.Papyrius.Hi vt in Romanis rebus q̃ exteras ꝓcedũr,nonnihil immoremur, patrum decreto Conſules.
Samnitibus,qa ſuperbe Romanorũ legatis reſpondiſſent,armaq; iam ex confeſſo inſtruerent Fre
gellas repetituri,bellũ intulere.Sabellicus ager primo populatus eſt,& tria ex ea gente oppida in
poteſtatẽ recepta,Aliſę,Callirifę & Ruffriũ.Appuli & Lucani,q neq; hoſtes,neq; ſocii ad id tẽpus
fuerant,in foedus & amicitiã populi Romani vltro venerũt.Neapolitani & Palępolitani,qui iam Neapolis.
pridem a Publio Philone obſidebanẽ,quũ nõ pauca indigna a Samnitibus & Nolanis pręſidiariis Palępolis.
paterentur,haud multũ diuerſa ab iis,quæ pati ſolent qui bello capti ſunt, Nymphidii ductu &
Chariali,Samnitibus per expeditionis ſpeciem vrbe ablegatis, Romanũ præſidium intra moenia
accepere.Receptis Gręcorũ vrbibus triumphus Philoni decretus eſt,cui duo noui honores cõti-
gerũt,& ꝙ ei conſulatu defuncto imperiũ eſt prorogatũ,& ꝙ iam acto honore triũpharit, qđ Ro Philonis honores.
manorũ nulli fuerat ad id tẽpus datum.Vix fuerãt Romani Palæpolitano bello defuncti ,quum
recens aliud eſt illis item a Græcis in diuerſa Italiæ parte exortũ.Tarentini a quibus ex Neapoli Tarentini.
& Palępoli implorata fuerãt auxilia,vbi Romanorũ fidẽ ſecutos audiuere,accuſata ſociorũ incõ
ſtantia,qui imploratis a ſe auxiliis deditionẽ feciſſent,odio in Romanos & ira flagrare incipiunt.
Hortantur igiẽ Samnites,vt forti animo bellũ ſuſtineant,auxilia promittẽtes,ſubornant & Luca
norum quoſdã,qui ipſi inter ſe mulcari virgis,in media ſuorũ cõcione quererenẽ,iuſſu ſe Roma-
ni conſulis foede cæſos,ꝙ in Romana caſtra ingredi auſi eſſent:ad id mẽdacium,nam credita res
eſt,tanta animorum mutatio eſt facta , vt confeſtim miſſi ſint , qui cum Samnitibus ſocietatem

Lucanorū defectio. renouarent. Subita res, vt neq; cauſam ſatis cōſpicuā, ita ne fidei quidem multum habebat. Coa-
cti a Samnitibus obſides dare, & præſidia in arces & munitiora loca accipere: præcipitante ira ni-
hil recuſatū eſt. Nec ita multo poſt fraus apparuit, authoribꝰ defectiōis Tarētū ꝓfectis, ſed amiſ-
Lucaniæ ſitꝰ. ſa ſui poteſtate nihil ſuperat niſi vt fruſtra conſilii pœniteret. Sunt Lucani medii inter Picētes &
Brutios ad inferū mare, a Samnitibus orti, eorū oppidū Peſtū ad mare cū portu Græci Poſſido-
niā dixere. Et gēs ipſa ſuo periculo a Romanis defecit. Romæ interea quum ingenuus adoleſcēs,
Papyrii libido. ob paternū æs alienum Papyrio fuiſſet addictus, eſſetq; ille inſigni forma, ætateq; adhuc iniuriæ
obnoxia, mala libido Papyrium cepit ſtupri adoleſcentulo inferendi. Tū velut ex flore ætatis ad-
uentitium crediti fructum percepturus inceſto ſermone nexum compellat, qui quum flagitiū au-
ribus nō admitteret, nec minis quę ſecūdo loco adhibitę ſunt moueretur, magis ingenuitatis ſuę
ꝗ præſentis fortunę memor, Papyrii iuſſu nudatus multis afficit̄ verberibus: ille vbi primum po-
tuit ſe in publicū proripuit, ibi in cōcione libidinē & ſæuitiam fœneratoris queſtus, adeo multitu-
dinem, quum miſericordia, tum rei fœditate commouit, vt cum tumultu & clamore ſit in curiā
concurſum, ibi impotens iniuria plus valuit, ꝗ fœneratorū conſpiratio. Iuſſi ſunt conſules ad po-
pulum ferre, populuſq; id ſciuit, vt Romanus ciuis niſi noxam meruiſſet, donec pœnā lueret, ne-
Nexorum ſolutio. mo in vinculis haberetur. Atq; ita nexi ſoluti ſunt, cautumq; ne in poſterum necteretur quiſpiam
Eodem anno Veſtini & ipſi ſe Sānitibus iunxere. Populus etſi apparebat bellum cum Marſis Pe-
lignis & Marucinis habendū, ſi Veſtini armis inceſſerētur, bellū tamē aduerſus eam gentē iuſſit,
in quo maior Romanæ ciuitatis animus, ꝗ conſiliū extitit, ſed euentus docuit fortunā fortes iu-
uare. Veſtinos Iunius Brutus ſortitus eſt, & Furius Camillus (hi duo tūc erāt cōſules) Samniū.
Conſules. Exercitus vtroq; ducti ꝓhibitiq; hoſtes tuēdorū finiū ſtudio copias iūgere, ſed vis morbi Camil-
lū bello ſubtraxit: iuſſus itaq; dictatorē dicere, L. Papyrium clariſſimum ea tēpeſtate virū dixit, a
Dictator. quo Q. Fabius Maximus Rutilianus magiſter equitū eſt dictus, vir nobilis rebꝰ eo magiſtratu ge-
ſtis, diſcordia tñ quam cū dictatore exercuit adhuc nobilior. Brutus in Veſtinis hoſtem agrorū
populatione in prælium euocatū acie fudit, fuſumq; caſtris exuit. Mox vrbes oppugnare adortus,
Cutinā & Cingiliā ex ea gēte vi captas militi diripiēdas dedit. In Samnio res ī acie ꝓſpere ceſſit,
ſed victoriā imꝑatorū diſcordia fœdauit. Repetiturus ex vrbe auſpicia Papyrius, magiſtro equi-
tum denūciat, vt intra caſtrorū vallū ſe teneat, nec cū hoſte manū ſe abſente, aliquo mō conſerat.
Fabius poſt dictatoris digreſſum, quū ꝑ exploratores cognouiſſet, oīa ꝑinde ſoluta apud hoſtes,
qui ad Imbriniū ſedebāt, ac ſi in Samnio nemo Romanꝰ eſſet, ſpē bene gerēdę rei ſecutus, ferox iu-
Samnitium cędes. uenis, ſtructo exercitu ad hoſtē contēdit: ibi ea pugnę fortuna fuit, vt quū nō dux militi, neq; mi-
les duci defuiſſet, ad. XX. milia hoſtiū ſint cęſa. Quidā authores fuerūt, bis dictatore abſente in
Samnites ꝓſpere dimicatū, in ꝗbuſdā annalibꝰ rē totā ſilētio ꝓtermiſſam ſcribit Liuiꝰ. Vbi literæ
Dictatoris ira in Fabiū. ad ſenatū de rebꝰ ꝓſpere geſtis platę ſunt, Dictator ꝗa cōtra ſuū īperiū dimicatū eſſet, & ꝙ nō ad
ſe aliqd magiſter eqtū de ea victoria ſcripſiſſet, cęteris eo nūcio lętis, ipſe irarū plenus curia ſeſe ꝓ-
ripit, mox ex vrbe ī caſtra ꝓfectꝰ, nemini dubiū fecit, qn Mālii exēplū ſecutꝰ, ad Fabii ſupplicium
potius ꝗ ad bellū ꝓperaret. Fuit id Fabio ſaluti ꝙ ante Papyriū acceſſum ꝑ nūcios ad hoc ipſum
cōcurrere iuſſos, factus erat certior, quo ī ſe aīo dictator rep: teret caſtra: cōcione aduocata Fabiꝰ
fidē militū aduerſus dictatoris iiuriā īplorat, teſtatꝰ nō tā ira neglecti īperii, ꝗ inuidia ſibi pręte-
Implorat militū fidē Fabius. pręlaudis Papyriū vltionis cupidum ad exercitū venire, amētē inuidia, alienęq; virtuti iratum.
Haud dubie dolere ꝙ victoria ad hoſtes ñ trāſferri poſſit, vt ſe & alios eiꝰ laudis participes, maio-
re inuidia vrgeret, Papyriū irā ſpreti īperii pręſe ferre, tāꝗ nō eadē mente pugnari vetuiſſet, qua
pugnatam doleret. Nec dubiū eſſe quin haud multo pacatior tribunis & cēturionibus, ꝗ ſibi in
caſtra venturus ſit. Sed quia inuidia vt ignis ſumma peteret, in ſe velut ducē conſilii ſęuire, ſuū ca-
put & vitam petere: qua extincta, nihilominus in plures ſęuiturꝰ eſſet. Adeſſent ꝑinde in ſua cau-
ſa omniū libertati, nec dubiū eſſe, quin ſi in tuenda victoria eūdem ille militū cōſenſum in caſtris
offenderit, qui in pugna fuit, futurū, vt animū in mitiorē ſentētiā inclinaret. Poſtremoq; ſe vitam
fortunaſq; ſuas, illorū fidei virtutiq; ꝑmittere. Ex tota cōcione clamor redditus eſt, atq; vox hor-
tantiū, vt bono aīo eſſet, nec Romanis legiōibꝰ ſaluis vim ab vllo reformidaret. Affuit nec multo
poſt dictator, q cōcione aduocata, Fabiū ad tribunal citari iuſſit. Facto inde ſilētio, Quęro inquit
de te Q. Fabi, quū ſummū ſit dictatoris imperiū, pareātq; illi Cōſules, Prętores, cęteriq; vrbis no-
ſtrę magiſtratus, an & magiſtrū eqtū eiuſdē dicto obedientem eſſe oporteat? illud etiā interrogo:
expediuerit ne turbatis auſpiciis in hoſtem ire? an illa more maiorum ex vrbe repetere? Simul &
illud dicas, potuerit ne magiſter equitū ea religione eſſe liber, quæ dictatori obſtitit? Quin illud

quoq; reſpõdeas,an ego hinc abiẽs vetuerim te,neq̃d me abſente in hoſtẽ moueres? an laceſſi
tus etiã ne in aciẽ deſcẽderes?Qđ meũ aſpnarꝰ iperiũ,incertis auſpiciis,turbata religione,cõ
tra militarẽ morẽ,contra patriũ iſtitutũ cũ hoſte cõfligere es auſus.Hęc reſpõdeas volo,ex-
tra caue vocẽ mittas,tu lictor iterim accede huc,& virgas expedi.Fabiꝰ quando aduerſus ea
nihil reſpondere poterat,ꝙ accuſator idẽ & iudex capitis ſederet,cęterũ vitã ſibi eripi poſſe
affirmabat,geſtarũ rerũ gloriã non poſſe,& quũ per hęc parũ purgaret q̃n accuſaret potius,
redĩtegrata ira Papyrius illũ ſpoliari iubet,virgaſq; & ſecures adhiberi.Fabiꝰ fidẽ militũ im
plorat,lictoribuſq; veſtẽ lacerãtibus,ad Triarios tumultuãtes ſeſe recipit.Inde tota cõcione
clamor orit̃,alibi minę alibi p̃ces exaudiri,legati dictatoris ſellã circũſtantes,irã lenire conati
quũ nihil p̃ficerẽt,vt in ſequẽtẽ diẽ vltionẽ differret obteſtati,ne iritata cõcione maior ſedi-
tio oriret̃.Sęuire nihil ſecius Dictator:Fabiũq; ad ſe retrahi ĩpabat. Ceſſiſſet illius p̃tinacię
victus exercitꝰ,niſi ꝑopportune nox ĩteruenisſet,cuiꝰ bñficio Fabius ex periculo ſubſtractus,
e caſtris Romã abiit,ibi authoritate patris,q̃ ter Conſul & Dictator fuerat,Senatu in curiã
vocato,multa de Dictatoris ſęuitia in ſe,& crudelitate dicere exorſus,quũ extra curiã exau-
ditus eſt clamor lictoꝝ multitudinẽ ſummouẽtiũ,iã eñ Dictator aderat,q̃ Fabii diſceſſu au-
dito,cũ expeditiſſimo egratu abeũtẽ fuerat ĩſecurꝰ.Tũ in curia ĩtegrata cõtẽtione cõprehendi
Fabiũ Papyriꝰ iubet.Hic primoribꝰ patrũ & Senatu vniuerſo dep̃cãtibꝰ,quũ ferox dictatoris
animꝰ nihilo ſeciꝰ ſęuiret,tũ Fabiꝰ pr.Qñ inq̃t Papyri,neq; Senatꝰ authoritas neq; ętas mea,
ac filii virtꝰ te mitigare poſſunt,Tribunos plębis appello ꝓuocoq; ad pp̃lm,videbo an ꝓuo-
cationi ceſſurꝰ ſis,cui rex Romanꝰ Tullus Hoſtiliꝰ ceſſit.Itũ ĩde ex curia ĩ cõcionẽ,ibi multa
Fabius de dictatoris ſupbia ad pp̃lm queſtus nũc Quintii Cincĩnati dictatoris in.L.Minutiũ
clemẽtiã celebrare,nũc Camilli in Furiũ magiſtrũ equitũ mãſuetudinẽ,quęrere interdũ & q̃d
tãdẽ plꝰ filiꝰ paſſurus fuiſſet,ſi exercitũ amiſiſſet,ſi fuſus,fugatꝰ,caſtris exutus eſſet,quo vltra
dictatoris violẽtia fuiſſet ꝓceſſura,q̃ vt eũ verberatũ necaret,q̃đ ſuppliciũ ĩuito exercitu,in
uito ſenatu,pp̃lo nõ ꝓbãte,ſupbiſſimus dictator victori intẽderet!Hęc ille multis lachrymis
dictitãs,Deũ atq; hoĩm fidẽ ĩplorare.Stabatq; iã Senatꝰ maieſtas & fauor multitudinis Tri-
bunitiũq; auxiliũ ꝓ Fabio:Cõtra rei militaris diſciplina & dictatoris ĩpeiũ,non aliter q̃ nu-
mẽ quoddã ad id tp̃s ĩuiolabile gratię obſtabãt.Accedebãt Manliana ĩpeia,& Bruti q̃ vrbẽ
liberauit,exẽplũ futurũ,vt diſciplina militari p gratiã ſoluta,nõ miles cẽturionis,nõ cẽturio
Tribuni,nõ Tribunꝰ legati,nõ legatꝰ cõſulis,nõ magiſter equitũ dictatoris ãpliꝰ pareret im
perio.Nõ ĩperatoꝝ edicta,nõ auſpicia obſeruarent̃,vagi & ſine cõmeatu milites ĩ pacato & ĩ
hoſtico errarẽt,ſigna deſererẽt,nõ cõuenirẽt ad edictũ,ĩiuſſu ducũ pugnarẽt,nõ ordĩes ſerua
rent nõ ſigna,nõ locũ retinerẽt,cęca & fortuita ꝓ ſolẽni & ſacrata militaris diſciplina habe-
ret̃.Hęc Papyrius quũ nõ minꝰ vere q̃ ferociter iactaret,ſtuperẽtq; Tribuni,in preces populus
repente cõuerſus eſt.Iã Fabiꝰ iuuenis & pater cõtẽtionis obliti,ad dictatoris genua ꝓcũben-
tes,irã & ſuppliciũ dep̃cari.Tũ dictator ſilẽtio facto,Bñ habet inq̃t quirites.Vicit diſciplina
militaris.Vicit ĩperii maieſtas. Nõ noxę eximit̃ Q.Fabiꝰ q̃ cõtra dictatoris imperiũ dimica-
uit,ſed,crimĩs dãnatus donat̃ Po.Ro.Tribunitię poteſtati,p̃catiũ nõ tribunitiũ auxilium fe-
rẽti.Viue Q.Fabi felicior hoc ciuitatis cõſenſu q̃ victoria,in qua paulo ante exultabas,id fa
cinꝰ auſus,cuiꝰ ne pater quidẽ ſi dictator fuiſſet veniã daturꝰ fuerit, mecũ vt voles in gratiã
redibis.Romanę ciuitati cui vitã debes,nihil poſt hac maius p̃ſtare poteris,q̃ ſi hic dies ſatis
tibi documẽti dederit,vt tã domi q̃ foris legitia imperia pati poſſis.Atq; cũ his Fabiꝰ iuſſus
nihil iã inde ꝓ magiſterio agere,a Papyrio dimiſſus,a triſti nuꝑ certamine ĩgẽs letitia ſecu-
ta eſt.Senatꝰ & Tribuni plębis Fabio gratulari, foro decedẽtẽ ſummis ſunt laudibꝰ ꝓſecuti.
Per eos dies frumẽtatores Romani exercitꝰ in Sãnio ab hoſtibꝰ circũuẽti quũ ſubueniri po-
tuiſſet,q̃a legati Fabii exẽplo deterriti nihil mouere ſunt auſi,cęſi ſunt ad vnũ.quę clades di-
ctatoris ĩuidiã auxit haud mediocriter apud milites q̃ ſua ſpõte illũ ĩuiſum habebãt,ꝙ im-
placabilis Quinto Fabio fuiſſet,& ꝙ veniã quã militibus negaſſet Po.Ro.deinceps dederat.
Nec priꝰ Dictator ſenſit q̃to iter ſuos odio flagraret,q̃ iuſto pręlio cũ hoſte cõmiſſo,miles nõ
ſolũ vicere noluit ſed multis vulneribꝰ acceptis pene victus ĩ caſtra reuerſus eſt.Dictator diſ
ſimulata iniuria,ſaucios obeũdo alios comiter appellãdo,breui ſibi militaria ſtudia recõcilia
uit,ita vt vna animi militũ & corpa ſanata ſint. Circũactę inde p hoſticũ cũ multa pręda le-
giones,quoad variis cladibꝰ Sãnites ſubacti,pacẽ a Dictatore petierũt,ſingula militibꝰ veſti-
mẽta & ãnuũ ſtipẽdiũ pacti,ĩducias ĩ annũ ĩpetrauere. Dictator Romã reuerſus de Samni-

Dictator. Fabiũ capi iubet. Militaris motus.

Fabius Romã ꝓfugit.

Fabius pater ad populũ ꝓuocat.

Donatur Fabius po. Ro.

Ira militũ in Papyriũ

Conſules. tibus triūphauit. Ceterū priuſq̄ magiſtratu abiret comitiis habitis cōſules creauit Claudiū
Sulpitiū longū & Æmyliū Ceritanū, Alii Aulū ſcripſere. Nec Samnites diu quieuere, ſed nō
multo poſt q̄ Romanę legiones Samnio ſunt abductę, Appulis in ſocietatē belli aſcitis rebel-
Appuli. larūt. Sūt Appuli ad Ioniū mare ſiti, terrā ipſam Daunii & Peucetii Appuli tenuerūt. a Pi-
lūni filio Daunios eſſe qdā crediderūt. Alii a Diomedis ſocero. Siticuloſa & cāpeſtris regio a
Septētrione Ferentanorū habet terrā ad mare cōſertā. Ad meridiē Calabrię contigua eſt. In
Apuliā igiť Æmylius conſul cū exercitu eſt miſſus. Fuerūt q ſcriberēt Appulos nō tā armis
petitos a Romanis, q̄ a Samnitiū iniuria defenſos: Sulpitius alter cōſul ī Samniū ꝓfectus, late
Nocturnus hoſtiū regionē vaſtauit. Romę ꝑ id tēpus nocturnus terror ciuitatē ſomno excuſſit. Cōclama-
terror. tū eſt ad arma ac tumultuatū, velut oīa hoſtib⁹ plena eſſent. Vbi vero illuxit, neq̄ terroris vl-
lus author, neq̄ cauſa cōparuit. Tuſculani eodē āno Flauia rogatiōe ad populū ſunt vexati.
Tulerat ille vt quādo ea ciuitas Priuernatibus & Veliternis ī bello fauiſſet, puberibus ceſis,
liberi & cōiuges ſub corona venirēt. Quo periculo Tuſculani perculſi, cū cōiugibus & liberis
Romā populariter venere. Sordidati Romanas tribus cū lachrymis circuire, valuitq̄ plus mi-
ſericordia, q̄ cauſa. Omnes trib⁹ rogationē antiquarūt pter Polliā, quo accidit, vt multas poſt
ætates raro quiſq̄ Pollię tribus candidatus Papyriā tribū, q̄ ad Tuſculanos attinebat, in ſuf-
fragiis tulerit. Adeo iniurię dolor tenacius hęret mortalibus q̄ beneficii memoria. Habuit ſe-
Conſules. quēs annus cōſules Q. Fabiū & L. Fuluiū, inſtabatq̄ graue cū Samnitibus bellū. Phama erat
Dictator. cōduxiſſe eos ex finitimis vim hoīm ingētē. Aulus Cornelius Aruina eſt Dictator creatus, q
delectu accuratiſſime habito in hoſtē cōtēdit. Tātū abfuit vt Sānites Romanū exercitū ſuos
fines īgreſſum, vt antea, effugerint, vt multitudine freti, vltro ad Romana caſtra venerīt nul-
lā dimicationi morā facturi, fuiſſentq̄ caſtra oppugnare auſi, qa Roman⁹ ītra munitiones ſe
tenebat, niſi nox īterueniſſet. Dictator multis ignib⁹ circa vallū accēſis ſilēti nocte caſtris pfe-
ctus eſt, ne cogeretꝛ iniquo loco dimicare, nec tacit⁹ Romanoꝝ digreſſus hoſtē fefellit, qu Sāni-
ticus eqtatus extremū agmē adeptus, tumultuoſo certamine ſiecto remoratꝛ abeūtes, īde ſub
lucē peditū robur affuit, ibi quū ne caſtra qdē Roman⁹ metari poſſet, in Samnitē cōuerſus pu-
Pertinax gnā cōſerit. A qnta diei hora ad octauā adeo ācipiti marte ē dimicatū, vt aduerſę iter ſe acies
pugna. ſuo vtraq̄ gradu obnixę ſtarēt, mult⁹ īterim cruor fuſus, tātūq̄ laboris exhauſtū, vt militi vi-
res, vis ſua ferro, ducib⁹ cōſiliū deeſſet. Interim Samniticus eqtatus ī Romanoꝝ īpedimēta ex
improuiſo īpetū facit, hos pdę intētos. M. Fabius magiſter eqtū Dictatoris iuſſu tumultuoſe
adortus cū multa cęde & ſtrage diſſipat: pedeſtrē inde aciē alis paululū circunductis a tergo
inuadit, tātūq̄ hoſtib⁹ terrorē iniecit, vt illico ordines turbati ſint aciesq̄ illis fluctuare cœpe-
rit. Tū dictator manu & voce ſuis ſignificare, vt fortius inſtarēt, ſe vexilla eqtū & parmas cer-
nere dictitās: Ibi redintegrata pugna piculi & vulnerū milites obliti, ī aduerſam aciē irruūt,
refractiſq̄ hoſtiū cuneis, cędes īgēs & fuga edita eſt, ſed maior aliquāto vbi fuga īclinare cœ-
pit, eqtib⁹ diſpalatos obequitātibus: Adeo Samnitiū opes ea pugna cōciderūt, vt dānatis ar-
Samnitiū clades. mis Brutulū & Papyriū rupti fœderis authores cū oī pda primis excurſionib⁹ pta, p legatos
Romā Sānites miſerīt. Captiuos & q̄ ex pda agnita ſunt recepit Ro. Po. Ceterarū rerū dedi-
Samnitiū deditio. tio irrita fuit. Dictator Romā reuerſus de Sānitib⁹ triūphauit. Fuerūt q id bellū a cōſulibus
geſtū pderēt, Dictatoremq̄ Romę creatū vt ludis pſideret, q Plautius ptor morbo implicitus
nō poſſet. At ſiue cōſules, ſiue dictator Samnites vicerit, hic annus eū preceſſit, quo Romanę
legiones ad Caudinas furcas a Samnitibus ſunt ſub iugū miſſę, quā cladē Macedonū rebus,
quę pręcipuam ſequentis libri partem obtinebunt, ordine ſubiiciemus.

EIVSDEM ENNEADIS QVARTÆ LIBER QVINTVS.

IMMINEBAT iam totus Dario Alexander, quū hęc quę diximus
in Italia gerebātur, eratq̄ velut ad vltimū certamē Macedo pfect⁹,
quādo ex Syria affertꝛ, Andromachū, eius ꝓuincię præfectū, viuū a
Samaritis cōcrematū, ad cui⁹ interitū vindicandū Alexāder profe-
ctus, defectionis authores capitali affecit ſupplicio. Menō q poſtea
Samaritarū motus. Samarię eſt pſidere iuſſus Ariſtonicū & Chryſolaū Medimeorū ty-
rānos ſuis popularibus necādos tradidit. Cōtriuit inde Alexāder
nō nihil tēporis in Gręcię & Syrię rebus ordinādis. Athenienſibus
qđ illi fuerāt p legatos pcati, captiuos reſtituit: Rhodios & Chios
leuauit quo grauabantꝛ pſidio: Mitylenęis ob egregiā in ſe fidē, pe-

cuniã quã in bello ĩpẽderãt,& obſides reſtituit. Cyprios reges a q̃bus ĩ Tyro expugnãda fuẽ
rat adiutꝰ,magnis eſt honoribꝰ ꝓſecutꝰ.Miſit & Amphoteron cũ claſſe ad Cretã liberãdã,q̃
magna ipſius parte adhuc Perſarũ & Parthoꝝ armis tenebat,& vt mare piratarũ latrocinio
purgaret. Poſtremo aureo cratere cũ pateris. XXX. Tyrio Herculi dono miſſis,iter ad Eu-
phratẽ militibꝰ ꝓnũciat.Interea Dariꝰ circa Babylonẽ exercitũ pene dimidio maiorẽ q̃ ĩ Cili
Recens Darii apparatus.
cia habuerat,ſtudio cõtraxerat,maiore etiã cura ĩ eo ĩſtruẽdo q̃ antea adhibita,eq̃tibꝰ & eq̃s
ferrea tegumẽta;ferreis laminis iter ſe certa ſerie cõnexis, q̃ priore pugna tãtũ iaculis fuerãt
vſi,gladios & ſcuta adiecit.Maior eq̃tũ numerꝰ factꝰ, ducẽtiq̧ falcati currꝰ ad hoſtiũ terrorẽ
Falcati currus.
inſtructi.Ex ſũmo themone ꝓfixę ferro eminebãt haſtę,a iugo vtriq̧ terni gladiatoꝝ mucro-
nes,e toris plura ſpicula ſurrecta ĩ aduerſum ſtabãt.Alię deinde falces ſubnixę rotarũ orbibꝰ
hęrebãt.Alię demiſſę ad terrã,vt q̄cq̄d curribus quadrigarũ ĩpulſu actis obuiũ fuiſſet, fœde
trucidarẽt.Exercitu ĩ hũc modũ ĩſtructo Darius Babylone ꝓficiſcit,cui dexter Tygris flue-
bat,lęuus Euphrates.Obtexerat ĩgẽs agmen Meſopotamię cãpos.Regionis natura & fluuio
rũ ratio alio eſt a nobis loco relata.Et iã haud ꝓcul hoſtis abeſſe dicebat,quũ Darius Satro-
pacẽ & Mazeũ cũ aliquot hoĩm milibꝰ ad Euphratẽ ꝓmiſit,q̧ Macedonẽ trãſitu fluminis arce
rẽt,oẽmq̧ citeriorẽ regionẽ popularent,vt ſi demũ coacti eſſent cedere, Macedonicus exerci-
tus ĩ deſerta & vaſta regione fame cõficeret. Ipſe cũ cętero exercitu ad Arbellã vicũ ꝓceſſit,
Vbi Dariꝰ cõſederit.
vbi ꝓcipua ſarcinarũ parte cũ cõmeatu relicta, Lycũ quinq̧ dierũ ſpatio ponte ſuperauit,ĩde
ad Brumelũ alterũ amnẽ,octoginta ab Lyco ſtadia,cũ oĩbus copiis cõſedit.Regionis natura
idonea viſa eſt ad explicãdas copias,ac ſiqua tellus vepribus veſtita eſſet,oĩa ſolo æquari iuſ
ſit,ne nõ vbiq̧ libero campo cõcurreret.Alexander etſi nõ poterat nõ mirari tãtũ copiarum
Dario eſſe,quantũ phama ferebatur,omnis tamen periculi contemptor vndecimis caſtris ad
Euphratẽ venit,cui Dariani duces metu perculſi facile ceſſerũt. Tũ Macedo fluuiũ põte trãſ
greſſus,paucorũq̧ dierũ quiete militibus data, in hoſtẽ ire pergit, atq̧ ita quarto die præter
Arbellã ducẽs,haud procul ab hoſte Tygrim fluuiũ, vt Curtius ſcribit,ſuꝑauit. Eſt Tygris
Tygris fluuius.
oĩm orientis plagę fluuioꝝ natura violentiſſimus,quippe q̧ a ſua celeritate ſit nomẽ ſortitus,
Sagittã Perſę Tygrim vocãt. Ibi equite ad impetũ fluminis mitigandũ ſuperiore parte cõſti
tuto,& infra vadũ velut altera ala ad eos qui impetu aquarũ raperent excipiẽdos,ſubmiſſa,
ipſe primus inter pedites armis ſupra caput impoſitis,in vlteriorẽ ripã euaſit. Fœda inde col
luctatio medio alueo coorta eſt,quũ lubrica ſaxa veſtigiũ fallerẽt, potuiſſetq̧ exercitus facile
deleri,ſi hoſtis Macedonem ægre fluuio emergentẽ ſubito ĩuaſiſſet.Sed fortuna expeditionis
illius comes vetuit Darium talẽ occaſionẽ perſpicere.Aberãt vt dixi nõ multũ Macedones a
Superat Alexan. Tygrim.
Darianis caſtris,quũ Satropaces mille lectos equites ſecũ habẽs in eorũ cõſpectũ explorabũ-
dus venit.Miſit in eũ Alexãder Ariſtonẽ Peonũ equitũ pręfectum, pręlioq̧ repente conſerto,
Perſę amiſſo duce fugã capeſſunt.Macedo quũ biduo in ripa fluminis ſtatiua habuiſſet,in ſe
quẽtẽ diẽ iter ꝓnũciari imperat. Accidit ĩterim vt circa primã noctis vigiliã luna repẽte de-
fecerit, nitoreq̧ ſideris obtenebrato,velut ſanguineis maculis ſit illiꝰ facies fœdata. Religio
Deliquiũ lunę.
& metus ĩgẽs Macedonũ aĩos ĩuaſit,vulgo fremere ſtulte fieri,q̧ tot milia fortiſſimoꝝ hoĩm
temerarii iuuenis conatus ſeq̄rent,iã Macedonia & patre abdicatis,cœlũ ab eo vanis cogita
tionibus affectari,iã amnes, ſidera,deos ipſos,eiꝰ ĩprobiſſimis votis obſtare,ſe tñ nihilo ſeciꝰ
in vltimas terras traduci ꝑ vulnera & mortes, & iã ꝓliũ inſtare,quo non vt ad Granicum cũ
tumultuario exercitu,nõ vt in Cilicia ĩ anguſtiis mõtiũ & fluuioꝝ ſibi dimicandũ ſit, ſed cũ
toto orbe terrarũ,pauciſſimos de vita certaturos. Exaudiri paſſim huiuſmodi q̄relę, nec res
procul a ſeditione aberat.Alexãder eo motu turbatus,Ægyptiacos vates ĩ cõcionẽ ꝓduxit,q̧
Seditio in Alexan.
lunaris deliquii ratione patefacta affirmare ſunt auſi,id ſidus ſępe alias Perſarũ regibꝰ cladẽ
portẽdiſſe,qua ꝓdicatione priſtina militibus audacia reſtituta eſt. Nihil eñ tã facile multitu
dinẽ regit q̃ ſuperſtitio Sęua alioq̧,impotẽs,mutabilis,vbi religio aliqua aĩm inceſſit, melius
vatibus q̃ ducibꝰ paret. Nec Alexãder diutius moratꝰ,ſecũda noctis vigilia motis caſtris in
hoſtẽ ducit,Cordieos ad lęuã mõtes habẽs.Interim ex Darii literis q̃ ĩtercepte fuerãt,cogno
uit Macedo Gręcos qui in caſtris erãt,ab hoſte ad ſe interficiẽdũ magna mercede ſollicitari.
Recitaſſet illas ꝑ cõcione Alexander,nihil de beneuolẽtia militũ dubitãs, niſi a Parmenione
fuiſſet monitus,parũ caute fieri q̧ militũ aures eiuſmodi promiſſis imbuerentur. Et iã ho-
Statyrę reginę interitus.
ſtis ad cẽtũ ſexaginta ſtadia adeſſe dicebat,quũ Alexandro nũciatur Statyrã Darii vxorem,
quę agmen ſequebatur,continui itineris labore,animiq̧ ægritudine extinctam. Plutarchus

dolore partus ait īter ſocrus & filiarū manus expiraſſe.Emiſit lachrymas ferox alioquí iuuē
nis ad eū nunciū,atq; ad tabernaculū ī quo defūctæ erat corpus reuerſus,familiariter cū ma
tre Darii acerbū reginæ caſum deplorauit.Inde Siſingambē & filias cōſolatus,magnificētiſſi
mo rerū apparatu eā funerauit.Semel Alexāder eā viderat poſtridie q̃ in Cilicia dimicatum
eſt,eiuſq; excellētem formā intuitus,nō libidini ſed glorię materiā in ea ſibi q̃ſitā exiſtimauit.
Dignus qui nūc quoq; talis māſuetudinis & cōtinētiæ ferat fructū.Tyrotes ſiue vt alii ſcri
Tyrotes Darii Eunuchus. būt Tyreus ex intimis eunuchis vnꝰ,deceptis cuſtodibꝰ in Darii caſtra ꝑnetrauit.Is cōiugis
mortē nūciauit regi.Credere ille primo q̃ ſtuprū pati noluiſſet ab hoſte īterfectā. Vbi vero
victoris lachrymas,& funeris pōpā audiuit,alia cōfeſtī aīo orta eſt ſuſpicio ne captiuę cōſue
tudine ſuꝑbiſſimꝰ hoſtis ſe priuatū doleret. Tabernaculū itaq; īgreſſus tormēta expediri iu
bet,q̃bꝰ adhibitis Tyrotē ſibi fateri īꝑat,fuiſſet ne cōiūx ſua dū vixit ab Alexādro cōpreſſa.
Ille īttepide q̃ſtioní oblatꝰ deos teſtari īuocareq;,reginā vſq; ad exitū vitę caſte & ſancte apđ
victorē habitā,tū demū facta fide,diu velato capite,manibꝰ ad os reductis, amātiſſimę cōiu
Darii lachrymę. gis fleuit īteritū. Inde manātibꝰ adhuc lachrymis manꝰ ad cęlū tollēs,deos patrios ꝓcatꝰ di
cit,vt ſibi regnū ſtabilirēt,vel ſi cadere neceſſe eſſet,hoſtē ipm̄,q̃ tāta ī ſuos vſus eſſet pietate,
Darii ꝓces. ſibi ī regnū ſuccedere paterent.Miſit īde decē legatos ī caſtra q̃ cū eo de pace agerēt,atq; oēm
terrā quę ītra Helleſpōtū iacet & Euphratē cū filia deſpōderēt, haberetq; Ochū filiū obſidē
oīm q̃ ꝓmitterent.orare adhęc,vt.XXX.auri talētis ſibi matrē & filias virgines teſtitueret,
reſpiceret etſi iuuenis humanę vitę fragilitatē,vel ſuę cōiugis acerbiſſimo caſu monitꝰ,q̃ flo
rētiſſima eſſet ętate nuꝑ extīcta.Illud etiā cogitaret,faciliꝰ q̃dā vincere hoīes q̃ tueri,ac mul
to plura mortaliū manꝰ rapere q̃ cōtinerēt.Hęc illi dicere iuſſi atq; idētidē teſtari,nihil ęque
Pax a Dario petitur. Dariū ſubegiſſe,vt tertio pacē ꝑeteret,q̃ ipſiꝰ Alexādri iuſtitiā & cōtinētiā,q̃bꝰ virtutibꝰ ſua
rū pudicitia & dignitas tā īter hoſtes q̃ ſi apud ſe fuiſſent,incolumis ꝓdicaret.Alexāder lega
tis iuſſis cōcilio cedere,q̃d primores ſuoꝝ cēſerēt ſciſcitari cœpit.Cęteris tacētibꝰ Parmenio
cēſuit,vt captiui accepto auro reſtituerent, nec videri ſibi pacē q̃ āpliſſimis offerret cōditio
nibus repudiādā,Macedoniāq; potiꝰ q̃ Bactra & Indos reſpici oportere. Tū Alexāder ſi ego
pecuniā mallē q̃ gloriā,eſſem Parmenionis ꝑq̃ ſimilis,nūc magis mei q̃ illius memor de pau
ꝑtate ſecutus oſtendā me regē eſſe nō mercatorē.Nihil vęnale apud me ſit inquit,captiuos
honeſtius dono q̃ precio reſtituā ſi reſtituendi ſint. Inde legatis iterum introductis,ite ait &
Dario renūciate,nullū apud hoſtē eſſe gratiarū locū,ſuꝑuacuūq; fuiſſe mihi agere gratias,q̃
Ferox Alexā. reſponſum. humane & comiter ꝑenes me habuerim matrē & cęteros,nō id noſtrę amicitię q̃ nulla eſt,ſed
meę potiꝰ naturę debet. Neq; eñ ī fœminas & pueros,ſed ī eos arma gerimꝰ,q̃ mecū certare
poſſunt & volūt. Nā q̃d ad pacē attinet,deliberarē forſitan an eā hoſti redderē ſi fieri poſſet
vt Darius bona fide mecū ī gratiā rediret.Q; autē fieri nō poſſit,vel ex eo exploratū habeo,
q̃ nūc milites ꝑ literas ad defectionē,nūc amicos ad capitales mihi īſidias īſtruēdas, pecunia
ſollicitat.quare ad īternicionē nō vt legitimꝰ hoſtis,ſed vt percuſſor & veneficus eſt ferro &
igni ꝓſequēdus.Pręterea q̃d attinet mihi polliceri,q̃ ſunt vltra Euphratē,quū ego nō ea ſolū,
ſed q̃ citra quoq; ſunt armis obtineā:aut filiā mihi deſpōdere,quā ipſe ſit ſeruoꝝ vni matri
monio locaturꝰ! Ite inquā & illi nūciate,q̃ ad hūc diē amiſit,& q̃ nūc quoq; habet,ꝑmia belli
eſſe,& iā tp̄s inſtate,quo fortuna ſit ambobus ſuos regni fines decretura , nec me arbitret eo
cōſilio Aſiā ꝑtiiſſe,vt ab aliis leges acciꝑerē,ſed vt darē.Si īferior & nō par Darius mihi eſſe
poſſet,īꝑtraret forſitan q̃d optat, ſed neq; cœlū duos ſoles habet,vel q̃a ferre non poſſit,aut
q̃a nolit:neq; tellus ſaluo eiꝰ ſtatu duo ſūma habere pōt regna.Proinde aut deditionē hodie,
aut pugnā ī craſtinū paret,nec aliā ſibi q̃ expertus eſt polliceat fortunā. Legatis hęc renūciare
iuſſis,ipſe ībelli multitudine cū īpedimētis & modico ꝓſidio in caſtris relicta, ī hoſtē cōtēdit.
Dariꝰ audito Macedonū acceſſu,ſuis vt ad extremū certamē ſe expediāt, edicit, cupiebat q̃ñ
multitudine abūdabat,aꝑta planitie dimicare:Acies īde ita īſtructa,vt Bactriani eq̃tes mille
Darii acies in lęuo cornu ſtarēt,& cū his Dahę Aracoſii, quos cētū falcati currus ſeq̃bant.Proximꝰ qua
drigis ſtetit Beſſus cū octo milibꝰ eq̃tū,q̃ & ipſi Bactriani,Maſſagetę,aliarūq; gētiū plurimi.
Perſas īde cū Sogdianis Ariobarzanes & Oriobates ductabāt.Pręeſſe his & Orſines,ſuū genꝰ
ad priſcū Cyrū referēs.Quinq̃gīta falcati currus his attributi.Bradates īde cū Caſpianis In
dis & accolis rubri maris,claudebāt agmē,q̃nq̃gīta alię q̃drigę pari ratiōe īſtructę.Qui mino
rē īcolūt Armeniā,Babylonii,Medi,Phryges,Cathaones & Parthi extremo cornu ſubſedere.
Atq; ī hūc modū ſiniſtra acies eſt a Dario inſtructa. Alterius cornu maioris Armenię gētes

Caddusii,Cappadoces,& Syri in fronte cōſtiterūt,quibus quinquaginta falcati currus hęrebāt.
Sūma copiarū oīm equitū quinqꝫ & quadragita milia,vt Curtius ſcribit.peditū.CC.milia.Tro Bellatorū
gus.C.milia equitū.peditū.XL.in ea acie ſtetiſſe prodidit.Tantū eñi copiaꝝ Darius ad bellū te numerus.
parauit.vt ille author eſt.Plutarchus decies cētum milia ī pręlium ꝑducta credidit,cui ꝑpemodū accedit Curtiꝰ,q̄ exercitū pene duplo maiorē eo,q̄ in Cilicia fuerat,a Dario repatū diuerſo tē
ſtatur loco:vt merito ſuſpicari poſſit,parū ſibi Curtiū cōſtare,q̄ copiaꝝ numerū ī acie locataꝝ
adeo extenuat,niſi aliquis dixerit,parū ītegre locū ad poſteros cuſtoditū,vt dextero Darii cornu eā Curtiꝰ ſummā,nō toti aciei tribuerit. Atqꝫ ita ille inſtructus in hoſtē ꝓceſſit. Cęteꝝ dū Macedonū
Darius pręlio ſe cōparat,ſubitus interim pauor Macedonū aīos occupat. Cæli fulgor ęſtiuo tpe pauor.
ardēti ſil'is īternitent is ignis ꝓbuit ſpeciē.Quo ſuoꝝ metu aīaduerſo,tumulum Alexāder occupat,quē Mazeus audito hoſtiū acceſſu reliquerat,atqꝫ ibi ꝑ noctē gēte & hortatiōe ſunt militū
animi īſtaurati.Plutarchus author eſt, Parmenionē & alios Alexādri amicos cōſpicatos q̄cq̄d
ſoli īter Nyphatē & Gordicoꝝ mōtes iacet,hoſtiū ignibꝰ collucere,quū īde etiā velut pelagi lōgius reſonātis grauis fremitꝰ redderet,aīo reputātes,quanta certaminis moles cū tā numeroſo
hoſte īſtaret,Alexādro ſuadere auſos:vt noctu cōfligeret,ne terribilis & īmenſa illa hoſtiū acies
militū oculis obiiceret,quibꝰ vulgarū illud ferociſſimꝰ rex reſpōderit.Ego vero inq̄t victoriā fu Alexādri
rari nolo,iſtud latrocinātium eſt,nō fortiū viroꝝ legitimeqꝫ bellātiū,malo me fortunę pœni verbū.
teat q̄ victoriæ pudeat.Inde ſomni & quietis īpatiēs curarū æſtu fluctuabat animꝰ,nūc ex ſum Macedonū
mo tumulo ī dextrū cornu oculum ītendere,nūc ī lęuū deflectere aciē. Poſtremo lōgo ꝑuigilio acies.
feſſꝰ ſub lucē in tā altū eſt ſoporē reſolutꝰ:vt iā ducibꝰ ſignū expectātibꝰ,īiecta ſit ſuſpitio,q̄d
eſſet ꝙ ꝑter morē cūctātius ī cōſpectū veniret.Demū hilari vultu,& quaſi manifeſto victoriæ ꝑ
ſag'o ī eiꝰ ore ꝓmittēte tabernaculo egreſſꝰ,ſuos ad pugnā hortatꝰ,ita aciē īſtruxit:vt ī dextro
cornu Clytꝰ,Philotas,& cęteri ꝑfecti eq̄tū ordīe cōſiſterēt,poſt illos Macedonica Phalāx ſtaret,
poſt Phalāgē Argyraſpides,q̄bꝰ Nicanor Parmeniōis filiꝰ pręerat:ſubſidio his eſſet,Cenos Oreſtes,& Lyceſta:Peregrinū inde agmē ſequi,cuiꝰ Amynthas erat pīceps.Aderāt Philagus & Balatros nuꝑ ī ſocietatē aſciri,& ipi q̄dē moderatores.Lęuū cornu Parmenio & Craterus obtinere
ſunt iuſſi cū Pelopōneſiū Achęoꝝ & Locrenſiū equitatu,hos Theſſali eq̄tes claudebāt:Philippꝰ
dux cū acie peditum eq̄tibus claudebat,& hęc ſiniſtri cornu prima fuit acies,q̄ ne circumueniri
ab hoſte poſſet valida manu cinxit,nec cornua recta fronte,vt ſolent,ſunt præſidiis firmata:ſed
auerſa a ſuis facie hīcinde ſtetere:altera velut acie lōgo ordine ꝑducta,vt ſi barbarus multitudine fractus circuire ſuos aggreſſus eſſet,vtrinqꝫ aduerſam in ſe haberet aciē,a lateribꝰ Agriani in
hūc modū ſtare,a tergo Illyrici cū Thracibꝰ militibꝰ mercede cōductis,atqꝫ ita eo die Macedonū acies cōſtitit. Pręceptū inde eſt:vt falcatos currꝰ exaduerſo īmiſſos patefactis ordinibꝰ tranſmitterēt,īde in circūactu ex obliquo quadrigas ſuffoderēt:vel ſi taciti hoſtes currus amiſiſſent,
ipi equos clamore territarēt.Impedimēta cū captiuis & modico pręſidio poſt aciem munitiore
colle cōſtituit,dat inde negociū ipis ducibꝰ,nā præ nimio ſtrepitu īperium exaudiri nō poterat,
vt circūeūdo aciē eq̄tes docerēt,indicio cōpertū eſſe,murices ferreos ad equorum vngulas ſuffodiendas certa cāpoꝝ parte,qua Macedonicus eq̄tatꝰ ꝑcurſurus videbat,leniter ſub terra eſſe ab Murices.
hoſte cōditos,locus oſbus cōmonſtratus:vt certis erat metis ab hoſte notatus,vti faciliꝰ a ſuis
id inſidiaꝝ genus declinaret.iidē iuſſi per partes militē hortari:vt Granici fluminis,vt Ciliciæ, Adhorta
Syriæ,Aegypti,aliarūqꝫ victoriarum memor,acriter dimicaret ſterneretqꝫ hoſtē toties victū,ſcitio Alexan
retqꝫ illius diei victoriā,totū orbē Macedonibꝰ & ſociis in prędā daturā.His illi hortationibus dri ad ſuos.
& aliis ſimilibus,q̄ in tali diſcrimine adhiberi ſolēt:vt pręceptū erat agmen circuire.Alexander
in dextro cornu erat.Darius exaduerſo lęuū ꝓcurabat,q̄ ſublimis curru hoſtium paucitate contēpta,veniſſe diē pędicabat,quo Perſæ ignominiā ad Granicū,& in Cilicia acceptā abolerent. Darii ad
Longo inde ſermone vſus quo oīa cōplexus eſt,quæ ad victoriam pertinere videbantur.Per pa hortatio
trios inquit deos,æternūqꝫ ignem vos precor viri Perſæ,per Cyri memoriam qui tanta indolē ad ſuos.
nobis hoc regnum peperit,ab vltimo dedecore hodie nomen gentemqꝫ Perſaꝝ vindicate,& quā
gloriā a maioribus accepiſtis poſteris relinquite,in veſtra dextra libertatē, opes,ſpem futuri tēporis geritis,contemptu nō metu mors effugitur:ite viri fortes,& mecū aciem ingreſſi pro patria,pro liberis,ꝓ vobis ipis fortiter dimicate,nā q̄d ad me attinet vos moneo & hortor,vt veſtrum regē in prælio imitemini,ſiue ille fortitudinis,ſiue ignauiæ fuerit exēplum. Nec ille pluribus affatus,vbi Alexandrum vidit obliquaſſe agmen ne in murices incideret,tū & ipe repente
auerſum ab eodē loco equitatum in hoſtē immittit.Falcati currus cū ipetu & fragore in equis

tes impacti,dextra lęuaq; ſtragẽ primo cõflictu inſignem ediderunt, turbatiq; ſunt ordines, dũ illos vt iuſſi erant per aciem tranſmittunt,auxerunt hunc metũ Scythę & Caucaſii eqtes a Mazeo immiſſi ad Macedonũ ĩpedimenta diripienda.Quod fieri intuitus Parmenio Alexandro cõfeſtim nunciare iubet,hoſtes impedimentorũ direptioni imminere,cui ille.I,& Parmenioni nuntia,oportere nos hodie acie vincere,vt illa & q̃ hoſtiũ ſunt habere poſſimꝰ.Interea q miſſi erãt diſiecto ꝓſidio tumulũ occupant,captiuos ſoluũt.multi captiuorũ ſoluti circa Siſingãbim circunfuſi ſtabant,viciſſe Darium prędicantes,Macedonibus cęſis ſuos in prædã diſcurriſſe(ꝓſua ſum fuit his qñ ſui eo irrupiſſent hoſtem acie ꝓfligatũ)illa vero etſi multi hortarent̃,vt bono eſſet animo,immobilis & ſine voce nullũ lætitiæ ſignũ præ ſe ferens ſtabat, ſiue quia rẽ ꝑtãtã non temere crederet,ſiue ꝙ fortunã poſt tot clades arridere ĩcipientem iritare nõ fuerit auſa,adeo vt qd mallet eã intuẽtibꝰ incertũ fuerit.Occurrit eo Amynthas præfectꝰ eqtũ incertũ ſua ſpõte,an Alexandri iuſſu,ſed quũ Scytharũ ĩpetũ ferre neqſſet,ſeſe ad regẽ recepit,magis amiſſorũ ĩpedimẽtorũ teſtis q̃ vidcx.Miſſꝰ ĩde eo Aretes dux haſtatorũ,quos Sariſſophoros vocabãt.Interea currus q primo cõcurſu eqtes turbauerãt in phalãgẽ illati,dextra lęuaq; ſuffoſſis eqs,multa aurigarũ ruina diſtrahunt̃.Pauci ad extremã aciẽ ꝑuenere.Ibi fœda ſtrages edit̃,iacebãt paſſim mẽbra humi effuſa.Quędã adhuc palpitãtia,alia vt ſuo habitu obriguerãt,aut gladiũ,aut parmã tenẽtia.Aretes Scytharũ duce ĩterfecto grauiter hoſti ĩſtabat. Is recẽti Bactrianorum eqtũ occurſu quos Dariꝰ ſuis auxilio miſerat pene obtritꝰ ẽ,mltiſq; amiſſis ĩ aciẽ refugit.Tũ Perſę clamore ſublato ĩ hoſtẽ quaſi vbiq; ꝓfligatũ ĩcurrũt:Inſtare ſuis Alexãder ac territos caſtigare, pręliũq; ſua pręſentia haud vno loco inſtaurabat.Nouiſſime conſpicatꝰ lęuũ hoſtiũ cornu rareſcere,qđ Bactrianorũ eqtũ diſceſſu acciderat q Scythis auxilio ad ĩpedimẽta miſſi fuerãt in eã partẽ Macedo grauiter inuectus periiſſet haud dubie a ſuis excluſus,ni Agriani eqtes in Perſas eũ circũuenire adortos,effuſis repẽte habenis ĩpetum feciſſent.Hi ſubita vi degrauati,Macedonico agmine qđ cũ rege intercluſum vndiq; premebant omiſſo,in Agrianos ĩpetum vertere conati ſunt,& Bactriani qui ad ĩpedimenta,vt ſuis auxilio eſſent occurrerant,ſeſe ad ſigna recipiebãt,cæterũ confertis agminibus nõ patuit illis reditus.Et iã reges ambo vno globo dimicabãt,curru Darius, Alexander equo:Ibi atrox vtrinq; certamen accenſum.Pulchrũ quiſq; putabat in ſui regis conſpectu cadere.Fert̃ aquila ſupra Alexãdri caput pene immotis alis aliquãdiu pependiſſe,quo augurio Ariſtander vates cõfirmatus,cãdida vt erat veſte amictꝰ coronã ſuis intendens,victorię nunciũ adeſſe exclamat. Ea voce Macedones alacrius cõnixi,ꝑ æqua & ĩiqua ruere. Tum ibi auriga q ante Dariũ ſedebat haſta tranſfixus cõcidit. Perſæ iuxta ac Macedones regẽ occubuiſſe crediderunt:Hi alacri clamore ſublato prælũ inſtaurãt,plãctꝰ inde & vlulatus repẽte ortꝰ aciẽ æquo adhuc marte dimicãtẽ ita perterruit,vt momẽto tpis ſecuta ſit fuga. Qua inſpecta deſerit̃ Darii currus ab ĩis, qui circa illũ pugnã obibãt. Tũ ille ſtricto acynace dubitaſſe dicitur,an fugæ dedecus honeſta morte vitaret,cæterũ eminẽs curru,q̃a nondum vbiq; apta erat fuga,ſuos deſerere erubuit.ſed res ſemel inclinata ſiſti nõ potuit amplius.Nã aliis ſup alios ſe pugnæ ſubtrahẽtibꝰ,ſolutis ordinibꝰ,via ad cędẽ & ruinã eſt hoſtibꝰ facta,ac rũ demũ Dariꝰ rebꝰ ꝑditis,& ipſe in fugã auertit̃.Cędit victor Macedo fugẽtiũ terga,ademeratq; interim oẽm periculorũ ꝓſpectũ dẽſiſſimꝰ puluis,vt auriũ ſenſus multo habilior eſſet q̃ oculorũ ad hoſtẽ ꝓſequẽdũ.Cęciderat iã ꝑ lõga ſpatia Alexãder fugẽtiũ agmẽ,quũ trepidꝰ illi a Parmenione nũtius affuit,lęuũ cornu multitudĩe hoſtiũ ita degrauari,vt niſi cõfeſtĩ auxilio adeſſet reſiſti nõ poſſet ampliꝰ.Infremuit ferox ille,eripiq; ſibi occaſionẽ aſſequẽdi regis queſtꝰ,anceps, ſuis ne auxiliũ ferret,an fugiẽtium terga ꝓmeret,ad poſtremũ victoriã ſeq̃bat̃,quũ ĩ altero hoſtiũ cornu rei male geſtę phama,& fuga regis nũtiata,ita Mazeũ & alios ꝑculit,vt cõfeſtĩ ea quoq; parte pugna remiſerit.Mirati primo Parmenio quid eſſet ꝙ hoſtis ſua ſpõte a prelio diſcederet. Verũ ratus nõ ſine cauſa id fieri, ad ſuos cõuerſꝰ.Ecquid videtis inquit milites, hos q modo tã ferociter pugnã ciebãt pedẽ retro referre?nimirũ Alexander diuerſa parte iam dudũ fuſum hoſtem inſequitur, & nos hic ſegnes ſtamus?Ite,& nobiliſſimã victoriam pro viribus iuuate.Suſtinere Mazeus hoſtem,ac primo lento gradu agmẽ prelio ſubtrahere conatꝰ eſt.Nec Parmenio nimis effuſo curſu inſtabat timens inſidias,haud eñ reſciuerat quatenus diuerſa parte Alexãder prelio eſſet functꝰ. Tum vero Theſſalis peropportune tela inhibentibꝰ,Mazeus citato gradu ſuo agmine Babylonẽ cõtendit;Darius ad Lycum de reſcindendo ponte agitaſſe dicit̃,ſed non ignarus quantum hominum ſecum in fugam traheret,qui ad vnum perituri videbantur,ſi ſuperãdi fluminis fuiſſet facultas adempta,intactũ poſt ſe reliquit,malle ſe dictitans ſequẽti hoſti iter dare,q̃ ſuis fugiẽtibꝰ

Siſingãbis cõſtantia.

Diſiiciunt̃ falcati currus.

Perſarum ſucceſſus.

Cõgreſſus regum.

Ariſtander vates.

Darii fuga.

Mazei fuga

prçcipere,inde ĩſtaurato curſu media fere nocte ad Arbelã deuenit.Alii interĩ alios caſus ſor
titi,& quo ſuus queq; ĩpetus traxit,eo fuga ĩclinauit:multi cæſi,alii ad riuos & flumĩa delati
çſtu & ſiti cõfecti,nimio humore hauſto exanimati ſunt.Alexãder ad Lycũ ꝓgreſſus quũ põ Perſarũ cla
tem fugẽtiũ turba oppletũ offendiſſet,tãtũ hoſtibꝰ terrorẽ ſubito acceſſu iniecit,vt multi ex des ad Ly-
ripis quidã alii ex ipſo põte cũ totis armis in rapidũ amnẽ deſiliuerĩt,ibiq; ĩpetu aquarũ & ar cum.
moꝝ põdere depſſi,altis ſunt gurgitibꝰ abſorpti:& iã nox ĩſtabat,Alexãderq; ex Lyco çſtu &
labore feſſus ad ſuos reuertebaẽ de lçuo cornu ob ea q̃ nũtiata fuerãt adhuc ſollicitꝰ,quũ in
terim equites a Parmenione miſſi,ab ea quoq; parte victoriã nũtiãt.Sed magnũ interea rex
adiit piculũ,iã eĩ parta victoria exiguã manũ & incõpoſitã trahẽti,repẽte hoſtiũ agmẽ fuit
obuiũ,ibi nouo certamine iniecto,quũ hoſtiũ dux ĩfeſto curſu in Alexãdrũ deferreẽ, ab eo eſt
haſta trãſfixus,ea res auxilio fuit Macedoni.Barbari q̃ numero & ferocia ſuperiores erãt du
ce ſpoliati,cũctãtiꝰ prælium obire cœperũt,inde tenebris ſeſe intẽdentibus fuga dilapſi, hoſti
victoriã reliquere.Atq; hũc exitũ habuit pugna illa memorabilis in Aturiæ cãpis trãs Lycũ,
iuxta Gaugamelã vicũ cõmiſſa.qua Dariꝰ victus ĩperiũ amiſit.Perierũt eo die Perſarũ.XL. Cçſorũ nu
milia,quoꝝ numerꝰ iniri potuit.Macedonũ paulominꝰ.CCC.deſiderati.Vicitq; eo die Ale- merus.
xãder magis virtute q̃ fortuna,magis conſilio q̃ loco,ob idq; victoria ipſa multo ſpecioſiſſima
eſt viſa.Dariꝰ q̃ vt dixi media fere nocte Arbelã venerat,quo & amicoꝝ pauci regis veſtigia
ſecuti,& militũ manꝰ ĩgens venerat,ſuos ꝑ concione affatus,docet videre ſe breui futurũ,vt
victor hoſtis õnia volũtaria deditione occuparet.Cæterũ laturũ ſe çquiore aĩo inexhauſtam Darii pru-
Macedonũ famẽ Perſica gaza expleri,q̃ celeri curſu victoriã ſequi,relicturũq; ob id ſe omnia dentia.
quç adeẽnt,aurũ,pellices,& õnẽ ꝓtioſam ſupellectilẽ,vt quũ iis,quç ſibi oneri potiꝰ ad res ge
rẽdas q̃ emolumẽto fuiſſẽt,ſeſe hoſtis ĩmerſiſſet,a priſtina virtute degeneraret.Expedire ſibi
ĩterea intacta ſui regni loca adire,vbi bellũ ex ĩtegro repararet,edoctus iã ferro tutiꝰ q̃ auro
bella adminiſtrari.His ille quũ ſuoꝝ aĩos erexiſſet,haud multũ ibi cũctatus,ne hoſtiũ ĩteruẽ
tu opprimereẽ,cũ ea manu quã habuit in Mediã ĩter ĩtẽdit.Nec ita multo poſt Arbela Ale- Darii ex
xãdro tradiẽ.vbi prçter opulẽtiſſimã totiꝰ exercitus prçdã,regia ſupellex cũ quatuor milibꝰ Arbela di-
talẽtoꝝ regi eſt ꝓſentata:Nec diu ibi ſtatiua habita,ob morbũ q̃ vulgari cœperat.Profectus ĩ greſſus.
de Macedo ꝑ loca ducẽs Arabiæ ꝓpinqua,odoꝝ fertilitate & paſcuis ĩſignia Mẽniũ venit,ca
uerna ibi eſt cũ fonte bituminis,ex qua materia Babylonis mœnia magna fuerãt ex pte in-
terlita.Ducebat ex Mẽnio Babylonẽ Alexãder,quũ ex ĩſperato Mazeus,q̃ ex acie fugerat cũ Alexander
filiis illi occurrit,ac ſeipm̃ vrbẽq; victori dedidit.Fuit ea deditio Alexandro admodũ grata, Babylone
ꝙ regia vrbe,quæ laborioſa alioqui obſidione fuerat expugnãda,primo potitus eẽt acceſſu. potitur.
Mazeũ igiẽ & filios cõplexus,vrbẽ quadrato agmine ingreſſus eſt.tota ciuitas vidẽdi ducis
ſtudio,obuiã veniẽti effuſa eſt:Multitudo ob id ipm̃ muros occuparat.Bagophanes arcis &
regiç pecuniç cuſtos,ne ſtudio erga Macedonẽ a Mazeo vincereẽ,viam,qua rex vrbẽ initurus
erat,floribus & coronis ĩſterni iuſſit,argẽteis altaribꝰ ab vtraq; pte cõſtitutis,mirã odoꝝ fra
grãtiã ſpirãtibus.Præibãt Magi patriũ carmẽ canẽtes,poſt Chaldçi,ĩde opifices cũ organis
& fidibus ſui generis regũ laudes canere ſoliti.Præibat & Babyloniciꝰ equitatus,luxurioſo Babyloni-
magis q̃ bellico cultu ĩſtructus.Ipſe curru ĩuectus ꝑ vrbẽ regiã intrauit.Poſtero die õnẽ Da- ca luxuries.
rii pecuniã & cæterã Gazã recognouit,ſed nihil æque regẽ ac cçteros delectauit,q̃ magnifi-
cẽtiſſimꝰ vrbis apparatus,de quo ĩ Semiramidis rebꝰ explicãdis lõgior a me habitus fuit ſer
mo.Adiiciã ꝙ Curtius Babylonis arcẽ præter cçtera miratꝰ eã vicenũ ſtadioꝝ ãbitu fuiſſe ꝓ
didit,muroꝝ faſtigio.LXXX.pedes in cælũ educto,& in arce penſiles hortos ꝓceritate arbo Babyloni-
rum miraculo viſenda,ĩ his frugiferas quaſdã octonũ cubitorũ craſſitudine,q̃nquagenos pe cç arcis ap-
des cacuminibꝰ extãtes,qđ citra fidẽ pene fit,tãtã arboꝝ ꝓceritatẽ in aliena terra coaleſcere paratus.
potuiſſe.Hortoꝝ moles.XX.lati parietes ſuſtinebãt,inter ſe.XL.pedũ interuallo diſtãtes,vt
ꝓcul viſentibꝰ,quçdã ſyluarũ ſpecies montiũ verticibꝰ ĩpoſita videreẽ.Fuitq; ibi Alexander
quatuor & triginta dies.adeoq; breui illa tpis ĩtercapedine captus eſt perſicis illecebris exer
citus,vt haud dubie lõge debilior futurꝰ fuerit,ſi priuſq̃ ad priſtinã diſciplinã reuocareẽ,fu
iſſet alicubi hoſtẽ adeptus.Curtiꝰ author eſt,adeo ĩpudice Babylonios cõuiuari,vt matronç
etiã nobiliſſimæ abiecto pudore,velamẽta corporis frequẽti cõuiuio deponãt.ſed dũ parum
vtili exẽplo Macedonũ exercitꝰ Babylonicis delitiis ſaginaẽ,ad.IX.milia peditũ,&.D. eqtes
Alexãdro in ſupplemẽtũ venere,& cũ his.L.pricipũ Macedoniç filii iã adulti q̃ illi miniſtra-
rẽt epulas,ac circa cubiculi fores per vices excubarẽt,Admouebãt eiuſmodi miniſtri pugnãti

Alex. exer- regi equos quū opꝰ eēt,venātē comitabanť.Enīuero quū vacuꝰ erat ille,vbi mane ſurrexiſſet
citatio quū poſt rē diuinā pactā ſedēs prādebat,poſt reliquū diei dormitabat,& īterdū etiā totū diē, aut
bello va- venabať & nōnūq̄ p iocū vulpes,ſagittabat etiā aliqn̄,aut citatos currꝰ aſcēdebat celeriter &
cuus eſſet. deſcēdebat,vt ī p̄lio.Legebat p̄terea aut ſus militibꝰ dicebat,ſinglorūq; deſideria cognoſcere.
Cœnabat ad altam noctē,trahebatq; potādo lōgiſſimos ſermones,aſſentatoribꝰ ſupra q̄ dici
poſſit,deditꝰ:q̄ res quū ipi ad vitiū nocuit,tū familiariū qbuſdā q aſſentari neſciebāt,aut cer
te ſi ſciſſent nolebāt.Babylone igiť p̄fecturꝰ,Agathonē arci p̄fecit,Mazeū Babyloniæ Satra-
pē cōſtituit, Mitreni q Sardis p̄diderat Armeniā attribuit.In Satrapenē terrā primo exercitꝰ
eſt adductus,ibiq; militari certamine propoſito,nouē,q oīm fortiſſimi iudicati ſunt, Chiliar
chas creauit,quū ad id tp̄s qui cohortibꝰ p̄eſſent q̄ngētos nō mille ſub ſe milites habere cōſu
eſſent:ſignū p̄fectionis īterdiu obſeruari iuſſit fumū ex ſūma p̄tica,q̄ regio īminebat taber-
naculo,noctu vero ex eodē loco flāmam.Satrapenā aggreſſus,quū Suſas verſus iter ītendiſſet
Abaulitis filiꝰ q regioni p̄ſidebat,a patre miſſus deditionē pollicitꝰ eſt. Accepit eū comiter
Alex. Suſis Alexāder,cæterū vrbē adeūti Abaulites obuiꝰ regi fuit,Dromades Camelos &.XII.Elephā-
potitur. tos ſecū habēs,ex India nup a Dario ad vſum belli accerſitos.Ibi gazā ſup.CC.annos a Per-
ſicis regibus cōgeſtā Macedo eſt adeptus,& in his.XL.milia æris talēta.Archelao ad Suſarū
p̄ſidiū relicto arcis & theſauror̄ curā Callicrati demādauit,Suſianor̄ Satrapiā Abauliti q
Darii ma- vltro deditionē fecerat reſtituit,matrēq; & Darii liberos in ea vrbe collocauit. Miſitq; Siſin-
ter & filiæ gambi purpureā veſtē dono,q̄ ex Macedonia fuerat illi delata, eā per internūciū hortatus vt
Suſis collo neptes nobiliſſimo opi admoueret,cuiꝰ ratio vt faciliꝰ cōdiſci poſſet,miſit & opifices eiꝰ artis
cantur. peritos,q virgines īſtituerēt.Ferť Siſingambis adhuc regios ſp̄itās faſtus ad eū nūciū lachry
mas fudiſſe,p̄ſentē fortunā ſibi exp̄robrari interp̄tata. Nulla maior cōtumelia apud Perſicas
mulieres habebať q̄ ſi lanę manus admouere cogerenť.Edoctus Alexāder ī quāro illa mœro
re eſſet,ad eam ingreſſus gentilis inſtituti inſcitiā excuſauit.Nā qđ ad Macedonas attineret,
veſtē qua tū ille cultꝰ eēt,ſuarū ſoror̄ nō priuatæ fortunæ mulierū opꝰ eē docuit.Atq; ita illa
in ſpē honeſtioris fortunę reſtituta,Suſis p̄fectus,quartis caſtris Alex.ad Tygrim venit,eum
Tygris or- accolę Phaſim vocāt.Oriť in Vxior̄ mōtibus,ac ſta.ferme.L.p̄ceps p ſyluas & ſaxa ruit,po
tus & flu- tius q̄ fluat.Acceptꝰ īde cāporū planitie mitior factus,ad.CC.ſtad.euagatꝰ,Perſico mari vno
xus. oſtio īfundiť.Vxiorū regio Suſis finitima eſt,lōgeq; tractu ī Perſidē excurrit,hāc terrā Tygri
oībus copiis traiecto Macedo tumultuoſe īuaſit, vbi nō nihil eſt a Madate regionis p̄fecto a
curſu,quē ī Perſidē itēderat,retardatus.Erat locus quē hoſtis p̄ſidio īſederat,parū aditu ha-
Vxianę bilis,fuerūtq; ob id irriti primi Macedonū conatꝰ.Multi q p ſaxa,& abruptos ſcopulos caſtel-
fauces. lū temere ſubierāt,fœde vulnerati ſe ad ſigna receperāt.Fuiſſetq;,nō ſine regis & alior̄ indi-
gnatione ibi diutius laboratū,niſi occultioribꝰ ſemitis expeditor̄ manꝰ mōtibꝰ īſinuata,iugū
caſtello īminēs occupaſſet.Tū Macedo ſupra caput rep̄ēte cōſpectus,tātū terrorē hoſtibꝰ inie
cit,vt alii p auerſa loca oppido egreſſi ī pacatū p̄fugerint, plures vt ī re trepida ſeſe ī arcē re
cepere.Inde a Madate.XXX.ad Alexādrū miſſi, q ſalutē cū arce paciſcerenť, triſte reſpōſum
illis redditū nō eſſe āplius venię locū. Territus Madates ad Siſingambem occulte miſit, q eā
rogaret vt ab Alexādro exitiū,qđ ſibi & ſuis inſtabat,dep̄careť.Duxerat Madates eiꝰ ſororis
filiā vxorē,erat & Dario alioq arcta iūctus cōſanguinitate. Illa p̄ſentis fortunę haud oblita,
multū diuq; dubitauit,an id ab Alexādro peteret, verita ne victoris ī ſe īdulgētiā fatigaret,
demū p̄pinqui dūtaxat ſui vitā,nec alterius,p literas a rege ſuppliciter p̄cata eſt. Ea fuit re-
gis clementia vt in Siſingambis gratiā haud Madatem ſolū , ſed omnes qui cū eo in p̄ſidio
fuerāt,īcolumes dimiſerit,oppidanoſq; īmunitate donauerit.& hęc victor Alexāder captiuæ
tribuit,quę ne mater quidē plura a victore Dario impetraſſet.Vxiorū gente ſubacta triduo
Alexander ad Perſidis anguſtias venit,quas Suſidas pylas vocāt.Rupes ſupra iactū teli pro-
Suſidę minētes,Ariobarzanes cū.XV.milibus hominū occupauerat,iuſſit ille ſuos quietos expecta
pylę. re quoad Macedonicū agmē eſſet anguſtias ingreſſum.Stabāt itaq; hoſtes velut inter pugnę
fugęq; cōſiliū ancipites,quo aſpectu Macedones cōfirmati,mōtiū fauces audacius ineūt. Tū
Dariani hoſtē iniurię opportunū nacti,ſubito vi coorti, cū clamore & ſtrepitu grādiora ſaxa
in ſubiectū agmen deuoluūt, ruere illa cū fragore & īpetu ,multāq; ſecū impulſorū lapidum
ruinam trahere,donec in denſos milites deuoluta obiectas parmas cū ipſis corporibus obtri
uerāt.Fœda ibi ſtrages momēto tēporis edita eſt,alii ſuper alios afflicti in numerū cadebant
metu deinceps in rabiē verſo,conanť Macedones obiectis ſcutis in aduerſos hoſtes ire,ſaxor̄

Macedones a Pylis cũ cęde repelluntur.

crepidines muriceſq; manibꝰ prenſantes,tũ aliquãdo atrocior vis orta,tãtaq; telorũ vis ẽ ſu
perne effuſa,vt diffracta ſolutaq; ſcutorũ crate,miſerabili modo proiecta & attrita corpa ſint
ad imum cũ ſtrage deuoluta,atq; ita pluribꝰ amiſſis,multis etiã vulneratis,Alexãder cũ ex-
ercitu male affecto,ad.XXX.retro ſtadia remẽſus,caſtra eſt in apto metatus.Hic alterũ regi
iter in Perſidẽ a locorũ peritis demõſtrabaꝛ,cęterũ noluit ille inſepultos milites relinquere.
Cõſilii itaq; inopẽ captiuorũ vnus,qui Lycio erat patre ꝓcreatus,matre Perſica,docet,dorſo
mõtiũ iter in Perſidẽ patere.Calles eſſe multa arboꝝ dẽſitate ꝑplexos,perpetua mõtiũ iuga a
Caucaſo ad rubrũ mare extẽſa,mille &.CC.ſtadioꝝ lõgitudine,mira arborũ denſitate veſtiũ
tur,ſecũdũ iuga pari ſpatio ſed plurimũ cãpeſtris Perſica regio excurrit,vicis & vrbibus fre

Araxes fluuius.

quẽs.Araxes eã interſecat,multorũ ſecũ torrẽtiũ euoluẽs aquas,hęrbis & floribꝰ veſtiẽs ꝗcq́d
abluit.Regio haud alia toto oriẽte ſalubrior.Alexãder quũ inter loquẽdũ audiuiſſet eũ Ly-

Alexã.expeditio.

ciũ eſſe,q indiciũ faciebat,memor oraculi quo monitꝰ fuerat,fore,vt Perſidẽ Lycio duce īgre
dereꝛ,Cratero ad cuſtodiã caſtroꝝ relicto,cũ expedita manu & equitibꝰ ſagittariis ducẽ ſecu
tus,per mõtes ad hoſtẽ ire ſtatuit,Cratero attẽte obſeruare iuſſo,vt quũ ꝑliũ initũ ſenſiſſet ī
mõtibꝰ,cõfeſtim faucibꝰ copias admoueret. Tertia vigilia noctis ſilẽti agmine mõſtratũ iter
ingreſſus,ꝑ abrupta loca,& aditu difficillima primo itũ, tetra fuit militũ colluctatio ī locoꝝ
anfractibꝰ,foueiſq; niue refertis,multi īprudẽter ī altiores niues collapſi, potiꝰ auxiliãtes ad
ſe trahere,ꝗ īde alleuari poſſent,demũ vbi mlto labore ī ſũmũ iugũ eſt vẽtũ,Philotã,Cenonẽ
Amynthã & Polyꝑcõtẽ, cũ expedita manu ſẽſim ꝓcedere ad hoſtẽ iubet,īpe lõgiore ãbitu cir
cũuectꝰ,ita vt maiore diei ꝑte laborioſe cõſũpta feſſis militibꝰ ſubſtiterit,iñ ſcđa vigilia ſeq̃n
tis noctisq; ,cõfragoſa loca ſub lucẽ ī editũ mõtis verticẽ euaſit,vñ ſubiectę hoſtiũ ſtationes vi
deri poterãt:Ibi dato ſuis ſigno hoſtẽ a tergo īuadit.Fuit primo atrox pugna Perſis fortiter
reſiſtẽtibꝰ.Craterꝰ īterĩ audito clamore ſubito cũ alia manu ãguſtias occupat, Ariobarzanes
& alii hoſtiũ armis vndiq; degrauati,qñ ꝑſens ꝑiculũ bene pugnãdi neceſſitatẽ īponebat,nõ

Depelluntꝛ Perſę ex Pylis Suſidis.

ſolũ hoſtẽ ſuſtinẽt,ſed memorabile etiã ꝑliũ edũt.Nudi qdã vt ī re ſubita, armatos Macedo-
nas cõplexi ad terrã deiicere,deiectis tela adimere,adẽptis ī eos vertere conati ſunt.Demũ ſu
ꝑãte Macedonũ multitudineac cęteris cadẽtibꝰ, Ariobarzanes,cũ.XL.eq̃ribꝰ,ꝑ medios ho-
ſtes elapſus,Perſepolim caput gẽtis, celeri curſu cõtẽdit,vñ a cuſtodibꝰ vrbis excluſus,Mace
donũ īteruẽtu,q e veſtigio ſeq̃banꝛ,cũ ſuis īterfectꝰ eſt.Alexãder traducto agmine,eo quo ho
ſtis ſtatiua habuerat caſtra fecit loco.Inde Perſepolim ituro literę a Tyridate redduntꝛ(ꝑerat
is regię pecunię) ſcriptũ erat his,īminere q ī vrbe erãt regiis theſauris,vt eos diriperẽt,nec ſi
vis intẽdereꝛ armatę multitudini reſiſti poſſe.Properaret ipſe occupare nefariũ hoĩm cõſiliũ
ſubito acceſſu,vt his īractis potireꝛ.Alexãder huiuſmodi literis cõmotus,cũ copiis ad Araxẽ

Fœdũ Grę corũ ſpectaculum.

cõtẽdit,eoq; ſuꝑato caſtra ad duo ſtadia ab vrbe collata.Fœdũ ibi ſpectaculũ regis & aliorũ
oculis oblatũ,ad q̃tuor milia Gręcoꝝ,q diu ī hoſtiũ poteſtate fuerãt,corporibꝰ miſerabili mo
do trũcis,ī cõſpectũ ſuoꝝ venere,aliis pes alter deerat,aliis manus,qbuſdã oculi eruti, nõnul
lis aut aures,aut nares ꝑciſę,īſcriptaq; corpora figuris literarũ,qbꝰ Perſę vtebanꝛ.Magna ibi
miſericordia,& cõploratio orta,vbi voce agniti,forma ob acceptã cladẽ humanę diſſimilis.
Rex eos cõſolatꝰ iubet bene ſperare,fore vt oẽs in Gręciã reuerterenꝛ,viatico & vectura adiu
ti. Illi vero haud ignari,nullã tã aptã infelicibus patriã eſſe ꝗ ſolitudinẽ & malorũ obliuio-
nem,illud quoq; animo volutãtes,celeriter lachrymas ī aliena calamitate exareſcere,nec fide
liter diligi quẽq̃ ab eo cui faſtidio ſit, etſi nõ deerãt qui patrię deſiderio tenerẽtur,plures eo
inclinarũt vt ab Alexãdro locũ peterẽt,vbi ꝓcul a cõſpectu Gręcię miſerabilẽ illã corporum
calamitatẽ,velut in occulto haberẽt Iã Macedo iuſſerat mille denariũ,& iumentum ſingulis

Alexandri munificentia in Grecos mutilos.

aſſignari,vt domũ abirẽt,quum iterũ ad illius pedes ſupplices iacuere,nullã prę pudore vo-
cem emittere auſi,quorũ cõſilium vbi rex exploratũ habuit,iumẽta inquit vobis & pecuniã
ꝓ viatico deſtinauerã,nunc ꝗ vos manere velle ītelligo,vt in his terris cõmode eſſe poſſitis,
non minus libẽter prǽſtabo,aſſignatoq; illis agro quẽ colerent,terna millia denariorum ſin-
gulis & binas veſtes dedit,addita his armẽta cum pecoribus & frumẽto,vt coli ſeriq; poſſet
attributus ager.Poſtero die milites pro concione affatus,nullus inquit milites locꝰ fuit vnq̃
magis Gręcię infeſtus,ꝗ arx hęc Perſarũ regũ,quã ante oculos habetis,hinc ꝓcellę illę bello
rũ quę toties maria & terras cõcuſſerãt.Hinc illa īmenſa agmina,Darii priꝰ,mox Xerxis im
perio Europę infuſa,haud dicã vrbium excidia,cędes hominum,direptiões,rapinas,& alia
mala quę bella ipſa ferre ſolent,quęq; maiores noſtri ab his ꝑpeſſi ſunt olim,quoꝝ vmbris nõ

video quomodo ſanctius parētari poſſit,q̃ ſimiciſſimę vrbis excidio quæ maloꝝ oim illis ori
go fuit & caput.Hic pręterea multo maior regū Gaza cōgeſta eſt,q̃ vſpiā locoꝝ alibi.Ire &
vrbē Gręco nomini īimicā,auri refertā,magnaq; ex pte metu deſtirutā occupate, diripite,q̃
potiri,vere vlti hoſtē Perſicūq; regnū videbimini.Haud multa hortatione opus fuit,pdę cu
piditas ira oim aīos accēderat,vt momēto tēpis oppidū a Barbaris magna ex pte deſtitutū,
fit a militibꝰ captū.Curtiꝰ author eſt,tātū hic auri & argēti ex regia Gaza quęſitū,q̃tū neq;
Perſepolitana Gaza.
Suſis,neq; alibi rerrarū.Plutarchꝰ Alexādrū ſcripſiſſe ait Perſepolitanā prædā Suſianæ æq̄lē
fuiſſe.Sed quāta fuerit ex eo cōiici poteſt, q dena milia muloꝝ iuga, & quīq; milia Cameloꝝ,
Opulenta prę da.
diuitias,& reliquū regię domꝰ īſtrumētū vexiſſe tradūt.Satis cōſtat milites vaſa īmēſi pretii
dolabris īter ſe pritos.In nulla captarū vrbiū maior eſt cędes edita.Multi etiā Barbaroꝝ de-
ſperata ſalute hoſtiū manꝰ volūtaria morte euaſerūt.Incēderūt quidā proprias ędes qd̄ hoſtis
facturꝰ videbat:Alexāder arce valide pſidiis munita,cū mille eqtibꝰ, & expedita peditū ma-
nu ſub ipſum vergiliarū ſidus,ī īteriora Perſidis loca penetrauit.Per inuios ſaltus & niuoſos
Mardorū gens.
agmine laborioſiſſime acto,agreſte genꝰ hoīm vicatim habitās domuit.Vētū īde ad Mardos
gētē bellicoſiſſimā,& multū a cętero Perſarū cultu horrētē.Specus effodiūt, in quos,ſe,libe-
ros & cōiuges cōdūt.Pecorū ferarūq; carnibus pmiſcue victitāt,fœminis horror quidā,atq;
hirtę comę prominentes,veſtis ſuper genua,funda frontē vinciūt.Id illis telum & mūdus eſt.
Hos quoq; idē fortunę īpetus domuit,vnde Alexāder trigeſimo die,q̃ in eā expeditionē exie-
rat eſt Perſepolim reuerſus. Hic īrēpeſtiuis cōuiuiis & īmodica temulētia fœdare cœpit no-
Thais ſcortū nobiliſſimum.
biliſſimę victorię laudē.Adhibebant caſtrēſia ſcorta regio cōuiuio,& in his Thais Attici ge
neris fœmina,oīm q̄ caſtra ſequebant,ob excellentē formā nobiliſſima, eam poſtea Ptolemęus
regnās ſcortū habuit.Hic quū iā ī multū vini Rex & alii pucti eſſent,illa Alexādrū allocu-
ta dicit.Maximū īnqt Rex oīm laborū,quos Aſiatica ſum expeditione perpeſſa,hac nocte fru
ctū pcepi,q in ſupbiſſima Perſarū regia Alexādri regis īuictiſſimi cōuiuiū celebro,ſed multo
maiorē pceptura,ſi Xerxis regiā,q noſtras olim Athenas cremauit,mea manu incēderē,qd̄ &
tibi glorię ſit,ſi ad poſteros tradat,vt Atticę mulieres ſecutę Macedonū caſtra,patrię excidiū
fuerint vltę,qd̄ tot claſſes,tot exercitꝰ,tot duces,ex terra Gręcia pfecti, ad id tps vlciſci neq-
uiſſent.Hęc illa,atq; vna ſpectāte rege facē accēdit. Plauſus cōfeſtim & tumultꝰ toto cōclaui
orit,ceteriſq; ad id facinꝰ hortātibꝰ,ebrius īperator,ebriū ſcortū ſecutus,facē & ipſe corripit,
Incenditur Perſepolitana regia.
idē alii faciūt,clamoreq; ſublato ad regiā incēdēdā diſcurrūt. Milites q extra vrbē tendebāt,
flammā cōſpicati,rē fortuitā rati cū aqua in vrbē concurrūt,ibi regem inter cęteros materiā
igni ſuggerentem intuiti,abiecta aqua alacri animo & ipſi faces ſubdunt.Nemo erat cui nō
perſuaſum eſſet,exciſa regia vrbe,Alexādrū retro abiturum,atq; ita fore,vt victores & pręda
honuſti breui domū reuerterent.Et domus illa inclyta tot regū altrix,totius orientis impera
trix & domina, Gręcię & cęterarū gētiū terror,hūc infelicē habuit exitū, quę decem milium
nauiū claſſem aliquādo inſtruxerat,exercitus tā numeroſos coegerat,vt maria pedibus puia
fecerint,mōtes a cōtinēti abſciderint,flumina vno hauſtu exiccarint, per ludibriū meretricia
Perſepolis excidium.
manu incēſa & exciſa eſt.Vrbs quoq; cū regia abſumpta eſt,vt pcedēte tēpore,vbi Perſepolis
fuiſſet,ignorari potuerit,niſi Araxis vicinitas,q ad.XX.ſtadia pręterfluebat,inſignē locū fe-
ciſſet.Fuerūt qui eius conſilii Alexandrū ignarū fuiſſe crederent, ſed nemo alius tātū fuiſſet
facinus patrare auſus.Perſepoli deleta,cōtinuo Macedo in Mediā contēdit,Dariū ſecuturus.
Erat tū ille Ecbatanę q̄ caput fuit gētis,Parthi reges poſtea locū tenuere, aberatq; Alexāder
ad.M.&.L.ſtadia ab hoſte,nec flumina,aut montes erant vlli qui victorem exercitum diutius
morari poſſent.Tū Darius magis prelio q̃ fugę intētus (nullꝰ regū maiore animo aduerſam
Oro Darii ad ſuos.
fortunā meo iudicio tulit vnq̃) ita eſt ſuos p cōcione allocutus.Si me inquit viri fortiſſimi,
cū ignauis & timidis fortuna cōiūxiſſet,& iis qui pluris vitā q̃ laudē æſtimarent,tacerem ne
fruſtra hodie apd̄ vos verba facerē,ſed maiori q̃ vellē documēto & virturē veſtrā & fidē exp
tus, magis ac magis eniti debeo,vt talibus ſim amicis dignus,q̃ dubitare an veſtri ſimiles ad
huc ſitis,ex tot milibꝰ hominū,q̃ ad hoc bellū ſemel atq; iterū comparaui, vos ſoli hoīm me
bis victū,bis fugientē,ſecuti eſtis.Fides veſtra & cōſtantia facit,vt me adhuc regē eſſe credā.
Deſertores & tranſfugę in meis vrbibus regnant,nō vt ab hoſte eo honore digni habeant,ſed
Oblique carpit deditirios.
vt talibus vos illecebris & pmiis ſollicitati,ex fidiſſimis perfidi,vt illi,efficiamini.Cęterū vos
vt fortes viros decuit meā fortunā licet afflictam,q̃ victoꝝ ſequi maluiſtis,digni qbus,ſi ipſe
non poſſim,dii immortales pro me gratiam referant,ac referent quidē,ſi fides, ſi iuſtitia coe-

leſtibus curæ eſt.Nulla erit tã ſurda poſteritas,tã ingrata phama,quę nõ meritis vos laudibꝰ ſit
in coelũ latura.Nũc vero ſi cõſiliũ fugę,a qua vehemẽter abhorret animꝰ,aliqñ agitaſſem,veſtra
virtute cõfirmatus,hoſti obuiã ire cogito. Erẽ quouſq; aduenã & externũ regẽ vitabundus
mei regni fines vagus perluſtrabo,quũ liceat fortunã belli experto,aut ea quę amiſi recuperare
aut honeſta morte ꝓſenti calamitate defungi:niſi forte ſatius eſſe dicat aliqs victoris arbitriũ
expectare,velit ne me ſeruatũ vt Mazeũ & alios,vni gẽti pręficere,an ſuæ iræ potius ꝗ glorię ĩ Verba verò
dulgere,qđ nefas dii auertãt,vt hoc decꝰ capitis mihi adimere quiſꝗ,aut cõdonare poſſit,quin rege digna.
viuus nunꝗ hoc ĩperium amittã,cuius idẽ erit finis qui & vitæ:ſi hic animꝰ vobis eſt viri for-
tes,hęc ſentẽtia.parata eſt vnicuiq; veſtrũ libertas,nemo faſtidiũ & ſupbiã Macedonũ coget fer-
re,ſua cuiq; dextra tot maloꝝ,aut vltionẽ pariet aut finẽ.Verũenimuero fortuna,qđ oẽs ſcitis,
variabilis eſt,& quia mutari poteſt,haud ĩmerito mitiores vices expecto. Q; ſi dii coeleſtes pia
& iuſta bella auerſant,idq; euenire velint,qđ nolo ominari,vt fortibus tamen viris honeſte mo-
ri licebit.Quare vos p maioꝝ vmbras oro & obteſtor,qui mẽorabili laude totius oriẽtis regna
tenuerũt,qbus Scythia ceſſit,Thracia ſubacta ẽ,Gręcia cõcuſſa,Macedonia ſtipẽdiaria facta,vt
nobilitatẽ veſtrã totiuſq; gẽtis dignos ſpiritꝰ geratis,eaq; aĩoꝝ cõſtãtia,qua cætera pertuliſtis,
extremã hãc pugnæ ſortẽ experiri velitis,me certe aut victoria egregia ĩ ppetuum nobilitabit,
aut pugna.Perſtrinxit oĩm aĩos ferociſſima Darii oratio.Erant cũ eo ad.XXX.milia peditũ,&
in his quatuor milia Gręcorum,quorum fida ſtrenuaq; opera fuerat Rex haud vno loco vſus: Copię quæ
Equitũ tria milia & trecẽti.Cõſenſus tñ non mediocris aderat ſequi volentium. Sed Beſſus Ba Dario ade-
ctrianę vrbis regioniſq; pfectꝰ,& Nabarzanes cõſiliũ inter ſe nefariũ inierãt,regis in ſuã pote- rant.
ſtatẽ redigendi,vt apud Macedonem gratiam inirent,aut ſi id conſilium minus proceſſiſſet,re-
gni eo occiſo ĩuadendi.Tum ibi Nabarzanes rem ad exitum perducere adortꝰ,Darii orationẽ
ita excepit.Scio me inquit Rex ſententiã dicturum parum tuis auribus iucundam,ſed medici
grauiores morbos aſperis remediis curant,& nauiũ gubernatores,quum ancipiti periculo tenẽ Nabarzanis ambitioſa oratio.
tur,cęterarum rerũ iactura,quicquid ſeruari poteſt redimunt.Ego nõ vt cladem adeas vllã cõ-
ſulo,ſed vt te & tuum regnũ ſalubri conſilio ſerues. Diis aduerſis iãpridem bellũ gerimus perti
naxq; fortunæ tenor rem Perſicã multis cladibus aliis ſup alias afflixit.Nouis igitur initiis opꝰ
eſt,auſpicia & regnũ alicui tradas conſulo,huicq; tantiſper regem appellari patiaris,donec Aſia
decedat hoſtis.Victor deinde tibi regnum reſtituat,hoc breui futurum ipſa ratio promittit,
Bactra intacta ſunt,Indi & Sacę,& aliæ plaręq; gentes,vnde inuicti exercitus parari queunt,
ad bellum ſæpius inſtaurãdũ,ſi inſtaurato opus ſit,ita vt maior belli moles ſupſit hoſtibꝰ,ꝗ ad
hunc diem exhauſta ſit. Quid eñ beluarum ritu in perniciem non neceſſariam ruimꝰ?virorum
fortiũ eſt,magis mortem contemnere,ꝗ vitam odiſſe.Ignaui etiam & inertes,pręſentis fortunę
tędio,ſępius vitam abiecere.Virtus nihil inexptum reliquit. Vltimum oĩm mors eſt,ad quam
non pigre accedere ſatis eſt. Pręſtat itaq; vt Bactra,qđ regnum intactũ eſt,peramꝰ,Beſſuſq; ibi
tantiſper regis appellationẽ gerat,donec res Aſiæ præſenti bello defunctæ ſint:ac tũ tibi regi il
le ĩcolume regnum reſtituet.Darius ad tam indignã vocẽ neq; iræ,neq; voci pepercit. Inueniſti Darii ferocia.
inquit peſſimũ mancipiũ optatũ tibi tẽpus,quo parricidiũ aperires,ſtrictoq; acynace in eum ir
ruit,haud dubie interfecturus.Cæterũ Beſſus Bactrianiq;,deprecãtiũ ſpecie illum circũſiſtunt,
vincturi ſcilicet,ſi in vltione pſeueraſſet. Nabarzane dilapſo cõtinuo Rex iubet agmẽ ꝓcedere.
Patron,qui Gręcis militibꝰ pręerat,videns haud dubie Beſſum & Bactrianos Dario imminere,
rogauit vt Gręcorum præſidio,qui oẽm ſpem ſalutis ab Alexandro deſperaſſent,ſuum corpus
muniret,qđ Darius facere recuſauit,faſſus malle ſe extrema oĩa inter ſuos pati,ꝗ trãſfugam fie
ri.Sequebatur interim Beſſus regium currum,fœdaſſet ſe cõtinuo infando parricidio,niſi veri-
tus eſſet,ne apud Alexandrũ nullã gratiã iniret,ꝙ regẽ ad ſe viuũ nõ pduxiſſet.Rẽ itaq; ĩ proxi-
mam noctem diſtulit:Darius ſub noctẽ ſuorũ cuſtodia deſtitutus,vehiculo pellibus vndiq; cõ-
tecto,fugã in Parthienen intẽdit.Regia ſupellex a Bactrianis direpta eſt.Inde Beſſus Perſarum
agmine ſibi multis pollicitationibus adiũcto,regẽ tertio die aſſecutus, aureis cõpedibꝰ vinxit. Vincitur Darius.
Alexander interim cognito hoſtiũ cõſilio,qđ de futuro prelio agitarent, Tabas vſq; ꝓceſſerat,
ibiq; audito Darii caſu,& ꝙ hoſtis ad quingẽta ſtadia abeſſet,qui citato agmine Hyrcaniã pe-
titurus crederetur,quãta maxime potuit celeritate ad eũ Macedo ire perſeuerauit.Plutarchus Alexandri
tria milia ſtadia &.CC.vndecim dierũ ſpatio Alexandrum equo ſedentẽ confeciſſe ſcribit.Cur- celeritas.
tius quingẽtis ſtadiis ab hoſte abfuiſſe author eſt,quũ regem a ſuis deſtitutũ accepit,ſed quan-
tuſcũq; fuit ille curſus,quũ primũ appropinquare auditum eſt,hoſtes fuga diſiecti,alii alio di-

Beſſus & Nabarzanes Dariũ cõfodiunt.

labunt. Beſſus & Nabarzanes ad Darii currũ accedẽtes, eum hortant, vt equum conſcendat, ſe cũq; fugã capeſſat: ille deos vltores adeſſe teſtatus, Alexandri fidem ĩplorat. Tum ambo ira accenſi tela in tegẽ cõiiciunt, multiſq; vulneribus cõfoſſum in curru pro mortuo relinquunt. Nabarzanes Hyrcaniã verſus fugã intẽdit. Beſſus paucis comitãtibus in Bactra. Ad tria hoĩm milia, ſub primũ Macedonũ acceſſum, ferro interiere, cęteris Alexãdri iuſſu venia data eſt. Interim iumẽta quæ erãt currui alligata, ſine rectore ad quatuor ſtadia militari via aberrantia in cõuallem quandã deceſſerãt, haud procul fons ĩde erat, ad quẽ mõſtratũ, quum Polyſtrates Macedo æſtu & ſiti cõfectus veniſſet, aquã galea hauſtam poturus, iumenta inhęrentib⁹ telis deficientia cõſpicat, nouitate rei cõmotus ad currum acceſſit, ibiq; Dario reperto, aquã ori adhibuit, vt

Darii interitus.

extremũ ſpiritum trahẽtem reficeret. Hauſit ille aquã, atq; addidit. Quiſqs mortaliũ es, hoc ad extremã calamitatẽ mihi accidit, vt pro tali in me beneficio gratiã tibi referre nequeã. Referet Alexãder, Alexandro vero dii immortales, ꝗ in matrẽ meã, vxorẽ, & liberos, pius & clemens extitit. Tuq; oro in meæ pietatis argumẽtum, hoc dextræ pignus illi dato, ac precare etiã ne meũ corpus ĩſepultũ iacere patiat. Atq; hęc dicentẽ accepra Polyſtratis manu vita deſtituit. Et Dari⁹ rex in hunc modũ periit. Ad quẽ videndũ quum Alexãder & multi accurriſſent, dicit Rex lachrymis tẽperare nequiuiſſe, dẽptaq; ſibi chlamyde iacentis corp⁹ cõtexit, poſtremo regio more funeratũ, reliquias corporis maiorũ tumulis inferri iuſſit. Plutharcus author eſt, corp⁹ ab Alexãdro ad matrẽ q̃ Suſis erat miſſum. Cecidit cum Dario Perſarũ regnũ, ducẽteſimo ferme anno q̃ cõditũ erat, Fuitq; hic annus a mundi origie ſeptuageſimuſſeptim⁹ ſupra octingẽteſimũ ac qua-

ANNI MVNDI.

ter milleſimũ. Quo anno Alexãdria in Aegypto cõdita eſt. Et Alexãder Epirota in Italia periit. Quo itẽ Romani Palępolitanos in ora Cãpaniæ obſidione domitos, ad deditionẽ compulerũt. Quapropter bellum eſt populo Ro. cũ Tarẽtinis ortũ. & Agis Spartanorũ rex cõgreſſus prælio cũ Antipatro Macedonię pfecto, fortiter pugnãdo mortẽ occubuit. Fuit hic Agis multo iu-

Agis.

nior illo, & ab eo diuerſus qui Pelopõneſiaci belli tẽpore diu Athenas ex pximo infeſtauit. Hic q̃ iunior fuit Gręcia ĩ ſpẽ recuperãdę libertatis erecta, Lacedęmoniis authorib⁹, copias Alexãdro abſente ĩ Macedões parauit: Sed medio belli apparatu, cũ Antipatro q ad primos Spartiatarum mot⁹ cũ valido exercitu occurrerat, manũ cõſerere coact⁹, adeo ferociter ĩ hoſtes dimicauit, vt

Agidis regis virtus.

ĩclinãte ſuorũ acie intrepide oẽm Macedonũ ipetũ ſol⁹ exceperit, atq; ibi cõmin⁹ eminuſq; petitus, multiſq; vulnerib⁹ cõfoſſus, tã diu exaduerſo ſtetit quoad fluuio ſãguinis exhauſtũ corpus ſupra arma corruit ad terrã, inde a ſuorũ globo (nõ eñ adhuc tota acies ad fugã ĩclinatat) ſublat⁹ ĩ pedes, quũ paululũ qeuiſſet in hoſtẽ feroci⁹ q̃ ãtea cõuerſ⁹, ſuos ad pliũ inſtaurãdũ hortatus eſt. Fuitq; deĩde certamẽ accerrimũ. Spartanis vetera decora ĩtuẽtib⁹, pſentia & multo maiora Macedonib⁹, his pro gloria & ĩperio, illis p libertate dimicãtib⁹. Locorũ anguſtię effecerãt, vt ad mltũ diei ſit dubio marte dimicatũ. Demũ Spartanorũ fortuna ĩclinãte, Agis vbi res pditas vidit, ſe a qbus geſtabat deponi iuſſit, ibi cũ dolore vulnerũ pedib⁹ cõſiſtere nõ poſſet, poplitibus innixus, vt ſpatiũ daret ſuis ad euadendũ, clypeũ hoſtib⁹ obiecit, ferrũ vibtãs ab hoſtibus quęrere, Ecqs eorũ iacẽti ſibi ſpolia detraheret! Nemo erat qui cõmin⁹ laceſſere auderet: ſed multa in vnũ tela vno tpe cadebãt, quę ĩpune excepta in hoſtẽ remittebat, donec pectore lãcea traiecto, moribund⁹ in clypeũ procubuit, minor felicitate, virtib⁹ & animi pſtantia nihilo Alexãdro inferior. Qui nũcio amiſſi exercitus cũ Sophryone ĩ Scythia, haud tãtũ doluiſſe dicit, q̃tum lętitia & gaudio eſt affectus, ꝗ duos ęmulos reges, Agim & Alexãdrũ auunculũ, eodem tẽpore extinctos accepiſſet, quo clades illa Scythica nũtiata eſt. Perierũt cũ Agide quinq; milia Spartanorũ. Ex Macedonib⁹ haud amplius. CCC. cætero exercitu vulneribus affecto. Fregit ea clades nõ Spartanos ſolũ ſed cæteros etiã Gręcos, qui ab illis ſteterãt. Lacedæmonii miſſis ad alexandrum legatis veniam impetrarũt, paucis eius defectionis authoribus ſupplicio affectis. Maior omnino clades fuit, quę Sophryonis temeritate in Scythia accepta eſt. Is Põticæ regioni præfectus, ocioſum ſe ratus, niſi aliqd ſuo ductu ea quoq; parte geretetur, cum. XX. milibus hominũ, Scy-

Sophryõis cædes.

this, qui ſupra Põtũ incolũt, bellum intulit. Cæſuſq; cum toto exercitu poenas luit innoxiæ gẽtis temere laceſſitæ. Spartanũ bellum Curtius cõpoſitum ſcribit, priuſq̃ Darius fuerit prælio in Meſopotamia victus: Trogus in Parthia tum Alexãdrum fuiſſe ait, iam Dario extincto, quũ de Agidis & Alexãdri auunculi interitu Macedo factus eſt certior: ſed quæ Curtius ait ppiora vero ſunt. ob Alexãdri cædẽ, quam aliquãto antea nuntiari oportuit ſi interim quum Alexãdria cõderet, ille in Italia periit, vt Liuius ſcribit: q̃q̃ vtrũq; vt video euenire potuit. Satis cõſtat luctum vniuerſo exercitui, ob auũculi mortem, ab Alexãdro triduo indictum. Ipſe Dario ſublato,

quũ ſubitũ patriæ deſideriũ militũ aĩos īceſſiſſet,& iã palã voces iactarẽt,Perſico bello pfecto fi-
niri oportere militiã,quo militari motu Alexãder inſtructus,vocatũ ad cõcionẽ exercitũ,in hũc
modũ affatus dicit.Nemo veſtrũ eſt viri fortiſſimi,quẽ nõ merito ſatietas glorię,finiendęq̃ mili
tiæ deſideriũ teneat,ſi ea tantũ ſpectet quę ad hũc diẽ geſſimus.Etenĩ vt Illyrios omittã,Tribal-
los,Bœotiã,Thraciã,Spartã,Achęos,Pelopõneſum & alias terras in Europa,quæ partim meis,
partim meorũ ducum auſpiciis,Macedonũ armis ceſſere,ecce hoc biennio ab Helleſponto bellũ
exorſi,Ionas & Aeolidẽ ſeruitio eximimus.Cariã,Lydiã,Cappadociam,Phrygiã, Paphlagoniã,
Pãphiliã,Piſides,Ciliciã,Cyriã,Phœnicẽ, Aegyptũ, Armeniã,Meſopotamiã,Perſidem,Medos,
Parthienẽ in poteſtate habem⁹,vt plures expeditione vna ꝓuincias ceperim⁹,ꝗ̃ cęteri ĩperatores
vrbes.Nũc vero ſi tot captarũ gentiũ imperiũ ſtabile,& mãſurũ nobis arbitrarer,vel vobis reni
tentib⁹ ad matrẽ & cęteras neceſſitudines reditũ feſtinarẽ,vt cũ his laude vobiſcũ parta potiſſi
mũ fruerer,vbi vos quoq̃ viri fortes,liberorũ,cõiugũ,parẽtũ lętitia expectat. Veriſſim⁹ victorię
fruct⁹,optata quies,& rerũ per virtutẽ partarũ ſecura poſſeſſio:ſed ĩ nouo & tumultuoſo adhuc
impio,tẽpore op⁹ eſt milites ,dũ efferatiſſimæ gẽtes mitiorib⁹ ingeniis imbuant,effrẹnatos mo
res cõſuetudo melius,ꝗ̃ metus mulcet,fruges quoq̃ ſua lege certoq̃ tempore miteſcant neceſſe
eſt.An putandũ eſt innumeros populos,alterius ĩperio,& nomini aſſuetos,nõ ſacris,nõ morib⁹,
non linguæ cõmercio nobis cohęrẽtes,eodẽ prẹlio domitos,quo victi ſunt,& qui noſtris armis
magis ꝗ̃ ſuis morib⁹ qeſcunt,tã paratos fore,ꝗ̃ hodie ſunt,ſi ĩmatura victoria relinquat?fallit opi
nione ſi quis cõtingere id poſſe arbitrat,qui nũc pſentes metuunt,abſentib⁹ hoſtes erũt,cũ feris
beſtiis nobis res eſt,quas cauea incluſas magis tẽpus ꝗ̃ natura mitigat.ſed quid attinet hęc dice
re,quaſi oĩa quæ Darii fuerũt armis ſubegerimus? Hyrcaniã Nabarzanes tenet. Bactra non ſo-
lũ poſſidet Beſſus,ſed minat etiã nobis. Sogdiani,Dahę,Maſſagetæ,Sagæ,Indi,ſui adhuc iuris
ſunt.Oẽs hi vna ſi terga noſtra viderit,vt hoſtes ſequent,noſtroq̃ iugo excuſſo,ſuũ his gentib⁹
quas tenem⁹ ſine vllo certamine ĩponẽt.Suis aũt qſq̃ placidi⁹ paret,ꝗ̃ externis & ignotis. Aut
ꝓide ꝗ̃ cepim⁹ omittẽda ſũt,aut ꝗ̃ nõ habem⁹ occupãda:ſicut ęgris corpibus,nihil qđ nociturũ
ſit medici reliquũt,ita nos qcqd noſtro obeſt ĩperio recidam⁹ neceſſe eſt.Parua ſępe ſcĩtilla ignis
magnũ ſuſcitat incendiũ.ſed nihil tuto cõtemnit in hoſte,quippe qui neglĩgẽdo violentior fiat.
Nec Darius hęreditariũ Perſarũ accepit imperiũ,ſed in Cyri ſede Bagoę eunuchi opera locat⁹
eſt.Nec mirũ vobis videri debet,ſiquis dixerit,quãtũcunq̃ eſt hoc imperiũ facile a Beſſo,niſi no
ſtra obſtẽt arma,breui occupatũ iri.Et nos parũ iuſte fecim⁹,ſi ad hoc Dariũ vicimus,vt Beſſo
eius ſeruo imperiũ traderem⁹,qui vltimũ ſcelus auſus,ꝙ regẽ ſuũ,cui hoſtis pepciſſet,in vincu
lis cõiectum,ꝓpria manu peremit. Hunc ergo regẽ patimini milites?quẽ ego in crucẽ tollere iã
dudum meditor.oĩb⁹ regibus gẽtibuſq̃ meritas luiturum pœnas? At Hercle ſi hic idẽ nunciet
vobis Helleſpontũ,aut Lydiã vaſtare,dolore perciti,ꝙ noſtrę victorię præmia corrumperet, ad
vltionẽ feſtinaretis: Quanto autẽ præſtat nunc,territum,& vix mentis compotem opprimere?
Quatridui iter eſt,nec per niues aut montium abrupta eundum,ſed plana omnia & prona.Ad
ipſum victorię limen eſt ventũ,pauci nobis fugitiui,& ſui domini interfectores aſſequendi ſunt
quibus ſupplicio affectis,haud mediocris noſtrę gloriæ fiet acceſſio.Etenĩ tum nõ ſolũ extincti
regis odiũ finiuiſſe videbimur,ſed eius etiã mortẽ vindicaſſe,atq̃ ob id quoq̃ Perſæ multo ob
ſequẽtiores facti,facili⁹ noſtro aſſueſcẽt imperio. Magna militũ alacritate eſt ea oratio excepta,
ac quo vellet ſeſe duceret,acclamatũ.Nec rex multũ deinceps cũctat⁹,Cratero cũ iis copiis,qui
bus prẹerat,ad Parthienen obtinendã relicto,ternis caſtris in Hyrcaniam venit. Hic Phrygiũ
iuſſum per aperta loca ducere,ipſe cum phalãge & expedito equitatu,ad.XX.milia paſſuũ pro
greſſus,ad Zioberim amnẽ puenit. Fluit is haud vna facie,prẹceps primo & violent⁹,mox tel-
lure abſorpt⁹,poſt aliquot milia paſſuũ ad auras emerſus,nihilo mitior Rindacho amni miſcet,
mixtuſq̃ nomẽ amittit.Quatriduo hic circa fluuiũ caſtra habita.Quadrato ĩde agmine in Na
barzanem itũ,a quo literę venerãt,quibus ille cauſam reddebat,cur Dariũ occidiſſet,ꝙ ille ſibi
vitã prius adimere voluiſſet,qua nihil mortalib⁹ ſit charius.Si Alexander ad ſe venire iuſſiſſet,
intrepide ſe ad eum venturũ,nihil quidẽ veritum,quin fidẽ ſuã tãtus rex ſancte eſſet cuſtoditu
rus:Deum a deo falli non ſolere.ꝙ ſi indignus videretur,cui fidẽ daret,multa patere fugiẽti exi
lia,Patriã eſſe vbicunq̃ vir fortis ſibi ſedẽ delegiſſet.Ad hęc nihil Macedo reſpondit,ſed ꝓpera
re ad opprimendũ hoſtem,pugnę tamẽ intentus.Erant enim loca aditu difficilia,patẽs vallis ad
Caſpiũ pelagus erat extenſa,cuius latera velut brachia vtrinq̃ excurrẽtia,in ſemiplenę lunę ſpe
ciem admiſſum mare amplectũt.Cercetę lęuũ lat⁹ accolũt,Moſſini & Chalybes dexterũ,Leuco-

Oratio Alexãdri ad milites.

Prouinciæ bello victæ

Quãtũ ad ſolidã victoriã deeſſet.

Peroratio.

Zioberis.

Rindachus fluuius.

De Caſpii maris natura.

ſyri & Amazonũ cãpi. Id mare, alii Caſpium, alii Hyrcanum vocãt, ſed neutrũ ratione caret: piſces in eo diuerſo ab aliis colore, & aqua dulcior q̃ alibi: quo argumẽto adducti quidã, Meotidis paludis humore huc ĩfuſo, mare ipm̃ dulcorari arbitrati ſunt. Eſtq; cõiecturę huiꝰ author Curtius. Plutarchꝰ vt tribꝰ aliis terrarũ locis, hac quoq; p̃te Oceanũ terrę ĩfundi arbitratꝰ eſt: quam Plinius aliquãto ãtea celebrauit opinionẽ. Ptolemęus ab oĩ exterioris fluctꝰ cõmercio alteriuſve maris Hyrcanũ vĩdicat. Valle igiẽ ſylueſtri ad mare nullo hoſtiũ occurſu p̃uenit Macedo. Ibi p̃ter alios cõmeatus, quoꝝ tũ regio abũdabat, pomoꝝ vis ingẽs paſſim exercitũ alebat, vberrimũ

Mel ĩ foliis.

gignẽdis vuis ſolũ, frequẽs arbor quęrno ferme folio, idq; multo melle tingiẽ. Legaẽ neceſſe eſt ante ortũ ſolis, alioq eius radiis cõtactꝰ euaneſcit. Aruas oppidũ primo Alexãder petiit, quo Phrades Tauroꝝ p̃fectꝰ occurrẽs, vltro deditionẽ fecit, cuius exemplũ ſecuti Satrapes Hyrcanię plęraſq; ſecũ gẽtes tradidere.

Artabazus cũ filiis venit ad Alexandrum.

Venit eo Artabazus cũ nouẽ filiis: is ſe & liberos Macedoni veniẽti vltro dedidit. Habebat is ſecũ Gręcoꝝ manũ, fuerat Artabazus Philippi hoſpes factus, iã inde ex quo Ochi regis tp̃ibus exul venit in Macedoniã. Hoc fuit in cauſa vt illũ iã nonagenariũ, & ad pedes procũbentẽ, Alexãder dextera alleuarit. Tũ Senex ego inquit Alexander tua felicitate lętꝰ, hoc vno torqueor, q̃ diutiꝰ tuę clemẽtiæ fructũ ob ętatẽ p̃cipere nõ poſſum. Cõuerſus inde ad filios, eos obteſtatꝰ eſt, vt tãdiu viuere vellẽt, quoad vtiles Alexandro eſſe poſſent. Alexãder nõ Artabazũ ſolũ & filios benigne excepit, ſed ĩ ſenis gratiã, Græcis quoq; q cũ illo venerãt, dedit veniã. Fuerũt hi decẽ milia & quingenti: quoꝝ vnus Democrates Atheniẽſis, q ſemper Macedonum opibus fuerat aduerſatus, deſperata ſalute, ſibi manũ intulit.

Democrates.

Mardoꝝ gens inde bello petita eſt, qui neq; legatos miſerant, neq; imperata facturi videbanẽ: noctu iter cum expedito exercitu ingreſſus Macedo, prima luce eorum fines irrupit: fuitq; ibi tumultus magis q̃ prælium:

Mardorum fuga.

Barbari collibus quos inſederãt deturbati, fuga diſſipantur. Capti inde vici cultoribus deſerti. Mõtuoſa loca ad quę hoſtes p̃fugerũt, aditu difficillima, arboribꝰ inexplicabili nexu, a teneris incolarũ ſtudio increſcere aſſuetis: eratq; genti pro vallo & mœnibus id munitiõis genꝰ. Circuire ſeptum Alexãder, atq; oĩa a ſuis tentari iubet, ſiqua poſſint irrumpere. Multi interim hoſtiũ intercipiebanẽ: ſed & Macedonum quoq; nõ pauci, ignoratione locorum, in Barbaroꝝ manus inciderãt. Et in his Bucephalas inſignis equus captus, qui chariſſimus erat regi.

Bucephalas capitur.

Nobiliſſimi equi iactura rex p̃motꝰ hoſtibus nunciari iuſſit, fore, vt ad vnum omnes ferro obtruncarenẽ, niſi incolumem equum ſibi reſtituerẽt: Mardi minaciſſima regis denũciatiõe territi, equum & alia dona ad regẽ miſerũt.

Mardorum deditio.

Inde quũ nihilo ſecius oppugnarẽtur deditio facta eſt. Obſidibus ab ea gẽte acceptis, quum Alexander ad Darii regiam, quę in Hyrcania fuit, cõtenderet, Satribarzanes accepta fide ei occurrit, ſecum habens Bagoam ſpadonem, cuius conſuetudine ob elegantẽ formã Dariꝰ tenebatur.

Thaleſtris Amazonũ regina.

Erat Hyrcanię finitima gens Amazonũ: regnabatq; tum ĩ his locis Thaleſtris omnem late terram inter Caucaſum montẽ & Phaſim imperio obtinens. Hęc viſendi regis cupiditate accenſa, cum vna equitum ala fines egreſſa eſt. Longũ inde iter emenſa, priuſq̃ in cõſpectũ veniſſet, p̃miſit qui regi nũciarẽt, veniſſe Thaleſtrim Amazonum reginã ipſius adeũdi cupidam.

Congreſſus Thaleſtris & Alexandri.

Tum facta veniẽdi poteſtate, cum. CCC. mulieribus, vt Curtius ſcribit, ad regẽ venit. Vbi igitur primo ſtetit, cõfeſtim equo deſiluit, binas haſtas manu geſtãs. Erat lęua pars veſtis ad pectus nuda, ſinuſq; in nodũ collectus. Intuebatur Thaleſtris regem interrito vultu, habitũq; corporis tãtarum rerum phamę imparem (nã nõ omnia vni dii dederũt vt ſapiẽs ait poeta) tacitis luſtrabat oculis. Semp hominibꝰ Barbaris veneratio in maieſtate corporis nõ parua fuit, magnorũq; operũ nõ alios capaces putãt, q̃ quos eximia ſpecie donare dignata ſit natura. Cęterũ interrogata nũquid aliqd petere vellet a rege, haud verita eſt fateri ſe eo cõſilio ad Alexandrũ veniſſe vt ex eiꝰ cõgreſſu cõciperet, ſi ſe nõ indignã exiſtimaret, ex qua regni hęredẽ tolleret, ſi puer editus eſſet, muliebrẽ ſtirpẽ gentili inſtituto ſecũ habitura. Rogata an vna militare vellet, regnũ ſine cuſtode a ſe relictũ cauſata cõmilitiũ detrectauit. Cõtendere tũ nihilo ſecius ne ſe rex ſuo cõgreſſu fruſtrareẽ. Abſumpti inde. XIII. dies in obſequii deſiderium. Trogus. XXX ſcribit: quod tẽpus ad conceptum deprehẽdendũ magis idoneũ fuiſſe mihi videtur, q̃ quod Curtius poſuit. Thaleſtris vbi vterũ impleſſe ſibi viſa eſt, in regnũ cum ſuo comitatu abiit.

Hiſtoriographi.

Meminerunt rei huius pręter Curtiũ & Trogum, plęriq; Gręcoꝝ: Clitarchus, Polycritus, Onexycritus, Antigenes, & Hyſtros. Plures cõtra id figmẽtum arbitrati ſunt: & in his Ariſtobolus Chares, Hyſingelus, Ptolemæus, Philon Thebanus, Hecateus Etitrienſis, Philippus Chalcidicus & Duris Samius. quibus Alexandri teſtimonium, vt Plutarchus ſcribit, aſtipulatur: qui ad Antipatrum ſingula perſcribens, Scytharum regẽ ſibi filiam deſpondere velle ſignificauit: nulla interim Amazonum

mentione facta.Lyſimachus qui ex Alexãdri comitatu vnꝰ fuit,quartũ Onexycriti librum aſpernatus dicit̃,qui hęc habuit,q̃ de Amazone ſunt ab illo & aliis ꝓdita.Secũdũ hęc Macedo in Parthiã ꝓfectꝰ(vt ſunt hoĩm ingenia,quæ cũ fortuna ſępius mutant̃)felicitate nimia corruptꝰ,barbaram primo ſtolã induit,dubiũ,ad cõciliãdos Barbarorũ animos,an vt Macędonas tẽtaret, poſſent ne a patrio ritu,ad barbarũ traduci. Inde deorũ faſtigiũ æmulatꝰ iacere ante pedes patiebat̃, venerabundos hoĩes,qui ad ſuũ cõſpectũ venitẽt: ſumpto diademate,quali Darius fuerat vſus albo purpurã variãte.Literas ad hęc aſiaticas Darii obſignabat annulo. Pellicibꝰ.CCC.&.LX. vt ille,regiã repleuit.Sequebant̃ & ſpadonũ greges,& ipſi muliebria pati aſſueti.Igemiſcebãt veterani milites ac vehemẽter indignari,eratq; iam ꝓpemodũ vnꝰ in totis caſtris ſenſus,plꝰ amiſſum eſſe tam clara victoria,q̃ quęſitũ.Alexandrum ex ĩperatore clariſſimo Darii Satrapem factũ videri:Ipſe ad cõciliãdos ſibi barbarorũ animos,Roxanen, vt quidã tradũt,elegãti forma virginẽ ſibi matrimonio iũxit.Cęterũ plures authores ſunt Roxanen aliquãto poſtea, locoq; multũ diuerſo,ab Alexãdro in matrimoniũ receptã.Trigĩta pręterea puerorũ milia barbarici ſanguinis græcarũ literarum diſciplina iuſtrui iuſſit: Macedonicoq; ritu armis aſſueſcere. Alienatiſq; per hęc militum animis,res haud ꝓcul a ſeditione aberat,quum popporunc affertur: Beſſum regio habitu ſumpto Artaxerxẽ a ſuis appellari,Scythaſq; & cęteros Tanaidis accolas,bellũ ſtudio cõparare.Tum Macedo in hoſtẽ moturus,oẽs fere totius exercitus ſarcinas ĩ apertã iubet planitiẽ contrahi. Mox haud vno loco ſubiecta flãma momento tpis oĩa corripuit incendiũ.Tum vero quiſq; pro ſe quę maxime neceſſaria putauit flãmis ſubtrahere eſt conatꝰ,cętera luxurię inſtrumẽta ꝓmiſcue deflagrarũt.Tulit eam cladẽ miles æquiore aĩo:q; Alexander ſuas quoq; res ignibus cremẽdas ſubiecit:in Beſſum inde mota ſunt caſtra,magniſq; itineribus in eũ Macedo tẽdebat,quũ factus eſt certior Satribarzanem,quem ipſe Ariorũ genti pręfecerat,ad hoſtẽ defeciſſe. Alexander barbari defectione commotus,cum expeditiſſima manu,ad eum opprimendum iter deflexit,ſubitus regis aduentus adeo hoſtẽ perculit,vt Satribarzanes cum duobꝰ milibus equitum prouincia digreſſus,ad Beſſum celeri fuga abiuerit. Inſederat Ariorum multitudo ingens locũ vndiq; præruptũ,quo prægrãdi lignorũ materia militari opere admota,atq; ſubiecto igni, fumo & æſtu ſemineces barbari arce deturbati,partim in ſubiectum ignẽ deſiluere,partim in ferrum temere reuertentes occidione ad vnũ occiſi ſunt,plęriq; etiã per rupes & abrupta loca mõtis pręcipites acti,voluntaria morte occubuerunt.Pauci ſemiuſtis corporibus viui in poteſtatẽ ſunt redacti.Recepta inde per deditionẽ vrbe,quæ caput erat gẽtis,in Dracas tranſiit Macedo quinq; milibus peditũ,atq; equitibus quadrĩgẽtis,ex Macedonia,Græcia,& Lydia in ſupplementũ,quum adhuc in Aria eſſet,acceptis.Erat Dracarum Satrapes Nabarzanes,qui cũ Beſſo Darium obtruncauit.Is nefariæ cędis ſibi conſcius,audito hoſtium acceſſu in Indiam aufugit. Sed dum hic Macedones ſtatiua haberent,Dymnus quidam ex Caleſtra Macedoniæ oppido,cũ plæriſq; aliis regi inſidiatus eſt.Amabat is Alexandri exoletum Nichomachum nomine,quem ratus fore vt in ſocietatem ſceleris aſciſceret,deſtinatę cædis participem fecit.Ille vt commodiꝰ falleret iuteiurãdo pollicitus eſt,rem in occulto habiturum,inde per Cebalinũ fratrem,ne ſuſpitionem coniuratis faceret,dat operam vt regi indicium deferretur. Cebalinus Philotę Parmenionis filio q plurimũ apud regem authoritate & gratia valebat,primo rem aperuit:vt per eũ rex de iis,quæ pararentur certior fieret.Is vbi alia atq; alia cauſando indicium de induſtria detrectare viſus eſt:Cebalinus per Metionem armentarii præfectum,rem detulit. Iubet confeſtim Alexander Dymnum ad ſe trahi,qui deſtinati parricidii coſcius,cõtinuo ſibi manum intulit.Inde quęſtione habita plęriq; cõuicti ſceleris,ꝓ cõcione.Macedonico more lapidibus cooperti ſũt. Philotas & ipſe multis cruciatibus prius affectus,vt cõiuratorum vnus occiſus eſt. Occiſus & Parmenio pater tanq̃ & ipſe eius cõſilii non ignarus.Eum Medię Alexander præfecerat: nec vllius opera magis fuerat eo bello vſus,quippe qui oĩbus pręliis lęuũ cornu procurare ſolitꝰ eſſet. Periit ille ſeptuagenarius ſecutus ex Macedonia regem,cũ tribus filiis,quorũ Hector minimus natu,quum Alexãder in Aegypto eſſet,fortuito caſu in Nilum nauigio excuſſus periit.Nicanor quũ ex Hyrcania Alexãder in Ariã duceret,fato multo prius deceſſerat:& Philotas cuius nũc mentio facta eſt.Plutarchus duos priores filios prælio abſumptos ſcribit. Non defuerũt q crederent Parmenionem & Philotam inuidia interfectos,qñ iam antea Philotæ ingenio regis animus offenderetur,quippe qui quum Antigonę Phidneæ,ſcorti haud ignobilis conſuetudine teneretur,puellæ indicio Alexãder comperit,ferocem iuuenem iactare ſolitũ nunc ſua,nunc patris opera,Macedonibꝰ haud vno loco vincere contigiſſet,qua inſolenti prædicatione ratus

Mutatur Alexandri vita.

Alexãder Roxanen ducit vxorẽ

Alexandri facinus.

Alexander Ariam recepit.

Domeſtici in regẽ coniurant.

Parmenio & Philotas filiꝰ ab Alexãdro occiduntur.

Alexãder ſuã laudẽ denigrari,occaſionẽ magiſq̃ crimẽ ſecutus,vtrũq; occiderit. Ad qđ ipſu
nõ mediocriter credit a Cratero ipulſus,q cũ Parmenione & Philota nihil obſcurã exercebat
Euergetę. ſimultatẽ.His ita peractis Alexãder in Euergetas iter pnũciari iubet. Id nomẽ gẽti ab eo in-
ditũ,q Cyri regis exercitũ frigore & fame cõfectũ,tecto & cõmeatibus olim iuuiſſent.Euer-
getas in poteſtatẽ redactos,ob egregiã fidẽ,quã Cyro olim pſtitiſſent,Alexander grãdi pecu-
nia donauit.Aliquot dein,in gẽtis ſtatu ordinando,dieb⁹ cõſũptis,relicto q regioni pſideret,
Aracoſii. Aracoſios ſubegit,ibi exercitu,q ſub Parmenione fuerat,recepto,ſex milia Macedonũ erãt,&
Graii generis qnq; milia,Mẽnona Aracoſiis prętorẽ dedit.Ipſe cũ cętero exercitu Paropami-
Paropamiſadę. ſadas agreſte hoim gen⁹,& iter Barbaros incõditũ bello petiit. Ea regio ad ſeptẽtrionẽ ma-
gna ſui pte expoſita,ad occidẽtẽ ſolẽ Bactrianis ſubnixa,ad meridiẽ ĩdico pelago iacet obuer
ſa,gẽtis ędificia ex laterculis carinato faſtigio,in quo,ad domiciliũ illuſtrãdũ,foramina relin
quunt:vites & arbores hyeme aduerſus frigora humo tegũt,coelũ tanto rigore obſtrigit, vt
neq; auiũ veſtigiũ,neq; ferarũ tota regione exter vllũ.Obſcura coeli veri⁹ vmbra,q̃ lux nocti
ſimilis,pmit terrã.Talis coeli ĩclemẽtia varia clade affecit exercitũ:Multi frigore exanimati,
alioꝝ pedes aduſti,quidã etiã pene oculis capti.Incolę armatoꝝ ſpeciẽ tũ primũ ĩtuiti,tanto
ſunt metu pterriti,vt p nimia formidĩe oĩa in aptũ deferrẽt,veniã ſuppliciter orãtes. Circui
te rex ſuos iter eũdũ,alios iacẽtes erigẽs,alios corpis adminiculo ſuſtinẽs,nũc affectũ agmen
agere,nũc extremũ cogere,nũc in medio ſpectare,donec ad cultiora eſt loca puẽtũ,exercituſq;
largo cõmeatu recreatus:Proceſſit inde Macedo ad Caucaſum mõtẽ,cui⁹ dorſum Aſiã perpe
tuo iugo diuidit.Hinc pelagus quod Ciliciã ſubit,illinc Caſpiũ mare ſpectat,& cętera Scy-
Taur⁹ mõs Caucaſus. thiæ deſerta.Taurus Caucaſo cõmittit,a Cappadocia ſe t ollẽs,Ciliciã præterit Armeniaq;
mõtuoſa,atq; ita plura inter ſe iuga,velut ſerie cohęrẽtia,perpetuũ ad oriẽtem extẽdũt dor-
ſum.Omnia Aſię flumina his orta.Hęc in rubrũ & indicũ mare,inde illa in Caſpiũ & Põticũ
dilabũt.Caucaſus ſeptẽdecim dierũ ſpatio ab exercitu eſt ſuperatus. Monſtrabat ibi rupes ĩ
Spelunca Promethei qua Prometheus religatus fabuloſe tradebatur.Gręci ſcriptores Alexandro adulantes apud
Paropamiſadas ſpelũcam ſe vidiſſe affirmare ſunt auſi,in qua Prometheus religatus fuiſſet:
Sed integrę fidei ſcriptores,nihil eius rei meminerũt. Trogus author eſt,non Parapamenos
ſolũ,quos Curtius Paropamiſadas,alii Parapamiſſas vocãt,ſed Hydaſpios quoq; ea expeditio
ne domitos,& alias plęraſq; gẽtes,quę ad Caucaſi radices accolũt,vrbẽq; his locis Alexãdriã
nomine,ſuper ãnem Tanaim.VIII.& XL. ſtadioꝝ muro in vrbẽ deducto,ſeptẽ dierum ſpatio
cõditã Curtius pdidit.Sed dũ hęc circa Caucaſum gerũt,Beſſus regia appellatione tumẽs,
ĩtẽpeſtiuis cõuiuiis de bello cõſultabat, nũc hoſtis temeritatẽ,nũc Darii vęcordiã accuſans,
qui florẽtiſſimo exercitu hoſtibus in Ciliciç anguſtiis obiecto, Macedonibus gradũ ad victo
riam feciſſet.Obiecturũ ſe Alexandro Oxiũ ãnem,dũ ex Choraſaniis,Dacis,Sagis,Indis,Scy
this,qui trãs Tanaĩ incolerẽt,auxilia cõtraheret.Approbãtibus id cõſiliũ cũctis,qui vna vi-
Cobatis magi verba. no incaluerãt,Cobares natione Medus,magicę diſciplinæ haud ignarus,præfatus in primis
multo vtilius ſeruis eſſe dicto regis parere,q̃ conſilium adferre vllũ, ita tum eſt aperte fatus.
Q̃ꝫ parũ ĩquit mortaliũ natura ſapiat,quũ ex multis aliis rex cognoſci poteſt,tũ ex eo qđ di
cam maxime.Nemo eſt,qui in proprio negocio nõ minus ſapiat,q̃ in alieno.Turbida eſt ratio
eoꝝ,qui ſibi conſulũt,aliis metus obſtat,aliis cupiditas,alii alio affectu trahũtur.Nemo,aut
pauci õnino ſibi ſapiũt.Magnũ eſt regni onus.Inſigne iſtud,aut moderate ferẽdũ eſt, aut qđ
deus auertat,ĩ te cito corruet.Cõſilio nõ ĩpetu opus eſt.Latrãt timidiores canes,nõ mordẽt:
& altiora flumina ſine ſtrepitu labũtur.Fuge cõſilia,vt video,moues,velut iter nõ vbiq; tu-
tius ſit victori q̃ victo,q̃to vtilius tutiuſq; ſit tibi nomẽ regis per eum tibi ſtabilire,qui dare
poteſt tibi regnũ,ſi volet,atq; idẽ auferre.Cõſilium habes fidele, qđ tardius exequi ſuperua-
cuum erit.Nobilis equus virgę vmbra regit,ignauus ne calcaribus quidẽ excitari poteſt.His
Beſſi ira. Beſſus verbis nõ ſolum non paruit,ſed in tãtam exarſit irã,vt ſtricto acinace fuerit Magum
traiecturus,niſi ab amicis eſſet ĩhibitus.Cobares inter tumultũ elapſus,ad Alexãdrũ tranſfu
git.Habuit circa ſe.VIII.milia Bractrianoꝝ Beſſus,quoad Alexãder in Indiã pficiſci eſt cre
ditus. Vbi vero in Bactra iter flexit,aliis alio dilapſis,ſolus cũ modica clientum manu deſti-
tutus,adhuc ferociter bellũ meditabat.Interea in Ariorum gente Satabarzanes tranſfuga,
qui hoſtibus præerat,quũ forte acies in procinctu ſtaret,adempta ſibi galea,in medium pro-
ceſſit,alta voce inclamãs,an ex hoſtibus eſſet, qui ſecũ vellet ſingulare certamen obire. Tum
Eriginus,etſi iã grauis ętate,pulchrum tamẽ ratus cum duce hoſtium depugnare,capitis &

mēti canitiem oſtētans,dimicaturū ſe dixit,vt ex euētu vnius ſenilis pugnæ intelligi poſſet,
quātū Alexandri milites,quibꝰ integra ætas eſſet,Barbaros virtute anteirent.Dato itaq; ad cō
currendū ſpatio,equos in ſe cōcitāt.Eriginus hoſtis ictu capitis acclinatiōe vitato, haſtā ī ad- Singulare
uerſum Barbari guttur defigit,quē ad terrā deiectū,altero ictu repetitū, ꝑ cōcauū oris ſariſſā certamen.
inſerit. Satribarzanes hoſtilem haſtā manu cōplexꝰ,vt maturius expiraret,victoris ictū altius
adegit.Extinctū Eriginus ſpoliat.Inde hoſtiū exercitu ſua ſpōte diſiecto,Eriginꝰ opima præ ſe
ferēs ſpolia,Alexādro in Beſſum eūti ſeſe multa gratulatione obtulit.Exceſſerat interim Beſ-
ſus e medio,quē ſecuturus Alexāder,relictis cū Artabazo,& parte copiarū impedimentis,ipſe
exercitū trahēs expeditū,deſerta loca ingredit̃.Torrida erat regio & ſiticuloſa, noctu proindē
potiuſq̃ interdiu rex iter faciebat,ſitiq; interim & æſtu pene ad interitū laboratū,quo cōtigit, Sitis militū
vt repetis aq̃s tantū humoris hauſerit auidus miles, vt ad ſuſtinēda arma pene īutilis ſit factꝰ.
Tū quoq; editū ferunt exemplū illud cōtinentiæ in ſummo rege,qui ſitibundus, quū ægrū ac
ſemiuecē traheret exercitū,forte accidit,vt quidā vtrem aquæ habēs filio occurreret,ne intole
randa ſiti abſumeret̃.Is regē intuitus æſtu & labore affectū,vas aquæ illi obtulit. Tum rex,cui
(inquit)opem ferre deſtinaueras?meo(ait)filio,veritus ne priuſq̃ ad flumen veniret extingua
tur.Reſtituit Alexāder illi poculū,faſſus ſe bibere non poſſe,tot militibus ſitientibus,quorum
deſideria exiguū vas aquæ explere nō valeret. Atq; ꝑ hunc modū ad Oxum amnem nō multo Oxꝰ fluuiꝰ.
poſt ventū eſt,vbi ſub noctē ignes regis iuſſu in edito q̃plurimi excitati ſunt, vt ad eos tardū
agmen flecteret veſtigia.Miſit & qui cū vtribꝰ fluuiali aqua plenis veniētibus prodirēt obuiā,
vt ſiti & æſtu affecta corpora potu leuarētur.Phama eſt ibi aquā tā cupide hauſtā,vt plurimi
intercluſo ſpū cōfeſtim exanimati ſint,nec vllo vnq̃ loco citra pugnā maior eſt Macedoni cla-
des accepta.Alexāder q̃a materiæ defectu fluuius pōtibꝰ iūgi nō poterat, vtres ſtramēto refer
tos militibꝰ diuiſit,quibꝰ ſinguli biniue incubātes ad vlteriorē ripā tranauere.Oxo in hūc mo
dū ſuperato,haud multū itineris inde exercitꝰ fecerat,quū regi nūciaret̃ Beſſum in Suſiana ca
ptū a Spitamene & Dataphērne,quos ille inter fideliſſimos habuerat amicos.Rex ad Brāchi- Branchidæ
darū oppidū ꝓgredit̃,id ſubita vi captū hoſtiliter diripit.Violauerāt olim maiores Didimao-
nis tēplū,qđ apud Mileſios fuit,atq; a Xerxe ob id in Aſiā traducti.Direpta vrbe ciues ad vnū
ſunt trucidati,nec cōmercio linguæ,aut ſuppliciorꝫ velamētis,ꝓcibuſve,ferrum īhiberi potuit.
Muros vrbis a ſummo ad imū victor Macedo demolitus eſt.Sacros etiā lucos extirpauit,vt ne
veſtigiū quidē vllū extaret in poſterū.Nec ita multo poſt Spitamenes Beſſum in caſtra ad re- Beſſꝰ tradit̃
gē traxit.Eū Alexāder Oxarti(fuerat is Darii frater,quē Macedo nō ſolū incolumē ꝓſtitit,ſed Alexandro.
inter cuſtodes etiā corporis habuit)cuſtodiēdū dedit,vt loco quo Dariū occidiſſet,meritū ex-
pēderet ſuppliciū.Laudati ſūt a rege q̃ Beſſum vinxerāt,ampliſſimiſq; muneribꝰ donati.Poſtri
die Barbari,q̃ ad mōtes cōceſſerant,facto in Macedonas pabulatores impetu,totis cāpis diſpa
latos adepti,plurimos obtrūcāt.Multi etiā ex his capti,atq; in altos mōtes abducti.Macedo vl
ciſcēdæ cladis cupidus, inter audaciſſimos militū poſtridie aduerſos mōtes ſubiturus, ſagitta
ictus acie exceſſit.Ferrū cruri altiꝰ infixū extrahi nō potuit.Nec latuit regia clades Barbaros,
quo caſu veriti ne ad vnū victi cæderent̃,vltro deditionē fecere,quū.XX. milia numero eſſēt,
His in fidē receptis,vbi caſtra mota ſunt,ingēs certamē geſtādi regis eſt inter eq̃tes & milites Affectꝰ mili
ortū,tantiſper dū vulnus curaret̃.Ille ratus fore,vt dum vnis omnino ſe crederet, alios offen- tū in Alexā
deret.ꝑ vices gratiſſimū onus vtriſq; partitus eſt.Ad Marupēta dein quartis caſtris vētū eſt. drum.
Patebat vrbs.LXX.ſtadiorū ambitu,qua recepta Aulorū,q̃ iuſtiſſimi inter Scythas habentur,
ac bellorū exp̃tes,legati ſuperuenerūt deditionē vltro faciētes. Fuerat ea gēs iam inde a primi
Cyri tēporibꝰ libera.Hos benigne Alexander audiuit,laudatoſq; in fidē recepit.Miſit inde Pe-
nidā ad eos Scythas,q̃ ſupra Boſphorū & Meotim incolūt quos trāſire Tanaim vetaret. Ipſe
interim diligēter regionē exploraret,& locorū ſitū aīo cōciperet.Cōſideraretq; locū vrbi ſuper
ipſius amnis ripā ſtatuendæ.Diſcuſſit id cōſiliū Sogdianorꝫ defectio,cuiꝰ gētis ad ſeptem milia
eximprouiſo ad arma recurrerāt,falſis rumoribꝰ impulſi,Bactrianos eq̃tes Macedonem iccirco
ad ſe accerſiuiſſe:vt infeſto exercitui trucidādos obiiceret,ad quē motū cōprimendū Spitame-
nes eſt a rege miſſus.Cęterū animi ad defectionē ſemel inclinati,ad officiū retrahi nequiuerūt.
Alexāder trāſfugarū defectiōe cōperta,Craterū Cyropolim obſidere imperat, ip̃e aliā regionis
vrbē corona adortꝰ,vi cepit,ſignoq; dato vt puberes interficerent̃,reliqua multitudo ꝓdæ fuit
militi.Vrbs diruta eſt,vt vniꝰ excidiū cęteris documēto eēt,ne extrema experiri vellēt.Miſit &
ad Memacenos Macedo gentē validā eq̃tes.L.q̃ eos ad deditionē faciendā hortarent̃,vt finiti-

Memacenorũ perfidia.
morũ excidio edocti periculũ,qđ vniuerſis immineret,volũtaria pace ſubterfugerẽt.Hos beni-
gne acceptos,extraq; vrbis munimenta iuſſos rẽdere,ſomno & vino grauatos intẽpeſta nocte
Memaceni adorti,cõtra ius gẽtiũ,interficiũt.Barbarorũ perfidia adeo regẽ vniuerſæ gẽti red
didit infeſtũ,vt Cyropolim interim captã,quã ob Cyri memoriam incolumem ſeruare ĩ animo
habebat,diripuerit.In duobus ille regibus præcipuã animi virtutem miratus dicit,in Semira
mide & Cyro,atq; ob eã rẽ amboꝝ memoriã ſemp veneratus eſt.Memacenoꝝ obſidio diutius
tenuit,q̃ rex ab initio perſuaſum habuit,nullaq; ciuitas laborioſius a Macedone eſt oppugna-
Alexã.vulneratur.
ta.Quũ rex incaute muros ſubiiſſet,ceruice ſaxo pcuſſa,parũ abfuit quin caligine oculis obor
ta,caderet.Sed nihil ea clade territꝰ,nõ prius incœpto deſtitit,q̃ murorũ parte cuniculo nuda-
Memacenorũ excidiũ.
ta,vrbẽ vi cepit,captã diripuit,direptã ſolo æquari iuſſit.Miſit & Menedemũ,cũ tribꝰ milibus
peditũ,& CCCC.equitibꝰ ad Maracandã vrbẽ,quam Spitamenes tranſfuga occupauerat.Ipſe
ad Thanaim profectus locũ caſtrorum,quẽ ſexagenũ ſtadiorũ habuit,muro circũdedit,vrbẽq;
Alexãdria.
Alexãdriã nũcupauit.Id opus tãta eſt celeritate pfectũ,vt.XVII. die q̃ ibi metatus eſt caſtra,
Thanais fluuius.
domus tectę ſartęq; cõſtiterint.Bactrianos Thanais ab Scythis,quos Europæos vocãt,diuidit,
id Aſiæ Europæq; cõfiniũ.Et hæc nõ paruo quidẽ errore de Thanai,& rebꝰ ab Alexãdro cir-
ca illũ geſtis,pdidit Curtius.Etenim magna Aſiaticæ terræ pars fuit,iter Thanaim & Hyrca
num mare,quæ nõ ſenſit Macedonum arma:Eſtq; huiꝰ opinionis author Strabo.Is qa in tãto
Aſiæ motu,hæc quoq; terra magnos cõtraxerat exercitꝰ,pſuaſum habuiſſe quoſdã exiſtimat,
eum gẽtiũ tractũ phama Alexãdrũ obtinuiſſe,ſed quũ Strabo hoc ipſum,tũ Plutarchus haud
obſcure demõſtrat,Alexãdrum,& q cũ illo in Aſia fuere,opinione deceptos,qa Hyrcani maris
aquã dulciorẽ guſtu deprehendiſſent ad Meotim ſe paludem perueniſſe,cuius Thanais eſt ac-
Ochus. Oxus. Iaxarthes, flu.
cola.Cadunt in Hyrcanũ pelagus grãdiora flumina,ex Scythiæ mõtibus decurrentia,Ochus,
Oxus.Iaxarthes,quoꝝ Ariſtobolus Ochum maximũ oĩm fluminum,quæ in Aſia viderit ſecũ
dum Indicaſ arbitratus eſt.Hunc,Strabo Thanaim falſo appellatum ab iis q cũ Alexandro fue
runt exiſtimat,quo errore Polycletꝰ,Thanaim ex Indiæ mõtibus lapſum in id mare cadere ar
bitratꝰ eſt,conatus cõiectura haud inepta oſtẽdere,lacum eum eſſe,nõ mare,quia ſerpentes ale
ret,& dulcioris eſſet guſtus,q̃ cætera maria.Idẽ Curtius,& qui Curtium in eũ errorẽ traxere
Bactrianã ab occaſu Thanai fluuio allui opinati ſunt,ſed quãrũ Thanais ab ea terra diſtet fa
cile deprehẽditur.Taurus ex Pãphilia aſſurgens,perpetua iugorum ſerie,in Hyrcaniam extẽ
dit,cuius ſeptẽtrionale latus habẽt Gelæ,Caduſii,Mardi,Hyrcani,Parthi,Margiani,Arii,tum
deſerta regio,quã Samus amnis interſecat.Sũtq; ab Hyrcano mari ad Arios ſex milia fere ſta-
dioꝝ.Inde Bactriana eſt regio,cui Curtius & q eius erroris authores fuere,Thanaim affinẽ ſe
ceſſit,quũ tot alioq gẽtes lõgiſſimaq; terrarũ ſpatia,Thanaim,q in Ripheis ortus montibꝰ in
Meotim labit,a Bactris procul dirimãt.Ptolemęus qđ ad Alexãdriã attinet,duas vrbes huius
nominis in Sogdianis retulit,quarũ alterã Oxianam vocat,ab Oxo credo,qui terram ipſam a
Bactriana diuidit,quo apparet,Oxum eſſe ſiue Ochũ,vt alii tradũt,quẽ illi Thanaim falſo no-
minant,Sed vereor ne maiore verborũ cõplexu,q̃ neceſſe fuit locus ſit hic a me diſcuſſus,quũ
oẽs qui de ratione terræ ſcribunt,opinioni,quã ſequimur,haud dubie aſtipulent.Illud memora
bile adiiciunt,qđ ad Caſpiũ mare attinet,tãto impetu flumina quædã ex rupibus,quæ aliqua
Mira aquarum eiaculatio.
ſui parte mari pminẽt,ſuas aquas in ſubiectum pelagus eiaculari,vt infernũ litꝰ ne aſpergine
quidẽ cadentium aquarũ attinguat,ſitq; exercitibus peruiũ,vulgoq; locorum indigenæ æſti-
uis horis cõuiuia ibi inter ſe celebrent.Alexãder vrbe,vt diximꝰ,cõdita dubiũ aliq̃diu habuit,
deberet ne Scythas bello pſequi,an Bactrianoꝝ defectionẽ vlciſci.Cui deliberãti nũcius affert,
Menedemũ,q in Bactris fuerat relictus,in inſidias lapſum,cũ duobꝰ milibꝰ peditum,&.CCC.
equitibꝰ cæſũ.Hic ille etſi ceruicis vulnere haud ſatis cõualuerat,dolore & ira acceptę cladis,
quã p magno habuit negocio occultare,ne ſuoꝝ animi a rerũ gerendarũ curſu auerterent,cẽ
ſibi in animo pnunciat,ſtatim in hoſtẽ ducere atq; equeſtres copias ratibꝰ fluuio traiicere.Ipſe
idẽtidẽ noctu ſummotis tabernaculi pellibꝰ,hoſtiũ numerum,q vltra flumẽ erãt,ex ignibus in
cõſpectu accẽſis,tacitus explorat.Et iã omnibus ad traiiciẽdũ paratis.XX.Scyntharum legati
venerũt in caſtra,qui vbi ante regẽ cõſtiterunt,maximus natu ita eſt eum allocutus.Si dii im-
mortales Alexander tui corporis habitũ(erat eñ ĩ illo pręſentia oris omnino maieſtate nomi
Scytharum oſo ad Alexandrum.
nis inferior)immẽſæ animi iſtius cupiditati parem eſſe voluiſſent,iã te totus orbis nõ caperet
vnaq; manu orientẽ tangeres,altera occidentẽ,ac tum quoq; haud dubie requireres,vbi tanti
nominis fulgor conderet.Sic quoq; plus nunc(qđ fari liceat)cõcupiſti q̃ capias,an ſi humanũ

genus tibi ceſſerit,cū ſyluis & fluminibus,cūq; ipſa rerum natura bellare incipies? An ignoras
immēſas arbores diu creſcere,vna deinceps hora,aut hoīm iniuria,aut caſu extirpari? Leo quo
ꝙ minimaꝝ auiū fit pabulū,& ferrū cōſumit rubigo.Nihil eſt tā ſolidū & firmū,cui nō demū
ab inualido ſit periculū.Quid tibi rei cū Scythis eſt?aut qua nr̄a iniuria laceſſitus,nobis bellū
infers? & qs homo eſſes,& vnde venires ignorare poteramus,in ꝓfundis ſyluis agentes,nec qđ
ad nos attinet,vlli hoīm ſeruire poſſumus,nec cuiq̄ imperare deſideramus,contenti vno iugo
boū, aratro, ſagitta,& pharetra,fruges amicis impertimur honeſto labore quæſitas.Eminꝰ ho
ſtem ſagitta petimus,cōminus vero haſta.Tu te ad latrones ꝑſequēdos veniſſe gloriaris,quū
iſtud ipſum ſit vere latrocinari,eos tibi ad prædā deligere,a quibus nulla ſis iniuria affectꝰ. Iā
a Lydia ad Bactra omnia tibi ſubieciſti,nūc noſtris pecoribus inhias,quid tibi diuitiis opꝰ eſt,
q̄ te eſurire cogūt?Primus oīm ſatietate paraſti famem,vt quo plura haberes,acrius q̄ non ha-
bes cuperes.Bellū tibi ex victoria naſcit̄,quū pax ex bello aliis quærat̄. Verūenīuero iſta ratio
ne quo tibi plura parabunt̄,eo minus quietus eſſe poteris.Ecce dū Bactra ſubigis:Sogdiani in
te arma induerūt.Nemo alienigenā dominū vult pati.Tranſi modo Ochū,velocior Scytharꝫ
pauptas erit,q̄ Macedonicus exercitꝰ tot gentiū ſpoliis honuſtꝰ.Rurſus quū ꝑcul nos a bello
eſſe credideris,tū fortaſſis aut a fronte inſultabimus,aut a tergo erimꝰ,eadē velocitate & fugi
mus & ſequimur.Nos deſerta & humano cultu vacua ſequimur,nō vrbes,nō opulētos agros,
facileq; hoſtē ludimꝰ,rurſuſq; quū opus eſt petimꝰ.Cōtine ꝓinde fortunā tuā preſſis manibꝰ,
lubrica eſt,tuæq; felicitati impone frænos.Sine pedibus aiūt fortunā eē,manꝰ tantū & pennas
habere,atq; eadē quum manus porrigat,pēnas cōprehēdi nō patiat̄. Deniq;,ſi deus es benefa
cere mortalibꝰ debes,nō obeſſe,munera impertire,nō ſua eripere cuiq̄:ſin hō,hoc qđ certe es,
te ſemꝑ eſſe cogita.Stultū eſt eoꝝ meminiſſe,ꝓpter quæ tui obliuiſcaris. Quibus adhuc bellū
nō intuleris,bonis amicis vti poteris,nā firma & ſtabilis eſt inter pares amicitia, īter dominū
& ſeruū,ne media qdē pace,amicitia vlla eſſe poteſt.Nec de Scytharū fide, ſi ī amicitiā rece-
pti ſint,qcq̄ dubitari oportet,q eā colēdo iurāt.Græcis iuſiurādū cautio eſt,nos religionem in
ipſa fide nouimus.Qui nō reuerent̄ homines,fallunt & deos:Nec tibi amico opus eſt,de cuiꝰbe
neuolētia dubites.Scythicæ gētes magnā Aſię partē obtinēt,magnā & Europę,ſi bellū cū vno
eius gētis populo cōtraxeris,cū omnibus erit habendū,tā hic q̄ ibi tuo imperio finitimi ſumꝰ.
Proinde hoſtes an amicos habere velis prius q̄ arma inferas,tecū etiā atq; etiā conſidera.Quū Peroratio.
adhæc Macedo nihil pacate reſpōdiſſet,vt erat in omne vetitū pręceps,cōfeſtim copias fluuio Alexander
admonuit,rates primo in hoſtē miſſæ,has ſequi pedites iuſſi vtribꝰ incubātes.Equeſtris Scytha Oxū tranſ-
rū acies aduerſam ripā magno agminę inſederat:q iu prima frōte ratiū cōſtitere, obiecto cly- greditur.
peo in genua ſubſidere iuſſi ſunt,vt cęteros protegerēt,a lateribus locati erāt q tormēta in ho
ſtes intēderēt.Remigē lorica induerū,clypeoꝝ teſtudo inter agendū tegebat, erat rex in prima
rate,multūq; ſollicitus an ripā obtinere poſſet,ſiquidē tāta vis ſagittarum ab hoſte ſub ipſum
appulſum in Macedonē miſſa eſt,vt pauci e primoribꝰ,intactis corporibꝰ,in hoſticū euaſerint.
Ceſſit feliciter regi,ꝙ vbi prima ratis terræ appropinquare coepit, tormētis ſubito ī hoſtē ex-
cuſſis,qa nullū telū in cōfertū agmen irritū cadebat,paululum ceſſit hoſtiū acies, quo factum,
vt plures vna conniſi continuo ripam occupariut.Tū vero ſtrepitus & clamor applicantium,
pene prius q̄ vllū ſit iniectum certamen,hoſtem in fugam vertit.Tenuit tamen non nihil pu-
gna.Scythæ fuſi fugatiq; ad mille & octingētos equos amiſert.Victor Macedo fugiētes ad no
ſtem vſq; ꝑſecutus eſt.Trāſgreſſus iam Liberi patris terminos,quoꝝ monumēta lapides erāt,
crebris interuallis diſpoſiti,arboreſq; ꝓceræ,quarū ſtipites hędera cōtexerat, Alexāder ad cōci Liberi pr̄is
liandā benignitatis phamam captiuos Scythis ſine pretio reſtituit, vt de virtute ſe contēdere metæ.
nō de vita aut diuitiis,intelligerēt.Vix credi poſſit q̄tū ea victoria phamæ & celebritatis īter
Scythas & alias gētes Macedoni parauerit.Nulla gēs in terris Alexādri armis par futura cre
debat̄ amplius.Sed illi quibus Macedonū vires cū iis,quæ ea tēpeſtate populi Ro.fuerunt,cō-
ferre curę fuit,multū diuerſi a vulgi opiniōe fuerūt,& in his Liuius Romanarū rerum author Cōparatio
clariſſimus.Is omnia quæ victoriā parere poſſunt,militū copiā,virtutem,duces, ducū felicita- Ro. & Ma-
tem,diligēter cōplexus,adeo hæc Romanis,per id tempus,quo res Macedonū longe lateq; Ale cedo.
xandri ductu floruere, ſupfuiſſe exiſtimat,vt velut ab aliis regibꝰ gentibuſq;,ita ab hoc quoq;
quiritiū nomē,ſi ille ī Italiā veniſſet,fuerit incolume māſurū. Nec(qđ ad imperatorē attinet)
Alexandrū egregium fuiſſe ducem inficiatur,ſed multum illi ad celebritatē cōtuliſſe, ꝙ vnus
inter ſuos fuerit,ꝙ adoleſcens nullum ſæuientis fortunę impetum ſit expertus.Cyrum quem

olim ducum maxime Græci probarunt, vt alii reges duceſq; omitterent, non paruũ exemplum fuiſſe humanorũ caſuum, mutabiliſq; fortunæ. Romanos duces vt illi tantũ cenſerent, cũ qbꝰ bellandũ Alexandro fuiſſet, ſi hos ſibi hoſtes deſtinaſſet M. Valeriũ Coruinũ, C. Claudium, M. Rutiliũ, Clau. Sulpitium, T. Manlium Torquatum, Q. Publium Philonem, L. Papyrium Curſorem, Duos Decios, Q. Fabiũ Maximum, & M. Curium indole & ingenio nihilo inferiores Alexandro: idem author arbitrat̃, quippe qui ea militia imbuti eſſent, quam ſub regibꝰ primo Romanus populus imbibiſſet, Iunii, Valeriiq; regũ exactores cõfirmaſſent, Valerii, Fabii, Quitii, Cornelii auxiſſent. Nec quia Alexander militaria opera obiuerit, quo eſt illius nomẽ & īperiũ illuſtratũ, Torquatus ei aut Valerius Coruinꝰ ceſſiſſent, q̃ prius inſignes milites, q̃ duces fuere. An Papyrius illi corporis robore ceſſiſſet! An Decii deuotis corporibꝰ in cuneos hoſtiũ ruẽtes! An vnius iuuenis cõſiliis, ne ſinguli duces nominent̃, ſuperari potuerit ſenatꝰ ille, quẽ Cyneas hoſtis haud multo poſtq̃ hæc geſta ſunt intuitꝰ, ex regibꝰ cõſtare dixit! Nec periculũ fuiſſe, vt q̃ quis horum, aut caſtra diligẽtiꝰ metaturus eſſet, aut cautius inſidias vitaturꝰ. Rurſus ne, aut pugnæ tẽpus aptius captaret, melius aciẽ inſtrueret, ſubſidiis firmaret. nec cũ Dario rẽ illi futurã fuiſſe, q̃ ſpadonũ & fœminarũ maius pene agmẽ q̃ militũ trahebat, veriꝰ præda q̃ hoſtis. Vicit demũ ille incruentꝰ, nil aliud tã bene auſus, q̃ vana cõtẽnere. Lõge alius Italiæ q̃ Indiæ ſitus, ꝑ quã ille comeſſabundus temulentũ circũegit agmen. Horridiores Lucaniæ tumuli, domeſtica clade inſignes, oculis occurriſſent. Quid q̃ ille ſecundis rebꝰ īmerſus, barbaricaq; illecebra captꝰ, ſimilior Dario q̃ ſibi ipſi fuiſſet Italiã ingreſſus! Quid corporis habitꝰ! Quid humi iacẽtiũ deſideratæ adulatiões, victis etiã nõ modo victoribꝰ graues! Quid infanda ſupplicia! in cœnis mediaq; potatione amicorũ cædes! vanitaſq; emẽtitæ ſtirpis! Nec maius aliquid a
Quid ꝑ Macedone Græci afferant. Græcis ꝑ Macedone allatũ idem author ait, q̃ q̃ Parthi, quos ille ſubegit, graui ꝓlio Rõmanos vicerint, quaſi vero ea gẽs, nõ fuerit poſtea ſæpiꝰ a Rõanis victa. Nec illud multo maius habẽdũ, q̃ vbiq; Alexãder feliciter pugnauerit, quũ multi ex Romanis ducibꝰ, pari felicitate bellarint, vt nulla nõ acie victores extiterint. Inuicto igit̃ cum inuictis bellãdũ fuit. habuiſſẽtq; Macedones vnum Alexãdrũ: Cõtra Romanoꝝ plæriq; extitiſſent, virtute, cõſilio, felicitate pares. Nec ſi copiæ collatæ eſſẽt, copiis res Romana fuiſſet inferior, quãdo ſcriptores qdã cũ. XXX. milibꝰ peditum, & quatuor duntaxat equitũ, Macedonẽ Aſiã traieciſſe memorẽt. Etenĩ ſi Perſę oriẽte domito, aut Indi illi acceſſiſſent, talia auxilia impedimẽto potiꝰ ad rẽ gerendã, q̃ adiumẽto fuiſſent, quum interim ducena quinquagena milia capitũ cenſerent̃, vrbanoq; delectu decẽ nõnũq̃ ſcriberent̃ legiões, ſæpeq; ꝑ eos annos quaternis quiniſve exercitibus ſit reſpu. foris adminiſtrata. Acceſſiſſent his ſociæ vires, Hetruria, Latini, Sabini, Marſi, Picẽtes, Equi, Volſci aliæq; gẽtes fortiſſimæ Italiã incolẽtes. Arma Macedoni clypeus & ſariſſa. Romano ſcutum & pilũ habilius, & telũ ꝑnicioſius. Illi Phalanx, ſed cõfuſa. Huic acies ex pluribꝰ ordinibus compacta. Vterq; ſtatariæ pugnę aptꝰ, ſed Romanus ad tolerãdũ laborẽ melior. Vno ꝓlio victꝰ Alexãder bello victꝰ eſſet. Romanũ quẽ ſub id tp̃s nõ Caudiũ, nõ Trãſimenꝰ, nõ Cannæ fregerũt, nulla certe acies fregiſſet. Ille aũt etiã ſi prima proſpere eueniſſent, cõfeſſus eſſet, ſibi in Aſia cum fœminis bellatũ, qd̃ Alexãder eius auũculus dixiſſe fert̃. Poſtremo bella punica facile demõſtrãt, an populꝰ Ro. vinci potuerit, quorũ ſpatiis ne pat qdẽ Macedo fuiſſet. atq; ſic demum ille colligit, fuiſſe Romanũ nomẽ aliquãdo ꝓlio victũ, bello vero nũq̃. Sed nos hæc ex Liuii diſſertatiõe, pluribꝰ fortaſſe q̃ inſtituti operis breuitas exigat, executi ſumꝰ. Nũc quãdo ex magnitudine rerũ ab Alexãdro geſtarũ, eo pceſſit ſermo, vt Romanaꝝ viriũ mẽtio ex collatione fieret, vt noſtraria, qd̃ vbiq; pene fecimus, ꝑegrinis ꝓferãtur, iã in iis, quæ ꝑ id tp̃s Ro. po. in terra Italia
Conſules. geſſit, nõnihil immorabimur. Principio eius anni quo Romanæ legiones ad Caudiũ, cuius ꝓxime mẽtio facta eſt, a Samnitibꝰ circũſeſſæ iugũ ſubierũt, Cõſules Romæ creati ſunt, T. Veturius, & Sp. Poſthumius. Hi Samniũ prouinciã adepti, copias in hoſticũ eduxerunt. Iã Samnites & ipſi Herennii Pontii ductu arma induerãt (quã rebellionis cauſam ꝓtenderẽt, ꝓximo volumine explicauimꝰ.) Incẽderat Põtius ſuoꝝ aĩos ad Romanoꝝ vim fortiter propulſandam. Expiatũ dicere quicqd cæleſtiũ irarũ erat ex rupto fœdere, deditos ad ſuppliciũ authores violatę pacis, deditionẽ ipſam a Romanis neglectã. Omnia Samnites feciſſe, quæ ad placãdos deos homineſq; fieri potuerũt. Nec ſe videre qd Samniũ aut Romanis, aut diis fœderum, deberet amplius. Q; ſi cũ potentioribus nihil humani iuris inopi relinqueretur, ad deos intolerandę ſuperbiæ vindices ſuã Samnites cauſam relegarẽt, aut ſi quibꝰ ſatiſfactũ voluiſſent, aliter placari nõ poſſent, niſi ſanguinẽ hauriẽdũ, ſuaq; corpora laniãda darent. irent & fortiter vitam, parentes,

liberos, penates, aduerſum ſupbiſſimū hoſtem tuerent. Iuſtum eſſe bellū, quibꝰ & neceſſarium. Pia etiā arma, quū his ſolis ſpes vitæ relicta eſſet. Talibꝰ Herenniꝰ quū multū iræ ſuoꝝ animis addidiſſet, ad Caudiū nō multo poſt cū valido exercitu cōſedit. Mittit inde decem milites paſtorali habitu, q pecus in cōſpectū Romani præſidii darent, captiq; Samnitiū legiones dicerēt, Luceriā in Apulia circūſedere: Romani cōſules caſtra ad Calatiam fecerāt, appatebatq; ita futurū, vt Lucerina obſidione audita, continuo ad opem ſociis ferendā occurrerēt. Milites ꝑ paſtoribꝰ in caſtra adducti, quū de ſtatu ꝓuinciæ appellati idem omnes dicerēt, facile fidē fecere. Duæ viȩ erāt, vna per oram ſuperi maris, ſed quo tutior eo magis prolixa, reliqua ꝑ Caudinas furcas, ſaltus duo ſunt præalti, atq; ſilueſtres iugorū ꝑpetuitate inter ſe iūcti, iacet inter eos ſatis patēs clauſus in medio cāpus, hærbidus, & aqs irriguus, ꝑ quē mediū eſt iter. Huc adeuntibus intrandæ ſunt anguſtiæ, tū ſi retro abire velis, aut eadē qua te inſinuaueris via petēda eſt, aut ꝑ arctiorē impeditiorēq; ſaltū euadendū. Huc igit Romani cōſules temere ingreſſi, quum ad vlteriores anguſtias occupādas, citato agmine irent, multa mole arborūq; deiectu obſeptas inueniūt fauces, tū demū fraude hoſtiū cognita, præſidiū quoq; i ſummo iugo cōſpiciūt. Conuertit īde retro curſum miles, eadē qua venerat, in aptū euaſurꝰ. Hūc quoq; aditū obiice, & armis occluſum cōſpicatꝰ, ſtupore defixus cōſtitit. Tum ibi aliꝰ aliū intuētes, tacito obtutu requirere, & quæ oīm fortuna futura eſſet: Inſolitus torpor ſimul mētes occupat. Mox vbi cōſulum prætoria ſtatui cœperūt, ad muniēda caſtra cōuertūtur, velut munitio vlla adiumēto eē poſſet quo minus capti caperent: Multa ꝑ diē iter duces & milites iactata, qua arte, qua vi īde abirēt, atq; ꝑ irrita cōſilia luce exacta, nox incertos oppreſſit. Tū Herennius Dux patrē in tāta re conſulendū ratus, miſit, q ab eo ſciſcitaretur ecquid ſibi agendū putaret? Romanas legiones cū cōſulibꝰ intra Caudinas furcas a ſe iā dudū obſideri. Incolumes cū ſuis ducibꝰ exercitus mittendos cēſuit ſenex, qđ cōſiliū quū vulgo diſplicuiſſet, ſecūdo ad eū filius miſit, q iterū ab eo ſciſcitaretur, quid opꝰ eſſet facto? videri ſibi reſpōdit, Romanos ad vnū interficiendos. Herennius in tā diuerſa ſentētia anceps patrē in caſtra plauſtro aduehi iuſſit. Ibi ſenē corā ſciſcitatꝰ, ecquid tā diuerſæ in eadē cōſultatione ſentētiæ ſibi vellēt? Tū ille, videbā (inquit) cōducere Samnitibus, vt cū potētiſſimo populo per ſummū beneficiū pacē firmarēt, Id qa diſplicuit duos cōſulares exercitꝰ interficiēdos duxi, vt res Rōana, huiuſmodi clade afflicta, in plures annos acciſa iuuētute, minus formidabilis fieret, Tertiū nullū eſſe cōſiliū affirmās, qđ ſitū Sānitic æ rei expediret. Quid (inquit) ille ſi media quadā via ingreſſi īcolumes dimittamꝰ, & velut bello victi leges pacis a nobis accipiāt? Iſtud ait ſenex neq; amicos parat, neq; hoſtes tollit, ſeruetis modo quos ignominia iritetis. Ea eſt Rōana gēs, ꝗ ne victa quidem quieſcat. Vos quicquid feceritis Deo ſecundare volo, atq; his dictis ſenex caſtris exceſſit. Rōani interim poſt multos irritos ad erūpēdū conatꝰ, quia ſuper alia mala inopia rerū oīm premebantur, ad hoſtes mittūt, qui pacē peterēt, quā ſi æquā impetrare nō poſſent, hoſtē ad pugnā ꝓuocarēt. Pōtius debellarū eē reſpōdit, inermes quū ſingulis veſtimētis ſub iugū ſe Rōanos miſſurū, cōditiones pacis fore, vt Sānitiū finibꝰ Romanus decederet. Colonias abduceret. Suis inde legibꝰ Romani Samniteſq; viuerēt. Si qđ eorū diſpliceret, vetuit legatos ad ſe redire. Vix maior luctus caſtra occupaſſet, ſi renūciatū eſſet mortē ibidē omnibꝰ oppetēdā. Nec Cōſules aut pro fœdere tā turpi, aut contra fœdus tā neceſſariū qcꝗ hiſcere. Tū L. Lētulus legatꝰ, Audini ego inquit, ex patre meo, ſe vnū fuiſſe eorū, q negabāt Capitoliū auro a Gallis eſſe redimēdū, quū foſſa & vallo clauſis, etſi non ſine periculo, ſine certa tū ꝑnicie eruptio fieri potuiſſet, qđ ſi hodie tali fortuna premeremur, vt quēadmodū illis ex ſuperiore loco i hoſtē decurrere liceret. ſi ꝗ pauciſſimi etiā eſſemꝰ, potiꝰ diſcrimē adeundū, ꝗ pręſentē ignominiā accipiendā cēſerē, velleq; fieri poſſe, vt hodie ego ꝓ ſalute populi Ro. meū hoc caput deuouerē, primꝰ vt ego i hoſtiū legiōes irruerē, duo Cōſulares exercitꝰ me cadente ſeruarent. Sed quū ea ſit locorū iniquitas, quibus tenemur, vt ne cū hoſte quidem pugnā detrectante manū cōſetere liceat, ſitq; aut fortunæ cedendum, aut ad vnum hic omnibus cadendū, ſubeundam hanc indignitatem quantumlibet magnam, parendumq; neceſſitati cenſeo, redimendāq; armis ciuitatem, quam maiores noſtri auro redimere nō recuſarūt. Hic enim omnis ætas militaris eſt, quā ſeruando patriam ſeruamus, ad necem dedendo deſeritur patria ac ꝑditur. Conſules huiuſmodi hortatione adducti, in colloquium cum Pontio venere, ibi negātes fœdus vllū fieri poſſe iniuſſu Populi Romani ſpōſione tē tranſegerūt, fore, vt ſtaretur conuētis. Cōſules ſpopōdere, Præfecti, Legati, Quæſtores, Tribuni militum. Sponſorū nomina monumentis literarum poſtea extiterunt. Sexcenti præterea equites obſides dari, qui

Herēnii ars in īcludēdo Ro. exercitu.

Intercludit Ro. exercitꝰ iter Caudinas furcas.

Herēnii patris duplex ſententia.

Irriti Ro. conatus.

Ofo. L. Lentuli.

capire lueret,ſi pacto non ſtaretur.Claudius annaliũ ſcriptor, fœdus ibi pcuſſum tradidit,ſed
Turpis ro. falſo,vt Liuius exiſtimat.Tẽpus inde conſtitutũ ad emittẽdũ exercitũ, reintegratus eſt in ca-
emiſſio. ſtris dolor,ac vix miles a violãdis cõſulib⁹ abſtinebat,quorũ temeritate tanta eſſet ignominia
accipiẽda,nũc arma intueri,quæ hoſtibus relinquẽda eſſent,nũc ludibrioſa iugi ſpecies aĩo ob-
uerſari,fœdiſſimuſq; per ſocias vrbes in patriã redit⁹,quo triũphãtes redire cõſueſſent.Con-
ſules lictoribus abire iuſſis,paludamẽtiſq; exuti,ſeminudi ſub iugũ miſſi,a quo indigno ſpecta-
Ro.ignomi culo milites nõ aliter auerterũt oculos,q̃ ab ſcelere aliquo atrociſſimo.Tum vt gradu quiſq; pro-
nia. ximus erat,ita fuit ignominiæ ſubiect⁹,ipſæ deinceps legiões.circũſtabãt armati exprobrãtes
cõuiciũq; faciẽtes ſingulis,quibuſdã etiã ferrũ intẽtatũ,vulnerati etiã atq; interfecti nonnulli,
q contumaciore vultu hoſtem reſpexiſſent.Atq; in hũc modũ Romanos exercit⁹ ad Caudium
locorũ iniqtate,nõ virtute hoſtiũ ſubiugari cõtigit.Triſte agmen quũ Capuã ãte noctẽ ingre-
di potuiſſet,noluit,incertũ,ſociorũ fidẽ veritum,an vt pudorẽ celaret ſuũ.Euicit iuſta miſera-
Campanorũ tio ſupbiã Cãpanę ciuitati ingenitã,faſces,purpura,lictores cõſulib⁹,veſtimẽta & cõmeat⁹aliis
officium in benigne data:Capuã igredictib⁹ Senat⁹ & populus obuiã ſeſe effudit,multaq; hortãdo monẽ-
Romanos, doq; cõſolari dolentes.Nec vlla ſociorum comitas tãti fuit,vt aut ĩ ſermonẽ prumperet quiſq;
Ro.pudor. aut oculos attolleret.Poſtridie,quum nobiliſſimi quiſq; iuuenum,abeũtes cõſules cõmuni noĩe
proſecuti eſſent,nec ex toto agmine verbum elicere potuiſſent,ĩ curiã retulerunt,nullã maiorẽ
cladẽ po.Ro.accidere potuiſſe,pſtratã ac in omne tps extinctã cum ea clade Romanã indolẽ,
cecidiſſe martium illum vigorẽ,atq; inuictum aĩm Romanorũ,nec Sãnites in præſens tps viciſ-
ſe ſolum,ſed perpetuã ſine ſanguine victoriam adeptos.Hæcq; illis affirmãtib⁹,Offilius Acala-
nius clarus genere,longe aliter ſe opinari dixit:ſilentium illud,fixoſq; in terrã oculos,& q̃ au-
tes ad omnia ſolatia obſurduiſſent,intuẽdæ lucis pudorẽ eſſe,ingentẽq; irarum molẽ agitantis
animi indiciũ,aut ſe multũ opiniõe falli,aut breui futurũ,vt Caudina victoria ĩexpectatã affer-
ret Sãnitib⁹luctum,triſtiorẽq; eius rei euẽtum ipſis q̃ Romanis futurũ.Hęc tum Cãpani varie
cõiectare.Romæ interim accepta clades infamis erat,perculerat primo ciuitatẽ phama obſidio-
nis,ſecutus inde acceptę ignominiæ nuntius,q nõ minus triſtis fuit,q̃ ſi exercit⁹ipſi acie deleti
eſſent.Circa forũ velut in publico luctu tabernę clauſæ ſunt,iuſtitiũq; in foro pri⁹cœptũ q̃ idi-
ctũ,laticlaui ãnuliq; aurei poſiti,nec ciuitas duces ſolũ,ſed ĩnoxios etiã milites odiſſe,vulgoq;
negare vrbe aut tectis accipiẽdos.Flexit tñ ciuitatis irã miſerabilis illorũ aduent⁹.Quippe qui
noctu vrbẽ igreſſi,quũ ſe qſq; domũ tacit⁹recepiſſet,plures dies foro oĩq; publico cõgreſſu ab-
tinuerũt.Cõſules & ipſi in priuato abditi,nihil iã inde p magiſtratu agere ſũt auſi.Demũ ſena-
tuſcõſulto iuſſi dictatorẽ dicere,Q.Fabiũ Ambuſtũ,mox Æliũ Petũ,comitiorũ cauſa,dictato-
rẽ dixere.Per interregnũ ĩde comitia diſtracta,quoad cõſules creati ſunt,Q.Publi⁹Philo,& L.
Papyrius Curſor,clariſſimi ea tẽpeſtate duces.Hi eo die,quo creati fuerãt,quũ magiſtratũ ini-
Poſthu. uiſſent primũ oĩm de Caudina pace ad ſenatũ retulere.Ibiq; Sp.Poſthumi⁹prim⁹ſentẽtiã dicere
ſententia. iuſſus author fuit,vt ipſe & collega qñ pplm Ro.ſua ſponſione obſtrigere nequiſſent,nudi vin-
ctiq; hoſtibus dederent,cõſcriberentq; conſules exercitum,copias finibus hoſtium admouerẽt,
nihilq; prius gererent,q̃ ſui deditio rite facta eſſet.Hæc quũ ille diſſeruiſſet,tanta eius conſtã-
tiæ admiratio patres inceſſit,vt vix crederent eundem eſſe,qui tam fœdæ pacis nuper author
extitiſſet,miſereri etiã multi præſentis fortunæ,adeo vt ex tribunorũ collegio,L.Liuius & Q.
Melius intercedere conati ſint,quo min⁹ dederent.Sed eo plus valuit religio & ciuitatis digni-
tas,vt ipſi tribuni q intercedere erãt auſi,vltro in ordinẽ redacti cũ cæteris dediti ſint.Delect⁹
prope voluntari⁹fuit.Scriptæ ex eodẽ milite nouę legiões. Exercituſq; cõfeſtim ad Caudiũ du-
ctus.Ibi feciales ad hoſtium portas progreſſi,veſtes ſponſoribus pacis detrahi iubent,manuſq;
Deduntur poſt tergũ vinciri.Hic quũ lictor verecũdia maieſtatis Poſthumiũ laxius vinciret,qn tu (inqt)
ſponſores arct⁹ nectis,vt deditio rite fiat:tũ vbi ad tribunal Põtii ventum eſt,Au. Cornelius Aruina fe-
fœderis, cialis ita verba fecit.Quãdoquidẽ hoĩes iniuſſu po.Ro.Quiritium fœdus ictum iri ſpoponde-
runt,atq; ob eã rẽ noxã nocuerunt,vt popul⁹ Roman⁹ impio ſit ſcelere ſolutus, hoſtes homi-
nes vobis dedo.Hęc dicẽti feciali Poſthumius femur q̃ta maxime vi potuit genu perculit,cla-
raq; voce ait ſe Samnitẽ ciuẽ eſſe,Legatũ cõtra ius gentium a ſe violatũ, vt bellum iuſtius po.
Ro.gereret.Neq; ego(inqt)Pontiu s deditionẽ iſtã accipiã,neq; Samnites ratam habebunt,qn
tu Poſthumi immo po.Ro.ſi deos eſſe cenſet,ſtet pacto:ac ſi ſpõſionis pœnitet, reſtituat in eũ
locum,vnde ſponſione eductæ ſunt legiones,tum omnia pro infectis ſint, recipiãt arma,quæ p
pactionem tradiderunt,redeant in caſtra,ac quicquid habuerunt pridie q̃ in colloquiũ ſit ven-

tum habeãt,tũ bellũ & fortia cõſilia placeãt,tũ pax & ſponſio repudient.Nunq̃ ne cauſa deſi-
et,cur vos Romani pacto nõ ſtetis?Sic Galli inter accipiendũ aurũ,quo vrbẽ redemeratis, op-
preſſi ſunt,ſic pacẽ qua nũc legiones recepiſtis irritã habetis.Nõ ꝓbat po.Ro.ſpõſionem, quia

Poſthumi⁹ & alii dediti non recipiuntur.

pax ignominioſa eſt,reſtituat legiones,quas ꝑ illã recepit,ſic ſatis fœderib⁹ fecialibuſq; cerimo-
niis ſiet.Ego vero iſtos quos dedere ſimulatis,nec accipio,nec dedi arbitror.ac ne moror quidẽ
quin iratis diis in ciuitatẽ ſpõſione obligatã redeãt.Geratur bellũ quia Pu.Poſthumius legatũ
fecialẽ genu ꝑculit,atq; ita ſiet vt dũ Poſthumiũ Samnitẽ,nõ Romanũ credãt. Pudere deberet
Romanos talia religionũ ludibria ꝓferre,pueris potiuſq̃ ſenatu aut ĩperatorib⁹ digna. I.Lictor
deme vincula Romanis,moratus ſit nemo quo minus,vbi viſum fuerit abeãt.Hęc Põti⁹.Illi ve
ro dubiũ publica ſide,ſua certe liberata ab Caudio in Rõana caſtra ſunt reuerſi. Sãnites ani-
mo præſagiẽtes,q̃ infeſtũ bellũ eſſet ſibi ab Roma renatũ,tũ demũ Põtii ſenioris vtrãq; ſentẽ-
tiã laudare.Satricani interim ad Sãnites defecerant,& Fregellæ Colonia noctu ab Samnitibus
ipſis occupata.Suſtinuerũt Romani Coloni tumultu exciti hoſtiũ arma, quoad ꝑ præconẽ fer
mibus ſalus ꝓmiſſa eſt.Tũ plurib⁹ auerſa porta oppido dilabẽtibus,qui hoſtiũ fidem ſecuti,in

Conſulares prouinciæ.

oppido ſubſederũt,ira renouati belli circũdato igni ab hoſte ſunt cremati.Cõſules ĩter ſe pro-
uincias partiti ſunt.Papyrius Luceriã ire pergit,vbi Romani equites aſſeruabant. Publius in
Samnio ſubſtitit,aduerſus Caudinas legiones.Põtius anceps cõſilii in Apuliam ne cõtẽderet
ad opẽ Lucerinis ferendã,an in Samnio ſe hoſtibus obiiceret, potior ſentẽtia viſa eſt cũ Publio
de ſũma rei dimicare:ille vbi certamẽ inſtare vidit,quũ milites ad cõcionẽ vocaſſet, vt eos ad
ignominiã eo ꝓlio ſibi demẽdã hortaret,ſermo null⁹ haberi potuit prę nimio clamore ſignũ ad
pugnã poſcẽtiũ.Suus cuiq; anim⁹ vltionis cupidus hortator aderat.Itũ itaq; in ꝓliũ tãra feſti-
natione,vt ſigniferi pene ꝓcipites,vrgentiũ impulſu,ĩ hoſtes iuerint,pilaq; velut inutilia teme
re cõiecta,vt cõminus res gereret.Nihil ibi imperatoria arte opus fuit,hoſtẽ militaris ira pene
prius fudit,q̃ ꝓliũ cõſereret.Exuti caſtris Samnites Apuliã fuga petierunt.Ibi agmine iterum

Exuuntur Samnites caſtris ad Caudium.

coacto Luceriã ſeſe cõferunt.Publius Sãnitiũ caſtris potit⁹,plus inuiſi hic ſanguinis q̃ in acie
hauſit,magnaq; pars prędæ præ nimia ira corrupta eſt.Papyrius interea ꝑ maritimã Apuliæ
orã Arpos venerat,inde Luceriã ꝓgreſſus ꝓxim⁹ hoſti cõſedit,fuiſſetq; rei frumẽtarię ĩopia ab
Romanis nõ minus,q̃ ab hoſte laboratũ,ni Arpi abunde oĩa miniſtraſſent,odio magis Samni-
tiũ,q̃ vllo Romanorũ in ſe merito.Erat ora illa Sãnitiũ populationib⁹ valde infeſta.Arctior in
de obſidio eſt Samnites adorta,vbi Publius cõſul cũ victore exercitu eo venit.Hoſtes vbi rerũ
oĩm inopia laborare cœperunt,acie dimicare cõſtituunt.Romani & ipſi læti aciẽ ex aduerſo ex
plicãt.Supueniũt interim Tarẽtinoꝝ legati denũciãtes,vt Rõani,Samniteſq; finibus Apuliæ
abſcederẽt,qđ niſi facerẽt,fore,vt ipſi arma in eos induerẽt,per quos ſuo edicto minus obtẽpe-
ratũ eſſet.Papyrius ad eã denũciationẽ,quãdo Pullarii oĩa ꝓſpera nũciarẽt,ſe in ꝓliũ iturum di
xit,vaniſſimã increpãs gentẽ,q̃ præ domeſticis diſcordiis ſuarũ rerũ ĩpotẽs,aliis gẽtib⁹ pacis &
belli leges auderet ꝓſcribere.Samnites ſe in Tarẽtinoꝝ fide eſſe clamitãtes arma ĩhibuere,cõ-
feſſi ſe parere malle,q̃ Tarẽtinoꝝ authoritatẽ aſpnari:Romani cõſules vallũ hoſtiũ militẽ ſub

Exuunt̃ caſtris Samnites ad Luceriam.

ire iubẽt.Hic momẽto tꝑis repletis foſſis,munitionibus diiectis caſtra miles irrumpit,cædis &
ruinæ oĩa cõplens. Fuiſſentq; hoſtes ad vnum obtruncati, niſi duces militẽ a cæde imperio &
minis reuocaſſẽt,dolere vulgo oẽs interpolatam ſuæ iræ dulcedinem,ob idq; cõſules odiſſe,ſed
pro concione edocti ſunt,ſexcentorũ equitũ,qui in hoſtium poteſtate eſſent, rationem haberi
oportuiſſe,ne qui in vrbe incluſi erãt,ſuorũ cæde irritati,florẽ Romanæ iuuẽtutis crudeliſſime
necarẽt.Laudare milites ꝙ ſuæ iræ itũ eſſet obuiam,oĩaq; prius ferẽda exiſtimare, q̃ ſalutẽ tot
fortiſſimoꝝ iuuenum ꝑdendã.Papyrio igit̃ cũ parte copiarũ ad obſidionẽ relicto,Publi⁹ Apu-
liã peruagatus multa oppida ĩ fidẽ recepit.Nec ad Luceriã interim minus ꝓſpere res geſta eſt.
Hoſtes qui in vrbe erãt rerũ oĩm inopia adacti,ad conſulẽ miſerunt qui peterent, vt equitibus
receptis obſidionẽ Romanus ſolueret,Reſpõſum eſt oportuiſſe eos Põtium Herẽnium ducem
ſuum cõſulere,quo authore Romanas legiones ſub iugum miſiſſent,qđ victis patiẽdum eſſet.
Nũciari ergo iuſſit,vt reb⁹ intra vrbẽ relictis,cũ ſingulis veſtimẽtis,q incolumes eſſe vellẽt mœ

Sãnites ad Luceriã iugo ſubiiciũtur.

nib⁹ egrederent.Septem milia hoſtiũ ſub iugum miſſa.Præda ingẽs in vrbe q̃ſita eſt,receptaq;
ferme oĩa,quæ Romani ad Caudiũ amiſerant.Et qđ oĩm lætiſſimum fuit,Pontius totius gen
tis impator cũ cæteris ſubiugat⁹.Q̃q̃ de eo dedito obſcurior ad poſteros manauit phama.Fu
erũt q ꝓderẽt a L.Cornelio dictatore hæc geſta,ſub quo L.Papyri⁹ Curſor ſit eqtũ magiſterio
functus.Verũ ſiue hic fuerit,ſiue ali⁹,q eã Romani noĩs ignominiã vltus eſt, vbi Romã venit

triumphũ,quod ſatis cõſtat,egit inſignẽ,ac ſecundũ eum,qui ob vrbẽ a Gallis receptã Camil‑

Conſules.

lo decretꝰ eſt,olim,quos Roma ad id tp̃s viderat,clariſſimũ.Secuti cõſules, Q.Aurelius Cere‑tanus & L.Papyrius,Mugilanꝰ an curſor,q ſuperiore anno conſul fuerat,parũ ꝑſpicue tradit. Aurelius cũ Ferentanis vno ſecundo ꝓlio debellauit,eorũ vrbe quo victa acies fugã inclinaue‑rat,in deditionẽ recepta.Pari fortuna belli Papyrius eſt vſus,atq; aliq̃to etiã maiore,q Satrica‑nis pacẽ petẽtibꝰ reſpõdit, niſi Sãnitiũ ꝓſidio qđ ſecũ haberẽt iterfecto,aut tradito,nõ eſſe cur pacati a ſe quicq̃ expectarẽt.Minaciſſimo cõſulis reſponſo territi oppidani,quũ duæ in vrbe fa‑ctiones eſſent,q̃ ad Samnites rẽ traxerat,ad promerendã Romanorũ gratiã occulte docet con‑ſulem,qua hora noctis,& qua regione Samnites ex oppido egreſſuri eſſent. Caeterũ Romanæ factionis viri,eadẽ hora cõſulem intra vrbẽ accepere,atq; ita vno tp̃e Satricũ eſt receptũ,& Sã‑

Samnites ad Satricũ cæduntur.

nites in inſidias præcipitati occidione occiſi ſunt. Papyrius authoribus defectionis interfectis, tum demũ Romã reuerſus,de hoſtibus ſub iugũ ad Luceriã miſſis,& Satrico recepto,vt non‑nullis placuit,celebrẽ triũphũ egit.Multa quidẽ de fortitudine,& ſeuero huius imperio ſunt

Papyrii ſe‑ueritas.

memoriæ prodita,equitibus petẽtibus,vt pro re bene geſta aliquid laboris remitteretur,ne ni‑hil(inquit ille)remiſſum dicatis,cũ ex eq̃s deſcẽderitis,ne dorſum demulceatis.Et Prænestino‑rum ꝓtorẽ q cũctantius ſuos ex ſubſidiis in primã aciem eduxerat,ad ſe acceſſitũ,quũ forte an‑te tabernaculũ inambularet,ſola voce pene exanimauit,lictore in aliũ vſum ſecurim expedire iuſſo.Enimuero ille in ſe ferrũ ſtringi arbitratꝰ,quũ vix pedibꝰ ſubito perculſus metu conſiſte‑ret,lictor(inquit Curſor)radicẽ hanc mihi excidito,ambulãtibus incõmodam.Hæc cõſul,atq; vna Prænestinum vltimi ſupplicii metu confuſum,citra ſanguinem multatum dimiſit.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS QVARTÆ, LIBER SEXTVS.

Alexã. ſuc‑ceſſus.

ET RES Italiæ in hunc ſe modũ habebant.Alexander interea Scythis qui ad Oxum occurrerant prælio ſuperatis,Sagarum gentẽ in deditio‑nẽ recepit:inde Cratero cũ robore copiarũ ſequi iuſſo,ipſe vt improui‑ſo acceſſu hoſtẽ opprimeret,cũ expeditiſſima parte exercitꝰ,ad Mere‑cantũ vrbẽ cõtendit,Menedemi mortẽ vlturus,q illis ipſis diebus, qbꝰ Scythas vicerat,cũ duobus milibus,vt alio eſt loco ſignificatũ, fuerat a Spithamene oppreſſus.Caeterũ ille audito Macedonis acceſſu in Ba‑ctra celeri fuga abiit.Alexander ad locum cædis ꝓgreſſus iubet ſuoꝝ corpora ſepeliri.Conuerſus inde ad hoſtilis terræ populationem,Sog‑

Sogdiani.

dianum agrũ vri imperat,puberes ad vnũ interfici.Eſt Sogdiana ma‑gna ex parte deſerta,ad octingenta ſtadia obtinent vaſtæ ſolitudines.Polytimetus amnis ĩ his gentibus præceps aliq̃diu fluẽs in arctum cõtrahit,ibiq; terra abſorptus,certo velut mugiẽtis terræ argumento longe ſubterlabitur,longũ velut ſulcum humida telluris facie trahẽs. Huc

Sogdianoꝝ conſtantia in morte.

XXX.Sogdianorum nobiliſſimi ad Macedonis conſpectũ adducti,quũ ad ſuppliciũ trahi im‑peraſſet,vbi quid mandaretur per interpretẽ didiciſſent, continuo læti carmen more gentis canere occoeperunt,ac tripudio quodã gaudiũ teſtari.Miratꝰ hominũ cõſtantiã Alexãder,ſci‑ſcitatus eſt,quid eſſet ꝙ paulo poſt morituri lætarent̃,reſpõdiſſe dicunt̃ nihil ſibi in morte op‑tatius cõtingere potuiſſe,q̃ vt iuſſu inuicti regis extinguerent̃,Honeſtiſſimã ſe mortẽ illã ar‑bittari,quã patrio more cãtu & lætitia celebrarẽt.Tũ rex rogari iuſſit,an ſuo beneficio ſerua‑ti,ſibi nõ inimici victuri eſſent.Illi ſe nũq̃ inimicos cuiq̃ fuiſſe teſtati ſunt,ſed illatã propulſare voluiſſe iniuriã,at ſi vita donarent̃,beneficio cũ eo,vt antea armis,certaturos. Quærenti regi, quo pignore fidẽ apud ſe obligaturi eſſent?vitã quã acciperẽt pignori futurã reſponderũt, red‑dituros ſe illã quoties repeteretur. Tali virorum indole delectatus Macedo, icolumes domum

Beſſi iteritꝰ

dimiſit,qui fide in Macedones egregia,iã inde inter ſuos populares fuere. Sogdianis in pote‑

Diſphendo menis ſup‑plicium.

ſtatem redactis.Bactra Alexander peruenit.Eo Beſſum adduci iuſſit,vt ob Darii patricidium, ſupplicio afficeret.Plutarchus author eſt Diſphendomene diſſipatum. Id ſupplicii genus tale fuit,vt proceræ arbores multa vi in ſe curuatæ intẽderent̃,inde ſingulę corporis partes ſingu‑lis alligatæ,remiſſis ſubito cacuminibꝰ in diuerſum ſine diſcerptæ. Et Beſſus qui Dariũ occi‑dit hũc ſortitus eſt exitũ. Alexander aucto nouis ſupplemẽtis exercitu, ad eas gẽtes q̃ defece‑

Fõs reptus.

rãt recipiẽdas mouit.Miles ſiticuloſa regiõe pluribꝰ locis puteos effodit,ſed quum haud facile aquarũ venę terrã aperiẽtibꝰ occurrerẽt,neq; ex Oxo q cœnoſus fluebat aquari poſſet exercitꝰ, ferũt repente in regio tabernaculo fontẽ extitiſſe,quẽ Macedo vanæ originis iactator,diuinitꝰ

oblatũ videri voluit.Curtius eum haud ab initio animaduerſum credidit. Plutarchus pĩguis
liquoris fontẽ fuiſſe ſcribit,oleoq́ neq́ guſtu neq́ odore diſſimilis,& qđ maiori fuit admiratio
ni tradidit eã terrã nõ alere oleã,q̃q̃ & Oxi fluminis aqua adeo pinguis fit naturę,vt q in eo lo
ti fuerint,cute,velut oleo pfuſi,niteſcãt.Macedo flumine traiecto ad Margianam cõſedit.Circa
eã ſex oppidis cõdendis lecta eſt ſedes,vt velut fręna domitarũ eſſent gẽtiũ.Erat ibi petra ĩgẽs Petræ Ba
vndiq́ p̃rupta,ſupercilio in arduũ verticẽ ſtadia.XXX.erecto.Ambitus trecẽtoꝝ erat ſtadio ctrianæ ſit⁹
rũ.Ex ſpecu qui in prærupta parte erat,& q in hirto anguſto calle adiri poterat,manabat fons
perennis aquę,q̃ cũ ſtrepitu per pręruptũ petręcadebat latus.Hunc Arimazeus Sogdian⁹ cũ
XXX.milibus armatoꝝ obtinebat locum,commeatu in biẽniũ cõparato. Erat os antri angu-
ſtũ,introrſus vero adeo late patebat,vt plura milia hoĩm cõmode ſua amplitudine, vaſtiſq́ ca
peret receſſib⁹. Viſa eſt ab initio loci facies vt erat natura inexpugnabilis,miſitq́ ob eã rẽ Co
phẽ Artabazi filiũ Macedo ad barbarorũ animũ tentandum,an ad voluntariã deditionẽ com-
pelli poſſent,ipſe cõtinuo re ĩpetrata,alio abitur⁹.Arimazeus nõ ſolum nõ quicq̃ pacate reſpõ
dit,ſed cauillabũdus ex Copha q miſſus fuerat,quęſiuit an alatos hoſtis haberet milites.Tãtũ
abfuit vt ſupbiſſimũ barbari reſponſum regẽ fregerit,vt ira accẽſum ad ea etiã audẽda impu-
lerit,q̃ ne alius cogitare quidẽ fuiſſet auſus. Trecentos ex Macedonica Phalange,qui per rupes Pręceps Ale
& inuia priuſq̃ inauthorari cõtigiſſet pecus agere cõſueuerãt loca,magna ſpe præmioꝝ onera xãdri conſi
tos,gladio & iaculis cingit.Inde occulto ad eã partẽ ducit petrę,q̃ maxime ab hoſtiũ cõſpectu lium.
fuit auerſa,p aſperas & pminẽtes cautes quoquo modo poſſint in ſummũ iugũ iubet euadere,
qđ vbi adepti eſſent,velũ ex militari haſta ſuſpenderẽt,edicit.Ibãt iuuenes ĩ aptũ vitę diſcrimẽ
tã pręcipiti aſcenſu,q̃ hoſtiũ vi niſi eos falleret perituri. Conſumpta nox tota eſt,cuneiſq́ ite
rim,ac funibus & vncis ferreis cũ natura loci pugnatũ,demũ.XXX.& ampli⁹ lapſu exanima
tis,cęteri ſub lucẽ feſſi in ſummũ verticẽ euaſere.Alexander accepto ſigno inſtructũ exercitum
loco admouet.Copha iterũ ad barbaros miſſo,q cũ his de deditione faciẽda in colloquiũ veni
ret,qbus ſi nihil pacatius reſpõdiſſent,milites q eoꝝ capitibus imminerẽt,oſtenderet. Ille Ari
mazeũ a pace abhorrẽtẽ ex ſpelũcę veſtibulo ſpectare iubet,qd ſpei ipſi & aliis eſſet. Barbar⁹ Dedit Ari-
Macedonicã cohortẽ ſummo iugo ſedentẽ intuitus, alis qđ per contẽptũ prius dixerat, eos il- mazeus.
luc delatos credidit,ac tũ perculſus aĩo ad regem velut rebus iam perditis acceſſit. Educta in-
de tota multitudine Macedo Artabazo locũ dedit præſidio obtinẽdũ.Arimazeũ & cæteros de
fectionis authores circa petrã crucibus affixit.Inde tripertito in Bactrianos mouit,quoꝝ mul
ti armis ſubacti,alii voluntaria deditione in Macedonũ poteſtatẽ cõceſſerũt. Attinas interim
regionis p̃fectus,cum.CCC.equitibus in inſidias p̃cipitatus,cum tota equitum ala periit,eam
cladem Craterus,qui ad primã rei phamam eo occurrit,egregie vltus eſt,mille hoſtiũ occidio
ne occiſis.Curtius legatos a Scythis,qui ſupra Boſphoꝝ Cimerium incolunt,Alexandro Ma
racadã repetenti,cũ Berde,quem ad eam gẽtem miſerat,occurriſſe ait, ſed q̃ procul a Boſpho
ro tum res gererentur ſupra eſt ſignificatum.Petebãt Scythę vti Macedo Scytharum regis fi-
liam in matrimonium reciperet,aut ſi puellæ nuptias repudiaret,pateretur Macedonum pri-
cipes cũ primoribus Scytharũ affinitate iungi,ipſum regem regum haud grauate ad Alexan
drũ venturum.Miſerat Pharnaphanes Maſſagetis & Dacis coniũctus,qui Alexandrũ ſibi con-
ciliatẽt,vtraq́ legatio benigne audita,caſtraq́ ſunt ĩ Arzariam promota,ibi nemora lõgo mu
rorum ambitu veterum regum iuſſu circundata,nobilium ferarum vim ad venatorium vſum
alebant ingentẽ,eratq́ nemus quatuor ętates intactum. Huc productum exercitum iuſſit Ma
cedo feras agere,ipſeq́ leonẽ immani magnitudine Lyſimacho , q ſe obiecerat,repulſo fortiter Alexander
proſtrauit.Atq́ ex hoc caſu Curtius fabulã credidit ortam,ꝙ quidam Lyſimachum a rege leo leonem pro
ni obiectũ falſo prodiderint.Quatuor milia ferarum ibi cæſa dicuntur,atq́ rex eodem nemore ſtrauit.
cũ vniuerſo exercitu hilare epulatus,Maracadam rediit,vbi Sogdianam Artabazo ætatem ex
cuſante,Clyto deſtinat prouinciã.Hic ille Clytus eſt,a quo Alexãder quum ad Granicum pu- Clytus.
gnaret,ab ictu imminẽtis barbari ſeruatus eſt,vetus Philippi miles,& Hellanices frater q̃ Ale
xandrũ educauerat.Eum Alexander poſtridie in prouinciã abiturum regio cõuiuio admouit,
medioq́ accubitu quũ rex iam vino ĩcaluiſſet,immodice,vt ſępe alias,res a ſe geſtas iactare eſt Alexandri
adortus,& qđ veteranorũ plus animũ offendit,quantũ ſua interim magis extollebat , tantum iactantia.
paternã gloriam obtrectãdo eleuabat,in nobiliſſimãq́ illius victoriam inuectus,qua ad Chero
niã totius Græciæ opes Philippus fregit,ad ſe ea tempeſtate adoleſcentem trahens ſi quid ĩ ea
merito laudabile accidiſſet,q prim⁹ in ſacrã Thebanorũ cohortẽ irruiſſet,aſpernari cætera ei⁹

certaminis opera,vt obſcura nullaq; memoria digna.Audire hæc alii,multiq; in ipſiꝰ gratiam, ea q̃ dicerent,vehemẽter ꝓbare.Clytus q ipſe parũ ſobrius erat,inter eos q ꝓxime accubabant Euripidis illud ſubmiſſa voce iactaſſe dicit̃,quo ſignificabat̃,haud recte comparatũ, ꝙ regum dũtaxat noĩa tropheis ĩſcriberent̃,victoriã alieno ſanguine partã intercipi.Tum vero res Philippi maiore voce,vt iã ab Alexãdro audiret̃,referẽs ita æſtimabat,vt cum pręſentibus nõ ſolũ æquilibriũ facerẽt,ſed ꝓpõderare etiã viderent̃.Auſus adhęc aliqua oblique iactare de Parme-

Excãdeſcit Alexãder ĩ iram.

nionis & filii cęde.Quibꝰ temulẽtus rex adeo ira exarſit,vt illũ primo cõuiuio excedere iuſſerit:inde adhuc cũctãtẽ,quũ ꝓximi abducerẽt,nec interim linguę parceret,ſed filiꝰ vanitatẽ eludẽs,ꝙ Iouis etiã filius ſtulte vellet credi,verioraq; ſe illi dicere,q̃ Hãmon Iuppiter dixiſſet,tantus irarũ æſtus regis animũ occupauit,quãtũ vix ſobrius ferre potuiſſet.E lecto itaq; repẽte ꝓſiliens,abrepta lancea ex ſpiculatoris manu,Clytũ percutere conatus eſt,peregiſſetq; facinꝰ,niſi cõſurgẽtibus,q ꝓxime accubabãt,regi manus inieciſſent.Implorabat ille militũ fidẽ,comprehendi ſe a ꝓximis amicorum clamitans,vt nuper Dario accidiſſet,ſignũq; tuba dari iubet, vt milites in regiã armati coirẽt.Ptolemęus,Perdicas & alii,q illũ circũſteterãt, eius pedibꝰ aduoluti,rogare eũ ſuppliciter,ne pręſenti irę indulgeret,differret vltionẽ Clyti in ſequentẽ diẽ, illũ & alios in ipſius poteſtat̃ futuros.Obſurduerũt autes obſtrepẽte ira,& iam impotẽs animi

Alexander Clytũ interficit.

factus,in veſtibulũ ꝓcurrit,ibi vigili excubanti haſta ablata Clytum ex triclinio exeuntẽ lãcea transfigit,cadẽtiſq; cruore aſperſus,I inqt ad Philippũ & Parmenionẽ,ambor̃ ſtudioſus.Male humanis ingeniis natura cõſuluit,ꝙ ſæpius trãſacta q̃ futura,& quũ ampliꝰ mutari nõ poſſũt

Audi Alexãdri cõſternationem.

perpendimus.Satiatus cęde animus,vbi in locũ iræ facti æſtimatio ſucceſſit,nũc mortui pſonã nunc cędis cauſam reputans,ꝙ amicũ,ꝙ ſenẽ,& innoxiũ,& inter pocula interfeciſſet,ꝙ laudes patris haud minus iracunde,q̃ conuiciũ audiuiſſet,pudere ſimul ac poenitere coepit facti.poenitẽtiaq; non minus pręceps q̃ nuper ira occupat aĩm,cõfeſtimq; telum ex Clyti corpore eductũ in ſe vertit,admoueratq; pectori cuſpidẽ ferro incubiturus,ni ſubito eorũ qui tum illi forte apparebãt,occurſu,haſta ex eius manibus fuiſſet extorta.In tabernaculũ inde delatus humi deiectũ corpus affligit,gemitu eiulatuq; miſerabili laniare os vnguibus,circũſtãteſq; rogare,ne tãto dedecori ſe ſuperſtitẽ eſſe finerent.Per hæc nox tota acta eſt.Subibat animum & alia reputatio,fututũ arbitrat̃,vt attonitis amicorum animis,nullus eſſet ſecum amplius ſermonem ſociaturus,viuẽdũ ſibi iam inde in ſolitudine ferarum ritu,quę mortalibus ſunt terrori. Triduũ inde clauſus iacuit,quẽ milites vbi obſtinato ad moriendũ animo in moerore perſeuerãtem viderunt,tabernaculũ vi irrumpunt,multumq; ac diu illorum precibus reluctatum peruicerũt, vt cibum caperet.Plutarchus partim Ariſtandri monitu leuatũ ſcribit,qui ad deorum iram cędẽ ipſam referens,domeſticam illam cladem regi accidiſſe prędicabat,ꝙ eo ãno fuiſſet Bacchi

Anaxarchi adagium.

anniuerſariũ intermiſſum,partim Calliſthenes ſuauiſſimo ſermone,ſed multo plus Anaxarchi peropportune adagio,qui ad eũ repente ingreſſus,quum alia ad regiam poteſtatem pertinẽtia tũ illud inclamarit,Ius & fas proinde ſi neſcis Alexãder,Ioui cõminꝰ aſſidẽt,vt quicqd regibus facere libuerit,liceret id,ac recte fieri intelligat̃.Adhibuerunt & milites ſuũ leuamen corã affirmantes Clytũ iure cęſum,nec paſſuros ſe fuiſſe eũ ſepeliri,niſi rex id fieri iuſſiſſet. Fuit inde Alexander Maracandis aliquot dies,Epheſtioneq; cũ parte copiarum in Bactrianã miſſo,ĩ Sogdianam,quã Clyto deſtinauerat,Amyntha qui prouinciæ præſideret,ipſe Xenippa cũ cętero exercitu eſt profectus.Eſt terra hęc Scythicæ ꝓpinqua,vnde Bactriani exules ſub Alexandri acceſſum ſunt ab indigenis pulſi,mox equeſtri ꝑlio victi,iterum veniam ab Alexandro impetrarunt.Quibus in fidẽ receptis in Nauram Macedo cum omnibus copiis venit. Obtinebat

Naurani cũ matribꝰ cõcumbunt.

eã gentem Simithrides,qui ex matre duos liberos procrearat,filii in ea gẽte qđ alibi ſit auditu infandũ,cum matre concumbunt.Obſtitit Simithrides,locorum opportunitate frętus, nõ nihil Macedonũ conatibus.Iterum vbi munimentorũ parte diſcuſſa,machinas petræ quam inſederat,admoueri vidit,Oxorte etiã hortãte,qui ad hoc ipſum fuerat ab Alexandro miſſus,ſe & ſuos dedidit,duobus filiis Alexãdro traditis,qui ſub eo militarẽt.Reſtituit Macedo Simithridi principatũ,mox ꝑ loca aditu difficilia,vltro hoſtes inſecutus,qua expeditione Philippus Lyſimachi frater periit.Dracę ſunt inde ſubacti.Spitamenes eius gẽtis pricipatum occupauerat qui quũ ab vxore quam vnice amabat,neq; hortatu neq; precibus compelli poſſet,vt Alexan-

Barbaræ mulieris facinus.

dro ſe dederet,aderat iã Macedonicus exercitus,quin illã identidem admonentẽ,& iam longioris fugæ laborem propemodum detrectantem, ſtricto acynace haud dubie interfeciſſet,niſi a cæde neceſſarior̃ interuentu fuiſſet reuocatus.Secubuit ille non nihil,mox intermiſſę cõſue-

tudinis ĩpatiens,coniugẽ ad ſe reuocatã ſuppliciterq́ ſatiſfacientẽ,in priſtinũ cõgreſſum reſti-
tuit.Nec ita multo poſt mulier recentis iniuriæ memor dormientem obtruncat,vnoq́ famulo
comitata,in Macedonũ caſtra penetrat,caput habẽs qđ viro ademerat.Plus valuit apđ regem
atrocitas facti,q̃ gr̃a,ſceleſtã fœminã nullo humaniore reſpõſo dignatꝰ,caſtris iubet excedere,
Draciſq́ in fidẽ receptis,in Gabazã regionẽ duxit.Agebat̃ ꝑ ſaltuoſa loca agmen,& iã biduum
nubilo cælo fœdamq́ tẽpeſtatẽ intermĩnãte,iter egerat,quũ tertia dies multo nubilofior orta,
Fœda tempeſtas.
totã cæli faciẽ horrẽdo atrore fulgoribꝰ intermicãtibꝰ veſtiit.Secutꝰ fragor cadentiũ fulminũ
fœdaq́ tẽpeſtate militũ oculos & mentẽ perſtringẽs.Tũ denſa grando præcipiti caſu ſupereffu
ſa ita exercitũ afflixit,vt eo quo q̃ſq́ fuerat loco depr̃hẽſus,humi ꝓcumberet cõtegẽs ſe armis.
Quidã arborꝝ ſtipitibus hærebãt,obrigeſcẽtibus interim membris,multi eodẽ habitu,quo hæ
ſerant arboribus,inter ſe obuerſi exanimes repti ſunt.Fuiſſet eo ſaltu pars maxima exercitꝰ cõ-
ſumpta,niſi rex hortãdo ſingulos circuiſſet,ægre humo attollẽs corpora torpore defixa,deerãt
q́ vires ad continuandũ iter,niſi toto ſaltu iuſſu regis ignes cõfeſtim excitati eſſent, q̃bus refe
ctus miles paulatim greſſũ remolitꝰ eſt,ſignaq́ obſeruauit.Saltu itaq́ emerſis,loca hũano cul-
tu frequentia corporibus affectis auxilio fuere.Hic rex admoto igni cœperat aliis rigẽtes artꝰ
fouere,quũ gregariũ militẽ Macedonici ſanguinis intuitus vix ob laborẽ & frigus ſeſe ĩ armis
Alexãdri humanitas in militem.
traducentẽ,nec iã multũ compotẽ mentis,exiliens Alexander in ſellam,qua ipſe erat ad ignem
perductus,in ſua ipſius ſella collocauit.Nec ille prius,aut vbi quieſceret,aut a quo acceptꝰ eẽt
agnouit,q̃ vitalis calor maiore ſit parte corpis receptꝰ.Tũ vero regiã ſedẽ & regem ipſum ſtã
tem intuitus,cõſternatus animo trepide cõſurgit,obliuionẽ & imprudentiã excuſaturus. Cui
Alexander hilari vultu,ecq̃d neſcis miles quanto meliore ſorte vos Macedones,q̃ Perſę ſub ve
ſtro rege viuitis?Illis capitale eſt in regis ſella cõſediſſe,tibi ſaluti fuit.Poſtero die ꝓ cõcione ꝓ
nunciauit oĩa q̃ amiſſa eſſent militibus redditurũ,fidẽq́ pſtitit.Peropportune cõtigit, vt Siſi-
mithres iumẽta plurima,& duo milia cameloꝝ, pecoriſq́ vim ingentẽ dono regi in caſtra mi-
ſerit,q̃ Barbari munificẽtia cladem exercitus & famẽ cõtinuo leuauit.Certatũ eſt ab Alexan-
Alexandri munificentia.
dro cũ Siſimithre munificẽtia.XXX.milibꝰ pecoꝝ,q̃ ex Sagis ĩ ꝑdã Macedones illis ipſis die
bus egerãt,dono datis.Mota ſunt deinde caſtra in Cohortandi Satrapis regionẽ,qui ſe cũ tota
gente Alexandro venienti tradidit.Eũ Macedo benigne acceptũ priſtinũ principatum tenere
permiſit.Cęterum quũ duo ex tribꝰ filiis iuſſi eſſent Macedonũ caſtra ſequi,obtulit & tertium
pater,inde conuiuio barbara opulẽtia inſtructo,regẽ accepit:qđ vt multa comitate celebraret
XXX.nobiles induxit virgines,& in his filiã eleganti forma,Roxane erat puellæ nomen.Con
uertit illa in ſe oĩm oculos pulchritudinis prędtãtia,ſed regem omniũ maxime,qui iam ſuis cu
Alexander Roxanẽ ducit vxorem.
piditatibus,inter tot fortunę obſeqꝛ,minus imperabat.Captus itaq́ Perſicæ puellę vultu,eam
ſibi vxorẽ a patre petiit,Achillem,a quo ipſe genus duceret,cũ captiua coiuiſſe ꝑdicans,& ad
regnũ ſtabiliendũ volebat id cõnubium pertinere,per qđ & victis pudor,& victoribus ſuperbia
minui videret̃.Nulla igit̃ mora facta eſt,puellę patrem inſperato gaudio lętum mẽſę admouet.
Panis libatio.
Ibi Macedonico ritu panẽ(hoc erat apud eã gẽtẽ ſanctiſſimũ coeũtiũ pignus)diuiſum vterq́
libat.Credibile eſt per hæc, q id ſacrum primi inſtituerunt,oſtendere voluiſſe,parco & parabili
victu cõtẽtos eſſe debere,qui corpora & animos iugali vinculo ſociarẽt:ſic Aſię & Europę rex
potentiſſimus,& qui Darii vxorem & filias nõ aliter q̃ pater inſpexerat,ignobilem virginẽ ſi-
bi matrimonio iũxit,ex captiua ꝓcreaturus q victoribus ĩperaret. Pudere Macedonas tã igno
bilis cõnubii,verũ Clyti exitu edocti,vultu q̃ pars hoĩs pręcipue ſeruit,aſſentiebantur. Hinc
Alexander Indiã petiturus,ex omnibus ꝓuinciis.XXX.milia iuniorũ legi imperat,perduciq́
Alexandri copię.
ad ſe in caſtra iubet,verius obſides q̃ milites,nequid a tergo moueretur.CXX.milia armatoꝝ
ſub ſignis erant,q̃ ad bellum regem ſequebantur.Gliſcere interea in tanto rerum ſucceſſu glo
riæ cupiditas,vt iã nõ aliter q̃ proſtratis humi corporibꝰ ſe ſalutari pateret̃. Superabatq́ abũ
de adulatio perpetuum regnorum malum,quorum opes ſæpiꝰ q̃ hoſtis dira peſtis euertit. Ma
cedones tamen minus facere,immoderatius Græci genus hominum in id virium propenſiſſi
Cleonis Siculi aſſentatio.
mũ.Et in his Cleo Siculus,qui pleno conuiuio Alexandro de induſtria triclinium egreſſo,ſer-
monẽ intulit,oportere eum pro deo,vt liberum patrem & Herculem venerari, Facturos oẽs
non pie tantum ſed prudenter etiam,ſi in conuiuium redeuntem ĩ terram proſtrati exciperẽt.
Calliſthenis libertas
Haud perplexe in Calliſthenem ea dirigebatur oratio.Erat is ex Ariſtotelis conſobrina geni-
tus,eloquentia ſingulari liberoq́ ingenio, & ob eam rem ab hominibus ſui generis diuerſo.
Ridens Calliſthenes Cleonis verba,diuinitatem ſequi hominem ſolere,nõ comitari dixit,neq́

Herculē,aut Liberum patrem,cōuiuii decreto deos factos,prius naturā mortaliū oculis amolitam,q̄ phama in cælū receptos.Scilicet inquit Cleo ego & tu deos facimus,a nobis diuinitatis ſuę Alexāder opinionē acceptur⁹ eſt:libet experiri quid preſtare poſſis,fac aliquē regē,ſi deum potes facere,facilius eſt regnū dare q̄ cælū,dii ſine inuidia audiuerint,quæ Cleo dixit,eodemq̄ curſu res ire patiant̄,quo illorꝫ benignitate ad hūc diē fluxere. Poſteri Cleo,ſi neſcis,hoc mortuis tribuūt.Ego ſerā immortalitatē regi precor,vt vita diuturna ſit,& victura maieſtas.Nemo fere fuit Macedonū,q Calliſthenis verba nō ꝓbarit,ſed quantū ſermo ille alios delectauit,tātū regis offendit animū,q primo loco latēs,expectabat quo aſſenſu exciperet̄ Cleonis adhortatio,etenī excōpoſito ad dicēdū venerat.Alexander diſſimulata ad tempus ira,cōuiuio velut eorꝫ oīm,q̄ acta erāt,ignarus ſe reddidit.Nec ira multo poſt Polyperconte,q rideret Perſas ad

Alexandri ſuperbia.

eū ingreſſos procūbētes,e lecto quo accūbebat ad terrā precipitē dedit,ſurridēſq̄,vides inquit te idē feciſſe qđ ſtulte in alio ridebas!Hac ille vi eſt in Polypercontē vſus, ſed maiori Calliſthenē odio inſectatus,obliquis vocibus iā inde inceſſere nō deſtitit,audita vox eius dicentis,odiſſe ſe ſapiētē,q nihil ſibi ſaperet.Eīnuero Calliſthenes parū mētis cōpos a multis habebat̄,quam velut amētiā iratus rex illi exprobrabat,cōcitaueratq̄ ꝑ hęc ſibi Alexāder multū odii inter ſuos populares.Orta interim eſt & alia multo pniciosior inuidię cauſa,ꝙ Hermolaū vnum ex nobilibus miniſtris,q̄a leoni,quē ferire deſtinaſſet,ſe obiecerat,ſeruiliter verberari iuſſit, qua iniuria ille accēſus,cū nobiliſſimis q̄buſdā ex ſua cohorte in regē cōiurauit,vt illū cōuiuio ſub lucē egreſſum,quū primū dormire cœpiſſet,obtrūcarēt,peregiſſentq̄ ꝑ ociū deſtinatam cędē,niſi

Fatidica mulier.

Alexādro fatidica mulier occurrēs(verſabat̄ hęc familiariter in aula)ex triclinio exire volēti,cōuiuii iā pene ſoluti,in ſecūdā diei horā ꝓtrahēdi,author extitiſſet. Succeſſerūt interim alii in ſtationē,cōiuratiq̄ pſenti occaſione fruſtrati,quaſi deus aliquis ſuo aduerſaret̄ conſilio,vehementer cœperūt ſibi timere.Pluriū dierum orbis euoluēdus erat,priuſq̄ in ſtationem reuocarent̄.Cōſilium igitur,qđ plures dies pertinaciter celauerant,Epimantes Eurilocho patri ꝓdidit.Eurilochus rē ad Alexādrū detulit.Capti coniurati,& cum his Calliſthenes,qui vt Cur

Calliſthenes ab Alexandro interficitur.

tius ſcribit,velut deſtinati ſceleris particeps,cū cęteris capitali eſt ſupplicio affect⁹. Alii in q̄b⁹ eſt Chares,eū in vinculis extinctū tradidere,ſeptimo menſe q̄ cuſtodiri cœperat.nullius cędes apud Gręcos maiorē regi concitauit inuidiā: conſtans phama erat Calliſthenē eius cōſilii expertem,ꝑ inuidiā in crimen deuocatū periiſſe.Ipſe ne ocium ſerēdis rumorib⁹ natum,diutius mo

Indica expeditio.

rando aleret,in Indiā mouit.Indiæ ſitū cum ipſo ritu gentis,in relatione rerum a Semiramide in ea terra geſtarū,abunde retuli.Multi Indorū reguli Alexādro regiōis terminos ingreſſo,nouarū rerum cupidi,præſto affuerūt,ſe & ſua vltro dedentes.Cęterum vbi indigenarū voluntaria illa deditio remiſit,apparebatq̄ per loca parū pacata eundū,Cratero poſt ſe cū Phalange ſe qui iuſſo,Perdicā cū copiarū parte præmiſit,ad eos ſubigēdos,qui imperiū auerſarent̄, & vt ꝑ recta pergeret ad Indū fluuium duceret,nauesq̄ ad exercitū traiiciendū expediret. Curtius ait Epheſtionem cū Perdica miſſum,ſed in Bactrianam idem author ait cum parte copiarum eū poſt Clyti cædē ab Alexādro miſſum,expeditionis cauſa an pſidii parum liquido tradidit.Mota ſunt inde caſtra,multæq̄ inter eūdū gentes prælio victę,& vrbes plæræq̄ expugnatæ,ſæuitumq̄ in omnē ſexū & ętatē,vt aliis documēto eſſent,ne imperium detrectarēt.Ignis domibus

Nyſa.

iniectus,& mœnia diſturbata.Hoc victoriæ curſu ad Nyſam vrbē Macedo peruenit, huius incolæ a Libero patre ſe cōditos affirmabāt. Vrbs ad radices mōtis ſita eſt.Meron qđ latina voce

Femur.

femur dici queat,indigenę appellāt. Vnde Gręci materiā adepti credunt̄ mētiendi,quę de Baccho & Iouis femore in fabulis tradiderūt.Nyſei quū aliquot dies obſidionē pertuliſſent, Mace

Bacchatur victor exercitus.

doni ceſſerūt.Rex ea victoria potitus,mōtē cum toto exercitu cōſcēdit,vitibus & hedera vertex abūdat,multęq̄ perennes aquæ inde manāt,pomorū varii & ſalubres luci,lauri baccæ.hic decē dies hedera & pāpinis inſtructi milites,laſciuia quadā,bacchantiū more per mōtē euagati,rege epulas large exhibēte,atq̄ totū id tēpus per temulentiā & crapulā cōſumptum.Nec interim repertus eſt qui exercitū ſopore & vino ſepultū hoſtiliter īuaderet,quū vł muliebri manu

Dædala.

deleri potuerit,adeo nōnūq̄ ingēs gloria fortunę magis eſt,q̄ virtutis bñficiū.Dędala mox regio inita.Oīa hic indigenarū fuga deſerta,pari ratione quicq̄d terrarū inde ad Coaſpem fuit,nullo maiore negocio,Macedonū īperio acceſſit.Coaſpe ſupato,emittit is in Cophē fluuiū,Ceneneq̄ ad Beirę vrbis opulērę obſidionē relicto.Rex in Mazacas ꝓceſſit.Cleophes Aſſacani regis nup defūcti vrbē,natura & ope munitā,cū.XL.milib⁹ hoīm obtinebat.Hic dū Macedo vrbis munimēta circuit,crus eius ſagitta cōfigit,educto telo equū,q ſubito ei admot⁹ eſt,ne obligato

q̃uidē vulnere conſcēdit,pergitq̨ nihilo ſecius negociū obire,mox vbi frigeſcēs vuln⁹ grauare
cœpit,dixiſſe fert̃,ſe exiſtimari Iouis filiū,ægri tamen corporis vitia ſentire. Fuit obſidio illa
paucoꝝ dierū.Nā aggere in muros erecto,admotiſq̨ turribus,barbari mœnibus diffiſi in arcē
cōceſſere,atq̨ legatis inde ad regē miſſis,pacē ſuppliciter īpetrarūt.Regína cū nobiliū fœmína — Maſſacarū
rū cœtu aureis pateris vina libantiū,ad regē venit,paruoq̨ filio Macedonis pedibus admoto, — regina.
nō ſolū veniā adepta eſt,ſed regia appellatione a victore rege ſalutata. Multi pſuaſum habue-
re,plus formę ab Alexādro q̃ fortunę datū.Puero qđ ſatis cōſtat,quē poſtea enixa eſt,Alexādri
nomē ab ea eſt inditū.Ad Norā vrbē dein Polypercon miſſus,Barbaros plio victos ī poteſtatē
redegit.Magnus īterim agreſtiū & caſtellanoꝝ cōcurſus ad petrā fact⁹ dicebat(ſic eñ loca di-
xerūt ſaxo abrupta)arcē ipſam peculiari noīe Dorinim Indicę gētes vocarūt.Locus vt phama
erat,olim ab Hercule obſeſſus capi nō potuit.Copiis eo admotis,Alexāder voragines ad radi-
ces circūiectas repleri iuſſit,īgēti ſylua ad id opus deſecta,vt imę ptes ſaxi,ī metę ſpeciē ſurre-
cti,ſaltē teneri poſſent.Qđ Macedo adeptus,in aduerſū mōtē aciē erexit.Expediti milites ī ſū-
mū euadere conati,ſupno ſaxoꝝ deiectu ad vnū fere obtriti ſunt.Periit ī his Alexāder vir for — Alex.miles
tiſſimus,quē in hoſtē euntē rex monuerat,vt memor eſſet noīs,qđ ſecum cōe haberet.Macedo — periit.
primo conatu fruſtratus,cōſiliū ceperat ſoluēdæ obſidionis,quū Barbari q biduū poſt victoriā
ad tympanoꝝ cantū egerāt,ſubita deſperatione adacti,ſilenti fuga noctu ſunt inde abire cona
ti,nec trepidatio illa Macedonē fefellit,q Indoꝝ cōſternatione animaduerſa,clamorem ſuſtulit — Alex.petrā
quo illi adhuc magis perculſi,p abrupta ſaxa formidine pcipitati plurib⁹ amiſſis beneficio no- — obtinet.
ctis in pacatū deceſſere.Alexander in ſumma petra victorię aras erexit.Siſocoſtiq̨ ad pſidiū re
licto,ad Echolima trāſtulit caſtra,ex cuius loci anguſtiis Ericē cū.XXX.milib⁹hoīm depulit:
Sextiſdecimis mox caſtris ad Indū fluuiū cōtēdit. Omphis īterea illi cū toto exercitu,ſexq̨ & — Omphis.
quinquaginta elephātis,officii cauſa factus eſt obuius.Fuerat is author patri,vt pacate Mace
donē acciperet,ſeq̨ & regnū illi traderet,ad qđ ipm̄ Epheſtio aliquāto antea pmiſſus,non nihil
fuerat hortatus,ſed tā ſubitę deditionis illi cauſa fuit bellū,qđ cū duobus potētiſſimis regib⁹
Abiſare & Poro inchoarū iā antea habebat.Regnabāt ambo illi late vltra Hidaſpem , q læuus
Macedoni fluens Indo infundebat.Prębuit Omphis primo aſpectu hoſtis ſpeciē,& iā Alexan-
der eqtes in cornua ſubducebat,quū ille pue ctus equo,qa ſolus adequitās pacē petere nō bellū
viſus eſt,pacatiorē ſibi Macedonē reddidit.Alexāder cū eo cōgreſſus,vbi quis eſſet,p interptē
cognouit(nā Omphis iā antea p Epheſtionē deditionē fecerat)clemēter & humane cōplexū,
regnare pmiſit.ibiq̨ regiis inſignib⁹ ſūptis,patris noīe q ante Macedonis acceſſū obiuerat diē,
ei⁹ populares Taxilē dixerūt:ille pter aureas coronas,quas regi & primorib⁹ dono dedit,octo — Taxiles rex
ginta ſignati argenti talenta Alexādro obtulit,q̃ ille Taxili nō ſolum reddidit, ſed mille etiam
talenta de manubiis ſuperadiecit,vaſa adhęc ex auro & argento,cū Perſicis veſtib⁹, & eqs tri-
ginta inſignibus.Vix regia liberalitas tantū Taxilem Macedoni deuinxit,quantū amicoꝝ ani
mos offendit,adeo vt Meleager ſupra cœnā largiore vino vſus,gratulari ſe Alexādro dixerit,
ꝙ virū in India repetiſſet talentis mille dignū.Tenuit rex iram,ꝙ ſatis ſuperq̨ Clyti a ſe inter
fecti pręſum erat,tātū ridit,inuidos hoīes nil aliud eē q̃ ſua ipſoꝝ tormēta.Sub id tēpus Abia — Abiaſaris
ſaris legati ad Alexādrū venerūt,q regē & omnia quæ rex haberet,vt iuſſi fuerāt,illius poteſta — rex.
ti ſubiecerūt.Oneſicritus qui nō rerū Alexādri,ſed mirabilium potius ſcriptor fuit , ex his le- — Dracones.
gatis Macedones audiuiſſe prodidit,duos Dracones in Abiaſaris regno nutriti,quorum vnus
octoginta eſſet cubitorū,centum alter & viginti.Perhumane Abiaſaris legatos Alexāder ac-
cepit,fideq̨ firmata retro ad regē remiſſi ſunt.Miſit & ad Porū Alexāder,quem phama ſui no
minis ad deditionem compelli poſſe arbitrabat̃.Cleochares qui ad eum eſt miſſus,his cōditio-
nibus cum Poro pacem firmare eſt iuſſus,vt ille ſtipendiarius Macedonum eſſet, & Alexādro
venienti in finibus regni pacatus occurreret.Porus ſe ſtipēdiū neq̨ illi neq̨ alii penſurū reſpō-
dit.Alterū facturū libēter,vt in finibus regni Macedonē venientē exciperet,ita vt cū eo acie cō
greſſus,de regno & vita dimicaret.His Alexāder cōmotus,cōfeſtim ad Hidaſpē copias admo
uit.Quicqd terræ inter Hidaſpem & Aceſinem iacet,Poro p id tempus parebat,trecētis ferme
vrbibus frequens,& ſylua ppe Emodos montes,vnde cedrum,abietem,& pinum poſt victoriā
Macedo ad naualē vſum ſibi petiit.Peropportune īterea Barzētis & Gamaxus rex exiguæ In-
doꝝ partis q ſe Barzēti iūxerat cū.XXX.elephantis ad Alexādrū venit,nulla pte belli magis
hoſtiū opes valere credebant̃,q̃ eiuſmodi beluarū multitudine,nā & Porus qui vlteriorē Hida — Pori bellic⁹
ſpis ripā inſederat.XXX.milia peditū,quinq̨ elephātos & octoginta exaduerſo cōſtituerat,q — apparatus.

de induſtria iritati,horrẽdo ſtridore perſtringebãt aures Macedonũ. Ferebatur adhæc fluuius
præceps,ſubiectiſq; cautibus ſpumidus & violentus,ripis altiorib⁹ cohibit⁹,ſic quoq; quigẽtos
paſſus ab vtraq; ripa ad alterã patens.Erant inſulę q̃dã medio flumine,& ipſę ab Indis īſeſſæ.
Infeliciter Irritum circa earũ vnã certamẽ Alexãdro fuit,in quo Nicanor & Symachus Macedonũ prō-
Macedones ptiſſimi,hoſtiliũ teloꝝ multitudine cooperti perierũt.His cadẽtibus cęteri metu p̃cipitante in
pugnant. fluuiũ deſiluere,quos violẽtus amnis vorticoſo īpetu abſorpſit.Hic Macedo cõſilii inops ĩ oẽs
partes aĩm verſabat,contra Porus quia ab initio fortuna aſpiraſſet,exultare gaudio,certamq;
ſpem alere.Erat inſula extra cõſpectũ,pręcipua inter alias magnitudine, qua copias ĩ barbaros
trãſmittere Macedo cõſtituit,atq; ad hoſtiũ ocl'os ludibrio aliquo,ab eo q̃d vere parabaẽ,auer
tẽdos,Ptolemęũ iuſſit cũ parte exercit⁹ aliquanto dextera ripa fluminis diuerſũ adeq̃tare,ibiq;
alia atq; alia tanq̃ iã exercitũ traiecturũ tumultuoſe aſſimulare.Adhæc regiam cohortẽ,velut
in ſtatione eſſet,ante regiũ tabernaculũ,q̃d in hoſtiũ cõſpectu erat,ocioſe inambulare,Attalũq;
æq̃lẽ ſuũ,eodẽq; oris habitu atq; corpis,regio amictu cultũ,ĩ Pori & alioꝝ cõſpectu,q ĩ aduer
ſa ripa ſedebãt,ſępi⁹ obuerſari,velut nulla interim alia pręter illã,quã Ptolemęus moliri vide-
baẽ,ſuperãdi fluminis inireẽ ratio. Verterat ille iamdudũ in ſe hoſtẽ tumultu & clamore.Ale-
xander interea nubilũ & caliginoſum cælũ adeptus,ſilentio iubet naues,q̃ ad traiiciendũ para
tæ erant,ad deſtinatũ animo locũ cõtrahi,hic oĩm primus nauim ingreſſus maximã exercitus
partem in vlteriorẽ ripam,q̃ a nullo tenebaẽ,expoſuit:& iam ſuos in ordinẽ redegerat,quũ tre
pide Poro nũciaẽ citeriorẽ amnis ripã a Macedone teneri,ac breui quadrato agmine affuturũ.
Porifetocia Barbarus ad ea nihil territus,Hagã fratrẽ cũ quatuor milibus eq̃tũ,& centũ currib⁹ad pugnã
inſtructis,hoſtib⁹iubet occurrere,ſinguli currus duos ſagittarios habebãt,& totidẽ clypeatos,
cũ duobus aurigis.Interim denſus imber cælo effuſus,inutilẽ reddidit curruũ apparatũ,pau-
ciſſimis Macedonũ primo congreſſu obtritis,equi in voragines & lacunas ſuo īpetu acti curr⁹
cũ bellatoribus & aurigis ad terrã fuderũt.Alii clamore hoſtiũ cõſternati, in ſubiectũ amnem
p̃cipitauere curricula. Iam & Porus ipſe aderat,qui diſſipatos currus ĩtuitus,pximis amicorũ
diſtribuit elephãtos,hos ſagittarii & pedites ſeq̃banẽ.Simulacrũ Herculis huic agmini præfe-
Poti ſigna. rebaẽ,maximũ ad bellandũ incitamentũ, flagitiũ terrũ exiſtimari,ſiquis id ſignum in acie deſe
ruiſſet,capitale erat iis q illud in pugna amiſiſſent.Tintinabula pro tubis aures circũſonabãt,
ad quoꝝ cantũ bellatoꝝ aures demulcerenẽ.Macedonibus nõ beluarũ tantũ ſpecies, q̃bus ĩſue
ti erant congredi,ſed ipſius quoq; regis aſpectus fuit a principio formidoloſus,excedebat non
nihil Barbarus humanę ſtaturę modũ,vehebaturq; p̃grãdi elephãto,tãtũ inter beluas ſua emi
nente,quantũ rex ipſe inter alios Indos corporis pceritate p̃ſtabat,arma auro erant & argento
Alex.verba diſtincta. Terribilẽ agminis aſpectũ Alexãder intuitus,Video inq̃t par meo aĩo periculũ,cũ be
ſtiis & viris fortibus hodie dimicandũ,inde ad ſuos cõuerſus cũ ego inquit Ptolemęo Perdica
& Epheſtione comitatus in lęuũ hoſtiũ cornu impetũ fecero,videritiſq; regem medio pręlii ar
Stratage- dore verſantẽ,tũ Cenon noſtrũ dextrũ cornu repẽte ĩ hoſtẽ mittat,& turbatis Barbaroꝝ ordi
ma Alexan nibus inferat ſigna. Antigonus Leonatus & Tauron mediã eodẽ tpe aciẽ inuadant,haſtæ ſunt
dri. vobis longę & p̃ualidę,his beluarũ rectores deturbate,eaſq; rectorib⁹ excuſſis cõfodite, atq; in
ſuũ agmen p̃cipites agite,eſt id anceps auxilii genus,& in ſuos pernicioſius,q̃ in hoſtes ſęuit,ĩ
hos īperio,in illos metu & cõſternatione graſſaẽ. Tantum Macedo locutus,ſimulq; in aduer-
ſam aciẽ incurrit,mouet haud multo poſt vti iuſſus eſt Cenon. Macedonica Phalanx & ipſa ĩ
mediã aciẽ ferociter inuehiẽ.Iuſſeratq; ab initio Porus beluas in Macedonũ eq̃tes immitti,ſed
ſegnius illæ actæ,quũ ſua mole,tũ rectorũ ignauia,q̃ res ſpatiũ equitibus dedit,pugnę pri⁹ cõ-
ferendæ q̃ beluæ ĩ occurſu fuerint.Iuuit pluuius dies rẽ Macedonicã,ꝙ arcus q̃bus Barbarus
vulgo vtiẽ aſſiduo madore min⁹ ad pugnã habiles fuerẽ:turbaẽ itaq; ſtatim hoſtiũ acies,ita vt
neq; īperiũ exaudireẽ ab vllo,neq; p ſe q̃ſq̃ q̃d ad pugnã expediret,ſatis intelligeret.Alius itaq;
iungebat aciẽ,alius dirimebat,ſtabant plærīq; in veſtigio,conabanẽ alii Macedonẽ circũſiſtere.
Porus hos manu & capite īminẽs,alios voce in ordinẽ reuocabat. Verum vbi id fieri nõ poſſe
vidit,cũ eo hoĩm globo,quẽ circa ſe habuit,elephãtibus in aduerſum Macedonẽ actis prelium
capeſſit. Terruit beluarũ ſtridor Macedonũ equos,aĩal ad oĩa pauidũ,turbatiſq; equitum tur-
mis apta ſit fuga. Tum Alexander Agrianos & Thracas in elephãtos immittit,qui teloꝝ mul
titudine exaduerſo coniecta,eoꝝ īpetũ primo inhibuere,inde Phalanx audacius inuecta, mul-
Atrox cer- tis vulnerib⁹ in ſe beluas iritãt,ibi fœda ſtrages orta,Macedonũq; haud pauci ſũt a beluis ob-
tamen. triti.acerbũ & atrox ſpectaculũ erat,milites cũ totis armis pboſcide arreptos, ſuis rectorib⁹ a

belua trucidandos porrigi,anceps diu fuit certamen,quoad ſecuribꝰ in hunc vſum paratis be-
luarũ ſuffragines cœptę feriri,adhibitę & copides,eſt id falcati gladii genus,ad elephãtoꝝ ma-
nicas amputandas,atq; tũ demũ vulneribus affecti,rectoribꝰ aut ſęuiẽdo excuſſis,aut inuitis,
in ſuos ĩpetũ vertere:ibi Porus hoc quoq; ꝓſidio ſpoliatus a pluribꝰ petitus,momẽto tẽporis,
nouẽ vulnera a tergo & a pectore accepit,reſiſtebat tñ donec eum deficientẽ rector intuitus be-
luã qua ſedebat in fugã vertit.Concitat in eum fugientẽ Bucephalam Alexander,ſed bellator
equus pluribus confoſſus vulneribꝰ ꝓcubuit,rege magis depoſito q̃ effuſo.Mittit Alexãder dũ
equũ mutat,Taxilis regis fratrẽ,q Porum ad deditionẽ hortaret̃.cuius voce audita Porus,etſi
viribus iã magna ex parte effœtis,cõuerſus tamen in illũ,Agnoſco inquit fratrẽ Taxilis ſui re-
gni ꝓditorẽ,atq; cũ his arrepto telo,qđ vnicũ ſupererat,Barbari pectus transfixit,inde repetito
curſu quũ iã belua & vulneribus & labore deficeret,a fuga deſtitit,obiectiſq; venienti hoſti pe-
ditibꝰ,q̃bus ſtipatus erat,prælium paululũ inſtaurauit,iam enĩ Alexãder recenti equo vſus ad-
erat.Cadunt hic quoq; momẽto tp̃is haud pauci,donec Porus aliis vulneribus ſuper alia acce-
ptis,ad terrã defluxit,rector ſua ſponte regẽ corpus acclinaſſe arbitratus,ſtatuit elephantũ in
genua,id intuiti ꝑdites,& ipſi pugnã remittũt,circũſiſtunt Macedones regiũ corpus ſpoliãdi
ſtudio,tũ belua iterum ſæuiens,hoſtẽ procul diſtinebat,leuatũq; humo regem proboſcide ſuo
tergo ĩpoſuit.Sed hæc quoq; telis cooperta cõcidit.Regẽ vehiculo exceptũ ira eſt Alexãder al-
locutus.Quod malũ inquit,q̃ te infelix Pore tenuit amẽtia,vt cognitą rerũ a me geſtarũ pha-
ma fortunã belli malueris,q̃ noſtrã amicitiã experiri,ꝓſertim quũ q̃ clemens eſſem Taxilis for-
tuna te docere potuiſſet!Tũ Porus attollẽs paululũ oculos,neminẽ inquit mortaliũ me felicio-
rẽ arbitrabar,ſiquidẽ meas nouerã vires,nondũ tuas expertus,nũc te fortiorẽ eſſe pugnæ huiꝰ
docuit euẽtus.Rogatus qd victorẽ ſtatuere oportere arbitraret̃,qđ hic dies inquit ſuadet, quo
expertus es,q̃ caduca ſit humana felicitas.Plus monẽdo Barbarus ꝓfecit,q̃ ſi vitã ꝓcatus eſſet.
Alexander magnitudinẽ animi in hoſte miratus,nõ ſolũ ſeruauit,ſed ĩ magno etiã honore ha-
buit.Eũ vtiq; diligẽter curatũ,in amicoꝝ numerũ aſciuit,aſcitum maiore q̃ antea tenuerat,re-
gno donauit.Mox inclyta victoria lętus,primũ oĩm milites ꝑ cõcione laudauit,pollicitus fore
vt nõ multo poſt oẽs,gẽmis,margaritis,auro,ebore abũdarẽt. Inde ſingulos copiarũ duces,au-
rea corona,& mille aureis nũmis donat.Cęteris ꝑ cuiuſq; meritis,ſuus eſt honos redditꝰ.Cir-
ca flumen vrbes duas cõdidit.Nicẽã vnam ab inſigni victoria.Alteram quã a noĩe equi in pu-
gna amiſſi Bucephaliã appellauit.Plures tñ tradiderũt equũ nõ ſtatim abſumptũ,ſed poſt lon-
gã vulnerũ curationẽ.Oneſicritus eum ſenio & labore cõfectũ prodidit.eius morte qđ ſatis cõ-
ſtat,vehementer indoluit Alexãder,amicũ & familiarẽ ſibi ademptũ ratꝰ.Proximis inde nemo-
ribus ad naualẽ vſum iuſſit ingentẽ materiã parari.Rhinocerotes in locis vagari dicunt̃. Aĩal
buxei coloris,vno in naribus cornu.Hoſtis elephãto natura q̃ſitus,cornu ad ſaxa prius limato
ſe pugnę cõparat.Lõgitudo corporis nõ minor huic q̃ elephãto.Crura multo breuiora.Motis
ab Hidaſpe caſtris ad interiora Indię eſt itũ,ductuſq; interim exercitꝰ ꝑ ſyluas ſtupẽdę ꝓcerita-
tis,mira inſbi cæli tẽperies,& loca fontibus irrigua,ſerpentiũq; vis ingens auri fulgorẽ redden-
tiũ,virus haud vllum magis noxiũ,ictum præſens mors ſequebat̃,donec ab locorum indigenis
ſit remediũ commonſtratum.Per deſerta dein loca ad Hiarotim eſt flumẽ ventũ,iunctum erat
amni opacum nemus,ſylueſtriũ pauonũ multitudine frequens,vrbs regionis caput non muro
ſolũ,ſed palude etiã cingebat̃.Hęc vbi oppugnari cœpta eſt,oppidani nouo genere pugnę iun-
ctis inter ſe curribus,Macedonẽ excipiunt,ſed nullo momento victi, & intra mœnia compulſi,
quia iã ſcalę cœperant mœnibus admoueri,palude ſubito traiecta,multi vrbem reliquerunt,cę-
teri ab hoſte oppſſi cũ patria hoſtiliter vexati ſũt. Caſtra mox ad aliam vrbẽ tranſlata , totius
gentis caput,quo incolarũ fuga incliuauerat.Hic quũ duarũ factionum alii alio rem traherent
dũ orta inter eos ſeditione,nihil medium conſulitur,per eos qui erãt deditionis faciũdę autho-
res,patefacta repẽte porta Macedo vrbe potitus cędę abſtinuit,venia oĩbus data.Cõciliauit ea
res Alexãdro magnã clemẽtię phamã,quo cõtigit,vt breui pleræq; ciuitates nõ ignobiles ĩ fi-
dẽ venerint.Itũ inde in Cathęã Sophitis regionẽ gentem ſapientia optimiſq; inſtitutis ĩter In-
dos ꝓſtantem.Liberi ab ineunte ætate nõ parentũ arbitrio tollunt̃, ſed eoꝝ quibus id negociũ
publice iniungit̃,tenerorũ infantium illi habitum inſpiciunt,ac ſiqui ſegnes ab initio,aut par-
te aliqua corporis debiles dep̃henduut̃,necari iubent.Cõnubia nõ opibus & nobilitate, ſed for-
mæ ꝓſtantia conciliãt inter ſe,liberorũ magis q̃ voluptatis cauſa.Strabo author eſt vxores hic
cũ viris vita defunctis cremari.Sophites tũ late in ea terra imperabat,regia vrbs quũ Macedo

Copis.

Bucephalas ĩefficit Pori facinꝰ.

Mirum in elephanto.

Verba Pori ad Alexandrum.

Bucephalia vrbs.

Rhinoceros.

Pauones ſylueſtres. Alexandri ſucceſſus.

Cathæa regio. Gentis inſtitutum.

copias admonuiſſet,nullū habuit in muris pſidium,nullas pro portis ſtationes,id ſecū miratus Alexander,anceps nō nihil ſtetit inter ſpem deſertæ vrbis & metū inſidiarū:ſed quū rex & alii

Sophitis regis cultus. ſtarent in ea admiratione deffixi,portis repente patefactis,Sophites cū duobus filiis multū īter alios eminens(Oneſicritus pulcherrimū forma ibi regē creari ꝓdidit)ad Alexādrū cū magno comitatu venit.Erat illi veſtis auro & purpura diſtincta,aureis ſoleis inſeruerat gemmas,brachia & lacerti margaritis nitebāt,ex auribꝰ inſigni cādore lapilli ſuſpēſi.Aureū illi ſceptrū berillis diſtīctū,quo Macedoni tradito,ꝓcatus eſt,vt ſe,liberos,oēmq; gētē ſuā in fidē acciperet,nec

Mira de canibus. rex eſt eam deditionē aſpernatus.Curtius tradidit canes hic ſine latratu feras īſectari,ꝓcipueq; leonibus eſſe īfeſtos.Admouit id ſpectaculū regis & Macedonū oculis Sophites,obiecto Leone duobus canibus breue fuit certamen,beluaq; cōfeſtim exanimis iacuit:tāta illis cōſcīſſdæ feræ auiditas,vt ne crure qdē canis regis iuſſu reſecto a tenaciſſimo morſu diuelli potuerit.Sed fides rei huius ſit apud eos,qbus curę fuit id literarū monumētis tradere.Nec minus a fide abhorret,ꝙ Albanoꝝ regē eidē Alexādro canē dono miſiſſe aiūt inuſitatę magnitudinis,cuiꝰ ſpecie Macedo delectatꝰ,vrſum illi primo obiecerit,quē ꝑ cōtēptū intuitꝰ,nō modo nō allatrauit,ſed īmobilis etiā iacuit,iuſſit rex aprū ꝓferri,nouiſſime & damam.his quoq; nihilo magis ſollicitatꝰ quū pari cōtēptu adhuc hęreret,offenſus ea corpis ſegnitie iracūdus īperator,canē generoſi alioq; ſpūs occidi īperat.Nūciauit id phama muneris authori,cōfeſtimq; alterū illi miſit pari magnitudine,addidit & preces,ne canis ferociā in paruis,vt fecerat,experiret̄,ſed in leone aut in elephanto,duos fuiſſe ſibi eiuſmodi canes,hoc q reliquus eſſet interēpto,fore p̄terea nullū:nec Macedo diſtulit rem ꝑiclitari,leonēq; protinus vidit ab eo ꝓſtratū,elephātus dein ꝑductus,haud alio magis ſpectaculo rex lętatus dicit̄,inhorruit canis toto corpe belua inſpecta,inde latratu intonuit,atq; in ceruicē aſſultans,artifici dimicatione,hinc atq; illīc beſtiā infeſtate,donec aſſidua rotatū vertigine,terra grauiter eius caſu cōcuſſa,ſolo afflixit. Sed ego neq; ꝓ

Indi magnitudo. veris hæc affirmāda dixerim,neq; qm̄ ſunt ab aliis tradita,ꝓ vanis repudiāda.Alexāder regno Sophiti reſtituto ad Hypanim fluuiū ꝓceſſit,hic poſtremus eſt oīm fluuiorū,qui Indum ingrediunt̄,qui quindecim numero tradūtur,qbus infuſis tantū auget̄,vt ad centum ſtadia,vt quidā memorāt,ab vna ripa ad alterā late pateat.Indus(vt qui verecūdius hæc tradiderūt dicūt) quinquaginta duobus oſtiis in Eoum mare euoluit̄,mille ſtadiis vt Ariſtobolus,vt Nearchus

Vrbiū frequentia. mille & octingentis inter ſe diſtantibꝰ.Regio quæ inter Hidaſpem & Hypanim iacet,nouē habet gentes,quarū ciuitates qnq; milia numero tradunt̄,neq; vlla Co Meropide minor.Alexandro ad Hypanim tēdēti Phegelis Sophiti regno finitimus cū donis occurrit,eo in fidē recepto triduo poſt Macedo Hypanim ſuperaturus, Phegelem percōtatur,ecquęnam terræ eſſent vltra

Gangaridū opes. fluuiū.Docet ille.XI.dierū trās Hypanim ſolitudines eſſe,excipere inde Gangē oīm Indiæ fluuioꝝ maximū.Gangaridāq; vlteriorē ripā eſſe,& Pharraſiorū,quorū rex eſſet Grammē,eſſe illi in armis.CC.milia peditū,&.XX.eqtū,duo milia quadrigarū,& qđ ꝓcipue timori acceſſit,tria milia elephantorū.Incredibilia hęc primo regi videri,ex Poro inde quē ſecū habebat,vera oīa eſſe cognouit,tātū adiicere ad metū eleuādū,vltimę ſortis hoīem ibi regnū obtinere,opificis filiū,qui in diem ſordido quęſtu famem ꝓpulſare conſueſſet.Cęterū præſtātia formę conciliatū reginæ,primo rege per inſidias īterfecto,mox regno tutelę noīe recepto,regiis quoq; pueris crudeliter necatis,regnū occupaſſe,ab eoq; Grāmē procreatū vilem, ſuiſq; ob ingenii ſordē popularibus inuiſū,paternę fortunę magis ꝗ ſuę memorē.Pori affirmatio varie affecit Macedonis animū,regē & beluas aſpernari,contra locoꝝ ſitum & vim fluminis extimeſcere,nec interim ſatis ſcire,ꝗ animati eſſent milites,ad ſe in vltimas terras ſequendū,nam poſt ꝓliū ad Hidaſpem cū Poro cōmiſſum multo remiſſiores erant Macedones facti ad extrema ꝓlia tentāda. Nō erat igitur militibus,qui & regi animus,hic cupiditate glorię accenſus,ac totius orbis imperiū mēte cōplexus,videri ſibi in primordio ſuoꝝ operū adhuc ſtare. Cōtra illi labore feſſi lōginquā finire militiā optabāt.Et iam multi ſenes ſub pellibus facti,ad extrema terrarū ꝑ labores & pericula traducti,militiā nihil obſcure detrectabāt.Periclitaturus itaq; rex ſuoꝝ aīos,ꝑ

Alexandri hortatio ad milites. concione,ita eſt exercitū allocutus,vt multo minora eſſe cōtenderet,ꝗ de iis Indis accepiſſent,ꝗ trans Gangem incolerēt,ꝗ vulgo phama ferrent̄,ſic pugnę ad Granicū cōmiſſę magis arduā expectationē,ꝗ opus fuiſſe,ſic Cilicię fauces,ſic Meſopotamię campi,Tygris,Euphrates,& Hidaſpes maiores ingr animo occurrebāt,ꝗ poſtea ſubigēdo viſi eēnt.Tacere ſe numeroſos hoſtium exercitꝰ,& beluarū greges,quos vincendo expti eſſent maiori incōmodo ſuis ꝗ Macedonibus fuiſſe.Nec Gāgis latitudinē extimeſcēdā,ꝗ quo latius flueret,eo mitius. Nec multum re-

ferte aiebat,an tria milia Elephantorũ eſſent,vt falſis rumorib⁹ ferret̃,an quot ad Hidaſpen cum
Poro nuper fuiſſent,cũ vno aut altero cõſternato,totũ agmẽ in ſuarũ partiũ ꝑniciẽ rueret,nec ꝙ
CC.milia peditũ,&.XX.equitũ aduerſam ripam inſiderẽt,ſi cũ longe maiorib⁹ copiis, ſępius ac
proſpere ſemꝑ cõflixiſſent,adeſſe pręterea Bactrianos auxiliares,Scythas,Dracas,Sogdianos,qui
haud antea affuiſſent,etſi ipſe ſuorũ Macedonũ manus,nõ Barbarorũ intueret̃,cũ quib⁹ quoti-
es in acie ſtaturus eſſet,nõ paucitatis ſuę,non hoſtiũ multitudinis,ſe memorẽ futurũ. Adhiberẽt
modo animos alacritatis & fiducię plenos,quãdo nõ in limine ſuorũ laborũ, ſed in exitu atq; eo
ipſo minime pœnitẽdo ſtarent,vincẽdo ad extremũ terrarũ ꝑueniſſe,terrarũ oĩm victores domũ
reuerſuros,ſi paululũ adhuc niti vellent,nec malos agricolas imitarent̃,qui maturas fruges ꝑ in
ertiã e manibus labi paterent̃,maiora eſſe periculis ꝓmia,diuitem & imbellem regionẽ eſſe, crede
rent ſe ad ꝓdam & gloriam,nõ ad ꝓlium duci,dignos eſſe,qui talibus ſpoliis q̃bus littus illud abũ
daret,honuſti in patriã redirẽt,dignos qui nihil inexpertũ,nihil metu omiſſum relinquerẽt. Ro-
gare obteſtariq; ꝑ eximiã ipſoꝝ gloriã qua humanũ faſtigiũ excederẽt.ꝓ ſua in ſingulos,omniũq;
in ſe merita,q̃bus inuicti contenderẽt,ne ſe alumnũ & commilitonẽ(ne regem diceret) humana-
rum rerũ terminos adeuntẽ deſererẽt,cętera imperaſſe ſe,illud vnũ a ſuis precibus contendere, q̃
niſi in ſuis manibus palmã infringerẽt,Herculis & Liberi patris(abeſſet verbo inuidia)breui glo
riam eſſet æquaturus.Nullus ad ea verba ſecut⁹ eſt militaris clamor,quin oculis ad terrã defixis Mœſtũ mi-
mœſtum milites ſilentiũ tenuere.Tum ille,vbi eſt inquit milites clamor ille veſtrę alacritatis in- litũ ſilẽtiũ.
dex?vbi ille meorũ Macedonũ vultus?quid ſurdas pulſo aures?iam i ſolitudine mihi eſſe videor:
quid nemo reſpõdet?neget ſaltem aliquis,ſed eſto ſolus ire ꝑſeuerabo, obiicere me fluminibus &
beluis illis,quas ꝓhorreſcitis,inueniã qui deſertũ ſequant̃ . Non ſequent̃ Alexandrũ Macedones,
At Scythę & Bactriani ſequi volent,mori ꝓſtat q̃ imperiũ precibus mercari. Ite duces domũ. Ite
deſerto rege ouantes.Ego hic deſperatæ a vobis victorię,aut certę mortis locũ inueniã.Stabat ad
huc immota concio,lachrymis vbertim manãtibus,donec Pœnus,ſic eñ ſcriptũ reperio apđ eos
quos ſequimur,ſed Pœonus libẽtius legerim,tacito militũ conſenſu,paucis eſt regem affat⁹,qui- Pœni reſpõ
bus oſtendit paratos eſſe Macedonas regẽ & imperatorẽ ſuum ꝑ æqua & iniqua ſeq,cęterũ reſpi ſum ad Ale
ceret ipſe ſuorũ ora,atq; habitũ corporis,trunca iam debilitata vulneribus membra,cicatricibus xandrum.
reliquũ corpus deformatum. Nihil ꝓter militię nomen Macedonibus ſupereſſe,nõ vires,nõ cultũ
deniq; patriũ,oĩa mutata,iam vulgo Perſico cultu Macedones vti,quia Macedonicus tam ꝓcul
deferri nõ poſſit,in eas terras ventum,vnde ſi veteranus miſſus fiat,vix tantũ vitę ſupereſit, vt in
patriã redire poſſit,pateret̃ veteranorũ corpora maiorũ ſepulcris iferri,miſereret̃ eoꝝ ſenectę,par
ceret illoꝝ infirmitati,ꝑ quos clariſſimã adeptus eſſet victoriã,nec ꝓgeret,dum laudum cupidita
tem ſectaret̃,florẽtiſſimi olim exercitus reliquias Indiæ beluis laniandas obiicere,aut abſorbẽdas
fluminibus,parceret ſibiipſi,nec fortunam ſuã nimis onerando fatigaret.Q; ſi in India bellare ad
huc vellet,flecteret ſaltẽ ad Oceanum curſum,maximã eius terrę partẽ,quę ad Eoum mare expo
ſita eſſet,ipſius armis adhuc eſſe intactã,nec circuitu peteret gloriã,quę ad manus poſita eſſet,il-
luc potius belli impetum flecteret,vnde nõ minor victoria,cęterum longe tutior expectati poſſet:
Quod ad milites attineret,neminẽ nõ Macedonũ libẽter iturũ,quo ipſius fortuna duceret,modo
& ſalutis & breuioris militię ſpes aliqua,effœto iam ætate & vulnerib⁹ militi,in futurũ oſtẽdere
tur:Excepit militaris clamor Pœni ſermonẽ,fletuſq; & miſerabilis cõploratio orta , regem & pa-
trem appellantiũ.Circũſtabãt ex ſenioribus plęriq; veniã ętati implorãtes.Huiuſmodi cõſenſu vi
ctus Alexãder,quia nec caſtigare obſtinatos poterat,nec iratos mitigare,amẽti ſimilis,ex cõcione
ſe in regiã ꝓripuit,eaq; clauſa biduũ mitigãdę irę indulſit. Poſtremo in publicũ egreſſus ex qua- Arę Alexã
drato lapide duodecim erexit aras,monumẽtũ ſuę expeditionis in omne ęuum, caſtrorũq; metas dri.
latius ꝓpagari iuſſit,vt vel molitiones ipſę hoſtibus terrori eſſent,maiorq; ſuarũ rerum in poſte
rum maneret phama.Quin & arma aliquãto ampliora q̃ milites geſtarẽt relinqui iuſſit, & fręna
multo grãdiora,vt maiorẽ ſui admirationẽ apđ locorũ idigenas relinqueret.Inde ab Hypane ad
Aceſinẽ amnẽ,q Pori regis terminus erat,ad ortũ ſolis reuerſus,mille nauiũ claſſe Pori & Taxilis
opera ad tẽpus inſtructa,elephãtos cũ impedimẽtis ꝓpter amnẽ ſequi iuſſis,ipſe cũ toto exercitu, Sobi.
ſecũdo fluuio delatus ad confluentẽ Hidaſpis & Aceſinis in Soborũ regionẽ copias expoſuit.Hi
maiores ſuos ex Herculis comitatu fuiſſe memorabãt,ægros olim ab ipſo heroe,quũ Indiã circui Populi ex
ret his locis relictos,ferinis pellibus in argumẽtũ rei amiciebant̃,clauas ꝓ telo habẽtes. Sexagita comitatu
milia Barbarorũ ripam obtinebãt,q̃bus in fugã actis,aliquot eorũ vrbes Macedo vi cepit,vna ho Herculis.
ſte a mœnibus repulſo,aliquãdiu ꝓtulit obſidionẽ.Eam quũ Macedo obſidere ꝑſeueraſſet, deſpe

tatis rebus oppidani incenderūt,ſeq; cū liberis & vxoribus in medios ignes,velut grauiora ab ho
ſte expectāda eſſent,ꝓcipitarunt.Nec ꝓcul Inde Hidaſpes & Aceſines Hidaſpi a meridie īfuſus,cū
Hidaſpis & Indicōfluēs
Indo confluunt.Quę flumina tantos ſuo congreſſu cient fluctus,tanta vadatim oblimatio,vt ve
lut irato mari vaſte cōcitenť,vnde magno cum ꝑiculo eo fluminum cōgreſſu laboratū,vt duobꝰ
nauigiis abſorptis,regia quoq; nauis tam ꝓxime ꝑiculum adierit,vt Alexāder poſitis veſtibꝰ,ſe
ſe velut naufragus expediuerit.Cęterū remotū pulſu euerberati fluctus ceſſerūt.Statuit ibi Ale
xander in ripis aras ꝑfluuiorū numero,inde in Sādracas & Mallos eſt ventū.Trogus Ambros&
Sycumbros vocat,idē author eſt ipſam gentē ad.LXXX.milia hoim in armis habuiſſe.Curtius
minorem poſuit numerū,ſed quantęcūq; tū illis copię fuere,ex eo ingentes fuiſſe ſuſpicari libet,ꝙ
Macedones hic quoq; multa de regis ꝑtinacia queſti,pene militiam detrectarint. Placatus tamen
precibus & hortatione exercitus ſub primā lucem eſt hoſtibus admotus.Barbari dubiū metu an
ſeditione inter eos orta in ꝓximos montes,non expectato vt ꝓlium iniret, diſſipata multitudine
Alex. victoria aduerſꝰ Sandracas.
fuga cōceſſerūt.Alexāder hoſtiū impedimētis potitus,ad Mallorꝫ oppidū ſcalas admoueri iubet.
Curtius Sandracarū nō Mallorū id fuiſſe ſcribit,Demophōte vate fruſtra clamitante , vt incœ
pto abſtineret,ꝑiculū ingens ipſius vitę imminere.Hic cęteris cunctātibꝰ oīm primꝰ ī muros eua
ſit:Stabat vndiq; telis expoſitus,multaq; interim e ꝓximis turribꝰ cadētia excipiebat tela, quum
ſcalis feſtinantiū pondere diffractis,omni ſuorū auxilio deſtitutꝰ,nō nihil vim cadentiū telorum
ꝑtulit:inde ſuis hortātibus,vt ſeſe e murorū faſtigio,ſaltu ad terrā demitteret, excepturos ſe eū
ruentē ſuo cōplexu,ac ſtatim ꝓtecturos,nō ſolū nō id fecit,ſed facinus auſus eſt incredibile,mul
Alex. periculū in Mallis
toq; ad phamā temeritatis ꝗ ad glorię inſignꝰ,in vrbē hoſtiū plenā ꝓcipiti ſaltu deſiluit,potuiſ
ſet viuus opprimi,nō modo interimi,niſi hoſtiū ſegnitia,aut fortuna potius eū ſolo afflictū ꝓte
xiſſet.Ipſe confeſtim in pedes erectus,vibrans gladium clypeū hoſtibus obiecit,ſaluti fuit arboris
ſtipes,cui inhęrens hoſtē a fronte diſtinebat,perfregerant galeā ſaxa e muris cōiecta,ęgreq; vim
telorum excipiebat,multo labore feſſus,& iam genu ſubnixus pugnabat,quū corpꝰ ſuſtinere nō
poſſet,tum duo ꝓpius accedere auſi vnus poſt alterū ab eo letali vulnere excepti,concidūt, trāſ
figitur interim ſagitta duorum cubitorum qualibus Indi vtunť,paululū ſupra dextrū latus,quo
vulnere afflictus,magna vi ſanguinis cōtinuo effuſa,moribūdo ſimilis remiſit arma, qui vulnus
intulerat,velut voti cōpos eo occurrit,vt cadentē ſpoliaret,ipſe vt hoſtem corpori manū iniicere
ſenſit,vltimi dedecoris indignitate cōmotus,linquentē animū reuocans,nudum hoſtis latus ſub
iecto mucrone hauſit,iacebant circa regē tria cadauera,Barbaris ſtupētibus,altera manu ramos
arboris apprehēdit,atq; ita ſubnixus,quū ſe paululū alleuaſſet,cōtinuo ī genua recidit,ac ſic vix
compos mentis vitam tueri: Affuit interim Peuceſtes,mox Timeus,inde Leonatus & Ariſtonius
qui hoſtibus muro deturbatis ꝑ media tela eo aduolarunt,hi obiectis ante regem clypeis Barba
rorum impetum ſuſtinent,ſed quum miles adhuc ceſſaret, Timeo & Peuceſte cadentibus, duo re
liqui grauiter vulnerati,vix a rege hoſtē diſtinebāt,tum Macedones rabie accenſi(rumor erat re
Falſus rumor Regii interitus.
gem cecidiſſe)dolabris muros haud vno loco ſubruūt,inde ꝑ oppidum cū cęde euagati obuium
quenq; vt regis interfectorē cupide obtruncāt.Alexander in caſtra relatus, inſpecto a Critobolo
vulnere quum ſectione opus eſſe appareret,ꝗa hamos haberet ferrum , timiduſq; ille manus ad
moueret,quid inqͭ rex cūctaris!quin me vel moriturum hoc dolore liberas!an times ne meæ ſias
mortis reus,quū inſanabile ſit vulnus!Patefacta igitur plaga,quū larga vis ſanguinis effluxiſſet,
caligine oculis oborta,velut exanimis aliquādiu iacuit,donec cōploratiōe circa illū orta,ad ſe re
diit.Iam rumor exierat in barbaros extinctū eſſe regem,ad quā phamā redarguēdā,ſeptimo poſt
die,vulnere nondū curato,in conſpectū militum venit.Hinc Polypercōte cū cętero exercitu Ba
byloniam,vt Trogus ſcribit,miſſo,ipſe cū lectiſſima copiarū manu,ſecundo flumine in regionem
ab incolis nuper belli metu deſertam,cęterū frugum & pecoris abūdantē,delatus,aliquot ibi dies
velut in pacato habuit caſtra.Rogari interim a primoribus Macedonū,vt in bellicis negociis ob
eundis iā inde cautius ageret,ſuāq; cuſtodiret vitā,ne militaria munera temere capeſſendo, pul
cherrimā victoriā,ducis interitu deformaret.Obſcura bella īquiūt & ignobiles pugnas nobis de
poſcimus,tu te ad ea pericula reſerua,quę tuā magnitudinē capiūt,gloria ex ſordido hoſte quę
ſita cito oboleſcit,ꝗbus rex pauca ſubiiciēs,Ego ait viri fortes,nō ꝗtaris,ſed glorię magnitudine,
Alex. verba de ſeipſo.
vitā metior.Ecce annos octo &.XX.natus magnā orbis partē adeptus,videor ne vobis in augē
da gloria,cui vni me ſemel deuoui,honeſte ceſſare poſſe!Sed cur videar!ego vbicūq; pugnauero
in theatro terrarū orbis me eē exiſtimabo,nobilitabo ignobilia loca,aperiā cūctis gētibus terras,
quas lōge natura ſubmouerat.In his opibꝰ extīgui,ſi ita ſors ferat,pulchrū & laudabile arbitror

ea ſum ſtirpe pcreatus,vt nõ tã longã vitã,ꝙ nominis immortalitatẽ optare debeã. Vos ite & me
ab inteſtina fraude & domeſticorum inſidiis cuſtodite.Philippus pater tutior ĩ acie,ꝙ in theatro
fuit.Et rex ſuos hęc voluit curare.Interea legati duarũ gẽtiũ,quas nuper oppugnare cœpat, ad — Luxus rega
eũ venere,deditionẽ facturi.CCC.erãt equites,quos Macedo ſplẽdidiſſimo accepit cõuiuio, cẽtũ — lis.
lectis auro & purpura modico inter ſe ſpatio ĩſtratis. Intererat epulis Dioxippus Atheniẽſis pu- — Dioxippus.
gil nobilis,regi ob virium pſtantiã haud mediocriter charus.Hunc velut regii cõuiuii ſaginę ad
dictum,Horatas Macedo maledictis inſectabat̃,adeoq; liuori indulgẽs,vt nõ contentus conuicio — Singulare
ad ſingulare etiã certamen puocaret,nec Dioxippus pugnam detrectauit.Poſtridie, rege & lega — certamen.
tis ſpectãtibus,pceſſit Macedo accinctus gladio,in lęua lanceam habens & aureum clypeũ,dexte
ra leuiorẽ haſtam quã Macedones Sariſſam vocant.Dioxippus coronat⁹ atq; oleo nitẽs,hac ma-
nu puniciũ gerens amiculũ,altera pgrandẽ & nodoſum ſtipitẽ,ſeſe in cõſpectum dedit.Iniquũ ab
initio certamẽ oĩbus viſum.Nemo nõ Dioxippũ augurari ſua temeritate piturũ.Contorſit itaq;
in eum ſub primũ cõgreſſum Sariſſam Macedo,qua ille paululũ declinata,priuſꝙ lanceã ex læua
in dexterã transferret,eũ Dioxippus occupat,haſtaq; ſtipitis ictu pfracta,gladium exetere conan
tem amplectit̃,nodoq; cruris implicitũ,pualidus pugil grauiter ad terrã reſupinat, ferroq; e ma-
nibus extorto,iacẽti ſtipitẽ intẽtat,nec vltra in puocatorẽ regis interuẽtu ſęuit.Ipſe paucis dieb⁹
eadẽ inſectatione in ſuſpitionẽ deuocat⁹,ꝙ aureũ poculũ ex triclinio furto ſubtraxiſſet, tã fœdæ — Indorũ mu
calũnię impatiens,datis prius ad regẽ literis,ꝗbus crimẽ purgaret,ſibi manum intulit.Legati pau — nera.
cis dieb⁹ reuerſi,mille &.XXX.quadriiugos curr⁹ regi dono adduxerũt,mille ſcuta indica,& cã
didi ferri centũ talẽta,Cicures leones adhęc inuſitatę magnitudinis,& cũ his Tygres,lacertarũ-
ꝙ ingentiũ pelles,ac teſtudinũ putamina.Mota deinde caſtra.Cęterũ quũ tota Indi fluminis vaſti — Alexandria
tas nauiũ magnitudine operiret̃,territi paſſim locorũ accolę,vltro deditionẽ fecere.Cõdita ẽ hoc — indiæ.
tractu vrbs quã rex a ſuo noĩe Alexãdriã vocauit.Muſicanos inde & Pręſtos,vtrãq; gẽtẽ inter In-
dos nõ ignobilẽ,Macedo ſubegit.Eſt & Sabi regis terra hinc hoſtiliter inita, regia vrbs cunicu-
lo capta,fuitq; ea res miraculo Indis militariũ operũ ignaris,ꝙ armati,media vrbe,velut terra ge — Sami regnũ
niti tepẽte extitiſſent.Petiit Sami regnũ quatriduo poſt Alexander, hoſteſq; inſidiis exceptos ad
quingẽtos cecidit,mille & ampli⁹ cepit,alii metu in vrbẽ cõiecti,ferrũ veneno tinxerũt.Multi ma
cedonũ ea oppugnatione ſaucii extincti ſunt,periiſſet & Ptolemęus,q poſtea in Ægypto regnauit — Hęrba ſalu
accepto vulnere,niſi p quietem hęrba regi demõſtrata eſſet,quo remedio ille ſeruat⁹ eſt,ſeruati & — bris Alexã-
cũ eo multi.Phama erat Ptolemęũ Philippo genitũ,eius pellice natũ ſatis cõſtabat.Draco in ſom — dro p quie-
nis Alexãdro inſpect⁹,eã hęrbã ore geſtans,remediũ ſibi nocturna illa imagine cõmõſtrari rex ar — tẽ mõſtrata.
bitrat⁹,hęrbã ſtudio cõquiſitã ac reptã potioni diluit,vt Trogus ſcribit,dilutã Ptolemęo & aliis
pſens remedium obtulit.Idem author eſt,in Muſicanis id accidiſſe.Curtius,q in Sami regno hęc
geſta arbitrat⁹ eſt,foliũ ait vulneri applicitũ.Barbari pſenti ſpe fruſtrati,vrbem dedunt.Pathalia
gens q ab his prima fuit,hoſtibus regione relicta,in altos & deuios montes cũ Mœri rege ad rẽ-
pus cõceſſit.Eorũ terrã populatus Alexãder,opulẽtaq; inde pda abacta, ad inſulã medio flumine
ſitã admota eſt claſſis.Hic duces fluuialis nauigationis incautius aſſeruatos Macedo amiſit. Iuſ
ſi nihilo ſecius gubernatores vlterius tẽdere,locorũ quidẽ & gentiũ ignari,& iã pgreſſa claſſis ad
quadringẽta ſtadia ſine ducibus,quũ maris aura cœpta eſt ſentiri,capti ĩde circa fluuiũ agreſtiũ
quidã,ac rogati,quantũ adhuc a mari diſtarẽt,reſpõderunt ſe nõ habere qd de mari dicerẽt,igno
tam ſibi tẽ,verũ ſcire ſe ad triũ dierũ nauigationẽ,vaſtitatẽ immẽſam ſalſarũ aquarũ iacere,ꝗbus
verbis Oceanũ ſignificari nulli dubiũ fuit,triduo inde pſeuerarũ.Tum mare fluuio mixtũ ſenti
ri cœptũ,claſſeq; ad primã inſulã appulſa,res noua,& tum primũ viſa valde Macedonas pculit.
Subitus Oceani æſtus,oẽm terrę cõſpectũ oculis ademit,magnoq; impetu nõ aliter ꝙ torrẽtis ali — Oceani ęſt⁹.
cuius transuerſę naues,quo ſe milites tumultuoſe receperant,agebantur.Rei igitur ignari (nam
Oceani natura nondum cuiꝙ eorũ erat nota) a tertia diei hora ad meridiem iactati,inde vbi dies
inclinare cœpit,variante vice,modico tẽporis ſpatio naues ĩ ſicca tellure ſtatuunt̃,aliæ alio ſtatu-
vt varia erat terræ facies,in qua quiſq; erat ab æſtu deſtitutus,hæ in prorã,illę in puppim, alię in
latus pcumbẽtes,ibi fœda colluctatio orta,metuſq; ingens omniũ animos occupat,ſed aquis ſub
noctẽ alternãtibus,vbi rurſus oĩa ſibi fluctus vendicare viſus eſt,ſublato metu intelligere cœpe-
runt Oceani eam viciſſitudinẽ eſſe.Alexãder cũ paucis nauigiis ad oſtiũ fluminis progreſſus, ad
CCCC.ſtadia in altũ enauigauit,ac tum demũ factus voti compos ſacrificio vndarũ & locorum
diis facto,ad claſſem reuerſus eſt.Aduerſoq; deinceps fluuio nonnihil ſubuectus, Leonatũ pmiſit
qui paſſim puteos effoderet, qua exercitũ ductur⁹ eſſet:Erat plurimũ regio ſiticuloſa.Nearchoq;

& Oneſicrito iuſſis cũ robore nauiũ Oceani oram vſqꝫ ad Euphratis oſtia circuire, ipſe reliquum
hyemis circa Indi ripas egit, qbꝰ locis aliquot ſunt ab eo vrbes cõditę, & in his vna Barce noĩe vt
Trogus ſcribit, mox ad prima veris ſigna ſtatiuis egreſſus nonis caſtris in Aboridon regionẽ ve-
nit. Hinc populis vltro ſe dedẽtibus, bis ſeptenis ad Barbarũ amnẽ Macedo cõſedit, quo ſuperato
Tripertito per deſertas regiones ad Noritas venit exercitꝰ, hic cũ Ptolemęo & Leonato partitꝰ triplici agmi
ducit Mace ne, vt latius Barbaros affligeret, ductare cõſtituit. Ptolemęus ꝓpius mare duceret, maxime ab eo
do. diuerſus Leonatus. Ipſe mediũ agebat agmen. Peruẽtũ interea eſt ꝑ Amerchoſios, ad maritimos
Indos, genus hoĩm incultũ, nullo finitimorũ cõmercio aſſuetũ. Prominẽt vulgo vngues, vt nũꝗ̃
reſecti. Comę hirſutę & intonſę. Tuguria conchis & Oceani purgamẽtis cõſtructa, ferarũ pellibꝰ
De Oceano veſtiunt, piſcibuſqꝫ duratis, aut beluarũ quas Oceani æſtus eiicit, veſcunt carnibꝰ. Nec me ꝑterit
Ptolemęũ & alios eum ſecutos, eam maris vaſtitatem, quę Indię prętiacet, negare Oceani eſſe par-
tem, ſed mare vndiqꝫ terra ambitũ. Sed plures tam græci ꝗ̃ latini ſcriptores diuerſam ab eo tuen
tur opinionẽ, & in his Plinius, q haud obſcuris vſus argumẽtis, ab Indico mari demõſtrat Ocea-
num vſqꝫ in Germaniã enauigatũ, & rurſus ad meridiẽ ab Ægypto & extrema Arabia, ꝑter vtrã
qꝫ Æthiopiã, in Atlanticũ & Hibericũ Oceanũ, ꝑpetua nauigatione itũ. Alexãder oĩbus gentibꝰ
dextera lęuaqꝫ domitis, multũ iam terrarũ emenſus, vbi ad loca humano cultu deſerta ꝑuenit, cõ
feſtim cõmeatuũ ſentire cœpit inopiã, palmarũ radices, quã ſolã arborẽ ea alit tellus, pro cibo mi-
Inedia Ma- litibus fuerũt, ac iumẽta paſſim cęſa, ne inedia miles cõficeret, ſecuta eſt & peſtilẽtia, quã ciborum
cedonum. inſalubritas fecerat, ſtratiqꝫ erãt campi cadaueribꝰ, quo quiſqꝫ vi morbi victus ꝓcubuerat, ibi nul
Peſtilentia. lo opem ferẽte, quãdo agmen raptim ageret, expirabãt. Plutarchus author eſt, ex centũ. XX. mili
bus peditũ, & quindecim equitũ, quę illi quũ ab Indo mouit affuere, vix quartã partẽ Babylonem
perueniſſe incolumẽ. Nec prius his malis eſt exercitꝰ defunctus, ꝗ̃ Gedroſię fines ſit ingreſſus, ibi
clemẽtiore cælo, copiaqꝫ rerũ oĩm cõfirmari cœpit. Eodẽ & a Leonato literæ platę, qbus ſignifica
bat cõflixiſſe ſe cũ Noritarũ gente, atqꝫ octo milia hoſtiũ eo prælio occidiõe occiſa. In Carmaniã
inde itũ. Hic Alexãdri exercitꝰ iumẽtis eſt & cõmeatu ab Aſpaſte adiutꝰ. Rex Bacchũ imitatus,
quacũqꝫ erat iter facturꝰ, vicos paſſim & oppida floribꝰ ſpargi iuſſerat, crateres vino repletos anꝫ
domorũ limina ꝑtereũtibꝰ ſtatui, ipſe cũ regia cohorte, curribꝰ precioſa veſte ſtratis, ad fiſtularũ
& tibiarũ cantũ vehebat, armis eximio fulgore circũpendẽtibus, impudicę mulieres laſciua ſalta-
tione regiũ currũ circũſtrepere, atqꝫ ita ſeptẽ cõtinuos dies, per gẽtes nõ bene pacatas, comeſſabũ
Alexandri dus inceſſit exercitus, qđ merito in tanto duce reprehẽdat poſteritas. Nã ſi cũ viris nõ fœminis,
error maxi vt Alexãder Epirota huius auunculus vere dixiſſe fertur, tum bellatũ eſſet, mille dũtaxat ſobrii
mus. temulentũ illud agmẽ longa crapula ſepultũ modico negocio deleuiſſent. Eratqꝫ Alexãder haud
procul a mari, quũ Nearchus & Oneſicritus illi affuerũt, affirmabãt hi pręter alia multa, quę eo
Marerubrũ tractu explorauerãt memoratu digna, ſtulte ꝑſuaſum eſſe vulgo, rubras alicubi eſſe maris aquas
quin ab Erithro rege nomẽ pelago inditũ credere ſe, cuius ſepulcrũ, eius gentis literis inſignitũ,
in inſula haud ꝓcul a terra intuiti eſſent: hęc illi, quorũ eſt Curtius author. Alii aquã videri ru-
brã etſi nõ ſit affirmãt, ſeu qa rubens ſit arena, qua leuiter cõmota, talis exiſtat in fluctibꝰ color,
aut ꝙ mõtium q argilloſi ſint repercuſſu, pacata pelagi facies fuceſcat. Nec illud video, qđ ad illo-
rũ nauigationẽ attinet, quonã modo rubri maris naturã tã cito illi exploratã habere potuerint,
quũ priuſꝗ̃ in Perſidẽ venerint, Alexandro occurriſſe dicant, quũ rubrum mare dici conſtet, qđ
a Perſico ſinu in Arabiam extenditur, ſed fides apud illos erit, qui hæc tradiderũt. Alexãder One
ſicrito & Nearcho vlterius progredi iuſſis, quoad per Euphratem ſubuecti Bobylonem venirẽt,
ipſe haud præſenti victoria contentus, ex Syria petere Aphricam ſtatuit, Carthaginenſibus iam
inde a Tyria obſidione infenſus, quibus ſubactis ꝑ Numidiam & Mauritaniã Gades proficiſci,
vbi Herculis metæ eſſe dicerent. Inde per Hiberiam & alpes Italiam petere, eaqꝫ domita Epirũ &
Macedoniã æquata Herculis gloria inuiſere, tantam belli molem animo cõplexus, ingentẽ in Ly-
bano monte materiã ad naualem vſum parari iuſſit, Thaſpacũqꝫ in Syriã deportari, ibiqꝫ opulen
tam fieri claſſem, ſeptiremeſqꝫ texi, nec nauem minori ordine vllã: Cyprii reges ęs darent ſtuppã
& vela. Ipſe Sagara gentẽ Perſicã petiit, Orſynes eius terrę Satrapes regi occurrit, erat is a priſco
Cyro oriũdus, obtulitqꝫ dono regi aurea vaſa, gemmas, veſtes & quatuor milia talentorũ ſignati
argenti, largaqꝫ adhęc in oẽs Alexãdri principes vſus muniſicẽtia, Bagoan eunuchũ ſtupro Ma
cedoni cõſiliatũ nullo ꝓſecutus eſt munere, faſſus ſe regis amicos nõ ſcorta colere. Criminatus ab
Cyri ſepul- eo apud Alexandrũ, ꝙ multa talentorũ milia furatus eſſet ex Cyri cõditorio, qđ Alexãder per id
crum. tempus viſere voluit, vt nobiliſſimo regi inferias redderet, indigenis qbuſdã ab eo ſubornatis, q

id ſe cõpertũ habere regi affirmarẽt,innoxiꝰ Orſynes damnatus eſt,cui quũ Bagoas manũ iniecif
ſet,Mirabar inqt ille mulieres olim i Syria regnaſſe,at nũc magis miror caſtratũ hoiem regnare.
Plutarchꝰ Polymachũ ab Alexãdro iterfectũ ſcribit,qa Cyri ſepulcrũ demolitꝰ eſſet,i quo id ſcri Cyri ſepul-
ptũ fuiſſe memorãt. Quiſqs es mortaliũ,& vndecũq; aduenis,aduẽturũ eñi te ſcio,Cyrus ſum,q crum.
Perſis imperiũ qſiui.Hoc igit humi paululũ,quo meũ corpus regit,mihi ne inuideas.Erat i Saga
tis adhuc Alexãder,cũ illi a Ceno literæ allatę ſunt,de rebus in Europa & Aſia geſtis,his ſcriptũ
erat,Zopyrum Thraciæ pfectum,dum Getas bello pſequeret,tẽpeſtatibꝰ pcelliſq; ſubito coortis,
cũ toto exercitu oppreſſum,qua clade tota pene Thracia defeciſſet,quũ Gręcię ſtatꝰ iterea nihilo
pacatior eſſet,Arpalo & Atheniẽſiũ primoribꝰ ab eo corruptis res nouas aperte moliẽtibus. His
Macedo & aliis,quę nõ minus tumultuoſe nũciabant claſſem in Gręciã parari iuſſit.Cęterũ Ar-
pali interim cęde nũciata lętus traiiciẽdi in Europã cõſilium omiſit:inde veterano exercitu alieno
ęre liberato,pter.XIII.milia peditũ & duo eqtũ,q̃ ſecũ retinere ſtatuit,cęteros exauthoratos i Ma
cedoniã dimiſſurꝰ,pecuniarias mẽſas i caſtris diſpoſuit ad alienũ ęs diſſoluẽdũ,decẽ fere milia ta Alexã. mili
lentorũ ea diſſolutio decoxit regi,inde vbi auditũ eſt,nõ oẽs dimitti,ſed partẽ exercitꝰ in Aſia re tes liberat
tineri,tãta rabies militũ aĩos inuaſit,vt ipſi regi nõ aliter inſultarẽt,q̃ ſi ex cõmilitonibꝰ eẽt vnꝰ, alieno ęre.
longã illi militiã ac picula exprobrãtes.His ægre pacatis Suſas cõtẽdere ſtatuit,qbꝰ diebꝰ Calanꝰ
ex Gymnoſophiſtis vnꝰ,ad id tẽpus Alexãdrũ comitatꝰ,alui fluuio vexatꝰ,ſibi pyrã ſtrui iuſſit,
Calano illi iter gręcos nomẽ inditũ ab Indicę vocis frequẽtiſſimo vſu,ad oẽm amicorũ occurſum,
cala vox q̃ apud illos ſalutãtis eſt,i eiꝰ ore eẽ.Viuꝰ igit patrio more i ignẽ deſcẽſurꝰ,ſpectãte Ma
cedonũ exercitu,ab Alexãdro interpellatꝰ,an mãdare vellet aliqd,prius q̃ in ignẽ deſiliret,paulo- Calani iteri
poſt inqt te videbo,qđ omen ad ipſius regis interitũ q breui poſtea ſecutus eſt,haud dubie perti- tus.
nuit.Oneſicritus memorię pdidit,ſe ad Gymnoſophiſtas ab Alexãdro miſſum,quos nudos Ma Gymnoſo-
cedo agere audiuiſſet,corporaq; ad tolerãtiã exercere,inuẽroſq; a ſe ad.XX.ſtadia pcul ab vrbe. phiſtæ.
XV.hoĩes alios alio ſtatu meditãtes,& in his quoſdã nudis corporibꝰ in feruida iacentes arena,
alios cautibꝰ ſedẽtes,atq; ita ſe cũ Calano cõgreſſum,qui ſit poſtea Alexãdrũ vſq; in Perſidẽ ſecu
tus,repertũ a ſe Calanũ meminit Oneſicritus nudũ in ſaxis iacẽtẽ,ac cõtinuo in riſum irrupiſſe,
vbi ſe chlamyde amictũ cũ crepidis & pileo vidiſſet.Hęcq; primus fati exorſum.Olim plena erant
omnia triticea & hordeacea farina,vt nũc puluere.Fõtes pterea,alios lacte,alios melle,alios vino
fluxiſſe,nõ nullos etiã oleo.Tũ vero mortales ſatietate corruptos,delitiis addictos,quas Iuppiter
auerſatus,oĩa quæ fuerant aboleuiſſet,vt vita p laborem ageretur.Tum vero cõtinentia & virtu Labor ab Io
tibus in mediũ pdeũtibus,bonorum copiam iterum factã,ſed cernere ſe rem ad ſatietatẽ & cõtu ue inditus.
meliam iterum delabi.Q̃ ſi ſapientiã audire vellet,poſitis veſtibus ſupra cautes,ſyderis intempe
rie æſtuantes,ſecum aſſideret,& hæc ille Calanum dixiſſe pdidit.Mox cum Mandane maiore na Mandanis.
tu locutũ,qui Alexandrũ eo noĩe laudaſſet,ꝙ vnus omniũ in mediis armis ſapiẽtiam reſpexiſſet,q
quum multa de rerum natura,& mentis affectibus ſedantis diſputaſſet,diceretq; Oneſicritus ta
lia apud Gręcos ſenſiſſe Socratem,Pythagoram,& Diogenem,probauit Mandanis illos vt ſapiẽ-
tes,in eo Græcos accuſans,ꝙ legem anteponerent naturæ,nec ſe pudore affici, ꝙ nudi degerent,
quum alioqui frugaliter viuerent,optimam domũ eſſe,quæ minimę ſupellectilis indigeret. Et Ca
lanus qui horum vnus fuit,ita vt dixi,periit.Alexander eo extincto ſolenne conuiuiũ inſtituit,in
quo temulentiæ certamen ppoſuit,vt omniũ bibaciſſimus vnius talẽti coronã acciperet.Proma-
chus quatuor ingurgitans cantharos victor iudicatus,nec multis diebus huic victoriæ ſupſtes,q Promachi
vt Chares tradidit,quũ vnum & quadraginta cyathos continenter bibiſſet,eximprouiſo expira- bibacitas.
uit.Exercitus dein Suſas ductus,vbi Alexãder Statyrã Darii filiam vxorẽ duxit,locauit & alias Alex.ſtaty-
nobiliſſimas fœminas Macedonũ primoribꝰ,qua nuptiarũ celebritate,quũ nouem milia cõuiua- ram ducit
rum accubuiſſent,ſingulis aureã phialam ad ſacrorũ vſum,dono a rege datã Plutarchus ſcribit. vxorem.
Nec ea liberalitate contẽtus,hic vt ille ait,exercitũ alieno ære liberauit,pecunia creditoribꝰ ex fi-
de repręſentata.Adduci inde in conſpectũ iuſſit triginta milia tyronũ,quos pueros Macedonico
habitu & militia inſtruendos reliquerat,qui quũ iã robuſti eſſent,atq; in apto futurę ſtrenuitatis Tyronum
experimẽta depoſuiſſent,mira regẽ lętitia affecerũt,ſed vix ille tãtũ lętus eſt,quãtũ Macedonum multitudo
animi ad id ſpectaculũ igemuere,ibiq; multo mœrore affecti,eo magis affligebant,ꝙ nulli dubiũ ingens.
erat futuros ſe iam inde minori curę regi,qui partim ſenio confecti,ac tum demum qđ in Saga-
tis accidiſſet,vt pximo ẽ a me loco memoratũ,qdã ſcripſere,vulgatis rumoribꝰ fore,vt rex.XIII.
milibus peditũ Macedonici generis,& duobus equitũ in Aſia ſecũ retentis,cęteros breui eſſet ex-
authoraturus.Tãta Macedonũ animi ira in eũ exarſerũt,vt ſubito furore correpti,cõuicia in im-

ꝑatorē & regem iactarēt,coramqꝫ ſine pudore,vt gregario militi,obſtreperēt,cōtumelioſe ſe ne
gligi querētes,ſe per omnes præliorū vſus ductos,ſe iam longa militia emeritos,vt inutiles dimit
teret,omneſqꝫ Macedonas inutiles & imbelles vocaret.Ipſe tyrones mactus,cum his Pyrrhicā ſal
taret,atqꝫ orbis imperiū quęreret.Hanc militū intemperiē adeo ęgre tulit Alexander,vt q̄buſdā
ad ſuppliciū correptis,cęteros pro cōcione ciues nō milites appellarit,omneſqꝫ ſe miſſos facere ꝓ
nunciauerit.Incedere inde Perſarū manu ſtipatus.Perſæ circa illum excubabant, ſoli Perſę illi ap
Macedonū parebāt,quę pręſidii ratio,longe ab ea quę fuerat diuerſa,adeo Macedonū animos æmulatione ac
conflictatio cendit,vt abiectis armis,vnaqꝫ dūtaxat tunica amicti,tabernaculum regis comploratione & la
chrymis circūſederēt,ſeſe iniquos ingratoſqꝫ fateri,implorare regiā fidē,quo libitū eſſet ducerēt,
ituros ſe ipſius ductu & imperio in apertū diſcrimen mortis,nil antiquius omni tempore habitu
ros,q̄ pro imperatore optimo,quicq̄d adhuc ſanguinis ſupereſſet effundere.Plures dies in hoc il
li luctu & mœrore fuerūt,poſtremo ab imꝑatore appellati,viderūt illū lachrymantē.Varia inde
regis oratione affecti,nunc ipſorum contumaciā accuſantis,nūc bene nauatam in bellis operam
grate & amice memorātis,demum pluribus exauthoratis,qui partim caſu,partim ætate,iam in
utiles facti eſſent,cęteri in integrū reſtituti ſunt.Quicūqꝫ ſunt dimiſſi magnificētiſſime donatos
per literas Antipatro cōmendauit,vt primū in theatris locum obtinerēt,coronatiqꝫ ſpectarēt,vt
defunctorū liberis paterna ꝓcederent ſtipendia.Militari ſeditione in hunc modū cōpoſita,in Me
diam conceſſit,vbi prouinciæ rebus cōpoſitis,quū ſpectacula & ſolēnes dies indixiſſet,tria hiſtri
Epheſtiōis onum milia ex Gręcia ad id miſſa in publicū ꝓduxit.Per eos dies Epheſtio q cū Alexādro a pue
interitus. ris coniunctiſſime vixerat fato deceſſit,quem acerbiſſimū caſum tam impatiēter rex tulit,vt mu
lis & equis detonſis,finitimarū vrbiū pinnacula decuſſerit,Glaucū medicū quo abſente Epheſtio
in theatro aſſam ex capro carnem ederat,hauſeratqꝫ ꝑfecteris vinum,velut eius mortis authorē,
in crucem ſuſtulit.Tibias & cętera inſtrumēta aliquādiu in caſtris canere vetuit,donec ex Hāmo
Funebris i nis Iouis oraculo diuinos illi honores vt Heroum vni indixit.Extulit eum Alexāder,quod a fide
penſa. propemodū abhorreret,decem talentorum milibus.Dein ad mitigandā doloris magnitudinē in
Cuſſeos mouit,quorū puberes ad vnū interfectos velut inferias defuncto dedit.Ex Media Baby
lonem petenti,Nearchus cętera maris ora enauigata,per Euphratem incolumi claſſe ſubuectus,
occurrit.Is in Chaldęos quoſdā incidiſſe ſe aiebat,qui dixiſſent ad regis ſalutē pertinere,vt Ba
Prodigia. bylone ꝓcul abeſſet,quā vocem aſpernatus,quū pergeret ad vrbem ire, in aliud infauſtū omē in
cidit.Coruí ſublimi volatu ſe mutuo inceſſentes quoſdā afflictos ac pene diſcerptos,in illius con
ſpectu,ad terrā demiſere.Apollodoro quoqꝫ Babylonis ꝑfecto ꝑ rege immolāti,ſine capite iecur
extitit,& ignotus quidā diademate & ſtola inſignis,in regio ſolio ex improuiſo reſedit,iuſſum a
Serapide ſe id facere pręedicās,qui augurū iuſſu cōfeſtim neci eſt dedit⁹.His Alexāder prodigiis
territus,iuxta deos hómineſqꝫ ſuſpectos habere cœpit,atqꝫ oīm maxime Antipatrū,cuius filium
Alex.ira in Caſſandrū capillis arreptū parieti afflixerat,ꝙ Barbaros intuitus regem adorātes,vt adoleſcens
Caſſandrū. nuper domo profectus cachinno nō abſtinuiſſet.Nec ita multis interiectis diebus quū ex Gręcia
& Macedonia adeſſent,qui Antipatrū accuſarēt apud regē,atqꝫ ille patris dignitatē acerbius tue
retur,Alexāder quid ais inquit?an putandū eſt violatos hoīes,tam longis itinerib⁹ huc patrē tuū
falſo criminatū veniſſe?Tum ille,immo ait hoc ipſum calumnię indiciū eſt maximū,vt tam lon
gis itineribus huc venerint,ne quę mentirent̃ redargui poſſent.Ridens Alexāder hęc illa ſunt di
xit Ariſtotelis ſophiſmata,quę vtriqꝫ plorabūt,ſi quēq̄ a vobis violatū cōperero,qua minaci denū
Timor Caſ ciatione tantus timor Caſſandri animū inceſſit,vt ꝓcedēte tempore quū ipſe Macedonię & Græ
ſandri. cię imperaret,animaduerſa forte Delphis magni Alexādri ſtatua,tanto defuncti regis admonitu
eſt terrore perculſus,vt trepidatio illa aliquādiu ſedari nequerit.Alexāder plures dies ſacris opa
tus vt ꝓdigia quę facta erant ꝓcuraret,eſſetqꝫ iā ſacrificulis addictus,quū ad.XIIII.Calēdas gna
Dubia mor tilis diē nocti potādo iunxiſſet,Herculis ſcypho nondū epoto,in febrē incidit.De cauſa eius mor
tis cauſa. tis nō vna eſt opinio.Ariſtobolus tradidit eū ſęuitia febris ſitim collegiſſe,vinoqꝫ ab eo epoto mē
te alienatū,pridie Calen̄.Iulii diē obiuiſſe.Fuerūt qui traderēt illi venenū ab Iolla regio pincerna
datū,qui erat Caſſandri frater,qđ quū Olympias Alexādri mater ſexto āno poſt reſciuiſſet,Iollę
Venenū aq̄ (nam & ipſe interea perierat)oſſa in vltionē filii diſſipauerit.Venenum fuiſſe aiūt gelidiſſimam
Nonacriæ. aquā ex Nonacrię petra in Arcadia ſudantē,quę in morē tenuiſſimi roris collecta,equina vngu
la exciperetur,cęteris vaſorū generibus nimio frigore fatiſcētibus.Creditur Ariſtoteles ei⁹ cōſi
lii fuiſſe particeps,quippe qui Antipatro tranſmittendi in Aſſyriam veneni rationem oſtenderit:
eleuat vt Plutarchus ait hanc receptā a multis de eius morte opinionē,ꝙ nulla veneni argumen

ta in eiꝰ corpore extiterũt.Periit vt Trogus ſcribit,tres & triginta annos natus,vir ſupra ꝙ dici
poſſit,animi magnitudine excellẽs,cũ nullo vnꝗ hoſtiũ eſt cõgreſſus,quẽ nõ vicerit,nullam obſe
Alexan.in-
dit vrbem,quã nõ expugnauerit,nullam gẽtẽ adiit,quã nõ calcauerit.Poſtremo qui ceteros vice-
teritus.
rat,ſuorũ fraude,vel qd plures ꝓbant,fatali eſt neceſſitate victus.Eius interitus phama ad Darii
matrẽ delata,abſciſſa veſte qua vtebaꝭ,lugubrẽ ſumpſit,humiqꝫ ſeſe præ nimio dolore afflixit, &
quę patrẽ & octoginta fratres vno die ab Ocho regum ſęuiſſimo cæſos vidit,parqꝫ tãto fuit do-
lori,quę Dario filio ampliſſimi ĩperii faſtigio deiecto & extincto ſuperfuit,genero,quẽ magis ꝙ fi-
lium amauit,eẽ nõ potuit. Enĩuero nepotẽ ac neptẽ auerſata,ꝗ Epheſtioni nupſerat,Statyra enĩ
Siſingam-
aberat,luce & cibo pertinaciter abſtinuit,donec quinto die vita deceſſit.Alexandro nondũ ſepul
bis mors.
to cœptũ eſt inter duces de regno ambigi,requirebãt illi aĩo,ecqs Macedonũ tãti impii dignꝰ eẽt
ſucceſſione.Erãt q regnũ Herculi,quẽ Alexãder ex Barſine cõcepat,quoad pupillares eẽt annos
egreſſus,aſſeruãdũ cẽſerẽt.Alii Roxanes partũ expectãdũ dicere, ꝗ ꝑgnãs ex eo relicta erat.Non-
nulli Perdicę q ꝑfectꝰ erat eqtũ,regnũ decernebãt,cui oculis reqſito moriẽs Alexãder annulũ,quo
res imperii obſignabat,tradidiſſet.Quidã ad ipſos duces regni adminiſtrationẽ relegabãt, qui de
ſumma rei circa Alexãdri ſellã in mediũ cõſultarẽt,ſed quũ in variis voluͅtatibꝰ plures regẽ vel-
lent,poſt multas altercationes,Arideus Alexãdri frater,ex Philippo & Theſſala matre genitꝰ,vt
Arideus
in regia ſtirpe imperii faſtigiũ maneret,Meleagro peditũ ꝑfecto ſentẽtiã dicente,rex declaratꝰ eſt.
Alex.frater
Peditibus inde cũ impetu curiã irrumpẽtibus,equites Perdicę ductu vrbe exceſſerũt,ortaqꝫ hinc
rex declara-
prima inter Macedones ſeditio,cęterum ducibꝰ inter ſe recõciliatis,Arideo regnũ ſtabiliri cœpit
tur.
Philippuſqꝫ vt gratior militibus eſſet,pro Arideo a ſuis eſt appellatus.Imperii adminiſtratio, ita
inter primores diuiſa,vt alii ducũ alias pręſidio ꝓuincias obtinerẽt, Ptolemęus Arabiam, Ægy-
ptum,& Aphricę gentes tueretur:Philotę Cilicia data eſt:Syria & Phœnice Laomedonti Mity-
Prouinciæ
lenęo.Antigono maior Phrygia ceſſit.Lycia & Pãphilia Learcho.Caſſandro Caria.Lydia Menan
alię aliis ceſ-
dro.Helleſpontus cũ minori Phrygia Leonato.Eumenes Cappadociã cũ Paphlagonia ſortitꝰ.Pla
ſerunt.
ton Mediam. Thraces Lyſimachus & cũ his ponticas gẽtes Thracię finitimas. Parapamenos &
fines Caucaſi montis Axiarches tenuit.Dracas Statanor.Amynthas Bactrianos. Nicanor Par-
Diuiſio Ma-
thos.Philippus Hyrcanos.Armenios Phartaphares.Neoptolemus Perſas.Peuceſtes Babylonios
cedonici re-
Archelaus Meſopotamiã.Gręcię & Macedonię regnũ Antipater vt antea ꝓuinciã haberet.Qui-
gni.
dam alii aliarũ ius gentiũ obtinere ſunt iuſſi,earum pręſertim quas ab Alexãdro accepiſſent.De
cretum adhęc vt Perdicas cũ rege eſſet,copiiſqꝫ pręficeretꝭ,quę cũ rege aſſidue eſſent.Seleucus in
caſtris tribunus eſſet.Caſſander Antipatri filius regis ſtipatoribus pręſideret.Meleager Perdicæ
opera in ſeditione quę ab initio mota eſt periit.Rebus in hunc modũ cõpoſitis Alexãdri corpus,
Curatur
qd iam ſeptimũ diem incorruptũ manſerat,ſepeliuere.Chaldęi,Ægyptiiqꝫ more gẽtis ꝓcurarunt
Alex.corpꝰ
qui tacita religione contacti,vix ab initio manus admouere ſunt auſi,velut adhuc ſpirãtẽ regem
reueriti,dein precati,vt ius faſqꝫ eſſet mortalibus eũ attrectare,corpus purgauere,qd odoribꝰ re-
fertũ,aureo ſolio,cum eius fortunę inſignibꝰ locauere.Id poſtea Ptolemęus, cui Ægyptus ceſſit,
Memphi primo,mox Alexãdrię collocauit.Sed dũ hęc in Aſia a Macedonibus geruntꝭ,Athenien
ſes & Ætoli bellũ in Gręcia ſumma ope inſtruebant,rebellandi cauſam ex eo adepti,ꝙ Alexander
Noui Græ-
ex India reuerſus,oĩbus Gręcię ciuitatibus ſcripſerat,placere ſibi exules,pręter eos qui cędis da-
ciæ motus.
mnati eſſent,reſtitutũ iri.Literæ ab rege miſſę,Olympio conuẽtu oĩbꝰ Græciæ populis recitatæ,
magnũ animorũ motũ fecere.Fremere principes ciuitatũ,ac palã fateri rem vniuerſę Gręcię per-
nicioſam imperari,haud dubie futurũ,vt exules in ſuas quiſqꝫ ciuitates reſtituti,cõfeſtim ĩ hoĩes
aduerſę factionis ſęuirent,& principatus & vltionis cupidi.Multę igitur ciuitates libertatẽ bello
vindicãdã cẽſuere,ſed oĩm maxime Atheniẽſes & Ætoli,q noui motꝰ in Perſas delati,adeo regẽ
ira accenderũt,vt cõfeſtim numeroſam claſſem parari iuſſerit,ad Athenas excidio delẽdas,ĩ Gręc
iam traiecturus. Verũ Arpali interitu audito,qui eius motus author fuerat,ad Aphricũ bellũ,
Athẽi.ex-
qd iampridẽ animo moliebaꝭ,omne ſtudiũ,vt diximꝰ,& curã retorſit,cęterũ parauerãt nihilo ſe
ercitus.
cius Atheniẽſes exercitũ,vt ſub id tẽpus,quo Alexãder vita deceſſit.XXX.hoĩm milia haberẽt
in armis,&.CC.naues ad bellũ inſtructas.In Antipatrũ igitur coorti,eum circa Heracleã aliquã
diu obſidione fatigarũt.Interea Demoſthenes qui ob pecuniã ab Arpalo acceptã vrbe eiectꝰ,Me
garis exulabat,quũ Hyperidẽ ex Athenis publice in Peloponeſum miſſum cognouiſſet,vt ĩ ſocie
Demoſthe-
tatẽ belli Peloponẽſes traheret,eũ ſua ſpõte ſecutus,Argiuos,Corinthios,Sycionios & alias ter-
nes ab exilio
rę ciuitates,ſua eloquẽtia Atheniẽſibꝰ iũxit,quo merito ab exilio reuocatꝰ,quũ Athenas veniret
reuocatur.
nauis publice inſtructa illi eſt obuiã miſſa.Miſerat interea ex Heraclea Antipater ad Leonatũ,cui

Helleſpõtus cũ minore Phrygia euenerat,vt laboranti ſibi auxiliũ ferret.Leonati aduentũ quum
Leonati interitus. Athenienſes præſenſiſſent,eum procul Heraclea veniẽtẽ equeſtri prælio excipiũt.Fuit aliquãdiu
atrox pugna,qua dux ipſe graui vulnere percuſſus,mortẽ occubuit. Iſixerũt ſe nihilominꝰ illius
copiæ Antipatro,cui Leonati interitꝰ haud ꝑinde grauis fuit,nã & fortunarũ ęmulũ ſublatũ vi
debat,& quicqd illi viriũ fuerat,ſuis adiicere opibus cogitabat. Auctis itaq; copiis,quũ par eẽt iã
hoſtibus,ſine alio certamine,Athenienſes ſoluta obſidione in Gręciã abierunt,auditoq; Antipatri
in Macedoniã acceſſu,Gręcorũ exercitus militibus domũ dilabẽtibus breui ſolutus eſt.Erãtq; res
Aristoteles Gręcię in hoc ſtatu.Interea plęriq; ſtudio ſapiẽtię viri in ea terra illuſtres fuere,& ĩ his Ariſtote
les Stagyrites Nicomachi & Feſtiadis filiꝰ,quo Alexãder vſus fuit ꝓceptore,Peripatetici cogno
men inde adeptus,ꝙ Athenis in Lycio Peripatũ habuit,quo inambulando philoſophari ſit ſolitꝰ
vel ꝙ Alexãdro ex morbo conualeſcẽti,atq; ambulanti aſſiſtens,quędã diſſerere ſoleret.Is oẽs phi
loſophiæ partes erudite & copioſe tractauit,nec minus ſtudiorũ euentu ꝗ̃ ingenio felix. CCCC.
circiter volumina librorũ ſcripſit.Huius eſt vox illa,diſciplinã ſenectutis viaticũ,& veram amici
tiam vnam eſſe in duobus corporibꝰ animã.Deum vt Plato incorporeũ finiuit, Endelechiam ani
mam.Platonẽ naturę priuilegiũ dixit,Theophraſtũ tacitam deceptionẽ,Theocritũ eburneũ de
trimentũ,Xenocratem regnũ ſolitariũ.Rogatus quid differret doctus ab indocto, qđ viuus inge
a mortuo.Tria ad ꝑfectum neceſſaria arbitratus eſt,ingeniũ,exercitationem,& diſciplinam.Vixit
Alexãdro ob Calliſthenis interitũ inuiſus,nec minus illi infenſus,vtpote qui eius necis haud in
ſcius ſit a multis exiſtimatus,ab eo Peripatetici ſunt.Platonem annos ferme.XX.audiuit.Deceſ
Demosthenes. ſit vita in Chalcide anno tertio fere & ſexageſimo ętatis,ſub id tẽpus quo Demoſthenes orator
Antipatri metu Athenis fugatus in Calabria Thraciæ,ad Neptuni aram,vnde vi abſtrahebat̃,
Hyperides. veneni hauſtu periit,& Hyperides eiuſdẽ hoſtis iuſſu,lingua prius auulſa,Æginę in templo Æaci
Xenocrates interfectus eſt.Fuit his & Ariſtoteli æqualis Xenocrates Chalcedonius,& ipſe Platonis auditor,
adeo tamẽ diſpari ingenio,vt ſępius vox Platonis ſit audita,cui equo quẽ aſinũ iungo?tantumq;
Ariſtoteles pręſtabat ingenio,vt eiuſdẽ pędicatione fręno indigere crederet̃,Xenocrates calcari
bus,qđ in Ephorũ & Theopompũ ab Iſocrate vſurpatũ authores ſunt quidã.Ab Xenocrate Po
Polemo. lemo Athenienſis & Crãtor extiterũt,Academici ambo,& q his operam dederũt,Archeſilaus Scy
Crantor. tha,& Crates Athenienſis,ſed horum tempora aliquãto recentiora.Oneſicritus Æginẽſis, vel vt
ab aliis traditur,Aſtipalenſis,& Anaxarchus Abderites,Alexandri comites fuere, ob idq; eadem
ætate clari,Metrodori hic,ille Diogenis diſcipulus.Sed Anaxarchi exitꝰ memorabilis,qui in Ni
cocreontis Cyprii Tyranni ſinum,medio cruciatu,linguã mordicus pręciſam cõſpuit.Ex Ariſto
tele Theophraſtus & alii,qui poſt illum in peripatetica diſciplina claruerũt.Demas Athenienſis&
Apelles. Æſchines,Demoſthenis,cuius nuper mentionẽ feci,& æquales & ęmuli fuerunt. Fuit & Apelles
Cous per id tẽpus in ſuo genere clarus.Is non tantũ Alexãdri temporibꝰ vixit, ſed ſuperfuit etiã
pene plura vnus ꝗ̃ cæteri in pictura cõtulit,voluminibus editis,quæ eam cõtinerẽt artem. Venꝰ
mari exiens inter pręclara illius monumẽta,inſigni phama defluxit ad poſteros,cuius inferiorem
partem vetuſtate corruptã,nemo poſtea reficere eſt auſus.Auguſtus eam tabulã in templo Cęſa
ris dedicauit.Parem laudẽ in altera Venere aſſecutus,quam Cois imperfectã reliquit.Idẽ in equę
figuratione æmulos ambitu ꝑualere ratus,ad mutas quadrupedes ab hoĩbus ꝓuocauit,ſua ęmu
lorumq; pictura inductis ſeorſum equis,hiſq; ad Apellei operis imaginẽ,vt ad verum animal hin
nientibus.Primus corporis vitia in figura abſcõdidit, Antigoni regis imagine,qui ob vulnus ad
Olynthum ſub Philippo acceptũ luſcus erat,ex obliquo deliniata,vt qđ corpori fuerat ademptũ
picturę deeſſe crederet̃.Campaſpen nobiliſſimũ Alexandri ſcortũ,& ob formę elegantiã regi cha
riſſimũ,quia nudam ipſius inductu mirũ in modũ expreſſiſſet,ab iuuene puellę cupido dono ac
Lyſippus. cepiſſe traditur,apud Alexandrũ tãtũ gratia & authoritate valuit,vt rex ſuperbiſſimꝰ vetuerit
Pyrgoteles. ſe ab alio ꝗ̃ ab Apelle figurari,vt a Lyſippo fingi,& Pyrgotele cęlari.Claruerũt cũ eo & alii,Pro
Protogenes togenes ad quem videndũ Rhodum Apelles nauigauit,vbi inter eos contigit memorabile illud
certamen,quo Protogenes ſe ſuperatum verecundo eſt pudore confeſſus,tribus verſicoloribus li
neis vno corpore mirifice inſertis,vt quæ in duarum medio nouiſſime eſt ab Apelle deducta, nul
lum amplius deducendæ locũ reliquerit:Nobiliſſimũ Protogenis opus Ialyſus, ob cuius tabulæ
præſtantiam,ne pictura incendio deflagraret,Demetrius hoſtis quum ea parte capere Rhodum
Ariſtides. potuiſſet,abſtinuit. Fuit horum æqualis Ariſtides Thebanus,qui primus animum pinxit,& ſen
Lyſiſtratus ſus oẽs mirifice expreſſit. Vixiſſe cũ his videri poteſt Lyſiſtratus Sycionius Lyſippi frater,qui pri
Sycionius. mus ex Gypſo fecit imaginem,etſi multum antea, qđ ad Plaſticen attinet,quæ ſtatuaria eſt lõge

vetuſtior, Dibuthades Corinthius primus ex Argilla typũ feciſſe dicatur, deliniata ad lucernę lumen a filia adoleſcentis, quem amabat, facie. Multi hac quoq; parte ingenii ſunt laudem adepti, ſed nos flores hoim delibare contenti ſumus. Incidetunt extrema Alexã. tẽpora in duorũ Luciorũ Flacci Plautiiq; cõſulatũ, q poſt Papyriũ curſorẽ, & Aureliũ Ceretanũ, quoꝝ mẽtio ĩ ſupiore libro facta eſt, rempub. foris adminiſtrare iuſſi, Flaccus Samnitibus fœdus petentibus in biennũ induci as dedit, Plautius ex Appulis Theanenſes & Canuſinos populationibus feſſos, ad deditionẽ cõpulit, obſidibus in fidem eoꝝ, q̃ ꝓmittebãt, ab vtriſq; acceptis. Duæ tribus hoc anno priori ſunt numero additę Vfentina & Faleria. Theates & ipſi appuli ſequenti anno deditionem fecere, quum C. Iunius Bubulcus, & Q. Æmylius Barbula iam conſules eſſent, atq; per hæc Appulorũ animis ad accipiendũ iugũ ſemel inclinatis, tota fere gens in deditionẽ venit. Ex Apulia cõſules in Lucaniã tranſiuere paucis diebus Florẽto & Nerulo ex ea gẽte captis. Securi cõſules Spu. Nautius, & M. Popilius, habuitq; principiũ huius anni dictatorẽ L. Æmyliũ, q quũ Satriculã oppugnare cẽt adortus, rebellãdi cauſam Samnitibus dedit: ancipiti ꝑinde terrore eſt ibidẽ dimicatũ, hinc Sãnitibus, qui coacto exercitu ſociis auxilio venerãt, inde Satriculanis eodẽ tempore patefactis repẽte portis in Romanos irruentibus, conſtitit tamẽ immota acies dictatori, mox Satriculanis in vrbẽ reiectis, tota vis in Samnites verſa eſt, cũ his quoq; haud dubia eſt victoria pugnatum, victi ꝑlio hoſtes nocte, q̃ ſecuta eſt, ſilenti agmine caſtris exceſſerunt, q quum Satriculã haud defendi poſſe cernerẽt, Poſtiã ſeu Pliſtiã, Romani nominis ſocios, vt pari iniuria hoſtes afficerent, tumultuoſe circũſident. Excepit id bellũ adminiſtrãdũ, Q. Fabius dictator, cõſules Romę vt priore ãno mãſerũt, Fabius cũ ſupplemento ad Satriculã ꝓfectus, ibi Sãnites inuenit, q Pliſtiana obſidione omiſſa, cũ maioribus copiis eodẽ quo priore anno cõſederãt, iterũ piculũ facturi, an ſociam ciuitatem obſidioni eximere poſſent. Imminere nihilo ſecius dictator Satriculanis, ſatis habiturus, ſi ſedẽdo hoſtem domuiſſet. Contra Samnites Romanoꝝ vallũ ferociter obequitare, laceſſereq; ſimul cõuicio. Nõ tulit eã hoſtiũ intẽperiem Aulus Ceretanus magiſter equitũ, quin aliquot eqtum turmis in Samnitem ductis, equeſtre ꝑlium eximprouiſo cõſerit, ibiq; hoſtiũ ducem media acie adortus cuſpide tranſfixit, equo exanimẽ deiecit, ad cuius caſum Samnites dolore accẽſi, Aulũ ꝓcul a ſuis auectũ, circũſiſtunt, atq; equo detractũ, cęſi ducis fratri, irę & mœroris pleno, laniandũ tradũt, eiꝰ cadauer fœde trucidatũ, poſt acerrimũ certamen Romani ægre recepunt, fuitq; tum quoq; penes hos victoria, vt priore anno. Hoſtis amiſſo duce ad Pliſtiam rediit, atq; inde paucis diebus Romanus Satricula ex Samnitibus & Pliſtia potitus eſt. Dictator ex Apulia & Samnio Soram tranſtulit bellũ. Sorani Romanis colonis interfectis, ad Samnites defecerant. Secuꝰ e veſtigio hoſtis dictatorẽ ad coloniæ vltionẽ tẽdentẽ, ad Lautulaſq; euntẽ adortus, certamine eximprouiſo iniecto, ad noctẽ vſq; ancipiti eſt ꝑlio dimicatũ. Quidã eã pugnã parũ proſperã Romanis fuiſſe tradiderunt, atq; eo ꝑlio, Q. Aulũ periiſſe. Tenuit, q̃d ſatis cõſtat, ſe plures dies dictator ĩtra caſtroꝝ munitiões, obſeſſo magis q̃ obſidẽti ſimilis. Interim Claudius Fabiꝰ Auli loco in caſtra cũ ſupplemẽto magiſter equitũ miſſus, iuſſus prius q̃ Sorã veniret poſt mõtes in ĩſidiis ſubſiſtere, donec ſignũ ad ꝓcurrendũ acciperet. Signũ erat fumus e caſtris ſublatus. Poſtridie militibus edicit, vt ſeſe ad pugnã expediãt, quibus vt maiorẽ pugnãdi neceſſitatẽ imponeret, caſtra ſe incenſurũ ꝓnũciauit ne ſpes in tutũ redeundi militi eſſet. Irẽt igiẽ in pugnã, eo cõſilio, vt nõ niſi victores inde abſcederent, futurũ vt ea caſtroꝝ clades, hoſtiũ ꝑda, ſi acie vinceret, reſarciretur. Profuit id cõſiliũ haud dubie ad victoriã, miles enim, vbi ex acie fumũ e caſtris ſublatũ vidit, ratus caſtra dictatoris iuſſu incenſa, quũ reuera ſignũ illud eſſet, q̃d magiſtro eqtum ad cõſurgẽdũ ex inſidiis dabaẽ, celauerat dictator de aduentu magiſtri eqtum ſuos, miles in irã & rabiẽ verſus cõtinuo hoſtium aciem perpulit. Exoritur inde Sãnitibus a fronte turbatis, alius a tergo terror, Claudio cũ fremitu & clamore aduẽtãte, ita pluribus in medio cæſis, cętera multitudo dilapſa, quo quẽq; ſuus tulit impetꝰ ſe periculo ſubtrahunt. Miles caſtris hoſtiũ potitus victoria ac pręda lætꝰ, in caſtra rediit, q̃ vbi ꝑter ſpem incẽdio intacta offendit, multo eſt maiore lętitia affectus, q̃ ꝙ hoſtẽ cecidiſſet. Sora ſecũdũ eã victoriã oppugnari cœpta eſt, quo noui cõſules venere, Q. Petilius & C. Sulpitius, exercituq; a dictatore accepto, quũ ob loci ſitũ, natura & ope munitiſſimũ, de obſidionis euentu ſolliciti eſſent, ꝓſpera ipſoꝝ fortuna, ex Soranis q̃dã datus, q ſua ſpõte vrbẽ tradere pollicitꝰ eſt. Fuit ea res cõſulibus eo gratior, quo minus expectata, proditoreq; ꝓmiſſis oneratũ, cũ decẽ militibꝰ, quos ille depopoſcit, ad occupandã arcẽ dimiſere, admotaq; ſilentio noctis vrbi maiore militũ manu, vt cõuenerat, inſeſſa a paucis arce, ꝓditor vrbẽ terrore cõplet, arcẽ ab hoſte teneri clamitans, q̃d vbi ita eſſe animaduerſum eſt, ciues ſibi ſceleris conſcii, vt beneficio noctis in tutum euaderent, portã

Conſules.

Tribus additæ.

Conſules.

Dictator.

Vincuntur Satriculani.

Soram bellum transfertur.

Dictatoris Stratagema.

Conſules.

Sora proditione capiẽ.

ſolita,gentili miniſterio,Appii authoritate,ad publicos ſeruos delegato,quū.XII.familiæ eſſent, Potitiorum
intra annum extinctæ dicunt̃,& in his.XXX.puberes.Præuiderāt vtriq̄ mali dęmones eos inte- interitus.
rituros,cæterū vt praua ſupſtitio in alios trāſferret̃, enixe operati ſunt,vt ſupſtitioſa ciuitas tena-
cius iam inde ſuo errori hęreret,qđ vt aliquāto cōmodius fieret, ſecuta eſt Appii Claudii cæci-
tas,quaſi vero ille,aut primus hoīm,aut vltimus in ſenio captus ſit luminibus.Seq̄ntibus cōſuli- Conſules.
bus C.Iunio Bubulco,& Q.Æmylio Barbula,ꝓteriti ſunt in recēſendo ſenatu,qcunq̄ ab Appio
& collega fuerāt in ordinē aſciti,Tribuni militū ſenideni in quatuor legiones tū primū a populo
creati,qđ dictatoris,aut cōſulis fuerat ad id tp̄s bñficiū.Tibicines, a ꝓximis cenſoribus prohibiti
in æde Iouis veteri inſtituto epulari,Tybur vno agmine abierunt.Quū igit̃ nemo in vrbe eſſet,q
ſacrificiis ꝓcineret,legati iuſſu patrū ſunt Tybur miſſi,q publice ꝑeterēt,vt darēt Tyburtes ope-
rā,tibicinibꝰ ſibi quoquo modo reſtituēdis,q quū Tyburtiū hortatu nihil mouerent̃, diſſimula-
to negocio eos,velut ad feſtas epulas,inuitāt.Hic vino,cuiꝰ auidū ferme genus eſt hoīm , onera- Tibicines
tos curribus īponūt,ac Romā ſopitos deportāt,nec priꝰ ſuū ludibriū ſenſere , q̄ plauſtris in foro ebrii Ro-
relictis,plenos crapulæ adhuc ſemiſomnos lux oppſſit,tūc populi cōcurſus eo factus,impetratūq̄ mam de-
vt Romæ eſſe vellēt,reſtituto illis veſcēdi iure.Datū ꝑterea,vt quotānis ſolēni cantu ornati tridu portātur.
um per vrbē vagarent̃,tot enī dies abfuiſſe credere par eſt.Samnites dū hęc Romę fiūt,Romanū
ꝓſidiū ad Cluuianū domitū ac deditū crudeliter trucidant.Iunius conſul,cui ſorte ea prouincia
euenerat,Cluuianū ſubito adortus vi cepit,puberesq̄ vltionis cupidus ad vnum trucidauit,inde
Bouianū expugnat,vbi plus ꝓdæ fuit q̄ cædis,præda militi benigne conceſſa, diffiſus ſuis viribꝰ
Samnis inſidias moliebat̃,pecuſq̄,vt eo Romanū ꝓdæ illecebra traheret, in loca inſidiis opportu-
na agūt,atq̄ id cōſuli p̄ trāſfugas ſignificādū curāt,nulla qdē mora fuit,ductæ ſunt ad locū expe
ditę legiones,& iam miles ad abigendū pecus diſcurrerat,quū hoſtiū acies ex ſupiore loco ſeſe ob
tulit,turbauit primo ea res militū aīos,Caudinę cladis recordatiōe,inde vbi ſe ad ſigna recepunt
cōſulis hortatu acies in aduerſum iugū,qđ ab hoſte tenebat̃,magno ardore ſubiit,nulla locorum Rom. virtꝰ
iniq̄tas,nō magis,q̄ ſi per ęqua itū eſſet,ſuſtinere potuit Romanoꝝ impetū,captus collis,hoſteſq̄ in Samni-
tanta ex infeſſo iugo ſtrage deturbati,vt.XX.milia hominū deſiderata dicunt̃.Sed dum hæc in tes.
Samnio gerunt̃,vniuerſum nomē Hetruſcū,ꝑter Arretinos, Sutriū ſociā populi Romani vrbem
ſumma ope oppugnabat.Alter cōſul Æmylius,ad ſocios obſidione leuādos,ex vrbe ꝓfectꝰ, poſtri
die q̄ ad hoſtes venit,ferociter in aciē deſcēdit,a prima ferme luce ad meridiē ſtetit vtrinq̄ imotū
agmen,tā Ro.q̄ hoſtes expectantes vt ex aduerſo prius ſigna canerēt.Poſtremo ne re infecta loco
decederet̃,clamor ab Hetruſcis ſublatus Romanā aciē in ꝓliū traxit,cōcurſum vtrinq̄ eſt infen-
ſis animis,neq̄ ſpe militū diſſimili,Romanis ſua virtute,hoſtibꝰ militū multitudine fretis,cruen
tum ab initio certamē fuit,multos ac promptiſſimum quęq̄ ꝓlium abſumpſit, nec prius res Ro-
mana ſupior eſſe cœpit,q̄ principibus feſſis haſtati in primā aciē occurrerūt.Cōtra Hetruſci nul Atrox ꝓliū.
lo ſuffulti ꝓſidio,ante & circa ſigna cęſi,memorabili cæde locū nobilitaſſent,niſi nox victos , & iā
obſtinate magis,q̄ ſtrenue reſiſtētes,ſua vmbra ꝓtexiſſet,nec poſt eā pugnā eſt in Hetruria quicq̄
relatu dignū ab Æmylio geſtū,hoſtiū exercitu magna ex parte cōſumpto,& apud Romanos tan
tū vulnerū fuit,vt plures poſt ꝓlium mortui ſint,q̄ in acie cecidiſſent.Thuſcū bellum,Q.Fabius
ſeq̄ntis anni cōſul excepit,ab Romaq̄ ꝓfectus ſupplementū ad Sutriū duxit,ſub cuius acceſſum
Tuſcis ibi ſedētibus,nouę ex domo copiæ venere.Romæ interea,P.Sempronius tribunus ple. Ap
piū Claudiū,vltra Æmylię legis ꝓſcriptū in cenſura ꝑſeuerantē,grauiter pro roſtris increpuit,ca
uillante Appio,legemq̄.XII.tabularum celebrante,qua fuerat ab initio inſtitutū,vt in quinq̄ an Appiꝰ Clau
nos cenſura extenderet̃,Sempronius in eū ferocius coortus,Hic (inq̄t) eſt Quirites illius Appii dius cenſor
ꝓgenies,qui Decēuir in annū creatus ꝑpetuū ſibi finxerat imperiū , in quo male quæſito,peſſime vexatur a
adminiſtrato,ſuis ſceleribus concidit.Hęc eadē illa familia,cuius vi atq̄ iniuriis cōpulſi, patriaq̄ tribu.ple.
eiecti,ſacrū montē cepiſtis,hęc quoq̄ illa aduerſus quam tribunitiū vobis auxiliū cōparaſtis.Hęc
propter quam Auentinum inſediſtis.Hæc quæ Agrarias leges fœnebreſq̄ ſuo in vos odio ſemp
inpugnauit.Hæc patrū cōnubia & plębis quātū in ſe fuit intertupit.Hęc plębi ad curules magi
ſtratus iter clauſit.Hoc eſt nomen noſtræ ciuitati multo q̄ Tarquinii infeſtius. Inde in eū conuer
ſus,quū ꝓbris & maledictis multū diuq̄ ꝑſcidiſſet,nec ille propoſito auerteretur,in vincula duci
iuſſit.Cæterū e collegio tribunorum interceſſione miſſus,ingenti omniū ordinū inuidia ex anti-
quioris legis pręſcripto,cui cēteſimo ante anno fuerat abrogatū,cenſurā adminiſtrauit.Hæc do-
mi.Fabius interea ad Sutriū cū longe maiore hoſtiū exercitu congreſſus,quū natura loci , quem
ceperat,tū militū virtute adiutus,Thuſcū magna ſtrage fuſum,atq̄ inCiminiā vſq̄ ſyluā fuga-

Vincuntur Hetruſci. rum,ipſoꝝ caſtris cũ ingenti prȩda potiť.Erat Ciminia ſylua ad id tps Romanis inuia,ne merca
toribus quidem adita,quũ omnes eam temere ineundam negarẽt,neqꝫ enĩ Caudinæ cladis recẽs
Ciminia ſylua. memoria animis exciderat:M.Fabius Cæſo,ſiue vt alii ſcribũt,C.Claudius res Hetruriæ citra vl-
traqꝫ Ciminiũ montẽ exploraturũ ſe eſt pollicitus.Fuerat is forte Cere educatus,atqꝫ ob eã rẽ He
Fabii exploratio. truſca lingua & literis optime inſtitutus:vno igiť dũtaxat ſeruo comitat⁹,cũ quo vna fuerat nu
tritus,paſtorali habitu & agreſtibus telis geſiſqꝫ binis armatus,ad Camertes vſqꝫ Vmbros pene-
trauit,ibi quis eſſet fateri auſus,in ſenatum introductus , conſulis verbis de amicitia & ſocietate
publice ineunda egit.Comi inde hoſpitio acceptus,conſuli nũciare eſt iuſſus,ſi cũ exercitu ad ea
loca veniret,præſto illi Camertiũ iuuẽtutẽ cũ.XXX.dierũ cõmeatu affuturam. His ex Vmbria
relatis,conſul p̃miſſis impedimẽtis,legionibuſqꝫ poſt impedimenta ire iuſſis,ipſe cum omni eqta-
tu,ſtationibus hoſtiũ (nam Thuſci & ipſi citra Ciminiũ ſaltũ,poſtq̃ acie fuſi fuerãt, caſtra cõmu
niuerant) in multũ diei adequitauit,inde in caſtra reuerſus,porta,quȩ maxime fuit hoſtib⁹ auer
ſa,occulte cũ ſuis equitibus delapſus ſub noctẽ Romanũ agmen aſſecutus, poſtridie pria luce,ſũ-
ma Ciminii montis iuga tenuit.Mittit inde cõſul milites in ſubiectos Hetruriæ cãpos p̃datum.
Fuerunt his obuiȩ tumultuariȩ q̃dam Tuſcorũ cohortes,qbus cæſis, longe lateqꝫ Romanus p ho
ſticũ euagatus cũ ingenti p̃da in caſtra rediit.Quinqꝫ ex vrbe legati cũ duob⁹ tribunis plæbis eo
die in caſtra venerant,Ciminii ſaltus trãſitũ Fabio inhibituri,lȩtati itaqꝫ ſerius ſe veniſſe,q̃ vt ex
peditionem reipub.vtiliſſimã impedire potuiſſent,inexpectatȩ victoriæ nũcii Romã reuerſi ſunt.
Concitauit ea expeditio nõ ꝓfligauit Hetruſcũ bellũ , ſiqdẽ irritatis noua clade animis, oẽ Thu-
ſcum nomen,quãto nunq̃ antea tumultu,cõſternatũ ad arma cõcurrit.Nec ita multis interiectis
diebus,quum Fabius in priora caſtra rediiſſet,ingens hoſtiũ exercitus ad Sutriũ cõſedit,ibiqꝫ vlci
ſcendȩ cladis cupidi,ſuaqꝫ multitudine freti , aciem in Romanoꝝ cõſpectũ tumultuoſe explicãt,
nullam dimicationi moram facturi,quam vbi conſulẽ detrectare vident,caſtroꝝ munitiones ſub-
eunt.Hic minitabundus hoſtis ferrũ intentat,fremitqꝫ non eſſe veſtigio abſcedẽdũ, quoad Roma
na caſtra aſſidẽdo expugnaſſent,mittũt proinde ad duces,vt cibaria illius diei ad ſe deferri iube-
rent:conſtituiſſet militem ab Romano vallo non prius abſcedere,q̃ vi aut arte,hoſtẽ intra inclu-
ſum opprimeret.Conſul quũ ſuos ad altum diem in armis habuiſſet,iubet cibum capere,ac para
Fabii Strategema. tos eſſe,vt quacũqꝫ hora ſignũ accepiſſent,nihil ſibi in mora eſſent,inde hortatus militũ animos,
quarta fere vigilia noctis,pruto repẽte vallo,oppletiſqꝫ caſtrorum foſſis,inſtructum exercitum in
Thuſcos effudit,ibi paſſim hoſtes ſtrati,ac ſopore victi,qđ æſtiuis fere noctibus ſolet euenire, vt
ſub lucẽ arctiore ſomno premanť mortaliũ corpora,multi alta quiete preſſi,ſemiſomnes alii, fœ-
diſſima ſtrage cȩdunť,plures armis media trepidatione captis,inter pugnȩ & fugȩ cõſiliũ deſtitu
ti,haud maiore negocio q̃ inermes,ſunt oppreſſi, cæterã multitudinẽ primo ad caſtra vſqꝫ , inde
his captis,ad montes Romanus victor cũ cæde & ſtrage multa perſecutus eſt,cȩſa ea nocte & die
qui ſecut⁹ eſt ad.LX.milia Thuſcorũ.Caſtrẽſis prȩda,præter aurũ & argentũ qđ in medium con
LX.milia Hetruſcorũ cæſa. ſul referri iuſſit,militi data.Quidam non ad Sutrium,ſed trãs Ciminiã ad Peruſiã hoc euẽtu di-
micatũ memoriæ prodiderunt.Sed vbicunqꝫ pugna illa inſignis pugnata eſt, Thuſcorũ opib⁹ p̃-
ſenti clade acciſis,a Peruſia Cortone & Arretio,quæ tũ Hetruſcæ gentis capita fuere,legati Ro-
mam venerunt,pacẽ implorantes.Induciȩ in.XXX.annos his datȩ. Sed dũ hæc in Hetruria ge-
Hetruriæ populi pacẽ petunt. runť,Martius Rutilius Fabii Collega Aliſas Samnitibus ademit, multaqꝫ adhæc caſtella , aut vi
capta deletaqꝫ ſunt,aut integra in poteſtatẽ venere.Romana claſſis ad Cãpanæ orȩ p̃ſidiũ miſſa,
Pompeiis per id tempus eſt a P.Cornelio ei⁹ p̃fecto appulſa,inde quũ nauales ſocii in Nucerinos
fines irrupiſſent,abducerentqꝫ ad mare opulentam ex hoſtico prædam,in inſidias prȩcipitati , cũ
cȩde & fœda fuga ad mare reuerſi ſunt.In Samnio audita Fabii alterius cõſulis trans Ciminiam
ſyluam profectione,rati hoſtes illũ cũ exercitu interclusum,concurrũt & ipſi ad M.Martium ex
tinguendum eo conſilio,vt ſi cum eo debellatum eſſet,confeſtim agmine in Hetruriam tranſirẽt
ad rem Romanã ex parte infeſtandam.Fuit itaqꝫ ad primum illorum acceſſum atrox pugna,atqꝫ
incerto euentu eſt luce illa dimicatum.ſed eo iniquius id certamen Romanis fuit, ꝙ plȩriqꝫ eque
ſtris ordinis ſunt in acie amiſſi,& cũ his aliquot tribuni militum & legatorum vnus, & qđ maio
ri militibus terrori fuit,ipſe conſul graue vulnus accepit.Phama eius Romã delata,decreuit ſena
Conſul vulneratur. tus,vt continuo dictator diceretur,eratqꝫ tum omnis rei bellicȩ ſumma in Curſore Papyrio repo
ſita,eũqꝫ patres & cȩteri creatũ iri volebant. Cæterum parũ conſtabat Martium viuere,ad quem
mittere poſſent.Fabius ob veteres cum Papyrio inimicitias, iam inde a magiſterio equitum , qđ
ſub eo dictatore geſſit,quemuis aliũ prius dicturus videbatur . Placuit igitur legatos ad conſ.in

caſtra mittere,q̄ publice eum hortarent̃,ne priuatũ odiũ publico cõmodo anteferret,legatis hæc
corã ꝓcantibus,deiectis in terrã oculis,quaſi quid acturus eſſet animo agitaret,tacitus ex illorum
conſpectu abiit,noctis inde ſilentio Papyriũ dictatorẽ dixit,cui quũ ob animũ egregie victũ,lega-
ti gratias poſtridie agerent,obſtinatũ tenuiſſe ſilentiũ dicitur,ac ſine reſponſo dimiſiſſe, vt appa-
reret inſignẽ dolorẽ ingenti ab eo animo cõpreſſum.Dictator cũ legiõibus ad Longulã primo ꝓ-
fectus,acceptiſq; a Martio cõſule veteribꝰ militibꝰ,in aciẽ copias eduxit , nec hoſtes pugnam de- Dictator.
trectarunt.Cęterũ neutris ꝓliũ ineuntibus,armati inſtructiq; ſine ꝓlio ad noctem ſtetere.Statiua
inde adiq̃diu in ꝓpinquo habita.Interea Hetruſci iterũ ad arma reuerſi,ad Vadimonis lacũ, no
uo exercitu ſacrata lege coacto,ita vt vir virũ legerit, cũ Fabiano exercitu tanto animoꝝ ardore
cõflixere,vt telis ab neutra parte emiſſis,cõtinuo ſit gladiis dimicatũ:nec cũ Hetruſcis res geri vi
debatur,q̄ toties victi fuerant,ſed cũ noua aliqua gẽte. Anteſignanis cæſis ſucceſſit ſecũda acies,
inde quũ hęc quoq; parũ ſuſtineret hoſtẽ,iam ex vltio ordine accerſebant̃ ſubſidia, eratq; res Ro
mana in ſummo diſcrimine,quũ equites dimiſſis equis ad terrã deſiliũt, ibi in aduerſam aciẽ acri
ter inuecti,Hetruſcum hoſtẽ gradu ſubmotũ pedites iſtauratis animis vrgẽt, victaq; ipſius perti Hetruſcorũ
nacia,in fugã auertunt.Cõcidit illo die q̄d viriũ ea tẽpeſtate habuit Hetruria,caſtra capta,di- clades.
reptaq;.Nec in Sãnio minori interim periculo a Papyrio res gerebat̃,duo erant hoſtiũ exercitus, Samnitium
vniꝰ ſcuta auro,alteriꝰ argẽto ad maiores armoꝝ conatus oſtẽtãdos affabre celata. Galeę criſta- ornatus.
tæ,ſiniſtrũ crus ocrea tectũ,& ſpõgia pectori tegumentũ, tunicæ verſicolores aurata ſcuta hñti-
bus,argẽtea,linteę candidę,His dextrũ cornu datũ,ſiniſtrũ illis,docet ſuos Papyrius,armis bella-
torẽ virũ optũ eſſe oportere,nõ auro aut argẽto,illaq; verius ꝑdã eſſe q̃ arma,nitete talia in ꝓcin
ctu,cæde & cruore reſperſa deformia videri,virtutẽ eſſe decus,nõ fulgorẽ armorũ, eiuſmodi ho-
ſtiũ delicias fortes viros ad ꝑdã inuitare non terrere.Irent fortes in pugnã,diuiteq; hoſtẽ paupis
eſſe militis ꝑmiũ arbitrarent̃.His hortationibus Papyrius in aciẽ eduxit.Certatũ ab initio ẽ ma- Papyriꝰ Sã-
gna vtrinq; ꝑtinacia.Iunius Bubulcus magiſter eq̄tum ab læuo cornu primꝰ hoſtẽ fudit,inde & nites fundit
ab ſua parte dictator fecit fugã,Samnites cũ cęde multa diſſipati,atq; caſtris exuti ſunt.Papyrius
victor Romã reuerſus triũphauit,aurata ſcuta ex ea victoria telata,inter argẽtarioꝝ dominos ad
forũ inſtruendũ ſunt diuiſa,ac tũ primũ mos,Romani fori quũ Thenſæ ducerent̃,excolẽdi ortus Fori Ro. or
dicit̃.Fabius ad Peruſiã,q̄ induciaꝝ fidẽ rupat,cũ Hetruſcis tertio pugnauit,ꝓſpero,vt bis antea natus.
euentu,quo ꝓlio fracti hoſtes,ne maiorẽ cladẽ adirẽt,vrbẽ ipſam Romanis dedidere.Conſul lega-
tis Hetruſcorũ pacẽ petentibus Romã ꝑmiſſis triũphãs in vrbẽ eſt inuectus,atq; ob rẽ ꝑclare fo-
ris adminiſtratam cũ Publio Decio cõſul refectus eſt.Hi inter ſe prouincias partiti.Decio Hetru-
ria,Samniũ Fabio euenit,q̄ in prouinciã ꝓfectus,Aliſares primo ſubegit , & Samnites ꝓlio fudit. Marſi & Sã
in qua acie Marci noui hoſtes a Samnitibus ſtetiſſe dicunt̃. Tarquinieſes interea a Decio in He- nites vincũ-
truria ſubacti iducias in.XL.annos petiere,& Volſinieſiũ quoq; caſtella q̃dã vi capta,& ex his q̃- tur.
dã ſubuerſa,ne receptaculo eſſent hoſtibus,tantuſq; ꝑ hæc terror Hetruſcis eſt iniectus , vt tota
gens ſupplex foedus a Decio petierit.Induciæ in annũ datę,ea conditione,vt annuũ ſtipendiũ mi
liti darent,Fuiſſetq; pax in id tp̃s ſecuta,niſi ſubita Vmbroꝝ defectio materiã multis Hetruſcoꝝ
rebellãdi obtuliſſet.Cõflato igit̃ ingẽti exercitu,Decio poſt ſe relicto,ad vrbẽ Romã oppugnandã
tumultuoſe cõtẽdũt.Decius hoſtẽ ſecutus in Pipinienſi agro cõſedit:patres noui belli phama ꝑ-
culſi ad Fabiũ alterũ cõſulẽ mittũt,vt ſi q̄d laxamẽti in Sãnio eſſet,in Vmbriã trãſiret.Paruit di-
cto conſul,& ad Meuaniã,vbi hoſtes caſtra fecerant,magnis itineribus venit,ſubitus Fabii acceſ-
ſus,a quo toties Hetruſci victi fuerãt,adeo hoſtẽ turbauit, vt multi cenſerent ad vrbes munitiſſi
mas cõcedẽdũ eſſe.Alii bellũ omnino omittẽdũ.Materini (ita gens vna in Vmbris nũcupata ẽ)
non ſolũ non cedendũ putauere , ſed arreptis armis in Fabianos metari incipientes facto impetu,
cęterã multitudinẽ in ꝓlium traxere,tũ cõſul milites ad ſigna reuocatos,vt irent hortat̃, hoſtẽq;
vinci aſſuetum in perpetuum vincerẽt,ipiaq; vocis poenas expeterẽt, qua minari auſi eẽnt ſe Ro
mã oppugnaturos.Et iam ſignũ daturꝰ erat,quũ eo nõ expectato,præ nimio militũ ardore,eſt in Fabius Vm
hoſtẽ ꝑcurſum. Citra fidẽ q̃dã in eo ꝓlio facta dicunt̃ , vt hoſtibꝰ ſigna medio pugnæ ardore ſint bros ſupat.
adepta,ac cũ ipſis ſigniferis ad cõſulẽ abſtracta, militeſq; ex acie in aciẽ cũ totis armis tranſlatos,
gerebaturq; res interim vmbonibꝰ magis q̃ ferro,incuſſaq; & ſtrata hoſtiũ acie vna vox exaudie
bat iubentiũ ponere arma.Deditio igit̃ in acie facta,& primo ab ipſis belli authoribꝰ populis.Fa-
bius alterius ſortis prouinciæ victor,in Samniũ rediit,cui ob res ꝑclare geſtas,imperiũ foris ſena-
tuſconſulto eſt in ſequentẽ annũ ꝓpagatum.Cõſules interim fuere App.Claudiꝰ & L.Volſinius. Conſules.
Salentini noui hoſtes Volumnio dati.Appiꝰ vrbanis artibꝰ aptior,q̃ bello Romæ fuit.Volſinius

rẽ foris feliciter adminiſtrauit,hoſtibus ſępe ꝑlio victis,aliquot vrbes ademit,& Fabius cui proro gatũ erat impiũ ad Aliſas cũ Sãnitibus ꝓſpero marte cõflixit hoſtibus acie fuſis,atq; intra caſtro rum munimẽta cõpulſis.Poſtridie cũ ſingulis veſtimẽtis deditos ſub iugũ miſit.Qui cũ ipſis Sã nitibus erant,ꝑter Hernicos,ſeruilit vęniere.Hernici Romã miſſi,a ꝗbus ꝗſitum publico an pri uato conſilio cũ Samnitibus militaſſent.Id negocium mox Latinis ſenatus iniunxit,vt Hernicos

Hernicum bellum.

tandiu in cuſtodia haberẽt,donec de ea re noui cõſules in curia retuliſſent. Tulerũt id ęgre Her nici Anagniniſq; toti⁹ gẽtis cõſiliũ habẽtibus,vniuerſi,ꝑter Alatrinates,Verulanos & Ferentina tes Romanis bellũ indixerũt,& in Samnio Fabii deceſſu noui motus ſecuti,Calatia & Sora,ꝗ Ro

Conſules.

mano ꝑſidio tenebant,expugnatis.Iuſſu itaq; noui conſules inter ſe ꝓuinciã partiti.P.Cornelius Aruina Samnites,Q.Martius Tremulus Hernicos,ſorte ſunt adepti. Fuit id bellũ ſpecie magis ꝗ euentu terribile,inſeſſis ab hoſte itineribus inter vtraq; cõſulũ caſtra,vt vterq; de alterius ſta tu ſollicitus aliquot dies egerit,ꝗ phama Romã plata cauſam ꝑbuit noui exercitus,ad ſubitos ca

Hernici victi.

ſus,cõſcribẽdi.Cęterũ Hernici ter paucis diebus victi ac caſtris exuti,induciis in triginta dies i petratis ab ſenatu ad cõſulẽ reiecti,deditionẽ fecere.Cornelius interea viis ab hoſte inſeſſis, quũ belli dilationẽ cõmeatus inopia diutius ferre nõ poſſet,abſtinerẽtq; interim ꝑlio Sãnites, cõſilii i ops obſeſſo ꝓpior erat ꝗ obſidẽti,quũ exiuſpato clamor ſimul & puluis ꝓcul excitus ſignificarũt collegã auxilio adeſſe.Samnites Martiũ incõpoſito agmine veniẽtẽ cõſpicati, cõtinuo in eum im petũ faciũt,neq; in re ſubita cõſiliũ Romano defuit,quin ſarcinis in mediũ cõiectis,prius ꝗ man⁹ cõſereret,aciẽ Ro.cõſul inſtruit.Mox inito ꝑlio,quũ hincinde acriter dimicaretur,Corneli⁹ ſuos

Fœda Samnitium ſtrages.

hortatus,hoſtiũ caſtra celeri curſu occupat.ꝗb⁹ incẽſis cũ clamore & fremitu in prœliũ fert. Sã nis caſtroꝝ clade animaduerſa,vbi aduentãtiũ quoq; ſtrepitũ hauſit, fugã circũſpectare incipit. Sed improuiſa re ꝑculſus,dũ deliberãti ſimilis ſegnius ſe ad fugã expedit,florẽtiſſim⁹ alioqui exer citus in medio cæſus eſt.Pauci media trepidatione dilapſi,in proximos montes cõfugere,ad trigi ta hoĩm milia ea ꝑlio Samnites amiſere:ſupuenerũt cædi aliquot recẽtes ipſius gẽtis cohortes,ꝗs Romanus ꝓcul intuitus ꝑſenti victoria ferox cum clamore inuaſit,fuiſſetq; illarum ſors nihilo fe licior,niſi fuga diſſipati in proximos montes ad ſuos,qui fuga ſeruati eadem loca inſederant,ſeſe ꝓripuiſſent,nec Romanus locoꝝ iniquitate deterritus,a ꝑſequendo hoſte abſtinuit,quin curſu in ſtaurato ꝑ cliuos & abrupta ſaxa ad hoſtem ire pergit,fuiſſetq; breui loco potitus,hoſtibus recẽ ti clade conſternatis,niſi Samnitibus ex ſupiore loco veniã petentibus,annuo ſtipendio, tuniciſq; in ſingulos milites imperatis conſules poteſtatem feciſſent legationis Romam ad patres mitten dę.Martius collega in ſua ꝓuincia relicto Romã ꝓfectus,de Hernicis triumphauit. Statua illi eq ſtris in foro decreta,tribus populis qui in fide ꝑmanſerãt ſuę leges redditæ.Id illi potius ꝗ ciuita

Ædes ſalutis.

tẽ voluerũt.Anagninis ciuitas ſine ſuffragio data.Hoc anno ędes Salutis a C.Iunio Bubulco cẽ ſore locata eſt,quã cõſul in Samnio vouerat,ab eo & collega viæ ꝑ agros,publica impenſa, factæ.

Tertiũ fœdus cũ Carthaginenſibus ictum.

Fœdus quoq; hoc anno tertiũ eſt cũ Carthaginẽſib⁹ renouatũ,vt Liuius ſcribit. Polybius ſub id tꝑs,quo Pyrrhus in Italiã venit,id factũ arbitrari videt, in quo ait antiquoꝝ fœderũ formulæ id additũ,ſi cũ Pyrrho fœdus ꝑcuſſerint curato vterq; populus vt alterutri auxiliũ ferre liceat iis ꝗ bus bellũ inferretur,ſi Carthaginenſes ſociive auxiliũ Romanorum poſtulabunt, nauigia ꝑbeto ad traiiciẽdũ,belligerãdũq;,ſi Romani ſociive Romanoꝝ poſtulabũt,mari Carthaginẽſes opitu lãtor,in terrã vero vt deſcẽdãt nemo cõpellito,ſuis ꝗſq; ſtipẽdia ſoluito.Idẽ author ẽ,in primo fœ dere ꝗd inter vtrũq; populũ,Iunio Bruto,& M.Valerio conſulib⁹ eſt ictum, hi enĩ primi cõſules Romæ fuerũt,duodetriginta annis ante primã Xerxis in Græciã expeditionẽ, huiuſmodi iuſiu

Forma vetuſti fœderis.

randũ vtrinq; adhibitum,vt Carthaginẽſes ꝑ deos patrios iurati ſint.Fecialis vero Po. Ro.ſum pto in manibus lapide.poſtꝗ int partes de fœdere conuenerat,ſic ſit locutus. Si recte & ſine dolo malo hoc fœdus atq; iuſiurãdũ facio.Dii mihi cuncta felicia ꝑſtent.Si aliter,aut ago,aut cogito, cęteris omnibus ſaluis,in ꝓpriis legibus,in ꝓpriis laribus,in ꝓpriis templis, in ꝓpriis ſepulcris ſo lus ego peream,vt hic lapis e manibus meis decidet.Nec locutus plura,lapidem manibus deiicit. Atq; hunc vetuſtiſſimum iuriſiurãdi morem apud Ro.Polybi⁹ fuiſſe ait, ꝗd a Liuio & Dionyſio

Dictator.

ꝑtermiſſum equidem miror.Eorum neuter,niſi opinione fallor,iuriſiurandi huius meminit in hi ſtoria.Habuit hic annus dictatorẽ.P.Cornelium Scipionem,a quo P. Deci⁹ magiſter equitum eſt

Conſules.

dictus,his comitia conſularia habentibus L.Poſthumius & T.Minutius conſules creati.Calpur nius Piſo hos.Q.Fabio &.P.Decio ſubiecit biennio ꝑtermiſſo,quo Claudius & Volũnius prius, mox Cornelius & Martius cõſules fuerũt.Noui cõſules,quia Samnites in cãpũ Stellatẽ excurſio nem fecerãt,diuerſi in hoſticũ exercitũ duxere,Tifernũ Poſthumius,Minutius Bouianum. Cum

Poſthumio hoſtes ad Tifernũ congreſſi,æquo marte,vt quidam authores ſunt,acie diſceſſerunt.
Alii victos Samnites meminerunt,ac triginta hominum milia ex his capta.Sed quocunq; eſt euẽ
tu dimicatum,Poſthumius ſecundum eam pugnam,caſtris edito loco communitis, ſilentio no-
ctis,cum expeditis legionibus,ad collegam acceſſit,pręmiſſis qui illi nunciarent,vt cum hoſte ſui
acceſſus ignaro prælium commiteret,affuturum ſe mature illi auxilio, vbi certamen eſſet initũ.
Nec Ro.id conſilium irritum ceſſit.Conſerto prçlio,ac non nihil ancipiti euentu diſtracto, hoſtẽ
iam feſſum recentes Romanorum legiones inuadunt,illico fuga facta eſt,Samnitium acies diſie- Samnitium
cta,caſtra capta,& cum his Statius Cellius huius dux exercitus,ſigna militaria vnum & trigin- clades.
ta,eſt & Bouianum deditum.Conſules, ingenti gloria vtrobiq; parta, Romam reuerſi ambo de Statius Cel
Samnitibus triumpharunt.Minutium grauiter in pugna vulneratum, vbi in caſtra relatus eſt, lius captus.
continuo expiraſſe quidam prodiderunt,Bouianumq; captum a L.Fuluio in eius locum ſuffecto
Sora,Arpinum,Ceſſentia eodem anno a Samnitibus recepta.P.Sulpitius Auerrio,& P.Pomponi
us Sophus proximo anno conſules fuerunt:Sempronius in Samnium cum exercitu miſſus, quia
omnia ibi pacata occurrerant, iuſſu patrum antiquum fœdus Samnitibus petentibus reſtituit.
In Equos inde bellum tranſlatum,qui Samnites iuuerant,Ambo conſules ad id bellum miſſi.Fe-
cerant Equi ab initio caſtra,inde quum alii acie pugnandum,alii tuẽda mœnia cenſerent,appa-
reretq; ea animorum varietate cladem omnino aliquam accipiendam, aliis alio dilabentibus, ca-
ſtra noctu deſerta ſunt,quibus poſtridie occupatis, Romani conſules circumacto ad vrbes & op-
pida eius gentis bello,triginta oppida breui oppugnando ceperunt,atq; eorum quædam incenſa Equicũ no-
ac diruta.Equicum nomen prope ad internicionem deletum. Fuit ea clades finitimis terrori,vt men fere dẽ
pacem a Romanis peterent.Marci,Peligni,Ferentani Romam legatos, ad amicitiã & pacem ſan- letum.
ciendam miſerunt,cum omnibus fœdus ictum,& conſules de Equis triumpharunt.Eodem anno Faſti vulgã
C.Flauius.Gn.filius ſcriba patre libertino humiliq; fortuna natus, inuita nobilitate ædilis curu tur.
lis factus, in eius ordinis inuidiam ciuile ius repoſitum in penetralibus pontificum vulgauit, fa- C.Flauius
ſtoſq; in albo propoſuit,vt quando lege ageretur ſciri poſſet.Ædem concordiæ, quam pro ordi- ædilis.
num reconciliatione vouerat,in Græcoſtaſi ſupra forum (Liuius in Vulcani area fuiſſe ait) nõ Ædes con-
ſine ingenti patrum indignatione,dedicauit:& in collegę domo, quum forte ad eum ægrum offi cordiæ.
cii cauſa veniſſet,ibiq; nobilium iuuenum nemo venienti aſſurrexiſſet, curulem ſellam apponi ſi-
bi iuſſit,anxioſq; liuore inimicos ex loco honoratiſſimo ſpectare non dubitauit. Comitia quibus
ille eſt honorem adeptus,tantum indignitatis habuiſſe dicuntur,vt plætiq; nobilium aureos an
nulos,vt Liuius ſcribit,& phaleras depoſuerint. Plinius priuatum nullum aurei annuli vſum ea
tempeſtate fuiſſe arbitrari videtur.Abiit iam inde ciuitas in duas velut factiones, vt alii bonorũ Q.Fabii ma
cultores eſſent,alii forenſi fauerent multitudini,quoad Q.Fabius qui cum P.Decio cenſor eſt fa- ximi optia
ctus,concordiæ cauſa omnem forenſem factionem in quatuor tribus coniecit,quæ vrbanę nuncu inſtituta.
patæ ſunt.Idem inſtituiſſe dicitur,vt quintilibus idibus equites in trabeis trãſueherent. Adeoq;
hæc vulgo grata extitere,vt inde maximi cognomen adeptus in nepotes tranſmiſerit.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS QVARTÆ, LIBER SEPTIMVS.

ET hæc quidem paucis annis,poſt magni Alexandri interitum,a Roma-
nis in Italia geſta,quo tẽporis interuallo,res Macedonum in Aſia & Eu-
ropa,ſua velut mole laborãtes, domeſtica labefactari diſcordia cœperũt:
accenſis ſemel ad certamen animis, adeo in malum in vna gente exarſit,
vt pręualidę regni opes,mutuis conuulſæ cladibus factæ ſint, quum alia
rum gentiũ,tum Romanorũ viribus obnoxiæ.Perdicas,penes quẽ regia-
rũ copiarũ poteſtas erat,Ariaractẽ Cappadocũ regẽ obnoxiũ ſubito bello Ariaractis
adortus,victũq; pۉlio,& obſidione fatigatum, ad eam deſperationem re- regis facin⁹.
degit,vt auro argẽtoq; cum precioſa veſte, cęteroq; ornatu de induſtria
corrupto,coniugibus & liberis,aliis ſuper alios interfectis, ipſorum cor-
pora,ſeq; ipſum in accenſos ignes deiecerit.Nihil igiť ex eo bello ۉter vulnera adeptus,vt ad ma
iora rerum momenta regiã authoritatem acqreret,Cleoparrã magni Alex.ſororẽ,quæ alteri Ale
xandro,q in Lucania periit,nupſerat,ne Olympiade qdẽ inuita,vxorẽ ſibi iungere conat⁹ eſt.Sed Cleopatra
per Antipatrũ id obtinere nõ potuit,quẽ ۉtextu nouę affinitatis,prius capere fuerat Perdicas ad Alexandri
ortus,illius filia ſibi in vxorẽ petita,qua fraude inſtructus Antipater, nõ ſolũ nõ illi filiam dedit, ſoror.

ſed quo minus Cleopatrę nuptiis potiretur ſua authoritate effecit. Oritur nec multo poſt bellū

Noui bellorū motus in Aſia.

inter Perdicā & Antigonū, cui maior Phrygia obuenerat. Cauſam cur int̃ ſe bellare coepint, non repio. Fauebant Antigono Craterus q regiæ erat pecunię pfectus, & Antipat̃, q pace cū Athenięſibus cōpoſita, ſumma ope nitebat̃ oēs Perdicę conatus euertere. Ille alienatis reb⁹ Arideū cū alexandri filio, in Cappadociā traxit, vt de ſumma belli cum iis, q in ptibus adhuc erāt, conſultaret. Erāt q in Macedoniā bellū trāſferēdū dicerēt, ad ipm caput & arcē regni, Olympiadē ibi eſſe Alexādri matrē, nō mediocre momentū ad res gerēdas, ciuiū fauorē futurū, ob Philippi & Alexandri noīa. Cęterū veriti ne Aſia a ſe relicta a Ptolemæo occuparet̃, ab Ægypto, quā ille obtinebat. placuit bellū auſpicari. Eumeni vltra Paphlagoniā ab initio decretā, Cariā, Lyciā, & Phrygiā adiiciunt, vt maiores adeptus vires, Antipatro audacius occurreret, ſi ipſis Ægyptiaco bello occupatis, in Aſiā trāſire conaret̃, Alceta Perdicæ fratre & Neoptolemo auxiliaribus datis, cū qb⁹ ille bellū adminiſtraret: atq; ita Macedonū potētia, in duas velut diuerſas factiōes diuiſa, ab hoſtili ſanguine, in ſe ipſam, malo cōſilio, peiore euētu, ſuas vires & arma diuertit. Mouit igit̃ in Ægyptū Perdi

Ptolemęi cōſilium in nouo bello.

cas terrifico armorū apparatu, nec Ptolemæus ocioſis interim auribus accepat, quæ a Perdica & aliis eius factionis in ſe parari dicerent̃, quin nulla nō in Ægyptios moderatione omnium fauorē adeptus, finitimos reges fœdus ſibi & amicitia obſtrinxerat, Cyreneq; ſuo impio adiecta, iure formidabilis erat hoſtibus. Parabat igit̃ ſumma ope bellū, primis Perdicę conatibus occurſurus, cui⁹ ſupbiam multi interea exoſi ad hoſtes fugā meditari, & in his illuſtres qdā, quorū Neoptolemus etiā traducere ſecū copias conatus cū Eumene, cui datus fuerat belli ſocius, cōflixit. Cæterū victus ad Antipatrū & Polypconta aufugit, qbus author fuit, vt Eumenē ob recētē victoriā ſecure agētē, ſubito acceſſu inuaderēt, ſuū ne tūc Polypcon an Antipatri ductarit exercitū, parū cōptū habeo: ſatis cōſtat Euridices impio, quæ Arideo cōiuge aduerſa valitudine implicito, primas in adminiſtrando regno ſibi ptes vendicabat, Polypcōti exercitū adēptū, Caſſandroq; ductādū datum. ſenſit tamen Eumenes ſe inſidiis peti, vertitq;, vt pſenti erat cōſilio, in inſidiatores piculum, quos ad ſe venientes, ac nocturno itinere feſſos, nihil minus q̃ inſidias timētes, inopinato excepit plio. Ex

Crateri interitus.

ceptos primo cōgreſſu pculit. Hic Polypcon, vt Trogus falſo credidit, ictus concidit. Plutarchus Craterū ſcribit, eūq; a Neoptolemo in pliū adductū, ſpe tranſitionis a Macedonibus ad eū faciēdę, qđ Eumenes verit⁹, de Crateri aduētu milites ſub pugnæ tempus celauerit. Sed ſiue hic, ſiue ille concidit, Neoptolemus & ipſe cū Eumene mutuis vulnerib⁹ colluctatus, ita vt galeis capite auulſis thoraces ſibi etiam inuicem concerpſerint, poſtremo Neoptolemus vno ſub genu vulnere accepto, mox circa ceruicē altero, fortiter occubuit. Duplici plio victor Eumenes, nō nihil pſenti rerū ſucceſſu ſocios in partibus cōtinuit. Perdica interea in Ægypto, militari ſeditione interfecto,

Eumenes hoſtis iudicatur.

Eumenes ob Crateri mortē, a Perdicano exercitu, cū Phytone Illyrio & Alceta Perdicę fratre. hoſtis iudicat̃. Qđ vbi ille cōptū habuit. piclitati ſtatuit militū animos, p concione multa de pſenti iniuria queſtus. poteſtatē fecit oībus libere q̃ vellēt loqndi, qua voce ſuarū ptium ſtudium erexit, vt vltro milites ducē ipm conſolatent̃. polliciti ſe ferro Macedonum decreta reſciſſuros. Hoc militari conſenſu cōfirmatus Eumenes, vt vniuerſum exercitū ſibi deuotiorē redderet, Cleopatram Alexañ. ſororē ad ſe accerſitā in primorū cōſpectū dedit, vt in pribus eā eſſe intelligerēt. Nihil ad militē in officio cōtinendū æque valuit, ac mulieris vnius adhortatio, adeo Alexandri memoria omnium animos inuaſerat, vt vel mortui vmbra, p neceſſitudinū veſtigia coleret̃. Nec ita multis interiectis diebus, paſſim totis caſtris Antigoni literæ reptæ ſunt pmium Eumenis pcuſſoribus

Eumenis ars in apto piculo.

ſtatuentis, cuius rei piculo territus Eumenes, milite ad concionē vocato, magnas ſe omnibus gratias debere pfeſſus eſt, q nemo reptus eſſet, qui nefarii ſpem pmii ſecutus, fidei ſacramentum violare eſſet auſus. Sed ne quiſq̃ opinione decipet̃, libellos qui in caſtris diſiecti eſſent, ad militum in ſe fidem expiendam ſua opa confictos non ignorarent. Verū ſalutē ſuam in omniū poteſtate eſſe nec Antigonum, aut ducum aliquē, ſic velle vincere, vt alieno ſanguine peſſimum in ſe ſtatuant exēplū. Hæc ille multa arte mētitus, labantes militū aīos a pſenti ſcelere deterruit, & in futurū cauit, vt ſi qd ſiſe accidiſſet, nō ſe mercede inuitari milites arbitrarent̃, ſed ab ipſo duce ſuā fidē po

Vincit̃ Eumenes.

tius tentari. Nec Antigonus multo poſt cū valido exercitu affuit, cūquo Eumenes plio congreſſus vincit̃, victuſq; cum pte copiarū in pximū caſtellū aufugit. Hęc Trogus. Proditiōe Plutarch⁹ victum Eumenem ſcribit, cui rebus ppemodum pditis, adeo animus ſuperfuiſſet, vt proditorem ad hoſtem fugientem irrequieto curſu aſſecutus, ad ſupplicium retraxerit. Illud in duce non mi

Eumenis virtus.

nus memorabile fuit, prælio victus, quum a conſpectu inſequentium hoſtium paululum deflexiſſet agmen, auerſis itineribus ad locum vbi cōmiſſa erat pugna reuerſus, cęſorū corpora in vnum

coacernata,villarū foribus,aliaq; domeſtica materia cremauit,inde Antigoni īpedimēta aſſe
cutus,quū facile diripere potuiſſet,ne ſuos ꝑda īpeditiores redderet,abſtinuit.Sed factus ob
vnā aduerſam pugnā hoſti īpar,ad Norā in Cappadocię Lycaonięq; finibꝰ,cū ſexcētis eqtibꝰ
ſe recepit.Hic ab Antigono ad colloquiū excitus,parū abfuit qn Macedonū īcurſu, ī Crateri
vltionē,ſit diſcerptus.Ægre ab Antigono ſubmota multitudine ſeruatus eſt.Cinxit deinceps
Antigonus oppidū vallo.ꝓſidioq; ad obſidionē relicto, cū cętero exercitu ī Phrygiā cōceſſit.
Eumenes īterea,vt viros & equos ad ſubitos caſus expeditiores haberet,locū in oppido cōſti Eumenis
tuit,quo ſe iuuenes aſſidua luctatione exercerēt,equos anteriore parte ſuſpēdit,ita vt priori- exercitatiō
bus vngulis altius ſubnixis poſteriores terrę niterētur,atq; ita crebra flagelli excuſſione,cla- in obſidiōe
moribuſq; circūſtātiū cōſternati ſublime corpus calcibꝰ & aſſultu agitabāt.Tenuit aliquādiu
ea obſidio,īterea nūciata Antipatri morte,q fato ī Macedonia deceſſerat , Antigonꝰ maiora
animo cōcipiēs, Eumenē inducias cū eo pactus obſidione ſoluit,equitibꝰ ex priſtino exercitu
collectis,qa ſibi ꝓfectura adēpta nō reſtituebat. Duabꝰ alis eqtū fretus oīa circa Cappadociā
crebris excurſionibus infeſtat.Trogus non Antipatri mortem,ſed quia ab Antipatro auxilia
Eumeni miſſa eſſent,ſoluēdę obſidionis cauſam fuiſſe ꝓdidit.Imminebatq; iterū illi Antigo-
nus,ob ea q̄ fiebāt,verū oīm auxiliis deſtitutus,ad Argyraſpidas īuictū Alexādri exercitū ſe Argyraſpi
cōtulit.Hi poſt regis interitū nullius ſe imperio ſubiecerāt,veterꝭ militię gloria inflati,ducē des.
faſtidiebāt.Horū ferociā rēpeſtiuo alloquio adeo Eumenes flexit,vt eū in cōmilitonē priꝰ ac-
ceperint,mox paulatim ꝓ duce ſe gerētē ſua ſponte audire cœperit exercitus.Mira īterim ar-
te vſus dicit,ad ſalutē ſuā primoribus cōmēdandā.Simulata inopia ab Argyraſpidū princi-
pibus multū argenti mutuo accepit,vt veriti illi ne creditā pecuniā amitterēt,de ſua incolu
mitate ſolliciti eſſent.Vnius igit̃ Eumenis nutu oīa gerebātur,quū ſubito affertur Antigo-
nū cū exercitu adeſſe.Tū Argyraſpides Eumenis impulſu in pręliū progreſſi, magis ſua diſ- Vincūtur
cordia q̄ hoſtiū virtute vincūtur:Coniuges & liberi quos ſecū habebāt,cum oībus fortunis Argyraſpi
hoſtibus ꝑdę fuerūt.Nec victori incruenta acies cōſtitit,quinq; milibꝰ hominū ꝓlio amiſſis. des.
Plutarchus (nam Trogus eorū quę ſcripſimus eſt author) ad Paſitygrim flu. multa hoſtiū
cęde cōcurſum ſcribit,ac quatuor milia eorū capta , ſecūdūq; eam victoriā Argyraſpidas in
Gabenorū agrū hibernatū cōceſſiſſe,q in vicis ac villis ſubito Antigoni acceſſu facile oppri-
mi potuerint,niſi Eumenes cū expeditis equitibus ꝓgreſſus ignis plurimos ī hoſtiū cōſpectu
ſub noctē accēdiſſet,quę igniū ſpecies magni exercitus caſtra procul mētita,Antigonū tā diu
ab īſtituto curſu inhibuit,donec Argyraſpides ī vnū coiuerint,nec ita multo poſt aciē dimi-
catū,Macedonicāq; Phalangē ab Antigonianis loci & tēporis iniquitate victā,oībuſq; īpedi-
mētis exutā.Qua clade Argyraſpides fracti legatos ad Antigonū mittūt q liberos,vxores,&
res amiſſas ſub cōditione pacis repoſcerēt.Antigonus,cuius res fuerant eo ꝓlio haud medio-
criter acciſę,comiter ſe oīa redditurū pollicetur,ſi Eumenem ſibi traderent.Tum neq; pudor
Macedonibus obſtitit,neq; militare ſacramētum,cōtinuo in Eumenem manū iniiciūt.Alii ex
fuga eū retractū ſcribūt.Sed quoquo modo vis illata,vbi reuinctis manibus ī militū cōſpectu
ſtetit,facta eſt ei loquēdi poteſtas,qđ vt ſibi facere permitteret,multis precibus contenderat.
Cernite inqt milites habitū & ornamēta ducis veſtri,q̄ nō hoſtiū quiſq̄ impoſuit,nā id quidē
ſolatio in ſumma calamitate eſſet,vos me ex victore victū,ex imperatore captiuū feciſtis,mili
tari ſacramēto ſępius hoc anno adacti.Haud eñ decet miſeros cuiq̄ cōuiciari, vnū oro, vt ſi
propoſitorū Antigoni ī me perdēdo ſumma cōſtitit,iter vos me mori patiamini.Neq; eñ illiꝰ
intereſt,quēadmodū aut vbi cadā. Enſuero ſi veſtra indulgentia mortis ignominiā effugero,
ſoluo vos iureiurādo,quo mihi aſtricti eſtis.Cōficite hic me rogo ipſi multis vulneribꝰ,aut ſi
religio,aut pudor ꝓhibet,date mihi ferrū.Impator ꝓ vobis id faciet , qđ vos ꝓ me facere de-
buiſtis.Obaudire hęc Argyraſpides,nec ſeciꝰ dedēdū fremere. Tū Eumenes a ꝓcibꝰ ī irā ver-
ſus:At vos inqt deuota capita reſpiciāt dii piuriorū vindices, taleſq; ꝓcor vobis exitus dēt, Diręe Eu
quales vos veſtris ducibꝰ dediſtis.Vos Perdicę ſanguine nup reſpſi eſtis. In Antipatrū pene menis.
eadē moliti,ne Alexādro qdē,ſi ille mortaliū manu cadere potuiſſet,parſuri.Vltima nūc ego
veſtra ꝓdidorū victima has vobis diras imꝓcor.Inopes extorreſq; oē æuū in hoc caſtrēſi exilio
agatis:Hauriāt impiū ſanguinē deuota arma,qbꝰ plures veſtros q̄ hoſtiū duces abſūpſiſtis.
Hęc ille locutꝰ irę plenꝰ ad Antigoni caſtra cuſtodes ꝓcedere cœpit.Sequit̃ exercitꝰ captiuo Argyraſpi
ſimilis,triūphū de ſe ipſo ad victoris caſtra ducēs. Viſaq; eſt ea deditionis ſpecies pulchrior des Eume-
Antigono q̄ īnumerę Alexādri victorię fuiſſent. Q; quū ille orientē viciſſet,ipſe eos a qbus nē dedunt.

otiẽs victus fuerat,armis ſubactos ac ſibi deditos videret. Vbi in caſtra vẽtũ eſt, Antigonũ rebus ex fide reſtitutis,ipſos domitores orbis ſuo exercitui diuiſit. Eumenẽ verecũdia priſtinę amicitię ad ſuũ cõſpectũ venire nõ eſt paſſus. Nõ nihil igit̃ ĩ carcere aſſeruatũ,demũ biduĩ

Eumenis exitus.

inedia cõfectũ iugulari fecit. Et Eumenes hũc exitũ habuit. Euridice interea Aridei regis vxor quũ ꝑ viri valetudinẽ primaria ſibi officia ĩ adminiſtrãdo regno vẽdicaret,exercitũ Polypercõti iã antea adẽptũ,Caſſandro dari ĩperat. Cœperat Polypcon Euridice ſuſpectꝰ eẽ,ob Olympiadẽ Alexandri matrẽ,cũ qua patũ ipſi Euridice cõueniebat. Caſſander accepto exercitu,in Gręciã poſt Antipatri obitũ trãſgreſſus,multas eiꝰ terrę vrbes,q̃ a Macedonibꝰ defecerãt excidit,& iã Lacedęmonẽ obſidebat,quũ turbato Macedonię ſtatu , exercitũ ex Peloponẽſo abducere eſt coactꝰ. Olympias Alexãdri mater ex Epiro ĩ Macedoniã reuerſa, Æacidem ſecũ habẽs Moloſſorũ regẽ,quũ Aridei regis & Euridices iuſſu regni fines ĩgredi ꝓhiberent̃,Philippi & Alexãdri memoria tãtũ apđ Macedonas valuit,vt ab rege ad eã populariter trãſeũtes,ĩ

Olympiadis ſęuitia.

mariti & filii regnũ ipſam reſtitueriẽt. Nec illa muliebri irę rẽperauit,Arideo & Euridice iterfectis,mox per principũ capita fœdiſſima eſt cęde debacchata. Periit Arideus ſexto ſui regni anno. Nec Olympias diu icolumis mãſit,q̃n Caſſandri aduẽtu ꝑculſa,diffiſaq; Macedonibus, quos certo ſciebat cũ fortuna fidẽ mutaturos,cũ Hercule Alexãdri filio, quẽ ex Barſane tulerat,haud multo poſtq̃ ĩ Cilicia ꝓſpero marte pugnauit,& cũ Roxanę nuru in Pictuã vrbẽ cõceſſit. Secutę eã abeũtẽ Deidamia Æacidę regis filia,& Theſſalonicę,& ipſa clara Aridei patris noĩe. Ibi aliq̃diu a Caſſandro obſeſſa,demũ ĩcolumitatẽ pacta,ſe hoſti tradidit. Eã deditã quia ob fidẽ quã acceperat violare nefas erat,occulte ſubornat Caſſander,q̃ Olympiadẽ apud

Olympiadis cędes.

Macedones crudelitatis & ſęuitię ĩ ſuos accuſarẽt,& vt ſunt multitudinis ſtudia q̃ facile cũ fortuna mutant̃,magno oĩm cõſenſu dãnata eſt. Olympias vbi ꝑcuſſores ad ſe miſſos ſenſit, duabꝰ ancillis ĩnixa vltro illis obuiã ꝓceſſit,q̃ ad cędẽ venerãt. Philippi & Alexãdri memoria aĩm ſubeũte,attonitis ſimiles ferrũ inhibuerũt. Supueniũt ĩde alii a Caſſandro miſſi, illa vbi ferrũ ĩ ſe nudari vidit,nõ eiulatu & vociferatione,ſed viroꝝ fortiũ more, cõpoſita circa corpus veſte vt honeſtiꝰ caderet,pluribꝰ vulneribꝰ cõfoſſa cõcidit,vt magni regis vxorẽ, multo maioris matrẽ cadẽdo facile agnoſceres. Ea extincta Caſſander Theſſalonicẽ Aridei filiã ſibi vxorẽ iũxit. Alexãdri filiũ cũ matre ĩ Amphipolitanã arcẽ cuſtodiẽdos mittit. Hoc potiꝰ crediderim,vt poſt Eumenis iteritũ,Barſine q̃ illi nupſerat,ad filiũ ſeſe recepit,q̃ q̃đ Trogꝰ ait: Roxanẽ circa Olympiadẽ fuiſſe,quũ illa Pictuã aufugit, quã ex Alexandro grauidã relictã,a Statyra Darii filia,ſtatĩ poſt viri iteritũ,iterfectã Plutarchꝰ tradidit. Ducibꝰ aduerſę factiõis in hũc modũ ſublatis,pacate iter ſe facturi videbãt̃,q̃ ex Alexãdri ſucceſſoribꝰ adhuc ſuperãt.

Noua Macedonũ diſcordia.

Cęterũ cupiditas regnoꝝ alũna,victores ipſos ĩ aliq̃to fœdiꝰ q̃ nup defũcti eẽnt certamẽ cõiecit,Ptolemęo,Caſſandro & Lyſimacho poſtulãtibꝰ,vt pecunia Alexãdri ductu ſed cõmuni piculo & labore ꝑta,quã penes ſe Antigonꝰ hẽbat,ex ęquo diuideret̃. Negat ille diuiſionẽ vllã fieri oportere,q̃ vt honeſtiꝰ bellũ ſuſcipe videret̃,Olympiadis a Caſſandro iterfectę ſe vltorẽ ꝑfiret̃. Nec paſſurũ Alexãdri filiũ diutiꝰ cũ matre cuſtodiri. Tenebat Ptolemęꝰ Ægyptũ,cũ parte Aphricę,parebat & Cyprus illi,& nõ ꝑua Syrię ps vſq; ĩ Phœnicẽ,vt fortiꝰ ſuas opes ad futurũ bellũ cõfirmaret,ſacroꝝ ꝑtextu Hieroſolymã ſabbatoꝝ die igreſſus,qua luce Iudęi,gẽtili inſtituto tractare arma prohibent̃,ſine vllo maiore certamine vrbẽ Syrię clariſſimã obtinuit. Meminit oppſſionis huis Ioſephꝰ ĩ hiſtoriis,& Sabatarcides,q̃ Iudęos ſupſtitiõe ſua libertatẽ amiſiſſe ꝑdidit. Et Ptolemęꝰ iã tãtꝰ erat. Caſſãdro vero Gręcia & Macedonia parebãt. Hi ſuis opibꝰ fręti,Seleucoq; & Lyſimacho,cuiꝰ Thracia erat & Põtici maris ora,ĩ ſocios aſcitis,enixe bellũ,terra mariq;,ĩ Antigonũ cõparãt. Prĩo itaq; armoꝝ motu,Demetriꝰ Antigoni filiꝰ, ſiue ex fratre nepos,vt alii crediderũt,Ptolemęi conatibꝰ occurſurꝰ,cũ valido exercitu ĩ Syriã ꝓfectꝰ eſt. Erat tũ Demetriꝰ duos & vigĩti ãnos natꝰ,maioreq; ferocia q̃ cõſilio, ad Zamã, ſeu ad Calamã,vt Trogꝰ ait,cũ callidiſſimo duce cõgreſſus,Alexãdriq; militię aſſueto,igẽti ꝓlio vi

Demetrius vincitur.

ctꝰ ad tredecĩ milia hoĩm vna acie amiſit,quoꝝ q̃nq; occidione occiſa dicũt̃,reliq̃ multitudo capta. Ptolemęꝰ hoſtiũ caſtris potitꝰ,Demetrio regiũ tabernaculũ, cũ toto apparatu,& capti

Ptolemęi dictum.

uis oĩbꝰ reſtituit,adiiciẽs hęc,nõ de oĩbꝰ ſimĺ,ſed de regno & glĩa magnos viros certare oportere. Sed dũ hęc ĩ Syria gerũt̃,Caſſãder ex Apollonia rediẽs ĩ igẽtẽ Abderitarũ cœtũ ĩcidit,q̃

Ranarum muriumq; vis.

ranarũ muriũq; multitudine patriũ ſolũ relinq̃re coacti,nouas ſibi ſedes q̃rebãt: veritꝰ ille ne ꝓfuga manꝰ,deſperatiõe rerũ,Macedonię gẽtẽ,ſi ĩ eã terrã irrupiſſet,ſubito acceſſu turbaret, in ſocios recepit,ictoq; ĩ id fœdere,agrũ illis ĩ Macedonię finibꝰ aſſignauit,ĩde Alexãdri filiũ

iā.xiiii.annoꝝ natū,cū Berſane mre,occulte īterfecit,veritꝰne Macedones Alexādri memoriā ſecuti puerū adoleſcere incipiētē,in auitū patriūq; regnū reſtituerēt. Addiditq; ſcelus ſceleri,Roxane cū altero Alexādri filio haud multo poſt pari fraude īterfecta. Adeo nihil ī regia ſtirpe reliquū eſſe voluit,qđ regno male parto formidoloſum eſſet.Plutarchꝰ,vt loco nō multū diuerſo eſt ſupra ſignificatū,poſt Alexādri obitū Roxanen a Statyra Darii filia cū ſorore necatā ꝓdidit.Sed dū Caſſander p hęc ſcelera ſuas opes firmat, Demetriꝰ reparato ex īegro exercitu,iterū Syriā ingredit̄.Ptolemęus ratꝰ adoleſcētē vna aduerſa pugna fractum modico negocio ſupatū iri,Cillē vnū ex purpuratis obuiā illi miſit,q̄ īprouiſo hoſtiū acceſſu oppreſſus,cū octo milibꝰ hoīm eſt a Demetrio captꝰ, captiuoꝝ numerū cū ipſo duce Demetriꝰ patris ꝑmiſſu,Ptolemęo reſtituit,vt hęc illi pat gratia repēſa videret̄. Adeo de gloria inter ſe tūc,nō minꝰ q̄ de regno,ſūmi duces bellarūt, vt honeſtiꝰ tū bella gererent̄, q̄ hodie amicitiæ colant̄.

Barſane cū filio a Caſſandro īterficitur.

Liberalitatis hoſtium.

Demetriꝰ Syria recepta in Nabatheos Arabes expeditionē fecit,ac parū abfuit, quin aquarū inopia(eſt.n.plurimū Arabia ſiticuloſa)vita & exercitu ſit piclitatꝰ. Locoꝝ difficultate ęgre ſupata,ſeſe in tutū recepit.Reciderātq; his motibꝰ res Macedonū in nouā rerū diſcordiā,& velut in nouas factiones,pars victrix ſua ſponte abierat,quū Ro.in Italia Aulo Genutio,& Ser.Cornelio cōſ.Sorā & Albā in Equis colonias deduxerūt.Eodē anno Arpinatibꝰ & Trebulanis ciuitas data,& Fruſinates, qa Hernicos ad bellū ſollicitaſſe indicio comperti ſunt,capitibꝰ cōiurationis ſecuri ꝑcuſſis,tertia agri parte ſunt multati. In Vmbria quoq; nō nihil bellatū,ſuntq; ad duomilia hoīm in ſpelunca quadā igni & armis oppreſſa.

Conſules.

Bellū ſequēti anno ab Equis renouatū,q Albā coloniā expugnare adorti,tantū terrorē Ro.iniecerunt vt M.Liuius & Q.Æmylius cōſules iuſſu patrū Q. Iuliū Bubulcū dictatorē dixerint.Is primo congreſſu Equos ſubegit,paucisq; diebus triūphās in vrbē eſt reuerſus.Salutis ędē quam cōſul vouerat,& cēſor locauerat,Dictator dedicauit.

Conſules. Salutis ędes.

Æmylius cōſul in Salētinis Cleonymum Laced.q claſſe nup appulſa Thurias occupauerat,ꝓlio victum ad naues cōpulit, compulſumq; in altū abire coegit.Cleonymus ex Salentinis expulſus Italię orā circūuectꝰ ad intima Adriaci ſinus littora ꝑuenit,ibi p oſtium prealti fluminis(amnem Meduacum vocāt) in ſtagna q̄ intra littus late patent,tranſgreſſus copiarū partē in interni littoris accolas prædatū miſit. Græci ex improuiſo egreſſi,ingentē agreſtium fugam & trepidationem fecere.Vicos aliquot ſubita vi captos incēdūt,lateq; ꝑdam ad naues agunt. Terror interea Patauium perlatus iuuentutē confeſtim in ꝑdones exciuit,vno itaq; tēpore & Gręci p agros palati, & naues quibꝰ p internum flumen ad loca cultu frequentiora penetrauerant,ſunt oppreſſi, qui cęde dilapſi ad littora refugerāt,Veneti locorū accolæ exceptos magna ex parte interfecerunt. Cognitū inde maiorē claſſem cū ipſo duce haud ꝓcul abeſſe.In hāc quoq; factus eſt impetus,fuerūtq; præcipue adiumēto expedita nauigia,ad ſtagni & fluuiorū vſum comparata,quorū agilitate locorū accolę freti,tantū negocii Gręcis a tergo & a lateribus inceſſentes fecerunt, vt Cleonymus,vix quinta nauiū parte incolumi,in altū abiuerit. Liuius author eſt nauiū roſtra monumentū illius victorię in Iunonis tēplo qđ Patauii fuit aſſeruata, quę ſua etiam ætate viſebantur,naualeq; certamē in ipſa vrbe diu poſtea fluuiali alueo celebratū.

Cleonymꝰ a Patauinis pellitur.

Anno quo hęc geſta ſunt Carſeoli Colonia ī Marſos deducta eſt,& Hetruſci rebellaturi credebant̄,quapropter M. Valeriꝰ dictator eſt creatus:in Marſos priꝰ itū,quibꝰ ꝓlio victis,Milonią ex ea gēte,Pliſtiam, & Freſiliam paucis diebus dictator vi cepit, ad poſt temū Marſis parte agri mulctatis Romanus pacē reſtituit.

Carſeoli colonia.

In Hetruſcos inde Valerius bellū vertit.Hic dictatore abſente,q Romam auſpiciorū cauſa abiuerat,Romanę cohortes in hoſtiū inſidias ꝓcipitatę,aliquot ſignis amiſſis cū multa cęde & trepidatione,ſeſe in caſtra recepetunt. Acceptę cladis phama ad vrbem ꝓlata dictatorē in caſtra exciuit,Romę ad eū terrorē ſtatiōes ſunt circa portas diſpoſitę,& in muros tela trepide cōgeſta.In ꝓuincia getiora dictator oīa īuenit.Nā M. Æmyliꝰ Paulus magiſter eqtū,caſtris in munitiorē locū trāſlatis,exercitū nō mō nō exterritū,ſed pugnę etiā cupidū intra munimēta tenebat,cohortibꝰ vallo excluſis q̄ ſigna amiſerāt,has ignominię cauſa ſubſidio excubare iuſſerat. Sub dictatoris reditū caſtra in Ruſellanū agrū ſunt tranſlata,hic quoq; Tuſcus Ro.inſidiis capere eſt adortꝰ.Sed quū fraus parū poceſſiſſet,apta eſt vi dimicatū,ac parū abfuit qn pabulatoꝝ ꝓſidiū penr prius ſit ab hoſte oppſſum, q̄ ex caſtris dictator ſubſidio affuiſſet,ſub cuiꝰ acceſſum eqs iter peditū ordines īmiſſus hoſtē turbauit. Secuta peditū acies,quā Tuſcꝰ qm̄ ſuſtinere nequiſſet,cū multa ſtrage ī ꝓxima caſtra refugit. Sed neq; vallū,neq; munitiōes vllę victis adiumēto fuere.His quoq; exuti teterrimaq; cęde affecti,rebꝰ

Ruſellanus ager.

noua clade acciſis, iterũ pacẽ petierunt. Pax negata eſt. Inducię in bienniũ datę, ſtipẽdio in annũ, & frumẽto duorũ mẽſiũ imperato. Fuerſit qui ſcriberẽt Hetrurię ſtatũ, ſine cęde vlla, a di-
Conſules. ctatore pacatũ. Sequẽs annus M. Valerio, q priore anno dictator fuerat, & Apuleio Panſa cõ-
ſulibus, foris pacatus fuit. Domi inter patres & plębẽ vetus certamen renatũ, plębe poſtulante, vt ex ſuo quoq; corpore põtifices & augures crearent, qđ ad id tẽpus non fuerat impetratũ. Multũ diuq; de iure auſpiciorũ eſt inter Appiũ Claudiũ & P. Deciũ diſceptatũ. Erat illi⁹ filius, qui ſe latino bello, ꝓ oĩbus legionibus, deuouerat. Ibi quũ multa citro vltroq; dicta &
Decii verba cõtra nobilitatem. reſpõſa eſſent, ac ferme oĩa quę olim pro licinia rogatione, eo Decius ſuũ ſermonẽ flexit, vt diceret, nõ oportere Claudiũ ſuã & alioꝝ nobilitatẽ tã inſolẽter plębi exprobrare, qñ illi q primo Romę patricii facti eſſent, nõ e coelo fuiſſent miſſi, ſed q patrẽ ciere auũq; potuiſſent, at ſi liũ ſuũ & patrẽ & auũ cõſularẽ ciere poſſe, & aliis innumeris id licere, nec de auſpiciis, q ſoli patricii habere dicerẽtur, plura dici oportere. Talia & quũ P. Seſtius primus de plæbe cõſul eſt factus abũde decantata. Quũ Licinius Stolo prim⁹ magiſter eqtũ. Quũ Martius Rutilius primus dictator & cẽſor. Quũ P. Philo primus ꝑtor. Cõſpectos illos & multos poſtea de plæbe in curuli ſella, in toga ꝑtexta, tunica palmata, toga picta, triũphali corona ꝑditos, tantũq; abfuiſſe, vt eoꝝ quicq̃ inuitis diis factum videri poſſit, vt iam inde ex quo plębeii ad eos honores admiſſi eſſent, multo maior meliorq; reſpu. facta eſſet, ac tũ quoq;, ſi qđ repẽs bellũ oriretur, haud dubiũ cuiq̃ eſſet, qn nihilo maior ſpes in patricio duce, q̃ i plębeio foret. Qđ in pluribus reip. caſib⁹ experiẽtia ad id tẽpus docuiſſet. Tũ ad populũ cõuerſus Decius: Certamen longe patricii petũt Quirites, neq; quęrũt quẽ certaminũ euẽtũ habeãt, modo veſtra cõmoda remorent. Ego qđ bonũ fauſtũ felixq; vobis & reipu. ſit, legẽ hãc vti rogatũ fuerit ſubeundã
Pontifices. cẽſeo. Adeo Decii valuit authoritas, vt ſequenti die lex lata ſit. Creatiq; primũ e plębe põtifi-
Augures. ces P. Decius legis ſuaſor, P. Sẽpronius Sophus, Claudi⁹ Marti⁹ Rutilius, M. Liuius Denter. Quinq; augures plębeii, Claudius Genutius, P. Elius Petus, M. Minutius, Claudius Martius & T. Publicius, atq; ita nouẽ augurũ & pontificũ octo numerus eſt factus, quũ ad id tẽpus, quatuor põtifices & qnq; augures, atq; oẽs patricii fuiſſent. M. Valerius eodẽ anno legẽ de ꝓ-
Leges. uocatione bis antea ab hoĩb⁹ ei⁹ familię latã, vt diligẽti⁹ ſanciret, author extitit. Valeria lex tãtũ vetabat, ne qs ciuẽ ad populũ ꝓuocãtẽ virgis cęderet, aut ſecuri necaret, qđ ſiqs feciſſet, is improbe feciſſe videret. Porcia lex, q̃ poſtea lata eſt, lõge vehemẽtior, qppe quę, ſiqs Roma-
Nequinum oppidum. nũ ciuẽ verberaſſet necaſſetve, graui poena afficiebat. Idẽ Valeri⁹ cõſul hoc ãno i Equos bellũ geſſit, ſed phama ei⁹ geſti obſcura, qa nihil in eo acciderit memoria dignũ. Apulei⁹ collega
Narnia. Nequinũ in Vmbria obſedit. Fuit id oppidũ, vbi nũc eſt Narnia, locus, qa in arduo & ꝑcipiti ſitus erat, capi nõ potuit. Tenuit itaq; obſidio in ſequentẽ annũ, q M. Fuluiũ Petũ & Lu. Manliũ Torquatũ cõſules habuit. Aniẽſis & Terẽtina tribus his cõſulib⁹ veteri numero additę & luſtrũ cõditũ. Neqnũ oppidanoꝝ ꝑditione captũ, q noctu cõſulẽ in vrbẽ induxere. Eo colonia aduerſus Vmbros miſſa, atq; a Nare fluuio Narnia appellata. In Hetruria bellũ eſt Gallorũ interuẽtu motũ. Eruperat ea gẽs hoſtiliter in Thuſcos fines. Hetruſci vt eã Galloꝝ procellã in Ro. auerterẽt, magnã cum Gallis pecuniã paciſcunt, vt ex hoſtib⁹ ſocii facti, ſecũ in Romanos bellum gererent. Barbari pecuniã adepti negãt eã ſibi eo noĩe appenſam, vt in queq̃ militarẽt, ſed ne Thuſcum agrum popularent: Poſtulare igit vt in partẽ agri reciperent, ſi ſe ſociis in bello vti vellẽt, quod ipſum quia vulgo eſt negatum, pecuniã ingentem ſine labore ſortiti, retro abierunt. Nec Romani eo ſecius in Hetruriã legiones miſere, vbi T. Manlius cõſul in ferocioris equi circũactu ad terrã effuſus, triduo expirauit, in cui⁹ locum M. Valeri⁹ ſurrogatus, cõfeſtim in Hetruriã ad exercitum venit. Poſt eius acceſſum hoſtes intra munimẽta ſe tenẽtes, etſi ante oculos videbãt paſſim agros vaſtari, vicoſq; & villas incẽdi, vt acie decertarẽt cõpelli nequiuere. Nec in Hetruria quicq̃ deinceps memorabile eſt eo anno geſtũ.
Conſules. Proximo ineunte Lucanorum legatis ad nouos cõſules L. Cornelium Scipionẽ & C. Fuluium venere queſtum de iniuria Samnitium, q hoſtiliter ſuos fines vaſtarẽt, q ab illis in ſocietatẽ belli trahi nequiſſent. Cęterum malle ſe prius oĩa extrema adire, q̃ Romanã amicitiã violare. Orare ꝓinde vt vniuerſam gẽtẽ acciperẽt in fidẽ, arcerẽtq; ab ſe Samnitium iniuriã, obſides ad fidẽ daturos ſe eſſe, etſi bello cum Samnitibus inito abunde ſua apud Romanos ꝓbata eſſet fides. Cum Lucania foedus ꝑcuſſum, bellumq; illatum Samnitibus, qa res ſolenni modo repetitas non reddidiſſent. Cõſules inter ſe ꝓuincias partiti: Scipio Hetruriã obtinuit, Fuluius Samnites. In Hetruria ad Volaterras incerto euentu ad noctem vſq; dimicatum. Hoſtis ſilẽ-

tio noctis pfectus,haud dubiã Romano reliquit victoriã. Poſtridie Scipio in aciẽ deſcendit,
vt manũ cũ hoſte cõſereret,cognitaq; eius fuga caſtris potitur,inde late p hoſticũ euagatus,
preter agrorũ vaſtationẽ,multos vicos & villas incẽdit. A Fuluio quoq; p id tẽpus grãdis pu
gna eſt in Samnio ad Bouianũ depugnata,qua acie haud dubie victor Aufidenã de Sãnitib9
cepit.Quãti ea victoria apud Romanos fuerit,ex eo poteſt intelligi,q Fuluio Romã venienti
datũ eſt,vt triumphãs vrbẽ ingrederet.Inde quum ex Samnio & Hetruria maior belli moles
in ſequentẽ annum oſtenderet,fremerẽt hinc Tuſci Gallos quoquo modo ad bellũ accerſen-
dos,inde Samnites ſuos duces accuſarẽt,qui Lucano bello auerſi,florentiſſimũ exercitum Ro
manis cedendũ obieciſſent,magno omniũ ordinũ conſenſu, Q.Fabius Maximus cõſul eſt fa- Conſules.
ctus.Erat is rei militaris atq; vrbanarũ artium Romanę ciuitatis peritiſſim9. P.Decius ei col
lega datus.Et iã hi,de ſortitione pũinciarũ,& delectu accuratiſſime habẽdo conſilia cõfere
bant,quũ ex Nepete & Sutrio affertur in Hetrurię conciliis de pace agitari.Ea res vtrũq; cõ
ſulẽ in Samnium auertit.Diuerſi tñ in hoſtẽ mouere. Per Sotanum agrum Fabius, Decius p
Sidicinos,vterq; ſuã regionẽ populatus.Cęterũ Fabius hoſtẽ ad Tiphernũ nactus ſuos cõti-
nuo in aciẽ eduxit. Nec Samnites pugnã detrectarũt,ſatius rati cũ vno cõſulari exercitu, q̃
cũ duob9dimicare.Fuit primo pedeſtre plĩũ,inde & equeſtre iniectũ, acieſq; in vtroq; certa-
mine Samnitibus immota ſtetit.Pugnabant,vt ſiqñ alias,obſtinatis animis,& quum nulla vi
gradu ſubmouerent,reſiſterentq; pręter opinionẽ,Fabius conſilii inops aliq̃diu anceps ſtetit, Fabii ſtra-
qua vi quave arte hoſtẽ deturbaret.Sed vt vir erat quũ acri ingenio, tũ pſenti cõſilio in du- tagema.
biis rebus,dat Scipioni legato negocium,haſtatos primę legionis q̃ occultiſſime ex acie ſub-
traheret,hiſq; ad pximos montes circũductis,ſeſe hoſti ex ſummo iugo oſtẽderet. Erat vbiq;
interim atrox pugna,creuerat q; hoſtibus animus, q ad oẽs Romanorũ conatus immoti, locũ
te nuiſſent,quũ ex montibus repente clamor exauditus,præſenti plĩo occupatos perculit.Reſi-
ſtere tamẽ. Verũ Fabius Decium collegã cum legionibus adeſſe clamitãs,rãtum militib9 ar-
dorẽ ſubdidit,vt cõfeſtim gradu hoſtẽ ſubmouerint fugarintq;:cęſa plĩo ad tria milia hoſtiũ
& quadringentos. Signa militaria tria &.XX.capta.Iunxiſſent ſe Appuli Sãnitibus priuſq̃ Samnitiũ
ad Tiphernũ dimicatum eſſet,niſi Decius ad Beneuentum obuius illis factus, plĩo hoſtẽ fu- cædes.
diſſet.Duo hoſtiũ milia hac quoq; acie cęſa.Decius ſecundũ eã pugnã iterũ Samniũ ingreſ-
ſus,quinq; &.XL.locis in hoſtico fecit caſtra:Fabius ſex &.LXXX.Gimertãq; vrbem cepit.
Regio tota popularionib9& vaſtitate deformata eſt.L.Volũnius & Appius Claudi9 inde cõ Conſules.
ſules facti.Imperiũ Fabio & Decio,vt rẽ in Samnio gererẽt,prorogatum.Deciuſq; collega ab
ſente adeo hoſtiũ opes popularionibus afflixit,vt Samnites patrio ſolo pulſi, facto agmine in
Hetruriã abierint.Ibi cõſilio populorũ Hetrurię coacto,omne Thuſcũ nomẽ in Romanos cõ
citarunt.Hortati ſunt vt finitimos accolas Gallos ſecũ ad id bellum traherẽt: futurũ, vt tri
um gentiũ viribus res Romana breui ad internicionẽ redigeretur. Decius interea ad vicos
& oppida circũagens exercitũ,Margũriam validam gẽtis vrbẽ,vt captã diripuit, inde & Ro
muleam,mox & Ferentinũ,vbi ad tria milia hoſtiũ circa muros cęſa ſunt: Erat id oppidũ in
Samnio diuerſum ab eo,qđ haud obſcuri eſt noĩs hodie in Hernicis.Sũt q Romulęę & Ferẽ-
tini expugnationẽ ad Fabiũ nõ Deciũ trahant:Alii nouorũ cõſulũ eã laudẽ fecere. Verũ dũ
hęc in Samnio geruntur,ex Hetruria tumultuoſe affertur,iã omne Thuſcum nomẽ bellũ in
Romanos conſciuiſſe,ingentẽq; vim hoĩm in Samnitiũ caſtra cõfluxiſſe:Vmbros pręterea in
ſocietatẽ belli aſcitos,Gallos ſollicitari.Terribilis belli rumor Appiũ in Hetruriã exciuit. Vo
lumnius aliquanto antea cũ exercitu in Samniũ fuerat pfectus. Ab Appio leuiora quędã prę
lia fuerant parũ pſpere geſta,creuerantq; ob eã rem hoſtibus animi.Et iã pρe erat,vt neq; mi
lites duci,neq; dux militibus,ſatis fideret. Volumnius interea aliquot ex Samnitibus caſtel-
la ceperat, quũ literis eſt in Hetruriam accerſitus,vt collegę opẽ ferret.Fuerint ne Appii lfæ
an ab alio confictę parũ liquet.Enimuero vbi eo Volumnius venit ab Appio rogat9dicit,an
in Samnio res ſalue eſſent,aut quęnã cauſa eum impuliſſet, vt pũincia relicta in alienã cũ ex
ercitu veniſſet.Res inqt Volumnius,ſatis ibi pſperę ſunt, tuiſq; huc literis accerſit9 veni,q̃ ſi
falſę ſunt,nec vllus eſt mei vſus,extẽplo conuerſis ſignis in Samniũ,vñ veni, bona tua & oĩm
venia reuertar.Tu vero abeas,inqt Appi9,nec eñ te moratur aliqs. Bene habet Volumnius Appii ſup-
ait,malo operam hanc fruſtra mihi inſumptam, q̃ aliquid aduerſi accidiſſe.Conſulẽ conuer- bia.
ti ſigna iubentẽ,Appiani exercitus legati ſimul & tribuni trepide circũſiſtũt,nũc illum nunc
imperatorẽ ſuum orãt,ne ſua diſcordia rempu. perderẽt, plures Volumnium & obteſtari ſi-

mul,& monere ne Romanas legiones in aperto diſcrimine relinqueret,ſiquia clades incidiſſet
deſertori magiſq̃ deſerto noxę futurã.Rẽ eo adductã vt omne decus dedecuſq; gerẽdę reipu
nes Volumniũ futurũ eſſet.Neminẽ q̃ſiturũ q̃ fuerint Appii verba,ſed q̃ Romani exercit⁹ ſit
fortuna.Dimitti eũ a collega,ſed a repu.retineri.His q̃relis cõſules pene inuitos in concionem
traxere,ibi Appii cauillationibus,quũ Volumnius idẽtidẽ inceſſeretur,q; ex muto & elingui
extẽporalis ſua opa factus eſſet orator:Mallẽ inquit ille Appi,vt tu a me ſtrenue facere didi
ciſſes,q̃ ego abs te ſcire loqui:at qñ reſpu,non verbis ſed re indiget,conditionẽ fero Samniũ
malis,an Hetruriã obtinere.Erẽm vter noſtrũ melior ſit imperator belli exit⁹ declarabit:Tum
clamor ex tota cõcione ort⁹,hortari vt ambo in Hetruria eſſent.Perẽte aũt Volũnio,vt cla
more ſibi ſignificarẽt,vellẽt ne ſe ibi manere an abire,tantus iterũ clamor elatus eſt,vt hoſtẽ
e caſtris exciuerit.Tũ vero arreptis armis,ſuos Volũnius in aciẽ educit.Sequr Appius veri
tus,ne oẽs legiones,ſe inuito,collegã ſequerent.Fuit prœliũ ab initio pene tumultuatiũ,aliis
ſup alios vtrinq; in pugnã ruẽtibus.Hetruſci Volũnio oblati ſunt,Samnites Appio,q̃ medio
pugnę ardore Bellonę ĩ illis locis ędẽ vouiſſe dicit.Fuit deinceps aliquãdiu anceps certamẽ.
Poſtremo fuſi hoſtes in caſtra cõpellunt,q̃ Romanus victor oppugnare adort⁹,in nouũ inci
dit p̃liũ.Tueri Hetruſci Sãniticeq; cohortes vallũ,tãta animorũ ptinacia,vt lõge maior in ca
ſtris,q̃ in acie,ſit cędes edita.Ad ſeptẽ milia & trecentos hoſtiũ cęſi,duo milia & centũ.XX.
Thuſcorũ & Sãnitiũ cędes. capti.Caſtra capta milites diripuere.Sed dũ cõſules omiſq; Romana vis in Hetruſcũ bellum
verſa eſt,nouus hoſtiũ exercitus ex Samnio egreſſus,p Veſtinos in Cãpaniã Phalernũq; agrũ
deſcẽdit.Tũ multa pręda grauẽ Volũnius ex Hetruria rediẽs,circa Vulturnũ amnẽ adept⁹,
caſtris exuit,exutũ fugat,multaq; cęde diſiicit.Hic quoq; ad ſex milia hominũ cęſa,duo mi
lia & q̃nquaginta cũ ipſo duce capti,& qđ lętiſſimũ Romano fuit,ſup aliã prędã ſane opulen
tã,ſeptẽ milia captiuorũ & amplius ſunt recepta.Pręſens Samnitium mot⁹,& q̃a in Hetruria
poſt Volumnii digreſſum hoſtes ferocius coorti Vmbros & Gallos accerſere dicebant,Ro
mę tantũ terroris fecere,vt iuſtitiũ indictũ ſit,habituſq; delectus,nõ ſolũ ex iunioribus,ſed ſe
niorũ quoq; ſint cohortes aliquot cõſcriptę,libertiniq; cẽturiati.Leuarũt hunc ciuitatis me
tũ Volumnii literę,q̃bus ſignificatũ eſt,Cãpanię p̃datores ad Vulturnũ oppreſſos.Recreata
lętiſſimo nũcio ciuitas,iuſtitiũ remiſit,decretaq; eſt cõſulis noĩe ſupplicatio,duę colonię ad
Minturnæ. uerſus hmõi Samnitiũ motus deſtinatę,ad oſtiũ Liris vna,quę Minturnę eſt poſtea appellata:
Synope. altera in Veſtino,vbi Synope Gręca vrbs fuit.Coloniã ipſam Ro.Sinueſſam dixerunt.Cęte
Sinueſſa. rum quatuor gentium cõſpiratio quę in armis eſſe dicebant,ab coloniarũ deductione ciuita
tẽ auertit:Thuſci,Galli,Vmbri,& Samnites ĩ vnũ coiuerãt,binaq; caſtra fecerãt,quãdo tã
ta vis hoĩm vnis teneri nõ poterat.Ob hęc igit,& q̃a comitiorũ tẽpus inſtabat,L.Volumni⁹
Romã reuocat⁹,priuſq̃ centurię ad ſuffragia vocarent,graui oratione populũ admonuit,vt
meminiſſet die illo aduerſus quatuor fero ciſſimas gẽtes duces legi oportere.Quanta.n.belli
moles inſtaret,vel ex eo intelligi poſſe,q; aduerſus Hetruſcos & Samnites duobus conſuli
bus,duobuſq; cõſularibus exercitibus opus fuerit,vt in Hetruria reſpu.eo anno ex ſentẽtia
adminiſtraret.Acceſſiſſe Vmbros & Gallos oĩm gentiũ Romano nomini infeſtiſſimos,non
gratiã,nõ genus,ſed virtutẽ in futuris ducibus ſpectandã.Ex vniuerſa ciuitate legendos qui
in tanto rerũ motu rempublicã felicitate,prudẽtia,authoritate tueantur.Inclinabãt oĩm ſtu
dia in Fabiũ Maximũ tũ Romanę ciuitatis longe principẽ.Is quũ diu multumq; imperiũ de
trectaſſet,ętatẽ excuſando,parũq; pficeret,a populo petit,vt quando pręcipuum rerũ geren
darũ momẽtũ in ducũ cõcordia verteret,ſibi P.Decium collegã darẽt,cũ quo bis conſul fuiſ
ſet,concordiq; animo rẽpu.adminiſtraſſet.Dedit id libẽs ciuitas,ac Decius cum Fabio cõſul
Conſules. eſt creatus.L.Volũnio imperium foris prorogatũ.Multa eo anno prodigia extiterũt,quorũ
auerruncandorũ cauſa,ſupplicationes in biduũ ſunt decretę.Vinũ & tus publice præbitũ,a
Prodigia. viris & fœminis paſſim ſupplicatũ.Certamẽq; ex ea re inter mulieres ortum.Virginia Auli
Sulpitii filia patricii generis,cęterũ plębeio viro L.Volũnio,q̃ ſupiore anno cõſul fuerat,ma
trimonio locata,patriciarũ cœtu ſacellũ pudicitię,qđ in foro Boario fuit ad rotũdã ędẽ Her
culis adire p̃hibita,mulier ferox,cõtumelię impatiẽs,in parte ędiũ,quas in longo habuit vi
Pudicitiæ ara. co a p̃phano vſu excluſa,arã plębeię pudicitię conſtituit,hortataq; eſt eiuſdẽ ordinis matro
nas darẽt operã,vt ara illa a ſanctiorib⁹ caſtioribuſq; q̃ patricia,coli crederet.Ita contigit,vt
pudicitia iã inde duob⁹ in vrbe locis ſit culta.Nulli niſi ſpectatę pudicitiæ,& q̃ vni nupſiſſet,
fas erat ad patriciã illã arã,aut plębeiã ſacrificare.Vulgata deinceps religio,& a pollutis fre

quẽtari cœpta,nec matronis ſolũ,ſed oĩs ordinis mulieribꝰ.Poſtremo ritꝰ nõ modo nõ integer
mãſit,ſed in obliuionẽ etiã venit.Eodẽ anno fœneratoribꝰ qbuſdã multatis.Gn.& Q.Oguli
ni ędiles curules ęnea in Capitolio limina,& triũ menſarũ argẽtea vaſa,in cella Iouis,Iouẽq;
in culmine cũ quadrigis poſuere.Piniꝰ fictile id opus fuiſſe author eſt, & ad Ruminalẽ ficũ
Romuli & Remi ſimulacra ſub lupę vberibus ſtatuerunt,ęnea hęc ex aliane materia, Liuius

Lupã ęneã

haud diſerte poſuit.Viſitᷣ hodie Romę ſignũ ex ęre factum,apud vrbis cõſeruatores,lupa eſt
duos ad vbera ĩfantes habẽs,ſit ne vetꝰ illud ſignũ,de quo Liuiꝰ,an aliud recẽs ab eo diuerſũ
haud affirmare auſim.Ortũ inde inter cõſules certamẽ,patribꝰ extra ordinẽ Hetruriã Fabio
decernẽtibꝰ,Decio eã rẽ ad ſortẽ reuocante.Cæterũ ppl̃s ad quẽ Decius a patribꝰ cõfugerat,
haud minore cõſenſu q̃ ſenatꝰ,extra ſortẽ Fabio puinciã detulit.Nec ita multo poſt Fabius
cũ quatuor milibus & ſexcẽtis, quos ex ingẽti multitudine noĩa dare volẽtiũ in ſupplemẽtũ
legerat,in Hetruriã cõceſſit.Habebatq; tũ Appius prioris ãni cõſul caſtra haud pcul ab ho
ſte ad Acharnã oppidũ.Huc quũ Fabius cõtenderet,in Romanos lignatores incidit,q Fabii
acceſſu audito,lęti illi occurrerãt,feliciter venire iubẽt,palãq; Ro.Po. agũt gras,q inuictũ ſi
bi ducẽ deſtinaſſent.Rogati inde quo tẽderẽt,quũ lignatũ ire ſe reſpõdiſſent,tũ Fabiꝰ,nõne
& caſtra vallo munita habetis?Duplici inquiũt vallo,nec adhuc ſatis nobis tuti videmur.Ite
retro cõſul ait,affatim lignorũ in pximo eſt,vallum cõuellite. Procurſum itaq; in caſtra,vbi
Appio & aliis cõſularis ĩperii ignaris nouus eſt terror iniectꝰ, poſteaq̃ tumultuoſius vallũ a
calonibꝰ cœperat refigi.Ceſſit inde metꝰ,vbi cõſul appropinquare dictꝰ eſt,atq; eiꝰ iuſſu id fie
ri.Fabiꝰ Appio ad vrbẽ miſſo,poſtridie motis caſtris,aliq̃diu eſt p hoſticũ euagatꝰ.Deiu appe
rẽte vere,legione vna ad Cluſiũ relicta,id oppidũ tũ Camarſolim appellabãt,ipſe Romã ad cõ
ſultãdũ de repu.rediit,Legioni ad pſidiũ relictę L.Scipionẽ pfecit. Ibi Appio prioris anni cõ
ſule,q ptor vrbanꝰ erat phamã belli augẽte placuit,vt Decius quoq; cũ Fabio eo anno in He
trutia eſſet.L.Volumnio Sãnium demãdaretᷣ.Cõſules ex vrbe cũ legionibꝰ Cluſiũ tẽdebãt.In

Cluſium olim Camarſolis. Cæditur Roma.legio ad Cluſium.

terea Senones Galli Romanã legionẽ,q̃ in Hetruria a Fabio relicta fuerat,eximprouiſo ador
ti,Scipionẽ tumulũ vrbi pximũ capere conantẽ,vt ſuos inde tutaretᷣ cũ tota legione circũuẽ
tũ trucidãt.Phama eſt ne vnũ qdẽ ſupfuiſſe,q cladẽ nũciaret:Quidã eã cladẽ ab Vmbris illa
tã memorię pdiderũt,nec adeo rẽ afflictã,quin pabulatoribꝰ circũuẽtis e caſtris cõtinuo auxi
liũ affuiſſe,ac tũ hoſtẽ adempta pda,pcul fugatũ.Cõſules hoſte ad Cluſiũ nõ repto,Apẽninũ
trãſgreſſi,in Sẽtinati agro cõſederũt.Hoſtes vbi Romana caſtra in pximo videre,ita inter ſe
cõparãt,ne quatuor gẽtiũ fortuna,in vnũ pugnę diſcrimẽ cõiiceretᷣ, vt partiti copias, alii in
pugnã deſcenderẽt,alii extra aciẽ Romana caſtra oppugnarẽt.Gallis & Samnitibꝰ pugna de
legatᷣ.Vmbri interea & Hetruſci caſtris imminerẽt.Hęc hoſtiũ cõſilia Cluſini tranſfugæ ad
Romanos cõſules deferũt,ad quę diſcutiẽda,Fuluio & Poſthumio,quorũ hic in Vaticano,il
le in Phaliſcis,ad hos caſus,exercitũ habebãt,copias Cluſiũ admouere imperãt,lateq; hoſtiũ
fines populari.Huiꝰ populationis phama Thuſcos ex Sentinati agro, ad cladẽ arcendã citra
Apẽninũ reuocauit,qbus abſentibus cõſules rẽ gerẽdã rati,hoſtẽ plio laceſſunt,biduũ leuio
ribus pręliis datum.Poſtremo totis viribus in planiciẽ deſcenſum.Interea quũ vtrinq; inſtru
cti ſtarent,lupus ceruã ex pximis mõtibus pſecutus, medium inter vtrãq; aciem pcurrit ſpa
tium.Inde cerua ad Gallos curſu delata cõfugitᷣ. Lupus in Romanos auerſus p medios ordi

Auguriũ

nes(data eſt eñ Martię ferę ad euadendũ via) incolumis euaſit.Dextro cornu Galli,ſiniſtro
Samnites conſtiterũt.Gallis ſe Fabius obiecit cũ prima & tertia legione, Decius quintam &
ſextã aduerſus Samnites tenuit. Secundã Volumnius & quartã per id tẽpus in Samnio ha
bebat.Adeo ęqs ab initio viribꝰ eſt vtrinq; cõcurſum, vt ſi Hetruſci plio interfuiſſent, clades
omino ingẽs fuerit eo die,Romanis adeunda.Trahere Fabius de induſtria plium:etenim ſa
tis ſcire hoſtiũ ferociã,cũ ipſo ardore pugnę,remiſſum iri . Nota erãt Gallorũ ingenia labo
ris & ęſtus intolerãtiſſima.Terribilia primo & ferocia,mox fluida & remiſſa.Contra Decius
qcqd viriũ habuit primo certamine effudit,& qa pedeſtris pugna frigidior erat, equitatũ in
hoſtes concitat.Ipſeq; globo immixtus,ad rẽ bene gerendã cęteros hortatur. Bis Decius fu
dit aduerſum equitatũ,perruperatq; iam in medias Gallorũ alas, quum in nouum genus pu
gnę incidit.Armatus hoſtis in eſſedis ſedens,ingẽti equorũ & rotarum ſtrepitu inuectꝰ Ro
manũ equitatum nouitate rei territum in fugam auertit , viroſq; & equo ruẽtes improuida
fuga pculcat.Multi vehiculis in mediũ agmẽ actis obtriti,nec Galli interim vllum reſpiran
di ſpatiũ territis dabant,inclinaueratq; haud dubie ab ea parte fortuna.Decius vbi,neq; pre

Ferox concurſus. Gallorum ingenia. Gallorum cõmentum

cibus,neq̧ minis ſiſti poſſe fugã vidit,paternũ ſecutus exẽplũ M. Liuio pontifice quẽ ad hos
Decii deuo casus ꝑnes ſe in acie habuit,ꝓfari carmẽ iuſſo,ſe & hoſtiũ legiones diis manibus deuouit.De
tio. uotus Gabino ritu cinctus, qua cõfertiſſima erat Gallorũ acies,bellatorẽ equũ immiſit,ibi in
feſtis telis vndiq̧ ꝑtitus extẽplo cõcidit. Ducis interitus q̃ terrori alioqui militibus eſſe ſo-
let,mirũ dictu inclinatã aciẽ a fuga reuocauit.Hortari põtifex ac teſtari viciſſe Ro.fato cõſu
lis defunctos eſſe omni ꝑiculo.Gallos & Samnites telluri & diis manibꝰ deuotos iã pugnę
immemores alienata mẽte aſtare,itẽ deuotãq̧ aciẽ ſterneręt. Et iã Martius & Cornelius Sci
pio cũ ſubſidio aderãt a Fabio miſſi,ita pugna nõ ſolũ ea parte inſtaurata eſt,ſed cœpꝰ etiã
ſterni hoſtiũ globus.Fabius Gallis dextro cornu fatigatis,Samnitibuſq̧ fugã circũſpectãtibꝰ
vna eqtũ ala immiſſa,quę a tergo barbaros inuaderet,terrorẽ illis incutit, quos loco ſubmo-
tos principes tertię legionis degrauare iubet.Et iã palã vtrinq̧ hoſtes fuſi paſſim ſternebã-
tur,quũ cõſul ad Samnitiũ caſtra oppugnanda occurrit,q̃ Gellio hoſtiũ duce cadẽte momẽ-
Cæſorũ ho to tẽporis ſunt capta.Cęſa eo die quatuor & viginti hoſtiũ milia, Octo capta. Nec Romanis
ſtiũ nũerus ea victoria incruẽta fuit ſeptẽ milibꝰ ex Deciano exercitu, mille & trecẽtis ex Fabiano in acie
amiſſis.Spolia hoſtiũ Fabius in vnũ coaceruata victor Ioui ex voto concremauit. Decii cor-
pus poſtridie inuẽtũ,multis militũ lachrymis honorificẽtiſſime eſt funeratũ.Per eos dies qui
bus in Sentinati agro eſt ꝓſpere a Romanis pugnatũ,Gn.Fuluius in Hetruria hoſtiles agros
late populatus,manũ cũ Thuſcis cõſeruit,ac tria hoſtiũ milia & ampliꝰ vna acie cõfecit.Sãni
tiũ agmen caſtris exutũ,quũ in Samniũ cõſternatũ abiret,a Pelignis circũuentũ,ex quinq̧ mi
Fabii triũ libus qui pugnę ſuperãt mille ferme obtrũcati ſunt.Fabius Romã reuerſus,de Gallis Samni-
phus. tibus & Vmbris triũphauit.Celebrata eſt eo triũpho militari carmine Decii conſulis mors.
Militibꝰ octogeni bini ęris dati ex ꝑda,ſagaq̧ & tunicę munera ea tẽpeſtate rara.L. Voluniꝰ
in Samnio hoſtẽ in Tifernũ montẽ compulſum,iniquitate loci nihil deterritꝰ fudit fugauitq̧.
Rebus vtrobiq̧ bene geſtis,in Hetruria tñ & Samnio nihilominus bellũ adhuc reſiduũ erat.
nã & Thuſci Peruſinis authoribus rebellauerant poſt conſulis digreſſum,& Samnites Veſti
Peruſinorũ num & Formianum agrũ prędati,oĩa terroris compleuerant.In eos Appius Claudius prętor
cædes. cũ Deciano exercitu eſt miſſus.Fabiꝰ in Hetruriã reuerſus quatuor milia Peruſinorꝫ ꝓlio oc
cidit,cepit ad mille.DCC.&.XL.Appius & ipſe collatis cum Volumnio caſtris,in Samnites
acie dimicauit.Atrox pugna fuit,Romanis ęgre ferẽtibꝰ,ꝙ toties Samnites rebellaſſent,Sãni
Prodigia. tibus ſpe vltima vitę & fortunarũ dimicãtibꝰ.Cęſa ergo Samnitiũ.XVI.milia & ducẽti.duo
milia capta,& ſeptingẽti.Fuit hic annus rebus bellicis felix,ſed ciuitati peſtilẽs,variiſq̧ ꝓdi-
giis ſollicitus:nã & terrã multifariã pluiſſe ferũt,& in Appii Claudii exercitu plęriq̧ fulmi-
ne icti ſunt.Ob quę ꝓdigia ſunt libri Sibyllini adiri & Q.Fabius Gurges cõſulis eiꝰ anni fi-
lius,aliquot matronis ſtupri damnatis ex multatio ære Veneris ędẽ ad circũ maximũ ſtatuẽ
Conſules. dam curauit.Habuit ſequẽs annus cõſules M. Poſthumiũ Megellũ & M. Attilium Regulũ.
Ambobus Samnites ꝓuincia data,bellũ anno ſexto & quadrageſimo iã antea ĩchoatũ,adhuc
cũ his erat.Poſthumius aduerſa valitudine implicitus Romę fuit.Attilius in Samniũ ꝓfectꝰ
in ipſis finibꝰ hoſtẽ obuiũ habuit.Hic Samnites,qđ vix Ro.toties victor fuiſſet auſus,Roma
na ſunt caſtra oppugnare adorti.Tantũ vltima deſperatio nõnunq̃ audere cogit. Texerat ca
Samnitiũ ligo ingẽs terrã,vt lucis etiã vſum adimeret,hac tẽporis opportunitate Sãnites freti,impro-
facinus. uiſo acceſſu,decumana porta,cuſtodibus cęſis,in Romana caſtra irrũpunt.Clamore inde ſub
lato q̃ſtorium occupãt,Opimiumq̧ q̃ſtorem obtruncant.Conſul ſubito tumultu excitꝰ dua-
bus cohortibꝰ ad q̃ſtorii cuſtodiam relictis in hoſtẽ vadit,anceps primo certamẽ fuit, vt in re
dubia,inde militũ globus cõſulis ꝓſentia & periculo cõmotus,ſumma ope annixus, hoſtẽ ca-
ſtris eiecit.Eiecto inſtare inſidiarũ metu non eſt auſus. CCC.hoſtium periere, Romanorum:
CC.circiter &.XXX.Tantum audaciæ attulit ſucceſſus ille hoſtibꝰ,vt pabulatione infeſta
coactus ſit conſul hoſtiũ finibus excedere. Is terror ad vrbẽ perlatus Poſthumium alterũ cõ
ſulem,qui vix bene a morbo conualuerat,in ꝓuinciam traxit.Ibi duo conſules cũ duobus ex
Milonia ca ercitibus hoſticum ingreſſi,Poſthumius Miloniam poſt acerrimum certamen expugnauit.
pitur. Cęſa dicuntur ad tria hoſtium milia,quatuor capta & ſeptingenti.Ad Ferentinum mox itũ.
Hoc & alia plęraq̧ oppida ſine certamine ex Samnitibꝰ capta,vnde ab hoſte populariter fue
rat migratũ.M.Attilius maius omnino negociũ cũ hoſte habuit, & in Lucernis finibus pri-
mo incerto euentu congreſſus,agmen adeo vulneribus affectũ in caſtra reduxit,vt poſtridie
quũ neq̧ precibus,neq̧ minis in aciẽ educere poſſet, ſtatuerit vel ſolus in prælium ire, certo

moriendi cõſilio,priuſq̃ a Sãnite toties victo ſe circũuallari pateret. Enimuero hoſtes ꝑcul abituri,quũ vna recta via eſſet,q̃ ante Romanorũ oculos ducebat,aliã oĩno ſpeciẽ ꝓbuerunt a fuga lõge diuerſam,velut ad Romanũ vallũ oppugnãdũ ꝑgerẽt, nõ fugam meditarentur.

Attilii ferocia.

Tribuni primo & centuriones,mox reliqua acies pudore affecta,eundẽ cõſulem in aciem eſt ſecuta. Samnites vbi hoſtẽ adeſſe vident,ſarcinis in mediũ coniectis,ſeſe ad pugnã expediũt. Vtrinq; acies nõ nihil immota ſtetit,atq; anceps an pugnã capeſſeret. Dein ꝓlio inito Romani in fugã vertunt. Tũ cõſul cũ eq̃tibus,curſu ad portas delatus,ferri aciẽ in fugiẽtes vertit, equitibus vt idẽ faciãt edicit,alta voce milites increpãs,nũc timidos,nũc ignauos vocat,aut redeũdũ in aciẽ eſſe ꝓclamat,aut ante vallũ ꝓ hoſtibus cadẽdũ. Miles neceſſitate adductus in hoſtẽ vertit,& conſul Statori Ioui ædẽ vouet,ſi ſuorũ fuga eo die ſiſteretur. Conuerſis ſignis redintegrat ꝓliũ pulſiq; retro ad impedimẽta Sãnites.

Samnitiũ deditio.

Illic iterũ hęſit pugna,vbi vero hoſtis a Romano equite circũuẽtus,quũ a frõte ſatis ſupq; a milite grauaret,poſt cędẽ & ſtragẽ multã,ad deditionẽ ſe cõuertit. Septẽ milia deditorũ & ſeptingẽti ſub iugũ miſſi. Pugna ad quatuor milia abſumpſerat,nec incruẽta obtigit ea Romanis victoria,ſeptẽ milibus &.CCC.deſideratis. Paucis inde diebus alter Sãnitiũ exercitus ꝑda honuſtus ĩ Attiliũ ipſum, a Luceria redeũtẽ,incidit. Hic quoq; hoſtis ſubito ꝓlio exceptus ꝑda exuit,multiſq; in medio cęſis,fœda fuga diſſipat.

Interamna.

Tentauerãt hi Interamnã Romanã coloniã in Latina via occupare,quod inceptũ quia iis irritũ fluxerat,magnã ex circũiecto agro prędam abegerant. Res Interamnatibus reſtitutę. Ipſi Attilio comitiorum cauſa Romam venienti,ob ingentẽ militũ iacturã,& ꝙ captiuos hoſtes iniuſſu patrũ ſub iugũ miſiſſet,negatus eſt triumphus. Poſthumius alter conſul,quia in Samnio iam belli materia deerat,in Hetruriã tranſgreſſus,Volſinenſem agrũ primo vaſtauit,duobus milibus hoſtium cęſis,qui ad arcendam populationem occurrerant. Roſſellanus ĩde ager vaſtatus,& oppidũ cũ magna hoſtiũ cęde expugnatũ. Ob hęc & q̃a res Hetruſcorum multis cladibus aliis ſuper alias fuerãt acciſę,pax fuit in reliquũ anni. Tribus Hetrurię vrbibus,vt tũ opes erãt,validiſſimis, Vulſiniis,Peruſia,& Arretio pacem petẽtibus inducię in.XL. annos datę,mulctaq; quingentum milium æris ſingulis ciuitatibus indicta.

Inducię Hetruſcis dantur.

Poſthumius Sãnio & Hetruria domitis; quũ Romã reuerſus a ſenatu triũphũ non impetraret,quia in Hetruriã iniuſſu patrũ ex Samnio bellum tranſtuliſſet,ad Tribunos plębis confugit,res inde ad populũ delata, cuius ſuffragio inuitis patribus Poſthumius celebrẽ triũphũ egit. Claudius Quadrigarius ſcripſit Poſthumiũ,poſt aliquot vrbes in Samnio captas,ab hoſte in Apulia fuſum,Luceriamq; compulſum,nec vter conſulum in Hetruria bellum geſſerit apud alios ſatis liquet. Qui hunc annũ proxime ſecutus eſt,L.Papyrium Curſorem cõſulem habuit,qui ingẽti pręlio,& quãto poſt Papyrium patrẽ fuerãt a nullo victi,Samnites ſtrauit. Miret̃ hic aliq̃s,nec immerito,quonã modo vna gens toties cęſa,aut temere bellũ reparare ſit auſa,aut reparãdo par tot cladib⁹ eſſe potuerit.

Cur Sãnites toties rebellarint.

Q; ſępius rebellarint Samnites,partim ferox ingeniũ fecit,partim locorũ opportunitas. Montana ferme eſt eorũ regio,nec multũ externis armis peruia ira adhęc,& inueteratũ cũ iniuria odiũ,ſupra vires animos exagitabat, vt quũ maxime vincerentur ſe haud vinci putarent: ſed nihil æque in tot annos bellũ traxit ac populorũ multitudo,vt credere par ſit,non vno tẽpore ab omnibus bellatũ, atq; ita eueniſſe vt dũ alii interim eiuſdẽ gentis in armis eſſent,ad reparandã ſobolem ſatis ſit tẽporis quieſcentibus datũ. Cõiurauerat igitur per id tẽpus,qđ haud antea acciderat,omne Samnitiũ nomẽ.

Sacratum fœdus.

Eſtq; ſacrata lege,vt olim,inter eos fœdus ictum. Ioui ſacrum fuit caput eius, qui ad Imperatoris edictũ non extẽplo affuiſſet,qui ve illius iniuſſu deſeruiſſet ſigna. Ad.XL. armatorũ milia hac lege velut initiata Aquiloniam conuenerant. Hic in medio caſtrorũ loco linteis & cratibus cooperto aram ſtatuerunt,ad quam multis victimis cęſis centuriones nudis enſibus circũſtabant. Huc ſigillatim primores gentis admoti iurare cogebãtur,quę audita ibi viſaq; eſſent nulli ſe enũciaturos,ſe deinde familiãq; ſuam cum tota ſtirpe exectari,niſi ad imperatoris edictum conuenirent,citiuſq; in acie occũberent,q̃ ex acie metu refugerent,aut ſi fugiẽtẽ vidiſſent queq̃,niſi pro hoſte habituri eſſent. Plęriq; id ſacramenti genus detrectãtes ante arã ipſam confoſſi periẽrũt,vt corpora inter victimas proiecta cęteris terrori eſſent,quo minus id iuſiurandũ abnuere auderent. Ouius Paccius homo magno natu ſacro ꝓfuit,qui ſe ex veteri Samnitiũ diſciplina morẽ hũc hauſiſſe affirmabat, tam religioſe,nec aliter, a maioribus ſuis olim coniuratum dictitans,quũ illi adimendę Hetruſcis Capuę conſiliũ cepiſſent. Igitur primũ agmen ex lectiſſimo quoq;.XVI. milia armatorum habuit,ea legio linteata dicta eſt a te

Legio linteata.

gumẽto ſepti,in quo fuerãt ſacramẽto admoti.His arma inſignia data,& criſtatę galeę,vt in
ter cęteros eminerẽt.XX.miliũ & ãplius alter exercitꝰ nõ ſpecie corporũ,aut belli gloria,ſed
armoꝝ habitu linteatę legioni diſpar,atq; hoc hoĩm robore Samnites ad Aqloniã cõſederũt.
Conſ. Sp.Caruilius Papyrii collega aliquãto prius in prouinciã venerat cũ his legionibꝰ, quas M.
Amiternũ. Attilꝰ ſupioris ãni cõſul ĩ agro Interãnati reliq̃rat,cepitq; Amiternũ oppidũ de Sãnitibus.
Duo milia hic hoĩm cęſa.quatuor & ãplꝰ capta.Paucis ĩde diebꝰ Papyriꝰ cõſul,cũ nouo exer
Duronia. citu Sãniũ ĩgreſſus,Duroniã expugnauit,maior hic cędes,q̃ ad Amiternũ edita, ĩde cõſules
Cominiũ. per hoſtiũ agrũ euagati,ad Cominiũ Caruilius cõſedit,Papyriꝰ ad Aqloniã,vbi hoſtes ab ini
tio caſtra fecerãt. Hic aliquot dies leuioribꝰ ꝓliis abſumpti.Poſtremo Papyriꝰ extremę dimi-
cationi ĩtẽtus,ad collegã mittit (diſtabãt inter ſe Romana caſtra ad.XX. milia paſſuũ) eſſe
ſibi in aĩo poſtridie cũ hoſte cõfligere,daret ĩterim operã,vt Cominiũ acrius aggreſſus,hoſtẽ
Ofo Papy- interĩ occupatũ haberet,ne ſuis ſuppetias iret.Ipſe priꝰq̃ ſignũ pugnę ꝓponeret, pauca ꝑ cõ
rii ad ſuos. cione militũ de vano hoſtiũ apparatu locutꝰ,Nõ galeę ĩqt viri fortes,nõ clypei,nõ linteę tu
nicę,q̃ ab hoſte ad terrorẽ oſtẽdunt,plus ĩ acie valẽt,q̃ ferrũ,hoc opus,quũ res gerẽda eſt,hoc
aduerſos cuneos reſcindit,viãq; ſibi ad victoriã facit.Illa qdẽ nõ tã pugnę neceſſaria,q̃ geſtu
decora,eſtq; illecebra q̃dã hoſtiũ ad ꝑdã anhelantiũ. Quid ſi nõ ſępe experiẽtia cognitũ eſſet
q̃ vanus ſit eiuſmodi terũ apparatus,ac tũ maxime quũ aurea argẽteaq; eiuſdẽ gẽtis acies a
patre meo occidione occiſa eſt? Honeſtiora qdẽ tũ ſpolia victoribus fuere q̃ iis,q antea geſta
uerãt,eſſe potuiſſent,& iã forſitan familię noſtrę datũ vt aduerſus maximos huius gẽtis co-
natus Papyrii duces opponamur,ſpoliaq; a nobis referant ad publicorũ ornamẽtũ locorum
idonea.Scio ego deos fœderũ vltores adeſſe,q; toties hoſtes petita fœdera fregerint,nec arbi
tror gẽtẽ ipſam magis vnq̃ infeſtos habuiſſe deos,q̃ hoc tẽpore,quo illoꝝ aras humano ſan-
guine fœdarũt, iniuſq; ſit miles ſeipm deuouere coactus,ita vt merito ſint deos infeſtos,ci-
ues,& hoſtes,eodẽ tẽpore habituri.Milites ĩ ſpem bene gerẽdę rei huiuſmodi ſermone erecti,
alacri clamore pugnã depoſcũt,dolẽtq; ĩ poſterũ diẽ certamẽ differri. Nemo erat,qui nõ pu-
gnę cupiditate teneretur,ita vt pullarius in auſpiciũ a cõſule miſſus, quũ pulli nõ paſcerent
mentitus ſoliſtimũ conſuli tripudiũ renunciare ſit auſus. Lętus conſul tanq̃ vera audiuiſſet,
ſignũ pugnę proponit,interim tranſfugę indicio ad conſulẽ defertur.XX.hoſtium cohortes
Cominiũ ꝓfectas,qd ne collegã lateret,miſit qui curſu celerrimo id illi nũciaret,inde copiis ĩ
Romanã æquũ eductis,dextero cornu L.Volumniũ,lęuo L.Scipionẽ ꝓfecit,C.Cęditiũ & Treboniũ le-
acies. gatos equitũ alis ꝓeſſe iubet.Spurio Nautio edicit,vt mulos clitellis detractis, cũ cohortibꝰ
alariis,occulte mõtibus circũageret, inde medio cõgreſſu ex colle prius demõſtrato cũ ſtre-
pitu & clamore noui ſubſidii ſpeciẽ ſuis exhiberet,& iã cõcurſurę erãt vtrinq; acies, quũ ad
cõſulẽ defert ortã eſſe inter pullarios de auſpiciis cõtẽtionẽ.Ipſi inqt luãt,ſiqd fraudis ineſt,
mihi ſoliſtimũ tripudiũ nũciatũ eſt.Hęc ille,atq; vna mãdat pullarios in prima acie cõſtitui.
Pullarii Mirũ hic accidiſſe aiũt,vt priuſq̃ pugna orta ſit,pullariꝰ ante aciẽ ſtãs telo ſaucius cõciderit.
interitus. Sed qualia hęc habẽda ſint,ſępiꝰ eſt a me ſignificatũ.Id vbi cõſuli renũciatũ eſt,dii,inqt,ĩ ꝓlio
ſunt.Luit mẽdacii pœnã noxiũ caput. Cui hęc dicẽti coruus,vel malus dæmon potiꝰ ſupne
occinuit,quo lętus augurio cõſul ſigna canere clamorẽq; tolli iuſſit.Raro alias tã diſparibus
aĩs ꝓliũ eſt initũ.Hinc ira,ardor,ſpes,militẽ in ꝓliũ rapit.Illinc ĩplicitus ſupſtitione miles,re-
ligionis metu a fuga ꝓhibet,accurrere dirus ille ſacrorũ apparatꝰ,atq; fando nefandoq; ſan
guine conſperſę,ſęua execratio,ac furiale carmẽ fugę obſtabat,plus ciuẽ q̃ hoſtẽ timere. Stat
Romanus cõtra,attonitũq; metu hoſtẽ,atq; ægre pugnantẽ,ab vtroq; cornu vrget,& iam cę
Samnitiũ des ad hoſtiũ ſigna ꝑuenerat,quũ procul denſus puluis ſignificauit recẽtes adeſſe copias. Is
ſtupor. Nautius erat qui,vt conſul iuſſerat,ramis arborũ torrido ſolo verſis, cũ ſuis de induſtria dẽ
ſum puluerẽ excitabat.Perculit ſubitus aſpectus nõ Samnitẽ ſolũ, ſed Romanũ etiã militem
Papyrii Papyrii conſilii ignarũ,ibi conſul alta voce collegam Cominio capto adeſſe conclamat,irent
ſtratagema milites atq; enixius conari hoſtes priuſq̃ alter exercitus adeſſet,funderent fugarentq;,totãq;
ſibi ꝓſentis victorię laudẽ vindicarent.Hęc ille equo ſedens,vnaq; centurionibus imperat,vt
repente patefactis ordinibus,ſpatiũ equitibꝰ darent ad hoſtes inuadẽdos, qui ſigno accepto
cũ fremitu in aduerſam aciem decurrũt.Interea hinc Scipio, inde Volumnius nihilo ſecius
Sãnitẽ ſternũt.Hoſtes vndiq; degrauati,vi hominũ deorũq; neglecta,ſimul iurati iniuratiq;
fugã capeſſunt.Peditũ agmen ex acie reuulſum ad Aquiloniã in caſtra fugã inclinat,equites
& omnis nobilitas Bouianũ, Caſtra a Volũnio extẽplo capta ſunt, Scipio q ad Aquiloniam

curſum intēderat,ſuos hortatus,ad terrā deſiluit,ſcutoq; ſup caput elato,portas ſubire pgit.
Secuti mox alii,factaq; teſtudine in vrbē Romanus irrupit.Tenuit tamen certamen cū hoſte
ad noctē,cuius ſilētio oppidani & q eo ex acie cōfugerāt agmine deceſſerūt. Cęſa vno die ad
Aquiloniam.XXX.hoſtiū milia.CCC.XL.Quatuor milia capta & amplius,ſigna militaria
Hoſtium cędes.
ſeptem & nonaginta.Pari euentu ab altero cōſule res ad Cominiū geſta,admouerat ille vrbi
copias præſidiis circa portas diſpoſitis,nequa fieri poſſet eruptio,quum nuncium accepit de
XX.cohortibus,q̄ eo venire dicebantur,tū pręſenti vſus cōſilio, Decium Brutum cū legione
vna &.XX.cohortibus alariis venientibus mittit obuiā,mādatq; vt ſi inſidiis exceptū hoſtē
opprimere non poſſit,procul ſaltē ab vrbe acri certamine diſtineat. Ipſe ſcalis haud vno loco
admotis teſtudine ad portas ſuccedit,& in muris & pro portis reſtitit ab initio hoſtis, atrox
pugna vtrobiq; fuit.Poſtremo refractis portis,muroq; pluribꝰ locis ſubruto,vbi victorē intra
moenia Samnites viderūt,in forū eſt cōcurſum. Ibi paululū redintegrata pugna eſt, fuiſſetq;
Cominiū capitur.
per oēm ſexū & ætatē ſine diſcrimine cędes euagata,niſi ſubito abiectis armis victi veniā im-
plorasſent.XL.milia.CCC.in fidē cōſulis venere,ad quatuor milia cęſa . Cohortes,q̄ venturę
dicebātur,in caſtra medio itinere reuocatę neutri ꝑlio interfuerunt.Egerūtq; rerū omniū in-
certi noctē vnā,inter Cominiū & Aquiloniam . Poſtridie ſub lucē,rebus per noctē vtrinq; ex-
ploratis,ꝑcipiti fuga Bouianū cōceſſerūt.CC.extremi agminis qđ Romani equites carpebāt,
amiſſis. Aquilonia & Cominiū vrbes direptę vno die deflagrarūt.Mutua inde congratula-
Aquilonia.
tione conſules caſtra iunxerunt,atq; vterq; ſuos vt erāt cuiuſq; merita,Corniculis,Armillis,
Aureiſq; coronis donauit.Mox vbi per literas Romā ſignificarūt q̄ feliciter reſpu.in Samnio
adminiſtrata eſſet,diuerſi cum ſuo exercitu, Papyrius ad Sepinum oppugnandū , Caruilius
Volanam abierūt.Romę quatriduū ob res feliciter in Samnio geſtas ſupplicatum.Caruilius
paucis diebus,Volanam,Palumbinū,Herculaneum de Samnitibus cepit,atq; ad Herculaneū
bis pugnatū,cęſaq; ad.X.milia hoſtium. Erantq; res Samnitium per hęc quantū nullo antea
tēpore acciſę,quū Cōſules iuſſi ſunt inter ſe Hetturiam prouinciā ſortiri,iam enim Hetruſci
Phaliſcis in ſocietatem belli aſcitis defecerant.Caruilio Hetruria euenit. Ad Sepinū durius
certamen cū hoſte fuit,cęterū vrbe bellicis operibus & virtute militum capta , irę Papyrius
indulgens,crudeliter victoriā exercuit:ad.VII.milia cęſa & quadringentos,capta plus minꝰ
tria milia . Et iā omnia erāt niuibus operta,quū Papyrius exercitū Romam reduxit,magno
omniū ordinū conſenſu triumphus illi decretus eſt,prelata ante currū pręter hoſtium ſpolia
Ingens ex Samnitibꝰ pręda.
æris vicies centum milia,auri tria & triginta milia,atq; omnia in ærarium,non ſine militum
indignatione,ꝙ pręda fraudarentur,illata.Conſul ædem Quirini dedicauit. Eam ipſe an pa-
ter vouerit parum conſtat,templum ipſum forū cęteraq; vrbis loca ſacra & prophana exor-
Ædes Quirini.
nauit ex hoſtiū ſpoliis,quorū tanta fuit copia,vt colonis ſociiſq; finitimis, in hunc vſum, ex
vrbe trāſmiſſa ſint.Ab triūpho in Veſtinū agrum qui Samnitibus erat infeſtus,hibernatum
duxit.Caruilius interea Troilum oppidum in Hetruria vi cepit,fuerit ne id oppidum qđ alii
Troilum capitur.
Troſulum dixere : vnde & Ro.equites,quia locum ſine vlla peditum opera ceperint, fuerunt
Troſuli appellari,haud facile dixerim.Expugnauit inde Caruilius caſtella q̄dā munitiſſima.
Troſulū.
Phaliſcis pacē petētibus in bienniū inducias dedit,pactus centū milia grauis æris,& vt eius
anni ſtipēdiū exercitui pēderēt,ipſe quoq; triūphās in vrbē ingreſſus.CCC.nonaginta milia
grauis æris prę ſe tulit,militibus cētenos binos aſſes ex pręda diuiſit, duplū cēturionibus &
equitibus,cęterā pecuniā ad ædem fortis fortunę locandā ſepoſuit.Ædes hęc iuxta veterem
Ædes fortis fortunę.
illam a Seruio Tullio erectā conſtituta eſt.Luſtrū hoc anno cōditū P.Cornelio Aruina & C.
Martio Rutilio cēſoribus.Sūtq; capita ciuiū cenſa.CC.LII.milia.CCC.XXI.fuit cenſus ille
Cenſus vrbanus.
ſextus & vigeſimus a primis cēſoribus.Eodē anno,ob res feliciter foris geſtas,populus coro-
natus Romanos ludos ſpectauit,palmęq; victoribus datę. Creari inde cōſules Fabiꝰ Gurges
Conſules.
Fabii maximi filius,& Iunius Brutus cogomento Scęua. His cōſulibus ne non ſemper cauſa
eſſet aliqua,q̄ ciuitatē recēti aliqua imbueret ſuperſtitione, quū forte annus ille peſtilēs eſſet,
ex Sibyllinis libris de more aditis, relatū eſt Æſculapiū in eius mali remedium ex Epidauro
Romam acceſſendū.Verū cōſulibus bello occupatis, quia eo anno nemo eſt ī Gręciā miſſus,
ſupplicatio in diem vnū illi decreta eſt.Adhuc res populi Romani,ea ſerie, qua Liuius p re-
ges primo,mox per annuos magiſtratus explicauimus, iā hinc alius ſeruādus ordo, quando
neq; illius monumēta,neq; alterius extent,quę velut faſtos eius gentis nobis ſuggerāt , ꝙ in
tanta rerum explicādarū multitudine,ſatis habiturū lectorē exiſtimo , ſi ſeruato temporum

ordine, per quos res geſtę ſint, non ignorabitur, qđ in externarũ etiã gentiũ rebus referendis eſt a me ab initio operis ſeruatũ. Nũc ne nimiũ in noſtris immoremur, Macedonũ geſta ſequẽs habebit relatio. Nam dũ hęc quę diximus, a Romanis in Samnites & Hetruſcos gerũtur, res eius gẽtis nihilo minore motu q̃ antea cõcuſſę ſunt. Ptolemęus, Caſſander & alii diuerſę factionis, qbus Antigoni opes merito ſuſpectæ erãt (creuerãt enim omnino magis q̃ vt ſinguli æmulari poſſent) bellũ ſummo ſtudio in vnũ cõparãt. Cęterũ quia Caſſander in Europa aduerſus finitimos ĩ armis erat, Lyſimachũ cũ ingẽtib⁹ copiis ad Ptolemęũ & alios ſocios miſit.

Lyſimachi ſtudium. Erat Lyſimachus Macedo, claris ortus natalibus, ſed militari gloria & laude ingenii clarior adeo philoſophiæ ſtudiis ab initio captus, vt Calliſthenem, quẽ ob coniurationis ſuſpitionẽ Alexander occidit, auribus naſo labiis crudeliter trũcis, cauea cũ cane incluſum, audire perſeuerarit, eiq; in remediũ malorũ venenũ miſcuiſſe ſit creditus, tuliſſetq; id ille a rege ſuperbiſſimo haudquaq̃ impune, niſi maior fuiſſet virtus q̃ ſuppliciũ. Leoni, vt quidam ſcribunt,

Lyſimachi pugna cũ leone. Alexãdri iuſſu obiectus, manũ manipulo inuolutã in fauces irruentis beluę iniecit, linguãq; forte adeptus nõ prius ab ea cõuellenda deſtitit, q̃ rege, & q cũ eo aderant ſtupentibus, beluã exanimẽ ad terrã deiecit. Fuit id cõſtãtię exẽplũ illi apud Alexandrũ ſaluti, quippe q iuuenẽ data venia inter familiares recepit. Nec ille ꝓpterea minore fuit fide in regem, vtpote qui Alexandrũ poſtea ſolus p vaſtas arenarũ moles fideliter fuerit comitatus, quũ inſectãdorum hoſtiũ ſtudio dux ferociſſimus ꝓcul a ſuis deerraſſet. Qua ſane expeditione rex equo deſiliẽs

Diadematis vſus. Lyſimachi frontẽ imprudẽs cõſauciauit, ibi quũ ſanguinis fluuius aliter ſiſti nõ poſſet, diademate e capite ſublato vulnus obligauit, quę res auſpiciũ illi fecit regię in poſterũ dignitatis. Alexandro vita defuncto, prouincia omniũ aſperrima illi ceſſit, Thracia cũ tota põtici maris ora, tãtum virtute cęteros duces anteire eſt creditus. Acceſſit & Seleucus nouus hoſtis Antigono: fuit Seleucus Antiochi filius, qui vnus fuit ex claris Alexandri ducibus.

Seleuci Geneſis. Is vxorem Loadicen habuit, q̃ ea nocte qua Seleucũ cõcepit, per quierẽ ſibi viſa eſt cũ Apolline cõcũbere a quo annulũ anchorę figura inſculptũ in fidei argumẽtũ accepiſſet, eũq; in lecto repertũ, diligẽterq; aſſeruatũ, Laodice Seleuco de ſua origine edocto in Aſiã cũ Alexandro eunti dedit.

Anchora. Adiicitur fabulę Seleucũ & ab eo procreatos femur natiua anchora inſignitum habuiſſe, ſed de his apud lectorẽ fides erit, illud ſatis cõſtat, regnũ in Aſia adeptũ, quatuor clariſſimas ibidem vrbes cõdidiſſe.

Vrbes a Seleuco conditę. Seleuciam a ſuo noĩe iuxta Tygrim. CCC. ſtadiorũ circuitu, & a patris Antiochi nomine Antiochiam apud Daphnen. In Pieria Laodiceã & Apameam. hanc ab vxoris nomine, illã a matre nũcupatã. Principio caſtroꝝ tribunus ab Arideo & aliis creatus, poſt regis in Macedoniã digreſſum Babylonẽ occupauit. Bactrianos vicit, & Indorũ gentes, quę poſt regis interitũ prefectis ſubita defectione cęſis a Macedonibus defecerãt, in quibus ad imperiũ reuocandis, magnũ illi negociũ fuit, cũ Sandrocho, qui iuſſus olim ab Alexandro ob noxam quãdã occidi, fuga ad Indos ſibi ſalutẽ q̃ſiuerat. Ferũt fatigatione corporis, quũ forte medio fugę tẽpore in nemore quodã ſopore preſſus iacuiſſet, leonẽ enormi magnitudine ad eum acceſſiſſe, qui ſudorẽ corpore manantẽ placide lampſerit, atq; ſomno excitatũ beluæ immanitate exterritum placide reliquerit. Hoc quoq; prodigio ad ſpem regni impulſus poſt Alexãdri interitũ Indis vt rebellarẽt pſuaſit, cęſiſq; Macedonibus regnũ occupare eſt auſus.

Sandrochi caſus. Seleucus rebus cũ Sandrocho cõpoſitis, ad ſociale bellũ rediit. Ego cauſam belli a Seleuco in Antigonum ſucepti fuiſſe arbitror, ꝙ eo Indicis rebus occupato Demetrius Antigoni filius Meſopotamiam ingreſſus, dimidiũ Babylonis occupauit, ex altera parte vrbis Seleuci pſidio

Demetrius dimidium Babylonis occupat. expulſo. verum quia tota vrbe potiri non contigit, ratus haud diutius in ea cõmorandũ in qua incolumis eſſe nõ poterat, prędabundus iter ad mare cõuertit, quo tumultuoſo nuncio Seleucus excitus, rebus Indię ad tẽpus conſtitutis, hoſtis Antigono, ob eam iniuriam, fit in Meſopotamiã reuerſus. Inuidia, q̃ cęca eſt, vt dicit, Antigonũ adegit, hoſtilia in Seleucũ moliri, quẽ ſua opa in principatu cõſtitutũ ægre ferebat tã late ſibi regnũ ad orientẽ ꝓpagare, vt & Indos quoq; imperio ſubigeret. Cęterũ vt aliquo maiore negocio ex tã ſpecioſę victorię curſu excuteret, filiũ ad Babylonẽ occupãdã cũ exercitu miſit. Demetrius Meſopotamia relicta quũ Alicarnaſſũ a Ptolemęo obſideri accepiſſet, iter ad mare cõuertit, vrbẽq; opportuno accurſu obſidione liberauit. Rebus inde proſpere fluentibus, nõ ſuo magis q̃ patris conſilio in Gręciã, Caſſandri imperio ſubiectã, trãſmiſit, vt eã in libertatem reſtitueret. Tenuit ab initio anceps cõſultatio, vnde potiſſimũ id bellũ inchoari oporteret. Cenſebãt quidã primũ omniũ Athenas velut vnicum Græciæ lumen, Caſſandro adimendas, præſidiumq; ipſi vrbi im-

ponẽdũ. Negauit id ſe facturũ Demetrius, beneuolẽtiã dictitãs optimũ eſſe regni fundamẽtũ.
firmiſq̧ pſidiũ. Ducẽtis igit̃ & q̃nquaginta nauib⁹ exercitu in Gręciã deportato, cõfeſtim eſt
magnus aliorũ motus ſubſecut⁹, ſub ipſi⁹ ĩ Atticã appulſũ. Adminiſtrabat iã decimũ annũ rẽ
Atheniẽſem Demetrius Phalereus, Caſſandri pmiſſu, homo in peripatetica diſciplina clarus.
Nulla vnq̃ ciuitas maiores cuiq̃ honores tribuit, trecẽtę ęneę ſtatuę atq; earũ equeſtres plu-
rimę ab Atheniẽſib⁹ illi erectę dicũt: Id gratię an fortunę ſit datũ, haud facile dixerim. Satis
cõſtat ciuitatẽ ab eo vectigalib⁹ & ædificiis magnifice & vtiliter auctã. Is portu Demetriana
claſſe occupato, quia Atheniẽſes aperte ad defectionẽ ſpectabãt, cũ hoſte egit, vt liceret ſibi
Thebas cũ amicis & domeſticis pficiſci. Id non ſolũ non eſt a Demetrio illi negatũ, ſed data
etiam ab eo opera, vt incolumis cum quibus vellet in tuto ſtatueretur, poſt cuius digreſſum
Atheniẽſes oẽs eius ſtatuas euerterũt, pter vnã, q̃ in arce fuit, q̃ ſubita animorũ mutatio ar-
guit, q̃ incerta ſit popularis aura, quę per æqua & iniqua ab iis, qui ad rẽpu. accedũt, incerto
captatur euẽtu. Ipſe de ſtatuarũ euerſione factus certior, dixiſſe fert̃. At illi virtutẽ euertere
non potuerũt. Poſt Caſſandri interitũ, qui haud multum deinceps ſecutus eſt: Demetrius in
Ægyptũ nauigauit, ibiq; apd̃ Ptolemęũ Soterẽ diu verſatus, aſpidis morſu ictus obdormiſcẽ-
ti ſimilis obiit. Media in eo dicendi figura, philoſophię ſcilicet & oratorię particeps. Primus
Atticã eloquẽtiã inclinaſſe creditur. Ioſephus apud Philadelphũ, nõ Soterem Ptolemęũ ho-
norifice verſatũ ſcribit, cuius rex opera, in bibliotheca Alexandri cõſtituẽda ſit pcipue vſus.
Demetrius Antigoni copiarũ pte Athenis relicta (nã Munichia adhuc Caſſandri pſidio te-
nebatur) Megaras cõceſſit. Huc illi affert̃ Crateſipolim q̃ ab Alexãdro fuerat Polyperconti
data, fœminam Perſici generis, eleganti forma, cupere ſecũ congredi. Intẽperans iuuenis, & in
libidines pronus, relicto ad obſidionẽ exercitu, cũ expeditiſſima manu ad Crateſipolim, quæ
Patris erat, ire pergit. Vbi ad cõſtitutũ locũ venit, parũ abfuit, quin tabernaculo paululum
a ſuorũ cõſpectu auerſo, vt cõmodius mulieris acceſſum cęlaret, hoſtibus in eã occaſionẽ ete-
ctis, ſit turpiter cũ ea oppreſſus. Fuga tñ ad ſuos incolumis euaſit. Eius tabernaculo cũ omni
ſupellectile hoſtes potiti ſunt. Nec ita multo poſtq̃ ille Megaras rediit, in vrbẽ receptus quũ
multa paſſim a militibus diripereñt, Atheniẽſibus p finitima ciuitate pcantibus, libertatem
Megarẽſibus reſtituit. Interea ad ſe Stilponẽ vocari iuſſit, de quo magna qdẽ apud Megarẽ-
ſes & cęteros Gręcos ĩ ſtudiis ſapiẽtię erat opinio. Demetrius illũ comiter affatus, phumane
rogat, an ei milites aliquid ademiſſent, nihil inqt Stilpo, ſciẽtiã enim adimere nõ potuerunt:
Cętera nõ mea ſunt ſed fortunę. Cape⁹ Demetri⁹ tẽpeſtiuo hoĩs ſermone, ex hoſte ei⁹ eſt au-
ditor factus. Poſtremo Demetrius Megaris pfectur⁹, quũ ſeruitia Megarẽſib⁹ abſtuliſſet, ad
Stilponẽ cõuerſus dixit. Liberã vobis Stilpo ciuitatẽ relinquo. Sic Demetri eſt inqt ille, nullũ ĩ
ea ſeruũ reliquiſti. Demetri⁹ Athenas reuerſus, hoſtiũ pſidio ex Munichia pulſo, arcẽ diruit.
Atheniẽſibus libertatẽ cũ patriis legib⁹ reſtituit, qntodecimo ãno poſtq̃ a Macedonib⁹ fue-
rãt oppſſi. Atheniẽſes gen⁹ hoĩm ĩ aſſentationẽ ppẽſum publice decerñt, vt Demetrius &
Antigonus regũ reges appellarent̃, vocarẽturq; Dii ſeruatores, eſſetq; ĩ vrbe ſeruatorũ ſacer-
dos. Ara ibi erecta eſt vbi Demetrius primũ e curru deſcẽdit, vt idẽ & pater Antigon⁹ ĩ pe-
plo vna cũ Ioue & Pallade intexerent̃, vt duę tribus veterib⁹ adderent̃, Demetrias, & Anti-
gonia. Stratocles adulationũ inter ſuos populares inueſtigator maximus, decretũ tulit, vt le-
gati, q ad eos mitterent̃, vt illi q ad Olympia ſacra & Pythia publice accedebãt, ſacri haberẽ-
tur. Sed quãtũ Stratocles in adulatione impudẽs, tãtũ Philippides, veteris comœdię ſcriptor
ab eo vitio diuerſus, q huiuſmodi leuitatis exprobrãdę occaſionẽ nactus, quũ multis cladib⁹
poſt id decretũ, cœli iniuria Athenę affectę eſſent, illud ĩ comœdia poſuit: Per quẽ cõbuſſit
pruina vites: Per quẽ ſciſſum eſt ĩ medio peplũ, diuinos honores mortalib⁹ tribuẽtẽ. Hic idẽ
aliqñ a Lyſimacho rege ĩuitatus vt diceret, ſiqd vellet a ſe ĩpetratũ, vnũ reſpõdit, vt ne quid
tuorũ arcanorũ mihi credas. Fuerũt q adhuc aliquãto impudẽtius cẽſerẽt, vt quoties Deme-
trius Athenas veniret, in Cereris & Bacchi hoſpitio exciperet̃, alii vt ſcutũ illi Delphis cõſe-
craret̃, vnde publice captaret̃ oraculũ. Quibus adulationib⁹ corrupus iuuenilis anim⁹, facile
in oẽ ſcelus ac flagitiũ abiit: duxit ĩde vxorẽ Athenis Euridicen ex nobili Milciadis familia.
Duxit & alias alibi, & in his Philã Antipatri filiã, p quã eſt illi poſtea Macedonũ fauor cõci-
liatus. Ad huius nuptias, quũ vix cõpelli poſſet, qa ĩ multũ iã ætatis prouecta eſſet mulier, ab
Antigono patre eſt admonitus, nubẽdũ eſſe ſupra naturã, vbi lucrũ oſtẽderetur. Duabus igi-
tur ille vxoribus vno tẽpore deditus, ſcortorũq; cœtibus immerſus, adeo in omnes volupta-

Demetrius Phalereus.

Populi inconſtantia.

Demetrii verba in Atheniẽſes

Demetrius pene periclitatur.

Demetrii & Stilponis cõgreſſus.

Adulationes. Stratocles. Philippides.

tes præceps abiit,vt oim opinione incõtinẽtiſſimus ducũ eius ætatis haberet.Interea Antigo
ni literis fit certior,Ptolemęũ Cypro inſulę iminere.Obtinebat & Cleonides Ptolemęi pfectꝰ
Sycio Corinthũ & Sycionẽ,quæ poſtea Demetrias dicta eſt. Tẽtauit Demetrius Cleonidẽ pecunia
poſtea, corrũpere,qđ vbi efficere nõ potuit,vrgẽtibus de Cypro nũciis,cũ claſſe in Ptolemęũ mouit,
Demetrias grauiter dolẽs,ꝙ a liberãdę Gręcię pposito auerteret. Eunti Menelaus Ptolemęi frater factꝰ
dicta. eſt obuius,quẽ Demetrius primo cõgreſſu fudit fugauitq́.Maiore deĩde ꝑlio Ptolemęũ vicit,
habebat is. CL.nauiũ claſſem,habebat & terreſtrẽ exercitũ accuratiſſime inſtructũ. Fremere
Ptolemęꝰ minaciterq́ hoſti denũciare:vt Cypro faceſſeret,nec vellet vltima experiri: cõtra De-
metrius poſcere,vt Corītho & Sycione pſidia abduceret,renuitq́ altercatio illa plures dies,
erãtq́ oim gẽtiũ aĩ in vniꝰ pugnę euẽtũ erecti,nulli dubiũ erat qn vter ea acie viciſſet,idẽ ex
Alexãdri ſucceſſoribꝰ maximꝰ futurꝰ eſſet. Habebat igit id certamẽ nõ ſolũ ipſos exercituũ
imperatores anxios,deq́ belli exitu vehemẽter ſollicitos,ſed alios quoq́ ſũmos duces,q erãt iã
pridẽ in ptibꝰ.Ad poſtremũ quũ nihil cõuenire potuiſſet,haud pcul Salamine ꝑliũ cõmiſere.
Teucer Thelamonis filiꝰ, patria pfugus id oppidũ cõdidiſſe fert. Miſit Ptolemęus nũciũ ad
Menelaũ fratrẽ,vt itẽtꝰ expectaret certamẽ.Id vbi cõtractũ ſenſiſſet, ex Salamine cũ ſexagita
nauibus erũperet,hoſtẽq́ ꝑlio intẽtũ a tergo inuaderet. Nec Demetriũ latuit hoſtis cõſiliũ,
miſitq́.x.naues q fauces ꝑ quas eruptio facieda erat,occuparẽt: ipſe terreſtribꝰ copiis i littore
collocatis,primo pene cõcurſu hoſtilẽ claſſem auertit.Cęterũ terrore ſemel incuſſo,naues ſua
ſpõte turbatas toto mari diſſipat,alias capit,alias fluctibꝰ mergit,ſexagita numero naues ca
ptę,cęterę cũ ſuis turmis paſſim alto ſunt mari depſſę pter octo,quę Ptolemęũ fugiẽtẽ ſecutę
Demetrius ſunt.Demetrius victor,oĩ regio comitatu,cũ igẽti pecunia,bellico apparatu eſt potitus, & in
Ptolemęũ his Lamia fœmina ea tẽpeſtate quũ forma,tũ tibiarũm cantu lõge celeberrima. Menelaus &
vincit. ipſe nõ multo poſt,cũ ipſa vrbe, & nauibꝰ quas habebat victori eſt deditus,& cũ his equites
Lamia. mille & ducẽti,peditũ duodecim milia. Victoris pietas & inſignis liberalitas,victoriã p ſe no
bilẽ,multo nobiliorẽ reddidit, cęſorũ hoſtiũ corporibꝰ ſepulturę deditis captiuos reſtituit ſi
ne pcio,armorũ quoq́ vim igẽtẽ dono miſit Athenięſibꝰ. Pręclarę huius victorię nũciꝰ adeo
Regis de- Antigonũ,& q circa illũ forte erãt,lętitia extulit,vt & is cõfeſtim rex ſit a ſuis conſalutatus,
noiatio. ipſe mox p literas filiũ regẽ appellauerit,qđ exẽplũ ſecuti q in Ægypto erãt Ptolemęũ regẽ ſa
lutare cœperũt. Ac tũ demũ cęteri duces,æmulatione accẽſi,ſe reges noiare ſunt auſi,quũ ad
id tps tã ſupba appellatiõe ptinaciter abſtinuiſſent. Abierũt deinceps illi,humanę ſortis obli-
ti,in õem virę turpitudinẽ,ſcęnicos artifices imitari, q cũ veſte vocẽ mutãt & īceſſum, & qđ
Rerũ viciſ- ſubditis gẽtibus calamitoſius fuit,eorũ vita & mores ī peius mutati ſunt.Sed vt eſt rerũ hu-
ſitudo. manarũ viciſſitudo quędã,qua alternãte nihil homini fuit vnq̃ ī vita diuturnũ,haud multo
poſt Salaminiã victoriã,quũ Demetriꝰ ad hoſtiũ terrorẽ circũageret claſſẽ,ſubita tẽpeſtate ia
ctatus pcipuã nauiũ ptẽ naufragio amiſit, & Antigonus q ſecus mare florẽtiſſimũ ductabat
exercitũ,quũ in multas difficultates īcidiſſet,copiis oībꝰ pene deletis,ſeſe domũ victo ſimilis
recepit.Erat ille octogenariꝰ,ac ſup ætatẽ iã decrepitã graui mole corporis pmebat,vt parũ
iã bellicę eſſet rei idoneus.Demetrius & ipſe ſuę naturę nihil oblitꝰ,ab armis ad ociũ reuer-
Demetrii ſus,neq́ modũ neq́ modeſtiã ī pfruẽdis voluptatibꝰ poſtea adhibuit.Fuit ille eiuſmodi inge
vertibili- nio,vt cũ pax eſſet oībꝰ voluptatibꝰ addictus viueret,quũ rurſus ad arma reſpexiſſet,oībꝰ vi
tas. tę illecebris pcul abiectis,vitã & mores tẽpori accõmodaret.Idq́ ī cauſa fuit,vt æquiore aīo
Antigonus illiꝰ libidines,& intẽpeſtiuas potationes ferret.Perſtringebat tamẽ nõnũq̃ vrbana
Oſculum cauillatione vtrũq́ in filio vitiũ,a quo arctiore oſculo exceptus:Lamiã (inqt) credo oſculari
ineptum. voluiſti.Erat phama illũ Lamię cõgreſſu & cõſuetudine cupidius teneri.Queſtus ꝑterea iu-
uenis,ꝙ moleſto rheumate vexaret,vide ne Thaſiũ ſit inqt,aut Leſbiũ potius.Ex vtraq́ enim
inſula optimũ illi aduehebat vinũ.Sed queãdmodũ Scythę,quũ in multũ temulẽtię prouecti
ſunt,arcuũ chordas pulſare cõſueuerũt , vt p eã agitationẽ animũ ad priſtinã cõtinentiã re-
Demetrii uocẽt,ita Demetrius laborẽ & mollitiẽ,medio quodã negocio iungere ſolitus dicit,quippe q
domeſtica ſequeſtra quadã,inter arma & voluptatẽ,induſtria vſus,naues & bellicas machinas igenioſe
opera. fabricaretur,non ad ſordida & puerilia,vt plerīq́ regum,opera animũ intẽdẽs,ſed ad rei bel-
Europi & licę vſum maxime neceſſaria. Ac multo melius hęc ille, q̃ Europus Macedonię rex abacos &
Attali opa. lucernas fabricare ſolitus,aut Attalus poſt ipſum Demetriũ, qui cicutam & aconitũ, aliaſq́
perniciosas hęrbas plantare in hortis ſolebat fructũq́ pcipere. Tolerabilius illud Parthorum
regũ,& minus a regio pposito abhorrẽs,qui iacula & cuſpides cõficiebant. Audio Maome-

thū Othomanū Turcoꝝ īperatorē,q noſtra memoria Græcoꝝ īpeꝛiū euertit,quū ſolꝰ eēt ligu Othomani
las & cochlearia celare ſolitū,aut imagines deliniare,vt ociū quoquo modo in negociū verte ſtudia.
ret.Cęterū Demetriꝰ multo maiora ſecutus,qndecītemē nauī cōtexuit,& alterā vno ordine
adhuc maiorē.Pliniꝰ trigītaremē pdidit.Ingētem ꝑterea machinam,qua aduerſus Rhodios
eſt vſus qui Ptolemęi ptes fuerāt ſecuti.Machina,ab euētu,vrbiū expugnatrix eſt dicta,& ip
ſe ꝑ hęc quę fiebāt Poliporthos eſt dictꝰ,id eſt vrbiū populator. Petiit itaq; bello ab eo Rho Polipor-
diū,poſt Cypriā victoriā,qbus quū minꝰ hoſtiliter q̄ aſſolet aſſideret Demetriꝰ,forte ita accī thos.
dit,vt literę & q̄dā ad tabernaculū īſtruēdū neceſſaria,a Phila ipiꝰ cōiuge miſſa,ab hoſte in-
tercepta ſint,q̄ quū Rhodii nō ſolū nō reſtituiſſent,ſed ad Ptolemęū ī Ægyptū trāſmittēda,ī
hoſtis īuidiam,curaſſent,Rhodios īfeſtiꝰ adortꝰ,haud tulit eoꝝ exēplū imitari.Captā Lalyſi
imaginē,quā Protogenes Cauniꝰ ſeptē annoꝝ ſpatio pinxerat,ꝑcātibus ne eā corrūperēt,īco- Protogenis
lumē ſeruauit.Sunt q ſcribāt eū ab ipa muroꝝ pte,qua forte tabula fuit dedicata,ōnem bel- tabula.
licā iniuriā abſtinuiſſe. Tenuit inde plures dies obſidio,ſed quū multꝰ ibi labor īcaſſum eēt
exhauſtꝰ,optaretq; lōgioris morę īpatiēs aliquide dari ſibi occaſionē obſidionis honeſtiꝰ ſol-
uēdæ Atheniēſiū legati ad eū venerūt,nūciātes Athenas iāpridē a Caſſandro oppugnari.Ro
gare itaq; atq; obteſtari ne vrbē a ſe in libertatē aſſertā rurſus in ſeruitutē labi pateref.fore,
niſi q̄primū auxilio adeēt,vt paulo poſt audiret, Caſſandri armis īuitos Athenięſes ceſſiſſe.
Demetrius pręſenti occaſione lętus,cōfeſtim ex Rhodo cū.CCCXXX.nauiū claſſe, in Atti
cā trāſmiſit,Caſſandrūq; ex Atheniēſiū ceruicibꝰ repulſū,ad Thermopylas vſq; eſt pſecutus,
quo pgreſſus Heracleā vltro deditā ſuis opibꝰ adiūxit.Mox Athenas reuerſus,multo īpudē
tius ſolito,in Atticas matronas & adoleſcētes īgenuos inexpletā libidinē exercuit.Memorię Libido ef-
pditū eſt,Dimoclē puerū pſtāti forma,ne ī balneis ab eo infanda pateref,ī feruētis aquę lacū frenata.
deſiliiſſe,atq; ita repēte extīctū.Atheniēſes tñ ob recēs beneficiū,adeo illi īdulſerūt,vt decre Decretū.
tū tulerint,qcqd Demetrius vellet,id ipſum apud ſuperos ſanctū,& īter hoīes iuſtū haberef.
Inceſſebaf iterim Stratocles vt delirus,q talis fuiſſet decreti author, quaproprer Spartanus
quidā dixiſſe fert,Delirus eſſet Stratocles niſi ſic deliraret.Demetrius Argenis ꝓfectus, totā
fere Peloponeſum,eiectis inde Ptolemęi & Caſſandri pſidiis,in libertatē reſtituit,quo tēpore
vxorē duxit Deidamiā Pyrrhi ſororē,Æaci regis Moloſſorū filiā.Sycionē poſtremo ꝓfectus,
Sycioniis author extitit,vrbis haud ꝓcul ab ea,quā habebāt,cōdēdę,quo cōtigit,vt Demetri
as fit iā īde ꝓ Sycione nūcupatra.His geſtis ī Iſthmico Gręcię cōuētu obtinuit, vt quēadmo Gręcię dux
dū olim Philippus,īde Alexāder,totiꝰ ſit Gręcię dux declaratus.Ipſe Athenas reuerſus,quū Demetriꝰ.
myſteria ſibi patefieri vellet,qa nō niſi Nouēbri & Iunio mēſibꝰ oſtēdi ſolerēt: Stratoclis īuē
to decretū,vt Ianuariꝰ,q tūc erat,Nouēber diceref:Atq; ita nomē ſecuti ad minora Demetri
us myſteria eſt admiſſus,verū quū & maiora videre vellet,pari aſſentatione eundē mēſem in
Iuniū vertere,cuiꝰ cerimonię illę erāt.Per hęc Demetriꝰ Athenis & ī cętera Gręcia īpeꝛio abu
ſus,cōperit a Seleuco & cęteris regibꝰ ī ſe & patrē cōiuratū,habereq; hoſtes ad bellū q̄ſita qua Apparatꝰ
draginta peditū milia,decē eqtū,elephātos quadringētos,cētū viginti falcatos currus. Qua bellicus.
belli magnitudine motus,cōfeſtim ex Gręcia,cum Pyrrho Deidamię coniugis fratre, adhuc
adoleſcēte,in Aſiā ad Antigonū trāſiit.Nec ille īterea in ocio fuerat, qppe q pari eqtū nūero
peditū aliquāto etiā maiore,florentiſſimū coegerat exercitū . Aderāt inſup elephāti qnq; &
LXX.Collatis itaq; in vnū caſtris,certamē ingēs de ſūma rei īſtabat.Ferf Antigonꝰ q̄ſi pſagi
ret infelicē pugnę euētū,turbatiore vultu,q̄ vllo vnq̄ bello,a ſuis viſus, filiūq; ꝓ cōcione mi
litū ſibi ſucceſſorē cōſtituiſſe.Inde,remotis arbitris,longiſſimū cū eo ſermonē pter cōſuetu-
dinē habuiſſe.Clades q̄ poſtea accepta eſt,quū ſeni ipſi, tū Demetrio ꝑ qetē, triſtiq; augurio Prodigia.
eſt,aliquāto prius repſentata.Hic ſibi ꝑ quietē viſus eſt Alexādrum audire,qui diceret ſe ad
hoſtē trāſire,& Antigonus,quū ſtructa acie ex tabernaculo exiret, offenſo pede in faciem ꝓ-
cubuit,in pedes inde erectꝰ,ſupinis ad cœlum manibꝰa diis pcatꝰ dicif,vt aut ſibi victoriam Preces An-
darent,aut honeſtam mortē,a turpi fuga ſuam laudem incolumem ſeruarent.Hęc effatꝰaciē tigoni.
ingreditur.Fuit pugna vtrinq; acerrima.vtpote inter exercitus & duces,qui nō tam æmula
tione laudis,q̄ odiis inter ſe certarēt. Plutarchus ad Hipſeū amnem pugnatum ſcribit,vbi
omnes terrarum reges vno tēpore cōflixerunt.Prælio omni parte accenſo, Demetrius in An
tiochum Seleuci filium cū globo lectorum equitū impetum dedit,quem fuſum ac fugatum
dum vincēdi cupiditate lōgius inſequif,victoriā ſemipartā pdidit.Peditū agmē equitū præ
ſidio nudatum continuo ab hoſte circūſiſtitur. Attulit improuiſa res Antigonianis terrorē

maximũ,vbi Demetrii pręſidio ſpoliatã aciẽ vndiq; grauari ſenſerũe,magna itaq; ps ne in
medio cęderet,ſubita defectione ad hoſtẽ trãſiit. Qui in officio adhuc erãt,ſuoꝝ proditione
perculſi,in fugã vertunt. Tũ vis hoſtiũ ingens,velut procella quędã,in Antigonum ferebatur,
ipſe admonitus vt fuga ſibi ſalutẽ peteret,Demetriũ auxilio affuturũ reſpõdit,conabaturq; il

Antigoni interitus.

lum ad ſe clamore reuocare,quũ ab hoſte circũuẽtus,multiſq; vulneribꝰ confoſſus concidit.
Demetrius vbi res perditas vidit,cũ quinq; peditũ milibus,& quatuor,equitum,fuga dilapſus
Epheſum venit,vbi veritus ne milites ĩopia & deſpatione adacti Epheſię Dianę theſauros di
riperẽt,ne ſacrilegii author crederet,copiis,quas circa ſe habuit,in naues ĩpoſitis Athenas
velut ad vnicũ maloꝝ refugiũ,curſum intẽdit. Cęterũ quũ Cycladas legeret,Athenienſ.lega-
ti obuiã facti ſunt,publice rogãtes,ne Athenas ĩnauigaret,decretũ tuliſſe ciuitatẽ,vt in libe
ram vrbẽ nullo modo acciperet,qui nuper eiectus eſſet regno. Dolor & ira ĩgens ſubiit De-
metrii animũ. Cæterũ quia pręſentẽ vlciſci iniuriã,neq; tẽpus,neq; vires patiebant, humane
de Athenienſibus locutꝰ,petiit vt naues,quas in Pyreo reliquerat,ſibi reſtituerent,quibus be-
nigne acceptis,& cum his Deidamia,õniq; regia ſupellectile,in Iſthmũ tranſiit. Hic quũ cer-
neret res ſuas indies deteriores fieri,nam multi Græcię populi ad hoſtes defecerant,Pyrrho
Æaci filio ad vrbes in fide cõtinẽdas relicto, cũ ea claſſe quã habuit,in Cherſoneſũ nauiga-

Demetrius Lyſimachũ infeſtat.

uit,vt Lyſimachi regnũ hoſtiliter inuaderet. Rebus illic pſpere ſuccedentibꝰ,exercitũ & claſ
ſem mirifice auxit. Ferebãt æquo animo cęteri reges res Lyſimachi a Demetrio infeſtari,q;a
poſt Antigoni mortẽ,quũ ipſius inter ſe regnũ diuiſiſſent,multa Lyſimachus in ſingulos ſu
perbe & contumelioſe fecerat. Nec ita multo poſt quũ Demetrius filiã Stratonicen Seleuco
petenti matrimonio locaſſet, ipſe Deidamia morbo defuncta,Ptolemæi filiã ſibi matrimonio
deuĩxit. Hic quũ a Seleuco genero,qui ab indico mari in Syriã vſq; ſibi regnũ propagauerat
Tyrũ & Sydonẽ dono ĩpetrare nequiuiſſet,ea ſpe pręter opinionẽ deſtitutus, Athenarũ cõſi-
lio recuperãdarum,in Græciã nauigauit. Cõſtans phama erat Lacharẽ in magna Athenienſiũ
ſeditione tyrãnidẽ occupaſſe,ſed curſu fœda tẽpeſtate excuſſus,viris & nauibꝰ maiore parte
amiſſis, Pelopõneſum tenuit,vbi in Meſſenia oppugnatione catapulta percuſſus pene extinctꝰ

Athen. fames.

eſt. Aliquot inde vrbibꝰ in fidem receptis,Athenas terra mariq; infeſtans,breui ad tãtam rei
inopiã redegit,vt tricenis drachmis veniret modiꝰ frumẽti. Plutarchus ait memorię pditũ,
filiũ in ea egeſtate aduerſus patrẽ,ob murem,qui forte e tecto exanimis conciderat,ferro di-
micaſſe,& Epicureæ ſectæ quidã,fabis æqua portione diſtributis,liberos ea tẽporũ iniquitate
aluiſſe. Athnienſes fame domiti,& Lachares occulte ex vrbe diſceſſerat,Demetriũ pręmiſſis q
ab eo ciuiũ ſalutem deprecarent in vrbem accepere. Ille,vt magno erat animo,non ſolum re-
ceptis dedit veniã,ſed obnixe etiã curauit,vt dira illa fames cõmeatibꝰ vndiq; inuectis,cõfe
ſtim tolleret. Athenis præſidio firmatis,Archidamũ Spartanoꝝ regẽ ad Mantineam ingenti
prælio vicit,mox Laconicos fines hoſtiliter ingreſſus,altera Spartanos fudit pugna,parumq;
abfuit qn vrbem ad id tẽpꝰ indomitã,armis ſubegerit. Sed in nullo vnq̃ regũ fortuna volubi
lius ſuas vices exercuit,vt merito illud Aeſchyli ſępiꝰ ex ore eius ſit auditũ. Tu me fortuna

Volubilitas fortunę in Demetrio.

extuliſti,atq; eadẽ deponis. Erant res Demetrii ĩ Pelopõneſo ſatis pſperę, quũ nũciatũ illi eſt
vrbes,quas in Aſia habebat,a Lyſimacho oppugnati,& Cyprũ in Ptolemæi poteſtatẽ cõceſ-
ſurã,niſi matri & liberis,in Salamine Cypria obſeſſis,illico ſubueniret: His Demetriꝰ nũciis
turbatꝰ Lacedęmonẽ obſidione ſoluit,cui ira æſtuãti pſperior fortuna manu vna ignẽ,vt di-
cit,altera aquã geſtãs,nouã bene gerẽdę rei occaſionẽ ludibũda obtulit. Caſſandro extincto q
ãnos duodeuiginti Macedonũ regnũ habuerat, Philippus filius,qui regnũ ab eo per manus
accepat,breui poſt illũ obiit,cuiꝰ deceſſu Antipater & Alex.& ĩpi ex Caſſandro geniti,de reg
no inter ſe diſceptare cœperãt,in qua altercatione Antipater Theſſalonicã matrẽ,ꝙ in diui

Macedonici regni motus.

ſione regni in Alexãdrũ ppenſior videret,occidit,fratrẽq; regno eiectũ armis pſequebat. Ale
xander Pyrrhũ regẽ,qui iã adultus in ſuũ redierat regnũ ex Epyro ad ſe vocauit,& Deme-
triũ ex Pelopõneſo,nec Pyrrhus multo poſt affuit,qui opa Alexãdro,in recuperando regno
optime nauata,magnã ab eo Macedoniæ ptem obtinuit. Demetrius & ipſe breui in Macedo-
niã venit,primoq; cõgreſſu ſatis hoſpitaliter eſt ab Alexãdro acceptꝰ,mox vbi ĩſidias ſibi ab
adoleſcẽte parari cõperit indicio,eũ cõuiuio egreſſum militibꝰ obtrũcãdũ obiecit. Inde cauſa
cędis p cõcione expoſita,magno oĩm cõſenſu,rex ſalutatꝰ eſt. Profuit haud mediocriter De-

Demetrii ſucceſſus.

metrio Philę cõnubiũ,ad Macedonũ fauorẽ & ſtudiũ conciliãdũ. Eratq; p hęc ille in ingenti
phama & celebritate, ꝙ ad Grecię opes Macedonię regnũ adiecisſet, nõ poterat tñ de matre

& liberis non eſſe ſollicitus, qui iam pridem a Ptolemæo in Cypro oppugnarentur, hærebatq; hæc illi cura, quū inſperato nūcio affertur, liberos, & matrē a Ptolemæo obſidione leuatos, atq; ab eo honorifice dimiſſos, & filiā Stratonicē, ſoluto Seleuci cōnubio, Antiocho eius filio nupſiſſe, reginā'q; ab iis qui incolunt ſuperiora Aſiæ, appellatam. Ferūt Antiochū adoleſcentem adhuc, Stratonices nouercæ forma captū, dum illicito amori pudore & metu repugnāt, pene ad interitum perductum. Occultam languoris cauſam Heraſiſtratus medicus haud vulgari ſolertia deprehendit, adoleſcenti ægroto aſſidens magnum in eo animi motum, & pallorem fieri occulta indagine rimatus, quoties ad eū Stratonices ingrederetur. Tū ille Seleucum affatus, & vires inquit nobis deſunt rex, & ingeniū in tuo filio curando, incurabilis illū amor ad interitū perducit. Seleucus eam deſperationem miratus, quænam tanta intēperies hæc eſt ait, cui nullū poſſit remediū adhiberi? Coniugē inquit ille meam deperit. Tū Seleucus Heraſiſtratū cōplexus, lachrymis & rogat & obteſtatur, vt vſuaria cōiuge ſibi filium ſeruet, nō ſic inquit Heraſiſtratus ſentias, ſi tuā ille Stratonicē amet. Vtinam rex ait, dii aut homines eam mihi facultatē darent, vt præſenti periculo huiuſmodi queam remedio occurrere, ſane omnia quæ mihi chariſſima ſunt, pro filii ſalute libenter profuderim. Hic Heraſiſtratus haud vltra cūctatus apprehenſa regis dextera, ſi tali rex ait es in filiū animo, qualem prædicas, noſtra amplius opera nihil indiges, nō meā, vt ſcias, ſed tuam ille ardet Stratonicē. Turbauit Seleucū rei nouitas, mox vbi per ociū cætera cognouit, indulgentiſſimus pater vxorem quam vnice amabat, ſuo matrimonio abductam filio collocauit. Et Seleucus rex nouo pietatis exēplo, ita amāti filio indulſit. Demetrius interea Macedoniā cum Theſſalia adeptus, Bœotios ſubegit. Interim certior factus Lyſimachū a Dromychere rege captum, Thraciā inuaſit, quam Bœotii occaſionem nacti iterum rebellarunt. Etenim haud multo antea, quum a Cleonymo Spartiate præſidio accepto defeciſſent, armis victi, pecunia fuerant a Demetrio multati. Recens Bœotiorum defectio Demetriū a Thraciæ rebus auerſum in Bœotiam reuocauit, quo quū veniſſet offendit bellū magna ex parte Antigoni filii virtute profligatū, eoq; ſucceſſu æque ac debuit Demetrius lætatus, Thebas obſidione cinxit. quibus expugnandis quū totus immineret, per literas & nuncios fit certior Theſſaliā a Pyrrho populari, ibi filio ad obſidionē relicto, ipſe cū maiore copiarū parte ad populationē arcendā occurrit. Pyrrhus Demetrii aduentu non expectato, totam regionē ad Thermopylas vſq; deprædatus, Theſſaliæ finib9 exceſſit. Thebas Demetrius reuerſus, quū longū videretur expectare machinā illam memorabilem, quā ipſe fabrefecerat. Fuit enim tantę molis, vt vix duo ſtadia binis eſſet menſibus traducta, hoſtibus aſſidua oppugnatione fatigatis, vi vrbem irrupit, vbi paucorū cæde contentus, qui noui motus authores fuerant, cæteris veniam dedit. Thebiſq; in hūc modum potitus, Ætolis Demetrius bellum intulit, quorū agrū hoſtiliter peruagatus, parte copiarum ad eam gentem infeſtandam cum Pantacho relicta, ipſe cum cætero exercitu ad Pyrrhi iniuriam vlciſcendam proficiſcitur.

Antiochi amores.

Heraſiſtrati prudētia

Seleuci in filiū indulgentia.

Antigonus Demetrii filius.

Machinæ moles.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO. ENNEADIS QVARTÆ LIBER OCTAVVS.

BELLVM quod inter Pyrrhum eſt & Demetriū geſtū, non vna ex cauſa ortum videri poteſt. Deidamia Pyrrhi ſorore, quæ Demetrio nupſerat, fatali morte ſublata cōfeſtim regni æmulatio amborum animos ad certamen accendit, mutuæ deinceps querelæ, & excurſiones ex Theſſalia factæ interceſſerunt, ſed nihil æque reges ipſos in tā infeſtum traxit certamen, ac Macedonię communis poſſeſſio. Nulla regnorū poteſtas conſortii patiens fuit vnq̃. Tenebat Pyrrhus Nympheā vrbē, & maritimā Macedoniæ oram, quā mercedis nomine ab Alexandro Caſſandri filio ipſius opera in regnū reſtituto acceperat. Demetrius qui Alexandrū ſuſtulit multo maiorē regni partē occupauerat, & quod adhuc magis Pyrrhū offenderat regis erat nomen Demetrius inter Macedonas adeptus. His ſtimulis reges accenſi, vterq; alteri infeſtus, odiū ſua ſponte gliſcens mutuis ad id tēpus offenſis alebant. Poſtremo Deme. Pantacho vt dixi in Ætolia relicto, in Pyrrū cū maiore parte exercitus mouerat, nec ille audito hoſtium acceſſu metu deſedit, ſed magno animo venientibus proceſſit obuiam. Cæterū ambo inuicē aberrantes (caſu an voluntate incertū habeo) acie dimicare non potuerunt. Demetrius Epirū ingreſſus oēm regionē prędа & populatiōe pculit. Pyrrhus meliore fortuna vſus, dū pcul in hoſtem quadrato

Cauſæ belli inter Demetriū & Pyrrhum.

Pyrrhi virtus.

Pãtachi cæ des.

agmine ire pergit,i Pãtachũ icidit,a quo ad ſingulare certamẽ ꝓuocatꝰ,vno vulnere accepto,
duobꝰ illatis hoſtẽ moribundũ ad terrã deiecit.Pãtachi exercitꝰ, amiſſo duce cõfeſtim in fugã
vertiẽ.Cõciliauit Pyrrho pugna illa nõ mediocre apd̃ Macedonas nomẽ,vulgo prędicare Pyr-
rhũ vnũ regũ omniũ peritia armorꝫ inuictoq́ȝ aio Alexandri memoriã renouare,cæteris regi
bus faſtu & ſupbia inflatis,id vnũ cordi eſſe,vt luxu & pompa cæteros principes anteirẽt, erat

Demetrii cultus.

ꝙ Demetrius huic infamiæ proximꝰ,q nõ tantũ Diadematis vſum receperat,veſteſq́ȝ purpura
& auro intextas,ſed calceos etiã geſtabat auratos.Difficiles pręterea ad eũ aditus ſupbiſſima

Demetrii ſuperbia.

reſponſa nõ mediocriter ab illo populorꝫ ſtudia alienabãt.Biẽnio eũ Athenienſiũ legari ſecuti
fuetãt,nec demũ admiſſos domũ dimiſit,quũ Athenięſes ex oĩbus Græcis vni apd̃ Demetriũ
gratia pollere crederent,& ex Lacedæmone quũ vnus ad ſe legatꝰ veniſſet,iracũde q̃ſiſſe dicit,
an ad Demetriũ vnicus miſſus eſſet,cui Laconice ille vnꝰ inq̃t rex ad vnũ.Sed ĩ eo Macedones
plurimũ offendit,facta oĩbꝰ petẽdi poteſtate q̃d quiſq́ȝ a ſe impetratũ vellet:quũ ad eã ſpẽ ma-
gnus ſupplicantiũ factus eſſet cõcurſus,impleſſetq́ȝ ſinum libellis ſingulorũ deſideria ſignificã
tibus,vbi ad Axii fluminis pontẽ venit,quicquid libellorũ fuit patefacto ſinu in profluentẽ de
iecit.Affecit ea contumelia mirum in modũ populorum animos,& in primis Macedonũ.Ne-
mo erat cui nõ perſuaſum eſſet,ſe non cõtemptui ſolũ,ſed ludibrio quoq́ȝ ſupbiſſimo regi eſſe.

Anus libertas.

Poſtremo ſuppliciter anus quædã vt ſe audiret precata,neganti ſibi audiendi ocium eſſe,ergo
quid inquid regnas?Quæ vox adeo regis aĩm ꝑſtrinxit,vt multo faciliorẽ iã inde ſe adire volẽ

Iuſtitię laus

tibus præbuerit,remiſitq́ȝ multũ ex ſolita illa vultus & verborũ cõtumacia.Sed nihil eſt tã ꝓ-
priũ regi q̃ iuſtitia,quã Pindarus oĩm legẽ appellauit. Eſt eñ rex vrbiũ rector & cuſtos,a qua
virtute tãtũ illiꝰ natura abhorruit,vt expugnator vrbiũ nõ moderator inſolẽti appellatiõe di
ci maluerit.Et Demetriꝰ in ſuos talis fuit,quo cõrigit,vt cũ Pellæ morbo grauiter decubuiſſet
Pyrrhus totã fere Macedoniã nullo obuiã ꝓdeũte popularione fœdauerit,nec vindex vllꝰ priꝰ
extitit,q̃ rex leuatꝰ ſit morbo.Ipẽ quũ iã maiora animo agitaret.etenim paterni regni recuperã
di cupido animũ inceſſerat,ne Macedoniæ res ſibi impedimẽto eſſent,primũ oĩm cum Pyrrho
bellũ diſſoluit,mira inde celeritate ad centũ milia peditũ,& decẽ equitũ ad bellũ comparauit,

Regũ fœdꝰ & ſocietas ĩ Demetriũ.

mox quingentarũ nauiũ claſſe inſtructa,in qua ſexdecimremes etiã fuere, in Aſiam trãſmiſſu
rus,inexpectata bellorꝫ mole prius q̃ moueret pene obrutꝰ eſt.Seleucus,Lyſimachꝰ,& Ptolemę
us huiuſmodi belli appatatu cõmoti,fœdere,cõfeſtim iter ſe icto,ſũma opeq́ſq́ȝ ꝑ ſe terra ma-
riq́ȝ arma mouerant.Pyrrhũ quoq́ȝ legatiõe ad id miſſa,vt Macedoniã inuaderet perpulerunt,
denũciãtes,Demetriũ tã diu cũ eo pacẽ habiturũ,donec Aſiatico eſſet bello defunctꝰ,fore in-
de,vt ipſius regnũ totis viribꝰ conaret̃ euertere,nec q̃ dicebant̃ Pyrrho aliquo modo vana exi
ſtimari.Hinc itaq́ȝ ille,inde Lyſimachus Macedoniã vno tp̃e inuadũt,claſſis quoq́ȝ ab Ptolomęo
miſſa,orã Græciæ ſubito adorta,metu oĩa & trepidatione cõpleuit. Demetrius filio ad Græ-
ciæ ꝓſidiũ relicto ipẽ ĩ Lyſimachũ mouerat.Nondũ ad hoſtẽ ventũ erat,quũ ei tumultuoſe nũ
ciatur,Beriã Macedoniæ vrbẽ a Pyrrho captã,omnẽq́ȝ regionẽ illi proximã populationibꝰ,&
incẽdiis vaſtari.Turbarunt hi nũcii vehemẽter Demetrii aĩm,ſed multo magis Macedonũ de-
fectio,q militiã primo detrectare cœperunt,quos vt in officio retineret,in Pyrrhũ pronũciauit
ſe iturũ,ne Macedonia vaſtaretur.Hic illi fuit prætextus,ſed re a Lyſimacho q̃ longiſſime abeſ

Macedonũ leuitas.

ſe cupiebat,ad quem vt popularẽ ſuũ Macedones tranſitiones parare dicebãtur.Ratus igitur
haud rã propẽſos ĩ Pyrrhũ fore,ab Lyſimacho auerſus ire cœperat,quũ ex Beria quidã Deme
trii caſtra ingreſſi,Pyrrhũ ſummis laudibus extollẽdo,eo hoĩes ſui generis perpulerũt, vt con
tinuo ĩ apertã defectionẽ eruperit.Demetrius factus certior de iis q̃ parabant̃,haud acerbiorẽ
motum expectandũ ratus regiis inſignibus depoſitis,pulla chlamyde amictꝰ pauciſq́ȝ comita-

Pyrrhus Macedoniã occupat.

tus in Caſſandrã vrbẽ profugit,vbi Phila eius vxor doloris impatiẽs, veneno ſibi mortẽ con-
ſciuit.Pyrrhus haud multo poſt q̃ Demetrius e medio exceſſerat exercitũ ſine duce adortus,cę
teros primo clamore diſſipauit,a Macedonibus benigne acceptus,caſtris & imperio vna potitꝰ
eſt.Regnũ inde q̃d ſeptẽ ferme annos ſub Demetrio fuerat, cũ Lyſimacho partitꝰ, regis nomẽ
apud Macedonas obtinuit.Demetrius quũ Thebas veniſſet, illud Euripidis in eũ ꝓtulit qui-
dã,forma diuina in mortalẽ formã verſa ad Dirceos fontes & Iſmenũ venit.Ipẽ collectis naui
bꝰ ex fœda maris iactatione,qua ꝑ idẽ tẽpus pene tota eſt claſſe ſpoliatus,reliquiaſq́ȝ amiſſi ex-
ercitus cõplexus,Athenas quæ cum fortuna fidem mutauerant,non nihil obſidione fatigauit
demũ Crateris philoſophi impulſu.ſoluta obſidione vndecim ferme milia hominũ ſub ſignis
habens in Aſiam tranſmiſit:vt Cariã & Lydiam a Lyſimachi dominatu auerteret.Huc tranſ-

miſſo exercitu Ptolemaidē duxit vxorē.Sardibus inde & aliis vrbibꝰin Lydia occupatis aliquā Demetrii
to maiores ſibi copias cōparauit.Hic Agathoclis Lyſimachi filii interuētu ī Phrygiā diuertit, errores
ratus fore,vt ſi Armeniā occuparet,facile & Medię ſtatꝰturbaret.Ducere ille interea per aper-
ta loca,ſæpiuſq; cū Agathocle cōgreſſus,q veſtigio hærebat,oībꝰfere prēliis victor,vrgebatur
nihilominus cōmeatꝰ & pabuli inopia,vtpote p loca parū ſibi pacata agens exercitum, inopi-
nata deinde clades acceſſit in ſuperando Lyco amne,cuius vado magna pars exercitꝰ decepta,
vi fluminis eſt cōſumpta.Hoc itaq; caſu fame adhęc,& peſtilentia octo circiter holm milibus
amiſſis,in Ciliciā curſum deflexit,vbi a Tharſo diripiēda ſuorum vim abſtinuit,ne Seleucum
offenderet,mox ipſius terræ anguſtiis ab Agathocle infeſſis ægre a Seleuco īpetrauit, cuiꝰ Ci
licia erat,vt cū exercitu illic hyemare liceret.Nec Seleucus in ea voluntate diu manſit multis
ſuſpitionibus a Procleo & aliis familiaribus imbutus,velut parū prudēter ab eo fieret, q belli-
coſiſſimi ducis exercitū in viſceribꝰ ſui regni aleret.Quæ verba,quū apud illū fidē feciſſent,cū
valido exercitu cōfeſtim in Ciliciā venit.Ibi Demetrius,quū a Seleuco nihil precibus impetra
ret,eſſetq; velut ſiluestris fera indagine vndiq; ferro & laqueis circumuētus,lenitate in rabiem
verſa,aliquot Ciliciæ oppida,ſubita vi diripuit,mox acie decertare auſus,Seleuci curribꝰeuer
ſis,cæteroq; exercitu in fugā verſo egregie vicit,victorq; anguſtias ſibi Cilicias patefecit, pul-
ſis vndiq; Seleuci præſidiis,veneratq; p hæc in ſpem melioris fortunæ,quum in aduerſam vali Soluit De-
tudinē incidit,qua diutius cōflictatꝰmagnā amiſit exercitꝰ partē multis ad hoſtē trāſeuntibꝰ: metrii exer
aliis alio,vt ſuus quęq; impetꝰtulit,dilapſis.quorū pars magna locorū inſcitia aberrātes variis citus.
caſibus periere.Quū igiť a morbo cōualuiſſet,cū iis qui ī officio adhuc erāt, Cilicia haud mo
dica ſui parte populata in hoſtiū cōſpectū venit.Amano deinde ſuperato, ad Cyrriſtē vſq; re-
gionē prædabūdus venit.Hic Seleucū ſibi imminentē noctu eſt ſupare adortꝰ,qđ conſiliū quū
parū proceſſiſſet,quin prælio commiſſo victus acie deceſſiſſet,cito gradu ad Amani pylas re-
uerſus eſt,in pfundas inde ſiluas cū iis quos forte circa ſe habuit ſeſe immerſit.Caunū vbi pa-
ratā ſe claſſem habiturū arbitrabať,per deuia loca penetrare eſt conatus, ſed terrarū anguſtiis
vndiq; infeſſis,& ex tenui comitatu pluribus in horā dilabētibus, amicorū hortatu miſit q Se Capitur
leuco vitā ſuā,& afflictas opes dederēt.Ferť Seleucus regiū illi tabernaculū parari iuſſiſſe,om Demetrius
nia venienti exhibiturus,quæ illius fortuna incolumi hoſpiti nō captiuo prēſtari potuiſſent.
Multi quoq; rati futurū,vt breui Demetriꝰ apđ Seleucū gratia & authoritate floreret,officii
cauſa illi obuiā pceſſere.Nouis interim ſuſpitionibus Seleucus a ſuis mutatus,priuſq̃ Deme-
trius ad ſe veniret,Pauſaniā cū mille eqtibꝰobuiā miſit,q eū in poteſtatē redactū ī Syrię Cher
ſōneſum perduceret,hicq; loco anguſtis finibus circūſcripto diligēter cuſtodiret.Vnde ille,etſi
regali apparatu,multaq; cuſtodū comitate Seleuci iuſſu habebatur,ad Antigonū tamen filiū
miſit qui illū monerent,vt ſe pro defuncto haberet.Nec ſuis literis ſignove vllam amplius ha-
beret fidē.Ingemuit Antigonus ad tam triſtem nunciū,literaſq; circa reges miſit,quibus ſalu-
tem patris omnibus pientiſſime cōmendauit,Seleuco ſe ipſum & fortunas,quæcunq; reliquæ
erant,obſides detulit,vt patrē liberaret.Perſeuerauit ille nihilo ſecius in Demetrio cuſtodien-
do,qui cum ab initio & venari ſolitus eſſet & frequenter equitare,multoq; labore corpus exer-
cere,mox velut præſentis vitæ tædio captus,in multam ſeſe immerſit crapulā,atq; ita triēnio Demetrii in-
poſtq̃ a Seleuco relegatus eſt naturę conceſſit,annos iam quatuor & ſexaginta natus.Nec ho teritus.
ſtis mediocriter eſt eius morte affectus,ſe ipſum incuſans,ꝙ in virū geſtarum rerū gloria excel
lentem,arctaq; ſibi affinitate deuinctum, adeo implacabilis fuiſſet, nec Drimochetis quidem
Thracis & barbari hominis exēplo motus,qui Lyſimachum hoſtem captum ſpōte dimiſiſſet.
Antigonus vbi patrē vita defunctum accepit,in Syriam nauigare conſtituit,vt inde paternos
cineres in ſuum rogum deportaret:cū valida ergo claſſe in altū euectus circa inſulas occurre-
runt qui defuncti reliquias,Seleuci iuſſu,in Græciam deuehebant. Venerabūdus ille auratam
vrnam complexus,qua oſſa incluſa erant,in ſumma puppi regiæ nauis collocauit, diademate
& regia purpura inſtratam,validi iuuenes haſtilia habentes vrnam circunſtabant. Aderat &
Xenophantes inclytus ea tempeſtate modulator.Is eximia concentus ſuauitate ſacrū canebat Xenophan
carmen,ad cuius numeros remiges non ſine harmonia quadam,remorū pulſu verberabāt flu- tes modula
ctus.Vrna Demetriadem delata eſt,quam a Demetrio ipſo nominatam,populi ex paruis circa tor.
oppidis profecti tenuerunt.Habuit Demetrius ex Phila Antigonum & Stratonicen,Alexāder
ex Deidamia eſt illi natꝰ,qui in Ægypto plurimum vixit.Genuit & Demetrios duos,vnum ex
Illyride fœmina,ex Ptolemaide alterū,qui ī Cyrene poſtea regnauit.Ex Antigono q ſingulari

fuit pietate in patrē, & cui Gonato cognomen fuit,iunior Demetrius ortus,q Macedonię rex
fuit,Huic Antigonus cognomēto Doſo ſucceſſit, ab eo ꝙ oīa poſcētibꝰ pollicereť,id cognomē

Macedonici regni finis.

adeptus,Doſoni Philippus,Philippo Perſeus,quo a Romanis victo Macedonia ex regno puin
cia facta eſt.Nec inter Pyrrhū & Lyſimachū,vt ad Macedoniā reuertar,diu poſt Demetriū eie
ctum fida pax fuit,quippe qui ſi non aperto bello,inſidiis tñ inter ſe certabant,induciarū & bel
li nominibus vt nundinis,nō ad iuſtitiam ſed ad commoditatem vtentes. Verū tam diu aper
to bello abſtinuerūt,quoad Demetrius ſtetit,quem Macedonia eiectum,quum in Gręcia velut
ex naufragio quodā vires colligeret,Pyrrhus præmere non deſtitit,Athenięſibus etiam aduer

Pyrrhi verba ad Athenienſes.

ſus illum auxilio profectꝰ.quo tempore in arcem ab Athenienſibus inductus,quū Palladi rem
diuinam feciſſet,digrediens loco ad eos qui officii cauſa circūſtabant conuerſus.gratū ſibi fuiſ
ſe teſtatus eſt,ꝙ tantū ſibi amica ciuitas credidiſſet,vt ſe in arcē deduxerit,verū vt amicū mo
nere ſe eos,parum ipſorum libertati expediturum,ſi temere cuiuis regū eum amplius locū pa
tefeciſſent.Theſſaliam deinceps ille,Demetrio in Aſiam profecto,occupauit,quo demū profli
gato Lyſimachus Macedonici ſanguinis,& qui vnus erat ex Alexandri ſucceſſoribꝰ,iniquo ani
mo ferens,peregrinū hominem Macedonibus imperare,Pyrrho bellum intulit, quem ad Eſam
prælio ſuperatum ſtudiis hominū ab eo alienatis facile regno expulit.Pyrrhus Macedonia eo
dem exēplo amiſſa,quo adeptꝰ fuerat,quū in Epirum ſeſe recepiſſet, eſſetq; vt Achilles,a quo
prognatus erat,ocii & quietis impatiens,peropportune a Tarētinis ī Italiā aduerſus Rōanos
eſt accerſitus.Sed de Italica expeditione aliquanto poſtea inſtitueť ſermo. Lyſimachus & ipſe

Heracliēſes

magis belli q̃ pacis ſtudiis deditꝰ,Pyrrho Macedonia eiecto,Thraces primo,mox Heracleā bel
lo petiit.Fuit Heraclea in Pōtici maris ora,quam Bœotii peſtilentia laborantes,Delphico mo
niti oraculo condiderunt,iuſſi in Pontū coloniam Herculi ſacratam mittere.Heraclienſes breui
ſibi magnas opes parauere,& cū finitimis grauia geſſerūt bella,& domeſtica etiā ſeditione ſæ
pius agitati,ab Athenienſibꝰ quandoq; armis petiti.ꝙ poſt Medicū bellum tributum pendere
recuſaſſent,in quo illud memorabile accidit:Malachus atticæ claſſis Dux ad id bellum profe

Heracliēſiū magnanimitas.

ctus,quū in terram egreſſus agrum popularur,claſſe ſubita tempeſtate diſiecta,in hoſtico viri
bus & conſilio deſtitutus,ad extremam rerum inopiam redactus,caſurus haud dubie erat.He
raclienſes beneficii occaſionem honeſtiorem rati q̃ vltionis,totū exercitū cum ipſo duce,com
meatibus & auxiliis adiutum incolumem miſere,ſatis ſe bello adeptos arbitrati,ſi q hoſtes ve
nerant hoſpites ſuis finibus excederent.Procedente deinde tēpore ciuitas,domeſtica ſeditione
agitata,in tyrannidem incidit.Clearchus pluribus ſenatorii ordinis vi oppreſſis,aliis in exiliū
actis,præter cætera ſcelera indigna & nefaria in ciues edita,interfectorū coniuges inuitas ſuis
matrimonio ſatellitibus collocauit,quarū plurimę violentum connubium in viros vltæ,vltro
ſibi mortem conſciuerūt.Poſtremo Chion & Leonides afflictum ſuorum ciuium ſtatum miſe
rati,in tyranni exitiū cōſpirant.Fuerant ambo Platonis diſcipuli.Quinquaginta igiť cognato
rū in inſidiis locant,quos ſui conſilii participes fecerant,ipſi mutuo ſe iurgio laceſſentes in at

Clearchi exitus.

cem contendūt,qui ad regem iure familiaritatis admiſſi,dū prius dicentem attēte Clearchus
audit,ab altero q in eā intētus erat occaſionē,ferro opprimitur.Spiculatores,& qui cuſtodien
di regis cauſa circunſtabant,continuo percuſſores inuadunt,armiſq; prius obruunt, q̃ a conīu
ratorum manu ſubueniri potuerit.Periit Clearchus,ſed ſęuus dominatus aboleri non potuit.
Satyrus tyranni frater principatum velut per manus acceptum inde tenuit,multaq; deinceps
ſucceſſione fuit Heraclia tyrannorū regia.Illa vero tempeſtate qua Lyſimachus intulit Hera

Terrę motꝰ

clienſibus bellū,in Helleſponti & Cherſonneſi regionibus terra adeo horrēde mota eſt, vt Ly
ſimachia vrbs altero & vigeſimo anno ab eo quo condita fuerat,magna ex parte cōciderit.Fu
itq; prodigium illud Lyſimacho,& eius ſtirpi poſt paulo interituræ, ac malorum omniū quæ
deinceps ſecuta ſunt.Enimuero Agathocles regis filius,haud longo interiecto tempore,ab Ar

Vltimū certamē inter Alexā. ſucceſſores.

ſinoe nouerca veneno ſublatus eſt.Erat hæc Ptolemæo Lagi filio genita,fuitq; hæc illi prima
mali labes,pendentiſq; ruinæ initium. Secutæ inde principū cædes ſupplicia luentiū, ꝙ Aga
thoclis interitū liberius queſti eſſent.Mox qui exercitibꝰ præerant,ad Seleucū defecerūt, quo
rum impulſu Lyſimacho bellū intulit,idq; vltimum certamen fuit ſucceſſorum Alexandri, &

Vltimus ex ſucceſſoribꝰ Alex. Seleuchus.

velut ad fortunæ exemplū hi duo reſeruati annos quatuor &.LXX.Lyſimachus natꝰ, Seleu
cus tribꝰ adhuc annis maior.Etſi in ea ætate iuuenilis ambobꝰ animꝰ,& inexpleta regnādi cu
piditas,qui quū orbem terrarū ambo tenerent,anguſtiis ſe terrarum incluſos arbitrarenť,vitæ
finē non annorum ſpatio,ſed imperii finibus metientes. Lyſimachus. XL.liberis aliis alio caſu

eo bello amiſſis, poſtremus ipſe domeſticæ cladi cumulus acceſſit. Lætus ea victoria *Seleucꝰ*, ꝙ vnus ex omni cohorte Alexãdri, & velut victorũ victor ſupfuit, diuinũ id opus ꝓdicabat, gloriariq; vbiq; ſuæ interea ſortis ignarꝰ, quippe q̃ ſeptimo victoriæ mẽſe a Ptolemæo magni Ptolemæi filio Arſinoes fratre ĩſidiis exceptus periit, regnũq; Macedonię qđ Lyſimacho ademerat cũ vita perdidit. Ptolemæus per hæc regnũ adeptus cum Ptolemæo fratre a quo fuerat Ægypto pulſus per literas de cõcordia egit, pollicitꝰ nihil ſe a fratre præter amicitiã quæſiturũ eo contentus regno qđ paterno hoſti ademiſſet, adhibere præterea omnem diligentiã, vt Antigonũ Demetrii filiũ ſibi cõciliaret, ſororis nuptias ambire, puerorũ quos illa ex Lyſimacho procrearat adoptionẽ pollicitꝰ. Erantq; res Macedonum in hoc ſtatu, quũ Romani Fabio Gurgite Fabii maximi filio, & Iunio Bruto cognomẽto Scæua cõſulibus, quorum nomina alio ſunt loco relata, adhuc cũ Sãnitibus bellabãt, cũ quibus Fabii ductu intra eorum fines infeliciter eſt dimicatum, triaq; hominũ milia vno prælio amiſſa, ad quã infamiam abolendã: quum in ſenatu forte mentio mota eſſet de imperio cõſuli abrogãdo, filii ignominiã Fabius pater ĩ curia deprecatus, ſe legatũ illi in caſtra iturum profeſſus eſt. Profectus inde in prouinciam, perculſum recenti clade exercitum adeo præſentia & cõſilio iuuit, vt nõ ſolum hoſtem prælio vicerit, ſed triumphantẽ etiã cõſulem Romam ſit ſecutus, C. Pontio *Samnitium* duce ante currum acto, ſecuriq; percuſſo. Laborauerat iã biennio ciuitas peſtilentia: tum vero quum præſenti clade ſe non aliter defuncturã arbitraretur, Sybillini carminis oraculum aliquãto antea vulgatum ſecuta legatos in Peloponneſum miſit, qui ex Epidauro Æſculapiũ accerſerent. Legati vbi eo venerunt, ſecundũ publica poſtulata facile ab Epidauriis optatum numen impetrarunt. Diſtabat Æſculapii templũ quinq; milibus paſſuũ ab vrbe, huc legati comiter adducti iubẽtur inde ſumere quicquid ſuæ ciuitati ſalubre arbitratẽtur, quã hoſpitalẽ Epidaurienſiũ indulgentiã, loci genius, niſi malus ille Dæmon potius fuit, volũtario viſus eſt ꝓbare obſequio. Erat is anguis, quẽ Epidaurii raro, ſed nunq̃ ſine publica felicitate a ſe viſum prædicabãt: miribus itaq; oculis ꝑ celeberrimas vrbis partes cũctis religione attonitis, cui tractu clarioris velut ſedis nõ obſcurã præ ſe ferẽs alacritatẽ, ad Romanã triremẽ perrexit: Ibi nautis inuſitato ſpectaculo pauẽtibus, placido illapſu eo cõſcẽdit, vbi Q. Ogulini vnius legatorũ erat tabernaculũ, ibiq; in multiplicẽ cõuolutus orbem velut ſopore preſſus quieuit. Legati optatæ rei cõpotes cultu anguis a peritis diligenter excepto, læti ex Epidauro in altũ abierunt. Proſpera inde nauigatione vſi, vbi Antiũ appulerũt, Anguis qui vbiq; in nauigio manſerat, in terram prolapſus myrtũ multiplici ſpira inſedit, quę in veſtibulo erat Æſculapii, triduoq; Antiatis tẽpli hoſpitio vſus, mox ſeſe Romanis auehendũ reſtituit. Poſtremo naui Romam Tyberino amni ſubuecta in inſulã, quæ medio flumine hodie eſt, vbi illi eſt poſtea templum cõſtitutũ, ſua ſponte tranſnauit. Inſulæ huius primordiũ æqualem Romanæ libertati habuit ortum. Tempeſtas illa ciuitati aduerſa ſub præſtigioſi anguis aduentum (erant iam vtiq; ea Romani defuncturi) paulatim remiſit, fuitq; diro cultui iam antea recepto, res hæc nõ parua acceſſio. L. Poſthumius vir cõſularis hoc anno dãnatus eſt, ꝙ quũ exercitui præeſſet militum opera in ſuo agro colẽdo fuerat vſus, & cũ *Samnitibus* iam bello feſſis quarto eſt fœdus renouatum, de his victis & Marſis, q̃ & ipſi rebellauerãt, bis eodẽ magiſtratu Curius triumphauit. Eutropius author eſt, in tantũ res Sãniticas huius, & P. Cornelii Rufini conſulatu acciſas, ita vrbes excidio deletas, vt procedẽte tẽpore cœptum ſit *Samnium* in *Samnio* requiri. Tunc (vt arbitror) memorabile illud exemplum continẽtiæ in Curio extitit, cui *Samnites* magnã vim auri occulte miſiſſe dicuntur, rogaſſeq; vt mitius Samnium vexaret, quibus ita ſit ab eo occurſum, Malle ſe aurum habentibus imperare, q̃ aurum poſſidere. Reddita tamen victis pax eſt anno vndequinquageſimo, ex quo cũ ea gente cœptũ fuerat bellari. Luſtrum hoc anno conditum, cenſaq; ſunt. CCLXXII, milia ciuiũ. Grauis inde ſeditio ciuitatem inuaſit ob æs alienũ, variiſq; certaminibus plæbs agitata in Ianiculũ ſeceſſit: Q. Hortenſius dictator eam reduxit, mox pacato ciuitatis ſtatu, contra Volſinieẽſes & Lucanos eſt bellatum. Quorũ ductu aut euẽtu nõ reperio. Galli qđ liq̃do tradit, decimo poſt anno q̃ in Sẽtinati agro victi fuerãt, Aretium in Hetruria tumultuoſe oppugnare adorti Romanos ſociæ ciuitati opem laturos in eius vrbis cõſpectu prælio vicerunt. Fuitq; victis eo funeſtior pugna, ꝙ L. Cæciliꝰ ꝑtor eo certamĩe occubuit. Mãnius Curiꝰ inde in ꝓuinciã ꝓfectus, legatos in Galliã miſit, qui captiuos redimerent. Hos contra ius gentium Ro. nominis odio Galli interfecerunt, Quod hoſtium ſcelus vlturus Ro. Po. nouum ſtatim exercitum miſit in prouinciã, Occurſum eſt ab hoſte Romanis legionibus, priuſq̃ Galliæ eſſent fines ingreſſe

Conſules.

Pietas Fabii ĩ filiũ

C. Pontius captꝰ & cæſus.

Æſculapii templum.

Serpens Æſculapiꝰ.

Æſculapii templum.

L. Poſthumii damnatio.

Curius.

Luſtrum.

Seceſſio plębis.

Hic atrox pugna cõmiſſa eſt,Galliq; fœda ſunt occidiõe occiſi. Qui ꝓlio ſuꝑfuerũt ex ea terra
Sena. quã diu poſſederãt,tũ demũ ſũt Romanis armis eiecti. Tũ quoq; Sena vrbs Gallica,q̃ ad Adri-
am iacet,facta eſt vt Polybius ait,Romanoꝝ colonia.Liuius aliquãto prius id factum arbitra-
ri videt,quo anno & Adriã coloni miſſi ſunt.Boii Galli ægre paſſi Senonas cognatos ſuis fini
bus pelli conſternati arma capiũt,Hetruſcoſq; ſibi belli ſocios aſciſcũt.Fuit pugna q̃ ab his cũ
Romano exercitu poſtea pugnata eſt,nihilo ipſi gẽti felicior,Hetruſcoꝝ cornu fœdiſſima cæde
diſiecto,ipſi quoq; maiore ex pte Romanis armis obruti,pauciſſimi ex acie ꝓfugerũt. Ea clade
magis irritati hoſtes q̃ fracti,ſequẽti anno iuuẽtute ad bellũ inſtructa iterũ cũ Romanis con-
fligũt,quo ꝓlio ſunt pene ad internicionẽ cæſi,eoꝝ rebus magis q̃ vllo vnq̃ certamĩe acciſis,fœ
dere cũ Romanis icto,quinq; &.XL.annos quieuere. Fuitq; hic annus tertius poſt traiectionẽ
Tarentini belli cauſa. Pyrrhi in Italiã,cuiꝰ belli cauſa a Tarentinis orta eſt,q Romanã claſſem ex occaſiõe adorti,eꝰ
ꝑfecto cũ plæriſq; claſſiarioꝝ cęſo hoſtiliter diripuere.Legatos ad res de more repetẽdas ex vr
be miſſos,ſcelus ſceleri addere auſi,cõtra ius gẽtiũ violaſt.Bello ꝑinde a Rõanis petiti cũ ipa
res viribus Romanis eſſent,nec ob inſitã ſuꝑbiã bellũ ſolui vellẽt, Pyrrhũ in Italiã accerſendũ
decernũt.Reclamabãt maiores natu in hãc ſniam,vt ciuitati ꝑnicioſam,ſed qui bellũ malebãt
Metonis vrbana admonitio. quia multo in ſuffragiis potẽtiores eſſent,ſtrepitu & clamore bonos audiri nõ permiſere.Me-
ton quidã eo die,quo de Pyrrho accerſendo ferendũ erat decretũ,coronatus cũ lãpade præci-
nẽte tibicine,ſe frequenti cõcilio intulit.Hic plauſu & hilaritate a ſedẽtibꝰ exceptus,vbi ludi-
bũdus & quaſi aliqd cãtaturus aſtitit,factũq; eẽt vndiq; ſilẽtiũ,Recte facitis inqt viri Tarẽtini
q iocari & ludere volẽtibꝰ veniã datis.Nũc ſi ſapitis vos quoq; hac ludẽdi libertate fruemini,
priuſq̃ Pyrrhꝰ adſit,tũ vero nõ nſo ſed ipſius erit arbitrio viuẽdũ.Turbauit ea vox ppl'm caſu
rę libertatis admonitũ,& iã multi ſua ſpõte Pyrrhi nomẽ abhorrere: authores tũ belli veriti
Accerſitur Pyrrhus in Italiam. ne cõpoſita cũ Rõanis pace ad ſuppliciũ dederent,increpita multitudine q̃ temulẽtũ ĩ re ſeria
audiret hoĩem,Metonẽ cõcilio eiiciũt,eiectoq; cõfeſtim vt in ſuã ſniam decretũ fieret obtinue-
rũt.Miſſi deinceps in Epirũ ad regẽ legati cũ donis q dicerẽt ſe,nõ tã multitudine q̃ prudenti
& ſtrenuo duce indigere,affatim armorũ Tarẽtinis & ſociis eſſe,ad.CCC.& ampliꝰ milia pe-
ditũ viginti equitũ ſub ſignis habituros,ſolius ducis operã ad res gerẽdas regri,cætera Tarẽ-
tinos ad bellũ neceſſaria daturos.Extulerũt legatorũ verba nõ regẽ ſolũ, ſed totã etiam Epirũ
Cyneę laus in quæſtuoſæ & inclytæ ſpem militiæ.Erat apud Pyrrhũ Cyneas Theſſalus ingenio ea tempe
ſtate & eloquẽtia clarus,vtpote qui Demoſtheni diutiſſime opetam dediſſet.Is ſæpe a Pyrrho
miſſus ad ciuitatum ſtudia ſibi concilianda,quum mira felicitate verſaret populorum animos
Orationis vis. fertur Pyrrhus in eũ dicere ſolitus illud Euripidis.Oĩa cõficit oratio,vel q̃ hoſtile etiã ferrũ
nequeat.Hic vbi regẽ ad eã expeditionẽ ſumma ope ſe parare vidit,ab eo familiariter quęſiuiſſe
dicit.Rogo inquit rex,ſi dii annuerint vt Rõanos bello ſuperes,quid his victis poſtea agemꝰ?
cætera Italia ſubigẽda nobis eſt,inquit Pyrrhꝰ.Italia vero domita,quid?ille ait.Siciliã Pyrrhꝰ
reſpõdit meis opibus adiiciã.Quid Sicilia victa?Aphricã & cęteras terras nſæ ditioni ſubigã.
Cyneæ dictum. Tum Cyneas,quid quum totum orbem viceris?Tum ridens Pyrrhus ociũ inquit agemus,per
petuaq; lętitia epulis mutuoq; ſermone ꝑfruemur.Tũ ille.Quid attinet per labores & pericu-
la ea quærere,quorũ facultas abũde parata eſt,modo frui velimus?Turbauit magis his verbis
regẽ Cyneas,q̃ a ꝓpoſito auertit.Sed vterq; partẽ honeſta intulit,& rex,qui ocium non benefi-
centiam,& cultũ iuſtitiæ victoriæ fructum credidit:& Cyneas,qui regẽ in ocio retinere ſatius
duxit,q̃ ab iniuria mortalibus inferẽda auertere.Paucis igit diebus interiectis Pyrrhus Cyne
Aduentus Pyrrhi in Italiam. am Tarentũ miſit cũ tribus milibus peditũ.Ipſe ratibꝰ & nauigiis omnifariam ex Tarento,vt
Plutarchus ſcribit,miſſis(Trogus ab Antigono Demetrii filio naues ad exercitũ deportãdũ
traditas auctor eſt)cum tribus equitum milibus,& viginti peditũ,funditoribus & ſagittariis
quingentis,elephantibuſq; vigenis,haud multo poſt Cyneam eſt ſecutꝰ. Tenebatq; rex iã me-
dium Ioniũ,quum ſubita tẽpeſtate diſiecta eſt claſſis,nauium aliæ in Lybicũ pelagus, in Italiæ
oram aliæ curſum tenuere,regia naui ad Meſſapiorum littus deiecta,Pyrrhus cũ periculo no-
ctu in terrã adnatauit,nec ita multo poſt Cyneas,cũ ſua legione ad eũ venit,a quo Tarentum
eſt perductus. Trogus quod ad beluarum numerũ attinet(nã hac parte viriũ bis Romani vi-
cti ſunt)quinquaginta ait Elephãtos Pyrrho in Italiã tranſmiſſuro Ptolemæum Macedoniæ
regem obtuliſſe in biennii vſum,ac ſupra id auxilii genus,quatuor equitũ milia,& quinq; pe-
ditũ ab eo data.Tãta tũ Pyrrhi inter reges,aut gratia aut authoritas fuit, vt quũ Europæ &
Aſiæ regibus partũ cõueniret,ipſe tanq̃ magnũ momentum futurum vtri partiũ acceſſiſſet,

æque ſit ab oĩbus adiutus. Nec in Æacidarũ gente vllus maiore fuit celebritate, poſt Pyrrhũ Achillis filiũ, nã qđ ad Achillẽ attinet, oẽs Homeri teſtimonio mortales virtute bellica ſuparuit. Fuit igitur Pyrrhus quẽ ille procreauit, Moloſſici regni author, q ex Ilio reuerſus paterno principatu per abſentiã amiſſo, in Moloſſide conſedit, a quo regionis incolæ Pyrrhidæ primo, vt Trogus ſcribit, mox Epirotæ nũcupati ſunt. Inde Pyrrhus Dodonæi Iouis tẽplũ ingreſſus, vt numen cõſuleret, Anaſam Herculis neptẽ, inde abductam matrimonio recepit, ex qua octo liberos ſuſtulit. Caoniæ deinde parte Heleno ob diuinandi peritiam data, conceſſaq; illi Andromache quam poſt captũ Iliũ in partẽ prædæ fuerat ſortitus, ipſe Delphis ab Oreſte inſidiis exceptus periit, cui Piales filius in regnũ ſucceſſit. Lõgo deĩde ordine regnatũ ad Ariſbã, q caſu quodã Athenis liberalibus diſciplinis inſtitutus, leges, ſenatum, & annuos magiſtratus, & ciuitatis formã ſuis conſtituit popularibus, ita vt quemadmodum Pyrrhus regni cõditor fuit, ita Ariſbas cultiorem poſteris vitã tradidit. Plutarchus Teſprotas Moloſſos & Epirotas eãdẽ putat eſſe gẽtẽ, atq; poſt diluuiũ in ea terra Phaetontẽ regnaſſe exiſtimat, vnũ ex iis q cũ Deucalione in Epirum nauigarũt. Alii Deucalionẽ & Pyrrham ad Dodonæũ oraculũ profectos, in ea terra ſubſediſſe autumãt, quæ Epirus ſit poſtea dicta. Procedẽte deinde tpe Neoptolemũ Achillis filiũ in his locis regnaſſe, ex quo & Ianaſſa quã Cleodis vocãt, Pyrrhꝰ & alii liberi orti ſint, a Pyrrho inde ad Tarritã quẽ Ariſbam Trogus vocat, ignobiles & fera barbarie obſcuri in Epiro regnũ habuiſſe dicuntur. Tarritæ Alcetẽ filiũ fuiſſe aiũt, Alcetæ Arymbã, Arymbæ & Troadis Æaciden, a quo Pyrrhus q in Italia aduerſus Romanos bellauit eſt geniꝰ. Alii Ariſbę Neoptolemũ, & Æaciden filios ſubiiciunt, ex hocq; Pyrrhũ ipm genitũ. Olympiadẽ ex illo magni Alexãdri matrẽ, & Alexandrum qui in Lucania periit. Neoptolemo Æacides frater regno ſucceſſit, qui bellorũ aſſiduitate populum fatigando, ſuorũ offenſam contraxit, atq; extorris regno eiectus, Pyrrhũ admodum puerum reliquit, qui & ipſe quũ patris odio ad necem quæreret̃ furtim ſubtractꝰ eſt, & in Illyrios delatus, traditusq; eſt Beroe Glauci regis vxori nutriẽdus. Erat Beroe & ipſa ex gẽte Æacidarũ. Mirũ eſt ac citra fidẽ qđ Græci ſcriptores aiunt in puero eueniſſe, quũ illi qui in periculo infantẽ ſubtraxerant ad fluuium, qui iuxta Megaras Macedoniæ locũ labitur, curſu deueniſſent, vrgerenturq; ab iis qui ad cędem pueri miſſi e veſtigio ſequebantur, ne a percuſſoribus opprimerentur (nã fluuius tranari vado nõ poterat) infantẽ ſaxo alligatũ, ſeruatorũ vnũ in vlteriorẽ ripã validiſſimo iactu incolumẽ emiſiſſe, alii tragula alligatũ affirmant, quem Pyrrhi caſum videri poteſt Maro in Camillam a Metabo patre ſeruatam tranſtuliſſe. Glaucus ſiue miſericordia, ſiue infantilibus blãdimentis inductus puerũ aduerſus Caſſandrum Macedoniæ regem diu protexit, quem ille ſub belli denũciatione ſibi ad necem tradi depoſcebat, addito huic pietati adoptionis officio. quem Glauci fauorem Epirotæ deinceps ſecuti, puerum vndecim annos natum in regnum reſtituere, datis illi qui regnum ad adultam vſq; ætatem tuerentur. Tantis inde Pyrrhus eſt auctus ſucceſſibus, vt vnus omnium regũ ſit creditus, q a Tarentinis & ſociis Po.Ro. viribus tuto opponeret̃. Ipſe magni Alexãdri laudũ æmulus, potius occupandæ Italiæ cõſilio, q̃ vt Tarentinis auxiliũ ferret, ad id bellũ veniſſe creditur. Ingeniũ in eo gloriæ cupidũ, aſpectus non mitis, ſed terrificus, pro dentibus oſſe vno ſuperna gingiuatum parte genitus, qđ & Pruſiæ Bithynię regis filio accidiſſe proditũ eſt, rimulis in figurã dentium, oſſis ſpatiũ diuidentibus. Mederi adhæc ſplene laborãtibus dextro pede contactis. Pedis digitus maximus poſt mortem cremari non potuit. Pyrrhus vbi Tarẽtũ venit, offenſus ciuitatis deſidia gymnaſiis & ambulacris, in quibus Tarẽtini verbis militabãt, clauſis acerbiſſimum habuit delectum. Interea & qui tempeſtate fuerãt diſiecti perpauci affuerunt. Ibi rex, etſi cæteros expectare in animo habebat, quia tamẽ ferebat̃ Valeriũ Leuinium cõſulem Lucaniã populari, cũ iis copiis quas ad manus habuit, in hoſtem proficiſcitur, pręmiſſo ad Romanos caduceatore vellent ne ſe iudice cũ Tarentinis de iure cauſam decernere. Reſpõſum eſt a conſule Po.Ro. neq; Pyrrhũ iudicem legiſſe, neq; hoſtem formidare. Hæc ille, atq; vna in Pyrrhum progreſſus, inter Pandoſiam vrbem & Heracliam ad Syrim fluuiũ cõſedit, a quo & Syris aliquando Heraclia eſt dicta. Fuit Pandoſia Oenotriorũ regia, ſed Alexãdri cęde multo inſignior facta. Pyrrhus cũ Romana caſtra inſpecturus ad Syrim adequitaſſet, ordinẽ & formã caſtrorũ procul intuitus, Hæc inquit Barbarorũ diſciplina nõ eſt barbara, dein citeriore ripa fluminis ſtationibus firmata, tantiſper pugna abſtinendũ duxit, donec copiarũ q̃ mari diſiectæ fuerant, robur circa ſigna coiuiſſet. Cæterũ hæc cauſa quę Pyrrhũ ad pugnã cũctatiorẽ faciebat, eadem Leuinio ſuadebat, vt prius fortunã experiretur, q̃ hoſtium vires augerentur. Flu-

Pyrrhi pgenitores.

Pyrrhi infantis diſcrimina.

Dentes Pyrrhi.

Valerius Leuinius.

Verba Pyrrhi de Ro.

uium itaqꝫ haud vno vado trãſnare adortus,Græcos q in aduerſa ripa ſtationẽ habebãt,metu
diſpulit.Pyrrhus tumultu excitꝰ aciẽ inſtrui imperat,ipſe cũ tribus milibus eq̃tũ ad fluuiũ oc
Concurritᷣ currit,vt hoſtẽ vado inhiberet,aut nuꝑ fluuio emerſum,& in ripa adhuc tumultuantẽ,ſubito
ad Syrim turbaret acceſſu.Vbi igitᷣ eo vẽtũ eſt,Romanoſqꝫ obiectis clypeis ĩ acie ſtare vidit, atqꝫ eq̃tatũ
flu. oẽm in cornua reiectũ,primus oĩm,virtutẽ animi ac robur corporis oſtẽtaturus in aduerſam
aciẽ irruit,ſtatimqꝫ ſublato vtrinqꝫ clamore atrox eſt prœliũ initum. Ferire Pyrrhꝰ hoſtẽ,atqꝫ
Pyrrhi caſꝰ vna ſuos exẽplo & verbis hortari,quũ Epaclus Ferentanꝰ p̃fectus infeſto telo regẽ inuaſit,atqꝫ
traiecto equo ad terrã deiecit.Hic celeri ſuorũ occurſu defenſus in aliũ recẽtẽ equũ ſubito cõ-
ſcẽdit,p̃ſenti ꝑiculo cautior factꝰ,ſed ad pugnã nihilo ſegnior.fuit Epaclo ſua virtꝰ infelix,ſuf
foſſo equo ad terrã deuolutus,hoſtilibꝰ armis iacẽs obrutus eſt,multiſqꝫ vulneribus confectus.
Iã equeſtris acies Pyrrho minus ac minus cõſtare cœperat,quũ phalãge hoſtibꝰ obiecta,pugnã
exæquauit,ibi Pyrrhus regiis inſignibꝰ depoſitis,gregarii militis habitu ſe ornat,vt cautiꝰ in
media pugnaret acie,atqꝫ ita incognitꝰ in aduerſum Romanoꝝ agmẽ irruit.Parũ abfuit qn er
ror ille victoriã Romanis dederit.Ignobilis q̃dã Epiroticũ militem ꝑ rege adortꝰ ad terrã deie
cit,deiectũ ſpoliat.Chlamidẽ inde & cætera inſignia clamitãs ſuis oſtentat,Pyrrhum a ſe in-
terfectum quũ aliis paſſim,tũ cõſuli affirmat.Fecit res ipſa fidem conſpectis ſpoliis,ingẽſqꝫ ala
critas eſt Romanis orta.Hoſtes cõtra dolor & metus occupat,fuiſſetqꝫ ſtatim acies ĩ fugã ver
ſa,niſi nudato capite rex ſe viuere inter ſuos alta voce teſtatus eſſet.Septies vtrũqꝫ agmẽ alte-
rũ pepulit,totieſqꝫ retro pulſum abiit,poſtremo Romanorũ equis inſueto Elephãtoꝝ odore,&
aſpectu territis(nam tũ primum Romani Elephantes viderãt)primo ſtupor equites inceſſit,
inde pauor & trepidatio ingens ſecuta eſt:vt q vbiqꝫ vincere cõſueuerãt,monſtroſa beluarum
magnitudo vicerit.Pyrrhus labantem Romanorũ aciẽ intuitus,Theſſalos eq̃tes in Romanas
Cæſoꝝ nu- alas metu perculſas immittit.Tũ cęde & ſtrage multa apta fuga ĩclinauitᷣ.Dionyſiꝰ ad.XVI.
merus. milia Romanorũ eo prælio cæſa ſcripſit,nec Pyrrho gratuita cõtigit victoria.XIII.milibꝰ ho
minũ,vt idem author ꝑdidit,acie amiſſis.Hieronymus,Plutarcho authore.VII.milia Roma-
norũ & quatuor hoſtiũ deſiderata eo die credidit.Pyrrhus poſtridie Romanis caſtris potitꝰ,q̃
noctu fuerant a conſule deſerta,ſpolia ex cęſo hoſte legit,ibi iacẽtiũ Rõanoꝝ vulnera truceſqꝫ
vultus ſecum miratus,omniũ ſe gentiũ breui dominũ futurũ dixit,ſi tales eẽt milites ſortitꝰ.
Multis inde ciuitatibus in fidẽ receptis,iunctiſqꝫ ſibi Brutiis Sãnitibus &Lucanis,q iam antea
Pyrrhus a Romanis defecerãt.Romã ire ꝑgit,Cãpaniaqꝫ fœde populata,Præneſte vſqꝫ ꝓgreſſus ad de-
Romã adit. cimumoctauũ lapidẽ ab vrbe,vt Eutropius ſcribit,caſtra fecit: Trogus author eſt,CCC.ſtadia
ab vrbe metatũ,inde veritus ne ab hoſte circũueniretᷣ(nã Rõanus cõſul nõ multo poſt ſeq̃batᷣ)
in Cãpaniã deceſſit,quo legati ad illũ veniſſe dicuntᷣ,vt captiuos redimerẽt. Ibiqꝫ rex teſtatꝰ ſe
Captiuorũ certare cũ po.Ro.de gloria & imperio(vt Ennius p̃clare ſcripſit)nõ mãgonũ more negociari,
numerus. captiuos ſine p̃tio reſtituit,q mille & octingẽti numero fuiſſe traduntᷣ.Trogus ducẽtos gratis
po.Romano redditos ait.Erãtqꝫ res Romanæ in hoc ſtatu,cũ Mago dux Carthaginẽſium cum
CXX.nauiũ claſſe ex fœdere in auxilium Romanorũ venit.Is curiã ingreſſus ægre Carthagi
nenſes ferre dixit,ꝙ bellũ in Italia a ꝑegrino rege illatũ haberẽt, miſſumqꝫ ſe ob eã cauſam,vt
ſocios auxilio iuuaret.Gratiæ actę ſũt Carthaginẽſibꝰ a ſenatu.Sed Mago punico ĩgenio,haud
multo poſt quaſi futurę pacis author,Pyrrhũ adiit,corã ſpeculaturus q̃ cõſilia de Sicilia inua
Fabritius. dẽda agitaret.Cõſtãs phama erat illũ in Siciliã accerſi,atqꝫ ea de cauſa vt regẽ Italico bello re-
motaretᷣ,potiuſq̃ ꝙ Romanis cõſultũ vellet,claſſis fuerat a Carthaginẽſibꝰ in Italiã miſſa.Fa-
britiꝰ interea homo ſingulari cõtinẽtia,ad Pyrrhũ vt Trogus ſcribit publico noĩe venit,de pa
ce cũ eo acturus.Plutarchus,pace a Pyrrho ꝑ Cyneã prius tentata,Fabritiũ ait ad regẽ veniſſe
nõ de pace acturũ,ſed vt captiuos redimeret,a qua opinione ne oĩno abhorrerem,ea res fecit ꝙ
Pyrrhus,vt credere par eſt,in Siciliã trãſfretaturus,Romanũ bellũ quoquo mõ cõpoſitum vo
luiſſet.Illud inter oẽs cõſtat,regẽ ob phamã inter ipſos etiã hoſtes de Fabritio receptã experi-
ri voluiſſe,an illius aĩm poſſet auro & muneribꝰ corrũpere.Quartã ſui regni partẽ,ei conditio
ne pollicitus eſt,ſi ſecũ militare vellet.Sed ſimilius vero eſt q̃d Plutarchus meminit,ꝙ phama
& celebritate viri Pyrrhus adductus,hoſpitium cum eo inire voluit,obtuleratqꝫ ob eã rẽ ſeor-
Pyrrhus ſum abducto vim auri ingentem,quo conſtanter repudiato,alia fit a Pyrrho via inita, ad con-
Fabritium ſtantiã hominis explorandam. Poſtridie per ſpeciem colloquii Fabritium ſecretiorem in locũ
auro corrũ traxit,vbi poſt aulæũ maximus omnium Elephantorum,qui in caſtris erant,de induſtria late-
pere tentat. bat.Hic ſermone vix bene inſtituto,ſecundũ aulæi caſum ingenti ſtridore belua Fabritii capug

proboſcide percuſſit,ad quē ictū nihil vir Romanus exterritus,placide Pyrrhū reſpiciēs, Neqꝫ heri inquit rex tuū aurū me mouit,neqꝫ hodie belua.Inde regiæ cœnę adhibitus, quū Cyneas quædam de Epicuro diſſereret,qui hoīem a cura reip.ſubmoueret,tāq̄ voluptatis, cuiꝰ erat aſſertor,corruptrice,prædicaretqꝫ omnia eſſe voluptatis cauſa facienda,Fabritius palam optaſſe fertur,vt eā dii mētem Pyrrho darent & Samnitibus q̄diu eſſent cū Romanis bellaturi. Quū per hæc ille regem & alios in ſui admirationem vertiſſet,Romam eſt dimiſſus,cūqꝫ eo. Cyneā a Pyrrho miſſum quidā ſcribunt,vt coram ibi de pace ageret. Verū ſiue tūc,ſiue prius ille Romam profectus eſt,nam vtrūqꝫ tradiť,multa a rege munera ſecum attulit.Sed nulla ei domus (qđ vix,in hac auri fame qua hodie laboratur,fidem inueniat) inferre volēti patuit.Adeo tūc par cōtinentię ſtudiū oībus fuit.Inclinabant tamē omniū animi ad pacem,cuius cupidus erat Pyrrhus ob Siculam expeditionem,quā animo agitabat.Romani & ipſi graui ꝑlio victi,veriti ne maius aliquot diſcrimen reſpu.adiret,a pace nihil abhorrebant.Sed quū ea adhuc cōſultatio teneret,Appius ille Claudius,qui poſt cenſuram captus fuerat luminibꝰ,lectica in curiam delatus,vbi dicturus ſententiam ſtetit,ſilentio inter patres facto,ob tāti viri authoritatem,ſic orſus diciť.Dolebam inquit antea patres conſcripti,ꝙ in hāc oculorū cæcitatem incidiſſem,at nūc vehementer doleo,ꝙ non ſum & auribꝰ priuatus,ne turpiſſimas ſentētias, q̄ vrbis noſtræ gloriam ſubuertūt,audirem.Mox his repēte illatis,q̄ poſtea Enniꝰ carmine eſt cōplexus, Quo ſubita & dementi ruina inquit patres cōſcripti,flexerūt mentes illæ,quæ vobis antea ſteterāt? Vbi illa verborꝫ iactantia,quæ in ore omniū nuꝑ erat?ſi Macedo ille Alexander orientis domitor in Italiam veniſſet,eſſetqꝫ cū noſtris patribus,aut nobiſcum acie cōgreſſus, euenire oportuiſſe,vt aut morte,aut turpi fuga maiorem gloriā maiuſqꝫ nomē huic vrbi reliqueret. Sed q̄ per deū nunc diuerſi ab ea verborū iactantia abitis,Chaones & Moloſſos,q ſemper Macedonibus prædæ fuerūt,& Pyrrhum eorum regem formidatis,quem vnus ex Alexandri ſatellitibꝰ regno expulit,& nunc non magis Tarētinis auxiliaturus,q̄ vt domeſticos hoſtes fugeret,ī Italiam tranſmiſit,auſus profiteri ſe Italiam ſubacturū,q exiguā Macedoniæ partē mercede adeptus tueri non potuit.Qꝫ ſi turpi pace bellū cum eo ſoluitis,non tam ille erit amicus factus,q̄ alii externi reges,velut illecebra quadam,inuitabuntur ad Romanū nomē bello laceſſendum. Et qđ omniū turpiſſimū ſit,abibit Pyrrhus nō modo impune ferens q̄ per iniuriam nobis intulit,ſed accepta etiam mercede author erit fœderis cū Samnitibꝰ & Tarētinis recipiēdi.Mouit hęc Appii oratio vniuerſum ordinem,animiſqꝫ ad belli ſtudiū reuocatis, ita eſt Cyneæ reſponſum.Oportere Pyrrhum priꝰ Italia excedere,inde ſi vellet cum Po.Ro.de ſocietate & amicitia ageret.Cyneas ad regē reuerſus dixiſſe fertur,ſe Romæ multorꝫ regum conſeſſum nō ſenatum vidiſſe.Alii dicunt a Pyrrho interrogatū,qualis ac quanta hoſtiū ciuitas illi viſa eſſet, regū non priuatorum hominum conuentum reſponderit ſe Romam arbitrati . Nec ita multo poſt C.Fabritius & Q.Æmylius conſules facti,quum in caſtris eſſent,occulte epiſtola a Timochare Pyrrhi medico eſt illis reddita,qua regem ſe veneno ſublaturꝫ pollicebatur,ſi dignū ſibi præmium proponeretur. Valerius Antias eū furtim ad conſules veniſſe prodidit, remqꝫ a conſulibus ad patres delatā,atqꝫ publice legatos ex vrbe ad regem miſſos qui eū cōmonerēt,vt ab inſidiis ſuorū caueret,nulla Timocharis interim mentione apud regē facta.Claudiꝰ Quadrigarius non Timocharem,ſed Niceam id pollicitum prodidit,neqꝫ legatos a ſenatu miſſos,ſed literas a conſulibus ad Pyrrhū regem in hanc ſententiam datas. Fabritius & Æmylius conſules Pyrrho regi ſalutem dicunt.Nos pro tuis iniuriis continuo animo ſtrenui tecū inimiciter bellare ſtudemꝰ,ſed cōmunis exempli & fidei viſū eſt,vti te ſaluū velimus,vt eſſet quē armis vincere poſſemus:venit ad nos Niceas familiaris tuus,qui ſibi preciū a nobis peteret,ſi te clā iter feciſſet,id nos negauimus velle,neue ob eā rem quicq̄ cōmodi expectaret,& ſimul viſum eſt,vt te certiorem faceremus,ne quid eiuſmodi ſi accidiſſet,noſtro cōſilio ciuitates factū putarent,& qđ nobis non placet,Romanos ꝓcio,aut præmio,aut dolis pugnare,tu niſi caueas iacebis.Plutarchus breuiore exēplo literas nō nihil ab illis diuerſo datas retulit.C.Fabritius & Q.Æmylius conſules Pyrrho regi ſalutem.Neqꝫ amicorꝫ,neqꝫ hoſtiū fortunatꝰ ęſtimator nobis eſſe videris,quū hanc epiſtolam ad nos miſſam legeris,tū ſatis cognoſces te bonis q̄dem & iuſtis viris bellū inferre,malis vero & iniuſtis confidere.Hęc aūt nō tui gratia tibi ſignificamus,ſed ne mors tua calumniam afferat,quaſi virtute neq̄remus,te dolo ſuperare cōtenderimꝰ . Pyrrhus his literis lectis medicū ſceleris cōuictū merito ſupplicio affecit,captiuoſqꝫ ſine precio vt beneficii id hoſtimentū eſſet,Popu.Ro.reſtituit,ac tum demum iterum de pace acturum Cyneam

Cyneas Romā mittiť.

Appii oratio ad pſes.

Conſules. Timochares medicꝰ.

Romã miſſum Plutarchus ſcribit. Vnde cũ ille reſpõſum nihilo pacatius retuliſſet, rex bellũ executus apud Aſculũ cũ P. Sulpitio & Decio conſulibus iterũ cõgreſſus, quia locorum diffi-

Bis paucis diebus pugnatum.

cultate elephãtes impetũ capere nequiuiſſent, ancipiti marte ad noctẽ dimicauit, ac triduo poſt acie ęquioribus locis inſtructa, iaculatoribuſq́ inter beluas cõſtitutis, toto ſimul agmine ĩ Romanos ĩcubuit, q locorum difficultate nihil adiuti, diu tũ cõfertũ pręliũ ſuſtinuerũt, demũ ea parte

Ad Aſculũ iterũ Ro. dimicant.

qua rex ſuos in pugnã vrgebat, Romana acies pulſa eſt. Sed nihil ęque fugã fecit ac beluarũ ĩpetus ad quas inhibẽdas nullã adhuc Romani artẽ cõmenti, velut turbinẽ & procellã quãdam carũ in curſum declinarũt. Caſtra quò fuga inclinauerat ſtrenue ſunt retẽta. Hieronymus ſex Romanorum milia eo prælio cecidiſſe prodidit. Dionyſius ne bis quidẽ ad Aſculũ dimicatum ſcribit, nec Romanos victos, vnius interim prælii mẽtione facta, quod noctis interuentu decerni nequiuerit. Pyrrhi brachio tranſfixo cecidiſſe vtrinq́ ſupra quindecim milia hominũ. Nec Pyrrhũ acceptam eo prælio cladẽ diſſimulaſſe aiunt, qui in recognoſcendo poſt pugnã exercitu dixerit: Periuimus haud dubie ſi ſic Romanos iterũ vicerimus, maxima militum parte, quos ſecum aduexerat, duobus præliis cõſumpta, & cũ his omnibus fere ducibus, atq́ fortiſſimo quoq́, nec domi erant quos inde acceſſeret in Italiã. Contra Romani, aſſiduis ſupplementis, nullum videbãtur ſentire detrimẽtũ. His ille difficultatibus circũuẽtus, in nouas rurſus ſpes incidit, hinc Siculis identidem eũ aduerſus Carthaginenſes & Tyrannos acceſſentibus, inde ex Græcia literis & nũciis ſignificantibus, Ptolemæum, qui Seleuco inſidiis oppreſſo Macedoniæ regnũ inuaſerat, victũ prælio a Gallis mortẽ occubuiſſe. Enimuero immenſa vis Gallorum bipertito ex Gallia vno

Gallorum ſucceſſus.

tẽpore profecta traditur, ad. CCC. milia fuiſſe dicuntur. Pars vna Brenni ductu vrbẽ Romam cepit & incendit. Altera Hircinios ſaltus tranſgreſſa, per illyricũ in Pannoniam penetrauit, atq́ terra ipſa armis ſubacta diu haud vnius regni opibus contenti, cũ finitimis vario euentu bellarunt. Multis inde ſucceſſibus, aliis ſuper alios, elati, duplici iterũ agmine digreſſi, pars hęc Gręciã, illa Macedoniã inuaſit.

Gallorum terror.

Tantus interim erat Gallici nominis terror, quorum arma velut procella quædam omnia ſine diſcrimine proculcabãt, vt reges nondũ laceſſiti, ingẽti pecunia pacem ab ea gente mercarẽtur. Solus Ptolemęus q Macedonię regnũ ſcelere quæſitũ obtinebat, Gallorũ aduentũ intrepidus audiuit, tanq̃ bella nihilo difficilius q̃ ſcelera patrarentur, parricidiorũ furiis agitatus barbaro occurrere eſt auſus. Ille cũ aliquãdiu bellũ cũ Antigono Demetrii filio geſſiſſet, eo vi pulſo, cũ Antiocho pacẽ firmauit. Pyrrhũ aliquãto antea ſibi affinitate deuĩxerat, ei filia in matrimoniũ data. Externoq́ per hæc metu depoſito animũ ad domeſtica ſcelera conuertit, primoq́ Arſinoe ſorori ſuæ inſidiatus, filios quos illa ex Lyſimacho fuerat enixa

Ptolemæi fraus erga Arſinoẽ ſororem.

ſuſtulit, ipſamq́ Caſſandræ vrbis poſſeſſione priuauit. Quod ſcelus, vt aliquãto cõmodius conficeret, ſororis nuptias primo ambire coepit. Abnuere Arſinoe id matrimoniũ, vt q̃ nullã fratri haberet fidẽ magis filiis q̃ ſibi timẽs, cũ quibus ſe illa ĩ Caſſandra vrbe cõtinebat. Demũ vltimis execrationibus apud ſimulacra & puluinaria deorũ interpoſitis, ſyncęra fide ipſius nuptias ſibi depoſcere, velle ſe cũ filiis eius regni cõſortiũ iũgere, ipſãq́ reginã appellare, neq́ ſe aliã vxorẽ, neq́ alios liberos, q̃ ex ea ſublaturũ: Arſinoe in ſpem magni cõnubii futuræq́ concordię adducta, cũ fratre venit in colloquiũ, ibi cũ Ptolemæi vultus & blandientes oculi, non minorẽ fidẽ q̃ iuſiurandũ pollicerentur, fruſtra filio idẽtidẽ reclamante, matrẽq́ fraternæ fraudis admonente, nuptiæ regali apparatu multaq́ lætitia celebrantur. Ptolemęus vocato ad cõcionẽ exercitu, ſororis capiti diadema imponit, ipſamq́ reginam appellabat, quo nomine in lætitiã effuſa, quia appellationem, quam morte prioris mariti amiſerat, recepiſſet, vltro virum in vrbem ſuã Caſſandram inuitat, cuius potiundę cupiditate, omnia dolo malo a rege fiebant. Prægreſſa igitur Arſinoe diem feſtũ vrbi in fratris & mariti aduentum indicit, domos, templa, vias, feſta iubet fronde exornari, aras paſſimq́ hoſtias diſponi. filioſq́ adhæc Lyſimachum ſexdecim annos natũ, Philippũ triennio minorem, vtrũq́ forma inſignem, coronatos auũculo eidẽq́ & victrico, iubet ire obuiam. Eos Ptolemæus, ad celandã fraudem, multa hilaritate cõplexus, diu oſculis fatigat, mox vrbem ingreſſus arcem illico occupari iubet, pueroſq́ vna interfici, q cũ ad ma-

Arſino. filii obtrũcantur.

trem viſis percuſſoribus cõfugiſſent, in eius gremio & complexu obtruncati ſunt. Arſinoe interim proclamante, quod tantũ nefas nubendo, aut poſt nuptias contraxiſſet, ſuũq́ corpus per cuſſoribus obiiciente, vt filios protegeret. His igitur crudeliter interfectis, ipſa conſciſſa veſte duabus dũtaxat ancillis comitata, in Samothraciã conceſſit, eo miſerior quod cũ filiis mori nõ licuiſſet. Furiæ igitur domeſticorũ ſcelerum vltricibus Gallorũ copiis infandum caput obiecere, quod vt ſtultius periret. XX. Dardanorũ milia per legatos in auxilium miſſa repudiauit, actum de

Macedonia dicens,ſi quū totū orientē eius terræ viri domuiſſent,Dardanoꝝ ope ad ſe tuēdos
indigerent. Habere ſe filios eorum,qui cum Alexādro maiorem terrarū partem armis ſubegiſ
ſent.Quæ vbi Dardanorū regi nunciata ſunt dixiſſe ferᵗ,Macedonię regnū immaturi iuuenis
temeritate caſurū. Venerūt interim a Belgio Galloꝝ duce legati ad Ptolemęū pacem pollicē-
tes,ſi eam certo auri pondere redimeret. Tum ille,audiētibus legatis,teſtatus eſt metu percul- Ptolemęi in-
ſos pacem a ſe petere,quā ſe Gallis haud quidem daturum reſpondit, niſi armis traditis ſuos ſolentia.
ſibi regulos obſides dediſſent.Riſerunt Galli vanā hominis fiduciā,paucisq; interiectis diebus
cōmiſſo prælio,Ptolemæus multis vulneribus cōfoſſus viuus capitur.Ipſius inde caput buſto Prole.&Ma
ademptū atq; haſtæ affixum Galli tota acie ad hoſtiū terrorem circūferunt.Macedones & ipſi cedonū cę-
ad vnū propemodū cęſi,ſiqui pugnæ ſupfuerūt,eos pręceps fuga ſeruauit.phama acceptę cla- des.
dis adeo Macedoniā perculit vt paſſim portę vrbiū ſint clauſæ.Dolebant ſimul interfectorū vi
cē,ſimulq; nunc Philippi,nunc Alexandri nomen,cum fletu & ſuſpiriis inuocabāt, miſeratiq;
vna afflictam totius gentis fortunam,vt Macedones,qui rerum geſtarū gloria nuper cęlo pro-
ximi acceſſiſſent,omni præſidio ſpoliati,barbaris futuræ prædæ relicti eſſent.Cæteris igiᵗ de-
ſperātibus,vnus Soſthenes repertus eſt qui non lachrymis & precib⁹ agendū ratus,contracta
iuuētute,Gallos victoria exultantes non ſolū ſuſtinuit,ſed Macedoniæ etiā finib⁹ expulit,quæ
res effecit,vt quū multi Ptolemæo ſublato regnū ambirent,cæteris poſthabitis, magno totius Soſthenes
exercitus conſenſu,rex ſit Soſthenes appellatus.Sed dū hæc in Macedonia geruntᵗ, Brēnus cu rex declara
ius ductu in Græciam ſe alterū Gallorū agmen effuderat,audita ſuoꝝ victoria,indignatus q tur.
temere prouinciā omniū fere gētium ſpoliis honuſtam victores reliquiſſent,cū centum quin-
quaginta milibus peditū & equitū.XV.milibus Macedoniam tumultuoſe irrumpit , cui So-
ſthenes cū modica manu occurrit.Tum vero facile pauci a pluribus,trepidi a potentib⁹ victi,
intra moenia cōpellūtur.Brēnus totā Macedoniā late populatus,inde quaſi hominū ſpolia ſor Brēn⁹ Del-
derent,ad res ſacras diripiendas conuertit animū,deos dictitans largiri hoſbus oportere,Del- phos agmē
phos igiᵗ raptim ducit agmen Apollinis templū ſpoliatur⁹.Fuit illud in Parnaſſi parte conſti ducit.
tutū,rupibus & ſcopulis pene vndiq; impendentibus.Ibi ciuitatem frequētia hominum ea tē-
peſtate fecerat,quū ad affirmationem maieſtatis vndiq; currentes in eo ſaxo conſediſſent,tem
plū ciuitatemq; non muri,ſed præcipitia defendebant.In hoc rupis anfractu,media ferme mō- Antrum
tis altitudine,exigua erat planities,& I ea pfundū terræ foramē,qđ ad oracula patebat,ex quo Fatidicum.
frigidus ſpiritus vi quadam velut vento,in ſublime expulſus,in furorē & amētias afflatas vir
gines vertebat.Impulſæ Pythię fatidico hauſtu ſecreta fatorū promere.Multa hic veterū recē
tiorūq; regum congeſta erant donaria,quæ Brennus direpturus,nonnihil vbi templum in cō
ſpectu habuit,deliberabundus ſtetit,immitteret militē confeſtim in prædam, an feſſum itinere
ad radicem montis nocturna quiete reficeret . Eurydamus & Theſſalonus, qui ſpe prædæ ſe
Barbaris iunxerant,tollendā eſſe moram cēſent,dū hoſtes imparati adhuc eſſent,ſubituſq; ac-
ceſſus terrori eſſet ppugnatoribus,interiecta nocte,& aīos hoſtibus & auxilia acceſſura. Hæc
illi,ſed Galli ex longa inopia rerum omnium opulentiam paſſim totis agris adepti,licētioſius
per agros diſpalati,in prædā vertuntᵗ,ac procul a ſignis digreſſi , pro victoribus euagantur.ea
res ſaluti fuit Delphiis,qui finitimoꝝ auxiliis noctu adaucti,prius vrbem firmo pręſidio muni
uere ꝙ eā Galli oppugnare ſint adorti.Habebat Brēnus(Idem enim nomē huic quoq; fuiſſe re Brenni co-
perio,cuius ductu tū res gerebatur,qđ & illi qui cū diuerſa Gallorū manu Romanos olim ad piæ.
Alliam vicit)ex omni exercitu lecta quinq; &.lx.peditū milia,Delphii cū appēdicibus ſociorū
circiter quatuor milia fuere,tū Barbarus ad ſuorum animos accēdendos quadrigas plurimas
quas puro auro fuſas eſſe credi volebat,& alia præclara ſigna ex ſubiecta planitie militib⁹ oſtē
tat,victoribus prædæ futura affirmās,ſuos in aduerſum montē immittit.Contra Delphii mul Oppugnan
ta vi reſiſtūt,Galloſq; p ſcopulos & ſaxa ardua in ſummū nitētes omni genere telorū obruūt. tur Del-
In hoc partiū certamine,templi antiſtes,& Pythiæ cū eo,ſparſis crinibus inſignibuſq; & infu- phii.
lis pauidæ in primā pugnantium aciem procurrunt,deum adeſſe clamitātes , vidiſſeq; ſe eum
deſilientem in tēplum per aperta culminis faſtigia,inde quum omnes opem dei ſuppliciter im
plorarent viſum a ſe iuuenem , ſupra humanum modum inſigni pulchritudine,comiteſq; illi Dæmonū
duas virgines armis inſtructas ex propinquis duabus ædib⁹ Dianæ & Mineruę occurriſſe,nec præſtigiæ.
oculis hęc tātū a ſe viſa,ſed auditū etiā ſtridorem arcuū,ac ſtrepitū armorū,ne proinde cuncta
rentᵗ diis anteſignanis hoſtem pſternere,victoriæq; deorum ſe ſocios adiungerent. His malorū
dæmonum præſtigiis ; aut ſacerdotum potius mendacio, propugnatores accenſi,certatim in

Gallorũ & Brẽni regis interitus.

pugnam proſiliũt.Phama eſt ſubito motu terrę partem montis abſciſſam,in dẽſos Gallorum cuneos cũ ſtrage & ruina multa incidiſſe,ſecutã inde fœdã tempeſtatẽ,grandinem fulminibus mixtam,q̃ magnam exercitus partem conſumpſit.Brennus quũ inexpectatæ cladis dolorẽ ferre non poſſet ſibi manum intulit,ad.X.milia quæ ex ea ſtrage emerſerant,alii fame,gelu,peruigilio:alii quũ per loca paſſim ſacrilegiis infeſta fugerẽt,ferro periere,vt nemo qui cladẽ nũciaret,ex tãto nuper exercitu,ſuperfuiſſe credatur.Nec ita multo poſt altera Gallorꝫ manus,quæ a Brenno in Gręciã profecturo,ad Pannonię fines tuendos relicta fuerat,ne ſoli deſides viderẽtur cũ.XV.milib⁹ peditũ,& tribus equitũ,domo profecti,Getas & Triballos prælio ſuperant. Dein Macedonię iminentes legatos ad Antigonũ Demetrii mittũt(nam Soſthenes vix triennio regnauerat)qui venalẽ illi pacem offerrent.Legati magno auri apparatu in caſtris ab Antigono excepti,vbi domũ venere authores ſuis fuerũt,vt caſtra auro & argento referta,nullis munitionib⁹ firmata,ſubito acceſſu occuparent.Galli haud leui illecebra adducti,noctu hoſtẽ opprimere cõſtituũt.Prępenſit Antigonus Gallorꝫ cõſilia,datq; ſuis ſignũ,vt p̃cioſiſſimis quibuſq; rebus ſublatis,in ꝓximã ſyluã ſub noctem concederent,ibiq; intenti in omnem occaſionẽ ſtarent.Galli deſerta caſtra intuiti,mirati primo ſolitudinẽ,inde & inſidias veriti,non nihil ab irruptione abſtinuerunt.Fuga deinceps hoſtiũ certius explorata,in prædã diſcurrũt, direptis caſtris,vt & naues diriperẽt,ad littus contẽdunt.Hic dum incautius verſantur prædæ intẽti,a nautis & parte exercitus,q̃ eo ex caſtris ſeſe receperat,velut iſidiis excepti,in medio cæduntur.Fuitq; Gallorꝫ cędes adeo igẽs,vt pacẽ Antigono,nõ ſolũ ab ea gẽte, ſed a finitimis quoq; eiuſdem feritatis,in poſterum præſtiterit.Fuit ea tempeſtate tanta Gallorꝫ fœcũditas,vt maiorem Aſiæ partem icredibili multitudine impleuerit,nemoq; Aſiaticorum regum,ſine Gallicis auxiliis bellaret,neq; regno pulſi ad alios q̃ ad Gallos cõfugerẽt.Tãtus terror erat Gallici nominis,ſiue armorꝫ felicitas,vt nemo maieſtatẽ ſuã tutam ſine talibus auxiliis crederet,quo cõtigit,vt a Bithynię rege in auxiliũ vocati,cũ eo poſt victoriam regnum partiti ſint.Terra quã mercede tenuerunt,Gallogręcia appellata eſt.Polybius,qđ ad Delphicam expeditionem attinet,exiſtimare videt̃,biennio priuſq̃ Pyrrhus in Italiam traiecit, Brennum cum ſuo exercitu Delphis extinctum.Trogus & Plutarchus,ſub id tẽpus,quo Pyrrhus in Siciliam bellũ tranſtulit.De quo,vt certius omnia dicant̃,altior eſt nobis de ſtatu inſulę inſtituendus ſermo.Euerſo

Antigoni conſilium.

Gallorum cædes.

Gallorꝫ nomen.

Gallogræcia.

Sicilię ſtat⁹

iunioris Dionyſii principatu interquieuit nõ nihil res Syracuſana,libertaſq; a Timoleõte reſtituta,inter ſpem & metũ plures eſt annos retenta.Cæterum quum externam vim formidarent Syracuſani in domeſticã inciderunt.Agathocles homo in Sicilia ſordido loco natus,& qui nihilo honeſtiorem pueritiã q̃ domeſticos natales habuit,Syracuſarum & vniuerſæ inſulę tyrãnidẽ occupauit.Fuit is inſigni forma & pulchritudine corporis egregia,diuq; vitam egit ſtupri patientia.Vbi vero per ætatẽ adoleuit,libidinem a viris ad fœminas tranſtulit,mox eo ſcelerũ proceſſit,vt iam vtroq; ſexu infamis vitam latrocinio mutauerit.Interiecto deinde tempore quũ Syracuſas veniſſet,diu ſine fide,mox gregarius miles fuit.Idẽ,quũ & manu eſſet & lingua promptus,breui cẽturio,deĩde tribunus eſt factus.Æthneo deinceps bello quũ clarum virtutis experimẽtũ in omnium militum conſpectu depoſuiſſet,magnamq; de ſe ſpem ciuibus feciſſet ſuis,in Damaſconis ducis fato defuncti locũ magno eſt omnium conſenſu ſuffectus,cuius vxorẽ adulterio cognitã,poſt illius mortẽ in matrimoniũ recepit,nec p̃ſenti ſucceſſu contẽtus piraticam exercuit.Inde Syracuſanorꝫ libertatem opprimere adortus,fruſtratus incoepto, in exiliũ agitur.Margũtini,apud quos exulabat,in Syracuſanorꝫ inuidiã,quos infenſe oderãt, prætorem primo inde ducem declarant,quo bello Leontinis vi captis,Syracuſas obſidione cingit:Syracuſani ab Hamilchare Pœnorũ duce auxilium implorãt.His etſi ad id tempus Carthaginẽſiũ hoſtes fuerãt,miſit tamen Pœnus auxilia,atq; ita accidit vt vno tempore Syracuſę ab hoſte defenſę ſint,& a ciue hoſtili odio oppugnatę:ibi Agathocles cum cerneret vrbẽ fortius defendi,q̃ vt expugnari a ſe poſſet,Hamilcharem per internũcium precatur:vt inter ſe & Syracuſanos pacis arbitriũ ſuſcipiat,peculiaria ſui obſequia in ipſum repromittẽs.Hamilchar ratus fore,vt p Agathoclem ipſe multo potentior in Sicilia fieret , eum eo ſocietatem iungit, ac quãto ille aduerſus Syracuſanos potentior fieret,tãto ſibi & aliis Punicis imperatorib⁹ maior gerendarũ rerum facultas in inſula pararetur,Agathocli non ſolum pacem & reditum in vrbẽ confecit,ſed vt prætor etiam a Syracuſanis deſignaretur author extitit. Hic ille expoſitis ignibus cereis tactiſq; in obſequia Carthaginenſium iurat,acceptiſq; ab Hamilchare quinq; milibus Aphrorum ex principibus ciuitatis potentiſſimum quẽq; interficit.Inde velut re-

Agathocles Syracuſanus.

Agathoclis incremẽta.

publicæ ſtatū reformaturus,populū in theatrū ad concionē vocat.Interea ſenatū,quem aliquā
to antea in gymnaſiū accerſiuerat,militibus trucidandū obiecit.Hacq; pacta cæde ex plæbeiis Agathoclis
nobiliores quoſdā,linguaq; & manu promptiores occidit.Quibus ita geſtis, conſcripto exerci crudelitas.
tu,finitimas vrbes inopinato bello aggredit̃,ſociaſq; interim Carthaginēſiū ciuitates,permit-
tente Pœno,omnibus iniuriis vexat.Sociorū querelę Carthaginem delatæ, magis Agathoclis
iniuriā,q̃ Hamilcharis pſidiā incuſabant,illū vt tyrannū & ad inſulæ principatum anhelantē,
hunc non Syracuſarū modo,ſed ſocioꝝ etiam ꝓditorem, breuiq; futurū nunciabāt,fœdū illud
incendiū Hamilcharis culpa cōflatū,quo tota Sicilia arderet,ipſa Libyci maris vaſtitas cohibe
re nō poſſet,quin & Aphricā corriperet.His ſocioꝝ q̃relis ſenatus ita accenſus,tacito Hamil-
charē ſuffragio dānat,veritus credo illiꝰ potentiā,ꝙ exercitui adhuc præeſſet,& cū Agatho-
cle ſentire credebat̃.Suffragiis in vrnā coniectis,non placuit prius decretū recitari,q̃ ille priua Damnatus
tus Carthaginē veniſſet.Sed id iudiciū mors Hamilcharis ꝑuenit,liberatuſq; eſt fati munere, Hamilchar
quē ciues tacito iudicio morti deſtinauerāt.Atq; ea res materiā Agathocli ꝓbuit bellū Cartha
ginēſibꝰ inferēdi,ꝙ in ſuā inuidiā Pœnū ducē ſciret a ſuis ꝑiudicio dānatū.Cōgreſſus itaq; cū
altero Hamilchare Giſgonis filio,qui cū nouo exercitu in Siciliā venerat,tyrannus ꝓlio victꝰ
Syracuſas conceſſit.Nec multo poſt reparato bello nihilo meliore fortuna cum Pœno cōflixit.
Hamilchar tyranni opibus duplici prælio fractis Syracuſas obſidet.Hic Agathocles quum ne Obſidetur
q; par eſſet hoſti,neq; ad ferendā obſidionem ſatis inſtructus,iam enim & ſociæ ciuitates ab eo Agatho-
defecerant,bellū in Aphricam tranſtulit,rē auſus,quam ne victor quidem alius temere aude- cles.
re debuiſſet,vt qui in ſua vrbe impar eſſet hoſtibus, alienā bello adoriretur,& quū domeſtica Ferox Aga
tueri non poſſet,peregrina armis inuaderet,victoribuſq; victꝰ inſultaret.Magna fuit talis conſi thoclis con
lii fiducia,ſed nō minor induſtria in re ptinaciter occultāda, Agathocle cū nullo deſtinatū fa ſilium.
cinus cōmunicāte.Tātū Syracuſanos ꝑ cōciōe hortatꝰ dicit̃,vt obſidionē fortiter ferrēt,breui
futurū,vt Carthaginēſes,Syracuſis relictis,de ſuarū rerū ſtatu ſolliciti eſſent.Firmarēt ipſi ani
mū in breue tēpus ad ferēdā obſidionem,ſiqui vero eſſent,quibus præſentis fortunæ conditio
diſpliceret,facturū ſe illis liberam quo vellent abeūdi poteſtatē. Mille & ſexcenti reperti ſunt,
qui tyranni permiſſu,ſolum verterent,cęteros ipſe præſidio & commeatu inſtruit.Mox ſeruos
militaris ætatis libertate donatos,pari ingenuorum numero,in naues occulte īponit.Hic me-
rito aliquis miret̃,ꝙ Syracuſani,tam aduerſo Agathoclis tempore,aut militiam non detrecta-
rint,aut q in vrbe relicti ſunt,ad hoſtē eo abſente non defecerint.Ego (quando rem alii ſilentio
prætereunt)coniectura adducor,Syracuſanoꝝ odium in Carthaginenſes omnia tyranno do-
mi foriſq; tuta præſtitiſſe,vt ſæuiſſimo tyranno ſeruire maluerint , q̃ ab iis vinci,cum quibus
de Siciliæ principatu diu armis diſceptaſſent.Septimo itaq; ſui principatus anno duobꝰ adul-
tis filiis comitantibus,Agatarcho & Heraclida,ipſis quoq; ignaris quo curſus intēderetur,in
Aphricam Agathocles nauigauit,quum vulgo crederetur in Sardiniā,aut alio ꝓcul Cartha- Agatho-
gine exercitū deportari.Poſtea vero q̃ ī Libyco ſtetit littore,tū paucis ſuos affatꝰ,in quo diſcri cles ī Aphri
mine res Syracuſana ſita eſſet oſtēdit,cui ſeruādę vnū dūtaxat relictū eſſet remediū,vt in ho- cā trāſmit-
ſtes a ſe verterent mala,quæ ipſi paterent̃,aliter domi,aliter foris bella tractari.Latiorem viam tit.
ad victoriā in hoſtico eſſe,q̃ ī ꝓprio ſolo.Domi eas vires eſſe quas patria ſubminiſtret,foris ip
ſum ſuis hoſtē viribus vinci,deficiētibus ſociis & diuturni īperii odio externa auxilia circūſpi
ciētibꝰ.Accedere ad eā ſpē ꝙ Aphricæ vrbes nō muris cinctę,nō in mōtibꝰ ſitæ eſſent,ſed ī pla
nis & humilibus locis,ſine munitionibꝰ,villas & vicos iacere,q̃ excidii metu facile ad belli ſo-
cietatem pelliciant̃.Maius bellum ex Aphrica q̃ ex Sicilia Pœnis exarſurum,coituraq; vndiq;
auxilia aduerſus vnā vrbem nomine multo ampliorē q̃ opibus,& quas non attulerit vires in-
de ſibi deſumpturū,nec in ſubita Pœnorum cōſternatione modicū victoriæ momentum fore,
quibus tam hoſtiū audacia,q̃ villarum incendia,vicorum & vrbium direptiones, eximproui-
ſo ſint oculis occurſuræ.Addere his Carthaginis obſidionē,quibus hoſtes haud multo poſt in
telligerent non Pœnis ſolū in alios bella patere,ſed aliis quoq; in Pœnos.Nec eos in Syracuſa
norū obſidione moraturos,vbi ſua oppugnari ſenſiſſent.Nullum vnq̃ bellū facilius geſtū nec
ex alia ꝓuincia vberiorem prædam ſperari potuiſſe,ſi capta Carthagine omnis Aphrica Sici-
liaq; victoriæ præmiū proponeretur.Gloriam præterea tantam ex eo bello affuturam,vt nul-
la obliuio pulchri eſſet facinoris memoriam abolitura,vt ad poſteros ferretur Syracuſanos ſo-
los mortaliū bella,quæ domi ferre non poterant,ad hoſtes tranſtuliſſe, victoq; victores perſe-
qui auſos,obſeſſoreſq; vrbis ſuæ obſediſſe.Quantum hęc oratio animorum militibus attulit,

tantũ ꝓdigium, qđ inter eundũ illis occurrerat, occulte adimebat. Altũ adhuc tenẽtib⁹ ſol defecerat, qđ ꝓdigiũ ſatis argura ĩterꝑtatiõe ad hoſtiũ excidiũ ꝑtinere dixit Agathocles, qa nõ ante profectionem id accidiſſet, ſed vbi bellũ Aphricę ex alto ĩntendi occœpiſſet. Naturalium ſyderũ defectum ſemꝑ pręſentiũ rerũ ſtatũ mutare. Haud dubie florentibus Carthaginẽſiũ rebus, ſuiſq iandudũ iacentib⁹, mutationẽ ſignificari. Hiſq ꝑſuaſionibus exercitum in ſpẽ bene gerendę rei erectũ, ſimul in littore exponit, & naues oĩbus volentibus iuſſit incẽdi, vt nemo eſſet q in fuga ſpem repoſitã haberet. Inde Aphricã ingreſſi, quum paſſim villas & vicos incẽderent, Hãno dux cũ triginta milib⁹ armatoꝝ factus eſt illis obuius, cõmiſſo ꝓlio egregie Agathocles vicit, Hanno cæteris fuga diſſipatis cũ trib⁹ milib⁹ acie periit. Tyrãn⁹ ꝓſenti ſucceſſu elat⁹, multo lati⁹ Libyã populat̃, ad qnq milia paſſuũ caſtra a Carthagine locat, inde ſuburbanas villas & ꝓdia amœniſſima paſſim populari, diripe, incẽdio abſumere. Admiratio primo ſtuporq ciuitates inceſſit, quid eſſet ꝙ Carthaginẽſiũ opes eo breui recidiſſent, vt ab iis qui ꝑ victis habebant̃ ad excidiũ ꝓmerent̃. Contemptus inde, vt fit, ſtudio nouatum rerum animos ad defectionem accendit, vt breui vrbes nobiliſſimę ad Agathoclem defecerint, frumento & ſtipẽdio victorẽ proſecutæ. Acceſſit his malis velut ęrumnarũ cumulus, exercitus per eos dies ĩ Sicilia deletus, ſiquidẽ poſt Agathoclis diſceſſũ Pœni ſegniores facti, ab Antaudro regis Agathoclis fratre ſubita eruptionẽ oppſſi nũciabant̃. Cuius recẽtioris cladis phama, non tributarias tantũ vrbes, ſed ſocios etiã reges a Carthaginẽſib⁹ alienauit, amicitiæ iura non fide ſed ſucceſſu penſitantes. Fuitq in his Offellas Cyrenarum rex, qui ſpe ĩproba totius Aphricę potiũdæ, cũ Agathocle per legatos ſocietatem iunxit, cum eo pactus vt Carthaginenſibus victis ſibi regnũ Aphricæ cederet. Cũ ingẽti igit̃ exercitu in caſtra ad tyrãnũ venit, eiuſq filiũ adoptauit.

Agathoclis ſucceſſus.

Tyrannus Offellam cœnę adhibitum obtruncat, eiuſq exercitũ morte regis conſternatum occupat, atq viribus nouo ſcelere auctis, iterum cum Carthaginenſibus confligit, fuitq recẽtior hæc pugna Carthaginẽſibus non minus ꝗ prior luctuoſa, tanta deſperatio, ob rem male geſtã, Pœnorũ animos inuaſit, vt niſi in Agathoclis exercitu ſeditio orta eſſet, tranſiturus ad eũ fuerit Bomilchar, qui tũ exercitum ductabat, cuius nefarii conſilii poſtea conuictus, in medio foro a ſuis eſt patibulo affixus, vt is locus monumentum eius ſupplicii eſſet, qui ornamentũ ante fuerat honorum. Sed magno Bomilchar animo atrox ſuppliciũ rulit, medio fert̃ cruciatu velut e tribunali cõcionabundus publicæ ingratitudinis exempla collegiſſe, nunc illis Hannonẽ obiectans falſo affectati regni crimine circumuentum, nunc Giſgonis iniuſtum exilium, nunc tacita in Hamilcharem patruum ſuum ſuffragia, ꝙ Agathoclem ſocium ſuis ciuibus facere ꝗ hoſtẽ maluiſſet. Atq hæc ille concionanti ſimilis vociferãs in voce defecit.

Agathoclis perfidia.

Bomilcharis ſupplicium.

Agathocles Pœnorum opibus acciſis, altero filiorum cũ exercitu in Aphrica relicto in Siciliam nauigauit, nihil ſe ex ea victoria lucratũ exiſtimans, ſi Syracuſæ, vt antea, obſiderent̃. Nam & Carthaginenſes, medio ardore belli, nouum in Siciliam poſt Hamilcharem interfectum, miſerant exercitũ. Phama igitur rerum in Aphrica geſtarum, paucis diebus, quibus ille domum reuerſus eſt, non ſolum Syracuſana obſidio ſoluta eſt, ſed miro ciuitatum ſtudio Carthaginenſes tota ſunt Sicilia expulſi. Tranſmiſit nec multo poſt tyrannus in Aphricam ad exercitum, vbi in militarẽ ſeditionem, ob ſtipendiũ non redditum, incidit. Eo motu ad tẽpus ſuppreſſo, quum haud multo poſt temere præliũ cum hoſte commiſiſſet, maiore copiarum parte amiſſa, in caſtra rediit, duplici inuidiæ obnoxius, & ꝙ ipſius temeritate præſens clades accepta eſſet, & ꝙ necdũ ſtipẽdiũ militi daretur. Ob id ratus parum tutum ſibi imperium inter iratos milites futurũ, concubia nocte ex caſtris cũ Agatarcho filio profugit. Siculi milites regem ſequi conati ſunt, ſed a Numidarũ ala excepti aſſequi nequiuerunt. Retractus & filius in caſtra, qui ea trepidatione a patre aberrauerat. Ipſe iis nauibus qbus ex Sicilia nuper fuerat delatus Syracuſas nauigauit. Milites a rege deſtituti, vbi ſe proditos viderũt, filiũ obtrũcant, ipſi propriã ſalutem pacti, in Carthaginẽſiũ fidem cõceſſere. Fertur Agatarchus, quum ab Archeſilao quodam interficeretur, percuſſorẽ interrogaſſe, quid putaret Agathoclem patrem ipſius liberis facturum, per quẽ ipſe filio orbaretur: cui Archeſilaus, Satis ĩquit habeo, ꝙ certo ſcio filios meos Agathoclis filio ſuperſtites futuros. Miſerunt Carthaginenſes haud multo poſt exercitum & duces in Siciliã, cũ quib⁹ pacem Agathocles ęquis conditionibus fecit, pacatoq Sicilię ſtatu, maioris Dionyſii veſtigia ſecutus in Italiã cum exercitu tranſmiſit. Primiq omniũ Brutii ſunt hoſtes ab eo deſtinati. Sũt Brutii Lucanoꝝ paſtores, qui fuga ſeſe in libertatẽ aſſeruerunt, quod ipſum nomẽ arguit. Brutios Lucani rebelles & fugitiuos vocant. Pandit̃ ab Silari vſq ad Laum fluuiũ Luca-

Liberantur Syracuſę obſidione.

Agathoclis fuga.

Occiditur Agathoclis filius.

Vnde Brutii dicti.

Lucania.

niæ ora,inde quaſi Cherſonneſum quandam ab Lao ad Leucopetram promontorium,quod eſt
vltra Rhegiū,Brutii tenuerunt.Trogus aliā opinatur nominis cauſam.Vetus peculiare eius
gentis fuiſſe ait, vt Lucani inter paſtores liberos ab initio pubertatis haberēt,ſine ſeruili mini Lucanorū
ſterio,ſine veſte quā induerent,aut ſtramento,cui incubarent,vt a primis annis parſimonię aſ- ritus.
ſueſcerent.Cibus his venatica præda.Potus mellis & lactis & fontium liquor,vt p ea ad belli-
cos labores perferendos habiliores fierēt.Ex his igiť quinquaginta primo,mox alii maior ma-
nus,latrocinia in finitimos exercuit.Oppoſuit huic iniurię,ſociorum q̄relis fatigatus, Diony-
ſius Sicilię tyrānus ſexcentos Aphros,quorum præſidium ad excurſiones inhibendas commu
nitum,per mulierē,cui Brutiæ fuit nomen,latrones expugnarunt , ibiq; ciuitatem paſtoribus Brutia.
ad opinionem nouę vrbis concurrentibus cōſtituere,Brutioſq; ſe a mulieris noīe appellarunt.
Primū his bellum cum Lucanis fuit,ſuæ originis authoribus , cum quibus bello victis pacem
æquis conditionibus ſanxerunt.Præſenti dein ſucceſſu erecti,cæteros finitimos ſubegerūt, tā
taſq; breui opes conſecuti,vt & Siciliæ regib⁹ formidoloſum Brutium eſſet nomē.Creuerat q; Brutiorum
cū ſucceſſu feritas,vt quum finitimos multis iniuriis infeſtos haberent,ab illis Agathocles im opes.
ploratus,auxilii prætextu,ſpe tū ampliandi regni,in Italiam transfretauerit . Brutii terribilis
belli phama perculſi,legatos ad Agathoclem mittūt,qui ab eo ſocietatem & amicitiā peterēt.
Quos ille conuiuio admotos,alia atq; alia ſimulando,tā diu ſecum habuit,quoad exercitus ip-
ſis ignatis traiiceretť,die in poſterū conſtituta. Fuit tamen id bellū magis nomine q̄ euētu ter-
rificum.Vis morbi ingens tyrannum adorta, infecta re in inſulam breui poſtea abire coegit, Agatho-
quo in dies magis inualeſcēte,adeo de eius eſt vita addubitatum, vt inter filium & nepotem, cles graui
contentione de regno orta,fœdata ſit regia parricidio,alteroq; Agathoclis filio,q minor natu morbo labo
fuit,a filio fratris interfecto,regnum Agathocle adhuc viuo parricidii author occupat.Credo rat.
hūc Agatharchi fuiſſe filiū,aut certe alterius,qui inter Agathoclis liberos maxim⁹ natu fue-
rit.Senex vbi nullā pellēdi morbi ſpem reliquā ſupereſſe vidit,Theogenam vxorem & liberos,
quos ex ea tulerat,adhuc pueros,cū omni pecunia & regali inſtrumento,quo nemo regum di-
tior fuit,nauibus īpoſitos in Ægyptum , vnde vxorem duxerat, dimiſit,veritus ne prædonem
regni,hoſtē quoq; pateretur.Diu cōiunx reluctata dicitur,charitate viri commota. Filii nauē
conſcenſuri,flebili eiulatu patrem amplexi tenebant,Theogena & ipſa maritum vt nunq̄ am- Miſerabilis
plius viſura oculis fatigabat.Nec ſenis lachrymę erant minus miſerabiles. Flebant pueri mo- Agathoclis
rientem patrem.Ille exules liberos.Sed profectiōis neceſſitas finem lachrymis impoſuit,eſtq; re- exitus.
gis mors proficiſcentes ſecuta,Sicq; Agathocles crudelitatis ſuæ,ſi non merita ſupplicia,cer-
te ad dolorē efficacia expendit,qui liberis maioribus natu crudeliter amiſſis,duobus ſuperſtiti
bus cū matre in exilium abeuntibus ipſe regno ſpoliatus in orbitate & ſolitudine deceſſerit.
Carthaginenſes cognitis,q̄ in Sicilia facta erant,occaſionem totius inſulæ occupandæ præbi-
tam ſibi exiſtimātes,cum q̄ maximis in Siciliam copiis reuerſi,multas ſibi ciuitates,aut vi,aut
voluntate ſubigunt.Hæc cauſa Syracuſanis fuit,Leontinis,& aliis quibuſdam ciuitatibus Pyr
rhi regis ex Italia in Siciliam accerſendi,& quia in Macedoniam quoq;,vt ſupra eſt ſignifica- Accerſitur
tum,per id tēpus,ob Ptolemæi cædem reuocabatur,quē Galli cū exercitu trucidarant, de for- Pyrrhus in
tuna queſtus dicitur Pyrrhus,q plurimarum rerum gerēdarum occaſiones in vnum tempus Siciliam.
contuliſſet.Stetit proinde non nihil anceps,vtram potius prouinciam capeſſeret.Poſtremo ad
Siciliam,velut ad inſtrumentum belli in Aphricam transferendi,animum adiecit.Præmiſit,vt
Plutarchus ſcribit,Cyneam qui ciuitatum ſtudia ſibi conciliaret.Tarentinis autem poſtulan-
tibus,vt aut ſecū Romanum profligaret bellum,aut liberam ciuibus vrbem relinqueret, nullo
benigniore reſponſo dato,tempus expectare iuſſit,atq; præſidio firmata,cum cætero exerci-
tu in Siciliam transfretauit.Præſtiterunt illi fidem ciuitates,a quibus fuerat accerſitus,ſubito Pyrrhi ſuc
ſeſe Regi applicantes.Multæ inde vrbes,partim vi,partim voluntaria deditione,receptæ . Inde ceſſus in Si
Carthaginēſes adortus,Punicas opes breui tota inſula afflixit.Erycem inde, vbi validum erat cilia.
Pœnorum præſidium,ſubita oppugnatione adortus , primus omnium, admotis ſcalis,oppidi
muros aſcendit , hoſtemq; truci vultu territans , plures Pœnorum vno loco obtruncauit. Sol
uit inde votum Herculi , cui ludos in vrbis oppugnatione vouerat . Eryce potitus Mamerti-
nis bellum intulit.Campani hi fuerunt,qui ſub Agathocle ſtipendium in Sicilia faciētes, Meſ
ſanæ vrbis ſplēdorem & opulentiam mirati,vbi primum peragendi ſceleris oblata eſt eis occa-
ſio,per amicitiam in vrbem recepti,violata fide , in ciues impetum fecere . Diſtat Meſſana pa
rum omnino a Rhegio,quod in Italia eſt interiecto freto . Eam Meſſenii condiderunt,qui Pe- Meſſana.

lopōneſum habitabāt,quibus nomen īmutati contigit,ſiquidem prius Zancle locus dicebat,
ab ipſius ſitus credo poſitura,q̃a Zanclen Siculi falcem vocēt,vt Polybius ait, vel vt Straboni
placuit,quia Zanclia illi curua loca dicant. Meſſeniis igitur partim cæſis,partim fuga dilapſis
eoꝝ vxores,liberos,vt cuiq; medio conflictu ſors obtulerat,Cāpani inter ſe partiuntur.Ita pul
cherrimæ opulētiſſimæq; vrbis cōpotes facti,ob ferociam & contumax ingenium,a Marte,vt
Plutarchus ꝑdidit,Mamertini ſunt appellati.Et Cāpani ipſi tales in Meſſenios extitere,qd̃ fœ
dū & turpe exemplum haud multo poſt Romana legio,quę Rhegii pręſidio erat, imitata eſt.

Romana legio Rhegiū occupat.

Liuius hos quoq; Cāpanos fuiſſe exiſtimat,Polybius vero Romanos.Cæterū quicūq; hominū
illi fuere,Decii Iubelii,vel vt alii ſcribūt,Decii & Cāpani ductu Rheginos,ad quorum pręſidiū
ſub ipſum Pyrrhi in Italiā acceſſum miſſi fuerāt,hoſtiliter aggreſſi,cū cęde & ſtrage multa ex
torres eiiciūt,eiectis vrbē occupant.Sed tā his q̃ illis ſuū ſcelus exitio fuit,ac pri⁹aliquāto Ma

Mamertinorum clades

mertini vltionē ſenſere,qui bello a Pyrrho rege petiti,prælio victi,multis ſunt cladibus affecti,
eorūq; præſidia haud vno loco deiecta. Carthagiuenſibus inde pacem petentibus vnam illius
aſſequendæ ſpem eis reliquā reſpondit,ſi tota Sicilia faceſſerēt,vtraq; Libycum pelagus fines
ſui imperii terminarent.Ad quos terra mariq; ꝑſequendos,quum acerbiſſimum haberet dele
ctū,& qui ab initio placidus & mitis fuerat,tyranni perſonam induiſſet,non paruam in popu
lis cōtraxit offenſam,tulere tamē ciuitates aliquādiu regis inſolentiā. Verum Theone Syracu
ſano regis iuſſu īterfecto.ꝑ quē nō Syracuſanoꝝ tātū,ſed & multaꝝ ſtudia ciuitatū fuerāt Pyr
rho conciliata,vno t̄pe tot⁹ inſulę in eū odia exarſerūt,vt multę ciuitates ſe Carthaginenſib⁹
adiūgerent,alię cū Mamertinis aduerſus illū vires cōſociarent.Quo īſulanoꝝ cōſenſu Pyrrh⁹
perculſus,omnē ſpem Siciliæ retinendę protinus abiecit.Peropportune ad pudorem celādum

Digreſſus Pyrrhi ex Sicilia.

a Tarentinis & Sānitibus illi literæ redduntur,quibus in Italiam,ad opem ſociis ferendam ac
cerſebat.Sicilia igitur profecturus,non metum aut deſperationem præ ſe vllam ferens,ſed ne
ceſſitatē accuſans,quā decedendi ſociorum preces impoſuiſſent, retro ad inſulam conuerſus,
o qualem inquit Romanis & Carthaginenſibus palęſtrā relinquo.Nec Mamertinos,quum in
de ſolueret,pacatos habuit,nec poſtq̃ ſoluit Carthaginenſes ipſos,vtrinq; petit⁹,aliquot naues
ancipiti ꝑlio amiſit.Quin vbi Italiam tenuit,Mamertini e veſtigio ſecuti,extremū agmen car

Mamertini Pyrrhi agmē infeſtāt.

pebant,exercitū in locorū anguſtias cōiectū a tergo & a lateribus adorti,duos elephantos pro
ſtrauere,& circa beluas multi vno tēpore occubuerūt.Pyrrhus ira accenſus,a prima acie inꝑ
lium ruens,omnem in ſe hoſtium impetum conuertit,hicq; quum non leue vulnus accepiſſet,
paululū acie excedere coactus eſt,dum plaga obligaretur.Proceſſit interim in medium ex Ma
mertinis quidam,magna vir ſtatura,nec minore viriū oſtētatione,Pyrrhum ſi viueret ad ſin
gulare certamen prouocans.Rex ira & dolore percitus,vt erat cruore reſperſus,truci & terribi

Pyrrhi facinus.

li aſpectu in aciē rediit,hoſtemq; repēte aſſecutus ita valide, vt Plutarchus ſcribit,eius caput
percuſſit,vt vehementi ictu vſq; ad infimas partes ferrū deſcenderit, defluxerintq; ad terram
hincinde dimidiati corporis partes.Mamertini tantū regis robur intuiti,fœdaq; vnius cæde ꝑ
culſi,ab hoſte vlterius inſectando deſtiterunt.Pyrrhus iam inde pacatus Tarentum venit tri

Pyrrhi copiæ.

ginta peditū milia ſecum trahens viginti equitum.Hic nouo ſociorum delectu habito, in ho
ſtes ire pergit.Erat tū conſul Manlius Curius Dentatus,cuius collega Cornelius Lentulus in
Lucania habebat exercitū.Pyrrhus,parte vna copiarum in Lucaniam miſſa ne Cornelius ſuis
auxiliū ferre poſſet,cum robore exercitus in Curium contendit,qui circa Beneuentum meta
tus erat caſtra.Mirū eſt quod de hoc Cornelio prodit.Plinius Rufi cognomen illi reddit. Per

Cor.Rufi cæcitas.

quietem is oculorum viſum poſtea amiſiſſe dicitur,quum id ſibi accidere ſomniaſſet.Fecit rex
ſub primū acceſſum pugnæ copiam hoſtibus.Curius quia neq; auſpiciis ſatis proſpera nūcia
bantur,collegamq; conſtituerat expectare,certamine conſulto abſtinebat.Ibi Pyrrhus opprimē
di hoſtis cupidus,prius q̃ alter conſul cum exercitu adeſſet, elephantos delectumq; copiarum
robur,per hirtos & arduos ſaltus circumuectum,ex ſuperiore loco in Romana caſtra immitte
re conatus eſt.Sed agmen noctu extīctis luminibus aberrans luce oppreſſum,prius q̃ ex impli
citis & arduis locis in apertū euaderet,a Romanis inſpicitur.Trepidatum eſt non nihil in ca
ſtris ad primū hoſtium conſpectum. Cæterum Curius neceſſitate coactus legiones in beluas
& hoſtiū agmen,virgultis & locorum anfractibus præpeditum,immittit. Facilis fuit victoria

Curius vincit.

turbatis ſua ſpōte hoſtib⁹.Multi q̄dem cæſi,& ex elephantibus nonnulli capti,aliquot etiā pręc
cipitati.Proſpera hæc pugna adeo Curiū extulit, vt iuſtam cum Pyrrho pugnam haud mul
to poſt pugnare ſit auſus.Varie ab initio dimicatum,ab vno cornu pulſi hoſtes,& quia in agro

res gerebatur,Romanus Elephantorum impetu perculſus,ex altera parte in caſtra vſq; eſt pene p̄
ceps actus,hic milites,qui pro vallo ſtabant,iuſſu conſulis ex ſuperiore loco in beluas impetum fa Curi⁹ pſp̄e
ciunt,quas immodico terrore in ſuos præcipites agunt.Ibi ſoluta , diſiectaq; hoſtium phalange re pugnat.
fuga continuo ſecuta eſt,ex fuga victoria orta,quę tantū opinionis Romanis rebus attulit vt bre
ui tota Italia illorum armis ceſſerit.Quidam authores ſunt tria & viginti milia hoſtiū cęſa. Sūt Cæſorū nu
& quatuor Elephanti ex hoſte capti,ac tum primum in triūpho deducti.Nunq̄ maiora continē metus.
tiæ exempla in Romana ciuitate extiterunt.Conſtat Curium ex tam opulēta pręda nihil pręter
fagineum guttum attigiſſe.Idem Samnitium Legatos cum auro ad ſe miſſos reieciſſe dicitur,in
eptaeq; legationis miniſtros appellaſſe,teſtatus malle ſe habentibus aurum imperare , q̄ locupletē
fieri.Pyrrhus poſt aduerſam illam pugnam ad Beneuentū pugnatam,Tarentum ſe recepit.Hic Digreſſus
arce Heleno filio & Miloni,vni ex amiciſſimis,tradita,cum iis copiis quæ ſupererant in Epirum Pyrrhi ex
trāſmiſit,anno ſexto ab eo,quo in Italiā venerat.Id phamę tali bello adeptus, vt militari diſcipli Italia.
na,fortitudine atq; vigore animi,oēs ſui tēporis imperatores lōge anteiret,ſed qui ſępius certa p̄
incertis amiſerit,quare ab Antigono malos luſores imitari dicebatur,qui teſſerarum caſu felices,
aleam in peius vertant.Incidit id bellū,qđ cum Pyrrho eſt geſtū in annum,vt Nepos Cornelius Luſoriſ ma
ſcripſit,quadringēteſimū ac ſeptuageſimū vrbis Romæ,quo tēpore Antigon⁹ Demetrii fili⁹ Gręli mores.
ciā obtinebat.Macedoniā,quū Pyrrhus in Italiā trāſmiſit,Ptolemæus cognomēto Ceraunus,cui Tēporum
Soſthenes ſucceſſit,& mox prius q̄ in Italia debellari cōtigerit,idē Antigon⁹,cui⁹ p̄xime mētio fa ſupputatio.
cta eſt.In Ægypto Ptolemęus regnabat cognomēto Philadelphus,ex eo Ptolemęo natus,qui fuit
Lagi filius,vnuſq; ex Alexandri ducibus,quo rege Soſtrat⁹ Gnidius turrim in ingreſſu Alexādri
ni portus ad dexterā cōſtruxit,vbi Pharos inſula Homerico carmine celebris.In Syria Antioch⁹ Pharos.
Seleuci filius.Pontifex in Iudæa Simon Onię fili⁹,& mox Eleazarus eius frater,quo Pōtifice Pto
lemęus Philadelphus centum viginti milia Iudæorum libertate donauit,qui in Ægypto ſeruitu
tem ſeruiebant. Erant huius literę ad Eleazarum Pontificem, vt ad ſacram hebræorum hiſtoriā
in græcum ſermonē vertendam,ſibi ex ſeniorib⁹ Iudęorū,& qui ſacrarū eſſent literarum peritio
res ad ſe mitteret.Sed ex vnaquaq; tribu petitos vidētur literæ ad Eleazarū datæ ſignificare.Cæ
terum Euſebius ſeptuaginta miſſos p̄didit,cui magis ſcriptorum vſus,q̄ veritas aſtipulatur.Lex
duorum & ſeptuaginta dierum ſpatio in Gręcum verſa eſt,Phalerii Demetrii procuratione,qui LXX.inter
tum regiæ præerat Bibliothecæ.Is roganti regi quid eſſet,ꝙ Græcorum nemo diuinæ legis me pretes.
miniſſet,religionem dixit obſtitiſſe.Deterritos Theopompi & Theodectæ clade cæteros ſcripto
res,diuinum arcanum nihil attingere auſos,quoniam horum vterq; pauca ſuis ſcriptis ad eam le
gem attinentia immiſcere auſus,hic luminibus aliquādiu captus,ille mente alienatus ſuæ impie
tatis ſupplicium expēdiſſent.Qui ab Eleazaro in Ægyptum miſſi fuerāt,poſt conuerſionē legis,
in Palęſtinam,magnis munerib⁹ a rege donati,abierunt.Magna adhęc donaria Philadelph⁹ Hie
roſolymis in templo dedicauit,Eleazari epiſtola triginta aureas pateras fuiſſe ſignificat,& argē
teas totidem,crateres quinq;,centum talenta.Ioſephus menſam ex ſolido auro,eximii ponderis,
adiicit.Euſebius author eſt,quarto Philadelphi anno hęc fieri cōtigiſſe. Eutropius in trigeſimū
fere annum reiicit,cui ne accedam Euſebii facit authoritas.Is ſi vera colligit,iam tū Eleazarus fa
to deceſſerat. Vixerunt eadem tempeſtate cū Alexandri ſucceſſorib⁹,& iis qui ab illo geniti ſunt,
in terra Gręcia clari ingenio viri.Theophraſtus,cui diuinum dedit nomen eloquiū. Fuit is Ere Theophra
ſius ac Melāthi filius.Leucippum primo audiuit,mox Platonem,poſtremo Ariſtotelem,cuius de ſtus.
functi loco in Chalcide docuit,Caſſandro chariſſimus.Ad quem librū de regno ſcripſit.Et Pto
lemæus ad eum ex Ægypto miſit qui eum accerſerent.Huius vox illa. Quum viuere incipimus
tunc morimur.Eius monumenta multa & varia,quippe quę ducenta triginta duo milia verſuū,
& ampli⁹ haberēt.Strato Lampſacen⁹,q Philadelphū Ptolemęum inſtituit.Demetri⁹ Phalereus,
cuius nuper mētio facta eſt . Heraclides Pōticus,& ipſe Ariſtotelis auditor,quem Attici a tumore Demetrius
ventris Pōpicum dixere.Fuerūt his tēporib⁹ interiectis Crates Thebanus,Metrocles Maronita,& Phalereus.
Hipparchia eius ſoror cynicæ diſciplinæ affectatores. Metroclis illud eſt . Aliud pecunia parari,
vt prędia. aliud tēpore & diligentia, vt diſciplinas.Idem ſuos libros combuſſiſſe fertur,faſſus ſō
niorum phantaſmata illa eſſe. Alii Theophraſti commentarios ab eo combuſtos prodiderunt.
Menippus Ponticus & Menedemus,qui furiali habitu vſus dicitur,pulla tunica amictus ad pe Menedem⁹
des demiſſa,quam puniceus balteus aſtringebat. Arcadicus pileus capiti impoſitus cum duode Zeno Citti
cim Elemētis intextis. Tragici cothurni, prolixa barba,& virga in manu fraxinea.atq; horum cus.
vterq; Cynicus.Zeno Citticus adhuc memoratus in Pyrrhi tēpora deſcendit,Stoicę diſciplinæ lō

ge princeps,Cratis & Stilponis auditor.Alii Xenocrati operam dediſſe ferūt.Extāt huius quoq;
pręclare quędā dicta.Nihil faſtu & ſupbia indecētius.Meliꝰ pedibꝰ labi ꝗ̄ lingua.Eius ſcholā ſæ-
pius rex Antigonꝰ Demetrii filiꝰ ingreſſus poſt eiꝰ obitū dixiſſe fertur.Heu quale ſpectaculū ꝑ-
didi!Quia in Peſianacta porticu frequēs fuit,ab eo illiꝰ affectatores,qui Zenonii priꝰ noīati ſunt,
Stoicorū nomē tulere.Heratoſthenes poetas eos ab initio nūcupatos ꝑdidit.Duo idem principia
poſuit,Deū & materiā,ſempiternū illū,atq; oīa ꝑ materiā creare.Periit Zeno iam grādis natu
octauo & nonageſimo ætatis anno.Sūt qui ſeptuagenariū deceſſiſſe memorēt,ac vitali ſpiritu de
Epicurus. induſtria ſuppreſſo vitā finiuiſſe.Epicurus Athenięſis & ipſe in hęc tēpora incidit,Gargeti ortꝰ.
Eſt is Attici ſoli pagus,duodeuigeſimo vitę āno Athenas ſe cōtulit,quū Xenocrates Academiā
teneret,floreretq; tū maxīe in Chalcide Ariſtoteles,eius dogma infame vt fœdæ voluptatis affe-
tor.Sūt qui illud ab inſigni calūnia vindicent,laudatāq; ab Epicuro voluptatē dicāt, quę ex veri
rectiq; cōtēplatione oriatur,cōſentiātq; ipſius ſcripta huic opinioni. Negat ille ſe bonū vllū intel
ligere,in his voluptatibꝰ,quę ex venere,oculis,auribꝰ,& saporū ſuauitate oriūtur.Plurimum Leu
cippo in iis,quę de natura ſcribit,& Democrito accedit,qđ eius epiſtolæ ad Herodotū neſcio quē
Timon demōſtrāt,nā vt ad Alicarnaſſeum illū,qui hiſtorias ſcripſit,datę videri poſſint,ipſa tēporū ratio
Apolloniates. repugnat.Æqualis his Timon Apolloniates,qui Sillos ſcripſit.Is quia cū Stilpone Megaris eſt cō
greſſus,merito his ęqualis habēdus.Fuit & alius obſcurior,ea tantū infamia notus, ꝙ in humani
Menander. generis odiū eſt ꝓuectus.Sed ille Pelopōneſiaci belli tēpora,aut pręceſſit,aut exigere non potuit.
Philemon. Fuerant & Menander Cephiſeus,vt Apollodorus ſcripſit,& Philemon, vterq; ſocco clarus,atq;
inter ſe non æquales ſolum,ſed vterq; alteri,clara æmulatione,infeſtus. Illuſtrior tamen Menan-
der,quippe qui fulgore ſui nominis cæteris eiuſdem carminis authoribus tenebras induxit. Var
ro author eſt,q̄nq; & ſeptuaginta ab eo comœdias ſcriptas,in quibus quinquies vincere contige
rit.Apollodorus quinq; ſupra centum ab eodem editas,atq; octies coronatum prodidit. Satis cō
ſtat Philemonem,prauis hominū iudiciis,illi poetico certamine prælatum,& ob eam rem a Me-
nandro ex occurſu aliquando familiariter rogatum, an rubore afficeretur, quū ſe vinceret. Atq;
Fabritii censura. hi tum viri ingenio & ſapientia clari fuiſſe dicuntur.Romæ Fabritius cenſor P.Ruffinum Cōſu-
latem virum ſenatu mouit,ꝙ decem argenti pondo facti haberet:luſtroq; condito cenſa ſunt ci-
uium capita ducenta ſeptuaginta vnum milia,ducenti viginti quatuor,& cum Ptolemæo Phila
delpho Ægypti rege iuncta eſt ſocietas. Sextilia veſtalis damnata inceſti circa Collinam portam
Poſſidonia olim Peſtū. viua eſt defoſſa.Nouæ in Lucaniam Coloniæ per id tempus ductæ Compſa & Poſſidonia, Peſtū
ante nominatum.Id Sybaritę condiderunt.Lucani,conditoribus eiectis, vrbem tenuere. Poſtre-
mo Romani eo Coloni miſſi.In inferi maris ora vrbs ſita,vnde & ſinꝰ in quo ſedet nomen eſt ſor
Pyrrhꝰ Macedoniā inuadit. titus.Cęterum dum hęc in Italia fiūt,Pyrrhus in Epirum reuerſus,quia ab Antigono,qui Mace
doniam tenebat,ſupplementum ad Romani belli vſum,per legatos non impetrauerat, cupidꝰ ad
hæc quæſtuoſi alicuius belli,cum octo milibus peditum,& quingentis equitibus Macedoniam in
greſſus,quum tantum prædandi ſtudio regni fines inuaſiſſet , auctus præter ſpem duobus mili-
bus,qui primo motu ad ipſum defecerāt,in Antigonum ire pergit. Cruēta deinceps pugna fuit.
Pyrrhus cęſa auxiliari Gallorum manu ex Antigoni commilitio,beluiſq; indicis pari ſtrage diſie
ctis,hoſtium phalangem adortus,ad deditionem compulit.Antigonus exercitu exutus in mari-
timas regni vrbes ſeſe recepit.Pyrrhus ſpolia prelio,capta in templo Itonidis Mineruę ſuſpendit,
eulogio victorię addito.Pręcipua inde regni parte potitus Macedonum animos offendit,ꝙ anti-
quorum regū ſepulcra auri cupiditate paſſus eſſet dirui a Gallis,quos a cuſtodia ſui corporis re-
Pyrrhus Peloponneſum petit. mouerat.Magnum inde aliquod facinus porro obiturus,cum quinq; & viginti milibus peditum
ac duobus equitum,non multo poſt Peloponneſum ingreditur,populare nomen bello aſtruit,ru-
mores diſſipat eo conſilio ſe in eā terram veniſſe,vt eius ciuitates a ſuperbiſſimo Antigoni domi
natu vindicaret.Hæc palam,occulte vero Cleonymi viri Spartiatę pollicita ſecutus, Lacedęmo-
nem occupare in animo habebat.Pacatus igitur exercitus tam diu inceſſit,quoad Spartiatarum
ſint fines initi,tum late in prędam & populationem eſt diſcurſum . Quęrentibus Lacedęmoniis,
ꝙ ſe bello haud indicto,contra ius gentium hoſtiliter inuaſiſſet , Nec vobis curę eſt inquit Pyr-
rhus,viri Spartiatę,qđ facturi eſtis aliis denunciate.Exercitu inde ad vrbem admoto, magnū ho
ſtibus terrorē iniicit.Spartani nocte,quę ſecuta eſt,conſilium ineunt,quando vix tantum hoſtem
Archidamię ſpartanę indoles. laturi crederentur,vt vxores & liberos in Cretam ablegarēt. Tenebatq; adhuc ea cōſultatio,quū
Archidamia virago quędā ſenatum ſtricto gladio ingreſſa,cōuicio adoritur de rep.conſultātes,
multū,vt dicitur,queſta,ꝙ Lacedęmonii viri perſuaſum haberēt,poſſe Spartanas mulieres eue-

ſa patria vitam vlterius agere,quibus verbis diſcuſſa ea conſultatio fuit. Vbi vero ad vallum hoſtibus obiiciendum iuuentus conuerſa eſt,vt nocturno opere vrbẽ cõmunirẽt, hortãtur eos matronæ & virgines quieſcere,vt interdiu forti⁹ dimicarẽt,ipſę irrequieto opere foſſam, ſex cubito rum latitudine,quatuor profundã,vallo ſuperimpoſito,prius q̃ illuceſceret , vrbi circunducunt. Nec ſegnius,pugna prima luce inita tela propugnatoribus ſuggerentes,vna voce hortabant, vt fortiter ꝓ patria dimicarẽt.Pyrrhus vallum ferociter aggreſſus,magnũ illico affert Spartanis negociũ.Diuerſa parte Neoptolem⁹ fili⁹,diſcuſſis haud vno loco curru⁹, quos oppidani pro vallo obiecerant,irruptioni imminebat,niſi Acrotatus adoleſcens impiger cum globo iuuenum Neoptolemum in præcipiti & arcto loco ſtantem,difficili prælio fatigatum, ab irruptione auertiſſet. Erat Acrotatus Arei filius,qui tum Spartanæ rei præerat,auxiliareſq́ copias pro Corcyrẽſibus Cretico bello ꝓcul domo ductabat,amabaturq́ iuuenis nihil obſcure a Cleonyde Cleonymi vxore,qua iniuria ille iritat⁹, author Pyrrho fuerat Spartanæ rei ſubito bello inuadendę.Fractis igitur ea parte hoſtium conatibus,oppugnationeq́ fruſtra in ſerum diei protracta,tota laus retẽtæ vrbis penes vnum fuit Acrotatum.Ibat iuuenis multa cæde cõſpicuus, viri ſimul & mulieres ꝑ- tereuntem fauore & plauſu proſequebantur,multę inuidebant etiam Cleonydi amorem ſtrenui adoleſcẽtis,quędam inſuper voces iactare ſunt auſę,vade age Acrotate tibiq́ Cleonyda habeto, liberoſq́ tui ſimiles patriæ ꝓcreato. Proxima nocte viſus eſt ſibi Pyrrhus per quietem cernere Lacedæmonem a ſe fulminibus incenſam,lætuſq́ ea imagine multo maiore conatu,q̃ antea,vrbem inuaſurus dat pugnæ ſignum militibus.Lyſimachus non placere ſibi eam viſionem prædicabat, quoniam loca fulmine contacta inuia fierent,quem vt delirum Pyrrhus aſpernatus ,copias vallo admouet.Fuit hoc quoq́ certamen nihilo mitius priore,atq́ rex foſſam cadaurib⁹ oppletã trãſgreſſus,iam vrbi imminebat,quum equus per ilia effoſſus concidit, ipſeq́ præceps humi effuſus præſenti periculo milites in ſe ab ardore pugnę auertit. Vrbs hoc quoq́ die valide defenſa eſt. Affuerunt interim ab Antigono auxilia,& Areus non multo poſt cum copiis ſuperuenit. Duplici itaq́ præſidio Spartani recreati,audacius vrbem tuebantur.Pyrrhus quando iam hyems appetebat,abacta ex circuniectis agris multiplici pręda,in Laconico ſolo hyemare in aĩo habebat,quum Argos fatalem vrbem per Ariſtei factionem aduerſus Ariſtippum Antigoni amicum, eſt accerſitus.Carpebat extremum abeuntis agmen Areus,cum lecta Spartiatarum manu, adeoq́ infeſto gradu veſtigium premebat,vt coactus ſit Neoptolemus regis filius manum cum hoſte cõferre, qua tumultuaria pugna,quum ſtrenuus adoleſcens omnes hoſtium impetus ferociter exciperet, telo ictus concidit. Trogus ſcribit eum in Spartana oppugnatione,quum in mediam vrbem irrupiſſet,ab hoſtibus circumuentum periiſſe,morteq́ patri nũciata vnam ferunt ab eo vocem emiſſam.Tardius q̃ timui.Plutarchus cuius diuerſa eſt ſententia, Neoptolemo cadente factam ait a Macedonibus fugam,nec prius ab ea trepidatione ceſſatum,q̃ in apertos campos pulſum emerſiſſet agmen. Tum ibi Pyrrhum,audita morte filii,in Spartiatas temere tuẽtes conuerſo ſecũ agmine,omnia hoſtium cadaueribus loca impleuiſſe,ac tum demum velut inferiis filii manibus datis, ipſe præſenti cæde contentus,a perſequendo hoſte abſtinuit. Vbi igitur Argos ventum eſt,caduceatorem ad Antigonum miſit,qui & ipſe aliquanto antea ab hominib⁹ ſuę factionis accerſitus, circa vrbem caſtra fecerat,vt ſecum in apertum armorum certamen deſcẽderet,cui ille ſuam militiam reſpondit non magis armorum q̃ temporum eſſe.Si Pyrrhum ſuę vitæ tęderet,ſatis multas ad interitum vias patere.Argiui ad vtrũq́ miſerunt rogantes,vt ſuis finibus abſcederẽt,nec ocium inuiderent ciuitati vtriq́ amicæ.Cæterum Pyrrho Argis aſſidenti, hæc ſunt propinquæ mortis prodigia oblata.Deſecta boum capita poſtq̃ nõnihil humi intermortua iacuere, repente linguas cum gemitu exertauere.Et in Argo Lyceus Sacerdos, fanatico curſu per vrbem euagatus cernere ſe omnia cadaueribus plena vociferatus eſt.Pyrrhus noctu muros ſubiens ꝑ portam ab Ariſteo patefactã,in vrbẽ copias immiſit,ſilẽtioq́ eſt in forũ itũ.Cęterũ vbi cardines portarũ, quæ indicas beluas nõ capiebant,ſubmoueri cœpti ſunt,ſuo ſtridore ciues excitant.Poſt vbi ſtrepitus & ꝓperatio militũ ex viis auditus eſt,ſublato clamore,ad arma cõcurritur,Antigonuſq́ ex diuerſa parte in vrbem irrupit,filio cum parte copiarum ad Ariſtippum tranſmiſſo,ipſe cũ cętero exercitu haud ꝓcul a mœnibus pugnæ intentus ſubſtitit.Pyrrhus vbi clamorẽ in vrbe ſublatum audiuit,veritus ne ſui foro pellerẽtur,illatis ſignis,per æqua & iniqua equites ad locũ ꝓperare iuſſit.Incerti itaq́ rerum omnium duces,quia per noctem & in tãta ędificiorum perplexitate nulla diſponẽdę aciei ratio aderat,lucem expectabãt.Sub primã igitur auroram Pyrrhus omnia ex aduerſo hoſtilib⁹ obſepta armis cõſpicatus, vehemẽter cõmot⁹ eſt,ſed nihil æque mouit ac ve

Spartanarũ mulierũ indoles.

Acrotati adoleſcẽtis laus.

Pyrrhus Argos accerſitur.

Neoptolemus Pyrrhi filius cadit.

Antigoni verba i Pyrrhum.

Prodigia.

Pyrrhus Argos occupat.

Lupi & Tauri certamen.

teris oraculi recordatio, quo monitus erat, tum fatale tempus affuturum, quum in Tauri & Lupi pugnam incidiſſet, quorũ ſimulacra Argiui, ob antiqui facti memoriã, in foro inſigniter ſculpta habebant. Phama fuit ꝙ Danaus ex Ægypto ad ea loca appulſus, in id certamẽ incidiſſet, ſpectatoq; pugnę euentu, vbi lupum, quem pro aduena acceperat, victorem ſit intuitus, Lyceo Apollini vouerit templum, Gelamorẽ inde, qui regno ea loca obtinebat, bello adortus vicerit, porroq; fugarit, atq; ita voti compos ſit factus. Pyrrhus huiuſmodi imagine perculſus, tum quia conſilium occupandæ vrbis in caſſum abierat, ad Helenum filium portarum exitum obſidentem mittit, qui ſtatim muros vrbis dirui iuberet, vt agmen minus telis obnoxium in apertum educeret. Adoleſcens errore deceptus, velut ad ſubſidium vocaretur, confeſtim equitum globum cum elephãtis in vrbem per portam intulit. Et iam Pyrrhus cõpoſito agmine ſuos ex foro ſubducere ceperat,

Turbatur pyrrhi agmen.

quum duo agmina ſibi occurrentia, adeo omnia repente turbarũt, vt neq; ſigna ſeruari, neq; imperiũ vllum exaudiri poſſet. Auxit militũ trepidationem Indica belua, caſu quodã in ea porta qua euadẽdũ erat ſua mole afflicta. Tetra ibi collucatio orta, militeſq; inter ſe preſſi, neq; fugã expedire poterant, neq; in pugnam redire. Pyrrhus hanc ſuorum fluctuationem intuitus, inſigni galeæ detracto, vt minus nobilis eſſet, in oppidanos conuerſus, qui a tergo inſtabant, valde pugnã ciebat. Ibi forte ab Argiuo aniculę filio leuiter haſta vulneratus, quum impetum in percuſſorem feciſſet, mater, quæ ſuperne ſpectabat, filii periculum intuita, tegulam ambabus manibus arreptam, ſuper regis galeam effudit, quo ictu diffracta caſſide, ſpondyliſq; ſecundum ceruicem at-

Pyrrhi interitus.

tritis lumina deficiunt, habeniſq; manu fluentibus, haud procul loco quo fuerat ictus omnibus fere ignotus concidit. Nouit tamen cadentem Zophyrus quidam, qui ſub Antigono militabat. Is cum paucis eo accurrens, detracta iacenti galea, gutturi ferrum admouit. Pyrrhus interea ad ſe reuerſus, adeo toruis oculis percuſſorem intuitus dicit̃, vt attonitus ille os & mentum pro iugulo reciderit. Caput ad Antigonum Alcyoneus filius attulit, quẽ pater baculo percuſſum Barbarum appellauit, ꝙ ſe tanti viri ſanguine polluiſſet, inde chlamyde oculis admota, familiariter neceſſarii mortem lachrymauit, Antigoni aui ſui & Demetrii patris volubilem fortunam recordatus. Helenum Pyrrhi filium ſordida veſte ad ſe adductũ, priore cultu inducto, incolumẽ i Epirum remiſit, pari humanitate in cæteros Pyrrhi amicos vſus, corpus regis honorificẽtiſſime funerauit. Et Pyrrhus qui omniũ ducũ, ſecundũ Alexandrũ, maximus ea tempeſtate iudicatus eſt, in hunc modũ periit. Tarentini poſt Pyrrhi digreſſum, bellũ in Romanos continuo reparant: cęterum domeſticis viribus diffiſi, ad Carthaginenſiũ opes confugiunt. Nec ita multo poſt a Fabio

Conſules.

Licinio & C. Claudio Conſulibus prælio vincuntur, & cum his Carthaginenſes, qui etſi nõdum hoſtes ex confeſſo erant, ſenſerunt tamen ſe poſſe a Romanis vinci. Tarentinis victis pax & libertas (quũ Romani ipſorum arce per Milonem, vt Euſebius ſcribit, potiti eſſent) reſtituta eſt. Atq; hoc bello Romani defuncti, Rhegiũ obſident, oppidoq; recepto, tota legio, quæ contra publicam fidem Rheginos vrbe exegerat, per extrema ſupplicia extincta eſt. Multi ſibi conſcii qualis exitus ſe & alios ob patratum ſcelus maneret, ad extremum dimicando in pugna occubuerunt, qui viui in poteſtatem venere Romam miſſi, vt documento aliis eſſent, in foro virgis cæſi ſunt ac ſecuri ꝑcuſſi. Vrbs Rheginis reſtituta. Accidit per id tempus, vt Apolloniatũ legati ad Senatũ miſſi

Conſules.

Romæ a iuuenibus quibuſdam pulſati ſint, quo flagitio ne ius gẽtiũ impune violatũ videret̃, iuſſu populi ſontes ad ſupplicium Apolloniatibus dediti ſunt. Inde Fabio victore & Q. Gulone cõſulibus Picentes noui hoſtes facti, Romana in ſe arma exciuere. Fuit hic annus quintus & octo-

Argenteus nummus.

geſimus ſupra quadringenteſimum ab vrbe condita, qui item quintus fuit ante primũ bellũ punicum, quo Romę argenteus eſt nummus primo percuſſus. Picentis belli cauſam nõ reperio, ipſa gens a Sabinis oriũda voto vere ſacro, cuius opes adeo procedente tempore creuere, vt vno tempore. CCCLX. milia Picentũ in fidẽ Romani populi veniſſe dicantur. P. Sempronius & Appius Claudius bellũ in Piceno adminiſtrarũt, breuiq; victoriam adepti inſigniter ob rem bene geſtam Romæ triumpharunt. Ariminum in Togatæ Galliæ finibus colonia per id tempus facta, Romani eo coloni miſſi, Vmbri vrbem ab initio habuerunt, Ariminũ flumen illi proximum, verum alteri nomen dederit, haud facile dixerim. Miſſi & Beneuentum coloni eodem tempore, Id in Samnio eſt, olimq; Maleuentum dictum. Terra hoc tempore ꝓdigia apparuere. Fontes pluribus locis cruore fluxiſſe dicuntur, & lac in ſpeciem pluuię e nubibus pluiſſe, cum Vmbris nõnihil deinde & cum Salentinis Marco Attilio Regulo & Iunio Libone conſulibus eſt bellatum, qui & ipſi armis victi in deditionem venere.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO,ENNEADIS QVARTÆ,LIBER NONVS.

CLARVM erat vbiq; gentiũ Romanũ nomẽ,& in terra Italia ſine cõtrouerſia princeps,quũ inquietus Sicilię ſtatus ipſius populi arma primo trans fretũ elicuit,ſenſimq; coegit externis bellis aſſueſcere,mox aſſueta & ferocior facta auſpicatiſſime ad alias tranſmiſit gẽtes.Mamertini qui Meſſanam tenebãt(hinc enim primi belli Punici cauſa eſt Romanis orta,niſi prius aliquis violatum fœdus a Pœnis dixerit,qui Tarẽtinis aduerſus Romanos auxilio venerãt)quãdiu legionis quę Rhegium occuparat præſidio vſi ſunt,ciuitatem & agrũ ab omni externa iniuria non ſolum tueri potuerunt,ſed res Syracuſanorum & Carthaginenſium infeſtando,ſollicitandoq;,eo venere,vt nonnullas illorũ vrbes ſibi tributarias fecerint.Poſt Rhegium vero a Romanis receptum quantum Mamertinis eſt viriũ ademptũ,tantũ Syracuſanis creuit audacia ad eos bello perſequẽdos.Erat tum Syracuſanorum dux Hiero,qui poſtea rex fuit.Hũc nõ multo prius militares copiæ ab iis qui rempublicam domi adminiſtrabant diſſidentes,tumultuoſe ſibi ducem cum Artemidoro crearunt.Erat Hiero admodum adoleſcẽs,cæterũ vniuerſis naturę dotibus adeo ornat⁹ vt nihil in eo qđ regiũ eſſet,pręter regnũ,deſideraretur.Is Syracuſas cũ exercitu ingreſſus,adeo clementer moderateq; in homines aduerſę factionis victoria vſus eſt,vt magno omniũ ordinũ fauore,qđ nõ antea acciderat,dux iterũ fit creatus.Maiora inde q̃ vt dux ad tempus eſſet aſo complexus,Leptinis viri apud multitudinẽ gratiſſimi filiã ſibi matrimonio deuinxit.Mox in Mamertinos pfectus de induſtria ſeditioſam militũ manũ hoſtib⁹ trucidãdã obiecit,qbus ad vnũ propemodũ cęſis,cũ cętera legione incolumi in vrbẽ reuerſus nouũ ac ſibi fidũ militẽ cõducit.Paucis inde diebus,exercitu moribus & armis inſtructo,quũ hoſtẽ vano ſucceſſu ſciret pręcipitãtiorem factũ,ſtultiuſq; ſibi occurſurũ,citata manu ex Syracuſis duxit in Nyleũ agrum,cõflixitq; cũ hoſte circa Longanũ fluuiũ,quem non ſolũ fudit fugauitq;,ſed eorũ etiã duces captos Syracuſas vinctos pduxit:ea victoria tã grata Syracuſanis fuit,vt Hiero cũ exercitu in vrbẽ reuerſus,rex a ciuibus,& omni militari turba,magno ſit fauore & cõſenſu appellat⁹.Mamertini vna aduerſa pugna fracti,ſuiſq; viribus diffiſi,alii ad Carthaginẽſes confugiunt,eiſq; ſeſe & arcem dedũt,alii legatione ad id prius miſſa,ciuitatẽ Romanis tradunt.Dubitatũ aliquãdiu Romę eſt,an Mamertini auxilio iuuãdi eſſent,q alienã vrbẽ infanda proditione occupaſſent,quũ id ſcelus,in Rheginorũ gratiã,nuper ipſi grauiter in legione vna vindicaſſent.Cęterũ quia Carthaginẽſiũ opes nõ in Sicilia & Aphrica ſolum,ſed in Hiſpania quoq; maioribus in dies augebantur incrementis,q̃ tutum ſibi & cæterę Italię eſſet,auxilia Po.decreuit,ne Meſſana a Pœnis capta,in eorũ poteſtate foret,quoties libitũ eſſet,velut ponte ad id parato,in Italiã trãſmittendi.Erant tũ cõſules Appius Claudius,cui cognomentũ Caudex fuit,&.M.Fului⁹ Flaccus(pro Fuluio apud quoſdam,Q.Fabiũ reperio)fuitq; hic annus nonageſimus ſupra quadringenteſimũ ab vrbe condita.Claudi⁹ cũ exercitu Mamertinis opem ferre iuſſus eſt,de cuius aduẽtu illi certiores facti,Carthaginẽſiũ prę fecto,qui paucorũ ſtudio fuerat in arce collocatus,partim terrore,partim dolo vrbe eiecto Romanũ ad ſe cõſulẽ accerſunt,ciuitatẽ vrbẽq; illi tradũt.Carthaginenſes pfectũ,q præſidio exceſſerat in crucẽ ſuſtulerũt,ac ſubito copiis terra mariq; coactis,claſſe ad Pelorũ conſtituta,Meſſanã obſidione cingũt.Hiero & ipſe,Mamertinorũ odio,quos Inſula eiectũ iri cupiebat,fœdere cũ Carthaginẽſib⁹ icto,cũ valido exercitu Meſſanã pfect⁹,diuerſa parte vrbis circa mõtẽ quẽ Chalcidicũ vocãt fecit caſtra.Romanus cõſul tantã bellorũ pcellã veritus,primo expertus eſt,an rebus pace cõpoſitis Mamertinos bello liberare poſſet:vbi vero legati ĩ vtraq; caſtra miſſi nihil pacati retro ſecũ tulerũt,Claudi⁹ aduerſus Hieronẽ egreſſus iuſta acie cũ eo cõfligit.Diu anceps fuit prælium,poſtremo Romani fuſis fugatiſq; Siculis egregie vincunt.Multi hoſtium ſunt in acie cæſi,cęteri regem ſecuti trepide in caſtra refugiũt,Syracuſani pręſenti clade perculſi,ſilentio noctis domum verſus iter tendũt Hos Romani ſub lucẽ aſſecuti(nã neq; ſilẽtio neq; tenebris falli potuerũt)noua cæde per agros diſſipãt.Per hoſticũ inde conſul euagatus caſtra Syracuſas admouit.Philinus qui primũ bellũ Punicũ ſcripſit,Romanos a Carthaginẽſibus & Syracuſanis duplici prælio circa Meſſanã victos prodidit,mox Hieronẽ & Pœnos metu perculſos,relicta obſidione,tota inſula diſſipatos,pro victis abiiſſe,ac tũ demũ Romana caſtra Syracuſis admota,quo nihil magis eſt a fi

Hiero.

Hieronis aſtus.

Hiero rex creatur.

Mamertini victi.

Mamertinis opẽ ferẽ Ro.

Ro.prælio Hieronem vincunt.

de alienū q̄ vt ii qui bis victores fuiſſent,bis cęſos & fugatos fugerint,ſed vero ꝓpiora ſunt quę
Polybius prodidit,qui eorū eſt author,quę priore ſunt a nobis loco relata,etſi in hoc quoq; habeo
qđ mirer,q quū bina hoſtiū caſtra circa Meſſanā ſtatuiſſet,Punica & Syracuſana, Hierone victo
confeſtim Syracuſas itū dixerit,cui fidei nemo non cūctārius acceſſerit,Pœnis terra mariq; Meſ
ſanę aſſidētibus,Claudiū in hoſtium finē caſtra transferre auſum,pręſertim quū nihil a tergo pa
cati relinqueretur,ſed credibile eſt Carthaginenſes ſociorū clade territos,ſoluta repente obſidio
ne in tutū conceſſiſſe.Phama rerū a Claudio geſtarū Romā perlata in cauſa fuit, vt patres i ſpē
Conſules. erecti Romanę rei in Sicilia propagandę,ſequēti anno,M.Valeriū & C.Octaciliū cōſules,cū duo
bus exercitibus in eam inſulā miſerint,ad quorū aduentū plęræq; Syracuſanorū & Carthaginē
ſium ciuitates ad Romanos defecere,quā Siculorum inclinationē Hiero intuitus , conducibilius
ſibi ratus Romanorū partes,q̄ Pœnorū ſequi,præſertim quū Syracuſani inueteratū odiū aduer
ſus Pœnos gererent,legatos ad conſules miſit,qui ab his pacē & ſocietatē peterent.Romani,quia
Carthaginenſes maria circa inſulā inſederant,veriti ne cōmeatus ſibi intercluderenť,cōmodiſſi
Pax Hieronis & Rōa. mam Romanæ rei eam pacē arbitrati,his cōditionibus cū Hierone ſocietatē iunxere,vt rex capti
uos Romanis ſine precio reſtitueret,& centum argēti talenta pēderet.Eutropius.CC.ſcribit. Sy
racuſani ſocii amiciq; populi Romani appellarenť.Hiero per hęc cōciliat⁹ iā inde in ſtudio & ob
ſeruantia Ro.nominis q̄diu vixit,cōſtantiſſime perſeuerauit,quo contigit,vt Romanorū fauore
& beneuolentia Syracuſanæ res ſub eo tam proſperę & felices fuerint,q̄ ſub regū nullo antea fu
iſſent.Probauit Romanus populus eā pacē,fretuſq; ſocii regis opib⁹,vt maior eſſet vni exercitui
oīm rerū copia, alterū ex inſula conſulē cū ſuis copiis i Italiā reuocauit.Luſtrū p id tēpus Romę
Gladiatorium munus primum. cōditū eſt,cēſaq; ſunt.CCLXXII.milia ciuium.Decius Iunius Brutus primus in vrbe gladiato
rium munus edidit,Coloniaq; Sarnia deducta eſt.Carthaginēſes poſteaq̄ Hieronem cū Romanis
fœdus pepigiſſe auditum eſt,maiorib⁹ opus eſſe virib⁹ arbitrati,Ligurum & Gallorū vim ingētē
Agrigenti vetuſtas. mercede cōducunt,ex Hiſpania quoq; miles ſtipendio accerſitus,copiaſq; Agrigentū cōtrahunt.
Eſt vrbs ipſa in ora inſulę ſita quę meridiē ſpectat,inter Himerā flumē & Hiſpā.Agragas id op
pidū olim dictū,Ionūq; fuiſſe coloniā qdā arbitrati ſunt.Thucydides Geloos locū tenuiſſe ab ini
tio exiſtimat,& a ꝓpinquo flumine Agragantē appellatū,Gelā ab EurimoCretēſi & Antiphemo
Rhodio cōditā.Nec eo anno quo cū Hierone pax facta eſt,memorabile aliquid i ꝓuincia geri cō
Conſules. tigit.Secutus eſt tertius belli Punici annus,q cōſules habuit L.Poſthumiū & Q.Æmiliū.Quidā
authores ſunt,his conſulibus fœdus cum Syracuſanis ictū,ſed Polybi⁹,quē ſequimur, prioris eſt
anni author.Cōſules exercitu in inſulā deportato,ſpeculati hoſtiū cōſilia,qui vnū in locum oēm
bellicū apparatū cōtulerāt,Agrigentū ad octo ſtadia ꝓxime cōſederunt.Erat anni ęſtas, & iā ma
turę in agris ſegetes,cæterum qa lōgior futura erat obſidio,milites paſſim p agros frumētatū ef
fuſi,in ſpē hoſtē adduxerunt rei p occaſionē bene gerēdę:itaq; eruptione ex oppido facta,vna pars
caſtra inuadūt,alii in frumētatores faciunt ipetū.Militaris diſciplinę ſeueritas,quū ſæpe alias,tū
eo die rē Romanā tutata eſt.Morte mulctabanť q apud Ro.caſtra aut ſigna deſeruiſſent, cōſtitu
Inſtitutum militare. tove pſidio deceſſiſſent.Id in cauſa fuit,vt quum Carthaginēſes multo plures eſſent,caſtra tamē
nō modo defenſa ſint,ſed hoſtes cum multa cęde in vrbē reiecti.Periculū eius diei effecit,vt neq;
Pœni auſi ſint amplius caſtra inuadere,neq; Romani latius euagari.Cōſules exercitu ī duas par
tes diuiſo,bina circa vrbē caſtra muniūt,vnū ad Æſculapii tēplū,altera Heracleā verſus , duplici
deinde foſſa vrbē cingunt,interius vna ad hoſtiū eruptionē inhibēdā,altera exterius ne obſeſſis
auxilia alicūde inferri poſſent,pſidiiſq; p interualla diſpoſitis,quinq; mēſium ſpatio Romanus ſe
dēdo hoſtē fatigauit.Iā fames in vrbe ſentiri cœperat,erāt eñ ad.L.milia hoſtium,q̄ obſidione p
mebanť.Hānibal,penes quē erat ſumma imperii,Carthaginē miſit,q nūciaret,ī quo ſtatu res Pu
Carthaginēſiū apparatus. nica ad Agrigētum eſſet,Carthaginēſes ſuorū piculo pmoti nouū in Siciliā exercitū, cū magno
elephātorū numero,& naues q̄plurimas ad bellū inſtructas ad Hānonē alterum ducē mittunt, vt
Agrigētū obſidiōe leuaret.Is cum oīñ bellico apparatu Heracleā pfectus Herbeſum,vbi Roma
ni horreum habebāt,pditione occupat:quo adēpto cōtinuo in caſtris inopia ſentiri cœpta eſt,fu
iſſentq; coacti cōſules breui obſidionē ſoluere rerum oīm egeſtate,niſi Hiero ex Syracuſis cōmea
tum & alia ad bellū neceſſaria Romanis benigne ſuppeditaſſet. Hāno qa ingēs peſtilētia vniuer
ſum exercitū inuaſerat,cerneretq; ſuos ad pugnā feroces,expeditis equitibus præmiſſis, qui Ro
manum ad pugnā elicerēt,ipe cū qnquaginta elephātis,inſtructa acie,ex Heraclea eſt ſubſecut⁹.
Iuſſi fuerāt Equites ,iniecto prelio,retro paulatim abire ſecumq; procul a caſtris Romanū trahe
re.Numidę quibus id negociū datū eſt,ex Romanis caſtris equitē irritatum ad Hannonē vſq; p

traxerũt,qui velut in inſidias præcipitati,cõſpectis hoſtibus,ſtatim terga vertunt,atq; aliquot in
fuga amiſſis trepide caſtra repetũt.Affuit haud multo poſt Hanno inſtructo agmine,collẽq; de- Hanno
cẽ ſtadia a Ro.caſtris diſtantẽ occupat,nec duobꝰ inde mẽſibus quicq̃ eſt hinc aut inde motũ. In Agrigentũ
terea Hannibal,crebris per noctẽ ignibus ac nũciis,Hãnoni ſignificabat multitudinẽ quæ in vrbe venit.
erat,famẽ ampliꝰ ferre nõ poſſe,multos lõga inedia feſſos ad hoſtes defeciſſe,atq; in horas plures
deficere,quo ſuorum periculo motus Hanno etſi parũ ſuis viribus fidẽs,in aciẽ tamẽ copias edu
xit.Cõſules qui ob eas,quas diximus,difficultates nihil magis q̃ pugnam volebãt,ne quid in mo
ra eſſent confeſtim & ipſi ſuos in procinctu ſtatuerunt.Cruentũ ab initio fuit certamẽ, mox pri- Romana vi
ma Carthaginenſiũ acie pulſa in Elephãtos Romanus victor incidit.Cęterũ tãtus fuit fugientiũ ctoria ad
ſequẽtiũq; ſtrepitus vt beluę exterritę in ſuos impetu auerſę fœdã cõtinuo ſtragẽ dederint.Pœni Agrigẽtũ.
rebus ꝑditis alii alio fuga delati ſunt:Cõſules elephãtibus,q in acie ſteterãt,& hoſtiũ ſpoliis po- Hannibalis
titi in caſtra copias reduxerũt.Ex re bene geſta negligẽtia,vt aſſolet,orta eſt apud Romanos,læti fuga & Stra
milites pręſenti victoria minus attẽte ꝑ noctem vallũ aſſeruãt,quã occaſionẽ nactus Hannibal cũ tagema.
omnibus copiis,quas Agrigẽti habuit,intẽpeſta nocte vrbe egreſſus vtrãq; Romanoꝝ foſſam pa
leatũ manipulis adæquat,inde per medias hoſtiũ ſtationes ſilẽti agmine in pacatũ abiit.Romani,
cognita hoſtiũ fuga,in vrbẽ,quũ iã nemo repugnaret,hoſtiliter irrũpũt,multæq; opulentiæ refer
tam diripiũt.Patres nũcio victoriæ huius accepto,rati fore,vt ſi aliquãdo enixius rẽ punicã vrge
rẽt,breui tota Sicilia potirẽtur,qua in deditionem redacta,nulli dubiũ erat quin Romana res ma-
gnũ eſſet incremẽtũ habitura,accuratiore delectu habito,L. Valeriũ & T.Octaciliũ cõſules in ꝓ Conſules.
uinciã mittũt.Interea Agrigento a Romanis capto,quũ nemini dubiũ eſſet Romanas opes terre Prima Ro.
ſtri bello validiores Punicis eſſe,magna pars Sicilię ad cõſules defecerat.Obtinebãt tamẽ Cartha Claſſis.
gineſes maris imperiũ,eaq; res in cauſa fuit,vt punica claſſe haud multo poſt in Siciliã appulſa,
omnes fere maritimę vrbes metu ſint a Pœnis receptę.Infeſtabãt iterea & Italię ora ab altera Car
thaginẽſium claſſe,quũ interim Aphrica ab omni hoſtili iniuria immunis eſſet.Hęc patres ani-
mo reputãtes,quũ plane ꝑſpicerẽt,pręter alia incõmoda,ne bellũ quidẽ ipm ad optatũ exitũ per-
duci poſſe,niſi hoſtiũ conatibus mari iretur obuiã,de claſſe publice parãda decretũ tulerunt,q̃ cẽ
tũ viginti haberet naues,quarũ cẽtũ quincuplici ordine agerenť,terno reliquę.In hoc nauticę rei
apparatu quinqueremiũ ædificatio ꝑdifficilis fuit,quarũ tũ nullus erat in Italia vſus, quo magis
mirãda eſt vetus illa animorũ pręſtãtia,Populiq; Ro.magnitudo,q nauticę rei ad id tps ignarus
ita intrepide pelagus tractare ſit auſus,priuſq; cũ hoſte nauali ꝓlio certarit,q̃ vllũ fecerit rei ma
ritimę periculũ.Nã quũ in Siciliã primo Romani trãſfretarũt,Tarẽtinorũ Locrẽſiũ & Rhegino
rũ fuerãt nauibus vſi,quũ ipſi ea tẽpeſtate ne lembũ quidẽ vllũ publice poſſiderẽt.Erãt per id tem
pus circa fretũ plęręq; Carthaginẽſiũ naues,ex quibꝰ quinqueremis vna ſemilacera forte ad Ro-
manorũ manus ꝑuenit,hoc vnũ illis exẽplar fuit ad nouas ędificãdas.Huiꝰ inſtar cẽtũ alię fabre-
factæ breui in portubꝰ ſederũt.Sed dũ hę ſtudio naues texũtur,multitudo ingẽs ad remigiũ exer
cebať,ſubſelliis in arena diſpoſitis futuri remiges inſidentes,ad nutũ & vocẽ vnius ſtantis, q me-
dio ordine verſabanť,remorum pulſum accõmodabãt,intẽdẽtes remos vna atq; inhibentes. Mo-
ueri ſimul cũcti ac ſimul reſidere.Sicq; plures dies exerciti,poſteaq̃ naues q̃ inſtructę erãt,cõſcen- Conſules.
derũt,verã in ſalo experiẽtiã dedere.Exieratq; per hæc annus.Secuti conſules.Cn. Cornelius Aſi
na & C.Duellius Cornelius, cui claſſis data eſt.Is cũ oĩbus nauibus ad fretũ vſq; Siculum ꝓgreſ
ſus,cętera claſſe in ora Italię relicta,ipſe cũ ſeptẽdecim nauibus Lyparã traiecit.Erat tũ Hãnibal Panormus.
Carthaginẽſiũ dux cũ Punica claſſe Panormi(eſt is locus in occidua inſulæ plaga) auditoq; Ro
mani cõſulis ad Lyparã appulſu, Boodẽ Carthaginẽſem nobilẽ cũ.XX.nauibꝰ ad eũ opprimẽdũ Lypara.
ire iubet, nec incaſſum id cõſiliũ ceſſit.Intẽpeſta nocte Pœnꝰ Lyparã delatus,Romanas naues cũ
cõſule intercludit faucibus portus inſeſſis.Eſt Lypara ex Æoliis vna,pręcipua inter alias magni-
tudine,a Lyparo rege qui eã tenuit nomẽ inſulę datũ,procedẽte deinde tẽpore Gnidii coloniã de Cornelius.
duxerũt.Cornelius ſubito malo perculſus,inops cõſilii ſeſe cũ nauibus tradidit.Liuius ait per ſpe deditur.
ciem colloquii deceptũ ab hoſte Corneliũ captũ fuiſſe:& Hannibal præſenti ſucceſſu elatus pau- Hannibalis
cis diebus interiectis,cũ quinquaginta lectis nauibus ex Panormo Romanã claſſem inſpecturus, fuga.
ꝓxime Italiã nauigauit.Cęterũ cõtrario q̃ Romani curſu delatꝰ,eximprouiſo in hoſtiũ cõſpectũ
venit,ſubitaq; & inopinata vi oppreſſus,parte nauiũ amiſſa,ipſe pręter ſpem omniũ aufugit.Age
bat tũ forte C.Duellius circa littus copias,hic de collegæ caſu factus certior,relicto tribunis exer
citu,cõfeſtim ad mare deſcẽdit,nec ita multo poſt quũ punica claſſis haud procul abeſſe diceretť,
appareretq; nouũ & inſuetũ Romanis certamẽ inſtare,q̃ accuratiſſime poteſt,naues ad pręliũ or

nat,ꝙ ga tardiores eſſent,ne Punicarum agilitate medio certamine eluderent, lignea inſtrumẽta
ad hoſtium naues innectẽdas ſingulis quinqueremibus imponit:coruos nautę vocabant.Interea
Milę.
exploratorũ indicio cognouit Duellius hoſtium claſſem ad Milas ſtare,eſt is quoq́ locus in occi
dua inſulę parte,inter Phalachrum ꝓmõtoriũ & Heliconis fluminis oſtiũ.Tenuerũt id oppidum
Zanclei,q Himerã cõdiderũt:Huc Roman⁹ cõſul pugnãdi ſtudio deuehit.at Pœnus audito ho
ſtium aduẽtu ſeſe,in ꝓliũ expedit,cẽtum &.XXX:nauib⁹ in altũ adductis. Erãt Carthaginenſes
magna ſpe victorię,haud aliter euẽturum rati,ꝗ̃ vt eo die ꝓſpere pugnarẽt, quãdo cum eo hoſte
Naualis pu
tes futura eſſet q nullã rei naualis calleret peritiã,verum lõge aliter euenit,ꝗ̃ pœni animo cõcepe
gna.
rant:enimuero vt claſſes inter ſe ꝓpinquare cœperunt,corui in Romanarum nauium proris cõ
ſpecti,hoſtes nouitate rei ꝑculſos curſu inhibuere,mox quęcũq́ ea ars eſſet contẽpta,facto impe
tu,pugnã capeſſunt.Romani machinarum iactu cõfeſtim ꝗ̃ primo loco cõgreſſę fuerãt tenaciter
Corui na
innectũt,innexaſq́ magno animo põtibus irrũpunt.Erãt corui velut põtes quidã ſex vlnarum in
uales.
gradus ſua lõgitudine digeſti,lignęq́ columnę q circa nauium proras ſtabãt,ſummo loco impo
ſiti,q libramẽtis quibuſdã remiſſi,ꝓcipiti rotę volubilitate,in aduerſam nauim cadẽtes,quacunq́
parte incidiſſent,tenaci nexu alligatã,quaſi ꝑ gradus euntibus peruiã faciebãt.Cędunt itaq́ Pœ
norum plęriq́ ferociſſimo Romanorum incurſu,ſed plures ſubito ſtupore depreſſi , ſeſe turpiter
dedunt.Fuit id certamẽ terreſtri multo ꝗ̃ nauali ſimilius.Triginta Carthaginẽſium naues,ꝗ̃ pri
cipio ꝓlium iniuerunt,ad vnã in hoſtium poteſtatẽ venere,& in his ꝓtoria ſeptiremis , ꝗ̃ Pyrrhi
regis fuiſſe ferebat.Hãnibal,vbi rẽ ꝑditã vidit,in ſcaphã deſiliens ad ſuos ꝑtrepidus euaſit.Cęte
rerea nihilo ſegnius pugnã Carthaginẽſes,machinas tãtum declinare, nõ a frõte vt prius ſed
in latera incurſantes,ignari coruos ea ratione cõpactos,vt nõ ſolũ in frõtẽ caderẽt,ſed vtroq́ ver
ſum dextra lęuaq́ hoſtẽ alligarent. Tum vero in alterum recẽs diſcrimẽ dilapſi hoſtes, pari euen
Numerus
tu excepti,ſexaginta nauibus amiſſis,in fugã vertunt.Quidã authores ſunt.XXX. Punicas na
captarũ na
ues eo pręlio captas.XIIII.mari depreſſas.Septẽ milia hoim in victorũ poteſtatẽ veniſſe. Tria mi
uium.
lia deſiderata.Romani maris potẽtiã ꝑter ſpẽ adepti,victorię curſum ſecuti,Segeſtã vrbem boſti
li obſidione liberãt,Macellã capiunt,vtrãq́ mediterraneã in auſtrali inſulę plaga.Oritur interim
inter Romanos & ſocios de virtute cõtẽtio,adeoq́ ęmulatio illa vtrorũq́ animos accendit,vt ꝗ̃ꝗ̃
Hamilcha
in ꝑrimo tẽderẽt,bina tamẽ eſſent caſtra.Hãc occaſionẽ Hamilchar,qui pedeſtribus praeerat co
ris ſucceſſ⁹.
piis,ſecutus,eximprouiſo ſociorũ munimẽta aggreſſus,ad quatuor milia hominũ occidit. Hãni
bal cum ſuis nauibus ꝗ̃ pręlio ſuperfuerãt Carthaginẽ reuerſus,nõ multo poſt cum aliquot trire
mibus in Sardiniã mittit,vbi nihilo eſt meliore fortuna vſus,quum portum inſediſſet quendã a
Romanis eximprouiſo circũſeſſus,claſſem fere oẽm amiſit.Ipſe media trepidatiõe elapſus,vbi pri
mum Carthaginẽ venit,ob rẽ toties male geſtã,eſt cruci affixus.Duellius Romã reuerſus, prim⁹
Honores
Quiritiũ naualẽ triumphũ egit.Additus illi inſuper honos,vt a cœna reuertẽti tubicines ꝓcine
Duellii.
rent,& incẽſum funale ꝑferret.Polybius C.Sulpitium & A.Rutiliũ Cõſules Duellio ſubiicit. C.
Aquiliũ Florũ Eutropius & L.Scipionẽ,a quo Corſicã vaſtatã ſcribit & Sardiniã,multaq́ capti
uorũ milia Romã abducta,atq́ de his triũphatũ.Sed nos Polybiũ ſequimur.Is author eſt Sulpi
tium in inſulã ꝑfectũ,cõfeſtim copias Panormũ admouiſſe,vbi tunc hoſtes erãt,Pœnoq́ pugnam
detrectãte,Romanũ inde cõſulẽ auerſum,Hippanã oppidũ occupaſſe,mox Myſiſtratũ & Camari
nã,quã Syracuſani cõdiderũt.Cęterũ dũ hęc a Sulpitio gerunt,Rutilius,cui⁹ erat ĩperiũ claſſis,
ad Tyndariũ ſtationẽ habebat,inter Heliconẽ & Tinethũ flumina in occidua Sicilię ora,vñ ho
ſtiũ naues in alto cõſpicatus,mãdat ſuis,vt ſe ꝗ̃ celerrime ſequant,ipſe cũ.X.nauibus ante alterã
claſſem in Pœnos temere euehitur,Carthaginẽſes alios Romanorũ adeſſe intuiti,alios aut ĩ por
Nauale pręlium.
tu ſtare,aut certe in ipſis faucib⁹ procurſum moliri,rati illos ſero ſuis ſubſidio affuturos decẽ na
ues,ꝗ̃ cum cõſule erãt ſubito circũſiſtũt.Has partim mari deprimũt,partim fuga dilapſas perſe
quunt.Parũ abfuit quin & ꝓtoria ſit nauis capta.Cętera deinceps claſſis in cõgreſſum venit, ibi
punicis nauibus diſiectis,earũ octo depreſſæ ſunt,decẽ captæ,reliquę Lyparas curſum tenuerũt.
Ex ea pugna ita eſt diſceſſum,vt primas victorię partes ſibi vtriq́ vendicarẽt,qua mutua perſua
ſione contigit,vt tã hi ꝗ̃ illi maioribus,ꝗ̃ vnꝗ̃ antea,votis nauale pręlium optarẽt.Sub initiũ igi
tur ęſtatis inſtructi paratiq́ vtrinq́ ad bellũ exeũt.Romani cũ triremib⁹ trecẽtis ac trigita Meſ
ſanã primo cõuenere,ad dextrã inſulę Pachinũ ꝑteruecti,eo ꝑuenerũt,vbi tũc terreſtres erãt Ro
Lilybęum.
manorũ copię.Carthaginẽſes & ipſi.CCC.& L.naues habẽtes ad Lilybęũ cõſederunt.Eſt id oppi
dũ in ꝓmõtorio ad Aphricũ ventũ obuerſo,vbi cõfiniũ Siculi eſt & Sardoi pelagi.Breuiſſim⁹ex
eo loco in Libyã curſus.CXXVII.milib⁹ paſſuũ a Carthagĩe diſtat.Mirũ eſt qđ Varro tradidit

ex hoc promontorio Straboně quēdā ſolitū naues pſpicere,ꝗ ex portu Carthaginis pficiſcerent, Strabonis
ita vt & numerū exponeret.Romanoꝝ cōſiliū erat in Aphricam nauigare,vt eo oēm vim belli ex viſus acu-
Sicilia auerterent,Pœniq; nō minus de ſolo patrio ꝗ de Sicilia pugnare cogerent.Carthaginēſes tiſſimus.
qui haud ignari erant,ꝗ facilis in Libya futura eſſet Romanis victoria, certi erāt omnia prius pa
ti,ꝗ incolumi claſſe ſinerent Romanos eius nauigationis fieri cōpotes.Erant tum cōſules,M. At
tilius Regulus & L.Manlius Volſo, qui paratis omnibus ꝗ ad nauale pliū & Libycam expedi- Conſules.
tionem attinebant,e pedeſtribus copiis lectiſſimum quēq; in naues imponunt. Claſſem oēm qua-
tripertito inſtruunt,& velut in terreſtri acie,quæ vltimo loco ſteterunt naues triariæ dicebātur.
Habebat Romana claſſis ſupra cētū quadraginta milia hoīm.In ſingulis nauibus.CCC. erāt re- Ingens bel-
miges,& legionarii milites cētū viginti numero.Aliq̄to maior vis hoīm,vt & nauium,Pœnis ad latorum nu-
erat,ſed multo plures naualibus pręliis ꝗ terreſtribus aſſueti:quē mortaliū numerum duarumq; merus.
potētiſſimarū vrbiū diſcrimē,nō modo q viderunt, ſed ii etiā ad quos hæc phama olim puenerit,
merito mirari poſſint.Romani duces,quū cernerēt ſibi obliq̄ nauigādū,ppter hoſtiū occurſum q̄
illi nauium agilitate plurimum pollebāt,ita aciē inſtruunt,vt in fronte duas ſexiremes ſtatuerint
parum inter ſe diſtātes,quarū vna Attilius,altera Manlius vehebat.Inde ſcđm duas illas cæteræ Ro.claſſis.
naues vna poſt aliā,certis iter ſe ſpatiis,gemino ordine,ſeq̄bant,ita vt quo magis a primis illis di-
ſtarent.ita a tergo ordines latius panderent,quo contigit,vt duarum alarum extremę maxime in
ter ſe diſtarēt,figurarētq; duos rectos angulos,velut duabus lineis æque a frōte qua pſtorię naues
ſtabāt diductis.Atq; ita primæ Ro.claſſis partes in pcinctu ſtetēre. Tertia pars ex obliquo, velut
baſis q̄dā ab vno ordine ad alterū extēſa,abſoluti reddidit triāguli formā. Poſt hūc ordinē onera
riæ ſeq̄bant armis cōmeatu & eqs honuſtæ. Agmen triariæ naues cogebāt,ita diſpoſitę, vt pcedē
tis agminis cornua ab vtraq; parte ſuparent.Punicę claſſis præfecti,q in hoc ipſum erecti ſtabāt,
vt iniecto plio Romanum a curſu remorarent,ſuos paucis hortati, vt nō de Siciliæ poſſeſſiōe eo
die crederent ſe certaturos,ſed de patria liberis & omnibus quæ ſunt mortalibus chariſſima,qui-
bus,quoniā vera eſſe cōſtabat,non mediocriter Pœnoꝝ animi in præſens ſunt certamen accenſi. Pœnorum
Carthaginenſium pfecti erāt Hāno & Hamilchar,qui cōſpicati Romanæ claſſis ordinē,cōfeſtim claſſis.
& ipſi claſſem partiti ſunt,huius præcipua parte in altū delata,dextrū cęterarū viriū cornu Hā
no cum velocibus nauibus tenuit,ſiniſtrū primus terrę Hamilchar,cui quarta pars claſſis vt fir
mius eſſet.Attilius & collega tenuē Carthaginēſium aciē intuiti, facto ipetu in aduerſum hoſtiū
agmen prūpunt,qbus Pœni,qđ facere iuſſi fuerāt,facile ceſſerunt,ac ſimulata fuga duos primos Claſſium cō
ordines a cætera claſſe ſecū abſtrahunt,baſis cū onerariis,quæ remulco agebant,a fronte nudata flictus.
tardius ſeq̄bat. Tum ex Hamilcharis naui dato vt inter duces cōuenerat ſigno,qui in altum pro
uecti fugā ſimulauerāt,in pugnā redeunt,& Hamilchar a tergo inſtat. Fuit igit cruentum pliū
Romaniſq; ordinib⁹ p hęc diſiunctis Hāno ex alto circumuectus,a tergo triarias inuadit naues.
Hic quoq; laborioſa & anceps pugna fuit,mutuaq; cædes. Cæterum neq̄ alicubi laxamenti cēt,
ordo ille,qui onerarias & Hippagines trahebat,a fronte nudat⁹,ab eo punicæ claſſis qui poſt Ha
milcharē ſteterat ordine inuadit. Ita triplex pugna vna hora pugnabat, & quia nauiū numerus
vbiq; pene par erat,certamen & ipſum anceps.Poſtremo Hamilchar ſuperatus fugā arripit, Man
lius fugiētib⁹ ferociter inſtat.Attilius cum ſuo cornu in eos cōuertit,q triarias naues & q̄ Hippa
gines ppemodum obtuerāt.Romanoꝝ animi aduētu cōſulis,multo ferocius prælium cient; atq;
ita hoſtes a fronte & a tergo preſſi nauiū celeritate in altū abeunt. Tota vis cōſulum verſa eſt in
eā punicę claſſis partē,ꝗ pxima ſterit littori.In hāc Manlius & Regulus cōuerſi,ad quinquagin-
ta Carthaginēſiū triremes momēto tēporis opprimūt. Atq; in hunc maxime modū eſt eo die cir
ca Lilybæum dimicatū.Cōuulſæ ſunt q̄tuor & viginti Romanoꝝ naues,Pœnoꝝ triginta & am-
plius q̄tuor & ſexaginta captæ.Cōſules,reparata claſſe,puniciſq; in pugna captis ad tps inſtructis
prioriq; numero adiectis,in Libyam ire pergūt.Ad Mercurii pmontoriū (eſt is locus in fronte Li
byæ) Romana claſſis primo appulſa eſt,inde Clipeā petūt (eſt vrbs hęc in pmontorii parte ſita)
ſubductiſq; haud pcul hinc in terrā nauibus,foſſa & vallo valide cōmuniunt, pſidioq; tutiſſimo.
firmāt.Subita inde oppugnatio Clipeam adorta eſt,quæ res magno metu leuauit Carthaginēſiū
animos,qui ab initio perſuaſum habuerūt,fore,vt Romani recto curſu Carthaginē peterēt, quo
accidit,vt poſt Lilybętanā pugnā integeto opere Pœni vrbē cōmuniuerint. Totis itaq; virib⁹ do-
mi foriſq; terra ac mari bellū reparāt.Conſules Clipea haud multo poſt potiti,eā pręſidio firmāt Primi Ro.
atq; vna in hoſtē profecti,Carthaginēſem agrum terroris & populatiōis cōplent,ſuburbana ædi ſucceſſus in
ficia incēdūt,captiuoꝝ ſupra.XXX.milia ad naues adducūt. Interea nuncii ad conſules venere Aphrica.

cum patrũ decreto,vt eorum vnus cũ iis copiis,quę ad bellum neceſſarię viderent̃,rem in Aphri
ca gereret,alter cũ claſſe & cętero exercitu Romã reuerteret̃.M.Attilius cũ.XL.nauibꝰ,&.XV.
milibus peditum,equitibus quingentis,in prouincia relictus eſt.Reliquas copias, cũ ingenti ꝑda,
& omni captiuoꝶ multitudine,in Siciliã primo , mox in Italiam Manlius incolumes deportauit.
Cartha.imperatores. Carthaginenſes rati,qđ erat,Aphricã a Romanis belli ſedem deſtinari,duos imperatores Boſta
rẽ & Haſtrubalem cõſtituunt.Affuit & Hamilchar ex Heraclea,cũ quinq; milibus peditũ,q terti
us dux illis additur,vt cõi ſententia tres duces rem punicã adminiſtrarent. Et iam illi Carthagi
ne mouerant,quũ Attilius Adan vrbẽ oppugnare adortus . Eo Pœni duces cũ oĩbus copiis ſunt
profecti,vt ſuppetias laborantibus ſociis ferrẽt.Vbi vero in conſpectum hoſtium venere , collem
vrbi proximũ occupant,habebãtq; interim illi omnẽ ſpem bene gerẽdæ rei in equitatu & elephã
tis repoſitã,mox ex tumulo,in quo ab initio ſederãt, in arduũ & præruptũ locum caſtra transfe
Reguli conſilium. runt,quo conſilio parũ liquet.Cæterum Regulus elephantos & equites in eo eſſe loco intuitꝰ, in
quo nullus eorũ futurus eſſet vſus,ſi pugna repente cõmitteret̃,priuſq̄ hoſtes ſui erroris admo
nerent̃,rem gerendã ratus,mõtis anguſtias ab vtraq; parte cingit, inde certamine iniecto Pœnũ
vndiq; ſollicitat.Mercenarię copię nõnihil Romanos a præſenti conatu diſtinuere, & iam prope
modum ea parte pellebat̃ Romana legio,qua omnis peregrinorũ militũ impetus incubuerat, quũ
diuerſa parte Attilianæ cohortes in ſummũ iugũ euaſere.Tũ Pœni ancipiti periculo pculſi,ꝑ ab
Vincuntur Carthaginenſes. rupta loca beluas & equos in planũ pręcipites agũt.Paſſim hoſtes cęſi,fuga haud vno loco incli
nauit,alii alio dilapſi.Polybius cęſorum numerũ non retulit.Eutropius duodeuiginti milia hoſti
um deſiderata ſcribit,quinq; milia capta & cũ his elephantos duodeuiginti. Attilius hoſtium ca
ſtris potitus haud diu victoriæ curſum ſedẽdo remoratus eſt,quin longe lateq; per hoſtiũ agros
euagatus,quũ ad Bagradã flumẽ forte cõſediſſet,in nouũ & memorabile certamẽ incidit.Stabu
Serpens. labat̃ loco flumini ꝓximo ſerpẽs inuſitatæ magnitudinis,quẽ quũ infeſto occurſu ex aquatoribus
quoſdã necaſſet,nec alioꝶ ĩpune qſq̄ illi occurreret,Cõſul balliſtis & catapultis velut molẽ quan
dam grauiſſimã expugnauit.Eius exuuiæ.CXX.pedũ lõgitudine,& maxillæ, vſq; ad Numanti
nũ bellũ in publico pepẽdiſſe dicunt̃.Sunt huiꝰ rei authores,Gelliꝰ Tuberonẽ ſecutꝰ,Liuius,Plini
us & alii plęriq;,quo magis miror Polybiũ,q id bellũ diligẽtiſſime ſcripſit,totũ locũ ſilẽtio ꝓteriiſ
Tunes capitur a Regulo. ſe.Nec multi inde dies interceſſere,qbꝰ Attilꝰ Tunes oppidũ. XV. milibꝰ paſſuũ a Carthagine
vi cepit,vbi caſtra fecit Ro.cõſul,inde aduerſus Carthaginẽ velut ex arce quadã decurſurus.Pe
tiit interim per literas ad ſenatũ miſſas Regulus,vt ſibi ſucceſſor mitteret̃, tãtũ cauſatus ꝙ ſuus
agellus a mercenariis cultoribus vaſtaret̃,tantũ ab initio res ruſtica Ro.aut ſtudio aut honori fu
it.Cęterum quum Romano bello,ſupra q̄ ferre poſſet,res punica grauaret̃,ingens vis Numidaꝶ
eius temporis occaſionem nacta,in Carthaginẽſium fines hoſtiliter irrupit.Fuit clades illa nõ mi
nus Carthagini calamitoſa,q̄ quę a Romanis nuper fuerat illata.Magnus itaq; metus & deſpera
tio Pœnos inuaſerat,fugaq; vndiq; ex agris in vrbẽ facta.Attilius etſi certo ſciebat breui futuꝶ,
vt aut Carthago capet̃,aut iugũ coacta acciperet,veritus tñ ne nouus cõſul,qui propediem ſuc
ceſſurus dicebat̃,phamã rerũ a ſe magnifice geſtarũ totam ad ſe traheret,vltro cœpit de pace cũ
hoſtibus agere.Carthaginenſes,q ſoluẽdi belli cupiditate incredibili tenebant̃,cõfeſtim principes
Pœni de pace agunt. ciuitatis in caſtra ad cõſulẽ mittũt,q tẽ cũ eo cõponerẽt. Sed tãtũ abfuit vt ob iniq̄ Reguli poſtu
lata quicq̄ cõfici potuerit,vt legati ne audire qdẽ æquo aĩo querint conditiones,quę ab ipſo pro
ponebant̃.Enimuero Romanus imperator omnia quæ Carthaginẽſibus relinq̄rent̃,beneficii loco
eos habituros arbitrabat̃.Legati igit̃ iniquas leges auerſati,in vrbẽ,re infecta,reuertunt̃, q quum
in ſenatu retuliſſent q̄ ignominioſam pacẽ cũ Romanis habituri eſſent, adeo ira exarſerunt ani
mi,vt omnia extrema prius ferre decreuerint,q̄ quicq̄ punico nomini ignominioſum,aut rebus a
ſe antea geſtis indignũ,ſibi imperari paterent̃.Redierant interea illi qui in Gręciam ad conducen
dum militẽ miſſi fuerant,adduxerantq; ſecum nõ paruã militũ manũ mercede cõductã, & in his
Xantippum Lacedęmonium virum ĩpigrũ,& in armis diu exercitatũ. Is audito Carthaginẽſium
cũ Romanis cõgreſſu,& q̄ parũ vtilit fuiſſent caſtra in arduum tranſlata,quũ per plana & aperta
loca ob elephantos & equites,quos tum Pœni duces habebãt,in hoſtem iri oportuiſſet,nihil ob
ſcure iactabat,nõ Romanorum virtute,ſed ſuoꝶ ducum ſtultitia,Carthaginenſes calamitoſo prę
Xantippo res punica cõmittit̃. lio ſupatos:quæ hominis aſſeueratio in curiam delata,in cauſa fuit,vt in Senatum Xantippo ac
cerſito;quum eadem conſtanter affirmaret,ſpemq; faceret punicæ rei breui tempore in integrum
reſtituendæ,ſi conſilio & ratione bellum adminiſtraretur , totius rei ſummã patres decreuerint.
Continuo cum ipſo duce mutati animi.Mox vbi apparuit q̄to tutior ſalubriorq; diſciplina ab eo

q̄ a prioribus ducibus adhiberet̃,oĩs militaris multitudo adeo reſtituta eſt, vt nihil magis opta-
ret,q̄ prœliũ.Hunc animorũ ardorẽ ſecuti duces,Xantippi iuſſu,copias in apertum educũt.Erant
ſub ſignis peditũ ad.XII.milia,& quatuor equitũ,elephanti circiter centum.Attilius audito ho-
ſtium acceſſu,etſi nõnihil mouebatur.ꝙ videbat ductandi rationẽ apud hoſtes mutatã, per apet
ta enim & plana ducebat̃ exercitus,venienti tamen Pœno obuiam ꝓceſſit,caſtraq̃ mille & . CC.
paſſus ꝓcul ab hoſte metatus pugnã expectabat. Ibi Pœnorũ ducibus rem Xantippo permittenti
bus,vt ipſe ſuo arbitrio oĩa diſponeret,in inſtruenda acie tali eſt conſilio vſus,vt in fronte beluas
conſtituerit,in dextro cornu Carthaginenſium legionem ſtare iuſſerit,læuo mercenarios.Attili⁹
vbi hoſtẽ ad pugnã inſtructũ vidit,cõfeſtim educit ſuos in aciem.Aduerſus elephantos expeditiſ-
ſimus quiſq̃ ex toto exercitu cõſtitit.Poſt hũc ordinem multiplici ſubſidio acies firmata, equites
per cornua diſtributi.Signa militaria nõ in fronte,ſed intra aciẽ retenta,eratq̃ de induſtria in frõ
te Romana acies cõtracta,ne vi elephantorũ impetu agmen perrũpi poſſet. Obfuit Romanis co-
arctatio illa aciei,ꝓbitaq̃ eſt occaſio hoſti,qui eq̃tatu abundabat, circũueniendi agminis. Beluis Prælium.
enim a rectorib⁹ in aduerſum agmen adductis,cõfeſtim Barbarus eq̃tatus vtriuſq̃ cuneatã aciẽ
inuaſit.Romani equites hoſtiũ multitudine perterriti cõtinuo terga vertũt.Pedites qui in dexte
ro cornu ſteterant,elephantorũ impetu paululũ declinato,mercenarium militẽ,qui exaduerſo eũ-
currerat,facile ꝓpellunt,pulſum in caſtra ꝑſequunt̃. Contra qui alterã parte beluarũ agmen de-
clinare nequerunt,earum incurſu fœde cõculcant̃.Anceps aliquãdiu certamẽ fuit,Romanis ma-
gis ad ſalutẽ,q̄ in ſpem victoriæ pugnantibus, verũ vbi extrema acies a punico eſt equitatu circũ
uenta,& a fronte Carthaginenſis legio infeſtius vrgebat,Romani ex oĩ parte degrauati,alii ab be
luis obtriti ſunt,in veſtigio alii interfecti.Qui ex profligata acie effugere conati ſunt,eq̃tibus me Profligatur
dia planitie occurſantibus periere,pauci in caſtra peruenerunt.Quingenti,qui cũ Attilio conſule Ro.acies.
alio fugã intenderãt,cũ ipſo duce in hoſtiũ poteſtatẽ redacti ſunt. Octingenti ex hoſtibus atq̃ hi
mercenarii eo die cæſi.Ex Romanis,præter duo milia,qui cũ ſignis in caſtra euaſerãt, & qui cum
Regulo capti dicunt̃,ad vnũ cęſi oẽs.Eutropius.XV.milia hoĩm cum Attilio capta prodidit,&. Cęſorũ nu-
XXX.milia cæſa.Ego qua ratione id fieri potuerit,haud ſane intelligo , ſi ſexdecim milia peditũ merus.
authore Polybio,& quingenti equites ad obtinendã ꝓuinciã cũ ipſo Attilio in Aphrica remanſe
rant,niſi ſuſpicet̃ aliquis,tã numeroſum exercitũ a Regulo poſt collegę diſceſſum ex Aphris au-
xiliaribus cõflatũ,ſed horũ fides ſit apud illos qui hęc memoriæ ꝓdiderunt.Pœni ſpoliatis hoſti
um cadaueribus vrbẽ ouãtes repetunt,Attiliũ vinctum trahẽtes, cuius viri caſus vtile exẽplũ eẽ Attili⁹ Car
potuit mortalibus,ne ſecũdis reb⁹ nimiũ elati,humanã imbecillitatẽ cõtẽnerent. Regulus qui tã tha.ꝑducit̃.
ſuperbas leges nuꝑ hoſtibus imponebat,vt nihil victis præter vitã relinqueret. paucis horis alie-
næ poteſtatis factus,ne vitã quidẽ in tuto habuit.Simul & Euripidis illud qđ ad Xantippũ atti- Xantippi
net,fidẽ inuenit. Vnius rectũ cõſiliũ magnã vincere militũ multitudinẽ.Superauit ille ſua prudẽ virtus.
tia exercitũ ad eã diẽ inuictũ,reſtituitq̃ Pœnis ciuitatẽ multis cladib⁹ afflictã,collapſoſq̃ virorũ
animos in ſpem priſtinã erexit.Ipſe optime ſibi cõſulens,punica re in priſtinũ ſtatũ reſtituta, pri-
uſq̃ parta gloria in inuidiam verteret̃,in Pelopõneſum abiit.Enĩuero q̄ pręclare ab hominib⁹ fiũt
magnã ſępe inuidiã cõtrahũt,cui ciues domeſtica ope fracti cõmodius reſiſtũt,ꝑegrina cõditio
omnis pręſidii expers velut mole & ruina quadã obruit̃. Nuncius acceptæ cladis Romã perlat⁹,
maiorẽ triſtitiã,q̄ metũ,ciuitati attulit.Cæterũ vbi ſatis conſtitit deletũ eſſe in Aphrica exercitũ
conſulẽ captũ,& qui in acie fuerãt Clipeę obſideri,cõfeſtim claſſis decreta eſt,quę opem laboran-
tibus ferret.Carthaginẽſes quũ aliquot dies Clipeã obſediſſent,valideq̃ Romani mœnia tueren-
tur,incœpto abſtinuerũt.Et quia cõſtãs phama erat Romæ opulẽtã claſſem inſtrui,quæ in Aphri
cã mitteret̃,ꝑculſi Carthaginẽſes nouo hoſtiũ apparatu. cõfeſtim ad curſum impediendũ ducen-
tarũ nauiũ claſſem expediũt.Erant tũ Romæ conſules.M.Æmylius,& Seruius Fuluius nobilior. Conſules.
Hi cũ.CCC.nauib⁹ in Siciliã trãſgreſſi,in Aphricã primã tẽpeſtatẽ nacti oras ſoluũt, proſperaq̃
nauigatione vſi haud procul aberant a Mercurii ꝓmontorio,quũ punicã claſſem obuiã habuere, Pugna na-
factoq̃ in eam repẽte impetu,cęteris in alto diſiectis,centũ & quatuordecim naues, cũ naualibus ualis.
turmis,hoſtibus ademerunt.Polybius eſt huius numeri author . Eutropius qui omnia in maius
auget,cẽtũ & quatuor in alto depreſſas ait,triginta cũ ꝓpugnatoribus captas.XV. milia hoſtiũ
eo die ꝑim capta,partim cũ nauibus demerſa.Cõſules,ſecũdũ eã victoriã,paucis dieb⁹ in Aphri
ca cõmorati,Romano ꝑſidio ex Clipea per ociũ deducto,Siciliã ex Aphrica repetunt. Eratq̃ iã
claſſis pelagus emenſa qđ inter Libyã iacet & Siciliã,quum in conſpectu Camerinæ vrbis,inſulæ Naufragiũ
oram legẽs,in tantã maris ſæuitiem incidit,vt pro rei atrocitate citra fidem ſit referre,ex tã opu- ingens.

lenta & numeroſa claſſe,octoginta dũtaxat incolumes ſuperfuere. CCC. octoginta quatuor aut
abſorptæ ſunt vndis,aut ſcopulis illiſæ vniuerſum littus naufragiis & cadaueribus ĩpleuere. Ma
iorẽ hoĩm iacturã vno tempore in mari factã, nemo ad id tempus, aut poſtea qđ ſciam memoriæ
Temporum ſupputatio. prodidit.Incidit ea clades in decimũ annũ primi belli punici,qui quingẽteſimus fuit ab vrbe cõ
dita.Fuerũt qui eã cladẽ cõſulum temeritati aſcriberent,quippe qui inuitis gubernatoribus,atq;
idẽtidẽ admonẽtibus,ĩportuoſam Siciliæ orã inter Canis & Orionis ſigna nauigare non oporte
re,pręſenti tamen ſucceſſu elati,inſtitutũ ſemel curſum tenuerint. At ſic habet,in terris vbi virtꝰ
& audacia valet plurimũ,rem Romanã feliciter adminiſtrari contigit. Contra in mari, vbi ars &
prudentia regunt,quũ ſæpe alias tum hoc bello ducum temeritate inſigniter afflicta eſt.Phama
cladis huius Carthaginenſes in ſpem erexit Siciliæ adhuc armis retinendæ.Continuo itaq; Has
Nautici apparatꝰ Carthaginẽſ.& Romanorũ. ſtrubal cum claſſe.CCC.nauium,& elephãtis cẽtum.LX.in Siciliã eſt miſſus,q copiis Lilybęi ex
poſitis ſocias Romanorũ ciuitates ex occaſiõe grauit infeſtaret. Patres etſi multũ ob cladẽ nup ac
ceptã a re maritima abhorrebãt,ne tñ maris poſſeſſiõe cederẽt, claſſem tãto ſtudio reparatunt vt
trium mẽſium ſpatio.CC.&.XX.naues ſint ad bellum inſtructæ.Cum hoc maritimæ rei appara
tu,Au.Aquiliꝰ,C.Corneliꝰ cõſules in Siciliã trãſmiſere.His cõſulibus,vt Eutropius ſignificare vi
detur,argẽteꝰ nũmus eſt primũ Romæ percuſſus.Conſules in Siciliã miſſi vbi Meſſanã venere,ac
ceptis nauibus,quæ ſuperioris anni naufragio ſuperfuerant.CCC.nauiũ claſſem expleuere. Hinc
digreſſi,Panormum ſubita vi adoriunt,duobus locis circa vrbẽ metati. Paucis inde diebꝰ arcem
tormentorum vi diſiectam capiunt,& cum arce ea pars vrbis capta eſt, quam Neapolim dixere,
quo caſu oppidani perculſi haud multo poſt Romanis ceſſere.Nec aliud in prouincia, qđ dignũ
Conſules. ſit memoria.eſt eo anno geſtum.Mox noui cõſules,C.Seruilius Cepio & Gn.Sempronius in pro
uinciam miſſi,claſſe & exercitu a veteribus conſulibus accepto,in Aphricam traiecerunt.Hi diu
Breuia & Syrtes. multumq; per hoſticum euagati,ad Lothophagorum inſulam deuenere. Mirynx dicitur, haud
multum a minore Syrti diſtans.vbi locorum inſcitia in breuia delati, ſubito pelagi receſſu aquis
deſtituuntur,claſſeq; in arido conſtituta,conſilii inopes,ad deſperationem pene ſunt redacti, mox
alterno maris æſtu naues fluctibus ablatę plurimarum rerum iactura prius facta, vi remorum in
Naufragiũ. altum abierunt.Conſules in Siciliam relati,non nihil Panormi conſederunt, vnde digreſſi ſubita
& atroci tempeſtate iactati,centum quinquaginta naues amiſere,quæ recentior clades adeo rem
Conſules. Romanam affecit,vt a mari iam inde abſtinendum multi in curia fremerent. Miſſi itaq; noui cõ
ſules pedeſtribus copiis,L.Cecilius Metellꝰ & Q.Curius (quidã Furium ꝓ Curio ſcribunt.) His
ſexaginta duntaxat naues datæ ad frumẽtum cõuehendum,& alia exercitui neceſſaria,quo cõti
git rem punicam iterum fieri ſuperiorem.Nam & mare late obtinebat punica claſſis, & terreſtri
bus copiis hoſtes non minus q̃ Romani pollebant. Accedebat elephantorum metus,qui poſt Liby
cam cladem Romanorum animos inceſſerat,vt biennio neq; in Aphrica, neq; in Sicilia auſi ſint
cum Pœnis æquo marte dimicare.Quo militum metu animaduerſo, continuo latum eſt decre
tum,vt noua claſſis ad bellum inſtrueretur.Interea Curius alter cõſul in Italiam deceſſerat,erãt
Conſules. enim iam noui conſules deſignati,C. Attilius & L.Manlius. Haſtrubal audito conſulis & exerci
tus digreſſu,Metelluſq; cum dimidio copiarum relictus diceretur,ex Lilybæo profectus, exerci
tum in Panormitanum agrum induxit.Satis quidem Pœnus exploratũ habebat, nihil magis Ro
manum militem horrere,q̃ elephantorum occurſum. Metellus vbi Haſtrubalem pugnæ cupidũ
ſenſit,intra mœnia exercitum tenuit,ſimulans ſe hoſtem formidare:quo vano conſulis metu ela
Metelli ſtratagema. tus Haſtrubal Panormitanum agrum populatus,exercitum ad vrbem admouit. Tenuit ſe Metel
lus tandiu,quoad Haſtrubal eſt proximum flumen tranare adortus, tum expeditos milites mit
tit,qui tela in beluas iacerent, atq; irritatis ĩ foſſas vrbis refugientes earum impetum declinarent
vim adhæc telorum ingentem & in muris & circa foſſas diſponit,vt vndiq; beluæ ex proximo in
ceſſerentur.Ipſe auerſa parte vrbis cum robore copiarum paratus conſtitit, in omnem occaſionẽ
intentus.Elephantorum magiſtri gloriæ cupidi,ne expectato quidem ducis imperio,in Rom.pe
dites impetum faciunt.Illi (quod facere iuſſi fuerant) fugam capeſſunt,præcipiteſq; in foſſas ab
eunt.Sęuiebant beluę in extremo aggere deſtitutę,cęterum momento temporis,& iis,qui in mu
ris ſtabant,& a militibus ad hoc ipſum ꝓ muro diſpoſitis,telorum multitudine obruunt,vulneri
buſq; irritatæ in ſuos cum impetu vertuntur,agmina perturbant, magnamq; Pœnorum ſtragem
ſua ſponte edunt.Nec a Romanis in tanta eſt occaſione ceſſatum,quin hoſtem beluarum ſęuitia
Metelli victoria. turbatum adorti,facile in fugam vertunt.Multi igitur circa fluuium oppreſſi periere. Elephanti
X.cum ſuis magiſtris in poteſtatem venere.Cęteri ſeſſoribus excuſſis circa fluuium vagi,ad vrbẽ

capti,qui centũ triginta numero fuiſſe dicunt̃.Sunt &.XX.milia Carthaginẽſiũ cæſa .Extulit
recens victoria Romanorũ aĩos,factũq; eſt vt omni ope niterent̃ cũ hoſte in Sicilia bellare,miſſiq;
noui conſules cõfeſtim in prouinciã.Metellus Romã reuerſus egregiũ de Pœnis triumphũ egit,
quẽ elephantoꝝ numerus multo cõſpectiorem fecit.Et res duorũ populorũ in hoc ſtatu erãt cir-
ca Siciliã:in Græcia poſt Pyrrhi interitũ res nihilo quietiores fuere,nã Peloponneſi ciuitates mu-
tuis inter ſe odiis accẽſæ in bellũ ruebãt,multiſq; cladibus citro vltroq; illatis & acceptis ſollicitẽ
tumultuoſeq; agebãt.Sed Epirotũ clades oĩm teterrima,qui Ariſtotimi ſubita tyrannide oppreſ-
ſi quũ multi in Ætoliã cõfugiſſent,miſſiq; ab Ætolis legati eſſent vt exulibus ſuas neceſſitudines
tyrannus remitteret,annuere ille Ætolorum poſtulatis viſus eſt,liberiſq; extorrium & vxoribus
poteſtatem fecit abeundi:inde vrbem longo agmine egreſſos,precioſiſſima queq; ſecum aſportan-
tes,rebus omnibus ſpoliatos in carcerem coniecit. Ibi tyranni iuſſu pueri in matrum cõplexibus
ſunt crudeliter interfecti,virgines ad ſtuprũ raptę.Hanc tyranni ſæuitiam vlturus Helematus q- Helemati
dã (erat is ſenex & liberis orbus vitæ & rerũ oĩm ſecurus) fidiſſimos amicoꝝ domũ vocat,quos facinus.
quum ad libertatẽ ferro repetendã,& vltionẽ patriæ hortaret̃, nec ciues in ſententiã tyrãni metu
traheret,clauſa domo ſe ad Ariſtotimũ miſſurũ interminat̃,vt ad ſe tanq̃ ad cõiurationẽ oppri-
mendã occurreret:quo metu illi adacti in Helemati verba cõtra tyrãnũ iurãt,eaq; cõſpiratiõe ne-
farius Ariſtotimi dominatus eſt extinctus.Et hęc in Epiris.Antigonus interea,& cum Ptolemæo
Ægypti rege,& Spartanis varie bellauit,ſed maius illi a Gallogræcis negociũ iniectũ,qui aduer-
ſus regẽ acie dimicaturi,quũ ex auſpiciis cognouiſſent magnum ſibi piculum inſtare,non in me-
tũ ſed in furorẽ dira religio verſa eſt.Expiãdi ominis gratia filios & vxores pmiſcue trucidãt.Tã- Gallorum
ta tum Gallos rabies inuaſerat,vt ne ætati qdẽ parcerẽt,cui victor hoſtis haud dubie fuerat par- inauditum
ſurus,belliq; internicinũ cũ liberis liberorũq; matribus ſecuti.pro qbus bella ſuſcipi a cæteris gẽ- flagitium.
tibus ſolẽt,quaſi victoriã ſcelere redemiſſent,vt domeſtico erãt cruore reſperſi, haud meliore euẽ-
tu q̃ omine pugnã capeſſunt.Scelerũ furiæ,ac pemptorũ manes oculis obuerſantes,multo facilio-
rẽ Antigono victoriã fecere,vt dii hoies & omnia in parricidarũ exitium coniuraſſe crederentur.
Antigonus hac victoria vſus,in cęteros hoſtes impetũ deflexit.Ptolemæus & Spartani per occa-
ſionẽ illius fines inuaſerant,cæterũ victorẽ Antigoni exercitũ veriti in pacatũ pro victis ceſſerũt.
Hoc duplici ſucceſſu Antigonus ſupra modũ elatus,Atheniẽſibus, qui a Demetrio patre aduer-
ſis illius rebus frętí defecerant,bellũ intulit.Interea Alexander Epiri rex iniurię magis q̃ beneficii
memor,Pyrrhi patris mortẽ vlturus,Macedonię fines populatur:quo motu Antigonus ex Græ-
cia excitus,vbi primũ eſt Macedonũ fines ingreſſus,ſubita defectione militũ, regnũ & exercitum
amiſit.Tum vero Demetrius eius filius puer indole ſupra ætatem inſigni,exercitu ad bellũ repa-
rato,Macedoniã amiſſam nõ ſolũ recepit,ſed patrio etiã regno Alexandrum ſpoliauit.Tanta vel Varia regũ
militũ incõſtãtia, vel fortunę varietas fuit in regnis ea tẽpeſtate,vt plęriq; ex regibus repẽte exu- fortuna.
les facti ſint,rurſus ex exulib9 reges.Sed quũ Alexãder ad Arcades confugiſſet,haud minor Epi-
rotarũ deſiderio,q̃ ſocioꝝ auxilio,in regnũ reſtituit̃.Per idẽ tp̃s Agas Cyrenarũ rex vita deceſſit
q priuſq̃ morbo decubuiſſet,miſerat in Ægyptũ q ad finiẽda cũ Ptolemęo fratre certamina ei9 fi-
lio Beronicẽ,quã ex Arſinoe extulerat,mr̃imonio deſpõderẽt.Arſinoe viro interim defuncto,ve-
lut ſe inuita ea cũ Ptolemæo affinitas inita eẽt,p infecto habuit id cõnubiũ,Demetrioq; ex Mace-
donia acceſito puellã mr̃imonio locat.Is placẽdi ſtudio ab vxore ĩ ſocrũ conuerſus,cũ ea ſtuprũ
haud multo poſt fecit,lõga deinde cõſuetudine mulieri addict9,oĩm in ſe odia cõuertit. Milites ĩ- Demetrii
ceſtũ deteſtati,in Ptolemęi filiũ fauorẽ cõuertũt.Poſtremo eo pceſſit militare odiũ, vt ĩ Arſinoes ſtuprũ cũ
cõplexu ſit Demetrius a militibus cõfoſſus,a Beronice vxore,vt credit̃,immiſſis.Audita certe eſt Socru.
vox eius pcipientis,vti matri parceret̃:atq; ita illa domeſticũ ſtuprũ vlta dicit̃ , incolumi pietate,
& in matrimonio ſortiendo ſecuta eſt patris iudiciũ.Et hæc qdem procul Italia,vnde C. Attili9
& L.Manlius conſules,poſt claram Metelli victoriã,in Siciliam miſſi,breui Pœnos recẽti clade p-
culſos in Lilybæũ compulerunt.Erat hic annus primi punici belli.XIIII.qui quartus & quingẽ-
teſimus fuit ab vrbe condita.Contulerãt hoſtiũ duces omnẽ bellicũ apparatũ in eũ locũ, quem ſe- Temporum
dem belli & arcem ſibi in Sicilia delegerãt.Lilybæi opportunitatẽ cõſules ſecuti,binis hoſtem ca- ſupputatio.
ſtris circũſederũt.Turribus inde aliiſq; bellicis operibus vrbẽ oppugnare adorti, omnia quę ad ex-
pugnationẽ attinebãt terra mariq; huc ſtudio cõtrahũt.Erãt Lilybęi ad decẽ milia propugnato-
rũ,pręter vrbanã multitudinẽ,quorũ Himilcho dux erat,homo impiger, & in armis diutiſſime
verſatus.Is nunc muros tormentis diſcuſſos interius reficere,nunc ire cuniculis obuiam , aliosq;
hoſtium conatus conſilio & armis fruſtrari.Erumpere interdum ex vrbe, impetuq; in Romanos

ſtationes facto,bellica opera corrumpere.Sed dum nihil vtrinq; remittitur,parũ abfuit,quin pau
corum cõſilio oppidũ ſit Romanis traditũ.Fuit Pœnis res vna adiumento,ꝙ tantiſper dum pro-
ditores occulte in Romana caſtra ingreſſi,tradendę vrbis cum conſulibus tempus & rationem q̃
ritant,proditionis indicium eſt ad Himilchonem delatum.Pœnus nefarii conſilii authoribus vr-
be excluſis,omnem militum metum intra mœnia compreſſit. Interim Carthaginenſes reputan-
RegulusRo tes in quo ſtatu res Siciliæ eſſent,cum Regulo egerunt vt Romam reuerſus,cum patribus de pa-
mam mitti- ce ageret,quæ ſi minus impetrari poſſet,de captiuis ſaltem commutandis tranſigeret, fide ab eo
tur. accepta vt Carthaginem rediret,ſi de captiuis nihil fieri placuiſſet.Ille vbi Romam venit,& vxo
rem & liberos a ſuo remouit complexu,tanq̃ Romanus eſſe deſiiſſet iam inde ex quo in hoſtium
poteſtatem venerat. Vocatis inde in curiam patribus author extitit, ne fœdus cum Carthaginẽ
ſibus ſancirent vllum,qui multis cladibus aliis ſuper alias fracti,ſuis iam virib⁹ aperte diffiderẽt.
Breui futurum,vt inuiti iugum acciperent.Nec q̃d ad captiuorum cõmutationem attineret,ta
ri ſe faciẽdum teſtatus eſt,vt plura corpora virorum fortiũ,ꝓ ſe iam ſene ac pene decrepito, & ob
id gerendis bellis parum vtili,Pœno reſtituerentur. Vtroq; per hæc negocio infecto Carthaginẽ
rediit.Pœni non tam viri ſanctitatem q̃ ſuam cauſam intuiti, illum peruigilio, variiſq; cruciati-
Reguli exi- bus,vſq; ad exitium torſerunt.Quidam authores ſunt, hæc de Regulo aliquãto prius accidiſſe,
tus. q̃ Lilybæũ ſit oppugnari cœptũ.Lilybætana q̃d ſatis conſtat obſidione Carthaginẽ nunciata,Pœ
ni ſecũ reputantes,in quanto diſcrimine eſſent pręſidiariæ copiæ,quas hoſtis circunſederat,An-
nibalẽ Hamilcharis filiũ cũ quinquaginta nauibus & decem milibus peditum illis ſuppetias mit
tunt.Is ad Æguſam inſulam prius delatus,inde ſecũda aura, ne Romanis quidem obiicere ſe auſis
magno ſuorũ clamore & alacritate Lilybæum tenuit.His copiis Himilcho auctus, repente copias
ex vrbe educit Romanorũ opa inuaſurus.Romani hoc ipſum prius ſuſpicati,iamdudũ haud im-
parati ſtabant ad tales caſus.Circa portas igitur hoſtibus ferociter occurrunt. Erant viginti Pœ
norum milia,qui vno tempore eruptionẽ fecere.Romani vero aliquanto plures. Atrox vbiq; erat
Atrox pu- pugna,ſed circa machinas multo atrocior,tantaq; hic animorum contentione eſt dimicatum, vt
gna. quicũq; cum hoſte congreſſi ſunt,pene ad vnum eo loco quo primũ ſteterant conciderint.Ad po
ſtremum quum nihil Himilcho præter militum iacturam lucrifaceret,ſignũ dedit receptui.An-
nibal poſt eam pugnam noctu cũ ſuis nauibus Lilybæo digreſſus Drepanũ profectus eſt ad Haer
Drepanum. balem qui vrbi præſidebar.Erat ſecundum Lilybæum is locus Pœnis chariſſimus, vtpote ad bel-
li vſum peropportunus.Eſt vrbs ſita in occidua inſulæ ora,iter Bathum fluuium & Segeſtanum
promontorium,in falcis ſpeciem curuato littore,q̃d nomen ipſum argumento eſt,niſi potius ſit fi
des poetis habenda,qui a Saturno falcem his locis abiectam fabulãtur. Diſtat Drepanum a Lily-
bęo.XV.milia paſſuum. Tenebat adhuc Lilybætana obſidio,imminebantq; Romani hoſtibus ter
ra ac mari,quum Rhodia nauis inſigni celeritate,ex Carthagine Lilybæum ingreſſa eſt,hicq; per
ocium ſpeculata in quo ſtatu res eſſent,per medias Romanorũ naues elapſa,retro abiit.Ea res cõ
ſules impulit vt fauces port⁹ ſint obſtruere adorti, onerarias aliquot in vnum vadum depreſſit
ingenti materia illis ſuperiecta.Cęterum immenſa maris altitudo irritum opus fecit. Vix tamen
ex altera parte oſtii agger conſtitit, quo cõtigit vt paucis dieb⁹ Romani quadriremẽ vnam Car-
thaginenſium velociſſimam,velut vado hærẽtem,eo loco oppreſſerint, qua vſi haud multo poſt
& Rhodiam illam Lilybæum reuerſam ceperunt.His duabus circa portũ conſtitutis,omne ſuo-
rum commercium Romani hoſtibus ademerũt.Eratq; iam vndiq; Pœnis præſidii ſpes adempta
quũ ex inſperato bene gerendæ rei occaſio illis eſt oblata. Vehementior ventus,& velut ꝓcella q̃-
dam repente orta,bellica Romanorum opera mirum in modum concutiebat, qua occaſione ho-
ſtes vſi,haud vno loco ignem ex aduerſo iniiciunt, flãma aridæ materiæ inſinuata turres,arietes
Incendium. & machinas fere omnes momento temporis conſumpſit,quo contigit,vt iam inde Romani duces
vallo tantum & foſſa incluſum hoſtem habuerint, fame domituri quando aliter ſubigi non poſ-
ſet.Ab Roma interea decem milia hominum in ſupplementum miſſa,annoq; per hęc circumacto
Claudius Appius Pulcher,& Caius Iunius cõſules fiunt. Appius Lilybæum eſt miſſus.Is ſub pri
Conſules. mum acceſſum,lectiſſima parte militum in naues impoſita,Drepanum ad Haerbalem opprimen
dũ nauigat.Perculit Pœnũ Romana claſſis ſub lucem ex alto conſpecta. Idemq; ſatius fore arbi-
tratus fortunam experiri,q̃ pati ſe ab hoſte,faucibus portus inſeſſis,obſideri,militum turbam ad
portum ſigno conuocat,ibi paucis affatus,aut fortiter dimicandũ eſſe oſtendit,aut omnia mala,
quę longa obſidio ferre poteſt,ſubeunda. Tum omnibus ſuam operã vltro deferentibus, poſcenti
buſq; alacri clamore pugnam,in naues illico conſcẽſum eſt,nec mora vlla fuit,iuſſis nauiũ guber-

natoribus eo curſum dirigere,quo ſe tendere vidiſſent,ipſe primus portũ egredit̃,egreſſus in Ro
manos appropinquantes curſum deflectit. Trepidatũ primo a Romanis in explicanda acie,cũ cõ
ſuli ordinẽ ab initio mutari placuiſſet,demũ ſubductis in altum nauibus, ipſe in læuo cornu con
ſtitit.Haerbal in altũ ꝓteruectus,cũ impetu a mari in Romanos reuertit̃. Diu æqualiter certatũ.
Lectiſſimi milites ab vtraq; parte pugnabant.Mox procedẽte prælio, agilitate nauiũ & nautarum Natale bel-
peritia,Pœni ſupiores eſſe cœperũt.Illud interim Carthaginẽſibus ꝑerutile fuit ad victoriã,ꝙ Li- lum.
byce naues pelagus tenebãt,vñ pronior fiebat in Romanos impetus, & rurſus quũ degrauari cœ
piſſent facile pugnã eludebãt,celeri in altũ recurſu. Cõtra ꝓximũ littus oĩa Romanis impeditio-
ra reddebat,ꝓtracta tñ in plures horas eſt pugna.Ad poſtremũ Romanarũ nauiũ aliæ littoribꝰ i-
pactæ,aliæ medio fluctu vi hoſtiũ depſſæ,vix.XXX.nũero cũ cõſule fuga dilapſæ ſunt,cæteræ ꝓ-
ter eas q̃ in hoſtiũ poteſtatẽ venerunt,ad vnã periere . Tres & nonaginta captas Polybius ſcribit
apud quoſdã reperio habuiſſe claſſem illã.CC.&.XX.naues,quarũ paucæ cũ cõſule fuga ſeruatæ
ſint.XX.captæ cũ ſuis turmis,cæteræ medio certamine depſſę.Ad octo &.XX.Ro.milia,ꝑtim cæ
ſa,partim in victoꝝ poteſtatẽ redacta.Auxit cõſulis inuidiã ſpreta religio,ꝙ in pugnã iturꝰ, quũ Numerus
pulli ex cauea emiſſi tripudiũ nõ feciſſent,eos in mare cõtẽptu religionis abieciſſet, ludibrio etiã amiſſarũ
verborum adhibito,vt biberẽt qñ eſſe nollent.Nec multo ſe ciuiliorẽ poſt pugnam præſtitit.Iuſ- nauium.
ſus a patribus dicere dictatorem,C.Glauciã dixit,vltimæ ſortis hoĩem.Mox magiſtratu abire co- Appii pere-
actus,ludos prætextatus ſpectauit.Polybius eũ in iudicio cõcidiſſe ſcribit.Cæterũ nec ipſi tãtum uerſitas.
ea offenſa ꝓbro fuit,ſed ſorori etiã Claudiæ,quæ quum aliquãdo ſolẽni ludorum die nimia homi-
num frequentia moleſtius vexaretur,dixiſſe fertur,vtinam frater meus viueret , iterum Ro.claſ-
ſem perditurus,quæ vox ſiue omen fecerit ſiue cædis memoriam renouarit,adeo multitudinis au
res offendit,vt mulier maieſtatis rea ſubierit iudicium.Patres etſi ingens vulnus acceptum cen-
ſebant,reparata tamen confeſtim claſſe,L.Iunium conſulẽ in Siciliam mittũt.Ille cũ ſexaginta ro-
ſtratis nauibus Meſſanã venit,quo ex tota Sicilia præterq̃ ex Lilybęo contractis in vnũ nauibus, Reparant
CXX.roſtratarũ claſſem impleuit,ſuper onerarias,quarum vis ingens fuit. Harum dimidia par- Ro.claſſem.
te quæſtori data,vt cũ his cõmeatũ ferret in caſtra,ipſe haud multo poſt cũ.LXX.nauibus euntẽ
ſecutus eſt,frumentum a mediterraneis ciuitatibus acceptuꝰ.Miſerat per eos dies Haerbal Car
thalonem cum triginta nauibus ex Drepano,omnia circum littora ſcrutari iuſſum,atq; vbicũq;
naues,ſiue integras,ſiue corruptas offenderet,daret operam,vt in ſuam poteſtatem redigeret. Fe
rox ille primum omnium in eam claſſem,quæ ad Lilybęum ſtabat,noctu impetum fecit,ſublatoq;
a ſtationariis clamore Himilcho excitus , cognita tumultus cauſa milite ex vrbe educto Roma-
nos ferociter inuadit,qui vndiq; circũuenti, in non mediocre periculum ſunt adducti . Carthalo
aliquot Romanorum nauibus aut captis aut corruptis,ex Lilybæo profectus,Heracleam petiit,vt
commeatus,qui ea parte in Romana caſtra vehebantur,interciperet. Oram legenti ſpeculatoriæ
naues Carthaloni nunciant ingentem nauium numerum aduentare. Ille fiducia rei nuper geſtæ,
hoſtem aſpernatus,obuiam ire pergit.Romanus quæſtor,cognito Pœnorum acceſſu,imparem ſe
hoſti ratus,in proximum littus naues multa trepidatione ſubduxit . Erant littorum anfractus &
rupes pelago imminentes,vnde Romani punicas naues ſagittis & fundarũ iactu arcuerunt Car- Carthalo
thalo paucis onerariis,quas ſub primum acceſſum oppreſſerat,ſecum abductis, ad oſtia proximi claſſem Ro.
fluminis conſedit,hoſtium nauium digreſſum obſeruaturus,vt vbi eas in altum euectas vidiſſet, vrget.
ſubito incurſu caperet.Interea conſul ex Syracuſis Pachinum præteruectus,Lilybæum verſus au
ſtralem inſulæ oram legebat, quum procul punicas naues conſpicatus in proximum ſeſe portum
recepit,hoſtium fortunam ſimul & virtutem veritus.Carthalo quia haud facilis erat locorũ ex-
pugnatio,portum inter vtranq; Romanorum claſſem medium cepit,vt abeundi facultatẽ vtriſq;
adimeret.Interea punicæ claſſis magiſtri fœdam tempeſtatem,quæ imminebat, prævidentes Car-
thalonem monent,vt confeſtim Pachino ſuperato tutiorem portum caperet,quibus ille obſecu-
tus,ſatis mature periculum euaſit.Romana claſſis importuoſis depræhenſa locis,adeo vehemen Naufragiũ
ter conflictata eſt,vt ex tanta nauium multitudine,nihil quod vtile eſſe poſſet ſuperfuerit. Proxi Romanoꝝ.
mum littus exercitum ſeruauit.His maritimis cladibus,aliis ſuper alias acceptis, fractus Roma.
Pop.iterum hoſtibus maris poſſeſſiõe ceſſit,terreſtribus deinceps viribus tantum ſtaturus.Con-
tra Pœni præterq̃ ꝙ & pelago imperabant, in magna etiam ſpe erant terreſtris belli ex ſententia
conficiundi.Iunius Conſul poſt amiſſam claſſem Lilybæum in caſtra ſe contulit,curarum plenus
omnia circumſpicere,an præclarum aliquod facinus a ſe peragi poſſet,quo præſentis cladis apud
ſuos leuaretur infamia,nec ita multi dies interceſſere,quibus ille Erycem per ꝓditionem occup-

Eryx a Ro. uit,ſimul & Erycinę Veneris templo & oppido potitus eſt.Eryx mons Sicilię mari imminēs inter
capitur. Drepanũ & Panormum,huic tamen q̃ illi vicinior,omnes Sicilię montes pręter Ætnam ſua ma-
gnitudine excedens,in eius vertice planities cum Erycinę Veneris templo,oím quæ tum in inſu-
la erant,opulentiſſimo, paulũ infra verticem vrbs longiſſimum ac difficillimũ vndiq; habēs adi-
tum.Carthaginēſes amiſſo Eryce Hamilcharē,cognomēto Barchã,claſſi pfecerunt.Fuit hic An-
nibalis pater,qui poſtea ſexdecim annos in Italia bellum geſſit.Hamilchar in Italiã claſſe delatus,
oēm maritimã oram popularione fœdauit.Erat hic annus inchoati belli decimuſoctauus.Ex Ita
lia Hamilchar Brutiorũ ora Locrorũq; vaſtata,Panormũ cũ claſſe ſe contulit,ibiq; locũ gerendo
bello aptiſſimũ,haud pcul Panormo,occupat. Hinc ille (erat enĩ ſitus loci natura munitiſſim⁹)
ex arce quadã pfectus,vſq; Cumas oēm Italię orã ſæpius populat⁹ eſt,in his Pœnus locis quũ fe-
re triēniũ caſtra habuiſſet,terra mariq; rē Romanã vexare nõ deſtitit.Interea in Italia duæ a Ro
Fregellas & manis coloniæ deductæ,Fregellas circa Lyrim fluuiũ,& in Salētinis Brundufiũ.Duo etiã ptores
Brunduſiũ tũ primũ creari cœperũt.Fuerũt eo triēnio,quo Hamilchar in Panormitano agro habuit caſtra,
ductæ colo- multi variiq; vtriuſq; ciuitatis conatus,multæ etiã clades hincinde illatę & acceptę,ſed q̃ ad Ery
niæ. cē & Eguſam inſulã poſtremo geſta ſunt,maiore phama ad poſteros manarunt.Cętera Polybius
Prætores Eutropi⁹ & Florus,quos authores Liuio intercepto ſeqmur,pſſe & obſcure, vt parũ cognitu ne-
duo. ceſſaria pterierũt.Erat in Romanorũ poteſtate Eryx,dupliciq; pſidio tenebať , vno ad ingreſſum
montis,altero circa templum in vertice conſtituto,nõ defuit tñ qui oppidũ Hamilchari pderet,
Erycina ob quo accidit,vt Eryce a Pœnis inito,Romanis qui in ſummo iugo erãt in magno diſcrimine cõſti
ſidio. tutis,nec Pœni ipſi minus laboraturi erãt,opportunos ad vrbē aditus Romanis pſidio obtinenti
bus.Atq; ita obſidentes & obſeſſi incredibili animorum obſtinatione durabant,certi extrema oĩa
potius tolerare,q̃ hoſtibus cedere.Quum igitur in hunc modum bellum traheref,eſſetq; interim
Hamilchar Italiæ maxime infeſtus,etenim iam annos fere quinq; Romani abſtinuerant mari,cõ-
moti patres,ſimul hoſtium iniuria, ſimul quia haud dubie apparebat id bellum nõ aliter ad exi-
tum perduci poſſe,ſummo ſtudio claſſem comparant.Cæterum diuturni belli ſumptu ęrario ex-
hauſto,priuatim ciues in hunc vſum pecuniam contulerunt . Plæriq; quinqueremē vnam pprio
ſumptu cõſtruere & ornare nõ recuſarũt. Tãta tunc erat reipublicæ charitas,ppagãdiq; imperii
ſtudium.CC.quinqueremes ad Rhodię illius circa Lilybæum captę ſimilitudinem contextas , C.
Conſul.' Luctatius conſul ſub initium veris in Siciliam egit.Is ſubito acceſſu Drepanitanum portũ & alia
loca Lilybæo circũiecta occupat.Drepanũ machinas & bellica opa admouet,vrbē expugnaturus,
eratq; haud procul inde punica claſſis,ſed quo propinquior erat hoſtis, eo min⁹ ille remittere de
iis,quæ ad remiges & nautas exercendos attinebant,haud ignatus quantum res maritimæ mo-
mentũ pſenti bello attuliſſent.Carthaginēſes audito hoſtiũ in mari apparatu, & ipſi ſumma ope
cõnixi naues ex aduerſo cõparant,his Hannonem pficiunt,qui cũ claſſe domo pfectus,ad Hiero
neſum inſulam cõſedit,vt inde prima tēpeſtate in Siciliam tranſmitteret.Luctati⁹ audito Pœno-
rum aduentu,optimis quibuſq; ex pedeſtri exercitu in naues impoſitis,confeſtim ad Eguſam in-
Eguſam Æ- ſulã nauigat.Liuius Ægatē vocat.Florus Ægates.Eſt ea inſula contra Lilybęum.Ibi milites con-
gatem dici. ſul hortatus vt in craſtinũ ſe ad pugnã comparent edicit. Vbi vero ſequenti die illuxit,ventuſq;
hoſtibus ſecundus eſſet,nec mare ſatis getũ,aliq̃diu conſul dubius ſtetit,vtrũ cum hoſte dimica-
ret.Reputans deinde quanto maiore ſpe pugna iniref,ſi cũ Hannone,qui cõmeatu claſſem honu
ſtam haberet,q̃ ſi poſtea cum expeditis ad pugnam nauibus,& cum Hamilchare duce, quo nihil
per id tēpus terribilius audiebatur,cõfligere cogeref,veniētibus ſatius occurrere viſum.Ferebã-
tur Carthaginenſes proſpetrimo vento,qui Romanã claſſem ex aduerſo cõſpicati,ſubductis con
tinuo velis,ſeſe prælio accingunt.Confirmatis interim vtrinq; animis fit pugna,in qua quũ om-
nia diuerſa eſſent,quę olim ad Drepanum fuerant,diuerſum quoq; pugna ſortita eſt exitum.Ro-
Natalis Ro mani celerrimas & expeditas habebant naues,quibus remiges exercitatiſſimi inerãt,& ob eã rem
mañ. victo- acres,& ad oĩe facinus impigri,optimi adhęc milites,ex vniuerſo exercitu delecti. Pœnis naues
ria. honuſtæ,& rudis aderat miles,quem,ſimul ac pugnari cœptum eſt,ſuperari contigit. Quinqua-
ginta naues vel fractæ vel ſubmerſę,ſeptuaginta cũ turmis captæ,cætere mutato vento ad Hie-
roneſum ſe fuga receperunt.Capta ſupra eos qui perierant ad decem milia hominum. Eutropi⁹
duo & triginta prodidit,tredecim milia interfecta:ex Romana claſſe duodecim naues in pugna-
Cartha.de- depreſſæ ſunt . Carthaginenſes noua & inuſitata clade perculſi , etſi ad ferendum bellum prom-
ſperatio. ptiſſimi erant,ſuis tamen rebus accifis, quum belli vlterius alendi initi ratio non poſſet , Hamil-
chari ſcribunt,rem punicam præſenti clade adeo collapſam, vt non eſſet cur ex domo cõmeatũ,

aut claſſem expectaret amplius.Ipſe igitur de pace & bello quicquid viſum eſſet ſtatueret,idq; fa
ceret qđ e repu.ſibi videret.Ille optimi ſapientiſſimiq; ducis vſus officio,q̃diu Punicę rei ſpẽ ali-
quã ſupereſſe vidit,nullũ vnq̃ laborẽ aut periculũ ſubire recuſatuit,oĩa prius ſumma induſtria &
audacia expertus pro inſula retinẽda,poſtremo Carthaginenſium rebus vbiq; fractis,tempori &
neceſſitati ceſſit.Neq; eñ optimum ducem vincere tantum ſcire oportet,ſed cedendi etiam tem
pus,nõ ignorare.Legatos igitur ad Luctatiũ miſit(nã Aulus Poſthumius eius collega Romę fue
rat a Metello Pontifice,quia flamen eſſet,ad bellum exire prohibitus.Metellus ſub id tẽpus quo
Romani ſunt pręſenti bello defuncti,ex ęde Veſtæ,quæ incendiũ cõtraxerat,palladiũ & ſacra eri
puit)Luctatius qui non ignorabat q̃ res Romana lõgo eſſet bello exhauſta,pacem vltro delatam Finis primi
haud hoſti denegandã cenſuit,quæ his demũ conditionibus eſt inter duces cõpoſita,vt amicitia belli Punici
iam inde Romanis & Carthaginẽſib⁹ eſſet,prorſus tota Sicilia Poeni abſtinerẽt,neq; deinceps bel Leges Car-
lum Hieroni inferrẽt,neq; cõtra Syracuſanos Syracuſanorũve ſocios mouerẽt arma.Carthaginẽ tha.datæ.
ſes captiuos oẽs redderẽt ſine ꝓcio,talẽta argẽti Euboica duo milia &.CC.Romanis annos.XX.
ꝑẽderẽt.Has cõditiones populus Ro.ꝓbare noluit,ſed in Siciliã.X.legatos cũ authoritate miſit.
Hi pauca fœderi addiderunt,vt oĩbus inſulis quæ inter Siciliã & Italiã iacẽt Poeni abſtinerẽt,tẽ-
puſq; pẽſionis corripuerũt mille talẽtis priori ſummę additis.Atq; in hũc maxĩe modũ terra ma
riq; eſt de Siciliæ poſſeſſione inter Poenos & Romanos,ꝑterq̃ ad exitũ,vario euẽtu certatũ.Bellũ
ſane diuturnum,in quo quũ alia multa acciderũt memoratu digna,tũ q quingẽtis quandoq; na-
uib⁹ hincinde eſt bellatũ.Polybi⁹ author eſt amiſiſſe populũ Ro.eo bello naues ſeptingentas,ꝑter Tẽporũ ſup
eas q̃ naufragio perierunt,Poenos ducẽtis minus.Fuit hic annus quo primũ bellũ eſt ſolutũ,quar putatio.
tus & vigeſimus,vel,vt alii ſcribũt,alter a vigeſimo,ab eo quo arma vtrinq; mota ſunt.Vrbis Ro
mæ quartuſdecimus ſupra quingẽteſimum,quo tẽpore Macedoniæ regnum Demetrius tenebat
maioris Demetrii nepos Antigoni filius.In Ægypto Ptolemę⁹ cognomẽto Euergetes,Philadel-
phi filius,primiq; Ptolemęi nepos.In Iudęa Põtifex Onias Eleazari,a quo ꝑmanũ ſacerdotiũ ac-
cepit,ex fratre nepos,is vt Euſebius ſcribit,quia annuũ tributũ Ptolemęo non reddidiſſet,Ægy-
ptiaco bello petit⁹ eſſet,niſi Ioſephus,q ea tẽpeſtate multũ apud regẽ gratia pollebat,in Ægyptũ
legatus profectus eſſet,Ptolemæo ſatiſfacturus.Is nõ ſolũ deſtinatũ bellũ deprecator excuſſit,ſed
Iudęæ etiã & finitimis præeſſe iuſſus eſt.Regnabat in Syria Seleuchus Antiochi fili⁹,q Laodices
matris impulſu Beronicen nouercam ſuã,& fratrẽ ex ea natũ ad cędẽ perſecutus in Pataram con
pulit.Hãc Ptolemęi regis ſororem Antiochus,qui fuit maioris Seleuchi filius,Laodice adhuc vi
uæ ſuperduxit vxorem.Beronices & regii pueri miſerabili caſu commotę Aſię ciuitates puero & Aſię mot⁹.
matri auxilia aduerſus Seleuchum decernunt.Ptolemęus & ipſe ſororis periculo commotus,cũ
valido exercitu in Aſiam tranſiit.Beronice ante fratris acceſſum vi expugnari nõ potuit.Caeterũ Beronices
fraude circũuenta cũ puero trucidata eſt.Indigna res omnibus viſa,atq; Seleuchi ſcelus Aſię vr- cædes.
bes deteſtatę,vno tempore,magno cõſenſu,ab eo deficiunt,ſeq; & claſſem,quã ad opem Beroni- Seleuchi
ce ferendam comparauerant,Ptolemæo tradunt.Erat is haud dubie Seleuchum ſpoliaturus re- ſcelus.
gno,niſi ob domeſticam ſeditionem,medio rerum actu,trepidis nunciis in regnũ reuocatus eſſet:
tantum,aut odium Seleucho nefariũ parricidiũ,aut Ptolemęo miſerabilis ſororis caſus fauorẽ cõ
parauerat.Poſt Ptolemęi digreſſum quũ Seleuchus,ingenti claſſe fretus,Aſiaticas ciuitates ho-
ſtiliter perſequeretur,ſubita tẽpeſtate naues amiſit.Res quidẽ calamitoſa,ſed in primis Seleucho
optanda,quippe qui adeo miſerabilis infenſis ciuitatibus viſus eſt,ob cladẽ illam teterrimã,vt ita
in miſericordiã verſa ſua ſponte in fidẽ redierint.Ille vero ꝓſenti ſucceſſu erectus,Ptolemęo bel-
lũ infert.Sed homo ad ludibriũ fortunę natus,quiq; ad hoc ipm videbat̃ ortus,vt q̃ſitas imperii
opes ꝑderet,victus prælio in Antiochiã aufugit.Erat huic Antiochus frater admodũ adhuc pu
er a quo Seleuchus auxiliũ ꝑ literas implorauit,Aſia citra Taurum montẽ cõditione ei delata,ſi
incolumi regno,pręſenti bello defungeretur.Antiochus nõ auxilium fratri ſed impiũ latrociniũ
laturus,ſtudio ſe ad bellũ cõparat.Ptolemęus de Antiochi aduẽtu factus certior,ne cũ duob⁹ bel
landũ eſſet,inducias cũ Seleucho in decem annos paciſcit̃.Antiochus interea,Gallicis auxiliis ꝓ- Seleuchi &
cio cõductis,hoſtem ſe fratri obtulit.Fit igit̃ pręliũ,quo puer Gallorũ virib⁹ & audacia victor,pa Antiochi ꝓ
rum abfuit qn ab auxiliarib⁹ ipſis ꝓditionis ſit interfect⁹.Galli Seleuchũ cecidiſſe rati Antiocho lium.
capitaliter inſidiabant̃,vt regnũ regia prole ſpoliatũ ſibi prędę & rapinę obnoxiũ redderẽt.Ille ꝓ
ſenti periculo commotus a Gallis ſe auro velut a prędonibus,redimit,ſocietatẽq; cũ iis iĩgere co
actus eſt,qui nuꝑ mercenario nomine militabãt.Eumenes rex Bithynię ambor̃ fratrũ opes mu-
tuo bello afflictas intuitus,vagãtem Aſię poſſeſſionem inuaſurus,Antiochũ & Gallos,etſi victo

res recenti tamẽ prçlio adhuc fractos,eximprouiſo aggreditur,faciliſq; fuit victoria ex ſemiuicto
hoſte.Atq; ita Aſia,velut in medio relicta.pluribus vno tempore aut præmiũ,aut prçda fuit. Se-
leuchus & Antiochus dẽ Aſia certabant,Ptolemçus ſororię vltionis titulo hinc infeſt⁹ aderat,in
de Eumenes & Galli terrã populabanť.Antiocho victo magnam Aſię partem Eumenes ſubegit.
Nec ſublato prçlio Seleuch⁹ & Antiochus fratres ſibi min⁹ infeſti erãt,ſed ab externo hoſte aue
ſi,ceu q̃ ab Eumene ſiebant ad ſe nihil attinerent,in mutuum exitiũ bellum reparant, fuitq; pro-
Antiochi ximum prçlium Antiocho infelix,qui exercitu ſpoliatus,in Cappadociam aufugit ad Artamenẽ
erratio. ſocerum ſuum,vnde haud multo poſt,quum capitales ab eo inſidias ſibi inſtrui indicio compertiſ
ſet,occulta fuga dilapſus,quum nuſq̃ ſibi tutus videretur,ad Ptolemçum profectus eſt,tutius ſi-
bi fore ratus ſi ſe hoſti q̃ fratri crederet.Ptolemæus eum nõnihil in cuſtodia habuit, hincq; mu-
lieris opera liberatus,quũ ꝓcul inde fugã intẽdiſſet,a latronibus in quos ꝑ deuia errabũdus inci-
Antiochi & derat eſt oppreſſus.Seleuchus iiſdẽ ferme dieb⁹ equo prçcipitatus tertio ſui regni anno ꝑiit, poſt
Seleuchi quem Antiochus,cognomẽto Magnus,Syrię regnũ annos ſex & triginta tenuit.Is demũ Aſiã,&
mors. q̃cq̃d citra Taurũ poſſedit,a Romanis bello vict⁹,vt ſuo loco explicabitur,relinquere coactus eſt.
Antiochus Erãt Romani,per id tẽpus quo hęc in Aſia gerebanť,Punico bello defuncti,& ne ſubito ab armis
magnus. diſcederent Phaliſci in cauſa fuerũt,qui vt ſæpe alias rebellãtes a Q.Luctatio & Mãlio cõſulibus
Phaliſci. bello petiti ſunt,magnoq; prælio victi.Quindecim milia hoſtium vno prælio cęſa.Sexto die q̃ ad
hoſtes vẽtum erat in deditionẽ recepti,agroq; ex dimidia parte multati.Duæ trib⁹ per id tẽpus,
Ennius. aut aliquãto antea priorib⁹ additę,Velina & Exquilina.Ennius poeta ꝑ id tẽpus Tarenti ortus
eſt.Liuius poeta primus Romæ fabulã docuit.Callimachus elegi carminis ſcriptor in ipſum pri-
Templum mi belli punici initium Nepotis Cornelii teſtimonio incidit.Tẽplum Iani,poſt Phaliſcos in dedi-
Iani iterum tionem redactos,terra mariq; pace parta,eſt clauſum,vt Florus prodidit,fuitq; hic annus ab vr-
clauditur. be condita quartuſdecimus ſupra quingenteſimũ.A primo Numę anno ſub quo primum claudi
Diuortium contigerat,ſeptuageſimuſſeptimus ac quadringenteſimus.Sub id tẽpus.Sp. Caruilius Ruga to-
primum. gatorum primus cũ vxore diuortium fecit.Eodemq; anno Nęuius poeta fabulas ad populũ edi-
Næuius. dit,M.Varro libro quem de poetis ſcripſit,hũc primo bello Punico ſtipendia feciſſe prodidit.Cæ
terum Iani templum breui poſt bello a Ligurib⁹ orto eſt patefactum.Cauſam belli in Liguria ge
ſti nõ reperio.L.Cornelius,q̃d ſatis conſtat,& Fuluius Flaccus ipſi genti bellũ intulerunt.Ligures
Ligurum ſe inter Macram & Varrum flumina ſedes habuere circa ima alpium latera,qua in Liguſticũ iacẽ
des & diui- pelagus obuerſa.Plinius eius gẽtis originem ignoraſſe videtur.Strabo ex Grçcia oriundos exiſti
ſio. mat,coniectura vſus,ꝙ vt græci æreis vterẽtur ſcutis,totamq; in vniuerſum gẽtẽ partitur in In
Gaunos & Intemelios. Cõtra Plinius ſupra duodecim populos memorat.Ligurib⁹ plurim⁹ ex pe
core victus,lacte hordeaceaq; potione.Naualis materia frequẽs.Arbores eximię craſſitudinis dia
metro reſectæ octonis patent pedibus,mortaria & menſæ fiunt ex ea materia.Pelles inde & me-
la,Vinum genti auſterũ & picatum,muli & equi ex eadem terra,tunicęq; & ſagula.Linguriũ q̃d
Electrum. electrum alii vocant,eandem terram habere arbitratur Strabo,q̃d Gręcorum plęriq; cum eo fal-
ſo tradiderunt.Plinius ꝓcul electrũ naſci author eſt,falſaq; eſſe oĩa,quę de Phaetonte & Eridano
a multis Grçcorũ ſunt memoriæ prodita,eſſeq; inſulas in ſeptẽtrionali oceano,vbi electrũ gigni-
Gleſſaria. tur,Gleſſaria eorum vna vocatur,Electrum Germani gleſſum vocãt,naſciq; medulla pinei gene
ris arboribus defluente,vt gũmi in ceraſis,vt reſina in pineis manat arboribus humoris abundan
Linguriũ. tia.Lingurium Demoſtratus ex vrina Lyncum fieri credidit,e marib⁹ fuluum & igneum,e fœmi
nis languidius ac candicans.Quidam langurium id vocari exiſtimant,eſſeq; in Italia beſtias Lan
gurias.Zenothenis eas Langas vocauit,circa Padum id ferarum genus ſtabulari arbitrať. Metro
dorus & Sudines ex arbore,quæ in Liguria ſit,id naſci prodiderunt.Sed taliũ fides ſit apud eos
qui hęc tradiderũt.Deceatę Maxubii & Eburiates Liguſticę gentes in occultas latebras refugiẽ
Bellum li- tes diu Ro.Conſules fruſtrati ſunt,hos poſtremo Fuluius longa indagine adeptus,igni circũſeſ-
guſticum. ſos expugnauit.Sunt qui tradant tum primũ Lentuli & Fuluii ductu Romana ſigna trans Padũ
promota,pugnatumq; cum Inſubribus & Liguribus,cęſaq; tria & viginti milia hoſtium, quinq;
capta,deq; his Romę triũphatum.Si Eutropius verus eſt author,qui Liguſticum bellum ſtatim
Punico ſubiicit,in id tẽpus incidiſſe oporteret bellũ q̃d in Aphrica Carthaginẽſes crudeliſſimum
cum Spendio & Mathone geſſere.Satis conſtat per hęc tẽpora plura & terra ꝓdigia fieri cõtigiſ
Prodigia. ſe.In Piceno fluuius cruentis aquis ſua ſponte cucurrit.In Herruria cęlũ ardere eſt viſum.Arimi
ni noctu tres lunæ in cælo conſpectæ.Id prodigium.Cn.Domitio & L.Annio cõſulibus factũ Pli
nius author eſt,q̃d ad cæli ardorem attinet,quum Cn.Papyrius & C.Cęcilius cõſules fuere, tẽ

pus alioq̃ haud diſerte poſuit. Hęcq̃ poſt primum bellū Punicū in Italia a Romanis geſtata.Car-
thaginenſes interea in multo periculoſius bellum,q̃ qđ ad id tempus cum Romanis geſſerant,in
Aphricam reuerſi inciderunt.Id Aphricum a loco in quo eſt geſtum nominari cōtigit,cuiꝰ origi- Aphricum
nem fuiſſe ferūt.Quum Hamilchar percuſſo cum Romanis fœdere ſe magiſtratu abdicaſſet,co- bellum.
pias quas ex Eryce & Lilybęo deduxerat,Giſconi tradidit domum deportādas.Giſcon res nouas
veritus,ſi tanta vis hominum vno tempore in Aphricam delata eſſet,pręſertim cum plura mili-
bus deberentur ſtipendia,quę reddi ęrarii inopia non poterāt,ꝓ magno habuit negocio, eos fa-
ctis de induſtria interuallis, per partes mittere,vt qui primo altero ve loco tranſmiſſi eſſent,confe-
ſtim exauthorati dimitterētur.Carthaginēſes partim negligētia,partim ſtipendii defectu nō ſo-
lum non id fecere,ſed iuſſerunt etiam vt qui primi venerant nouiſſimos expectarent.Mox vbi o-
mnes copię affuerunt,paululū pecunię eſt ſingulis datum,ac ſimul iuſſi duces copias vrbe edu-
cere.Id quum cunctantius fieret,vellentq̃ multi in vrbe impedimēta relinquere,cum omnibꝰ re-
bus pene pręcipites ſunt Carthagine eiecti.Vt igitur in Siccā coiuere,in ocium & ſocordiā abie-
runt,qđ magnis exercitibꝰ pernicioſiſſimū fuit ſemper.Hi igitur tumultuoſe ſtipendiū ſibi debi-
tum repoſcūt.Alii multo maius q̃ deberet̄ impudēter efflagitāt.Pręmia militaria reperūt,ab ip-
ſis ducibꝰ medio ardore belli ſupra ſtipendiū ꝓmiſſa.His ſua ſpōte tumultuātibꝰ Hāno ſuperuenit Militaris ſe-
qui multa de ærarii inopia locutus,quum aliquam ſtipendii remiſſionē poſtulaſſet,cōtinuo mul- ditio.
titudo,velut ſtipēdio & ſpe pręmii vno tēpore fraudata,in tātā irā exarſit, vt magis dux deeſſet
q̃ voluntas erupturę ſeditioni.Merebant tum Punicum ſtipendium Hiſpani,Galli,Ligures, Ba-
leares,Gręci quoq̃ non pauci,& Aphri.Quæ multarum gētium colluuio in cauſa fuit,vt diſcor-
dia ſemel mota cohiberi amplius nequiuerit.Raptis itaq̃ per iram armis,Hānone & cęteris duci-
bus contemptis,Carthaginem tumultuoſius ire pergunt. Vbi vero ad Tunes ventum eſt, nunc Tunes.
corrupta voce Tuniſum dicunt,haud ꝓcul inde caſtra muniunt.Erāt hi ſupra viginti milia ar-
matorum.Carthaginenſes ſubito malo perculſi trepidare metu,ac quibus remediis pręſenti peri-
culo irent obuiam ſollicite requirere,faterique ſua errata,& q̃ tantum mercenariorū militū vnum
in locū coire paſſi eſſent,& q̃ impedimenta militum liberos & vxores penes ſe relinqui noluiſſent:
vbi intra mœnia incluſi pro obſidibus ciuitati eſſe poterāt.Omnia igitur quę ad militarem iram
leniendā pertinere credunt,cenſent mature adhibēda.Cōmeatus & alia ad vitę vſum neceſſa-
ria affatim in caſtra ferri iubent,ibiq̃ tanti nec pluris venire,quanti ipſimet milites vellent, quoti-
dieq̃ legati in caſtra mittebant̄,qui benigne pro concione milites alloquerent̄,omniaq̃ a ſe expe-
ctare iuberent,quę a gratiſſima ciuitate expectanda eſſent.Hęc placamētorū genera tantū abfuit
vt ſęuientem multitudinē aliquo modo deliniuerint,vt vel ex hoc ipſo fit miles audacior factus,
quia nihil obſcure ſe timeri intelligeret.Precia igitur equorū,quos in bello amiſerāt,repoſcūt,ad-
duntq̃ in horam aliquid impudentius prioribus poſtulatis.Præualebant in multitudine nouarū
rerū cupida,ſeditioſiſſimi quiq̃:demum eo eſt decurſum,vt Giſcon,quo illi in Sicilia duce vſi fu-
erant,ſuo arbitrio finiret,quid ſupra ſtipendium militibꝰ deberet̄.Is cum pecunia Tunes ꝓfectus
cum ſingularū gentium ducibus congreſſus,ſe veniſſe docet,vt ſtipendium militibus diſſolueret, Giſconis
hortaturq̃ vt ſinguli ſuos in officio cōtinerēt,futurū,vt omniū deſideria publica gratitudine ex- ſtudium.
plerētur.Erat per hæc Giſcon facile motū compreſſurus,niſi Spēdius Campani ſanguinis homo
ſeruus Carthagine fugitiuus & Matho Apher genere,proximuſq̃ inuidiæ,quia ab initio inſigni-
ter eſſet in ea ſeditione verſatus,ſuppliciū vterq̃ formidans,ſi cōcordia ſecuta eſſet, Aphros mul-
tis implent ſuſpitionibꝰ,fore prędicātes,vt cęteris gētibꝰ exauthoratis,ipſi q̃ Aphricæ indigenæ
eſſent,totius facti inuidiā ſuo capite haud multo poſt luerent,perſuaſum habere Carthaginēſes,
totius diſcordiæ originē ab Aphricę terrę incolis ortā,quibꝰ ſtimulis priori irę adhibitis,adeo in
apertam rabiē erupit ſeditio,vt quicunq̃ aut ducū,aut priuatorū in mediū verba auſus eſt face-
re confeſtim ſit lapidibus obrutus,turbaq̃ in hunc modū ſęuiēte,quū nemo eſſet qui hiſcere am-
plius auderet,ſubito omnium conſenſu Spendius & Matho duces multitudinis creātur. Giſcon Matho &
etſi nihil interea pretermiſit,qđ ad pacem pertineret,omnia pollicendo,quum a quibuſdā frumē- Spendius
ti quoq̃ militibus dandi mentio iniecta eſſet,id quoq̃ ſe daturum pollicitꝰ eſt,ſi Spēdium ſibi de- duces ſedi-
derent,ad quam vocem adeo excanduit multitudo,vt pecuniam publicam,quam ille ſecum attu- tionis.
lerat diripuerit,Giſconem ipſum pene diſcerptum in vincula coniecerit,ac tum demū omni ſpe
concordiæ abiecta,ſęua cōiuratio inter milites inita eſt,animiq̃ ad bellum conuerſi. Spendius &
Matho miſſis ad omnes Aphricę populos legatis,eos hortantur,vt ad ſæuū & crudele Cartha-
ginenſium imperium extinguendum ſibi adiumento eſſent. Nulla fere ciuitas fuit quæ non his

libêter acceſſerit,certatimq́ duces cõmeatu,pecuniis & milite iuuarût.Duces ipſi bipertito hoſtẽ aggreſſi,vno tempore Hipponen & Vticam,nam hę duę tantũ vrbes adhuc in fide erãt,obſidione cingunt.Carthaginẽſes graui & inopinato bello perculſi,nullã inire queunt rationem,nullum conſilium,quo tot difficultatib⁹ vno tẽpore incumbentibus,eant obuiam . Exhauſtum ærarium, exhauſtos longo & difficili bello ciues.Tributarias vrbes cum hoſtibus ſentire.Non amicos adeſſe vnde ſubſidia expectarentur.Nam tãta in eos odia vndiq́ exarſerãt,vt mulieres,q̃ ſępe viros & liberos,ob vectigalia nõ ſoluta,in ſeruiturẽ adductos viderãt,incredibili cõſenſu hoſtiũ duces iuuerint,quicq̃d muliebris mundi adhuc ſupererat in mediũ cõferẽtes.In ſumma rerũ difficultate Carthaginẽſiũ animi haud oĩno cõciderant,copiis,quãtũ ea tẽporis anguſtia patiebat̃,contractis,ducẽ pręficiũt Hannonẽ.Interea Spẽdius & Matho pręterq̃ q̃ Vticã & Hipponen obſidione premebãt,ad Tunes etiã habebãt caſtra,ita vt ad ſeptuaginta hoim milia in ternis eorũ caſtris militarẽt.Excludebant̃ Carthaginẽſes ab oĩ Aphrorũ commercio his locis ab hoſte inſeſſis. Fuit vrbs quã illi habuerũt,in Cherſoneſo ſita,cũ Iſthmo triũ miliũ paſſuũ,quo Aphricę iungit̃.Hinc illi Vtica fuit,exaduerſo Tunes.Ex his caſtris crebrę fiebãt Carthaginẽ vſq́ excurſiones. Proceſſerat nõnihil bellũ,quũ Hãno Vticẽſib⁹ auxilio eſt miſſus,q quũ ſub primũ acceſſum elephãtorũ obiectu hoſtes profligaſſet,cõtẽtus acie viciſſe Vticã ingredit̃,vbi ad curã corporis cõuerſus,occaſionẽ hoſtib⁹ dedit,q fuga diſiecti fuerãt,in primũ collẽ ſeſe recipiendi,peropportuneq́ graſſandi in ea caſtra,quę ille extra vrbẽ fuerat metat⁹.Hoſtes Carthaginẽſiũ negligẽtiã intuiti,facto in eorũ munitiones impetu,modico negocio expugnãt,ibi militib⁹ qui ad pręſidiũ relicti fuerãt fœde cęſis,bellicas machinas & alia impedimenta diripiunt.Simili ſocordia nõ multo poſt ad Sorzã vſus,quum bis turbatos hoſtes vrgere deſtitiſſet,cauſam Carthaginẽſibus præbuit,vt abrogato ei imperio,Hamilcharẽ bello præficerẽt.Data huic.X.milia hoim,hæ enim copię tum Carthaginenſib⁹ ex cõductitio vrbanoq́ milite fuerũt,& elephanti.LXX.Celebre Hamilcharis nomẽ,eq́ res ciuitatem in ſpem maximam erexit,hoſtibus audaciã ademit.Ipſe quãdo omnia circa Iſthmũ a Spendio & Mathone tenebant̃,vt ne expedito quidẽ militi in Aphricã tranſcenſus pateret,quæ repu.eſſe cernebat,exercitũ extra Cherſõneſum traducere,p̃ter Macherę fluminis oſtia, qua amnem lenius fluere borea Septẽtrioneve ſpirãtib⁹ ſagaciſſime deprehendit,traiectis ſilẽtio copiis, Sephyrã petiũt.Erat id oppidũ circa Macherã,qđ hoſtes ſub initiũ belli occupauerãt.Erãt Sephyrę ad.X.milia hoim,&.XV.ex Vtica audito Hamilcharis aduẽtu cõfeſtim cũ Spẽdio affuere.Ibi Poenus dux vbi ſe hoſtes & a fronte & a tergo habere ſenſit,paululũ circũacto agmine,vt ſimulato metu Spendiũ ad cõgreſſum ſollicitaret,hinc beluis, inde legionariis in hoſtẽ miſſis,ſubito fugam fecit,cæſaq́ ſunt eo prælio ad ſex milia hominum & duo capta.Cætera multitudo metu diſſipata,partim Sephyrã,partim in Spẽdiana caſtra,ex trepida ſe recepit fuga.Hamilchar Sephyra capta late per hoſticũ euagatus,plures ciuitates ad imperiũ retraxit:Spẽdius Mathonis hortatu qui ad Hipponẽ ſedebat,& Autaricus Gallorũ dux Hamilcharẽ ſecuti,elephantorũ metu per ardua ductare.Hi vbi auxilia affuere(Erãt eñ cũ Spendio ad ſex milia veteranorũ & duo Gallorũ, quæ ſub Autarico militabãt)ternis caſtris Hamilcharẽ in planitie ſedentẽ circũſiſtunt. Is in ſumma rerum difficultate cõſilii inops,diu ſecũ quæſiuiſſe dicitur,qua via,quave arte inſtans periculum diſcuteret,ſed quũ plura animo exploraſſet,Harua Numidarũ quidã illuſtris,adoleſcens impiger,Hamilcharis phamã ſecutus,primo cũ eo in colloquiũ venit,inde cũ duobus milib⁹ hominum in caſtra ad ipm ducẽ ſeſe contulit,cui Hamilchar filiam in vxorẽ deſpondit.His ille copiis auctus,pugnã,quã iãdudũ ciebat hoſtis,nõ amplius detrectãdam ratus,ſuos in aciem eduxit.Ferox & cruentus vtrinq́ fuit occurſus,& victoria aliquãdiu anceps.Demũ beluis aduerſam aciem proculcantib⁹,Haruaq́ ſtrenue operã nauante,Carthaginẽſes egregię vincunt,Spẽdius & Autaricus quatuordecim hominũ milibus amiſſis,victi acie ceſſerũt.X.milia circiter cæſa dicuntur,cęteri viui in hoſtium poteſtatem venerunt.Hamilchar clemẽter victoria vſus,captiuis poteſtatem fecit ſecum ſi vellẽt militãdi,aut cõditionẽ domũ abeundi,vt neq̃d rei ipſis amplius cũ Spẽdio eſſet.Interea milites,qui in Sardinia erãt,Spẽdianorũ exẽplum ſecuti,Boſtarẽ & Poenos,qui cũ imperio in inſulã venerant,in poteſtatẽ redactos,crudeliter trucidant,atq́ arce occupata in apertã erumpunt defectionem.Huius motus fama Carthaginẽ delata,confeſtim Hanno cũ nouo exercitu eſt in Sardiniam miſſus.Hũc noui milites,inita cũ veteranis cõiuratiõe,cruci affigũt.Nec duplici ſcelere contenti tertium adiiciunt,quicũq́ Carthaginenſiũ in tota inſula fuere, ad vnum interficiunt.Arcibus inde & oppidis potiti inſulã nõnihil tenuere,donec orta ĩter eos & inſulanos diſcordia,milites expulſi ĩ Italiã abierũt.Atq́ ita Sardiniã a Poenis alienari contigit.Spendius &

Mulierum ſtudia ĩ cõiuratos.

Hãnonis ſocordia.

Hamilchar belli dux.

Hamilchar Spendiũ fugat.

Spendius& Autaricus duces.

Hamilcharis victoria.

Defectio Sardinici exercitus.

Autaricus veriti ne Hamilcharis benignitas rebus ſuis officeret,atrox facinus cõmenti,velut li
teris ex Sardinia & Tunete vno tempore ſignificarẽt,vt Spẽdius & Autaricus ſua corpora cuſto
dirent,cõpertũ indicio eſſe,in caſtris vagari,qui a Carthaginẽſibꝰ ſubornati,ipſorũ ducum capi
tibus inſidiarent,multa pro concione queſti,eo militarẽ multitudinem perpulere,vt Giſconi, qui — Giſconis
in cuſtodia erat,& ſeptingẽtis cũ eo Carthaginẽſibꝰ captiuis extra vallum deductis,manus pre — ſupplicium.
ciderint,mẽbraq; laniarint,poſtremo fractis crutibus,viuos in ſcrobẽ ad id factã,coniecerint.Hoc
illi ſcelus machinati,vt Hamilchar,ſuũ exemplũ ſecutꝰ,in captiuos ſęuire cogeret. Miſerũt Car
thaginẽſes legatos ad repetẽda proiectorũ cadauera,at nõ id tantũ negatũ eſt, ſed reſpõſum etiã
ne caduceator quiſq̃ aut orator ad ſe ex vrbe veniret ampliꝰ futurũ,vt ſiqui eo veniſſẽt pari ſup
plicio affecti,vt illi inſepulti abiicerent.Hamilchar hoſtiũ crudelitate irritatus,quoſcũq; captiuo
rum tunc habuit,aut poſtea cepit,beſtiis laniandos obiecit, Hannonẽq; cum altero exercitu ad ſe — Hannonis
vocauit,cũ quo breui in tã apertas ſimultates & cõtẽtiones venit,vt Carthaginẽſiũ decreto & mi — & Hamil
litum voluntate,Hanno ſit in vrbẽ reuocatus,hincq; ꝑpetui odii origo inter ipſos duces extitit, — charis ſi
qđ vſqueadeo eorũ animis inſedit,vt Hãnibal qui Hamilcharis fuit filius,ſecundi belli Punici tẽ — multas.
poribꝰ nõ magis infeſtos Romanos foris,q̃ domi Hãnonem habuerit.Per id tempus Vticẽſes &
Hipponenſes,qui in Carthaginẽſium fide,quum pręſenti bello,tum cęteris Aphricę motibus cõ
ſtãtiſſime ꝑmanſerãt,ſubita animi mutatiõe ad hoſtes defecerunt,Carthaginẽſibꝰ, quicũq; apud
illos tum forte erãt,interfectis,cadaueribꝰ in ſubiectas murorũ foſſas,in argumẽtũ publici odii,ꝓ
iectis,nequid pręſenti calamitati deeſſet.Quibus Carthaginenſium cladibus Spendius & Matho
elati Carthaginẽ obſidere adoriũtur.Hamilchar interea & Hãnibal,qui illi poſt Hãnonẽ collega
datus eſt,omnia hoſtibus reddebant infeſta,in eo pręcipue intẽti,vt cõmeatus vndecũq; aductos
interciperẽt.Nec vrbs interea arcta laborabat annona,Hierone ex Sicilia frumẽtũ , & alia auxilia — Hieronis of
Carthaginẽſibus mittẽte.Ægre ferebat callidiſſimꝰ rex Punicũ nomẽ extinctũ iri,ratus Cartha — ficiũ i Car
ginẽſium opes Romanis ſuſpectas id pręſtare,vt ipſe charior ſemꝑ populo Rom.eſſet,q̃ ſi ſublato
omni ęmulationis ſtudio,inſulę ſecuritas ſe & Syracuſanos Romanis cõtẽptibiles redderet.Quin
& Romani ipſi,vt Polybius ſcribit,nihil ad ſociã vrbẽ ſubleuandã,per id tẽpus,ceſſauere. Incide
rãt ab initio leues inter eos ſuſpitiones,ꝙ quingẽti circiter homines,qui ex Italia in caſtra hoſtiũ
frumẽtũ deferebãt,Carthaginẽſes in vincula coniecerant,quibus haud multo poſt in gratiã Ro
manorũ dimiſſis,factũ eſt,vt & ipſi cõtinuo Carthaginẽ frumẽtũ miſerit,& alia neceſſaria a ſociis — Romanorũ
ex Italia comportari ꝑmiſerint,vetuerintq; in hoſtiũ caſtris quẽpiã negociari.Nec Vticenſes ſeſe — munificen
& vrbem dedẽtes ſenatus recipiẽdos cenſuit,ne ictũ fœdus aliquo modo violaret,militũ quoq; le — tia in Pœ
gatos,qui ex Sardinia venerant inſulã daturi,audire noluerũt.His auxiliis Carthaginenſes adiu — nos.
ti,facile obſidionẽ pertulerũt.Cõtra Spẽdius Hamilchare cõmeatus intercipiente,ad eam rerum
omniũ inopiã redactus eſt,vt ꝑmior obſeſſo q̃ obſidenti eſſet.Tũ vero rerũ egeſtate adactꝰ,ſo — Spendii pi
luta obſidione cũ L.milibus hominũ ex omni numero delectis,in Hamilcharẽ cõtẽdit.Cęterũ be — culum.
luatum occurſum metuẽs,ꝑ ardua libentius ductabat,fiebant tamẽ quotidie leuiora prælia,q̃bus
Carthaginẽſes plurimũ vincebant.Hamilchar nũc ſimulata fuga hoſtem in inſidias trahere, nũc
improuiſo acceſſu premere,demũ locorũ opportunitatẽ nactus,hoſtiles copias foſſa & vallo cin — Infãdus ob
xit,breuiq; ad eã rerũ omniũ inopiã redegit,vt ſuis ipſorũ corporibus inedia veſcerent. Vna ſpes — ſeſſorũ cibꝰ.
ſupererat,ſi auxilia ſibi a Tunete mitterent.Interea captiuorum primo,mox & ſeruorũ corpori
bus crudeliter abſumptis(hoc ſane ciborũ genere nõ alio aliquãdiu vſi ſunt)vbi oẽm ſpẽ, quã in
ſuis repoſitã habebãt,irritã videbãt,fame domiti,Spẽdius ab Hamilchare impetrauit,vt ad eũ le
gatos mittere liceret,q̃bus has Pœnus cõditiones pacis tulit,vt liceret ſibi decẽ ex hoſtibus,quos
vellet,deligere,cæteri cũ ſingulis veſtimẽtis abirẽt.Spendius & Autaricus & alii qui inter hoſtes — Spẽdii ſup
inuidię imminebãt,ad ſuppliciũ dedunt,id quũ Libyes ęgre ferẽtes tumultuari cœpiſſent, arma — plicium.
ꝗ capeſſerẽt,equitatu illis cũ elephantis obiecto,ad vnũ omnes,q ſupra quadraginta milia fuere, — Hamilcha
momento horę,Pœnus imperator trucidauit.Serræ loco nomẽ fuit,vbi cędes edita eſt.Secũdum — ris victoria
hãc victoriã magna parte Aphricę partim vi partim volũtate recepta,Tunes Pœni duces caſtra
trãſtulerũt,vt Mathonẽ cũ reſidua hoſtiũ parte opprimerẽt.Primũ omniũ Hamilchar Spẽdium
& Autaricũ in ſuorũ cõſpectu in crucẽ ſuſtulit.Matho interea Hãnibalẽ Hamilcharis collegã cõ
ſpicatus negligẽtius ſe in caſtra recipiẽtem(nã diuerſo loco ab Hamilchare metabat)facto in eũ
impetu,diſiecta militũ manu quę illũ comitabat,ducẽ ipſm in poteſtatẽ redactũ depoſito Spendii
corpore in eãdem crucem ſuſtulit.XXX.q; nobiles Carthaginẽſes circa Spẽdii corpus trucidat — Mathonis
& Matho per hũc modũ in Carthaginẽſes ſæuit.Quę Hamilchari tardius,q̃ in magna caſtrorũ — facinus.

diſtãtia ſuccurri poſſet,pñciata ſunt. Nec multo poſt Matho Tunete digreſſus,ad Macharę oſſi
tum caſtra circa littus fecit,& ex Carthagine Hãno iterũ ad Hamilcharē in caſtra cũ nouo exerci
tu eſt miſſus,& cũ eo.XXX.legati,q Punico nõie vtrũq orarent vt priuatã ſimultatē patrię an
teponerēt, Quorũ authoritate duces pmoti,vterq alteri ad tempus veteres offēſas remiſere, in
credibiliq animorum cõſenſu bellũ in Mathonē gerere pſeuerarunt.Itaq poſt varios conatꝰ, cer
to vtrinq cõſilio apud Leptim de ſumma rei acie decretũ.Hic Mathonis exercitꝰ maxima ex par
te cęſus.Qui ex acie fugerãt ſeſe Hamilchari dediderũt.Hipponenſes ſoli & Vticenſes perpetra
ti ſceleris ſibi conſcii,nullũ venię locũ relictũ arbitrantes,ptinacius in partibus mãſere. Verũ vbi
omnē vim belli in ſe verſam viderũt,quũ nulla reliqua ſpes externi ſubſidii eſſet,ea cõditiõe quã

Aphrici belli finis.

Carthaginēſes probarent in fidē redierunt.Atq hũc exitum habuit bellũ Aphricũ,omnium quę
ad id tēpus geſta fuerant,crudeliſſimũ,in tertiũ annum & aliquot menſes fortuna ſępius variãte
diſtractũ.Matho & cęteri captiui in triũphũ ducti meritũ ſui ſceleris ſuppliciũ luerũt.Nauiga
bant Romani interea in Sardinia ſuaſu militũ,q ex ipſa inſula in Italiã pfugerãt.Id ægre Cartha
ginenſes ferre,qui neq praeſidium neq locum vllũ in inſula habebant,illius tamen poſſeſſionē ſi
bi vendicabant,parabantq cũ exercitu in inſulam tranſmittere. Romani eam belli cauſam nacti,
Pœnos criminantes,ꝙ cõtra Sardos nomine,re vero ĩ ſe bellũ cõpararēt,cõfeſtim & ipſi nouos ex

Pœni Sardiniã Ro. relinquunt.

ercitus in Sardiniã mittũt,velut hic primis eorũ motibus occurſuri.Pœni duobꝰ grauiſſimis bel
lis defatigati,quũ ſe parum idoneos intelligerēt,qui tuto Romanis viribus reſiſterent, tēpori ce
dendum rati,nõ modo inſulã,vt Polybius ait,Ro.populo habēdã reliquerũt,ſed maturata etiam
pēſione,mille &.CC.talēta miſerũt Romã,ne alieno tēpore graui ſe bello implicarēt.Sunt qui ſcri
bãt a T.Mãlio & C.Attilio cõſulibꝰ de Sardis triũphatum.Quo appatet,aut a Pœnis nõ paruũ
negociũ in recipiēda inſula iniectũ Romanis fuiſſe,aut ab ipſis inſulanis imperiũ nõ ſine armis re
ceptũ,quãdo honos ille citra pugnã a Romanis haud decerni cõſueuerit,ac tũ demũ aiũt quidã
tēplum Iani ſecũdo clauſum,qđ quarto circiter anno poſt primi belli Punici exitũ cõtigiſſe opor

Spoletum Colonia.

tuit.Corſi quoq ꝑ id tēpus ſunt victi,& Spoletũ colonia in Vmbris ducta. Nec Pœni Aphrico
bello ſoluti ab armorũ ſtudiis quieuere,quin Hamilcharē,ꝑ quē Aphricũ fuerat bellũ pfligatũ,
in Hiſpaniã cũ exercitu mittũt,q a colũnis Herculis exorſus,magnã Hiſpanię partē Punicis opi
bus adiecit,multis Iberiæ ciuitatibus bello ſubactis,plæriſq æqua cõditione in ſocietatē & amici
tiam aſcitis.Poſtremo quũ efferatiſſimis gētibꝰ bellum intuliſſet,medio gerēdarũ rerũ actu,nono

Hamilcharis interitꝰ.

ferme anno,ex quo id bellum inchoauerat,fatalē diē obiit. Haſtrubal ipſiꝰ gener publico decreto
in copiarum imperiũ ſucceſſit.Sed dum ea ab Hamilchare ĩ Hiſpania gerebant,Romani nõnihil

Teucas Illyriorum regina.

in Illyrico bellarũt.Teucas Illyriorũ regina,quę in regnum Agroni ſucceſſit,domeſticis opibꝰ fre
ta(nullus eñ Illyriorum regũ maiores ea tēpeſtate ductauit copias,pedeſtres eqſtreſq, q̃ Agron
cui Teucas nupſit)iuuit hęc primo auxiliis Medionios aduerſus Ætolos,qui Illyriorũ interuētu
nõ ſolũ obſidione liberati fuere,ſed Ætolorum etiã ſpoliis q ab auxiliari manu fuſi fugatiq ſunt
inſigniter ditati.Suarum igit̃ rerum ſucceſſu Teucas elata,ſuis poteſtatē fecit nauigãdi,mariſq
latrocinium in quoſcunq finitimorũ exercēdi.Claſſem adhęc ſuo nomine inſtructam emiſit,quæ

Illyrii Phœnicē in Epiro occupãt.

omnē oppoſitã Italię orã prędaret.Nec ita multo poſt Illyrii Phœnicē vrbē in Epiro nobiliſſimã
Gallorum ꝓditione occupant,militauerãt hi Galli primo in Sicilia cũ Carthaginēſibus, inde ad
Romanos,Punicis opibꝰ in inſula fractis,trãſierãt,ſed quum haud multo poſt Erycinę veneris tē
plum temere violaſſent,direptis hoſtiliter donariis,Romani ſcelus auerſati,armis exutos,ĩ naues
impoſuit,impoſitos ꝓcul Sicilia & Italia ablegãdos curãt,In Epirum delatos Phœnicēſes aduer
ſus Illyricos,ad prędiũ vrbis,ſtipendio cõduxerãt.Epirotæ iniuriam vlturi,exercitu tumultuoſe
collecto,Gallos & Illyrios in Phœnice obſident.Interea trepide in caſtra affertur,quinq Illyrior
milia,Scerdilaidę ductu,obſeſſis ſuppetias venite.Tũ Epirotę,partitis copiis, alii obuiã hoſtibus
occurrũt vt in Antigonię anguſtiis veniētes exciperēt.Alii ad obſidionē remanēt. Illyrii & Galli
audita hoſtium ex caſtris ꝓfectione,fluuio noctu ſuperato,locum hoſtibꝰ propinquum occupãt:
inde prima luce in pugnã digreſſi,medio negocio hoſtē fundũt,atq vno prælio ꝓſpere geſto An
tigoniã cõtēdũt,cęteras Epirotarũ copias cũ Scerdilaida oppreſſuri.Epirotę munitiora loca inſi
dentes,pugna ptinaciter abſtinebãt.Interea literæ a regina afferunt,quibꝰ copię domum reuoca

Illyriorum origo.

bant,ꝙ qdã Illyricę ciuitates ad Dardanos defeciſſent. Sunt Dardani Illyricorũ cognati, vtraq
gens,ſi Appianus verus eſt author,a Polipheno & Galathea eſt.Tres filii ex his geniti, Illyrius,
Celthus,& Galus,vnde Illyrii,Celthæ,& Galatæ ſunt.Ex Illyrio Achilleus ortꝰ,Autaricus Dar
danus,Medus,Taulãtius,& Perebus,Vnde Achillei,Autarici,Dardani,Medi,Taulantii,& Pere

bei,Illyricę gētes cōditę.Muliebris ſtirpis,Partha,Daorta,Daſara,a qbus Partheni Daortii &Da
ſareni nominati,& ipſi inter Illyricas gētes nō obſcuri.Autariꝰ Peonū habuit & Scordiſcū,vnde
Scordiſci & Peones.Ex Peono Triballus Triballorū author,q ad Iſtrū fluuiū ſedes habuere.Grę
ci eos Illyrios arbitrati ſunt,qui ſupra Macedoniā & Thraciā a Chaonibꝰ & Theſprotis ad Iſtrū Illyridis ſita
vſq fluuiū ſedes habuere,cuius terrę lōgitudo habet quindecim dierū iter.Romani ſcriptores lō nrs.
gitudinē ipſam ſex miliū ſtadiorū pdiderūt,mille & ducētorū latitudinē.Mediterranei itaq Dar
dani,agreſte hominū genus,ſpeluncis ſub fimo defoſſis pro domibus vtuntur,muſicæ tamen ſtu
dioſi,tibias & fides vulgo vſurpāt.Reginę literis Scerdilaidas reuocatus,inducias cum hoſtibus
pactus,domū reuerſus eſt.Eratq per hęc Illyricū nomē Gręcis ciuitatibus non parum formidolo
ſum.Nec ita multo poſt,legatis ad Teucā reginā miſſis,cū Acarnanibus Illyrii ſocietatem & ami
citiam iniuere,quo contigit vt Illyriorū amicitiam ſecuti Achæis & Ætolis hoſtes ſint facti. Illy
rii,qui ſæpe alias,tū etiā quū Phœnicē obtinerēt,ex Italię ora prędā aſportarūt,mercatoreſq ita
lici generis alto mari interceptos prædati ſunt.Quū ergo multi queſtū de Illyriorū iniuria ad Se Legati Ro.
natū veniſſent.C.& L.Coruncani ad Teucā legati ī Illyricū mittunt.Obſidebat tū forte illa Iſſam ad Teucam
inſulā,quę vna omniū adhuc imperium detrectabat.Legati huc ad reginā venerūt,quibus ſocio
rum querelas exponentibus,ita illis occurrit,vt diceret,daturā ſe operā , vt nulla publice iniuria
Romanis fieret.Cęterū prohibere ſuos,quo minus priuatim fructū e mari caperent,neq regii id
moris eſſe,neq ſe inhibiturā.Tū ex legatis minor natu,fortiter quidē,ſed parū tēpeſtiue,At quo Legati ferox
niam inqt Romanis o Teuca optimus mos eſt,priuatas iniurias publice vlciſcēdi,iutādiq iniu denūciatio.
ria affectos,dabimus operā,diis volentibus,vt vel inuita regiā iſtā cōſuetudinē emendes.Tā fero
ci reſponſo eo iracundię,cuius ille ſexus impatiēs eſt,proceſſit Teucas,vt iure gentiū neglecto, mi
ſerit qui legatos a ſe dimiſſos adorti iuniorē obtrūcarēt.Legati cęde Romā nunciata,delectus cō
feſtim habetur,paraturq ſtudio claſſis:interea Illyrii,pluribus liburnicis in Gręciæ orā miſſis,alii
Corcyrā adnauigarūt.Cęterū portis admiſſi,arreptis gladiis,quos in vrnis habuerūt, portarū cu
ſtodes obtrūcant,clamore ſublato occurrit eo ex cōpoſito alia maior manꝰ atq inſtructior a por Illyrii Dyr
tu,mœniaq tumultuoſe occupāt,Dyrrachini etſi ī re ſubita perculſi armis ab initio abſtinuerūt, rachio pel
paucitate tamē hoſtiū inſpecta,in eos impetū faciūt,atq modico negocio vrbe eiectos, præcipites luntur.
ad naues agunt.Duces claſſis,ſolutis repēte e portu nauibus,cæterā claſſem aſſecuti Corcyrā ob
ſident.Corcyrei auxiliū ab Achęis & Ætolis implorāt,matureq.X.Achęorum triremes bello in
ſtructæ,Corcyrā curſum intēdunt.Illyrii ſeptem cataphractis nauibus Acarnanū aucti,cū qbus
ſocietatē iniuetāt,ſuiſq liburnicis freti,ad īſulas,quas Paxos vocāt,cū Achęis cōfligūt. Hic mul
to maioribus eſt animis ꝙ viribus dimicatū,fuitq pinde pugna ab initio acerrima,verū circūuē
ti a pluribꝰ Achęi vincunt,vna eorū naui cū tota turma altis fluctibꝰ depreſſa, quatuor ab hoſte
captis,cæterę in altū abierūt.Tulerūt Corcyrei,ſecundū eam pugnā,nōnihil obſidionē,poſtremo Illyrii Cor
omni ſpe deſtituti,ſeſe hoſtibꝰ dedunt,Demetrio Phario cū pſidio intra vrbē accepto.Illyrii Cor cyram obti
cyra p deditionē recepta Dyrrachiū obſidiōe repetunt.Sub id tēpus.C.Fuluius Cētimalus cōſul nent.
cū.CC.nauiū claſſe Corcyrā cōtendit,ratus Corcyrēſes nōdum deditos teneri adhuc obſidione.
Alter cōſul.L.Poſthumius terreſtribus copiis per Italiā ducebat.Fuluiꝰ etſi Corcyra alienata ve
nit in prouinciā,Demetrii tamen voluntatē experiri placuit.Is vbi plus æmulos ad reginā valere
ſenſit ꝙ ſibi tutū eſſet,Romā miſerat,qui ſenatui vrbē & quę in ipſiꝰ poteſtate eſſent pollicerētur
Pręſtitit Barbarus fidē atq vrbē cū Illyriorū pręſidio Ro.cōſuli tradidit,Fuluius Corcyrēſibꝰ in Ro.Corcy
ſocietatē receptis,Demetrio duce vſus ex Corcyra Apolloniā tranſmiſit.Eodē tēpore L.Poſthu rā recipiūt.
mius ex Brunduſio copias traiiciebat.Erāt ſub ſignis ad.XX.milia peditū,& duo equitum.Apol
lonia in fidē recepta,Romana claſſis Dyrrachiū cōtēdit,ad cuius aduētū Illyrii ſoluta ſtatim ob
ſidione in pacatū ceſſerūt.Dyrrachini obſidione liberati & ipſi in amicitiā & ſocietatē ſunt aſci
ti.Illyrię inde orā legēs Fuluius Parthenos & alias littorales gentes vltro deditas in fidē recepit.
Iſſam deinceps itū,vnde hoſtiū obſidione diſcuſſa plura Fulviꝰ oppida paucis diebus ademit, &
cū his lēbos.XX.cōmeatu honuſtos.Teucas multiplici clade fracta,cū ꝙpauciſſimis ſe Rizonem
recepit oppidum procul a mari in Rizonis amnis ripa munitiſſimū.Cōſules plæriſq Illyriorum
vrbibus Demetrio traditis,Dyrrachium petiere.Nec ita multis interiectis diebus Fuluius cum
claſſe in Italiam tranſmiſit.Poſthumius cum legionibus Dyrrhacii hibernauit,cū quadraginta Leges Teu
nauibus ad bellum comparatis,& nouo delectu veteribꝰ copiis ex ſociis adiecto,deditas vrbes ab cę reginę
omni iniuria defenſurus.Sub initium veris Teucas per legatos pacem a Romanis his conditio datę.
nibus impetrauit,vt quotānis tributum populo Ro.ſolueret,vt tota ora Illyrica, pręterꝙ paucis

locis excederet,ne vltra Lyſſum niſi cũ duobus lẽbis nauigaret.Icto cũ Teuca fœdere Poſthumꝰ
ad Achęos & Ætolos miſit,qui vtriq; gẽti nũciarẽt,quã Romani cauſam habuiſſent in Illyricũ
trãſfretandi,& quę breui tẽpore in prouincia geſta eſſent,qbꝰ demũ cõditionibꝰ pax Teucę reddi
ta eſſet.Benigne legati ab vtraq; gẽte excepti,tacitus tamẽ metus omnẽ Gręciã ĩceſſit,ꝙ Roma
na arma in Gręciæ orã primũ penetraſſent,ſed nihil æque Achæos Ætoloſq; ac fœdus cũ Illyriis
ictũ ſollicitos habuit,qui Gręcos omnis infenſe odiſſent.Poſthumius Corcyram ꝑfectus,ibiq; in
ſulanorum rebus cõpoſitis in Italiã tranſmiſit.Atq; hęc prima Romanorũ in Illyricũ trãſfretatio
fuit.Haſtrubal interea,incredibili virtute Punicũ imperiũ in Hiſpania augebat,vrbẽq; egregiam
Haſtruba- cõdiderat,quę Carthago cognomẽto noua dicta eſt,nec Romani diutius paſſi eſſent ęmulas Pœ
lis ſucceſſus norũ opes in ea terra adeo augeri,tranſlatis illuc armis,niſi per id tẽpus Gallici belli metus,vt ſę
in Hiſpania pe alias,tuendæ Italiæ negocium iniecisset.Quã ne ſic quoq; Hiſpaniarũ cura omnino omiſſa eſt,
legatis ad Haſtrubalẽ miſſis,qui cũ eo fœdus renouarent,in quo diſerte poſitũ eſt, ne Carthagi-
nẽſibus Iberũ amnẽ cũ armis traiicere liceret.Scd̃m id fœdus Romani bellum in Gallos cõparãt,
qbus incolumibꝰ ſatis apparebat nũq̃ rẽ Romanã in Italia ſtabilẽ futurã.Quieuerãt Galli annos
quinq; & quadraginta,verũ vbi ſeniores gẽtis,qui acceptarum cladiũ nõ ignari erãt, fato conceſ
ſerũt,ſuboleueratq; parua & rudis iuuẽtus veterũ malorũ prorſus ignara,quocũq; res ferret Ro
manum nomẽ temere infeſtare,inuitareq; tranſalpinos Gallos ad bellũ ſecũ ĩ Romanos obeũdũ.
Gallorum Moliri hæc in primis ciuitatũ principes nouarũ rerũ cupidi,inſcia interdũ multitudine,quo con
motus. tigit,vt Tranſalpinis Gallis Ariminũ progreſſis Boiorũ exercitus a ſuis ducibus diſſentire cœpe
rit,vtpote nouorũ motuũ ignarꝰ,pręliũq; cũ trãſalpinis cõmiſerit,qui cognatarũ gẽtiũ cõflictus
in cauſa fuit,vt Romanus exercitus,q ex vrbe ad occurſum feſtinabat,iã domo profectus,audita
Gallorũ pugna,quaſi cõfecta ꝓuincia,iter retro auerterit.Quinto dehinc anno,M. Lepido cõſule
C.Flaminius legẽ tulit ad populum,vt ager,vnde Senones Galli eiecti fuerant, militibꝰ diuidere
tur,cuius rei phama adeo eius gẽtis animos offendit,vt cõfeſtim atrociſſimũ ex ea gente bellũ ex
arſerit,multi Gallorum,& in primis Boii,qui omniũ ꝓximi erãt periculo,palã fremere,nõ de glo-
ria amplius Romanos,ſed de totius gẽtis p̃da & interitu certare:qbus ſtimulis animi ad vltionẽ
accẽſi,nihil magis q̃ bellũ optabãt.Magno itaq; ſtudio Boii & Inſubres primi cõſilia cõferunt,cõ
muniq; noie per legatos trãs alpes miſſos,Cõgolitanum & Anoereſtẽ Gallorum reges in Italiam
Geſſatæ. accerſunt,& cum his Geſſatas Rhodani accolas,qui inde nomẽ creduntꝰ adepti, ꝙ alienũ ſtipẽdi
Accerſuntꝰ um merere cõſueſſent.Hos magnopere hortantꝰ,vt q̃ maximũ exercitum poſſent, ad Romanum
Trãſalpini bellum cogerẽt,quæſtuoſi belli in pręſentia ſocios admonẽtes,& quæ in poſterũ ab Romanis iniu
Galli. rię vniuerſam gentẽ manerẽt,ni ipſius populi conatibus iretur obuiã.Simul dãt fidẽ ſe ſocios bel
li futuros,res a maioribꝰ ſuis in Romanos geſtas adiiciũt,qui nõ ſolũ eos viciſſent acie,ſed Romã
etiam ipſam captã & direptã incendiſſent.His hortationibꝰ Galli accẽſi haud multo poſt tumul
tuoſe in Ciſalpinã Galliã trãſiuere.Nullũ vnq̃ agmen terribilius alpes ad id tẽpus tranſcẽderat.
quibꝰ Boii & Inſubres cõtinuo ſuas copias iunxere.Veneti & Cenomani Romanorũ amicitiam
Gallorum ſocietati ꝑtulerunt,q̃ res in cauſa fuit,vt Galli in Hetruriã tranſituri,coacti ſint ſuarũ
virium partẽ ad Inſubrũ pręſidiũ relinquere.Romani ꝑiculoſi belli phama iã antea perculſi,accu
ratiſſimum delectũ in vrbe & tota Italia habuerũt,ſtudioq; oĩa ad bellũ neceſſaria ad id tẽpus ex
pediuerãt,& neqd nõ ad pręſens periculũ auertẽdũ adhibitum videretꝰ,Sibyllino carmine moni-
ti,duos Gręcos virum & vxorẽ,duoſq; Gallos viuos in foro Boario defoderunt,dirũ ſacrorũ ritũ
Superſtitio & Romanę ciuitati inſuetũ.Vbi igitꝰ alpes trãſire hoſtis dictus eſt,L.Æmyliꝰ cũ exercitu Arimi
Romana. num miſſus eſt,vt venientẽ hoſtẽ tranſitu ꝓhiberet.C.Attiliꝰ alter Cõſul principio anni in Sar-
Conſules. diniã,ad inſulanorũ motus cõprimẽdos exercitũ deportauerat.Fuit curę patribus cognoſcere,q̃
tum auxiliorũ in Italia ad bellũ ex vrbe vniuerſis ſociis ſcribi cõrigiſſet.Polybius & Pliniꝰ autho
res ſunt,peditũ ſepties cẽtena milia,& ſeptuaginta equitũ,eo tumultu,Romæ & in cætera Italia
Copiæ Ro. conſcripta.Liuius.CCC.milia fuiſſe ſcribit,ſed Polybio libẽtius accedo,qui diſerte poſuit ſingula
rum gentium copias.Socii tunc erant.Sabini.Tuſci.Vmbri.Saſſinatę.Veneti.Cenomani.Latini,
quorum octoginta milia peditũ & quinq; equitũ,relata erãt in tabulis:Sãnites, quorũ ſeptuagin
ta peditũ & ſeptẽ eqtũ milia:Iapiges,Meſſapii,Lucani,Marſi,Marucini,Ferentani,Veſtini,Roma
norum ſimul & Campanorum.CCL.milia peditũ,equitũ. XXIII.milia. Nullo vnq̃ bello maiore
animorũ cõſenſu eſt in externos hoſtes ab vniuerſa Italia cõſpiratũ,vt nõ res populi Romani ge
ri videretꝰ,ſed ſingulę gentes,pro libertate,pro patria,pro liberis,ſibi dimicaturę viderentur.Gal-
li ſuperato Apœnini iugo in Hetruriã deſcẽderunt,quibꝰ.L.milia peditum fuere,vt Polybiꝰ ſcri

bit,& duo equitũ.Et iam Cluſium ꝑdabũdi ꝓceſſerãt. Diſtat id oppidũ triũ dierũ ſpatio ab vrbe Roma,ibi Gallorũ ducibus nunciatũ,auxiliares copias Romanorũ,quæ circa Apœninũ ſedes habe rent,e veſtigio hęrere.Pręerat his pręctor Vrbanus.Galli ſimulata fuga,ſe Feſulas noctu recipiũt relictis ad hoc ipſum eqtibus in caſtris,vt poſtridie hoſtes caſtrenſis prędę illecebrã ſecuti,in inſidias pręcipitarent,quæ oĩa quũ ex ſententia eueniſſent, ad ſex milia auxiliariorũ iter Cluſium & Feſulas occiderunt.Cętera multitudine metu diſiecta,alii alio dilapſi in tutũ abierũt.Pars nõ parua quũ ex trepida fuga ſe in proximũ collẽ recepiſſet,a Gallis eſt obſideri cœpta.Affuit interea, L.Æmylius conſul,qui audito Gallorũ tranſitu,ex Arimino,citato agmine,ad hoſtẽ contenderat. Ex ignibus q ex ipſis caſtris per noctem accenſi ſunt,qui in tumulo ab hoſte tenebantur,cõſulem adeſſe coniectantes,confirmati animo,per denſam ſiluam expeditos dimittũt, qui conſuli nunciarent,in quo ſtatu res eſſent.Ille in tãto ſociorũ periculo haud cunctãdũ ratus, Tribunis militum mandat,vt prima luce legiones educere maturent,ipſe cũ equitatu pręcedens ad tumulũ iter pergit.Galli & ipſi honuſti præda,Anoereſtis regis ſuaſu ſtatuũt vltra Apœninũ in Inſubres prędã deportare,cõfeſtim vbi ſe ea exonerаſſent,in Hetturiã reuerſuri.Soluta itaq; obſidiõe,priuſꝙ Æmylius adeſſet,ſecus maris littus in Ciſalpinã Galliam cõpoſito agmine iter intendunt. Sequi ab eũtes Æmylius in oẽm recupandæ ꝓdę occaſionẽ erectus, abhorrebat interea ab omni certamine animus,quoniam longe impar viribus eſſet hoſti.Inſtabat tñ illi abeunti,quum bona Romanorũ fortuna,Attilius alter cõſul ex Sardinia in Italiã reuocatus,copias quas Piſis expoſuit,ſecus mare agens,haud ꝓcul a Thelamone ꝓmõtorio hoſtẽ obuiũ habuit.Eſt Thelamon inter Grauiſcas & Populoniã.Æmylius abeuntiũ veſtigio hærebat,quibus auditis Attilius fortunã po.Ro.admiratus,quę hoſtẽ in mediũ duorũ exercituũ cõieciſſet,in certã bene gerẽdæ rei ſpem erectus,legiones tribunis militum tradit,iubetq; in hoſtẽ ꝓgredi,quouſq; locorũ opportunitas ſinat. Ipſe collẽ viç eminentẽ cõſpicatus,quo Galli deflexuri videbãt,cũ lecto equitatu occupare cõſtituit. Vix eo Romanus euaſerat, quũ & Galli equites qui ad id miſſi fuerant appropinquantes ex captiuis cognoſcunt,a C.Attilio altero cõſule locũ occupatũ.Tũ vero apparuit a frõte & a tergo rem gerendã eſſe,quũ ab initio perſuaſum habuiſſent Æmylianum id agmen eſſe,quod per viarũ cõpendia ꝑgreſſum exaduerſo occurreret.Igitur Galli ſeſe pręlio expediũt,vtrinq; aciẽ firmãt,Geſſatæ & Inſubres in Æmyliũ vertunt:Boii,Taurini & alię gẽtes aduerſus Attiliũ in fronte cõſtiterũt: Boii & Inſubres auratis fulgebãt ſagulis,Geſſatę incredibili ferocia & laudis cupiditate,nudi añ aciẽ ſtabãt,rati ſeſe per eum modũ expeditiores fieri ad pręliũ.Principio circa collẽ atrox fuit certamen,quo Attillius cõſul fortiter dimicans occubuit.Caput eius ad reges delatũ Galli ad terrorẽ circũtulerũt.Inſtare ꝓpterea nihilo ſecius Romani equites, quin ob iram extincti cõſulis,aliꝙto fortius cõnixi,Gallicũ equitatũ,cũ multa cęde,in fugã vertũt.Cruẽtũ inde pręliũ int pedites fuit,nõ modo vidẽtib⁹,ſed audiẽtib⁹ etiã horrẽdũ, ac ſola phama ad poſteros mirabile futurum.

Gallorum copię procedunt.

Gallorum conſilium.

Thelamon.

Ro. Fortuna.

Duo conſulares exercitus Gallum circũſiſtũt.

Attilii cõſulis caſus.

Triplex exercitus duabus frontibus dimicabat,eratq; interim tantus vbiq; ſtrepitus, adeo horrẽdę voces & vlulatus,vt montes, ſaltus,mare,littus,vno tẽpore mugire crederent.Sed nihil æque Romanã aciẽ terrebat ꝙ pręgrandia & nuda Gallorũ corpora ante aciẽ cõſtituta,bellico quodam motu ſub clypeis agitata.Cõtra multũ ad pugnã incẽdi ſpe Gallicę prędę potiũdæ, tota enim ex aduerſo torquibus & aureis ſagulis fulgebat acies.Primo igitur Geſſatę,qui nudi manũ cõſerere,telorũ multitudine a Romanis cõiecta,multi eodẽ quo ſteterãt loco trãſfixi cõciderũt.Alii velut rabie in Romanũ ferrũ moribundi ruebãt.Pauci ad ſuos vulneribus cõfecti retro abierũt. Cũ Inſubribus inde & Boiis & Taurinis aliiſq; ferocib⁹ gẽtib⁹,res fuit.Ibi pugna velut ſtataria,gladiis gerebãt.Hic quoq; Galli paſſim ſternebãt.Erat Romanis ferrũ habili⁹ ad punctim & cęſim feriendũ,ꝑgrande & obtuſum hoſtibus,ſcutaq; Italis firmiora.Stetit tamẽ illis immota acies,donec Romanus equitatus,ex colle,velut procella quędã,effuſus in aduerſam aciẽ iã male cohęrentem impetũ dedit.Tũ demũ hoſtes perditis rebus fugam moliti ſunt.Pedites eo quo ſteterãt loco ad vnũ cæſi.Equites alii alio dilapſi,acceptę cladis nuncii,in tutum abierunt.Cęſa ſunt eo pręlio. XL.Gallorũ milia.X.capta,& cũ his Cõgolitanus rex.Anoereſtes cũ paucis dilapſus, non multo poſt ſibi mortẽ cõſciuit.Cõſul ſpoliis hoſtiũ lectis,ac Romã miſſis,in Inſubrũ terrã victorẽ exercitum duxit,atq; ibi late oĩa prædatus,cũ ingenti pręda Romam reuerſus, armis & torquib⁹ Gallicis capitoliũ ornauit.Secuti conſules.Q.Fuluius & T.Manlius,qui Boicũ agrũ ingreſſi, omnem gentẽ ad deditionẽ cõpulerũt.Quo minus autẽ in ꝓ̃teros ſit Gallos bellatũ,peſtilẽtia in cauſa fuit.Profecti ſunt ſeqnti ãno,P.Furius & C.Flaminius in Galliã cũ exercitu: Flaminius etiã contra auſpicia.Hi circa Padi & Abduę cõfluẽtẽ caſtra facere conati, ſubito Inſubrũ acceſſu in pacatum abire cõpulſi ſunt.Cenomanorũ inde auxiliis aucti conſules, per loca magis Alpibus vicina Inſu

Atrociſſimum prælium.

Inſignis Ro. victoria.

Conſules.

Flaminii ferocia.

brum fines iterum ingreſſi,multo maiorem vim hoſtium in ſe conciuere.Quinquaginta milia ex
ea gente cum Romanis caſtra contulerunt.Conſules quia multo inferiores erant numero,aliquã
diu addubitarunt.quid facto opus eſſet,nec multum credere Cenomanis, veriti ne ſubita tranſi-
tione ex ſociis hoſtes in acie fierent.Demum forte quidem,ſed periculoſum conſilium ſecuti,Ce-
nomanis vltra flumen traductis,pontem,qui Abduę erat impoſitus,reſcindunt.Atq; ita vno tem
pore omnis inſidiarum eſt metus ademptus,& neceſſitas fortiter dimicandi militibus iniuncta,&
ſpe fugæ ſublata:Hæc quum illi maiore animo q̃ ratione feciſſent,copias in aciem educunt, nec
Galli pugnam detrectarunt. Vicerunt ea acie Romani,magis tribunorum arte,q̃ conſulum diſci
plina , qui haſtis a triario acceptis tam diu cum anteſignanis hoſtilem impetũ diſtinuere , quoad
Gallicus ille procedente pugna remiſit impetus,quum conſulum inſcitia parum idoneo fuiſſet lo
co acies inſtructa.Galli multis cladibus affecti pacem per legatos petiere.Marcus Claudius Mar
cellus & C.Cornelius conſules.gloriæ cupidi,non expectato vt prouinciæ ordinarentur,in Galliã
Conſules. cum exercitu profecti ſunt.Galli deſperata pace vltimo ſe certamini accigũt,triginta milib⁹ Ge-
Acerræ. ſatarum circa Rhenum habitantium conductis Romanum præſtolari. Conſules Acerras vrbem
inter Padum & Alpes obſidere,ad quam obſidionem ſoluendam Inſubres, parte copiarum trans
Padum miſſa,Claſtidium Popu.Roma.oppidum oppugnare ſunt adorti,quod vbi cõſulibus nũ-
ciatum eſt,Marcellus cum equitatu,& parte expeditorum peditum ferre auxilium laborantibus
properat,cui venienti Galli ferociter occurrũt, intulitq; a principio trepidationem aliquam Ro-
manis ſubitus Gallorum acceſſus,poſtea vero vndiq; hoſtes a Romanis circumuenti,cum mul-
ta cæde diſſipati,multi ferro occubuerunt,alii in Padum flumen præcipitati ſunt.Marcellus me-
Viridomarus. dio conflictu Viridomarum Gallorum regem (Plutarchus Britomarum appellat) obuium ob-
truncat,iacentiq; opima detrahit ſpolia, quæ tertia a Romulo ſupremaq; Feretrio ſunt Ioui ſuſ-
Tertia opima ſpolia cui ſint dicanda. penſa.Miror Polybium rem tantam in hiſtoriis ſilentio prætériiſſe.In Pompilii Numæ commen-
tariis ſcriptum fuiſſe reperio,prima opima ſpolia Ioui fuiſſe dedicãda.Altera Marti.Tertia Qui-
rino.Galli qui apud Acerras obſidebantur,ſimulac ſuos ad Claſtidium victos audiuere, Mediola
num fuga petunt.Cornelius vrbe omni genere commeatus referta potitus,hoſtem e veſtigio ſe-
cutus,Mediolanenſem agrum populatus eſt , ciuitatem quoq; ipſius gentis caput in deditionem
accepit.Plutarchus Mediolanum ait a Marcello fuiſſe captum, ac tum demum Gallorum duces
Gallici belli finis. nullam in armis ſpem amplius habentes,ſe & ſua Romano Po.dediderunt Hicq; Gallici belli fi-
nis fuit,quo nullum ad id tempus,aut maiore animorum obſtinatione,aut militum audacia, atro
citate præliorum,interfectorum multitudine,copiarũ numero, memorabilius in terra Italia fue-
rat geſtum.Iſtris quoq; ſub id tempus eſt bellum illatum, quia Romanorum naues frumento ho
Conſules. nuſtas intercepiſſent. Minutius Rufus & P.Cornelius conſules bellum intulere.Fuitq; ea prouin
Iſtri vincũt. cia perdifficilis, victi quidem Iſtri ſed victoria Ro.haud incruenta fuit.Conditum Romę luſtrũ,
Libertinorũ tribus. cenſaq; ſunt ciuium capita.CCLXX.milia.Libertini qui ad id tempus in totum corpus ciuitatis
diſperſi fuerant,in quatuor ſunt tribus digeſti,Exquilinam,Palatinam, Suburranam,& Collinã.
Colonię.p Placentia & Cremona in agrum a Gallis captum ſunt ſub id tempus deductæ.

MARCI ANTONII COCCII SABELLICI RAPSO-
DIÆ HISTORIARVM AB ORBE CON
DITO,ENNEADIS QVARTÆ
FINIS.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, IN ENNEADEM QVINTAM, PRÆFATIO.

SIqua pars fuit Rapſodię huius,in tam lõga rerũ ſerie,in qua mihi præfari licuerit,eo certe venimꝰ, vt nõ ſolum id facere liceat , ſed ne in ſecordiæ ſuſpitionẽ incidã,cogar etiã fateri,me bellũ oĩm,q̃ Po.Ro.terra mariq; ad id tẽpus geſſit,& periculi magnitudine , & rerũ apparatu maxie mẽorabile ſcripturũ. Eniuero ſiqs Romanoꝝ res geſtas a priordio vrbis diligẽt cõſideret, mlta qdẽ ſub regibꝰ facta repiet,ſed q̃ haud dubie.plus idolis prę ſe ferãt,q̃ admiratiõis,fuerintq; Tyrociniũ illd futurę virtutis.Mox ꝓra libertate,etſi multo maiora ſunt,ſub cõſulibus cæteriſq; magiſtratibꝰ,domi foriſq; ꝓclare geſta, tũ intra Italię fines,& cũ ipſis fere Italis,Athletici certaminis,eoꝝ cõpatiõe,quæ poſt ea ſecuta ſunt,ſilitudinẽ quãdã habuiſſe videri pñt.Cũ Sabinis,Hetruſcis, Hernicis Volſcis,de finibus bellatũ.Cum Sãnitibꝰ,Campanis,Marſis,Appulis,Lucanis,& cętera Italia,de principatu.Fueruntq; hæc niciteria & gymnaſtica præmia.Certatum inde eſt,cum Pyrrho cum Gallis,ſed in eadẽ terra,fuitq; illud oĩno maius,ſed velut in ſtadio cõtẽdere.Cũ Pyrrho de gloria dimicatũ eſt.Cũ Gallis de agro,& tumultuoſe ſemp.Prĩa oĩm Carthago adultã ciuitatẽ arenæq; & ſtadio aſſuetã,in verũ traxit armoꝝ certamẽ.De Sicilię poſſeſſiõe intraq; inſulã primo bellatũ, ſed ignotis adhuc inter ſe viribꝰ,nec inueterato odio,magni terra mariq; vtrinq; conatꝰ, magnæ clades illatæ & acceptæ.Ceſſatũ inde aliquot annos,datũq; id neceſſitati potius q̃ ſtomacho. Tũ vero nõ multo poſt ad arma recurſum,nõ minoribꝰ aĩs,q̃ tũ vtriuſq; ciuitatis opes eſſent: nõ ĩ Sicilia,vt ante,res geſta,nõ in Aphrica,ſed Italia ipſa ab initio belli ſedes facta.Huc tẽpeſtas & ꝓcella illa armoꝝ,Annibalis ductu,ex Hiſpania effuſa.In hoc theatro martis,tot annis,tantis viribus, tam vario euẽtu bellatũ,vt ꝓpiores ꝑiculo fuerint,q̃ poſtea vicerĩt. Nullo vnq̃ bello res Romana, tã multis ſæuiſq; cladibus afflicta eſt. Perculit Ticinus,fugauit Trebia,ſtrauit Traſimenus,afflixerũt Cannę, ac ꝓpemodũ extinxerũt.Cõtra, iacẽtẽ Nola excitauit.erexit Capua,Metaurꝰ ſpe ſuſtulit,Aphrica palmã obtulit.Nec interea Sicilia tãtũ,vt prio bello punico cõcuſſa eſt,nec Aphrica vt extremo,ſed vno incẽdio,Italia,Gallia,Hiſpania,Aphrica,Sicilia, Sardinia,& cũ his oĩs ora Gręcię bello cõuulſa eſt.Quid ꝙ ne Aſiæ qdẽ ſtatꝰ,ad eã belli rabiẽ ĩmotꝰ mãſit,vt oẽs terræ vno bello laboraſſe credant!Magna & grauia bella Po.Ro.quũ prius tũ poſtea geſſit,ſed nullũ,meo iudicio,magis variũ,laborioſum,cruẽtũ.Nullũ,in quo Romana virtꝰ clariꝰ fulſerit, plus roboris & ferociæ ĩbiberit,maiores ſpiritꝰ extulerit ad reliquas gẽtes ſubigẽdas.De hoc igiẽ bello,tã memorabili,erã ego in fronte Enneadis huius dicturus,niſi pauca externa ꝑferẽda eſſent,q̃ Polybius,tẽporum rationẽ ſecutꝰ,ipſi bello ꝑtulit,& quia ab illius authoritate diſcedere, nec hiſtoriæ in hac parte vtile ſit,nec mihi cõmodum,in Græcię rebus explicandis nõnihil immorabimur,priuſq̃ ſecundi punici belli cauſę a nobis referantur.

EIVSDEM ENNEADIS QVINTÆ, LIBER PRIMVS.

ARathus Sycionius,qui per id tempus Achæorum dux erat, quo Carthaginẽſes ad Æguſam a Luctatio victi,Sicilię poſſeſſiõe excidere,quũ plures Achęoꝝ vrbes a tyrãnis tenerent,Syciõe patria aliquãto antea liberata,Antigoni regis ꝑſidiũ ex Corinthiaca arce deiecit,Corinthiiſq; in libertatẽ reſtitutis,Megarẽſes pari ſucceſſu ſeruitio exemit.Fuerunt Achæi ab initio ſub regibus, ac primus omnium in his regnauit Tiſamenes Oreſtis filius.poſt Heraclidarum deſcenſum Lace.pulſus, ab eo ad Sygi regis tẽpora perpetua ſucceſſione regnatũ.Sygi filii,qui ex legitimo & moderato regno ad tyrannidẽ deſciuere,populorum conſenſu eiecti,a regibus ad populum tempu.tranſtulere.Inde res eius gentis ſæpius variari contigit,manſitq;,vtcũq; potuit, ad Philippi & Alexandri tempora,vetus illa publicæ adminiſtrationis forma.Ciuitates,quæ ex æquo agebant , decem erant numero.Olenũ,Elice,Patræ,Dimæ,Phare,Tritea,Leontia,Bura,Ceraunia,& Carina. Ha

Arathus Sycionius.

Antiquus Achęorum ſtatus.

Sygus.

rum Olenum Elice,& Bura terręmotu interiere,acceſſit his Corinthus,poſtq̃ ab Antigoni,vt di
xi,dñatu liberata eſt.Reſtitit inde Arathus quum Antigoni conatibus,tum Demetrii eius filii q
decimo ſui regni anno,ſub id tempus,quo primum Romani in Illyricum aduerſus Theucam re-
ginam tranſmiſere,vita deceſſit.Tum tyrãni,qui in Peloponneſo duorum regũ opibus freti plu-
Achæorum incrementa res eius terrę vrbes violenter preſſerant,Arathi virtutẽ & felicitatem veriti, vltro principatũ de
poſuere,atq; horum primus Lyſidas Megalopolitanus,qui viuo adhuc Demetrio reipublicę vo-
lens aſcriptus eſt.Secuti inde Ariſtomachus Argiuorum tyrannus,Cleonymus Phliaſiorum , &
Hermioniorum Xenon,qui in ordinem redacti, publicum gentis nomen ſunt & ſtudium ſecuti.
Et hæc acceſſio breui eſt Achæorum rebus facta.Hoc rerum incrementum Ætoli labefactare cu
pientes,in Achæos & Acarnanes Achęorum fœderatos,Cleomenem Lacedæmoniorum regem,
Alexandrum Epiri,& Antigonum qui poſt Demetrium iuniorem tutor Philippo relictus pupil
li matre ſibi matrimonio deuincta.XV.annos tenuit Macedoniæ regnum,vno tempore ad belli
concitabant,Acarnanum vrbes cum Alexandro,Achęorum vero cum Antigono diuiſuri.Primi
belli motus a Cleomene extiterunt,qui quum Tegeã,Mantineã, & Orchomenũ fraude occupaſ-
ſet,ex miti & legitimo principatu,tyrannidem exercere adortus,in Megalopolitanorũ finibus fun
dauit oppidum qđ Athenienſe eſt poſtea appellatum.Ea iniuria Megalopolitanos coegit Achęo
rũ opes implorare,Achæi & ipſi,ſuarũ viriũ nõ ignari,Antigonũ in ſocietatẽ belli traxere. Semel
Vincuntur Achæi. atq; iterum interea Achęi cum Cleomene congreſſi,iuxta Lycæum primo,mox ad Laodiceã,non
longe a Megalopoli,cęduntur. Tertio prope Dymeam ad Hecatombeum (id nomen loco fuit) fu-
ſi ſunt acie,atq; fuga diſiecti.Tot victoriis Cleomenes ſubnixus,Caphias,Pellenen,Pheneum,Ar
gos,Pliuntem,Cleonas,Epidaurum,Hermionen,Trœzenẽ,poſtremo Corinthum Achaico nomi
ni ademit.Arathus,quia Corinthii,Achæorum præſidio eiecto, Cleomeni vrbẽ tradiderant hãc
occaſionem nactus,Acrocorinthum eorum arcem,quod prius ne Achęorũ aĩos offenderet,haud
facere fuerat auſus,Antigono reſtituit , quæ res multo propenſiorem Antigonũ reddidit ad res
Cleomenis conatus. Achæorũ auxilio tuẽdas.Cleomenes quũ haud procul Sycione caſtra haberet , audita Antigoni
alienatione,ad Iſthmum caſtra tranſtulit, locũq; inter Acrocorinthũ & Onios mõtes foſſa & val
lo cõmuniuit,ratus fore,vt Antigono ab Iſthmi ingreſſu ꝓhibito,ipſe haud multo poſt toti⁹ Pe-
lopõneſi imperio potiretur.Antigonus per Eubœam, Ætolis Thermopylarũ tranſitum inhiben
tibus,ad Iſthmũ venit.Ibi Cleomenes veniẽti occurrit,caſtra exaduerſo metatus.Sed dum ambo
circa Iſthmum ſedẽt,Achæi Argos recipiũt,q̃ res non mediocriter fregit Cleomenis conatus,ve
riti ne dum a frõte validiſſimũ hoſtem ſuſtineret,captis Argis a tergo intercluderetur. Igitur fu
Cleomenis fuga. gienti ſimilis ex Iſthmo profectus,Argos ſubita oppugnatiõe tentauit, Argiuiſq; fortiter reſiſtẽ
tibus,copias in Laconiã reduxit.Antigon⁹ Pelopõneſum ingreſſus Acrocorinthũ primo,inde &
Argos recepit.Cęterũ aliquãto prius q̃ hęc in Achaia geſta ſunt,Alexãder rex Epiri,qui Acarna
nibus,Ætolorũ impulſu,bellum intulerat,pluribus eius gentis vrbibus potitus,vita deceſſit.Fuit
huic vxor & ſoror Olympias Pyrrhi Epirotarũ regis filia,enixaq; ex eo erat virilis ſtirpis Pyrrhũ
& Ptolemæũ,alterius ſexus Pthyam,quam Demetrius iunior ſibi matrimonio iunxit, eaq; affini
Demetrii iunioris & Antiochi ſimultas. tate grauis eſt offenſa Demetrio contracta apud Antiochum regẽ Syrię,qui ſororis impulſu De
metrium bello petiit. Fuerat hæc multo prius illi matrimonio locata,quæ iniquo aĩo ferens Pthy
am ſibi ſuperductã,eam iniuriã apud fratrẽ muliebriter queſta,non ſolũ a viro alienauit,ſed hoſtẽ
etiã reddidit infeſtiſſimũ.Nouę affinitatis cauſa Olympias a Demetrio adita,non ſolum Epiri
regnũ defendit qđ tutricis nomine filiis adhuc pueris adminiſtrabat, ſed Acarnanię etiã partem
quã Alexander belli portionẽ acceperat,ab Ætolorũ iniuria tuebatur.Periit nec multo poſt Deme
trius,quo accidit,vt Olympias & Acarnanes Macedonũ auxilio deſtituti,ad Romanos miſerint,
Romanorũ legatio ad Ætolos. auxilium aduerſus Ætolorum iniuriam implorantes,nec multo poſt ex vrbe legati ſunt in Græ-
ciam miſſi,q̃ Ætolis denũciarẽt,vt ex Acarnanię vrbibus ꝓſidia deducerent, ſinerentq; eã gẽtem
liberã eſſe,quę vna ex omnibus Græcis aduerſus Ilienſes,authores ſui generis,olim ad Troiã nõ
Superbum Ætolorum reſponſum. militaſſet.Superbe admodum Ætoli eam legationem audiuere,reſponderuntq; oportere Roma-
nos pri⁹ portas ſuę vrbis aperire,quas punici belli metu clauſiſſent,q̃ ſuũ in Græciã imperiũ trã
ferre cogitarẽt.Simul illud,qui ex alienis vrbib⁹ ꝓſidia deducere conarent, propriã vrbem aduer
ſus Gallos tueri nõ potuiſſe,neq; captã recipere,niſi auro redemiſſent:quam gentẽ,longe maiore
manu Gręciæ fines ingreſſam,nullis externis viribus Græci adiuti occidiõe occidiſſent,ſede tãtũ
eorũ cadaueribus cõceſſa.Cõtra Romanis domeſtica clade attonitis,totã Italiã illorũ armis occu
patã.Pellendos igitur prius Gallos Italię finibus,q̃ alienarũ vrbiũ tutelam ſuſciperent.Qui pręe

terea hoies Romani eſſent,paſtores quidẽ,qui ſolum iuſtis dñis latrocinio adẽptũ teneãt, vxores
rapuerint,quando ob generis obſcuritatẽ a finitimis cõnubia non impetrarẽt,quorum vrbs pene
prius ſit parricidio fœdata,ꝗ ædificari cœpiſſet. Ætolos ſemp Græciȩ principes fuiſſe,nec tantũ
dignitate ſed virtute cȩteros eius terrȩ populos prȩſtare,q nõ ſolũ Philippum regem ſed Alexan
drum,quẽ totus orbis formidabat,contẽpſiſſent.Monere igiť Romanos,vt præſenti fortuna con-
tenti eſſent,nec in ſe arma ſollicitarent,quȩ Gallis pernicioſa fuiſſent,Macedonibus formidoloſa.
Legatione cum his dimiſſa,ne fortius loq ꝗ facere viderenť,Epirotarũ fines tumultuoſe ingreſſi,
ſubita populatione vaſtant.Habuerunt ſedes Acarnanes inter Acheloũ,q in Ambrachiũ ſinũ ela
biť,ab Eueno Antitiũ vſq,Corinthiaco tenus Iſthmo erãt Ætoli.Inde dextero littore Achæi cir
ca Corinthiacũ ſinũ.Tradiderat iam regnũ filiis Olympias,cuius ſupra mentio facta eſt ,quum
Ætoli ſunt Epirum adorti,& iã Pyrrho maiore natu defuncto Ptolemȩ⁹ ductabat exercitũ. Is cũ
in Ætolos infeſtũ agmen ageret,ita accidit,vt & ipſe graui morbo correptus,paucis dieb⁹ defun Æacidarũ
ctus ſit vita.Nec Olympias diu ſupuixit.Superãt ex regia ſtirpe Nereis & Laodamia ex Olympia gẽtis exitus
de & Alexandro genitæ.Quarũ Nereis Geloni Hieronis Syracuſani filio nupſit . Altera quũ ad
aram Dianȩ confugiſſet,incurſu populi,interfecta eſt. Laodamiæ cædẽ tota gẽs fame poſtea & in
teſtina diſcordia luiſſe dicitur,Milo qui eã interemit ſubito furore captus,nunc ferro,nunc lapi-
dibus in ſemetipſum ſæuiens.XII.parricidii die extinctus eſt.Et hȩc iã Æacidarũ ſtirpe venerũt,
aliquãto ꝗ Antigonus eſſet ab Achȩis in Peloponneſum acceſſitus,q Acrocorintho & Argis re-
ceptis,profectus Arcadiã verſus,ex munitionibus a Cleomene inſtructis hoſtile præſidiũ deiecit.
Mox Ægii,frequenti Achæorũ conuentu,dux omniũ ſociorũ creatus eſt.Nec hyemis adhuc exie
rat,quum Tegeã petiit,ſup Macedonicum exercitum,ſociorum etiã appendicibus fratus. Tegea
metu dedita,Antigonus Laconicam terrã ingreditur.Hic aliquot leuibus prȩliis cum Cleomene Antigoni
per alterius partis occaſionem geſtis, in Orchomenũ iter deflexit , vnde auxilia Cleomeni miſſa expeditio,
audierat,vrbeq nullo maiore negocio potitus,Mantiniã oppugnatione adoritur,hac quoq vi ca
pta, Eream & Thelphuſam recepit.Secutæ inde tam fœdæ tempeſtates,vt coacti ſint Macedões
iterum in hiberna concedere.Vnde Antigonus cum expeditorum manu ad Ægium pfectus, vt
in publico Achæorũ conuẽtu de ſumma belli cõſultaret.Cleomenes hoſtis abſentiam nactus,Me-
galopolim proditione captã diruit.Tenuerũt reliquum hyemis velut belloꝝ feriȩ. Sub initiũ ve-
ris,quũ Antigonus Argis eſſet,& cũ eo exigua mercenariorũ manus (nã Macedones procul inde
hyemauerant) Cleomenes cum ſuo exercitu in Argiuũ agrum tumultuoſe irrupit,futurũ exiſti
mans,vt fatigatus Argiuorum querelis Antigonus,ad arcendam iniuriã in certamen exiret,quo
ob copiarũ abſentiã haud par eſſet ſibi futurus,aut ſi intra mœnia ſe teneret, Argiuo agro impu
ne vaſtato,ſuorũ animi eo ſucceſſu ad res gerendas audaciores fierent.Nec Lacon ſua eſt ſpe de-
ceptus.Antigonus abſente exercitu prudentiſſimi ducis vſus conſilio,qui vanos rumores publicȩ Antigoni
ſaluti nunꝗ anteponit,ꝗdiu Cleomenes in proximo fuit,ſeſe Argis tenuit.Mox recepto ex Mace conſilium.
donia, vbi hyemarat,exercitu,cum mercenariis & auxiliaribus copiis, Laconum fines iterum in-
uiſurus,caſtra mouit.Aderãt Antigono octo &.XX.peditũ milia,equites mille &.CC. Cleome-
nes hoſtium aduentu per exploratores cognito,omnes regionis aditus,ſuffoſſis cæſiſq arborib⁹,
circũquaq obſtruere eſt conatus.Ipſe cũ.XX.milibus armatorũ ad Sellaſiȩ fauces cõſedit, velut Sellaſiæ fau
cõpertũ haberet,ita fore,vt per ea loca Laconiã eſſet hoſtis inuaſurus.Duo colles erãt,quorũ vnũ ces.
incolȩ Euam,Olympum alterum nominabãt. Via inter hos media, quæ per ripam præterlabẽtis
fluuii Spartam ducebat.Cleomenes,faucibus vtrinq inſeſſis,in Eua gregarium militem & ſocios
collocat,quibus ducẽ Euclidem fratrẽ cõſtituit, ipſe cum Lacedæmoniis & ſtipendiariis Olympũ
inſedit.Vtranq ripam fluminis equitibus & ſtipendiariorũ parte firmat. Antigonus ad hoſtem
progreſſus Cleomenis in diſponendo exercitu diligentiam & induſtriam conſpicatus, prælio ab-
ſtinuit,caſtris haud procul inde circa Gorgylum amnẽ locatis.Plures deinceps dies per irritos co Gorgylus
natus abſumpti.Poſtremo ambo duces rẽ totã prȩlio decernere cõſtituunt,virtute,prudẽtia, feli- amnis.
citate,inter ſe pares.Antigonus Macedones ſcutatos & Illyrios qbus Demetri⁹ Pharius præerat
iis qui Euã inſederant oppoſuit,cohortibus alternatim diſpoſitis.Poſt hos Cretẽſes, Acarnanes,
& Achȩos ſtare iubet.In hoc cornu Alexãder Admeti filius & Demetrius iuſſi ſunt curare. Ipſe
cũ mercenariis & Macedonũ phalãge aduerſus Olympũ ſtetit.Accepto itaq ſigno vix Illyrii & Prælium.
ſcutati Macedonũ in aduerſos eqtes imperũ dederant,quum Spartanorum ſtipendiarii circa ripã
locati,Achæorum cohortes nudas poſtremo loco cõſpicati, per montis latera decurrẽtes in ſum
mum diſcrimen hoſtem adduxiſſent, a fronte & a tergo incurſantes ,niſi Philopœmenes Mega-

Philopœmenis indoles.

lopolitanus adhuc admodum adoleſcens prudentia ſupra ætatẽ ſingulari,ſe & ſuos ab hoſte circumueniri cõſpicatus,ad equites,qui ꝓxime ſtabant,conuerſus vt ſe ſequerẽtur,ſi victoriam partam vellent,inclamaſſet. Atq; vna in hoſtilem equitatum inuectus Laconũ ſtipẽdiarios,vt equitibus auxilio adeſſent,propoſito auertit:quo contigit, vt eo ſucceſſu Antigonianæ cohortes elatæ aduerſum collem,qui ab Euclide inſidebatur,ſcandere occœperint, in quo Spartiatarũ nõ paru⁹ eſt error animaduerſus,qui quũ per montis decliuia occurſare hoſtibus potuiſſent,facileq; in præceps deturbare vt veſtigio adhuc titubantes, velut maiorem ſtragem edituri, quieto ſtatu paſſi ſunt eos in ſummũ iugum euadere. Ibi Macedones & Illyrii planitiem adepti hoſtem ferociter vrgent,locoq; ſummotũ,modico negocio fundunt,fuſumq; cũ multa cæde & ſtrage,per ſupinũ collem præcipitem agunt. Acre interim certamen erat inter equites, in quo præcipua Philopemenis enituit opera,qui traiecto equo,quũ pedeſtre cieret prœliũ,ad extremũ vtroq; crure ſagitta transfixo,

Cædes.

fortit adhuc dimicãs occubuit. In Olympo duo reges iãdudũ magno cõflictu cõgreſſi, cruẽtã inter ſe pugnã edebãt, eratq; interim mars vtrinq; anceps. Sed Cleomenes audita ſuorũ fuga ex Eua,cerneretq; equeſtre certamen ſibi parũ ex ſententia procedere,cũ Laconica phalange ꝑ hoſtes erũpere conatus eſt,ibi Macedonũ vi afflictus,diiectis ac paſſim ſtratis Lacedæmoniis, cũ equitibus q̃pauciſſimis Spartã contendit.

Lacedæmoniorum cædes.

Incredibile eſt relatu,q̃ conſtanter Spartiatæ eam cladem tuliſſe dicantur,quum nemo in acie propriæ ſaluti peperciſſet, nõ amiſſum coniugem matronæ fleuerunt,filiorum mortem laudarunt ſenes,filiæ cæſis parentibus præſentem vicẽ gratificari, ſuũ

Gratulatio in cæſos.

dolere q᷑ non ſibi quoq; pro ſalute patriæ mori contigiſſet, publicã nõ priuatã fortunã lamẽtari. Superuenit his querelis Cleomenes ſuo hoſtiumq; cruore fœdatus, qui vrbem ingreſſus non humi ſedit,non potũ ſibi afferri iuſſit,nõ cibum quo hauſtum labore corpus reficeret,ſed vt erat armis ſeptus ſtans parieti accliuis,vbi quatuor milia tantũ prœlio ſuperfuiſſe vidit, hortatus ciues, vt ſe ad meliora reipublicæ tempora ſeruarent,cum cõiuge & liberis ad Ptolemæũ Euergetem,cuius in bello ſocietate vſus erat,in Ægyptum nauigauit. Qđ aũt ad regum ſocietatẽ attinet,paucis diebus,quibus eſt ad Sellaſiam dimicatum,Ptolemæus (vt Philarchus in hiſtoria ſcripſit) ad

Cleomenis ĩ Ægyptum fuga.

Cleomenem miſerat,qui conſueta Spartanis auxilia denegarent,quæ cauſa Cleomeni fuit prælii maturandi,ne ſui regia ſocietate deſtituti,a præſentis belli ſtudio auerterentur. Poſt Euergetis interitum,Cleomenes Philopatoris Ptolemæi fraude circumuẽtus,vt ſuo poſtea loco dicã,ſibi manum intulit. Antigonus Lacedæmone nullo maiore certamine potitus,præter ſpem omnium permiſit,vt Spartani ſuis legibus viuerent. Paucis inde diebus,quũ Spartæ adhuc eſſet,ex Macedonia affertur fines regni ab Illyriis vaſtari, quo nuncio cõmotus, cũ ſuis profectus per Arcadiam Argos eſt reuerſus, vbi tantiſper commoratus eſt,donec Nemeei ludi celebrarentur:inde citato agmine in Macedoniã profectus,ſub primũ acceſſum hoſtẽ acie cõgreſſum,magno prœlio ſuperauit,

Clamor exitialis.

quo certamine tãtis vſus eſt clamoribus,vt ruptis venis profluuio ſanguinis non multo poſt ſit extinctus, Regno,qđ pluries annos tutelari nomine obtinuerat,Philippo Demetrii filio ꝑ manus tradito.

Ptolemæus Philopator.

Per id tẽpus Ptolemæus Philopator ſublato patre in Ægypto regnare cœpit, & Antiochus Seleuchi filius in Syria,poſt Seleuchi fratris interitum,vt ſupra eſt memoratum, dum ſeriem rerũ longiuſcule ſequeremur.

Scđm bellũ punicum.

Nunc ad ſecundi belli punici primordia redeo,qđ Pœni Annibalis ductu po.Ro.intulerunt,atq; ob hoc ipſum quidam Annibalis bellũ appellare maluerunt.

Hamilchar.

Fuit is Hamilcharis filius cognomẽto Barchę,a quo & Barchina factio. Eo duce extremis primi punici belli temporibus Carthaginenſes in Sicilia vſi ſunt,idemq; Aphricum bellum, qđ illi continuo ſucceſſit,non minori virtute,q̃ felicitate ꝗnquẽnio,vt Liuius ſcribit,ex ſuorũ ſentẽtia cõpoſuit. Polybius quadriennio id bellũ profligatũ author eſt. Poſtremo reb⁹ Aphricæ cõpoſitis nouẽ annos punicum imperiũ in Hiſpania,incredibili ſucceſſu,auxit. Idẽ Polybius .X. annos illũ in Iberia exercitibus p̃fuiſſe memorat. Quo vita defuncto,Haſtrubal ipſi⁹ gener octo deinceps ãnos,cũ imperio,in eadem fuit ꝓuincia. Is quoq; Carthaginẽſiũ opes,vt loco nõ multũ diuerſo eſt a nobis demonſtratũ,belli & pacis artibus magnopere auxit. Ab hoc Annibal,q nouẽ annorũ,vt Polybius

Annibal acceſſitur in caſtra.

ſcribit,patrẽ fuit in Hiſpaniã comitatus,incertũ quãdo inde domũ reuerſus,quũ iam adoleſcere cœpiſſet,accerſitus,Hãnone diuerſæ factionis principe fruſtra reclamante, atq; identidem admonente,illũ ſub legibus domi tenendũ,hoĩbus Barchinæ gẽtis principibus exaduerſo nitentibus,in caſtra eſt miſſus. Vbi adeo p̃clara militię rudimẽta depoſuit,vt nõ multo poſt nõ plus illi pꝛis memoria,aut Haſtrubalis authoritas,q̃ ꝓpria virt⁹,ad fauorẽ & gr̃am apđ milites cõciliãdã valeret.

Haſtrubalis cædes.

Hinc cõtigit,vt Haſtrubale extincto confeſtim prerogatiua militari ĩperator ſit ab exercitu ſalutatus. Polybius Haſtrubalẽ in lecto ꝑ inſidias occiſum ꝓdidit. Liui⁹ author ẽ ab ignobili Barbaro

interfecto,qui domini ſui,quem Pœnus imperator necauerat.mortem ex ſententia vltus,mediis
cruciatibus lætitia geſtiens expirauerit.Carthaginenſes militarem conſenſum ſecuti,vt Annibal Annibal im
cum imperio in prouincia eſſet publice decreuerunt:accepto itaq; imperio quū ānos ſex.&.XX. perator de
natus eſſet,cæterum tanq̃ Italia ſibi prouincia fuiſſet decreta,nihil cunctandum ratus Sagunti- claratur.
nos bello inuadere conſtituit,quorum cauſa ſatis ſciebat Romanum bellum concitari,ſed ne tam
conſilio q̃ caſu ad id bellum tractus videretur,Olchadum fines (ſunt hi trans Iberum) cum ex- Olchades
ercitu ingreſſus,Cartheiam vrbem opulentam ex ea gente captam diripit.Scriptorum qdā Car- Cartheia.
theiam eā eſſe memorant,quam veteres Tarteſſum dixere.Alii Betim ipſum Tarteſſum olim no
minatum crediderunt.Finitimę ciuitates,vnius clade perculſę,vltro imperiū ſubiere.factæq; ſunt Annibal
ex ſociis ſtipendiariæ:Annibal benigne ſuis prædam partitus,Carthagini quæ in Hiſpania eſt,cū ſucceſſus.
exercitu hibernauit.In Vaccæos inde,ſub vernum tempus,mouit,Hermādicaq; eius gentis vrbe
paucis diebus potitus,Arbacalem oppugnat.Hęc oppidanorum vi fortius defenſa aliquādiu Pœ
num a præſenti victorię curſu retardauit.poſtremo & ipſa ceſſit,vnde Annibal digreſſus, quum
honuſtum pręda traheret exercitum,in diſcrimen incidit maximum. Ex Hermanica profugi cū
exulibus Olchadum & Carpentanis,quos ad bellum concitauerant , exercitum præda impeditū
circa Tagum amnem eximprouiſo adorti,ſubita vi turbant.Abſtinuit pręlio Annibal,erat enim
numero militum multo hoſtibus inferior.Metatus itaq; citra amnem caſtra ſuos a pauore & con
ſternatione recepit,noctu in vlteriorem ripam vado agmen tranſmiſit. Habet Tagus ortū in Cel Tagus flu.
tiberis,per Vectones & Carpentanos fluens.pari pene tractu a Beti & Ana fluminibus,mox Luſi-
taniam ſcindens,ad æquinoctialem occaſum Oceano infunditur præalto oſtio ſtadiorumq; vigin-
ti latitudine.Oceani æſtu adeo circumiectos inundat campos,vt ad.CL. ſtadia late pateāt pelagi
facies,nauigatur ab oſtio introrſum aliquot milia paſſuum grandioribus nauigiis, mox fluuiati-
cis lembis.Amnis piſcium feraciſſimus & oſtreorum abundans.Pœnus traiecto flumine loco pau
lulum ab alueo remoto inſtructum tenuit agmen, vt ea intercapedo hoſtem ad traiiciendum in-
uitaret.Erant Carpentani cum Olchadum & Vaccæorum appendicibus ſupra centum milia.Hi
hoſtē metu ceſſiſſe rati,ſublato clamore,qua cuiq; proximū fuit,in amnē ꝓcurrūt.Locauerat An- Annibalis
nibal in ripa fluminis equites,qui temere fluuiū ingreſſos ſubito occurſu exciperēt,exceptos me- ſtratagema.
diis aquis trucidarēt.Multi igitur ferro,alii equoꝝ impulſu in medios gurgites reſupinati, vorti
coſo amne perierunt.Siqui aduerſam ripā pertinaci conatu,aut vi fluminis acti tenuerunt,ab ele-
phantis,qui aduerſa ripa ad hoc ipſum ſtabant,fœde obtriti ſunt.Pœnus hac prælii parte defun
ctus,cæteram multitudinem ſua ſponte turbatam prius q̃ animum ab ea trepidatione reciperet,
toto agmine adortus,cum multa cęde diſiecit.Agrum inde Carpentanum populatus omnē gen
tem ad deditionem compulit.Secundum eam victoriā omnes trans Iberū gentes,præter Sagūti-
nos,punicis armis ceſſere.Hi quum cernerent quantum ſibi periculi ab Annibale inſtaret , ꝓ quē
accidiſſe cū finitimis belli cauſæ ferebantur,Romā legatos mittūt,qui auxiliū ad bellū, qđ haud
dubie impēdebat,a ſenatu & populo implorarēt.Erat in eo fœdere,qđ Romani nouiſſime cū Ha Saguntino-
ſtrubale in Hiſpania percuſſerāt,diſerte cautū Saguntinis,vt ab iis Pœni velut a ſociis Romani rum legati.
populi abſtinerent.Zacynthii mixtis quibuſdā ex Italia Rutulorum generis, Saguntū condidere
vltra Iberū mille ferme paſſus a mari,creuit ciuitas ipſa breui terreſtribus maritimiſq; opibꝰ,atq;
in tantū eſt aucta,vt oēs vltra Iberum populos celebritate nominis,& opulentia anteiret . Eorum
legatos Romā miſſos vbi ſenatus audiuit,cōfeſtim legatio in Hiſpaniam & Aphricā decreta eſt,
vt Pœni a ſociis populi Romani abſtinerent.Cęterū prius q̃ ii qui mittebant̄,ex vrbe profecti eſ-
ſent,oīm opinione celerius affertur Saguntum ab Annibale oppugnari . Tum certatū ſententiis
eſt in curia.Erant qui dicerent confeſtim exercitum in Hiſpaniam mittendū,alii nō Hiſpaniā ſo-
lum,ſed & Aphricam prouinciam cōſulibus decernebāt.Placuit tamē nihil temere fieri , miſſiq;
P.Valerius Flaccus & Q.Fuluius Pamphilus Saguntū ad Annibalem,qui ſi bello nō abſtineret Annibal Sa
Carthaginē irent,ad eū,in rupti fœderis pœnam,depoſcendū.Et iam Pœnus plures dies Sagun guntum op
tū oppugnarat,multiq; & varii fuerant vtrinq; conatꝰ.Oppidani,etſi plures turres , & quicquid pugnat.
has inter murorũ continebatur,hoſtes bellicis operibus diruerant,valide tamē vrbē ad id tempus
defenderant,machiniſq; magna ex parte corruptis,Pœnū a mœnibꝰ ſubita eruptiōe in caſtra cō
pulerāt. Affuerunt interim ex Roma legati,ad hos nuper appulſos miſit Annibal , qui diceret,
nec ſe graui bello occupatū legatos audire poſſe,nec illis eſſe tutum inter tot efferatas gētes diu
tius verſari.Et qa apparebat Romanos nō admiſſos cōtinuo Carthaginem ituros, nūcios cū lris
ꝑmiſit ad pricipes Barchianę factiōis,ne qd Hāno pro Romanis gratificari poſſet.Polybiꝰ priuſq;

Saguntus obſideri cœpiſſet ad Annibalem legatos veniſſe ſcribit, quum Carthagini Pœnus hibernaret, auditiſq; illorũ poſtulatis, vt Saguntinorũ amicũ reſpondiſſe, vlturum ſe affirmãtem q̃ Saguntinorum principes quidam, orta inter ciues ſeditione, Romanorum iuſſu interfecti eſſent. Cęterum ſiue legati auditi ſunt, ſiue vt Liuius ait, excluſi, vbi Carthaginẽ ventum eſt magnus in

Hannonis ſententia.

curia motus extitit. Fremere Hanno teſtatus ꝑdicare ſe ab initio non deſtitiſſe, fore, vt Hamilcharis ſtirpe incolumi, nunq̃ Pœni ſtabilẽ cum Romanis eſſent pacem habituri, ac ꝓ iis, quæ in ꝑſentia poſtularentur, tris decernebat legationes. Romam vnam, quæ patribus ſatiſfaceret. Alteram quæ Annibalem a Sagunti oppugnatione abſtractum Romanis dederet. Reliquam vt res ablatæ

Barchiana factio pręualet ĩ ſenatu.

Saguntinis redderentur. Hęc ille. Sed multo plus Barchiana valuit factio. Reſponſum eſt legatis bellum a Saguntinis ortum, nec Romanos recte facere, ſi Saguntinos vetuſtiſſimæ Carthaginenſium amicitiæ p̄ferant. Atq; cum his legati ſunt Romã dimiſſi. Sed dum legati eunt redeuntq;, Annibal parte vrbis capta Saguntinos in aptum diſcrimẽ cõpulit. Octo menſibus obſidio tenuit, nullaq; interim ꝓterq̃ ad extremum, pacis mentio hinc aut inde mota eſt. Tantum ſeruandæ fi-

Cõditiones Saguntinis propoſitæ.

dei fuit in Saguntinis ſtudium. Alorchus Hiſpanus, qui publice Sagũtinoꝝ hoſpes fuerat, ab Annibale huiuſmodi conditiones attulit, vt vrbem hoſtibus Saguntini relinquerent. Omne aurum & argentum publicũ & priuatũ victori traderent. Ipſi cum liberis & vxoribus, & cũ binis veſtimentis ex vrbe egreſſi nouam vrbem, vbi ad ædificandũ victor Pœnus locũ dediſſet, ſibi conderent. Has Sagũtini leges quũ Alconi prius ex vrbe miſſo ꝓpoſuiſſet Annibal, ratus ille vt erat populares ſuos, non modo non eas conditiones accepturos, ſed exitio etiam futurum huic, qui talia in concionem attuliſſet, ex legato factus erat transfuga, ne vitæ periculum adiret, liberius Alorchus, vt hoſpes, locutus, eſtq; Saguntinos ad eam pacem, ſi non æquam at neceſſatiam, vehementer hortatus. Cęterũ tantũ abfuit, vt hortando & monendo quicq̃ profecerit, vt cõfeſtim nobiliſſimi quiq; curia egreſſi, prius q̃ reſpõſum vllum dari potuiſſet, oẽ aurum & argentũ ex publico & priuato in forum contulerint, eoq; in ignẽ, ad id repente excitatum, deiecto, in eandẽ ipſi flãmam ſe cõiecerint. Pauor ingẽs & trepidatio ex ea re orta, ciuitatẽ ꝓriti atrocitate attonitã, ab oĩni imminẽtis periculi ſenſu auertit. Nec Annibal in tanta occaſione deſedit, ſed copiis propius admotis ꝑ ipſas muroꝝ ruinas in vrbẽ irrupit, dato militib⁹ ſigno, vt puberes ad vnũ interficerentur, multi

Sagunti excidium.

vbi hoſtẽ admiſſum viderũt, ſe & filios, incenſa domo, cõcremarunt. Alii armati nõ niſi cũ morte ꝓliũ finiuere. Cętera multitudo capta ſub corona venit. Et Sagũtini tã infeliciter ſocialẽ ſunt fidem ad extremũ vitę tutati. Mirabitur itaq; oĩs poſteritas, ꝓclarũ vnius populi facinus. Nec Romani erga tantam fidem poſtea ingrati extiterunt. Sagunti excidiũ, haud multo poſtq̃ ex Aphrica legati redierũt eſt Romę auditũ, q̃ res ciuitatẽ ingenti mœrore & triſtitia affecit, dolere ſimul puderetq; nullũ fideliſſimę ciuitati auxiliũ miſſum. Erãt tũ Romæ cõſules, P. Cornelius Scipio &

Conſules.

T. Sẽpronius, q̃ cõfeſtim iuſſi inter ſe ſortiri ꝓuicias, Cornelius Hiſpaniã eſt adeptus, Sempronius Aphricã cũ Sicilia. Sex in eum annum legiones decretæ, & ex ſociis quantũ ipſis viſum eſſet: conſulibus naues longæ. CLX. celoces. XII. cũ hac claſſe quatuorq; &. XX. milibus peditum, duobus equitũ & quadringẽtis Sẽpronius in Aphricã traiicere eſt iuſſus, ſi alter conſul ſatis eſſet ad Italiam tuẽdã. Inde & ꝓtorib⁹ ſuæ ꝓuincię cũ exercitib⁹ decretæ. L. Æmyli⁹ eodẽ anno in Illyricũ eſt miſſus aduerſus Demetriũ Phariũ, q̃ Romani bñficii oblitus vrbes aut ſocias aut deditas hoſtiliter vexabat. Is Dimala capta quo hoſtis ꝓcipuũ cõtulerat belli apparatũ, oĩne fere Illyricũ nomẽ, paucis dieb⁹, in fidẽ Romanoꝝ retraxit. Demetri⁹ Pharũ tenebat cũ valido ꝓſidio, Æmyli⁹ q̃a apta vi loc⁹ natura munitiſſim⁹ capi nõ poterat, noctu in inſulã, partẽ vnã exercitus occulte expoſuit, ſuntq; hi in dẽſa ſylua ĩſidiis ſedere iuſſi, donec ad cõſurgẽdũ ſignũ darẽt. Ipſe orta luce, cum XX. nauib⁹ portũ occupat. Inſulani cõtẽpta nauiũ paucitate, vt Romanũ portu arcerẽt, cateruatim ad mare decurrũt. Tũ ibi pugna inita, breui oĩs vrbana multitudo eo certãdi ſtudio confluxit, q̃ in inſidiis erãt, ꝑ inuia loca occulte inſinuati, collem inter portũ & vrbẽ medium cum clamore occupant. Pharenſes ſubito tumultu reuocati, multa cõſternatione vrbẽ repetunt, metuq; pręcipitãtiũ Romani nauibus egreſſi, terga cędunt, atq; ita Illyrii ſunt in medio cęſi. Demetri⁹ fuga dilapſus, quũ in hos caſus paratos lẽbos diuerſa parte inſulæ haberet, ad Philippũ Macedonię

Demetrii interitus.

regẽ extorris abiit, qui certo ĩteriecto tempore, ex Philippi hortatu. Meſſenẽ occupare aggreſſus temere hoſtiũ muros ſubiens, ignobiliter ictus concidit. Æmylius Pharum captã, ne hoſtibus receptaculũ aliquando eſſe poſſet, diruit, rebuſq; ſuo arbitrio in prouincia compoſitis, ſub initium autũni victorẽ exercitũ in Italiam deportauit, clarũq; de hoſtibus egit triumphum. Annibal Sagunto potitus, quum ex omni pręda, multã veſtem, aliaq; precioſa munera Carthaginẽ ſuis do-

no miſiſſet,in hiberna cōceſſurus,ōnibꝰ Hiſpanis q ſub ſignis militabāt poteſtatē fecit domū ab
ſidi,vt deſideria per ociū iuiſerēt, ſibiq; vt ad prima veris ſigna adſint edicit,fore dictitās,vt diis
bene iuuātibus in aliam terrā ſecum bellū tra nſferrēt.Ipſe Gadis tranſgreſſus Herculi vota ſol-
uit,nouis ſe obligauit.Romani etſi magnope in ornādo bello erant intenti,vt tamē omnia rite fie
rent,priuſq̄ arma mouerent,iterū Carthaginē mittūt,qui a Carthaginēſibus ſciſcitarent,an pu-
blico cōſilio Hānibal Sagūtum expugnaſſet,atq; ſi id factum tuerent qđ facturi videbant,bellum
Carthaginēſi populo indicerēt.Miſſi ſunt viri magno natu,Q.Fabiꝰ,M.Liuiꝰ,L.Æmyliꝰ,C Lici-
niꝰ,& Q.Bebiꝰ.Hic Fabius quū nihil vltra q̄ mādatū erat ſciſcitatus eſſet,tum Carthaginēſiū
vnꝰ Romanos cauillio inſectatus,ꝙ duplici legatiōe duo inter ſe diuerſa ābitioſe poſtulaſſent,eo
decurrit vt diceret,nō magis Carthaginēſes ſtare oportuiſſe recēti fœdere,qđ Haſtrubal cū Ro
manis pcuſſiſſet(eo eīm de Sagūto cautū erat) q̄ Romani cōditionibꝰ eius fœderis ſteriſſent qđ
Hamilchar in Sicilia cū Luctatio ſanxerat,in quo ipſi poſtea quædā mutari voluiſſent. Sūma ora
tionis hæc fuit,vt diceret,nō eſſe Romanoꝝ quęrere publico an priuato cōſilio Hannibal Sagun
tum expugnaſſet,qui omnibꝰ āmbagibꝰ de Sagūto & Ibero omiſſis,aliud potiꝰ cogitarent,& qđ
eoꝝ animus diu parturiſſet pareret aliqñ.Tum Romanos toga in ſinū collecta,Hic inquit vobis
pacē & bellū porto. Vtrū libet ſumite. Ad eam vocē ferociter eſt reclamatū. Daret vtrū vellet.
Atq; quū Fabius ſe bellū dare dixiſſet,id ſe accipere oēs reſponderūt,& quibus acceptū eſſet aīs
eiſdem ſe geſturos.Gellius author eſt,veteribꝰ quibuſdam Ro.rerū monumētis proditū,Q.Fabi
um Romani exercitꝰ īperatorē,ad Carthaginēſes literas dediſſe,quibus ſignificauit caduceum,&
haſtam pacis & belli teſſeram Po.Ro.mittere,vtrū acciperēt ſibi Pœni miſſum exiſtimarent. Ad
quæ ita illi reſponderint.Neutrū ſeſe eligere. Poſſe tamē qui attuliſſent,vtrū mallent relinquere
Quod autē ipſi reliquiſſent id ſibi ꝓ electo futurū. M. Varro neq; haſtam,neq; caduceū miſſum
exiſtimat,ſed teſſerulas duas in quarū vna caduceū inciſum fuerit,in altera haſtę ſimulacrū. Cæ-
terū quibuſcūq; ſignis,nam res varie ad poſteros tradita eſt,bellum fuit indictum,id facere quod
Liuiꝰ factum ſcribit,magis ex dignitate fuit populi Romani,q̄ de fœdere diſceptare. Quinquies
Romani fœdus ad id tempus cum Pœnis percuſſerant.Primum L. Iunio Bruto & M. Valerio
conſulibus,vt Polybius ſcribit,eo anno quo Tarquinius regno excidit . Idem author eſt primo
illo fœdere Romanorum nomine,Antiatibus,Ardeatibus,Aricinis,Circeiis Tarracinenſibus,&
cæteris Latinis cautum,& quicunq; Ro.imperio parerent.Miror Polybium addidiſſe his conſu-
libus templum Capitolini Iouis dedicatum,quum ſatis conſtet poſt Bruti interitum a Puluillo
id templum dedicatum,ſi Dionyſius,Liuius,& Plutarchus vera prodiderunt . Alterum fœdus
ictum,quo eiſdem populis eſt a Romanis cautum.Pœni vero,Vticenſes & Tyrios nouos ſocios
veteribus aſcripſerunt.Tertio loco ſub id tempus quo Pyrrhus in Italiam venit. Mox in Sicilia
quartum fœdus ictum ab Hamilchare & Luctatio.Poſtremum in Hiſpania cum Haſtrubale,quo
cautum Saguntinis erat,ac in eo expreſſum,nequid rei circa Iberum Pœnis eſſet.Nec tum adie
ctum,vt in fœdere Luctatii,vt ita demū id fœdus teneret,ſi ſenatus & Po.pbaſſent. Q; Romani
aliqua in Luctatii fœdere mutarint,quia ſcriptum in eo fuit,vt ita demū id teneret,ſi illis videre
tur,ea iure mutata nemo inficiabitur.Contra Pœni, quando nihil tale cautū eſſet in fœdere Ha
ſtrubalis,publica fide incolumi id irritū habere nō potuerūt.Cauſa igitur ſecūdi belli punici Ro.
fuit Sagūtus contra fœdus a Pœnis exciſa,qđ Fabius Pictor & alii plęriq; ſcripſere. Nec poſſum
non mirari Polybium tam acerbe Fabium inſectantem,ꝙ Sagunti expugnationem belli initium
fuiſſe dixerit,nō cauſam.Ego vt Siciliā celeri deſperatione relictam,& Sardiniam in ipſo Aphri
ci belli motu a Ro.interceptam,tributumq; acerbe nimis exactū,rebellandi cauſam Pœnis fuiſſe
arbitror,ita Romanis Saguntinorum iniuriam ſuſcipiēdi belli neceſſitatem impoſuiſſe. Nec eīm
principiū illud belli dici debuit,ſi dū Saguntus oppugnarent Ro.arma quieuere, nec prius quicq̄
hoſtiliter ſit geſtū,q̄ ꝙ poſt eius vrbis excidium bellū eſt ſolēni modo indictū.Romanorum legati
ex Aphrica in Hiſpaniā,quod facere a ſenatu iuſſi fuerant,traiecere,partim ad pręparāda ciuita
tum ſtudia,partim ad ea quæ parata eſſent,in veteri amicitia retinenda.A Barguliis primo beni
gne accepti,hos illi vt plęroſq; alios trās Iberum in nouarū rerum ſtudium erexere.In Volcianis
inde exprobrato illis Sagunti excidio ita dimiſſi ſunt,vt neq; in Hiſpania amplius,neq; in Gallia
prius q̄ Maſſiliā ſit ventū,benignū vllū reſpōſum tulerint.Hannibal vbi ea quę Carthagini facta
erant audiuit,futuri belli molē ſecum reputans,cuius nō tantū dux ſed concitator etiam fuiſſet
& author,ad prima veris ſigna nihil cūctādū ratus,ne qs caſus ſe in Hiſpania remoret, Aphrica
Hiſpanico præſidio firmata,Haſtrubalem fratrem ſuum virum impigrum Iberiæ præfecit,vt eā

Legati fœdo Carthagi- miſſi.

Forma indi cti belli.

Quoties Pœni fœdꝰ cū Ro.pcuſ ſerint.

Quę belli punici ſcdi cauſa fuerit Initiūbe lli quod.

Prouincia- tum ordi- natio.

cum.XI.milibus Aphrorum,octingentis quinquaginta liguribus,& Libophoenicum Mauroruq;
equitatu tueretur,ac ſuper hos Hiſpani generis quidã,necnon elephãti. XIIII.ſũt additi.Naues
quinquaginta ad maritimã orã tuendã.Sicq; velut mutuis pignorib⁹ Hiſpania & Aphrica vtra
q; alterius p̄ſidio firmatis,ipſe cũ centũ & amplius milibus hoĩm(& in his.XII.equitũ milia) no
Iberi ortus ua Carthagine profectus,maritimo itinere ad Iberum cõtẽdit.Oritur Iberus in Cãtabris ad ra-
dices Pyreneorũ montiũ.Labitur primo per cãpos,& aperta loca æquis ſpatiis ab lubeda & Pyre
Hannibalis neo montib⁹ remotus,ad.CCCCL.milia paſſuũ a fonte digreſſus,mari,qđ ab ipſo Ibericum vo-
inſomnium cant,vno oſtio infunditur:Græci vniuerſam Hiſpaniam ab eo Iberiam dicunt.Hic Hannibal per
quietẽ ſibi cernere viſus eſt diuina ſpecie iuuenem,qui diceret ſe a Ioue miſſum, vt ipſm in Italiã
perduceret,ſequeretur proinde ſe ducẽ,nec vſq̃ flecteret oculos.Cæterũ vt mortaliũ cura eſt ſem
per in vetitũ pronã;ſollicitus Hãnibal quid eſſet,qđ poſt ſe reſpicere fuiſſet ꝓhibitus,quũ tẽpera
re nequiuiſſet oculis,vidiſſe ſe eximia magnitudine ſerpentẽ,cum magna arborum & virgulto-
rum ſtrage eueſtigio ſequi.Tum ibi perturbatum animo,percunctatumq;, quid prodigii id eſſet
ex genio illo cognouiſſe eã Italiæ eſſe vaſtitatẽ.Pergeret porro ire,patereturq; fata in occulto eſ-
ſe.Et Hãnibali talis in quiete eſt ſpecies oblata,nihil pręter Italiæ excidiũ cogitãti,qđ ſępe fit,vt
diurni ſermonis cogitationiſq; ſimiles quieſcẽtibus repręſentent ſpẽs, niſi pręſtigiæ fuerunt illæ
dęmonũ,innumerabiliũ animarũ ſaginã appetentiũ.Polybius id prodigiũ ꝑ mendacio reiicit,ve
lut nulli vnq̃ hoĩm talia in inſomniis obuerſent,quo nihil eſt magis naturale.Hãnibal præmiſſis
qui Gallorum animos donis cõciliarẽt,ipſe copiis Ibero traiectis,Ilergetes,Barguntos,& Auſeta
nos,& Aquitaniæ partẽ Pyreneo propinquã armis ſubegit.Cui oræ Hannonẽ cũ.X.milibus pedi
tum,& mille equitib⁹ pręfecit,vt anguſtię q̃ Hiſpaniã Galliæ iungunt,in Pœnorum poteſtate eſ
ſent.Totidẽ inde Hiſpani generis quos lõginqua grauari militia ſenſit domũ dimiſſis,ipſe cũ cæ
Pyrenei tero exercitu Pyreneũ ſaltũ tranſgreſſus,ad Iberũ caſtra fecit.Protendunt Pyrenei iuga ab inter-
mõtes. no mari Gallico nõ Tyrrheno,vt Appianus ſcribit,in oceanũ vſq; a meridie ad ſeptẽtrionem ex
tenſa.Ad ortũ Celtas q & Galli ſunt.Ad occaſum Iberos habent & Celtiberos.A crebro fulmi-
nũ caſu Pyrenei nomẽ factũ exiſtimãt quidã,alii q̃ fortuito olim incẽdio ipſa iuga deflagraſſent;
Poetę his locis Pyrenẽ indigenã puellã ab Hercule cõpreſſam meminerũt. Ex Ilibero Pœnus ad
Rhodani Rhodanũ pręter Ruſcinonẽ proceſcit. Varro vnũ ex tribus maximis Europę fluminibus Rhoda
curſus. nũ arbitratus eſt.Polybius eũ tribus fontibus oriri ſupra intimũ Adriaci maris receſſum, q mox
Lemano lacu exceptus,per aliena iura eodẽ impetu ſeruato,ſibi reſtitut⁹ aliquandiu Gallias diri
mit.Curſu deinceps ad meridiẽ deflexo,inter Volcas & Cauares in Gallicum mare internũ duo
bus oſtiis defluit,vt idẽ author ſcribit in Sardoũ pelagus,flumina ſecũ defert Atarim, Iſaram &
Druẽtiã.Plini⁹ in alpib⁹ Rhodanũ habere ortũ arbitrat.Plutarchus nõ longe ab Iſtri & Rhenĩ
Fluuiũ la cu fontib⁹,qđ a Polybii opinione nihil eſt diuerſum.Memorabile illud de eo tradit,ſupmeare ipſm in
bus mixti. corruptis aqs Lemanũ lacũ.Qđ & Abdua faciat in Lario,in Verbano Ticinus,in Benaco Min-
Rhodanus. cius & Ollius in Sebino.Nomẽ fluuio dedit Rhoda oppidũ in Narbonẽſi Gallia a Rhodiis cõdi
tum.Hãnibal huc progreſſus vbi vlteriorẽ ripã vidit a Gallis inſeſſam,veritus ne diutius ibi ſe-
dẽdo a Gallis circũueniret prima noctis vigilia,Hannonẽ Bomilcaris filiũ cum parte copiarũ ad
ducenta ſtadia per ripam aduerſi fluminis ire imperat,ac ſilentio ibi fluuium ſuperare. Dati ad
id duces qui vadum monſtrarent.Hanno vbi ad locum venit,cæſa confeſtim materia, ratibuſq;
ſubito contextis ſupra inſulam qua fluminis impetus miteſcebat,copias traiecit:inde agmine per
diem refecto,priuſq̃ in hoſtem moueret,ſigno qđ inter duces cõuenerat,ꝓcul edito ſecunda flu-
minis ripa prælio intentus ire pergit.Stabat interim Hannibal in omnẽ occaſionẽ erectus,cæterũ
Supatur a fumo procul conſpecto,confeſtim ſuos quos ad hoc ipſm iandudum paratos habuit,in ſcaphas &
Pœnis Rho rates impoſitos,ſublato clamore in vlteriorem ripam emittit. Galli qui ex aduerſo ſtabãt ad hũc
danus. motũ cõciti cũ vlulatu ſcuta(vt mos eſt gentis)ſupra caput quatiẽtes,ex ſua ſtatione ad ripam
decurrunt.Obtexerat fluminis faciem vis nautarũ,clamorq; & ſtrepitus impetum fluminis per-
rumpere conantium.prębuitq; ea res terribilẽ hoſtibus ſpeciem.Excipiunt tñ Galli intrepide ho
Galli fun- ſtẽ ripis applicantẽ,ortũq; erat vtrinq; atrox ꝑliũ,quũ clamor a tergo eximprouiſo redditus eos
duntur. perculit.Iã Hanno captis hoſtiũ caſtris,cũ fremitu ad flumen vehebat.Tũ Galli ancipiti metu ꝑ
culſi,haud magno negocio funduntur,aliiſq; alio dilapſis,Pœnus copias per ocium traiicit,caſtra
q; in vlteriore ſtatuit ripa.Elephanti quomodo traiecti ſint parum liquido traditur,quidã rati-
bus traiectos credidere.Alii vnũ aiunt a magiſtro de induſtria iritatum,atq; in fluuium pręcipi-
ti ira irruentem,reliquum agmen ſecum traxiſſe,atq; ita aquarum impetu in altũ euectos, vada

tim in aduerſam ripā pçendiſſe.Sed dū hæc circa Rhodanū gerunť,Boii Galli audito Hanniba Boiorū de-
lis acceſſu,& φ iā Pyreneos montes cū exercitu trāſcēdiſſet,Inſubribus ad defectionē ſollicitatis, fectio.
cōſternati arma capiūt,nō tā vet⁹ odiū ſecuti,ǭ φ eodē anno Cremona & Placētia in ſuā terram
coloniæ a Romanis miſſæ fuerāt.Triūuiri ǫ ad aſſignādū agrū Placentiā venerāt,ei⁹ loci mœni
bus diffiſi Mutinā metu petiere.Dubiū triūuiri fuerit illi, an legati ǫ Boios expoſtulatū miſſi ex
vrbe fuerant.Præter ius gentium quod ſatis cōſtat hoſtiliter oppugnati ſunt,atq ex Mutina,pu-
blica fide interpoſita,ab hoſtiū ducib⁹ ad colloquiū vocatos,violato iure gentiū,Galli eos in vin-
cula cōiecerūt.Mox Romanū pręſidiū qđ in vrbe erat obſidiōe cingūt.L.Mālius ǫ cū exercitu in L.Mālius in
Gallia erat,audito ſuorū periculo citato agmine Mutinā contendit.Eū pfundā ſyluā parū caute inſidias pręcipitatur.
ingreſſum Galli inſidiis excipiūt,exceptū cū multa cæde & trepidatione fugientiū perſequuntur
Agmen a tergo & a lateribus eſt cæſum,donec in apros emerſit cāpos.Octingēti milites deſide-
rati,& aliquot ſigna militaria amiſſa.Manlius cū exercitu ignominia affecto Cannetū contendit
Eſt is vicus Pado ppinquus,vbi Romanus ab hoſte circūſeſſus eſt,atq obſidione fatigat⁹ quoad
C.Attilius pretor cū nouo exercitu affuit.Cæterū dū hæc circa Padū geruntur,P.Corneli⁹ conſul
Hetruriæ orā cū.LX.nauibus pręteruectus,Maſſiliā venit,ratus Hānibalē nōdū Pyreneos mon-
tes trāſgreſſum.Hic vbi exploratū habuit Pœnū circa Rhodanū eſſe,ignarus vbi illi potiſſimum
occurreret.CCC.mittit equites cū Maſſilienſiū ducib⁹,ǫ ex primo hoſtiū cōſilia explorarēt,ope- Exploratoria egrū ala
ręprecium ratus exercitū maritima iactatiōe feſſum,quiete vnius diei reficere.Forte ita accidit, vt
Hannibal audito Ro.cōſulis appulſu,quingētos Numidas,dū elephāti traiicerenť, ad hoſtiū ca-
ſtra ſpeculatū miſerit.Hi cū ſpeculatoria Romanorū ala fortuito occurſu cōgreſſi, maius ǭ p nu
mero prælium cōmiſere.Multa vulnera & par ppemodum cædes vtrinq fuit. Poſtremo Numidæ
metu pulſi victoriā Romanis iā labore feſſis reliquerūt.Ex victorib⁹ ad.CLX. cecidere. Numida-
rum amplius ducentis.Huius pugnæ euētus velut omen fuit Romanis futuræ victorię,ǭ multo Prima Ro. victoria.
ipſorum cruore eſſet quęrēda.Hānibal qui in aīo habebat nolle cū Romanis manū cōſerere,priuſ
ǭ in Italiam ventum eſſet,ne quis caſus ſe ab inſtituto curſu retardaret,ǭ diuerſiſſimus ab hoſte
porro ire cōſtituit,qđ ipm vt libērius faceret,legati a Matalo Boiorū rege obuiā illi ex Italia miſ
ſi,hortatu & precib⁹ effecerūt.Ibi vero cū niuoſa alpiū iuga a ſuis formidari ſenſiſſet Pœnus,quę
cœlo verticibus ſurrecta,immēſa altitudine oculos fatigabant,pro cōcione eſt milites affatus,eo- Hortatio Hannibalis ad milites.
rūq metū caſtigare,ǫ vanā vulgi phamam perhorreſcerēt.Alpes ipas paſſim habitari,ſæpiuſq a
magnis Gallorū exercitib⁹ cū liberis & vxoribus atq impeditiore agmine trāſcenſas,nec credere
ſe quicǭ tā arduū inueniri,qđ non facile ab iis poſſet ſuperari,qui ab occaſu ſolis profecti tot flu-
mina,tot ſaltus,tot ferociſſimas gentes ſua virtute domuiſſent.Iam Italiam nō procul abeſſe, vbi
felix militia,amplaq pręſentiū laborū premia militem manerent.Forti proinde animo eſſent, fi-
nemq inſtituti itineris ſibi campū proponerēt,qui inter Tyberim & vrbem Romam iaceret,cum
quo nō tātū Roma ipſa,ſed tota etiam Italia eſſent vno tpe potituri. Tali Pœn⁹ hortatiōe vſus
læua Rhodani ripa pergit porro ire,nequa hoſtis priuſǭ in Italiam iretur,fieret ſibi obui⁹.Quar-
tis deinceps caſtris ad Araris & Rhodani cōfluentē conſedit.Inſulę loco nomen eſt,quem flumi- Rhodanus
na in vnum decurrentia mediū amplectunť.Hoc terræ ſpatio Lugdunū vrbē pcedente tpe Nu- Lugdunū.
matius Plancus condidit.Allobroges eā regionē tenebant,gens inter Gallos opibus & phama ea
tempeſtate inſignis.Ibi Pœnus inter regulos fratres de regno ambigentes factus arbiter,quū ma-
iori natu ex optimatiū ſententia regnū reſtituiſſet,cōmeatu & veſtibus cōtra alpina frigora beni
gne eſt ab eo adiutus.Hinc per Tricaſtinos in Vocontiorū oram deflexit. Mox per Trigorios ad
Druentiam venit.Eſt is quoq Alpinus amnis,cæterū eo tranſitu difficilior,φ quū vim aquarum druētia flu.
vehat ingentē,nullis coercitus ripis,nauigari non poſſit,in plures ſimul alueos diffuſus,neq ſem
per eiſdem fluens,globoſa voluit ſaxa,& tūc forte imbribus auctus,violentius ſolito fluebat,quæ
res non mediocrem attulit vadantibus trepidationem.Ex Druentia Hannibal pacate ad radices
alpiū proceſſit,tū ibi mōtium altitudo,niueſq propemodū cælo immixtæ,tecta informia impoſi-
ta rupibus,iumentaq torrida frigore,inculti homines & intonſi,animalia atq inanima gelu ri-
gentia,omniaq fœdiora ǭ phama ferrenť oculis oblata,conceptū opinione metum auxerunt. Et
iā in aduerſos cliuos agmē erigi cœperat,quū mōtani tumulis inſidētes pcul apparuerunt. Hic
Hānibal p Gallos,quos ad ſpeculāda loca pręmiſerat,factus certior,negari ſibi trāſitū, cæterū ab
eiſdem inſtructus,per diem Gallos ſtationē aſſeruare,noctu in ſuos vicos dilabi,caſtra eo,quo de Primę alpinorū īſidię.
prehēſus erat loco in cōfragoſa valle per diē habuit.Sub noctē vero pluribus ignibus,ǭ pro nu-
mero accenſis,vbi remiſiſſas ſenſit oppidanorum cuſtodias,cum expeditiſſima peditum parte,ac

prõptiſſimo quoq; ad id facin⁹ delecto,ſilẽti agmine anguſtias euaſit,atq; iiſdẽ tumulis, quos ho
ſtes tenuerãt,inſeſſis,reliquũ exercitũ ad mouẽda caſtra,nũciis & ſignis exciuit . Galli vbi agmen
procedere viderũt,& iã loca editiora ab hoſte occupata præſidio teneri,nõnihil ſe tenuerũt anci-
piti metu defixi.Poſt vbi in ipſis montiũ anguſtiis,ſtudio properantiũ,agmen ſua ſponte turbari
vidẽt,rati quicquid terroris adiiceret,ſatis ad perniciẽ exercitus fore,aduerſis rupibus p abrupta
& inuia loca in Pœnos impetũ faciũt,ibi equi clamoribus cõſternati,oĩa primo turbate,conſaucia
ti inde ex his aliqui calcitratu & inquietatione ingẽtem circa ſe ſarcinarũ & hominũ ſtragẽ edi-
dere.Multi ſimul equi iumẽtaq; honuſta in abruptas ſunt altitudines deuoluta,agmẽ interrumpi
cœperat,cęterũ pulſis loco hoſtib⁹ Hãnibalis occurſu,reliquũ copiarum pacate in altiora eſt loca
traductũ.Pœnus caſtellũ,caput ei⁹ gẽtis,vi captũ diripit,circũiectoſq; vicos hoſtiliter populatur.

Pœnorum diſcrimen.

Triduo poſt aliquãtulũ viȩ cõfecit,inciditq; in multo maius diſcrimẽ.Alter frequẽs populus mi-
ſit ad eũ appropinquãtẽ legatos,q ipſi⁹ ducis amicitiã peterẽt,doctos ſe aliena calamitate prædi-
cãtes pacẽ cũ Pœnis multo potiorẽ Gallis eſſe q̃ bellũ,polliceri adhęc duces & cõmeatũ,in fidem
quorũ obſides darent.Hãnibal,etſi nõ omnino fidẽ Gallis habebat,ne tñ repudiati ex cõfeſſo ho
ſtes fierẽt,obſidib⁹ benigne acceptis,præmiſſo cum elephantis equitatu,ipſe cũ robore peditũ in
tentius circũſpiciens ſequebat.Vbi vero ad locorũ anguſtias ventũ eſt,tũ ibi Galli ex inſidiis cũ
ſtrepitu & clamore coorti,ingẽtia ſaxa in ſubiectũ agmen deuoluũt.Hic quoq; fœda ſtrages edi-
ta,cõfeſtim montiũ faucib⁹ ab hoſte inſeſſis peditũ agmen ab equis diſiungitur,certamine in no
ctẽ diſtracto,Hannibal curarũ & ſollicitudinis plenus noctẽ vnã ſine eqtatu & impedimentis egit
Poſtero die Barbaris ſegnius incurſantibus,ſaltus maiore iumentorũ clade q̃ hoĩm eſt ſuperat⁹.
Nono demũ die in ſummũ alpiũ iugũ exercitus euaſit,per auia plurimũ loca, mõtanorũq; latroci
niis infeſta.Biduũ in ſublimi vertice ſtatiua ſunt habita.Iumẽta interim aliquot rupibus præci-
pitata,ac pro perditis relicta,veſtigia exercitus ſecuta in caſtra peruenere.Additus his icõmodis
recens niuiũ caſus,occidẽte iã vergiliarũ ſidere. Poſtridie quũ caſtra moueri cœpta eſſent,pigri-

Pœni ex alpib⁹ Italiã pſpiciunt.

tia & deſperatio ingẽs in ore omniũ eminebat.Hãnibal prægreſſus ſigna,in promõtorio cõſtitit,
vnde Italiã circũpadanoſq; cãpos alpib⁹ vicinos militibus oſtentat.Durare iubet ac ſperare ita fu
re,vt vno aut altero prælio Romã Italię caput in manib⁹ haberẽt,muros hoſtiũ nõ fines ſe tran-
ſcendere arbitrarent,cætera plana & humilia victorib⁹ futura.Proceſſerat inde nonnihil agmen
per decliuia & lubrica loca,tetra militũ colluctatiõe.Fœdũ & miſerabile erat, q vbi vnus aliquis
ſemel veſtigio lapſus,plures ſecũ dũ alius alii cupit auxilio eſſe,in pręceps trahebat.Quidam altis
niuibus velut pedica capti medio lapſu hærebãt.Procedere tamẽ miles itineris duces ſecut⁹, quo
ad ventum eſt ad rupem in mille fere pedum altitudinẽ abruptã.Ibi quũ equites conſtitiſſent,Hã
nibal miratus quid rei exercitũ retardaret,vbi ad viſendũ locũ proceſſit,tũ demũ ſenſit per inuia
ſe loca ducere,ibiq; circũacto nõnihil agmine ſicubi molliora alpiũ latera iter panderent , poſtea
vero q̃ abrupta omnia oculis occurrebant,rãtũ niuiũ in ſummo iugo eſt militari opere exhau-
ſtũ,in patentẽq; areã locus purgatus,quanto ſatis cõmode caſtra ſtatui potuerunt.Ingens inde li

Pœni aceto infringunt alpes.

gnorum materia raptim cæſa,rupibuſq; adhibita incenditur,ſaxaq; ignibus peruſta aceti iniectu
emolliunt.Quatriduum ſuper rupem abſumptum,ea demum in cliuos reſciſſa eſt,per quos etiam
Elephanti ſunt ad humiliora loca emiſſi.Breui totum agmẽ velut in alterũ orbẽ ad ima tranſcẽ
dit.Ventũ primo in apricos colles,& loca irrigua,ibiq; iumenta triduo refecta,quieſq; hominib⁹
data.Mox & plana loca Pœnum exceperunt,accolarũq; ingenio molliora.Atq; ita Hãnibal,alpi-
bus quintodecimo die ſuperatis in Italiam venit,nouem milia ſtadiorum a noua Carthagine ad
ipſos Italię fines dimẽſus quinq; menſiũ ſpatio.L. Alimetius qui fuit eo bello captus, memorię p

Clades amiſſorũ hoĩm in alpibus.

didit,ſe ex Hannibale audiuiſſe,a Rhodani traiectu vſq; in Italiã amiſiſſe ſe ſex &.XXX.hominũ
milia,& cum his equorũ numerũ ingentẽ.Cœlius authore Liuio,per Cremonis iugũ Hannibalẽ
deſcendiſſe tradidit.Alii per Apœnini iugũ qua mons ipſe alpibus iungitur,vnde etiã ſit monti
nomẽ inditũ,ſed ab agri incola plures crediderũt,in qua eſt opinione Liuius, q neutra parte iter

Copię i Ita.

Pœnis patuiſſe cõſtanter affirmat.Nec quantũ copiarũ in Italiã perduxerit Hãnibal liquido cõ-
ſtat.Qui plurimum ſcripſere centum milia peditũ &.XX.equitũ ponunt,q minimũ.XX.peditũ
milia,& ſex equitum.L.Cincius ſcriptũ reliquit prima acie,qua Pœnus in Ro.dimicauit, affuiſſe
illi cum Ligurum & Gallorum appendicibus.LXXX.peditum milia, &. X. equitum . Polybius
duodequadraginta milia peditũ,& octo equitũ Hannibalẽ habuiſſe author eſt,quũ a Rhodano
diſceſſit,cęterũ vix dimidiũ copiarũ illi ſupfuiſſe,quũ Italiã eſt ingreſſus.Scipio triduo poſt Han
nibalis digreſſum,quadrato agmie ad Rhodanũ proceſſit,nullã pugnæ morã facturus: vbi vero

caſtra deſerta vidit,nec hoſtẽ longius ꝓgreſſum operęprecíũ credidit vlterius ſequi, ad naues re
uerſus Gn.Scipionẽ fratrẽ,cũ exercitu & oĩ apparatu bellico,in Hiſpaniã aduerſus Haſtruba-
lẽ miſit,ipſe cũ q̃pauciſſimis,celeri nauigatiõe,Italiam repetit,Pœno alpes trãſcẽdẽti occurſurus.
Vbi igiť Piſas venit,factus certior de Hãnibalis deſcẽſu,deꝙ eius exercitu alpinis frigoribꝰ affe
cto,tyrone a Manlio & Attilio accepto ad hoſtẽ ire pergit,vt cũ eo prius acie dimicaret,q̃ ꝑ ociũ
copias reficeret.Sed dũ Scipio Piſas applicat,cũ copias a prætoribꝰ colligit,dũ Placentiã ire con-
tendit,Pœnus interim validiſſima Taurinorũ vrbe triduo expugnata,quĩ in amicitiã vltro tra-
here nequiuiſſet,ex ſtatiuis mouerat,defeciſſentꝙ ad eũ oẽs circũpadani,niſi inopinatꝰ cõſulis ac
ceſſus Gallorũ cõſilia oppreſſiſſet.Et iã diuerſi exercitꝰ ꝓpe in cõſpectu venerãt(nã Scipio Pado
ſuperato ad Ticinũ fluuiũ cõſederat)erãtꝙ ipſi duces inter ſe vterꝙ alteri admirationi, ille quia
multa pręclara facinora ad id tp̃s in Hiſpania & Gallia feliciter geſſerat,hic quia vnus oĩm Ro- Scipionis & Hannibalis congreſſus.
manorũ ducũ aduerſus ſe tali tẽporũ diſcrimĩe eſſet imperator declaratꝰ. Quia igiť apparebat
atrox certamen inſtare,P.Cornelius ita eſt militẽ pro cõcione affatus. Si cũ eo exercitu quem in
Gallia habui,in præliũ deſcẽſurus eſſem milites,ſuperuacuũ fuiſſet in pugnam q̃tũuis aſperã itu
ros adhortari,quid enĩ attinuiſſet aut equitẽ virtutis admonere,q longe maiorẽ hoſtiũ equitatũ
magnaꝙ ex parte cæſum circa Rhodanũ fudiſſet:aut militẽ cõfirmare,cũ quo hũc ipm̃ hoſtẽ fu
gientẽ ſecutꝰ ſatis a me victũ credidi,ꝙ acie cõgredi nõ ſit auſus!Nũc qa exercitus ille cũ Gnęo
Scipione fratre meo rẽ in Hiſpania meis gerit auſpiciis ad quod publice cõparatus erat,ne vobis
dux aduerſus Hãnibalẽ deeſſet,vltro me huic certamini obtuli.Pauca igiť verba ſunt nouo impe
ratori apud nouum exercitũ facienda,ne aut genus belli aut hoſtẽ ignoretis. Cum Pœnis vobis
res futura eſt milites,quos mari terraꝙ priore bello punico victos Sicilia & Sardinia ſpoliaſtis.
XX.annos ſtipendiarios habuiſtis.Erit ſpero in hoc certamine vobis illiſꝙ,idẽ q in priore illo fu
it animꝰ,quiꝙ victoribꝰ & victis eſſe ſolet.Pugnabũt illi nõ ſpe,non viriũ fiducia, ſed neceſſitate
coacti,niſi aliquis credat duabꝰ copiarũ partibꝰ amiſſis,eos vltro dimicaturos qui incolumi exer-
citu certare nõ ſunt auſi.Quid ꝙ illi ipſi q perq̃ pauci ſuperſunt non homines ſed hominũ effigi
es,immo vmbrę potiꝰ dici poſſunt,fame,frigore, ſquallore enecti,fracti,debilitati,peruſtis niue ar
tubus,neruiſꝙ rigore cõtractis,torrida corpora,cõcuſſa arma,equi ſtrigoſi,claudi,debiles, nõ cũ
exercitu,ſed exercitus reliquiis prępliaturi eſtis milites,vt merito timendũ ſit ne ab alpibus victus
nõ a vobis Hãnibal videať.Sed ſic certe eſt,dii vltores fœderũ bellũ cũ perfido duce ſine humana
ope ita ꝓfligatũ voluere,& neqs me veſtri hortãdi cauſa hęc magnifice locutũ exiſtimet, potuiſ-
ſem ego ꝓcul ab hoc certamine abeſſe,atꝙ in Hiſpaniã q̃ ꝓuincia publice mihi decreta erat,cum Magnifica
eo exercitu abire,ibiꝙ fratre meo adiutore bellũ aduerſus minorẽ ducẽ,minorẽ exercitũ admini- Scipiõis de
ſtrare.Pręteruectus tamẽ Gallię orã ad huius hoſtis phamam,in terrã exercitũ expoſui,equeſtriꝙ ſe verba.
certamine fugatũ,quia ad pedeſtre cogere nõ potui,per lõga maris ſpatia in Italiã reuerſus vltro
me illi obtuli.Experiri conſtitui verũ alios Carthago hodie habeat viros q̃ paucis ante annis ha
buerit,qui poſtremo ad Ægusam victi,Sicilię poſſeſſione ceſſerunt.Sit ne hic Hannibal itinerum
Herculis æmulus an vectigalis & ſtipẽdiarius Po.Ro.a patre relictus,q a noſtro conſule iuſſus ꝓ-
ſidiũ ab Eryce deduxit!Qui graues leges Carthaginẽſibus victis impoſitas,cũ fremitu & mœro
re accepit!Qui Sicilia decedere,ſtipendium Pop.Ro.ſoluere eſt pactus!Quę fœdera manu patris
ſcripta hic bonus imperator reſpiceret,niſi Sagunti ſcelus eum in omne nefas pręcipitem ageret.
Qđ quũ ita ſit,velim vos milites nõ minore animi indignatiõe ĩ hos pugnare,q̃ ſi ſeruos videa
tis veſtros in vos arma ferre.Licuit ſi libitũ fuiſſet,ad Erycẽ clauſos fame ad vnũ necare, victricẽ
claſſe in Aphricã trãſmiſſa Carthaginẽ delere. Veniã tñ dedimꝰ.Ex obſidione emiſimus.Cartha
ginẽ Aphrico bello afflictam tutati fuimus.Pro quibꝰ clementer & humane pręſtitis,furioſum iu
uenem ſecuti,nos noſtrãꝙ patriã oppugnatũ veniunt.Sed vtinã de dignitate ſolum dimicãdum
eſſet.Pro Italia vobis pugnandũ eſt milites,pro patria,pro liberis,pro veſtra ipſorũ ſalute.Nec ali
us a tergo eſt exercitus,q ſi qđ nolim victi ſimꝰ hoſtibus obiici poſſit. In cõſpectu vrbis pugnare
arbitremini,Senatũꝙ & Po.Ro.parentes ipſos ac liberos veſtras manus intueri,a nobis ſalutẽ im
plorare,poſtremo qualis hodie veſtra virtus fuerit,talis patriæ & omnium neceſſitudinũ fortu- Perοratio.
natumꝙ deinceps erit fortuna.Et Scipio ſic ſuos hortatus dicitur.Hannibal non ſolũ verba, ſed
totius rei imaginem Pœnorum oculis ſubiiciendã ratus,ex captiuis Gallis aliquot in mediã aciẽ
protraxit,inde interrogari fecit,an eſſent qui inter ſe ferro dimicare vellent conditione propoſi-
ta,vt victor libertate donatus incolumis ad ſuos abiret. Multi mira alacritate ſe ad id certamen Gallorũ al-
extulerunt.Sortito igitur plerꝙ incredibili lętitia & gratulatione circumſtãtium,cum tripudio

ex gentis conſuetudine in pugnam proceſſere. Fuitq́ꝫ inter dimicandum talis hominum eius cō
ditionis habitꝰ, vt nō magis vincentiū fortuna, q̃ bene morientiū laudaretur, tū Pœnus ſpectatis
aliquot partibꝰ, vbi ſuorū animos ſatis eo certamine affectos credidit, ſic ꝑ militum concione lo-
Oratio Hā- curus dicit. Si qualē inquit aīm in alienæ fortunæ exemplo habuiſtis, eundē in re propria æſtimā
nibalis ad da habituri eſtis, vicimꝰ viri fortiſſimi. Neqꝫ eñ ſpectaculū illud fuit ſed præſentis fortunæ vobis
ſuos. imago repſentata eſt, ac neſcio an maior vobis pugnādi q̃ cuiuis illorū ſit neceſſitas impoſita, quū
maioribꝰ q̃ illi vīculis teneamini. Dextra læuaqꝫ duo maria claudūt, a frōte Padus violētior Rho
dano, a tergo alpes vrgent, quas victores per infeſtas gētes vix nuꝑ trāſire potuiſtis. Hic igiť vbi
primū hoſtē obuiū habuiſtis, aut vincēdū eſt aut moriendū viri fortiſſimi. Cæterū fortuna q̃ vo-
bis hanc pugnādi imponit neceſſitatē eadē magna pollicetᷣ prēmia, quibꝰ ne ampliora quidē ali-
quis audeat a diis immortalibus exoptare. Enīuero Sicilia & Sardinia quæ hoc bello repetunť, ſa
tis digna tāto periculo prēmia videri poterāt. Nūc quicqd Romani tot triūphis cōgeſtū poſſidēt
veſtrū futurū eſt, agite nunc & diis bene iuuātibꝰ arma capite, tēpus eſt vos felicia ſtipēdia face-
re, debita militię prēmia ſentire. Hic oīm itinerū & periculorū q̃ adhuc vobis exhauſta ſunt præ-
mium fortuna propoſuit. Hic laborū oīm finem dabit, nec quia magnum ſit belli nomen idcirco
& difficilem victoriam putate, ſæpe contēptus hoſtis cruentum certamen edidit, & ſummi reges
ac populi leui momento victi ſunt, adempto Ro. nois ſplēdore, nihil in his eſſe video quod vobis
merito comparari poſſint. Nam vt felicē taceā tot annorū militiā, & ꝙ ab oceano & occaſu ſolis
ꝑ tot ferociſſimas gentes huc vincēdo veniſtis, cōparabiť ne vobis hic nouus & rudis exercitus,
cuius militibꝰ ſiquis Pœnos Romanosqꝫ hodie oſtendat, cōmilitonē ab hoſte nequeat dignoſce-
re: aut dux ille ſemeſtris ſui exercitus deſertor, cui neqꝫ ſui milites noti ſunt, neqꝫ ipē militibus, cū
veſtro duce quē in armis educatū ſub clariſſimis imperatoribus inſtitutū nō ignoratis, q priꝰ vo-
ſter alūnus q̃ imperator fuerit, q oīa ſingulaqꝫ ſuorū militū facinora, quo loco, quo tpe geſta ſint,
ordine referre poſſit, & nunc quacunqꝫ oculos circūfero omnia aīorū ac roboris plena occurrunt,
veterani pedites, generoſiſſimarū gētium equites frænati & infrēnes ſocii fideliſſimi fortiſſimiqꝫ
vos Carthaginēſes ob iuſtiſſimā irā pugnaturi, qui tāto fortius audaciuſqꝫ, vt ſpero dimicabitis,
quanto maior ſpes eſt & animꝰ inferentiū bellū q̃ arcentiū. Illud poſtremo vos meminiſſe oportet
cum veſtro duce oēs q mecū Saguntū expugnaſtis eſſe ad ſuppliciū requiſitos, qa ita Romani ꝑ-
ſuaſum habent, vt niſi ipſorū permiſſu nefas ſit Carthaginēſibus illatas iniurias vlciſci. Ne trāſie
ris Iberum. Nihil tibi rei ſit cū Saguntinis. Nuſq̃ te veſtigio moueris. Parum viſum eſt patribꝰ no
ſtris Siciliā & Sardiniam ademiſſe, iā & Hiſpania intercedere incipiunt, ſi inde quoqꝫ ceſſerimus
in Aphricā tranſcendent, quin tranſcenderunt vt audio. Vni eñ conſuli anni huius decreta eſt
Aphrica, alteri Hiſpania, nihil vſq̃ nobis relictū eſt, niſi quod armis vindicauerimꝰ. Illis timidis &
ignauis licet eſſe, quos ſuus ager atqꝫ idē pacatus, ſua terra fugientes pōt excipere, vobis neceſſe ē
fortibꝰ viris eſſe, omnibꝰ inter victoriā & mortē certa deſperatiōe abruptis, aut vincere igiť opus
erit, aut ſi fortuna dubitabit in prælio potius q̃ in fuga mortē oppetere. Id ſi deſtinatū infixumqꝫ
Peroratio. vobis animo eſt, iterū dico milites victoria noſtra eſt, nullū eñ maius hoc vno deus imortalis ho
mini dedit incitamentū. Vtrinqꝫ animis per hęc ad pugnā accēſis: Romani Ticinū pōte iungūt,
Ticinus. quē vt validius tutarenť caſtellū ſuperimponūt. Eſt Ticinus maximus oīm fluuiorū, qui Padum
influunt, deditqꝫ olim vicinę vrbi nomen, eā nūc mutata voce Papiā vulgo nominār. Scipio perfe
cto opere in Inſubrum agrū copias traducit, locūqꝫ caſtris. V. milia paſſuū ab hoſte capit. Hanni
bal Maharbale quē in agrū ſociorū populi Ro. cū Numidarū eqtatu populatū miſerat, confeſtim
reuocato, qa haud dubie certamē inſtabat, priuſq̃ copias ī pugnā educeret, iterū ꝑ cōcione mili-
tes affatꝰ, ſingulis ſua p̄mia eſt pollicitꝰ, dira ī ſuū caput imprecatiōe adhibita, ſi falleret. Quæ res
adeo oīm animos ad certamen accēdit, vt paſſim militū voces pugnā poſcētiū exaudirent. Haud
tantus ardor erat in Romanis caſtris ꝑculſis metu animis ob ꝓdigia quędā, quę ſub ipſum pugnę
Prodigia. tēpus extiterāt. Lupus Romana caſtra ingreſſus obuiis fœde laniatis incolumis euaſerat, & Apū
examen ſupra prętorium ſedit. Cęterū his rite procuratis, cōſul cum equitatu & expeditis iacula
toribus ad hoſtium caſtra ire pergit, vt ex proximo ſpecularetur quantę in illis copię eſſent, & cu
ius generis. Nec multum a caſtris proceſſerat, quū Pœnus cū ſuo equitatu, & ipē ſpeculatū egreſ
ſus eximprouiſo occurrit. Neutri alteros ab initio viderūt. Denſior puluis hoſtiū aduētū vtriqꝫ
ſignificauit. Ibi prælio repente inito iaculatores, quos Scipio cum equitibus Gallis in fronte col-
locarat, primo cōgreſſu pulſi, in confertos equitum ordines ſeſe trepide recipiunt. Suſtinuit inde
Romanus eques fortiter certamē, etſi mixti pedites, nōnihil impediebant, donec & Numidę, quos

ab vtroq; cornu Poenus iuſſerat latius adequitare,ſe a latebris tumultuoſe intulerūt.Hoſtis pe
ne a tergo viſus terrorē incuſſit Romanis,ſed nihil ęque ac cōſulis vulnus aīos ꝑterruit.Is quū Prçliū eqͤſtre.
in apertū vitæ diſcrimē incidiſſet,filii tū primū pubeſcētis intercurſu ſeruatus eſt,penes hūc inde
adultū fuit oīs belli huius cōfecti gloria,vñ & ipſe primus Aphricani eſt cognomen adeptus.Cę Aphricanꝰ.
lius a ſeruo natione Ligure cōſulē ſeruatū ꝑdidit,magnitudo rerū poſtea a Scipione geſtarum fa
cit,vt Liuio accedā,q de filio q̃ ſeruo maluit credere.Sed cuiuſcūq; ille opa ſeruatus eſt, Romanꝰ Primꝰ patrē ſeruat.
eques,qđ liquido traditur,ſauciū cōſulē in medio acceptū,nihil turbato gradu neq; fugienti ſimi
lis in caſtra abiit.Idq; primū prælīū cū Hannibale fuit.Quo apparuit Poenū equitatu præſtare.Et
quia omnia circa Padū loca plurimū cāpeſtria ſunt,ac per hoc parū Romanis gerēdo bello apta
conſul proxima nocte ab Ticino digreſſus,irrequieto ductu ad Padū contendit. Et iam ponte co Scipioniſ receſſus.
pias tranſmiſerat,quū Poenus affuit,oppreſſiq; ſunt moratorū pauci circa flumen,dū ſegnius ad
Ticinū ratem ſoluūt.Paucis inde diebus Hannibal copiis Pado traiectis,ponte vt plures tradide
runt:Cælius vado credidit,ad quinq; milia paſſuū ꝓcul Placentia cōſedit,ad quē proxima nocte
duo milia auxiliariū Gallorū &.CC.equites vigilibus ad portas trucidatis,trāſfugerunt,eos Poe
nus benigne allocutus in ſuas vrbes dimiſit ad ſollicitādos in partes ſuorū populariū animos.Sci
pio ratus fore,vt Galli ad vnū velut rabie cōtacti breui ad Poenos deficerent,q̄q̄ vulnus nō me
diocriter grauaret,quarta noctis vigilia Placētia digreſſus,ad Trebiā trāſtulit caſtra, ibi loco edi Ro.& Poenī ad Trebiā faciunt caſtra.
to,collibuſq; impeditioribus metatus,collegā quē ex Sicilia reuocatū audiuerat,expectare conſti
tuit,nec multo poſt Hānibal affuit,q quū haud procul a Ro.caſtris cōſediſſet,paucis diebus Cla
ſtidiū vicū,quo Romani vim ingentē tritici cōuexerāt,ꝓditione occupauit,P. Brunduſino ꝑſidii
pręfecto quadringentis aureis nūmis corrupto,idq; horreū fuit Poenis ad Trebiā ſedētibꝰ. Dum
hęc in Gallia geruntꝰ circa Siciliā terra mariq; aliqua a Romanis proſpere ſunt geſta.Nōdū Sem
pronius in Siciliā venerat,quū.XX.Carthaginenſiū naues cū mille armatis ad populādū Italiæ
orā miſſæ curſu ſubita tēpeſtate excuſſę nouē Liparas,octo Vulcani inſulā tenuere,tris in fretum
auertit ęſtus.In has Hiero q tū Meſſanę erat cōſulē expectās,ſubito aliquot naues immiſit, q̃ tris
illas punicas in poteſtatē redactas ad regē traxerunt.Ex captiuis cognitum eſt,præter. XX.trire
mes,ex quarū numero ipſæ fuerāt,quinq; &.XXX.alias quinqueremes in auerſam Siciliæ partē
curſum tetēdiſſe,vt improuiſo appulſu Lilybæū occuparēt. Cæterū credere ſe eadē tēpeſtate ad
Æguſam inſulam vi ventorū cōpulſas.Hiero pro magno habuit negocio id Æmylio Sicilię præ
tori ſignificare.Ille cōfeſtim legatis tribuniſq; in maritimas vrbes dimiſſis, q diligēti cura littora
& portus aſſeruarēt,oīm diligētiſſime Lilybæū cuſtodiri iubet.Ibi ſociis naualibus imperatum vt
X. dierū cibaria ad naues deferrēt,ſtarētq; in oēm occaſionē parati.Alii ex littoralibꝰ ſpeculis diu
noctuq; attēte hoſtiū aduentū obſeruare iuſſi,ſigniſq; appropinquantiū curſum ſignificare.Erat
luna pernox,Poeniq; de induſtria curſum retardauerāt,vt paulo añ lucē quo tpe mortales arctio
re premuntꝰ ſomno,Lilybęū tenerēt.Sublatis itaq; armamentis vt facilius hoſtem fallerent appro
pinquabāt.Pręſenſum tñ eſt cōfeſtimq; cōclamatū ad arma & in naues pariter conſcēſum. Poeni
vbi viderūt rē haud cū imparatis futurā portu abſtinuerūt,vbi vero illuxit,claſſe ad pugnam in
ſtructa ſeſe in altū recipiūt,vt hoſtibꝰ ſpatiū darēt ad naues ī apertū deducēdas,nec Romani pu Proſpera Ro.pugna ad Lilybęū.
gnā detrectauere militū multitudine & virtute freti.Fuit pugna illa leuis,Carthaginenſibus cō
greſſum ob nauiū agilitatē eludētibꝰ,quo hoſtiū metu animaduerſo Romani facto impetu ſeptē
punicas naues circūſiſtunt,q̃ cæteris fugiētibꝰ cū ſuis turmis in Romanorum poteſtatem venere.
Nondū pugnæ huius phama Meſſanā peruenerat quū Sēpronius eo ex vrbe appulit,cui fretū in
tranti Hiero obuiā inſtructa claſſe poeſſit.gratulatuſq; ꝙ hoſpes cū exercitu & nauibus veniſſet
felicē in Siciliā tranſitū illi precatus eſt.Multa deinceps cū eo eſt de ſtatu inſulæ locutus, pollici
tuſq; quo aīo priore punico bello iuuenis rē Romanā adiuuiſſet eodē ſenē adiuturū.Prębiturum
adhęc ſe gratis frumētū & veſtimēta legionibꝰ ſociiſq; naualibꝰ.Sempronius honorifice & ami
ce exceptus,primū oīm Lilybęū nauigare in aīo habebat,& iā eo curſum intēderat,quū de nauali
pugna ad Lilybęū certior fit,lætuſq; ſuorū ſucceſſu Hieronē cū ſua claſſe dimittit, ipſe in Melitā
inſulā punicæ ditionis tranſmiſit,cui appellēti Hamilchar Giſgonis filius,cum duobꝰ fere mili Melita inſula.
bus hoim,inſulaq; cū oppido eiuſdē noīs tradita eſt.Inde cōſul rediit in Siciliā,ex Sicilia in Vul
cani inſulas cōfeſtim ſoluit,quo audiuerat punicas naues nuꝑ tēpeſtate appulſas.Cęterū eūti lite
rę a ſenatu redduntꝰ,Vibonēſem agrū in ora Italię a Poenis vaſtari,Hānibalē traſcēſis alpibus in
Gallia eſſe.Properaret igitꝰ collegę auxilium ferre.Sempronius multis vno tempore curis anxius
exercitum in naues impoſitum ſupero mari Ariminum mittit. Sexto Pomponia legato mandatꝰ

vt cũ.V.&.XX.longis nauibꝰ orã Italię tueret.M.Æmylio quinquaginta nauium claſſem explet
Sempronïꝰ cũ qua Sicilię pręſideret.Ipſe.X.nauibus orã Italiæ legẽs Ariminũ primo venit,inde cũ ſuo exer
Scipioni iũ citu ad Trebiã ꝑfectus collegæ iungit.Hic cõſulibꝰ parũ ab initio conuenire cœpit.Scipio eque
gitur. ſtri prælio victus,& vulnere cũctantior factus,bellũ trahi malebat:cõtra Sempronius ferox aĩo ga
ſatis apparebat aut illis copiis Romanũ imperiũ defendi oportere,aut nullã ſpem reliquam ſuper
eſſe arcẽdis ex Italia hoſtibꝰ,oĩs erat moræ impatiẽs.Galli q̃ inter Padũ & Trebiã accolebãt,neu
tro adhuc ſua auxilia inclinarãt,haud dubie victricis partis gratiã aucupãtes,quũ neutrius me
rito expectanda eſſent.Ferre id æquo aĩo Romani duces,cõtra fremere Hãnibal,ſeq; a Gallis pro
ditũ teſtari,ad quos ſeruitio liberãdos in Italiã veniſſet.Ira itaq; percitus oẽm agrũ Pado ꝓpin
quum vaſtari iuſſit,qua iniuria Galli adacti ad Romanos aperte inclinãt,auxiliũ a conſulibꝰ im
plorant.Cornelio nihil moueri placebat,quippe qui ne multũ quidẽ Gallis crederet,Sempronius
vt ſocii in fide cõtinerent qui primi coiuiſſent auxilio iuuãdos cenſet,mille pedites cũ valida par
te equitatus,iaculatoribꝰ admixtis ad tuendũ ſociorũ agrũ trãs Trebiã miſſi,hoſtẽ late diffuſum,
Aphrorum ac præda honuſtũ adepti,cũ cæde & trepidatione in caſtra cõpellũt,mox iſtaurata pugna aliquã
fuga. diu ancipiti eſt marte dimicatũ,& quia neutro adhuc fortuna inclinãte prælium fuerat diremp
ptum,Sempronius pro victoria habuit,collegeq; metũ increpabat,per quem ſtaret quo minus de
ſumma rei vno pręlio decerneretur.Cæterũ nihil eũ æque exagitabat ac ꝓpinquum comitiorũ tem
pus,iniquo animo ferebat in nouos cõſules bellũ differri,demũ occaſionẽ nactus totius glorię in
ſe vertendæ,ſi Collega adhuc ægro proſpere dimicatũ eſſet,Cornelio nequicq̃ repugnante,iubet
exercitũ ad præliũ parari.Hannibal quia bellũ trahi hoſtibus expedire videbat,vix a principio po
tuit credere vt in præliũ Ro.cõſul deſcẽderet:aſt vbi indicio cõperit militẽ ad pugnã expediri,in
Hannibalis ſpem haud dubiã victoriæ adductus,locũ inſidiis circũſpectare cœpit.Erat riuus pręaltis ripis ab
ſtratagema vtraq; parte virgultis vepribuſq; veſtitus.Hũc locũ diligẽter cõtemplatus,vbi ad tegendos equi
tes ſatis latebroſus viſus eſt,Magoni fratri ſuo oſtẽdit,mãdatq; vt eo noctu cũ iis copiis quas ipſe
daturus eſſet,inito in hoſtem pręlio occupatũ ex tranſuerſo impetũ faceret:Delige tibi inq̃t cẽtũ
viros ex omni equitatu,ac parẽ numerũ ex omnibꝰ peditibꝰ,cũ quibꝰ ad me venias prima vigilia
noctis.Poſt vbi Mago cum delecta manu affuit,tũ Pœnus robora virorũ inq̃t cerno,at vt nume
ro quoq; valeatis,ite & ſinguli vobis nouenos ex turmis manipuliſq; veſtris deligite:Mago locũ
monſtrabit quẽ inſideatis,hoſtẽ harũ artiũ ignarũ habetis.Ita Mago per noctẽ cũ mille equitibꝰ
pariq; peditũ numero locũ inſedit:Pœnus dux prima luce Numidas iubet trãs flumẽ adequita
Hãnibalis ꝓ re,hoſtẽq; ſi fieri poſſit laceſſendo cedẽdoq; ꝓcul a ſuis caſtris abducere.Equitũ ducibꝰ mandat,
uidentia. vt ſuos prãdere iubeãt,atq; inſtratis equis ſignũ expectarẽt.Pedites ignibus ante tẽtoria accenſis
iuſſi ſunt curare corpora atq; oleo vngere,vt habiliora eſſent mẽbra ad pugnam, minuſq; rigori
obnoxia.Erat brumę tẽpus & dies ille niualis.Sed dũ Pœnus mature ſuos ad præliũ cõparat,Sẽ
pronius ad primũ Numidarũ tumultũ omnẽ equitatũ effudit,mox ſex milia peditum, poſtremo
vniuerſas copias in aciem ducit,nõ cibo prius capto,nõ ope vlla ad arcẽdum frigus adhibita.Hi
poſteaq̃ flumen tranſgreſſi ſunt,confeſtim Hãnibal ſuos in hoſtẽ ducit.Baleares octo milia hoĩm
leuis armaturę locata ante ſigna,deinde grauiorẽ armis peditẽ,qd̃ viriũ & roboris fuit,in corni
bus ſtatuit.X.milia equitũ cũ elephãtis aciẽ claudebãt.Cõſul reſiſtẽtibꝰ Numidis,ſigno receptui
dato,equites a curſu reuocat,reuocatos pediti circũiecit,duodeuiginti milia Romanorum erãt,
Initium pu latini noĩs.XX.milia,& cũ his Cenomanorum auxilia,quę gallorum gens ex Trãſpadanis adhuc
gnæ. in fide erat.Pugna a Balearibus orta,quibus cum valide Romani reſiſterent, Pœnus omnem le
uem armaturam in cornua reiecit,tum ibi Romanus equitatus(erãt enim ad quatuor milia nu
mero atq; hi feſſi)velut nube quadã telorum degrauatus,quũ iandudũ maiori hoſtium equita
tui vix reſiſteret,equis ad id inſueto elephãtorũ odore territis,haud multo poſt in fugam vertit,
Fuit inde pedeſtris pugna,magiſq; par animis q̃ viribus Romanus in acie ſtabat. Pœni robuſti,
vtpote qui curatis prius corporibus in pugnã deſcẽderant.Cõtra ieiuna feſſaq; Romanorũ cor
pora.Reſtitiſſent tñ ſi cũ pedite ſolum certamen fuiſſet,ſed Balearũ telis hincinde preſſi, & ele
phanti in mediũ agmẽ acti late ſtragẽ dedere.Acceſſit & nouus terror ab Magone illatus,qui cũ
tumultu & clamore ex inſidiis ortus,ingentẽ a tergo formidinẽ iniecit.Pedites præter ſpem om
niũ elephantos veruris cõfixos in fugã auerterunt,quos Hãnibal in ſiniſtrũ cornu aduerſus au
xiliares Gallos agi iuſſit,quibus metu pulſis Romani in orbẽ pugnare ſunt coacti, tũ auxiliis nu
dati,& quia iã fortuna aperte inclinabat.X.milia hominum per mediã Aphrorum aciẽ cũ ingẽ
ti cæde hoſtiũ perrupere.Hi quũ niuali cælo perſpicere non poſſent ,qua potiſſimum parte pu

gnam inſtaurarent,nec flumine interclusis in caſtra reditus pateret, Placētiā conſternato agmine Romanorū
abierunt.Haud vno deinceps loco eruptio facta eſt , multi paſſim totis agris cæſi,alii circa flumē fuga.
oppreſſi perierunt,qdā etiā gurgitibus abſorpti,imber niue mixtus, & intolerāda vis frigoris, &
homines multos & iumenta,& elephantos prope omnes abſumpſit , ad Trebiam vſq; Pœni ſunt
fugientes inſecuti,qui adeo torpētes gelu in caſtra rediere, vt ꝑſentis victoriæ lętitia non ſentire
tur,quo contigit,vt caſtrorum pręſidium,& qui eo ex acie fugerāt, quū fluuiū noctu ratibus traiece
rint,vt in tutum inde abirent,nihil Pœni ſenſerint,aut certe ſe ſentire diſſimularint.Tacito itaq;
agmine Scipio Placētiā cōtēdit,diuiſoq; exercitu,ne colonia vna oīm copiarū hibernis grauaret,
pars militū Cremonā in hiberna cōceſſit.Polybius,Plutarchus & alii,quos ſequimur,cæſorū nu-
merū neq; ad Ticinū,neq; ad Trebiā poſuere,ſed cōſtat cladē nō mediocrē acceptā, multoq; ma-
iorē ad Trebiā,q̃ ad Ticinum.Polybius author eſt Sempronium,ad rumores aduerſę huius pu- Sempronii
gnæ leuādos,Romā ſcripſiſſe pluuiū & niuoſum diē ſibi victoriā e manibꝰ extorſiſſe,attulit id mē mendacium
daciū aliquā ciuibus lętitiā:verū vbi res certioribꝰ nūciis palā facta eſt,nō minor metꝰ ciuitatem
inuaſit,q̃ ſi Hānibal caſtra ad vrbē admouiſſet.Augere iprouiſa res metū,neq; enī alii duces eſſe
aut alii exercitus,q victoribꝰ Pœnis obiicerent. Eratq; ciuitas in ſummo metu & mœrore conſti
tuta,quū Sēpronius cōſul,nō ſine apto diſcrimine,int hoſtes dilapſus, q citra vltraq; Padū paſ-
ſim vagabant,Romā venit:nec ita multo poſt eius acceſſum cōſularibus comitiis,qd vnū in ꝑſen
tia deſiderabat,habitis,creati ſunt noui conſules Cn.Seruilius & C.Flaminius . Tentauit medio Conſules.
hibernorum tpe Hannibal occupare emporiū,qd Romani haud ꝓcul a Placētia habebant,cęterum
vigiles fallere non potuit. Tantus itaq; clamor ab iis,qui pręſidio erant,per noctē ſublatus eſt, vt
Placentiæ exaudiret. Eo conſul prima luce cum ſuo eqtatu occurrit,legionibus poſt ſe quadrato
agmine ſeq iuſſis.Cōmiſſum interim eqſtre pręliū, Hānibalq; nō leuiter vulneratus pugna exceſ Vulnerat
ſit.Carthaginēſes ducis vulnere pterriti pugna abſtinuerūt,oppidūq; per hęc egregie defenſum. Hannibal.
Paucis inde diebus Pœnus ad Victūuias ꝓfectus,fuerat id emporiū a Romanis Gallico bello cō-
ſtitutū,& tūc hoīm multitudine ſatis frequēs,qua freti,qui intus erāt,phamaq; præſidii ad Placē
tiam defenſi ferociores facti,incōpoſito agmine obuiā hoſtibus ꝓdeūt, ad quinq; & triginta arma-
torū milia.Hi a multo paucioribus fuſi fugatiq;,poſtero die ad deditionē cōpulſi ſunt. In deditos
adēptis prius armis,nullo nō ſęuitię genere Pœnus hoſtis vſus eſt. Inde Hānibal , ad prima veris
ſigna,ex hibernis cū exercitu ꝓfectus,in Hetruriā ire pergit,cōſilio eiꝰ gētis ſibi,aut vi,aut volun
tate adiungēdę,& iā in ſummū Apœnini iugū euaſerat,quū tēpeſtas ſubito coorta ducē & exerci Fœda tem-
tum itinere auertit. Ventus imbri mixtus ex aduerſo ſpirans primo agmē in veſtigio tenuit,quū peſtas.
aut arma vis ventorum militi adimeret,aut corpus turbine rotatū humi affligeret, ſed quum ne
deiectis quidem reciprocandi ſpiritus facultas eſſet ventis exaduerſo flantibus , parūper procellæ
auerſi conſederunt.Secutus mox ingens cœli ſtrepitus , interq; horrendos aeris fragores crebra
coruſcatio,capti itaq; auribus & oculis metu torpere primo cuncti , mox deiecto ad terrā imbre
conati ſunt ibidem metari caſtra.Cæterum quum nil omnino ſtatui poſſet,oīa vento proſcinden
te,ancipiteſq; adhuc cōſilii ſtarēt,tam dēſe vis grādinis,quę vi frigoris in montium verticibꝰ con
creuerat,ſtātes inuaſit,vt omiſſo opere ad terrā procumberēt milites,magis tegminibus ſuis ob-
ruti,q̃ tecti.Obriguere interim iacentiū mēbra immēſa vi frigoris,adeo vt illa cœli intemperie re
mittente,ex miſerabili ſtrage ſeſe ægerrime attollerēt. Poſtremo cū crebro conatu paulatim mo-
ueri cœpiſſent,perrariq; ignes accēſi eſſent,refecti aīo,eo quo dephenſi fuerant loco,eſſe perſeue-
rarūt.Biduū inde inuitis oībus,& velut obſeſſis,caſtra in Apœnino habita ,multiq; interim mor-
tales,multaq; iumenta frigore conſumpta ſunt , & in his ſeptem elephanti ex iis qui ex prælio ad
Trebiam cōmiſſo ſuperant.Hannibal ex Apœnino in Galliā reuerſus, quum haud ꝓcul Placen-
tia conſediſſet,poſtridie q̃ eo venerat.XII.milia peditū,& quinq; equitū,ad Romanorū caſtra du
cit,nec Sempronius (iam enī ex vrbe redierat) leuandæ infamiæ cupidus certamen detrectauit,
fuitq; primo cōgreſſu res Romana adeo ſuperior , vt pulſos hoſtes Sēproniani ſint vſq; in caſtra Recens præ
perſecuti,eorumq; munitiones oppugnare auſi . Hannibal paucis propugnatoribus circa vallum lium ad Pla
conſtitutis,omne robur peditū in reducta valle ſtatuit,iuſſitq; ſignū expectare,duabuſq; equitum centiam.
alis dextra læuaq; in hoſtē miſſis,ipſe cum peditū phalange e caſtris erupit. Fuiſſet certamen illū
vtriq; parti calamitoſum,ſi in longū extendi potuiſſet,tanta animorum pertinacia erat initū.Cæte-
rum pugna interuentu noctis dirempta,pari clade eſt in caſtra diſceſſum.Sexcenti pedites, equi-
tes dimidio pauciores,ab vtroq; exercitu cecidere. Sed maior Romanis fuit q̃ ꝓ numero clades;
q; aliqui equeſtris ordinis cæſi ſunt,& cū his tribuni militū quoq;,ſociorūq; pręfecti tres. Hānibal

haud multo poſtq̄ ita eſt ad Placētiā dimicatū,in Liguriā cōceſſit, cui veniēti Ligures duos Ro.
Queſtores C.Fuluiū & L.Lucretiū,cum duobus tribunis militū,& quinq; equeſtris ordinis ſena-
torum filiis inſidiis interceptos,vt pax eo pignore firmior eſſet,tradiderunt. Sempronius & ipſe
ſecundū Hānibalis diſceſſum Lucam vrbē Hetruriȩ conceſſit.Atq; in hoc ſtatu res Romanæ Pu
nicæq; in Italia erāt.Gn.Scipio interea , q cū claſſe & exercitu a fratre fuerat in Hiſpaniā miſſus
Scipiōis ſuc ceſſus in Hi ſpania. claſſe Emporiis appulſa a Lacetanis exorſus,vſq; ad Iberū flumē, quicq̄d populorū erat aut genti
um,fœdere & amicitia Romano nomini adiunxit. Interim adeo humane & clemēter cum ſociis
agere,vt ea phama ad mediterraneas gentes in amicitiā trahendas nō mediocre fuerit incitamē
tum.Conſcriptis igitur ex ſociis ciuitatibus aliquot cohortibus,plures vrbes partim vi, parti vo
luntaria deditione,procul a mari cepit.Hanno cuius ea ꝓuincia erat, his hoſtiū ſucceſſibus com
motus,caſtris in Romanoꝝ cōſpectu poſitis,copias in aciē educit.nec Scipio diſtulit certamen,tu
tius ratus cū ſolo Hannone dimicare,q̄ cunctādo cū hoc ipſo & Haſtrubale, quē cū altero exerci
tu ſciebat paulopoſt affuturū.Fuit ea pugna Romanis ꝓſpa.Sex milia hoſtiū cæſa dicunt,& duo
Hāno a Sci- pione ſupat cum caſtris capta,q̄bus Scipio potitus,Ciſſam ſiue,vt alii habent,Sciſſam oppidum vi cepit.Han-
nonis caſtra Romanū militē ditārunt,impedimentis eoꝝ,qui in Italiā Hannibalē ſecuti fuerant,
referta.Hanno dux Carthaginenſium & Andubal mediterraneæ regiōis tyrānus viui in Roma
norum poteſtatē venere. Traiecerat interea Haſtrubal Iberum cum octo milibus peditum,& eq-
tibus mille,q audita ſuoꝝ clade,magno dolore percitus,iter ad mare detorſit, ibiq; non ꝓcul Ta
racone,nauales ſocios Romanoꝝ vagos in agris adeptus,cum multa cæde & trepidatione ad na-
ues cōpulit,ſed Scipionē veritus, ne ſubito eius acceſſu opprimeretur cōfeſtim trans Iberū copi-
as recepit,nec ita multis interiectis diebus,quum Scipio ex Taracōe Emporia repetiſſet,Haſtru-
bal reuerſus Ilergetes,q obſides Scipioni dederāt,ad defectionē ꝑculit,ad quos hoſtiū motus Sci-
pio ex hibernis excitus,phama ſui aduentus Pœnū iterum ad Iberum ſecedere coegit,ipſe Ilerge
tū gentē ad obſequm retractā pecunia multauit.In Auſetanos inde Iberi accolas mouit,horū vr-
bem quū obſidione ꝓmeret,indicio cōperit Lacetanos venire finitimis auxilio,noctu veniētes inſi
diis excepit,exceptoſq; cū multa ſtrage diſpulit.ad.XII.Hiſpanoꝝ milia ſunt deſiderata.Tenuit
ea obſidio.XXX.dies,ꝑ quos raro nix minꝰ quatuor pedes alta iacuit.Poſtremo Auſetani.XX.
argēti talēta cū hoſtibus pacti dedunt.Scipio ſecundū eā deditionē Taraconē ī hiberna cōceſſit.
Romæ terra hac hyeme ꝓdigia aut facta,aut animis religiōe imbutis temere credita ſunt. Inge-
Prodigia. nuus infans ſemeſtris in foro Olitorio triūphū clamaſſe dicit.Nauiū ſpecies in cœlo viſȩ, & ȩdes
Spei fulmine icta eſt.In agro Amiternino pluribus locis hoīes obuiā veniētes in cādida veſte viſi,
non tū cōgreſſi ſunt.In Piceno lapidibus pluit.Lanuuii haſta commota eſt.In Gallia lupus vigili
gladiū e vagina eripuit.Hæc & alia q̄dā viſu audituq; formidoloſa,vt tunc erat hominum ſuꝑſti
tio,ꝑ id tp̄s nūciata.Nec multis inde diebus,alia auditu fœdiora , ingētē ciuitati metū incuſſere.
Solaris orbis minui viſus eſt,& Arpis palma in cœlo viſa . Sol & Luna inter ſe occurrere crediti.
Duȩ interdiu lunȩ viſȩ,& in Sardinia duo ſcuta ſanguine manarūt,fulſerūtq; littora crebris igni
bus,baculꝰ in circūeuntis vigilias manu arſit,in Phaliſcis cœlū ſcīdi viſum, apd̄ Antiū cruētȩ ſpi
cæ in corbē cōcidere.Sortes ſua ſpōte extenuatæ,vnaq; earū excidit īſcripta. Mauors cōcutit ha-
ſtam.Capuæ ſpecies ardētis lunæ cadētiſq; int̄ imbrē viſa.Ciuitas ob hæc ꝓdigia luſtrata eſt.Le-
ctiſterniū & ſupplicatio indicta,aliaq; aliis diis placamina decreta.C.Attilius Seranus ꝓtor publi
Flaminius conſul. ce vota ſuſcipe eſt iuſſus,ſi in.X.annos reſpu.incolumis ſtetiſſet. His rite ꝓcuratis Flaminius cō
ſul deſignatꝰ edictū & literas Placētiā miſit ad cōſulē,vt idibus Martiis cū exercitu Arimini eēt,
hic multis modis offenſus erat patribus & populo,iam inde a primo ſuo cōſulatu,quū eni res ad-
uerſus Inſubres gereret,nunciataq; eſſent ꝓdigia q̄dā, ꝙ in Piceno amnis cruētis aq̄s fluxiſſet , &
tres Græcoꝝ effigies circa Ariminū apparuiſſent,augures ꝓnunciauerāt conſules eo anno vitio
creatos,publicæ ꝓinde literæ ad eū & collegā datȩ,vt Romā cū exercitu redirēt,cōſulatuq; ſe ab
dicarēt.Flaminiꝰ nō priꝰ paruit,q̄ cū hoſte collatis ſignis cōflixiſſet,ꝓſpereq; ea pugna Romanis
ceſſit,vt loco nō multū hinc diuerſo eſt ſignificatū. Quia igit cōtra auſpicia pugnaſſe credebat,
publiciſq; literis haud ab initio paruiſſet,nemo redeunti ꝓceſſit obuiā,triūphūq; priuatꝰ egit,aū
tp̄s ſe magiſtratu abdicare coactus.Reſidua igit in patres ira,ſe adiutorē ꝓbuit C.Claudio Trib.
Lex flami- nia. plæbis,qui legē tulit ad populū,neq; ſenator ſenatoriſve pater maritimā nauem haberet,q̄ pluſq̄.
CCC.eſſet amphoraꝝ capax,ſatis eā eſſe ratꝰ ad fructꝰ ex agris cōuectādos,oēm alioq ꝓfibꝰ q̄ſtū
indecoꝝ.Ea lex vt erat popularis,nō authori tantū , ſed ſuaſori etiā apud plæbē fauorē concilia-
uit,ſecūdūq; illi cōſulatū peperit,ob hæc ille inuiſus patribꝰ atq; eiſdē infenſus,neq; religio ſe in

vrbe morateꝛ.priuatus clā in ꝓuinciā abiit,qđ vbi palā eſt factū,fremete vniuerſus ordo C. Fla-
minū nō cū Senatu ſolū,ſed cū diis etiā īmortalibꝰ bellū gerere:Q. Terētius & M. Antiſtius ad
eū miſſi ſunt,qui illū religionis & auſpiciorū,quę ex vrbe in ꝓuinciā deferēda erāt, publice admo Flaminii ꝑ-
nerent,qbus nō modo nō paruit,ſed cōfeſtim cōſulatu Arimini inito,cū quatuor legiōibꝰ in He uicacia.
truriā ꝓfectus eſt,erat[que] iā vernū anni tp̄s,quū Hānibal iterū ex hibernis egreſſus in Hetruriam
& ipſe iter intēdit,qđ ip̄m vt aliquāto maturiꝰ faceret,capitales Gallo[rum] hortabanꝛ inſidiæ,horū
reguli vbi ſuā terrā belli ſedē factā viderūt,auerſo a Romanis in Pœnū odio, in ducē ip̄m plures
ſimul ac ſępius cōiurarūt.Nec interim alia res magis illi ſaluti fuit,ꝗ cōiurato[rum] infida ſocietas,
ꝗ ea leuitate qua cōſenſerāt cōſenſum ip̄m indicauere,qua gēris ꝑfidia Hānibal inſtructꝰ, ſępius
veſtē mutādo,capit[que] varie tegēdo,inſidiātiū eſt cōſilia fruſtratꝰ.ꝑiculi ergo declinandi cauſa &
quia iam phama erat Flaminiū cōſulē Aretiū veniſſe,breuiſſimū iter Hānibal ingreſſus,per palu
des,qua Arnus fluuius inter Apennini āguſtias labiꝛ,ducere eſt adortus. Oriꝛ Arnus ex Apœni Arnus flu.
no,interfluit[que] Fluētiā vrbē Hetrurię clariſſimā,mox priuſꝗ ad mare ſit vērū Eſari fluuio miſceꝛ,
tanto aquarū aſſultu,vt in ripis ſtātes ſeſe ex aduerſo intueri nequeant.Fluebat[que] tū forte Arnus
plenius ſolito.Aphri & Hiſpani,& qđ veterani erat exercitꝰ robur cū ſuis īpedimētis ꝑibāt, ſeq-
baꝛ Gallo[rum] agmen,nouiſſimi ire eqtes, Mago cū Numida[rum] ala cogebat agmen , ꝑ altū limum &
ꝓfundas fluminis voragines traducebaꝛ exercitus,multi feſſo corpor[um] vbi ſemel alto erāt cœno Difficile
immerſi,neqūntes ſe attollere,iter ipſas iumēto[rum] & ſarcinarū ſtrages expirabāt , ac maxime oīm Hannibalis
vigiliæ milirē conficiebant,ꝗ triduū,& tres noctes toleratę,quum oīa aquis obtinentibus in ſicco iter.
feſſa ſterni corpora nō poſſent,congeſtis iu aquas ſarcinis ſupincūbebāt aliqui, aliis ſtratorū paſ-
ſim iumentorum aceruí ea parte,qua aquis extabant,ad quietē parui tp̄is dabatur cubile.Ipſe dux
elephanto qui vnus ſuperat ſedens,vt altiꝰ extaret aqs,nocturno humore,paluſtri[que] coelo caput
grauantibus,quū ne[que] locus,ne[que] tp̄s medēdi eſſet,altero eſt oculo captus, ad poſtremum multis
hoībus & iumentis fœde amiſſis,Pœnus imperator paludibus emerſus,in ſicco caſtra poſuit, īde Oculo capiꝛ
oībus diligenter exploratis,& vbi eſſet conſul,quæ cum illo copiæ,qua potiſſimum parte in hoſti
um fines irrumpendū,eā Hetrurię partem,quę inter Feſulas iacet & Aretium, omnium[que] rerum
copia abundaret,inuadere conſtituit,omnium primū Flaminii cōſulis temeritatem ſecutus,cuiꝰ
ingenium ne hoſti qdem erat ignotum:Feſulas progreſſus mittit qui ſubiectos campos late incē
diis & cędibus fœdarent,ac ꝗ maximam poſſent Romanorum oculis vaſtitatem oſtenderent.Fla
minius qui ne Pœnis quidē quieſcentibus,ipſe quieturus erat , vbi ſociorum res antē oculos va-
ſtari vidit,quum legari & alii,qui conſulrāti aderāt,cēſerēt alterum conſulem expectandum , in-
terea equitatu & auxiliis leuis armaturę arcendam hoſtium populationem , iratus ex concilio ſe Flaminii ꝑ-
proripuit,ſignū[que] itineris ac pugnæ militibus propoſuit,quin clamitans ante Aretium ſedeamꝰ, ceps inge-
hic patria,hic penates ſunt ! Hannibal interim Italiam populeꝛ, Romam capiat,vt ſicut olim ex nium.
Veiis Camillus,ita nunc Flaminius ex Aretio ad patriā ex hoſte repetendam acceſſaꝛ ! Hæc ille
vociferans,quum irarum plenus equum aſcendiſſet,eo repente collapſo in caput ad terram effu-
ſus eſt.Nunciaꝛ inde ſigna nulla vi molientis ſigniferi reuelli poſſe,num inqt conuerſus ad nun-
cium,& tu literas a Senatu affers,quę me in pugnā deſcendere ꝓhibeāt! Abi & dic vt ſignū effo
diāt,ſi ad cōuellēdū manꝰ torpeſcūt.Hæc mādat,at[que] vna iter ad hoſtē intēdit.Inſinuat ſe Corto
nenſis agri mōtibus Traſimenus,via[que] anguſtior inꝛ vndas,lacus,& montes relinquiꝛ trāſire vo- Traſimenæ
lentibus,qbus egreſſis latior ſe pādit cāpus,vndi[que] fere collibꝰ circūdatꝰ,ꝑter ꝗ a frōte,ꝗ planities anguſtię.
lacu alluiꝛ,hūc lacū inſidiis aptū Hānibal cōſpicatus,in aperto cum Aphris & Hiſpanis caſtra lo Stratage-
cāt,poſt mōtes leuē armaturā cū auxiliaribꝰ circūdedit,eqtes ad ipſas fauces mōtis tumulis apte ma Hanni-
tegentibus iubet cōſidere,vt quum Romani fauces euaſiſſent,a tergo anguſtias improuiſo occu balis.
parent,ita vt oīa aqua & mōribus & armis vno tp̄e clauderenꝛ.Flaminius,qui hoſtē e veſtigio ſe
quebaꝛ,quum circa ſolis occaſum ad lacum ꝑueniſſet,poſtridie inexplorato anguſtias euadit,cui
egreſſo id hoſtiū prius occurrit oculis,qđ in aptis ſedebat cāpis,mox a tergo & a lateribꝰ detectę
īnſidię & clamor vndi[que] redditus.Perculit Romanos īprouiſa res,auxit[que] pauorē nebula ex ꝓximo
lacu in planitiē effuſa.Erāt Pœni ex īſidiis coorti inꝛ ſe ſatis cōſpicui,quū altiora loca tenerēt,vt
vno tp̄e in ſubiectos hoſtes decurrerent . Romani cōtra oīm ſibi rerū ꝓſpectu adēpto ad ſtrepitū
& clamorē vertebant ferri aciē,ꝗꝗ ab initio tātus pauor aīos inuaſerat,vt vix manꝰ ad ſuſtinēda
tela ſufficerēt.Hānibal poſtꝗ,vt petierat,hoſtē vndi[que] clauſum habuit,aciē ex aduerſo mouit.Plu
ribꝰ ita[que] locis vrgeri cœpat Romanū agmē,ꝗ vt acies īſtrui,aut arma aptari potuerit. Flaminiꝰ Flaminii
cęteris metu ꝑculſis,ipſe,vt in re trepida,nihil territꝰ,ſuos alacri voce hortari,at[que] ex oī p̄te, qua ferocia.

reddebaſ hoſtilis clamor,acië inſtruebat,ſtare ſuos,fortiter pugnare iubet,virtute ac vi,nõ preci-
bus & votis inde euadëdũ,p medios hoſtiũ cuneos prũpendã viã,quo plus audaciç adeſſet,eo mi
nus piculi.Sed neq; hortatio neq; impiũ,prę nimio ſtrepitu exaudiri poterat,tantũq; aberat vt ad
ciendã pugnã anim⁹ cõpeteret,vt ne arma qdë,vt dixi,ab initio miles ſatis valide tractaret.,one-
raretur q; illis potiuſq̃ tegereſ,exaudiri interim vulnerũ ictus,& gemit⁹ morientiũ,erat q; maior au
Ad Traſi- rium q̃ oculorum vſus.Hic quũ paſſim Romani cæderenſ,conati ſunt plurib⁹ locis vi prũpere,qđ
mœnũ Ro- vbi id fruſtra ſępi⁹ tẽtatũ eſt,deſpatio aĩos ad pugnã accẽdit,ac tũ atrociter aliq̃diu eſt dimicatũ;
manorum nec pugna talis fuit,q̃lis inſtructa acie eſſe ſolet,ſed vt fors aut hos , aut illos in arctũ cõpulit,ita
cædes. acriter pliũ inibaſ,fuitq; iterim tãta ĩtẽtio aĩorũ,dũ hi de vita,illi de victoria dimicãt , vt quũ eo
Terræmot⁹ ipſo tpe adeo vehement mora ſit terra,vt plęręq; Italiæ vrbes magna ſui parte corruerint,nemo
tñ pugnãtium ſenſerit eũ motum,tris circiter horas dimicatũ,vbiq; atrociter, ſed circa cõſulem
maior q̃ alibi pugna fuit,eum robora viroꝝ ſeq̃banſ,& ipſe q̃cunq; ſuos degrauari ſenſerat , ſpi-
Flaminii gre ferebat illis opẽ,hoſtẽ etiã cõmin⁹ petebat,quẽ fortiter dimicantẽ Inſuber eques,Ducario fuit
caſus. illi nomẽ,lãcea trãſfixit.Triarii obiectis ſcutis corpus ptexere,ne ab hoſte ſpoliareſ . Verũ amiſſo
duce haud multo poſt fuga ab iis q eum cadẽtẽ viderãt,orta eſt,inde paſſim remiſſa pugna diffu
Rom. fuga. giſ quocũq; metus aut occaſio ſpẽ pbebat,in mõtes,in lacũ abeunt, viri eq; alii ſup alios pcipieſ
tur.Multi q in lacũ refugerãt capirib⁹ aqs extabãt,hos Poen⁹ eques inſecut⁹,paſſim ferro cõficit;
plæriq; in altos fluct⁹ nãdo euaſere,ſed deficiẽtibus mẽbris,paulatĩ ad littus relati,ab hoſtibus fer
ro excepti pierunt:ſex milia ferme,q in primo agmine ſteterunt, eruptiõe p aduerſos hoſtes impi
gre facta,ignari oĩm q̃ poſt ſe fierẽt,ex ſaltu euaſere.Cõſedit id agmẽ in primo tumulo euẽtũ pu
gnę expectãs quum interim in dẽſa caligine tãtũ aurium ſenſus vſus eẽt. Verũ vbi nebula ſole de
pulſa,mõtes in liq̃da luce,planicieſq; romanã aciẽ foede pſtratã oſtẽdere,tam ſæua clade perculſi,p-
ſentiſq; periculi ſimul admoniti,ne in primo cõſpecti ab hoſte opprimerenſ,ſublatis ſignis,q̃ citiſ
ſimo potuerunt agmine,ſeſe in ppinquum vicum pripuerũt.Eos Maharbal ab Hãnibale miſſus ſe
quenti nocte eqtibus aſſecut⁹,vndiq; circũſeſſos,data fide fore vt traditis armis, cum ſingulis ve
ſtimẽtis incolumes dimitteret,deditos contra fidẽ in caſtra reduxit.XV.milia Romanoꝝ ea acie
Cæſorum cęſa dicunſ,totidẽ & amplius,vt Polybius ait,capta,decẽ milia diuerſis itineribus Romã petiere,
numerus. ad.LX.hoĩm milia plio cõflixerãt,hoꝝ q̃tuor vrbanæ legiões fuere,cæteræ auxiliares ſocioꝝ co-
piæ,mille & q̃ngenti hoſtium eo die cęſi,ac poſtea multi vtrinq; vulneribus ſunt abſumpti. Hãni
bal captiuos latini nois,& alios Ro.ſocios benigne appellatos ſine pcio dimiſit,iuſſitq; eorum pri
cipes q in pugna pierant ſepeliri,& vt ſaucii diligenter curarentur,dedit operam, teſtatus veniſſe
Sĩmulata ſe,non vt Latinis & cæteris Italię populis bellum inferret,ſed vt ſupbiſſimo Romanoꝝ dñatu Ita
Poeni clemẽ liã liberaret,& hęc Pœnus ad cõciliãdã clemẽtiæ phamã,quũ fero alioq & ĩmani eſſet ĩgenio. Fla
tia. minii corp⁹ ad ſepulcrum reqſitum inueniri non potuit. Romę ad primum tãtæ cladis nuncium
ex tota vrbe cum trepidatione in forum eſt cõcurſum,alius aliũ ſciſcitari,eoquenã clades nuncia
ta eſſet/qñ,& vbi accepta.Cæterũ quũ nihil certi traderet, multitudo ingens in comitiũ & curiã
verſa,magiſtratus euocabat:tũ haud multũ añ ſolis occaſum,M. Põponius ptor vrbanus ad po-
pulum egreſſus,magna inquit Quirites pugna victi ſumus,ad quã vocem tãtus terror & tumul
tus ortus eſt,vt non minor animorum conſternatio Romę,q̃ in prælio fuerit.Peruaſit rumor ci-
uitatem,cæſum conſulem cum magna parte copiarũ.Sollicita & anxia multitudo poſtero die ſe-
ſe ad portas effudit viri pmiſcue & fœminę,q̃ ſuoꝝ fortuna eſſet exploraturi,varii hic ſciſcitanti
um affectus,vt quiſq; de ſuoꝝ morte,aut vita,certior factus eſſet,mulierum multo maiores plan
Duę matro ctus & gaudia extitere,quarũ vna filiũ eximprouiſo intuita,in ei⁹ cõplexu expiraſſe dicit,altera fi
nę lętitia ex lii morte falſo nunciata,quũ mœſta domi ſederet,atq; ille icolumis ad eã irrupiſſet,ſubita lætitia
tinctæ. velut ruina quadã oppſſa,cõfeſtim exanimata eſt. Acceſſit Traſimœnæ cladis cumulo alia recẽs
iactura,quatuor milia equitum qui a Gn.Seruilio ſub id tps,quo male pugnatum eſt , ad collegã
mittebanſ.C.Centonii ductu,ab Hãnibale in Vmbria circũuẽti,in hoſtiũ poteſtatem venere.His
igitur cladibus alia ſuper aliã ciuitas afflicta,ad vnicũ reipub.remedium confugit,& quia conſul
aberat,Dictatorem,qđ nunq̃ antea fieri cõtigit,Q.Fabium maximũ populus creauit,niſi prodi-
ctator ille potius fuit,qđ & Liuius ſuſpicari mihi videſ.Is quãcunq; eſt poteſtatẽ adeptus, magi-
ſtrum equitum M.Minutium Rufum dixit.His negocium datum,vt muros & turres vrbis fir-
marent,Præſidia quibus locis videretur,diſponerent , pontes fluminum reſcindi iuberẽt,pro vr-
be iã inde dimicãdũ,vbi Italia defẽdi nõ poſſet,vſq;adeo martius ille Po.Ro.vigor pręſenti clade
conciderat.Pœnus interim Spoletum vſq; per Vmbriam venit, quam vrbem oppugnare adort⁹

cum multa ſuorũ cęde eſt a mœnibus repulſus.Sedet Spoletum in ipſis faucib⁹ Vmbriæ,cui arx
Spoletum.
imminet & opere & natura inſignis,acre & bellicoſum genus hominũ , vt Romanos colonos co-
gnoſcas.Hannibal ex vnius colonię oppugnatione parũ proſpere tentata ſecum reputãs, quanta
eſſet ipſius vrbis moles,in Picenũ agrũ iter auertit,vbi aliquot dies ſtatiua habita, regioneq́ inte-
rim populationibus fœdata,per Preputianũ agrũ,& Adrianũ populabundus in Marſos trãſgreſ-
ſus eſt.Marrucinis inde & Pelignis pari clade affectis,circa Arpos & Luceriã conſedit. Seruilius
Seruili redi-
qui in Gallia erat,vbi collegã cũ exercitu cęſum audiuit,veritus ne ſe abſente victor hoſtis ad vr
tus ex Gal-
bem oppugnãdã accederet,ex Gallia citato agmine Romam venit. Fabius interim patribus au-
lia.
ctor fuit,vt decẽuiri Sibyllinos libros inſpicere iuberent,quorũ monitu ipſe dictator Erycinæ Ve
neri ędẽ vouit,Attilius ꝑtor Menti.Sunt & Marti ſua vota nuncupata , & ver ſacrũ Ioui votũ,ſi
Vota.
reſpub.in quinquẽnium eo quo fuerat,manſiſſet ſtatu,vt qcq̃d ver vnum ex Ouillo,Suillo,& Ca-
Ver ſacrũ.
prino tuliſſet grege,id Ioui ſacrũ eſſet.Supplicatio adhęc & Lectiſterniũ indictũ.Et quũ per hæc
ſatiſdatũ religioni videretur,Fabius duabus vrbanis legionibus cõſcriptis, via flaminia Seruilio
veniẽti obuiã progreſſus,circa Otriculũ agmẽ intuitus ad cõſulẽ miſit,vt ad ſe ſine lictoribus ve
niret,paruit ille dicto,quę res venerandam magiſtratus ꝓpemodũ vetuſtate aboliti , ſpeciẽ ciuiũ
& ſociorũ qui aderãt,animis aſtruxit.Quũ dictator adhuc ibi eſſet,literę ex vrbe allatæ ſunt,quę
ſignificabãt onerarias Romanorũ naues,quæ in Hiſpaniã cõmeatũ ad exercitũ vehebant, a puni
ca claſſe circa Coſſanũ portũ in ora Hetturię captas.Quo nuncio perculſus dictator,Seruilium cõ
ſulẽ Oſtiã ire iubet,atq́ nauibus quę ibi erãt,milite inſtructis,hoſtẽ pſequi.Ipſe cum exercitu Ty
bur primo,quo diem nouo militi vt veniret edixerat,Pręneſte inde profectus, tranſuerſis itineri-
bus in latinã viã egreſſus,non niſi explorato ducens,haud procul Arpis in cõſpectu hoſtiũ conſe
Fabii pru-
dit.Hãnibal poſtridie ſtructa acie Romanis pugnę copiam fecit,vbi vero oĩa apud illos quieta vi
dentia.
dit,increpãs,victus eſt inqt martius ille Romanorũ anim⁹.Iã Pœnis de virtute cõceſſum eſt.Hæc
ille verbis,anim⁹ vero tacita cura perculſus eſt,vbi ſenſit Ro.populũ ſuo malo edoctũ,parẽ ſibi du-
Tacita Hã-
cẽ q̃ſiuiſſe.Caſtris inde huc illucq́ ſępius trãſlatis,nũc ꝓcul abeũdo,nunc eodẽ,vñ digreſſus erat,
nibalis cura.
reuertẽdo Fabio inſidiari.Ille p ardua loca ducẽs,neq́ ab hoſte vſpiã abſcedere,neq́ cõgredi,non
niſi ex tuto lignari pabulariq́ ſuos permittebat,nullã inſidiãdi occaſionẽ hoſtibus relinq̃re,incide
bantq́ interim leuiora prælia,quę non niſi ex occaſione commiſſa , plurimum proſpere Romanis
cedebant,fiebatq́ per hęc in dies miles audacior & magis cautus ad hoſtium artes eludẽdas.Cæ
terũ quantũ Fabii prudẽtia hoſtẽ ſollicitũ habebat,tantũ Minutiũ magiſtrũ eqtum infeſtũ,q cũ-
Minutii te-
ctatorẽ pro dictatore,ſegnẽ pro cauto,p circũſpecto timidum,vicina virtutibus vitia affingẽs,ap
meritas.
pellabat.Tranſiit interim Hãnibal ex Arpis in Sãniũ,Beneuẽtanũq́ agrũ depopulatus,Teleſiam
vrbẽ vi cepit,quũ nulla interim ſociorũ iniuria Fabiũ impelleret ad aliqd temere agendũ. Edoct⁹
interim fieri poſſe,vt ſi in Caſſinatẽ agrum duceret, occaſio aliqua daret trahendi hoſtis in inſi-
dias ſociis auxiliũ ferẽtis,duci imperat,vt ſe in Caſſinatẽ agrũ ducat. Vox barbara effecit,vt dux
Error ducis.
pro Caſſino,Caſilinũ acceperit.Per Aliſanũ igit Calatinũ & Calenũ agrũ in cãpũ ſtellatẽ deſcen
dit.Hic vbi Hãnibal oĩa montibus & fluminibus incluſa intuit⁹ eſt,vocatumq́ ad ſe ducẽ rogat,
in quẽ ſe locũ pduxiſſet,reſpondit ille Caſilini eo die cum exercitu futurum. Tum vero cognitus
eſt error,duceq́ ad aliorũ terrorẽ in crucẽ ſublato , ipſe quo dep̃henſus erat loco metatur caſtra,
Maharbalemq́ cum Numidarum ala in Falernum agrum prędatum mittit. Proceſſit ea popula
tio vſq́ ad Sinueſſanas aquas,maiorq́ fuit terror q̃ clades.Hannibal Vulturnũ pgreſſus,amœ-
niſſimum Italię agrum,in cõſpectu Romani exercitus,ferro & igni populatur.Conſederat Fabi⁹
ad radices Maſſici montis, oſtendebatq́ ſe tantum hoſti,q̃ cunctatio , quũ per ſe parũ grata erat
militibus,tũ Minutii obtrectatione multo inuidioſior,ita vt parũ res a ſeditiõe abeſſet. Exaudiri
itaq́ militũ q̃relę dictatoris ſegnitiẽ pſcindentiũ.Fabius etſi ſatis cõpertũ habebat cunctationem
Fabii con-
ſuã nõ minus Romę q̃ in caſtris infamẽ eſſe,obſtinatus tñ reliquũ ęſtatis ſuis artibus extraxit.Et
ſtantia.
iam hyems appetebat,Hannibal locorum naturã ſecum cõtẽplatus,quę magis pſentis voluptatis
erant,q̃ perpetuæ copię,aliũ hibernãdi locum circũſpicere cœpit, quæ vbi indicio ſunt ad Fabiũ
delata,ratus fore,vt per eaſdem Pœnus anguſtias qbus intrauerat abitur⁹ eſſet. Callicanũ mon-
Fabii cõſiliũ.
tẽ & Caſilinũ,modicis occupat pręſidiis.Caſilinum Vulturnus amnis interſecat,Falerni agri Cã-
paniq́ cõfinium.Ipſe eiſdem iugis qbus antea ducens e veſtigio ſequit:mittit pręterea. CCCC.
equites ſociorũ exploratũ cũ L.Hoſtilio Mãcino,his mãdatũ erat,vt quãtũ tuto poſſent,hoſtium
Mancini te-
conſilia & proceſſus explorarẽt. Incidit ala hęc in vagos Numidas,quorũ paucis per occaſionẽ cę
meritas.
ſis,cęteri,ſua arte,nũc cedẽdo,nũc ferociter in pugnã redeũdo,Mãcinũ & alios minime mãdatorũ

Fabii memores cũ multa equorum fatigatione in ſua ꝓpemodũ caſtra pertraxerunt. In eos Carthalo equitũ pfectus cum recenti equitatu inuectus ꝑ quinq; ferme milia paſſuũ fugiẽtes eſt ſecutus.Ibi Mancinus nullũ vrgẽdo finẽ fieri intuitus,q circa erãt cohortat⁹, manũ cũ hoſte cõſerit. Sed pauci pro hoſtiũ numero & feſſi mom̃eto tpis ferro pſternunt.Pauciſſimi,q fugã occuparãt, in caſtra ad dictatorem nouæ cladis nũcii peruenerunt.Eodẽ die Minutius ſe cum dictatore iunxerat,a Taracinenſi ſaltu inſedẽdo reuerſus,ne Pœnus ꝑ Appiã viã in Romanũ agrum irrumperet.Poſtridie caſtra in viã delata,qua hoſtis ducturus erat,eſtq; nõnihil vtrinq; dimicatũ , magis ex dictatoris q̃ Hãnibalis ſententia.Hoſtẽ gradu ſummotũ Romanus miles pſequi noluit . Senſit Pœnus ſuis ſe artibus peti,vbi ſaltum ꝑ quẽ venerat ab hoſte teneri exploratũ habuit, quia igit̃

Aſtutũ Hãnibalis conſilium.

ꝑ Caſilinũ nõ poterat,ꝑ Caliculæ iugum euadẽdũ rat⁹,in punicã artẽ conuerſus, tale eſt oculorũ ludibriũ cõmẽtus.Ad duo milia boum in vnũ coegit,qbus ſarmẽta cornibus alligat , ſub noctem inde armẽto mõtium radicibus admoto,materiã,q̃ cornibus applicita erat,ſimul incẽdit, ſimulq; boues in aduerſum iugum concitari iubet.Hi flãma primo,mox calore exterriti,velut furiis acti, capita quatiẽtes,diuerſi ꝑ ſaltum ꝑcipiti curſu abierunt,vt eodẽ tpe montes & ſiluę ardere vide

Nocturnũ oculorum ludibrium.

rentur.Qui ſaltum præſidio obtinebant,vbi omnia late conflagrare viderunt,ac ſupra ſe aliquot ignes vagari,circumuentos ſe rati,in altos montes abierunt. Tum in palatos boues incidentes,miraculo rei attoniti,paululum ſubſtitere,humana demum fraude deprehenſa, maiore q̃ antea curſu ne circumuenti obtruncarentur,in tutum conceſſerunt. Hannibal traducto ꝑ ocium exercitu in Aliſano agro conſedit.Sẽſit Fabius nocturnum tumultum,cæterum inſidias veritus,in caſtris vſq; ad lucem ſe tenuit.Inde ſub iugo montis diuerſa parte prælium fuit , vbi haud dubie clades aliqua erat hoſtibus accipienda,Romanis eorum leuem armaturam degrauantibus , niſi Hiſpana cohors corporum & armorum agilitate,per abrupta & confragoſa loca decurrens,Romanum militem grauem armis,ſtatariæq; pugnę q̃ tumultuariæ aptiorẽ, facile eluſiſſet.Fabius vbi hoſtẽ vidit e manibus elapſum,ſaltum tranſgreſſus,ſuper Aliſas loco alto ac munito cõſedit. Tum Hã

Fabius ſup Aliſas facit caſtra.

nibal Romam ſe petere ſimulans,in Pelignos vſq; populabundus venit. Fabius mediis locis inter vrbem Romam & Pœnum ductare,nec ab hoſte abſcedens,nec ꝓlio cõgrediens . Ex Pelignis ille retro flexit iter,atq; in Apuliam reuerſus Glerenum vrbem metu ab incolis relictam occupat. Liuius Gerionem vocat.Dictator in Larinati agro caſtra communiuit , nec multo poſt Minutio in caſtris relicto,ſacrorum cauſa Romam reuerſus eſt.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO,ENNEADIS QVINTÆ, LIBER SECVNDVS.

Haſtrubalis conſilium.

Scipio hoſtẽ petit.

PRincipio æſtatis,qua hæc in Italia geſta ſunt,in Hiſpania,vbi iam antea terreſtre bellum exardeſcere cœperat,mari quoq; eſt bellari cœptũ. Haſtrubal.xv.nauium claſſe Himilconi tradita,ipſe ex noua Cartha.ꝑfectus,prope littus ductabat exercitum, confligere paratus , quacunq; parte copiarum hoſtis occurriſſet.Cn.Scipio, audito Pœnorum exhibernis digreſſu,quia ipſos abundare terreſtribus auxiliis conſtãs phama erat,lectiſſimorum militũ parte in naues impoſita,q.nq; &.xxx.nauium claſſe obuiam hoſti ire pergit . Biduo q̃ Taracone pfectus erat ad ſtationẽ cõſedit.xx.milia paſſuum ab Iberi amnis oſtio, vbi erat punica claſſis.Speculatoriæ Maſſilienſium naues ſignificarunt, punicam claſſem in oſtio fluminis ſtare . Nec ꝓcul inde in littore Haſtrubalem cum exercitu eſſe.Scipio vt improuiſo acceſſu hoſtẽ opprimeret, ſublatis anchoris ad Iberũ curſum tetendit , ex turribus quibus paſſim Hiſpani pro ſpeculis & receptaculis aduerſus latrones vtuntur,Romana claſſe ꝓcul inſpecta , datum eſt Haſtrubali ſignum tumultuſq; prius in caſtris, q̃ ad mare fuit.Nuncii inde alii ſup alios ab Haſtrubale miſſi,remiges & ſocios nauales,toto littore ſparſos,ad naues ſubito cõpellunt,Romanã claſſem haud ꝓcul abeſſe,cum tumultu & clamore nunciãtes.Mox & Haſtrubal cum oĩ exercitu affuit.Magna ibi trepidatio orta remigum militumq; in naues ruentium. Vixdum oẽs conſcenderant,quum alii reſoluunt lora & anchoras euellunt,alii ne anchoræ in mora ſint,inciſis loris in apertum euadere ſatagunt.Erat nautis miles ipedimẽto,cõtra militi nautę.Sed dũ hi naues,illi arma ſtudio cõparãt,feſtinãtq; poti⁹ q̃ neceſſa

Scipio punicam claſſem profligat.

ria expediunt,Romani tumultuoſe ſuperueniunt.Breuis itaq; naualis pugna fuit,punicis nauib⁹ circa littora diſiectis,milites iuxta ac remiges,quiſq; pro ſe ad amicam aciẽ,quæ in littore ſtabat, perfugiunt.Duæ primo congreſſu naues captę,quatuor ſuppreſſę: Romani etſi hoſtium agmine

totũ littus tenebatur,quinq; & viginti punicas naues,ſuarũ puppibꝰ religatas,in altũ pertraxerũt.
Scipio poſt eã victoriã omni ora maritima potitus,Onuſtam vrbem vi captam diripit,moxq; inde — Scipio Puni
Carthaginem delatus, ſuburbanum agrum circũquaq; populatus eſt , tecta muro vrbis ſubiecta — cani claſſem
flãmæ iniectu cõcremauit.Ad Lõguticã deinceps claſſis appulſa eſt,vnde vim ſparti ĩgẽtem ab — profligat.
hoſte ad naualem vſum comparatam Romanus imperator ſuſtulit. In Ebuſum inſulã victrix in-
de claſſis tranſmiſſa,vbi vrbs caput inſulæ biduo fruſtra oppugnata eſt , agerq; vaſtatus,aliquot
vicis direptis & incenſis.Iacet Ebuſus inter Hiſpaniã & Mauritaniã,ex iis vna quæ a pineo fru-
tice Pytiuſæ a Græcis dicuntur,patet quadringentorũ ſtadiorũ circuitu.Ebuſi terra ſerpentes fu- — Ebuſus.
gare credit.Gignit & cuniculos populãtes meſſem.Conſtat baleares q eodẽ tractu ſunt.aduerſus
animalis huius prouentum,ab Auguſto principe militare auxilium quandoq; implorasſe.Recepe-
runtq; ſe Romani ad naues,cum ex balearibus inſulis legati affuere.pacem a Scipione petẽtes.Ia-
cent Baleares inſulę cõtra Hiſpanię orã,q̃ inter Taraconẽ & Sucronẽ extẽdit,duæ numero,fun- — Baleares in
daq; bellicoſæ,eas Græci Gymneſias dixere,maior circuitu patet. CCCCLXXX. miliũ paſſuũ, — ſulæ.
cẽtũ lõgitudine,diſtat inde minor.CCL.ſtadiis,cuiꝰ lõgitudo habet trecẽta ſtadia,circuitus mil-
le &.CC.Scipio in citeriorẽ Hiſpaniã reuerſus,plures dies,oĩm gẽtiũ,q̃ Iberũ accolũt,& ex extre-
ma Hiſpania legatos audiuit.CXX.populi & ãplius Romanæ ditionis,datis obſidibꝰ,facti ſunt. — Scipiõis ſuc
Quibꝰ ille ſucceſſibꝰ elatꝰ cũ terreſtribꝰ copiis ad Caſtulonẽſem vſq; ſaltũ ꝓceſſit , Haſtrubale in — ceſſus in Hi
Luſitaniã ꝓpius oceanũ cõpulſo,fuiſſetq; reliquũ æſtatis quiete actũ,niſi Mãdoniꝰ Ilergetũ regu- — ſpania.
lus,poſt Scipionis diſceſſum, in pacatũ agrũ ſociorũ populi Romani cum ſuis popularibus hoſti- — Mãdonius
liter irrupiſſet.Miſit Scipio in Mandoniũ tria milia peditũ,cũ expeditis auxiliis,quorum aduentu — Ilergetum
Ilergetes partim cæſi ſunt partim armis exuti:Ceterũ motus ille Haſtrubalẽ cis Iberum reuoca- — dux.
uit,vt Carthaginenſiũ ſocios tueret:Celtiberi,q Romano duci obſides dederãt,ipſiꝰ literis moni-
ti vt in Pœnos arma caperẽt,Carthaginẽſiũ vrbẽ adorti, breui tria ex hoſtibus oppida vi capiũt,
bis inde cum Haſtrubale prælio congreſſi,ad.XV.milia hoſtiũ interfecerũt,quatuor milibus ca-
ptis,& cũ his pleraq; ſigna militaria adempta.Erantq; in hoc ſtatu res Hiſpanię, quũ P. Scipio,q — P. Scipionis
priore anno conſul fuerat,cũ.XXX.longis nauibus,& octo milibus militũ,magnoq; cõmeatu in — acceſſus in
ꝓuinciam venit,prorogato ei poſt cõſulatum imperio,Taraconis portum tenuit, magna ciuium — Hiſpaniam.
ſociorũq; lætitia,exercituq; in terrã expoſito,Tarracone ꝓfectus,cũ fratre iungit,quicũ bellũ dein-
ceps cõcordi animo geſſit.Pœnis celtiberico bello occupatis,duo Scipiones Saguntũ ire pergũt.
Erant ibi totius Hiſpaniæ obſides , idq; vnũ pignus Hiſpanorũ alios,a Romanorum ſocietate ad
quã amplexandã alioqui ꝓpenſi erant Hiſpani,metu arcebat,ne defectiõis culpa filiorum ſangui-
ne lueretur.Haud dubie apparebat,ſi Saguntum Romani recepiſſent,eſſentq; parentibus reſtitu-
ti obſides,ipſorũ beneficio fore,vt ea res oĩm principũ Hiſpanię ſtudiũ & amicitiã Ro.Populo cõ-
ciliaret.Cæterum Acedux homo Hiſpani generis,qui tum Sagunti erat , ad Romanos trãſiturꝰ,
Boſtari,q arcẽ pręſidio obtinebat,ꝑſuaſit,vt ad Hiſpanorũ animos beneficio occupandos,vltro il- — Boſtar obſi
lis obſides reſtitueret,expediturũ id rei punicæ demonſtrans, ſi prius q̃ fauor ad hoſtes aperte in- — dũ Hiſpano
clinaſſet,populorũ & principum ſtudia obſidũ reſtitutione in priſtina fide retinerent , qũ oẽs ſibi — rum cuſtos.
credi vellent,fideſq; habita fidẽ obligaret.Pollicitus ad id Acedux ſuam operam, ſi cura ſibi pue-
rorũ domũ reducẽdorũ eſſet delegata.Aſſenſus eſt Boſtar Aceducis cõſilio,tẽpuſq; & modũ iter
ſe conſtituũt.Placuit noctu,ne Romani ſentire poſſent,puerile agmen deductum iri.Ille vero cũ
Scipionibus de tota re colloquiũ occulte habuit,ꝑmiſſaq; obſidũ traditiõe,docuit,qua hora no-
ctis,& qua regione,cum obſidibus ex vrbe egreſſurus eſſet,atq; ita velut imprudẽs in inſidias de-
latus,cum pueris in caſtra perductus eſt.Obſides non parua Romanorũ gratia, eo ordine , quo a
Pœnis reſtituendi erant,per Aceducem ſunt ad ſuos reducti. Fuiſſet cõtinuo gratia id meritum — Hiſpanorũ
ſecuta,niſi hyems tã Pœnos q̃ Romanos in hiberna concedere coegiſſet:& hęc in Hiſpania ſecũ- — obſides reſti
da æſtate Punici belli geſta.Fecerat interim in Italia Fabii dictatoris prudentia Romanis cladibꝰ — tuuntur.
nõ nihil interualli,angebatq; res ipſa Hannibalem vehemẽter,ꝙ hoſtis bellum ratione non fortu-
na adminiſtrabat.Sed quãtum exiſtimationis ea cunctatio apud hoſtẽ Fabio pepererat, tãtũ odii
& obtrectationis apud ſuos,auxitq; ꝓſentem inuidiam,ꝙ Hannibal Punica fraude, vt eius morã
ſuſpectiorẽ redderet,ab eius agro ſibi a perfugis cõmõſtrato ſuos pertinaciſſime abſtineret, adeo — Hannibalis
callidus imperator in omnes partes,Romanã ſimplicitatẽ,ne ſtultitiã dicã,ſuis verſabat artibus. — ars.
Acceſſerat huic inuidiæ, ꝙ Fabius ſine patrũ authoritate cũ hoſte de captiuorũ permutatione
trãſegerat.At veri plures captiuos acciperẽt q̃ darẽt,in ſingula militũ capita,bina põdo argenti
& ſelibras pẽderent:quũ aliquãto igitur maior foret Romanorum numerus,eſſetq; ſumma quæ

Fabiꝰ agrũ vendit.

dam argẽti ex publico data,qđ de ea re tardius populus rogaret,filio Romã miſſo agrũ qui intactus ab hoſte fuerat,vendidit,fidẽq; publicã priuato exoluit impendio:Sed nihil æque ac pugna,q̃ eo abſente magis læte q̃ ꝓſpere a Minutio pugnata eſt,dictatoris morã contemptibilem reddidit. Eo nãq; Romam ꝓfecto,Minutiꝰ quũ ex mõtibꝰ in planũ caſtra detuliſſet, cũ Hãnibale apud Gerionẽ ita aciẽ dimicauit,vt primo impetu Pœni ſint vſq; in caſtra fuſi:ĩde terrore in Romanos,ob ſubitã eruptionẽ,verſo,ęq̃ũ fit certamẽ.Sed quũ atrociter vtrĩq; dimicaret,Numerii Decimi Samnitis interuẽtu q̃ cũ octo milibus peditũ &.CC.equitibꝰ veniebat in Romana caſtra,iterũ hoſtes

Proſpa Ro. pugna.

intra vallũ ſunt cõpulſi,ſuis a Pœno trepide receptis,ne ab hoſte interclluderent. Cęſa eo die ſex milia hoſtiũ,duoq; caſtella capta.Romanorũ q̃nq; milia. Cæterũ pari pene clade vtrĩq; accepta,vaniſſimis Minutii literis factũ eſt,vt velut Fabii cũctatio in mora eſſet,quo minꝰ cũ hoſte debellaretur.M.Metellus Tri.pl.rogationẽ tulerit ad pplm̃,de æquando dictatori & Magiſtro equitum imperio.Magno quidẽ ſtudio id Tribunus rogauit,at maiore aliquãto C.Terẽtiꝰ Varro rogarionẽ ſuaſit,homo ſordido loco natus,etſi ꝑtor priore ãno fuerat.maxĩo quidẽ ſtudio qđ rogabat populus iuſſit,eã legem oẽs in dictatoris cõtumeliã latã accepe.Ipſe qua animi grauitate criminãtes ad multitudinẽ tulerat,eadẽ & pplm̃ in ſe ſęuiẽtẽ tulit.Et iã Roma digreſſus erat,quũ literę a ſenatu redditę ſunt de ĩperio ipſi & Minutio æquato.At ſatis fidẽs cũ imperii iure ĩperãdi artẽ æq̃ri

Æquat imperiũ dictatori & magiſtro equitũ.

nõ potuiſſe,aĩo vt ab hoſtibus ita a ciuibꝰ inuicto in caſtra rediit. Minutiꝰ quo die primum cum Fabio cõgreſſus eſt,eũ coegit vt alternis diebꝰ,aut maioribꝰ interuallis ĩperarẽt. Negare Fabius oĩa arbitrio vniꝰ cõmittẽda,cæterũ cõmunicatũ ſibi cũ illo, non adẽptum ĩperiũ,nec ſe perpetuo gerendarũ rerũ cõſilio ceſſurũ,diuiſurũ itaq; potius cũ eo exercitũ:vt q̃ñ totũ nõ poſſit, partem ſaltem copiarum cõſilio ſeruaret . Atq; ita illi legiões partiti,Primã & quartã Minutius, ſecũdã

Fabiꝰ & Minutius partiũt copias.

& tertiã Fabiꝰ eſt ſortitus. Pari ratiõe auxilia ſociorũ ex ęquo dimiſa. Minutiꝰ copiis ĩ hũc modũ diuiſis,diuerſo a dictatore loco caſtra cõmuniuit.Nec multi inde dies ĩterfuere, Hãnibal,quẽ nihil eorũ ꝓteribat,quæ in Romanis caſtris fiebant,ad Minutiũ capiẽdũ quĩq; milia hoĩm in anfractu vallis,vbi cauę quędã erãt rupes,noctu in inſidiis locat.Inde qđ certo futurum ſciebat,vt omnibus ſuis conatibꝰ a Minutio ferociter iretur obuiã,ad tumulũ q̃ medius erat inter vtraq; caſtra capiẽdũ prima luce mittit.Apparebat,qui prior locũ cepiſſet,oĩa hoſti ĩiquiora facturũ. Vbi Pœni in colle cõſpecti ſunt,etſi multi eos ſibi depellendos depoſcerent:Minutius inter primos,ſtolide

Hannibalis ars in Minutio capiẽdo.

hoſtẽ increpãs,leuẽ in Pœnos armaturã dimitit.Mox conſerto prælio,& eq̃tes,poſtremo ipẽ cum legionibꝰ ſucceſſit. Hannibal alia atq; alia mittẽs auxilia iam iuſtam explicauerat aciẽ, leuis Romanorũ armatura iniquo ſuccedens loco,ſub initiũ pugnę ad eq̃tes repulſa eſt, terror ĩde & equites ad ſigna legionum compulit,ſtabant tñ legionarii in acie,ſua vi ſubnixi,quum ex obliquo hoſtes ex latebris coorti clamorẽ extollũt,qui a lateribus & a tergo incurſantes , tãtum terrorẽ Romanis intulerant,vt neq; animus ad pugnã,neq; ad fugã pedes cuiq̃ ſupereſſent. Tum Fabius vbi rem in apertũ diſcrimen adductã vidit, haud citius inquit q̃ timui temeritatẽ fortuna deprehẽdit.Iã Minutiꝰ Fabio æquatus,Hãnibalẽ virtute & fortuna videt ſupiorẽ.Sed aliđ ſuccẽſendi tẽpus erit,in Pœnũ curſum tendite,victoriã e manibus extorquete hoſtibus , erroris confeſſionem ciuibus.Iã multis cæſis,aliis fugã circũſpectãtibus, Fabiana acies velut cœlo demiſſa auxilio ſeſe obtulit. Vix ad iactũ teli ventũ erat,quũ ſuos a fuga,hoſtes a cæde cõtinuit.Et iã ex duabus vna

Verba Hannibalis de Fabio Minutii cõcio.

acies facta ferocius prælium inibat,quũ Hannibal receptui cecinit,faſſus ab ſe Minutiũ,ſe a Fabio eo die victum.Sunt qui ſcribant dixiſſe eum ſemper futurum putaſſe, vt nebula illa quæ tandiu in montibus ſederet,fœdã ſibi aliquãdo effunderet procellã.Poſteaq̃ vtriq; in caſtra reuerſi ,Minutius vocatis ad ſe militibus,Credo vos inquit milites aliquãdo audiuiſſe,Primũ eſſe virum eũ qui per ſe ipſe cõſular,quid in re ſit.Secundũ qui recte cõſulẽti obediat. Qui nec conſulere ſciat, nec parere,hunc extremę ſortis eſſe.Nũc quia prior illa virtus nobis negata eſt,alterã ſaltẽ teneamus,vt quoad impare didicerimus,prudẽtioribus parere in aĩm inducamꝰ, cũ Fabio iterũ caſtra iungere conſtitui,& quũ ſigna ad eius prætoriũ ſtatuerimus, egoq; dictatorẽ patrem ſalutauero, quod & bñficio eius erga nos & maieſtate dignũ eſt,vos milites,quorũ virtute ſalus veſtra hodie defenſa eſt,patronos appellabitis,atq; ita ſi nullã aliam laudẽ gratorũ certe animorũ hic dies nobis gloriã afferet.Signo deinde dato ad dictatoris caſtra agmine cõfeſtim itur . Mirari Fabius,&

Exẽplũ gratitudinis in Minutio.

q̃ circa illũ ſteterãt,Minutii & aliorũ acceſſum. Vbi vero ſigna in cõſpectu ſubſiſtere,magiſter equitum dictatorẽ ipſum patrẽ appellauit,cæteri Fabianos milites,vt fuerat præceptũ, patronos vocant. Tũ Minutius parentibus inquit meis,quibus te Fabi nomine,quo potui,fando æquaui,tantum vitã debeo,tibi quum meam ſalutem,tum horum omnium , qui mecũ in acie deſcenderant.

Plębiſcitū igitur,quo oneratus ſum magis ꝙ ornatus,primus omniū antiquo atq; abrogo, & qđ
tibi mihiq; atq; vniuerſo exercitui bene vertat,ſub iperiū auſpiciūq; tuū redeo,legioneſq; reſti-
tuo. Tu precor mihi & aliis placarꝰ,me magiſterio equitū apud te fungi,hos priſtinos ordines te
nere patiaris. Tum dextrę iūctę,militeſq; miſſa cōciōe inter ſe hoſpitaliter īuitati,ac lętus dies ex
triſti,ac ꝑpemodū funeſto,eſt factus.Phama eius rei Romā plata multū laudis attulit Fabio,lau- [Fabii autoritas.]
dare oēs ipſius viri prudētiā,optimūq; imperatorē ꝑdicate.Nec minor de eo opinio apud Hanni
balem & Poenos eſſe,nihil obſcure ꝑdicantes,ſentire ſe iā demū cū Romanis ſibi,& reliquā Italia
bellū eſſe.Dū hęc in Italia gerebanť,Seruilius cōſul,cui a Fabio data fuerat prouinciā hoſtiū ma
ri inſectādorū,Corſicę & Sardinię orā pręteruectus,in Aphricā trāſmiſſurꝰ Menigē inſulā inua- [Menix inſula.]
ſit.Inſulani.X.talentis argenti cōſuli datis,vt ab agrorū populatione abſtineret impetrarunt.Eſt
Menix ad alterū minoris Syrtis ꝓmōtoriū,ipſam Syrtim Lothophagitim cognomine dixerūt, &
Menigē Lothophagorū terrā quidā credidere,qa in ea Vlyſſis ara oſtēdereť,& Lothos arbor illic
plurima.Scio ego ex illuſtribus ſcriptoribꝰ quoſdā,& in his Pliniū Lothū non arborē, ſed hærbā [Lothus.]
arbitrari.Menigē vſq; ſentiť vicinæ Syrtis fluxus.Hinc claſſis digreſſa Aphricę littoribus eſt ad
mota.Hic milites ſociiq; nauales inexplorato ad agrorū populationē miſſi in hoſtiū inſidias inci-
derūt,quo factū eſt,vt cū multa cæde & trepidatione ad naues cōpulſi ſint, mille hoīm & cū his
Sempronio Bleſo quęſtore amiſſis.Claſſis ex infeſto littore ꝑfecta in Siciliā rediit,qua Attilio pꝛę-
tori tradita,vt ab eius Legato P.Sura Romā reduceret,iꝑe cōſul pedibus Meſſanā ꝑfectus freto
in Italiā traiecit,quo quū veniſſet,literis Fabii dictatoris in caſtra cū M.Attilio collega,qui in Fla
minii locū fuerat ſubrogatus,accerſitus eſt.His Fabiꝰ finito ſemeſtris dictaturę tēpore legiōes re [Fabiꝰ dictaturaſe abdicat.]
ſtituit,quo tēpore Hānibal ad tātā cōmeatꝰ erat inopiā redactus,vt cōſtitutū haberet,ſi noui co
ſules Fabiana arte bellaturi eſſent,nulla ſpe alendi exercitus amplius relicta,in Galliā cū oībꝰ co-
piis abire. Interim veteres conſules hibernaculis ad tempus cōmunitis,niſi ex tuto aut per occa
ſionē omni alioqui certamine abſtinuere.Et iā impēdente hyeme bellū ad Gerionē,ſiue vt Poly-
bius ſcribit,Geroniū cōſederat.Legati per id tempus a Neapoli Romā venere,ab his quadragin-
ta aureæ pateræ magni pōderis ſunt in curiā allatæ,atq; ita verba facta, vt dicerēt magnitudine [Legatio & munera.]
belli qđ in ꝑſentia gereret,ærariū Po.Ro.in dies magis exhauriri,æquum proinde Neapolitanos [Neapolitanorum.]
cenſuiſſe,qm̄ pro vrbibus & agris ſociorū pro capite & arce Italiæ vrbe Roma bellū gereret, ſi qđ
auri ſibi a maioribꝰ ad fortunæ ſubſidiū eſſet relictū,eo populū Ro.iuuarent.Gratū ſibi patres &
omne Romanum nomē facturū,ſi oēs Neapolitanorū fortunas ſuas ducerēt,dignoſq; iudicarēt,
a quibꝰ ꝑſens donū,eo animo quo dareť,acciperēt.Legatis gratię actę,pateraq; minimi pōderis ac
cepta eſt.Per eos dies explorator Carthaginēſiū,q biēniū Romę fefellerat,deꝑhenſus, ꝑciſis mani
bus,dimiſſus eſt,quinq; adhęc &.XX.ſerui in crucē ſublati,qui in cāpo Martio cōiuraſſe dicebā-
tur,indici libertas data,& XX.M.grauis æris.Legati ad Philippum Macedoniæ regem miſſi,qui
Phariū Demetriū a ſe bello victū repoſcerent.Alii in Liguriā ad expoſtulandū ꝙ Hannibalē ſuis
auxiliis iuuiſſent,& ad Pineū regē in Illyricū ad ſtipendiū ab eo accipiēdū.Adeo medio etiā ardo
re belli Romani in multas terrarū partes curas partiebanť.Ædes cōcordię quā L. Martius biēnio [Ædes concordiæ.]
añ in Gallia ſeditiōe militari vouerat,in arce faciēda hoc anno a Gn. Puppio Cęſone,& Q.Fla-
minio locata eſt.Creati inde cōſules,C.Terētius Varro inſectatione patrū plæbi cōciliatus, & L.
Æmylius Paulus.Prętores.M.Claudius Marcellus in Siciliā,& L.Poſthumiꝰ Albinus in Galliā.
Scriptę in ſupplemētū nouę legiōes,vt milia ſeptē & octoginta armatoꝝ ſub ſignis cōſules habue
rint quū paulo poſt ad Cānas eſt dimicatū.Prodigia eo quoq; anno aliqua facta dicunť. Romę in [Prodigia.]
Auētino & Aricię lapidibꝰ pluit,& in Sabinis aliquot ſigna cruore ſudaſſe creditū.Legati ex Pe-
ſto pateras aureas Romā attulerūt,his vt Neapolitanis reſpōſum nec aurū acceptū.Ab Hierone
legati ꝑ eos dies ad patres miſſi nūciarūt,regē grauiter tuliſſe caſum Flaminii cōſulis,cędēq; ex-
ercitus ad Traſimenū acceptā.Cęterū multo id grauiꝰ laturū fuiſſe,ſi nō exploratā haberet ma-
gnitudinē populi Ro.ꝙ admirabilior in aduerſis rebꝰ eſſet ꝙ in ꝓſperis.Miſſa tñ a ſe oīa quibus a
bonis fidelibuſq; ſociis bella iuuari ſoleāt.Primū ominis cauſa victoriā aureā pondo. CCC.XX. [Hieronis munificentia in Ro.]
acciperent,eā ꝓpriā ac perpetuā haberent,aduexiſſe ſe præterea.CCC.M.modiorum tritici. CC.
hordei,& quātū ꝑterea iuſſiſſent poſtea ſubuecturos.Scire adhæc milite equiteq; non niſi Roma
ni aut Latini nominis Po.Ro.vti.auxilia leuis armaturæ exteri generis vidiſſe ſe aliqñ in Roma-
nis caſtris,mitti ꝓpterea a ſe mille ſagittariorū funditorūq; manū aduerſus Baleares Mauroſq;
non inutilem,monere inſuper vt prætorem,cuius Sicilia prouincia eſſet,cum claſſe in Aphricam
tranſmitteret,vti hoſtes & ipſi in ſua terra bellum haberent,minuſq; laxamēti illis eſſet,ad ſup
S

plemētū Hannibali ſummittēdū.Legatis reſponſum eſt bonū egregiūq; ſociū Hieronem eſſe, atq; iā inde ex quo in amicitiā Po.Ro.ueniſſet nihil in eo deſideratū,qđ ab amico & ſocio fideliſſimo prętari potuerit,eſſe ꝓinde eius munificentiā Po.Ro.perinde ac deberet gratā. Victoriā in Capitolio ſe dedicaturos,omen ciuitati gratiſſimū.Frumentū inde & funditores nouis conſulibꝰ dari.Naues.V.& viginti Octaeilii claſſi addite,ꝑmiſſumq; vt ſi expedire reipu.arbitraret̃,ĩ Aphricam tranſmitteret.

Iuſiurandū militare.

Milites tum primū a Tribunis iureiurando adacti ſunt iuſſu cōſulū ſe cōuenturos,nec acie aut ſignis abſceſſuros eorū iniuſſu,quū ad id tp̄s tantū ſacramēto adigerent̃.Cęterū ipſi inter ſe cēturiati milites,equites decuriati iurarēt,fugę aut formidinis cauſa non abituros neq; ex ordine deceſſuros.

Varronis vanitas. Fabii prudentia.

Et quū iā cōſules ad bellū ꝓfecturi eſſent,audirēturq; Varronis conſulis conciones ferociſſimæ futuræ temeritatis indices,fore vt paucis diebꝰ q̄ in caſtra veniſſet,vt Po.Ro.audiret debellatū eſſe cū Pœno in Italia,hāc hoīs vęcordiā,quū alii plærīq;, tū Fabius vt ꝑniciosam reipu.auerſatus,pro magno habuit negocio Æmyliū cōſulem quē saniore ingenio nouerat,etiā atq; etiam monere nequid temere ex ea bellādi ratione quā ipſe inſtituiſſet, & priores cōſules poſt ſe diligēter ſeruaſſent mutari pateret̃:aut vnā illā viā eſſe prędicās hoſtis ex Italia eiiciendi,aut nullā ſupeſſe aliā q̄ ad reſiſtendū illi tuto iniri poſſet.Nec pateret̃ ſe collegæ temeritate diſtrahi,nec infamiæ ſiniſtri ve rumoris metu eo adduci,vt temere aliq̄d auderet.Ius ſępe a veritate laborare,extingui vero nūq̄.Gloriā ſępe ſpretā cumulatiorē redire.Sineret ſe timidū p cauto,tardū p cōſiderato,imbellē pro perito belli a ſuis vocari,modo a ſapienti hoſte timeret̃, his & aliis Fabius cū Æmylio egit,ne aut collegę temeritatē aut rumorē vulgi ſanis conſiliis publicæq; ſaluti anteponeret.Ille magis vera eſſe q̄ facilia actu q̄ a Fabio dicerent̃ teſtatꝰ nō videre ſe reſpōdit,q̄d collegæ cōſiliū aduerſus ſeditioſum cōſulē valere poſſit,quū ne magiſter quidē equitū tolerabilis dictatori fuiſſet,orare ſe vt oīa ꝓſpere euenirēt.Sed ſiq̄d aduerſi accideret,hoſtium ſe telis potius q̄ iratorū ciuiū ſuffragiis caput obiecturū.Ab hoc ille ſermone in caſtra ꝓfectꝰ eſt. Hānibal etſi hoſtiū copias magnopere auctas videbat,gaudere tñ vehemēter nouorū conſulū acceſſu,ratus fore,vt arte aliqua eos in certamē de ſumma rei traheret. Ad id inopię vērū erat,vt.XII.tātū dierū cibaria in Punicis caſtris eſſent,nec vrbs aut vllus erat locus vñ frumentū expectari poſſet amplius,Hiſpanorūq; tranſitio ad Ro.parata erat.Interea temeritati cōſulis præcipitiq; ingenio fortuna materiā prębuit aliquāto citius oīa ꝓdēdi.

Proſpera Ro.pugna.

Tumultuariū certamen incidit,magis ꝓcurſu militū q̄ impatorū iuſſu ortū,quo mille &.CC.hoſtiū cæſi,Romanorū ſociorūve nō amplius centum,victoribꝰ effuſe ſequentibus metu inſidiarū obſtitit Æmylius cōſul,cuius eo die erat imperiū,alternis eñ imperabāt, Varrone fremente,vociferātēq; hoſtē collegę ignauia emiſſum e manibus;Debellari eo die ni ceſſatū eſſet cū hoſte potuiſſe.Nactus Hānibal ſatis idoneā materiā ad inſidias hoſtibꝰ inſtruēdas,velut diuturna clade affectus ſeſe metu proripuiſſet,noctu caſtra oīs publicę priuatęq; fortunæ plena reliq̄t.Ipſe cū ſtructo exercitu poſt ꝓximos mōtes in inſidiis cōſedit,&

Hannibalis ars in Ro. capiendis.

vt ſimilior verę eſſet fuga,crebri ignes velut fallēdi hoſtis illa ſpēs fuiſſet,fuerant in caſtris relicti. Vbi igit̃ illuxit,cognituſq; eſt hoſtiū diſceſſus,cōtinuo ſublatꝰ eſt a militibꝰ clamor,vt iuberent̃, ſigna efferri ad inſequendū hoſtē caſtraq; diripienda.Erat q; alter cōſul velut vnus militaris turbæ,contra Æmylius idētidē punicæ fraudis ſuos admonere,nihil temere mouendum prædicare, miſſa itaq; eſt turma vna Lucanorū equitū ad oīa certius explorāda.M.Statilius eius turmæ pręfectus,cęteris extra vallū relictis,ipſe cū duobꝰ equitibꝰ caſtra ingreſſus,quū oīa diligenter explo-

Romani ꝓpemodū capiuntur.

raſſet,ad conſules reuerſus videri ſibi dixit rē haud dubie ad inſidias ſpectare.Nā pręterq̄ ꝙ argentū & alia hoībꝰ chariſſima facilia alioqui tranſlatu in prōptu velut ad prędā relicta eſſent, ne ignes q̄dē auerſa pte caſtrorū vllos p noctē excitatos.Hęc a Statilio tāq̄ ad terrorē relata, multo magis milites ad ꝓdā accēdūt.Erat iā Varro ſignū militibꝰ ad diſcurrēdū daturus,niſi Æmylius illi obnūciari iuſſiſſet,pullos auſpicio nō addicere.Varro etſi inuitus fremenſq;,Appii tñ Claudii olim,recentiſq; Flaminii clade deterritꝰ ſigna q̄ portis efferri cœperant inhibuit.Interim duo ſerui q in poteſtatē hoſtiū venerāt ex illorū manibꝰ elapſi in caſtra nūciāt,hoſtes trās ꝓximos mōtes inſtructos ſedere,q ꝓpportunus nūcius cōſules imperii cōpotes fecit.Pœnus vbi hoſtē cadi non poſſe vidit in caſtra rediit.Paucis inde diebus interiectis frumēti inopia adactus, in Apuliæ loca

Digreſſus Hannibalis

meſſibꝰ maturiora magiſq; trāſfugiis īpedita,noctu caſtra mouit ignibꝰ vt antea in inſidiarū ſpeciem in conſpectu hoſtium relictis.Nec magis fames Pœnū in eā expeditionē impulit, q̄ periculū q̄đ ſibi ab Hiſpanis mercenariis imminebat,q de tranſitione ad Romanos cōſiliū cepiſſe dicebantur,ipſm etiā Hannibalem interdū de fuga agitaſſe phama fuit,vt peditibus relictis ſeſe cū omni ęq̄tatu ī Galliā ꝓriperet.Romani cōſules exploratis ꝑtꝰ hoſtiū caſtris vbi conſtitit Pœnos haud

dubie profectos,nã agmẽ procul digreſſum quidã viderãt,hoſtẽ ſecuti ad Cannas vicum Romana clade nobilitandas & ipſi caſtra mouẽt.Hic vterq; cõſul in ſuo propoſito pertinaciter manere, Æmylius a prælio abhorrebat,Varro cui oẽs præter Seruiliũ prioris anni cõſulẽ aſſentiebãtur, nullã erat amplius pugnæ morã facturus.Fecerãtq; Romani bina caſtra,minora altera trãs Aufidũ amnẽ,eratq; in his Seruilius cũ parte copiarũ.Aufidus vnus oĩm fluuiorũ Apœninũ montẽ diuidit,vt quidã ſcribũt,in iis iugis ortus q̃ ad inferũ mare ſpectãt,per Apuliã tamẽ in ſuperũ elabitur.Cõſules cũ robore copiarũ in maioribus caſtris erãt.Hãnibal locũ equeſtri pugnæ idoneũ nactus ſtructa acie in cõſpectu hoſtiũ ſtetit,nullã prelio morã facturus.Numidæ interea adequitando Romanũ ad pugnã laceſſebãt.Hic dies cõſulũ altercatione ſine prælio conſumptus. Hannibal quũ ſuos in caſtra reciperet,Numidas miſit trans flumen ad inuadendũ ex minorib⁹caſtris aquatores.Barbari lixarũ multitudine circa fluuiũ diſiecta,Seruilianas munitiones tumultuoſe adequitarunt.Ea res quum aliis indigna viſa eſt,tũ Varroni minime tolerabilis ꝙ ab auxiliis hoſtiũ Romana caſtra terrerent.Id ſolũ igit̃ in mora fuit,vt nõ aciẽ cõfeſtim in hoſtẽ inſtruxerit,ꝙ eius diei imperiũ Æmylii erat.Poſtero die nẽ Collega quidẽ cõſulto ſuis ſignũ dedit, inſtructiſq; copiis fluuiũ ſuperauit,ſequente Paulo qa magis nõ ꝓbare q̃ nõ iuuare cõſiliũ poterat.Trãſgreſſi flumen copias quę in minoribus caſtris erant maiori agmini adiungunt.Acies ita inſtructa eſt vt dexterũ cornu qđ ꝓpe flumen erat,Romanus clauſerit equitatus,deinde pedites ſuo ordine conſtituti.Alterũ cornu ſociorũ equites tenuere.In frõte ante leuiũ armorũ acies locata. In lęuo cornu Terentius,in dextero Æmylius procurarũt.Mediã aciẽ Seruilius tuẽdã ſuſcepit. Atq; in hũc modũ Roman⁹ exercit⁹ in ꝓcinctu ſtetit,obuerſus oculos & ora ad meridiẽ.Hãnibal iã factus voti compos,trans Aufidũ & ipſe copias traduxit.Aciẽ ad Septentrionẽ verſam inſtruit.Siniſtrum cornu dat Haſtrubali tuẽdũ,Hannoni dexterũ.Ipſe in medio cũ Magone fratre eſſe voluit.Cæterum vterq; exercitus ita inſtructus ſtetit,vt neq; his,neq; illis ſol adimeret ꝓſpectũ.Clamore igit̃ orto leuis armaturæ primũ ꝑlium fuit,inde a Gallis & Hiſpanis equitib⁹ impetu ex ſiniſtro cornu hoſtiũ in dexterũ Romanorũ facto cruẽtũ ꝑliũ orit̃,nõ ꝑcurſatione ſed aduerſis frontibus pugnare cogebant̃,nullo ad circũagẽdos equos relicto ſpatio,hinc amne,illinc peditibus latera claudentib⁹,vt equis ſemel turbatis,alter alterũ amplexi equites dimicarẽt.Acrius hic q̃ diutius pugnatũ,victi equites Romani partim cæſi ſunt,partim in ſubiectũ flumẽ ꝑcipitati.Scđm id equeſtre certamẽ orta eſt pedeſtris pugna.Parib⁹ ab initio animis viribuſq; inter pedites certatum, demũ Romani vi ſua cõnixi,aduerſam Hiſpanorũ peditũ Gallorũq; aciẽ gradu ſubmouent, ſubmotã vtroq; verſum diſiiciũt.Ipſi ꝑ fugientiũ cuneos in mediã aciẽ illati,ad ſubſidia Aphrorũ nullo reſiſtente ꝑuenerunt.Steterant illi velut de induſtria reductis alis,mediiq; Galli & Hiſpani locati erãt nõnihil ꝓminente acie,quo accidit,vt his cedẽtib⁹ Romanũ in mediũ velut ſinũ ferociter inuectum Aphri duabus alis a tergo reuinctis,a cætera multitudine excluſerint.Hic periculo animaduerſo Romana legio Aphris & Hiſpanis quorũ terga ceciderat omiſſis,in Aphros ꝑliũ vertit,eo iniquius ꝙ feſſi cũ recẽtibus & vegetis dimicabãt.In ſiniſtro quoq; cornu ſociorũ eqtes prę liũ iãdudũ aduerſus Aphros eqtes & Numidas ciebãt.Addita etiã ab hoſte fraus.Quĩgẽti Numidę occultos ſub loricis gladios habẽtes tranſfugarũ ſpecie parmis in terga reiectis ad ſociorũ equites ꝓgreſſi,in mediũ accepti poſtremo loco ſedere iuſſi ſunt. Quieuere Barbari tantiſper dũ vndiq; præliũ cõſerit̃,vbi vero oculos oĩm animoſq; certamen occupauit,tũ arreptis ſcutis q̃ inter cęſorũ corporũ aceruos ſtrata iacebãt,auerſam adoriuntur aciem,terga ſimul popliteſq; feriunt.Ediderunt illi ſtragẽ eximprouiſo nõ paruam:ſed maior inde pauor fuit q̃ cædes,eratq; iam alibi pugna magis pertinax q̃ ꝓſpera.Verũ vbi Numidæ q in lęuo cornu erãt,neq; inſigne quicq̃ agere neq; pati viſi ſunt,hos acie ſubductos Haſtrubal in fugientes immittit,Hiſpanos & Gallos equites quibus pulſum fuerat dextrum cornu Romanorũ,Aphris iam cęde magis q̃ pugna feſſis adiungit.Quorũ acceſſu apte res Romana inclinauit,teterrima cædes ibi edita,auctis Pœnorum ſubſidiis.Æmylius cõſul q ab initio funda grauiter ictus fuerat cũ globo equitũ haud vno loco pugnã repatauit.Poſtremo defectis virib⁹ quũ iã equo ad terrã deflueret,edictũ equitibus eſt, vt ad terrã deſcẽderẽt.Tũ Hãnibal dixiſſe fert̃,q̃ mallẽ vt eos mihi vinctos dediſſent.Fuit inde pedeſtre ꝑlium victoria iã nihil ambigua,Romani victi mori in veſtigio maluerũt q̃ fugere. Cæſi ita q; a victore irato,præter paucos q labore & vulneribus feſſi acie ceſſerunt,ex equitibus nonnulli equis ex proximo repetitis fugam capeſſunt,& in his Gn.Cornelius Lentulus Tri. militum, qui præteruehens equo conſulem ſaxo ſedentem cruore reſperſum intuitus,L. Æmyli inquit q vnus culpæ huius cladis expers merito diis curæ eſſe debes,cape equum hũc dum tibi virium aliquid

Aufid⁹ fluuius.

Romani aciem iſtruũt.

Hãnibal inſtruit aciẽ.

Acierũ congreſſus.

Pellit̃ Ro. equitatus.

Circũuenit̃ pars Ro. peditum.

Inclinat res Romana.

Æmylii verba ad Corneliū. ſupereſt,ne pugna hęc ſatis per ſe funeſta morte conſulis funeſtior fiat. Macte eſto inquit conſul, rua iſta virtute,Gn.Corneli,abi nūcia publice patribus vrbē Romā muniāt , ac priuſq̃ hoſtis ad ſit præſidiis firmēt,priuatim Q.Fabio dixeris,me pceptorū ei⁹ memorē adhuc vixiſſe,& nūc deſ mū mori.Tu te proripe hinc queſo,ne hic tps terendo ab hoſtib⁹ opprimaris,meq̧ vt decet ſine ī ter meos milites expirare,ne aut reus intereā,aut collegę accuſator exiſtā.

Æmylii interitus. Eū hæc dicētem prim fugientium turba,inde hoſtes oppreſſere ignari quis eſſet.Corneliū equus in tumulum abripuit. Tū demū fuga paſſim facta,ſeptē milia hoim in minora caſtra.X.in maiora,duo milia in vicū Cānas perfugerunt,qui extemplo a Carthalone circūuenti,quū nullo ſepirent munimento,in hoſtiū poteſtatem venere.

Cæſorū numerus. Alter cōſul cum quinquaginta fere equitibus Venuſiam profugit,quadraginta milia peditū,duo milia &.DCC.equites cæſi,pari prope numero ciuiū ſociorūq̧,& præter alterum cōſulē quęſtores duo. Vnus &.XX. Tribuni militū.Cōſulares,Prætorii,Æditii quidam,& in his Gn.Seruilius prioris anni conſul.Polybius Attiliū quoq̧ q cū Seruilio nup conſul fuerat ea acie periiſſe author eſt.Periit & Minutius,q ſub Fabio equitū magiſteriū geſſerat.LXXX.ſenatores,aut q tali honore functi eſſent,vt merito in ſenatū legi deberēt.Capta ī acie tria milia peditū &.CCC.equites.Ex hoſtib⁹,nā victoria illis haud incruēta obtigit,ad quinq̧ milia & ſexcētos periere.

ANNI MVNDI. Et hoc quidē euētu ad Cannas pugnatū reperio,q̃ clades incidit in annum quadrageſimū ac quingenteſimū Romanæ vrbis.In Olympiadē cēteſimam ac quadrageſimam,vt Polybius ait,cuius vltimus annus fuit quintus & octogeſimus ſupra octingenteſimū ac quater milleſimū ab orbe cōdito.Euſebius qui author eſt duas veſtales virgines hoc anno quo ad Cānas eſt pugnatū,inceſti cōuictas,in annū primū quadrageſimæ primæ ac centeſimæ Olympiadis eam dānationē reiicit.Reliq̃rat Varro ad.X.milia hoim in maiorib⁹ caſtris,hoc vt Polybius ſcribit cōſilio,vt ſi Hannibal oēs copias in aciē eduxiſſet,Punica inuaderent caſtra:ſi pſidio muniuiſſet,cum paucioribus dimicaret.Liuius hāc manū ex plio in caſtra refugiſſe prodidit.Adiicit ille Romanos,vt a Terentio iuſſi fuerāt,inito plio hoſtiū caſtra oppugnaſſe,ac tādiu certamen tenuiſſe,quoad Pœnus victor acie ſuis auxilio venerit,ibiq̧ Romanos cū multa cæde in caſtra cōpulſos,duob⁹ milibus cæſis,cæteros viuos in eorū poteſtate veniſſe,ac nocte q̃ diē pugnę ſecuta eſt,miſſos ait ab iis qui in maiorib⁹ caſtris erant,in altera caſtra qui ſuos hortarent,vt dum hoſtis feſſus prælio quieſceret,noctis ſilentio vſi ad ſe agmine venirent,vt inde vna Canuſiū tenderent,cæteroſq̧ aio perculſos recuſaſſe id facere,P.Semproniū Tuditanū Tribunū militū cū tribus milibus & ſexcentis,

Tuditanifacinus. tranſlatis in dextrū humerū ſcutis,qua parte Numidæ iaculabant,p medios hoſtes in altera caſtra perueniſſe,atq̧ inde altero maiore agmine adiūcto,Canuſiū cōceſſum.Hęc Liuius.Quę ſi vera ſunt,ad.XIII.milia & quingentos fuere qui vna Canuſium peruenerunt.Cęterum idē author qđ miror,loco nō multū ide diuerſo,quatuor milia &.CC.ex caſtris Canuſiū peueniſſe ait,q̃ variatio effecit,vt parum perſpicue intelligi poſſit quot milia hoīm fuerint,q̃ cū caſtris in hoſtium poteſtatē venerint.Maharbal præfectus equitū Hannibalē monuit,vt nulla quiete militibus data,ex Cannis Romā contenderet,vt prius perculſa ciuitas videret hoſtē q̃ venturum putaret,ſic fore vt quinto poſt die in capitolio epularet.Laudaſſe id cōſiliū Hānibal dicit,ſed viā maiorē eſſe dire

maharbalis vox in Hānibalem. rit q̃ aīo facile cōcipi poſſet.Tpe opus eſſe ad id deliberandū.Tum illud a Maharbale ſubiectum, Non omnia eidem dii dedere.Vincere ſcis Hannibal ſed victoria vti neſcis. Plutarchus Bilium quendam Barcham nomine fuiſſe ait,a quo ea ſint verba in Hannibalē dicta.Poſtridie quum victor Pœnus legeret ſpolia,multi reperti ſūt, qui vulneribus matutino frigore cōſtrictis,īter cadauerum aceruos ſurrexerāt,hiq̧ hoſtiū iniuria obtriti.Alii nō pauci cæſis feminibus poplitibuſq̧

Cęſorū facies. iacentes,ad reliquū ſanguinis hauriēdum porrecto iugulo hoſtes inuitabāt.Quidā tellure effoſſa caput immerſerant,terraq̧ ſuperiniecta expirauerāt.Subtractus eſt Numida Romano mortuo ſuperincumbenti naſo auribuſq̧ laceris.Is manibus ad tractanda arma inutilibus factis in irā & rabiem verſus,ſubiectum hoſtem dentibus moriens laniauerat.Lectis ſpoliis Hannibal ſuos ſepe

Cęſorū hoſtiū numer⁹ liendi cauſa vnum in locum conferri iuſſit,ad octo milia numero fuiſſe Polybi⁹ author eſt.Liuius quinq̧ milia & ſexcentos,vt alio eſt loco ſignificatum,ſcripſit.Conſulē conquiſitū ſepultūq̧ pro

Paula. Buſa. didere quidā.Mulier Paula nomine Buſa genere & diuitiis clara,Romanos a Canuſinis tantum mœnibus tectiſq̧ acceptos frumento veſte & viatico iuuit , pro qua munificentia honores ſunt poſtea illi Romæ publice decreti,erantq̧ ibi quatuor tribuni militum,& in his.P.Scipio,cui poſt ea Aphricano cognomen fuit,ſed tunc admodū adoleſcens.Ad hunc igitur & Appiū Claudiū q

Cōſpiratio & ipſe tribunus erat,ſumma imperii ab iis qui aderant delata eſt,aderant ad.X.milia hominū,cōſultabantq̧ hi forte inter ſe de ſumma rei,quū.P.Furi⁹ Philus docuit,L.Cecilium Metellum , &

cũ eo plæroſq; nobiles adoleſcẽtes iã mare & naues ſpectare,vt deſerta Italia,ad aliquẽ regũ trãſ-
fugerent,quũ alii deſixi ſtupore ſtarẽt,Scipio q rẽpub.ſaluã vult inqt me ſequatur.Atq; ipſe prin
ceps paucis ſequentibus,ad Metelli tabernaculũ deuolat,ibiq; ſtricto gladio ſuper conſultantium Scipionis fa
capita,primus graui execratione interpoſita,in ſua ipſius verba iurat,fore,vt nunq̃ Italiã & cum cinus.
Italia patriã ipſam metu deſereret.Inde in Metellũ cõuerſus,tu quoq; ſic iures volo, ſic & qui te-
cũ hic adſunt,ſiquis id facere recuſauerit,hũc enſem in ſuum caput a me nudatum continuo ex
perieť. Metellus & alii & ſubita re perculſi nõ aliter attoniti ſtabant,q̃ ſi tũ Pœnus ſuo capiti im
mineret.Ordine itaq; in Scipionis verba iurant,ſeq; illi ab hoſte ꝓtegendos tradũt,iuuẽtuteq; p
hæc cõfirmata ad Varronẽ cõſulẽ mittũt,qui viuus acie exceſſiſſe dicebať,exploratum ecquid co
piarũ penes ſe haberet,Canuſii ſecũ ad.X.milia hoĩm eſſe,videret qd fieri placeret,ſe cũ his Ve- Copię q̃ ſuꝑ
nuſiã ire,an ipſu Canuſii expectare.Habebat conſul circa ſe ad quatuor milia hoĩm,qui diſpalati perfuerunt,
diſſectiq; fuga eo venerant.Hos Venuſini,nõ tecto ſolum ſed veſtibus etiã,armis & pecunia iuue
runt,cum hac manu ille Canuſium ſe contulit,vbi copiis vtrinq; iunctis,cõſularis exercitus ſpẽs
quædam facta eſt.Nuncius aduerſæ pugnæ interea Romam perlatus fecerat vt ne hę quidem co Nũcius ma
pię ſupereſſe crederenť.Sed perditã deploratamq; rẽpu.nũciari,cæſos cõſules cũ omnibus copiis, lorum.
nec Romana caſtra,nec ducẽ,nec militẽ ſupeſſe vllũ.Victorẽ Pœnũ oĩa late obtinere.Nunq̃ Ro-
ma incolumi,tantus terror & metus ciuitatẽ inuaſit.Nunq̃ maior luctus aut mœror incidit.Cæ
terũ ne pro rei magnitudine minus vero dicať,verecundã Liuii cõfeſſionẽ ſecutus cedã rerũ one-
ri.Verũ nulla alia gens populuſve,nõ modo tot cladibus aliis ſuꝑ alias, ſed vna earũ qualibet in
perpetuum cõcidiſſet,qd in Carthaginenſib⁹ ipſis,quũ priore bello punico tũ hoc ipſo qd gereba
tur poſtea accidit.Senatus ad primũ cladis nunciũ in curiã vocatus,dũ prę nimio ſtrepitu & cla
more ne cõſuli quidẽ poſſet,Fabius Maximus cenſuit expeditos equites Latina & Appia via mit Fabii ſnĩa.
tendos,qui obuiã euntes percontarenť,q̃ fortuna cõſulum exercituſq; eſſet.An aliquid ex pugna
Ro.nomini ſuperfuiſſet,quo Hannibal ſe poſt præliũ cõtuliſſet,quid paret,quid agat, quo motu-
rus ſit,hæc in primis explorãda.Præterea dandã eſſe operã,vt per patres id inter ſe munus parti
tos,mulieres quæ omnia planctu & eiulatu complebãt, ex publico arcerentur.Singulæ intra ſua
limina ſuũ nunciũ expectarent,compreſſoq; tumultu & trepidatione,ſilentiũ fieret tota vrbe, cu
ſtodes ad portas ponerenť qui prohiberent quẽq̃ egredi.Salutem nulli niſi patria incolumi,ſperã
dam.Inde quum hęc facta eſſent tum patres in curiã reuocati de ſumma rei conſilium caperent.
Omnes in Fabii ſententiã pedibus iuere.Alii alio diſcurrũt ad tumultus tota vrbe ſedãdos,om-
niaq; impigre fiebant,quum literæ a Varrone conſule allatę ſignificarunt Æmylium conſulẽ & Varrõis lrę
exercitum Cannenſi acie cæſum,euaſiſſe ſe reliquias tãtæ cladis velut ex naufragio colligentem,
ad.X.milia & amplius militum incõpoſitorum circa ſe eſſe.Hannibalẽ ſedere ad Cãnas in capti-
uorum preciis aliaq; præda æſtimanda non victoris animo nec magni ducis more occupatũ. Tũ
priuatæ clades domeſticatim vulgatæ, qui luctus adeo totã vrbẽ cõpleuit,vt ſacrũ Cereris ſit eo
anno intermiſſum,quoniã lugentes religione ꝓhiberenť.Et hęc quidem Liuius.Valerius author
eſt,ne in tanta quidẽ ciuitatis cõſternatione id ſacrũ interpolatũ,ſatis conſtat.XXX.diebus pu-
blico decreto finitũ ne ob eã cauſam cætera ſacra publica priuatave deſererenť.Scripſit inde Se-
natus ad Varronem,vt quantũ per reipub.commodũ fieri poſſet,cõfeſtim Romam veniret.Clau
dium Marcellum ex Hoſtia vbi erat,Canuſium ire iubent.Incidit alius terror, φ non multo poſt Varro Ro.
priuſve q̃ hæc clades accepta eſt,duæ veſtales virgines Opimia & Floronia ſtupri compertę,vna reuocatur.
ad Collinam portam viua vt moris erat ſub terram necata eſt.Altera ſibi mortem cõſciuit, & L. Veſtalium
Caninius ſcriba põtificum,eius inceſti conuictus,adeo atrociter in foro a Pontifice flagris cęſus ſupplicium.
eſt,vt inter verbera expirauerit,& hęc in ꝓdigiũ verſa.Placuit itaq;.X.viros Sibyllinũ carmen in
ſpicere,& Fabius Pictor Delphos eſt miſſus,ſciſcitarum quibus precibus ſuppliciiſve deorũ iram
placare ciuitas poſſet,quive tantis cladibus futurus eſſet finis.Ex Sibyllinorũ librorum reſponſo
extraordinarium eſt Romæ ſacrum peractum.Gallus & Gallina, Græcus & Græca viui in foro Marcellus
Boario defoſſi ſunt.Polybius author eſt id ſacrum Gallico bello perpetratum.Marcellus cum le Canuſium
gione quã in claſſem ſcriptam habebat,magnis itineribus Canuſium acceſſit, & Romæ Decius mittitur.
Iunius dictator delectum habuit accuratiſſimum,ſcriptæq; ſunt quatuor legiones,& mille equi-
tes,& in his pretextatis adhuc quidã,ex ſeruitiis octo milia cõſcripta,qui rogati pri⁹ an militare
vellent,publice empti inſtructiq; ſunt ad bellum.Placuitq; horũ opera potius vti, q̃ captiuos re-
dimere,quibus Hannibal ſui redimendi copiam fecerat,teſtatus ſe de imperio & gloria cum Po.
Rom.non de vita certare.Ceſſiſſe maiores ſuos olim Romanorum virtuti,ſe contra adniti vt ſuæ

Preciũ redi virtuti & felicitati credať.Sociorũ captiuos vt ad Trebiã & Traſimenum ſine precio dimiſit.Ro
mendorum manorũ captiuis preciũ in ſingulos equites quingenos quadrigatos nummos aſcripſit,in pedites
ciuium. trecenos,centenos in ſeruos.Lecti ergo.X.ex omni numero,q Romã irẽt captiuorũ cauſam actu
ri.Hi iureiurãdo a Pœno adacti ſunt,fore,vt ĩ caſtra reuerterenť:& qa tantũ ad id iurari erãt,vt
redirẽt,eorũ vnus homo minime Romani ingenii,quaſi aliquid oblitus in caſtra rediit,inepta ni
mis interpṫatiõe vſus,velut iã redeũdi ſacramento nõ teneretť amplius.Miſſus ab Hãnibale cum
his Carthalo nobilis Carthaginẽſis,q ſi forte ad pacẽ inclinarẽt animi conditionẽ ferret.Vbi hos
Carthaloni Romã venire auditũ eſt,& iã eorũ acceſſum appropinquare,Carthaloni obuiã lictor miſſus eſt,q
denũciata. dictatoris verbis nunciaret,vt ante noctẽ excederet Romanis finibus.Captiuorũ legatis ſenatus
Oratio.M. datus eſt,vbi Marcus Iunius princeps legationis in hũc modũ ad patres verba fecit.Scio ego pa
Iunii ad ſe tres cõſcripti,nulli gentiũ magis q̃ Romanę ciuitati vilia fuiſſe ſemp captiuorũ corpora.Cæterũ
natum. niſi nobis plus æquo noſtra placet cauſa,nulli vnq̃ vobis minus negligẽdi,q̃ nos,in hoſtiũ poteſta
tem venere.Nõ eñ p timorẽ arma in acie tradidim9,ſed cęſorũ corporũ aceruis ſupſtantes,cruẽ
tam pugnã fere ad noctẽ traximus.Tũ in caſtra reuerſi labore & vulnerib9 feſſi,illa in ſequẽtẽ diẽ
tutati ſumus.Ibi vero ab hoſtiũ exercitu circũſeſſi,cũ flumine arceremur,nec per cõfertos hoſtes
ſpes vlla erũpẽdi eſſet.XL.milibus noſtrorũ hominũ in acie ſtratis,indignũ nimiũq; calamitoſum
arbitrãtes,ex tã numeroſo nuper exercitu neminẽ ſupeſſe,certũ preciũ pacti,quo redempti dimit
teremur,arma quũ in his nulla iã ſpes eſſet,circũfuſo hoſti tradidimus,nõ ignari maiores noſtros
aliqñ ſeſe a Gallis auro redemiſſe,& a patribus noſtris viris ſtrenuis Tarentũ legatos redimendo
rũ captiuorũ cauſa miſſos.Sed cũ Gallis & Pyrrho rege haud quidẽ tãta eſt clade dimicatũ,q̃ta
nuper a nobis ad Cannas,vbi patẽtes cãpi Romanorũ cadauerum cumulis tegũtur.Nec funeſtæ
illi pugnę ſuperſunt,niſi in quibus trucidandis ferrũ & vires hoſti defuerunt.Nec conditioni aut
fortunę illorũ multũ inuideo,qui curſu & obſcura nocte freti,abiectis armis,ex acie profugerunt
& nũc gloriãtur fortaſſe in ſe plus præſidii eſſe reipublicę,q̃ in nobis.At illis vt viris fortib9 vte
mini patres conſcripti,& nos prõptiores p patria habebitis,ſi veſtro beneficio redempti fuerim9.
Delectum ex omni ætate habetis,& ſeruorum aliquot milia armari dicuntur,nõ minor numerus
noſter eſt,ac precio pene minori redimi poſſumus,q̃ illi emuntur.Quibus ſi nos conferre velim
Romano nomini haud dubie ſim iniurius.Illud etiã vobis in mẽtẽ veniat precamur,cui nos ho
ſti relicturi ſitis,ſi redimi ꝓhibeamur:Pyrrho q nõ hoſtiũ numero captiuos habuit,an Barbaro
& Pœno q vtrũ auarior an crudelior,haud ſatis æſtimari poteſt.Moueret vos ꝑfecto non minus
ſquallor & deformitas veſtrorũ ciuiũ,qui in catenis & vinculis iacent,q̃ ſi legiones veſtras Can
nẽſibus campis ſtratas cerneretis.Videre & audire poteſtis preces & lachrymas noſtrorũ affiniũ
& cognatorũ veſtrũ decretũ expectantiũ,quũ hi pro nobis tã ſolliciti ſint,quẽ arbitramini illorum
animũ eſſe,quorũ in diſcrimine vita & libertas ſita eſt?Hãnibal ꝑter naturã ĩ nos mitis,at ſi a vo
bis indigni cẽſeamur quos redimi oporteat,nihil eſt cur amplius noſtrũ quiſq̃ velit viuere,ſuum
cuiq; ingeniũ eſt patres cõſcripti.Scio ego vitã corpuſq; meũ in diſcrimine eſſe.Multo magis me
phamę periculũ mouet,ne dãnari & repulſi a vobis abeamus.Neq; eñ vos hoĩes precio peperciſ
ſe credẽt,ſed nos indignos iudicaſſe,q in numero veſtrorũ ciuiũ haberemur.Q; ne tali ignomi
nia afficiatis,oramus ſupplices & obteſtamur.Vbi is orãdi finẽ fecit,cõfeſtim flebilis clamor ſub
Peroratio. latus eſt ab iis qui in veſtibulo ſtabãt,vt ſibi liberos,fratres,cognatos redderẽt obteſtantib9.Sub
motis arbitris ſenatus cœptus eſt conſuli,ibi cũ ſententiis variaretť,aliiq; de publico redimendos
cenſerẽt,alii eã impenſam tali tẽpore publice faciendã negarẽt,cęterũ ꝓhibẽdũ non eſſe quin ex
ſuo qſq; ſe redimeret,mutuoq; dandã nõ habẽtibus pecuniã ex publico,prędibus prius vt cautũ
Ærario eſſet,acceptis,T.Manlius Torquatus,acerba oratione in illorum ignauiam inuectus,qui
T.Mãlii ſen quum noctu Semproniũ Tuditanũ ducẽ ſecuti,in tutũ abire potuiſſent,metu & deſidia torpen
tentia. tes in caſtris opprimi,turpiterq; capi maluiſſent,cẽſuit eos nullo modo redimendos,quoniam tali
milite vti reipu.minime expediret.Quod ſi etiam vtile foret,hoſtẽ Romana pecunia ditari a præ
ſenti rerũ ſtatu eſſet alienũ.Traxit Mãlius huiuſmodi ſermone patres in ſentẽtiã,reſpõſumq; da
tum,non placere captiuos redimi.Tũ redintegratus eſt luctus,maiorq; lamẽtatio orta,ob tot ci
uium iacturã.Propinqui cũ fletu & lamẽtatione legatos abeũtes ſunt ad portas ꝓſecuti.Vnus q
praua interpretatione ſe iureiurãdo ſolutũ arbitrabať,quia in caſtra rediiſſet,domi manſit.Quod
Ro.ſeueri vbi in curiam eſt allatũ,vniuerſus ſenatus eũ cõprehenſum ſub cuſtodia ad Hannibalẽ duci cen
tas ĩ piuros ſuit.Eſt & alia de legatis phama,bis legatos miſſos,ac.X.qui prius venerant quia in caſtra ex iti
nere reuerſi eſſent,vt velut captiuorum nomina cogniturí,tanq̃ ſoluti religione remanſiſſe,ac m

his dedēdis actū magna cōtētione in ſenatu,paucisq; ſentētiis victos,q eos dedēdos cēſuerūt.Cę
terū ſequētibꝰ cēſoribus adeo ignominioſe notati ſunt,vt eorū quidā ſibi mortē conſciuerint, alii
nō ſolū foro,ſed luce hoīm,omniq; publico cōgreſſu in reliquū vitæ abſtinuerint.Dum hæc Ro-
mæ fiebant,multi Italiæ populi rē Romanā in perpetuū cōcidiſſe rati,vt leuia ſunt hoīm ſtudia,
& in meliorem fortunā propēſiota,ad Pœnū defecere.Fuere hi Attellani,Calatini,Sānites ferme
omnes,Surrentini,Lucani,Brutii,& oīs magnæ Græciæ ora,Crotoniatæ,Metapontini,Locri,Ap
pulorum pars non parua,Hirpini, & Ciſalpini oēs Galli. Nec frequēs ſociorū defectio Romanos
mouit,vt pacis vnꝗ̄ mētio in curia facta ſit.Tāta in aduerſis rebus fuit populi Romani cōſtantia.
In eo quoq; nō parū enituit inuictus ciuitatis animus,Varroni cōſuli Romā veniēti,etſi acceptæ
cladis maxima fuit cauſa,frequēter tñ ab omnibꝰ itū eſt obuiā.Gratię inſuper actæ, ꝙ in aduerſis
rebus de republica nō deſperaſſet.Erāt res Romanæ in hoc ſtatu,quū interim Philippus Deme-
trii filius in Macedonia regnabat:Achęus late terrā citra Taurū mōtē regis appellatione obtine
bat.Antiochus cui magno cognomē fuit,in Syria.Ariarathes in Cappadocia.In Ægypto Prole-
mæus Philopator.Cæterū Antiochus & Ptolemæus,dū Italiā Hannibal vexat armis, graue īter
ſe bellū qđ Syriacū eſt dictū,geſſere.Et Philippus cū Lacedęmoniis atq; Ætolis non minus hoſti
liter cōtēdit.Huius belli cauſa ex Ætolorū iniuria orta eſt,ꝙ eorū piratę,quū Meſſeniorum res la
trocinio infeſtarēt,Dorimachū illuſtrē quendā Ætolū qui tū forte in Pelopōneſo erat, ad res red
dendas Meſſenii cōpulerūt.Reuerſus is ī Ætoliā author ſuis popularibꝰ fuit,belli aduerſus Meſ-
ſenios decernēdi.Nec multo poſt creatus dux gētis eſt cū Scopa viro inter Ætolos illuſtri,ſed ga
cūctātius Ætoli arma induebāt,quū nulla honeſta decreti belli adeſſet cauſa,totiꝰ gētis īiuſſu du
ces ipſi bellū,Meſſeniis,Achęis,Epirotis,Acarnanibꝰ,& Macedonibꝰ,Philippi pueritia freti,q tū ſe
ptēdecim erat annos natꝰ,vno tpe inferūt.Horū piratę in ꝑdā dimiſſi Macedonicā nauim vi ſub
ita intercipiūt,ꝑdāturq; maritimā Epiri oram.Cephaleniis quoq; plura adimūt,& in Pelopōneſo
Clariū circa Megalopolim occupāt,inde late piraticā exercēt.Nec ita multo poſt Scopas & Do-
rimachus Cephalenſorū nauibus vſi ex Rhio in Pelopōneſum trāſmittūt,inde cū exercitu Meſ-
ſeniū agrū ingreſſi,oī populatione & incēdio fœdāt.Achęi publico decreto aduerſus Ætolos pro
Meſſeniis Arathi ductu arma capiūt.Fuit Arathus ꝑclaro ingenio,facūde loq,& prudēter mul-
ta excogitare,excogitata diligēter exequi.In ciuilibꝰ diſcordiis tolerādis mitis.In ſocietatibus &
amicitiis iūgendis nemini ſecūdus.Pari ingenio fallere hoſtē,moliri inſidias,machinas intendere.
Audax adhęc & laboribꝰ tolerādis ac ꝑiculis a pueritia aſſuetus.Cęterū tardus cōſilio,quū dimi
cādū erat,& ī adeūdis ꝑiculis timidus,adeo nō ſolū corpa,ſed aīos etiā ſui diſſimiles finxit inter-
dū natura.Multi qdē repti ſūt q ſingulari certamine valeāt,in acie autem ſint ſupra q̄ dici poſſit
timidi,qđ in quibuſdā etiā gētibꝰ eſt obſeruatū.Theſſali equites conferti inſuꝑabiles in ꝑlio olim
habiti,ꝑ partes dimicaturi timidi & fugaces.Cretēſes terreſtribꝰ & naualibꝰ ꝑliis ad inſidias, ra-
pinas,nocturnos inſultus,& oīa inſidiarū gña prōptiſſimi.ꝑlio legitimo cōgreſſi pauidi & inuti-
les.Quibꝰ Achęi & Macedones maxime fuerint cōtrarii. Nec ita multi dies interceſſere quibus
Arathus cū tribꝰ milibus Achęorū,&.CCC.equitibꝰ ad Caphias Ætolis ex Meſſenio agro profe
ctis occurrit.Hicq; ꝑlio parū ꝓſpere cōmiſſo,fuſi fugatiq; ſunt Achęi,qua victoria Scopas & Do
rimachus freti,exercitu ꝑ mediā Pelopōneſum ducto,ꝑ Iſthmi anguſtias in Ætoliam abierūt. Et
hinc quidē cauſę ſocialis belli cū Ætolis poſtea geſti,potiſſimū extiterūt.Arathus ab hoībus ad-
uerſę factionis in publico Achęorū cōcilio accuſatꝰ,ꝙ ipſiꝰ opera ea nuꝑ eſſet clades accepta,ꝗp-
pe q neq; loco,neq; tēpore,neq; legitimis copiis in re gerēda eſſet vſus,in magno odio erat. Vbi ve
ro domū venit,cōciliū ingreſſus,res a ſe pro ſalute Achęorū geſtas explicauit,cladiſq; paucis il-
lis diebus acceptę rationē in mediū attulit,nec penes ſe culpā male geſtę rei eſſe oſtendit.Ita fan-
do multitudinis circūegit aīm,vt odio in hoīes aduerſæ factionis deflexo, nihil deinceps decerni
placuerit,qđ ex Arathi cōſilio & authoritate non eſſet decretū.Et hæc in Pelopōneſo terra mari
q; geſta.centeſima ac vndequadrageſima Olympiade,quinquēnio ferme anteq̄ Hannibal Roma-
nos ad Cannas viciſſet,vnde nuper ſtilū & externarū gentiū geſta deflexi.Achęi poſt cladē ad Ca
phias acceptam,ad Philippum & Epirotas ſocios miſere queſtum Ætolorum iniuriā, qui bis iā
hoſtiliter eſſent Peloponneſum ingreſſi,vt Meſſenios in ſocietatem accipere liceret , & vt Philip-
pus & Epirotæ vna Meſſeniis indigna paſſis auxiliarentur.Miſerunt & ad Lacedæmonios, vt ex
formula pararent militem ad Ætolicum bellū.Illi per legatos diuerſarum partium occulte ſollici
tati,haud multo poſt ab Achęorū ſocietate alienati,cum Ætolis fœdus & ſocietatē iungūt.Do-
rimachus & Scopas,q ne Achæis quidē & ſociis quieſcentibus quieſcere potuiſſent, Scerdilaida

Defectio Italorū ad Pœnos.

Ro.cōſtātia

Syriacum bellum.

Diuerſum Arathi ingenium.

Theſſali eqtes.

Cretenſes.

Arathi facultas in dicendo.

Illyricorũ rege ſibi adſcito, duarũ gentiũ exercitibus quaſi ſuo ductu,nõ publico Ætolorũ conſilio,tertio Peloponneſum irrũpunt,Cynethaq; Arcadię vrbẽ ꝓditione captã,magna ex parte diripiunt.

Cynetha capitur.

Direptę pſidiũ imponunt.Inde ſacra Dianę ꝗ fuit inter Cynethã & Clytorium armenta gregeſq; populati,ꝗa Achęi in armis eſſe dicerẽt,& ex Macedonia pſidiũ affuturum: Cynetha ĩcenſa Rhiũ cũ copiis cõcedũt,& ex Rhio in Ætoliã trãſmittũt.Cynethẽſiũ cladẽ Achęi & cęteri Peloponnẽſes leuiter tulerunt,eã cladẽ merito illis accidiſſe rati,ꝙ patrio Arcadum more neglecto ſpretoq; muſicę ſtudio & exercitatione,in tantã deueniſſent feritatẽ,vt ob ſcelera ꝗ aſſidue in

Arcadum ritus. Muſicę ſtudium.

ea vrbe patrarẽt,omnibus circũiectis gẽtibus odio eſſent. Vetus mos Arcadum fuit,vſq; ad trigeſimum vitę annum in muſicę ſtudiis exerceri,adeo vt eã artẽ ignorare ꝓbri loco ponerẽt. Perſuaſum habuit gens ipſa,mores & ingenia talib⁹ ſtudiis miteſcere:atq; eo fortaſſe ars ipſa ab his libentius recepta,ꝙ mõtuoſa fere ſit Arcadia, quibus locis aſperiora ingenia ac duriora, triſtitia cęli & frigoribus gigni oporteat.Philippus poſt Ætolorum digreſſum, cum exercitu in Peloponneſum venit,vbi Lacedęmoniorũ rebus cõpoſitis,ꝗ domeſtica erãt ſeditione turbatę, renouataq; tum his ſocietate publico Achęorũ cõſẽtu ob iniurias ſociis illatas author extitit,vt bellũ Ætolis indicerẽt,datis prius ad eã gentẽ literis,vt ſiquid haberent ꝗđ iuſte afferre poſſent contra ſociorum querelas,mitterent qui corã ſe in publico Achęorum cõcilio facta excuſarẽt. Reſponſum eſt Ætolos ante publicũ gentis cõciliũ nihil decreturos.Philippus accepta ab Achęis pecunia ad conducendũ militẽ in Macedoniã conceſſit,Scerdilaidãq; ab Ætolis alienauit, certã ei pecuniam

Grauiſſima ſententia.

pollicitus.Sic ſane cõparatum eſt,vt malorum etiã ſocietas,niſi iuſtitia & æquitas in medio ſeruetur,facile frangaẽ.Fraudatus Scerdilaidas ab Ætolis Cynethẽſi pręda,inſidis ſociis iratus Philippi partes ſequi conſtituit,pollicitus ſe cũ.XXX.lembis Ætolię orã infeſtaturum.Et iã vtrinq; arma parabantur ad bellũ,quũ Meſſenii quorum cauſa id bellũ exarſerat moturos ſe prius aliquid negarunt,ꝗ ſociorum opera Phigaleã vrbẽ in montib⁹ ſitã recepiſſent,quã Ætoli per iniuriã occupauerãt,ꝑ quod viſi ſunt ignorare,ꝗd ſuę reipu.potiſſimũ expediret.Siquidẽ fugiendũ eſt bellum,haud tñ ita fugiendũ,vt oĩa ne in id incidamus ſuſtinere perpetiq; velimus . Nec Pindarus

Qualis pax eſſe debeat.

omnino vtiliter in ſuis poematibus Thebanos ciues ſuos hortatus eſt,qui ita monuit, vt cęteris poſthabitis,pacẽ duntaxat & tranquillitatem amplecterenẽ.Eſt pax ſi iuſta ſit & honeſta,oĩm rerum pulcherrima atq; optima.Cęterũ nihil faciẽdũ iniuſte aut turpiter,vt pace frui poſſimus.Et eñ Meſſeniis tale accidit,vt quũ cupidiſſimi pacis eſſent,vniuſq; rei in primis ſtudioſi, ĩ maxima ſępe diſcrimina patrię ſtatũ adduxerint,ꝗppe ꝗ quum inter Arcades & Lacedęmonios bellãtes ſe medios gererẽt,neutrius partis gratiã ꝓmeriti,alterutrius ciuitatis iniurias ſępius ſunt experti. Lacedęmonii nõ ſolum nõ ambigue reſpõderunt,ſed ſolẽni die magiſtratib⁹ in tẽplo Palladis impie cęſis,fœdus cum Ætolis percuſſerunt,multum ſpei in Cleomene habẽtes,ꝗ in Ægypto tertium iã annum exulabat,cuius aduẽtum pſtolabanẽ. Vſqueadeo mãſuetudo principum & benignitas valet,vt nõ ſolũ quũ pſentes ſunt,verũ quum lõgiſſime etiã abſunt,quoſdã quaſi fomites amoris erga ſe animis hoĩm relinquãt. Verũ Cleomenis morte nũciata,ꝗ ſuo loco explicabiẽ,Ageſipolim & Lycurgum reges creauere.Lycurgus cũ delecta manu Argiuorũ fines ingreſſus Polchnã, Praſiã,Leuchã,Cyphãtẽ,& alia ꝗdã oppida improuiſo acceſſu occupat.Agrum omnẽ Argiuum ferro & igni populaẽ,ingẽti inde ꝓda domũ abducta.Spartiatę pſenti ſucceſſu elati,bellũ Achęis indicunt,additi ſocii Ætolis & Eliẽſes.Ita accidit,vt Philippo adhuc in cogendo milite occupato

Ætolorũ & Achęorum conuentus.

Meſſeniis,Epirotis,& aliis ſociis quieſcẽtib⁹,Achęi plurib⁹ locis ꝑter ſpem vno tpe premerentur. Erat tũ Scopas Ætolorum dux,ꝗ in magiſtratu adhuc paulũ mãſurus erat.Ætoli paulo poſt æquinoctiũ autũni,in vnũ de republica acturi coibãt.Achęi verno tpe circa vergiliarũ exortũ, ꝗ Aratũ Arathi filium belli ducẽ ſibi creauere.Inciderunt hęc ĩ id tps,quo Æmyli⁹ Phariũ Demetriũ vicit ĩ Illyrico,ꝗ prim⁹ annus fuit ſecundi belli punici.Et Antiochus Theodoti ꝓditione,vt non

Bizantiũ.

multo poſt diceẽ,Tyrũ & Ptolemaidẽ occupauit.Et Rhodii Bizãtiis bellũ intulere.Colunt Bizãtii vrbẽ,quum loci natura munitiſſimã tum ad oĩm rerũ feracitatẽ,ꝗb⁹ humana vita fruiẽ,opportuniſſimã,in oſtio Põtici maris ſitã,qua vęnales ſerui olim,coria,mel,cęra,& ſalſamẽta,vt hodie, aliaq; Põtica negocia niſi ipſis volẽtibus,in Gręciã & cęterã Europã ꝑteruehi nequeunt.Enimuero Põticum mare late ſupra Bizantium patet,cuius circuĩt⁹ duo habet &.XX. ſtadiorum milia

Boſphorus Cimmeri⁹.

binis oſtiis exaduerſo ſibi reſpõdẽtib⁹,quoꝝ vno Męotis palus, ꝗ octo milia ſtadiorum amplectiẽ ſuo circuitu,ſeſe ĩ Põtũ exonerat.Has freti anguſtias Cimmeriũ Boſphoꝝ vocãt,ſtadioꝝ.XXX. latitudine,duplo maiori lõgitudine.Altero Põtus in Propõtidẽ defluit.Ei⁹ lõgitudo cẽtũ habet ſtadia,latitudo vero.XX.nec vbiq; eadẽ.Inter Bizantiũ & Chalcedonẽ.XIIII.dũtaxat interſunt

ſtadia.Habet id mẽſurę genus,vt alio eſt loco demõſtratũ,centũ & vigintiq̃ paſſus,ita vt octo
numero ſtadia miliarium vnum cõficiant.Circa Hermeũ Europæ pmõtoriũ anguſtiſſimũ eſt fre
tum,quinq̃ nec amplius ſtadia patens,quas anguſtias Darius maior cõmiſit ponte,in Scythas ex
ercitũ tranſmiſſurus.In vtroq̃ Boſphoro vnicus a ſeptẽtrione in meridiẽ obſeruat̃ fluxus,aut q̃a
aq̃ decurſu fluminũ in Mẹotim & Põtũ vſq̃adeo augeant̃,vt ibi exonerari neceſſe ſit,aut Põti al
ueo fluuialiũ oſtiorũ exaggeratiõe repleta,humorẽ oſtio exinaniri oporteat.Sed de his lõgior ali
bi habitus eſt ſermo.Tali igit̃ locoꝝ opportunitate Bizãtii fręti,aſſiduis cũ Thracum gẽte bellis
exhauſti,Gallorũq̃ iniuriis,q̃ poſt delphicã expeditionẽ piculo ſeruati locis Bizãtio pximis cõ-
ſederãt.Ab his Bizantii quũ quotãnis ſibi octoginta talẽtis pacẽ redimerent, pecuniarum inopia
ſtatuerunt vectigal exigere ab oĩbus,qui in Pontũ nauigarẽt. Tulerũt id grauiter alii Græcorũ,
ſed Rhodii oĩm grauiſſime,quorũ opes tũ late maris imperio pollebant. Miſerũt itaq̃ Rhodii ab
initio legatos Bizãtiũ,q̃ de vectigali remittẽdo amice agerẽt.Cæterũ quũ nihil impetrarẽt , bellũ Rhodii bel-
Bizantiis intulere,Pruſia Bithyniæ rege in belli ſocietatẽ aſcito.Bizãtii & ipſi Acheũ circa Tau lum Bizan-
rũ ample dominantẽ,& Attalũ regẽ ſibi iungũt.Erat Acheus Antiochi ppinquus,q̃ a Seleuco Se tiis ĩducũt.
leuci filio & Antiochi fratre maiore natu,ad arcẽdã Attali vim miſſus,oĩa circa Taurũ montem Acheus.
incredibili ſucceſſu occupauerat . Taurũ trãſgreſſus breui ex tota pene regione Attalum eiecit.
Interim Seleucus a Paturio Gallo & Nicanore dolis circũuẽtus interiit,cęteris ab Antiocho frẽ
occupatis.Acheus Nicanore & Paturio in Seleuci vltionẽ interfectis,q̃ſi eã regni pte Antiocho
adhuc puero defenſurus,q̃cq̃d armis occupauerat retinere pſeuerauit,oĩbuſq̃ pter Pergamũ, At
talo adẽptis,eo audaciæ geſtarum rerum ſucceſſu euectus eſt,vt regium nomen & inſigne recepe
rit.Sed id aliq̃to poſtea accidit.Huiꝰ igit̃ ſocietate fręti Bizãtii, magno aĩo illatũ bellũ excipiũt. Pruſas.
Tiboetẽ adhæc ex Macedonia accerſunt,quẽ Pruſiæ opponerẽt,ipſi Rhodiis mari occurſuri.Pru
ſias Phanum locum opportuniſſimũ in aduerſa parte Aſiæ primo ĩpetu occupauit.Oẽm pterea
Aſiæ orã quã Bizãtii plures annos poſſederãt fœde populat̃. Rhodii pterea vt Acheũ a Bizãtiis Ptolemęus.
alienarẽt,a Ptolemæo Ægypti rege impetrãt,vt ſibi Andromachũ Achei patrẽ,quẽ ille in vincu
lis habebat,cõdonaret.Erat Andromachus frater Laodices,q̃ fuit Seleuci cõiunx.Acheus pſe ſibi
Rhodioꝝ bñficio reſtituto,ne ĩgratꝰ haberet̃,Bizantioꝝ ſocietate poſthabita,Rhodios amice am
plectit̃.Tiboetes pterea,quẽ ex Thracia Bizãtii ad bellũ expectabãt,ſub id tpſ fato periit,quę cla-
des vehemẽter Bizãtios afflixit.Pruſias & ipſe ob hęc ferocior coortus,hoſtes ipſos intra mœnia
cõpulit.Interuẽtu inde Cauari Galloꝝ reguli,his cõditionibꝰ bellũ vtrinq̃ eſt ſolutũ,vt Bizantii
nullũ vectigalis exigẽdi ius haberent,Pruſias oĩbus,q̃ illis ademerat reſtitutis, Bizantiorum ami
cus fieret.Atq̃ Rhodiorũ & Pruſię bellũ,aduerſus Bizantios,hunc exitum habuit . Sub id tẽpus
Gnoſii & Creta legatos Rhodũ miſere, naues aliquot aduerſus eos,qui a ſe defecerãt,a Rhodiis
petẽtes.Gnoſii & Gortinii inito inter ſe fœdere inſulã ſubiugarãt,præter Lyttios, qui ſoli omniũ
iugum detrectabãt.Quũ igit̃ duo principes populi Lyttioꝝ excidio ĩminerent,ita accidit,vt orta Gnoſii.
inter eos diſcordia,plæręq̃ ciuitates relicta Gnoſioꝝ amicitia,cũ Lyttiis ſuas opes ſociarint.Gor Gortinii.
tiniorum quoq̃ varia erant ſtudia.Iuniorũ multitudo cũ Lyttiis ſentire,Seniores Gnoſiorũ erãt.
Gnoſii ſubita ſociorũ defectione cõmoti,mille hoĩes ex Ætolia accerſunt , q̃bus fręti Gortiniorũ
iuuentute partim cęſa,partim in exiliũ acta,Gortinã ſenioribus tradẽtibus occupãt.Inde & Lyt- Lytti exci-
tũ ciuibus in expeditionẽ pfectis ſubita vi capiũt, captã imbelli multitudine priꝰ emiſſa incẽdũt. dium.
Atq̃ ita Lyttos Lacedęmonioꝝ colonia Cretæ vrbiũ antiq̃ſſima interiit.Bellũ erat tñ nihilo feciꝰ
cum Lampeis & Polynereis & aliis plæriſq̃ populis,& in primis aduerſus Gortinioꝝ exules , qui
Phæſioꝝ portu inſeſſo,vrbẽ crebris excurſionibꝰ ĩfeſtabãt.Ad hos vi cõprimẽdos,maritima au-
xilia a Rhodiis p legatos Gnoſii petierãt.Polynerei & Lampei,q̃a Ætoli Gnoſiorũ rebus fauebãt
cum Philippo rege & Achęis fœdus & amicitiã iungũt, quo cõtigit,vt & ipſi nõ multo poſt a ſo
ciis ſint auxiliaribꝰ copiis adiuti.Atq̃ ita Cretẽſes inter ſe ſuis ſociorũq̃ viribus bellabãt,quo ſa-
ne tpe Sinopẽſes & ipſi a Rhodiis cõtra Mitridatẽ regẽ auxilia petiere.Fuit Sinope in Cherſone- Sinope.
ſo ſita,in parte dextra Põti,circa Phaſis oſtiũ.Cęterũ dũ res Sinopẽſiũ Mitridates oppugnat. Do
rimachus Ætoloꝝ dux Egirã in Peloponeſo pditiõe occupat.Fuit id oppidũ inter Ægium & Sy Egira.
cionẽ,iuxta Corinthiacum ſinũ,ſeptẽ circiter ſtadia a mari diſtãs.Recepetãt ſe ex Egiritis plęriq̃
ſubito malo cõſternati in arcẽ,q̃ nuda erat mœnibꝰ:huc Dormiachus dux & Alexãder eius colle
ga p contẽptũ ſuccedentes nõ ſolũ repulſi ſunt,ſed Alexãdro cadẽte, Ætoli cũ multa ſtrage ſunt
ex vrbe eiecti,in agris quoq̃ nõ parua fuga & diſpalãtiũ cædes fuit,adeo vt pauci incolumes do-
mũ reuerſi ſint.Elieſes q̃ cũ Spartanis & Ætolis ſentiebãt,Euripidis Ætoli ductu,Dymẽſes Pha-

nenſes & Tritẽſes inſidiis exceptos cũ cęde multa ꝓfligãt,quo ſucceſſu Euripides elatus,Dymen
ſiũ caſtellũ cepit.Incolę Murũ vocãt,ab Hercule olim,vt phama fuit,cõmunitũ, quũ Elienſes bel
lo ꝓmeret.Pari inde ſucceſſu aliquot Eliẽſes oppida Dymẽſibus ademerũt,qui auxilio ab Aratho
Achæoꝝ duce fruſtra implorato,cũ Tritẽſibus vna & Phanẽſibus decretũ tulerũt,ne in bellicum
vſum amplius Achęis pecuniã ſoluerent.Tres itaq; populi,viribꝰ inter ſe cõſociatis,aliquot pedi
tũ cẽturias cũ eqtũ axilla publice cõducũt,atq; ita velut ab Achæoꝝ ſocietate diſiuncti ꝑ ſe bellũ
Ambracũ. alebãt.Et res Peloponẽſiacę in hũc ſe modũ habebãt,quũ Philippus diuerſa parte bellum gerens,
Philippi ge Ambracũ.XL.dierũ ſpatio expugnauit.Erat Ambracũ Ambraciotaꝝ oppidũ,naturali ſitu & du
ſta in Æto- plici muro munitũ,ita vndiq; paludibꝰ clauſum,vt vnũ dũtaxat a terra haberet aditũ,atq; hunc
los. ipſum manu factũ.Ambracũ captũ Epirotis in quoꝝ grãm locũ expugnauerat, Philippus haben
dũ tradidit,Ambraciũ in Acarnaniã tranſmiſit.Fluit is ſinus a mari Siculo,oſtioq; ſexcentorum
Poetia, paſſuum Acarnaniã ab Epiro diuidit,hãc a ſeptẽtriõe,illã a meridie hñs. Extendiť inť vtrãq; ter
rã ĩtrorſũ tercẽtũ circiter ſtadia.Macedo Acarnaniã ĩgreſſus Poetiã Ætolię vrbẽ cõditiõe deditã
cepit.Cohortẽ interea Ætoloꝝ,quę ꝑſidio veniebat, incaute vrbi appropinquantẽ,cũ multa cęde
difiecit.Poetia recepta,Stratenſem agrũ Philippus ingreſſus,ad Acheloum caſtra fecit, obſeditq;
aliquot dies Stratum,vñ digreſſus Metropolim a cultoribus metu relictum incẽdit. Late inde cũ
populatione & incẽdio euagatus,plura Ætoloꝝ oppida in poteſtatẽ redegit.In Eniadas mox bel-
lum trãſlaturꝰ Peanium non ſine laborioſo certamine expugnatũ diruit,tignis & tegulis rate ad
Eniadas tranſuectis,ad tabernaculoꝝ & bellicorum opeꝝ vſum.Sed oppugnatione nulla opus fu
it,ſine vi oppido eſt Macedo potitus,metu ab hoſte nuꝑ relicto.Inde in Calydonia Elaon oppidũ
expugnat,cuiꝰ arcẽ ad vſum belli cõmuniuit.Hic Philippus literis & nunciis certior factus Dar-
danos Macedonię ĩminere,Achæoꝝ legatis,q & ipſi opẽ ĩploratũ venerãt,bñ ſperare iuſſis,quum
Philippi trã in Macedoniã ſe reciperet,Ambracium ſinum trãſuehẽti Demetriꝰ Phariꝰ occurrit,q ab Æmylio,
ſitus in Pe- vt ſupra eſt ſignificatum,ex Illyrico pulſus exilii ſedẽ q̃rebat.Hunc Philippus humane cõplexus
lopõneſum. Corinthũ ire iubet,indeq; in Pellã vrbẽ ad ſe venire.Rediťꝰ regis in Macedoniã oẽm Dardanorũ
motũ diſcuſſit.Sub id tꝑs Æmyliꝰ de Illyriis triũphauit,& Hãnibal,Sagũto capto,in hiberna con
ceſſit.Sed hæc in Romanaꝝ reꝝ relatione,q̃ ordine ꝓcedunt, ſuo loco diximus.Dorimachus poſt
Philippi diſceſſum ab Ætolis dux creatꝰ,Epirũ ingreſſus,tẽplũ Dodonęi Iouis hoſtiliť diripuit &
euertit.Inſtabatq; iam hyems, quũ Philippus ſex milibꝰ hoĩm citato agmine Corinthum occul-
te ductis,vt hoſtes de ſuo aduẽtu celaret,Achæoꝝ ad ſe ducibꝰ accerſitis, Euripidẽ Eliẽſiũ ducẽ,
duas legiones trahentẽ,& cũ his mercenariũ militẽ,ad Apearũ collẽ.X.ſtadia a Stimphaliorũ vr
be diſtantẽ adeptus,primo occurſu fudit,mille &.CC.Elienſium captis,cætera multitudine paſ-
ſim a Macedonibus cęſa.Pauciores cẽtum ex tãta vi hoĩm fuga ſeruati ſunt. Secundum eã victo
riã rex ferocior factus ꝑ niuoſa Arcadiæ loca,ad Caphias primo, inde ad Pſophidẽ oppidum du-
xit.Erat vrbs omnium quę in Arcadia fuerunt,antiquiſſima,& in Media regione ſita loco muni-
Erymãthus tiſſimo ad Erymanthum amnem,quam ſumma vi captam,arcẽq; cum Euripide duce & oppida-
fluuius. norum multitudine deditione receptã,Achæis habendã dedit . Euripides cum ſuis Corinthũ &
ex Corintho in Ætoliã vñ venerat eſt dimiſſus,inde Laſſionẽ Elienſibus ademit,quã territo ꝑſi-
dio vidit & cepit.Elienſis ager poſt hæc paſſim populatione & incendio fœdatus. Cœptæ ſunt ꝑ
Apelles. id tꝑs iniurię Achęis a Macedonibꝰ fieri, eratq; iniuriarũ author Apelles Alexandri tutor , q ad
eã gentẽ Macedonibus ſubigendam animũ adiecerat.Pellebanť Achæi ſtationibꝰ,ꝑda fraudabã-
tur,iam & verbera intẽtari cœperant,q̃ ꝑ Arathum & Philippum delata, vt multa Philippꝰ erat
eloq̃ntia & ſuauitate pręditus,eum motum facile cõpreſſit.Ex Olympia deiceps Macedo ꝓfectꝰ,
ad Eream venit. vbi vendita præda eſt quæ plurima hoĩm atq; oĩfariã pecudum ex Elienſi agro
fuerat abducta.Pontẽ ſuꝑ Alpheum amnẽ de manubiis ſtruxit.In Triphaliam inde eſt itũ, terrã
a Triphalo Arcade,vt Polybius credidit,appellatã.Strabo Triphyliã a triũ gentiũ incolatu vult
Triphalia. videri noĩatam.Cæterũ vndecũq; nomen terra ſortita eſt.Macedo eã ingreſſus, Alphiram edito
loco ſitam,etſi Ætoloꝝ pręſidio tenebať,multa vi expugnat,arce,vt ad Aſophidẽ,voluntaria de-
ditione potitus.Nec multo poſt Phialenſes ſeſe Philippo legatis ad id miſſis dediderunt.Samico
inde rex potitꝰ eſt,vnde Ætolorum præſidium eiecit.Poſt Samicum totã Triphaliã per deditio-
nẽ recepit.Hiſq; ꝑ mediã hyemem actis,Megalopolim Macedo cum toto exercitu ſe contulit , ex
Megalopoli Argos.Interfuit inde Egii publico Achęorũ cõcilio,in quo Apellis ſuaſu,author ex-
titit,vt Arathus hõ Achaicæ libertatis ſtudioſiſſimus publica ſubmoueret adminiſtratiõe,Epa-
tuſq; aduerſę factiõis vir dux in ſequentẽ annum crearet.Philippus Egio ꝓfectus,Elienſibus inde

eiectis,vrbē Dymēſibus reſtituit.Per literas,Meſſeniis,Epirotis,Acarnanibus,& Scerdilaidæ edi-
cit,vt ſinguli cum ſuis nauibus,ſibi in Cephalenia occurrerēt.Ipſe Dyme pręſidio firmata,contra
Elienſiū incurſionē,Lecheo ſoluēs,Paleā littoralē Cephaleniorū vrbem ſubita oppugnatione ad- Palea.
oritur.Erat is locus hoſtibus ad traiiciendū in Pelopōneſum cōmodiſſimus. Affuerunt interim
auxiliares a ſociis naues,& iam muro vrbis machinis cōcuſſo,capta erat Palea , niſi qbꝰ datū erat
negociū ī vrbē irrūpēdi vel ignauia,vel fraude tā ſegniter & timide munꝰ obiuiſſent,vt cū igno-
minia ſint Macedones a mœnibus depulſi.Rex potiūdæ vrbis ſpe fruſtratꝰ,obſidionē ſoluit, atq͂
ex Cephalenia pfectus,in mediterranea Ætoloꝝ irrūpere cōſtituit, etſi Achæi p legatos in Pelo-
ponneſum reuocabant.Leucadem itaq͂ primo venit,inde per Ambracium ſinum in Ætoliā naui-
gauit.Aderant illi,pter Macedonū copias,Acarnanes & Epirotę cupidi vtriq͂ iniuriarum , quas
ab Ætolis fuerāt paſſi,vlciſcendarū.Rex copiis in terram expoſitis,itinere vnius diei & noctis ad
Acheloum venit,amneq͂ inter Caponē & Straton ſuperato,Thermū ire pgit.Metapāq͂ inter eūdē
capit, eaq͂ pſidio firmata, p anguſtias cōpoſito agmine, magna adhuc nocte,Thermum puenit. Thermi ex[cidium.]
Erat is locus celebris,ſolēniq͂ Ætolici nois conuentu,multaq͂ opulentia refertus,oīs hoſtilis iniu- cidium.
rię ad id tpſ immunis,ibi non ſolū pphana tecta,ſed ſacra oīa diruta & incenſa,qbus iudicatꝰ eſt
Philippus a maioribus degeneraſſe.Alexāder Thebis captis ſummā adhibuiſſe diligētiā dicit,ne
templa violarent.Sic Aſiatica expeditione , ab omni luco¬q͂ ædiumq͂ ſacrarum iniuria abſtinuit.
Eſt,quis non videt?impii hoſtis & furioſi ea populari,q͂ ſunt ad religionis vſum comparata,ſtatu Optimi im-
as,lucos,aras,qbus dirutis nullū pōt ad milites emolumentū puenire,neq͂ ad hoſtes detrimentū: peratoris
haud enī decet bonū imperatorē,ad internicionē vſq͂ bellare, ſed quatenus eorū qui iniuriā fece- partes.
re,malefacta corrigant.Tyrāni nō regis opus eſt,victis & inuitis terrifice impare, & mutuo odio
cū his viuere.Legitime īperātis,liberalitate & clemētia ſubiectos gubernare , & inter ſuos mutua
charitate verſari.Nec Ætoloꝝ exemplū regē imitari oportuit,qui Dodonæi Iouis templū incen
derāt.Pulchrū eſt hoſtē virtute nō ſcelere,clemētia nō ſæuitia ſupare.Philippus Thermo pfectꝰ
cōpoſito agmine retro abibat,necdum anguſtias euaſerat , quū ad tria milia Ætolorū ex inſidiis
coorti,extremū agmē carpe incipiūt.Macedo,etſi ad tales caſus ſubſidiis oīa firmarat,quia hoſtes
obſtinatius inſtabant,ſcutatoꝝ manu in occulto ſedere iuſſa,Ætolos ferocius inuectos inſidiis ex- Ætoli bis vi[n]-
cipit,exceptos ad centū & amplius obtruncat:qua clade pculſi hoſtes oēm ferociā & impetū remi- cuntur.
ſere.Inde Acheloo ſupato,circa Stratū Ætoli recēti prælio victi ſunt . Macedo ad naues reuerſus
Leucadē nauigauit,vbi pdā large partitus eſt.In Pelopōneſo interea Lycurgꝰ cū Spartanorū ma-
nu Eleam cepit.Arcē,quo ſe oppidani receperāt,obtinere nō potuit.Dorimachus,qui in Theſſali-
am irrupetat,p eos dies qbꝰ Philippus Thermū diripuit,vbi de Macedonū acceſſu factus eſt cer-
tior,nulla re memorabili in Theſſalia geſta,vt pſtię auxiliū ferret, magnis itineribꝰ in Ætoliā ve-
nit,ob domeſticā cladē in ſuoꝝ mœrorē incidit & luctū multo ſua opinione maiorē. Macedo in-
terim Leucade pfectus,oēm maritimā Ætolię partē populatus,Corinthū pceſſit , nauibus in Le-
cheo relictis.Corintho inde digreſſus,cū toto exercitu & Achæoꝝ appēdicibꝰ, p ardua & deſer-
ta montiū ad Menalū puenit. Spartanis ſubito acceſſu ſtupētibꝰ,ad Amyclas nono die q͂ Corin-
tho diſceſſerat,caſtra fecit.Erāt Amyclę in Spartano agro oīm frugū gnē feraciſſimæ.XX.ſtadia Amyclæ.
ab Lacedæmone.Poſtridie oēm circūiectā regionē populat̄ Philippus,ac plures deinceps dies p ho-
ſticum euagatus,Cythiū Lacedæmonioꝝ nauale.XXX.ſtadia ab vrbe petiit . Quicq̄d agri huic
& Eleæ adiacet,quum pari clade afflixiſſet,ad Amyclas eſt reuerſus.Lycurgus interea duo milia
Meſſenioꝝ q ad Philippū veniebāt in Glympē oppidū cōpulerat,eoq͂ ſucceſſu ferox factꝰ, prælii
fortunā experiri cōſtituit.Cū duobus igit̄ milibꝰ colles,q Eurotę imminēt,occupat,edicitq͂ vt La-
cedæmonii vbi cōſertū pliū viderint,nō vno loco eruptionē faciāt ex vrbe,qui vt aliq̄to anguſtiꝰ
interuallum regi ad euadendum relinq̄ret,ruptis Eurotę aggeribus,oīa fluuio circumiecta loca I-
nundatiōe cōpleuit.Philippus mercenarios in Lycurgū miſit,inde quū ſcutatos & illyricos ſubie-
ciſſet,cētū circiter Spartanorū cæſis,cæteris cū Lycurgo fuga diſiectis,loco eſt potitus,exercituq͂ Lycurgus
vltra flumē p ociū traducto, Corinthū rediit.Hic Philippꝰ in grauē militū ſeditionē incidit,cu- vincitur.
ius motꝰ authores fuerāt Leōtius & Ptolemæus,qui primū apud regē locū obtinebāt. Cōiurauе-
rāt hi cū Apelle tutore regis in Philippū adhuc adoleſcentē,qa ille Arathi viri prudētiſſimi con
ſiliis liberiꝰ,q͂ ſuis vteret̄.Cæterū militari ſeditione compſſa,Leōtiꝰ & q cū eo cōſpirauerāt,haud
multo poſt ſui ſceleris luerūt pœnas.Nec regē latebat quorſum tēderēt ſuoꝝ procerū cōſilia, qui
maluiſſent ſe,vt puerū,obſequētiorē habere,& ad ſua vota magis opportunū. Leōtius igit̄ maie- Leontius.
ſtatis cōuictus in caſtris interfectꝰ eſt,Megaleas,quū ad ſuppliciū regteret̄, Thebis quo confuge-

rat ſibi mortē cōſciuit. Apelles deinceps & filius ſupplicio dediti. Erat iam autūni tēpus eius an-
ni quo Hānibal in Italiā deſcēdit. Philippus militibus in hiberna dimiſſis nō multo poſt in Mace
doniā abiit. Spartani interē Lycurgū regē, qa rumor erat eū nouis rebꝰ ſtudere, facto in eiꝰ domū
impetu vrbe extortē eiiciūt. Eratq; hic rerū ſtatus in Europa: in Aſia interim graue inter Antio
chū & Ptolemęū bellū gerebaẗ, tulit is a paterna cęde Philopatoris cognomen, q̄ quietiorē ſtatū
tēporum nactus, quū Philippus & Antiochus admodū adoleſcentes eſſent, ac propterea minime
Philopato- formidoloſi. diuerſa a maioribus via ingreſſus, ſe ocio & deſidię tradidit, vt breui nō externis mō
ris ignauia. gentibus, ſed domeſticis quoq; cōtēptui eſſe cœperit. Fœdis itaq; amoribꝰ & temulētiæ addictꝰ
inuenit ſui regni inſidiatores. Primus itaq; Cleomenes Lacedæmonius fuit, is magno prælio ab
Antigono victus, vt ſupra eſt memoratū, in Ægyptū nauigauerat, vbi hoſpitaliter ab Euergete
Ptolemęo, qui Philopatoris fuit pater, exceptus, apud eū quoad vixit in magno honore fuit. Mox
vbi Philopator parricidio regnū occupauit, tētauit ille, bona regis venia, Lacedæmonē abire, re-
gnū recuperaturꝰ. poſt Antigoni interitū, Id ille nō ſolū nō impetrauit, ſed ſuſpectus etiā ob egre
giā animi virtutē Philopatori eſſe cœpit. Formidoloſa eſt & ſuſpecta tyrānis virtus. Appulit in-
terim Alexādriā Nicagoras qdā Meſſenius, vænales equos aduehēs, is recōciliatā hēbat cū Cleo
mene amicitiā, ſed parū integra fide, qđ eiꝰ poſtea facinꝰ declarauit. Hunc Cleomenes, circa por-
tū inābulās, ſub ipm̄ appulſum intuitus, quū amice ſalutaſſet, ad qd veniſſet pcontatus, vbi naui-
gatiōis cauſam, & qd ſecū veheret, audiuit, q̄ vellē inqt Cinædos potius aduexiſſes & Sambucas.
Nicagoræ Nā his pręcipue rex delectabaẗ. Hęc quū Nicagoras Soſibio, cuius ſumma erat apud regē autho
perfidia. ritas, detuliſſet, barbari īpulſu epl'am in Cleomenē cōfinxit, ſuſpitionibꝰ plenā, qua poſt Nicago-
ræ diſceſſum ad regē delata, in cuſtodiā Cleomenes adductus eſt, liberaliter tñ apud cuſtodes & ī
ſummo honore habebaẗ. Sed quū nullā meliorē ſpem Cleomenes in futurū haberet, rege Cano-
bū pfecto, cuſtodibus deceptis, in publicū cū paucis ſuoꝝ ſtricto ferro erupit, ibiq; Ptolemæo quo
dā, ad cuſtodiā vrbis relicto, qui forte ī eū motū īciderat, īterfecto, ciues ad libertatē hortabaẗ, ad
quā vocē quū nemo moueret, ī arcē īpetū fecit, q̄ſi eā p occaſionē occupaturꝰ. Hic quoq; vi exclu
Cleomenis ſus, cū iis quos circa ſe habuit, vt fortiter moreret, ſibi manū ītulit. Habuitq; Cleomenes hūc exi
interitus. tū, in quo nihil regiū defuit, pter regnū. Theodotꝰ inde Ætolꝰ, q inferiori Syrię pērat, regis igna
uiā ptęſus, & offenſus pterea illi grauiter, ꝙ quū nup q̄dā aduerſus Antiochū mouiſſet, vt puin-
ciā ſibi creditā fortiter tuereẗ, Alexādriā accerſitus, capite ppemodū fuerat piclitatus. Ob hæc il
le infeſto aīo in regē, occulte Antiocho ſe Syrię vrbes daturū polliceẗ. Pręfecerat Antiochus Mo
lonē & Alexādrum fratres, hunc Perſidi illū Mediæ, quoꝝ defectio regi nunciata eſt ſub id tēpꝰ,
quo occupādę p Theodotū Syrię occaſio oblata eſt. Xeone itaq; & Theodoto quodā cū copiis in
Mediā & Perſidē miſſis, ipſe ad Syriacū bellū exiturus, dū in Seleucia adhuc eēt, Diognetꝰ claſſis
pfectus Laodicen Mitridatis Pōtici regis filiā virginē regi deſpōſā, naui aduexit. Celebratis itaq;
magno appatatu nuptiis, regnoq; vxori relicto, Antiochiā cōtēdit. Nec ita multo poſt illi nūcia-
tū ē duces quos in Molonē miſerat, p victis Media exceſſiſſe, hoſtēq; oīa late obtinere. Quibꝰ nun
ciis Antiochꝰ pculſꝰ, Syriaci belli cōſilio omiſſo, ī Mediā cōtinuo occurriſſet, niſi ab Hermia Cha
Hermias re, q ob puerilē regis ętatē (erat tū Antiochꝰ. xvi. ānos natꝰ) oīa ſuo nutu adminiſtrabat, Xēce-
Chares. ta Achæo cū nouis copiis in Mediā miſſo, ad īcœptū bellū exeq̄ndū regē cōfirmaſſet. Copiis igiẗ
Apamiæ coacti, Laodiceā rex cōceſſit, mox ex Laodicea cū exercitu pfectus, ad Maſſiā venit locū
Maſſia. inter Libanū & Antilibanū pmōtoria. Eſt is locꝰ primo natura paluſtris, ex vna pte oppidū imi-
net, qđ Brochos diciẗ, exaduerſo alterū Gerra noīe, inter vtrūq; arduus & inflexus collis. Per mul
tos itaq; labores copiis huc traductis, rex Gerrā exercitū admouit. Sed pter ſpē oīa a Theodoto p
ſidiis īſeſſa offendit, & paludē foſſa valloq; obſeptā. Prio vim īferre conatꝰ ē, cæteꝝ qa nihil vis p
futura videbaẗ, & Theodotꝰ ī Ptolemęi fide adhuc eēt, ne plus incōmodi adiret q̄ īferret, īcœpto
deſtitit. Sed nihil a pſenti bello ęque aīm auertit, ac nouꝰ de Xēceta nūcius ī caſtra allatꝰ, quo co
gnitū eſt regis copias a Molone pfligatas. Xēcetas ex Seleucia cū Suſianę & rubri maris oræ pfe-
ctis ad Tygrim puenerat, vbi facta ſpe, fore, vt ſi copias flumē trāſmitteret, magna ps exercitus a
Molone, q odio eēt militibꝰ, ad regē trāſiret, exercitu ī vlteriorē ripā īpigre traducto ad Molonis
caſtra pfectꝰ, deſerta ab hoſte inuenit, multę opulētię plena. Ibi Xencetas verā fugā arbitratus, q
Molo parū ſuis fideret, idcirco ſe expectare nō fuiſſet auſus. Cū ſuis igiẗ crapulę & ebrietati debi
Xencetas tū altꝰ oppſſit ſōnꝰ. Tū Molo cōuerſo p noctē curſu caſtra ſine certamie īgreſſꝰ hoſtes ebrios & ſe
fraude capi miſomnes ad ſatietatē cecidit. Pars nō pua metu in fluuiū pcipitata verticibꝰ abſorpta eſt. Scđm
tur. eam victoriā Molo Seleuciā occupauit, mox & oīa Babyloniæ loca, & quicqd circa rubrum mare

gẽtiū fuit eius armis ceſſerat. Antiochus igitur his nuncijs turbatus, ex Syria cū valido exercitū ad hoſtẽ pfectꝰ, Tygrim triptito copias traiecit. Dura oppidū obſidiõe ſoluit. Orico deinde monte ſupato in Apolloniã deſcẽdit. Et iã Molo ad. XL. ſtadia a rege caſtra fecerat, q quū ſuſpectã haberet militū fidẽ, noctu expꝰtus Antiochi caſtra inuadere, cū lectiſſima manu a ſuis ſilentio digreſſus ad regias munitiones iter intendit. Ferebat in hoſtẽ ſpei plenus, quū ei nunciat. X. milites ad regem tranſfugiſſe, tū ille infecta re ſub lucẽ in caſtra reuerſus, tãtū ſubito acceſſu tumultū exciuit, vt parū abfuerit quin caſtra defererent. Inde vbi illuxit rex quadrato agmine affuit, nullã pugnæ morã facturus. Molo etſi ob nocturnū tumultū cunctãtius exiit, eduxit tñ in apertū copias. Hic haud magno qdem certamine opus fuit, cõfeſtim ſiniſtrū Molonis cornu ad regẽ trãſiit. Ipſe ea parte qua prælīū inierat aliqdiu hoſtẽ ſuſtinuit, verū vbi ſigna deſtitui ſenſit, & qui circa ſe adhuc pugnabant fluctuarent alo, ſatis gnarus quas poenas regi daturus eſſet, ſi viuus in eiꝰ potestatẽ veniret, ſibi manū intulit. Nicolaus eiꝰ frat ex acie digreſſus, vbi in Perſidẽ venit, Molonis vxorẽ & filios interfecit, inde ſeipſm trãſegit ferro, Alexandrū alterū fratrẽ itidẽ feciſſe arbitratus. Molonis corpus in celeberrima parte Mediæ cruci eſt affixū. In cęteros multa Antiochus eſt moderatione vſus. Inde puinciarū rebus ex ſnīa cõſtitutis, Artabarzanẽ, cui bellū intulit, pene ſopplicem in amicitiam recepit, & Hermeam tutorem ſuum, quẽ ſupbia & auaritia corruptū ad id tp̃s tulerat, occidi imperauit. Fuerat ille adeo oĩbus inuiſus, vt Apamee vxorem eius mulieres populariter occiderint, & pueri liberos. Miſit Antiochus ad Achęum, cuius priore libro mentio facta, q de eius iniuria qrerent, q per id tẽpus quo ipſe aduerſus Artabarzanẽ exercitū duxit, ratꝰ fore vt eo bello extingueret, regiam appellationẽ recepiſſet, nec minus interea quæ ad Syriacū bellum attinebãt, ſtudio comparat. Mox vbi oĩa affuere, Seleuciam Phœnicię vrbem obſidiõe cingit. Eſt hæc haud pcul ab Oronte, qui ex Libano ortus in Antiochiam fertur, inde haud pcul a Seleucia Phœnicio mari infundit. Fuerat id oppidū multis retro annis in Ægyptiorum regum poteſtate. Ptolemæus Euergetes, qui Romana voce benefactor vocandus erat, primus vrbe ipſa fuit potitꝰ, quum ob Beronices caſum, vt alio eſt loco ſignificatum, exercitum in Syriã duxit. Antiochꝰ vrbem terra mariq adortus, poſteaq in ſoburbia penetrauit, & iam emporia capta erãt, deditã a ciuibus pacate accepit. Seleucia potitus, Theodoti literis in Syriã accerſitur, qui a rege aperte alienatus, Tyrum & Ptolemaidẽ obtinebat. Ad Narſiam igitur prius rex exercitū admouit. Hic Ptolemaidem a Nicolao Philopatris duce obſideri auditum eſt. Tum vero haud cunctandū ratus, cęteris copiis Brochum admotis, ipſe cū expeditis militibus ad ſoluendã obſidionem occurrit. Ad cuius aduentū regius dux territus, priuſq Antiochus in cõſpectū veneit, præſidio ad Berytanū ſaltum obtinendū miſſo, ipſe cum cætero exercitu in tutum cõceſſit. Antiochus hinc quoq hoſtibus ſubito acceſſu depulſis, in ipſis locorū anguſtiis caſtra fecit, hic reliquas copias expectaturꝰ, quibus receptis cõtinuo mota ſunt caſtra. Affuit interim Theodotus qui Tyrum & Ptolemaidẽ regi tradidit. Eum Antiochus humaniter cõplexus vbi exploratū habuit Ptolemæū occulte Mẽphim cõfugiſſe, eius vero copias ad Peluſiū ſtare, confeſtim ad eas delendas occurriſſet, niſi aquis omnia obtineri edoctus, precipiti cõſilio abſtinuiſſet. Per Syriã inde euagatꝰ, multas vrbes in deditionem accepit. Mox appetẽte hyeme, induciis cū Ptolemęo in certum tp̃s pactis, Seleuciã in hiberna cõceſſit, vbi p Ptolemęi legatos diſceptatū eſt de iure Syriæ. Antiochus Seleucū & Antigonū, qui primi ea loca occupaſſent, poſt magni Alexãdri interitū, veriſſimos aiebat iuſtiſſimoſq fuiſſe dominos, quare ad ſe q a primo Seleuco oriūdus eſſet, nõ ad Ptolemæū Syriæ regnū attinere. Præterea Ptolemęū nõ ſibi ſed Seleuco aduerſus Antigonū pugnaſſe, quo ſublato quū Caſſander Lyſimachus & Seleucus inter ſe regna diuiſiſſent, Seleuco Syriã adiudicarũt. Ptolemęi legati ruptū fœdus ãte oĩa querebant. Inde dicere Ptolemęū Lagi, ea cõditiõe cū Seleuco aduerſus Antigonū bellaſſe, vt totius Aſiæ imperiū Seleuco, Syria & Phœnice Ptolemæo cederet. Hyeme per irritas altercatiões abſumpta, quū iã ver appeteret, Antiochus inſtructo exercitu Marathũ prio venit, per eum locum, quem incolæ dei Proſopon vocant, ingreſſus Berytum copias admouit, Botra vrbe in itinere capta, Triere & Calamo incẽſis. Hic Theodoto & Nicharo iuſſis anguſtias circa Dicū amnẽ occupare, ipſe cū pcipua exercitꝰ parte ad Damurã fluuiū cõſedit. Paucis inde diebus ante Libanū, cuius anguſtias circa mare Nicolaus Ptolemæi dux obtinebat, terreſtri plio vno tẽpore & i mari dimicatū. Vtrobiq Antiochus victor, cæſaq interea ad duo milia hoim, reliqui fuga diſpalati, magna ex parte Sidonem quo & Nicolaus deuenere, quo breui poſtea Antiochus cū exercitu venit. Sidonem rex oppugnare non eſt auſos, ob hoſtiū multitudinẽ, quæ intus erat. Motis caſtris Philoteriã inuaſit, iuxta paludem ſitam, in quam Iordanis fluuius elabit. Ea vrbe An-

Molonis interitus.

Hermeas occiditur.

Seleucia.

Antiochi expeditio in Syriam.

Antiochi geſta in Syria.

Antiochi ſucceſſus.

tiochus breui potitꝰ, Atybirū expugnauit, & Pellam, inde Camū, Geprū obtinuit. Quē Antiochi ſucceſſum Arabes ſecuri, illius partes amplexi, cōmeatu & auxiliis iuuerūt. Arabū opibus & amicitia fretus Antiochus, vlterius ꝓgreſſus, Galatē & Rabbata cepit. Hinc Cerea q a Prolemęo trāſfugerat in Samatiā cū quinq̧ milibꝰ armatoꝝ miſſo, Prolemaidē cū exercitu cōceſſit, ibi proxima hyeme manſurus. Cæterū dum hęc in Syria geruntꝰ, Achæus, Miliade & magna Pāphiliæ parte Attalo adēpta, Sardis copias admouit. Attalus Egoſatas Galathas ſecū hn̄s, aliquot interim loca in Æolide recepit, quę ad Achæum defecerant, inde Myſiam ingreſſus vſq̧ ad flumē maximū ꝓceſſit, vbi deliquio lunę repēte facto, Galathiſq̧ vlterius ſequi recuſantibus, Egoſatas circa Helleſpontū collocauit, ipſeq̧ Pergamū hibernatū ſe recepit. Vere deinceps ſeq̄ntis anni ineūte, An-

Antiochi & Prolemęi copiæ.

tiochus & Prolemęus, cū q̃ maximo vterq̧ potuit belli apparatu, in mediū ꝓceſſere. Prolemæus Alexandria ꝓfectus, vltra .LXX. milia peditū & q̄nq̧ eqtum ſecū trahebat. Tres &. LXX. elephātos. Antiocho duo &. LX. milia peditū, eqtum ſex milia, elephanti centū & duo aderāt. Per Pelu-

Raphia.

ſium Philopator & Caſiū montem Gazam venit, inde quinis caſtris ad Raphiā vrbem conſedit, quę poſt Rhinocolura ſita eſt, prima ciuitatum Syriæ Ægyptū aſpectātiū. Huc Antiochus cum oībus copiis ꝓgreſſus, decē ſtadia ab hoſte caſtra locat. Nec ita multis interiectis diebus, ad q̄nq̧ ſtadia ꝓpius tranſlatis caſtris quotidie inter aquandū leuia vtrinq̧ prælia ex occaſione gerebantur. Interim Theodotus Ætolus, q ab Prolemęo ad Antiochum defecerat, ſpeculatus interdiu ꝓ-

Theodoti facinus.

cul regium tabernaculum, noctu ignoto habitu hoſtium caſtra ingreſſus ſub aurorā deceptis cuſtodibus ad regē ingreſſus, duobus qui in tabernaculo cubabant vulneratis, & cum his Prolemæi medico interfecto, incolumis in caſtra rediit. Illud regi ſaluti fuit, ꝙ ſecretiore quodā loco quietē capiebat. Nec ita multo poſt, reges ipſi decreto in aciem deſcendunt. Vterq̧ accuratiſſime ſuos ad pugnā inſtruit, opportunaq̧ ad milites hortatiōe eſt vſus. Prolemæus lęuum cornu cū Laodice ſorore obtinebat, Antiochus cū regia phalāge dexterū. Primū fuit ꝓlium elephantorum, quo-

Regum cōgreſſus.

rum mos eſt quum dimicant ſe dentibus inceſſere. Cęterum Prolemæi elephātes, qa plurimū Libyci erant, & ob id timidiores, ſtatim Indicis ceſſere, qui impetu auerſi ingentē Ægyptiacæ phalangi attulerunt ſtragē, quo accidit vt ab initio in dextro cornu Antiochus ſuperior fuerit. Sed quēadmodum hac parte fortuna proſpere affuit, ita qui in læuo latere dimicabāt a dextero Prolemęi cornu pulſi ſunt. Reſiſtebatq̧ adhuc etſi beluarū īpulſu nō mediocriter cōcuſſa Prolemaica phalanx a læua parte, quū Antiochus ratꝰ ſe vincere, ſenſit ſe magna ex parte victū. Curſu igi-

Vincit Antiochus.

tur in alterū cornu delatus, vt ea ꝑte pugnā repararet, vbi res perditas vidit, Raphiā ꝓfugit. Tū vero late cędes totis eſt campis edita, Prolemęuſq̧ ingentē victoriā adeptus, ſumma cū lętitia & gratulatiōe ſuoꝝ, ſeſe in caſtra recepit. Antiochi ad .X. milia peditū cecidere, eqtes pluſq̄ . CCC. quatuor milia capta. In dextero Prolemæi cornu q̄plurimi equites & mercenarii milites periere.

Syriaci belli finis.

Scd̄m hanc pugnā Antiochus Syria ceſſit, certatimq̧ ciuitates in Prolemæi fidē rediere. Secuta inde pax eſt, fœdereq̧ inter ip̄os reges icto, Antiochus oēm belli impetum in Achęū vertit. Atq̧

Lycurgus.

hoc euentu in Syria eſt bellatū. Interea Lycurgus Lacedæmoniorū rex ab exilio reuocatꝰ, cū magna Spartanoꝝ manu, Meſſeniorum agrū ingreſſus, Calamā ꝓditiōe occupat, atq̧ in animo habebat iungere ſe cum Pyrria Ætolorū duce, qui ex Elide eo venturus dicebatꝰ. Verum Cyparenſibus Ætolo trāſitū inhibētibus, Lycurgus nulla re memorabili vlterius geſta, Lacedęmonē cum exercitu deceſſit. Elienſes Pyrria duce exauthorato, vt hoīe parū ſtrenuo, Euripidē iterum ex Æto-

Lycus.

lia accerſunt, cuius ductu in Ægiadem regionem egreſſi, oīa terroris & populationis complēt. Lyci Achęorū ducis occurſu ibidē dimicatū, quadringentiq̧ ex Eliēſibꝰ cæſi. Nec multis interiectis diebus, idē Lycus & Dēmodocus in Elienſem agrū irrupere, vbi Elienſiū .CC. temere in hoſtes inuecti, apud Phyxiū ſunt cęſi. Eratq̧ hic rerum ſtatus in Peloponneſo. Ab Acarnanibus & Ætolis

Philippi ſucceſſus.

mutuæ & crebrę incurſiones fiebāt. Philippus Bylazonē vrbē in Peonia occupauit ad ingreſſum Macedonię, ex Dardania inde multa ope Thebas nō ꝓcul a mari vrbē pluribus diebus oppugnatā, per deditionē cepit, captāq̧ Macedonū fecit coloniā, ꝓ Thebis Philippopolim appellauit. Audita interea Scerdilaidæ alienatiōe, qui pacto ſtipendio a rege fraudatus, oēm orā maritimā vſq̧

Cataphractę & aphractæ naues.

in Peloponneſum infeſtabat, cū aliquot cataphractis nauibus & aphractis qbuſdā, euripo enauigato, nauibus circa Maleā & Lecheū diſpoſitis, Argos venit, vt Nemeęis ludis intereſſet. Quo illi literę ex Macedonia allatę ſunt, qbus ſignificabatꝰ, Romanos ad Traſimenū lacum in Hetruria a Pœnis ingenti ꝓlio victos, & iam Hānibalē oīa late obtinere. Oſtēdit Philippus literas vni duntaxat Demetrio Phario, quē penes ſe habebat. Ille regē hortatꝰ, vt Gręcię rebus cōpoſitis, ad Illyricū & Italiā occupandā animū adiiceret, facile ꝑpulit, vt cōfeſtim de pace cogitare cœperit, quæ

paucis diebus in hunc modum ſecuta eſt,vt Ætoli & Achæi atq; eoꝝ ſocii, pacate inter ſe age- | Achaici &
rent,ictumq; in id fœdus.Incidit pax illa in tertium annum centeſimę & quadrageſimę Olympia | Ætolici bel
dis,vt Polybius ſcribit,qui annus,vt idem ait,in eum coincidit, quo Romani ad Traſimenum ꝑ- | li finis.
lio victi ſunt.Philippus locis,ꝙ Scerdilaidas occuparat,receptis,quum iam hyems inſtaret , mili-
tes in hiberna dimiſit:ipſe animo ad res Italiæ ſemel adiecto,centum lembos inſtruxit.Sub initiū
æſtatis,Macedonibus leuiter remigio exercitatis,cum oībus copiis , per Euripum & Maleam, ad
loca,quæ ſunt circa Cephaleniam & Leucadem,claſſem appulit,vbi caſtris circa mare poſitis na-
ues valide communiuit,Romanam claſſem præter cætera formidans.Antiochus initio æſtatis ſo
cietate cum Attalo aduerſus Achæum inita,Taurum montem tranſcēdit. Et Pruſias rex Bithy
niæ Gallos,quos Attalus circa Helleſpontum collocauerat,quia Ariſba capta circuniectis accolis
iniurii eſſent,acie victos cum multa cæde diſiecit. Vxores & liberi eorum nullo ætatis aut ſexus
diſcrimine ad vnum ſunt occidione occiſi.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO,ENNEADIS QVINTÆ, LIBER TERTIVS.

IN HOC Statu erant res Aſię,quū Romani ad Cannas ingenti,vt di
ximus,ſunt prælio ſuperati,qua victoria fret⁹ Hānibal ex Apulia profe-
ctus,in Hirpinis primo Cōſam ſine certamine traditā recepit,ibiq; par
vna exercitus cum Magone relicta, quibus copiis ille ꝓpinquas vrbes
aut ſponte deditas reciperet, aut inuitas ad deditionem compelleret,
ipſe ad inferum mare curſum intendit,Neapolim oppugnaturus. Se- | Neapolis ſi
det Neapolis in Cāpano littore, cui Phlegræi campi a tergo circumia | tus.
cent,nec Laborini multo inde remotiores. Eā Chalcidēſes cōdiderūt,
Parthenopē primo a Sirenis tumulo appellatā. Surrentū exaduerſo il | Parthenope
li reſpondet,diuerſa parte ſinus cū Mineruæ ꝓmontorio vbi Sirenum
fuit ſedes.Pœnus loci opportunitatē ſecutus, vt portus aliqs ſibi eſſet
idoneus ad excipiendos ex Libya cōmeatus, huc progreſſus Numidas vrbem adequitare ꝑcepit, | Repellitur
qui Neapolitanorum equitum aliquot temere in pugnam egreſſos,ſubito equoꝝ circūactu in me | Hannibal
dium exceptos interfecere.Hānibal ſitu vrbis & murorū apparatu inſpecto,oī ſpe illius potiundę | Neapoli.
abiecta,Capuam duxit.Florebat tū ea ciuitas longa felicitate & indulgentia fortunę,immodera- | Capua.
teq; ſuam libertatem exercere,multoq; immoderatius plębs id facere, cuius ꝓprium eſt nihil ſci-
re,fuerat hęc ſemꝑ antea ſenatui infeſta,tum vero per Pacuuiū Calaniū aliq̄to pacatior facta . Is
iam inde ex quo Romanis ad Traſimenū victi ſunt , ad Pœnoꝝ ſocietatē animū adiecerat,ad qđ
facinus exeq̄ndū,vt totius ciuitatis ſtudia cōciliata haberet,noua arte in recōciliādis ordinibus
eſt vſus.Senatum primo docuit q̄tum ſibi periculi a plæbe immineret,ſi nouandæ rei occaſio ali- | Pacuuii in
cunde affulſiſſet,haud dubie,niſi mature obuiā iret,fore,vt nō multo poſt pauci a pluribus ſubita | genium.
vi obtruncarentur. Verum habere ſe conſilium multitudinis reconciliandæ , ſi ſuæ fidei ſenatus
negociū ꝑmittat.Oēs ad vnū metu ꝑculſi,Pacuuium orāt,vt ex ſua fide vniuerſo ordini conſule-
ret.Senatu itaq; in curia clauſo,Pacuuius in concionē ꝓceſſit,ibi multitudinem affatus,multum
diuq; inq̄t optaſtis ciues Cāpani veſtros ſenatores tollere , at certe ſcio q̄ optatæ cædis poteſtas
fiet a me vobis (clauſi enim omnes in curia vt opportuniores ad iniuriam haberetis) nolle vos
ſine ſenatu eſſe,neq; etiā expediret ciuitati publico conſilio carere.Legēdi igit̃ noui ſenatores ſūt,
coniiciā igit̃ proinde ſinguloꝝ noīa in vrnā,ac quotus quiſq; eorū fuerit ſorte ductus,de eius ca-
pite vt libitū fuerit ſtatuetis.Sed priuſq̄ de ſonte ſumat̃ ſuppliciū,in dānati locū ali⁹ eſt vobis ſe-
nator cooptād⁹,atq; ita vno tpe inimicos vlciſcemini,& nouū ex ſnīa ſenatorē habebitis.Aſſenſa
eſt multitudo,nomēq; vni⁹ ſorte eductū oēs deteſtari,dignū ſupplicio cōclamāt. Video inq̄t Pa-
cuuius q̄ ſit veſtra de hoīe ſnīa,agite nunc & priuſq̄ ſupplicio afficiat̃,vnū aliquē in huius locum
cooptate.Tū vero quū vn⁹ atq; alter noīari cœptus eēt,eorūq; noīa vulgo ſorderent,nec q̄ſq̄ exi-
ſteret,cui nō ignauia aut obſcuritas gn̄is aliudve ſordidū obiiceret̃,eſſentq; plęriq; nō tam ad di
gnitatē,q̄ ad audiēda ꝓbra noiati,ſenſim ex cōciōe & cū rubore plębs dilapſa eſt , notiſſimū mali
maxime tolerabile eē dictitās,remiſſoq; odio ſenatū cuſtodia educi iuſſit.Senatores & ipſi iā inde
obſeq̄ntiores in plębē facti,facile eū ordinē ſibi beneuolētia deuinxere. Eratq; Pacuuius ob hæc in
magna celebritate,ac ciuitatis lōge princeps,ciueſq; mutuo int̃ ſe ſtudio deuincti, vna oēs a Ro-
manis ad Pœnos īclinarūt. Vnū in mora eē , ꝙ mutua cōnubia plęraſq; ābarū ciuitatum familias
miſcuerāt.Nā & Pacuui⁹ liberos ex Appii Claudii filia ſuſtulerat,& filiā Romæ nuptū Liuio dede-

rat. Obſtare adhæc p̄ſenti cōſilio. CCC. Cāpani eq̄tes, q̄ int̄ cætera Siciliæ p̄ſidia, in eā īſulam fuerant delati. Cęterū Romanis ad Cānas victis, vbi ex iis legatis q̄ ad Varronē cōſulē officii p̄texu Venuſiā quo ille cū paucis ex acie fugerat, miſſi fuerāt, cognitum eſt res Romanas, ſupra q̄ credi poſſet, acciſas, īmemor ingrata ciuitas veteris Romanorū in ſe meriti, Sānitiū olim iugo de ipſius

Campani cū Pœnis fœdus ſanciūt

ceruice excuſſo, nō ſolū rē collapſam, vt fideles & gratos ſocios decuit, nō iuuerē, ſed Viril Subii ſibi & ciuitati magis q̄ Romanis funeſta p̄ſuaſione decretū tulere, vt cū Hānibale his cōditionib⁹ fœdus iniret̄, ne q̄s imperator magiſtratuſve Pœnorū ius in Cāpanū ciuē haberet. Nemo Cāpanus inuitus militaret, munuſve aliud nolens obiret. Vt ſuæ leges ſuiq̄ magiſtratus Cāpanis eſſent, vt CCC. ex captiuis Romanis Pœnus Cāpanis daret, quos ipſi legiſſent, cū q̄b⁹ ſui eq̄tes, q̄ in Sicilia faciebāt ſtip̄edia, p̄mutarent̄. Fuerūt q̄ tradetēt priuſq̄ Cāpani apte defeciſſent, eorū legatos Romę in curia petiiſſe, vt alter cōſul Cāpan⁹ fieret, ſi Romani a ſe iuuari vellēt, ad quā impudētem

Cāpanorū p̄fidia.

poſtulationē tāta ſit indignatio orta, vt Cāpani curia ſummoti añ noctē iuſſi ſint Romanis finibus excedere. Sed hi nō cōtēti fidē p̄didiſſe, Romanorū p̄fectoſq̄ q̄ tū forte Capuę erāt, in balneas

Decius Magius.

cuſtodiæ ſpecie clauſos, feruore & æſtu intercluſa aīa, crudelit̄ necarūt. Vnus oīm Decius Magi⁹, ne ea defectio fieret, ſumma opē obſtitit, ne punicū etiā p̄ſidiū in vrbē accipet̄, ſupbā Pyrrhi regis in Tarētinos ſocios dn̄atiōnē referēs. Nec poſt p̄ſidiū acceptū ſuos hortari deſtitit, vt aut Pœnos vrbe eiicerēt, aut his ſubita vi opp̄ſſis ſeſe Romanis reſtituerent. Huiuſmodi hoīs cōſtātia offenſus Hānibal, Magiū in caſtra accerſiuit, qui quū ad eū ire recuſaſſet, negās aliq̄d rei ſibi cū Pœno eſſe, p̄miſſo ad vrbis magiſtrat⁹ nūcio, poſtridie ipſe Capuā venit, ad quē videndū, quū tota ciui-

Magii conſtantia.

tas certatim obuiā p̄diuiſſet, vnus Magius officio abſtinuit. Cæterū dū oīs ſexus & ætas in tā claro duce excipiēdo occupata eſt, ipſe cū filio & paucis cliētib⁹ tacitus p̄ forū īambulauit. Ingreſſus vrbē Hānibal cōfeſtim ſenatū vocari iuſſit, tū rogat⁹ ne q̄d ageret eo die, quo primū ſociā vrbem ingreſſus erat, q̄d nō idē lætū & hilare eſſet, etſi in irā valde p̄pēſus, abſtinuit tñ ac reliquū diei ī ſpectāda vrbe eſt ab eo cōſumptū. Diuerſabat̄ Pœnus apud Steniū & Pacuuiū celebres nobilitate & opib⁹, Cāpanæ ciuitatis lōge clariſſimos. Venit eo & Pacuuius Calauius princeps eius factionis, q̄ rem ad Pœnū traxerat, cū filio adoleſcēte ab Decii latere vi nup abſtracto. Huic recens p̄ris meritū nō ſolū veniā apud Pœnū īpetrauit, ſed ad cœnā eſt etiā ab eo vocat⁹, cui valitudine

Perollæ facīnus.

excuſata iuuenis adeſſe noluit, q̄n patrē paulo añ ſolis occaſum triclinio egreſſum ſecutus, vbi eū ſecreto eſt loco adeptus (venerāt enī p̄ poſticū in hortū ædib⁹ ſubiectū) ibi Perolla (hoc illi nomen fuit) toga ab humero reiecta latus gladio ſuccinctū nudat, cepiſſeq̄ ſe cōſiliū ait Hānibalis eximprouiſo obtrūcādi. Atq̄ ita fore, vt nō ſolū Cāpani defectiōis veniā a Romanis īpetrarēt, ſed in multo maiore, q̄ vnq̄ antea, ap̄d illos honore futuri eēnt. Hoc te latere nolui inq̄t, vt adeſſe poſſis pater ſi velis, vel ſi malis, inde p̄cul abeſſe. Ad ea ſenex nō aliter, q̄ ſi res geri cœpta eēt, territ⁹, per oīa iura, q̄ filios parētibus iungūt, cū lachrymis & multis p̄cibus obteſtatus eſt, ne corā patre oīa infanda facere & pati vellet, ne fidē paulo ante publico & priuato iure cū Pœno iunctā violare aggrederet̄, atq̄ hoſpitalē mēſam, cui ipſe tertius eſſet adhibit⁹, tā clari hoſpitis ſanguine fœdaret. Q̄ ſi neq̄ fides, neq̄ iura valerent, manifeſtū vitę periculū reſpiceret, quū tot ſeruorū liberorumq̄ manus & oculi ducē ipſum obſeruarēt. Iam corpus inq̄t meū pri⁹ ferias neceſſe eſt, q̄d ego illi obiiciā, ne publica & priuata fide periclitemur. Sine fili te poti⁹ hic exorari q̄ illic vinci, valeāt patris lachrymę, valeāt preces apud te meæ, ſicut pro te hodie apud Pœnū valuerūt. Hæc pat̄ locutus vbi iuuenē lachrymātē vidit medium amplexus atq̄ hęrēs oſculo, non prius & monere &

Perollæ pietas in patrē.

p̄cari deſtitit, q̄ a p̄poſito auertit. Tum Perolla. Ego inq̄t pietatē, quā patriæ debeo tibi q̄ñ ita vis exoluā pater. Doleo tñ tua cauſa, cui patrię ter p̄ditæ ſuſtinēdū eſt crimē, defectionis a Romanis factæ, fœderis cū Pœno initi, & q̄ arma q̄ p̄ publica fide induerā manib⁹ extorques. Inde arrepto gladio, Ferrū inq̄t o patria quo p̄ te in Pœnū vſurus erā, q̄ñ paterna pietas p̄hibet, recipe, atq̄ cū his illud trās horti maceriā in publicū abiecit, & quo minus res ſuſpecta eēt ī tricliniū rediit. Poſtridie Hānibal, freq̄nti ſenatu, Cāpanis g̃as egit, q̄ amicitiā ſuā Romanæ p̄tuliſſent, pollicitus breui fore, vt Capua Italię eſſet caput, vñ Romani cū cęteris populis ius peterēt. Vnum Decium Magiū exp̄tē eſſe punicę amicitię, fœderiſq̄ ſecū icti, is vt ſibi dederet̄ pro amicitia nup inita po-

Magius Hānibali traditur.

ſtulauit, in cuius ſentētiā vbi factū eſt ſenatuſcōſultū, Magiuſq̄ ad Hannibalis tribunal deſtitut⁹ nihil ex priſtina ferocia remiſiſſet, cōfeſtim ſunt illi catenę iniectę, & in caſtra p̄duci eſt iuſſus. Ille vero quacunq̄ iret, concionanti ſimilis, ad circūfuſam multitudinem, Habetis inq̄t Cāpani viri libertatē quā petiiſtis. En inq̄t, ego nulli meorū ciuiū ſc̄ďs, media ciuitate, celeberrima p̄te vrbis, ad ſupplicium rapior, quid violentius fieret ſi vrbs vi capta eſſet! ite nunc Hannibali obuiā dič eius

acceſſus cõſecrate,vt ſit q de ciuibus veſtris in hũc modũ triũphet.Quũ hęc ille paſſim diſſe
reret,videreturq̃ multitudo ĩdignitate rei moueri,obducto capite ĩ caſtra eſt deductꝰ. Ex ca
ſtris mox in nauim impoſitꝰ,vt Carthaginẽ deueheretᷓ.Nauis vi tẽpeſtatis Cyrenas eſt dela
ta,q̃ tũ in Alexãdrinoꝝ regũ ditione erat.Hic Magius quum ad Ptolemęi ſtatuã cõfugiſſet, Magii feli
Alexandriã ad Ptolemęũ eſt deportatus,q vbi qs eſſet audiuit,cõtraq̃ ius fœderis ab Hanni citas.
bale vinctus,vinculis liberari iuſſit,factaq̃ illi poteſtate quo vellet abeũdi,Alexãdrię eſſe ma
luit quoad res Italię in eo motu eſſent.Sub id tẽpus quo hęc Capuę gerebanᷓ,Fabiꝰ pictor eſt
Delphis reuerſus,Romęq̃ res diuina & ſupplicatio ex oraculi forma decreta eſt . Mago Ha
milcharis filius Cãnẽſis victorię nũcius Carthaginẽ miſſus eſt.Hic frequẽti ſenatu res a fra Hãnibalis
tre in Italia geſtas ita expoſuit,vt diceret biẽnio,quo in Italiã vẽtũ erãt.CC.milia hoſtiũ,plu victoria.
ribꝰ p̃liis,ductu & auſpiciis Hãnibalis cęſa.L.capta,duos cõſules occiſos, duos exercitu exu
tos,vnũ ſauciũ,magiſtrũ eqtũ acie victũ,dictatorẽ q̃a in pugnã nunq̃ deſcẽdiſſet vnicũ impe
ratorẽ haberi.Capuã poſt Romanas opes acciſas,Italię caput,Apulos,Brutios,Lucanoſq̃ & Annuli in
Sãnitiũ nõ paruã partẽ ad Pœnos defeciſſe,cui tã læto nũcio,vt maior fides haberetᷓ, tãtã vĩ terfectorũ.
aureoꝝ ãnuloꝝ ĩ veſtibulo curię effudit,vt metiẽtibꝰ tris modios & dimidiũ expleuerit. vt q̃ An aurei
dã p̄diderĩt.Phama tñ tenuit vnũ,qđ p̄pius vero eſt,fuiſſe modiũ . Adiecit inde in maioris fuerint.
victorię argumẽtũ eqtũ id inſigne,atq̃ primoꝝ eius ordinis,apud Ro.eſſe. Miror eqdẽ Liuiũ,
qđ alio etiã ſum loco teſtatus,aureos fuiſſe annulos p̄didiſſe,quũ Pliniꝰ author ſit,ante C.Ma
rii tẽpora nullũ aurei annuli vſum priuatis ciuibꝰ fuiſſe. Sũma igiᷓ orationis quã Mago ad
ſenatũ habuit hęc fuit,vt q̃ñ p̄cul domo bellũ gereretᷓ,& in media hoſtiũ terra,Hãnibalis no
mine petiit,vt pecunię in ſtipẽdiũ,frumẽtũ,& q̃a exercitꝰ tot p̃liis eſſet diminutꝰ,ſupplemẽtũ
etiã ex Aphrica mitteretᷓ,vt bellũ magna ex parte confectũ, ad exitũ cõmodius p̄duci poſſet.
Quũ in re tã lęta oẽs lętitia exultarẽt,tũ Himilcho homo Barchinę factionis,ecqd eſt inquit
Hanno,etiã nũc pœnitet belli aduerſus Ro.ſuſcepti?Iube nũc Hãnibalẽ dedi,audiamꝰin Car Himilcho
thaginẽſium curia Romanũ ſenatorẽ.Ad ea Hãno. Tacuiſſem hodie inq̃t patres conſcripti, nis ĩſolẽtia.
nequid in cõmuni gaudio,qđ minus lętũ eſſet loq̃rer.Nunc niſi ad ea reſpondeã, quę me ſena
tor nobiliſſimus rogauit,aut ſup̄bus credar aut timidus,quorũ alterũ viri eſt alienę liberta
tis obliti,alterũ ſuę.Quęris Himilcho an me ſuſcepti adhuc belli pœniteat?dico me neq̃ pœ
nitere deſiiſſe,neq̃ prius deſiturũ Hãnibalẽ authorẽ huius belli incuſare, q̃ aliqua tolerabili
cõditione id finitũ videro,neq̃ interruptę pacis deſideriũ res vlla q̃ noua pax finiet.Quã niſi
nũc quũ eã dare potius q̃ accipe videri poſſimus adipiſcamur, vereor ne aliq̃ñ fruſtra deſide Vaticinã
raturi ſimus.Dic p̄terea Himilcho(nã tecũ mihi ſermo eſt) occidit Hãnibal numeroſos ho tio.
ſtiũ exercitꝰ,& milites petit.Bina caſtra hoſtiũ opulẽtię plena cepit.Frumẽto & pecunia eget.
Quid aliud fiat,ſi aut victꝰ ſit,aut caſtris ſpoliatꝰ?Rñdeat & Mago velim adhęc pauca.Ecq̃s
Latinoꝝ pp̃loꝝ,poſt res Romanas extremo p̃lio afflictas,ad Hãnibalẽ defecit?Ecquos legatos
Ro.miſerũt poſt aduerſam pugnã ad petẽdã pacẽ in caſtra,aut quã ſcitis Romę de pace men
tionẽ factã?Quũ nihil eoꝝ factũ dixiſſet Mago:Tã integrũ bellũ(inq̃t Hãno) cũ Ro.Po.no
bis eſt,q̃ eo die fuit,quo Hãnibal eſt Italiã ingreſſus.Fortunæ inde volubilitate, prioris belli
punici exẽplo,memorata admonuit patres,q̃ pax a Ro.ſpetãda eẽt,ſi qđ nollet,fortuna varia
ri cœpiſſet,quã ne toties qdẽ victi,acciſiſq̃ eoꝝ rebus darẽt?Quũ hęc Hãno & alia magis ve
re q̃ opportune dixiſſet,ſenatuſcõſultũ nihilo ſecius eſt factũ ſcđm Magonis poſtulata . De
cretũ,vt.XL.milia Numidarũ.XL.elephãti, & argẽti põdus ĩgẽs Hãnibali mitteretᷓ.Et dicta
tor cũ Magone in Hiſpaniã iret,vbi.XX.milia peditũ,& q̃tuor eqtũ ſtipẽdio cõducerẽt,hiſq̃
copiis Italicꝰ exercitꝰ & Hiſpaniẽſis expleretᷓ.Cęterũ hęc ſegniter vt lętis rebꝰ,ocioſeq̃ nimis
geſta.Romę p̄ſens rerũ fortuna oĩa celeriꝰ agere dictatorẽ cogebat,q rogato pp̃lo vt equũ cõ
ſcẽdere liceret p̄ter duas legiones,q̃ ab initio anni aſcriptę fuerãt,ex pecunia iudicatis,& capi Dictatore ex
talẽ fraudẽ auſis,q̃bus publicã fidẽ p̄ſtitit,aliaq̃ hoĩm colluuione,cũ q̃nq̃ &.XX.hoĩm mili vrbe p̄ficię
bus ex vrbe p̄fectꝰ eſt.Hãnibal Capua recepta,Neapolitanoꝝ aĩos fruſtra periclitatꝰ, in No ſcitur.
lanũ agrũ caſtra trãſtulit,fuiſſetq̃ breui ea vrbe potitꝰ,plębe ad defectionẽ ĩclinata,niſi Mar
cellus Prętor,q cũ exercitu Caſilini erat,trepidis ſenatoꝝ nũciis excitꝰ, occultis itineribꝰ eo
venire maturaſſet.Pœnꝰ ad mare iterũ reuerſus,vbi Neapolim a M. Iunio Syllano p̄tore tene
ri ſẽſit,quẽ Neapolim accerſiuerat,Nuceriã aliq̃diu obſeſſã cõditiõe cepit,vt ciuibꝰ,quo vel Marcellus
lẽt,abire liceret.In p̄pinquas vrbes dilapſi,vbiq̃ p̄terq̃ Capuę,benigne habiti,a Campanis ob Nolam ob
id excluſi,q̃a Hãnibali portas nõ ſtatim apuiſſent.Nuceria direpta eſt a Pœno & ĩcẽſa,Nolæ tinet.

Bantii recõciliatio.

Interim Marcellus quũ magis principũ volũtate q̃ plębis vrbẽ obtineret, ꝓ magno habuit ne gocio ſibi L.Bantiũ principẽ iuuẽtutis cõciliare.Is in primis rẽ ad Hãnibalẽ trahebat, ꝙ Cannenſi ſtrage ex cęſorũ cumulis ſeminecẽ extractũ diligẽter curaſſet,eoq̨ hoſtis bñficio iuuenẽ a Romanis alienatũ,& ad res nouas ſpectãtẽ Marcellus intuitꝰ, bñficio magis q̃ ſupplicio hoſti eximẽdũ exiſtimauit,eũq̨ ad ſe vocatũ benigne alloquiẽ,collaudatũq̨ ꝙ Cãnenſi acie fortiter ꝓ re Ro.ſtetiſſe diceteẽ,inſigni equo donauit,& qngẽtis bigatis nũmis. Inde maiora in futurũ pollicitus,lictoribꝰ ĩperat,vt quoties Bãtius vellet,darẽr illi ad ſe aditũ. qua ꝑtoris munificẽtia ferox iuuenis animꝰ adeo eſt mutatus, vt ſociorũ nemo fideliorẽ operã Ro. eo bello deĩceps exhibuerit.

Marcelli in reconcilian do pruden tia.

Hannibal Nolã obſi det.

Nec ita multopoſt Hãnibal ex Nuceria affuit,ſub cuiꝰ aduẽtũ Marcellus nõ metu,ſed ne plębi,q̃ Hãnibalis erat,tradẽdę illi vrbis facultas relinq̃reẽ,cũ exercitu in vrbẽ ſe recepit.Erãtq̨ quotidie leuia vtrinq̨ ꝓlia,quũ Marcellus ſenatꝰ indicio cõperit,nocturna cũ hoſte haberi colloq̃a,cõſiliaq̨ a plębe cũ iis inita,vt quũ Ro.ad pugnã de more egredereẽ,tũ clauſis a tergo portis vrbe excluſum hoſtibꝰ traderet trucidandũ:Pœnũq̨ victorẽ ĩtra muros acciperet Tũ ille vbi rẽ ad defectionẽ inclinare vidit,fortunã tẽtare cõſtituit.Om̃e robur copiarũ in porta,q̃ tecta ad hoſtẽ mittebat,primo collocat,inde dextra læuaq̨ duabus portis auxilia,& eq̃tes cũ legatis iubet cõſiſtere,ſignũq̨ ad erũpendũ expectare , impedimẽta cũ lixis & calonibus ſeq iuſſa,ne ab oppidanis diripi poſſent,firmo cinxit ꝓſidio.Edicit ꝑterea nequis Nolanoꝝ muros aſcẽdat,capitale futurũ q edicto nõ paruiſſet. Affuit Pœnꝰ,vt antea cõſueuerat,cũ parte copiarũ dimicaturꝰ,q mitatꝰ,ꝙ nemo vrbe egredereẽ,quũ ꝓpius muros ſubiiſſet,patefacta repẽte porta,cũ impetu & clamore miles,vti iuſſus erat,in hoſtẽ inuehiẽ, ꝓlioq̨ cõfeſtim inito Pœnũ pculit,vt in re ſubita,trepidũ.Clamor inde a lateribꝰ ſublatus turbauit etiã ac fudit.Mirũ eſt quod eo die accidiſſe memorãt:vno dũtaxat Romanoꝝ cadẽte,ad duo milia hoſtiũ &.CCC.occidione occiſos.Ea victoria maior Ro.viſa,q̃ ꝓ numero cæſorũ, ꝙ ab hoſte toties vinci deſiiſſent.

Pœnoꝝ cædes ad Nolã mira.

Hãnibal ſpe Nolę potiũdę abiecta,Acerras cõtẽdit. Marcellꝰ ĩ vrbẽ reuerſus,clauſis portis,ĩ eos q noctu cũ hoſte colloq̃a habuiſſent,q̃ſtionẽ exercuit.LXX.q̨ ꝓditionis cõuictos,ſecuri pcuſſit.Permiſſa inde ſenatui vrbis adminiſtratiõe,cũ exercitu ꝓfectus,ſupra Sueſſulã caſtra fecit.Pœnus interim Acerras oppidanis nocturna fuga dilapſis diripuit & incẽdit.Ad Caſilinũ inde exercitũ duxit:Erãt ibi cohortes duę,Pręneſtinorũ vna,altera Peruſinoꝝ,q̃ ſub id tẽpus quo ad Cannas eſt pugnatũ,audita ſuorũ clade, pcul ĩde quo ĩter intẽderãt,haud vno tp̃e Caſilinũ ꝑuenere. Quũ hic igiẽ eſſent,cognouiſſentq̨ ſibi ab oppidanis,q Cãpani erant,inſidias parari,Capuãq̨ ad apertã defectionẽ ſpectare,oppidanis nocturnu interfectis,partẽ q̃ citra Vulturnũ erat amnẽ occuparunt. Sed cędes illa,priuſq̃ Peruſini affuiſſent,a ꝑneſtinis edita ẽ.

Hannibal Caſilinum oppugnat.

Acre igiẽ ꝓliũ ſub hoſtiũ acceſſum ꝓ mœnibꝰ cõmiſſũ,multiq̨ Pœnorũ prima Ro.eruptione cęſi,mox creſcẽte ꝓlio ex ꝓſidiariis haud q̃dẽ pauci occubuerũt in oppidũq̨ cõpulſi ſunt.Hos atroci oppugnatione adortus Hãnibal vineas,cuniculos,aliaq̨ opera bellica munitionibꝰ admouit,cuius conatus quũ Ro.irritos reddidiſſent , pudore victꝰ copiarũ parte ad obſidionẽ relicta ipſe Capuã cũ cętero exercitu in hiberna cõceſſit.

Cãpanę deliciæ corrũpũt Hãnibalis exercitum.

Vbi exercitus ad eã diẽ inuictus,ita Cãpanis eſt deliciis emollitus,vt plus Capua Hãnibali obfuiſſe q̃ Ro.Cannę crederenẽ,maiuſq̨ hoc Pœni erratũ fuiſſe,q̃ ꝙ a Cãnis victor nõ cõtinuo Romã petiiſſet.Caſilini interea in obſidione ꝑſeueratũ,ꝓſidiũq̨ ad vltimũ inopię redactũ,ita vt quidã fame adacti,vltro ſeſe ꝑcipitaſſe dicanẽ.Alii nuda corpora obtulerint hoſtibus cõficiẽda. Miſſa itaq̨ ex Ro.caſtris ſecũdo fluuio dolia tritico plena ꝑmiſſo nuncio q magiſtratui ſignificaret,vt vẽtura dolia excipi iuberet.Atq̨ ita triduo hoſtis deceptꝰ, noctu.n. fluuio ĩpoſita, priuſq̃ illuceſceret,eo ꝑueniebãt.Mox amne tumidius ſolito fluẽte,quũ forte doliũ ſalictis ripę innatis adhęſiſſet,re ab hoſtibꝰ deprehẽſa,q̃a id cõſiliũ haud ꝓcedebat ampliꝰ,aliã viã ingreſſi iuglãdes in fluuiũ deiecere,q̃s quũ Pœnus crate exciperet,ad tantã rerũ oĩm penuriam vẽtũ eſt,vt lora & pelles ſcutis detractas aq̃ emollitas mãdere conati ſint,nec muribꝰ interim aliiſq̨ obſcœnis cibis abſtinerẽt.

Fames ſumma.

Satis cõſtat.CCC.argẽteis nũmis murẽ vnũ mẽorabili euẽtu veniiſſe emptorẽq̨ ea alimonia ſeruatũ,q vẽdiderat extincto.Eruere adhęc hętbarũ radices ĩfimis muroꝝ aggeribꝰ.Q̃d vitę ſubſidiũ vt Pœnꝰ ĩcluſis adimeret,oẽ hęrbidũ ſolũ circa oppidũ inarauit.Pręſidiarii iaratę terrę raparũ ſemina iniecere,idq̨ quũ Hãnibal reſciuiſſet: Ergo hic ĩq̃t ſedebit Hãnibal,dũ iacta ſemina naſcãẽ!tũ q nullas ad id tp̃s pacis cõditiões ad miſerat,ob Cãpanoꝝ credo cędẽ.ꝓſidiũ incolume dimiſit,certã ĩ deditoꝝ capita pecuniã pactus,Caſilinũ receptũ Hãnibal Cãpanis reſtituit.Pręneſtinis militibꝰ,q ĩ ꝓſidio fuerãt,Romãĩ

Dediẽ Caſilinum.

duplex ſtipēdiū cōſtituerūt,& vacationē in qnquēniū. Manitii eorū ꝓtoris ſtatua loricata in Prȩneſtino foro diu poſtea mãſit,cū tribus ſignis & in deſcriptione, Manitium ꝑ militibus,q Caſilini in ꝑſidio fuerunt,votū vouiſſe. De Peruſinis obſcurior ad poſteros manauit phama. Petelini a Philoctete oriundi(hi vni Brutiorum oīm adhuc in fide erant) ꝑ id tēpus Romā legatos miſerūt auxiliū petētes aduerſus Hãnibalē & Brutios,a qb⁹ ob id ꝙ ſuū cōſiliū a cæteris ſeparaſſent,aliquāto infeſti⁹ ǭ a Pœno oppugnabanť.Bis ſuꝑ ea re cōſultus ſenatus, cir cūſpectis oībus imperii virib⁹,nulla ratio fideliſſimȩ ciuitatis periculo eximēdæ iniri potuit.

Petelinorū fides.

Iuſſi ſunt abire,atq; ſuis reb⁹ cōſulere.Satis eorū fidē ꝑſpectā eſſe Po.Ro.Perſtiterūt nihilo ſecius illi in fide,certi oīa extrema citius pati ǭ fidē ꝑdere,niſi illud poti⁹ odiū in cȩteros Brutios fuit,aut ꝙ in cauſa eſſe potuit veniȩ deſperatio.Sub idē ferme tēpus C.Octacilius & M. Cornelius Mãmula ꝓtores Siciliȩ ille,hic Sardiniȩ, ſtipēdiū & frumentū ad ſe mitti ꝑ literas petētes iuſſi ſunt in ſumma ȩrarii inopia,ſibi ea ſubſidia ex ſociis ciuitatib⁹ qrere.Hiero frumentū & ſtipēdiū Octacilio obtulit, ſociȩ ciuitates Cornelio.Creati adhȩc pecuniȩ inopia triumuiri mēſarii,q æs & argentū a priuatis cōferendū,publica fide interpoſita,ſuſciperēt. Dedicata eſt & a duūuiris ad id creatis,ȩdes cōcordiȩ.Et Spurius Carbilius,quū in curia de copiarū ſupplemētis cōſultatio inita eſſet,cēſuit ad Latinū nomē arctius in fide retinēdū,binos ex ſingulis Latii ciuitatib⁹ ſenatores legēdos.Ea relatio,vt a ꝑſenti ſtatu tēporū aliena,cū fremitu & indignatione reiecta eſt,cautūq; vt ſilētio tegereť,ac ꝓ nō dicta habereť,ne res intēpeſtiue mota ſuſpēſos ſocioꝝ aīos ad defectionē ſollicitaret.M.Fabius Buteo Dictator ſine magiſtro equitū creat⁹,q ſenatū multis cladibus exhauſtū legeret.Dignitatis & meritorū ratio habita,q ȩdiles,tribuni,ꝓtores,qſtoreſue fuiſſent in curiā aſciti. Creati inde conſules ꝓximis comitiis L.Poſthumius abſens & T.Sēpronius Gracchus.Cȩterum paucis dieb⁹,qb⁹ comitia ſunt habita ex Gallia recētior clades nunciata eſt,L.Poſthumiū conſulē deſignatū cū exercitu a Gallis cȩſum.Hunc hoſtes ꝑ Litanā ſyluā ducturū, ſucciſis iuxta viā vtrinq; arboribus, atq; ita libratis,vt minimo impulſu ſubitā traherēt ruinā,vbi ingreſſum viderūt,impulſis arboribus miſerabili ſtrage cū oībus copiis oppreſſerūt.Ex quinq; & XX.milib⁹ hoīm, vix X. numero,hoſtiū man⁹ effugerūt.Poſthumii caput ꝑciſum Galli tēplo, qđ ipſi ſanctiſſimū fuit gēti,intulerūt,quo purgato,caluā auro celarūt,idq; ſacrū vas illis fuit,quo ſolēnib⁹ ſacris libarēt.Cladis huius nūcius tantū ciuib⁹ pauorē intulit,vt Ro.illico clauſȩ ſint tabernȩ, eratq; velut nocturnū in vrbe ſilentiū,quū ȩdilibus datū eſt negociū,vt tabernas aperiri iuberēt,ſpeciēq; publicȩ mœſtitiȩ demerēt vrbi.Et T.Sēpronius cōſul deſignat⁹ patres in curia cōſolat⁹ eſt,hortatuſq;,vt q Cannēſi cladi nō ſuccubuiſſent,ne ad minora damna animū demitterent. Adnitendū totis virib⁹,vt Hãnibalis conatib⁹ iretur obuiam,de Gallis in deoꝝ poteſtate ac Po.Ro.fore,vt aliqñ ꝑſentē cladē vlciſcerenť.Placuit itaq; eo anno Galliā ꝓuinciā omitti.Cōſtiturȩ inde ſunt cȩterȩ ꝓuinciȩ,in qb⁹ ordinãdis decreuit ſenat⁹,vt exercit⁹ q ex acie Cãnēſi fugerat,in Siciliā traduceretť,ibiq; quoad in Italia debellatū eſſet,militaret.Sed dū Romȩ hȩc geruntť,duo Scipiones in Hiſpania ꝓſpere bellū gerebãt.Etenī Punicarū nauiū ꝓfecti poſt pugnā ad Iberi oſtiū cōmiſſam,ab Haſtrubale grauiter increpiti,quum haud multopoſt ad Scipiones trãſiuiſſent,magnū in Carthеſiorū gēte motū cōciuere.Plerȩq; ei⁹ gētis vrbes a Pœno trãſfugarū īpulſu,ad Ro.defecere. Vna etiā ab ipſis vi capta.Occurrit eo Haſtrubal,Calbūq; nobilē in Carthеſiis virū,ꝓ mœnib⁹ nuꝑ captȩ vrbis caſtra habentē,eximprouiſo adort⁹, primo impetu in caſtra reiecit,mox ꝑdatorib⁹ q diſpalatim vagabanť ad ducē refugiētib⁹, breui numerus ad ducē creuit,vt nō ſolū ad tutandū vallū,ſed ad erūpendū etiā ſupeſſent animi:igiť in pugnā egreſſi,Pœnū in ꝓpinquū collē cōpulerūt.Nec ita multo poſt Calb⁹ Haſtrubale ſine alio memorabili ꝓlio dimiſſo,Aſcuā vrbē,quo Pœnus ingētē vim tritici cōuexerat, vi cepit.Cȩterū Carthеſii ꝑſenti ſucceſſu elati,Pœnoꝝ cōtēptu ſemel ꝑcepto,temere ſine imperio,ſine ſignis euagari,quā hoſtiū negligētiā,poſteaǭ Haſtrubal habuit exploratā, ſuos ad rē gerendā hortat⁹,quadrato agmine ad eoꝝ caſtra ire cōtēdit. Carthеſii Pœnorū aduentu tumultuoſe nūciato,multo tumultuoſius caſtris egreſſi,incōpoſito agmine hoſtib⁹ occurrūt. Fit ꝓliū,ꝑculitq; nōnihil Aphros Hiſpanoꝝ audacia,verū paucitate aīaduerſa Pœni fortius cōnixi,incōſulte ruētes ferro excipiūt,exceptos partim trucidãt,partim loco ſubmouēt.In orbē inde Carthеſii pugnare coacti,ad multū diei cȩdunť.Pauci eruptione ꝑ hoſtes facta, in ꝓximas ſyluas refugerūt.Caſtris Haſtrubal potit⁹,eēm gētē breui ī deditionē recepit, nec diu poſtea in fide manſit.Nā ſimulac Carthagine decretū allatum eſt,vt Haſtrubal primo quoq;

Triumuiri menſarii.

Dictator.

Conſules.

L. Poſthumii interit⁹.

Scipionū ſucceſſus ī Hiſpania.

Res a Pœnis geſtȩ in Carthеſios

tēpore exercitū in Italiā duceret, īcredibile dictu eſt quātū ea phama motū in tota Hiſpaniā
cōciuerit, erectis ad defectionē animis haud dubie apparebat fore, vt ſub ipſius ducis digreſ-
ſum multę ſimul gētes a Pœnis ad Romanos deficerēt. Id in cauſa fuit, vt priuſq̄ Iberū traii-
ceret Haſtrubal, Carthaginē ſcripſerit, ſuę ꝓfectionis phamā incredibili damno rei punicę fu
iſſe. Videre ſe vt ea q̄ oculis videnť, fore, vt niſi priꝰ ſibi ſuccedereť, firmareťq ꝓuincia vali-
Himilcho do pſidio, anteq̄ ipſe Iberū trāſiret, Romani vniuerſa Hiſpania potirenť. Quia Italię prior cu
Haſtrubali ra erat de Haſtrubale nihil mutatū eſt, Himilcho in Hiſpaniā miſſus, q terra mariq; rē gere-
ſuccedit. ret, ipſe Haſtrubal exercitu ad ꝓfectionē parato, ad Iberū deſcēdit, pecunia ingēti ex ſociis ci
uitatibꝰ exacta, vt p Galliā, regulorū animis ſibi auro cōciliatis, tutiꝰ iter faceret. Scipiones co
gnito hoſtiū cōſilio, actū putabāt de Ro. noīe, ſi Haſtrubal cū nouo exercitu fratri iūgereť, q
vix p ſe eſſet Italię tolerabilis. Nullā in tali diſcrimine morā fecere, cōtractis vnū in locū co-
piis ad Iberū cōtēdūt, vrbēq; Iberā a ꝓpinquo flumine appellatā, unicę ditionis, vt Pœnū ab
inſtituto itinere retardarēt, oppugnare adorti, hoſtē ad opem ſuis ferēdā ab inchoato curſu
auertūt. Cuiꝰ acceſſum Scipiones poſteaq̄ exploratū habuere, obuiā ꝓgreſſi q̄nq; milia paſſuū
ab eo caſtra locāt. Nec inde lōgior mora fuit, eodē die vtrinq; in pugnā deſcenſum. Peditum
pars a Ro. ante ſigna locata eſt, qcq̄d roboris inde fuit poſt ſigna ſtetit. Eq̄tes cornua cinxere.
Haſtrubal mediā aciē Hiſpanis firmat, his ad dexterā Pœnos applicat, lęuo Aphros, Numi-
Deſultores das eq̄tes in dextro cornu ſtare iubet, q deſultorū more binos trahebāt equos. His mos erat
qui ſint. medio pugnę ardore ex feſſo equo in recētē trāſilire, tāta hoībꝰ ipſis velocitas, docileq; in ea
gēte equorū genus. diuerſa parte Apher fuit eq̄tatꝰ. Et Romani Pœniq; ita inſtructi ſtetere,
ſed vt numero pene pares, ita diſpari aīo, cōflicturi. Romani deuoto ad moriēdū aīo, ni hoſtes
curſu auerterēt, cōtra Hiſpani ī patria terra vinci malebant, q̄ in Italiā ꝓcul a ſuis ablegari.
Hinc certe fuit, vt ad primū cōcurſū pulſa ſit media hoſtiū acies, nō nihil cornibꝰ dimicatū.
Cęterū peditibꝰ ꝓfligatis, ea quoq; pte tres hoſtiū haud magno ſunt negocio accisę. Haſtrubal
vſq; ad extremū moratꝰ, vbi aciē ex oī pte ꝓfligatā vidit, cū paucis effugit, eiꝰ caſtris Ro. poti
Scipiones ti ſunt. Siqua dubia ī Hiſpania erāt, vna felix pugna Ro. adiūxit. Pœno nō ſolū facultatē ade
Haſtrubalē mit in Italiā trāſeūdi, ſed ne ſpē qdē reliq̄t ſatis tuto in Hiſpania permanēdi. Vbi hęc q̄ facta
vincunt. erāt, Scipionū literis ſūt Romę cognita, nō tā victoria grata fuit, q̄ ꝙ Haſtrubal ab Italię ac-
ceſſu ꝓhibitꝰ eſſet. Sub id tps Petelini in Brutiis, fame domiti in hoſtiū poteſtatē venerūt, vix
ſibi fidē ad poſteros inueniāt, q̄ de illorū tolerātia tradita ſunt memoriæ. Frugū & carniū ali
mētis abſūptis, coria ſuttinis detracta eos in cibū vertiſſe. Hærbis inde radicibꝰ, corticibuſq;
deficiētibꝰ, nullꝰ fuit tā infandꝰ cibꝰ, a quo obſcœna fames abſtineret. Poſtremo corporibꝰ mi
ſerabili tabe cōfectis, vt ne veſtigio qdē cōſiſterēt āpliꝰ, ab Himilchone expugnati ſunt. Inde
Pœnꝰ Cōſētiā paucis diebꝰ oppugnatā recepit: & Brutii Crotonē quę adhuc in fide erat, per
id tps oppugnarūt. Arces tātū retētę. Iā & Locrēſes ad Pœnos defecerāt. Rhegini tātū adhuc
in fide erāt. Peruenerat & in Siciliā ea aīorū ad Pœnos inclinatio. Gelo Hieronis filiꝰ, cōtēpta
pris ſenectute poſt Cānēſem cladē a Carthaginēſibꝰ ſtare cœpit. Et iā res nouas in Sicilia mo
Gelonis tuꝰ erat, quū medio armorū apparatu pēopportuna eſt morte extinctꝰ. Fuerūt q crederēt pris
mors. cōſilio eū ſublatū, ne Ro. Po. hoſtis fieret. Romę p id tps Ædē Erycinę Veneris Q. Fabiꝰ Ma-
ximꝰ, quā ipe ꝓdictator vouerat, & Attiliꝰ Craſſus Mētis dedicarūt. Duplex tributū eo āno a
ciuibꝰ exactū. M. Marcellꝰ in Poſthumii locū ſurrogatꝰ, q̄a vitio creatꝰ dicebať, ſe magiſtratu
abdicauit. Fabiꝰ Max. eſt illi ſuffectꝰ. Mare hoc āno viſum eſt ardere. Et Sinueſſę bos equuleū
Prodigia. peperit, ſigna Lanuuii ad ędē ſoſpitę Iunonis cruore manarūt, & circa tēplū lapidibꝰ pluit. No-
uēdiale ſacrū de more ob id prodigiū fuit, cętera rite expiata. Cōſules ptiti inter ſe exercitus
vrbe ꝓfecturi edixerūt, vt quoties cōuēto ſenatu opꝰ eēt, pres ſibi pſto ad Capenā portā adeſ
ſent. Pręctores quoq; eo āno iuriſdictio fuit, cōſtitutis ibi tribunalibꝰ locū iuriſdictiōe celebri
orē fecere. Carthaginēſes iterea, audita clade in Hiſpania accepta, ꝓplorūq; ad Ro. defectiōe,
Magonē fratrē Hānibalis, cū duobꝰ & .XX. milibꝰ peditū, & q̄ngētis eq̄tibꝰ, & aliquot elephā
tis in Hiſpaniā mittūt, etſi copię illę ad hoc paratę erāt, vt cū his ille ī Italiā traiiceret, & Ha
ſtrubalē cognomēto Caluū, ī Sardiniā ire iubēt, cui tātūdē copiarū decernūt. Sardi tributo &
collatiōe frumēti a Ro. eo āno pſſi, ad Pœnos, Harſicora inſulanorū lōge pricipe inſtigāte, ſtu
dia cōuerterāt, factaq; Carthaginēſibꝰ occulte ſpes p pricipes ciuitatū, fore. vt ſi exercitū ī īſu
lā mitterēt, vti eā ſine aliquo maiore certamie reciperēt. Per id quoq; tps Philippi regis legati
in Italiā ad Hānibalē miſſi, cū ad Romanarū nauiū ſtatiōnē declinādā Laciniū ꝓmōtoriū tenu

iſſent(Eſt is locꝰ in frõte Italię quà maxime terra ipſa ad meridiem excurrit) cùm Capuam
iter intẽdiſſent,in media Romanoꝝ pſidia inciderũt,deductiq; ad M.Valeriũ Leuinũ ꝑtorẽ,q circa Nuceriã caſtra habebat,Xenophanes legationis princeps,intrepide ꝑtorẽ affatus, ſe a Philippo rege in Italiã miſſum ad ſenatum & Po.Ro.dicit, vt amicitiã & ſocietatẽ cũ eo iun gerẽt.Leuinus tãti regis amicitia lętꝰ, legatos hoſpitaliter cõplexus, mittit q eos p tuta loca in pacatũ traducãt.Cęterũ Macedo qua pximũ ſibi fuit,ducibꝰ relictis, ad Hãnibalẽ in caſtra cõtẽdit,cũ quo fœdus his legibꝰ pcuſſit,vt Philippus cũ q̃ maxima poſſet claſſe (videbat̃ enĩ ducẽtas naues effecturꝰ)in Italiã trãſmitteret, belliq; terra mariq; in Romanos gereret, vbi vero in Italia debellatũ eſſet,Romã & reliquũ Italię cũ oĩni pͣda Hãnibal haberet,victorq; cũ toto exercitu in Gręciã aduerſus eos reges,quos Philippus vellet,trãſiret,vt inſulę & ciuitates,q̃ ad Macedoniã vergũt,ipſius regis eſſent.Fœdere in has leges pcuſſo, legati ad Laciniũ redeũt,cũ Boſtare & Giſgone,q vna cũ his ad ſanciẽdũ fœdus,ab Hãnibale ad Philippũ mittebant̃.Mox inde digreſſi,vbi Macedones in altũ abiere,Romani q cũ claſſe Calabrię littoribꝰ hęrebãt,eos intuiti,Corcyreas in abeũtis naues immittũt, ab his illi ad Valeriũ Flaccũ pfe- Xenophanis ars.
ctũ claſſis tetracti.Xenophanes I ſuas artes verſus,ſe a Philippo ait ad Romanos miſſum ad Leuinũ ꝑtorẽ pueniſſe,inde Cãpanię orã hoſtibus infeſſam ſupare nequiſſe,fefelliſſetq; fortaſſis aliquãto feliciore mẽdacio Flaccũ q̃ Leuinũ Xenophanes,niſi punicus cultus inter comites cõſpectus,cõtinuo rẽ ſuſpectã feciſſet. Tum comitibꝰ ſeductis,ac metu territis, res vt acta erat,cognita eſt,& Hãnibalis literę ad Philippũ deprehẽſę.Flaccus Xenophanẽ & cęteros Romã miſit ſub cuſtodia,vt nihil iã inde inter ſe colloqui poſſent, qđ vt cõmodius fieret, qnq; naues L.Valerio Antiati datę,q eos Romã deportaret . Per id tempus patres edocti ab Aulo Cornelio Mamula,q nup Sardinia deceſſerat,Sardos ad defectionẽ ſpectare,nec Q.Minutiũ, q ſibi ſucceſſerat, qa ſub primũ in inſulã appulſum ob cœli grauitatẽ in morbũ incidiſſet,ſatis idoneũ fore ad eã pͦuinciã obeundã,rei periculo cõmoti T.Manliũ Torquatũ,cũ qnq; milibus peditũ,& eqtibꝰ.CCC.in inſulã miſere,qui tãtiſper dũ Minutius ęgrotaret, ibi cũ impio eſſet.Bis hic cõſul fuerat,& in ſuo cõſulatu Sardos olim ſubegerat. Vno itaq; tpe Mãlius in Sardiniã appulit,& Haſtrubal cognomẽto Ædus,quẽ eo miſſum a Carthaginẽſibꝰ diximꝰ, In curſu tẽpeſtate excuſſus, ad Baleares eſt iſulas delatꝰ, vbi dũ armamẽta nauiũ vi vẽtoꝝ cõcuſſa,alueoſq; reficit,plures dies cõſũpſit.In Italia interim, quũ Sẽpronius cõſul circa Liternũ caſtra haberet,tyronẽq; exercitũ aſſiduis exerceret excurſionibꝰ,aſſuefaceretq; recurſui, vt ſigna,vt ordines agnoſceret,graui edicto militibꝰ ꝓpoſito,ne qs veterẽ fortunã volonũ cuiq̃ ioco aut ſerio exprobraret(fuerãt hi nõ multo antea ex ſeruis milites facti) qn ita pſuaſum haberẽt oẽs,ſatis honeſtos gnoſoſq; eẽ qbꝰ Po.Ro.ſua arma & ſigna cõmiſiſſet . His ille vt diximus erat occupatꝰ,quũ Cumanoꝝ legati ad id miſſi,nũciãt ſe quotidie a Cãpanis ad defectionẽ ſollicitari,inuitatoſq; ab eis ad ſolẽnẽ Hamarũ cõuẽtũ,quo Cãpanꝰ ſenatꝰ cũ pſidio venturus eſſet.Credere ad id ſe inuitati,vt ibi fraude opprimerent̃.Iuſſit Gracchus Cumanos oĩa ex agris in vrbẽ cõuehere,ſeq; vt in ſuũ aduẽtũ tenerẽt intra muros:Ipſe pridie eiꝰ diei q̃ hoſtes ad id ſacrũ vẽturi erãt,cũ exercitu Cumas occulte ingredit̃. Diſtãt Hamę tria milia paſſuũ a Cumis.Cãpani frequẽtes excõpoſito eo venerãt,& Marius Alphius, ſummꝰ Cãpanorũ magiſtratꝰ,in occulto haud pcul inde erat,cũ.XIIII.milibꝰ armatoꝝ.Triduũ illic de more ſacrificatũ,noctuq; ſacra agebant̃,Gracchꝰ militibꝰ p diẽ corpora curare iuſſis,prima noctis vigilia Cumis egreſſus, ſilẽti agmine ad hoſtiũ caſtra ducit,quę vt in puigilio neglecta,primo clamore ſublato ſimul pluribꝰ locis,ſunt capta.Alii ſomno preſſi,inermes alii,vt ſacro nuper ꝑpetrato,cędunt̃.Ad duo milia cũ ipſo duce Alphio perierũt.Signa militaria quatuor & triginta capta.Nec Romanꝰ cõſul diutiꝰ eſt ibi cõmoratꝰ,Hãnibalis metu, q ad Tiphata, haud pcul Capua,caſtra habebat.Is vt ille opinatꝰ fuerat,trepidiſſimis percitꝰ nũciis,citato agmine ꝑter Capuã ducẽs,haud multo poſt patratã cędẽ affuit,ratꝰ fore,vt ibi hoſtẽ ab re bñ geſta incautũ opprimeret. Verũ opinione deceptꝰ,quũ nihil ibi ꝑter recẽtia nocturnę cladis veſtigia offendiſſet,retro in caſtra abiit.Paucis inde diebꝰ Cãpanoꝝ ꝑcibꝰ fatigatꝰ,Cumas exercitũ admouit,agrũq; Cumanũ ferro & igni populatꝰ mille ab vrbe paſſus caſtra locat: Cõſul magis verecũdia deſerẽdi ſocios,q̃ ꝙ ſatis tyroni exercitui fideret,Cumis eẽ pſeuerauit. Eſt itaq; plures dies vrbs oppugnata.Poſtremo incẽſa turri quã Hãnibal aduerſus muros vrbis extruxerat,eruptioneq; duabꝰ portis facta,Pœnorũ ſtationes fugatę,& in caſtra trepide compulſę ſunt,vt Pœnꝰ obſeſſo ꝑpior q̃ obſidẽti eo die fuerit,mille & quadringẽtis ex eiꝰ exercitu

Philippi legati capiũt

Tyronum exercitatio

Hamæ.

Cãpanorũ cędes ad Hamas.

Hannibal Cumis repellitur.

cęſis,aliquot etiã captis.Tẽtauit inde Hãnibal Romanũ ad ꝑliũ elicere,verũ vbi nihil ide mo
ueri vidit,ſoluta obſidione,in Tiphatina caſtra reduxit copias.Eiſdẽ fere diebꝰ qbꝰ hęc circa

Pœnorũ cędes in Lucanis.

Cumas geſta ſunt,T.Sẽpronius lõgus Hãnonẽ,ad Gruentũ in Lucanis,ꝑlio vicię,duobꝰ mili
bus hoſtiũ &.CC.octoginta cęſis,vno &.XL.ſignis militaribꝰ captis.Pœnꝰ Lucanię finibꝰ pul
ſus in Brutios abiit,& M.Valeriꝰ ꝑtor,tria ex Hirpinis oppida,q̃ ad Pœnos defecerãt,ſub id
tẽpus recepit,authoribꝰ defectionis ſecuri ꝑcuſſis,cęteris venia data eſt. Naues cũ Philippi le
gatis Cumas appulſę primo,vbi Sẽproniꝰ adhuc erat,q lectis hoſtiũ literis,oĩa iterũ obſigna
ta ad ſenatũ terreſtri itinere miſit,veritꝰ ne caſu aliquo naues a curſu retardarẽt.Cęterũ ita
accidit,vt eodẽ die naues cũ captiuis & lrę Romã venerint,qbus in curia recitatis magna cu
ra patres īceſſit,ꝙ ſupra Punicũ bellũ,qđ totis iꝑii viribꝰ vix ſuſtinebat,potẽtiſſimꝰ rex ſibi
ex inſperato hoſtis eẽt factꝰ.Ad tãtã igit belli molẽ auertẽdã,duarũ &.L.nauiũ claſſis M. Va

Noui Philippi regis conatus.

lerio ꝑtori expleta eſt,mãdatũq; vt primo quoq; tpe in Macedoniã trãſmitteret, dareтq; ꝑ vi
ribꝰ operã vt hoſtẽ domeſtico bello implicitũ ꝓcul Italia diſtineret. Philippus vbi legatos ca
ptos audiuit,ignarus qđ cũ Pœno ab his actũ eſſet,alios in Italiã miſit. Tulerũt hi citro vl
troq; ꝓſpere regis mãdata.Sed priꝰ ęſtas circũacta eſt, q̃ ex Macedonia qcq̃ moueri potuerit.
Nolę vt priore anno,ſenatus Romanoꝝ erat,plebs ad Pœnũ inclinabat,quo metu M. Marcel
lus proprętor cũ his copiis quas habebat eſt a Fabio cõſule miſſus.T.Mãlius in Sardinia,eo
dẽ ferme tpe,quũ ſupra veteres copias ex ſocioꝝ auxiliis ad duo,&.XX. milia peditũ ſub ſi
gnis haberet,eqtes mille &.CC. claſſe Caralis ſubducta, nã Harſicoras iã in armis erat, & ex
cõfeſſo Po.Ro.hoſtis,ad eũ ire ꝑgit.Erat tũ forte ille in Pellidos Sardos,ad delectũ habẽdũ ꝓ
fectꝰ.Filiꝰ in caſtris ꝓ patre imperiũ obtinebat.Ferox iuuenis ſub Manlii acceſſum caſtris ad
ꝑliũ egreſſus,haud magno certamine fuſus fugatuſq; eſt,ac caſtris exutꝰ,cęſaq; ad.XXX.mi

Duplex Sardoꝝ cędes

lia Sardorũ,mille &.CCC.capti.Fuiſſetq; haud dubie,vno ſecũdo ꝑlio in inſula debellatũ,ni
ſi Haſtrubal ſub id tẽpus ex Balearibꝰ,quo fuerat tẽpeſtate cõpulſus, cũ claſſe & exercitu af
fuiſſet.Mãlius audito illiꝰ appulſu Caralis ſe recepit, & Harſicoras cõtinuo ſe cũ Haſtrubale
iũxit.Nec ita multis iteriectis diebꝰ,haud ꝓcul a Caralis,collatis ſignis Mãliꝰ cũ hoſte,atro
ci ꝑlio cõflixit.Quatuor horis dimicatũ,fortuna neutro īclinãte.Poſtremo Romanꝰ victor ad

Harſicorę & filii interitus,

XII.milia hoſtiũ,Pœnoꝝ,Sardorũq; interfecit.Tria milia &.CC.ſunt capti, & in his Haſtru
bal īperator,Hãno & Mago Barchini ſanguinis,Hãnibali ꝓpinqua cognatione iũctꝰ.Harſico
ras q ꝑlio viuus exceſſerat,audita filii morte ſibi manũ intulit.Manlius Cornu vrbe,q̃ caput
belli fuerat,aliiſq; vrbibꝰ q̃ defecerãt,receptis,pacatoq; inſulę ſtatu,cũ ea claſſe qua venerat,
Romã reuerſus,Sardiniã domitã pacatãq; patribꝰ nũciat.Per id tẽpus T.Octacilius cũ.L.na
uiũ claſſe,ex Sicilia in Aphricã trãſgreſſus,Carthaginẽſem agrũ populatꝰ,quũ in Sardiniã tẽ
deret,quo audiuerat Haſtrubalẽ ex Balearibus ꝓfecturũ,forte incidit in naues quas exercitu
in terrã expoſito ille ex Sardinia domũ remiſerat.Ex his Octaciliꝰ ſeptẽ cũ ſociis nauaibꝰ ca
ptis,reliquas in alto fuga diſſipauit.Erατq; ꝑ hęc res Romana aliquãto meliore q̃ fuerat ſta
tu,quũ Bomilchar ex Aphrica cũ militibꝰ in ſupplemẽtũ &.XL.elephãtis,magnoq; cõmea

Hirpinorũ querelę.

tu Locros appulit,ad quẽ opprimẽdũ.M.Claudiꝰ ꝑtor occurrit.Cęterũ Pœnꝰ aliquãto antea
incolumis iu Brutios abierat.Marcellus interea,q Nolę erat, Hirpinũ agrũ & Caudinum cre
bris excurſionibus infeſtabat.Legati ab vtraq; gẽte ad Hãnibalẽ miſſi,multa q̃ſti ſunt de pę
ſenti fortuna,& ꝙ ea tẽpeſtate,qua ſe maxime defenſos eſſe oportuit, ob nouã ſocietatẽ cum
Pœnis initã,oĩa,q̃ victi captiq; pati ſolẽt,a Marcello paterent : idq; ſibi accidere, qa iuuentus
vtriuſq; gẽtis,ſub punicis ſignis ꝓcul domo militaret, q alioq ſuos fines ab oĩi hoſtili iniu
ria ꝓſentes tueri poſſent,nec dux ipſe ſocioꝝ cladibꝰ motꝰ hoſtiũ conatibꝰ iret obuiã. Hęc &
alia cũ q̃rula lamẽtatione publico noĩe exponẽtibus:Hãnibal vno tẽpore eos oĩa facere reſpõ
dit,& petere auxiliũ,& ſuas clades cõqueri,oportuiſſe id ſibi prius ſignificari,ac tũ demũ con
queri ſi nullã ſibi opẽ ꝓſtitã ſenſiſſent,nec tũ quoq; ſe in Samniũ,aut in Hirpinos exercitũ ab

Hannibal Nolam reuertitur,

ducturũ,ne ſociis grauis eſſet copiarũ multitudo.Cęterũ daturũ ſe operã,vt & ipſi ſimul ico
lumes ſint,vnaq; audirẽt aliũ in Italia locũ inſigniore aliqua Romanorũ clade nobilitatum q̃
Cãnę ſuperiore anno fuiſſent.Legatiſq; a ſe dimiſſis,ex Tiphatis Nolã ire pergit,quo Hanno &
Bomilchar cũ elephãtis & ſupplemẽto venere.Marcellus ſub hoſtis acceſſum copias itra mu
ros recepit,iubetq; ſenatores tãtũ muris inambulare, ac ꝓſpicere nequa haberent cum hoſte
colloquia.Subiit tamẽ muros Hãno,duoſq; ex principibus ciuitatis Marcelli ꝑmiſſu ad collo
quium vocatos multis verbis hortatus eſt, vt Marcellum cum præſidio traderent, vellentq;

potius amicū Hānibalē experiri ꝗ̄ hoſtē. Nec ſperarēt Romanum ꝓtorē cū tyrone milite Pœ
no parē futurum,cui ne duo quidē conſules nuꝑ cum florētiſſimis exercitibꝰ, reſiſtere potuiſ
ſent. Quin Cāpanos ſecuti Pœnorū ſocietate florere mallent, ꝗ̄ Nucerinorū calamitatem ex
periri. Reſpōſum eſt,potuiſſe Nolanos,ſi cū fortuna fidē mutandā cēſuiſſent, minore infamia Nolanorū
iā antea ad Pœnos deficere,verum quū Romanoꝝ ſocii diutius fuiſſent, nec eoꝝ ſocietatis reſponſum
adhuc pœniteret,vocaſſe vitro ſe Romanū pſidium,atq; cum iis qui ſibi ad opē ferēdā veniſ-
ſent,& conſociata eſſe oīa,& ad vltimū fore. Hānibal vbi nullā in voluntaria deditione ſpem
repoſitā vidit,oppidū corona cinxit,vt ex omni parte hoſtē fatigaret. Marcellus vbi hoſtem
ad mœnia ſuccedētē intuitus eſt,ſubita eruptiōe,aliquot hoſtiū primo aſſultu cecidit. Atrox
inde pliū vtrinq; initum,fuiſſetq; non ſine ingēti clade alterꝰ partis acie diſceſſum, niſi dē
ſus imber,cœlo effuſus,certamē ferociter initū diremiſſet. Animis p hæc ad pugnā irritatis,
cū Hānibal partē copiarū prædatū miſiſſet,idq; Marcellus indicio cōperiſſet,cōtinuo ſuos in
aciē eduxit. Nec Hānibal pugnā detrectauit. Clamor ad cœlū ſublatꝰ aliquot cohortes,quæ
prędatū ierāt,cōfeſtim ad ſigna reuocauit,& Nolani ex vrbe egreſſi ſunt,Ro. ſuppetias latu-
ri,qbus collaudatis Marcellus poſt aciem ſtare iuſſit,ſauciosq; in vrbem efferre. Atrox pugnā
erat. Hortari ſuos Marcellus fortiterq; iubet dimicare,nō eū hoſtē eſſe clamitās,qui nuꝑ fue-
rat,Cāpanis delitiis eneruatū,emollitūq; eſſe ocio & libidine, nihil in eo roboris alpiniq; illiꝰ
rigoris eſſe amplꝰ. Caſtigare ſuos Hānibal,ꝙ quum multo maiores copias viciſſent, nūc vix
tā paucis reſiſterēt. Ad poſtremū neq; ducis minę,neq; pſentia pfuit: Pœni terga dātes turpi Pœnorum
ter in caſtra cōpellunt. Mille in plio cęſi,ſexcenti ſupra mille capti, Signa militaria duo & vi- cædes.
ginti. Elephanti quatuor in acie interfecti. Ro. minus mille deſiderati. Marcellus cū ingēti læ
titia & gratulatione plębis quę antea ad Pœnos inclinatior erat,in vrbē reuerſus eſt. Tertio
poſt die mille.CCCXX.duo eqtes mixti Hiſpani Numidęq;,ſiue ob irā aliquā (nā cauſa alio
qui non traditur) ſiue felicioris ſpe militiæ,a Pœno ad Marcellū trāſfugere,horū fideli opera
Romani poſtea vbiq; vſi ſunt,atq; vtriſq; ager finito bello in ſua terra datus. Hannibal Han
none in Brutios remiſſo,ipſe Apulię hiberna petiit,circaq; Arpos conſedit. Q. Fabiꝰ,vbi ho-
ſtē ī Apuliā pfectū audiuit,exercitu Capuā admoto,agrū vrbi circūiectū militi ferro & ignī
vaſtandū tradidit. Cāpani & ipſi extra vrbē caſtra muniuere,ſiebātq; quotidie inter equites
pręlia tumultuaria quidē,& qualia ex occaſione alterꝰ partis fieri ſolēt. Hic Iubelꝰ Taureas Taureas
Campanoꝝ equitū,vt phama erat,fortiſſimꝰ ꝓuocat Claudiū Aſellū,cuiꝰ olim hoſpes fue- eques.
rat,ad ſingulare certamē: pcedit ille permiſſu conſulis ad pugnā,ſtabatq; exercitus vtrinq; in Claudius
procinctu ſpectans. Quū igit̄ aliq̄diu libero ſpatio certamē ſine vulnere extraxiſſent,tū Tau- Aſellius.
reas equoꝝ eſt inquit hic nō hominū cōcurſus,quin in viā hanc cauā equos demittimꝰ, vbi
cōfertis manibus ſtatim pręlio defungamur. Ferox Claudius nihil moratꝰ equū in viā demi-
ſit. Vbi Taureas minime ſis inqt canteriū in foſſa, quę vox in ruſticū prouerbium abiit. Clau
dius abeuntē hoſtē,vt ignauum increpans,in caſtra cū gratulatione victor abiit. Quidā me-
morię tradiderūt Claudium fugientē hoſtē ad vrbē ſecutum,p patentē portā ingreſſum,cita
to equo,ſtupētibus miraculo hoſtibus p auerſam vrbis partē incolumem ad ſuos euaſiſſe. Et
res in Italia tunc ita habebāt. Interim ex Hiſpania, quū duo Scipiones frumētum & veſtimē
ta p terreſtri exercitu & naualibus copiis,p literas,ex vrbe petiiſſent, ærarii inopia, publica-
nis eā curā locari placuit,ſic reſpublica aliqua ex parte priuata eſt pecunia adminiſtrata,cau
tum publicanis in tēpeſtatis & hoſtiū periculis. Frumēto in Hiſpaniā delato, Scipiones ad Ili
turci oppidum qđ ternis hoſtium caſtris oppugnabatur,Haſtrubale Magone & Hamilchare
Bomilcharis filio vrbi aſſidētibus,magno certamine peruenerunt. Cōmeatuq; ſociis impor-
tato,vt in fide pſtarent,multis verbis hortati in Haſtrubalis caſtra impetū faciunt. Conuene
rāt eo forte & alii Pœnorum imperatores,a qbus. LX. milia hoīm ſunt in aciē educta, quum Pœnoꝝ clā
circa Ro. duces. XVI. milia ferme eſſent,tā proſpero eſt euētu dimicatum,vt plures hoſtes cę des ingens
ſi ſint,ꝗ̄ Ro. in acie ſteterint. Tria milia capta,& equorum pene par numerus. Inde. LX. milita
ria ſigna eiſdē adēpta. Quinq; elephāti in plio occiſi. Romanꝰ victor ternis eſt caſtris potitꝰ.
Nec ſecūdum eā cladē hoſtis quieuit,quippe q haud multopoſt,reparato exercitu, Incibilim
oppugnare eſt adortus,quo Scipiones pfecti iterū cū Pœno cōfligūt,fuitq; ea pugna hoſtibꝰ
nihilo Iliturcenſi felicior. XII. milibus armatoꝝ in plio amiſſis,tribus milibus captis cū. LX.
ſignis militaribꝰ,& nouē elephātis,caſtris exuti ſunt. Tum vero oēs fere Hiſpanię populi ad
Romanos defecere,multoq; maiores res,hac ęſtate,ſunt in Hiſpania ꝗ̄ in Italia geſtæ. Liuius

Locri Pœnoꝝ ſiunt,

Locros.ꝑ id tēpus,iu Italia Hānoni deditos ſcribit, quū in Ro.adhuc fide eſſent oppidanorū
multitudine in agris,ſubito hoſtiū acceſſu,intercepta,vrbs in Pœnorū poteſtatē venit L.At
tilio cū ꝑſidio clam ex vrbe ab oppidanis emiſſo,& in naues impoſito.Locrēſibꝰ ab Hanniba-
le vt liberi viuerēt ꝑmiſſum.Tulerunt id ęgre Brutii,ꝙ vrbē quā ſibi prędā deſtinauerāt,li-
berā viderēt,quare haud multis interiectis diebꝰ,ipſi ſuis viribus fręti,Crotonē plębe & Ari
ſtone plębis principe tradētibus occupāt.Optimates qui Romanoꝝ erāt,arcē in hos caſus pa
rati iam antea obtinebāt.Eodē & Ariſtomachꝰpaulopoſt fugit,velut vrbis Pœno & nō Bru

Crotonis vetuſtas.

tiis tradendę author fuiſſet.Patuit olim Crotonis circuirꝰad.XII.milia paſſuū:quū vero hęc
in ea ora Italię gerebant,dimidio minor facta erat,vt vix in ea.XX.milia hoim cenſerentur.

Lacinię Iunonis templum.

Extra vrbē Iunonis Lacinię tēplū,multa ꝑ id tēpus religione ſacrum. Lucus proceris abieti-
bus ſeptus.Lęta in medio paſcua,vbi ois gnis pecus deę ſacrū ſine cuſtode paſcebat, gregibꝰ
ſub noctē ad ſtabula ſponte remeātibꝰ,nulli hoim ferarūve iniurię obnoxiis. Solida ex auro
columna ex illoꝝ prouentu facta dedicataq; deę eſt,tēplū diuitiis & religione inclytū. Mira-

Miraculū.

culum loco affingitur ex ara,quę ibi ſub dio fuit, nunꝗ cinerē ventorū impulſu diſſipatum.
Obſedere Brutii aliꝗdiu arcē a plębe adiuti,inde cum ſe parū proficere ſedēdo animaduer-
terēt,Hānonis auxiliū implorāt,poſt cuius acceſſum,tādiu in obſidione ꝑſeueratū eſt,donec

Crotoniatū odiū in Brutios.

optimates Locrēſiū Hānonis interuentu pacti ſunt cū hoſte vt relicta arce Locros cū oībus
fortunis incolumes migrarēt,maluerūtq; illi extorres fieri,ꝗ;in natali vrbe cū Brutiis viuere.
In Apulia hibernorū tēpore leuiora ꝓlia fuere,inter Hannibalē & Sēproniū conſulē,q Luce-

Hieromoritur.

rię erat.His Romanus,qa plurimū ꝓſpere pugnabat,in dies prōptior fiebat, dediſcebatq; ho
ſtē formidare.Petiit ꝑ id tēpus Hiero Syracuſanus iā ſenio confectus,Hieronymo Gelonis fi
lio.XV.annos nato,hęrede relicto.Pręcepit puero & pueri tutoribꝰ moriēs Hiero, vt in Ro-

Hieronymus a Ro. alienatur.

mana ſocietate colēda ſuis veſtigiis inſiſterēt.Cęterū inſolēs ille, & in omne facinus pręceps
Andronodori impulſu(erat is Hieronis gener,& puero tutor cum plęriſq; aliis relictꝰ)a Ro
manis breui alienatus eſt.Obſtitit aliꝗdiu Thraſo tutorū vnus,q falſo Theodori cuiuſdā in
dicio,velut pupillo capitales tēderet inſidias,interfectꝰeſt.Eo ſublato puer aperte ad Hāniba
lē defecit miſſis ad hoc ipſum legatis,q cū eo de fœdere agerēt.Cōiurauerat Theodorꝰ,cuiꝰ
modo mentionē habui,in Tyrāni caput cū plęriſq; aliis,qua cōiuratione ad Hieronymū de-
lata,captus ille nullis cruciatibꝰcogi potuit,vt eoꝝ quēpiā noiarit, q eius eſſent cōſilii ſocii.
Et vt fidē verbis aſtrueret Thraſonē,q aperte rē ad Romanos trahebat,& alios quoſdā a late
re tyrāni noiauit,q ad vnū falſo indicio ſunt ad ſuppliciū ducti,quū interim ſocii cōiuratio
nis,Theodori fide & cōſtātia fręti,Syracuſis eſſe haud veriti ſint,dū deſtinati facinoris ſociꝰ

Hippocra. Epicides.

torqref.Miſſi ſūt ab Hānibale cū Hieronymi legatis Hippocrates & Epicides fratres,Cartha
gini qdē nati,ſed Syracuſis oriūdi.Per hos ſocietas inter Hieronymū & Hānibalē iuncta eſt,
ipſiq; ducis ꝑmiſſu apud tyrānū ſubſedere.Miſerat a pricipio Appiꝰ Claudiꝰ q in Sicilia erat
Syracuſas ad Hieronymū legatos,q cū eo ſocietatē renouarēt.Hi ꝑ cōtēptū a rege auditi, ro
gatiq; ꝑ ludibriū:Ecquęnā fuerit Ro.fortuna ad Cānas?Nō credere ſe vera eſſe ꝗ Carthagi-

Hieronymi cauillatio in Ro.

nēſium legati ſibi nūtiarēt.Tū Ro.quū ſerius legationes audire cœpiſſet, ad eū ſe redituros
dixere.Interim magis monitus eſſet ꝗ rogatus,ne qd temere moueret.Miſit inde Hieronymꝰ
Carthaginē q in has cōditiones fœdus ſanciret,vt Romanis Sicilia eiectis,Himera amnis,q
mediā fere inſulā diuidit,Syracuſani regni īperiiq; punici finis eſſet.Paucis inde diebꝰ,inter-
iectis totiꝰ inſulę ſibi regnū ꝑ legatos depopoſcit,in quo nouo fœdere,mō a Ro.alienaret,eſt a
Pœnis aſſenſum,ipſe paucis diebꝰ, qbꝰ hęc citro vltroq; iactata ſunt, quū forte in Leontinos
veniſſet,ibi a cōiuratis multis eſt vulneribꝰcōfectꝰ,factaq; a ſatellitibꝰ fuga,ꝑcuſſoꝝ alii in fo

Hieronymi cędes.

rū decurrūt,vt pplm ad libertatē vocēt,alii Syracuſas cōtendūt ad Andronodori cōſilia oc-
cupāda.Significauerat interim Claudius ſenatui Siciliā a Romanis ꝑ Hieronymū alienari,
ſeq; arma ad occurrēdū eius conatibus vertere occœpiſſe.Hęc quū Romę cognita ſunt inſta
bāt cōſularia comitia,ad quę habēda Fabiꝰ Maximus fuerat a Puteolis reuocatꝰ, quē ille lo
cum ꝑmiſſu patrū,emporiū fecerat.Quū Romæ igitur Iuniorū prerogatiua , T.Octaciliū &
M.Æmyliū Regulū cōſules retuliſſet,vehemēti cōſulis oratiōe factū eſt,vt cēturię in ſuffra-

Conſules.

gium miſſę,Fabium ipſum & M.Claudium Marcellum Octacilio fruſtra indignante,cōſules
crearint.Niues eo anno ſupra modū alte iacuerunt, & Tyberis agros inundauit, cū magna
tectoꝝ ſtrage.pecorūq; & hominū pernicie. Fuit hic annus quintus ſecūdi belli punici, quo
Marcellus abſens,& Fabius Romę cōſulatū iniere.Nec multis annis fuerant conſules,q celeg

britate nõis & virtute,ĩ maiorẽ expectationẽ ciuitatẽ erexiſſent.Etenim Fabiũ clypeũ vulgo
appellabãt Po.Ro.Marcellũ enſem.Ipſe quoq̧ Hãnibal ꝓfeſſus aliquãdo dicit̃, ſe Fabiũ vt pę
dagogũ,Marcellũ vt pugilẽ formidare . Referebãt adhęc ſenes,ſic olim T.Manliũ cũ Publio
Decio ad bellũ Gallicũ,ſic Papyriũ & Coruinũ aduerſus Sãnites & Brutios vna cõſules crea
tos.Nec quiſq̃ Fabiũ ĩperii cupidũ,qa ſe cõſulẽ refici paſſus eſſet,exiſtimauit,qn ab oĩbus eſt — Fabii conſtantia.
laudatus,ꝙ ſua animi magnitudine nixus,minoris inuidiã ſuã faceret,ſiqua ĩde oriri potuiſ — Prodigia.
ſet,q̃ reipu.ſalutẽ,cui optimis ducibꝰ opus eſſe,ea tẽpeſtate,videbat. Prodigia plurima & ma
gna hoc ãno facta dicũt.In Apulia viridis palma ardere viſa eſt.Mãtuę ſtagnũ Mincio amne
effuſum cruẽtũ apparuit.Romę ſanguine pluit ĩ foro Boario.In foro Iſtrico tãta vis aquarũ
repẽte terra erupit,vt ſuo ĩpetu dolia forte obiacẽtia ꝓuoluerit . Atriũ publicũ in Capitolio
de cœlo tactũ,Ędes in Vulcani cãpo, & alia loca publica priuataq̧ fulmine ſunt icta.Haſta
Martis ſua ſpõte Pręneſte mota eſt.Bos ĩ Sicilia locutus.In Marucinis infans ĩ vtero matris
Io triũphe exclamauit.Spoleti ex muliere vir eſt qdã factꝰ,qđ ipm ne qſp mẽdacio repudiet, — Quę ex fœminis factę ſint mares.
pręter Liuiũ,q ꝓdigii huiꝰ author eſt,Piniꝰ Licinio Craſſo,&C.Caſſio cõſſ.Caſini puerũ ſieri
bit ſub patẽtibꝰex virgine fieri cõtigiſſe,q ĩ deſertã ſit ĩſulã aruſpicũ iuſſu deportatꝰ.Liciniꝰ
Mutianus viſum a ſe Argis ꝓdidit Ariſtontẽ,cui nomẽ fuiſſet Ariſtuſę, ac virginẽ nupſiſſe,
moxq̧ barbã & virilitatẽ adeptũ duxiſſe vxorẽ.Smyrnę quoq̧ hoc ipſum aliquãdo accidiſſe
idẽ author ꝓdidit.Et a Plinio ĩ Aphrica viſus q die nuptiarũ ex fœmina vir fuerat factꝰ,L.q̧
Coſſitius appellatꝰ.Nũciata ſunt p id tp̃s,ꝓter ea q̃ diximꝰ,& alia ꝓdigia.Adrię ara in cœlo
viſa,hominũq̧ ſpecies circa eã ĩ cãdida veſte.Affirmabãt qdã ſe armatas legiones videre ĩ Ia
niculo,atq̧ hmõi voce ciuitatẽ ad arma cõcitarũt.Examen apũ in foro Romano viſum,qa id
rarũ,idcirco ꝓdigii loco acceptũ.Hęc maioribꝰ hoſtiis de more ꝓcurata ex aruſpicũ reſpõſo,
vt vana tũc erat ſupſtitio,ſupplicatũq̧ ad oĩa deoꝝ puluinaria.Inde animis ad rẽp. cõuerſis
placuit patribꝰ eo ãno duabꝰ &.XX.legionibꝰ rẽp.adminiſtrari:& qa bellũ ĩ dies gliſcebat ĩ — Belli apparatus.
Sicilia,apparebatq̧ futurũ vt magno nauiũ opus eſſet apparatu,q ꝓ ſcipuo cẽſu ĩ ciuitate pol
lebãt,ꝓ fortunę dignitate,nautas priuato ſumptu ĩſtruxere.Cãpani vbi hęc q̃ Romę parabã
tur,explorata habuerũt,trepidis nũciis Hãnibalẽ ex Apulia accerſunt,veriti ne Romani bel
lũ eo ãno a Capuę obſidione ĩchoarẽt.Pœnꝰ Cãpanoꝝ ꝑiculo cõmotꝰ,Tiphata cũ oĩbꝰ copiis
rediit,ibiq̧ paucis diebꝰ cõmoratꝰ,Capua valido p̃ſidio munita,ad mare cũ cęteris copiis cõ
tẽdit,ſacra ad Auernũ facturus,vt rumor erat.Cęterũ Puteolos occupare ĩ aĩo habebat.Poſt
vero q̃ ad Auernũ venit,ex Tarẽto qdã ad eũ venere.p quos fides eſt illi facta Tarẽti, ſi ꝓpiꝰ
copias admouiſſet,ꝓditiõe occupãdi.Lęto aĩo hos Hãnibal audiuit, multiſq̧ a ſe pollicitatio
nibꝰ dimiſſos,ire domũ,rẽq̧ ĩ ſuũ aduẽtũ p̃parare iubet,fore,vt ipe nõ multo poſt cũ exerci
tu adeſſet.Inde ſacro ad Auernũ ꝑpetrato.Puteoliſq̧ aliquot dies fruſtra oppugnatis,Cuma — Hannibal Puteolos oppugnat.
no agro vaſtato,Neapolitanoꝝ fines ĩgreſſurus,Nolã a plębeis occulte accerſit.Pręuenit illũ
Marcellꝰ cõſul.p̃ſidio eo priꝰ miſſo.Hãno quoq̧ p eos dies, cũ magna peditũ equitũq̧ manu,
Beneuẽtanũ agrũ ĩgreſſus,ad Calorẽ amnẽ cõſedit.T.Graccus,q cũ Volonũ exercitu,aliquã
to antea eo venerat,vrbe egreſſus,mille paſſus ab hoſte caſtra metatꝰ eſt.Ibi Graccus milites
p cõcione affatꝰ,libertatẽ,de q̃ iã antea ſibi poteſtas eſſet a patribꝰ data,Volonibus ꝓponit . — Volonum libertas.
(Pręcipua eñ pars eiꝰ exercitꝰ ex hoc militũ gñe cõſtabat) fore edicit, vt qſq̧ hoſtiũ caput
ſibi detuliſſet,cõtinuo ille p libero haberet̃,accigerẽt itaq̧ ſe ĩ craſtinũ,vt cũ hoſte acie dimi
carẽt.Cęterũ vt maior fides iis eẽt,q̃ ꝓmitterent̃,recitari iuſſit literas ſenatꝰ qbꝰ ſignificabat̃
ius manumittẽdi exercitꝰ Gracco publice dari.In certã igit̃ ſpẽ milites erecti,poſtridie primi
oĩm ante p̃toriũ ĩſtructi,cõſtiterũt,Graccꝰ copias ĩ aciẽ eduxit,nec hoſtis pugnã detrectauit,
qppe q ad.X.&.VII.milia peditũ ſub ſignis habebat magna ex p̃te Brutios & Lucanos,eqtes
mille &.CC.Pugnatũ eſt q̃tuor horis fortuna neutro inclinãte,nec aliud Romanoꝝ victoriã — Atrox pugna.
morabat̃,q̃ ꝙ Volonũ plurimi hoſtiũ capita altera geſtabãt manu,multo pluribꝰ ĩ hoſtili ca
pite ſibi libertatis cupiditate vĩdicãdo,q̃ ĩ victoria ĩdipiſcẽda occuparis. Qđ vbi p tribunos
Gracco eſt nũciatũ,cõfeſtĩ edixit,vt capita abiicerẽt.& libertatẽ ęque oẽs adeptã ſperarẽt.Tũ
redintegrata pugna eſt,& eques ĩ hoſtẽ miſſus, cui Numidarũ eqratꝰ occurrit, fuitq̧ eq̃ſtre
p̃liũ nihilo minꝰ q̃ pedeſtre laborioſũ.Stabatq̧ ſuo gradu inixꝰ hoſtis,certꝰ mori potiꝰ q̃ vt a
ſeruis vici pateret̃.Tũ Graccꝰ vbi rẽ ĩ diſcrimẽ maximũ adductã vidit,alta voce ĩclamat nõ eẽ
cur qſq̃ libertatẽ ſparet,niſi victor exercitꝰ ĩ caſtra rediiſſet.Ibi Volões renouato clamore tãta — Hoſtium cędes.
vi ſũt ĩ hoſtẽ euecti,vt ſuſtieri ãpliꝰ nequerit.Priõ ãteſignani,mox tota acies ĩpulſa ĩga dedit,

In caſtra primo fuga inclinauit,vbi maior cędes ꝙ̃ in acie fuit.Iuuerũt captiui,qui in caſtris erãt,victoriã,q repẽte vbi victis hoſtibꝰ ſuos inſtare viderũt,arrepto ferro,teliſq; temere obiacẽtibus,in cauſa fuerũt,vt hoſtes ĩ medio cęſi ſint.Ex tãto nup exercitu, vix duo milia cũ Hãnone effugerũt.Alii aut ĩterfecti ſunt,aut capti.Signa duodequadragita capta.Ex victoribꝰ,duo milia ĩ pugna occubuerũt.Pręda oĩs, pręter captiuos,militi cõceſſa.Graccus poſtero die militibꝰ ad cõcionẽ vocatis,poſtea ꝙ̃ optime meritos militaribus pmiis donauit, ad Volones cõuerſus,etſi ad quatuor milia eoꝝ erãt,ꝙ̃ ſegnius pugnauerãt,timerẽtq; potiꝰ ſuppliciũ ꝙ̃ pmiũ ſperarẽt.Qđ populo Ro.& ipſis beneuerteret,oẽs liberos eſſe iuſſit.Vnũ adiecit Graccꝰ,velle ac iubere ſe,qñ publica fides pſoluta eſſet oĩbꝰ,vt q eo die miuꝰ ſtrenue dimicaſſent,iuſreiurãdo adigerent,ne ꝙ̃ diu ſtipẽdia facturi eſſent cibũ niſi ſtãtes caperẽt.Inde Beneuẽtũ reuerſi p iocũ & epulas,cũ multa lętitia,a Beneuẽtanis ĩ publicũ plaras,feſtũ diẽ egerũt.Oẽs ĩ

Hilarẽ Volonũ conuiuiũ.

ppatulo,Gracci pmiſſu,epulati ſunt, Voloneſq; hilarius cõuiuiũ reddidere,q capitibus alba lana velatis accubãtes,qbuſdã (vt iuſſi erant) ſtãtibus cõuiuati ſunt.hãc celebris diei ſpeciẽ Graccus,poſteaꝙ̃ Romã rediit,figurati iuſſit ĩ æde libertatis,quã pater eiꝰ ĩ Auẽtino,ex multatitia pecunia,faciẽdã curauit,dedicauitq;.Sed dũ hęc ad Beneuẽtũ gerunt,Hãnibal ex Neapolitano agro,ĩ Nolanos fines caſtra trãſtulit,quẽ veniẽtẽ Marcellus plio exceptuꝰ,Tiberiũ Neronẽ cũ robore eqtũ pmiſit,q occulto alarũ circũactu,vbi certamen initũ ſenſiſſet,a tergo

Vincit Hãnibal a Marcello.

hoſtẽ ĩuaderet.Ipſe a frõte acri plio cõgreſſus hoſtẽ pculit,pculſum turbat cędítq;.Et iã victoria ĩ manibꝰ erat,ſi Nero ĩiũctũ munꝰ obiuiſſet,verũ eo ceſſante,ĩcertũ, metu adeſſe noluerit, an viarũ errore retardatꝰ nequerit,Marcellꝰ nõ auſus hoſtibꝰ iſtare,caní iuſſit receptui, duobus milibꝰ & ãplíꝰ ex Hãnibalis exercitu cęſis.Cõſul Nerone grauiter ĩcrepito,p eũ ſtetiſſe pfeſſus eſt,quo minꝰ eo die clades ad Cãnas accepta hoſtibꝰ redderet.Poſtridie Marcellus ſuos in aciẽ eduxit,iuſta acie dimicaturꝰ.Hãnibal tacita cõfeſſione victꝰ,ſe ĩ caſtris tenuit,nec diutius circa Nolã moratus,cuiꝰ potiũdę oẽm ſpem abiecerat,motis caſtris Tarẽtũ ire pgit,quo nup fuerat acceſſirꝰ.Per id tẽpus Romę Cęciliꝰ Metellus,& q cũ eo,poſt Cãnẽſem cladẽ,cõſiliũ deſerẽdę Italię iniuerãt,a cẽſoribꝰ ſunt ignominia notati.Equus qbꝰ publice erat,adẽptus

Notę cenſorię.

eſt.Alii tribu ſummoti atq; ærarii facti. Parẽ ignominiã ſubiere & illi q vana iuriſiurãdi interptatione,Romã a captiuis miſſi,ad Hãnibalẽ nõ redierãt.Inde ad duo milia iuniorũ tribu ſummoti ſunt,q ĩ tãta reip.neceſſitate quadriẽnio nõ militaſſent, nec vacationis cauſam dicere iuſſi,vllã iuſtã afferre potuiſſent.Additũ Cẽſorię notę triſte ſenatuſcõſultũ, vt eiuſdem notę rei,eadẽ cõditione ĩ Sicilia militarẽt,qua & Cãnẽſis exercitꝰ reliqę.Tũ quoq; pupillorũ & viduarũ cẽſus ſunt ĩ publicũ delati,vt ĩ fide publica eſſent eoꝝ bona, ſicq; tutiora illis fu-

Priuata ſtudia ĩ rẽpu.

tura,& ĩ ſumma ærarii inopia reip.vſuaria,qu & patreſfamilias,q Volonũ libertate donatoꝝ precia accepturi erãt,pfeſſi ſunt,nõ priꝰ ſe eã pecuniã exacturos,ꝙ̃ ĩ Italia eẽt cũ hoſte debellatũ.Manauit priuata hęc benignitas ex vrbe ĩ caſtra,vt nõ eqtes,nõ cẽturiones,tali tpe ſtipẽdiũ acciperẽt,mercenariuſq; haberet ſiqs accepiſſet.Obſidebar p id tpſ Fabiꝰ alter cõſul Caſilinũ,qđ Hãnibalis pſidio tenebat:acciuitq; ad eã oppugnationẽ Marcellum collegã ex Nola.Bellicis ĩde opibꝰ muro admotis,territi hoſtes,quũ petiiſſent vt ĩde ĩcolumes abire liceret, eſſentq; iã aliquot egreſſi,medio colloqo Marcellꝰ porta vna repẽte occupata,ĩ oppidũ irrupit.Ad duo milia & ſeptingẽti Pœni ſimul ac Cãpani vi capti Romã miſſi ſunt,q prius ſub fide egreſſi erãt,iuſſu Fabii,ĩcolumes Capuã abierũt.Caſilino p hũc modũ recepto,Marcellꝰ Nolã

Caſilinũ recipit a Ro.

rediit.Fabiꝰ ĩ Sãniũ ad populãdos fines hoſtiũ cõceſſit.Ex Hãno p eos dies,aliquot Lucanoꝝ cohortes cũ pfecto ſocioꝝ pdatũ miſſas a Sẽpronio,ĩſidiis excepit, exceptas tãta ſtrage affixit,vt nõ mior clades hoſti repẽſa ſit,ꝙ̃ ipẽ ad Calorẽ amnẽ haud multo priꝰ accepat.Fabiꝰ ĩ

Res a Fabio geſtę ĩ Sãnio.

Sãnio Cõpulteriã vi cepit,Teleſiã,Cõpoſam,Nelas,Fuiſulas,& Orbitaniũ, cęſaq; iterẽ aut capta ad.XXV.hoſtiũ milia,receptiq; pfugę.CCCLXX.q Romã miſſi ĩ comitio virgis cęſi,ac de ſaxo ad vnũ pcipites deiecti ſũt.Hęc Fabiꝰ paucis diebꝰ.Marcellũ iterẽ aduerſa valitudo a gerẽdarũ rerũ curſu Nolę ĩplicitũ auertit.Q.Fabiꝰ ptor cõſulis, q circa Luceriã cũ exercitu erat,Accuã oppidũ vi cepit.Hãnibal iterea Tarẽtũ copias admonit , milleq; ferme paſſus ab vrbe metatꝰ caſtra,vbi aliquot dies circa vrbẽ verſatꝰ ẽ,qa nihil ĩtꝰ mouebat,ratꝰ vana fuiſſe eoꝝ,q ad ſe venerãt pmiſſa,ſpe haud tñ abiecta eiꝰ vrbis potiũdę, vt Tarẽtinis pacatus vene-

Salapia.

rar,ita ĩnoxio exercitu Salapiã cõceſſit,vbi hyemare cõſtituit,fecitq; Pœnꝰ locũ ipm meretricio amore ĩſignẽ.Ingẽs vis tritici huc cõportata a frumẽtatoribus, & tãtũ pdę ex circũiectis agris abductũ,vt qtuor milia equoꝝ Hãnibal ſuis eqtibꝰ domãda diſtribuerit.Iterẽ,qa gra-

ue bellũ,poſt tyrãni cędẽ, erat in Sicilia cõflatum,patres eã prouinciã Marcello decreuerunt.
Marcellus in Siciliam mittitur.
Nã Hieronymo in Leontinis ĩterfecto, facta ſpe a cõiuratis regię pecunię militibus diſtribuẽ
dę,adeo repẽte vniuerſus exercitus, q ab initio tumultuari cœperat, mutatꝰ eſt,vt paſſus ſit
regẽ inſepultũ iacere.Leõtini & ipſi libertatis nomẽ libẽter cõplexi ſunt.Theodorus & Soſis
ex cõiuratorũ numero,qui ſtatim perpetrata cęde,celerrimo curſu,Syracuſas cõtẽderãt,ſub
noctẽ ingreſſi vrbẽ, exuuias cęſi regis oſtentantes populo Syracuſanos ad libertatem vocãt.
Paſſim ad arma diſcurſum,detractaq; ſunt etiã aliqua ex ipſis tẽplis , properatũq; ſtatim ad
Andronodorũ opprimẽdũ,q aliquãto priꝰ de cęde regis factꝰ certior,inſulã & arcẽ pſidio fir
marat.Poſtridie populo ĩ Acradinã coeũte legati ſunt ad Andronodorũ miſſi,vt Syracuſanis
inſulã & arcẽ patefaceret,alioq repetituros ſe ab eo libertatẽ,nõ minꝰ hoſtiliter,q̃ ab Hierony
mo nuper petita eſſet.Ceſſiſſet cõfeſtim ille populi cõſenſu territus,niſi Demarata vxor,filia
Hieronis, gerẽs regios adhuc ſpiritꝰ pꝑediuiſſet,idẽtidẽ Dionyſii vocẽ vſurpãs,oportere ty
Demaratę verba.
rãnũ pedibꝰ tractũ,nõ equo ſedẽtẽ tyrãnidẽ relinq̃re,facile eſſe oĩ tpis momẽto cedere magnę
fortunę poſſeſſione,eã vero acq̃rere pdifficile & arduũ. Accerſendũ ex Leontinis militẽ,cui ſi
regiã pecuniã pollicerẽt , fore,vt oĩa in poteſtate haberet. Id mulieris cõſiliũ Andronodorus
haud aſpnatꝰ,publico eo die abſtinuit,mox illud vt pceps reformidãs,in Acradinã venit,vbi
quũ ſuã morã excuſaſſet,ĩſulã a ſe clauſã teſtatꝰ eſt,ne cędes a tyrãno orta , regis neceſſarios
& miniſtros attigeret.Probata deĩceps tyrãni cęde,pcuſſoribuſq; laudatis, claues arcis regia
rũq; pecuniarũ ante eorũ pedes cõſtituit.Raro vnq̃ lętior dies Syracuſanis illuxit. Supplicatũ
eſt a viris pariter & fœminis circũ oĩa tẽpla,gratięq; diis actę ꝙ ſine maiore motu, exinſpera
to antiqua eſſet libertas ciuitati teſtitura.Creati poſtridie ptores,Andronodorus ĩ primis,cę
teriferme ex pcuſſoribꝰ tyrãni,& ĩ his Sopatrus & Deomenes abſentes.Erãtq; iã res Syracu
ſanorũ ĩ tuto niſi Hippocrates & Epicides,poſt tyrãni cędẽ Syracuſas reuerſi,velut ĩ Italiam
paulo poſt ad Hãnibalẽ abituri,pacatũ ciuitatis ſtatũ iterũ ĩ diſcrimẽ adduxiſſẽt.Hi pri opti
mates ad trãſfugas Romanorũ,& milites criminãdo,ꝙ Syracuſę per ſpeciẽ libertatis Ro. Po.
traderent,Andronodoroq; ad nouarũ rerũ ſtudiũ reuocato,eo rẽ traxerũt,vt ſenatꝰ Ariſtonis
cuiuſdã ĩdicio,de iis,q̃ parabant,certior factꝰ,Andronodorũ & Themiſtiũ,q Harmoniã Gelo
nis filiã vxorẽ duxerat,in curia occiderit.Erat Ariſton tragœdiarũ actor,q Andronodori &
Andronodori cędes.
aliorũ cõſiliũ ſibi ab Harmonia creditũ,qa cõtra patriã eẽt ĩitũ,occultare nefas duxit.Multi
tudo,q̃ ãte curiã ſtabat,audita cędis cã,vt ſua eſt natura ĩſolẽs,q̃ aut humiliter ſeruit,aut ni
mis ſupbe dñat,ptoris rogationẽ,vt oĩs regia pgenies extingueret,pene priꝰſciuit,q̃ vulgaret.
Tũ pcuſſoribꝰ miſſis,Demarata & Harmonia ſũt ĩterfectę . Erat & Heraclea altera Hieronis
filia,cuiꝰ vir Soſippꝰ,Hieronymi tyrãnidẽ fugiẽs,volũtariũ ſibi exiliũ cõſciuerat.Hęc vbi q ad
cędẽ miſſi fuerãt adeſſe ſenſit,ĩ ſacrariũ ad penates cõfugit.Secutę ſũt Heracleã duę virgines
filię,ibi multũ atq; diu p patris Hieronis,& Gelonis fratris manes pcata ẽ, ne ſe cũ Hierony.
ex cuiꝰ regno nihil pter viri exiliũ haberet,cõflagrare ſinerẽt. Cęterũ cũ nihil pces & lachry
mas aduerſus deſtinatã cędẽ pdeſſe vidit,& iã ferrũ ĩ ſe ſtrigi ſeuita ẽ,omiſſis p ſe pcibꝰ,vt ſal
Oĩs regiã progenies extinguit.
tẽ puellis pcerẽt,orare ĩſtitit:cęterũ dũ hęc loqt Heraclea ab arisdiſtracta ĩterficit.Filię velut
furore captę p dẽſos gladios,cũ ĩpetu & clamore dilapſę,vago totis ędibꝰ diſcurſu,poſt mlta
vulnera,miſerabiliter cõcidũt.Ea cędes adeo ĩdigna viſa ẽ mltitudini,vt odio ĩ ptores accẽſa
Miſerabilis virginum cędes.
cõfeſti Epicidẽ & Hippocratẽ ĩ Andronodori & Themiſtii locũ ptores creauerit.Et iã legati
ad Appiũ Claudiũ miſſi erãt,de ãtiquo fœdere cũ Ro.renouãdo.Eratq; tũ forte Appiꝰ ad Mur
gãtiã cũ.C.nauibꝰ,expectãs quo tẽderẽt poſt tyrãni cędẽ ẽtes Syracuſanorũ motꝰ. Epicides
ĩterea & Hippocrates,vbi punicã claſſẽ ad Pachinũ appulſã audiuere,videſtq; legatos a Mar
Epicides & Hippocrates diſcordiã ſerunt.
cello q ĩ Siciliã ĩ horã traiecturꝰ dicebat ad id miſſos,vt cũ Syracuſanis de fœdere agerẽt,ad
mercenarios trãſfugas cõuerſi,factũ criminãt,palã pdicãtes,rẽ Syracuſanã Rõanis pditũ iri,
renouãdi fœderis ptextu,fecitq; his fidẽ criminibꝰ Rõanarũ nauiũ ĩ portũ appulſus.Tumul
tuoſe ĩde aliquot dies acti,aliis alio ciuitatis ſtudia trahẽtibꝰ.Cęterũ qa ſatis cõſtabat rei Sy
racuſanę expedire,cũ Rõanis pacẽ hẽre,viſũ ẽ legatos ad Marcellũ mittere q cũ eo publice fœ
dꝰ renouarẽt.Interĩ a Leõtinis legati affuerũt pſidiũ ſuis finibꝰ petẽtes.Miſſus ẽ eo Hippocra
tes,cũ trãſfugarũ mltitudine,q nouarũ rerũ cupidꝰ,prio Rõanę pũcię fines furtiuis ĩcurſio
nibꝰ eſt ĩfeſtare adortꝰ,ĩpetu deĩde ĩ Rõanũ pſidiũ facto,qd Appiꝰ ad tutãdũ ſociorũ fines mi
ſerat, ex ſtationariis militibꝰ aliquot ĩprouiſo acceſſu interfecit, q̃ vbi Marcello nũciata ſunt
(iã eñ in prouinciã venerat) Syracuſas miſit,q paucis fidem violatã q̃rerent, belli cãm nũc

Leontini a Syracuſanis deſficiunt.

q̃ defuturã, donec Epicides & Hippocrates ĩ Sicilia eſſent. Tũ Epicides ex Syracuſis ĩ Leõtinos pfectꝰ cũ fratre, author Leõtinis fuit, vt a Syracuſanis deſicerẽt publice, pfeſſiq̧ ſint ſe nõ ſtaturos fœderibus, q̃ Syracuſanꝰ populus cũ Romanis pcuſſiſſet, qñ ea res ſuę libertati minime expediret, quũ ĩ eo fœdere eſſet expreſſum, vt Leõtini Syracuſanę ditionis eſſent vt antea q̃ tyrãnoꝝ pĩcipatꝰ eſſet euerſus. Parati erãt Syracuſani id mutare, cautũq̧ volebãt Leõtinorũ libertati, ſed neq̧ pſenti ĩdulgẽtia, neq̧ vllo alio obſeq̃o, potuerũt Leõtini ĩ officio retineri.

Leontini a Marcello capiũtur.

Id Syracuſanoꝝ legati quũ Marcello nũciaſſẽt, cõfeſtĩ ille copias Leõtinos admouit, primoq̧ ĩpetu oppidũ cepit. Epicides & Hippocrates, q medio tumultu ĩ arcẽ cõfugerãt, nocte, q̃ ſecuta eſt, ad Herbeſum cõfugere. Occurrit iterea nũciꝰ captę vrbis Syracuſanis ꝑtoribꝰ ad Mylã fluuiũ, veniebãt hi cũ octo milibꝰ armatoꝝ ad Marcellũ. Erãt eñ Syracuſani ita pacti, vt Leõtini recepti ſuę ditionis eſſent. Hi audita vrbis direptione quũ falſo oppidanoꝝ & militũ p

Epicidis & Hippocratis ars.

miſcua nũciarẽt cędes, Marcellꝰ eñ ad duo milia trãſfugarũ ſecuri pcuſſerat, cõſternato agmine ac pene a Romanis alienato, Megarã deflexerũt. Inde ad Herbeſum ducũt. Vnde Hippocrates & Epicides cũ olearũ ramis, & aliis ſupplicibꝰ velamẽtis, obuiã agmini occurrũt, ĩuitiq̧ ꝑtoribꝰ ĩ agmẽ recepti haud multo poſt ĩ hãc ſentẽtiã literas cõfingũt, q̃ a ꝑtoribꝰ ipſis ad Marcellũ datę viderent, Syracuſani ꝑtores Marcello. Recte feciſti q̧ Leõtinis captis nemini pepperceris. Sed q̧a vna oĩm mercenarioꝝ cauſa eſt, nec q̃diu q̧cq̃ ſeditioſoꝝ militũ, aut in vrbe, aut ĩ caſtris erit, res noſtrę quietę ſunt, gratũ nobis feceris, ſi eos q ſunt cũ noſtris collegis circa Megarã, ĩ tuã poteſtatẽ redegeris, redactoſq̧ merito affeceris ſupplicio, rẽq̧ Syracuſanam certa pace ſtabiliueris. His literis ĩ cõcione militũ recitatis, tãta rabies militũ aĩos ĩceſſit, vt ꝑtoribꝰ metu dilapſis, in Syracuſanos, q ĩ caſtris erãt, fieret ĩpetus. Hippocrates & Epicides in maiorẽ ſpem euecti, a Syracuſanis oẽm militũ ĩiuriã arcuere, ex qbꝰ recẽti beneficio ſibi aſtrictis ſubornãt, q Syracuſas reuerſi multa de crudelitate & auaritia Romanoꝝ in Leõtinos cũ ſuis popularibꝰ q̃rerẽt. Hi rumores facile multitudinẽ ppulerũt, vt portas Rõanis claudẽdas

Epicides & Hippocrates Syracuſas occupant.

palã clamitarẽt. Affuerũt interĩ velut ex cõpoſito, cũ militũ agmine, Epicides & Hippocrates. Hi p neceſſarios eoꝝ, quos ſecũ habebãt, ĩ Hexapylũ recepti ſũt ꝑtoribꝰ ĩuitis, atq̧ idẽtidẽ obteſtãtibꝰ patriã tyrãnoꝝ ſatellitibꝰ pditũ iri. Mox & Acradina ab his occupata. Prętores, niſi q medio tumultu oppſſi ſũt, ſalutẽ ſibi fuga q̃ſiuert. Poſtero die ſeruis ad pileũ vocatis, & carcere vi refracto, Epicides & frater ꝑtores creãt, Legatiq̧ Rõanoꝝ Syracuſas miſſi, eoꝝ triremi ĩtercepta, violati eẽnt, niſi terreſtri itinere ad ſuos occulte euaſiſſẽt. Marcellꝰ cõtinuo exercitũ Syracuſas admouit, miſitq̧ ĩ vrbẽ, q Syracuſanis nũciaret, ſe cũ exercitu adeſſe, auxiliũ oppſſę ciuitati laturũ. Hi ab Epicide & Hippocrate vrbe excluſi, ĩfecta re ĩ caſtra rediuerũt. Tũ vero

Obſidẽtur Syracuſæ. Archimedes.

Syracuſę terra mariq̧ obſideri coeptę. Et iã bellicis opibꝰ admotis, primꝰ ille Romanoꝝ conatus haud irritꝰ fuiſſet, niſi Archimedes vnicꝰ ea tẽpeſtate coeli & ſiderũ ſpectator, machinatorq̧ bellicoꝝ operũ, ab ĩitio oĩa Romanoꝝ cõſilia pleui momẽto diſcuſſiſſet. Eudoxꝰ Gnidiꝰ & Architas Tarẽtinus, primi oĩm hãc machinãdi artẽ, multis variiſq̧ geometricis cęlaturis exornaſſe dicunt, ſubtiles & occultas artis propoſitiones, machinarũ formis mortaliũ oculis ſubiicere adorti. Id Plato ęgre tuliſſe tradit, vt q̃ ĩgenii eſſent ſenſibꝰ ſubiicerent, nec fruſtra ille auguratꝰ, futurũ aliq̃n, vt machinãdi ratio phĩa auulſa, alteriꝰ eẽ crederet, qd poſtea accidit militaribꝰ artibꝰ ĩſerta, ĩ quo genere Archimedes tãtũ ſtudio & ingenio pfecit, vt iactare

Archimedis inuẽta.

ſolitꝰ dicat, ſi alterũ terrę globũ nactꝰ eſſet, ſe alterutrũ alteri applicaturũ. Inter pulchra artis experimẽta ab eo edita illũ eſt memorię pditũ, onerariã nauim mercibꝰ honuſtã ſedẽtẽ altera dũtaxat manu organis ptraxiſſe, quã ne vacuã q̃dẽ ĩgẽs vis hoĩm remoliri potuiſſet. Per quę Hieroni ĩſinuatꝰ multas ad vrbis defenſionẽ machinas fabrefecerat, qbꝰ tũ Syracuſani ſunt aduerſus Romanos vſi. Eſt & ĩ pſentẽ vſũ q̃dã machinatus circa Acradinã, qua pte Marcellꝰ ex nauibꝰ alias moenibꝰ admouerat, ceteras exaduerſo cõſtituit, q̃ ĩgẽtẽ teloꝝ multitudinẽ ĩ ppugnatores mitterẽt. Has Archimedes grãdioribꝰ ſaxis cõcuſſas, fœda laceratiõe diſcuſſit, quũ vno ĩctu multa ſimul ſaxa, ĩgenioſa libratione, ĩ Romanã claſſem torq̃rent, qbꝰ quũ afflictã nautę ſimul & naues ſubmouerent. Marcelluſq̧ id iniquo aĩo ferret, ſępius ĩclamaſſe dicit: qd vanũ illũ Briareũ fugerẽt! Naues q̃ muros ſubierãt, q̧a huiuſmodi cladi minus erãt obnoxię, ferrea manica catenis deiecta, vt hãc vel illã fuerat forte adeptꝰ a puppi ĩ prorã ſublimes ſtatuebat, mox vbi aliq̃diu ſuſpẽſas cõcuſſiſſet, eximprouiſo remiſſas nõ ſine ĩgẽti nautarũ piculo vndis affligebat. Vt tutiꝰ ꝑterea ſui ciues vrbẽ tuerẽt, murũ a ſũmo ad imũ cubitalibꝰ rimis excauari iuſſit, vñ velut ex tuto hoſtes crebro teloꝝ iactu ĩceſſerẽt, qd fuẽtũ ad poſterũ

manauit,vt hodie quoq; vrbiũ mœnia in huiuſmodi anguſtiores aperiant rimas. Diſcuſſo p
hęc oĩ nautico apparatu,Marcell⁹ a terra vrbẽ adort⁹,hac quoq; pte vni⁹viri igenio eſt a mu
ris repulſus. Perſeuerauit tñ hoſtẽ terra mariq; obſidere,firmatiſq; ſtationib⁹ dux ipſe cũ pte Marcelli
copiarũ Herbeſũ & Peloꝝ recepit.Megarã vi captã diripuit ac diruit.Per eoſdẽ dies Himil- expeditio.
cho,q ad Pachinũ aliq̃diu ſe tenuerat,ad Heracleã,q̃ Minoa dicta ẽ,vigiti milia peditũ,&tria Carth.co-
milia eqtũ expoſuit,quẽ apparatũ Carthagineſes poſt Syracuſas ab Epicide & Hippocrate ĩi pię.
tas ĩ ſpem Sicilię recupetãdę adducti,ĩcredibili ſtudio iſtruxerãt.In terrã itaq; egreſſus Himil
cho primo Heracleã recepit,mox & Agrigẽtũ,& ex Syracuſis,vt rẽ iuuaret, Hippocrates cũ
X.milib⁹ peditũ,& qngẽtis eqtibus,p Romanarũ ſtationũ ĩterualla noctu elapſus ad Acillas
vrbẽ venit.Hic quũ forte metãdis caſtris Pœn⁹ eſſet itẽt⁹,Marcelli inopinato acceſſu,q Agri
gẽto a Pœnis occupato,ĩ caſtra cõpoſito agmine abibat, haud eñ tãtas ſecũ copias habebat,
vt par eẽt Himilchoni,Hippocrates metu diſiect⁹ cũ ſuo eqtatu Agrigẽtũ cõfugit.Pedites a
Romanis circũuẽti,aut cęſi,aut capti ſunt.Habuitq; ea victoria nõnihil momẽti ad Siculos ĩ
fide cõtinẽdos.Himilcho haud mlto poſt cũ Hippocrate ad Anatim fluuiũ caſtra fecit.Quin
q; adhęc &.L.Carthaginenſiũ naues,p id tps magnũ Syracuſarũ portũ tenuere Bomilcharis Cartha.&
ductu,&.XXX.Romanoꝝ naues p eoſdẽ dies,legionẽ vnã Panormi expoſuere,q̃ ſec⁹ mare ad Ro.motus
Pachinũ venit,vbi Claudi⁹ cũ claſſe erat.Nec ita multo poſt legiõne accepta, quũ Syracuſas in Sicilia.
verſus mouiſſet,Bomilchar Romanę claſſis phama territ⁹,q duplo maior eſſet punica,e por
tu ĩ altũ euect⁹ Carthaginẽ abiit.Interea Himilcho Murgãtiã recepit.Multę deinceps vrbes
Romano pſidio,aut pulſo,aut oppſſo ad Pœnos defecerũt:quã Siculoꝝ ad hoſtes defectionẽ
veriti q Ætnã pſidio obtinebãt,quoꝝ L.Pinarius erat pfect⁹,cernerẽtq; Ætnẽſes ad defectio-
nẽ ſpectare,nullũ illis locũ ad ĩſidias relinq̃bãt.oppidani vbi oẽm ad fraudẽ viã pclufam vide
rũt,ſibi portarũ claues reſtitui depoſcũt, qñ ĩ ſocietatẽ,nõ vt ſerui in cuſtodiã traditi eſſent,
Romanis bonis ſociis fidẽ ſuã maximũ viculũ eſſe.Alioq niſi bona venia reſtituant,repetituros ſe vi libertatẽ denũciãt.Pinarius primo hortat⁹ eſt,vt ad Marcellũ mitterẽt,capitale eſſe
Romanis dictitãs pſidio decedere,qd vbi ĩpetrare nõ potuit,pcat⁹ eſt vt ĩ ſequẽtẽ diẽ ſibi fre
quẽs ppli cõciliũ darẽt,vt ĩtelligeret publicũ an paucoꝝ id cõſiliũ eẽt.Id quũ cõceſſum eſſet,
Pinari⁹ poſtq̃ ĩ arcẽ ſe recepit milites ad cõcionẽ vocatos docet ĩ quo diſcrimĩe cõſtituti ſint.
Futurũ oĩno,vt aut ſuo,aut oppidanoꝝ cruore,ſequẽti die Ætna ĩuaderet.Proĩde parati eſ-
ſent,ſignũq; expectarẽt,quo accepto ſermẽ multitudinẽ ĩuaderẽt.Precatus ĩde Cererẽ matrẽ,
Proſerpinã,& cęteros dęmones,ĩ quoꝝ tutela loc⁹ dicebat,vti ſibi ppitii eẽnt,ſi vitãdę nõ ĩfe
rẽdę ĩiurię cã tãtũ facin⁹ pararet:poſtridie ĩ cõciliũ deſcẽdit,ibi eiſdẽ ferme verbis qb⁹ antea
rogitãs,vt ad cõſulẽ mitterẽt,nec videret qcq̃ illi⁹ ĩiuſſu oppidanis remiſſur⁹,multitudo fero
citer coorta prĩo minis ĩſtare,mox vbi ne a vi qdẽ res pcul abeſſe cœpit,tũ Pinari⁹ dato togę
ſigno,vt cõuenerat,ſuos ſtrictis armis ad cędẽ ĩmiſit.Ibi alii ſup alios Ætnẽſes cęſi,ſiq dilapſi Ætnenſiũ
ſũt,paſſim ſũt p vrbẽ obtrũcati.Ea Ætnẽſiũ clades vno pp̃e die totã Siciliã puaſit. Sedet.n.id cędes.
oppidũ ĩ medio ferme tractu ĩſulę:alto & prupto loco,q̃ res effecit,vt ſiq dubii erãt,tũ demũ
ad Pœnos defecerĩt.Marcell⁹ appetẽte hyeme ad Leõtinã qnq; milia paſſuũ a Syracuſis hiber
nacula cõmuniuit,& Hippocrates Murgãtiã cõceſſit,& Himilcho Agrigẽtũ.Per id tps quo
hęc ĩ Sicilia geſta ſũt,Legati ab Orico venerũt ad M.Valeriũ,q Brũduſii erat,nũciãtes Philip
pũ Apollõia fruſtra tẽtata Oricũ noctu occupaſſe.Orateutiq; vt aduerſus regẽ Po.Ro.expſeſ
ſo hoſtẽ Oricẽſib⁹opẽ ferret.Nec dubiũ eẽ Philippũ eo cõſilio maritimã orã occupare adortũ,
vt ea porit⁹ĩ Italiã cõmodi⁹ trãſmitteret.Valeri⁹eo nũcio cõmot⁹,claſſe cõtinuo iſtructa,ĩ Ma
cedoniã ad Oricũ trãſmiſit.Cõdiderũt id oppidũ Colchi, q ad Medeã pſequẽdã miſſi fuerãt. Orici cõna
Sedet loco plano iuxta mare,Panormũ ei⁹ẽporiũ dixere,ſtationẽ.ſ.oĩb⁹ cõmodã:iuxta Cerau ditores.
nia ſũt,& ſin⁹ cui⁹ os coẽ eſt Adrię & Ionio.Valeri⁹ pulſo ĩde Philippi pſidio,ſub primũ ac-
ceſſũ Oricũ recepit,quo ex Apollonia legati venerũt nũciãtes ſe arcta teneri obſidione,q deſi
cere a Ro.nollẽt.Erãt Apolloniatę Corithioꝝ Coloni,vrbẽq; tenebãt qnq; milia paſſuũ a ma Apollonia.
ri,ĩ eoꝝ finib⁹ Nympheũ,vbi petra ẽ ignẽ vomẽs,& fontes tepida aq̃ & bitumine ſcatẽtes,pxi Mira na-
mo tumulo metalli effoſſiões,qb⁹locis qcqd excidit,tpis ſpatio naturę fœcũditate repõit,ter tura.
raq; foſſis ĩgeſta ĩ bitumẽ trãſformat.Apolloniatę polliciti oĩa ſe q̃ Romãi vellẽt facturos , ſi
obſidiõe leuarẽt.CCC.milites cũ Neuio Criſpo Apolloniã Valeri⁹ miſit,q noctu tacite ſũt vr
bẽ ĩgreſſi.ſequẽti nocte Criſp⁹ cũ oppidanis hoſtiũ caſtra aggreſſ⁹ prĩo ĩpetu cepit,ad tria mi
lia Macedonũ aut cęſa aut capta ſũt.Rex ipſe ſeminud⁹ ad naues q̃ ĩ ripa fluminis ſtabãt,ſeſe

Aous. proripuit (hũc Aoum eſſe crediderim,quẽ Hecateus Eantẽ appellauit) quo cęterorũ noctur
Eas. na fuga īclinauit.Caſtrorũ ꝑdã Apolloniatę Romanis militibꝰ cõceſſere: & Valeriꝰ geſtę rei
nũcio excitꝰ,ad oſtiũ fluminis claſſem admouit,ne Philippo pateret exitus,q quũ neq; nauali
Philippi fuga. pręlio,neq; terreſtri par futurꝰ eſſet hoſtibꝰ,incẽſis nauibꝰ cũ ſeminudo exercitu ſe in Mace-
doniã recepit.Phillippo pulſo.M.Valeriꝰ Orici hibernauit.In Hiſpania eadẽ æſtate res varię
geſtę,Mago & Aſdrubal īgẽtibus Hiſpanorũ exercitibꝰ fuſis,oẽm vlteriorẽ Hiſpaniã ad impe
riũ tetraxiſſent,niſi P.Corneliꝰ Scipio,exercitu Iberũ traducto,ad Caſtrũ altũ ſigna ꝑtuliſſet.
Erat is locꝰ celeber magni Hamilcharis īteritu.Hic ſubito punici eqtatꝰ īcurſu,quũ ad.XX.
hoĩm milia in agris palãtiũ aut moratorꝝ Romanꝰ īperator amiſiſſet,cõuerſus retro caſtra ad
victorię mõtẽ fecit,quo Gn.Scipio cũ robore copiarũ venit,ſecutus nec multo poſt Haſtrubal
Giſgonis filiꝰ,tertiꝰ Carthaginẽſiũ dux,q cũ Magone & Haſtrubale Barchinis caſtra cõtulit.
Caſtulo vrbs. Dũ tã Poeni q̃ Romani ad Iberũ ſedẽt,Caſtulovalida & nobilis vrbs Hiſpanię ad hoſtes defe
cit,hic Annibalis vxor fuit: īde hoſtes Ilitꝰrgũ oppugnare occœperũt,quo Gn.Scipio cũ le-
gione vna ꝑ ſtra gẽ hoſtiũ ꝑuenit,īde cũ oppidanis & Romano ꝓſidio qđ ibi erat, ſubita ĩ ho
ſtes eruptione,adeo feliciter pugnauit, vt duobꝰ ꝓliis ſupra.XII.milia hoſtiũ interfecerit,ac
paulo pauciores capti ſint,cũ ſex &.XXX.militaribꝰ ſignis.Poeni Ilíturgo digreſſi ad Mũdã
Mũda vrbs cõſederũt.Eſt Mũda vrbs ĩ ꝑte Bethicę.Locũ ipſm magni Põpeii filii ſua clade illuſtriorẽ fece-
re,īgẽti ibi ꝓlio a Cęſare dictatore ſuperati.Huc Romani duces quũ veniſſent,acie cõgreſſi vi-
Pœnorum ſtrages. cebãt egregie,quũ Scipione tragula icto,datũ ẽ ſignũ receptui,ſic quoq; ad.XII. milia hoſtiũ
cęſa dicunt,ac tria milia ꝓpemodũ capta.Elephãti vndequadragita pilis cõfixi, ſigna milita
ria ſeptẽ & q̃nquaginta hoſtibꝰ adẽpta. Inde haud multis interiectis diebus ad Aurigẽ vrbẽ
dimicatũ,vbi haud dubiavictoria fuit,cęſi tñ dimidio minus q̃ antea.Verũenimuero gẽs ad
rebellãdũ nata,nouo militũ delectu,breui exercitũ īſtaurauit: & q̃uis ter paucis diebꝰ hoſtes
victi eſſent,quarto cõfligere auſi,ad octo milia hoĩm amiſere,haud multo minꝰ q̃ mille capti.
Signa militaria duodeſexaginta,octo elephãti adẽpti,tres interfecti. Rebuſq; in hunc modũ
proſpere fluẽtibus,Romani duces īdignũ rati Saguntũ octauũ annũ ab hoſtibꝰ teneri,punico
pręſidio inde pulſo,oppidũ recipiũt,antiqſq; cultoribus ĩ vrbẽ reſtitutis , ſiqui erãt qbꝰ olim
fortuna belli ꝑperciſſet,inde Turdetanos,q olim Sagũtinis bellũ cõflauerãt,fuerãtq; excidii
cauſa,bello victos ſub corona vẽdiderũt,deleuerũtq; funditus eorꝝ vrbẽ.Quã Hiſpanię partẽ
Turdetania. Bethicã a flumine alii vocãt,ipſi incolę Turdetaniam dixere. Strabo Turdulos & Turdeta-
nos eãdẽ eſſe gẽtẽ arbitratꝰ eſt.Polybius diuerſam.Inter Hiſpanię populos ſapiẽtia excellere
Legum vetuſtas. crediti.Literarũ ſtudiis primi oĩm q eã terrã incolũt,vſi,legeſq; verſibus cõſcriptas habuere,
ſenũ miliũ annorꝝ vetuſtate.Eratq; Scipionũ ductu res Romana ĩ Hiſpania melior q̃ punica,
quũ Romę Q.Fabius Maximus Fabii conſulis filius,& T.Sẽpronius Gracchus ſunt cõſules
Prodigia. creari,ambo abſentes.Hoc quoq; ãno ſunt ꝓdigia q̃dã Romę facta.Pluribꝰ locis publica ſunt
ædificia e cœlo tacta.Lõgarũ nauiũ ſpecies Taracinę in fluuio viſę. Amiterni amnis quidam
cruẽtis fluxit aquis.Armorũ crepitus ex Vicilini Iouis tẽplo ĩ Compſano exauditꝰ.Quę au-
riũ & oculorꝝ ludibria magno ſunt errore credita,maiore quodã expiata.Cõſules ĩ ꝓuinciã ꝓ
fecti,Sẽpronius in Lucanos abiit,in Apuliã Fabius,cui pater q priore anno cõſul fuerat,quũ
legatus acceſſiſſet,atq; primo cõgreſſu,equo ſedẽs,ꝑgeret ad cõſpectũ cõſulis ire, vbi ad vn
Exẽplũ maieſtatis in Fabiis. decimũ faſcem venit,lictoreſq; ſenis maiſtatẽ veriti taciti anteirẽt , ibi Fabius cõſul proximũ
apparitorẽ miſit, q patrẽ iuberet cõſulẽ de more animaduertere.Monitꝰ vt equo deſcẽderet,
obediẽs dicto fuit ſenex,mox ad filiũ cõuerſus.Experiri (inq̃t) volui fili,an ſatis ſcires te eſſe
cõſulẽ. Per eos dies Claſſius Altinius noctu ad cõſulẽ cũ tribus ſeruis venit,pollicitus,ſi res
Arpi. ſibi ꝑmio foret,ſe Arpos illi traditurũ.Condidit id oppidũ in Apulia Diomedes ex Troia in
Italiã delatꝰ,eſtq; ab initio Argôs Hippiũ appellatũ,mox Argirippã,poſtremo Arpos dixere.
Erat Claſſius Arporũ authoritate & opibus lõge princeps,& qui eã vrbẽ Poenis antea tradi
derat,parũ abfuit quin homo ambiguę fidei pręſenti ſupplicio ſit a Fabio affectus, feciſſetq;
omnino,vt poſt Phaleriorũ & Pyrrhi ꝓditorẽ,tertiũ eſſet documẽtũ trãſfugis,niſi pater alie
no tẽpore id fieri mõſtraſſet.Cuſtoditus itaq; eſt Calibus cõſulis iuſſu . Annibal vbi eum ad
hoſtẽ trãſfugiſſe ſenſit,vxorẽ & liberos in caſtra accerſitos viuos cõbuſſit.Eiꝰ bona diripuit.
Fabius Arpos occupat. Nec ita multis poſt diebꝰ cõſul Fabiꝰ pluuia & intẽpeſta nocte,negocio pauciſſimis viris for
tibus dato,qui cuſtodibus deceptis,vrbẽ ſcalis trãſgreſſi ſunt,Arpos occupauit.Erãt ibi reli
cta ad quinq; milia armatorũ ab Annibale,& tria milia oppidanorum.Hi tumultuoſe arma

capiūt,pugnatūq́ eſt nōnihil in angiportis & anguſtiis viarū. Poſtremo in colloquiū venere
(nã conſul legiones in vrbẽ immiſerat) petuntq́ vt venia defectionis impetrata,ſeſe & vrbẽ
dederẽt.Securi hanc inclinationẽ Hiſpani,q circiter mille numero in pſidio erãt. Hi pacti vt
punicũ pſidiũ incolume dimitteretur,ad Romanos trãſiuere. Atq́ Arpi per hũc modũ ſunt
recepti.CXII.equites Campani,per ſpeciẽ ex hoſtico prędãdi,in Romana caſtra quę erant ad
Sueſſulã trãſfugiũt,tãtũ cũ Gn.Fuluio pacti,vt Capua recepta ſibi bona reſtituerentur.Au.
Sẽpronius Tuditanus Aeternũ expugnauit,vbi.LXX.hoīm milia (niſi forte ſit ĩ numero er-
ratũ) capta regio.Syphax quoq́ Numidarũ rex ſub id tẽpus Carthaginẽſiũ hoſtis factꝰ,cũ Syphax
Romanis ſocietatẽ iũxit.Miſſi a Scipionibꝰ tres ad eũ cẽturiones,q cũ illo de fœdere agerẽt. rex.
Quorũ Q.Sertorius,rogatu regis in Numidia remãſit,pedeſtris militię, cuius ad id tempus
Numidę ignari erãt,inſtitutor ac moderator.Ille lectã iuuẽtutẽ breui Romana diſciplina ita
inſtituit,vt rex nõ magis equiti iã fideret,q̃ peditibus.ſigniſq́ cũ Carthaginẽſibꝰ æquo cãpo
collatis prelio vicit.Carthaginẽſes adiũcto ſibi Gala Maſſulorum rege (ſunt & ipſi Maſſuli
Numidę) bellũ Maſiniſſę filio aduerſus Syphacẽ gerẽdũ crediderũt.Erat is clara indole, fa- Maſiniſſa.
cileq́ apparebat futurũ aliquãdo,vt ſua virtute regnũ augeret. Etenim iuuenis cũ Syphace
cõgreſſus,regẽ ingẽti plio vicit.XXX.milibus hoſtiũ ĩ acie cęſis,qua clade Syphax perculſus
in Mauriſios q iuxta oceanũ incolũt,paucis comitatus cõceſſit,qbus in locis ingenti hominũ
multitudine collecta bellũ reparauit.Maſiniſſa cũ victore exercitu eo venit,diuq́ nullis Car-
thaginẽſium opibus adiutus,bellũ ingẽti gloria cũ Syphace geſſit.In Hiſpania eo anno nihil
memoria dignũ cõtigit,niſi ꝙ Celtiberorũ iuuẽtꝰ mercede eſt a Scipionibus cõducta, quũ ad
id tẽpus Romani mercenariũ militẽ nũq̃ habuiſſent.Annibal ſpe Tarẽti potiũdi incaſſum eã Qũ primũ
æſtatẽ cõſumpſerat.Salentinorũ tãtũ ignobiles q̃dã ciuitates ad Pœnũ defecerũt.In Lucanis Ro.merce-
Põponius Veientanus pfectus ſociũ,qui nõnullis ſecũdis expeditionibus elatus,tumultuariũ nario ſunt
coegerat exercitũ,in Brutio agro cũ Hannone acie auſus dimicare,aliquot milibꝰ hoīm cęſis milite vſi.
ipſe temerarii dux certaminis ĩ hoſtiũ poteſtatẽ viuꝰ venit.Interim rebꝰ vtriuſq́ Po.variãti-
bus,eſſentq́ inter ſpem & metũ ſuſpẽſi hominũ animi,incredibilis ſuperſtitio ciuitatẽ ĩuaſit,
vt ſacris prophaniſq́ locis ſacra nouo ritu fierẽt.Ea res M.Æmylii ptoris edicto cũ oĩbus va
ticinis voluminibus,precationibuſq́ diſcuſſa.Creati in ſequentẽ annũ conſules Gn. Fuluius
Flaccus,& Appius Claudius pulcher.Poſthumius Pirgenſis publicanus multi nominis frau
de & auaritia inſigni,qa rẽp.in iis fraudaſſe dicebať, q in Hiſpaniã ad exercitũ mittebantur,
nauibus viliſſima mercede honuſtis,atq́ de induſtria,qa vi tẽpeſtatis ei cautũ erat,ĩ alto de-
preſſis,quũ a Tri.pl.accerſitꝰ,magnaq́ publicanorũ manu cinctus, cõciliũ plębis diſturbaſſet, Aĩaduerſiõ
maieſtatis reus,quoniã ad diẽ nõ affuit,abſens dãnatus eſt.Eius bona publicata, ipſi aqua & in publica-
igni ĩterdictũ.Plęriq́ etiã eiꝰ ordinis,q noui motꝰ authores fuerãt,aut ĩ carcerẽ cõiecti ſunt, nos.
aut ſolũ volũtario exilio verterũt.Hęc Romę. In Sicilia Cannẽſis exercitus reliquię quę ĩ eã
inſulã fuerãt relegatę,militabãtq́ ſub P.Lentulo, legatos ad Marcũ Marcellũ hibernorũ tẽpo
re miſerũt,quorũ vnus dicẽdi poteſtate facta,his verbis eſt Marcellum allocutus. Niſi ita p- Oſo relegã
ſuaſum nobis fuiſſet Marcelle vir clariſſime,Sicilię ſtatu tyranni cęde turbato,non defuturã torum ad
nobis materiã reip. noſtro ſanguine ſatiſfaciẽdi, ꝙ in Cannenſi clade nõ paſſi fuimus nos cũ Marcellũ.
aliis trucidari,cõfeſtim,poſt triſte illud,ne iniquũ dicã, ſenatuſconſultũ de nobis factum , ad
te conſulẽ,priuſq̃ in Siciliam deportaremur,aliqui noſtrũ veniſſent. Diſtulimus tamẽ q̃relas
noſtras,ſperantes vt quẽadmodũ patrũ memoria,illi qui a Pyrrho rege ad Heracleam capti
ſunt,aduerſus eundẽ pugnãtes,ſiquid priore pugna fuerat offenſum,correxere,ita nobis hic
facultas dareť omnis ignominię pulchro aliquo facinore abolendę. quod nõ ſolũ nõ cõtigit,
ſed ablegati etiã in ea inſulę loca ſumus,vbi omnis nauãdę reip.operę adempta ſit facultas .
Sed quo noſtro merito Marcelle tu & alii ita nobis ſuccẽſetis? licear pcamur apud te noſtras
calamitates deplorare,quẽ quũ ĩtuemur ambos cõſules & ſenatũ ĩtueri videmur,& quo ſi cõ
ſule ad Cãnas vſi eſſemꝰ,lõge melior & reſp.& noſtra fortuna hodie eſſet . Cęterũ priuſq̃ de
pſenti cõditione noſtra dicã,liceat q̃ſo noxã,cuiꝰ arguimur,paucis purgare , ſi nõ deorũ ira,
fatoq́,cuiꝰ ĩmobili lege digeri res humanę creduntť,ſed culpa hoīm periimꝰ, cuiꝰ tãdẽ ea cul
pa fuit,militũ an impatoris ? Equidẽ nihil ego vnq̃ de eo impatore dixerim,cui poſt rẽ male
geſtã gratias a patribus actas nõ ignorẽ,ꝙ nõ deſperauerit de rep.cui etiã p plures annos ſit
continuatũ imperiũ,cęteros quos tribunos eodẽ plio habuimus,& honores petere,& ingenti
fauore obtinere audiuimus . An vobis veſtriſq́ liberis ignoſcitis Patres conſcripti ? in hæc

vilia capita ſequiſtis!Cōſuliq; & aliis primoribus ciuitatis licet fugere,quū ſpes nulla in armis
eſſet,milites niſi ī acie cadāt,ignominia notādi ſunt! Ad Alliam oīs prope exercitus,vt ꝑditū
memoriç eſt,ex acie fugit.Ad Caudinas furcas,ne tētato quidē ꝓlio hoſtibus arma tradidit.
Verū tātū abfuit,vt aut hi aut illi ſint aliqua ignominia notari,vt ꝑ eoſdē ſit nō multo poſt
reſpu.reſtituta, q̄q̄ nō video qs Cannēſem exercitū metꝰ aut pauoris īſimulare poſſit,vbi plꝰ
quinquaginta milia hoīm ceciderūt. Vnde cōſul cū.LXX.eqtibus aufugit. Vnde nemo ſuperſtes
ſtes euaſit,niſi quē hoſtis cędendo feſſus trucidare nō potuit.Quū captiuos redimi oportere
negaret,tū factū noſtrū laudare oēs,ꝙ noſmetipſos reip.ſeruaſſemꝰ,ꝙ iuſti exercitus ſpeciem
feciſſemꝰ.Nūc deteriore cōditione ſumꝰ,q̄ apud patres noſtros fuerūt captiui,qppe illis tātū
arma,atq; ordo militādi,locuſq; in quo tēderēt,in caſtris mutatꝰ eſt,q̄ oīa ſimul nauata reip.
opera recuperarūt,eoꝝ tñ nemo eſt ī exiliū relegatus,nemini ſpes emerēdi ſtipēdii eſt adēpta.
Datus cū quo dimicātes vitā ſemel aut ignominiā ſinirēt. Nos vero, qbus nihil aliud obiici
poteſt,ꝑterq̄ ꝙ paſſi ſumus aliquē ex Cannēſi pugna militē reip.ſupeſſe,nō ſolū ꝓcul a patria,
atq; Italia,ſed ab hoſte etiā relegati ſumus.vbi in ocio & deſidia ſeneſcamus, vbi nequa occa
ſio,nequa ſpes abolēdę infamię ſit relicta,placādęq; ꝑ virtutē ciuiū irę.Non ignominę ſinē pe
timus,nō ꝓmiū virtutis,virtutē ſaltē experiri liceat, laborē & periculū petimus vt virorū &
militū officio fungamur.Bellū iam alterū annū eſt in Sicilia,in ea loca traduci petimus, vbi
qđ ad Cannas faciūdū fuit, q̄primū faciamus,quicqd poſt id tēpus viximus ignominię datū
Perotatio. eſt,non vitę. His dictis ille & cęteri legati cum lachrymis ad Marcelli pedes procubuerunt.
Conſul nihil ſe mutaturū reſpōdit ex eo qđ patres ſtatuiſſent,quādo ne ſuę quidē poteſtatis
eſſet,ſcripturū ſe tamē ea de re ad ſenatū,oīaq; ex illius ſentētia facturū.Cū his legati dimiſſi
ſunt,ac de iis q̄ poſtularēt bene ſperare iuſſi.Marcelli literis de ea re ī curia recitatis, placuit
Patrū decretum. ita reſponderi,nō videri patribus rēp.credēdā iis, qui ad Cannas cōmilitones ſuos pugnātes
deſeruiſſent.Cęterū ſi Marcello aliter videret,ageret ipſe qđ e repu,ſideq; ſua duceret,modo
nequis eorū munere vacaret,donoq; militari virtutis gratia donaret,aut ī Italiā reportaret,
donec cū Pœno debellatū eſſet.Refectę hoc anno Romę Fortunę & matris matutę ędes īntra
portā Carmentalē,q̄ priore anno fuerāt incēdio abſumptę,& Spei tēplū extra portā vrbis. In
Prodigia. Albano mōte biduo lapidibus pluit. Multa Romę & foris loca ſunt de cœlo tacta.Reate ſaxū
ingens volitare eſt viſum. Sol rubere ſanguineo ſimilis:quibꝰ ꝓdigiis de more ꝓcuratis,erāt
iā cōſules in prouinciā abituri,quū allatū eſt Tarētū ab Annibale captū.Fuerat iā antea ſpes
illi facta eius vrbis paucorū proditione obtinēdę,dilataq; erat res in plures menſes. Interim
Tarētinorū obſides,q Romę in atrio libertatis cuſtodiebātur, ſub noctē vrbe dilapſi,domū fu
gā intēderāt,q poſtridie ex Tatacina Romā retracti,ī foro priꝰ virgis cęſi ſunt,atq; de ſaxo ꝓ
cipitati,cuiꝰ atrociſſimi ſupplicii phama Tarētū delata ī cauſa fuit, vt maturata ſit ꝓditio
Tarentum Annibali traditur. X.coniurarūt,quorū princeps Nico & Philomenes fuerūt.Hi per ſpeciē venandi noctu vrbe
egreſſi,cū Annibale ſemel atq; iterū locuti,his cōditionibꝰ vrbē ſe prodituros ſunt polliciti,
vt liberi Tarētini eſſent,neq; vectigal vllū Carthaginēſibus pēderēt, pręſidiūve inuiti accipe
rēt,atq; in hęc illi ſidem ab Annibale accepere. Erat res interim minus ſuſpecta,nā pręterq̄ ꝙ
Philomenes venādi ſtudio inſignis erat,canes & alius venaticus apparatus eūrē ſeqbat,aſſi
dueq; aliqd ſylueſtriū ferarū,etiā ab hoſte ad id ꝓparatū,aut portarū cuſtodibꝰ aut ꝓfecto da
bat,& qa metu hoſtiū noctu ire & reuerti putabat,ſibilo cuſtodes excitabat. oſbꝰ itaq; cōpa
ratis Annibal ex cōpoſito,quū triū dierū ſpatio Tarento abeſſet, cū expeditiſſimo peditatu,&
oſbꝰ eqtibus celeri curſu Tarētū ire ꝑgit,ꝓmiſſis Numidis q late lōgeq; ante agmen euagati
oēs ī viis & agris oblatos īterficerēt.nequa phama ſui acceſſus ad vrbē ꝑueniret. Percrebuit
tū ſub noctē rumor,Numidas ꝑdabūdos vrbis ſines ingreſſos,q̄ res minꝰ ſuſpecta fuit,quia &
pauci viſi fuerāt,atq; iidē illi more latrocinātiū vagi,ſidē fecerāt Annibalē caſtra nō mouiſſe.
Pœnus igit ꝑ portā Temenitida,q̄ illi a Nicone,cęſis vigilibꝰ,patefacta eſt,in vrbē irrupit,&
Capit Tarentum. Philomenes ꝑ portulā,qua ire & meare erat ſolitus,cuſtodibus excitatis, aprū eximia magni
tudine iuſſit inferri.Ipſe cū expedito iuuene ſecutꝰ,cuſtodē dū ferę magnitudinē miratꝰ,ica
tū obtrūcat,patefactaq; deinde porta alterū agmē ī vrbē īduxit, qđ ſilētio ī forū traductū, cū
Annibale ſe iūxit.Pręfectus vrbis tumultu excitatꝰ,ī portū ſe ꝓripuit, inde ſcapha exceptus
in arcē cōfugit.Vbi vero illuxit Annibal Tarētinos ꝑ concione affatus hortatus eſt vt bono
animo eſſent, ſinguloſq; domū ſuā iubet inſcribere, a qbus milites abſtinere iuſſi,Romanorū
militū tabernacula diripuerūt,q ī vrbe dēphēſi ſunt ad vnū oēs īterfecti.Intuitus īde Pœnus

atcem vbi inexpugnabilis appatuit,foſſa eſt ab vrbe diſiungere adortus.Romani q̃ in eã conſugerant,ferociter in hoſtes inuecti,nõ ſolum operas,ſed ſtationẽ etiã illis oppoſitã primo impetu diſturbant.Ceſſerant hoſtes de induſtria,vt Romanos ꝓcul arce diſtraherent, quo contigit,vt ſigno deinceps dato,qui ꝓcul arce fuerant hoſtes inſecuti,ꝑ angiportus & vias cũ multa cæde ſint in atcem cõpulſi.Foſſa ingẽs ducta,& vallũ intra erectũ,mox & murus excitatꝰ,vt tutior ab om̃i eruptione vrbis eẽt.Hãnibal vrbe egreſſus ad Galeſum amnẽ q̃nq; milia paſſuũ a Tarẽto caſtra fecit,nec multo poſt in vrbẽ reuerſus,naueſq; q̃ in imo ſinu erãt,ꝑ mediam vrbẽ curribus in aptũ mare deuexit,atq; arcẽ circũuectas in faucibus portus ſtatuit.Hocq; maxime modo Romanũ ꝓſidiũ,quod in arce fuit,terra mariq; Pœnus circũdedit.Fuit hic annꝰ quo Tarentũ eſt ab Hannibale occupatũ,decimꝰ,vt Liuiꝰ ſignificare videt̃,ſecũdi belli punici,Octauus & quadrageſimus ſupra quingẽteſimũ ab vrbe cõdita.A mũdi origine tertiꝰ & nonageſimus ſupra nõgẽteſimũ ac quater milleſimũ,quo tp̃e Philippꝰ in Macedonia regnabat, Antiochꝰ in Syria Acheo iãdudũ citra taurũ ſublato,Ptolemęus Philopator in Ægypto.Eratq; I Iudæa põtifex Onias,q̃ quũ tributũ cũctãtius exoluiſſet,facile regis irã incurrerat, imminebatq; illi a Ptolemęo diſcrimẽ maximũ,niſi Ioſippus põtificis ex ſorore nepos,mira indole adoleſcẽs, Athemone qui vectigal exactorꝰ in Iudæã venerat,hoſpitio ſibi multaq; comitate cõciliato in Alexãdriã ſe ad Ptolemæũ iturũ dixiſſet,ac corã regi ſatiſfacturũ,quo nõ multo poſt Athemonis diſceſſum ꝓfectꝰ,illi ex Mẽphi cũ Athemone & Cleopatra cõiuge eodẽ curru redeũti,Ioſippus obiter occurrit.Cæterũ Athemon tẽpeſtiuo eius liberalitatis teſtimonio,adeo veniẽtẽ iuuit,vt in regiũ ſit currũ familiariter multaq; comitate acceptus.Venerãt forte ꝑ id tp̃s Alexãdriã,Phœnices,Iudææ,& Samariæ publicani,vectigal earũ gentiũ licitaturi,q̃ quũ octo milia talentoꝝ deſponderẽt,duplicẽ ſummã ſe regi daturũ Ioſippus pollicitus eſt,ibi Ptolemęꝰ lætus fiſcũ vna licitatiõe tã grãdi ſumma augeri,vt vades Ioſippus daret poſtulauit,iamiã illi vectigal addictꝰ.Ille,tu inq̃t rex mihi & regina optimi vades eritis,quo adagio Ptolemęus pellectus,ne ſpõſoribꝰ q̃dẽ datis negocio ꝑfecit.Diu itaq; rei ꝑfuit,multaq; celebritate noĩs,circa finitimos vixit,fuerũtq; eius filii cõplures,ſed Nicanor,quẽ ex fratris filia tulerat,oĩm prudentia & animi elatione clariſſimus.Is a patre ad regẽ miſſus,accepta ab ipſius dipẽſatore ꝑgrandi pecunia,vno tp̃e cẽtũ venales pueros,puellaſq; pari nũero,ſub mãgonibꝰ egregie lr̃is aliiſq; diſciplinis inſtitutos mercatus eſt,mares regi,puellas Cleopatræ dono obtulit,qua ille muniſicẽtia patri eſt & fratribꝰ ꝑ lr̃as a rege cõmẽdatus.Cæterũ in Iudæã reuerſus in aptũ incidit diſcrimen.Fratres ſiue q̃a multũ paternæ pecuniæ vana oſtẽtatiõe Alexãdriæ ꝓfudiſſet,ſiue poſteriꝰ veriti ne regia cõmendatiõe ſibi a pr̃e ꝓferret̃,veniẽtẽ inſidiis excipiunt,qbꝰ nõ ſine parricidio declinatis,Hieroſolymis ꝓfugus trãs Iordanẽ abiit,ibiq; turri ex albo lapide ſibi ędificata, quã Tyrũ appellauit,manuq; hoĩm ſibi cõparata,acerbe tributũ a barbaris exigebat.poſt Ptolemæi interitum,in Antiochi poteſtatem redactus,grauius ſuppliciũ veritus,ſibi manũ intulit.

ANNI MVNDI.

Onias.

Ioſippi facetum dictũ.

Nicanor Ioſippi filius.

Nicanoris exitus.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO,ENNEADIS QVINTÆ,LIBER QVARTVS.

ERAT RES Romana adhuc inter ſpem & metum præſentis belli ſuſpenſa,fortuna vices vbiq; variante,ac propterea nullis non ſuperſtitionibus obnixa.Etenim præter multa viſa & audita, quæ prodigiorum loco temere ferebantur,Martianum carmen per id tempus conquiſitum ac repertum,maximam ciuitati curam attulit.Id partim veriſſimo euentu probatum,haud dubiam futurorum fecit fidem. Scripſerat quiſquis fuit ille Martius, Amnem troiugena Cannam Romane fuge,nec te alienigenæ cogant in campo Diomedis conſerere manum: ſed neq; credes tu mihi,donec cõpleris ſanguine campum,multaq; milia occiſa tua deferat amnis In pontum magnũ ex terra frugifera piſcibus atq; auibus,feriſq; q̃ incolunt terras his fiat eſca caro tua.Hæc quia magna ex parte ſunt hominum oculis repræſentata(nam & Diomedis campos & Cannam vbi pugnatum erat vulgus agnoſcebat)maior cura ſubiit alterius carminis procurandi,quod in hæc fuit verba conſcriptum.Hoſtes Romani ſi pellere vultis vomicam,quæ gentium venit longe,Apollini vouẽdos cenſeo ludos,qui quotannis comiter Apollini fiãt,quum populus dederit ex publico partẽ,priuati vti cõferant ꝓ ſe ſuiſq;:his ludis præerit prætor,is qui ius populo plæbiq; dabit ſũmum.Decẽq; viri Græco ritu hoſtiis ſacra faciãt.Hæc ſi recte faxitis,gaudebitis ſemper, fietq;

Martianũ carmen.

Carmen alterum.

Vouent lu- res veſtra melior,nam is diuus extinguet pduellē,qui veſtros cāpos paſcit placide.Hoc carmine
di Apollini publice interpretato,ludi ſunt Apollini voti,& ī circo celebrati.Prętor pſedit,populuſq; ſtipē
in ludorū apparatū,vt qſq; potuit,cōferre eſt iuſſus.Ex publico.XII.milia ęris ptori ſunt expē
ſa,Apollini bos auratus,& duę capræ aureę:Laronę bos fœmina,& ipſa cornibus auratis īmola
ta eſt.Fuitq; hic annus quo Apollinares ludi ſunt Romæ cœpti fieri,ſecūdi belli punici deci-
mus,Rōanæ vrbis duodequinquageſimus ac qngēteſimus.Sed dū p hęc ciuitas in dies magis
magiſq; ſe malorū dæmonū imperio addiceret,Cōſules q in Samnio erant, facti ſunt certiores
Hānonē,haud pcul Beneuēto caſtra habere,eoq; magnā vim frumēti cōuectā, vt Cāpanos fa-
me laborātes ea ope ſubleuaret.Fuluius conatus hoſtium oppreſſurus,citato agmine Beneuē
tū cōtendit.Collega iu Campanū agrū copias egit.Iā ad duo milia curruum cū incōdita mul
titudine ex Capua in caſtra venerāt.Hanno cū parte copiarū ierat frumētarū.Hæc cū Fului-
us reſciuiſſet,Beneuēto profectus,caſtra hoſtiū in arduo loco ſita,primo acceſſu oppugnare eſt
auſus.Mox cōſul,loci difficultate,& quia hoſtes ab initio valide Romanū a munitionibus reie
cerāt,deterritus,cani iuſſit receptui.Tum vero milites obſtinatiore animo hoſtiū vallū ſubeū
Cædes Pœ- tes,per æqua & iniqua vincendi ſtudio acti.pluribus locis in caſtra irrumpūt.Cæſa ſunt ad ſex
norum. milia holm,ſeptē milia & amplius capta,cum ingenti curruū ac iumentorū multitudine.Hā-
no audita ſuorū clade, in Brutios fugienti ſimilis ſe recepit.Beneuenti præda diuendita,dona
tiq; ſunt in primis militaribus donis,Vibius Pelignę cohortis præfectus,& T.Pedianus prin
ceps tertiæ legionis,q primi oīm in caſtra irruperāt.Cāpani præſenti clade perculſi, Hānibalē
precibus fatigāt,ne ſe in aperto diſcrimine cōſtitutos Romanis ad excidium deſerat,immine-
re ſibi duos cōſules,cum duobus cōſularibus exercitibus,qui vix vnius diei itinere abeſſent,ne
Tarentinæ arcis expugnādæ ſtudio,ſociam vrbē hoſtibus proderet,quā Carthagini æquare eſ
ſet ſolitus.Miſit Hānibal duo milia equitū Campanis,quibus in ſuum aduentū ad arcēdā po-
pulationē vterent.Interim Metapōtini & Turini cum tota ora maritima, Tarētinorum defe-
Oſtentum. ctionē ſecuti,ad Pœnos defecerunt.Conſules Capuā circumſeſſuri, ne Beneuētum ſine præſi-
dio relinquerent, T.Gracchum accerſunt,qui ſociorum vrbē & fines tueretur.Graccho ſub id
tpſ ſacrificanti oſtento quod in ſacris fieri contigit,eſt præmōſtratum,futurum,vt hoſtiū inſi
diis eſſet haud multopoſt periturꝰ.Duo angues occulto allapſu circa aras,hoſtię iecur depaſti
ſunt,cōſpectiq; ex oculis repēte euanuerunt,idq; cū ſemel atq; iterū feciſſent,monitꝰ ab Aruſpi
Flauii perfi- cibus dicitur,vt inſidias caueret,quas fatali neceſſitate repugnāte effugere nō potuit.Flauius
dia. Lucanus ſuæ gētis ptor,ad Pœnū defecturus,multo meliori fœdere ſe in amicitiam vēturum
ratus,ſi id Romani ducis ſanguine ſanxiſſet,pactus occulte cum Magone defectionē, eū in pa-
carum venire iuſſit,atq; in inſidiis ſedere,quo Flauius Gracchum,p ſpeciē colloquii,velut plę
roſq; Lucanorū ad Romanū imperiū retracturus,quorū prætores ſecū vēturi eſſent,ad inſidia
Gracchus rum locū cum paucis equitibus pertraxit.Ibi Gracchus ab hoſte circūuentus,ſuos hortatꝰ ad
occiditur. terram deſiliit,ac maius q̄ pro numero prælii ciens, nō ſine hoſtiū pernicie fortiter occubuit,
corpus ducis exanime Mago cū faſcibus captis ad Hannibalē miſit.Fuerūt q traderent non in
Lucanis,nec pditione Gracchū periiſſe,ſed ad Calorē fluuiū,cū forte caſtris egreſſus, cū lictori
bus & duobus ſeruis,vt lauaret ad amnē deſcendiſſet,ibiq; ab hoſtibus inter ſalicta ripis,īnata
latētibus oppreſſum.Alii quingētos paſſus a caſtris pgreſſum pdiderunt,pdigiū, qđ in ſacris
acciderat,aruſpicū iuſſu expiaturū,in Numidarum inſidias incidiſſe,hoſteſq; Gracchi extin-
cti tantum capite potitos.Conſules Campanum agrū ingreſſi,ſubita hoſtiū eruptione,mille &
Singulare quingētos milites amiſerūt.Nec multopoſt Criſpinus Romanus eques a Badio Cāpano,olim
certamē Ba- hoſpite ſuo,ad ſingulare certamē puocatꝰ,hoſtē primo cōcurſu humero traiectum,ad terrā ex
dii & Cri- equo deiecit,deiectū obtruncaſſet,niſi ille,dum Criſpinus ad terrā deſiliit,pcipiti fuga ad ſuos
ſpini. delatus,equū & arma victori reliquiſſet.Hannibal & ipſe poſt conſulū acceſſum præſto affuit,
in aciemq; vtrinq; deſcenſum.Primo cōgreſſu res punica ſuperior fuit,mox equitū incurſu re
ſtitura acie,Semproniani exercitus interuentu,qui velut excompoſito affuit,qm aduētātiū ho
ſtiū vtriſq; præbuit ſpeciem,ab vtraq; parte datum eſt ſignum receptui.Cōſules ſequēti nocte
ad diſtrahendū inde Hānibalem,caſtris profecti diuerſi abierunt.Fuluiꝰ in agrū Cumanum,in
Lucanos Claudius cōceſſit.Hannibal Appium ſecutus.Cæterū Romanus conſul circunducto
Centenius. qua voluit hoſte Capuā eſt reuerſus.Hannibal Appiū fruſtra inſectatus,in Centenium Penulā
duxit,qui in Lucania,cū octo milibus hominū & amplius erat, centurio dūtaxat, viribus alio-
qui corporis & animi pollens,octo milia militū a patribus impetrauerat extra ordinē,vt in Lu

cania tē gereret.Is igit̃ neq̃ rei militaris pitia,neq̃ fortuna par hoſti,temere ĩ pugnā deſcēdere auſus,cū oĩb⁹ copiis ab Hānibale eſt oppreſſus.vix.X.milites,ex tāto nup nūero,euaſiſſe dicunt.Cāpana interim obſidio ſedulo parabat̃,& q̃ in eā rē neceſſaria erāt Caſilinū ſtudio comportari,nec Hannibal id ocioſis aurib⁹audiebat.Cæterū intētus ad alterū Romanoꝝ exercitū opprimendū,q ſub Gn.Fuluio in Apulia erat,vbi p licētiam militarē oĩa fieri cognouit,Capua omiſſa,eo curſum deflexit,quo quū magnis itineribus veniſſet,noctu militib⁹ad inſidias in occulto ſedere iuſſis,ĩſeſſiſq̃ ab eq̃te oĩb⁹ viis,qua hoſtiū fugā inclinaturā arbitrabat̃,etem̄ haud ignorabat Fuluianos in pugnā deſcēſuros,q ſub primū ſuū acceſſum vix ĩ caſtris cõtineri potuere:poſtridie vbi primū illuxit,temerariū ducē in ꝑliū elicuit, ſed ne clamorē qdē hoſtiū ſuſtinuit Rõana acies.Prętor par qdē Cētenio ſtultitia & temeritate,aĩo nequaq̄ cõparād⁹,vbi primū aciē inclinare vidit,cū ducētis fugā arripuit,exercitu ad cædē relicto,Romani vndiq̃ circūuenti adeo fœde cæſi ſunt,vt ex decē & octo milib⁹hominū,vix duo milia euaſerint.Luctus & pauor ingēs ciuitatē inuaſit,duab⁹ teterrimis cladibus,alia ſuper aliā,paucis diebus acceptis, ſed qa cõſulares exercit⁹ incolumes erāt,miu⁹animi pſiti militū iactura affecti ſunt.Ipſi etiam cõſules p eos dies,Claudio Nerone ad ſe accerſito,Capuā circūſedeſt,trib⁹ꝑtoriis circa muros hoſtiū vno tp̄e erectis,mox foſſa & vallo vrbē cingere adorti,Cāpanos ad pugnā exciuere,impediēdi operis ſtudio.Verū vbi oĩs hoſtiū conat⁹irritus fuit,videi ĩtq̃ opus cõtinuari, priuſq̄ oĩa loca inſederent̃,mittūt q id Hānibali ſignificarēt,& cõſules p ꝑconē edixerūt, vt ſiq Cāpanoꝝ vrbe egredi vellēt,ante idus Martias ipi cū filiis & vxorib⁹liberi eſſent,oĩaq̃ ſua haberēt. Poſt eā diē qcũq̃ ĩ vrbe eſſent ſe hoſtiū numero habituros.Ea publice denūciata nõ ſolū Cāpani p contēptū audiuere,ſed minas quoq̃ addiderūt,cõuicia in Romanos iaciētes.Hanibal poſt pugnā ad Herdoneā cõmiſſā,vbi Fuluianū deleuerat exercit ū, Tarentū diuerterat,ſpe potiūdę arcis ꝑcepta,verū vbi fruſtra oĩa tētari vidit,Brunduſiū cõtēdit.Hic quoq̃ quū parū profeciſſet,vanaq̃ ſpe tereret tp̄s,nuncii ad eū venerūt Capuā a Romanis circūſederi:Reſpondit Hānibal affuturum ſe pauloposſt,nec dubium eſſe,quin hoſtes ad ſuū aduētū,vt nup fecerāt,obſidionem ſoluerēt.Cū his legati dimiſſi,quibus vix patuit in vrbem reditus,Capua iā ꝑpemodū duplici foſſa & vallo circundata.Sed dum hæc in Italia gerunt̃,Marcellus Syracuſas recepit. Primo pauci,piſcatoriis retib⁹operti,cymba delati,in Romana caſtra cū trāſfugis in colloquiū venere,de ciuitate Romanis tradenda.Inde ad.LXXX.eius cõſilii participes facti.Habuiſſetq̃ tes ipſa optatum exitū,niſi cõiuratione indicio patefacta,ꝓditores Epicides medio conatu oppreſſiſſet.Deiectus hac ſpe Marcellus alterā continuo nactus eſt.Agebat̃ forte inter Rõanos & hoſtes de Damaſippo Lacedæmonio redimēdo,q ad Philippū regē ex Syracuſis miſſus in Romanorū poteſtatē venerat.Vtrinq̃ igit̃ ad colloquiū circa Trogillorū portā ventum erat. Hic Romanus quidā muros vrbis aliquāto ſua opiniõe humiliores intuitus, numerādoq̃ lapides qui in fronte erant,altitudinēq̃ tacitis oculis æſtimādo,eo ꝑuenit, vt modicis ſcalis in vrbem euadi poſſe deprehēderet,ſi aliquo modo cuſtodes poſſent decipi.Ea res ad Marcellū delata,cõfeſtim ducis animum in ſpē adduxit,vrbis furto potiūdę.Omnibuſq̃ propemodū paratis, vna iniri ratio non poterat,qua arte nocturni vigiles fallerent̃.Verū idquoq̃ fortuna ducis obtulit,qui hac vna defixus cura indicio comperit,feſtos Mineruæ dies magna animorū hilaritate in vrbe de more celebrari,multaq̃ vini licentia ciuitatē laſciuire. Quod ſaerū vbi adeſſe ſenſit mille milites ſilentio noctis cum ſcalis ad vrbem miſit,ipſe haud multopoſt cū maioribus copiis ſecutus.qui præmiſſi fuerant intrepide negocium obeunt , murū tacito ſcalarum aſcenſu occupāt,porticu'a quæ fuit ad Hexapylon ſubita vi refracta ſuos in vrbem accipiūt.Cuſtodes q in primo erāt ſomno & vino grauati interfecti ſunt,cęteri improuiſo tubarū cātu & clamore ꝑculſi,tari id qđ erat,muros ab hoſte teneri,metu dilapſi,alii alio diffugiūt. Epicides citato agmine ex inſula(Syracuſani Naſum dicūt)affuit,velut paucos hoſtiū q cuſtodum negligētia in vrbē furto ingreſſi eſſent eiecturus.Verū vbi Epipolas & cætera loca circūiecta Rõanis armis teneri vidit,hoſte paululū miſſilib⁹laceſſito,retro in Acradinam abiit,veritus ne aliqua inteſtina fraude tutioribus locis excluderet̃.Marcellus vbi captā vrbē ſubiectam oculis habuit, illachrymaſſe dicit̃,partim tātę rei ꝑpetratę gaudio,parti veteri phama & ſplēdore vrbis.Occurrebāt aĩo inclytę victorię,q̃ Atheniēſibus terra mariq̃ victis Atticas claſſes,duoſq̃ clariſſimos duces,cū numeroſo exercitu,Syracuſani deleuiſſent. Bella cū Carthaginēſib⁹ geſta.Duo Dionyſii eorūq̃ potētia.Recētiſſima Hieronis memoria,q prę omnib⁹ ſociis regib⁹ Romanum po.pręcipua fide coluit.Ornatiſſimus vrbis apparatus in cinerē momēto tēporis abitur⁹.Ipſe

Centenius Penula cū exercitu cæditur.

Hannibal ad fluuium contendit.

Ro.cædes ad Herdoneam.

Capua a Ro.circunſedetur.

Marcellus Syracuſas capit.

Marcelli lachrymæ.

Acradina excluſus,tētauit an poſſet Euryalum occupare.Fuit is tumulus ī vrbe munitiſſimꝰ:
quē vbi præſidio teneri vidit,inter Thicam & Neapolim illuſtria vrbis loca metatꝰ eſt caſtra.
Petētibuſq; ſupplicitet Syracuſanis,vt ab incēdiis & cæde abſtinerēt,militibꝰ edixit,neq; libe-
Diripiūtur rū corpus violaret,cætera diripiendi oībus copia facta eſt.Tum vero in prædā eſt tumultuoſe
Syracuſæ. diſcurſum,ac quicquid antiqua felicitas cumulauerat,momēto tpis eſt vi & rapina exhauſtū.
Nec ita multopoſt Marcellus Euryalum occupat.Himilcho qui in portu erat,parte nauiū Epi
cidi relicta,Carthaginē reuerſus,docuit quāto in diſcrimine res Syracuſana eſſet.Quo nuncio
Carthaginēſes ꝓmoti,paucis diebus Himilchonē ipſum cum centum nauibus Siciliā repetere
iubēt.Quo deinceps tēpore,pluribus locis ſunt Romani oppugnati.Hippocrates vetera Rōa-
norū caſtra,quæ adhuc præſidio tenebātur,eſt ſubita vi adortꝰ,Himilcho media inter caſtra
& vrbē loca cum naualibus copiis inſederat,nequid præſidii ex vrbe laborātibus mitti poſſet.
Epicides ex Acradina in Marcelli ſtationes fecit impetum.Vtrobiq; proſpere eſt a Romanis di
micatū.Criſpinus,qui in caſtris erat,non ſolū Hippocratem a munimentis reppulit,ſed fugien
tem eſt etiā inſecutus.Et Marcellus Epicidem in Acradinam compulit.Secuta mox peſtilētia,
per autūni tempus,quæ Himilchonis & Hippocratis exercitum pene ad vnum extinxit,fuitq;
Pœnis ea cæli intemperies eo perniciosior,ꝙ illorū caſtra in aperto erant.Id veritus Marcellus
omnē caſtrēſem turbā,iam & ipſam non parua ex parte affectam,in vrbem tranſtulit, vt tecto
& vmbra miles reficeretur.Nec Carthaginenſiū animi ad eā cladem conciderunt,quin ab Hi-
milchone docti,futurū,vt Romani Syracuſis incluſi,facile caperētur, ſi paululū adhuc adniti
vellent,Himilchonē ipſum,cū centū qnquaginta lōgis nauibus ad bellū inſtructis,& ſeptingē-
tis onerariis,cū cōmeatu,cæteroq; belli apparatu,in Siciliā mittūt,q quū Pachini ꝓmōtoriū ſu
perare nō poſſet euro ab ortu ſęuiēte,fuiſſetq; aliquot dies in eadē ſtatione,ne naufragiū face-
ret,veritus Epicides ne punica claſſis retro tēderet curſum,mercenariorū ducibus in Acradi-
na relictis,ipſe ad Himilchonē nauigat.Stabat Romana claſſis ad hoc ipm inſtructa, vt ad pri
mos Himilchonis motus cū eo cōfligeret,ne tantus rerū apparatus Syracuſis importaret.Re
mittēte itaq; Euro,vbi punicæ naues in altū ſunt euectę,Pachinūq; circūagi cœperūt,cōfeſtim
Romana claſſis ex ſua ſtatiōe egredit:qđ Himilcho intuitus,incertū quo cōſilio,velis ī altum
ſublatis Tarētū abiit,miſſis q onerarias naues iuberēt Carthaginē repetere. Epicides tāta ſpe
deiectus,ne ī vrbē magna iā ꝑte captā reuerteret,Agrigētū nauigat,potiꝰ euētū rei ꝗ ꝙ aliqđ
īde moueri poſſet,expectaturꝰ.Syracuſani & ipſi oīni ſpe deſtituti,Epicidis ꝑfectos obtrūcāt.
Prætoribuſq; creatis,legatos ad Marcellū mittūt,q Hieronis in pplm Ro.ſtudiū & beneuolen-
tiā teſtati,excuſataq; Hieronymi ſtultitia,cuiꝰ ipſe breui ſuo capite pœnas luiſſet,quonā modo
Epicidis & Hippocratis fraude circūuenti,capti primo mox oppſſi eſſent,ordine exponūt,quo
accidiſſet,vt a Rōana ſocietate vi potius abſtracti,ꝗ alienati eſſent.Satis ſupq; Marcellū habi
turū,ſi qcqd gloriæ Syracuſani terra mariq; adepti eſſent,ſui triūphi titulo aſcriberet. Parce-
ret deinceps miſeræ ciuitati,ꝗ ab eo ſeruata,& in familiæ cliētelā recepta, multo maiori laudi
futura eſſet,ꝗ ſi ad excidiū affligeret.Benigne auditi ſunt legati,facileq; de pace cōueniſſet,niſi
trāſfugę & mercenarii,rati ſe a Syracuſanis ꝓditū iri,ꝑtoribꝰ īterfectis,oīa noua rebelliōe ꝑtur
baſſent.Præfectis itaq; ex ſuo corpe creatis,tres Acradinę ꝑficiūt,totidē & Naſū iubēt ꝑſidio
obtinere.Erat in his Mericꝰ Hiſpani ſanguinis,q vt gratiā cū Rōanis iniret,ꝑ portā,ꝗ erat ꝓpe
Arethuſam fontē,Rōanos noctu in Acradinā īmiſit.Marcellꝰ copiis ex altera ꝑte admotis,vbi
ex inſula ad opē ſuis ferēdā cōcurſum fieri vidit,partē copiarū eo mittit, ꝗ ſubito Romanorū
impetu,ſemiplenis ſtationibꝰ capta eſt,& ipſe a ſuis,q noctu recepti fuerant,in Acradinā acce-
Syracuſę ca ptus,vrbē militi,qua parte intacta adhuc erat,diripiēdā dedit.Atq; ita Syracuſæ tertio fere an
piuntur. no,ꝗ obſideri cœperāt,captę direptæq; ſunt.Archimedes in medio captæ vrbis tumultu nihilo
Archime- ſecius,ꝗ ſi oīa circa pacata eſſent,figuris quibuſdam geometricis,quas in puluere deliniauerat
dis exitus. intētus,ab ignaro milite qs eſſet interficit.Marcellus eius mortē ægerrime tulit,ſepulturęq; ex
tinctū tradidit.Defuncti memoria apud victorē cognatis & affinibus præſidio & honori fuit.
Ipſe quū talis extitiſſet,nihil eorū ꝗ ſpeculatus eſt lr̄is cōmēdauit.Sphęra cylindro ambita,eius
ſepulcro cū quæſtione impoſita,ex continēti firmamento ad contentū quę eſſet exceſſus ꝓpor
Scipiōes in tio.Cæterū ęſtate illa,qua hæc ī Sicilia geſta ſunt,quū biēnio fere bellū in Hiſpania cōſilio ma
Hiſpania. gis ꝗ armis fuiſſet adminiſtratū,Scipiones iā tēpus adeſſe rati,vt bellum in prouincia finire-
tur,partiri inter ſe bellū,P.Cornelius,cū duabus partibus Romani exercitus,ſociorūq;,in Ma-
gonē mouit,atq; Haſtrubalē Giſgonis.Gn.frater cū tertia parte copiarū & auxiliaribus celtibe

riſa in alterũ Haſtrubalẽ veterẽ in Hiſpania ĩperatorẽ profectus eſt. Vna itaq; digreſſi primo ad Anitorgĩ poſuẽre caſtra. Inde Publio ad deſtinatã belli partẽ ꝓfecto, Gneus in caſtris Haſtrubali oppoſitus ſubſtitit. Pœnus vbi multo plures Hiſpanos in hoſtiũ caſtris eſſe ꝙ Romanos ſenſit, occulte pactꝰ eſt cũ Celtiberorum ducibus: vt ex Romanis caſtris auxilia ſubtraherent. Id non modo eſt ducibꝰ ipſis auro captis, ſed multitudini etiã facile ꝑſuaſum, ꝗ militiæ finiẽdę erat cupida. Nec erat cur a Romanis vim vllã metuerẽt, quũ ipſi valde numero ꝑſtarẽt. Barbaris itaq; abeũtibus Scipio, poſteaꝙ ꝑ hæc impar hoſtibꝰ factus, nec vt fratri iungeret, copia dabat̃ ãpliꝰ, qui iã ꝓcul inde aberat: ſtatuit ꝙ maxima poſſet celeritate in pacatũ decedere: nuſꝙ quãtum in ſe eſſet prælio cõgreſſurus. Et ille, ob Celtiberorũ defectionẽ, in apto erat periculo conſtitutus quũ P. Frater in maius incidit diſcrimẽ. Erat in hoſtiũ caſtris Maſiniſſa, ꝗ poſtea Romana amicitia factus eſt clarus. Is cũ ſua Numidarũ ala adeo oĩa Romanis reddidit infeſta, vt nõ ſolum tuto pabulari nõ liceret, ſed ſtationes etiã ꝓ caſtris, ĩprouiſo illoꝝ incurſu, turbarentur. Eratq; iã res obſidioni pene ſimilis, quũ Scipio audito Indibilis Hiſpani reguli ad hoſtes acceſſu, ꝗ cũ ſeptẽ milibꝰ Sueſſanorũ appropinquare ferebat̃, veritus ne Pœnorũ vires, ſociorũ appendicibꝰ auctæ, ſuſtineri non poſſent amplius, cautus & prudẽs alioq; imperator, temerariũ & ꝑceps cepit conſiliũ: vt veniẽtẽ hoſtẽ nocturno ꝓlio exciperet. Cũ lecta igit̃ parte copiarũ, T. Fonteio cum cætero exercitu ad caſtrorũ præſidiũ relicto, noctu ꝓfectus, hoſtẽ fallere non potuit. Vix cũ Indibili initum erat ꝓliũ, quũ Numidæ a lęua & dextera cũ fremitu incurſantes, militẽ ꝑculere: ſecuti inde cũ clamore & ſtrepitu Pœni duces: ibiq; Romani vndiq; circũuenti, tandiu fortiter dimicarunt, quoad Scipio ꝑ ſuos hortabundus incedẽs lãcea traiectꝰ cõcidit. Ad cuiꝰ caſum milites, remiſſo ꝓlio haud vno loco erũpentes, fuga diſſipati, alii alio. cæterũ plures in caſtra reuerſi ſunt. Fuiſſent multo plures cæſi, niſi nox texiſſet fugientes. Cõfeſtim inde itum ad alterũ Scipionẽ opprimendũ. Ingẽs gratulatio inter hoſtes fuit, ꝙ alter Romanorũ ducum, cum præcipua parte exercitus, cęſus eſſet. In Romanis caſtris, etſi nondũ ꝑhama tãtę cladis peruenerat, mœſtum tamen erat ſilentium. Præſagium & cõiectura præſentis mali, oĩm aĩos occupauerat. Satis cõſtabat altero exercitu icolumi Haſtrubalẽ & Magonẽ haud temere abducturos fuiſſe ex ſua prouincia exercitũ. Scipio quod vnum ſalutare in præſentia videbat̃, retro ꝙ celerrime abire eſt conatus, noctu motis caſtris, cõfectũq; eſt eo die aliquid itineris. Cæterũ Numidæ (nã eius diſceſſus haud diu latuit) ſub occaſum ſolis agmen aſſecuti, iniecto ꝓlio tã diu Romanũ ducẽ remorati ſunt, donec Pœnorũ imperatores, ꝗ cum tribus exercitibus ſequebãtur eueſtigio affuerunt. Scipio in ſatis arduũ collẽ copias recepit. Sed ne virgultis qdẽ vnde milites vallum peterent veſtitum. Sterile ad id ſolum minimeq; habile, vt in glebas recideret̃. Clitellis igitur ſarciniſq; colligatis, vt aliqua valli ſpecies hoſtibus obiiceretur dux circũſepſit exercitum, quo vbi tres exercitus hoſtium ſunt admoti, ſtarentq; Barbari nouo genere muniminis pene attoniti ducibus acclamãtibꝰ qd ſtarẽt? ludibriũ illud oculorũ eſſe, ne muliebres quidẽ conatus remoraturum, cũ clamore vndiq; Romanũ inuadũt, primoq; certamine fatigãt. Reſtiterũt aliquãdiu illi ꝑter ſpem, verũ refractis haud vno loco munitionibꝰ, ferrũ Romanos ad vnũ abſtuliſſet, niſi in ꝓximas ſyluas patuiſſet effugiũ. Fuga inde delati ſunt in altera caſtra, qbꝰ Fõteius ꝑerat. Hæc Liuiꝰ. Cęterũ quo pacto eo incolumes ꝑuenire potuerint ꝑ tã lõga ſpatia haud qdẽ intelligo, nec illud video, vñ reſciuerint, quo ĩ loco tũc altera eſſent caſtra, & quõ tetẽta. Quippe nuper ea capta & deleta ſuſpicati, conati fuerãt in pacatũ abire. Gn. Scipionẽ quidã prima hoſtiũ irruptiõe cæſũ ꝑdiderũt. Alii in ꝓpinquã turrim cõfugiſſe memorãt, vbi exuſtis ab hoſte foribꝰ, dux ipſe, & oẽs ꝗ cũ eo fuere, ſint ad vnum trucidati. Atq; ita Gneus Scipio, vndetrigeſimo die poſt fratris mortem interfectus eſt. Luctus ex eorũ interitu nõ maior Romæ fuit, ꝙ ĩ ſociis Hiſpaniæ ciuitatibus. Sed maius ſui deſideriũ Gn. reliqt, ꝗ diutiꝰ ꝓuincię ꝑfuerat, priorq; apud ſocios fauorẽ occupauerat, dederatq; apud illos ſpeciẽ Romanæ iuſtitiæ. Et iã Hiſpanię ꝓ amiſſis habebant̃. Quũ L. Martius Septimii filiꝰ vnꝰ, ꝑter ſpẽ oĩm, rẽ ꝓpemodum collapſam incredibili celeritate reſtituit. Is poſt Scipionũ interitũ, collectis ex fuga militibꝰ deductoq; ex aliquot locis ꝑſidio, copias cũ Fõteio iunxit: Inde caſtris citra Iberum poſitis ſuffragio militari dux oĩm declarat̃, quum ad id tꝑs equo tantum meruiſſet. Hic vbi Haſtrubal Giſgonis copiis Ibero traiectis, ad delẽdas Romanorũ exercituũ reliqas appropinquare eſt dictus, milites veterũ ducũ recordatione, in fletũ & lamẽtationẽ conuerſi, Scipionũ noĩa inuocabãt, deoſq; incuſabant ſublatis in cælũ manibus, ꝙ ita euenire voluiſſent, vt duobus imperatoribus, vno poſt alterum paucis diebus, ſpoliati eſſent. Caſtigabant centuriones hos intẽpeſtiuos luctus, ſed oĩm

Celtiberoꝝ defectio.

Indibilis.

P. Scipiõis interitus.

Ro. metus & fuga.

Gn. Scipionis interitus

L. Martius.

acerrime Martius,inſtabatq; vociferás,qd in aperto rerũ diſcrimine,fœminarũ more, cũ fletu & eiulatu,humi ſederẽt,qñ virtute opus eſſet,vt ſeſe & rẽpub.tuerenẽ. Hæc Martius caſtigabundus dicere,quũ ſubito velut rabies q̃dã olm aĩos inuaſit,arreptiſq; repẽte armis ad portas diſcurrunt,hoſtẽq; incõpoſite venientẽ feroci prælio exceptum,haud magno negocio fundunt fugãtq;.

Reiiciũtur Pœni a Valllo Ro.

Fuiſſet quidẽ inſignis cędes ſecuta,niſi Martius receptui ceciniſſet.Mirari Pœnus vnde illa Romanorum militũ multitudo in vnũ coiuiſſet,vnde tam cito dux quæſitus illis,vnde ea fiducia victis ſupereſſet.Verũ qa inſeq nõ fuerãt auſi,negligẽter ſeſe ĩ caſtra recipiũt, negligentius cuſtodiũt.Hic Martius ſecũ reputãs,q̃ impar futurus eſſet tribus imperatoribus: qui haud multo poſt in vnũ coituri erant,ad eũ exercitũ opprimendũ q primus oblatus eſſet aĩm adiecit:Conſiliũ ſpecie ipſa temerariũ magis q̃ audax ſecutus,vt hoſtium caſtra noctu inuaderet,in qua re trãſigẽda,nequa trepidatio medio actu orireẽ,ita p concione eſt milites allocut⁹.

OratioMartii ad milites.

Si in hoc afflicto reipub.ſtatu,quo imperium hoc vt noſtro iudicio amplum,ita te ipſa grauiſſimũ ſuſtineo,dolori & lachrymis indulgendũ eſſet:nemo hodie me vno,ob meã in clariſſimos duces Scipiones defunctos pietatẽ,inſignius doleret:& q veſtrã vicẽ vnus oĩm conſolor,aliena ope indigerẽ:vt ſolatia aliqua ægro aĩo adhiberenẽ.Verũ qa res eo loco ſitę ſunt:vt nõ tam lachrymis defunctos nos ſequi oporteat,q̃ propriæ ſaluti & publicæ vtilitati cõſulere, cogitare nõ deſino,quo cõſilio,qua vi rẽ collapſam p virtutẽ reſtituere poſſimus.periculũq;,quod nobis ab hoſtibus inſtat,ĩ eorũ capita vertam⁹.Sollicitãt ad hæc me die noctuq; Scipionũ manes,impellunt,hortanẽ:vt neq; ſe,neq; milites fortiſſimos,q cũ ipſis perierunt,diuti⁹ inultos iacere patiamur.Horũ ego monitus,nõ minus q̃ neceſſitatẽ ſecutus,experiri ſtatui,qd meo ductu auſuri ſitis,qui veſtra ſponte tã pulchrũ facinus nuper auſi eſtis:vt hoſtẽ nõ ſolũ caſtris repuleritis,ſed fuſum etiã ac fugatũ,cũ cæde multa egiſſetis,niſi vos vlterius ſequi prohibuiſſem.Sed ego audaciã veſtrã frangere nolui,qn ad maiorẽ gloriam reſeruaui,vt poſtmodum præparati incautos,armati inermes p occaſionẽ aggrederemini.Illi qa heri fuſos haud ſecuti fuiſtis, metu id accidiſſe arbitranẽ:& q res noſtras duplici clade acciſas vident,contemptim & negligenter in caſtris agunt,cæteros duces & exercit⁹ expectãtes:nihil oĩm nũc min⁹ metuũt, q̃ ne nos modo obſeſſi & oppugnati, vltro ſua caſtra oppugnatũ eamus. Audẽdũ igiẽ qd illi nos minime auſuros credunt,& qd difficillimũ videẽ,facillimũ erit:tertia noctis vigilia tacito agmine ad eorũ caſtra ibimus:primo,vt ſpero,clamore illa occupaturi:Exploratũ habeo nõ vigiliatum ordinẽ,nõ ſtationes p portis eſſe:tũ ſomno preſſos,aut metu pauentes ſternite,eã cædem edituri,a qua vos heri,vt tutius res gereret,reuocaui:audax ſcio videri poteſt id cõſiliũ,ſed tutius & ſatius erit nunc fortunã experiri,q̃ illud expectare,vt tres duces cũ tribus exercitibus in vnũ coeant:qd ne Scipio qdẽ ſummus imperator incolumi exercitu ſuſtinere potuit.Aut hæc aut nulla certe alia,reſtituẽdæ rei,via eſt.Quã opportunitatẽ ſi p inertiã & ignauiam dimiſerimus,ſatis ſcio,fore,vt paulopoſt fruſtra requiramus:Ite & diis bene iuuantibus corpora curate: vt integri,vigentiq; aĩo hoſtiũ caſtra irrũpamus,quo heri noſtra defendimus.

Peroratio.

Læti milites ab ea concione dimiſſi,reliquũ diei,in expediẽdis armis,curãdiſq; corporibus, conſumptũ.Siluoſa cõuallis erat inter vtraq; hoſtium caſtra(nam ad ſex milia paſſuum erat alter Pœnorum exercitus,quia huc nocturna hoſtium fuga inclinatura videbaẽ)Marti⁹ Punica arte vſus medio interuallo cohortem vnam cum bona equitum parte abdidit:cæteræ copiæ ad proxima hoſtium caſtra ſilenti agmine abductæ,ad quæ occupanda tam facilis patuit aditus,q̃ ſi ſua fuiſſet caſtra Romanus miles ingreſſus:quũ nullæ ſtationes cuſtodiæve in portis eſſent. Signa inde cecinerunt,clamorq; ſublatus omnia terrore cõplet.Multi ſemiſomnes obtrũcantur.Alii ſtupore preſſi,aut veſtigio hærentes. Quidã per æqua & iniqua præcipites in ferrũ ruunt. Ignis tabernaculis iniectus terrorem auxit.Portis a Romano milite inſeſſis paucis fuga patuit.Cædes ingens in caſtris edita,qui conſternato agmine in altera caſtra abibant,in eos,qui ſyluã inſederant incidẽtes ad vnũ periere.

Pœnorum cædes.

Tũ propere ad alterũ hoſtem decurritur,ita vt ſi quis eo ex nocturna clade ſenſus peruenerat:prius Romanus victor affuerit,q̃ qcq̃ certi ſtatui poſſet.Hic cruenta Romanorũ ſcuta hoſtis intuitus, vix tentato prælio in fugam auertitur:multos paſſim totis caſtris & extra vallum victrix dextera abſumpſit.Fuerunt qui traderẽt ad ſeptem & triginta hoĩm milia binis caſtris cæſa,mille & octingentos captos,& cũ cætera præda argẽteũ clypeũ.CXXX.pondo Barchini Haſtrubalis imagine cęlatũ.Valerius Antias ſeptem milia tãtum cæſa prodidit: inde cum Haſtrubale dimicatum,ac decem milia Pœnorũ interfecta quatuor milia &.CCC.captos.Calphurnius Piſo quinq; milia nec amplius ex hoſtib⁹ deſiderata in

annalibus tradidit.Sed quantacunq; fuit clades illa,poſt Scipionum cædē hoſtibus illata, Mar
tii nomē apud ſcriptores oẽs eſt ob eā rem nobilitatum.Addit veræ glorię miraculū,flāmā ex Miraculū I
cōcionātis capite arſiſſe.Clypeus Martius,vſq; ad Capitoliū incēſum,monumētū victorię illiꝰ Martio con
durauit.Quietior inde aliq̄diu fuit poſt has mutuas clades Hiſpaniarū ſtatus.Marcellus Syra cionaute.
cuſis captis,tabulas & ſigna,cæteraq; ornamēta,q̄bus ea vrbs ĩ primis abūdabat,Romā trāſmi
ſit,vnde Græcarum artium mirādi initiū apud Romanos fuit.Siculæ vrbes, q̄ ante Syracuſas
receptas in fidē redierāt,ſociarū numero ſunt aſcriptę.Cęteræ,vt bello captę,leges acceperunt.
Erātq; non paruę adhuc belli reliq̄ę circa Agrigētū,Hanno,Epicides,& Mutines vir impiger,
quē in Hippocratis locū Hannibal in Siciliā miſerat,caſtra ad Himerā fluuiū fecerāt,Erat Mu
tines Numidarū præfectus maximeq; Romanis infeſtus,ita vt iuſto prope prælio Romanos in
caſtra cōpuliſſet(Nam Marcellus ad primos hoſtiū motus Syracuſis excitus haud ꝓcul a flu-
mine ceperat locū caſtris)inuidebat Hanno ꝑſentē celebritatē Mutini,quo accidit, vt eo abſen
te cū Epicide flumen tranſgreſſus aciem in Romanorū cōſpectu explicauerit,nec Marcellus pu
gnā detrectauit.Quippe q cū Hānibale tot claris victoriis elato,ſæpius ĩ aciē deſcēdiſſet.Fuit
id præliū Romanis minime difficile,Numidis de induſtria quieſcentibꝰ,vbi præfectū ſuum ſub
ipſum tp̄s ablegatū ab Hannone ſenſerūt.Miſſus erat ille Heracleā ad Numidas eq̄tes,qui ca-
ſtrenſi ſeditione eo cōceſſerant,reducendos.Immoti itaq; Numidę cornua tenuerunt,primoq; Marcelli vi
cōcurſu pugna decreta eſt.Hoſtes fugati paſſimq; cæſi ſunt,multa milia hominum deſiderata ctoria.
octoq; elephanti a Romanis capti.Marcellus ſecundū eam victoriā Syracuſas eſt reuerſus.Ro-
mæ interim cōſules creati Gn.Fuluius Cẽtimalus & P.Sulpitius Galba.Veteribꝰ conſulibus Conſules.
Claudio & Fuluio Capuæ aſſidentibus in ſequentē annū ꝓrogatū eſt imperiū.Additū vt non
prius inde abſcederent,q̄ vrbs Ro.nomini inimica caperet.Nā præterq̄ ꝙ in nulla iuſtior fuit
Romanorum ira,certo ſciebant fore,vt Capua recepta,quæ ſua defectione multos a Rōanis ſo
cios alienauerat,inclinatura eſſet populorū animos ad veteris imperii reſpectū.Placuit adhęc
eo anno rēpu.tribus &.XXX.legionibus adminiſtrari.Quæ Martius poſt Scipionū interitū Diſplicuit
in Hiſpania geſſerat ꝑgrata fuere patribus:titulus diſplicuit,ꝙ ꝓprętorem ſe vocauerat iis li- titulus in
teris,quas ad ſenatū dederat.Rem mali exempli ſenatus arbitrari imperatorē ab exercitu,pro- Martio.
cul a legibus,a magiſtratibꝰ,ab vrbe,creari.Quare decretū tulere patres,vt Tribuni plæbis ad
populum ferrent,quē in Hiſpania cum imperio eſſe placeret.Dixerat interim diem,C.Sempro
nius Bleſus,Gn.Fuluio,ob exercitū in Apulia amiſſum,& ꝙ Romanas legiōes ita corrupiſſet,
vt milites inter ſocios inq̄eti & tumultuoſi facti eſſent,inter hoſtes ignaui & imbelles,& ꝙ ipſe
primus omniū ex acie fugiſſet,quū cæteri imperatores,C.Flaminius,L.Paulus, L.Poſthu mius
C.Appius,duo Scipiones cadere maluiſſent,q̄ circūuētas ab hoſte legiōes deſerere.Erātq; hæc
capita accuſationis,quibus bis iam fuerat pecunia anquiſitū.Cęterū vbi productis teſtibꝰ cōſti
tit terrorē ab eo ortum,milites qui in acie ſtabant,vbi præoccupatam ab imperatore fugā ani-
maduerſum eſt tum paſſim diſpalatos,id crimen tātum inuidiæ reo adiecit,vt cōcio confeſtim
ſucclamauerit,nō pecuniarū,ſed capitis in eo anquirendū,itaq; dies illi perduellionis dicta eſt.
Cæterum quū neq; Fuluii fratris gratia,qui tum Capuā obſidebat,neq; Tribuni appellati au- Fuluius in
xilio eſſent,ante iudicii diem Tarquinios in exiliū abiit.Plębs id exilium vt iuſtum ſciuit,mili exiliū abiit.
tes q ex ea acie fugerāt,in Siciliam ea conditione,qua & Cannēſis pugnæ reliquiæ,ſunt quoad
eſſet cū Pœno debellatum,relegati.Additum ignominiæ ne propius vrbem vllam. X.milibus
paſſuum tenderent.Dū hæc Romæ fiunt,circa Capuam quū aſſiduis hoſtium eruptionibus
crebra prælia fierent,eſſentq; equeſtria certamina hoſtibus plurimum ſecūda,cōſules,Q. Na-
uii centurionis inuento,ex omni militari iuuentute agiliimum quenq; eligunt,qui ſeptenis ia-
culis atq; breuiore parma inſtructi,equorū clunibus poſt equites ſedētes in aciē deferrent, atq;
vbi ad iactum teli prope hoſtem euecti eſſent,equis protinus deſilientes,in Campanū equita-
tū impetum facerent.Primo itaq; cōgreſſu iidem pluribus telis aliis ſuper alia in aduerſum ho
ſtem cōiectis,confeſtim prælio auertunt,auerſum Romani equites ad portas vſq; cum cæde &
ſtrage perſequuntur.Atq; ita equeſtri pugna res Campana deterior facta.Milites ita inſtructi
Velites ſunt dicti,& haſtæ,quibus illi vſi ſunt,velitates,lōgitudine quaternū pedum,vt Liuiꝰ Velites.
ꝓdidit.Et iam Capuæ ob longā obſidionē fames ſentiri cœperat,quū Hannibal accerſitus,cum
lectiſſimis peditū equitumq; copiis,&.XXX.elephantis ad ſocios obſidione leuandos ex Bru
tiis profectus,ad Tiphata montem Capuæ imminentē conſedit,Inde quum Romanū præſidiū
ex Galatia deieciſſet,in Ro.duces qui Capuam circunſedebant impetū facit. Vna Pœnus ipſe

Romani cũ Hannibale cõfligunt.

& omnes qui Capuę erãt equites pediteſq;,plurib⁹ portis ſubito effuſi,Romanos intra extraq; vallũ circũſono clamore inuadũt.Auxit terrorẽ imbellis Campanorũ multitudo,ę muris ænea vaſa pulſantiũ,vt in deliquio lunæ moris fuit.Romani duces iã antea inter ſe negociũ partiti, Appius Claudius Cãpanis,Fuluius Hannibali diuerſi occurrũt,C.Nero ꝓprætor,cũ equitibus ſextæ legionis alia parte.Alia Fuluius Flaccus legatus,cũ ſociorũ equitatu,ę regione Vulturni amnis procurabat.Appius facile Cãpanorũ impetũ ſuſtinuit.Maius Fuluio cũ Hãnibale negociũ fuit.Hiſpana cohors cũ tribus elephãtis ꝑ ſextã Romanorũ legionẽ, vſq; ad caſtrorum vallũ peruaſit,irrupiſſetq; in caſtra,niſi Quit⁹ Naui⁹ cẽturio,& alii cũ eo fortes viri,hoſtes cũ ipſis beluis,circa foſſas,& in ipſo caſtrorum aditu,ſubito confeciſſent:atrox ibi prælíũ fuit, ac parũ abfuit,quin per beluarũ ſtragem ſit gradus hoſtibus factus in caſtra.Vna igit̃ & Campani cũ multa cæde ſunt in vrbem eiecti,& Hiſpana cohors a ſuis excluſa in medio cæſa eſt.& iã

Ro. duplici ꝓlio vincũt

Romanus egregie vincebat,quũ Hannibal,ne maiorẽ cladẽ adiret,cecinit receptui. Fuluius & ipſe ratus ſatis ꝓfectũ eo die eſſe,ꝙ Cãpani ſentirẽt ꝗ parũ ſibi præſidii in Hãnibale eſſet,cedẽti hoſti haud inſtitit.Cæſo eo die ex Hãnibalis exercitu octo milia hoĩm,ex Cãpanis tria milia. Signa militaria.XV.Carthaginẽſibus adẽpta,oppidanis duodeuiginti.Quidam eximprouiſo Hiſpanos & Numidas cũ elephantis in Romana caſtra irrupiſſe ſcriptũ reliquerũt, magnãq;, vt in re ſubita,cõſternationẽ ibi ortã,additãq; a pœno fraudẽ,vt Romanæ linguæ gnarus qdã inclamauerit,cõſulem iubere,quãdo caſtra capta ab hoſte eſſent,vt milites in proximos mõtes faceſſerẽt,ſed fraudẽ cõtinuo animaduerſam,magnaq; hoſtiũ ſtrage in pugna ꝑſeueratũ , atq; ita plus pauoris ꝗ certaminis fuiſſe.Hannibal,vbi Romanos ad pugnã amplius elicere non potuit,cõſiliũ cepit Romã belli caput petendi,idq; per literas Cãpanis ſignificauit,quos bono animo eſſe iuſſit,fore pollicitus,vt paucis dieb⁹ Rõani duces laboranti patriæ opẽ ferre cogerent ſoluerẽtq; vel ĩuiti obſidionẽ.Ipſe.X.dierũ cibariis cõparatis,noctu exercitũ Vulturno traiicit. Significauit Fuluius ꝑ literas patribus,qd ab hoſte pararetur,quo metu Senatorũ alii iubebãt exercitus ex tota Italia Romam reuocari.Viſa eſt ea ſñia nimis meticuloſa.Plures eo decurrerũt,vt alter imperatorũ ꝗ ad Capuã ſedebat,cum parte copiarũ Romam veniret. Fuluius igit̃ (Nã Appius circa Capuã graue vulnus acceperat,eo die quo pugnatũ eſt)cum.XV.milibus peditum,quos ex tribus exercitibus ſibi legerat,& mille equitibus caſtris profectus,Romã iter intendit.Pœnus Calenũ,Aliphanũ,& Caſinatem agrum populatus,per latinam viam ad Lirim fluuium venit,recens Larii confiniũ,Glanicum olim appellatũ.Ex apœnino illi ortus,per Minturnas in Tyrrhenũ mare elabitur.Fregellani ad hoſtiũ curſum retardandum,pontem flumini impoſitum inciderant,inde Romã expeditiſſimis nunciis ſignificant Pœnum populabundũ appropinquare,ad quem nunciũ tantus eſt in ciuitate terror exortus,vt matronæ in publicum

Matronarũ metus.

effuſæ,delubra deũ,& ſacras aras ſparſis crinibus verrerẽt,ſubnixę genibus ſupinas tollerẽt ad cælũ manus orantes,vt vrbẽ Romam ciuitatemq; incolumem ſeruarẽt.Inceſſeratq; hic metus ciuitatem,quum per literas affertur Fuluium Capua profectum.Cui venienti vt par eſſet cum conſulibus imperiũ decreuit Senatus.Hannibal Liri ſuperato, per Fruſinatem & Anagninum

Fuluii acceſſus ad,vrbẽ

agrum,in Labicanũ venit,inde ex Algido Tuſculum petit,vnde excluſus Gabios iter cõuertit. Poſtremo ad octauũ lapidem ab vrbe caſtra fecit,multis interea in agris Numidarũ procurſu interceptis.Fuluius eodem tempore,per Capenã portã,Romã ingreſſus,media vrbe per carinarum cliuum in exquilias cõtẽdit,inde vrbe egreſſus inter Exquilinã & Collinã portã caſtra fecit.Ibi in caſtris Senat⁹ habit⁹.Decretum vt cõſules in vrbe caſtra facerẽt circa portas,C.Calpurni⁹ ꝑtor capitolio atq; arci ꝓeſſet,Senatus frequẽs in foro ſtaret,ſiqd in re trepida conſulto

Hãnibal vrbi ĩminens.

opus eſſet.Hoſtis interea ad Anienem amnẽ tria milia paſſuũ ab vrbe caſtra fecit,inde cũ duobus milibus equitum ꝓxime vrbẽ adequitauit,vt ex propinquo mœnia cõtemplaretur.Plinius ſignificare videtur haſtam ab eo intra muros coniectam,quod vni omnium hoſtiũ facere contigiſſet.In eũ ocioſe adequitantẽ Fuluius equites immiſit,atq; iniecto prælio mille &.CC. Numidæ equites trãſfugæ,qui in Auẽtino erãt,in Exquilias trãſire iuſſi,quum pręcipiti curſu ex ſuperiore loco in planum deuolarent,hoſtium ſpeciem conſilii ignaris præbuerunt, tãtuſq; ob eã rem tumultus eſt in vrbe exortus,tãta trepidatio,vt niſi Pœnus in ꝓximo caſtra habuiſſet relictura fuerit vrbẽ conſternata multitudo.Equeſtre prælium ꝓſperum Romanis fuit, pulſiq; ſunt hoſtes.Poſtero die Hannibal Anienem trãſgreſſus,oẽs copias in aciẽ eduxit.Nec Fuluius

Prodigioſa tempeſtas.

pugnam detrectauit.Stabant diuerſæ acies in eius pugnæ caſum ĩſtructę,vt vrbs Roma victoribus eſſet præmium,quũ imber mixtus grãdine,ſubito fragore,cęlo deiectus,ita vtrãq; aciem

turbauit,vt vix tetentis armis,in caſtra ſe miles recepetit.Poſtridie copias eodē loco in procin
ctu ſtantes,vt inter ſe cōcurrerēt,eadē cæli intēperies diremit,miraculoq; vtriſq; fuit,ꝙ his cō
tinuo in caſtra reuerſis ſerenū affulſit.Audita eſt vox Hannibalis cōquerentis, nūc ſibi mentē
potiundæ Romæ,nūc fortunā nō dari.Mouit id prodigiū hoſtē,ſed multo plus ꝙ ſe in conſpe
ctu vrbis ſedēte,acceperat milites in Hiſpaniā ex vrbe ſub vexillis ĩ ſupplemētum miſſos,& ꝙ
ager in quo ipſe caſtra fecerat,venerat Romę,nihilo minoris,q̄ media pace vēdi potuiſſet:quā
cōtēptus ſpeciē iniquo aīo ferēs,ꝓconē in mediū ꝑduxit,iuſſitq; argentarias tabernas,q̄ in foro
erant,licitātibꝰ ꝓponere.Sed quū ibi ſedēdo ſe nihil ꝓfecturū cerneret,ad Thuriā fluuiū ſex mi Hannibalis
lia paſſuū ab vrbe tranſtulit caſtra.Feroniæ deinceps Lucum ſpoliauit,cuiꝰ accolæ Capenates digreſſus
erāt.Quidā memoriæ ꝑdiderūt,Hannibalē Romā vēturū ex Cāpania in Samniū trāſiuiſſe,idē ab vrbe.
ꝑ Pelignos & Albēſem agrū ĩ Amiterninū trāſgreſſum,ab Reateq; Eretū veniſſe, poſtremo ad
Anienē metatū.Fuitq; opinionis huius Cęlius.Alii abeūti illi,nō veniēti,id iter fuiſſe memo-
rāt.Sed ab Roma Hānibal digreſſus mira,qđ ſatis cōſtat,celeritate in Brutios abiit.Et Flaccꝰ
in caſtra reuerſus ingētē Cāpanis attulit admirationē,qđ eſſet ꝙ Hānibal cū eo non rediſſet.
Poſtremo edocti Pœnū in Brutios abiiſſe ꝓ cōperto habuerūt ſe ab eo deſtitutos,nec tū quoq;
(etſi trāſfugientibus ĩpunitas publico edicto ꝓmiſſa eſt)ex Cāpanis q̄ſq̄ ad Romanos trāſfugit.Iā
nobiles ſe in priuato tenebāt,omni reip.cura abiecta,de ꝓpria ſalute ſolliciti. Ciuitatē ĩ medio
relictā Seppius Lęſius,homo obſcuro loco natꝰ,adminiſtrādā ſuſcepit,Mediatutituſq; eſt crea- Seppiꝰ Lęſiꝰ
tus.Is erat ſūmus apud Cāpanos magiſtratus.Phama eſt Aruſpicē quēdā matri huiꝰ, ꝓ eo ad
huc puero oſtētū ꝓcurāti,reſpōdiſſe,futurū aliqn̄,vt ille ſummo ciuitatis magiſtratu potiret:
ad quē illa,Pędicas ne tu res Cāpanorū perditas,vbi ſummus honor ad filiū peruenerit?Fuit
ea veri ludificatio,cæterū in verū vertit. Seppius quū ciuitas fame vrgeret vt diutius obſidio
nē ferre non poſſet,cum pręſidii ducibus egit,vt Hannibalem per literas reuocarent,q ſuo non
minus q̄ Campanorū periculo cōmoti,ad Hannibalem ſcribunt,non ꝓcibus ſed aſperrimis ver
bis illū ex Brutiis reuocantes,ad cuius reditum ipſi & Cāpani ſubita eruptiōe eſſent ad extre-
mū vitæ dimicaturi.Numidæ ꝑ ſpeciē tranſfugii circiter.LXX.in caſtra venerūt, ſuo deinceps
tpe ad Pœnū abituri,q Cāpanæ mulieris indicio ꝑditi,virgis cæſi ꝓciſiſq; manibꝰ in vrbē acti
ſunt.Id fœdū ſpectaculū adeo omniū aīos fregit,vt concurſus ciuiū confeſtim ſit factus in cu-
riam,minaciter poſtulantium,vt ſenatores conſulturi de repu.continuo adeſſent,qđ niſi illico
fieret,abſtracturos ſe illos domibus,in mediūq;,vt de ſumma rei conſulerēt,vi ꝑducturos.Is me
tus frequētem magiſtratui ſenatum dedit. Tū ibi,quum cęteri de legatis ĩ caſtra ad Romanos
duces mittēdis agerēt,Vibius Virius,q defectionis ad Pœnos factę author fuerat,dicere ſentē Vibii ver-
tiā iuſſus,Negauit eos,q de legatis mittēdis mentionē ĩtuliſſent,ſatis meminiſſe,qđ ipſi factu ba ad ſena-
ri fuerāt,ſi Romanos ĩ poteſtate habuiſſent,nec qđ tūc ipſi paſſuri eſſent,ſatis cōſiderare, inde tum.
quū ea,q̄ Cāpani pluſq̄ hoſtiliter in Romanos feciſſent,ordine diſſeruiſſet,quęq; Romani ĩ Ca
pua obſidenda toleraſſent,q præter cædes & alia pericula Romā etiā ab hoſte obſideri paſſi eſ-
ſent,ne Capuā omitterent,tanta auiditas ſupplicii expetēdi,tanta Cāpani ſanguinis eſſet illis
ſitis.Nō pepercīſſe Albę Romanos,vnde oriūdi eſſent,nō mō parcere nollēt Capuę cui multo
infeſtiores eſſent q̄ Carthagini.Sūma eius orationis fuit,vt diceret expedire ſibi & aliis,q apđ
Romanos inuidia eminerēt,volūtariā mortē occūbere,q̄ in hoſtiū poteſtatē redactos,vrbe dire
pta,matronis & virginibꝰ ad ſtuprū raptis,ꝑ varios & exq̄ſitos cruciatꝰ extīctū iri.Paratæ ſūt
inquit apud me epulę,quibus,ſiqui mecum ſe īminētibus malis ſubtrahere volēt,adhibebo po
culū.Poſtremo oībus circūferetur.Ea potio corpus a cruciatu,animū a cōtumeliis eripiet.Hęc
vna via & honeſta & libera ad mortē,& ipſi virtutē mirabunt̄ hoſtes,& Hānibal fortes a ſe ſo-
cios deſertos adhuc magis dolebit.Plures id Vibii cōſiliū ꝓbarūt,q̄ ſecuti ſint. Septē ferme &
xx.cū eo curia egreſſi,mētibꝰ vino & epulis quātū fieri potuit alienatis,venenū ordine hauſe- Vibii faci-
rūt,inde cū lachrymis ſeſe cōplexi,ſuam patriæq; vicē familiariter flētes,diuerſi domū abierūt. nus.
Nōnulli apud Vibiū extingui maluerūt,vt cū eo vna ſepelirent̄.Nocte illa oēs extīcti.Pauci in
ſequētē diē ſpūm traxerūt.Reliqua ciuitas Romanorū clementiā ſecuta,legatos in caſtra miſe-
rūt q vrbē dederēt.Poſtridie igit̄ Iouis porta,q̄ ĩ Romana caſtra verſa erat,patefacta ē. Gn.Ful Capua Ro.
uius legatus legionē vnā induxit,inde ipſe cū duabꝰ aliis adequitans,cuſtodiis circa portas diſ deditur.
poſitis,oīa arma publica & priuata vnum in locum conferri iuſſit,Punicumq; præſidium cō-
prehēdi,Cāpanū ſenatum in caſtra ire. Senatores vbi ad imperatorū cōſpectū venere. cōtinuo
catenę ſunt illis iniectę,Quæſtoribꝰ inde cū auro qđ poſſederant dati.Septuaginta pōdo Liniꝰ

fuiſſe ſcribit,tria milia argẽti &.CC.Eorũ quidam Cales in cuſtodiam traducti.Alii Theanũ Sidicinũ.Et de nobiliũ Cãpanoꝝ ſupplicio parũ inter duces conueniebat. Appius ſenatus decretũ expectandũ cẽſebat.Contra Fuluiꝰ nullã erat morã laturus,qui nequid ex vrbe afferret, quod deſtinatã impediret vltionẽ.noctu Theanũ profectꝰ vbi primũ illuxit Cãpanos cuſtodia

Cãpani ſenatores a Fuluio occiduntur. Taureę facinus.

eductos virgis cæſos ſecuri percuſſit,inde Cales cõceſſit,vbi quũ pro tribunali ſediſſet,virgæq; eius iuſſu in eos expedirent,ex vrbe literæ illi redduntur a C.Calpurnio pretore populoq; Ro. Peruaſit rumor totã cõcionẽ deferri rem integrã ad patres de Cãpanorũ ſupplicio, qđ Fuluiꝰ & ipſe ſuſpicatus,acceptas literas neq; reſolutas,quũ gremio repoſuiſſet,ꝓconi imperauit,vt lictorẽ lege agere iuberet.Atq; ita de iis quoq; q Calibus erant,ſumptũ eſt ſuppliciũ . Tũ demũ literæ recitatæ.ſeroq; ad rem impediendã cognitũ eſt populi decretum.Cõſurgẽti Fuluio Taureas Iubellius Cãpanus affuit,atq; media cõcione inclamans a Fuluio petiit,vt ſe occidi iuberet,vti gloriari poſſet multo fortiorẽ virũ q̃ ipſe eſſet,a ſe interfectũ.Id Fuluius negauit ſe facturũ,hoiem inſanire ratus.Ibi ille,vxorẽ inqͣ & liberos interemi,ne ĩfanda paterent.Nũc vero amicis & oĩbus q̃ chariſſima erant amiſſis,quia moriendi cupidus q mortẽ inferat non repio, egomet ipſe mihi cõſciſcã,atq; ita cultro,q latebat ſub veſte,ſibi pectus traiecit.Alii qđ ſimiliꝰ vero eſt,eũ tradunt cũ aliis ad palũ deligatũ,alta voce cõqueſtũ eſſe,ſe virũ fortiſſimũ ab hoſte nequaq̃ pari interfectũ iri,ac tũ a Fuluio lictorẽ iuſſum,vti viro forti virgas adderet. Alii lectũ prius ſenatuſcõſultũ volunt,q̃ Cãpani ſubiecti eſſent ſecuri,cæterũ quia adiectũ eſſet,ſi ei videret,rẽ integrã ad ſenatũ reiiceret,in ſupplicio Fuluiũ pſeueraſſe.Pari vltione Atella & Galatia receptis in vtriuſq; ciuitatis ſenatores aĩaduerſum.CCC.inde Cãpani ex cętera ciuitate nobiles in vincula cõiecti ſunt.Alia multitudo vendita.De Capua & agro reliqua fuit conſultatio. Cenſebãt qdã inuiſam vrbẽ funditus delendã,vicit tũ pſens vtilitas,qꝛ Cãpanus ager priceps

Conſtitutũ de Cãpanis

vbertate in terra Italia eſſet,placuit vrbẽ integrã ſeruare,vt aratoribꝰ eſſet ſedes. Inſtitoꝝ opificũq; multitudo retẽta,vt vrbs nõ oĩno infrequẽs eſſet.Corpus nullũ ciuitatis eſſe placuit,neq; ſenatũ,neq; plębis cõciliũ,neq; magiſtratũ vllũ,ſic multitudinẽ nulliꝰ rei inter ſe ſociã ad cõſenſum inhabilẽ fore rati.Annuus magiſtratus q ius diceret ex vrbe illis datꝰ. Atq; ita res ſũt ad Capuã cõſtitutę,ſine maiore victoris populi inuidia,q; ĩ vrbẽ nobiliſſimã nõ eſſet ruinis & incẽdio ſęuitũ.Capua recepta,C.Nero in Hiſpaniã cũ legiõe vna & auxiliis ſociorũ eſt miſſus, vt cũ ĩperio exercitui pęſſet.Vbi Taraconẽ applicuit,cũ iis copiis , quas ſecũ vexerat,ad Iberũ profectus exercitũ a Martio & T.Fonteio accepit,inde ad hoſtẽ,q in Auſetanis erat,caſtra mouit.Erat tũ Haſtrubal Hamilcharis ad atros lapides,inter Iliturgim & Mẽſitim, occupatoq; a Romanis ſaltu,vbi ſe & ſuos in diſcrimen adductos vidit,cũ Nerone in colloquiũ venit,vt ipſe

C.Nero ab hoſte eluditur.

cũ exercitu inde emiſſus,ex tota Hiſpania punica deduceret pſidia.Libens id Romanꝰ dux audiuit,cęterũ ille punica arte,alia aſſimulãdo,tãdiu rẽ diſtulit,quoad cætera mĺtitudine ſenſim emiſſa ipſe cũ elephãtis & toto eqtatu Romanis ne aduertẽtibꝰ quidẽ in pacatũ abiit. Interim Romę comitia indicta ſunt ad ĩperatorẽ in Hiſpaniã creandũ,q ꝓcõſulis noĩe exercitibꝰ præeſſet.Nemo erat q ſe petiturũ pfiteret,credo ob ea,q̃ Scipionibus infeliciter in ea terra euenerant.P.Cornelius Scipio illius filius,qui in Hiſpania periit,quatuor &.XX.annos natꝰ ſupiore loco conſiſtẽs ſe petere eſt pfeſſus.Tũ oculis omniũ in vnũ cõuerſis,ingẽti clamore ſublato,

P.Scipio ꝓcõſul in Hiſpaniã creatur.

ciuitas illi fauſtũ & felix imperiũ ominata,incredibili ſuffragioꝝ ſtudio,ꝓcõſulẽ creauit. auxit ipſe ſuoꝝ ciuiũ in ſe ſtudiũ pclara oratiõe,quã ad populũ habuit,ſtatim poſt ĩperiũ ſibi ſuffragio delatũ.De ſe & de bello ſibi demãdato ita prudẽter & ſupra ętatẽ diſſeruit,vt maioris ſpei ciuiũ aĩos impleuerit,q̃ aut humani ꝓmiſſi fides,aut præſentiũ rerũ fiducia polliceri poſſe videret.Fuit Scipio nõ tantũ veris virtutibꝰ mirabilis,ſed ab ętate etiã ineũte in earũ oſtẽtatiõe noua quadã arte cõpoſitus. iã inde ex quo virilẽ togam ſumpſit,nullo die priuatã vllã aut publicã rem prius egit,q̃ in capitoliũ aſcẽderit,ibiq; in ſecreto ſedẽs multũ tẽporis ſolus tereret.

Quę de Scipionis gene ſi ſint pdita

Addũt qdã antelucanis horis eũ in locũ ventitare ſolitũ,ne canibus qdẽ q ad cuſtodiã capitolii alebãtur,illi allatrantibus.Qđ vero ad Scipiõis ętatẽ attinet,miror Liuiũ ſcripſiſſe,quatuor &.XX.ãnos natũ eũ in Hiſpaniã miſſũ,ſed mĺto magis miror Plutarchũ Liuiũ ſecutũ id affirmare,quũ ipe author ſit Scipionẽ ſeptẽdecim ãnoꝝ fuiſſe,quũ pre cõſule,initio ſcđi belli punici,Ticinẽſi plio ĩterfuit.Qꝫ ſi hic,quo Capua capta eſt,decimꝰ fuit eiuſdẽ belli annꝰ,triẽnio maiorẽ natu fuiſſe oportuit q̃ illi ſcribũt.Phama pterea tenuit , q̃ huic vulgatę de hoĩe opinioni aſtipulat,eũ ĩmanis anguis cõcubitu a mre cõceptũ,qđ ĩ Alexãdro Philippi filio eueniſſe,Grecoꝝ qdã pdiderũt,obſeruatãq; aliqñ ĩ materno cubiculo ſerpẽtis ſpeciẽ,q̃ hoĩm ĩteruẽtu cõtis

nuo oculis euaneſceret.Sed quonãmõ hęc cõtingere potuerunt,aliorũ erit ęſtimatio.Miraculi
huius fides,qđ ſatis cõſtat,nõ ſolũ nõ eſt ab eo illuſa,ſed quũ vitę ĩſtituto,tũ rerũ ab eo geſta-
rũ gloria vehemẽter aucta.Igit cũ decẽ milibꝰ peditũ & mille eqtibꝰ trigintaq; nauiũ claſſe.in
Hiſpaniã pfectꝰ,ad Emporia exercitũ expoſuit.Oppidũ id geminũ in Pyrenei frõte veterũ in-
colarũ & Phocẽſiũ,q in ea loca venerũt.Hic nauibꝰ iuſſit pcedere, ipſe pedeſtri itinere Taraco
nẽ pfectꝰ eſt,vbi pluriũ populorũ legatos audiuit,q ad phamã eiꝰ aduẽtus eo ex ſociis gẽtibus
cõfluxerãt.Nec interim pponẽdo,aut reſpõdẽdo verbũ vllũ ferox ex eiꝰ ore excidit,qn eiꝰ ſer-
mo maieſtatis erat plenꝰ.Ad exercitũ inde pfectꝰ,Martiũ Fõteiũ,& veteres milites,quorũ vir-
tute puincia retẽta eſſet,p cõcione laudauit.In Hiberna deiu cõceſſit,q̃ ad futurũ bellũ attine
bant ſedulo curaturus.In Italia Punica claſſis,q̃ Himilchonis ductu aliquãdiu Tarentinã arcẽ
obſederat,quũ oppidanis grauis eẽ cœpiſſet,maiore gfa q̃ venerat,inde dimiſſa eſt. Marcellus
ex Sicilia Romã reuerſus,quum in Albano mõte triũphaſſet,neq; eñ exercitũ ex Sicilia depor
tauerat,vt ouãs in vrbẽ ingrederet pmiſſum eſt.Oĩs Syracuſana pda ante illũ lata,Soſi Syracu
ſano,& Merico Hiſpano cũ aureis coronis ducẽ pcedẽtibꝰ.Hic eñ Acradinã & Naſum Marcel
lo tradiderat.Ille in recuperanda vrbe adiutor fuerat.Siculo gngẽta agri iugera,& ædes Syra
cuſis datę,Merico & Hiſpanis Murgãtiũ & ager in Sicilia,vbi late adhuc Numidæ vagabant
& Carthaginẽſium claſſis.Poſt Marcelli diſceſſum Hibla & Magella vrbes ad Pœnos defecere.
Suſtinere tñ oĩs hoſtiũ conatus,M.Corneliꝰ hõ ĩpiger,qui cũ ĩmpio in puincia erat.quibꝰ niſi
itum eſſet obuiã,breui tota inſula,nouo incẽdio exarſiſſet.Cõſules interim partiti inter ſe p-
uincias,qa minꝰ iã terroris erat in Italia ,Sulpitius Macedoniã adeptꝰ Leuino ſucceſſit,Fuluiꝰ
cui Italia obtigerat Romã ad habẽda comitia reuerſus,iuniorꝫ ꝓrogatiua T.Mãliũ Torquatũ
cõſulẽ renũciauit.Qui quũ pſens eẽt,& multitudo gratulabũda eũ circũſtetiſſet,excuſata ocu-
lorꝫ valetudine cẽturiã,q̃ tulerat ſuffragiũ,reuocari iuſſit.Peſſimũ exẽplũ ac piculoſiſſimũ in-
ducturũ ſe teſtatꝰ,ſi alienis oculis rẽpublicã, tali tpe adminiſtrãdã ſuſciperet.atq; ita hortatus
eſt,vt in aliũ magis idoneũ id munꝰ cõferret.Suffragio iterũ inito Marcum Marcellũ & Vale
riũ Leuinũ cõſules ex ſeniorꝫ ſnia,quos ſup ea re in Ouili cõſuluerãt,retulerũt . Vix hodie vt
pclare Liuiꝰ ſcribit,parentũ authoritas tãta apud filios eſt,vt in tali re iuniorũ cœtus ſit ſenes
publice cõſulturꝰ,qđ tũ ſpõte factũ eſt in Romana ciuitate,tãta tũc erat vel ætatis reuerentia,
vel morũ verecũdia.Hoc anno ludi Apollinares ſecũdo celebrati ſunt.Calpurnius ꝓtor eos de-
creto patrũ in ppetuũ vouit.Sũt hoc quoq; anno aliquot pdigia nũciata. Victoria q̃ ĩ ſummo
Concordiæ faſtigio fuit,ictu fulminis diſcuſſa,ad victorias,q̃ erãt in arce vi delecta eſt. Et in fo
ro Subertano riui ſanguinis p integrũ diẽ fluxere.Ereti lapidibus pluit,& Reate mula peperit.
Quę oĩa ſunt de more expiata.C.Claudiꝰ flamẽ Dialis ,qa exta pperã dederat,Flaminio abiit.
Ætoli p id tẽpus Leuini opa,cũ Romanis fœdus pcuſſere,q ꝓterq̃ q; Macedonũ opes ſemp alias
habuerant infeſtas,Philippũ multo impẽſius formidabãt,ipſumq; ob Acarnanes a ſe alienatos
pluſq̃ hoſtẽ oderãt.Pacti igit ſunt vt Acarnaniã receptã ipſi haberẽt.Romaniq; cum Philippo
nõ ſoluerẽt bellũ,niſi prius vt ſociis eſſet cautũ,vt ab Ætolia Corcyrã vſq;,ſolũ,vrbes & agri,
Ætolis cederent,locorũ præda Romani potirentur,vt Ætolis liceret Attalum regem,Eleos &
alios quoſdam populos,regeſq; ſocios aſcribere.Fœdere in hunc modũ icto,Leuinus Zacynthũ
inſulam Oleniadas & Naxũ ex Acarnauibus a ſe captã Ætolis tribuit. Philippoq; per hæc ĩ p
pinquũ bellũ coniecto,Leuinus Corcyrã ſe recepit.Macedo audita Ætolorũ defectione, iu Gręci-
ciã moturꝰ,vt Illyrios finitimaſq; gentes,alterno metu,quietiores haberet, Oricanos & Apol-
linatas adortꝰ,cũ terrore & trepidatiõe intra muros compulit. Inde vaſtatis Illyriorũ finibus
in Pelagoniã belli ĩpetũ vertit.Ex Dardanis inde vrbẽ occupat,ad eius gẽtis motus inhibẽdos
opportunã.Poſtremo Ætolici belli cupidus,in Theſſaliã deſcendit, relicto Perſeo filio ad eius
terræ fauces obtinendas,cum quatuor milibus armatorꝫ , vt aditu Ætolos arceret,ac prius q̃
maioribus occuparetur curis,in Thraces & Medos duxit exercitum.Solita erat gens Macedo
niã incurſare,quũ ſine regio pſidio eſſet.Pharnã caput Medicę gentis,agro prius populato op
pugnat.Scopas interim Ætolorũ prętor,cũ numeroſa ſuorũ populariũ manu,bellũ Acarnani-
bus infert.Acarnanes delectu a.XXV.anno ad ſexageſimum habito coniurant,non niſi victo
res ex eo bello ſe reuerſuros,q victꝰ acie exceſſiſſet,eũ nemo,vrbe,tecto,mẽſa,lare, amplius iuua
ret.Vxoribꝰ & liberis in proximam Epiri oram ablegatis Epirotas publice precantur, vt qui-
cũq; ſuorum in pręlio occubuiſſent,in vnum coaceruatos humarent, ac tumulo inſcriberent.
Hic ſiti ſunt Acarnanes , qui aduerſus vim & iniuriam Ætolorum , pro patria pugnantes,

Scipio in Hiſpaniam pficiſcitur.

Marcellus in Albano triumphat.

Noui Siciliæ motus.

Torquati ſtudium.

Conſules.

Prodigia.

Ætoli cum Ro. fœdus ſanciunt.

Philippi motus.

Acarnanũ cõiuratio.

mortē oppetiuerūt.Atq; ita animis ad bellū deuotis ad Philippū mittunt,q nunciarent quo i
diſcrimine res Acarnanū ſitæ eſſent.Ipſi interea ſuis finib⁹ aduerſus Ætolos caſtra faciūt. Phi
lippus ſocioꝝ nūciis percitus,Pharma vi capta,in Ætolos oēm vim bellicā cōuertit. Illi appro
pinquantis regis phama,Acarnanūq; cōiuratione pmoti,nulla re memorabili geſta, retro abie
runt.Philippus,audito hoſtium ex Acarnania receſſu,Pellā conceſſit.Leuinus veris principio,
Anticyra. Corcyra profectus Naupactū venit,vnde in Anticyrā inſulā Helleboro nobilem tranſit. Huc
edicto ſocios vocauit. Sita eſt Anticyra in locride læua parte ſinum Corinthiacū intrantibus.
Eam paucis diebus oppugnatā Leuinus p deditionem recepit. Receptā Ætolis tradidit haben
dam.Nec ita multo poſt Leuinus literis & nūciis cognouit ſe cōſulē cū Marcello declaratum,
Publiumq; Sulpitiū ſucceſſorē ſibi datum.Sed Leuinus morbo implicitus,oīm ſpe ſerius, Ro
mā venit.Marcellus quū conſulatū Idibus Martiis iniuiſſet , pfeſſus eſt nihil ſe,abſente colle
ga,de prouinciis acturū,egitq; cū patrib⁹ vt Siculi,qui in villis ſuoꝝ obtrectatoꝝ eſſent,quiq;
ipſius metu nō auderent vrbē ingredi,qm̄ ſua facta criminatum veniſſe dicerent,primo quoq;
tempore audirent:q; ſi ſimulato metu venire nollēt,de nulla re prius ſe paſſurum poſt collegæ
aduentum referri pronunciauit,q̄ illorum querelæ quales eſſent ſenatus cognouiſſet.Modera
ti animi laudem eo die Marcellus adeptus eſt,videbaturq; rerum oīm iuſtitiū futurum,donec
alter conſul affuiſſet,quum incendium noctu circa foꝝ pluribus locis ortum,ſeptem tabernas
Incendium vrbis. conſumpſit,q̄ quinq; poſtea dictę ſunt:& argētarias ignis carpſit,quæ poſtea & ipſæ deinceps
nouæ ſunt nuncupatæ.Compræhenſa inde & alia ædificia,priuata tamen.nam tūc nullę erāt
Baſilicæ . Ædes Veſtæ vix defenſa tredecim ſeruorū opera,qui ob id meritū publice redempti
ſunt,donatiq; libertate.Data eſt etiā libertas,cū viginti milib⁹ ęris,ei cuius indicio conflati in
cendii authores ſunt ad cōſulē delati.Erant hi Cāpani nobiles,quorum parentes fuerant a Fa
bio interfecti,iidē ſceleris a ſeruo conuicti(fuit Manno illi nomen) capitali ſunt ſupplicio affe
cti.Sub id ferme tempus Leuinus Romam venit,& cum eo Cāpani pleriq; atq; Siculi ſunt vr
bem ingreſſi.Hi Marcellū,illi Flaccū criminaturi,q vt Romā ire liceret ad ſuas calamitates de
plorandas,multis pcibus a Leuino cōſule Capuā ptereūte impetrauerāt . Vbi igit̄ ille de rebus
a ſe aduerſus Philippum geſtis retulit,cōmunis de puinciis relatio ſecuta eſt. Senatus decre
creuit,vt cōſulares puinciæ eo anno Italia & Sicilia eſſent,quas ſortiti inter ſe, Sicilia cū claſ
ſe Marcello euenit.Italia aduerſus Hannibalē Leuino.Quę ſors ita Siculos exanimauit,vt eorū
comploratio flebileſq; voces,oīm in ſe oculos verterint,affirmantiū ſe non modo quoſq; ſuam
patriā,ſed totā Siciliā relicturos,ſi eo Marcellus iterū cū īperio rediret,nullo ſuo merito eum
antea implacabilē habuiſſe,iā multo acerbius in miſeros inſulanos ſæuiturū,quos ſciret de ſe
queſtū Romā legatos miſiſſe,ſatius ipſi inſulæ futurū,ſi Ætnę incendio & ruina obrueref.aut
pxima Charybdis totā inſulā,vno hauſtu abſorberet,q̄ tali viro noxę dari. His Siculorū qre
lis pmoti patres,cū cōſulib⁹ egerūt,vt inter ſe puincias pmutarent.qđ facere nō modo Marcel
Criminanť Siculi Marcellum. lus non recuſauit,ſed vltro etiā eā conditionē collegę detulit,vt liberius Syracuſani q̄ vellent
de ſe dicerent. Tum illi in curiam introducti,multa de Hieronis regis in po.Ro.fide & ſtudio
pfati,defectionis culpa a ſe in Hieronymi ſtultitiā,Epicidiſq; & Hippocratis fraudē,& in pau
ciſſimos ſuorū ciuiū,q cū illis cōiurauerant,reiecta:cætera malorū oīm Marcellū caput & ori
ginē fuiſſe,q Leontinis crudeliter direptis,quū a principib⁹ Syracuſanorū ſępiſſime aditus eſ
ſet vrbē vltro tradere volētib⁹,obſidere maluiſſet ac diripere,q̄ a ciuib⁹ reſtitutā ſeruare. Fin
xiſſe ſibi verius q̄ habuiſſe Marcellū Syracuſanos hoſtes, vt vrbē nobiliſſimā, p Soſim fabrum
ærariū,& Mericū Hiſpanum hoſtiliter diriperet,oſtendiſſe id victoriā,quā in miſeram vrbem
crudeliter exercuiſſet,pter mœnia & tecta,nihil ab eo ſibi relictū,fracta ac ſpoliata deum delu
bra,diis ipſis eorumq; ornamētis inde ſublatis,bona etiam adēpta , ita vt ne in nudo qdē ſolo
Marcelli recriminatio cū purgatione. ſeſe poſſint,& ſuos alere amplius.Orate proinde patres,vt ſi alia reddi nequeāt,ea ſaltem,quæ
adhuc extarent,cognoſciq; poſſent,miſeris ciuibus reſtitui iuberent.Hęc illi frequenti ſenatu
queſti,quum curia excedere iuſſi eſſent,vt ſup ea re de more conſuli poſſet. Quin maneant po
tius inqt Marcellus,vt corā illis reſpōdeā,qñ veſtri imperatores ea cōditiōe p vobis bella gerūt
patres cōſcripti,vt quos foris vicerint armis,domi habeāt accuſatores. Sic Marcellū Syracu
ſani,ſic Cāpani Fuluium reos deferūt.Nec ego ſum ita publicę maieſtatis oblitus,vt ſi de meo
crimine ambigeref,cōſul cauſam dicturus eſſem,verū qa non qđ ego fecerim,ſed quid illi pati
debuerint in diſqſitionē venit,nā hoſtes ex cōfeſſo fuerunt,parū refert vtrū nunc,an Hierone
viuo Syracuſas violauerim : nunc vero ſi hoſtibus intra mœnia acceptis,nobis portas clauſe

rũt,ſi legatos noſtros ferro petierũt,ſi hoſtẽ tutati toties nobiſcũ armis dimicarunt,qs negare audeat iure hæc,q̃ queruntur,eos eſſe paſſos,ac dignos fuiſſe q multo atrociora pati debuiſſent? vel dicite vos Syracuſani,nã credibile eſt vos huc ex principibus ciuitatis eſſe miſſos,q fuerũt hi prĩcipes ciuitatis,q recuſanti mihi vrbẽ tradere voluerũt?An veſtrũ qſq̃ hoc nõie ad me venit vnq̃,aut miſit?Ceterũ tãtũ abeſt,vt id feceritis,vt q hanc operã Po.Ro.pſtiterũt deteſtemini,odioq; habeatis.Quid ego non feci,vt vos in amicitia cõtinerẽ?vt alienatos retraherẽ?legatos in vrbẽ miſi,ferro eieciſtis:Ad vrbẽ pacat⁹ veni,portis excluſiſtis:Ciues ad colloquiũ vocaui,p hoſtes reſpõdiſtis.Quid igit̃ ſupereſt,niſi vt q talia agerẽt,pro hoſtibus haberẽ?Oppugnaui terra & aquis Syracuſas,multiſq; laboribus exhauſtis oppugnatas cepi:ſi qd igit̃ paſſi eſtis, iuſtius apud Hãnibalẽ eã cladẽ q̃remini q vos male defendit,q̃ apud Romanos,a qbus iure oppugnati eſtis.Qd ad vrbis direptionẽ attinet,patres cõſcripti,ſi ego negaturus fuiſſem Syracuſas a me ſpoliatas,nunq̃ ſpoliis eius Romanę vrbis tẽpla exornaſſem.Quę ſingulis victor dedi aut ademi,quum belli iure,tũ ex cuiuſq; merito me feciſſe ſatis ſcio,ea ne rata habituri ſitis nõ magis mea q̃ reipublicę intereſt.Fides mea oĩbus exoluta eſt.Ad rẽpu.pertinet,an q̃ egim⁹ veſtro decreto reſciſſis,cæteri duces ad publica negocia ſegniores ſiant.Quũ hęc Marcellus dixiſſet,vt liberior oĩbus eſſet copia ſentẽtiã ſup ea re dicẽdi,in capitoliũ aſcẽdit,delectũ habiturus.Variatũ inde ſentẽtiis eſt inter patres.Poſtremo Marcelli cauſa decretũ,vt rata haberẽtur oĩa q̃ feciſſet,mãdatũq; eſt Leuino cõſuli,vt quãtũ reipublicę cõmodo fieri poſſet,Syracuſanorũ reb⁹ cõſuleret.Syracuſani poſt aliquot dies benigne in curia appellati ad pedes Marcelli pcubuerũt veniã ĩplorãtes,q ſuã calamitatẽ queſtũ veniſſent,oranteſq; vt ſe & Syracuſas vrbẽ in perpetuã clientelã acciperet,atq; ita clemẽter accepti.De Cãpanis altera cõſultatio fuit.De his,pmiſſu populi,ita patres decreuerũt,vt Appię Beſtię,& Faculę Cluuiæ oĩa ſua bona reſtituerent̃:qa ſolę oĩm M.Attilii Reguli teſtimonio,qui quũ Capua recepta eſt ĩterfuit,de Romano nõie benemeritę erãt,q Cluuia captiuis Romanis furtim alimẽta ſuggeſſiſſet,Appia ſolita eſſet quotidie pro victoria populi Ro.ſacrificare.Additũ vt ſiqd aliud vellent publice id peterẽt.Inde alia in alios ſeuerius decreta,vt ſenatorũ oĩm,& eorũ q magiſtratũ Capuę Atellę Galatiæ geſſiſſent bona,cũ ipſis liberis & tota familia venirẽt,cęteris libertas reſtituta eſt:atq; ita Cãpani aliquãto triſtiores q̃ venerãt dimiſſi.Inde quũ plębs aſſiduis tributis,cæteriſq; incõmodis exhauſta,publica onera ampli⁹ ferre nõ poſſet,patres decretũ tulerũt,vt q in curuli ſella ſediſſent equi ornamẽta,& facti argenti pondo ſalinũ & patellã,ſacrorũ cauſa,haberent, reliqui eius ordinis librã argẽti,& quina milia ſignati æris.Cętera oĩa qbus ipſi,vxores,liberi,vterentur,mũdũ,Annulos,Bullas,in publicũ cõferrẽt.Hęcq; tãto ſtudio ad triũuiros menſarios repręſentata,vt neq; triũuiri accipiẽdo,neq; ſcribę referẽdo ſufficerẽt.Id patrũ ſtudiũ equeſter ordo ſecutus,ac poſtremo plębs ipſa,ita vt ſine edicto reſp.ſtipẽdio in pſentia abundaret,nec vllum tempus fuit quo res Romanorũ &Carthaginenſiũ magis inter ſpem & metũ ſuſpenſę fuerint, quũ ad eã diẽ res Romana multis cladibus afflicta inferior fuiſſet,atq; tũ demũ,p varios ſucceſſus,in eũ locũ redierat,vt nihilo eſſet punica inferior.Quę deinceps ſecuta ſunt multo Romanis pſperiora fuerũt q̃ Pœnis,hoſtib⁹ Sicilia primo eiectis, mox tota Hiſpania , Haſtrubale in Italia cęſo,& bello in Aphricã trãſlato,Hãnibale poſtremo acie victo, Carthago iterũ tributaria facta eſt.Fuitq; hic annus,quo Capua & Syracuſæ receptæ ſunt,decimus ab eo quo Hãnibal in Italiã venit,vt Eutropius ſcribit,idq; veri⁹ eſt,q̃ qd Euſebi⁹ colligit, Capuã ſeptimo punici belli anno receptã.In eo quoq; parũ ambob⁹ cõuenit,q vt vult Eutropius eodẽ anno,quo Capua capta eſt,Valerius Leuinus cũ Ætolis & Attalo rege,qd & Liuius ſignificare videtur, fœdus publico noĩe pcuſſit,qd quadriẽnio poſt factũ Euſebius arbitrat̃.Marcellus cõſul poſtq̃ in puinciã venit,p Daſiũ & Blactiũ Salapiã recepit.Res primo p Blactiũ mota,q quũ nĩl p ſe actũ iri cerneret,niſi Daſiũ ſibi ſociũ adiũgeret,occulte hoĩem de pditione cõpellat. Erat Daſius Hãnibalis amicus,& Blactii in repu.adminiſtrãda æmulus,atq; ob eã rẽ Blactii cõſiliũ ad Pœnũ detulit.Ita igitur accidit,vt quũ accuſator & reus,ſubmota multitudine, ad Hãnibalis tribunal ſtarent,atq; interim ipſe Pœnus aliud quiddã ageret,de Blactio paulopoſt cogniturus reus collatis capitib⁹ iterũ Daſiũ proditionis appellat.Fremebat Daſius altaq; voce teſtari in Hannibalis cõſpectu ſecũ de proditione agi,ſed quo res audacior erat,eo minus vero ſimilis viſa,æmulationem ac mutuũ odium in cauſa eſſe ratus Hannibal,haud credere potuit Blactium rem tantã fuiſſe Daſio cõmiſſurum,præſertim quum vterq; alterum mutuo odiſſet.Pro vana igit̃ res diſcuſſa eſt,& Blactius inſtãdo eo Daſium perpulit,vt noctu Romanum pręſidiũ in vr

Senatuſconſultũ de Syracuſanis.

Se.con.de Cãpanis. Appia. Cluuia.

Ornamẽta ciuiũ in vſũ belli cõferũtur.

Annorum ſup.

Daſii Salapini facin⁹.

Salapia ã Marcello recipitur.

bem induxerint.Erat ibi lectiſſima Numidarū ala,q̃ fortiter dimicando, nõ ſine Romanorum
clade cõcidit.Ferũt ea clade tãto deteriorẽ factã rem punicã,vt equeſtri prælio nunq̃ amplius
ſuperior fuerit.Sub id tẽpus quo Salapia eſt recepta,P.Domitius.XXX.nauiũ claſſe ſubuehe
bat cõmeatũ M.Liuio Tarẽtinę arcis pfecto.Is forte Rhegio oppido pfect⁹, ad Sacriportũ qua
decim ferme milia paſſuũ a Tarento Democratẽ Tarẽtinũ,cũ pari nũero nauiũ obuiũ habuit.
Cõfeſtim acris eſt pugna inita,tantaq́ vtrinq́ ferocia cõcurſũ,vt manib⁹ inter ſe cõſertis,nul-
lum irritum telũ hinc aut inde caderet.Poſtremo Domitio cadente,quem medio pugnę ardo-

Romana claſſis ad Sacriportũ vincitur.

re ſuos hortantẽ Nico Tarentinus,cognomẽto Percon,mediũ telo trãſfixerat,Romana claſſis
fœde diſiecta eſt,q̃dã naues in alto depreſſæ,aliæ littoribus temere impactæ,colliſæ ſunt,ac ſi-
qui in terrã euaſerãt Tutinis & Metapontinis prædæ fuerũt.Frumẽtariæ,q̃ cũ frumẽto ſeque
banẽ,paucis ab hoſte interceptis,diuerſę in altũ abierũt.nec diuturnũ fuit id gaudiũ Tarenti-
nis,q paucis diebus quibus in mari pſpere dimicarant,quatuor fere milia hominũ,quæ frumẽ
tatũ exierant,ſubita eorũ,qui in arce erant,eruptione amiſerunt.Leuinus conſul, vbi in Siciliã
venit,Syracuſanorũ reb⁹ cõpoſitis,Agrigentũ,quã ſedem belli hoſtes fecerãt, copias admouit.
Erat ibi Hanno ĩperator,Epicides & Mutines qui fuerat Numidarũ præfectus.Is ob præfectu-
ram ab Hãnone a ſe in filiũ tranſlatã,a re punica alienatus,porta vna cũ ſuis popularibus oc-
cupata,Romanũ conſulẽ,cũ exercitu in vrbem induxit. Hãno vbi hoſtẽ intra mœnia receptũ
vidit cũ Epicide & paucis comitibus,diuerſa parte,elapſus,ad mare cõtendit,ibiq́ forte naui-

Leuin⁹ Pœnos Sicilia expulit.

giũ adeptus in Aphricã nauigauit,Sicilia,de qua plures annos fuerat diſceptatũ,Romanis re-
licta.Leuinus Agrigentinos principes defectiõis ſecuri pcuſſit,inde viginti circiter oppida vl-
tro dedita recepit,ſex ab eodẽ vi capta,mox &.XL.alia in fidẽ venere,quorũ principibus cõſul,
pro cuiuſq́ merito,aut pręmia,aut pœnas exoluit.Nouiſſime Siculos arma ponere coactos ad
agrorũ cultũ reuocauit,quatuor milib⁹ hoĩm,vt ĩſulę ſtatus aliquãto pacatior eſſet,ex Sicilia ĩ

Legio infamis.

Italiã tranſlatis.Erãt hi ex multa hoĩm colluuione exules,obærati,capitalia plęriq́ auſi,q Aga
tirnę virã latrocinio agere cõſueuerãt. Hos Leuinus Rhegii collocauit,ad Brutiorũ res ex pro
ximo infeſtãdas.Et Sicilia in hũc modũ pacata eſt.In Hiſpania pĩcipio ęſtatis Scipio cũ claſ
ſe & exercitu ad Iberi oſtiũ pgreſſus,militeſq́ p cõciõe affat⁹,docuit iã tẽpus eſſe,quo Sardi-
nia & Sicilia receptis,rebuſq́ ĩ Italia pſpere cedẽtib⁹,Pœni ex Hiſpania quoq́ eiicerent, ad qđ
ipm ea virtute opus eſſet,q̃ Romanũ nomẽ,tot bellis olim,ac tũ nouiſſime,poſt ĩmẽſas Italiæ
clades ĩtegrũ & imobile ſtetiſſet.Inde qđ ſibi & ſuis bene verteret, Carthaginẽ nouã oppugna
tũ ſe ire dixit.Irẽt igiẽ,atq́ ea capta,præterq̃ q pda ingens diuitẽ factura eſſet exercitũ , breui
futurũ ſperarẽt.vt oĩs Hiſpania Rõanis armis ſubigereẽ.Ingẽs militũ cõſenſus & fauor ſecu-
tus eſt,Carthaginẽq́ ſine mora eſt itũ.Erat ibi Hãno Hãnibalis frater,q ſub ipm hoſtiũ acceſ-
ſum,intra extraq́ vrbẽ,opportunis locis,pſidia locauerat. Perleui negocio Scipio hoſtẽ,extra-
riis ſtationib⁹ pulſum,in vrbẽ cõpulit,inde muros ſubiẽs,haud vno loco iubet ſcalas admoue

Scipio Carthaginẽ nouam oppugnat.

ri.Aderat ipſe cuiuſq́ virtutis laudator caſtigatorq́ ignauię,fuitq́ prim⁹ ĩpetus Romanis ir-
ritus,fractiſq́ & diſiectis ſcalis,nõ pauci vulnerati afflictiq́ ruina ſunt.Tũ Scipio,quũ paululũ
quieuiſſet,hoſtẽ iterũ adortus,auerſa parte vrbis,qua ſtagno alluiẽ,occulte miſit,q inde quoq́
ſcalas admouerent.Cõpertũ habebat Scipio,decreſcente pelago,ibi ſolũ enudari, vt & piſcato-
rię cymbę vadis deſtituerenẽ.Quũ itaq́ inſtauratũ certamẽ hoſtiũ oculos & aures in eã partẽ
auertiſſet,qua dux ipſe hortator aderat,recurrẽte in altũ æſtu, & aqlonis flatu fluctũ in pela-
gus pellente,q ad id negocium miſſi ſunt p ſtagnũ mœnib⁹ inſinuati , ſine certamine muros
trãſcẽdũt,inde celeri curſu in eã ptẽ vrbis delati,qua acerrimũ cõtractũ erat pliũ,pene pri⁹por
tę refringi cœptę ſunt q̃ Pœni ſe hoſtẽ a tergo habere ſenſerint.Tũ vero metu perculſi,paſſim
muro deſiliẽtes alii alio cũ clamore & trepidatiõe diffugiũt.Roman⁹ vrbẽ ingreſſus,ad arcem
& tumulũ q ab hoſte tenebaẽ oppugnãdũ,copias mittit,vtrobiq́ Pœni facile ceſſerũt . Hanno
q in arcẽ cõfugerat,vbi oĩa hoſtiũ plena vidit,nec ſpes ei⁹ retinẽdæ reliqua vlla fuit,ſe & ſuos
Scipioni tradidit.Cędes late eſt in puberes euagata priuſq̃ arx recepta eſſet,mox in pdã diſcur

Pręda Carthaginẽſis.

ſum q̃ ſane ingens fuit.Octo milia hoĩm capta,decẽ naues,Catapultę, Scorpiões & alia bellica
inſtrumẽta.Pateræ aureæ.CCLXXVI.Argẽti facti ſignatiq́ duodeuiginti milia,& trecẽta põ-
do.Tritici hordeiq́ vis ĩgẽs repta.Naues onerariæ octoginta in portu expugnatæ.Scipio po

Munera militum.

ſtridie q̃ vrbs capta eſt,laudatis p concione militibus,Q.Tiberiũ cẽturionẽ,& Sextum Digi-
tiũ ſocium naualem murali corona donauit,ad tollendam diſcordiam,nã magno militum cer
tamine vterq́ id præmium petebat.Donatus eſt & C.Lælius aurea corona, & triginta bobus.

Hiſpanoꝝ obſides Scipio ſuis Carthaginem accerſitis gratis reſtituit,& in primis matronalis
pudoris cura habita.Adducta eſt ad ipſum ducem puella eleganti forma,quæ ſua pulchritudi
ne quacūq; iret vertebat omniũ in ſe oculos.Erat hæc deſponſa Lucio adoleſcẽti Celtiberoꝝ
lõge principi.Hunc igiẽ cũ parẽtib⁹ Carthaginem ſub fide accitũ ita Scipio pro tribunali eſt
allocutus.Ego inquit quũ nuper tua ſponſa a militib⁹ ad me deducta eſſet,vbi eã tibi cordi eſ Scipiõis cõ
ſe quũ alioꝝ prędicatione,tum ex ipſa formę elegantia cognoui,dedi operam,vt eadem quã & tinentia.
apud parentes verecũdia cuſtodireẽ,vt inuiolatũ dignũq; me & te donũ tibi dari poſſet,hãcq;
mercedẽ vnã pro eo munere paciſcor,vt populo Ro.amicus deinceps ſis,& ſi me virũ bonũ cre
dis qualẽ patrẽ patruumq; meũ hæ gẽtes norũt,ſcias multos noſtri ſimiles in Romana ciuita
te viros eſſe,nec po.vllũ in terris hodie inueniri,quẽ minus tibi & tuis hoſtẽ velis,aut amicũ
malis.Adoleſcens inſperato gaudio pculſus,ac ſimul pudore confuſus,deos tantũ p̄cat⁹ eſt,
vt illi parem pro ſe gratiam referrent,qũ ſibi haud tãtũ facultatis eſſet,vt p ſuo in illũ illiuſq;
erga ſe aĩo,meritã ipſi duci gratiã referre poſſet.Inde quũ parẽtes virginis aurũ,qđ ad puellã
redimendã attulerant,ante Scipionis conſpectũ ſtatuiſſent,rogantes vt loco muneris id nõ p̄
miſ acciperet,id acceptũ Scipio eidem ſponſo ſupra dotem,quã a parentibus accepturus eſſet,
ſuo noĩe habendũ dedit.Quibus ille donis honoribuſq; lætus,vbi domum eſt reuerſus,Scipio
nem laudibus cælo inter ſuos populares extollere,veniſſe affirmãs iuuenem diis ſimillimũ vin
centem omnia,quum armis,tum beneficentia.Nec multo deinceps poſtea delectu ex amicis & Celtiberi iu
clientibus habito cũ mille & quadringentis equitibus ad Scipionem venit. Ipſe Hãnone cum uenis grati
quindecim fere ſenatoribus captis Romam miſſis,Carthagineq; valido p̄ſidio firmata, Tara tudo.
conẽ rediit,quo oĩbus nouis veteribuſq; ſociis cõuentũ indixit.Eratq; hic rerũ ſtatus in Hiſpa
nia,quũ Marcellus poſt Salapiã receptã,Maroneã & Melem de Samnitibus vi cepit,in quibus
tria milia militũ Hãnibalis oppꝛeſſit,qui ad locoꝝ prędidiũ fuerant a Pœno relicti,tritici & hor
dei inſignis vtrobiq; copia repta.Sed non tantũ lætitiæ præſens victoria attulit,quãtum triſti
tiæ & mœroris clades per eos dies ad Herdoneã accepta.C. Fuluius proconſul ſpe ei⁹ oppidi
recipiẽdi,haud pcul inde habebat caſtra,in qbus,velut in pacato eſſent,quum oĩa ſolute & ne
gligenter fierent,idq; Hannibal per exploratores cognouiſſet,citato agmine,ex Brutiis ad ho
ſtẽ venit.Fuluius copiis ſtatim eductis pari temeritate,qua & C.Fuluius,q eiſdem in locis biẽ
nio ante victus fuerat,cũ hoſte cõflixit:pugnatũ eſt aliquãdiu ferociter,inde hoſtes a tergo cir
cũuecti,cũ alii Ro.caſtra,alii aciẽ a tergo inuaſiſſent,primo ſexta legio turbata eſt a Numidis
q̃ extremo loco ſteterat,vt ceteris ſubſidio eſſet.Mox quinta fuſa eſt.Poſtremo Pœnis vbiq; vĩ
centibus,acies in medio cędiẽ.Ad quatuordecim milia hominũ cæſa, vt quidam authores ſcri Recens ad
bunt.Alii ſeptem milia tradidere.Atq; ita accidit,vt eodẽ in loco,duo Fuluii,modico temporis Herdoneã
interuallo,ingenti Romanorũ clade victi ſint,quę omnia inter ſeſtam ſimilia ſunt,vt parum ab clades.
ſit,quin nominum & loci ſimilitudinem authores in errorem traxiſſe credam,vt q̃ vna fuerit
duplicem fuiſſe pugnam arbitrati ſint,quia iu annalibus rẽ varie relatã inuenerint. Sed ſic cer
te eſt,ſolet fortuna in eundem pene caſum ſæpius deferri,aut qa ingens rerũ multitudo facilẽ, Similitudo
vt qdam volunt,habet ad ſimilitudines fingendas materiam , vel ꝙ ex quibuſdam terminatis caſuum.
numeris ſeries ſit rerũ connexa,ob idq; neceſſariũ ſit ex illarum diſcurſu nonnunq̃ eadem eue
nire,quoꝝ neutrum in hoc caſu probabile videtur.Satis cõſtat duos Acteones Syrũ vnũ,alte
rum Arcadem diſcerptos,hunc a canibus,illũ ab amatoribus.A duobus Scipionibus Cartha
ginem victam,ab vno tributariam factam,ab altero euerſam.Ter Troiã equo captã.Duarũ ci
uitatũ q̃ ab odoratiſſimis plantis nomina habuerunt Chii & Smyrnę,in altera Homerũ naſci
cõtigiſſe,in altera hũanis deceſſiſſe.Clariſſimi qdã imperatores altero oculo caruerũt, Philip
pus Amynthæ fili⁹,Antigon⁹,& Hannibal,q duos Fuluios eiſdẽ locis eodẽ pene euẽtu caſtris
& exercitu ſpoliauit.Pœnus victor,qa comperit Herdoneã fuiſſe ad Romanos defecturã,incen
ſa vrbe omnem multitudinem Metapõtũ & Turium traduxit,occiditq; principes,qui cũ Ful
uio colloquiũ habuiſſe dicebantur.Marcellus ex Samnio profectus,vt breuem faceret eam ho
ſtibus lætitiam,ad Muniſtronẽ Lucanię oppidum,in hoſtiũ cõſpectu caſtra poſuit. Ptolemæus
& Plinius Numiſtrũ & Numiſtranos in Brutiis ſtatuere.Poſtridie conſul copias in aciem edu
xit,nec Hannibal pugnã detrectauit.Certatumq; eſt ab hora tertia diei ad noctem,nox,incerta
adhuc victoria,diremit pugnã.Poſtero die Marcellus in aciem reuerſus, vbi hoſtem vidit ſe te Pugna an
nere in caſtris,ſpolia p ociũ legit ſuoſq; cremauit.Hãnibal ſequenti nocte ſilentio mouit caſtra ceps.
quẽ Marcellus e veſtigio ſecut⁹ ad Venuſiã eſt adept⁹.Hic aliquot tumultuaria p̄lia ſũt p occa

ſionem cõmiſſa,atq; ea fere Romanis ſecũda,Inde p Apuliã ſine aliqua memorabili dimicatio-
Syphacis legati. ne exercitus ducti.Syphacis regis legati hoc anno Romã venere amicitiã cũ Scipionibus ante
initã renouaturi,q nõ ſolũ benigne ſunt accepti,ſed ex vrbe legati miſſi ad regẽ, q illi togã &
Amicitia Ro.cũ regibus. tunicã purpureã tulere,ſellã eburneã,& paterã quinq; pondo auri.Miſſi & Alexãdriã ad Pto-
lemęũ,q cũ ipſo rege amicitiã renouarẽt:Eadem fere q̃ & Syphaci ſunt munera illi miſſa.Cleo
patrę reginę pallam pictã cũ amiculo purpureo.Apud Trogũ Eurydicen pro Cleopatra ſcri-
Prodigia. ptam reperio.Ioſephus in Cleopatrę noie Liuio aſtipulaṫ.Tuſculi eodem anno agnus natus cũ
lactenti vbere.Iouis ædes fulmine icta,atq; toto tecto pene enudata.Anagniæ,terra ante portã
de cælo icta,ſine alimento,die ac nocte arſit.Taracinæ angues eximiæ magnitudinis laſciuien-
tiũ piſciũ more in mari apparuiſſe dicebanṫ. Tarquiniis porcus cũ hũano ore nat⁹, & ad lucũ
Feronię quatuor ſigna diem ac noctẽ ſudarũt ſanguine.Sub id tẽpus Leuinius cõſul ex Sicilia
Romã ad habenda comitia eſt reuocatus,q priuſq̃ diſcederet,M.Valeriũ Meſſalã in Aphricã
cũ.L.nauib⁹ prædatũ miſit.Is Vticenſem agrũ populatus,magnoq; mortaliũ numero in præ-
dã abducto,ex captiuis cognouit Carthagini qnq; milia Numidarũ eſſe cũ Maſiniſſa Galæ fi-
lio,ac magno ſtudio alios conquiri,vt his aucto Haſtrubalis exercitu,dux ipſe in Italiã primo
quoq; tẽpore trãſiret,ſeq; fratri ſuo Hãnibali,cum q̃ maximis poſſet copiis iũgeret, claſſem ad
hæc validiſſimã paratã bello eſſe,qua Siciliã repeterẽt,credere eam aut iã pfectã,aut certe non
multo poſt pfecturã.Hæc ex captiuis cõperta,vbi Valerii literis ſunt Romę cognita,cõſul cõ-
feſtim in inſulã eſt reuerſus,ne dictatore qdẽ q comitia haberet dicto.Marcellus igiṫ,qa ab Hã
nibalis veſtigio abſcedere nõ potuit,patrũ literis iuſſus eſt id facere.Fuluiũ,qui Capuæ erat,di
Dictator ſe cõſu.dixit. ctatorem dixit.Is Romam reuerſus,nouo qdẽ exẽplo,ſe conſulem retulit. Q.Fabius Maximus
illi eſt collega datus.Ipſi inter ſe prouincias ſortiti,Fabio Tarẽtina regio euenit,Lucani & Bru
tii Fuluio. Per id tẽpus C.Valerius Flaccus flamen a P.Licinio põtifice capt⁹,quũ ſuis oĩb⁹ eſ
ſet inuiſus ob negligẽtẽ & luxurioſam adoleſcentiã,poſtea vero q̃ inaugurat⁹ eſt curęq; ſacro
rũ admotus ita repẽte priores exuit mores,vt nemo in tota iuuẽtute prior habereṫ, nec primo
Moꝝ mutatio. ribus patrũ totiq; ciuitati magis pbatus.Adeo nõnunq̃ cũ perſona mutanṫ & mores. Ex vna
& triginta Po.Ro.coloniis,q̃ in terra Italia erant,duodecim,eo anno legatis ad id Romã miſſis
Colonię Romanę in Italia. negarũt ſe decem annoꝝ tributis & delectib⁹ exhauſtos,milites ex formula dare velle ampli⁹.
Coloniæ quarũ legati ad id venerãt fuere,Ardea , Nepete, Sutrium,Minturnæ,Iuturna,Alba,
Carſeoli,Sueſſa,Cere,Lacates,Narnia,& Interamna.Qui in officio manſere fuerũt,Signini,No
lani,Norbani,Satriculani,Brunduſini,Fregellani,Nucerini,Adriani,Firmani,& Ariminenſes.
Ex inferi maris ora , Pontiani,Peſtani,Conſani,& Mediterranei,Beneuentani,Sernini,Spoleta
ni,Placentini & Cremonenſes.Coloniarum in officio permanẽtiũ in curiam producti a cõſuli
bus,inde ad populũ pro concione vt fideles Coloni laudati,ac gratiæ vtrobiq; illis,publico no
mine,actæ.Cæterarũ Coloniarũ militiã detrectantiũ,neq; dimiſſi,neq; retenti ſunt,neq; a con
Aurũ incẽſimarium. ſulibus appellati.Ea tũ caſtigatio tempori accommodata eſt.Aurum præterea incenſimarium
qđ ærario ad hos reipublicę caſus ſeruabatur,publico eſt decreto in pſentẽ vſum belli deprõ-
ptum.Ad quatuor milia põdo auri inde ſumpta. Conſules in prouinciam abituri,ob prodigia
Prodigia. q̃ per eos dies nunciata erant,retenti ſunt. Albana aqua cruenta fluxiſſe dicebatur . Et in æde
fortis fortunæ ſignum quod in corona erat in manus ſtatuæ ſua ſpõte eſt delapſum. Et Priuer
ni ſatis conſtabat bouẽ locutũ.Sinueſſæ natum puerum ambiguo inter marem & fœminã ſe-
xu.Hos Romani Androgynos Græca voce dixerunt.Pluerat & lacte,natuſq; eſt infans elephã
tino capite.Quibus rite procuratis,Fuluius comitia habuit, cẽſoreſq; creati ſunt,M.Corneli⁹
Cethegus &P.Sempronius Tuditanus,quorũ neuter adhuc cõſul fuerat. Hi in recenſendo ſe
natu Cecilii Metelli nomen præteriere,q; poſt Cannenſem pugnam de Italia deſerenda cũ aliis
quibuſdam agitaſſet. Fabius Tarentũ iturus,Marcellum,cui prorogatum erat imperium in ſe
quentem annum,per literas obteſtatur,vt quoad eius fieri poſſit , Hannibalem arcto implica-
ret bello,dum ipſe Tarentum oppugnaret . Ille literis conſulis & gloriæ cupiditate concitus,
vbi primũ in agris pabuli copia fuit,ad Canuſium Hannibali occurrit. Pœnus ſub Marcelli ad
uentum,quia nullus in aperto erat ad inſidias relictus locus,motis caſtris,per ſaltuoſa ducta-
bat loca: Inſtabat ei⁹ veſtigiis Marcellus,ac caſtra caſtris conferre,facereq; identidem hoſti pu
gnę copiam.Ille,dubiũ metu an conſilio,pertinaciter abſtinebat ab omni maiore certamine,cũ
tũ leuia plia turmatim fierent,eaq; per alterius partis occaſionẽ.poſtremo Marcellus noctu pu
nica caſtra ptergreſſus,hoſtem in apertis locis adeptus,ad certamẽ compulit,eſtq; eo die ęquo

Marcelli ferocia.

matte diſcuſſum,pugna in noctẽ diſtracta. Poſtridie vbi primũ illuxit,Marcellus ſuos in aciẽ eduxit:nec Pœnus detrectauit pugnã hoſtis ferocia irritatꝰ, ſuoſq; efficaciter hortatꝰ adeo inflãmauit,vt duabꝰ nec ampliꝰ horis p̄lio ꝓtracto,Romanos fuſos fugatoſq; cũ multa cęde in caſtra cõpulerit.Cęſa eo die duo milia Romanorũ & ſeptingenti.Marcellus milite ꝓ cõcione grauiter increpito,cohortibꝰ a quibꝰ fuga incœperat hordeũ dari iuſſit. Cẽturiões manipulorũ,quorũ ſigna

Animaduerſio militaris.

amiſſa fuerant,diſtrictis gladiis diſcinctos deſtituit,& vt poſtero die oẽs eqtes pediteſq; armati adeſſent edixit,ꝓnũciauitq; pugnãdum eſſe,ac vt vincerent adnitẽdũ omnibus,vt non prius heſternæ fugę ꝗ recentis victorię Romã peruenire poſſit phama.Poſtridie vbi Romana acies inſtructa in hoſtiũ cõſpectu cõſtitit,Hãnibal dixiſſe ferẽ,cũ eo hoſte nobis res eſt,q neq; victor,neq; victꝰ poſſit quieſcere.Mirũ eſt qđ ſcribũr qdã.Marcellũ flagraſſe incredibili dimicãdi ſtudio,vt ꝑ quietẽ vna ſpẽs obuerſareẽ aĩo,atq; id vnũ cũ amicis collegiſq; fabulareẽ,ea vna vox ſemp in eius ore eſſet,atq; id votũ,vt intra vna mœnia aut vallũ vnũ exercitibꝰ clauſis,cũ Pœno de ſumma rei ſemel ſibi dimicãdũ eſſet.Hinc certe fuit ꝙ Gladius,vt Poſſidoniꝰ tradidit,populi Romani aduerſus hoſtẽ ſit dictus.Cõtra Fabius maximus Clypeus.Hãnibal & ipſe in pugnã eo die deſcẽdit.Ro

Gladius & Clypeꝰ Romanus.

mana acies ita inſtructa ſtetit,vt L.Cornelius Lentulus & C.Claudius Nero legati in cornibꝰ eſſent,ipſe Marcellꝰ mediã aciẽ ꝓcurauit.Fuerat aliquãdiu anceps pugna,quũ elephãtes ab hoſte in mediã aciẽ immiſſi,adeo late ſtragẽ dederunt,vt res iã ad fugã ſpectaret,niſi milites Decimi Flauii hortatu(erat is tribunus militũ)impetu in beluas facto,ac pilis vndiq; coniectis,eas in fugam auertiſſent,auerſaſq; ꝑ diſiectã Pœnorũ aciẽ cũ ſtrage inſecuti vna & hoſtẽ terga dare coegiſſent. Marcellus equites in fugientem Pœnũ immiſit,multi in fuga,ſed plures circa vallum trucidati, caſtrorũ porta duobus elephãtibus ad terrã ſtratis inſeſſa.Cæſa ex hoſtibus octo milia virorũ, & cũ his quinq; elephanti. Nec Romanis incruenta victoria fuit tribus milibus eo die deſideratis.

Hãnibal magno prælio vincitur.

Secundũ eã pugnã Hãnibal noctu caſtra mouit,atq; in Brutios abiit, quẽ quo minus Marcellus ſequereẽ ſauciorũ multitudo effecit.Hirpini interea & Lucani,traditis Pœnorũ ꝓſidiis, ſeſe Fuluio conſuli dederunt.Et Fabius Mandauriã in Salentinis vi cepit,atq; inibi quatuor milia hoĩm capta.Tarentum inde oppugnare adortus,in faucibus portus caſtra poſuit,fuiſſetq; oppugnatio & longa & laborioſa,niſi ex re admodum leui facta via eſſet conſuli in vrbẽ euadendi. Habebant Tarentini Brutiorũ præſidiũ in vrbe,cuius præfectus perdite amabat indigenam puellam,eratq; puellæ frater in Fabianis caſtris,q a ſorore ꝑ literas factꝰ certior de ſuo cũ nobiliſſimo Brutiorũ cõgreſſu,permiſſu conſulis ille ꝓ perfuga in vrbẽ trãſiit,ibiq; per ſororẽ pręfecto inſinuatus,quum tempeſtiuo alloquio,tum ſororis illecebris eo hominẽ perpulit,vt de vrbe conſuli tradenda nuncium in caſtra miſerit.Fabius vbi tempus & locus conſtitit , ſilentio noctis cum parte copiarum haud procul ab ea murorum parte quam Brutii præſidio obtinebant quietus conſtitit,inde ab arce & a portu excompoſito nocturnus eſt clamor ſublatus,velut ea parte Romanus eſſet impetum facturus.Multitudine igitur in eum tumultum auerſa,Romanus miles ſcalis diuerſa regione admotis,Brutiorum auxilio in vrbem tranſcendit.Refractis ſubito portis cum maiore ſuorũ agmine forum occupat.Tentarunt nonnihil prælium Tarentini ſubito tumultu exciti,cæterũ vbi forum & omnia armis hoſtiũ teneri animaduerſum eſt,alii alio dilapſi fuga ſeſe proripuerunt.Carthaginenſes qui in vrbe erant,ad vnum ferme fuit cum Carthalone præfecto cæſi.Perierunt Nico & Dimocrates principes ciuitatis.Philomenes,qui Tarentum Hannibali prodidit, medio tumultu digreſſus,fugam vt crediẽ occupaturus nuſꝗ poſtea comparuit,eius equus vacuus repertus eſt.In apertum puteum præcipitatum crediderunt quidã,dubium,caſu an voluntate.XXX. milia ſeruitiorum capta,ingens vis auri argentiq; facti ſignatiq;,ſigna tabulæq;,vt Syracuſana ꝓpemodum æquarent ornamenta.Maiora ſigna Fabius immota manere iuſſit,teſtatus iratos Tarentinis deos ſe relinquere.Obſidebat tum forte Hannibal Cauloniam,qui audita Tarenti oppugnatione quum dies nocteſq; citato agmine ad ſuos obſidione leuandos properaret,Tarẽti a Fabio capti nuncium,quum iam haud procul abeſſet,accepit. Tum perculſus animo dixiſſe fertur,

Fabius Tarentũ recipit.

Carthalõis cædes.

Hannibalis vox de Fabio.

Habent & Romani ſuum Hannibalem.Amiſimus Tarentum ea arte qua cepimus.Verum ne fugiſſe videretur,eo in loco vbi ſociorum clades nunciata eſt,quinq; milia paſſuum ab vrbe caſtra fecit,conuerſuſq; in ſuas artes Pœnus,Fabiũ in inſidias trahere eſt conatus.Duos in vrbem mittit cum literis,quibus Romanus conſul a Metapontinis accerſebatur,tantũ defectionis veniam precantibus.Credidit id Fabius,& iam per literas conuenerat,quo die Metapontum erat ꝓfecturus,Hannibalq; medium iter ad Romanum exercitum opprimendum inſederat, cæterum homo ſuperſtitioni addictus,quia aues non addicerent,aruſpicibuſq; denunciantibus Romano inſidias

ab hoſte imminere, reuerſi haud multo poſt Metapontini, ac quæſtioni adhibiti,Hannibalis eam
Scipionis expeditio — eſſe fraudem confeſſi ſunt.Principio æſtatis,qua hęc in Italia gerebant,Scipio ex Taracone in ho
ſtẽ mouit,cui ꝑ pacatũ adhuc eũti Indibilis & Mãdonius,toti⁹ Hiſpanię haud dubie principes,oc
currunt.Prætexuit Indibilis tranſitioni ſuæ neceſſitatẽ,ꝓcatus Scipionẽ,ne ꝓſentẽ ab hoſte defe
ctionẽ ſibi leuitati aut ꝑfidię,ſed neceſſitati aſcriberet.Supbiſſimũ Pœnorũ imperiũ,inexpletamq;
auaritiã nihil ſibi & aliis ſociis incolume reliquiſſe,quo ita ſit factũ vt diu antea ſuũ corpus apud
hoſtes fuerit,anim⁹ vero apud eos qui ius & fas colere dicerent.Sũma eius orationis fuit , vt neq;
honori,neq; fraudi,noua ſibi ſocietas eſſet,ſed quales iã inde ſocii forẽt, ꝓinde ſuę operę ꝓciũ face
ret:Scipio ita ſe facturũ pollicitus benigne acceptos ad cõparãdas copias ambos a ſe dimiſit. Se
debat Haſtrubal ad Betulã vrbẽ,quo quũ Scipio veniſſet,velites & anteſignani ex itinere,cũ ho
ſtium equitatib⁹ q in ſtatione erãt ꝓlio inito,hoſtẽ primo acceſſu in caſtra cõiecerũt. Sequẽti die
Pœnus ita aciẽ digeſſit,vt appareret magis ꝓximo flumini,& collibus circũiectis,q̃ virib⁹ confide
Scipio Haſtrubalẽ fũdit. — re,qđ intuitus Scipio ſuos hortatus,primo conatu nõ ſine acri certamine,hoſtes ex editiore loco
deiecit,inde infeſſis itinerib⁹,cęterã adortus aciẽ nullo maiore negocio diſpulit.Cæſa ad octo mi
lia hoſtiũ,duodecim capta,& in his duo milia equitũ.Haſtrubal pecunia & elephantis, priuſq̃ di
micaret,pręmiſſis ipſe cũ quib⁹ potuit præter Tagũ fluuiũ ad Pyreneũ tetẽdit,in Italiã quo iter
intenderat penetraturus.Romanus victor,captiuis Hiſpani generis domũ dimiſſis, Aphros oẽs
vendidit:ibi quũ cis Barbarorũ multitudo eũ regẽ appellare cœpiſſet,pro cõcione vetuit eã vo
cẽ vſurpari,ꝓfeſſus ſatis amplã videri ſibi imperatoris appellationẽ, regiũ nomen alibi magnum
apud Romanos inuiſum eſſe & deteſtabile.Ex captiuis Aphris adoleſcẽs eleganti forma,a quæſto
re media auctione eſt ſelectus,quia regii ſanguinis eſſe diceretur . Hunc ad ſe miſſum Romanus
Maſiniſſæ neceſſarius. — dux ſciſcitatus quiſnã & cuius generis eſſet,vbi ex Galę filia natũ audiuit,in Hiſpaniã cũ auũcu
lo ſuo Maſiniſſa veniſſe,iuſſumq; ab eo prælio abſtinere tẽperare nequiuiſſe,quin eo inſcio præliũ
fuiſſe ingreſſum.Factum inde vt media fuga equo pręcipitatus,in hoſtium poteſtatẽ venerit.Per
contatus Scipio an ad Maſiniſſam reuerti vellet!lachrymis repente obortis vehementer ſe id cu
pere teſtatus eſt,tum aureo amiculo & tunica laticlaui cũ ſagulo Hiſpano,& aurea fibula dona
tum,phaleratoq; equo ſedentẽ,ab equitib⁹ in pacatũ deduci iuſſit.Atq; Scipio tã pulchre victo
ria vtebatur,haud ignarus vti belli finis victoria eſſet,ita victoriæ clemẽtia & liberalitas. Sũmũ
q; imperatorẽ non minus liberalitate & domeſticis virtutib⁹ q̃ bellicis artibus pręditũ eſſe opor
tere.Multi Hiſpaniæ populi ſecundũ eã victoriã ad Romanos defecere,nec Scipio Haſtrubalẽ ſe
qui perſeuerauit,ratus fore vt ille cum Magone & altero Haſtrubale iunctis copiis,longe viribus
præſtaturus eſſet.Taraconẽ itaq; reuerſus eſt.Carthaginenſium duces partiti inter ſe copias,aliũ
alio ad tuenda ſociorũ loca cõceſſere.Nec aliud memoria dignũ eſt æſtate illa in Hiſpania geſtũ.
Romę interea Marcellus a tribunoplæbis ad populũ eſt accuſatus , ꝙ exercitum bis ea æſtate ſub
tecto Venuſiæ habuiſſet,eiuſq; fraude ac patrũ fieri,ꝙ tam diu hoſtis in Italia eſſet,fuiſſetq; tri
bunitia rogatione ei abrogatũ imperiũ,niſi ipſe tempeſtiue occurriſſet.Concione itaq; ad populũ
Conſules. — de reb⁹ a ſe geſtis habita,adeo mutauit plæbem,vt proximis comitiis magno oĩm conſenſu, cum
Quintio Criſpino factus ſit conſul.Ludi Romani hoc anno & plębei per diẽ vnũ inſtaurati, erant
q; ædiles curules,L.Cornelius Claudius,& Seruius Sulpitius Galba.Plæbei,Qu. Cecilius Metel
lus & G.Seruilius, quẽ neq; ædilem tum eſſe aiebant,neq; olim tribunũplæbis eſſe potuiſſe, quia
eius pater quem a Boiis occiſum.X.ante annos phama tenuit viuere diceret.Marcellus & Criſpi
nus vndecimo ſecundi belli Punici anno cõſulatum iniuere,quib⁹ Italia ꝓuincia decreta,placuit
Prodigia. — eo anno vna &.XX.legionib⁹ bellum in Italia & in prouinciis adminiſtrari.Prodigiorum religio
tenuit conſules,ne tam cito in prouinciam abirent,nam præterq̃ ꝙ Hoſtię & Capuæ loca quædã
de cælo tacta dicebantur,Caſſini apum examen in foro conſederat, & mures in Capitolio aurum
Ludi apollinares. — roſerant. Vulſiniis lacus ſanguine manarat.His de more procuratis, ludi Apollinares in perpetu
um hoc anno voti,vt Liuius ſcribit,quum prius in annum voueri conſueſſent, nec certo aut ſta
to die.P.Licinius Varus prætor Vrbanus iuſſu populi vouit,diemq; illis ſacrauit tertium nonas
quintiles.Tarentũ quia ſuſpecta eſſet ciuiũ fides,pręſidio cuſtodiri placuit, & ciues intra mœnia
Tarenti ꝓfectus. — contineri,centũ & amplius ſenatorũ filiis Romã traductis. De M. Liuio pręfecto arcis variæ ſen
tentiæ fuerũt,aliis patrũ illi præmia decernentibus,ignominiam aliis, ꝙ eius culpa Tarẽtũ amiſ
ſum diceretur.Aderãt eius neceſſarii,qui quũ identidẽ iactarẽt,Liuii opera Tarẽtum a Fabio re
cuperatum,ita eſt illis a Fabio occurſum,re veriſſimũ id eſſe,nã niſi Liuius Tarentũ amiſiſſet,nũ
q̃ fuiſſet a ſe recuꝑatũ,ſed ea cognitio ad cenſores eſt delata.Dedicaturus interea Marcellus ædẽ

quā Honori & Virtuti bello Gallico vouerat,pōtificū iuſſu id facere eſt ꝓhibitus,negantiū recte
cellā vnā duobꝰ numinibꝰ dedicari,qa ſi ꝓdigiū aliqđ incidiſſet,haud ſciri poſſet, vtri numinum De virtutis
rē diuinā fieri oporteret,neq; duobꝰ niſi cetris diis vna hoſtia mactaret. Marcellus pontificū au- & honoris
thoritate motus,alterā priori ædē adiecit,hancq; Virtuti,illā Honori dedicauit. Cōſulibus inde ædes.
ad exercitū ꝓfectis,Locri nōnihil a Criſpino ſunt oppugnati.Mox audito Hannibalis acceſſu ſo-
luta metu obſidione,ad Marcellū ſe cōtulit.Duobꝰ inde cōſulibus cōſularibuſq; exercitibus iun-
ctis,Romana caſtra cōmunita ſunt inter Venuſiā & Bautiā(alii Bāriā ſcribūt). Hānibal & ipſe Bautia &
in eā regionē venit auerſo a Locris bello.Cōſules vt abſente Hānibale Locri obſiderent,ad L.Cin Venuſia.
ciū ſcribūt,ꝙ cū claſſe Locros traiiceret,a mariq; oppidū obſideret.Partē ꝑterea copiarū eo tranſi
re iuſſerūt,vt a terra quoq; hoſtes ꝑmerent.Qui a Tarento acceſſiri erant,in hoſtiū inſidias lapſi,
maiore ex parte cęſi,multi etiā capti ſunt,cęteri fuga elapſi Tarētū acceptę cladis nūcii retro abi
erūt.Nec ita multi interiecti ſunt dies,qbus Marcellus & Criſpinus cōſules exploratū egreſſi, vt
collē occuparēt,q medius erat inter ſua & hoſtiū caſtra,in inſidias & ipſi inciderūt.Erāt cū cōſuli
bus.CCXX.equites & M.Marcellꝰ cōſulis filius.Numidę eqtes q in cōualle occulti ſedebāt,nec Cōſules in
in talem ſpem eo ꝓgreſſi,ſed vt aliquē ꝓcul a caſtris lōgius vagantē exciperēt, ſubito ex laterībꝰ inſidias in-
coorti,viis a tergo inſeſſis,a lateribus & a fronte cōſules& eorū equitatū,cum clamore inuadūt. cidunt.
Reſtiterunt aliquādiu Romani ſubita re ꝑculſi,mox cadentē Marcellū intuiti,q,quū prelium for Marcellii in
titer cieret,lācea tranſfixus concidit,metu & pauore diſiecti,pauci cum Criſpino duobus iaculis teritus.
icto,& Marcello adoleſcēte ſaucio in caſtra refugiūt.quo iam clamor & tumultus ꝑuenerat,mul-
tiq; iam arma expediebāt,vt cōſulibus auxilio irent.Cęſi ſunt cū Marcello tres &.XL.eqtes,duo-
deuiginti capti,& cum his quinq; lictores conſulū.Nec vna de Marcelli interitu ad poſteros pha
ma eſt tradita.Satis cōſtat eo die,quo cæſus eſt,ſacrificāti prima hoſtia cęſa iecur ſine capite iuē
tū,in altera hoſtia nō ſolū inuentū ſed auctū etiā,qđ Aruſpex oſtētum nō minus q̄ illud priꝰobla
tū ſit auerſatus.Hannibal Marcelli corpus honorifice ſepeliuit,tumulumq; ab hoſte petitum, vt
Romanis terrorē incuteret,inſedit.Criſpinus caſtris in tutiorē locū tranſlatis,circa ciuitates & ꝑ
fidia nuncios miſit,Marcellum cum paucis in inſidias lapſum periiſſe,eiuſq; corpore Pœnū poti-
tum,habereq; interfecti cōſulis annulū,quare ſi quę literæ Marcelli noīe alicunde allatę eſſent,cre
derent illas hoſtium eſſe,nō eius qui hoſtili fraude periiſſet. Vix cōſulis nūcius Salapiā venerat
quū & Hannibalis literæ Marcelli noīe eo perferūtur,quibus ſignificabatur,vt milites parati ſta-
rent,venturū ſe quarta vigilia noctis,publicū negociū obiturū.Hanc hoſtis capiendi occaſionem
Romani qui præſidio erant adepti,ſe vt iuſſi eſſent facturos reſpondent.Mox per muros & circa
portas præſidiis diligenter diſpoſitis,hoſtem noctu venientem excipiunt.Erant in primo agmine Hānibal ad
Romanorum tranſfugę cum ſignis,vt res minus ſuſpecta eſſet. Et iam ſexcenti hoſtium ingreſſi Salapiā co-
erant vrbē,quum cataracta ferrea cū ſonitu remiſſa,cæterū agmē oppido excluſit,ſublatoq; e mu hortē amit
ris clamore,ſaxa & tela in hoſtem deiiciunt.Cohors q̄ admiſſa erat momēto tēporis eſt telis ob- tit.
ruta.Ita Hānibal ſua arte captus Salapia diſceſſit.Patres vbi de Marcelli morte & alterius conſu
lis periculo per literas certiores facti ſunt,Qu.Fabiū filium qui Marcelli exercitui pręeſſet,Venu
ſiam mittunt,eo enim Criſpinus poſt Hannibalis diſceſſum ſecedere iuſſerat, ipſe Capuam con-
ceſſerat cum ſuis legionibus,quo tres legati,vt ipſe a patribꝰ petierat,ſunt miſſi,Sextus Iulꝰ Cæ
ſar,L.Licinius Pollio,L. Cincius Alimetus,vt cū his q̄ vellet de repu.loqueretur. Pœnus Salapia
reuerſus in Brutios abiit,ſub cuius acceſſum Locri,qui terra & mari obſidebantur,a Cincio præ
tore oppugnari deſierunt.Nec Leuinus interea in ocio fuit,qui cum centum nauium claſſe ex Si
cilia in Aphricā tranſuectus in Clupeenſem agrum excurſione facta,quū hoſtico abſcederet puni
cam claſſem octoginta nauiū obuiā habuit,cum his ꝓſpere congreſſus, duodeuiginti nauibꝰ ca-
ptis,cæterā in alto multitudinē diſpulit.Atq; ita victor cum præda & captis nauibus Lilybæum
paucis diebus eſt reuerſus.Eadē æſtate q̄ vndecima fuit ſecūdi belli punici,Philippus rex auxiliū Punica claſ
tulit Achæis,aduerſus Machanidā Lacedæmoniorū tyrannum.Lacedęmonii iā eni ex quo Cleo ſis a Leuino
menis ductu ab Antigono Demetrii ingenti fuerāt ꝓlio victi,etſi Lycurgū in Cleomenis locū re- profligat.
gem conſtituerant,vetus reipublicæ forma minus indies minuſq; illis conſtitit,donec res ad tyrā
nidem delapſa eſt,& Machanidas cum Ætolis a Romanorum partibus ſtabat,ita enim in fœde-
re cum Ætolis icto diſerte fuerat expreſſum,vt liceret illis quos vellēt in fœdus trahere. Nec Ma
chanidas tantum Achęos laceſſere,ſed Ætoli etiam nauibus per fretū quod Naupactū a Patris
diuidit(Rhiō accolæ vocant)traiecto exercitu,Achaicū littus vaſtare,expectabātq; in horā Ar-
talum regem,cui imperii ſummam proximo concilio detulerant.Cęterū abſente adhuc rege,cum

Philippo Ætoli dimicare auſi,bis ſunt prælio victi,quibꝰ ſe ad Lamiã recipientibus,Philippus ad
Phalerã exercitũ reduxit,vbi nõnihil ꝑ Aminãdrũ Atamanũ regẽ & Ptolemæi regis legatos de
bello cũ Ætolis ſoluendo eſt actũ.Re deinceps in publicũ conciliũ gentis delata , Philippus firma
ta præſidiis Euboea ad Attalũ,qui eo venturus credebať,excludendũ,ipſe Argos conceſſit,vt Ne
meçis ludis intereſſet,quibus vt rex curator ꝓſideret,Herei Nemeçiq; ſuffragio decreuerant.Siq
dẽ Macedonũ reges vt phama erat ex ea ciuitate fuerant oriundi.Rhiũ inde rex conceſſit, vbi de
pace frequẽti Achæorũ cõcilio iterũ agitari cœptũ,tota Græcia libẽter ad pacẽ inclinante, ne Ro
manis aut Attalo materia dareť,tuendorũ ſociorũ ꝓtextu,Græciã intrãdi.Sed Ætolis Romana
ſocietate fretis,multa ſuperbe poſtulantibus,rẽ indignã Philippus fieri ratus,vt bis victi prælio le
ges victoribus darent,teſtatus ibi coram per ſe nõ ſtare quin pax fieret:quatuor milibꝰ armatorũ
ad Achęorũ ꝓſidiũ relictis,ipſe ad Nemeçorũ ludicrũ cuiꝰ tẽpus aderat,Argos eſt reuerſus. Sul-
pitius interea Romanæ claſſis pręfectus,copiis inter Sycionẽ & Corinthũ expoſitis,agrũ nobiliſſi

Philippus Ro.claſſem ex Achaia depellit.

mę fertilitatis ferro & igni vaſtauit,ad quã hoſtiũ phamã Philippus excitus, improuiſo acceſſu,
Romanos temere diſpalatos cum multa cęde & trepidatione ad naues cõpulit.Ita Romana claſ-
ſis parũ læta ex Achaia Naupactũ trãſmiſit.Macedo ludorũ ꝗ reliqui erant,celebritate & recenti
ſucceſſu lętus,in multam ſe lętitiam & libidinẽ immerſit,vt vno duobuſve comitãtibus, in priua
tas domos noctu irrũperet,in matronas & virgines graſſabundus,viq; ſibi venerẽ quærebat, quã
mercari non poterat,qua foeda licentia multas nobiles conſtuprauit matronas,& in his Polycra-
tiam Arathi Achęorũ principis cõiugẽ,quã ſpe nuptiarũ in Macedoniam deportauit. Nemeçis
peractis rex Elim profectus eſt,vt Ætolorũ præſidiũ inde eiiceret,ad Dymas Achęorum copię illi
præſto affuerunt.Oderant Achæi infenſe Eleos,ꝙ a ſe ad Ætolos defeciſſent.Rex aucto exercitu
ſociorũ appẽdicibus Lariſſo amne ſuperato ꝗ Dymeũ agrũ ab Eleo dirimit,hoſtilẽ agrũ vaſtauit
admotoq; ad vrbẽ exercitu,a Romanis ꝗ ad quatuor milia numero haud multo prius a Sulpitio
eo occulte miſſi fuerant,prælio excipiť.Hic regius equus Romano pilo cõfoſſus,cũ ipſo rege cor

Philippi equus conci-dit.

ruit.Tum Philippo in apertũ diſcrimen adducto,Macedones atrocẽ circa illũ obeunt pugnã.fuit
ꝙ ipſiꝰ ſe tuentis certamen olm maxime inſigne.Poſtremo multis cadẽtibus Macedo recẽti equo
impoſitus prælio exceſſit.Fecit rex caſtra quinq; milia paſſuũ ab vrbe,poſtridie vt pręſentem dele
ret ignominiã,ad Phrygũ Eleorũ caſtellũ profectus,quatuor milia agreſtiũ,& pecorum omnis ge
neris vim ingẽtẽ in prædã abduxit.Diuidẽti pręda ex Macedonia nuncius ſuperuenit cum literis
Bachindũ oppidum ab Europo occupatum,& cum eo Daſſaretiorum vicos quoſdã, Dardanoſq;
ad arma concitari,quibus nunciis permotus cum exercitu in Macedoniã abiit,vix Theſſaliam at

Diſſipati de Philippi interitu rumores.

tigerat,quum recentioribus nunciis affertur Dardanos in Macedoniã effuſos Oreſtidẽ obtinere,
atq; in Argeſteum campũ irruptionẽ moliri,phamamq; inter Barbaros eſſe celebrem,Philippum
nuper interfectũ in ea pugna quã ꝓſpere alioqui in Romanos ad Sycionem pugnauerat.Enimue
ro medio procurſu alterũ galeæ cornu arboris trũco inpactũ defregerat,quod Ætolus quidam
adeptus ad ſuos populares deportauerat,ex Ætolia inde ad Scerdi leũ Illyriorũ regẽ delatum. Is
regiũ galeę inſigne agnoſcẽs, interfecti regis rumorem diſſipauit.Poſt Philippi diſceſſum Achæi
ꝓſpere in Ætolos & Eleos dimicarunt.Sulpitius ſub id tẽpus & Attalus in Ægina congreſſi ſunt
vbi ambo hyemare conſtituerunt.Eratq; hic terũ ſtatus alibi.Criſpinus in Italia,L.Manlio Tor-
quato dictatore ad habenda comitia creato,ex vulnere circa Venuſiam Numidarum incurſu ac
cepto mortuus eſt.Nunq̃ antea acciderat,vt duo cõſules ſine aliquo maiore pręlio interfecti fue-
rint.Creati itaq; in eorũ locũ C.Claudius Nero,& Marcus Liuius,ꝗ aliquot ante annos ex cõſu-
latu a populo dãnatꝰ,ad id tempus ruri ſe tenuerat,ab vrbe & omniũ ciuiũ cõgreſſu abhorrẽs.
Is haud multo prius in vrbem reductus,conſulatum magno ſibi patrũ & plębis conſenſu delatũ
pertinaciter recuſabat,ciuitatis incõſtantiam accuſans,quæ ſordidati rei non miſerta fuiſſet, can
didam nolenti togam induceret,quę ſi bonũ ſe virũ iudicaſſet,quid ita pro malo & noxio damnã
dum duxerat?aut ſi prior conſulatus male creditus eſſet,quid alterum ſibi tanto ſtudio delatum
cuperet?hæc & alia querentem caſtigabant propinqui & neceſſarii,monebantq; patrię ſæuitiam
patiendo ferendoq; leniendam eſſe vt parentum iram.Ceſſit ille patrum & aliorum authoritati,
paſſuſq; eſt ſe cũ Tiberio Nerone conſulẽ renũciari,cũ quo ſenatu id petẽte in gratiã rediit,erant
enim nobiles inter eos inimicitiæ.Vterq; igitur alteri reconciliatus prouincias ſortiti,Nero Bru

Nũcii de aduẽtu Haſtrubalis.

tios aduerſus Hannibalem eſt prouinciam adeptus. Liuius Galliam qua Haſtrubal erat in Itali-
am venturus.Conſtans fama erat eũ ex Hiſpania cũ ingẽti exercitu aut mouiſſe aut non multo
poſt moturum.Id Maſſilienſium legati primo nunciarunt,mox & qui ad hoc ipſum publice miſ-

ſi fuerant,vt rem ex ꝓximo explorarent,Sextus Antiſtius & Marcus Rhetius retulerũt, cõpertũ
a ſe eſſe Haſtrubalẽ exercitũ cõparaſſe,nec aliud eũ morari q̃ hibernũ anni tẽpus,nouũ ver expe-
ctari,vt cõmodius alpes ſupari poſſent.Hoc anno P.Sẽpronius Tuditanus & Gn. Cornelius Do
labella cẽſores luſtrũ cõdiderũt,cenſaq; ſunt ciuiũ capita.CC.XXXVII.milia.C.&.XVIII.mi-
nor haud dubie numerus eo q fuerat ante Hannibalis in Italiã acceſſum.Et qa Veiis de cęlo la Prodigia.
pidauerat nouendiale ſacrũ fuit.Nunciata & alia prodigia.Lucus Maricę & alia q̃dã loca iſignia
fuerant de cælo tacta.Minturnenſes ſanguinis riuũ ante portas fluxiſſe ſignificabant, & Capuæ
lupus vrbẽ ingreſſus vigilẽ laniauerat,& in armiluſtro Romę viſum eſt lapidibꝰ pluere. Fruſino
ne natus infans dicebat̃ quadrimo par ambiguoq; ſexu.Id mõſtrũ aruſpices ex Hetruria accerſi-
ti alto mari mergẽdũ curarũt,ac pontificũ decreto ter nouenę virgines ꝑ vrbẽ euntes,Iunoni re Virginum
ginæ carmen decantarunt.Condidit id carmen Liuius poeta : puellæ longa induræ veſte,ab æde chorus.
Apollinis ꝑ carmẽtalẽ portã in forũ venere.X.viris cũ laurea corona ſequentibꝰ,inde ꝑ manꝰ re
ſte data virgines ſonũ vocis pulſu pedũ modulantes,per Tuſcũ vicũ,Velabrũ,forũ boariũ,& cli-
uum publicũ,ad ædẽ Iunonis irum,ibi duas boues albas.X.viri immolarunt,duoq; cupreſſea ſi-
mulacra phano intulerunt,& Matronæ collata in mediũ ſtipe auream peluim Iunoni dedicarũt.
Conſules inde acerrimũ ob aduentum Haſtrubalis delectũ habuerũt,coactiq; ſunt maritimi colo Sacroſãcta
ni,qui ſacroſanctã vacationẽ habebãt,milites dare.Hi erãt Hoſtienſes,Alſienſes.Antiates, Anxu vacatio.
rites,Sinueſſani.Et a ſupo mari Senenſes,qui Senã Gallicam incolebant.Hoſtiẽſibꝰ tantũ & An-
tiatibus vacatio obſeruata.Et iã Haſtrubal ex hibernis mouiſſe dicebat̃, & in Liguria octo milia
militũ ſunt conſcripta,q̃ illi in Italia tranſgreſſo iſigerẽt̃.Hęc cũ L.Porcius Pretor ex Gallia ſcri-
pſiſſet,cõſules aliquanto celerius in ꝓuincias abierunt.Iuuit magnopere rẽ Romanã q; Hanni-
bal haud immemor q̃ laborioſe a ſe tranſcenſæ fuiſſẽt alpes,& ratus haud multo id iter fratri ex-
peditius fore,aliquãto tardius ex hibernis exiit,& Haſtrubali oĩa faciliora q̃ fratri fuerũt.Galliq;
non ſolum non impediuere,ſed multi vltro etiã ſecuti ſunt.Pœnus igit̃ oĩm opinione celerius in
Italiã tranſgreſſus Placentiã obſidione cinxit,vbi circa Coloniã vnã aſſidendo ſpatium Romanis Haſtrubal
dedit oĩa maturius prouidendi.Liuius ex vrbe profecturus ciuitatẽ alioqui nouo bello ſollicitam Placẽtiã ob
aliquãto ſollicitiorẽ reddidit,triſti & intempeſtiuo reſponſo.Quippe q a Fabio Maximo monitus ſidet.
vt memor eorum,quæ temeritate ducũ paucis annis acciderant,q̃ cautiſſime bellum adminiſtra Liuii cõſulis
ret,ita occurriſſe dicit̃,ſtatuiſſe ſe quũ primũ in hoſtiũ conſpectum veniſſet dimicare.Rogatus ec ferox reſpõ
quam tantũ haberet feſtinandi cauſam!aut ex hoſte ingr victo egregiã laudẽ,aut ex ciuibus cæ- ſum.
ſis etſi non honeſtum,meritum tamen gaudium feram.Erat iam & Nero profectus ex vrbe quũ Hannibalis
C.Hoſtilius incompoſitum Hannibalis agmen in Salentinos ductantis cum expeditis cohortibꝰ clades.
eximprouiſo aggreſſus,ſubito turbauit,ac quatuor milibus hoſtium cæſis,nouem ſigna militaria
Pœno ademit.Secundũ hæc Hoſtilius cũ ſuis copiis Brunduſiũ ad conſulem venit, ibi Claudius
XL.milibus peditũ,& duobus equitũ,& quingentis ex omni numero lectis, quibus ipſe aduerſus
Hannibalem vteretur,Hoſtilio cæteras copias dedit Capuam deducẽdas, quę ibi pręſidio eſſent.
Hannibal vndiq; viribus in vnum contractis,cũ vniuerſo exercitu ad Grumentũ in Lucanis con
ſedit,ſpe eius loci recipiendi:nec Claudius multopoſt ex Venuſia eo venit,caſtriſq; in propinquo
poſitis,quantũ ipſe remorandi erat hoſtis cupidus,tantũ ille abeundi,ſtructaq; acie Romanũ ad ꝓ
lium euocat.Erant nudi colles,qui nihil ad inſidiarum vſum vtiles videri,poſt hos in conuallibus
Claudius punica arte vſus,quinq; peditum cohortes in inſidiis locauit,ipſe luce prima, vt om̃es
hoſtium ſenſus ab inſidiarum loco auerteret,in æquum copias eduxit , nec Hannibal vllam pu-
gnæ moram fecit.Cæterum Pœnos incompoſite ruentes,immiſſis tertiæ legionis equitibus con-
ſul graui prælio excepit,ſtruxiſſet nihilo ſecius Hannibal aciem,vt vetus dux in veteri exercitu,
etſi haud vna ex parte initum erat prælium,niſi a tergo exauditus Romanorum clamor ex inſi-
diis conſurgentium,Pœnos in fugam auertiſſet.Propinquitas caſtrorũ fugientibus auxilio fuit,
quo minus in medio ad vnũ interfecti ſint,ſic quoq; octo milia hoĩm cęſa,ſeptingenti capti,ſigna Punica
militaria nouẽ adempta.Poſtridie Nero lectis hoſtiũ ſpoliis,ſiqui ſuorũ in prælio occubuerant ſe clades.
peliuit,inde cõtinuis diebus inſtructa acie,hoſtẽ ad præliũ prouocare non deſtitit.Pœnus triduo
poſtq̃ pugnatum erat,ſilentio noctis,Apuliam verſus mouit caſtra,paucis Numidarum ante val
lum relictis,qui oſtentando ſeſe hoſtem diſtinerent,mox ad altum diẽ celeri curſu digreſſi ami-
cum agmen ſunt priuſq̃ aduesperaſſet aſſecuti.Claudius cognita hoſtiũ fuga poſtridie illorũ ve-
ſtigia ſecutus,circa Venuſiam eos aſſequitur.Hic tumultuaria pugna iterũ cõmiſſa ſupra.XV.
hoſtiũ milia cęſa dicunt̃,tum vero duplici clade perculſus Hannibal,per montana ducens,ne pu

gnare cogeretẽ,Metapontũ cõceſſit.Hinc Hãnone in Brutios miſſo ad nouũ cõparãdũ,ipſe aucto
iis copiis exercitu,quibꝰ fuerat ille ad vrbis pręſidiũ vſus,retro in Apuliã reuerſus Canuſium pe
riit.Inſtare Claudius,nec veſtigiũ ab hoſte abſcedere.Mouerat interim Haſtrubal ex Placẽtia in-
fecta re,pręmiſeratq; quatuor Gallos equites,& duos Numidas ad fratrẽ cũ literis, quibꝰ ſuũ illi
ſignificabat acceſſum.Emenſi illi omnẽ fere Italię longitudinẽ,poſtremo viarũ errore Tarentum
Equites ab Haſtrubale miſſi capiũtur.
delati,in Ro.poteſtatẽ venere.Continuo inde ad cõſulẽ ſunt cũ literis miſſi.Nero cognito hoſtiũ
conſilio,haud quicq̃ in tali diſcrimine cunctandũ ratus,Haſtrubalis literis ad ſenatũ miſſis,quibꝰ
ſignificabatur illum fratri in Vmbria occurſurum,monet vt legione ex Capua ad pręſidium vr
bis accerſita,accuratiſſimũ in vrbe habeãt delectũ,ipſe pręmiſſis q per Larinatẽ,Marucinũ,Feren
tanũ,& Prætutianũ agrũ cõmeatus in viis parari iuberent, qua erat citatũ agmen ducturus, ex
vniuerſo exercitu delegit ſex milia peditũ,& mille equites,pnũciatq; ſe in Lucanos iturum,ad vr
Feſtinatio Neronis ad hoſtem.
bem quandã cũ Punico pręſidio occupandã,relictoq; Q.Tatio in caſtris,nocte pfectus in Picenũ
flexit,quantis maxime poterat itineribus ad collegã ducturus:quacũq; iter faciebat,vndiq; effuſa
ex agris multitudo,virorũ pmiſcue & fœminarũ,vrbis Romæ cæterę q; Italię vindices ire felices
iubent,in illorũ armis dextriſq; ſuã ſuorũq; liberorũ ſalutẽ & libertatẽ repoſitã pdicãtes,deos de-
aſq; precari,vt illis fauſtũ iter,felix pugna,maturaq; ex hoſtibꝰ victoria eſſet.Romæ præter publi
cum terrorẽ,audax Neronis conſiliũ varie animos affecerat.Dãnare quidã vt temerariũ & præ-
ceps,timereq; relictis ſine duce copiis,quid ſi nõ hoſtis falleretẽ?nõne ad prędã relictus videri poſ-
ſet exercitus?Horrebant & futuræ pugnę euentũ,q̃ ſi parũ pſpere,qđ dii auerterent, depugnata
eſſet,actum de ſalute ciuiũ,ſi duobus ferociſſimis ducibus cũ duobꝰ florẽtiſſimis exercitibus oĩa
tenentibus,ſine exercitibꝰ,ſine ducibus,vrbs Roma eſſet ad prædã & excidium relicta. Augebat
hos metus clarum Haſtrubalis nomen qui duos Scipiones cum duobus exercitibus in Hiſpania
deleuiſſet,ac præterq̃ ꝙ tot annos in ea terra rem Punicã fortiter tutatus eſſet,in iis locis exerci-
tum coegiſſet,quibus Hannibal eius frater pene totũ amiſerat,cui tãtũ abeſſet vt Claudius Ne-
ro par futurus credi poſſet,ꝙ biennio ante ab eo in Hiſpania,vt puer turpiter fuiſſet illuſus. Per
Nero occulte ingreditẽ collegæ caſtra.
has ille ſociorũ preces ac ciuiũ omina,dies ac noctes cõtinuato itinere ad collegam venit, ad quẽ
pręmiſſis nunciis ex ipſius ſentẽtia noctu eſt Ro.caſtra ingreſſus,ne qđ hoſtis ſentire poſſet, data
erat totis caſtris teſſera,vt tribunus tribunũ,cẽturio cẽturionẽ,miles militẽ acciperẽt,ne caſtra di
latarentẽ.Erat Neronis agmen inter eũdũ voluntariorum manu nõ parua auctũ.Habebat Liuius
caſtra tũc ad Senam Gallicã.Quingentos inde ferme paſſus Haſtrubal aberat.Ibi paululũ eſt in-
ter duces addubitatũ,cõtinuo ne cõfligendũ eſſet,an expectandũ vt miles longis itineribus feſſus
reficeretẽ. Verũ Claudio negãte rei diſcrimen vllã pati dilationem, ſed vtendũ eſſe hoſtiũ errore,
quum nec Hannibal ſciret ſibi rem cũ paucioribus eſſe,ne Haſtrubal cũ pluribus fore, ſignum pu
gnę proponunt.Deſcendit Pœnus in æquũ acie dimicaturus, interim priuſq̃ ſigna canerent pro
greſſus in primã aciẽ,vbi vetera ſcuta & ſtrigoſiores equos in acie vidit,multitudo quoq; maior
ſolita conſpecta eſt nouitate rei territus pugna abſtinuit, mandatq; ſimul ex aquatoribus , ſi fieri
Haſtrubalis peritia ĩ re militari.
poſſit,aliquẽ exceptũ duci ad ſe,vt ex eo ſciſcitaretẽ, ecquibus nouis copiis auctus eſſet hoſtiũ ex-
ercitus?ſimul obſeruari iubet an caſtra aucta eſſent,an duobus prętoriis ſigna canerent. Vbi vero
pluribus ſignis exploratũ habuit,qđ homo militaris ſciẽtię peritiſſimus ſua ſpõte fuerat ſuſpica
tus,mirari ſecũ qd eſſet,ꝙ cõſul fratrẽ fallere potuiſſet, veteri ſimul nequa ille clade affectus ſibi
occurrere nequiuiſſet,ipſeq; iam perditis rebus ſerũ auxiliũ veniſſet:ſuſpicari interdum ne literæ
quas ad fratrem de ſuo aduentu dediſſet,ab hoſtibꝰ eſſent interceptæ,atq; ita Hãnibale inſcio ad
ſe opprimendum alterũ conſulem feſtinaſſe.His anxius curis noctu,extinctis ignibus, mouet ca-
ſtra:vbi vero illuxit,& ad Metaurũ ventũ eſt,dũ in reperiendo vado qua copias traiiceret retarda
tur,nam quanto longius a mari abſcedebat,eo altioribus ripis coercitus amnis minus erat vada-
bilis,ſatis ſpatii datũ eſt Romanis ad hoſtẽ aſſequẽdũ.Nero prior cũ equitatu affuit,inde L.Por-
cius prætor cũ leui armatura.Hęrebat veſtigio Liuius cũ robore copiarũ,ſed quum primi feſſum
agmen carperẽt,incurſandoq; pluribus locis inceſſerent,Pœnus amiſſo itinere in tumulo flumini
propinquo munire caſtra eſt conatus.Cæterum legionum interuentu, quum iam vndiq; preme-
retur,ab opere ad prælium conuerſus , quantum temporis & locorum anguſtia patiebatur Gal-
los Neroni,q ſiniſtrũ cornu tenebat,opponit,ipſe aduerſus Liuiũ dextro cum Aphris & Hiſpanis
Initium pugnæ ad Metaurum.
conſtitit.Ligures in medio accepti poſt elephantos q in fronte conſtituti erant. Primo itaq; inter
Haſtrubalem & Liuium cõcurſum,nã cũ Gallis haud ita facile concurri potuit collem obtinenti
bus.Elephanti anteſignanos ab initio turbarũt,ſubmoueruntq; ſigna loco.Creſcente deinde cer-

tamine,beluę clamoribus perculſę,inter vtrãq; aciem primo ancipiti ſtatu verſari,velut naues ſi-
ne gubernaculo,modo huc modo illuc impactę.Claudius interim vbi a ſuo cornu nihil geri poſ-
ſe vidit,hoſtibus munitiore ſe locó tenẽtibus,aliquot ſubſidiariis cohortibus occulte circũactis,
ſiniſtrũ hoſtiũ cornu a tergo inuaſit.Ibi Hiſpani Aphriq; in medio cędunt, mox & Ligures cum
ſtrage diſiecti,peruenerat q; iã cędes ad Gallos,qui vigiliis fatigati,& vt gens eſt laborũ impatiẽs,
ęgre ſuſtinebant feſſa æſtu corpora,erat q; iã dimidiũ diei.Sitis & calor hiantes hoſtis victoribus — Elephãteo-
cędendos capiendoſq; affatim prębebãt.Elephãti plures a rectoribꝰ q̃ ab hoſte interfecti, qui eos — rũ cędes.
vbi ſæuientes regi amplius nequiuere,ne in ſuos cũ pernicie ruerẽt,ſcalpro inter aures ictu mal-
lei adacto interfecerunt.Ea breuis via reperta eſt,ad tantã beluę molẽ ſubito cõficiendam,Haſtru
baliſq; id fuiſſe inuentum credidit Liuius.Qui nũc ſuos hortando,nũc caſtigando,pluribus locis
pugnã reparauit,nihilq; eo die eſt ab eo prętermiſſum,qđ ad imperatorẽ optimũ pertineret. Ve- — Haſtruba-
rum vbi res perditas vidit,ne tot milibus hominum ſupereſſet ſuũ nomẽ & imperium ſecutis, di — lis caſus.
gnus Hamilchare quo natus erat patre,dignus fratre Hãnibale,equo in cõfertiſſimum hoſtium
agmen adacto mortẽ occubuit.Nunq̃ eo bello vna acie plures cæſi dicuntur. Quinquaginta ſex
milia hominũ interfecta,quinq; milia capta,&.CCCC.Liuius author grauiſſimus ſcribit.Nec vi
ctoria Romanis paruo conſtitit,octo milibus hominũ ea acie amiſſis.Ingens pręda parta eſt, auri
& argenti immenſum pondus.Poſtridie nũciatũ eſt Liuio Ligurũ & Gallorum conſternatam ma — Liuii conſu
num domũ abire ſine duce ac pene inermẽ,modico equitatu immiſſo,ad vnum occidione occidi — lis dictum.
poſſe.Sint inquit ille,aliqui hoſtium ſuę cladis nũcii,noſtręq; virtutis teſtes. Adeo hoſtilis ſangui — Neronis ce
nis ſatietas victores ceperat.Nero nocte quę pugnã ſecuta eſt,a Liuio digreſſus, haud minori ce- — ler reditus.
leritate q̃ venerat ad ſuos reuertitur,tãta omniũ populorũ lętitia,quacũq; iret,vt prę nimio gau
dio vix homines animorũ cõpotes eſſent.Poſt Neronis diſceſſum quotidie magiſtratus vrbis, cũ
vniuerſo ſenatu,in curia a prima luce ad veſperã permãſerant,euentum pugnę expectãtes.Matro
næ in templis eſſe,ſuppliciis deo & votis fatigãtes.Anceps primo phama ſollicitæ ciuitati acci-
dit,victos ingenti prælio hoſtes,duo id equites ex eo exercitu qui erat in faucibus Vmbriæ attu
lerunt,veniſſe in ea caſtra qui conſulũ victoriã nũciaſſent.Primo id magis auribus q̃ animis acce
ptum,vt quiddã maius ac lętius q̃ ſatis credi poſſet. Secutę inde L.Manlii Acidini literę, q ex eiſ
dem caſtris id idẽ ſcribebat,ad quẽ nunciũ tantus cõcurſus eſt in curiã factus vt tabellarius cũ li-
teris ad patres ingredi nõ poſſet,clamante multitudine vt literæ publice recitarent. Secuti inde
legati,quibus cõtinenti agmine ab vrbe ad Miluiũ põtem prę nimia lętitia eſt ciuitas obuiã effu
ſa.Tum literę ſunt in ſenatu recitatę,inde & in foro in cõcione populi,vnde ab aliis in alia eſt tẽ- — Publica læ-
pla diſcurſum,vt diis gratularentur.Multi domũ ad liberos & coniuges cũ lętitia reuerſi,publi- — titia.
cum gaudium nunciant.Supplicatio in triduum decreta,vix credi poſſit quãtũ ea victoria muta
tus ſit ciuitatis ſtatus,velut iam debellatum in Italia eſſet,vendendo,emendo,mutuum dãdo,cre
ditum ſoluendo,nõ aliter q̃ ſi omnia pacata eſſent ciues inter ſe negocia cõtrahere cœperũt.Clau
dius Nero vbi ĩ caſtra venit,Haſtrubalis caput proiici ante hoſtiũ ſtationes iuſſit,ducitq; aphros
vinctos in Pœnorum conſpectum,& ex his duos ſolutos ire ad Hannibalẽ permiſit eiq; nunciare
quid illis diebus ad Metaurum geri contigiſſet.Pœnus tã atroci nuncio perculſus, agnoſco inq̃t — Hannibalis
fortunam Carthaginis,caſtriſq; repente motis in Brutios conceſſit,ſubductis prędiis ex omnibꝰ — vox in ſubi
locis quę tueri non poterat.Metapontinos adhæc & Lucanos,qui ſuæ ditionis erant,propriis ſedi — to dolore.
bus excitos,in extremum Italię traduxit angulum.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO,ENNEADIS QVINTÆ,LIBER QVINTVS.

NEC in Hiſpania poſt Haſtrubalis digreſſum multo res quietiores fue-
re,quin bellũ ſub Hannonis acceſſum, q cũ nouo exercitu in eiꝰ locum
ex Carthagine fuerat miſſus,latius exarſit.Bina in Celtiberia hoſtes ca
ſtra fecerant.Syllanus cũ.X.milibꝰ peditũ,equitibus quingentis,citato
agmine ad eos miſſus,pene prius in cõſpectum venit,q̃ adeſſe diceret.
Hanno cuius caſtra ex deſtinato petebantur,ad primũ tumultum, qua
tuor milibꝰ ſcutatorũ in fronte cõſtitutis,leuẽ armaturam in ſubſidiis
locat,in hos vixdum munitionibus egreſſos,Romani pila coniiciũt prę
lioq; comminus conſerto,locorũ aſperitas nõnihil victoriam retarda-
uit.Neq; enĩ cõtinua acie pugnabat,virgultis vepribuſq; ordines diri-
mentibus,bini ſinguliq; inter ſe manum conſeruerant.Cęterum eadem

Syllani victoria.

res ꝗ ab initio adiumento fuerat hoſtibus,poſtq̃ fuſi ſunt impeditiorẽ reddidit fugã,barbaroſqꝫ
ad cædẽ multo opportuniores reddidit. Scutatorũ legione cæſa, leuis armatura & qui ex alteris
caſtris tumultu & clamore exciti auxilio aderant,fugam capeſſunt.Hãno cum magno ſuorũ nu-

Pœnorũ ducum fuga.

mero eſt captus.Alter imperator Mago qui cũ omni equitatu,poſtq̃ fortunã inclinate vidit, ſeſe
periculo ſubtraxerat,decimo poſt die in Gaditanã prouinciam delatus, cũ Haſtrubale Giſgonis
copias iunxit.Scipio Syllano ob rem bene geſtam laudato,haud multũ inde commoratus,ad Ha
ſtrubalem ire pergit,ad cuius aduentũ Pœnus cõtinuo in vltimas terras conceſſit,diſtributoqꝫ in
vrbes exercitu Gadis traiecit.Scipio vbi bellũ diſſipatũ vidit,quia lõgũ erat ad ſingulas vrbes cir
cũagere exercitum,relicto L.Scipione fratre cũ.X.milibus peditum & mille equitibus,ad Origin
vrbem in Meſſeſum finibus oppugnandã retro abiit.Ille poſt fratris digreſſum,quũ tertiam co-
piarum partem hoſtium mœnibus admouiſſet,valideqꝫ Hiſpani muros tuerentur,eſſentqꝫ in ma

Origẽſium deditio.

gno diſcrimine qui muros ſubierant,confeſtim reliquum copiarũ oppidanos longiore iam pugna
fatigatos iubet inuadere.Origenſes metu perculſi,relictis muris,veriti ne ad vnũ caderent, ſi vi-
hoſtis in vrbem irrupiſſet,ſcutũ altera manu habentes ne nuda corpora iritato hoſti obiicerent,
dextera inermi ſublata,vt appareret non bellũ ſed pacem expoſci,patefacta repente porta,ſeſe vl
tro Romanis offerunt.Cæterũ ſiue res ſit parũ animaduerſa,ſiue dolus ſuſpectus fuerit, non ali-
ter cęſi ſunt,q̃ ſi cõflicturi in apertũ ꝓceſſiſſent.Oppidũ eodẽ impetu eſt captum,duo milia hoſti
um cæſa.Romanus victor.CCC.oppidanorum qui clauſerant portas, cum punico p̃ſidio in vin
cula coniectis,cęteris quibus fortuna belli pepercerat,nõ ſolũ veniã dedit ſed liberum etiam oppi
dum reſtituit,atqꝫ ita prouincia egregie obita,cũ exercitu ſe ad fratrem recepit,q dimiſſis in hi-
berna legionib⁹(inſtabat eñ hyems)Taraconẽ conceſſit,vnde Hãnonẽ & cæteros captiuos no-

Leuini in Aphrica expeditio.

biles Romam cum L.Scipione fratre miſit.Eadẽ æſtate iterũ Leuinus in Aphricã tranſmiſit,ibiqꝫ
extremos Carthaginis fines,atqꝫ Vticẽſem orã prædatus,quum Siciliã repeteret,in.LXX.Puni
cas naues incidit.Ex iis decem & ſeptem captis quatuor in alto demerſis cæteræ fuſæ fugatæqꝫ
ſunt,ipſe cum ingenti præda victriciqꝫ claſſe Lilybęũ reuerſus eſt.Hęc expeditio tam ſimilis prio-
ri videtur,vt Liuius q vtriuſqꝫ victoriæ eſt author,merito in ſuſpitionem venire poſſit,vt velut
eorum oblitus quæ ſcripſerat,bis idem poſuerit.Potuit & annaliũ variatio in cauſa eſſe, qui alii

Philippi & Attali geſta in Græcia.

alio tempore rem ſemel geſtam tradiderint.Principio æſtatis qua hæc geſta ſunt,P. Sulpitius cũ
rege Attalo,quicum Æginæ hibernauerat,Lemnum tranſmiſit,quorũ conatibus Philippus oc-
curſurus,Demetriadem ad mare deſcendit,etſi regis animus alioqui haud in vnã belli curã diſ-
trahebatur,nam & Achæi opem implorabant aduerſus Machanidã Lacedæmoniorum tyrannũ
qui in Argiuorũ finibus caſtra fecerat,& Ætoli Romana ſocietate fręti ferocius q̃ antea Philip-
pi rebus incubuerant:ex Macedonia quoqꝫ tumultuoſe nunciabatur,Scerdilaidam & Pleuratum
in armis eſſe,Medoſqꝫ Thracum gentem motam.Interim Attalus ex Lemno,maritimam Mace-
doniæ oram populatus,Heracliam quo fuerat Panætolium indictum,proficiſcitur.Philippus, ad
eum hoſtium conuentum diſturbandum,Scotuſam magnis itineribus contendit.Hic quũ Æto-
licum concilium dimiſſum audiuiſſet,ſegetes iam propemodum maturas, in Æniano ſinu fœda

Res a Sulpitio in Græcia geſtæ.

populatione vaſtauit.Inde Philippo Demetriade reuerſo Attalus & Sulpitius a Pepareto Niceã
tranſmiſere.Ex Nicea Oreum petierunt.Ea prima vrbium Eubœę ad lęuam occurrebat,Euripũ
Euboicũ ex Demetriaco ſinu petentibus.Rex a terra vrbem expugnare eſt adortus,& Romani a
mari hoſtẽ premebãt,& iã Attalus ex cõpoſito auerſa parte ferociter inſtãs oppidanorũ in ſe ocu
los verteret,quũ Plator regis præfectus a mari Romanos in vrbem accepit.Oreenſes ſubito me-
tu perculſi,in arcemqꝫ refugientes in medio cæſi ſunt.Macedonum præſidium Platore id peten-
te incolume eſt dimiſſum.Sulpitius præſenti ſucceſſu elatus Chalcidem oppugnare cõſtituit eoqꝫ
claſſe admota infeſtam ſtationem intuitus,mare eñ in anguſtum coactũ,vt duo ab vtraqꝫ euripi

Freti Euboici natura.

parte fieri portus videanẽ,in ora ſibi inuicẽ conuerſi.Nec ibi vt phama ferebaẽ ſepties die, qđ &
Plinius ſcribit,ſtatutis horis huc mare & illuc cõmeare tunc animaduerſum eſt,ſed montiũ pro-
pinquitate ſubitis ventorum flatibus,procelliſqꝫ alterutrius pelagi concitari fluctus , temere in
fretum depelluntur.Quũ neqꝫ ſtatio tuta videreẽ,neqꝫ oppidũ pręſidio vacuũ,omiſſo oppugnan
di conſilio,ad Locridis emporiũ tranſmiſit.Nec Macedo multo poſt ſuis auxilio terreſtri itinere
affuit.Eſt enim Chalcis,etſi in inſula ſita,adeo tamẽ arcto interſcinditur freto,vt ponte continẽ
ti iũgatur,terraqꝫ aditũ faciliorẽ habebat q̃ mari, tã prima illa eſt Bœotiæ,vnde olim motu fuit

Inſulæ abſciſſæ.

terrę abſciſſa,vt Cyprus a Syria, Sicilia ab Italia,Belbicus a Bithynia,Leucoſia a Sirenũ ꝓmon-
torio.Vehemẽtiores mot⁹ terrę in cauſa fuiſſe creduntur,cur hæc loca ſint terris adempta,vt q̃

dam eadem de cauſa eiſdem reddita,vt Antiſſa olim inſula Leſbo iuncta,Zephyrũ Halicarnaſſo, Inſulæ iunctæ.
Etuſa Mindo,Domiſtos Mileto.Philipp⁹ deiecto Ætolorum ex Thermopylis pręſidio,Scotuſam
vſq; progreſſus,hoſtibuſq; in Heracleã cõpulſis,iterũ ad hoſtẽ agmine rapto ꝓfectus,parum ab- Attalus pro
fuit quin Attalum oppreſſerit,qui Opunte ex Locris capto, quum in diuidenda ꝑda eſſet occupa pemodum a
tus,Philippi acceſſu tumultuoſe nunciato,inermis ſeſe ad naues recepit.Philippus ad mare vſq; Philippo ca
progreſſus,nauticis ancoras remolientibus tumultum iniecit,deos hominesq; incuſans ꝙ rãta ſi pitur.
bi opprimendi hoſtis occaſio eſſet manibus elapſa,Opuntem ingreſſus oppidanos ex eadẽ ita in-
crepuit,qui hoſti tam facile ceſſiſſent.Nec ita multo poſt Attalus, quũ Pruſias Bithyniæ rex ſui
regni fines ingreſſus diceretur,Ætolico bello omiſſo,in Aſiã traiecit, & Sulpitius ſeſe cũ nauib⁹ Attali tran
quæ quinq; &.XX.erant numero,Æginam recepit, poſt cuius digreſſum Philippus Thoroniem ſitus in Aſi-
occupauit.Tenebãt eã vrbem ꝓfugi a Thebis Phthioticis , qui veteri patria a Philippo capta eã am.
ſedem ab Ætolis incolendam acceperant.Aliquot ignobilib⁹ oppidis poſt Thoronem captis,quũ
Elatiam veniſſet,vt ibi audiret Ptolemęi & Rhodiorum legatos,qui de bello cum Ætolis ſoluẽ-
do acturi venerant,ſubitis excitus nunciis, Machanidam Spartanum Eleis ludicrum parantibus
imminere,in Peloponneſum per Bœotiam & Megaram mouit.Machanidas , audito Macedonis
aduentu,in Laconiæ fines exercitum duxit,de cuius diſceſſu Philippus factus certior.ad Achęo
rum conſiliũ qđ Ægiũ fuerat indictũ diuertit,vbi quũ multa de ſe magnifice diſſeruiſſet,illud re-
ſtatus dicit,difficile ſibi dictu videri,vtrũ audacius a ſe bellũ gereret, an ab hoſtibus fugacius,&
ab Opunte Attalum ſibi manibus elapſum,& Sulpitium a Chalcide,& tũc poſtremo Machanidã
ab Elide fuga ſeruatum,manifeſta hoſtiũ cõfeſſione habere eos nequaq̃ ſibi pares,breui & victo-
riam habiturum,certo ſcire ſe eos nihilo meliore euentu q̃ ſpe ſecũ dimicaturos. Magnifica Phi
lippi oratio haud mediocriter ſocios in certã ſpem victoriæ erexit,ipſe cum Achęorũ nauibus,&
quas ſuo nomine parauerat,vt Punicæ claſſi iungeret,quę in auxiliũ venerat, ad Erytras Ætolo
rum tranſmiſit,vnde modica qdem ad littus præda abducta (nã Ætoli,qui illius aduentum prę-
ſenſerãt,cũ pecore in profundas & deuias refugerant ſiluas) Macedo Corinthum primo,inde ꝑ
ipſas fere hoſtiũ ſtationes Chalcidem nauigauit,vbi collaudata ciuiũ fide,ꝙ Romanis non ceſſiſ-
ſent,Caſſandream abiit,hicq; carinis cẽtũ longarũ nauium impoſitis,ingentẽ vim opificum ope-
ri adhibuit,inde quũ omnia circa oram Græciæ,poſt Attali diſceſſum,quieta eſſent,vt Darda
nis bellũ inferret,in diuerſam Macedoniæ partem cum exercitu trãſiit.Huius æſtatis exitu Liui⁹
& Claudius Nero conſules,ob rem aduerſus Pœnũ proſpere geſtã,decreto patrum Romam am-
bo vno tpe venerunt.Eos circũfuſa multitudo non ſolum ſalutauit, ſed dexteras etiam victrices,
quę Ro.Po.ſalutem peperiſſent,certatim oſculari ſunt ciues. Inde ſenatu ad ędem Bellonę illis da
to,quũ petiiſſent vt pro re bene geſta diis immortalibus gratiæ agerentur, ſibiq; triumphus de-
cerneretur,reſponſum eſt,& eos iuſta petere,& ſenatum libenter ea decreturũ.Supplicatio igitur
amborum nomine indicta,ꝓmiſſumq; vt vterq; triũphans in vrbẽ ingrederetur. Liuius in cuius Ciuium prę
ꝓuincia res geſta eſt,eiuſq; auſpiciis pugnatũ,curru eſt inuectus.Nero equo ſedẽs, multo maiore dicario de
celebritate & phama,q̃ collega eſt ante cõſpectũ ciuitatis pręteruectus.Eum pręedicabant ſex die Claudio
rum ſpatio Italiæ longitudinẽ emẽſum,atq; eodem die cũ Haſtrubale illũ in Gallia dimicaſſe,quo Nerone.
ab Hãnibale in Apulia,velut in proximo ſederet,timebatur.Itaq; vnum conſulem, pro vtraq; par
te Italię aduerſus duos duces,duos potentiſſimos exercitus ſatis fuiſſe,hic præſentia ibi phama
rem Romanã ſuſtinuiſſe.Iret itaq; Liuius,curruq; ſublimis,multiiugis ſi vellet equis præter ora-
ciuium veheretur,vnius equo verum per vrbem triumphum vehi.Per hos ſpectantium ſermo- Conſules.
nes illi in Capitolium deuecti ſunt.Conſularia inde comitia habita, quibus L. Veturius Philo,&
Q.Cęcilius Metellus ſunt conſules creati,ambobuſq; Italia prouincia aduerſus Hannibalem , eo
anno decreta,qui tertiuſdecimus ſecundi belli Punici fuit.Cęterũ priuſq̃ noui cõſules in prouin- Prodigia.
ciam profecti ſint,prodigia quæ ſub id tempus facta dicebãtur,procurare ſunt iuſſi. In æde Iouis
duo angues foribus allabi viſi fuerant. In Antiati metentibus cruentæ ſpicæ apparuiſſe ferebã-
tur.Cere porcus biceps natus,& agnus maſcul⁹ idẽq; & fœmina,Albę duo ſoles viſi. Lux Fregel
lis noctu oborta.Bos in Romano agro locutus.Ara adhæc,Neptuni in circo Flaminio multo ſu-
dore manauerat,& veſtalis ignis extinctus,quapropter virgo,cuius cuſtodia tunc erat, flagro ad
mota eſt.His rite procuratis,quoniã metus ſubmotus erat ab Roma & Latio , & res Romana in
dies melior fiebat,ſenatuſcõſulto plebs cõpulſa eſt in agros remigrare, q plures annos metu ho
ſtiũ coli deſierãt.Cõſules in ꝓuinciam profecti , quũ ex Conſentino agro ꝑ anguſtũ ſaltũ exercitũ
grauem ꝑda abducerẽt,ſubito Brutiorũ & Numidarũ incurſu, turbato agmine & ꝑda & milites

pene in diſcrimen venere, maior tñ tumultus fuit q̃ pugna, legiões ꝑmiſſa ꝑda incolumes in agrũ
euaſerunt. Inde in Lucaniã ꝓfecti omnẽ gentẽ ſine certamine in fidẽ recepere. Cũ Hannibale nihil
rei eo anno geſtũ, q̃ppe q neq; ipſe vſpiã ſe Romanis obtulit, neq; cõſules eũ laceſſere ſunt auſi, tan
Hannibalis prudẽtia in exercitu tegendo.
ta in vno duce vis eſſe credebat, vt om̃ibus circa illũ ruentibus, magno tñ terrori eſſet hoſtibus.
Nec mirum, in nullo imꝑatorum maior viguit ſolertia, q̃ tãta in vno extitit, vt quum tot annos, i
hoſtili terra exercitum ex omni colluuione gentiũ mixtũ rexit, quibus non lex, non mos, non lin-
gua vna fuerit, alius quidem habitus, alia veſtis, alia arma, alii ritus, alia ſacra, ita tamen arcto vin
culo oĩm animos copulauit, vt in ſumma ſtipendii & rerum oĩm penuria, nullã ſit expertus ſedi-
tionem. Eratq; hic in Italia rerum ſtatus. In Hiſpania Haſtrubal Giſgonis filius, poſt Barchinos
duces oĩm eo bello ducũ celeberrimus, ex Gadib⁹ in cõtinẽtẽ reuerſus, delectu in vlteriore Hiſpa-
Pœnorũ bellici apparatus ĩ Hiſpania.
nia cum Magone habito, ad. XL. milia peditũ, & quatuor equitum & quingentos ad arma conci-
uerat. Quidam ſeptuaginta armatorũ milia fuiſſe ſcribunt, adeo ea terra, quũ bellaciſſimis homi-
num ingeniis, tum virorũ fortiũ multitudine ad reparandũ bellũ fuit ferax. Prima oĩm terreſtriũ
prouinciarum a Romanis inita eſt, atq; oĩm poſtrema, Auguſti principis ductu & auſpiciis, domi
ta. Cũ hoc armorũ apparatu Pœni duces ad Silpiam vrbẽ eo conſilio ſederũt, vt cũ hoſte, ſub ei⁹
acceſſum, confeſtim acie confligerẽt. Scipio ad hanc noui exercitus phamã ex Taracone excitus
Caſtulonẽ primo venit, inde cũ quinq; &. XL. milibus armatorũ ciuiũ ſociorũq;, ad Betulã ꝓgreſ-
ſus, in eũ metari incipientẽ Maſiniſſa & Mago, cũ oĩ eq̃tatu, impetũ fecere, turbaſſentq; militẽ opi
intentũ, niſi eq̃tes, qui in hos caſus inſtructi poſt montẽ ſteterant, velut ex inſidiis coorti hoſtium
impetum preſſiſſent. Fuitq; eq̃ſtris pugna aliq̃diu atrox, donec miles in prælium eductus ſubmo-
uit primo hoſtem gradu, inde late fudit, fugauitq;. Secunda inde certamina aliquot Romanis,
quoad Haſtrubal prior copias in aciem eduxit. Scipio & ipſe continuo militem exaduerſo inſtru
xit, inde ſilentium vtrinq; fuit. Hinc Pœnus, inde Scipio expectabant, vt ab altero prius ſignũ, ad
concurrendũ, daret. Atq; ita vtraq; acies ꝑ diẽ ĩmota ſtetit. Id quũ plures dies feciſſent, ſtarentq;
tã hi q̃ illi ad prælium inſtructi, ita vt tã Romani q̃ Pœni mediã aciẽ tenerẽt, in cornib⁹ ſocii lo-
cati eſſent, Scipio vt vidit oĩbus ita perſuaſum, vt eo ordine quo ſteterant, eſſet aliquãdo confligẽ
dum, mutatis ordinibus pugnare cõſtituit, atq; ita prima luce pranſos eq̃tes cũ leui armatura in
Scipiõis ſtratagema.
hoſtiũ ſtatiões miſit. Ipſe ſociis in medio acceptis cornua Romanarũ legionum robore firmauit.
Haſtrubal tumultu excitus, præmiſſo eq̃tatu quo ordine conſueuerat peditẽ eduxit. Fuit eq̃ſtris
pugna quoad acies inter ſeſe ad quingẽtos paſſus proxime ſtetere. Tũ Scipio receptis eq̃tib⁹, atq;
in ſubſidiũ poſt cornua locatis, iubet Hiſpanos, q in medio erãt, preſſo pede in prælium ꝓcedere,
ipſe a dextro cornu aciẽ extẽdit, miſſis q Syllanũ & Martium inſtruerent, vt in aduerſa parte idẽ
ipſi facerent, atq; ita ſinuata acie prius cornibus eſt conflictũ, q̃ media hoſtiũ acies, vbi erat omne
veteranorum robur, cũ ſociis Romanorũ, qui ſegnius ire in præliũ iuſſi fuerant, manũ cõſereret.
Stetit itaq; Pœnus innixus ſcuto ad multũ diei immotus, media Romanorũ acie cõgreſſum de i
duſtria retardante, quoad in illũ fame & æſtu languẽtẽ elephãti a Romanis in ſuos iaculãdo auer
ſi impetũ fecere. Tũ ſuo loco ſubmota acies ad colles vſq; ſeruatis ordinibus ceſſit, ibi quũ Roma
Pœnorum fuga.
nus ꝑter ſpem acrius inſtaret, neq; loc⁹ neq; ducis præſentia formidini obſtitit, ſoluta acie hoſtes
per ſaltus & abrupta loca diffugiunt. Præcipua pars fugã in caſtra inclinauit. Ingens pluuia, quæ
interim cœlo effuſa eſt, Romanos a caſtrorum oppugnatione arcuit. Secũdũ eam pugnam Arta-
nis Turdetanorũ Regulus, cum magna ſuorum popularium manu, ad Scipionẽ tranſiit. Haſtru-
bal veritus ne vnius exemplũ cæteri ſecuti ad hoſtes deficerẽt, ſilẽtio noctis mouit caſtra, Betiq;
ſuperato ad oceanũ flexit iter. Scipio abeũtẽ ſecut⁹, primo agmẽ im̃iſſis eq̃tibus retardauit, retar
Cædes Pœnorum.
datũ legiones quæ haud multo poſt ſuperuenerunt, ferro conficiũt, ingẽs ibi cædes edita. Haſtru
bal cum aliquot milibus hominũ in editum collẽ ſeſe a fuga recepit, vbi poſitis caſtris aliquot di-
es obſidionem ꝑtulit. Demũ Magone ibi relicto, ipſe nauibus occulte paratis (nam haud ꝓcul in
de mare aberat) Gadis noctu trãſmiſit. Nec Mago multo poſt & ipſe præſidio loci exceſſit. Tum
vero q cũ ducibus eo fugerãt (fuerũt ad. XI. milia numero) partim ad Romanos tranſiuere, par
tim a ducibus deſerti fuga in ſuas ciuitates dilapſi ſunt. Scipio, q Syllano ad eã obſidionẽ relicto
aliquanto antea diſceſſerat, multis interim gentibus & populis in fidẽ receptis, Taraconem retro
Cedũt Pœni poſſeſſione Hiſpaniæ.
abiit. Atq; ita Scipionis ductu & auſpiciis Pœni, anno quartodecimo ſecundi belli Punici Hiſpa-
nia ceſſere. L. Scipio cum multis nobilibus captiuis Romã a fratre miſſus, receptæ Hiſpaniæ nun-
ciũ attulit. Cæterũ quũ ea victoria vulgo omnibus ſpecioſa & ingens videret, ſolus Scipio præ iis
quæ animo conceperat, ꝓſentẽ ſucceſſum ꝓ re nulla habebat. Iam enĩ ad Aphricã & ad decus fini

endi belli animũ adiecerat,ad qđ ipſum vt via aliqua aperiret,Syphacem Maſſeſſuloꝝ regem (eã
gens eſt Mauritaniæ affinis,e regione nouę Carthaginis in parte Libyę ſita) in partes belli trahe
re cõſtituit,miſitq; ad hũc primo Læliũ cũ donis,eratq; tũc ille Carthaginẽſiũ ſocius, verũ donis
captus,ſpeq; ꝓſperioris amicitię,Læliũ benigne cõplexus,ad Scipionẽ cũ his mãdatis dimiſit.Fo
re vt de fœdere & amicitia facile trãſigi poſſet,ſi imperator ipſe ad ſe veniret.Pręſtitit id Scipio i
trepide,nec multo poſt cũ duabus triremibus & Lælio,ex noua Carthagine ꝓfect⁹,in Aphricam
traiecit.Accidit vt eodẽ tpe Haſtrubal ex Hiſpania pulſus,cũ ſeptem triremibus, & Scipio regiũ
ſint portum ingreſſi.Syphax ꝓclarũ ſibi quidẽ & honorificũ credidit,ꝙ duorũ potẽtiſſimoꝝ po
puloꝝ duces,vno die,ſuã amicitiã petitũ veniſſent, ꝓ magnoq; habuit negocio hoſpitali menſæ
vtrũq; adhibere.In vno loco ambo duces accubuerunt. Cæterum tãta erat in Scipione comitas,
ingeniiq; in alloquẽdo dexteritas,vt nõ Syphacẽ mõ Romanis moribus iſuetũ, ſed Haſtrubalẽ in
feſtiſſimum hoſtẽ ſibi facile cõciliarit,multoq; maior mirabiliorq; ſit Scipio illi coram viſus,ꝗ aũ
phama,& rebus aduerſus ſe & alios Carthaginẽſes duces in Hiſpania geſtis fuerat. Mirari exim
am hoſtis idolẽ.Credere ſimul Haſtrubal Syphacẽ,Scipiõis opa,breui in Romanoꝝ ptib⁹ futuꝝ,
cũ gemitu teſtat⁹ int ſuos,Hiſpaniis amiſſis iã de Aphrica retinẽda Carthaginẽſes cogitare opor
tere:Scipionis conſilia eo tẽdere,vt p Syphacẽ Romanis armis Aphrica apiret. Scipio fœdere cũ
ipſo icto nõnihil tẽpeſtate iactatus,quarto die Carthaginẽ ad ſuos rediit.Hinc Syllano ad Caſtu
lonem oppugnandã miſſo,ipſe cũ cætero exercitu ad Illiturgim cõceſſit. Hæ duæ vrbes etſi tum
metu quieſcebant,ad oẽs Pœnoꝝ motus,vtpote Ro.nomini ꝑter cęteras Hiſpanię ciuitates infe
ſtę credebant defecturæ.Stimulare ad id Romanoꝝ aĩos Illiturgitanoꝝ iniuria,ꝙ duob⁹ Scipiõi
bus paucis dieb⁹ in Hiſpania cęſis,Romanũ ꝑſidiũ fœde trucidaſſent.Huc Scipio copias admotu
rus,milites hortat infandã cõmilitonũ necẽ fortiter vlciſcerent, & in cẽ tpſ atq; omnibus genti
bus documentũ ſancirẽt,nequis vnꝗ Romanũ ciuẽ,militẽve,in vlla ſibi fortuna iniurię opportu
num duceret.Milites vltiõis cupidi,muros hoſtiũ ferociter ſubire. Hoſtes rati ſupplicium a ſe nõ
victoriã expeti,non ſolũ ab initio portas clauſere,ſed tanta animorum ptinacia certarunt, vt ali
quoties ſint Romani a muris cũ cæde & ignominia depulſi.Scipio idignitate rei motus, militem
increpans inter primos,nõ ſine apto vitę diſcrimine,muros ſubiit. Manifeſtum ducis periculum
vniuerſum agmẽ in pugnã reuocauit.Ibi ſcalis haud vno loco erectis, per ſaxa & tela ſuperne de
iecta,murum miles obtinuit.Capta & a tergo eodẽ tpe vrbs eſt,nullo, ob loca inacceſſa, præſidio
firmata. Per rupes & abruptos ſcopulos pauci fixis per crepidines clauis primi alios manu extra
hentes,poſtremi ſubleuantes,in ſummũ euaſere.In medio itaq; hoſtes cæſi. Sęuitum in oẽm ſexũ
& ætatem,ne ab infantibus quidem ferrum ira abſtinuit. Vrbs incenſa & euerſa eſt. Ad Caſtulo
nẽ inde Scipio duxit.Mitior ibi victoria fuit,nam ꝑterꝗ ꝙ minor erat Caſtulonẽſiũ noxa,vrbs ipſa
ſub ipſum ducis acceſſum,eſt per Cerdubellũ quẽdã Hiſpani ſanguinis dedita.Miſſus inde Mar
tius ad cęteros populos,ſiqui adhuc indomiti erant,ſubigẽdos. Ipſe dux ad ſoluẽda diis vota,gla
diatoriumq; munus in memoriam patris edendũ conceſſit.Hic nõ a laniſtis,vt aſſolet, vęnalis ſan
guis quæſitus,ſed volũtaria gratuitaq; fuit pugnatiũ opa,in gratiã Scipionis.Alii a regulis miſ
ſi,alii ex ꝓuocatione in certamẽ deſcẽderũt.Nonnulli,quũ diſceptando verbis litem diffinire neq
uiſſent,ferro decreuere conditionem,vt res victorem ſequeretur, & in his Corbis & Orſua Iben
ſes patrueles fratres de ciuitatis principatu inter ſe ambigentes, qui celebri pugna,mortalibus do
cumentum dedere,ꝗtũ regni cupiditas malũ ſit inter mortales,quod cognatas armet fraternaſq;
inter ſe manus,deq; vita diſceptare contra ius naturæ ipellat. Victoria fuit apud Corbim,qui ma
ior natu erat. Is vſu & peritia armoꝝ facile ſtolidas ſupauit vires. Additi gladiatorio ſpectaculo
funebres ludi.Martius interea,Bethi ſuperato,Cirtim ſine vi vlla bellica recepit.Aſtapam inde pe
tiit.Fuerat ea ciuitas ſemper Carthaginenſium,præcipuumq; gerebat in Romanos odiũ,in quo
rum nomen,quum implacabili eſſet animo,memorabile ſub hoſtiũ acceſſum facinus eſt ab oppi
danis editũ,filios & vxores,& oẽm imbellẽ multitudinẽ cũ pretioſa ſupellectili, in forũ contulere,
collatam,arida lignorũ materia in ſpeciem grãdioris pyrę circũuallãt,quinquaginta inde iuueni
bus mandãt,dira execratione adhibita niſi impata feciſſent, ſi (qđ nollent) ſe ad pugnã egreſſos
ſuperati cõtigiſſet,cõfeſtim ferro in multitudinem graſſati,pyræ ignẽ inicerẽt,neqđ chariſſimaꝝ
rerum ad hoſtes perueniret.Ipſi ſubita eruptione in Romanorum ſtationes facta militẽ inopina
ta returbatũ i caſtra cõpellũt,vallũ ide ſubeũt vertũtq; oẽm in ſe exercitũ,certatũ nõnihil eſt an
cipiti marte,poſtremo Hiſpani multitudine victi,ad vnũ cædunt:qua ſuoꝝ clade aĩaduerſa,iuue
nes qui in vrbe erant imbellẽ multitudinẽ ferro cõficiũt,pyrã incẽdũt,incẽſæ ſe ipſos cum armis

Marginal notes:

Haſtrubal Scipionis in dolem miratur.

Scipionis ferocia.

Illiturgitanorum excidium.

Singularis pugna Corbis & Orſuæ.

Aſtapenſiũ memorabile facinus.

iniicißt.Supuenit Romanus victor crudeliſſimo ſpectaculo.Multi,q cupiditate ĩterfulgentis auri
prime rogũ adiere,vrgẽtis a tergo multitudinis ĩpulſu ptim igni correpti ſunt, partim ĩſigniter
ambuſti.Et Aſtapenſes hunc exitũ habuere.Scipio interim graui morbo ĩplicitus , adeo pꝛiculo
pximus fuit,vt totã Hiſpaniã phama puaſerit eũ vita deceſſiſſe , q̃ res in cauſa fuit vt pter alios
Hiſpanię motꝰ,Mãdoniꝰ & Indibilis puinciæ ſtatũ turbare adorti ſint,& octo milia militũ,qui ad
Sucronẽ ſtatiua habebãt,vt iis pſidio eſſent,qui cis Iberũ incolũt,ſtipẽdiũ ſibi nõ redditũ cauſati
Tribunis ſeditione eiectis C.Albiũ Calenũ,& C.Actiũ Vmbriũ ſibi duces creauerint.Noui mo-
tus authores ĩpetii ĩſignia faſces & ſecures ſuis ĩminẽtes ceruicibꝰ ſuſcipere auſi,ſociorũ fines cu-
cupiditate pdæ infeſtabant,ĩperabãtq; pximis ciuitatibus pecuniã,ſupbeq; exigebãt.Cęterum vbi
Scipio cõualuit,Mãdonius & Indibilis in ſuos fines cõfeſtim abierũt,ipſeq; ĩperator,cũ copiis Su
cronem pfectꝰ.ſeditioſum exercitũ,p cõciõe,increpuit. Verũenimuero teſtatus multitudinẽ ma-
Animaduet ri ſimilẽ eſſe,qđ vt vẽti & auræ cieãt,ita trãqllũ eſſe cõtigat,aut pcelloſum. Vt pœna igiꝭ ad pau
ſio Scipiõis cos,exemplũ ad plures pueniret,authores ſeditiõis,q qnq; &.XXX.numero fuerũt, ãte tribunal
in capite ſe- deſtitutos,primo virgis iuſſit cædi,inde cæſos ſecuti pcuſſit,adeo oĩbꝰ metu torpẽtibꝰ,vt nõ mõ
ditionis. nõ ferocior vox vlla aduerſus ſupplicii atrocitatẽ,ſed ne gemitꝰ qdẽ exauditeꝭ.Sũpto de his ſup
plicio,ſtipẽdiũ eſt oĩbus redditũ,mileſq; nouo ſacramẽto adactus.Sub id tp̃s Hãno,ex Gadibus in
terrã digreſſus,cũ quatuor milibus armatorum Bethim vſq; pceſſerat Hiſpaniæ ſtatum quoquo
Lęliꝰ ad an- modo ſollicitaturꝰ.Hũc L.Martius primo cõgreſſu fuſum ac fugatũ puincia expulit,& Lęliꝰ ali
guſtias Ga- quãto antea a Scipiõe miſſus,cũ claſſe Carteiã appulit.Eſt ea vrbs in oceani ora,vbi primũ ex an-
ditani freti guſtis faucibus pandiꝭ mare.Fuerat enĩ p Gaditanos quoſdã ſpes facta,futurũ,vt ſi Romana claſ
pgrediꝭ. ſis eo appelleretꝭ,ſine certamine Romani Gadibus potirenꝭ, pſtitiſſentq; fidẽ pditionis authores,
niſi cõiuratio ad Magonẽ ĩdicio delata,ante Lælii acceſſum fuiſſet a Pœno oppſſa.Eſt tñ nõnihil
a Lęlio in aditu oceani,cũ ſeptẽ Punicis triremibus dimicatũ,quarũ Atherbal erat pfectꝰ,a Mago
ne miſſus,vt Gaditanos q pditionis conuicti fuerant Carthaginẽ deferret. Tumultuaria fuit pu
gna,vtpote hic,vbi plus æſtus freti , q̃ remi aut nauis gubernaculũ poſſet,ſic quoq; duæ Punicæ
Indibilis & ſunt ſuppreſſę,& vnꝰ latꝰ cũ tota remorꝫ ſerie deterſum. Lęliꝰ vbi q̃ facta erãt Gadibus audiuit
Mandonii ne aſſidẽdo fruſtra tp̃s tereret,Carthaginẽ rediit.Mandonius & Indibilis,q aliq̃tulũ qeuerãt,Su-
motus. cronenſis ſeditionis euentũ expectaturi,vt ſi militibus venia data eſſet,ipſi quoq; in fidẽ redirent
ducis clemẽtiã ſecuti,vbi in eius motus authores atrociter ſęuitũ phama ptulit, deſperata venia
cũ quinq; & viginti milibꝰ peditũ,duobꝰ eqtum,in Sedetano agro caſtra faciunt. Scipio ſuos pro
concione hortatus,teſtatuſq; ſe ad latrones & latronũ duces,nõ ad hoſtes ire,vt his oppſſis paca
ta ex oĩ parte puincia cũ oĩbus copiis Romã ad triũphũ decederet,Carthagine profectꝰ decimis
caſtris ad Iberum peruenit,mox eo ſuperato,quatriduo poſt, cum hoſte caſtra cõtulit.Hic primo
leui eſt armatura dimicatum, mox militum pcurſatione iuſta fuit pugna, eaq; Romanis proſpa.
Ad quam cladem tantũ abfuit,vt victi hoſtes quicq̃ de priſtina ferocia remiſerint, vt poſtero die
prima luce in aciẽ deſcenderint.Scipio qa in anguſta valle tota acies explicari nõ poterat,Lælium
circũagere equitẽ poſt colles iuſſit,atq; a tergo hoſtibꝰ pauorem incutere.Id quũ ille nauiter fe-
Indibilis prę ciſſet,qcunq; hoſtiũ in valle dimicauerant, equites ac pedites ad vnũ ſunt in medio oppreſſi , per
lio vincitur pauci qui in collibus ſteterant fuga ſeruati ſunt,& cum his Indibilis & Mandonius,qui omni ſpe
armorũ poſtremo abiecta,Romano imperatori ſeſe tradiderunt.Mãdonius ab Indibili fratre miſ-
ſus ad præſentem culpam deprecandam.Ambo perfidiæ increpiti in priſtinam ſunt amicitiã re-
cepti,neq; arma illis adempta,neq; obſides imperari,ſtipendium tantum ſunt iuſſi in præſens ſol
uere militibus.Rebuſq; in hũc modum alibi compoſitis , Martio in vlteriorẽ Hiſpaniam pręmiſ-
ſo,Scipio cum parte copiarum Syllanum Taraconem ire iubet,mox ipſe cum paucis ſuorum ve-
ſtigia ſecutus ad oceanum ire pergit,ibi excõpoſito cum Maſiniſſa in colloquiũ venit, qui vt oc-
cultius id fieret,audito Scipionis aduentu cum Magone egit vt in continentem pręcatum ire li
ceret,cauſatus equos corrumpi longo ocio,& inſulæ ſteritate. Equitatu igitur in terram expoſi
to,tribus ad Scipionem miſſis,quorum duos obſides retineret,tertium ſecutus , cum paucis ſi ita
videretur,Romanus imperator ad conſtitutum locum veniret.Pręſtitit id Scipio nihil grauate,
Scipionis & atq; ita ambo congreſſi , vterq; alteri fuit admirationi , ob ea quæ in Hiſpania ad id tẽpus ambo
Maſiniſſę cõ geſſerant.Cæterum Scipionis præſentia multo maior viſa eſt barbaro,q̃ phama ferebatur. Nam
greſſus. pterq̃,ꝙ florenti erat ætate Scipio,maieſtas plurima illi inerat , quam virilis habitus & promiſſa
cæſaries adornabant . Ob hæc, quum nonnihil attonitus ſteriſſet Maſiniſſa , tandem Scipioni
egit gratias ꝙ fratris ad ſe filium remiſiſſet.Sic Liuius,quod nõ poſſum non mirari, quum ſupra

ſororis eũ non fratris fuiſſe filiũ ſcripſerit. De amicitia inde inter eos & fœdere actũ, Maſiniſſa victoriã pollicente, ſi Scipio cũ exercitu in Aphricã traiiceret, ſed vt is cõgreſſus clam Magone eẽt, Scipionis permiſſu Maſiniſſa ex ſociorum finibus ingentem ꝓdam hoſtiliter abegit. Nec Mago multo poſt cũ claſſe, quã Gadibus habebat, in Italiã ire iuſſus, atq; ibi ex Gallis ac Liguribus mercede cõductis, nouũ exercitũ cõficere, quo pro viribus bellũ gereret, quum Hiſpaniæ orã legeret Carthaginem nouã nocturno ꝓlio tentare conſtituit, an eã ſubito acceſſu poſſet recuperare. Nec Romanos qui ibi erant latuit hoſtium cõſiliũ. Enimuero claſſis interdiu ex alto cõſpecta fuerat, & ex agris trepide nũciatũ erat hoſtes aduẽtare. Statiõibus itaq; circa muros diſpoſitis robur copiarum intra portam, quę ad ſtagnũ & mare obuerſa eſt, ad eruptionem paratũ cõſtitit. Pœni nauibus ſilentio appulſis, quum maiore tumultu q̄ vi muros ſubiiſſent, porta cõtinuo patefacta, Romani cum clamore & impetu erumpunt, hoſtemq; ad primum telorum coniectum turbãt, turbatum præcipiti fuga multaq; cæde, ad naues agunt. In ipſis quoq; nauibus eſt nonnihil trepidatũ ne hoſtes promiſcue irrumperent, trahunt ſcalas, oraſq; & anchoras, nequa in moliendo mora eſſet ꝓcidũt, multi in aquas præcipitati, quum tenebris & metu impedientibus, haud tutus patuiſſet ad naues recurſus, ad duo milia hominum inter muros & littus poſtridie ſunt repta. Qua clade territus Mago retro ad oceanũ rediit, ibi Gadibus excluſus, Gaditanorum Suffeces & quæſtorem ſub fide, per ſpeciem colloquii, ad naues accitos, verberibus diſſectos cruci affixit, inde digreſſus in Pytiuſam inſulam tẽdit, benigne ibi acceptus remigium ſuppleuit, inſulanis iuuẽtutem & arma vltro dantibus. In maiorem inde Baleariũ curſum intendit, vnde hoſtiliter eiectus in minorem hyematurus tranſmiſit. Gaditani poſt Magonis diſceſſum, continuo in Romanorum fidem cõceſſerunt, qbus receptis, quum nullus amplius hoſtis eſſet in Hiſpania, Scipio ꝓuincia deceſſit, L. Lentulo, & Manlio Acidino, cum exercitu ad eius præſidium relictis, ipſe cum decem nauibus Romam reuerſus, in æde Bellonæ, vbi ſenatus eſt redeunti datus, de omnibus rebus a ſe in Hiſpania geſtis diſſeruit. Quoties collatis ſignis dimicaſſet. Quot oppida ex hoſtibus vi cepiſſet. Quas gentes in populi Romani ditionem redegiſſet. Quatuor duces, quatuor exercitus Pœnorum a ſe deletos. Hiſpaniam totam Romani imperii factam. Pro quibus magis tentata eſt ſpes triumphi, q̄ pertinaciter petita, quũ nemo ad id tempus, q ſine magiſtratu res geſſiſſet, triumphans eſſet vrbem ingreſſus: equo itaq; ſedens vrbẽ intrauit, ꝓtulitq; ſibi. XIIII. milia pondo argẽti. CCCXLII. ſignati ꝑterea numerum ingentem. Comitia ĩde cõſularia habita, magnoq; oĩm fauore Scipio ad quem videndum multi mortales Romam confluxerant, cum P. Licinio pontifice maximo creatꝰ eſt conſul. Sicilia Scipioni extra ſortem data. Brutii Craſſo, q quũ pontifex eſſet, Italia non poterat abeſſe. Scipio centum boues in Capitolio ex voto immolauit. Cõceſſum etiã, vt & ludos quos in Sucronenſi ſeditione vouerat, ex publica pecunia faceret. Inde Sagũtinorum legati ſunt in curiam introducti, qui multa de fide ſua in Po. Ro. & excidio ciuitatis locuti, multo maiorem ſe Romanorum clementiã & benignitatem expertos teſtati ſunt, q̄ ſua fides merita eſſet. Q; per eos patria, ꝙ ager, ꝙ libertas ſibi reſtituta eſſet, quapropter vt ſenatui populoq; Ro. grãs agerẽt ſe a Sagũtinis miſſos, & vt vna gratularent, ꝙ res Romana in certiſſima eẽt ſpe victorię, ob hęcq; coronã aureã victorię dono attuliſſe ſe, quã vt ſibi dedicare liceret, ſenatũ magnoꝑe ꝓcati ſũt. Sũma eiꝰ ↄ̃ſonis fuit, vt patres ipſi rata hr̃e vellẽt, q̃cunq; Romani imperatores ĩ ſe bñficia cõtuliſſent. Nã & Turdetanus ager a Saguntinis fuerat Scipiõibus addictus. Reſpõſum eſt Sagũtinorum in Romanos fidẽ, rurſus Romanorũ in Sagũtinos eã ꝓſenti bello extitiſſe, vt documento oĩbus eſſet gẽtibus futura. Impatores ſuos rite ac recte feciſſe, ꝙ oĩ bñficiorũ gñe Sagũtinis ſociis fideliſſimis, cõſultũ voluiſſent, eaq; ſenatũ populũq; Ro. oĩ tpe rata habiturũ, & iam inde ꝑ ratis hñda in ꝑpetuum decernere. Permittere adhæc vt donũ in Capitolio ponerẽt. Inde locus lautiaq; ꝓberi iuſſa & dena milia æris in ſingulos data, datiq; duces vt Italiã ꝑ ociũ viderẽt, ac paſſim publicæ literæ datæ, vt vbiq; benigne acciperent. Inde q a rumor erat Scipionẽ Po. rogaturũ vt ſibi Aphrica prouincia decerneret, ſi a patribus negaret, Fabius Maximꝰ lõgã ſup ea re habuit ↄ̃onẽ, qua patribꝰ oſtẽdit nõ expedire reip. priuſq̄ hoſtis eſſet Italia eiectus, bellũ in Aphricã trãſlatum iri, qñ ita ſit natura cõparatũ, vt prius mortales ſua defendãt, q̄ aliena oppugnare incipiãt. Pacãdã ꝓinde priꝰ eſſe Italiã q̄ Aphricã bello inceſſendã, priuſq; timorẽ domo ꝓpulſandum, q̄ vltro aliis inferendũ. Renouata inde Attilii reguli memoria, q cũ exercitu in Aphrica periit, & Niciæ Athenieñſis q bello in Siciliã tranſlato Atheniẽſiũ opes in ꝑpetuũ afflixit, facile ſenatũ in ſententiã traxit, ne Scipioni Aphrica decerneret. Cui ille quum nihilominus vehementẽ orationem cõtra habuiſſet, videretur q; perſtare in propoſito, Q. Fuluius qui quater conſul fuerat a Scipione quęſiuit, vt palam

Magonis ex Gadibus in Italiam profectio.

Mago cũ cęde a Carthagine repellitur.

Suffeces cruciſiguntur.

Scipio Romam reuerſus.

Saguntinorum legati.

Reſponſum patrum ad Saguntinos

in ſenatu diceret,eſſet ne eo ſtaturus qđ patres de ꝓuinciis decernerẽt,quũ ille ſe qđ e repub.eſſet
Contentio facturũ reſpõdiſſet.Nõ inqt ignarus erã quid reſponſurus facturusve eſſes, qñ nihil obſcure præ
inter Scipio te feras,te tentare nõ conſulere ſenatũ,vt niſi ꝓuinciã quã velis tibi decreuerit,confeſtim plæbem
nem & fra- roges,quare tribunos aduerſus tuũ iſtud inceptũ appello. Altercatione deinde inter cõſulem &
tres. patres orta,petiit diẽ Scipio ad conſultandũ de re tota cum collega. Poſtero die patribus pmiſit,
vt de ꝓuinciis q̃ vellent ipſi decernerent. Decretum vt Scipionis Sicilia ꝓuincia eſſet, haberetq;
XXX.roſtratas naues,cũ quibus ſi videret̃ e republica futurũ,in Aphricã trãſmitteret,ita pauci
tate nauiũ Scipioni facultas,ex Fabii ſentẽtia,adimi viſa eſt in Aphricã traiiciendi.Cæterũ cha-
ritate patriæ,an gloriæ potius æmulatiõe,Fabius id Scipioni negandũ cenſuerit, haud quiſq̃ faci
Ducũ æmu le dixerit.Scio tamen nullũ fere vnq̃ in aliqua republica militari gloria fuiſſe,qui non domi ſit ap
lationes. ta ſimultate petitus.Sic Themiſtocles Athenis a Phocione oppugnatus.Sic Lyſander Lacedæmo
nius ab Agide,ſic Hannibal ab Hannone.Sic poſtea a Catone C.Cæſar, adeo gloria ſine inuidia
eſſe non poteſt.Scipio poſtq̃ delectus habendi copiam ſibi ademptã vidit,petiit vt ſaltẽ voluntari
os ſecum trahere liceret,qđ quum facile obtinuiſſet,incredibile dictu eſt,q̃to olim Italiæ populoq;
ſtudio ſit ipſe ad eam expeditionẽ adiutus.aliorum alia vltro ꝓbentiũ,frumẽtũ,arma,milites, pe-
Quo appa- cuniam:oĩaq; tanta celeritate acta,vt.XLV.die,q̃ materia ſyluis detracta eſt,naues inſtructæ ar-
ratu Scipio mataq; in ſalo ſteterint,ipſeq; nihil moratus,cũ ſeptẽ milibus voluntariorũ trigintaq; lõgis naui
in Siciliam bus in Siciliã ſit ꝓfectus.Mago ſub id tp̃s ex minori inſula Balearium,vbi ſe per hyemem tenue
tranſierit. rat,cũ.XXX.roſtratis nauibus,onerariiſq; plurimis,duodecim peditũ milia, & duo æquitum,in
Italiã deportauit,improuiſoq; in Liguriã appulſu, Genuam nullis tum munitam ꝓſidiis occupat
ac diripit,prædaq; Sauonæ Alpino oppido depoſita,Epãterios montanos in Ingaunoq; Ligurum
gratiam oppugnat,cum qbus fœdus ꝑcuſſerat.Multos ille ex Gallia & Liguria,phama ſui nomi
nis,ad bellum conciuit populos,cuius opes quum in dies,magis q̃ tutum Romanis eſſet,augerẽ-
tur,Marcus Valerius Leuinus cũ duabus vrbanis legiõibꝰ Aretiũ ꝓceſſit.Eratq; bellũ per hæc in
Liguria tenatũ,quum octoginta Punicæ naues,cõmeatu honuſtæ, in Italiam ad Hãnibalem cur-
ſum intenderãt.Has circa Sardiniã intercepit C.Octauius eius inſulæ ꝓtor. Valerius Antias Li-
Ara Hanni guſtica ꝓda honuſtas fuiſſe ait,quæ a Magone Carthaginem mittebantur. Hac æſtate,q̃.XIIII.
balis ad Iu- fuit ſecũdi belli Punici,nihil memoria dignum eſt in Brutiis geſtũ.Hannibal circa Laciniæ Iuno-
nonem Laci nis templum caſtra habuit,vbi aram deæ dedicauit,cum titulo rerum omniũ a ſe geſtarum, Græ-
niam. cis Puniciſq; literis ſculpto.Interim Scipio in Sicilia,Siculorum nobiliũ ſumptu, qui ad tercentũ
numero iuſſi ſecum militare,quia Aphricanam militiam grauarentur, totidem equites ex iis qui
ſe ex vrbe ſecuti fuerant,inſtruxit. Frumentum præterea Siculis ad alendum exercitum impera-
uit,veteres naues refecit,omnia ſumma cura & diligentia parabat,quum in Hiſpania ab Indibi-
li renouatum eſt bellum.Contemptu ille Romanorum ducũ,qui tum erãt in Hiſpania,ratus ve-
niſſe tempus liberandæ Hiſpaniæ, cum quatuordecim milibus armatorum in Auſetanis campis
conſedit.Lucius Lentulus & Manlius Acidinus primis Barbarorum motibus occurrendum rati,
& ipſi haud multo poſt,iunctis exercitibus,in hoſtium conſpectu metati ſunt. Nec longior inde
Hiſpanorũ, mora fuit,in aciem vtrinq; eſt vno tempore deſcenſum, fuitq; pugna ab initio ãceps. Poſtremo
& Indibilis hoſtis a Romano equitatu circumuentus in medio eſt cæſus,vix mille acie euaſerunt, cæteri ad
cædes. vnum occidione occiſi ſunt,& cum his Indibilis defectionis author.Ea clade fracti Ilergetes,Mã
donio & cæteris belli authoribus ad ſuppliciũ traditis,arma & ſeipſos Romanis dediderũt.Atq;
hunc exitum habuit bellum,quod ab Ilergetibus eximprouiſo exarſerat.Lælius interea in Aphri
cam cũ parte nauiũ a Scipiõe miſſus,circa Hipponẽ copias expoſuit,ſub ſigniſq; miles in hoſticũ
Carthaginẽ egreſſus eſt,qui in agris cõſpectus,tantum terrorẽ hoſtibus incuſſit,vt non minus ſit Carthagini
ſiũ metus. trepidatũ,q̃ ſi Scipio caſtra ad vrbẽ admouiſſet. Vulgo ferebat̃ Scipionẽ non Læliũ adeſſe,actũq;
de re punica credere,ducẽ inuictũ exercitũ in Libyã deportaſſe,breui futurum vt Aphrica velut
Hiſpania nuꝑ armis ſubacta,Carthaginẽ ipſam oppugnet, nec præ nimia cõſternatione poterat
aliqd ſalubriter conſuli.Verũ vbi Lælius adeſſe dictꝰ eſt,nec tota cũ eo claſſis,remittẽte metu cõ-
feſtim militẽ in vrbe & agris cõquirũt,& Magoni grandẽ pecuniã decernũt,vt cõducto q̃ maxi-
mo poſſet exercitu,ad Hannibalem penetraret,ãboq; iunctis copiis Romã cõtẽderẽt, daréq; ope
rã vt Scipionẽ Aphricæ iminentẽ ab incœpto auerterẽt.Sunt & ad Philippũ regẽ miſſi qui grã-
de argẽti pondus illi pollicerent̃,ſi in Siciliã aut Italiã cũ claſſe tranſmitteret.Hæc illi.Lælius late
oĩa populatus,copiis ad naues cũ præda reductis,quũ iã ex Aphrica ſoluturus eſſet, a Maſiniſſa
q ad phamã Romanæ claſſis ad mare occurrerat,cõuẽtꝰ ẽ.Hic ille multũ q̃ſtus de longa Scipiõis

mora idẽtidẽ hortaſ,vt primo quoq; tpe in Aphricã cũ claſſe & exercitu trãſeat,eã cunctationẽ Maſiniſſæ
quũ Romano populo ad victoriã non parũ officere,tũ ſibi admodũ periculoſam,q̃ iandudũ gra- mandata ad
ue bellũ ſuſtineret,veniret tãtum Scipio atq; certã ſpẽ ſecũ ferret,fore vt breui tota Aphrica po- Scipionem.
tireſ,q̃ ob crudele & auarũ ipſorum imperium valde eſſet Carthaginẽſibus infeſta. Cum his ad
Scipionẽ mandatis & pda ingenti,Lælius in Siciliã eſt reuerſus.Nec ita multi dies interceſſere,q
bus Romani Locros receperũt.Erãt duę Locroꝝ arces,quarum altera eſt a Pœnis retenta.Ea res
vno tpe Scipionẽ & Hãnibalẽ ad ſuis opem ferẽdã exciuit,iã & Locrẽſes Punicũ imperiũ pertęſi,
in medio poſiti fauorẽ ad Romanos inclinabãt.Hannibal Romana arce parũ feliciter tentata,vbi
conſulẽ adeſſe ſenſit,inde mouit caſtra,iuſſis q in altera arce erãt,vti cõmodius poſſent,ſuę ſaluti
cõſulerẽt.Illi piculo qđ inſtabat perculſi domos arci ppinquas incẽdũt, vt fumo hoſtibus proſpe
ctum adimerẽt,moxq; auerſa parte muroꝝ dilapſi conſternato agmine abeuntes,ſuos ante noctẽ
aſſequunſ.Scipio ſumpto de iis ſupplicio,q authores fuerant defectiõis ad Pœnos,neq; ſe publice
Locrenſibus dare quicq̃ dixit,neq; auferre,Romã irent,eã fortunã habituri,quã ſenatus cenſuiſ-
ſet.Ipſe Q.Pleminio ppræctore ad pſidiũ vrbis relicto,Meſſanã traiecit.Cæterũ Pleminius, & qui
cum eo erãt,multo crudelius q̃ Pœni ſunt Locrẽſes vexare adorti,nihil oĩm,quę inuiſas opes po-
tentioꝝ faciunt,nõ perpetratũ eſt in oppidanos ab duce & militib[9]. In ipſorum Locrẽſium corpo Pleminii ſę-
ra,in liberos,in cõiuges,infandę cõtumeliæ editę,nec auaritia minor libidine,quippe q̃ ne a ſacris uiria.
quidem Proſerpinæ theſauris abſtinuit,quos quũ Pyrrhus rex olim violaſſet,magno cõmiſſi ſa- Proſerpinæ
crilegii piaculo,manubias in id ſacrũ retuliſſe ferebatur.Quin & Romani ipſi, q in pſidio erant, theſauri.
ſeditione agitati media vrbe inter ſe armis dimicarũt,violatuſq; eſt Pleminius,naſoq; & auribus
ferro deſectis,ſemianimis a militibus eſt relictus,ad quã ſeditionẽ cõprimendã Scipio Locros pfe
ctus,cognita cauſa,Pleminiũ abſoluit,tribunoſq; ei tradidit, qui cũ ipſo in vrbe hoſtiliter confli-
xerant,vt eos ſub cuſtodia Romã mitteret.Ille recẽtis iniuriæ impatiẽs,poſt Scipionis digreſſum
deditos crudeliter necauit,atq; inſepultos piecit, pari crudelitate in Locrẽſiũ principes vſus q ad
Scipionem de ſua iniuria queſtũ iuiſſe dicebanſ.inde iræ indulgẽs eo vſq; ſcelerib[9] & flagitiis pa
trandis proceſſit,vt non ſibi ſolũ,ſed ipſi quoq; impatori qui ea patereſ, infamię & dedecori eſſet.
Romanus interea exercitus,qui in Italia erat Pœno obiectus,tã graui morbo conflictabaſ,vt P.Li
cinius conſul Romã ſcripſerit,breui futurũ,vt milites cõtagione ad vnum abſumerenſ,niſi exer- Exercit[9] ro.
citus ſolueretur.Cæterum quia iam Hannibal in hiberna conceſſerat,pmiſerũt patres,vt Licini[9] peſtilẽtia ab
faceret,qđ e repub.futurum arbitrareſ,& Romæ qm̃ ſæpius eo anno fuerat lapidatũ, decẽuiri ex ſumitur.
Sibyllinis libris carmen in apertum retulerunt breui Romanum populum victoriam ex hoſte ha
biturum,ſi matris Idęę numen,ex Peſinunte Phrygiæ Romã accerſerẽt:M.Valerius Leuinus,qui Mater deũ
res in Græcia geſſerat,cũ quatuor aliis legatis ad id miſſus eſt in Aſiam. Hi cũ Pergamũ ad At- accerſitur.
talum regem veniſſent,hoſpitaliter accepti,Peſinuntemq; adducti,lapidẽ, quẽ matrẽ deum inco-
lę vocabant,in naues pmiſſu regis ſuſtulerunt,pręmiſſus eſt inde Romã M.Valerius Falco,lega-
torum vnus,q id Romã nunciaret,moneretq; patres quærendũ eſſe in ciuitate virum optimum,
qui veniẽtẽ deam exciperet.Creati ſunt per id tẽpus cõſules M. Cornelius Cethegus & P.Sem Conſules.
pronius Tuditanus.Ludi Romani ter,plębei ſepties hoc anno inſtaurati, q quintuſdecimus fuit
ſecundi belli Punici.Ædẽ virtutis M.Marcellus Marcelli filius,q cõſul ad Venuſiã periit,ad por-
tam Capenam dedicauit.Philippus quia biennio res a Romanis in Græcia fuerãt neglectę,Æto-
los ſociorum ope deſtitutos,quibus voluit conditionibus,ad pacẽ ſecum iungendã cõpulit.Cæte
rum pace nuperrime pacta P.Sẽpronius Tuditanus procõſul Dyrrachiũ,cum. XXX. roſtratis
nauibus,&.X.milib[9] peditum,numeroſoq; eqtatu applicuit,Ætolis opẽ laturus. Philippus cũ ex
ercitu Apolloniam venit,quo Romanus cũ copiis proceſſerat, ibi Rex quum ſub primum acceſ-
ſum pugnę copiam feciſſet,vbi hoſtem ad certamen elicere non potuit. (Erat enim Sempronius
numero militũ longe inferior) in Macedoniam conceſſit.Nec ita multo poſt per Epirotas de bel-
lo inter Romanos & Philippũ ſoluendo cœptũ eſt agi, neq; enim Philippus mediocriter de ſuis
rebus cœperat eſſe ſollicitus,poſtq̃ Punicis opibus vbiq; fractis, Romani in ſpẽ aptæ victoriæ ve
nerãt.Nec ita multo poſt Romanus dux & Philippus in colloquiũ venere,Sẽproniuſq; has pacis
cõditiones Macedoni dixit,vt Parthini,Dimallũ,Bargulũ, & Eugenium Romanorum eſſent.In
fœdere autem ſunt a rege aſcripti,Pruſia Bithyniæ rex,Achæi,Bœotii, Theſſali, Acarnanes,&
Epirotę.A Romanis,Ilienſes,Attalus,Pleuratus,Nabis Lacedæmoniorum Tyrannus,Elei,Meſſe
nii,Athenienſes.His conſcriptis & obſignatis in duos menſes pactę ſunt induciæ,dum legati ad
ſanciendam pacem Romam mitterentur,Sempronius compoſitis in Macedonia rebus in Italiam

Scipioni ad cõſulatum,quẽ abſens adeptus fuerat,deceſſit:atq; in ꝓuinciarũ ordinatione Scipioni in annũ
Aphrica de ꝓrogatũ eſt imperium,cũ iis copiis & claſſe quã habebat, q̃q̃ Aphrica ꝓuincia occulte illi decreta,
cernitur. occultantib⁹ id de induſtria patribus,ne Pœnus id ſcire poſſet.Erat tñ ciuitas in eã expectationẽ
Prodigia. erecta,vt eo ãno in Aphricã bellũ tráſferret.Multa interim ꝓdigia facta dicunt, duo ſoles viſi,&
nox interluxit.Fax ſtellę ſpecie ab ortu ad occaſum porrigi viſa.Plurib⁹ locis ſacra & ꝓphana ſũt
de cœlo tacta,pluit & lapidibus,q̃propter nouẽdiale eſt ſacrũ de more idictũ.Et iá Taracinę lega
Scipio ti cũ Idęa matre eſſe dicebant,quũ Romæ Scipio Naſica Gn.Scipiõis fili⁹ illi⁹ q cũ fratre in Hi-
Naſica ſpania periit,adoleſcẽs adhuc,ſenat⁹ iudicio,optim⁹ ciuiũ iudicar⁹ eſt,ac oĩm maxime dign⁹,qui
Ro.optim⁹. matrẽ deã accipet.Sed qđ ille ordo ſit p̄cipue in iuuene ſecut⁹ parũ tradit.Is cũ matronarũ cœtu
ire Hoſtiã eſt iuſſus,deãq; e naui acceptã matronis deferẽdã tradere.Poſtea vero q̃ nauis ad oſtiũ
Tyberini amnis acceſſit,Scipio i ſalũ naui euect⁹, ſimulacrũ a ſacerdotib⁹ acceptũ i terrã extulit.
Mirum in Matronę primores ciuitatis exceperũt, int̃ q̃s Claudiæ Quintiæ inſigne fuit nomen ad poſteros.
Claudia Hui⁹ quũ dubia pri⁹ fuiſſet phama,clara eſt pudicitia eo miniſterio facta.Alii authores ſunt,na-
veſtali. uim Tyberino vado hęrẽtẽ,q̃a circũfuſa multitudo vario conatu remoliri nõ poſſet,cingulo vnã
veſtaliũ Claudiã ſecũ traxiſſe,ſed horũ fides ſit apđ eos q talia tradidere . Dies ide illi ſacer fuit,q
Idus Aprilis ꝓxime p̄cedit.Ipſa in æde victorię,q̃ in Capitolio fuit,locata eſt,quũ nullũ ad eã diẽ il
li Romæ eẽt rẽplũ.Romana[...]colonię,q̃ ſexto añ ãno militẽ dare recuſauerãt,hoc ãno duplicẽ mili
tũ nũerũ dare ſunt coactæ,decretũq; vt quotãnis ſingulę tria milia æris pp̃lo Ro.noĩe ſtipẽdii pẽ
derẽt.Tulit & aliđ decretũ ſenat⁹,vt q in ſũma ęrarii iopia pecuniã in mediũ cõtuliſſent,trib⁹ eã
pẽſionib⁹ ex publico acciperẽt.Primã p̄ſentes cõſules nũerarẽt,reliq̃s duas,q tertio deinceps anno
Locrenſium ac quinto futuri cõſules eſſent.Eratq; tũ his curis occupata ciuitas quũ.X. Locrẽſiũ legati obſiti
legatorum ſquallore & ſordib⁹,ramoſq; oliuarũ,Græcorũ ritu,manib⁹ habẽtes,ad cõſulũ cõſpectũ,q forte i co
quærelę. mitio ſedebãt,cũ flebili lamẽtatiõe humi ꝓcubuerũt.Quærẽtib⁹ conſulibus,qui hoĩm eſſent, Lo-
crenſes ſe eſſe dixerũt,ea a Pleminio & Ro.militibus paſſos , q̃ ne Carthaginenſes quidẽ pati Ro-
manus populus velit,orare vt ſenatum adire liceret,fieretq; ſibi poteſtas apud patres ſuas ærũnas
deplorandi.Hi a cõſulibus in curiã introducti,vbi qđ peterent dicere ſunt iuſſi,tũ ex his maxim⁹
Oratio Lo- natu.Vellẽ ait patres cõſcripti,qñ incertũ eſt quo aĩo ſitis noſtras hodie q̃relas audituri , primũ
crẽſium ad oĩm illud vobis cõſtaret,quo mõ Locri Carthaginẽſibus ꝓditi fuerint, & rurſus quo ſtudio & cõ
ſenatum. ſenſu,pulſo Hannibalis p̄ſidio , ſe vobis Locrenſes reſtituerint, quũ defectionis culpa ꝓcul abſit a
publico cõſilio,& in veſtrã deditionẽ reuerſi ſim⁹,nõ ſolum volũtate, ſed noſtra etiã opa & virtu
te,certo ſcio,ſi hæc vobis nota ſint,multo magis indignemini veſtros ſocios tam indignis & atro
cibus contumeliis a Q.Pleminio legato veſtro & eius militibus in p̄ſentia vexari. Cæterũ aliena
tionis noſtrę cauſam & reuerſionis in aliud tp̃s differendã arbitror,quũ ob Scipionis abſentiã, q
oĩm a nobis recte ac ꝓperã factorũ optimus eſt teſtis,tũ q; qualeſcunq; in vos fuimus,multo atro-
ciora patimur q̃ mereri potuerimus. Multa qdẽ fœda & indigna ab Hamilchare & Punico p̄ſi
dio paſſi ſumus,ſed illa cũ iis,q̃ nunc patimur,collata,multo minus atrocia ac pene mitia haben-
da ſunt. Verũ niſi vero vos reſpiciatis neceſſe eſt ꝓditas res noſtras P.conſcripti,aut ne a diis quidẽ
immortalibus qđ precemur aliud quicq̃ ſupereſt amplius.Q.Pleminius legatus q ad Locros a Pœ
nis recipiendos miſſus eſt,quiq; nobis receptis,vt p̄ſidio eſſet,a Scipione fuit relictus,noſtrarũ la-
chrymarum huiuſq; afflicti & miſerabilis ſtatus author eſt.Nihil in eo hoĩs eſt (dant animũ ad
loquẽdum vltimę miſeriæ) pręter figuram & ſpeciem.Nihil Romani ciuis,p̄ter linguã,habitũ,
& veſtitum.Peſtis & belua imanis, qualẽ ꝓximum fretum olim nauigãtium pnicie inſediſſe in fa
bulis ꝓditum eſt,q ſi libidinẽ & auaritiã ſolus ipſe in ſocios exerceret,vnã ipſius etſi ꝓfundã & im
menſam voraginẽ,noſtra tñ patientia expleremus.Nunc cẽturiões,militeſq; veſtros adeo fœda li
bidine & licentia corrupit,vt ꝓmiſcue ferarũ more rapiãt,occidãt,laniẽt miſeros ſocios,ſtuprant
matronę,virgines & pueri ex parẽtum cõplexibus ad nefandos vſus extorquẽtur.Quotidie vrbs
capitur,quotidie diripitur,exaudiuntur paſſim puerorum puellarumq; ploratus,a ſuorum con-
ſpectu abſtracti,infanda patiuntur.Miretur qui ſciat, quo modo aut nos ad ea patienda ſufficia-
mus,aut illos qui faciunt,nondum tãtarum ſacietas iniuriarum ceperit. Et quia neq; ego omnia
exequi poſſum,nec vobis vacat ſingula audire,nulla,vt breuiter dicam,eſt Locris domus , nullus
quidẽ homo,qui ad hunc diẽ ſit iniuriarum expers,nullum libidinis aut auaritię genus eſt,qđ in
eorũ quẽq̃ qui pati potuerunt,ſit a Pleminio & aliis p̄termiſſum,oĩa q̃ vrbes bello captæ patiunt,
paſſi ſumus P.conſcripti,& nunc maxime patimur,q̃cunq; crudeliſſimi tyrãni in eos quos metu
& armis preſſos habent,edere conſueuerunt. Vnum eſt qđ nominatim dicã,& quod partim reli-

gione,partim veſtra cauſa dicendū exiſtimaui, vt rēp.veſtrā religione, ſi ita videbiť,ſoluatis.
Vidimꝰ em̄ quāta cerimonia,nō ſolū veſtros colatis deos,ſed externos etiā accipiatis.Eſt apd̄
nos phanū Proſerpinę multa religione inſigne,de quo nimirū aliqua ad vos phama puenerit: Proſerpinæ
id olim Pyrrhus ex Sicilia reuerſus,quū Locris pteruehereť, ob ſingularē noſtrā in vos fidē, templum.
hoſtiliter ſpoliauit.Poſtridie vero q̄ id ſacrilegiū fuerat a rege pperratū, claſſe fœda tēpeſtate
iactata,oēs naues,q̄ ſacrā pecuniā habebāt,nſis ſunt littoribꝰ impactę,qua clade rex territꝰ,cō
gſitā pecuniā in priſtinos Deę theſauros reponi iuſſit.Nec illi poſtea qcq̄ pſpere euenit. Mul
tis aduerſis caſibꝰ iactatus,poſtremo Argos ingreſſus infeliciter periit. Hæc & alia religionis
documēta,quū Pleminius & milites q cū eo ſunt,a nobis ſæpius audiuiſſent,haud ſacrilegas
ab eiuſmodi theſauris manꝰ abſtinuere,atq; nefāda pda ſe & domos ſuas cōtaminare auſi,qd
ſcelus priuſq̄ fuerit expiatū,expedit vobis veſtręq; reipublicę pres cōſcripti, nihil ĩ Italia,aut
Aphrica geſtū iri,ne qd illi piaculū cōmiſerūt,nō tātū ſuo ſanguine,ſed publica etiā clade lu
ant,q̄q̄ illi furiis ſui ſceleris agitati,nō paruas deę pœnas ad hūc diē expēderūt, ſępius inter
ſe media vrbe hoſtiliter pliati,vbi pter multorū cędē,Pleminius ipſe ſacrilegii author, a mili
tibus naſo & auribꝰ truncis pene iterfectus eſt,& Tribuni eiuſdē furoris participes, ab eo poſt
ea ſunt crudeliter interfecti,corporaq; eorū inſepulta iacuerūt,habetq; has ab illis pœnas vio
latū numē,nec prius deſinet eos agitare,q̄ ſublatā pecuniā in tēplū repoſuerint. Sed nūc & ſę
pe alias dea ſuā eſt ſedē præſenti numine tutata,noſtras iniurias vlciſci nō potuit,nec poſſit
alius qſpiā volumꝰ q̄ vos.P.cōſcripti,ad quorū fidē ſupplices cōfugimꝰ.Nā qd ad noſtra ma
la attinet,nihil intereſt vtrū ſub Pleminii pſidio Locri poſthac veſtro iuſſu ſint, an irato Hāni
bali & Pœnis ad ſuppliciū Po.Ro.iuſſu dedamur. Nec poſtulamꝰ vt nobis de abſente aliqd
credať,veniat corā ipſe,audiat diluat ſi poteſt,ac ſi quicq̄ ſceleris,qd hō in hoiem edere poſ
ſit,nō ad hūc diē ille in nos edidit,nō recuſamꝰ,qn nos oīa eadē ſi fieri poſſit, vt pati poſſimꝰ
iterū patiamur,ipſeq; oīi hūano & diuino ſcelere libereť.Quū hęc legati queſti eſſent,roga Peroratio.
ti ſunt a Fabio Maximo,an eas q̄relas ad Scipionē detuliſſēt.Rn̄ſum eſt miſſos ad eū legatos,
ſed eo pſenti apparatu belli occupato,qppe q aut iā in Aphricā trāſmiſiſſet,aut certe nō mul
to poſt eſſet trāſmiſſurus,Romā quoq; ſibi mittēdū duxiſſe.pſertim quum ſemel expti eſſent
q̄tū apud Scipionē Pleminii valeret gr̄a,q cognita ſeditionis cauſa, Tribunos illi vinctos ve Fabii Maxi
lut ad ſuppliciū tradidiſſet.Tū Fabiꝰ legatis e curia abire iuſſis ſn̄iam dixit,vt Pleminiꝰ vin ſententia.
ctus Romā deportareť,atq; eorū q̄ legati q̄rerenť cōuictꝰ in carcere necareť, eiuſq; bona publi
careť.P.Scipio,q ad corrūpēdā diſciplinā militarē natꝰ eſſet, ac regio more militū licētiæ in
dulgeret,domū reuocareť,agerētq; interim Tribuni plębis cū pplo de imperio illi abrogādo,&
vt Locrēſes in curiā reuocati benigne appellarenť,docerenťq; ea q̄ facta eēnt,neq; ſenatū, neq;
Po.Ro.pbate,iuſſurūq; oīa publice & priuatim reſtitutū iri, adiecit vt & milites q ibi eſſent
deportarenť in Siciliā,quatuorq; latini noīs cohortes Locros ad pſidiū mitterenť. Aſſenſum
fuiſſet Fabio in his q̄ dixerat, etenim nō parū inuidiæ cōflatū erat Scipioni ſup id crimenq;
cū pallio & crepidis dicebať ocioſe Syracuſis inābulare,libelliſq; & palęſtrę dare operā,corrū
piq; eius deſidia milites loci amœnitate,niſi Q.Metelli ſn̄ia itercesſiſſet, q̄ vt mitior ita ęqor Senatuſcō
viſa eſt,vt.X.legati cū duobꝰ tribunis plębis & vno ędili,q q̄ſtionē ſup ea re haberet,in Sici ſultum de
liā mitterenť,ac tū ſi ea q̄ facta dicebanť vera cōperiſſent,Scipionē puincia decedere iuberēt Scipione.
aut ſi in Aphricā trāſmiſiſſet,duo tribuni plębis in puinciā irēt,eūq; duobꝰ legatis cū exerci
tu relictis,Romā deportarēt.Senatuſcōſulto in hāc ſentētiā facto,legati Locros pfecti,primū
oīm cōgſitā diligēter pecuniā in ſacrario reponēdā curarūt,ac ſiqua nō extitit ex publica ad
iecta eſt,vt rite ſacrilegiū expiareť.Milites inde Vrbani ptoris edicto,q cū legatis eo venerat
iuſſi ſunt ſine armis vrbē egredi,pmiſſū eſt Locrēſibꝰ,vt oīa ſua q̄ in illorū tabernaculis agno
ſcerēt,p ociū reciperēt,inde poteſtas oībꝰ facta eſt Pleminii & Scipionis accuſandi. Pleminio
ante legatorū aduētū Scipionis iuſſu iniectæ fuerāt catenę.Alii tradūt eū ex fuga a Pōponio Vinciť Ple
ptore retractū,atq; in vincula cōiectū.Pleminiū ſe accuſaturos dixerūt Locrēſes, nullā a Sci minius.
pione in ſe pfectā iniuriā,cur de eo conq̄ri poſſent,qn eū eſſe Scipionē,quē amicū habere ma
lint q̄ inimicū.Pleminius cū triginta aliis ſacrilegii & ſceleris cōuictꝰ,dānatuſq;,Romam ad
ſuppliciū eſt miſſus,vbi prius vita deceſſit.q̄ ppli ſit iudicio dānatꝰ. Scipio vbi legati Syra Pleminii
cuſas iuere(neq;.n.ignarꝰ erat ad qd venirēt)poſtridie q̄ vrbē ſunt ingreſſi oēm exercitū ter mors.
reſtrē maritimūq; illorū oculis cognoſcēdū ſubiecit,decurſuq; militari,ac nautico cōflictu,ve
lut cū Pœnis res agereť,nō ſolū deſidię calūniā diluit, ſed vehemēter a legatis collaudatus,

iuſſus eſt in Aphricā qđ dii bene verterēt,cōtinuo traiſcere.Iret ac ſpei de eo ſemel præceptę Po.Ro.cōporem faceret,cōfeſſi aut eum ducē & exercitū,aut nullū aliū pſenti bello ſinē impoſiturum:& ipſi Romā reuerſi authores fuerunt,vt ſenatuſcōſultum fieret,vti Scipio quoties vellet in Aphricā trāſmitteret.Sed dū hęc Romę & in Sicilia fiunt, Syphax Sophoniſba Haſtrubalis Giſconis filia in matrimoniū recepta,ictoq̄ cū Carthaginēſibꝰ fœdere, ad Scipionē

Syphacis legatia d Scipionem

miſit,qui eū hortarent vt pcul Aphrica vellet cū Pœnis vt antea bellare,nā ſi in Libyā traiiceret,fore,vt ſe nō hoſpitē aut ſociū haberet,ſed hoſtē,q p Aphrica in qua natꝰ eſſet, & p cōiugis patria enixe eſſet dimicaturꝰ.Scipio veritꝰ ne Syphacis alienatio occultādo magis vulgaret,militūq̄ aīos frāgeret,legatis in cōcionē pductis,ſe a Syphace rege cū exercitu ī Aphricā p legatos accerſi vtiliter mētitꝰ eſt,pinde ſtatuiſſe ſe,diis bñ iuuātibus,primo quoq̄ tēpore ex Sicilia pficiſci:pararēt itaq̄ ſe oēs,vt quū datū eſſet ſignū,nihil in mora eſſet.Legatis inde cōfeſtim dimiſſis Syphacē p lr̄as monuit,ne initā cū Po.Ro.temere violaret ſocietatem,ne hoſpitalē fidē,ne deos cōuētorū arbitros falleret.Ipſe claſſem & copias Lilybęū traduxit. tātꝰ nauiū fuit apparatꝰ,vt Lilybętanus portꝰ eas capere nō poſſet.Quātę fuerūt copię ad id bellū ductę varie pditū ſcribit Liuiꝰ.Qui plurimū pdidere q̄nq̄ & triginta milia peditū atq̄ eq̄tū

Copię Scipionis.

poſuerūt.Qui minimū decē milia peditū.Qui mediū ſecuti.XV.milia peditū,mille & q̄ngentos eq̄tes.Scipio iuſſis militibꝰ ſilētiū nauris pſtare,dexterū cornu tenuit cū L.Scipione fratre & .xx.roſtratis nauibꝰ.Lęuū.C.Lęlius agebat.pfectus claſſis onerarias in medio accepit.nulla vnq̄ Ro.claſſis maiore celebritate ex Sicilia in Libyā trāſmiſit.Multi mortales ad eū apparatū viſendū Lilybęū ex tota inſula cōuenerāt.& iā oīa ad curſum parata erāt,quū Scipio ex ſū

Scipionis ex Sicilia digreſſus.

ma naui deos p̄catus,vt eā pfectionē ſibi Po.q̄ Ro.ſecūdarēt,cruda victimę exta, vt mos erat in ſubiectos fluctꝰ piicit:inde cū tota claſſe pfectꝰ,vētis a terra ſpirātibꝰ,cōfeſtim in altū abiit ad pmōtoriū Pulchri copię expoſitę ſunt. Secundā eā nauigationē Ro.fuiſſe,cęteri authores tradiderūt:Cęlius oīm vnꝰ nō ſine tumultu & ſęuitia maris appulſum author extitit.Claſſis primo ex alto,inde milites in agris cōſpecti ingētē maritimis vrbibꝰ terrorē incuſſerūt,ſed pcipuus metus Carthaginē caput belli,inuaſit.Confeſtim,tanq̄ Scipio ad vrbē admouiſſet,ad arma cōclamatū,portęq̄ clauſę ſunt,vigilię & ſtationes in muris diſpoſitę.Ro.imꝑator poſtri die q̄ in Aphricā appulit,vrbē Aphrorū ſatis opulētā cepit:vñ ad octo milia liberorū capitum

Scipionis appulſus in Aphricā.

ſeruitiorūq̄ captorum in Siciliā miſit.Maſiniſſaq̄ principio gerēdarum rerum cum ducētis equitibꝰ,nec amplius venit. Quidā cū duobus milibꝰ veniſſe authores fuerunt. Cæterū quia multis p id tēpus iactatꝰ fuerat caſibus,regnoq̄ & fortunis ſpoliatꝰ multo ęquius credere eſt vt cū paruo equitatu venerit.Fuit Maſiniſſa Galę filius, qui quum pro Carthaginenſibus in

Maſiniſſa.

Hiſpania militaret,patrem amiſit,cui Deſalces regno ſucceſſit, is nō multo poſt moriens regnum Capuſę filio adhuc Maſiniſſa abſente,p manus tradidit,qui a Mezetillo, viro inter ſuos populares illuſtri,regięq̄ familię īfeſto,armis victꝰ,cū multis occiditur, quo cōtigit vt oīs Maſſeſſulorū gens in Mezetilli ditionē conceſſerit,abſtinere tamē ille regio noīe.Verū fractus Carthaginēſiū amicitia,ex qua vrbe vxorē duxerat,fractus & Syphacis qui pro Carthaginēſibus ſtabat amicitia,in alieno regno obtinendo pſeuerauit.Maſiniſſa ex Hiſpania reuerſus cū Numidarū aliꝭ,quę ad eum venierē ſe contulerat,Lacumace Regulo, cui regnū deberi Mezetillus p̄dicabat,prio acceſſu fugato,Tapſum vrbē cepit.Lacumax adhuc puer ad Syphacē,cū modica ſeruorum manu confugit,& Mezetillus cū ſuis copiis (habebat eñ ad quinq̄ & viginti milia hominū in armis)Maſiniſſę veniā pollicēti facile ceſſit.Syphax Haſtrubalis ſoce-

Lacumax.

ri impulſu bellū infert Maſiniſſę,quē prędio victum,in Balbū montē cū paucis equitibus cōpulit.Maſſeſſulorū quidā cū pecore & familia Maſiniſſam ſecuti , locorū difficultatibꝰ freti, ſe & reliquū fortunarū cū rege aduerſus Syphacis iniuriā tuebant,in cuius ditionem cæterа Maſſeſſulorum gens conceſſerat.ex his locis aliq̄diu Maſiniſſa Carthaginēſem agrū latrociniis ſubitiſq̄ excurſionibus habuit infeſtū,donec Bocchar Syphacis præfectus, cū quatuor

Bocchar.

milibus ad eum debellandū miſſus,montibus deiectum,cum.XL.equitibus fugientem, ad vrbem Clupeā circūuentū ppemodum oppreſſit,inde ſaucius medio tumultu cū quatuor eq̄tibus elapſus ad flumen peruenit,ibi p̄cipiti metu(hęrebat eñ veſtigio hoſtis)vorticoſum flu

Quibus caſibus iactet Maſiniſſa.

mē ingreſſus,ægre cū duobus equitibus ad vlteriorem ripam pertendit,duo reliqui in hoſtiū conſpectu aquarum impetu abſorpti ſunt,atq̄ ita ab hoſtibꝰ periiſſe creditus,in ſpelunca quadam plures dies latuit donec vulnus quo grauabatur herbis ſit pene obductum.Tū vero iactationis patiēs factus,cū duobꝰ ad paternū regnum repetendum,qđ vix ad poſteros tam aue

dax facin⁹ inueniat fidẽ,porro ire cõſtituit.Iuncti ſunt primo illi aliquot eqtes,inde vbi.pter
ſpem oĩm,viuere dictus eſt,ſimulac in conſpectũ venit, ad ſex milia hoĩm & quatuor eqtũ ad Recipit re-
eũ cõfluxere,qbus nõ ſolũ regnũ recuperauit,ſed Syphacis & ſociorũ fines multa noĩs celebri gnũ Maſi-
tate vexare eſt adort⁹,caſtris iter Cyrthã & Hipponẽ loco edito,munitis.Quo Syphax cũ fi- niſſa.
lio Vermina pfectus,eũ magis arte q̃ virib⁹ victũ,iterũ exercitu & regno ſpoliat. Ille cũ mo-
dico eqtatu elapſus,ad minorẽ Syrtim cõfugit,quo ſe vſq; ad Romanę claſſis appulſum tenu
it.Tũ vero cũ iis eqtib⁹, quos forte circa ſe habuit, ad Scipionẽ,vt dixi,venit,a quo benigne
eſt acceptus.Carthaginẽſes ſub primũ Romanę claſſis appulſum, Hãnonẽ Hamilcharis filiũ
cũ valido eqtatu Scipioni obiiciũt:Haſtrubalẽq; & Syphacẽ tumultuoſe acerſunt.Hãno cũ
quatuor milib⁹eqtũ Salerã vrbẽ.XV.milia paſſuũ a Ro.caſtris occupat.Scipio circa Vticam
adhuc erat,q audito Hãnonis acceſſu,Maſiniſſam cũ paucis eqtib⁹ p̃mittit,q portis obequitã
do hoſtẽ ad pugnã eliceret,ipſe poſt altiores tumulos,cũ cętero eqtatu cõſedit.Pœnus teme
re effuſus,dũ hoſtib⁹ſponte cedẽtibus cupidius inſtat,in medias incidit iſidias.Cęſus eſt Hã
no cũ mille eqtibus,cęteri metu diiecti paſſim,aut cęſi,aut capti ſunt, & in his, CC.nobiles Hãno pſli-
Carthaginẽſes.Scipio Salera ab eodẽ metu capta.pſidioq; firmata, ſeptẽ dies late p hoſticum gatur.
euagat⁹,oppidis & vicis qbuſdã occupatis, mortaliũ iuxta ac pecorũ numerũ ingentẽ ad na-
ues abduxit,q̃ eo die quo fuerat ad Salerã pſpere pugnatũ,ex Sicilia cõmeatũ attulerant,eas
recenti pda honuſtas in Siciliã remiſit.inde Vticã terra mariq; eſt oppugnare adort⁹,vt eam Scipio
captã belli ſedẽ in Aphrica haberet. Nec Haſtrubal multo poſt cũ triginta milibus peditũ & Vticam op
eqtib⁹ eqtũ affuit,Secut⁹eſt e veſtigio Syphax cũ.L.milib⁹ peditũ,& decẽ equitũ, motiſq; confe pugnat.
ſtim ſignis haud pcul Vtica bina fecerunt caſtra.Scipio quadraginta dieb⁹ ad Vticam fru-
ſtra cõſumptis,ſub hoſtium acceſſum,locum circa mare (exierat iam æſtas)ad hibernãdum
idoneũ cepit.In Italia p id tẽpus P. Sẽpronius cõſul in Crotonieſi agro, tumultuario pſlio cũ
Hãnibale cõflixit,milleq; &.CC.militib⁹ amiſſis,trepide i caſtra ſe & ſuos recepit,nec ita mul Ro. cædes.
tis interiectis dieb⁹,iũctis cũ P.Licinio copiis,ex compoſito iterũ cũ Pœno dimicauit,quo prę
lio primigenię fortunę vouit tẽplũ,fuitq; proſpera Romanis pugna. Cęſa ex hoſtib⁹ quatuor
armatorum milia,paulominus q̃.CCC. capti,ſigna militaria. XL.Pœno adempta. qua clade Pœnorum
territ⁹ Hãnibal Crotonẽ exercitũ reduxit.Eodẽ anno M. Liuius & Claudi⁹ Nero cẽſores Ma cædes.
gnę matris ędẽ faciẽdã in palatio locauerũt. Vectigal etiã nouum ex Salaria annona cõſtitu
tum,id oneris Liuio plæbs retulit acceptũ,q ob veterem damnationẽ Romanis tribub⁹adhuc
iratus haberetur,eaq; res illi Salinatoris cognomẽ dedit.Secutũ inde fœdũ iter cẽſores ipſos Salinatoris
certamẽ,ita vt in cẽſu agẽdo vterq; alterius equũ vẽdi iuſſerit. Adiecit Liui⁹ aliã maiorẽ no- cognomen.
tã,q; omnes Romanas tribus,præter Metiã,quę nec dãnaſſet,nec dãnatũ cõſulẽ,aut cenſorem Cenſorum
feciſſet,cæteras ad quatuor & triginta ęrarias reliquit,& quia ſe inſontem damnatum voluiſ contentio.
ſent,& poſtq̃ damnaſſent,conſulẽ primo,mox cenſorem creaſſent.Hucuſq; cenſorum odia p-
ceſſerãt,quum Gn.Bębius Tri.plæ.vtrinq; diem ad populum dixit,ſed conſenſu patrum am-
borũ ſimultas eſt oppreſſa,ne nouo exẽplo cenſura populari aurę in poſterum fieret obnoxia.
Creati inde conſules Gn.Seruilius Cœpio,& Gn.Seruilius Gemin⁹. Quadrigę aurę hoc an Conſules.
no,q ſextuſdecimus fuit ſecundi belli punici,in Capitolio ſunt ab ædilib⁹ poſitæ.In pūcia-
rũ ordinatiõe imperiũ eſt Scipioni in Aphrica prorogatũ,quoad in ea eſſet terra debellatum.
Facta hoc quoq; anno ſunt pdigia quędã ac rite procurata.Corui non laceraſſe ſolum roſtris Prodigia.
aurum in Capitolio,ſed comediſſe etiã dicebãtur,& mures Antii coronã aureã arroſere. Lo-
cuſtarum vis ingẽs Cãpanum agrum inſederat,nec qua mundi parte pfectę eſſent ſatis cõſta
bat.Reate equuleus cũ qnq; pedibus natus. Anagniæ ſparſi primũ ignes in cælum, inde fax
ingẽs arſit.Fruſinone arcus tenui linea eſt ſolẽ amplexus,inde orbẽ ipſius ſideris ſua magni-
tudine contractũ incluſit circulo.Arpini terra cãpeſtri agro in ingentẽ ſinum cõſedit. Et his
vt dixi,de more expiatis,tota ciuitas in Aphricũ bellũ verſa erat,ſtudioq; cõmeatus & veſtes
ad exercitum conuehebant.Scipio haud pcul Vtica caſtra habebat,tẽdebãtq; hoſtes prope- Scipionis
modum in conſpectu,eratq; nonnihil hyeme cum Syphace actum,vt Romanã ſocietatẽ reſpi cõſilium in
ceret.Cæterũ niſi rex Carthaginẽſes ſecũ in fœdus traheret,nullo modo erat bellum ſolutu- opprimen-
rus.Sed dũ legati citro vltroq; in caſtra eũt redeuntq;,calonum habitu miſſi ſunt qdã a Sci- do hoſte.
pione,q hoſtiũ caſtra ſpecularent.quæ vbi plurimum arundine & ſtoria cõſtare exploratum
habuit,ad ea noctu incendenda Ro.imperator animum adiecit . Inde vt ab eo qd parabatur
hoſtiũ aĩos auerteret,tumulũ occupat circa Vticam,quẽ ſuperiore anno tenuerat,vel ut iterũ

vrbē oppugnaturꝰ,inde ſub noctē pręſidio circa tumulū relicto,ne eruptio fieret in caſtra ab
oppidanis.ipſe cum robore copiarū ad hoſtē ſilētio ꝓfectus, circa mediā noctē primus illi cō
ſtitit.Hic Scipio parte copiarū Lęlio & Maſiniſſę tradita, vt eodē tpe Syphacis caſtra inuade
rent,ipſe ad Haſtrubalē cū cętero exercitu iter pgit,non prius quippiā moturus, ꝙ̄ Numidarū
Incendium castrorum. tabernacula ꝓcul vidiſſet incēſa. Obiuerūt nauiter illi iniunctū munus. Ignis pluribus locis
iniectus ſubitū hoſtibus pauorē iniecit,additus inde terror,multiq̄,velut ad fortuitū incen-
diū accurrētes,primo oppreſſi ſunt,inde cędes circa portas ac totis caſtris edita,& ex alteris
caſtris quę ꝓxima erāt,cōſpectus ignis inermē multitudinē ad opē ferēdā temere exciuit.Hos
qui cū Scipione erāt ſilētio exceptos ad vnū obtrūcāt,caſtra inde aggreſſi,vt in nocturno tu-
multu,ſtationibus deſerta ſubito occupāt,igniq̄ in prima tecta iniecto,primo paucis locis re
luxit flāma,mox aliis in ignē abeuntibus,fœdū incendiū oīa corripuit.Ambuſti hoīes iumen
taq̄.Fuga & ſtrages ingens cōtinuo edita,ac multo plures in ipſo portarū exitu ſunt ab ho-
ſtibus oppreſſi.Multi mortales alii alio caſu ea ſunt nocte in vtriſq̄ caſtris abſumpti: ad.xl.
milia hoīm,aut cęſa,aut ignibꝰ cōſumpta tradunt,ſex milia capta,ſigna militaria.cxxviii.eq
Numidici duo milia.dcc.& ampliꝰ.magna vis armorū capta,ea oīa impator victor Vulcano
ſacra incēdit.Haſtrubal primo Vticā,mox veritus ne hoſtibus cū vrbe dederet, Carthaginē
abiit.Syphax octo miliū ferme ſpatio ab hoſte,loco ſatis munito,cū iis ꝗ nocturna clade ſecū
euaſerāt,cōſedit.Liuiꝰ ad viginti milia peditū fuiſſe ſignificare videtur &.D.eqtes,ſemiermē
turbā atq̄ incēdio afflatā.Carthagini ad eā cladē nō minꝰ trepidatū eſt,ꝙ̄ ſi hoſtis ad muros
Suffeces. caſtra admouiſſet.Senatꝰ a ſuffecibus(erāt hi apud Carthaginēſes,ꝗ & Romę cōſules) in cu
riā accerſitus,triplicē dixit ſententiā.Vna pacē ꝗbuſcūq̄ cōditionibus petendā ſuadebat. Al
tera Hānibalē ex Italia reuocabat.Tertia cēſebat reparādū eſſe bellū, ac Romanoꝝ exēplo in
aduerſis ꝑdurandū.Hęcq̄ Barchinę factionis hoībus adnitēribus tenuit.Nouus delectus eſt
habitꝰ,paucisq̄ diebꝰ Haſtrubal & Syphax cū triginta milibꝰ armatoꝝ iterū in aperto metaa
ti ſunt.Scipio etſi ad Vticā oppugnādā oēs vires intēderat,vbi noua hoſtiū caſtra in magnis
cāpis eſſe exploratū habuit,parte copiarū ad obſidionē relicta,ipſe cū robore exercitꝰ ad locū
Recens Pœnorum clades. ꝓficiſcit,quatriduoq̄ poſtꝙ̄ in cōſpectum venit in aciem vtrinq̄ eſt deſcēſum. Primo cōflictu
Numidę & Carthaginēſes ſunt ab vtroq̄ cornu pulſi,in medio quatuor milia Celtiberorum
ꝗ ꝑ eos dies mercede conducti in caſtra venerāt,aliqd negocii vincentibꝰ fecere,deſperata ve
nia,quoad ſint ad vnū cęſi,victoriā ex confeſſo partā remorati ſunt. Ea cędes Syphaci & Ha
ſtrubali ſatis ſpatii dedit ad fugā.Poſtridie ꝙ̄ pugnatū erat Scipio Maſiniſſam & Lęliū cū Ro
mano Numidicoq̄ eqtatu ad ipſos duces ꝑſequēdos dimiſit,ipſe interim multas Aphricę vr
bes ſubegit.Carthaginenſes recentiore clade cōſternati,confeſtim in Italiā mittunt, qui Hā-
nibalem & Magonem ad opem patriæ ferendā in Aphricā euocarent, ſimul quicquid nauiū
domi erat inſtruunt,vt Romanā claſſem Vticę hęrentem,ſubito acceſſu opprimerent.Scipio
Scipio Tuneta occupat. interim Tuneta locū & natura & opere munitū.XII.milia paſſuū a Carthagine,vñ ad ipſam
vrbē patebat aſpectus,occupat.Hinc punicā claſſem ad Vticam tendentē intuitus,confeſtim
ſigna tolli iubet,ne ſuę naues improuiſo hoſtiū acceſſu opprimerent.Hic quātum in re ſubita
prouideri potuit,quaterno onerariarū ordine claſſem pręmuniuit.Stabāt pręſidiarię ita inter
ſe nexę,vt ſpeculatoriis nauibꝰ ſpatia relinquerēt ad impetū in hoſtē faciendū,& ad vim,quū
opus eſſet,declinādam habilem darent receptū.Quę in fronte cōſtitutę ſunt antennis tenaci
nexu alligatis ſublimē pontē habuere,vñ vis telorū ingēs in hoſtē cōiecta eſt.Magnū ibi fuit
certamē,ad poſtremū pōtibus vi ſolutis.ſex onerarię ſunt ab hoſtibꝰ in altum abductę.Id ma-
ius Pœnis fuit,ꝙ̄ ꝓ re gaudiū,q̄ in tot cladibꝰ res ea parte proſpere ceſſiſſet. Sed dū hęc cir-
ca Vticā geruntur,Lęlius & Maſiniſſa quintodecimo die in Numidiā venerāt,ibi Maſſuli, Sy-
phacis pręfecto ſubita defectione eiecto,regē ſuum ingenti lętitia excipiunt.Nec Syphax in-
terea quieuit,ꝗ exercitu breui reparato quātum ad eam diem nullum habuerat, hoſtibus ob
uiā prodiit,ibi primū leuis armaturę pręlium fuit,mox equeſtre certamē ſecutum.Sed poſt-
eaꝙ̄ Romanarū legionū ſigna illata ſunt,recentiū cladiū admonitu perculſi hoſtes fugā capeſ
ſunt.Syphax dū ſuos increpat,pugnāq̄ inſtaurare conatur, equo ad terram deiecto capitur,
Syphax capitur. captus ad Lęlium ꝑducit.cędes minor ꝙ̄ victoria fuit.Cęſa ad quinq̄ milia hoīm. Duo milia
& quingenti capti.Maſiniſſa cū leui equitatu Cyrtham vrbem regiam petiit,ſequitur Lęlius
Cyrtha capitur. cū robore militū.Cyrthenſes Syphacē captum intuiti,quem hoſtis vinctum in conſpectu de-
dit,terrore ꝑculſi portas patefaciunt: ibi Maſiniſſa ad regiam occupandam curſu prouectus

Sophoniſbam Syphacis coniugẽ in veſtibuli aditu obuiã habuit.Hęc Maſiniſſam armis & cę- Sophoniſ-
tero habitu inſignẽ intuita,regẽ eũ eſſe rata,ad eius pedes procubuit.Dii tibi inqt dederunt, bę preces.
tuaq; virtus Maſiniſſa,vt oĩa demũ quę velles in nos poſſes,ſed ſi captiuę apud te victorẽ,vi-
tęq; & necis dominũ,vllã licet vocẽ emittere,ſi genua victricẽq; dexterã attingere, te ꝓcor &
obteſtor,ꝑ regiã maieſtatẽ,in qua nos paulo ante fuimus.ꝑ deos huius regię, q te melioribus
opto ominibus accipiãt,q̃ hinc Syphacẽ miſerũt,vnũ hoc abs te ĩpetrari ſinas,vt ipſe de hoc
capite qđcũq; libet ſtatuas,nec me in ſuꝑbiſſimũ Romanoꝝ arbitriũ venire patiaris.Eñuero
ſi nunq̃ Syphacis vxor fuiſſem,mallẽ tamẽ Numidę viri, & in Aphrica geniti,q̃ alienigenę fi-
dẽ experiri.Quid Carthagineñ,qđ Haſtrubalis filię ab Ro.hoſte ſit timendũ vides.Q; ſi nul-
la alia re potes,vt me ab infeſtiſſimi hoſtis arbitrio morte vindices oro & obteſtor.Erat So-
phoniſba inſigni forma & ętate florẽti,quo accidit,vt decoris lachrymis,dexteraq; ſępius pe-
tita,ne hoſtib⁹ traderet,quũ iã ꝓpe eſſet,vt blãdiri potius q̃ precari videret, feruidus iuuenis
animus,vt Numidarũ ſunt ingenia prona in venerẽ, ex miſericordia facile eſt in amorẽ pla-
pſus:dat ergo illi fidẽ in ea q̃ petebant,qđ vt facilius ꝓſtaret,temerariũ ab amore cõſiliũ mu-
tuatus,nuptias in eũ ipſum diẽ iubet parari,ne qđ Lęlio aut Scipioni de ea integrũ relinq̃re- Maſiniſſa
tur.Peractis nuptiis ſuꝑuenit Lęlius,qui tantũ abfuit,vt Maſiniſſę factũ ꝓbarit,vt parũ defue- Sophoniſ-
rit,quin Sophoniſbã geniali lecto detractã ad Scipionẽ miſerit.Cęterũ flexus Maſiniſſę ꝓcib⁹, bã ſibi iun-
ſatis in ꝓſentia habuit Syphacẽ mittere,quẽ vbi in caſtra adduci nunciatũ eſt, oĩs multitudo git.
ad eũ videndũ ſeſe effudit:mirari oẽs in eodẽ maieſtatẽ nominis,fortunęq; volubilitatẽ.Cęte-
rũ mouit quũ alios fortuna regis,tũ Scipionẽ ipſum,cuius animũ vbi hoſtẽ ante ſuum tribu-
nal ꝓſtratũ vidit,veteris hoſpitii,dextręq; olim datę & acceptę ſubiit recordatio. Rex igitur
rogatus qđ ſecutus Carthaginẽſium amicitiã Romanę prætuliſſet? Tũ ille peccaui inqt atq;
prorſus inſaniui,quũ aduerſus Po.Ro.arma indui.ſed tum ille mei furoris exit⁹ fuit nõ prin-
cipium,tũ furialis inquit peſtis domũ meã inuaſit, quũ Sophoniſbã mihi matrimonio deuin-
xi,illarũ nuptiarũ facibus domus mea Scipio cõflagrauit, illa oĩbus delinimẽtis animũ recen-
ti amore captũ a Romana ſocietate alienauit,nec pri⁹ egregia coniunx ab incœpto deſtitit,q̃
funeſta mihi arma induit: verũ in hac calamitate & fortuna vnũ dũtaxat ſolatiũ inuenio, ꝙ
inimico capiti eã matrimonio coniunctã audio,ſatis ſcio fore, vt nõ multo poſt illius impul-
ſu,Maſiniſſa nõ magis feliciter q̃ ego nuꝑ Ro.noĩs ſiat hoſtis.Iniecit tã audax Maſiniſſæ faciĩ-
nus Scipioni nõ paruã ſollicitudinẽ,nec tuto,nec ꝓbabili exemplo id factũ arbitrari,ꝙ eo diẽ
quo primũ reginã vidiſſet,ſibi eã matrimonio iungere eſſet auſus,& apud ipſos hoſtium pe-
nates nuptiale ſacrũ celebrare.Hæc illi aĩo voluenti,Maſiniſſa & Lęlius ſuperuenerũt,quibus
hilari fronte acceptis ꝑ concioneq; laudatis.Maſiniſſam in ſecretũ abductum, & leniter caſti- Scipionis
gatũ admonuit,parũ cõſiderate feciſſe, ꝙ Carthaginẽſem fœminam Barchini ſanguinis im- caſtigatio
peratoris hoſtium filiam,iure belli captam,ſibi matrimonio iunxiſſet.Populi Ro.non ſuũ eſſe ad Maſiniſ-
cõſtituere,quid de ea fieri placeat.Videat igitur ne voluptas vna multa bona corrumperet. ſam.
Maſiniſſa nõ rubore tantũ ſuffuſus,ſed lachrymis etiã obortis ſe in Scipionis poteſtate futu-
rũ reſpondit,inde cõfuſus aĩo,vbi ſe in ſuũ tabernaculũ recepit,cũ gemitu,vt a multis audi-
retur,miniſtrũ cũ veneni poculo ad Sophoniſbã miſit,iuſſitq; nũciari Maſiniſſam præſtare il-
li fidem,quã poſſit,quando quã velit nequeat.Ipſa patrię memor familię,Haſtrubalis patris, Sophoniſ-
duorumq; regũ,quorum coniũx fuiſſet,ſibi cõſuleret.Accipio inquit illa nuptiale mun⁹,neq; bę interit⁹.
ingratum,ſi nihil maius vir vxori ꝓſtare potuit. Sed melius moritura fui,ſi non nupſiſſem in
funere.Ac tantũ locuta poculũ intrepide hauſit.Poſtq̃ Sophoniſbę interitus Scipioni nũcia-
tus eſt,pro magno habuit negocio ęgrũ Maſiniſſę animũ,familiariter caſtigatũ, ꝙ magnũ er-
ratũ aliquanto maiore correxiſſet,& re & verbis confirmare.Poſtridie ad ſe accitum.ꝑ cõcio- Regalia
ne regem appellauit,appellatum aurea corona donauit, patera aurea,curuli ſella,& Scipione inſignia.
eburneo,toga picta,& tunica palmata,triũphalib⁹ ſcilicet ornamẽtis,quo honore nullus tum
maior fuit apud Romanos.Donat⁹ eſt & Lęli⁹ aurea corona,quẽ Scipio nõ multo poſt, cũ Sy-
phace & aliis nobilib⁹ captiuis,pulcherrimę victorię nũciũ Romã miſit.Ipſe iterũ ad Tunetẽ
caſtra retulit.Carthaginẽſes tot cladib⁹ aliis ſuꝑ alias fracti,ex triginta ſeniorib⁹ (id ſancti⁹
fuit apud illos conciliũ)legatos ad Scipionẽ mittũt,de pace acturos.Hi vbi in caſtra venerãt
ad ipſius imperatoris cõſpectũ ꝓcũbẽtes,omĩ belli cauſa in Hãnibalẽ & paucos Barchinæ fa-
ctionis viros reiecta,vt Carthagini parceret ſuppliciter ꝓcati ſunt . Etſi victoria inqt Scipio
in manib⁹ eſt,vt oẽs tamẽ gẽtes intelligãt,Romanum Po. iuſte bella ſuſcipere,ſuſceptaq; iuſti-

Cõditiões pacis. us ſinire,pacẽ his cõditionibus habebitis,vt Gallia & Italia veſtri decedãt exercitꝰ,nihil vo-
bis rei in Hiſpania ſit,nihil in iis inſulis,ꝗ medię ſunt inter Italiã & Aphricã, oẽs naues lon-
gas ꝓter.XX.dabitis,qngenta tritici modiorũ milia,trecẽta hordei,captiuos & ꝑfugas reſti-
tuatis.Quãtum pecunię imperauerit Scipio parũ conſtat, quinq; milia talentoꝝ quidam po-
ſuere.Alii quinq; milia pondo argenti.Nõnulli duplex ſtipendium. Irẽt ad ſuos atq; intra tri
duũ redirent,ſi pacẽ his cõditionibus vellent.Carthaginẽſes dubiũ ſtudio pacis, an vt reges
a bello eſſet in aduentum vſq; Hãnibalis,pacẽ haud abnuerũt, miſſiq; Romã legati cum ali-
quot ꝑfugarum,in ſpeciẽ optatæ pacis.Romę interea cognitis,quę in Aphrica geſta erãt qua
triduum circa omnia tẽpla eſt ſupplicatum,& Maſiniſſę legati,qui cum Lęlio Romã uenerãt in
ſenatũ introducti,benigne auditi ſunt.Laudatus Scipio ꝙ eũ regẽ appellaſſet, muneraq; publi-
ca ipſi regi decreta,eqſtria arma,tabernaculũ, & militaris ſupellex ,qualis cõſulibꝰ parari ſo-
let.Legatis quina milia ęris,comitibꝰ mille data,veſtimẽta adhęc his ſingula. Bina legatis &
Syphax Albã relegat. lautia decreta.Syphax Albã in cuſtodiam miſſus.Per id tẽpus Quintilius Varrus prætor &
M.Cornelius ꝓconſul in Inſubribus Magonẽ Barchinũ & Gallos ingẽti ꝑlio vincũt.Sex mi-
lia hoſtiũ in acie cæſa,& Mago dux grauiter vulneratꝰ. Nec Romanis gratuita victoria fuit,
Mago moritur. duobꝰ milibus & amplius in pugna amiſſis. Mago haud multo poſt Carthaginẽ reuocatus,
copiis in naues impoſitis,in altũ delatus,quũ Sardiniã ꝑteruehererur,aut certe vix curſu ſu-
perata ex vulnere qđ in ꝑliõ acceperat morit.In Brutiis,G.Seruilius conſul Conſentiã Vffu-
gum,Vergas,Beſidias,Hetriculum,Sypheum,Argentanum,Dampetiam voluntaria deditio
ne recepit.Traditur etſi obſcura phama,eũ in Crotonenſi agro cũ Hannibale congreſſum ad
quinq; milia hoſtiũ cecidiſſe.Nec multo poſt Hãnibal & ipſe auxiliũ patrię ferre iuſſus, fren
dens fremenſq;,ac vix lachrymis tẽperans,dicit legatorũ verba audiuiſſe.Iã nihil ꝑplexe inge
ſed palã reuocant,qui vetando ſupplementũ & pecuniã ad Hãnibalẽ mitti ſemp retraxerũt.
Hãnibalis querela. Vicit ergo Hannibalẽ nõ Po.Ro.toties cæſus fugatuſq;,ſed Carthaginẽſis ſenatus obtrecta-
tione & inuidia.Neq; Scipio tantũ deformitate mei reditus exultabit quãtum Hanno,ꝙ,quã
do alia via non potuit,domum noſtram Carthaginis ruina oppreſſit.Inde inutili multitudi-
ne pręſidii ſpecie in vrbibꝰ relicta,cæſiſq; in Lacinię Iunonis tẽplo,quo ſe velut in aſylũ recepe
rant,omnibus Italici generis in Aphricam ire recuſantibus,cętero exercitu in naues impoſi-
to,quas in hunc vſum iã antea parauerat,velut diuinaret ita futurũ, vt Italia excedere coge-
ret,nõ minus triſtis,ꝗ ſi Carthagine exul abiiſſet,in Aphricã trãſmiſit,ſe ipſum identidẽ ac-
cuſans,ꝙ Cannenſi victoria vti neſciuiſſet.Romę duplex lętitia deinceps fuit,vno fere tempo
re Magonis morte nunciata,& Hãnibalis diſceſſu.Erant qui Hannibalẽ retẽtum maluiſſent,
ne Aphricanã victoriam ſuo reditu impediret.Quinq; dies circa omnia tẽpla ſupplicatum,&
maiores victimę aris adhibitę.Per eos dies Carthaginẽſium legati,ꝙ Romã miſſi fuerant,vr-
bem ingredi prohibiti,in villa publica hoſpitiũ,& ad Bellonę templum illis ſenatus datꝰ.Ibi
Carth.legati infecta re dimittunt. ob ea quę petebant facile apparuit Carthaginẽſes fraude agere,quũ oĩa incerta attuliſſent:Si
ne reſponſo igitur in Aphricã ſunt dimiſſi.Seruilius conſul Hannibalẽ Italia excedentem in
Siciliam vſq; cum exercitu ſecutus in Aphricam traiicere parabat,vt finiri belli laudem vnꝰ
ferret. Cæterũ ea res indigna patribus & populo viſa, quapropter dictator ad hoc ipſum eſt
Romę creatus,ꝙ eũ ex Sicilia reuocauit,quibus diebus.CC.&.XXX.naues qbus Gn.Octauiꝰ
cum cõmeatu in Aphricã ex Lilybęo tranſmittebat,tẽpeſtate diſiectę.Quęcũq; earũ ad Ægi-
murum inſulam,quæ ab alto claudit ſinum Carthaginis, aut ad Calidas aquas in conſpectu
vrbis compulſę ſunt,ꝗꝗ inducię adhuc tenerent,a Carthaginenſibus ſunt tamen interceptę.
Carth.perfidia. Miſit Scipio Carthaginem legatos,qui violatas inducias quererentur.Parum affuit,quin ii ꝙ
miſſi ſunt,multitudinis incurſu ſint diſcerpti,nauiq; retro ad Scipionẽ miſſi Pœnoꝝ fraude
excepti,medio mari oppreſſi eſſent,niſi naui qua vehebant littoribꝰ impacta,pedibꝰ ad Scipio-
nẽ ęgre abiiſſent,quorũ perfidiã tantũ abfuit,vt Ro.impator imitari ſuſtinuerit,vt Carthagi
nẽſiũ legatos,ꝙ in caſtra cũ Lęlio nõ multo poſt ſunt ex Italia reuerſi,incolumes domũ dimi-
ſerit.Hãnibal vbi Aphricã in cõſpectũ habuit gubernatorẽ ſciſcitatus,Ecquæ terræ ora ocu-
lis occurriſſet?Sepulcrũ dirutũ reſpõdit,quã vocẽ ille auerſatꝰ,Leptim curſum detorſit.Exiit
Omen Hannibali oblatum. interim ſextuſdecimus ſecũdi Punici belli annus.Secuti cõſules M.Seruilius Geminus & T.
Claudius Nero,qbus ꝑmiſſum a patribus vt inter ſe Aphricã ſortirent. Populus tamen Sci-
pionis eam eſſe prouinciam malebat.Legati ſub id tempus ex Gręcia a ſociis Romã venerũt,
querentes ſuos agros a regiis Macedonũ præſidiis vaſtari, miſſi proinde ſunt ad Philippum

legati qui res repeterent, nunciarentq́ fœdus violatũ videri. ꝙ ſocii Po. Ro. media pace hoſtiliter peterent. Fuit idẽ annus vrbico incẽdio inſignis, quo Cliuus publicus eſt ad ſolũ vſq́ exuſtus, & Q. Fabius Maximus vir iã grãdis natu, quippe q. XL. ãnos augur fuerat, morit, vel ea laude clariſſimus, ꝙ totius Italię cõſenſu graminea eſt corona donatus. Et iã Scipio & Hãnibal oĩm gẽtiũ aĩos in expectationẽ erexerãt duces ad ſupremũ bellũ cõparati, veneratq́ Adrumẽtũ Pœnus cũ exercitu, vbi quũ aliquot dies copias refeciſſet, ad Zamã ꝓfectus eſt. Trepide interim nunciabat oĩa circa Carthaginẽ Romanis armis obtineri. Scipio hoſtiũ exploratores in Romanis caſtris deprehenſos tribunis tradidit ꝑ tota caſtra deducẽdos, vt ꝑ ociũ oĩa explorarent, inde incolumes ad Hãnibalẽ dimiſit, quo facile apparuit q̃ parũ Scipio Hãnibalis acceſſu moueret. Perculit ea Romani ducis fiducia Pœnũ hoſtẽ, ac ratus oĩa ęquota ipetrari poſſe, ſi integer pacẽ a Scipione peteret, cũ eo in colloquiũ venit. dubiũ, ſua ſpõte an publico cõſilio. Valerius Antias ꝓdidit victũ a Scipione Hãnibalẽ, cęſaq́ ex Pœnis ad. XII. milia prius q̃ mẽtio vlla ſoluẽdi belli ſit a Pœno illata. ex cõpoſito duces caſtra ꝓtulerũt, vt ex ꝓpinquo coire poſſent. Romanꝰ ad Nagadarã loco opportuniſſimo cõſedit. Hãnibal inde tumulũ ad quatuor milia paſſuũ cepit. Medio deinceps ſpatio ſummotis vtrinq́ aciebꝰ, cũ ſingulis interpretibus cõgreſſi ſunt, ibi vterq́ alterıꝰ admiratione attoniti, mutuo ſe aſpectu intuẽtes, ſine voce aliq̃diu cõſtiterũt. Tũ Hãnibal poſt mutuã ſalutationẽ, multa de varietate fortunę locutꝰ, ꝙ ipſe qui prior bellũ intuliſſet, ſępius victoriã habuiſſet in manibus, poſtremo inermis ad petẽdã pacẽ ꝓceſſiſſet, inde clades executꝰ, quas Pœni Romaniq́ ad id tẽpus bellãdo ꝑpeſſi eſſent, cũ qbꝰ lõge melius actũ eſſet, ſi ab initio tã hi q̃ illi, ſuo fuiſſent contenti, ad pacẽ inter vtroſq́ populũ iungẽdã hortatꝰ eſt, teſtatꝰ ſe humanarũ rerũ mobilitate edoctũ, libẽtius rõnẽ ſecuturũ, q̃ mobilẽ fortunę aurã: qđ vt Scipio faceret, Carthaginẽſiũ fortuna documẽto eſſet, q pau cis annis Italia ꝓpemodũ domita, Romã oppugnaſſent, tũ demũ oĩbꝰ mutatis ꝓ patria dimicare cogerent. Sũma eiꝰ orationis fuit, vt prius q̃ in pugnã deſcẽderet, itidẽ ſecũ cogitarẽt, cum quo exercitu & duce ſibi res futura eſſet, vim fortunę morteq́ cõmunẽ vtriſq́ eſſe, videret nẽ momẽto vniꝰ horæ multa ſimul parta decora euerteret, qđ vt caueret Attilii Reguli infelix exitꝰ magnũ ꝓberet exẽplũ, q quo altiꝰ vincẽdo aſcẽderat, dũ ſuę felicitati modũ nõ imponeret, fœdius corruiſſet. His Pœnus aliiſq́ pluribꝰ verbis Scipionẽ in ſentẽtiã trahere eſt conatus. Tũ ille, ſi Carthaginẽſes inqt Hãnibal, iis ſteriſſent cõditionibꝰ, quas illis nuꝑ diximꝰ, pax haud dubie ſecuta eſſet. Verũ ob tuũ reditũ feroces facti pacẽ, quã ſuppliciter petierãt, nr̃is nauibꝰ prius interceptis, mox iure gentiũ in legatis violato irritã habuerũt. Armis itaq́ potius decernendũ arbitror, q̃ vllã pacis mentionẽ inferendã, quę tuorũ ꝑfidia nũq̃ aut fida, aut diuturna eſſe poterit. Eã ſortẽ habendã, quã dii vtriq́ ppl'o dabũt. Qđ ad fortunę mutationẽ attinet, ſatis ſum inqt humanę infirmitatis memor, & vim fortunę mecũ cõſidero, & ſimul illud reputo, Populũ Roma. pia arma induiſſe: quapropter ſpero eũdẽ eũ exitũ, quẽ dii priori bello punico dederũt, eundẽ huic ob fœdus a vobis ſemel atq́ iterũ violatũ eſſe daturos. Ita infecta pace quũ duces ipſi ad ſuos rediiſſent, armis decernendũ ꝓnũciãt, arma expedirẽt milites, vnã poſtremo pugnã decreturã, Romani an Carthaginẽſes iura ſint gẽtibus daturi, nec Aphricã aut Italiã, ſed orbẽ terrarũ victoribꝰ pręmiũ proponi, par etiã periculũ victis, quum Romanis, ſi victi eſſent, nullũ pateret effugiũ, ſi Pœni, Carthago ſupremũ caſura eſſet. Multũ ac varie vterq́ dux ſuos hortatus, Scipio in pugnã ꝓgreſſus, ita aciẽ inſtruxit, vt in fronte haſtati manerẽt, inde principes, Triariis poſtremũ aciẽ tuẽdã aſſignauit. Lęlius ſiniſtrum cornu tenuit cũ Italico eqtatu, dexterũ Maſiniſſa & Numidę, relictis inter manipulos ſpatiis, qbꝰ via beluis irruẽtibꝰ pateret, dato ſigno, vt eas inter ordines receptas, dextra lęuaq́ pilis cõfigerent. Hãnibal octoginta elephãtos in fronte ſtatuit, quantũ numerũ in nulla vnq̃ acie Pœni habuerãt. inde auxilia Ligurũ Gallorũ Balearibꝰ & Mauris admixta. Carthaginẽſes & Aphri cũ Macedonũ legione, in ſecũda acie cõſtiterũt. Poſtremo in ſubſidiis Itali locati. Dexterũ latus Carthaginẽſium equitatꝰ clauſit, Lęuũ Numidę. Diligẽs inde ducũ adhortatio fuit ad milites in procinctu ſtantes. Nec longior deinceps mora interceſſit, Tubis a Romano canẽtibꝰ, tãtus clamor eſt exortꝰ, vt elephãti magna ex parte exterriti in lęuum Pœnorũ cornu ꝓcipites abierint, qua parte Numidas, beluarũ ſtrage territos, Maſiniſſa ferociter adortꝰ facile turbauit. Pars elephãtorũ, quę in aduerſam Romanorũ aciẽ inciderat, modico certamine in dexterũ Pœnorũ cornu auerſa, terrorẽ ſuis attulit, auxitq́ Lęlius, q & ipſe cum Italico eqtatu ea quoq́ parte hoſtium aciẽ pręſidio nudauit. Inde pedeſtris fuit pugna, extemploq́ Roma-

Fabii Maximi īteritus

Scipionis fiducia.

Scipionis & Hã. cõgreſſus.

Reſpõſum Scipiõis ad Hannibalẽ

Oratio ducum.

Romana acies.

Punica acies.

Prelium.

na acies duplici ſucceſſu ferocior facta hoſtẽ loco ſubmouit,actiqꝫ ſunt primi ad ſecũdã aciẽ,
ibi quũ Carthagineſes & Aphri nõ modo nõ ſuſtinerent imperũ,ſed titubare etiã cœpiſſent,
factum eſt,vt auxiliares ſuorũ pauore ꝑculſi,in ſecundã aciẽ refugerint,itaqꝫ ab hoſte in ſuos
verſa,qm̃ nõ reciperent,plurimos obtrũcãt.Ibi Carthagineſes,velut duplici ꝓlio grauati,mul
ti a ſuis,plures aduerſo hoſtiũ ferro in medio cędunt,eratqꝫ interim tãta hoſtiũ ꝑturbatio,vt
ne Romani quidẽ quũ oĩa cęde cõplebãt,ſatis ordines ſeruarẽt:qua re Scipio aĩaduerſa(nam
& principũ ſigna fluctuare cœperãt)Haſtatis in mediũ receptis, hinc principibꝰ inde triariis
firmat latera. Tũ velut noua acie ꝓliũ inſtauratũ.Romanuſqꝫ ob hoſtilẽ equitatũ vtrinqꝫ pul
ſum ferocior factus,totoqꝫ militũ robore,qd̃ in ſubſidiis erat cõnixus,vix ꝑ ſe erat hoſtibꝰ to
lerabilis,quũ Lęlius & Maſiniſſa,q lęua dextraqꝫ pulſum equitẽ fuerãt aliq̃diu inſecuti,in pu
Hãnibal fu gnã reuerſi, alacriqꝫ clamore a lateribꝰ incurſantes,hoſtẽ in fugã auertũt. Tũ vero diſiecta eſt
ſus. acies,Pœnuſqꝫ totis cãpis ab eqtibꝰ q oĩa obtinebãt,cęſus.XX.milia hoĩm ſunt eo die ex Car
Cæſorũ nu thaginẽſibus interfecta,ac pene totidẽ capta,cũ centũ viginti tribꝰ ſignis militaribus,Elephã
merus. tis quadraginta.Ex victore exercitu ad decẽ milia deſiderata. Hãnibal hortando ſuos ꝓliũqꝫ
pluribꝰ locis inſtaurando,tã diu in acie verſatus eſt,quoad rem ſemel iñclinatã,neqꝫ vi,neqꝫ ar
te vlla vidit ſiſti poſſe amplius.tũ demũ cũ paucis equitibꝰ medio tumultu elapſus Adru
metũ cõfugit,Scipionis & alioꝝ iudicio ſummi imꝑatoris cõſilio & arte, vt ſi qñ alias eo die
Haunibal ꝑcipue vſus.Hoc ille velut vltimo virtutis ope edito,quũ Adrumetũ ſe recepiſſet, Carthagi
Cartha.ac nẽ acceſſitus,ſexto &.XXX.anno,poſteaq̃ puer inde abſceſſerat,faſſus eſt in curia, ſe nõ ꝓlio
ceſſitur. tantũ,ſed bello etiã victũ,nec ſpem ſalutis alibi q̃ in pace reponendã. Scipio potitꝰ hoſtiũ ca
ſtris,C.Octauio Carthaginẽ cũ legionibꝰ ꝑmiſſo, Lęliũ Romã ire iubet,nobiliſſimæ victoriæ
Carthagi- nunciũ.Ipſe.L.roſtratis nauibꝰ,centũqꝫ onerariis,quas nuꝑ P. Lẽtulus duxerat,veteri claſſi ad
nẽſiũ legati iunctis,Vtica ꝓfectꝰ Carthaginẽ petiit.Et iã haud ꝓcul inde aberat,quum velata infulis ra
miſqꝫ oleę Carthaginẽſiũ illi nauis occurrit.decẽ legati erãt principes ciuitatis ad petendam
pacẽ miſſi. His velamẽta ſupplicũ porrigẽtibus , fideqꝫ imꝑatoris & clementiã implorãtibus
reſpõſum eſt vt Tunetũ irent, ibi Romanũ caſtra habiturũ,ipſe Carthaginis ſitũ ad hoſtium
terrorẽ cõtẽplatus,retro Vticã cõceſſit,Octauio cũ exercitu ad ſe reuocato , quo cõſilio non
reperio.Interim trepide afferũt Verminã Syphacis filium cum non paruo eqtatu & peditibus
Numidarũ multis Carthaginẽſibus auxilio venire.Miſit cõfeſtim Scipio,q illũ appropinquantem ſubito
cædes. exciperẽt ꝓlio,nauiterqꝫ ea ꝓuincia nauata eſt.Ad qndecim milia hoſtiũ cęſa, mille & ducẽti
viui capti.eq Numidici mille & qngenti,ſigna militaria duo & ſeptuaginta. Verminas cum
paucis eqtibꝰ vix fuga ſeruatus eſt.Nec multo poſt Scipio ad Tunetũ reuerſus triginta lega
tos ex Carthagine ad ſe miſſos,ꝑfidię icrepitos dimiſit. poſtridie ad ſe reuocatos docuit his
conditionibꝰ pacẽ habituros, ſi decẽ milia talentũ argẽti in quinquaginta annos æquis pẽſio
nibus Po.Ro.pẽderẽt.Cẽtũ obſides ſuo arbitrio darẽt,haud minorem.X. annis nec maiorem
XXX.Si frumẽtũ & ſtipendiũ auxiliis dũ inducię tenerẽt. Si naues oẽs roſtratas traderẽt.ſi
bellũ neqꝫ in Aphrica neqꝫ extra iniuſſu Po.Ro.gererẽt,neqꝫ equos neqꝫ elephantos deinceps
alerẽt, onerarias naues nuꝑ captas cũ rebus reſtituerẽt. Maſiniſſę agrum quẽ ademiſſent red
derẽt,ipſi tantũ vrbes & agrũ in Aphrica haberẽt,quę priuſq̃ bellari cœptũ eſſet tenuerant.
Has cõditiones quũ tumultuoſe multitudo audiuiſſet,& Giſgo ad diſſuadendã pacẽ ſugge
Hãnibalis ſtum aſcẽdiſſet,ab Hannibale ex ſuꝑiore loco eſt vi detractus,q̃ inſueta liberę ciuitati ſpecies
facinus. quũ populi fremitũ mouiſſet,ꝑturbatus Hãnibal impudentiã excuſauit, ꝙ puer patria pro
fectus leges & iura ciuitatis,vt hõ militię aſſuetꝰ,parũ calleret.Inde de pace diſſeruit,cętera
Hãnibalis executus,quę ꝓſenti ſtatui rerum cõducerẽt,pacẽ vt æquam & neceſſariam probauit,ac ſecũ
exilium. dum eam concionem authores fuerunt quidam,Hannibalem ad mare deſcendiſſe, vbi nauis
ad id prius parata erat, ſponteqꝫ in exilium abiiſſe,poſtulantiqꝫ Scipioni vt Hãnibal ſibi tra
derẽt reſpõſum eſſe,eũ exilii noĩe ſolum vertiſſe.Quidam alii aliquanto poſtea id factum ꝓ
diderunt.Legati ad Scipionẽ reuerſi pacis conditiones probarunt, datæ inde in tres menſes
inducię,dum Romã irent ad confirmandam pacem, ea conditione vt legatos interim haud
alio,q̃ in Italiã mitterẽt,nec aliunde miſſos acciperẽt,priuſq̃ Romanos certiores feciſſent ad
quid mitterent.Romæ interea audita hoſtium rebellione ſub Hannibalis aduentũ in Aphri
cam,vehemẽter fuerat trepidatũ,alteraqꝫ claſſis parata,cũ qua confeſtim T.Claudius conſul
in Siciliam traiiceret,& ex Sicilia in Aphricã,vbi par illi eſſet cũ Scipione imperiũ. Turbabãt
ſuſpenſam rei euentu ciuitatem multa & varia prodigia,quæ per id tẽpus facta dicebantur,

Solis orbis minui viſus fuerat,plueratq; lapideo imbri, & in Veliterno agro terra ingẽtibus Prodigia.
cauernis ſubſederat,arboreſq; in ꝓfundũ hauſtę, q̄bus oĩbus procuratis, Claudius conſul cũ
claſſe ꝓfectus primo ĩ Compſano tractu atroci tẽpeſtate eſt iactatus, inde circa Sardiniã mul
to atrocior ꝓcella claſſem adorta,fractis laceriſq; naubꝰ, vix cõſul Carales ĩ Sardinia tenuit
vbi dũ naues reficit,mareq; intractabile circa brumã eſſet,circũactus eſt illi annus,priuatuſq;
Romã rediit.Romę iterim cõſules creati erãt Gn.Cornelius Lentulus,& P.Ælius Petus,atq; Conſules.
alteri coꝝ Aphrica ꝓuincia decreta eſt,ſi pax cũ Carthaginẽſibꝰ nõ ſecuta eſſet,vt ipſe mari,
Scipio in terra vt antea rem gereret.Auditiq; interim Philippi regis legati,qui quum multa
perplexe aduerſus ſocios Po.Ro.& M.Aureliũ,q illos cõtra Philippi iiuriã defenderat, locuti
eſſent,ſuperbeq; regis noĩe poſtularẽt,vt Sopater dux,& qui apud Hãnibalẽ militaſſent, quos
Scipio in vinculis haberet,ſibi reſtituerẽtur:Reſpõſum eſt quęrere regẽ bellũ, & ſi pergat ꝓpe
diem habiturũ.Fœdus ab eo dupliciter violatũ,& nũc ſocios Po.Romani cũ iiuria laceſſere,
hoſtẽ ꝑterea ab eodẽ auxiliis adiutũ,quare recte faceret Scipio,qui Sopatrũ & alios in vincu
lis haberet,quia ꝓ hoſtibus in acie ſtetiſſent,& M.Aureliũ ex ſentẽtia patrũ ſocios aduerſus
regis iniuriã tutari.Cũ his Philippi legati dimiſſi ſunt.Auditi inde ſunt,q a Carthaginẽſibꝰ Legati Car
miſſi fuerãt,in quibus erat Haſtrubal cognomẽto Hedus,qui vt Hanno ſemꝑ fuerat author thagineſi.
pacis,Barchinę factioni infeſtus.Is omni ruptorũ fœderũ iniuria in Barchinę gẽtis homines Romę au-
reiecta,quorũ impotẽtię a bonis reſiſti nequiuerit,Patres cõſcriptos precatus eſt, vt pręſenti diti.
rerũ ſucceſſu,ſecũdiſq; rebus modeſte ac moderate vterẽtur,ſi ſe atq; Hannonẽ ſui ciues au-
dire voluiſſent,pacis cõditiones daturos fuiſſe,quas nũc ſuppliciter peterẽt. Raro hominibꝰ
bonã fortunã,bonãq; mentẽ dari.Populũ Ro.eo inuictũ eſſe,ꝙ in ſecundis rebus ſapere & cõ
ſulere meminerit,qui pene plus parcendo q̃ vincẽdo imperiũ auxerit. Hęc & alia quũ ille &
collegę miſerabiliter locuti eſſent,appareretq; iã ſenatum miſericordia flecti, Senatorũ vnus
Carthaginẽſiũ perfidię ꝓ cęteris infeſtus,ſucclamaſſe dicit. Per quos deos Pœni fœdus per-
cuſſuri eſtis,quũ eos ꝑ quos toties ſit ictũ fefelleritis?Per eoſdẽ inquit Haſtrubal qui tã infeſti
ſunt fœdera rũpẽtibus. Quũ oĩm animi ad pacẽ inclinarẽt,eãq; conſul ambitioſe impediret,
Trib.plę.ad populum tulerunt,populuſq; ſciuit, vt Scipio ex decẽ legatorũ ſententia pacem
Carthaginẽſibus,q̄bꝰ vellet legibꝰ daret,exercitũq; victorẽ ex Aphrica in Italiã deportaret.
Secũdũ id publicũ decretũ Carthaginẽſiũ legati,quũ gratias patribus egiſſent,petierunt vt
ſibi liceret in vrbẽ ingredi,& colloqui cũ ſuis ciuibus q capti in publica cuſtodia ſeruarent,
eorũ propinquos quoſdã eſſe,habere & propinquorũ ad alios mãdata,quibus conuentis,quũ
iterũ petiiſſent,vt quorũdã redimẽdi ſibi poteſtas fieret,factũ eſt ſenatuſcõſultũ,vt legati, q Liberalitas
ad Scipionẽ ituri erãt.CC.quoꝝ noĩa legati dediſſent ĩ caſtra ad Scipionẽ adducerent,eoſq; Ro.in Car-
ſi pax ſecuta eſſet gratis Carthaginẽſibus reſtituerẽt.Sũt & fœciales miſſi ad fœdus ſanciẽ- thagineſi.
dũ,ſecũ priuos lapides priuaſq; verbenas ferre iuſſi.ꝑtorẽ quoq; Sagmina popoſcerũt. Id ge- Sagmina.
nus herbę fuit ex arce ſumptũ.Poſtq̃ legati cũ his in Aphricã venerũt , pax cõditionibꝰ iam Pax inter
dictis icto fœdere cõfirmata eſt.Naues lõgas,Elephãtos,ꝑfugas, captiuos ad quatuor milia Ro.& Car-
numero tradiderũt,in q̄bꝰ fuit Q.Terẽtius Culeo ſenatorii ordinis.Scipio cõgeſtas oĩs gene thag.
ris naues in altũ abductas,in Carthaginis cõſpectu cremauit.Id incendiũ tã lugubre Pœnis
fuit,q̃ ſi tũ Carthago tota deflagraſſet.Trãffugas latini noĩs Scipio ſecuri ꝑcuſſit.Romanos
ſuſtulit in crucẽ,vt ꝑfidos & patrię ꝓditores,de fugitiuis mitior fuit ſentẽtia,quoniã id ſer-
uile ſit,libertatẽ ſibi effugio q̃rere. Fuit is ãnꝰ quadrageſimꝰ ab eo quo primũ bellũ Punicũ a Temporũ
Q.Luctatio & M.Mãlio fuit ad exitũ ꝑductũ.Decimuſſeptimus,nõ octauus,vt ait,q̃ a Pœnis ſupputatio
bellũ in Hiſpania,Hãnibalis ductu,eſt renatũ. Inter primũ & ſecũdũ Punicũ bellũ ãni tres &
XX.interfuerũt.Ferũt ex Scipione ſępius auditũ T.Claudii primo,mox Gn.Cornelii cupi-
ditatẽ ĩ mora fuiſſe,quo minꝰ id bellũ exitio Carthaginis finiret.Quũ prima pecunię colla-
tio ciuibus longo bello exhauſtis difficilis videretur,exaudirenturq; multorũ querelę,riſiſſe
Hãnibal dicit,q ab Haſtrubale Hedo increpitus,ꝙ in publico malo rideret,cuiꝰ ipſe cauſa &
origo extitiſſet,ſi ita animus inq̄t Hãnibal,vt oculi perſpici poſſunt,nõ lętitię riſum hũc, ſed
amentię eſſe ſentiretis,q ne ſic q̄dẽ tã intẽpeſtiuus eſt,q̃ veſtrę lachrymę.Tũ eñ fleuiſſe opor-
tuit,quũ nobis adẽptę ſunt naues,interdictum externis bellis,illo enim vulnere concidimus,
quũ ſpolia victorię Carthagini detrahebant, quũ inermes relinquebamur inter tot armatas
Aphricę gẽtes,nemo tũc ingemuit: Q; vereor,ne ꝓpediẽ ſentiatis leuiſſimo in malo vos ho-
die lachrymaſſe.Hęc ille,quaſi diuinãs q̃ poſtea tertio bello Punico euenere, locutꝰ dicitur.

Scipio Maſiniſſam in paterno regno cõfirmatũ, Cyrtha & oĩbus vrbibus ex Syphacis regno captis,p cõcione donauit.Ipſe pace terra mariq́ꝫ parta,exercitu ĩ naues ĩpoſito, Lilybæum in

Scipionis triũphus.

Siciliã traiecit.Inde maiore parte militũ nauib⁹ ꝑmiſſa,cũ reliquis copiis,per Italiam pace & victoria lętã, effuſis videndi ſtudio quacũq́ꝫ iret obuiã populis,Romam triũphans ingreſſus eſt.Mors Syphacem tã celebri triũpho ſubtraxit,qui haud multo pri⁹ ex Alba Tybur traductus,vita deceſſerat.Polybius in triũphũ ductũ ſcripſit. Terentius Culeo pileatus Scipionis currũ eſt ſecutus,eũq́ꝫ grato animo iã inde,vt ſuę libertatis authorẽ,coluit. Ipſe Scipio, ſiue familiaris aſſentatio fuerit,ſiue militaris fauor popularis ve aura, primus Quiritiũ, qđ ſatis conſtat,a terra quam bello vicerat,Aphricani eſt cognomen adeptus.

Terẽtius Culeo.

Aphrican⁹

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS QVINTÆ, LIBER SEXTVS.

Authorũ variatio.

AVTHORES, quos ſequimur,adeo interdũ diuerſi abierunt,vt parum mihi compertum ſit, quem ex multis potiſſimum pręferam. Accidit id mihi, quũ ſępe alias,tũ in iis maxime,quę ꝑſenti volumini dabũt exordiũ. Liuius author eſt,ſub Macedonici belli initiũ legatos ad Ptolemęũ regẽ miſſos,& in his M. Æmyliũ Lepidum, q publice illi agerẽt gratias,ꝙ Hãnibale Italiam vexãte, nihil rei ſibi cũ Pœno,vt Philippus,eſſe voluerit.Hũc Philopatorẽ fuiſſe neceſſe eſt,qui ſecũdi belli Punici tẽpore ĩ Ægypto haud dubie regnauit. Cęterũ Macedonico bello nõdũ inito,quia Antiochus, vt Trogus ſcribit,& Philippus reges Ægypto ĩminebãt, Alexaudrinis per legatos id petẽtibus Ptolemęum puerũ a Philopatore relictũ publice tuendũ Romani ſuſcepe runt,Æmylio Lepido ad hoc ipſum Alexandrum miſſo,qui tutorio nomine pueri regnũ adminiſtraret.Nec longior deinceps mora fuit, Attali & Rhodiorum legatis de Philippi iniuria queeẽtibus,bellũ eſt Macedoni illatum.Hęc Trogus parum ſcrupuloſe tẽpora executus: Quo fit vt maior fides Liuio iu hac parte accedat,qui ita res digerit,vt Philopator ſecundo Punico bello nonnihil ſuperſtes fuerit,ad quẽ miſſi ſint legati a Po.Ro.poſteaq̃ Punico bello eſt defunctus.Sed prius q̃ bellum ſit Philippo indictum (Etenim Macedonicum non ſtatim, ſed poſt aliquot mẽſes,Punico ſucceſſit) Philopator mortẽ obiit,ac tum iterum Æmylius in Ægyptum ſit miſſus,aut certe,quod videtur Liuius ſignificare, quũ Ptolemęus obiit adhuc legati Alexandrię erant.Siquidẽ is author eſt Æmylium legatorum conſenſu ex Alexandria ad Philippum nauigaſſe,qui tum Abydũ oppugnabat,nondũ bello ipſi regi indicto.Sed quo quo modo res habet,Philopator poſt clariſſimã illã victoriam, qua victor Antiochũ regẽ ex Palęſtina & Phœnicia eiecit, vt alio eſt a me loco memoratũ, receptis vrbibus quas eo bello amiſerat,in priſtinam luxuriam iterũ demerſus, Eurydice ſorore ſua,eadẽq́ꝫ vxore interfecta (Polybius & Ioſephus Beeonícen,nõ Eurydicẽ vt Trogus,ſcribunt) meretricio Agathoclę amori addictus,regię maieſtatis immemor,noctes integras,& dies in ſtupris,& cõuiuiis con ſumpſit.Quin & Agathocles mereteiculę fratet cũ Ptolemęo faciebat ſtuprũ, qua duplici illecebra ita ſibi rẽgẽ deuinxit,vt regnũ ſuo arbitrio adminiſtraret,nemoq́ꝫ minus in ſuo regno q̃ Philopator poſſet.In hoc fœdo vitę inſtituto eex vita deceſſit,paruo filio ex Eurydice,ſiue Beronice potius relicto.Agathocles Alexandrinorũ incurſu inteeficiẽ, cuius ſoror Agathoclea & mater ſunt poſtea crucibus affixę.Alexandeini,quia conſtãs phama erat Antiochũ & Philippũ diuiſiſſe inter ſe Alexãdrinũ regnũ,Ptolemęũ puerũ a patre relictũ, qui Epiphanes cognominatus eſt,p legatos Po.Ro.cõmẽdarũt.Fuit in Iudęa,Philopatoris tẽporibus, ſacerdos ſummus Simõ Onię filius,cuius põtificatus incidit in ſecũdi belli Punici tẽpora, qua tẽ pęſtate Ieſus Sieachi filius librũ Panaeeton ſcripſit. Eodẽ tẽpore Coloſſus ſolis, quẽ Chares Lyndius Rhodiis fecit,ſeptuaginta cubitoꝝ altitudine,ſexto & q̃nquageſimo anno q̃ fuerat cõſtructus,terręmotu corruit.Cęterũ iacens moles illa fuit viſentibus miraculo, ꝙ pollicem pauci vlnis cõplecti poterãt. Fuit eadẽ poteſtatẽ Eratoſthenes hiſtoriarũ ſcriptor Euſebius. LX.Iudęoꝝ milia p id tp̃s ĩterfecta author eſt,ſed preſſe nimis,vt cętera,locũ pſtrinxit: Adiicit tũ quoq́ꝫ ĩ Palęſtina ea fieri cõtigiſſe,q̃ primo Machabeoꝝ libro cõtinenẽ.Sed Ioſephus in Antiochi regnũ,qui Epiphanes cognominatus eſt,oẽm rerum ſeriem relicit.Fuit ille magni Antiochi filius,qui,vno Seleuco interiecto,Syrię regnũ tenuit.Ioſephũ igiẽ ſecuti, Macha

Fœdiſſima Philopatoris vita.

Coloſſi Rhodii caſus.

Epiphanes

Cauſę belli Macedonici.

beorũ res ꝑpiore loco explicabimꝰ. Nũc ad Macedonici belli exordia redeo,cuiꝰ gerẽdi reſidua Romanoꝝ in ipſum regẽ ira ꝓcipuã ꝓbuit materiã. Ille quidẽ nulla a Romanis laceſſitꝰ iniuria,cũ Hãnibale & Pœnis ſocia arma decimo ante ãno iũxerat.Fuit hęc primaria,ſed nõ ſola bellãdi cauſa,nã ille pacẽ,quã triẽnio ante cũ Rõanis ſanxerat,haud vno modo violauit, Carthaginẽſibꝰ auxilio & pecunia adiutis,ſępiuſq̧ ſocioꝝ rebꝰp iiuriã laceſſitis.nouiſſimeq̧ Atheniẽſiũ,eoꝝ agro fœde populato.Hi i vrbẽ cõpulſi Romã miſerũt,q apud patres i ſenatu de Philippi iiuria ꝗrerẽt.Auxerũt materiã futuri belli Attali & Rhodioꝝ legati,q eodẽ fere tpe nũciarũt,Aſię ciuitates a Philippo ad bellũ ſollicitari. Trogꝰ iiuriã a Macedone acceptã legatos,ꝗſtũ veniſſe ꝑdidit.Vnũ i mora fuit,quo minꝰ bellũ fit cõtinuo regi indictũ, ꝙ tũ P. Ælius bellũ aduerſus Boios Gallos gerebat. Pręmiſerat Æliꝰ C.Appiũ ꝓfectũ cũ tumultuaria manu i hoſtẽ,q a Gallis circũuẽtus,cũ ſeptẽ milibꝰ hoĩm,fuit interfectus. Secutꝰ inde cõſul cũ legionibꝰ, q Boicũ agrũ late populatꝰ,cũ Liguribus Ingaunis,priuſq̃ ꝓuincia decederet,fœdus icit.Romã inde reuerſus,prima eius de Philippo relatio fuit.Senatus decreuit, vt M.Valeriꝰ Leuinꝰ cũ.XL.nauibꝰin Macedoniã iret.Creati ſunt iterea.X.uiri,q Samniticũ & Appulũ agrũ bello captũ,ciuibꝰdiuiderẽt.Creati & cõſules P.Sulpiriꝰ Galba & Gn.Aureliꝰ.

Conſules.

Per opportune accidit,vt his populũ rogaturis de bello regi indicendo,ad irritandos animos Atheniẽſiũ legati ſupuenerint,nũciãtes Philippum ſuis finibus hoſtiliter imminere.P.Sulpitius,cui Macedonia ſorte euenerat,Po.rogauit,vellet,iuberetq̧,ob iiurias ſociis illatas, bellũ Philippo Macedonũ regi indici:oẽs centurię feſſis diuturno bello animis eã rogationẽ antiquarũt.Nec multis ĩde diebꝰ interiectis, Sulpiriꝰ Po.iterũ ad comitia vocatũ, accuratiſſima oratione caſtigauit,docuitq̧ futurũ,vt ſi Atheniẽſiũ ꝗrelę,vt Saguntinoꝝ olim,negligerẽt, nõ quinto mẽſe,vt Hãnibal,poſt ſocioꝝ excidiũ,ſed quinto die ferox hoſtis Italiã inuaderet. Sic Alexander Epirota,ſic Pyrrhus multo viribus inferiores, q̃ Philippus eſſet,in eam oram Italię trãſmiſiſſent,q̃ magna Gręcia diceret.Illũ diu Lucanos & circũiectas gẽtes,bello ſollicitas habuiſſe.Hũc Appulis Samnitibus & Lucanis a Ro.Po.alienatis,teterrimas eoꝝ maioribus clades intuliſſe.His cõſul verbis multitudinẽ mouit,vt bellũ Philippo indicẽdũ iuſſerit populus.

Bellũ Philippo regi indicitur.

Supplicatũ inde triduo eſt,diiq̧ obſecrati vt bene & feliciter euenire vellẽt, ꝙ bellũ Macedoni infe rẽdũ populus iuſſiſſet.Sex Romanis legionibus & ſociorũ auxiliis eo anno placuit rẽp.adminiſtrari.Eratq̧ ꝑ hęc ciuitas in noui belli expectationẽ erecta,quũ ꝓter oĩm opinionẽ,Gallici tumultꝰ phama exorta eſt.Inſubres Cenomani & Boii, Iluaribꝰ & aliis Liguſtinis gẽtibꝰad arma excitis,Hamilcharis ductu(ſubſederat is ex Haſtrubalis exercitu i Gallia) Placentiã Romanã coloniã ſubito impetu capiũt,captam diripiunt,direptã incẽdũt.Traiecto deinde Pado Cremonam ire pergunt.Proximę colonię clades audita effecit,vt Cremonenſes clauſis portis ꝓcul hoſtẽ a muris diſtinuerint.Obſideri inde cœpti opẽ a Romanis implorãt.

Galli Placẽtiã diripiũt.

Pręerat tũ ꝓuincię L.Furius Purpurio.Is Romã ſcribit Placẽtiã direptã & incẽſam a Gallis. Cremonẽſes a.XL.milibus hoſtiũ circũſederi.Nouo exercitu opus eſſe,vt Colonia obſidione eximeretur. Se quinq̧ milia armatoꝝ habere, quã exiguã manũ haud operępreciũ ſit tanto hoſtiũ numero obiicere.Furii literis in curia recitatis,decreuerũt patres, vt aut Gn. Aureliꝰ conſul ad Gallicũ motũ opprimẽdũ ꝓficiſceretur,aut Q.Mutio pretori ſcriberet,vt acceptis legionibus,qbus vt ad certũ diẽ in Hetruriã cõuenirẽt edictũ erat,Cremonenſibus ſuppetias ferret.Sũt & Carthaginẽ legati miſſi, q Pœnis denũciarẽt,cõtra fœdus fieri,ꝙ Hamilcharis ductu Galli & Ligures rebellaſſent,poſtularẽtq̧ ſi publico id cõſilio nõ fieret, vt hominẽ Po.Ro.dederẽt.Cõpertũ ꝓterea habere ſe multos adhuc ꝓfugas Carthagini agere,qui dediti nõ eſſent.Eos ſi pacẽ ratã vellent cõtinuo cõprehendẽdos curarẽt,ac Romã mittẽdos.Iuſſi iidẽ legati ad Maſiniſſam ire,eiq̧ paternũ regnũ recuperatũ gratulari,poſcereq̧ ab eo,vt ad Macedonicũ bellũ optimus amicus & ſocius,Numidarũ equitatu rẽ Ro.iuuaret.

Vermínę legati.

Verminę legatis qui ꝑ id tẽpus Romã petitũ venerãt,vt rex ille & ſocius Po.Ro.appellaret,reſpõſum eſt, Syphacẽ ipſius patrẽ,ſine cauſa,ex ſocio factũ eſſe Romani noĩs hoſtẽ, & ipſum Verminam adhuc adoleſcentẽ,Romanos laceſſendo primũ militię rudimentũ poſuiſſe. Itaq̧ pacẽ prius illi petẽdã fuiſſe a Po.Ro.q̃ vt rex & ſocius appellaret,eius noĩs honorẽ, ꝓ magnis erga ſe regũ meritis,dare populũ Romanũ cõſueſſe.Legatos ſuos in Aphrica eſſe,ad eos ſcripturũ ſenatũ, quibꝰ legibꝰ Verminę pacẽ dari placeret.Fœda iterim ꝓdigia nũciabant. In Sabinis infans natus,incertũ mas an fœmina.Alter ſexdecim annoꝝ ãbiguo & ipſe ſexu inuẽtus.Fruſinone agnus cũ Suillo capite,& Sinueſſę porcus cũ capite humano natus.In Lucanis equꝰ cũ gngꝫ

Prodigia.

pedibus. Cœlū adhęc arſiſſe credebaſ, & Priuerni ſol plus nimio rubeſcere viſus. Prodigioſi fœtus ī altū deportati, Cętera pdigia, vt cū ei⁹ populi dira fuit ſupſtitio, de more expiata. P. Sulpiti⁹ in Gręciā pfectus, Atheniēſib⁹ p legatos opē implorātibus, Claudiū Centimalum cū XX. nauibus in Atticā miſit. Obſidebat p id tēpus Abydū Philippus ferox quū ſuo ingenio, tū noua Antiochi regis ſocietate, qui ambo fœdere inter ſe icto, poſt Philopatoris Ptolemęi interitū, Alexandrino regno imminebāt. Bellū Atheniēſibus cū Philippo ita cōflatum diciť.

Belli cauſa inter Athenienſes & Philippū.

Duo iuuenes Acarnanes initiorū ignari Cereris ſacrū īprudēter ingreſſi, qa initiati nō eſſent, tāq̄ ſcelus ab his inexpiabile fuiſſet pȝpetratū, Antiſtitis iuſſu īterfecti ſunt, qua iniuria Acarnanes adacti, auxiliari manu a Philippo accepta, Atticū agrū primo populanť, ide aīs ad bellū iritatis Macedo, in Acarnanū gratiā arma aduerſus Atheniēſes induit. Philippus aliquot naualib⁹ pliis, cū Rhodiis & Attalo, parū feliciter cōmiſſis, relicta Abydo ī Macedoniā conceſſit. Interea Attalus Athenas pfect⁹ Atheniēſes ad bellū hortatur, q ex veteri fortuna nihil pter animū gerētes, frēti adhęc Romanoꝝ opibus, Attaliq̄ & Rhodioꝝ ſocietate, bellum aduerſus Philippum decernūt, & in Attali gratiā illata mētio eſt de tribu vna ad. X. veteres adiicięda, quā Attalidē vocarēt, & Rhodioꝝ populus aurea eſt corona donat⁹, ciuitaſq̄ Rhodū Atheniēſib⁹ dederāt. Secūdū hęc Attalus in Æginā cōceſſit. Rhodii & ipſi Athenis pfecti quū Ægęi inſulas legerent, pter paucas, q̄ Macedonico tenebanť pſidio, cęteras a Philippo alienarūt.

Rhodiis data vi olī.

Macedo q Attalū & Rhodios nup tulerat, haud minori aīo, q̄ ſi illi a ſe victi eſſent, Romanū bellū īntrepide excepit, miſſoq̄ cū parte copiarū Philo ad Atticū agrū populatione fœdādū, claſſeq̄ Heraclidi tradita, quā ad Maroneā duceret, ipſe terreſtri itinere profectus eā vrbē primo īpetu cepit. Oenū inde, Doriſcū & Sephū occupat. Mox Thraciā Cherſoneſum ingreſſus, Eleuntem & Alopeconeſum, volūtaria deditione recepit. Deditę inde Callipolis & Madotis.

Philippi geſta in Thraciā.

Abydus plures dies obſeſſa, multoq̄ conatu oppugnata, valide aliq̄diu defenſa eſt. Poſtremo ſubrutis cuniculo muris, Abydęni a Philippo petierūt, vt pſidio incolumi dimiſſo, ſibi cū vxoribus & liberis, ſingulisq̄ veſtimētis, vrbe excedere liceret. Cęterū legatis nihil pacari ab hoſte renūciātib⁹, Abydęni in rabiē verſi, matronas oēs in tēplo Dianę, pueros & virgines cū nutricibus & infantibus ī Gymnaſio claudūt, aurū & argētū oē ī forū deferūt, mox in vnū collectū in Rhodias naues q̄ forte ī portu ſtabāt, imponūt.

Abydenoꝝ facinus.

Ipſi eo cōſilio ī hoſtē exeūt, vt nō niſi victores in vrbē redirēt, delectis q atrox facinus, niſi cōſiliū pceſſiſſet, peragerēt, dira execratione interpoſita, niſi īperata feciſſerēt, vt ſi Abydęnorū acies ad pugnā egreſſa vinceretť, cōfeſtim oēm imbellē turbā obtrūcarēt. Aurū & alia q̄ in naues congeſta eſſent, in mare deiicerēt. Pugna multo atrocior fuit q̄ p numero dimicātiū. Verū Macedo, Abydęnis maiore ex parte interfectis, animaduerſa hoſtiū deſperatione, ſub noctē pugnā inhibuit.

Abydenoꝝ excidiū.

Poſtridie vrbs paucoꝝ cōſenſu dedīť, ſacerdotib⁹ ad eā dedēdā miſſis, vbi hoſtis ītra mœnia eſt cōſpectus, q pſlio ſupfuerāt, iuriſiurādi publicęq̄ execratiōis memores ſubito velut furore correpti ſtricto ferro ſuos cōficiūt. Sęuiūt inde ī ſeipſos, quo hoſtiū furore rex pculſus militē a cęde reuocauit, pfeſſus ſe tridui ſpatiū Abydęnis dare ad mortē ſibi conſciſcendā, quo tēpore plura in ſe victi facinora ediderunt, q̄ vel ab irato hoſte pati debuiſſent. Superuenit huic cladi M. Æmylius, q Abydęnorum obſidione audita, ex Alexādria, legatoꝝ cōſenſu, eo nauigauit, vt Philippū, in quē nihil adhuc hoſtiliter motū erat, ex Abydęnorū ceruicibus amoliretur. Ibi Æmylius queſtus, ꝙ rex bellū Rhodiis & Attalo ītuliſſet. Philippus cōtracti belli culpā ī eos reiecit, a quibus primū pfecta eſſet in ſe iniuria. Tum ille, quid Abydęni! nū inquit, & hi tibi īniurii fuerūt! Ad eam vocē liberius emiſſam, q̄ ipſe audire cōſueſſet, indignatus Philippus,

Philippi verba ad Marcum Æmyliū legatum.

Ætas inquit tua & Ro. nomē te ferociorē faciūt, ſed ſi fœderū vos Romani immemores me bello laceſſeritis, faxim ſpero vt Macedonū regnū non minus bellicoſum ſentiaris q̄ Romanū. Abydęnorum nemo viuus venit in hoſtium poteſtatem, auro tamen & argento potitus eſt Macedo, qui vnius vrbis nō ignobilis excidio, haud aliter q̄ Hānibal ferocior factus, pręſidio Abydi relicto, quū in Macedoniā ſe reciperet, p literas & nūcios cognouit Romanū cōſulē cū exercitu in Epirū veniſſe. Carthaginēſes interea, poſtq̄ legati in Aphricā iuere, de Hamilchare nihil, qa pcul patria abeſſet, ſe ſtatuere poſſe dixerūt. Vnū ſibi integrū reliq̄, qđ libēter facturi eſſent, vt ei⁹ bonis in publicū redactis, exilio damnarēt, daturos adhęc operā, vt pfugę q̄ diligētiſſime cōquiſiti, ad ſuppliciū dederētur. A Maſiniſſa. CC. equites ſunt accepti, & vis ingens tritici, ad Macedonici belli vſum, exhibita. Cum Vermina pax ſancita eſt. L. Corneli⁹ Lentulus, per id tempus ex Hiſpania reuerſus, primus omniū obtinuit, vt qui procul puni-

ciã adminiſtraret,qꝗ nõ cõſul,aut ꝑtor rẽ geſſiſſet ouãs in vrbẽ itraret. In Gallia quoq; eodẽ
tpe L. Furiꝰ cũ Gallis & Liguribus ad Cremonã acie dimicauit. Conati ſunt Galli multitudi-
ne freti aciẽ circũuenire,qd vbi Furiꝰ aĩaduertit,extẽſis vtrinq; cornibꝰ,inde equitibꝰ dextra
leuaq; imiſſis,ferociter mediã hoſtiũ aciẽ iuaſit. Nec illi diu ſuſtinuerũt Romanoꝝ impetũ,cũ Teterrimã
cęde & multa ſtrage i caſtra fugati ſunt. His quoq; primo ĩpetu captis maior eſt cędes ſecuta, Gallorum
ſupra quq; &. XXX. hoſtiũ milia fũt eo die cęſa. Ex victore exercitu ad duo milia ceciderũt. cędes.
Nec multo poſtꝗ cũ hoſte ita dimicatũ erat C. Aureliꝰ cõſul in Galliã venit,victoreq; exerci-
tũ a Furio ꝑtore accepit. In Gręcia Claudius,quẽ Athenienſibus ſubſidio miſſum alio loco di
ximꝰ,cũ Romana claſſe,tribꝰ Rhodiis & totidẽ Athenienſibꝰ,valide ĩterim Atticos fines tue-
bat̃,q factus certior Chalcidẽ ſegniter a Macedonico pſidio cuſtodiri, eo noctu ꝓfectus vrbẽ
occupat. Cędes i oẽm ſexũ & ętatẽ,vt i vrbe vi capta,euagata eſt. Horrea regia ĩceſa. Philip- Chalcis a
pi ſtatuę ſubuerſę. Vrbs ipſa rapinis exhauſta militũ inopia retineri nõ potuit. Erat tũ Phi- Ro. occu
lippus Demetriade,vñ nũciata Chalcidẽſiũ clade,magnis ad ĩſulã itineribꝰ venit,hoſtẽ oppſ patur.
ſurꝰ,eoq; nõ repto,Athenas citato agmine ire ꝑgit,pari ĩcœpto haud diſparẽ euẽtũ affuturũ
ratus,affuiſſetq; haud dubie,quũ nihil minꝰ ꝗ etꝰ acceſſus timeret,niſi ſpeculator ꝓcul agmẽ
intuitus,magnũ die vno emẽſus iter,circa mediã noctẽ Athenas ꝑueniſſet. Repẽte ad tã tu-
multuoſum nũciũ eſt ad arma cõclamatũ,diſcurſumq; ad portas & muros. Philippus aliquã-
to ante lucẽ vrbi appropinquãs,audito ex muris fremitu,luminibuſq; crebris ꝓcul inſpectis,
ſuſpicatꝰ,qd erat,ſe ad hoſtẽ haud ĩparatũ venire,diẽ ſtatuit expectare, priuſꝗ agmen portis
admoueret. Athenienſes,vbi illuxit,Attali pſidio freti circa Dipylon (fuit ea porta velut i frõ
te vrbis) aciẽ iſtruũt,qd Macedo intuitus cõfeſtim & ipſe, patẽti via, ꝗ ab vrbe ad Academiã
ferebat,ĩde aliquãtulũ agmẽ ꝑtergreſſus,ad bellicã virtutẽ oſtẽtãdã,ꝗpauciſſimis comitatꝰ, Philippi
in aduerſam hoſtiũ aciẽ ferociter inuehitur. Ibi pecudũ more Athenienſes diſiecti cum metu oſtẽtatio.
& trepidatione intra mœnia cõpellũtur. Poſtridie quia nocte ꝗ ſecuta eſt Romani ex Pyreo
in vrbẽ venerãt,fruſtratus Macedo omni ſpe expugnãdę vrbis,mouit caſtra,Cynoſarge, vbi
caſtra fecerat,& Gymnaſii luco,aliiſq; ꝑcipua amœnitate locis incẽſis, ſepulcra quoq; in ho-
ſtiũ inuidiã paſſim diruit,mox Eleuſinę Cereris tẽplo caſtelloq; fruſtra rẽtatis,Argos ꝓceſſit,
quo ꝑ id tẽpus indictũ erat Achęis cõciliũ. Tentauit Philippus eo ſocioꝝ cõuẽtu iuuẽtutem
Achęorũ ꝑ ſpeciẽ militię ꝓcul domo ablegare,vt totiꝰ gẽtis fidẽ ſibi obſtrictã eo pignore ha
beret,qd quũ impetrare nequiuiſſet,cũ paucis volũtariis & iis copiis quas Argos duxerat,in
Atticã rediit, ibi Philocles eius pfectus occurrit,cũ duobus milibꝰ hoim,q & ipſe Eleuſinen
expugnare nuper adortus,cũ multa ſuoꝝ cęde inde fuerat reiectus. In Pyreũ primo impetus
eſt factus,vnde Macedo pręſidiariorũ eruptione irrito incœpto abire coactus,oẽm belli iram
in vmbras mortuorũ ac deos effundit,ſacras ędes, ꝗ paſſim tota Attica cũ veſtigio vetuſta- Philippi
tis viſebãtur,ſepulcraq; ferro & igni ab imo ſubuertit,omni materia,quę in illis nobilior fuit, odium in
aut fracta,aut flãmis abſumpta. Atq; ꝑ hęc ille i vrbẽ,quã infenſe oderat,ira debacchatus, in Athenienſ.
Bœotiã cõceſſit. Nec qcꝗ deinceps Philippus memoria dignũ i terra Gręcia geſſit. Sulpitiꝰ
interea qui inter Apolloniã & Dyrrachium caſtra fecerat, T. Apuſtium legatum cum parte
copiarum ad populandos hoſtiũ fines miſit. Cepit ille primo impetu ex hoſtibus Corrhagũ,
Gerũniũ,& Oreſſum caſtella. Antepatriam inde in anguſtis Macedonię faucibus ſitam,vi ca
ptam diripuit & incẽdit. Ea clades,vt Iudus oppidũ dederetur effecit. Et iam re pſpere geſta
Apuſtius cũ exercitu pda honuſto ad cõſulẽ redibat,quũ extremũ agmẽ i traiectu fluminis, Apuſtiũ ex
Athenagoras regis pfectꝰ,ſubito clamore adortus,vltimos ordines turbauit. Apuſtius,cõuer peditio in
ſis ad ſuoꝝ clamorẽ ſignis,hoſtẽ cũ multa cęde fudit fugauitq;. Atq; ita duplici ſucceſſu lę- Macedõea.
tus,cũ ingẽti pda eſt ad cõſulẽ reuerſus. Vna felix expeditio,plęroſq; regulos Macedonię ac-
colas ad Romanoꝝ ſocietatẽ traxit,& in his Pleuratũ Scerdileni filiũ,Aminandrũ Atamanũ
regẽ,& ex Dardanis Batonem,quibꝰ in fœdus receptis,aliis alio tẽpore dixit ſe cõſul vſurũ,
Aminãdro i pſentia negociũ datũ,vt Ætolos in Macedonẽ cõcitaret,Rhodiiq; vt belli partes
capeſſerẽt,ꝑ legatos ſunt moniti,& vt Attalus qui Æginę hibernauerat, ibi Romanã claſſem
expectaret. Nec Philippus in tãto motu rerũ qcꝗ ocioſe imperare aut facere,ſed intra extraq;
regnũ laborabat,Perſeo primũ miſſo ad tuẽdas Pelagonię fauces,ipſe vrbibus parũ munitis,
ne hoſtibus pdę eſſent,diſiectis,ꝑ legatos ad id miſſos hortat̃ Ætolos, vt i fide & amicitia p-
ſtarent. Erat tũ forte indictũ vniuerſę Ætolorum genti cõciliũ, quo ab Athenis legati occur
rerãt,& a conſule miſſi erant,qui Ætolos in priſtinam amicitiam reuocarent, Primo Philippi

Verba legatoꝝ Philippi ĩ Panętolico.
Verba Atheñ.in Philippũ.

legati auditi ſunt,a qbus Romanoꝝ ſuperbia immēſaq; imperãdi cupiditas,lõga eſt oratione iactata,clariſſimas Italię ac Sicilię vrbes eoꝝ ſocietatē ſecutas, alias direptas eſſe & exciſas, alias ĩ miſerabilē ſeruitutē redactas. Cõtra ꝙ fides,ꝙ cõſtãtia Philippi eſſet in ſocios memorãtes,eo decurrere,vt Ætolos hortarenť ad eã pacē ſeruãdã,quã ipſi olim a Romanis ꝓditi,a Philippo petere coacti eſſent. Athenięſes inde auditi. Hi Philippũ regē,vt impiũ inſectati,ꝙ ſepulcra,ꝙ tēpla diruēdo,cũ inferis & ſuperis,nõ cũ mortalibus bellaſſet in Attica,idētidem orare,vt ſuarũ cladiũ miſereri,diis ĩmortalibus primũ,ĩde Romanis q ſecũdũ deos plurimũ in terris poſſent,ducibus,bellũ in Philippũ decernerēt. Romanorũ oratio extrema fuit. Cęterum adeo oĩa,ꝙ a Macedonib⁹ obiecta fuerãt,diluit,ſuaq; cõfirmauit, vt haud dubie Ætoli eo die bellũ decreturi fuerint,niſi Democrit⁹ ꝑtor pecunia,vt crediť,a Philippo corrupt⁹,ꝓnũciaſſet rē maioris eſſe diſcriminis,ꝙ vt temere decerni poſſet. Nihil eē cõſiliis tã inimicũ,ꝙ celeritatē ſubitoꝝ cõſilioꝝ veſtigiis hęrere poenitentiã,ſed eã parũ vtilē,vt ꝙ ſemel decreta ſint,mutari nõ poſſint,neq; ĩ ītegrũ reſtitui. Fuit itaq; author Democrit⁹, vt ꝑſens cõſultatio ĩ aliđ tꝑs differreť,atq; ita legatis ãbiguo reſpõſo dimiſſis,egregie Ætolico nomini cõſultũ a Democrito credere,ꝙ ĩ eã ꝑtē,ꝙ melior viſa eſſet,quũ vellet,ĩclinare liceret. Cõtrahebat interi Demetriadē copias Philippus,ea ꝑte bellũ adminiſtratur⁹,Attalo & Romanę claſſi Heraclidã ſuaꝝ nauiũ ꝑfectũ obiecit. Bellũ īterea a Sulpitio diuerſa ꝑte gerebať, & iã ꝑ Darſetiorũ fines ductis oĩbus,multa oppida,pꝛi vi,pꝛi volũtaria deditione ex hoſte ceperat, inde late ꝑ hoſticũ euagatus ad Lyncũ,apud flumē Bęuũ,ſtatiua poſuit. Speculatoria interi Romanoꝝ ala (nã cõſtabat Philippũ ex hibernis mouiſſe) ad explorãda Macedonũ cõſilia ex caſtris miſſa, quũ ꝑ Darſetios adhuc erraret,regię eqtũ alę & ipſi ſpeculatũ ꝓfectę occurrit. Hic ſubitũ vtrinq; eſt ꝓliũ cõtractũ,eſtq; ꝑ aliquot horas dubio marte dimicatũ. Poſtremo fatigatio ꝓliũ diremit. Cędes pene par fuit,qnq; plures ex Macedonib⁹ ceciderũt. Iuſſit Philippus cęſos equites in caſtra deportari,vt eos ĩ cõſpectu toti⁹ exercit⁹ honorifice funeraret,ratus eã rē ad militũ animos ſibi ſtudio charitateq; deuinciēdos,haud mediocriter ꝓfuturã. Cęterũ Macedones lanceis & ſagittis plurimũ pugnare ſueti,eqtũ mēbra Hiſpanico gladio trũcata intuiti, incredibili ſunt terrore ꝑculſi. Mouit inſuetũ ſpectaculũ & regē,adeo vt ꝑſentis periculi admonitus,filium ex Pelagonia reuocarit,ipſe nihilo ſecius ad hoſtē ꝓfect⁹,paulo plus ducētos paſſus a Romanis caſtris ĩ tumulo Athaco iminēti eſt metat⁹. Habebat Macedo ſub ſignis. XX. M. peditũ, & quatuor eqtũ. Hinc ala equitũ miſſa,& cũ hoc equitatu Tralles. CCCC. (Illyricũ eſt id genus hoĩm) & Cretēſiũ ſagittarioꝝ nõ parua man⁹, q hoſtē laceſſerēt, inter bina caſtra eſt nõ nihil dimicatũ:poſtremo Macedones retro ad ſuos ꝑ victis abierũt. Poſtero die rex cũ oĩbus copiis ĩ aciē ꝓceſſit,Cetratoꝝ manu ĩ ĩſidiis locata. Ceſſit regi⁹ eques de ĩduſtria pene priuſꝙ pręliũ cõſertũ eſſet,vt Romanũ ĩ inſidias traheret,fuiſſetq; oĩno res ĩ diſcrimē adducta,niſi q tēpus obſeruare debuerãt ex latebris ꝑmature ſurrexiſſent. Romani pulſo hoſte vtriq; ab ĩſidiis ĩgēti lętitia ĩ caſtra ſũt reuerſi. Sequēti die cõſul,ſtructa acie,ad hoſtiũ vallũ ſucceſſit,elephãtis,qb⁹ primũ eo bello ſunt Romãi vſi,ĩ frõte collocatis,q quũ hoſtē ad pugnã elicere nequiuiſſet,vt liberiorē frumētationē haberēt milites,octo ferme paſſuũ milia ĩde ad Athabolũ (id nomē loco erat) trãſſert caſtra. Paucis inde diebus Philippus, cũ parte equitũ & Cretēſi armatura,viis inter vtraq; caſtra celeri curſu inſeſſis,ĩ Romanos frumētatores, q temere errabãt ꝑ agros diſpalati,ſuos ĩmiſit,dato prius ſigno,vt viu⁹ nemo ad ſe ꝑduceret. Improuiſa res multos Romanoꝝ oppꝛſſit,priuſꝙ laborãtib⁹ ſuccurri potuerit, pugnatũq; eſt plurib⁹ horis,ſed circa regē maior fuit dimicatio,q cũ oē Romanarũ legionũ robur,certaminis magnitudine,ĩ ſe cõſciuiſſet,pulſi Macedones cũ foediſſima ſtrage eqtũ,in ꝓfundas ſunt paludes ꝓcipitati. Philipp⁹ equo deiect⁹,aut eo die ĩterfect⁹ eſſet,aut certe captus,niſi effugiētiũ eqtũ vn⁹ ei equũ tradidiſſet,ĩ quē ſubito ſublat⁹ ĩ caſtra celeri ſeſe fuga pripuit. Qui ꝑiclitãti regi equũ obtulit,qa pedeſtri curſu ſuos aſſeq nõ potuit,medio fugę conatu ab hoſte oppꝛſſus eſt. Fuiſſent Macedonũ caſtra eo die expugnata,niſi a Rõano eſſet cõſule ceſſatũ. Philipp⁹ duplici clade ꝑculſus,vt hoſtē cõmodi⁹ falleret caduceatorē ad Sulpitiũ miſit,vt ad ſuos ſepeliendos ĩducias ĩ paucos dies peteret. Ipſe ſcđa noctis vigilia,mĺtis ignib⁹ circa caſtra relictis,tacito agmine,retro mouit ſigna. Cõſul audito hoſtiũ diſceſſu,qa quo cũ ſeqreť paꝝ habuit exploratũ,ĩ iiſdē ſtatiuis aliquot dies mãſit. Stubertã ĩde ꝓfect⁹ petiit,mox & Pluuinã,nouiſſime ad Oſphagũ fluuiũ caſtra ꝓtulit. Nec Philipp⁹ mĺto poſt circa fluuiũ eſt metat⁹,Erduacenſiq; Romanos perituros rat⁹ vallo & foſſa fauces quo illi ĩgreſſuri erãt,multa arboꝝ cõgerie la-

Speculatoriarũ alarũ cõgreſſus.

Philippi copię. Tralles.

Leuia ꝓlia.

Vicit ꝓlio Philippus.

pſidibuſq; ꝑ muro interiectis clauſit.Succeſſerũt nihilo ſecius Romani locũ ab hoſte īſeſſum, fuitq; oppugnãtibus in pmis adiumento, ꝙ ſylueſteis erat ſaltus , atq; ob longiores haſtas Macedonibꝰ inutilis,nec Thracibꝰ multo habilior,ꝗ eompheis nõ parũ lõgitudinis vtebãt. Saxa ī ſubeũtes deiecta paululũ Romanoꝝ imperũ retardarũt , mox facta teſtudine, aliquãto minore certamine ꝗ̃ ab initio fuerat initũ,Romanꝰ victor ſaltũ tenuit.Nec parua fuit hoſtiũ cędes,ſed multo maior futura,niſi pplexa loca fugiẽtes texiſſent. Cõſul ad Erduã ꝓceſſit,vbi agros late popularꝰ,ad Celetrũ caſtra admouit.Eſt id oppidũ in Oreſtide,quo ꝑ deditionẽ recepto ī Daſſaretiis Peliũ expugnauit atq; diripuit.Cęterũ qa locus paccõmodus viſus eſt ad trãſitũ ī Macedoniã faciẽdũ,ſeruitiis tñ abductis oppidũ pſidio firmatũ oppidanis habitãdũ reſtituit.Atq; his feliciter geſtis Sulpitiꝰ vñ primo mouerat victorẽ exercitũ reduxit.Philippꝰ interea haud vno bello grauatꝰ,ī multas belli ptes partiebaꝶ curas,nã & Dardani ī Macedoniã recuperãt,ī quos Athenagorã cũ expeditis peditibꝰ imiſit: & Ætoli vbi regẽ bis ꝓlio victũ audiuere,Democritis ſuaſu bellũ aduerſus Philippũ decreuere,Romana adhęc claſſis Macedonię orã īfeſtabat.Ætoli copiis cũ Aminãdeo Athamanũ rege iũctis, Cercinũ captũ īcẽdũt, Ætolorũ &
inde & Cirecias diripiũt,qua clade territi,ꝗ Maleã īcolebãt,vltro ī fidẽ cõceſſere.In Theſſaliã inde eſt deſcẽſum,ī qua Ætoli late diſpalati,iprouiſo Philippi acceſſu, ī caſtra,moratoꝝ paucis ab hoſte īterceptis,ſe trepide receperũt.Animãder ſeorſum munitiore loco cõſederat,memor ī hoſtico ſe eſſe,nõ ī pacato. Cõtinuit tñ diu ſuos Philippus, quoad miles ex itinere feſſus cibũ caperet,mox paulo curatis corporibꝰ ſtructã aciẽ in Ætolorũ caſtra dirigit.Id illi ꝓcul cõſpicati auerſa caſtroꝝ parte dilapſi ad tumulũ,quẽ Aminander tenebat,fugã intẽdũt . Multi interim medio curſu,aut interfecti ſunt,aut capti.Hinc quoq; ſequẽti nocte dilapſi, in pacatũ cõſternato agmine cõceſſerũt.Et Aminander optimis ducibꝰ vſus,ꝑ mõtes in Ætoliã copias reduxit.Dardani quoq; ꝑ eos dies nõ ſine cęde ab Athenagora Macedonię finibus fuerãt eiecti,quo duplici ſucceſſu Philippus Romani belli dãna reſarciſſe ſibi videbaꝶ.Leuatꝰ eſt & numero hoſtiũ,Scopas cũ magno auri põdere,ex Ægypto miſſus ſex milia Ætoloꝝ mercede cõducta,cũ frequẽti eqtatu Alexãdriã deportauit. & hęc ī terris ea æſtate circa Macedoniam geſta.In mari L.Apuſtius Romanę claſſis pręfectus,circa Scylleũ agri Hermionici cum Attalo rege cõiũctꝰ rẽtũ animi fecit Atheniẽſibus,ꝙ cõtinuo decretũ tulerit,vt oẽs Philippi ſtatuę,atq; maioꝝ eiꝰ tituli & honores,in perpetuũ abolerenꝶ. Publici ſacerdotes quoties pro populo Atheniẽſi vt pro ſociis facerẽt, Philippum cũ tota progenie,exercitũ,regnũ,ipſumq; Macedonũ nomẽ execrarenꝶ.Demũ vt ĩpune occidere liceret,ſiqs vnꝗ̃ Athenis de honore aliquo ipſi regi decernẽdo,iã inde verba auſus eſſet facere.Atq; ita Athenienſes verbis,quibus Athenę ver
ſolis valebant,bellũ aduerſus Philippũ gerebãt.Attalus & Apuſtius Athenis ꝓfecti, Andrũ bis potẽtes
inſulam paucis diebus vi capiũt, pręda Attalo data,ornamẽta vrbis Romani ſuſtulerũt. Eſt Andros in
Andros Cycladũ vna,patetq; circuitu.XC.triũ miliũ paſſuũ, Cauros a quibuſdã nominata, ſula.
Laſſis pterea & Antãdrus.Mirũ eſt qđ Mutianus de fonte huiꝰ inſulę ſcribit,ꝗ ī tẽplo Liberi Fons mirꝰ.
patris fuit ſemꝑ nonis Ianuariis vini ſapore ſolitꝰ fluere. Nec ita multis īteriectis diebꝰ ī ora Macedonię fœda tẽpeſtate iactati,collectis ex ea iactatione nauibus,copias in terras expoſuẽt, Caſſandreãq; vrbẽ oppugnare adorti,nõ ſolũ fruſtrati ſunt incępto,ſed multis etiã circa vrbẽ amiſſis ad naues negocio īfecto abierũt.In Canaſtreũ īde Pallenes traiecerũt,ſuperatoq; Toronę ꝓmõtorio,Acanthũ vrbẽ vi captã diripiũt, īde retro ī Eubœã curſu delati Oreũ obſidiõe cingũt.A pelago Romana claſſis vrgebat,Attalꝰ ī terrã egreſſus auerſa pte hoſtẽ fatigabat. Defendebaꝶ īterī valide oppidũ a Macedonibꝰ ꝗ locũ pſidio obtinebãt, ꝗ̃ oppugnatio quũ lõgior futura videreꝶ,Apuſtius ne cũ oĩbꝰ copiis hoſtiũ mœnibꝰ aſſidẽs, tp̃s tereret cũ pte nauiũ in cõtinẽtẽ trãſgreſſus,Lariſſam vrbẽ,nõ Theſſalicã illã nobilẽ,ſed alterã ꝗ̃ Cremaſte coLariſſa.
gnomẽto dicta eſt,ſubito aduẽtu occupat.pari ſucceſſu Ægelon vi cepit.Et iã ad Oreũ muri opibꝰ bellicis haud vno pciderãt loco,quo cõtigit,vt Attalꝰ & Romani,ſine vllo maiore certamine,vrbẽ irrumperẽt.Qui ī arcẽ pfugerãt,biduo poſt deditionẽ fecerũt.Et iã autũnale æqnoctiũ īſtabat,cęterũ qa Euboicus ſinꝰ,quẽ Cœla vocãt,ſuſpectꝰ eſt nautis,retro Athenas vñ pfecti erãt,cõceſſerũt.Apuſtius.XXX.nauibꝰ ibi pſidio relictis,Corcyrã ſe recepit,Attalus q; & Rhodii diuerſi domũ abierunt.Et hęc ſunt æſtate illa aduerſus Philippũ terra mariq; a Romanis & ſociis geſta.Romę ꝑ id tẽpus L.Furiꝰ ꝑtor de Gallis ad Cremonã victis triũphauit.Ludiq; a P.Scipione,quos in Aphrica vouerat,magnificẽtiſſimo apparatu ſunt celebrati: & ī Hiſpania a C.Cornelio Cethego ꝓcõſule qndecim milia Hiſpanoꝝ ī Seditano agro cęſa.

Conſules. Signa militaria capta octo &.LXX.Creanť ĩde cõſules L.Cornelius Lẽtulus,& Aulus Iuliꝰ
Appulus,q cũ idibus Martiis magiſtratũ iniuiſſent,ſortiti īter ſe ꝓuincias,Lẽtulo Italia ſorte
Latinę Fe- obtigit,Iulio Macedonia.Latinę ferię decreto põtificum inſtauratę,ꝙ legati ab Ardea queſti
rię. erãt ſibi carnẽ latinis feriis,vt aſſolet,nõ eſſe datã.Procurata ſunt & ꝓdigia, q̃ pluribus locis
Prodigia. nũciabanť,quorũ p̃cipua fuere,ꝙ in Brutiis equꝰ qnq; pedibꝰ etat natus,& tres gallinacei cũ
ternis pedibus,& in Macedonia in puppi lõgę nauis nata erat laurea.Carthagineſes eo anno
quũ argẽtũ ſtipẽdii noĩe īperatũ Romã aduexiſſent,idq; probũ non eſſe queſtores retuliſſent,
pars explorãtibꝰ decocta eſt,ob eã rẽ pecuniã Romę mutuo accipere ſunt coacti,vt īterrimẽ-
tũ expletẽt,pars obſidũ illis in pręſens reddita,factaq; de ceteris ſpes eſt,ſi in fide ꝑmanerent.
Iulius ĩ Macedoniã ꝓfectus ĩ militarẽ ſeditionẽ incidit.Querebanť multi qa ĩ Italia Sicilia &
Aphrica ſtipẽdia feciſſent,ſe labore & vulneribus exhauſtos ꝓcul domo cõſenuiſſe.Peterēq;
inde vt domũ mitterenť.Iulius ſe ad ſenatũ ſcripturũ pollicitus eſt, ipſis interea expedire ꝓ-
nũciauit,vt p̃cibus potiꝰ q̃ minis,qđ īperratũ vellent,a ſe poſtularẽt. Oppugnabat ꝑ id tẽpus
Thaumaſti Philippus rex Thaumaſtos.Erat id oppidũ loco alto ſitũ,vñ ex Maliaco ſinu ꝑ implexa & cõ
fragoſa loca ĩ Theſſaliã tẽdẽtibꝰ vaſta primo pandiť planities,adeo vt ſubiecti cãpi oculis ter
mĩari nõ poſſint,ab eo igi ẽ,ꝙ ea res miraculo ſit viſentibꝰ,loco eſt nomẽ datũ.Oppidũ vndiq;
abrupto ſaxo impoſitũ, multis laboribus fruſtra exhauſtis, regẽ ab oppugnatione deterruit.
Veritꝰ ide Macedo ne Achęi a ſe deficerẽt,legatos in Achaiã miſit, q peterẽt,vt quẽadmodũ
ab initio ſecũ pacti eſſent,in legatoꝝ verba publice iurarẽt. Ceterũ vt Macedonũ quoq; gẽtẽ
ea tẽpoꝝ nouitate ſibi magis deuictã haberet,Heraclidẽ,quẽ ſciebat rex mřis īuiſum variis
criminibus oneratũ,ĩ vincula cõiicit.Inde nouo vere exercitu accuratiſſime īſtructo,ãguſtias
Apſus ſiue pręter Aoũ amnẽ(Plutarchus Apſum nõ Aoũ vocat)qua fluuiꝰ īter Merodũ & Aſnoũ mõtes
Aous. coarctať,occupat,Athenagoręq; dat locũ p̃ſidio obtinẽdũ, ipſe in Etopo loco partim natura,
partim militari ope munitiſſimo caſtra locat.Iuliꝰ cõſul ex Corcyra,vbi militẽ ĩ hibernis ha
buerat,cũ toto exercitu eo venit,naturãq; loci ītuitꝰ,qa nõ ſine labore & ꝑiculo hoſtis ex mu
nitiore erat loco deiiciẽdus,dubitare cœpit,vtrũ conducibilius eſſet,ꝑ hoſtẽ,an ea parte,qua
Sulpitiꝰ ſupiori ãno,ĩ Macedoniã erũperet,tenuitq; ea cõſultatio plures dies.Interim ex vrbe
affertur T.Quintiũ Flaminiũ cõſulẽ factũ,ſortitũq; ꝓuinciã Macedoniã,maturato itinere,in
Corcyrã traieciſſe. Valeriꝰ Antias ĩ annalibꝰ vrbis ſcripſit Iuliũ cũ Philippo acie cõgreſſũ,
fuſum fugatũq; Macedonẽ ac.XII.milia hoſtiũ cęſa,duo capta,ſigna militaria cẽtũ. XXXII.
votãq; a cõſule ędẽ Ioui,ſi victor eo die acie exceſſiſſet. Ceteri Gręci & Latini ad vnũ nihil
C.Bebius. qđ memorabile eſſet a Iulio ĩ ꝓuincia geſtũ ꝓiderũt.Per id tp̃s C. Bebius Pãphilus Inſubriũ
Galloꝝ agrũ temere ĩgreſſus,ab hoſte circũuẽtꝰ,ad ſex milia & ſexcẽtos milites amiſit.Ea cla
des L.Lẽtulũ ex vrbe exciuit.Ceterũ nihil ab eo relatu dignũ ẽ ĩ Gallia geſtũ.Sub id tp̃s quo
Quintius in Macedoniã traiecit,aut certe nõ multo prius,legati ab Attalo rege Romã miſſi
ſenatũ docuerũt,Antiochũ regẽ cœpiſſe fines ſui regni hoſtiliter īfeſtare,petere itaq;,ſi vellẽt
regẽ ipm,vt antea, mari & terra aduerſũ Philippũ bellũ gerere,vti ſuo p̃ſidio Romãi ſe tutũ
Attali re- domi ab hoſte p̃ſtarẽt,aut ſi id minꝰ facturi eſſent,bona ipoꝝ venia liceret cũ claſſe & oĩbꝰ co
gis poſtu- piis domũ abire vt p̃ſens ſua defenderet.Reſpõſũ eſt legatis gratũ fuiſſe Po.Ro.ꝙ Attalꝰ ſuos
lata. duces terra & mari ſtrenue iuuiſſet. Verũ qa Antiochꝰ Rõanoꝝ amicꝰ eſſet, neq; ęquũ ꝑeti,
neq; ſe p̃ſtaturos,vt ꝑ ſocio & amico rege,aduerſus ſociũ regẽ & amicũ ſine cã arma īduerẽt,
nec ſe Attali auxilia remotari,vltra q̃ ipſi cõmodũ eſſet.Sẽp Po.Ro. alienis rebꝰ arbitrio alie
no vſũ & prĩcipiũ & finẽ ĩ poteſtate eoꝝ eſſe q rẽ Romanã adiutã velint. Legatos ſe ad An-
tiochũ miſſuros,q illi nũciarẽt,Romãos Macedonico bello Attali regis auxiliis terra & mari
vſos,ꝑgratũ eũ Po.Ro.facturũ,ſi a finibꝰ ſocii regis abſtineret.Æquũ eẽ amicos & ſocios Po.
Prodigia. Ro.pacẽ īter ſe agere.Et Attali legati cũ his dimiſſi ſũt.Hoc quoq; ãno,p̃terq̃ ꝙ multa publi
ca loca erãt de cœlo tacta,Aretii cœlũ ardere viſũ eſt.Velitris terra triũ iugerũ ĩgẽti cauer-
na deſedit.Natꝰ Sueſſę agnꝰ cũ duobꝰ capitibꝰ,& porcus Sinueſſę humano capite.His priꝰ de
more ꝓcuratis,Quītiꝰ ĩ ꝓuĩciã,vt diximꝰ,trãſmiſerat,q vbi ĩ caſtra venit,Iulio Romã dimiſ-
ſo,nõnihil & ipſe dubitauit,q̃ potiſſimũ ratione ĩ Macedoniã penetraret,exieruntq; plures dies
ſine alio conatu,qbꝰ de pace nõnihil exactũ.Rex & Quintiꝰ in colloquiũ venere,vbi Romanꝰ
cõſul p̃ter ceteras gẽtes & vrbes qbus petebat libertatẽ reſtitui,quũ & Theſſalos nominaſſet,
quid rex inquit mihi victo grauiꝰ imperares! Atq; ita ſe colloquio proripuit. Poſtridie circa
flumen initũ eſt pręliũ,hoſteſq; in arctũ coniecti,locũ catapultis & baliſtis facile ſunt tutati.

Erantq; ad Aoũ res ĩ hoc ſtatu,quũ paſtor qdã a Cheropo Epirotarũ principe eſt ad cõſulem
miſſus.Is qa in eo ſaltu quẽ rex inſederat armẽtum paſcere inſueuerat,pollicitus eſt ſe Rõanos
ſi velint ſupra caput hoſtiũ p occultos calles perducturũ.Quatuor milia peditum &.CC.equi
tes cũ tribuno militũ miſſi ſunt a cõſule.Atq; eqtes iuſſi tã pcul tẽdere,quoad mõtiũ decliui-
tas pateret,inde occulte in ĩſidiis ſedere,donec ad erũpẽdũ ſignũ accepiſſẽt.Pedites vbi ad de-
ſtinatũ pueniſſent locũ,ſignũ fumo ederẽt,nec pri⁹ tollerẽt clamorẽ,q̃ pliũ in faucibus contra-
ctũ arbitrari poſſẽt.Ducẽ multis pollicitatiõib⁹ oneratũ,ſi fidẽ pſtaret,victũ tribuno tradidit.
Ipſe interea intẽtus ſignũ expectabat.Tribuunus & q cũ eo miſſi ſunt,qa luna pnox erat, mõtib⁹
circũacti noctu iter habebãt,interdiu occulti qeſcere.Demũ tertio die deſtinatũ iugum adepti
ſignũ excõpoſito edunt:quo accepto,Quĩtius nihil moratus tripertito ĩ hoſtẽ mouet,fuitq; pri-
mo plium extra hoſtium vallũ.His inde in anguſtias & intra munitiões cõpulſis,quũ iã Rõa-
nus iniquo loco pugnaret,clamor a tergo audit⁹ hoſtẽ in fugã auertit. Impeditiora loca Mace
doni adiumẽto fuerunt,qua nec eques nec miles graui armatura fugiẽtibus e veſtigio potuit
inſiſtere.Duo milia hoĩm cęſa,captaq; regia caſtra.Rex collecto ex diſſipata fuga agmĩe ĩ Theſ
ſaliã cõceſſit,ĩ qua peragrãda multa oppida,excitis ſua ſede nataliq; ſolo incolis, cum iis reb⁹
quas aſportare potuerunt,incẽdio vaſtauit.Exciſæ p hunc modum Phaciũ,Ireſiæ,Euchidium,
Erethria,Pala,Ephatus.Pheris rex excluſus ĩ Macedoniã trãſcẽdit. Affuerunt nec multo poſt
Ætoli,q audita pugna ad Aoum cõmiſſa,Theſſaliã ĩgreſſi ignobilia-qdã loca occuparunt,& in
his Ciphara caſtellũ Dolopię immĩnẽs.Secut⁹inde Aminãder rex Athamanũ,q Romano mi-
lite vſus quẽ a cõſule acceperat,paucis diebus Pheas,Gõphos,Argẽtã, Pherinũ,Thimarũ,Li
ſinã,Stinonẽ,& Lãpſum deditiõe recepit.Atq; ita vno fere tpe Theſſalia a tribus eſt exercitib⁹
vexata.Quintius Epirotis q Macedonũ rebus ex cõfeſſo fauerãt,p Charopũ in ſocietatem rece
ptis,claſſeq; ex Corcyra acceſita,Theſſaliã Aminãdri ductu ĩgreſſus Phaleriã metropolim to
tius gẽtis,& Pieriã cepit.Phaleria direpta & incẽſa eſt.Et iã cõſul ad Rhagẽ vrbẽ copias admo
uerat,q̃ fuit ſup Peneũ amnẽ,quum L.Quintius cõſulis frater,cuius erat claſſis imperium, qa
phama erat duas ſociorꝫ claſſes Rhodiã & Attalicã,circa Andram inſulã nuper iunctas in Eu
bœam trãſmiſiſſe,L.Apuſtio ad Athenarum præſidium relicto,cũ cętera claſſe eodẽ cõtẽdit,vt
gerẽdarum rerum principio adeſſet.Hic triplici claſſe vno tpe Erethria oppugnata,iter motas
cõditiões pacis,L.Quintius ea parte qua murus dirutus erat,noctu ſuos in vrbẽ ĩmiſit.Multi-
tudo nocturno tumultu cõſternata arcẽ occupauit,eius diutius retinẽdæ qa nulla ſpes erat,vl
tro dedita eſt.Vrbs a Romanis,auro,argẽto,tabulis,ac ſignis quorꝫ abundãs erat ſpoliata eſt.
Inde Caryſtii cũ arce quã tenebãt circũſeſſi metu deditionẽ fecere.His duab⁹vrbibus in Eubœa
captis,claſſis ad Cẽchreas Corinthiorꝫ nauale deceſſit.Fuit is loc⁹ ĩ Saronico ſinu circa Iſthmũ
qua parte Pelopõneſus Myrtoo abluit.Erãt & Lecheę frequẽtius nauale in aduerſo Iſthmo, q̃
Ionium procaci inſinuatione illius anguſtias oppugnat.Sinũ ipſm Corinthiacũ vocãt.Quinti⁹
cõſul,quum plures dies Rhagẽ in Theſſalia fruſtra obſediſſet,in Anticyrã q̃ in Phocide eſt ad
Corinthiacũ ſinum verſa pceſſit.Phanoceaq; primo impetu ſubacta, ipſa quoq; Anticyra ſine
maiore certamine capta eſt.Ambruſiũ inde Lapoliſq; receptæ,mox & Daculiſia excelſo ſita tu
mulo vi capit,& cũ ea ſex alia ignobilia oppida magis metu q̃ armis dedita.Elatia ĩde circũſeſ
ſa eſt,quo tpe in ſpẽ venit Achææ gẽtis a Philippi ſocietate p Ariſtenũ prætorẽ alienandæ. Is
eiecto Cycliada eorꝫ principe,q rẽ ad Philippũ trahebãt,frequẽti Achæorũ cõuentu cõmemo-
rata intolerabili Macedonum in ſocios ſupbia,fœdaq; regis libidĩe,quũ ĩ alias multas illuſtris
fœminas,tum in Polycratiã Arathi cõiugẽ,quẽ Achęorꝫ haud dubie pricipẽ cũ Aratho patre
occidiſſet,adiectis inde cladib⁹ quib⁹eo biennio acceptis ne ſua quidẽ Philippus,nõ modo alie-
na ſatis defenſurus videret.Cõtra laudata Romanorũ virtute,q vnus in terris populus ad id
tps omnib⁹ inuictus bellis eſſet.Laudata cõſulis clemẽtia,q Achæos rogaret(aderãt eñ legati
a Quintio ad id miſſi)quos vi poſſet & armis cogere,idẽtidẽ monuit ne oblatã inuictæ gẽtis
ſocietatẽ faſtidirent,q̃ vltro ſibi tali tpe optãda eſſet,haud ſemp liciturum quod tum liceret,
nec talem occaſionẽ omni tpe affuturã ſuis rebus cõſulẽdi.His & aliis quæ Liuius lõgiore ẽ cõ
plexu verborũ executus,obtinuit Ariſtenus,vt Achæi decretũ tulerit,quo Rhodiorꝫ & Atta-
li ſocii fierẽt,mox & Romanorꝫ ſi ſenatus ad quẽ mittebat eã ſocietatem probaſſet.Achæis per
hunc modum a Philippo alienatis,in eorum gratiã Attalus & L.Quintius ſunt Corinthũ op
pugnare adorti.ariete muris admoto aliquãtulũ ruinæ fecerant,cæterum Macedones & Rõa-
norꝫ pfugæ,quib⁹ nulla ſpes veniæ aderat,ſi vrbs capta eſſet,pertinaciter reſiſtẽtes,validę ſe &

Quĩtii ſtratagema.

Philippus ex Aoi faucibus depellitur.

Tres exercitus Theſſaliã vaſtant.

Erethria capitur.

Caryſt⁹ deditur.

Achęorum cõſultatio.

Achæi a Philippo alienantur.

Corinthios tutati ſunt.Infecta itaꝙ re ĩde abſceſſum:diuerſiꝙ,Attal⁹ Pyteũ,Corcyrã Quĩti⁹ abierũt.Per id tp̃s Cõſul ad Elatiã,diſiecta muroꝝ parte,quũ vnũ in locũ vbi plurimũ erat pi̇culi cõtractũ,oĩm oculos auertiſſet,diuerſa muroꝝ parte ſcalis haud vno loco appoſitis, vrbẽ occupauit,qua direpta,arcẽ quo multi mortales medio tumultu cõfugerãt,metu ad deditionem cõpulit.Interea Argiui Achæoꝝ p̄ſidio eiecto Macedones in vrbẽ accipiunt.Erat Eneſidemus p̄ſidii p̄fectus,ille vbi Macedones receptũ iri vidit,& Argiuorũ aciem in ſe dirigi,pactus,vt ĩcolume p̄ſidiũ ex vrbe mittere liceret(erãt eñ q̃ngẽti nũero iuuenes ex tota Achaia delecti)ipſe cũ paucis cliẽtib⁹,obiecto hoſtib⁹ſcuto,locũ retinere pſeuerauit,pfeſſ⁹ malle ſe ibidẽ mori,q̃ cõ

Eneſidemi præclatum facinus.

miſſæ vrbis p̄ſidio decedere.Atꝙ ita cõiectis in vnũ telis,nõ inultus cõcidit.Et hæc in Græcia ſecũda Macedonici belli æſtate geſta.In Gallia nihil interea memorabile fieri cõtigit.Circa vrbẽ Romã cõiuratio ſeruoꝝ nõ paruũ ciuitati terrorẽ ĩcuſſit.Hi Setiã,Norbẽ,& Circeios occupare cõſtituerãt.Id flagitiũ ad L.Corneliũ Lẽtulũ p̄torẽ Vrbanũ indicio delatũ,ſubito ei⁹ occurſu,capitib⁹ cõiuratiõis necatis,paucis eſt dieb⁹ oppreſſum.Cõſiliũ a ſeruis Carthaginẽſiũ,qui obſides Setię cuſtodiebant,ortũ ferebat,atꝙ ob eã rẽ Poeni p eos dies,iuſſu patrũ,ſunt intẽti⁹ atꝙ in priuato obſeruati.Legati ſub id tp̃s ab Attalo Romam miſſi coronã aureã. CCXLVI. põdo in capitolio poſuerũt,gratias patribus agere iuſſi,ꝙ Romanoꝝ legatorũ authoritate Antiochus mot⁹,ſui regni finib⁹exceſſiſſet.A Maſiniſſa.CC.eq̃tes &.X.elephanti ſunt p id quoꝙ tp̃s ad exercitũ in Macedoniã miſſi,& M.Porcius Cato,q tũ p̄tor in Sardinia erat,foeneratores

Coniuratio ſeruorum.

Catonis decretum.

oẽs ex ea ĩſula exegit,& ſumpt⁹q in p̄toriũ cultũ fieri ſolebãt a ſociis circũcidit,ipſe adeo frugi circũſpectaꝙ moderatiõe egit,vt vno dũtaxat comite,q ſalinũ ad vſum ſacroꝝ ferret,ſocias vrbes circuiret.Creati inde cõſules Cn.Cornelius Cethegus,& Q.Minutius Ruffus,ambobuſꝙ eſt Italia decreta.Quintio,q̃a ſatis cõſtabat nihil magis obſtare,quo maturius in Macedonia debellaret,q̃ ꝙ pene pri⁹conſulib⁹ ſuccederet,q̃ res ibi geri coepta eſſet,tãdiu in prouincia prorogatũ eſt imperiũ,donec ei ſucceſſor dat⁹eſſet.Prodigia aliquot hoc quoꝙ ãno & facta ſũt & expiata.Sumani ædes cũ aliquot publicis locis e cælo tacta eſt.Agnus biceps Æſculi natus, & lupus in Capitoliũ penetrauit.Fruſinone inter noctẽ lux orta eſt.Quinꝙ coloniæ in maritima loca decretę,duę ad oſtia vulturni & Literni.Puteolos tertia.Ad Caſtellũ Salerni quarta.Vltima Buxentũ.Cõſules in ꝓuinciã p̄fecti,in Inſubres Cornelius duxit exercitũ,Minuti⁹in Ligures,vbi Claſtidiũ & Litubiũ cõfeſtim deditiõe recepit.Pari deinceps ſtudio oĩs gẽs Ligurũ præter Iluates & Boios Gallos cis Padũ in fidẽ venit.Boii Pado ſuꝑato iã antea cũ Inſubrib⁹& Cenomanis cõtulerãt caſtra.Verũ vbi ſuos ab hoſte agros vaſtari rumor & nuncii retulerũt,relictis ſociis q in Mincii fluminis ripa caſtra fecerãt,citato agmine ad ſuos fines tutandos trãs Padũ abierũt:quib⁹ abſentib⁹ haud multis inde interiectis dieb⁹ Corneli⁹ cũ Inſubrib⁹ cõflixit.Cenomani quorũ fides labare credebat,in ſubſidiis ſunt ab Inſubribus locati.Ædem Soſpitę Iunoni eo die cõſul vouit,ſi acie viciſſet.Victoria ĩgẽs fuit.Cęſa Inſubriũ q̃nꝙ &.XXX.milia.Mille &.DCC.capti,& cũ his Hamilchar Carthaginẽſis belli author.Signa militaria cẽtũ.XXX.& ſup hęc ĩgẽs p̄da capta.Alteri cõſuli Minutio min⁹negocii cũ Ligurib⁹ fuit,q vbi Inſubres ĩgẽti p̄lio victos audiuere,ſociorũ clade territi vicatim ſparſi ſua q̃ſꝙ vt poterat,tueri perſeuerauit.Iluates fractis Inſubriũ opibus vltro ſe Rõanis dediderũt.Et hęc ĩ Gallia & Liguria eo anno geſta.Hyẽs erat,& Quĩnti⁹ poſt Elatiã captã in Phocide hibernabat,ex quib⁹ hibernis ab Locrorũ factiõe q̃ rẽ ad Rõanos trahebat acceſſit⁹,arcẽ q̃ regis p̄ſidio tenebatur,parabat oppugnare,quũ a Philippo ad eũ Caduceator venit,locũ & tp̃s colloq̃o petẽs.Flamini⁹ q nõdũ ſatis cõpertũ habebat,q̃d Romę poſt cõſularia comitia actũ eſſet,verit⁹ ne nouorũ cõſulũ alter ſibi ſucceſſor mitteret,pacis cupidus,vt Macedonici belli cõfecti laus penes ſe & nõ aliũ eſſet,ĩ ſinũ

Conſules.

Prodigia.

Inſubrium cædes.

Philippi & Flaminii cõgreſſus.

Maliacũ ꝓpe Niceã deſcẽdit,cũ rege locutur⁹.Philippus ex Demetriade eo cũ q̃nꝙ lẽbis venit:erãtꝙ cũ eo Macedonũ prĩcipes,& Cycladas vir illuſtris,& cęteri Achęoꝝ exules.Cũ flaminio Aminãder & Dionyſiodorus Attali legatus,Phaneas Ætolus, & Rhodiæ claſſis p̄fectus,cum Ariſteno & Xenophõte Achæoꝝ principib⁹.Cũ his Quinti⁹ad littus ꝓgreſſus regẽ hortat,vt e naui in littus ꝓgrediat ſecũ q̃ vellet cõmodius locuturus:q̃d facere recuſãtẽ, quũ Quintius rogaſſet quẽ timeret,neminẽ p̄ter deos reſpõdit ſibi timori eẽ,cæterũ haud ſe fidẽ iis q cũ Flaminio eſſent habere.Omnib⁹ id periculũ eſt,inq̃t Quinti⁹,q cũ hoſte cõgrediunt,ſi in nullo fides ſit.Verũ eſt hoc,ait Philippus:ſed ſi fraude agendũ ſit haud par fallẽtib⁹ erit p̄miũ Philippus,& Phaneas Ætolus.Macedones haud ita facile aliũ Philippi ſimilẽ ſibi ĩueniãt regẽ,vt Ætoli ĩ Phanee locũ aliũ ſubſtituãt p̄torẽ.De pace ĩde agi coeptum,cui⁹Flamini⁹ has cõditiones

dixit,vt rex pſidia ex oībꝰ Græciæ vrbibꝰ deduceret.Captiuos & trāſfugas traderet Romanis,
vt Illyridis loca poſt pacē occupata reliq̄ret,& cū his vrbes quas poſt Philopatoris mortē Pro
lemæo filio ademiſſet.Audiēda adhæc ſocioꝝ poſtulata.Ibi quū alii alia poſtularēt,vt tot & tā
ta haud quaq̄ pſtiturus videreſ,trahereturq; in lōgum diſceptatio,tum Phaneas,nō ī verbis ī
q̄t res verti,aut bello vīcēdū ē,aut melioribꝰ parēdū. Apparet id q̄dē,Philippus dixit,& cæco:
iocatꝰ in Phaneæ valitudinē,q viſu laborabat,fuit eñ natura dicacior q̄ regē deceret. Triduo — Philippus dicax.
inde p varias altercationes cōſumpto,ita demū cōparatū ē,vt īduciis in duos mēſes pactis,Phi
lippus legatos Romā mitteret,q cū legatis ſocioꝝ de pacis cōditionibꝰ corā patribus diſcepta
rent.Ibi vero quū illi demōſtraſſent(nā haud tota Græcia decedebat Philippus)niſi Demetria
dē in Theſſalia,Chalcidē in Eubœa,Corinthū in Achaia Macedo reliqueret,quas vrbes haud — Compedes græciæ
falſo rex ipſe cōpedes Græciæ vocitare eſſet ſolitus,nūq̄ Græciā ipſam a certaminibꝰ q̄eturā:Re-
giiq; legati negarēt q̄cq̄ de his ſibi mādatū eſſe a rege,re īfecta dimiſſi ſūt,Quītio pacis & belli
arbitrio pmiſſo.Ille vero victoriæ magis q̄ pacis cupidꝰ,quum oēs ſuas & ſocioꝝ vires ad exe-
quēdū bellū cōuertiſſet,reparādaꝝ viriū Philippo neceſſitatē īpoſuit.Et q̄a de Macedonia reti
nēda iā ſollicitꝰ eē cœperat,Argos Nabidi(Plutarchꝰ Onabum ſcribit)Lacedæmonioꝝ tyrā- — Vide nū o. articulꝰ ſit.
no p Philoclē pfectum tradidit,q īuitis ciuibꝰ p arcē immiſſus,vrbē nō aliter q̄ vi captā, fuga
& rapinis fœdauit,rogatiōe plata vt Argiuus ager viritī diuidereſ,& veteres tabulę e medio
tollerenſ,duę faces multitudinis ī optimates irirādæ.Nec ita multo poſt Onabus cū Quintio
& Attalo ī colloq̄ū venit,pollicituſq; eſt auxilia aduerſus Philippū,induciaſq; Achęis ex Quī-
tii authoritate fecit.Lacedæmonē īde reuerſus vxorē Argos miſit,vt quēadmodum ipſe viros,
ita illa matronas ſpoliaret.Egregia mulier Argiuarū nobiliſſimā quāq; nunc blāde appellādo, — Rapaciſſima Nabidis coniunx.
nūc īſtādo minaciter oīni ornatu cultuq; corpis auariſſime ſpoliauit.Philippꝰ interea ad Sco-
tuſam caſtra fecerat,quo & Quintiꝰ cum exercitu venit,de ſumma rei dimicaturus. Erāt ī Ro
manis caſtris,cū ſocioꝝ appēdicibꝰ ſex &.XX.milia hoīm.Primo die Macedo plio abſtinuit re
ligiōe quadā territꝰ.Sequēti die nubilū erat cælū,obſcuraq; nubes mōtibꝰ delapſa cāpoꝝ faciē
obduxerat,quo cōtigit,vt ſpeculatoriæ alæ equitū vtriq; a caſtris pgreſſæ, circa Canis capita — Canis capita.
cæco pene occurſu pliū cōmiſerint.Sūt hi dēſi tumuli mutuo ſe attollētes, ab eaq; poſitura no
mē fuit loco inditū.His locoꝝ difficultatibꝰ Rōani ſimul & Macedones vſi,pliū ſemel initū tā
diu ācipiti euētu diſtulerūt,quoad diſcuſſa nebula,eo totis ſit viribꝰ cōcurſum.Pugnabat Phi
lippus in dextro cornu cū Macedonica phalāge,tantoq; eſt impetu in Rōanos inuectus,vt pa-
rū res a fuga abeſſet:qđ ſuoꝝ periculū intuitus Quintiꝰ,oīne robur militū remiſſa alibi pugna
eo cōcitauit.Tū vero īſtaurato plio,ſūma vi Macedonica acies ſoluit, ſoluta cū cæde & ſtrage — Macedonū cædes.
multa pfligata eſt,paſſimq; fuga īſecuta,octo milia hoſtiū ſunt cæſa,quinq; capta. Veniſſet &
Philippus in Romanoꝝ poteſtatē,niſi Ætoli ad regia caſtra diripiēda cōuerſi, Romanos ab eo
inſequēdo auertiſſent,qbꝰ iā exhauſtis pda,quū Quintiani ſupueniſſent,iniquiſſimo aīo tule-
runt.Offendit ea res nō mediocriter Quītii aīm,ſed multo magis illud, q Ætoli præcipuā ad
ſe eiꝰ victorię partē trahebāt,quā phamā Alcæus auxit poeta alioq ignobilis.Nā vt de Lyrico
q Leſbiꝰ fuit ītelligas,neq; tps parit,neq; carmē.ſcripſit ita q̄ſq̄s fuit illē Alcęꝰ.Fletibꝰ & buſto — Alcæi carmen.
indecores terdena viator Theſſaliæ oppetimus milia in hoc tumulo,Marte ſub Ætolū domiti
& virtute Latinū:Quos Titus immēſa duxit ab Italia. Æmathiæ clade trux ſpiritꝰ ille Philip
pi,Ceruoꝝ curſu ppete lapſus abit.Sed Alcęus numerū emētitꝰ eſt,& Quintii aīm maiorē ī mo
dū offendit.Ob idq; eiꝰ iuſſu hæc ſunt loco carmina inſcripta:Frondibꝰ & veteri libro nudata
viator Celſa ſit Alcæo crux ſita in hoc tumulo.Philippus tam atroci clade fractus,ſe & fortu-
nas ſuas cum toto regno,in Quintii ducis populiq; Romani poteſtatē tradidit,cui tota Græ-
cia abſtinere iuſſo,Macedoniæ regnū & pacē Quītiꝰ reſtituit,mille priꝰ talētis tributi noīe im — Pax Philippo reddita.
patis,totaq; claſſe pter.X.naues adēpta.Rex Demetriū filiū ī fidē eoꝝ q̄ paciſcereſ,obſidē de-
tulit.Delatū Quītiꝰ Romā miſit.In Hiſpania p id tps,C.Sēproniꝰ Tuditanus cū exercitu eſt a
Celtiberis cæſus.Sed q̄ male ibi res geſta eſt,tā pſpero feliciq; euētu ī Gallos a L.Furio & Clau
dio Marcello cōſulibꝰ bellatū:hi poſt Corneliū Cethegū & Minutiū Ruffū cōſules fuere,Boiis
& Inſubribus bello ſubactis,& Marcellus q iuſtiore plio hoſtes vicerat,ī vrbē triūphans rediit.
Imminebat īteri bellū ab Antiocho,ad qđ Hānibal q adhuc, vt q̄dā ſcribūt,Carthagini erat, — Hānibalis ad Antiochū trāſfugium.
hortabaſ,ipſe ī Aphrica aliq̄d occulte moturꝰ.Cæterū indicio p hoīes aduerſæ factionis Romā
delato,quū ſuppliciū vereref(iā eñ legati ad eū depoſcēdū ab vrbe profecti dicebanſ) ad An-
tiochū trāſfugit.Interea Romæ magna altercatio inter ordines orta de lege Oppia.Eā M.Op-

pius tribunꝰ plębis,Q.Fabio & T.Sēpronio cōſulibus,medio Punici belli ardore tulerat, vt ne
qua mulier plus ſemūcia haberet auri.Neu veſtimēto verſicolori,iūctoq; vehiculo niſi ſacroꝝ
cauſa vteref.Tribuni legē tuebanſ,& iā turba fauētiū legi aduerſātiūq; Capitolium cōplerat,
multiq; nobiles ad ſuadēdā diſſuadēdāq; abrogationē in publicū ꝓdierāt,& in his M.Porciꝰ
Cato q tum cōſul erat,vrbanæ luxuriæ vt ſemꝑ alias acerrimꝰ hoſtis,ī hūc modū eſt ꝓ lege ita
Catonis verba pro lege Oppia. locutꝰ.Si ſuā quiſq; vſm Quirites cōiugē ita inſtituiſſet,vt maieſtatē viri domi vereri didiciſ
ſet,minus hodie negocii cū vniuerſis haberemꝰ.Sed quia nimiū illis indulgēdo, eo ꝓceſſum ē,
vt noſtra ſit libertas domi oppreſſa,qd mirū ſi publice etiā oppugnamur, horremuſq; vniuer-
ſas hodie,qa ſingulas domi ſuſtinere voluimus! Fabuloſum arbitrabar in Lemno inſula viros
muliebri cōiuratione oppreſſos,ſed a nullo genere nō magnū imminet periculū,ſi ſuos coetus ſi
ſecreta habere concilia patiaris,quo difficilius dictu eſt,vtrū res ipſa peior ſit,an peiore fiat exē
plo.Sed alterū noſtra conſulū culpa ſit,alterum veſtra Quirites.Et magiſtratus digni ſunt reꝑ
hēſiōe,q patiunſ in publico muliebres coetꝰ cōſiſtere,ambireq; Tribunitia ſubſellia,& vos mul-
to maiore q earū ꝑtulāriā domi nō coercetis.Vſq; adeo ne matronaꝝ illecebris īdulcū oportu
it,vt ꝑ illarū ſeceſſionē nobis velut quōdā in ſacro monte ꝑ ſeceſſum plæbis accipiendæ ſint le
ges!Nō ſine pudore nuꝑ ꝑ mediū fœminarū agmen in curiā veni,ꝙ niſi ſuperbe nimis facere
viſus eſſem,nobiles matronas appellaſſem,& ab his corā quęſiuiſſem,qd exēplū aut quē morē
ſecutæ,auſæ eſſent in publicū egredi,alienoſq; viros cōpellare. Quid eſt qd publice petitis qd
domi vſos viros nō ꝑtere poſſitis!an blādiores foris eſtis q̃ domi!& alienis viris blādæ videri
mauultis q̃ veſtris!q̃ ſi domi ī officio teneremini,q̃ leges hic rogenſ & abrogenſ minime cura
Date frænos impotēti animali. retis.Maiores noſtri nullā priuatam rem capeſſere fœminas ſine ſuorū authoritate voluerunt,
nunc,ſi ita diis videbitur,& rēpublicam capere audebunt.Date frænos impotenti naturæ, im-
potēti aīali,nec ſperate eas modū licētiæ facturas niſi vos feceritis.Minimū hoc ē qd illę ſibi de
negatū iniquo aīo ferunt.Oīm rerū licētiā deſiderāt,iā nihil erit ſi hoc eis def,qd non ſint poſt
ea tētaturæ.At nō ius ſed iniuriā deprecanſ,immo vt vnā tollēdo legē cæteras infirmetis,nul
la lex ſatis cōmoda omnibꝰ eſt,id modo vidēdū eſt,an maiori ſit parti & in ſumma vtilis. Nō
audiuit curia olī pias illarū ꝓces,quū ſecūdo bello punico ſuos redimēdos cū fletu & lachry-
mis depoſcebāt,hodie vt cōtinētiæ frænos abrūpant,eant q; in oēm licentiā præcipites,permit
temus!& nunc qdē ſi qs eas percōtef qd ſibi datū velint,qd aliud qd reſpōdeāt habebūt,niſi vt
in auro & purpura fulgeant!vt feſtis profeſtiſq; diebꝰ curru inuectæ,de legibꝰ a ſe victis triū-
phent!Audiuiſtis credo me ſæpe q̃rentē,ꝙ duobꝰ diuerſis vitiis hęc ciuitas ad perniciem labo
ret,luxuria & auaritia,q̃ duo mala & mīta & magna olim euerterūt imperia.Hæc quo magis
publica fortuna ciuitatis creſcit,eo plus horreo,ne victarū gētiū res ꝑniciōſius vrbē capiāt, q̃
ipſę captę ſunt.nec Syracuſana ſigna huic vrbi illata ꝓbaui vnq̃,& a qbuſdā ciuiū Corinthi &
Athenarū ornamēta laudari,rideriq; maioꝝ fictilia vehemēter moueor.Cyneas Pyrrhi legatꝰ
Lex Oppia. nullā Romæ fœminā inuenit,q̃ aurū a rege miſſum acceperit,nec adhuc lex Oppia ad coercen
dam muliebrē auaritiā lata erat.At qd in cauſa credēdū eſt!qa nulla vtriq; adhuc luxuria ciui-
tatē inuaſerat.Hæc poſtea ī hac vrbe & orta eſt,& coaluit.Hęc legis Oppiæ ferēdæ cauſa fuit
vt agroꝝ cupiditas Liciniæ,vt Cincię praua munerū ambitio,q̃ plębē pene vectigalē ſenatui fe
cerat.Nō acceperūt tum matronæ in priuato munera,at nūc in publico ſtātes acciperēt. Quid
ꝙ lex ipſa omē ornatus diſcrimē ſuſtulit,ex quo oīs muliebris ītēperies orif!Etenī cultꝰ æmula
tione accēſæ viros rogāt,tū miſer ille q exorari ſe ꝑmittit,ſed multo miſerior q non fuerit exo-
ratꝰ.Nā qd ipſe nō dederit ab alio datū videbit.Nolite adhęc Quirites exiſtimare rē eo loco fu
turā,ſi huic legi abrogatū fuerit,quo fuit antea.Hoīem improbū nō accuſari tutiꝰ ē,q̃ abſolui:
& luxuria nō mota tolerabilior eſſet q̃ nūc ruptis vinculis futura ſit,vt ſi beſtię irritatę prius in
Peroratio. apertum emittanf.Ego nullo modo legē abrogandā cenſeo.Vos qcqd de ea ſtatueritis dii for-
tunent volo.Et Cato Porcius in hūc modū pro lege perorauit.Quē L.Valerius Tribunꝰ plæ.
ita excepiſſe ferf.Si priuati inquit tantū ad ſuadendū aut diſſuadēdū proceſſiſſent Quirites,
quia ſatis ꝓ lege & cōtra legē abunde dictū exiſtimabā,tacitus veſtroꝝ ſuffragioꝝ euentū ex-
pectaſſem.Nūc vero qm̄ grauiſſimus cōſul M.Cato,accuratiſſima oratione, noſtram inſectatꝰ
eſt rogationē,paucis ei reſpondere neceſſe eſt,etſi plura verba in muliebri imtemperie caſtigan
da conſumpſiſſe mihi videf,q̃ in noſtra rogatione diſſuadenda.Sed M.Cato non ſolum grauis
orator,verū etiā trux interdū,etſi ingenio mitis.Etenī qd noui matronę feciſſe videri poſſunt,
ꝙ frequētes in cauſa ad ſe ꝑtinente in publicum ꝓceſſere!Quaſi nouo exēplo & non ſæpe alias

ſempq̧ bono publico,vt ipſe in ſuis ſcripſit originib⁹,id fieri cõtigerit. Siquidẽ muliebri cœtu
Sabini & Romani medio pugnæ ardore arma poſuerũt.Matronę Coriolanũ hoſtẽ a mœnib⁹ hu
ius vrbis amoliri potuerũt.Matronę aurũ Senonico bello in publicũ cõtulerunt,vt hæc vrbs a
Gallis redimeret̃.Matronæ ad mare pgreſſæ matrẽ deum publice exceperunt. Nec quia diffi-
ciles cauſæ ſint purgatione vlla opus eſt,ſi nihil nouo exẽplo eſt factum,q̃q̃ quid per deũ mi-
rari oporteat eas nunc in ſua cauſa facere,quod olim in cõmuni ſua & virorum fecerunt? Sup
bas nimis ne ĩhumanas dicã aures haberem⁹,ſi quũ domini nõ faſtidiãt ſeruoꝝ preces, nos ab
honeſtis fœminis rogari nõ dignaremur.Querit̃ cõſul legẽ aliquã abrogatum iri,vel in primis
eã quæ ad muliebrẽ luxuriam arcendam lata eſſet.Ego quẽadmodũ legũ quæ perpetuæ liber-
tatis cauſa in omne tp̃s latæ ſunt nullã antiquari oportere arbitror,ita ſiqua min⁹ vtilis vſu
deprehendatur,qđ ſæpe tẽporum conditione euenit,aut corrigendam aut mutandam conten
derim.Nã & q̃ pace latæ ſunt ſæpius bellũ abrogat,& cõtra quæ in bello pax inutiliores red-
dit,vt in naui gubernãda,alia ſecunda,alia aduerſa tẽpeſtate vſui ſunt. Lex hęc a vigeſimo hic
anno lata eſt,ſine qua quũ matronale decus huic ciuitati per tot annos & ętates inoffenſũ mã
ſerit,verẽdũ eſt ne nũc ſublata lege a nobis,in officio cõtineri nõ poſſit.Nec ipſi⁹ legis ferendæ
luxuria in cauſa fuit,ſed tẽporum difficultas.Hannibal in Italia erat,ciuitas pluribus cladibus
affecta.Magna pars Italię a nobis alienata.An tali tp̃e matronę ĩ cultu & ornatu occupatę erãt
vt Oppia lege op⁹ fuerit,p̃ſertim quũ Cereris anniuerſarium ſit ĩtermiſſum,matronis publi-
cam & priuatam cladem lugentibus,aut potius inopia & publica calamitas,vt id fieret,pſua-
ſit?Q; ſi oĩa q̃ tũc neceſſitas reipublicę expreſſit,nullo pacto mutãda ſũt,cur priuatis pecuniæ
reſtituunt̃?cur ſerui ad militiã emi deſierũt?cur nõ ſinguli damus remiges ſicut tunc dedim⁹?
oẽs ciuitatis ordines mutationẽ reipublicæ in melius ſenſerint,ad vxores tantũ nfas tranquil-
li huius ſtatus nullus pueniet fructus?vir in veſte ſtragula vtet̃ purpura, mulierib⁹ purpureũ
amiculum habere non licebit,vt equus pretioſius inſternat̃ q̃ vxor?Quid ꝙ purpura tenacior
eſt in vſu,& in auro nullũ ſentit̃ intertrimentũ,& qđ ſæpe experti ſum⁹,pſidiũ eſt quoddã mu
liebris ornatus ad publicos & priuatos vſus.Quod aũt ad æmulationẽ attinet,nõ video q̃ ma
ior doloris cauſa oĩbus eſſe poſſit, q̃ ſpectare ſocioꝝ Latini noĩs matronas auro & purpura ful
gẽtes curru p vrbẽ vehi,ipſas ſine cultu,ſine ornatu pedib⁹ ſeq,tãq̃ ĩ illarũ vrbib⁹ ſit iperiũ.Poſ
ſet id viroꝝ aĩos pſtringere,nõ mõ mulierũ,q̃ paruis etiã mouent̃. Adde ꝙ nõ magiſtrat⁹, non
ſpolia,nõ triũphi huic ſexui cõtigere poſſunt,mũditię ornat⁹ & cultus ppria & ppetua fœmi Munditiæ
narũ iſignia.His illę gaudẽt & gloriant̃.Hũc muliebrẽ mũdũ maiores nři nõ ſine cauſa dixe- fœminarũ
rũt.Quid aliud in luctu,q̃ purpurã & aurũ deponũt?qđ quũ eluxerũt in ſupplicationib⁹ deoꝝ inſignia.
aut gratulationib⁹ p̃ter hæc eadẽ ſumũt?Nec illũ verẽdũ eſt quoties libuerit ne ĩhibere nõ poſ
ſitis,q̃ hodie lex Oppia,velut nõ oĩ tp̃e vxores ĩ manu vſa futuræ ſint.Patiẽdum huic infir-
mitati eſt Quirites,qđcũq̧ ſtatuẽdũ putatis.Quo eñ plus poteſtis,eo moderatius in illas vos Oppia lex
decet vti imperio.His vtrinq̧ dictis oẽs ad vnã trib⁹ legẽ abrogarũt.Et Marcus Cato ſecũdũ eã antiquatur
abrogationẽ,cũ qnq̧ &.XX.lõgis nauib⁹,ĩ Hiſpaniã pfect⁹ ad Emporia primo delat⁹ eſt.Duo
erãt oppida muro diuiſa,vnũ Græci a Phocea vt Maſſilienſes oriũdi habebãt ĩ mare expoſitũ.
Alterũ mari auerſum,qđ Hiſpani.Coaluit res Græca intantũ indigenarũ vicinitate, diligenti
cuſtodia,reiq̧ maritimę peritia,cuius Hiſpani accolæ expertes gaudebãt Græcoꝝ commercio
velut vicinũ haberẽt Emporiũ,etſi illi nullius cõmercii cauſa a Gręcis in oppidũ admitterent̃.
Vmbra quoq̧ Rõani noĩs Græcos ab omni finitimoꝝ iniuria incolumes pſtabat,qppe q ciui
tate fuerũt poſtea a Rõanis donati,inde & Hiſpani accolę,quo cõtigit vt in vnũ corp⁹ ciuita-
tis poſtea abierint.Hinc Cato hoſtiũ fines ingreſſus,oĩa incẽdio & depopulatiõe cõplet.Cęte-
rũ ſub id tp̃s quo Cato in pulnciã venit,Heluius Romã deceſſurus,cũ ſex milib⁹ hoĩm quos p̃-
ſidii cauſa ab Appio Claudio p̃tore acceperat,quoad in pacatũ abiiſſet,ad Illiturgim prælio ex
ceptus a Celtiberis.XII.milia hoſtiũ occidit,atq̧ Illiturgim vi cepit.Inde ĩ Catonis caſtra trãſ-
greſſus pſidiũ in vlteriorẽ Hiſpaniã remiſit.Ea victoria in cauſa fuit,vt Romã reuerſus mino
rẽ triũphũ,quã ouationẽ vocãt,egerit.Minutius quoq̧ p id tp̃s de Hiſpanis triumphauit. Sed
Ælius tãdiu morbo implicit⁹ fuit,vt nõ multo pri⁹ puincia deceſſerit,q̃ Minuti⁹ q illi ſucceſſe
rat.Fecerat Cato nõ procul ab hoſtib⁹ caſtra,& iam prælium imminebat, quũ Ilergetũ legati
ſubſidiũ petitũ venere,affirmãtes niſi rebus ſuis mature ſubueniret̃, futurũ,vt breui ab hoſte Ilergetum
aut vi aut volũtate ſubigerent̃.Cato & ſociis conſultũ volebat,& copias ſub pugnæ tp̃s haud poſtulata.
minui oportere cẽſebat.Vt igit̃ in tolerãda obſidione durarent ſocii,illis ſpectãtibus tertiã co-

piarum partē in naues īpoſuit,legatis īde abeūtibꝰ mādat,vt ſuis ſubſidiū affuturū nūcient.Cę
terū illis a ſe dimiſſis,milites ex nauibus ad ſigna reuocat,omī cura cogitatiōeq́; cōuerſa in id
Hiſpanorū cædes. — bellū qđ ī ꝓximo hęrebat.Paucis īde diebꝰſuos hortatꝰad hoſtiū caſtra ducit, quos ad pugnā
extractos egregie ſupat ac caſtris exuit.Ad LX.milia hoſtiū cęſa Valeriꝰ Antias ſcripſit.Ipſe Ca
to numerum nō poſuit.Multi inde ppli in fidē recepti,& cū his Emporiēſes Hiſpani,q cū aliis
defecerāt.Cato ſecundū eā victoriā Taraconā ꝓgreſſus,qcqd gentiū cis Iberum alienatū a Ro
manis erat ī fidē recepit,armaq́; receptis ademit.Id adeo ęgre Hiſpani tulerūt,vt eoꝝ multi ſi
bi mortē cōſciuerint(ferox hoīm genus)nullā ſine armis vitam eſſe rati.Magno & ipſe Clau
dius ſucceſſu ī diuerſa pte Hiſpanię.X.milia Turdetanoꝝ vna acie cōfecit,etſi Turdetani oīm
Catonis frugalitas. — Hiſpanoꝝ,vt Liuius ſcribit,imbelliſſimi ſunt.Cepit inde Cato Segeſtiā vrbē opulentā,mul
taq́; vi hoſtibꝰ inſtare,atq́; in maximis minimiſq́; rebꝰ obeūdis,I nullū acerbiꝰ q̄ in ſeipſm exer
cebat imperium,parſimonia,vigiliis,& labore,cū infimis militū certabat,ſæpius dicere ſolitus
nō placere ſibi militē,q magis ſtertēdo audiret q̄ hoſtibꝰinclamādo,nec q in itinere manꝰin ꝓ
lio pedes agitaret.Et qa Turdetani pręlio victi Celtiberos mercede cōduxerant, fecerātq́; bina
caſtra,nec par Romanꝰ ꝑtor duobꝰhoſtiū exercitibꝰfuturꝰvideret,Cato p literas accerſitꝰcum
legionibus eo venit,q poſtq̄ in cōſpectu hoſtiū caſtra fecit,triplicē Celtiberis cōditionē propo
ſuit,vt aut ad ſe tranſirent duplex ſtipendium accepturi,aut domum abirēt publica fide acce
pta,nulli eoꝝ noxę futurum,ꝙ cum Turdetanis militaſſent:aut ſi neutrū hoꝝ placeret,I aciē
de ſumma rei decreturi deſcēderēt.Illi nihil hoꝝ agere,mediū inter bellum & pacē agitare,in
priſtina ſtatiōe eſſe.Quod vbi Cato aīaduertit,pręrore cū maxima parte copiarum relicto,ipſe
ne aſſidēdo hoſtibꝰ tp̄s tereret cum ſeptē cohortibꝰ ad Iberū reuerſus Sedetanos, Auxetanos,
Sueſſetanos,& Lacetanos deuiā & ſylueſtrē gētē recepit,capta eoꝝ vrbe munitiore loco ſita.Ce
pit dein regiū caſtrū latronū receptaculū,quos ī poteſtatē redactos extremo affecit ſupplicio:
multitudinē ſub corona vēdidit.Et iā pacata erat ꝓuincia quadringētis eiꝰ terræ oppidis ca
Vectigal argēti ī Hiſpania. — ptis.Cato ad triūphū deceſſurꝰ ex ferrariis & argētariis vectigal īſtituit.Quibꝰlocupletior ꝓ
uincia facta ē.Eadē æſtate qua hæc in Hiſpania facta ſunt,Valeriꝰ Flaccꝰ alter cōſul cui Gal
lia ꝓuīcia ſorte euenerat,iuxta Litanā ſyluā cū Boiis ꝓſpere pugnauit.Octo milia hoīm eo ꝓ
lio deſiderata.Nec vltra qcq̄ dignū memoria in ea ꝓuincia geſtū.In Gręcia p id tp̄s Quintius
Flaminius bellum Nabidi infert. — pace Philippo reddita,Nabidi Lacedęmonioꝝ tyrāno bellū intulitq́; ex Achæis Argos occupa
tū habebat.Oīs gręcia ꝑter Ætolos ī id bellū cōſenſit.Caſtra igit̄ primo circa Argos Flamīnꝰ
habuit,eratq́; cū eo Ariſtenꝰ Achæoꝝ ꝑtor,q circa Cleonas cum X.milibꝰarmatoꝝ illi ſe iūxe
rat.Pythagoras Nabidis gener vrbē Laconico obtinebat ꝑſidio.Is ſub hoſtiū acceſſum,& circa
portas ſtatiōes & ī muris cuſtodias diſpoſuit,oīaq́; ſolerti aīo ꝓſpicere ad vrbē vi retinēdā.Sed
parum abſuit qn ab initio ſubita ſit cōiuratiōe oppreſſus:Democles nobilis adoleſcēs cum plu
ribꝰ in eum cōiurauerat,incautꝰ rū fidei æſtimator dū ſtudet plures ſibi adiungere, cōiuratio
ad Pythagorā indicio eſt delata.Ille vero poſteaq̄ ſe ꝓditū ſenſit, ī publicum cū paucis ꝓceſſit,
ciues ad libertatē vocās,ſed ad primū clamorē cum iis q eū ſequebant̄,eſt Pythagorę iuſſu in
terfectus.Caſtra inde ad vrbē quingētos circiter paſſus Quintius admouit, ſpe alicuius futuri
motus.Verum vbi oīa preſſa teneri ſenſit,nec qcq̄ ab Argiuis moueri ī vrbe, relictis Argis in
Quintius Lacedęmonem petit. — Nabidē mouit:p Partheniū primo mox ꝑter Taygetū ducēs,ad Carthias cōſedit.Huc Lacedę
monioꝝ exules ſpe patriæ recuperādæ ad Quītiū venerūt,& auxilia a Philippo rege miſſa, &
naues vndiq́; multę cōuenerāt.Nec tyrānus ad tātā belli molē aīm remiſit,vrbe foſſa & vallo
valide munita,oīs ciues ābiguæ fidei quoſdā etiā iniuria ſuſpectos ī poteſtatē redactos ſequēti
nocte in cuſtodia necauit,quo tp̄e pculſam ciuitatē iā inde magis magiſq́; obnoxiā habuit. Fla
minius prioribꝰſtatiuis ꝓfectus,ad Sellas ſupra Eurotā fluuiū caſtra fecit,quo ī loco Antigonꝰ
rex Cleomenē primū Lacedæmonioꝝ tyrannum ingēti prælio vicit.A Sellis ad vrbē ꝓgreſſus
Nabis vincitur. — qua Eurotas mœnia ꝑterlabit̄ hoſtē tumultuario prælio victū in vrbē cōpulit.Poſtridie Nabis
Romanum agmen circum Menali radices actum a tergo adortꝰ multo maiore clade, q̄ prælio
affectus,ſeſe trepide in vrbē recepit.Quintius duplici pugna victor trāſlatis ad Amyclas ca
ſtris amœniſſimum agrum vrbi circūiectum late populatur.Ad flumen inde Arāta profectus,
vallē Taygeto ſubiectā agrūq́; vaſtat mari finitimū.L.Quintiꝰ claſſis pręfectꝰ,& ipſe interea in
littorali ora aliquot oppida partim vi,partim volūtaria deditiōe tyrāno adimit.Cytheum īde
Cytheū oppidum. — terra mariq́; aliq̄diu oppugnatum Rōanus imperator cepit.Ea demū clades (erat eīm Cytheū
omnium maritimarum vrbiū caput)feroces tyranni ſpiritus fregit,q fortunæ cedēdū ratꝰ,Cag

duceatorẽ ad Quintiũ in caſtra miſit,vt ad ſe legatos mitti pateref,quo ĩpetrato Pythagoras
q nuꝑ ex Argis cũ duobꝰ milibus Argiuoꝝ Lacedæmonẽ venerat,ad Quintiũ in caſtra eſt miſ
ſus.Is petiit vt Nabidi liceret cũ ĩpo ĩpatore loq.Id quoq; illi ꝑmiſſũ.Tũ ibi prior Nabis velut
ĩgnatꝰ,qua cauſa bellũ ſibi Ro.Po.indixiſſet,colloquiũ petiiſſe dicif,vt priuſq̃ ꝑiret ſciret cur
ſibi peundũ eſſet.Inde multũ de Romanoꝝ iniuria queſtus,ꝙ ſe quẽ ſociũ & regẽ appellaſſent
cuiꝰauxiliis aduerſus Philippũ vſi eſſent,hoſtiliter petiiſſent,ꝑſertim cũ nihil ex eo fœdere qđ
ſecũ Quintius ſanxiſſet,eſſet ad id tꝑs violatũ.Mirari ſe Romanos qui fœdera præter cæteras
gẽtes colerẽt,ac ſociale nomen ſanctũ & inuiolatũ haberent,Punica ꝑfidia ſecũ agere.Certo ſci
re nihil a ſe dictũ aut factũ cur Rõanos initæ ſecũ amicitiæ pœniteret.Hęc Nabidẽ locutũ ita
Flaminius excepit,vt oſtẽderet quædã eũ cõtra fœdus & pactã ſocietatẽ feciſſe.Stulte pręterea
Romanos agere videri potuiſſe,quũ liberandæ Græciæ titulo graue bellum ꝓcul domo tanto
periculo & labore tot annos geſſiſſent,Argos & Lacedæmonẽ duo quædã Gręciæ lumina,ty-
ranno laniãda reliquerent.Poſtremo monuit ne fruſtra fidẽ & ſocietatis iura iactaret,quin om
ni populari oratione omiſſa vt tyrãnus loqueref,cui natura repugnante nulla fidelis cũ libero
ꝑplo ſocietas & amicitia eſſe põt.Nabis ferociſſimo Quintii reſpõſo adhuc magis territus, ec-
quæ cõditiones pacis ſibi dicerenf requiſiuit.Aliq̃tulũ inter ſocios eſt dubitatũ, bellũ ne ſolui
deberet(nã ipſe Argis ſponte præſidiũ deducebat)an tollẽdus e medio eſſet tyrãnus, quo inco
lumi nũq̃ ſtatus Græciæ videref quieturus.Demũ Quintio ad pacẽ declinãte, quum propter
bellũ qđ ab Antiocho inſtabat,tũ quia verebaf ne noui cõſules Græciã ſortirenf,his conditio
nibus pax Nabidi ꝓpoſita eſt,vt intra decẽ dies ꝓſidiũ Argis deduceret, vt Argiuis mancipia
adempta redderet,naues reſtitueret quas vicinis ciuitatibꝰ abſtuliſſet,ipſe pręter duos lembos
nauẽ nullã haberet, ꝑfugas & captiuos Romanis & ſociis remitteret, Meſſeniis oĩa q̃ extarẽt
dominiq; agnoſcerẽt reddẽda curaret.Exulibꝰ Lacedæmoniis filios relaxaret,vrbes quas ĩ Cre
ta haberet dimitteret,nec in ea inſula vllã habere poſſet ampliꝰ ciuitatẽ.Ciuitates q̃ in fidẽ po
puli Rõani veniſſent ne bello infeſtaret.Ne caſtellũ aut oppidũ vſpiã cõderet. Quinq; obſides
daret,quos Romanus imperator vellet.Cẽtũ argenti talẽta in ꝑſentia pẽderet.His Nabis con-
ditionibꝰ erat ſibi pacem redempturus.Cæterũ ſerui q exulũ vxores matrimonio ſibi deuinxe-
rãt,quiq; Argiuis reſtituẽdi erant,tranſfugæ & alii quoꝝ intererat bellũ manere, tumultuoſo
diſcurſu clamoreq; ſignificabãt deteſtabilẽ eã pacẽ eſſe,oĩa ſe prius laturos q̃ bellum eiuſmodi
cõditionibus ſolui.His vocibꝰcõſenſuq; ſuoꝝ fractus Nabis repudiatis conditionibus in bello
ꝑſeuerauit.Aliquot itaq; ꝑlia ſunt poſtea circa vrbẽ geſta eaq; Romanis ꝓſpera,adeo vt quidã
fugientibꝰ mixti vrbẽ irruperint.Flaminius vrbis ſitũ cõtemplatus corona oppidũ cinxit.Ha-
bebat eñ ſub ſignis cũ appẽdicibꝰ ſocioꝝ.L.armatorũ milia.Fuit Lacedęmõ olim ſine mœnibꝰ
Tyrãni per plana loca murũ duxerãt.Eminẽtiores partes Nabis præſidiis firmauerat. Fuit ab
initio cruẽtũ certamen,cæterũ Romanis in vrbẽ euadẽtibꝰ capta erat Lacedæmon,niſi Pytha-
goras Nabidis gener ædificia muro ꝓxima incẽdi imperaſſet.Ea res ĩ cauſa fuit,vt flãma ſubi-
to emicãte,q vrbi imminebãt incẽdii metu ſint a mœnibus repulſi, refugiebãtq; ex vrbe ad ſi-
gna q iã in angiportis pugnabãt,ne gliſcẽte flãma a ſuis excluderenf.Imminebat nihilo ſecius
tyrãno Quintius,& iã triduo eũ prælio fatigabat,quũ Nabis in preces verſus ꝑ Pythagorã ite
rũ in caſtra miſſum iis legibꝰ quas Rõanus imperator dixerat pacẽ ĩpetrauit.Qua vix bene fir
mata nũcius ex Argis ſuꝑuenit,Argiuos pulſo tyrãni ꝓſidio ſeſe ĩ libertatẽ aſſeruiſſe. Autho-
res quidã nõ ex oppido Nabim bellaſſe ꝓdiderunt,ſed caſtra caſtris cõtuliſſe eſſeq; acie certa-
tũ,ingẽtiq; prælio victũ,quindecim milibus hoĩm amiſſis,& quatuor captis,quibꝰ potuit con-
ditionibus pacẽ cõplexum.Eodẽ tꝑe a Quintio literę de rebus in Græcia geſtis,& a M.Porcio
Catone ex Hiſpania Romã allatæ,ingẽti lętitia ciuitatẽ affecerũt,in triduũq; vtriuſq; nomine
circa deũ aras ſupplicatũ.Creati inde cõſules.P.Corneliꝰ Scipio Aphricanꝰ,& T.Sempronius
lõgus,quoꝝ patres primo anno ſecundi belli Punici vna conſules fuerãt.His Italia ambobꝰ eſt
decreta,etſi Scipio Macedoniã maluiſſet,iã eñ Antiochus in Europã trãſcẽdiſſe dicebatur, in
certũ quo cõſilio,eratq; cõſtãs phama ab Hãnibale & Ætolis ad Rõanũ bellũ regẽ cõcitari.Cæ
terũ nõ modo ob eã rẽ,nõ nouus aliqs exercitus in Græciã miſſus eſt,ſed q ibi erat in Italiam
deportari placuit.Ver ſacrũ eo anno factũ ex oĩni pecore,qđ ẽet a Calẽ.Martiis ad Maias idꝰ
natũ.Et Scipio q cõſul erat,ab Ælio Pæto & C.Cornelio cẽſoribus princeps ſenatus eſt lectus.
Iidẽ cenſores loca ſenatoria a populo ſecreuere,quũ prius ꝓmiſcue ſpectare conſueſſent. Hoc
anno Q.Pleminius eſt in vinculis necatꝰ,vt quidã ſcribũt,qui ad id tꝑs in cuſtodia habitus,vt

Margin notes: Nabidis & Quintii cõgreſſus. — Quintii verba aduerſꝰ tyrannos. — Cõditiones pacis Nabidi ꝓpoſitæ. — Per quos pax turbef. — Lacedæ.muri. — Pythagoræ conſilium. — Pax Nabidi datur. — Conſules. — Scipio princeps ſenatꝰ. — Locoꝝ diſcretio.

carcerē cōmodius refringeret,quibuſdā author fuerat, vt noctu vrbē plurib⁹ locis incēderent.
Coloniæ deductæ Puteolos Vulturnū & Liternū Tēpſam & Crotonē.In Rōano foro & ī Capi
Prodigia. tolio ſanguinis guttæ viſæ ſunt,& terra aliquoties pluit,& Interāne lac fluxiſſe dicebat̃, q̄ ocu
lorū ludibria de more ſunt Romę ꝓcurata,additūq; nouēdiale ſacrū,ꝙ Adriani nūciaſt ī agro
ſuo lapidib⁹ pluiſſe.L.Valerius ſuꝑioris anni cōſul,cū Inſubrib⁹ & Boiis circa Mediolanū cō-
greſſ⁹.X.milia hoſtiū cecidit.& Cato ꝑ eoſdē dies de Hiſpanis triūphauit.Nec ita multo poſt
T.Sēproni⁹ cōſul ī Boios ꝓfect⁹,vbi hoſtes in armis eē ſenſit,paratoſq; acie cōfligere,ad colle-
gā nuncium miſit,vt ſi cōmodo reipublicę fieri poſſit ad ſe veniret,vt iūctis copiis cū hoſte nu
mero abūdāte ex ęquo dimicarēt;ipſe interim de induſtria tp̄s trahere. qua re aīaduerſa Galli
metu id accidere rati,ſubito Rōana caſtra inuadunt,ꝑlioq; haud vno loco inito ꝑ quæſtoriam
portā ingreſſi,L.Poſthumium cognomēto Tympanū,cū duob⁹ ꝓfectis ſociū interficiūt.Eoſdē
extra vallum reiectos,Rōani duabus principalib⁹ portis egreſſi,poſt lōgum certamē cū ſtrage
Gallorū cædes. multa loco ſubmouēt funduntq;:cæſa ſunt eo die.XI.milia Boiorꝫ. Nec Rōanis fuit victoria ī
cruēta,quinq; milib⁹ deſideratis.Et hæc eo anno ſunt in Gallia geſta.Quinti⁹ q Elatiæ hiberna
uerat,iuſſus ī Italiā exercitū deportare,publico Græcię ciuitatib⁹ cōuētu Corinthum īdicto
cōmemorata Romanorꝫ beneficētia in ſocios,Neq̄d ſit inq̄t q̄d de Po.Ro. ī vos aīo dubitetis,
Quintius Gręcis libertatē reſtituit. in Italiā abitur⁹,Chalcidē Demetriadē & Corinthū ꝓſidiis inde deductis ī libertatē reſtituo:
q̄d Ætoli nunq̄ futurum ꝑdicabāt,eoq; adhuc loquēte q Corinthi in ꝓſidio erāt motis ſignis
vrbe excedere cœperūt.Plutarchus in Iſthmico cōuētu ꝓconis voce libertatē Græcis oīb⁹ reſti
tutā ſcribit,ad quā inſperatā vocē tātus ſit fauētiū clamor ſecut⁹, vt corui tū forte ſuꝑuolātes
Auiū caſus in medium cōſeſſum cōciderint.Dubiū,cōſciſſus aer ſit in cauſa,an quū ꝑmagna vox edit̃ ille
vi diſiunct⁹ nullā volātib⁹ relinquat firmitatē:q qm̄ lubricus ſiat,aues quum velut ad inane ꝑ
uenerint ad terrā dilabunt̃,q̄q̄ in aere velut in aq̄s vortex q̄dā eſſe pōt,cuius violento impetu
circūactæ volucres ad terrā deprimant̃.nec abſurdū ſit credere clamoris ictu tanq̄ ſagitta qua
dam cōſauciatas ad terrā defluere volucres.Sed quoquo modo id fiat,ſatis cōſtat & tūc quidē
& nonnunq̄ alias ob multiplicē clamorē talia accidiſſe.Pp̄li q̄b⁹ noīatim reſtituta eſt libertas,
fuere Corīthii,Locri,Phocēſes,Euboici,Achæi,Phthiotes,Magneſii,Theſſali,& Perrhebi.Quī
tius niſi ſe gratulanti multitudini ſubtraxiſſet,tot miliū hoīm affluxu vitæ ꝑiculū adiiſſet.
Romā inde reuerſus clarū de Macedonia egit triumphū,cui ꝑcipuo officio fuit ornamēto,ꝙ
Macedonicus triumphus. mille ferme &.CC.Rōani ciues q ſecundo bello Punico capti,diuerſaq; ſorte in eā terrā depor
tati ad id tp̄s in ꝓuincia ſeruitutē ſeruiuerāt,ī Flaminii grām ab Achęis ſunt redēpti.Hi triū
phali pōpæ haud vulgarē ꝑbuere ſpeciē,raſis capitib⁹ Quintii currum ſecuti.Prælatæ adhęc
caſſides,Macedonicę Peltę,Sariſſæ,defæcati auri pōdo tria milia ſeptingēta tredecim,Argenti
quadraginta tria milia.CC.ſeptuaginta.Aureos philippeos.XIIII.milia.D.XIIII.Hęc Plutar
chus.Liui⁹ ait triduo triūphatū,ac multo plura ī triūpho lata,& ī his.X.argēteos clypeos, &
vnū ex ſolido auro,mille talēta q̄ Philipp⁹ debebat Quintii authoritate Po.Ro.remiſit,ſocie-
tatēq; cū ipſo rege iūxit.Hoc āno aliquot ædes dedicatę ſūt Romę,Iunonis Matutæ ī foro ho
Templa. litorio.In Quirinali,Fortunę Primigenię.Iouis ī īſula tyberīa.& ex multatitia pecunia Fauni.
Cōſules habuit ſequēs annus Attiliū Seranū,& L.Scriboniū Libonē. Hoc quoq; anno Rōanis
Conſules. ludis ſenat⁹ a pp̄lo ſeorſum ſpectauit,fuitq; hic ann⁹ octauus ac quinquageſim⁹ Rōanæ vrbis
ſupra quingēteſimū,quū ad id tp̄s po.Ro.ꝑmiſcue ludos ſpectaſſet. Crebro eo āno terra ī vrbe
& circa vrbē mota ē.Cōſules partiti īter ſe ꝓuīcias,Corneli⁹ Galliā,Ligures Minuti⁹ ſortit⁹ ē.
Et iā.XX.milia Ligurū in Lunēſem agrū irrupiſſe rumor erat,& altera man⁹ haud multo mi
nor circa Padū Rōanas colonias īfeſtare nūciabat̃.Cōſulibus eo tumultu vrbe excitis,decreto
patrū ꝑmiſſum eſt,vt eos qui ſcripti fuerāt ī vrbe,& ex agris quos vellēt ad id bellū euocarēt.
Romę interim cęterarū gētiū legati ī curiā ſunt benigne appellati. Antiochi legatio ad Quin
tiū &.XX.legatos q cū eo ī Gręcia fuerāt,velut multo aliis ꝑplexior reiecta eſt,vt ille ex digni
Triplex fœderū ratio. tate po.Ro.regis poſtulatis reſpōderet.Ibi Menippo legatiōis ei⁹ pricipe negāte ſe videre q̄d re
gia legatio ꝑplexi in ſe haberet,qm̄ tria eſſent iūgendorꝫ fœderū genera.Vnū quū inter victorē
& victū fœdus ferit̃,vbi q viciſſent victis leges darēt.Alterū quo pares bello pp̄li regeſq; in
fœdus coirent,quū res æquo iure & ex cōmodo vtriuſq; partis cōponi ſoleant:eſſeq; tertiū ge
nus quo cū ii q nunq̄ hoſtes fuerint,ad amicitiā ſociali genere iūgendā coeant,ac tū alterā par
tiū,neq; dare leges neq; accipere.Cuius generis Antiochus rex eſſet,q nūq̄ hoſtis & aliquando
amicus in fœdus populi Romani cuperet aſcribi.Tum Quintius,Quando inquit Menippe de

amicitię iure diſputare libet,alia duo genera adiiciã,extra q̃ nulla regis amicitia cũ Po.Ro.eſ-
ſe poſſit,vt aut Antiochus tota Europa abſtineat,aut liceat Romanis Gręcas colonias,quę in
Aſia ſunt,in libertatẽ vindicare,q̃ nõ iccirco in eã terrã fuerũt ab initio miſſę,vt regũ libidini
bus ſeruirẽt.Quũ Menippus negaret ſe eoꝝ quicq̃ in mãdatis habere,de iis q̃ ad eius regnũ at
tinerent,vt cõditio vlla finiũ moueret̃.ꝓſertim quũ quæ Antiochus in ora Helleſpõti poſſide
ret,iã inde a Seleuci proaui tẽporibus,q vrbes ipſas Syſimacho ſublato iure belli ſuas feciſſet,
auus tenere ꝑſeueraſſet:ille patri ſuo,pater ſibi p manus tradidiſſet,vix obtinere potuerũt le-
gati,vt de ea re nihil Romani & ſocii decernerẽt,quoad legatio eſſet Antiocho renunciata,vt
tp̃s regi daret̃ ad deliberãdũ,qd eũ facere oporteret.Erãt iã Romani ad Antiochũ miſſuri,quũ
legati ex Carthagine nũciarũt regẽ ipſum Hãnibalis impulſu bellũ comparare.Depoſcebat ſi- Hãnibal pacem turbat
bi Hannibal centũ naues,ſexdecim milia peditum,& mille equites,quibuſcum iterum Italiam
inuaderet,cętera Italiã ipſam daturã pollicebat̃:fore adhęc,vt p hoĩes ſuę factiõis Carthaginẽ
ſes a Romanis ſub primos belli motꝰ deficerẽt.His quũ facile Antiochus acceſſiſſet,miſit Han
nibal in Aphricã Ariſtonẽ quendã Tyriũ,ſed Epheſi natũ,cuius opa fuerat Pœnꝰ in rebꝰ haud
quidẽ leuibꝰ ſępe vſus.Is notis qbuſdã inſtructꝰ,vt ſua mãdata agnoſcerent̃,Barchinæ factiõis
viros noĩatim eſt cõuenire iuſſus,ac cũ his occulte agere de Romana pace quoquo modo tur-
bãda.Erat is nõnihil Carthagini verſatꝰ,quũ hoĩbus diuerſę factionis ipſiꝰ mora ſuſpecta eſſe
cœpit,res primo inter paucos,mox in curia iactata,multiq̃ apte ꝓdicare ſtatũ ciuitatis Roma
naq̃ pacẽ ab Hãnibale ſollicitari.Nec multũ eius exilio ꝓfectũ,ſi abſens per Iternũcios faceret,
qd ꝓſens factuꝰ eſſet.Ariſtonẽ Tyriũ ab eo & Antiocho miſſum,obſeruatũq̃ plures dies apũ
hoĩes Barchinę factionis,habendũ eũ in cuſtodia,q̃ſtione extorquendũ ad qd venerit:Satis pe
remeritate vniꝰ ſuppliciorũ publice & priuatim eſſe expẽſum.Iam inde ciues ſuo periculo pec
catutos,rẽp.nõ modo extra noxam,ſed ab oĩ noxę ſuſpitione ſeruãdã:q̃ niſi ille in curiã accerſi
tus diceret cauſam ſui acceſſus,iniectis vinculis Romã eſſe deportandũ. Fuiſſent illi in ſenatũ
vocato,ac parũ expediẽti ad qd veniſſet,cõtinuo catenę iniectę,niſi ab hoĩbus Barchinis recla
matũ eſſet,rem indignã fieri,parũq̃ vtili exẽplo,hoſpites nullo indicio in crimen deuocari:di-
lataq̃ in ſequẽtẽ diẽ diſceptatiõe,Ariſton tabella ſub noctẽ in publico ſuſpẽſa,qua ſignificabat Ariſtonis
ſe ad neminẽ priuatũ,ſed ad ſenatũ ab Hãnibale mãdata habuiſſe,tertia vigilia noctis nauim ĩ vaframẽtũ.
greſſus in altũ abiit,q̃ res nouę inter ordines diſcordię fuit cauſa.Eã occaſionem Maſiniſſa rex
ſecutus,Carthaginẽſem eſt agrũ populatꝰ,& ad ſtipẽdiũ ſibi pẽdẽdũ aliquot illoꝝ vrbes metu
adegit.Cęterũ vbi legatos Romã miſſos audiuit,q non ſolũ recẽti crimine ciuitatẽ purgarẽt,
ſed vt de ipſius quoq̃ regis iniuria quererent̃,miſit q cũ Carthaginẽſibus in curia de iure agri
diſceptarẽt.Nec ita mlto poſt tres legati ab Roma ĩ Aphricã ſunt miſſi,& ĩ his Scipio Aphri
canus,q quũ velut in rẽ ꝓſentem veniſſent,dubiũ,ſua ſpõte,an ita fuerit illis mãdatum,Iregrũ Tres legati
certamen(qd ſatis cõſtat)reliquere.In Hiſpania per id tempus P.Cornelius Scipio Cnęi filiꝰ, in Aphricã
ꝓter alia non pauca ſecunda ꝓlia,q̃ in hoſtes fecerat , Luſitanos ꝑuaſtata citeriore Hiſpania,ac mittuntur.
ꝓda graues haud ꝓcul Ilipa vrbe adortus,ingẽti ꝓlio victos fudit ac fugauit.XII.milibꝰ ex eo
rũ exercitu cæſis,militaribꝰ ſignis centũ qnquagita quatuor captis.Sextꝰ Digitiꝰ nõ ita ꝓſpere
in vlteriore Hiſpania rẽp.adminiſtrauit.Etenĩ poſt Catonis digreſſum,noua paſſim bella citra
vltraq̃ Iberũ exarſerãt.Pluribꝰ itaq̃ ꝓliis ita Digitiꝰ copias minuerat,vt vix dimidiũ exercitꝰ
Caio Flaminio tradiderit.Gliſcebat interim Liguſticũ bellũ.XL.milibus hoſtiũ Piſas circũſe-
dẽtibꝰ,eo Minutius ex Aretio occurrit, vrbẽq̃ igreſſus poſtridie mille paſſus ab hoſte caſtra fe
cit,verũ nouo militi diffiſus ad ꝓliũ exire nõ eſt auſus.Ligures ſuo nũero fręti,vallũ ſuccedẽtes
ſępiꝰ pugnãdi copiã fecere.Cõſederat itaq̃ circa Piſas aliq̃diu bellũ, quũ alter cõſul Cornelius
Boicũ agrũ populatꝰ,quũ Mutinã duceret,Boioꝝ exercitꝰ,q ĩſidiãdi cõſilio loca , qbus conſul
ductur ꝰ erat,Iſederat,obuiã occurrit:eſtq̃ ibi aliquot horas ferociter pugnatũ,ad poſtremũ Gal
li ęſtu & labore feſſi,terga vertũt,paſſimq̃ metu & pauore diſpalati cędũt.XIIII.milia partim Gallorũ cædes.
in ꝓlio,partim in fuga mortẽ occubuere,mille & nonagita duo capti,& cũ his ſigna militaria.
CC.Ex Romano exercitu qnq̃ milia deſiderata.Romæ interea fœneratores nominibꝰ ciuium,
cũ quibꝰ fœnus facere nõ licebat,in ſocios trãſcriptis,fraudẽ legi fecerãt:decretũ ꝑinde eſt,vt
ſecundũ debitores ius diceret̃ in ea ſumma q̃ poſt legẽ de ea re latam credita eſſet.In Hiſpania
nihil memoria dignũ hoc anno geſtũ,niſi q̃ C.Flaminiꝰ Iluciã vrbẽ ĩ Oretanis expugnauit, &
aliquot leuia ꝓlia geſſit aduerſus latrões magis q̃ hoſtes:& M.Fulniꝰ apũ Toletũ cũ Vacceiis
acie cõflixit,qbꝰ egregie victis,eoꝝ regẽ Hilernũ viuũ cepit.Cẽſus Romę ꝑfectꝰ,cẽſaq̃ ſũt ci-

Prodigia.

uiũ capita cẽtũ quadraginta tria milia.DCCIIII.Tyberis loca plana vrbis iuundauit.Aricię,La
nuuii & in Auẽtino lapidibꝰ pluit.Ædiculã victorię virginis ꝓpe maiorem ędẽ victorię M.Ca

Conſules.

to q vouerat dedicauit,& ĩ caſtrũ Ferẽtinũ colonia eſt deducta.Conſules ſub id tp̃s creati,Gn.
Domitius Ænobarbꝰ,& L.Quintiꝰ Titi Quĩtii frater,q ex eodẽ loco petierat,quo P.Corneliꝰ
Scipio Aphricani patruelis frater,adeo plus recẽs Quintii gloria fratri apd̃ pp̃lm q̃ Aphrica-
ni ſuo cãdidato ꝓfuit.Sed quo maior erat Scipionis gloria,eo ꝓpior ĩuidię.Adde ꝙ iã decimũ
annũ Scipio in oculis ciuitatis fuerat verſatꝰ, q̃ res minꝰ verẽdos magnos hoĩes lõga ſatietate
facit.Multi pecuarii eo anno ab Ædilibꝰ dãnati,ex multatitiaq; pecunia clypea inaurata ſunt ĩ
faſtigio Capitolii poſita,& extra portã Trigeminã porticꝰ vna excitata,altera ad portã Fonti

Martis ara.

nalẽ ad Martis arã.In Liguribꝰ ꝑ eos dies conſulis caſtra fuut ab hoſtibꝰ oppugnata, ac vix re-
tẽta.Nec multi deĩceps dies ĩterceſſere,quũ cõſul motis caſtris in hoſticũ iturus, mediis angu
ſtiis a frõte & a tergo Ligures eſſe ſenſit.Caudinę cladis ſpecies admota erat militũ oculis,quũ
periculũ externo auxilio eſt diſcuſſũ.Erat iu caſtris Numidarũ eqtũ ala,huius p̃fectꝰ ꝑmiſſu &
hortatu cõſulis,hoſtiũ ſtatiões ſine tumultu adeqtauit . Erãt ĩterim ſpectãtibꝰ Numidæ ludi-
brio,equi hoĩeſq; pauxilli & graciles,diſcĩctus & inermis eques,nihil p̃ter iacula hñs.equi ĩfræ
nes,deformes,rigida ceruice,& capite in curſu extẽto.Vbi vero hi ad iactũ teli ꝓpinqui hoſti-
bus fuere,nũc ꝓcurſum ſimulãtes,nũc recurſum,paulatim ſeſe inſinuarũt.Poſtremo concitatis
vno tp̃e eqs clamoreq; ſublato,ꝑ medias hoſtiũ ſtatiões,trepidãtibꝰ magis Liguribꝰ q̃ tela expe
dientibꝰ,in aptũ euaſerũt.Ipſi paſſim in hoſtico incẽſis villis oĩa igni & rapina fœdãtes , hoſtẽ
ad ſua tuẽda ex p̃ſidio contraxerũt,atq; ita cõſul obſidione liberatꝰ,in aptũ copias eduxit.Cę-

Ætolorum motus.

terũ neq; Ligures,neq; Hiſpani,ea tẽpeſtate magis erãt Romano noĩ infeſti q̃ Ætoli.Hi ad Na
bidẽ mittũt,& ad Philippũ & Antiochũ reges,q illos ſocietate ſecũ iũcta,ad Romanũ bellũ cõ
citarẽt.Nabis(nã alii nihil temere mouerũt)oĩa circa Achaiã & loca maritima ꝑ ſe turbare
adortus eſt.Iã Cytheũ apte oppugnabat,eſtq; ab Achęis interim Romanæ pacis ꝑ legatos ad-
monitꝰ.Miſſi ſunt & ab eadẽ gẽte legati Romã,q tyrãni motũ nũciarẽt.Venerat ꝑ id tp̃s An-
tiochus Epheſum Piſidas oppugnaturꝰ,quo Iuliꝰ a Po.Ro.miſſus venit . Sulpitiꝰ eius collega
ęgrotus Pergami ſubſederat.Iuliꝰ ſępe cũ Hãnibale cõgreſſus,eũ Antiocho ſuſpectiorẽ reddi-

Scipiõis & Hãnibalis congreſſus.

dit.Claudiꝰ Quadrigatius annaliũ ſcriptor,Acilianos libros,vt Liuiꝰ ait,ſecutus,Scipionẽ in
ea legiõe fuiſſe tradidit,in qua opinione & Plutarchus quoq; fuiſſe mihi videt̃,ibiq; duces ip-
ſos in colloquiũ veniſſe,rogatũq; Hãnibalẽ a Scipiõe, ecquẽ oĩm imꝑatorũ maximũ fuiſſe arbi
trateẽ.p̃latũ ab eo cęteris ducibꝰ Alexãdrũ Macedonẽ,q cũ modicis copiis ĩmẽſos viciſſet exer
citus.Mox Pyrrhũ regẽ ſecũdo loco noĩatũ,ꝙ optime oĩm caſtra fuiſſet metatus. Rogatꝰ quem
tertiũ exiſtimaret,ſeipſum reſpõdit.Tũ Scipio.Quid ſi me viciſſes Hannibal?p̃tuliſſem me in-
quit oĩbus.Quibꝰ verbis lętatus Scipio,ita ſit hoſtis reſpõſum interp̃tatus,tanq̃ tacita eiꝰ cõ-
feſſione ipſe oĩm p̃ſtãtiſſimus iudicatus eſſet. Alii,vt dixi,Iuliũ dũtaxat cũ Pœno cõgreſſũ au
thores ſunt.q ex Epheſo Apameã vbi Antiochus erat ꝓfectus,eãdẽ cum rege diſceptationem
habuit,q̃ a Quintio fuerat Romæ cũ regiis legatis mota.Tenebat adhuc ea diſcuſſio, quũ in-
terim affertur Antiochi filiũ Seleucum maiorẽ natu,vita deceſſiſſe,quo nũcio regia luctu oc-
cupata,Iulius Pergamũ cõceſſit.Vñ paulopoſt ipſe & Sulpitius,iam enim a morbo conualue-
rat,ad regẽ reuocati,cũ Minione vno ex regis purpuratis & ipſi & ſocioꝝ legati,nonnihil per

Rex de ratione belli conſultat.

irritas altercationes diſceptarũt.Rex eñ intereſſe noluit,ad vltimũ nulla re ĩpetrata,legati di
miſſi ſunt,poſt quoꝝ diſceſſũ rex de bello in Romanos decernendo ſuos conſulit.Hic aliis alia
magis in regis gratiã,q̃ in rẽ decernentibus,Hãnibal cõſilio non fuerat adhibitus,iam regi ſu-
ſpectior factus,qa cũ legatis Romanoꝝ eſſet ſępius congreſſus.Tũ ille purgatione opus eſſe ra

Verba Hãnibalis ad Antiochũ.

tus,ita demũ eſt regẽ allocutus.Quum puer admodũ inquit adhuc eſſem Rex maxime , pater
meus Hamilchar,me puerũ aris,ad quas ſacrificabat,admotũ iurare coegit, vt nũq̃ pp̃lo Ro.
amicus eſſem.Hoc quoq; ſacramẽto ãnos ſex &.XXX.militaui.Hoc me quũ pacate alioq age
re poſſem patria expulit.Hoc me extorrẽ in tuã regiã adduxit. Hoc duce ſi tu ſpem meã deſti
tueris,vbicũq; vires,vbicũq; arma eſſe ſciã,ire contẽdã,omnibus terris hoſtẽ populo Ro.quęſi-
turus.Itaq; ſi quis tuoꝝ me criminando cupit tecum gratiam inire,aliunde ſibi quærat mate-
riã.De meo in Romanos odio,pater Hamilchar,& dii per quorũ aras iuraui,ſunt mihi teſtes.
Si ꝓinde de Romano bello cogitas,inter primos Hannibalem adhibeto cõſiliis: ſi pacẽ mauis,
aliũ cũ quo id deliberes,tibi quæras oportet.Tẽpeſtiuus hic ſermo nõ mouit ſolũ regẽ,ſed re-
conciliauit etiã Hannibali.Atq; ita ex concilio eſt diſceſſum,vt bellum gereretur.Romę inter

ea alteri conſulũ Italia ꝓuincia decreta eſt. Alteri datũ vt ſiquid ab Antiocho, aut aliũde mo-
ueref, cũ nouis legionibꝰ & auxiliis eo ꝓficiſceref, quo neceſſitas vocaret, ſeorſum claſſis & ter
reſtris exercitus aduerſus Nabim decretus. Eratq; erecta ciuitas in deſtinati belli magis q̃ indi
cũ expectationem, pręſtolabaturq; in horam legatoꝝ ab Antiocho reditum, quum fœda prodi Prodigia.
gia pluribus locis nũciata, nõ parum formidinis ciuibus attulerunt. Capra ĩ Piceno ſex hędos
vno fœtu enixa ferebaf. Et Aretii puer vnimanus natus. Amiterni terra pluerat, & quod maxi
me religionẽ incuſſit, bos locuta eſt, Caue tibi Roma. Cętera prodigia curata, bos aruſpicũ iuſ-
ſu ſeruata eſt. Tyberis infeſtiore q̃ vnq̃ fuerat inundatione, duos pontes & multa circa Flumẽ
tanã portã ędificia diiecit. Et ſaxũ e Capitolio in Iugariũ vicũ cũ multoꝝ ꝑnicie ꝓcidit, dubiũ
imbribus, an tacito motu terrę Tarpeia rupe auulſũ. Per eos dies Q. Minutius ĩ Piſano agro cũ
Liguribꝰ dimicauit, ceciditq; nouẽ milia hoſtiũ, cętera multitudo trepide ĩtra vallũ reiecta eſt
qua clade Ligures fracti, prima nocte ſilẽti agmine in pacatũ cõceſſerũt. Nec Romanus victor
quicq̃ laxamẽti dedit hoſti, Ligurię fines ĩgreſſus, late vicos & villas ĩcẽdio vaſtauit. Legati ab
Antiocho reuerſi, nihil qđ maturã belli cauſam haberet attulerũt. Proinde Attilius tãtũ cum
claſſe in Gręciã aduerſus Nabidẽ eſt miſſus. In Italia Boiorum & Ligurũ fines a duobꝰ Roma
nis exercitibus ſunt vaſtati. Hoc anno C. Flaminius in Hiſpania Litabrũ oppidũ opulẽtum ex- Res ĩ Hiſpa
pugnauit, & M. Fuluius praetor, duobus ſecundis praeliis cũ hoſte factis, Viſteliã & Volonem nia geſtæ.
duas illuſtres Hiſpaniæ vrbes cepit. Mox in Oretanis Cuſibi & Nobilia potitꝰ eſt. Ad Tagum
amnem dein proceſſit, Toletũ paruã tunc vrbem caeterum munitiſſimã, oppugnare eſt ador-
tus. Huc magnus Vectonũ exercitus breui affuit Toletanis ſuppetias laturus. His praelio fu-
ſis, Fuluius oppidũ expugnauit. Et is tũc erat Hiſpaniarum ſtatus, quum Attalus Eumenis re
gis frater Romã venit, qui Pergami regnũ obtinebat. Attalus pater nõ multo poſt q̃ Philippꝰ
victus eſt ad Canis capita, vita deceſſerat, ex hoc patres cognouerũt Antiochũ Helleſpõtũ tra
ieciſſe, & Ætolos ſummo ſtudio bellũ cõparare. Eumeni abſenti, & ꝓſenti Attalo gratiæ publi-
ce actę ſunt. Ędes liberę & Lautia decreta, addita & his munera. Senatꝰ his nũciis cõmotꝰ, pri
mũ oĩm cẽſuit, vt cõſularia comitia haberenf, qbus creati ſunt cõſules, P. Cornelius Scipio, qui
priore anno repulſam habuerat, vt dilatꝰ honor tali viro, nõ negatꝰ videref: & M. Attilius Gla Conſules.
brio. Et iã ſedulo oĩa Romę ad bellũ parabanf, quũ Achęi, q nihil ad id tp̃s mouerãt expectato
Senatuſconſulto, bellũ aduerſus Onabim decernunt, qui iãdudum Gytheũ ſumma ope oppu-
gnabat. Erat eorũ ꝑtor Philopœmenes, qui Græcos oẽs eo tẽpore prudẽtia & authoritate an-
teibat. Fuit is omniũ illuſtrium ducum, quos Graecia habuit, nouiſſimus, maiore prudentia q̃
forma praeditus. Proditum memoriæ eſt, quũ Megaris eius aduentus expectaretur, parareturq;
conuiuiũ apud hoſpitẽ, ad quẽ diuerſaturus erat, magno ſtudio, illeq; ĩterim tenui veſte hoſpi-
talẽ domũ ingreſſus, creditus a matrefamilias ſeruoꝝ vnus, q ab ipo duce ꝓmiſſus eſſet, iuſſus Philopœ-
eſt ab ipſa ligna ſcindere, quod quũ ille ſedulo faceret, ſupuenit interim hoſpes, qui tum forte menis faci-
ex foro domũ redibat. Is Philopœmenem operantem intuitus, indignitate rei commotus, quid nus.
hoc eſt inqt Philopœmenes? cui ille, expẽdo inqt pœnas meę deformitatis. In hũc quoq; Flami Deformi-
nius aliqñ cauillatus, pulchras dixit Philopœmenes habet manus, & pulchra crura, at ventrẽ tas & iocus
non habet, qui etſi reuera circa medium valde remacruerat corpus, inopiã tñ in eo Romanus Philopœ-
imperator ſugillabat. Habebat ille pedites optimos & eqtes, pecuniarũ tñ indigus, Haud igif menis.
multo poſtq̃ dux creatꝰ eſt, homo terreſtribus praeliis magis q̃ maritimis aſſuetus, a Nabidis
claſſe, q̃ circa Gytheũ ſtationẽ habebat, nauali ꝓlio victus, vix piſcatoria eſt ſcapha ſeruatus, fe
citq; id hoſtibus breue gaudiũ, quos ad Pleias ſtatiua habentes (iminet is locus Leucis, quẽ ty
rãnus poſt naualẽ victoriã, vna cũ Gytheo oppugnabat) noctu adortꝰ, caſtris eximprouiſo in-
cenſis & flãma & ferro haud mediocrem hoſtiũ partẽ deleuit, plurimi tamen in maiora caſtra
refugerunt. Inde Philopœmenes Trigolim Laconici agri partẽ populatus, prius praedã ingẽtẽ
ex hoſtico abduxit, q̃ ex Gytheo tyrannus ſuis opem tulerit. Per haec Achęorũ animis a naua
lis pugnæ ignominia reſtitutis, Philopœmenes cũ valido exercitu Lacedæmonem petiit, ita fo
re ratus, vt Nabis vel inuitus Gytheum obſidione ſolueret. Caſtra ad Barboſthenem montem
primo fecit. X. milia paſſuũ a Lacedęmone. Cęterũ tyrannus Gytheo recepto cũ omnibus co-
piis ſuis auxilio affuit. Nec lõgior interceſſit mora, contracto circa riuũ vnde vtriq; aquaban-
tur ꝓlio Onabitui in inſidias praecipitati, fœda fuga ac cęde in caſtra coniectũ ſunt. Erat Philo-
pœmenes non tãtũ lõga militię experiẽtia rei bellicę peritus, ſed in pace aſſidua animi medita-
tione ſua ſponte excitatus, pręparabatq; ſe ad ſubitos armorum caſus. Inter ambulandum ſal-

Philopœmenis meditatio. tus,valles,locoꝝ anfractus,explorabundus conſiderare.Quærere etiã nonnunꝗ a comitibus,ſi qua hoſtes eximprouiſo apparuiſſent,quo illis cõſilio eſſet occurrẽdũ,qua acie,qbꝰ inſidiis.Per quę cõſecutꝰ erat,vt nemo ea tẽpeſtate in īſtruẽda acie pitior haberet,quo loco metãda caſtra qua figura,qbus munimẽtis,ꝗ aquãdi pabulandiꝗ ratio,qd mouẽtibus caſtra maxime tutum iret,ꝗ forma agmẽ agẽdũ.Atqꝫ talis ille erat.Nabis veritus ne reditꝰ ſibi ad vrbẽ intercludere tur,poſtridie ſtatione ante vallũ relicta,īſtructa acie velut ad pugnã egreſſurꝰ, repẽte cõuerſis ſignis,citato agmine,ad vrbẽ ducit.Qua re aīaduerſa Philopœmenes,direptis hoſtium caſtris abeũtẽ e veſtigio ſequit,mox vero extremũ agmẽ adeptus,iniecto ꝑlio ita pculit,vt cõtinuo ab

Nabidis clades. iectis armis alii alio turpiter ſint dilapſi.Cędes paſſim edita.Tyrannus cũ paucis ad vrbẽ celeri curſu penetrauit.Reliquos q ſyluis & ſaltibꝰ euagati p diẽ,velut iã defuncti piculo ad altã no ctẽ ſe ī vrbẽ recipiebãt,Philopœmenes obiecto qua vẽturi putabãt eqtatu,īſidiis exceptos miſe rabili cęde cõfecit.Vix quarta pars ex opulẽto nup exercitu īcolumis euaſit.Plures īde dies cõ ſumpti in Laconico agro ferro & igni vaſtãdo.Hiſqꝫ ꝓſpere geſtis Philopœmenes exercitũ in Achaiã reduxit.Circuibãt interea legati ab Roma miſſi Gręcię ciuitates,vt bellũ ſecũ ī Antio chũ cõpararẽt.Ætoli iã apte ad defectionẽ ſpectabãt,ſed ab Athenieſiũ legatis monebãt, neqꝫ temere mouerẽt.Cõſilia callida & audacia prĩa ſpecie lęta videri,tractu dura, euẽtu triſtia eẽ. Dũ integra adhuc eẽnt oĩa verbis potiꝰ de iis ꝗ ambigerent,diſceptarẽt,ꝗ Aſiã & Europã fu neſto bello īplicarẽt.Quintiũ & cęteros legatos in Panętolico audiẽdos cẽſuerũt.Sed tantũ ab

Ætolorum defectio a Romanis. fuit vt grauiſſima viri authoritas eã gẽtẽ in officio retinuerit,ꝙ eo nondũ digreſſo,decretũ tu lerint de Antiocho ad liberãdã Gręciã accerſendo,minatuſqꝫ ſit Ætoloꝝ prætor Democritus, fore,vt breui ſup ripã Tyberis Ætoli caſtra ponerent. Atqꝫ ſecundũ id decretum vt ab aliquo magno Græciæ motu bellũ inchoarent,Demetriadẽ fraude occupãt:dein auxilii ꝓtextu aduer ſus Achæos exhibẽdi,Nabide fraude interfecto,Lacedęmonẽ occupare ſunt conati. Alexame nus ꝓſidii ꝓfectus,qui tyrannũ interfecit,quia regia occupata,ſibi & Ætolis nõ Spartanis eam cædẽ perpetratã velle creditus eſt,multitudinis incurſu & ipſe poſtridie interficit. Ætoli q cũ eo in auxilium tyranni venerãt,circa Chalciotem(erat id æreum Mineruæ templũ)ad vnum pene trucidati ſunt.Lacedęmon tyrãnide liberata haud multo poſt Achęoꝝ ſocietati per Phi lopœmenẽ eſt adiũcta.Tẽtarũt Ætoli & Chalcidẽ per exules ſuis viribus iungere,quod vt com modius fieret,Thoas ipſius gẽtis prætor,ad Euripũ vſqꝫ,cum magna ſuorũ populariũ manu, proceſſit.Sed ſpe ſubitę rei agendę Ætolis deceptis,infecta re domũ ſunt reuerſi. Eratqꝫ per hęc ſtatus Græciæ non mediocriter turbatus,quũ conſules(nã eorum annus,licet nouis conſuli bus creatis,nondũ exierat)Gn.Domitius,quia nihil a principio anni fuerat ab Antiocho mo

Boii ſubiguntur. tũ,aduerſus Boios profectus,eã gentem ſine aliquo maiore negocio ſubegit:Quintiꝰ eius col lega,fines eius gentis diuerſa parte populatus,ingentẽ ex hoſtico prædã abduxit, multiqꝫ Ro mani nominis ſunt inter captiuos recepti.Hoc anno Vibonem colonia deducta eſt.Brutiorum

Terręmotꝰ. is ager fuerat.Brutii Græcis ademerãt.Romę dies duodequadraginta mota eſt terra,& ob eã rem ciuitas totidem per metum & ſollicitudinẽ feriata eſt dies.Quadrigæ inauratę in Capito lio poſitę,ac duodecim inaurata clypea a M.Tutio & P.Iunio ędilibꝰ,ex multatitia pecunia fœ neratoribus adẽpta.Antiochum interea Smyrna Troas & Lampſacus remorabãtur, quas vr

Inuidia magnarum domuũ alũna. bes,priuſꝗ in Europã tranſcenderet,ſubigere cupiebat:eratqꝫ huic vni negocio ille intẽtus,ſi mulqꝫ deliberabat de claſſe Hannibali expediẽda,vt in Aphricã traiiceret.ſed inuidia magnarũ domuũ alumna,quo minus id fecerit obſtitit.Thoas Ætolus & alii regii aſſentatores adeo An tiochũ ſuſpitionibus impleuere,vt nullum maius negocium Hannibali auſus ſit credere. Pu

Thoas Hãnibalem criminatur. nicum in eo ingenium iactare,ac perfidię plenum,nec ſi victoria de Romanis cõtĩgeret alienũ imperiũ hominem imperãdi cupidum diutius paſſurum,neqꝫ Antiochum eum laturũ,qui libe ram patriam ferre nequiuerit. Nullum genꝰ hominum pronius eſſe ad ſuperbiam & inuidiã, ꝗ qui fortunã ſuã animis non ęquent.Vteretur igitur illo non duce ſed comite & cõſiliario,et ſi ad id quoqꝫ tale ingeniũ parũ eẽt vtile,ac merito ſuſpectũ.Rex Thoãti aſſenſus cõfeſtim mit tendi Hãnibalis conſiliũ omiſit,viſaqꝫ eſt fortuna in eo,velut in ipſo belli limine Romanis ar ridere.Antiochus audita Demetriadis defectione,Thoãteqꝫ ad capeſſendum bellum impellẽte haud vltra differendũ ratus,quũ in Ilio Mineruæ ſacrificaſſet,ad mare deſcẽdit.Inde cũ octo ginta nauibus ad bellũ inſtructis,ducentiſqꝫ onerariis,Imbrum traiecit,ex Imbro Scyatum,po ſtremo Demetriadẽ delatus.X.milia peditũ,quingentos equites,& ſex elephantes in terrã ex poſuit,copias ad nudã Græciã ſollicitandã,non modo Romanum bellum ſuſtinendum, haud

dubie infirmas. A Magnetibus & Ætolis ingēti lætitia exceptus, in publico eiꝰ gētis concilio, qđ ad Hymā fuerat indictū, excuſata pręſentium copiarum paucitate, fore pollicirꝰ eſt, quum primū mare per vernū anni tēps tractari potuiſſet, totā Græciā armis, viris & equis inſidaret, Antiochi magnifica pollicitatio oīa littora claſſibus cooperiret, neq; ſe labori, neq; impēſę, neq; periculo vlli parſurū, donec Romano īperio Grecoꝝ ceruicibꝰ depulſo, Gręciā vere liberā & Ætolos in ea principes factos cerneret. Atq; huiuſmodi ille hortatione vſus, cōcilio egredit̄. Fuerūt q̄ cenſerēt nihil temere mouendū, vtendūq; eſſe Antiocho arbitro & recōciliatore potiuſq̄ duce cū Romanis. vicit tamen Thoantis & alioꝝ ſentētia, qui bellum malebāt, decretūq; tulerūt, vt Antiochus imperator aduerſus Romanos appellaret̄. Tentata eſt inde Chalcis ꝑ Ætolos a rege, vñ quū nihil pacatū reſponderet̄, Achęos a Romanis alienare aggreſſus, legatos in publicū eiꝰ gētis conciliū miſit. Miſerūt & Ætoli Archidamū, qui idē qđ & regius legatus peteret, vt Achæi medii inter vtroſq; ſe gererēt, ſed q̄ vana fuit regii legati oratio, maria & mōtes pollicētis, tā arrogās & cōtumelioſa in Romanos Archidami Ætoli. Tū vero Quintiꝰ, q̄ tū forte aderat, dixiſſe fert̄, corā quibꝰ potius q̄ apud quos verba faceret, Archidamū ratione habuiſſe. Cęterū probe ſcire Achæos oēm Ætolorum ferociā in verbis nō in factis eſſe. Inde ī vanā legati orationem inuectꝰ, leuem & ridiculā illā tot gētiū, quot bello affuturas regiꝰ legatꝰ iactaret, tātarūq; claſſiū oſtētationē perq̄ Quintii cauillatio in Antiochi legatos. ſimilē videri ſibi dixit cœnę cuiuſdā Chalcidēſis hoſpitis ſui hoīs & boni & ſciti, a quo ſolſtitiali tp̄e comiter acceptꝰ, quū miraremur īnq̄t vñ illi eo anni tp̄e tā varia & multa venatio eſſet: Hō minime vt regis legatus, in vanis glorioſus, renidens varietatē illā cōdimētoꝝ, & ferinarū carniū ſpeciē teſtatus eſt ex vno domeſtico ſue factam, qđ ipſum apte in eas regias copias quas legati inaniter iactarēt dici poſſe Quintius affirmabat. Multa ab illis gētium noīa affingi, cæterū Rex duabꝰ ſemiplenis legiūculis comitatꝰ bellū ingreſſus, ꝑ Ætoloꝝ & Magnetū cōciliabula ſtipendiū & frumētū mendicabūdus, curſitaret. His Quintiꝰ hoſtium vanitate irriſa, Achęos hortatꝰ eſt, vt in fide ꝑſtarēt, quē illi ſua ſpōte ſecuti, continuo bellū aduerſus Antiochū decernūt. Interim Chalcidēſes ad Quintiū miſerāt, vt ad ſe milites p̄ſidii cauſa mitteret, Quingenti eo miſſi ſunt, q̄ priuſq̄ in inſulā trāſiiſſent, Menippus ab Antiocho miſſus, ad Salganea caſtra fecerat, qua trāſitus ex Bœotia eſt in Eubœā. Romani vbi aditū ex ea parte ad inſulā ſibi interclusum ſenſere, retro Deliū cōceſſerāt. Id templū erat Apollinis mari incubās, q̄nq; milia paſſuū a Tanagra, vñ traiectus quatuor milia paſſuū in Eubœā. Hic quū Romani eſſēt, q̄a nihil hoſtiliter his aut illis ad eā diē pati aut facere contigerat, diſpalari circa tēplum milites, alii amœnitatē contēplari, lignabant̄ alii, quū Menippus in eos repēte īuectus, ad vnū propemodū obtrūcauit. Ea demū vis iuſtā Romanis inchoandi belli cām p̄buit. Rex Euripo cæteriſq; circa īſulā locis terra & mari obſeptis, Chalcidē cū tota Eubœa breui ī deditionē recepit. Cā belli cū Antiocho.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO ENNEADIS QVINTÆ, LIBER SEPTIMVS.

HIS Gręcię motibus Romā perlatis, Cornelius Scipio, qui tum conſul erat, decreto patrū ad populū tulit, vellet iuberetq; Antiocho regi, & qui cū eo ſocietatē iniuiſſent, bellū inferri. Id quū ppl'us ſciuiſſet, conſulēs inito nuꝑ magiſtratu inter ſe ꝓuincias ſortiunt̄. Cornelio Italia, Consules. Gręcia, M. Attilio euenit. Inde biduo ſupplicatū eſt, votaq; publice ſuſcepta, ſi id bellum ex ſententia Po.Ro. ad exitū ꝑduci contigiſſet. Venerunt haud multo poſt Romā legati a Ptolemæo rege & a Philippo vtriq; regū nomine auxilia, pecuniā, frumentum ad bellū pollicentes. Adiecerunt Ægyptii pollicitis mille pondo auri, qđ ad p̄ſentē vſum Sociorum pollicita. Ptolemæus miſerat. Regibus gratiæ actæ ſunt, nec auri quicq̄ eſt acceptum, remiſſaq; eſt Ptolemæo militia, reſponſum, facturum eum rem gratam populo Romano quando ipſis pene Macedoniæ finibus bellandum eſſet, ſi Attilio conſuli res in Græcia geſturo non defuiſſet. Venerunt & a Carthagine legati. Hi tritici mille modios obtulere, quinquaginta milia hordei. Claſſem proprio Carthaginenſium ſumptu polliceri, adhæc & omnem pecuniam quam populo Romano ſoluturi eſſent vno tempore expenſuros, ſi ita Romanis videretur. Nihil eorum quæ dabantur acceptum, tantū ſe partes frumento vſuros dixerunt, ſi Carthaginenſes ſibi perſolui vellēt. multo maior vis tritici hordeiq; a Maſiniſſa eſt per legatos delata, & cum his equites quingenti, & elephanti. XX. numero. De frumento idem quod & Carthaginenſibus reſponderi placuit. Cætera Attilio danda cenſuerunt. Antiochus cum Chalci-

de eſſet,totũ hibernorum tempus in diuerſarum gentiũ legatis audiendis cõſumpſit. Adiun-
xitq; interim ſibi Æleos & Bœotios.Cõcilio inde Demetriadẽ ĩdicto,de Theſſalis ad ſocietatẽ
vi,ſi aliter nõ poſſent,cõpellendis prima relatio fuit.Erant q id conſiliũ probarent,expectandũ
tamen dicerent vernũ tempus.Alii rem hibernorũ tempore gerendã,dũ nulla ii qui oppugnã
Hannibalis ſententia. di eſſent alicunde ſperare poſſent auxilia.Hic Hãnibal (nã nõ defuerunt qui huic cõſilio eum
interfuiſſe ſcripſerint)ſñiam dicere iuſſus,negauit vllum eſſe belli momentũ in Theſſalis,aliis
ve Gręcię populis,qui qm̃ ſuis viribus ſtare nõ poſſent,alienam ſequerẽtur fortunã.Quin eni-
xe potius darent operã,vt Philippus in partes traheretur,qui Antiocho iũctus haud dubiam
facturus eſſet victoriã:vel ſi a Romana ſocietate auerti nõ poſſet,niterẽ Antioch⁹, vt ꝑ Seleu
cũ filium Macedonię fines,qua parte Thraciã habet finitimam,infeſtarentur,quæ res Philip-
pum,vt ſuũ tuerẽ regnũ,procul eſſet a Romanis habitura.Qđ ad ſummam belli attineret,ꝓ-
dixiſſe ſe a principio,ac tũ demũ affirmare,aut vnã illam ſpẽ bene gerẽdæ rei eſſe,ſi in Italiam
bellũ transferrẽ,aut nullã aliã reliquã,q̃ victoriã polliceri poſſit.Etenim vt nõ oĩs inquit belli
peritiſſim⁹ ſum,ita cũ Romanis bellare lõga experientia didici,paratus in hæc q̃ cõſulo fidelẽ
& ĩpigrã operã tibi rex & tuis nauare.Sed q̃ ſñia optima viſa fuerit,eã dii ſecũdent volo.Pro
bauit Antiochus magis q̃ execut⁹ ſit Hãnibalis cõſiliũ.Cęterũ ſtulta Ætolorũ aliarũq; Gręca
rũ gẽtiũ vaniloquẽtia duct⁹,in Theſſaliã ꝓfect⁹ eſt,ad Pheraſq; primo caſtra fecit,quo Ætoli &
Antiochi tranſitus in Theſſaliam Aminãder rex Athamanũ venere.Theſſali ꝑ legatos Antiochũ hortanẽ,vt Theſſalię finib⁹ ex
cederet,ac ſiqđ eſſet qđ a Theſſalis ĩpetratũ vellet,id per legatos ageret.Rex firmãdę eoꝝ liber
tatis ſtudio veniſſe primo ꝓfeſſus eſt,vbi vero ad voluntariã defectionẽ trahi non poſſe vidit,
Pheras oppugnatione adoriẽ,breuiq; Phereos ſubegit.Scotuſam inde,Crãnonẽ, aliaq; ꝑmulta
recepit loca.Et iam omne fere Theſſalicũ nomẽ in eius poteſtate erat,quũ Lariſſam copias ad-
mouit.Interea Animãder Pellineũ occupat,& Menippus a rege miſſus, in Perrhebia Malleolã
& Chyretias vi cepit.Pharſalus quoq; ꝑ legatos eſt dedita.Aſſidere Antiochus ĩterim Lariſſę,
ad quã ꝓ̃ſidio tuẽdã,M.Bebius q iam antea in Græciã miſſus fuerat,& ĩ Daſſaretis cũ Philip
po de ratione belli locut⁹,eo M.Claudiũ virũ impigrũ miſerat.Is poſtq̃ Gonnos venit(erat id
oppidũ in faucib⁹ ei⁹ ſaltus quẽ Tẽpe vocãt)quũ ſummo loco plures ignes accẽdiſſet,rat⁹ An
tiochus Romanũ exercitũ adeſſe,hyemẽ cauſat⁹,ab Lariſſa Demetriadẽ reuerſus,in Chalcidẽ
Antiochus vxorẽ ducit ſis virginis Neoptolemi filię amorẽ ĩcidit,qua ſibi matrimonio deuĩcta,nuptias rãq̃ media pa
ce celebrat.Tũ vero Gręcoꝝ libertatis belliq; cũ Romanis ſuſcepti ĩmemor fact⁹,reliquũ hye-
mis in cõuiuiis & voluptatib⁹,temulẽrię ꝑdiſſequ⁹,trãſegit.Corruperũt voluptuoſa hiberna
nõ magis regẽ q̃ regis ꝓ̃fectos,atq; vniuerſũ exercitũ,qua ſegnitie poſtea aĩaduerſa,ſenſit An-
tiochus quãtũ militaris detrimẽti intẽpeſtiuę illę nuptię ſibi ad res gerẽdas attuliſſent. Princi
pio igiẽ veris Alexãdro Acarnane & Menippo copias ꝓ̃ter Maliacũ ſinũ ducere iuſſis,ipſe Nau
pactũ ꝓfectus,nec multo poſt & Stratũ ꝑ Glytũ Acarnanũ prętorẽ,& Medionem oppidum ex
Acarnanibus occupauit:inde Tyrrheũ ꝓgreſſus eſt,cui Tyrrhẽſes portas ferociter clauſerunt.
Attilii ĩ Macedoniam acceſſus. Sed dũ Rex Tyrrheo aſſidet,in caſtra afferẽ Attilium cõſulem in Macedoniã tranſmiſiſſe,quo
rex nuncio ꝑculſus,Medione & aliis circa oppidis ꝓ̃ſidio firmatis,ꝑ Ætoliæ & Phocidis vrbes
Chalcidẽ rediit.Interea M.Bebius in Theſſalia Philaciũ & Phæſtũ prĩo ĩpetu cepit.Inde Chy
retiis & Eritio captis,ꝓ̃ſidioq; firmatis,cũ Philippo qui iãdudũ Maleã obſidebat, iũxit copias.
Et Maleẽſes ad Romani ducis aduentũ deditionẽ fecere:incertũ,metu,an quia maior inde ſpes
veniæ protenderẽ.Dein ad ea loca recipienda ꝓfecti ſunt,q̃ Athamanes per hyemem occupa
Conſulis acceſſus in Theſſaliam uerant.Et iã Bebius Pelineũ oppugnabat,& Limneũ Philippus,quũ Attilius cõſul cũ.X.mili
bus peditũ,& duobus equitũ,in Theſſaliam venit.Pellinenſes ad primũ conſulis acceſſum de-
ditionẽ fecerũt,inde & alia oppida dedita.in q̃bus ad tria milia hominũ quę in pręſidiis erant,
in Romanorũ poteſtatẽ venere.Fuerant in his Athamanes non pauci, qui clemẽter a Philippo
habiti,haud dubia ſpe ipſius gẽtis ſibi adiũgendę,Macedonem in Athamaniã traxere,ad cui⁹
aduentũ veritus Aminãder ne hoſti traderẽ,cũ vxore & liberis regno exceſſit.Atq; ita Atha
manes in Philippi poteſtatẽ venere.Conſul paucis diebus Lariſſę cõmoratus,dum exercitus a
iactatione maritima reficerẽ,Scotuſam,Pheras,Pernam,volũtaria deditione recepit. In Malia
cũ inde ſinum ducit,Thaumaſiſq; in Theſſaliæ finibus occupatis, cum non modica oppidano
rũ cæde , qui anguſtias inſederant,ad Spargetum amnem peruenit. Antiochus qui adhuc in
Chalcide erat,audito Romanorum acceſſu,quum ab Ætolis tarda & modica auxilia venirent,
cernens ex Gręcia ſe nihil habere,ꝓ̃ter amœna & ĩfamia Chalcidis hiberna,Thermopylarũ an

Thermopylarũ deſcriptio.

guſtias occupat.Dirimũt mediã Greciã,vt Italiã Apoenínꝰ,iuga mõtiũ a Leucade & mari ad occidẽtẽ ſolẽ verſo,ad alterũ mare,q̃d ad ortũ ſpectat, tẽdẽtia. Extremos mõtes ad occaſũ Oethã vocãt,quoꝝ q̃d altiſſimũ eſt Gallidromũ appellãt.ꝑ cuius vallẽ in Maliacũ ſinũ iter eſt nõ latius.LX.paſſibus.Hęc vna via militaris eſt,ꝑ quã ſi nemo ꝓhibeat traduci põt exercitus:cætera loca adeo ardua & ꝑplexa,vt ne expeditiſſimis quidẽ ſint peruia,ideo Pylę q̃ſi portę dictę, & a calidis aquis inibi naſcentibus Thermopylę.Locũ Spartani Medicis tẽporibꝰ inſigniuere, magis ſpecioſa morte q̃ mẽorabili pugna.Iacẽt itaq; ad mare verſa,Acarnania,Ætolia, Locris, Phocis,Bœotia,Eubœa,pene terrę annexa.Attica & Pelopõneſus,longius prædictis in mare excurrũt,diuerſa mõtiũ facie,& q̃ ad ſeptẽtrionẽ obuerſa iacet,includit Epirus,Perrhebia,Magneſia,Theſſalia,Pthiotæ,& ſinus Maliacus.In his anguſtiis Antiochus metatus caſtra foſſa & vallo valide cõmuniuit,ĩde locoꝝ natura frętus,quatuor milia Ætoloꝝ qui in caſtris erant, ad Heracleam,q̃ fuit ante ipſas mõtiũ fauces,pręſidio obtinẽdã mittit . Affuit nec multo poſt infeſto agmine Attilius cõſul,q Heracliẽſi agro vaſtato in ipſis faucibꝰ ꝓpter calidarũ aquarũ ſcaturigines,aduerſus regẽ caſtra fecit.Qui veritus ne ab hoſte per occultos montiũ calles inuecto circũueniretur,ad Ætolos qui Heraclęę erant nũciũ mittit,vt eã ſaltem operã pręſenti bello,q̃d ipſoꝝ impulſu conflatũ eſſet,ſibi pręſtarent,vti iuga montiũ q̃ capiti imminerent ꝑſidiis inſeſſa,ſibi tuta ab hoſte redderẽt.Duo milia Ætoloꝝ,pars vna Gallidromũ,altera Rhodõtiã & Thicũta(hæc erant nõia ipſis mõtiũ cacuminibꝰ)inſederũt.Cõſul Porciũ Catonẽ & M. Valeriũ Flaccũ in Ætolos mittit,vt Cato Gallidromũ,Flaccus Thicũta & Rhodõtiam inuaderent,ipſe paucis hortatꝰ militẽ,facilẽq; ex timidiſſimo hoſte victoriã pollicitꝰ,victorięq; præmiũ ingẽs,q̃ totũ oriẽtẽ Romanis ſubigẽdũ patefaceret,aciẽ arcta frõte,ad naturã & anguſtiã loci,ad aduerſũ hoſtẽ dirigit.Antiochus vbi pugnã iſtare vidit,parte copiarũ ante vallũ educta,cęteras copias ĩtra munimẽta iſtruit.Qui añ munitiões ſteterãt,poſt nõ lõgũ certamẽ ĩ caſtra reiecti,lõgioribꝰ haſtis vſi,multiſq; teloꝝ generibꝰ ꝓcul a vallo Romanũ hoſtẽ diſtinebãt, quũ M.Cato pulſis ex Gallidromo Ætolis,quos ĩcautos pene oppſſerat,ex ſupiore iugo victor ſeſe ſuis vna atq; hoſtibꝰ oſtẽdit.Tũ vero Romanis ſignis ſuperiore loco cõſpectis,q ĩ regiis caſtris erãt,velut ab hoſte circũuẽti abiectis armis fugã capeſſunt.Munimẽtoꝝ anguſtiæ & elephanti,haud facilẽ dabãt viã ad hoſtẽ e veſtigio inſequẽdũ.Tenuit nõnihil etiã militẽ caſtroꝝ direptio,ſecutꝰ tñ eſt Romanus victor ad Carpiã vſq;,cęſiq; ſũt multi hoſtiũ ĩ itinere, aliquot etiã elephãti capti,nõnulli ĩterfecti.Rex cũ exigua ſocioꝝ manu in Chalcidẽ euaſit. Valerius Antias quadraginta milia hoim Antiochũ ad Thermopylas habuiſſe ꝑdidit,Polybiꝰ fere dimidiũ ſcripſit,atq; ex his q̃nq; milia capta,cęteros ad vnũ occidiõe occiſos,ꝑter q̃ngentos,q cũ rege ĩ Chalcidẽ ꝑfugerãt.Signa militaria.CCXXX.hoſtibꝰ adẽpta.Cõſul ꝑ Phocidẽ & Bœotiã ducẽs,cõſocios ſuę defectiõis populos,& ob id metu ꝑculſos,tantũ eoꝝ ꝑfidiã & leuitatem verbis inſectatꝰ,ab omĩ mala vltione abſtinuit.Naues regiæ q̃ ad Throniũ ſtabãt,vbi primũ regis fuga audita eſt,in Eubœã pedẽ fecerũt.Per eos dies Attilius cõſulis frater claſſis ꝑfectꝰ regios cõmeatus circa Andrũ inſulã oppſſit,earũ nauiũ quæ pręſidio aderãt,alię captę ſunt,alię in altũ mare depſſę.

Antiochus caſtris exuitur.

Antiochus vbi cõſulẽ a Thermopylis profectũ audiuit,& iã Bœotiã ĩgreſſum,Chalcide ꝓfectus,Tenedũ primo tenuit,inde Epheſum trãſmiſit.Eubœa poſt regis diſceſſum continuo recepta eſt.Attilius cõſul ad Thermopylas reuerſus,M.Catonẽ victorię nunciũ remiſit Romã.Is a Patris Corcyrã atq; Hydruntẽ in Italiã delatꝰ,quinto die pedeſtri itinere a mari Romã veniſſe dicit.Senatus a Catone edoctus,q̃ in Antiochũ geſta eſſent, ſupplicationẽ in triduũ decreuit.Per eoſdem dies Fuluius nobilior,q ꝑtor in Hiſpania fuerat,ob res in ꝓuincia bene geſtas,minorem triumphũ egit.In Græcia poſt Catonis diſceſſum Romanus conſul Heracleã oppugnauit.Erat vrbs ſita ad radices Oethę mõtis,iuxta Apſoꝝ amnem,quatuor & XX.dies,copiis plurifariã diuiſis ſũma ope incluſũ hoſtẽ fatigauit.Poſtremo vrbs vi capta ac direpta eſt.Arx nõnihil retẽta,in quã omnis fere multitudo ſe cõtulerat,deditu ſq; cũ aliis Democritus Ætolorum princeps,qui a principio minaciter Quintio denũciarat,futurũ,vt breui ſupra Tyberis ripam Ætoli ſuo ductu caſtra ponerent.Poſt Heracleã Lamia recepta eſt.Ætoli etſi ad regem miſerant,vt aut ipſe reparato exercitu iterũ in Græciã tranſmitteret,aut ſocios armis & pecunia iuuaret,ne ab eo deſtituti prędę Romanis eſſent,id & ad regiam dignitatem pertinere affirmantes,& ad ipſius regni incolumitatẽ,ne Ætolis excidio deditis,Romani bello vacui,in Aſiam traiicerent.Hæc quia vera Antiocho viſa ſunt , pecuniam & auxilia miſſurũ ſe reſpondit . Tentata eſt interim ab Ætolis pax , miſſiq; in caſtra legati. Poſt deditionem fa-

Antiochus ex Chalcide ꝓficiſcit.

Ætolorum poſtulatio.

Græcię deſcriptio.

ctam,quū Attilius petiiſſet,Diceatchum Ætolum, Menetam Epirenſem & Aminandrum re-
gem,defectiōis principes ſibi dati,re in publicū cōciliū delata,adeo dura cōditio eſt olbus viſa,
vt confeſtim conclamatū ſit eſſe in bello ꝑſeuerandū.Cōſul vbi Ætolorū deditionē ad irritū
cecidiſſe vidit,ſacrificio Herculi in Oeta mōte pacto, Naupactū petiit,habuitꝗ ea oppugna-
tio nō minus laboris q̄ nuper Heraclienſis.Meſſenii per id tempus petiti ſunt bello ab Achæis
qa cū Ætolis ſenſiſſent.Cæterū Romanus imperator ꝓnūciauit,quia Meſſenii ſe T.Quintio li-

Attilii verba de Achęis.

bertatis authori dediderūt,cōcilii Achęorū eſſe oportere.Zacynthumꝗ Achęis ademit,quam
Romanis armis iā antea q̄ſitā,gens ipſa fraude interceperat,teſtatus nihil Achęis expedire p-
cul a domo aliqd poſſidere,quippe qui teſtudini eſſent ꝑq̄ ſimiles,quæ quum ſua contegitur
teſta,tuta ab oī externa vi eſſet,eandē qualibet ſui parte exerta,iniuriæ fieri obnoxiā.Sic gentē
ipſam Peloponeſi finib⁹ ſatis validā videri,cōtra ꝓcul euectā,externis armis īfeſtiorē fieri. Dū
hęc in Pelopōneſo ſiūt,cōſulꝗ ad Naupactū ſedet,Philippus Attilii ꝑmiſſu Demetriadē rece-
pit.Mox & Dolopiā Aperāthiā & Perrhebiæ aliquot ciuitates,& Ætoli obſidione ad Naupa-
ctū.Quītii interuētu ſoluti ſūt,cui⁹ fidē e muris īplorarāt,dateꝗ illis īducię ī certos dies quo
ad Romā mitterēt ad veniā īplorādā.Philippi regis legati ſub id tp̄s Romā venerūt,victoriāꝗ

Legati a Philippo Ro.miſſi.

de Antiocho patrib⁹ gratulati,coronā auteā cētū pōdo ī capitolio poſuerūt.Laudata eſt fides
regis,ꝙ boni & fidi amici partes eo bello obiuiſſet:Demetriuſꝗ ei⁹ fili⁹,q diu Romę obſes fue
rat,vltro eſt legatis reſtitutus.Et bellū cū Antiocho in Gręcia hūc exitū habuit.Romę ꝑ id tē-
pus matris deū ędes in palatio eſt dedicata,ludiꝗ ob dedicationē facti q pri⁹ Scęnici dicti fue-

Megaleſia.

rāt,Megaleſia inde dici poterūt,vt Antias Valerius ꝓdidit.Duo boues q in carinis ſua ſponte

Prodigia.

ꝑ ſcalā in ſummū ędificii euaſerūt,iuſſu aruſpicū viui cōbuſti ſunt,& cinis in Tyberim deiect⁹:
adeo praua religio ciuitatē inuaſerat.Taracinę & Amiterni lapidib⁹ pluit, & ī Vulturni oſtio
duę naues de cælo ictę,cōtinuo deflagrarūt:Quę ꝓdigia & ipa de more ꝓcurata ſunt, inſtitu-
tūꝗ vt qnto quoꝗ anno nouēdiale ſacrū fieret,qa bis eo anno lapidatū eſſet.In Liguria Q.Mi
nutius ad quatuor milia hoſtiū cecidit,q noctu Romana caſtra oppugnare conati ꝑlio ī lucem
diſtracto,ſubita militū eruptiōe,fuſi fugatiꝗ ſunt,ac fœda ſtrage diſſipati.Duob⁹ inde mēſib⁹

Galli a Naſica cædūt.

interiectis,cōſul P.Cornelius Naſica Gallos Boios ingēti ꝑlio vicit.Ad duodetrigīta hoſtium
milia cęſa,authores qdā tradiderūt.Capta tria milia & āpli⁹ cū ſignis militarib⁹.CXXXVII.
Ex victore exercitu mille & quadrigēti periere.Boii(qd ſatis cōſtat)ea clade afflicti,haud mul
to poſt ī deditionē venere.Valerii Antiatis q tā iclytę pugnę fuit author,ī explicādo cęſorum
nūero fides(vt Liui⁹ ait)īfamat.Tū primū Boii obſides dare ſunt coacti,ac dimidia agri parte
mulctati.Scipio de Gallis clarū egit triūphū,in qua pōpa.CCCCLXX.aurei torques ſūt trāſ-
lati.Dū hęc Romę & ī cętera Italia geruntur,Antioch⁹ Hānibalis monitu,q vnus oīm iā īde ex
quo rex ad Thermopylas eſt vict⁹,ꝑdicare nō deſtitit,fore,vt Romani breui poſtea ī Aſiā bellū
trāſferrēt,in Thraciā Cherroneſū ex Epheſo cū aliquot nauib⁹ trāſiit,eā ꝓſidiis aduerſus Ro-
manos ſi trāſire ſtatuiſſent,firmaturus,cęterā claſſem Polyxenidę agēdā dedit. Eodē fere tp̄e,
Gn.Liuius Pyreū cū noua claſſe applicuit.Aderāt ſex Carthaginēſiū naues ex fœdere,& aliæ
plęræꝗ auxiliares,quas Neapolitani,Locri,Rhegini,cęteręꝗ magnæ Gręcię ciuitates dederāt.
Ibi veteri claſſe ab Attilio accepta,cū vna & octoginta roſtratis nauib⁹,ex Pyreo ī Delū traie-
cit.Polyxenidas audito hoſtiū acceſſu,cū rege ex Cherroneſo Epheſum reuerſo egit,vt priuſq̄
Eumenis & Rhodioꝝ naues Romanę claſſi iūgerentur,liceret ſibi maritimę pugnę fortunā expe
riri,qd vbi īpetratū eſt,biduo in ornāda claſſe abſūpto,cū cētū nauib⁹ quarū.LXX.tectę erant,
cæteræ minores & aptæ,Ciſſontē Erithreoꝝ portū inſedit. Rex interea,qa nauali pugnæ non
erat interfuturus,Magneſiā q̄ ad Sypilū eſt,cōceſſit,vt terreſtris copias pararet. Liuius ex De-
lo Phoceā ꝓceſſit,quo & Eumenes cū quatuor &.XX.tectis nauib⁹,& aliquāto pluribus aper-
tis venit,vt nauali ꝑlio qd inſtare dicebatur,rem Ro.iuuaret.Ex Phocea dein claſſe aucta profe-

Naualis pugna ad Ciſſontem.

ctus Coricū petiit,mox Ciſſontē petiturus.Interea naues ex alto cōſpectę hoſtē ex ſua ſtatiōe
exciuerūt,magnis vtrinꝗ eſt animis cōcurſum,duæꝗ Punicę naues q̄ aliquātulū cæterā claſſē
ſua agilitate ꝓceſſerant,a trib⁹ regiis primo ſunt cōgreſſu circūuētæ, earū vna defractis vtriꝗ
remis oppreſſa eſt,altera ægre dilapſa ad Romanos cōfugit:ibi Liui⁹ indignitate rei accēſus ꝓ-
toriam nauē in aduerſos hoſtes cōcitat,atꝗ abiectis remis,manicas ferreas hoſtium nauib⁹ iu
bet ſuos iniicere,Romanæꝗ virtutis memores in viliſſima regis mancipia alacrem pugnā ca-
peſſere.Tum vero ad id ſpectaculum vtraꝗ claſſis prælium iniit,paſſimꝗ mixtis nauibus res
gerebatur.Eumenes qui aliquāto tardius affuit,cōſpicatus læuum hoſtium cornu a Liuio turba

tũ in dextrũ vbi anceps dimicatio adhuc erat impetũ fecit. Ea quoq; parte rex haud dubiã fecit victoriã. Senſit Polyzenidas ſe militũ virtute ſuperari ſublatiſq; dolonib⁹ fugã capeſſit. Eũ fugientẽ cæteræ ſunt naues ſecutę, quib⁹ ſaluti fuit ꝙ tantũ ad pugnã inſtructæ aderant, & ob eã rẽ ad fugã expeditiores, Romanis cõtra cõmeatu honuſtis nec niſi ad ſtatariã pugnã idoneis, ſic quoq; XIII. numero naues ſunt ab hoſtib⁹ captę. X. in alto depreſſę, vna tãtũ punica ex Romanis amiſſa, q̃ primo cõgreſſu vt ſupra eſt ſignificatũ periit. Poſtridie q̃ ita erat dimicatũ, Liuius Epheſum ire pergit quo ſe ex fuga receperat, medioq; curſu quinq; & XX. Rhodias naues obuias habuit, quibus priori claſſi adiũctis, ante Epheſinũ portũ ſuos aliquandiu in ꝓcinctu tenuit. Sed vbi nihil ab hoſte moueri vidit, cõfeſſioq; eſt victis expreſſa, Rhodiis & Eumene domũ dimiſſis, ipſe in hiberna cõceſſit. Sequẽtis anni principio cõſules creati ſunt, L. Cornelius Scipio & C. Lælius. Ætolorum legati q Romã venerãt, q̃a de pacis cõditionib⁹ nõ cõuenerat, īfecta re abeũtes, iuſſi ſunt intra quindecim dies Italia excedere. Vterq; cõſul ſibi Gręciã ꝓuinciã depoſcebat, quo certamīe ad patres delato, Aphrican⁹ in curia ꝓfeſſus eſt ſe legatũ fratri iturũ, ſi extra ſortẽ illi ea ꝓuincia decerneret, q̃ vox omne certamẽ e medio ſuſtulit. Experiri libuit vtrũ plus p̄ſidii Antiocho in Hannibale eſſet, an cõſuli & Romanis legionib⁹ in Scipione. Atq; ita Scipioni Gręcia, Lęlio Italia prouincię ſunt datę. Inter cętera huius anni ꝓdigia, Æſculi terra pluiſſe dicebat̃, & Reate mula peperit. Aphricanus priuſq̃ legat⁹ in ꝓuinciã iret fornicẽ in Capitolio erexit, cũ ſeptẽ auratis ſignis, & duobus equis ac totidẽ marmoreis labris: & a Ptolemęo legati venerũt, q regis nomine patres hortati ſunt, vt in Aſiam exercitum mitterent. Omnia circa Antiochum metu conſternata iacere, poſt aduerſam illam ad Thermopylas pugnam, paratum eſſe ſe in Syria & Phœnice totis regni viribus rem Romanã iuuare. Gratiæ regi actæ & legatis quaterna milia æris in ſingulos data. Nec Scipio multo poſt paludatus ex vrbe eſt digreſſus, qui pręter legiones ad bellum decretas & ſociorũ auxilia. XV. milia voluntariorũ Italici nõis qui ſub Aphricano olim militauerant, ſecũ ad bellũ traxit. Attilius interea quia deſperata pace Ætoli ad arma recurrerãt, Elatiam biduo oppugnatã vi cepit, captã diripuit. Et iã Amphiſam ex ea gẽte operibus oppugnabat, quũ allatũ eſt Scipionem in Græciam traieciſſe. Athenienſium legati ad eũ venerunt, Ætolorũ excidiũ deprecaturi, in quorũ gratiã induciæ in ſex menſes illis datæ, vt Romã iterũ mitterent. Eam quietem Scipiones paſſi ſunt a ſe impetrari, vt rebus Gręcię pacatis, commodius in Aſiam trãſmitterent. Attilio igit̃ Romã dimiſſo cõſul ex Amphiſa ꝑ Macedoniã & Thraciã in hoſtẽ ducere cõſtituit, exploratoq; Philippi regis aĩo, q iã ſua ſpõte cõmeatũ cõparauerat, qua Romanus erat cõſul ducturus, & vias cõplanari fecerat, in Macedoniam tranſiit, vbi ambo Scipiones regio apparatu a Philippo accepti, multaq; comitate per terrã ipſam & Thraciã, ſequẽte rege oĩaq; accuratiſſime ꝓparante, ad Helleſpontũ ducere ꝑſeuerarunt. Antiochus interea in Phrygia erat terreſtrib⁹ copiis cõparandis intẽtus, Hãnibalẽ ĩ Phœnicẽ miſerat, vt inde naues acceſſeret, & Polyxenidas circa Epheſum vehemẽter erat occupatus in reparãda claſſe. Seleucus regis filius in Æolide maritimas vrbes in fide cõtinebat. Nec Liuius audito cõſulis in Græciã acceſſu multum in mora fuit quin ex hibernis cũ ſeptẽ & XXX. nauibus egreſſus in Helleſpontũ eſt ꝓfectus, vt cõſuli venienti oĩa ad traiiciendũ exercitũ in expedito eſſent. Achiuorũ itaq; portũ ingreſſus Iliũ aſcẽdit, rẽ diuinã Mineruæ facturus. Tãtiſp vero dũ his morat̃ locis, ex Rhetio Eleũte & Dardano ad eũ legati venerũe deditionẽ vltro faciẽtes. Inde parte nauiũ ad Abydũ oppugnãdã relicta ipſe Seſton cũ reliqua claſſe inuaſit. Galli ſacerdotes circa portas phanatico habitu occurrũt, veniã p̄cãtes. Nihil ꝓinde violati ſunt, cõtinuoq; Seſtos dedita eſt. Claſſis retro ad Abydũ obſidendã cõceſſit. Polyxenidas interim facta ſpe tranſitionis Pyſiſtratũ Rhodię claſſis pręfectũ cũ omni fere nauiũ numero circa Samũ inſulã incautũ oppreſſit, & Seleucus Phocẽ ꝓditione cepit, cui Cyma & Helia deinde ſpõte deditæ ſunt. Huiuſmodi hoſtiũ ſucceſſus ex Abydena oppugnatione Romanã claſſem ad Cannas reuocarũt, vbi ꝓxima hyeme ſtationẽ habuerat. Verebat̃ Liuius ne ſe abſente Polyxenidas naues nuper relictas ſubito acceſſu opprimeret. His ita deductis claſſeq; Eumenis & duabus Mitylenéis ſuarũ numero adiũctis, in Samum curſum tetẽdit, ad Erythram primo claſſis appulſa, hinc poſtridie añ ſolis ortũ, ex quo cæli ſtatũ gubernatores obſeruãt plurimũ, in altũ euecta, aq̃lone ſubito ĩ ſeptẽtrionẽ verſo fœde iactata ẽ. Tenuit tñ Samũ, vbi Rhodias naues expectare cõſtituit, nã Rhodii poſt cladẽ acceptã cuius ſupra mẽtio facta eſt, alterã ſedulo claſſem ornauerant. Interim agreſtiũ indicio cõperit Polyxenidę claſſem ad Eraleã ſtare, Liuius q̃a Rhodię nõ dũ aderãt, Corycũ trãſmiſit, & Polyxenidas audito hoſtiũ digreſſu ſe Epheſum recepit, nec multo poſt Roman⁹ dux, Samo repetita Rhodiiſq; nauib⁹ acceptis, Epheſũ dimicãdi cõſilio cõtẽdit.

Et

Conſules.

Scipiõis pietas ĩ fratrẽ.

Prodigia.

Ptolemęi legati.

Scipiões ꝑ Macedoniã ducunt.

Liuii geſta ĩ Helleſpõto.

Res mari geſtę in ora Ioniæ.

Hic quũ hoſtes ſe portu tenerent,biduo milites in littus expoſiti,Epheſinũ incurſauere agrum.
Priore die ob eruptionẽ ex vrbe factã cũ cęde & fuga milites ſunt ad naues cõpulſi:poſtridie Ro
manus imperator conatꝰ hoſtes in inſidiis excipere ad pugnam elicere nõ potuit.Nec ita multo
Patera. poſt,L.Æmylius Regillus Liuio ſucceſſit,q Paterã occupare tẽtauit.Eſt Patera vrbs Lyciæ. Atq
eo cõſilio Romani eã captã voluiſſent,ne claſſis q̃ ab Antiocho in Cilicia & Phœnice parabaſ,cũ
Polyxenida iũgi poſſet ampliꝰ.Romanꝰ cũ aliquot nauibꝰ eo miſſus,q nõ ſolũ nõ loco potitꝰ eſt,
ſed partim locorũ accolis,partim aſperiore fluctu pene interceptus,infecta re in Gręciã trãſmiſit:
Scipiones q rẽ per Theſſaliã ductabant cõuẽturus.Æmylius vbi rẽ a Liuio omiſſam audiuit,eũ
ꝙ ꝓcul abiiſſe,cũ tota claſſe intermiſſum negociũ executurus maritimã eiꝰ terræ orã petiit.Ibi a
ſuis imperitię accuſatꝰ,ꝙ Antiochi claſſe poſt ſe relicta,incertã ſpem ſecutꝰ,ſocios ad prædã ho
ſtibꝰ reliqſſet.ꝓ magno habuit negocio primis tẽpeſtatibꝰ Samũ repetere.Et iã Pergamꝰ a Seleu
co Eumene abſente oppugnabaſ.Vbi itaq; Ro.claſſis Samũ attigit:Eumenes vt ſuã tutareſ re
giã ab Æmylio diſceſſit,euntẽ Æmylius ſecutꝰ eſt,vt amico & ſocio regi auxilio foret, ad Elean
ꝙ copias expoſuit,quo Antiochus caſtra admouit de pace cũ Æmylio acturus.Audiuerat enim
Antiochus tentat pacẽ Scipionẽ ꝑ Thraciã ad Helleſpontũ tendere,neceſſariaq; ad traiiciendũ exercitum parari. Miſit
Antiochus caduceatorẽ q Æmylio nũciaret regẽ de pace acturũ ab eo colloquiũ petere.Reſpon
dit Romanꝰ dux,neq; a ſe neq; ab alio poſſe qcq̃ ante cõſulis aduẽtũ de pace agi.Qua fruſtra tẽ
tata rex Seleuco filio ad Eleẽnſem & Pergamenũ agrũ deuaſtãdũ relicto in Adramyteũ agrum
opulẽtiſſimũ(Thebes olim nõiabant)Homeri carmine celebratũ impetũ fecit.Ingẽs hinc ꝓda re
giis eſt militibꝰ parta,& Naphanes interea cũ mille lectis peditibꝰ & cẽtũ equitibus ad Eumenis
auxiliũ miſſus Pergamũ ingreſſus,incautos hoſtes primo adortus trepide in caſtra cõpulit, inde
in incõpoſitũ agmẽ inuectus,fuſos vſq; ad munitiones caſtrorũ a tergo inſtãs cecidit,qua Achęo
rum audacia Pergameno Seleucus agro exceſſit.Et Antiochus vbi Eumenẽ & Romanos Adra
Rex Sardis reuertitur. myteis auxilio venire audiuit,motis caſtris alio belli impetũ auertit,Phereaq; Mitylenęorũ colo
nia expugnata,Cotonẽ,Coryleniõ,Aphrodiſiã,Prienẽ vi cepit,inde ꝑ Tyatira Sardis reuerſus eſt,
Seleuco ad orã maritimã tuendã relicto.Æmyliꝰ Eumene Eleã remiſſo,vt ea q̃ ad traiiciẽdũ Ro
manũ exercitũ Helleſpõto neceſſaria eſſent mature cõpararet,ipſe in Samũ cõceſſit,& qa phama
erat regiã claſſem ex Syria aduẽtare,Rhodias naues.XIII.numero ex Samo miſit,q̃ veniẽti hoſti
occurrerẽt.His totidẽ alię Rhodię nuꝑ ad eiuſdẽ hoſtis phamã domo ꝓfectę medio curſu adiiciũ
tur.Cõſederũt primo Rhodii ad Phaſelidẽ ĩ Lycię & Pãphilię cõfinio,ĩde cæli intẽperie (erat eñ
æſtiuũ anni tẽpus)ex ea ſtatiõe in Pãphiliã ꝓgreſſi,ad Eurymedontẽ fluuiũ cõſedere. Hic demũ
eſt exploratũ,hoſtes Aſpẽdiis eſſe,quo cõtigit vt poſtridie velut excõpoſito ſibi obuię fuerit claſ
Naualis pugna ad Eurymedõtẽ. ſes.Erãt ſeptẽ &.XXX.regię naues & cũ his Hãnibal q ſiniſtrũ cornu regebat.Dextero Apollo
nius prefuerat purpuratorũ vnus.Eudemꝰ dextro cornu aduerſus Hãnibalẽ pugnauit.Pãphilidas
mediã aciẽ curabat.Heraclitus circa terrã Apollonio obiectus eſt.Perdifficilis fuit ab initio pu
gna,ſed qua Hãnibal certamẽ obibat,multo acrius eſt q̃ alibi dimicatũ,fuiſſetq; Eudemus obru
tus,niſi cęteri duces alibi ꝓlio defuncti,accepto ſigno,laborãti auxilio affuiſſent.Sic ea quoq; par
te multitudine hoſtiũ victꝰ Hãnibal fugã capeſſit,ꝑter Hepterim vnã,quã Rhodii ex hoſte cepe
rãt,cęterę naues,etſi magna ex pte cõcuſſę,retro abierũt.Rhodii vna felici pugna reſtituti,Eude
mum cũ ſeptẽ nauibꝰ Samũ mittũt.Heraclitꝰ cũ cętera claſſe ad Paterã deĩceps ſtationẽ habuit,
hoſtiũ aduẽtũ obſeruaturꝰ.Per id tẽpus nũciis & literis tẽtauit Antiochus Pruſiã Bithynię re
Criminat Ro. Antiochus apud Pruſiam. gẽ ſibi belli ſociũ adiũgere,qđ haud dubie feciſſet,variis criminibꝰ Romanos inſectatꝰ, ꝙ eo cõſi
lio in Aſiã trãſmitterẽt,vt Europę & Aphricę regibꝰ ſublatis,Aſię quoq; regna euerterent. Peri
ſe oĩm primũ,cæterũ breui fore,vt & alii eodẽ incẽdio flagrarẽt.Induiſſet Pruſias his verbis com
motus,haud dubie arma,niſi ꝓpportune Scipionis literæ & Aphricani nomen ab incœpto abſ
terruiſſent.Venit ad regẽ ipm & Liuꝰ q claſſi ſupiore anno prefuerat,is in q̃ aperta ſpe victoriæ
Romani eſſent quũ plane docuiſſet,tenuit vt rex ab armis abſtineret,præſertim ꝙ ſatis cõſtaret
Maſiniſſam regẽ quia Po.Ro.amicus fuiſſet,non ſolũ in paternũ regnũ a Romanis reſtitutũ ſed
alieno etiã donatũ,& ꝙ Philippo armis victo Macedonia reſtituta eſſet,& filius vltro domum re
miſſus.Sic & Nabidi ſubacto pacẽ cũ Lacedæmone redditã.Sic Eumenẽ auxiliis defẽſum.Antio
chus deſperata Pruſię regis ſocietate,ex Sardibꝰ Epheſum venit,ĩde veterẽ Colophonẽ exĩproui
ſo inuaſit. Colophonii opẽ ab Æmylio q Sami adhuc erat implorãt.Romanus ſocioꝝ ꝑiculo mo
tus cũ tota claſſe ad Myonneſum ſe cõtulit,aliquot hoſtiũ nauibꝰ ĩter eũdũ oppreſſis.Eſt Myo
neſus inter Theium & Samum ꝓmontoriũ in modũ metæ,a fundo ſatis lato ĩ cacumẽ faſtigia

tũ,mox hinc ꝓfectus ad Gereſtiũ applicuit,Theiũ agrũ populaturus. Theii eã cladẽ per legatos
depcari,quinq; milia vaſorũ vini Æmylio ſe daturos pollicent. Id ille a Theiis exacturus, quũ ad
Gereſtiũ ſederet,agreſtis cuiuſdã indicio cõperit,regiã claſſem ad Macrin ſtare. Eo Polyxenidas
venerat,vt ea arte Romanã claſſem ad Gereſtiũ caperet,qua nõ multo ante anguſtis faucibꝰ por
tus ad Samũ inſeſſis ceperat & Rhodiã:iuuabat hoſtis cõſiliũ natura portus q̃ talis erat, vt duæ
naues coeuntibꝰ in arctũ ſcopulis,vix e faucibꝰ in apertũ exire poſſent.Periculo rei cõmotꝰ Æmy
lius,claſſiariis cũ multa trepidatione ad naues reuocatis in apertũ euaſit.Nec multo poſt regię na
ues in cõſpectũ venere.Hic ſeſe claſſes ex aduerſo intuitę infeſtis animis cõcurrũt. Pugnabant a
Romanis.LXXX.naues,quarũ duę &.XX.erant Rhodiæ:tres &.XC.regię.Robore nauium &
virtute militũ Romani lõge pręſtabãt,Hoſtes agilitate & remigũ peritia.ꝓfuit nõ parũ ad victori
am q; Italicę naues in proris pręte ntos habuerũt ignes,quarũ occurſum regię metu declinabant
ſed multo plus militũ virtꝰ rẽ Romanã iuuit.Fuſi hoſtes atq; alto diſiecti,duas &. XL.naues ami
ſerunt.Cætera claſſis cum Polyxenida Epheſum refugit.Romanarũ duę fractę,vna Rhodia,ma-
gis caſu q̃ hoſtium virtute capta.Ceſſit tum demũ Antiochus poſſeſſione maris inſigni clade af
fectus,Colophoniſq; oppugnatione omiſſa in Lydiã ſe recepit,terreſtris copias ad extremũ certa
men quęſiturus.Æmylius Chiũ ꝓfectus,vbi erat Romanorũ horreũ,L.Æmylium Scaurum cum
XXX.nauibus in Helleſpontũ ad exercitũ traiiciendũ miſit,ipſe refectis nauibꝰ q̃ recenti prælio
fuerãt cõcuſſę,Phoceã traiecit.Erat Phocea in intimo ſinu poſita oblonga forma, duoq; illi por-
tus eſſe,quorũ maiorẽ qa multarũ eſſet nauiũ capax ab re Nauſtathmõ appellabãt. Vtroq; igit ĩ Phocea.
ſeſſo haud multo poſt q̃ eã Æmylius oppugnare cœperat,ꝑ deditionẽ recepit, vrbẽ ſpõte deditã
Æmylio inuito milites diripuerũt.Prętor libertatẽ qđ vnũ potuit Phocenſibus reſtituit,fuitq; ibi
reliquum hyemis Romana claſſis.Scipio interea per Æniorũ & Maronitarũ fines Lyſimachiam Lyſimachia
venit.Erat ea vrbs in Thracia Cherroneſo ea tẽpeſtate opulenta, quã Antiochus poſt aduerſam
ad Mynnoneſum pugnã reliqt,ibi aliquot dies exercitꝰ lõgis itineribꝰ feſſus refectus eſt.Ex Lyſi-
machia cõſul ꝑ Cherroneſum in Helleſpõtum deſcẽdit,rebuſq; priꝰ ab Eumene paratis, velut ĩ Ro.exercitꝰ
pacatum copias in Aſiã tranſmiſit.Auxit ea res Romanis aĩm q magnũ ab initio certamẽ in ipſo traiicit Hel
Aſię limine ꝓceperãt animis.Inciderãt in id tẽpus dies quibꝰ ancilia Romę mouebant,patriaq; re leſpõto.
ligiõe ꝓhibebat miles iter facere.Ea res fuit in cã,vt eodẽ loco plures dies habita ſint ſtatiua,quo
primũ copię in hoſtico cõſtiterãt.Huc Heraclides Bizãtius venit ab Antiocho miſſus q pacis ſtu
dio ꝓſidia deducturũ regẽ dixit tota Europa,ceſſurũq; ex iis Aſię vrbibus,quas Romani in liber-
tatẽ aſſertũ iri vellẽt,daturũ adhęc dimidiũ impẽſę in bello ad id tẽpus factę,& hęc fuit ſũma eo-
rum q̃ dabant.Adiectę deinde ꝓces,iuſſiq; ſunt Romani humanarũ rerũ meminiſſe, ſatis ſuperq;
habituri q; potẽtiſſimꝰ rex Aſię ſtudio Romanę pacis infra regię dignitatis faſtigiũ ſe ad ꝓces &
ſupplicia demitteret,cederetq; parte nõ parua regni a maioribꝰ accepti. Reſpõſum eſt omnẽ belli
impẽſam ſolui oportere ſi pacẽ rex vellet,decediq; nõ Ionia ſolũ & Æolide, ſed tota Aſia q̃ eſt ci-
tra Taurũ mõtẽ.Legatꝰ ſecũdũ id reſpõſum ꝓ magno habuit negocio,ſecreto Aphricanũ cõueni
re,huiꝰ filiꝰ in ꝓtãte regis erat,in Chalcide,vt aiũt qdã,eũ Antiochus ceperat.Alii traiecto Hel-
leſpõto ĩter ſpeculatorios eqtes miſſum ab hoſte ĩterceptũ, atq; apđ regẽ tã comiter habitũ, q̃ ſi Vbi Scipio
vetꝰ Scipionũ hoſpes Antiochus fuiſſet,nõ po.Ro.atq; ducũ inimicꝰ.Huiꝰ gratuitã reſtitutionẽ nis filius fit
Heraclides pollicitꝰ eſt,magnũq; ad id auri põdus ſi Scipio daret operã,vt a cõſule & po. Ro.pax captus.
impetraret.Ad ea Scipio,q; Romanos inqt & me ad quẽ miſſus es,ignores nõ miror,quũ & regis Verba Sci-
cuius nũciꝰ veniſti fortunã ignorare mihi videaris.Lyſimachia ab Antiocho obtinenda fuit,ne piõis ad An
Cherroneſum ĩtraremꝰ aut ad Helleſpõtũ obſtãdũ,vt pacẽ a nobis de belli euẽtu ſollicitis im pe tiochi lega
traretis,nũc cõceſſo ĩ Aſiã traiectu,nec tãtũ frenis ſed iugo etiã accepto,q̃ eſt iſta diſceptatio ex tum.
æquo quũ ĩperiũ patiẽdũ ſit!Ego ex oĩ regis munificẽtia magnũ donũ filiũ habeo.Deos ꝓcor,ne
vnq̃ fortuna egeat mea,aĩo aũt egebit nũq̃,plane gratũ ſentiet ꝑ tali ĩ me bñficẽtia ſi priuatã gra
tiã pro priuato beneficio deſiderat.Cęterum publice nec habeo quicq̃ ab illo nec dabo,vnũ eſt in
pręſentia,qđ ei ꝓſtare poſſum,fidele cõſiliũ,idq; tu illi nũcia vt bello oĩno abſiſtat,nec pacis cõdi
tionẽ recuſet vllã.Nihil ea Antiochũ mouerũt,qn mentione pacis in ꝓſentia omiſſa ſe totũ om-
neſq; vires regni ad bellũ cõuertit.Scipio cõſul ex Helleſpõto ꝓfectus,Dardanũ primo,ide Rhœ
teũ venit,mox Iliũ ꝓgreſſus in cãpo vrbi ſubiecto caſtra fecit.Hinc arcẽ cõſcendit Mineruę rẽ di
uinã facturus.Ilienſibꝰ inde Romanæ gẽtis authoribꝰ omi verborũ ac rerũ honore appellatis,ex
Ilio ꝓfectus,ſextis caſtris ad Caici caput ꝑuenit.Erant regia caſtra ad Tyatirã,vnde Antiochꝰ fi Ilienſes.
liũ ꝑ legatos remiſit Scipioni,q ęgrotus ad Eleã delatus erat.Id munus nõ ſolũ patrio animo fuit

gratũ,ſed corpori etiã ſalubre gaudiũ.Cõplexu filii ſatiat⁹,ite inqt,& regi dicite,me gratias illi i
mortales habere,aliã nullã in pſentia pter vnã referre poſſum,vt ſuadeã illi ne in aciẽ deſcendat,
Antiochi copię. priuſq̃ me i caſtra reuerſum audiuerit.Erãt tũ regi.LX.M.peditũ &.XII.eqtũ.Quidã multo ma
iorũ copiarũ ſunt authores,quas cũ Antiochus pñte Hãnibale recognoſceret,gloriareturq; quũ
numero militũ,tũ ipſoꝝ armoꝝ gñe exqſitiſſimoq; i his auro & argẽto cęlãdis apparatu , cauillã
ti ſimilis Pœnũ rogaſſe fert,an tãtũ exercitum tã opulẽte inſtructũ crederet ſatis eſſe ad Roma-
nos:ad quẽ ille renidẽs,ſatis qdẽ rex,etſi Romani auariſſimi ſint.Significauit pitiſſim⁹ dux futu-
rum vt irriti eſſent oẽs Antiochi conat⁹,q plus auri q̃ viriũ eſſet i aciẽ latur⁹. Cęterũ quãtęcũq;
tũ fuerũt Antiocho copię,his fręt⁹ a plio nõ abhorrebat.Secut⁹ tñ Scipiõis authoritatẽ,Phrygiũ
amnẽ trãſgreſſus circa Magneſiã poſuit caſtra,eãq; foſſa muro & turrib⁹ circundedit.Conſul ad
Tyatirã pgreſſus vbi rex caſtra habuerat,& ipſe circa amnẽ quatuor milia paſſuũ ab hoſte meta-
tus eſt.Biduo poſt Scipio ſupato amne ad duo milia & quĩgẽtos paſſus propinquus Antiochi ca
ſtris cõſedit:tumultuariũ pliũ ẽ cõmiſſum ſub primũ Romanorũ acceſſum,facto a regiis eqtib⁹ i
militẽ vallũ iaciẽtẽ ĩpetu.Ad poſtremũ fugati hoſtes,cẽtũq; i fuga cęſis,ac totidẽ captis in caſtra
cõpellunt.Quatriduũ ĩde acies vtrinq; ad pugnã iſtructę ſteterunt.Nihil tñ hinc aut ĩde motũ.
Tũ demũ cõſul pmotis caſtris quũ ita aciẽ iſtrueret vt caſtra oppugnaturus videret, niſi hoſtis
Scipionis ferocia. i aciẽ deſcẽderet.Enĩuero appetẽte hyeme videbat Scipio aut militẽ ſub pellib⁹ habẽdũ,aut trãſi-
gẽdã ſine plio hyemẽ,ſi in hiberna cõceſſum eſſet,qđ verũ min⁹ vellet vix ipe expedire potuiſſet.
Nec Ro.miles vllũ magis hoſtẽ cõtẽpſit.Antioch⁹ verit⁹ ne pliũ detrectãdo ſuoꝝ aĩos cõminue
ret in aciẽ deſcẽdit.Erãt Scipioni duę Romanę legiones ac totidẽ latini noĩs. Quina milia militũ
& qngẽti erãt i ſingulis,quos ita diſpoſuit vt primum ordinẽ teneret haſtati,mox pricipes ſtarẽt
poſtremo in ſubſidiis triarii locati ſunt.Vtrũq; cornu ſocii latini noĩs tenuerunt.Romani mediã
aciẽ:Cornua equitib⁹ firmata q minus trib⁹ milib⁹ erãt.Poſt dexterum cornu Tralli,Cretẽſes,&
Eumenis auxilia ſteterũt.Lęuũ obiectu fluminis ſatis tutũ ſine ſubſidiis videbaẽ. Sexdeci Aphri-
Elephãtes poſt triarios ſtetere,vt aduerſus Indicos q magnitudine & ferocia pſtãt,haud dubie in
utiles.Macedones auxiliares,cũ M.Æ mylio tribuno militum ad caſtrorum pſidiũ ſunt relicti.An
tiochus q ex oĩ colluuione hoĩm exercitum cõtraxerat,multiplici ordine aciẽ inſtruxit belue indi
Antiochi acies. cę cum turrib⁹ in qbus ſingulis quatuor bellatores erãt ordinib⁹ interiectę,quarum octo & qua-
draginta Antiocho affuerunt.Falcatę ad id quadrigę,in his cuſpides circa temonẽ ab iugo decẽ
cubita extãtes velut cornua prominebãt,quib⁹ qcqd obuium fuiſſet atrociter trãſfigeret:in extre
mis iugis binę pręterę erãt falces,vna æquata iugo ad terrã,altera deuexa,illa vt quicquid a late-
re obiiceret diſſecaret,hęc vt plapſos aut de induſtria ſubeuntes demeteret. Erãt & ab axibus ro
tarum vtrinq; pari ratione falces deligatę.Stabãt Cameli quos Dromadas vocãt,& in ſingulis q
ni Arabes ſagittarii,q quum opus erat,tenuis gladios quaterna cubita lõgos velut ſuperne in ho
ſtẽ vibrabãt.Fuerunt in cętero equitatu Tarẽtini equites q duos deſultorios ductabãt equos in
Deſultorii equi. prelium.Huiuſmodi pſidiis aciẽ varie inſtructã rex e dextero cornu tuebaẽ, a leuo Seleucus fili⁹,
& Antipater ex fratre genitus.Mediã aciẽ Minio,Zeuſis,& Philippus elephãtorum magiſter te-
nuerunt.Fuit dies quo pugnatum eſt nubilus atq; humor ab auſtro velut imber perfudit oĩa,
q̃ res arcus fundas & iaculorum armamẽta hoſtibus minus vtilia reddidit, qui his telis plurimũ
vt Romani pilis & gladio vtebanẽ.Perſuaſum habuit Antiochus ita fore,vt primo cõcurſu fal-
catę quadrigę aduerſam Romanorum aciẽ turbarẽt.Cęterum funditorib⁹ ſparſim Eumenis cõſi
Quadrigæ diſiiciunẽ. lio ĩmiſſis clamore crebroq; telorum iactu medio cãpo inter duas acies p ludibriũ exactę ſunt atq;
pene e medio ſublatę,inde iuſta fuit pugna,iniectoq; ſemel pauore quadrigarum fuga in hoſtium
ſubſidia q̃ poſt læuum cornu ſtabant incidit,quib⁹ nõ ſolum aciẽ nudauit, ſed vſq; ad cataphra-
ctos equites pauor cum ſtrage peruenit.Secura eſt Romanorum equitũ pcella, q̃ ſubito incurſu
regium equitatũ ſua ſpõte turbatum diſpulit,totũ deinde lęuũ hoſtiũ cornu inclinauit, pualitq;
terror vſq; ad mediã aciẽ,nec tantum pſidiarii & phalãges turbatæ ſunt,ſed belue ordinibus in-
Laborant Romani in finiſtro cornu. teriectę,a Romanis tali prelio aſſuetis confectę aut in fugam actę.Lõge diuerſa fuit Romanorum
fortuna in finiſtro cornu in qđ circumuentũ Antiochus totis virib⁹ incubuit. Id cũ cæde & ſtra
ge multa eſt pene in caſtra compulſum.M.Æmylius,q vt diximus ad illorũ pſidiũ fuerat relictus
ſuorũ fuga aĩaduerſa cum prefidio fugientibus occurrit,hortationeq; & minis fugam ſiſtit. Af-
fuit cõtinuo Eumenes,inde & Attalus Eumenis frater cũ recenti ala equitũ,quorũ interuẽtu in-
ſtaurato prælio,pauor cõtinuo a Ro.in hoſtes vertiẽ.Antiochus vbi fortunã mutatã vidit,confe
ſtim equum in fugã vertit,cõtinuo & alii ſecuti regẽ ſeſe prælio ſubtrahũt,fitq; aperta fuga. Ro

mani vtroq; cornu victores ꝑ aceruos corpoꝝ,q̃ media maxime acie cumulauerãt,ad regia caſtra
diripiẽda ire ꝑgunt.Hoſtes roto cãpo cęſi ſunt,multi alii ſup alios ruentes inter beluas & quadri
gas obtriti.In caſtris maior ꝓpemodũ cędes edita eſt q̃ in acie,ad.L.milia peditũ cęſa eo die dicũ Cæſorũ nu
tur,equitũ tria milia.Mille.CCCC.capti,& cũ rectoribꝰ.XV.elephanti.Romanorũ qđ vix hiſto merus.
rica fide incolumi ſcribi poſſit.CCC.nec amplius pedites acie occubuerunt, equites quatuor &
XX.Antiochus cũ paucis fugiẽs primo Sardis cõrẽdit,vrbeq; ꝓſidio firmata cum vxore & filia
Apameã quo Seleucꝰ cũ paucis amicorũ cõceſſerat,eſt ꝓfectꝰ.Tyatira,Magneſia,& Sipilus vrbes
haud multo poſt pugnã dedirę,& a Sardibꝰ quoq; & ab Epheſo legati venerũt deditionẽ facien-
tes.Per eos quoq; dies Aphricanꝰ ab Elea ĩ caſtra venit.nã ob morbũ pugnę non interfuit.Vene-
rũt & ab Antiocho legati pacẽ & veniã orantes,q poſt pauca verba ꝓſenti fortunę accõmodata, Antiochus
Ecquas leges Antiocho victo Romani dicerẽt q̃ſiuerũt.Aphricanꝰ oĩm ꝑmiſſu leges dixit,vt to- petiit pacẽ.
ta Europa Aſiaq; citra taurũ Antiochꝰ abſtineret.XV.milia talẽtũ Euboicorũ po.Ro. penderet.
Tria milia priuſq̃ pax ſanciret.Reliqua æqs pẽſionibꝰ in.XII.annos.Obſides.XX.Romanorũ ar-
bitrio daret,vt Hãnibal & Thoas Ætolici belli cõcitator,Mnaſymachus Acarnã,& Philo Chal-
cidẽſis dederent.Adiecit Scipio regẽ ſerius pacẽ petiiſſe q̃ debuerat,ꝙ ſi eã q̃ nũc daret repudia-
ret,ſciret regũ maieſtatẽ difficilꝰ a ſummo faſtidio ad mediũ detrahi,q̃ a medio ad imũ.Sed le-
gati cũ his mãdatis venerãt,vt nullas pacis cõditiões recuſarẽt . Miſſi itaq; ſunt legati Romã ad
eã ſanciẽdã,& cõſul exercitũ in hiberna dimiſit.Sub id tẽpus Attilius de Antiocho ad Thermo-
pylas victo,& de Ætolis triũphauit.CCXX.ſigna militaria ſunt triũpho ꝑlata,ingẽs vis argenti
ſignati infectiq; cũ ſupellectili argẽtea precioſaq; veſte ex hoſte capta,cũ coronis & captiuis nobi-
libus.Eximii triũphi lętitiã triſtis ex Hiſpania nũcius minuit,ꝙ ſex milia Romanorũ militum ad
Lyconẽ oppidũ,L.Æmylii ꝓcõſulis ductu,a Luſitanis cęſi eſſent,cętera multitudo turpi fuga ma
gnis itineribꝰ ęgre in pacatũ abiiſſet.Creati ſunt inde in ſequẽtẽ annũ cõſules,Fuluiꝰ nobilior, q Cõſules.
ſibi Gn.Mãliũ collegã dixit,quũ comitiorũ die neq; is,neq; cęteri cõpetitores cẽturias expleſſent.
Valerius Antias ꝓdidit ꝑ id tẽpus quo hę Romę gerebant,quũ nõdũ ad Magneſiã pugnatũ eſ-
ſet,Romę phamã ꝑcrebuiſſe cõſulẽ Scipionẽ cũ fratre Aphricano ꝑ ſpeciẽ reſtituẽdi filii in collo-
quiũ a rege vocatos,in hoſtiũ poteſtatẽ veniſſe,atq; his captis Romana caſtra ab hoſte expugna-
ta,deletũq; oĩno exercitũ.Liuiꝰ neq; tẽ ꝓ vera executꝰ eſt,neq; ꝓ vana ſilẽtio ꝓteriit.Cũ Ætolis ꝑ
id quoq; tẽpus de pace actũ.Legati q ab ea gẽte ad hoc Romã venerãt,rogati an in ſenatꝰ & ĩ po.
Ro.ꝑtãte futuri eſſent Ætoli,nec ad id q̃ſitũ reſpõderẽt,iuſſi ſunt tẽplo excedere,ab vniuerſoq; or
dine acclamatũ frãgẽdos eẽ vaniſſimos eiꝰ gẽtis ſpũs,belliũq; cũ ea gẽte nihil intermittẽdũ. Proui
cias cõſules ſortiti M.Fuluiꝰ Ætoliã,& Mãliꝰ eſt Aſiã adeptꝰ.Q.Fabiꝰ Flamẽ Quirinalis,q Siciliã Q.Fabiꝰ fla
ſortitꝰ ꝓuinciã fuerat,a P.Licinio põtifice ſacrorũ cauſa Romę retẽtꝰ eſt,vt olim Poſthumiꝰ Al- mẽ a Põtifi
binus primo bello Punico a Metello põtifice ad bellũ exire ꝓhibitꝰ,ac tũ demũ literę a Scipioni- ce retentus.
bus Romã plate,qbus nõ ſolũ exercitꝰ & ducũ incolumitas ſed victoria ingẽs nuꝑ parta nũciaba
tur,nihil tñ de cõſule in Aſiã mittẽdo mutari placuit.Secuti deinceps Antiochi & Rhodiorũ le-
gati.Venit & Eumenes,cui primo oĩm datus eſt ſenatꝰ. Rex victoriã de Antiocho patribꝰ gratu
latus,pudẽter & verecunde ſua fratriſq; ſui merita in Romanos ordine expoſuit.Auditi ſunt dei
de Rhodii & Antiochi legati,cũ qbus pax iis cõditionibꝰ quas Scipio dixerat firmata eſt. Et ĩ ca Munificen-
pitolio fœdꝰ ictũ,Eumeni & fratri datũ qcqđ citra Taurũ Antiocho adimebat,ꝓter Lyciã & Ca tia Ro.ĩ ſo-
riam vſq; ad Męandrũ amnẽ.Hę Rhodiis attributę.Cętere ciuitates Aſię q̃ Antiochi ſtipẽdiarię cios.
fuerãt,liberę & immunes factę.Decẽ poſtremo legati in Aſiã miſſi,q velut in rẽ ꝓſentẽ irent,reſq;
eius ꝓuincię publico decreto cõſtituerẽt.Per id tẽpus,L.Bebius ꝓtor q in Hiſpaniã ꝓficiſcebat, a
Liguribꝰ circũuẽtus,cęſo eius comitatu,ipſe vulneratus Maſſiliã cũ paucis fuga delatus,intra tri
duũ expirauit.& L.Æmylius,q priore anno fuerat a Luſitanis victus,tumultuario fretus exerci-
tu collatis iterũ cũ hoſte ſignis,duodeuiginti barbarorũ milia cecidit, tria milia &.CCC. cepit.
Hic eſt Æmylius ille q haud multo poſt Perſen regẽ vicit.Eodẽ anno Bononia colonia Latina in Bononia.
Boios deducta:Triũuiuiri eã deduxerunt,L.Valerius flaccus,M.Attilius Scranus,&.L. Valerius
Tappo.Per eoſdẽ dies,L.Æmylius regillus q ad Mynnoneſum Antiochi claſſem magno ꝓlio vi-
cerat,naualẽ triũphum egit.Prælatę currui coronę aureę vndequinquaginta . Tetracini Attici.
CCXXX.M.Cyſtophori maiore adhuc numero trãſlati.Scipio & ipſe Romã reuerſus mẽſe iter
calario,pridie Calẽ.Martias,triũphãs vrbẽ ingreſſus eſt.Prelata currui ſigna militaria ex hoſte
capta.CCXXIIII.Oppidorũ ſimulacra cẽtũ.XXXIIII.Eburnei dẽtes.M.CCXXXI. Aureę co-
ronę.CCXXXIIII.argẽti põdo.CXXXVII.M.&.CCCCXX.Tetracinũ & Cyſtophorũ mul

Triumphꝰ Aſiatici Scipionis.

ta milia,nūmi aurei Philippei.CXL.M.Argēti facti mille pōdo &.CCCC.XXIIII.Auri mille pōdo & ampliꝰ.Regii p̄fecti & purpurati duo & XXX.añ currū ducti.Ipſe Scipio ne fratris cognomini cederet,Aſiaticus appellari voluit.Interea,Gn.Mālius cū Gallogręcis in Aſia bellū cōſtatū habebat,ꝗ auxiliis Antiochum iuuerāt,& Q.Fabius p̄tor claſſis p̄fectus,ne ocioſam ageret prouinciā in Cretā bellū tranſtulit.Etenim multi Romanorū in ea īſula iāpridē ſeruitutē ſeruiebāt,vbi claſſis eo eſt appulſa edictū fuit p̄toris noīe,vt captiui paſſim cōquiſiti ad ſe cū legatis mitterentur ꝗbuſcū de rebꝰ ad Romanos & Cretēſes ꝑtinētibꝰ ageret.Valerius Antias annalium ſcriptor,quatuor captiuorū milia ab īſulanis minaciſſimū a Romanis bellū veritis,Fabio reſtituta tradidit ꝙ popularis ꝓuincia effecit,vt Fabio Romā reuerſo naualis ſit triūphus decretus.

Aminād̄eri regnū reſtituitur.

Nec res Gręcię interea in ocio fuere,dū in Aſia eſt cū Antiocho bellatū,Athamanes Philippi regis p̄ſidiis haud vno loco eiectis Aminandrū ꝗ in Ætolia erat in paternum regnū reſtituere.Heraclea Theudoria & Argithea vrbes vno tp̄e a Philippo defecerūt.Secuta eſt eam defectionem, cętera Athamania ingēti ſtudio.Occurrit eo multo poſt Philippus cū ſex milibꝰ armatorū,ꝗ ad Argitheam ducēs parū abfuit,quin Athamanū & Ætolorū ꝗ Aminandro fauebant, ſubito ſit incurſu cum omnibus copiis oppreſſus.Fugienti itaq; ſimilis ſeſe in Macedoniā recepit, p̄ſidiūq; quod in Æthiopia ſupra Argitheā cōſtiterat,poſt regis digreſſum ab Athamanibꝰ expulſum partim cęſum eſt,partim ſua ſponte per locorū abrupta præcipitatū.Aminander recuperato regno Romā miſit,ꝗ pacē ſuo noīe a po.Ro.impetrarēt.Nec Ætoli,Aminandro in regnum reſtituto quieuere.Amphilocho enī & Aperāthia receptis,& Dolopes ꝗ ſub Philippo erāt ſuę ditionis faciūt.Hęcq; illi ſub id tēpus quo Antiochus eſt in Aſia victus.Vno itaq; tēpore & ſubactū regē audiuere,& legati ab Roma ſine pace domū reuerſi ſunt.Secutus & Fuluii cōſulis trāſitus in orā Macedonię, ꝗbus oībꝰ territi Ætoli ꝑ Rhodios & Atheniēſes pacē impetrare ſunt conari.

Ambracia defenditur.

Cōſul per Epirū & Acarnaniā ducens Ambraciā oppugnare eſt adortus.Haud vno loco vrbs bellicis inceſſebat operibus,valide tñ defenſa fuit Ætolorum p̄ſidio,ꝗ ab initio firmā eo ꝓpugnatorū manū miſerūt.Secuta inde alia cohors,quæ tātū audacię obſeſſis attulit,vt eruptione ex oppido facta,partē operū corruperint,multiq; Romanorū tumultuoſo ſint prælio deſiderati, fuiſſetq; eo die ingens clades accepta ſi Ætolorū exercitus vt per nuncios conuenerat,exteriore parte Romanos prelio occupatos inuaſiſſet.Sed ꝗ Ambraciā venire debuerant,incertū,metu an neceſſitate ducti in Amphilochiā diuerterūt,opē ſuis laturi ꝗ a Perſeo Philippi filio oppugnabantur. Regius iuuenis audito Ætolorū acceſſu,hoſtilē agrū populatus in Macedoniā cōceſſit.Ad Ambraciā quātum murorū cōſul diſcutiebat,tantū oppidani ab Ætolis adiuti interiore parte reponebāt.Eſtq; interim pene in vrbē penetratū cuniculo ad muros acto.Sed re aīaduerſa ſolū Ætoli extrāuerſo effodiunt,atq;

Ætolorum inuentum.

ita obuiā hoſtibꝰ eūt,dimicatumq; eſt in cuniculo,nec vlla vi magis victa fuit Romanorū pertinacia ꝙ nouo oppidanorū cōmento,Doliū pluma oppletū cū tenuibꝰ fiſtulis in cauerna oſtio obiecerunt,inde a tergo follibus adhibitis nidore incenſę plumę fumoq; miles a ꝓpoſito eſt auerſus. Tenuit inde aliquot dies obſidio,quoad Aminādri regis interuentu Ambraciēſes deditionē fecere, q p̄ter aureā coronā.DCL.pōdo,ſigna ænea marmoreaq; & tabulas pictas ꝗbꝰ ornatior erat Ambracia(fuit enī Pyrrhi regia)cōſuli obtulerūt.

Leges Ætolis datæ.

Ætoli & ipſi feſſi his cōditionibꝰ pacem accepere. Imperiū maieſtatēq; Po.Ro.Ætolorū gens conſeruato ſine dolo malo,ne quē exercitum ꝗ aduerſus ſocios amicoſq; eorū ducetur ꝑ ſuos fines tranſire ſinito.Bellūq; pariter gerito,ꝑfugas fugitiuos captiuos reddito. Romanis ſociiſq; obſides quadraginta conſulis arbitrio dato, Cephalenia extra pacis leges eſto.M.talēta argēti po.Ro.ſoluito,dimidiū in p̄ſentia pendito.Qui agri,quę vrbes a Romanis iā inde a T.Quintio & Gn.Domitio cōſulibꝰ ſunt ipſi genti ademptę,Acarnanū ſunto,& hæc a.M.Fuluio in Ætolia geſta.

Cauſa belli Gallis illati

Gn.Mālius ꝑ id tēpus cū Gallogræcis bellauit.Is initio veris cum eo exercitu quē a Scipione acceperat,ipſi gēti bellum intulit.Hortatus eſt itaq; Mālius milites ad rē ſecū alacri animo gerendā aduerſus eos ꝗ pro Antiocho in acie ſtetiſſent,quibꝰ etiā incolumibꝰ multo minꝰ pacata futura eſſet Aſia citra Taurū Romanis , ꝙ ſub Antiocho fuerat. Ex Epheſo in hoſtē mouit,ad Męādrū primo ventū,quo nauibꝰ ſuꝑato(nā vado tranari non potuit)p̄ter Comenē,vbi Apollinis tēplū cū celebri oraculo fuit,ad Harpaſum amnem fecit caſtra. Hic quū ſederet caſtellum quoddā ꝑ tribunū militū receptū Alabādēſibus reſtituit.Dein ad Antiochiā ſuꝑ Męandrū metatus.Eſt Męādri ortus ex Celenis.Fuerūt Celenę olim caput Phrygię

Apamea.

Nouęq; vrbi Apamee nomen fuit,ab Apamea Seleuci regis ſorore,& Marſias haud ꝓcul a Męādri fontibꝰ oriēs ipſi fluuio infundit.Obtinuit phama Celenis Marſiam tibiarū cātu cum Apolline certaſſe.Męander ex arce ſumma Celenarum ortus vrbē ipſam interſecās,per Caras & Ionas

fluens inter Prienē & Miletū i mare elabit̃. Ad Thebas itū i finibꝰ Pyſidarū. Hic ga in Romanū
equitatū factus eſt ab locorū accolis impetꝰ, victi prelio Barbari quinq̧ & .XX. talētis & .X. mili-
bus medimnis tritici, pacē ſibi a cōſule redemerūt. Etizā vrbē cepere, mox ad Tabuſiō caſtellū im
minēs flumini Indo vētū eſt. Labit̃ is ex Cybaritarū mōtibꝰ, pcul ab eo multo celebriore q̃ Indiæ
Indus flu.
nomē dedit. Q̃q̃ hic quoq̧ ob id nō parū celebris, q̧ vt Plinius ſcribit ſexaginta accipit perennes
fluuios, torrētes amplꝰ centū. Dedit huic fluuio nomē Indus ex elephāte caſu quodā in eū deie-
ctus. Gn. Manlius a cōſule miſſus cū quatuor milibꝰ peditū, & quingentis equitibꝰ, Cybaritarum
fines ingreſſus, obuios cōtinuo habuit a Cybara legatos, p quos Mœgeates tyrannus veniam pre
catus pollicet̃ ſe imperata facturū. Cui centū talenta & .X. milia medimnum tritici cōſul expſſit:
Calauris flu.
a Cybara per Idenſiū agros ducēs Calaurē amnē ſupauit, dein præter Carallitē paludem, & Ma-
damprū fecit caſtra. Lagū ab incolis deſertā diripuit. Ab Lyſeos fluminis fonte ad Cobuletū am-
nem ventū eſt. Et ex Cobuleto in Pamphiliā cōſul detorſit iter, exemitq̧ Iſiōdēſes obſidione, quo-
Thelmēſes.
rū arcē capta vrbe Thelmēſes oppugnabāt, & Thelmēſibꝰ pax data. ex Pāphilia reuerſus ad flu-
mē Taurū cōſedit: poſtero die ad Sylenē quā vocāt Comē meratus eſt, ad Cormala vrbē poſtea
pceſſit, Darſamq̧ habitatoribꝰ metu deſertā diripuit, & Lyſionē ſpōte deditam recepit, fuiſſet &
Gallaſſenus ager violatus, niſi Pyſidę q̄ eū incolūt, pacē ſibi .L. talētis & .XX. milibꝰ medimnū tri
Synadicus lapis.
tici, ac toridē hordei mercati eſſent. Inde circa Rutrinos fontes duobus itineris a Seleuco q̄ eo ex
Apamea venerat acceptis p Metropolitanū cāpū ad Dymas Phrygię admouit caſtra. Synada de
inde pceſſum locū marmoris prēſtātia nobilitatū, hinc ad Alexādri fōtes, & mox triduo ad Ab-
eſſum pfectus Mālius in Theloſtobogorū finibꝰ fecit caſtra. Ea gēs Brēnonis ductu ex Gallia p-
fecta in Dardanis, q̄ a tergo Macedonię adiacēt, multū euagati primo cōſederūt. Ibi ſeditio inter
Gallos orta ē. XX. milia hoim cū Lōnorio & Lutario regulis ſeceſſione facta i Thraciā iter auer-
terūt, huiꝰ terrę accolas quū aliquādiu ſtipēdiarios habuiſſent, Byzātiū vſq̧ pgreſſi oēm Propōti
dis orā ſibi vectigalē fecere. Lyſimachia fraude capta ac cū ea tota Cherroneſo ſubacta, ad Helle-
ſpōtū deſcēdere, vū Aſiā ex primo intuiti (dirimit ibi fretū ſeptē ſtadiorū Aſiā ab Europa) audi-
Galli Helleſponto in Aſiā transmittunt.
ta terrę feracitate, cupido aīm iceſſit i aduerſam terrā traiiciēdi. Hic noua rurſus ſeditiōe turbati
Lōnarius retro cū parte copiarū Byzātiū reuerſus eſt, Lutariꝰ haud ab icœpto deterritꝰ copias
traiicit, duabꝰ tectis nauibꝰ & tribꝰ lēbis vſus quos Macedonibꝰ ademerat legatorū prætextu ad
ſpeculāda Gallorū cōſilia ab Antipatro miſſis. Nec multopoſt & Lōnorius ex Byzātio Nicome-
dis opa cū ſuis copiis i Bithyniā traiecit, vbi Gallorū auxiliis frętus, Zibota victo, totā Bithyniā
ſuę ditionis fecit. Tū vero Galli ex Bithynia i Aſiā pceſſerūt. X. milia armatorū erār, pari mulie
rū & puerorū multitudine. Tā exigua bellatorū manꝰ tātū terroris oībꝰ cis Taurū icuſſit, vt oēs
populi ſiue petiti bello, ſiue nō petiti breui ſint illorū impio ſubacti. Tū demū quū tres eſſent gen
tes, Theloſtobogi, Trocini, & Tectoſagi, ita ſunt ſibi Aſiā partiti, vt Trocini Helleſpōti orā habe-
Theloſtobogi. Trocini. Tectoſagi.
rent, Theloſtobogi Æolidē cū Ionia. Tectoſagi mediterranea ſedēq̧ ſibi circa Halim fluuiū obti-
nerēt. Horū opes adeo deinceps creuere vt & Syrię reges illis cū cętera Aſia vno tpe tributū pen
derent. Attalus Eumenis pater, primꝰ oīm cū his acie cōfligere auſus, quū magno plio viciſſet, tri
butum gēti dare recuſauit. Cęterū quū nihilo ſecius imperio abſtinerēt, Antiochū vt ſupra eſt de
mōſtratum bello iuuerūt, atq̧ eo acie victo, q̄ pcul a mari incolebāt, ſatis fidere Romana ad ſe ar-
ma nūq̃ puētura. His quū iā cōſul immineret ita eſt p concione milites affatus. Sunt ſcio milites
hi Galli cū q̄bus nobis res futura eſt oīm q̄ Aſiā incolūt, belli phama maxime illuſtres. Gens natu
ra ferox poſt varios errores ſibi bello ſedē q̄ſiuit. Procera corpora, comę promiſſę & rutilę, amplio
Oro conſulis ad milites.
ra ſcuta, lōgiores gladii, & quū pugnam ineunt, cātus, vlulatus, tripudia & horrēdos cient armo
rū ſtrepitus, oīa de induſtria ad terrorē compoſita. Hęc facile oēs circūiectos accolas vnius gentis
iniuriæ obnoxios fecere. Sed illa, Phryges, Cares, & q̄ illorū bellis ſunt minime aſſueti reformidēt
Romanis q̄ ducēteſimo adhinc anno cū ipſa gēte feliciter dimicār, leuia & ridicula habenda ſunt.
Semel id ludibrium maioribus noſtris ad Alliam obfuit. Inde vero aſſiduis cladibꝰ ita proſtrati,
cæſiq̧ ſunt a Romanis Galli, vt pene plures ex hac vna gente q̃ ex reliq̄s omnibus q̃ in toto orbe
ſunt, triumphi ſint Romæ acti. Etenim quū primū illum impetū quo feruida & cęca ira i pugnā
ruunt, ſuſtinueris, fluūt ſudore & laſſitudine mēbra, labant arma, mollia corpora, molles & animi
vbi ira illa remiſit, ſol, puluis, ſitis etſi ferrū nō adhibeas pſternūt. Nec acie tantū id ſumꝰ experti
ſed vir viro cōgreſſus quātū Romana virtus pſtet ſępius documēto fuit. Sic Torquatꝰ, ſic Cor-
uinus Gallicā ferociā ſtrauere. Quid q̧ M. Manlius totum agmē vnus e capitolio deiecit. Eratq̧
tum maioribus noſtris bellū cū iis Gallis qui patrio ſolo ferociſſimaq̧ mundi plaga nup fuerant

egreſſi.Hi vero Græcis immixti,vñ Gallogręci dicti,in molli genioſaq; terra diu cõmorati,quan
tum a ꝓpria virtute gẽtis tã lõgo tẽporis ſpatio degeneraſſe credẽdi ſunt?Nã ſi in frugibꝰ pecu
dibuſq; nõ tãtũ ſemina ad ſeruãdã indolẽ valẽt quãtũ cęli ſub quo alunť ꝓprietas,ſane & homi-
num ingenia locorũ diuerſitate mutari neceſſe eſt. Abiit Macedonũ ferocia,Alexãdriã, Seleuciã,
& Babylonẽ colẽdo in viliſſimarũ gẽtiũ mollitiẽ.In Maſſilienſibꝰ nõ parua mutatio ſub diuerſo
climate facta eſt,& vt breuiter dicã,nihil tã generoſum extat qđ in eiꝰ terrę naturã cui creditur
nõ facile degeneret.Adde ꝙ oĩa in peius facilius mutanť.Gallica igiť tantũ habebũt arma.Phry
ges ꝑ cętera experiemini.Sed qđ experiemini dixi?quos ad Magneſiã ſuperiore anno vt viliſſimas
pecudes cecidiſtis,victores victos cędetis.Nã vt ferę humana arte & illecebris omnẽ cum tẽpore
exuunt feritatẽ,ita gens hęc Aſiaticis opibus ſaginata,vberrimo agro,ſaluberrimo cęlo,clemẽti-
bus accolarũ ingeniis gentilẽ depoſuere ferociã.Hoc ipſum quo verius eſt,eo impẽſius adnitẽdũ
vt ꝗprimũ defuncti hoc bello domũ victores abeamus aſiaticã amœnitatẽ fugiẽtes. Etenim tãtũ
peregrinę voluptates ad extinguẽdũ vigorẽ animorũ valẽt,quãtũ cõtagio corruptaq; accolarum
diſciplina,eueniet q; illud feliciter,ꝙ cũ hi Galli parem inter Gręcos phamã obtineãt,velut ſi ni-
hil eſſet in virtute degeneratũ,ex hac victoria nõ minorẽ laudẽ reportabimus,ꝗ ſi cũ veris eſſet
Peroratio. Gallis dimicatũ.Dimiſſa cõcione cõſul ad Aladrũ fluuiũ mouit caſtra, inde ad Tiſcoːticũ ꝓgreſ
ſus,Oroandẽſiũ legatis pacẽ petẽtibꝰ.CC.talẽta imperauit.Ad Plitẽdũ deinceps & Alyattos no-
Axylũ ſolũ. uiſſime atq; Axylon ductus eſt exercitus.Nomẽ loco a re factũ,nõ modo nõ ligni qcq̃,ſed ne ſpi-
nas quidẽ fert id ſolũ.Fimo bubulo incolę ꝑ lignis vtunť.Et iã caſtra ad Euballũ Gallogręcię ca
ſtellum ꝓmota erãt,quũ ſubitus Gallorum equitũ acceſſus Romanorũ ſtationes turbauit,ſed Ro
mano equite in eos immiſſo,cõtinuo a pugna in fugã verſi ſunt fugientiũq; aliquot iterfecti.Cõ-
Sãgariꝰ flu. poſito deinde agmine ad Sangariũ amnẽ cõſul venit,is ex Adoreo mõte lapſus ꝑ Phrygiã fluẽs
circa Bithyniã Tymbri fluuio miſceť,tũ maiorẽ in modũ auctus ꝑ eãdem terrã decurrẽs in Pro
pontidẽ euoluitur,nõ tã ſua magnitudine ꝗ piſciũ vbertate mirabilis.Cõſul Sangariũ põte trãſ
Galli ſacer- greſſus pręter ripã ducens Gallos ſacerdotes ex Piſinunte obuios habuit . Hi phanatico furore
dotes. carmen cecinerũt,quo Romanis victoria portẽdebať,quo omine lætus cõſul Cordiũ ꝑuenit.Me-
dius is locus inter Helleſpontũ & orã Cilicii maris ab vtroq; littore paribus diſtãs ſpatiis.Hic ex
Epeſſognoto regulo q vnus Gallorũ Antiocho contra Romanos auxilia denegarat, cognitũ eſt
Gallos cũ vxoribꝰ & liberis,& his rebꝰ ꝗ aſportari potuerũt,populariter ex ſuis ſedibꝰ migraſſe,
Olympũq; ab eis occupatũ,ſedẽq; belli ĩ eo mõte deſtinatã,vt locorũ arduitate & armis ſe & ſua
Olympus a inde tuerenť.Oroandẽſium inde legati nũciarũt a Toloſtobogis Olympũ teneri,Magonam vero
Gallis occu alterũ mõtẽ a Tectoſagis & Trocinis,ꝗꝗ hi dicerenť Toloſtobogis auxilio ituri.Cõſul ad Olym
patur. pum primo duxit,triduo poſtꝗ in hoſtiũ conſpectũ venit tripertito eſt montẽ pręter hoſtiũ opi-
nionẽ oppugnare adortus.Perſuaſum habuerũt Galli ab initio Romanos locorũ difficultate ter
ritos,nihil aduerſus montis naturã auſuros.Eſt Olympus pene vndiq; aditu difficillimꝰ pręterꝗ
a meridie qua parte colles caſtigatius aſſurgũt.Hic galli oẽ copiarũ robur hoſtibꝰ obiecerũt.Cæ
teris locis modico præſidio firmatis,quatuor milia tumulũ viæ imminẽtẽ,procul a caſtris occu-
pant.Id Romani intuiti locum ferociter ſubeunt,fuitq; his pugna ab initio difficilior vt parum
Romanorũ æquo loco inita:mox vero vbi cõminus ventũ eſt,& Galli ſeminudi ſcutorũ anguſtia ad telorum
ferocia. ictus expoſiti,ſagittis,glande,iaculis,obruebanť,eratq; eorũ clades eo inſignior ꝙ & nudi pugna
bant,& candida corpora notabilius cruore rigabantur,tum vero in rabiem verſi , partim corpo-
ra humi ſternere,alii in ſubiectũ hoſtẽ pręcipites acti in ſuã perniciẽ ruebant.Poſtremo vbi ſe a le
ui armatura victos ſenſerũt,& iã legiones ſub ſignis aderãt,effuſa fuga caſtra repetunt.Cõſul ca
pto tumulo paululũ ibi militẽ cõtinuit,inde ſuos paucis hortatus iterũ leuẽ armaturã in caſtra
pręmittit.Hic quoq; Galli q pro vallo ſteterãt,telorũ multitudine coopti momẽto tẽporis in ca-
ſtra cõpellunť,firmis ſtationibꝰ ad portarũ aditus relictis.Cadebat interim telorũ vis ingẽs intra
hoſtiũ munitiões,multiq; mortales ꝓmiſcue vulnerabanť,exaudiriq; ꝑinde clamores & ploratus
mulierũ ac puerorũ.Demũ abhibito legionũ robore,paucis hoſtiũ primo cõgreſſu ꝓſtratis,cæte
ra multitudo perculſa ceſſit,diffugiť totis caſtris cũ clamore & miſerabili ploratu, ruuntq; Galli
per vias & inuia,nõ abrupta ſaxa,nõ rupes obſtãt fugiẽtibꝰ,atq; ita multi ꝑcipites acti,aut debi-
litati ſunt aut ruinoſo lapſu exanimati.Abſtinuit ſuos cõſul a pręda,vt fugiẽtibꝰ e veſtigio inſta
rent.Quæ res effecit vt paſſim ſint cæſi hoſtes,& vltimũ agmen qđ extra pugnæ periculum fuit
Cęſorũ nu- caſtra diripuit.Claudius Quadrigarius qui bis ĩ Olympo pugnatũ credidit. XL. hominũ milia
merus. ſcripſit occidione occiſa. Valerius Antias. X.milia tantũ interfecta ꝓdidit. Captiuorũ numerus

haud dubie priorē numerū expleuit. Multi donati ſunt ꝑ cōcione, & in primis Attalus Eumenis
frater qui egregiam oīm conſenſu operā eo ꝓlio nauauit. Prędā in medio redactam conſul militi
bus diuiſit. Inde in Tectoſagos itū, vētūq; eſt tertiis caſtris ad Angirā nobilē illi ea terra vrbē, vbi
quū cōſul ſtatiua haberet, Cēturio q cuſtodię captiuorum ꝑerat, Oriſgontis Galloꝝ reguli vxori
Oriſgontis Reguli vxor
eximia inter ſuas populares pulchritudine, ad oēm iniuriā obnoxię ſtuprū intulit. Inde vt merē
tem illi⁹ aīm leniret, auri talētū pactus, occulte ſe illā e cuſtodia ad ſuos dimiſſurū pollicef, fecitq;
illi poteſtatē mittēdi ſeruū in altera Galloꝝ caſtra, q̄ ad decē milia paſſuū inde aberant, vt noctu
duo ex neceſſariis ad cōſtitutū locū cū auro venirent. Affuerunt illi ex cōdicto, & centurio cupi
ditate auri impulſus captiuā ex cuſtodia eductā, ad deſtinatū ꝑduxit locū. Ibi illa Gallica lingua
hortatur ſuos, vt ſtricto ferro hoſtē obtruncent, cędeq; perpetrata iacentis caput ferox mulier ab
ſciſſum ſinu inuoluit. Inde ad Oriſgontē, q in ea caſtra ex Olympo ꝓfugerat, reuerſa in eius cōſpe
ctum caput abiecit. Tū mirante illo ecqd rei id eſſet, vlta ſum inqt, priuſq̄ ad te venerim, corporis
iniuriā, violatāq; ab hoſte pudicitiā. Et Gallica mulier tale edidit facin⁹. Tētarūt interim Galli ꝑ
ſpeciē colloquii, cōſulē inſidiis excipere, mille lectis ad id facin⁹ eqtib⁹, fuiſſentq; voti cōpotes fa
cti, ꝓſidio quingentorū equitū quos ſecū cōſul habebat, fuſo, maioreq; ex parte cęſo, niſi aliquanto
Conſul pene oppreſſ⁹ eſt a Gallis.
maior eqtatus, qui pabulatoribus ꝓſidio erat, clamore audito, eo mature accurriſſet, horum inter
uentu nō ſolū cōſul ſeruatus eſt, ſed hoſtes fuſi ac cęſi vſq; ad radices montis. Tertio itaq; die ab
eo quo ita eſt pugnatum, in aduerſum mōtē cōſul aciē erexit, q̄tuor & .LX. milia bellatoꝝ iugum
tenebant. Fuit tū̄ hęc victoria aliq̄to facilior, q̄ ad Olympū, ꝑculſis recēti clade hoſtiū animis, re
ſtiterūt tū̄ nōnihil, quoad robur legionū admotū ſit caſtris. Tū vero vt erāt magna ex parte ſau
cii, vi telorum, velut grandine quadam, afflicti fugā capeſſunt, dextra lęuaq; per deuexa montium
latera diffugiunt. Miles caſtris captis, ꝑdę cupiditate, ad inſequendū hoſtē ęgre trudebaf, fuitq;
proinde cędes longe minor q̄ victoria. Ad .X. milia occiſa dicunf. Cętera multitudo vltra Halim
fluuium quo filios & vxores ꝓmiſerant abierunt. Prędа tāta fuit, quātā gens rapiēdi cupida, quę
per multos annos Aſiā cis Taurū tenuerat, coaceruaſſe potuit. Galli duplici clade fracti, poſtre
Galli pacem poſcunt.
mo ad conſulē legatos pacem imploratum mittunt, his Epheſum ad ſe venire iuſſis, ipſe quia di
midium autūni exierat, vt ꝑcul Tauro monte, q gelidiſſimus eſt, copias ante hyemē abduceret,
motis ſignis in maritima loca hibernatum dimiſit. Romę interea T. Quintius & M. Claudius cē
ſores viam ſilice ſternendā a Capena porta ad ędē Martis locauere, ab his Scipio Aphrican⁹ ter
tio lectus eſt princeps ſenatus, fuit eni quantū hinc colligi pōt honos ille annuus. Tyberis duo
decies vno anno cāpū Martiū, & plana vrbis loca inundauit. In Gręcia M. Fuluius alter cōſul Ce
phalenios in fidē recepit. Samei, vna inſulanoꝝ ciuitas, poſt datos obſides, incertū quo cōſilio cō
feſtim rebellauit, quatuorq; mēſes laborioſe oppugnati, demū vrbs & capta vi eſt & hoſtiliter di
repta, & q cum arce dediti ſunt, ſub corona vęnierūt. Ex Cephalenia cōſul in Peloponneſum trāſ
Lacedæ: & Achæorum diſcordia.
miſit, ob bellum inter Achęos & Lacedęmonios nouiſſime ortum. Quintius & Romani, fractis
Nabidis opibus, vicos & caſtella Laconici agri Achęis addixerant, & Spartani exules paſſim ea lo
ca obtinebant, habebantq; ꝑ hęc Lacedęmonios vehemēter ſollicitos, in primiſq; ęgre ferre Spar
tani, ꝙ ora maris parum ſibi tuta eſſet. Indignitate itaq; rei commoti, Lalim vicū maritimū ador
ti vbi tum plerīq; exulum agitabant, maiorē tumultum q̄ cędem exciuerunt. Miſerūt Philopœ
menis impulſu, qui tum prętor erat, Achęi Lacedęmonem legatos, q eius tumultus authores ad
ſupplicium depoſcerent, alioqui fœdus violatum videri. Achęorum poſtulata adeo Spartani ini
quo animo tulerunt, vt interfectis qui illorum erant ſocietatis authores ipſius gentis amicitię pu
blice renunciarint, miſſis ad conſulem legatis, qui Lacedęmonem illi populoq; Roma. dederent.
Et iam Achęi ſumpſerant aduerſus Spartanos arma. Cęterum conſulis interuentu iuſſi vtriq;
ſunt armis abſtinere, Romamq; ad patres mittere. Magna erat apud Romanos Achęorum au
thoritas, & de Lacedęmoniis nihil mutari placebat. Eſt itaq; legatis adeo ambigue reſpōſum, vt
tam hi, q̄ illi in ſuum fauorem ſenatum decreuiſſe dicerent. Accenſis proinde in priſtinum certa
men animis ſub initiū veris Philopœmenis ductu Achęi Laconicos fines ingreſſi, defectionis au
thores depoſcunt, polliciti fore, vt indicta cauſa nihil paſſuri eſſent. Ciuitate metu attonita, q de
poſcebanf ſua ſpōte ſe ituros ꝓfeſſi ſunt, & q̄a cōmunis cauſa agebaf, plęriq; alii ſunt ſecuti: vbi i
caſtra ventū eſt Spartanorum exulum qui cū Achęis erant incurſu, fauēte multitudine, ad ſeptē
decim eorū qui venerant cōtra ius gentium & fidē a duce in id datā interficiūt. Poſtridie cęteri,
qui tres & .LX. numero fuerūt e vinculis iratę multitudini obiecti, damnati ad vnū omnes ſup
plicio traditi ſunt. Principum clade territi Lacedęmonii, muros vrbis diruere ſunt iuſſi, exules

Lycurgi leges ſublatę.

reducere,Lycurgi legibus abolitis Achæorũ morib⁹ aſſueſcere.Muri diſiecti ſunt,Lycurgiq; diſciplina ſublata,qua octingẽtos ea ciuitas annos ſteterat.Poſt Fuluii & Manlii annũ ſecuti ſunt cõ-

Conſules.

ſules M.Valerius Meſſala & Gn.Liuius Salinator,ꝓuinciis in ſortẽ cõiectis,Meſſalę Ligures euenerũt:Salinator Gallos ſortitus eſt.C.Valerius Tappo tri.plę.legẽ ꝓmulgauit,vt Formiani Fundani & Arpinates municipes,q ciuitatẽ ſine legis latione adepti fuerant,ferẽdi ius haberẽt.Ea rogatio nõ caruit cõtẽtiõe,ſciuit tñ legẽ popul⁹.M.Claudi⁹ Marcellus Luſtrũ cõdidit.Cẽſa ſunt ciuiũ capita.CCLVIII.milia.CCCVIII.In fœdere qđ cũ Antiocho fuerat ictũ diſerte eſt expſſum vt Hãnibal dederet̃,qđ ille ꝓuidẽs,cõtinuo poſt pugnã, qua Antiochi opes ad Magneſiã conciderãt,in Bithyniam ad Pruſiã regẽ ſe cõtulit.Cũ Ariaracte rege,in Eumenis gr̃am,q illi⁹ filiã vxo-

Hãnibal ad Pruſiam regem ſe confert.

rẽ duxerat,iuncta eſt ſocietas.Et Gallis his cõditionibus pax reddita,vt vagãdi morẽ finirẽt,ſeq; tenerent ſuis finibus.Rebus Aſiæ per hæc cõſtitutis,Mãlius oẽs copias in Europã traiecit,inde ꝑ Cherroneſum ducẽs,qa per Thraciã erat iter facturus,copiis bifariã diuiſis , partẽ vnã iuſſit præire,reliqua cogebat agmẽ,in mediũ vehicula cũ omni ꝑda & publica pecunia accepit. Nec ſefellit Romanũ opinio.Thraces ad qnq; milia numero,inſeſſis locoꝝ anguſtiis, impetũ eximprouiſo in impedimenta faciunt,& iam diripere occœperant interfectis cuſtodibus,quũ ſubito militum occurſu ꝓlio occupãt̃,fuitq; anceps ꝑ diẽ pugna,multiq; vtrinq; cecidere, ſed plures aliquãto ex Romanis.Remiſerunt ꝓliũ ſub ꝑctẽ Barbari,nec ꝑda vacui domũ conceſſerũt. Romani bifariã nocte vna metati ſunt,poſtridie iunctis aciebus ſigna mota ſunt,ad Hebrũq; fluuiũ ventũ eſt.Inde ꝑ Ænioꝝ fines ad alias anguſtias itũ (Tympira locũ vocãt) hic iuſto ꝓlio,cęterũ in apto cũ Thracibus dimicatũ,fuſiſq; Barbaris ac eoꝝ plurib⁹ cęſis,Romani ſaltũ tranſgreſſi, in Maronitarũ fines venere.ꝑ pacatã inde regionem Apolloniã,& ex Apollonia ꝑ Abderitanũ agrũ,Neapolim & reliquas Gręcoꝝ colonias copię traductę. Poſtremo ꝑ reliquos Thraces magis ſuſpectos q̃ infeſtos ventũ eſt in Macedoniam,ac reliquũ hyemis Apolloniæ egit.In Liguria & Gallia nihil dignũ me-

Conſules.

moria eſt eo ãno geſtũ.Secuti noui cõſules M.Æmilius C.Flaminius . His cõſulibus L.Minutius Myrtilus & L.Manlius,qa Carthagineſiũ legatos pulſaſſent,M.Claudii prætoris iuſſu ꝑ fœciales traditi ſunt legatis,& Carthaginẽ aduecti.M. Fuluius ab Ambraciẽſibus P. Æmylii conſulis impulſu eſt abſens accuſatus apud patres,ꝙ ſine cauſa petiti bello eſſent,& hoſtiliter ab eo ſpoliati,erant nõ obſcuræ inimicitię inter Fuluiũ & Æmyliũ.Cæterũ C.Flaminius cõſul,abſentis cau-

Manlius a ſuis legatis accuſat̃.

ſam cõplexus,author fuit ne qd decerneret̃ ante Fuluii reditũ.Sic eni Gn.Manlius,vbi Romã venit,quũ peteret vt triũphãs in vrbẽ ingrederet̃,a L.Furio Purpurione , & a L. Æmylio Paulo,qui eius in Aſia legati fuerãt,accuſatus eſt,ꝙ Antiochi pacẽ turbare ꝯſtuerit,belli gerendi cupiditate,trans Taurũ Romana ſigna cõtra ictũ fœdus,oraculiſq; ſibyllini carminis ꝑferre conatus eẽt, feciſſetq;,niſi a legatis prohibitus fuiſſet,& ꝙ a tam audaci incœpto auerſus,Pyſidiæ,Lycaoniæ, Phrygię inſontes vrbes circũductos ad oẽs receſſus mercenario exercitu ſordide expilaſſet, ꝙ Gallogræcis,ſine ſenatuſcõſulto iniuſſuq; Po.Ro.bellũ intuliſſet,ꝙ illatũ adeo temere adminiſtraſſet, vt niſi fortuna Po.Ro.affuiſſet,potuerint Romanæ legiones ſemel atq; iterũ,locorum iniquitate deleri.Poſtremo ꝙ in Thracia ab incompoſita latronũ manu fugatus eẽt, Ro.exercitus cęſus atq; impedimentis non parua ex parte exutus.Cęterum ſi talis clades nunq̃ fuiſſet accepta,nõ videre ſe alebat,de quo hoſte Mãlius triũphare poſſet,an de Gallogręcis:a qbus res repetitæ non eſſent, neq; ipſi hoſtes a Po.Ro.iudicati,neq; ſolenni more bellũ indictũ,niſi confundi tolliq; iura fœcialia placeret,neq; ſenatũ de bello cõſuli amplius,oĩaq; iura diuina & humana turbari.Excepit lega-

Quæ Manlius reſponderit.

torum accuſationẽ Manlius lõgiore oratione,qua & Gallos armis iure petitos oſtendit,q ad Magneſiã ꝑ Antiocho in acie ſtetiſſent,appellatiq; ambo Scipiones q gerẽdo bello ꝓfuerãt, Gallogręci hoſtes eo bello an amici fuiſſent.Iniqore loco a ſe aciẽ inſtructã haud qdẽ inficiari,qñ æquiore inſtrui nõ potuiſſet.Sic ad Thermopylas ab Attilio,ſic a Quintio antea ad Aoũ amnem dimicatum.Eo igit̃ itũ,quo ſpes victorię traxiſſet.Ad centũ milia hoſtiũ debellata.XL. M.aut cæſa aut capta.Pacatã a ſe totã citra Taurũ Aſiã,q̃ incolumibus Gallis oĩm opiniõe qetura erat nũq̃.Qđ ad Thracię latrones attineret tãtũ abeſſe,vt crimen,immo mẽdaciũ illud,glorię a ſe partę aliquo modo obfuerit,vt ꝑ ea victoria,ꝙ bis multa milia Thracũ paucis dieb⁹ fudiſſet cecidiſſetq;, ſi nihil in Aſia eſſet geſtũ,nihilomin⁹ triũphũ petiturus fuiſſet . Sed cęcã eſſe inuidiã,nec quicq̃ aliđ ſcire q̃ detrectare virtutes,honoreſq; ac ꝓmia corrũpere, quã duo L.Purpurio & Æmylius ſecu-

Triumph⁹ Manlio decernitur.

ti,ea accuſarent,quorũ ipſi alioq teſtes,ſi ſine inuidia viueret̃,adhiberi debuiſſent, ſiquis alius labefactare eſſet auſus.Iactata inde in ſenatu res eſt, nitẽtibuſq; Manlii neceſſariis,freqũes ſenatus illi triũphũ decreuit.Maior deĩde cõtẽtio orta.Duo Petilii tribuni plæbis diẽ Scipiõi Aphricano

dixeſt,nec defuerũt fortaſſe q Romanã ciuitatẽ,vt ingratã accuſarẽt,q̃ tãtũ virũ a Trib. plæ.vexari patereť.Ceterũ & tũc qdẽ oportuit,oportebitqꝫ ſemp,virũ in libera ciuitate tãtũ eminere,vt legibus ſemp interrogari poſſit,nullũ enim maius ciuitatis vinculum q̃ ꝙ ita libertas equetur, vt potentiſſimus qſqꝫ poſſit cauſam dicere.Qui æquũ pati nequeat in eũ vim iniuſtam haud videri oportere.Nunq̃ igiť Scipio maiore ciuiũ freq̃ntia in forũ eſt deductus,q̃ quũ ad dicendã cauſam venit,quã iuſſus dicere,ſine vlla criminis mẽtione orationẽ de rebus a ſe geſtis ita eſt exorſus , vt nemo vnq̃ melius,neqꝫ verius laudatus fuerit,oĩa eodẽ aĩo & ingenio quo geſta fuerant,ab eo memorata,aberatqꝫ interim ab auribus faſtidiũ,quia ꝑ periculo & nõ ꝑ gloria dicebãtur. Tribuni ꝓter Syracuſana hiberna,quę infamia nõ caruerũt,Pleminianũ ſacrilegiũ,militaremqꝫ ſeditionem, ſuſpitionibus magis pecuniæ ab Antiocho captę,q̃ argumentis rerũ reſpgebant. Filium captiuũ ſine ꝓcio reſtitutũ,oĩbus rebus Scipionẽ,tanq̃ in eius manu pax & bellũ Pop.Ro.eſſet,cultum ab Antiocho fuiſſe.Dictatorẽ eũ conſuli nõ legatũ in ꝓuincia fuiſſe.Nec in Aſiã alia de cauſa profectum,q̃ qđ Hiſpanię,Aphricæ,Sicilię de eo iam antea pſuaſum eſſet,hoc Gracię & Aſię & oĩbus ad orientẽ gentibus appareret,vnũ hoiem caput ac columẽ eẽ Romani imperii,ſub vmbra Scipionis ciuitatẽ late imperantẽ latere.Sic illũ infamia intactum,inuidia,qua poterãt,obruebant.Die illo ꝑ hæc cõſumpto,cauſa ꝓducta eſt,cuius dicẽdæ quũ poſtea dies affuiſſet,Tribuniqꝫ ꝓ roſtris ſediſſent,Scipio vbi ad illorũ cõſpectum venit,dixit diẽ illũ eſſe eũ, quo ipſe Hannibalẽ & Carthaginenſes in Aphrica ingẽti prælio viciſſet.Omiſſa igiť oĩ altercatiõe iturũ ſe in Capitoliũ,diis immortalibus ꝓ ea Po.Ro.victoria gratias acturũ,qđ vt cæteri facerent hortatus,totã ſecũ cõcionẽ traxit,adeo vt Tribuni cum modica ſuorum cliẽtium manu,& ꝓcone,qui reũ vocabat, in roſtris relicti ſint.Ex capitolio Scipio cętera deoꝝ tẽpla cũ pplo circuiuit,fuitqꝫ lux illa fauore hoĩm non minus ei ſpecioſa,q̃ quũ de Syphace & Pœnis triũphauit.Ipſe aſſuetus maiori fortunæ,q̃ ꝙ reus eſſe sciret,prius q̃ dies affuiſſet,qua cauſa dicenda erat,Liternum vbi villa illi fuit conceſſit.Tribuni plębis abſentẽ inſectati,eius ſupbiã & aptã ſeceſſionẽ in capitoliũ ad pplm criminari. L. Scipio eius frater morbum excuſabat,cęteriqꝫ Tribuni ab eo appellati ita decreuerunt , vt qñ morbi cauſa Scipio abeſſet,dies a collegis ꝓrogareť.Nemo ex toto Tribunoꝝ collegio erat,a quo triſtior ſnĩa expectareť,q̃ a T.Sẽpronio Gracco,cui inimicitię cũ Aphricano haud obſcurę intercedebant.Is quum vetuiſſet nomẽ ſuũ decreto collegarum abſcribi,erexiſſetqꝫ oĩm aĩos in expectationem alicuius durioris decreti,ita ꝓfatus diciť. Quãdo Scipio morbi cauſa abeſſet,non paſſurum ſe eũ accuſari,priuſq̃ Romã veniſſet,ac tum quoqꝫ ſi ſe appellarit auxilio futurum, ne cauſam diceret.Rem indignã fieri teſtatꝰ eum,q ad tãtũ rerũ faſtigium deoꝝ hoĩmqꝫ cõſenſu ꝑueniſſet,ſub roſtris reũ ſtare,aureſqꝫ ꝓbere adoleſcentiũ cõuiciis,non tã ipſi q̃ Po.Ro.eſſe deforme.Mouerunt Sempronii verba,quũ cæterã multitudinẽ,tũ accuſatores ipſos,qbus ꝓnunciantibus ſe in poſterũ deliberaturos,qđ ſui iuris & officii eſſet,dimiſſa cõcione Senatus eſt haberi cœptus,gratięqꝫ a toto ordine ſunt ipſi Sẽpronio actæ,ꝙ remp.priuatis ſimultatibus potiorẽ habuiſſet. Petilii probris vexati,qui ex aliena inuidia ſplendorẽ ſibi quæſiuiſſent,ſpoliaqꝫ ex Aphricano triumpho peterẽt. Silentium poſtea de Aphricano fuit.Literni reliquum vitę egit, in ea quoqꝫ ſolitudine tam venerabilis,vt ꝑdones maris dicanť qñqꝫ in littus deſcẽdiſſe,vt eũ viderẽt, dextrãqꝫ illã tot terrarum & gẽtium domitricẽ tãgerẽt.Ipſe ne in patria,velut ingrata,funus ſibi fieret moriens mandauit. Eius ſepulcro id fuit carmẽ aſcriptum.Deuicto Hãnibale,capta Carthagine,& aucto Impio,hos cineres marmore tectus habes.Cui nõ Europa nõ obſtitit Aphrica quõdam.Reſpice res hoĩm q̃ breuis vrna ꝓmat.Sed hæc aliquãto poſtea cõrigerunt.Eius morte creuit inimicis animus,quoꝝ princeps fuit.M.Cato,qui eo adhuc viuo tanti viri magnitudinẽ allatrare erat ſolitus, quo authore Petilii illi diẽ dixiſſe creduntť,& poſt eius mortẽ rogationẽ tuliſſe , vt q̃ pecunia capta,ablata,coacta ab rege Antiocho eſſet,q̃rereť,& ſi qđ ex ea in publicum nõ fuiſſet relatum . Eam iniuriã q̃ſtus eſt L.Scipio,ꝙ poſt mortẽ Aphricani ea rogatio orta eſſet,nõ ſatis videri Aphricanum fratrẽ ſuum ꝑ roſtris nõ laudatum more maiorum,niſi mortuus etiã accuſareť. Cõtẽtos Carthaginenſes eſſe Hãnibalis exilio,Po.Ro.ne morte qdẽ Scipionis q Hannibalẽ vicit exatiari,niſi ſepulcri phama lacereť,fraterqꝫ acceſſione inuidię inſuper macteť.M.Cato ſuaſit Petiliorum rogationem, quam oẽs tribus iuſſerunt.Q.Terentius Culeo,qui tum pretor erat,eã queſtionem habere eſt iuſſus,adeo Scipionum familię amicus,vt ad portã Capenam in Aphricani funere mulſum populo dederit,pileatuſqꝫ vt olim ipſius triumphantis currum,ita ſit funus perſecutus.Hoc propius vero eſt,q̃ qđ tradunt qdã fuiſſe eum familię inimiciſſimum,atqꝫ ab hoĩbus aduerſæ factionis ad eã queſtionem habendã optatũ.Cæterum ſiue æquum ſit expertus ſiue iniquũ, L. Scipio reus eſt fa

Quid Scipio de ſe.

Quę obiecta ſint Aphricano a Petiliis.

Scipio Literum in exilium abiit.

Scipionis interitus.

Carmẽ Scipionis ſepulcro aſcriptũ

Terentii culeonis gratitudo.

Qui pecula tus cum Scipione conuicti ſunt.

ctus,receptaq; noīa quorũdã legatoꝝ,vt Hoſtiliorũ,Catonũ & C.Furii quæſtoris,ſcribæ cum his duo expoſtulari.Scipio cum Hoſtilio legato & C.Furio,cæteris abſolutis,damnati ſunt,ꝙ ille ſex milia pondo auri,quadringẽta argenti,pluſq̃ in ærariũ relata eſſent,ab Antiocho rege accepiſſet. ꝙ Hoſtilius.LXXX.põdo auri,argenti.CCCC.tria.Furius.CXXX.auri.CC.argẽti.Tradũt quidã P.Scipionẽ rationariũ a L.fratre in curiã allatũ ſuis manibus cõcerpſiſſe,indignatũ ꝙ quũ tantum auri & argenti eſſet ærario illatum,quadragies (tanti ea lis reo æſtimata eſt) ratio repoſceretur.Cęterũ hæc de Scipiõib⁹ varie,vt video,tradita ſunt memorię.Alii a Petiliis Scipionẽ, alii a Nauio accuſatũ authores fuere,& illud diuerſum tradũt,quo ſit loco Scipio ſitus.Quidã Literni ſepultũ ꝓdiderũt,in qua opinione Plinius & Plutarchus mihi fuiſſe videnť. Alii Romæ extra portã Capenã,vbi tres ſtatuæ vno loco viſerenť,ſupra ſepulcrũ qđ Scipionis eſſe diceretť,quarum vna Aphricani fuerit.Altera L.fratris.Tertia Quinti Ennii poetæ. Quidã Aphricanũ fratri iam reo facto,& in carcerẽ duci iuſſo,ex Hetruria vbi legati munere fungebatur,auxilio superueniſſe aiunt,atq; ibi magis pie q̃ ciuiliter,reũ ex viatorũ manibus extorſiſſe,quo audaci facto,quum Tribunitia poteſtas a priuato ſoluta videreť,eaq; oneraretť Aphricanus inuidia, Gracchũ ꝓ Scipionibus interceſſiſſe,quũ iam L.Scipio in vincula ducereť,iureiurãdo teſtatũ manere ſibi cũ Scipionibus inimicitias,verũ indignũ ſibi videri in carcerẽ L.Scipionẽ detruſum iri,in quem tot captiuos hoſtiũ duces Aphricanus duxiſſet,ac tũ demũ,ob id meritũ,minor Cornelia (maior Naſicæ nupſerat) ex authoritate patrũ,ab Aphricano Graccho in matrimoniũ ſit data.Scipio domũ reuerſus,quũ Æmyliæ cõiugi filiã a ſe viro locatã renunciaret,mulier indignabunda,ꝙ talis cõſilii nõ particeps facta eſſet,nõ ſi T.Graccho ingt locata foret filia,ei⁹ rei expers eſſe debuiſſem.Tum vero Scipio lætus concordi iudicio,illi ipſi Graccho quẽ diceret,Corneliã a ſe deſpõſam affirmauit.Liuius aliã quãdam de L.Scipione opinionẽ eſt ſecutus,vt poſt Aphricani mortem ille dãnatus,quũ in carcerẽ trahereť,qa eius bona non tanti vænire poſſent,q̃ri lis fuerat æſtimata,Scipio Naſica de totius familiæ laudibus accuratiſſima vſus oratiõe,conatus ſit eũ piculo eximere.Cæterũ tribunis in ꝓpoſito manẽtibus,ſolus e collegio Gracchus eũ mitti iuſſerit, quo apparet Scipionẽ haud ſemel cauſam dixiſſe,alioq nõ video cur Aphrican⁹ Graccho filiã deſpõderit,ſi nulla ipſius tribuni opera in cauſa fratris fuiſſet ad id tp̃s vſus, niſi quis dicat bis illũ ꝓ Scipionibus interceſſiſſe,& quũ Aphricano primũ dicta eſt dies,quo merito ille Cornelię ſit cõnubiũ adeptus: & mox poſt Aphricani interitũ,quũ Aſiaticus cauſam diceret.Satis conſtat L. ipſius bona oĩa in publicũ a Tribunis redacta,ac diuendita,pręter pauca quę ad vſum vitæ cognati & clientes illi redemerunt.Sed dum hæc Romę gerebanť,Flaminius conſul Friſinates Ligures pluribus pręliis victos in deditionem accepit,quibus quũ arma adimeret,ſubita defectione in Auginum montẽ confugere,atq; inde plures metu diſſipati,alii alio fuga dilapſi,in deuia abierũt, q in caſtris ſe tenuerũt a Romanis circunſeſſi expugnatiq; ſunt.Inde & Apuani Ligures deditionẽ fecere.Flaminius, pacata ꝓuincia,ne militẽ in ocio haberet,viã a Bononia Aretiũ vſq; ſilicibus ſtatuit, & Æmylius alter conſul,etenĩ ambob⁹ eo anno Ligures ꝓuincia dati,villis diuerſa pte exuſtis,hoſtes ſe montibus tenentes adortus, primo leuibus p̃liis fatigauit , coactos inde in aciẽ deſcendere iuſto prælio vicit.Hiſq; cis Apœninũ geſtis trãſmontanos ſubegit,armaq; ademit. Vltimo prælio,qđ cum ea gente geſſit,ædẽ vouit Iunoni reginæ.Multitudine itaq; ex mõtibus in cãpos deducta,pacatis Liguribus legiões in agrũ Gallicũ deduxit, viãq; a Placentia Flaminię commiſſam Ariminum vſq; militari opere cõmuniuit . Cæterum Strabo viã a Flaminio per Tuſciam & Vmbriam Ariminũ perductam author eſt,& alteram ab Æmylio ab Roma Bononiam,& inde, ducto ꝓpe alpium radices in gyrum circa paludes opere,Aquileiam vſq; M.Fuluius Romã reuerſus de Ætolis & Cephalenia triumphauit.Pręlatæ currui,pręter aliam pecuniam,coronæ aureę Centum duæ.Signa ænea.CCXXXV,marmorea.CCXXX.& G. Mãlius de Gallogræcis triumphũ egit.Actus eſt triumphus ille aliq̃to tardius,ꝙ veritus fuit ne Scipionum exemplo apud tribunos vexaretur,qđ priuſq̃ præda triumpho prælata in ærarium relata eſſet,euenire non potuit.Ferebatur p̃terea ab eo exercitus Aſiatica mollitie corruptus,tum primum lecti ęrati,veſtis ſtragula precioſa, plagulę,& alia textilia Romę inuecta dicunť.Monopodia adhęc,& Abaci,pſaltriæ,ſambucyſtriæ & conuiualia ludionum oblectamenta epulis adhibita,& coquus in precio haberi cœptus.Erantq; iam cõſules Q.Martius Philippus & Poſthumius Albinus,his q̃ſtio de clãdeſtinis cõiurationibus decreta.Gręcus qdã ignobilis aliquot ante annos in Hetruriã venerat,non iis artibus prędıtus,quibus gens ipſa omnium erudiriſſima ea tẽpeſtate vtebatur,ſed ſacrificulus,ac vates occultorumq; ſacrorum antiſtes , ea noctu multa vini & epularum crapula mulieres maribus mixtæ in abdi-

Cornelia Graccho locatur.

Scipionum fortunæ a Tribunis concuſſę.

Via Flaminia.

Via Æmylia.

Prima Ro. luxuriæ rudimenta.

ſo celebrare,ibi neq̧ ętatis vlla,neq̧ ſexus reuerentia,promiſcua pueroꝝ ac matronarum ſtupra, Bacchanali
ex ea officina oĩa ciuitatis flagitia pꝓͤdiebant.Manarunt ex Hetruria Romã huiuſmodi initia,ma um ritus.
gnitudoq̧ vrbis taliũ malorũ capax,diu id ſcelus occultũ habuit.Cæterũ ſacrorum indicium ita
eſt ad Poſthumium delatum.Amabat Hiſpala quędã Fecenia P.Ebutiũ adoleſcentem,pupillum
a patre relictum.Hęc enim ancilla corpore quæſtum fecerat,mox libera huic vni animum adiece
rat,ſuſtentabatq̧ ſuis opibus,hæredẽq̧ teſtamento cõſuetudine capta,deſtinauerat.Ebutii mater
nouũ matrimoniũ ſecuta,ne adminiſtratæ tutelæ ratio ſibi aliquando reddenda eſſet vt quoquo
modo illius indolẽ pfligaret,mariti impulſu voto ſe eũ Bacchis initiaturã ait.Denunciat id Ebu
tius Hiſpalę,vetatq̧ ſimul eã mirari,ſi aliquot ſecubet noctes,religionis cauſa id ſe facere,vt Bac
chis recte initiet.Tũ illa dii meliora inquit,inde multa iis mala impcata,q id ſuaſiſſent, ſatius ſit
inquit tibi & mihi mori,q̃ te officinã illam oĩm ſcelerũ ſubire,ſemel ſe ſacrarũ illud ſuæ dominæ
comitem ingreſſam,at poſtq̃ libera fuiſſet,nunq̃ adiiſſe amplius,ob ſtupra & alia flagitia,quæ ibi
perpetrari vidiſſet.Docuit adhęc p hoſtia in occulto mactari,ſiquis turpia pati recuſaſſet, quib⁹
territus adoleſcẽs,vrgenti matri negar ſe velle initiari.Tum hęc vitricuſq̧ irati Ebutium domo
eiiciunt,exprobrantes adoleſcenti meretricium amorẽ,quo implicitus,religionis cauſa,non poſſet
paucis ab Hiſpala noctibus ſecubare.Contulit ſe ille ad amitã ſuam Ebutiam, cuius authoritate
adoleſcens rem,vt ab Hiſpala acceperat,ad Poſthumiũ conſulem defert. Cõſul cum Ebutia locu
tus,apud Sulpitiam ſocrũ ſuã Hiſpalã eodem acceſitam,initioq̧ perculſam atq̧ pauitantem, im
punitatis ſpe cõfirmatã audiuit.Hic illa ſacrariũ illud docuit prius fœminarum fuiſſe, nec quẽq̃ Bacchanali
virũ admitti cõſueſſe,inuicẽ matronas ſacerdotes creari ſolitas.Eſoponã quę fuit ſacerdos primã um indiciũ.
velut dei monitu omnia immutaſſe,eãq̧ nouo exemplo viros initiare auſam,nocturnum ſacrum
ex diurno,& pro tribus in anno diebus,quinos ſingulis menſibus initiorum feciſſe . Ac iam inde
permixtis cum mulieribus viris,a nullo flagitii genere ceſſatũ,pluraq̧ inibi fieri viroꝝ q̃ fœmi
narũ ſtupra,ſiqui minus patiẽtes dedecoris eſſent,p victimis immolari,viros velut mẽte capta cũ
phanatica iactatione corporis vaticinari.Matronas Baccharũ habitu paſſis crinibus,cum arden
tibus facib⁹ decurrere ad Tyberim,demiſſaſq̧ in aquã faces,qa viuũ ſulphur cũ calce inſit, inte
gra flãma efferre,raptos a diis homines dici, quos machinæ illigatos e cõſpectu in abditos ſpec⁹
abripiant,eoſq̧ p hunc modũ necari q facere aut pati nollent turpia.Multitudinem eſſe ingẽtem,
quæ in id facinus coniuraſſet,alterũq̧ ppemodũ populũ videri,bienniſq̧ ante inſtitutum nequis
maior.XX.annis initiaretur.Captari ætatẽ ſtupro & errori inhibendo idoneam.Conſul Hiſpa
la apud ſocrum locata,& Ebutio in domũ clientis ſui miſſo , ſenatũ docuit, quæ duorum indicio
per eos dies cõperiſſet.Patres,quũ rei atrocitate,tũ periculo pculſi,ædilibus negociũ dant,vt anti
ſtites ſacroꝝ in poteſtatem redigerent.Triumuiri capitales noctu pſpicerent,ne q in vrbe motus
aut cœtus nocturni fierent.Propoſito edicto ne taliũ ſacrorũ cauſa in vrbe , reliquave Italia con
uentus vllus haberet,magnus terror puaſit ciuitatẽ.Multi fugam moliẽtes , circa portas nocte q̃
ſecuta eſt a triumuiris capti.Multi etiã viri fœminæq̧ ſibi ſcelerũ conſcii mortẽ occupauere.Cõ
ſpiraſſe ſupra ſeptẽ milia virorũ fœminarumq̧ dicebant:M.Catanius de plębe Romana, Au. Fali
ſcus,L. Opitergiuus,& Minius Cerinius.(Hi erant ſacroꝝ antiſtites) cũ oĩbus q ſtupris aut cędi
bus violati eſſent,aut teſtimonia vendidiſſent,capitali ſunt ſupplicio affecti.Qui tantũ initiati in Bacchanali
vinculis habiti,mulieres ſtupro pollutæ cognatis traditæ ſunt, & iuſſum iis in quoꝝ manu erãt, um capita
vt more maiorũ ſuo arbitrio in illas aiaduerterent.Siqua erat cuius idoneus vltor nõ extaret.pu necantur.
blice necata eſt.Cõſulibus inde datũ negociũ,vt Romę ac tota Italia Bacchanalia diruerent.Indi
cibus Hiſpalæ & Ebutio ſingulis cẽtena milia æris ex publico data,additum vt Hiſpala ingenuo
nuberet,nec fortuna aut ꝙ quęſtũ corpore feciſſet,apud virũ noxę illi eſſet,nec apud quẽq̃ ꝙ ipſi
us indicio fuiſſet in plures animaduerſum,vt Ebutio emerita ſtipendia eſſent,nec inuitus milita
ret.Sed dum Poſthumius erat Romæ in habenda de Bacchanalibus q̃ſtione occupatus Q. Mar
tius alter cõſul in Liguribus Apuanis,ab hoſtibus circũuentus, quatuor milia militum amiſit,&
cũ his aliquot ſigna militaria.Saltus in quo ea clades accepta eſt,Martius fuit ad poſteros appel
latus.In Hiſpania C.Catinius cũ Luſitanis prelio cõgreſſus,ſex milia hoſtium cecidit. Ipſe quum
Haſtã vrbẽ oppugnaret,accepto circa muros vulnere, paucis diebus expirauit . Erat in citeriore
Hiſpania L.Mãlius Acidinus,qui ad Calagurã illis ipſis dieb⁹ ancipiti marte dimicauit. Nec ita
multis interiectis diebus iterũ in aciẽ deſcenſum,cæſa ſunt.XII.M.hoſtiũ , duo milia & amplius
capta,caſtris potitus eſt Romanus imparor.Per eos dies , quibus hæc ex Hiſpania nunciari con Ludi
tigit,Ludi Taurii ſunt Romæ biduo celebrati religionis cauſa , eos M. Fuluius Ætolico bello Taurii.

voterat.Hos Liuius,loco haud multũ diuerſo,Magnos appellauit. Cæterũ quocũq; nomine dicẽ
di ſint,eo primũ ſpectaculo Romę certarũt Athletæ, venatioq; Leonũ & Pantherarum exhibita.
Triduo hoc anno lapidibus pluit in Piceno,& puer ſemimaris duodecim annorũ repente extitit.

Gallorum tranſitus in Italiam.

Galli tranſalpini ꝑ id tp̃s in campeſtrẽ Carnorũ regionẽ tranſgreſſi,oppidũ haud procul vbi poſt
ea Aquileia fuit, cõdere ſunt adorti. Legatis ad hoc ipſum ex vrbe in Galliam miſſis ſciſcita-
tum publico ne conſilio an priuato ea manus alpes tranſcendiſſet:reſponſum eſt neq; id ex autho
ritate gentis factũ,neq; ſcire ſe ad q̃d illi partio eſſent ſolo profecti. Habuit annus,qui ꝓxime ſecu
tus eſt,cõſules Appiũ Claudiũ Pulchrũ,& M.Sẽproniũ Tuditanũ, quibus magiſtratũ gerentib⁹

Belli cũ Perſe cauſę.

Sipontus colonia deducta eſt ad ſuperũ mare,ad inferũ Buxentũ.Belli cauſæ, q̃d eſt poſtea cum
Perſe geſtum,ſub id tp̃s,& ex hoc q̃d dicã extiterũt.X.legati qui ad res ſociorũ inſpiciũdas ex vr
be in Gręciã miſſi fuerant,quũ ꝑ Theſſalis Perrhibeis & Magnetibus,q aduerſus Philippum ſta
bant,q̃dam decreuiſſent,libere Macedo eſt queſtus de legatorum iniuria, auditaq; eius vox eſt in
ter diſceptandũ,nondũ oĩm dierum ſolẽ occidiſſe,q̃d hoſtili animo dictũ,nõ cęteri tantũ,ſed & le-
gati,q a Roma venerãt,vna ſunt interp̃tati,nec ab illo eſt propterea quicq̃ mutatũ, quũ oĩa alioq
conſilia ad bellũ ſpectarẽt.In Italia L.Manlius ex Hiſpania reuerſus,ouans vrbem ingreſſus eſt,&
in Apulia magnus motus ſeruilis fuit.L.Poſthumius prætor,cuius Tarentum prouincia erat, de

Res varię in Hiſpania geſtæ.

paſtoribus,q vias latrociniis inſederant,quæſtionẽ exercuit, ad ſeptẽ milia hominum condemna-
uit.In Hiſpania ſub id tẽpus duo prętores C.Calpurnius & L.Quintius,duobus exercitibus iun-
ctis,in Carpetanis acie victi,atq; fœde in caſtra ſunt ab hoſte compulſi. Vna aduerſa pugna per-
territi duces noctu caſtra reliquerunt.Cæſa ſunt in acie ac fugata ad quinq; milia Romanorum.
Dein reparato exercitu ad hoſtem pugnãdi ſtudio reuerſi,Tagum duobus vadis copias trãſmiſe-
runt.Nã Hiſpani circa fluuium caſtra fecerant.Cæterũ Romani priuſq̃ vallum iacerent, confli-
gere ſunt coacti.Pugnabat hoſtis cuneo,qui quũ aliter ſubmoueri nõ poſſet, ꝑtores cũ ſuo vterq;

Luſitanorũ cædes.

equitatu,a latebibus inuecti hoſtẽ loco ſubmouere,impreſſioneq; a legionariis facta,Barbari cum
multa cęde in caſtra reiiciuntur.Eques e veſtigio inſecutus intra vallum tumultuoſe irrũpit. Tũ
vero Hiſpani totis caſtris cum cæde acti.XXX.circiter milia hoſtium aut cæſa, aut capta ſunt.
Signa militaria.CXXXII.victis adempta:ex Romanis ſociiſq; paulo plus trecenti acie occubue-
runt.Equites quorũ opa eo prælio maxime enituit,poſtridie armillis a C.Calpurnio donati ſunt.
Quintius ſuos catellis & fiſtulis donauit.Conſules in Ligures ꝓfecti.Sempronius vaſtatis Apua
norum agris,prælioq; demum hoſtes victos montibus deiecit. Appius Claudius aduerſus Ingau
nos aliquoties proſpere dimicauit,ſexq; eius gentis oppida cum multis milibus hominum vi ce-
pit.Creatus eſt ſequẽti anno cõſul Claudius Pulcher Claudii cõſulis frater,q totis viribus,maie
ſtateq; ꝑſonę quã ſuſtinebat,annixus ꝑuicit vt frater nobiliſſimis cõpetitoribus deiectis locum ob
tinuerit.Datus eſt illi collega L.Porcius Licinius:his cõſulibus iterum legati miſſi ſunt in Gręci
am ad res ſociorum cõponendas.Philippus iuſſus a legatis vt Maroniris libertatem reſtitueret, ꝑ
Onomaſtũ p̃fectũ vrbis nocte vna oẽs Romanæ factionis viros occulte interfecit. Ea res ita lega-
tos offendit,vt haud dubie præ ſe ferrent, nihil eorum quæ Philippus feciſſet ſibi placere, & ille
ita diſceſſit,tanq̃ non multo poſt rebellaturus. Vnum in mora erat, ꝙ immaturis adhuc viribus
Macedo nunq̃ arma induiſſet.Sed dum in Græcia & Macedonia ita verbis diſceptabat̃, Quinti⁹
Næuius,cui de veneficiis q̃ſtio decreta erat,ſupra quatuor milia,partim Romæ, partim foris,ei⁹

M. Catonis cenſura.

ſceleris conuictos damnauit.C.Calpurnius Piſo,& L.Quintius ex Hiſpania Romã reuerſi trium
pharunt,vterq; de Luſitanis & Celtiberis,diuerſis tñ diebus.Erant aũt Romę cenſores L.Valeri-
us Flaccus,& M.Porcius Cato, homo plæbei ſanguinis, ſed tã acri ingenio,vt ipſe ſibi fortunam
feciſſe videat̃.Nulla illi ars defuit publicæ priuatęq; rei gerendæ, plætiq; eloquentia, alii virtute
militari, ad ſummos honores ſibi gradũ fecere:huic adeo verſatile fuit ingeniũ, vt ad id vnũ q̃d

Catonis eloquentia & mores.

ageret,natus videretur.Strenuus miles,Imperator optimus,peritiſſimus iuris,Orator eloquẽtiſ-
ſimus.Quinquagies fere egiſſe dicitur,pro ſe,proq; aliis,aduerſus alios.Orationes reliquit q̃pluri
mas,quippe qui non ſolum accuſando,ſed reus etiam fatigauit inimicos,quater ac quadragies ac
cuſatus,ſemperq; abſolutus, quo contigit vt Romanus ſit Demoſthenes ab omnibus ſui tempo-
ris dictus.Simultates nimio plures eum exercuerũt,& ipſe eas exercuit.Nec eſt facile dictu, vtrũ
illum magis nobilitas,an ipſe nobilitatem agitauerit.Aſperi ingenii,linguæ acerbæ & immodicæ
libertatis.Rigida in eo innocentia,gratię & diuitiatum contemptus, etſi ipſius eſt apophthegma
illud,Virorum eſſe rem domeſticam augere,viduarum deteriorem facere, ferrei prope corporis
ad laborẽ,animi adeo vegeti,vt eũ ne ſenectus q̃dẽ fregerit. Sex & octoginta natus annos cauſam

dixit.Inde nonagenarius Sergius Galbã ad iudiciũ populi adduxit. Vbi fuerit natus parũ perſpi
cue tradit̃. Tuſculanus tñ fuit genere,Priſcuſq́ ab initio appellatus, inde a prudẽtia & animi ſo-
lertia Catonis eſt nomẽ adeptus.Sic enim Ro.olim noiabãt, q̃ multarũ rerũ vſum & experientiã
callerent.Colore fuit ſubruffo,& glaucis oculis,vt carmẽ in eũ defunctũ teſtat̃. Porcius hic mor- Carmen de
dax glaucis ſubruffus ocellis,Interitus herebo ſedes non ceperit vllas. Multa adhæc continentia Catone.
& æquitate,vtpote q̃ adoleſcẽs Tarẽti quũ ſub Fabio Maximo militaret , Nearcho Pythagorico
familiariter ſit vſus,ex quo quũ multa alia audire ſit ſolitus a Platone vſurpata,tũ illud, volupta
tem eſſe maloꝝ oim eſcã.Patientia & labore cũ ſeruitioꝝ certauit turba,q̃diu villicatus eſt.Rigi
da ac pene immiti natura,qui ſeruos ſenio confectos,aut corpore debilitatos,vt mutas aiantes vẽ
ditare cõſueuerit,velut nihil humanitatis cauſa homini debeter̃. Sed vt nõ ingrato animo ii me
rito habentur,qui cum mutis animalibus emeritis clementius agunt,vt Cymon ille Athenienſis Cymonis
q̃ equas , quæ tertio vicerant olympia,tumulandas curauit:& Xantippus ille priſcus,qui & ipſe equæ.
humaſſe dicit̃ emeritos canes,ita durus & inhumanus ſit merito dicẽdus,qui hoibus vt vaſis cal Canes Xan
ceis ve vtat̃,q̃ vbi longo fuerint vſu attriti,pro re viliſſima abiiciẽdos putet. Alioqui talis fuit vt tippi.
grauitatem comitate condiret,iucunditatẽ terrore.Huius illud eſt, difficile eſſe eã ciuitatem diu
incolumẽ fore,vbi pluris piſcis vnus q̃uis paruus,q̃ bos venderet̃, & Romæ vxores viris impera- Catonis di-
re,qui in cęteras gentes imperiũ obtinerẽt. Eũdẽ trium in tota vita pœnituiſſe aiunt,ꝙ mulieri cta & facta.
arcanũ vllũ credidiſſet,ꝙ eo naui ſe vehi paſſus eſſet,quo pedibus ire potuiſſet,& ꝙ dies aliquan-
do vna per incuriã inanis effluxiſſet.Græcas literas iam grãdis natu didicit,etſi latinos improba
re ſit ſolitus,q̃ Græca ſtudia mirarent̃:ſępe teſtatus tũ Romanos imperiũ amiſſuros,quũ ſe gręcis
literis dediſſent.Impium arbitrari ſiqs vxorẽ aut liberos pulſaſſet,qbus p̃ſentibus non minus q̃ ſi
veſtales adeſſent,omni liberiore verbo abſtinuit.Sed iam plus nimio ſumus,& p̃ter ſtili rationem
in hac parte verſati,q̃q̃ in vno velut flore hoim,talis ſit telario non iniucunda. Cenſor itaq; crea
tus,homo a multis lęſus,ac lędendi cupidus,vulgo formidini & terrori ab initio fuit. Septẽ olno
e ſenatu mouit,& in his L.Quintium Flaminiũ virũ conſularẽ , in quem adeo graui eſt vſus oro-
ne,vt ne Titus Quintius eius frater,ſi tũ cenſor fuiſſet,fratrẽ in ordine retinere potuerit.Caput
accuſationis fuit,ꝙ quũ ille cõſul in Gallia eſſet,in gratiã eius ſcorti, qd̃ ex vrbe in prouinciã ac-
cerſiuerat,Gallũ hominẽ q̃ a ſuis ad Romanos cum liberis transfugerat,ad colloquiũ admiſſum
in multorum cõſpectu,vt gladiatorii certaminis ſpeciẽ,cuius videndi impudicus adoleſcens erat
cupidus,ipſius oculis ſubiiceret,gladio cõfeciſſet , & qd̃ atrocitatẽ ſceleris haud mediocriter au-
xerat,Romanoꝝ fidem implorantẽ. Valerius Antias e cuſtodia eum eductum prodidit,ac ſecuri
percuſſum,nec in pueri ſed puellę gratiã,quã Placẽtię perdite adamaſſet , quæ conuiuio adhibita
teſtata eſſet,ſe humanæ cędi nunq̃ interfuiſſe.Sed Catonis oratio priori opinioni, vt Liuius ſcri-
bit,aſtipulata eſt.Ademit & L.Scipioni Aſiatico equũ,ornamenta,& veſtẽ muliebrem , vehicula,
& p̃tioſiora mancipia in cenſum referri iuſſit,vt priuata luxuria grauior adhuc eſſet , publicam
aquam in priuatum ædificium,aut agrum influentem ademit. Tam triſtis & ſeuera cenſura effe
cit,vt cognomẽ ſit cẽſoris ex ea re adeptus.Flaccus eius collega molẽ ad neptunias aquas cõſtru
xit,vt populo eo eſſet via p̱ Formianũ.Cato duo atria Munium & Tirium & Baſilicã fecit.Duæ
hoc anno coloniæ deductæ,in Picenum Polentia,Piſaurum in Gallicum agrũ. Sequenti anno cõ
ſules ſecuti M.Claudius Marcellus & Quintus Fabius Labeo. His rempublicã adminiſtrantibus Conſules.
Caius Seruilius Geminus in Publii Licinii funere viſcerationẽ dedit,& ludi funebres per triduũ
fuere,ac ſecundum ludos epulum,in quo quum toto foro ſtrata triclinia eſſent, tempeſtas cũ ma
gnis procellis orta coegit tabernacula ſtatuere in foro, eademq́ vbi diſſerenauit ſublata ciuitatẽ
vani terroris ex oraculo concepti admonuerunt,ꝙ inter cętera fatidica vates ceciniſſet futurum
vt aliquando in Romano foro neceſſario tabernacula ſtatuerentur.Sed animis veteri religione le
uatis,altera recens iniecta eſt.Per biduum ſanguinem pluit in area Vulcani.Aderant ſub id tem
pus Romę ab Eumene,& plęriſq; Gręcię ciuitatibus legati,q̃ q̃ſtum de Philippi iniuria venerãt. Prodigia.
Quibus quum Demetrius eius filius a patre miſſus parum liquido reſponderet,ſenatus adoleſcẽ
tis cauſa (fuerat enim diu obſes Romæ & ob id vulgo non ingratus) legatos in Macedoniam de
cernit,qui Philippo denunciarent,omnia ei integra adhuc eſſe cum populo Romano,Demetrii fi
lii cauſa:daret modo operam,vt quę ſemel ex arbitrio Romanorum in Gręcia conſtituta eſſent,
inuiolata manerent.Cæterum ea res adoleſcenti in perniciem vertet.Deſciuerant per id tempus
Meſſenii ab Achęorum concilio, Democratis perſuaſu,viri ob priuatas contentiones Philopœ-
meni infeſti . Huius ductu Meſſenii Colonide vicum oppugnabant . Is motus Philopœmenem

ex agris ad opē ſuis ferendā cū modico eqtatu exciuit. Liuius ad Cheroneam occupandā ducem ipſum profectum ſcribit. Cōmittit̃ ꝓlium ad Euandri tumulum, vincūturq; primo cōcurſu Meſſenii, qui fuga diiecti, vnius cohortis interuētu collecto a pauore animo, prœliū inſtaurāt, hoſtēq; iniquitate locorum in arcto deprehenſum nō ſolum fatigant, ſed cogūt etiā retro moliri curſum. Cogere interim dux ipſe agmen, ac quacunq; ſe hoſtis inferebat, obiecto corpore ſuſtinebat impetum. Tum ibi cæteris turbatis ipſe lapſu eq ad terrā effuſus, quū graui caſu, tū ætate iam grandi (erat enī ſeptuagenarius recētiq; morbo affectus) pene exanimis iacuit. Eū hoſtes haud aliter q̄ ꝓpriū ducē attolūt reficiūtq;. Præceſſit phama Meſſenē debellatū cū hoſtibꝰ eē, captū eorū ducē Philopœmenē. Vix ab initio tāta res credi potuit, inde vbi certiores nūcii affuere, oīs multitudo adducentibus obuiam effuſa eſt, qua ægre ſubmora, ante oculos ciuitatis velut in triūpho ductꝰ, nocte vna in ſubterraneo eſt loco aſſeruatus. Poſtridie de eo conſultatio tenuit in ſenatu, vicitq; pars pœnæ cupida. Venenum ei mittit̃, qd̄ intrepide accipiens, miniſtrum interrogauit, an Lycortas viueret: (erat Lycortas ipſius collega in ꝓtura) quē vbi cū oī fere eqtatu euaſiſſe audiuit, bñ habet inqt, venenoq; impauide hauſto, haud multo poſt eſt vita extinctꝰ. Et Philopœmenes hūc exitū habuit, quē Græci ſcriptores in rebus ſuis mirandis immodici, inter clariſſimos externarū gentiū duces reponere nō dubitāt. Fuitq; opinionis huius Polybiꝰ author, Philopœmenis municeps. Cui Liuius (qd̄ miror) haud grauate accedit, enīuero haud video, cur Hānibali aut Scipioni cōparandus fuerit is q in Creta lacrūculos potiuſq̄ hoſtes fuerat inſectatus, & in Peloponneſo, cum ſemiplenis Achæorum cohortibus, fugaciſſimo tyranno in vrbē cōpulſo, Laconicū agrū eēt populatus. Idē Polybius & Rutilius eodē anno Philopœmenē Hānibalē & Scipionē extinctos tradidere, qbus Liuius de Scipiōe aſtipulat̃. Nā qd̄ ad Pœnū attinet, Antiochi opibus fractis, Hannibal ad Pruſiā, vt dixi, Bithyniæ regē ſe cōtulit, veritꝰ ne ab Antiocho Romanis traderet̃. Quidā ab Antiocho eū in Cretā ad Gortynios nauigaſſe ꝓdiderūt, ibiq; quū phama eſſet eum ingēs auri pōdus ſecū habere, hoſpitales inſidias veritus, amphoras inaurato plumbo refertas, in Dianę tēplo, velut ſanctiore loco aſſeruarent̃, conſtituit. Gortyniis itaq; tēplū obſeruantibus, Pœnus veris opibus occulte in naues tranſlatis, in Bithyniam nauigauit. Eſt in ea terra maritimus vicus, Libyſſa noīe, vbi Hānibal iam inde eſſe ꝑſeuerauit, haud inerti ocio deditus, ſed aut naues interim, aut milites inſtruere, aut equos alere, aliaq; in eo ſeceſſu meditari, q̄ a priſtina gloria non abhorrerent, qn orto inter Pruſiam & Eumenē bello ꝓfectus Hannibal Bithynæ claſſi, nouo ludibrio facile eſt victoriam adeptus. Hoſtē nauali certamine occupatū, ſubita vi ſerpētium obiecta, perpulit, quos in fictilibus vaſis cōditos ad hunc vſum habuit. Nec ita multo poſt T. Quintius Flaminiꝰ ad Pruſiā legatꝰ venit. Erat enī rex Po. Ro. ſuſpectus, quū ob bellū, qd̄ cū Eumene Romanorū ſocio habebat, tū q; Hānibalē Ro. nomini infeſtiſſimū hoſpitio accepiſſet, acceptum tandiu penes ſe haberet. Siue igit̃ (nā id parū ꝑſpicue tradit̃) Flaminius Pœnū ſibi tradi petierit, erat enī is illiꝰ Flaminii filius, q ad Traſimenum lacū fuerat ab Hānibale cū exercitu cæſus, ſiue Pruſias Romanis gratificaturus, ad eū tradendū ſua ſponte animū adiecerit, cōfeſtim a primo eorum congreſſu miſſi ſunt milites, qui Hannibalis domū cuſtodirent. Pœnus qui ab initio regis fidem vt mutabilem habuit ſuſpectā, occultos exitus ad hos caſus circa domum parauerat, & in his ſubterraneos quoſdā, vt tutius quū opus eſſet, declinare poſſet inſidias: ſed regū imperiū nihil inexploratū habet, quod inueſtigari voluit, milites ita domū circūquaq; inſederunt, vt Hannibal effugere conatus, vbi armis omnia teneri vidit, cōfeſtim venenū hauſerit, tantū effatus, Soluamus Po. Ro. diuturna cura, qñ ſenis mortem expectare longum eſt. Erat iam Hannibal ſeptuagenarius. Sunt qui venenum annulo incluſum habuiſſe credant. Cæterum ſiue ſub gemma, ſiue alibi fuerit, Hannibal, quod ſatis conſtat, ſic periit. In quo merito aliquis miretur, tantā breui tempore in Romana indole mutationē fieri cōtigiſſe, quorū patres Pyrrhum hoſtē infeſtiſſimum, lateq; Italiā vaſtantem, domeſtica fraude extingui noluiſſent, in Bithyniā virum cōſularē miſerint, ad ſenem & exulem depoſcendum. Sed credibile eſt Romanos nō tam ob id Hānibalē ſublatū voluiſſe, quia in pręſentia formidabilis eſſet, q̄ q; de Carthagine euertēda cōſilium ſenatus agitare cœpiſſet, ne ſuis extremis rebus Carthaginenſes illius opera vti poſſent, nouumq; molirentur bellum, aut illatum propulſarent, atq; ita de eo magis caute q̄ fortiter ſtatuerint. Sub id tempus quo Philopœmenes periit, vt proximo eſt loco ſignificatum, Demetriꝰ ab Roma cū legatis in Macedoniā rediit. Erat is minor natu Perſeo altero Philippi filio, legitimoq; thoro ortus, patremq; liniamento oris totū referebat. Contra Perſeus ex pellice, & quia vulgaro corpore genitus, nullam certi patris notam præ ſe ferebat. Magno itaq; Macedonum conſenſu, Demetrio regni ſucceſſio debebatur. Ac-

Philopœmenis interitꝰ.

Hannibalis ars in Gortyniis fallendis.

Hannibalis exitus.

Demetrius & Perſeꝰ Philippi filii.

cedebat & fauor Ro.Po.cui erat ille ꝙ chariſſimus,frequẽtiorq; cũ legatis erat.ꝙ cũ patre, vt appareret vix integrũ illi futurũ,vtrũ duoꝝ poſt ſe regnare vellet,ea res quãtũ ſollicitudinis Perſeo iniecit,tantũ illi apud patrẽ peperit odii.Philippus ne quã reparãdi belli ſuſpitionem legatis ꝓberet,exercitũ in Odryſas Dentelecos & Beſſos duxit. Philippopolimq; oppidanorũ fuga deſertã pſidio firmauit,nouũq; ad id oppidũ in Derrhopio cõſtituit,Pęonũ ea regio eſt ꝓpe Erigonũ amnẽ,q ex Illyrico p Pęoniã fluẽs,in Axiũ elabit̃,vrbẽ ipſam a noĩe maioris filii Perſeida appellari iuſſit.Dũ hęc in Macedonia gerunt̃,Marcellus cõſul in ꝓuinciã ꝓfectꝰ,Gallos decreto petebat,q in Carnis haud ꝓcul inde vbi mox paulo cõdita eſt Aqleia ſibi locũ cõmuniuerãt,ſed hi vltro deditionẽ fecere legatis ad id obuiã Marcello miſſis.XII.milia arma toꝝ fuere,qbus nouo oppido iuſſis excedere, arma cõſul ademit.Galli id ęgre ferẽtes,legatos Romã miſerũt,q de cõſulis iniuria qrerent̃.Hi excuſata agri inopia,qua in Italiã trãſcendere coacti eſſent,ſine cuiuſpiã iniuria dicere ſe in vacuo ſolo nouę vrbi locũ optauiſſe, mox inde migrare iuſſi,quũ imperata facerẽt cõſulẽ arma & qcqd fortunarũ ſibi eẽt abſtuliſſe.Orare ꝓinde ne in ſe innoxios,ac ſponte deditos acerbiꝰ ꝙ in hoſtes ſęuitẽt. Patres icrepitis Gallis ꝙ temere alienã terrã occupare eſſent auſi, ad cõſulẽ mittũt q iuberet res & arma illis reſtitui, ſi ꝓtinus abirẽt vltra alpes.Et ſic Galli rebꝰ ſuis receptis cõtinuo ꝓuincia ceſſerũt.Marcellus ex patrũ ſentẽtia bellũ in Iſtros trãſtulit, q negabãt ſe paſſuros coloniã a Ro. vllã ſibi ꝓximã deduci,nã eo ãno ꝑter Parmã & Mutinã,q in Gallia deductę ſunt, & ĩ Caletranũ agrũ Saturnia & de vna in Carnos mittẽda in curia cœptũ erat agitari,ꝙ incũbẽtibꝰ Barbaris opponeretur.Cęterũ Marcellus nulla re memorabili in Iſtros geſta,dimiſſo exercitu,Romã ad comitia habẽda rediit.Nec alibi ꝓuinciarũ aliqd memoria dignũ eſt eo ãno geſtũ,ꝑterꝙ ꝙ ĩ Hiſpania Terẽtiꝰ ꝑtor aliquot ꝓſpa ꝓlia,circa Iberũ amnẽ cũ Hiſpanis fecit.Cõſules Romę creati. Gn. Bebiꝰ Tãphilus,& L.Æmiliꝰ Paulus.Sãguine hoc ãno p biduũ pluit Romę in area cõcordię, & iuxta Siciliã inſula vna ſubito enata.Hierã fuiſſe Euſebiꝰ ſentire videt̃.Valeriꝰ Antias hoc demũ ãno Hãnibalẽ periſſe ꝓdidit.T.Quintio Flaminio,L. Scipione Aſiatico,& P. Scipione Naſica ad eũ depoſcẽdũ in Bithyniã miſſis.Principio ſequentis ãni pridie Palilia,ꝙ ad.XIII. Calẽdas Maias celebrari,ſubita ꝓcella medio die orta, multis ſacris ꝓphaniſq; locis fœdiſſimã attulit ſtragẽ.Signa ęnea in Capitolio deiecit,& forẽ ex ęde lunę ꝙ in Auẽtino fuit,turbine cõtortã,Cereris tẽplo afflixit.Faſtigia adhęc aliquot tẽploꝝ eadẽ vi deiecta. In ꝓdigiũ res verſa eſt,ac rite ꝓcurata.Martiꝰ ex Macedonia reuerſus,docuit ſe in Philippo nihil obſeruaſſe qđ nõ idẽ eſſet & hoſtile,& ad rebellionẽ ſpectãs.qppe q ꝑter alia multa ꝙ hoſtilẽ in eo animũ arguerẽt,oẽm accolarũ multitudinẽ,ex maritimis vrbibꝰ ĩ Æmathiã ab eo traductã.Auxitq; ꝑſentẽ inuidiã,ꝙ paulopoſt nũciatũ eſt,quẽadmodũ Theoxena mulier Theſſala,cuius maritũ Philippus interfecerat,quũ ſororis filii a Philippo ad carcerẽ & ludibriũ depoſcerent̃,molita mulier cũ pueris fugã,vbi ſe & ſuos vẽturos eẽ vidit ĩ hoſtiũ poteſtatẽ,quos fallere nõ potuit ſibi & pueris mortẽ cõſciuiſſet.Orit̃ interim inter regis filios diſcordia,quãtũ Demetriꝰ Ro. noĩ tribuere,tãtũ Perſeus obtrectãdo detrahere.Et iã Philippus totꝰ in Perſeũ verſus,Demetriũ oderat,hũc auerſari,oĩa illi ſecreta credere.Aderatq; tẽpus luſtrãdi exercitꝰ,moriſq; apđ Macedonas fuit,vt cęſa hoſtia atq; dimidiata partibꝰ dextra lęuaq; cõſtitutis,mediꝰ exercitus traduceret̃,veterıq; inſtituto fiebat decurſus,ibiq; bifariã diuiſis copiis,Regii iuuenes, q diuerſis agminibꝰ ꝑerãt,ludicri ꝑtextu ꝓliũ ſudibꝰ cõſerũt.Cęterũ nihil ad iuſtã pugnã ꝑter arma defuerũt,fuitq; lõge ſupior pars,ꝙ ſub Demetrio erat . Mox inuitatꝰ Perſeus a Demetrio illiꝰ cõuiuio intereſſe noluit,tũ vero quũ multa inter iuuenes,vt fit,iactarent̃,nec tãtũ militũ ſed ipſoꝝ etiã ducũ ꝑſonę cõferrent̃,exceptꝰ apud Demetriũ Perſei ſpeculator a iuuenibꝰ triclinio egreſſis male multatꝰ eſt.Tũ Demetriꝰ,qn imus oẽs ad fratris tricliniũ!ſequunt̃ eũtẽ cũ cętera multitudine,hi q nuꝑ ſpeculatorẽ verberibꝰ affecerãt,iniurięq; vltionẽ veriti,occultis armis ſuccincti,ire ꝑgũt.Perſeus eã criminãdi Demetrii occaſionẽ nactꝰ, obſerari iubet ianuam ipſeq; ex ſupiore parte ędiũ Demetriũ & comites,vt q ad cędẽ parati venirẽt, ꝓcul iubet abſiſtere,ibi a Demetrio aliquot verba iuueniliter in Perſeũ,vt imbellẽ & timidũ iactata,rẽ magis ſuſpectã fecere.Poſtridie ille regiã ingreſſus, de capitalibꝰ Demetrii inſidiis abũde multa ad patrẽ qſtus,tãtũ inuidię abſenti fecit,vt ꝓ magno negocio habuerit Philippus vtrũq; audire.Ambobus itaq; ad cõſpectũ ſuũ cõſtitutis, eoꝝ diſcordiã multis verbis inſectatꝰ, Agite inqt,& corã miſero patre de criminibꝰ decernite,mox ferro decreturi.Ibi Demetriꝰ variis atrocibuſq; criminibꝰ a Perſeo eſt pene obrutꝰ.Q; Romanũ nomẽ cõplexus Macedoniæ regnum

Con

Galli Italiã eiiciuntur.

Prodigia.

Theoxenæ facinus.

Demetrii & Perſei ſi multas.

q̄d iure gentis ad ſe qui maior eſſet, attineret, fratris parricidio occupandū deſtinaſſet. Lōgā
fuit inde Perſei q̄rela, nec magis longa q̄ atrox, quo accidit, vt Demetrius cōſternatus aīo aliq̄
q̄diu ſilentiū tenuerit, dolorē animi lachrymis teſtatus. Mox vbi ſumptis viribꝰ fari cœpit, ita
cōſtanter & accurate obiecta diluit, vt ſi ęquus affuiſſet iudex, neq̄ falſum cogitatę cędis cri
mē, neq̄ Romana amicitia noxę illi apud patrē fuerit futura. Et in eos queri poſſe aiebat, q̄ ar
ma tuliſſe dicebant, quo cōſilio, aut quo authore id feciſſent, & q̄ Romanū nomen tolleret, nō
ipſe, ſed pater eſſet ī cauſa, q̄ primo ſe obſidē, mox & legatū Romā miſiſſet, nā q̄d ad ſuū in Ro
manos ſtudiū attineret, q̄diu apud illos fuit, oēm a ſe operā adhibitā, vt patri, Macedonumq̄
gēti nō dedecori, ſed ornamēto eēt. Philippus ita eos dimiſit, vt diceret ſe inq̄ſiturū in ambo
rū vitā, obſeruaturūq̄ dicta eorū ac facta. quo apparuit regē Demetrii gratiā cū Romanis nō
ſolū nō p̄bare, ſed vehemēter etiā fuiſſe illi ſuſpectā. Et hæc ſemina eiꝰ belli fuerūt, q̄d poſtea
Perſeus cū Po. Ro. geſſit, quo victo, Macedonia ex regno p̄uincia facta eſt. In Hiſpania p̄ id tē
pus Fuluius Vrbicinā ex Celtiberis captā diripuit, aliquoties hoſtibꝰ media obſidione circa
vrbē p̄lio victis. Nec in ipſa p̄uincia aut Liguria eo āno eſt mēorabile aliud geſtū. Secuti inde
Conſules. cōſules P. Corneliꝰ Lētulus, & M. Bebiꝰ Tāphilus. Hoc quoq̄ āno in area Vulcani & cōcordię
Prodigia. pluit ſanguinē. Lanuuii Iunonis Soſpitę ſimulacrū lachrymaſſe ferebat. Philippus interim ex-
ercitu Stobos Pęonię vrbē indicto, ad Æmū mōtē ducere cōſtituit, eiꝰ verticē aſcēſurus, ſiqdē
Æmꝰ mōs. phama erat, ex ſummo eiꝰ iugo duo maria p̄ſpici, Adriaticū & Ægęū, & a tergo Iſtrū amnē,
q̄d ad futuri belli rōnē nō parū p̄tinere arbitrabat. Ex Stobis Demetrio in Macedoniā remiſ-
ſo, ipſe cū Perſeo & toto exercitu, ſeptimis caſtris, ad Æmi radices p̄uenit. Hinc digreſſus, cū
iis quos ſibi comites deſtinauerat, mōtē eſt ſcādere adortus. Facilis p̄mo & accliuis eſt viſus,
mox loca edita, & aſcēſu difficiliora, & arborū dēſitate opaca, vbi vero iugis p̄piꝰ ſubiere, dēſæ
nubes adeo oīa obtexerāt, vt illis nō minꝰ iter, q̄ nocturnis tenebris īpediret. Demū tertio die
verticē tenuerūt, vbi ſub Caniculę ortū, q̄d ſidus media ferme ęſtate orit, brumale ſunt ferme
frigꝰ exp̄ti, q̄ cœli itēperie, quū alii oēs, tū rex in primis, ob ętatē iā ingraueſcētē, vehemēter eſt
cōflictatꝰ. Duas ibi aras Philippus Ioui vnā, alterā Soli cōſtituit. ſacrificioq̄ diis p̄petrato ad
exercitū rediit Macedo, nihil diuerſum a vulgata opinione inde referēs, potiꝰ credo ne vanū
iter ſuſceptū videret, q̄ q̄ fieri potuiſſet, vt duo diuerſa maria tā lōgis ſpatiis īde eēt ītuitꝰ.
Ex Æmo p̄fectꝰ in Medis Petrā locū nōnihil oppugnatū, acceptis obſidibꝰ, in fidē recepit. Cæ
terū quū hic ſederet indicio cōperit, Demetriū filiū ad Ro. fugā moliri, q̄re eiꝰ iuſſu aſſeruari
cœptꝰ eſt, nec multo poſt legati ex vrbe Roma reuerſi, adulterinas reddiderūt literas, velut a
Adulteri- Quintio ad regē datas, qbꝰ dep̄catio cōtinebat eorū, q̄ ſecū Demetriꝰ regni cupiditate egiſſet,
nę lręī De- nihil eū aduerſus ſuorū quēq̄ facturū, nec ſe eū eē, q̄ vlliꝰ īpii cōſilii author videri vellet. Hæ
metriū ſcri literę fidē Perſei criminibꝰ fecere. Herodotꝰ Demetrii amiciſſimꝰ variis cruciatibꝰ affectꝰ, ſi-
ptæ. ne iudicio a rege primo necatꝰ eſt. Nec multis inde diebꝰ interiectis Demetriꝰ ex Aſtreo Hera
cleā ad ſolēne cōuiuiū a Dida vocatꝰ, cui id negociū datū erat a rege, in cœna īprudēs vene
nū hauſit, poculoq̄ epoto ſenſit extēplo vim veneni, obortiſq̄ mox paulo doloribꝰ, quū in cu
Demetrii biculū ſe recepiſſet, patris crudelitatē, fratris parricidiū, & Didę ſcelus incuſans, a Tyrei Sta-
interitus. bureo & Betteo Alexādrino ad eū īgreſſis, tapetibꝰ in faciē iniectis, occluſo ſp̄ū necatꝰ eſt, quū
annū vitę ageret q̄ntū & vigeſimū, q̄nq̄ ānis minor Perſeo. Et Demetriꝰ ſic periit. L. Æmylius
quū inducias in aliquot dies Ingaunis Liguribꝰ dediſſet, vt de pace quā petebāt, cōmodius de
liberarēt, īgēti illorū exercitu eximprouiſo circūſeſſus, atq̄ oppugnatꝰ eſt. Sed quū nec M. Be
biꝰ cōſul, q̄ tū Piſis erat, ferre poſſet opē, q̄a exercitū in Sardiniā decreto patrū miſiſſet, nec ex
Gallia, q̄a bellū cū Iſtris cōflatū eſſet, ſubueniri poſſet, Æmylius copiis, quatuor caſtrorū por
Ligures in tis vno t̄pe in hoſtē eductis fudit Ligurē, fugauitq̄ ac caſtris exuit, ad. XV. M. hoſtium cęſa,
ditionēRo. duo capta dicunt, qua demū clade Ingauni fracti, triduo poſt datis obſidibꝰ ī Romanorū di-
venere. tionē venere. Grauiſcę colonia ſub id tēpus deducta ī Hetruſcū agrū de Tarqniēſibꝰ olim ca-
Lib. Numę. ptū. Fuit hic ānus ſiccitate īſignis. Sex cōtinuos mēſes nūq̄ pluiſſe dicit. Et libri Numę de q̄
bus in origine vrbis, aut certe loco originibꝰ p̄ximo, abūde dixi, ſub Ianiculo in agro L. Peti-
lii ſcribę ſunt rep̄ti. Libri ipſi publice cōbuſti, q̄a parū ad religionē p̄tinere crederent. Fecerat
caſtra p̄ id tēpus Quintꝰ Fuluiꝰ Flaccꝰ ad Eburiā in Carpetanis Hiſpanię, q̄ quū ad. XXX.
M. Celtiberorū (quātus nūq̄ alias ex ea gēte exercitꝰ) eo cōueniſſent, ad duo milia paſſuū ab
hoſte cōſedit. Celtiberi, quū innata ferocia, tū nūero freti, plures dies explicata ī cōſpectu Ro
manorū acie, pugnę copiā fecere. Cōtinuit ſuos intra vallū Flaccus de īduſtria, inde vbi ſpem

ſecit hoſtibꝰ,fore,vt nihil ab Romãis moueref,noctu L. Aulũ mittit cũ ala eqtũ & ſex milibꝰ
peditũ,q circũacto agmine poſt ꝓximos mõtes occulte ſederet,auditoq; clamore a tergo ho-
ſtiũ caſtra inuaderet. Vbi vero illuxit,ꝑmiſſi ſunt eqtes q hoſtẽ ad pugnã elicerẽt, quẽ nũc re- Fuluii Flac
ſtitãdo,nũc refugiẽdo ꝓcul a caſtris ꝑtractũ,Flaccus inopinato ꝑlio excepit.Necdũ pugna ſa- ci ſtratagẽ
tis cõſertã erat,quũ Acilius illoꝝ caſtra a tergo occupat,qbus ea parte qua certamẽ fuerat cõ- ma.
tractũ incẽſis,ſubitus terror hoſtiũ aĩos inceſſit,& Romanis creuit audacia.Reſtitit tñ nõni-
hil Celtiber ſua virtute nixus.Et iã ĩ ſiniſtro cornu Romanꝰ laborabat,quũ ſeptima legio iuſ-
ſa laborãtibꝰ occurrere,ſuoꝝ aĩos firmauit.Qui erãt circa vrbẽ,relicta ſtatione ſimul in hoſtẽ
ruunt,& Acilius a tergo cũ ſua legiõe affuit,ita Celtiberi in medio cęſi,tria &.XX.hominũ Duplex Hi
milia interfecta,q̃tuor milia & octingẽti capti,ſigna militaria.LXXXVII.Cõtrebia ſecundũ ſpanorũ cæ
ꝓſperã illã Romanis pugnã dedita eſt,exercituſq; ob aſſiduas pluuias in vrbẽ receptꝰ.Affuit des.
interim altera ingẽs Celtiberorũ manus,auxiliũ Cõtrebianis latura,nã de eoꝝ deditiõe nihil
adhuc auditũ erat.Celtiberi Romana caſtra intuiri nuꝑ deſerta,rati ꝓcul inde hoſtes abiiſſe,
ſoluto agmine ad vrbẽ contẽdunt,obſidionis ſolutionẽ gratulaturi.Hic a Romanis ſubito ꝑ-
lio velut iſidiis excepti,cũ multa ſtrage diſiecti ſunt.XII.M.hoc quoq; die cęſa,& qnq; capta
cũ duobꝰ &.LX.militaribꝰ ſignis.Duabꝰ cladibꝰ Celtiberi paucis diebꝰ affecti.ꝑter paucos po-
pulos,cętera gẽs in deditionẽ venit.Et hęc in citeriore Hiſpania eo anno geſta.Diuerſa par- Aqleia cõ
te Mãlius ꝑtor aliquot ꝓſpera ꝑlia cũ Luſitanis fecit.Aqleia colonia latina eodẽ anno deducta lonia.
eſt,in cũ agrũ vñ Galli fuerãt a Marcello deiecti.P.Scipio Naſica,C.Flaminius,& L.Manlius
Acidinus deduxerũt.Tria milia peditũ fuere. Ædes veneris Erycinę ad portã Collinam dedi-
cata eſt,& Pietatis in foro holitorio.Eã Marcus Attilius Glabrio dedicauit, q primꝰ Italorũ
auratã ſtatuã patri poſuit,illi q Antiochũ ad Thermopylas vicit,quiq; ædẽ ipſam in eo ꝑlio
vouerat.L.Æmylius de Ingaunis triũphauit,ac tũ demũ Ligures dãnatis armis toties infeli-
citer ſumptis pacẽ in perpetuũ petitã impetrarunt.In Corcica ꝑ id quoq; tẽpus pugnatũ eſt a
M.Pinario,Corſiq; ꝑlio victi,obſides dederũt.Et in Sardinia motꝰ a Bilẽſibꝰ ortus, pari felici-
tate interim opprimitur.Carthaginẽſibus hoc anno cẽtũ obſides reſtituti ſunt.Au. Poſthu- Conſules.
mius Albinꝰ & C.Calpurniꝰ Piſo,cõſules inde fuerũt. Peſtilẽtia iã in tertium annũ vrbẽ Ro-
mã & Italiã vaſtabat. X.uiri Sibyllinos libros ad eius cladis remediũ inſpexere.Conſul Poſt-
humius,nã Calpurniꝰ ꝑ eos dies vita deceſſerat, Apollini Æſculapio & Saluti dona & ſigna
inaurata ꝓ ſalute ciuitatis vouit.Et quę vouit dedit.Eadem de cauſa in vrbe & cętera Italia
per omnia fora,& conciliabula eſt ſupplicatum.

M.ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO,ENNEADIS QVINTÆ,LIBER OCTAVVS.

QVÆ PO.RO.a principio Macedonici belli,qđ ꝓxime ſecundũ Pu-
nicũ excepit,intra extraq; Italiã.XX.ferme annoꝝ ſpatio geſſit, in
hũc modũ ſe habẽt.Regnarũt ꝑ id tẽpus in Macedonia Philippus,
Antiochꝰ in Syria,q ãbo vnꝰ poſt alterũ a Ro.bello victi ſunt.ĩ Æ-
gypto Ptolemęus cognomẽto Epiphanes.fuerũtq; hoꝝ ętatibꝰ ĩter
iecti Plautꝰ comœdiarũ ſcriptor,q inopia preſſus,ſuã piſtori operam Plautus.
locaſſe tradit,quoties ab ope vacuꝰ fuerat fabulã ſcribere ſolitꝰ,in
quo gñe tantũ claruit,vt ſecũdas inter id genꝰ ſcriptores ſit pluriũ
iudicio ſortitꝰ.C.Nęuius q Sedigiti ſentẽtia tertiã in comicis obti- Nænius.
net palmã,eodẽ tpe Vticę mortuꝰ eſt,factione nobiliũ, ac Metelli in
primis ex Vrbe pulſus.Ipſe vt Varro ſcripſit,anno cõditę vrbis qngẽteſimo ferme ac vigeſi-
mo,fabulã Romę edidit,quo anno Spurius Carbilius Togatoꝝ primus, cũ vxore diuortiũ fe-
cit,eiꝰ ſterilitatẽ cauſatꝰ.Militauit Nęuius primo bello punico, qđ ipſe eſt poſtea carmine cõ-
plexus.Vixit cũ his Q.Ennius,q ſeptẽ annos & ſeptuagita natꝰ, duodecimũ annalẽ ſcripſit. Q.Ennius.
In Gręcia clari fuerũt philoſophię ſtudiis eodẽ tẽpore Carneades Academicꝰ,Diogenes Stoi-
cus,& Critolaus Peripateticus,q ab Atheniẽſibus Romã miſſi,ad orandã Oropi cauſam(eſt Critolaus.
id oppidũ in finibus Bœotię)oſtẽtandi ingenii gratia celebri hoĩm cõuentu,in veſtibulo cu- Diogenes.
rię ſeorſum diſputaſſe dicunt.Scitaq; & teres fuit oratio in Critolao.In Diogene modeſta &
ſobria. Violẽta in Carneade.hũc quũ Porcius Cato in vtrãq; partẽ de iuſtitia differentẽ au- Carneades
diuiſſet,curiã ingreſſus cẽſuit Carneadẽ audiri nõ oportere,qñ eo viro argumẽtãte,non poſ-
ſet intelligi vbi lateret veritas.Cęterũ admiſſi auditiq; Cęcilio,vt Gellius ſcribit,interprete Cęcilius.

Statio ne Cęcilio quē Sedigitus Comicorū fecit principē apud Romanos,in alio haud facile
dixerim.Qui comœdiā ſcripſit,Q.Ennii,qđ ſatis cōſtat,cōtubernalis fuit, vnoq; āno poſt eū
vita deceſſit.In Ianiculo ſitus eſt,ſiue Mediolani,qđ plures volūt,ſiue alibi narꝰ.Erat in Palæ
Lacedęmonii cōſāguinei iudęorꝫ ſtina pōtifex Onias maioris Onię nepos,vt quidā ſcribūt,ad quē Lacedęmoniorꝫ rex Arius li
teras dedit,qbꝰ illi ſignificauit Laconicis monumētis cōtineri Lacedęmonios p Abraamū iu
dęorū cōſanguineos eſſe.Hortari pinde gentē ipſam,vt ꝗ Lacedęmoniorꝫ eſſent,p veteri ne
ceſſitudine,ſibi cōmunia ducerēt.Epiſtola quadrāgula fuit ſigura,vt Ioſephus ſcribit,& Aq
la quę draconē geſtabat,obſignata.Antiochꝰ q magni cognomē tulit,ſup cęteras belli clades
Anthiochi interitus. qbus fuerat afflictꝰ,grauiſſimo etiā tributo,quo pacē a Ro.redemerat,exhauſtꝰ ad ſacrilegiū
animū adiecit,exercituq; ad Didymei Iouis tēplū noctu moto, vt id tumultuario impetu do
nariis ſpoliaret,ſinitimorū incurſu cū oībꝰ eſt copiis oppreſſus,āno ſui regni ſexto & trigeſi
mo.Seleucus eiꝰ filiꝰ ſucceſſit,cui Philopatori cognomē fuit.Periit Antiochꝰ eo fere tpe,quo
Philopœmenes eſt a Meſſeniis necatꝰ.Nec multū inde tpis interceſſit,quū Philippus rex ani
mi ęgritudine cōfectus,q Demetriū filiū falſis criminibꝰ oppſſum temere necaſſet,cerneret
q Perſeū ſublato ęmulo cōtumaciorē in ſe factū,qppe q nō ſolū hęredē, ſed regē iā aperte age
ret,capitaleſq; patri moliret̃ inſidias,iā ſupſtitis quoq; filii necē aliquāto iuſtius aīo medita
bat̃,quū fatali eſt morte pu●us,ſatis cōſtat ſub id tēpus quo vita deceſſit,in aīo habuiſſe,Per
ſeo ſublato,Antigonū ſucceſſorē regni ſibi ſubſtituere.Et duo clari reges in hūc modū perie
Gracchus CCC.Celtiberorum vrbes euertit rūt.Romę interea veſtalis ignis eſt extinctꝰ,qđ nō ſine vltione,pdigii loco,expiari cōſueuit.
Tribunitia rogatione eſt cautū,ne qs mulierē hęredē cōſtitueret.Q.Voluniꝰ Saxa tribu.plę.
pplm rogauit.Cato Porcius legē ſuaſit.In Hiſpania vero Sēpronius Gracchus pręclare bellū
adminiſtrauit,Celtiberorꝫ opibus adeo acciſis,vt trecētę illorꝫ vrbes ab eo euerſę ſint, ſi Poly
bius verus eſt author.cōſtitutū inibi poſt victoriā ab ipſo victore oppidū Gracchorꝫ,vt rerū
in ipſa terra geſtarū,clarū eſſet poſteris monumētū.Pari ſucceſſu Vaccei & Luſitani,Poſthu
mii Albini pcōſulis ductu armis ſubacti,eſtq; p id tēpus aduerſus Sardos bellatū, & i Iſtros
in Liguria aliqdiu,cęterū parū memorabili euētu.Perſeus,q bellū a Philippo patre magna ex
Scordiſci. parte cōparatū acceperat,vt infeſto erat aīo in Romanos,iā inde ex quo regnare coepit, ad id
exequēdū totā mentē & animū adiecit.Plęriq; illi reges populiq; ex barbaris accolis, ac fero
ciſſimi qq; aderāt,& in his Scordiſci. Fuerūt Scordiſci Galli q Brēnonis ductu Delphos op
pugnauerāt.Perpetrato ſacrilegio alii ex eo comitatu in Macedoniā, nōnulli in Galliā vt in
pacatū abierūt,& ex his nō parua manꝰ inter eūdē ad Danubii & Sabi cōfluētē cōſedit, q ſe
Scordiſcos dixere.Tectoſagorꝫ multitudo,qđ non multū diuerſo ſermone tradit̃ ab eo qđ de
euētu Delphicę oppugnationis alio eſt a me loco memoratū.cū Delphica pda Toloſſā reuer
Aurū Toloſſanum. ſi(ea tū ciuitas totiꝰ gētis erat caput)graui peſtilētia excipiunt̃,qua oraculo defuncturi oīe
argētū & aurū ſacrilegio qſitū,in Toloſſanū merſerūt lacū.Id nō paruo ānorꝫ interuallo, Q.
Cępio cōſul,quū in Gallia bellaret,ſuſtulit.Cētū &.X.milia pōdo auri fuiſſe dicunt̃. Argēti
Tectoſagi. Iſtri populi qnqgies cētū milia.Trogꝰ eſt author,ꝗ res ipſi duci & exercitui excidio fuit.Trāſiit īde To
loſſanū aurū in puerbiū,velut res infauſta habentibꝰ.Et Ro.Cimbrici belli tumultu id factū
publice expiatū crediderūt.Nec Tectoſagi diu inde qeuerūt,qn pdę illecebra adducti, domo
iterū pfecti,ſpoliatis Iſtris in Pānonia cōſederūt.Credunt̃ Iſtri a Colchis oriūdi, & ab Æeta
rege miſſi,q Argonautas & ipſum filię raptorē Iaſonē ſeqrent̃.Hi phamā hoſtiū ſecuti,ex pō
to Iſtrū primo īgreſſi ſunt,ex Iſtro in Sabū,obſeruatis inde fugiētium veſtigiis,naues p iuga
mōtiū i Adriā trāſuehūt.Mox hoſte nō repto in Cherroneſo,haud pcul Aqleia,incertū,regis
ſęuitiā veriti,ob puinciā parū feliciter nauatā,an lōgioris nauigationis tedio,cōſederūt,ſeq;
a fluuio Iſtro,quē maxīe nauigarāt,Iſtros pColchis dixerūt.Id ppiꝰ vero eſt,ꝗ qđ Nepos Cor
neliꝰ pdidit,ab eo Iſtros nūcupatos,q Iſtri fluminis pars in Adriā corriuet̃.Plini.de Colchis
Daci. Trogo aſtipulat̃,q Polā vrbē ꝗ in ea eſt terra,ait Colchorꝫ eē oppidū.Sollicitabant̃ ſup hos a
Gethæ. Perſeo ad Ro.bellū & Daci,Gethę olim dicti,Trogꝰ Getharum ſobolē eos eē tradidit. Circa
Iſtrū ad ſeptētrionē gēs ipſa pōtū accolit,tā ſeuera militia,vt quū aduerſus Baſternas ſemel
male dimicaſſent,Oloris regis iuſſu coacti ſint tādiu vxoribꝰ miniſtrare,& ſomnum capturi
obuerſis i imas ſtibadii partes capitibꝰ cubare quoad bellica virtute eā ignominiā deleuiſſēt.
Iā & Cothꝰ rex Thracū,& Gēthiꝰ Illyriorꝫ, p Macedone ſtabāt.Sollicitati & Carthaginēſes
vbi noctu auditi i curia Macedonū legati.Gręcię quoq; ciuitates nōnullę ſunt ſuſpitiōe aſp
Baſternæ. ſę,velut ad Macedonē defecturę,Plutar.Baſternas q ad Iſtrū habitāt gētē Gallicā & Illyrios

ꝑ Gẽthiũ Perſeo cõciliatos ſcribit.Nec ex ꝓfeſſo adhuc hoſtis erat Perſeus Cęterũ Eumenes
rex de ipſius iniuria Romę q̃ſtus in curia, cauſa fuit cur illi bellũ ſit indictũ. Publi⁹ Licinius
Craſſus conſul,cui ea ꝓuincia euenerat,cũ exercitu in Macedoniã trãſmiſit,atq; in Theſſalia
poſt aliquot expeditiones eq̃ſtre ꝑliũ ꝓſpere,vt Liui⁹ait,cũ hoſte depugnauit. Plutarch⁹ Ro-
manos ꝑlio victos ſcribit,duoq; milia & ampli⁹ Licinianoꝝ cęſos, ſeacẽtos viuos in hoſtium
poteſtatẽ veniſſe.Pari inde Macedonũ ſucceſſu,Romanã claſſem q̃ ad Oricũ ſtabat eximpro-
uiſo oppreſſam,vigintiquinq; onerarias cũ q̃buſdã aliis ad bellũ inſtructis interceptas.Hoſti
liũ ꝓterea ꝑ Theſſaliã irrũpere conantẽ inſtando Perſeus terruit,vt acie cõgredi nõ ſit auſus
& q̃q̃ Romano hoſtis bello eſſet implicitus,impetu in Dardanos auerſo,ad decẽ milia ei⁹ gẽ
tis vno ꝑlio peremit.Romæ ꝑ id tẽpus,quo in Macedonia armis cũ Perſeo diſceptari cœpit,
quũ Fuluius Flaccus Cẽſor marmoreas tegulas ex tẽplo Lacinię Iunonis Romã deportaſſet, Fuluii de-
vt his ędẽ a ſe dedicandã integeret,pariq; iã inde mẽs illi cõſtare viſa eſſet, patria ſupſtitiõe mentia.
ſenatus ꝑculſus,id tegumẽti gen⁹ in priſtinũ locũ publico decreto reſtituit.In Ligures quoq;
& Corſos eodẽ tẽpore eſt nõnihil bellatũ.Prętorii adhęc quidã viri damnati, ꝙ auare nimis
& crudeliter ꝓuincias adminiſtraſſent.Pari iniuria Græcę q̃dã vrbes a P. Licinio crudeliter
ſunt direptę,q̃ res adeo mouit patres,vt ii q ſub corona venierant in libertatẽ eoꝝ decreto re Q.Marti⁹
ſtituti ſint,ac domũ remiſſi.Miſſus inde ad Perſicũ bellũ Q.Marcius Philippus cõſul,qui per in Macedo
Aſtrudẽ paludẽ Macedoniã ingreſſus, qua minime Perſeus tebat, tantuſq; inopinato hoſtiũ niã mittit.
ingreſſu illi terror iniect⁹eſt,vt velut ſibi min⁹ cõſtare cœpiſſet, pecuniã in mare mergi iuſſe Perſei inſa
rit,ne periret,claſſemq; incẽdio abſumi,ne ab hoſte incẽderet.Eratq; Macedo ĩ hoc metu,quũ nia.
G.Auicius ꝓtor(apud quoſdã L.ꝓ Caio reperio)in Illyricũ miſſus celeritate pene incredibi-
li bellũ cõfecit.Gẽthius vno ꝑlio victus cũ matre,vxore,& duob⁹ liberis vltro in Romanoꝝ
poteſtatẽ venit.XXX.dierũ ſpatio in ea ꝓuincia debellatũ. Prius Romę cognitũ eſt hoſtem
cũ ſuis captũ,q̃ bellũ ĩchoatũ crederet.Flor⁹ author eſt Loſcordã caput gẽtis captã a Roma
nis ac deletã.Sub id tẽpus Romę Paulus Æmylius cõſul creat,cui extra ſortẽ Macedonia ꝓ-
uincia data eſt.Nã cũ Perſeo adhuc integrũ bellũ erat, q magna officioꝝ frequẽtia domũ re Omen
ductus,in magnũ victorię omen incidit.Erãt Æmylio plures liberi, & in his Tertia admodũ Æmylii.
puella,quã plorantẽ pater intuitus, ab ea q̃d fleret ſciſcitat, tũ illa, mortuus eſt ingt Perſeus
(id nomẽ erat catello,quẽ puella in delitiis habuerat, ac tũ forte extinctũ vbertim cõplora-
bat)arripuit ea verba Æmylius puellãq; exoſculat⁹, Accipio inqt filia omen. Nec ita multo
poſt ad bellũ ꝓficiſcit,in quo cõficiẽdo incredibili eſt felicitate vſus.Sed nihil ęque ac Perſei Perſei aua-
auaricia ad victoriã ꝓfuit,q nõ multo pri⁹ q̃ Paulus in ꝓuinciã veniſſet.X.milia Baſternarũ ritia
eq̃tũ,ac totidẽ auxiliariũ, qa eorũ ꝓfect⁹ exiguã quandã ab eo pecuniã petiiſſet in ſtipẽdiũ, a Baſterna-
ſe dimiſerat,res auro & nõ aurũ reb⁹emi opinat⁹.Modicę itaq; pecunię parcẽs,ſe,filios, & re- rum ars.
gnũ ꝑdidit.Erãt Baſternę viri nõ colẽdo agro,nõ paſcẽdo pecori, ſed militarib⁹ſtudiis dedi-
ti. Vnũ opus,vnãq; artẽ norãt,pugnare & vincere.Supererãt tñ Perſeo copię haud cõtẽptibi
les,quatuor milia eq̃tũ,peditũq; in phalangẽ redactoꝝ quadraginta milia,q̃b⁹ copiis frɇt⁹ ad
Olympũ mõtẽ fecit caſtra,rat⁹ fore,vt bellũ de induſtria trahẽdo,Romanũ conſulẽ rerũ oim
inopia laborãtẽ fatigaret.Erat ob hęc hoſtis Romano militi formidoloſus,quẽ metũ vt vanũ
inſectat⁹ Æmylius,edicit parati ſint,vt quoties in Perſeũ mouere vellet, nulla in milite mo- Æmylii
ra eſſet,& qa incõmode Romani ad Olympũ ꝓgreſſi aquabant inter littorales aquarũ ſcatu- prudentia.
rigines,faciẽ mõtis cõtẽplat⁹cõſul,q̃ virẽti veſtiebat ſylua,ex eo occultos laticũ meat⁹ ſubeſ
ſe rat⁹,circa ei⁹radices haud vno loco vaſtos effodit lacus,q̃b⁹aqua velut viuis fontib⁹affluẽ
te cõtinuo aquãdi copia militi facta eſt.Fuerũt q̃d ad fontiũ origines attinet q crederẽt neq;
aquarũ fontes,neq; cõceptos lacus ſub iis locis eſſe vnde fluerẽt,neq; eruptionẽ eam videri li
q̃ſcẽtis materię,ſed gñatlonẽ & cõcurſum ad ipſas ſcaturigines fieri,dẽſitatẽq; atq; humidi-
tatẽ liq̃ſcere in cauernoſis & frigidis terrę locis,velut in cõceptaculis muliebriũ mãmarũ, q̃
nõ ſint velut vaſa lactis fluere parata,ſed nutrimẽto in illa corriuato lac generẽt & emittãt: Speculatiõ
ſic frigida & cauernoſa loca terrę nõ cõceptã aquã cõtineãt,& quaſi ex ꝓparato quũ aperiũ- de aquarũ
tur effundãt,ſed ſpm̃ & aerẽ dẽſando,ꝓmẽdoq; in aquã cõuertãt,vt vbera,q̃ magis reſoluun venis.
tur,quũ ſunt manu agitata.Prębuerũt q in hac ſentẽtia fuere,materiã ambigẽdi, & recte, an
ſanguis ſit ĩ animãtib⁹venis velut cõceptaculis ĩcluſus,an vi cuiuſdã ſpũs, carniſq; mutatio
ne generet,vt ad vulnera,tãq̃ ad effoſſos lacus decurrat.Sed hmõi opinionẽ flumina ſub ter
rã pleno alueo decurrẽtia,vt vanã redarguũt.Fuit itaq; plures dies in vtroq; exercitu velut

ex cõpoſito qes,mox vero factꝰ certior Æmylius,vnũ ſibi locũ relictũ,ꝑ quẽ ad hoſtẽ aditꝰ pa
Olympimõ teret,eũq; ob aſperitatẽ ipſam nõ aſſeruari,q̃ eũ eximprouiſo occuparẽt,occulte miſit. Aſſur-
tis ſitus. git parte ſui Olympus in tãtã celſitudinẽ,vt a ſummo iugo ad imũ perpẽdiculo. X.ſtadia &
ampliꝰ Xenagoras geometrica rõne collegerit.Teſtabaẽ id epigrãma in tẽplo Pythii Apolli-
nis,ita cõſcriptũ. Olympi vertex ex qua parte eſt Apollinis Pythii tẽplũ, altitudinẽ habet ad
ſubiectũ examuſſim.X.itegra ſtadia,& vnũ plethio minꝰ quadrupedali. Xenagoras Eumellii
filiꝰ mẽſurã poſuit.cęteri geometrię artis periti,neq; mõtis altitudinẽ,neq; maris ꝓfunditatem
Æmylii X.ſtadia excedere arbitrati ſunt.Sed quoquomodo res habet, Æmyliꝰ Scipionẽ Naſicã & Fa
ſtratagema biũ ex filiis natu maximũ,q̃ ad id facinꝰ obeũdũ ſuã vltro operã polliciti ſunt,ad locũ occulte
occupandũ cũ parte copiarũ ire iubet,q̃ vt hoſtẽ cõmodius fallerẽt,ad mare cõceſſerũt, velut
nauibꝰ alio traiecturi.Nocte q̃ ſecuta eſt, Naſica cũ lecta manu occulte mõtẽ circuire cœpit,
relicto Fabio ad litꝰ,nequa hoſtibꝰ ſuſpitio moueref.Reſciuit interim Cretẽſis trãſfugę indi
cio Perſeus,qd a Romanis pararẽ,ſubitoq; Milonẽ Macedonẽ cũ.XII.milibus hoĩm ad iugũ
inſidẽdũ celeriter dimiſit.Polybiꝰ Milonẽ & q̃ cũ eo erãt dormiẽtes a Romanis ſubito acceſ-
Pydna. ſu oppſſos ꝑdidit.Plutarchꝰ Naſicã,q̃ gerẽdę rei ꝓfuit,ſecutꝰ atrocẽ cũ hoſte pugnã cõmiſſã
author eſt.Iugo a Rõanis trãſcẽſo rex turbatꝰ retro ad Pydnã mouit caſtra,ibiq; cõſilii ãceps
pugnaret ne acie,an exercitũ ad ꝓſidia vrbiũ dimitteret,amicis ad ꝓliũ hortãtibꝰ fortunã cõ-
Æſon & ſtituie experiri,locũq; ad phalangẽ explicãdã idoneũ circa Æſonẽ amnẽ,& Leucũ delegit.Æ-
Leucus flu myliꝰ iũctis cũ Naſica copiis hoſtẽ e veſtigio ſecutꝰ,vbi in cõſpectũ venit,cõtẽplatꝰ Macedo-
uii. nũ multitudinẽ,etſi Naſica recẽti victoria author erat pugnę capeſſẽdę,militẽ tñ metari iuſ-
ſit,veterũ ducũ errata documẽto ſibi eẽ dictitãs,ne ex via cũ iſtructa hoſtiũ phalãge de ſũma
rei decerneret.Nocte igiẽ,q̃ ꝓxĩe ſecuta eſt, luna ſuo repẽte defecta eſt lumine. Attulit ea res
multũ formidinis & terroris Macedonibꝰ,nec Ro. iterum & ipſi liberi religiõe erãt,qppe qbꝰ
talis deliquii cauſa parũ vulgo adhuc nota eẽt.Hic accidit vt tinnitu ęris milites patrio mo
Sulpitius re,facibuſq; in cœlũ iactis,ſideris lumẽ reuocare conati ſint.Cõſul Sulpitio Gallo q̃ ĩ ipſis ca
Gallus. ſtris militabat,in cõcionẽ ꝑducto(erat is cęleſtiũ rerũ ea tẽpeſtate Ro.lõge peritiſſimꝰ) defectꝰ
rõne expoſita,ſiqs timor militũ aĩos iceſſerat,facile excuſſit.Liuiꝰ id futurũ aliq̃to ãtea ab Æ
mylio militibꝰ denũciatũ ꝑdidit,quo minꝰ illi ſub ipm pugnę tẽpus rẽ nõ adeo vulgatã expa-
uelcerẽt.Erat Æmylius vt idẽ author ꝑdidit,talis diſciplinę nihil ignarꝰ. Sed vt multa erat
religione,ſacrificulaq; natura ꝓditꝰ,ad primũ Lunę defectũ.XI.illi tauros mactauit,inde pri-
ma luce Herculi ſacra faciẽs,vſq; ad vigeſimã primã hoſtiã litare nõ potuit,mox & Hecatõ-
beu vouit.Acie deĩceps ꝑ primores iſtructa,ipſe declinationẽ ſolis expectãs,ne ſuis ĩpedimẽto
eſſet,tabernaculo adaperto vſq; ad nonã diei horã cũctatꝰ eſt.Prælium inde ex cõpoſito exortũ
infręni equo in hoſtẽ ĩmiſſo.Alii facto in Ro.pabulatores a Macedonibꝰ ĩpetu,dũ plures ſuis
laborãtibꝰ hincinde opẽ ferũt,totis vtrĩq; viribꝰ cõcurſum ꝑdiderũt.Nũq̃ Romani ad id tem
pus cũ tã valido Macedonũ exercitu cõflixerãt.Pugnabãt Thraces in pría acie ꝓceritate cor
porũ inſigni,nigra tunica amicti,albis & lucẽtibꝰ ſcutis,enſes dextera manu quatiẽtes. Proxi
mi mercenarioꝝ agmẽ variis armis iſtructũ,Macedonica phalãx iũcto ſtetit loco, auratis ar-
mis,ſagiſq; rutilãtibꝰ fulgẽs.Incutiebat ſpectãtibꝰ horrorẽ acies ſole repcuſſa,colleſq; & valles
Acierum ꝓpinquę terrifico clamore reſultabãt,tãtoq; a barbaris Thracibꝰ ardore eſt dimicatũ, vt eoꝝ
concurſus. cadauera ad duo ſtadia Ro.caſtris ꝓpinqua ſint repta,ſed cũ Macedonica phalãge oĩno plus
negocii fuit,qppe q̃ nũc ſariſſis clypeos refringebat,nunc velut ſigno dato peltis & gladio vſa
Romanã ſubmouebat aciẽ.Circuibat ſuos aperto capite Æmyliꝰ,& q̃ plus piculi & laboris erat
rẽ voce & auxiliis iuuabat.Perſeus ſub ipm ꝓlii tẽpus metu ꝑculſus, in ꝓximã vrbẽ cõceſſit,
velut Herculi,vt Polybiꝰ ſcribit,ſacrificaturꝰ.Poſſidoniꝰ qdẽ q̃ rei gerẽdę iterfuit,atq; bellũ ꝑ
Æmyliꝰ ſu- ſcripſit,Perſeũ equo calce pridie q̃ pugnaref ictũ ꝑdidit,etſi grauiter haberet,phiberetq; a ſu
os circuiẽs. is ꝓlio itereſſe,miſcuiſſe tñ ſeſe inermẽ phalãgi,eiuſq; latꝰ Ro.pilo leui vulnere cõfoſſũ. Tẽta
uit interim Saus Pelignę cohortis ꝓfectus phalãgẽ ſoluere,coniecto in cõfertos hoſtes ſigno
qđ quũ Peligni ptinacius repeterẽt,in crebra ſariſſarũ vulnera ruentes, cũ magna cęde retro
pulſi ſunt.Is hoſtiũ ſucceſſus effecit, vt Romana acies paululũ loco ſubmota ſit, qđ Æmyliꝰ
Phalangis ĩruitꝰ,ꝓ nimio dolore ſibi veſtẽ ſcidit.Cęterũ media afflictatiõe cõſpicatꝰ phalãgẽ haud totã
Macedoni- ſibi cohęrere,ſed loci natura,& dimicãtiũ inſultu,qbuſdã velut iteruallis pugnare, continuo
cę ſucceſſus ſpatia illa a ſuis occupari iubet,ac pluribꝰ ſimul locis manũ cõſeri.Ibi Macedões trãſuerſo pi
loꝝ iactu,gladioq; cõminꝰ cõfoſſi,quũ ſibi ĩuicẽ auxilio eẽ negrẽt,ſoluto ordĩs robore cũ mul

Catonis in doles.

ta cęde & ſtrage,tota planitie acti ſunt.Trogꝰ author eſt.M.Catonē Porcii Catonis filiū atq; Æmylii generū,adoleſcētē alta indole,medio ardore pugnę dimicārē,quū equo lapſum denſa hoſtiū manꝰ circūſteriſſet,in pedē mira corporis agilitate erectū,obiecto ſcuto,ferrū cōminus vibraſſe ibiq; ſtrage edita,gladiū manibus excuſſū,p denſos hoſtiū mucrones,aliquot interim vulneribꝰ acceptis,repetiſſe.Plutarchus excuſſum ait manibꝰ enſem,aliquotq; ex cōmilitonibus ad ſe clamore cōcitis,ex medio hoſtiū cuneo repetere auſum.verū quoquomō res acta eſt egregiꝰ adoleſcēs egregiū virtutis opus pſtitit, a nona diei hora ad decimā pugnatū. Breui eñ victoria parta eſt,gnq; &.XX.milia hoſtiū cęſa,alii.XX.milia ſcribūt.Ex Romano exercitu cētū nec ampliꝰ.Miles victor,quū hoſtē decima hora pulſum lōgius ſeq pſeuerasset, ſub noctē in caſtra reuerſus eſt.Et iā oēs redierāt,pter Æmylii imparoris filiū.Is quū nuſq̄ exiſteret,nō ſine luctu & moerore a patre reqrebat,deploraraq; iā ppemodū erat eius ſalus,quū ille ad altā noctē tribꝰ dūtaxat comitibꝰ,multoq; hoſtiū cruore reſpſus,in caſtra rediit,qppe q longius q̄ cęteri fugiētē hoſtē fuerat inſectatꝰ. Is ille Æmylius eſt, q poſtea in Scipionū familiæ adoptione inſertꝰ,Carthaginē & Numātiā deleuit.

Scipio Æmylianus.

Perſeus paucis eqtibꝰ comitatꝰ, ex Pynda Pellā venit,ex Pella cū duobꝰ amicoꝝ & Euandro Cretēſi,paucisq; militibꝰ,quos vt fideliores fugę comites haberet,vaſa aurea diripiēda dedit,Amphipolim primo,mox Alepſum pfectus eſt.Ibi partim pcibus partim vi,auro Cretēſibꝰ erepto,qđ nuper illis dono dederat, in Samothraciā q̄ cōtra Iberi oſtiū iacet,traiecit.Ibi ſe tēplo,velut aſylo quodā,aliq̄diu tenuit.Interim Macedonia biduo fere tota in Romanoꝝ poteſtatē cōceſſit.Florus eodē die quo Perſeus victꝰ fuit,Romā duos eqtes victorię nūcios veniſſe author eſt,q ad Iuturnę lacū cōſpecti ſine recēti cruore reſperſi,creditiq; Caſtor & Pollux q ea in acie p Romanis ſteterint. Valeriꝰ P. Vatinio Reatinę pfecturę viro duos iuuenes obuiā veniſſe ait albis eqs ſedētes,q nūciarint pridie illius diei Perſeū ingēti plio victū.Id Vatiniꝰ quū ſenatui indicaſſet, quaſi cōtēptor maieſtatis primo ſit in cuſtodia habitꝰ,mox nūtiata victoria,qa Pauli litterę nūcio reſpōdiſſent,vinculis liberatū,publicoq; agro & militię vacatione donatū.

Pręſagia victorię.

Plutarchꝰ quartiduo,q̄ pugnatum erat,ludoꝝ die,rumore icerto authore totā caueā puaſiſſe ait,Macedonas ab Æmylio victos, populūq; ſedētē ingēti lętitia exultaſſe,poſteroq; die phamā illā,quū nullus certꝰ extaret author p vana reſediſſe:poſtremo certiorē nūtiū ſecutū,q quū oia palā feciſſet vulgo creditum pſagium illud fuiſſe ꝙ priuſq̄ nūciata eſſet Po.Ro.ſuę victorię applauſiſſet, qđ lōgo poſt tēpore Antonio in Germania victo accidiſſe cōſtat.Perſeus poſtq̄ Gn.Octauiꝰ ab Æmylio miſſus in Samothraciā venit,nec tēplū violare auderet,quo ſe Macedo velut ad aſylū cōtulerat fugā meditatꝰ,cū Oroande quodā Cretenſi q littoribꝰ lembū appulſum habebat,vt ſe occultiſſime inde aſportaret pactus eſt.Ille vero Cretēſi arte vſus, Macedone cū ſuis in littore relicto,in altū cū tota gaza abiit.Tū Perſei filii circa mare capti, cauſa fuerūt, vt pater vltro ſe Octauio pmiſerit,q ad Æmyliū pductꝰ,adeo infra regiā maieſtatē ſeſe ad illiꝰ genua miſerabiliter demiſit,vt cōſul q multa alioq veneratione illum fuit exceptutꝰ,turbato vultu dixerit. Quid ita Perſeu fortunā crimine liberas,vt nō pſenti, ſed ſupiore fortuna indignꝰ videaris? qđ ita te gerēs noſtrā victoriā deformare pgis:magnā fert ſecum reuerētiā, vel apud hoſtes, cadētiū virtus,vt ignauia iu ſumma etiā fortuna cōtemptū.Atq; his dictis illū attollēs,Tuberoni genero tradidit,inde multa cū filiis & amicis de volubilitate fortunę locutꝰ,Macedoniā documēto mortalibꝰ eſſe affirmās,q̄ parū hūanis rebꝰ fidere oporteat.Inde ad regni ſtatū ordinādū cōuerſus,vrbes & populos dimidio ſtipēdio leuauit, qđ regibꝰ ſoluere cōſueuerāt.

Capit Perſeus cū vxore & liberis

Æmyliꝰ aurū ſpectare noluit.

Aurū regiū ne ſpectare qdē voluit,ex regū Bibliotheca libros quoſdā filiis,lſtarū ſtudioſis, deligere pmiſit.Inde epulū & coenas eximia comitate & diligētia ſuis & puincialibꝰ dedit,eiuſdē eſſe animi pdicās,& aciē & cōuiuiū bene inſtruere.Illā vt formidoloſus ſis hoſtibꝰ,hoc vt amicis gtatꝰ in militibus donādis Ælio Tuberoni genero ſuo Phialā qnq; talētoꝝ dono dedit,idq; argētū primū in eā familiā deuenit,quū ad id tēpus ita paup fuiſſet,vt Tubero cum qndecim eiuſdē cognationis,modicis ędibus,paruoq; fundo vixiſſet.Paucis inde diebꝰ interiectis,decreto patrū militibus p partes in pdā alterius rei ptextu dimiſſis, ſeptuaginta vrbes eius gētis vno die hoſtiliter diripuit,omī prius auro cōmuni & priuato in publicū p ciuitatū principes redacto.Cētū.XX.milia hoim vna hora capta dicunt.Plin.duas & ſeptuaginta vrbes haud direptas tātū,ſed vēditas etiā ab Æmylio vno die ſcripſit.Ex tāta oppidanoꝝ vaſtitate.XI.dūtaxat Drachmę militi datę pdę noīe,q̄ res tantū oīm aīos offendit,vt velut pda ab ipſo duce fraudati eēnt,adeo illū Romā reuerſū ſunt criminibꝰ iſectati, vt occaſione inde

Septuaginta vrbes vno die direptę

ſupta Sergius Galba,q tribunꝰ militũ ſub Æmylio fuerat,eũ ad ppl'm criminatꝰ in cauſa fuerit,vt tribubꝰad comitia vocatis,prima earũ q̃ ſuffragia iniit,triũphũ illi denegauerit.Eã iniuriã patres & magna pars populi iniquo aío ferẽtes,cũ Tribuno plebis agũt,vt tãtiſper centurias a ſuffragio remoraret,quoad aliqs ꝓ Æmylio diceret.Ibi M.Seruiliꝰ vir conſularis q ter ac vicies ex ꝓuocatione hoſtẽ ꝓſtrauerat,in mediũ ꝓgreſſus,Qualis fuerit Æmylius imperator,vel ex hoc ipſo intelligo inqt,ꝙ militẽ tã improbũ ſortitꝰ,res geſſerit ãpliſſimas. Sed non tã hoc miror(vicit eñ ſępiꝰ cõſiliũ & prudẽtia ducis q̃ militaris ferocia)qn illud nõ poſſum nõ ſatis mirari,ꝙ ppl's Ro.q ob res in Illyrico & Hiſpania geſtas,iis q eas geſſerũt ſummo ſtudio triũphũ decreuerit,Æmylio q oẽm Alexãdri & Philippi gloriã,cũ eoꝝ ꝓgenie captiuam Romã duxerit,tãq̃ res parua ab eo ſit geſta eũdẽ honorẽ deneget.Ergo Perſeo nuꝑ victo,diis ĩmortalibꝰa tota ciuitate ſupplicatũ eſt,is cuiꝰ noĩe honor eſt diis habitus, militari inuidia, honore fraudabit?vſqueadeo ne inqt corrupta eſt militaris diſciplina, vt Sergius Galba, hõ nitida cute,& corpore ꝓpter vrbanũ ociũ molli,& q nũq̃ vulnus in ꝓlio accepit, de fortitudine & ignauia imꝑatoris apud Po.Ro.verba facere audeat, aduerſus eos q vulneribꝰ honeſte acceptis attritũ pectꝰ gerũt! Atq; hęc fatus ſimul pectꝰdenudans,innumeras pene cicatrices ppl'o oſtẽdit.Rideat hęc inqt Galba: Ego vero hæc ꝓ patria accepiſſe glorior. Sed age Sergi

Æmylii triumphus.

voca iſtos in ſuffragia,ſequat eos,hodieq; intelligã q grati ſint ciues,q & ingrati & improbi. Hęc Seruilii orõ,adeo multitudinẽ mouit,vt oẽs deinceps tribꝰtriũphũ decreuerint. Nullus vnq̃ Ro.imparot opulẽtiorẽ pręſe tulit ꝑdã.Triduo eſt triũphatũ,primꝰdies,ſignis,tabulis,& coloſſis trãſmittẽdis cõſũptꝰeſt.Ducẽta qnquaginta vehicula hmõi rebꝰ honuſta,lõgo ordine ante oculos ciuitatis traducta.Poſtero die ornatiſſima Macedonũ arma auro & argẽto cęlata,galeę,ſcuta,thoraces,ocreæ,Cretẽſes peltę,Threicia geſa,pharetrę,equoꝝ frena, enſes,ſariſſę,vt fuerãt in ꝓlio armis infixę.Poſt armorũ currꝰ,vaſa trecẽta qnquaginta argẽtea,ducẽtarũ circiter &.XL.librarũ, quoꝝ ſingula quaterni viri ſubnixi argẽteis nũmis referta geſtabãt.Alia deĩceps multitudo lõgo ordine Crateres argẽteos Phialas Calices ornatiſſimos pretulerũt,vt q hęc oĩa ferrẽt,ad tria milia nũero fuiſſe dicant.Tertia luce tibicines bellicũ canẽtes ꝓceſſere.Poſt hoc cẽtũ.XX.boues auratis cornibꝰ ſecuti,vittis ac certis de more iſtructi.

Miſerabile ſpectaculũ ĩ triumpho.

Ducebãt eos miniſtri ad ſacrificiũ ſuccĩcti, & totidẽ pueri aureas argẽteaſq; pateras ad eũdẽ vſũ ferẽtes.Vaſa deinceps tria &.LXXX.pari põdere quo priora illa ꝓcipua aureis numiſmatis plena.Inde.X.talẽtoꝝ phiala ꝓcioſiſſimis munita lapidibꝰ,Antigonea inde vaſa,Seleucia,Thericlia,& q̃ Perſei fuerãt,ex auro oĩa.Poſt hęc currꝰ cũ armis Perſei & diademate ſuꝑpoſito.Mox altero curru Regii filii,mares duo,& vna fœmina,trãſuecti.eoq; maiore ſpectãtiũ miſericordia,ꝙ ſuũ ĩfortuniũ adhuc ꝑ ętatẽ nõ ĩtelligebãt.Cęterũ a nutricibꝰ & pędagogis iſtructi,manꝰad ppl'm ſupplices tẽdebãt,tãq̃ miſericordiã ĩplorarẽt,qđ ſpectaculũ paſſĩ lachrymas circũfuſę multitudini elicuit.Seqbat filioꝝ currũ rex ipſe pulla veſte amictꝰ,& crepidas more patrio habẽs,maloꝝ magnitudine ad oĩa trepidus,vultũq; turbatꝰ. Poſt illũ amicoꝝ & familiariũ turba mœſta,regẽ cũ lachrymis intuẽtes.Nouiſſime aureę coronę q̃dringẽtę nũero, quas honoris gr̃a Gręcię ciuitates Æmylio dederãt,currui ꝓlatę.Ipſe Æmyliꝰ purpura auro cõtexta,lauri ramũ gerẽs dextra,inſigni curru vehebat,ſequẽtibꝰſuo ordine militibꝰ,& ipſis laurũ habẽtibꝰ,partim iocularia carmina ſalibꝰꝑmixta iactãtibꝰ,partim imꝑatoris laudes habẽtia.Et Æmyliꝰ in hũc maxie modũ de Perſeo triũphauit,q ne ex tã inclyto triũpho ĩtegrũ

Orõ Æmylii ad ppl'm

gaudiũ ferret,paucis diebꝰduos amiſit filios,vnũ ſexdecim annorũ,qnq; diebꝰ priꝰ extinctũ q̃ triũphũ egerit,alterũ aliq̃to minorẽ natu triduo poſtq̃ triũphauit,ĩ cuiꝰ funere graui eſt orõne ad ppl'm vſus.Nihil iqt Quirites ĩ hoc ꝓſperrimo rerũ a me geſtarũ curſu magis ab initio extimui,q̃ inopinatũ aliquẽ inſidiãtis fortunę caſũ,nec ꝑ rep.ptiꝰtimere deſtiti,q̃ illiꝰ ſęuiẽtis impetꝰ me priuatim ĩuaſit,qđ ſępiꝰerã a deo optimo ꝓcatꝰ,vt ſiqd diri Po.Ro.ex ea felicitate ĩpẽderet,id totũ in me,domũq; meã verteret.Duos ſuauiſſimos filios, quos mihi ſucceſſores deſtinauerã,pene cõtinuatis funeribꝰ extuli,nũc oĩni ꝑiculo liberatꝰvideor,bonãq; mihi ſpem ꝓpono,fortunã Po.Ro.ſine labe ꝑmãſurã,qñ ſatis inuidię mihi ac meis duplici clade ad hũc diẽ inflixit.Nec ego q de Perſeo triũphaui,minꝰinſigne documẽtũ quãta ſit hũanarũ rerũ fragilitas eẽ poſſũ,q̃ is de quo a me eſt triũphꝰactꝰ.Perſeus etſi victꝰ,filios tñ habet.Æmyliꝰ,q eũ vicit,ꝑle orbatꝰ eſt.Hęc ille nõ minori aĩo ꝓſtitit,q̃ ſit verbis executꝰ.Mox ꝑ Perſeo annixus

Perſei exitꝰ

vt mitiori loco cuſtodiret,nihil ĩpetrare potuit,quo cõtigit, vt ille mœrore animi & carceris iniqtate,paucis diebꝰexpirauerit,Interierũt & ex filiis duo,Alexã,q ſuis ſupſtes fuit,latinas li

teras,Romanūq; ſermonem didicit,priuatāq; agēs vitā,magiſtratibus ſcribę operā pręſtitit;
Atq; Macedonię regnū hūc exitū habuit. Stetit ab Agrano qui primus ī ea regnauit,vſq; ad
Perſeum,qui trigeſimus rex ab illo fuit , annos noningentos viginti tres . Potiti rerum ſunt
Macedones annis octo minus ducētis.Triūphatū eſt ſub id quoq; tēpus de Genthio,affuitq;
horum triumphorū ſpectaculis,aut certe non multo poſt Romā venit Pruſias rex Bithynię
Nicomedēq; filium ſuū ſenatui in curia cōmendauit.Ipſe infra regiam dignitatē adulationis
plenus,libertū ſe po.Romani fatebatur.Affuerunt Eumenes & Attalus,vt Eutropiꝰ ſcribit,
Liuius Eumenē veniſſe ait,verum quia ſe Macedonico bello mediū geſſerat,latam in comitio
eſſe legem,ne cui regum,Romam venire liceret,atq; ita vt anceps in fide fuerat,ita ſuſpenſo
eſt animo dimiſſus,vt nō velut hoſtis ſit excluſus,nec in vrbē admiſſus,vt crimine liberatus.
Hoc ano cēſa ſunt Romę ciuiū capita.CCCXII.milia.DCCCV. Medio Macedonici belli ar
dore a Ptolemęo & Cleopatra venere legati,vt Liuiꝰ ſcribit,auxiliū a Po.Ro.īplorātes aduer
ſus Antiochū Epiphanē,a quo graui bello ꝓmebant.Fuerat is magni Antiochi filius ſucceſſe Antiochi
ratq; Seleuco fratri,q patre defuncto.XII.annos ī Syria regnarat. Nec Liuiꝰ a quo Ptolemęo Epiphanis
miſſi ſint legati,ſatis explicat,ſed ab eo videri poſſunt,q & ipſe Epiphanes cognominatꝰ eſt,cui motus.
Cleopatra,vt Trogus ait,magni Antiochi filia nupſit.Cęterū Ioſephus haud dubie demon-
ſtrat ab Antiocho bellū Philomatori & Ptolemęo & Phiſconi illatū,q ab Epiphane patre pu
eri relicti fuerāt,quo apparet Cleopatrę matris & Ptolemęi filii legatos fuiſſe,q auxilia īplora
tū per id tēpus Romam venerē.Pupillarē igit amborū ętatē Antiochus nactus,ratus fore vt
eos ſine vllo maiore certamine paterno regno ſpoliaret,res primo ī Iudęa eſt turbare adortꝰ,
Onia ſummo Iudęorū ſacerdote defuncto,Ieſum eius fratrē.qui Iaſon dici maluit,in defuncti
locū inſtituit.Is breui poſtea in domeſticā ſeditionē incidit.Menelaus eius frater inuidia mo
tus,cū Tobię filiis,qui Iaſonem infenſe oderant, ſeceſſione ad Antiochum facta patrias ſe le-
ges abnegare teſtati ſunt,iam inde Gręcorū ritu & lege omnia facturi,locoq; a rege ad ędifi- Iudęi legis
cādū impetrato,ſibi Gymnaſiū cōſtruxerūt,in quo quū poſtea exercerent,neqd a Gręcis vide pręuarica-
rent differre,verēda ſummo ſtudio traxere. Nec Antiochus multo poſt Ægyptū bello petiit tores.
Scopāq; ꝓlio ſuperauit.Hic eſt Scopas ille,q primi Macedonici belli tpe ex Ætolia , vt alio eſt
loco memoratū,aliquot hoīm milia ſtipēdio cōducta in Ægyptū deportauit. Et iā Antiochꝰ Antiochus
Mēphi occupata,Alexandriā obſidere cœperat,quo Philomator Memphitica ſede pulſus, ad Memphim
Phiſconē fratrē cōfugerat.Legatꝰ iterim a ſenatu ad Antiochū venit P.Popilius,vt eū Ægy- occupat.
pto excedere iuberet,abſtineretq; rebꝰ Ptolemęi regis, q amicus eſſet & ſocius ppli Romani.
Excepit Popiliū veniētē Antiochus oſculo multaq; comitate, quippe quē Romę obſes ꝑcipue
coluerat. Tū legatus miſſam fac inquit Antioche priuatā amicitiā, & ad ea q̃ Po.Ro.mādat
animū aduerte:expoſita īde legatione,nō minus ille Popilii ſeueritate motus,q̃ Romani noīs
maieſtate,bello abſtinuit.Inde p Iudęā ducēs, per hoīes ſuę factionis Hieroſolymas occupat,
ferrūq; in eos īmiſit,q authores fuerāt ne ī vrbē acciperet,eſtq; ī cęteros ſęuitū . Poſtremo ad Antiochi
prędā cōuerſus,oīa ſacra & prophana,ſacrilega & violenta rapina fœdauit,Aram aureā q̃ in ſęuitia in
tēplo fuit , Mēſam,Lucernas,oēmq; ſacroꝝ vaſoꝝ apparatū e tēplo ſuſtulit,Sacra patrio ritu Iudęos.
fieri vetuit,atcē vrbi impoſitā ꝑſidio firmauit. Demū īde ꝓfecturus ad.X.milia hominū oīs
ętatis & ſexus ſecū in captiuitatē abduxit.Nec meliore cōditione eſſe,qui ī vrbe relicti ſunt
multa indigna & nefaria paſſi ab his q ad Hieroſolymoꝝ ꝑſidiū relicti fuerāt,in minore erāt
luctu & mœrore cōſtituti,quo longius ab ea malorū facie aberāt,ꝓculq; ab oī ſenſu eorū quę
Hieroſolymis ī cōtēptū religionis,cōtraq; leges & patriū morē fiebāt.Suilla hoſtia mactabat̄ Iudęorum
in tēplo,maloꝝ dęmonū ſimulacra cogebant Iudęi Gręcoꝝ ritu venerari.Capitalis noxę fuit, calamitas.
ſiqs filiū circūcideret, ſiqs Moſis volumē,aut ꝓpheraꝝ haberet, verberibus cęſi alii ſup alios
obtrūcari.Pueri laqueo enecti e parētū ceruicibus ſuſpendebant.In tēplo dei optimi maximi
Olympii Iouis erat ſtatua cōſtituta.Samaritę & ipſi ī Antiochi gratiā tēplū qđ ad Gazarim
erexerāt Ioui cōſecrarūt.Erātq; in hoc ſtatu res in Iudęa, quū Mathathias vir acer, cui qnq; Mathathi-
numero erāt filii,florēti ętate,& in his Iudas cui cognomē fuit Machabeo,ꝓmoleſte ferēs di- as Iudę Ma
uino ſacroꝝ ritu abolito,paſſim a ſuis popularibꝰ Gręcanico more ſacrificari, & p vera pie- chabei pa-
tate dęmonibꝰ ſeruiri,natoꝝ fiducia frętꝰ,ſe primū pietatis aſſertorē exhibuit.Habitabat is ī ter.
Modine vico,vbi vnū ex ſuis popularibꝰ extratio cuidā deo arā erigētē ſtuitus, eximproviſo
adortus,medio ope obtrūcat,mox & Apollonium Antiochi ꝑfectū ferro opprimit, q ad impiū
cultū populū cogebat.Alta deinde voce Iudęos pietatis patriiq; ritus admonēs,cū liberis &

non parua paganorum manu in deſerta montiũ conceſſit. Iudices & qui Hieroſolymitanam
arcẽ pſidio obtinebant, promiſſa impunitate, Mathathiam & qui cũ eo erãt e montibus dedu
cere ſunt conati. Cęterum quũ neq; hortatione, neq; minis flecti potuiſſent, ſabbatoꝝ die quo
Iudęi gẽtili inſtituto pugnare prohibebãtur, hoſtes mõtibus inſinuati, nullis repugnãtibus
Iudęorum clades. — ſupra mille in ſpeluncis ferro & igni crudeliter necarũt. Mathathias & multi cũ eo media cõ
ſternatione dilapſi, ardua mõtiũ tenuere. Nec ea clades Iudęorũ ſtudiũ in Mathathiã inhi
buit, ſed plęriq; mortales, antiquę pietatis reſpectu, ad eũ aſſidue confluebant, eoq; ſibi iudice
creato, crebris excurſionibus oĩa fœdabãt, deorũ aras diſiicere, obtruncateq; eiuſmodi ſacris
operãtes, lata tũ primũ lege, vt & ſabbatis pro vita aduerſus hoſtes dimicare liceret, pueroſq;
quicunq; nati eſſent, nondum recutitos, patrio ritu circũcidere. Annoq; per hęc vixdum acto
Mathathias vita decedẽs ita ſtatuit, vt Simon qui ſecũdo erat loco natus, quia prudẽtia cę
Machabeꝰ dux inſtituitur. — teros anteiret, velut patet a fratribus coleref, Machabeus adhuc iunior, q; feroci & inuicto
eſſet animo, patriã religionẽ ab iniuria vindicaret. Huius itaq; ductu breui hoſtes Modinenſi
ſunt agro eiecti, atq; vna interfecti oẽs legũ deſertores. Apolloniꝰ Samarię pfectus ſuoꝝ clade
irritatus, cũ tumultuario exercitu ad Machabei conatus opprimendos occurrit, cui veniẽti Iu
das ferociter obuiã iuit, hoſtẽq; pͥlio victũ ppria manu obtrũcat, iacẽtiq; opima ſpolia detra
hit. Multi ex Antiocheno exercitu circa ducẽ occubuerũt, ſed plures oĩno in fuga. Magnꝰ Ide
cõcurſus ad Iudã eſt factus, ſecũdũ vnã pſperã pugnã, cuius vires, quũ in dies inualeſcerent,
Seron qͥ ſ inferiori Syrię pͥerat, cũ iis copiis, q̃s tũ forte penes ſe habuit, magnaq; euocatoꝝ manu
Recẽs Iudę victoria. — ad Bethoron caſtra fecit (eſt is Iudęę vicus) quo Iudas progreſſus cõflixit, quũ nũero multo
eſſet inferior, cęſa tñ ad octo milia Antiochenoꝝ. Rex duobꝰ exercitibꝰ cũ ipſis ducibꝰ amiſſis
vt q̃ validiſſimũ exercitũ ĩ Iudęã cõpararet, ĩ Perſidẽ pficiſcif, Lyſia cũ filio & iis copiis, quas
ex finitimis gẽtibus cõtraxerat, ad bellũ relicto. Nec Lyſias in cõparãdo exercitu qcq̃ remiſit
induſtrię, qppe q nõ multo poſt q̃ Antiochus ĩ Perſas abiit, cũ. XL. milibꝰ peditũ, & ſeptẽ eqtũ
Palęſtinã ingreſſus, ad Emaũ cõſedit. Iudas ad primã hoſtiũ phamã tria milia fortiũ viroꝝ
Oſo Iudę ad ſuos. — ſibi ex omni numero delegit, quos ĩ hoſtẽ iturus, ita affatus dicif. Pręſens fortuna neceſſitaſq;
viri fortiſſimi, & ſuadet & cogit, vt pericula cõtemnamus, omnis ſpes recuperandę libertatis,
quã ſua ſponte deſiderabilẽ, ipm pietatis ſtudiũ adhuc deſiderabiliorẽ facit, in noſtra virtute
ſita eſt, quales paulo poſt in pͥlio erimus, talẽ fortunã habituri ſumus. Q̃q̃ ſi qđ nolim, victi
ſimus, ne vita quidẽ nobis ſperanda ab impio & irato hoſte. Multa quidẽ & magna homines
ſua ſponte faciũt, ſed multo plura & maiora neceſſitate coacti. Quare eo cõſilio nos ĩ pugnã
ire oportet, vt nõ niſi victores inde abſcedamus, p lucro mortẽ habituri, ſi cadẽdũ in pͥlio ſit,
quia pro patria, pro iuſtitia, p religione dimicamus, ſi vt ſpero vicerimus, aſſerta libertate, vt
patriis legibus in ea pietate quã a maioribus per manus accepimus, q̃ florẽtiſſime viuamus.
Nec nos hoſtiũ numerus terreat, virtus nõ multitudo pugnã decernit. Q̃q̃ nõ video quid
minus timeri poſſit q̃ hoſtis, ſemel atq; iterũ victus. Ita ſane cõparatũ eſt, vt miles ignominię
aſſuetꝰ, nullius ſit rei, pͥterq̃ fugę, memor. Parate vos igif in craſtinũ, vel vna pugna decretu
ri in libertate ne poſthac nobis agẽdũ ſit, & in antiqua pietate manẽdũ, an p patria, quo nihil
in morte poteſt homini glorioſius cõtigere, fortiter moriẽdũ. His Iudas ſuos hortatus haud
ignarus quantũ momenti in celeritate eſſet, noctu ad hoſtiũ caſtra occultis itineribus ducit.
Ita ſane accidit, vt eodẽ tẽpore Gorgias vir impiger, cũ cohorte vna, & mille equitibus ſpe
culatũ miſſis, ad Machabei caſtra, & Iudas cum ſuis, diuerſis itineribus ad hoſtẽ peruenerit.
Cęterũ Gorgias, vbi oĩa deſerta vidit, ratus hoſtes metu in deuios mõtes abiiſſe, aliq̃diu deli
berabũdus ſtetit, pergeret ne illos ſequi, an retro ad ſuos rediret. Iudas ĩterea hoſtiũ munitio
nes eximprouiſo adortus, tãtũ terroris ad primũ clamorẽ hoſtibus iniecit, vt ſine pͥlio aliove
Iudas incẽdit hoſtiũ caſtra. — maiore conatu, caſtra irrupit, ignẽq; tabernaculis iniecerit. Tũ vero ferro & flãma late graſſan
tibꝰ fuga facta eſt, multi mortales intra extraq; munitiones cęſi, cędeſq; Gazarã vſq; diſtracta.
Ad tria milia hominũ cęſa dicunf. Superuenit Gorgias ſuoꝝ cladi, qui pcul ardẽtia intuitus
caſtra ſubſtitit, inde vbi res perditas vidit, ne tẽtato qdẽ pͥlio fugã capeſſit. Tũ Iudas lectis p
ociũ ſpoliis, caſtriſq; direptis, cũ ingẽti pͥda, ſed multo maiore gloria domũ reuerſus eſt. Nec
hoſtis toties victus diu poſtea quieuit, qn exercitu multo validiore q̃ antea ad Bethſurã cõſe
dit, hic quoq; Iudas diuina magis q̃ humana ope fretus, egregie aduerſus tãtas Syrorũ copi
as dimicauit. Quinq; milia hoſtiũ hoc pͥlio cęſa. Lyſias bello infeliciter reparato ſcdm eã cladẽ
Antiochiam conceſſit, poſt cuius diſceſſum Iudas hoſtium metu liberatus, cũ ſocioꝝ manu

Hieroſolymas ĩgreſſus,primo tẽplũ iuiſit,vbi oĩa deſolata & horroris plena ſtuitꝰ, nõ potuit
lachrymis tẽperare.Parte itaqꝫ copiarũ ad regiũ p̃ſidiũ ex arce deiiciẽdũ miſſa, ipſe cũ cętera
multitudine ad tẽpli purgationẽ cõuerſus,externorũ deorũ focos,& ſimulacra diſiecit,deoqꝫ
optimo maximo veterẽ aram inſtaurauit.Candelabra repoſuit.Priſtinũ ſacrorꝫ ritũ induxit.
Atqꝫ ita tẽplũ triẽnio poſtq̃ fuerat ꝓphanatũ,ab hoſtiũ impietate eſt aſſertũ. qđ fieri cõtigit
Olympiade ſupra cẽteſimã quarta & quadageſima,quo tẽpore Perſeus eſt ab Æmylio victus,
& Ennius poeta ſeptuagenarius, vt Euſebius ſcribit, articulari morbo periit,& in Scipionis Ennii mors
monumẽto via Appia ſepultus,vt idẽ author ꝓdidit.Fuerũt q Rhodiam eiꝰ oſſa ex Ianiculo
tranſlata ꝓdere nõ dubitarint. Daniel propheta annis quadringẽtis & amplius q̃ hęc Hiero Danielis va
ſolymis acciderint,nihil obſcura diuinatione fore p̃dixit,vt tẽplũ deo cõſtitutũ a Macedoni- ticinatio.
bus violaret. Octo diebus ſedulo ſacrificatũ,id ſacrũ Lumina dixerũt, qa reparatę religionis
lumen exinſperato affulſiſſet. Vrbẽ muro & turribus ſumma ope Iudas cõmuniuit , multaqꝫ
interim p̃lia cũ finitimis ꝓſpere geſſit,q inuidia & odio accẽſi,vltro armis Iudęos inceſſebãt,
& in his Ammonitę,quorꝫ Azotũ vrbẽ vi captã diripuit Iudas,& incendit. Factus deinceps
certior,qꝫ Ammonitę oẽs ĩ armis eſſent,bellũqꝫ ab ea gẽte ſumma ope Thimothei ductu repa
ratũ,& ſup hęc nũciabat̃,ex Galilea,Sidone,Tyro,& Ptolemaide multos ad arma cõciri,belli
curas cũ fratribus partitus,Simonẽ cũ tribus milibus peditũ in Galileã mittit.Ipſe cũ altero
fratre Ionatha in Ammonitas iturus,octo milia militũ ad id bellũ ſibi delegit,cętetę multitu
dini Ioſippũ p̃fecit Zacharię filiũ,cui mãdatũ eſt, vt tãtũ a Iudęę finibus iniuriã arceret p̃lio
alioq & ab hoſte laceſſendo abſtineret.Simon ꝓſpere in Galilea dimicauit,tribꝰ hoſtiũ milibꝰ
acie interfectis,cęteros porro fugatos Ptolemaidẽ vſqꝫ eſt p̃ſecutus . Iudas triũ dierũ itinere
trãs Iordanẽ ꝓgreſſus,primo Bethſurã ex hoſtibꝰ cepit,inde pari celeritate Thimotheũ trip
tito adortus,ad primũ clamorẽ fudit fugauitqꝫ,octo milibꝰ ex eiꝰ exercitu occidione occiſis.
Ea victoria potitꝰ cõplures Galaatidis vrbes ĩ deditionẽ recepit,alias vi captas euertit.Nec lõ Iudę Maa
go interiecto tpe.Thimotheus cũ aliquãto maiore exercitu,ĩ apto caſtra fecit.Cęterũ pari euẽ chabei ſuc
tu ad Rophon vrbẽ p̃lio victꝰ eſt,ac caſtris exutꝰ.Rophus ſimul expugnata,quo multi ex fu- ceſſus.
ga ſe receperãt,magnaqꝫ hoſtiũ cędes hic edita.Iudas poſt rẽ ĩ Ammonitas p̃clare geſtã,copias
Hieroſolymã reducturꝰ,Iudęos q ĩ Galaatide erãt,ne p̃dę eẽnt finitimis,cũ liberis & vxoribus
oĩqꝫ ſupellectile ĩ Iudęã traduxit,Ephrone vrbe ĩ reditu,qa ſibi portas clauſiſſet,expugnãta,p
Bethſamũ(eã Gręci Scythopolim vocãt) cũ ĩgẽti geſtarũ rerũ gloria,Hieroſolymas ẽ reuer
ſus.Sed dũ ĩ Galaatide Iudas bellaret,& Simõ ĩ Galilea,Ioſippꝰ Zacharię filiꝰ ad Iudęę p̃ſidiũ
relictꝰ,etſi ab ĩitio iuſſus fuerat nihil extra ꝓuĩciã mouere,glorię tñ cupidꝰ,nõ ꝓua manu ad
Iamniã cũ Gorgia regis p̃fecto cõflixit,amiſſiſqꝫ duobꝰ milibꝰ hoim,trepide ĩ pacatũ refugit. Iudęorum
Poſt Iudę reditũ aliquot ex Idumeis vrbes vi captę ſũt,direptęqꝫ & ĩcẽſę.Per id tp̃s Antiochꝰ clades.
quẽ in Perſidẽ p̃fectũ diximꝰ,quũ aliq̃diu ad Helimaidẽ vrbẽ cõſediſſet.expugnãdę ſtudio,vt
Dianę tẽplũ qđ ibi fuit multarũ gẽtiũ donariis opulẽtũ diriperet,demũ ignominioſe ĩde re-
pulſus,quũ Babylonẽ veniret,accepto nũcio de his q̃ ĩ Galilea facta erãt,nimia aĩ ægritudine
in morbũ ĩcidit.pauciſqꝫ diebꝰ vita deceſſit,priuſq̃ expiraret ĩdẽtidẽ ĩter ſuos teſtatꝰ,ſe ĩma- Antiochi
tura morte extigui,qꝫ Hieroſolymitanũ tẽplũ ĩpie ꝓphanaſſet.Hoc mĺto veriꝰ eſt,q̃ qđ Poly- interitus.
biꝰ ꝓdidit,id illi accidiſſe qa Dianę tẽplũ violaſſet,quũ ſi verꝰ eſt Ioſephꝰ,ne violarit qdẽ,nõ
qa noluerit.ſed qa nõ potuerit.Atqꝫ Antiochꝰ Epiphanes ĩ hũc modũ ꝑiit,filio Antiocho ſub
Philippi vniꝰ purpuratorꝫ tutela relicto,Eupator ẽ puer cognoĩatꝰ.Iudas audito Epiphanis
interitu, Hieroſolymitanã arcẽ maiore q̃ vnq̃ ãtea oppugnatione adortus,aggere & bellicis
machinis circa muros erectis,ſũma ope hoſtes fatigabat . Arx tẽplo ĩminebat,eratqꝫ ob eã rẽ
ſacrificãtibꝰ aſſidue ĩfeſta,q̃ ĩiuria maiorẽ Iudęis neceſſitatẽ ĩponebat illius totis viribꝰ oppu
gnãdę.Regii milites,& Iudęi trãſfugę,q locũ p̃ſidio obtinebãt,ad Eupatorẽ mittũt,q eũ doce
rẽt,quãto diſcrimine teneret̃,niſi mature laborãtibꝰ ſuppetias veniret. Ille ſupra ætatẽ ſuorꝫ
ꝑiculo cõmotꝰ,exercitũ ĩ Iudęos ĩgẽtẽ cõtrahit.Cẽtũ milia peditũ;&.XX.eqtũ ad bellũ ĩſtru
cta ſcribit Ioſephus.Et cũ his Indicę beluę qnqꝫ &.XX.nũero. His copiis rex Antiochia p̃fe Antiochi
ctꝰ,ꝑ Idumeã Iudęę fines ĩgredit̃,ad Bethſurã primo caſtra fecit,quẽ locũ ĩ hũc vſum aliquot bellũ in Iu-
ante ãnos Iudas cõmuniuerat.Bethſutei forti aĩo regẽ excipiũt, exceptũ valide ſe tuẽdo fati dęos.
gãt.Nec Iudas deſedit ĩ tã terribili hoſtiũ apparatu,omiſſa arcis obſidione cũ ſuis copiis ve-
niẽti regi occurſurꝰ,Beduſcatitanas ãguſtias.X.milia paſſuũ ab hoſte occupat. Apđ quoſdã
X.ſtadia repetio Antiochus Bethſura relicta, ad fauces quas Iudas inſederat,ducit exercitũ,

Iudęi locoꝝ natura freti ſub primũ cõgreſſum aliquot ex regiis ferociꝰ iuectos obtrũcãt,eſtq̃
aduerſus beluas dimicatũ,quarũ vna ab Eleazaro Iudę fratre,quẽ Mautonẽ vocabãt, cõfoſſa
in vulnꝰ corruẽs ſua mole pcuſſorẽ oppſſit.Iudas vbi mõtes & oĩa teneri ab hoſte vidit, ſe &
Iudę rediꝰ ſuos pugnę ſubtrahẽs ſine aliqua maiore clade,retro ad tuẽdã vrbẽ abiit.Bethſurei oĩ ſpe de
tꝰ ad vrbẽ. ſtituti,cũ rege ſalutẽ pacti,vrbẽ illi tradiderũt.Eã Antiochus oppidanis ſine veſtibus eiectis,
ſuo pſidio firmauit,Ad Hieroſolymã inde copię admotę,tenuitq̃ plures dies obſidio. Interim
Antiochꝰ factꝰcertior,Philippũ,q a patre datꝰerat ei tutor,regni adminiſtrationẽ ſibi vẽdica
re,moliriq̃ res nouas cœpiſſe,Lyſię ĩpulſu,quo militię magiſtro & cõſiliario vtebaẽ, ad eũ op
primẽdũ animũ adiecit.Ne qs igiẽ motꝰ ĩ caſtris oriretẽ,ſimulato obſidionis tędio,pactꝰ eſt cũ
Iuda,vt ii q ĩ tẽplo eſſent ab armis diſcederẽt,viuerẽtq̃ ſuis legibꝰ.Cęterũ tẽplũ deditũ,con
Templum tra fœdus ac iuſiurãdũ a ſũmo ad imũ Antiochus dirui ĩperauit.Oniã ſacerdotũ principẽ in
diruitur. Veriã Syrię vrbẽ ablegatũ iterfici iuſſit,Alchimo ĩ eiꝰ locũ ĩſtituto.Id iniquo aĩo ferẽs maio
ris Onię filiꝰ,ꝙ Menelao pdeceſſario ſuo ſublato,ſũmũ ſacerdotiũ eſſet ad Alchimũ regis iuſ
ſu trãſlatũ,cui talis honor haud qdẽ gẽtilis eſſet,ad Ptolemęũ ĩ Ægyptũ abiit,a quo benigne
Nouũ dei acceptꝰ,ĩpetrauit,vt ĩ Heliopolitana regione Ægypti,nouũ deo tẽplũ patrio more ędificaret.
templũ in Sed hęc aliquãto poſtea ſecuta.Eupator ĩ Antiochiã reuerſus Philippũ tutorẽ ſuũ ĩ poteſta
Ægypto. tẽ redactũ,extremo ſupplicio affecit,itercẽſſitq̃ haud multũ tpis quũ Demetriꝰ magni An
tiochi filiꝰ obſes Romã a patre miſſus,audita Epiphanis fratris morte,ratꝰ Syrię regnũ ad ſe
ptinere,vt quẽadmodũ ipſe duobꝰ fratribꝰ ceſſiſſet,q vnꝰ poſt aliũ regnauerãt,ita pupillũ ſibi
cedere oportere,a ſenatu petiit,vt ad paternũ regnũ capeſſendũ, in Syriã abire liceret,neq̃ id
illi oĩno negatũ eſt,neq̃ cõceſſũ.Fuitq̃ poſtea Demetrius tãtiſper Romę,donec q̃ ad fugã ne
ceſſaria videbanẽ cũ amicis cõpoſuit:ĩde ex vrbe venãdi ſpecie occulte pfectꝰad mare delatꝰ,
in Tyrũ nauigauit,vbi magno oĩm fauore exceptꝰ diadema ſibi ĩpoſuit,breui poſtea aulã oc
Eupator a cupat,Eupatorẽq̃ ſibi traditũ obtruncat, quũ duos oĩno regnaſſet annos.Eodẽ tpe aut certe
Demetrio nõ multo priꝰ q̃ hęc ĩ Syria geſta ſunt,C.Sulpitiꝰ Gallus pſpere in Ligures bellauit,luſtrũq̃
occiditur. Romę cõditũ,cẽſaq̃ ciuiũ capita.CCCXXVII.milia.XXII.Ptolemęus Pilometor a Phiſco
ne minore fratre pulſus,Romani ppli authoritate,legatis ad hoc ipm Alexãdriã miſſis, in re
gnũ reſtituiẽ,moxq̃ ipſi ita inter ſe regnũ ptiti ſũt,vt hic Alexãdrię,ille Cyrenis regnaret.Pau
Pauli Æmy lus Æmyliꝰ,q ex Hiſpania priꝰ,ĩde ex Macedonia,ĩmẽſũ auri & argẽti põdꝰ ærario ĩtulerat,
lii ĩteritus. adeo paup hoc tpe vita deceſſit,vt vix ex auctione bonoꝝ eiꝰ tãtũ cogi potuerit, ꝙ dos vxo
ri redderetẽ.Tãta tũ fuit ĩ qbuſdã ciuitatis pĩcipibꝰ a publico abſtinẽtia. Plutarchus patri
moniũ ſeptẽ & trigĩta miliũ filiis eũ reliqſſe ſcribit,cuiꝰ ptẽ Scipio ĩ Corneliorũ gẽtẽ adopta
tus fratri habẽdã cõceſſit.Duas oĩno Æmylius habuit vxores,Papyriã cũ qua diuortiũ fecit,
de qua notũ eſt eiꝰ ad neceſſarios reſpõſum,q quũ ab eo ſciſcitarenẽ,ac moleſte nimis qrerẽt,
ecquid eſſet ꝙ talẽ a ſe fœminã alienaret! quę pudica eſſet,formoſa,fœcũda.Tũ ille pedẽ ex
tulit,inde ad eos cõuerſus.Videtis ne inquit q̃ hic calceus pulcher ſit,q̃ recẽs,q̃ aptus,& tñ
ignoratis qua parte ille pedẽ offendat.Ex Papyria duos filios tulit , quoꝝ vnus a maiore eſt
Aphricano adoptatus,vt Plutarchus ſcribit,alter a Fabio maximo qnquies cõſule.Filias ad
hęc duas,quaꝝ vna Marci Catonis filio,altera Ælio Tuberoni nupſit,viro ſingulari virtute,
inopia ĩſigni,vt ſexdecim viri ex Ælioꝝ gẽte cũ cõiugibus & liberis vnas ædes,eaſq̃ p modi
cas colerẽt.Pontinę paludes a Cornelio Cethego cõſule, cui ea puincia euenerat, corriuatis
Paludes multifariã aquis,ſunt eodẽ tpe exiccatę,atq̃ ex his ager factꝰ , locus olim quatuor & viginti
Pontinę. vrbiũ,vt Mutianus pdidit.In Ligures & Corſos bellatũ eſt p id tẽpus,cęterũ pdiris rerũ mo
numẽtis patũ celebris phama,a qbꝰ& quo euẽtu res vtrobiq̃ geſtę ſint,ad poſteros manauit,
minꝰ obſcura q̃ in Hiſpanis geſta ſunt,ãno circiter ſexcẽteſimo ab vrbe cõdita,duobꝰ Luciis
Poſthumio & Licinio cõſulibus. Sed q̃ ab his puincię ſunt feliciter adminiſtratę,tã a Sergio
Galba ignominioſe multaq̃ ſuoꝝ clade,qppe q a Luſitanis magno pſlio victus vix ipſe cũ pau
cis acie effugit,cęteri ad vnũ cęſi.Vlti ſunt eã cladẽ L.Minutius & Marcꝰ Marcellus, q vnꝰ
poſt alterũ pſpero euentu in Hiſpania bellarũt.Romę Gn.Tremilius pecunia multatus eſt,ꝙ
Trib.plę.cũ M.Æmylio Lepido põtifice maximo iniurioſe cõtẽderat, q̃ vltio facile demõſtra
uit ſacroꝝ magiſtratuũ ius multo ſanctius fuiſſe apud maiores , publica poteſtate.Delmatę
Illyricos fines populati,qa res a Rõanis repetitę eſſent nec redditę (erãt eñ Illyrii ĩ fide ppli
Delmaticũ Romani) bello ſunt petiti.Delmatę & ipſi Illyrica natio,vt alio eſt a me loco demonſtratũ,a
bellum. Delminio oppido id nomẽ adepti,ſi Appianꝰ verꝰ ẽ author,mediãq̃ orã habuere ĩter Titiũ am

bẽ & Liſſum C.Martiꝰ cõſul aduerſus Delmatas primo cõgreſſu parũ pſpere dimicauit, ſecũ da Ro.pugna felicior fuit,qua oĩs ignominia priori ꝓlio accepta,duci & exercitui adẽpta eſt. Secutꝰ ĩde cõſul Naſica,q eã gẽtẽ late domuit,quo tpe Q.Opimius & ipſe cõſul,trãſalpinos Ligures q Maſſiliẽſiũ veterũ ſocioꝝ Antipolim & Niceã vaſtabãt,bello ſubegit.Sequẽti anno quũ ĩ dies maiores ex Hiſpania motꝰ nũciarent̃,multiq; iã Hiſpanoꝝ rebellaſſent,cõſules cõ feſtim comitiis pactis magiſtratũ iniuere, legati adhęc q ĩ Aphricã miſſi fuerãt,vt Maſiniſſę & Carthaginẽſiũ de finibus diſceptãtiũ veterẽ cõtẽrionẽ ſopirent., Romam reuerſi nũciarũt vim naualis materię ingẽtẽ a ſe Carthagini animaduerſam,nimirũ vrbẽ ad rebellandũ & ad Romana arma exercẽda natã occulte bellũ aliquod moliri.Secuta& alia recẽs ſuſpitio,ꝙ poſt legatorũ reditũ nũciatũ Romę eſt Ariobarzanem Syphacis nepotẽ, cũ magno Numidarum exercitu in Carthaginẽſium finibus ſediſſe,qui etſi in Maſiniſſam paratus diceretur Porcius Cato lõge aliter interpretatus,bellũ haud dubie Pœnos moliri criminabatur,exitiali bello petẽ dã ciuitatẽ cẽſebat,q̃ inexpiabili odio Romanũ nomen perſequeret̃. Plutarchus Catonem cũ cęteris legatis in Aphricã iuiſſe ait,ad Maſiniſſę & Carthaginẽſiũ litem inſpiciendam, vnde Romã reuerſus,quũ in ſenatu multa de ſuſpecto Carthaginẽſiũ ſtatu diſſeruiſſet ꝙ iuuẽtute armis & oĩm rerũ opulẽtia ea ciuitas,ſiquãdo alias,nũ maxime floreret,vt maiorẽ belli neceſ ſitatẽ locorũ vicinitate oſtẽderet,recẽtẽ ficũ in ſuburbanis hortis Carthaginis decerptã, ſub toga in curiã attulit,eãq; ſinu deprõptã patribus oſtẽtãs dixit.Rogo vos patres conſcripti,q̃ dudũ hãc ex ſua arbore ficũ dẽptã arbitremini? quũ inter oẽs recens eſſe cõſtatet,ac nuperri me decerptã:Atqui hoc triduo inqt ex Carthaginis pomario huc delatã ſcitote,tã ꝓpe hoſtẽ habetis.Eã pręcocẽ ficũ fuiſſe Plinius interpretat̃. Et Cato poſteritati cauens,per hęc bellum Carthagini inferendũ cẽſuit.Cornelius Naſica nihil cõtra fœdus mouẽdũ exiſtimabat.Satis proinde viſum ĩ pſentia iterũ ĩ Aphricã mittere,ꝑ ſpeciẽ litis ĩter regẽ & Pœnos finiendę, q res punicas diligẽter inſpicerẽt:Ibi quũ ager de quo cõtẽtio orta erat Maſiniſſę addiceretur, Giſgo Hamilcharis filiꝰ homo ſeditioſus,q tũ ĩ magiſtratu erat, quũ ſenatꝰ Carthaginẽſis ſe legatoꝝ iudicio ſtaturũ pſiteret̃,priuſq̃ de ea re declaratio vlla ſecuta eſſet, ita populũ ſua dẽdo cõcitauit,vt legatis ſola fuga ſaluti fuerit,quo minꝰ cõtra ius gentiũ violarent̃.Ea res patres q ſua ſponte Carthaginẽſibus ĩminebãt,multo infeſtiores reddidit.Cato interim filiũ amiſit,quẽ modico ſumptu extulit,Erat enĩ vt Liuiꝰ ſcribit,Cato admodũ paup. Ad hũc pa ter quũ ęgre ferre audiſſet,ꝙ ſenio cõfectꝰ Salonii clientis ſui filiã ſibi nouercã ſupduxiſſet, nõ nouercã fili tibi ſupducere volui,ſed eo cõſilio vxorẽ iã exacta ętate duxi,vt ſi fieri poſſit multos qdẽ mihi natos,& plures patrię ciues tui ſimiles perẽ. Ex Salonii filia genuit Cato Saloniũ,q quũ publicũ exercitũ ĩperator ductaret,mortẽ obiit.eiꝰ filiꝰ cõſulatũ geſſit.Is auus fuit Marci Catonis,q ſecũdo bello ciuili Vticę ſibi mortẽ cõſciuit.Erãt ꝑ hęc q̃ diximꝰ iacta tertii punici belli ſemina,de quo priuſq̃ dicã q̃ ĩ Iudęa & cętera Syria aliq̃to ãtea ſunt geſta, breuior ſermo explicabit.Demetriꝰ poſt Syrię regnũ parricidio occupatũ,Iudęorũ q̃relis cõ pulſus,q legẽ trãſgreſſi a Machabeo Iuda ĩfeſtabant̃,Bacchidẽ vnũ ex purpuratis,cũ magno exercitu Hieroſolymã miſit:is vbi Iudã ꝑ colloquii ſpeciẽ cape nõ potuit,fautores legis qcũq; in poteſtatẽ redigi potuerũt,ad vnũ obtrũcauit.Ioachim relicto,& cũ eo valida militũ manu, ex Iudęa cęteras copias abduxit.Iudas deceſſu hoſtis ferocior factꝰ, mltos ꝑuaricatoꝝ ĩſidiis exceptos ĩterfecit:lateq; ꝑ Iudęã euagatꝰ,ĩmeritã ſuoꝝ cladẽ ĩpſoꝝ cęde vlciſcit̃,cuiꝰ rei pha ma ad Demetriũ delata,Nicanorẽ cũ numeroſo exercitu miſit in Iudęã, eſtq; illi ĩ primis mã datũ,vt Iudã & q cũ eo ĩ patria lege tuẽda pſeuerarẽt,ad vnũ ferro extingueret. Nicanor pri ciã pacate ĩgreſſus,vbi Hieroſolymas adeqtauit, pacis ſtudiũ p ſe ferẽs, regia fide ſuaq; iure iurãdo ĩterpoſita, cõponẽdę pacis ptextu,Iudã ad colloquiũ traxit,quẽ dato militibꝰ ſigno, fruſtra capere conatꝰ,vbi irritũ id cõſiliũ ceſſit,vt ſui arma expediãt edicit.Iudas & ipſe cele ri fuga agmẽ repetẽs,hoſti ĩſenſior factꝰ,ꝓliũ ferociter iniit. Pugnatũ eſt ad vicũ Copharſa ma,ibiq; Machabeus victus ĩ pximã arcẽ cõpellit̃, Nec ita multo poſt cũ mille dũtaxat circa Adaſſis vicũ,qui minus quatuor milibꝰ paſſuũ a Bethoro ꝓcul aberat, iterũ cũ hoſte eſt con greſſus.Nicanore cadente,ita Demetrianos afflixit,vt ex nouẽ milibꝰ hoĩm nemo fere ſuper fuerit,quũ mille interim nec amplius Iudę adeſſent. dies quo Iudas tã feliciter in Nicanorem dimicauit,ſolennis mãſit apud Iudęos,quieuerũtq; inde nõnihil res eius gẽtis ab externis ar mis.Ioachim interea q ſummus erat ſacerdos , quũ ſanctuarii murũ vetus prophetarũ opus demoliri aggreſſus eſſet, ĩprouiſa ſideratione ꝑcuſſus,mutꝰ cõcidit,multoq; corpis cruciatu

Naſica Delmatas bello afflixit.

Carthagõ res nouas molitur.

Catonis cõmẽtum ad curiam mouendam.

Cauſa vnã tertii belli punici.

Catones.

Nicanor ã Iuda vicit.

Ioachim caſus.

paucis diebus expirauit. Sacerdotiũ Iudę ingenti oĩm fauore eſt delatũ, q dignitatẽ adeptus, Romã ad ſenatũ legatos miſit, vt cũ ĩuicto populo ſocietatẽ & amicitiã ĩngerẽt, quo ĩpetrato multo ferocior Iudas fact⁹, nouũ Demetrii exercitũ, Bacchidis ductu Iudęã ingreſſũ, fortiter excepit. Erãtq; Iudę duo milia armatoꝝ. His ille, ſuaq; felicitate fręt⁹ ad Barziton caſtra fecit. Audito deĩceps hoſtiũ acceſſu cęteris metu dilapſis, cũ octingẽtis relict⁹, nullis ſuoꝝ ꝓcibus flecti potuit, vt ĩ tutũ priuſq̃ hoſtes ĩ cõſpectũ venirẽt, vellet ſe recipe, ſępi⁹ teſtat⁹ nũq̃ futurũ vt ſol ſua terga hoſtib⁹ obuerſa aſpiceret. Nec lõgior ĩde mora fuit, vbi Demetrianos adeſſe vidit, & aciẽ a Bacchide explicari aĩaduertit, ĩtrepide & ipſe ex ſua ſtatione veniẽtib⁹ occurrit: pugna, qđ vix credi poſſit, ad noctẽ vſq; extẽſa eſt. Ibi Iudas Bacchidẽ ĩ dextro cornu pugnã ciẽtẽ ĩtuitus, cũ lectiſſima ſuoꝝ manu, in eã partẽ ĩpetũ fecit. Fuga ibi cõtinuo facta eſt, cędebatq; iã alteri⁹ cornu terga, quũ ii q ĩ lęuo cornu dimicabãt, cõtẽpta vincẽtiũ paucitate, confeſtim circũducta ala, Machabeũ & q circa illũ pugnã ciebãt, a ſuis excludũt. Hic vndiq; hoſtib⁹ ſeptus, quũ nulla ĩ tãta hoſtiũ multitudine eruptio fieri poſſet, Iudas ĩ orbẽ dimicãs diu multũq; ĩ tetra Demetrianoꝝ cęde verſat⁹, plurib⁹ cõfoſſus vulnerib⁹ cõcidit, ei⁹ corpore cęteris aut ibi cadẽtib⁹, aut ægre ex media acie reuulſis, victor hoſtis potit⁹ eſt. Id Simõ & Ionathas fratres redẽptũ ad Modin villã, vbi pater ſitus erat, multo Iudęoꝝ luctu & moerore ſepelierũt. Atq; is exit⁹ fuit Iudę viri fortiſſimi, quũ tris eſſet ãnos ſacerdotio functus. Sęuire tũ Bacchides ea victoria elat⁹ ĩ Iudęos diuerſarũ partiũ, ac quãto magis pii affligebãt, tãto deſertores veritatis ĩ maiore apđ hoſtes celebritate eſſe & exiſtimatione. Sed adeo antiq̃ pietatis ſtudiũ animis ĩſederat, vt p exqũitiſſimos cruciat⁹ mallẽt extingui, q̃ ꝓuaricari. Occulte itaq; Ionathã hortanẽ, vt fratris viri fortiſſimi veſtigia ſecut⁹, reliquã piorũ multitudinẽ tuẽdã ſuſciperet. Ionathas etſi reb⁹ iã haud dubie ꝑditis, verũ ne a patre ſuo fratreq; degenerare crederet, ducis nomẽ tãto ad ſe cõſenſu delatũ ĩtrepide recepit. Cęterũ Bacchidis metu, q ad primos mot⁹ affuit, cũ duob⁹ fratrib⁹ adhuc ſuperſtitibus & ea manu quã ſtudio cõtraxerat, circa Iordanẽ ſup Aphar lacũ loco munitiſſimo cõſedit. Lacus quẽ Affar Ioſephus appellat, Aſphaltites eſt a Gręcis, ni opinione fallor, nũcupat⁹, ĩ quẽ Iordanis ex Peneade fonte ĩfuſus, laudatas amittit aquas, etſi ille nõ vni⁹ ſit lacus ĩcola, ſed & Geneſarę a quo ſcđo loco ebibit. Hinc Ionathas Ioannẽ fratrẽ ſuũ ad Nabatheos miſit cũ tota ſupellectile, vt ſi ab hoſte quẽ haud multo poſt affuturũ arbitrabaẽ, caſtris fuiſſet exut⁹, qđ reliquũ fortunarũ eſſet in tuto haberet. Sed ille ĩ Nabatha Arabũ ꝑſidia oppſſus, & res & comites vno tpe amiſit. Certatũ ĩnterĩ ab Ionatha circa Iordanẽ cũ Bacchide, ibiq; duob⁹ milib⁹ hoſtiũ cęſis, qa multo erat numero ĩferior ad flumẽ cõpulſus, vt ĩminẽti ſeſe piculo ſubtraheret, fluuiũ trãſnare eſt coact⁹. Bacchides pũti victoria cõtẽt⁹, Hieroſolymã copias recepit. Ibiq; arce p ociũ ꝑſidio & cõmeatu ad tp̃s munita, Hiericõtẽ, Bethorũ, Betuliã, Pſammatã, & alias nõ paucas vrbes ope & armis aduerſus hmõi mot⁹ valide muniuit. Ionathas ĩterĩ cladẽ ĩ Arabia acceptã ex occaſione fortiter eſt vlt⁹. Ducebãt ſibi ſpõſã ex Madaba vrbe Amiri filii, q ĩiurię ſibi ab Arabis illatę authores fuiſſe dicebãẽ. Vbi Ionathas exploratũ id habuit, qua illi iter facturi eſſent, locis oportune ĩſeſſis, ĩ Nabatheoꝝ agmẽ nil tale ſuſpicãs ĩpetũ fecit, ceciditq; ad q̃drĩgẽtos ex iis q cũ eo ĩ comitatu fuere, oẽmq; nuptialẽ apparatũ diripuit. Perſeueratũ ĩde biduo ĩ ſtatione eſt circa Iordanẽ, nec ĩterĩ ab ĩpiorũ ĩſectatione ceſſatũ, q̃ ĩiuria effecit, vt Demetri⁹ ſuoꝝ q̃relis fatigat⁹ Bacchidẽ cũ exercitu tertio ĩ Iudęã miſerit. Is noctu ad Ionathę ſtationẽ ꝓfect⁹ ſolertiſſimũ haud fefellit hoſtẽ, qppe q explorato Bacchidis acceſſu, ĩ locũ munitiſſimũ cõceſſerat. Ibi aliq̃diu obſidione fatigat⁹, Simone fratre ad ꝑſidiũ loci relicto, ĩp̃e noctu p hoſtiũ ſtatiões occulte dilapſus, paucis dieb⁹ ex finitimis armatoꝝ manu collecta, Bacchidis caſtra tumultuoſe ĩuaſit. Simon & ĩp̃e accepto ſigno ex oppido, cũ ꝑſidiarioꝝ manu erũpẽs bellica opa eodẽ tpe ĩcẽdit. Bacchides, ancipiti metu pculſus, quũ cerneret aſſidẽdo nihil ſe ꝑter ignominiã lucrifacere, pacẽ Ionathę p legatos petẽti, nihil grauate reddidit, libertaſq; p hũc modũ Iudęis retẽta eſt. Geſta ſunt hęc Olympiade q̃nquageſima ſexta ac cẽteſima, quũ nõ multo prius in Arcadia ĩteriiſſet P. Terẽtius comœdiarũ ſcriptor. Vixit eodẽ tpe Ariſtarchus grãmaticus anologię ꝑpetu⁹ aſſertor. Demetrius maiorib⁹ reb⁹ iã inde occupat⁹, a Iudęa ĩfeſtãda deſtitit, ĩpſe Syrię regno pupilli cęde occupato, quo tutior domi eſſet, finitimis ſeſe regib⁹ formidabilẽ effinxit, prioq; Ariaracti Cappadocũ regi, ꝓpter faſtiditas ſororis nuptias, bellũ ĩtẽdit e Oloferne ei⁹ fratre ad ſe recepto, q p ĩiuriã fuerat ab Ariaracte pulſus: ſed Olofernes medio belli appatu Demetrio ĩſidiat⁹, vt ſubita Antiochẽſiũ defectiõe eũ regno pelleret, q ab ĩcepto

Iudas cum Ro. ſocietatem init.

Iudę Machabei interitus.

Pietatis ſtudiũ in Iudęis.

Arabũ iniuria in Ionathã & fratres.

Vltio Ionathę in Arabes.

Pax a Demetrio Iudęis reddiẽ

abſiſteret effecit. Dedit veniã perfido hoſpiti Demetriꝰ, Seleuciꝗ̃ cuſtodiri iuſſit, ne ſublato
fratre Ariaractes belli metu liberaret. Nec Antiocheſes ab ĩchoata defectione deſtiterũt, ita-
ꝗ̃ adiuuãtibꝰ Ptolemęo, Attalo, & Ariaracte a Demetrio laceſſitis, Prompalũ quẽdã ſortis ex
tremę virũ ſubornãt, vt Syrię regnũ velut Antiocho genitꝰ, hęreditariũ repetat, & nequa de-
eſſet cõtumelia Alexãdrũ nominãt. Adeo tũc oĩm odia in Demetriũ exarſerãt, ꝗ̃ ille ſuperbia
pluſꝗ̃ tyrãnica in ſe cõciuerat, turri quadã haud ꝓcul Antiochia incluſus, nulli ſui adeundi
faciebat poteſtatẽ. Alexãder tot regũ auxiliis fretus, ferociter bellũ Demetrio infert, ille tantã

Odia regũ in Demetrium.

belli molẽ haud aſpernatus, vt Iudęã pacatiorẽ haberet, Hieroſolymã miſit, ꝗ obſidibus Iona-
thę reſtituris (cuſtodiebant hi ĩ arce, ꝗ̃ tẽplo iminebat) ipm hortarent, vt ex tota gẽte auxi-
lia ad bellũ cõtraheret, quo cõtigit, vt ſumma totiꝰ rei, Demetrii fauore, ad vnũ Ionathã ve-
lut pricipẽ gẽtis, ſit ex ĩſperato deuoluta. Alexãder quoq; ad Ionathã ſcribit, vt ĩiuriarũ, quas
a Demetrio accepiſſet, memor ĩ ptibꝰ eſſe mallet. Sũmũ adhęc ſacerdotiũ ei tradidit, miſit &
dignitatis inſigne, purpureã ſtolã, & cũ ea aureã coronã. Sic quadriennio poſt Iudę interitũ,
quũ nemo ĩ eius locũ ſurrogatus eſſet, Ionathas ĩtermiſſam dignitatẽ recepit, qđ vbi Deme-
trius audiuit, metu perculſus, ad Ionathã & oẽm Iudęoꝝ gentẽ ſcripſit pollicitus ſe pſidiũ ex
Hieroſolymitana arce deducturũ, pmiſſurũq; iã inde Iudęos ſuis legibꝰ viuere, ſi ĩ officio p-
manerent. Adiicere his & tẽpli reſtitutionẽ, cũ magna pecunia ad vſum ſacroꝝ, cũ tributi qđ
pẽdere cõſueſſent abolitione. Hęc ille. Alexãder vero cũ magno ĩterea exercitu per Syriã ad
Demetriũ pfectꝰ, vno ꝓlio debellauit, fuitq; id ſane atrox vicitq; Demetrius ſiniſtro cornu,

Ionathę principatꝰ honores deferuntur.

dextro vero quo rex ipſe pugnabat victus, cęteriſq; fugiẽtibꝰ dũ multũ diuq; victoriã hoſtibꝰ
extorꝗ̃re conat, poſtremꝰ acie exceſſit, hic equo alta cœni voragine ĩmerſo, rãdiu quũ fugam
expediret, eſt ĩ veſtigio retardatꝰ, donec ĩcurſu hoſtiũ periit, quũ annos vndecim Syrię ĩperaſ
ſet. Per id tps Onias Onię filiꝰ, ꝗ ad Ptolemęũ Philometorẽ trãſfugerat, Heliopoli tẽplũ deo
optimo cõſtruxit, Hieroſolymitano pꝗ̃ ſimile, vetuſtiſſimi tẽpli ac diruti area ĩ hũc vſum pur
gata, cui per literas Ptolemęus & Cleopatra aſſenſi, memorabile illud adiecerũt. Vidẽdũ eſt
gratũ ſit deo tẽplũ qđ ędificaturꝰ ſis tã luxurioſo loco, ſacriſq; aĩalibus referto, ſed ſi Eſaias
multo antea id futurũ pdixit, cõcedimꝰ qđ petis, modo ſiquid cõtra legẽ fiat, nihil nos ĩ deũ
peccaſſe videamur. Eã tẽpli cõditionẽ Eſaias ſexcẽtos ãnos ãtea pdixerat. Eſtq; Alexãdrię eadẽ
tẽpeſtate diſceptatũ de iure & ſanctitate tẽplorũ, corã Ptolemęo, vtrũ Samaritę an Hieroſo-
lymitani verius tẽplũ, auſpicatiuſq; deo cõditũ tenerent. Cõſtitit tãdẽ ꝙ Hieroſolymis eſſet

Demetrii interitus.

legitime ędificatũ, & ob eã rẽ ab Aſię regibus multis donariis excultũ. Cõtra qđ in Gazari
mõte, Alexãdri tpibus fuiſſet cõditũ, obſcurũ & inhonoratũ iã ĩde ab ipſa ędificatione man
ſiſſet, ſine vlla regũ dignatione. Sabeo itaq; & Theodoſio, ꝗ diuerſum illud tuebant, Ptolemęi
iuſſu ĩterfectis, Hieroſolymitanũ ſanctius veriuſq; iudicatũ. Laudatuſq; eſt Andronicus ꝗ au
guſtiſſimi tẽpli gratia ĩ capitalẽ diſceptationẽ deſcẽdere nõ dubitaſſet. Alexander Demetrio
ſublato, Ptolemęi filiã ſibi vxorẽ popoſcit, nuptięq; regio appatatu ſũt Ptolemaide celebratę,
vbi magno mortaliũ cõuẽtu Ionathas purpurea eſt veſte ab Alexandro donatus, & amicoꝝ
princeps appellatꝰ. Romę interea M. Æmy[illegible]us, ꝗ princeps ſenatꝰ ſexies fuerat, vita decedens
filiis mãdaſſe fert, vt lecto purpura & linteis nudo ſuũ efferrẽt corpus, ĩ funꝰ haud plus de-
nos ęris ĩſumerẽt, imaginũ ſpecie nõ ſũptibꝰ funera nobilitari ratꝰ. Publia & Licinia nobiles
fœminę ꝗ̃ſtione de veneficiis publice decreta, quia viros ſuſtuliſſe dicebant, cognatoꝝ decre-
to necatę ſunt. Affert interim Carthagini delectũ haberi accuratiſſimũ, claſſemq; & bellum

Alexãdri & Ptolemęi affinitas.

M. Æmylii decretũ in morte.

haud dubie inſtrui. Id Guluſſa ſiue Gelo Maſiniſſę filius nũciauit. Appianꝰ Geloſſem p Gu-
luſſa ſcribit. Erãt tũ cõſules L. Liciniꝰ Lucullus, & Aulus Poſthumiꝰ Albinꝰ, ꝗ quũ ad bellũ
acerbiſſimũ haberẽt delectũ, nec quẽꝗ̃ gratia dimitterẽt, a Tri. plę. ꝗ p amicis vacationẽ impe
trare nequerãt, ĩ carcerẽ cõiecti ſunt. Interĩ ſup punici belli terrorẽ, res ĩ Hiſpania a pluribus
parũ pſpere geſtę ciuitatẽ maxĩe ſollicitã habebãt, & iã tãtꝰ metꝰ oĩm aĩos ĩceſſerat, vt ne ii ꝗ
dẽ ĩuenirent, ꝗ ĩ eã ꝓuinciã tribuni militũ, aut legati ire vellẽt. P. Scipio Æmylianꝰ publice p
feſſus eſt, ſe iuſſu ppli ĩ ꝓuinciã iturũ, obiturũq; p viribꝰ ꝗ̃cũq; ſibi militię ptes decernerent.
Ea vox ĩgẽs, vt ſit, accẽdit militaris ętatis ſtudiũ, vt multi ĩ Hiſpaniã ſe mitti poſtulauerĩt.
Scipio tribunꝰ miſſus eſt cũ Claudio Marcello, vbi Barbarũ ex prouocatione ſingulari vicit
certamine, & in validę vrbis expugnatione, nõ ſine manifeſto vitę piculo, murũ primus oĩm
aſcẽdit. Subacti ſũt eo bello Vaccei, Cãtabri, & alię ꝗdã Hiſpanię gẽtes, ad id tps Romanis in
cognitę. Sed ꝗ̃ pſpero euẽtu hac ꝓuincię pte bellari cõtigit, tã ĩfeliciter cũ Luſitanis eſt eodẽ

Conſules.

Scipionis Æmyliani indoles.

tēpore a Sergio Galba dimicatū. Amiſſo exercitu dux ipſe cū paucis ægre ſeruatꝰ eſt. Alii aliquāto priꝰ eā cladē acceptā, qđ ſupra eſt ſignificatū, meminerūt. Romę interea quū cenſores Theatrū extruēdū publice locaſſent, P. Cornelio Naſica authore ſenatꝰ demoliēdū iuſſit, tāq̄ ea res publicis obſtaret moribꝰ, adiectūq; decreto, vt Valeriꝰ ſcribit, neq; ī vrbe nec ꝓpiꝰ mille paſſus ſubſellia poneret, ludoſve ſedēs ſpectaret: & q̄a ſatis cōſtabat bellū Carthagini ſumma ope parari, cēſebat Cato & alii pricipes ciuitatis exercitū ī Aphricā deportādū. Cōtra Naſica cōſtāter negare vllā ſibi videri iuſtā inferēdi belli cauſam. Placuit itaq; vt bello abſtinerer, ſi Carthaginēſes exuſta claſſe exercitū dimiſiſſent, quoꝝ vtrūq; cōtra fœdera fieri conſtabat, ſi minꝰ id pſtarēt, ꝓximi cōſules de bello Pœnis īferēdo primū olm referrēt. Carthaginēſes interea bellū Maſiniſſę īferūt, erat iā fere ille nonagenariꝰ, verū ita adhuc viuido corpore, vt ſine pulmēto cibū māderet, ſcāderetq; equū ſine ephippiis, nudo capite militaria & īperatoria obiret munia.

Cauſa belli īter Carth. & Maſiniſſam.

Cōflati belli cauſa fuit īter Maſiniſſam & Carthaginēſes, ꝙ ꝑter veterē de finibus cōtētionē, quadragita circiter Carthaginēſes nobiles, q̄ Maſiniſſę ptes ī publica diſceptatione tueri videbant, vrbe eiecti, ſeſe ad regē ipm cōtulerāt, de qbꝰ ī vrbē reducēdis, quū Guluſſa & Micipſa Maſiniſſę filii acturi Carthaginē veniſſent, nō ſolū nō audiri ſunt, ſed ex Guluſſę comitatu qdā a Carthalone, q abeūtibꝰ occurrerat, fuerāt īterfecti, qua īiuria Maſiniſſa cōmotꝰ, Horoſcopā Carthaginēſiū vrbē oppugnare adortus, Punica ī ſe iritauit arma. Haſtrubal homo popularis dux ad bellū lectꝰ, cū qnq; &. XX. milibꝰ peditū, &. CCC. equitibꝰ vrbanis, ꝑter externas copias, ī regē ꝓfectꝰ, ſecūdā eſt ab initio fortunā exptus.

Duo prętores a Maſiniſſa deficiunt.

Aſaſio & Suſabes regis ꝓtores, orta īter eos & regis filios ī caſtris diſcordia, cū ſex milibꝰ militū, ad Haſtrubalē trāſiuere, quo ille ſucceſſu elatꝰ, caſtra caſtris pene cōtulit. Maſiniſſa ad īſidias cōuerſus, copiis exim prouiſo ſubductis, fugā ſimulat, Pœnūq; effuſę ſeq̄ntē deducit ī cāpos vndiq; collibꝰ ꝑclētos. Huc vbi vētū eſt, Maſiniſſa cōuerſis retro ſignis, media planitie caſtra locat. Haſtrubal & ipſe loco eminētiore cōſedit, īminebatq; vtriq; ꝓliū, quū Scipio Æmylianꝰ, q ſub L. Lucullo tribunus militū ī Hiſpania militabat, ad regē venit, Luculli nomine ab eo elephātes poſtulaturus. Maſiniſſa ī aciē ꝓceſſit, quū iā duodenonaginta natus eſſet āños, erat ille vt dixi, ſupra q̄ ætas pateret, vegeto corpore, idq; in Numidia potiſſimū euenire arbitrari ſunt qdā, ꝙ nec frigida nimis ſit ea regione hyēs, nec nimis torrida æſtas, vt in Æthiopia, ob idq; īmaniſſimas beluas nutriat tellus.

Temperata Numidia.

Accedere huc ritū gētis, q̄ ſub dio plurimū degat, aſſiduoq; labore exerceatur, quū neq; temulētia multa, neq; vllus adſit ciboꝝ apparatꝰ, ſed ſimplex parſimonia. Haſtrubal vbi regē vidit ſuos pugnę īſtruere, in equū deſcēdit, acie dimicaturus. Hic Scipio cōcurſuras acies ītuitus, priuſq̄ ſigna canerēt, editiorē locū occupat, vt cōmodiꝰ īde ꝓliū ſpectaret. Ferūt poſtea dicere ſolitū nullo vnq̄ tpe ſe tātā ex quouis alio ſpectaculo ꝑcepiſſe voluptatē, q̄ quū ſupra cētū milia hoim īter ſe pugnātiū ipſe oī ſollicitudine & cura liber, ex alta cōtēplatꝰ eēt ſpecula.

Pugna.

Pugna a prima luce ad noctē diſtracta eſt, multis hincinde cadētibꝰ, ad poſtremū rex aliquāto ſupior acie exceſſit, cui ī caſtra redeūti gratulabūdꝰ Scipio occurrit. Eū Maſiniſſa ob Aphricani memoriā quē olm maxime coluerat, arctiſſime eſt cōplexꝰ, multaq; comitate penes ſe habuit.

Viſio Scipionis.

Tū Scipioni ſpecies illa eſt ꝑ qetē viſa, quā Cicero diſerte ī ſexto reip. eſt poſtea executꝰ. Tētata quādiu ibi fuit Scipio pax eſt īter regē & Carthaginēſes, cęterū iritatis vtrinq; aīs ad exitū ꝑduci nō potuit. Ipſe acceptis a rege elephātis, ī Hiſpaniā abiit. Maſiniſſa poſt ꝓliū Haſtrubalis caſtra īiquo loco ſita & foſſa & vallo cinxit. Habuit ab īitio Pœnus ī aīo priꝰ erūpere, q̄ vndiq; hoſte clauderet, regēq; ad ꝓliū cogere, ſed audito legatoꝝ ex vrbe Roma acceſſu ratus fore vt eoꝝ arbitrio bellū ſolueret, certamine abſtinuit. Legatis occulte mādatū erat, vt ſi Maſiniſſa īferior eſſet, pacē ſuaderēt, ſi res eiꝰ melior q̄ punica videret, ſinerēt bellū trahi. Quo apparet Romanos parū ſancte ius ſociale ꝑ id tp̄s cuſtodiuiſſe, ac quātū Pœni prioribꝰ bellis ꝑfidia egerāt, tātū tertio hoc punico bello Rōani dolo malo egiſſe merito videri poſſunt.

Rom. dolo malo cum Cartha. agunt.

Spe igit̄ fruſtratꝰ ſua Haſtrubal, ad eā eſt inopiā redactꝰ, vt equos primo, mox ſcutoꝝ lora, & habenas mādere ſint milites coacti. Tela adhęc lignoꝝ defectu cōbuſta. Sequuta ē īde peſtilētia famis alūna, magnaq; ps exercitꝰ paucis diebꝰ teterrima illa clade cōſūpta eſt. Tū deſperatis rebꝰ, Haſtrubal tria milia argēti talēta ī qnq̄gīta ānos, & exulū reſtitutionē pactꝰ, vt ipſe & ſui cū ſingulis veſtimētis domū abirent, pacē cū rege ſanxit. Geloſſes regis filiꝰ, dubiū ignaro patre, Numidicū eq̄tatū ī agmē morbo & fame affectū īmiſit, tātaq; cędes eſt edita, vt ex octo & qnq̄ginta hoim milibꝰ (tot eñ fuiſſe dicunt) ꝑter paucos q cū ipſo duce Carthaginē peruenere, cęteri etſi alii alio caſu, ad vnū perierint.

Carth. cędes.

Carthaginēſes nō tā ꝑfiti clade peculꝭ

ſi,q̄ ꝙ Romani,quos merito ſuſpectos habebāt,accuratiſſimū tota Italia delectū habere dice-
bantur,vt nullū nō remedium ad id bellū,qđ inſtabat,euitandū ꝗſiuiſſe viderent,Haſtrubalem
primo q geſti cū Maſiniſſa belli author fuerat,& Carthalonē,cæteroſq; eius cōſilii participes,
partim exilio,partim capitali ſupplicio afficiunt.Mittunt & Romā legatos,q Numidici belli
culpā in paucos ſuorum ciuiū,q publice pœnas luiſſent,& in Maſiniſſam reiicerēt, doceréntq;
publicū cōſilium ab omni culpa ꝓcul abeſſe.Interrogati ab vno ſeniorū legati,cur nō authores
belli a principio coercuiſſent,ſed poſtq̄ res male geſta eſſet,quum nihil ad ea reſpōdiſſent,cum
his dimiſſi ſunt,vt dicerent illis,nondū videri Po.Ro.a Pœnis ſatiſfactū.Idē ferme reſpōſum da
tum legatis,q ſcđo loco miſſi ſunt.Interea Vticēſes Carthaginēſibꝰ infenſi Romā occulte mit-
tunt,q vrbē Rōanis dederēt,qua opportuna deditiōe arrepta ſenatꝰ in capitolio, vbi talia de-
cerni cōſueuere,bellū Carthaginēſibus inferendū ſtatuit.Erant tū cōſules, M.Mālius & L.Mar Conſules.
tius,q in Aphricā trāſmiſſuri,clādeſtine iubent nō prius a Carthagine copias abducere,q̄ eam
funditus euertiſſent.Fuit hic annus ſexcēteſimꝰ ſecundus ab vrbe cōdita. Nec lōgior inde mo
ra fuit,cōſules oībꝰ ad bellum paratis,cū cētum quinquaginta nauibꝰ ad pugnā inſtructis.& vi Copiæ in
nerariatū īgēti,octoginta milia peditū & quatuor equitū.in Aphricā deportarunt.Priꝰ claſ Aphricam
ſis ex alto cōſpecta eſt,q̄ in ſe qppiā moueri Carthaginēſes reſciuiſſent.Stupētibꝰ itaq; nouita delatæ.
te animis,quū ne ad toletandā qdē obſidionē ſatis parati eſſent,viſum eſt celeriter Romā mit-
tere,q a ſenatu ꝗrerēt,qd Ro.Po.Carthaginēſes vellet facere.Reſpōſum his eſt,vt irēt,& .CCC.
pueros ex oīni nobilitate lectos,cōſulibꝰ obſides darēt,tū fore vt cæteris,q̄ poſtularent,mitius
aures accōmodarēt.Carthaginēſes,etſi tota res ſuſpecta erat,vt neqđ eoꝝ,q̄ ad flectēdos Rōa-
norū aīos attinerēt,nō datum videri poſſet.CCC.pueros,ex omni nobilitate lectos,cōſulibꝰ de-
dere,q quū in naues īponerent.in Siciliā deportādi,lachrymoſum ciuitati ſpectaculū ꝓbuere, CCC. Carth. pue
lamētari eoꝝ matres,capilloſq; ſibi laniare,multiq;,vt ī tali dolore,teſtatæ,& filios ſibi adimi, ri obſides
& Carthaginē haud ꝓpterea incolumē futurā,velut imminēs excidiū ante oculos haberēt. Et dati.
illi e cōſpectu ſuorū ī altū delati ſunt.Erāt interim Cōſules ad Vticā,quē locū primū ī Aphri
ca tenuerūt.Ad eos ex Carthagine legati quū veniſſent,ad terrorē īcutiēdū,editiore ſunt loco
auditi,vt vniuerſum exercitū,ad hoc ipm̄ inſtructū,& in ꝓcinctu ſtātē,oculis intuerent.Illi mi
ſerabili oīne vſi,& ad ꝓſentē fortunā accōmodata,diu multiq; ꝓcati ſunt, vt humanarū terū
memores,ꝓſenti fortunæ moderatent.Carthaginē quoq; aliquādo floruiſſe terra mariq;,intra
extraq; Aphricā late īpaſſe,nūc ſupplicē ad ipoꝝ pedes iacere,nō claſſē,nō exercitū,nō ſocios, Carth.preces.
nō ꝑſidia vlla,nō deniq; aliud qppiā,ꝑter ſpem,quā in Romanoꝝ clemētia repoſitā haberēt,re-
liquū ſibi fortunā feciſſe.Cōtēti inqt fuerūt maiores veſtri.cum qbus bella geſſimus,armis vi-
ciſſe.Cęterū tātū abfuit,vt victoria abuſi ſint.ꝙ & nos victos ſibi fœdere deuinxerint,numero
amicoꝝ habuerint,fœdera publice icta ſanctiſſime ſeruarint,quo magis mirari oporteat,qd ſit
ꝙ vos illoꝝ ꝓgenies,cū qbus nūq̄ bellauimus,nihil dicto aut facto læſimus, ita ſubito ad arma
proſilueritis,an tributa vobis non exoluimus?aut naues habemus?aut elephantos alimus?quę
oīa in fœdere ſunt,nihil certe hoꝝ a nobis factum criminari pōt quiſq̄. Quid igit vobis arma
induit?res noſtræ credo,quę qm̄ ſunt adeo afflictæ,quum oīm iniuriæ ſunt obnoxiæ,tū vobis
merito ludibrio,ſed miſericordia potiꝰ digni ſumꝰ,ꝙ ꝑter alia mala. q̄ lōga tēpoꝝ ſerie miſera
ciuitas perpeſſa eſt,octo & quinquaginta milia hoīm,his paucis mēſibꝰ amiſimus, more ferarū
a Maſiniſſa circūuenta,fameq; & ferro abſumpta.Sed vos aliquis dixerit,Maſiniſſæ bellū intu-
liſtis,mitto ꝙ ab eo omnis belli cauſa orta eſt.Sed cur non huic inferri debuerit, q terrā illā in
qua nutritus eſt & inſtitutus,vi,ferro,flamma,rapinis,non minus impie , q̄ ingrate,tot annos Efficaciſſima
hoſtiliter inſectat?Maſiniſſa nos arma capere coegit,Maſiniſſa fœdera vobiſcum icta confudit, Carth. con
ꝙ ſiquid hinc etiam peccatum eſſet,& quia eius tumultus authores publice pœnas luerūt,& queſtio.
ꝙ Romā miſimus,qui vos docerent publicū conſilium procul a culpa abeſſe,abunde ſatiſfactū
arbitrabamur.Nunc vero,quid per deum numeroſa hæc claſſis ſibi vult?quid īmēſus hic exer
citus?aduerſus eos qui nec ſe peccaſſe intelligunt,nec ſi intelligant,recuſent vobis ſe ſubiicere,
omnia quæ velitis ferre humiliter parati.Sed iā in veſtra poteſtate eſt,acceptis obſidibus veli-
tis publicā fidē ſeruare,patiq; Carthaginē ſuis legibus viuere,an documento eſſe cęteris mor
talibus vt qui plus poſſint q̄ ſoleant,plura velint q̄ debeant.Et hæc legati palam queſti ſunt,
Tū L.Martius inquit,De iure fœderis vobis Romę reſponſum eſt Carthaginēſes,& quum ob-
ſides tradidiſtis,ꝑdixerat ſenatus fore,vt Vticę cętera q̄ Po.Ro.vellet a nobis audituri eſſetis.
Nunc quando vobis in pace victuris arma nullo modo vſui futura ſunt,edicimus,vt quicquid

Rum

armorum in vrbē eſt,id nobis affecetatis.Legati cōſulū edictū eo tēdere rati,vt ſublatis armis
oīs nouādarū rerum occaſio e medio tolleret̃,ſe impata facturos polliciri ſunt. Cornelius Sci-

Arma Carthag. adempta.

pio Naſica,& Cornelius cognomēto Hiſpanus,in vrbē miſſi,ingētē vim armoꝝ ex armamēta-
rio deprōptā in caſtra deuehi curarunt.ducēta milia armorum fuiſſe dicunt̃.Sagittarū & te
loꝝ incōperta multitudo.Catapultę in his machinę ad excutiēdos lapides duo milia numero.
Hæc oīa curribꝰ ſublata,primores ciuitatis,cum ſacerdotibꝰ, & qcūq; pietatē vel ipſo aſpectu
mouere potuerunt,reliqua ciuitate in fletu & mœrore occupata,ſecuti ſunt.Hi vbi ad cōſulū
cōſpectū ſtetere, tum Martiꝰ(erat is multo ꝓ́pior,q̃ collega ad dicēdum) digni quidē lau-

Extrema conſulū denunciatio.

de eſtis viri Carthaginēſes,ꝗ & obſides primo,mox & arma nobis petētibus dediſtis, cæterum
in rebus neceſſariis paucis verbis opus eſt,audite q̃ vobis poſtremo ſperent̃. Tradite nobis vr-
bē veſtrā,aliāq; nouā vobis.X.milia paſſuum procul a mari,vbicūq; libuerit cōdire.Hāc quam
habetis euertere in aīo eſt.vix hæc Martius fuerat locutus,quū Carthaginēſes oēs vna mani-
bus ad cælū ſublatis,multa aperte Romanis mala imꝓcari,a quibꝰ tā perfide fuiſſent decepti.
Et illi ſiue amentes,ſiue moriendi cupidi id facere,inde in terrā ꝓuoluti manibꝰ capita cōtun-
dunt.Alii ſibi veſtes laniant,qdā manū ſibi inferre conati ſunt,velut inſania quadā ſtimulāte.
Poſtremo ab ea cōflictatione quieſcētes,velut defuncti vita,humi proſtrati iacuerunt, raras &
miſerabiles voces interim emittētes,filios,vxores,patriā,deos ipſos quos ipſæ pie coluiſſent,mi
ſerabili modo inuocātes.Admoniti cōſules humanæ fragilitatis,miſericordia & ſtupore preſ-
ſi,ſine voce aliq̃diu ſtetere,nec circūfuſa multitudo lachrymis tēperare potuit.Vbi vero Pœni
ab ea lamētatiōe paululum qeuere,tū Hanno cognomēto Gelas,medio dolore interfatus.Quā
do inquit Romani,neq; fœdera nobis apud vos adiumēto ſunt,neq; publica fides,quā vos con
ſules apud nos nuꝑ obligaſtis,fore,vt vrbs noſtra libera dimitteret̃,liceat nobis ſaltē pauca fle-
re,ac ſimul deprecari,etſi nō parua alioqui adſit nobis in tātis malis deprecādi copia. Per nſæ

Extrema Pœnorum poſtulata.

vrbis vetuſtatē,ꝑ vrbē ipſam deoꝝ oraculis cōditā,ꝑ eius phamā valde olim in terris inclytā,
ꝑ Carthaginis nomē oībus gētibꝰ notū,ꝑ ſacra,quoꝝ in ea ingēs copia eſt,ꝑ deos ipſos,qui ni-
hil impie vſq̃ egerunt,oramus vos Romani ac ꝓcamur,ne eoꝝ celebritates,pōpas,ſolēnia nobis
eripiatis,ne defunctoꝝ monumēta,quum nihil ab his paſſi ſitis,diruatis:& ſiqua vobis ieſt pie
tas miſereamini eoꝝ,quibꝰ vna migrare opus eſt.Parcite diis penaribꝰ,parcite foro,theatris,tē
plis,parcite cęteris ornamentis,quæ eſſe ſolent ciuibus & honeſta & iucunda. Quid Carthagi
nē metuere amplius opus eſt?quū ipſi arma,naues,elephantos, & oīa q̃ inuidiæ eſſe poterant,
teneatis?Cæterū nihil eſt indignius,q̃ hoīes mari aſſuetos,quorū infinita multitudo inibi ope
tatur,in mediterranea traduci.Ne tamen vrbs immerita infando excidio detur,vobis Romani
qđ ęque valeat relinquimꝰ habitādā.Mittite,ablegate miſeros Carthaginēſes in extremas ter-
ras;innoxiæ vrbis ędificiis pſcite,qđ & minꝰ luctuoſum nobis erit,& vobis minꝰ inuidioſum.

Carthag. preces.

His & aliis nō paucis Hāno patriæ excidiū deprecatꝰ eo demū decurrit,vt diceret: liceat Ro-
mani miſeræ ciuitati legatos iterū Romā mittere tantiſper ꝑcite ꝑituræ vrbi,donec poſtremo
experti ſimꝰ an ſenatus ille,q aliis gētibꝰ vltro ignoſcere cōſueuerit,ſociæ ciuitati & cuiꝰ auxi-
liis in duobꝰ nuꝑ regibꝰ expugnādis publice ſit vſus,quā obſequētiſſimā in oībus habuit, no-
ſtris ꝓcibꝰ & iuſtis lacbrymis ſit aliquid daturus.Ad ea Martius,Decreuit inquit ſenatus viri

Verba Martii.

Carthaginēſes,& qđ decreuit fiat neceſſe eſt.Inde multis verbis conatus oſtēdere cōducibilius
eis fore ad qetē,& ociū maritimā vrbē relinq̃re,q̃ ipſis oīm malorū fuiſſet cauſa, vt olim ſuam
Athenieſibꝰ,eſſeq; taliū vrbiū opes maritimis negociis ꝑq̃ ſimiles,q̃ celerrime mari auctæ,cele

Verba de obliuione.

rius dilabunt̃.Præſtare ad futurū patrię deſideriū leuādū ꝓcul a mari recedere,ne ad oēm pela
gi cōſpectū mēoria antiq̃ laudis cū iperio amiſſæ ſubiret aīm.Maloꝝ inqt oīm præſtantiſſimū
remediū eſt obliuio.quā niſi mutatis ſedibus fieri Carthaginēſes viri haud qdē pōt,vt aliquā-
do aſſequamini.Et Martius humane qdē tali vſus eſt hortatione,quū impio vti poſſet.Lega-
ti poſtremo illud petierunt,vt qñ aliud impetrari nō poſſet,ne multitudinis incurſu ad primā
eius rei mētionē laniarent̃,tāq̃ ſua ſpōte in patriæ excidiū cōſenſiſſent,cōſules ipſi cū claſſe in
cōſpectū vrbis venirent.Id Martius cōcedēdū ratus,cū.XX.qnqueremibꝰ ſub legatorū reditū,
ex alto ſe Carthaginēſibus oſtēdit.Illi mœſto ſilētio vrbē ingreſſi,cōtinuo multitudinē in me-
lioris nuncii expectationē erectā metu & terrore perculerūt,multis amicorū ſciſcitātibus, quū

Noua Cartha. trepidatio.

ne vox vlla quidē redderet̃,multa cū trepidatione in curiā diſcurrit̃,vbi ad primā mandatorū
relationē,tantus eſt a patribus clamor exortus,vt plebs,q̃ ante curiā ſtabat,ægre a foribus re-
moliendis abſtineret.Mox vero edocta q̃ eſſent Romanoꝝ poſtulata,velut ſubito furore corre-

pti aliĩ alio dilabunť. Miſerabilis cõploratio in publico & priuato orta, ſæuuſq; matronarũ plã
ctus. Aliæ cũ fletu & lamẽtatiõe tẽpla ſubeũt, diis ĩuidiã facturæ. Aliæ pueros natos cõplexæ illo-
rũ ſortẽ lamẽtari, quorũ ortꝰ in ea tẽpa ĩcidiſſent, vt euerſa patria in exilio victuri forẽt. Quędã
penates deos, & lares, quos caſte coluiſſent, velut ingratos incuſare. Viri ita & dolore perci-
ti, clauſis portis, muros cõſcenderũt, cũ ipſa patria perituri, ꝑ catapultis ſaxa cõgerunt. Senatꝰ
oĩa prius extrema perferenda cẽſet, q̃ vrbẽ ad excidiũ tradendã. Bellũ itaq; decernit, mittiturq; — *Bellũ decer-*
ad Haſtrubalem nuncius, q vrbe pulſus erat, vt publicę iniuriæ oblitꝰ patriæ extremo tẽpe au- — *nitur.*
xiliũ ferat, habebat ille ſecũ ad viginti milia hominum eo cõſilio quęſita, vt ab ſui exilii autho
ribus pœnas exigeret. Huic igitur imperiũ decernitur, vt foris rẽ gereret. datuſq; illi collega ẽ
Haſtrubal Maſiniſſæ nepos, q vrbẽ tuereť. In extremũ itaq; bellũ ciuitate cõuerſa, ſerui oẽs li-
bertate donantur. Oĩa opificia negociaq; ſacra & prophana in præſentem belli vſum vertunť.
Omnis ſexus & ætas in medium operari, frumẽto & labore per partes diuiſo. Centũ clypei ſin
gulis diebus ſiebant, trecẽti enſes, mille catapultæ, ſagittæ, lanceæ, & iacula quinquaginta. Mu
lieres quoq;, memorabili exemplo, cannabis & lini inopia capillos ſibi ſecuerunt.

M. ANTONII COCCII SABELLICI RAPSODIÆ HISTORIARVM AB ORBE CONDITO, ENNEADIS QVINTÆ, LIBER NONVS.

QVANTVM Pœni patriæ periculo adacti, inaniter bellũ inſtruebãt,
tantũ Martius & Collega, ſemicapti hoſtis cõtẽptu, qđ reliquũ nego — *Segnities*
cii erat ſegniter obibant. Dũ igitur ad Vticã ſedẽt reſpõſum expectã — *conſulum.*
tes, dũ terũt tẽpus in maritimis vrbibus recipiendis, quæ vltro in dedi-
tionem veniebãt, dũ citro vltroq; Carthaginem mittunt, & audiunt
miſſos, Pœni vrgente neceſſitate vrbẽ irrequieto opere muniunt, ex
totaq; Aphrica vires ad bellũ cõparãt, qđ Maſiniſſa ægro animo fe-
rens, queſtus eſt per literas, ꝙ hoſtẽ quẽ proſtratũ ipſe Romanorũ pe
dibus cõſiciendũ obieciſſet, cõſules ſua cũctatione reſpirare pateren
tur. Reſcripſerunt regi Martius & Collega, vt & ipſe bellũ pro viri-
bus iuuaret, mitteretq; in caſtra auxilia, quæ quia tũ miſſurum ſe ille — *Maſiniſſa*
reſpondit, vbi opus ſuo auxilio eſſet, & mox paulo miſſis, qui conſulibus dicerent, an re aliqua — *delirus ha-*
opus eſſet, delirũ ſenem cõſules aſpernati, ſe tũ miſſuros reſponderũt, quum eius viribus indi- — *bitus.*
guiſſent. Nec multis inde interiectis diebus Adrumeto, Lepti & aliis quibuſdã locis receptis,
Carthaginem verſus caſtra mouẽt. Erat Carthago velut in cherſoneſo quadam ſita, cuius cer
uix a mediterraneo aſſurgens latitudine patebat quinq; & viginti ſtadiorũ, lõgiore inde tractu
diſcurrebat inter ſtagnũ & mare. Cherſoneſum ſimplex murus per interiectos ſcopulos munie
bat. Circa collum, vbi Byrſa fuit, ad meridiẽ vrbs triplici fuit murorũ ſerie ꝑdita. XXX. cubi-
torũ altitudine, turribꝰ in quaterna tecta aſſurgentibꝰ, triginta pedes in ꝓfundum demiſſis, vt
in cauediis ipſis trecẽti ſtabularenť elephãti. Altera ſuperius ſtabula, pari ope, quatuor milium
equorũ capacia. Domicilia inde circa muros, XX. milibꝰ peditũ, & quatuor equitũ ſtationẽ ſa-
tis cõmodã datura. Erat angulus ſecũdũ Ligulã ad portũ extẽſus, magis natura, q̃ opere munĩ
tꝰ, & ex ſtagno, qđ nauigabať, exitꝰ ĩ mare anguſto ore, qđ ferreę claudebãt catenę. Interius inſu
la in medio ſita, & ipſa nõ mediocribꝰ a ſtagno ſcopulis diſtincta. His naualia interiecta. CCC.
nauiũ capacia, domibus ſuperimpoſitis, cũ omni triremiũ apparatu. Erat & Naucleri domꝰ emi — *Naualia*
nẽtiore loco ſita, vnde ille ſignũ dabat nautis, qũ late inde patebat in oẽs ptes cõſpectus. Nec a — *Carthag.*
mari ſubeũtibꝰ cõtinuo naualia videri poterãt, duplici muro obiecto. Et is tũc erat Carthagi-
nis circa muros apparatus, quũ cõſules admotis copiis, Martius a mari, a terra Mãliꝰ, vno tẽpe,
vrbẽ adoriunť. Bis vtrinq; cũ ignominia repulſi. Martius ꝑpe ſtagnũ caſtra fecit. Manlius ſu-
pra Cherſoneſi collũ, qua via in mediterranea ferebat. Vterq; Haſtrubalis metu, q haud procul
a ſtagno cõſederat, caſtra vallo & foſſa muniũt. Nec ita multo poſt Martius cũ quingẽtis fere
militibꝰ ꝑ ſtagnũ aduectus, ad materiã ex ꝓximo petẽdã, vt ſcalas & alia bellica opa mœnibus
applicaret, ĩprouiſa Himilconis eruptione, armis magna ex parte amiſſis, q̃buſdã etiã ab hoſte
cæſis, in caſtra, fugiẽti ſimilis rediit, auecta nihilo ſecius materia, q̃ cæſa erat. Duobus itaq; arie
tibꝰ muro admotis a parte Ligulæ ter conatus eſt vrbẽ irrũpere. Cæterũ quantũ ea pte Roma
ni diſturbabãt, tãtum Pœni, celeri ope, iterius reponebãt. Iniecit tamẽ nõ paruã ſollicitudinem
hoſtibus tertius ille Martii conatus, verũ qa extrema vrgebat neceſſitas, nocte, q̃ ſecuta eſt, eru
ptione ex vrbe facta, in Martii caſtra Pœni impetum faciũt. Plures oĩno facibus q̃ armis erant

inſtructi,quibꝰ intra muros cõpulſis,Romani alacri animo muniriones inuadũt. cõſtituerant
Pœni,inſtructo agmine,intra muros acie,ſi opus eſſet,dimicaturi.Erat intus cãpus late patẽs,
pugnæq̃ cõſerendæ non inhabilis.Martiani milites hoſtẽ aſpernari,quoꝝ ꝑcipua pars,lapidi-
bus,aut cõtis erat inſtructa,cupide in ꝑliũ ruebãt,fuiſſetq̃, loci iniq̃tate, clades nocte illa non
mediocris accepta,niſi Scipio,ꝑnes quẽ oẽ deletæ Carthaginis decꝰ fuit,tũ vero tribunus ali-
quot cohortes ingruẽti hoſti matute obieciſſet,ꝑ quas militibꝰ tutior fuit ad ſuos receptꝰ,qđ
facinus plurimũ illi laudis attulit.Perſeueratũ inde a ꝑmẽdo hoſte.Cęterũ exercitꝰ,q̃ erat ſu-
pra ſtagnũ,grauitate cæli affectus,claſſe in aptũ educta,in ſalo cõſtitit.Inde quum vẽtꝰ a terra
Ro.claſſis ſpirare cœpiſſet,Carthaginẽſes ſcaphas ſarmẽtis plenas,eaſq̃ eximprouiſo incẽſas,in Rõanoꝝ
concremat. naues plenis velis immiſere,quo contigit,vt tota pene claſſis,vno tpe,deflagrarit.Abiit Martiꝰ
inde Romã ad comitia cõſularia habẽda,Mãlio ad obſidionẽ relicto.Ibi hoſtes alterius conſulis
diſceſſu audaciores facti,noctu Mãlii caſtra inuadũt,cœptaq̃ erãt iã munimẽta trãſcendi,quũ
cæteris metu torpẽtibꝰ Scipio auerſa pte caſtroꝝ,cũ eq̃tibꝰ egreſſus,facto in Pœnos ĩpetu, eos
a vallo repulſos in vrbẽ cõpulit.Auxit Scipionis phamã recẽs hoc facinus.Secutæ poſtea fru-
mẽtariæ expeditiones,in qbꝰ quũ cæteros tribunos,q̃ frumẽtatoribꝰ ꝑſidio aderãt:Phameas Pœ
norũ ꝑfectꝰ aſſiduo incurſu fatigaret,cũ Scipione nunq̃ eſt auſus cõgredi,eius diligẽtiã in diſ
ponẽdo ꝑſidio veritus.Metu itaq̃ Barbarꝰ ꝑlio abſtinebat,quũ milites Scipionis ductu frumẽ
taretur.Cæteri tribuni eã laudẽ Scipioni inuidẽtes,veterẽ Phameæ amicitiã cũ Scipionibꝰ eſſe
Scipioni ĩui dictirabãt,haud ꝓpterea mirũ videri oportere,ſi cũ vno Romanoꝝ oĩm ille pactas haberet in-
dia cõflat. ducias.Maius inde facinus ſecutũ.Statuit Mãlius Haſtrubalẽ,q̃ ad Neepherim caſtra habebat,
cũ maxima pte exercitus inuadere. Vbi vero ad flumẽ ventũ eſt,qđ vno vadari loco eoq̃ pan-
guſto poterat,vbi exercitus trãſmitti cœptꝰ eſt,Scipio loci malignitatẽ intuitꝰ,ducẽ imminẽ
tis periculi admonet,qd enĩ flat inquit,ſi,qđ olim,parum ꝓſpere a nobis dimicatum fuerit,ſiue
hoſtis de induſtria pugna abſtinear,inſtetq̃ nobis abeũtibus,nõne clades hic memorabilis erit
accipienda! Vadũ proinde inhibeto Manli,ac ꝓſpice priuſq̃ in vlteriorẽ ripã euadat miles,qua
ratione incolumis exercitus a te in caſtra reduci poſſit.Obtẽperaſſet Mãlius Scipioni,vt homo
nõ multum rei bellicæ peritus,niſi cæteri tribuni Scipionis imbelliã arguẽtes vltro ad hoſtem
ire ſuaſiſſent.Excepit Haſtrubal veniẽtẽ Mãliũ ꝑlio,ac poſt mutuã cædẽ editã ſuos ĩ caſtra re
cepit,ac tã diu ſe tenuit,quoad Romanos circa vadũ ſua ſpõte turbatos intuitꝰ eſt.Tum vero
ꝑſentẽ occaſionẽ amplexus,poſtremũ agmẽ a tergo & lateribus tumultuoſe inuadit.Ingẽs ſtra
ges cõfeſtim edita,ſed multo maior ſecuta eſſet,niſi Scipio cũ duabꝰ alis equitũ obeq̃tãdo,iacu
lãdoq̃ Pœnũ a ſuorũ cæde diſtinuiſſet.Periẽrũt tñ,quũ alii multi tũ tres tribuni militũ,q̃ tranſ
mittẽdi exercitus fuerãt authores.Et iã ꝓpemodũ in tutũ abierat exercitus,quũ cognitum eſt
quatuor cohortes abeſſe,quas primo hoſtiũ incurſu a ſuis excluſas,Pœnus in quodã circũſede
rat tumulo.Ad eas obſidione eximẽdas reuerſus Scipio,ꝑter ſpẽ oĩm,fuſis ſua ſtatione hoſtibꝰ
incolumes reduxit.Eratq̃ ꝑ hæc ingẽs phama nõ ſolũ inter ſuos,ſed apud hoſtes etiã Scipioni
cõciliata.Legati q̃ in Aphrica fuerãt,vt res tot cladibꝰ afflictas inſpicerẽt,inſigne virtutis teſti-
moniũ illi apud ſenatũ ꝑbuerũt.Maſiniſſa interea decrepita ętate & corporis ægritudine cõfe
Maſiniſſæ ctus,vbi ſe morti ꝓpinquum ſenſit,Scipionẽ ex caſtris ad ſe vocauit,q̃ priuſq̃ eo occurriſſet,ex
interitus. vita deceſſit,ſupremaq̃ voce filiis mãdaſſe dicitur,vt Scipionis dicto obediẽtes eſſent.Erant il-
li filii cõplures,ſed horũ tres duntaxat legitimo thoro nati. Periit nonagenarius, adeo ꝓſpera
& viuida ſenecta,vt in numeroſa ſobole quadrimum filium reliquerit, quẽ ſex & octoginta an
nos natus genuit.Sunt Piniꝰ,Liuiꝰ,& Appianus authores. Regnũ a Mauriſiis oceani accolis,
vſq̃ ad Cyrenaicos fines,ꝑ mediterranea,ꝓpagauit.Syphacẽ regẽ potentiſſimũ, & hoſtẽ ſuũ,
qđ eius felicitatis cumulo acceſſiſſe videri põt,ſua manu cepit.Scipio regis filiis pellicibꝰ ꝑrea
tis ꝑ cuiuſq̃ dignitate aliqua tribuit.Regnũ & theſauros vt tres legitimo thoro nati haberẽt
Micipſa. decreuit.Micipſam q̃ horũ maximus natu erat in paterno ſolio Cyrthę collocauit.Guluſſa pa
Guluſſa. cis belliq̃ ſummã curare eſt iuſſus.Maſtabã,ſiue vt alii ſcribunt,Stanabal,iuſtitię cultor, egre-
Naſtabã. gieq̃ græcarũ literarũ ſciens,ius populis diceret.Eſtq̃ Guluſſa cũ Numidarũ auxiliis in caſtra
adductus,cuius opa Phameę licẽtia cum ſuo eq̃tatu euagãdi breui cõpreſſa eſt. Nec Phameas
multo poſt cum Scipione ĩ colloquiũ venit,pactuſq̃ ſibi & ſuis ſalutẽ,fideq̃ ĩ id ab eo accepta,
cũ duobꝰ milibꝰ eq̃tũ,&.CC.ad Romanos trãſiit.Qui a Mãlio cũ Scipione Romã miſſus,beni
gne eſt acceptꝰ,purpureaq̃ veſte,aurea fibula,& phalerato equo a ſenatu donatus.Addita his
aurea arma,& cũ his magnũ argẽti põdus, tabernaculũq̃ cum lauta ſupellectile.Et Phameas

ita publice ornatus,ad bellũ in Aphricã eſt reuerſus,quo tpe Calpurnius Piſo,q in ſequentem [Calpurnius]
annũ cõſul creat⁹ erat,in puinciã ad exercitũ traiecit,& L.Mãcinus pfectus claſſis cũ eo. Vbi [Piſo cõſul.]
vero in pułciã venere,Calpurnius Aſpida vrbe fruſtra oppugnata Hippatgetem circũſedit ar
ce,moenibus,& portu,inſignẽ,medio tractu inter Carthaginẽ & Vticã.eã Agathocles Syracu
ſanus olim ad vſum belli,ſumma ope cõſtruxerat.Hic Romano cõſuli ſedẽti fluxit æſtas,nulla
interim re memorabili geſta.Nec igitur Hippargeta potit⁹,aut cum Haſtrubale vſpiã cõgreſ
ſus,Vticã in hiberna cõceſſit.Carthaginẽſes his modicis rerum ſucceſſib⁹ ſupra modũ elati, [Carthag.]
ad Micipſam & Maſtaban miſerunt,vt ſecũ in partibus eſſe vellẽt.Miſerunt & ad Maurifios,q [conatus.]
eã gentẽ ad arma cõcitarẽt,nec intra Aphricę fines ſe illoꝝ conatus tenere,ſed in Macedoniã
quoq ad Andriſcũ legatos deſtinãt arma & pecuniã polliciti. Erat Andriſcus hõ obſcuro lo [Andriſci cõ]
co natus,q hanc fabulã cõmẽtus,vt ſe Perſeo rege ex pellice ortũ pdicaret,ac ſub id tẽpus quo [mentum.]
pater cũ Romanis bellare coepit,Cyrtheſæ cuidã occulte alendũ datum,vt ſi aduerſa eſſet for
tuna pſenti bello vſus,aliqđ velut ſemen regiæ ſtirpis extaret. Mox capto Perſeo & extincto,
Adramiti(eſt id Phrygiæ oppidũ)vſq ad.XII.ętatis annum apud Cyrtheſam p filio educa
tũ,ob idq exiſtimaſſe illi⁹ eſſe filiũ,a quo tã clẽmẽter educaret.Poſtremo cũ vita ille migratu
rus eſſet,verã pueri originẽ cõiugi apuiſſe,tradidiſſeq ei libellũ Perſei regis ãnulo ſignatum,
quo ille filiũ alendũ cõmẽdauerat,quẽ vt illa ĩ occulto vſq ad pubertatis annos haberet,vlti
mis pcib⁹ fuiſſet obteſtat⁹,ac tũ demũ ſe iã adultũ libellũ ſuæ originis indicẽ ab ea accepiſſe,
duplicẽq a patre theſaurũ ſibi relictũ,ex codicillo didiciſſe,monitũq ab anu,vt Adramito ex
cederet,priuſq̃ res ad Eumenẽ regẽ deferret,q fuerat Perſei inimic⁹,in Syriã ad Demetriũ ve
niſſe,vt ipſius auxilio ad paternũ regnũ reſtitueret.hæc ille quũ vulgo pdicaret,tãtum abfuit
vt Demetriũ ad aliqd ĩ Romanos agẽdum impellere potuerit,vt ob hoc ipſum neqđ ab eo mo
ueri poſſet,Andriſcũ captum Romã miſerit,vnde quũ poſtea ille pfugiſſet, multis vanã nois
phamã ſecutis,& tanq̃ ad indubitatã regũ ſtirpẽ coeũtib⁹(ipſe qdẽ ſe Philippum noiabat)bre
ui totã Macedoniã occupauit.Ad hunc igit Carthaginẽſes miſerãt,vt bellum p partes geren
dum in Rõanos ſuſciperet,quos ex pfeſſo iãdudũ ſibi hoſtes factos nõ ignoraret. Ille p id tẽp⁹
Theſſaliã occupare conat⁹,feciſſet ſe voti cõpotẽ,niſi a Romanoꝝ legato & Achæoꝝ auxiliis
fuiſſet inde depulſus.Hæc Horis.Romæ interea quũ L.Scribonius tribun⁹ plebis legẽ promul
gaſſet,vt Luſitani q a Sergio Galba veniſſent in Galliã,cõtra foedus in libertatẽ reſtituerẽtur,
ſuaſitq eã legẽ M.Cato quũ ſextũ & octogeſimũ ageret vitæ annum,Galba veritus ne ea ro
gatione dãnaret,duos filios prætextatos,& Sulpitii Galli filiũ,cui⁹ erat tutor,in cõſpectũ po
puli dedit,atq ita p ſe miſerabiliter eſt locutus,vt ea ſit rogatio antiquata.In Bithynia interi [Pruſias.]
Pruſias Rex humillimi cuiuſq ac pfligatiſſimi fautor,Nicomedis filii interficiendi conſilium
coepit,dũ conſultũ cupit minoribus filiis quos tulerat ex nouerca, quã Nicomedi ſuperduxe [Nicomedis]
rat.Cæterum adoleſcẽs quũ ex iis qb⁹erat id negociũ a rege iniũctũ,qd ĩ ſe pararet reſciuiſſet,il [ſcelus in pa]
loꝝ hortatiõe ſcelus ſcelere diſcuſſit,factoq eximprouiſo in regiã impetu, patrẽ expulit. Nec [trem.]
ita multa poſt ex ignotis latebris extractũ ſuis interficiendum tradidit.Fuit huic Pruſiæ alter
filius,q vt Liuius & Plini⁹ tradunt,vnũ os cõtinens habuit,p ſuperiore dẽtiũ ſerie.Sed priuſq̃
parricidio Nicomedis reg[illegible]foedata eſſet,placuit ſenatui tris in Bithyniã legatos mittere, qui
inter Nicomedẽ & Pruſiã domeſticã diſcordiã cõponerent.Forte ita euenit, vt legatoꝝ vnus
caput multis haberet cicatricib⁹ſparſum,alter pedibus laboraret,q reliquus erat ſocordi & ſtu [Catonis ſo]
pido haberet ingenio,in quos M.Cato haud inſule cauillatus,eã legationẽ capite pedib⁹ & cor [cus in lega]
de carere dixit.Nec in Syria per id tẽpus,quo hæc alibi gerebãtur,res in ocio fuere.Enimuero [tos.]
Alexãder,poſt Demetrii interitũ,regias opes ex inſperato adeptus,adeo ſe oibus voluptatibus
immerſit,vt in ganeo & luſtris iacentẽ foeda libido vinctũ teneret.Adminiſtrare interim p eo
regnũ Hãmonius quidã,q per regũ neceſſitudines ferro graſſatus,Laodicen, quæ fuerat Deme
trii,cũ filio Antigono,& ex regiis amicis q̃plurimos interfecit.Hæc Liuius.Cæterũ qđ ad De
metrii ſtirpẽ attinet,Trogus initio ei⁹ belli,quo Demetrius eſt regno & vita ſpoliat⁹,duos ip
ſius filios adhuc paruos,cũ magno auri põdere,Gnydio hoſpiti ab eo cõmendatos,vt ſiqd ad
uerſi eo ſibi bello accidiſſet,filii vbi per ætatẽ adoleuiſſent,ſe & regnũ iuxta vindicarent,quod
quaſi futurum diuinaſſet,ita,nec aliter accidit.Maior horum Demetrius pubertatis annos in [Demetrius]
greſſus,audita Alexandri luxuria,cum non parua auxiliarium manu,quã Laſthenes Cretenſis [Demetrii]
ei detulit,Ciliciã eximprouiſo occupat.Alexander lõga ebrietate experrectus,Apollonio in hu [filius]
miliori Syria relicto,Antiochiã pficiſcit,vt primis hoſtiũ motib⁹,& in ipis Ciliciæ finibus,oc

Rum iii

curreret. Apollonius in Phœnicia relictus,cũ magno exercitu Iudæã ingredit̃,Ionathã ſimu-
lãs,ꝙ in ſummo motu Syriaci regni,vnꝰ olim ociũ teneret. Vi igit̃ expſſurus qđ ſponte nõ da
bat ut,Iudæos vt cũ ipſo duce in æquũ deſcenderẽt,euocabat.Quibꝰ verbis Ionathas iritatus,
cũ.X.milibus peditũ,Ioppe maritima vrbe occupata,in Azoti cãpos ferociter eſt hoſtẽ ſecutꝰ,
quo per ſpeciẽ fugæ eũ Apollonius traxerat,ratus fore,vt Iudæos cãpeſtri loco adeptus, facile
equitatu,quo plurimum pollebat,debellaret.Nec Ionatã ꝑteriit hoſtiũ conſiliũ. Bipertito itaqꝫ
Iordanẽ trãſgreſſus,qua inter Azotum & Ioppen amnis in Syriacũ mare labitur, cũ Apollo-
nio conflixit,iuſſiqꝫ ſunt Iudæi,qui in prima acie dimicabãt,facta teſtudine,ſagittarũ & telorũ
vim ex aduerſo cadentium excipere,atqꝫ interim ꝑliũ diſtrahere,quoad hoſtẽ feſſum teliſqꝫ ex
hauſtũ,ſenſiſſent.Id in cauſa fuit,vt ad noctẽ vſqꝫ ſit certamẽ ꝓtractũ. Tũ vero facta a Iudæis
impſſiõe in aduerſã Syrorũ aciẽ viribus,& telis exhauſtã facile fundũt porroqꝫ fugãt.Ad Azo
tum vſqꝫ victor Ionathas fugiẽtes eſt ſecutus,vrbeqꝫ primo impetu capta,maior ibi cędes,q̃ in
ꝑlio edita eſt.Ad octo milia hoſtiũ cæſa dicunt̃.Vrbs cũ Dagonis tẽplo incenſa. Pari ſucceſſu
Aſcalonitas ſubegit,quibus nulla maiore clade,ob voluntariã deditionẽ,affectis,Hieroſolymã
ſe victor recepit.Alexãder,audita ſuorũ clade,ſiue qa ita euenire voluerit,ſiue ad iniuriã,quod
ꝓpius vero eſt,ea tẽporũ nouitate diſſimulãdã,Ionathæ victoriã gratulatus eſt,laudauitqꝫ ma
xime,ꝙ ex ſententia ſua,temerarios Apollonii motus cõpreſſiſſet,q ſuo iniuſſu res ſociorũ ſol-
licitare eſſet auſus.Attulerunt Ionathæ q ad hoc ipſum miſſi fuerãt, torquẽ aureũ dono ab
Alexãdro,detuleruntqꝫ illi regis noĩe Accaronis vrbis,totiuſqꝫ regionis vrbi adiacentis admi-
niſtrationẽ.Nec ita multo poſt Ptolemæus Philometor, cum terreſtribꝰ & maritimis copiis in
Syriã trãſiit,vt genero eſſet auxilio.Sed parũ abfuit,quin rex Apollonii inſidiis perierit, quod
ille quũ ꝑ literas & legatos apud generũ q̃ſtus eſſet,nec Apolloniũ ad ſuppliciũ reqſitũ dari vi
dit,ſuſpicatꝰ quod erat,nõ ſine Alexãdri cõſilio ſe capitalibꝰ inſidiis petitũ,vt cum eo oĩa iura
affinitatis & amicitię ſolueret,Cleopatrã filiã adẽptã Demetrio iuniori Demetrii filio,icto cũ
eo aduerſus Alexãdrum fœdere locauit.Atqꝫ ita Antiocheni Hãmonio ꝑfecto Alexãdri inter-
fecto ab Ptolemæo ſollicitari cœpti ſunt,vt ab Alexãdro deficerẽt.Nec vt id fieret maiore vlla
ꝑſuaſione opus fuit.Oderãt vulgo Antiocheni Alexãdrũ,quũ ob ipſius mollitiẽ & deſidiã,tum
quia Hãmonii crudelitate ſub eo male habiti eſſent.Alexãdro itaqꝫ eiecto Ptolemæũ regẽ ſalu
tãt,dupliciqꝫ diademate coronãt,Ægypti vno,altero Syriæ.Ille Romanoꝝ inuidiã veritus, cũ
Antiochenis egit,vt Demetriũ reciperẽt,pollicitus fore,vt nunq̃ eorũ cuiq̃ apud illũ fraudi eſ
ſet,ꝙ a Demetrio patre defeciſſent,q,qbus aſſentientibꝰ Demetriũ ex Cilicia,cũ exercitu euo-
cat,cũ quo iũctis armis,haud ꝓcul Antiochia Alexãdrũ ꝑlio vicit.Accepit Ptolemæꝰ in ea pu
gna aliquot vulnera,quũ equo elephãti ſtridore cõſternato,ad terrã ꝓuolutꝰ,ęgre ſit a ſuis ſer
Alexandri interitus.
uatꝰ,quo minꝰ hoſtes,q cadẽtẽ ferro circũſteterãt,eodẽ quo ad terrã defluxerat loco pluribus
vulneribus cõfecerint.Alexãder magno ꝑlio victus in Arabiã proficiſcit̃,vbi a Zabilo eius gẽ-
tis principe ad quẽ ꝓfugerat,interfectus eſt,eius capite ad Ptolemæũ regẽ miſſo.Periitqꝫ Ale-
xãder in hunc modũ cui Balas cognomẽ fuit.Alii Balæ filiũ fuiſſe tradunt.Tenuit Syriæ re-
gnũ annos.XL.Ptolemæus & ipſe haud multo poſt ex vulnere,qđ in ꝑlio acceperat, interiit,
cuius defuncti exercitũ Demetrius corrũpere conatus eſt.Cæterum eius fraude cognita,Ægy
ptiacæ copiæ relictis elephãtis,ne maiorẽ cladẽ adirent,ſeſe in Ægyptũ receperũt.Fiſcon,q Cy
Scipio ante legitimos annos fit conſul.
renis regnabat,fratris loco Alexandriæ eſt poſtea rerum potitꝰ,ſed qbꝰ poſtremo caſibus is ia-
ctatus ſit,ſuo loco memorabit̃.Dũ hæc autẽ in Syria & Ægypto geruntur,aut certe non mul-
to antea,Scipionẽ Rom. qa per ætatem conſul fieri nõ poterat,cũ ædilitatis cãdidatus ꝓceſ-
ſiſſet,oẽs eũ cẽturiæ conſulem dixere.Negare cõſul,q comitia habebat,ſe eũ relaturũ,quia con
tra patrias leges cõſul fieret.Inſtare populus ſuaqꝫ comitia eſſe clamitabat, libera eſſe po. ſuf-
fragia,licuiſſe ſibi ſemp ac liciturũ imperiũ cui libitũ eſſet demandare,idemqꝫ abrogare cũ vel-
let.Placuit itaqꝫ in ꝑſentẽ annũ legi abrogatũ iri,creatuſqꝫ eſt cum Scipione cõſul Druſus.Cæ-
terũ Aphrica Scipioni extra ſortẽ data eſt,permiſſumqꝫ vt ex vrbe tantũ ſibi virũ legeret,quã
tum ſatis putaret ad ſupplementũ copiarum,quæ in Aphrica eſſent,ex Latino noĩe ſociis regi
bus & populis auxilia acceſſeret.Hæc tum Romæ.In Aphrica Piſo interim Carthaginẽ a ter-
Mancinus Carthag. irrumpit.
ra obſidebat,& Mancinus,cuius erat claſſis imperiũ,ꝑ inuia Carthaginis loca,& ob id omi ꝑſi-
dio deſerta,conatus eſt in vrbẽ euadere,paucis militũ temere murũ trãſgreſſis,aliiſqꝫ ab ipſo du
ce ad id audendum accitis,ſub occaſum ſolis pugna maiore Romanorũ q̃ hoſtiũ diſcimine inſ
ta ꝑ totã noctẽ ad lucẽ vſqꝫ tenuit.Miſit eodẽ tpe Mãcinꝰ ad Scipionẽ,q tũ primũ Vticã appu-

lerat,vt pſto ſibi auxilio,adeſſet,iã Carthaginẽ a ſuis teneri,verũ nõ ſine magno vitæ diſcrimi- Scipio
ne,niſi illis mature ſuppetias ferret.Affuit Scipio pene priuſq̃ affuturus crederet,acceperat iã Carthag.
Mãcinus acte vulnus,atq; vrbe pulſus,ſub ipſis mœnibꝰ,ægre Pœnũ ſuſtinebat,quũ popportu acceſſitur,
nus Scipionis acceſſus prelium diremit.Cõſul receptis ad ſe nauibus,prefectum claſſis Romã
dimiſit.Carthaginẽſibus dũ bellatũ cum Piſone eſt,adeo animi creuerãt,vt ad qnq; ſtadia val-
lũ ab vrbe pmouerint.Cõtra Romanis acciderat,Calpurnii indulgẽtia adeo corrupta erat di-
ſciplina militaris,ut qcqd hoim in caſtris erat,inſtitorũ cœtus veriꝰ q̃ exercitus haberetur.Id Oratio Sci
flagitiũ Scipio haud ferendum ratꝰ pſertim quũ ne victoria qdẽ vlla tã corrupta militia ſpera pionis ad
ri poſſet,aduocata multitudine militum,ita eſt vniuerſum exercitũ p cõcione allocutꝰ. Stu- milites.
diũ & fidẽ in vos meã ſatis,ni fallor,hoc biẽnio experti eſtis milites,quũ ſub Mãlio vobiſcũ mi
litarẽ,cęterum qd tũ vobis tribunus pſtiti, nunc imperator a ſingulis repeto.Quid a vobis fie
ri velim,qa eoꝝ q̃ facitis ſatis vobis cõſcii eſtis,malo p vos id intelligi,q̃ a me cũ rubore expli
cari:ſed cur nõ dicã,q̃ niſi mature emẽdent,aut veſtro ſunt,aut publico malo corrigẽda! Latro
cinamini milites,nõ ſtipẽdia facitis.Nõ bellatis ſed negociamini.Quæ ſubita & pudẽda muta
tio hæc eſt,vt veteris diſciplinæ immemores nihil ſpectetis,niſi qd ad lucrũ & voluptatẽ perti
neat!p hoſtibus ſcorta placent,p pliis cõmercia,p præda ſordidiſſimus quæſtus,quo factũ eſt,
vt ppiores obſeſſis q̃ obſidẽtibꝰ ſitis,magis fugæ q̃ victoriæ memores.Q; niſi hæc mala rectiꝰ
alii imputent,darẽ hodie operã vt ſeuera animaduerſiõe milites mei documẽto poſteris eſſent,
ne militarẽ diſciplinã a maioribꝰ traditã,temere ampliꝰ fœdarent.Nunc ſatis habeo admonere
vos lõge alia ratione poſthac vobis militandũ eſſe,veniſſeq; me in Aphricã,vt vincã, nõ vt cu
mulẽ pecuniã.Proinde edico,vt qcunq; nõ ſunt ſacramẽto aſtricti cõfeſtim ex his caſtris diſce-
dãt,nunq̃ reuerſuri,niſi cõmeatũ ferant,eũq; militarẽ & exilẽ,quibꝰ ipſe cũ quæſtore tranſigẽ-
darũ rerum tpſ & pcium cõſtituã.Vos q ſacramẽto militatis,meo exẽplo bella & negocia obi-
bitis.Laborãdum quidẽ eſt,dũ periculum impẽdet,lucrũ & voluptatẽ ex ipſa victoria pcipietis.
Præmia & decus fortes & ſtrenui milites,meo ductu,aſſequent:cõtra contumaces & imbelles
ignominiã & ſuppliciũ.Hæc fatus Scipio,oẽm inutilẽ turbã,inſtrumentaq; voluptatis caſtris Peroratió.
expulit,purgatoq; in hũc modũ exercitu,copiis noctu Carthaginẽ bifariã admotis locum I vr
be ſatis amplũ,cæterum ſylueſtrẽ & dumis obſitum(Pœni Megarã vocabãt)eximprouiſo oc-
cupat.Sed malignitatẽ loci Scipio cõtẽplatus,inde abſcedere cogitabat,quũ Haſtrubal ex Byr
ſa(eo eñ ex tota ciuitate cõcurſus p noctẽ factus fuerat ingẽs) quoſcunq; ex Rõanis ceperat,
in cõſpectu eoꝝ q Megarã tenebãt,naribus,lingua,& auribꝰ pcifis, ſpirantes adhuc e mœnibꝰ Haſtruba-
ſuſpendit,qd feciſſe credit,vt oẽm ſpem veniæ Carthagiuenſibus pciperet,cogeretq; ad extre- lis ſęuitia.
mum deſperatione certare.Quo fœdiſſimo ſęuitiæ exẽplo ingens eſt odiũ ipſi duci a ſuis popu
laribus cõflatum,& Carthaginẽſes ad pugnã timidiores facti,ne pati ſupplicio a Romanis ca
pti afficerent.Haſtrubal vbi ſe ſuorum odiis flagrare ſenſit,ſenatoꝝ ferociſſimũ quenq;, in eã
ſæuitiã reclamare auſum,interfecit,per quæ,velut tyrannus ſuper alia mala ciuitati ortus,for
midoloſus erat ſuis.Scipio totũ Iſthmum ab vno littore ad alterũ,quinq; &.XX.ſtadiorum Scipionis
interuallo,intra aggerẽ ab hoſte relictũ,foſſa & vallo muniuit,vt ad iactũ ſagittæ proxima vr- ſtratagema
bi caſtra admouerit,alterã inde duxit foſſam in mediterranea obuerſam,pari ſpatio, opeq; nõ I Carthag.
minus laborioſo obſeptã,teretibus lignis p vallo acuminatis,longaq; ſerie deffixis,murum po- obſidenda.
ſtremo vrbi aduerſum excitauit,totam Iſthmi intercapedinẽ cõplexus,& in medio turrim emi-
nentiſſimã,ex cuius faſtigio quæ in vrbe fierent,velut ex ſpecula quadam explorarentur.XX.
dierũ ſpatio,laborioſum alioqui opus,qd vix fidẽ inueniat,ſolertiſſimus abſoluit impator. per
quæ,& caſtra multo iã inde tutiora fuerunt,& omnis cõmeatus in vrbẽ importãdi hoſtibꝰ oc-
caſio adempta eſt.Cœpit inde fames ſentiri,quæ ne ad pernitiẽ ciuitatis inualeſceret,præfectꝰ
equitũ Bithias cõmeatũ ex agris raptũ,leuioribus nauigiis impoſitũ,ſecũda maris tẽpeſtate in Bithias.
vrbẽ occulte intulit.Erat omnino pmodicũ, qd ita furtim inuehebat,cæterũ id totum Haſtru
bal.XXX.milibus hominũ,quos ad bellũ delegerat,cætera multitudine excluſa, ſuo arbitrio
partiebat,qua re aĩaduerſa Scipio vt furtiuã illã nauigationem Pœno adimeret,ſtagni fauces Occludunt
aggere occluſit,magnis ſaxoꝝ molibus pelago obiectis ne opus vndarũ alluuione ſolueretur. ſtagni fau-
Ridebãt a principio hoſtes audaciſſimos Scipionis conatus,velut incaſſum iexhauſtũ aggrede ces.
rerut opꝰ,verũ vbi rẽ illi pcedere aĩaduerſum eſt,metu pculſi,& ipſi ĩtra mœnia q̃ occultiſſime
portũ ſibi effodiũt,vt fluctibꝰ eo repẽte imiſſis,in apertũ mare pateret nauigatio. Oĩs ſexus &
ætas hic ſedulo eſt opata,tãtoq; interim ſilẽtio,vt nullꝰ immẽſi alioqui opꝰis peruenerit ad Rõ-

Rum iiii

manos ſenſus. Multæ adhęc naues ex veteri materia conſtructæ, triremes quinquaginta nume-
ro, quinqueremes præterea aliquot, ſed minora nauigia multo plura, portuq; ad orientē ſolē re-
pente patefacto, tantũ terroris claſſis eximprouiſo foras egreſſa ſtationariis Romanorum naui
bus iniecit, vt ſi continuo in ꝓliũ itum eſſet, momēto tēporis Pœni potuerint Romanos ea par
te debellare. Sed Carthaginē capi neceſſe erat, loco pugnæ tumultuoſo nauiũ circũactu cōten-
ri, in portũ ſeſe, non minus celeriter q̃ exierant, receperũt. Triduũ inde Romanis datũ ad naues
Nauale prę- ꝓlio expediēdas. Tũ vero acris vtrinq; dimicatio fuit, Pœnis de patrię ſalute certātibus, ꝓ victo
lium. ria Romanis, & ſpe prędæ quæ capta vrbe opulēta victoribꝰ oſtentabatur, annitentibus. Primo
q̃dem leuia Pœnorũ nauigia triremibꝰ immixta, ſubito incurſu & recurſu Romanas naues mi
nus tali pugnæ habiles, variis affecere incōmodis. Inclinante deinde die, quũ Carthaginenſes
poſtridie dimicaturi, ſeſe in portũ reciperent, minoribus nauigiis illiꝰ fauces inſidētes, magnā
punicarũ partē portu excluſam, in aggerē, quē Rōani ad ſtagnũ pelago obiecerāt, inuitas auer
terũt. Ibi prælio iterũ cōatracto, Romanā claſſem ad multā noctē ꝑtulerunt Pœni. Demũ nume
ro & loco impares fugā capeſſunt, ꝑter paucas, quas Romanus inſtans intercepit, cæteræ inco-
lumes portũ tenuerunt. Poſtridie cōſul vrbē circa Cothonē adortꝰ aliq̃tulum muri bellicis ma
Carthagi- chinis diſturbauit, nec Carthaginenſes, quũ ancipiti poſtea periculo tenerent, ab eruptiōe ab-
neñ. auda- ſtinuerunt, noctu plæriq; funibꝰ alligati, vadatimq; ꝑ altos fluctus, alii etiā nātes, extinctis faci-
cia. bus Romanorũ operibus ſilentio inſinuati, repēte, igni iniecto, machinas inuadũt. Flamma nu-
dos hoſtes prodidit, q̃ res Romanos fugā circũſpectātes in præliũ reuocauit. Cædebantur Pœ
ni inermes hoſtiũ telis obiecti, ſed tāta fuit ꝑficiundi operis cupiditas, vt quidā, defixis toto pe
ctore mucronibus, ferarũ ritu per aduerſa tela in hoſtē ruerent. Ibi ſtationarius miles Pœnorū
pertinacia victus, in fugā vertit. Superuenit Scipio, ſuorũq; ignauiā increpās, pugnā inſtaura-
uit. Bellica interim opa magna ex parte iniectus ignis cōſumpſit, q̄bus corruptis, Pœni ĩ vrbē
recepti murũ ea parte, qua fuerat diſcuſſus, irrequieto repoſuẽ ope. Nec Scipio interea in ocio
eſſe, q̄n machinis celerius refectis, murũ vrbi ꝓpinquũ magna cōtētiōe ſtatuit, vnde mutuo te-
lorũ iactu, aſſidua certamina fieri. Atq; per hæc æſtas illa exiit. Cōſul etſi iā hyēs appetebat, mi
litēq; ſub pellibꝰ erat habiturus, nihilominus oppida Carthagini circũiecta, & q̃ Pœnis ad id
tēpus occulte fauiſſe credebant, e medio tollere cōſtituit, Neepherimq; primo eſt adortus, quā
Diogenes Haſtrubalis amicꝰ tenebat. Hinc caſtris ad duo ſtadia ꝓcul oppido diſpoſitis, Galuſ
ſam negocio ꝑfecit, ipſe citro vltroq; ex Neepheri Carthaginē, & rurſus ide Neepherim recur
Scipio Nee- rere, vtrorũq; caſtrorũ ſollicitus. Nec multi dies interceſſere, quũ ad Neepherim duabꝰ turri-
pherim ex- bus collapſis, Scipio ea parte qua muri ꝑciderāt, cũ quatuor milibus hoīm tumultuoſe vrbem
pugnat. inuadit, quē vnũ in locũ, quum oīm oculos & mētes auertiſſet, mille milites, q ad hoc ipſum in
inſidiis ſederāt, auerſa parte celeriter vrbē occupāt, q̃ res aīaduerſa Neephitēſes in fugā vertit.
Tũ cædes teterrima paſſim edita eſt. Appianus, niſi in numero ſit erratũ, ſeptuaginta milia bel
latores imbelleſq; eo die cæſos author eſt, decē milia in hoſtiũ poteſtatē veniſſe. & Neepheris
poſt duos &. XX. dies q̃ oppugnari cœpta erat in hunc modũ eſt a Rōanis capta. Multa dein-
ceps loca, q̃ merito erāt Ro. ſuſpecta partim ſunt volũtaria deditiōe partim armis ſubacta, q̄bꝰ
Pœno adēptis, aliq̃to maturius Carthago eſt exciſa. Sub initiũ igiẽ veris Scipio Byrſam expu-
gnare cōſtituit, & portũ q Cothonis dicebaẽ. Sēſit Haſtrubal id hoſtis cōſiliũ, partēq; vrbis iu
xta portũ ſubiecta flāma incēdit, ne hoſtis in ſe igni graſſari poſſet. Fuit ibi ꝑ diē atrox ꝓlium,
reſiſtebātq; Pœni magis aīo, q̃ viribꝰ lōga inedia affecti. Interim Lælius ꝑ Cothonis ābitũ cir-
Ro. Carth. cũuectꝰ exaduerſo ſeſe hoſtibꝰ intulit. Tũ vero victa ꝓpugnatorũ pertinacia, Cothonis murus
irrumpit. capitur. Hic Scipio inter ſuos, vt locũ vi captũ retineret, ꝑnoctauit, poſtridie quatuor milia mi
litũ murũ trāſgreſſa, tēplũ Apollinis ex ꝓximo inuadũt, auro illitũ mille talētorū pōdere. Statua
quidē aurea militibꝰ ꝓdæ fuit, inde ad cætera loca vrbis occupāda conuerſi, vt prima quęq; ędi
ficia, ꝓximiſq; cōtigua occupāt, ita diripiũt diruũtq;. Erat interim ĩ angiportis, ac pene domeſti
catim atrox ꝓliũ, & cũ iis q tela ex tectis emittebāt laborioſum certamē, plures vere rignis & aſ
ſeribꝰ circa vias obiectis, velut intra obices dimicātes, vim ꝓcul abſtinere. Audiebanẽ iterim mi
ſerabiles mulierũ & puerorū voces, quos aut domorū lapſus & ruina ꝓmebat, aut iratꝰ hoſtis ir
rũpēs ex ꝓximo territabat. Par erat ĩ tectis dimicatio, atq; circa ima, Rōanis ꝑ faſtidia domorū
diſcurrētibꝰ, vt inde Pœnos deturbarēt. Vrbs inde tribus eſt locis incēſa, multaq; interea ferrũ
edidit diſcrimina, ſed oīno plura ignis, q late ædificia cōplexus, alios in penetralibꝰ domorũ oc
cluſos, alios tectis inſidētes corripiebat. Ingēs vis mortaliũ in Byrſam ſe trepide recepit, quæ

pars vrbis nouiſſime oĩm fuit expugnata. Sex cõtinuos dies Carthago ꝑ partes capta eſt. Sunt qui plures adhuc ſcribant, atq; vt quoto q̃q; pars loco in Romanorũ poteſtatẽ venit, ita incẽſa & exciſa eſt. Et quũ iã haud dubia victoria eſſet, Scipioq; eminentiore loco reſediſſet, vt qd demum operis actũ eſſet cõtẽplaretᷣ, pauci ad eum coronati ꝑfugerũt. Erat Æſculapii tẽplum ĩ arce opulentiſſimũ, hinc ſupplices ad Scipionẽ venere, q rogarunt, vt iis q ex Byrſa (nõdum eñ recepta erat) excedere ſtatuiſſent, ſalutẽ donaret: cõceſſit id Romanꝰ imperator oĩbus, pręterq̃ trãſfugis. Quinquaginta milia promiſcuæ multitudinis ex Byrſa exierunt. Haſtrubal cũ vxore, & liberis, & noningẽtis trãſfugis deſperata venia, tẽplum nõ nihil tutati ſunt. Demũ oĩbꝰ fame, vigiliis, labore feſſis, Haſtrubal occulte ad Scipionẽ trãſfugit, quẽ vbi q ĩ tẽplo erãt ante pedes ducis cõſtitutũ viderunt, eius ꝑſidiã execrati ædẽ incẽdũt, ſic melius q̃ ꝑ varios cruciatus perituri. Haſtrubalis vxor, quũ ſeſe, quãtum in eo rerũ tumultu & vltima deſpatione potuit, exornaſſet, exaduerſo hoſtiũ ſummo faſtigio tẽpli cõſtitit, duobꝰ filiis ante pedes cõſtitutis, ibi alta voce Haſtrubalẽ vt patriæ, cõiugis, liberorũ ꝓditorẽ inſectata, ambos filios in cõſpectu patris & Romani exercitꝰ, obtruncat, ſeq; cũ illis in ſubiectã deiecit flãmã. Fuerũt q ſcriberẽt Haſtrubalẽ, vxoris & natorũ caſu cõſternatũ, vltro mortẽ oppetiiſſe. Liuius in triũpho ductum ſignificare videtᷣ. At Scipio vbi Carthaginẽ penitus exciſam vidit, vrbẽ olim ꝑpotentẽ, q̃ tantum terræ, maris, inſularũ, imꝑio tenuiſſet, maritimis opibꝰ, terreſtribuſq; nulli antiquarũ vrbiũ ſecũda, audacia & prõptitudine lõge cũctas ſuꝑaſſet, q̃ demũ armis, ꝑſidio, auxiliis deſtituta, vix triũ annorũ ſpatio, fame, flãma, ferro occubuiſſet, illachrymaſſe diciᷣ, rerũq; humanarũ haud immemor, Homericũ illũ cum fletu ꝓtuliſſe. Iãq; dies aderit quo cõcidat Ilion ingẽs, & Priamus Priamiq; tuat plebs armipotẽtis. Aſtabat tum forte illi Polybiꝰ eiꝰ ſtudiorũ comes ac ꝑceptor, q ab eo familiariter ſciſcitatꝰ, eoqd poeticũ illũ ſibi vellet? Romã rñdit, de qua hũanis rebꝰ pẽſatis nõ poſſum inqt nõ eſſe ſollicitꝰ. Et Carthago vrbs clariſſima, atq; vna olim ĩ terris Rõani imperii æmula, ita cõcidit, anno ſeptingẽteſimo, q̃ cõdita fuerat, vt fere oĩbꝰ cõuenire video. Euſebius tñ duplici ſupputatiõe variat, quarũ vna duos &. XXX. ãnos vulgato nñero adimit, altera octo &. XL. videtᷣ adiicere. Fuit idẽ annꝰ Rõanæ vrbis qntꝰ circiter ac ſexcẽteſimꝰ. Olympiadis quinquageſimę octauæ ac cẽteſimę penultimꝰ, vt idẽ author colligit. Appianus in cẽteſimã & ſexageſimã Olympiadẽ Carthaginis excidiũ ait incidiſſe. Fuit idẽ a mũdi origine, authore Euſebio, ſextus ac qnquageſimꝰ ſupra qnquies milleſimũ, quũ interim Alexãder vndecimo loco in Syria regnaret. In Ægypto Ptolemæus cognomento Euergetes. hoc magis crediderim q̃ qd Euſebius ſcribit Philometoris Ptolemæi extremis tꝑibꝰ Carthaginẽ exciſam. In Iudæa Ionathas ſummo ſacerdotio & ducatu fungebatᷣ, ĩ vtroq; Machabei fratris ſucceſſor, & quo Philippꝰ Pſeudo ĩ Macedonia eſt opꝑſſus, & Corinthꝰ in Achaia euerſa, vt mox paulo poſt explicabitᷣ. Pacuuius Brũduſinus tragœdiarũ ſcriptor Ennii poetæ ex filia nepos his tꝑibꝰ nonagenarius periit. Lucilius q Romanorũ primꝰ ſcripſit ſatyrã in Auruncis natus, & Polybius Megalopolitanus annaliũ cõditor cũ his floruit, q Æmyliani Scipionis, vt ſupra eſt a me memoratũ, vltimo bello Punico comes fuit. Is cũ parte claſſis ab eodẽ duce accepta, ad Athlantẽ vſq; mõtẽ nauigaſſe diciᷣ. Fuit annus excidii huiꝰ, ſi Eutropius recte colligit, decimꝰ octauꝰ ſupra centeſimũ ab eo quo primũ Ro. Po. cũ Pœnis bellare cœpit. Tãdiu inter ſe duo populi de terrarũ imperio terra & aquis diſceptarunt, quo tꝑis interuallo, ſi quies fuit aliqñ ab armis, ab odiis ceſſatũ eſt nunq̃. Habuit primũ bellũ Punicũ duos &. XX. annos. Mox alterũ qd ab eo ꝓxime eſt geſtũ ſexdecim, (ſunt q bienniũ huic nũero adiiciãt. Alii trienniũ) poſtremũ quo Carthago exciſa eſt tris ãnos, etſi nõ defuerunt q in quartũ exiiſſe proderẽt. Sed quo minꝰ tꝑis hoc habuit, q̃ duo priora illa, eo minus & periculi. Enĩuero priore illo, vt aliæ diſſimulentᷣ clades, ſeptingẽtę Romanorũ ſunt naues diuerſis caſibꝰ amiſſæ. In altero qd Barchinꝰ Hãnibal geſſit. CCCC. Italiæ vrbes ſunt, vt Appianꝰ ſcribit, incẽdio cõſumptæ, trecẽtaq; hoim milia, diuerſis ꝓliis, interfecta. Scipio exciſa Carthagine. ꝑter aurũ, argentũ, ſtatuas & ſigna, q̃ in publicũ redegit, cætera militibꝰ diripienda cõceſſit. Nuntius inde euerſæ Carthaginis Romã ꝑlatus, incredibili lętitia extulit ciuitatẽ. Mutuæ primo gratulationes inter ordines fuere, inde læta inter ſe ciues conuiuia inſtaurare ꝑſeuerarunt, ſupplicatũ circa deorũ aras, actæq; diis ipſis gratię, ꝙ vrbs nata ad odia in Romanũ nomen exercenda, extremo eſſet excidio deleta. Miſſi inde. X. legati in Aphricã, q prouinciæ ſtatũ cũ Scipione cõponerẽt, mãdatũq; his, ſiqua adhuc ædificia Carthagini extarẽt, vt ſolo æquarentᷣ, vt vrbes quæcũq; eo bello Carthaginẽſibꝰ fauiſſent ad vnã funditus Scipio dirueret, premia ſociis ciuitatibꝰ cõferret, vt ager q Carthaginẽſiũ fuerat Vticẽſi

Sex dierum ſpatio Carthago exciſa eſt.

Byrſa deditur.

Scipionis lachrymæ in excidio Cartha.

ANNI MVNDI.

Pacuuius Lucilius Polybius.

Punicorum bellorũ tꝑa & clades.

Publica lætitia ex interitu Carth.

bus tribueretur.Rebuſq; in Aphrica ex patrũ ſentẽtia cõſtitutis,Scipio Romã cũ exercitu re-
uerſus celeberrime triũphauit.Eſtq; p eos dies & de PſeudoPhilippo triũphus actus,q ab eo,
vt Florus ait,ꝙ oris liniamẽtis fuiſſet Philippo pq̃ ſimilis,id fuit nomẽ ſortitus.Cæterũ regiã
formã & nomẽ aĩo quoq; regio impleuit,q Macedonia vt ſupra eſt a me memoratũ,ingẽti ſco-
larũ fauore occupata,regẽ vna,& Ro.Po.hoſtẽ ſe pfeſſus in ſe bellũ cõcitauit.Obſcura homis

Iuuẽtius cũ legione cæditur,

fortuna effecit,vt ſenatus M.Iuuẽtio ꝑtori eã cũ legiõe vna ꝓuinciã decreuerit,tãq̃ maiore im-
perio ĩdignã.apud quoſdã P.pro Marco repio,Ille,nõ Macedonicis modo,ſed Thracũ etiã fretꝰ
auxiliis,Iuuẽtiũ ꝑlio cõgreſſum,cũ tota legiõe trucidauit.Atq; ita Po.ille,q ad id tꝑs veros re
ges vicerat,dũ alienas ſordes ſecuriꝰ cõtemnit,ab imaginario eſt & ſcænico rege victꝰ.Secutus
inde Q.Cęcilius Metellus,q tũ cõſul erat.Is iuſto exercitu Macedoniã ingreſſus,paucis diebꝰ,

Andriſcus deditur.

quibus ad hoſtẽ venit,cæſam cũ ꝑtore legionẽ valide vlciſcit̃.Andriſcus recenti victoria ferox
totis in pugnã viribus deſcendere auſus,ſeptẽ &.XX.milibus hoim acie amiſſis,in Thraciam
aufugit,vbi fidẽ cũ fortuna mutatã inuenit.Ab Regulo,ad quẽ ſe cõtulerat,eſt Rõanis tradi-
tꝰ.Macedoniam inde receptã Metellus ſeruitute mulctauit,ex ea victoria Macedonici cogno-
mẽ adeptus,in Achæos bellũ trãſtulit.Belli cauſa cũ ea gente cõflati hæc fuit,ꝙ Achaicũ no-
men erat tũ in terra Græcia magnis opibus pollẽs,ac lõge maioribꝰ,q̃ Romani diutius laturi
viderent̃.Enimuero licet Achęi in ciuitates plurimas diuiſi eſſent,vt eſt a me alibi memoratũ,
vnum tamen corpus & vnũ imꝑeriũ habebãt,ſingularũq; vrbiũ pericula mutuis viribus ꝓpul
ſabant.Hunc gentis cõſenſum Romanis minuere cupientibus,rẽpeſtiuę Spartanorum querelę
materiã ꝓbuerunt.His Romæ apd̃ ſenatũ q̃rentibꝰ ſuũ agrũ ab Achæis hoſtiliter vaſtari,re-
ſpõſum eſt miſſuros ſe in Græciã legatos,ad res ſocioꝝ inſpiciũdas.Mãdauit iis ſenatꝰ,vt ſer-
uata oĩbꝰ libertate,Achæorũ cõſiliũ diſſoluerẽt,ſingulaſq; ciuitates ꝓprii iuris eſſe finerẽt,ac
ſi q̃ ꝓſenti decreto cõtumaciꝰ reſiſterẽt,eas poteſtate & imperio cogerẽt.Igit̃ legati ciuitatum
principibus Corinthũ vocatis,primũ oĩm publicũ Romanoꝝ decretũ recitãt.Sũt q ſcribãt po
ſtulatũ,vt vrbes,q̃ ſub Macedonũ regibꝰ fuerãt,cõcilio eximerẽt̃.Cęterũ,ſiue hac,ſiue illa via res

Violãtur legati Ro. Corinthi.

primo mota eſt,tãtus furor oĩm aĩos ad inexpectatã rei mẽtionẽ inceſſit,vt peregrinæ cõditio-
nis hoĩbus cæſis,legatos etiã cõtra ius gentiũ temere violarint:dubiũ manu an ſermone,a Cri
tolao,quod ſatis conſtat,violati ſunt.Erat tum is Achæi noĩs lõge princeps.Macedonia igitur
recepta patres eã iniuriam armis vlciſcendã rati,bellum in Achæos decernũt,ad qd̃ inferendũ
Metellus vt dixi.ex ꝓximo eſt ꝓfectus.Achæi Chalcidẽſiũ & Bœotioꝝ auxiliis fræti,ad Ther
mopylas Romanis occurrunt.Fit ibi ꝓliũ,Græciſq; funeſto ꝓlio victis,Critolaus belli author
veneno ſibi mortẽ conſciuit.Florus in Ælide præter Alpheũ amnẽ Critolaũ a Metello victum

Bis Achæi a Ro. victi.

ꝑdidit.Liuius prioris opiniõis author,bis Achæos ꝓlio victos ſcribit,ad Thermopylas primo
Metelli ductu,mox in Iſthmo a L.Mũmio conſule,q illi ſucceſſit,atq; ſecundũ eã pugnam om-
ne Achaicũ nomen in deditionẽ acceptum.Trogus vnius & ipſe pugnæ eſt author,atq; in cõ-
iugum liberorũq; cõſpectu tanta fiducia a Græcis dimicatum,vt priuſq̃ in pugnã iretur,non-
nulli currus educere ſint auſi,ad hoſtiũ ſpolia in vrbẽ deportanda,ſed multũ ipſi ſua ſpe dece-

Cædes ĩgẽs Achæorũ.

pti,fœdaq; cæde proſtrati,triſte ſuorũ oculis ſpectaculũ ꝓbuerunt.Quidã authores ſunt tantũ
cruoris diffuſum eo prælio,vt Cenchreas & Lecheas,quibꝰ duo diuerſa maria alatrant,Achai
cus ſanguis infecerit.Gẽtis igitur opibꝰ eo ꝓlio afflictis oĩs Achaia cõfeſtim in deditionem ve
nit,Corinthus metu deſerta,ꝓcinẽte tuba incẽſa eſt,& ab imis partibus diruta.Sũt & Thebæ
in Bœotia,& Calcis publico decreto exciſæ,quia p Achæis in Romanos arma ĩduiſſent.Atq;
ita euenit,vt modico tẽporis interuallo,tres clariſſimæ Græciæ vrbes,cũ Carthagine,pene cõ
tinuatis funeribus,in buſtũ abierint:quo cõtigit,vt paucis diebꝰ ter ſit Romę triũphatũ,vt Ap
pianus & Eutropius ſcribũt,a Scipione,Metello,& L.Mũmio.miror Appianũ cẽteſima & ſexa
geſima Olympiade hæc facta ꝓdidiſſe,quũ clariſſimos authores habeã,& in his Pliniũ ſenio-
rẽ,q captã & exciſã Corinthũ tradidit anno tertio cẽteſimę Olympiadis,ſextęq; & quinquage-
ſimę,q fuit vrbis Romæ ſexcẽteſimꝰ octauꝰ,q̃q̃ ne Plinio qdẽ qd̃ ad vrbis annos attinet tꝑa ol-
no cõſtare videant̃,ſi vera ſunt q̃ Liuius & Eutropius tradũt,q tertiũ bellũ Punicũ anno altero
& ſexcẽteſimo ab vrbe cõdita initũ aiũt,trienioq;,aut vt alii ſcribũt,quadriẽnio ad exitũ ꝓdu-
ctũ,quo colligit̃,annũ illũ ſextũ ac ſexcenteſimũ fuiſſe Romanæ vrbis,quo Corinthꝰ exciſa eſt,
ſi ĩ idẽ tꝑs Aphricanus & Achaicus triũphus cõciderũt.Sed aliquãto poſtea de Corintho triũ
phatum eſt,vt Liuius ſignificare videtur,q̃ res effecit,vt a Plinio pigeat diſcedere.Mũmius q
Corinthũ deleuit,ea fuit cõtinẽtia(Liuius id & Cicero meminerunt)vt ex ꝓda græiarũ delitia

rũ referta nihil attigerit,aurũ,argentũ,& cętera metalla,q̃ in ſtatuis aliisq; vrbis apparatu fue-
re Corintho incẽſa,in vnũ defluxere.Placuit verſicolor materia,æſq; Corinthiacũ noĩatũ,& in ÆS Corin-
de Corinthiaca vaſa,q̃ Romanã luxuriã ſupra modũ exercuere.Dubiũ,a materia an ab opere thiacum.
fuerit his nomen inditũ,quũ ſatis cõſtet id vaſorũ genus prius in vſu eſſe cœpiſſe, q̃ Corĩthus
ſit exciſa.Tria huiuſmodi genera æris,candidũ vnũ,argẽteoq; nitore,in quo mixtura illa ꝓua- Corinthia-
luit.Alterũ in quo fulua auri natura.Tertiũ æqualẽ habuit vtriuſq; temperiẽ. Et Romani tũ ci æris colo
ꝓſpere,vno tempore,in Aphrica,Macedonia,& Achaia debellarũt.In Hiſpania,per id tempus, res.
graue bellum,ſed authore quidẽ pudẽdo eſt Romanis ortũ.Viriatus homo obſcuro ſordidoq; Viriatinũ
loco natus,ex paſtore primũ venator factus,& mox ex venatore latro,ad poſtremũ iuſti quoq; bellum.
exercitus dux,vniuerſam occupauit Luſitaniam,quo motu tãtũ incendiũ exarſit,vt.XIIII.fer-
me annos vltra citraq; Iberũ,vario ſit marte de Hiſpanię poſſeſſione certatũ.Primo M.Vetiliũ Qui Ro.du
ꝓtorem barbarus hoſtis cepit,fuſo fugatoq; eiꝰ exercitu.Eutropius Sextũ ꝓ Marco poſuit,cæ- ces a Viria
ſoq; exercitu ducẽ ipſm ægre fuga ſeruatũ.Nec multo meliore euẽtu C.Plautius poſtea id bel to victi.
lũ adminiſtrauit,q pluribus ꝓliis fractus,fugienti ſimilis ceſſit in pacatũ.Claudiꝰ inde Vnima
nus,& ipſe qdẽ ꝓtor,tertio eſt loco in Viriatũ & Celtiberos miſſus.Cæterũ huius fortuna nõ
modo non ꝓſperior fuit,ſed multo etiam fœdior,magiſq; pudẽda clades accepta.Fuſus eſt eius
ductu magnaq; ex parte cęſus Romanus exercitus,trabeas,faſces,cæteraq; magiſtratus ĩſignia
q̃ victor hoſtis ceperat,in Trophei ſpeciẽ,iis montibus qbus latrocinari erat ſolitus ſuſpendit.
Eratq; hic rerũ ſtatus in Hiſpania,quũ in Syria Ionathas Hieroſolymitanæ arcis recuperãdæ
cupidus(adhuc em̃ a trãſfugis & regio ꝓſidio tenebatur)cũ magna ſuorũ populariũ manu eã op
pugnare aggreſſus bellicis operibꝰ hoſtẽ fatigabat,cuius obſidionis phama Demetriꝰ cõmotus
(is ille eſt q Ptolemęi auxiliis regnũ recuperauit) ex Antiochia cũ exercitu Ptolemaidẽ venit,
quo Ionathas accerſitus,& obſequio & muneribus adeo ſibi regẽ cõciliauit,vt ex ſuſpecto & ĩni-
quo,amicus ſit illi factus,aliquotq; donatus immunitatibꝰ priſtinã retinuit dignitatẽ. Demetriꝰ
vbi oĩa circa ſe pacata vidit,ꝓter Cretẽſes & eos,quorũ ꝓſidio ſeptus ad repetẽdũ regnũ vene
rat,cęteros milites exauthorauit,vñ vix credibile eſt quãta illi inuidia ſit orta,a veterano exer Odiũ mili-
citu ꝓſertim,quũ ex illiꝰ edicto,ne frumẽtũ qdẽ amplius,qđ ſub cęteris regibꝰ cõſueuerãt,vete tũ in Deme
rani acciperẽt.Huius militaris odii haud ignarus Diodotꝰ Apamẽſis(Triphon huic cognomẽ trium.
fuit)ad Malchũ Arabũ quẽdã,apud quẽ Antiochus Alexandri filius alebatur,occulte ꝓfectꝰ,pri
mo docuit quãto Demetrius rex apud milites odio flagraret,inde vti ipſe ĩ aĩo haberet puerũ
in paternũ regnũ reſtituere.Igitur cũ eo egit,vt Antiochũ ſibi traderet,quẽ apud exercitũ cõmẽ
daret,haud dubie futurũ affirmãs,vt cõfeſtim eo inſpecto,arma aduerſus Demetriũ moueren
tur.Ægre id eſt a Malcho impetratũ,regio alumno patria charitate metuenti,tradidit tñ Dio
doto puerũ,fidẽ viri & authoritatẽ ſecutꝰ,nec lõgior inde mora fuit,puero ĩ Syriã adducto,ſe
cuta eſt ſtatim militũ defectio,etiã iã antea parũ pacate Syria agebat multis ciuitatibꝰ regis ſer
uiã auerſantibꝰ. Ad eũ domeſtico iã antea bello implicitũ Ionathas miſit,q peterẽt,vt ex Hie-
roſolymitana arce ꝓſidiũ deduci ĩperaret,qđ ille nõ ſolũ ſe facturũ reſpõdit,ſed multo etiã ma-
iora volẽtibꝰ Iudęis cõceſſurũ.mõ ĩ ſubita defectiõe militũ,ſibi copiarũ inopia laboranti, auxi-
liares mitterẽt copias.Id nihil grauate Ionathas ꝓſtitit,triaq; Iudęorũ milia ad regẽ miſit,qbus
ille vſus Antiochenos,quorũ defectione fuerat ĩ arcẽ cõpulſus,igni ex ipſa regia in priuatas do
mos iniecto,factoq; a ꝓſidiariis ĩ ciues incẽdio cõſternatos ĩpetu,regiã ciuitatẽ ad officiũ retra- Vincit De
xit.Sed tñ abfuit vt eo noĩe ſit Demetriꝰ Ionathę & Iudęis gratificatꝰ,ꝙ multo minaciꝰ q̃ an metrius.
tea tributũ exigere ſit adortꝰ,exegiſſetq;,vt ſiqñ alias,acerbiſſime,niſi Diodotꝰ iterea regẽ ipſm
maiore negocio occupaſſet,ꝗppe q Diademato puero ĩ mediũ ꝓlato,cõcitiſq; ad arma militibꝰ
cũ valido exercitu,ad Demetriũ expugnãdũ eſt ꝓfectꝰ,victũq; ꝓlio ĩ Seleuciã cõpulit, vnde ille
poſtea Parthicũ eſt bellũ molirꝰ.Hęc alii.Trogus Demetriũ bellũ Parthis intuliſſe author eſt,
ad abolẽdã ſegnitię maculã,q̃ ĩ cauſa fuerat,vt multę,velut ꝓrimo eſt loco ꝓditũ,ab eo ciuita- Capit De-
tes defecerint,cõſtãti phama ĩſtructꝰ oriẽtis ppl'os Demetrii acceſſũ non inuitos audire ꝓpter metriꝰ frau
Arſacidę Parthorũ regis crudelitatẽ,q veteri Macedonũ imperio aſſueti,ĩdigne noui regis ſuper de.
biã ferebãt.Perſarũ & Elimeorũ Bactrianorũq; auxiliis fultus Demetrius,pluribꝰ ꝓliis Parthos
ſuperauit,ad poſtremũ pacis ſimulatiõe deceptꝰ ab hoſte,vt ille ait,ex victore ĩ victi poteſtatẽ ve
nit,traductuſq; velut ĩ triũpho ꝑ ora ppl'orũ,in eo Arſacides tẽperauitq; dolo captũ nulla ma-
iore affecit clade,in Hircaniã tñ ablegauit vbi benigne etiã ſit cultꝰ ꝓ dignitate priſtinę for-
tunę.Tũ Demũ Diodotꝰ Antiocho Demetrii priuigno,cui tutor ab exercitu datꝰ erat,inſidia

tus,puerũ e medio ſuſtulit,eoq; ſublato aliquãdiu rerũ ĩ Syria eſt potitꝰ, donec ab altero An
tiocho Demetrii fratre minore natu,q,vt loco non multũ diuerſo diximus,apud Gnidiũ hoſpi
tem fuerat cũ fratre educatus,ſeq; ad id tpſ in Aſia tenuerat,regnum vi eſt a Theodoto rece
ptũ.Atq; ita Trogus rẽ digerit:qd ſi ſic eſt,Ioſepho & Liuio parũ cõſtitit,quo caſu Demetrius
Syria excidit. Diodotꝰ igit̃ priuſq̃ Antiochum puerũ opprimeret,Ionathã ſtatuit e medio tol
lere,q regẽ ipm,etſi adhuc puerũ,vnice tñ coleret,vtpote q multas maritimę Syrię vrbes q̃ ad
Ionathę vir huc in partibꝰ Demetrii erãt,ad illiꝰ obſequiũ partim vi,partim ſtudio traxiſſet:qua expeditio
tus. ne Ionathã ĩter Tyrũ & Galileã,hoſtiũ ĩſidiis circũuētũ,cęteris metu dilapſis,cũ.L.fortibus vi
ris q circa illũ dimicabãt,hoſtes nõ ſolũ ſuſtinuiſſe aiũt,ſed loco etiã ſubmotos, totaq; planitie
ad Cedeſſam vſq; actos,ad duo milia ĩterfeciſſe.Sed fides rei huiꝰ ſit apd Ioſephũ,q tã feliciter
a tã paucis dimicatũ ꝑdidit.Ionathas pſti ſucceſſu elatus,vbi Hieroſolymã eſt reuerſus,Ro
mã legatos miſit,q cũ ſenatu de fœdere renouãdo agerẽt,iidẽ Lacedęmonẽ ire iuſſi ſunt,atq; cũ
Spartanis memoriam veteris cognationis iã inde ab Ario eoꝝ rege cũ Onia ſuſcitatã,inſtaura
re. Vtrobiq; legati feliciter ſunt mandata executi.In Iudęa ĩterea tres erãt velut ſapiẽtũ ſectę,
Phariſſæi. Phariſſęi,Eſſeni,& Saducei.Fato gubernari q̃dã nõ tñ oĩa Phariſſęi arbitrabant̃,cętera q̃ acci
Eſſeni. dant p ſe conſiſtere.Eſſeni fato cuncta fieri affirmabant.Nihil eſſe qđ hoĩbus non illius decre
Saducei. to eueniret.Saducei nihil fatũ eſſe exiſtimare,neq; inferiora aliter q̃ hoĩm arbitrio diſponi , vt
hi ſibimetipſis bonoꝝ iuxta maloꝝq; oĩm authores eſſent:q; ſi quis fatũ p ꝓuidẽtia accipiat,
haud multũ phariſſeiũ dogma ab epicureo diſcrepare repiet , vt Eſſenicũ a Stoico,Saduceũ a
Leucippo & Democrito.Demetriani duces , qui ad Cedeſſam ab Ionatha victi fuerãt,vt aliqñ
ignominiã ibi acceptã ſibi demerent,citato agmine Iudæam inuadere cõſtituũt. & iã domo p
fecti curſum in hoſticum intenderant,quũ Ionathas ſubitis nunciis excitus,ad Anathetidmen
illis occurrit,& iã caſtra ad quinquaginta ſtadia inter ſe ꝓpinqua erant,quũ hoſtes ſuis viribꝰ
diffiſi,nã & miles paucis ante diebꝰ victus ad fugã potiuſq̃ ad pugnã ſpectabat,noctu vaſa col
Ionathæ ligũt,incẽſaq; & vaſtata,q̃cũq; irẽt,regione ĩ pacatũ cõceſſere.Ionathas ad hoſtiũ caſtra ꝓgreſ
ſucceſſus. ſus,vbi ea deſerta vidit,cõuerſo in Nabatheos curſu,oẽm gentem in deditionẽ recepit. Simon
eius frater & ipſe magno qdẽ ſucceſſu in parte Syriæ Ioppẽ litroralẽ vrbẽ, ad deditionẽ cõpul
ſam,valido firmauit pſidio.Et iã res Iudæoꝝ vbiq; lętę erãt,Ionathaſq; bellicis curis liber vr
bẽ magno ſtudio mœnibꝰ & ędificiis excolebat,pariq; induſtria Simon oppida vrbi circũiecta,
aduerſus oẽs belloꝝ impetus,fratris iuſſu,pſidio & opere firmabat . Adeoq; p hæc res illorum
creuerãt,vt Ionathas,qa armis nõ poterat,fraude ſit a Diodoto oppſſus. Sed quibꝰ ſit ille do
lis capꝰ haud multo poſtea memorabit̃.Nũc ad Romanoꝝ geſta,vt oĩa ordine differant̃,reuer
tit̃ ſtilus.Enimuero dũ in Syria hęc gerunt̃,p id tpſ,aut certe nõ multo prius,Appius Claudius
conſul Salaſſos,gẽtẽ Alpinã,domuit. Hos Tauriſcoꝝ ſobolẽ credidit Porcius Cato.Tenuerũt
Salaſſorum Salaſſi regionẽ ĩ Alpibꝰ pfundã,vndiq; altis rupibꝰ inacceſſam.Eã Durias amnis interfluit, Pa
origo & ſi di incola ortus in eodẽ Alpiũ iugo,quo & Druẽtia,q Rhodano infundit̃.Habuit Salaſſoꝝ ter
tus. ra aurifodinas quas olim poſſedit gẽs ipſa,quũ potẽtatu valeret,afferebatq; illis adiumẽtũ ma
ximũ ad ærarias effoſſiones,& aurũ diluendũ Durias,q plurifariam iam diductus quum exi
nanito pene alueo cæteros accolas deſtitueret,neq; tot ſuppeditaret terris,aſſiduis finitimorũ
certaminibus diu gẽtẽ ipſam exercuit.Sed poſteaq̃ Romani ſũt rerũ potiti,aurificiũ Salaſſi &
agrũ amiſerũt,quũ ſic quoq; aquam & aurifodinas publicanis vẽderẽt, vectigaliũ auaritia effe
cit,vt Romani ptores ac pfecti,qui in finitima loca mittebant̃,ſępius cũ his vi & armis diſce
ptauerint.Verum fuerit ne tunc hæc,an alia cauſa Salaſſici belli,haud facile dixerim.Ab Ap
pio Claudio conſule,qđ ſatis conſtat,armis domiti ſunt ſub id tpſ quo Carthago & Corĩthus
vrbes excidio ſunt deletę.Procedente deinde tempore,ex occaſione ſæpius rebellantes, Roma
na in ſe arma irritarũt, potiuſq̃ exercuerũt.Auguſtus princeps eam gentem poſtremo deleuit,
Salaſſoꝝ ex vniuerſoſq; ſub corona vẽdidit.Sex &.XXX.capitũ milia vno tpe vęnierũt.Is mortaliũ nume
cidium. rus tñ fuit in tota gẽte,& ĩ his octo milia,q arma ferre poterãt.Sed hęc mlto poſt geſta. Ea ve
ro tẽpeſtate,qua cũ his prio eſt bellatũ,recẽtior qdã Pſeudophilippus Macedones ad arma cõ
citauit,nihilo tñ meliore q̃ antea Andriſcus euẽtu.L.Tremilius Quæſtor tumultuariũ hoſtẽ
medio rerũ conatu victũ exercitu & vita ſpoliauit.Eſt & ĩ Hiſpania pſpere bellatum.Cæcilius
Metellus ꝓconſul Celtiberos cecidit,& a Q.Fabio Maximo,q pari ptãte cũ exercitu in Luſita
nia erat,magna eiꝰ pars eſt armis ſubacta,circũducto ad ſinglãs vrbes exercitu,ĩfregeratq; Fa
biꝰ vſqadeo Viriati opes,vt,iã in poſſeſſiõe victorię Rõanꝰ eſſet.Cęterũ eã ſpecioſe adeptã Põ

pilius qui Fabio ſucceſſit,nimia vincendi cupiditate fœdauit,q dũ finire bellum nimis prope-
rat,perdidit omnem finiti laudem,domeſticis percuſſorib⁹ hoſti ſubornatis, qui quũ ille ſæpi⁹ Viriati ca-
victus iam deditionem agitaret,eam gloriam victo contulit,vt aliter vinci non potuiſſe videa des,
tur.Liuius Seruilii Cæpionis conſilio Viriatum interfectũ author eſt,qui quũ pcuſſores patra
tę cædis pmia repoſcerẽt,reſpondiſſe fert(vt pudẽdũ credo conſiliũ celaret)nũq̃ Romanis pla-
cuiſſe imperatorem a ſuis militibus interfici.Periit Viriatus.XIIII.anno ex quo bellare cũ Ro
manis cœperat,dux maximus,& qui cũ hoſte cõgreſſus ſæpius viciſſet.Eũ extinctũ barbari ho Monſtrum.
norificentiſſime funerarunt.Romę per id tempus puer natus eſt ex ancilla quadrupes & qua-
drimanus,quatuor oculos,totidẽq; aures hñs,duplicicq; natura,atq; vtraq; virili. Cæterũ quũ
pax alibi eſſet,cũ Hiſpanis gente nata ad Romana arma exercenda,mutuis cladibus bellabat.
Q.Põpeius conſul,quũ Termeſtinos in ea terra domuiſſet,a Numantinis,cum quibus Viria- Numantiæ
to adhuc incolumi contractũ fuerat bellũ,ſuparus ignominioſam cũ his pacẽ compoſuit . Fuit ſitus.
Numantia in Vracis,qui Celtiberiæ partem ad Carpetanos & Tagi fontes obuerſam tenent,
colle modice edito ſita,ſine muro,ſine turrib⁹,a quatuor milib⁹ Celtiberoꝝ quatuordecim an-
nos ita defenſa,vt plerīq; Romanoꝝ duces ignominiã inde,p victoria,reportarint.Raro vnq̃ ci Numãtino
uitas vlla iuſtius in Romanos arma induit,Sedigẽſes ſocios & cõſanguineos ſuos, Romanorũ rũ ferocia.
manibus elapſos,Numantini in vrbẽ acceperãt.Pro quibus multa depcati,quũ nihil a Ro.Po.
impetraretur,abſtinerẽtq; interim omni belli contagione,iuſſi arma deponere, id ita eſt a bar-
baris acceptũ,quaſi manus ſibi cũ armis adimerent.Megara igit duce arma capiũt,Põpeiũq; p-
lio victũ.quũ debellare potuiſſent,fœdere,vt primo eſt loco demõſtratum,vadari maluerũt.
Romæ interea,luſtro condito,cenſa ſunt.CCCXXVIII.milia ciuiũ.Ex Macedonia,p id tps,le
gati ad ſenatum venerunt,multaq; ſunt de Iunio Syllano prætore q̃ſti,q prouinciã fœde ſpolia
ret,pecuniis a quocũq; acceptis.adeo rei indignitas mouit ſenatũ,vt ad vnũ oẽs cognitionẽ ſu
per ea re decernerent.T.Manlius Torquatus Syllani pater a ſenatu impetrauit,vt eiuſmodi ſi
bi cognitio mandaretur,futurũ vt oẽs intelligerẽt ſe ex ea familia natũ,in qua plus leges oĩ tẽ-
pore valuiſſent,q̃ natoꝝ charitas.Id quũ facile impetraſſet,priuato iudicio,more maioꝝ,domi Syllanus a
ſedens filium adeo acerbe cõdemnauit,vt ſuſpendio ille vitã finiuerit.Additum ignominiæ q patre dãna
ne funeri quidẽ intereſſe voluit.P.deinde Scipione Naſica,cui Serapioni fuit cognomen, & Iu- tus.
nio Bruto conſulibus.C.Macienus accuſatus apud tribunos plæbis, q exercitũ ĩ Hiſpania de
ſeruiſſet,damnatus,ac diu virgis ſub furca cæſus,ſeſtertio nũmo veniit.Quidã authores ſunt,
hos cõſules,qđ alio eſt loco nec multũ hinc diuerſo dictũ,a trib.plæbis in carcerem adduci iuſ
ſos,quia in habẽdo delectu ab his impetrare nequiuiſſent , vt denos ciues quos pſentis militiæ
immunes eſſe voluiſſent,ſua cauſa paterent eo munere vacare.Poſt tribunitias cõtẽtiões Bru
tus in Hiſpaniam pfectus,iis qui cum Viriato militauerãt,agrum & ſedes ad habitandũ aſſi-
gnauit,Valẽtia oppidũ eſt vocatũ,quo tpe in eadẽ terra M.Popilius(apud quoſdã Pompilius Valẽtia a q
pro Popilio legitur)ſi is mõ ille eſt,q Viriatinæ cędis author extitit,vt Eutropi⁹ pdidit, Flo- bus cõdita.
rus Põpeiũ p Popilio poſuit.Sed quodcũq; illi nomen fuit,cũ Numãtinis acie cõgreſſus,fuſus
fugatuſq;,pacem cũ hoſtib⁹ fecit,quã irritã poſtea ſenat⁹ habuit.Miſſus inde ad id bellũ C.Ho
ſtilius Mancinus,cui clades q̃ eo bello accepta eſt,manifeſtis fuit ſignis pri⁹ demonſtrata. Pulli
cauea emiſſi.& ĩ pximã ſyluã dilapſi,inueniri nõ potuerũt.Mox nauim aſcẽſuro vox audita eſt, Mãcinus a
Maneas Mancine.Profectus nihilo ſecius a quatuor milibus Numantinoꝝ, quũ ipſe.XXX.ar Numãtinis
matoꝝ milia ſub ſignis haberet,ſępius victus,& ad poſtremũ caſtris exutus,ignominioſam & vincitur.
ipſe pacem eſt ſuppliciter complexus.Hoſtis victor cũ hoc quoq; duce fœd⁹ maluit,armorum
ſpoliis contẽtus,quũ ad internicionẽ ſęuire potuiſſet,ita Romanoꝝ animis metu pculſis,vt ne
vocẽ quidem,non modo aſpectũ ferociſſimi hoſtis ſuſtineret ãplius. Romanus populus nõ mi
nus Numãtini fœderis ignominia cõmotus,q̃ veteris illius ad caudinas furcas icti,pſens dede
cus Mancini deditione expiauit.Multo qdẽ felicius res a D.Iunio per id tps in Luſitania geſta
plurimis vrbibus Galacię & Luſitaniæ,incredibili ſucceſſu vi ſubactis. Quum igit medio terũ
curſu,ad Lethẽ amnẽ copias admouiſſet(id flumen Romani obliuionẽ dicũt) miles ſubita re- Lethe flu.
ligione adductus,quũ imperio cõpelli non poſſet,vt id flumen vadaret,Dux ſignũ in vlterio-
rẽ piecit ripam,in quo repetendo fluuius a paucis primo mox ab vniuerſo exercitu ſuperatus
eſt.Is a plęriſq; Eſſemea,ab aliis Belion eſt dictus,labiturq; ex Celtiberis & Vacceis.phama eſt
Celtiberos & Gallos,q circa Anã fluuiũ agitabãt,olim iunctis inter ſe armis ad Lethen puenſ
ſe,vbi ſeditione iactatos,ac duce amiſſo,tota regione diſpalatos,velut patriæ oblitos, his locis

deſediſſe,atq; ab eius rei euentu accidiſſe,vt iam inde Lethe ſit fluuius dictus, quã Romanus exercitꝰ phamã ſecutus,religioſius q̃ credi poſſit eſt amnẽ tranſgreſſus.Iniecta eſt & altera maior circa oceanum religio:nã eo vſq; Brutus victor Romana ſigna ꝑtulit.His cadẽtẽ in oceanũ ſolem ſibi dux & exercitus ſpectare viſus ẽ,eũq; aquis obrui non ſine ſacrilegii metu ſe cernere arbitrati ſunt. Vetꝰ opinio fuit ipſum ſidus ſub occaſum marinis fluctibus immergi,ac velut candentis ferri maſſa in lacũ aliquem immerſa,feruorem quẽdam terrificum exaudiri.Fuerunt qd̃ miror,ex nobiliſſimis ſcriptoribus quidam,qui huius rei meminerunt,quũ lõge aliter rem habere ipſa naturæ ratio demonſtret.Sed q̃ ꝓſpere Brutus prætor in Celticos Luſitanos, & Callecos,vnde Calleci illi poſtea cognomen fuit,ꝑ id tp̃s bellauit,tã infeliciter M.Æmylius Lepidus proconſul,aduerſus Vacceos,cuius ductu clades Numantinæ ꝑe tñ ſimilis eſt accepta. Tam vario euentu ad occaſum ſolis res gerebanẽ,quũ Fuluius Flaccus conſul Ardeos in Illyrico ſubegit,& M.Cæſonius prætor in Thracia,cũ Scordiſcis ꝓſpere dimicauit.Neutrius belli cauſam reperio,ſed Macedoniã,quæ facta erat Po.Ro.prouincia,bellorum materiã p̃buiſſe crediderim,cuius terræ fines vtraq; gens crebris ſolita eſſet excurſionibus inceſſere. Vincebat itaq; alibi Po.Ro.circa Numantiam,tñ nihil iã multos annos p̃ter ignominiam lucrari,quã indignitatẽ ciuitas vincere aſſueta,quũ haud vltra ferre poſſet,Scipionẽ,Carthaginis incendio imbutũ,cõſulẽ creauit,ſolutũ priꝰ legẽ,qua intra.X.annos nemo bis cõſul creari poterat . Fuitq; huic ab initio maius certamẽ cũ ſuo milite,q̃ cũ hoſte,dũ corruptũ exercitũ ad ſeueriorem militię diſciplinã reuocat,q ſeruilibꝰ opibꝰ,priorũ ducũ ignauia,aſſuetus,multo aptius vallũ circũferebat quo ſuã imbelliam tueret,q̃ ſcutũ & haſtam,malletq; foſſa & congeſto luto ſe, q̃ hoſtiũ cruore,inquinari.Suſtulit igiẽ dux ſolertiſſimus oĩa deſidię inſtrumẽta , ſcortis & inſtitoribus numero bis mille extra vallũ eiectis,militẽ quotidie decurrere,aut militare opus aliqd̃ obire,ſeptenoſq; vallos ferre cogebat,vt ſui opprobrii aliqñ pigere inciperet,crebro militem onere degrauatũ inceſſens,quũ gladio recte vallare didiceris,vallum ferre deſinito. Quendam ſcutum nimis apte ferentem, aliud amplius,grauiuſq; iuſto ferre coegit,reddita etiam cauſa cur id faceret,quoniam ſcuto melius q̃ gladio vteretur.Si quem extra ordinem dep̃hendit,ſi Romanꝰ eſſet vite,ſi extrarius virgis cecidit,vendiditq; iumenta omnia,ne nimium exonerarent militẽ. Militiaq; per hæc in integrum reſtitũta breui apparuit illud vere dici. Tanti quẽlibet exercitũ eſſe,quanti ſit is qui in eo imperet.Sæpius igitur iam inde contra hoſtiũ eruptiones feliciter dimicauit:Vacceoſq; obſeſſos,liberis & coniugibus trucidatis,ad mortem ſibi cõſciſcendam cõpulit .Interim magna ad eũ munera ab Antiocho Syrię rege adhuc puero ſũt miſſa,legatis ad idipſum in Hiſpaniã vſq; ire iuſſis,quæ quum cæteris imperatoribus regum dona celare mos eſſet,pro tribunali ſe accepturũ reſpondit,atq; ita accepta quęſtorem in publicas tabulas referre iuſſit,ex his daturum ſe p̃mia fortibus viris pollicitus.Mox Numãtia obſidione clauſa,quũ famẽ hoſtes ſentire cœpiſſent,pabulatores in agris captos occidi vetuit,quin permiſit incolumes in vrbem abire,vt aliquanto citius fames inualeſceret.In Sicilia per id tempus,quo Scipio in Hiſpaniã ꝓfectus eſt,ſeruile bellũ repẽte extitit.Author eiꝰ motus Eunus fuit, natione Syrus,qui in ipſa inſula ſeruitutem ſeruiebat.Is contracta ſeruili manu,ſolutis ergaſtulis, iuſti exercitus magnitudinem impleuit.Acceſſit huic & Cleon,& ipſe ſimili fortuna,q ad.LXX.milia ſeruitiorum contraxerat.Ad id bellum Gn.Fuluius cõſul primo miſſus eſt,fecitq; cum his aliquot ſecunda prælia,debellare tamen nõ potuit.Sed dũ Sicilia in eo motu erat,in Syria Diodotus,qui Antiochi pueri ad id tp̃s tutorem egerat,nefaria illius cæde ſtatuit regnũ occupare. Id vt commodius exequereẽ,Ionathã prius tollere conſtituit.Erat ille,vt dixi,Antiochi pueri rebꝰ ſupra modũ addictꝰ,Igiẽ ad Bethſurã Diodotꝰ cũ exercitu ꝓgreſſus(Scythopolim Græci eã vrbẽ dixerũt)Ionathã,cũ.XL.milibus hoĩm,obuiũ habuit. Erat Diodoti acceſſus merito ſuſpectus,quum nulla illi petendæ Iudeę euidens adeſſet cauſa. Vbi igitur omnem ſibi viã ad vim ex aperto inferendã obſeptam vidit,in fraudẽ cõuerſus,amicũ & hoſpitẽ Ionathæ veniſſe ait,mandatq; ſuis ducibꝰ vt Ionathæ imperio parerent,hortatus inde vt oĩbus gentibꝰ, & terris circa pacatis,ne fruſtra tantũ exercitum fatigaret,cum ea manu,quam ſibi legiſſet,ſe Ptolemaidẽ ſequeretur,ſtatuiſſe ſe regimẽ eius vrbis cum circũiecta regione ipſius adminiſtrationi permittere.Hanc ſpem Ionathas ſecutus,cætero exercitu dimiſſo,mille lectis militibꝰ ſeptus,ad Diodotum Ptolemaidẽ venit.Hic portis repente clauſis Ionathas viuus capitur,milites qui eum ſecuti fuerant , ad primum clamorem telis obruti, mortem ad vnum occubuerunt.Inopinatus Ionathæ caſus,non minorem attulit Iudæis metum , q̃ mœrorem . Fortiſ-

De occaſu ſolis.

Scipio conſul creatur.

Scipiõis dicta in corrigenda militia.

Seruile bellũ ĩ Sicilia.

Ionathas fraude capitur.

ſimo hoſtiũ duce ſublato,finitimi accolę aĩo elati,vim & arma Iudæis intẽtãt. Simõ Ionathæ frater vir impiger ſuos ad patriã religionem tuendam hortatus,tẽpeſtiua oratione aĩos pſenti clade proſtratos erexit.Cõfeſtim itaq; ad muniẽdã vrbẽ cõuerſi irrequieto opere muros & propugnacula reficiunt.Mittunt qui & Ioppẽ eximprouiſo occuparent,ne oppidani, audito Ionathæ caſu,Diodorum in vrbem acciperent.Ille paucis dieb⁹,quibus hęc acta ſunt,cũ valido exercitu intrepide occurſurus,noua fraude,etſi prius aĩaduerſa,petitus eſt.Cẽtũ argenti talenta dare iuſſus,& duos Ionathæ filios obſides,ſi fratrem ſibi reſtitutum vellet.Nec Simonẽ fefellit hoſtium perfidia,cæterũ poſtulante exercitu id fieri,obſidib⁹ cũ pecunia ad hoſtem miſſis, Ionathã non ſolũ ppterea non ſoluit,ſed motis caſtris vt Antiochiam abiret,in Galaatide interfici iuſſit,anno eius principatus quartodecimo,vt Euſebius ſcribit.Illius oſſa ex Acca vrbe deportata Simon patrio intulit ſepulcro,qđ ipſe in Mauſolei ſpeciem parenti & fratribus ex cãdido lapide extruxerat.Simon ſuorũ veſtigia ingreſſus infeſtos accolas bello domuit. Gazarã, Ioppẽ,quę in eo motu fuerat alienata,& Laminã vrbes vi captas,magnis cladibus afflixit, eiectoq; ex Hieroſolymitana arce pſidio,non tñ diruendæ arcis author fuit , ſed tumuli etiã,cui fuerat impoſita,ſolo adæquandi,qđ opus triennio ciuitatẽ exercuit.Monte in planitiẽ redacto factũ eſt vt ipſa area templo ſubiaceret.Sed hæc aliquot poſt annos geſta,ab Ionathæ interitu.

Ionathæ interitus.

Arx Hieroſolymorũ diruitur.

Diodotus Antiochũ.X.annos natũ ſuſtulit,corruptis medicis,qui ad populũ mẽtiri dicerent eũ calculi dolore cõſumi,ſecãdo itaq; puero adhibiti,dum curare videri volũt,in Diodoti gratiam necauerũt,quo ſublato Diodotus hõ nequã ab exercitu pecunia corrupto rex Syriæ cõſtituit.Igitur mutata perſona cõtinuo ad vitium male diſſimulatũ praua recurrit natura,& ne domeſticis,per quos fuerat regnũ adept⁹,pmia perſoluere cogeret,ſuũ corpus externo ſepſit pſidio,nouoſq; & obſcuros hoĩes cõplexus,his ſua cõſilia,his bella oĩa , regiaq; negocia credere. Id veteranus exercitus ægre ferens,ſubita defectione,ad Cleopatram Demetrii vxorem ſe contulit,quæ tũ Seleucię cum filiis erat,quo quũ regno excidiſſet,ſe Demetrius contulit. Verum vtra fuerit Seleucia parũ expediũt ſcriptores quos ſequimur,quũ duę illuſtres eſſent Seleucię, Syriaca vna,altera Babylonica,de qua nũc intelligi oportere arbitror.Cleopatra exercitu ſubnixa Antiochũ Demetrii fratrẽ minorẽ natu,per Aſiæ vrbes incertis erroribus vagantẽ,vt Euſebius ait,vt Trogus,adhuc nutritori hærentẽ,ad ſuas nuptias & regnũ capeſſendum inuitat, quã inſperatã occaſionẽ ille complexus Seleuciã venit.Huc Diodotus cum valido exercitu occurrit.Cæterum a veterano exercitu victus,ex ſuperiore Syria in Phœnicen fugã intendit.Antiochus fugientem ſecutus aliqđdiu in Dora Phœnices obſedit,vnde Diodotus Apameam fugere conatus,in hoſtiũ manus incidit,captuſq; interficitur,tertio ſui regni anno.Euſebius hũc Triphonem vocat quẽ ne inter reges qdẽ Syriæ repoſuit.Sic Syrię regnũ ad Demetrii ſtirpem iterum rediit.Antiochus,cui Sedeti cognomen fuit(Ioſephus eũ cognomẽto patris Soterẽ appellauit)tertiuſdecim⁹ in Syria regnauit.Incidit eius regnũ in ea tpa,qbus Numãtia eſt a Romanis exciſa,cuius excidium praetuliſſem iis,quæ de Diodoto ſcripſi,Euſebiũ ſecutus,niſi ſcirẽ a T.Liuio,quem omniũ libentiſſime ſequimur,ea eſſe prius in ordinem redacta. Inciderũt hæc in Olympiadem centeſimam ac ſexageſimam,ſi Euſebio cõſtat tẽporũ ratio,qua ſane tempeſtate floruit Accius Tragœdiarũ ſcriptor libertinis parentibus natus,qui Pacuuio iam ſeni quũ ſua Tarenti ſcripta recitaſſet,viſuſq; eſſet illi durior,dixiſſe Accius fertur,placere id ſibi,quando certo ſciret futurum,vt durior ſtilus cum annis miteſceret.Obſidebat interea Numãtia in Hiſpania,quũ Romæ ob agrariæ legis lationem,ſeditio inter ordines orta eſt:eam T.Gracch⁹ tulit.Fuit huius pater Sempronius Gracchus,qui Corneliam ſuperioris Aphricani filiam duxit vxorem.Eam tantopere dilexit,vt quũ duo angues,in eius lecto forte depręhenſi,ab aruſpicibus ambo dimitti prohiberent,ſed ex his alterũ interficiendũ cenſerent, affirmãtes futurum vt ſi maſculus miſſus eſſet,Cornelia prior moreretur,cõtra Gracchus prius interiturus ſi fœmina dimitteretur,tum ille mittatur inquit fœmina,vt ſuperſtes ſit Cornelia mihi maiori natu. Atq; ſic accidit,vt ipſe,non multo poſt,ſit vita defunctus:XII.filiis quos ex Cornelia tulerat ſuperſtitib⁹.Eos mater tanta coluit pietate,adeo defuncto viro in amore reſpondit,vt Ptolemæi regis nuptias reſpuerit,pluriſq; ſepulti viri memoriã fecit,q̃ diadematis & regni oblati ſpecimen,ſed cæteris pupillari ætate amiſſis,tres liberi ex tã numeroſa ſobole adoleuere,virilis ſtirpis duo,& filia vna Sempronia.quæ minori Aphricano nupſit.Gracchorum maior Tyberius pacatiore vultu ingenioq; fuiſſe tradit,contra Caius minor natu,vehementi ſpiritu & facinoroſo,varia itaq; illis actio,varium dicendi genus.Tyberius honeſte decoreq; locum, quem

Seleuciæ duæ.

Diodoti interitus.

Accius Pacuuius.

T.Gracch⁹ Cornelia.

Diuerſa Gracchorũ fratrum natura.

ab initio occupaſſet,inter agendum ſeruabat.Caius pulpitum inambulabat,togam ab humeris
diſſoluere,q̃ duo primus Romanoꝝ inter agẽdum factitaſſe dicitur, vt aliquot ante ætatibus
Cleones apud Athenienſes.Dulcis in illo ſermo,& ad miſericordiam aptus:in hoc terribilis &
ad rixam promptior,vt ſępe dicẽdo ita efferret,iratuſq; ad iurgia & maledicta ꝓruperet,ꝑtur-
baret etiam inſtitutã orationẽ,in cuiꝰ rei remedium,Liciniū ſeruū a manu haud inſulſum,poſt
ſe,quū ageret,habere ſit ſoliiꝰ,vt quoties ĩ irã ꝓuectus eſſet,ac modū excederet, ꝑterq; decorū
ꝓceps raperetur,tenui modulatoq; fiſtulę concentu monitus,ad actionẽ magis compoſitã reuo
caret.Sed de maiore nũc ſermo habendus,qui ob egregiam indolẽ,fuit ab ĩitio oĩbꝰ charus,co-
optatumq; in collegiũ augurũ,Claudiꝰ vir cõſularis & cẽſorius ſibi generũ aſciuit,Claudia fi-
lia ei vltro in matrimonium oblata.Is domũ reuerſus quũ filiã a ſe viro locatã Antiſtiæ cõiu-
gi nũciaſſet,indignabũda mulier ꝙ eiuſmodi ſaltẽ conſilii nõ facta eſſet particeps. Quid ita in
quit feſtinare oportuit?an Tyberio Graccho eã deſpõdiſti?Id Liuius de Graccho patre & Cor
nelia ꝓditum author eſt.Cæterũ plures,ſi Plutarcho credimus,poſteriori ſunt phamę aſtipu-
lari,& in his Polybius,qui poſt Aphricani interitum ſcripſit Corneliam matrimonio locatã.
Militauit Tyberius primo ſub Scipione in Aphrica,primuſq; hoſtiũ muros aſcẽdiſſe dicit̃,in-
de cũ Mancino in Hiſpania ad Numantiã,atq; in tranſigendo fœdere nullũ Romanoꝝ alium,
præter Gracchum,ſunt Numantini paſſi ad ſe mitti,vulgata iã ĩter hoſtes ipſius viri phama.
Accedebat huc gloria rerũ a patre in Hiſpania geſtarũ,cũ quo Numantini olim fœdus ꝑcuſſe
rant.Suo itaq; acceſſu Gracchus.XX.milia Romanoꝝ,q̃ cũ ipſo cõſule circũuenta fuerãt,im
minenti periculo exemit,etſi pax illa non tenuit,Mancinuſq; ea de cauſa deditus fit hoſtibꝰ.Fa

Lex a Gracho ꝓmulgata.

ctus eſt inde Tyberius tribunꝰ plæbis,multitudiniſq; cauſam cõplexus,legem ꝓmulgauit, qua
ꝑſcriptũ erat,qui plus agroꝝ poſſiderẽt q̃ veteri lege ꝑmitteret,vt agros iniuſte ad id tp̃s poſ
ſeſſos veteribus dñis,cũ fructibꝰ,reſtituerẽt:aut p ꝓcio qđ reſtituendũ eſſet,æqua ęſtimatio fie
ret.Vetus lex erat,nequis ſupra quingenta telluris iugera poſſideret,neq; maioris armenti ſu
pra centum capita,minoris quingenta paſceret.Per hæcq; veteres Ro.inopi multitudini cau-
tũ voluere,ne oĩa locupletibꝰ ꝓdę cederẽt.Enĩuero Romani ab initio Italiam ſibi per partes vẽ
dicantes telluris portiones inter ſe diuiſerant,in hiſq; vel vrbes cõdiderant,vel in eas quæ con
ditæ eſſent colonos deduxerant,quos qſq; ſortitus erat,locorũ habitatoribus aut colendos tra
dere,aut ꝓcio attribuere. Siqua vero tellus bellorũ iniuria humano cultu fuiſſet deſerta,eã co
lere volentibus ita locabant,vt decimam ſeminũ,cæterarũ frugũ quintã,publice penderent.Pe
coribus quoq; adhibitus fuerat pendẽdi vectigalis modus. Et vetus illa agroꝝ diſtributio per
hũc modũ ſe habuit.Cæterũ immoderata auaritia eo,ꝓcedẽte tẽpore,euecta eſt,vt inopi mul-
titudine,partim ꝓcio,partim vi propriis prædiis eiecta,velut antiquatis legibus, pauci diuites
omnia obtinerent:quæ res effecit,vt quantũ Gracchanę legis ꝓmulgatio multitudinẽ in ſpem
melioris fortunę erexerat,tm̃ locupletũ aĩos ira & odio accẽderit.Gracchus haud obſcure pręe
ſe ferebat,indignã rem fieri,ac minime ferendam circunſcribi a diuitibus plæbem,cõtraq; præ
ſcriptũ legis paucos poſſidere,quicquid ſoli ad id tempus Po.Ro.intra extraq; Italiam bello q̃
ſiuiſſet.Alii aliam ferendæ legis cauſam eũ habuiſſe ferunt,ſed quam dixi, vt honeſtiſſima,ita
omnium veriſſima videtur.In ea deſcribenda ferunt authoribus vſum Craſſo pontifice maxi
mo,Mutio Scæuola iuriſconſulto,qui per id tempus conſul erat,& Appio Claudio ſocero. Lo-
cupletum factio legẽ criminari adorta,ad reip.& libertatis euerſionem eam rem ſpectare dicti-

Gracchi actiones ꝓ plębe.

tabat:accepturam plębem cum lege ſeruitutis iugum,niſi peſtiferæ rei itetur obuiam. Contra
Gracchus,qui vel malam cauſam ſua eloquentia ſuſtinere potuiſſet,perpetuis cõcionibus mi-
ſeroꝝ ciuium cauſam deplorabat:feras dicere & beſtias cubilia & luſtra in Italia habere,eos q
pro ipſa Italia omnibus terris ſuum ſanguinẽ effudiſſent,non habere quo ſe reciperent,ſine do
mo,ſine laribus,cũ coniugibus & liberis errare,pugnare Romanos milites & vincere, verũ nõ
ſibi ſed paucorũ luxuriæ & auaritiæ.Et iam nemo erat aduerſariorũ,qui cum Graccho in cer-
tamen verborũ auderet deſcẽdere.Eo itaq; tota factio inclinauit,vt M.Octauium vnũ e colle-
gio tribunoꝝ(vnus enĩ ſatis erat ad oẽm tribunitiã actionẽ impediendã)ſubornatũ ad inter-
ceſſionem compulerit:hunc multis modis Gracchus ab incœpto abſterrere conatus, vbi in ꝓ
poſito obſtinatius ſtare vidit,vt legẽ magis popularem redderet,mutata eiꝰ forma ita ſcripſit,
vt agri ſine vlla precii reſtitutione poſſeſſoribus adimerent̃, vetuitq; edicto quicq̃ ab vrbanis
magiſtratibꝰ prius fieri,q̃ ad pplm̃ de lege relatum eſſet.Ærario ſigilla impſſit,ac ꝑ quæſtores
quicq̃ inde depromi vetuit.Agrorũ occupatores ad id edictum perculſi oẽs veſtẽ mutarũt,in-

ſidiaſꝗ Tyberio moliebantur,percuſſorem illi ſubornãres.Gracchus haud ignarus eoꝝ q̃ para
bant dolone accinctꝰ in publico deambulabat.Vocato deĩceps populo ad cõcionẽ,conarẽturꝗ
locupletes cum clientum & amicoꝝ manu cõciliũ impedire,pulſi fuiſſent cũ cęde e foro,niſi cũ
lachrymis conſularium quidã Gracchum obteſtari eſſent,vt cõciliũ ſolueret, ꝑmitteretꝗ rem
totam ſenatui.Ceſſit ille in pręſentia tantorum virorum authoritati:cæterum vbi in curia nil
tranſigi poſſe vidit,per poſſeſſores agroꝝ qui oĩa corrumpebant,iterũ populo ad comitia vo-
cato,blande & amice admodũ eſt Octauium obteſtatus,vt eã interceſſionem remitteret ſibi &
Po.Ro.Quem vbi flecti non poſſe vidit,ſic eſt inq̃t Octaui,quũ æquali ambo poteſtare ꝓditi ſi- *Gracchi modeſtia.*
mus,multumꝗ diuerſi vterꝗ ab altero tendamus,expedit nobis & reipu.vt alteri noſtrũ ma-
ieſtas abrogetur,& ſi placet Po.Ro.toga velit iubeatꝗ mihi poteſtatẽ abrogari. Id eo ſe factu-
rum negãte,ita Gracchus ꝓnunciauit futurũ,vt niſi ipſe ab incœpto deſiſteret,poſtridie de eo
rogaturus eſſet plębẽ.Sequenti die quũ populus in cõcione ſtaret,pergeretꝗ interim Octauiꝰ
rem impedire,tribus miſſę in ſuffragia oẽs ad vnũ Octauio magiſtratũ abrogarũt,ad quem de
tribunali excitandũ quũ Gracchus apparitorẽ miſiſſet , confeſtim locupletũ & plębis incurſu
vis ibi orta eſt,Gracchiꝗ libertus(huiuſmodi enim homines illi apparebant)eſt in ea rixa vio- *Fertur lex agraria.*
latus.Octauio per tumultum elapſo,cæteriſꝗ eius factionis toto foro deiectis , agraria lex per
ocium lata eſt,ſuntꝗ tres viri ad agros diuidendos creari.Tyberius ipſe legis author,Appius
Clodius ſocer & C.Gracchus Tyberii frater,qui tũ apud Numantiam ſub Scipiõe militabat.
Mox Tyberio tabernaculũ de more petẽti,quo triũuiri agrarii vterent̃,Senatus,Scipione Naſi
ca authore,qui ob agrorũ multitudinẽ quã poſſidebat,erat oĩm maxime legi infeſtus, id mini
me dandũ cenſuit,nouẽ dũtaxat nũmis in ſingulos dies ad victũ decretis . Secuta inde ſubita
mors vnius amicorum Gracchi,qui præter alia veneni ſigna,iccirco ſublatus veneno credeba
tur,ꝙ eius corpus cremari non potuit,quo caſu conſternatus Gracchus mutata veſte velut ſi- *Attali regis teſtamẽtum.*
micorum inſidiis circũuẽtus iã vitę diffideret,liberos in cõcionẽ ꝓduxit(ſunt qui rãtũ filiã il-
li fuiſſe ſcribãt)horum ille & matris ſalutẽ plębi cõmẽdauit.Per eos dies Attali regis teſtamẽ
tũ Romę eſt a Pergamenis miſſum.Fuerat ille rex Pergami,lateꝗ Romanoꝝ beneficio in Aſia
regnũ obtinuerat,morięſꝗ adeo grata fuit in Po.Ro.memoria,vt illũ pecuniarũ & regni hære
dẽ ſcripſerit.Gracchus ſtatim ad populũ rulit de regia pecunia ſis viritim diuidenda, quibus
agri reſtituerent̃ vt poſſeſſoribus ꝓciũ ꝑſoluerent,Po.Ro.non ſenatũ hęredẽ eſſe a rege conſti- *Odia patrũ ĩ Gracchũ.*
tutum dictitãs.Patrum aĩs ea re adhuc magis irritatis,grauiter Gracchus eſt a principibus ci
uitatis in curia accuſatus,ꝙ ad regnũ ille ſibi huiuſmodi rogationibus viam faceret,ꝙ noctur
nos domi haberet cõuẽrꝰ. Iam ex tribunorũ collegio a T.Annio illi palam inuidia conflabat̃,
ꝙ Octauio poteſtate deiecto,ſacroſanctũ læſiſſet magiſtratum,ad quod crimen diluendum,ac-
cutatiſſimam ille habuit orationẽ ad populũ.Et iã ſatis conſtabat conſpiratum eſſe a potẽtio-
rum factione in Gracchũ,amiciſꝗ cenſentibus iterum tribunum fieri oportere,vt Gracchꝰ in-
columis eſſet,ipſe quoꝗ populũ ad concionẽ vocatum,in frequentiorem ſolito coiuiſſe intui-
tus,ratus,qđ erat,plæbis fauorem patrum opera magna ex parte a ſe alienatum,concionem di
miſit.Poſtridie mutata veſte in forũ deſcendit,ꝙ ſibi periculũ ab inimicis ĩſtaret multis lachry
mis conq̃ſtus,adeo multitudinẽ cõmouit,vt noctu præſidii cauſa non parua pars plæbis circa
eius ædes excubaret.Interim ꝓdigiis q̃buſdã triſtis vitæ exitus ei eſt ꝓmonſtratus.Erat illi ga- *Prodigia mortis Gracchi.*
lea inſignis,in qua anguis fœta reperta eſt.Capitoliũ quoꝗ aſcenſurus quo populus coiuerat,
quũ domo egrederet̃,ita limẽ pede grauiter offendit,vt vngue pollicis cõſciſſo , totus calceus
ſanguine inundarit.Et corui ex ſtillicidio depugnantes, ante eius pedes lapidem proiecerunt.
Quo caſu & ipſe Gracchus & amicoꝝ audaciſſimi,adeo ſunt perculſi,vt retro ille fuerit abitu
rus niſi Bloſius Cumanus hortatus eſſet,monuiſſetꝗ indignũ facinꝰ fieri,ſi plębs frequẽs tri-
buno deſtitueretur.Tũ vero in Capitoliũ ꝓgreſſus,multo fauore & plauſu acceptus,confeſtim
tribus vocari iubet. Cæterũ tumultu orto,quũ per hoĩes aduerſę factionis nihil expediri poſ-
ſet,fluctuaretꝗ multitudo,potiꝰ q̃ in ordinẽ coiret,ꝓ Fuluium Flaccũ ſenatorẽ fit Tyberiꝰ cer
tior ab aduerſariis vim parari,habere eoꝝ ſeruos & libertos ſecũ arma.Ad quã vocẽ oẽs q cir-
ca Gracchũ ſteterant & ipſi ſuccicta toga ad ꝓliũ ſeſe expediunt.Interim concionabũdus Ty
berius quũ capitis periculum,ꝓ defenſione plębis,ſibi a nobilibus inſtate,manu capiti appoſita
ſignificaret,qui remotiore loco ſteterant,longe aliter rẽ interpretati, quaſi diadema ſibi poſce-
ret,rem ad ſenatum trepido nuncio deferunt.Tum cæteris rei atrocitate perculſis,Naſica cõ-
ſulem hortatur,vt publicæ libertati ſuccurreret.Cõſul neꝗ inquit ego Naſica ĩteſtini belli au

thor ero,aut indemnatum quenq̃ occidam , neq; ſiquid populus a Tyberio ſeductus ſanxerit, ſum pro lege habiturus. Tũ ille,q̃ñ reſpublica ꝓditur a conſule,quicũq; vult leges ſaluas eſſe, me ſequatur,togeq; lacinia capiti impoſita in Capitoliũ ire pergit,multi poſt eũ toga brachiis inuoluta in templum decurrũt. Horum plærią; clauas fuſteſq; ſecũ habuerũt,qui vbi in cõſpectum venere(ceſſerat enim multitudo venientibus ordinis authoritatẽ reuerita) primores patrum ſubſelliorum pedibus refixis obuios cædũt,amicorumq; cęde circa Tyberium facta,continuo ab aliis fit fuga,Gracchus quũ calcata toga lapſus aſſurgere conaret,a P.Saturnino eiꝰ collega ſubſellii fragmento vulneratur,mox alteram iacenti plagam L.Rufus inflixit. Ceciderunt momento temporis circa illum.XXX.ex amicis & iis qui proximi ſteterant, fuſtibꝰ & lapidibus necati. Et hæc prima ſeditio in vrbe poſt exactos reges ſanguine & cęde ciuiũ imbuta eſt. Periit Tyberius quũ nondũ annos.XXX.natus eſſet,quem ſi patres verbis & authoritate flectere voluiſſent facile eorũ voluntati ceſſiſſet,quãdo & primo impetu in ſe facto ceſſerit. Sed tũ nimiũ patres vt ſępe alias ſuæ iræ indulſerunt,quippe qui ne mortuũ quidem Gracchũ ſepulturę dederint ,eius cadauere in Tyberim deiecto, & oĩm qui cũ eo eadem de cauſa fuerant interfecti. C. Villius,Tyberiorũ vnus culeo inſutus,iuſſu patrũ eſt in ꝓfluentem deiectus. Bloſius Gracchi familiaris ad conſules ꝑductus quũ Tyberii iuſſu ſe cuncta feciſſe diceret, tum Naſica,quid ſi te Capitolium incendere iuſſiſſet?an id quod facturus fuiſſes? haud hoc inquit Bloſius iuſſurus ille fuit,ſed ſi id fieri mandaſſet,paruiſſem:quia niſi in vſum reip.fuiſſet id facere,nunq̃ tale facinus probaſſet. Cæterũ Bloſius in Aſiam ad Ariſtonicũ profugit, qui Attali regnũ poſt eius mortẽ occupauit,cuiꝰ rebꝰ poſtea ꝓfligaris,ſibi mortẽ conſciuit. Senatus ad leniendũ dolorẽ plæbis,agrorũ diuiſionẽ impugnare deſtitit,facta illi poteſtate alterius in Gracchi locũ eligendi,qui agros cũ duobꝰ aliis plębi aſſignaret. P.Craſſus eſt illi ſubſtitutꝰ, ſed nec ſic quoq; plębs dolori ſuo temperare potuit,oderat īfenſe ſenatũ,ſed oĩm maxime Naſicam eũ maledictis ꝓpalã inceſſere,prętereũtẽ execrari,vt impiũ abominari,q; tribunitio pollutus eſſet ſanguine. Et iam accuſatores illius ad populũ parabant,periiſſetq; ſub tã infenſo iudice, niſi ſenatus de eius ſalute ſollicitus,legationis prætextu in Aſiã ablegaſſet,vbi haud multo poſt circa Pergamũ fato deceſſit. Parũ abfuit qn & Aphricanus abſens ſit eadẽ inuidia reſperſus,atq; fauore populi deſtitutus,q; ad primam Gracchanæ cædis phamam Homericum illud pronunciauerit. Sic ꝑeant & qui moliri talia pergent. Et quia ſtilus ad Scipionem ſua ſpõte deflexit, non ab re fuerit,quæ in Hiſpania per id tempus ab eo geſta ſunt vrbanis rebus ſubiicere,pręſertim quũ & Liuiꝰ ita eas non aliter digeſſerit. Numantini longa obſidione fatigati,multũ diuq; pacem q̃ſiuere,eam cupide complexuri,ſi tantũ viris tolerãdã Scipio impeꝛaſſet. Sed quum nihil ab hoſte impetraretur,in quo ſpem reponerent,deſperatis rebus,vltimo ſe pręlio accingũt, ſatius ducentes pro patria fortiter occumbere,q̃ ꝑ ignauiam deditos,vt oues iugulari. Conſilio itaq; moriendi,ſi victoria non contingeret,carne ſemicruda Celiaq;(ſic eñ potionem ex frumento factam indigenæ vocant)velut inferiis ingurgitati,in hoſtem decurrunt. Senſit ſtatim Scipio eam deſperationem eſſe,non pugnæ cõſilium,inhibuitq; ſuorũ impetũ,vt hoſtem vallo circũdatum,fame potiuſq̃ ferro conficerent. Poſcere illi ſuppliciter a Romanis ꝓliũ,vt tanq̃ viris occumbere liceret,id vbi ſibi negatũ iri animaduertunt in rabiem acti,in aduerſa caſtra irrũpere conantur,hoc conantur,hoc quoq; illis parum proſpere ceſſit,quin multis circa vallũ vulneribus acceptis,infecta re,in vrbẽ reuerſi ſunt. Pertulit inde hoſtis aliquandiu obſidionem,nouiſſime quum fugę cõſilium cepiſſet,vt noctu p ſtationum interualla ſilentio ſi poſſet vel ſi minus id ꝓcederet,vi ſubita in apertum erumperet,vxores abruptis equorum cingulis ab incœpto retraxerunt,q; illorum deſiderium nequirent ferre. Atq; ita demum conſilium ineunt oẽs vna moriendi,potiuſq̃ turpiter dederentur. Incenſa vrbe natos & vxores,partim ferro,partim veneno ſuſtulerunt. Poſtremo & ipſi ſe mutuis vulneribus conficiũt,vt ne vnus qdẽ Numantinorũ ſupfuerit,qui in triumpho duci poſſet,nec pręda vlla parta,oĩbꝰ de īduſtria ab eis priꝰ corruptis,de nomine tantũ,quod vix vnq̃ antea aut poſtea accidit,eſt triũphatum . Concidit itaq; Numantia anno quartodecimo poſt Carthaginem,q fuit vrbis Romę vndeuigeſimus ac ſexcenteſimus,in quæ tempora Eutropius,qđ miror,reiecit Machabei Iudæ interitũ. Sed vbi, q̃ñ,& quo caſu ille perierit,potiores authores ſecuti,ſuo loco diximus. Secundum Numantiæ excidium,in Sicilia,ſeruile bellũ,cuius ſupra mentio facta eſt,profligari contigit. Gn.Fuluius conſul,non parua ex parte cõfecit,inde P.Attilius,ſiue Rutilius vt alii ſcribũt,ipſe quoq; conſul eam prouinciam ad exitũ perduxit.XX.milibus ſeruorũ & amplius vno ꝓlio cæſis,ex his

Naſica vocat patres ad rẽp.tuendam.

Gracchi cadauer ĩ Tyberim deiicitur.

Odiũ plæbis in Naſicam,

Numãtinorũ deſpatio

Numãtinorũ excidiũ.

Seruilis bel li exitus.

qui viui in poteſtatem venerant.CCCC.L.Minturnis ſunt in crucem ſublati,& quatuor milia
ferme ex eodem hoſtium genere ad Sueſſam a Q.Metello & Gn.Seruilio ſub idem tempus op
preſſa,quo apparet Italiam quoq; tum ſeruilem motũ aliqua ex parte ſenſiſſe.Euſebius author
eſt ſeruos obſidione preſſos,ad tantã rerum omnium inopiam redactos, vt ab humanis carni-
bus non abſtinuerint.Illatum eſt inde bellum Ariſtonico.Attalus Pergami rex,qui cũ Roma-
nis imperatoribus in Antiochum regem,& Gallogræcos admodum iuuenis militauit,vita,vt — Attali
dixi,hoc tempore eſt defunctus.Fuit is vt Liuius ait,Eumenis frater , vt Trogus fratris filius. — mors & va
Florus Eumene genitum credidit,a quo regnum florentiſſimũ per manus acceptum, amicorũ — riũ Igeniũ.
cæde,inuidioſiſq; cognatorum fœdauit ſuppliciis,nunc matrem anum,nunc Beronicẽ ſpõſam,
eorum maleficiis extinctas,vlciſci ſe teſtat⁹,atq; ita in ſuorum perniciẽ varie debacchatus,bar-
bam & capillum reorum more ſubmiſit,non in publicum prodire non amicis aliiſve ſui adeun
di copiam facere,non conuiuari,nihil ſani hominis præ ſe ferre amplius. Poſtremo regni cura
abiecta,hortos fodiebat,gramina,venenaq; noxia innoxiis miſcens ſerebat indeq; venenatã fru
gem,vt peculiare munus,hoſpitibus & domeſticis mittebat.Mox ab eo ſtudio ad ærariã fabri-
cam animum adiecit,multumq; ac diu in fundendo cudendoq; ære verſatus,quum demũ ma-
tri ex ea materia ſepulcrum facere inſtituiſſet,eſſetq; operi intentus,graui morbo ex ſolis ardo
re cõtracto,ſeptimo a primo decubitu die vita deceſſit.Attalo defuncto Ariſtonicus ex Eume
ne & pellice quadam Epheſia cithariſtriç filia genitus,Aſiæ regnum vt ſibi hęreditarium par
tim ſtudio & fauore populorum,partim vi & armis,vt Miudum Samum & Colophonem ſub-
egit.Nec populus Romanus eam diu tulit iniuriam,quia ab Attalo ſcriptus erat hæres,P.Lici — Craſſus põ
nium Craſſum pontificem maximum ad bellum cum exercitu miſit,quod nunq̃ antea accide- — tifex ad bel
rat,vt belli cauſa ſummus pontifex Italia abfuiſſet.Aderant Craſſo non ſolum domeſticæ vi- — lũ exiit.
res,ſed multorum etiam regum auxiliares copiæ,vt Nicomedis Bithyni, Mithridatis Pontici,
Ariaractis Cappadocis,& Polemenis Paphlagonum regis.Craſſus valido Romanorum exerci
tu totq; ſociorum appendicibus fultus,magno prælio victus ac captus ab hoſte eſt, qui fami-
liæ Romaniq; nominis memor,mori maluit q̃ ad Ariſtonicum adduci,pręcluſaq; omni alia ad — Craſſi exit⁹.
mortem via,virga qua equum regebat,abducentiũ vni oculum excuſſit,a quo in vltionem ob
truncatus eſt.Craſſi caput ad Ariſtonicum eſt delatum.Corpus Smyrnæ ſepeliri cõrigit. Erat
iam M.Perpenna ex vrbe profectus,qui Craſſo ſucceſſor mittebatur quum nūcius illi de Craſ-
ſi morte & clade nuper accepta obiter occurrit,ea res effecit,vt aliquãto celerius ille in Aſiam — Ariſtonici
tranſmiſerit,Ariſtonicumq; primo congreſſu victum, & in Stratonicen compulſum non nihil — interitus.
obſidione fatigauit,ac non multo poſt in poteſtatem redactum,Romã miſit,vbi in carcere iuſ-
ſu patrum eſt necatus.Triũphari de eo non potuit.Perpenna priuſq̃ prouincia excederet,Per-
gami defuncto,orta prius inter eum & M.Aquilium contentione vtrius victoria eſſet. Cæte-
rum Perpennæ interitus accenſum certamen diremit.Attalica gaza nauibus impoſita aliquã-
to prius Romam fuerat delata.Atq; per hũc modum Aſia citra Taurum quæ olim Antiocho
adempta fuerat,inde Eumeni conceſſa,iterum ad Romanos rediit.Nec po.Ro.ingratus fuit ĩ
reges,quorum auxiliis proximo bello vſus minori Syria Mitridati Pontico attributa, Ariara-
ctis qui eo bello cecidit filiis Lycaonia & Cilicia.Fuitq; Popu.Ro.multo mitior in Ariaractis — Laodice qui
prolem,q̃ Laodice mater,quæ quinq; filios veneno ſuſtulit,vnus cognatorum cuſtodia ſeruat⁹ — q; filios ne-
ſubtractuſq; matri ſuperſtes fuit, qui in paternas opes ſucceſſit . Mitridates & ipſe non multo — cauit.
poſt vita defunctus filium ſibi cognominem regni reliquit hæredem,qui poſtea cum pop.Ro. — Locuſtarũ
bellauit.In Aphrica ſub idem tempus tanta vis locuſtarum coorta eſt,vt fruges,hærbas,arbo — vis.
rum folia,immenſa multitudo abſumeret.Ea mox ventorum flatu,marinis fluctibus immerſa,
omnia late littora proiectarum aceruũ contexere.Putrefacta inde congeries tetrum odorem ex — Peſtilẽtia in
halauit,ſecutaq; ſtatim corrupto cæli tractu ingens peſtilentia,quæ in Aphrica vaſtitatem fe- — gens.
cit incredibilem,vndecies centum milibus Numidarum Aphrorumq;, ſi vera tradunt autho-
res,quos ſequimur,breui tempore conſumptis,ac ſupra eam Barbarorum cladem , Romanorũ
quoq; multa milia extincta eadem peſtilentia traduntur,qui tum forte ĩ Aphrica præſidii cau
ſa fuerunt.

Enneadis Quintæ Finis.

Ruſus in ædibus Aſcenſianis ad Nonas Octob.Anno pietatis chriſtianæ.M.D.XXVII.

A01 M69074

[illegible] Google

G. 43.

Digitized by Google